Perluſtratio Sancti Bonauenture in Secundum librum Sententiarū.

Celebratissimi pris dn̄i Bonaucture ordinis minoꝝ aplice sedis Cardinal· ⁊ sublimitatis theologice interpretis eximii perlustratio in arcana secundi libri sententiarum·

Solūmodo hoc

inueni ꝙ deus fecit hoīem rectū ⁊ ip̄e se īfinitis immiscuit q̄stiōib⁹· Sollicite cōsiderāti pmis libri· s secūdi sniaꝝ· pncipalē intentionē ⁊ totalē cōtinētiā· illud occurrit ad qd suā inq̄sitionē dic sapiens eē pductā Eccle· vij· in vbo pposito· Lū eīn cūcta tentasset in sapia· ⁊ pl⁹ defecisset ꝙ fecisset· tādē h se inuenisse fatet· ꝙ de⁹ fecerit hoīez rectū ⁊c̄· In q̄ vbo duo

1 claudunt· s· ꝙ hoīs recta formatio ⁊ rectitudo ē a deo· ⁊

2 h tāgit cū dr̄ de⁹ fecit hoīem rectū· Aliud ē ꝙ hoīs miseria ⁊ obliq̄tio ē a seip̄so· ⁊ h tangit cū dr̄ ⁊ ip̄e se infinitis

3 immiscuit q̄ōnib⁹· In his aūt duob⁹ claudit cōmin⁹ totiꝰ hūane cōprehēsionis· vt cognoscat originē boni· ⁊ cognoscēdo recurrat· ⁊ ad illā ꝑueniat ⁊ ibi requiescat· Et vt cognoscat originē ⁊ pncipiū mali· ⁊ illō viter ⁊ caueat· In his etiā claudit tota intētio tractat⁹ libri pntis· q̄ circa duo v̄sat· s· circa hoīs cōditiōez ⁊ ei⁹ deuiatiōez· Hoīs aūt cōditio tāgit cū dr̄ de⁹ fecit hoīez rectū· Qualr aūt illud itelligat ꝙ de⁹ fecerit hoīez rectū explicat Eccl· xvij c· vbi dr̄· De⁹ creauit hoīez de terra· h dic q̄ntū ad corp⁹ Et fm imaginē suā fec̄ illū· h dic q̄ntū ad aīe naturā· Et iterū ꝯuertit illū in ip̄am h dic q̄ntū ad grām supadditā q̄ aīam ꝯuertit ad deū ꝑ v̄tutē hic⁹· ⁊ iō subiūgit· ⁊ fm se vestiuit illū v̄tute· In h vbo ōndit ꝙ de⁹ nō tm̄ fec̄ hoīez possibilē ad rectitudinē· suā et imaginē ꝯferēdo· sꝫ etiā fecit hoīem rectū ad se ꝯuertēdo ip̄m· Tūc eīn hō rect⁹ ē qn̄ intelligētia adequat sūme v̄itati in cognoscēdo· voluntas ꝯformat sūme bonitati in diligēdo· ⁊ v̄t⁹ ꝯtinuatur sūme ptāti in opando· Hoc aūt ē qn̄ hō ad deū cōuertit ex se toto· Primo igit hō rect⁹ ē cū intelligentia veritati sūme equat· equari aūt dico nō ꝑ oīmodaz pfectiōez vel impfectiōez sꝫ ꝑ q̄ndā imitationē· Sꝫ eīn v̄itas vt dic Ans· ē rectitudo sola mēte ꝑceptibilis· et rectitudini nō pōt eq̄ri nisi rectū· cū itellect⁹ noster eq̄tur v̄itati· necessario rectificat· Tūc aūt equat· qn̄ actu

4 aliq̄ se cōuertit ad veritatē· Ueritas eīn in actu diffinit ꝙ ē adeq̄tio rei ⁊ itellect⁹· Intelligētia aūt nostra ad v̄itatē ꝯuersa verificat ac ꝑ h v̄itati equat· ⁊ dū equat rectitudini rectificat· vn̄ sine v̄itate nullus recte iudicat vt dr̄ in li· de vera relig· ⁊ q̄ aspicit ad v̄itatē iudicat recte fm ꝙ dn̄s dixit· symoni Luce· vij· Recte iudicasti id ē recte dixisti vel decreuisti· Similiter rectificat dūz volūtas summe btitudini ꝯformat Sūma eīn bonitas est summa eq̄tas siue iusticia· tāto eīn melior qs quāto

5 iustior· Sꝫ vt dic ans· Justicia ē rectitudo volūtatis· nihil eīn ꝯformat rectitudini nisi rectū· Dū g volūtas bonitati summe ⁊ eq̄tati cōformat· necessario rectificatur· Tūc aūt ꝯformat· cū ad ip̄m ꝯuertit diligēdo· vn̄ Hugo Scio aīa mea ꝙ dū aliq̄d diligis· i eius similitudinē transformaris· Qui eīn diligit bonitatē rectus ē· Et h est qd dr̄ Can· j· Recti diligunt te· Recti eīn ad tuā bonitatē sunt ꝯuersi· ⁊ tua bonitas ad eos inclinat Vn̄ aīa expta clamat ⁊ dicit· q̄ bon⁹ israel de⁹ his q̄ recto sunt corde· Et q̄ soli recti expiunt· iō rectos decet

6 collaudatio· Nihilomin⁹ rectificat dū v̄t⁹ summe potestati ꝯtinuat· Rectū eīn ē cui⁹ mediū nō exit ab extre

7 mis· Extrema sūt pmū ⁊ vltimū alpha ⁊ o· pncipiū ⁊ finis· Opans in̄ hec ē mediū ꝑ quā efficiēs ꝑuenit in finē· Illa g v̄tus recta ē· cui⁹ opatio ē a pncipio pmo· ⁊ ad finē vltimū· Quoniā g diuina v̄t⁹ oīa opat a deo et ꝑpt deū· hinc ē ꝙ rectissima ē in opando· Nihil aūt ꝯtinuat recto nisi rectū· cū g v̄tus nostra s̄ mme potestati cōtinuat· absq̄ dubio rectificat ⁊ ex h hō nō solū rectus· sꝫ etiā rector ⁊ rex efficit· Deut· penl· Et erit apd rectissimū rex ꝯgregatis pncipib⁹ ppli cū trib⁹ isrl̄· Hoc aūt erit in glīa qn̄ v̄tus nostra ꝯtinuabit· diuine v̄tuti· tūc erim⁹ oīpotentes volūtat nostre sic ⁊ deus sue ⁊ iō oēs reges· ⁊ iō oīb⁹ pmittit regnū celorum·

8 Fecit igit de⁹ hoīez rectū dū ip̄m fecit ad se cōuersū· In ꝯuersiōe eīn hoīs ad deū non solū rectificabat ad id quod sursum· sed etiam ad id quod deorsum· Homo enim in medio constitutus dum factus est ad deum cōuersus ⁊ subditus· cetera sunt ei subiecta· ita ꝙ de⁹ oīa sc̄ veritatē creatā subiecerat ei⁹ intellectui ad iudicādū omnē bonitatē ei⁹ affectui ad vtendū· oīaqꝫ v̄tutē eius potestati ad gubernandū· Et h nāqꝫ ꝙ intelligentia ꝯuersa ē ad diuinā veritatē vendicat sapientiā ꝑ q̄ oīa diudicat· fm ꝙ dr̄ Sap· vij· Ipse dedit mihi oīum que sunt sciaz· vt sciā orbis terraꝝ dispositiōez· ⁊ v̄tutes eloꝝ· initiū ⁊ ꝯsūatiōez ⁊ medietatē tēporꝫ· anni cursus stellaꝝ dispositiōes naturas aīaliū· ⁊ iras bestiarū· vires herbaꝝ· vim ventoꝝ· ⁊ cognitiōes hoīm· diuersitates virgultoꝝ ⁊ v̄tutes radicū· ⁊ q̄cunqꝫ sunt abscōsa ⁊ impouisa· Vn̄ ⁊ adam oīb⁹ noīa imposuit· Subiecit nihilomin⁹ volūtati oīa ad vtendū· vt posset oīa in vsum ⁊ vtilitatē suā ꝯuertere· Vn̄ ps· Omīa subiecisti sub pedibus eius· Vn̄ aplūs dicit ad deū ꝯuersis· j· Cor· iij· Omia vestra sunt· Subiecit etiā v̄tuti ad gubernādum Gen· j· Subiicite eā· scꝫ terrā· ⁊ dominamini piscib⁹ maris ⁊ volatilib⁹ celi· Ista aūt recta hoīs cōditiō q̄ntū ad sup̄ius ⁊ inferius sim̄l tangit in illo vbo· Fa ciam hō· ad imag· ⁊ si no· ⁊ p̄sit ⁊c̄· Fecit g de⁹ hoīez rectū dūz ad se cōuertēdo sibi eū assimilauit· ⁊ ꝑ h oīb⁹ pposuit· ⁊ sic ꝑ recta hūane nature cōditio· Et seq̄t miserabilis

9 deuiatio in h qd subdit ⁊ ip̄e se īfinitis se immiscuit q̄ōnib⁹ In q̄ pōt notari ⁊ mod⁹ labēdi ⁊ stat⁹ in quem cecidit· Mod⁹ labēdi in his trib⁹ q̄ dic fm triaq̄ in peccō ꝯsiderant· ⁊ tria q̄ in h vbo pponunt· In peccō nāqꝫ ē cōuersio ⁊ auersio ⁊ bonoꝝ amissio siue expoliatio· Cōuersio intelligit ꝑ īmixtionē· auersio ꝑ finis ꝑuatiōez· sed expoliatio ꝑ q̄ōnē· Nā ꝯuersio fuit ꝑ aquū vel impurū· auersio infirmū· expoliatio mēdicū· ⁊ h totū tāgit cum dr̄ immiscuit se infinitis q̄ōnib⁹· Pōt etiā notari stat⁹ in quē cecidit· Sic eīn cecidit a rectitudine· vt ꝑderet ip̄az rectitudinē nō rectitudinis aptitudinē· ꝑderet habitū nō appetitū· quia sic amisit similitudinē· vt tm̄ ꝑtrāsent in imagine· Oīn igit remāsit appetit⁹ sine habitu· iō factus ē hō q̄rendo sollicit⁹· Et q̄ nihil creatū recōpensare pōt bonū amissū cū sit infinitū· iō semꝑ cernit· querit et nūq̄ quiescit· ⁊ iō declinādo a rectitudine infinitis q̄ōnib⁹ se immiscuit· Vn̄ intelligētia auertēdo se a sūma veritate ⁊ grā effecta ignara· infinitis q̄ōnib⁹ se immiscuit ꝑ curiositatē Eccle· viij· Est hō qui dieb⁹ ⁊ noctib⁹ somnū nō capit oculis· ⁊ intellexi q̄ opeꝝ dei nullaz possit hō inuenire rōez· supple q̄ finiat appetitū siue inquisitiōez· imo generat aliā q̄ōnem· ⁊ parit nouā cōtentionē· ⁊ immittit inextricabilez dubitationez· ꝓpter qd dr̄ Prouer· xx· Honor ē homini qui sep̄at se a contētiōib⁹· oēs aūt stulti miscent ꝯtumelijs Tales sunt miseri hoīes qui intēdūt fabulis ⁊ genea ogijs infinitis Quia sicut dr̄· ij Thi· iij· Semꝑ sunt discētes ⁊ nūq̄ ad sciam veritatis ꝑuenientes· Volūtas dū recedendo

a summa bonitate egena effecta immiscuit se infinitis q̃stionibus ↄcupiscentiã ⁊ cupiditatẽ. Quia sicut dr prouerb. xxx. Ignis nunq̃ dicit sufficit. vnde ⁊ auarus nõ implebit pecunia sic dr Eccs v. Ideo sp̃ querit ⁊ mendicat. Similr ↄcupiscentia nõ satiat. imo infinitis voluptatũ qõnibus implicat Sap. xiiij. Oĩa cõmixta sunt. sanguis. homicidiũ. furtũ. fictio. corruptio. ⁊ infidelitas. turbatio bonorũ. tumultus. bonorũ dei imemoratio. aiarũ inquinatio. natiuitatis immutatio. nuptiarũ incõstantia. inordinatio mechie ⁊ impudicicie. Hee qõnes infinite q̃ cõmixte sunt quibus immiscuit se hõ dũ voluntatẽ a formauit a summa bonitate. Virtus aũt discõtinuando se a summa potestate facta infirma immiscuit se infinitis qõnibus g in stabilitatẽ. vñ semp querit quietẽ ⁊ nõ inuenit. Vn Isaie. Dñs immiscuit in medio egypti spm̃ vertiginis. iste ẽ spũs instabilitatis p eo q nihil pt stabilire. Vnde hõ peccator ẽ sicut puluis quẽ proicit vent9 a facie terre. Et nõ in ps. Auertẽte te faciẽ turbabũt. auferes spm̃ eo. ⁊ nõ erit tanq̃ puluis quẽ proicit vẽ. a fa. ter. Sicut igit puluis nõ põt quiescere q̃diu ẽ vent9 vertiginis. sic nec nra vtus stabilis pmanere. ⁊ iõ infinita loca querit. ⁊ itur. ⁊ mendicat suffragia Immiscuit igit se hõ infinitis qõnibus p curiositatẽ. dũ cecidit a vitate i ignorãtiã p cupiditatẽ. dũ cecidit a bonitate i malicia p istabilitatẽ. dũ cecidit a ptãte i ipotẽtiã. Sic g i hbo [illegible] notat hois ↄditõ ⁊ ei9 diuisio. ⁊ h solũ iuelo determinatũ i h lib.

Distinctio prima de creatione humane nature q̃tũ ad principiũ efficiens in generali.

C Reationẽ rerũ. Postq̃ mgr sup in primo lib. determinauit de misterio trinitatis. ↄsequenter i h. ij. li. determinat de rebus creatis. Et diuidit ista ps i duas. In prima agit de creatiõe hũane nature. In scda v̇ de creatiõe angelice nature. i. di. ij. de angelica itaq̃ natura. Prima ps diuidit in duas ptes. In prima agit de hois cõditiõe. In scda de lapsu eius ⁊ temptatiõe infra di. xxj. Videns igit diabolus ⁊c. Prima ps h3 duas. q: enim hõ comunicat cũ oibus creaturis. ⁊ cetera facta sũt pp̃ter hominẽ. iõ primo agit de ↄditiõe rerũ in generali. scdo v̇o in spãli. s. di. ij. de angelica itaq̃ natura ⁊c. Prima ps h3 duas. In prima determinat de ↄditiõe rerũ q̃tũ ad principiũ efficiẽs. in scda v̇o q̃tũ ad finẽ. ibi. Et q: non valet ei9 bitudinis ⁊c. Prima ps h3 tres pticulas. In prima premit vitatẽ que exprimit in scriptura sacre autoritate. In scda v̇o autoritatem explanat. ibi. Creator enim ẽ ⁊c. In tertia v̇o q: p illam auctẽ positiões erronee elidũtur. ↄcludit vltimo cã3 euacuatiõe3. ibi. Porro isti similiũ erroz ⁊c. Et sic liber h3 primũ h3 duas. In prima nãq̃ pte pponit auctẽ vitatis. In scda platonis creorẽ. ibi. Plato nãq̃ ⁊c. Sunt ⁊ scda duas h3 In prima explanat auctẽ ⁊ v̇ba auctẽ. In scda ponit erroz Arist. ibi. Aristo. v̇o duo ⁊c. Eodẽ mõ tertia h3 duas. Primo. n. ↄcludit erroz in probationem. scdo v̇o fidei cõfirmationẽ. ibi. Credamus igitur ⁊c.

a C Creationẽ rerũ ⁊c. querit de ordine isti9 libri ad pcedẽtẽ. Cũ enim nos cognoscam9 creatorẽ p creaturas. q: videm9 p speculũ. ⁊ scientia debeat inchoari a notioribus nob. videt q prius debuit agere de creaturis q̃ de creatore. g iste liber primus ñ scdus d3 ẽẽ ⁊c. Dõm. q: sup cũ actũ ẽ de creatore actũ ẽ etiã de creatur9 put sũt via ad puenien dũ i cognitiõe3. nũc aũt agit de cognitiõe re3 p ut cognitiõ de creatore adminiculat ei. q: agit de cõditiõe ⁊ lapsu. Nõ pt aũt cognosci ↄditio nisi p eius cogscat eius principiũ. principiũ aũt hui9 ↄditiõis solus de9 est. iõ oportet doctrinã hui9 libri sed doctrinã p cedẽns. ⁊ patet obiectũ.

a C Reatiõez rerũ insinuãs scriptura deũ esse creatorez initiũq̃ tpis atq̃ oĩm visibiliũ vel inuisibiliũ creaturarũ i primordio sui oñdit dicens. In principio creauit de9 celum ⁊ terrã. His etenim v̇bis moyses spũ dei afflat9 b in vno principio a deo creatore mũdũ factũ refert. elidẽs errorẽ q̃rũdã plura sine principio fuisse principia opinantium.

C Platonis error. b

Plato nãq̃ tria initia estimauit. deũ. s. exẽplar. ⁊ materiã. ⁊ ipa3 icreatã sine principio. ⁊ deũ q̃si artificẽ nõ creatorem.

C Explanat auctem. oñdens q̃d sit creare ⁊ q̃d facere. c

Creator enim ẽ q̃ de nihilo aliq̃d facit. ⁊ creare pprie ẽ de nihilo aliq̃d facẽ. Facẽ v̇o nõ mõ de nihilo aliq̃d opari. s; etiã de materia. Vñ ⁊ hõ ⁊ angel9 dr aliq̃ facere s; ñ creare. vocat q̃ factor siue artifex. s; nõ creator. Hoc enim nomẽ soli deo pprie cõgruit. q̃ ⁊ de nihilo q̃dã. ⁊ de aliq̃ aliq̃ fac. Ipe ẽ g creator ⁊ opifex et factor. s; ~~creatoris~~ nomẽ sibi pprie retinuit. alia v̇o etiã creaturis cõicauit. In scriptura tñ sepe creator accipit tanq̃ factor. et creare tanq̃ facere sine distinctione significationis.

C Verũtamẽ sciẽdũ ẽ. h v̇ba scz creare ⁊ facẽ ⁊ agere et alia hmõi de deo ñ posse dici fm eã rõez q̃ dicũt d creatur. Quippe cũ dicim9 cũ aliq̃d facẽ. ñ aliquẽ i opando motũ illi inesse intelligim9. vel aliq̃ in laborãdo passionẽ. sic nob solet accidẽ. s; ei9 sempiterne volũtatis nouũ

principio suo scz deo. si g pductio respicit egressũ a deo. nullo mõ põt stare p pãn cipio increato. Nec p creato. q: nondũ erat aliq̃d ⁊c. Rñ. dõ. g ppositio cum suo casuali triplicitur pt accipi. Vno mõ vt dicat pure ordinem. ⁊ sic idez ẽ facere in principio et facere an aliq̃. ita q cõnotet puatiõem respectu alicuius tpalis pons. et cõnotet ppositione posterioris. Alio mõ pt importare hitudinem mensure. ⁊ tunc in principio idẽ est q̃d i primo istãti tpis. Tertio mõ pt importare hitudinẽ cause. ⁊ tũc sensus ẽ. i principio. id ẽ i filio dicit creasse fm q dr in ps. Oĩa i sapientia fecisti dñe. vt sic nõ ref nõ enĩ causa efficiẽs s; etiã exẽplaris. Oẽs iste expositiones vere sunt ⁊ cõi olice. ⁊ p eas elidunt tres errores circa mundi pductionẽ. Et i ma elidit error q̃rũdã modernoz phorũ q̃ dixerũt mũdũ esse factũ ex tpe3 mediante intelligẽtia. ita q de9 primo fecit

Agere et facere aliter dicitur de deo aliter de creaturis.

b In vno principio a deo creatore mũdũ factũ refert Quero p q̃ supponat ille terminus principio. aut p creato aut p increato. Nõ p increato. q: ppositiões sur trãsitiue. Nõ p creato. q: nihil creatũ erat in quo fieret. Item ab eterno fuerũt res in

Gen. j.

angelos ꝛ cū illis cōdidit mūdū· cōtra q̄s ē p̄ma ex/
positio· Si eīn de⁹ in p̄ncipio cōditiōis creauit mū/
dum· nō ḡ p̄mo angelos vel intelligētias· ita ꝙ per
ill⁹os cōdiderit mūdū· ꝛ hic error oritur ex illo vbo·
Faciam⁹ hoīem ad imaginē ꝛ sılitudinē· q· de⁹ loq̄t
angelis· Ex
secūda expo/
sitiōe eludit er
ror aristotil/
cor̄ū q̄ dixerūt
mūdū cōditū
ab eīno· Si
eīn ī p̄ncipio
tp̄is fact⁹ est
ex nihilo· nō
ḡ fuit sine p̄n
cipio· ꝛ hic er
ror ortū habu
it ex h̄ ꝙ non
potuerūt vi/
dere q̄lit mū/
dus incepit·
ꝛ q̄re nūc ꝛ nō
an· Ex tertia
expositiōe elı
dit error pla
tonicor̄ū q̄ di
xerūt p̄ncipia
mūdi tria esse
sꝫ deū mate/
riam et exem
plar· Si eīn
deus in filio
sic p exēplar
eīnū cōdidit
de nihilo mū/
dum· nō ḡ re/
quirit secūdū
p̄ncipiū qd ē
exēplar· nec
tertiū qd sit materia· Et hic ortū habuit ex h̄ ꝙ non
potuerūt intelligere oīno quō aliq̄d fiat ex nihilo·
Ex oībꝫ his eliditur error manicheor̄ū q̄ posuerūt p̄nci
pia mūdi effectiua duo· ꝛ iste eliditur p subiectū dicte
locutiōis· Creauit deus celū ꝛ terrā· lucē ꝛ tenebras
ꝛ hic error ē oībꝫ vilior· Et h̄nt se gradatim· Naꝫ
p̄mus solū errat in eo a quo· Secūdus errat in eo ā
quo ꝛ q̄n· quia et aliquo ꝛ ab eīno· Tertius errat ī
eo de quo· q· dicit factū eē de materia ꝛ nō ex nihilo·
ꝛ in eo p quod· sꝫ circa exēplar qd posuit aliud a deo
vt a patre· Et in q̄n· q· posuit materiā ab eīno tm̄
pfectā· Et iste error ē multo vilior· q̄ error aliorū q̄
ponūt ab eīno materiam fuisse pfectam sua forma·
Quart⁹ error manicheor̄ū oī⁹ est abominabilior· q·
deficit in p̄mo p̄ncipio in q̄ p̄hi cōiter cōcordauerūt·
ponētes p̄mo duo p̄ncipia· ac p h̄ auferētes ordinē
atqꝫ decorē vniuersi· ꝛ bonitatē· ꝛ dei ptātē· Et hunc
errorē inter ceteros nō h̄uanā maliciā sꝫ diabolicam
astuciā credo adinuenisse· vt se alterū deū eē psuade/
3 at mētibꝫ ꝑuersor̄ū· Ex dictis igit̄ patꝫ ꝙ q̄ supponat h̄
nomē p̄ncipiū· Potest eīn supponere p filio· ꝛ de⁹ p pa
tre· ꝛ ex modo cōstruendi fit talis appropriatio· Po
test etiā supponere p creatura vt p oīe p p̄ncipio tp̄is
sꝫ nō dicit nūc ordinē sꝫ cōcomitantiā mēsure ad mē/
suratū· s· ꝙ celū ꝛ terra sūt p̄ncipio tp̄is eē ceperūt· ꝛ

Et q̄ sensu dicit deus aliquid facere

Per simile ostendit

aliquē significam⁹ effectū· id ē
eīna ei⁹ voluntate aliq̄d nouit
existē· Cū ḡ aliq̄d dr̄ face· tale ē·
ac si dicat̄ ıuxta ei⁹ volūtatē vel p
ei⁹ volūtatē aliq̄d nouit ꝯtingē
vel eē· vt ı ipo nihil nouı ꝯtigat
ꝑ nouū aliq̄d sic in ei⁹ eīna vo/
lūtate fūat fiat sine aliq̄ motiōe
vl̄ sui mutatiōe· Nos vō opan/
do mutari dicimur· q· mouemr·
Nō eīn sine motu aliq̄d facim⁹
De⁹ ḡ aliq̄d agē vel face dr̄· q̄a
cā ē rex noui existētiū· cū ei⁹ vo
lūtate res noue eē īcipiūt q̄ an
nō erāt· absqꝫ ipi⁹ agitatiōe· vt
act⁹ ꝓprie dici nō q̄at· cuꝫ vicꝫ
act⁹ oīs ī motu ꝯsistat· in deo āt
mot⁹ null⁹ ē· Sic ḡ ex calore so/
lis aliq̄ fieri ꝯtingit· nulla tm̄ in
ipo vel in ei⁹ calore facta moti/
one vel mutatiōe· Ita ex dei vo
lūtate noua h̄ūt eē sine mutati
one autoris q̄ ē vnū ꝛ solū ꝛ om
nium principium·

Aristotelis error· d

c Aristoteles vō tria posuit p̄n/
cipia· duo· s· materiā ꝛ speciē· ꝛ
tertiū opatorū dictū· mūdū q̄
semp eē ꝛ fuisse·

Concludit error p̄dictorū
euacuationem· e

Hor̄ ḡ ꝛ sılıū errorē sp̄ussctūs
euacuās· veritatisqꝫ disciplinā
tradēs· deū ı p̄ncipio tp̄m mū d
dū creasse· ꝛ an̄ tpa eīnalr̄ exti/
tisse significat· ipi⁹ eīnitatē ꝛ oī
potētiā cōmēdās· Cui voluisse
facē ē· q· (vt p̄dixi⁹) ex ei⁹ volū/
tate ꝛ bōitate res noue existūt·

Cōcludit fidei ꝯfirmatōez f

Credam⁹ ḡ rex creatarū celestı
um· t̄restriū· visibiliū vel ıuisibi
liū cām nō eē· nisi bonitatē crea
toris· q̄ ē de⁹ ver⁹ vn⁹· Cui⁹ tāta
ē bonitas· vt sūme bon⁹ btitu/
dınis sue q̄ eīnalr̄ btūs ē· alios
velit eē p̄ticipes· quam videt ꝛ
cōicari posse ꝛ minui oīnō non
posse· Illud ḡ bonū qd ipe erat
ꝛ q̄ btūs erat· sola bonitate nō
necessitate alijs cōicari voluit
q· sūme boni erat ꝓdesse velle
ꝛ oīpotētissimi nocē nō posse· e

sic patꝫ illud· c Aristotiles vō tria posuit p̄ncipia
ꝛc· Querit̄ quare distinguit illa duo a tertio· Et vtruꝫ
nō videt̄ illud eē verū pscrutanti libros p̄hi q· ipse non
ponit nisi ista tria materiā· ꝛ formā· ꝛ p̄uationē· in p̄n/
cipio noni· metha· ꝛ in p̄mo p̄hi· nō ḡ ista q̄ ponit mḡr
R°. dōm ꝙ ideo
duo distinguit
a tertio· q· duo
sunt intrinseca
tanq̄ elementa
ꝛ vnū ē extrinse
cū· vbi āt p̄hus
ista tria distin/
guit ꝛ ponit si q̄
rat̄ expsse inue/
nitur in scdo de
generatōe circa
finē· Sed nūc ē
questio· q· non
videt̄ sufficient̄
p̄ncipia ı p̄hiꝫ
assignasse· imo
sibi assignauit
tria p̄ter opera
tionē· nūc ḡ sunt
quattuor· Et di
cendū ad h̄ ꝙ p̄/
uatio nō differt
a forma vel ma/
teria· Sıue eīn
p̄uatio noiet ap
petitu forme cū
ei⁹ carētia· siue
noiet ipam for/
me essentiam p
ut ē in materia·
in potētia· non
differt ab his du
obus· s· materia
ꝛ specie· Nā ap
petitus ad materiā reducit̄· nec ē aliud· ꝛ eēntia forme
ad spēm sm̄ rem· Et hec duo p̄ncipia determinat in p̄n
cıo postmodū adiūgit ꝛ etiā opatōnē· dū oīa reducit ad
motorē p̄mū in· viij· ꝛ sic patꝫ ꝙ mḡr vere ꝛ ꝓprie loquit̄·
d In p̄ncipio tempor̄ mūdū creasse· Cōtra· si cepit
cū p̄mo mobili· ꝛ illud cepit in secūdo die· nō ḡ in p̄nci
pio tp̄is sꝫ an̄· R°. dōm ꝙ tp̄s dicit̄ tripl̄r· cōmunissi/ 5
me· cōiter ꝛ ꝓprie· Cōmunissime dicit̄ mēsura exitus de
nō eē in eē· Cōiter dicit̄ tp̄s mēsura cuiuslibet mutatio
nis· maxime illi⁹ q̄ fuit an̄ p̄mū mobile· Tertio modo
dr̄ ꝓprie mēsura mot⁹ primi mobilis· vt cōiter ꝯsueuit
distingui· Et q· p̄mo modo dictū ē p̄mū omniū· ꝛ in il
lo cōditū est seculū· ideo dicit in p̄ncipio temporum·
e Oīpotētissimi est nocere non posse· Cōtra· Dis
pena affligit ꝛ ledit· si ledit nocet· ḡ ꝛ de⁹ nō pōt nocere
non pōt punire· R°. dōm ꝙ sicut duplex ē malum· sꝫ 6
culpe ꝛ pene· sic etiā duplex ē [illegible]· cū ergo di/
citur ꝙ nō potest nocere non intelligit̄ nisi ad nocu/
mentū qd facit malū pene· sꝫ qd facit malum culpe·

D intelligentiā eor̄ q̄ in hac pte dicūt̄· q̄rit̄ hic
de exitu rerū in eē· Primo q̄tū ad p̄ncipiū enti
tatem vel causalitatē· Scdo q̄tū ad veritatē·
Tertio q̄tū ad ꝓductiōis q̄ditatē· Circa p̄mū duo
q̄runt̄· Pmo queritur vtrū res habeat principiū causa

le. Scdo vtrum habeāt principiū initiale.

¶ Questio. I

Ad quā sic pcedit̄. Cū ɔstet fm scōs et phos q̄ oēs res mo. ac .....erint p̄ncipiū pductiuū. tū ꝑpt rez va rietatē. tū ꝑpt rez mutabilitatē. tū ꝑpter rez ordinē. tū etiā ꝑpter imꝑfectionē. Multitudo eīm oīm hȝ ab vni tate amet⁹ siue mutabile ab imutabili. τ ordo ad p̄mū. et imꝑfectū ad ꝑfectū originalit̄ reducit̄. ideo h̄ supposi to scȝ q̄ res hēāt p̄ncipiū causale. aliq̄ mō ē q̄ō vtrū res pducere sint oīno. h̄ eīm p̄ncipiū materiale et formale. an tm̄ fm alterz p̄ncipiū. Et q̄ fm vtrūqȝ videt̄ p̄mo a ḡ rē pducent̄ sic. Quāto pduceńs ē dus τ ꝑfecti⁹. tāto pl⁹ tribuit in rem. ḡ p̄mū τ ꝑfectissimū influit totū τ in totū e. si h̄ ḡ totū pducit. sȝ p̄mū agens ē hmōi. ḡ τc. ¶ Itē nobilius τ ꝑfecti⁹ ē agēs q̄to paucioribus indiget ad agēdū. ḡ agēs nobilissimū nullo extra se eget. ḡ si ipsum solū eēt adhuc res pduceret. sȝ nō ex se. tū ipse nullius sit ps. ergo ex nihi'o. ptȝ ḡ q̄ de⁹ pōt in totā subam cre are. ¶ Itē agēs fm formā pōt pducere formā. ḡ pari rōne agēs fm se totū pōt pducere totū. sed deus se toto agit cū sit oīno simplex. ḡ pducit totū. ¶ Itē hipsum ondit̄ a pte rei cōditꝫ sic. Qō nō est ab alio. ē a seipso. ni hil gerit tale q̄ō a seipso ē indiget alio vt sit. sȝ oē intrin secū p̄ncipiū rei indiget alio vt sit. nā forma indiget ma teria τ econuerso. ḡ τc. ¶ Itē efficiēs τ finis sunt cāe cor relatiue. ḡ q̄ō n̄ ē ab alio. n̄ ē ad aliō sȝ oīa sūt ad aliō sȝ oē q̄ō sūt q̄r sȝ oē q̄ō sūt appetūt bonū. τ stat⁹ nō ē nisi ī summo bono. Et q̄ ista rō sit bona ondit̄. Sic eīm bonū τ ens ɔuertunt̄. ergo q̄ō ē seipso ens seipso ē bonum. sȝ q̄ō seipso ē bonū. nō ē ꝑpter aliq̄d aliud. ḡ q̄ō nō ē ab alio. nō ē ꝑpter aliō. Si ḡ oīa mūdana fm se tota sunt ꝑpter aliud. ḡ sunt ab alio. ¶ Itē si res nō ē totaliter ab alio. aut ē h̄ rōne forme aut rōne materie. Cōstat q̄ nō forme. q̄r videm⁹ formas pduci. τ si forme nō pducerēt̄ oīno nihil pduceret̄. Si rōne materie. Sȝ ɔtra vt dicit phs in p̄ma phia. act⁹ ē an̄ potētiā. cōstat q̄ nō lo quit̄ de potētia actiua sȝ passiua. ḡ cū act⁹ rei ab alio sit sic τ materia. Si tu dicas q̄ intelligit̄ nō de actu q̄ est forma sȝ eē eiēs. idē cōcludit̄. Et iterꝫ ego q̄ro q̄re mate ria nō sit ab alio. Si q̄r ē p̄ncipiū rer q̄ sūt cetera nec hȝ vn̄ fiat. tūc ego q̄ro de forma vtrū fiat ex aliq̄ vel ex ni hilo. Si ex nihilo pari rōne τ materia ex nihilo. Si ex aliq̄ quero q̄d sit illō. Nō eēntia materie. cōstat. q̄r for ma simplex ē. ḡ forma non fit ex materia. ita q̄ materia sit ei⁹ p̄ncipiū cōstitutiuū. Nec ex materia ita q̄ mate ria fiat forma. fit ḡ ex aliq̄ q̄ō ē in materia. tūc ego q̄ro de q̄ est illud. τ cōstat q̄ nō ē ex materia pari rōne. ḡ vel erit abire in infinitū in causando. vel necesse ē ponere eēntias formaz a p̄mo opifice productas ex nihilo. ḡ pari rōne τ materiā. ¶ Ad opositū sūt rōnes p̄mo a pte efficiētis. P̄ri ra ē hec. Omis effect⁹ aliq̄ mō assimilat̄ cāe. sȝ p̄ncipiū p̄mū est act⁹ pur⁹ nihil hn̄s de possibili. materia aūt rez ē potētiale purū p̄ suā eēntiā. nihil hn̄s de actu. ḡ cū materia in nullo assimilet̄ opifici nō est ab ipso. ¶ Itē ab agēte pulcerrimo τ luminosissimo nō p cedit turpe τ tenebrosum. sȝ de⁹ ē ipsa pulcritudo. ipsa lux. materiale p̄ncipiū ē turpe τ tenebrosum. ḡ τc. Ex pte rerū ondit̄ de formali p̄ncipio. Omē eīm q̄ō pducit̄ τ fit. fit a sibi sili noīe τ rōne. vt hō ab hoīe. sȝ q̄ dic̄ phs vij. phi. ōme si ḡ forme rerū sunt p̄ncipia pducēdi. τ p̄n cipiū pducēdi p̄cedit rerū pductione. ḡ res nō sunt p ducte q̄ad p̄ncipiū formale. ¶ Itē artifex nō pōt pdu cere nisi p̄cognoscat. sȝ nō pōt p̄cognoscere q̄ nullo mō sunt. ḡ impossibile q̄ summ⁹ artifex mundū formaret nisi forme ēēnt pri⁹ p quas cognosceret. τ ille nō potue rūt pduci nisi p formas. ḡ si nō ē in infinitū abire. ē po nē formas rez n̄ eē pductas. ¶ Itē hipꝫ ondit̄ q̄ ad ma teriale p̄ncipiū. Omē q̄ō pduci. pducit̄ ex aliq̄ vel ex nihilo. Si ex nihilo nihil. ḡ oīa ex aliq̄. illō aūt ē mate ria. ḡ si stare ē τ nō abire in infinitū. illud nō ē pductuȝ. Ex aūt ex nihilo nihil fiat videt̄. Productio eīm rei est actio. sȝ oīs actio reqrit in q̄ō agat. ḡ τ oīs pductio. ḡ omī pductioni subijcit̄ aliq̄d. nō ḡ nisi materia. ḡ τc. ¶ Itē ego q̄ro de pductione siue creatione passiua. vtruȝ illa sit suba vel accn̄s. Nō suba. ḡ accn̄s. sȝ omē accn̄s fundat̄ in aliq̄. sȝ h̄ nō pōt eē creatū. cū illud sequat̄ na turalit̄ ipaȝ creatōnē. ḡ videt̄ q̄ sit iecreacū aliud a deo. q̄r creatio passio in alio ē. ḡ necē ē omne q̄ō pducit̄ ex aliq̄ pduci. τ ideo dic̄ phs in p̄mo phi. q̄ materia est ingenita. ¶ Rn̄. Dōm q̄ hec v̄itas ē. mūdus in esse pro ductus ē. τ nō solū fm se totū. sȝ etiā fm intrinseca sua p̄ncipia q̄ nō ex aliq̄s sȝ de nihilo sunt pducta. Hec aūt v̄itas τ si cuilibet fideli sit apta τ lucida. latuit tn̄ pru dentiā vel prudentiā ph̄icā q̄ in hui⁹ q̄onis inq̄sitione ex longo t̄pe ambulauit p deuia. Fuerūt eīm q̄dā ph̄i antiq̄ q̄ dixerūt mūdū factū eē a deo τ de sui eēntia. quia nō videbāt q̄uō aliq̄d posset fieri ex nihilo. τ sol⁹ de⁹ fu it in p̄ncipio. τ ideo dixerūt q̄ fecit oīa de seipso. Sed hec positio nō solū fidelib⁹ sȝ etiā sequētib⁹ ph̄is appa ruit improbabilis q̄ dei eēntia oīno inuariabilis τ no bilissima fieret corpalū τ variabiliū materia q̄ de se ī ꝑfecta nisi ꝑficiat̄ p formas. Fuerūt etiā alij q̄ dixerūt mūdū factū eē ex p̄ncipijs p̄existētib⁹. s. ex materia τ for ma. sȝ forme latebāt in materia anteq̄ intellect⁹ eas di stingueret. τ h̄ posuit anaxagoras. Sȝ q̄ sic mas oēs simul in materia nō capit ro recta. io p sequentes ph̄os ista positio improbata est. Fuerūt etiaȝ tertij q̄ mū dū dixerūt ex p̄ncipijs p̄exn̄tib⁹ factū. s. materia et for ma. sed materia p se posuerūt. sepatas etiam p se po suerūt formas. τ postmodū ex t̄pe ab opifice sūmo esse ɔiūctas. τ hi platonici fuerūt. Sed quia illud irrato nabile videt̄ q̄ materia fuerit imꝑfecta ab eterno. τ q̄ eadē forma sit sepata pariter τ ɔiūcta. τ absurdū vide tur triplicem hominem ponere. s. naturalem. mathe maticū. et diuinū. ideo etiā psequentes ph̄os hec positio re ꝓbata est. Fuerūt etiā quarti pipathetici q̄rum p̄n ceps τ dux Aresto. q̄ veritati magis appropinq̄ntes dixerūt mūdū factū. sicut legit̄ in. ij. methꝫ. dico igit̄ q̄ mare factū est. τ in p̄mo de celo τ mūdo. τ de pluribus alijs locis pōt elici. Sed dixerūt nō esse factū ex p̄nci pijs p̄exn̄tib⁹. Sicut eīm vult in scdō vegetabiliū mū dus semꝑ fuit plani. τ alib⁹ plen⁹. vbi loquitur ɔtra abrutaliū. Utrū aūt posuerit materiā τ formā factam de nihi'o ego nescio. credo tamen q̄ non puenit ad hoc sicut melius patebit in ꝓblema scdo. τ ipse defe cit licet min⁹ q̄ alij. Ubi autē defecit ph̄oz peritia. subuenit nob̄ sacrosancta scriptura. que dicit omīa esse creata. τ fm oē q̄ō sūt esse pducta. τ ratio a fide nō di scordat sicut supra in opponēdo ostensum est. Ad ergo obijcitur de similitudie q̄ materia est ens in po tentia. dōm q̄ materia non ꝑpter se facta est sed ꝑpt̄ substractionē seu sustentationē forme que eius ē actus. Quis ergo materia non sit deo secu similis. tamē assi milabilis est p formā. Unde aug⁹. dicit q̄ ipsa mate ria τ si non habeat de se τ in se actum forme ipsa tamē capacitas forme ē ei p formā. ideo patet illud. Ad obijcitur q̄ turpis τc. dōm q̄ nec turpis nec tenebro dicit̄ nisi cōparatiōe. Nam materia nō est p̄uatio pu

ra. imo ratione sue essentie habet aliqd de pulchritudine et aliqd de luce. Unde Aug. dicit q habet modum speciem et ordinem. quis imperfecte non oportz autem q deus oes res pducat sibi equalis similes. imo fm graduu. Et ideo ad hoc q gradus sint pfecti. necesse est aliqd ponere ppe deu et hoc simillimu. et aliqd ppe nihil. et hoc aliquo modo simile non aut oino. nec perfecte qd quis in se minimu habeat de bono. tamen optime ordinatu est. Qd obiicit q omne qd pducit pducitur p simile i forma. et cognoscit similit. dom q est agens fm natura et fm intellectu. Agens fm naturam pducit p formas que sunt vere nature. sicut homo hominem. et asinus asinu. Agens p intellectu pducit p formas que non sunt aliqd rei sed ydee in mente. sicut artifex pcepit arcam. et sic pducte sunt res. et hoc modo sunt forme reru eterne. quia sunt deus. et si ita posuit plato comendandus e. et sic imponit ei Aug. Si autem vera pcesserit vt imponit ei Aresto. absq dubio erravit. et ratio sua que pdicta e nihil cogit oino. Nam si ut dicit phs. forme reru extra deu a singularibus separate nihil oino faciut. nec ad opatione. nec ad cognitione. Qd vltio obiicit de materia q n pot fieri q vel ex aliq vel ex nihilo. dicendum q ex nihilo et hoc p creatione. Qd obiicit q actio e i aliqd. dicendum q creare no e agere sz facere et hoc refert inter agere facere. na agere i qd agat exigit facere aute ecouerso. Qd vlterius querit qd vel in q sit creatio passio. dupliciter mndet. Quida dicunt q nec est substantia nec accns. sed via ad vtruq. et tale pcedit illud ad qd est naturalit quis in eo habeat esse. Alii dicunt aut q aliqd creari n est aliud q nunc pmo esse. nec creatio dicat n. tura aliqua mediam inter deu et creatura. sed solu dicit esse rei notado ordine ad pmu efficiens et q et ad no esse. ita tamen q ordo ille est in re creata et no in nihilo. Unde cu dicit ex nihilo aliqd fieri pot intelligi tripliciter. Aut materialit vt ex ferro cultellus. Aut ~~causalit~~ vt ex pre filius. Aut ordinaliter vt de mane fit meridies. Primis duobus modis verz e ex nihilo nihil fieri. tertio modo verz fz natura sz falsuz s natura. Per virtute eni infinita que no indiget fulcimento materie ita faciliter pot aliqd pduci ex nihilo sicut de aliquo. aliquin non esset virtus pmi pncipii infinita. sed egeret materie fundamento. et ideo illi virtuti soli hoc attribuendum est necessario. quis non posset assimile reperiri i aliquo creato. Hoc eni est eius pprium sicut et ipsa omnipotentia.

¶ Questio II b

Tertio querit utrum mundus pductus fuerit ex tempore aut ab eterno. Et q non ex ~~parte~~ ostendit duabus rationibus sumptis a motu. Primo est ostensiua sic. Ante oem motu et mutatione est motus prima mobilis sed oe qd incipit incipit p motu vel mutatione. ergo ante oe illud qd incipit e motus ille sed ille motus no potuit esse ante se nec an suu mobile ergo impossibile est incipe. Prima ppositio supponit. et eius pbatio patet sic q supposito e in phicis q in oi genere pfectu est ante imperfectu. sed inter oia genera motuu localiu motus ad situz est pfectior. quia e entis complen. et inter oia genera motuu localiu motus circularis et velocior est et pfectior. sed talis est motus celi. ergo pfectissimus. g prima pz g tc. Item ostendit per impossibile. Oe qd erit in esse. erit per motu vel mutatione g illud vs erit in esse. erit p motu vel mutatione. et similit de illo querit. ergo vel est abire in infinitu. vel est ponere aliquem motum sine pncipio. Si motu g et mobile g et mundum. Similit ratio ostensiua sumit a tpe sic. Oe qd incipit aut incipit in instanti. aut in tpe. Si ergo mundus incipit. aut in instanti aut in tpe. sed an oe tps tam oe instans est tps. g tps e ante oi q inceperit. sed no potuit esse an mundu et motu. g mundus no incepit. Prima ppositio necessaria vel nota e per se. Secda s. q ante oe tps sit tempus. patet ex h. Si curric currebat tus de necessitate. Similiter q ante oe instans sit tps patz sic. Tps e mesura circular continens motu et mobili. sed ois punctus q est i circulo ita est pncipiu q finis. g instans temporis ita est pncipiu futuri q terminus pteriti. g an oe nunc fuit pteritu pz g tc. Item pbo p impossibile. Si tps pducit aut in tpe. aut in instanti. Non in instanti cu no sit in instanti g in tpe sed in oi tpe est ponere prius et posterius. et pteritu et futuru. g si tps in tpe. an oe tpus fuit tps. et h impossibile. g tc. Et he sunt rones phi q sunt sumpte a pte ipsius mundi. Item alie rones pbant q sumunt ex pte cause pducentis. et generalit ad duas pnt reduci. aru prima e ostensiua. scda vero p impossibile. Prima e hec. Posita causa sufficienti et actuali. ponitur effectus. sed ds ab eterno fuit causa sufficiens et actualis ipsius mundi. g tc. Maior ppositio p se nota est. Minor pz. s. q ds sit causa sufficiens. qz cu nullo extrinseco indigeat ad mundi creatione. sed solu potentia sapientia et bonitate. et hec in deo fuerunt pfectissima ab eterno. pz q ab eterno fuit sufficiens. Q etia actualis pater. Deus eni est actus purus et suu velle vt dicit phs et scri dicunt est suu agere restat g tc. Item p impossibile. oe illud qd incipit agere prius vl pducere. cu prius non pduceret. exit ab ocio in actu. si g deus incipit mundu pducere. exit ab ocio in actu. sed in oi tali cadit ociositas et mutatio sive mutabilitas. g circa deu est ociositas et mutabilitas. Hoc aut e otra summaz bonitate et otra summa simplicitate. g h e impossibile et blasphemu dicere de deo et ita q mundus cepit. He sunt rones qs comentatores et moderniores supaddunt ronibus Aresto. s. que ad has pnt reduci. ¶ Sed ad oppositu sunt rones ex ppositionibus p se notis fm ronez et phiam. qru prima est hec. Impossibile e infinito addi. h est manifesta p se. qz oe illud qd recipit additionez fit maius. infinito aut nihil maius. sed si mundus e sine pncipio. durauit in infinitu. g durationi eius no posset addi sed ostat h esse falsum. qz reuolutio addit reuolutioni oi die. g tc. Si tu dicas q infinitu est quatu ad pteritu quatu ad pns qd nunc est. est finitu actu. et io ex ca pte q finitu est. est repire maius. Contra ostendit q in pterito est repire maius. Hec veritas infallibilis q si mundus est eternus. reuolutiones in orbe suo sunt infinite. Rursus p vna reuolutione solis necesse e fuisse xii. ipsius lune g plus e reuoluta luna q sol. et sol infinities. g infinitoru ex ca pte q infinita sunt e repire excessum. h aut e est impossibile. g tc. Scda ppositio e ista. ¶ Impossibile e infinita ordinari. ois eni ordo fluit a pus in mediu. si g no est pmu no est ordo. sed generatio n idividuorum siue reuolutiones celi si sunt infinite no hnt pmu. g no hnt ordine. g vna no e an alia. sed h e falsum. restat g q hnt pmum. Si dicas q statio ordis no est nece ponere nisi i l. is q ordinat fm ordine causalitatis. qz i causis necessario e status. oro q re no in alys. tu ex h no euades. nunq enim fuit reuolutio celi qn fuisset generatio aial ex aiali. sed constat q aial ordinat ad aial ex q generat fm ordine cause. g si fm phm et rone nece e ponere statuz ibi q ordinat fz ordine cae. g i generatione aialiu nece e ponere pmu aial. et mds n fuit sine aialibus. g tc. ¶ Tertia ppositio e ista. Impossibile e infinita pertransire. sz si mds n cepit infinite reuolutiones fuerunt. g impossibile e illas pertransire. g impossibile fuit deuenire vsq ad hanc. Si tu dicas q infinita sunt

q̄ nulla fuit p̄ma · aut q̄ etiā bene possit ꝑtransiri i tpe infinito · p̄ hoc non euades · quero enim a te verum ali qua reuolutio p̄cessit hodiernam in infinitū · an nulla Si nulla · ergo oēs finite distāt ab hac · ergo sūt omnes finite q̄ hāc p̄mā · Si aliq̄ in infinitū distat · q̄ro de re uolutioē q̄ imediate sequit illā verū distet i infinitū si nō · q̄ nec illa distat · q̄m finita distantia ē int̄ vtrāq̄ · Si vō distat in īfinitū · silr quero de tertia ⁊ q̄rta · ⁊ sic in īfinitū · q̄ nō magis distat ab vna q̄ ab alia · q̄ vna nō ē an̄ alia · q̄ omnes sūt sil · Quarta ꝓpositio ē ista · Impossibile ē infinita a vtute finita ꝯphendi · s̄z si mūdus nō ce pit · infinita ꝯphendūt a vtute finita · q̄ ⁊c̄ · Probatio maioris p̄se patet · Minor ondit̄ sic · supponēdo deum solū cē vtut̄ actu infinite · oīa alia hr̄e finitatē · Rursū supponīdo q̄ motus celi nūq̄ fuit sine suba spūali crea ta q̄ vel ipm faceret vel saltē cognosceret · s̄z h̄ suppo sito q̄ suba spūalis [illegible] · si q̄ aliq̄ spūalis sub [illegible] tis finite simul fuit cū celo · nulla fuit reuolutio celi q̄ nō cogsceret · ⁊ nō eo̅ [illegible] · q̄ oēs actu cogscit · ⁊ fuerūt in finite · q̄ aliq̄ spūalis suba vtutis finite sil ꝯphendit infi nita · Si dicas q̄ nō ē incōueniēs q̄ vnica silitudine co gnoscit omnes reuolutiōes q̄ sunt eiusdē spēciei ⁊ oīno ꝯsiles · obijcit̄ q̄ nō tm̄ cognouerit circulatiōes s̄z earū effect⁹ · ⁊ effect⁹ varij ⁊ diuersi sunt infiniti · patet q̄ ⁊c̄ · Quinta ē ista · Impossibile ē infinita simul cē · s̄z si mū dus ē eternus sine p̄ncipio · cū nō fuit sine hoīe · q̄r hō est in fine cū sunt q̄dā p̄p̄ oīa · ⁊ hō durat finito tpe · igit̄ infi niti hoīes fuerūt · s̄z q̄t fuerūt hoīes tot aīe rōnales · er go infinite fuerūt aīe s̄z q̄t aīe fuerūt tot sūt · q̄r sunt for me incorruptibiles · q̄ i īfinite sunt aīe · Si tu dicas ad h̄ q̄ circulatio ē in aīabꝰ · vel q̄ vna aīa est in oībꝰ hoībꝰ p̄m⁹ ē error in phīa · q̄r vt vult p̄lus · ꝓpri⁹ act⁹ ē in ꝓpria materia · q̄ nō pōt aīa q̄ fuit ꝑfectio vni⁹ · ēē ꝑfectio alte rius etiā s̄m p̄hm · Scd̄m etiā magis ē erroneū · q̄ mltomin⁹ vna aīa oīm · Ultima rō ad h̄ est · Impossibile ē q̄ h̄z eē post n̄ eē · h̄re eē eternū q̄m hec ē īplicatio ꝯtradi ctiōis · s̄z mūd⁹ h̄z eē post nō eē · q̄ impossibile ē esse eter nū · Maior hēat eē p⁹ nō eē ꝓbat̄ sic · Omne illud qd̄ tota liter h̄z eē ab aliq̄ · ꝓducit̄ ab illo ex nihilo · s̄z mūdus to taliter h̄z eē a deo · q̄ mūd⁹ ex nihilo · s̄z nō ex nihilo ma terialiter s̄z originaliter · Maior aūt ōe qd̄ totalit̄ ꝓducit̄ ab aliq̄ differētē p̄ ceūtiā hēat eē ex nihilo patēs ē · nā qd̄ to talit̄ ꝓducit̄ · ꝓducit̄ s̄m materiā ⁊ formā · s̄z materia nō h̄z ex q̄ ꝓducat̄ q̄r nō ex deo · manifestū ē igit̄ q̄ ex nihilo Minor aūt s̄z q̄ mūdus totalit̄ ꝓducat̄ · p̄z ex alio pro

15 blemate · Ad r̄o · Dōm q̄ ponere mūdū eternū eē sive ex nihilo · ꝓductū · ponēdo res oēs ex nihilo ꝓductas · ōi no ē ꝯ veritatē ⁊ rōnez sic vltima rō ꝓbat · ⁊ adeo ꝯtra rōez vt nullū p̄hoz q̄ntumcūq̄ parui intellect⁹ crede rim h̄ posuisse · Hoc eñ implicat in se manifestā ꝯdi ctionē · Ponere aūt mundū eternū p̄supposita eternita te materie rōnabile videt̄ ⁊ itelligibile · ⁊ h̄ duplici exē plo · Egressus eñ rez mūdanaz a deo est p̄ modū vesti gij · vñ si pes eēt etern⁹ · ⁊ puluis in q̄ forēt vestigiū eēt etern⁹ · nihil ꝓhiberet intelligere vestigiū pedis eē coeternū ⁊ tñ a pede eē vestigiū · Per hūc modū si ma teria sine p̄ncipiū potētiale eēt coeternū autori · qd̄ ꝓhi bet ipm̄ vestigiū eē eternū · īmo videt̄ cōgruū · Rursus aliō exemplū · rōnalis eñ creatura ꝓcedit a deo vt vm bra · fili⁹ ꝓcedit vt splendor · s̄z q̄ cito ē lux statim ē splē dor · ⁊ statim ē vmbra si sit corp⁹ opacū obiectū · Si er go materia coeterna ē autori tanq̄ opacū luci sic rōna bile ē ponere filiū (qd̄ est splendor p̄ris) coeternū ita rō nabile videt̄ creaturā sive mūdū q̄ ē vmbra summe lu cis eē eternū · ⁊ magis rōnabile eē q̄ suū oppositū · s̄ · q̄ ma

teria eternaliter fuerit in p̄cessione sine forme vel ordina fluentia · sic posuerūt q̄dam p̄hoz · ⁊ adeo rōnabili⁹ [illegible] etiā ille excellentior int̄ p̄hos · Arest · sic s̄men sponit et cōmentatores exponūt ⁊ vbi ei⁹ ꝑtendūt in hunc er torem dilapsus fuerit · Quidā eñ moderni dicūt p̄hm neq̄ q̄ illud sensisse nec intendisse ꝓbare q̄ mūd⁹ oīno nō cepit · s̄z q̄ nō cepit naturali motu · Ad hoc magis verū ego nescio · h̄ vnū scio q̄ si hic posuit mundum nō incepisse s̄m naturā vez posuit · ⁊ rōes ei⁹ sūmpte a mo tu ⁊ tpe sunt efficaces · Si aūt h̄ sensit q̄ nullo mō cepit manifeste errauit · sic plibꝰ rōnibꝰ ostēsum ē supra · ⁊ ne cesse fuit ad vitandū ꝯdictionē ponere aut mundū nō esse factū aut nō eē factū ex nihilo · Ad vitandū aūt infi nitatem actualē necesse fuit ponere aut aīe rōnalis cor ruptionē · aut vnitatē aut circulationē · ⁊ ita auferre b̄ti tudinē · vñ iste error ⁊ malū habet initiū ⁊ pessimum finē · Ad q̄ obijcit̄ p̄mo de motu p̄mi mobilis qui est

16 p̄mus inter oēs mot⁹ ⁊ mutatiōes q̄ ꝑcessit īn⁹ · Dō q̄ loquēdo de motibꝰ ⁊ mutationibus natur [illegible] hr̄ ver[illegible] est · ⁊ nōbz instantaneā loquēdo aut de mutatiōe supna turali ꝑ quā ipm̄ mobile ꝑcessit i eē nō h̄z veritatē · nā illa ꝑcessit oīe creatū · ⁊ ita mobile p̄mū · ac p̄ hoc et

17 motū · Ad obijcit̄ oīs mot⁹ ꝑit in eē q̄ mot⁹ · dō q̄ mo tus nō exit in eē p̄ se nec in se · s̄z cū alio ⁊ in alio · ⁊ q̄r in eodē instanti mobile fecit · ⁊ vt motor sup mobile in fluxit · ideo motū mobilis creauit · Et aūt q̄ras de illa creatiōe · dōm q̄ ibi stare ē sicut in p̄mis · ⁊ h̄ melius in

18 fra patebit · Ad t̄tio obijcit̄ de nūc tpis ⁊c̄ · dō q̄ si in circulo ē duplr̄ assignare pūctū · aut cū fit · aut post q̄ fact⁹ ē · ⁊ sic dū fit ē ponere ⁊ assignare p̄mū punctū · post fo tamē nō ē ponere p̄mū · sic ē accipe in tpe nūc dupl̄ er in ipa ꝓductiōe tpis fuit nūc p̄mū · an̄ qd̄ nō fuit sīm qd̄ fuit p̄mū p̄ncipiū tpis id q̄ oīa dicunt̄ eē producta · Si aūt de tpe postq̄ factū ē · vez ē q̄ ē termin⁹ p̄teriti · et sic h̄z p̄ modū circuli · s̄z h̄ mō nō fuerūt res ꝓducte in tpe iam ꝑfecto · ⁊ ita p̄z q̄ rōes p̄hi nihil valet oīno ad hāc cōclusionē · Et qd̄ dicit q̄ an̄ omne tps est tps · verū est accipiēdo int⁹ diuidendo · nō extra eūt⁹ ꝓcedendo ·

19 Ad obijcit̄ de tpe qn̄ cepit · dōm q̄ cepit in suo p̄nci pio · p̄ncipiū aūt tpis est instans vel nūc · ⁊ ita cepit in instāti · ⁊ nō valet illatio nō fuit in instāti · q̄ nō cepit i

20 instanti · q̄m successiua nō sunt in suo initio · Pōt tñ aliter dici q̄ duplr̄ est loqui de tpe · aut s̄m eēntiam · aut s̄m eē · Si s̄m essentiā · sic nunc est tota essentia tpis · ⁊ il lud nunc cepit cū re mobili · nō in alio nūc sed in seipso quis status ē in p̄mis · vnde nō h̄ buit aliaz mensuraz · Si s̄m esse · sic cepit cū motu variatiōis · nec cepit per creatiōem · sed potius p̄ tempoz mutabiliū mutationez ·

21 et maxime primi mobilis · Ad obijcit̄ de cause sufficientia ⁊ actualitate · dōm q̄ cā sufficiens ad aliquid est duobꝰ modis · aut opans p̄ naturā aut p̄ volūtatem et rōnem · Si opans p̄ naturam · sic statim cū est ꝓducit · Si aūt opirans p̄ volūtatem · ⁊ q̄uis sit sufficiens · nō oportuit q̄ statim cū est operetur · opat̄ eñ s̄m sapientiā et discretionem · ⁊ ita eē siderat cōgruitatē · Quia igit̄ non cōueniebat nature ip̄i⁹ creature eternitas · nec decebat deū alicui hanc nobilissimā ꝯditionem dōnare · ideo di uina voluntas que opatur s̄m diuinā sapientiā ꝓdu xit nō ab eterno sed in tpe q̄r ⁊ sicut ꝓduxit · sic ⁊ dispo

22 suit ⁊ sic voluit · Ab eterno eñ voluit ꝓducere tunc qn̄ ꝓduxit sicut ego volo o cras audire missā · et ita patet q̄ sufficienciā nō cogit · Silr dō ad [illegible] q̄ eē duobꝰ modis ē eē i actu · Puri se vt si dicā sol lucet · Puri ef fectu · vt si dicā sol illuminat · Primo mō de⁹ ꝑ fuit i actu · q̄m ipe est act⁹ purus nihil hns admixtum de possibili ·

Alio modo nō semꝑ in actu·nō eñ semꝑ fuit ꝑducēs.

23 Nō obicit̃ scḋo·s; deū nō ꝑducere fact⁹ ē ꝑducēs mutat⁹ ē ab ocio in actū·Dōm q; q̄dā ē agēs ī q̄ actio ꝑ ductio addit aliq̄d sup̄ agentē ꝑducentē tale cū deū nō ggerēsit agens·variat̃ aliq̄ mō·ꝛ in tali aīa operatiōez cessit ociū·ꝛ in operatiōe addit̃ cōplementū. Aliud ē agēs qḋ ē sua actio·ꝛ in tale nihil oīno aduenit cū ꝑducit nec etiā ī eo fit aliq̄d qḋ nō ꝑus ꝛ tale nec recipit cōplementū·nec in nō operando ē ociosum·nec cū deū nō ꝑducere fit ꝑducēs mutat̃ ab ocio ī actu·tale aūt ē de⁹·etiā ꝑm pħos q posuerūt deū simplicissimū·patet ḡ q; stulta ē eoꝝ rō. Si eñ ꝑpt ociū vitādū res ab eterno ꝑduxisset sine rebus ꝑfectū bonū n ecēt·ac ꝑ h̃ nec cū rebꝫ·q; ꝑfectissimū sepo ꝑfectū ē. Rursus si ꝑpt imutatiōez oporteret res ab eterno ē·nihil posset nūc de nouo ꝑducere q̄lis igr̃ de⁹ esset q̄ nūc nihil ꝑ se posset. Hec oīa dementiā indicāt mag⁹ q̄ꝫ pħiam vel rōez aliq̄ꝫ. Si tu q̄ras q̄liter possit capi q; de⁹ agat sepo ꝛ tñ nō incipiat agere. Dōm·q; si h̃ nō possit plene ꝑ ꝑpt imaginatiōez ꝯiunctā ꝑt tñ necessaria rōe ꝯiunci·ꝛ si q̄s a sensib⁹ se trahat ad itelligibilia aspiciēda aliq̄ mō ꝑcipet. Si eñ q̄s q̄rat vtrū angelus possit facere potū figuli cū nō hēat man⁹ vl ꝑ ducere lapidē rndebit̃ q; pōt. q; h̃ ꝑt sola v̄tute sua absq; organo qḋ pōt aīa cū corpe ꝛ membro suo. Si igit̃ angelus ꝑpt suā simplicitatē ꝛ ꝑfectiōez tantū excedit hominē vt possit facere sine organo medio illud ad qḋ hō necio idiget organo·posset etiā facere ꝑ vnū qḋ hō pōt ꝑ plа·q̄tomagis de⁹ q̄ ē in fine toti⁹ simplicitat̃ ꝛ ꝑfectiōis absq; omi medio·sue volūtat̃ impio (que nō est aliud q̄ ipe) pōt oia ꝑducere·ac ꝑ h̃ in ꝑducēdo imutabilis ꝑmanere. Et sic pōt hēri m. manuduct ad h̃ intelligēdum. Hoc aūt ꝑfectius capiet·si q̄s ista duo pōt ī suo opifice ꝯtemplari·sꝫ q; ē ꝑfectissim⁹ ꝛ simplicissim⁹. Quia ꝑfectissim⁹·o̅ia q sunt ꝑfectiōis ei attribuūt̃. Qz simplicissim⁹ nullā diuersitatē in eo ponūt·ac ꝑ h̃ nec ponūt vllā varietatē nec mutabilitatem·ideo stabilis manens dat cuncta moueri.

Consequenter querit̃ ḋ ꝑncipiꝫ vnitate. Circa qḋ duo querūt̃. Primū vtꝝ res ꝑducte sint in esse a plib⁹ ꝑncipijs Scḋo dato q; ab vno ꝑncipio querit̃ vtꝝ illḋ ꝑduxerit oīa a sepo an mediāte alio.

Questio. I c

Ex a plib⁹ ꝑncipijs sint ꝑducte res dicūt manichei. q̄ ponūt aliud eē ꝑncipiū spūaliū ꝛ incorporaliū siue inuisibiliū·aliud corruptibiliū ꝛ corpaliū visibiliū·ꝛ p̄mū vocāt deū luc̄·secūdū vocāt d̄ū tenebraꝝ. Et q; positio eoꝝ sit vera ꝛ catholica videt̃ ꝑ sacrā scripturā. Job. xviij. Regnū meū nō ē de h̃ mūdo·dicit ipe rex glorie et deus luc̄·ḡ mi dus visibilis ad deū luc̄ nō spectat nō ḡ ē condit⁹ ab eo. Item Job. xiiij. Venit ꝑnceps mōdi hui⁹. Rursus Job. xij. Vocat diabolū ꝑncipē hui⁹ mūdi·ꝛ ille de⁹ ē tenebraꝝ·ḡ videt̃ ꝛc. Item aplus ij. ad Cor. iiij. ꝛ Ephe. ij. Vocat diabolū deū hui⁹ seculi·sed nō meret̃ aliq̄s dici de⁹ alicui⁹ nisi ei⁹ qḋ cōdidit·ḡ ꝛc. Alias plurimas adducūt auctoritates de scriptura·sed his solutis·soluūt̃ alie. Item rōib⁹ ꝑbat̃ idipm h̃ mō. Oppositoꝝ opposite sunt cause. sꝫ spūalia ꝛ corporalia hñt repugnantiā. Vñ Roma. vij. Video aliā legem in membris meis repugnantē legi mentꝫ. ꝛ Gal. v. Caro ꝯcupiscit aduersus spm̄ ꝛc. Item ꝛ nouū ꝛ vetus testamentū aduersant̃ sic patet. Math. v. q; ibi ꝑcipiūt̃ recte ꝯtraria·sicut iurare ꝛ nō iurare·occidere ꝛ nō occidere·ḡ necessariū ē ponere duo ꝑncipia ꝑma·vnū corporaliū aliud spūaliū·vnū veter̄ aliud noui. Scḋo rō ad idē sic se hꝫ·ꝑpriū ē facere idē·ḡ cū de⁹ bon⁹ vniformitē se hēat sibi fac̄ ꝑ idē·ḡ cū sit cā ꝯstitutiua nulli⁹ ē destructiua·ꝛ cū sit cā ꝑductiōis·n erit cā destructiōis·nec corruptibilitat̄ ḡ corruptibilia sūt ab alio ꝑncipio

Tercia rō ē. Omē qḋ bon⁹ de⁹ fac̄ ē bonū·ꝛ oē qḋ ē bonū ē diligēdū·ꝛ nihil oīno qḋ fecerit ē odiendā sed iste mūd⁹ ē odiend⁹ ꝛ spernēd⁹·sic ꝛ vita carnal̄. j. Job. ij. Nolite diligere mūdū. ꝛ iterū Job. xv. Qui odit aīam suā ꝑdet eā·ḡ ꝛc. Contrariū āt sunt rōes ꝛ auctes. Job. j. dr̃ de v̄bo. Oīa ꝑ ipm facta sūt·sꝫ v̄bū est bon⁹ de⁹·ḡ ꝛc. Si dicas q; oia n distribuit ꝑ visibilib⁹. Cōtra statim seq̄t̃·ꝛ mūd⁹ fact⁹ ē ꝑ eū ꝛc·ꝯstat q; de h̃ mūdo loquit̃ ꝛc. Itē Math. vlti. Data ē mihi oīs ptās ī celo ꝛ ī terra dic̄ de⁹ bon⁹·ḡ aut iuste data ē·aut iniuste. Si iuste. ḡ celū ꝛ terra sua sūt ꝛ ipe fec̄. Si iniuste·ḡ vr̃ q; ipe de⁹ bonus iniuste vsurpauit alienum et ita q; fuerit iniust⁹. Itē idē fuit ille ꝯditor reꝝ visibiliū q̄ dedit vet⁹ testamentū·ꝑbatio. Act. xiij. dic paul⁹. Viri frēs de⁹ plebis israel elegit p̄res nr̄os. Et p⁹. Qui hītant ī ihrm̄ ꝑncipes hūc ignorantes ꝛ iudicātes īpleuerūt. sꝫ iste fuit de⁹ lucis ḡ ꝛc. Itē rōib⁹ ostndit̃. Omē bonū ꝛ pulcrū ē a deo bono sꝫ oīa visibilia sūt bona ꝛ pulcra ḡ ꝛc. Probatō aut sūt bona aut mala. Si bona·habeo ꝑpositū. Si mala·ergo eoꝝ corruptio ē bona·ḡ corruptio ē a deo bono q̄m oē bonū ab ipo ḡ ꝛc. Itē q̄cūq; adinuicē ꝯiūgūt̃ necesse ē ꝯiūgi ꝑ aliq̄d i q̄ cōicat·sꝫ ī nllo cōicant q̄ dn̄t ī ꝑ nec ꝑus ꝑmis·si ḡ oia ꝛ corp⁹ ꝯiūgūt̃ necesse ē q; ab eodem deo ꝑducāt̃·sꝫ aīa ē a deo luc̄·ḡ ꝛc. Itē q̄rit̃ de istis duobus ꝑncipijs q̄lr̃ se hēant adinuicē·aut eñ hñt pacē·aut bellū·alr̃ cū n̄ video quō possit eē·sꝫ de⁹ luc̄ n̄ pōt bellare cū ī eo sit sūma pax ꝛ quies·de⁹ tenebraꝝ cū ī eo sit oīmoda malicia n̄ pōt q̄escere. ḡ vr̃ q; nec bellāt nec quiescūt. R̄o. Dōm q; q̄ de pluralitate ꝑncipioꝝ tripliciter pōt itelligi·et ꝑm h̃ ī diuersis loc̄ tractāda ē. Pōt eī q̄ri vtꝝ plura sint ꝑncipia q̄ꝝ vtrūq; bonū·ꝛ illḋ hꝫ determinari ī pn̄o li. Vbi ḋ vnitate dūc cētur. Pōt nihilomin⁹ q̄ri vtrū plа sint ꝑncipia ita q; vnū sit sūmū bonū·alterū ꝯo summū malū·ita q; ab vno sit oē bonū·ab alio oē malū·ꝛ illud hꝫ determinari ī tractatu ḋ malo·n̄ eñ pōt h̃ qḋ sciri nisi sciat̃ q̄d sit malū ꝑmo. Pōt etiā q̄ri vtꝝ plа sint ꝑncipia q̄ꝝ vnū sit ꝑncipiū reꝝ incorruptibiliū ꝛ spūalium·aliud sit ꝑncipiū corruptibiliū ꝛ visibiliū·ꝛ h̃ hꝫ determinari nūc vbi q̄rit̃ ḋ creatiōe reꝝ in eē. Ad hāc q̄onē dō·q; error ille ḋ positiōe duoꝝ ꝑncipioꝝ n solū ē ꝯtra fidē·immo a ꝯo ꝯtra rōez·vt vix credā hoiez q̄ aliq̄d ḋ pħia sciuit·hūc errorē posuisse aut defēdisse. Iste error tñ pessimus q̄ ꝑtēdit aliq̄ꝫ spēz pietat̄. V̄r eī ꝯo bono attribuere bona ꝛ pulcra ꝛ nobilia ꝛ aly ꝑncipio alia·ꝛ io magis ꝯtinxit·ꝛ ecclīaz dei mag⁹ fedauit. Et q; etiā a simplicib⁹ m ig⁹ potest capi·ꝛ falsa imaginatione cogitari·ꝛ ad istum errorē pessimū de multitudine principioꝝ innumerabiles errores ꝯsequūt̃ vanissimi sic tñs est notū q̄ sectā manicheoꝝ nouere·sic ḋ iuramēto·matrimonio homicidio·ꝛ alijs plibus·q̄ oia suas hñt ī ꝑbatiōes ꝑ scripturas. Caput aūt ꝛ ꝑncipiū erroris oīs dānat pħia q; duo sint reꝝ ꝑncipia ꝑma tū q; ordo vniuersi destruitur h̃ posito·tū q; dīna potētia limitat̃ et h̃ vt nō possit corpalia ꝑducere tū etiā q; et h̃ dīna cētia circūscribit̃ ponit̃ vt tm̄ sit ī regiōe luc̄·et si hec ꝯa sūt·de⁹ nec 25 ē nec aliq̄d ē bonū. Ad auctes q̄s adducūt. Dōm q; mūdus dupl̄r accipit̃ ī scriptura·videlicet ꝑ mūdana ꝯuersatiōe q̄ vana ē ꝛ immūda ꝛ ꝑ mūda creata. Pꝛio mō dānat̃ ī scriptu; ꝛ dr̃ eē a deo tāq; malū·q; peccm̄ nō ē a ꝯo sic alibi patebit Scḋo mō eē dr̄ tāq; bonū ꝛ pulchrū. sic dr̃ Gen. j. Vidit de⁹ oia q̄ fecerat ꝛ erat valde bona·ꝛ h̃ mō ē a deo Scḋm hāc distinctioez soluūt̃ ob

fecta. Nã qñ dr regnũ xpi nõ ẽ de hoc mũdo. itelligit̃ ð mũdana 9uersatiõe. qr ipe nõ regnat in malis sʒ in bonis quoꝝ 9uersatio ẽ in celis. Siĺr qñ dr diabolꝰ ẽ princeps mũdi. ꝛ nõ deꝰ. intelligit̃ de mũdane ꝛ secularis 9uersation ib; pꝫ ḡ qr decepꝰ ẽ stultus ꝛ impiꝰ manicheus. qr ne scivit distinguere. Et tñ peccavit in illatiõe. nõ seqt̃ pnceps mũdi. ḡ cõditor. Si eñ seqret̃ cũ rex frãcie sit pnceps frãcie. ḡ fecit eã. q̃ sic argueret stultꝰ iudicaret̃ certe multo stultius arguit manicheus. Rursus nõ se quit̃ ẽ deꝰ. ḡ cõditor. Nã sic cũ dicat̃ Phi. iij. q̃rũ deꝰ vẽter ẽ. ḡ deus vent̃ creavit illos. stulta ẽ hec rõ. qre ꝛ manichei. Ad obiicit̃ qr 9trarioꝝ 9trarie sũt cause. illð itelligit̃ de causis intrinsecis primis. nã de cã extra nõ hꝫ veritatẽ. ꝛ iõ qr nescivit distinguere. decepꝰ ẽ pessimꝰ manicheus. Et qr ita sit patet. si eñ cõtrarioꝝ cõtrarie sunt cause p̃ic pducentes. eo ꝛ cẽnt pñcipia q̃ sunt generã 9trarietatũ. q̃ alꝰ deꝰ fecit calidũ ꝛ alꝰ frigidũ. ꝛ sic de alijs 9trarietatibꝫ. si q̃s ita argueret. ab oĩbꝫ deridẽ/ dus cẽt. q̃tomeḡ stultissimꝰ manicheꝰ. Ad tñ dr qr caro 9trariat̃ spũi. dõ. qr nomẽ carnis aliqñ accipit̃ p natura. sic Ephe. v. Nemo carnẽ suã vnq̃ odio hñit. ꝛ sic nõ 9trariat̃ imo mito amore nectũt̃. Accipit̃ etiã p vicio ꝛ corruptiõe q̃ ẽ in carne. ꝛ rõne huiꝰ 9trariat̃. ꝛ hec nõ hꝫ cãm efficientẽ sʒ deficientẽ. Ad obiicit̃ qr idest Hire Hebrꝰ ꝛc. dõ. dõm qr aliqñ ẽ agẽs qð agit seipo. ꝛ illud ipossibile ẽ qr pducendo diuersa diuersificet̃. imo vno ꝛ codẽ pducit multa. Aliud ẽ agẽs qr agit p aliud a se ꝛ illud variat̃ in agendo diuersa. Deꝰ aũt ẽ agẽs p̃/ mo mõ ꝛ nõ scðo ꝛ qr hoc nõ intellexit manicheꝰ. posuit diuersa pñcipia ꝛ diuersas legislatores. cũ videat in legibꝫ diuersitatẽ ꝛ in rebꝫ. Et qr stulte moꝰ fuit sensibi liter pꝫ. videmꝰ eñ qr idẽ artifex p eandem artem domi fiẽdi facit aulã ꝛ cloacã. nũq̃d duo artifices oportuit ad hec faciẽda invenire. Rursus idẽ medicus fm eandẽ artem medicine diuersa eidẽ egroto fm diuersos statꝰ apponit medicamẽta. ꝛ diuersa dat pcepta ꝛ 9traria fm diuersitates infirmoꝝ. imo stultꝰ esset medicꝰ q̃ eadeꝫ daret sp medicamẽta ꝛ mãdata. Si ḡ diuersus fuit status hoim incipientiũ vt iudeoꝝ ꝛ viroꝝ euãgelicoꝝ qd phibet vnũ ꝛ eundẽ diuersa ꝛ 9traria pcepisse. attñ cõtraria nõ sunt spũalit̃ intellecta. Ad vicio obiicit̃ iam solutũ est. qr viciositas mũdanoꝝ ẽ 9temnẽda. sed creatura amãda. ꝛ deus in eis laudandus. ꝛ oĩes crea/ ture laudant deũ ꝛ bone sunt. ꝛ hec sufficiunt.

Questio. II

Supposito qr oĩa sint ab vno pñcipio. querit̃ vtrũ illud pduxerit oĩa seipõ aut mediãte alio. Et qr mediãte alio videt̃ cõgruũ. De liberalitate eñ agent̃ ẽ vt nõ tm̃ cõicet alijs actũ sʒ etiã potentiã multiplicandi ꝛ diffun/ dendi se. sʒ deꝰ ẽ agẽs liberalissimũ. ḡ videt̃ qr prĩme cre/ ature quã fecit dederit potẽtiã faciẽdi aliam. ꝛ illa dat aliã. ꝛ sic pcedendo vsq̃ ad vltimã. Si dicas qr creatura nõ ẽ capax tante potentie. Cõtra. Maiꝰ ẽ facere aliqd cũ ẽ resistẽtia q̃ vbi nulla. sʒ creatura in faciẽdo aliqd ex 9trario hꝫ resistentiã. ꝛ faciẽdo ex nihilo nullã. ḡ sic capax ẽ pme potentie. ꝛ scðe. Itẽ de nobilitate a/ gent̃ ẽ facere nobilissima opa p seipm̃. ꝛ minꝰ nobilia p ministrũ. vt patꝫ. Decet eñ regẽ iudicare. sʒ nõ decet eum coquinã facere. ḡ si pmꝰ rex ẽ nobilissimꝰ. ꝛ pducit res fm qr decet eiꝰ nobilitatẽ. videt̃ qr ipe debuit aliud pducere. ꝛ p illud minꝰ nobilia. ꝛ sic pcedẽdo vsq̃ ad vltimũ. Si tu dicas qr nõ ẽ simile de deo ꝛ alio agente. creato. qr deꝰ nõ pficit̃ ab alio ope. obiicit̃ qr opus ppagatiõis et gubernatiõis diuinũ ẽ. ꝛ deꝰ tñ gubernat ꝛ regit vnã creaturã p aliã. ꝛ hoc ẽ ad ostensionẽ sue nobilitatis. q̃re

nõ sit r nõ creat. Itẽ añdit̃ qr necc̃iũ sit ita ẽ sic oꝰ ef fectꝰ q̃ exit ab aliq cã vel ẽ ab ea vel p aliã cãm p̃priã. vel p seipam appropriatam. sʒ deꝰ ẽ cã vlissima nõ valẽs artari nec appropriari. cũ nulla possit ei fieri additio. ḡ cũ pducit multa. pducit p aliã cam p̃priã. Itẽ ego video qr sicꝰ vnitat̃ ẽ ad numeros ifinitos. tñ vnitas nullum numerũ pducit q̃n pducat̃ pitter a nũero q̃ immedi/ ate ipsaꝫ seqt̃ sꝫ dualitate. vñ nullo mõ vnitas faceret trinariũ nouũ nisi p dualitatẽ. ꝛ sic in alijs pducendo. ḡ videt̃ siĺr qr nõ pcedit a deo multitudo reruꝫ. cũ ipe sit summe vnꝰ. nisi p ipas res. Sʒ 9tra qr illð nõ sit cõgruũ videt̃. Quãtũ hõ recipit ab alio in tantũ ei tenet̃. sʒ ad solũ deũ tenet̃ creatura ex toto. solũ ei deũ debet diligere hõ ex toto corde ꝛ nihil aliud eq̃liter. ḡ solus deꝰ dat totũ. sʒ creatio ẽ actio in q̃ totũ pducit̃. ḡ ꝛc. Itẽ maiꝰ ẽ rem de nõ ẽ ad ẽ pducere q̃ 9suare ꝛ pficere. ḡ si deꝰ mediãte alio pduceret res. videt̃ q̃ mediante alio 9suaret ꝛ pficeret. ḡ res nullo modo deo indigerent. ergo nec ad deum tenderent. sed omnia sunt bona que tendunt ad ipsum ꝛ ordinata. ergo nihil esset bonum nec ordinatũ. In q̃ eñ pncipalit̃ ẽ rõ finis. in codẽ rõ boni. Itẽ qr sit impossibile videt̃. Impossibile ẽ creaturã agere se tota. cũ nulla sit oĩno simplex. ḡ ipossibile ẽ qr agat totũ. ḡ solũ p rẽ. Itẽ impossibile ẽ creaturam agere p potentiã infinitã. sʒ inter oĩno nihil et aliqd ẽ distãtia ifinita. ḡ n̄ pt reduci nisi ab agẽte vtutis infinite. tale aũt ẽ solꝰ deꝰ. ḡ ꝛc. Rñ. Dõ. qr ponere q̃ deꝰ pduxerit res p aliud agẽs ẽ 9tra vitatẽ ꝛ 9tra fidẽ sʒ solũ p filiũ suũ. Dixit eñ ꝛ facta sũt. nec solũ 9tra fidẽ. verũ etiam 9tra rõeꝫ. ꝛ ponere res oẽs pductas ex nihilo oĩno ẽ 9tra rõeꝫ. ita vt nõ possit capi quõ agẽs potẽtie finite aliqd ex nihilo pducat. Nec credo aliquẽ pꝫoꝝ hoc posuisse. sʒ supposito potẽtiali sive materiali pñcipio plures fuerũt phi q̃ posuerũt ordinẽ i pducẽdo ḡdatim dei scẽdẽdo hoc mõ. rũ sit deꝰ oĩno simplex. cuiꝰ actꝰ ẽ itelligere. n̄ pduxit nisi itelligẽtiã pmã ꝛ vnicã. illa ẽ o. q̃ ẽ distãtiã a pmo itellexit se ꝛ pmũ. ꝛ ita aliq̃ mõ sunt posita. ꝛ ita pduxit orbẽ suũ ꝛ itelligẽtiã scðo orbis. ꝛ sic deinceps vsq̃ ad orbẽ lune ꝛ itelligẽtiã decimã q̃ irradiabat sup aĩas rõnales. ꝛ sic ordo ẽ i pducẽdo. tã in irradiã/ do. Sʒ iste errorꝰ fm fũdamẽtũ hꝫ. s. qr materiale pñcipium n̄ sit pductũ sic ẽ pbatũ ẽ. Itẽ fm hꝫ rõeꝫ. Dicit n. qr qr simplicissimꝰ ẽ deꝰ n̄ pducit nisi vnũ. sʒ hoc mag cõcludit oppositũ. qr q̃to aliqd simplicꝰ. tãto potẽtiꝰ. ꝛ q̃to potẽtiꝰ tanto in plꝫ. ḡ si deꝰ simplicissimꝰ. hꝫ opari in oĩa sine medio. Rursꝰ hꝫ rõ repugnat eis. si. n. p̃t simplicitatẽ n̄ pducit nisi vnũ. cũ itelligẽtia scða sit simplicior inf̃ oẽs. vñ veit i orbe eiꝰ maior varietas stellarũ q̃ i aliq̃ orbiũ iferioꝝ. qr vĩ p rõeꝫ suã ẽ vniformes sint a ita rõ positiõis 9tradicit positiõi. Propt̃ hoc dõ. qr sic dic fides nr̃a. qr oĩa ipa 9diniõe immediate a deo sũt pducta qr n. creat̃ ẽ tõtꝰ sub ẽ fm totũ. iõ decuit ẽ solꝰ deꝰ. nec potuit ẽ alterꝰ siue p alteꝝ vt pbat rões ad hãc pteiducte. Ad obiicit̃ de liberalitate ꝛ nobilitate. dõ. qr tã liberalitas q̃ nobilitas supponito ordineꝫ et possibilitatẽ. In actu n̄ creatiõis n̄ attẽdit̃ ordo. eq̃lis eñ vtut̃ ꝛ dignitatis ẽ pducere asinũ ex nihilo ꝛ angelũ qr vtrũq̃ ifinite. Nõ ẽ etiã i hoc actu possibilitas creature vt visum est propter infinitatem. non sic est de actu regiminis et propagationis. ideo patet qr nõ ẽ simile. Ad obiicit̃ qr creatura ẽ capax. qr nõ hꝫ resistẽs. dõm qr in cõtrarijs resistentiã cõfert ad opationẽ. Preterea esto qr impediat nihilominꝰ hꝫ iuuãs. s. fundamẽtũ ꝛ appetitũ materie sʒ in creatiõe nullũ hꝫ iuuamẽtũ. ideo difficiliꝰ ẽ nõ ẽ locꝰ a minori vt pꝫ. Ad obiicit̃ qr cã vlis nõ pot in effectos pprios. dõm qr cã vlis q̃ nõ est

~~~~~~

Conclusio responsalis: est quod omnia sunt producta ab uno agente a deo seipso nõ mediate alio. Nullum enim[?] deum est capax infinite virtutis
~~~~~~

ne⁹ pur⁹ indiget actualitate cause pticular'. sz illa que oīno ē act⁹. simul hz in se rōnē vlis cae ⁊ pticular'. q: si mul hz p̄mitatē ⁊ actualitatē. ideo pōt in illa. ⁊ fm totū pōt in illa. Ad vltimo ob: q vnitas nō pōt in nume ros posteriores sine poribꝫ. dōm q nec in pūcto ē oīno potētia actiua ⁊ sufficiēs ad lineā. nec in vnitate ad nu meꝝ. Nā ipa vnitas ē potentia oīs numer⁹. nō poten tia sufficiēs p se ⁊ iō nō solū actualis ⁊ oīno actiua. ve rū etiā aliq̄ mō passiua ē potentia numeri. de⁹ aūt i oīa pt potētia oīno actiua. ⁊ iō sine oī medio pt creare oīa.

Iso de entitate ⁊ q̄ditate p̄ncipij. pducēt⁹ q̄ rit h̄ tertio de ipa pductiōe q̄ creatio appellatur Circa quā q̄runt duo. Primū ē vtz dicat mu tationē aliq̄. Scdm ē vtrū dicat aliqd mediū int' crea torē ⁊ creaturam. ℭ Questio. I

Q creatio dicat mutatiōez videt' p̄mo p auc'tez Aug. xij. de ci. dei. Oīa q̄ creata sunt mutabilia sunt. quia de nihilo facta sunt. s̄ q̄ creabile. ⁊ mutabile. q̄ creatum ⁊ mutatū ⁊ creatio ⁊ mutatio. Si tu dicas q̄ ē mutabi le. q: pōt in nihil cedere. ⁊ nō q: pductum ē. Contra sic destrui dicit viā ven'edi in nō esse. ita creari in esse. si q̄ destructio ponit mutationem. q̄ pari rōne ⁊ pductio. ℭ Itē creatio ē actio. sz oīs actio ē in motu. ⁊ oīs mo tus in actione. q̄ qui creat vere agit. q̄ vere mouet. Si tu dicas q̄ actio dei magis ē luba q̄ actio. ⁊ talis ē cre atio. obījcit' de passiōe q: creari ē ipi⁹ creature. si q̄ crea tura susceptibilis est vere passiōis ⁊ mutatiōis. q̄ crea tio passio ē mutatio. ℭ Item p Dam. q̄ phus ⁊ theolo gus ē. oē q̄d a v'sione incipit in v'sione tēdit. loquit' d creatiōe. q̄ fm ipm creatio ē v'sio. sz oīs v'sio ē mutatio. sicut ipe idez dicit q̄ cetera sunt mutabilia. q: v'tibilia. q̄ creatio ē mutatio. ℭ Itē q̄to aliqua sunt magis di stantia. tāto in puenīēdo ab vno in alteꝝ maior est mu tatio ⁊ variatio. sz ens ⁊ nō ens summe distāt. q̄ cū cre atione de nō ente fiat ens. creatio verissime ē mutatio. Itē mag' mutat' res q̄ suscipit formā nouā q̄ q̄ acq̄rit nouū situ. ⁊ rurs⁹ adhuc mag' q̄ acq̄rit formā s̄bal q̄ q̄ acq̄rit dispositiōz accītal'. q̄ q̄ totū d nouo recipit ⁊ accipit tūc mutat' marie. sz h̄ ē i creatiōe. q̄ ibi ē v'e mu tatio. ℭ Itē si creatio dicit actionē absq̄ oīm mutatio ne. q̄ absq̄ oīm tpe. ⁊ talia p'tinēter insunt in deo ab e terno. ergo videtur q̄ deus res produxit ab eterno. Ad oppositum magister dicit ⁊ habetur in littera cum dici mus deū facere aliqd. nō aliquē in opando motū intel ligim⁹ inesse. Si dicas q̄ creatio actio nō dicit motū sz creatio passio tm̄. Cōtra. Idē manet sigm̄ in actiuo et passiuo. sic dicit grāmatic⁹. sicut recti ⁊ obliqui. si q̄ in actiōe nō dicit motū. q̄ nec in passione. Item mu tari ē se aliter h're nūc q̄ pri⁹. sz qd creat' nō se hz aliter nūc ⁊ prius. q: nūq̄ aliter se habuit q̄ sicut nūc se habz in creatiōe. nūq̄ em fuit aliq̄ mō. nec se habuit aliq̄lit'. nec q̄ aliter q̄ nūc. q̄ nō mutat' dū creat'. ergo creatio n̄ est mutatio. ℭ Itē oīs mot⁹ ⁊ mutatio ē pfectio entis in potentia. creatio aūt ē nullo mō entis. q̄ creatio nō ē mot⁹ nec mutatio. p̄mis patz p phm. scda vo p mgrm. ℭ Itē oīs mutatio fundat' sup aliqd mobile. sz crea tio nō p'exigit aliud mobile. q: oē mobile p creatiōē in ducit' in esse. q̄ creatio nō ē mutatio. Itē si creatio est mutatio. aut ergo fm accidēs. aut fm subaz. Non fm accñs. q: tūc sola accñtia crearent'. Sz nec fm subam. q: tūc esset generatio vl' corruptio. Si dicas q̄ sub nul la harz specieꝝ pōnit'. obījcit' q̄ nō solū fm phm sed fm Augu. oīs mot⁹ aut ē ad situ. aut ad formā. sz creatio ē ad materiā recte accipie. q̄ videt' q̄ nō mutatio. Itē ex tanta potentia creat de⁹ ex quāta generat. q: vtrūq̄ facit p potentiā infinitā. sz de⁹ pōt generare sine muta tiōe sui. ⁊ etiā psone genite. q̄ pari rōne pōt creare sine mutatiōe sui ⁊ creature. aut si nō. quero q̄re nō. ℭ R⁹.

35 Dōm q̄ q̄daz ē pductio in qua pductū se hz. aliter nūc q̄ pri⁹. q: fm aliqd sui fuit pri⁹ sub vna dispositione ⁊ nūc ē s̄b alia. ⁊ tal' ē pductio q̄ ē ex materiali p̄ncipio vt natural' generatio. Quedā vo ē pductio i q̄ pductū al' q̄ mō se hz nūc ⁊ nullo mō pri⁹. ⁊ tal' ē pductio q̄ est ex nihilo. Tertia ē pductio in q̄ pductū oīno se hz nūc ⁊ pri⁹. sicut ē ibi dicere pus. ⁊ talis ē filij generatio ab eter no. Ab eterno em̄ sic pcessit. vt nūc ē. Pria hz rōez mo tus ⁊ mutatiōis ⁊ pductiōis. Mot⁹ rōe p:eparatiōis materie q̄ fit p dispōnes accītales. ⁊ h̄ idiget successiō e ⁊ tpe. Mutatiōis rōe etia⁹ in eē sine receptiōis s̄b stāial' forme q̄ fit i instāti. Productiōis vo rōe etia⁹ q: il lam formā nō a se hz sz ab alio effectiuo p̄ncipio. Scda caret rōe mot⁹. hz tm̄ pductiōis rōez ⁊ mutatiōis. Rōe mot⁹ caret. q: cū n̄ hēat materiā. nulla p'r p'ire disposito hz rōez mutatiōis. q: ibi ē s̄bita ⁊ noua forme iduc'o hz rōez pductionis. q: m̄ h̄ hz ab alio effectiuo p̄ncipio. Tertia caret rōe mot⁹ ⁊ mutatiōis. hz tm̄ rōez pductiōis Rōe mot⁹ ⁊ mutatiōis caret. q: nec ē ex materiali p̄nci pio. nec ē ex nihilo. sz tm̄ ē ab aliq̄ ⁊ sempit'nal'r ē ab ipo Cōcedēdū ē igit' q̄ pductio creature ē mutatio. ⁊ pcedē de sunt rōes ad h̄ licet aliq̄ videant' sophistice. Ad

36 q̄ obījcit' q̄ ē sine motu. dō. q̄ illō intelligit sine motu a ct'. n̄ tm̄ sine mutatiōe pduci. Si em̄ vt dic phs. aīa dū mouet corp⁹. imobil' pseuerat q̄to mag' de⁹ dū cre at ⁊ mutat oīa. ipe stabil' manēs dat cūcta mutari. Si

37 o obījcit' q̄ v'bū actiuū ⁊ passiuū significat idē. dō. q̄ falsū ē. q: actio ⁊ passio dicūt diuersa genera. tm̄ in ou gatiōe vnū ponit' iuxta alteꝝ. q: fm voc' formatiōem vnū v'bi ab alio. Ad obījcit' q̄ mutari ē alit se hī e nūc

38 q̄ p⁹. dō. q̄ ista nō ē general' rō ei⁹ qd ē mutari sive mu tatiōis. sz solī⁹ mutatiōis natural'. Ad q̄ obījcit'. imuta

39 bile ē qd se hz eodē mō. ⁊ mutabile qd se hz al'r. dō. q̄ h̄ ē ōnis. q: si mutabile ⁊ imutabil' eopponūt' vt p'uatio ⁊ ha bit⁹. ⁊ imutabile ē qd se hz eodē mō. tūc mutabile ē sine mutatiōē qd nō se hz eodē mō sz hec hz tres causas ver' tatis q: nullo mō hz p̄us ⁊ posterius aut nullo modo prius ⁊ aliquo mō posterius. ⁊ ita nō eodez modo. aut q̄ simplr' aliter se hz prius ⁊ aliter posteri⁹. ⁊ iō cū pec catur a pluribꝫ causis veritat' ad vnā peccat' fm cōse quēs. Ad tres rōnes sequētes ptz rñsio. q̄ rōnes p

40 cedūt de mutatiōe naturali q̄ p'exigit materiā. et ens in potentia. ⁊ q̄ est generatio. tal' aūt mō creatio nō ē mu tatio sz sup h̄āc mutationē. vn̄ pōt dici supnatural' mu tatio. Et si q̄ras vtrū sit mutatio ad formā aut ad situ. dico qd est ad totā rei subam. ⁊ ita ad formā. ac p h̄ sub mutatione ad formā pōt cōprehēdi. Ad obījcit' de ge

41 neratiōe filij. dōm q̄ nō ē sile. q̄ ibi est vtraq̄ s̄ta bo q̄ li potētia. eñ creatio ē ex nihilo. sz ex. nō pōt dicere idē ptatem nec causalitatez. q̄ ordinē. q̄ fieri ex nihilo hz esse post nihil. ⁊ ita pōt nō esse. q̄ aliq̄ mō se haber nūc. q̄ mō se n̄ habebat p̄us. ⁊ iō necessario mutatio ponit' p pductionē de nihilo ⁊ inceptio. Filij⁹ aūt ē de pris suba p idemptitatē. nec oportet q̄ habeat ordinē ad nihil sl ue ad nō eē. q̄ pōt sp eē. ⁊ ita pduci sine initio ⁊ mutatiōe vn̄ pductio ra nō ponit inchoatiōez rei necēo. sz pdu ctio ex nihilo necēio ponit ⁊ iō necēio icludit mutatio nē. generatio vo filij minime. ℭ Questio. II

Utrū creatio dicat mediū inter creatorē ⁊ creatura. Et q̄ sic videt'. Sicut se hz generari ad generatū esse ⁊ fie ri ad factū esse ita creari ad creatū esse. sz fieri ē mediuz inter facientē ⁊ factū. ⁊ generari int' generantē ⁊ gene

ratum. ergo rc. Itez in omnibus creatis entibus differt quod est et quo est etiam formaliter. ergo differt similiter quod creatur et quod creatur. sed quod creatur est creatura. quo creatur formaliter est creatio. ergo differre creatio actio a creatura. et similiter creator et creatio passio. ergo est inter utrumque. Item quod transit non est idem cum eo quod permanet. sed creare rei est in instanti et non amplius. ergo cum esse creature duret et maneat post creationem. ergo differre creari et esse. ergo creatio et creatura. Item omnis mutatio est via. et omnis via differt a termino. quia nihil terminatur ad seipsum. si ergo creatio est mutatio. et habet creaturam pro termino. ergo differt creatura ut via a termino. sed via cadit media inter extrema. ergo rc. Item per impossibile. si creatio est creatura. et omnis creatura creatur. ergo creatio creatur. Sed omne quod creatur. creatur per creationem mediam. ergo creatio per aliam creationem. et sic deinceps ad infinitum. si ergo non est abire in infinitum. patet rc. Contra. plus de causis. Potentia rerum creatarum est esse. sed nihil est prius creature est antequam creari. ergo creari non est aliud quam esse. ergo nec creatio aliud quam essentia. ergo nulla est differentia creationis ad creaturam. Item inter ens ab alio et non ab alio non est medium. sed omne quod non est ab alio est creator. omne autem quod est ab alio essentialiter est creatura. ergo inter ea nihil est medium. Item per impossibile ostenditur. creatura refertur ad creatorem. aut ergo per se. aut per aliud. Si per aliud. ergo queritur de illo. utrum referatur seipso aut alio. et sic procedendo in infinitum. Si seipso refertur seipsa. sed refertur per creationem. ergo creatio non est aliud quam creatura. Item si creatio est medium inter creatorem et creaturam. aut ergo eternum aut temporale. Et si eternum. ergo aliquod eternum est aliud a deo. Si temporale. ergo ante omnium creationem est aliquod temporale. Ponere autem utrumque est hereticum dicere. et reprobatum in concilio senonensi. de ydeis que ponebantur a quibusdam medie inter deum et res. Item a proportione videtur hoc posse ostendi. Sicut enim se habet creator ad creaturam. ita creatio actio ad creationem passionem. ergo a permutata proportione sic se habet creator ad creationem activam. ita creatura ad creationem passivam. sed creator non differt secundum rem a creatione actione. ergo rc. Rx°. dicendum quod est loqui de creatione actione. et de creatione passione. Si de actione loquamur. sic dico quod non est medium secundum rem. sed solum secundum rationem intelligendi. pro eo quod deus cum sit summe simplex est sua actio. Si autem loquamur de creatione passione tunc distinguitur. quia per creature nomen potest signari et importari omne quod est ab alio. ita quod habet esse post omnino non esse. et hoc modo in nomine creature clauditur ipsa creatio. quoniam creatura non tantum nominat ipsa creata sed concreata. et sic non est medium. nec re nec ratione. Alio modo creatura nominat ipsam substantiam rei a quo producente de nihilo. et sic creatio tenet medium non secundum rem et naturam. sed secundum rationem et habitudinem illa enim ratio non nihil dicit. sed non dicit aliquid per essentiam diversum a creatura. et hoc patet sic creatio enim dicitur esse de nihilo. creatio nihil omnino dicitur esse a deo. unde habitudinem dicit ipsius ad non esse precedens. et ad suum esse producens de ratione sui nominis. creari enim non signat esse principaliter. sed exire de non esse in esse et hoc ab aliquo. Si ergo queratur que sit habitudo qua importatur in comparatione ad non esse. dicendum quod illa habitudo dicitur mutatio. Et si queras quid sit illa mutatio. dico quod non est aliud quam ipsa res extra. Ergo patet. quia est mutatio ad esse. et mutatio ab esse. et mutatio in esse. Mutatio ad esse nihil ponit nisi a parte termini. Mutatio ab esse nihil ponit nisi a parte principii. Mutatio in esse ponit ex parte utriusque. et ideo mutari primo modo nihil aliud est quam nunc primo esse. mutatio secundo modo nihil aliud est nunc ultimo esse. et ideo non ponit aliquid aliud secundum rem esse sed solum secundum intentionem. Mutatio vero in esse utrumque extremum habet et subiectum. quod est prius natura quam terminus. et ideo talis mutatio

aliquid potest esse. natura precedens terminum et diversum ab illo secundum rem. quamvis non sit ens actu completum. et ideo non sic creatio est medium inter creatorem et creaturam. sicut generatio inter generantem et generatum. Dicendo igitur comparationem ad non esse. dicit medium non diversum per essentiam sed secundum rem. Similiter dicendo comparationem ad creatorem. Triplex enim est relatio. Quedam que fundatur super proprietatem accidentalem sicut aliquid dicuntur similia qualitate. Quedam que fundatur super dependentiam essentialem. sicut comparatio materie ad formam. Quedam super originem naturalem. Prima relatio addit aliud per essentiam. tertia relatio nihil aliud nisi pure esse sicut patet in divinis. media relatio dicit aliquid quod est quodam modo idem. quodam modo aliud. Creatio autem dicit relationem secundum medium modum. quoniam ipsa creatura essentialiter et totaliter a creatore dependet et ideo concedendo quod creatio non est aliud sed res a creatura. nec medium inter ipsam et deum secundum essentiam. sed secundum rationem et habitudinem. unde est prius natura creari quam esse. plus enim est creatio actio cum creante quam creatio passio cum creatura. quia ibi non est differentia nisi solum secundum modum nostrum accipiendi. Dicere autem est differentia rationis et etiam habitudinis. que non facit diversitatem per essentiam. quia habitudo illa est essentialis. Similiter intelligendum est de unitate bonitate. veritate essentiali. His visis patent obiecta. Concedende enim sunt rationes probantes quod non est verum medium secundum rem. Quod obiicitur de generari et generatum. est per extensionem ex dictis. quia generatio non est secundum totum. immo aliquid preexigitur de generando cuius est endelechia ipsa generatio natura precedens ipsam formam ac per hoc diversitatem ignorat. non sic creatio secundum quam fit tota rei substantia a virtute divina immediate que rem creat volendo eam primo esse cum non sit. Quod obiicitur quod differt quod et quo. dicendum quod illa non est differentia per essentiam sed quodam modo differt. quodam modo convenit. Vel dicendum quod non est simile. vel creatio complectitur totam rei substantiam que constare dicitur ex quo est et quod est. Quod obiicitur quod transit. dicendum quod non transiret esse quod significatio sive subsistentia. sed solum ratione connotati. quod primus si enim creari est nunc primo esse. desinit creari. non ratione eius quod ponit sed ratione immediate collationis ad nihilum. Quod obiicitur quod mutatio est via. dicendum quod mutatio que habet duo extrema illa que est inceptio differt a termino cuiusmodi est mutatio in esse. mutatio vero que enim habet ultimum extremum ens. non potest dicere medium sed inceptio oportet quod se teneat cum altero extremorum. Quod obiicitur quod omnis creatura creatur. dicendum quod verum est de creatura proprie dicta. si autem large dicatur non solum creatura dicitur quod creatur. sed quod concreatur. quod est creature annexum. et hoc modo est creatio Si ergo queritur quomodo potest esse. dicendum quod in primis est status ut prius tactum fuit. unde sicut unitas que facit subiectum unum. non est una alia unitate. sic nec creatio que substantia erit in esse per aliam creationem producitur sive concreatur.

Agit in generali de hominis conditione quantum ad finem propter quem creatus est.

Et quia non valet rc. Supra egit magister de conditione rerum a parte principii hic agit a parte finis. Et quoniam res a fine et similiter respectu accipiunt distinctionem formarum. ideo pars ista habet tres particulas. In prima premisso quod est rationalis creatura facta sit et comparatione rerum ad finem ostendit rerum distinctionem. In secunda vero secundum illam distinctionem assignat diversam comparationem ad finem ibi. Ideoque si queratur que res sit creatus homo rc. Tertio breviter epilogat determinata et ex ipsis faciens viam ad cetera sequentia determinanda. ibi. Ex premissis apparet. Prima et ultima parte remanentibus indivisis. media dividitur in tres. In prima determinat finem intellectualis substantie. In secunda finem substantie corporalis ibi. Et sic factus est homo propter deum rc. In tertia vero determinat finem compositi ex utroque id est tum rationale. ibi. De homine quoque in scriptura. rc Et ibi primo determinat veritatem. secundo solvit contrarietationem. ibi. solet etiam queri cum maioris. rc

¶ Ex cõparatione rerum ad finẽ ostẽdit rerum distinctionẽ. g

Et quia nõ valet eius beatitudinis particeps existere aliquis nisi per intelligentiã: que quanto magis intelligitur tãto plenius habetur. ¶ Fecit deus rationalẽ creaturã que summũ bonũ intelligeret et intelligẽdo amaret et amãdo possideret ac possidendo frueretur. Eamque hoc modo distinxit: ut pars in sui puritate permaneret nec corpori uniretur scilicet angeli: pars corpori iungeretur scilicet anime. Distincta est itaque rationalis creatura in incorporeã et corpoream: et incorporea quidẽ angelus: corporea vero homo vocatur ex aĩa rationali et carne subsistẽs. Cõditio ergo rationalis creature primã causam habuit dei bonitatem.

¶ Scđm distinctionẽ predictam assignat diuersam cõparationẽ ad finẽ: et determinat finẽ intellectualis substantie. h

Ideoque si queratur quare creatus sit homo vel angelus. Breui sermone respõderi potest: propter bonitatem eius. Unde Aug. in li. de doctrina christiana. [a] Quia bonus est deus sumus. [b] In quantum sumus boni sumus. Et si queritur ad quid creata sit rationalis creatura. Respondetur ad laudandũ deũ: ad seruiendũ ei: ad fruendum eo: in quibus proficit ipsa non deus. Deus enim perfectus et summa bonitate plenus: nec augeri potest nec minui. Ergo rationalis creatura facta est a deo: referendũ est ad creatoris bonitatẽ et ad creature vtilitatẽ. Cũ ergo queritur quare vel ad quid facta sit rõnalis creatura. Breuissime respõderi potest propter dei bonitatẽ et suam vtilitatem. Utile nempe ipsi est seruire deo et frui eo. Factus ergo angelus siue homo propter deũ dicitur esse: nõ quia creator deus et summe beatus alterutrius indiguerit officio qui bonorum nostrorum nõ eget. sed ut seruiret ei ac frueretur eo: cui seruire regnare est. In hoc ergo proficit seruiens: non ille cui seruit.

¶ Determinat finẽ substantie pure corporalis. i

Et sicut factus est homo propter deũ: id est ut ei seruiret: ita mũdus factus est propter hominem: scilicet ut ei seruiret. Positus est ergo homo in medio: ut et ei seruiretur: et ipse seruiret: ut acciperet vtrimque: et reflueret totum ad bonũ hominis: et quod accipit obsequiũ: et quod impendit. Ita enim voluit deus sibi ab homine seruiri: ut ea seruitute non deus: sed homo seruiẽs iuuaretur: et voluit ut mũdus seruiret homini: ut exinde similiter iuuaretur homo. Totũ ergo bonũ hominis erat: et quod factum est propter ipsum: et propter quod factus est ipse. Omnia enim (ut ait apostolus) nostra sunt: scilicet superiora et equalia et inferiora. Superiora quidẽ nostra sunt: et ad perfruendũ: ut deus trinitas. Equalia ad cõuiuendum: scilicet angeli. Qui et si nobis modo superiores sint: in futuro erunt equales: quia et modo nostri sunt: quia ad vsum nobis sunt. Sicut res dominorum dicuntur esse famulorum: nõ dominio: sed quia sunt ad vsum eorum. Ipsique angeli in quibusdã scripture locis nobis seruire dicuntur: dum propter nos in ministerium mittuntur.

¶ Determinat finẽ compositi ex vtroque: scilicet ex intellectuali et corporali substantia inquantũ est talis: quare anima sit vnita corpori. k

¶ De homine quoque in scriptura

a Quia bonus est deus sumus. Videtur Aug. falsum dicere: nam si consequentia est bona: ergo si nõ essemus: deus nõ esset bonus. Si dices quod nõ est cõsequentia necessaria: et quia nõ dicit ibi consequentiã: sed causam. ¶ Obijcitur cõtra hoc: quia bonitas dei aut est causa sufficiens: aut nõ. Si sufficiens: ergo posuit effectũ eodem modo quo ipsa est: sed necessarium est deum esse bonũ: ergo necesse fuit creaturas extitisse in esse: ergo nõ voluntarium: cuius oppositum monstratum est in primo libro in tractatu de volũtate. Item videtur male appropriare. In vestigio enim est correspõdentia cause ad effectum: ita quod essentia creature respõdet essentiam creatoris: potentia potentiam: veritas veritatem: et bonitas bonitatẽ: ergo debuit dicere quod deus est sumus. ¶ Propter hoc est questio cũ ad nostrum esse concurrat potentia: sapientia: bonitas: quare causalitas nostri esse potius attribuitur bonitati quam alijs. R. dõm quod causa quia actu est et concursu efficiẽtis et finis: quia finis mouet efficientem in his inferioribus: et quoniam voluntas dicit illud quod efficiens iungitur fini in habentibus intellectũ. Hinc est quod voluntas est causa causarum: et ita dictum est et ostensum in primo libro. Quod ergo bonũ dicit rationẽ duplicis cause: scilicet efficiẽtis et finis: hinc est quod bonũ est ratio quare voluntas est in actu: et ita potissima ratio productionis effectuũ: et ideo esse nostrũ attribuitur bonitati: nõ per modũ representandi vel appropriationis in representando: sed rationis in causando. Unde prima cõsequentia includit hanc scilicet quia bonus est deus: vult se diffundere: et quia vult se diffundere vult creaturã producere: et quia vult creaturam producere: vult creaturam esse: et ita quia bonus est sumus.

b In quantum sumus boni sumus: ergo videtur quod nos boni simus per essentiã: quod est contra Boetiũ de hebdomadibus: qui dicit quod sumus boni participatione. Item si inquantũ sumus boni sumus: ergo nõ est intelligere esse abstracta bonitate: quod falsum est cũ intelligatur veritas bõitate abstracta. R. dicendum quod bonitas est duplex in creatura: vna que est ex forma dãte esse: alia que est ex forma dãte bene esse. Prima est bonitas substãtialis que nõ addit supra formã nouũ esse: sed solũ relationem ad finalẽ causam: et quia cõparatione omne aliud a deo habet esse bonũ: et quia illa cõparatio ad causam essentialẽ siue finalẽ est essentialis: nec vnquam esse relinquit nec potest relinquere. Hinc est quod Aug. dicit: in quantum sumus.

Aug. Quare rõnalis creatura facta sit

Quare creatus sit homo vel angelus

Breuissima responsio: quare vel ad quid facta sit rationalis creatura.

48

Mundus quare factus est.

Aug.

Nos omnia nostra sunt.

49

Quod licet homo sit factus propter reparationem angelici casus.

boni sunt. Ad illud ergo quod obijcitur de Boetio. dicendum quod ipse vocat bonum per essentiam. illud bonum quod est absolute bonum. non ex dependentia ad aliud. Hoc autem modo nulla creatura bona est. immo ex comparatione. et ideo participatione. nec sequitur quod accidentaliter. quia participatio non est accidentalis respectu prime bonitatis. que est ex forma dante esse quamuis sit accidentalis secundum quod est ex forma dante bene esse. 50 Ad illud quod obijcitur quod non est intelligere esse etc. Dicendum quod illud quod attribuitur alicui secundum quod ipsum. potest dupliciter attribui. Aut enim consequitur. aut precedit. Si precedit. sic est ita essentiale. quod sine ipso non est. nec potest intelligi sed si aliquo modo consequitur. non tamen cadit in aliud genus. potest quidem intelligi intellectu apprehendente et intellectu semiplene et resoluente. sed intellectu plene ad causas comparante. non potest intelligi non intellecto illo maxime cum illud dicat habitudinem necessariam et relationem ad causam sicut verum bonum

51 c Solet etiam queri etc. Assignat magister causas quare anima vnita sit corpori. Quarum prima est dei voluntas. secunda instru-

interdum reperitur quod factus sit propter reparationem angelice ruine. Quod non ita est intelligendum quasi non fuisset homo factus si non peccasset angelus. sed quia inter alias causas scilicet precipuas. hec etiam nonnulla causa extitit. Nostra ergo sunt superiora et equalia. nostra etiam sunt inferiora. quia ad seruiendum nobis facta.

Soluit dubitationem. l

c Solet etiam queri. cum maioris dignitatis esse videtur anima si absque corpore permansisset. cur vnita sit corpori. Ad quod primo dici potest. quia deus voluit. et voluntatis eius causa querenda non est. Secundo potest dici. quod ideo deus voluit eam corpori vniri vt in humana ostenderet conditione nouum exemplum. beate vnionis que est inter deum et spiritum in qua diligitur ex toto corde. et videtur facie ad faciem. Putaret enim creatura se non posse vniri creatori suo tanta propinquitate. vt eum tota mente diligeret et cognosceret. nisi videret spiritum qui est excellentissima creatura. tam infime id est. carni que de terra est in tanta delectatione vniri vt non valeat artari ab hoc vt velit eam relinquere. sicut ostendit apostolus dicens. Nolumus corpore expoliari sed superuestiri. per quod ostenditur spiritum creatum spiritui increato ineffabili amore vniri. Pro exemplo ergo future societatis que inter deum et spiritum rationalem in glorificatione eiusdem perficienda erat animam corporeis indumentis: et terrenis mansionibus copulauit. luteamque materiam fecit ad vite sensum vegetare. vt sciret homo quia si potuit deus tam disparem naturam corporis et anime in federationem vnam et in amicitiam tantam coniungere. nequaquam ei impossibile futurum rationalis creature humilitatem (licet longe inferiorem) ad sue glorie participationem sublimare. Quia ergo pro exemplo rationalis spiritus in parte vsque ad consortium terreni corporis humiliatus est. ne forte in hoc nimis depressus videretur. addidit dei prouidentia. vt postmodum cum eodem corpore glorificato ad consortium illorum qui in sua permanserunt puritate sublimaretur. vt quod minus ex dispensatione creatoris sui acceperat conditus. postmodum per gratiam eiusdem acciperet glorificatus. Sic ergo conditor deus rationales spiritus varia sorte pro arbitrio voluntatis sue disponens illos quos in sua puritate reliquerat sursum in celo mansionem. illis vero quos corporibus terrenis sollicitauerat. deorsum in terra habitationem constituit vtrisque regulam imponens obedientie. quatenus et illi ab eo vbi erant non caderent. et isti ab eo vbi erant ad id vbi non erant ascenderet. Fecit itaque deus hominem ex duplici substantia. corpus de terra componens animam vero de nihilo faciens. Ideo etiam vnite sunt anime corporibus. vt in eis deo famulantes maiorem mereantur coronam.

Epilogat determinata faciens viam ad sequentia determinanda. m

Ex premissis apparet rationalem creaturam in angelicam et humanam fuisse distinctam. quarum altera est tota spiritualis. id est angelica. Altera ex parte spiritualis et ex parte corporalis. id est humana. Cum itaque de his tractandum sit. scilicet de spirituali et corporali creatura. de rationali et de non rationali. primo de rationali et spirituali. id est de angelis agendum videtur. vt a contuitu creatoris ad cognitionem creature dignior ratio nostra intendat. deinde ad considerationem corporee tamen illius que est rationalis quam illius que non est rationalis descendat. vt trinitatis increate sacramentum tripartite creature eiusque concreatorum atque contingentium sequatur documentum.

cio nostra. Contra. videtur quod vnio sit inartificialis. Prima enim responsio potest ad omnia dari. in secunda videtur principium petere quia si non esset vnita. limpide videret deum. nec indigeret exemplo. quia si exemplo indiguit non fuit nisi propter minorationem sue cognitionis. 52 Ad hoc dicendum quod magister respondet sufficienter et bene. Sufficienter quidem. quia cum sit duplex via cognoscendi opera dei. scilicet fide et intelligentia. Ad soliditatem fidei sufficit scire. deus voluit. quem credit non velle nisi rationabile. Unde in prima responsione satisfecit fidei. et hec responsio in omnibus fideli. vt fidelis est. plene sufficit. Ad soliditatem intelligentie respondet. secundo. et cum non possit reddi ratio vltima ex parte dei. reddit ex parte creature. et hec est manifestatio diuine bonitatis in suo opere. in qua debuit se manifestare. non solum propter nostram indigentiam verum etiam ad suam gloriam. et sic patet obiecta. Respondet etiam hec causa efficiens et finalis. et sic sufficienter et plene.

In intelligentiā huius gnis in q̄ agit de rebꝫ pductis in cōparatiōe ad fine3 fm ordinē ꝛ distinctionē q̄runt pncipaliter tria. Primū est de rez distinctione. Secūdū de ordine. Tertiū de differētia angelicaꝛ. Circa pmū q̄runt duo. Primū est de multiplicatione rez q̄ntum ad pncipiū. Secundū q̄ntū ad differētias fm quas distinguunt. ¶ Questio I g

Utrū a pmo efficiēte debuerit vel potuerit esse rez multitudo. Et q̄ nō videt pmo sic p phm. Idē vniformit se hñs natū est efficere idē. sꝫ efficiēs pmū est vnū omnino vniformit se hñs ꝫ videt q̄ nūq̄ꝫ multa facere potuerit. ꝫ vnū solū. ¶ Itē a sūmo bono nunq̄ꝫ pñt ēē mala. nec a sūmo vero vñ ꝫ pñt esse falsa. ꝫ a sūmo vno nō pñt esse multa. Itē mūdꝰ sensibilis dꝫ assimilari mūdo archetipo. q̄ est in mēte diuīa. ad illiꝰ em̄ expssionē factꝰ est. sꝫ i illo oīa sunt vnū. ꝫ ꝛ in h̄ mūdo ꝫ videtur q̄ ab illo nō potuerit ēē multitudo. ¶ Itē a deo ē exitꝰ p generationē. p spirationē. p creationē. sꝫ p generatiōē nō emanat nisi vna sola psona. ꝛ silr p spirationē. ꝫ p creationē nō egredit nisi vna sola creatura.

¶ Cōtra quanto substantia pducens est melior tāto magis est sui diffusiua. ꝛ quanto magis est sui diffusiua. tanto pluribꝫ est nata se communicare. sed primum efficiēs est optimū int oīa. ꝫ ꝛc. ¶ Itē q̄nto suba spūalior. tāto pluriū est cognitiua. sꝫ supma suba est spūalissima. ꝫ multoꝝ ē cognitiua. sꝫ nō est cognitiua multoꝝ ocedentiū se vel comitantiū. ꝫ multoꝝ ab ipa exeūtium. ¶ Itē quāto suba simplicior. tāto potentior quia virtꝰ q̄nto magis vnita. tāto magis infinita. sꝫ q̄nto potentior. tāto in plura pōt. ꝫ si suba pmi pncipij est simplicissima. ꝫ ꝛ pōt ꝛ debet ad sui manifestationē pducere multa. cū ipa sit vnica. ¶ Itē q̄nto causa pōr. tāto vniuersalior. vn pma est vniuersalissima. ꝛ q̄nto vniuersalior. tāto pluriū pncipiū. ꝫ cū pncipiū pductiuū vniuersi sit simplr pmū. debuit ꝫ ꝛ potuit exire ab ipso multitudo rez. ¶ Rñ. ad pdictoꝝ intelligentiā notandum est. q̄ si de pncipio intrinseco querat vnde veniat multitudo rez. marie fm spēm. patet q̄ a forma. sꝫ q̄ vñ veniat multitudo formaꝝ. tanq̄ꝫ a pncipio effectiuo extrinseco. patet q̄ ab efficiēte vno. Sꝫ qualiter pōt venire multitudo a pncipio sūme ꝛ pfectissime vno difficile ē intelligere. Et aliq̄ circa h̄ errauerūt. Quidā em̄ dixerūt q̄ q̄uis vnꝰ esset rez pductor. tn̄ multa ꝛ varia fecit ꝓpter multitudinē formaꝝ ydealiū. sꝫ illō improbatū est in pmo li. vbi ondit q̄ omēs ille vnū sunt. nec est i deo fm rē aliꝰ numerꝰ q̄ꝫ psonaꝝ. Aliq̄ vo dicere voluerūt q̄ h̄ erat ꝓpter multitudinē medioꝝ. deꝰ em̄ cū sit vnꝰ ꝛ summe simplex itellexit se. ꝛ se intelligendo ꝛ nihil aliud pduxit pmā intelligētiā. ꝛ illa intelligētia itellexit se ꝛ deū. ꝛ iō pduxit duo. s. aliā intelligentiā. ꝛ orbē suū. ꝛ sic descēdendo ꝛ multiplicādo. ꝛ hec opinio in lectiōe pcedēti est iprobata. vbi ondit q̄ deꝰ imediate pducit oīa. Tertij dixerūt q̄ multitudo rez erat a pncipio vnico ꝓpter multitudinē ꝛ infinitatē reflexionū i quibꝫ diuinꝰ intellectꝰ supra se reflectit ꝛ intelligit se. ꝛ intelligit se itelligere. ꝛ sic vsq̄ ad infinitū. Sꝫ illud nihil est. Primū falsum ē. q̄ i deo sit multitudo reflexionū. cū rō vel cā ex pte dei. reddit ex pte creature. ꝛ hec est manifestatio diuine bonitat in suo ope q̄ deꝰ sit suū intelligere. Itē ex h̄ nūq̄ꝫ pueniret nisi diuersitas fm numez. ꝛ iō posito recta ē q̄ multitudo i rebꝫ est a pncipio vno. q̄ est pmū i pncipiū vnice vnū. q̄ em̄ est pncipiū simplr pmū. iō secundū ꝛ potēs est secūditate infinita ꝛ immēsa. Si em̄ vnitas q̄ est pma in genere numeri est pncipiū a q̄ pñt infiniti numeri egredi. ꝛ puncus a q̄ infinite linee. ꝫ q̄d est simplicit pmū est ita potens q̄ oīno immēsum. ꝓpter q̄ immēsitatē infinita pt sꝫ ꝓpter immēsitatis manifestatione multa de thesauris suis pfert. nō oīa q̄ efficerꝰ nō pōt equari vtui ipsius pme cause. Quia vo est vnice vnū. iō simplicissimū. et spūalissimū. ꝛ pfectissimū. Et q̄ simplicissimū. marie potēte. Quia spūalissimus. marime sapie. Quia pfectissimū est bonitatis sūme. Quia marie potētie. mlta pōt. Quia marie sapie. multa nouit. Quia sūme bonitatis. multa vult pducere ꝛ se cōicare. ꝛ iō a principio vno. q̄ pmū ꝛ vnū. exiuit multitudo. ¶ Ad q̄ obijcit. q̄ idē sūr se hñs ꝛc. dōm q̄ intelligit in hiis agētibꝫ q̄rum virtꝰ est arctata ꝛ limitata. ꝛ h̄ nō hꝫ locū in deo. ¶ Ad obijcit q̄ a bono nō sunt mala. dōm q̄ nō est sile q̄ mala ꝛ falsa dicunt p̄uatiōes ꝛ defectꝰ. ꝛ iō nō hñt causam efficientē sꝫ deficientē. qualē nō decet esse deū. sꝫ multitudo est positio. ꝛ iō cam hꝫ effectiuā. ¶ Ad obijcitur de archetipo ꝛ sensibili mūdo. dōm q̄ ipe imitat illū inq̄ꝫ tum pōt. sꝫ deficit. In illo em̄ est sūma ~~plenitudo~~ p omnimodā vnitatē. hic aūt si esset vnitas non esset pulcritudo. q̄ nō esset ordo nec pfectio ꝛ iō vt mūdꝰ hic vniuersaret in pfectiōe ꝛ pulcritudine. oportuit q̄ hr̄et multitudinē. vt multa facerēt q̄d vnū facere p se non posset. ¶ Ad vltimo obijcit de generatiōe ꝛ spiratiōe iā patet q̄ genitꝰ equalis generāti p oīa implet ꝛ imitat ipm. similit ꝛ spūsctūs. ꝛ iō supflueret alia ponere psonā. sed nō sic est i creatura q̄ bonitatis sūme est iō q̄d nō potuit pe creaturam in se. accepit q̄d ān̄ nō in sibi socia. vt sic ex multis vna pficeret mūdialis machina.

¶ Questio II b

Circa h̄ q̄ differētias fm q̄s res multiplicate sūt q̄s mgr ponit in lra. s. subam corpale. ꝛ spūalē ꝛ ex vtraq̄ꝫ cōpositā. q̄rit vtrū hec distinctio debeat esse i vniuerso. Et videt q̄ nō. ꝫ pmo de corporali. Nā sicut dictū est. oē q̄d deꝰ facit. facit salua ordinatione. ꝫ ꝓpter suā bonitatē. sꝫ nō facit propt bonitatē suā agendā sꝫ pticipandā. sꝫ sola creatura spūalis dei capax est. ꝛ deiꝰ pticeps esse pt. ꝫ sola spūalē debuit facere. nō corpalē. Si tu dicas q̄ corpalis ē pticeps i effectu. q̄uis nō in se. h̄ nihil est. q̄ pticipare bonitatē diuinā in effectu nō est aliud q̄ꝫ esse. h̄ em̄ ipo q̄ est. pticipat effectū bonitatis. ꝫ idē est dicere creatura esse factam ꝓpter pticipationē diuie bonitat. q̄d dicere creaturam esse factā vt sit. sꝫ h̄ nihil ē. ꝫ ꝛc. ¶ Itē de cōposito videt. Oē em̄ cōpositū q̄d deꝰ facit. facit salua proportione. sꝫ em̄ formā ꝯiugit materie sūma proportionalit. sꝫ creature spūalis ad corpalē nulla aut valde modica ꝛ longinq̄ est proportio. ꝫ nullo mō deberet deꝰ hec vnire vt pfectū pficeret. Ad nō sit proportio ptꝫ. spūale em̄ est simplex. corpale hꝫ pteriū in finitatē. Itē corpale ē corruptibile. ꝛ ita hꝫ durationē finitā. spūale incorruptibile. ꝛ ita habet durationē infinitā. si ergo infiniti ad finitū nulla ē proportio. ptꝫ ꝛc. Si tu dicas q̄ corpus fuit icorruptibile a d̄ ditiōe pma. tūc ꝫ saltē postq̄ꝫ corruptibile fuit dꝫ cessare vnio. ¶ Itē de pure spūali videt. oē q̄d deꝰ facit. dꝫ facere salua naturaꝝ connexione. sꝫ natura generꝰ essentialit est ꝯnexa differentie ꝫ si animatū ꝛ sensibile ē ꝯnexū ronali. ꝫ impossibile ē q̄ aliq̄d fiat hñs rationē q̄n habeat vegetationē ꝛ sensum. siue q̄n sit aīal. sꝫ aīal est suba cōposita ex spūali ꝛ corpali. ꝫ ꝛc. Et h̄ videt dicere phs q̄ vegetatiuū est i sensitiuo. sic trigonū in tetragano. ꝛ hec i rōnali sic i pentagano. sꝫ nūq̄ꝫ deꝰ facit tetragonū sine trigano nec pentagonū sine tetragano ꝛ trigano ꝫ ꝛc. ¶ Itē nihil facit deꝰ nisi ex magna dilectiōe. ꝫ q̄d meliꝰ est na

ture vnicuiqz aut igitur nature spualis melius est ee separatam aut melius est ee coniunctam. Cuiuscumqz dato altera differentia tollit. ¶ Sz 3. decuit deum ea res facere vt essent in manifestatione sue potentie. sz potentia manifestatur in productione rerum multum distantium et in earum coniunctione. nam potentia tanto virtuosior ostendit quanto pt sup magis distantia. sz prima et summa distantia subaudit est inter corporeum et incorporeum. que prime differentie generis sunt. quia ad hoc quod diuina potentia manifestet plene. necesse fuit substantiam spualem et corporalem producere. et rursus productas vnire. ¶ Item decuit deum tales res producere vt manifestet eius sapientia. sz sapientia artificis manifestatur in ordinis perfectione. omnis autem ordo habet de necessitate et summum. et medium et infimum. Sic quod infimum est natura pure corporalis. summum natura spualis. medium compositum ex vtraqz. nisi hec oia fecisset. non ostenderetur perfecte eius sapientia. oportuit igitur hec oia fieri. Unde Aug. in. xij. confessionum. Duo fecisti dne. vnum prope te. aliud prope nihil. ¶ Item deum decuit sic res producere vt manifestaret eius bonitas. sz bonitas consistit in diffusione et communicatione sui in alterum. sed quia sua bonitas consistit in communicatione actus nobilissimi. quod est viuere et intelligere. decuit vt non tantum daret alijs potentiam viuendi et intelligendi. sz etiam potentiam alijs communicandi. Sic quod viuens et intelligens est substantia spualis. quod autem viuificatur et perintellectum perficitur est corpus. quia ad perfectam bonitatis manifestationem necesse fuit fieri substantiam spualem et corporalem. sz hoc non perfecte manifestaretur nisi vna alteri communicaret. et hoc non potest esse nisi per vnionem. quia necesse fuit facere compositum ex vtraqz. ¶ Item hoc non solum videtur ratione theologica sz etiam physica. quia si est ponere vnam differentiam contrarietatis. et alteram. sic quod corporale et spuale. et sic ponere est extrema componibilia. quia et medium. quia et cetera. ¶ Ad rationem quod ad perfectionem vniuersi hoc triplex genus requiritur. et hoc propter triplicem perfectionem vniuersi. que attenditur in amplitudine ambitus. sufficientia ordinis. influentia bonitatis. in quibus tribus exprimitur causa triplicem perfectionem. videlicet potentie. sapientie. et bonitatis. Unde concedende sunt rationes ad hoc inducte. ¶ Ad obiectum quod in operibus salua debet esse ordinatio. vt oia fiant propter diuinam bonitatem participandam. Dicendum quod fieri propter diuinam bonitatem est duplex. Aut ostendendam. et sic facta sunt cetera. oia enim diuinam exprimunt bonitatem. Aut participandam. et hoc dupliciter. aut quia sunt nata participare. aut quia seruiunt participantibus. Primo modo condite sunt creature spuales. secundo modo corporales. que et in aliquo modo participant. sz in earum participatione stat. non est. sz ordinatur ad vlteriorem. ¶ Ad obiectum quod in coniunctione debet esse salua proportio. Dicendum est quod in coniunctione anime ad corpus salua est proportio. et absolute. et in relatione ad finem. Absolute. Nam quamuis supremum spus et infimum corporis multam habeant elongationem. in supremum corporis et infimum spus summam habent vicinitatem. Spus enim animales siue rationalis habet potentiam viuificandi. vegetandi. et sentiendi corpus. autem humanum habet complectionis equalitatem. habet organorum multiplicitatem. habet rursus spirituum subtilitatem. et hoc triplicem differentiam. Habet enim spiritum vitalem. spiritum naturalem. et spiritum animalem. Comparando igitur complectionem equalem ad vim viuificantiam per medium vinculum spus vitalis optimus est nexus. Similiter comparando non solum complectionis equalitatem. sz et organisationem et organisationis perfectionem ad vim vegetandi et sentiendi mediante spu naturali et animali optima est proportio et mirabilis nexus. vnde sicut terra et ignis que multum distant nectuntur duplici medio. vno quod magis communicat cum terra. et reliquo quod magis cum igne. similiter est in proposito. Ostendit etiam perfecta proportio in relatione ad finem. Cum enim anime humane data sit libertas arbitrij vertibilis et reuertibilis. i. potens stare cadere et resurgere. datum est ei corpus potens mori et potens non mori. et deinde potens in sempiternum viuificari. Rursus cum anima creata sit velut tabula rasa. datum est ei corpus humanum habens organa multiplicia vt in illo posset perfici scientijs. Similiter ex parte corporis est optima proportio in relatione ad finem. Cum enim sit ordo in formis corporalibus quod patet. quia forma elementi ad formam mixti. et forma mixtionis ad formam complexionis et rursus vegetabilis ad sensibile. et non sic status in re corporali et imperfecta. non est status ibi. sz vlterius disponant huiusmodi forme ad animam rationalem. per quam etiam corpus et natura corporalis efficitur particeps eterne beatitudinis. aut hominis intentio nature corporalis soluitur. aut necesse est conuenire mediante anima rationali in vltimum finem. ¶ Ad obiectum in opere dei debet saluari naturarum colligatio. Dicendum quod verum est. sz sensibile et vegetabile non sunt de necessitate rationalis nisi secundum quod est rationale per vnionem. Anima enim vt plus factum est cum sit spus simplex et purus. non potest vniri carni. nisi duplici medio. et ex presenti. Similiter nec corpus complexionatum. et ideo necesse est quod interueniat natura viuificandi siue vegetandi et natura vlterius sentiendi. et ideo in omni homine hec habentur. sed quia angelus est spus purus istis non indiget. Patet igitur quod contra fidem et veritatem errant saducei qui negant esse spum. Pariter nihilominus quod errant manichei qui negant animam vniri corpori. non vt perfectibili. sz vt carceri. ¶ Ad obiectum vltimo. 61 quod deus dat vnicuiqz quod melius est. Dicendum quod deus non dat vnicuiqz simpliciter melius. quia tunc non faceret res ordinatas. sed equaliter perfectas. et hoc repugnaret perfectioni. quia si essent equalia. non essent ordinata. vt dicit Aug. cum igitur dicitur quod deus dat vnicuiqz quod sibi melius est. hoc intelligendum est secundum exigentiam ordinis et nature. nature autem anime competit vniri. natura autem angelice separatam esse a corpore. et ideo illa ratio non valet. quia dilectio dei non excludit ordinem. 62

Onsequenter secundo loco queritur de rebus productis quantum ad ordinem. Et circa hoc queruntur duo. Primum est de ordine rerum in comparatione ad finem. Secundum est de ordine earum que habent ad inuicem.

¶ Questio I

Cum omnes creature condite sint propter diuinam gloriam et vtilitatem nostram. sic dicit magister. et accipi potest ex scriptura. et Augustinus dicit in li. de doc. xpiana. quod deus nos fecit et diligit. non propter vtilitatem suam. sz propter bonitatem suam. et vtilitatem nostram. Queritur igitur quis sit finis principalior conditionis rerum. Utrum diuina gloria. vel vtilitas nostra. Et quod gloria dei. videtur. ¶ Ille est finis principalior qui est potior. finis enim vltimus est potissimus. sz vlterior finis est dei gloria quam vtilitas nostra. nam non gloria dei propter vtilitatem. sz vtilitas ad gloriam ordinatur. quia videtur quod gloria sit principalior. ¶ Item ille finis est principalior qui est perfectior. sz gloria dei est perfectior. ergo et cetera. Probatio medie. perfectior finis est qui perfectiorem reddit operationem ordinatam ad ipsum. sz multo melius est opus quod quis facit propter gloriam dei quam propter vtilitatem suam. Unde apostolus. i. ad Cor. x. Oia in gloriam dei facite. quia et cetera. ¶ Item ille est finis principalior qui est essentialior. sz gloria dei est essentialior vnicuiqz rei condite maxime rationali. quia vtilitas sua. nam res propter maliciam potest priuari sua vtilitate. sz non potest vnqz quin sit ad dei gloriam. ¶ Item ille est principalior finis qui est vniuersalior. propter hoc quod principalis finis totum debet complecti. sz gloria dei est finis quem assequuntur oia natura siue humana siue angelica. siue bona siue mala. ergo et cetera.

Contra. Ille est finis principalior rei condite quem efficiens magis intendit. sz deus magis intendit in conditione creature eius vtilitatem quam gloriam suam. quia et cetera. Probatio medie. sic dicit apostolus. j. Cor. xiij. Charitas non querit que sua sunt. sz quod alterius. sz deus quod agit facit ex perfectissima charitate. quia nec querit nec intendit quod suum est. quia non suam gloriam. sz vtilitatem nostram. ¶ Item ille finis est principalior conditionis rei que est

res odua magis appetit. sz vnaq̄q res ita appetit suuz cōmodū vel vtilitatē q nullo mō pt velle oppositū. sed oppositū glie diuine pt velle. sic pz i blasphemis. g vtilitas zc. Itē ille finis ē potior odiciōis rei ad quem efficiēs nō puenit nisi p effectū. h patet. q si eq̄ bene defendo a pluuijs absq domo sic cū domo. si facerem domū pter talē defensionē. facerē frustra. si g deus nō ē magis gloriosus post odicionē rez q an. si faceret res pncipalit pter g'iaz suā. faceret frustra. qd si nō frustra facit. pducit. g nō pncipalit pter gliam suā. sz pt vtilitatē alienā. Itē ille finis pncipalior ē q effectuz magis pficit cū adipm puenit. sz dei fruitio magi aiaz pficit q dei laudatio. g pncipalit facta est aia pt fruitionē q pter dei gliam z laudē. ℭ Rn. dōm q finis cōditionis rei siue rez oditaz pncipalior est dei glia siue bonitas q creature vtilitas. sic em pz. xvj. Prouer. Uniuersa propt semetipm opat' est dns. sz nō propt suā vtilitatē vel indigētiā. q: ait ps. dixi dno deus meus es tu. qm bonoz meoz nō eges. g propt sui gliam. nō augendā. sz pt gliam manifestādā. z pt gloriaz suā cōicandā. i cui' manifestatiōe z pticipatiōe attēdit summa vtilitas creature. videlicet ei' glorificatio siue beatificatio. ℭ Q g obijcit q charitas alienū cōmodū qrit. dōm q sic' est i nobis. z in deo. Nā in nob bonuz ppriū differt a bono cōi. sz in deo bonū suū est bonū cōmune. nā ipe ē bonū oīs boni. si g effectū nō ordinaret ad se vel nō faceret propt se. cū ipe sit bonū a q oē bonū. iō effect' nō esset bon'. Qm g vtilitas creature tota attēdit in ordinatōe ad bonū. qd de' est. iō charitas dei oīa rectissime fec z ouertit ad se. z sic non est i nobis ℭ Q obijcit q ille finis est pncipalior quē nāa magi appetit. dōm q est loq de natura duplr. Aut ō natura vt deficiēte. aut vt pfecta. Dico g q natura deficiēs i se recuruat. iō ppriū bonū desiderat. z iō suū cōmodū. Natura vo pfecta amore charitat' sursum eleuat. z multo magi i proportionabilit dei gliam desiderat q vtilitatē ppriā. vt patet i hntib charitatē. Qd g obijcit q ille finis est pncipalior quē magi natura desiderat verū est de natura recta z pfecta. Qd obijcit q ille est pncipalior finis oditiōis rei ad quē res pfecta ptingit. Respōdendū ē q pro q h hz veritatē qn opans opat propt indigentiā alicui' finis. ad quē nō ō puenire nisi per op' qd pducit. sz talis opans ñ est de' sic patet. z iō ñ habet locū hic. Uel alit dōm q res facte sunt propt dei gliam nō iq̄ acqrendā vel amplifdā. sz ondendā et cōicandā. z q̄uis glia dei sit sine reb fact'. nō tn cōicat vel manifestat nisi p res pductas. Qd obijcit q fruitio magi pficit. dōm q laus duplr est. s. pfecta z impfecta. Laus ipfecta min' pficit aiam q fruitio. sz n sic laus pfecta. q: magis letat in glia. z pl' gaudebit ō dei glia z honore q de sua glorificatiōe. z pl' iocundabit i laudādo q in ōsiderādo propriū bonū. z ideo patet q ille finis est vlterior.

ℭ Questio II k

De ordine rez ad inuicē. nā hūc tāgit mgr in lra. Utrū videlicet natura spūalis. dignitate nature pcellat cōpositā ex spūali z corpali. Certū est em q vtraq pcellit corpal'e. Et q sic. videt ℭ In oī genere nobili' est illud pter qd est alterz sic finis. eo q est ad finē. sz hō est propter angelū. Nā i sic dicūt sancti z mgr recitat i lra. hō fact' est ad reparatiōnē angelice ruine. g zc. ℭ Itē spūale simplr loquēdo nobili' ē corpali. g nobili' est illō qd pure est spūs nihil hns de corpe q qd est spūale. z cōiunctū corpi. g nobilior angelica natura hūana. ℭ Itē in qlibet genere imortale z icorruptibile nobili' ē mortali z corruptibili. sz angel' p naturā est imortalis z incorruptibilis. hō vo ecōtrario. g zc. ℭ Itē qd simili' ē meliori est meli'. si nō sit simi i' i ridiculosis. vt simia homini q equ'. sz angel' est deo similior z deiformior q hō. h manifestū est. z nō in ridiculosis sz in optimis. g simplicit melior est natura spūalis q cōposita. Cōtra. Aug'. Mēte humana sol' de' est maior. vn in li. de tri. xvj. z in li. lxxxiij. q. dic q imediate ipa mens a pma vitate formatur. z int ipam z deū nihil cadit medium g angel' nō est sup mentē humanā. g p se adeo bona ē. vt angel'. sz aia propt ōiunctionē sui cū corpe nō deteriorat. imo maius bonū est. cū corp' sit bonū g simplr tot' hō angelo melior. Itē in omi genere qd tenet rationē finis. illud est meli'. sz i genere creaturaz homo tenet rationē finis nō angel'. Un Remigi' dic z pls q nos sum' finis qdammodo oīm q sunt. qd nō dr de angelo. g zc. Itē si optimū in vno genere est melius optimo i alio. z simplr h illo meli'. sz optim' i genere hoīm est melior optimo i genere angeloz. vt patet. q: xps. g zc. Si tu dicas q nō inq̄tū homo sz inq̄tū de'. Obijcit de beata vgine q est pure femia. z tn dr a angelor. Itē maior ē qui recubit q q ministrat. teste dño. Luc. xxij. sz angel' mistrat i oi. Heb. j. Omēs sūt administratorij spūs zc. Rn. dōm q cū qrit de ordine spiritus rōnalis siue vniti ad spm angelicū vel sepatū. de duplici ordine pt intelligi. aut de ordine q̄tu ad finem aut q̄tū ad nature dignitatē. Si q̄tū ad finē. sic dico q sunt pares. nā ad eundē finē. s. ad eternā beatitudinē immediate ordināt. z eadē est mēsura hoīs q z angeli. nec hō propt angelū nec angel' propt hoīem. tamē sicut lex charitat' facit i mēbris corpalib z ciuib ciuitat' q vnū mēbz supplet indigentiā alteri'. vt patet q ocul' videt sibi viā z pedi. z pes fert sipm z oculū. z in ciuib terrene ciuitat' silr ōtingit. Similit intelligendū est de hoīe z in angelo q sunt ciues ciuitat' supne. nā hō habet labilitatē ad labendū frequent z possibilitatē ad resurgendū. Angel' vo stans ppetuitatē in stando. z cadēs ipossibilitatē in resurgēdo. iō angelus stans sustētat hoīem siue infirmitatē humanā. z hō resurgēs repat ruinā angelicā. Iō qdā mō angel' propt hoīem. z qdā mō hō propt angelū. z iō in h ordine pares sunt. Si aūt loqmur de ordine q̄tuz ad nature dignitatē. dōm q simplr loquēdo angel' ē creatura superior hoīe. Natura em angelica sicut patet ex mult' scripture locis nobilior est hūana. z i supiori gdu cōsistit.

ℭ Cōcedende igit sunt rōes manifestātes q angelus nature dignitate pcellit hoīem. pter pmā ad quā solutum est. Qd g obijcit in ōtrarium q nullū cadit medium inter mentē z deū. dōm q est mediū fm dignitatez nature. vel fm causalitatē influētie. pmo mō cadit medium. scdo mō nō. Nā de' imediate influit in mentē. z propterea ipa mēs imediate a pma vitate formatur

Qd obijcit scdo q hō tenet rationē finis. dōm q aliqd propt qd res est. est duplr. s. aut ad supplendū indigentiā. sicut dom' propt hoīem. z calceus propt pedē aut ad supplendū ei' influentiā. sic hō propt deū. Qd vltimo mō hz rōnē finis nobili' est. qd pmo mō nō. q: eñ hō omib indiget. angel' nullo nisi deo. iō oia pter hoīem. nō oia pter angelū. In cui' rei signū angelus odit' est in pncipio. hō vo in die sexto. Qd obijcit ō optimo intelligendū est p se z pcise. nec beata vgo. nec xps excedūt angelos pure rōne nature. sz rōne multiplicitat' g'e. Qd vltimo obijcit ō misterio infra melius patebit. ad pñs tm sufficiat dicere q aliqui ministrat duplr. aut propt se sic regi z dño. z tal' ē nobilior.

sui spēc aliū. sicut ministrat miles gratiosū regis. et p̄ h̄ est argumentū soluendū. Angel⁹ em̄ mi̅strat hoī p̄pter deū. sicut duces paup̄. fortis egrotāti.

Consequēter tertio loco q̄rit̄ de mō distinguēdi spm̄ angelicū ab aīa rōnali. Et q̄rūt̄ duo. Primo ārit̄ vtrū differāt specie. an tm̄ nūero. Secūdo q̄ sit illa differētia p̄ quā differūt.

Questio I

Et ār differāt specie vt. Que differūt spē hn̄t diuersas pfectiōes fm̄ spēm. sz hō ⁊ angel⁹ differūt spē. ɔstat. ⁊ aīa dat spēm hoī. ⁊ actū specificū. ḡ ⁊ aīa ⁊ angel⁹. Itē q̄ sunt sic vna spē. vel sīl pducunt̄. vel vnū fac̄ ad pductionē alteri⁹ nisi pducāt̄ p̄ ppagationē. sz aīe nō sīl cū angel sunt pducte. nec āgeli faciūt ad aīaꝝ pductiōē. ḡ ⁊c. Si tu dicas q̄ sīlr p̄t argui de aīab⁹. h̄ falsum vr̄. q̄ pr̄ facit ad generatiōē plis. Itē pl⁹ ɔuenit sensibile cū sensibili. q̄ sensibile ⁊ vegetabile cū nō sensibili ⁊ nō vegetabili. sz aīa hūana p̄ essentiā est sensibil' ⁊ vegetabil'. alioq̄n nō faceret aīal. ḡ cū differat spē ab aīa sensibili tm̄ ⁊ vegetabili. multo pl⁹ differt a spū anglico q̄ nec ē sensibil' nec vegetabil'. Cōtra. dr̄ pfectio ⁊ cōplemētū vltimū ē vnū specie. ipa sūt vnū. sz ad eādē beatitudinē ordinant̄ hō ⁊ angel⁹. q̄ est visio ⁊ fruitio dei. ḡ hō ⁊ angelus. siue aīa ⁊ angel⁹ sunt spē vnū. Itē dr̄ differētia vltio cōpletiua ē specie vna. ipa sunt vnū. sz dr̄ia vltimo cōpletiua aīe rōnal' ⁊ angeli est h̄ qd̄ est rōnale siue itellectuale. ⁊ i hoc cōicāt. sic dic̄ Grego. q̄ hō cōicat cū lapidib⁹ ... itelligere cū angel'. ḡ ⁊c. Itē dr̄ optimū naturale ē vnū. ipa sunt spē vnū. sz optimum naturale hoīs ⁊ angli ē vnū. sic dic̄ Bern. ad Eugeniū. optimū inq̄t tui ⁊ angli rō est. ḡ cū spēs accipiat̄ ab optio. patz ⁊c. R̄. Ad p̄dictoꝝ itelligētiā notādū. q̄ circa h̄ fuit triplex opīo. Quidā nāq̄ dicere voluerūt q̄ qō ista nulla ē. Cū ei q̄rit̄ vtrū aliq̄ differāt specie. supponit̄ q̄ vtrūq̄ sit i genere ⁊ spē. s; q̄m aīa nō est spēs. sz spē ips̄ nec est i genere fm̄ rectā lineā vt spēs vel indiuiduū. sz a latere. vl' magis p̄ reductiōē sic p̄ncipiū. iō dicūt q̄ q̄stio ista nulla ē. cū aīa nō sit spēs. Sz h̄ rn̄sio poti⁹ est euasio ad hoīem q̄ solutio ad rōnē. Nā adhuc restat q̄stio. cū aīa sit subā ⁊ forma subal'. vel hn̄s formā subalē in q̄ oēs aīe ɔueniūt. vtrū i eadē ɔueniāt aīa ⁊ angelus an sit ibi solū dr̄ia accidētalis. Preterea aīa sepata spiritu⁹ est ⁊ subā p̄ut ē res p̄ se exn̄s ⁊ p̄ se substās accidētibus. ⁊ fm̄ sui mutatiōē suscptibil' ɔtrarioꝝ. ḡ p̄ se ē subā ⁊ recte i genere sube. sic subā p̄ma. ⁊ angel⁹ sīlr constat. Si ḡ de oibꝫ p̄mis subis rōnabilit̄ ɔtingit q̄rere vtrū specie ɔueniāt vel differāt. patz q̄ q̄stio ē bona et recta. ⁊ rn̄sio ē fuga. Scd̄a v̄o positio ē. q̄ aīa ⁊ angel⁹ sic ɔsiderāt̄ aīa vt spūs. ē eadē spē cū angelo. sz differt i hoc q̄ aīaꝝ ad aīas ē aliq̄ validior sīlitudo sic aq̄ cadez aq̄ de esse. ⁊ rō q̄ mouet eos ē p̄pt̄ ɔueniētiā in optio ⁊ nobilissimo cē suo sic ɔsuruīt in obijciēdo. Sz h̄ positio cōiter nō tenet̄. q̄ planū est hoīem ⁊ angelū nō solū spēcie. sz etiā genere differre. ḡ ⁊ pfectio siue forma dans spēm hoī p̄ angelo differt. h̄ aūt ē aīa. ḡ differt spē ab angelo. ⁊ h̄ melius patebit infra. Tertia positio ē q̄ angel⁹ ⁊ aīa spē differāt. q̄ sit a ī illa differētia q̄rēt iam. Nūc aūt iuxta cōem positiōē oīm cōcedēdū est. q̄ essentialiter differāt ⁊ i genere sube. Vn̄ ɔcedēde sunt rōnes p̄bātes angelū ⁊ aīam eē specie differētes. eo mō q̄ licet dicere aīam rōnal' esse spēm. nī p̄ope loq̄ēdo poti⁹ est forma spēi siue q̄s soꝛ. nulla q̄ spēs. et tā̄o nī noiē pōt spēs appellari. Ad p̄ⁱ dicit̄ q̄ pfectio angli ⁊ hoīs eā desunt spē dūm q̄ ē pfectio i esse p̄mo ⁊ i esse scd̄o. sz pfectio i esse scd̄o ē eadē. ipa p̄pt̄ h̄ nō sunt eadē. nam

eign⁹ ⁊ nix sunt albā eadē albedine fm̄ spēm. sz illō hꝫ veritatē in pfectiōe q̄nū ad p̄mū esse. h̄ aūt mō nō ē glīa vel grā pfectio. Ad obiect⁹ dr̄ dr̄ia vltio cōpletiua ē eadē ⁊c. Dōm q̄ rōnale fm̄ q̄ ē dr̄ia aīe ⁊ angeli differt. Nā rōnale āgeli ē intelligere. sz rōnale aīe p̄ope est rōnale. nā angel⁹ nat⁹ ē intelligere fm̄ itellectū simplicē ⁊ deiformē. aīe fm̄ itellectū inq̄sitiuū ⁊ possibilē. ⁊ p̄ hoc patz solutio ad sequēs. nā q̄uis rō sit optimū mei ⁊ angeli. tn̄ rō mea ⁊ rō angli est alia ⁊ alia. nō tm̄ fm̄ accñs sz etiā fm̄ spēm ⁊ essentiā vt patz.

Questio II

Que sit illa dr̄ia p̄ quā angel⁹ ⁊ aīa differūt. Et ār differat essentialit̄ p̄ h̄ qd̄ ē vnibile vt p̄mo sic. Sic se habet corp⁹ hūanū ad corp⁹ nō vnibile. sic se hꝫ spūs humanus ad spm̄ nō vnibilē. sz corp⁹ hūanū differt specie. īmo etiā genere vt videt̄ a corpe nō vnibili. vtpote a lapide p̄ h̄ q̄ sit est vnibile aīe viuificāti. ḡ ⁊c. Itē esse vnibile ɔuenit rōnali aīe. aut ḡ essentialit̄. aut accidētaliter. Et nō accidētalit̄ ɔstat. q̄ tūc ex hoīe ⁊ aīa nō fieret vnū p̄ essentiā. ḡ essentialit̄ h̄ ɔuenit aīe. sz q̄cūq̄ differūt in aliq̄ essentiali differūt spē. ⁊ sic aīa ⁊ angel⁹. ḡ ⁊c. Itē p̄s suū eē cōpletū nō hꝫ nisi fm̄ q̄ ē i toto. ḡ ⁊ sīlr aīa rōnal' cū sit p̄s hoīs. sz nō est p̄s hoīs nisi inq̄tū est vnibilis. ḡ i vnibilitate ad corp⁹ ɔsistit cōplemētū aīe. sz p̄ illud hꝫ vnūq̄d̄q̄ essentialit̄ differre siue distingui ab aliq̄ in q̄ ɔsistit ei⁹ cōplemētū. ḡ ⁊c. Itē viuificare est act⁹ aīe rōnal' quē hꝫ in corp⁹. aut ḡ act⁹ accidētalis. aut essential'. Si accidētalis. ḡ vita accidit hoī. qd̄ manifeste falsum ē. q̄ tūc accideret ei eē aīal. Si ē act⁹ subalis siue eēntialis. ḡ cū est aīe rōe sui. q̄ est sui formale ⁊ cōpletiuū. ḡ si penes illō accipit̄ dr̄ia formal' ⁊ cōpletiua vniuscuiusq̄ qd̄ ē formale ⁊ cōpletiuū. penes illud q̄ aīa nata ē viuificare corp⁹ sumit̄ illa dr̄ia. sz co ipō nata ē aīma vniri corpi q̄ nata ē corp⁹ viuificare. ḡ penes vnibilitatē sumit̄ aīe ad angelū dr̄ia essentialis specifica. Cōtra. oīs dr̄ia pōt esse p̄ natur̄ a q̄d cui⁹ ē dr̄ia. sz vnio siue vnibilitas ad corp⁹ ɔsequit̄ aīam. q̄ dr̄ē relatiōē ad alteꝝ siue q̄ p̄t aīa esse ⁊ intelligi. ḡ vnitas siue vnibile nō ē illō p̄ qd̄ differt angel⁹ ⁊ aīa. Itē dr̄ia cōpletiua dz eē p̄pria ei⁹ cui⁹ ē dr̄ia. sz eē vnibile nō solū rōnali aīe ɔuenit sz etiā vegetabili ⁊ sensibili. ḡ nō est aīe rōnal' cōpletiua dr̄ia. Itē dr̄ia specifica dz accipi penes id qd̄ in re est optimū. sz vnūq̄d̄q̄ dz diffiniri p̄ id qd̄ est optimū in ipō. sz esse vnibile ɔuenit aīe penes suū infimū. ḡ penes illō dr̄ia cōpletiua nō p̄t accipi. Itē dr̄ia cōpletiua itā essential' adheret q̄ ei⁹ oppositū nō pōt inesse. vel si inest actu. nō tn̄ inest naturalit̄. sz aīa rōnalis sicut ē vnibilis q̄ sepabilis. ⁊ sic sepabile esse ɔuenit aīe p̄ naturā. ⁊ p̄ h̄ differt a vegetabili ⁊ sensibili. ḡ eē vnibile corpori nullo mō p̄t esse specifica dr̄ia p̄ quā differt angel⁹ ⁊ aīa. R̄. Dōm q̄ circa h̄ triplex ē mod⁹ dicendi. Quidā eī conati sunt assignare dr̄iam specificā angli ⁊ aīe p̄ cōpatiōnē ad deū. Et rō q̄ mouit eos hec fuit q̄ dr̄ia vltio cōpletiua penes id qd̄ est in re nobili⁹ dz accipi. ⁊ iō voluerūt dicere q̄ aīma ⁊ angel⁹ differūt. q̄ angel⁹ hꝫ intellectū deiformē. vt vult Diony. vn̄ hꝫ sibi spēs innatas ⁊ videt aspectu simplici. sz aīa hꝫ itellectū potētialē siue collatiuū ⁊ inq̄sitiuū. ⁊ h̄ p̄ naturā. q̄cq̄d sit de glīa. Sz iste modus assignādi dr̄iam nō videt̄ eē oīno ɔueniēs. Primo q̄ dr̄ia tenere accipiūt̄ fm̄ cōpatiōnē ē dei quā h̄nt i se nō fm̄ relatiōē ad deū respectu cui⁹ poti⁹ ɔueniūt. Amplius deiformitas itellect⁹ respic̄ potētiā itellectiuā. nos aūt q̄rim⁹ de dr̄ia essentiali. nō de dr̄ia potētiali. Postremo qd̄ obijcit̄ p̄ q̄ iam est ɔ naturā institutā. sz dei' mitate acq̄rit itellect⁹ p̄ glīam. ḡ h̄ ē dr̄ia itellectu hūa

non est altera. quia per hoc non differt angelus ab anima. Et quia plus est anima separata modum intelligendi habet quem habet angelus et anima ad habuit species innatas ut habet angelus. et hoc totum quod accidentale videtur dicere quod penes hoc essentialis differentia non debet sumi. Alii vero fuerunt qui conati sunt differentiam invenire secundum comparationem rerum ad invicem. et quia non potuerunt invenire actus differentes formaliter per quos venirent in cognitionem diversarum differentiarum. sed invenerunt actus differentes gradu et dignitate. dixerunt quod sic et angelus differt specie propter maiorem excessum in simplicitate et bonitate nature. et iste excessus in essentialibus variat speciem quando excessus ille exit limitem speciei debitum. sicut calidum in quarto gradu est alterius speciei quam calidum in primo. sic dicunt esse in proposito. Sed hoc valde dubium est quia angelus inter cedat animam. quia ex ipso excessu differentia specierum fiat. cum oportet animam scilicet ubi nobilissima sit creatura. nec exeat speciem humanam. Et preterea esto quod certus ibi excessus. penes ipsum non debet sumi differentia specifica. quia potius videtur consequi differentiam specificam quam econverso. Potius enim res diversarum bonitatum gradum habent in nobilitate propter naturas diversas specierum quam sunt nate capere plus et minus quam econverso. Et iterum hec differentia valde generalis et transcendens esse videtur. quia sic ita posset accipi hic. patet ergo ubique. Et ideo tertius est hic modus dicendi quem probabiliorem estimo qui sumitur per comparationem utriusque ad corpus humanum. ex quo per te innotescit nobis anima non solum secundum accidentia. sed etiam secundum substantiam et naturam. et non solum secundum id quod indignitatis. sed etiam secundum id quod nobilitatis. Hoc enim quod est animam uniri corpori humano sive unibilis esse corpori humano. non dicit actum accidentalem. nec dicit actum ignobilem. Non accidentalem. quia ratione illius est anima forma substantialis. Non ignobilem. quia ratione illius est anima nobilissima forma omnium. et in ea stat appetitus totius nature. Corpus enim humanum nobilissima complexione et organisatione quod sit in natura est organisatum et complexionatum. ideo non complet nec natum est compleri nisi nobilissima forma sive natura. Illud ergo quod anima est unibilis corpori tali dicit quid essentiale re-

spiciens quod est nobilissimum in anima. et ita penes illud recte sumitur specifica differentia secundum quam differt anima a natura angelica. unde rationes ad hoc inducte concedende sunt. Ad illa quod obiicitur in contrarium ex dictis patet responsio. Quod enim dicitur primo quod differentia debet esse positiva. dicendum quod verum est. sed differentia illa que est esse unibile. non dicit puram relationem. sed naturalem aptitudinem que inest anime secundum principia intrinseca. quibus apta fuit anima per naturam. sicut rationale respectu hominis. Ex obiicitur quod differentia completiva debet esse propria. dicendum quod uniri corpori non est propria creature rationalis sed tantum uniri corpori humano. sicut dicitur illud quod est anime essentiale et nobile sic etiam importat quod est proprium. Et per hoc patet aliud nam illud quod mediante anima perficit corpus humanum est illud quo anima est rationalis. et quod etiam est principium aliarum nobilium operationum. sed perficit illud non mediante potentia sed respicit seipsa. seipsa enim anima perficit corpus. sicut forma seipsa unitur materie. Ex obiicitur ultimo quod differentia essentialiter adheret. dicendum quod esse unibile adheret inseparabiliter. quia aptitudo semper inest. quamvis non semper insit actus. sicut patet in rationabilitate et gressibilitate. et sicut gressibilis truncatur. sic rationalis anima stulta efficitur. non nature sed propter defectum nature. ita quod anima separatur. hoc est in penam peccati. et ideo esse separabile non sic assignatur differentia anime. sicut esse unibile. Amplius. Anima rationalis corporis quia nata est perficere corpus sic perfectum et ordinatum per naturam ad immortalitatem est immortalis. et ideo non nata est separari ab hoc corpore iam mortuo propter peccatum. et ita nunc non dicitur alia differentia quam hoc quod est esse unibile. sed consequitur illam. quia sicut non est corruptioni corporis uniri. sic non est separabilitas in aliquo. nisi prius fuerit unibilitas per naturam. et ideo si aliquid potest esse differentia anime. videtur quod hoc maxime sit illud quod per hoc nomen significatur. Intellectus enim noster rarissime pervenit ad cognitionem forme substantialis nisi a posteriori. et quia sicut cognoscit. sic nominat. ideo differentias per naturam priores. ut plurimum nominat a posteriori et sic patent quesita.

Distinctio secunda agit in speciali de conditione spiritualis creature. scilicet angelice qualis facta sit.

De angelica itaque natura etc. Supra egit magister de rerum productione in generali. In hac autem parte agit de productione rerum in speciali. Et quoniam triplex est differentia creature. scilicet spiritualis et corporalis et composita ex utraque. ideo hec pars habet tres. In prima agit de conditione spiritualis creature. In secunda de conditione corporalis creature. infra dist. xii. hec de angelice nature etc. In tertia de conditione nature ex utrisque composite. scilicet humane. infra dist. xvi. his excursis que supra de homine. Prima pars habet duas. In prima determinat quales facti sunt angeli ex prima conditione. In secunda determinat quales facti sunt aversione et conversione infra dis. v. post hec consideratio adducit etc. Prima pars habet duas. In prima determinat quando et ubi creati sunt angeli. In secunda vero quales creati sunt. infra dis. iii. ecce ostensum est ubi angeli etc. Prima pars habet duas. primo enim determinat quando angeli creati fuerunt. In secunda ubi infra dis. eadem. iam ostensum est etc. Prima pars habet quattuor particulas. In prima premittit prohemium in quo aperit suam intentionem. In secunda vero movet ex auctoritatibus dubitationem circa durationem sive initium vel mensuram angelice conditionis. ibi. Quedam auctoritates videntur. In tertio determinat veritatem et confirmat. ibi. Videtur itaque hoc esse tenendum. Quarto vero et ultimo veritatem predeterminatam et probatam concludit. et auctoritatem in oppositum determinat. ibi. Simul ergo cum tempore etc.

Determinat quando angeli creati fuerunt. premittens prohemium. in quo aperit suam intentionem. a

DI. II

De angelica itaque natura hec primo consideranda sunt quando creata fuerit. et ubi. et qualis facta sit dum primum conderetur. Deinde qualis effecta aversione quorundam. et conversione quorundam. De excellentia quoque et ordinibus et donorum differentia et de officiis ac nominibus aliisque pluribus aliqua dicenda sunt.

Movet ex auctoritatibus dubium de initio duratione et mensura angelice creature. b

Quedam auctoritates videntur innuere quasi omnem creaturam creati sint angeli. Unum illud. Prior omnium creata est sapientia. quod intelligitur de angelica natura. que in scriptura sepe vita. sapientia. et lux dicitur. Nam sapientia illa que deus est creata non est. Filius enim sapientia patris est genita. non facta nec creata. et tota trinitas una sapientia est. que non facta nec creata est. nec genita vel procedens. De angelica ergo vita illud accipiendum est. de quo dicit scriptura quando facta est. scilicet primo omnium. Sed rursum alia scriptura dicit. In principio creavit deus celum et

Eccli. i.

Gen. i.

a Et in pncipio dñe terrã fundasti. Vr̃ falsum. pmo ex h̃ q̃ dicit terrã esse fundatã. q: nõ videt esse fundata s; potius appẽsa fm q̃ d: Esa. xl. q̃ appẽdit tribus digitis molẽ terre. Et puerb. viij. Qñ appẽdebat fundamẽta terre. Itẽ falsum vr̃ dicere cũ ait. i pncipio terrã fundasti. q: terra facta fuit tertio die. g nõ fuit fundata in pncipio. Itẽ ab ãrit supra qd terra fundata sit. et vr̃ q̃ sup aq̃s. ppt̃ illõ ps. q̃ fũdauit terrã sup aq̃s. Cõtrariũ aũt videt p scripturã q̃ dicit. q̃ fũdauit terrã sup stabilitatẽ suã. & p naturã q̃ dictat aquã esse minus grauez q̃ terrã. & ita fm ordinẽ nature nõ terrã supra aquã. sed econuerso.

Ps. q. ... Jnrr̃no

b Rn̄. dõm q̃ noĩe terre i scriptura intelligit materia corpalium. itellig t etiã elemẽtũ t̃re. & vtroq3 mõ accipi põt in pdicta auctẽ et vere Si eĩ terra accipiat p materia informi sic recte d: in pncipio dñe terrã fũdasti. i. i pncipio fecisti materiã informẽ q̃si fundamẽtũ oĩm formarũ. Que id ẽ fundata. q: oĩms forme sust̃tãt a materia. & ĩ d ẽ ñ sustẽtant ab alio nisi a dõ. Jõ aũt d: fundata in pncipio q: nihil añ ipsam creatũ est. Si aũt noĩe t̃re intelligit elementũ terre. adhuc verus ẽ pdictus fmo. Terra eñ fundata d: ppt̃ sui stabilitatẽ fm illõ Eccs. i. generatio pterit & generatio aduenit. terra aũt i eternũ stat. Hoc elemẽtũ. s. terre. & d: fundatũ. & d: appẽsũ fundatũ sup stabilitatẽ suã. & fundat ẽ etiã sup aquas fundamẽtũ d: q: sic fundamẽtũ ẽ infimũ int̃ oẽs ptes domus. sic t̃ra est infimã int̃ oĩa corpa mũdi. & i cẽtro cõsistes tenet locũ fundamẽti. Et cũ vtute ppria sibi diuinitus data cẽtrũ appetat vel i cẽtro requiescat. fundata d: sup stabilitatẽ suã. Et h̃ dictũ ẽẽ intelligẽdũ ẽ fm veritatem. Scdm aũt nr̃am imaginatiõẽ & vulgarẽ opionẽ. cũ aq̃ cooperuerãt iferiorẽ supficiẽ terre respectu nr̃i. & vltra aquã sit aer. & vltra aerẽ sit ignis. d: t̃ra fundata sup aq̃s. Nos eĩ estimamus t̃rã esse sup aquam dũ psidera

Ecci. xviij.

Q simul creata fuit corpalis et spiritualis creatura.

Q nihil factum est ante celũ & terrã. nec etiam tps. cũ tpe eĩ facta sunt sed nõ ex tpe

terram. Et in pphã tu in pncipio dñe terrã fundasti. & opera manuũ tuarũ sunt celi. & videt contrarietas q̃dã oriri ex assertionibus istis. Nã si pmo oĩm creata est sapia. oĩa post ipsam facta vident. & ita post ipam facta videtur celũ & terra. & ipa facta ante celũ & terrã. Itẽ si in principio creauit deus celũ & terrã. nihil factũ est añ celuz & terrã. nec ipa sapia facta est añ celũ & terram. Cũ g̃ hec contraria videant. nec in diuia scriptura phas sit sentire aliq̃d esse contrarietati. recq̃ramus itelligẽtiã veritatis.

Determiat vitatẽ & confirmat c Videt itaq3 h̃ esse tenẽdũ q̃ simul creata ẽ spũalis creatura. id est angelica. & corpal. fm q̃ potest accipi illud Salomonis Qui viuit i eternũ creauit oĩa simul. i. spũalẽ & corpalẽ naturã & ita nõ pus tpe creati sunt angeli q̃ illa corpalis materia q̃ttuor elemẽtorũ. & tñ pmo oĩm creata est sapia. q: tñ non tpe pcedit: tñ dignitate. Q aũt sic creata fuerit corpal spũalisq3 creatura. Aug. sup Gen. apte ostẽdit dicẽs. Per celũ & terrã spũalem corpalẽq3 naturã intelligi. & h̃ creata sũt i pncipio. s. tpis vel in pncipio. q: pmo fctã sunt Antea eñ nihil factũ est. nec etiã tps factũ est añ spũalẽ. scz angelicã naturã & añ corpalẽ. s. materiã illã q̃ttuor elemẽtorũ cõfusam. Jlla eñ cũ tpe creata sunt. nec ex tpe. nec in tpe. Sic

mus aquã sb pedibus nr̃is Dr̃ et ẽẽ tribus digitis appẽsa p eo q̃ tribus elemẽt intermedijs distat a celi circũferentia. & mediãtibus ill videt ẽẽ q̃si appẽsa. Et p h̃ p3 Rn̄. ad oĩa obiecta. Nota tñ q̃ aliq̃ accipit pncipiũ fm q̃ noĩe t̃re intelligit materia. Alit fm q̃ itelligit elemẽ

nec tps in tpe creatũ est. q: nõ fuit tps añq̃ esset celuz & terra. Vñ Aug. i li. cõtra ... dic. q̃ deus fuit dñs añq̃ tps esset. & nõ in tpe cepit ẽẽ deus. q: fuit dñs tpis q̃ñ cepit esse tps b nec vtiq3 tps cepit esse i tpe. q: nõ erat tps antequã incipet tps.

Superius pbatã vitatẽ cõcludit q̃ sic cũ tpe & cũ mũdo cepit corpal & spũal creatũ. & auctez in oppositũ determiat. d

Simul q̃ cũ tpe facta ẽ corpalis & spũal creatura. & sic cũ mũdo. nec fuit añ angelica creatura q̃ mũdus. q: vtait Aug. Nulla creatura creata ẽ añ secula. s a seculis cũ q̃bus cepit. Hieronimus sup eplam ad Titũ. aliud videtur sentire dicẽs. Sex milia necdũ nr̃i tpis iplent annorũ. & q̃ntas pus eternitates. q̃nta tpa. q̃ntas seculorũ origies fuisse arbitrandũ est. i q̃bus angeli. throni. dñatiões. ceteriq3 ordies seruierũt deo absq3 tpm vicibus atq3 mẽsuris. & deo iubẽte substiterũt. His v̄bis q̃dã adherentes dixerẽt cũ mũdo cepisse tps seculare. s añ mũdũ extitisse tps eternũ sine mutabilitate. & i eo imutabilit & intpalit astruũt angelos deo iubẽte substitisse. et q3 seruisse. Nos aũt qd pus dictũ est. p captu itelligentie nr̃e magis approbamus. salua tñ reuerẽtia secretorũ i q̃bus nihil temere asserẽdũ ẽ. & illõ Hieronimũ dixisse nõ ita sentiẽdo. s aliorũ opionẽ referẽdo arbitramur.

tu t̃re. Scdz eĩ q̃ noĩe t̃rei itelligit materia. tũc d: fũdata in pncipio. i. i pmordio pductõis rerũ. s3 q̃ t̃ra d: elemẽtũ. tũc d: ẽẽ fũdata i pncipio. i. i pmis opibus sex dierũ. b

Nec vtiq3 tẽpus cepit ẽẽ in tpe Cõtra. oẽ ei q̃d cepit ẽẽ aut cepit ẽẽ i tpe. aut i eternitate. si igr̃ tps cepit ẽẽ. & nõ cepit ẽẽ i eternitate. g̃ cepit ẽẽ i tpe Itẽ dic q̃ deus nõ cepit ẽẽ dñs ex tpe. et vr̃ ẽẽ falsũ. q: nõ fuit dñs añ q̃ h̃ret fuũ. s3 nõ h̃uit fuũ nisi ex tpe. g̃ cepit ẽẽ dñs ex tpe. Itẽ ãrit vtr̃ cepit esse dñs. Et q̃ nõ vr̃ q: dñũ ẽ pzãs coerẽdi subditos. et h̃ fuit i deo. Cõtrariũ aũt vr̃ q: relatiua sunt naturã. & seruus nõ fuit ab eterno. g̃ nec dominus.

Determiat quod Hieronymus dicere videt. q̃ angeli fuerunt ante tempus.

Rn̄. dicendũ q̃ differt dicere fm Aug. aliq̃d fieri ex tpe. & i tpe. & cũ tpe. Ex eĩ importat ordinẽ. importat priorẽ tiã. cũ importat simultatez. & iõ nihil ẽ fcm i tpe. nec ex tpe nisi q̃d excedit a tpe. q: igr̃ tps & ea q̃ sũt in pmordio tpis creata sũt. a tpe ñ excedũt. iõ dic ea ẽẽ creata cũ tpe. nõ i tpe. nec ex tpe. Et iõ cũ deus dicat dñs respectu oĩs rei creare deus ñ potuit icipe dñs ẽẽ ex tpe. nec i tpe. ppe accipiẽdo hitudinẽ eius q̃d ẽ ex & i. nos 3 aũt i cõi fmõe large accipimus. Ad ãtũ q̃rit vtr̃ deus ice perit ẽẽ dñs. dõ3 q̃ dñs vno mõ iportat ptãtẽ coercẽdi subditos. & sic dic psidẽtiã fm hitũ. & cõuenit dõ ab eterno Alio mõ iportat psidentia actualem respectu seruũ. & sic incipit ẽẽ dominus nõ rõne mutatiõis facte in ipso. sed ratiõe mutationis facte in suo correlatiuo.

C. [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

D intelligētiā hu⁹ ptis in q̄ q̄rit de mēsura cōditionis angelice nature. duo p̄ncipalit̄ q̄runtur. P̄rio de mēsura ei⁹ i se. Scdo p cōpatione ad mēsurā ēē corp̄alis nat̄e. Circa p̄mū tria q̄rit̄. P̄rimo vtrū sp̄ualia hēant mēsurā p̄priā. Scdo vtrū habeāt mēsurā vnicā. Tertio vtrū habeāt mēsurā simplicē aut cōpositā. siue stantē vel successiuā.

Questio I

Et habeāt p̄priā mēsurā p̄mo videt̄ p p̄hm in li. de causis i penultima ppōe. Itē int̄ rē cui⁹ suba et opatio est i eternitate. et rē cui⁹ suba et opatio ē i tpe. ē res media cuius suba ē in eēnitate. et actio i tpe. s3 h̄ nō pt̄ intelligi de eēnitate increata. g̃ de creata. et hāc distinguit a tpe. et ponit mēsurā subaȝ sp̄ualiū et incorp̄aliū. g̃ videt̄ rc. Itē Ecci. j. oīs sapiā a dn̄o deo ē. vsq3 ibi. añ euū. g̃ euū dicit̄ q̄d creatū. nō subaȝ. g̃ mēsurā. n̄ rerū materialiū s3 sp̄ualiū. et h̄ differt a tpe. vn̄ Boe. de 9so. Qui tps ab euo ire iubes g̃ rc. Oīne eī qd̄ exit ab alio differt ab eo. Itē diony. de di. no. in. c. de euo. Propterea euū ē inveteratū antiquū fm totū eē mēsurans. tpis vo in alteratiōe aliter et aliter se h̄ns. g̃ si idē nō se h3 sic. et aliud fuit et semel. nō est eadē mēsura tps et euū. s3 euum est mēsura durāt̄ ū ppetuo et tal est natura āgelica. g̃ rc. Itē sic se h3 vnitas ad distinctiōē. ita nūc ad durationē. sed i sp̄ualib⁹ nō solū est reqre distinctiōēz fm subam. verū etiā ei⁹ mēsurā. g̃ pari rōe et eē angeli mēsurā duratiōis h3 s3 nō tpis. cū nō varietur nec mutet̄. g̃ aliā mēsurā p̄priā. Itē oīne qd̄ h3 eē limitatū actu. h3 mēsurā p quā pt̄ cognosci ei⁹ limitatio s3 tale ē eē oīs creati. g̃ rc. arguit̄ vt p⁹. Itē mēsura duratiōis respicit modum durādi. s3 sp̄ualia h̄nt modū sue duratiōis differentē a corp̄alib⁹. maxīe a mutabilib⁹ cū durēt ppetualit̄ et immutabilit̄. g̃ p istā mēsurā h̄nt mēsurari. Cōtra. Augu. ad Orosiū. de⁹ mouet sp̄ualē naturā p tps. corp̄alē vo p loca et tpa. g̃ sp̄ual' nature mēsura ē tps. Itē Beda. Quattuor fuerūt p̄mo creata. āgelica nat̄a. materia p̄ma. celū empyreū. et tps. si g̃ tps stat p mēsura. g̃ aut sp̄ualis i p̄ncipio n̄ habuerūt mēsurā. aut nō habuerūt aliam a corp̄alib⁹. aut Beda fuit insufficiēs i illa numeratiōe. Itē rōe videt̄. vn⁹ ē loc⁹ q̄ est 9tinētia visibiliū et inuisibiliū. vt empyreū. g̃ si mēsura q̄ est tps nō est minoris approbatiōis q̄3 loc⁹. videt̄ q̄ vnū sit tps i q̄ sunt sp̄ualia et corp̄alia. nō g̃ h̄nt mēsurā p̄priā. Itē sicut idē est numer⁹ q̄ mēsurat̄ et numerāt̄ x. canes et x. homines. sic idē est nūer⁹ q̄ numerāt̄ x. angli et x. hoīes. si g̃ sp̄ualia nō h̄nt aliā mēsurā distinctiōis q̄3 corp̄alia. g̃ nec aliā mēsurā duratiōis. Itē hō beat⁹ et angel⁹ mēsurant̄ eadē mēsura. q2 oēs beati. s3 hō beat⁹ h3 idē esse cū se non beato. g̃ et eandē mēsurā. g̃ eadē mēsura mēsurant̄ hō viator et angel⁹. g̃ et q̄libet natura corp̄alis. nō g̃ h3 mensurā p̄priā. Itē p impossibile. Si h3 mēsurā. aut est suba. aut est accñs. Nō suba. g̃ accñs. Si accidēs. in q̄ genere. n̄ nisi i genere q̄ntitatis. n̄ discrete. g̃ 9tinue. s3 non est linea. neq3 supficies. nec corp⁹. nec loc⁹. g̃ vel e tps. vel nihil. g̃ aut angelica nat̄a nullā h3 mēsurā. aut si h3 n̄ habet p̄priā. R. Dōm q̄ cū q̄ritur vtrū angelica nat̄a hēat mēsurā p̄priā diuersā a tpe. distinguēdū est. q2 aut loq̄mur de mēsura sp̄ualiū fm esse qd̄ n̄ mutat̄. aut fm affectiōes. Si g̃ de mēsura loq̄mur q̄ respicit eē et q̄ d̄r euū. h̄ mō 9sueuit ab antiq̄s doctoribus cēderi. Aut loq̄ris de diuersitate i genere mēsure. aut i genere ent̄. Si i genere mēsure sic oportet ponere differētiā. sic ostēdunt auctes et rōes inducte. Si vo loq̄ris de diuersita' ei i genere ent̄. sic triplex fuit opīo. Nā q̄dā dixerūt q̄ sic loq̄ rsuphcies idē sunt p eētiā differētia fm cōpationē. sic idē est nunc eui et tpis. sola cōpatiōe differēs. Nūc eui respicit subam rei. suba autē p̄mi mobilis q̄tū ad eē oīno est imobilis. cōpata autē ad sitū est mobil'. et p̄mo mō mēsurat̄ nūc eui. secūdo mō nūc tpis. ita q̄ idē est nūc diuersimode cōpatū. sicut idē vltimū cōpatū ad corp⁹ ambiēs ē supficies. cōpatū ad corp⁹ ambitū est loc⁹. S3 illd̄ nō pōt stare. q2 circa vltimū corp̄is ille due cōpatiōes nō sunt incōpossibiles. s3 nūc tpis et eui h̄nt p̄prietates incōpossibiles circa idē. Nā sic dic̄ Aug⁹. i li. lxxxiij. q. h̄ scz nūc eui est stabile. illud scz nūc tpis ē fluxibile. s3 impossibile est q̄ vnū et idē et fm idē simul moueat̄ et stet. Et iō est scda positio q̄ ip̄m nūc scd̄t eētiā materie p̄re. sic igit̄ materia in oīb⁹ est eadē p eētiā differēs p cē. sic nūc tpis et eui idē est p eētiā nō sic̄ indiuiduū s3 ad modū materie idē p essentiā. differēs aūt solū q̄tū ad eē. et hi posuerūt q̄ oīs rei q̄ddita s mēsura eadē p eētiā mensurat̄. S3 nec illd̄ multū est itelligibile. cū euū esse stabile et q̄ eeum respiciat. qd̄ q̄dē h3 materia a forma pfecta. et h̄ mēsura nō respiciat nisi eē actuale et modū essendi completū. videt̄ q̄ euū nō possit sic accipi ex pte materie de qd̄ sit de tpe. Cū g̃ mod⁹ durādi essentialit̄ et formalit̄ differat hinc inde p3 etiā q̄ mēsura p̄pria. Et ideo ē tertia positio q̄ sp̄ualia h̄nt mēsurā diuersam a tpe. nō solū in genere mēsure. verū etiā i genere entis. et h̄ nō solū cōpatiōe. s3 etiā fm subam et formā. Quicqd̄ autē sit d. diuersitate i genere entis. de diuersitate fm modum mēsurādi nemo ē q̄ negare possit. et h̄ sufficit q̄stioni p̄senti q̄ querit̄ vtrū sp̄ualia habeāt mensurā diuersam a tpe. dōm est q̄ sic. Et si q̄ras q̄ sit illa. rn̄dendū fm sanctos et p̄hos q̄ d̄r eternitas creata. aut euū. s3 q̄m eēnitas p̄prie accipit̄ p increato. et euū freq̄nt̄ accipit̄ p tēpore. iō p̄prio noīe pt̄ euiternitas appellari. Sic rn̄cedū est si q̄rat̄ de mēsura q̄ respicit ip̄m eē sp̄uale creature. esse inq̄3 inuttabile et ppetuū. Si aūt q̄rat̄ de mēsura angelicarū affectionū. vtrū illa sit a tpe diuersa. h̄ habebit q̄stionē infra. nūc aūt planū est q̄ illa mēsura q̄ d̄r euiternitas variationē affectuū nō mēsurat. vt dic̄ Aug. ad Orosiū. Euū eīm soli⁹ esse incōmutabilis ē mēsura. Cōcedendū igit̄ fm q̄ ostēdūt rones q̄ aliq̄ mō sp̄ualia h̄nt mēsurā p̄priā respectu tpis et spatii. Ad 5 obiicitur q̄ sp̄ualis natura mouet̄ p tpa. iā p3 R⁹. h̄ eī dicit̄ q̄tū ad affectiōes. nō q̄tū ad esse. Ad aūt obiicit̄ de q̄ttuor p̄mo creat̄. dd3 q̄ nom̄ē tpis extēdit̄ ibi ad oīs duratiōis mēsurā cui⁹ est ponere p̄ncipiū. vn̄ valde large accipit̄ et cōp̄rendit euū vt meli⁹ infra patebit. Ad 7 obiicit̄ de loco n̄ valet. q2 loc⁹ corp̄al nō est mēsura sp̄ualiū. q̄uis 9tineat tm̄ q̄ mēsurat et 9formatur. iō n̄ valet. est vn⁹ loc⁹ mēsurās. g̃ vnū tps mēsurās. Si q̄ras ame vn̄ h̄. dōm q̄ āgel⁹ h3 duratiō. s3 n̄ h3 extēsionē. et iō h3 mēsura duratiōis. n̄ extēsiōis. Ad obiicit̄ de nūero. dōm q̄ nō est sile. q2 idē est mod⁹ distinctiōis in sp̄ualib⁹ et corp̄alib⁹. s3 n̄ est idē mod⁹ duratōnis. iō eadē est fm spēm mēsura distinctiōis. n̄ sic eadē mensura duratiōis. Ad obiicit̄ de hoīe bīo et anglo. dōm q̄ mēsura 9sī i mēsurāt̄ e cuo. q2 9sīl'n h̄nt modū durādi. s3 hō viator n̄ mēsurat̄ 9sīl mēsura. q̄uis habeat idē eē. h3 tm̄ modū eēndi et durādi aliū. et mēsura nō tm̄ esse. s3 etiā modū durādi respicit. Ad q̄rit̄ in q̄ genere sit mēsura angelice duratiōis. Dicūt aliq̄ q̄ non est q̄ntitas. nisi q̄ntitas v̄tutis. et iō nō est i genere q̄ntitatis p̄prie. S3 si v̄e mēsurat̄ ē. quō nō est q̄ntitas. Ideo dicūt aliq̄ q̄ est i genere q̄ntitatis sicut p̄ncipiū. Si tñ queras cui⁹ sit p̄ncipiū. cū dicat mensuram diuersam a tpe vt ostensum ē. difficile erit assignare. Et iō sani⁹ dicit̄

pōt q̄ sic tps ponit in subiis spūalibꝫ q̄tū ad affectōes fm Aug. licet ꝯsideratio phi ad illō nō ꝯscēderet sic t mesura ponit differēs specie ab aliis q̄ntitatibꝫ licet ꝯ illa nō loquat phs. q: mēsuras rer̄ inferior̄ determīa/re intēdebat. nec ponit ex hꝯ in ipo insufficiētia. t si etiā poneret nō esset propt hoc a veritatis tramite aliqua/tenus discedendum. ¶ Questio II b

Utrū spūa talia habeāt mēsurā vnā p essentiā. t hꝯ est q̄re/re. vtrū sit vnū euū eternor̄. Et q nō. vr̄ Diony de di. no. Subest euū eor̄. g plura sūt eua. nō p interruptiōz ita q vnū pꝯ aliud. g p diuersitatē simul exntiū. ¶ Itē vnitas accidētalis venit ab vnitate sbiecti. sz nō ē po/nere vnū subiectū oīm euiternor̄. cū q̄dā spūalia n̄ hn̄t aliqd cōe ad cuiꝯ aspectū mēsurent. q̄ nō est ponere euū esse vnū. Qr aūt nulla habeāt tale subiectū qd sit ꝯten tiuū spūaliū hꝯ apparet. qr illud hret excellentiā. t influ entiā. t ꝯtinentiā respectu euiternor̄. sic p̄mū mobile respectu tpaliū. sz tale respectu subar̄ spūaliū inueniri nō pōt. vt p̄z discurrēti p singula. g tc. ¶ Itē oībꝫ aliis corruptis. possibile ē vnicū angelū remanere euz nō dependeat ab aliis angelis. t si remanet in esse cōple/to. hꝫ mensurā ꝯnītē illud esse. t hec est euū. g remanet euū q̄libet angelo remanēte. t totū remanet t pfectū. g quot sunt angli. tot sunt eua. ¶ Itē euū est mēsura rei pfecte t multū hn̄tis de specie t ne de forma. sez euū ma tme ꝯsequat eē cōpletū. cū illud n̄ sit vnū numero sed tm̄ specie. videt q euū sit vnū tm̄ fm spēm. Contra hꝯ arguit a sili. Sicut se hꝫ tps ad tpalia. ita euū ad eui terna. sz tps ē vnū qd mēsurat oīa tpalia. sic dic Ari t phs. g a sili vnū est euū qd mēsurat oīa euiterna. Itē hoc videtur a minori. Maior est varietas t diffor̄mi/tas in rebus mutabilibus q̄ in rebus immutabilibus ergo si mutabilia omnia possunt vnica mēsura ꝯ essentiā mēsurari. g multo fortiꝯ euiterna. Itē hꝯ vi/det a cā. posito eī multor̄ est q̄re tps vnū p̄t esse quia q̄uis sit accidēs tm̄ est mēsura extra sicut locꝯ. t q: nō est accidēs situale. sz hꝯ totū inuenit in euo. g tc. Itē si plura sunt eua. aut g simul. aut ꝯsiter. Nō ꝯsiter. cū qdlibet sit infinitū a pte post. Nō simul. q: q̄ sunt simul sunt in codē instan. g si euiterna sunt simul sunt i codē nūc eui. g si oīm euiternor̄ est vnū nūc. g vnū euū p es/sentiā. ¶ Rx. ad hꝯ q oīa itelligētiā p̄ncipalit p̄notādū ē q̄liter intelligat vnitas i tpe. Sciēdū ait q triplr tem p̄ tractū aliq vnitatē tpis accipe fm q accn̄s habz tri-plicē cōpari ad subiectū. Hz enī ibi cām existentiā. et apparentiā. Dixerūt g aliq q tps est vnū rōne sbiecti i q̄ primo est. t p se. q̄ remoto remouet t tps. vn̄ dixerūt q tps ē vnū q: est i p̄mo mobili. cuiꝯ motu cessante. ces sat tps. Sz illō nō sufficit dicere. Qr sic dicit Augꝯ. si cessaret motꝯ p̄mi mobilis. adhuc posset moueri rota figuli. t ꝯstat q mēsuraret ille motꝯ. g nō tm̄ est ibi. im mo t in aliis rebꝫ mobilibꝫ. Itē tps est in affectibꝫ t cogitatiōibꝫ. li. ar. qd nō subest motui celesti sicut vult Augꝯ. Et iō dixerūt aliq q tps est vnū rōne subiecti in q̄ primo apparet. Cū enī tps sit numerꝯ siue mēsura mo tuū. t numerꝯ iste fm essentiā t habitū sit i re mobili vl mota in q̄ est prius t posterꝯ. fm actualē vo numeratio nē sit a ptē aīe sic vult phs t Augꝯ. cū a'ocā motꝯ et numeratiōe sñ numeret. aspiciēdo ad mēsura motꝯ p̄mi mobilis. s. p dic annū. t horā. voluerūt dicere q vnum est tps rōne sbiecti in q̄ primo apparet. q: etsi oīa habeāt prios t pr'dos. tn̄ oīa numerant t mēsurant p n̄ ēsurā motꝯ regularꝯ t certi t nob notissimi. s. motꝯ p̄mi mobilis p̄mi. Sz il'd nō sufficit. q: dic phs de celo t mundo q si essent duo mobilia p̄ma adhuc vnū eēt tps. t tūc non posset dici vnū rōe sbiecti in q̄ p̄mo esse. nec in q̄ p̄mo apparet. cū vtrūqꝫ eēt eq p̄mū t eiusdē. nec rōne aīe q: tps nō est numerꝯ numerās sz numeratꝯ. vt phs vult. t tps ē dispositio rei extra. n̄ fictio aīe. Et iō dixerunt tertiū p fundiꝯ q vnitas tpis sumit ab vnitate sbiecti a q̄ causat. sbiectū aūt a q̄ causat ē materia vt mutabilis tīea vtens i potētia nā materia vt ē in acq̄sitōe forme mutat. t sic ē ens i potētia. t iō tps materie in oīa acci/dētia se tenet plꝯ cū materia. sic igr materia vna ē p es/sentiā differēs p eē. vna n̄ vnitate vlitatꝫ nec singulari tat. sz medio mō. sic t tps i oībꝫ tpalibꝫ. Et si q̄ras vn̄ est hꝯ q tps ē vnū. cū tm̄ motꝯ sint varij. dōm q motꝯ dif finit p id ad qd ē. vn̄ motꝯ respicit motorē. t mobile. et terminū. tps aūt respic̄ ipaz duratiōz variā t successi/uā q̄ venit ex potētia rei mobil. t q: t pōt nate duratiōis ꝯsilij est. t natura illa sup quā fundat est vna nūero. iō tps nō tm̄ est vnū specie i oībꝫ tpalibꝫ. imo etiā q̄tū ad essentiā vnū numero differēs p esse. sic posuerūt oēs sapiētes q̄ circa hāc materiā locuti sūt. Si aūt q̄ras q̄re nō sic ē in aliis q̄ntitatibꝫ. cū oēs respiciāt materiā dōm q aliē oēa. t si cē incōpletū habeāt i materia. naz sunt i materia dimēsiōes infinite. cū eē cōpletuz ipaz ē a materia cū rēsb forma. tps aūt hꝫ esse ex hꝯ q materia tēdit ad formā. propt hꝯ q causat a motu. q̄ ē endelechia entis i potētia. t iō tenet se matie ex pte materie. t iō mūne distinctū. Nec dico q tps sit i ipa materia. a oī for ma circūscripta. q:hꝯ eēt ꝯ Aug. fr. ꝯfes. q: nō est vicis situdo aliq̄ in materia. nisi cū i eā ē aliq̄ forma. sz q:uis sit i materia q̄ ē sb forma t ab ipsa causet. magꝯ tn̄ causa tur a materia vt tēdit ad formā. t hꝯ est i materia rōe sue potētie. Scōm hūc triplicē modū nisi sit aliq̄ vnitatē in euo ponere. p̄mo rōe sbiecti i q̄ p̄mo est. Posuerūt eī ordinē in intelligētiis fm ꝯtinētiā virtualē. sic in visibi/libꝫ ē reperire ꝯtinentiā localē. Et sic tps in p̄mo mobili fundat. sic euū in p̄ma itelligētia virtualit alias ꝯtinet. t in alias influit. Sz ista positio nō pōt stare. P̄mo q: oēs itelligētie i incorruptiōe hn̄t equalitatē. sic in segnti dis. dr. Scōo q: ꝯseruatio itelligētiar̄ imediate pēdet ex deo. Tertio q: si illa itelligētia destrueret. tūc fundamētū eui piret. t possibile fuit illā peccasse. imo forte peccauit. cū credat diabolꝯ fuisse excellētissimus angelor̄. Et iō alij conati sunt assignare vnitatē rōne subiecti in q̄ p̄mo apparet. qd q̄dē est celū empyreū in q̄ non cadit variatio. imo oīmode q̄etū est. Sz nec illud sufficit. q: m̄ imortalitas t imutabilitas p prius ē in sub/stātiis spūalibꝫ q̄ corpalibꝫ. cū sint digniores. t dignꝯ nō hꝫ mēsurari p aspectū ad minꝯ dignū. Et iō tem/prauerūt alij accipe vnitatē ex pte cause q̄ dixerūt q du ratio intelligētiar̄ ꝯtinuat t ꝯseruat p diuinā influen tiam. q̄ q:m vna est. vnū est euū mēsurās ipam. Sz nec illud pōt stare. q:m influētia illa. aut actiue aut passiue intelligit. Si de actiua. nō est aliud q̄ deꝯ. t ita nō habz euū mēsurās. Si de passiua tot sunt q̄t sūt suscipiētes Et iō nō restat aliꝯ modꝯ nisi p vnitatē materie. sicꝯ prius dictū est de tpe. Sz multi negāt intelligētias hre materi am. sz q̄cqd sit de hꝯ tm̄ euū respicit eē actuale. t eē stabi/le sz tps materiā vt i potētia. t iō sic vnitas temporis cōformatur materie. sic vnitas eui cōformat forme. nō inq̄s forme inq̄tum hec vel illa. sed inq̄tum immuta/bilis. vn̄ sicut linea in corpibꝫ quantūcunqꝫ diuersis. ponitur eadem specie. sic euū habet vnitatē vniuersa/lis. nō vnitatē q̄ habet tps. Et sic cōcedende sunt ra tiones pbātes nō eē vnū euū euiternor̄. sz multa. Ad g obijcit sicut se habet tps ad tpalia. dōm q nō est sic. e. q: euū tempus q̄m m est de se respiciat variationem t

¶ on clusio responsalis est q plura sunt eva mensurantia vel [illegible] spūales [illegible] q sunt creature spūales.

motu dicitur ipsa quorum est mensura ratione illius principii quod sunt entia in potentia. et illud unicum dicitur esse quod essentiarum et temporum. eum autem de sui ratione proprie respiciat esse completum et stabile. et ideo magis respicit formam. et ideo non habet nisi unitatem universalitatis sive conformitatis sicut et alia accidentia. 13 ¶ Ad argumentum a minori quod talia habent unam mensuram iam patet quod non est locus a minori. quia illa variatio ratione quod dicit esse in potentia. respicit ipsum materiale principium. et ideo facit recedere a distinctione. non sic est in eo. ¶ Ad obiectum quod tempus est unum quia est accidens extrinsecum non situatum vel situale. dicendum quod falsum est. ista enim non est causa. sed magis illa quae prius dicta est. 15 ¶ Ad obiectum si sunt plura eva aut simul aut non simul. dicendum quod sic. Ad hoc obiectum quod in eodem nunc. dicendum quod esse simul in duratione est duplex. aut per mensure continuitatem aut per mensure unitatem et indifferentiam. Cum autem dicitur deus bonus et angelus esse simul. dicendum quod hoc dicitur per mensure continuitatem. cum autem dicitur petrus et paulus simul sunt vel currunt. hoc potest dici per mensure unitatem et indifferentiam. et ideo non sequitur. quod si eva tarternorum sunt simul quod sint unum.

Questio III

Utrum spiritualia habeant mensuram permanentem aut successivam. Et quod permanentem carentem priori et posteriori. videtur primo auctoritate deinde ratione. Et auctoritate sic. Augustinus xii. de civi. dei. sublimitas sanctorum angelorum non transit in tempore. nec est preterita quasi iam non sit. nec futura. quasi nondum sit. ergo tota est presens permanens non succedens. Item Augustinus xi. confes. Si presens tempus staret et non transiret in preteritum esset eternitas. sed non propter hoc esset eternitas increata. ergo esset eternitas creata. et hoc est evum. ergo evum habet nunc non transiens. ergo etc. ¶ Item prius In perpetuis non differt esse et posse. ergo potentia est in toto suo actu. ergo nihil expectat. ergo totum simul. ergo nulla est ibi successio vel prioritas. Item ratione. Proprietas debet tendere substantie ergo substantie simplicis mensura debet esse simplex sed substantia spiritualis est simplex. ergo et eius mensura. sed eius mensura est evum. ergo simplex est. ergo non habet prius et posterius. Item omne successivum reducitur ad permanens. ergo prius et posterius successivum ad prius et posterius permanens. sed prius et posterius permanens est in sola magnitudine. ergo quod caret priori et posteriori permanente caret et successivo. sed talis est angelus. ergo etc. Item ubi est prius et posterius ibi necessario cadit aliquid novum quod ibi posterius fit prius. et propter hoc lapsus in preteritum. et aliquid in verius. sed in perpetuis non est aliqua mutatio nec innovatio ergo nec successio. Item ubi est prius. ibi est aliqua expectatio respectu eius quod posterius est. et nondum habitum est. sed in beatis perfecte nulla cadit expectatio. quia evacuantur omnino fides et spes. et habent omne quod habituri sunt. ergo nullo modo est ibi prius et posterius. ¶ Contra. Hiero ad Marcellam. mirandus est quod non novit fuisse vel futurum esse. omnis ergo creatura in sui esse habet preteritionem cum fuisse et fore et habet in sui duratione successionem. ¶ Item Ansel. in prosl. tractans illud verbum. dominus regnabit in eternum et ultra. dicit quod hoc dictum est. ratione quia post eternitatem sit aliquid. sed quia dei eternitas quae tota simul est. excedit eternitatem creature. quae non omnino est tota simul. ista est sententia. ergo videtur quod prius. ¶ Item ratione videtur. unitas angelica deficit ab unitate divina. ergo simplicitas eternitatis create a simplicitate eternitatis increate. si ergo hoc verum est. habet ergo compositionem aliquo modo. sed compositio in duratione ponit prius et posterius. ergo etc. ¶ Item ipsum evum quod mensura durationis angelice non est ipse angelus. immo differt ab angelo. sicut mensura a mensurato. sed mensura simplicitate est in genere quantitatis. et talis est divisibilis. ergo habet partes. ergo etc. Si tu dicas quod est quantitas per virtutem sicut dicit ¶ Contra. punctus non habet completam rationem mensure. sed est principium mensure eorum autem per se et proprie est mensura. ergo non potest esse sic principium. ¶ Item angeli duratio est infinita. si ergo est tota simul et in actu. aliquid creatum est in infinitum actu. sed hoc est impossibile. ergo etc. ¶ Item eo quod habet totum esse simul. idem est fuisse et esse et futurum esse. sed quod fuit impossibile est cogitari non fuisse. si intelligatur fuisse. ergo si eviterno idem est fuisse et fore. ergo impossibile est cogitari non fore. hoc autem falsum est. quia hoc est proprium solius dei. ergo etc. ¶ Item si totum esse est presens. ergo non differt esse et fuisse. ergo quod non est nunquam fuit. et si fuit et deus non potest facere quod fuit non fuisse ergo non potest facere eviternum non esse. sed hoc manifeste falsum. ergo etc. ¶ Item si totum esse eviterni simul est. et tota duratio sine priori et posteriori. ergo non est ibi magis longum et minus longum. ergo gloria petri nec prius nec diuturnius fuit quam gloria anime beati francisci. sed hoc manifeste falsum est. ergo etc. ¶ Respondeo dicendum quod circa hoc duplex 16 fuit opinio. Quidam enim dixerunt quod evum est totum simplex. sicut et illud quod mensurat. et esse substantie eviterne. et eius duratio est tota simul. non habens successionem prioris et posterioris. unde dixerunt evum non esse per se quantitatem. sed in genere quantitatis solum esse per reductionem. unde simplex est extensione sed tamen est quantum virtute. et adeo quantum quod sua virtute excedat omne esse temporale ad similitudinem eternitatis increate. Nam sic anima simplex est quantum ad quantitatem molis. tamen propter suam virtutem et simplicitatem est in qualibet parte sui corporis. sicut in composito intelligendum est. Sed sic in opponendo tactum est. si quis ponat evum omnino simplex convenit ex hoc non esse veram mensuram. convenit etiam durationem creatam actu infinitam. convenit etiam durationem creatam a deo esse. quod non cadit deus destruere. neque intellectus possit cogitare non esse. quia omnia tamen non sunt intelligibilia. fecerunt predictam positionem nec esse rationabilem nec intelligibilem. Et ideo tamen sanctorum auctoritas illud videantur sonare est alter modus ponendi probabilior et intelligibilior. quod in evo est ponere prius et posterius. et ponere aliquam successionem. aliam tamen successionem quam in tempore. In tempore enim est successio cum variatione prius et posterius cum inveteratione et renovatione. In evo vero est prius et posterius quod dicit durationis extensionem. quod tamen nullam dicit varietatem nec innovationem. Et per hanc distinctionem ad omnia obiecta in contrarium facile est solvere si quis ea intelligat. ¶ Si forte queratur. quomodo possit 17 esse prius et posterius sine novitate circa evum. dicendum quod sicut videmus quod aliter egreditur rivulus a fonte. aliter radius a sole. sic in proposito videmus. quia rivulus sic egreditur a fonte quod nova aqua semper erit non eadem. radius a sole continue egreditur. non quia semper novum aliquid emittatur. sed quia quod emissum est continuatur. unde solis influentia non est aliud quam continuatio dati. Similiter in motu. et in esset enim nobilis aliqua proprietas habita amittitur. vel non habita acquiritur. sed in esse rei eviterne quod primo datum est per continuam dei influentiam continuatur. Nulla enim creatura est omnino actus. nec aliqua eius virtus. unde continue indiget divina virtute cooperante. Ideo et si esse totum habeat. tamen continuationem esse non habet totam simul. et ideo est ibi successio sine aliqua innovatione circa esse vel generatione absoluta. tamen ibi est vera continuatio respectu cuius creatura habet esse quodammodo in potentia. ac per hoc habet successionem. deus igitur solus qui est actus purus. est actu infinitus. et totum esse et posse sui esse simul habet. His visis satis de facili solvuntur obiecta. ¶ Ad enim obiectum de preterito et futuro. et de transitu. dicendum breviter quod intelligitur de istis ut dicunt varietatem. ¶ Ad obiectum quod non 18 differt esse et posse. dicendum quod verum est de posse ad esse quod non differt et quod non distat. motus enim et tempus facit distare in solo autem eterno verum est quod potentia omnino sit actus. non in aliqua creatura. ¶ Ad obiectum quod substantie simplicis proprietas non potest esse composita dicendum quod verum est nulla proprietas 19 habeat compositionem partium vel entium. nunc autem non est sic. unde tamen de evo nunquam est nisi nunc. sicut et de tempore dicitur. et ita bene potest esse in simplici ut in composito. unde tantam extensionem habet duratio unius grani milii. sicut et unius montis.

20 ¶ Ex obijcitur q prius & posterius reducitur ad perma- nens. dom q verum est q ad pmanens reducitur. sz no opor- tet q ad prius & posterius pmanens. empyreum em duratio- nem habet euiternam & eq simplex est. sicut duratio an- geli. g prius & posterius in gtib9 pmanentib9 no facit ali- 21 quid ad hoc. ¶ Ex obijcitur de nouo & veteri iam patet. quia nihil est ibi alterationis. est m ibi crementum duratio- nis absq omni alteratione absolute ppetatis. verum em est dicere q diuti9 fuit a'a Petri q nunc in gliam intra- uit. sed m no ita est circa deum. no em diuti9 durauit ho- 22 die q anno heri. ¶ Ex obijcitur de expectatione. dom q sic est successio no g nouj acquisitionem. sed g prius dari con- tinuationem. ita etiam est expectatio non noue habendi. sz continuationis prius habiti. quod quia iam habent & cer- ti sunt se habituros. ideo potius dicitur certio & comphe- sio q expectatio. & sic potest illud.

Consequenter queritur de mensura sube spiritualis in coparatione ad mensuram rei corporalis. De q tria queruntur. Primum est verum eum pcedat tempus aliquo prioritatis genere. Secundum verum inter euum & tps cadat mensura medie nature. Tertium verum res cor- porales & spirituales. siue euiterne & temporales fuerint simul pducte.

Questio I D

Ex eum sit prius tpe ondit p illud Boetij de plolatione lo- quentis ad deum. Qui tps ab euo ire iubes. sz temp9 ire ab euo no pot intelligi. nisi vel rone causalitatis vel du- rationis. vel excellentie. q deficit ab euo. g videtur omni modo intelligendum q euum sit tpe prius. Item omnis mo- tus & mutatio ad immobile reducitur tanq ad prius. ergo & mensura rei mobilis ad mensuram rei immobilis. ergo & tps ad euum tanq ad prius. Prima psequentia manife- sta est vera. q omne fluxibile ad stans tanq ad prius redu- citur. Secunda pntia tenet fm rationem pportionis. q sicut se habet mensuratum ad mensuratum. sic mensura ad mensuram. g &c. Item a priori & posteriori in magnitu- dine causatur prius & posteri9 in motu. & a priori & poste- riori in motu. causatur prius & posteri9 in tpe. g p naturam est prior magnitudo & magnitudinis esse q sit esse tpis. sed esse substantiale primi corporis mensuratur euo mot9 vo tpe. g euum prius est tpe. Item euum fuit a principio cre- ature. sicut & angeli. sed tps cepit cum motu primi mobi- lis. q incepit vel die quarto. vel saltem ante secundum diem no potuit. g euum duratione pcedit tps. ¶ Contra. Beda dicit q quattuor fuerunt primo creata. & inter illa enumerat tps. euum autem no numeratur inter primo creata & fuit creatum g posterius. ¶ Item Richardus de sancto victore dicit. & accepit ab Aug. qd omne qd cepit. ce- pit ex tpe. sed euum cepit g cepit ex tpe. sed qd incipit ex tpe no antecedit tps. sed poti9 ipsum consequitur vel concomitatur. ergo euum no potest esse ante tps. ¶ Item tps est mensu- ra mutationis. sed euum est mensura esse stabilis ex fixi. ergo cum ante esse creatum pcedat ipsa creatio. que est mu- tatio. ergo tps est ante euum. ¶ Item prius est qd imper- fectum est deinde qd pfectum. sed tps est mensura fm esse imperfectum. qd est esse in potentia. euum vero fm esse actua- le & completum. g temp9 p naturam est ante euum. Queritur igi- 23 tur de ordine tpis ad euum & econuerso. ¶ R9. dicendum q temp9 accipi consueuit quadrupliciter in scripturis sanctorum. scz communissime. communiter. pprie. & magis p- prie. Communissime tps dicitur mensura cuiuslibet dura- tionis creature. g quem modum accipitur a Beda cum dicit q qt- tuor fuerunt primo creata. inter que enumerat tps. Com- muniter sic dicitur mensuram mutationis cuiuscunq. siue illi9 q est de no esse in esse. siue alteri9 que est de vno esse in aliud

esse. & sic accipitur illud qd dicit Rich. q omne qd cepit ex tempore cepit. & habetur in glo. in principio Gen. In prin- cipio creauit deus celum & terram. i. tpis. Tertio modo ac- cipitur pprie. & sic dicitur mensuram variationis successiue. siue sit successiua successiue regulari & continua siue no. & sic dicit Aug. ad Orosium. Affectiones varie angelo- rum mensurantur tpe. & omnis variatio rerum. Quarto modo accipitur magis pprie. & sic dicitur mensura mot9 siue variati- onis successiue. & continue. & regulate fm regulam motus octaue spere. & sic consueuit accipi a pho. sed ista est co- artata tpis acceptio. ¶ Cum ergo queritur de ordine. dicen- dum q si tps accipiatur primo modo. sic includit euum. & sic tpis ad euum nullus est ordo. Si autem secundo modo. sic tps pcedit euum fm rationem intelligendi. sicut creatio cre- atum. Si autem tertio modo. euum & tps simul sunt dura- tione. sed euum prius est dignitate. Si autem quarto modo sic euum pcedit tps & duratione & dignitate. Ex his patet q- stio principalis. & obiectiones adducuntur p magna parte.
24 Ex em obijcitur q euum pcedit tps intelligitur vel tertio modo. & ita pcedit dignitate. vel quarto modo. & ita du- ratione. ¶ Ex iis obijcitur q pcedat causalitate. dom q illud no oportet. neutra em harum mensurarum est ab alia. sed a deo pducente vtrumq indiuisibile. s. nunc euum. & nunc tpis. vnde qd dicitur q tps sit ab euo. hoc dicitur q deficit ab il- lo. & defuit continua deperditione. sed in euo est fixio sine
25 deperditione. & noui acquisitione. ¶ Ex obijcitur de reductione ad immobile. dom q verum est a parte motoris. & il- lud no oportet esse creatum. & sic dicitur mensuram no opor- tet esse creatam. & ideo no oportet tps reduci ad euum sicut
26 ad prius. Ad illud qd obijcitur de priori & posteriori magnitudinis. & motus. & tpis. dom q non causatur a priori & posteriori in magnitudine prius & posteri9 in motu vel tpe. nisi fm q magnitudo illa est mobilis. et sic habet mensurari p nunc tpis no euj. nam sicut tps mensu- rat motum. sic nunc tpis mensurat ipsum mobile in quantum mo-
27 bile. ¶ Ex vltimo obijcitur patet q pcedit in quarta acce- ptione tpis. ¶ Responsiones vero ad oppositum pcedunt de tem- pore fm primam acceptionem vel secundam. sicut patet aspi- cienti. excepta vltima q accipitur in coparatione imperfe- cti ad pfectum. Ad quam respondendum q imperfectum pcedit p- fectum. verum est vbi sunt circa idem. sed circa diuersa est econuerso. Et ideo poti9 potest argui ad oppositum q ad ppositum p illud medium. Questio II E

Vtrum inter tps & euum sit aliqua mensura media. Et q sic videtur primo p phm q diuidit substantias mensuratas in li- bro de causis sic. q inter substantiam cuius substantia & actio est in momento eternitatis. & substantiam cuius substantia et actio est in momento tpis. est substantia media. cui9 substantia est in momen- to eternitatis. & actio in momento tpis. Si g omnis substantia creata ad aliquam istarum habet reduci. & ad has mensuras dari sufficienter tps & euum. g &c. ¶ Item hoc idem videtur p Dionysium de di. no. cui ppietas est esse sine alteratione & fm totum motum. tpis vero qd in alteratione stat aliter & aliter se habens. media vero entium q illinc quidem euo. illinc vero tem- pore participant. g omnia que sunt. vel totaliter euo. vel tota- liter tpe. vel partim euo & partim tpe mensurantur. g no est ternaria mensura alia ab his. ¶ Item omne creatum aut est stabile & incorruptibile. aut variabile & corruptibile. sz primum mensuratur euo. & secundum tpe. g nihil est mediu inter euum & tps. ¶ Item esse omnis creati aut est terminabi- le aut interminabile. Si est terminabile. sic mensuratur tpe qd est principium corruptionis. q facit distare qd est. Si est interminabile sic euo. g no videtur q sit aliqd tertium mensuraris preter hec duo. ¶ Contra. ansi quartam diem no erat tps. q dicitur in factione luminarium. erunt in signa & tpa.

communissime
communiter
proprie
magis proprie

⁊ dies ⁊ annos. ⁊ ꝯſtat ꝙ nō solū erat euū cū eſſent ali/qua corpalia. vt herbe ⁊ arbuſta. ḡ erat alia mēſura. er go ⁊c. Itē poſt diē iudicij nō erit tp̄s ſm̄ qꝺ iurauit angel' in Apoč. ⁊ erit ſucceſſio ⁊ variatio in tormētis que nō poterit euo mēſurari. ḡ neceſſe eſt mēſurā terti/am ab his ponere. Itē in affectiōibꝫ angeloꝝ eſt inītē no ⁊ variatio. ⁊ ipſi ſunt ſupra tp̄s. ſicut ꝺ in li. de cau/ſis. ḡ mēſura illa affectionū eſt ſupra tp̄s. ſꝫ nō pōt eſſe euū cū in euo nō cadat variatio. ḡ oportet ꝙ ſit in alia mēſura. Itē angel' cū ꝯuertit ad deū eleuat ſup tp̄s. ḡ ⁊ illa cōuerſio. ⁊ illud qꝺ in illa ꝯuerſione accipitur. ſupra tp̄s eſt. ⁊ mēſura ſupra tp̄s debet mēſurari. ſꝫ āgelus ſibi aliqd cognoſcit qꝺ pōt deſinere cogitare ſaltem ḡ illud nō pōt mēſurari euo qꝺ eſt mēſura rei intermi/nabilis. nec tp̄e. ḡ ⁊c. Rn̄. Dōm ꝙ ſm̄ ꝙ tp̄s diuidit ꝯtra euū in duabꝫ. ſ. acceptiōibꝫ vltimis ꝓus poſitis. Dupliciť pōt accipi. aut ſcꝫ ꝓut dicit menſurā cuiuſli/bet durationis varie. ſiue variatiōis ſucceſſiue. ⁊ ſic inť euū ⁊ tp̄s nō eſt mediū re. ſꝫ ſolū rōne. nō inqȝ eſt medi/um differēs ab vtroqꝫ in genere mēſure. ſꝫ mediū in ge/nere mēſuratorū ꝑticipās vtriuſqꝫ. vt eſt illa ſubā que ē in ꝯfinio eternitatis ⁊ tp̄is. ⁊ ſic ꝓcedūt oēs rationes ad ꝑmā ꝑtē. vt patet aſpiciēti de facili. Aliter ꝟo acci/pit tp̄s ꝓut eſt mēſura variationis in qua eſt ſucceſſio habēs ꝯtinuationē ⁊ regulationē a motu orbis primi. ⁊ hec mēſura habet finē. ⁊ deſinet eſſe. ⁊ inter hāc ⁊ euū eſt ponere mediā menſurā i qua eſt variatio. nec opor/tet ꝙ ſit deſitio vel ꝑmi mot' regulatio. cuiuſmodi fuit in triduo ꝯditiōis reꝝ. ⁊ q̄lis erit in inferno poſt diē extremū ⁊ hec ab antiqs doctoribꝫ appellata eſt ſeculū. ⁊ ꝑ ꝯcludūt rōnes ad oppoſitū. ⁊ ſic patet totū.

Queſtio III f

Utrū ſpūales ſubſtātie ⁊ corpales ſint ſimul create. Et videtur ꝙ ſic. in Gen̄. In principio creauit de' ⁊c. glo/ſa. id eſt. corpalem ⁊ ſpiritualē naturā. Itē. xij. ꝯfeſ/ſionū. duo inuenio que feciſti carētia temporibꝫ. vnū qꝺ tua immutabilitate ꝑfruit. alterū quod ita informe erat. vt ex forma in quā formā mutaret̄ ñ haberet. Itē ratiōe videť. Conſtat ꝙ angeli non ſunt creati ſine lo/co. quia tūc vnus nō haberet ordinē ad aliū ſm̄ exiſten/tiam. oportuit ergo ꝙ fieret empyreū. ⁊ iterū illius cā/uitas nō potuerat eſſe vacua. ergo ⁊c. Itē diſtin/ctio dierū attendiť ſm̄ diſtinctionē reꝝ. ergo produ/ctio ex nihilo ꝓcedit omnē diem. ergo cū materia reruꝫ corporaliū ſit ex nihilo ꝓducta ſicut ⁊ natura angelica quēadmodū natura angelica eſt ante temp'. ſimiliter videtur ꝙ materia. ⁊ ſi hoc. ḡ in principio durationis ergo ſimul. Contra. Eccľi. j. prior omniū creata ē ſa/pientia. conſtat ꝙ loquiť de ſapientia nō diuina. ſed q̄ eſt creata. hec autē eſt angelus vt dicit gloſa. Si tu di/cas ꝙ prius eſt dignitate. obijciť de Hylario. xij. de tri/nitate. Quid magnū vt ante omnē creaturā deus do/minū noſtꝝ ieſum xp̄m genuerit. cū ⁊ angelorum origo terre creatione reperiať antiquior. Item hoc videť ratione quā facit Iſido'. In rerū cōditione primaria cōdicus eſt locus penaꝝ. ſed deus nō ꝑparauit penam innocēti. ḡ diabol' peccauit ante productionē rerum. Item videť ꝙ nō ſimul potuerūt. quia nulla virtus maior eſt infinita. ſed ad ꝓductionē vni' creature ne/ceſſe eſt virtutē infinitā exponi. ergo ſi ad hūc effectuꝫ requiritur virtus infinita. ⁊ infinito nihil pl' poteſt. ergo virtus illa nō poteſt ꝓ tempe illo alterū effectū ꝓ/ducere. Itē ſimplex ad qꝺ ſe cōuertit totaliter ſe con/uertit. ergo ſi diuina virtus eſt ſimpliciſſima cū ſe con/uertit ad aliquē effectū ꝓducendū. impoſſibile eſt ꝙ ad aliud ſe cōuertat. ⁊ ita ꝙ alia ꝓducat. ergo impoſſibile eſt ꝙ ſimul plura ꝓducat. Itē queriť quare tm̄ iſta quattuor dicunť primo eſſe creata. Ad predictoꝝ intel/ligentiā notandū. ꝙ ſicut declarabit a gloſa. quattuor fu/erunt primo creata. ſcꝫ celū empyreū. angelica natura. materia. ⁊ tempus. Hui' aūt ratio duplex poteſt aſſi/gnari. vna quia in ꝑncipio debuerūt prima in omni ge/nere creari. ſ. in rebꝫ ⁊ menſuris. ⁊ in rebꝫ corporalibꝫ ⁊ ſpūalibus. ⁊ in corpalibꝫ actiuis ⁊ paſſiuis. Quoniaꝫ igiť prima inter ſubās ſpūales eſt angelus. prima inť ſubſtātias corpales actiuas eſt empyreū. ⁊ prima inť paſſiuas eſt materia elementoꝝ. ⁊ prima inter mēſuras eſt tp̄s. q2 nō tm̄ dicit menſurā duratiōis ſꝫ etiā egreſſi/onis. ⁊ ideo hec quattuor dicunť primo creata. Alia ra/tio poteſt reddi ꝙ ſubſtātia ſpūalis angelica primū de/buit fieri tanqȝ caput ⁊ minus dependēs. ⁊ cū facta fu/it ſimul habuit diſtinctionē ⁊ ordinē. ſed ordinē exiſtē/tie nō habuit niſi in aliquo cōtinente. ergo ſimul factū eſt celū empyreū ſupremū corpus. ⁊ ideo capaciſſimū. Rurſus cū nō poſſet eſſe vacuū neceſſe fuit fieri mate/riam corpalē ſiue molē. ⁊ quia omis ꝓductio eſt in ali/qua menſura. hec etiā de neceſſitate cōſequitur temp'. Cōcedendū igiť ꝙ quattuor ſunt primo creata. ⁊ ꝙ an/gelica natura ⁊ corporea ſimul ſunt create q̄ntū ad mē/ſuraꝝ cōcomitantiā. q2 ſimul cepit duratio materie ⁊ i/telligētie. ſicut ꝓbatū eſt. Ad obijciť ꝙ prior oīm ⁊c. dōm ꝙ ſicut dicit Aug'. in fine. xij. ꝯfeſ. prioritas qttuor modis. ſ. eternitate. tempe. electione. origine. Eter/nitate deus ꝓcedit omnia. tempe flos fructū. electiōe fru/ctus florem. origine ſonus cantū. Prioritate ergo du/rationis. nec corpalis nature ante angelicā. nec econ/uerſo. Prioritate autē electionis ſiue dignitatis prior omniū creata eſt ſapiētia. Ad autoritates Hyla. et Iſid. dōm ꝙ ipſi loquunť ſm̄ illā poſitionē que poſuit creationē tp̄e ꝓcedere diſtinctionē. Un̄ in ꝑncipio tem/poris angel' ⁊ materia ſunt creata. ſed res nō fuerunt diſtincte vſqꝫ ad tertiū diē. Uel poteſt dici ꝙ Hylari' loquiť ſm̄ opinionē. ⁊ Iſid. de ꝑoritate ſm̄ ꝑfuſionem. Ad obijcitur ꝙ deus totā potentiā exponit ad pro/ductionē vnius rei dicendū ꝙ q̄uis totam exponat. non tamen totaliter exponit. Uirtus em̄ diuina nō tm̄ diciť infinita. quia poſſit de non ente facere ens. ſꝫ etiā quia nō poteſt tot. quin poſſit plura. vnde nunqȝ tot ſimul producit quin adhuc poſſit plura. vnde po/teſt quantū eſt de ſe infinitū intenſione ⁊ extenſione. et ideo non valet illud. Ad obijciť de ſimplici. illꝺ ha/bet locum in illo ſimplici in quo ſimul eſt ſimplicitas ⁊ finitas. ſed de illo qꝺ ſimplex eſt ⁊ infinitū ſimul ⁊ ſe/mel veritatē nō habet illud etiā ⁊ ſi ratione ſimplicita/tis totum ſe cōuertat ad id ad quod ſe cōuertit. tamen ratione immenſitatis nunqȝ ſe totaliter ad effectum ꝓ/ducendū ꝯuertit.

Ubi angeli fuerunt creati.

Iam eſt oſtēſum ⁊c. Supra oſtendit magiſter qn̄ an/geli fuerūt creati. in hac ꝑte oſtendit vbi fuerūt creati. q2 ſcꝫ in celo empyreo. Et diuidiť ꝑs iſta in tres ꝑtes. In prima determinat vbi creati fuerūt. In ſcđa vero re/petit qn̄ creati fuerūt ibi. Simul ergo viſibilium ⁊c. In tertia vero remouet dubitationē. ibi. Hic queri ſo/let ſi in celo empyreo ⁊c. Et ſic circa duo verſať intētio partis p̄ſentis. ſcilicꝫ circa loci angelici quidditatem. ⁊ quantum ad actum locandi ſiue officium quod diciť habere celum empyreum reſpectu angelorum.

Lc

32 a ¶ Cū me laudarēt astra matutina. Dicit de angel intelligi. Et sic est qd dicit Dam. Tradunt sibi cōsilia sermone sine voce plato. si g angeli nō loquūt. g nō laudāt. Itē angeli sunt sube spūales. g nō hnt organa corporalia. g nec vocē pñt formare. Itē vox formatur ex percussiōe et fractiōe aeris. si g in empyreo nō est aer g nō videt q ibi possit esse vox. nec sonus. g nec laus. nō solū ab ab angel. vez etiam nec ab hoib beat. Si dicas q intelligitur de laude mētali nō vocali. ¶ In ctriū sunt reuelatiōes sctōz. q audierūt multas aīas. ma xime ex ēplū est i beō Martino. quē audiuit qdā vir sanct cū laudibus ferri i celuz ¶ In ctriū est etiā auctas Esa. vj. clamāt alt ad alterū ec. Et i apocalip iiij. Requiē nō habebāt. Itē rō videt illud psuadere q ibi erūt organa vocū. q in h mēria est iocūditas. et i hoc manifestat diuina glia. g vr q laus vocal erit i pria. Sz vo. dom. q sup h nō habet certitudo. nec p auctoritates. nec p cogētes rōnes. Cū eñ vtraq ps sit pbabil. vtraq tenet a diuersis. Quidā nāq dicūt q i celo empyreo nō erit nisi laus mētal tā ab angelis q ab hoib beat. Cū q n cōpetit loco. tū q nō cōpetit locat. mētie angelis. et si angeli sunt mon strati laudare vocalr. h fuit p visionē imaginariā. nō corporalē. nec oportet huiōi corpalē laudē esse q tūc erit mētalis q hec locum nō habebit. Alijs mag placet q laus vocalis erit i pria q tū ad hoies q habebūt organa vt sic nō solū anim lauder deū. vez etiā et lingua et tot hō ferat in laudē diuinā. Et si querat quō h possit

Luce. x.

Gen. j.

Strab

Job. xxx viij.

Beda

¶ Determiat vbi angeli mor creati fuerūt in empyreo. s. qd statim factū repletū ē angel. e

¶ Iā est oñsum qñ creata fuerit angelica natura. nūc aūt attendēdum est vbi facta fuerit. Testimonijs quorundā auctatū euidēter mōstrat angelos ante casuz fuisse i celo. et inde corruisse qsdā pter supbiā. alios vo q nō peccauerūt illic pstitisse. Vñ dñs in euāgelio ait. Videbam sathanā tāq fulgur d celo cadentē. nec appellat h celū firmamētū qd scda die factū est. s celū splendidū qd dr empyreū id est. igneū a splēdore nō a calore. qd statim factuz angel est repletū qd est supra firmamētū. ¶ Et illud empyreū qdā expositorū sacre scripture noie celi itelligi voluūt vbi scriptura dic. In pncipio creauit de celū et trā. Cū inqt celū. inqt Strab non visibile firmamētū h appellat. s empyreū. i. igneū vel itellectuale. qd nō ab ardore s a splēdore dr. qd statim factū repletū ē angel. Vñ Job. Vbi eras[a] cū me laudarēt astra matutia ec. De h q Beda ita ait. Hoc supi celū qd a volubilitate mūdi secretū est. mox vt creatū est sanct āgelis ipletū est. qs i pncipio cū celo et terra pditos testat dñs dicēs. vbi eras cuz me laudabāt astra matutina. et iubilarēt oēs filij dei. Astra matutina et filios dei eosdē angelos dei vocat. Celuz eñi in q posita sunt lumiaria. nō in pncipio s i scda die factū est. Ex his liqt q in empyreo oēs angeli fuerūt añ quandā ruinā. simulq creati sunt angli cū celo empyreo. et cū informi materia omnium corporaliū.

¶ Repetit quando angeli creati fuerunt. f

Simul g visibiliū rez materia et inuisibiliū natura pdita est. et vtraq informis fuit fm aliqd et formata fm aliqd. Sic eñi corporaliū materia pfusa et pmixta q fm grecos dicta est chaos. in illo exordio pditiōis pmansit. et formā pfusiōis habuit. et nō habuit formā distinctiōis et discretionis donec postea formarent. atq distinctas recipet spēs. ita spūalis et āgelica natura in sua cōditione fm nature habitum formata fuit. et tamen illā quā postea p amorē et puersionem a creatore suo accepta erat. formā non habuit. s erat informis sine illa. Vñ Aug. mltipliciter exponēs pmissa vba Gen. p celū dic intelligi informē naturaz vite spūal sic in se pōt existē nō puersa ad creatorē in q format p terrā corpalē materiā sine oi qlitate q apparet in materia formata.

¶ Remouet dubitatiōez. quō dicat lucifer fm Esaiā. Ascēdā in celū et ero silis altissimo. cum esset i celo. g

Hic qri solet. si i celo empyreo fuerūt angeli q statim facti sūt quō vt legit i Esa. dicit lucifer. [b]Ascēdā i celū et exaltabo soliū meū. et ero silis altissimo. Sed ibi celū vocat dei celsitudinem cui parificari volebat. et ē tale. ascēdā in celū. i. ad eqlitatē dei

esse. Dicat q vel illa vocis formatio nō erit p spirationē et respirationē. sz p aerē q quasi naturalr erit beatis cōplicat. sic pat i in qbusdā aialibus. vt i apibus. Et ei certe ita deseruiet empyreū glorificatū. sic aer corpib nō glorificat. De angelis vo dicit q qz icorporei sūt g naturā ppriam. n cōpetit eis nisi laus mētalis. Vñ Gregorius. Laus āgelorū est i ipa admiratiōe contēplatiōis. sz qz angeli duz ministrant nob corpora assumūt ad nrm solatiū. et ill loquūt et voces formant ad nostrā instructionē aliqñ. et etiā i ill vocalit deum laudāt ad nostrā psolatōz. Quecūq ps teneatur satis plana ē solutio obiectonū. Et qcūq istarū positionū teneat planū ē q text Job intelligitur d angelis bonis qui dicuntur astra pp fulgorē nature cognitionis. qua habent i vbo. et de laude mētali et ad exultatōz quā habēt de deo.

Aug.

b ¶ Ascēdā i celū. cū lucifer esset i empyreo. videt q vltra empyreū sit aliud celuz. Si tu dicas q nō est aliud celū corporale sz spūale. Contra. extra vltimū celū corpale nihil est. q est ptinentia visibiliū et inuisibiliū. g videt q nō sit aliud celuz spūale vltra empyreū. qn etiā sit aliud corpale. Itez xps sedet a dextris dei et beata vgo est exaltata super oēs choros angeloz. et tā xps q beata vgo est i celo corpali. g si angeli sunt in empyreo. videt q vltra

Esa. xiiij.

Marginal manuscript notes: p[?] opinio; 2a opinio; questio

¶ con[...] respon[...] ex castum primā partem textualem q utrā q laus erit in angelis s laus mentalis et vocalis 2m diversas opiniones in textu positas /

empyreū sit aliud celū corpale. ḡn̄ intelligit̄ de spūali.

33 ¶ Querit̄ igit̄ si vltra empyreū est celū spūale. qd sit. qd cōtineat. ⁊ p̄ q̄nto dicat̄ celū. R. dōm q̄ celum est nomē impositū corpi f̄m suā impositionē. ⁊ corp⁹ qđ ē sursum dr̄ celū. q̄r est cōtentiuū secretū. ⁊ quietū. ⁊ quia hec cripler q̄tuetas repit̄ in celsitudine diuinitat. ideo dr̄ celū. Est em̄ ampla imensitate v̄tutis. secreta p̄fun ditate cognitiōis. q̄eta trāquillitate delectatōis. Hoc em̄ celū est ad qđ lucifer ascēdere voluit. q̄r ad hāc celsi tudinē. Hoc est sup̄i⁹ oī celo. nō situ s3 dignitate. ⁊ ma ius est om̄i celo. nō extēsione s3 ex sua imensitate. p̄ quā est extra oīa nō exclusus sicut dictū est in .i. li. In h̄ au tem celo sunt soli tres p̄sone. s. p̄r ⁊ fili⁹ ⁊ spiritus sctūs qui soli sunt om̄ino ⁊ p̄fecte equales. oīa autē creata si ue corpalia siue spūalia intra empyreū sunt.

34 ¶ Ex obij cit̄ de xp̄o q̄ sedet a dextris. dōm q̄ hoc si dicat̄ f̄m diui nam naturā dr̄ p̄ om̄imodā equalitatē. Si aūt f̄m hūa nam. sic dr̄ sedere a dextris. q̄r in potiorib⁹ bonis pa tris. vn̄ in empyreo ceteros excellit tā angelos q̄3 ho mines. ⁊ loco ⁊ dignitate. Post ip̄m credim⁹ beatā v̄

35 ginē sup om̄es alios deinde ceteri ordinant̄ f̄m digni tatē ip̄oz. Hⁿ aūt imaginatio facilit̄ pōt h̄ri. si q̄s ima ginet̄ aues ī aere. ⁊ pisces in aq̄. sic in empyreo intelli gēda sunt collocari corpa. q̄r corp⁹ illud multū hab3 de altitudine sicut ⁊ alij celi. vn̄ nō d3 q̄s imaginari q̄ ibi sint beati sic̄ in solario. nec etiā intelligendū est q̄ vnus sit directe sup caput alteri⁹. s3 sicut si esset mons rotun dus ⁊ aliq̄s esset in culmie ⁊ aliq̄ circūcirca. sic pōt ali quis imaginari q̄ meli⁹ nescit dispositionē beatoz ī ce lo empyreo ⁊ xp̄i. vix eñ pōt aliq̄s imaginari q̄ puenit ad cogitādū dispositionē p̄ eū modū p̄ quē est. et ideo magis est desiderāda q̄3 ī imagine describēda.

36 Nota eñ q̄ in dispositiōe celoz siue nūero vident̄ 3dicere docto res sacre scripture p̄hs. Nā p̄hi speras octo eē dicūt. doctores aliq̄ .ix. ponūt. aliq̄ octo. aliq̄ .vij. celos. ⁊ ido ī hūpsis vident̄ 3riari. Rō aūt h⁹ 3rarietatis hec est q̄r p̄hi nihil de empyreo sunt locuti. nihil etiā de igne et aere q̄n loquunt̄ de celis. scriptura sacra aerē etiam ap pellat. ⁊ aquas supra celū. ⁊ ip̄m empyreū. ⁊ ip̄m deum Rō autē diuersitatis inter doctores ex hoc euenit q̄ q̄ dam numerāt celū spūale cū corpalib⁹. vt Beda. Qui dam v̄o omittūt vltimū. Quidā diuidūt firmamentū in duos. s. in celū sydereū ⁊ planetaz. q̄dam 3iungūt simul. Similiter quidā diuidunt aereū in duos. qui dam cōiungunt. Similiter de igneo. tamen f̄m maio rem cōputationē nouem ponunt̄ celi largissime accipi endo. sc3 aereum. ethereū. igneum. olimpiū. celum pla netarum. firmamentum. aqueum. empyreum. ⁊ celum trinitatis. Horum autem sufficientia patebit infra.

D intelligentiā hui⁹ p̄tis q̄ est de loco creatōis anglorū. cuiusmodi est empyreū celū circa duo incidit dubitatio. Prima circa naturā empy rei in se. Scōa in q̄ntū h3 locare spūs sublimes. Circa primū q̄runt̄ duo. Primū est q̄ntū ad q̄ditatē nature. Scōm q̄ntū ad v̄tutē influētie.

Questio I

De celo empyreo q̄ntū ad q̄ditatē nature. q̄rit̄. Utrū celū empyreū sit. ⁊ si sit. cuiusmodi nature sit. Et q̄ sit videt̄. ¶ In q̄liber genere mobi^l e p̄supponit īmobile. quia om̄e fluxibile ad fixū terminat̄. s3 corp⁹ celi syderei ē mo bile. ḡ supra illud de necessitate est ponere vlteri⁹ corp⁹ qđ sit immobile. h̄ autē dico empyreū. Si tu dicas. q̄ nō requirit̄. quia mot⁹ circularis est circa locū. ⁊ nō re quirit immobilitatē nisi a p̄te medij. Contra. totū celū mouet̄ tñ q̄ queo de vltima sup̄ficie celi vt3 moueat̄. 3stat q̄ sic. s3 om̄e mobile est in loco. q̄r nō quereret̄ lo cus nisi esset motus. ḡ ⁊c. ¶ Itē ī quolibet genere mul tiforme p̄supponit vniforme. sicut multa p̄supponunt vnū. sed celū sydereū est multiforme. ḡ vltra illud ⁊ sup est corpus vniforme. h̄ aūt dicim⁹ empyreū. ḡ ⁊c. ¶ Itē in quolibet genere in q̄ est ponere infimū ⁊ mediū. est ponere sup̄mū. s3 grad⁹ in corpib⁹ attēdit̄ f̄m grad⁹ p̄ spicui ⁊ lucis. s3 inuenit̄ corp⁹ opacū simplr̄ vt terra. ⁊ simplr̄ ⁊ f̄m totū opacū. ḡ si cōplementū est in corpib⁹ debet esse corp⁹ simplr̄ ⁊ f̄m totū luminosum. hoc dico empyreū. ḡ ⁊c. ¶ Itē habitatio habitatōi d3 r̄ndere. ḡ cū aliq̄s loc⁹ tenebrosus dānatis debeat̄. ḡ p̄ oppositū videt̄ q̄ lucid⁹ debeat̄ beatis. ¶ Cōtra. q̄ nō cōueniat vniuerso q̄ illud sit corp⁹ vniforme. videt̄. q̄r corpa mū di p̄ncipalia creata sunt. ordinata. ⁊ ornata. ḡ cū orna tus 3sistat ī maiori distinctiōe ⁊ pulcritudinis additiōe impossibile ē corp⁹ illud eē vniforme. ¶ Itē lux se dif fundit f̄m oēm d̄rām positiōis. ḡ sursum ⁊ deorsum. s3 lux solis maxime est diffusiōis int̄ corpa mūdi. ḡ sursū se diffundit cū nō habeat obstaculū. ḡ tū non se habeat sp̄ vniformit̄. nō illuminat vnā p̄tē empyrei. nō aliā ḡ corp⁹ illud nō est vniforme ī luminositate. vt videt̄. ¶ Itē q̄ nō 3ueniat esse aliqđ celū imobile videt̄. quia om̄e celū necessario ē sperice figure. sic̄ p̄bat p̄hs. et rei veritas ē. s3 sperica figura apta est ad motū. ḡ om̄e celū corpo q̄ celū est mobile. ḡ ⁊c. ¶ Itē qđ p̄pinquius est motori. citi⁹ ⁊ veloci⁹ mouet̄. s3 corp⁹ sup̄mū ē tale. ḡ nō solū moueri s3 etiā velocissime moueri cōpetit si bi. ¶ Itē h̄ nobilitatis ē in celo vt moueat̄. vn̄ orbis p̄ mus. s. celi stellati mouet̄ veloci⁹. ⁊ rō h⁹ est. vt assimi let̄ suo motori. s3 q̄nto aliqđ corp⁹ sup̄i⁹. tāto nobili⁹ et motori simili⁹. ⁊ tāto mobili⁹. ḡ si empyreū est vltra fir mamentū. ḡ nō est īmobile.

37 ¶ R. dōm q̄ q̄uis sancti parū loquāt̄ de h̄ celo. q̄r latet nr̄os sensus. ⁊ p̄hi adhuc min⁹. tñ ponere est celū empyreū sicut dic̄ sacra scptu ra. In p̄ncipio cre. de. ce. ⁊ ter. Strab⁹ exponit de em pyreo. ⁊ h̄ p̄bat p̄ lrām sequentē. q̄r firmamentū ⁊ celū aqueū facta sunt scōa die. Et Dam. h̄ exponit. In p̄n cipio creauit de⁹ celū. i. sine stellis. sperice forme. Po nendū est etiā illud celū. q̄r p̄suadet ratio finis triplex. Una p̄fectio vniuersi. alia ē p̄pter motū firmamenti. tertia p̄ncipal p̄pter habitationē hoīs beati. Rō q̄m fi nis ī ponit necessitatē his q̄ sunt ad finē. p̄pt̄ p̄fectiōe3 vniuersi necesse est ip̄m esse vniforme. q̄r cū sit celū lu minosum difforme. si nō esset vniforme. n̄ esset vniuer sum cōpletū. Propt̄ motū firmamēti ponēdū est ip̄m īmobile. vt mot⁹ mobilis fiat circa īmobile. s. centri. ⁊ intra 3tinēs imobile ⁊ locās. s. empyrēū. Propt̄ habi taculū hoīs beati ponēdū est ip̄m luminositat. p̄fecte. vt habitatio 3gruat suo habitatori. Ex his ḡ colligit̄. q̄re sit factū. ⁊ cui⁹ sit dispositiōis int̄ alios celos. q̄a vniforme ⁊ īmobile. ⁊ luminositat. p̄fecte.

38 ¶ Ad obij cit̄ q̄ nō vniforme. q̄r nō ornatū. dōm q̄ ip̄a lux p̄t̄ sui nobilitatē est sibi ornat⁹. q̄m ḡ corp⁹ illud ē luminosum p̄ totū. alio ornatu n̄ indiget. Uel p̄t dici q̄ sic̄ illđ celū decoratū est astris. ita illđ angelis. q̄ sunt q̄si astra celi empyrei. iuxta illđ Job. xxxviij. Cū me laudarēt astra matutina. Et iter. Astra q̄⁹ erūt hoīes b̄ri. ⁊ q̄si sol cla rit agn⁹ dei.

39 ¶ Ad obijcit̄ q̄ sol diffundit lumē in ip̄m empyreū. dōm q̄ illi⁹ corpis nō est recipe lumē ad n̄a/ ius ab inferiorib⁹. ⁊ rō h⁹ est limitatio v̄tutis apte sol q̄r nihil agit vltra terminū sibi a deo 3stitutum. vn̄ sicut

ignis stat cū puenit ad orizonta. nec vltra pgredit̄. ⁊ ter
ra cū puenit ad centꝝ. ita solis radij n̄ p̄ducūt ēē firmamē
tū. q̄ lucerna ē huiꝰ visibilis orbis. Alia rō ē q: ⁊ maior
influētia absorbet minorē. ⁊ iō tāta illiꝰ celi ē influētia q̄
ad ipm̄ nō puenit minor. sic candela nō illuminat solem.
¶ Nō obijcit q̄ ē mobile. q: sphericū ⁊ motorꝝ. q̄ inquā
dōm. q̄ ad motū nō sufficit spherica figura. s3 etiā neces
sariꝰ ē (vt dicūt aliq̄) locꝰ ɔtinēs ⁊ rōnabile vt. ¶ Neces
sariꝰ ēēt etiā absq̄ dubio effectꝰ vl' vtilitas mobilis vel
alterius. qm̄ g̃ celū illud nō ē in alio. qm̄ ē vniforme p to/
tū. p suū motū nihil faceret. ⁊ iō ē imobile. ¶ Silr q: ē vni
forme nō h3 moueri. q: nō h3 dextrū ⁊ sinistrū. Sz p̄mis
rō de imobilitate nō h3 multā necessitatē. cū motꝰ circu
lar̄ fm̄ phm̄ nō reqrat locū in q̄. s3 circa quē. Scd'a de
vtilitate nō silr. q: silr posset dici de aqueo. eodēz mō de
tertia. Preterea dextrū ⁊ sinistrū sunt in celo nō rōne di
uersitat̄ ptiū. s3 rōe influētie motorꝝ. ⁊ illud satꝭ facilr
pbat̄. q: dextrū ⁊ sinistrū nō mutat̄ quis oēs ptes celi
mutent̄. ⁊ iō rō q̄re nō mouet̄ ē. q: deꝰ nō influit sup ipm
ad motū s3 ad quietē tm̄. ⁊ sic influētia dei mouet firma
mentū sic q̄etat empyreū. Rō aūt huiꝰ ē. q: locꝰ ille est
regio deputata his qui in oīmodo statu sunt q̄etati. et
ita p3 q: nō magis ɔpmit motori vt ē motoꝝ. s3 vt stabi
lis. Ex hac rōe. s. q̄ est vltim̄ locꝰ hōiꝝ accipit triplex ɔ
pperas. s. imobilitas. vniformitas. ⁊ lūinositas. et h ē
rō magis catholica. q: etiā motꝰ celi stellati nō ē nisi p̄p
obsequiū hōis viatoris. vn̄ numero electoꝝ ɔpleto nō
erit amplꝰ reuolutio. Rōes aūt phice q̄ assignāt de mo
tu celi apud fideles plꝰ hn̄t vanitatꝭ q̄ vitatꝭ. si q̄s dili
genter aspiciat. ¶ Ad id qd obijcit de assimilatiōe. rñderi
pōt q: illa cā nulla ē s3 impletio nūeri electoꝝ. Vel dō3
q: ē assimilatio in eēndo. ⁊ ē assilatio i creando. Prima pt
nō habz veritatē p'mo mō. q: deꝰ ⁊ motor celi ē imobil̄.
s3 scdo mō p suū motū ē cā generatiōis. q: g̃ empyreū nō
assilaret in creādo si moueret̄. ⁊ tñ mirabile in essendo.
iō sumpsit dōm est immobile. ⁊ sic patent oīa

Questio. II b

De empyreo q̄tū ad vtutē influētie. Et q̄rit̄ vtrū empy
reū influat i h' inferiora an nō. Et q: sic vr̄. ¶ In q̄libz cre/
ato qd ē pfectū ⁊ cōpletū ē subā. vtus. ⁊ opatio. g̃ i ipo
empyreo. Si g̃ h3 vtutē. aut opar̄ i id qd ē vl' id qd iuxta
vl' i id qd i. Nō in id qd sup planū ē. nec in id qd iuxta
q: ipm̄ ē sup oīa corpa. g̃ vr̄ q̄ p ill'ā vtutē influat i id qd
infra. aut vtus e sub a eiꝰ erit ociosa. qd ē plane incōue
niēs. ¶ Itē oīa corpa ppter hūanū obsequium sunt facta
vn̄ sumꝰ nos finis q̄dāmō oīm corꝝ q̄ sunt. g̃ si empyre
um aliqd ē in aliq̄ sunt homini s3 h' n̄ faceret nisi aliqd
in h' inferiora influeret. g̃ ⁊c. ¶ Itē q̄to aliqd corpꝰ situ ē
supius. tāto int corpora nobilꝰ ē. ⁊ q̄to nobilꝰ tanto
potētꝰ ⁊ melꝰ. ⁊ q̄to potētꝰ ⁊ melꝰ tāto in agēdo ⁊ in
fluendo efficacius. s3 g̃ celū empireū ē sup'mū. g̃ vr̄ q: sit
marie influēs in hec inferiora. ¶ Itē q̄to lumē est ma/
ius. tāto magis se diffundit ⁊ multiplicat. s3 g̃ empyre
um int corpa est lumiosum marie. g̃ marie diffusiuum
s3 lumē illud nō p'uat̄ efficacia vegetādi ⁊ ɔseruādi q̄
admodū nec lumē firmamēti. g̃ videt̄ q: empyreū i hec
inferiora magis sit influēs. ¶ Cōtra influētia celestꝭ cor
poris marie ɔsistit in diffusiōe luminis ⁊ caloris. s3 em
pyreū nō calefacit q: nō ē i motu. nec ista corpa infe/
riora (sic patet) irradiat. g̃ videt̄ q: nulla sit influētia
empyrei i hec inferiora. Itē corpa q̄ sunt infra firma
mentū sufficiēter influit ad vegetationē ⁊ generatiōē
in his inferiorib' faciēdā. g̃ si natura nihil frustra fac.
videt̄ q: alteriꝰ celi influētia nulla sit. cū nulliꝰ sit opor
tunitas. Itē influētia celi d3 esse ɔformis ei a quo est
debet etiā nihilominꝰ esse ɔformis ei a q̄ recipit̄. s3 celū
empyreū est icorruptibile. vniforme q̄etissimū. statu ir
q̄etis glie ɔparatū. hec aūt q̄ infra sunt hn̄t oīno oppo/
sitas ɔditiōes. g̃ videt̄ q: nullo mō sup corpa inferiora
influere habeat. Itē si influit sup corpa. aut g̃ ad no/
biliorē effectū q̄ sit influētia octaue spere. aut ad minꝰ
nobilē. aut ad eundē effectū. Ad eundē nō opor3. Ad
minꝰ nobilē n̄ decet. cū illud corpꝰ sit nobilꝰ. Ad magꝭ
nobilē nō pōt. g̃ nullo mō influit. Probatio. Ex n̄ pos
sit in magis nobile videt̄. nā sicut phi voluēr ⁊ cōtrete/
nent viri p̄fici. influētia celi ē opans ad p̄ductionē aīe
sensibilis. s3 supra aīā sensibi ē nō est nisi rōnal'. hec
aūt nulli corpi est subiecta. immo est a creatiōe pura. g̃
nullo mō pōt eminētior esse influētia q̄ supra aīam sen
sibilē. ⁊ supra hāc influit firmamētū sufficiēter cū3 his
q̄ sunt infra. g̃ videt̄ q: nulla sit influētia empyrei ex q̄s
supra. Si tu dicas q: influit nō rōe aīe in se. s3 ratione
dispositiōis a pte corpis. Cōtra aīa rōnalis vnit me/
di te vi sensitiua ⁊ vegetatiua. ⁊ corpꝰ disponitur ad
susceptionē aīe mediāte cōplexiōe eq̄li. ⁊ spū triplici. s.
vitali. naturali. ⁊ aīali. ⁊ ad hec oīa influit h' celū syde/
reum sufficiēter. g̃ redit idē qd prius. ¶ Rñ. Dōm q: cir/
ca h' duplex fuit opinio. Quidā nāq3 dixerūt q: celū
empyreū influit in hec inferiora influētia nobilissima.
cū eñ sit corpus. necesse est influentiā suā si qua est esse
corpalē. Rursus cū sit excellentissimū inter corpa cele/
stia. influit sup corpa nobilissima. ⁊ talia sunt corpora
hūana q̄ sunt ordinata ad nobilissimā formā. s. ad aīā3
rōnalē q̄ maiorē ⁊ nobiliorē dispositionē exigit in sua
materia. Cū igit̄ natura lucis disponat ad vitā. et tri
plex sit vita fm̄ triplicē differentiā aīe. differēs gradu
⁊ dignitate. tres deꝰ ɔdidit celos ordinatos int se gra/
du ⁊ dignitate. nō solū naturē. s3 etiam instituētie. ita q:
celū sydereū de se ordināt ad ɔciliationē elementoꝝ ad
susceptionē vegetabilis. cristallinū ad susceptionē sen
sibilis. s3 empyreū ad susceptiōꝝ rōnalis. Et h' q̄dē rō/
nale videt̄. nō solū rōne ordinis influētie. s3 etiā rōtiōe
ɔformitat̄ naturē. Celū eñ empyreū est locꝰ spūalius
subaꝝ. locꝰ etiā corpoꝝ glorificatoꝝ. ⁊ qm̄ ɔi ɔuenientia ē
loci ad locatū. vel manifesta vel occulta videt̄ influen
tia illiꝰ celi esse ɔsona corpib' nr̄is ⁊ aīab' amica non
rōne sui s3 rōe suoꝝ corpoꝝ q̄ pficiūt ⁊ informāt. Alia
fo opinio fuit circa h' oīno isti ɔtria q̄ dixit q: celi em/
pyrei in hec inferiora nulla omnino influētia. q: nō ha
bent corpa influere nisi fm̄ ordinē ɔditionꝭ habito re/
spectu ad finē. Qm̄ g̃ empyreū ad pfectionē vniuersi ē
ɔditū vt sit locꝰ beatoꝝ. iō regio ⁊ lux est a nob' semota
⁊ occulta. sic ⁊ ipa gl'ia quā p grām expectamꝰ. ⁊ ama/
mus. ⁊ credimꝰ. licet nō videamꝰ. ⁊ iō dixit q: empyre
um nō est ad obsequiū hōis in p̄nti. s3 ad obsequiū per
petuū. nec mel' orat̄. s3 vniformit̄ in sua dignitate sub/
sistit. ⁊ iō rōnes adducte ad influentiā ondēdā in heci/
feriora fm̄ hos nō valēt. q: ordinatio illiꝰ corpis ad ali
ud officiū fm̄ dictamē ⁊ imperiū ɔditoris. hꝰ influētiā
nō admittit. ⁊ h' solū oēs rōnes illas dissoluit. Quē/
liber har opinionū satis ē pbabilis. q̄ oūt sit magis vera
nō plane patet. Quis eñ nouit si deꝰ illi celo hanc oc/
cultā influētiā dedit sup corpa nr̄a. cū rōne nobilitatis
est rōe ɔformitatis. h' nō est vt credo facile cuilleere
nec p violentiā auctis. nec p efficaciā rōnis. Rursus q:
sit necessitas hꝰ influētie recīō. nec auctas manifestat.
cū satꝭ videat̄ sufficere alioꝝ inferioꝝ corpoꝝ influētia
¶ Ō in reutrū pte omnino declinādo dōm videt̄ q: celū
empyreū īt fm̄ aīā icatū int corpa qd est maximū mole
⁊ vtute. q: est maximū mole. oīa corpa locat p ambitū

et ɔtinentiā. Quia maximū ꝟtute ceteras vegetat ⁊ cō-seruat ꝑ suā influentiā. Omittēdo igiꝛ istā influentiā quā dicit hr̄e sup humana corpora. sustineri pōt ꝙ aliquē effectū et aliquā influentiā habeat sup oīa corpora inferiora. tā ꝑ̄ primā creatū sup sequentia. ⁊ rōes adducte 45 ad h̄ sunt cōcedende. Ad hic obijciꝛ de influentia luminis ⁊ caloris. dōm ꝙ influentia luminis pōt esse duplicꝛ. vel manifesta vl' occulta. Manifesta influentia est ꝑ dyaphanū corp⁹. maxie qn̄ sensu ꝑcipiꝛ. Occulta influentia ē nō solū ꝑ dyaphanū corp⁹ s₃ etiā ꝑ opatū. sicꝛ ꝟt⁹ stellar₃ ē in materialis que latent sb̄ terra. Vl' potest dici ꝙ ē influentia mediata. ⁊ imediata. ⁊ possibile est ꝙ influentia celi syderei vigoreꝛ ex adiumēto lumīs supior₃ celor₃. ⁊ virtutē susceptā de supi⁹ deriuat ⁊ trāsmittit ad hec inferiora. ⁊ videꝛ nobis eē ꝓpria. cū ēn nō sit ꝓpria s₃ etiā aliena. Et ꝑ h̄ patet aliud ꝙ nō ē cā sufficiens virt⁹ inferior₃ celor₃. nisi ꝑ adiumentū supior₃. 46 Ad obijciꝛ de ɔformitate. dōm ꝙ cōformis ē natura spūs qui disponit ad vitā ipi luci celesti ꝗ̄tum ad puritatē. ⁊ hac rōe nata ē recipe. s₃ nō oportet in oībꝫ cōsonare. 47 Ad obijciꝛ vtr₃ ad nobilioꝛ effectū. dōm fm ꝑ̄mā opinionē ꝙ ad nobilioꝛ effectū. q₃ ad generatiōe₃ spirituū q̄ sunt dispositio ad susceptionē aīe rōnalis. Et si tu obijcias ꝙ nō sunt alij ꝗ̄ illi qui disponunt ad sensibilē. dō₃ ꝙ etsi n̄ sint oīno alij fm formā. cū sūt puriores. ⁊ excellētiorib⁹ ⁊ nobiliorib⁹ potētijs nati ministrare. fm ꝗ̄ etiā rōne₃ nobilioꝛ oportet eē cōplexiōe₃ et organisationē tā hūani corporis ꝗ̄ brutalis. Pōt tñ sustineri ꝙ ad eosdē effectus influūt. nec tñ alteꝛ eoru₃ supfluit. q₃ virt⁹ celi inferioris ⁊ influētia adiuuaꝛ ꝑ ꝟtutē supioris. ⁊ virtus supioris opaꝛ mediante ꝟtute ⁊ influētia inferioris. iō neutrū supfluit. s₃ ad hec inferiora conseruanda ⁊ pficienda virtus vtriusq₃ cōcurrit.

Art. 4.

Consequēter circa secūdū articulū queruꝛ quatuor. Primū ē vtr₃ substātie spūales sint in loco corporeo. Scdm̄ ē vtrū angelus sit in plib⁹ locis sil' aut tm̄ in vno. Tertiū ē vtrū sit in loco pūctali an cōposito. Quartū ē vtr₃ plures angeli possint eē in eodem loco primo.

Questio. I

Utrū loci corporalis sit locare angelos. Et ꝙ sic videꝛ dicit Strabo. Statim vt factū ē celū empyreū repletū est angelis. Itē Dam. Celū est ɔtinentia visibiliū ⁊ inuisibiliū. loquiꝛ de empyreo. ꝗ ⁊c. Itē oē creatū est de vniuerso. ꝗ est intra primū ɔtinens siue vltimū corpus. sed supremū corp⁹ ambiēs diciꝛ empyreū. ergo oīs creatura ɔtineꝛ infra ipm̄. Itē nulla substātia opatur nisi vbi est ꝟtus ei⁹. s₃ nulla virtus pōt elōgari a suba nisi ꝓportionabili. na₃ ꝟtus infinita nullo modo elongaꝛ. ꝟtus finita nō pōt elōgari nisi finite. ꝗ necesse est angelū esse in loco vbi operaꝛ vel ꝓpe. ꝗ cū operaꝛ in loco corpali. vt patet in corpe qd̄ mouet ergo ibi est vel in loco ꝓximo est. ꝗ si locus marie apt⁹ cōtemplationi est empyreū. videꝛ ꝙ ibi sit. Itē spūs maligni in eodē loco tormentor₃ habebūt collocatū ꝗ ⁊ hoīes dānati sicut dr̄ Math. xxv. Itē maledicti ⁊c. ꝗ ab opposītis. vel a simili. e contrario angeli in beatis hominib⁹ in eodē loco corpali erūt. s₃ loc⁹ aptus hoīb⁹ beatis est ille q̄ p̄dictus est. sc₃ celū empyreū qd̄ est supremū. quietū. clar₃. vniforme. ⁊ spaciosum. ꝗ ⁊c. Itē maior requiriꝛ ꝓportio pfectiōis ad pfectibile ꝗ̄ locati ad locū. s₃ videm⁹ ꝙ suba spūalis a deo potest ꝓportionati corpali ⁊ ecōuerso ꝙ vna vniꝛ alteri vt pfectio. vt patet in hoīe. ꝗ multo fortius potest vna vniri alteri. vt locatū loco. ꝗ cū celū empyreū sit nobilissimū corporum simpliciū. vel erit in angelo. vel āgelus in eo. sed ipsum nō est in angelo. ꝗ e cōuerso. Sed ɔtra. Boetius de hebdomadib⁹. cōmunis animi ɔceptio ꝙ omnibus videꝛ est incorporeā in loco nō esse. Itē Grego. locus aīe deus est. sed nō est spūalior locus aīe ꝗ̄ angeli. ꝗ si deus est loc⁹ aīe. ⁊ angeli. Itē ratione videtur quia loci ad locatū est mutua indigētia. sicut patet. locatum eīm indiget loco suo. vt terra centro. ⁊ loc⁹ etia₃ indiget locato. vñ refugit vacuitatē. ⁊ impossibile ē ꝙ locus sit sine locato. qn̄ aliquid impleat indigentiā loci. s₃ celū empyreū nō indiget angelis. nec alius locus nec similiter angel⁹ loco. q₃ oīm corpe circūscripto adhuc angel⁹ remaneret. ⁊ fm subam ⁊ fm operationē. q̄ est ɔtemplatio. ꝗ nullo modo est locus angeli. Item loc⁹ habet influentiā ⁊ potentiā sup locatū. vñ superiora nobiliora locant min⁹ nobilia. sicut patet et hoc ꝙ aqua terrā. aer aquā. ⁊ sic de alijs. sed corpale nō habet influere in spūale nisi fm ordinē iusticie. sicut in aīa peccatrice vel spū. ergo spūs nō habet locū in corpore nisi ꝑ culpā. Itē omne locatū habet pōdus ⁊ inclinationē ad locū. s₃ Aug⁹. dicꝛ ꝙ est pōdus in corporibus hoc est amor in spiritib⁹. sed inclinatio amoris angeli est ad bonū spūale. nō ad locū corpalē. ꝗ nō habet locari corpaliter. sed solū spūaliter. R⁹. dicendū ꝙ celum empyreū locat angelos. ⁊ est locus angelor₃. sicut ꝓbant rationes ad primā partē. 48 Ad intelligentiā autem obiector₃ dicendū ꝙ locus habet triplicē cōparationē ad locatū. Cōparaꝛ eīm ꝑ̄mo in ratiōe cōtinentis secūdo in rōne mensurātis. tertio in rōne conseruātis. Cōtinet eīm vt vas. mēsurat vt quātitas. s₃ ɔseruat vt natura. fm hanc triplicē habitudinē sunt i loco substantie finite. corporales. ⁊ corruptibiles. Quia finite ⁊ limitate sunt in loco ɔtinente. Quia corporales. in mēsurante. Quia corruptibiles. in loco conseruante. Scdm̄ duas cōparationes que sunt mēsurate ⁊ cōtinentes sunt in loco sube finite. ⁊ corpales incorruptibiles. fm primā ꝟo q̄ est cōtinere sunt in loco substātie finite. spūales ⁊ incorruptibiles vt angeli. Et h̄ dico in loco corpali. nā angel⁹ habet locū spūalem ⁊ ɔseruantē. s. dei virtutē. locū mensurantē siue circūscribentem ꝓpriē sube. ⁊ virtutis limitationē siue clausionem locū ꝟo ɔtinenti nō tm̄ spūalem s₃ etiā corpalem. Rō aūt quare angeli ɔtineꝛ loco siue aliquo ambiente est ordinatio partiū vniuersi. Si eīm nō haberēt aliqd cōtinens nō esset cor₃ eētia ordinata ad inuicē. q₃ nō ordinē habēt in creatiōe. eo ꝙ creata sūt ul. nec haberent ordinē vn⁹ ad alter₃. h̄ aūt nō decet vniuersum. nec summū opificē. 46 Rō aūt quare ɔtineꝛ loco corpali duplex est. Una est limitatio spūs creati. cū eīm spūs icreatus q̄ deus est habeat in se simplicitatē ꝑ quā est intra oīa. ⁊ immēsitatē ꝑ quā ɔtinet oīa. ⁊ est extra omnia. cōicat illas cōditiones creature caten⁹ quaten⁹ nata ē recipe virtutē ɔtinētie. vñ simplicitatē cōicat spiritui sed spūs nō potuit recipe virtutē ɔtinētie q₃ enim simplicitas ei⁹ est fīnita. ideo est hic ⁊ nunc. ⁊ q₃ nō habet partē ⁊ partē fm totū hic ⁊ nūc. ideo nō pōt hr̄e vniuersalē capacitatē re₃. Corp⁹ aūt quia cōpositū est et habet ꝑtes innumerabiles nō potuit participare simplicitatē. s₃ ꝑpter partiū extensionē potuit recipe capacitatē. iō deus fecit vnū corp⁹ nobilissimū qd̄ esset natus oīa ambire ⁊ extra qd̄ oīno nihil esset. ⁊ h̄ est empyreū. ⁊ iō necesse est angelū esse intra ipm. Alia rō est. q₃ in solo corpe est distinctio h̄ ⁊ ibi. q₃ eīm creature cetere ordinē hn̄t in mūdo distinctionē ⁊ positionē habet fm grad⁹ positionē. ⁊ ita ꝙ vna ē hic ⁊ alia ibi. vna sursum

talia deorsum. et in solo corpore est potentialis distinctio secundum hic et ibi. et inter creaturas soli corpori debet dari universalis potentia locandi. et respectu visibilium et invisibilium. ut sic universum esset unum in omnibus suis partibus ordinatis. Et sic patet ratio duplex quare data est corpori potentia locandi spiritum. et spiritum contineri a corpore. hoc enim exigebat ordo universi. tum propter limitationem spiritus creati. tum quia in solo corpore distinctio est secundum hic et ibi. Concedende sunt igitur rationes monstrantes quod celum empyreum est locus angelorum. Ad primo obiicitur in contrarium primo quod incorporeum non est in loco. dicendum quod non intelligitur de esse in loco sicut mensuratum in mensura. Ad obiicitur quod loco angeli talis deus est. dicendum quod intelligitur de loco conservante non de loco distinguente. et tamen hoc non cogit. quod si deus est locus anime. quod nihil creatum locet spiritum. Ad obiicitur quod loci ad locatum est mutua indigentia. dicendum quod verum est de his que locantur propter defectum sui. sed non est verum de his que locantur propter servandum ordinem universi. Unde si queritur utrum lapis possit esse extra celum. dicendum quod non. tum propter suam indigentiam. quia non haberet locum conservantem. tum quia non patitur hoc ordo universi. sed de angelo. quod celum non creat non est ratio loci corporalis indigentia. sed corporis ultimi universaliter continentia. secundum quod universum est perfectum et ordinatum. Ad alias duas rationes patet visio. quod procedunt de esse in loco tanquam in conservante. ratione cuius ponitur influentia in locante. ponitur etiam inclinatio in locato. iste autem modus essendi in loco non convenit angelo.

Questio II

Utrum unus angelus simul et semel sit in pluribus locis. an tantum in uno? Et quod in pluribus videtur primo per Augustinum qui dicit quod angelus ibi est ubi vult. in libro de civitate dei. sed existens in celo vult esse in terra. ergo existens in celo est in terra. ergo simul est in pluribus locis. Item Damascenus dicit quod ibi est ubi operatur. sed angelus vel est vel potest esse motor celi. et motor operatur super totum mobile. ergo unus angelus in utraque precircumferentie celi potest esse simul et semel. ergo si magis distat una pars circumferentie ab alia quam celum a terra patet etc. Item quanto aliquid simplicius est. tanto in pluribus reperitur. Et ratio huius est. quia tanto magis recedit a coartatione et magis appropinquat ad divinum esse. quod ubique est. ergo si angelus inter creaturas maxime ad deum appropinquat videtur quod simul et semel in pluribus locis esse possit. sicut universale propter suam simplicitatem est ubique et semper. Item glorificatus spiritus non habet cogitationes volubiles. immo potest per donum glorie simul multa cogitare sed intellectus per naturam in unico instanti non aspicit nisi ad unum intelligibile. et per gloriam simul videt multa. ergo pari ratione videtur quod angelus glorificatus simul possit esse in locis diversis. Item corpus nunquam potest elevari neque per gloriam neque per unionem. ut sit excelsius spiritu glorioso. sed corpus christi per gloriam unionis potest esse in locis diversis. ergo pari ratione ut videtur et angelus gloriosus. Contra. Ambrosius in libro de spiritu sancto. Omnis creatura certis sue nature est circumscripta limitibus. sed quod potest esse unum et idem totum et secundum actum ita in hoc loco quod etiam in alio. non est circumscriptum. ergo vel angelus non est creatura vel si sit in pluribus locis simul esse non potest. Item Damascenus in libro i. Angelus dicitur esse in loco. quia adest intelligibiliter. et circumscribitur ubi et operatur. non enim potest secundum idem in diversis locis operari. Item si angelus simul esset in diversis locis. non indigeret mutatione movendi. sed moventur angeli. sicut patet per scripturam ut v. no. etc. ergo etc. Item si angelus simul et semel esse posset in diversis locis. simul et semel posset in uno loco tacere et in alio loco loqui. in uno moveri et in alio quiescere. ergo duo opposita simul et semel essent in eodem. Item ponatur eundem angelum simul esse parisius et rome. quero utrum deus hoc posset ire parisius si non. quero quid impedit. et non est dare. Si sic. sed nihil movetur ad id quod habet. ergo non potest ire parisius. aut si vadit parisius et ibi se invenit. simul fuit presens et absens. et post hoc est ibi presens. que omnia sunt inconvenientia et absurda. ergo etc. Respondeo dicendum quod cum angelus habeat esse individuatum. habet esse hic et nunc. quod quo habet esse limitatum et virtutem limitatam. habet esse in uno hic. sive in uno loco tantum. Cum ergo tam individuatio quam limitatio naturaliter et inseparabiliter insit angelo. hinc est quod angelum simul et semel oportet esse tantum in uno loco. et hoc dicunt auctoritates et rationes probant. et ideo concedende sunt pro eo quod verum concludunt. Ad illud quod obiicitur primo quod ibi est ubi vult. dicendum quod illud non est dictum per concomitantiam simultatis. quod in eodem instanti in quo est velle esse. in quocumque loco sit esse. sed ideo dictum est. quia esse in loco volito sequitur velle sine mora a tempore magna propter velocitatem angelicam. ut Damascenus dicit sequitur etiam esse in loco tali vel tali velle angeli ad nutum quia angelus non vult nisi quod competit nature sue. unde non vult ibi esse in instanti. sed in tempore in quo scit se posse venire. eo modo intelligendum est verbum predictum de corpore glorioso. Ad illud quod ibi est ubi operatur. dicendum quod operari alicubi est dupliciter. vel mediate vel immediate. Immediate ut puta anima operatur in manu. sed mediate in manu anima naute operatur in tota navi. quia movendo manum movet temonem. et movendo temonem totam navem movet. nec tamen oportet quod sit in tota navi. sed ubi operatur primo per hunc modum intelligendum est in proposito quod si angelus esset motor celi. vel movens primo moveret illam partem super quam esset influentia motoris. et in illa esset. non in tota re mobili vel mota. sic intelligendum est de angelis qui subverterunt zodomam. Ad illud quod obiicitur de simplicitate. dicendum quod simplicitas est dupliciter. Aut per privationem partium componentium in essentia nature. Aut per privationem partium continentium in esse diffinito sive in genere quanto. ergo quanto aliquid simplicius tanto in pluribus. hoc dicitur de simplicitate secundo modo. quam scilicet habet genus respectu speciei et ideo in pluribus reperitur quam species. Cum autem dicimus angelum simplicem. hoc est secundum illud genus simplicitatis. ideo nihil ad propositum. Ad illud quod obiicitur de pluralitate cognoscibilium que intelligit simul et semel. dicendum quod non est simile duplici ratione. quia vis cognitiva magis efficitur deiformis per gloriam quam vis motiva motori exteriori. Preterea aliud est. quia deus exemplar divinum in glorificatis est ratio cognoscendi secundum rem et essentiam. ideo intellectus glorificatus multa cognoscit. ita quod non dispergitur. sed circa unum colligitur. sed angelum esse in pluribus locis hoc non potest esse per collectionem virtutis ad unum locum. sicut intellectus ad unum primum cognoscibile. et ideo non est simile. Ad illud quod obiicitur de corpore christi. dicendum quod non est locus a minori neque simile. quia corpus christi in pluribus locis est. quia multa convertuntur in ipsum. Et si queras quare magis convertuntur aliqua in ipsum convertique in aliud corpus. Responsio est. quia est cibus in quo reficiuntur omnia membra christi. Et si queras quare talis cibus huiusmodi est. eadem questio est de carbone qualiter calefacit. propter communionem cum igne. sic caro christi repleta dilectione ut carbo ignis igne. et hoc totum est diffusius in primo libro et in quarto.

Questio III

Quomodo essendi angelum in loco. et queritur utrum sit in loco impartibili sive punctali. Et quod sic. videtur. Damascenus dicit quod angelus est in loco. non figuraliter sed intelligibiliter. cum ergo nihil ipsius loci sit infigurabile et intelligibile nisi punctus est in puncto. Item proportio debet esse locati ad locantem sed angelus est simplex et impartibilis ergo et debet locus

simplex & impartibilis. sed hic est solus punctus loci. ergo &c. Item ponamus angelum esse in loco in quo minori non potest esse. quero an ille locus est partibilis aut impartibilis Si partibilis. ergo cum angelus sit simplex. adhuc potest esse in minori. Et si non potest esse in minori. videtur quod ille sit impartibilis sed nihil est impartibile in loco nisi punctus. ergo &c. Item quod recipitur in aliquo. recipitur ibi per modum recipientis. non per modum recepti. sed angelus est in loco partibili. est partibiliter. sed impossibile est angelum recipere partitionem. ergo &c. Item si angelus est in loco partibili tanquam in loco primo. aut ergo est totus in qualibet parte. aut est ita in toto. quod pars est in parte. Si totus est in toto ita quod pars est in parte ergo est partibilis. Si ita quod in qualibet parte. cum ergo partes loci sint multe. erit in pluribus locis. Si dicas quod est in omnibus illis tanquam in loco uno. sicut anima est in omnibus partibus corporis. Contra. esto quod corpus illud dividatur. & locus in quo est angelus. constat quod nihilominus potest esse in omnibus partibus. cum non pendeat ex aliqua parte principaliter. & si hoc. cum sit ibi locorum multitudo. erit angelus in pluribus locis. ¶ Contra. punctus nec est locus nec pars loci. ergo quod est in puncto vel in loco punctali. non est in loco. ¶ Item punctus ut dicit philosophus est substantia posita. i. essentia habens positionem in qua differt ab unitate. ergo si angelus est in puncto. habet positionem. sed forma habens positionem in materia non est motor sufficiens eius in quo est. ergo &c. ¶ Item si angelus est in puncto primo. ergo influit virtutem supra punctum ergo cum punctus sit improportionalis corpori. impossibile est quod virtus eius se extendat ad corpus. & ita nunquam movebit corpus. ¶ Item anima est in toto corpore. sed hoc non facit unio quia ex hac ipso habet dependentiam. & ita arctationem. ergo hoc est ratione simplicitatis. cum ergo angelus sit eque simplex vel magis quam anima. videtur quod multo fortius in maiori loco vel equali totus possit esse. ¶ Responsio. triplex fuit circa 60 hoc positio. Fuerunt enim quidam dicentes quod angelus quamvis sit in loco corporali. non tamen est in eo corporaliter sed spiritualiter. Quum vero non est in loco situaliter. ideo nec secundum totum nec secundum partem. nec secundum impartibile. quia nulla omnino est commensuratio angeli ad locum. Sed ista ratio non intelligibilis esse videtur. quomodo scilicet aliquid possit esse in aliquo. & differentie conveniri. nec tamen primo immediate sit in toto vel in parte vel in partibili. Omne enim quod est in aliquo loco toto. vel est ratione totius. vel ratione alicuius partis. Et ideo fuit circa hoc secunda positio. scilicet quod angelus est in loco impartibili sive punctali. & ratio cooperat ista. quia angelus habet materiam omnino differentem a corporalium materia secundum esse. scilicet quod non est extensa. unde cum materia sit simplex ut punctus. ideo dicunt angelum habere simplicitatem proportionalem puncto. & ita in loco punctali. Sed hec positio falsa est & non intelligibilis. Quicquid enim sit de materia sicut infra dicetur. hoc enim est verum quod omnis locus corporeus est partibilis ergo sicut est oppositum in adiecto dicere corpus impartibile sive punctale. ita & dicere locum punctalem. Et iterum. cum punctus non sit locus. ponere angelum in puncto est idem ponere non esse in loco. Et ideo est tertia positio quod angelus cum contineatur a loco corporali. quod est in loco partibili tanquam in loco primo. & quoniam non potest extendi in eo. necesse est quod sit in toto. ita quod totus in toto & totus in qualibet parte. & in hoc est similis quoniam non simplicitas angeli simplicitati divine. sed deficit. quia angelus in uno loco est. deus autem ubique. Et ex hoc dicit Jo. Dam. quod angelus est in corporali loco sed intellectualiter non figuraliter quia hoc solum capit intellectus quomodo scilicet videlicet tota sit in partibus. & 61 tota in toto. & ita patet responsio ad verbum Dam. Quod obiicitur quod debet esse proportio. dicendum quod non oportet quod sit proportio secundum speciales conditiones totius angeli vel loci. quia angelus non ponitur esse in loco proprie. est tamen ibi proportio quod ad finitatem & limitationem. ergo quod uno angelus diffinitur & est in loco. sic enim angelus habet virtutem finitam & substantiam. sic locus eius arctatus & limitatus est. Quod obiicitur de hoc. si angelus ponatur in 62 loco in quo minori non possit esse. dicendum quod in hoc differt existentia angeli in corpore & anime. quia anima. quia est perfectio corporis nata vivificari vita rationali. & illud est in determinata quantitate. ideo potest esse in corpore ita quod non in minori. quia minus non esset organizabile aut vivificabile. angelus autem quia non est perfectio. & simplex est. quia in qualibet parte loci totus. quarumcunque qua est ratio loci. salvatur in qualibet. nec potest accipi locus iste ita quod adhuc possit esse in minori. & ideo non est dari locum in quo minori non possit esse. & non dari in quo maiori non potest sicut & anima. quia hoc veniret ex limitatione. Sicut ergo in corporibus statur in ascendo sed nunquam est ponere statum in dividendo. nec unquam devenitur ad impartibile. sic intelligendum est circa existentiam angeli in loco. Quod obiicitur quod est per 63 modum recipientis &c. dicendum quod verum est ubi receptum dependet a recipiente. sicut species recipitur in organo. recipitur in intellectu. & existentia eius dependet ex eo in quo recipitur. & se habet ad illud per modum informantis. hinc est quod recipit modum sue existentie ab eo in quo recipitur. non sic angelus recipitur a loco quia non dependet ex illo. Quod obiicitur si totus sit in qualibet parte loci. cum sint plura loca &c. dicendum quod totus est in qualibet parte. nec tamen in pluribus locis. sicut nec anima dum vivificat totum corpus. non vivificat diversa corpora. sed unum. Quod autem 64 obiicitur. esto quod corpus illud sive locus in quo est angelus dividatur. dico quod si divideretur in mille partes. cum partes non sequestrentur longe ab invicem. totus esset in omnibus & omnes essent et unus locus. quia nullam habet rationem ambiendi vel diffiniendi angelum. sed illud quod complectitur omnes partes. locus enim non numeratur secundum numerum corporum locantium. sicut patet quia unum corpus potest esse partim in aere. partim in aqua. partim in terra. nec tamen in tribus locis. sed in uno est.

¶ Questio IIII. & ultima

Utrum plures angeli sint simul in eodem loco primo: Et quod sic videtur ratione multiplici. Et primo hec est. angelus non est in loco corporaliter sed spiritualiter. ergo cum dicat philosophus. iii. de anima. quod anima locus est specierum. in quo scilicet sunt spiritualiter. similis est modus existendi angelum in loco & speciem in anima. sed in anima simul possunt esse plures species. ita quod una non est in alia. ergo pari ratione plures angeli in uno loco corporali. Item angelus non est minoris simplicitatis quam punctus. sed duo puncta possunt esse simul. ergo plures angeli. Probatio minoris. Philosophus dicit quod continua sunt quorum ultima sunt simul & dicit quod simul sunt. quecunque in eodem loco primo sunt. ergo cum contingat lineas contiguari. & ita ultima esse simul. ergo duo indivisibilia sunt simul. Item per aliud sic. quia angeli sunt lumina spiritualia sicut dicit Diony. sed lumina corporalia que sunt minoris simplicitatis & magis dependentia loco corporali. simul sunt sicut dicit Diony. & plures species in eodem medio simul sunt sicut patet. ergo pari ratione. immo fortius plures angeli in eodem loco. Item rationalis anima magis appropriat sibi corpus in quo toto est quam angelus locum. quia maiori nexu illi unitur. sed demon potest obsidere & esse in eo corpore cum anima. ergo &c. Item sancti dicunt & verum est. habebitur quod corpus glorificatum penetrabit per non glorificatum. ergo possunt simul esse duo corpora. ergo multo fortius duo spiritus. Si dicas quod non valet in spiritibus quia unus non est materialis respectu alterius. sicut corpus non glorificatum respectu glorificati. obiicitur tunc. sint simul duo corpora animata quorum unum sit glorificatum & alterum non. constat quod due anime sunt simul. & tamen una non est materialis respectu alterius. ergo pari ratione duo spiritus. Item spiritus rationalis non occupat locum. Intelligamus enim quod locus sit vacuus a corpore & ponatur ibi spiritus nihilominus erit vacuus sicut prius. & natura enim recipere quantum prius. ergo cum eque bene ibi possit esse corpus sicut si non esset spiritus. pari ratione videtur quod alius spiritus.

¶ Cōtra Strab° dicit ⁊ habet̃ in lr̃a q̃ statim cum empyreū est factū repletū est sanctis angelis. sed non est repletū quo ad vacuitatē. ergo quo ad omnē totalitatem. ergo loca distincta ⁊ diuersa habent in empyreo. ergo sicut eos pduxit deus sicut nati sunt esse. nō ergo in eodē loco nati sunt esse. sed in diuersis. ¶ Item Augustin° de fide ad petrū. Inest singulis spiritib° naturaliter termin° quo ad se inuicē distinguunt̃. ⁊ vnus i altero nō est. q̃ si distincti sunt p terminos naturales. impossibile est eos esse simul. ⁊ in eodē loco simul existere ¶ Itē locus dr̃ ad locatū relatione essentiali. q̃ cū multiplicato vno relatiuoꝝ multiplicat̃ alteꝝ. q̃t sunt locata. tot sunt loca. eodē mō quo loc° dr̃ ad locatum q̃ cū locus angeli dicat̃ ad locatū p modū mēsurāns ⁊ p modū diffiniēns. q̃t sunt angeli diffiniti. tot sunt loca diffinientia. ¶ Itē sicut se habet locus ad locatū. ⁊ ecōuerso. q̃ sicut vnū locatū ad plura loca. ita vnus locus ad plura locata. sꝫ vnū locatū vt angelus nō potest eē in pluribus locis. q̃ vn° locus nō pōt esse plurū angelorum. q̃ ⁊c. ¶ R°. ad pdictā q̃stionē dixerūt aliq̃ q̃ angeli poterāt esse plures simul nullo repugnāte. ⁊ hoc ꝓpter suā simplicitatē ⁊ ꝓpter hoc q̃ locū nō replent ratione sue spūalitatis. vn̄ nec minuūt loci capacitatē. quēadmodū nec lumina nec idola in medio nec spēs in aīma que in eodē ⁊ sm̄ idē sunt in multitudine. nec tn̄ ponit̃ idolū in idolo. nec lumen in lumine. sic dicūt se habere in proposito. ¶ Nec cogit obiectio de repletione celi qꝛ hoc dictū est ꝓpter spirituū multitudinē. ¶ Nec de virtute siue loco spūali. qꝛ sp̄s distinguit̃ ꝓpria virtute et natura. nec vn° illabit̃ alij. nec relatione. qꝛ vni° ad alterū nō est habitudo. nec dependētia necessitatis. sed solum cuiusdā cōgruitatis. Alij dixerūt q̃ q̃uis angel° spūaliter sit in loco. tn̄ plures angeli in eodē loco simul esse nō possunt. repugnāte habitudine distinctiōis que est loci ad angelū. Sicut em̄ due spēs albedinis in eadem aīa esse nō possunt. nō ꝓpter hoc q̃ repugnet repletio. sꝫ ꝓpter hoc q̃ repugnat ipsi° aīe informatio. qꝛ informata specie albedinis. nō potest iteꝝ cōsimili specie informari. Similit̃ in proposito loc° diffiniēs aliqd nō potest aliud qd̃ eodē modo est in loco diffinire. vn̄ sic vnum corpus nō potest pfici a duab° animab°. sic nec vnus locus p̄mus reputari duob° spiritib°. ¶ Sed multo melius istā questionē terminare possum° si respicia-mus ad rationē ob quā angelos ponim° i loco corporali. hoc em̄ nō est ꝓpter indigentiā angeli. qꝛ omni corpali loco destructo posset spūalis sub̃a pmanere. Nec etiā est ꝓpter indigentiā loci. qꝛ p̄ntia angeli nulla remouet̃ indigētia loci. sꝫ hoc est ꝓpter ordinem vniuersi. Qm̄ igit̃ angel° locū nō occupat. angelus indigentiā loci corpalis nō terminat. nec simpliciter nec in pte. q̃ntū est de spūali natura. ⁊ ei° loci nihil ꝓhiberet plures spirit° simul esse sicut p̄ia idola vel species in aīa. sed qm̄ ordo vniuersi ita tollit̃ p omnimodā indistātiā. sicut p distantiā infinitam sicut nō patet ordo vniuersi vt angel° infinite distet ab angelo. imo om̄es intra vnā circūferentiam celi vltimi claudunt̃. sic nō patet q̃ angel° in eodeꝫ loco p̄mo simul sit cū angelo. Ex his patet obiecta. Nō em̄ obijcit̃ de spēb° in aīa ⁊ p̄ūctis ⁊ lumīnarib°. pater m̄sio q̃ nō est sile. p eo q̃ diuerse spēs diuersas indigentias aīe cōplent. nō sic plures angeli indigētiam loci. Ampli°. nō sic attendit̃ ordo in illis q̃ntum ad existentiā in loco. sicut in angelis. Similit̃ sequētia duo nō valent. qꝛ nihil est ibi qd̃ repugnet ordini vniuersi. qꝛ demon ⁊ aīa sunt in corpe diuerso modo essendi. ⁊ corp° nō glorificatū est materiale respectu glorificati. Ultimū vo cōcludit a pte nature angeli. sꝫ aliud est quod impedit.

¶ Dist. iij. quales creati sunt angeli.

¶ Ecce ostēsum est ⁊c. Supra egit mḡr q̃n ⁊ vbi creati sunt angeli. h̃ pte ista ostēdit q̃les facti sunt. Et q̃m q̃litas angeli pōt attēdi aut q̃ntum ad naturales habilitates siue q̃litates respicientes dispositionē nature aut meritū. aut p̄miū. ideo hec ps habet tres. In p̄ma determinat de p̄mis. scꝫ de attributis. In scd̃a de habitib° naturalibus bonitatis ibi. Illud quoqꝫ inuestigatiōe. In tertia de habitib° beatitudinis ⁊ miserie infra dis. iiij. Post hec vidēdum vtrū pfectis. Prima ps habet tres. In p̄ma enumerat ⁊ distinguit illa attributa. In scd̃a ostendit quomodo recipiūt magis ⁊ minus. ibi. Hic cōsiderandum est vtrū ⁊c. In tertia ostendit in aliquibus alijs equalitatem. ibi. Et sicut in predictis angeli differebant ⁊c.

a Quattuor q̃dem āgelis videtur eē attributa. ¶ Cōtra. vr̃ sibi ꝯdicere i enūeratiōe. enūerat em̄ sex. sic pꝫ. q̃ sunt eēntie simplicitas. ꝑsonalis discretio. mēoria. intelligētia. volūtas. ⁊ liberū ar. Itē vr̃ sibi ꝯdicere i repetitiōe. dicit. n. i seq̃n. c. q̃ circa tria ꝯsiderāro. s. circa sb̃stāā. formam ⁊ ptāē. Querit̃ q̃ ō sufficiētia i lorū q̃ttuor. vr̃ em̄ q̃ mlt̃a plura debēt

De q̃ttuor naturalib° attributis angelis in ipo ꝯditionis sue initio. a

ECce ostensum est vbi angeli fuerint mox vt creati sunt. nūc ꝯsequēs ē inuestigare q̃les facti fuerint i ipo p̄mordio sue ꝯditōis a ⁊ q̃ttuor quidē angelis videt̃ eē attributa i initio subsistētie sue scꝫ eēntia simplex. i. īdiuisibilis ⁊ imaterial̃. ⁊ discretio ꝑsonal̃. ⁊ p rationē naturalit̃ insitā. intelligētia. mēoria. ⁊ volūtas. siue dilectio. liberū qꝫ arbitriū. i. libera īclinā de volūtatꝭ siue ad bonū siue ad malū in facultas. Poterāt eni p liberū arbitriū sine violētia ⁊ coactiōe ad vtrūlibet ꝓpria volūtate deflecti.

¶ Quō recipiūt magis ⁊ min° in attributis. b

HIc ꝯsiderādū est. vtrū i sua sb̃a spūali. ⁊ sapiā rōnali. ⁊ libertate arbitrij q̃ oīb° inerāt. omnes eq̃les fuerint. vt sit p̄ma ꝯsideratio de sb̃a. scd̃a de forma. tertia de ptāte. Persona q̃ppe sb̃a est. sapiā forma. arbitriū ptās. ¶ Et ad sub̃am q̃deꝫ ꝑtinet nāe sb̃tilitas. ad formā vo intelligētie ꝑspicacitas. ⁊ ad ptātē rōnal̃

tas. ⁊ hmōi ex pte eēntie. Ex pte potētiaꝝ irascibilis et cōcupiscibil̃. ⁊ ita competit eis ingeniū sicut memoria. ¶ Item videt̃ superfluitas. qꝛ li ar. nō discernit̃ a rōne ⁊ volūtate. q̃ nō deꝫ q̃rto loco cōnumerari. Itē tertium attributū qd̃ ērō. aut accipit̃ p cognitiua tm̄ aut p cognitiua et motiua.

attribui. s. icorruptibilitas. spūalitas. Si p rō mō q̃ male diuidit̃ i itelligētiā ⁊ volūtatē

Si scḋo modo. ꝙ supsuit h. ar. Rⁿ. dōm ꝙ ista attributa sunt ꝯuenientia angelo ꝑ naturā suā ꝗ sūt creationē tanꝗ̄ ꝑncipalia a ꝗb⁹ alia habēt ortū. Et sumit̄ sufficiētia sic. In angelo em̄ est ꝯsiderare eē ꝗ posse siue subam ꝗ ꝑsonā. Et circa subam duo. s. ꝗ est. ꝗ penes h̄ est sba ꝗ simplicitas. Uel ꝗ̄ngo ē ꝗ penes h̄ est ꝑsonal' discretio. Circa posse ꝯsiderare ipsam portā. ꝗ penes h̄ tertium lez rō natura lis infra. Cῖrca rō ꝯsiderare facultatē potētie. ꝗ penes h̄ est q̄rtū attributū. s. liber arbitriū. Uel aliter. angel⁹ hz q̄druplicē ꝯsiderari. s. in se. ꝗ sic eēntie simplicitas. Ad alterū angelū ꝗ sic ꝑsonalis discretio. Ad deū. ꝗ sic memoria. intelligētia. ꝗ volūtas. in q̄b⁹ ꝯsistit rō imaginis. In cōparatōne ad ea q̄ subiecta sunt eoꝝ regimini. ꝗ sic hz liber ar.

volūtatis habilitas. Ille ꝗ̄ eēm nē rōnales ꝗ ꝑsone erāt ꝗ spūs erāt. naturaq̄ꝫ simplices ꝗ vita

b imortales. differentē essentie tenuitatē. ꝗ differentē sapie ꝑspicacitatē. atq̄ꝫ differentē arbitrij libertatē ꝗ habilitatē recte habuisse itelligunt̄. Sicut corporib⁹ nōnulla differētia ē fm eēntiā ac formā. ꝗ pōd⁹. Quedā eni alijs meliorē ac digniorē essentiā ꝗ formā hñt. ꝗ alia alijs leuiora ꝗ agiliora sunt. Ad hūc ꝗ̄ modū credendū est illas spūales naturas ꝯuenientes sue puritati ꝗ excellētie ꝗ i essentia. ꝗ in forma. ꝗ i facultate dīas accepisse i exordio sue ꝯditionis. q̄b⁹ alij inferiores. alij supiores dī sapia ꝯstituerent̄. alijs maiora. alijs minora dona ꝑstāt'. vt q̄ tūc ꝑ naturalia bona alios excellebāt. ipi etiā post mūera grē eisdē p̄cellent. Qui em̄ natura magis subtiles. ꝗ sapia ampli⁹ ꝑspicaces creati sunt. hi etiam maiorib⁹ grē munerib⁹ prediti sunt. ꝗ dignitate excellētiores alijs ꝯstituti. Qui xō natura minus subtiles. ꝗ sapia min⁹ ꝑspicaces ꝯditi sunt. minora gratie dona habuerūt. inferioresq̄ꝫ cōstituti sunt. sapia dei eā moderamine cuncta ordinātis.

c In ipsa facultate arbitrij differētia animaduertēda est fm differētem nature ꝗtutē ꝗ differētem cognitiōis ꝗ intelligentie vim. Et sic differens vigor ꝗ subtilitas nature infirmitatē non adducit. minorq̄ꝫ cognitio sapie ignorantiā nō ingerit. sic libertas inferior nullā arbitrio necessitatē volūtatē iponit.

Ostēdit quō in aliq̄b⁹ alijs eq̄litatē hebuerūt. c

Et sic in p̄dictis angeli differebāt. ita ꝗ q̄dā cōia ꝗ eq̄lia habebāt. ꝙ spūs erāt. ꝙ indissolubiles ꝗ imortales cōe oīb⁹ ꝗ eq̄le erat. In subtilitate xō essentie ꝗ intelligētia sapie. ꝗ libertate volūtatis differētes erāt. Has distinctiōes itelligibiles intuisibiliū naturaꝝ ille sol⁹ cōprehēdere potuit ꝗ pōderare. q̄ tunc cūcta fecit in pondere. numero ꝗ mensura.

magister. ꝙ est gradus i simplicitate essentie. Ex obijcit̄ ꝙ substantia non recipit magis ꝗ minus. Ꝗ̄ndēri pōt ꝙ p̄ iter emplōꝝ. ꝙ est vna creatura verior ꝙ ꝯ eētia. ꝙ alia. Ergo dicit̄ subam nō recipe magis ꝗ minus. h̄ itelligendū est logice. Uldōm ꝙ aliud ē dicere eētiā. aliud simplicitatē eēn. ꝗ simplicitas eēntie. Ex obijcit̄ ꝙ dicit̄ ꝑuatōꝫ. dōꝫ ꝙ ꝗ si dicat̄ ꝑuationē. ñ m̄ pure ꝑuatoꝝ. ꝙ aliq̄d ponit. ꝗ iō p̄t recipe mag' ꝗ min⁹. Ex obijcit̄ tertio. dōm ꝙ illo ñ hz vtrūq̄ꝫ veritatē. s̄ꝫ i his opposit' ꝙ vtrūq̄ꝫ talis nata ē. ut iō xō ē maior accessum ad suū summū. vñ maior simplicitas ē

d Secūdum est ꝙ ē ꝯsideranda differentia arbitrij. ꝙ nec minor terminus sūmitate nec minor cognitio sapiētie ignorātiā nec inferior libertas necessitatē inducit.

Sap. xi.

in anglo ñ ꝑpt paucitatē cōpositiōis. s̄ꝫ ꝑpt accessū maiorē ad sūme simplex. h̄ aūt ē ꝑpt maiorē nobilitatē forme. sic ignis p̄t dicit̄ corpalib⁹ simplicior aere.

e In ipsa facultate arbitrij dīa animaduertēda est. Cōtra. liberū arbitriū est liberū a boni coactiōe. nec p̄t aliq̄ mō cogi. ꝗ in libertate arbitrij nō p̄t esse grad⁹. Rⁿ. dōꝫ ꝙ libertas arbitrij dupl'r pōt ꝯsiderari. aut inq̄tū dic facultatē ad exeūdū in op⁹. ꝗ sic dic positionē. ꝗ ꝯseq̄t̄ rationē ꝗ volūtatē. ꝗ iste potētie ꝯsequūt̄ subam. et fm ꝙ suba simplicior sic etiā potētie excellētiores ꝗ facultas maior. ꝗ sic ē ibi grad⁹. ꝗ h̄ mō loq̄t̄ mgr̄. Alio modo accipit̄ ꝑuatiue. vt dicat̄ libertas ꝑuationē coactionis. ꝗ h̄ mō est eq̄litas. q̄ est ꝑuatio in termino. et sic oppo't

d Ꝙ spūs erāt. ꝙ idissolubiles ꝗc. Cōtra. nō sūt spūs imortales. q̄ sūt simplices. s̄ꝫ ñ sūt eq̄lit̄ simplices. ꝗ ꝗc. Rⁿ. dōm ꝙ fm ꝙ spūs ꝑuat corpulentiā. ꝗ immortalitas ꝑuat corruptionē. quia vtrobiq̄ꝫ ꝗ respectu omniū angeloꝝ est dīsio hoꝝ vniuersalis. iō dicit ista equalia. nihilominus tamē si attendat̄ ad id quod positiōis est ibi. sic potest esse gradus sicut oppositum. Magister accipit fm sensum verborum mag' cōsuetum. ꝗ fm ꝙ hm̄oi nomina consueuerūt intelligi a nobis.

Uel aliter ꝗ magis fm ꝯsonantiā ad ea q̄ dicunt̄ in littera. Quia in angelo est cōsiderare subam formā. ꝗ potentiā. Substātia aūt cōsiderari pōt dupliciter sicut dictū est. ꝗ sic cōpetit ei simplicitas ꝗ ꝑsonalitas. forme attribuit̄ imago siue pulcritudo siue venustas. potētie attribuit̄ libertas. ꝗ sic patet quō quattuor reducunt̄ ad tria. Patet ꝙ tertiū attributū in tria diuidit̄. in quibus ꝯsistit imago. Patet etiā q̄ modo tertiū attributū differt a quinto. Patet etiam sufficiētia ꝗ rñsio ad obiecta. q̄ hic enumerant̄ attributa principalia. b Differētē essentie tenui. ꝗc. Cōtra. simplicitas respicit essentiā siue substantiā. sicut dicit̄ in lr̄a. s̄ꝫ suba nō respicit magis ꝗ minus ꝗ ꝗc. Itē simplex dicit ꝑuationē cōpositiōis. sed ꝑuationes nō recipiūt magis ꝗ min⁹. ꝗ ꝗc. Itē mag' et min⁹ si alicui imporit̄. h̄ ē ꝑ ꝯmixtionē cū suo opposito. s̄ꝫ simplex spūs nō est ꝯmixt⁹ alicui cōpositiōi q̄ sit opposita simplicitati angelice ꝗ omnes hñt easdē cōpositiōes. ꝗ omnes sunt eq̄liter simplices. Rⁿ. ad h̄ dicendū ꝙ in angelis est grad⁹ simplicitatis ꝗ hoc manifestat grad⁹ virtutis. Quia vnus angel⁹ est potentior altero. ꝗ quanto in spiritualibus aliquid est simplicius. tanto virtuosius. Potētiā ma

Ad intelligentiam huius partis duo queruntur secundum duo attributa, que de aliis habebitur. Primo queritur de simplicitate essentie. Secundo vero de discretione personali.

Circa primum queruntur tria. Primo utrum angelus sit simplex, aut compositus ex materia et forma. Secundo dato quod sic queritur utrum eadem sit materia in spiritualibus et corporalibus per essentiam. Tertio queritur utrum sit una numero, aut secundum identitatem essentiam.

Questio I a

Utrum angelus sit compositus ex diversis naturis. scilicet ex materia et forma. Et quod sic ostenditur per rationem mutationis. Nullum mutabile simplex. sed angelus de sua natura est mutabilis et mutatur. ergo habet compositionem. Sed ulterius quod ex materia. cuicunque inest mutatio. inest principium mutabilitatis. sed principium mutabilitatis est materia. ergo etc. Prima manifesta est. secunda patet per Aug. xii. confes. Omne mutabile insinuat quandam informitatem. qua forma capitur. vel mutatur. vel vertitur. Et Boe. in. li. de tri. Nihil quod est mere forma accidentis potest subiici. et videtur expresse dicere quod forma non suscipit accidentia. quia hoc non suscipit nisi materia subiecta. Si tu dicas mihi quod mutabilitas venit rebus quia sunt ex nihilo. sic in pluribus locis dicit Aug. Sed constat quod mutabilitas non est prima privatio. immo dicit aliquam positionem. ergo non habet causam ipsam puram privationem. necesse est quod habeat causam ipsam dicentem positionem. sed non positionem omnimodam. tum etiam dicat privationem. ergo aliquid quod non est omnino aliquid. nec omnino nihil. sed medium inter aliquid et nihil. hoc autem dicit Aug. materiam. ergo etc. Item hoc ipsum ostenditur per rationem actionis et passionis. quia nihil idem et secundum idem agit et patitur. sed angelus idem agit et patitur. ergo habet aliud et aliud principium secundum quod agit et patitur. Principium secundum quod agit est forma. principium vero secundum quod patitur non potest esse nisi materia. ergo etc. Maior per se manifesta est. et minor similiter patet. nam angeli est recipere illuminationes et dare. ergo etc. Si forte des instantiam quod medium per eandem materiam recipit lumen et dat. ut patet in aere. nulla est instantia. quia medium non habet rationem activi nec cooperativi. Et rursus hec instantia non potest fieri in una actione et passione. angelus enim agit et patitur. dum enim agit quod non debet. patitur quod debet. dum agit culpam patitur penam. ut nullo modo sit dedecus peccati sine decore iustitie. et hec est passio proprie. Item hoc videtur per rationem individuationis. in angelis enim est distinctio hypostasum. non per originem. Fiat ergo talis ratio. Omnis distinctio secundum numerum venit a principio intrinseco et substantiali. quia omnibus accidentibus circumscriptis. differentia numero sunt diversa. sed non venit a forma. ergo venit a principio materiali. ergo etc. Maior per se manifesta est. et minor patet per philosophum qui dicit de celo et mundo. Cum dico celum. dico formam. cum dico hoc celum. dico materiam. et idem in pluribus locis dicit quod omnino materia numerabilis se habet. Si dicas quod materia vocatur ipsa hypostasis. sive ipsum quod est. tunc quero a te quod hypostasis aut addit aliquid super essentiam et formam. aut nihil. Si nihil addit. ergo non determinatur. ergo sicut ipsum universale est natum super esse et ubique. sic ipsa hypostasis. sic patet in divinis. quia persona non addit super essentiam est ubique et immensa sic essentia. ergo cum hypostasis angeli sit finita et artata et limitata. et hic et nunc. necessario oportet quod ultra formam addat aliquid artans substantiale sibi. hoc autem non potest esse nisi materia. Item hoc ipsum ostenditur per naturam essentialis compositionis. Angelus enim diffinitur. et ita participat naturam generis et differentie. naturam in qua convenit cum aliis. et naturam in qua differt. ergo cum necesse sit totam veritatem distinctionis realiter inveniri in quolibet angelo. necesse est in eo ponere naturarum diversitatem. sed impossibile est plures naturas concurrere ad constitutionem tertii. quin altera habeat rationem possibilis. altera rationem actualis. quia ex duobus entibus in potentia nihil fit. similiter nec ex duobus entibus in actu. ergo necesse est etc. Si tu feras mihi instantiam in albedine et in aliis formis que habent diffiniri et habent genera et differentias. nec tamen habent materiam preter sui. instantia omnino nulla est. quia secus est de naturis accidentium que habent ortum a substantia et eius principiis. et de naturis sive differentiis substantie que non habent ortum ex alio genere. unde necessario sequitur vel quod albedo habeat diversas naturas in se. vel quod natura speciei et generis sunt et subalterni causantur a diversis naturis reperiri in subiecto. quod si ita non potest poni in angelo. primum ponendum est. Sed contra. Boetius in fine li. de duabus naturis et una persona Christi. Omnis natura incorporee substantie nullo materie fundamento innititur. nullum vero corpus est cuius materia non sit subiecta. Et iterum. Cum alia res fundamento materie innititur. ut corpus. alia vero subiecto materie non egeat ut incorporeum. nullo modo fieri potest ut in corporalem speciem mutetur. Ex hac auctoritate expresse habetur quod angelus non habet materiam. Item philosophus de anima dicit quod neque corpus est. neque forma in corpore. neque mixtum cum materia omnino. et hoc dicit esse verum de intellectu. sed angelus est huiusmodi. ergo non habet materiam. Item ostenditur ratione. Universum est perfectissimum secundum ordinem naturarum. ita quod perfectius non potest cogitari. sed potest cogitari aliqua substantia spiritualis et immaterialis. ergo illa est in universo. ergo etc. Maior patet per hoc quod deus fecit omnia valde bona. patet etiam per Damascenum c. xii. omnia que per dei providentiam fiunt. reductionem convenientem suscipiunt. et ut non est melius facta sunt. Aug. de li. ar. Potest esse aliquid in rerum natura quod tua ratione non cogitas. non esse autem quod vera ratione cogitas non potest. Minor patet. quia rationabiliter cogitatur substantia deo similis per spiritualitatem et immaterialitatem. et hoc videtur cum enim sit aliqua natura que secundum substantiam et esse est actus materie. ut forme materiales et corporales. alia que secundum actum essendi. non secundum essentiam. ut anima rationalis. erit igitur tertia que secundum actum et essentiam erit separata. Item videtur per deductionem ad inconveniens. Inconveniens enim est quod aliqua natura creata sit nobilior angelo. sed omnis causa nobilior est suo effectu. et angelus non habet aliam causam quam increatam. sed illa non potest esse causa materialis nec formalis. ergo angelus non habet materiam nec formam aliam. sed essentialiter est forma. Respondeo. dicendum quod certum est angelum non habere essentiam simplicem per privationem omnis compositionis. certum enim est quod angelus compositus est compositione multiplici. Potest enim considerari in comparatione ad suum principium. et sic inquantum est compositus inquantum habet ad ipsum dependentiam. simplicissimum enim absolutum est. et omne dependens ab ipso cadit in aliquam compositionem qua differt. quod est. et quo est. Potest secundo considerari in comparatione ad suum effectum. et sic habet componi ex substantia et potentia. Potest nihilominus considerari ut ens in genere. et sic secundum metaphysicam componitur ex actu et potentia. secundum logicum vero ex genere et differentia. Item habet considerari ut ens in se. et sic quantum ad esse actuale est in ipso compositio entis et esse. quantum ad esse essentiale. ex quo est et quod est. quantum ad esse individuale sive personale. sicut quis est et quo est. Cum ergo angelica essentia dicitur simplex. hoc non est per privationem harum compositionum. sed hoc certum est alias compositiones removeri a subiecto. utpote compositionem ex partibus quantitativis. et compositionem ex partibus heterogeneis. et compositionem ex natura corporali et spirituali qualis est in homine. Sed de compositione materie et forme sive materialis et formalis de hac dubium est. Et voluerunt aliqui dicere quod talis removetur ab angelo. et sunt in eo compositiones prius dicte. Sed sicut ostensum est supra. cum in angelo sit ratio mutabilitatis non tantum ad non esse. sed secundum diversas proprietates. et iterum ratio possibilitatis. et iterum ratio individualitatis et limitationis. postremo ratio essentialis compositionis secundum propriam naturam. non video causam nec rationem quomodo defendi potest quin substantia angeli sit composita ex diversis naturis. et essentia omnis creature per se entis. et si composita est ex diversis naturis. ille due nature se habent per modum actualis et possibilis. et ita materie et forme. Et

ideo illa positio videtur verior esse. s. quod in angelo sit compositio ex materia et forma. Ad 7 quod obiicit in contrarium de auctoritatibus Boe. et Aug. dicendum quod loquitur de materia appropriata. s. ratione potentie passiue que est principium patiendi et transmutandi ab alio. et hoc patet. quia ipsi voluit probare quod corporalia non conuertuntur in spiritualia. nec econuerso. Et ista phs vult dicere quod aia denudata sit a ratione materie. secundum quod est causa generationis et corruptionis. et ideo non loquuntur generaliter de materia sed appropriate. Aliodum ipse Boetius contradiceret sibi in. j. de tri. vbi dicit quod nihil subiicitur accidentibus nisi per materiam. et ibi 8 dicit quod solus deus est immaterialis. Ad obiicit quod creata simplex rationabiliter potest considerari et c. dicendum quod consideratis proprietatibus creature. constat quod creatura non est actus purus oportet quod habeat possibilitatem. Item mutabilis est. Oportet quod habeat ~~firmamentum~~. Item limitata et in genere. Oportet quod compositionem habeat. vnde non potest rationabiliter cogitari. quod non potest 9 esse fieri. Et si obiicias mihi. quod deus potest facere quod forma accidentalis sit sine materia. vt in sacro altari. dicendum quod nunquam fecit quin ipsa sit nata esse in materia. et ad illam quantum est de sui natura habeat inclinationem. Sed quod deus res condidit secundum quod competit naturis ipsarum. patet quod nunquam tribuit facere formam stare sine materia in conditione rerum. quamuis in miraculis faciat contra naturam et supra naturam. In conditione enim rerum non querimus quid deus possit. sed quid congruat nature ipsius creature. sicut 10 dicit Aug. Ad obiicit quod causa nobiliores effectu. verum est de efficiente et finali que pertinent rationem cause. sed de materiali et formali que sunt principia ordinata ad compositionem non habent veritatem simpliciter sed solum secundum quid.

Questio II b

Dato quod angelus habeat compositionem ex materia et forma. largo sumpto nomine materie quod esse possibile. quod tamen alio venit ad constitutionem tanquam fundamentum rei. Queritur de illa materia vtrum sit eadem cum materia corporalium. non loquor de identitate secundum essentiam numeralem. sic sortes senex est idem sibi puero secundum substantiam. sed loquor secundum identitatem nature communis. vt sic omnes anuli de auro dicuntur habere eandem materiam siue essentiam. cum tamen naturaliter varietur. et alia pars secundum substantiam sit in vno. alia in alio. Et quod sit idem per essentiam videtur auctoritate Aug. de mirabilibus sacre scripture. j. c. omnipotens deus ex informi materia quam ipse prius de nihilo condidit. cunctarum rerum hec est sensibilium et insensibilium. intellectualium et intellectu carentium. species multiformes diuisit. quod hic exponitur. Item ratione videtur. In quolibet genere est reperire vnum primum quod mensurantur omnia que sunt in illo genere. vt vult phs in. x. prime philo. sed substantia est vnum genus non tantum secundum logicam que considerat rerum intentiones. sed secundum metha. que considerat essentias rerum. ergo in genere substantie est vnum aliquod quod mensurantur omnia in illo genere. sed illud non potest esse principium extrinsecum. cum secundum huius maiorem et minorem participationem intrinsecam res illius generis magis et minus sunt. ergo cum principium intrinsecum non sit nisi forma vel materia. erit vel materia vel forma. si materia habeo propositum. si forma. sed vnitas forme necessario presupponit vnitatem materie. ergo et c. Item quecunque aliqua communis passio inest aliquibus subiectis. necesse est quod insit eis secundum aliquod commune. sed numerus est in spiritualibus et corporalibus vniformiter. quia eodem modo numeras. x. homines et. x. angelos. numerus enim angelorum supplebitur ex hominibus. ergo necesse est aliquam naturam communem in eis esse. secundum quam hec passio insit. sed hec non potest esse forma. restat ergo quod materia. Item abstrahatur materia corporalium ab omni forma et materia spiritualium. aut distinguitur aut non? Si non. ergo sunt idem per essentiam. Si sic. cum omnis distinctio sit a forma. ergo habent formam. Si tu dicas quod distinctio perfecta sit a forma. sed sic materia habet esse incompletum ita et distinctionem incompletam. Contra. illud in quo materie differunt spiritualia et corporalia est simplicitas et compositio. sed materia abstracta ab omni forma. et ita simplex vt punctus. ergo nullam possibilitatem habet. ergo si in hoc non differunt. non videtur quod in alio. Si dicas quod per capacitatem. Contra. materia non est sua capacitas per essentiam. ergo contingit eam abstrahi a capacitate. abstrahatur ergo materia spiritualium et corporalium a capacitate. ergo per quid differant. nullam omnino est dare. nullam assignare differentiam. ergo essentia est eadem per naturam. Item forma generis est abstrahibilis a forma speciei siue a differentiis. sed ~~vna~~ dicimus formam generis. corporeum et incorporeum sunt differentie. ergo ab his potest abstrahi. sed forma generis naturaliter est prior quam forma differentie. sic dicit phs quod prius est animal quam homo. considerata igitur materia spiritualium et corporalium sub forma generis. non differunt quantum ad formam que consequitur ipsam essentiam materie. ergo multo fortius non differunt quantum ad ipsam materiam vt videtur. Item cum dicimus materia rerum corporalium est materia spiritualium. materia et materia. aut est conuenientia in solo nomine. aut in habitudine. aut in essentia. Si in solo nomine. ergo tamen sit equiuocatio in primo principio. ergo nulla est vniuocatio. Si in comparatione abstrahatur ab illa comparatione. tunc aut erit dictum per conuenientiam in essentia. aut equiuocatio pura. Contra. Aug. xij. confes. duo fecisti domine. vnum prope te. aliud prope nihil. Et iterum in. xij. duo sunt carentia temporibus. vnum quod sine vllo defectu contemplationis. et sine vllo interuallo mutationis tua eternitate perfruatur. alterum quod ita vniforme erat vt ex alia forma in quam formam mutaretur non haberet. si ergo que recte diuiduntur vnum non intrat in constitutionem alterius. franciscana natura diuiditur contra corporalem naturam siue corporalium. ergo et c. Si tu dicas quod loquitur de ea secundum esse hoc nihil est. quia loquitur de ea sic patet in antecedentibus et consequentibus secundum quod omni forma erat priuata. siue vt intelligitur sub omnimoda informitate. et sic consideratur vt mutabilis. ergo et c. Beda etiam et alii sancti sic diuidunt. Item quecunque communicant in materia sunt ad inuicem transmutabilia. sic dicit Boe. de duabus naturis et vna persona christi. sed spiritualia et corporalia non sunt huiusmodi. ergo et c. Item ratione vt. sic agendi potentia essentialiter consequitur formam. ita potentia suscipiendi essentialiter consequitur materiam. sed necessario sequitur quod si sunt diuerse potentie essentiales aliquarum formarum. ita quod ad aliquem effectum vel actum ordinatur vna ad quem non alia quod differunt per essentiam. Cum ergo materia subiecta corporalibus formis nullo modo possit capere formas spirituales per indiuiduam perfectionem nec econuerso. quia nunquam de angelo potest fieri corpus. nec econuerso. ergo differunt per essentiam. Item possibilitas inest rebus corporalibus. aut ergo a parte forme. aut a parte materie radicaliter. Non a parte forme. quia omnis forma est in simplici essentia consistens. ergo principaliter a parte materie et originaliter. Aut igitur consequitur materiam secundum se. aut non. Si non. vt si materia sit simplex quantum est de se. vt punctus. ergo sicut punctus non potest esse materia vllius superficiei. ita nec materia per se corporis. quod sit hoc absurdum est. quod dimensiones secundum rationem infinitam consequuntur materiam secundum se. cum ergo sit in corporalibus et spiritualibus. patet et c. Item obiicitur quod a principio quod angeli facti sunt ad videndam claritatem summe lucis. sed materia corporalium de se tenebrosa est. et quod magis perficitur et magis vnitur ei. tanto minus cognoscit. et magis est tenebrosum. Sed ergo forma angeli vnitur sue materie maxime in diuisione sua et esset ineptissima ad contemplandam lucem. sic quod propter hoc solum factus est. nunquam haberet materiam conformem per vnitatem nature materie corporali. Item videtur quod non sit ponere materiam tanquam mensuram generis substantie. quia quanto magis participant de ratione materie minus sunt entia. et ipsa est quod ignobilissimum in genere entium. quia prope nihil. Sed igitur illud vnum quod est mensura generis debet esse perfectissimum in genere illo. vt albedo in genere coloris. patet et c. R. dicendum quod circa hanc questionem sapientes videntur contrariari sapientibus. Nam magni et profundi clerici. et in theologia et in philosophia qui magis fuerunt veritatis inquisitores. diuersificati sunt.

Quidā enī posuerūt q materia in spūalibus et corporali bus differt. nec habet vnitatē nisi analogie. Alij posuerunt q est vna p essentiā. Si quis aūt diligenter velit cōsiderare que istarū positionū sit probabilior et verior. et attēdere ad rationes eos mouētes. videbit q vtraqz opinio fm diuersas vias verū dicat. ita q neutri sunt decepti. Ratio aūt huius diuerse positiōis fuit diuersus modus cognoscēdi materiā. Materia enī dupliciter est scibilis. s. p priuationē. et p analogiā. Cognitio p priuationē est plus remouēdo formā. deinde dispositiones ad formam. et cōsiderare ipsam essentiā nudam in se quasi tenebram intelligibilē. Cognitio aūt p analogiā est p cōsimilē habitudinē. habitudo aūt materie est p potentiā. et ita hec cognitio est p cōparationē materie ad formā mediāte potētia. Potētia autē materie dupliciter pōt cōparari ad formā. Aut in q̄tū pbet ei fulcimentū in ratione entis. et sic cōsiderat me haphisic⁹. Aut sub rōne mobilis. et sic cōsiderat naturalis phus. Cōsiderātes igitur materiā fm priuationē oīs forme. tā substantialis q̄ accidētalis. dixerūt q eadem est in spūalibus et corporalibus p essentiā. si enī ab omnibus formis et ab oībus accidētibus separet vtraqz materia. nulla oīno diuersitas apparebit. Cōsiderantes aūt materiā fm analogiā. s. sub ratione potētie in q̄tū pbet fulcimentū forme in ratiōe entis. dixerūt esse eandē fm analogiā. q2 est ibi cōsimilis habitudo. Sicut enī materia corpaliū sustinet et dat suis formis existere et subsistere. ita etiā materia spūaliū. Est etiā ibi rō pticipatiōis fm plus et min⁹. Nā in spiritualibus substat forme spūali tm̄. in corporibus supioribus forme substātiali et quātitati. et in inferioribus forme substātiali et quātitati et cōtrarietati. Et q̄m quidē qd purē est in genere substātie pl⁹ pticipat de rōne p se stātis et independentis. qd aūt pl⁹ accedit ad naturā accidētiū magis elongat. hinc est q substātie spūales prius et verius sunt substātie. deinde corpa supiora. postremo corpora inferiora. et hi nō dixerūt q esset eadē proprie. quia nec materia corpaliū est nata sustinere formas spirituales nec ecōuerso. Cōsiderantes aūt fm analogiā sub rōne potētie in q̄tum pbet fulcimentū forme in ratiōe mobilis. dixerūt esse eandē p analogiā. Quoniā sicut in corporibus est aliqd qd sustinet variatiōes quo ad pprietates corpales. ita in spūalibus quo ad spūales. et est ibi rō prioris et posterioris in pticipādo. Nā materia pt esse fulcimentū variatiōis fm situ et formā. vt in corporibus corruptibilibus. aut ad situ tm̄ vt in supioribus. aut ad receptionē influētie et habituū et cōditionē. vt in substantijs spūalibus. et fm hāc cōsiderationē ppriae est materia in corpalibus et corruptibilibus. min⁹ pprie in corporibus incorruptibilibus. minime in spiritibus. Et inde etiā est q dicunt aliqñ immateriales. q2 minimū habēt de hac possibilitate. et fm h materia est infimū. Et hi nō posuerūt materiā vnā. q2 materia in angelis nō habet potestatem ad trāsmutationē formaz substātialiū. nec est possibilis ad recipiendū formas corpales. et inde est qd dicit phs. q spūaliū et corpaliū nō est materia vna. cōsiderās potētiā materie in relatiōe ad formā vt mobilem. Ex his patet ratio diuersitatis et via harū positionū. et q verū dicūt fm diuersas vias et fm diuersos modos intelligēdi. et sic currūt diuerse ratiōes. et autoritates inueniunt ad ptes oppositas. Et patet R^o obiectorū. nec est ɔtradictio si q̄s recte intelligat vtraqz. Vel aliter potest dici q cū loq̄mur de vnitate materie. loq̄mur d ipa put ad eā stat resolutio principiorū. ideo tripliciter possumus loq̄ fm q tres sunt q̄ docent resolutionē facere ad principiū materiale. Nā ad materiā resoluit naturalis. q̄ cōsiderat generationē et corruptionē. Ad eā resoluit phs vniuersalis. q̄ cōsiderat oē corpus mobile. siue ad situ. siue ad formaz. Et ad eā resoluit methaphisic⁹. q̄ cōsiderat oē ens. et vnusq̄sqz resoluit fm amplitudinē sue cōsideratiōis. Nā phs inferiorū q̄ negociat circa generationē et corruptionē. cōsiderat materiā vt est principiū generatiōis et corruptiōis. et sic est solū in his inferioribus. et q̄m oīa talia sunt ad inuicē trāsmutabilia ideo solū dicit eandē materiā corpaliū et corruptibiliū. Phs supior cōsiderat ipam naturā mutabilē siue ad situm siue ad formā. et videt eandē passionē in inferioribus et supioribus. p quā mutabilia sunt ad situ. vt participatē mobilis. cui⁹ principiū est materia. et iō resoluit ad materiā oīs rei corpalis. et fm hunc phm est eadē materia in oībus corpalibus. Metha. cōsiderat naturā oīs creature. et maxime sub e p se entis. in qua est cōsiderare et actū essendi. et huc dat forma. et stabilitatē p se existēdi. et hāc dat et pstat illud cui inniti forma. hec est materia. et q̄m p se esse in spūalibus et corpalibus dicit communitatē nō equocā. et cōitatē generis et rei. nō analogie solū. ideo debet recurrere ad principiū vnitatē. iō fm metha. in oībus p se entibus est ponere vnitatē materie. Omniū istorū phorū cōsideratio vera est. sed differēter iudicāt. Phs enī nō dicit eandem materiā nisi in corporalibus. q2 nunq̄ venit ad cōsiderandū materiā fm essentiā. s3 solū fm esse. et absq̄ dubio aliqd habet esse in corpalibus qd nō in spūalibus. et aliqd in corruptibilibus qd nō in incorruptibilibus. Metha. vero nō tm̄ fm esse. sed fm essentiā cōsiderat. et q2 abstracto oī esse non est repiri nec etiā fingere diuersitatē in materia. ideo dic esse materiā vnā p essentiā. et iō cū hanc questionē tractat theolog⁹. aut ptractat eā sicut naturalis aut sicut metaphisic⁹. q2 ipe potest accipe modos oīm sciētiarum cū ei famulent. Si vt naturalis. sic dicet nō esse eandē. Si vt metha. dicet eandē esse p essentiaz. differentem fm esse. Et q̄m nobiliori modo iudicat metha. q̄3 sciētie inferiores. iō hi q̄ posuerūt materiā in spūalibus et corporalibus. alti⁹ eleuati meli⁹ iudicauerunt. q̄uis fm diuersas cōsideratiōes vtriqz posuerūt dicere verū. vt plus est ostensum. Cōcedende g sunt rōnes pbātes eē materiā p essentiā in spūalibus et corpalibus. sicut manifeste innuit Aug⁹. in li. de mirabilibus sacre scripture. q̄ fuit altissim⁹ metha.

Ex obijcit g. q distinguit materia 15 ɔtra angelicā naturā. dōm q loquit de materia fm eē. nō fm essentiā. Vel aliter distinguit ratiōe actualitatis que est in angelo. rōne cui⁹ summe int creaturas appropinquat deo. et rōne passibilitatis que est in materia de se. rōne cui⁹ est ppe nihil.

Ex obijcit quorū materia ē 16 vna ⁊c. dicendū q loquit de materia fm esse. hoc est de materia trāsmutabili rōne cui⁹ dicunt res ad inuicem trāsmutabiles. et iō sermo ille fm phicū et i genere phicū est intelligēdus. et alij sermones cōsimiles q̄ dicūt materiam esse diuersam. oēs enī loquunt de materia fm esse.

Ex obijcit de potētia suscipiēdi. dōm q potētia ma 17 terie fm se cōsiderata. nō est magis ad hāc formaz q̄3 ad aliā. imo indifferēter se habet ad omnē. Nā materia in se cōsiderata nec est spūalis nec corpalis. et ideo capacitas ɔsequēs essentiā materie. indifferenter se h3 ad formam. siue spūalem siue corpalē. s3 q2 materia nunq̄ expoliat ab oī esse. et qd solū est sub esse corpali nunq̄ exuitur. et similit qd sub esse spūali. hinc est q materia cōsequēs esse in spūalibus et corpalibus est alia et alia.

Ex 18 obiectū de simplicitate. dōm q hoc nō est rōne ipsi⁹ materie. q2 materia abstracta oī forma simplex est. non tā habet actualē simplicitatē. vt pūct⁹. s3 simplex q2 caret

actuali extensione. habet tamen possibilitatē ad illam. ⁊ cū natura forme corporalis illi materie dat. tūc reducitur ad actum. Unde cū dicit̄ q extensio est a materia non est intelligendū q a materia fm essentiā suā. sʒ fm esse prout suscipit formā corporalem que nō est nata esse in materia nisi cū extensione. cuius ipsa in se sit simplici essentia consistēs. ❡ Ad obijcitur q materia est tenebra. dōm q tenebra dicit̄ ratione priuationis forme. q̄a forma lumen est. ⁊ ideo materia cum priuatione repugnaret contemplationi. Et quia in angelis facta est sub actu pfecto sublata priuatione. hinc est q remota ē ab ea ratio tenebrositatis. ⁊ sic patet illud. Nō em̄ est tenebra p essentiā. nisi quis forte dicat tenebrā comparatiue. sicut creatura oīus tenebra est respectu summe lucis. sic ⁊ materia tenebra potest dici respectu dei ⁊ respectu forme qua pficit̄. ❡ Ad obijcit̄ q materia nō est illud q̄ omnia numerant̄. dōm q licet aliqui voluerūt dicere q materia ratione qua est fundamentū dat esse fixum. ⁊ in ea ratiōe est ratio mensurādi. quia plus sapit ⁊ participat de natura generis substātie qd̄ magis in seipso fulcitū est. tamē illud nō est conueniens dicere q ipsa materia sit illud vnū. cū hoc debeat esse completissimū. sicut dicit̄ in .x. pme phie q albedo est mensura omniū colorum. ⁊ ideo dicendū q nō ponim̄ materiā vnaʒ. quia ipsa sit mensura. sʒ quia si nō est materia vna. impossibile est ponere ad vnū mensurās. cū illud psupponat illam. qd̄ aūt sit illud vnū qd̄ est mensura oīm que sunt ī genere sube hoc est alterius inquisitionis.

Questio III c

Utrū materia spūaliū ⁊ corpaliū sit vna fm numerum aut fm vnitatē aliā. Et q sit vna numero videtur sic. ❡ Omne illud qd̄ ita est vnū q non recipit distinctionem est vnū numero. materia p essentiā suā ita est vnum q omnino nullā habet distinctionē fm suā essentiā. quia oīs distinctio est a forma. ergo necesse est materiā in omnib̄ esse vnā numero. ❡ Itē oīe qd̄ est vnū. ē vnū vel genere vel specie vel numero. sʒ materia nō est eadem in spūalib̄ ⁊ corpalib̄ vnitate generis vel speciei cū illa sit solū a forma. g̃ a diuisiōe materia est vna numero. ❡ Itē status pfectus nō potest esse nisi in vno. ergo sicut est stat̄ in genere efficiētis ⁊ finis vltimi. sic est status q vnū solū est primū efficiens p essentiaʒ ad qd̄ oīa reducunt̄. ergo videt̄ similiter cū ex pte resolutionis sit status in essentia materie. q illa sit vna numero. ❡ Itē cū dicit̄ materia lapidis est materia. ⁊ materia angeli est materia aut dicit̄ vniuoce. aut equiuoce. aut idem pdicat̄ de se. Sed nō equiuoce. quia tūc angelus et lapis equiuoce dicerent̄ substātie. Non vniuoce. quia vniuocatio est solū in formis. ⁊ in his que dicūt formā. ergo oportet q idē pdicetur d̄ se. ergo si materia lapidis ⁊ materia angeli nō sunt plures materie sʒ vnica. restat q materia est in spūalib̄ ⁊ corporalib̄ numero vna. ❡ Itē intelligam̄ materiā siue spiritualiū siue corporaliū p abstractionē ab omnib̄ formis. intelligit̄ materia vt simplex. intelligit̄ materia vt vnica. nullo modo multiplicata nec distincta. sed forme superuenientes nō mutant essentiā materie sed solū esse. ergo si prius erat materia q̄ntum ad essentiā vnica numero. ergo ⁊ nūc cū habet formas. ❡ Itē intelligamus p impossibile q deus de vno lapide faceret angelū. tunc mutaret̄ forma ⁊ esse materie. sʒ essentia esset salua. ergo materia cū sit vna p essentiā. etiā in hac transmutatiōe est illius mutatiōis subiectū. sed illa mutatio est vna numero. ergo materia p essentiā manet vna numero. ❡ Arguitur ergo sic. si in illo angelo sic pducto ⁊ lapide persistente est materia vna numero. ⁊ tm̄ distat ille angel̄ a materia corpali q̄ntum alius angel̄. ergo videt̄ q in alijs reb̄ corpalibus sit materia vna numero. ❡ Contra. vnū numero respicit esse indiuiduū siue indiuiduatum. sed materia in corpalib̄ ⁊ spiritualib̄ nō ē vna vnitate indiuiduali. g̃ nō est vna fm numerū. Maior patet. minor pbat̄ p hoc q quecūq̄ sunt eadē numero alicui indiuiduo. inter se sunt vna numero. sed angelus a sua materia nō differt numero. nec lapis. ergo si materia lapidis ⁊ angeli est vna numero. ergo lapis ⁊ angel̄ sunt vnū numero. qd̄ falsum est. ❡ Itē vnū ⁊ multū sunt differētie entis in actu. sed materia est omnino ens in potētia. g̃ si diuidētia non cōueniūt nisi eis quib̄ cōuenit diuisum. ergo nullo modo potest ēe materia p essentiā vna numero. ❡ Itē si de auro vno fiāt diuersa vasa. postq̄ facta sunt. iam illud auruʒ desinit esse vnū ppter distinctionē supinductā. cuʒ ergo de materia fiant creature genere ⁊ specie differētes. videtur igit̄ q materia numeret̄ in in illis. g̃ ⁊c. ❡ Itē opposita nō sunt compossibilia circa idem numero. hoc planū est quia mutuo se expellunt. sed opposite forme sūt circa materiā vt in diuersis. ergo impossibile est materiam esse vnā numero ❡ Itē ipossibile est idē numero eē ens ⁊ nō ens. q int̄ ens ⁊ nō ens summa ē distāna. sʒ āgel̄ fm suā formā ⁊ distantiā est in actu. aīa antichristi nec est fm materiā nec fm formā. imo creāda est fm suū totū. ergo impossibile est q angeli ⁊ aīme sint eadē materia. vel alteri̊ creature diuerse. ❡ Itē creatio non solū terminatur ad esse. sed etiā ad essentiā. g̃ vbi sunt diuerse creationes. oportet diuersos esse terminos p essentiā. sed creatio aīme petri ⁊ anime antichristi est alia ⁊ alia. et vtrobiq̄ pducit̄ essentia materie. ergo necesse est materiam hic ⁊ ibi aliā esse p essentiā. ergo impossibile ē esse numero vnā. ❡ Itē esse simpliciter vnū in pluribus. hoc est proprietas dei. siue esse vnū in omnib̄. ergo nō competit alij. vel si competit alij. minime cōpetit ei qd̄ maxime distat a dō. sʒ materia maxime distat a dō. cū sit ppe nihil. g̃ nllo mō videt̄ ipsi conuenire q ipsa sit vna nūero ī oīb̄ vel etiā in pluribus. ❡ R̄o. dōm q positio pphoꝝ ⁊ phicoꝝ virorum hec fuit ⁊ est. q materia in quibuscūq̄ est p essentiam. est vna. ⁊ vna numero. Et rationē hui̊ assignāt quia materia hoc ipm qd̄ est. omnino est ens in potentia. ⁊ ideo oportet q in quibuscūq̄ est sit p essentiā numero vna. hec aūt ratio bona est. qd̄ melius patet si ptractetur. Quia em̄ materia omnino est ens in potētia. ideo p sui essentiā nullū habet actū. nullā formā. g̃ nullam distinctionē. si nullā distinctionē habet ⁊ non est nihil. oportet g̃ q sit vna sine multitudine. ⁊ ita numero vna. ❡ Simplr̄. Quia ens omnino in potentia. ideo nec genus nec spēs esse potest. Quia dicit aliquo modo actū. ideo nō potest esse cōmunis eis quib̄ est cōis vnitate vniuersalitatis vel vniuocatiōis. g̃ nec genere nec specie est vna. ⁊ tamē nihilominus est vna. et ita est vna numero. ❡ Rursus quia est ens omnino in potentia ideo de se est infinita. ⁊ ad formas infinitas. sʒ deus quia infinit̄ est. vbiq̄ est sua infinitate. que venit ex actualitatis summe pfectiōe. sic ⁊ materia q̄ infinita in omnib̄ materiatis est vna ppter infinitatem eius que venit ex summe potentialitatis impfectione ❡ Postremo. quia materia est ens in potētia. vnitas eius nō potest esse vnitas indiuiduatiōis. siue p conmunitatem sicut mons est vnus. siue p actualē simplicitatem sicut angelus est vnus. sed si habet vnitatē. vnitatem habet omogeneitatis. hec autē vnitas solū manet ī diuersis sicut patet de eodem auro fiūt multa vasa. illa

sunt de eodem auro p omogeneitatē· sed aurū qd̄ est in vno differt ab auro qd̄ est in alio· adeo vt non sit vnū per ꝯtinuitatē· Si igit materia non ē vna actuali simplicitate vt angelus· nec ꝯtinuitate vt mons vel auri frustū· sed solū omogeneitate· ꝛ hec non tollit p aduentum formarū· ita est materia vna sub oībus formis· sicut oībus formis abstractis· sed abstract' oīb' formis nulla est distinctio in materia· imo intelligit' vt simpliciter vna· nunc igit materia est in oībus materiatis numero vna· q̄ est ens oīno in potētia· ꝛ hec ē recta ratio et causa. ¶ Ex his p magna parte patēt obiecta· qm̄ ex p̄dictis colligi potest qualis est illa vnitas, qua materia dicitur vna· Non enī est vnitas actualis cuiusmodi est vnitas cuiusc in foro celibatro· ꝛ huiusmodi est vnitas dei· sed illa vnitas mag' est possibilitas· ꝛ potest dici omogeneitas· que adeo ampla est vt sustineat receptionē maioris multitudis diuersitat' formarū superadiectarū· q̄ꝫ vnitas forme alicui' vlis ꝛ gen ris generalissimi· ꝛ hoc ꝓpter sūmā possibilitatē· vnde dr vna numero, quēadmodū ouis carens signo· respectu oium habentiū signū dicit' esse signata· p hūc modū intelligi

22 potest materia numero vna· ¶ Ad obijcit' q· vnū numero respicit indiuiduū· dd̄ q' verū est, put vnū numero dicit accidēs· vel, put ꝯsequit' esse actuale· non autē est verū, put respicit essentiā· q̄m hoc modo se extendit ad vnitatē maiorib' capacitat' q̄ꝫ sit vnitas indiuidualis et de illa non sequit' q' q̄ sunt eadē vni ꝛc̄· sicut non sequi

23 tur q' homo ꝛ asinus vniunt' in aiali· q̄ sunt vnū int' se.

¶ Ad obijcit' q' vnū numero est differentia entis in actu dd̄ q' verū est de vno qd̄ dicit vnitatē completā· Vnitas enī ꝛ veritas ꝛ bonitas ꝓpie ꝛ complete sūt ī creatura completa· nihilomin' tamen sicut dicit Aug' de vera reli· incomplete repiunt in materia· Sicut enim materia incōpleta est de se· ita vnitatē s3 se habet incōpletā· possibilē tn̄ q̄tū ad esse compleri p formā cuius aduētu ꝯstituit' indiuiduū numero vnū· vnitate actuali ꝛ completa ex cuius etiā aduentu fit distinctio ꝛ sur

24 git in rebus multitudo. ¶ Ad obijcit' de auro non est simile· q2 aurū habet vnitatē ꝯtinuitat' ꝛ indiuidualitatis que opponitur numerationi ꝛ discontinuitati· ꝛ hoc est quia aurū· ꝛ si sit materia cyphi· est ens in actu

25 non sic materia p̄ma respectu materiatoꝝ vt ostensum est p̄us· ¶ Ad obijcit' q' opposita non p̄nt se cōpati circa vnū· ꝛ q' idem non pōt esse sil' ens ꝛ non ens· ꝛ diuersis mutatiōib' introduci in esse· Ad hec tria vnica est rn̄sio· s· q' illud est verū de eo qd̄ est ita vnū q' eius vnitas repugnat multitudini· sicut est vnū indiuiduū· sed de eo qd̄ est ita vnū q' multitudini nō repugnat· imo ꝓpter suā possibilitatē admittit' oēm diuersitatē non habet veritatē· imo simul ꝛ semel hn̄t opposita· simul enim et semel potest esse in re ꝛ potest esse in potētia agentis et diuersis ꝓductiōib' ꝓduci· sicut diuers' formis informari. Et hoc patet· q2 forma hūanitat' est vna vnitate vlitat'· video simplicit' verū est, q' est hō qui generat· ꝛ est homo q̄ generādus est· ꝛ est hō albus ꝛ est homo niger· ī oīb' his est forma vna vlis. ¶ Et si dicas q' nō est simile· q2 hūanitas non est vna numero vt materia· dico q' q̄uis nō sit vna nūero sed spē· eā vnitas materie que est vnitas omogeneitat' maioris amplitudinis est q̄ꝫ hūanitas ipsa· ꝛ maioꝛ ē diuersitatē admittit· ꝛ ideo nulla est oppositō· nulla oīno ꝯtradictio et cōparatione oppositoꝝ ad vnitatē materie p essentiā· s3 solū ex ꝯparatōe oppositoꝝ ad vnitatē ma'ie fm ee. vnde sicut si duo cyphi facti sunt de auro ꝯformi· pōt vnus destrui, altero remanēte·, vel vnus ꝓduci altero ī esse ꝓducto sic intelligendū est in ꝓposito. Si qs enim vult vnitatē materie intelligere· opottet ab vnitate indiuiduali animū abstrahere· ꝛ sup actū imaginatiōis ꝯdescēdere· ꝛ oīno ens in potētia p p̄uatiōne cogitare et sic poterit aliq̄lit' cape· Quādiu enī materia vt moles excogitat'· ad vnitatē essentie nullo modo ꝑtingit'.

26 Ad vltimo obijcit' satis planū est· sicut enī deus est infinit' ꝛ materia infinita· alio tamē modo infinitas, qui potius est p recessum q̄ꝫ p accessum· vnde non competit forme sed materie· sic intelligendū est de illa vnitate· Deus enī est vnus in pluribus· ita q' p̄sentissim' ꝛ oīno actus· ꝛ h̄ est ei' soli'· s3 materia est vna in omnib'· ꝛ hoc q2 p suā essentiā nō potest esse distincta· nō sic est de forma· ꝛ sic patēt oīa.

Consequēter querit' de scđo attributo· sc3 de discretiōe psonali· Circa quā tria q̄runt'· Primo q̄rit' vtꝝ in angelis sit mera discretio psonalis. Scđo vtꝝ hec ꝓprietas sit accidētalis aut substātialis. Tertio ꝯo vtꝝ sit materialis vel formalis.

Questio I

¶ Et in angelis sit mera discretio psonal'· ita q' angeli aliqui differāt solo numero. ¶ Videt' Dan· vij· milia miliū ministrabāt ei· ꝛ ꝯstat q' nō habebāt ministeria differētia specie q̄ de daniele numerat· q̄ nec ministri oēs differebāt specie· q̄ aliqui vel oēs differebāt numero solo. ¶ Et si dicas q' tot ministeria· obijcit' de scđa parte autoritatis· ꝛ decies cētene milia assistebāt· ꝯstat q' tanta diuersitas nō poterat cadere ibi nisi fm numeꝝ· cū haberēt vnum statū sc3 assistere. ¶ Itē gloria est regi habere milites multos vnifo mes· q̄ si gloriosum ē regnū in q̄ cū xp̄o gaudēt oēs sancti· videt' q' multi sint vnifo mes ī illo supno palatio· ꝛ ita solo numero vel psona differentes. ¶ Itē psonalis discretio est ī deo· angelis· ꝛ hoīb' ꝛ cū natura angelica sit diuine ꝓpinquior q̄ꝫ humana· q̄ ꝛ discretio psonalis· s3 in deo sunt plures psone differentes sola psonalitate· similit' in hoīb'· q̄ videt' q' similiter in angelis· q̄ sunt ibi aliqui solo nūero differētes aut oēs. ¶ Itē oē aial p naturā desiderat societatē similis in specie.· Nā oē aial ad sibi simile copulabitur ꝛ volatilia ad sibi similia ꝯuenīūt· q̄ angel' p naturam desiderat societatē silis in specie s3 desideriū ei' non est frustra· maxie in angelo bono· q̄ ꝛc̄. ¶ Si tu dicas q' illud est veꝝ in aialib' nō in substātijs spūalib'· tūc quero· vtꝝ in angelis sit socialis ꝛ amicabilis affect'· ꝯstat q' sic· s3 in quecūq3 ē ponere affectū talē· est amare silem ꝛ appetere hr̄e· q̄ redit idē qd̄ p̄us. Cōtra· diuersitas q̄ est numero solo, causat' a diuersitate materie· inde est q' sol nō multiplicat'· q2 ei' essentia est ex toto sua materia vel q' materia ei' nō est diuisibilis nec multiplicabilis s3 talis nō est in angel'· q̄ ꝛc̄. Itē rō finalis multiplicatiōis fm numeꝝ venit ex pte corruptibilitatis· ideo eēm multiplicat' fm numeꝝ· vt q̄ nō poterat saluari ī vno· ipa spēs saluaret' in pluribus· vn̄ sol ꝛ luna ꝛ ꝑpetua sunt· nō hn̄t nisi vnū solū indiuiduū in eadē specie q̄ ꝛc̄. Itē si repire ꝯtingit extrema· ꝛ mediū· s3 cōtingit repire pluralitatē psonaꝝ ī vna natura ī deo· ꝛ ecōuerso· pluralitatē naturaꝝ in vna psona· vt in hoīe et in xp̄o· q̄ ꝯtingit pluralitatē naturaꝝ repire in pluribus psonis· vt tot sint nature differētes q̄t sunt supposita. ꝛ tot spēs q̄t indiuidua. Itē distinctio psonal' pura ē in deo q̄tū ad originē· ꝛ in hoīe silr q̄ videt' q' origo sit tota ꝑncipalis rō discretiōis psonalis· cū q̄ in angel' nō repiat' origo· nec pura distinctio psonalis ꝯsecrns

¶ Rn̄· Dōm q' hic fuit duplex positio. Quidā enī dixerunt q' in angelis est discretio psonalis s3 nunq̄ pure

immo sunt ibi tot spēs q̄t indiuidua. sicut dicūt in lumi
naribus mundi. sʒ licet hoc aliquā probabilitatē habeat in
corporibus. nō m̄ videt̄ rōnabile in spiritibus vt null⁹ cōmu
nicet cū alio in natura spūali. Sic ē n̄ innotescit p scri
ptura multi angeli ad idē officiū ordinant̄. ⁊ videnť ha
bere opationē eandē nobis aūt nec p scripturā. nec p di
cta sanctoꝝ. nec p officia innotescit tāta diuersitas. ideo n̄
videt̄ nisi psumptio hoc dicere. maxīe cū non appareat in
pmptu aliqua rō cogēs. ¶ Alia ē positio sobria ⁊ catho
lica. q̄ i angelis est ponere distinctionē q̄ītū ad psona
litatē tm̄mō. aut i oībus aut i aliq̄bus. ⁊ acceddēde sunt rati
ones ad hoc inducte. tū ex pte misterij. tū ex pte assimilati
onis ad deū. tū ex pte assimilatiōis multe. ¶ Ad obij
citur q̄ diuersitas fm numez venit ex diuisione mate
rie. dōm q̄ falsum ē. sʒ multitudo p generatiōē venit ex
diuisione materie. q: generās dat generato ptē sue sbe
Diuersitas aūt āgeloꝝ nō ē p multiplicationē vni⁹ ab
altero. sʒ oīm angeloꝝ a deo. ¶ Et p hoc patet sequens ob
iect. ī de fine. q̄ illic nō est finis multiplicatōis. sed mul
tiplicatiōis successiue. sʒ rō potissima multiplicatōis in
hoībus ⁊ i angel' ē diuīe potētie ⁊ sapie. ⁊ bonitat' decla
ratio ⁊ collaudatio. q̄ manifestant in multiplicatiōe ⁊
glorie beatoꝝ amplificatione. q: amor charitatis extul
tat in multiplicatiōe bone societatis. vn̄ credo q̄ extūt
in magno numero ⁊ pfectissimo. fm q̄ decet illā supnā
ciuitatē oīm decore fulgentē. ¶ Ad obiicit de medio di
cendū q̄ angel⁹ nō potest esse mediū. q: sicut in pceden
tibus pbatū est. q̄uis in angelo nō sit tāta natura cū di
uersitas q̄ta in hoīe. nihilomin⁹ aliqua est. ¶ Preterea.
q̄uis nō diuersificet̄ in hoībus pluribus humana natura
tn̄ multiplicat̄ in illis. ⁊ ideo nō est q̄rere aliud medium.
¶ Ad vltimo obiicit̄ de origine q̄ est pncipalis ratio di
scretionis. dōm q̄ q̄uis Rich. dicat q̄ psone in hoībus
distinguunť origine. in hoc nō hñt ratiōē pncipij. nam
pauci hoīes sic distinguunť p illā habitudinē. Ad so
lum enī vnū hoīez habet homo illā habitudinē. ⁊ in ab
oībus differt psonalit̄. sʒ rō distinctiōis psonalis q̄ītū
ad veritatē venit ex pncipijs ↄstituētibus ⁊ pticularib.
q̄ītū ad noticiā venit ex qualitatibus. q̄ʒ vtrūq; est i an
gelis repire fm diuersitatē. diuersa eni hñt principia i
diuiduātia. ⁊ diuersas pprietates innatas. sicut eni ho
mines diuersas hñt facies. sic diuersas hñt mētes ⁊ p
prietates mētales. ita intelligendum est in angelis suo
modo.

Questio II e

Utrū psonalis pprietas sit in angelis accidētalis vel sb
stantialis. Et q̄ accidētalis videt̄ sic. Boeti⁹ dic̄ q̄ om
ne pprium manat de genere accidentiū nō solū pprium in
diuidui. sʒ etiā speciei. sʒ indiuiduū magis approximat
accidētibus q̄ʒ spēs. ḡ multo forti⁹ pprietas indiuidual'
de genere accidentiū est. sʒ discretio psonalis est ppri
tas indiuidualis ḡ ⁊c. ¶ Itē Hugo de sancto victore
q̄ in diuinis est psonalis discretio p originez. in angel'
p qlitatē. in hoībus vtroq; mō. si ḡ tā q̄litas q̄ʒ origo dic̄
pprietatē accidentalē in creaturis. pʒ ⁊c. ¶ Itē porphi.
dicit q̄ indiuiduū ↄstat ex proprietatibus q̄ʒ collectioʒ
impossibile est in altero repire. sʒ tales sunt pprietates
accidētales. ḡ indiuiduatio est p accidēntia sed p eadem
est psonalis discretio p que est indiuiduatio. ergo ⁊c.
¶ Itē humana natura in xp̄o nō habuit psonalitatem
nec discretionē psonalē. sʒ ↄstat q̄ habuit que sunt es
sentialia sbe rōnali. ḡ psonalis discretio nō est sbalis
siue essentialis nec hoī nec angelo. ¶ Itē circūscriptis
omnibus accidētibus. res nō cadit in sensu. sʒ solū in intel
lectu. sʒ vniuersale dū intelligit̄. singulare dū sentit̄. ḡ
circūscriptis accidētibus. circūscribit̄ indiuiduatio. ḡ ⁊
psonalis discretio. ⁊ sic idē q̄ prius. ¶ Itē discretio p
sonalis est discretio fm numez. sʒ circūscripta q̄ntita
te nō est intelligere numez. ḡ nec discretionē psonalez.
sed sbale intelligit̄ circūscripto accidētali. ḡ si discre
tio psonalis nō pōt intelligi accidētibus circūscriptis. ḡ
nō est sbalis angelo sʒ poti⁹ accidētalis. ¶ Cōtra. ar
guit̄ pmo p tertiū. Magister eī dicit q̄ pma ↄsideratio
est de sba ⁊ sub pma ↄsideratiōe cōpbendit psonalem
discretionē. ḡ videt̄ q̄ psonalis discretio ē angelo sbal.
¶ Itē psona nō est aliud q̄ʒ indiuidua sba rationalis
nature. sʒ indiuidua sba inq̄ītum huiōi est i genere sb
stantie. nō p reductionē. sʒ directe fm lineā rectā. ḡ in
q̄ītū huiōi est i genere sbe. ḡ psonalitas nō ē in genere
accidēns. q: in eodē genere est albū inq̄ītū albū. ⁊ albe
do. ḡ in eodē genere psonalitas ⁊ psona. ¶ Itē nullum
accidēs est nisi in sba indiuidua. ḡ oē accidēs conse
quit̄ indiuidualitatē essentie. ⁊ tā in rationali q̄ʒ in irra
tionali hoc habet veritatē. ḡ prius p naturā est aliq̄d indi
uiduū sic hec rōnalis q̄ʒ habeat accidēs. ḡ p prius persona
q̄ discretio in psonalitate ¶ Itē que differūt psonalita
te. differūt in suis pncipijs sbalibus. sicut patet i petro
⁊ in paulo ⁊ que sic differūt sbaliter discernunt̄. ergo
discretio psonalis dicit differentiā sbalem. ḡ nō est p
prietas accidētalis. ¶ Itē nō est maior discretio in ac
cidentibus q̄ʒ inter opposita. sʒ opposita nō faciūt discre
tionē psonalē. q: vn⁹ homo prius est albus. postea niger
prius puer. postea senex. ⁊ m̄ idē indiuiduū est ⁊ vna p
sona. ḡ ⁊c. ¶ Itē accidētia diuersa tn̄ sunt in vno sup
posito. sunt vnū numero. vt grāmaticū ⁊ musicum. sed
hoc nō esset si diuersitas fm numez vel fm discretiōē
psonalē veniret ab accidētibus. ḡ ⁊c. ¶ Ad pdictoꝝ i
telligentiā notandū q̄ circa hoc est triplex mod⁹ dicen
di. Quidā enī dicere voluerūt q̄ psonalis discretio est
accidētalis pprietas. q: dicit q̄ est in genere acciden
tis. ⁊ q̄ causat̄ ab accidētibus. sicut discretio numeral'.
in hoc aūt differētia est. q: discretio numeralis causat̄
a diuersitate pprietatū. in quibus cōicant creatura rōna
lis ⁊ irrōnalis sʒ discretio psonalis a proprietatibus q̄
insunt pprie rationali creature. Sʒ illud improbatur
in opponēdo p multas rōnes. nec potest hr̄e veritatem
q̄ distinctio indiuidualitatis sit ab accidētibus. cum in
diuidua differāt fm sbam. nō solū fm accidēs. ⁊ simi
liter de discretiōe psonali intelligendū est. ¶ Et ideo ali⁹
modus est dicēdi q̄ discretio psonalis dicit proprieta
tem accidentalē. q̄ tamē nō causat̄ ab accidētibus. sʒ a sb
stantijs siue pncipijs sbalibus. sicut vnitas q̄ est pncipi
um numeri est i genere accidētis. tn̄ immediate coꝛtū
a sba. Sʒ cū psona dicat idē q̄ suppositū rōnalis na
ture vt est in genere sbe. nō videt̄ pbabile q̄ psonal' di
scretio dicat ppriatatē accidētalē solū. Et ideo ē ter
tius modus dicēdi q̄ discretio psonalis tn̄ videat̄ di
cere accidēs. q: dicit p modū accidētis. tn̄ hic pal' ē di
cit q̄d sbale. ⁊ si aliquo mō importat accidēs hoc est ↄse
quēter. illud tn̄ immediate hʒ coꝛtū a pncipijs sbalibus.
⁊ hoc patet sic. Discretio psonalis addit sup discretioʒ
indiuidualē. discretio aūt indiuidualis duo dicit. in
diuiduationē ⁊ ↄtra distinctionē. Indiuiduatio aūt
est ex pncipijs oꝛ indiuisione ⁊ appropriatione. ipa enī rei
pncipia dū ↄiungunt̄ inuicē se appropriāt ⁊ faciunt in
diuiduū. sʒ ad hoc ↄsequit̄ esse discretū siue esse distin
ctum ab alio. ⁊ surgit ex hoc [illegible] ita accidētalis
pprietas ↄnis ad sbam. ⁊ sic indiuidualis discretio
dicit aliq̄d accidētale ⁊ aliq̄d sbstātiale. psonalis au
tem addit sup hanc dignitatē psonalitatis. Dignitas
aūt illa duo dicit. f. nobilitatē rōnalis nature. que ē q̄ [illegible]

natura rõnalis tenet pncipatũ inter naturas creatas. Vñ nõ est ordinabilis ad pfectiõe ꝯ formã. ⁊ hec nobilitas ⁊ si p modũ qualitatis habeat intelligi. tñ e ẽsentialis est nature rõnali. Dicit em̃ illa nobilitas actualem eminentiaz. ita ꝙ in supposito nulla sit alia natura ut principalis. vt natura rõnalis. vt sit quasi p sesonãs. ⁊ iõ qꝛ hoc deficit et in xpo. natura rõnalis creata nõ facit psonalitatẽ. ⁊ h̃ est accidẽtale. Dicendũ igit̃ ꝙ quẽadmodũ in diuisibilis discretio ẽ ex existẽtia forme naturalis i materia. sic psonalis discretio ex existẽtia nature nobilis ⁊ supeminẽtis i supposito. ⁊ iõ qñtũ ad vtrobiqꝫ impor. tat qd subale. ⁊ silr accidẽtale. ꝯñs hoc dico in creatura. nõ tñ importat accidẽta ꝙ eqd causet vel orũ habeat ab accidẽte. sꝫ pot° ꝯsequit̃ formã in materia. vel naturã in supposito. Ex his patet veritas problematis ⁊ dissolutio obiectionũ p pte. Si em̃ queratur. vtrũ psonalis discretio sit pprietas subalis vel accidentalis. Si subalis pprietas dicat. qꝛ immediate sequit̃ subam. sic dõm est esse substãtiale. Si subalis dicat. qꝛ nõ erit gen° sube. dõm ꝙ qdammõ sic. ⁊ qdammõ non. Silr si dr accidẽtalis pprietas ꝙ causat ab accidẽtibus sic dõm simplicit ꝙ nõ. Si vo accidẽtalis qꝛ est in genere accidẽtis. sic pot dici ꝙ qdammõ sic. qdammõ nõ fm distinctionẽ pmo factã.

32 ¶ Q̃ obijcit ꝙ psonalis discretio ptinet ad subam ⁊ nõ causat ab accidẽtib. h̃ totum ꝯcedendũ est.

33 ¶ Q̃ obijcit in oppositũ ꝙ oẽ ppriũ manat de genere accidentiũ. dõm ꝙ Boeti° loquitur de ppria passiõe. ⁊ hãc dicit manare de genere accidentiũ. nõ qꝛ nõ causet ex principijs subiecti. sꝫ qꝛ ex ipsis formal. causalr tñ est in genere accidẽtiũ. Dupliciter ĝ deficit illa rõ. pmo quia peccat in intellectu huiꝰ generis ppriũ.

34 Est em̃ pprietas q̃tũ ad rẽ. ⁊ est pprietas q̃tũ ad modũ. Et Boetiꝰ intelligit de eo qd realiter est ppria passio. qd est pprietas q̃tũ ad modũ. Proprietas aũt indiuidualis aut pprietas psonalis. ⁊ si videat dicere pprietatẽ ꝯsequentẽ esse sicut accidẽs. realiter tamẽ nõ dicit nisi appropriationẽ pncipiorũ p indiuisionẽ. h̃ dico q̃tũ ad pprietatẽ indiuiduale sumit̃ pprietas psonalis nõ dicit v'tra h̃ nisi dignitatẽ siue nobilitatẽ nature rõnalis. ĝ nõ est ei accidẽtalis. imo simplicit̃ et omnino essentialis. ¶ Peccat ⁊ pdicta rõ in malo intellectu pdicti. qꝛ ppriũ dr manare de genere accidẽtium nõ qꝛ manat ab accidẽtib. sꝫ qꝛ manat a substãtia ꝯsistẽs de genere accidentiũ. sic ĩ proposito. vnde sicut vnitas que est principiuz numeri oriũ habet a principijs sube accidẽtaliter ad iꝰam relatis. nõ a principio aliquo qd sit in genere accidẽtis. Sic intelligi pot de discretione psonali fm id qd in ea accidẽtale. vt pote cõparatio ad alterã psonã. respectu cuiꝰ habet distingui ⁊ numerari ⁊ eminẽtia dignitatis in supposito respectu alteriꝰ nature quã nõ habuit humana natura in xpo.

35 ¶ Q̃ obijcitur ꝙ discretio psonalis est p qualitatẽ. dõm ꝙ intelligit de qualitate q̃ est in genere q̃litatis q̃tũ ad modũ nõ aũt q̃tũ ad rẽ. His ei duobꝰ distinguũt pdicamẽta vel q̃tũ ad essentiã. vel q̃tum ad modũ. ⁊ aliud est i genere substãtie qd nihilominꝰ habet modũ accidentis. vnde etiã ꝯsueuit distingui qualitas duplex. s. substãtialis ⁊ altera accidẽtalis. ¶ Vel dicendũ ꝙ hic loquit̃ õ distinctione psonali q̃tũ ad nostrã cognitionẽ. ⁊ qꝛ cognitio nostra est p qualitates accidẽtales. dicit psonas creatas distingui qualitate. ⁊ p hũc modũ intelligit vbum porphirij ꝙ dicit indiuiduũ ꝯstare ex collectiõe proprietatũ loquit̃ em̃ fm rationẽ ⁊ cognitionẽ nõ fm rem. ⁊ sic patet tertiũ.

36 ¶ Q̃ obijcit in xpo humana natura nõ habet psonalitatẽ. dõm ꝙ h̃ est rõne illiꝰ eminẽtie q̃ cõsequit̃ ad nobilitatẽ. ⁊ illa supeminentia dicit quandã dignitatẽ accidentalẽ sicut pꝰus ostẽsum est. que amitti potest nõ solũ p appditionẽ. sꝫ p digniois supinductionem. sicut alibi meliꝰ dicet.

37 ¶ Q̃ obijcit de sensu ⁊ intellectu. dõm ꝙ ⁊si sensus solũmodo sit singulariũ. intellectus tñ potest esse nõ solũ vniuersaliũ. sꝫ etiã singulariũ. vñ nõ est intelligẽda illa differẽtia cũ pcisione et hoc patet. qꝛ solus intellectꝰ cõpaẽ ẽdit intrinseca pncipia petri ⁊ platonis. ⁊ circũscriptis omnibꝰ accidẽtibus dicit eos esse discretos ⁊ distinctos.

38 ¶ Q̃ obijcit de numero. dõm ꝙ sicut vnitatẽ subalem ꝯsequit̃ vnitas accidentalis inseparabiliter. qꝛ nõ est pncipiũ indiuisionis sꝫ ꝯsequẽs ad illã. sic diuersitatẽ substantialẽ cõsequit̃ numerꝰ inseparabiliter. tñ fm rẽ naturã distinctio illa est a substantiali principio nõ accidentali. ⁊ sic patet totum.

Questio III

Utrũ discretio psonalis sit a pte pncipij formalis vl materialis. Et ꝙ a pte pncipij formalis. ¶ Rich. dicit ꝙ etiã in angelis q̃ in hoibꝰ est discretio psonalis p q̃litatez. sꝫ qualitas aut est forma. aut tenet se ex pte forme. ĝ ⁊c. ¶ Itẽ si aliqd inest aliqbꝰ. ⁊ est in eis cõe p analogiam necesse est ꝙ insit p aliqd analogice reptũ i eis. Personalis aũt discretio est in diuinis ⁊ in angel analogice sꝫ in diuinis nullo mõ est a materia. qꝛ deꝰ est purs forma. ĝ ⁊c. ¶ Itẽ psonalis discretio in creatura dicit maximã nobilitatẽ. sꝫ qd magis nobile est. magis elõgat a materia. ⁊ maxime accedit ad formã. ĝ ⁊c. ¶ Item psonalis discretio dicit maximã autoritatẽ in creatura. qꝛ q̃ tale est. nullo modo est ad alterũ possibile. oẽ aũt tale ꝯsequit̃ formã. nõ ma etiã. ĝ ⁊c. ¶ Itẽ nihil qd est vnũ in omnibꝰ est pncipiũ discretiõis materia q̃tũ est de se vnica est. ĝ nullo mõ est pncipiũ discretiõis. ĝ nec discretiõis psonalis. ¶ Itẽ diffinitio vt vult phs ẽ aggregati. ĝ cũ diffinit hõ. nõ forma tñ sꝫ cõpositũ ex materia ⁊ forma diffinit. ĝ si hõ in cõi claudit in se materiam. ⁊ natura rõnalis silr. sꝫ si psona addit aliqd sup naturã. cũ nõ possit addere materiã. oportet ꝙ addat aliquid formale. Cõtra. Boetiꝰ spẽs est totũ esse indiuiduorũ. sꝫ esse est a forma. ĝ indiuiduũ supra spẽm non addit formã. ĝ nec psona supra naturã. si ĝ aliqd addit aut materiã. aut accidẽtia. sꝫ p accidẽtia nõ pot esse discretio psonalis vel indiuidualis. ĝ necesse est p materiam. Itẽ si psona adderet aliquã formã supra naturam. ĝ sic spẽs est diffinibilis qꝛ addit differentiã ⁊ formã supra genꝰ. ita etiaz indiuiduũ esset diffinibile. qd falsum est. Itẽ si indiuiduũ siue psona addit formaz indiuiduantẽ supra spẽm specialissimã. ĝ ro vtr[illegible]tio possit facere aliã formã p oĩa illi ꝯsimilẽ. ꝯstat ꝙ sic. qꝛ nulla est forma accidẽtalis cuiꝰ similem nõ possumus cogitare. ĝ silr in subali. sꝫ si facit similẽ. illa ẽ cõmunis pluribꝰ. sꝫ nihil tale est indiuiduũ. ĝ impossibile est discretionẽ psonalẽ esse a pncipio formali supadditio speciei. Itẽ ab eodẽ est discretio psonal' a quo ẽ distinctio numeri. sꝫ illa est a materia sic dicit phs in p° ꝯ pha. oĩno materia nũerabilia sẽ hꝫ. ĝ ⁊c. Itẽ ab eodẽ est psonalis discretio a quo est esse hic. siue hic ⁊ nũc. sꝫ hoc est materia. qꝛ in libro de celo ⁊ mũdo dr ꝙ differt dicere celũ ⁊ h̃ celũ. qꝛ cũ dico celũ dico formam cũ dico hoc celũ. dico materiã. ĝ ⁊c. Itẽ in creaturis in quibꝰ est psonalis discretio p originẽ. nõ est ob aliud nisi ꝙ generãs generat aliud. sꝫ vt dicit phs. generans nõ generat aliud nisi propter materiã. ĝ in rebꝰ creatis est psonalis discretio propt̃ materiam. ¶ Rñ°. dõm ꝙ hec

39 eadẽ est q̃stio de indiuiduatiõe q̃ nũc mouet de psonali

Discretione. et ipsa fuit contentio inter philosophicos viros. Quidam enim imitantes verbum philosophi dixerunt quod individuatio venit a materia. quia individuum supra speciem non addit nisi materiam. et hoc ponebant. quia dixerunt universalia solum dicere formas. et sic primo tangitur materia quando preveniunt ad hoc aliquid. Aliis vero aliter visum est scilicet quod individuatio esset a forma. et dixerunt quod ultra formam speciei specialissime est forma individualis. et quod movit hos ponere illud fuit. quia intellexerunt ordinem in formis secundum generationem et naturam esse per eundem modum. per quem ordinatur in genere. ita quod forma generis generalissimi primo advenit materie. et sic descendendo usque ad speciem. et adhuc illa forma non constituit individuum quia non est omnino in actu. sed ultra hanc formam individualis subsequitur. que est omnino in actu. sicut materia fuit omnino in potentia. Quelibet istarum positionum aliquid habet quod homo non multum intelligens rationabiliter videri potest improbabile. quod materia que omnibus est communis erit principale principium. et causam distinctionis valde difficile est videre. Rursus. quod forma sit tota et precipua causa naturalis distinctionis valde difficile est capere. cum omnis forma creata quantum est de sui natura. nata sit habere aliam similem. sicut et ipse philosophus dicit etiam in sole et luna esse. Vel quomodo diceremus duos ignes differre formaliter. vel etiam alia que plurificantur et numero distinguuntur ex sola divisione continui. ubi nullius est nove forme inductio. Ideo est tertia positio satis plana. quod individuatio consurgit ex actuali coniunctione materie cum forma. ex qua coniunctione unum sibi appropriat alterum. sicut patet cum impressio vel expressio fit multorum sigillorum in cera que prius erat una. nec sigilla plurificari possunt sine cera. nec cera numeratur nisi quia fuit in ea diversa sigillatio. Si enim queras a quo veniat principaliter. dicendum quod individuum est hoc aliquid. Quod sit hoc. principaliter habet a materia ratione cuius forma habet positionem in loco et tempore. Quod sit aliquid. habet a forma. Individuum enim habet esse. habet etiam existere. Existere dat materia forme. sed essendi actum dat forma materie. Individuatio igitur in creaturis consurgit ex duplici principio. personalis autem discretio dicit singularitatem et dignitatem. Inquantum dicit singularitatem. hoc dicit ex ipsa coniunctione principiorum. ex quibus resultat ipsum quod est. Secundum dignitatem dicit principaliter rationem forme. et sic patet unde sit personalis discretio originaliter in creaturis. loquendo sive in hominibus. sive in angelis. Que ergo obiciuntur ad primam partem procedunt ratione nobilitatis et dignitatis. prout tamen est in ipso supposito sive que est. cuius distinctio venit in divinis ex origine. In creaturis ex principiis originalibus. sicut in primo libro fuit ostensum. Si autem queratur quid est illud commune secundum quod inest. dicendum quod proprietas dignitatis incommunicabiliter existens in hypostasi. aliter in reperitur hic. aliter ibi. Omnes rationes sequentes procedunt via predicta. Non obiicitur ad oppositum quod non possit esse a forma sed a materia. dicendum quod rationes ille probant ut patet quod non totaliter est a forma. quia forma nulla est individua nisi propter coniunctionem sui cum materia. et universalia similiter. que dicunt formas. non concernunt materiam nisi ratione suorum individuorum pro quibus supponunt quando diffiniuntur vel subiciuntur. unde ille rationes concedende sunt quod individuum non addit aliam formam que sit individualis et cetera. Non obiicitur quod individuatio est a materia. dicendum quod ille auctoritates non dant intelligi quod materia sit principium individuationis nisi sicut causa sine qua non. non autem sicut tota causa. nec tamen ita potest attribui materie personalis discretio sicut individuatio. propter hoc quod dicit dignitatem que principalius respicit formam. sicut ostendunt rationes ad partem primam.

De habitibus malicie et bonitatis angelorum.

Illud quoque investigatione dignum videtur. Supra egit magister de naturalibus attributis ipsis angelis. in hac parte agit de habitibus superadditis. et hoc per naturam. Dividitur autem hec pars in tres. In prima agit de naturali bonitate. In secunda de naturali cognitione. ibi. Hic inquiri solet quam sapientiam. In tertia de naturali dilectione ibi. Solet etiam queri et cetera. Prima pars habet tres. In prima opinionem falsam ponit cum confirmatione sua. In secunda vero ponit opinionem veram. similiter cum sua confirmatione ibi. Aliis autem videtur et cetera. In tertia opinionem falsam exterminat. et rationes eius et auctoritates explanat. ibi. Ideoque Augustinus exterminans et cetera. Et sic in universo tria determinat. Primo quales creati sunt angeli quantum ad bonitatem et maliciam. secundo quantum ad cognitionem. tertio quantum ad dilectionem.

Agit de naturali bonitate angelorum ponens falsam opinionem cum confirmatione sua. D

Illud quoque investigatione dignum videtur quod etiam a pluribus queri solet. Utrum boni vel mali. iusti vel iniusti creati sint angeli. et an aliqua mora fuerit inter creationem et lapsum. vel an sine mora in ipso creationis exordio ceciderunt. Putaverunt enim quidam angelos qui ceciderunt creatos esse malos. et non libero arbitrio in maliciam declinasse. sed etiam in malicia a deo factos esse. nec aliquam fuisse moram inter creationem et lapsum. sed ab initio apostatasse. alios vero creatos fuisse plene beatos. Qui opinionem suam muniunt auctoritate Augustini super Genesim ita dicentis. Non frustra putari potest ab initio temporis diabolum cecidisse. nec cum sanctis angelis pacatum aliquando vixisse et beatum. sed mox apostatasse. Unde dominus ait. Ille homicida erat ab initio et in veritate non stetit. ut intelligamus quia in veritate non stetit. ex quo creatus est qui staret si stare voluisset. Idem in eodem. Non frustra inquit putandum est ab ipso initio temporis vel conditionis sue diabolum cecidisse et numquam in veritate stetisse. Unde quidam in hanc maliciam libero arbitrio non esse inflexum sed in hac quasi a deo putant esse creatum. secundum illud beati Job[a] Hoc est inquit initium figmenti dei quod fecit deus ut illudatur ei ab angelis eius. Et propheta ait. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. tamquam primo factus sit malus. invidus. et diabolus. nec voluntate depravatus. His aliisque testimoniis utuntur qui dicunt angelos qui ceciderunt creatos fuisse malos et sine mora corruisse. Eos vero qui persisterunt perfectos et be

Falsa opinio quorundam quod angeli in malicia creati fuerunt et quod sine omni mora ceciderunt.

Opinionis false confirmatio.

a Hoc est inquit initium figmenti dei et cetera. Queritur de intellectu illius verbi Job. quare dicitur figmentum. Si ratione corporis optati. ut. i. exponit. quod hoc verum est. cum illud non habuit ab initio. Item deus vult omnes salvos fieri. quare fe

Po. ciij.

et angelū illum vt beatificaret̄ nō illuderet̄ · q̄r gr̄a lesōr · vt illudat̄ ei ꝛc̄. 42 Dōm q̄ oīm̄ creature rōe sue fragilitatis fig/ mentū dicuntur marie rōnal· q̄ nō ꝯsolidatur p gr̄am · Om̄ igr̄ lucifer excellens fuit inter ceteras creaturas ꝛ ipse sp̄reuit gr̄am ꝛ i veritate nō stetit. īō d̄r initiū figm̄ti dei · Vñ ꝛ alia trāslatio h̄z ipse p̄ncipiū viarū dñi · Hic aūt ōnis de us p̄sciret futurū esse malū · tū fec̄ eū · q̄r ꝛ sil p̄uidit q̄bz bonis v̄sib̄ accōmodaret ·s· sctōꝝ victorie et amplificatōe co/ 43 rone. P̄ōt igr̄ i telligi hec ꝯiun/ ctio vt ꝯsecutiue vel causalit̄. Cō secutiue. sic̄ fre/ quēter accipit̄ in euāgelio. h̄ autē factū est vt imple/ ret̄ · q̄r ꝯsecutum est ad hoc. sic di aboli ludificatō subsecuta est. q̄ uis propter illā nō fuerit factus Si autem intel/ ligatur causalit̄. tunc ponitur cō sequens pro an/ tecedente. finalī ter enim diabo/ lus factus est ad exercitum · et p pter motionem bonorum · ad qđ consequitur ip̄i us diaboli ludi/ ficatio · qui duz intendit deijcere promouet · vñ sensus est · q̄ de/ us fecit diabolū quē p̄uidit ma lum ad exerciti/ um bonorūz · ad quod consequit̄ ei⁹ ludificatio.

Gen. j.

Vñ eid̄ sūt

tos fore creatos astruūt auctē Aug· q̄ sup geñ· dic̄ p celū signi ficari creaturā sp̄ūalē q̄ ab ex ordio q̄ fctā ē · ꝛ p̄fecta ꝛ btā ē sp̄

¶ Ponit opinionē verā cū sua ꝯfirmatiōe eoꝝ q̄ dicūt oēs an gelos creatos eē bonos · et ali quā morulā fuisse int creationē ꝛ lapsum. c

¶ Alijs aūt videt̄ oēs anglos cre atos eē bonos · ꝛ i ip̄o creatōis initio bonos extitisse · i · sine vi tio · iustosq̄z fuisse · i · innocētes · s̄ nō iustos · i · v̄tutū exercitum nō hñtes · Nōdū eñ p̄diti erāt v̄tutib⁹ q̄ sttib⁹ apposite fuerīt in ꝯfirmatōe p gr̄am · alijs v̄o p liberū arbitriū sup̄bientib⁹ · et ī ō cadētib⁹. ¶ Aliquā etiā fuisse mo rulā aūt int̄ creationē ꝛ lapsuz ꝛ ꝯfirmationē · ꝛ i illa breuitate tp̄is oēs boni erāt · nō q̄dez per vsum liberi arbitriī · s̄ p creatio nis b̄n̄ficiū · ꝛ tales erāt q̄ stare poterāt · i · nō cadere p bona crea tionis · ꝛ cadere p liberū arbitri um · Poterāt eī peccare ꝛ non peccare · s̄ nō poterāt p̄ficere ad meritū vite nisi gr̄a supaddere tur · q̄ addita ē q̄busdā in cōfir matiōe. Et ad h̄ ꝯfirmādū vtū tur testimonio Aug· q̄ sup Ge nesim dic̄ angelicā naturā p̄mo informē creatā · ꝛ celū dictam · postea formatā ꝛ lucē appellatā qñ ad creatorē est ꝯuersa p̄fctā dilectiōe ei inherēs · vñ p̄us di ctū est · In p̄ncipio creauit de⁹ celū ꝛ terrā · ꝛ postea subditum dixit deus · fiat lux · ꝛ facta est lux · q̄r i p̄mo agit̄ de creatione sp̄ūalis nature i̇formis · postea de formatiōe eiusdē · Nō q̄z ob uiat illis q̄ dicūt angelos crea tos fuisse malos · Nō eī potuit creator optim⁹ autor mali esse ꝛ iō totū bonū erat q̄d ex ip̄o ill̄ erat · ꝛ totū bonū erat · qñ ex ip̄o totū erat · h̄oc mō p̄bat̄ q̄ boni erāt oēs angeli qñ p̄mo facti sunt · s̄ ea bonitate quā na tura i̇cipiēs accepat.

¶ Opinionē falsam reprobat · rōes ꝛ auctes ei⁹ explanādo f Ioēz Aug⁹. exterminās opini

onē eoꝝ q̄ angelos creatos fu isse malos putāt · auctē ꝛ ratiōe p̄bat bonos fuisse creatos · ꝛ v̄ ba p̄missa bti Iob · q̄ illi p̄ se i̇du cebāt quō sint i̇telligenda apit dicēs sup Geñ · Oīa inq̄t fec̄ de us valde bona · Naturā ḡ ange loꝝ bonā fec̄ · Et q̄r iniustū est · vt nullo merito h̄n aliq̄ q̄d cre auit de⁹ dānet · nō naturā s̄ vo lūtatē malā puniēdā esse credē dū est · nec ei⁹ naturā significa tā esse cū d̄r · Hoc ē initiū figmē ti dei ꝛc̄ · S̄z corp⁹ aeriū q̄d tali volūtati aptauit de⁹ · vel ip̄am ordinatiōz dei in q̄ eū initiū eī am fec̄ vtilē bonis vel ip̄i⁹ ange li facturā · q̄r tñ p̄sciret d̄⁹ volū tate malū futuꝝ · fec̄ tñ eū p̄ui dens q̄ta d̄ illo sua bonitate es set factur⁹ · Figmentū ḡ dei d̄r q̄r cū sciret eū de⁹ volūtate ma lū futuꝝ vt bonis noceret · cre auit tñ illū vt d̄ illo bonis p̄des set · h̄ aūt fec̄ vt illudat̄ ei · Illu dit̄ eñ ei cū sctis p̄ficit tēptatō ei⁹ · Sic̄ ꝛ mali hoīes q̄s de⁹ ma los futuros p̄uidēs · creauit tñ ad sctoꝝ vtilitatē illudūt̄ · cū p̄ stat̄ sctis eoꝝ tēptatōe p̄fect⁹ · S̄z ip̄e est initiū · q̄r p̄cedit anti q̄tate ꝛ p̄ncipatu malicie · Hec aūt illusio fit angel⁹ mal⁹ ꝛ hoīb⁹ malis p āgelos sctōs · q̄r subdit eis anglos malos ꝛ hoīes ma los · vt nō q̄ntū nitūt̄ s̄ q̄ntū sinū tur possint nocere · Ecce apte ostēdit q̄lit̄ p̄dicta v̄ba Iob i̇telli gēda sint · ꝛ āgelicā naturā bo nā creatā eē asserunt · ¶ Deinde q̄lit̄ v̄ba dñi q̄ sup̄ posuit accipi enda sint Aug⁹ · apit · vbi etiāz sua q̄ p̄dixit v̄ba determināt eui dent docēs anglos bonos fuis se creatos · ꝛ p⁹ creatiōz i̇terpo sita aliq̄ morula cecidisse ita in q̄ens. Q̄ putat̄ diabol⁹ nūq̄ i v̄itate stetisse · nūq̄ beatā vitaz duxisse · s̄ ab initio cecidisse · nō sic accipiēdū ē · vt mal⁹ a bono deo creat⁹ eē putet̄ · q̄si ab īitio nō cecidisse diceret̄ · Nō eī ceci disset q̄lis z mal⁹ fact⁹ ē · A q̄ eñ caderet · Fact⁹ ḡ p̄us statim a v̄itate se auertit · p̄p̄ria p̄tate d̄

b Sapien/ fructus ē pie tat̄ ꝛc̄. Que ritur quomo do sit intelli/ gendaz · quia magis videt̄ esse principi um pietatis · q̄z fruct⁹. Itē nihil vī ad p positum · q̄r p̄ scientia casus nō est sapien tia · s̄z tm̄ scia 44 B⁹. Dom q̄ sapiētia non dicitur hic a sapore s̄z a sa pere. ꝛ d̄r hec sapientia co/ gnitio dei sur sum descen/ dens p inspi/ ratiōez siue p reuelationez Hec autē est dupliciter · q̄ dam est a v̄/ bo · quedā est i verbo · P̄re scientia enim casus nō po/ tuit ee nisi co gnitio de sur/ sum descēdēs quia futuruz est cōtingēs. de quo nulla potest haberi certitudo sm̄ causas inferi ores · aut igr̄ est in verbo. aut a verbo. Si in verbo sic est fructus pietatis · ne/ mo enim per uenit ad visi onem v̄bi · nisi p pietatem animi ꝛ quia hanc non ha buit diabol⁹ ideo nō potu it hoc nosse i verbo · Si a v̄bo · sic ē fru/ ctus pietatis q̄r ad̄ dei ex/ cludere igno rantiā · ꝛ hoc modo si p̄sci/ entia cas⁹ ds

Job. xl.

Q̄ sō inte ligēda i ut verba do mini p̄missa. Ille ho micida erat ab initio.

retur innocē-ti· nō esset ex pietate sʒ crudelitate· sicut infra patebit q: cruciaret i nocens sine culpa ⁊ sic pʒ intellect⁹ verbi ill⁹ ⁊ q̄li' va' e ad pro/positum·

c Triplex naturalis cognitio ꝛc·

Queritur an distīguat formali' an materialiter· Si materialiter· tūc sunt multo plures· Si formali'· cō/tra· vn⁹ enī mod⁹ cognoscendi· ¶R⁹· pōt dici q' est distinct· o ꝟ̄ tuʒ ad nume/ruʒ cognoscibilium· ⁊ q̄n/tum ad gra/

lectat⁹· beate ꝗ vite dulcedinē ñ gustauit· quā acceptā nō fastidiuit· s̄ nolēdo accipere amisit· Sui ꝗ̄ casus p̄cā⁹ ē· nō potuit· q̄ sapiā fruct⁹ ē pietatis· Conti nuo autē vt fact⁹ ē cecidit· non ab eo quod accepit· sed ab eo qd accepisset· si deo subdi voluissʒ· ¶Ecce hapte declarat āglos bonos creatos fuisse· ⁊ p⁹ creatōʒ cecidisse· ⁊ fuit ibi aliq̄ morula: licet breuissima· Qd̄ Orige· cōfirmat sup Ezech· di· Serpēs ē hostis ꝯtrari⁹ v̄itati· ñ tñ a p̄ncipio nec statī sup pect⁹ ⁊ vētreʒ suū ambulauit· sic adā ⁊ eua nō statī peccauerūt· ita ⁊ ẜpens aliq̄n fuit ñ serpēs cū i padiso deliciaꝝ moraret· De⁹ eī maliciā nō fec· Ecce apte dic p⁹ creatōʒ interposita morula cecidisse· Jō· ꝗ illa v̄ba sic accipiēda vident̄ homicida erat ab initio vl' mendax· i· statī p⁹ initiū qñ sibi eq̄litatē dei ꝓmisit ⁊ seipm occidit· qz hō d̄r in euāgelio· nec i v̄itate stetit· q2 i ea nō fuit· Fab initio tp̄is· i· statī p⁹ initiū tp̄is apostatauit· Pōt etiā ⁊ sic accipi illud ab initio homicida fuit vel mēdax· i· ex q̄ hō fuit ꝯdit⁹· que p inuidiā in mortē p̄cipitauit ⁊ fac'liter seduxit· Ex p̄dictis ꝗ̄ l'quet anglos bonos oēs ē creatos· ⁊ p⁹ creatōʒ q̄sdā cecidisse a bono qd habuissent si ꝯstitissent·

¶De naturali cognitōe āgeloꝝ añ casū vel ꝯfirmationē· g

¶Hic inq̄ri solet quā sapiā habuerūt añ casū vel ꝯfirmatiōʒ· Erat i eis triplex naturalis cognitio q̄ sciebāt ꝗ facti erāt· ⁊ a q̄ facti erāt· ⁊ cū q̄ facti erāt· et habebāt aliquā boni ⁊ mali noticiā itelligētes qd appetēdū vl' respuēdū illis foret·

¶De naturali dilectōe āgloꝝ añ casū ad deū ⁊ ad se inuicē· h

¶Solet etiā q̄ri vtꝝ aliquam dei vel sui dilectionē inuicē habuerint· Ad qd dicipt̄ ꝗ naturaleʒ dilectōʒ hēbāt· vt mēorā· ⁊ itellectū· ⁊ igeniū q̄ deū ⁊ se aliq̄te n⁹ diligebāt· p quā tñ ñ mebāt·

dum· Quantuʒ ad numerum· q2 cog̃scibile· Aut ē creator· aut creatura· Si creatura· aut corpo/ralis· aut spiri/tualis· ordo etiā est· quia cognoscibile· aut supra aut infra· aut iuxta· ⁊ sic clauditur oīs cognoscibilis differentia· ratione cui⁹ magister distin/guit cognitionē magis ꝗ ratio/nem modi significandi·

Ad itelligētiā h⁹ ptīs circa tria īcidit h q̄stio· s̄m tria q̄ mgr̃ determiat· Pri° q̄rit de q̄litate quā angel⁹ hūit i sua creatiōe· Scd° q̄rit de naturali sua cognitōe· Tertio de naturali dilectōe· Circa p̄mū q̄runt duo· Pri° vtꝝ de⁹ fecerit ip̄ʒ malū· Scd° dato q̄ ñ· vtꝝ i ip̄o instāti sue creatōis ex ꝓpria volūtate fuerit mal⁹· ¶Questio I g

Qd de⁹ fecerit ip̄m malū vr̃ p auctes q̄s adduc mgr̃ i lra· Videt eti p rōes· q2 oppositio mali ad bonū decorat vniuersū· ⁊ ꝯfert saluti ⁊ glie bōꝝ· cū ḡ de⁹ posset i oīm decoꝝ· ⁊ i oī̄ qd vtile ē saluti electoꝝ· ⁊ iterū ip̄m facere sit ꝯueniēs· vr̃ q̄ de⁹ nō tm̄ fecerit āgelos bonos· sʒ et ā malos· ⁊ caput maloꝝ· s· ip̄m lucifer· Et h ē qd vr̃ dici Eccl· xxxiii· ꝯ malū bonū· et ꝯ mortē vita· ⁊ ꝯ viꝝ iustū petōr· ⁊ sic intuere i oīa opa altissimi· Itē h vr̃ ex ordie· Int naturā q̄ est apta nata hēre iusticiā ⁊ hʒ· ⁊ int naturā q̄ nō est apta nata hēre nec hʒ· cadit media illa natā q̄ est apta nata hēre ⁊ nō hʒ iusticiā· sʒ de⁹ pt facere extrema· ⁊ ꝯgruit cuʒ facere· ḡ pari rōe pt ⁊ ꝯgruit ei facere mediā· sʒ talis est natura mala· s· creatura rōnal' mala· ḡ ꝛc· Itē h idē videt̄ a sili· Sic nata rōnalis ē mala· q2 ñ hʒ iusticiā ad quā ē nata· ita creata irrōnalis· Vn̄ canis cū sit nat' ad latrādū· si ñ hēat latratū est mal⁹· ḡ cū de⁹ possit ei causas facere deficiētes oganoꝝ ad q̄s natē sunt· vt puta canē nō latrātē· ⁊ oculū cecū· pari rōe pt facere volūtatē carētē iusticia· Si tu dicas q̄ nō est sile· q2 creata rōnal imediate ordinat ad deū· ñ sic irrōnal· Obiicit tūc vltri⁹ q̄ itellect⁹ nr̄ imediate ordinat in deū· sʒ de⁹ pt facere itellectū carēteʒ scīa ad quā ē ꝯtue quā dʒ hēre· s· igno· āte· sic dic aug· q̄ si de⁹ talē ꝯdidisset hoīʒ q̄ñ pem q̄lis nūc est· nec posset ex h accusare· i li· de li· ar· Itē h ip̄m vr̃ a mīori· Pl⁹ dependet mat'ia a forma pfectiua ⁊ mag' ē in pfecta in genere creatuꝝ siue entiū· ꝗ faciat rōnal' natura a iusticia· sʒ h manifestū ē ꝗ mat'ia sine forma ē ens oīo incōpletū· sʒ creata rōna' sine iusticia hʒ qd āmō eē cōpletū· Cū igr̃ de⁹ fecerit mat'iā īformē ad min⁹ sine distinctōe formaꝝ sic dicūt multi sci· ḡ pi rōe potuit facere āgelū sine iusticia quā d'eat hēre· Itē Aug· dic ꝗ malū nihil aliud ē ꝗ̄ p̄uatio boni vbi dʒ eē· ḡ vr̃ ꝛc· ¶Cōtra· Gen· i· vidit de⁹ cūcta q̄ fe· ⁊ erāt val· bo· ḡ cū valde bona supponat bonū· cūcta q̄ de⁹ fec erāt bona· ḡ nihil malū· ¶Itē diony· Optimi ē ꝓpria pducere· ḡ si de⁹ ē optim⁹ ñ pt ḡ pducere malū· ita ꝗ faciat maliciā i eo· ⁊ eo/dē li· de di· no· dic· ꝗ sic a calido ñ egredit' nisi calidum ita nec a sūmo bono nisi bonū ¶Itē oē qd de⁹ idīdit vnicuiꝗ rei a sua ꝯditōe ē ei natale· ḡ si de⁹ fecisset angeluʒ malū· malicia eēt ei natural' sʒ p naturalib⁹ nec ē vitu/perād⁹· nec puniēd⁹· ḡ nec vitupand⁹· nec puniēd⁹ eēt diabol⁹· ¶Itē si aliqd vitiū factū fac aliquē dignū pēa mag' fac actorē dignū ꝗ̄ aliū· si ḡ diabol⁹ ob suā malicia dign⁹ ē pēa· si de⁹ fecissʒ eū malū· mag' eēt de⁹ dign⁹ pēa ꝗ diabol⁹· ¶R⁹· ponere ꝗ diabol⁹ a deo hūit o agia/lit' sibi inatā maliciā volūtat' n tm̄ falsū ē· imo heretiācū· ⁊ ē falsū ꝗ i se hʒ euidētiā sue falsitat'· sicut aduertat· Nā op⁹ dī corꝑo ꝗ op⁹ dic· nec ē eī nec laudabile ē ꝯdiabile eē acceptabile· eē pfectū vl pfecibile· nihil ei fac de⁹ qd ñ decat suā maiestatē· Si eñ agn⁹ de⁹ ⁊ laudabil'imus ⁊ itm̄ laudabil ꝗ ñ tm̄ i se sʒ etiā i nullo ope ē r vitupari iuste· imo in oīb⁹ digne laudari· īpossibile ꝗ faciat op⁹ vitupabile· ꝗ̄tum est de ip̄o actore· sed malū corꝑo ꝗ malū culpe dignū est vitupeño· ergo impossibile est ꝗ aliqua creatura ab ip̄so habeat

istam cõditionẽ. Rursus nõ tñ malũ dignũ est vitu/
perio. ĩmmo etiã q̃dammodo in dei vituperiũ. Si g̃ de
us face et creaturã malã. ip̃e faceret sibi vituperium ꝛ
cõtumeliã. ¶ Necesse est etiã esse ordinabile: q: nihil facit
nisi qd deceat suã sapiam. s; nihil qd deus facit est ordi
nabile in pena. q: tũc destrueret opa sua. ꝛ ita sepuari/
catorẽ cõstitueret. deus em̃ illi⁹ est vltor cui⁹ nõ est actor
ergo si deus facit creaturã malã malicia culpe. erit g̃ or
dinabilis. ꝛ nõ in pena. g̃ malũ culpe maneret inultuz
siue impunitũ saluo ordine vniuersi. sed hoc est impos
sibile p se. q: tũc malũ esset bonũ p se. s; aliter esset ordi
natum. g̃ si deus faceret creaturã malã. creatura nõ eẽt
bona. ¶ Necesse est etiã q̃ sit acceptabile. nõ em̃ facit de⁹
nisi qd vult. sed om̃e qd vult deus. iusta ꝛ bona volun
tate vult. ergo cũ om̃e qd iusta ꝛ bona voluntas appro
bat sit om̃ib⁹ acceptabile. si deus faceret malũ. esset om
nib⁹ acceptabile. g̃ acceptabile malũ esset bonum. pari
ratione ꝛ facere. g̃ malũ esset bonũ. ¶ Necesse est etiaz q̃
om̃e qd de⁹ fac̃ sit pfectũ vl' pfectibile. cũ dei pfecta sint
opa. g̃ om̃e qd est in ope dei a deo. vel est in perfectione
vel inclinat ad pfectionẽ. si ergo malicia est a deo i cre/
atura rationali. ergo vel est de pfectione angeli. vel di
sponit ad pfectionẽ. s; nihil tale deordinat. g̃ malũ nõ
deordinaret. ꝛ si nõ deordinaret nõ noceret. ergo maluz
esset aliquid ꝛ nõ noceret. Cũ ergo hec sint ĩ quatuor incõ
possibilia manifesta. manifestũ est q̃ falsum est ꝛ ipos/
sibile deũ fecisse angelũ originaliter maluz. ꝛ venit ista
impossibilitas ex summa pfectione ꝛ nobilitate opan/
tis. ꝛ vilitate mali culpe. ꝑuat em̃ illas quatuor cõdi/
tiones nobiles quas necesse est esse in om̃i diuino ope
nõ q̃ deus teneat operi illas dare. sed q: nõ decet ei⁹ vo
47 luntatẽ aliter opari vel facere. ¶ Ad illud g̃ qd obycit̃
q̃ facit ad decorẽ. dico q̃ est mali pductio. ꝛ pducti or/
dinatio. Productio mali fedat ꝛ turpat q̃ntũ est de se.
sed ordinatio decorat. Et q: tñ deus nõ potest fedare sed
decorare. ideo nõ potuit pducere sed ordinare fm anti/
thesim. ꝛ fm hoc intelligit Ecci. xxxiij. cõtra bonũ ma/
48 lum. nõ quia deus fecerit. s; q: deus in suis opib⁹ qd fa
ctum inuenit deordinauit. ¶ Ad illud qd obycit̃ de natu
ra q̃ nata est habere iusticiã ꝛc. dõz q̃ cũ dico naturã p
uatã iusticia duo dico. s. q̃ nata ẽ ꝛ q̃ pnata. inq̃ntũ na
tura tenet mediũ. ꝛ sequit̃ argumentũ. inq̃ntum vero p
uata nõ tenet mediũ. ĩmmo locũ infimũ. ĩmmo ipsa p/
uatio nullũ habet mediũ q̃ntũ est de se. q: nihil est. et io
nõ valet q̃ eã priuatã fecerit. Et si tu obycias q̃ maior
priuatio est nõ habere nec actũ nec aptitudinẽ. q̃ꝫ habe
re aptitudinẽ ꝛ nõ actũ. dõm q̃ maior est priuatio si acci
piat̃ large priuatio. sed ista est deformis. illa vero nõ. vt
cũ dico lignũ nõ videt. dico negationẽ. s; nõ deformita
49 tem. cũ dico homo nõ videt. dico vtrũq; ꝛ sic p; illud.
¶ Ad illud qd obycit̃ a simili in alys naturis. ꝛ a mi/
nori in prima materia. dico q̃ nec est ibi loc⁹ a simili nec a
minori si bñ cõsideret̃. Malũ em̃ culpe magis importat
deordinationẽ siue priuationẽ ordis q̃ꝫ malũ nature. Vel
quia sicut dictũ est di. xliij. primi libri. malũ culpe dic̃
deordinationẽ siue priuationẽ ordinis pncipalis. q̃ scz
est imaginis ad deũ immediate. Malũ vero nature vl'
pene deordinationẽ ordinis. nõ principalis sed parti/
cularis. ꝛ hinc est q̃ deus saluo cõdecentia sue bonitatis
ꝛ sapientie potest facere rem malã. malicia pene vl' de/
fectu nature. nõ sic priuatã ordine iusticie. vt ex ea par
te qua procedit ab ipsa dispositione diuine sapientie.
vnde nõ sequit̃ potest deus facere hominẽ cecum. ergo
potest facere iniquum

Utrum angelus in p̃mo instanti sue creationis fue/
rit malus actu proprie voluntatis. ¶ Et sic videt̃ auc
tore j. Joh. iij. diabol⁹ ab initio peccauit. s; nihil ẽ añ
initiũ durationẽ. g̃ nulla creatura pcessit durationẽ ange/
licum petm̃. ¶ Itẽ Aug⁹. xj. sup Gen̄. ad litterã. Nec
frustra putari potest in initio tpis diabolũ supbia ce/
cidisse. nec fuisse vllũ antea tps q̃ cũ angelis sanct; pa
catus vixerit ꝛ be. ꝛc. s; in ip̃o p̄mordio creature a suo
creatore apostatasse. Si tu dicas mihi q̃ h' non dicat
fm suã opinionẽ. ꝛ bñ. q: ibidẽ vbi Aug⁹. ponit istam
opinionẽ multas etiã alias ponit quas nõ tenet. obq
citur q̃ hoc dixerit fm suã opinionẽ. quia ipsi⁹ opinio
fuit q̃ om̃ia simul essent cõdita. ꝛ p lucẽ intelligit ange/
licam naturã formatã. p tenebras intelligit auersam a
deo. g̃ si simul lux facta est ꝛ a tenebris diuisa. simul cuz
rerũ prima cõditione fuit peccatũ angeli. ꝛ ita videt̃ q̃
nulla fuit oĩno ibi mora. ¶ Itẽ ratiõe videt̃. Aliq̃ cre/
atura corpalis est que simul in eodẽ instanti est ꝛ opat̃
sicut lux statim cũ est lucet. Et Aug⁹. dicit q̃ lux ꝛ splẽ
dor sunt coeua. ꝛ si esset lux eterna. splẽdor esset etern⁹.
g̃ cũ spũalis natura sit magis vel eque actualis vt cor/
poralis g̃ põt esse q̃ in p̄mo instanti cũ est. sit in suo actu.
s; act⁹ ei⁹ est velle. ita q̃ esse nõ pcedit velle tpe siue du/
ratione. s; solũ natura. s; q̃ ratiõe velle põt bonũ. eadẽ
ratiõe malũ. g̃ cũ volens malũ sit mal⁹. ip̃o instanti po/
tuit esse malus. Si tu dicas q̃ põt habere opationem
coeuã naturalẽ. s; nõ li. ar. ¶ Contra. li. ar. est sub deo
potentissimũ. sicut dic̃ Bern̄. ꝛ nihil habẽs retardans
in angelo nec ligans s; statim cũ est. pfectuz est. et põt
opationẽ illã habere. ¶ Itẽ si oculus crearet̃ cũ actua/
litate virtutis visiue ꝛ impressione speciei. simul esset et
videret. cũ ergo angel⁹ a sui p̄ma cõditiõe habuit itelle
ctum agentẽ. ꝛ spẽs rez innatas. vt post patebit. ergo
simul fuit ꝛ intellexit. pari ratiõe ꝛ simul fuit ꝛ voluit.
Si tu dicas q̃ nolle ꝛ velle fuit in diuersis instãtibus
¶ Contra. Intelligere angeli est simplex ꝛ in instanti
potest esse. similit̃ ꝛ velle. s; nihil phibet duo indiuisi/
bilia esse simul. nihil phibet q̃ intelligere ꝛ velle cum
sint indiuisibilia. saltẽ ratiõe indiuisibilis simul esse. si
cut vltima duarũ linearũ cõtiguarũ simul sunt. ¶ Item
hoc ip̃m oñdit̃ p simile. q: aĩa rõnalis simul tpe condit̃
ꝛ vitiat̃ nec est ibi aliqua oppositio. g̃ similiter videt̃ q̃
in angelo esse potuerit q̃ simul fieret ꝛ vitiaret̃. non tñ
a deo. sicut nec originale peccatũ est a deo. Aut si nõ est
simile. ego q̃ro rationẽ quare aĩa hec duo põt h̃re sil' et
nõ angelus. Si dicas mihi q̃ ab actu alieno inficitur
aĩa. s. a corpe. s; angelus a se. hoc nihil est quia ita cito
angel⁹ fuit cognit⁹ a se sicut ab alio. ergo pari ratione
ita infici potuit ab actu proprio sicut ab alieno. ¶ Sz
contra. Ezech. xxviij. in delicijs paradisi fuisti plenus
sapiẽtia ꝛ pfectus decore. g̃ ꝛc. ergo cũ hoc intelligat̃ de
diabolo sicut exponunt glose. fuit g̃ aliqñ sine peccato
¶ Item hoc dicit Aug⁹. xj. de ciui. dei. ca. xv. In delici
cijs paradisi dei fuisti om̃i lapide p̃cioso ornat⁹ ꝛc. vbi
aliqñ intelligit̃ fuisse sine peccato. ¶ Itẽ rõne videtur
omne peccatũ actuale exit in esse p actũ deliberationis
sed vbi deliberatio. ibi collatio ꝛ successio de necessitate
ergo si peccatũ sequitur deliberationẽ angeli peccatuz
sequit̃ angelũ. nõ em̃ natura. vez etiam deliberatione.
Si tu dicas q̃ angelus propter intellectũ deiformẽ de/
liberat in instanti. ꝛ simul videt ꝛ deliberat. ostendo q̃
nõ potest esse. Angelus em̃ ad hoc q̃ appeteret. neces/
sario tria precognouit. ꝛ appetibile. ꝛ cui appetebat. et
rationem mouentẽ. aliqua enim ratio fuit quare ita/
uit. sed ista sunt diuersa. ꝛ impossibile est per naturam

aliquã potentiã simul & semel ad plura cõuerti. propter qđ etiã dicit phs q intelligim⁹ vnũ solũ. ergo si nõ simul. successiue ergo cognouit. ¶ Item angel⁹ qñ cõditus est. aut fact⁹ est cũ sua opatiõe actuali aut absq̃ opatiõe actuali. Si absq̃ opatiõe actuali. ergo post tps peccauit necessario. Si cũ sua opatiõe. sꝫ nõ decuit eũ cõcreare alicui rei nisi opationẽ sue nature cõuenientẽ cũ ergo actio deformis pot⁹ sit nature incõueniẽs. pꝫ &c. ¶ Itẽ h̃ duo sunt vera p se. q null⁹ in illo instanti quo peccat põt vitare pctm. & null⁹ peccat actuali peccato in eo qđ vitare nõ pot. sꝫ si angel⁹ peccauit ĩ illo instãti. nõ potuit ĩ illo vitare. nec ĩ aliq̃ qđ esset añ illud nec post. ergo nõ potuit vitare. sꝫ si nõ potuit vitare. nõ peccauit. ergo si nõ peccauit in pmo instãti nõ peccauit. ¶ Itẽ malũ est corruptiuã boni. sꝫ nihil corrumpit nisi qđ est vel fuit. ergo ĩ angel'o aliq̃d fuit qđ amisit p peccatũ. tũc ergo q̃ro vtz in pmo instãti peccauerit. an nõ. si nõ tũc habeo propositũ. si sic. ergo peccauit subito. sꝫ cũ in subita mutatõe simul sit fieri & factũ esse. simul erit corrũpi etiã & corruptũ esse & ita nõ esse ergo bonũ in pmo instãn nõ est. sꝫ nõ corrũperetur nisi fuerit. ergo in eodẽ instãti fuit & nõ fuit. & ita cõtradictorie opposita sunt simul vera. sꝫ hoc est impossibile. & ppt hoc vult phs q inter mutatiões cõtrarias de necessitate sit q̃es media. ergo inter illi⁹ boni pductionem et ademptionẽ fuit q̃es media. & ita morula. Si tu dicas sicut dr̃ de anima rõnali. q similit' põt ibi obijci q nõ adimit bonũ qđ infuit. sꝫ qđ infuisset si non peccasset. nunq̃ eñi fuit iustus & bon⁹. sꝫ fuisset si non peccasset. Cõtra h̃ est Aug⁹ de correptiõe & grã. Ille ĩn veritate nõ stetit. dicitũ est de diabolo. qr ibi fuit sꝫ non pmansit. ergo illa rñsio nihil valet hic. ¶ R⁹. dõm q antiqua positio fuit aliquoz q simul tpe fuit diabolus & peccauit. nec vnq̃ fuit nisi malus. Et videt Aug⁹. illã approbare sup Geñ. ad lrãm. & ideo aliqui moderni eã tenuerũt.

Sed qñ sicut expsse dicit Aug⁹. in. xj. de ciui. dei. p̃dicta positio accedit ad pmã que est heretica. & ita q̃si heresim sapit. cõis opinio magistroz parisiensiũ est q duratiõe cõditio angeli p̃cessit lapsum. & de cõmuni cõsilio magistroz positio opposita excõicata est ab episcopo parisiẽsi. Jđ tanq̃ magis verã & catholicam. et magis pbabilẽ & cõem opinionẽ dico illã esse tenendã q morula fuit inter creationẽ & lapsum licet paruula. propter quã sancti & expositores & ipa scriptura loquitur de malicia diaboli quasi sp fuisset in eo. qr illud modicum quasi p nihilo reputat. Ex hoc patet rñsio ad

51 pmũ. qr vt dicit Aug⁹. sensus est. diabol⁹ ab initio peccauit. i. statim post initiũ. Ad illud qđ obijcitur de

52 Aug. dico q dicit fm alienã opinionẽ. qđ patꝫ. qr cõtrariũ dicit. xj. de ciui. dei. Et q obijcit q ipe posuit oĩa simul facta. dõm q vez est q̃tũ ad esse naturale. sed nõ q̃tum ad bñ esse. vñ posuit q lux corpalis simul esset & diuisa esset a tenebris. sꝫ aliter q nõ est ordo materialium dierum sꝫ bñe posuit ordinem spiritualium dierum fm septẽplicem cõditionẽ intellectus angelici supᵃ res. Ad illud qđ obijcit. q statim fuit in actu. dõm q quidã hoc negãt in oĩ creatura. qr tñ Aug⁹. videtur dicere cõtrariũ in luce & splendore. cõcedamus & ĩ angelo. sꝫ tñ nõ fuit statim in actu electiõis. qr illũ antecedit deliberatio & p̃cognitio pluriũ. quia sicut dictũ est ĩ opponendo. nõ possunt esse simul. nõ propter oppugnãtiam actuũ vel simplicitatẽ. sꝫ ppter simplicitatẽ intellectus angelici. qr vt s cõuersione cor⁹ capit intellect⁹ ab vno obiecto. ita q incõpossibilis est ĩ illo instanti con-

53 uersio ad aliud obiectũ. & sic patet rñsio ad duo sequẽtia. Ad illud ergo qđ obijcitur de peccato sic dicendũ. q nõ est simile. qr pctm in aĩa nõ fit p actualẽ deliberationem sꝫ fit p vnionẽ ad carnẽ infectã. & quoniã vnio est in instanti. deliberatio & collatio nõ. ideo nõ est simile hinc & inde.

Jrca scđm pncipale & circa angeli naturalem cognitionẽ duo querunt. Primũ est de cognitione ipsius creature. Secundum de creatione creatricis essentie. ¶ Questio I

Utrũ angel⁹ oĩa creata q̃ cognoscit cognoscat p spẽs innatas. an aliqua per spẽs acq̃sitas. Et q oĩa creata cognoscat p spẽs innatas videt sacra scriptura velle. ¶ Ezech. xxviij. tu plenus sapiã & pfect⁹ decore. dr ad diabolũ. sed nõ esset a sui origine plen⁹ sapiẽtia nisi esset ĩ eo plenitudo spẽz p quas cõtingit res cognoscere. ergo cũ plenitudo sufficiat vnicuiq̃. videtur q species infinite sufficiant angelo ad oĩa cognoscendũ. ¶ Itez p Augu. xj. de tri. Mens sicut ipa sicut rez corporearum noticiã p sensum corpis colligit. sic incorporeaz per semetipsum. Et hui⁹ ratione aliã nõ assignat nisi q spẽcies incorpoꝛaliũ nõ potest fieri in sensu. & spẽs acquiritur mediãte sensu. sed angel⁹ nullũ habet sensum. supponat mõ ergo null⁹ non etiã acq̃rit. suscipiẽdo siue acq̃rẽdo spẽm nouã. ¶ Itẽ hoc idẽ videt p auctoritatẽ in lib. de causis. oĩs intelligẽtia est plena formis. sꝫ si spẽs reciperet nõ esset plena. ergo &c. ¶ Itẽ talis consueuit assignari differẽtia inter intellectũ angelicũ & humanũ. q humanus ppter cõiunctionẽ eñ corpe est possibilis. angelicus vero est actualis. sꝫ ergo recipe nõ est nisi rei existentis in potẽtia fm q huiõi. pꝫ &c. ¶ Itẽ q ista differentia sit cõueniẽs videt. Intellect⁹ eñ diuin⁹ est ĩ omnimoda actualitate ita q oĩno nihil põt recipe. Intellectus vero human⁹ qñ creat est sicut tabula rasa. & ita in oĩmoda possibilitate. ergo si inter hec extrema possibile est reperire mediũ. possibile sꝫ in quo sit possibilitas actui cõiuncta. & talẽ nõ est dare nisi angelicũ. ergo &c. ¶ Item triplex est esse rez. habẽt eñi res esse in verbo. & in intellectu angelico. & in mũdo. fm qđ triplex esse. dicit Aug. illud esse dictũ. fiat. & fecit. & factũ est. sꝫ esse rez in intellectu angelico magis accedit ad esse rez in verbo. q̃ce rez in mũdo. ergo cũ in verbo fuerit plenissime. in maiori plenitudine sunt in angelo q̃z in mũdo. vel in eque magna. sꝫ deus ab initio mũdi indidit reb⁹ rõnes causales fm quas cetera fierent & nihil diceret nouũ. qr requieuit deus die septimo. ergo multo forti⁹ videt q in angelo impssit similitudines & rõnes fm q̃s posset cognoscere cetera faciẽda. ergo sine receptiõe noua. Sꝫ cõ. Epħe. iij. vt innotescat pncipib⁹ & potestatib⁹ multiformis sapientia dei. glosa dicit ibi q angeli multa didicerũt ab ecclesia. ergo multoz spẽs receperũt & acquisierũt. ¶ Itẽ si p spẽs innatas oĩa cognoscit. ergo a natura sua oĩa scit. ergo pnia & futura. necessaria & cõtingẽtia. naturalia & voluntaria qđ manifeste falsum ẽ & cõ scripturas. ¶ Itẽ si oĩa cognoscit p spẽs ĩnatas. hꝫ penes se fm rationem cognoscendi oĩa. ergo ita bñ cognouit absẽntia sicut pñtia. ita longinq̃ sicut ppinq̃. ergo diabolus existẽs in inferno scit q̃cq̃d fit in mũdo. & angel⁹ q est hic q̃cq̃d fit in anglia. qđ manifeste falsum est & cõtra scripturã q̃ de multiplici missione angeloz loquit. ¶ Itẽ si oĩa cognoscit per spẽs innatas. aut ñ cognoscit singularia. aut hꝫ spẽs oĩm singulariũ. Primũ est falsum & incõueniẽs q ergo angelus singularia nõ cognoscat cũ hoib⁹ spũsalib⁹ ministret & ad speciãlia & singularia misteria dirigat. Si autẽ habet spẽs oĩm singulariũ ergo cũ possint augeri ĩ infinitũ. habet et spẽs infinitas aut fieret aliqñ aliqđ singulare. qđ ñ poterit cogitare. Si tu dicas q angel⁹ cognoscit

singularia p spēs vniuersaliū. Cōtra. In spē vniuersalium nō distinguūt̃: g̃ nō cognoscit distincte. Preterea spēs vniuersalis nō assimilat̃ cuilibet singulari assimilatiōe pfecta: g̃ pfecti⁹ cognoscit hō q̃ angel⁹. Si tu dicas q̃ angel⁹ approp̃at illas spēs applicādo ad singularia. Cōtra. Oēm applicationē nō fortuitā p̃cedit cognitio. si eñ nō cognoscit illū cui applicat. quō vult illi spēm applicare. Et iterū. q̃re magis illi singulari applicabit spēm hoīs q̃ⁿ asini. g̃ an applicationem cognoscit singulare. Preterea. aut cognoscit post applicationē aut nō. Si nō. g̃ angel⁹ non potest tenere in memoria cognitionē alicui⁹ singularis. qḋ manifeste falsum est. Si sic. g̃ remanet in memoria aliqua noua species. cū aliquid cognoscit qḋ prius nō cognouit. τ ita in illa recipit aliquā spēm. g̃ τc. Ꝓ. Tertio dōm q̃ oēs q̃ aliq̃d intellexerūt hoc posuerūt q̃ angel⁹ cognoscit res creatas p spēs. nisi sit aliis que essentialiter sit i angelo. Cognoscere aūt rem omnino p seipsum. hoc est soli⁹ illius q̃ est actus pur⁹ τ pfectissimus. τ idea τ causa omnium efficiēs τ exemplaris seipso nō alio quodā. sz tñ i modo ponendi spēs diuersificati sunt. Aliq̃ eñ posuerūt q̃ angel⁹ oīa que nouit p spēs. scit p spēs innatas. τ h⁹ positionis tradūt modū τ causam. Modus eñ hic est q̃uis in angelo sint innate spēs in numero finito. s. rerum q̃ sunt de p̄ma ↄstitutiōe mundi. tñ sicut deus in p̄ma cōditione cōdidit rōnes causales τ seminales rebus ad se multiplicādas. ita tradidit etiā species quas in p̄ssit angelico intellectui. τ ita oīa possunt sine extrinseca receptiōe cognoscere. Cām aūt hui⁹ assignant. q̃ cū receptio fiat p quendā abstractionē τ pportionē ad que ↄcurrūt tanq̃ dispositiua organū τ medium. et virtutes inferiores. τ h̃ nō sit in angelo recipere. dicunt q̃ nihil ab extra potest recipe. Sz hui⁹ positiōis modū facile nō est intelligere. q̃ difficile est videre qua ratōe spēs possunt multiplicari. nā spēs vni⁹ rei nō generat spēm omnino differētis rei. nec eadē spēs se m̄tiplicat in anima fm numerū. cū vna sit aīa sicut vni⁹ obiecti vna est spēs in vno speculo indiuiso. Causam aūt credo esse falsam. q̃ planū est q̃ angelus habet intellectū possibilē. cū nō sit pur⁹ actus. Planū etiā est q̃ hz agētem maioris virtutis q̃ⁿ si esset corpi alligatus. si g̃ alligatus potest extrahere τ possibili imprimere. q̃to magis intellect⁹ liber τ sep̃atus hoc potest. Jō est alia positio q̃ angelus q̃dā p cognoscit p spēs innatas. vtputa naturalia τ necessaria. τ que fuerūt cū angelo cōcreata. sz fortuita τ volūtaria τ futura ↄtingentia intelligit p species acquisitas τ receptas. Angelic⁹ eñ intellectus est possibilis respectu hmōi specierū. nō tamē est tāta possibilitate possibilis vt humanus. q̃ humanus est possibilis omnino ppter nuditatē. Est etiā possibilis propter cōiunctionē cū fantasmatib⁹. angelic⁹ vō neutro modo. sed possibilis est respectu p̄dictorū cognoscibilium. Cū eñ nō habeāt cām certā. solus de⁹ q̃ seipso cognoscit est in actu respectu talis cognitionis. et ille q̃ cognoscit in deo vel p reuelationē a deo. angelus vō qui indiget informatione speciei p naturā est respectu talium in potētia nō in actu. Sed hec positio videt̃ in se claudere duo opposita. s. q̃ angelus habeat spēs vniuersalium. τ suscipiat post spēs singulariū. Spēs eñ singulariū eiusdē speciei nō differūt nisi numero. τ impossibile est accidētia eiusdē speciei diuersa numero eē in eodem subiecto. ergo nullus intellect⁹ potest habere species plures hoīs. sed si habet vnā innatam. non potest aliā eiusdē speciei recipe. sicut nec due albedines sunt in eodē corpe. Ꝓ. Si dicas duaz albedinū similitudines esse in eodē aere. τ diuersa lumina eiusdē nature vt dicit Dionysius. τ facies duoz hominū i eadē imagine. nō est simile. q̃ cū idola τ lumina in medio distinguant̃ per suas origines. diuerse figure possunt i ↄ... re figure differre specie. aliter sufficit species figure cū numero. sicut possum tres spēs omnino similes cōfingere. τ sic videtur dicta positio cōtraria ip̄i cere. Amplius. Si spēs est totū esse formale indiuiduoz. vt dicit Boeti⁹. nec est indiuiduatio nisi ex cōiunctione forme cū materia. si spēs existēs in intellectu oīno abstrahit a materia. nullo modo in eodē intellectu est ponere diuersas spēs siue formas solo numero differentes. et sic redit idē qḋ prius. s. q̃ si intellect⁹ angelic⁹ hz omnium vniuersaliū spēs innatas. nullā vlteri⁹ speciē recipit. sed sufficiēter p illas oīa cognoscit. Et ideo ē tertia positio q̃ angel⁹ oīa cognoscit p spēs innatas. nō quia nō possit recipere spēs. tūc eñ si deus crearet aliquod nouū in specie. necesse esset angelum ignorare. qḋ si falsum est. posset recipe. τ ideo hec nō est rō. sz h̃ q̃ deus intellectū angelicū possibilē tot speciebꝰ impleuit q̃ p illas poterat oīa cognoscere sine oīi receptiōe noua. τ ideo dicit̃ intellect⁹ angelic⁹ esse in actu respectu rerū. nō quia seipso sit in actu. vel quia sit actus. sz per spēs factus est in actu. τ modus τ intellectus isti⁹ positionis est hic. Deꝰ eñ in angelis cōcreauit spēs vniuersales oīm fiendarū rerū. τ p illas certū est q̃ potest oīa cognoscere. pōt etiā in singularia. sz nō nisi componat ad inuicē. vt patet. Si ego habeo penes me spēm figure. spēm hoīs. spēm coloris τ tpis. τ cōponā ad inuicē sine noua receptiōe speciei cognoscā indiuiduū vt i ppria natura. sz quis talis cōpositio nisi i esset fm certitudinem τ correspondentiā ad ipam rem. esset fictio τ deceptio. ideo angel⁹ hmōi indiuidua τ singularia nō cognoscit nisi dirigat aspectū supra p̄dictū cognoscibile τ fm illud qḋ est in re ipse cōponat spēs in se. τ tūc habet ita clarā τ certā cognitionē de re. sicut si speciem statim recipe. τ hec positio magis placet. quia ↄcors est rationi τ phie. τ sacre scripture. Et p̄z rñsio ad oīa obiecta si bñ intelligat̃. Ad illud eñ qḋ obiicit̃ q̃ angeli didicerunt τc. dōm q̃ hec positio bene ponit angelos multa discere. sed nō ꝓpter hoc spēs nouas recipe. nec illud est incōpossibile. ego eñ habeo spēm hoīs τ aīalis dū scio vnā ↄclusionē de eis. sz p multiplicē ↄuersionem τ collationē poterit circa easdē res p easdē spēs noua cognitio generari fm diuersas oppositiōes τ habitudines. τ ita aliq̃d addiscā. sz nō nouā spēm recipiā. sic τ angeli multa didicerūt. tū ex ppria industria. tū ex reuelatione. tū ex experientia. Ad illud qḋ obiicitur q̃ tūc cognosceret cōtingētia τ absentia. dōm q̃ sic tactū est. ad cognitionē harū rerū particulariū. τ maxime ↄtingentiū. nō sufficit habere spēs inatas nisi aspect⁹ angelicus cōuertat̃. τ cōuersio requirit rei existentiā. vel in se vel in causa. requirit etiā p̄sentiā. cū q̃ virtus angelica est finita. ideo in approximatione aliqua pportionali est cū se cōuertit ad rem. τ ita patet q̃ nō ppter hoc cognoscit futura vel etiā ↄtingētia. Ad illud qḋ obiicitur q̃ aut nō cognoscit singularia aut habet spēs infinitas. dico q̃ cognoscit singularia p spēs vniuersaliū applicando τ appropriādo. vnde p appropriationē ꝓprie τ distincte cognoscit. nec oportet nouas species recipi. nec oportet infinitas esse. q̃ singularia ad numerum finitum vniuersalium reducuntur. Sed finite species. infinitis modis compeni possunt. et ideo nunq̃ tot singularia cognoscit angelus. quin adhuc possit cognoscere plura sine receptione

speciei noue· nō tamē sine directiōe aspect⁹ supra rem· et qua directiōe nō recipit spēm a cognoscibili cū sit in actu p spēm quā habet· s3 dirigēdo aspectū spēm appropriat· et appropriando cōponit· et rē singularē sub sua proprietate cognoscit et pficit· q2 tota cognitio est a forma et forma hec spēs est q est rocū esse indiuiduorū· Ad illud qd obiicit de applicatiōe q supponit cognitionem. Dōm q verū est q supponit cognitionē et relinquit cognitionē· s3 nō aliā psupponit et aliā relinquit· Angel⁹ em sine ouersione aliqua habet cognitionē loci· et ēt cōuertit se supra locū cognoscit oēs res que sunt ī loco applicando spēs vniuersales ad singularia et cōponēda· et ille spēs sub tali applicatiōe et cōpositione remanēt in angelico intellectu· et ita relinquūt cognitiōnē nouā sine receptiōe speciei· Ponas etiā q nullā haberet cognitionē s3 solū spēm vniuersalis in intellectu suo· adhuc poterit applicare et appropriare· nō causalit· s3 certitudinaliter· Qd pz sic· Dō em tū nascit n bz cognitionē nec spēm singularū· nec cōem· nec propriā· sola tū directione aspect⁹ sup res cognoscit oīa visibilia· et recipit simul cognitionē certā et spēm· q2 denudatus erat a forma recepti· q si haberet spēs· multo meli⁹ posset dirigendo aspectū ad res mundanas eas cognoscere· nō suscipiēdo spēs cū iā habeat· s3 ex directiōe· et applicare et appropriare· et cōponere distincte nosse.

Questio k

De naturali cognitione angeli respectu creatricis essentie· Et est qstio vtrū angel⁹ p cognitiōz naturalē· diuinā essentiā cognouerit in seipā sine omi medio et creature amminiculo· Et q sic· videt Angel⁹ p naturā bz deiformē intellectū· sicut vult Diony· in li· de diui· no· s3 intellect⁹ human⁹ qn factus est deiformis cognoscere pōt deū in luce sua· nō em efficit deiformis nisi p gloriam· g et hoc poterat angel⁹ p naturā· Itē angelus p naturā est speculū clarū ipsius supremi luminis· sed illud lumen sp qntum est de se naturaliter supsplendet speculo intellectuali· si ergo speculū mundū obiectum soli claritatē suscipit p naturā· ergo et angelus claritatem ill⁹ supne lucis· g cū possit oculū ad illā supnā lucem nullo obsistēte dirigere· sed dirigendo cogitare· g videt q naturali cognitione ipam diuinā lucē in sepa cognoscat· Si dicas q acies intellectus angeli retunderet propter improportionabilitatē luminis· Cōtra· Semp manet improportionabilitas q cōd deus angelo g nunq videret· Itē que sunt essentialiter et presentialiter in psona cognoscētē cognoscunt p sui pūsentiam et essentiā· sicut dicit Aug⁹· de tri· et sup Geñ· ad litterā· q anima seipam et habitus suos p essentiā et presentiā cognoscit· si ergo deus presentissimus erat intellectui āgelico· et hoc p naturā· ergo naturaliter ipam diuinā essentiā in se cognoscebat· Item omne illud qd est ens cognoscibile p se· aut cognoscit p sui essentiam· aut p speciē· si ergo angelus cognoscebat deum naturaliter· vt dicit magister in littera· aut p speciem aut in sua essentia· sed nō p speciē· ergo ct· Q autē nō per speciē· videt· spēs ei est maioris simplicitatis et abstractionis et puritatis q illud cui⁹ est species· s3 nihil deo simplicius· g deus spēm nō habet· g nō poterat angelus deū nosse per spēm· et non p speciē vel essentiam· ergo ct· Item angelus p naturalē cognitionē deū cognoscebat· Aut ergo sub velatiōne· aut facie reuelata· Nō sub velatione· quia velamen nō est nisi propter culpā vel propter molē carnis cōmunicatam· nec fantasmatum obsistentia· g sua naturali cognitione summā essentiam in sua luce videbat· Itē si angelus cognoscebat deū· aut ergo p mediū· aut sine medio· Si sine medio· g videbat in seipso· Si p mediū ergo inter mentē angeli et dei aliquid erat mediū· qd est cōtra Aug⁹· et cōtra rōnē· Nam illud mediū· aut essz magis proportionabile deo q mens angeli· aut minus· Si magis· ergo aliqua creatura superior angelo· Si minus· g potius impediebat cognitionē q adiuuabat· Restat igit q angelus p cognitionē naturalē cognoscebat diuinā essentiā in se ipsa· Contra· Joh· xvij· Hec est vita eterna vt cognoscāt te deum· ergo in visione dei est beatitudo summa· si ergo hoc habet angelus p naturā· g p naturam erat beatus· Itē adhuc naturalia salua sunt in angelis malis· maxime que spectant ad intellectū· si g p naturā poterāt diuinā lucē ɔspicere in se· g et nūc possunt· g nō sunt in tenebris dānationis· qd aperte falsum est· Itē proximior est deo aīa habens gratiā q sit angel⁹ habēs sola naturalia· sed aīa exuta oīni gratia nō pōt aspicere lucē summā nisi adiuuet p gloria· sicut patz de his q sunt in purgatorio· et fuerunt in limbo· g videt q nec angelus p naturā· Itē lux diuine essentie est sup omnē intellectū creatū quātūcūq3 ille intellectus sit excellens in naturalib⁹· ergo nunq intellectus creatus ī illam intuendā ascendet virtute sua· nisi deus cōdescēdat p gratiā· ergo impossibile est q angel⁹ naturali cognitione cognoscat diuinā essentiā· Itē multo pl⁹ est deus supra intellectū angelicū· q sit angelus supra intellectū humanū· sed homo nō potest nosse angelum nisi angelus ɔdescēdat ei· ergo nec angelus ipam diuinam lucē in seipa· Item impossibile est q aliqs oculus pueniat ad cognitionē luminis solaris nisi p immissionē radiorū solis quātumcūq3 habeat alia lumina· ergo impossibile est q aliquis ad cognitionē supne lucis pueniat p illuminationē aliquā naturalē vel acquisitam· nisi deus sue luminositatis radiū immittat· s3 missio hec nō est nisi p gratiam· ergo impossibile est q aliq creatura quantūcunq3 nobilis· diuinā lucem in seipsa p naturā cognoscat· R⁹· Dōm q angel⁹ naturali cognitione diuinā essentiā nō poterat videre in essentia siue claritate sua· et hoc patet· quia hec cognitio est primum premiū· quo habito mens creata quiescit tāq3 beata et pfecta· hoc autē premiū nemo obtinet nisi gratuita dei influentia· Si aūt queraf ratio huius· sane dici potest q diuinitas lux ppter sui essentiā est inaccessibilis virib⁹ oīs nature create· et ideo p quandā benignitatis ɔdescensionē facit se cognosci· ita q in illa cognitione cognoscens multo plus agatur q agat· illa autē cōdescensio bonitatis quid gratuitū dicit· sed cōstat q non dicit diuine essentie humiliationē· q2 nō pōt minorari sed dicit alicui⁹ radij gratuitā immissionē p quā aīma clare cognoscit cū est missio in habundātia sicut erit in gloria· et ita angelus diuinā essentiā nō potest p naturam cognoscere in seipsa· sicut ostēdunt rationes inducte et sicut colligit a Dionysio ī pncipio mystice theologice· Ad illud g qd obiicitur q est deiformis p naturā· Dōm q hoc n dicit quia habeat deiformitatē quā habet intellectus gloriosus p assimilationē que est in statu pfecto· sed deiformis dicit· quia sine susceptiōe specierū p id qd habet in se actu cognoscit· Ad illud qd obiicitur q est speculū clarū· Dōm q deus refulget in omni creatura tāq3 causa ī effectu suo· et ex oīb⁹ pōt cognosci et maxime in creatura que ipsi⁹ dei est insignita imagine· sed illa refulgētia luminis p quā videt de⁹ facie ad faciem· nō est nature· sed cōdescensionis et gratie· Nec est simile de luce corporali que naturaliter influit lumē in hec inferiora· Non sic debet intelligi de luce eterna·

61 Ad illud quod obiicit q deus principaliter est in anima rc. dicendum q esse presens alicui hoc est dupliciter. Uel vt principium conseruans et continens. vel vt obiectum immutans et mouens. Primo modo est deus presens angelo et luci ceco. secundo modo non. et ideo non est simile de anima et eius habitibus. quoniam presentes sunt anime vtroque modo. Et ratio huius est. quoniam hec cognoscibilia non superexcedunt cognoscentis potentiam et naturam.

62 Ad illud quod obiicitur q aut per speciem aut per essentiam rc. dicendum q adhuc est tertius modus cognoscendi s. per effectum. cognoscit autem deus per effectus visibiles. et per substantias spirituales. et per influentiam luminis connaturalis potentie cognitiue. quod est similitudo quedam dei non abstracta sed infusa inferior deo. quia in inferiori natura. sicut dicit Aug. ix. de tri. et habitum est primo. et ita videtur illi rationi que procedit ex diuisione insufficienti.

63 Ad illud quod obiicitur de velatione. dicendum q non posse pertingere ad alicuius cognitionem hoc est dupliciter. vel propter cordis obscuritatem. vel propter cognoscibilis profunditatem. Si primo modo. sic dicitur impediri velatione. Si secundo modo. sic impeditur non propter interpositionem velaminis. sed propter sublimitatem cognoscibilis. Primo modo impeditur homo peccator. secundo modo angelus. Unde nec videbat sub velamine enigmatis. nec tamen facie ad faciem. quia medium est inter vtrunque. videlicet deum videre in speculo absque enigmate.

64 Ad illud quod obiicit q aut cognoscebat deum per medium aut sine medio. dicendum q per medium s. per effectum. non quia illud medium magis esset proportionabile deo. sed quia magis erat proportionabile intellectui angelico. vnde naturaliter videbat per speculum et per vestigium. quamuis non per enigma. Nec illud est contra Augustinum. quia sicut infra melius patebit. Aug. vult q inter mentem et deum non cadit medium. s. in ratione cause efficientis vel influentis. cadit tamen medium manuductionis. quod tamen non habet rationem medii proprie. quia magis subseruit potentie cognitiue quam presit.

Consequenter tertio loco queritur de naturali angelorum dilectione. et de ipsa duo queruntur. Primo de dilectione qua diligebant deum. Secundo de dilectione qua vnus angelus diligebat alterum.

Questio I

De modo naturalis dilectionis ad deum. Et est questio. Utrum angeli dilectione naturali dilexerunt deum propter se et super omnia. Et q non videtur. quia Bern. dicit q natura est curua. ergo cum seipsa ex effectu magis diligit se quam alia. et alia propter se. ergo rc. Item qui diligit aliquid supra se eleuatur supra se. amor enim iungit amantem cum amato. si ergo magis diligit quod est supra se quam se. ergo supra se eleuatur. sed nihil per se eleuat supra se. ergo necesse est q talis amor aliud principium habeat quam naturam. Item actus dilectionis est nobilissimus inter actus anime. et motus iste scilicet diligere propter se et super omnia. est motus quo nullus potest cogitari nobilior. ergo si natura potest in hunc sine gratia. multo fortius et in quemlibet alium. et ita nulla est opportunitas gratie instituende. Et iterum si nobilissimus est deo placitus et acceptus. ergo dignus remuneratione. ergo gratia non est necessaria ad merendum. Item dilectio naturalis diligit quod diligit per modum desiderii seu concupiscentie. sed omnis concupiscentia naturalis supponit aliquam indigentiam. sed quandocunque aliquis diligit aliquid propter suam indigentiam magis diligit illud in quo est indigentia quam illud quod supplet. vt cum appeto vestitum propter indigentiam corporis et similiter cibum. magis diligo corpus quam vestimentum vel cibum. ergo si angelus naturaliter diligit deum propter suam indigentiam. ergo magis diligit se quam deum. Contra. Aug. de fide ad Petrum. Tales deus creauit angelos vt ipsum per se diligerent. cuius opere se tales creatos cognouissent. Item ratione videtur. quia affectus angelicus amabat bonum naturali dilectione. aut ergo quia bonum. aut quia bonum sibi. Si quia bonum. cum deus esset summe bonus. magis ergo ipsum deum quam aliquid aliud diligebat. Si quia bonus sibi. sed deus adhuc melius erat ei quam aliquid aliud. quia bonus imo optimus est affectum querenti illum. ergo quocunque modo videtur q ipsum propter se et super omnia diligebat. Item iustus sanus non errans in iudicio id magis desiderat et amat quod est magis delectabile. sed deus est maxime delectabilis. ergo angelus cum a sua conditione hoc nosset et affectum sanum haberet. ergo in eo propter se et super omnia delectabatur. sed illud magis diligit in quo magis et propter se delectatur. ergo rc. Item hoc mandatum de diligendo deum propter se et super omnia. erat scriptum in corde angeli. ergo conscientia dictabat ei q ad hoc tenebatur. ergo si non diligebat. contra conscientiam faciebat. ergo peccabat. ergo ante peccatum deum super omnia diligebat. Si tu dicas q conscientia non obligabat eum nisi per tempus gratie. quam ante non poterat. Contra. Affectus angeli ante peccatum non repugnabat intellectui. alioquin ante peccatum erat bellum. sed intellectus dicit nihil esse diligendum super omnia nisi deum. ergo cum oporteret angelum aliquid diligere super omnia. necesse erat q aut diligeret deum propter se et super omnia. aut faceret contra conscientiam. et ita peccaret. Item angelus diligebat deum. aut ergo fruens. aut vtens. Si fruens. ergo propter se et super omnia. Si vtens. ergo cum summa peruersio sit vti fruendis. erat peruersus. et affectus erat in eo inordinatus cum faceret de via terminum et econuerso. patet ergo rc.

65 Respondeo. dicendum q absque dubio tempore nature institute tam homo quam angelus habilis erat ad diligendum deum propter se et super omnia. Et hoc patet. impossibile enim erat eum aliter esse rectum. Rectitudo enim mentis consistit radicaliter in amore. Amor autem rectus esse non potest si aliquid diligat supra deum vel eque. vel aliquid diligat propter se. et deum propter aliud. si ergo deus fecit hominem et angelum rectum. patet q vtrique dedit habilitatem ad amandum deum super omnia et propter se. Patet etiam hoc planius si attendamus quid est diligere propter se et super omnia. Conuenit enim aliquid diligi dilectione concupiscentie. sicut aliquis amat vinum. vel amictum. siue amat socium. Propter se vero aliquid diligere est non alterius gratia sed ibi sistere. sicut ebriosus diligit vinum propter se.

66 Propter aliud est alterius gratia. sicut sobrius diligit potum propter salutem. Similiter in amore amicitie propter se diligere non alterius gratia est velle alteri bonum. sic dicit philosophus. q diligimus amicos propter se. et si nihil omnino boni debeat nobis ab ipsis esse. Propter aliud vero est alterius gratia. sicut aliquis diligit hominem propter commodum suum sicut dicit idem quam inimicos nostros volumus esse iustos vt nihil nobis noceant. Diligere vero aliquid super omnia amore amicitie est nullo commodo vel incommodo velle ipsum offendere. nec amicitiam soluere. similiter dilectione concupiscentie est nullo commodo vel incommodo velle illud perdere. Omni igitur affectus angeli deum habere super omnia propter se. quia summe reficiens non alterius boni gratia. et deo volebat bonum propter se. multo magis quam amicus amico. similiter nullo commodo vel incommodo volebat deum offendere vel perdere. vt manifestum est et patet intuenti. dico q deum diligebat propter se et super omnia.

67 Ad illud quod obiicit q motus nature curuus est. dicendum q aut Bern. intelligit de natura qua communicamus cum brutis. aut si de rationali intelligit put lapsa est. aut hoc vocat curuitatem quod appetit sibi. sed esto q deum appetat sibi. non tamen aliquid magis diligit sibi quam deum. et ita nihilominus propter se et super omnia.

68 Ad illud quod

obijcit q elevat supra se. Dicendum q elevari supra se est duplicter. aut supra suu posse. et hoc e impossibile nisi adiuvet natura. aut supra suu esse. et hoc e possibile et naturale. unde bn concedo q homo naturaliter nat elevari supra se. i. ad id qd est supra se contemplando et amando. 69 ¶ Ad illud qd obijcit q mot iste videt nobilissimus et difficilim et deo gratissim. Dicendum q motus iste aliter est gre. aliter est nature institute. Nature institute e ex quada habilitate et rectitudine respectu boni. Gratie vo e q captivat affect in obsequiu xpi. sicut intellect p fidem. tunc aut captivat intellect in obsequiu christi. qn contra illud qd ratio sua dictat assentit prime veritati. sic et affectus qn ad id ad qd diligendu naturaliter inclinat. amore christi paratus e odire. vel econverso. qn ad id ad cui odiu natura if inclinat paratus est amare. et talis e affectus q contemnit vita et honores. et oe desiderabile. et amat odientes se et ledentes pp deu. et hic e solus affect qui deo famulat. et que deus acceptat et remunerat. et iste no est a natura sz solum a gratia. Aliter etia differt hic mot ab illo. qualis e in cognitione naturali. s. qui est dilectionis naturalis alius a cognitione fidei. Et differt hec cognitio ab illa q cognitio naturalis cognoscit deum summe bonu pp diffusione sive coicatione bonitatis in effectibus creans. sed fides dictat deu summe bonu p coicatione bonitatis in divinis psonis. et utraq cognitio dicit deu summe bonu et summe diligendu. sed multo nobilis fides sive cognitio gratuita. p hunc modu utraq dilectio deu diligit summe. sed magis et nobilis dilectio gratuita. Alia dria consuevit dari q dilectione naturali diligit deum anim sive effectus rect. q bonus sibi. et ideo summe diligit. q summe bonu sibi. et oe bonu qd est et qd bz pendet ex ipso. et nihil esset nisi p ipm. ideo plus deu diligit q etiam seipm. Sed dilectione gratuita diligit deu q bonus. et q summe bon diligit summe. et q non est bonus ipse ho nisi inqntu est ad deu. non diligit se nisi pp deu. et hoc dico dilectione gratuita. Et sic triplex est dria. pma est a pte modi diligendi. scda a pte cognitionis disponentis sive pncipali. tertia est a pte motivi. oes aut sunt ronales. sed pme magis innitendum. 71 ¶ Ad ultimu solvendu est p interemptione. q natura ronalis de qua nunc loqmur non tm amat rone indigentie. sed etia rone convenientie et complacentie. et ideo magis illud qd natu est summe delectare et summe placere.

¶ Questio .v. III

Utru angelus naturali dilectione magis diligat superiorem an parem an inferiorem. Et q magis superiore videt. ¶ Si angelus angelu naturaliter diligit. aut ergo q bonu aut q bnficu. sed utroq modo angelus superioris ordinis magis est bonus. et iteru mag est bnficus. quia angelus inferioris a superiori recipit illuiationes per eu modu p que dionys. dicit. g et c. ¶ Item angelus p naturam institutam deuz sup oia diligebat. ergo si illud qd magis approximat ad summu in oi genere est magis intensum. ergo si summe diligebat deum. i. sup oia. ergo magis illud qd deo erat similius et pximius. sed angel superioris ordinis est hmoi. ergo et c. ¶ Ite angelus inferioris ordis nolebat eqparari angelo superioris ordinis quantu erat de naturali appetitu. ergo mag et eminentius bonu illi volebat q sibi. sed sup oes angelos pares et inferiores se diligebat. g et c. ¶ Q aut magis diligeret angelu eiusde ordis videt. Dilectio naturalis concernit similitudine. Un Eccl. xiij. oe aial diligit sibi simile. sed angelus eiusde ordinis similior est angelo sui ordinis q alteri. g magis diligit. ¶ Item naturalis dilectio intendit p familiaritate et domesticitate. unde magis diligit homo naturalit domesticu et sociu suu q extraneu. sed maior e familiaritas et societas angelor eiusdem ordis. g et c. ¶ Item ecclesia triuphans conformis e ecclesie militanti. sed in ecclesia militante est distinctio ordinu et religionu. et recto et ordinato affectu q non repugnat gratie plus iungit homo ei q est eiusdem pfessionis. ergo pari rone et angelus naturali dilectione plus diligebat angelos eiusde ordinis. ¶ Q autem magis angelos inferioris ordis videt. pmo. q pbatio dilectionis est exhibitio opis. sed angelus superioris ordis plus se coaptat angelo inferioris q paris vel superioris. et ad hoc faciendu ordinat p natura. no solum p gratia. g et c. ¶ Item p natura plus amat ronalis creatura pesse q subesse. sed angelus medii ordinis ideo subest q habet superiores. ideo pest q habet inferiores. ergo si magis diligit pesse. magis p natura diligit habere ordines inferiores q superiores. g et c. ¶ Item nos videm in linea consanguinitat carnalis q magis diligit homo eu qui est infra q eum qui est supra vel iuxta. utpote magis filiu q patre vel fratrez. et h est p natura. ergo videt pari rone q in ordib angelor magis affectio convertat ad eum q infra est. cu nullum sit vinculu consanguinitat nec supra nec iuxta.

72 ¶ Rn. dicendu q magis diligere aliquem hoc potest esse tripliciter. Aut ratione boni optati. aut affect intensi. aut ratione effect impensi. Ratione boni optati dicit quis aliquem magis diligere qn ei maius bonu optat. et sic dr diligere magis q ad mai. h modo naturali dilectione procedente ex iudicio rationis recte magis diligebat angelus angelu superiore. volebat eni ipm excellere et plus boni habere. sicut et de conditor voluit sic ordinare. Ratione affectus intensi dicit magis alteruz diligere qn affectio eius plus trahit ad alteru. et magis consolatur de eius societate. et sic dicit aliqs magis illu diligere cum quo libenti cohabitat. et sic angelus magis diligebat per natura angelu eiusde ordis. Quia sicut naturali affectu magis diligit qs copatriotas suos. maxime qn conformat sibi in morib. et sicut magis diligit homo eu qui est eiusdem pfessionis et officij. ubi invidia non interponit partes suas. sic angelus alteru angeluz eiusde ordinis. magis dilectione naturali amplecti intelligendu est. cum se videret a conditore in officij eqlitate. et nature similitudine illi sociatu. nec esset tunc motuum diversitas. nec invidie malignitas. Ratione effectus sive beneficij impensi dicit quis magis eum diligere cui plura bona impendit. et circa quem mag sollicitat. sicut magis mater confovet filiu tenellu. et sollicitior est circa illum q circa adultum. et magis circa infirmu q circa sanu. Et hoc facit consideratio maioris indigentie. et hoc modo dici potest q angelus superioris ordinis magis diligit angelu inferioris. quia angel paris vel superioris ordinis non indiget sic sua instructione sive purgatione sicut angelus inferioris ordinis. et sic scdm diversas vias. mebra pposite questionis se habent sicut excedentia et excessa. et ideo rationes ad tria predicta membra decurrentes sibi no obviant. et concedi possunt qtuis non sint multum cogentes. Si autem quis ex predictis omnibus simpliciter velit inferre maioritate dilectionis. unica responsione potest omnibus obviari. scilicet q omnes pcedunt ab insufficienti. Si vo concludit excessus dilectionis determinate vel in bono optato. vel in affectu intenso. et in effectu impenso. satis de plano omnes possunt concedi.

¶ Distinctio quarta de habitibus beatitudinis et miserie angelorum.

Post h' videndū ē ꝛc. Supͤ egit mgr̄ d' habilitatib' naturalib'. ꝛ de habilitatib' ad pfectiōez pꝑa/rantib'. In hac pte agit de habilitatib' in sta/tū pfectū constituentib'. vñ inquirit vtrū angeli mox vt creati sunt fuerūt beati et pfecti. Diuidit aūt h' ec ps in duas. In pma psequit q̄ōnes de btitudine. In scda de pfectiōe. ibi ad h' aūt qd q̄rebat. Prima ps h3 tres. In pma determinat q̄ōnem q̄tū ad illos q̄ ceciderunt ōndens q nūq̄ bti fuerūt. In scda q̄tū ad eos q̄ re mā serūt ꝛ hoc ibi boni v'o qui pstiterūt. ꝛc. In ter tia breuiter resumit p̄determinata de vtrisq3 ibi ex p̄ dict' psequit ꝛc. Silr scda ps in q̄ psequit vtz an geli sint creati pfecti. h3 tres pticulas. In pma innu it q p distinctionē ē rñdēdū. In scda subiūgit distin ctionem. ibi. dicit namq3 pfectum. ꝛc. In tertia vero resumit. predeterminata breuiter ostendens qua/ lis facta fuit natura angelica. ibi. Quales facti fue runt angeli in creatione.

1

Di. IIII.

a ¶ Beati quo/ q nūq̄ fuerunt q̄ ceciderunt. q2 fui euēt' ignari fuerūt. Cōtra. Ad h' q aliqs sit beatus non oportet scire oīa. sed sufficit deū cognoscere. Itē beatitudo nō ē aliō q̄ clara vi sio dei. sed ad h' nō reqritur co/ gnitio euētus. ergo ꝛc. R. Dō. q ad beatitudi nem non solū dos visionis re quiritur sed pfe cte tentiōis. pfe cta aūt tentio n est nisi qn est cū securitate. secu/ ritas aūt nō est nisi vbi est secu ritas de pman/ sione. ꝛ q2 h' an geli nō potuert habere. saltem qui lapsuri erāt quia falsū erat ipsos pmansu/ ros. ideo beati nō fuerūt. Ad illud qd obici/ tur q sufficit deū cognoscere. dicendū q fal sum est. immo oportet etiā per fecte tenere. Et qd subiungit q apta ꝛ clara vi sio dei est tota merces. dicēdū est q hoc est ve rum p concomi tantiā. vīz eni aut nunq̄ est ita aperta dei visio quin sit future pman iōis cer/

¶ Prosequit questionē de be atitudine q̄tū ad illos q̄ ceciderūt ōndēs q nūq̄ bti fuert. a

Post hec vi

dendū ē vtr pfectos et btōs creauerit deꝰ angelos. an miseros ꝛ ipfectos. Ad qd dici pōt q nec in btitudine nec i mi seria creati sunt. Miseri em̄ an̄ pctm̄ eē nō potuerūt. q2 ex pec cato miseria ē. Nā si non fuisset pctm̄. nulla eēt miseria.[a] Beati q̄ nunq̄ fuerūt illi q̄ ceciderūt q2 sui euētus ignari fuert. i. pec cati ꝛ supplicii futuri. Si eīm lap sum suū psciuerunt. aut vitare voluerūt s' nō potuerunt. ꝛ ita erāt miseri. aut potuerūt s' nō/ luerūt. ꝛ ita erant stulti ꝛ mali/ gni. Ideoq3 dicimꝰ q2 si erāt psci euentꝰ sui. necēis data ē cogni tio eoꝝ q̄ futura erāt sup eos.

¶ Presequit q̄ōnem q̄tū ad il los q̄ pstiterūt ōndēs q pōt ali quomodo dici beati. b

Boni v'o ꝛ q̄ pstiterūt scire sue beatitudinis psci fuerūt. Vn̄ Augꝰ. sup Gen̄. Quō inqt be atus int' angelos fuit q̄ futuri pcti atq3 supplicii pscīꝰ non fuit. Querit aūt cur nō fuerit. Forte h' deꝰ reuelare diabolo nolu it q̄d facturꝰ vel passurꝰ eēt. Ce teris v'o reuelare voluit q i ve ritate mā suri eēnt. His v'bis vi det' Augꝰ. significare q angeli q̄ corruert nō fuert psci sui casꝰ. ideoq3 bti nō fuerūt. Et q āge li q̄ pstiterūt btitudinē sibi affu turā psciuerūt. atq3 de ea certi in spe extiterūt. Vn̄ q̄dāmō iā bti erant. Et reuera si fuissent. possz illos dici aliq̄ mō fuisse be atos. alios v'o nō. q̄ nesciuerūt euentū suū. Sz h' magis opi nādo ꝛ q̄rendo dic Augꝰ. q̄ as serēdo. vñ ꝛ huic opinioni op pōnēs psequēter subdit. Sz q̄ re discernebāt illa ceteris. Vt deꝰ istis q̄ ad ipos ptinerēt si re uelaret. aliis v'o reuelaret. cuz nō puisit ipe vltor q̄ aliqs pec cator. nō eīm dānat ipe inocen tes. Hic videt inuere q n' pec catur' futur malū. nec pmāsu ris futurū bonū reuelauerit. Ideoq3 nec illi q̄ ceciderūt vnq̄. nec illi q̄ pstiterūt vsq3 ad cōfir mationē bti fuerūt.[b] q2 bti eē n̄ poterāt. si de beatitudine certi nō erant. vel si dānatiōis incer ti erant. Vn̄ Aug' i eodē. Di cere inqt de angelis q i suo ge nere beati eē pnt damnationis vl salutis incerti. qbꝰ nec spes esset q mutādi eēnt in meliꝰ ni mia psumptio est. Quō eīm bti eē pnt qbꝰ ē icerta sua btitudo.

¶ Resumit q̄ supra de vtrisq3 determinauit. c

¶ Ex p̄dictis psequit q angeli q̄ corruerūt nunq̄ beati fuert n̄ si beatitudinē aliqs accipiat il lum statū innocētie in q̄ fuerūt an̄ pctm̄. Illi v'o q̄ pstiterūt. aut suā btitudinē futurā deo reue lante psciuerūt. ꝛ ita spei certi tudine aliq̄ mō bti fuerūt. vl in certi extiterūt sue btitudinis. ꝛ ita aliter bti nō fuerūt q̄ reli qui q̄ ceciderūt. Mihi aūt qd po steriꝰ dictū ē pbabiliꝰ videt'.

¶ Prosequit q̄stionē de pfecti one angelorū an scz creati sint pfecti an impfecti. innuēs q p distinctionē ē rñdendū. d

¶ Ad hoc aūt qd q̄rebat vtr pfe cti vel impfecti fuerint creati. dici pōt q2 q̄dā mō pfecti fuert.

titudo. sue si nō ē. ñ est in il la pfecta bea titudo. hanc aūt visionem apertā q̄ est facie ad faciē nō habuerūt angli an̄ cōfir matōnē. sic nō simul dei vi/ sionem habu erunt et tenti onem. licz aī aliquatenus cognoscerent ꝛ amarent sic/ ut ad hec duo habiles eēnt. b Quia be ati esse nō po terant ꝛc. Cō tra. Certitu/ do dānatiōis potꝰ est con traria beati/ tudini q̄ pso na. sed si certi tudo nihil cō fert ad gliaz. ergo incerti/ tudo nullo mo do ipedit glo riā siue beati tudinē perfe/ ctam. R. Di cendū q de aliquo futu/ ro dupliciter potest haberi certitudo. vl in partem af firmatiuā. vl in partem ne gatiuam. ꝛ si cut ad beati/ tudinē oportet habere cer titudinem de eiꝰ ppetuita/ te futura. ita oportet habe re certitudi/ nē de miseria

Aug.

Aug.

Aug.

nunq̄ futura Ista eñ duo sunt oīno inseꝑabilia. certitudo ḡ dānatiōis nunq̄ futura cōfert ad glaz. ꝛ qsi īcertitudo cōꝑuat certitudinē respectu affirmatiōis. sicut ꝛ respectu negatiōis. idō certitudo negatiōis ita repugnat sic incertitudo ꝑmansionis. ꝛ sic hꝫ intelligi illud ꝟbū. c Dicit nāq̄ ꝑfectuꝫ ꝛc. Ista diuisio ꝑfecti videt̃ insufficiens. q2 nō tm̄ est ꝑfectio fm naturā. sed etiā fm grām ꝛ gloriā. ꝛ fm graciā est multiplex genus ꝑfectionis. Itē q̄rit̃ quare mag9 accipit̃ vnū genus ꝑfectionis fm tp̄s q̄ fm aliud accipationē.

ꝛ quodā mō alio impfecti. Nō eñ vno mō aliq̄d dr̄ ꝑfectum ꝛ impfectū sed pluribus.
Subiūgit distinctionē q2 tribus modis dr̄ ꝑfectum. fm tp̄s. fm naturā. ꝛ vniuersaliter ꝑfectum. e
e Dicit nāq̄ ꝑfectū trib9 modis Est eñ ꝑfectū fm tp̄s. ꝛ est ꝑfectū fm naturā. ꝛ est vniuersaliter ꝑfectū. Scd̄m tp̄s ꝑfectuꝫ ē qd̄ hꝫ q̄cq̄d tp̄s req̄rit ꝛ ꝯuenit fm tp̄s hn̄ri. ꝛ hoc mō āgeli erāt ꝑfecti añ ꝯfirmationē vel lapsū Scd̄m naturā ꝑfectū est qd̄ hꝫ quicq̄d debitū est. vel expedit nature sue ad glorificationē. ꝛ h mō ꝑfecti fuerūt angeli post confirmationē. ꝛ erūt scti post

resurrectionē. Uniuersalit̃ ꝛ sūme ꝑfectū est cui nihil vnq̄ deest. a q̄ vniuersa ꝑuenīut bona qd̄ est sollus dei. Prima ḡ ꝑfectio ē nature ꝯdite. scd̄a nature glorificate. tertia nature increate.
Resumit ꝑdetermiata: breuiter ostēdens q̄lis facta fuerit angelica natura. f
f Quales facti fuerūt angeli in creatiōe ostēsuꝫ ē. boni. s. nō mali. iusti. i. innocētes ꝛ ꝑfecti q̄dā modo. alio vero modo impfecti. Beati vero nō fuerūt vsq̄ ad confirmationē. nisi beatitudo accipiatur (vt iā dictum est) ille stat9 innocētie ꝛ bonitatis in quo conditi sunt.

dens. Ꝗ. dicendum q2 ꝑfectū dicit cōplemētū siue complenonē in qua est stat9. Stat9 aūt ponit̃ in aliquo dupliciter aut simpliciter aut in genere. Si simpliciter sic est tertiū membrum. si in genere creature. hoc potest eē dupliciter. aut in q̄ntum exit a deo. ꝛ sic habet rationem vestigii. ꝛ reperitur hec ꝑfectio ī omi creatura quādo ꝑducta est ad modum. speciem ꝛ ordinē sibi ꝯpetētē. Alio mō in q̄ntū creatura redit in deū. ꝛ sic est ꝑfectio glie. ꝛ hāc vocat mgr̄ ꝑfectiōeꝫ fm naturā. vn̄ ꝑon dū q2 ē ꝑfectio fm essentiā. ꝛ fm ꝑticipationē. ꝛ h̄ duplr. vel fm egressum. vel fm regressū.

D intelligentiā h9 ꝑtis q̄runt̃ tria. Primū est q̄les creati sunt angeli q̄ntū ad gloriam. Scd̄m q̄ntū ad futuri euent9 ꝑsciam. Tertium est q̄ntū ad cognitionē matutinā. Circa primuꝫ q̄runt̃ duo. Primū est vtrū in sui creatiōe habuerūt gloriā. Scd̄m est vtrū habuerūt gratiā.

Questio .I.

Utrū angeli creati sint in beatitudie siue gloria. Et q2 sic videt̃ Ezechiel. xxviii. Tu plen9 sapia ꝛ ꝑfect9 decore in delitijs paradisi fuisti. sꝫ esse in delitijs paradisi ꝛ esse plenū sapientia est ipa beatitudo quam dicim9 eternā gloriā. ergo ꝛc. Item Augu. in h. ō mi. sacre scripture. Angel9 in summo sui ordinis honore ꝯstitutus lapsus est. loquitur de angelo ante lapsum. sed summ9 honor ordinis angelici est beatitudo ꝛ gloria. ergo ꝛc. Itē Aug. de fi. ad pe. Angelici spirit9 ꝑ eo q2 rationales sunt facti. eternitatis ꝛ beatitudinis donū in ipo nature sue spirituali creatione diuinit9 acceperūt. Item idē de ecclesiasticis dogmatib9. Angeli q̄ in illa qua creati sunt beatitudine ꝑseuerāt. non natura possident vt nō mutentur. ergo si nō habent verā beatitudinē. patet q2 in beatitudine creati sunt. Item ratione videt̃. q2 angelus a sua creatione habuit habilitatē ad diligendū deum ꝑpter se ꝛ sup omia. ergo habuit habilitatem ad fruendū deo. sed ipe non habuit aliqd̄ retardatiuū ex parte affectus. nec obumbratiuum ex parte intellectus ergo totaliter ferebat̃ in ipm deū amore fruitionis. ergo cū talis status vocet̃ sit beatitudo ꝛ gloria patet ꝛc. Itē deus fecit li. ar. vertibile. ergo tū possit habere creatura rational' ipsuꝫ vertibile. vt patet modo in sanctis angelis. aliq̄b9 debuit hoc modo facere. sꝫ nō est inuertibilitas li. ar. in beato nisi ꝑ gloriā ergo ꝛc. Aut si dicas q2 nō debuit facere. hoc nō videtur. q2 debuit facere res optimo modo. sed iste est optim9 status ipius angeli. ergo aliquē in hoc statu debuit facere.

Contra. Job. viii. Ille i veritate nō stetit. sed beatitudo est status omniū bonorū aggregatione ꝑfectus. ergo est status in veritate. ergo lucifer nō fuit factus beat9. sꝫ inter omēs ꝑfectus ꝛ nobilis est condit9. ergo ꝛc. Itē obijcitur q2 ꝑseuerantia siue securitas est de essentia siue substantia beatitudinis. beat9 eñ nō est qui potest amittere bonū qd̄ habet. sed angeli potuerūt amittere. q2 amiserūt. ergo ꝛc. Item nullus laudat̃ vel vituperat̃ in his que habet a natura vel conditiōe. sed sicut dānatiōi essentiale est vituperiū. ita beatitudini essentialis est laus. ergo impossibile est q2 aliq̄s beatus sit a conditione. imo est repugnātia in adiecto. Itē aut omēs fecit de9 beatos. aut aliquos. Non omēs constat. q2 plures ex eis ceciderūt. Nō aliquos vt videt̃. q2 illi ꝑcellerent alios q̄si ꝑexcellentia improportionali. ergo lucifer nō fuiss' et ausus se eis ꝑponere. q2 si ausus est. videt̃ q2 nulli conditi sint beati. Si tu dicas q2 maiorem audaciā ꝑsumpsit. sꝫ equiꝑari deo. quanto magis ꝑesse beatis. Ad huc non soluit. Si enim deus beatos condidit angelos ab ipa conditione hoc fuit. q2 natura eorū consonabat vt sub tali ꝑfectione ꝛ tam nobili fierent. si ergo lucifer vt dicūt sancti. ꝛ mgr̄ dicit in sequētib9. splendidissima habuit naturalia. magis debuit ꝛ ꝯgruū fuit ipsi9 naturā glia insigniri. q2 si ipe vt patet beatus fact9 non est patet ꝛc. Ꝗ9. dicendum. sicut ꝑtactum est supra. quorundā opinio fuit q2 angeli quia sunt spirituales et temporales. ꝛ actuales. in instanti sue creationis fuerūt in actu conuersionis ꝛ auersionis. ꝛ sicut in prima auersione sunt dānati essentialiter illi q̄ auersi sunt. ita prima conuersione illi glorificati sunt eternaliter qui conuersi sunt. ꝛ vadeunt intellexisse Augu. ꝛ fuisse eius positioneꝫ q2 a tēꝑe sui creati beati ꝛ se mali. q2 simul tempe. licet posterius natura factū est celū ꝛ lux. ad est angelica natura informis vel formata. Lux enim vt dicit Aug9. xi. de ci.

dicunť angeli· q̄ illuminati sunt vt beate sapienterqꝫ viuerent· Sed nō hec positio supra improbata est tanq̄ falsa ⁊ erronea ratione illꝰ partis que dicit in primo instanti fuisse auersos. Ratione alterius partis pars ratio/ tionei nprobata est· ⁊ patꝫ falsitas p Aug· de correptione ⁊ gratia· vbi dicit q angeli ⁊ si beati sint· erat eñ adhuc qd̄ coꝝ beatitudini adderet si pmansissent· cōstat q beatitudini ⁊ glorie cū sit inuariabilis nō fit additio· Constat etiā q loq̄tur cōmuniter de bonis ⁊ malis· q̄ dicit si pmansissent· Et ideo aliter est dicendū q beatitudo dupliciter pōt dici· Uno modo status pfectꝰ plenitudie oīs boni· et hec ponit visionē dei claram· et tentionem pfectam· ⁊ hoc modo angeli nō sunt creati· nec aliqui· nec oēs· sed habuerūt quoddā ex eis ī ipsa confirmatione· Alio modo dicit beatitudo statꝰ pfectus priuatione oīs mali tam pene q̄ culpe· ⁊ tales creati sunt angeli· q̄ innocentes et impassibiles· et de hac plenitudine loquiť Augꝰ· sed hec nō est pfecta nisi cū additur ei altera· ⁊ de hac currūt auctoritates probātes q beati facti sunt· Ad illud eñ q dicit Ezech· in delitijs paradisi fuisti· dicendū· q sicut primus homo cōditus est ⁊ positꝰ in delitijs paradisi que eñ nō erant delitie beatitudinis pfecte· ⁊ sicut data est ei sapientia ad cognoscendū oīa mūdana· sed non illa q̄ est visio dei in patria· simili modo intelligendū est in angelo· Quod dicit Aug· de mirabilibus sacre scripture· intelligit quātū ad naturalia· q̄ ita bona habuit q nō erat habiturꝰ meliora· vnde ⁊ in illo loco ꝯditus est in quo erat beatificandꝰ· Que vero sequentes auctoritates loquūtur de beatitudine fm illas duas differentias quas dixi· Ad illud qd̄ obijcitur q habebāt fruitionem sine retardatione· dicendū· q verū est· non tñ habebant in pfecta cōpletione· q̄ deū non videbāt facie ad faciē· sed in effectibꝰ cognoscebant· et in seipsis maxime sicut meliꝰ patebit infra· Ad illud qd̄ obijcitur q debuit dari aliq̄bus li· ar· inuertibile· dicēdū est q quantū est de conditiōe nullis debuit dari q̄ntūs possit· q̄ homies ⁊ angelos meliores iudicauit deꝰ si ei liberaliter deseruirēt· ideo vtrūq posuit in manu cōsilij sui·

Questio III

Supposito q angeli nō sint creati in gloria· q̄rit vtrum sint creati in gratia· Et videť q sic p Augu· xij· de ciui· Creauit deꝰ angelos simul in eis condens naturam ⁊ largiens gratiā· Item sup illud Osee iij· diligerunt vinacia vuarū· glo· Hiero· Per vinacia intelliguntur demones q̄ creati sunt in magna pinguedine spūssancti· sed p supabundantiā arefacti de celo ceciderunt· cōstat q pinguedo spūssancti est grā spūssancti· Item Dam· expressius· Per verbū dei creati sunt angeli ⁊ a spirituſancto p sanctificationē pfecti· si ergo sanctificatio pfecta nō est nisi p grā atiā gratū facientē· ⁊ ipse loquitur de omnibꝰ· ergo ⁊c· Item rōne videť q deus cū sit liberalissimꝰ· promptꝰ est gratiā dare oībꝰ parātis recipe· Unde ⁊ Anf· ideo homīs nō habet gratiā· non q̄ deus nō dat· sed q̄ ipse nō recipit· sed nulla melior ppatiō ad gratiā q̄ pura innocentia ⁊ volūtas recta· ergo si hec erāt in angelis a sui origine ⁊ creatione p ꝯsequens ⁊ gratia· Item fecit deꝰ creaturā rationalē ad inhabitandū in ea· ⁊ hoc q̄ ipse deus vult in ea habitare· Unñ Prouer· viij· delitie mee esse cū filijs hominū· ergo q nō inhabitet venit ex aliqua praua dispositiōe ex parte mentis· cū ergo in angelis nulla praua esset dispositio ex pte mētis· immo oīmoda idoneitas ad grāz videť ⁊c· Itē pronior est deꝰ ad miserendū q̄ ad cōdēnandū· sed ipse fecit angelos in statu in quo statim poterant demereri ⁊c· ergo statū in quo poterāt mereri· sed nō ꝯtingit mereri sine gratia gratū faciēte· ergo ⁊c·

Contra· Aug· sup Gen· ad litteram· Per celū intelligitur angelica natura informis p defectū forme naturalis q̄ informis fuit p defectū forme supaddite nature· sed hec est grā· ergo ⁊c· Item Grego· xxxij· mor· tractans illud verbū Ezech· xxviij· Aurū opus decoris tui ⁊ foramina in die qua ꝯditus es· hurꝰ lapidis ī die conditiōis sue foramina ppara a sunt· q videlicet capax charitatis conditꝰ· qua si repleri voluisset· stantibus angelis tanq̄ in ornamēto regis positis lapidibꝰ inherere potuisset· habuit q̄ iste lapis foramina· sed p suprbie vitiū charitatis auro non sunt repleta· ecce expresse q nō habuit charitatē· Item rōne videť· quia gratia in angelo nullā habet retardationē· ergo si haberet gratiā vnientē deo· totaliter angelus ferretur ī deum· q̄ nunq̄ peccasset· sed peccauit· q̄ nunq̄ charitatem vel gratiā habuit· Item sicut se habet culpa ad dānationē eternā· ita gratia ad gloriā· sꝫ statim vt habuerūt culpā fuerūt damnati eternaliter ⁊ obstinati q̄ statim vt habuerūt gratiā fuerūt confirmati· q̄ nunq̄ fuissent lapsi si gratiā habuissent· Rꝰ· Dicendū· q questio facti est· ⁊ q̄ nō inuenimꝰ a ra rationē cū congruitatis pbabiliter possumus vtrūq opinari· sicut ⁊ alij ante nos· Fuerūt eñ aliqui dicētes q angeli oēs creati sunt in gratuitis gratū facientibꝰ· Et ratio q̄ mouit eos fuit hec ex parte dei· sꝫ pfecta liberalitas· ⁊ ex pte creatoꝝ idoneitas· Q eñ ab instanti creatiōis erant vasa ⁊ receptacula mūda· ⁊ deꝰ est promptꝰ suam gratiā imprimere nisi habeat obstaculū ex parte suscipientis· nō dimisit deꝰ illa ad momentū vacua· sed statim vt cōdidit gratia illustrauit· ⁊ talia debuerunt de manu dei exire receptacula· vt statim essent prompta ī bonū vsum· Uñ sicut pbabiliter cōcludunt aliq̄ q deus fecerit arbores plenas fructibꝰ· ⁊ alia ī statu nobilissimo ⁊ pfectissimo· sic etiā naturā angeli ornauerit grā a sui ꝯditiōe· q̄ in primo vsu boro siue victoria erat ppetuanda· ⁊ in ipsa ꝯcordinatiōe ppetualiter emittenda· Hec est vna positio ⁊ satis videť consona sanctoꝝ auctoritatibꝰ vt patet inspicienti· Fuerūt etiā alij q̄ dixerunt angelos nō habuisse gratiā gratū facientē ab instanti creationis sed post· Et ratio q̄ eos mouit· est dispositio angelice nature que ferť in id quod appetit sine retardatione· vnde sicut ex ꝯuersione ad malū ita pfunde conuersi sunt vt nō possent redire· sic immo multo magis ex cōuersione ad bonū siue ex humilitate· ita bono totaliter adhesissent si gratiā habuissent q nūq̄ lapsi essent· vnd non videť aliquo modo pbabile q lucifer habuerit gratiā· ⁊ si ipse nō habuit· cū inter ceteros esset excelsus· a maiori arguiť nec alios habuisse a sui origine· Hanc positionē videť acceptare magister· hāc positionē cōmuniter tenēt doctores· ⁊ in hac tanq̄ probabilior ⁊ cōmunior ꝯcordant· Ad auctoritates ī contrariū adductas rńdendū p distinctionē gratie· Uno enim modo gratia dicitur cōmuniter· put cōprehēdit quicquid naturalibꝰ est supadditū· naturalibꝰ inquā que sunt de generali rei constitutione· sicut dicit ex gratia habere bonū ingeniū· bene legere· bene cantare· et huiusmodi· Alio modo dicit qd̄ supadditum est li· ar· ad rectitudinē faciens ⁊ disponens· sicut dicimꝰ virtutes naturales· sicut innocentia· mititas· pietas· Tertio modo qd̄ est supadditū tanq̄ rectificans ⁊ complens ⁊ eleuans· ⁊ hec dicit gratia gratū faciens· q facit hominē acceptabilē deo· ⁊ ideo acceptabil· quia conformem· Quādo ergo dicit q angelo data sunt gratuita·

non intelligitur de gratuitis tertio modo dictis. s. pri-
mo vel secundo. quia sic multa dona gratuita habuerūt.
Aut si intelligitur de gratuitis p̄predictis. nō intelli-
gitur ab instanti creationis sed sicut intelligitur pecca-
tum diaboli fuisse ab initio. quia statim post initium
et post primū motum deliberatū cecidit. ita intelligen-
dum est de gratia angelorū. Aut si intelligitur de gra-
tuitis p̄predictis. et ab instanti creationis. hoc nō in-
telligitur formaliter siue essentialiter sed dispositiue.
vnde dicitur aliquis creatus in aliquo. quia in proxima di-
12 spositione ad illud. et ita p hanc triplicem viam ad au-
ctoritates inductas et multas alias que possent induci
potest breuiter responderi. ¶ Ad rationes autem sum-
ptas a dei liberalitate. dicendū. quod liberalitas est salvo
ordine sapientie et iustitie. quantus enim ab instanti crea-
tionis cuiuslibet hominis posset eū beatificare. tamen
longo tempore tardat. Similiter quantus possit cuilibet
paruulo gratiā dare sine baptismate sicut cum baptis-
mate tamen non dat. Et ratio huius est. quia gloria est
bonū laudabile. et ideo nō dat nisi p meritum laudabi-
le. et ideo conuenit eam dare precedente aliquo merito
congrui. Similiter quando confert gratiā. si confert adulto.
cum gratia faciat habentē dignum gloria. non confert
nisi ad motum li. ar. si habet vsum. si vero non habet.
ad motū fidei aliene. siue ad meritū christi. ideo secundum or-
dinē sapientie nō statim debuit dare sed expectare mo-
tum li. ar. quod et fecit. vnde ad se cōuersis sine mora de-
dit gratiā. Patet igitur responsio ad illud quod obiicitur
de liberalitate et bonitate. quia non tantum exigit mundiciā
vt dispositionē. sed motū li. ar. in adulto. paruulo nec
13 potest alienū meritū suffragari sicut et demeritū. ¶ Ad
illud quod vltimo obiicitur de statu quod in malo erat. dicē-
dum quod falsum est. quantus enim nō posset mereri ex his que
acceperat. ni quia dominus ita promptus erat dare sicut
ipse accipere. nullū habebat obstaculū in merendo. si-
cut nec in demerendo. et hoc patet. Sicut enim facile fuit
diabolo auerti. ita facile bonis angelis conuerti. et sic
auersio fuit demeritoria. ita conuersio facta fuit merito-
ria. statim apposita gratia. vnde sicut aliquis nō directe de-
bet habere aliquid quod statim habet dū indiget et petit. quantus
non per se habeat. sic etiam non indirecte potuerunt
dici angeli gratiā habuisse. quod si habuissent tractorē faci-
litatem ad malū siue inclinationem. et diuinum adiu-
torium in opportunitate defuisset. recte obiiceret.

¶ Onsequenter circa secundum duo queruntur. Primū est
vtrum bonis reuelari debuerit futura confirmatio.
Secundum est vtrū reuelari potuerit malis sua damp-
natio.

¶ Questio I

Cum nullis in creatione data sit gloria. nullis etiā da-
ta sit gratis. vtrū aliquibus data sit future glorificatio-
nis presciencia. Et quod sic videtur. Deus ab instanti sue cre-
ationis angelos condidit repletos scientia rerum munda-
narū. sed deo magis placet quod serui sui habeant scientiam
de his que spectant ad salutē. sicut scientia future salutis
erigit animū et delectat. ergo cū aliqui essent saluandi.
videtur quod salutē debuit eis dari presciencia talis. constat enim
quod potuit. ¶ Item si nō fuerunt de salute certi. ergo potu-
erunt rationabiliter dubitare et timere. sed tamen oportet penā ha-
bere. ergo pena ante culpam. sed hoc est incōueniens. ergo sequi-
tur quod illi salutē debuerūt certificari qui erant saluandi.
13 ¶ Item quanto ipsi erant angeli ad gloriā quam nos sum-
ptis constitutus quam salutē tantā certitudinē vel maiorem ha-
beant quantā nos habemus. sed nos habemus certitudinē
spei. et ipsi habebunt hanc vel aliā. sed hanc nō habebāt.
quia spes est expectatio future beatitudinis proueniens ex

gratia et meritis. cū ergo ipsi non haberent gratiā et meri-
ta certitudinaliter. sperare eis fuisset presumptio. nō ergo
habebant certitudinē spei. sed nō est aliā dare quam certi-
tudinē presciencie vel reuelationis. ergo videtur quod aliquibus sal-
tem esset data. ¶ Contra. Plus est dare certitudinē de
gloria quam dare gratiam. multis enim deus dat gratiā quibus tamen
nō reuelat certitudinaliter suā gloriā. ergo cū non habue-
runt gratiam sicut supra probatū est. patet quod nec stabilitatis
presciencia. ¶ Item diabolus siue lucifer nō habuit prescien-
tiam de statu. quia nō erat permansurus. ergo si ipse fuit plenus
sapientia et perfectus decore inter omnes. videtur quod nulli aliqui
habuerūt. ¶ Item ostenditur p deductionē ad duplex in-
cōueniens. Vnū incōueniens est excusatio diaboli sine
sui peccati. Posset enim de peccato suo quodāmodo se
excusare. quia scientiā nō habuit quā deus alius angelis de-
dit. Aliud incōueniens videtur accusatio dei. quia sic videtur
punisse malos quam mali fuerint. et quod ante gratiam suorum siue
donū scientie subtraxerit quam aliis dedit. quando non precellebant
14 ipsos. nec merito vite. nec dignitate nature. ¶ Respondeo. circa
hoc duplex fuit opinio. sicut tangit magister in littera. Quidam
enim dicere voluerūt quod bonis qui permansuri erant data
est reuelatio siue presciencia sue stabilitatis. et hoc loco spe-
rationis cuius iā quodāmodo beati erant. Et innituntur illi
verbo Aug. quod dicit operādo super Gen. ad litteram. forte
deus diabolo reuelare noluit quid facturus vel passurus
esset. ceteris vero reuelare voluit quod in veritate mansu-
ri essent. ¶ Alia est positio quod nullis data est presciencia sui
status. quia habere certitudinē de sua permansione est co-
gnitio magis spectās ad statū premii quam ad statū meri-
ti. et huius signū est quod deus aut paucissimis aut nullis
reuelat quantumcunque dilectis et amicis se certitudinaliter
glorificandos. hec enim cognitio potius est expediens ad
gaudendum quam ad merendū. vnde quia angeli erāt in sta-
tu meriti omnes. quia nondū erant beati. ideo nullis data
est hec cognitio. Et hec positio magis est rationabilis. et
magis placet magistro. et magis consonat verbis Aug. si-
cut patet in littera. et xi. de ciui. vbi dicit quod pares fuerunt
angeli quantum ad conditiones ante lapsum. vnde si alicubi
videtur dicere contrariū. si quis inspiciat adiacentia. aut
opinando. aut querendo dicit. et ideo hec positio magis
15 est tenenda. ¶ Ad illud ergo quod obiicitur quod deus dedit ange-
lis precognitionē rerū mundanarū. dicendū quod nō est si-
mile. quia cognitio vniuersi spectat ad perfectionē natura-
lis cognitionis. sed certa cognitio sui status spectat ad
perfectionē glorie. et ideo solū debet dari quando in statu tali po-
16 nitur a quo non potest cadere. et sic patet illud. ¶ Ad illud
quod obiicitur quod si nō erant certi. ergo videtur quod rationabiliter po-
terant dubitare et timere. dicendum quod est certitudo ex
parte cognitiue. et ex parte affectiue. Certitudo ex par-
te cognitiue est duplex. Vna scilicet infallibilis. vt quando intra
scit aliquid quod falli nō potest. Altera probabilis. vt quando hz
verisimiles rationes ad hoc siue ad vnam partē. ita quod ad
oppositū aut nullas habet aut paucas. et angeli fuit cer-
titudo secūdo modo nō primo. Ipsi enim rationabiliter con-
iicere poterāt ex his bonis que acceperant quod ad beatitudi-
nē parati erāt. maxime cū in se nullā viderent maculam.
Certitudo ex parte affectiue est duplex. vna in expectā-
do. alia in tenendo. Expectare est spei. sed tenere est cō-
prehensionis sed hec nō potuit esse in angelis ante confir-
mationē. prima fuit semiplena. et minus plena quam in vi-
ris sanctis. quia in his ex gratia et meritis. in illis erat ex af-
fectione nature. Et his patent obiecta. quia certitudo pro-
babilis que nō habebat rationes ad oppositum liberat eos a
dubitatione et a penali timore. Patet etiam vltimo ob-
iectū quod aliquā certitudinē habuerūt. sed tamen nō oportet

ꝑesset maior certitudo spei. ¶ Et ad illud quod obijcit primo
quod priores erant. dicendum quod priores erant quantum ad statum quo medij
erant. viri glorian amiserant sed tamen quamagis di
stabant quantum ad meritum. quia non dum habebant pi
gnus glorie primitias spiritus sicut habent viri sancti in
hac vita. de quibus dicit Apostolus Roma. v. spes autem
non confundit quia charitas dei &c.

¶ Questio II D

Utrum malis angelis reuelari potuit suus casus. ¶ Et
quod non videtur. Omnis certa cognitio future pene et mise
rie est penalis. sed si angelus certitudinaliter sciret se
peccaturum cum certo iudicatorio cognosceret peccatum
esse puniendum. et peccatorem a deo separatum esse miserum.
haberet precognitionem certam sue miserie ergo penam ante
culpam haberet. sed hoc est contra ordinem diuine iusticie. quod si deus hoc
diuine diuine iusticie non est facere. deus non potuit reuelare
¶ Item omnis certa precognitio de amissione alicuius
boni cogit hominem desperare de illo. sed deus nemi nem
innocentem potest cogere ad desperationem. quia non po
test cogere ad peccatum. ergo non potuit angelo reuela
re casum suum. ¶ Item fiat argumentum Anselmi in li. de ca.
diaboli. Si diabolus sciebat casum suum. aut volebat
aut non. Si volebat. ergo iam ceciderat. ergo prescie
bat se casurum. Si presciebat et nolebat sed quanto magis
nolebat tanto plus volebat. et quanto volebat magis iu
stior erat. et quanto magis volebat erat miserior. ergo
quanto iustior tanto miserior sed hoc est inconueniens
ergo &c. ¶ Item fiat argumentum magistri. si presciuerunt
aut ergo vitare potuerunt et noluerunt. et ita non cecide
runt aut vitare voluerunt et non potuerunt. et ita mise
ri fuerant. aut vitare potuerunt et noluerunt. et ita fue
runt stulti et maligni. ergo quodlibet istorum est impos
sibile. impossibile est quod presciuerunt prescientiam sui casus.
¶ Sed contra. dominus potuit predicere petro sine peccato ca
sum suum sicut de Math. xxvi. et in alijs euangelijs. ergo pa
ri ratione potuit reuelare lucifero ¶ Item Bern. de gra
dibus humilitatis tractans illud verbum Esa. xiiij. Ponam
sedem meam ad aquilonem. puto per aquilonem reprobam
dos homines fuisse designatos per sedem potestatem in il
los. Et in sequentibus dicit quod in prescientia dei suum viditur
principatum quod debebat preesse malis. et ideo dixit. ponam
sedem. ergo principatus sequebatur casum. et si potuit pre
uidere principatum. videtur similiter quod potuit preuidere ca
sum. ¶ Item videtur quod rationes de pena non valeant du
plici ex causa. Deus enim potest separare que natura
liter sunt coniuncta. vt in igne calorem a luce sicut di
cit Basilius. ergo multo fortius cognitionem predictam
a pena. Preterea quantumcunque aliquid sit punibile
tamen non punietur nisi subiectum punibile sit. Unde si
anima petri esset in inferno non punietur. ergo cum
angelus esset in statu illo innocens. et nullo modo ad
penam dispositus. patet &c. ¶ Item videtur quod ratio de
speratione non valeat quia sicut precognitio damnationis
est occasio desperationis. ita precognitio glorie est occasio pre
sumptionis. Sed presumptio non impedit quin deus pos
sit reuelare futuram glorificationem. ergo pari ratione de
speratio non impedit quin deus possit reuelare lapsum
Et si tu dicas quod non est simile quia ex parte illa est occa
sio. hic est necessitas. Contra desperare est actus volun
tatis deliberatiue. et actus qui est peccatum. sed nihil
potest cogere voluntatem ad aliquid maxime ad pec
catum. ergo &c. ¶ Item prescientia dei non ponit necessi
tatem. ergo nec prescientia diaboli. ergo si sciret quod possit a
liter esse ergo posset adhuc sperare. non ergo cogeretur
18 desperare. ¶ Respondeo dicendum quod angelus certam prescien

tiam sui casus habere non potuit. Cum enim hoc sit con
tingens. scire certitudinaliter non potuit nisi ab eo qui
certitudinaliter omnia cognoscit. et tam necessaria quam co
tingentia. quia eius cognitio ex re non pendet. talis est
deus solus. non ergo potuit prescire nisi deo sibi reue
lante. Deus enim sibi reuelare non potuit. quia non dicit 19
it predicere quod potuit. sicut predixit petro. quod non
voco reuelare. sed certam interius illuminationem dare ad
precognoscendum suum lapsum. hoc voco reuelationem.
Hanc autem dare deus non potuit de potentia ordinata.
quia talis precognitio de necessitate habet annexam cul
pam ad miseriam. aut enim sibi placeret quod laberetur et ita
esset impius aut displiceret. et ita esset miser et doloro
sus. vtrunque est deo impossibile et inordinatum. siue in
nocenti infligere penam. siue innocentem dum est inno
cens habere culpam. et hoc probat ratio prima Anselmi et
magistri. Alia vero ratio de desperatione probat quod non
potuit angelis reuelari sua damnatio. quia impossibi
le est certum de damnatione sperare. vnde illa via bona est
et concedenda. ¶ Ad illud ergo quod obijcit primo quod po 20
tuit ei deus reuelare sicut et petro. soluitur. quia petro
non reuelauit sed predixit. vnde petrus non intellexit sim
pliciter sed sub conditione. vel etiam non bene aduertit vsque ad
lapsum. sic credo quod potuit predicere angelo. Tamen ali
qui dicunt quod non est simile. quia lapsus petri erat repa
bilis. non sic lapsus angeli. ¶ Ad illud quod obijcit quod 21
preuidit suum dominium. quare similiter non suum precipitium. dominus
quod de ipso Bern. miratur. et soluit quod ita potuit esse sicut de
Joseph qui vidit suum principatum. et non preuidit suam
venditionem. sed et diabolo potuit dominus reuelare dominium
et non precipitium. quoniam dominium illud non de necessita
te habet annexum precipitium. potest enim aliquis bonus do
minari malis. Aliqui tamen voluerunt dicere quod illud quod
dictum est ad aquilonem. verbum est prophete. diabolus enim
volebat preesse et alijs sedem dominationis sue preponere. et
propheta predicens quod euenturum sibi fuerat. dicit aquilo
nem. in hoc signans malos. ¶ Ad illud quod obijcitur 22
contra rationem de pena. dicendum quod ab ipsa cognitione sepa
rare penam siue dolorem est auferre bonam voluntatem
quia qui preuidet se facturum malum et non dolet. hoc ipso est
malus. et ita ista cognitio necessaria dispositione disponit
animam vel ad penam vel ad culpam. nec debet aufer
re et separare penam. vt ex hoc redundet culpa. et sic patet
illud. ¶ Ad illud quod obijcit de desperatione. dico quod sup 23
posito quod preuideret lapsum et impossibilitatem resurgen
di cogeretur desperare. quia hec cognitio non potest sta
re cum spe. vnde si quis non credit aliam vitam neces
sario desperat de futura vita. quia hoc necessario exi
gitur ad spem sicut qui certus est de damnatione despe
rat de salute. vnde non est simile de presumptionis occasi
one et prescientia dei. quia illa non auferunt quod est ne
cessarium ad habilitatem et salutem. sed hec precognitio cer
te necessario aufert certitudinem ad oppositum. et ita cer
titudinem spei

Consequenter tertio loco queritur vtrum creati sint an
geli illuminati cognitione matutina. Et circa hoc
queruntur duo. Primum est vtrum cognitionem ma
tutinam habuerunt in ipsa creatione. Secundum est vtrum vel
pertinam post glorificationem

¶ Questio I E

Et in ipsa creatione habuerunt cognitionem matutinam o
stenditur primo per Augu. Aug. enim super Gen. quasi per to
tum sic prosequitur illos septem dies. vt per hoc intelligat
septemplicem questionem angelorum super res. et dicit quod si
mul omnia facta sunt. et ab angelis cognita. si ergo

liber dies habet mane et vesperam: et isti dies fuerunt a principio conditionis angelice. ergo liber angelus habuit cognitionem matutinam et vespertinam a sue creationis primordio. Item idem Augu. iiij. sup Gen. ad lram. Mens angelica pura caritate inherens verbo dei. postea illo ordine creata est ut precederet omnia. postea vidit in verbo dei facienda que facta sunt. si ergo omnia simul condita sunt. necesse est quod hanc cognitionem habuit angelus ab instanti creationis. sed cognitio in verbo est cognitio matutina. ergo etc. Item Dyo. dicit quod angeli sunt lumina. ergo quod angelus videt in se. videt in lumine. ergo cognitio matutina convenit matutina. quia est in lumine. cum angeli hoc habuerunt a sua creatione. patet etc.

Item angeli ante lapsum in principio sue conditionis nullam habebant impuritatem peccati nec obscuritatem mentis ergo videtur quod cognitio eorum esset cognitio clara. ergo videtur quod matutina. et ita ab instanti creationis cognitione matutina perfecti sunt. Contra. cognitio matutina est cognitio qua quis cognoscit in ipso verbo. sed 24 in verbo non potest aliquis aliquid videre nisi videat verbum. verbum autem nullus potest videre nisi beatus si ergo angeli in principio sue conditionis non fuerunt beati sicut supra probatum est ergo etc. Item lux faciebat vespere et mane. sed lux dicit angelicam naturam formatam. sicut dicit Augu. et sup Gen. et de civi. et formata fuit per gratiam et gloriam. cum ergo angeli nec per gratiam nec per gloriam habuerint in principio conditionis quod non essent lapsi. ergo etc. Item si in principio conditionis habuerunt cognitionem matutinam cum demones habeant sibi data integra et splendidissima. maxime que spectant ad cognitionem matutinam ergo adhuc haberent cognitionem in verbo quod est contra Augu. de civi. qui dicit de verbo quod innotuit demonibus non per id quod est vita et lumen et incommutabile. sed per quendam lucis effectum. Item sicut patet ex textu. vespere precedit mane. unde dicitur. Factum est vespere etc. ergo cognitio vespertina matutinam. sed cognitio vespertina sequitur existentiam rerum sicut dicitur sup Gen. ad lram. li. iiij. ubi dicit Augu. Nisi prius sit quod cognoscatur cognosci non potest. ergo cognitio matutina sequitur vespertinam. ergo oportet quod sit post existentiam rerum. ergo non fuit concreata angelis a principio. Est igitur questio quomodo si omnia simul creata sunt. qualiter angelus potest cognoscere res fiendas de primo creatis. Rursus si matutina cognitio est gloriosa. quomodo potuit esse in angelis a suo primordio. cum omnes equales fuerint sicut Augustinus videtur velle dicere ad orosium. et magister dicit in littera. Responsio dicendum quod 25 circa hoc diverse sunt positiones que consurgunt ex diversificatione verborum Augu. in hac materia. Quidam enim attendentes ad verba Augu. super Gen. ad literam. dicunt quod quando queritur utrum angeli a principio sue creationis cognitionem habuerint matutinam. facienda est vis aut enim queritur de omnibus. aut de aliquibus. Si de omnibus sic respondent quod non omnes habuerunt. lucifer enim nunquam habuit cognitionem matutinam. quia nunquam divinam lucem vidit in seipso. sicut in antecedentibus monstratum est. Si autem queratur de aliquibus. sic dicunt quod habuerunt. quia simul tempore sunt creati et ad deum per gloriam conversi. et in eodem instanti sunt formati et a tenebris divisi et in eodem res omnes cognoverunt secundum suum ordinem et connexionem et hoc in ipso verbo. que res et si in eodem instanti et simul cum angelis fuerunt condite tamen angelorum cognitione et ipsorum ad deum conversione sunt posteriores natura et dignitate et ideo dicuntur angeli in verbo cognovisse res faciendas. et illud expresse videntur sonare verba Augu. in. iiij. sup Gen. ad literam circa finem. Sed quoniam Augu. xj. de civi. dei expresse videtur sentire contrarium. ibi enim dicitur quod fuerit mora inter creationem et lapsum. et quod ante lapsum nec boni prescii fuerunt beatitudinis. nec mali miserie. nec illi lux nec illi tenebre erant. ideo ne sibi contradicere videatur distinguunt aliqui cognitionem matutinam dupliciter. Cognitionem enim matutinam vocat Aug. cognitionem in 26 verbo. In verbo autem dupliciter dicitur cognoscere. Uno modo perfecte scilicet speculando et intuendo ipsum verbum. et in ipso alia et hec cognitio facit beatos. Alio modo suscipiendo illuminationem a verbo. et in illa susceptione cognoscere alia. et hec cognitio fuit angelis innata. quia tradidit eis deus omnium species et lumen super mentes angelorum expandit quo cognoscerent facta et facienda et hec cognitio matutina est de qua loquitur Augustinus super Genesim ad litteram et hec fuit in angelis. et per hoc solvunt contrarietatem ad utranque partem. Hanc etiam dicunt in demonibus remansisse. sed obscuratam propter culpam. ideo non matutinam esse dicendam. Et sicut distinguunt in cognitione. ita etiam distinguunt in luce et in tenebris. Lux scilicet uno modo dicunt angeli lux propter 27 irradiationem ab illa superna luce precedentem secundum statum nature per quas cognoscunt res in proprio genere cognitione que dicitur vespertina. et referunt ad deum. et sic dicitur matutina. et tenebra per oppositum dicitur ignorantia que ab angelis est exclusa. unde dicuntur repleti fuisse sapientia. Alio modo dicitur lux ipse angelus propter irradiationem precedentem a summa luce secundum plenitudinem gratie consummate hue glorie. qua dicuntur angeli illuminati ut beate sapienterque viverent. et in hoc statu dicitur matutina cognitio proprie que nunquam fuit nisi in angelis beatis. et sic diversis modis loquitur Augustinus

Ex his patent rationes ad utranque partem. Quia rationes ad primam partem intelliguntur de cognitione matutina large dicta. scilicet primo modo. responsiones vero ad oppositum intelliguntur de cognitione matutina proprie dicta. que scilicet est per gloriam. et hoc curiosius est dicere quam dicere quod Augu. dicat contraria. et tanquam instabilis modo dicat hoc. modo contrarium. Nisi enim sic distinguatur quod dicitur super Gen. recte videtur contrariari ei quod dicitur. xj. de civitate dei. Quicquid autem sit de opinione Augu. in productione rerum ita determinatur. cum aliis sanctis contradicere videatur. non est tamen credendum quod tantus homo sibi contradicat maxime in his que non retractat. Verum qualitercunque intelligantur verba eius magis standum est his que dicuntur in libro de ci. ubi loquitur asserendo quam super Gen. ad lram. ubi ipsemet protestatur se loqui inquirendo. Cum igitur ibi dicat quod in angelo mora fuit inter creationem et lapsum. ac per hoc inter glorificationem et creationem. et cognitio matutina proprie sit gloriosa. tenendum est quod illam non habuerunt a sui conditione. Ad auctoritates igitur in contrarium aut solvendum est quod ipse locutus fuerit inquirendo et opinando. aut certe respondendum est quod distinctionem ut predictum est.

Questio II

Utrum in angelis sit cognitio vespertina per glorificationem
Et quod sic videtur: Aug. iiij. sup Gen. ad lram loquens de hierusalem superna. dicit. ibi semper est dies in contemplatione incommutabilis veritatis. semper vespere in cognitione creature in seipsa semper mane ex hac cognitione in laudem creatoris etc.
Item ratione eadem lux est que faciebat vespere et mane. sed lux que facit mane est illuminatio glorie. ergo et hac illuminatione est vespere. ergo in statu glorie est cognitio vespertina

28 ¶ Item cognitio vespertina est cognitio rerum in genere proprio. sed angelus gloriosus in proprio genere cognoscit res. ergo cognitionem habet vespertinam. ¶ Item angelus gloriosus amplius laudat deum q̄ꝫ homo viator: sed homo viator non solum laudat deū in sua maiestate. sed in operū suorum multiformitate. ergo ꝛ angelus beatus. sed hoc latius p̄supponit cogni-
29 tionem ergo ꝛc. ¶ Contra. ij. Corinth. xiij. Cum venerit quod pfectum est. euacuabit̄ quod ex parte est. sed cognitio vespertina ideo dicit̄ vesp. tina. q2 tenebre ē admixta. angeli autem vident in luce plena. ergo ꝛc.
¶ Item cognitio fidei que est p speculum euacuatur adueniente glorie cognitiōe q̄ consistit in vidēdo verbū eternū. sꝫ ꝙ cognitio vespertina iō vespina est q2 in vmbra creature. ꝙ nō stat cū cognitione glorie. ¶ Itē mane veniens expellit vesperā. ꝛ sīr vespera expellit mane. sed in angelis continue est cognitio matutina q̄ vident in ipso verbo sine interpolatione. ꝙ non habet locū in eis vespertina cognitio. ¶ Itē vespera est per declinationē solis ad occasuꝫ. sed in angelꝰ beatis nūq̄ꝫ est approximatio ad occasum. sꝫ continuus fulgor ꝛ calor lucꝰ eterne. ꝙ nūq̄ꝫ est in eis cognitio vespina. ꝛ ꝓpter h̄ est q̄stio cū tam mane q̄ꝫ vespe vtrūq̄ꝫ importet approximationē ad noctē ꝛ ad tenebras. ꝛ angeli distent distātia oīmoda. tam a frigore peccati q̄ꝫ ab ignorātia veri. videt̄ ꝙ nec matutina nec vespertina cognitio sit ponēda. sed potiꝰ meridiana. Querit̄ igit̄ ꝓ q̄nto dicat̄ cognitio matutina. ꝛ ꝓ q̄nto vespina. ꝛ q̄re nō ponit̄ differentia tertia sꝫ meridiana. Et vltra h̄ q̄rit̄ ad q̄s ptineāt iste cognitiōes. ꝛ de ipaꝝ ordine ꝛ ꝓrogatiua. vt sic elucescat haꝝ cognitionū quidditas ꝛ natu-
30 ra. ¶ Rꝰ. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū. ꝙ sicut vult Aug. Omīs creatura ꝙtū est de sē tenebra e. deꝰ aūt lux est. ꝛ tenebre in eo nō sunt vlle. sicut d̄r in prima canonica Joh. i. vbi glo. dies dicit illustrationeꝫ a luce ꝓcedentē sup hec tenebrosa. mane aūt et vespera dicunt media inter diē ꝛ noctē s̄m accessum ꝛ regressum.
Intelligendū igit̄ ꝙ diuina lux illuminās angelum illuminatione pfecta ad cognitionē sui facit angelū lucem. ꝛ cognitio ipsiꝰ dei in se dies dicit̄. q2 pura ē lux. ꝛ cognitio. ꝛ cognoscēdi ratio. Lux ista angelica sic illuminata habet cognoscere creaturā. ꝛ sic q2 cognoscit id qđ est tenebra. est eiꝰ cognitio mane vel vespera appellata. sed vespera put cognoscit creaturaꝫ in seipsa. mane put ex illa cognitiōe ꝯsurgit ad laudem. ꝛ refert ad cognitionē ipius quā habet in v̄bo. Unde Augu. de ciui. dei. xi. ca. vij. Scientia creature in comparatione scientie creatoris quodāmodo aduesperascit. itēq̄ꝫ lucescit ꝛ manescit cū ipsa refertur in laudem ꝛ dilectionem q̄ꝫ creatoris. nec in noctem vertitur nisi cum creator amore creature relinquitur. Unde nota ꝙ ꝛ si ad similitudinem huius lucis visibilis dicatur ibi mane ꝛ vespere. sicut dictum est. tamen est duplex differentia. Una quia ibi vespera nō vertitur in noctem. sicut in luce materiali. Altera vero quia mane non succedit meridies neq̄ꝫ diei vespere. sed totū est simul. Unī Augu. sup Gen. iiij. Simul inquit habent diem. ꝛ vesperam. ꝛ mane. ꝛ sic patet ꝙ in angelis beatis est nūc cognitio vespertina cū matutina. nec habent successiōeꝫ vel ordinem temporis. habent tamē ordinem dignitatis. quia vt dicit Augu. xi. de ciui. cognitio creature in seipsa decoloratio: est q̄ꝫ cum in dei sapientia cogno-
31 scitur. Ad illud ergo quod obijcitur ꝙ euacuabitur qđ ex parte est. dicendū. ꝙ falsum est. imo bene potest esse pfecta. in ꝓprio genere. Et si dicat̄ aliquo modo minꝰ pfecta hoc est respectu cognitionis in verbo. Uerumtamen non habent oppositionē. quia hec imꝑfectio nō venit ex parte cognoscentis. sꝫ ex parte cognoscibilis vel ipsius mediū. ꝛ per h̄ p̄tꝫ sequēs. de fide ꝙ ibi est im-
32 perfectio ex parte cognoscentis nō cogniti. Ad illud quod obijcitur ꝙ vespera declinat ad occasum et non compatitur mane. dicendū. ꝙ verum est in his vbi est vesperū ꝛ mane ꝓpter lucis variationem. non ibi vbi simul conuertit se angelus ad creaturā ꝛ deum. nec est ista diuersitas nisi solum ratione diuersi modi cognoscendi. qui q̄ꝫuis sint diuersi. non sunt tamen oppositi sed vnus famulatur alteri. ꝛ vnus perficit alterū non excludit. Ex his etiam patere possunt alie questiones sꝫ in q̄bꝫ sint iste cognitiones. quia ꝓprie in beatis angelis nisi nomina extendantur. Patet etiā quare non dicitur cognitio creature dies siue meridies. sed conditio diei. quia omnis creatura tenebra. Patet etiam ꝙ cognitio matutina precellit propter pleniorem lucem. ob quam clarior ꝛ certior ꝛ altior. ꝛ sic patet totum.

Distinctio quinta. Quales facti sunt angeli auersione ꝛ conuersione cadentium.

Post hec cōsideratio ꝛc. Supra ostēdit mgr̄ q̄les facti sunt angeli in sua prima conditione. hic secundo intendit agere quales facti sunt auersione ꝛ conuersione. Diuiditur autem hec pars ī tres. In prima agit de auersione ꝛ conuersione. In secūda de confirmatione ꝛ obstinatione. infra distin. vij. Supra dictum est ꝙ angeli ꝛc. In tertia de ordinū distinctione. infra dist. ix. post predicta superest cognoscere. Prima pars habet duas. In prima agit de conuersione ꝛ auersione. In secunda de ruina que consecuta est auersionem. ꝛ hoc infra dist. vi. preterea sciri ꝛc. Prima hꝫ ptes tres. In prima ostendit quid sit auerti ꝛ conuerti. In secunda ostendit a quo sit. ibi. habebāt enim omnes ꝛc. In tertia quedam dubia circa conuersionē mouet ꝛ soluit ibi. si autem queritur vtrum post creationem. Et illa tertia pars habet tres partes s̄m tres dubitationes quas determīat ꝛ explanat. Primo enī determinat vtrum bonis sit gratia collata ad hoc vt efficaciter conuerterentur. Secundo vero vtrum malis sit sua auersio imputanda cum gratiam non habuerint. ibi. ideoq̄ꝫ quibusdam videtur ꝛc. In tertia vero determinat vtrum conuersio fuerit meritoria cōfirmationis. ibi. Hic queri solet vtrum in ipsa confirmatione ꝛc. Et sic tria tanguntur in vniuerso. scilicet auersio luciferi. conuersio aliorum mindorum. et conuersio bonorum.

Ostendit qd sit auerti a deo et qd couerti ad deum. a

Post hec cõsideratio adducit inqrere qles effecti sunt qui diuiderentur auersione et conuersione. Post creationem nanq3 morqdã cõuersi sunt ad creatorẽ suum. qdã auersi. Cõuerti ad deum fuit ei charitate adherere. auerti est odio hr̃e vel inuidere. Inuidie nãq3 m r̃ e supbia q̃ voluerũt se pacificare deo. In cõuersis q̃si in speculo relucere cepit dei sapiã q̃ illumĩati sunt. Auersi xo excecati sunt. Et illi qdẽ cõuersi sũt et illumĩati a deo grã apposita. Isti xo sunt excecati nõ imissiõe malicie sed desertiõe grẽ. q̃ deserti sũt. non ita q̃ pri⁹ data subtraherent. s3 q2 nũq3 est apposita vt cõuerterentur. Hec est ḡ cõuersio et auersio q̃ diuisi sunt q̃ natura bõi erãt. vt sint alij sup illud bonu3 p iusticiam boni. alij illo corrupti p culpa3 mali. Conuersio iustos fecit. et auersio iniustos. vtraq3 fuit volũtatis. et volũtas vtriusq3 libertatis.

A quo sit auersio et cõuersio et tangit breuiter q̃ a libero arbitrio docens qd sit. b

Habebãt ei oẽs liberũ arbitriũ qd ẽ libera ptãs et habilitas volũtatis rõnal. Poterãt ei volũtate eligere qdlibet. et rõne iudicare. i. discernere. in qb⁹ constat liberũ arbitriũ. nec creati sũt volẽtes aũt vel cõuerti. s3 habiles ad volendũ h vel illud. et p⁹ creatiõe3 spõtanea voluntate alij elegerũt malũ. alij bonũ. et ita discreuit deus luce3 a tenebris. sic dicit scriptura. i. bonos anglos a mal. et lucẽ appellauit diẽ. nocte3 xo tenebras. q2 bonos angelos grã sua illuminauit. malos xo excecauit.

Determinat vtrũ bonis grã collata sit ad hoc vt efficaciter conuerterentur. c

Si aũt q̃rit vtrũ p⁹ creationẽ cõuersis aliqd collatũ sit p qd cõuerterent. i. diligerẽt deũ. dicimus q̃ h est eis collata grã cooperãs sine q̃ nõ põt pficere rational creatura ad meritu3 vite. Cadere n. põt p se. s3 pficere nõ põt sine grã adiuuante.

Nõ indigebat angel⁹ grã p quã iustificarent. q2 mal⁹ ñ erat sed q̃ ad diligẽdũ deũ pfecte et obediẽdũ adiuuaret. Operãs qdẽ grã dr̃ q̃ iustificat impi⁹. i. de impio fit pi⁹ de malo bon⁹. Cooperans xo grã q̃ iuuat ad beniuolẽdũ efficacit et deum p oĩb⁹ diligẽdũ. et ad opandũ bonũ. et ad pseuerãdum i bono. et hmõi de qb⁹ postea pleni⁹ dicemus. Data ẽ ḡ angel q̃ pstitẽt coopans grã p quã cõuersi sunt vt deũ pfecte diligerẽt. Cõuersi ḡ sunt a bono qd hẽbãt nõ pdito. ad mai⁹ bonũ qd non habebãt. et facta est ista cõuersio p grãm coopantẽ libero arbitrio q̃ grã alijs qui ceciderunt apposita non fuit.

Determinat vtrũ mal sit sua auersio imputanda cũ gratia3 non habuerint. d

Ideoq3 a qbusdã dici solet ñ eẽ mal imputãdũ ill q̃ auersi sũt et nõ cõuersi. q2 sine grã cõuerti nõ poterãt. S3 illa non ẽ eis data. nec culpa illorũ fuit q̃ nõ ẽ data q2 eis nulla culpa adhuc pcesserat. Ad qd dici põt qm̃ qbus apposita ẽ ipa grã nõ fuit ex meritis eorũ. alioqn iã nõ eẽt grã. si ex merito qd eẽt añ gra3 daret.

Q2 xo alijs nõ ẽ data. culpa eorum fuit. q2 cũ stare possent noluerunt quousq3 gratia apponeret. sicut alij perstiterunt donec illis cadentibus p superbiam eis gratia apposita est. A pte ergo cadentiũ culpa in hoc dephendi põt. q2 licet sine grã nequirent pficere quã nondũ acceperant. p id tamen quod eis collatum erat in creatione poterant non cadere. id ẽ stare. q2 nihil erat quod ad casum eos compelleret. sed sua spontanea voluntate declinauerũt q̃ si non fecissent. qd datum est alijs vtiq3 daret et istis.

---

a Auerti ẽ odio habere. vel inuidere. Contra. nullus consciencia põt odisse deum. q̃ oĩs appetant naturalr̃ sũmum bonu3. ergo videtur fm hoc q̃ nullus auertat.

1 R⁹. dicẽdu3 q̃ magister ñ diffinit h quãcunq3 auersionem. s3 auersionem cõsummatam i qua est obstinatio et rebellio cõtra deu3 que fuit in diabolo ex quo vidit se nõ posse cõseq̃ qd ambiebat.

2 Ad illud ergo qd dicit. q̃ nullus cõsciẽtia potest deum odisse. dicendum. q̃ Aug. illõ retractat. attamen veritatẽ aliquo modo habet illõ verbum. si intelligatur de deo inqntum est summum bonu3 ad quod participadũ facta est creatura rationalis. vnde cu3 semper appetat beatifica. ri. nunq3 beatificans odit. nihilominus cõtingit deu3 cõsiderari vt iustum ponẽtẽ3 leges et infligentem penas. et sic mul ti odiunt qui sc3 peccant i spiritum sanctũ.

Dubitatio I.

b Est eis collata grãtia cooperãs sine q̃ etc. Contra. grãtia cooperans est subsequens respectu operantis. sed non habuerunt operantem vt pdictus est. ergo nec cooperantem.

R⁹. dicendũ q̃ eade3 grãtia dicitur operãs et cooperans ratione diuersoru3 effectuum. et io dicuntur nõ habere gratiã operantem. q2 non habuerũt gratiam mundificantem voluntat. habent tñ ipsa3 candem gratiã vt adiuuantem in bona operatione. et isti effectus sunt separabiles.

Ad h ergo qd dicitur q̃ illa cõueniens. dicendũ. q̃ cõueniens non dicitur ratione gratie subsequentis sed ratione voluntatis. vel dicendum. q̃ ille sunt differentie que habent esse in libero arbitrio lapso scilicet hominis. et ideo non habẽt locum in angelis. Alia patet.

R⁹.

Qua grã indigebat angel⁹ et qua non.

Quid grãtia operans quid cooperans.

3

4

Dubitatio II.

R⁹.

Qua culpa grã non est data malis.

Dubitatio iij.

¶ Determinat vtrũ ↄuersione: boni angeli meruerunt confirmationẽ. c

Hic q̃ri solet vtrũ in ipa ↄfirmatiõe beati fuerint angeli. ⁊ an ipam beatitudinẽ aliq̃ mõ meruerĩt. Q itaque in ipa ↄfirmatiõe beati fuerint. plures ↄtestãtur auctoritates. ⁊ ideo p̄stanti habendũ est. Vtrũ vero p gr̃am tũc sibi datã ipam beatitudinem meruerũt ambiguum est. Quibusdã enim placet q eã meruerũt p gr̃am quã in ↄfirmatiõe pceperunt. simulq in eis meritũ ⁊ premiũ fuisse dicunt. nec meritũ p̄cessisse premiũ tpe sed causa. Alijs aũt videt q beatitudinẽ quã ceperunt in ↄfirmatiõe p gr̃am tũc appositã nõ meruerũt. dicẽtes tũc nõ fuisse eis collatã gr̃az ad merẽdũ sed ad beate viuendũ. nec tunc eis datũ esse bonum quo mererentur. sed quo feliciter fruerentur. Q autem tunc in premium acceperunt per obsequia nob exhibita ex dei obediencia ⁊ reuerentia mereri dicunt. ⁊ ita p̄mũ p̄cessit merita. ⁊ hoc mihi magis placere fateor.

R. quidã.

R. alioꝝ.

Consensus ingr buicta nom.

a D intelligẽtiã hꝰ p̄tis in q̃ q̃rit q̃les facti sunt angeli p aversionẽ ⁊ ↄuersionẽ tria queruntur. Pmo q̃rit de auersiõe luciferi. q̃ fuit caput totius malicie. Scdo q̃rit de auersiõe minoꝝ angeloꝝ. Tertio de ↄuersione bonoꝝ. Quãtũ ad p̄mũ duo q̃runt. Pmũ est vtꝝ peccauerit pctõ sup̄bie. Scdm ẽ q̃d fuerit eiꝰ appetibile. ¶ Questio I a.

Q peccauerit pctõ sup̄bie. videt sic sup illud Luc. x. Videbã sathanã ⁊c. Glo. singlarit elatꝰ erat. vt i eiꝰ casu ceteri de elatiõe timerẽt. ¶ Itẽ Eccĩ. x. Initiũ oĩs pcti sup̄bia. sꝫ p̄mũ inter oĩa pctã fuit pctm̃ diaboli. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ Aug. xi. sup Geñ. ad lr̃am. factꝰ ↄtinuo se a luce veritatis auertit sup̄bia tumidus. ⁊ p̄prie p̄tãt de lectatione corruptꝰ. ¶ Item ysido. de sum. bo. li. j. c. x. Mox vt factꝰ est i sup̄biã erupit ⁊ p̄cipitatꝰ de ce. est. ¶ Itẽ rõne videt. q nõ ↄtingit peccare nisi tripliciter. vicꝫ. aut ↄcupiscẽtia carnis. aut ↄcupiscẽtia oculoꝝ. aut sup̄bia vite. sed p̄mũ pctm̃ nõ potuit esse carnis cõcupiscentia. nec potuit esse appetitus diuitiaꝝ quia spũs istis nõ indiget. g̃ necesse est q fuerit sup̄bia vite. ¶ Itẽ genera pctõꝝ spũaliũ non sunt nisi q̃tuor. p̄ter auaritiã q̃ tenet q̃si mediũ inter carnalia ⁊ spũalia. scꝫ sup̄bia. ira. accidia. inuidia. sed in oĩb trib generib ẽ odiũ. g̃ cũ oĩe odiũ causet ab amore. odiũ inordinatũ causat ab amore inordinato. g̃ añ ista tria genera oportet aliq̃d pctm̃ spũale p̄cedere in diabolo. sꝫ h non potuit esse nisi sup̄bia. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ nũq̃ puertit affectꝰ nisi p̄us puertat iudiciũ. nũq̃ puertit iudiciũ in his q̃ sunt de necessitate salut. nisi aliq̃ excecatio sit in rõne. g̃ excecatio rõis p̄cedit oẽm appetitũ. sꝫ excecatio non põt esse q̃n p̄cesserit pctm̃. ⁊ nõ potuit p̄cedere pctm̃ appetitus. g̃ p̄cessit pctm̃ p̄sumptiõis. sꝫ h est pctm̃ sup̄bie. g̃ ⁊c. Cõtra q fuerit p̄mũ pctm̃ omissionis videt. q si ipe deliberasset verũ illud esset appetendũ. nunq̃ peccasset. nec aliter vitare poterat. g̃ tenebat delibera e. ⁊ ante omisit deliberare q̃ illud appeteret. g̃ ante omisit q̃ sup̄biret. Si forte dicas q p intellectũ deiformẽ poterat sine deliberatiõe videre q̃d faciẽdũ. Contra ad h q ipe h inspiceret oportuit eũ ↄsiderare circũstãtias appetiti ⁊ ↄseq̃ntia. ⁊ ista sunt multa. sꝫ simplex creatur̃ finite q cognoscit multa p multa. impossibile est simul multa cognoscere ei si se totaliter ↄuertat ad cogniti. g̃ necesse habuit deliberare. Propterea h nõ solũ. q q̃cq̃d esset tenebat vitare pctm̃. tenebat reprimere cogitationẽ sua ne p̄cederet ad ↄsensum. ⁊ h anteq̃ ↄsentiret. g̃ añ omisit. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ vr̃ q pctõ ingratitudinis Berñ. de gradib hũilitatis. q gratuitẽ bonitati dei a qua ↄdit ꝰ es ingratus extitis. iusticiã quaz expertus nõ es non metuis. iõ audacter culpa cõmittis. g̃ ante fuit ingratus q̃ cõmitteret culpam illã sup̄bie. ¶ Itẽ rõne vr̃. tenet q̃s gr̃as agere de bñficijs qñ illa considerat. sed diabolus ↄsiderauit bñficia dei qñ respexit suam pulcritudinẽ ⁊ excellentiã. ⁊ non egit gratias. immo oppositum fecit. q2 voluit sibi attribuere q̃d dei erat ergo ⁊c. ¶ Item videt q peccato infidelitatis. quia Ans. de peccato diaboli. ⁊ Berñ. de gradi. humi. dicunt q diabolus nõ credidit se esse puniendũ siue credidit se nõ debere puniri. sed qui credit peccatũ a deo impunitũ rel nqui est infidelis. g̃ diabolꝰ anteq̃ peccaret appetẽdo peccauit p infidelitatẽ. ¶ Itẽ rõne videt. diabolꝰ nunq̃ appetiuisset nisi credidisset sibi esse bonũ vel possibile sed oĩs q̃ credit creaturam posse eq̃ri ipi creatori est infidelꝰ g̃ diabolus añq̃ sup̄biret infidelis fuit. ¶ Itẽ vr̃ q pctm̃ curiositatis fuit p̄mũ. Bern. de gradi. humi. c. xij. p curiositatem a veritate cecidit. q2 q̃d p̄us ↄcepit curiose. affectauit illicite. ⁊ sperauit p̄sumptuose. ¶ Itẽ hoc videt rõne. q2 curiositatis viciũ est diligẽter respicere q̃d nõ licet appetere. sed illud nõ licet in ueri q̃d non licet concupisci. sed diabolus diligenter aspexit q̃d supra se erat q̃n dixit. in celũ ascendã. ergo manifestum ⁊c. ¶ Item q inuidia fuit videt. Augꝰ de sancta virginitate loq̃ns de sup̄bia ⁊ inuidia his duob diabolus diabolꝰ est. sed in p̄mo peccato factꝰ est diabolus. g̃ fuit simul inuidia ⁊ sup̄bia. g̃ qua rõne sup̄bia p̄mũ. ⁊ inuidia. ¶ Itẽ rõe meriti vr̃. sicut ↄuerti est charitate adherere. ita ab opposito auerti est odio hr̃e vel inuidere. cũ ergo p̄mo pctõ diabolus fuit auersus. inuidia fuit eiꝰ primũ peccatũ. ¶ Rñ. ad hoc notandũ q aliq̃ voluerũt dicere ad p̄dictas rõnes ⁊ auctoritates. q diabolus simul tempore peccauit pluribꝰ generibꝰ peccatoꝝ. naturaliter tamẽ ⁊ p̄ncipaliter p̄ alijs peccatis fuit peccatũ sup̄bie. Et sic respondẽt vnica ⁊ breui responsione ad oĩa obiecta q vero ↄcludũt. Sed hec responsio nec verum dicit. nec soluit. quia cum affectus diaboli sit simplex sicut intellectus. intellectus nõ potest simul plura intelligere. vel plures cogitationes habere. similiter nec affectus simul ⁊ in eodem instanti plura peccata cõmittere. maxime que spectant omnino ad diuersas actiones. sicut infidelitas. sup̄bia ⁊ inuidia. Preterea. esto q vera esset. non soluit. quia predicte rationes non tm̃ probant q predicta peccata comitent sup̄biam. sed q antecedant. Et ideo aliter est dicendum q est loqui de peccato q̃tum ad triplicem statum. scilicꝫ q̃tum ad inchoatiõnẽ. consummatiõnẽ. ⁊ confirmationem. Peccatũ diaboli initiatũ est in p̄sumptione. statim enim vt suam vidit pulchritudinem p̄sumpsit. Consummatũ est in ambitiõe. Quia p̄sumẽs de se appetijt q̃d oĩo supra se fuit. ⁊ ad q̃d puenire nõ potuit. Sed confirmatũ est inuidie ⁊ odij auersione. quia ex quo obtinere non potuit quod appetijt. ideo inuidere cepit. ⁊ affectu odij contraire. et in hoc firmatũ est. quia hec omnino ipsum a deo separauit. et perfectum obstaculũ posuit. sicut p̄fecte charitas p̄fecte eo iũgit.

6

7

8

9 Cōcedende sunt rōnes ꝓ me q̄ supbia fuerit pmū peccatū. nam supbia ꝓsumptiōis ꝛ timoris pamū fuit generatione. supbia ambitiōis pamū fuit cōsumatōe.

10 ¶ Ad illd qd obicit de omissiōe notādū q̄ omissio nec fuit nec pocuit esse principale peccatū siue pamū. q: omissio boni venit ex timore male humiliante. ꝛ omnis talis timor venit ex amore male infāmante. vn̄ nullus dimicit aliquid facere qd debet. nisi aliqs amet qd nō debet. sicut aliqs omicit ire ad matutinū. q: amat somnum ꝛ quietem in lectulo. hac eadē rōne nō pocuit esse

11 ingratitudo nec etiā inuidia. ¶ Dicendū est igit̄ q̄ nō quecūq3 dimissio inducit peccatū omissiōis. Cōtingit em̄ omittere circūstantiā. ꝛ tūc nō est peccatū omissionis sed negligentia quedā. Cōtingit omittere actū. ꝛ h̄ dupliciter. vel generaliter. vl' specialiter. Generaliter fm̄ q̄ apprehendit p̄ceptū affirmatiuū. sicut transgressio cōtra negatiuū. vnde nō omittit q̄ nō viuat fornicatione. s3 qui nō honorat parētes. ꝛ fm̄ q̄ ē actus specialis pōt eē actus p̄ncipalis. vel nō p̄ncipalis. ꝛ non est omissio peccatū principale nisi ꝓpter actū p̄ncipalem. sicut patet de eo qui tenet̄ ire ad matutinas tenet̄ se induere ꝛ surgere de lecto. ꝛ sic de aliis. ꝛ tūc licet sint multi actus. vna est omissio. ¶ Ad hoc aūt q̄ sit pctm̄ aliqd censendum esse omissionis. oportet q̄ sit omissio actus nō circūstantie. aūt manui nō negatiui. p̄ncipalis nō annexi. sicut aūt patet nō ē sic in ꝓposito. quia diabolus actū principale aliquē ad quē tenet̄ nō dimisit. sed appetiit qd nō debuit. ꝛ sic patet breuiter de omissione.

12 ¶ Ad illud qd obicit̄ de ingratitudine. dōm q̄ ingratitudo pōt dici dupl'r. s3 negatiue vel p̄uatiue. Negatiue qn̄ quis nō ē gratus de eo qd debet ꝛ sic est circūstantia oīm peccatoꝝ. Priuatiue qn̄ nō tm̄ nō est gratus. imo ꝯtrarie mouet̄ vt puta qn̄ cogitat de bn̄ficio vt ē bn̄ficium ꝛ ꝑuipendit beneficiū vel bn̄factorē. ꝛ sic est speciale peccatū. Sic aūt nō peccauit diabolus. q: non cogitauit de bn̄ficiis dei in q̄ntum erāt dei. s3 in q̄ntū erāt bona ꝓpria. ꝛ ideo clarus ē. ¶ Ad illud qd obicit̄ de infidelitate dōm. q̄ nec peccatū infidelitatis nec curiositatis fuit primū pctm̄. q: oculus sanus ꝛ clarus ipsius intellectus nō potuerit inuidendo vel intēdendo nisi pri' aliq̄ clanē inclinet.

13 ¶ Ad illud ḡ qd dicit̄ q̄ nō credit ꝛc. dōm. q̄ ad īfidelitatē pctm̄ duo ꝯcurrūt. Oportet eī q̄ sit ꝯsensus rōis cū iudicio vl'. Si em̄ aliqs cogitat q̄ fornicari est sibi bonū ꝛ nō ꝯfert cū iudiciū rōnis. nō est infidelis vt patet. ꝛ de diabolo dico q̄ nō ꝯsensit iudicio rōnis. sed

14 extimauit sibi bonū. ¶ Ad illud qd obicit̄ de curiositate. dōm. q̄ duo faciūt cōsideratiōem dici curiosam. s3 cure attentio. ꝛ vtilitatis priuatio. vnde sic diabolus ex oībus q̄ respexit suū bonū elicuisset reficiēdo illa ī gloriā dei. illa ꝯsideratio nec eēt culpāda nec curiosa dicenda. q̄ ḡ fuit curiosa ex h̄ fuit q̄ n̄ suū bonū indeclinauit. s3 malū ꝓsumptiōis ꝛ ambitionis intuitū. ꝛ ita fuit rō peccati ꝛ in ꝓsumptione ꝛ in consideratione. ꝛ sic patet q̄ q̄uis ī diabolo fuerit curiositas. nō tamē fuit culpa antecedens ꝓsumptionē nec alia. sed condicio illi annexa.

15 ¶ Ad illud qd vltimo obicit̄ de īuidia patet tn̄ ꝑ verbū Aug. q̄ nō fuit pmū pctm̄. nā Aug'. dicit q̄ ē ꝓles supbie ī libro de v̄ginitate. ꝛ ita cā ꝯsequitur. et si nō in eodē instāti. tn̄ ī eodē tpe sine interpolatiōe vl' intermissione. vn̄ in huius ꝓlis generatiōe cōfirmata est supbia. ꝛ diabolus dictus est diabolus quia deorsum fluit. ꝛ ex hoc in malicia sua firmatus fuit. Et iō mgr̄ describēs ꝓfectam auersionem qualis in diabolo. nō qualis in hominibus peccatoribus dicit q̄ auertit ē odio h̄re vel inuidere. diabolus em̄ supbus nō valēs cōscendere. s3 cōpulsus descendere odit deū iustum. ꝛ inuidet excellentie eius.

¶ Questio. II b

Quid appetiit ipse lucifer. ¶ Et q̄ appetiuerit deo equitatem ostendit̄ ꝑ textū Esaie. xiiij. vbi describit̄ eius peccatum. Ascendam in celū ꝛ ero similis altissimo. s3 nō dixit de celo empyreo. quia ibi erat. ḡ de celo eternitatis sed in illo nō est inequalitas. ḡ ꝛc. ¶ Item sup illo p̄s. que nō rapui. glo. quia adam ꝛ diabolus voluerūt rapere diuinitatē amiserūt felicitatē. sed nō voluerūt rapere diuinitatem q̄ntum ad identitatē. ḡ q̄ntū ad equalitatem. ¶ Itē Bern. de gradi. humi. Nec iniquitas tua nō ira momentanea. s3 odio digna ē sempiterna q̄ tuo dilectissimo ꝛ altissimo domino desiderares equari. ¶ Item q̄ sit appetibile videt̄ rōne. q: similitudo ē appetibilis ḡ maior similitudo magis. ꝛ maxima similitudo maxime appetibilis. sed similitudo equiparantie ē hmōi. ḡ videt̄ q̄ valde facile fuit eā appetere. eo q̄ magis esset inclinatio. ¶ Itē oē qd pōt cogitare delectabile. potest appeti. s3 diabolus potuit cogitare delectabile esse tale qualis est deus. q: fuit nc delectabile ē esse deū. ḡ videt̄ rōnabiliter q̄ hoc potuerit appetere. ¶ Item q̄ appetierit videt̄. diabolus supbe appetiit aliquid qd vidit supra se. quia hoc est rō supbie. s3 sup luciferū in statu illo nihil erat nisi deus et eius celsitudo. ḡ appetiit diuinam celsitudinem. ¶ Item tantū excellens fuit supbia q̄ntum excellit inuidia ꝛ odi malicia sed nō est diabolus odit ꝛ inuidet ei catenis dei vt hominum. imo etiā inuidet ipsi deo. ḡ nō tm̄ ... et ecōtra pesse. sed etiā deo se voluit equare. ¶ Itē leuiū est appetere similitudinē ꝯformitatis. s3 diabolus illicitū appetiit vltra hāc ꝓgressus ē. s3 vltra similitudinē ꝯformitatis nōē nisi similitudo eqlitatis. ḡ hāc appetiit lucifer vt videt̄. ¶ Contra. j. Thi. ij. Adā nō ē seductus. ꝛc. glo. nō est credendū q̄ vir spūalis mente p̄ditus appetiuerit esse sicut deus. si nō ē credendū de hoīe. cū adhuc sapientior esset illo angelus. multominus est credendū de eo. ¶ Item Ans. in lib. de casu diaboli. nihil appetiit ad qd nō p̄uenisset si stetisset. s3 nūq3 fuisset parificatus deo. ḡ ꝛc. ¶ Item q̄ hoc non sit appetibile videt̄. diuina imensitas nō pōt mente capi. ḡ nullus pōt cogitare equalitatē ad deū. sed nihil pōt appetere qd nō pōt intellectu capi. ḡ ꝛc. ¶ Item hoc pbat Ans. si deus nō pōt cogitari. nisi ita solus vt nihil ei simile possit cogitari. qd potuit diabolus velle qd nō potuit cogitare. ¶ Itē q̄ diabolus hoc nō appetierit ostendit̄. quia nihil appetiit nisi ad qd venire posse se credidit. hoc patet quia ipse dixit. Ponam sedem meā. sed nullus nisi demens posset vnq3 credere q̄ creatura creatori posset equari. ergo cum diabolus adhuc oīno stultus non esset. hoc nunq3 appetiit. ¶ Item diabolus diligebat se sup omnia. ergo non volebat esse alius q̄ ille qui erat. sed si esset par deo esset alius q̄ ille qui erat. quia esset deus. ergo cū hoc nō appeteret. nō appetiit deo omnino equari. Si tu dicas q̄ bene appetitur antecedens sine consequente verum est appetitu desideratiuo. sed electiuo nullus nisi stultus vult eē abbas de ciuitate quin velit esse monachus. ¶ Itē oē peccatū est p̄ cōuersionē ad bonum cōmutabile. ḡ si diabolus petiit parificari deo. diabolus non peccauit. s3 peccauit. ḡ hoc nō appetiit. ¶ Resp. dōm q̄ duplex ē similitudo dei. s3 eq̄parantie siue eqlitatis. ꝛ imitatiōis. Similitudo imitatiōis pōt appeti ordinate. ꝛ inordinate. Ordinate vt appetat̄ similitudo in his q̄ nostre sunt aptitudinis ꝛ dati acceptiōis. cuiusmodi sunt perfectiones et decores virtutum. Inordinate vero vt homo appetat id qd nō decet vel qd

deo nō placet vt si appetat hostibꝫ pesse. vel se de aduersa
rijs vindicare. Similitudo equalitatꝭ nullo modo po
test appeti ordinat. sed aliquo modo est appetibilis.
aliquo mō nō. Nam oī modā similitudo nō ē appetibi
lis. q2 nō pōt caderet ī ↄgnitiōez siue itel ceā. ↄ iō nec ī ap
petitū. ↄ si q̄s fingat ī appetit equitate. sꝫ suā fictiōez.
Alio modo est silitudo equalitatis in aliqua cōditiōe.
vt in dn̄o. ꝓuidentia. scia. ↄ sic credo ꝙ pōt appeti. No
tādū ē igit ꝙ diabolus quodā mō petijt silitudinē imi
tationis. quodā mō equalitatis. ↄ h̄ appareet si atten̄dat
appetibile ↄ modꝰ appetendi. Diabolꝰ eñ appetijt aliqs
ꝑfēc̄tā aucte. Et appetijt ꝑesse hoc fuit imitatiōis. Et
h̄ quidē aliqñ obtinuisset si stetisset. ꝙ aūt ꝓpria aucte
ita ꝙ sine meritis ↄ sine datore. ita ꝙ nulli subesset. hoc
ē solius dei. ↄ h̄ e equitantie. ↄ ita ptꝫ q̄d appetijt. ↄ po
tent multe auc̄tes scdꝫ. Quia Grego. dīc ꝙ appetijt esse
sui iuris ita ꝙ nulli subesse. Bern. dīc ꝙ appetijt equa
litatē potētie. Ans. ꝙ appetijt ꝑesse sine meritis. ↄ oēs
verū dicūt. ↄ diuerse aucētes circūloquunt̄ hoc qḋ est ꝑ
esse oībus ꝓpria aucte. Ad illud q̄ ꝙ obijt ꝙ appetijt diui
nam equalitatē cōcedendū ē in aliquo. ↄ sic cuerūt rati
ones ad illā ꝑtem inducte. q2 h̄ potuit appeti. ↄ maxie
17 ab illo qui fuit supbissimus inter oēs ē appetita. Nō
tn̄ obī vltimo nō valet. q2 q̄uis licitū eēt appetere simi
litudine imitatiōis. nō tn̄ oēm silitudinē sic ↄsium est.
18 Ad illa q̄ obijcit̄ in ↄtrariū. facile ē eñdere ꝑ iā dicta.
Nō eñ obijcit̄ de adam nō si c. q2 adam grāz habuit.
19 ↄ ꝑterea nō habuit tantā occasionē efferēdi se. Ad il
lud qḋ obijcit̄ de Ans. iā ptꝫ r̄nsio. q2 verū dicit. q̄tum
ad ipm̄ appetibile. nō q̄tū ad circūstantiā sb̄ q̄ appetijt.
20 scꝫ ꝙ ꝓpria aucte. Due sequētes rōes q̄ ꝓbāt ꝙ nō pt ap
peti locūt̄ de oīmoda assimilatiōe. q2 si aliqs cogitet
deū in generali ↄ cogitet ei silēꝫ. nō cogitat deū sꝫ fingit
21 et iō nō appetit eē silis deo sꝫ fictiōi sue. Ad qḋ obijcit̄
ꝙ nō appetijt. dōꝫ ꝙ ille rōes ꝓbāt ꝙ nō appetijt oīo.
22 h̄ verū ē. Ad illud qḋ vltīo obijcit̄ qḋ nō peccauit si ap
petijt silitudinē. q2 nō ē cōuersus ad bonū cōmutabile.
dōꝫ ꝙ ipē ↄuertit se ad bonū icōmutabile vt eēt ꝓpriuꝫ.
et ita vt ad commutabile. ac ꝑ h̄ inordinate ad deū con
uerti supbiēdo ē auerti a deo ↄ ↄuerti ad se. ↄ h̄ ptꝫ. q2 di
abolꝰ qḋ dei erat appetebat sibi. ↄ ita finalit̄ ad se ↄuer
tebat. nō ad deū. ↄ sic patet oīa quesita.

Consequent scdo loco q̄rit̄ de auersiōe mioꝝ an
gelorꝝ. Et circa h̄ duo q̄runt̄. Primū ē q̄ gene
re peccati peccauerūt miores angeli. Scdm̄ ē
de cōparatiōe peccati mioꝝ angeloꝝ ad peccatū lucifer.

Questio. I c

Utrꝫ minores angeli peccauerūt peccato supbie. Et ꝙ
sic videt̄. Grego. ij. mor. Tāto magꝭ hoīes ad celestia
ascēdere inuidēt. q̄to se a celestibꝫ ꝑ imundicia elatōis
deiectos vidēt. loquit̄ ō demonibꝫ. Itē Hug. de sanc
vict. Oēs in eade malicia ↄsenserūt. ↄ vnū ordinē ꝑ
uerse societatꝭ fecerūt. sꝫ oēs ↄsenserūt in eadē malicia.
cū malicia diaboli fuerit supbia. g̃ oēs ↄsenserūt supbi
23 am. sꝫ nullꝰ ī supbiā ↄsentit nisi supbꝫ. g̃ ↄc. Itē libi
do ē fūdamentū ciuitatꝭ diaboli ↄ radix oīs pctī. cū libi
do sit amor sit amor ad se recuruus. ↄ amor ꝑuatus.
q2 in h̄ differt ab amore casto. q̄ q̄libꝫ aliq̄d sibi ap. cuijt
sꝫ nō appetijt appetibile oculoꝝ nec carnis. g̃ supbie vi
24 te. Itē ē amor comodi. ↄ amor honesti. vt vult Ans.
si g̃ peccauerūt demōes. aut igit̄ amore cōmodi aut ho
nesti. cū oīs affectio ortū habeat ex amore. sꝫ nō amore
honesti. g̃ ex amore cōmodi. sꝫ hic ē amor ꝓpriꝰ boni. er
go ↄc. Cōtra ꝙ nō peccauerūt peccato supbie videt̄. q2
supboꝝ ē appetere pesse ↄ nō subesse. sed miores angeli
voluerūt lucifero subesse. g̃ nō supbierūt. Maior ma
nifesta ē. Minor ꝓbat̄ ꝑ Hug. ↄ magīm i q̄rtū vterq̄ dic
ꝙ lucifero ↄsenserūt. g̃ voluerūt ꝙ preesset sicut optabat.
Item maioris dignitatꝭ ↄ sublimitatꝭ est subesse sum
mo deo q̄ minori. g̃ deo q̄ angelo. ergo si supbus appe
tit quod maioris ē dignitatꝭ. si supbiert. potiꝰ appeteret
subesse deo q̄ lucifero. sꝫ voluerūt a domino dei transi
re in dominū lucifer. ergo ↄc. Itē oīs sup
bus appetit aliquā excellentiā. si ergo supbierūt. aliq̄d
appetierūt. scꝫ se parificari deo. vt videt̄ dicere mgr̄ in
litera. ꝙ supbia voluerūt se parificare deo tūc igit̄ cuꝫ
intrus haberēt motū ad hoc q̄ lucifer. ergo grauiꝰ pec
cauerūt. qḋ ē ↄtra totā scripturā. que dicit ipm̄ caput
maicie. Si tu dicas ꝙ voluerūt ↄscēdere sine meritꝭ. ↄ iō
supbierūt. Sꝫ ↄtra. laus est ↄ gloria ↄsequi ꝑmiū ꝑ me
rita ergo cū supbꝰ appetat laudem ↄ gloriā. appetere be
atitudinem sine meritis. nō erit supbie immo ignauie.
Item aut appetebāt sine meritis. ꝑpter vitanda di
lationē. aut ꝑpter vitandū laborem. Nō ꝑpter vitan
dum laborē. q2 angeli nō lassant̄ sicut nec motor primi
mobilis. g̃ ꝑpter dilationē. sed sancti viri vitāt dilatō
25 nē qui cupiūt dissolui ↄ esse cū xp̄o. g̃ videt̄ tūc ꝙ ipi su
perbiāt. Rn̄. dōm ꝙ planū ē ex dictis sanctoꝝ ↄ glo
sis. ꝙ angeli miores peccato supbie fūt auersi. sꝫ tn̄ in
modo supbiendi diuersitas ē inter doctores. Naz aliq̄
voluerūt dicere ꝙ supbia eoꝝ fuit in ↄsentiēdo supbie
luciferi. ↄ ↄsentire supbie nō pōt esse nisi supbiētis. sic
etiā Adam dicit̄ supbisse. q2 mulieri supbienti ↄsensit.
Sed tamē illud nō videt̄ ꝓbabile ꝙ angeli miores pꝛiꝰ
appetierūt aliq̄d bonū cōmutabile q̄ sibi. tū virtus
cuiusq2 affectꝰ maxie fit tunc cꝰ sibi. vt ꝑrio appetat sibi
inordinate q̄ alij. ↄ si alij propter se h̄ oē facit. Secūda
vero positio est. ꝙ angeli minores supbierunt non tm̄
consentiendo. sed sibi excellentiā appetendo. et cum se
non crederent posse ad illud ꝑuenire sine ꝑius lucife
ri sublimitate qui erat quasi caput. ↄ sibi ↄ illi appete
runt. ↄ ideo supbierunt proprie. ↄ supbie etiam cōsense
26 runt. ↄ concedende sunt rationes ad hanc ꝑtem indu
cte. Ad intelligentiā autē obiectoꝝ in contrariū no
tandū. ꝙ supbia demonū conformis fuit capiti totius
malicie principi scꝫ tenebraꝝ. ipē aūt diabolus atten
dens suarū naturaliū strennuitatē ↄ excellentiam ↄ pre
cellentiam. voluit nō esse ↄ requiescere sua autoritate. h̄
est sine meritis siue ministerio. demones vero ei subie
cti nō sunt ausi tantū appetere sꝫ cōsiderantes naturali
um strennuitatē voluerūt sub vmbra illius requiescere
ita ꝙ nō ministrarēt sꝫ q̄da sb̄ illa ponerent voluntaria li
27 bertate quā videbāt se non posse habere sub diuino do
minio. Cognouerūt aūt angeli se eē factos ad ꝑcipā
dum quietis beatitudinem. ↄ acquirendum ꝑmerita ↄ
ministeria. in hac ergo supbierūt quia sine meritis vo
luerūt beati esse. ↄ sine ministerio quiescere. ↄ sine limi
te ꝓpriam voluntatem implere. ↄ hoc totū est supbire.
q̄uis nō sit tante supbie quāte fuit appetere oībꝫ ꝑcelle
re ↄ nulli subesse. His visis facile est ad obiecta r̄ndere
28 Ad illud eñ obijcit̄. ꝙ nō supbierūt q2 nō appetierūt. dōꝫ
ꝙ q̄uis i ō appetierūt ꝑeē. noluerūt tn̄ debito mō subeē
q2 nō voluerūt subeē. ↄ illi domi̇ꝰ ꝑcipit solū ꝙ bonū ē
restringit voluntatem. sed ei qui ꝑmittit laxari frenuꝫ
concupiscentie. ideo n alt hoīes ↄ supbi potius voluūt
subesse diabolo q̄ deo. similiter potuit de angelis. Pre
terea alia fuit rō quare nō ceperūt ei sub esse. sed sub eiꝰ
dominio siue seruitio vel ministerio requiescere. ↄ h̄ su
perbie est. ita ptꝫ sequēs qḋ obijcit ꝙ glosius ē deo sub
esse. verū est im veritatē. sꝫ nō fm̄ estimationem supbi

C von dulio respo[...] ꝑangeli an . vres pe[...]ane[...] etiam peccato sup[...]e sicut et lucifer

29 Ad illud qd obiicit tertio. qd appetierunt. utrum parificari deo. dicendum q in aliquo voluerunt parificari deo. i. hoc scz q sine meritis et obsequio voluerunt esse quieti et beati in eternum qd solius dei est proprium. non tamen adeo voluerunt parificari ut lucifer. et ideo non adeo peccauerunt. ¶ Ad

30 illud qd ultimo obiicit. q gloria est obtinere cum meritis. dicendum q superbus magis reputat esse gloriosum et non ab alio q per merita ab alio obtinere. tum q dedignatur seruire. tum q dedignatur ab alio recipere. et q angeli voluerunt propria ductu quiescere. patz q secundum extimationem superbi excellentiam appetierunt. non veram sed falsam. sicut patet in superbis q appetunt magis gloriam et excellentiam vanam q veram. Et per hoc patet qd querit. quare appetebant sine meritis. dico q non q laboriosum. nec q tardum. sed propter desiderium. sed vile reputabant obsequium et ministerium et hoc superbie est. ¶ Questio II d

De comparatione peccati minorum angelorum ad peccatum luciferi. et querit. utrum habeat ordinem ad ipsum. ¶ Et q habeat ordinem causalitatis cuiusdam. Apocal. xii. Draco traxit secum tertiam partem stellarum. scz et magistri exponunt de lucifero et demonibus. Si traxit. ergo aliquo modo procurauit casum eorum. ergo et cetera. ¶ Item Ioh. viii. dicit. Ipse mendax est et pater eius. glo. diabolus est pater mendacii. q cum mendacium ibi vocetur omne peccatum. ergo ipse fuit pater omnis peccati. ergo et peccati minorum angelorum. et ita videtur q sit ibi ordo causalitatis. ¶ Item q sit ibi ordo temporis siue durationis videtur. q hug. dicit et magister q peccauerunt peccato consentiendo. sed non potuerunt consentire peccato luciferi. nisi qd precesserat. prius enim vult aliquis aliquid q requirat consensus. ergo et cetera. ¶ Item hoc videtur. q diabolus aliquo modo fuit origo siue suggerendo siue exemplum prebendo. Non potuit suggerere nisi postq appetiit. nec etiam demonstrare aliis conceptum suum. nec illi consentire. nisi postq cognouerunt. ergo in medio inter peccatum diaboli et aliorum cecidit suggestio. vel saltem demonstratio et perceptio. et diiudicatio de percepto. sed ista non possunt simul esse. ergo fuit ibi ordo temporis. ¶ Sed contra. q non poterit ibi esse ordo causalitatis siue occasionis videtur. q statim ut peccauit deformatus est. ergo cum angeli ante peccatum haberent lympidum visum. si viderunt deformitatem. potius debuerunt a peccato retrahi. q eius exemplo vel suggestione incitari. ergo non peccauerunt eius exemplo vel suggestione. ¶ Item q non fuerit ibi ordo temporis videtur. q statim ut diabolus peccauit corruit. alioquin fuisset dedecus peccati sine decore iusticie. sed omnes simul ceciderunt. unde Dam. dicit q simul cum eo. s. lucifero conuulsa est innumera multitudo. ergo simul tempore omnes peccauerunt. ¶ Item potest obiici q neutro ordo ibi fuerit. q boni simul conuersi sunt ita q nec fuit ibi ordo causalitatis siue suggestionis. nec temporis. ergo si statim diuisa est lux a tenebris. statim boni facti sunt lux et mali tenebre. ergo simul non tamen tempore. verum etiam natura. ¶ Item adhuc q neuter ordo ibi fuerit videtur. q si fuit ordo causalitatis. ergo videtur q peccatum aliorum angelorum sit remediabile. sicut et peccatum hominis. qd aliunde habuit remedium. aliunde habuit occasionem. Si vero fuit ordo temporis ergo videtur q peccatum minorum angelorum sit grauius. cum non formidauerint diuinum iudicium qd conspexerunt circa luciferum. ¶ Responsio. dicendum ad predictorum intelli-

31 gentiam q hic triplex consueuit poni positio. Quidam enim voluerunt dicere q non fuit ibi nisi ordo secundum gradus. q maius et excellentius fuit peccatum luciferi. eo q magis superbiuit. nec tamen fuit prius peccato aliorum tempore. nec origine. sed statim in eodem puncto quilibet propria voluntate depravatus. sine exemplo peccauit. et q aspectum habuerunt ad idem. ideo consimili modo et eodem genere peccati peccauerunt. et concedunt rationes ad

b. hoc. Aliorum positio fuit q non tamen fuit ordo excessus. sed et ordo causalitatis ut causalitas large dicatur. non tamen ad causam vere sed etiam ad occasionem. non tamen ad perpetrationem sed etiam ad suggestionem. non tamen ordo temporis. Et hoc voluit sic dare intelligere q in lucifero simul fuit tempore appetitus et exemplum et in angelis simul perceptio et appetitio. et ita simul tempore peccauerunt. tamen peccatum diaboli prebuit eis viam sicut exemplum. Et ponunt simile. si oculus directe aspiceret in orientem existentem in occidente. simul fieret eius obuscatio et appareret in oculo. a minori voluerunt hoc esse posse in angelo. et per hoc soluunt obiecta. Tertia positio est q fuit ibi ordo et quantum ad gradum. et quantum ad occasionem. et quantum ad durationem. Quantum ad gradum. q illud luciferi fuit maius. Quantum ad occasionem. q aliis prebuit exemplum. Quantum ad durationem. q sicut in lucifero necesse fuit tempus ante esse q peccaret. q non potuit in eodem instanti habere cognitionem q exigitur ad peccatum cum perfecta affectione. sic in minoribus angelis dicunt fuisse in peccando cum peccauerunt aspiciendo qd angelus volebat. et exinde aspiciendo commodum suum. et hec positio videtur intelligibilior. unde concedende sunt rationes ad hoc inducte. ¶ Ad illud qd obiicit q deformis fuit statim. potest responderi q fuit. sed illa deformitas erat intra conscientiam et ideo non apparuit q non reuelatur. Vel potest dici q est deformitas contra naturam. et contra voluntatem. Deformitatem contra naturam statim natura cognoscit et respuit. q non mouetur nisi uno modo. sed deformitatem voluntatis non sic respuit voluntas. eo q ipsa libera est. et ideo frequenter placet ei actus culpabilis et deformis. nec unq talis actus displicet ei nisi inquantum adheret aliquo modo iusticie. Et q quedam angeli adheserunt iusticie ideo eis displicuit motus angeli. et deformis voluntas. Alii vero non adheserunt. ideo immundiciam non perceperunt. sed magis ut apparens bonum acceptauerunt.

33 ¶ Ad illud qd obiicit q simul ceciderunt. potest dici q simul. non quin in eodem instanti. sed q repente quasi in non perceptibili tempore. et ibi bene potest esse ordo quamuis non percipiatur. Vel aliter et melius potest dici q sathanas non cecidit statim ut appetiit. sed postq peccatum eius confirmatum per odium et inuidiam fuit. et postq facta est diuisio bonorum angelorum a malis. de quorum consortio post beatificationem statim repulsi sunt. Nec valet illud qd obiicit de peccati decore. q peccatum semper habet penam internam sibi coniunctam. unde sicut statim homo non fuit deiectus de paradyso ut peccauit. sed tamen statim penam habuit. ita videtur de angelo esse dicendum q non in eodem instanti cecidit.

34 ¶ Ad illud qd obiicit de bonis angelis. dicendum q tam conuersione bonorum angelorum q auersionem demonum. peccatum luciferi precessit. tamen ipse prius superbiuit et superbiam suam omnibus indicauit. et tunc quedam adheserunt sibi. alii vero restiterunt et adheserunt deo. et simul isti lux. illi tenebre facti sunt. Quamuis enim simul fuerit angelorum conuersio et demonum auersio. non tamen simul cum peccato luciferi.

35 ¶ Ad illud qd obiicit de execusabilitate et grauitate. dicendum q prima pars ratiocinationis deficit. q illa non est sufficiens ratio quare peccatum hominis fuit remediabile. sicut infra patebit melius. q non est simile. Aliter enim diabolus dedit occasionem homini. aliter angelus malis. homini permittendo et fallendo. sed angelis solum contemptum suum insinuando. unde non dicitur eos temptasse ut primos parentes. Secunda pars deficit. q non sic terruerunt eius ruinam. nec videre diuini iudicii seueritatem in ipsum. cum usq peccatum eius fuit consummatum. ut prius tactum est et determinatum.

Consequenter tertio loco querit de conuersione bonorum. Et circa hoc duo queruntur. Primo querit de ipsa conuersione ad suum principium. Secundo querit de eadem in comparatione ad premium.

¶ Questio I e

Utrum conuersio bonorum angelorum ad deum fuerit per uirtutem nature

C vi. insit exemplum alis quod non tamen fuit ordo meritorum et in excessu et in causalitate sed etiam in duratione ut dicit 3a opinio lege ibi

vel auxilio gr̄e. Et q̄ v̄tute nature vt̄ p̄mo auctē mgr̄ i lr̄a. Nō indigebat angel' us grā p̄ quā iustificaret. ergo iust' erat etiā p̄ter grām. sed q̄ iust' ē recte z ordinate ꝯuertit ad fontē oīs iusticie. ḡ videt̄ q̄ hoc potuerūt angeli sine auxilio gr̄e. ¶ Itē p̄hs in .iij. de aīa. Intellectus sp̄ ē rect'. sed h̄ nō esset nisi rectitudo esset ei ꝯnaturalis. ḡ angelī intellect' z vere z p̄prie de natura sua erat rect'. sed nullus ē rect' nisi q̄ sursum ē ꝯuersus et q̄ h̄z caput erectū ad dīna. ḡ vr̄ q̄ h̄ habuit p̄ naturā. ¶ Itē facili' pōt q̄s aliqd ad qd̄ naturalit̄ ordinatur. q̄ȝ illud ad qd̄ nō ordinat̄. sed angelus erat ordīat' ad deū mag' q̄ȝ ad aliud. z natura erat ordīata in ipso ḡ cū sine aliq̄ adiutorio posset ꝯuerti ad bonū cōmutabile. z auerti a deo. multo forti' absq̄ auxilio aliq̄ pōt ꝯuerti ad ip̄m. ¶ Itē naturale ē alicui ꝯuerti ad illud qd̄ natura' it̄ mag' diligit. sed angelus naturali dilectiōe mag' diligebat deū q̄ȝ aliqd creatū. vt in p̄cedētibus habitū est. ḡ videt̄ q̄ naturalit̄ ꝯuerte. et̄ ad ip̄suȝ ¶ Itē in instāti ꝯuersiōis z auersiōis nulla ē dr̄ia int̄ angelos ante h̄ instās. si alia incipit dr̄ia esse. h̄ ē auersiōe z ꝯuersiōe. ḡ p̄ore auersio z ꝯuersio q̄ȝ gr̄e infusio ḡ ꝯuersio nō potuit esse a grā. ¶ Itē si ꝯuersio fuisset a grā z nō a natura. ḡ illis angelis q̄ nunq̄ȝ habuerūt grām sed sola natura' ia nō esset imputādū q̄ ad deū nō sunt ꝯuersi. ḡ nec diabolus esset culpādus nec puniendus q̄ dn̄o nō adhesit. ¶ Ad oppositū arguit̄ auctē et demratiōe. Autoritate sic. mgr̄ dic. i in lr̄a. ꝯuersio iustos fecit sed auersio iniustos. sed nihil facit iustū nisi gratuitū sit. ḡ ꝯuersio fuit a grā. Si dicas q̄ intelligit de iusticia naturali. h̄ nihil e. q̄ illa h̄ abebāt oēs angeli a sua origine. ¶ Itē ꝯuersio creature sp̄ūalis ad deū vt dicit aug'. est dies. q̄ ibi ē fu gor cognitiōis z calor affectiōis. sed p̄ naturā lux p̄cedit diē. cū ḡ angelus nō sit lux nisi p̄ informationē gr̄e. p̄us suscepit grāȝ. q̄ȝ cōuerteret̄ ad bonitatē dīnā. ¶ Itē demratiōe sic. non est meritū sine grā. vt patet. j. q̄ nō hoīem p̄pter opus sed opus p̄pt̄ autorē acceptat deus. sed angeli in sua ꝯuersione meruer' it. sicut aliq̄ cū auersiōe demeruerūt. ḡ zc. ¶ Itē si p̄ naturalia fuisset ꝯuersio. cū ḡ in naturalibus p̄cellerēt lucifer. pot' vr̄ q̄ p̄ecerat ꝯuersus q̄ȝ aliq̄. sed nō fuit ꝯuersus nō a v̄tute nature fuit illa ꝯuersio. s; mag' ab auxilio gr̄e. ¶ R' ad intelligētiā obor̄ p̄noīādū est q̄ in ꝯuersiōe ad deū attēdit̄ rectitudo sb̄e sp̄ūal' q̄ȝtū ad ei' mētē. n ap̄te rōne part̄ n ortue. nec pōt esse recta nisi actu vel habitu sit ad deū ꝯuersa. Quē admodū igit̄ duplex ē rectitudo. sic duplex ē conuersio. Est enī quedā rectitudo nature institute. z penes hāc est iusticia original'. Et ē rectitudo gr̄e. z penes hāc est iusticia meritoria quā acceptat iudex summ' ad retributionē eternā. Et q̄ videt̄ i ea pulchritudinē gr̄e. merito ei' aīaȝ traducit in sp̄osam. z oīa ei' sunt ei ī amabilia. Sic itelligēdū ē q̄ duplex ē ꝯuio. q̄da; a rectitudie q̄dā a rectitud' e gr̄e. p̄mā potuerunt h̄re āgeli absq̄ grā. s; s'c'dā; n̄ sine grā. Qn̄ igit̄ q̄rit̄ de q̄ p̄ncipio fuerit illa ꝯuersio. dōm q̄ ꝯuersio illa fuit meritoria z deo placita. z ideo nō potuit esse sine grā. Rursus q̄ p̄ illā ꝯuersiōnē obtinuerūt grām. opoꝫ ponere q̄ in ꝯuersiōe illa inchoauerit volūtas libā. sed ꝯsumauit grā. z iō fuit ibi grā subseq̄ns. nō p̄ueniēs. grā cooperās non opans vt di' it mgr̄ in lr̄a. Concedendū est ḡ q̄ illa angeloꝝ ꝯuersio in q̄ ꝯfirmati sunt nō fuit sine auxilio gr̄e. Ad illud ḡ qd̄ obi'. q̄ nō indigebat angelus grā iustificāte. dōȝ q̄ iustificatiōis actus dupliciter intelligit̄. Est enī iustificare de nō iusto facere iustū. Nō iustū aūt dupliciter accipit̄ p̄uatiue z negatiue. P̄uatiue idē ē nō iustū qd̄ iniustū. z tūc iustificare dē est qd̄ de impio facere piū. z h̄ mō nō fuit grā in angelis ad hūc effectū. Alio mō dr̄ nō iustū negatiue. et sic nō tm̄ dr̄ nō iustū qd̄ h̄z impietatē. sed qd̄ nō habz iusticiā gr̄e. z sic fuit in angelis iustificatio p̄ grām. et ob hāc iusticia fuerunt opa eoꝝ meritoria. Ad illud qd̄ obi' q̄ intellect' semp ē rect'. iam patet r̄nsio. q̄ nō intelligit de rectitudie naturali. Illud m̄ v̄bū p̄hi debz intelligi vt dicat̄ semp esse rect' respectu illoꝝ ad que mouet̄ vt natura siue naturalit̄. z h̄ nos dicim' ī theologia sinderesim semp rectā. si aūt intelligat̄ respectu eoꝝ in q̄ mouet̄ vt deliberās. falsum ē. imo circūscriptio oī imagīabili z fantasmate. posset intellect' peccare si ue p̄uaricari. z sic forte fecit anglu'. Ad illud quod obi' q̄ facili' pōt q̄s in id ad qd̄ ordinat̄ zc. dōm q̄ verum est. si illud sit int̄ termīos nature. sed ꝯuerti ꝯuersione p̄fecta z meritoria h̄ ē sup̄ naturā. sed deficere h̄ ē ꝯtra. et iō ratio illa nō cogit. Uel dic q̄ illud ē verū q̄n̄ gen' opis ad potētiā ꝯparatū est eq̄lis difficultat' si in se ꝯsideraf. alr̄ nō h̄z veritatē. sicut patet in mult' exemplis. Ad illud qd̄ obi' de ꝯuersiōe q̄ sequit̄ dilectionē. dōm q̄ vniformit̄ sumpta ꝯuersiōe cū sua dilectione. nō h̄z instātiā. Sic ei q̄da dilectio ē a volūtate naturali. vt q̄ desideraf deus vt b̄ificās. Quedā a voluntate electiua qua optat deo honorē z gliam. Quedā; a gratuita q̄ in obsequium dīnū captiuat̄ ip̄a volūtas tote. Sic z ꝯuersio p̄ appetitū ꝯcupīe ē a natura. Conuersio p̄ affectionē amicitie a volūtate deliberatiua siue electiua. Cōuersio v'o p̄ obsequtū obie grate ē ab ip̄sa grā. z sic patet illud. Ad illud qd̄ obi' q̄ in nullo differebāt. dōm q̄ illud ꝯcludit q̄ grā nō inchoauerit. s; nō excludit qn̄ ꝯsumauerit. z h̄ ē verū. Ad illō qd̄ obi' q̄ nō esset imputādū malis si ꝯuersio esse a grā. dōm q̄ falsum ē. q̄ stare poterāt z nō auerti si volebāt et ideo auersio eis imputat̄ in culpam.

¶ Questio II f

De ꝯuersiōe bonoꝝ in cōparatiōe ad p̄miū. Et querit̄ verum eoꝝ ꝯuersiōe meritū sequat̄ p̄miū vel p̄cedat. Et q̄ p̄cedat vr̄. Aug'. de correptiōe z grā. Angeli sci q̄ cadētibus alijs steterūt. illi' vite mercedē recipe meruerūt. si ḡ meruerūt recipe. meritū p̄cessit receptionem mercedis. ¶ Itē meritū est via ad p̄miū. sed recto ordine p̄cedēdo p̄or est stat' viatoris q̄ȝ cōp̄hensoris. et vie q̄ȝ patrie. ḡ in angelis fuit meritum ante p̄miū. ¶ Itē dispō p̄cedit illud ad qd̄ disponit vel tpe. vel natura. sed grā ē dispō ad gliam. ḡ si deus dedit angelis grām q̄ possent mereri. z gliam q̄ sunt bti. p̄us habuerūt gratiā q̄ȝ gliam. sed grā qn̄ inuenit liā ar. in actu debito. facit illū esse meritoriū. ḡ si li. ar. angeli in ingressu gr̄e z glorie erat in actu. ḡ p̄us habuit motū meritoriū q̄ȝ gloriosum. ¶ Itē p̄ impossibile vr̄ q̄ deus dedit angel' gloriā. aut ḡ dignis. aut indignis. Si indignis. iniuste z inordīate fecit qd̄ ē impossibile. ḡ dedit dignis. sed nullus ē dign' corona nisi p̄ merita. ḡ zc. ¶ Itē si mereri p̄tinet h̄ abitū. dū quis seruit deo. z bn̄ vtit̄ habitu. ergo cū oīs p̄seuerās in grā bn̄ vtat̄ ea. q̄ p̄seuerat in grā meret̄ eā. sed qd̄ ex merit' nō est ex grā. ḡ merēdo grām desineret esse grā. ¶ Itē si p̄miū p̄cedit meritū. q̄ro qd̄ est illud meritū. aut q̄ȝtū ad actū ꝯteplatiōis. aut ministerij. Nō q̄ȝtū ad actū ꝯteplatiōis. sic enī oēs bti mererent̄. Si q̄ȝtū ad actū ministerij. ḡ vr̄ q̄ si nō esset hō. angelus non posset mereri. ḡ nec dign' esset b̄ificari. qd̄ falsum ē plane. ¶ Cōtra h̄ ē qd̄ mgr̄ dicit in lr̄a. qd̄ mag'

placet sez q̃ merent habitū. ¶ Item rōne Angeli dum ministrāt nob aliqd merent. cū ex mag charitate ꝛ libe ralitate no ꝯdescendāt. ꝛ misteriū nō strat⁹ cōprehē sons. sz viatoris pot⁹. aut g̃ merent bītū aut habēdū. Si habitū. habeo ꝓpositū q̃ meritū sequit pmium. Si habēdū g̃ nūc cū mereat btitudinē nō ē btūs. Si aliud ꝗ btitudinē g̃ nō est meritū ei⁹ ꝓfectū nec necessarius. ¶ Preterea quicquid mereat. cum spes q̃ differt affligat aiam. videt q̃ tale merita respectu rei b̄nde non possit stare nū stata btitudinis. ¶ Itē mag pmia nō debet dari sine magnis merit. ꝛ mag merita nō sunt sū magnis obsequijs. g̃ cū angeli magna pmia hēant. ꝛ magna obsequia non pcesserunt in qbus meruerint. g̃ debēt sequi ¶ Item sm q̃ pl⁹ dat de⁹. plus exigit de⁹ a creatura. si g̃ mai⁹ robur vtut. cedit angelo ꝗ hoi. g̃ ꝛ maiora obsequia reqrit. sz hō nō glorificat nisi p labores multos et magnos g̃ nec angel⁹ sine opib⁹ dz glorificari. sz opa 44 si pcesserūt. sz sol⁹ mot⁹ affectiōis. g̃ op3 sed. ¶ R⁹. Dō3 q̃ circa h̄ sic dic mgr̄ duplex fuit opinio. Quidā em dixerūt q̃ in angelis pmiū ꝑcedit meritū. ꝛ hui⁹ positiōis fuit mgr̄. ꝛ ad h̄ ponendū moti sūt rōnabiliter. ꝛ ꝗnum ad motū. ꝛ ꝗnū ad mortuū. Quia cū itellexerūt q̃ nō ē meritū sine gr̄a nec magnū meritū vbi nō ē magnū obsequiū ꝛ in angelis ꝓpt nature velocitatē ꝛ idoneitatē sil duratiōe dat gr̄a ꝛ glia. q̃ in angelis meritū nō potuit ꝑcedere pmiū. meritū in ꝗ ꝯdigni. sz solū si aliquid pcedit h̄ ē meritū ꝯgrui. sz sequit meritū ꝯdigni. Hos etiā ad h̄ ponendū instigauit q̃ meritū rei b̄nde sonat i indigentiā q̃ nō videt posse stare cū glia. Motū autē hui⁹ meriti sat⁹ aduertere possum⁹ i militib⁹. q̃ b̄n pugnando merent equū an̄ merita datū. Hec aūt opinio ꝗuis sit ꝓbabilis. mī p⁹ a lꝫ sibi aduersaria q̄ in opponendo tacta sunt. Propt qd̄ fuit alia positio q̃ i angel meritū pcessit pmiū. nō tpe. sz natura. Et rōem hui⁹ assignāt. q̃ gr̄a naturaliter ꝑcedit gl̄iam. ꝛ gr̄a cū3 inueīt motū in li. ar. ordinatū. facit meritoriū. ꝛ pensat meritū sm ꝗtitatē. nō sm multitudinē opez. iō nū angel. data sit ꝑfecta gr̄a. ꝛ li. ar oīno sit coopatū gr̄e. videt q̃ in sua ꝯuersione sufficient meruerūt glorificatione. Et h̄ positio rōnabilior ē ꝛ meli⁹ h3 fundamentū. q̃ meritū reqrit ꝛ fundat in ꝑfectione volūtat. nō in multiplicatiōe opationis. hāc cōiter tenēt moderni doctores ideo huic adherendū ē. ¶ Ad illud qd̄ obijcit de mgr̄o. Dō3 45 q̃ in hac opiniōe sic̄ in plurib⁹ alijs nō assentit ei. ¶ Ad illud qd̄ obijcit q̃ merent. Dōm q̃ ē pmiū subale. ꝛ h̄ meruerūt p ꝯuersionē sui in deū. ꝛ ē pmiū accn̄tale. ꝛ h̄ merent p misteriū qd̄ faciunt hoi. Et q̃ accidit btitudini. iō sine tali pmio tū ei⁹ merita pōt stare btitudo. nec affligunt ex expectatione sic̄ nec aīe btē de scōe stole pceptiōe. ꝛ ad huc min⁹ q̃ min⁹ inclinant. ¶ Ad illud qd̄ 46 obijcit q̃ mag pmia requirūt magna merita. Dō3 q̃ magnitudo meriti nō ꝯsistit in ope exteriori pncipalr. sz i interiori. Unde sicut diabolus multum peccauit ꝓpt improbam voluntatem ꝛ si nihil ceteri⁹ fecerit. sic ecōuerso multam meruerunt angeli boni. ¶ Ad illud qd̄ obijcit de homine. Dōm q̃ homo non ita cito mouet vt angelus. ideo tempus meriti hab3 diuturnius. ꝛ iō nō ē simile. sz hoc melius patebit infra di. vij.

Distinctio. vj. de ruina que ꝯsecuta est malorum angelorum auersionem.

p ¶ Reterea sciri oportet. ꝛc̄. Supra egit mgr̄ de auersiōe ꝛ ꝯuersione angeloz. i hac pte agit ꝺ lapsu siue ruina maioz. ꝛ diuidit hec ps i duas. In pma determinat veritatē. In scda remouet dubitatiōem. ibi. Solet āt qri. ꝛc̄. Pma ps h3 tres. In pma determiat q̄ ꝛ q̄les ceciderūt. In scda vo vn̄ ꝛ i quē locum ceciderunt. ibi. Et tante supbie. In tertia vero q̄liter ibi hn̄t ordinē platonū. ibi. Et sic int bonos ꝛc̄. Siliter scda ps h3 tres. In pma mouet q̄onem de vnitate loci ꝗnū ad angelos minores. Scdo ꝗnū ad luciferū. Tertio occasionalit ondit ꝯfugendi modū inter nos ꝛ nr̄m aduersariū. Primū fac. ibi. Solet āt qri ꝛc̄. Scdm aūt ibi. de lucifero. Terciū. ibi. alijs quoq3 qui a sanctis ꝛc̄. Pncipaliter igit in hac distinctiōe determinat vn̄ angeli corruerūt. ꝛ deinde quis locus p⁹ ruinam. ꝛ quis ordo in loco ꝛ officio.

Determinat q̄ ꝛ q̄les angeli ceciderūt. a

Di. VI.

P Reterea sciri o-

portet. q̄m sicut de maiorib⁹ ꝛ minoribus quid ī pstiterūt. ita ꝺ vtroq3 gradu qdam corruerūt. Inter q̄s vn⁹ fuit oib⁹ alijs cadentib⁹ excellētior. nec inter stantes aliqs co fuit dignior: sic̄ testimonijs auctatū mōstrat. Ait em̄ Iob. Ipe pncipiū viaz dei. Et in ezechiele legit. Tu signaculū similitudinis plen⁹ scia ꝛ ꝑfectione decorus i delicijs padisi dei fuisti. Qd̄ greg⁹. exponēs ait. Qr̄o in eo subtilior ē natura. eo magis i illo imago dei simili⁹ isinuat impssa. Itē3 in ezechiele legit. Oīs lapis ꝑciosus opimētū eius id est ois angel⁹ q̄si opimētū ei⁹ erat. q̄ vt dicit grego. in alioz ꝯpatiōe ceteris clarior fuit. vn̄ vocat⁹ ē lucifer sic̄ testat Esa. Quō inqt cecidisti ꝺ celo lucifer q̄ mane oriebaris. ꝛc̄. q̄ nō vn⁹ ordo sz vn⁹ spūs accipiēd⁹ ē. q̄ teste ysidō postꝗ̄ creat⁹ ē eminentiā nature ꝛ ꝓfūditatē scie sue ꝑpēdēs in suū creatorē supbiuit. in tātū q̃ etia3 deo se eq̄re voluit. ꝛ in Esa. dr̄. In celū ꝯscēdam. supra astra dei exaltabo soliū meum ꝛ ero silis altissimo. Silis qdē deo eē voluit nō p imitatiōem. sed p equalitatem potentie. ¶ Determinat vnde ꝛ in quē locū ceciderunt. b

Et tāte supbie merito ꝺ celo. i. de empyreo in q̄ cū alijs fuerat deiect⁹ ē i istū caliginosū aere3 cū oib⁹ sue prauitat̄ ꝯsortib⁹. Nā vt Ioh. ait in Apocal. Draco ꝺ celo cadēs secū traxit terciam ptē stellaz. q̃ lucifer ille a alijs maior nō solus cecidit. sed cū eo alij multi q̄ ei i malicia cōsenserūt. a eosq3 cadētes huius caliginosi aeris habitaculū rece-

a Eosq3 cadētes hui⁹ caliginosi aer⁹ habitaculū recepit. ꝛ ho ad nr̄am probatiōem ꝛc̄. ¶ Cōtra q̄ videtur ex h̄ qd̄ vlrō ꝺ: q̃ dēant habitarei terra cum ad nr̄m exercitiū sit deputat. ¶ Itē in dialogo legit q̃ q̄dā cōmedit lactucā ꝛ stati obsessa ē a dmonio et ibidē rō redditur. q̃ diabolus erat i lactuca q̄ momordit. g̃ vr̄ q̃ sint in terra. R⁹. Dō3 q̃ dira clementia ꝛ puidētia locū sequestratū puidit de-

Esa. xiiij.

Iob. xl.
Ezechie. xxviij.
Ezechie. xxviij.
Esa. xiiij.
Apocal. xij.

monitione nimis acriter nos temptaret. nec eum nimis a nobis longinquum ut posset nos exercitare. unde quod inhabitent in caliginoso loco. hoc diuine sententie est. quod vero ad nos veniant hoc permissionis est. Unde cum triplex sit aer, interstitium, siquidem in quo presunt. probabile videtur quod sunt in medio ubi est turbulentia et veratio et varietas impressionum. et hic eos frequenter commouent ventos et tempestates

b Aere isto caliginoso que eis quasi carcer etc. Contra uidetur quod nullo modo sit carcer. quia discurrunt quo volunt. et iterum spiritualis sunt. que nec prohibentur nec detinentur corpore. Item vero non potest commouere nec conturbare eorum diuinitum similitudo formis spiritus. Item cum non habeant visum corporale. videtur quod nullus locus sit eis caliginosus. nec puniri videntur tenebris corporalibus. Responsio. Dicendum quod sicut est quedam congruitate celum empyreum est angelis sanctis locus conveniens et aptus tamen et lucem tamen et spaciositate. ita recte potest dici palacium attestans claritati et tranquillitati et amplitudini charitatis. sic per oppositum aer ille caliginosus carcer est. quia proprius et arctus et obscurus. non obscuritate que obscuret. vel artitudine que angustet. sed potius que attestatur mentis artitudini. et frigori iniquitatis. et commotioni affectionum. et ideo recte carcer dicitur. et sicut alio modo locus corporalis locat spiritus. alio modo corpora et ita

Ephe. vi.

Ephe. ij.

Math. xxv.

pit etiam ad nostram probationem factum est ut sit nobis exercitationis causa. Unde apostolus. Colluctatio est nobis aduersus principes et potestates mundi huius. et aduersus rectores tenebrarum contra spiritualia nequitie in celestibus. quia demones qui sunt spirituales et nequam in hoc turbulento aere nobis propinquo quod celum appellatur habitant. unde et diabolus princeps aeris dicitur.

Non enim est eis concessum habitare in celo. quia clarus locus est et amenus. nec in terra nobiscum ne homines nimis infestarent. Sed iuxta apostoli petri doctrinam in epistola canonica traditam. in b aere isto caliginoso que eis quasi carcer usque ad tempus iudicii deputatus est. Tunc autem detrudentur in baratrum inferni. secundum illud. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius.

¶ Determinat qualiter ibi habent ordinem prelationum. 3 [illegible] c

Et sicut inter bonos angelos alii aliis presunt. ita et inter malos. alii aliis prelati sunt. et alii aliis subiecti quamdiu durat mundus. angeli angelis. demones demonibus. homines hominibus presunt. Sed in futuro omnis euacuabitur prelatio. ut docet apostolus. Habent quoque secundum modum scientie maioris vel minoris prelationes alias maiores vel minores. Quidam enim uni prouincie. alii uni homini. alii uni vicio presunt. Unde dicitur spiritus superbie. spiritus luxurie. et huiusmodi. quia de illo vicio maxime possunt homines temptare a quo nominantur. Unde etiam est quod nomine demonis diuitie vocantur scilicet mamona. Est enim mamon nomen demonis quo nomine vocantur diuitie secundum syram linguam. Hoc autem non ideo est quod diabolus in potestate habeat dare vel auferre diuicias cui velit. sed quia eis vtitur ad hominum temptationem et deceptionem. [illegible]

¶ Mouet questionem de unitate loci quantum ad angelos minores. An scilicet omnes demones minores sint in hoc aere caliginoso. an aliqui sint in inferno. d

et etiam alio modo incarcerat. et sic patet obiecta.

c Tunc dabitur ei potestas a deo temptandi homines quam modo non habet. Contra. Job. xli. non est potestas super terram que possit ei comparari. ergo si vires eius excedant nostras. potius videtur quod deus debebat nobis augere posse quam demonibus. aut videtur iste agere iniqualiter. Dum exponit debilem forti. et fortificat fortem contra debilem. Responsio. Dicendum quod potestas illa de qua loquitur Job est potestas virtutis naturalis non est potestas temptandi. nam potestas temptandi debilis est nisi fortificetur per consensum temptati. Debilis enim est hostis qui non vincit nisi volentem. quia enim propter nostram concupiscentiam et ignorantiam multiplicem nos decipit et allicit. ideo fortis est. et a deo quod pauci essent qui non vincerentur nisi deus astucias eius et fallacias reprimeret et restringeret. quam in fine iusto iudicio permittet dilatari. et ideo potestatem temptandi dicitur dare non conferendo nouam potentiam sed sinendo ipsam operari secundum suam potentiam et astuciam quam iam habet.

Solet autem queri utrum omnes in isto aere caliginoso sint. an aliqui iam sint in inferno. Quod in inferno quotidie descendant aliqui demones verisimile est. quia animas illuc cruciandas deducunt. et quod illic aliqui semper sint alternatis forte vicibus. non perculum est dicere quod illic animas detinent atque cruciant. Quod autem anime malorum illuc descendant atque illic puniantur. ex eo constat quod christus ad inferos descendit ut iustos qui ibi tenebantur educeret. Si enim iusti illuc descendebant. multo magis iniusti et sicut tradit auctoritas cum iustos eduxit. iniquos ibi reliquit. momordit enim infernum non absorbuit. [illegible]

¶ Mouet questionem quantum ad luciferum an sit ligatus in inferno etc. e

De lucifero autem quidam opinantur quod ibi religatus sit et ad nos temptandos nunc accessum non habeat. quia in Apocalypsi legitur. Cum consummati fuerint mille anni. soluetur sathanas de carcere suo et exiet et seducet gentes quod erit nouissimo tempore antichristi. quando erit tanta tribulatio. ut etiam si fieri potest moueantur electi. Que ibi religatum dicunt ab eo tempore quo temptauit christum in deserto vel in passione et victus fuit ab eo. Ipsum putant primum hominem temptasse et vicisse et secundo deum. sed ab eo victum esse. et ideo in inferno religatum. Alii autem putant ex quo cecidit pro peccati sui magnitudine illic fuisse dimersum. 3

¶ Sed siue in infernum dimersus sit siue non. credibile est eum non habere potestatem accedendi ad nos quam habebit in tempore antichristi. in quo fraudulenter ac violenter operabitur. et ideo forte dicitur tunc soluendus. quia tunc dabitur ei potestas a deo c temptandi homines quam modo non habet.

¶ Ostendit occasionaliter modum confligendi inter nos et aduersarium. quod demones semel victi a sanctis non accedunt amplius ad illos. f

¶ Alii quoque a sanctis iuste et pudice viuentibus vincuntur. preter alios temptandi videntur adunt. Unde orige.

Apoc. xx.

Lucifer non habet potestatem quam habebit post antichristum.

4 d Nec vltra fas sit ꝛc̄. innuit mgr̄ q̄ nō ē fas vlli spiritui q̄ victus ē impugnare aliquē. Cōtra ꝓbabile credit q̄ diabol⁹ magnus q̄ temptauit adā temptauit xp̄m. ꝛ oī mō ē victus. ḡ vr̄ q̄ nunq̄ ammō tēptet. qd ē cōtra terciū Apoca. Itē si hoc ē verū. ḡ vr̄ exercicius de/

Augu. monuz adeo diminut⁹ ī fi ne q̄ temptare nō possit. hoc āt falsuz est. cuz fm̄⁹ temptet in fi ne sc̄li. d̄m q̄ circa h̄ dif ficile est veritatem determinare. q̄ aūt fiat diminutio in eodē exercitu demonū nō vr̄ improbabile. cū ita videamus cōtingere fm̄ legē belli vt q̄ supat̄ amoueat̄ a bello. quātū tn̄ ꝛ qn̄ difficile ē determinare. vn̄ quicq̄d di/ cat Auge⁹. meli⁹ ē dubitare q̄z sup h̄ aliq̄d diffinir̄.

d Puto iquit sane q̄ sancti repugnantes aduersus istos incentores ꝛ vincentes minuant exercitū demonum. vel vt q̄pluri mos eorum intermināt̄ nec vltra ꝑhas sit illi spiritui qui ab aliquo sancto caste ꝛ pudice vi uendo vict⁹ est impugnare iterū aliū hoīem. Hoc aūt putāt q̄ dā intelligēdū tm̄ de illo vicioī q̄ supat⁹ ē vt si de supbia aliquē virum sanctum temptat ꝛ vincitur. vlterius non liceat illi illum vl' aliū de supbia temptare

a Do intelligētiā eoz q̄ in hac pre dicunt̄ de lapsu angeloz tria incidūt querēda. Pmū ē de q̄ ordine vel dignitate ceciderūt. Scd̄z ē in q̄d ceciderūt. Terciū ē de ordine siue platiōe eoz post casum. Circa pmū duo q̄eunt̄. Pmo de quo ordine fuit lucifer. Scd̄o de q̄ ordine lapsi sunt minores angeli.

Questio. j. a

De q̄ ordine fuerit lucifer. Et q̄ fuerit de supremo h̄ ondit̄ Job. xl. Ipse ē pncipiū viaz dei. sz nō ordine nature. ḡ fuit pcellens inter creaturas ceteras. ḡ et inter angelos. Itē greg. xxxij. moral. tractans illud Ezech. Tu cherub extent⁹ ꝛ ptegens ꝛc̄. Quia cō/ ꝑatione claritat' sue. ceteroz claritatē obumbrasse credit̄. ꝛ iō ibe extent⁹ ꝛ ptegēs phibet̄. loqt̄ de luci/ fero. ḡ ꝛc̄. Et ibidē iterū. de ceteris agminibꝫ ange/ loz plat⁹. eoz claritatē transcendit. ꝛ eoz cōꝑatiōe clarior fuit. ꝛ iterz ī eod. illa supnaꝝ virtutū pceder̄ al titudis agmia ī lenete eterne viriditate plātata. q̄s uis excel'a fuerit cōdita. huic tn̄ nec plata sūt nec coequata. Itē rōne. Lucifer appetijt oībꝫ pesse ꝛ credidit se posse obtinere vt nulli subesset. sed h̄ nō ē ꝓbabile nisi vidisset se oībꝫ pcellere ḡ fuit de supremo ordine. Itē pctm̄ ei⁹ maximū fuit inter pctā oīm angeloz. imo oīm creaturaꝝ. sz tāto mag' ē viciū q̄n to ī nobiliori natura. ḡ si maximū pctm̄ habuit oīm alioz. ḡ q̄tū ad naturā ceteris maior fuit. Sz contra Ezech. xxviij. dicit̄ ad luciferū. Tu cherub sicut exponit Greg. sz supm⁹ ordo nō ē ordo cherubin. sz seraphin. sicut vult dyo⁹. ḡ nō fuit de supmo ordine. Itē Dam. ij. li. iiij. c. ex his angelicis virtutibꝫ q̄ preerant terrestri ordini. ꝛ ei⁹ q̄ circa terrena ē ordinis. ꝛ cui terre custodia a deo cōmissa erat. li. ar. sui electione auersus ē. ḡ lucifer fm̄ Dam. fuit in ifimo ordine. Itē ratiōe vr̄. Q si ipse fuit supm⁹ ḡ mag' fuit deiformis. ḡ magis ad peccatū inhabilis. ḡ non peccauit. aut si peccauit nō ita pfunde sicut alij vt vr̄. Itē si supm⁹ inter oēs angelos. ḡ int̄ oēs creaturas nobilior. ḡ mag' a deo dilectus q̄ diligit oīa q̄ fecit. ḡ ei facilimū fuit donum ipm̄ seruare. nō vr̄ ꝓbabi

5 le q̄ ipm̄ amisisset. Itē R̄⁹. d̄ō. q̄ sicut testant̄ auctores sacre scripture ꝛ sanctoꝝ. lucifer valde excellēs fuit. ꝛ si stetisset in supmo ordine collocat⁹ fuisset. cū ad h̄ haberet idoneitatē ex pte nature. sic ei patebit. j. distīctiōe ordinū cōsumata venit ex pte grē. sz disꝑo ex pte nature. vn̄ cōcedende sunt rōes ad h̄ inducte. Ad illō

6 qd obī q̄ d̄r cherub. d̄ō. q̄ seraphin interꝑtat̄ incendiū ꝛ h̄ est p caritatē. angel⁹ aūt licet a sua cōditiōe habuerit plenitudinē sciē nō tn̄ habuit incēdium charitatis hinc est q̄ d̄r cherub. nō seraph ꝛ h̄ nō iō q̄ essꝫ de ordine cherubi. sz q̄ habebat habitū illi ordini conuenientē. nō sic habitū cōueniēte ordini seraphin q̄uis ad illū esset ꝑpat⁹. Ad illō qd

7 obī q̄ pērat terrestri ordini. d̄ō q̄ Dam. h̄ dicit q̄tū ad vim administratiuā. q̄ ceteri ei erāt subiecti q̄tū ad a/ ctū misterij. ꝛ q̄ act⁹ misterij oībꝫ aliq̄ mō cōpetit ex natura. sic. j. patebit q̄ oēs sunt administratoꝝ spūs. iō ex h̄ nō habet̄ q̄ angel⁹ fuerit de ordine infimo imo po/ tuit etiā ē de supmo ꝛ psidere terreno misterio. Sz tūc est q̄ cū ī angelo ē vis cōteplatiua. q̄re mag' p admi/ nistratiuā eū describit. Et d̄ō. q̄ vis cōteplatiua attēdi

8 tur in cōpatiōe ad superius. sed administratiua in cōparatione ad inferius. ꝛ q̄m angelus sumpsit occasio/ nē peccandi cōsiderādo suā psidētiā respectu inferioꝝ ideo fm̄ illā vim eū describit. Vn̄ aug⁹. dicit q̄ cōsideratio angeli in peccādo fuit cōtio mō cōsideratiōi cēturionis q̄ dixit Math. viij. Ego sum hō sub ptāte cōstitutus ꝛ hn̄s sub meī. Angl's ē cōtrario pmo cōsiderauit milites ꝛ mīstros sibi subditos. iō eleuat⁹ ē in supbiā.

9 Ad illud qd obī q̄ min⁹ erat habilis ad peccādū. d̄ōz. q̄ verū ē. attn̄ voluntas in oībꝫ angelis libera erat ꝛ v/ tibilis. ꝛ iō sine oī pnitate poterat q̄ volebat inclinari ꝛ hinc ē q̄ ille grau⁹ peccauit. vn̄ ad pctm̄ nō necessa/ rio cōcurrit pnitas sed v'tibilitas. nec pctm̄ intendit̄ ex pnitate. sz mag' ex nature ꝛ donoꝝ dignitate ꝛ cōuersionis pfunditate. Et q̄ altior erat. iō cecidit pfundi⁹ Et q̄ fortior iō ad malū se cōuertit forti⁹ ꝛ inseꝑabili⁹. Ad

10 illō qd obī vltīo q̄ vr̄ incredibile q̄ de⁹ nobilissimā creaturā suā sic pire dimitteret. d̄ōm q̄ mira in h̄ dei iusticia ondit̄. q̄ tātā hr̄ iusticiā vt ordinē institutū nullo mō infringat. nisi pctm̄ odit. vt ꝑpt̄ pctm̄ eos carissimos

11 reputauit abiciat. Vn̄ credo q̄ tā spectādū mōstrū diuine seueritat' in angelo nobilissīo ꝛ pmo hoīe q̄z verū q̄ ꝑprijs manibꝫ plasmauit ꝛ decorauit de⁹ nobis ī finibus ꝑposuit ꝛ ondit. vt addiscam⁹ q̄tū de⁹ odit pctm̄. ꝛ maxime supbiā. q̄ ꝑ vno motu cordis nobilissima creatura oīm creaturaꝝ eternalr ꝛ sine spe venie ē dānata ꝛ ꝑ vno esu pomi ꝛ ipe adā ꝛ tota posteritas vsq̄ ad finē mūdi ē mortalitati ꝛ mīltiplici pnalitati sbiecta. ꝛ nisi dominus reliq̄sset nobis semē. q̄si sodoma fuissem⁹. Ex his efficacissimū relinq̄t argumētū. q̄ horrēdū ē incidere in man⁹ dei viuētis si eīm de⁹ nō pepcit nobilissimo angelo supbienti. q̄d erit de vilissio cinere ꝛ abiectissio in alī se extollenti. cum iacere debeat in cinere ꝛ cilicio. imo in ipso sterquilino.

Questio. II. b

De q̄ ordīe lapsi sunt miores angeli. Et q̄ de oībꝫ videt̄ Hug. De q̄libꝫ ordīe aliq̄ ceciderūt. Itēz greg. dicit in omel. penthecostes. q̄ ad oēs angeloz ordines aliqui hoīes assumunt̄. sz h̄ nō erit nisi ad restaurādū ruinam

angelorum quod de quibus aliquod corruerunt. ¶ Item probatur quod lucifer fuit de supremo ordine quia ii de illo ceciderunt. vt quod multo fortius de aliis. ¶ Item omnes angelorum ordines procurant hominum salutem. vnde omnes sunt administratorii spiritus et cetera. quod vt quod omnibus ordinibus suo modo homines recompensant obsequiatur vt nutriatur caritatis solatium. sed sicut angeli se habent homini ministrando. ita homines angelis eorum lapsum reparando. quod de quibus ordo habuit ruinam. ¶ Sed contra. ii. pe. p. de ii. angelis peccantibus non pepercit. quod omnes labentes sunt de infimo ordine. qui similiter ordo censetur nomine angelorum vt inferius patebit. ¶ Item apostolus vocat demones Ephe. vi. principatus et potestates. et diuersa nomina angelorum dicuntur de demonibus preter seraphin et thronos quod vt quod de his ordinibus nulli ceciderunt. quod si ceciderunt. cum non possit probari per scripturam. nullo modo asserendum. ¶ Item angeli eiusdem ordinis sunt similiores in natura. sed quod similiores sunt in natura similiores sunt in affectibus quia omne animal ad sibi simile copulabitur. et quod similiores sunt in affectibus similiores sunt in morbe. similiores sunt in bonitate et malicia quod probabilius vt ponere quod si de aliquo ordine steterit aliquod quod omnes perstiterunt et si ruerit aliquod quod omnes de illo ordine. quod non est ponere quod de omnibus ordinibus aliquod ruerit aliquod steterunt. ¶ Respondeo. Dicendum quod secundum

12 sanctos dicitur et accipitur ex scriptura de omnibus aliquod lapsi sunt et hoc expresse dicit Hug. et ratio persuadet. Cum enim de supremo ordine aliquod auulsi sint vt lucifer. credendum est quod omnes senserunt aliquam ruinam. ¶ Ad illud quod quod obiicitur quod omnes dicuntur angeli

13 Dicendum quod angelus secundum quod est nomen officii. quod est minimi. et commune est omnium vt patebit. infra. appropriatur tamen inferiori ordini de quo frequentius mittuntur aliquod. et ideo per hoc. quod nominaliter loquens complectitur omnes.

14 ¶ Ad illud quod obiicitur quod scripturam non numerat omnia nomina. Dicendum quod sicut in malis quedam sunt que mox nominata coniuncta sunt malo ita in bonis quedam sunt que mox nominata coniuncta sunt bono. vt seraphin. quod dicit charitatis incendium. et throni quod dicitur sedes vbi dominus residet ad iudicandum. et ideo nomina horum ordinum demonibus non attribuuntur. Quantum tamen ipsi ex natura dispositi erant ad hos ordines sicut ad alios. tamen aliorum nomina retinent quod communia sunt bonis

15 et malis. vt principatus et potestates. ¶ Ad illud quod obiicitur de amore similitudinis. Dicendum quod illud locum habet in amore naturali. in amore vero electiuo vbi quis sequitur secundum dominium voluntatis non habet veritatem. nam medea occidit filium. et plus odit homo hominem quam serpentem frequenter. et maior est discordia voluntatum. et quod lapsus et status fuit secundum voluntatem electiuam non naturalem. ideo non habet hic locum.

Consequenter queritur quantum ad lapsum in quod ceciderunt. Primo vtrum ceciderunt in infernum quantum ad locum. Secundo vtrum in infernale supplicium.

¶ Questio. I. c

Et ceciderunt in locum infernalem vt quod casus tanto profundior quanto gradus excelsior. quod si ceciderunt de loco altissimo. vt de empyreo vt quod detrusi sunt in locum infimum. et ita in infernum. ¶ Item angelis secundum quod mundiciam et lucem sapientie debetur locus mundissimus et lucidissimus sicut empyreum quod a Deus demonibus immundis et obtenebratis debetur locus tenebrosissimus et immundus. sed iste locus est infimus et subterraneus quod infernus. quod et cetera. ¶ Item homines mali post mortem statim descendunt ad infernum. sicut Job. xxi. Ducunt in bonis dies suos. et in puncto ad infernum descendunt. quod cum hoc sit angelis casus quod hominibus mors quod statim ceciderunt in locum infernalem. si tu dicas quod sunt relicti extra infernum ad nostram exercitationem. ¶ Contra hoc esse primus est sufficiens ad malum et satis preter exercitationes passionibus carnis quod videtur superfluere exercitationes demonum. et si de hoc contingit. vt inuiscidit aget. ¶ Contra Ephe. ii. ambulastis secundum principem potestatis aeris huius de nostrat aerem materialem quod potestas dicta est maxime in hoc aere. sed vbi est potestas eius et ibi est. quod et cetera. ¶ Item constans est quod dyabolus nos temptat et temptauit primum. vt dicit Mathei. iiii. et nobis autem non tamen scriptura docet sed et experientia. quod cum angelus ibi sit vbi operatur. et circa nos operatur. quod et cetera. ¶ Hec in inferno nulla est omnino redemptio. vnde qui descendunt in infernum numquam ascendunt. quod si demones detrusi essent in inferno. numquam possent ad nos venire. sed veniunt quod in infernum numquam descenderunt. ¶ Respondeo. Dicendum quod sicut patet ex scripturis locus demonum post lapsum vsque ad diem iudicii non est locus subterraneus

16 quem vocamus infernum. sed aer caliginosus quod quod aliter demonum multitudo inhabitat. verum aliquod detrusi sunt in infernum hoc ego nescio. nec inuenio a sanctis determinatum. Vocant bene credo quod aliquod descendunt ad torquendas animas secundum quod ibi sunt deputata maledictionis officia. Non autem quod omnes in hoc aere sunt propter humanum exercitium. sicut dicit Augu. nunquam deus quos prescierat futuros malos eos fecisset. nisi pariter nosset quibus bonorum vsibus eos accommodaret. Vnde diuina dispositio hoc exigit. vt de preuaricatoribus angelis obsequium quodammodo electorum trahat et eliciat. Scit enim bene vti malorum prauis voluntatibus. et ideo non eos detrusit in infernum. sed locum dedit aptum eis demonibus. tum quantum ad statum pene. tum quantum ad statum exercitii siue belli. aer enim caliginosus propter caliginem conuenit tenebrositati culpe. sed propter nobilitatem et subtilitatem conuenit angelice velocitati. vnde sicut aliquibus visum est sanctis omnium frequenter circa nos volitant vt musce. ¶ Ad illud quod quod obiicitur quod de altissimo in profundissimum. Dicendum

17 verum concludit si esset omnino retributum quod meruerunt. sed dominus non statim retribuit. sed sicut cum hominibus eos illuc expectat puniendos quos ipsi sua peruersitate inducunt peccare. ¶ Ad illud quod obiicitur quod

18 angelis debetur locus debetur altissimus. Dicendum quod quamuis sit eis deditus non tamen ibi sunt semper. sed et circa nos ad explendum suum ministerium. similiter dico quod quamuis locus infimus et vilissimus sit demonibus debitus. tamen eis differtur propter nostrum exercitium. ¶ Ad illud quod obiicitur de

19 hominibus malis post mortem et cetera. Dicendum quod non est simile omnino. sed solum est ad statum supplicii. non quantum ad statum demeriti vel exercitii sicut infra melius patebit. anima enim non est deputata ad ministrandum sicut angelus.

20 ¶ Ad illud quod obiicitur vltimo quod deus misericorditer agit cum hominibus. Dicendum quod non solum misericordia superexaltat iudicium. quia contra fortitudinem dat scutum. Contra demones dat bonum angelum. et super hoc dat suam gratiam et spiritum sanctum qui vincit omnes potestates. quia neque mors neque vita neque principatus neque potestates poterunt separare a caritate dei. vnde illud amore est adiutorium preualens omnibus. et omnia vincens propter hoc vt beati exercitum qui virtus in infirmitate perficitur. Dat deus suis sanctis angelum sathane qui eos colaphizet sicut colaphizauit paulum.

¶ Questio. II. d

Utrum ceciderunt in infernale supplicium. vtrum scilicet teneantur vbicumque sunt. quod sic. super illud Ja. iii. inflammata a gehenna gl. gehenna est dyabolus propter quem facta est. sic ei gehenna semper ardet. sic dyabolus vbicumque sit vel in aere. vel sub terra semper secum tormenta flammarum. ¶ Item hoc vt ratione quod sicut angeli conuersi quamuis non sint a ministerio absoluti tamen in ipso ministerio habent premium sue conuersionis. scilicet beatam visionem quod pari ratione demones penam infernalem. ¶ Item vt a minori. quia gratius est in conspectu dei iuste omnia ponderantis peccatum angelicum quam humanum. sed homo tandem in peccato sine aliquo interuallo statim punitur pena gehennali et cetera dico quod multo fortius vt de angelis malis.

21 ¶ Item in peccato duo sunt. auersio et conuersio. et vtrique respondet sua pena. scilicet carentia visionis auersioni. et afflictio ignis conuersioni. sed statim vt peccauit amisit irremediabiliter visionem. quod punitur carentia visionis. quod pari ratione pena afflictionis sed hoc est pena illius ignis. quod et cetera. ¶ Contra. Math. viii. dicitur iesu fili dei. vt quid venisti ante tempus torquere nos. quod angeli nondum torquebantur. ¶ Item si puniretur pena ignis malus. cum ille ignis sit creatura passibilis et indigna pari. quod cum dyabolus corporaliter descendit aliquem si secum ferret ignem. vt quod cum totum comburat. nisi virtute ignis per miraculum restringatur. sed non est ibi ponendum miraculum. quod et cetera. ¶ Item si ita torquetur igne malus. cum ille sit summe afflictiuus non delectaretur in peccato hominis siue in faciendo alios peccare. quod cum multum hoc desiderent non vt esse probabile. ¶ Item si torquetur igne materiali cum non sint nisi tres species. carbo flamma et lux ergo quam speciem. Non lucem constat quia non affligit nec deceret eos secum ferre lucem. quod vel flamma vel carbone sed neutra istarum latet sensus. quod et cetera.

22 ¶ Respondeo. Dicendum quod circa hoc sunt diuerse positiones doctorum. quidam enim

intuentes videre glo. et considerantes visionez diuine iu/
sticie siue rigoris. dicunt demones vbicunqz sint puniri sup
plicio ignis materialis licet minus intensez quam post vltimaz
dampnationem. Et cum hoc non sit intelligibile quod ignem cremantez
vbiqz secum circumferant. nisi habeant corpora alligata. co/
guntur ponere quod demones a sui lapsu primario habuerunt sibi
iuncta corpora in quibus puniuntur. et in quibus circumferrent
quasi intrinsecus materiale incendium quocunqz decurrant. si/
cut febricitans vbiqz circumfert ardorem in qualicunqz loco
ponatur. Sed quomodo illud differt aliquem sustinere quod demones habe/
ant corpora inseparabiliter vnita sicut infra melius patebit. et pre
terea non videntur acriter puniri. tamen et verbis euangelii. tum
etiam quia intenti sunt mala facere et mala infra multiplica
re. Ideo alior positio est quod demonibus differtur pena ignis
vsqz post iudicium. tum vt eorum exercitium non obmittatur. tum etiam vt
diuina misericordia ostendatur que sustinet vasa apta ire in interitum
vsqz in diem que retribuet omnibus secundum fructum adinuentionum sua
rum. Que harum positionum sit verior nescio. hec tamen que vltimo
dicta est videtur probabilior. Ad illud quod obiicitur de glo. patet re
sponsio si aspiciatur sententia. quod non intelligit de flamma ignis
materialis sed de flamis victorum. sine invidie quibus demones torquentur

23 Ad illud quod obiicitur de angelis bonis. dicendum quod non est simile. quia demones
niores ad miserandum quam ad puniendum. preterea ministerium ange/
lorum non impeditur et gloria sed expeditur. sed pena diuino retrahe
ret malos ab exercitando. Ad illud quod obiicitur de dampnatis om

24 bus. dicendum quod non est simile. quia dampnati sunt extra statum demerendi. et ideo
non oportet quod differatur supplicium. non sic demones. qui demerentur
vt infra melius patebit. Ad illud quod obiicitur de auersione. dicendum quod non

25 est simile. quia visio dei non potest stare cum culpa. vnde inseparabilis pena
a culpa est visionis carentia. non sic est de pena afflictiua.

Consequenter tertio loco queritur qualiter demones sint post lapsum
ordinati. Et queruntur circa hoc duo. primo queritur vtrum inter
eos sit ordinum distinctio. secundo vtrum inter malos angelos sit
prelatio.

Questio I. e

Utrum inter eos sit distinctio ordinum. Et quod sic videtur. Apostolus
Ephe. vltimo. vocat eos principatus et potestates. et alii sancti in
nominibus aliorum ordinum. ergo videtur quod sic retinuerint nomen. et non frustra
quia aliquomodo retinuerunt rem. et ita quod ordines sunt distincti. Item a
natura sua sunt ordinati distincti et perfecti et ordinati. sed dyonisius dicit
quod habent sibi naturalia data integerrima. ergo adhuc manet inter
eos ordo. Item nihil in vniuerso est inordinatum cum ipsius sit inor
dinatum in se. quia fedari non potest. ergo demones suo modo sunt ordinati vt
angeli. ergo et inter eos est ordo. Item natura angelorum cum ipsum in se erat
habilis erat ad ordines. et gratia adueniens perfecisset ordines.
quia data eis fuisset secundum naturalium strenuitatem. ergo cum similiter pro ma
iori naturalium strenuitate fuerit ordo et maioritas in cul/
pa. videtur quod similiter pro culpa non auferetur ordo. sed magis perficietur.

Contra Hugo de sancto victore. Omnes in eadem malicia consen
serunt. et vnum ordinem peruerse societatis effecerunt. ergo non est inter eos
ordinum distinctio. Item malum est corruptio modi speciei. et or
dinis. sed pro peccatum facti sunt mali. ergo inordinati. ergo nec est in/
ter eos ordo cum omnes sint mali. Item maiorem deordinatio
in culpa siue pro culpa quam in pena nam pena reducit culpam
ad ordinem aliquem. sed in suppliciis non est ordo nature. ergo nec
in existentibus in peccatis. Probatio minoris. Job x.
vbi nullus ordo. sed sempiternus horror inhabitat. loquitur
de loco pena. Item quanto melior est natura. tanto maior
est in eo culpa. ergo quanto quis superior pro natura. tanto in/
ferior pro culpa. quia maior culpa facit peiorem. ergo culpa per

26 uertit totum ordinem nature et aufert omnino ordinem. ergo nullus
ordo est inter eos. Respondeo quod de angelis est loquendum quantum ad statum
triplicem. scilicet glorie et nature institute. et lapse. Quantum ad
statum glorie est in eis ponere ordinum distinctionem perfectam.
Quantum ad statum nature ordinum distinctionem. sed imperfe

ctam et peruersam. Imperfectam propter priuationem gratie que habilitatem
nature perficit. Peruersam propter pressuram culpe. quia cum ipsius sint naturalia
naturalium non corrumpantur. tamen fedantur et deordinantur. et illud manifestum
est attendatur. Nam illi qui meliora habuerunt naturalia illi grauius pecca
uerunt et peccantes tamen propter hoc quod ardentius appetierunt. tum quia magis in
grati fuerunt. tum etiam quia modo acrius vexantur. Ratione nobilitatis nature.
precellunt in ordine nature. et precellunt in magnitudine culpe. et cum ipsum ad hoc
deteriores sunt. et ideo inferiores. Concedo ergo quod inter demones est con
do secundum precellentiam naturalium. sed in peruersus adiunctione culpe.
Concedo igitur rationes probantes quod in eis sit aliquis ordo. sed tamen
is vt dictum est. Ad illud tamen quod obiicitur quod culpa consonat nature.

27 dicendum quod illa consonantia magis est discordantia quam consonantia. nam
magnitudo culpe facit in veritatem minus quanto maior est. et ita
magna natura non facit dignitatem ordinis. immo magis peruertit. quia
magnificari in culpa est deteriorari in natura huius condita siue in
stituta. Ad id quod dicit dyonisius quod habent data integerrima. verum est quantum

28 ad substantiam non quantum ad habilitatem ad operationem determinatam que
ad oppositum opponuntur concedenda sunt. eo quod vere concludant
sed quod sit in eis ordo perfectus immo magis peruersus. et sic patent
omnia.

Questio II. f

Utrum inter angelos malos sit prelatio. Et quod sit ibi de facto
videtur. Job penultimo. Non est potestas super terram que possit ei comparari. etc.
et ipse est rex super omnes filios superbie. sed de nomine sunt huiusmodi. ergo
etc. Item Math. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus
est diabolo et angelis eius. vocantur maiores demones angeli dya/
boli. ergo cum angelus dyaboli nullus dicatur quantum ad naturam conditi
onem. dicitur ergo quantum ad ministerii subiectionem ergo etc. Item quod de iure
vnus preesset alteri videtur. Seruitus tamen introducta est inter homines. vt
dicit Ambrosius merito peccati. sed nullum peccatum adeo mereretur seruitu
tem sicut peccatum ambitionis et superbie cum ergo demones maxime illo
peccauerunt. inter eos maxime debet fuisse dominium. et ita prelatio.
Item huiusmodi liberi arbitrii voluntate sed lege propria se facere suum semper iter/
num. sicut dicitur Exod. xxi. sed demones liberum vtrum. cum eis lucife/
ro se voluntarie subiecerunt. dicitur eius superbie consenserunt. ergo facti
sunt eius. Sed contra quod ibi non sit prelatio de facto videtur. Inter superbos
semper iurgia sunt sicut dicitur Prouer. xiii. ergo cum illi sint valde superbi.
videtur quod refugiant omne dominium. ergo aut non est ibi prelatio. aut si est. nul
lius stabilitatis est. Item si est ibi aut per naturam aut violentiam. aut
electione voluntatis. non naturam. quia natura est post culpam et in pe
nis eadem manebit. sed tamen post iudicium cessabit omnis prelatio vt
dicit magister. Si violentia. ergo quilibet sibi potest subiugat sibi alium. sed
hoc non est sine quadam colluctatione et pugna. ergo videtur quod continue sit
inter demones ira et discordia. quod manifeste falsum est. quia nullo
modo concordes sunt ad peruertendum homines. quod non esset si inter se
bellarent. Restat igitur quod est ibi prelatio electione voluntatis.
Item videtur quod non sit ibi de iure. Si ei fuisset dominium introducta
sunt propter peccatum. ita quod fuisset est pena peccati. ergo magis deberet
fuisse de primo qui magis peccauit. sed lucifer magis pecca
uit. ergo omnibus deberet esse subiectus. sed illa est prelatio in qua vnus ibi
est minus. ergo etc. Item licet homo teneatur homini pro obedire tamen
subiugatus est et subditus factus. sicut dicit scriptura. Fui obediens
tes pro omnia domino. tamen quando precipit contra deum non tenetur nec debet. et si su
perpet contra deum nunquam deberet subiici vel obedire. ergo si nunquam
posset aliquid precipere nisi contra deum nullo modo posset nec debe/
ret ei de iure subesse. sed ergo dyabolus contra deum precipit in omni eo quod man
dat nec aliter precipere potest. ergo etc. Responsio dicendum quod sicut dicit magister in lit

29 tera prelatio est inter demones et aliqui imperant. alii obediunt. sicut tamen
dicit magister in litera. et hoc satis videtur probabile. tum quia filii tenebrarum quam
damodo vnitati conantur sed falso imitari filios lucis. vnde sicut
videt angelos ordinare officia sua. ac etiam secundum impiam sapien/
tiam et maiorem. similiter ipsi faciunt mali. sicut enim dicitur quod filii tene/
brarum prudentissimi sunt in generatione sua. et quia habent col/
luctationem aduersus genus humanum et regimen eorum et exerci
tus si esset diuisus et sine capite. non posset stare ideo sicut
homines praelantes in exercitu quantumcunqz sint presumptuosi

tū quia odiū inimicoꝝ libenter subiacent duci impanti et hñt multos ꝓprios et vnū pricipalē ducē. sic credēdū ē esse ī demōib⁹. Concedendū ergo q̄ inter demones est plano.

30 ¶ Et pꝫ responsio ad illud qḋ primo obr̄ de superbia. q̄ malicia et inuidia quā non potest supbus exercere sine adiutore. facit eum libenter alij subijci. propter appetitum triumphi. ¶ Ad illud qḋ obr̄ quō sit ibi prelatio

31 dōm q̄ est non electione. nec violentia. sꝫ credo q̄ natura et diuina institutione. Alia enim cōditione data ē eis vis ministratiua. et potentior vni q̄ alij. et deus ordinauit vt minus potentes et sapientes. magis potentibus et sapientibus subessent in ministrando. et Hug. dicit q̄ id in malo ministerium exercent qḋ ꝑficiēdū ex cōditione acceperūt. et ita sibiīnuicem p̄sunt. sicut preessent si essent boni. et cuꝫ cessabit stat⁹ ministerij. cessabit

32 status ꝑlationis. sic pꝫ qḋ de facto est ꝑlatio. Ad illḋ qḋ queritur vtrum de iure. dōm q̄ nulla omnino ē ꝑlatio de iure. q̄r cum ipsi dmones subiectis nihil precipiant nisi contra ius. eo q̄ ruperunt ius et dissipauerunt fedus sempiternū. ideo nulla manet ibi iuris obligatō sed sola maliuolens cōfederatio. Nec est simile de homine qui iuste potest ꝑcipere seruo. et ideo non valent rationes ad hoc inducere.

Distinctio. 7. quales facti sunt angeli cōfirmatiōe et obstīatiōe.

D Upra dictū ē q̄ angeli et c. Supra egit mgr̄ de auersione et conuersione. in hac ꝑte agit de cōfirmatione et obstinatione. Et diuidit̄ hec ꝑs in duas. In prima agit de cōfirmatione et obstinatiōe. In secunda ṽo de cōsequentib⁹ ad hec. infra distinctiōe eadem. Et licet mali angeli et c. Prima ps habet quatuor ꝑticulas. In prima ostendit q̄ aliqui angeli post cōuersionē et auersione sunt ꝑ gloriam confirmati. et aliqui ꝑ maliciam obstinati. In scḋa querit vtrū habeant libertatē ar. et opponit ad hoc. ibi. Sed cum nec boni peccare possint et c. In tertia determinat ibi. Ad qḋ dicimus q̄ boni tanta gratia. In quarta et vltima explanat quandā autoritatem inductā. ibi. Qḋ ḡ hieronymus ait et c. Et ita duo hic determinant̄. Primo qualiter mali in mali- tia sunt obstinati et boni in gratia cōfirmati. Scḋo quō cōfirmatio et obstinatō ster cū li. ar.

DI. VII. Ostendit q̄ aliq̄ angeli p⁹ cōuersionē et auersionē sunt ꝑ gloriā cōfirmati. et aliqui per maliciam obstinati.

Hui⁹ text⁹ litteralis explanatō vs q̄ ad illam ptē Et licꝫ mali angeli pꝫ ex decisione questionum.

S Upra dictū ē q̄ angeli q̄ pstiterūt ꝑ grām cōfirmati sunt et qui ceciderūt gratia dei deserti sunt. Et boni q̄dem intātū cōfirmati sunt per grāꝫ q̄ peccare nequeunt. Mali ṽo ꝑ maliciā adeo sunt obstinati q̄ bonā voluntatē hr̄e siue bñ velle nō valēt. et si bonū sit q̄ aliquā volunt. Volunt enī aliq̄n aliq̄d fieri qḋ deus vult fieri. et vtiq̄ꝫ illḋ bonū est et iustū fieri. nec tñ bona voluntate illud volunt.

¶ Querit̄ de vtrisq̄ꝫ an liberū arbitriū hēant. et opponit ad hoc in partem negatiuam. b

Sꝫ cū nec boni peccar̄ possint. nec mali bñ velle vel bñ opari. vr̄ q̄ iā nō hēant li. ar. q̄r in vtrāq̄ꝫ ptē flecti nō psit cum liberū ar. ad vtrū q̄ꝫ se hēat. vnde

Hiero⁹. Hiero. ī tractatu de ꝓdigo filio dic. sol⁹ de⁹ est in quē peccatū cadere nō pt. cetera cū sit liberi arbitrij in vtrāq̄ꝫ ptē flecti psit. Hic vr̄ dicer̄ q̄ oīs creatura ī li. ar. cōstituta flecti pt ad bonū et ad malū. Qz si est. ḡ et boni angeli et mali ad vtrunq̄ꝫ flecti possunt. ḡ et boni possunt fieri mali et mali boni.

¶ Determinat questionem s̄. motā q̄ habent liberū arbitriū nec tñ ad vtrunq̄ꝫ flecti psit. c

Ad qḋ dicim⁹ q̄r boni tanta grā cōfirmati sunt: vt nequeant fieri mali. et mali in malicia adeo obdurati sunt vt non valeant fieri boni. et tñ vtriq̄ꝫ habent li. ar. q̄r et boni non aliq̄ cogente necessitate. sꝫ ꝓpria ac spōtanea volūtate ꝑ grāꝫ q̄dē adiuti. bonū eligūt et malū r̄spuūt. et mali sil'r spōtanea volūtate a grā destituti bonū vitāt et malū sequūt̄. et mali hñt liberū arbitriū sꝫ depssū atq̄ꝫ corruptū q̄ surgere ad bonū nō valēt. Boni ṽo arbitriū hñt multo liberi⁹ p⁹ cōfirmatiōeꝫ q̄ā añ. vt ei aug⁹. tradit ī ench. Nō iō carēt li. ar. q̄r male velle nō psit. multo q̄ppe liberi⁹ ē ar. qḋ nō pt s̄uire pctō. Neq̄ꝫ culpāda ē volūtas. aūt volūtas nō ē. aut libera dicēda nō ē. q̄r btī eē sic volūt. vt eē miseri nō solum nolūt. s̄ nec ꝓsus velle possit. nō pūt itaq̄ꝫ āgli velle malū vel velle eē miseri. neq̄ꝫ hoc hñt ex natā: s̄ ex grē bñficio. añ grē nāq̄ꝫ cōfirmatōnē potuert peccare āgli. et q̄dā ēt peccauert et demōes facti sunt vñ aug. ī li. cōtra maximū. creaturaꝝ natura celestiū mori potuit. q̄r peccare potuit. nā āgli peccauert et demōes fcti sūt. q̄ꝝ dyā⁹ ē pnceps. et q̄ nō peccauert peccare potuert. et cuicūq̄ꝫ creature rōali p̄stat̄ vt peccar̄ nō possit. nō ē hoc nature ꝓprie s̄ vel grē. Jōq̄ꝫ sol⁹ de⁹ ē q̄ nō grā cuiusq̄ꝫ s̄ natā sua nō potuit. nec pt nec poterit peccare. Ecce h̄ insinuat q̄ angeli añ cōfirmatiōeꝫ peccare potuert. s̄ p⁹ cōfirmationē nō psit. et q̄ potuert fuit eis ex lib. ar. qḋ ē eis naturale. Qz ṽo mō nō pūt peccar̄ nō ē eis ex natā. i. li. ar. s̄ ex grā et ex q̄ grā ēt vt ipm libe. ar. iā nō possit pctō s̄uire. Nō ḡ p⁹ cōfirmatiōeꝫ āgli de natā sic añ peccare potuert. nō q̄ li. ar. eoꝝ debilitatū sit ꝑ grāꝫ. s̄ ita potius cōfirmatū vt iā ꝑ illud nō possit bon⁹ angl's peccare. qḋ vtiq̄ꝫ nō ē ex libero ar. s̄ ex grā dei.

Aug⁹.

Nota q̄ boni āgeli p⁹ cōfirmatiōem liberius ar. hēnt q̄ āte.

Nota q̄ boni āgli p⁹ confirmatiōem nō psit peccare est ex gratia nō natura.

¶ Explanat autoritatē Hiero. s̄ adductaꝫ. d

Qḋ ḡ Hier. ait. Cetera cū sint liberi arbitrij possunt flecti in vtranq̄ꝫ ptē. accipi oportet s̄m statū in q̄ creata sunt. Talis eī et hō et angel⁹ creat⁹ est q̄ ad vtranq̄ꝫ flecti poterat. s̄ postea boni angeli ꝑ gratiā sunt cōfirmati vt peccare nō psit. et mali ita in vitio obdurati vt bene viuere nequeant. Similiter etiā illḋ Jsid. intelligendū est. Angeli mutabiles sūt natā īmutabiles sūt grā q̄r et natā in ꝑmordio sue cōditiōis mutari potuerūt ad bonū siue ad malū. sed post per gratiā ita bono addicti sunt vt inde mutari nequeant. Ad hoc enī repugnat gratia non natura.

De intelligentia h' ergo circa duo incidit hic questio. Primum est de obstinatione malignitate eorum ad malos. Secundum est de liberi arbitrii mutabilitate eorum ad bonos et malos. Circa primum erit tria querunt. Primo querit utrum in demonum voluntate sit possibilis rectificatio. Secundo utrum sit in eis male voluntatis continuatio. Tertio utrum sit in eis male voluntatis intensio.

Questio. I s

Utrum affectio vel voluntas demonum possit rectificari. Et videtur quod non. Quia Damascenus dicit quod hoc est angelis casus quod hominibus mors. Sed homo post mortem non videtur recuperare bonam voluntatem et rectam quam amisit in vita. ergo etc. Item Augustinus in li. de ci. dei ad pe. Sic creavit deus angelos ut quod vellent perpetuo boni essent. et quod nollet numquam eos divina munera repararet. Item hoc videtur ratione. Similis est ratio confirmationis in bono et obstinationis in malo. sed angeli stantes verbum mortis sunt confirmati sunt in bono. ergo et mali statim ut peccaverunt obstinati sunt in malo. sic ergo boni non possunt cadere. ita nec mali resurgere. Item quoniam peccavit angelus quam homo. ergo et gravius debet puniri. sed peccatum hominis punitum fuit aliqua pena irremediabili. ut pena mortis de qua nullus evadit. ergo necesse est peccatum angeli quod erat mors spiritus puniri pena mortis. sed non potuit puniri pena mortis nature. ergo necesse fuit ipsum puniri pena damnationis eterne.

Sed contra. Ad rectificationem voluntatis duo sufficiunt scilicet condonatio divine misericordie et contritio penitentie. sed utrumque eorum est possibile circa angelos lapsos etc. ergo et voluntatem eorum rectificari. Quod autem possit esse condonatio misericordie ostenditur. quia misericordia dei est infinita. peccatum luciferi et demonum est finitum. sed infinitum vincit et superat finitum. ergo divina misericordia potest remittere illud peccatum. Et si tu dicas quod licet possit sed non decet eam. Contra. Decet misericordiam dei summe manifestari. cum sit summa ergo sit sic manifestata in summo. sed in remittendo maximum omnium peccatorum. et hoc fuit peccatum luciferi. ergo decet eum illud condonare. Quod autem possit esse dolor penitentie in diabolo ostenditur. Quando quis aliquis sentit sibi adesse quod odit. et abesse quod diligit. dolet et tristatur. quia sicut dicit Augustinus xiiii de ci. dei. dolor est dissensus ab his rebus que nobis nolentibus accidunt. sed diabolus scit esse ex peccato suo amisisse illam nobilitatem quam habebat in celo et incurrisse penam in inferno. et primum maxime diligit. et secundum maxime odit. ergo penitet de hoc quod fecit. vel de hoc quod voluit vel saltem possibile est ipsum aliquando ad hunc statum devenire. sed magis non est. ergo et ex parte angeli est dolor penitentie. et ex parte dei condonatio misericordie. ergo etc. Item ostenditur. Quia si bonitas angeli non potest rectificari. aut hoc est ex parte dei. aut ex parte angeli. aut ex parte peccati. Ostenditur igitur primo quod non sit ex parte dei. triplici ratione. Prima est hec. obstinatio male voluntatis vel impossibilitas ad rectitudinem voluntatis est defectus non potentia. ergo non habet causam efficientem sed deficientem. sed deus nullius est causa deficiens. ergo non est causa vel ratio huius impossibilitatis. Secunda est hec. Deus antecedenter omnes homines et angelos vult salvos fieri. ut dicit Damascenus. quia non creavit sive plasmavit ad penam sed ad gloriam. Si ergo non vult angelos malos beatificari. hoc est solum voluntate consequente. sed voluntas consequens est excessus ex causa ea. ergo alia ratio est ulterior: quare hoc accedit non quod voluntas dei. Tertia est hec. si diabolus veniam peteret. dominus non renueret. quia sicut dicit Ambrosius ipse recipit confugientes ad se. hoc iustitie est. sed iniustitiam deus nullo modo facit. Preterea quantum quicumque homo deo fuerit. si penitet de bonis deo bona preteritiam non acceptat. ergo licet si penitet de malo. videtur quod mala remittat et hoc spectat ad summam misericordiam. ergo ratio quare voluntas diaboli non potest rectificari non est principaliter venire ex parte dei. ut patet ex hac triplici ratione. Ostenditur etiam quod non ex parte nature angelice veniat hec impossibilitas. Primo auctoritate Augustini de ci. dei ad pe. Si humana natura postquam a deo aversa bonitatem perdidit voluntatis ex scientia rursus habere potuisset. multo possibilius hoc natura angelica haberet. quanto minus gravatur pondere terreni corporis. tanto magis hac esset predita facultate. Item hoc videtur ratione. quia angelus peccando non amisit liberum arbitrium. quia libertas arbitrii est ei naturalis. sed ratione liberi arbitrii erat susceptibilis rectitudinis a sua natura. ergo adhuc quantum est ex parte nature sue susceptibilis est. Item si natura angeli est causa illius impossibilitatis. et cuiuscumque rei per modum nature est causa. deus similiter est causa. quia sola voluntas adversatur deo. ergo deus esset causa quod talem naturam fecit. sed ergo nullo modo deus est causa impossibilitatis ad bonum. ergo nec natura angeli. Ostenditur etiam quod non sit ex parte peccati angeli. quia peccatum angelicum non excessit peccatum hominis in infinitum quantum ad aliquam conditionem. ergo non nocuit in infinitum. plus quam peccatum hominis. sed peccatum hominis et si aufferat rectitudinem. non tamen abstulit possibilitatem ad rectitudinem. ergo videtur quod peccatum angeli. et si magis elongaverit. non elongavit infinite. ergo videtur quod elongavit cum possibilitate ad reditum. et ita non videtur ratio ex parte peccati. Item contra hec gratia adveniret voluntati diaboli expelleret totam culpam. loquitur de gratia gratum facientem. sed morbo quod modico remedio adveniente potest curari non dicitur de se incurabilis. sed propter defectum remedii si illud non assit. ergo impossibilitas rectificationis in voluntate angeli non est ratione culpe principaliter. Item culpa non inducit necessitatem voluntati. quia est in voluntate secundum quod voluntas est. et ita secundum quod libera est sibi. ergo si non inducit necessitatem. ergo non aufert possibilitatem ad oppositum. et ita ad rectitudinem. ergo non venit illa impossibilitas ex parte peccati. ergo nullo modo. Respondeo. Dicendum quod sicut sancti dicunt et auctores. voluntas diaboli nullo modo potest rectificari secundum quod hoc verbum potest dicere quandam potentiam habere aliquam ordinationem ad actum. Nam si intelligatur de potentia efficientis absolute. absque dubio potens est deus diabolo restituere bonam voluntatem. tamen ex parte diaboli non est coordinatio aliqua ad hoc. imo facta est voluntas eius impossibilis. ut sancti dicunt et ratione ostendunt. Si autem queratur causa impossibilitatis ad rectitudinem. intelligendum est ad hoc quod ad rectitudinem voluntatis post actuale peccatum lapse duo concurrunt scilicet ex parte voluntatis penitentia. ex parte dei gratia sanans. et utrumque deest diabolo. et ideo omnino deest ei via rectificationis. Si queras ulterius quod horum est ratio defectus alterius. Dicendum quod defectus penitentie est ratio quare deficit gratia gratum faciens. quia ad illam disponit penitentia informis. Rursus si queratur quare deficit penitentia. Dicendum quod deficit gratia gratis data que preveniret voluntatem ut peniteat. et sine qua nemo umquam se preparat ad gratiam sicut infra patebit. Si queras unde veniat defectus gratie gratis date. vel quae sit ratio. absque dubio defectus gratie gratis date non venit hinc nisi causam deficientem. et ita neque deus neque natura angeli potest esse prima causa. sed necessarium est quod ipsa culpa qua diabolus ita excecavit et egrotat ut non pateat aditus gratie. et in hoc consentiunt communiter omnes qui recte sapiunt circa materiam istam. Sed unde habeat culpa diaboli hanc irremedialitatem diversificati sunt varie opinantes. Quidam enim sumpserunt rationem ex comparatione culpe ad severitatem iudicantis. quia enim diabolus et angeli eius gravissime peccaverunt. dominus severus iudex statim condemnavit eos. sicut iudex magnum latronem in turpi latrocinio deprehensum statim facit suspendi quamvis differat suspendium unius pueri latronis qui potuit habere aliquam excusationem. Sed hoc non congruitatis est. Quia esto quod diabolus minus peccasset tunc videretur posse redire. et nos videmus quod deus misericordiam facit tum sceleratissimis frequenter. et aliqui aliquando qui modicum peccaverunt demergit in infernum. et ideo congruit sic etiam. Alii sumpserunt rationem ex comparatione culpe ad naturam peccantis. quia peccans fuit substantia spiritualis omnino non habens pondus carnis. et quia substantia spiritualis est. et semper in actu suo unit non lassatur. imo continuo habet inordinatam voluntatem. et continue gratiam impugnat. ideo non offertur sibi gratia. Sed iste non sunt rationes necessitatis. Tum quia pondus carnis non inclinabat hominem primum ad peccatum. ideo nec adeo excusabat ut peccatum eius caperet remedium rectitudinis. nec econtra carentia carnis adeo angelum impediebat. Similiter nec alia ratio. quia deus gratiam gratis datam frequenter dat homini existenti in actuali

volūtate peccādi. hoc enī siliter stat cū culpa. et huius exēplū pt in paulo q̄ ꝯuersus ē et circūdatus luce i actu ꝑsecutiōis sunt in ꝯgruitates q̄dā a latere. Aliq̄ sumpserūt rōnē ex parte culpe relate ad modū peccādi ꝑ oppositū ad peccatū hoīs. q: enī hō ab alio suggerēte peccauerat. io dignū fuit ab alio releuari. Rursus q: totū genus humanū ceciderat. ne totū periret. ꝯgruū fuit reduci ad rectitudinē. ecōtra est i angelicis spiritibus. q: nō peccauerūt ꝑ temptatiōnē. maxīe lucifer. io nō redijt. vnde Grego. in moral. nūq̄ʒ lumē pristini status accepit. q: nō ꝑsuasus amisit. Siliter q: cecidit ſm pctm. ita q pctm fuit particulare et ꝑsonale. io nō debuit rectificari. vnde Aug. in ench. Placuit vniuersitatis cōditori. vt q: nō tota multitudo angelorū deū deserēdo perierat. in eterna dānatiōe remaneret. Sʒ iste siliter sunt rōes ꝯgruitatis. q: si hō peccasset ꝓpria voluntate sine suggestione vel particularis. nō video quō nō posset recuperare bonā volūtatē dño restituēte. Aliq̄ sumpserūt rōnē ꝑ cōparatiōnē ad statū peccantis. q: tps meriti. et status merēdi erat ipis ꝑstitus vsq; ad pmā bonā operatiōnē vel malā. et io sic hō plus q̄ʒ tps merēdi ꝑtrāsit. q̄ntūcūq; peccauerit pax dū tamē mortalis. et q̄liter cūq; peccauerit. vltra nō pōt bonā volūtatē reacq̄rere. et sic de āgelis intelligēdū est. Et hoc mō assignatur. Dam. cū dicit. hoc est āgelis casus qḋ hoībus mors. Et siliter aug. de. ci. ad pe. cū dicit. sic creauit deus angelos vt q̄ vellet ꝑpetuo boni essēt. et q̄ nollēt nunq̄ʒ eos diuina miscōia repararet. ita et tōs meriti et statuʒ ꝑfixit vsq; ad pmā ꝯflictū. Et hāc rationē credo ꝓpriā et necessariā. Et hoc patʒ. q: si aliq̄ passio inest aliquibus subiectis inc̄tis ſm aliqḋ cōe. Dyabolus aūt nō pōt bonā volūtatē recuperare. ita ē obstinatus. et siliter iudas. et alius homo pctōr dānatus. Constat q hoc esse nō pōt nec rōne nature. nec rōne modi peccandi q: nō est cōe. sic q̄ nō inuenitur coitas nisi ex parte status. quia vterq; est extra statum meriti. manifestū est q ista est rō potissima et nc̄ia. Et hoc clarius patet in pctō hoīs si diligentius ꝯsideret. Nā pctm inde in pncipio nō abstulit possibilitatē ad iusticiā. nisi sine additiōe et sine innouatiōe solo tpe merendi transeūte factus ē impossibilis ad bonā volūtatē. Deus enī decreuit offerre grām q̄diu ē tps merēdi. quo transeūte (cū non faciat ꝯtra suā dispositiōnē) non offert grām q̄ ꝯuertat volūtatē et formet ad pniām. et ita remanet volūtas in pnia sempiterna. et ita culpa.

2 Et si tu obijcias q cū deus ꝓuiderit q diabolus lapsurus erat sine peccaturus. quare ꝓfixit et ita modicū tps merēdi vt nō haberet spaciū redeundi. Notandū ad hoc. q: in cōditōe. et non attēdit ratio miscdie et iusticie pncipaliter sed sapie. Decreuit enī diuina sapia in vniuerso facere duplicē creaturā rōnalē ad hoc q esset vniuersuʒ ꝯpletū. Unā corpi vnitam. vt aīam rōnalē. aliā absolutam spūalem vt angelum. et q: substantia omīo incorruptibilis et ingenerabilis ē. nō potuit vnus āgelus ex alio pduci. ideo simul pducti sunt. et sicut simul sūt pducti. ita etiam simul glificandi. siue dispositi ad sic glorificari. Et q: sunt spūales et incorpales et icorruptibiles. nullo modo hñtes retardatiuum. hinc est q in loco glorie sūt cōditi. scʒ in empyreo. et ita de ꝓximo ad gloriā dispositi et rōne nature et loci. et tps meriti est in eis ita breue q̄ntū sicut potuit. et ideo vsq; ad pmā auersionē et ꝯuersionē deliberatiuā. Hoī vero q: cōditus est in corpore aīali ad pcreandā ꝓlē et ad cultuʒ dei. et ita in dispositiōe remotiori a gloria. datus est locus distās ad merendā a sui cōditiōe scʒ paradisus terrestris. et ꝑfixus est ei terminus diuturnus ꝓpter officiū pcreādi ꝓlem. et ꝓpterea cū peccauit āgelus stati extra tps meriti statuit. homo vero nō. et ideo iste potuit rectificari. ille vero non. Et hoc est qḋ dicit aug. de mi. sacre scripture. Angelus de sublimissimo sui ordinis statu cecidit. ideo resurgere non potuit. Patet igitur q voluntas angeli non est rectificabilis. nec fuit ex parte eius q̄ cecidit. q: enī fuit extra statum meriti. certissime reuelatū est ei sua dānatiō et ideo sicut beati nō possūt timere dānatiōnē. ita āgelus malus ꝓpter certitudinē dānatōnis nō potest sperare salutē. et ꝓpter absentiam gratie nō pōt penitere. et io nec bonus esse. His visis facile est ad omnia soluere.

3 Ad illud qḋ obijcit. q potest esse ꝯdonatiō miscdie. Dōm q potest de potentia absoluta. sed de potētia ordinata q operatur ſm ordinē sapientie. et illū ordinē deus nō corrūpit. imo inuiolabiliter seruat. non debet esse nec potest esse. q: ꝯsiliuʒ dei et dispositio nō potest mutare aliqua ratōne.

4 Ad illud q dicit. q summe debet manifestari miscdia. Dōm q ita debʒ manifestari miscdia vt manifestetur et iusticia. et ideo etiam decreuit diuina bonitas in hoīe infirmiori et miserabiliori manifestare miscdiam. et summe manifestauit. q: vnigenito nō pepcit. In angelicis spiritibus placuit iusticiā manifestare et sapiētissime et elegātissime factū est. q: miscdia nō aufert iusticiam nec ecōuerso. et ideo errauit Orig. qui totū dedit miscdie dei et abstulit locū iusticie. qḋ q̄uis non sit tante ꝑuersitatis in suppliciē. tamen eq̄lis erroris est auferre a deo actū iusticie sicut auferre actū miscdie.

5 Ad illud q obijcit de dolore pnie q potest esse in diabolo. Dōm q dolor penitētie est duobus modis. Aliquis enī dolet de culpa ꝓpter dānū qḋ incurrit et lesionē. et sic dolere potest quis ex puris naturalibus sine grā gratisdata. et tūc dolet q̄n maiorem sentit lesionē q̄ʒ delectatiōeʒ. hāc diabolus mō nō hʒ ꝓpter magnitudinē peccādi. sʒ in futurus ē cū absorbebitur a penis post iudiciū. sʒ pnia hoc nō disponit ad grāʒ. imo solū ē pena. q: sic penituit etiaʒ iudas. Alio mō ē dolor pnie q̄n quis dolet de culpa q: dei offensiua. et hic dolor disponit ad pniāʒ. et hic nō ē sine grā gratisdata. et hūc dolorē diabolus vel demones hre nō pñt. q: sunt extra statū in q̄ datur grā. et irregressibiliter sūt extra. et ita patʒ illḋ.

6 Ad illḋ qḋ obijcit scḋo. vnde veniat ipossibilitas. ꝯcedēdū q nō venit ex parte dei sic ostēdit tres pme rōes. nec ex parte angeli q̄ntū ē de se. sic ostendūt tres rōnes scḋo loco posite. nec etiā ex parte magnitudīs pcti. q̄ntū ē de se. sic ostēdūt tres rōes vltie. sʒ hoc hʒ culpa rōe status. Quia enī est volū extra meriti statū. abest ois grā. q: i statu dānatōis. adest desꝑatio certissima. q̄ due sūt cōditiōes oīno disponentes volūtatē ad ipossibilitatē rectitudis. Tūc illud qḋ obijcit q nō ē vel rē ex parte pcti. q: nō excedit in ifinicū peccatū hoīs. Quidā voluerūt soluere q imo. q: intellectus angelicus ē deiformis. et io itelligit in istāti. rōnalis siue collatiuus i tpe. et io q: pctm āgeli ē ꝯ deiformē itellectū. excedit iproportionabiliter pctm hoīs. sic linea iproportionabiliter excedit pūctū. et tps instās. Sʒ hoc nō oportet dicere. q: nō oportet q morbo curabili icurabilis excedat in infinitū. q: vnus morbus q̄ i vno statu ē curabilis ꝑ incrementū siue diuturnitatē fit icurabilis. ita ē maifeste i morbo corporali. Siliter videmus manifeste i morbo spūali. Pctm enī ante mortē ē curabile. solo aūt excessu mortis fit icurabile. Siliter videmus i casu. q̄ enī cadit d loco parū eminenti nō moritur. q̄ aūt de curru cadit. sine remedio leditur. sʒ tn̄ magnitudo altitudo nō est improportionabilis altitudinis. et ideo nō valet illa ratio.

Questio. II b

Supposito q i volūtate demonū nō sit possibilis rectificatio. q̄ritur scḋo vtrum sit in eis male volūtatis ꝯtinuatio.

¶ Et q̃ sic vr̃. ij. Cor. vi. Que ɔuētio xp̃i ad belial. glo. sicut xp̃s oīa bñ facit ita diabolus oīa male facit. s; sp̄ facit aliq̄d. q2 ē sba sp̄ual' nō lassata i ogando ꝙ̃ rc.

¶ Itē. i. Joh. iij. Diabolus ab initio peccat. glo. Ab initio creatiōis sue peccat ɔtinue vsq; i p̄ns. ¶ Itē Augusti. xi. ad pe. loq̄ns de demōib; dic̄. nec mala p̄nt volūtate carere nec p̄ma. Si tu dicas ꝙ loq̇t̃ d̄ habitu nō de actu. obijr ꝙ de actu p̄ htero. q̄ dicit ꝙ diabolus adhuc idē s̄ bi arrogat qd̄ p̄us p̄sumpserat. ¶ Itē b vr̄ rōe. Diabol' ē obstinat'. s; obstinatio ē ɔfirmatio in p̄oī malo. ꝙ̃ diaboli volūtas ē ɔfirmata i malo qd̄ cōmisit. g ab illo nō p̄ot recedere. ꝙ̃ rc. ¶ Itē angeli ɔfirmati in bono ɔtinuo hñt bonā volūtatē habitu et actu. r eādē q̄ā habuerūt in sui glorificatōne. ꝙ̃ ab oppōsit' sil' vr̄ o demōib;. cū sint obstinati i malo. sic illi ɔfirmati i bono. ¶ Itē si posset ab actu male volūtat' desistere. posset aliq̄ mō se ad grām p̄pare. q2 dimittere actū p̄cti est p̄pare se ad grām. s; ip̄e nullo modo p̄ot h' sicut sup̄ p̄batū est ꝙ̃ rc. ¶ Contra. Jaco. ij. demōes credūt r ɔtremiscūt. s; credere r timē nō sunt act' male volūtat'. ꝙ̃ vr̄ ꝙ aliq̄n mouent' sine obliq̄tate. r ita aliq̄ est interpolatio. ¶ Itē si ɔtremiscūt. r timor retrahit a malo actu. ꝙ̃ vr̄ ꝙ ɔsistāt aliq̄n. ¶ Itē ij. Pe. ij. demōes nō portāt adu'sus se execrabile iudiciū. glo. magnitudie penarū territi. a iudicio p̄sūptiōnis desistūt. ꝙ̃ vr̄ ꝙ cessaue' it i eis p̄sumendi p̄uersitas saltē q̄ntū ad actū. ¶ Itē deū ōes naturalr̄ diligūt de um vt dicit Aug'. ꝙ nulli' ɔsciā p̄ot deū odisse. r si ñ diceret. verū vr̄. q2 iudiciū nō delet extrema nature vestigia. si igr̄ diligē deū est naturale. ꝙ̃ adhuc sunt abilea r apti ad hūc actū. esto ꝙ̃ ꝙ exeāt i actū. cū nō moueant' illi pluribꝫ motibꝫ. tunc vt videt' cessat r ab actu volūtat' male. ¶ Itē diabolus tēptās hūc hoīem p̄ot desistere ab actu exteriori. ita ꝙ nihil mali exteri' nec illi nec alij faciat. s; plus sunt' dn̄i actuum interioꝝ q̄ exterioꝝ. ꝙ̃ p̄ot desistere vt nihil actu male velit.

¶ Itē vr̄ ꝙ volūtas p̄ma sup̄bie cedit i eo desierit. q2 cessante cā cessat effect'. s; rō que mouit diabolū ad appetendū dinā celsitudinē fuit pulchritudo r strenuitas naturaliū. r p̄excellētia respectu oīum. io sp̄auit posse obtinere. r appe. e vr̄. s; mō nō h; i se istā celsitudinē. ꝙ̃ vt videt' nec illa volūtas ē. ꝙ̃ vr̄ in eo variata affectio.

¶ Itē differt dilectio r appetit'. q2 dilectio ē boni. s; appetit' ē boni vt vnibilis. q2 hō appetit bonū sibi. r bonū sibi nō est nisi vnibile sibi. s; diabolus bñ videt ꝙ nō p̄ot ad dei celsitudinē p̄uenire. q2 reuelata est ei sua dānatio vt dicit aug. d̄ ci. de. sc̄i. ed' sue dānatiōis cumu'lū desp̄auit. ¶ R'. dc̄m ꝙ loq̄ ɔtingit de mala volūtate tripliciter. s. q̄ntū ad deformitatē. q̄ntū ad p̄uitatē et q̄ntū ad actualitatē. Quātū ad deformitatē est i mala volūtate diabol' ɔtinue. ita q nulla inuenit variatio p deformitatis desitionē siue minorationē. q2 ita adhesit macula pcti volūtati diaboli vt nullo mō possit ab illa sepāri. Quātū ad p̄uitatē est ɔtinuatio eiusdē. nā in ea ꝙ inuenit variatio q̄ntū ad modū inclinādi. Diabol' enī ad idē in qd̄ p̄mo appetijt. etiā nūc p̄uitate h;. s; differēti mō q̄ p̄ri'. Pri' enī appetijt tū p̄ p̄prio obtinēdi. vn̄ dicit. ponā sedē meā ad aquilonē r c. nūc appetit q̄ntū in se sicut āhinosus. qui sp̄at obtinere ep̄atū. r si nō obtineat nō recedit ambitio. sed modus āhiciēdi variat' sic r i diabolo ē. Quātū ad actualitatē est ɔtinuatio in actu peccādi. tñ inuenit' variatio q̄ntū ad gen'. q2 nō peccat ɔtinue p̄ eodē vni' generis. tñ nō moueat' sil' motibꝫ diuers'. Nō enī peccat sup̄bia. mō inuidia. mō aliis modis. tñ volūtas ei' nūq̄ requiescat q2 nūq̄ lassat' cū sit incorruptibil'. r cū in carēt p̄uersitas. sp̄ ōz actū quē elicit deformat r deprauat. r ita ɔtinue peccat. r ɔcedēde sunt rōnes ad h inducte. ¶ Ad illud qd̄ obijr ꝙ credūt r ɔtremis. dc̄m ꝙ act' iudicat' bon' dupliciter. Aut ex se. vt puta q̄ñ est actus v'tut' elicit' ip̄m. vt abstinere a voluptatibꝫ r c̄siles. Aut ex adiūcto. sicut ire ad sc̄m iacobum. Sic act' mal' dr̄ dupliciter aut q2 directe elicit' a vicio. vt vel le esse. aut q2 viciū deformās ɔcomitat' vt dare e lmā p̄pt' vanā gl'iam vel tū murmure r impatiētia. r h mō deformat diabol' actū credēdi q2 cū murmure r impatiētia r displicētia illi' qd̄ credit mouet' in actū illū. et ita credēdo peccat. nō q2 credit. s; q2 nō eo mō q̄ credere debet credit. Sil'r iudicādū est si diabol' deo obediat. ¶ Ad illud qd̄ obijr de timore. dico ꝙ verū est ꝙ timet. s; tñ timor ita ex illa ē r volūtas peccādi adeo est improbo ꝙ p̄pt' h nō cessat. sicut latrone q̄uis timeat furcas. tñ p̄pt' appenū suādi nō cessat a furto. r i ideo timore peccat. q2 displicet ei dīna iusticia q̄ā; formidat. ¶ Ad illud qd̄ obijr ꝙ a iudicio p̄sumptiōis desistūt. dicēdū ꝙ sicut dictū est. q̄uis nō audeāt appetere qd̄ p̄ro aui sunt. tñ improba volūtate nō desistūt appetere. r si via possent iuenire p quā crederēt attingē. absq; dubio idē; p̄sumerēt. Vñ q̄uis sit iudiciū variatū p̄pt' p̄ceuatū intuitū. tñ appetit' nō est auu'sus nec malū deserētū immo regnat actu. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ de motu naturali. r̄ndēt q̄dā ꝙ natura r s nō sit extincta est tñ a deo ɔsopita r li. ar. malicia supata ꝙ in actū suū non p̄ot exire. Alit' eñ p̄ot dici ꝙ sicut libera volūtas deformat actū credēdi. ita etiā deformat actū naturalē cum ei adiūgit'. Exēplū hui' ē h. s; auar' naturalit' appetat britudinē. tāta ē tñ p̄uersitas iudicij eo r volūtat' vt nō dicat esse britudinē nisi i diuitijs. r ita nūq̄ exit i appetitū britudīs nisi vt ē i diuitijs. r ita appetēdo illā britudinē peccat. q2 motū illū quē natura inchoat mediāte tando. volūtas ɔsūmat deformādo. sic intelligēdū ꝙ diabolus naturalit' diligit deū vt ɔseruatorē. s; volūtas diaboli illā dilectionē refert ad p̄priā vtilitatē. io peccat. q2 r si deū diligat. tñ p̄pt' se diligit. bñ igit' ɔcedo ꝙ exit i actū naturalē. s; nūq̄ in pure naturalē.

¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ p̄ot desistere ab actu exteriori. dc̄m ꝙ nō est sile q2 diabol' cū nō obdormiat. sp̄ i eo vigent interiores v'tutes. r ita sp̄ sunt i actu velit nolit. sicut i hoīe vigilare. s; op' ad alterū subest oīno li. ar. io potest cessare ab h vel ab illo s̄m diuersas ɔuersiōes. licet nūq̄ ab oīm. Ex q̄ dr̄ ꝙ mag' sunt' dn̄i actuū interiorū. si intelligat' q̄ntū ad cohibitionē p̄priā. māifeste falsū ē. si q̄ntū ad cohibitionē alienā verū est. q2 aliās p̄ot me cohibere ab actu exteriori r cōpellere. nō sic e de interiori. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ nō vr̄ mō sup̄bire. q2 cessauit cā. dc̄m ꝙ ē causa inducēs. s; tñ nō efficiēs nec ɔseruās. r hac cessante nō cessat effect' sicut patz māifeste. et tal' fuit i diabolo pulchritudo. Est alia efficiēs r ɔseruās. r talis fuit volūtas diaboli obliq̄ r aduersa r hec sp̄ ē in diabolo. io sp̄ i eo ē sup̄bia. r q̄uis nō exurgat ad illud obtinendū. tñ adhuc assurgit ad illō qd̄ p̄t r āplius q̄ p̄t q2 ad dn̄m hoīuz r matie sc̄oꝝ. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ appetit' ē rei vnibil'. dōz ꝙ appetit' absolutus r delibat' ē rei vnibil' r possibil' r iste ē appetit' cū eligētia. S; appetit' vel erat' q̄ ē impossibiliū nō est rei vnibilis s̄m veritatē. sed rei qui desiderat' sicut aliq̄s appetit esse velox sicut hyrundo r simil'a. diabol' aūt qd̄ p̄ius appetijt. eo modo quo appetijt. volūtate

diligētie nō appetit · sed solū q̄tū ē de se · Si tñ aliqs cō/cedat q̄ appetit · fatēdū ē q̄ iudiciū ei⁹ ē puersū siue ex/timatio salte intellect⁹ practici q̄ iudicat se ad illō pos/se ꝑuenire q̄uis iudiciū speculatiōis dicter ɔtrariū ·

Questio III c

Utrū in demōibꝫ sit male volūtat' intēsio · Et q̄ sic · Isido · de sum · bo · diabolus nō p̄ꝫ ɔcept⁹ ē q̄ deo eq̄lē se existimās cecidit · sed etiā se supiorē deo dicit · ḡ videt̄ creuisse supbia · Itē rōne vr̄ · q̄r mala facim⁹ mali su/mus · ḡ q̄to plura mala · tāto peiores sum⁹ · sed diabo/lus plura mala fecit post lapsum · ḡ peior ē nunc q̄ q̄n cecidit · ḡ creuit in eo volūtas deordiata · Itē diabo/lo debet maior pena nūc q̄ q̄n cecidit · b̄ nō est dubiū · sꝫ p̄miū in bonis nō augef nisi crescat bona volūtas · er/go nec in malis suppliciū nisi crescat mala volūtas · er/go ꝛc̄ · Itē malū est p̄uatio modi · spēi · ꝛ ordis · sꝫ ista nō p̄nt totalit̄ ab aliq̄ remoueri · aliōqn caderet in non ens · q̄r dicit Aug⁹ · q̄ vbi hec nulla sunt · nullū bonū est · ḡ si nō sunt oīno ablata · p̄nt adhuc minui · sed hec diminuūt̄ ꝑ peccm̄ · cū ḡ diabolus peccet · tāto mag⁹ di/minuūt̄ · q̄to mag⁹ peccat · sed q̄to mag⁹ diminuūt̄ · tā/to peiorē volūtas · ḡ ꝛc̄ · Itē q̄ ꝓcurat homicidiū cor/porale ē homicida · ꝛ q̄to plura homicidia ꝓcurat · tā/to peior ē in eo volūtas · ḡ pari rōne · imo fortiori · q̄ mortē sp̄ūalē ꝓcurat homicida ē · ꝛ q̄ pluriū mortē ꝓcu/rat · peior ē · sed diabolus post mortē p̄mi hoīs d̄r fuisse homicida ab initio · q̄r ꝓcurauit ei⁹ lapsum · sed ꝓcessu tp̄is ꝓcurauit mortē pluriū · ḡ in malus creuit · Si tu dicas q̄ creuit mala volūtas in cōparatiōe ad hoīem · nō in cōparatiōe ad deū · ondit̄ q̄ ista r̄nsio nulla ē · P̄i/mo · diabolus inordinate mouet̄ in deū · sicut in hoīem · ḡ multiplicādo ꝛ iterādo peccm̄ in hoīe intēdit̄ ꝛ cre/scit in eo malicia · pari rōne cū odit ꝛ blasphemat deū q̄d nullo mō pōt bn̄ fieri · P̄terea · nō est peccm̄ in q̄ nō ɔtēnat̄ ꝛ offendat̄ deus · ꝛ in q̄ peccās nō auertat̄ a deo ḡ in oī peccō crescit mala volūtas in cōparatiōe ad deū

Cōtra · Opposita nata sunt fieri circa idē · sed demo/nes nō p̄nt ꝓficere · ḡ nō p̄nt mag⁹ deficere siue peiores fieri · Itē h̄ sequit̄ ꝑ sile in hoībꝫ dānat⁹ · q̄r diabolus ꝛ hō mortu⁹ siue dānat⁹ sunt in ɔsimili statu · sicut di/cit Dam · q̄ h̄ ē hoībꝫ mors q̄d ē angelis casus · sed post mortē mala volūtas in hoīe nō crescit · ḡ nec in demōe post casum · Itē ondit̄ h̄ ꝑ sile in bonis angelis · Si/milis enī est stat⁹ bonoꝝ in bono · ꝛ maloꝝ in malo · sꝫ in bonis nō pōt crescere bona volūtas · ḡ nec in malis mala · Itē angelus simplex ē ꝛ nullū hꝫ retardatiuū · ḡ in p̄ma ɔuersiōe tātū se ɔuertit q̄ nō pōt ampli⁹ con/uerti · ḡ similit̄ tantū se auertit q̄ nō ampli⁹ potuit · er/go ꝛc̄ · Itē in nullo crescit mala volūtas in q̄ nō cre/scit demeritū · sed demeritū nō crescit in eo q̄ nō potest vitare peccm̄ · ḡ si necesse est diabolū male velle · impos/sibile ē malā volūtatē in eo crescere · Itē diabolus et demones sunt redditi oīno impossibiles ad grām in p̄i/mo lapsu · nec p̄nt mag⁹ impossibiles esse · q̄r q̄to cre/scit mala volūtas · fit maior elōgatio a grā · sꝫ nō p̄nt mag⁹ elongari · sicut cecus nō pōt plus cecari · ḡ ꝛc̄ ·

R⁹ · eripler ē h̄ modus dicēdi · Quidā enī senserūt q̄ sicut in angelis bonis volūtas bona creuit in p̄ma ɔuer/siōe vsq̄ ad terminū · ita q̄ ampli⁹ in se nō pōt crescere sed solū in effectibꝫ bonis q̄s efficiūt circa hoīes · Sic/ut in angelis malis dicere voluerūt q̄ in p̄ma auersione ɔuersa ē volūtas eoꝝ in terminō · ita q̄ tātū fuit deprau/ata volūtas maloꝝ q̄ ampli⁹ nec deprauat̄ nec cre/scit · sed solū in effectibꝫ q̄ plura mala ex eq̄li volūtate semp facit · Et q̄r suppliciū nō tm̄ respicit interiorē vo/lūtat' · sed etiā actū exteriorē · ideo graui⁹ punit̄ diabo/lus ex malis que cōmittit · Rō nē aūt hui⁹ positiōis as/signāt simplicitatē ꝛ sp̄ūalitatē angelicā que nullū hꝫ retardatiuū · ꝛ ideo totalit̄ ꝛ in termino in p̄ma cō/uersiōe se ɔuertit · hō aūt nō sic · Aliorꝝ positio ē ista · q̄ in malis angelis simplicit̄ oq̄ndo crescit malicia · ꝛ male volūtat' deordinatio · Sicut enī pater ex ꝓbleu/mate ꝓcedēti diabolus ɔtinue peccat · ꝛ nouas malici/as q̄tidie excogitat · ꝛ q̄m q̄r mala facim⁹ mali sum⁹ · et q̄d libet malū adimit ex abilitate volūtat' · mag⁹ ꝛ ma/gis deordinamur · Nec ē sile de bonis · q̄r bonū opus nō ita apponit ad bonitatē grē vel volūtat' · sicut pec/catū q̄dlibet adimit · Sed q̄r dum videt̄ dicere q̄ dia/boli malicia nō intendat̄ cū dicat̄ in p̄s · supbia eoꝝ q̄ te oderūt ascēdit semp · ꝛ exponit̄ de demonibꝫ · Et ite/rū irrōnabile videt̄ q̄ crescat in diabolo malicia · sicut in pure viatore · cū iam sit in statu dānatiōis ꝛ necessi/tatē habet ad alia mala · Ideo ē terti⁹ modus dicēdi q̄ in diabolo crescit malicia volūtat' q̄tū ad vim admi/nistratiuā q̄ ɔuertit̄ ad hoīem · sed nō q̄tū ad vim ɔtē/platiuā qua ē simplicit̄ ꝛ necessario auersus a deo · Rō aūt hui⁹ positiōis ē ista · Ad crementū enī volūtatis male siue demeriti nō sufficit inordinata affectio · q̄r hec ē in dānatis · ꝛ erit in sempiternū · sed reqrit̄ vltra tp̄s meriti ꝛ stat⁹ merēdi vel demerēdi · diabolus autē est in statu demerēdi q̄tum ad vim administratiuā · non q̄tū ad ɔtēplatiuā · Ratio aūt hui⁹ patet si reuocent̄ ad memoriā p̄dicta in solutiōe p̄cedent' p̄mi ꝓbleumatis · vbi tactū est de p̄fixiōe tp̄is ad merēdū ipsi angelo · Dictū est enī q̄ angelus sp̄ūalis · ꝛ incorruptibil' · ꝛ ꝓ/pinquus ad gloriā est ɔdit⁹ · ideo ē ei tp̄s breue p̄fixū hoīe vo termin⁹ longus · sed q̄r ds̄ sic ɔdidit vniuersū · vt maior ꝛ potētior mīorē adiuuet · ideo nō tm̄ angelo dedit vim ɔtēplatiuā qua mereret̄ ꝛ ad deū ɔuerteret̄ sed etiā ad mistratiuā qua hoī suffragaret̄ · Quia ḡ vis ɔtēplatiua erat ipsi⁹ angeli in se · q̄tū ad illā p̄fixionē est spaciū merēdi vsq̄ q̄ hoīes assumerent̄ totalit̄ ad glo/riā · Mansit ḡ q̄tū ad vim istā status merēdi vel deme/rendi · ꝛ manet vsq̄ ad diē iudicij · sed q̄m meritū ꝛ de/meritū nō est in vi admistratiua nisi ꝑ vim ɔtēplatiuā et in bonis ɔtēplatiua ita ē ɔuersa ad bonū q̄ non pōt auerti · ideo nō habet nisi locū merēdi · Econtra qui mal' ita ē auersa ɔtēplatiua q̄ nō pōt ɔuerti · ideo q̄tum ad administratiuā nō hꝫ nisi locū ꝛ spaciū demerēdi · ꝛ in h̄ patet q̄ diuinū decretū manet iustū ꝛ inuiolatū · q̄r tem/pus q̄d a ɔditiōe p̄fixerat non debuit auferre nec bo/nis nec malis · ꝛ illis q̄dem diligētibꝫ deū spaciū illud ɔuersum est in bonū · impijs aūt ꝛ peruersis angelis cō/uersum ē in malū · ꝛ ideo patet q̄ quāq̄ crescat mala vo/luntas in malis · s · q̄tuꝫ ad vim admistratiuā solum · Nec ē oīno simile in bonis ꝛ malis · q̄r volūtas in bo/nis ꝓpt̄ influētiā ꝑfectā statī ꝑuenit ad terminū · ꝛ iō q̄/uis plura bona faciāt · tm̄ volūtas bona ꝓpt̄ h̄ nō inte/dit̄ · sed ī alijs nō ē ita · q̄r corruptio vēit ab ipis ꝛ nā po/terūt ita se īficere q̄n adhuc mag⁹ q̄diu durat tp̄s · vñ et crescit ī eis macula ꝛ etiā appetit' nocēdi ꝛ dānandi ho/minibꝫ · ñ sic ī angel' bōis · Cōcedēde sūt igit̄ rōnes ꝓ/bātes q̄ mala volūtas ī demōibꝫ intēdat̄ ꝛ crescat q̄tū ad vim admistratiuā siue ī cōparatiōe ad hoīeꝫ · Ad il/lud ḡ q̄d obr̄ q̄ iordiate mouet̄ in deū · d̄m q̄ sicut ī dā/natis inordinat⁹ mot⁹ volūtat' ɔuersus ē eis in penā ꝛ imputat̄ in suppliciū nō in demeritū · sic in angelis malis in penam est ɔuersus ille inordinatus motus ·

19

20 Ad illud qđ obijcit q in omi peccato contemnit deus. Dōm q nō est peccatū qn assit vis cōtēplatiua. r qn sit in deū aliquo modo. s; m distinguunt hic ad intellec. q̄ tum ad pricipalitatē actuū. Dicit em. aliqđ peccatū est in deū. aliqđ in proximū. aliqđ q̄tū ad vim administratiuā. aliqđ q̄tū ad cōtemplatiuā. r fm q distinguantur sic loquntur.

21 Ad illud qđ obijcit in cōtrariū q opposita nata fieri sunt circa idē. Dōm q illud hober instātiā in accidētibus inseparabilibus siue sit inseparabile p naturam siue p acq̄sitionē. q: ergo in angelis bonis est grā inseparabiliter. iō impossibile est q insit culpa. E cōtra intelligendū est in malis angelis. Accidēs enī inseparabile. aut est naturale. aut quasi in naturā cōuersum. r in his q̄ natue aliter insunt haber illud vbū instātia etiā fm phm.

22 Ad illud qđ obijcit de statu hoīs mortui iā patet q nō est simile. q: simpliciter exit statū meriti. angelus nō.

Ad illud qđ obijcit de angelis bonis q n̄ surgetur in eis bona volūtas. patet q nō est simile. q: volūtas bona nō ita est ab operatiōe vtm alicia.

23 Ad illud qđ obijcit de simplicitate angeli. Dōm q illud argumentū deficit dupliciter. Primo. quia volūtas deliberatiua cū sit libera nō mouetur fm suā totā posse. q̄tūis nullum habeat retardatiuū. r illud manifestū est. q: angelus magis diligit vnū q̄ aliū. r magis odit vnū q̄ aliū. s; hoc nō esset si totaliter moueretur in quemlibet. iō rō non valet. Preterea alius defectus est ibi. q: esto q q̄tum posset se cōuerteret pma vice. adhuc posset magis q̄ posse peccare est posse deficere. r posse moueri inordinate. r q̄uis nō possit intētius moueri q̄tū ad motū pōt tñ magis deordinari. q: sp crescere potest pronitas r inclinatio ad malū. r ita patet illđ.

24 Ad illud qđ obijcitur q nō potest euitare. Dōm q falsum est. q̄uis enī maliciā volūtatis nō possit immutare. potest tñ cessare a nocumēto qđ hoī facit. r ppterea ipse induxit se in hanc necessitatē. r nō penitet. r ideo nō excusatur. nullus enī excusatur p necessitatē inductā nisi peniteat de inductione.

25 Ad illud qđ obijcit q diabolus est omnino impossibilis ad grām. Dōm q nō crescit mala volūtas q̄tū ad impossibilitatē suscipiēdi grām. r hoc est equaliter in oībus dānatis. s; q̄tū ad indignitatē. r diabolus est indignus. r pōt esse magis indignus fm qđ magis offendit r abutitur bonis naturalibus sibi datis.

Onsequenter secūdo queritur de liberi arbitrii immutabilitate. tam in cōfirmatis q̄ in obstinatis. Supposito q angeli in sua cōditione habuerit liberū ar. sicut homo. queruntur hic tria. Primū est vtrū cōfirmatio mutauerit li. ar. Secundum est vtrū obstinatio auferat libertatis vsum. Tertiū est vtrū hec vel illa minuat libertatis dominiū.

Questio I

Utrū cōfirmatio mutet li. ar. ita q sit aliud añ cōfirmationē. aliud post. Et q sic. videtur. Uertibilitas inest lib. ar. creato p naturā. ḡ qđ aufert li. ar. vertibilitatē mutat eius naturā r variat. sed cōfirmatio hoc aufert li. ar. ḡ mutat r variat. Itē nihil idē manens idē potest oppositas differētias pticipare. sed mutabile r immutabile sunt opposite differētie entis. sicut mortale r immortale viuētis. si ḡ li. ar. ante cōfirmationē est mutabile. post cōfirmationē est immutabile. ḡ est aliud r aliud. Itē rōnales potestates sunt ad opposita. sicut dicit phus. ḡ cū potētia desinit esse ad opposita. ḡ desinit esse rationalis. s; post cōfirmationē li. ar. desinit esse ad opposita. ḡ desinit esse rōnalis potestas. s; nulla potētia rationalis potest fieri nō rōnalis manēs eadem. ḡ rc. Itē potētie distinguuntur p actus. r actus p obiecta. vbi ergo sunt diuersa obiecta necesse est etiā potentias diuersificari. sed li. ar. ante cōfirmationē pōt in malum post cōfirmationē nō potest. ḡ est aliud r aliud.

26 Cōtra. Ans. de li. ar. dicit q li. ar. est potestas seruādi rectitudinē ppter se. sed hec potestas in cōfirmatiōe nō tollitur sed fortificatur. ḡ li. ar. nō mutatur. Itē gratia naturam pficit r cōfirmat. sed nihil qđ alterū fm naturā pficit r cōplet mutat eius naturā. ergo grā adueniēs li. ar. ipm nō mutat. sed cōfirmatio est p grām. ḡ rc. Itē omne cōfirmās alterū est cōseruās. r nihil cōseruās corrumpēs. r nihil mutat aliqđ nisi corrūpat aliqđ. quia nō est mutatio sine deperditione. ḡ nihil cōfirmans mutat. sed cōfirmatio ideo dicta est. q: li. ar. angeli confirmat. ḡ ipm nō mutat. Itē gratia cōfirmatiōis facit esse liberū a miseria in angelis. sicut grā gratūfaciens facit liberū a culpa. sed libertas a culpa nō mutat lib. ar. nec eius libertatē. ḡ nec libertas a miseria. ḡ nec cōfirmatiōis gratia.

Rō. Dōm q est mutatio alicuius dupliciter. vno modo quantū ad subam siue essentiā. alio modo q̄tū ad statū. Uel p alia verba. Est mutari q̄tū ad pmū esse r est mutari q̄tū ad bene esse. Si loquamur de mutatione pmo modo. sic sine dubio dicendū q cōfirmatio liberū ar. nō mutat. cū pficiat r cōseruet. sicut ondunt rationes secūdo inducte. Si aūt loquamur de mutatiōe secūdo modo. s. q̄tū ad statū vel bene esse. sic etiā absq dubio planū est q li. ar. aliū habet statū r aliud cōplementū q̄ haberet prius. Huic aūt mutationi nō obuiāt rōes scđo inducte. s; etiā pmo. de q̄ erat q̄stio in pte negatiuā determinata. s. q li. ar. p cōfirmationē r si alteretur. nō tamē fit aliđ.

27 Ad illđ ḡ obijcit pmo q vertibilitas est li. ar. naturalis. Dicendū q aliquid est naturale ppter nature cōplementū. vt pote igni q tendat sursum. Aliqđ est naturale ppter nature defectū. sicut ignē posse extingui. Sic li. ar. est aliquid naturale ppter nature cōplementū vt posse in bonū. aliquid ppter nature defectū. vt posse verti in malū.

28 Ad illđ ḡ qđ obijcitur q aliqđ mutatur fm subam qn pdit illud qđ hobz p naturā. dōm q r si hoc possit habere veritatē in eo naturali qđ cōsequitur cōplementū. nō tamen est verū in eo qđ cōsequitur defectū. r tale qđ est vertibilitas. Sicut enī dicit Ans. posse peccare nō est libertas. nec ps libertatis.

29 Ad illud qđ obijcit de oppositiōe differentiarū dōm q sicut mortale r imortale dupliciter possunt cōparari ad subam viuentē. sic mutabile r imutabile ad libertatē. Si enī mortale r imortale vtrūq sit p naturam. sic dicūt differētias oppositas essentialiter diuersificātes supposita. Si aūt mortale sit p naturā. imortale p grām auferentē defectū nature. sic nō sunt differētie opposite. sed sunt cōpossibiles. vel saltē quod ē sub vna potest esse sub altera sola alteritate q̄tum ad bene esse siue cōplementū gratie p hūc modū mutabile r immutabile p naturā impossibile est circa idē manēs idē nec simul nec successiue. s; mutabile p naturā. immutabile p grām nō sic opponuntur nec essentialiter distinguūtur. r ideo nō variāt fm subam li. ar.

30 Ad illud qđ obijcitur q rationales potestates sunt ad opposita. Dōm q verū est. s; nō ad omia opposita. s; ad aliqua. vt pote ad facere aliquid r nō facere. ad incidere tunicā r non incidere vt dicit ipe phs. r hoc modo li. ar. cōfirmatū ad opposita potest esse. r ideo naturalis potestas est sicut r ante. Ex ergo obijcit nō est in malū r bonū. ergo nō est ad opposita. manifestū est q ista ratio ē peccans fm cōsequens.

31 Ad illud qđ obijcit de diuersitate obiecti q li. ar. cōfirmatū nō est in malum dōm q h verītatē habet de obiecto p se. malū aūt nō est obiectū p se.

li. ar. in nostrum liber. sz solũ inquantũ deficiẽs. et io non sequit si nõ potest in malũ q non sit liberũ. vel q sit aliud. sz sequit q nõ est deficiẽs cõfirmante influentia man9 oĩpotẽtis que nullo modo sunt deficere cuius liber: habeat posse et velle.

¶ Questio II e

Utrũ obstinatio tollat demonibus libertatis vsum. Et q sic videtur. Liber. ar. vt dicit Ans. est potestas seruandi rectitudinẽ. ergo seruatio rectitudinis est vsus li. ar. sed hanc nõ habent nec possunt habere angeli obstinati q̃ etc. ¶ Item Ans. Potestas peccãdi non est libertas nec pars libertatis q̃ peccare nullo modo est vti libertate. sed demones p liber. arbitriũ nũq̃ faciũt actũ qui nõ sit peccatũ nec possunt facere ꝓpter obstinationẽ in malo. q̃ ꝑdiderũt libertatis vsum. ¶ Item libere velle et necessario velle sunt opposita sed demones necessario habẽt malã voluntatẽ. q̃ necessario volunt malũ. nõ ergo libere. sed libere velle est vsus libertatis. q̃ amiserũt libertatis vsum. ¶ Itẽ frenetici et insani nõ habent libertatis vsum. quoniã plus in eis regnat appetit9 fantastic9 q̃ rationalis. sed in demonibus est furor irrationalis. amens ꝯcupiscẽtia fantasia ꝓterua. sicut dicit Diony. ergo videt q amiserũt liberũ arbitriũ. ¶ Itẽ bestie nõ habẽt vsum li. ar. quia mouẽtur fm impetũ. sed diabol9 maiori impetu mouetur ad male faciendũ q̃ bestia. q nõ habẽt libertatis vsuz. ¶ Et aũt maiori impetu moueat videt in li. lxxxiij. q. q: dic Aug9. videm9 fortissimas bestias timore penarũ a maximis voluptatibus abstrahi sed diabol9 timore pene nõ dimittit superbire. ergo maiori impetu fert in malum. q̃ etc. ¶ Cõtra. In quocũq̃ est vsus rationis et appetitus est vsus li. ar. sed in demonibus est vsus rõnis. quia conferunt et disponũt. q̃ etc. ¶ Itẽ ei qd nõ habet vsum li. ar. nõ imputat aliqd qd faciat. sed demonibus obstinatis mala que faciũt imputant. q̃ habẽt vsum li. arbi. ¶ Itẽ potẽtia incorruptibilis nõ alligata organo sq̃ in suo actu et vsu. sed li. ar. in demonibus est huiõi vsus. ergo nullo modo potest ĩpediri a suo vsu. ¶ Itẽ nihil qd causat ab vsu liberi ar. et sine illo nõ potest causari. aufert li. ar. vsum. sed obstinatio est huiõi. q̃ obstinatio nõ aufert li. ar. Primo patet p se. q: effectus ꝓprius nõ destruit cãm. Secũda patet. quia obstinatio est a mala volũtate. ¶ Itẽ p que quis peccat debet puniri. sed demon li. ar. peccauit. ergo in ipso debz puniri. ergo demon habet li. ar. et cõstat q ipm nõ est ociosum. q̃ habet aliquẽ vsum. ¶ Rñ9. dõm q et si multis modis dicatur vsus sicut habitũ est in primo libro. tamen q̃tum ad p̃sens sufficit dico q vsus alicui9 potẽtie dr dupliciter. Uno modo act9 elicit9 a potẽtia. Alio modo act9 elicitus a potẽtia ad eũ finẽ ad quẽ est. Primo mõ dicendo vsus li. ar. est libere velle siue eligere. Secundo modo vsus li. ar. est rectitudinẽ seruare. quoniã ad illam est. Dicẽdũ est igit q obstinatio demonibus nõ aufert vsuz primo modo. q: libere volũt qd volunt fm vsum. secũdo modo sic. q: eoz potẽtia et si in actu erat. nõ tamẽ in actũ ordinatũ in finẽ. Rationes aũt ꝓbãtes q demões habent vsum li. ar. procedũt de vsu fm primã viã. vnde cõcedende sunt. Ad illud qd obijcit ad oppositũ de Ans. dicendũ q Ans. distinguit liber. arbitriũ p actũ ordinatũ in finẽ. qui est seruare rectitudinẽ. et ita q̃tũ ad vsum secũdo modo dictũ. et hunc amiserũt demones obstinati. Ad illud q̃ qd obijcit q potestas peccandi nõ est libertas nec ps libertatis. dicit q verũ est. nũq̃ tamen est sine libertate. sicut nec peccare est sine vsu libertatis siue libere volũtatis. Omis enim qui peccat libere vult. ideo continuatio peccati vsuz liberi arbitrij nõ excludit. sed includit. Ad illud quod obijcitur q libere velle et necessario velle opponunt. dicendũ q duplex ẽ necessitas. Quedã a causa extrinseca. vt potẽ necessitas coactiõis. et hec opponit ei quod est libere velle Quedã vero est a dispositione intrinseca. et hec huic nõ opponit. immo stat simul cũ libertate. talis est ĩ libero arbitrio demonũ. q ita cõglutinant sibi malũ vt nullo modo velint ab eo separi. Ad illud vero qd obijcit de freneticis. dõm q frenetici sic habẽt vsum fantasie. q ab9 orbet vsus rationis. et magis aguntur q̃ agãt. demõ aũt sic habẽt fantasiã proteruã q vsus et actus rationis nõ excludit. Illa enim proteruitas potius est a li. ar. q̃ ab infirmitate nature. sicut ponim9 in frenetico. Ad illud qd obijcit de bestijs q abstrahunt q̃ minori impetu mouent. dicendũ q illud impetu mouet qd nõ habet retrahẽs. Habere aũt retrahẽs hoc est dupliciter. sez intra et extra. imper9 aũt qui magis repugnat li. arbi. est illud qd excludit retinaculũ interi9 nõ quod exterius excludit. q̃m igit impetus bestie excludit retinaculum intra. q̃uis possit retrahi p illud extra. ideo nõ habet li. ar. demon aũt habet potentiã interiorẽ p quam sine aliquo exteriori repellẽte potest retrahe. et que a nullo extrinseco potest fugari. et ideo impetus demonũ in malũ li. ar. nõ repugnat sz cõsonat. et sic patet illud.

¶ Questio III f

Utrũ cõfirmatio vel obstinatio diminuat libertatis dominiũ. Et q cõfirmatio minuat. videt. Liberior ẽ potentia et magis suoz actuũ dña q̃ omnino nulli subiacet necessitati q̃ que subest. sed liber. arbitriũ cõfirmatum necessitatẽ habet ad bñ faciendũ. nõ cõfirmatũ vo minime. q̃ cõfirmatio diminuit dominiũ. ¶ Itẽ q̃nto potẽtia amplior. tãto liberior. sed cõfirmatio artat liber. ar. ad bonũ. añ vo erat indifferẽs ad bonũ et ad malum. ergo videt q libert9 erat ante et magis dña actuũ ¶ Itẽ potẽtia que exit in actũ ex seipsa magis est suoz actuũ dña q̃ que exit mediãte alieno beneficio siue grã sed liber. arbitriũ nõ confirmatũ ex seipso faciebat qd volebat. cõfirmatũ autẽ qd facit implet p gratiã. ergo liberius erat añ cõfirmationẽ q̃ post. ¶ Itẽ hoc ipsuz videt de obstinatiõe. primo p Ans. qui dicit q potentia peccãdi addita li. ar. ipm diminuit. ergo multo magis actus peccãdi. q̃ maxime necessitas peccãdi. sed h est in obstinatiõe. ergo etc. ¶ Itẽ liber9 est aliquid qd nulli subiacet seruituti. liber. arbitriũ in obstinatis subiacet seruituti. ante vero minime. q̃ etc. ¶ Item liberior est potẽtia q̃to facilius exit in actũ ad quẽ est. et tãto minus libera q̃to difficili9 est ad illũ. sed difficillimũ est in angelo obstinato velle bonũ ergo videt q in eo liber. ar. maxime sit diminutũ. ¶ Cõtra q obstinatio nõ diminuat. videt Diony. de diui. no. data inqt ijs angelis dona nequaq̃ mutata dicimus. sed sunt integra et splendidissima. q̃ liber. arbitriũ fuit eis datuz. q̃ naturaliter. q̃ nõ est diminutũ. ¶ Itẽ liber. arbitriũ dicit liberũ eo q nõ potest cogi. ergo si libertas diminuitur. aliqua coactio introducit. sed li. ar. obstinati nullo potest cogi. ergo nullo modo potest diminui. ¶ Itẽ si diminuit per obstinationẽ et peccatũ. ergo si non sit infinitũ omnino poterit auferri. ergo videtur q aliquã perdat demones liber. arbitriũ. quod est supra improbatum. ¶ Et aũt cõfirmatio nõ diminuat sed augeat. videtur p Ans. in libro de libe. ar. qui sic dicit. Liber habz quod decet et expedit. nec potest illud perdere. liberi9 est q̃ qd potest. sed liber. arbitriũ cõfirmati nõ potest perdere iusticiã et rectitudinẽ quaz expedit et decet habere.

non confirmatū potest. g̃ rc. ¶ Itē q̃to magis aliquid assimilat̃ illi quod est liberū z in fine libertatis tanto libertas est. sed liberū arbitriū confirmatū magis assimilat̃ deo z celis arbitrio q̃ non cōfirmatum ergo est liberi⁹. ¶ Itē oīs potētia que habet disposi tione eleuantē z reddentē facile ad illud ad qd̄ est. ē liberior q̃ illa que caret ha. dispositiōe. sed libe. ar. ɔfirmatū sic se habet respectu nō cōfirmati ergo rc. ¶ R̄e. dōm q̄ q̄n querit̃ de diminutiōe dominij libertatis ar. distinguendū est in dominio. Quoddā est enī dominiū qd̄ opponit̃ coactioni. quoddā qd̄ opponitur subiectiōi. Si aūt loquamur de dominio libertatis qd̄ opponit̃ seruituti coactiōis. sic puat coactionem. z h̄ dominiū est essentiale li. ar. z iō nō minuit̃ nec auget̃. Rursus q: omnē p̄uat coactionē equaliter in oībus eam in bonis q̃ in malis. tā in creatore q̃ in creaturis. sicut dicit Bern̄. in li. de li. ar. vbi dicit q̄ manet libertas volūtatis integra tā in mal' q̃ in bonis. tā in creatore q̃ in creatura. Si aūtē dicat̃ dominiū qd̄ opponit̃ seruituti subiectiōis. sic recipit magis z min⁹. nec inest equaliter omnib⁹. Nā in miseris subiacet miserie. in malis subiacet culpe. in bonis liberū. z tanto liberi⁹ q̃to magis distāt a malo. i creaturis subiacet mādatis. in deo vero supra omne mandatū. z hoc modo accipiendo dominiū p̄ confirmationē auget̃. que magis elongat a subiectiōe culpe z miserie. z p̄ obstinationē minuit̃. quia ceruicem submittit vtriq̄. Cōcedende sunt igit̃ ratiōes q̄ obstinatio minuit. z cōfirmatio auget. quia hac via p̄cedunt. z ideo verū concludūt. ¶ Ad illud quod obicitur p̄mo q̄ cōfirmatio diminuitur p̄pter necessitatem. dōm q̄ necessitas immutabilitatis ad bonū. nullo modo repugnat li. ar. nec in quantū liberum a coactione. q: coactio est ab extrinseco. nec in quantū liberū a culpa vel miseria. z ideo nō diminuit. illa ergo p̄positio solū habet veritatē de necessitate coactionis vel p̄nitatis ad malū. ¶ Ad illud quod obicit̃ de amplitudine. dōm q̄ potentiā ampliari ē dupliciter. Aut respectu eoꝝ que posse est nō posse sed de facere z respectu taliū nō est verū. z tale est malū. vnde diuina potētia que est amplissima z liberrima non est respectu mali. ¶ Ad illud qd̄ obicit̃ de beneficio z gratia. dicendū q̄ illud verū est si eque bene p̄ se posset sic potest cū gratia. sed hoc nō est verū. q: illud b̄nficium gratie eleuat potētiā ad ea q̃ p̄ se attingere nō poterat. ¶ Ad illud quod obicit̃ q̄ obstinatio nō minuit. quia integra manent data. dicendū q̄ illud intelligitur q̄ntum ad substantiā naturaliū. no q̃ntum ad habilitates vt melius infra videbit̃. ¶ Ad illud qd̄ obicitur q̄ libertas est dominiū propter p̄uationē coactiōis. dicendū q̄ q̃tum ad illud no diminuit̃ sicut p̄dictū est. ¶ Ad illud qd̄ obicit̃ q̄ totaliter posset tolli libertas. dōm q̄ verū est de ea que diminuit̃ qualis est libertas a culpa z miseria. de alia vo nō est verū. z sic patet illud. Patēt etiā omnia alia litteralia p̄ hec dicta.

De consequentibus obstinationem angelorum malorum.

Et licet mali angeli rc. Supra egit magister de confirmatione z obstinatione angeloꝝ. in hac p̄te agit de cōsequentib⁹ ad hec. Diuidit̃ aūt hec p̄s in duas. In p̄ma āgit de his que cōsequunt̃ obstinationē. In secūda de his que cōsequunt̃ cōfirmationē. ī. di. x. post predicta superest rc. Prima diuidit̃ in duas. In prima agit de demonū statu post obstinationē q̃tu ad cognitionem. Secundo vero quantū ad vim operatiuā. ibi quoꝝ scientia atq̄ virtute rc. Et illa secunda pars duas habet. In prima determinat potentiam demonū respectu creaturaꝝ generaliter. In secunda vero respectu hominū. z hoc infra di. viij. Solet etiam in questione versari. Prima pars habet tres partes. In prima ostendit̃ quid possint. In secunda vero qualiter. In tertia vero quantum p̄mittunt̃. Primum facit. ibi quoꝝ scīa atq̄ virtute rc. Secundū. ibi. Nec putandum est istis transgres. Tertium vero facit. ibi. Illud quoq̄ sciendū est rc. Et ita duo generaliter continet ista pars. primū est de demonum cognitione. secundū de virtute.

Agit de demonum statu p⁹ obstinationē q̃tū ad cognitionem. s. q̄ viuacē sensum non p̄diderunt z qb⁹ modis sciāt. ᵉ Et licet mali angeli ita p̄ maliciam sint obdurati. viuacitate sensu nō sunt penit⁹ p̄uati. Nā vt tradit Isid. ᵉ triplici acumine scientie vigēt demones. s. subtilitate nature. experiētia tēpoꝝ. reuelatiōe supioꝝ spirituum. De hoc etiā Aug⁹. ait. Spirit⁹ mali quedā vera de t̄palibus rebus noscere p̄mittunt̃. partim subtilitate sensus. partim experientia tempoꝝ callidiores p̄pter tā magnā longitudinē vite ᶠ partim a sanctis angel'. qd̄ ipsi ab omnipotēti deo discunt iussu eius sibi reuelantib⁹. aliquando idem nephandi spiritus z que acturi sunt velut diuinando p̄dicunt.

¶ Agit de potentia demonū respectu creaturarū generaliter quid sint. ᶠ Quorum scientia atq̄ virtute magice artes exercent̃. quib⁹ tamen tā scientia q̃ potestas a deo data est. vel ad fallendum fallaces. vel ad monendum fideles. vel ad exercendā p̄bandāq̄ iustoꝝ patientiā. Unde Augustin⁹ in li. iij. de trinitate. Video inquit infirme cogitationi quid possit occurrere. cur scꝫ ista miracula etiam magicis artib⁹ fiant. Nam z magi pharaonis rc.

ᵉ Triplici acumine scientie vigent demones. videtur Isi. i. diuisiōe ista diminute p̄cedere q̄ Aug' sup̄ Ge. ā. ij. q̄ttuor modos ponit. q̄s etiam mḡr adducit̃ i lr̄a. Itē vr̄ superflua p̄bꝫ ei ꝑ potentis idu os modos. dicit ei q̄ o: qd̄ q̄s nouit. diuersos vl' iuenientes nouit. R̄e. dō. q̄ diuisio Isi. sufficiēs ē z iō omnib⁹ Aug⁹. Sufficientia aūt patꝫ sic. oēs eni qd̄ dēmōes sciūt. aut sciūt cognitiōe innata. z sic dicitur scire acumine sensus. aut cognitione acq̄sita scꝫ cognitō acq̄sita p̄t ēē dupl'r. aut de reb⁹ q̄ sbsunt rōi z h̄ p̄ experiētiā ad disrūt. aut ō reb⁹ q̄ sunt s̄ rōe z sic ē p̄ reuelatōꝫ superioꝝ spūū. Ad q̄d obicit̃ ō Aug. dōm q̄ duo modi reducuntur ad vnū. z iterū aug. magis assignat modos p̄dicēdi futura q̄ cognoscēdi. Phs aūtē loquit̃ de cognitiōe acq̄sita. vel si generalit̃ ō omni. tūc sub inuentiōe cōprehēdit sensus acumen z experientiā temporum. ᶠ Partim a sanctis angelis rc. Innuitur q̄ demo

neq aliqua cognoscunt a sanctis angelis que ab omnipotente deo discunt iussu eius sibi reuelantibus. Contra. Demones sunt inimici dei et angelorum. si ergo ab inimicis abscondenda sunt secreta consilia. ergo videtur quod deus eis numquam reuelari faciat. Incipiunt in tenebris dampnationis. Item non sunt idonei ad gratiam. et reuelatio sit cognitio gratie non nature. videtur quod nullo modo fiat ipsis demonibus. R. Dicendum et pro habendum est quod dicit Isidorus et Augustinus quod aliqua prescuiunt reuelatione supernorum spirituum. tunc reuelationis attendendus est finis et modus. Finis quia mirabilis sapientia per immundos (?) cantes sibi implet voluntatem suam. vnde sicut reuelatio somnii de exaltatione ioseph facta insidiantibus secundum mirabilem dei dispositionem fecit ad eius impletionem. licet secundum intentiones illorum esset ad impedimentum. sic deus ita ostendit per angelos suos demonibus. vt dum illi obuiant aliquid valde decens et competens ordinantissime implicat et eliciat. Et ex hoc patet primum quia non est simile. Humanum enim consilium potest irritari. non tamen diuinum. Attendendus est etiam modus. duplici enim modo fit reuelatio. Aliquando mentis illustratione sic fiebat sanctis prophetis. et hec est gratie. Aliquando vero sola predictione sicut homo reuelat aliquando voluntatem suam. et hoc non est gratie aliquo modo perficientis vel eleuantis naturam. sed potest esse opus misericordie si illud ordinetur ad bonum eius cui predicitur. vel iusticie si ordinetur ad punitionem alicuius mali. vel propterea ad fallendum fallaces. vel vtriusque si simul ad vtrumque. et ita est quasi semper. quia huiusmodi futura predicuntur demonibus et permittuntur miracula fieri ab eis. vt boni talia paruipendant in quibus se vident a dampnatis et miseris superari. et mali et fallaces efficiantur peius errantes et in errorem mittentes occulto dei iudicio. tamen iudicio iusto. vnde valde stultum est desiderare facere miracula vel presentire futura. et quasi magna hec reputare cum inimicos dei in his videmus abundare.

Exo. viij

rationis serpentes fecerunt et alia. sed illud est amplius admirandum quomodo magorum potentia que serpentes facere potuit. vbi ad muscas minutissimas scilicet cinifes ventum est. omnino defecit. qua tertia plaga egyptus cedebatur. Ibi certe defecerunt magi dicentes. digitus dei est hic. Unde intelligi datur nec ipsos quidem transgressores angelos et aereas potestates in imam istam caliginem tanquam in sui generis carcerem ab illius sublimis etheree puritatis habitatione detrusos. per quos magice artes possunt quicquid possunt. non autem aliquid valere possunt. nisi data desuper potestate. Datur autem vel ad fallendum fallaces sicut in egyptios. et in ipsos etiam magos data est. vt in eorum spirituum operatione viderentur ammirandi a quibus fiebant dampnandi. vel ad monendum fideles ne tale aliquid facere pro magno desiderent. propter quod etiam nobis in scriptura sunt prodita. vel ad exercendam. probandam. manifestandamque iustorum patientiam.

¶ De potestate demonum respectu creaturarum qualiter possint. g

¶ Nec putandum est istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam. sed deo potius a quo hec potestas datur inquantum incommutabilis iudicat. g Nec sane creatores illi mali angeli dicendi sunt. quia per illos magi ranas et serpentes fecerunt. non enim ipsi eas creauerunt. Omnium quippe rerum que corporaliter visibiliterque nascuntur occulta quedam semina in corporeis mundi huius elementis latent. que deus originaliter eis indidit. Ipse ergo creator est omnium rerum qui creator est inuisibilium seminum. quia quecunque nascendo ad oculos nostros exeunt. ex occultis seminibus accipiunt progrediendi hic primordia et incrementa debite magnitudinis. distinctionesque formarum ab originalibus (vt ita dicam) regulis sumunt.

¶ Sicut ergo nec parentes dicimus creatores hominum. nec agricolas creatores frugum. quibus eorum extrinsecus adhibitis motibus ista creanda dei virtus interius operetur. ita non solum malos. sed nec bonos angelos fas est putare creatores. Sed pro subtilitate sui sensus et corporis semina istarum rerum nobis occultiora nouerunt. et ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt. atque ita et gignendarum rerum et accelerandorum incrementorum prebent occasiones. Sed nec boni hoc nisi quantum deus iubet. nec mali hoc iniuste faciunt nisi quantum iuste ipse permittit. Nam iniquus maliciam voluntatem suam habet iniustam. potestatem autem non. nisi iuste accipit siue ad suam penam. siue ad aliorum. vel penam malorum vel laudem bonorum.

g Nec sane creatores etc. Innuit magister quod angeli mali immo etiam boni non sunt creatores. quia non operantur nisi exterius. Sed contra hoc non videtur. Ratio. quia si solus creator operatur interius. tunc quod natura nihil producit. Item creare est producere aliquid de nihilo. sed si demon propria virtute extraheret semen de potentia in actum non de nihilo faceret. quod non esset creator. R. Dicendum quod quedam est virtus que in productione rerum solum operatur exterius. quedam que perfecte operatur interius. quedam partim interius. partim exterius. Virtus artificis solum operatur exterius amouendo siue iungendo et applicando vnam naturam cum alia. Virtus dei operatur perfecte interius. quia ipsa primordialia que sunt intima producit semina. Virtus vero que est partim interius. partim exterius. est virtus nature que extrinsecus est respectu rationum seminalium. sed interius respectu producendorum ex ipsis. Natura enim dum operatur immittit virtutem suam vsque ad intima passi. et in illa immissione ipsam essen/

Quis per eos magi ranas et alia fecerint.

48 Quod demones non sunt creatores.

Quod parentes non sunt creatores filiorum. nec agricole frugum.

49

Iniquus habet a se voluntatem malam. a deo vero potestatem iuste accipit.

tam forme que erat in potentia incōpleta non pro/ducit· sed producta a deo supponit· ipsam tamē ad/iuuando ad actū perfectum adducit· Solus igitur il/le potest illas seminales rationes facere qui potest creare· quoniā ipe non sunt ex aliq̄s sed ex nihilo· et ex ipsis fiunt omnia q̄ na/turaliter pro/ducūtur· igi/tur nec pater est creator fi/lij· nec agrico/la segetuz· q̄s licet pat ope/retur interi⁹ sicut natura· tamen opera/tur exteri⁹ et circa aliquid et ex aliquo· non ex nihi/lo· licet non operet adeo exteri⁹ sicut agricola· ope/ratio autē de/monis mag/est simul ope/rationi agri/cole q̄s p̄rie

b Sicut er/go mentē no/stram iustifi/cando forma/re rc· Cōtra· Si hoc verū est· tunc sicut gratia ē a deo nullo modo a natura vel potentia cre/ata· videt q̄ simili° oīs alia forma sit a solo deo· er/go agens cre/atū nullam formam ida/cit· R°· dicē/dum q̄ beat⁹ Augustinus valde subtili/ter loquitur et veraciter si/v̄ba eius sa/ne intelligan/tur· Vult ergo dicere q̄ sicut mentem nostram iusti/ficando formare nō potest nisi deus· quia gratia nō est ex aliquo sed potius ex nihilo· vel esset abire in i̅/finitum· si· formarum seminales rationes siue for/marum primas essentias solus deus potest produ/cere· alias enī aut necesse est esse ex nihilo· aut in infini/tum abire· non ergo intelligit Augustinus· quo ad de/ductionē forme de potentia in actum quā vocat actio/nem quodāmodo exteriorem· sed potius quo ad p̄du/ctionem illius seminalis rationis que est essentia rei· aliter se habens cum est in poten/tia et in actu.

Sicut iu/sticatiōes/ mentis. ita/ creatiōs re/ri solus de/us operat. / licet creatu/ra extrinse/cus seruiat

hb Sicut ergo mentē nostrā iu/stificando formare non potest nisi deus· p̄dicare autē extrin/secus euangeliū etiā homines possunt· non solū boni per veri/tatem· sed etiaz mali p occasio/nem· ita creationē rex visibiliū deus interius operat· Exterio/res autē opationes atq̄ ptem/perationes siue occasiones ab angelis tam bonis q̄s malis vl̄ etiā hominib⁹ adhibent· Sed hec ab hominib⁹ tanto difficili/us adhibent· q̄ntum eis desunt sensuū subtilitates· et corporuz mobilitates i mēbris terrenis et pigris· Unde qualibuscunq̄ āgel' vicinas causas ab elemē/tis cōtrahere quanto facili⁹ est tanto mirabiliores in huiusmo/di operib⁹ eox existunt celeri/tates· sed non est creator nisi q̄ principaliter ista format· nec q̄sq̄ hoc potest nisi vnus creator de/us· Aliud est enim ex intimo ac summo causax cardine conde/re ac ministrare creaturam· qd̄ facit solus creator deus· Aliud autē p distributis ab illo virib⁹ ac facultatibus aliquā operati/onem forinsec⁹ admouere· vt tunc vel sic· sic vel sic· exeat qd̄ creatur· Ista quippe originali/ter et primordialiter in quadaz textura elementox cūcta iam creata sunt· sed acceptis oppor/tunitatibus postea p̄deunt·

De potestate demonum q̄n/tum eis respectu creaturarum permittatur· b

Cⁱ Illud quoq̄ sciendū est q̄ an/geli mali quedā possunt per na/ture subtilitatē· que tamen nō possunt p̄pter dei vel bonoruz angelox prohibitionē· id est q̄ non p̄mittunt illa facere a deo vel ab angelis bonis· possent vtiq̄ fecisse cinifes qui ranas serpentesq̄ fecerūt· Quedam vero nō possunt facere etiam si permittant ab angelis superi/oribus· quia non p̄mittit deus· Unde Aug⁹· in li· iij· de tri· Ex ineffabili potentatu dei fit· vt qd̄ possent mali angeli si p̄mit/terentur· ideo non possunt· q̄ non p̄mittunt· Nec enī occur/rit alia ratio cur nō poterāt fa/cere cinifes qui ranas serpen/tesq̄ fecerunt· nisi quia maior aderat dominatio p̄hibētis dei p spiritum sanctū· qd̄ etiam ma/gi confessi sunt dicētes· Digit⁹ dei est hic· Quid aūt p natura possint· nec possint p̄pter p̄hi/bitionem· et q̄d p ipsius nature sue cōditionē facere nō sinātur homini explorare difficile ē· im/mo impossibile· Nouim⁹ homi/nem posse ambulare· et neq̄ h posse si nō p̄mittat· volare aūt non posse· etiam si p̄mittatur· Sic et illi angeli quedā possunt facere si p̄mittant ab āgelis po/tentioribus ex imperio dei· Que/dam vero nō possunt etiā si ab eis p̄mittant· quia ille nō p̄mit/tit a quo est illis talis nature mo/dus· qui etiam per angelos su/os illa plerūq̄ nō p̄mittit· q̄ cō/cessit vt possint·

i Illud quoq̄ sciendum rc· In/nuit magister q̄ angeli mali· vel demones quedā possunt p natu/re subtilitatem· que nō possunt propter dei p̄hi/bitionem· Cō/tra hoc est q̄ de/us sic dedit ꝟtu/tes rebus· et sic administrat eas vt eas agere p/prios motus si/nat· sicut dicit Augustin⁹· vij· de ciuitate di· vn de peccare volē/tes non cohibet sed sinit p vt vo/lunt peccare· er/go pari ratione non debet ange/lorum potentiam cohibere· R°· dicendum q̄ de⁹ voluntatē non cohibet p opter legem libertatis quam eis statu/it· sed iusto iudi/cio de malo i pe/ius ruere p̄mit/tit· sed virtutem restringit iudicio eq̄ iusto· q̄ opa/tio potentie vt fre/quēt in his q̄ po/tentia abutunt ē ad aliox afflicti/onē et punitio ē q̄m igit oīs p̄s debet esse iusta si habēs potētiā i/iuste affligit vel vult affligere· debet potētia cōpesci nō rōne ei⁹ q̄ agit· sed rōne ei⁹ qui pant· nisi altissima dei iudicia aliud re/quirant· Ex q̄ obijcit q̄ res agere p̄prios mot⁹ sinit· non intelligit q̄ nō cōpescat ꝟtutē p̄ ꝯtrias p̄rātes· sz q̄ eis sinit agere q̄ntū suā iusticiā decet p̄mittere·

Aug⁹·

Quare nō potuerunt producere cinifes qui ranas et ser/pentes fece/runt.

Exo· viij

ꝟl

D intelligentia h⁹ ptis sm duo q̄ mgr̄ deter/minat· duo q̄runt· Primū est de cognitōe de/monū· Scdm̄ est de ipox ꝟtute sup rex p̄du/ctione· Circa p̄mū tria q̄runt· Primū vtz cadat in de/mōib⁹ deceptio siue error circa p̄ntia· Scdm̄ vtz obli/uio circa p̄terita· Tertiū vtz p̄cognitio circa futura.

Questio I g

Ut deceptio cadat in demonibꝰ circa p̄ntia. Videt Ro. i. q̃m nõ ꝓbauerũt habere deũ in noticia tradidit illos deꝰ in reprobũ sensum. Ꝗ dicit apl's de hoīb. ḡ eq vel magis seuerꝰ est deꝰ in angelos. ḡ videt ꝙ dati sunt in reprobũ sensum. sꝫ in omnibꝰ talibꝰ cadit error. ḡ ꝛc̄. Si tu dicas ꝙ illud intelligit de sensu in agendis non in cognoscēdis. Cõtra. Augꝰ. dicit sup Gen̄. ad l̄ram ꝙ mali angeli intelligunt p tenebras. boni vero p lucē. sed tenebra magis dicit ꝑuationē luminis q̃ caloris. ḡ videt ꝙ cognitio eoꝝ sit obscurata. ḡ errori subiecta. Itē videt ꝙ errori sit penitus subiecta. qꝛ Diony. de diui. no. dicit. ꝙ in demonibus est furor irrationalis. amens ↄcupiscēt a. fantasia ꝓterua. sꝫ fantasia est ꝑn/cipiũ erroris. ḡ videt ꝙ rõ eoꝝ penitꝰ sit subiugata errori. Itē p sile. Hoīi inflicta est p peccato ignorātia. nõ tm̄ agendoꝝ. sꝫ etiã cognoscēdoꝝ. ḡ si nõ minꝰ peccatũ angelicũ debuit puniri. ptꝫ ꝛc̄. Itē h videt p simile. Sic se habet affectꝰ ad bonũ ita intellectꝰ ad veꝝ. sꝫ affectꝰ demonũ adeo est depssus ꝙ nõ pōt moueri in amorē boni. aut inordinate mouet si amat. ḡ nec intellectus ī speculatione veri. Si tu dicas ꝙ peccatũ magis corrũpit affectũ demonũ q̃ intellectũ. Cõtrariũ videt. Nã omnē prauã electionē p̄cedit prauũ iudiciũ. qꝛ nõ eligit volũtas deliberatiua nisi p̄cedat iudiciũ. ḡ videt ꝙ prima rõ deordinādi sit in iudicio. ꝛ ita in cognitione. ergo magis q̃ in voluntate vel eque debet esse punitio. Item hoc confirmat. qꝛ excecatio ꝛ obstinatio sunt pene peccati. ergo sicut affectio ꝓsupponit cognitionē ita obstinatio q̄ est pena affectionis excecationē que ē pena cognitiõis. ḡ cũ diabolꝰ sit obstinatꝰ. etiã est excecatus. Itē bonũ est diffusiuũ sui. ꝛ veꝝ similiter. ꝛ magis est diffusiuũ sui bonũ q̃ veruꝫ. qꝛ h habet de sua ratiõe. si ḡ deus inq̃tũ bonꝰ subtrahit influentiã bonitatis affectui ipsoꝝ demonũ. ḡ inq̃tũ veꝝ diffusiue luminis ipi cognitiue. Itē q̃dã sit de cõseruatione luminis dati. tñ demonibꝰ cũ sint in statu dãnationis noua dona nõ debēt daria deo. sꝫ nihil pōt aliquis addiscere nisi xp̄o docēte. sicut dicit Augꝰ. in li. de magis. ḡ si tps nõ debet noua dona eis donare. ḡ nec nouã cognitionē. ergo in his que ante lapsum nõ cognouerunt. cũ quo nõ habēt doctorem veritatis. necessario errore ꝛ decipiunt. Sꝫ ↄtra Luc. xvj. dr ꝙ filij seculi huiꝰ prudētiores sunt filijs lucis in generatiõe sua. loquit de malis. ḡ ꝛc̄. Itē Diony. de di. no. Data ipis dona nequaq̃ mutata dicunꝰ sꝫ sũt integra ꝛ splēdidissima. loquit de demonibꝰ. ḡ si habuerũt naturale iudicatoriũ illuminatũ ꝛ potēs dirigi in cognoscēdis. videtur ꝛc̄. Itē Isi. de sum. bo. Preuaricātes angli etiam sanctitate amissa sensum angelice nature nõ amiserũt. Itē peccatũ nõ est ↄtra actũ sed ↄtra ordinem actꝰ. ḡ nõ est ↄ cognitionē simplr. sꝫ ↄtra cognitionē ordinatã in finē. ḡ cognitio speculatiua q̃tũ est de se nõ dicit cognitionē ordinatã in finē. patet ꝙ p peccatum nõ debet deprauari. R. dõm ꝙ deceptio ꝛ error venit ex deordinatiõe siue deuiatiõe iudicij. Iudiciũ autem duplex est in r̄one. Unũ qd̃ est cognoscētiuũ veri sub rõne veri. Aliud agendoꝝ sub rõne boni. Et primũ est intellectꝰ speculatiui nec spectat ad li. ar. scdm̄ vo est intellectꝰ practici. ꝛ est ps li. ar. Primum iudiciũ ꝛ si maneat integrũ q̃tum ad substantiã potētie. nihilominꝰ p culpã est in angelis aliquo modo obnubilatũ. quia errant frequēter in iudicando de multis. ꝛ in multis decipiunt. maxime cũ iudicant de cõtingentibus. illud iudiciũ est in eis omnino subuersũ

52

ꝛ quantũ ad hoc excecati sunt angeli mali. sicut q̃tum ad affectũ obstinati. ꝛ propter istius iudicij subuersionem dicunt tenebre ꝛ dati in reprobũ sensum. ꝛ sic patꝫ rñsio ad p̄mum. Ad illud qd̃ obijcit de Diony. ꝙ est in demonibꝰ fantasia ꝓterua. dõm ꝙ fantasia dupliciter accipit. Aliq̃n p vi sensitiua collatiua sensibilium receptoꝝ. Aliq̃n fantasia dr apparitio fm̄ ꝙ dr a phanos qd̃ est apparitio. Et primo modo est in solis corporibꝰ. secũdo modo in spiritibꝰ. Hec aũt fantasia ꝓterua dr esse in demonibꝰ. qm̄ ꝛ si demones intelligētes sint ꝛ multa vera cognoscãt. tñ alios nolunt docere. sꝫ a veritate seducere. ꝛ ideo quia nõ possunt nisi p apparentes similitudines. hinc est ꝙ studiũ demonũ marie circa talia est intentũ. sicut magisꝰ clericus qui vellet alios paralogisare studeret in sophismatibꝰ. ꝛ iõ fantastici dicunt ꝓpter rationes fantasticas ꝛ apparentes quas inueniũt. ꝛ hanc fantasiaꝫ dicit proteruã. Quia cũ firmiter dictũ suũ veritatē cognoscant. tamē cognitaꝫ sciēter impugnãt. Vel hoc est proteruire. s. veritati intellecte obuiare. ideo habēt fantasiã proteruã. Habēt etiam cõcupiscentiã amentē. quia cũ non deberent appetere nisi honestũ ꝛ cõferens. appetũt res maxime nociuas. sicut peccare ꝛ alios in peccatũ precipitare. q̃uis hoc non intendãt finaliter. Ibi est furor irrationalis. quia cũ solis malis debēt ex ratione irasci irascunt ꝛ furiũt contra bonos. Ad illud quod obijcit ꝙ homini inflicta est ignorãtia fm̄ speculationē intellectus. dõm ꝙ veꝝ est in posteris. sed ade nõ est inflicta ignorantia cognoscendoꝝ. quia habuit cognitionē sibi innatam. Sic ꝛ demones quia habuerũt cognitionē sibi innatã. ꝛ deus vir subtrahit dona sua naturalia. s. gratis data. ideo nõ inflixit ibi ignorantiã in ītellectu speculatiuo. sed tamē ignorantie pena cõtraria est. ꝛ cecitas in intellectu p̄tertio. Paruulis autē dicit infligere ignorantiã. nõ subtrahēdo sciẽtiã sed non apponendo. Preterea moles carnis corrupte aggrauat intellectus iudiciũ ꝛ ideo nõ est simile. Ad illud quod obijcit. ꝙ affectus est ꝑuatus rectitudine volũtatis. dicenduꝫ ꝙ peccatũ magis respicit voluntatē. ꝛ magis directe opponit bonitati affectionis q̃ veritati cognitiõis. et iõ demones nõ sunt ita priuati lumine cognitiõis p culpam sicut bonitate affectiõis. Verũtñ sicut ꝑus tactuꝫ est. est quoddã iudiciũ qd̃ est cõiunctũ volũtati ꝛ est subuersum in malis angelis ꝛ excecatũ. iõ ptꝫ solutio ad alia duo sequētia. Ad illud qd̃ obijcit ꝙ bonũ ē diffusiuũ sui. dõm ꝙ est loq̃ de diffusione boni simpliciter ꝛ boni gratuiti. Si loq̃mur de diffusione boni simplr. ad tot se extendit rõ boni ad qd̃ ꝛ veri. qꝛ vtrũq̃ ↄuertit cũ ente ꝛ in omnibꝰ entibꝰ. Si aũt de diffusione boni gratuiti nõ est veꝝ qꝛ multi sunt q̃ idonei sunt ad capiendã intelligentiã. q̃ m idonei nõ sunt ad capiēdaꝫ grãm. Ad illud qd̃ obijcit ꝙ nõ debēt eis dari bona dõm ꝙ donatio duplicit pōt accipi. ꝓprie ꝛ cõit. Proprie donũ dr qd̃ simplr aliũde est. cuiusmodi sunt gratie infuse siue dona infusa. ꝛ talis est gratia gratũ faciens vel ad eã habilitãs. Alio mõ dr donũ qd̃ est p adiutoriũ diuinũ. nihilominꝰ tñ p acq̃sitionē nostrã. ꝛ illo mõ dr proprie donũ. sꝫ habitu respectu ad bo qd̃ nõ acquirit sine dei adiutorio. ꝛ hoc mõ deꝰ dat dona bonis ꝛ malis. Quia enĩ deꝰ dedit lumē dignitatis ab initio. qd̃ poterat ad inq̃sitionē multoꝝ scibiliũ ꝛ i͡ꝫ enĩ nõ subtrahit qd̃ dedit. nec etiã ↄseruationē. cũ talia possint stare cũ peccato mortali. ꝛ ideo q̃ habet p̄mũ donũ pōt multiplicare. etiã reprobꝰ tñ. ꝛ deꝰ dr docere non inspirando siue infundendo. sed cooperando lumini dato.

53

54

55

56

57

z cõseruando illud. Exemplū huiꝰ est. deꝰ dedit frumē-
tum auaro. z dedit terrā potentē fructificare cū recol-
ligit multū de blado de bona terra deꝰ dat. sz nõ ita sic si
ipse sterilē terrā sine actu semis faceret fructificare hoc
enī ꝓprie esset donū. ꝑmo modo solū large. sic deꝰ dat do-
na bonis z malis. z demonibꝰ z hominibꝰ. q̄uis ipsis hec
ipsa in mala puertant. Ad ea aūt que obiciunt ad
oppositū. dōm ꝙ intelliguntꝰ de iudicio speculatiuo. ta-
men de illo nō est intelligenda ꝙ magis vigeat i malis
q̄ in bonis. vel etiā tm̄ sicut an lapsum. qꝛ reuera q̄-
uis multa clare cognoscāt. maxime illa quoꝝ cognitio
est eis innata. rōne q̄ dicit Dionyꝰ. ꝙ hnt sibi data in-
tegra. tñ in multis errāt z fallunt illi nephandi spūs.
qꝛ ꝑsumptuosi z curiosi sunt z ideo frequenter iudicāt
de his que eoꝝ iudicio nō subsunt. z ideo a veritatis
tramite in errorem labunt. Et sic patent oīa obiecta.

Questio II b

Utrū in demonibꝰ cadat obliuio circa pterita. Et ꝙ sic
videt. nulꝰ de sapiēte fit stultꝰ nisi aliqd obliuiscat. de-
mones aūt de sapiētibꝰ facti sunt stulti. maxie lucifer.
de quo Ezech. xxviij. cu plenꝰ sapia. Et de q̄ Eccl. iiij.
Melior est puer sapiēs rege sene z stulto. Glo. expo-
nit de lucifero siue diabolo. g̃ zc. Itē gr̄a reparat re-
format totā imaginē. g̃ z pctm̄ deformat. sz reformatio
memorie z corruptio eꝑ obliuionē. g̃ videt ꝙ pctm̄ in
vim memoratiuā inducat in angelis obliuionē. Itē
intelligere z memorari ipoꝝ demonū est cū variatione
g̃ in tpe. sz oē qd mēsurat a tpe senescit z tēdit ad cor-
ruptionē. qꝛ tps facit distare qd est. vt dr̄ ī ꝑhus. vñ
est ꝑncipiū corruptiōis ꝑ se. g̃ cū corruptio circa vim
memoratiuā sit tm̄ ꝑ obliuionē. patet zc. Itē sicut se
habet intelligētia ad errorē. ita memoria ad obliuionē
sz i intelligētia angeli cadit deceptio. z in volūtate obli-
quatio. g̃ in memoria cadit obliuio. Itē opposita na-
ta sunt fieri circa idē. sz memoria angeli potest ꝓficere
addiscēdo. g̃ pari rōne deficere obliuiscēdo. cū statꝰ ille
sit magis aptꝰ ad defectū q̄ ad ꝓfectū. Itē mēte hu-
mana solꝰ deꝰ supior est sic vult Augꝰ. sz cōtingit ī mē-
tem nostrā cadere obliuionē. g̃ sic par est angelice. mul-
to fortiꝰ in mēte demonū. Oꝫ aūt in mēte nr̄a cadat ob-
liuio eoꝝ. ꝓ ad supiorē ptē. ꝑz. qꝛ Augꝰ. dicit ꝙ eoꝝ
cognitio q̄ spectāt ad diuinitatē est supioris ptis. sz fre-
quēter taliū obliuiscimur. g̃ zc. Sz ꝯ. qd est naturale.
est indelebile. sz spēs existētes in angelica memoria sūt
ei innate z ꝯcreate. g̃ sunt indelebiles. sz g̃ obliuio venit
ꝑ deletionē spēꝝ. ꝑz zc. Itē oē qd recipit in aliq̄
est ibi ꝑ modū recipiētis. g̃ spēs q̄ est in angelica memo-
ria est ibi ꝑ modū recipiētis. sz memoria angelica est i-
corruptibilis nec depēdet a corruptibili. nec quāti ad
subam. nec quantū ad opationē. nec ꝑ se nec ꝑ accñs.
g̃ spēs q̄ ibi recipit est simplr̄ icorruptibilis. Itē h̄
videt a minori. Uertibilior est volūtas q̄ aliqua inte-
rioꝝ potentiaꝝ. sz culpa q̄ adheret voluntati adheret
vertibiliter. g̃ multo fortiꝰ spēs q̄ est in memoria est in
ea indelebilr̄. sz g̃ obliuio est ꝓpter deletionē spēi. ꝑz
zc. Itē oē qd corrūpit. aut corrūpit qꝛ h̄z ꝯriū. aut
qꝛ est ex ꝯrariis. aut qꝛ est in aliquo qd habet ꝯrariū
vel ex ꝯrariis. Hec scripta est a ꝑho in li. de mor. z vi-
ta. sz spēs exñs in memoria demonis nullo ꝑdictoꝝ
modoꝝ est corruptibilis. g̃ zc. Itē ꝑhus dicit ꝙ vir-
tus sensitiua nō senescit. q̄ tm̄ est de se. sz solū rōe organi
Uñ in ꝑmo de aīa dicit. Si ꝑsbyter vel senex acciperet
oculū pueri. videret vtiqꝫ sicut videt puer. g̃ cū virtꝰ
memoratiua ipsiꝰ demonis nō ꝑdeat ex organo. non
senescit nec lassat in opando. g̃ nec ī recipiēdo spēs. q̄

ita vt videt nec obliuiscit. Rñ. dōm ꝙ actū memorie 58
cōtingit accipe. z ꝑ modū habitꝰ. z iste ē retinere spēm
Et esse hꝫ ꝑ modū actus. qꝛ cōtinue tenet. z dic̄ magis
statū siue cōsummationē q̄ actionē. Est z aliꝰ actꝰ me-
morie q̄ est meminisse siue recordari. Primus q̄dē actꝰ
naturalis est z non subest voluntati nec penes illū at-
tenditur meritū vl̄ demeritū. Secūdꝰ vero actus po-
test ordinari ad bonū z eiꝰ oppositū. s. ad malū. Scdm 59
hunc duplicē modū distinguendū est in obliuiōe. Nā
si dicatur obliuio ꝑ oppositionē ad retentione speciei. sic
est deletio speciei de memoria. Si autē dicat ꝑ opposi-
tum ad recordationē. sic dicit de obliuiscētione q̄tum ad
istū actū qui est meminisse. z hoc potest esse bonum. s.
cū obliuiscimur maloꝝ illatoꝝ nobis. z malū cū obli-
uiscimur beneficioꝝ nob a deo collatoꝝ. vel obliuisci-
mur eoꝝ que nobis essent expedienda ad salutē. Con-
tra. qd dicit Deut. iiij. Caue ne vnq̄ obliuiscaris dñi
dei tui zc. Si igit loquamur de obliuione ꝑmo modo
sic dico ꝙ non cadit in demonibꝰ. nulla eñ est ī eis de-
letio speciei. Si secundo mō sic dico ꝙ cadit. imo ceci-
dit magna obliuio. quia obliti sunt sue salutis. obliti
bñficioꝝ dei. qꝛ cū ꝯuertunt ad mala. inhabiles fiunt
ad recolendū bona. h̄ modo ꝯcedo ꝙ obliti sunt. et sic
ꝓcedunt due ꝑme rōnes. Prima que sumpta est a
stulticia. Secūda q̄ sumpta est ab imagine deformata.
nā ꝓcedunt hac via Ad illud qd obicit ꝙ intellige- 60
re cadit in tpe. dōm ꝙ cadit in tpe extenso noie tempis
nō put est motꝰ ꝑmi mobilis mēsura. qꝛ nec demonū
esse nec intelligere pēdet ex illo. Tñ alit potest dici. ꝙ
q̄uis actꝰ vt actus cadat sub tpe vel in tpe. nō tn̄ actꝰ
vt habitꝰ. qꝛ habet modū quietis. nec habet variati-
onem. z ideo sicut suba demonū nec corrūpit nec sene-
scit in tpe. nec habitꝰ. ita etiā nec actꝰ vt habitꝰ. z talis
est retentio speciei. z ꝑ hoc patet aliud ꝙ nō est sile de
intelligere z obliuisci. qꝛ intelligere nō tm̄ est actꝰ na-
turalis q̄ etiā cōformabilis voluntati. z sic errare. sed
spēm tenere vel amittere est ex potentia vel impotentia
naturali. Prima rō illa nō valet. qꝛ cū memoria habe- 61
at naturā specularē siue speculi. intelligētia naturā lu-
minosam siue luminis. z angelꝰ plꝰ h̄z d natura speculi
de potētia recipiēdi q̄ de natura luminis. ille eñ ī solo do
est potissime vel ī his q̄ sunt deiformes ꝑ gliam. ideo nō
valet nec est sile. Magis eñ ꝑtinet tenēdo spem q̄ in re-
cte iudicādo aliq̄ eñ sunt supra iudiciū angeli. non sic
est de retētiōe spei. Ad illud qd obicit ꝙ opposita na- 62
ta sunt fieri circa idē. Uez ē nisi alterū naturalit insit.
z natura angli possibil est ad receptiōez ꝑ naturā. ad ele-
ctionē vo mūne Ad illud qd obicit ꝙ solꝰ deꝰ est ma- 63
ior mēte hūana. dōm ꝙ vez est q̄tū ad rōnē ꝓficiendi.
eñ q̄ mēs hūana ex ꝯiunctiōe cū corpe terrestri aliq̄s
ꝯtrahit ꝓprietates z defectꝰ de ꝑmētes. q̄tū ad h̄ est in-
ferior mēte angelica. z ideo sic mēs hūana ipedit ab actu
h̄ ꝯsiderationē ꝓpt depssionē corpis. ita etiā cōpellitur
obliuisci. intellectꝰ aūt angelicꝰ spē in actu itelligendi
z ideo nō est mirū si memoria ꝑ esti actu ꝯseruandi. et sic
patent obiecta.

Questio III f

Utrū in demonibꝰ sit ꝑcognitio q̄ ad futura. Et ꝙ sic
videt ꝑ illos qꝛ astronomi z mathematici ꝑ cursū astro-
rū ꝑcognoscūt z dicūt mlta futura. z videmꝰ ꝙ i mltis
ea dicut. g̃ si maior ē intelligētia z cognitio i demōibꝰ.
videt zc. Itē h̄ ondit ab effectu. qꝛ isti magi z diuini
ꝑ pacta cū demonibꝰ mlta ꝑa pdicūt. z nō pnt nisi ꝑ re-
uelationē demonū. g̃ videt ꝙ ipsi futura ꝑcognoscūt.
Itē videt h̄ a minori. qꝛ intellectꝰ agēs in somnis z ī

extasi multa de futuris puidet. sicut patet. quia frequenter somniamus qd euenit nob post longa tpa. sz demões sunt omnino abstracti a sensibus. ergo etc. ¶ Item rõe videtur. quia sicut qd a mõ est oia. qz i ea est q̃ est oia fieri. quantũ est ex pte itellectus passibil'. z quantũ est ex pte itellect' agẽtis ẽ in ea q̃ est oia facere. g si itellect' agẽs esset liber. vel passibilis fdu ctus ad actũ p agentẽ. tũc nõ solũ esset i potẽtia ad cognoscendũ futura. sz etiã in actu. z hic est i demonibus q creati sunt i actualitate plene cognitiõis. z qz itellect' agẽs est liber a corpe. g etc. ¶ Sz õ. quia nõ pscũt futura ptingẽtia videtur quãto aliqd magis est prius alicui. tanto certi' est ei. sz volũtas vniuscuiusqz sibi pntior est q̃ aliis. g certior est sibi qd velle debeat q̃ aliis. sz null' certitudinalit' scit qd debeat cras velle vel cogitare. g null' omnin' nec alia creatura quãtũ est de se põt pscire. ¶ Item ois cognitio creature pẽdet a re scita. qz scibile nõ se habz i cõparatiõe ad scientẽ creatũ p modũ passibilis. sz potius p modũ actual' z motiui. sz nulla cognitio pẽdens a cognoscibili põt esse certa de re icerta. sz futura ptingẽtia res incerta. g nõ põt certitudinalit' ab ãgelo cognosci. ¶ Item si cognoscit futura. aut g scia acqsita. aut innata. Si acqsita sz hec icipit ab extrinseca rei qz a re ipa generatur i cognoscẽte. cũ g res nõdũ sit nõ põt cognitionẽ ei' acqrere. Si innata. g nõ põt ignorare aliq eoz q̃ futura sunt. g pscitur casum suũ antequã caderet. qd sup improbatũ est tanq̃ ipossibile. g etc. ¶ Item si pscit futura. g scit qn debeat vincere. vel vinci ab eo quẽ tẽptat. g cũ ipe refugiat victoriã bonoz nunq̃ tẽptaret nisi illos q̃s pscit sibi succũbere. sz alios tẽptat. sic patet in Job. ergo etc.

64 ¶ R̃c'. dõm q futuroz ẽ triplex gen'. Quedã em sunt futura q̃ hñt cãm determinatã z infallibilẽ. vtpote sũt illa q̃ attẽdunt circa motũ corpoz supioz. in q̃b' est determinatio z ois ipedimẽti remotio. talia pñt certitudinalit' sciri nõ solũ a deo. sz z a creatura. z h'i sua causa. sic tpa eclipsis z psimiliũ. Quedaz sunt q̃ hñt cãm determinata sz tñ fallibilẽ. vtpote sunt illa q̃ sunt fm iferioz natura. Que iõ hñt cãm determinatã qz intẽtio nature mouet determinate ad vnũ. Jõ tñ fallibilẽ. quia multipliciter põt occurrere ipedimentũ. vtpote ager seminat' si terra pinguis ẽ z bona. dispositio superioz corpoz afferet pinguẽ fructũ. z ista pñt q̃dãmõ sciri et psciri. nõ tñ a deo. sz etiã a creatura q̃ nouit nãas rez supioz z inferioz. nõ tñ ita certitudinaliter sic pdicta. Quedã aũt sunt q̃ hñt cãm indeterminatã z fallibilem sic sunt ea q̃ sunt a volũtate nr̃a. q̃ indeterminata est, p pter h' q est ad opposita. Fallibilis etiã. qz pñt etiã valenti pficere occurrere multa ipedimẽta. z talia nõ pñt certitudinalit' sciri ab aliq creatura i se ipa. sz solũ a deo vel p reuelationẽ diuinã. Rõ aũt h' ista est. qz cognitio creature pẽdet ex re. qñ igit' res icerta est. z in se z i sua cã. iõ creatura nõ põt certitudinalit' illam noscere aut pscire. Diuina aũt cognitio nõ pẽdet a re aliq. immo oia q̃ nouit. fm modũ sue vitatis nouit. z qz vitas sua est certissima. certissime cognoscit ptingẽtia vt necessaria. z h' melius explanatũ fuit in pmo libro. z sic certissime nouit. ita pt certitudinalit' demõstrare z reuelare. iõ hec pcognitio futuroz vel dei est vel a deo. z iõ cũ talia pdicunt'. pdictio dr diuinatio. qz tal' est act' diuinus. z qz demones supbi marie desiderãt honorari vt dei. marie conant' oñdere h' i se hre. z iõ dicere q demones p seipsos futura ptingẽtia psciant certitudinalit'. hoc est eis attribuere qd dei est. iõ est ibi infidelitas. z infidelitati frequẽter annexa idolatria. iõ diuinatio ẽ

65 phibita. Quãuis em demones nõ possint p seipsos futura cõtingentia scire certitudinaliter. tamẽ frequẽter vera pdicunt. qz euentũ futuroz aliquo mõ psentiunt. Hoc aũt est quadrupliciter sicut dicit Aug'. in. ij. super Gen. ad litam. Aut em sensus. vel ingenij acrimonia. aut multa experientia. aut dolosa cautela. aut aliena doctrina. Sensus acrimonia vt qñ videt diligenter z psiderãt ad qd inclinet' affectio nostra. vel que sint iducentia vel retrahẽtia. Experiẽtia tempoz. qz ex talibus videt accidere talia. Dolosa cautela. qñ proponit aliqd facere. z pdicit quasi alia sit factur'. Aliena doctrina. qñ iusto dei iudicio pmittit' addiscere ab angel'. Et sic patet q demones futura cõtingentia z si pñt pbabiliter psentire. nõ possunt tñ certitudinalit' pscire. sicut ondunt rõnes ad hoc inducte.

66 Ad illud qd obicitur de astronomis siue mathematicis q dicunt frequẽter vera. dõm q hoc solũ est piecturãdo. siue fm legem astroz. siue fm diabolica cõmercia. Scdm legem astroz. vtpote qñ dñat' stella q̃ habet impressionẽ sup diuersos humores. disponit fm hoc hoĩem ad diuersos mores z affectiões. Scdm diabolica cõmercia. vt qñ volũt vt astroz vltra pcedere q̃ ad illud sup quod posiunt. tũc em nisi diabol' adesset. ita frequẽter falsũ sicut vez diceret. nũc aũt eũ tuto auxilio demonum frequẽter falsa pdicunt z decipiunt'. Sz tãta est demonũ astutia q ita sciũt occultare fraudẽ suã vt oñdant errorem siue defectũ fuisse in astronomo psiderãte. nõ in arte aut diabolo assistẽte. Jn hoc igit' stat error eius. q astronomi de ptingentib' habẽtib' causam fallibilẽ z indeterminatã nõ pscũt vera. nisi ex cõiectura. z diabol' ex maiori cõiectura illa psentit. nõ tñ certitudinalit' pscit

67 Ad illud qd obicit' de magis z diuinis q dicũt vera. dõm q vez est. sz cũ aliqñ dicãt falsa. patet q potius dicũt vez casualiter q̃ certitudinalit'. cõiectura poti' q̃ scia. Qui em semel dicit futuz in v'bo dñi z nõ euenit sicut in lege dr. somniator est. z nõ pba dñi. z iõ pcipitur occidi.

68 Ad illud qd obicit' de somnijs in q̃b' preuident' futura. dõm q q̃cqd de h' senserint phi. q̃z positiones longũ ẽ retexere. qd de eis dicit sacra scriptura indubitãter est tenendũ. Reprehẽdit em eos q psidẽtiã habẽt in somnijs. Vñ Eccl. xxxiiij. sic pturiẽtis cor tuum fantasias patit'. nisi ab altissimo fuerit missa visitatio. iõ intelligendũ est q q̃nqz de causis fiũt somnia. Quedã ptingũt ex dispositiõe corpis. Quedã ex sollicitudine mẽtis. Quedã ex illusione diabolica. Quedã ex reuelatiõe angelica. Quedã ex visitatiõe diuina. Prima duo somnia sunt psagia futuroz q̃ habẽt causam i nob. vt somnia q̃ ptingũt ex causis corpis sunt signa infirmitatis. Somnia q̃ ptingũt ex solicitudine mentis sunt signa eoz ad q̃ facienda vel desiderãda nr̃a inclinat' affectio. Alioz vo nõ sunt signa de se itrosi ad alia applicent'. poti' prebẽt occasionẽ errãdi q̃ pscićdi. Somnia q̃ sunt a diabolica illusione null' sunt roboris. sic nec diuinationes aucupiciũ. Somnia vo que sunt ab angelis bonis. aut a deo sunt in nobis signa. sunt v'a. z ita ex hoc nõ habet' q pcognitio futuroz ptingentiũ aliter habeat' q̃ a deo. nisi p aliquã piecturã.

69 Ad illud quod obicit' q anima q̃dãmodo est omnia. dicẽdum q intellect' agens nõ est ens actu plene respectu omniũ. quia nõ est plene agens. ideo indiget iuuari a cognoscibili ad hoc q fiat in actu. vel a deo. qui est omnino actus respectu omniũ entiũ veroz. z quia futurum cõtingens non habet esse nisi indeterminatum. iõ nõ potest intellectũ iuuare ad certitudinalẽ cognitio-

70 nem habenda de se. Ad illud ergo qd obicit' q agẽs est in actu respectu omniũ ad que possibile est in potẽtia. soluendũ est p interemptionẽ. nõ solũ in hominib'

verū etiā in angelis. Quedā eī sunt adq̄ tā agens q̄ possibilis est i potēs q̄ sunt supra posse creature. vn̄ illa ꝓpositio non hȝ veritatē nisi de his eī q̄ sunt infra posse intellect⁹ creati. respectu quoꝝ hȝ intellect⁹ sc. et in ratiōe agentis ꝛ possibilis. nō aūt respectu eoꝝ que sunt supra. ꝛ sic patet illud.

Consequēter q̄rit de scdo articulo. s. de ꝟtute demonū. De qua tria q̄runt. P̄mū est ꝛ pambulū verū oīs forme inductio sit a creatore. an aliq̄ sit ab agēte creato. Secūdū est vtr̄ veraꝝ formarū inductio sit a spū maligno. Tertiū est vtr̄ ministerio demonū possit quis vti in hmōi opib⁹ sine peccato.

Questio I k

Utrū oīs forme inductio sit a creatore. an q̄ agēs particulare sine creatū possit aliquā inducere. Et q̄ oīs sit a creatore videt̄ p̄mo autoritate dn̄i in Joh̄e. P̄r meus vsq̄ mō opat̄ ꝛ ego operor. sȝ si res pducerent̄ q̄tū ad formā a natura nō ꝓpter hoc diceret de⁹ vsq̄ mō opari. ḡ videt̄ q̄ oīs forma sit ab ipso. Itē rōe videt̄ nobili⁹ pncipiū est forma q̄ materia. ꝛ mag̃ dicit q̄d diuinū. ḡ cū natura nō possit in min⁹ q̄ nō pōt in pductionē materie. imo est a sola creatiōe. multo forti⁹ videtur de forma. Itē pncipia reꝝ sunt incorruptibilia. vt vult ph̄s. ḡ tā materia q̄ forma. sȝ incorruptibile est ingenerabile. ḡ tā materia q̄ forma est ingenerabilis. ḡ si producit̄ in esse. hoc nō erit a natura. sȝ solū p creationem. Itē oīs actio creature terminat̄ ad hoc aliq̄d. sȝ forma nō est hoc aliq̄d. ḡ nō terminat̄ ad formā. ḡ cū productio naturalis ad illud terminet̄ q̄d pducit̄ p naturam impossibile est formā pduci ab agēte creato. Nec materiā hoc cōstat. ꝛ oē q̄d pducit̄ p aliq̄d hoc pducit̄. ergo nibil. Itē cū pducit̄ forma. aut ex aliquo. aut ex nihilo. Si ex aliquo. sȝ omne q̄d est ex aliquo hȝ aliq̄d sui ꝯstitutiuū tāq̄ pncipiū intrinsecū. ḡ forma est composita ex materia ꝛ forma. q̄d absurdū est. Si ex nihilo. sȝ oē q̄d ex nihilo creat̄. est a creatore. ḡ nulla forma est ab agēte creato. Itē cū forma est in potētia materie. aut est in potētia in qua. aut a qua. aut ex q̄. Nō ex qua hoc ꝓbatū est. cū forma nō habeat materiale pncipium ex q̄ ꝯstet. imo sit in simplici essentia ꝯsistens. ḡ in qua vel a qua. Nō a q̄. q̄ materie nō est agere. ḡ solum in potētia vt in q̄. sȝ forma q̄ solū est in potētia vt in qua. totaliter est ab extrinseco. ꝛ nulla talis forma ē naturalis vel a natura. ḡ nullū agens creatū pōt naturalē formā pducere. Cōtra. Oīs res siē vult Damas. ꝛ ph̄s hȝ ꝓpriā opationē. aliodn̄ aliq̄d esset ociosū ī natura. sȝ oīs opatio boni alicui⁹ est opatrix. aliodn̄ est frustra. ḡ videt̄ q̄ oīs res aliq̄d possit pducere. siue opari ad alicui⁹ pductionē. aut ḡ materie. aut forme. nō materie. ḡ forme. Itē vni⁹ corruptio est ꝯrij generatio. nūq̄ eī abijcit̄ frig⁹ nisi p introductionē caloris. nec ecōuerso. sȝ ꝯstat q̄ agens creatū pōt abijcere ꝛ corrumpere ꝯtratiū. ḡ pōt se vel silem sibi inducere. Itē certū est q̄ calidū calefacit. q̄d hoc nō nouit indiget sensu. ḡ calor ignis generat calorē. ḡ pari rōne q̄ calidū generat calidū. ignis generat ignē. cū nō sit minoris ꝟtutis. Itē certū est q̄ obiectū generat sibi similitudinē in speculo. q̄d patet si obiectū amouear nullo mō resultabit ibi silitudo. ḡ pari rōne si adsit materia disposita agēs pōt generare sibi silem ī natura ḡ ꝛc. R⁹. dōm

71

ad hoc q̄ de eductiōe forme in esse q̄druplex fuit positio. Quidā eī posuerūt latitationē formaꝝ. sic imponit̄ anaxagore. Et illud pōt dupl'r intelligi. Aut q̄ ipse poneret formā actualit̄ existere in materia sȝ nō apparere extrinsec⁹. sic pictura opta pāno. ꝛ iste mod⁹ impossibilis est oīno. q̄ sic ꝯtraria simul ponerent̄ in eodem. Alio mō pōt intelligi sic. vt essentie formaꝝ sint in materia i potētia. nō solū latētes. sȝ entes in potētia. vt materia habeat in se seminales oīm ꝟtutū formaꝝ rōnes sibi a p̄maria ꝯditiōe inditas. ꝛ illud ꝯcordat et p̄ite sacre scripture. ꝛ p actionē agētis educerent̄ in actum sȝ hic intellect⁹ nō fuit hui⁹ positiōis. sȝ p̄mus fuit sm̄ q̄ expositores dicūt. Hec eī positio fuit q̄ agēs particulare nibil agat. sȝ tm̄ detegat. Alia fuit positio q̄rundā modernoꝝ q̄ oēs forme sunt a creatore. Et hec positio pōt dupl'r itelligi. vno mō q̄ de⁹ sit pncipalit̄ agēs ꝛ pducēs in omī rei ꝯditiōe. ꝛ sic hȝ veritatē. vel ita q̄ de⁹ sit tota causa efficiēs. ꝛ agēs particulare nō facit nisi materiā adaptare. vt sic pducit aīam rōnalē ita ꝛ alias formas. ꝛ iste intellect⁹ videt̄ fuisse illoꝝ phoꝝ. Et iste intellect⁹ est ipossibilis. Quia agēs particulare. aut inducit aliq̄d. aut nibil. Et si nibil. ḡ nibil agit. Si aliq̄d inducit ḡ videt̄ q̄ aliquā efficiat dispositionē. sed q̄ ratiōe pōt in vnā. ꝛ in aliā. q̄re ista positio nō est rōnabilis. Tertia positio est q̄ forme naturales fere oēs ad min⁹ corpales. cuiusmodi sunt elemosynates forme ꝛ forme mixtiōis. sunt i potētia materie. ꝛ p actiōs agētis particularis educunt̄ i actū. ꝛ ista ē positio quā vr̄ tenuisse ph̄s. ꝛ mō tenēt cōit̄ doc. i ph̄ia ꝛ theologia. Sȝ hoc duas hȝ vias. Nā q̄dā dicūt q̄ hmōi forme sūt i materia ī potētia receptiua. ꝛ q̄ nō āmō actiua siue cooperatiua. oīa materia ꝛ hȝ possibilitatē ad recipiēdū. ꝛ etiā iclinatiōē ad cooperandū. ꝛ i agēte ē hmōi forma pducēda sic in principio effectiuo ꝛ origīali. q̄ oīs forma p naturā sue speciei recipit ꝟtutē mltiplicādi se. vn̄ inductio forme est ab agēte formā suā mltiplicāte. Et posit exēplū in eāde la. quō vna inflāmat mltas. ꝛ ab vno obiecto relucent multe imagies ī pluribꝫ specul'. ꝛ hmōi forme vt dicit nō hn̄t ex q̄ sint materialit̄ sȝ ex q̄ originalit̄. ꝛ iō dicūt create. nec dicūt̄ eē ex nihilo. Illō eī creatur q̄d nullo mō est sȝ tal' forma sic pducta aliq̄ mō est. tū rōe agētis. tū rōne materie. Alia via ē q̄ forme sunt i potētia materie. nō solū in q̄ ꝛ a qua aliq̄ mō. sȝ etiā ex q̄. ꝛ hoc dicūt nō q̄ ip̄a essentia matie sit ex q̄ res pducit̄ sȝ in ip̄a materia aliq̄d est ꝯcreatū ex q̄ agēs dum agit i ip̄in educit formā. nō inq̄ ex nihilo tanq̄ ex aliquo q̄d sit tāq̄ aliqua ps forme pducende. sȝ q̄ illud pōt esse forma et fit forma. sicut glob⁹ rose fit rosa. Et ista positio ponit q̄ in materia sint ꝟtutes omniū formaꝝ pducendaꝝ naturaliter. ꝛ cū pducit̄ nulla q̄ditas. nulla veritas essentie inducit̄ de nouo. sed datur ei noua dispositio vt q̄d erat in potētia. stat in actu. Differūt eī actus ꝛ potentia. nō quia dicant diuersas quidditates. sed dispositiones diuersas eiusdē. non tamen sunt dispositiōes accidentales sed substantiales. et hoc nō est magnum si est in potētia agentis creati. vt q̄d est vno modo faciat esse alio modo. Et hec positio inter oēs p̄dictas videtur esse intelligibilior ꝛ veritati vicinior. Hāc positionē credo esse tenenda non solū quia eam suadeat ratio. sed etiā quia confirmat autoritas Augustini sup Gen. ad lr̄am ꝛ in magister allegat. q̄ que producuntur a natura. ꝑ rationes seminales producuntur. Quid autē sint rationes seminales videbit̄ infra quando de his erit sermo. Scdm hanc igit̄ positionē sustinēdū q̄ agēs particulare educit formās ꝛ iduc ꝛ res naturales pducit. ꝛ rationes ad hoc inducte sunt concedende. Ad illud ergo quod obijcitur q̄ deus operatur vsq̄ modo. dōm q̄ ꝟꝝ est. quia per se operatur vel cum alijs. ꝛ ideo argumentū non valet de⁹ vsq̄ mō operatur. ergo agens creatum ei non cooperetur.

72

73 Ad illud qđ obijcit φ non potest in materia z. dicendum φ nō est simile. q: materiale principiū nō est in actu vel potentia. tū sit de se potētia. tūc em potētia esset in potentia. ⁊ educeret potentia de potētia. quod nō est intelligibile. secus est in forma vt visum est ⁊ ideo nō est simile. Potest etiā sumi ratio ex parte agentis. quia productio creature cū sit agēs limitatū. est productio silis a simili. sed cōstat φ nihil agit ratiōe materie sz forme ideo magis potest i formā φ in materiā.

74 Ad illud qđ obijcitur φ principia rez sunt incorruptibilia. illud intelligitur in vniuersali. nō in particulari. Vel intelligitur sm essentiā. nō sm formā. ⁊ ideo forma in particulari generatur ⁊ corrumpit. Vel potest dici φ essentia non remanet in potētia post corruptionē sicut ante generationē.

75 Ad illud qđ obijcit φ actio nature ad hoc aliqđ terminat. dicendum φ sic dicit philosophus. ppriē loquēdo forma nō generatur sz cōponit. Cū em producit forma nō producit in se nec p se. sz vt in materia. ⁊ sic facit cōpositū. ⁊ ad illō terminat generatio. nihilominus generatio vel productio naturalis respicit cōpositū principaliter gratia forme.

76 Ad illud qđ obijcit. vtrū ex aliquo aut ex nihilo. dicendū φ sm tertiā positionē forme producuntur ex aliquo. sz nō ex aliquo materialiter vel cōstitutiue. sed ex aliquo originaliter. Vel sm tertiā opinionē fiunt ex aliquo. nō φ ex. dicat partē sz φ dicat cōsubstantialitatē. sicut rosa ex globo. q: globus fit rosa. ⁊ p hoc patet vltimum. Cōcedo em φ forme naturales sunt in materia φtū ad potentiā. ⁊ in qua. ⁊ ex qua. ⁊ a qua. sm predictū modū. Et si tu obijcias φ materia nō agit nec cōstituit. dicendum φ essentia materie solū se habet p modū receptiui. sed seminariū indutū se habet qđammodo p modū actiui. quodā mō p modū passiui. quoniā cooperatur agēti. nihilominus ipm variat ab vna dispositiōe in aliam. vt dictū est. Hec igit est summa positiōis φ agens

77 creatū nullā quidditatē nec substantialē nec accidentalem omnino producit. sed entē sub vna dispositione facit esse sub alia.

Questio II

Utrū verax formax inductio possit esse a spiritu maligno. Et φ sic. videtur. pmo autoritate sacre scripture. Exod. vij. dicit. Fecerūt aūt malefici similiter. sz cōstat φ virga moysi cōuersa fuit in verū draconē. alioqn nō esset verum miraculū. si ergo malefici similiter fecerūt. ⁊ h nō nisi virtute demonū. ergo demones veros serpētes de virgis facere possunt ergo ⁊ veras formas inducere. Itē in glo. habet idē. demones discurrūt p mundū ⁊ subito semina afferūt. sic φ nouas rex spēs producunt. ex hoc patet φ specierū siue formax inductio sit a spiritu maligno. Itē maior est potestas demonū φ hoīm p artificiū. sed hoīes mediāte arte alchimie diuersorū metallox species faciūt ergo multo fortius h demones possūt. Itē qđ subiacet potētie inferiori. subiacet superiori sz potētia demonū p naturā superior est potētia rerū naturaliū. q: dr Job. xl. Nō est potestas sup terrā que ei possit cōparari. si ergo natura inferior veras ⁊ nouas spēs potest inducere ⁊ inducit. ergo ⁊ potentia demonū. Item forme sm seminales rōes latēt in materia. vt habet in lra. et predeterminatū est sup. ⁊ ad hoc φ fiāt in actu nō indigēt nisi extrinseco adiutorio. si ergo diabolus scit modum educēdi. ⁊ posse habet ad adiuuandū. ergo veras formas pōt inducere. Itē ordo vniuersalitat est vt superiora p naturā influāt in inferiora. sicut patz φ celestia influūt in hec inferiora. sz spūalia multo sunt superiora respectu corpaliū φ corpalia respectu corpaliū. ergo si corpale adeo pōt influere in corpale φ sua influentia ⁊ virtute ⁊ actiōe educit formā de potētia in actū sic potentiā in actiōe elemētox φ corpox celestiū. ergo multo fortius pōt h spūs siue bonus siue malus. Cōtra. Exo. vij. Absorbuit virga moysi virgas magox qđ exponēs Augus. ⁊ hr in glo. Moysi virga absorbuit virgas n dracones Absorbere em potuit qđ erāt. nō qđ nō erāt. ergo virge q videbant vise in dracones erāt virge. nō verse i serpētes. si ergo demones tūc opati sunt ideo excellēter vt potuerunt videt φ spēs rex nō possint vere trāsmutare aut educere. Itē ij. Thes. ij. dr φ manifestatio antixpi erit i signis ⁊ prodigijs mēdacibus sm opationē sathane. si ergo mēdacia erūt prodigia ⁊ signa. ergo nō vere faciet qđ videbit facere. sz tūc maxime opabit diabolus sm posse suū. ergo non potest veras formas inducere. Itē sup illud. Immissiones p angelos malos. glo. Aug. Ea q mirabilit in creaturis fiūt. attribuere malis angelis nō audem. sz subito de virgis facere veros serpētes est miraculū. q: contra solitū cursum nature. ergo h nō potest malus angelus. Itē ratiōe videt hipm sic. Omne qđ dat alteri spēm ⁊ actū est ens actu respectu eius qđ dat. h probat phs ⁊ dicit i. vij. prime phie. nihil em dat qđ nō hz. sz angelus malus nec genere nec spē cōuenit cū istis rebus corpalibus. ergo non potest eis formas ⁊ spēs dare. Itē in productiōe siue i trāsmutatione rex naturaliū angelus opat. aut ergo naturalit. aut artificialit. Si naturalit. cū natura sit vis insita rebus. silia ex silibus percās. tūc faceret anglos. Si artificialiter. sz qđ est ab opante artificialit. est artificiatū ergo forme qs inducit sunt artificiales. sz asinus artificialis nō est asinus vere sz equoce. ⁊ silr manus ⁊ cōsilia. ergo nunφ inducit veras formas. Itē si inducit veras formas. ergo facit vera miracula. ergo miracula nō attestant potentie diuine. ergo non sunt in robur fidei xpiane. Si dicas φ differt ab istis. q̄rit quō differat ⁊ quō pnt discerni. Resp. Ad predictorū intelligentiā est notandū. φ qn q̄rit vtrū demon possit inducere veras formas. aut trāsmutare de forma i formā. non est q̄stio de forma artificiali. q: planū est φ pōt facere imagines ⁊ figuras sic hō. sz de formis naturalibus vtrū scz possit verū serpentē ⁊ verā ranā producere ⁊ sic de alijs. Ad hāc q̄stionē rñdendū est p distinctionē. q̄m φ demon formam inducat dupliciter pōt intelligi. Aut φ virtute ppria. aut φ virtute aliena. Si intelligat φ inducat virtute ppria. sic absqz dubio falsum est. ⁊ h dicit Augus. Si intelligat φ virtute aliena. scz p virtutē rerū naturaliū quā cōiungit ad inuicē. sic potest. sicut est exemplum in agricola qui segetes mediāte semine iacto. et terra germinante. ⁊ aqua irrigante fructificare facit. ⁊ hoc est virtute aliena. virtute autē propria generat sibi similem. Et ratio huius est. q: forma naturalis nō producitur nisi a cōditore nature. ⁊ ideo rem naturalē virtute sibi indita producit. sz opando in agricultura opat vt artifex. ⁊ ideo naturā pōt expedire ⁊ adiuuare. sz rem nature nō potest producere. Dicendū igit φ spiritus maligni possunt formas artificiales inducere p virtutē ppriam. ⁊ formas naturales p virtutē alienā. p ppriaz aūt nō possunt. ⁊ cā huius est. q: opat p modū artis in h ⁊ nō p modū nature. Unī sic natura nō producit formā artificialem. sic nec ars formā naturalē. Si q̄rat rō h. dico φ est limitatio potētie agentis ad talē ⁊ talem effectū sm dispositionē dei ⁊ primariā ordinationem causarum.

78 Rursus si queras rationē quare deus sic disposuit dico φ ordo sapientie hoc requirit. Cum em sit triplex agens. scilicet deus. natura. ⁊ intelligentia. ista sunt agentia ordinata. ita φ primum presupponitur a secundo. ⁊ secundum presupponitur a tertio. Deus enim operatur ex nihilo. natura vero non facit ex nihilo. sed ex

triplex agens

entem potētia· ars supponit operationē nature ⁊ ope
ratur sup ens cōpletū· nō eñ facit lapides· sed de niuum
te lapidib᷒· Un̄ sicut natura nō potest anticipare ope
rationē dei que est de nihilo pducere· sic nec ars opera
tionē nature· Sed tūc queres quare nō est econuerso·
vt ars p̄cedat naturā· dicendū q; opatio naturalis per
naturā prius est in eodē q̄ȝ operatio artis. Et p̄terea
rea est alia ratio· Quia agens p naturā pducit sibi si
mile fm virtutē· sed agens fm artē simile solū fm speci
em· vel ideam· vel exemplar· q: ergo in pductiōe rei na
turalis siue forme naturalis agēs aliquid impartit̃ pas/
so· ⁊ nihil impartit̃ aliquid nisi id respectu cui᷒ est in
actu fm virtutē· ideo formas illas de potētia in actum
educere nō potest· nisi qd̄ agit p modū nature· In ar/
tificialib᷒ aūt nihil impartit̃ agens passo· sed aufert vł
mutat fm locū· sicut patet in forma cōpositionis et fi/
gura incisionis· ⁊ hinc est q; agens p artē non potest p
virtutē ꝓpriam formas naturales pducere· nisi ille so/
lus qui est act᷒ plenus ⁊ pfect᷒ respectu omniū tam in
cognoscēdo q̄ȝ in opando scȝ solus deus· Dicam᷒ ergo
beat᷒ q; has formas de quib᷒ loquit̃ demones possunt
vere trāsmutare· nō tamē virtute sua sed nature· vnde
mīsunt ministri nō p̄ncipales agētes· quia si essent p̄n
cipales agētes· cū non pducant p cōsequens· nomine
⁊ specie producerēt sicut creator· ⁊ ita essent creatores·
qd̄ Aug᷒· expresse negat· Unde tres ratiōes p̄me verū
cōcludunt· q; nō probāt q; faciant virtute sua sed vir
79 tute seminū adductorū· Ad illud qd̄ obijcit̃ q; virtu
te propria q; potētia tota est excellentior· dicendū q; il/
la ꝓpositio nō habet veritatē nisi de virtute que p om/
nē modū est supior· vel si in alijs habet locū· oportet in
telligi in his ad que vtraqȝ virt᷒ habet similiter ordi/
nem· aliter patet esse falsum· homo eñ potētior est asi/
no· nō eñ potest generare asinū sicut asinus facit· quia
virtus ei᷒ nō est ad hoc· similiter intellige in proposi/
80 to· Ad illud qd̄ obijcitur q; forme sunt ī materia se/
minaliter· dōm q; illa ratio seminalis valde remota ē
ab actu cōpleto· nec potest ad actū reduci nisi mīta ad/
minicula habeat· ex quoꝝ influētia sibi ⁊ nature sue
cōueniente pficiat quousqȝ ad actū pueniat· talis non
est influētia spirit᷒ ꝓpter discōueniētiā in forma ⁊ na
81 tura· influere eñ potest ad motū localē ⁊ regimē· nō ad
generationē· Ad illud qd̄ obijcit̃ q; spiritualia influ
ant in corpalia· ⁊ supiora in inferiora· dōm q; influunt
fm proportionē vni᷒ ad alterū· ⁊ fm q; cōpetit nature
suscipientis· Aliter eñ influit sol· aliter angel᷒· Sol po
test influere corpalem ꝓprietatē cōmunicādo scȝ lucē et
calorē· angel᷒ nō sic potest influere in corpalia· sȝ soluȝ
localiter mutādo· nō ad formā· sed ad situ· cū nō habe/
82 at cōuenientiā in forma ⁊ natura. Ad illud qd̄ obij
citur q; nihil vere faciūt p virgas magoꝝ· dicendū q;
veritas est q; glose videnf̃ sibi obuiare ibidē· verūtamē
hoc magis sonat q; veros serpētes fecerūt· ⁊ denomi/
nant ibi serpētes a materia p̄existente· sicut serpentem
moysi vocat virgā· licet verus esset serpēs· sic ⁊ de alijs
83 intelligendū· Ad illud qd̄ obijcit̃ q; antichrist᷒ faci/
et signa mendacia· dōm q; illud intelligit̃ nō quia non
faciet aliqua signa veracia fm transmutationē forma/
rum· sed nō veracia habendo aspectū ad finē suū ad in/
tentionē· quia ad hoc faciet vt mendaciū ⁊ falsum per
84 suadeat· Ad illud qd̄ obijcit̃ de glo· Aug᷒· dicendū·
q; Aug᷒· nō negat quin aliquid possit demonib᷒ attri/
bui· sed q; nō omia sunt eis attribuēda· immo quedā at
tribuunt̃ bonis angelis· Ad duas sequentes ratio/
85 nes nō oportet respōdere· verū eñ cōcludunt· scȝ q; an

gel᷒ ꝓpria virtute nō potest formas naturales trās/
mutare siue inducere vel adducere de potētia in actum
86 Ad illud quod vltimo obijcitur· si vere educit· vere
facit miracula· ergo miracula nō sunt efficacia nostre
fidei testimonia· dicēdū ad hoc q; ⁊ si sint vera opa· nō
tamen sunt vera miracula· quoniā miracula nō sunt p
vim nature· sed p vim supra naturā que est agentis p
mi· sunt eñ supra facultatē nature· ⁊ ideo arcitant̃ om
nipotētie facientis· sed opa que faciūt demones· ⁊ si mi
racula videant̃· quia fiūt in tpe non perceptibili· nō ta
men sunt vera miracula· quia fiūt vi nature· Etiamē
si obijcias q; natura nō potest ita cito opari· dicenduȝ
q; verū est de hac natura p se· sed aliter potest esse adiu
ta ⁊ confirta reb᷒ conuenientib᷒ vt quasi repente ꝓrum
pat in effectū· sicut patet de generatiōe ranarū quas de
87 quibusdā folijs in modico tpe nasci cōtingit· Si au
tem queras quō discernant̃ hmōi miracula· dicenduȝ
q; ⁊ si cōueniāt in materia differūt tamē ex pte p̄ncipa
lis agentis· ex pte ministri· ex pte finis· ⁊ ex parte facti
Ex pte principalis agētis· nam in miraculis diuinis
operat̃ agens potētie infinite· ⁊ supra naturaȝ· In mi
raculis demonū opat̃ virtus nature multipliciter adiu
ta p naturas alias· Ex pte ministri· Nā miracula fiūt
p publicā iusticiā fm veritatē vel fm apparentiā· Sȝ
miracula demonū fiunt p priuatos cōtractus ⁊ qdam
archana· Et hoc est qd̄ dicit Aug᷒· q; boni faciunt mi
racula p publicā iusticiā· hoc est per fidē verā que vere
iustificat· quā veritas omnib᷒ p̄dicat· Mali christia
ni p signa publice iusticie· quia fidē habent· videnf̃ ha
bere opera· sed magi p priuatos cōtractus· et hoc ē qd̄
dicit in Exodo· p incantatiōes ⁊ archana quedam· hu
ius signū eius· q; ibi sunt tenebrarū opera· quia q̄ male
agit odit lucē· Ex parte finis differunt similiter· quia
miracula dei fiūt ad vtilitatē ⁊ diuinā gloriā· sed mago
rum ad deceptionē ⁊ gloriā vanā ⁊ excellentiā· vn̄ sunt
quasi inutilia· Differūt etiā ex parte facti· quia demo/
nes faciūt huiusmodi vilia ⁊ inutilia· miracula vō di/
uina valde circa necessaria ⁊ vtilia· vnde demones ma
rint e faciūt ranas ⁊ serpētes· quia hec de facili pducun
tur opatiōe nature· ⁊ quia diuino iudicio magis pmit
tunt̃ ad pons facti memoriā· vn̄ sicut deus tēperat po
tentiā ⁊ astutiā diabolicā· vt sic patiat̃ cū puerse vti ea
ri· vt in ipa imitatiōe possit seducere malos iuxta eoꝝ
merita mala· possint etiā cōprehēdi a bonis· ⁊ vt fides
simul cuȝ miraculis habeat locū· Si eñ solus de᷒ ⁊ ei᷒
serui miracula facerent· quis nō credidisset ī deū mira/
culis cōpulsus· nunc aūt ⁊ mali faciunt· ⁊ boni faciūt
qui diuinit᷒ illustrātur· vt inter hos possint discerne
re· per vera miracula adiuuant̃· ⁊ p deū omū miracula
exercentur ⁊ ꝓbantur.

Questio III III

Utrū aliquis possit vti ministerio demonū in facien/
dis hmōi miraculis absqȝ peccato· Et q; non· videtur
Non potest a demonib᷒ requiri cōsilium absqȝ pecca/
to· ergo nō recipi ministeriū sine consiliū· Preterea pba
tur autoritate ⁊ exēplo· Autoritate· q: Leuit̃· xx· p̄cipi
tur occidi q̄ sciscitat̃ magos ⁊ ariolos· Exēplo pbatur
iiij Regū· j· vbi rep̄hendit̃ ⁊ punit̃ rex israel q̄ misit ad
cōsulendū deū acharon· Itē Aug᷒· de doctrina christi
ana dicit diuinatiōes esse dānandas ⁊ fugiēdas· quia
ibi intercidūt pacta demonū· ⁊ ig pl᷒ ē sacre q̄ȝ dicere·
⁊ p ritū nō est sine pactiōib᷒ dānabilib᷒· ergo nec secundū·
Itē diabol᷒ ē dolosus ⁊ pster q; nullū diligit nisi in
malū suū vt ⁊ ipm puertat· ergo si suscipit ob eo obsequiū
cōmittit se discrimini· ⁊ o᷒s talis peccat mortalit̃ ergo ⁊c

¶ Item diabol⁹ est inimicus iesu xp̄i ⁊ dei. ꝗ qui susci/
pit ab eo auxiliū vel facit cōmerciū. cū nulla sit cōuen/
tio xp̄i ad belial. efficit̃ xp̄i inimicus. ſ3 hoc nō potest eē
sine peccato. ergo ⁊c. ¶ Cōtra hoc videtur aucte apo/
stoli. tradebat incorrigibiles sathane in interitum car
nis. sicut patet. j. Cor. v. ꝗ vtebat̃ ministerio demonū
ad implendā iusticiā. ꝗ pari ratiōe potest hō quando
indiget vti ad alia obsequia. ¶ Itē si indigeo elemosy
na. nō em̄ a bono ſ3 a peccatore ⁊ impio possum accipe
⁊ petere. ꝗ si indigeo pane ⁊ vino possum hoc petere a
demonio vt pcuret si nō adest homo q̄ statim tribuat.
¶ Itē a malo seruo potest q̄s exigere seruitiū ⁊ recipe.
ꝗ si quis sanct⁹ diabolū supauit. pōt ei licite imperare
⁊ eius obsequiū in creaturis trāsmutādis accipe. ¶ Itē
esto ꝙ hmōi artes solis caracteribꝫ exerceant̃ sine īuo/
lationibꝫ ⁊ alijs cōmercijs. videt̃ ꝙ ibi nullū sit pecca/
tum. q2 illi caracteres aut habēt aliquā virtutē cōpellē
di demones. aut nullā. Si nullā. ꝗ demones nihil faci
unt. Si aliquā. ſ3 oīs virtus est a deo. ⁊ vti aliquo ad
id qđ est. nō est peccatū. ꝗ videt̃ ꝙ miracula ista demo/
nū possunt exerceri absq3 peccato. ¶ Itē si aliq̄s susci/
piat obsequiū demonū in his que expediūt sibi siue in
miraculis siue in alijs. vn̄ faciēs q̄rum potest. in quo
peccat: videt̃ ꝙ in nullo. Quia in fide nō peccat. q2 ni/
hil credidit diuinitatis esse in diabolo. In moribꝫ non
peccat. ꝗ nullo modo vt videt̃. ¶ Itē si ego amisissem
librū meū. nō esset peccatū si requirerē a quocūq3 q̄ sci/
ret vbi esset. ꝗ si aliquis amisit cappā ⁊ ego scio bene ꝙ
diabol⁹ potest nosse. videt̃ ꝙ illud sal licite sine peccō pt fie
ri. Querit̃ ergo vtrū hmōi artes vel diuinatiōes pn̄t eē
88 absq3 peccato. ¶ R°. dōm ꝙ hmōi artes magice siue di
uinatiōes nō possunt esse absq3 peccato. nec pōt a dia
bolo reqri cōsiliū vel etiā auxiliū siue ministeriū absq3
peccato. nisi forrassis in hoc casu vbi de⁹ diabolū subij
ceret hoi iusto suo iudicio. ⁊ sicut de aliqui3 viris san
ctis audiui narrari. voluit iō aūt cōmercio nō potest
sine peccato. Aut em̄ est ibi peccatū infidelitatis. vt/
pote si demonio credendo attribuat diuinum aliquid.
Aut est ibi peccatū idolatrie. vtpote in oblationibꝫ et
sacrificijs. Aut inobediētie saltē. quia facit ↄtra phi/
bitionē diuinā ⁊ eccliē. Ratio aūt hui⁹ phibitiōis est.
quia talis peccat in seipsum dū se cōmittit discrimini.
Peccat in ecclesiā quia hoc cōmerciū est cū illo qui est
oīno p̄cisus ⁊ ecclesie aduersari⁹. Peccat etiā in maie/
statē diuinā dū recurrit ad diabolū. q̄si nō sit omnipo
tens ⁊ oīno sufficiēs ⁊ benignus de⁹ xp̄ianoꝝ. ⁊ ideo p
hibitū est ⁊ sine peccato fieri nō pōt. vn̄ ↄcedēde sunt
89 rōnes ad h̄ inducte. Ad illud ꝗ qđ obijcit̃ ꝙ paulus
vtebat̃ ministerio diabolico in puniendo malos. dici
potest ꝙ h̄ nō erat diabolico cōmercio. ſ3 magis diuio
iudicio. ⁊ ipsi⁹ apostoli impio. cui subijciebant̃ spirit⁹
maligni nō cōfederabant̃. sicut magis ⁊ diuinis. Uel
dicendū ꝙ illud tradere nō erat aliud q̄3 exponere vexa
90 tioni demonū. Ad illud qđ obijcit̃ de elemosyna quā
possum accipe ab impio. dōm ꝙ nō est simile. duplici
ex causa. Primū quidē. q2 ⁊ si membꝫ nō sit actualiter
vnitū. nō tn̄ est mēbrum oīno p̄cisum sicut demonium.
⁊ pn̄t recipi ⁊ impēdi ex charitate pietatis officia. non
sic est de diabolo ⁊ angelis ei⁹ quoꝝ certa est dānatio.
Amplius. elemosyna quā habet impi⁹. ēē necessitatis
est viri iusti. ꝗ vir iust⁹ cū exigit eā ⁊ recipit. qđ suū est
accipit. ⁊ iō iuste facit. nō sic est de ministerio diaboli ī
faciendis miraculis. nunq̄3 enim diabolicis miracu/
lis vel presidijs indigemus. quia aut dominus sub/
uenit p se. aut p angelū suū. aut p pximū nostꝝ. aut tri

buit patientie meritū. Ad illud qđ obijcit̃ ꝙ diabolus 91
est seruus. dōm ꝙ ei⁹ seruitiū et ministeriū nō est ad h̄
deputatū a deo. nisi fiat speciali puilegio. sed pot⁹ de/
putatū est ad temptandū ⁊ exercendū. ⁊ sic secuit. licet in
tendat expugnare. q2 de malo suo de⁹ facit bonū nostꝝ. 92
Ad illud qđ querit̃ an peccatū sit in caracteribꝫ. di
cendū ꝙ magnū peccatū est. q2 ad hoc fiūt. s. ad ministeri
um demonū implorandū. qđ nō licet. ⁊ ideo malo fine
fit. Qđ aūt querit̃ aut habēt virtutē. aut nō. dōm ꝙ ex
se nō habēt virtutē. ſ3 solū ex diabolica pactiōe. sic em̄
pepigit diabol⁹ cū illis q̄ fuerūt ei familiariores. ꝙ ta
lia signa recognosceret. ⁊ ad talia se presenter offerret.
Ostēdit aūt p illa se cogi. vt ostēdat aliquid veritatis
esse in hmōi artibꝫ in quibꝫ sunt multa nephanda. p q̄
abducit̃ homo a fide ⁊ a cultu dei. Un̄ nullo modo cre
dendū est ꝙ tales caracteres aliqđ possint. maxime su/
per spūs. nisi ex pactiōe eoꝝ. ⁊ ideo oīa talia carmīa va
na sunt ⁊ pniciosa. nec facit diabol⁹. q2 in illis delectet̃ 93
sed in infidelitate facientiū. Ad illud qđ querit̃ in q̄
est peccatū. dōm ꝙ si aliq̄s hoc faciat credēs eos habe
re posse. nec offerēs quicq̄3. peccat peccato inobediētie
⁊ peccato moꝝ. q2 ex hac ipsa inuocatiōe. facit ↄtumeli
am deo suo ⁊ cetui xp̄iano. ⁊ dum iungit se scismatico ⁊
mendaci. se periculo cōmittit. sed vix aut nunq̄3 ex hoc
solo diabolo satisfacit. nisi aliqua infidelitas vel ido/
latria immisceat̃. Sicut em̄ ad diuina miracula pluri/
mum facit fides recta sic̄ sonāt euāgelia. sic ad demo/
nū miracula fac̄ multū fides puersa. q̄m diabol⁹ puer/ 94
sus est imitator dei. Ad illud qđ obijcit̃. ꝙ nō sit pec
catum q̄rere de pditis. dōm ꝙ peccatū est. quia contra
phibitionē. ⁊ phibitū est p̄dictis de causis. Potissima
tamē causa est. quia ip̄e mendax est ⁊ pater ei⁹. ⁊ freq̄n
tissime veris immiscet falsa. ⁊ ideo periculū magnum
est credere sibi. q2 posset hoīem de facili inducere i erro
rem ⁊ dicere ꝙ ille habet rem q̄ nō habet. ⁊ videt̃ p hoc
posse oriri mala. ⁊ q2 etiā ad se allicit p hmōi reuelatio/
nes ad suā societatē q̄ pniciosa est valde. ad quā deside
rat diabol⁹ vt decipiat ⁊ ideo vt homines min⁹ caue/
ant. in suis diuinationibꝫ quedā honesta pretendit vt
pote qui a puero ṽgini suas diuinatiōes ostēdit. tū ta/
men in occultis ad turpissima incitet. ⁊ ideo dic̄ Aug.
iiij. sup Gen̄. ad litterā in fine. bono xp̄iano. siue mathe
matici. siue q̄libet impie diuināntes maxime ṽa dicen/
tes. cauēdi sunt. ne ↄsortio demonū aīam deceptā pa/
cto q̄dā societatis irretiāt. ⁊ sic patet totū.

Dist. viij. de potestate demonū quā habēt su/ per corpa similia humanis.

Solet etiā in q̄stione v̄sari ⁊c. Sup̄ egit mgr̄ de
ptāte demonū respectu creaturaꝝ corpaliū cōi/
ter. in hac pte agit de eoꝝ ptāte respectu hoīm
Diuidit̃ aūt h̄ ps in duas. In p̄ma agit de ptāte demo
nū siue angeloꝝ sup corpa silia humanis. In scđa vero
agit de potestate demonū quā hn̄t sup hoīes. j. di. eadē
illud etiā ↄsideratiōe ⁊c. Prima ps habet duas. In
p̄ma determinat qualit̃ angeli assumūt corpa. In scđa
h̄o incidēter dubiā questionē Aug. inducit q̄ tangit
hanc materiā. ibi. Sed vbi deū hoibꝫ incorporalibꝫ ⁊c.
Prima ps habet duas. In prima determinat modum
p quē angeli habēt corpa sibi ↄiuncta. In secūda vero
determinat actū. ibi. Assumūt aūt aliqn̄ corpa. Silr
secūda ps habet duas. In p̄ma mouet questionē. In se
cunda determinat. Primū facit. ibi. Sed vbi deū in
nimbo ⁊c. In secūda vero determinat certa relinquēs
dubia. ibi. certerū hec velut nimis.

DI·VIII·

Determinat modũ ꝑ quẽ angeli habẽt corpora sibi coniuncta. a

Solet etiam in q̃stione versari apud doctos vtrũ angeli oẽs boni scz ac mali corporei sint·id est·corpa habeant sibi vnita·Q̃d aliqui putãt innitẽtes verbis Augustini·q̃ dicere videt̃ q̃ angeli omnes ante confirmationem vel lapsum corpa aerea habuerint de puriori ac superiori aeris parte formata·ad faciendũ habilia non ad patiendũ·et angelis bonis qui ꝯstiterunt talia sunt obseruata corpora·vt in eis possint facere ꝛ non pati·que tãte sũt tenuitatis vt a mortalibus videri non valeãt nisi supuestita aliqua grossiori forma·qua assumpta vident̃·depositaq̃ʒ videri desinunt·Angelis vero malis mutata sunt in casu corpora in deteriorẽ qualitatẽ spissioris aeris·Sicut enĩ a loco digniori in inferiorẽ locum·id ẽ·in caliginosum aerẽ deiecti sunt·ita illa corpa tenuia mutata sunt ꝛ transformata in deteriora corpa ꝛ spissiora·in quibus pati possent ĩ superiori elemento·id est·ab igne·Et hoc Aug° sensisse videt̃ super Geñ·ita dicens·Demões dicunt̃ aerea animalia·qui corporũ aereorum natura vigent·nec ꝑ mortẽ dissoluunt̃·quia ꝑualet in eis elementũ aptius ad faciendum q̃ ad patiendũ·Ad patiendũ enim humor ꝛ humus·ad faciendũ aer et ignis aptitudinẽ prebent·Transgressores vero angeli cum ꝑncipe suo nunc diabolo·tũc archangelo·non mirum si post peccatũ in hanc caliginem detrusi sunt·Neq̃ʒ etiã hoc miruʒ est si cõuersi sunt ex pena in aeriam qualitatẽ qua possunt ab igne pati·Caliginosa tamen aeris tenere tm̃ permissi sunt·qui eis quasi carcer sit vsq̃ʒ ad tempus iudicij·Ecce his verbis videt̃ Augustin° ita tradere q̃d quidã opinant̃ de corporib° angelorum·Hoc autẽ eũ alij dixisse astruunt: nõ ita sentiendo·sed opinionẽ aliorũ referendo·q̃d ex ipsius verbis diiudicare volunt·quibus ait·Demones dicunt̃ aerea animalia·non ait sunt·ita enĩ quidã dicebant·De habitatione vero caliginosi aeris in quẽ detrusi sunt: non opinando sed rei veritatẽ asserendo eũ tradidisse dicunt·q̃d ipsius locutiõis distinctio ostẽdit·Dicũt quoq̃ʒ plurimos catholicos tractatores in hoc conuenisse atq̃ʒ id cõcorditer docuisse q̃ angeli incorporei sint·nec corpora habeant sibi vnita·

¶ Determinat actum ad quẽ angeli assumũt corpora. b

¶ Assumunt autẽ aliquando corpora deo preparante ad impletionẽ ministerij sibi a deo iniuncti·eadẽq̃ʒ post expletionẽ deponũt·in quib° corporibus hominibus apparuerũt atq̃ʒ locuti sunt·Et aliquãdo quidem locuti sunt ex ꝑsona dei·sine distinctione alicui° ꝑsone·Aliqñ ex ꝑsona patris vel filij siue spiritussancti·Nec dubitandũ est deum in corporalibus formis apparuisse hominib°·sicut Augustinus in scd̃o li·de tri·ostẽdit ꝯferens diuerse scripture testimonia·ex quibus deũ in corporeis figuris hominib° apparuisse probat·ꝛ aliquãdo ex ꝑsona dei sine distinctiõe·aliquando sub distinctione ꝑsonaꝝ sermonem eis factum esse·

¶ De perplexa q̃stione quam ponit Aug°·querẽs an ad exhibendũ has corpales apparitiones creatura noua sit formata an angeli qui ante erant missi·ꝛ si ipsi missi sunt·vtrũ seruata sui spũalis corpis qualitate aliquam speciẽ corporalẽ de corpulentiori materia assumpserint·an ꝓprium corp° suũ mutauerint in speciem actioni sue aptam·

¶ Mouet questionem c

Sed vbi deũ hoibus in corporalib° imaginib° apparuisse asserit·ꝑplexã questionẽ ꝓponit quã nec absoluit·querẽs vtruʒ in illis corpalibus apparitiõib° creatura aliqua crearet̃ ad illud opus tm̃ in qua de° hoĩnibus appareret·an angeli q̃ ante erãt ita mitterent̃ vt manentes in suis spiritalib° corpibus assumerẽt ex corpulẽta inferiorũ elementoꝝ materia aliquaʒ spẽm corpalem·quã coaptataʒ quasi aliquaʒ vestẽ mutarẽt in quaslibet spẽs corpales veras quidẽ·an corp° suũ ꝓpriũ verterent in spẽs aptas actionib° suis ꝑ virtutẽ sibi a deo datam·Ait enĩ ita Aug°·in·iij·li·d̃ tri·Querendũ est in illis antiq̃s corporalib° formis ꝛ visis·vtꝝ ad hoc op° tm̃ creatura formata sit in qua de° sicut tũc oportuisse iudicauit humanis ostẽderet̃

Aug·li·ij. retractationum. q̃daʒ loco dicit. demões aliquãdo hominum dispositiones non solum voce prolatas. verum etiã cogitatiões conceptas cũ signa quedã ex aĩmo exprimunt̃ in corpe tota facultate ꝑ discere. sũc rem dixi oc cultissimaʒ audaciori assertiõe q̃ debui. Nã quere ista ad noticiaʒ demonũ ꝑ nõnulla experimenta cõpertũ est ... vtrimq̃ʒ quedam signa deuenir ex corpe co gitanciũ ... sensibilia ... auertẽ tia. ... alia ... spũalia ... cognoscãt aut dif ficile ab ho minib° aut nullatenus potest inueniri.

a Deum i corporalibus formis apparuisse. Videtur ꝗ talis apparitio poti° sit occasio erroris q̃ʒ veritatis Deus eniʒ caret forma ꝛ figura ĩ corpe ꝛ corporeitate ꝑ ʒ veritatem·ꝛ qui credit vel opinatur contrarium errat·S. ergo frequenter opinemur que apparẽt sensibus·videt̃ ꝗ talis apparitõ sit erroris occasio. R°·Dicendum ꝗ forma et figura corpalis non ducit imme diate in cognitionem dei·sed mediãte spiritu rationali·cui° ministerio fiebat illa apparitio·et quia in ascendendo prius sit abstractio a corpo rali forma ꝛ figura q̃ʒ perueniat ad deum·dum a corpore ad deuʒ ascenditur mediante spiritu ĩcorporeo·ideo talis apparitio potius scala est ꝑducens ad cognitionem veritatis q̃ʒ sit occasio deuiandi. Q̃ ergo obijcitur·ꝗ illa opinamur interi° que apparent exterius·dicendum ꝗ illud verum ẽ·si opinio vel ratio descendat ad sensum ꝛ ei innitatur·cuʒ autem a sensu abstrabit ꝛ innitit̃ fidei et reuelationi non habet occasionem errandi·sed poti° veritatem inquirẽdi.

Aug°.

2 b ¶ Nõ videbit me hõ ɀ viuet. Strarium hᵒ habet Exo. xxxiij. loquebat dñs ad moysen fa. ad fa. ɀ Nume. xij. palã ɀ nõ p figuras ɀ enigmata deũ vidit. Et de eodem moyse. Rñ. Dõm est ad hoc qꝫ in pma autoritate significatur qꝫ deus nõ põt videri a viatore in sui essentia ɀ clari/tate. Sꝫ in duabꝰ sequẽtibꝰ insinuat familiaritas dei ad Moysen q̃tũ ad apparitionẽ ɀ q̃tũ ad cõtemplationẽ. in quarꝫ vtraqꝫ ꝓphetas alios excellebat. Familiaritas apparitionis notat cũ dr qꝫ loquebat ei facie ad faciẽ. sub intelligendũ est in subiecta creatura. Eminẽtia cõtemplationis cũ dr palã ɀ non p figuras ɀ ĩ enigmate deũ vidit qꝛ non tm̃ fulgebat visione corporali aut imaginaria. sꝫ etiã intellectuali.

Cõcedẽdũ est angelos mitti sꝫ res aliqua expedire nõ sufficit.

Joh. ij.

3 c Visibile enĩ quicqꝫ nõ est. qꝺ nõ sit mutabile. Cõtra. corpꝰ celi empyrei visibile est ɀ tñ non est mutabile. Itẽ quero de q̃ mutatiõe intelligat. aut de mutatiõe ad sitũ aut de mutatiõe ad formã. Si de mutatiõe ad sitũ hoc nihil est. quia ista nihil facit ad visum. Si de mutatiõe ad formã. illꝰ similiter falsum est. qꝛ corpa supcelestia sunt ĩcorruptibilia ɀ inalterabilia. ɀ tamẽ visibilia. Itẽ querit etiam de quo visu intelligat. Aut enĩ intelligit de visu corporali. aut de visu mẽtali. Si de mẽtali falsum est. Si de visu corporali. querit que necessitas sit qꝫ visibile sit mutabile. cũ ita bñ sensus iste ꝑcipiet corpa incorruptibilia sicut corruptibilia. Rñ. Dõm qꝫ Augꝰ intelligit de visu corpali. ɀ de hoc verꝫ est qꝫ dicit qꝫ oẽ visibile est mutabile. Nihil enĩ põt videre sensus corporalis sine extẽsione quãtitatis. Vbicũqꝫ aũt est extensio q̃titatis ibi est cõpositio. vbi ãt cõpositio est. possibilis est resolutiõ ɀ mutatio. Ad enĩ q̃tũ est de natura rei solũ enĩ oĩno simplex ẽ immutabile simpliciter. ɀ nõ necessario sequit qꝫ si aliqꝺ videt sensu corporeo. qꝫ sit mutabile.

aspectibus. an angeli q̃ iã erãt ita mittebant vt ex ꝑsona dei loquerent. assumẽtes corporalẽ spẽm de creatura corporea in vsum ministerij sui aut ipm corpus suũ cui nõ subdunt ꝫ subditum regũt mutãtes atqꝫ vertentes i spẽs q̃s vellet accõmodatas atqꝫ aptas actiõibus suis. ꝫ m attributã a creatore sibi potentiã. ꝫ fateor excedere vires intẽtionis mee. vtrꝫ angeli manẽte spũali sui corporis q̃litate ꝑ hãc occultiꝰ opantes assumant ex inferioribꝰ elemẽtis corpulẽtioribꝰ qꝺ sibi coaptatũ quasi aliquã vestẽ mutẽt ɀ vertãt in quaslibet spẽs corpales ɀ ipas veras. sicut aqua vera in vinũ verꝫ ꝯuersa est a dño. An ipa ꝓpria corpa ɀ sua transformarẽt in id qꝺ volũt accõmodatũ ad id qꝺ agũt. Sꝫ qꝺ horꝫ sit. qm̃ hõ sum nullo experimẽto cõprehendere valeo. sicut angeli q̃ hoc agũt. Attẽde lector qꝛ questionẽ propositã nõ soluit. ꝫ indiscussaꝫ reliquit. vtrꝫ angeli q̃ mittebãtur seruatis suis ꝓprijs spiritalibꝰ corpibus supuestirent aliq̃ corpulẽtiori specie in q̃ possent videri. an ipm corpꝰ mutarent et trãsformarẽt in quãcũqꝫ vellẽt spẽm in q̃ possent cerni. In quibus verbis videt Augꝰ. attestari angelos esse corporeos ac ꝓpria ac spũalia hẽre corpa.

¶ Determinat motã q̃stionẽ qꝫ deꝰ in specie q̃ est deꝰ nunq̃ mortalibꝰ apparuit cetera relinquens dubia. d

Ceterũ hec velut nimis ꝓfunda atqꝫ obscura relinquentes. illud indubitãter teneamus. qꝫ dꝰ i specie eẽntie sue. nunq̃ mortalibꝰ apparuit. sicut in famulo suo moysi dic. b Nõ videbit me b hõ ɀ viuet. Et i euãgelio Johis legit. Deũ nemo videbit vnq̃. c Visibile enĩ q̃cq̃ nõ est qꝺ nõ c sit mutabile. Jõ suba siue essentia dei q̃ nullo mõ mutabilis est. nullo mõ ꝑ seipam visibilis est. Proinde illa oĩa q̃ patribꝰ visa sunt tũ deꝰ illis p̃ntaret. ꝑ creaturã facta manifestũ ẽ. Et si nos latet quõ ea ministris ãgelis fecit deꝰ. ꝑ angelos tñ facta esse dicimꝰ. Audeo ꝫ fiducialiter dicere. nec deũ pr̃em. nec vbũ eiꝰ. nec spm̃ eiꝰ q̃ est vnꝰ deꝰ. ꝑ id qꝺ est atqꝫ idipm est vllo modo esse mutabilez. ac ꝑ hoc multo minus esse visibilẽ.

4 Exo. xxxiij.

Joh. i.

¶ Ad illꝺ ꝫ qꝺ obijcit de empyreo ɀ de aliis corporibus celestibꝰ. dõꝫ qꝫ nec empyreũ nec aliud corpꝰ celeste. nec corpꝰ qꝺ est. vel põt ẽẽ oĩno est immutabile. q̃uis ei nõ insint mutatiõe q̃ est de esse in aliud eẽ. siue de vna forma in aliã. mutata tñ sunt mutatiõe q̃ est de nõ esse i esse. ɀ mutabilia sꝫ ꝑ naturã mutatiõe q̃ est in nõ eẽ. ɀ hoc qꝛ sunt cõposita. ɀ iõ nõ sunt suũ eẽ. Nullũ enĩ ens est suũ eẽ nisi sõme simplex. sic nullũ agẽs ẽ suũ agere nisi sũm e simplex. ɀ ꝓpt hoc qꝫ mẽdicant suũ eẽ aliũde. dic Hylꝰ qꝫ oibꝰ creaturis accidit eẽ. ɀ iõ ꝑ naturã suã oĩa sunt possibilia ad ñ esse. ɀ sic pꝫ r̃nsio ad totũ.

D intelligẽtiã huiꝰ ꝑtis tria q̃runt circa assumptionẽ corpoꝝ ab angelis tã bonis q̃m malꝭ. Primũ spectat ad corpis ɀ spũs vnionẽ. Secũdũ ad corpis assumpti formatiõẽ. Tertium spectat ad corporis formati ɀ assumpti opationẽ. Circa pmũ q̃runt duo. Primo q̃rit vtrꝫ angeli habeant corpa naturalit sibi vnita. Scdo vtrꝫ habeãt corpa volũtarie assumpta.

¶ Questio 1 a

Utrꝫ angeli habeãt corpa naturalit sibi vnita. Et qꝫ sic 5 oñdit pmo autoritate Aug. viij. de ci. dei. vbi diffiniẽs demões dic. demones sunt genere aĩalia. mẽte rõnalia. aĩo passiua. corpe aeria. duratiõe eterna. sꝫ eadẽ ẽ natura bonoꝝ spirituũ ɀ maloꝝ. pꝫ ɀc. Itẽ Grego. in omelia de epiphania. Judeis tãq̃ rõe vtẽtibꝰ rõnale aĩal. i. angelꝰ nũciare debuit. sꝫ oĩne aĩal hꝫ corpus naturalit sibi vnitũ. si ꝫ angelꝰ est aĩal. ꝫ ɀc. Item Bern. cãticoꝝ omel. iiij. Liquet oẽm creatũ spm̃ corporeo ꝑsus idigere solatio. sꝫ angelꝰ hꝫ oĩr illud q̃ naturalit indiget. cũ ꝫ sit spũs creatꝰ. hꝫ sibi corpus naturalit vnitũ. Itẽ ad hoc est rõ. Quãto suba ẽ nobilior. tãto i ꝑfectiõe ẽ multiplicior. sꝫ angelꝰ ẽ nobilior suba q̃ aĩa. ꝫ si aĩa nata ẽ viuificare corpꝰ. multo magis ɀ angelꝰ. sꝫ hꝫ illud naturalit sibi vnitum ad qꝺ viuificãdũ est naturalit natꝰ aptꝰ. ꝫ ɀc. ¶ Item nobilior mõ viuit qꝺ viuit ɀ influit vitã q̃m qꝺ nõ influit. influẽtia enĩ signũ ꝑfectiõis est ɀ cõplemẽti. ꝫ si

angel9 est ita nobile viuens sicut aia. et aia pot aliqd viuificare. g et angel9. sz nō pōt viuificare nisi corp9 naturalr sibi vnitu. g rc. ¶ Ad oppositu. Dam. diffiniens 6 angelu dic q angel9 est suba intelligibil. incorporea. g angel9 nō hz corp9 sibi vnitu. q si hret corp9 sibi vnitu naturalr. sic hō dr esse corporeus ita et angel9 ¶ Itē dionysi9 i plurib9 locis dic q angeli sunt diuine mentes. et spūalia lumia imaterialēs et icorporei. ¶ Itē hm oñ dic rōib9 sic. Tāto suba ē nobilior qnto est deo similior. sz de9 oino caret corpe. g suba spūalis oino carēs corpe est nobilior int subas ceteras. g vel est eā ponere i vniuerso vel i vniuerso deficiet nobilissima creatura. et tūc vniuersum ē acephalū qd est incōueniēs ¶ Itē si aliqd cōponit ex diuersis natur. et alterā illor est reptre p se ptingit silr p se reptre et reliquor. sz hō cōponit ex suba corpali et spūali. g cū sit reptre subam pure corpalē p se est reptre subam pure spūalē. hāc aūt dicim9 angelu. g angel9 nō habet corp9. ¶ Itē qr hō cōponit ex corpe et aia cū peccauit fact9 est passibilis et mortal. g si angelus hret corp9 sibi vnitū sicut et hō. videt salte q angli 7 q peccauerūt sint mortales. qd si plane falsum est. manifestū est rc. ¶ R9. ad pdictor intelligētiā est notandū q circa istā qstionē dubitauerūt aliqn magni doctores. vtr scz angeli habeāt corpa naturalr sibi vnita. vñ sup h dubie loquit tā Aug9. q Bern. sz nūc satis certitudinalr tenet. et Rich. affirmat q angeli sunt naturalr incorporei nec hñt corpa naturalr sibi vnita. De h eñ plures dubitār. vtr demones habeāt corpa sibi insepabilr alligata in qb9 torqant. sz satis planū ē q sic bom angeli nō hñt corpa nisi volūtarie sumptā. sic nec mali. et hui9 signum est sicut dicit Rich. q corpus modice qtitatis a maxia multitudine demonū aliqn obsidet. sicut loquit Math. viij. de illo q dixit. legio mihi nomē est. legio em vt idē Rich. dic ptinet vj. milia. sexcētos. lxvj. vñ si demones corpa haberēt. cū suis corpib9 nullo mō possent subintrare corp9 ita modicū. propt qd satis pbabilr dici pōt q nō solū nō hñt corpora sibi naturalr vnita. verū etiā nec bom nec mali habent insepabilr alligata qdcū est d lege cōi. ¶ Nec obstat eor cruciat9. q sicut in qrto li. oñdit. spūs absq corpe 8 hm ordinē diuie iusticie pōt ab igne materiali puniri. Cōcedende sunt igit rōnes ad hāc pte. Ad illud vo qd Aug9. inducit. viij. de ci. dei. dōm q ibi loqt Aug. hm opinionē apulei. et frequēter circa hāc materiā pl9 loquit hm alior qz hm sniam suā. Ad illud Greg. q 9 āgel9 est aial. dōm q aliqd ee aial dupliciter dr. Aut rōe forme. aut rōne opatiōis aial deb. ibi aūt dr angel9 aial nō rōne forme. sz poti9 rōe opationis ɔsequentis. Uel aliter. esse aial dupliciter pōt dici. vel hm veritatē. vel hm ostensionē siue apparentiā. Grego. aūt loquit de scdo mō. q angel9 apparet esse aial cū assumit corpus. 10 ipe aūt obijcit hm pmū modū accipiēdi aial. Ad illd qd obijcit de Bern. q oīs spūs creat9 indiget corporeo solatio. dōm q indigere corpe pōt esse dupliciter. Aut pter se. aut pter alios. Spūs indigēs pter se est spiritus brutalis vel human9. et de h ver est q hz corp9 naturaliter sibi vnicū. Spūs vo indigēs pter alios est spūs angelic9. et iste nō hz corp9 sibi naturalr vnitum sz assumptū voluntarie vt ministret alijs. Vñ Bern. Angelici spūs ad ea capiēda qb9 beati faciūt creaturā nullo mō suis corpib9 adiuuant. et iō nō hñt ea ɔiuncta pter indigentiā supplendā i seipis sz in nobis. et quia hanc supplet ad tps. iō nō hñt ea vnita simplr. sed ad tēpus 11 Ad illud qd obijcit q suba nobilior est q multiplicior est in potētijs. dōm q ver est de illis potētijs q simpliciter attestant pfectiōi. potētia aūt viuificādi corp9 et si qdammō sit pfectiōis nihilomin9 pter ɔiunctū hz quandā idigentiā et ipfectionē. et iō ab illa suba q pfectissima est int creaturas est aliena. hec aūt est suba angelica. nec de hac potētia ɔcludit rō supra dicta. Ad 12 illud qd obijcit q influēs vitā et hñs vitā nobili9 est qz hñs tm. dōm q aliqd cōicare siue dare vitā alijs pt ee dupl. Aut p modū efficiētis. et h simplr pfectiōis est. et sic cōpetit soli deo. Et p modū informātis. et sic nō est simplr pfectiōis. imo pfectiōis cū impfectiōe iūcte. et iō neutr ɔuenit anglo. qr pfectio sua maior est qz sit pfectio viuificātis p modū forme. et mior qz sit pfectio dātis vitā p modū cāe. Et loqt d vita q ɔpetit rōnali sbe

¶ Questio II b

Utr angeli aliqn assumāt corpa. Et q sic. vr. Bern. in can. omel. ix. discurrere et de loco ad locū moueri nō est nisi corpor. sz angel9 mal9 ad misteriū discurrit. et de loco ad locū venit. g vel est corpore9. vel hz corp9 naturaliter vnitū. vel corp9 assumptū. sz nō pmo mo nec scdo g tertio. ¶ Itē nulli pt impēdi hospitalitat obsequiū nisi habeat corp9 naturalr vnicū vel assumptū. sz āgelis aliqn impēsa sunt h officia. sic dr vltimo ad Heb. q quidā placuerūt deo angelis hospitio receptis. g vel habuerūt corpa vnita vel assumpta. sz nō habuerūt naturalr vnita. g rc. ¶ Itē nulla sba spūalis ex sui ɔsortio pbet solatiū sensui nisi p inhabitatiōz corpis fiat visibilis. sz angeli frequēter pbent solatia nō solū mō hm spūm sz etiā hm sensum. sic pz in angelo thobie. g inhabitār corpa. sz illa nō hñt sp vnita. g volūtarie assūpta ¶ Itē null9 spūs pōt visibilr demōstrari ad demōstratione corpis nisi sit aliq mō corpi illi ɔiūct9. sz angel9 q loqbat thobie visibilr poterat demōstrari. et sic dici h est raphael. vel hic est angel9. g habebat sibi corp9 illd aliquo mō ɔiunctū. sz nō p naturalē ɔiunctiōz. g p voluntariā assumptionē. ¶ Itē nihil est organū vel istrumentū alicui9 imediatū nisi imediate assumat ab illo. vel naturalr ɔiungat illi. sz angel9 multa exercet opera circa nos. sic loq et māducare. q nō pōt exercere nisi mediāte corpe organico vl instro. g rc. Cōtra. Maior ɔuenientiā hz aia rōnalis ad corp9 qz habeat angelic9 spūs. sz aia exuta corp9 nō assumit. g nec spūs angelicus. Itē pportio dz esse assumētis ad assumptū. sz spūs angelic9 est oino incorporalis. g nō hz pportionē ad corp9. g nūqz assumit illd. Itē aut cōpetit āgelo hre corp9. aut nō cōpetit. Si cōpetit hre. g videt q angeli nō sunt pfecti qn nō hñt corp9. Si nō cōpetit. g qn assumit hz qd nō decet ipm. g si angel9 bon9 nō fac nisi qd decet ipm. nō assumit corp9. Itē si assumat. aut propter aliqd. aut propt nihil. Si propt nihil. g frustra. Si ppter aliqd. aut est bonū. aut malū. Si bonū. g p corp9 assumptū meret. Si malū. g p corp9 nō assumptum demeret. g angel9 dz et pt puniri et premiari cū corpe assumpto. qd est incōueniēs et plane falsum. Itē vbicūqz ē assumptio. ibi est aliq vnio vel in psona vel i natā. sic pz i assumptiōe hūane nature a filio dei. g si angel9 assumit corp9. vnit sibi vel i psona vel in natā. Sz nō in natura vnit. qr n resultat tertiū. Nec in psona. qr n est cōicatio ideomatū. g nullo mō est ibi vnio. g nec assumptio. ¶ R9. dōm q i angel duplex ē vis. s. ɔtēplatiua. 13 et admistratiua. Scd m ɔtēplatiuā ɔuertunt ad deū. et sic nō indigēt solatio corpis assūpti. Scdm admistratiuā descēdūt ad nos et ɔdescendūt nob. et vt nob ɔgruenti9 ɔdescēdāt indigēt solatio assumpti corpis. Indigēt inqz ad aliqs opatiōes exercendas. indigent ad seipos manifestādos. idigēt ad nosmetipos glificādos.

[illegible]

siue cõfortãdos. ꝛ iõ assumũt corpa sicut instrũ vl organa ad ogandũ: sic signa ad manifestadũ. sic coopimenta vel habitacul ad ɔuersandũ. Vñ corp⁹ assumptũ con iungit illis sic instrũm motori: sic signũ significatõi: sic habitaculũ inhabitatori. Ħ aũt magis exigit indigẽtia ex pte nra q̃ ex pte sua. ꝛ q: finis ponit necessitatẽ his que sunt ad finẽ. ꝛ corp⁹ effigiatũ vel organizatũ hũana effigie marie cõpetit opatõibꝰ spũs rõnalis. ꝛ eius significat. ꝛ tã pulcrũ indumentũ qd animũ decorat. iõ angel⁹ assumit corp⁹ nõ quale cũq̃ s3 humana effigie insignitũ. ꝛ ɔcedende sunt rões ħ oñdẽtes. Ad

14 rõnes ad oppositũ iã pʒ rñsio. Ad illud eñ qd obiicit de aĩa etiã satis plana est rñsio. nõ eñ est sile. quia nõ hʒ vim administratiuã nec vsum administrãdi. ꝛ iõ nec corp⁹ assumit. nec hr̃e dʒ potentiã assumẽdi. Ad il-

15 lud qd obiicit q̃ ꝓportio ẽ assumẽtis ꝛc. Dõm q̃ ꝓportio attẽdit ꝛ inuenit ibi ꝑ eũ modũ ꝑ quẽ est assumptio. Cũ eñ nõ assumat i vnitatẽ nature. non reqrit q̃ sit ibi ꝓportio sicut ꝑfectionis ad ꝑfectibile. s3 sufficit q̃ sit ꝓ-

16 portio sicut motoris ad mobile. Ad illõ qd querit̃ vtz cõpetat angelo hr̃e corp⁹ ꝛc. Dõʒ q̃ cõpetit hr̃e corpus vt volũtarie assumptũ ad cõplendũ ministeriũ. s3 nõ cõpetit ad suũ esse cõpletum. ꝛ iõ nec carẽtia generat

17 indigentiam. nec assumptio generat indecentiam.

Ad illud quod querit̃ propt̃ qd assumit. vtrũ ꝓpter aliqd vel propt̃ nihil. Dõm q̃ propt̃ aliqd sic ꝑductũ est. illõ tñ ꝓpt̃ qd assumit nõ ꝑficit ꝑ corp⁹ tãq̃ aĩa ꝑ corp⁹ ꝓpriũ. s3 tãq̃ artifex ꝑ instrũm. ꝛ iõ sic istrũm ꝑ qd

18 de merẽt nõ remũerat̃. sic nec corp⁹ ab ãgelo assumptũ.

Ad illud qd obiicit̃ q̃ vbi ẽ assumptio dʒ esse vnio i ꝑsona vel i natã. Dõm q̃ nõ sufficiẽter diuidit. q: bic assumit vestimẽtũ ꝛ se induit. nõ tñ vnit sibi i ꝑsona nec in natura. s3 illud locũ hʒ i illa assumptiõe in q̃ ẽ vnio

19 ꝑfecta. q̃lis est cũ dei fili⁹ assumpsit hũanã naturã. Ex ꝓdictis igit̃ pʒ q̃stio proposita ꝛ rñsio ad obiecta. patʒ etiã ꝓpter qd angel⁹ corp⁹ assumere. q: nõ solũ propter ħ q̃ moueat vel opet̃ aliqd circa corp⁹. s3 q: illud accipit ad se vt i illo opet̃ vt i illo manifestetur. vt i illo cõuersetur. ꝛ q: in illa ɔiũctiõe siue acceptiõe corp⁹ poti⁹ se quit̃ modũ spũs q̃ ɔuerso. q: ab illa formatur ꝛ ɔseruat̃ ꝛ regit̃. iõ angel⁹ se habet in rõne assumẽtis ꝛ habẽtis. corpus v̓o i rõne assumpti ꝛ habiti.

Onsequẽter q̃rit̃ de scdo articulo. s. de formatiõne corpis assumpti. Circa qd duo q̃runt̃. Primo q̃rit̃ de ipo corpe assũpto q̃ntũ ad p̃ncipium formale. Scdo q̃ntũ ad p̃ncipiũ materiale.

Questio I

Utrũ illud corp⁹ habeat verã formã corpis hũani. Et q̃ ita sit videt̃. q: cũ appareat ee corp⁹ hũanũ aut ẽ verũ aut est ibi error ꝛ deceptio. s3 error ꝛ deceptio nõ cãperit angelis sanct. ẽ cũ assumũt corpa q̃ videnť esse hũana hñt formã hũanã. Itẽ ad corp⁹ hũanũ nihil plus reqrit̃ nisi eq̃lis cõplexio ꝛ debita organizatio. sicut dicũt naturales. s3 corp⁹ qd ãgel⁹ assumit dubiũ hʒ organizatiõnẽ. s3 organizatio ꝑsupponit cõplexionẽ. ẽ vr̃ q̃ hẽat totũ qd est de vitate hũani corpis. Itẽ q̃ angeli vere possint formare corp⁹ hũanũ videt̃. Corp⁹ hũanũ sicut dicit Aug. ẽ in rõnibꝰ semialibꝰ sicut ꝛ alia corpa. sed de fo me cũdã aĩaliũ vt serpẽtiũ ꝛ hmõi hñt rõnes semiales disꝑsas in reb⁹. iõ dic̃ Aug⁹. q̃ misterio demonum ẽe educũt. ẽ pari rõne vt videt̃ corpa hoim. Si tu dicas nõ valet. q: maior reqrit̃ dispõ ad ꝑducẽdũ corpus hũanũ. ħ nõ obstat q: nõ dispõnere a remo[...] in p̃ncipio opis ɔtinuãdo actiuã cũ passiuis distãtia infinita poterit venire ad dispositiõnẽ ɔmẽsuratã. ẽ si angeli

pñt velocia opatiõe ꝑducere corpa aĩaliũ min⁹ ꝑfecta. ẽ ꝛ pari rõne corpa aĩaliũ magis ꝑfecta. ẽ ꝛ corp⁹ hũanũ. Itẽ si aliqd agẽs indifferẽter se hʒ ad aliq̃ ꝑducẽda q̃ rõne dẽt in vnũ. ꝑt in alterũ. s3 angli nõ hñt maiorẽ ɔueniẽtiã in corpibꝰ serpẽtũ q̃ in corpibꝰ hoim. immo mag⁹ ecõuerso. ẽ si pñt auxilio nature ꝑducere v̓a corpa serpentũ. pñt auxilio nature ꝑducere v̓a corpa hoim. ẽ ꝛ assumere. Itẽ qd põt i mai⁹. ꝑt in min⁹. s3 aĩa q̃ntũcũq̃ sit modice nobilitat̃. excellit nobilitatẽ cuiuscũq̃ corpis. sic dr̃ in. viij. de ci. dei. ꝛ in alijs locis multis. cũ ẽ misterio angelorũ educi possint ꝛ educãt̃ aĩe vegetabiles ꝛ sensibiles q̃rundã aĩaliũ. multo forti⁹ ꝑducere pñt v̓a corpa hoim. Ad oppositũ sic. eiusdẽ v̓tutis creare est corp⁹ formare ꝛ informare. q: vis formatiua ẽ ab informatiua siue ꝑfectiua. ꝛ null⁹ spũs ãgelic⁹ pñt hũanũ corp⁹ ꝑficere. ẽ nec formare. Itẽ angli nõ pñt opari circa creaturas nisi cũ adiutorio nature. s3 nulla natura pt generare corp⁹ hũanũ nisi illa q̃ est silis in specie. ẽ angel⁹ nõ põt formare verũ corp⁹ hũanũ n̄ si mediante hoĩe. s3 hõ nõ põt corp⁹ hũanũ educe re nisi generando. ẽ nec angel⁹ v̓a corpa formare nisi ꝑ generationem hoĩs. s3 cũ assumit corp⁹ n̄ indiget hũano auxilio. ergo nunq̃ verũ assumit corp⁹ hũanũ. Itẽ si põt corp⁹ de nouo formare. ẽ pari rõne ꝛ corruptũ repare. ẽ potest mortuos suscitare. qd est sol⁹ diuinũ. Itẽ si corpa assumpta ab angel essent v̓a corpa hũana. haberẽt appetitũ ad aĩam rõnalẽ. s3 de⁹ cõplet appetitũ nature. ẽ statim infunderet eis aĩa rõnalis. Itẽ si corpa v̓a hũana assumerẽt. aut fm statũ glie. aut fm statũ vie. Non fm statũ glie. ħ ɔstat. q: ia vltert⁹ corp⁹ illud non esset corruptibile. nec ab ãgelo seꝑabile sic assumitur. ħ ẽ fm statũ vie. s3 corpa hũana fm statũ vie sunt põderosa et grauia. siue i statu nature corrupte. siue i statu innocẽtie. ẽ nõ essent habilia ad motũ nec ad velox misteriũ. ẽ si assumũt corpa nisi ꝓpt̃ misteriũ. ẽ nõ assumũt v̓a corpora hũana. R⁹. Dõm q̃ corpa assumpta ab angelis nõ hñt verã formã ꝛ cõplexionẽ corporũ hũanorũ. nec etiã organizatione cõpletã. s3 solũ effigiẽ. Et h⁹ rõ ẽ duplex. Una q: nõ cõpetit angelis tale corp⁹ ad misteriũ sic nũc vltimo ostẽsum ẽ. Alia rõ ẽ. quia nõ põt educere formã naturalẽ in esse. nisi adiut⁹ a v̓tute nature. sic habita fuit in pũti dis. In virtute aũt nature est ꝑducere corpa omniũ aĩaliũ. verũ etiã aliť ꝛ aliť. Ad quedã eñ educẽda sufficit cã vniuersalis sine adiutorio agẽtis particularis ɔsimilis i specie nature. cuiusmodi sunt aĩalia q̃ generant̃ ꝑ putrefactionẽ. Quedã aũt sunt ad q̃ non sufficit nisi adiuuent̃ ab agẽte ɔsili spẽi. sicut corpa aĩaliũ q̃ ꝑducunt̃ solũmõ ꝑ ꝓpagationẽ. ꝛ istud planũ est ad sensum. Si aũt q̃rat̃ rõ h⁹. Prima est diuina institutio fm quã est limitatio i virtutibꝰ ꝛ natur⁹ rerũ. ꝛ hoc fm legẽ quã indidit eis ab initio. Vñ sic dixit germinet terra herbã virentẽ. nõ dixit q̃ germinaret hoĩem. hoĩ aũt dixit q̃ se multiplicaret. sic terra germiat herba. et hõ generat hoĩem. Hec aũt ex siue instituto nõ ẽ absq̃ rõne. q: quedã sunt aĩalia imꝑfecta tã in organizatiõe q̃ in duratiõe. quedã v̓o ꝑfecta vtroq̃ mõ. Quia v̓o q̃dã corpa aĩaliũ sunt imꝑfecta ꝛ in organizatiõe ꝛ i cõplexione. iõ nõ indiguerũt agẽte tã effectiuo. s3 potuit v̓tus ꝑductiua ipsorũ dari terre tãq̃ m̃ri. ꝛ soli tãq̃ p̃ri. cum adiutorio aliorũ corporũ simpliciũ tã elemẽtariũ q̃ celestiũ. Alia v̓o sunt imꝑfecta duratiõe. ꝛ aliq̃n pereunt. iõ oportuit hec cõtinuari ꝑ gẽn̄ alterĩ⁹ nature q: ad ħ data est vis generatiua a deo. vt dr̃ ĩ ph̃s. vt ꝑpetuet̃ in eẽ. E cõtrario est de aĩalibꝰ vtroq̃ mõ ꝑfect. ꝛ iõ v̓tus ꝑductiua ipsorũ maiorẽ exigit actualitatẽ. ꝛ rõ seminalẽ

maiori difficultate pficiť in actu. nō maiori indiget adiutorio. Jlla igiť animalia siue corpa eoꝝ que ad pmuꝫ genus spectāt educi possunt ab angelis mediāte nature adiutorio velociter ⁊ quasi subito. veraciter tamen. quia p vim nature. Sed animalia ⁊ eoꝝ corpora q̄ spectant ad secundū genus educi nō possunt veraciter nisi cū auxilio nature. ⁊ cū diuturnitate vite ⁊ tpis. ⁊ qm̄ assumptio corpoꝝ ab angelis est velociter ⁊ quasi repēte. ideo vera corpora humana non assumunt. quia nō possunt illa p se formare veraciter. ⁊ cū alterius adiutorio nō possunt facere q̄ exeant in esse velociter. ⁊ si ꝑo ꝙ educerenť. adhuc nō cōpeterent. sicut tactū est in obijciendo. tum ꝓpter appetitū quē haberēt ad aīam rōnalem. tū ꝓpter grauitatē. que duo repugnāt finalit illiꝰ corporis. Nā si haberet animā rationalē. nō esset competens signū ad apparendū. Si haberet grauitatē. nō eēt cōpetens instrm̄ ad opandū. maxime ad motū. nō esset etiā cōpetens habitaculū ad inhabitandū. Cōcedende sunt igiť rōnes ꝓbātes ꝙ angeli nō assumunt vera corpora humana. siue boni siue mali.

21 Ad illud qđ obijcitur in ɔtrariū ꝙ est ibi error ⁊ deceptio. dōm ꝙ falsū est. quia nō assumunt illa corpa vt ondant se esse homines. ⁊ veros homines. sed vt ostendāt se rationales. ⁊ qm̄ illa corpa signāt illos esse rationales. ⁊ ad h̄ formata sunt finaliter. ideo vera sunt. ꝙuis nō sint vere humana. sicut in pmo libro dictū fuit de igne ⁊ columba.

22 Ad illud quod obijciť ꝙ est ibi organizatio ⁊ equalis cōplexio. dōm ꝙ falsuꝫ est. nō em̄ est ibi vera organizatio que cōpetit corpi humano. que quidē est a v̄tute formatiua eā seminib3 relata. sed potius quedā lineamentoꝝ protractio s̄m illiꝰ cōformitatē. ⁊ hec non supponit equalitatē cōplexionis. quia talis ꝓtractio potest fieri ab artifice in ligno ⁊ lapide. nec quecunq3 qualitas mixtionis est illa que facit veritatē humani corporis sed illa que habet veritatē specificā hoīs cōpletiuam ⁊

23 directiuā. Ad illud qđ obijciť ꝙ corpus humanum est in rationib3 seminalib3. iam patet rnsio. quia ꝙuis sit ibi. nunq3 tamen educiť nisi cōcurrat virtus agētis exterioris. que residet in lumbis viri ⁊ matrice mulieris. ⁊ ideo sine his nunq3 potest illa ratio seminalis ad actū pfecta educi. Et si obijciať ꝙ potest disponere dispositione remota ⁊c. dōm ꝙ illud habet locum vbi dispositio remota sit necessitas sola intēsione. tūc em̄ sufficit virtutis actiue cōtinuatio ⁊ intensio. nō aūt quādo requiriť noue forme vel alteriꝰ forme s̄m spēm ope-

24 ratio. ⁊ sic eēt in proposito. Ad illud qđ obijcitur. ꝙ indifferēter se habet angelus ad oīa corpa animalium dōm ꝙ ⁊ si hoc veꝝ sit de ipso angelo in se. nō est tamen veꝝ de virtute nature. ex cuiꝰ adiutorio angelꝰ operať ⁊ ideo sicut angelus p se nō potest educere corpꝰ humanum. ita nec corpꝰ alicuiꝰ animalis. ⁊ sicut natura quedam potest facilis. quedā tn̄ maiori difficultate. vt prius visum est. sic ⁊ angelus ipsiꝰ virtute adiuť. Ad

25 illud quod obijciť ꝙ potest in magis nobile. dōm ꝙ illud nō semp habet veritatē. quia homo potest generare hoīem qui est nobilior ⁊ nō potest generare asinum maxime aūt tūc deficit qñ res nobilior est facilioris ꝓductionis sicut frequēter cōtingit. et sic in proposito nam facilius educiť anima vegetabilis siue sensibilis animalis p putrefactionē educti. ꝙ educať ⁊ organizetur veꝝ corpus hominis.

Questio II D

De corpe assumpto ex pte pncipii materialis. Et queritur vtꝝ corpꝰ illud qđ assumit angelus fiat de materia celesti an elemētari. Et ꝙ sit de materia celesti videtur finis imponit necessitatē his que sunt ad finem. sed angelus assumit corpus ad suppitus ostensione. cū ḡ angeli p naturā sint lumina. debet ergo assumere corpora de materia lucis. ḡ de materia celesti. Jtē organū siue instrumentū p naturā debet cōformari mouenti siue motori. sed angelꝰ assumēs corpꝰ vt instrm̄. est immutabilis ⁊ impassibilis p naturā. ḡ corpꝰ. vn̄ corpꝰ assumptum formať debet esse incorruptibile ⁊ impassibile. tale aūt nō est nisi corpus celeste. ḡ ⁊c. Jtē locus maxime cōpetens angelo est corpus celeste. vt celū. si ḡ angelus in corpe assumpto locať tanq3 in habitaculo. videť ꝙ corpus illud sit sumptum de celo. aut nō cōpetit ipsi angelo. Jtē corpꝰ assumptū aut est de natura celesti. aut elemētari. Si de natura celesti. habeo propositum Si de elemētari aut graui. aut leui. sed si est de graui tum difficultate moueť sursum. si de leui violēter moueť deorsum ḡ si neutꝝ hoꝝ cōpetit velocitati angelice. corpus qđ assumant nō est elemētare. ḡ corpus celeste.

Jtē si est elementare aut est mixtū. aut simplex. Si simplex. ḡ non est aptū ad coloꝝ. nec ad effigiē. nec ad organizationē. Si mixtū. ḡ cum corpus mixtū sit resolubile ⁊ rarefactibile. videť ꝙ sicut corpus humanū ex sepatione anime fit putridū. sic ⁊ corpus ab angelo assumptū. qđ apparet esse falsum. Restat ḡ ꝙ nō est corpus elemētare. ⁊ est elemētare vel celeste. ḡ ⁊c. Jtē si est corpꝰ elemētare. h3 ɔtrariū siue sit simplex siue sit mixtum ḡ si trāseat ad regionē ignis. videť ꝙ qcq̄d est in eo humidū ɔsumať. Si vo p regionē aq̄. qcq̄d est in eo ignitū extinguať. ꝙ si h̄ ɔstat esse falsum. ḡ si angelꝰ sine lesione ptrāsit regiones elemētoꝝ cū corpe assumpto. cōstat illud nō esse de natura elemētari. ⁊ est de natura elementari vel celesti. ḡ ⁊c. Ad oppositū arguiť sic pmo autoritate Grego. Ait em̄ sic. nunq3 abraā angelos videre potuisset nisi corpꝰ ex aere assumpsisset. Et Beda de natura reꝝ. Angeli ad nos venientes corpus ex aere sumūt. Rōne sic. Angeli assumūt corpa maxime ꝓpter motū ⁊ discursum. s3 corpꝰ celeste nō est habile ad motū rectū s3 circularē. ḡ nō cōpetit in misterio angelico assumere corpꝰ de celo. Jtē angelꝰ assumit corpꝰ ad apparendū. ⁊ h̄ in humana effigie. s3 corpꝰ celeste nec est terminatiuū visus. nec est figurabile. ḡ nō videť ad cōstitutionē corpis assumpti ab angelo tūc habile. Item si assumit corpꝰ de celo. cū non assumat de toto. assumet de pte. ḡ sepat ⁊ diuidit ptē celi a toto. s3 oē diuisibile est corruptibile. ḡ videť ꝙ natura celestis sit corruptibilis. sed h̄ est falsum. ḡ ⁊ pmū. Jtē si assumit corpꝰ de celo. cū assumat ptē quā fere deorsum secū. aut aliqđ subintrat locū eiꝰ aut nihil. Si nihil ḡ remanet vacuum. Si aliqđ. aut oportet illđ d̄ nouo creari. aut oportet corpꝰ illud rarefieri. s3 si hec oīa sunt inconuenientia patet ⁊c. Jtē angelꝰ sathane frequēter se trāsfigurat in angelū lucis. ⁊ tūc ɔstat ꝙ assumit corpꝰ ita pulcrū sicut ⁊ angelꝰ bonꝰ. s3 demones nō assumūt corpa d̄ natura celesti. q̄ vsq3 ad illā nō cōscendūt. s3 solū d̄ natura elemētari. ḡ similiter videť ꝙ ⁊ āgeli boni. Rᵒ. ad hoꝝ intelligentiā est notandū ꝙ circa h̄ diuerse fuerūt sapientū opiniones. Quidā em̄ dicere voluerūt ꝙ angeli assumūt corpa ex natura elemētari. ita em̄ ꝙ non ex vno tm̄ s3 ex oīb3 simul mixtis. aliqua em̄ coꝝ pdominā te. vn̄ dicūt corpꝰ illud an angelo assumptū esse v̄e corpus mixtū. ꝙuis nō sit v̄e corpꝰ humanū. Jllā aūt formā mixtiōis dicūt esse ab angelo tanq3 approbante solū. s3 dā nō tanq3 a dāte datē tanq3 nō p creationē vel infusionē. s3 p intrinsecā opationē s̄m qđ dictū est supra. ꝙ indidit reb3 naturā v̄tutes seminarias. s̄m quas deo

26

cooperante actione naturales forme producuntur in esse. Sed quia corpus illud quasi repente formetur et destruatur. aliquis nō videtur probabile quod sit plena mixtione mixtum maxime cum in eius resolutione nō appareat temporis longitudo. nec putrefactionis corruptio. et ideo dixerunt quod corpus illud est de natura elementari simplici ex quo dicunt illud corpus assumptū formari hoc modo. Natura enim elementaris ex qua corpus sibi format angelus est aer. elementū quod de sui natura est rarefactibile et condensabile si assit virtus que hoc possit. vnde sicut nunc videmus aquam solidari in cristallū. vel glaciem ex frigore. sic stringit aliqua virtute occulta que nō latet angelos aerem condensari posse secundum plus et minus ad voluntatem angeli organtis. Hoc autem corpus dum condensatur potest suscipere figuram et effigiem. et ita corpori organico effici conforme. potest nihilominus in vna parte condensari plus. in alia minus. in alia minime. et secundum hoc habere in se diuersos colores. et ita corpori humano effici quasi in sibi conforme. quamuis nō sit in suis principijs multiforme. et ita idoneū esse instrumentū signū et habitaculū. vt ab angelo assumatur. Sed adhuc quia hoc difficile est intelligere. quod ex aere siue alterius elementi commixtione fiat corpus solidū et diuersis coloribus coloratū. cum colores producere nō sit artis nisi mediante auxilio nature. Ideo tertia via videtur ad hoc esse probabilior s. quod corpus assumptū ab angelo corpus elementare est. nō quod sit ex quatuor elementis plena mixtione commixtū sicut corpus complexionatum. nec quod sit ex puro et simplici elemento formatū. sed quia principaliter formatur ex aere cum aliqua admixtione alterius elementi sicut videmus in nube que nō est corpus plene mixtū. habet enim in se naturas plurium elementorum. per hunc modum et corpus ab angelo assumptum principaliter ab aere intelligitur esse formatuz. Concurrente ad hoc natura alicuius vaporis terrei vel aquei. vnde quidem faciat tam ad varietatem condensationis quam ad multiformitatem coloris. hac autem nō oportet angelo de longinquo mendicare. cum aer pro magna sui parte sit commixtus vaporibus. et hanc positionem mediam inter vtramque tanquam ex vtraque constitutā ad presens possumus sustinere. Ad questionem igitur propositaz dicendū breuiter quod angelus tam bonus quam malus assumit corpus ex natura nō celesti sed elementari. nō simplici nec plene commixta. sed medio modo. vapore ex aere vaporabili. angelus tamen malus ex parte inferiori. bonus vero ex parte superiori. nō tamen superiori in qua nulla reperitur natura alterius elementi. sed superiori comparatione et respectu eius de quo assumunt corpora angeli mali. Ideo concedende sunt rationes quod corpora ab angelis assumpta nō sint de natura celesti sed elementari. Ad illud quod obijcitur quod angelus assumit corpus ad sui ostensionem. dicendum quod angelus nō tantummodo ostendit se pensata dignitate sue nobilitatis sed etiam idoneitate signi et necessitate ex parte nostra. Licet igitur eius dignitas omnis corporis nobilitatem precellat. quia tamen corpus elementare fuit ad eius manifestationem secundum quod nostra exigit indigentia. et ad hoc est idoneuz vt sit corporis organici materia. ideo magis competit vt angelus de ipso sumat corpus quam de celesti materia. Ad illud quod obijcitur quod instrumentum debet conformari motori. dicendum quod verum est quando organū siue instrumentū est ei perpetuo coniunctū. sed quando coniungitur solū ad tempus. sufficit vt sibi pro opportunitate loci temporis et operis conformetur. et sic est in proposito regere. Ad illud quod obijcitur quod angelus locatur in corpore assumpto tanquam in habitaculo. iam patet responsio. quia nō est habitaculū debitum angelo quantum ad excellentiam sue dignitatis. sed quantum ad indigentiā nostre infirmitatis. et quoniam status noster infirmitatis plus conformatur elementaris nature quam celesti. ideo si habitaculum celeste plus competat angelo ad contemplandū tamen habitaculū ex corpore elementari plus competit angelo ad ministrandū. Item ad illud quod obijcitur. aut est corpus graue. aut leue. dicendum quod nec simpliciter graue. nec simpliciter leue. tamen quia ex aere. tamen quia ex aere commixto vapori. ideo est habile ad motum secundum omnem potentiam quod nō esset si esset corpus simplex ponderosum aut leue.

Ad aliud iam patet responsio. quia nec omnino simplex. immo quodammodo mixtum vt competat colori et organizationi. nec adeo mixtum est vt subiaceat putrefactioni. sed medium tenet vt predictum est. Ad illud quod obijcitur quod pariter a contrario. dicendum quod sicut formatio illius corporis quamuis sit ex adiutorio nature. tamen principaliter est a virtute spiritualis substantie. propter hoc quod effigies illius corporis plus est artificialis quam naturalis. sic et conseruatio illius corporis est a virtute angelica. Vnde sicut sua virtute absque manibus corpus illud effigiat. sic sua virtute protegit et conseruat. et ipso recedente redit corpus ad iacentem materiā. vnde sicut eius conseruatio nō pendet ex simili. ita nec corruptio fit a contrario.

Consequenter queritur de tertia. s. que operationes exercet angelus in corpore assumpto. Et circa hoc duo queruntur. Primo queritur vtrum ibi exerceat operationes seu potentie vegetatiue. Secundo vtrum exerceat operationes potentie sensitiue.

Questio I

Vtrum angelus in corpore assumpto exerceat operationes anime vegetatiue. Et videtur tam de bonis quam de malis quod sic. De bono. Cibari siue comedere est actus spectans ad potentiā vegetatiuā. sed hunc actū exercent angeli in corpore assumpto sicut probatur ex eo quod scribitur Gen. xviij. vbi abraam exposuit angelis cibaria. et sic ibidem legitur comederunt. Item nō decet nuncios veritatis falsis ostensionibus decipere homines intuentes sed angeli apparentes comederunt cum his ad quos mittebantur. sic frequenter legitur in scriptura. ergo vere cibabantur. sed iste est actus vegetatiue potentie. ergo etc. Item ligat congruit duo opera nature. in locutionem et cibationem. sed angeli in assumptis corporibus per linguam vere et proprie loquebantur. ergo cibabantur. redit ergo idem quod prius. s. quod boni angeli in assumpto corpore vegetatiue potentie actū exercent. Item hoc idem ostenditur de malis. generare enim est actus potentie vegetatiue sed demones mediantibus corporibus assumptis generant. sicut dicit Josephus narrans illud quod scribitur Gen. vi. de generatione gigantum. videntes filij dei etc. Item communis opinio est de merlino quod generatus fuit a demone incubo. sed sic demon incubus nō potuit nisi mediante corpore assumpto. ergo idem quod prius. Item actus ordinatus ad generationem est permixtio cum sexu feminino vel virili. sed demon succubus se viro subijcit sic etiam cum in quo est effusio seminis et demon incubus mulieri incumbit. ergo videtur quod si possint coire possint etiam generare. ergo in assumpto corpore exercent actus potentie vegetatiue. Ad oppositum arguitur sic ostendit bonis angelis nō competat actus cibandi. Scribitur enim Tho. xij. et est verbū raphaelis angeli. videbar vobis quidem comedere et bibere. ego vero cibo et potu inuisibili vtor. ergo hoc angelus comedebat cibū corporalem. et si videretur comedere. Item vbicunque est vera cibatio. ibi est deperditi restauratio sed in corporibus assumptis ab angelis nulla fit deperditio nō est ibi caloris consumptio. ergo etc. Item vbi est vera cibatio. ibi est segregatio puri ab impuro. hoc autem nō facit angelus cibatus in corpore assumpto. ergo etc. Item quod malo angelo competat generatio. videtur. quia generatio est sibi similis in specie sed demon assumens corpus nō assimilatur homini sed demoni. ergo generat hominem sed generat demonem. quod patet esse falsuz. ergo

Item ad hoc quod fiat generatio necesse est secundum medicos quod concurrat triplex spiritus. naturalis. vitalis. et animalis. secundum plures triplex calor. videlicet calor anime. calor celi. et calor elementi. ergo cum demon necessaria ... nec calorem anime in corpore assumpto possit habere. videtur quod nullo modo possit generare. Item generare nō est actus nisi corporis. sed coniuncti. s. ex demo-

Operationes vite vegetative sunt nutrire et generare

τ corpe nō fit vnū. q̄ nūq̄z fit p corp⁹ exire i actum generandi. ¶ R°. dōm q̄ spūs angelic⁹ siue bon⁹ siue mal⁹ in corpe assumpto nō h̄z opatiōnē sic vegetatiue. nec q̄tū ad cibationē nec q̄tū ad generationē. q: nō habet vim nutritiuā. nec h̄z vim generatiuā. h̄z tn̄ aliq̄ modo opatiōes his ɔformes. licet nō plene. τ h̄ p̄z si attēdat natura cibatiōis τ generatiōis. In cibatiōe eni est cibi sumptio τ ɔsumptio. ēnihilominꝰ ɔuersio τ vnio. et q̄tū ad p̄mā cōpetit angelo i corpe assumpto cibatio siue comestio nō simulate s̄z ve. q: cibū sibi appositum ve sumebāt τ ɔsumebāt. veꝝ tn̄ cibꝰ assumptꝰ eoꝝ indigētiā vl' ꝑditionē nō restaurabat. q: talis cibatio ex potētia nō ex indigēn̄a est in angelis. his vo q̄ vegetant nō tm̄ est potētia s̄z etiā indigētia. τ h̄ est q̄d dic̄ Augꝰ q̄ sicut aliter absorbet aquā terra sitiēs. aliꝰ calefaciēs. sic aliter cōpetit cibatio hoī. aliter cōpetit angelo. sine aliter hoī viatori. aliter beato. Per hūc etiā modū circa actū generatiōis in aliq̄ ɔformat spūs assumēs corpus. in aliq̄ vo nō. Nā in actu generatiōis τ ē seminis ɔstitutio s̄m neruos τ v̄tutes. τ calor tali spēi cōpetēs τ est seminis sic pfecti trāsfusio τ susceptio. Primū est solus illiꝰ cui deꝰ dedit vim ꝓpagatiuā. τ h̄ nullo mō cōpetit demonibꝰ assumētibꝰ corpꝰ. scdm̄ vo s̄z seminis susceptio τ transfusio p̄t eis cōpetere. pmo eni succubi sunt viris i specie mulieris. τ ex eis semē pollutiōis suscipiunt. τ q̄dā sagacitate ipm̄ in sua v̄tute custodiūt τ postmodū deo ꝑmittēte fiūt incubi. τ in vasa mulierū transfundūt. ex qua transfusione hoies generari p̄nt. His visis facile euidet ad q̄stionē ꝓpositā τ ad argumenta.

Ad q̄stionē. q: simplr̄ ɔcedit̄ q̄ nō h̄āt opa potētie generatiue τ vegetatiue q̄ sunt generare τ alimēto vti. sic ōndunt rōnes ad h̄ inducte. h̄nt tn̄ aliquas opationes his ɔformes. nō in toto s̄z in pte. τ hoc ꝓbāt rōes ad oppositū inducte ōndentes s̄z q̄ angeli boni comedant. τ q̄ mali generāt. Veꝝ etiā q̄ boni āgeli cibū sumpserūt. s̄z nō ad suā refectionē. s̄z ad dantiū ɔsolationē. τ iō n̄ error ibi erat. nec deceptio. nec illusio q̄tū erat ex pte ipoꝝ angeloꝝ. licet ignorās naturā illorum posset ex h̄ accipe occasionē opinandi falsum. τ sic p̄z rñsio ad tres rōnes p̄mas. Cōcedendū est etiā q̄ demones s̄m viā p̄dictā semē p̄nt suscipe τ trāsfundere si deꝰ ꝑmittat. s̄z nō p̄nt alimētū in veꝝ semē p ꝓpriā v̄tutem ɔuertere. iō dicit̄ q̄ oīnō generare sic ōndūt tres rationes sequētes. Attamē vltia rō nō cogit. plꝰ eni ē generare q̄ coire. τ ideo nō sequit̄ si p̄nt coire cum muliere. q̄ ꝓpter hoc possint eam impregnare vel ex ea ꝓlem generare.

¶ Questio II

Utꝝ angli i assumptis corpibꝰ habeāt opatiōes ɔuenientes potētie sensitiue. τ q̄ sic vr̄. Idē est p̄ncipiū motus τ sensus sic dic̄ p̄hs. s̄z angelꝰ corpi assumpto dat motū. ḡ τ sensum. ¶ Itē sic angelꝰ assumit corpꝰ h̄ns organa apta ad motum. ita assumit corpus habens organa apta ad sensum. Sic eni corpꝰ illud assumptū h̄z manꝰ τ pedes. ita h̄z oculos τ aures. s̄z organa sentiēdi sine sensu sunt inutilia. ḡ si n̄ frustra assumit illa organa. vr̄ q̄ illa sensificet. τ p illa sentiat. ¶ Itē q̄d h̄z opationē ɔsequentē ꝓpriū spēi. h̄z opationē ɔsequentē ꝓpriū generꝰ. s̄z sicut ꝓpriū hoīs est risibile. ita ꝓpriū aīalis est esse sensibile. ḡ si angelꝰ i corpe assumpto p̄t ridere vel lugere. sic τ p̄t videre τ audire. ¶ Itē angelus de natura sua aut h̄z sensum aut nō h̄z. Si nō cuz sensus sit cognitiuꝰ ꝑticulariū. nō cognoscit ꝑticularia q̄d est plane falsum. Si vo sensus h̄z cū sensus sit potentia. q̄ mediāte sensit̄ icant̄ organa corpalia. patet τc. ¶ Itē angelꝰ exñs in corpe assumpto cognoscat hec sensibilia aut igit̄ potētia immateriali. aut potētia q̄ nata sit alligari corpi. Si potētia immateriali. ḡ ita bn̄ cognoscit distans sicut ꝓpinquū. igit̄ angelꝰ q̄ est rome audit nos loquētes parisiꝰ. ḡ nō indigēt moueri τ discurrere. q̄ si h̄ est falsum. restat q̄ illa cognoscit potētia q̄ est corpi ꝓportionabil' τ decernit determinatā distāntiā. sic ḡ ista est sensus. p̄z τc. ¶ Itē nihil patit̄ a corpe nisi sensum habeat corpi ꝓportionalē. s̄z angelꝰ cremat̄ ab igne. ḡ si sensus eꝰ p̄ōt pati a corpe. multo fortiꝰ p̄ōt p corpꝰ sentire. cū p naturā magis sit natꝰ in corpꝰ agere q̄ a corpore penā suscipe. ¶ Itē angelꝰ aspiciēs me i assumpto corpe suscipit i oculo meā silitudinem. τ cū oculꝰ ille sit corpꝰ peruiū τ tersum. vlteriꝰ de sua silitudine iudicat. hoc planū est. si ḡ ad sensum nihil plꝰ reqrit̄ q̄ receptiō τ iudiciū. vr̄ q̄ sentiat p corpꝰ assumptū. ¶ Ad oppositum. Sensus p̄supponit vitā s̄z angelꝰ corpus assumptū nō viuificat. sicut ꝓbatū est sup. ḡ nec sensificat. ḡ p ipm̄ nō sentit. ¶ Itē sensus p̄supponit actū vegetatiue. s̄z angeli in assumptis corpibꝰ nō h̄nt opa vegetatiue ḡ nec opa sensitiue. ¶ Itē si angelꝰ sentiret p corpꝰ. cū sensus ille q̄ fit mediante organo corpali sit nature corpore alligatꝰ. angelꝰ natus esset sicut τ aīa p naturam vniri corpi. ḡ qn̄ nō haberet corpꝰ. nō h̄ret esse ꝑfectuz. ¶ Itē si angelus sentiret p corpus. cū sentire est actio ɔiuncti. angelꝰ suas opatiōes misteriales cōicaret corpori. ḡ deberet cōicare penā τ gloriam q̄d falsum est. ¶ Itē sentire est ꝓpriū aīalis. ḡ nulli cōpetit sentire nisi cui cōpetit esse aīal. s̄z h̄ nullo mō cōpetit angelo. ḡ τc. ¶ Itē si sentire est mediāte organo corpo. co. ḡ nō cognosceret hominē clauso oculo. nec cognosceret hominē a tergo. nec cognosceret hominē in obscuro. que oīa cū sint falsa. restat q̄ angelꝰ in assumpto corpe nō habet opa cōpetētia potētie sensitiue. q̄ncūq̄ igit̄ q̄ opera ɔueniāt vel exerceant̄ ab angelo in corpe assumpto.

¶ R°. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū. q̄ cuz aīa vniat̄ corpi vt ꝑfectio τ motor. quedā sunt opatiōes q̄ τ sequunt̄ ipam aīam in corpe vt est motor. q̄dā vt ꝑfectio. quedā ꝑtim sic τ pactim sic. Differēti aūt mō exercet aīa in corpe opatiōes q̄ sequunt̄ ipam vt motorez et vt ꝑfectionē. Nam opatiōes que sequunt̄ animam vt motorē. sic exercet p corpus q̄ illas easdē exercet in corpus. qui anō solū mouet alia corpa. sed etiā corpus ꝓprium. Opationes vo que sequunt̄ animā in corpe vt est ꝑfectio. sic exercet anima in corpe p corpus q̄ exerceret eas cum corpe. sicut patet. Aīa clauso oculo corpꝰ aliq̄d videre nō potest. Tertias aūt opatiōes exercet i corpe quasi vtroq̄z modo. τ iō p̄me cōpetunt aīe vt ē hoc aliquid. τ motor differens a mobili. scde vo vt est forma iuncta materie. Qm̄ igit̄ angelꝰ viuit̄ corpori assumpto nō vt ꝑfectio sed vt motor. ideo p̄mas opationes exercet plene in codē corpe. secūdas minime. tertias vo quodā mō sic quodā mō non. Et h̄ meliꝰ patz si descendamus exemplificando. motꝰ ꝓgressiuus siue quiuīcūq̄z aliꝰ sit membroꝝ exterioꝝ est ab aīa in corpore vt est motor vel motrix. τ ideo cōpetit angelo. sentire vero p organa corpis cōpetit anime vt est illoꝝ organoꝝ perfectio. Sicut eni aīa ꝑficit totū corpus. ita visus siue potētia visiua ꝑficit oculum. et hec nō cōpetit angelo in corpe assumpto. Ridere vero est opatio. que partim cōpetit anime vt est motor. partim vt ē ꝑfectio. Ibi eni est quedā cordis exhilaratio. τ hec est ab aīa vt est ꝑfectio. Quedā genarū motio. τ hec ē ab anima vt est motor. ratione p̄mi non cōuenit angelo s̄z solum ratione secundi. Ex h' patet rñsio ad q̄stionez ꝓpositā. Si eni vocentur opa potētie sensitiue ipsi

ectus sentiēdi p organa. sic breuiter dōm q angel⁹ non exercet ea p corp⁹ assumptū. Si aūt extendant opa potentie sensitiue ad ea q sunt ab aīa vt mouere. sic coicat ea corpi. Rationes igit pbātes angelum nō sensificare corp⁹ assumptū concedende sunt. Ad illud vero qd pmo [36]
obijcit in contrariū q idē est pncipiū motus et sensus. dōm q pħs loquit in aīalibus in quibus vult q cor sit pn-
cipiū sensus. sic ⁊ pncipiū mot⁹. Ad illud qd obijcit [37]
q corp⁹ illud habet organa facta ad sentiendū. dōm q angel⁹ nō tm̄ assumit corp⁹ humanū vt instrm̄ ad operandū. sz etiā vt signū conueniēs ad ostendendū. ⁊ q: corpus carēs organis debitis hoi. nō esset consequēter āgelici spūs ostensiuū. iō corp⁹ hn̄s ois organa assumit. non ad vsum organorū sensificationē. sed potius ad suppsi-
onē. Ad illud qd obijcit q coicat corpi operationem consequentē spēm ⁊c. dōm q ridere nō est act⁹ consequēs spēm hois put dicit motū solū generū exteriorū. quia sic cōsequit aīam vt motor. sz put cum hoc dicit aliquem actū interiorē qui consequit existentiā aīe in corpe vt est pfectio. hoc aūt modo nō cōpetit angelo. ed solū [38]
mo. Ad illud qd obijcit q angelus habet sensum quia cognoscit singularia. dōm q sentire pōt accipi cōiter. pprie ⁊ magis pprie. Cōiter sentire idē est qd rē vt pn̄tem cognoscere. fm quē modū accipit Aug⁹. ad paulinam in li. de vidēdo deo. Secūdo mō sentire idē est qd rē vt hic ⁊ nūc cognoscere. ⁊ sic accipit Boeti⁹ cū dicit q sensus est pticulariū. ⁊ intellect⁹ vniuersaliū. Tertio mō sentire idē est qd spēm existentē in materia pter materiā mediāte organa corporeo suscipe. ⁊ sic accipit phi-
losoph⁹ in. ij. de aīa. cū dicit q sensus est susceptiu⁹ spe-
ciez in materia pter materiā. Primis duob⁹ modis nō differt sensus ab intellectu re sz rōne tm̄. ⁊ hoc modo bene ponit in angelo angel⁹ enī p suā potentiā intellectiuā cognoscit rē vt pn̄tem ⁊ vt hic ⁊ nūc dirigēdo aspectuz sup ipam. Tertio vero mō differt potētia sensitiua ab intellectiua re ⁊ rōne. ⁊ illo tertio mō sensus est potentia alligata corpi. ⁊ hoc modo spūi angelico non cōuenit. [39]
[40] Ad illud qd obijcit q si cognoscat potētia īmateria-

li. tūc nihil facit ad hoc distātia. dōm q dū singularia cognoscit ⁊ sentit. potētia īmateriali cognoscit. aspectus tn̄ sup rē cognitā dirigit ⁊ iō si res illa nō est ei pn̄s sive immediate piūcta. necesse est vel virtutem angeli deferri vsqz ad ipam vel econuerso. ⁊ qm̄ tn̄ virt⁹ angeli cū obiecti est virtus finita. iō nec cognoscit nec pōt cognoscere in quacūqz distātia. hoc aūt nō est ppt virtutis materialitatē. sicut est in sensu corpis. sed ppter virtutis fi-
nitatē. Ad illud qd obijcit q patit ab igne. dōm q illud nō concludit sicut meli⁹ ondit in. iiij. sensus enī ⁊ effect⁹ spūalis sufficit ad sentiendū verū dolorē. sic ostēditur ibidē. Ad illud qd obijcit q recipit et iudicat. [41] [42]
dōm q cū ista duo sint in sensu. videlicet receptio ⁊ iudiciū. receptio est pncipaliter rōne organi: sz iudicium ratiōe virtutis. In sensu aūt corporeo sic est receptio ī organo q est receptio partit ⁊ in virtute. ⁊ sic est iudicium virtutis illi⁹ in organo q nō pter organū. ⁊ iō tā receptio qz iudiciū est ton⁹ cōiuen. In oculo vero angeli sic est receptio in organo q nō est receptio in virtute aliq̄ illi organo alligata. ⁊ sic est iudiciū a virtute ī organo q etiā pter organū. vn̄ angel⁹ ita bn̄ pcipit aliquē clausis ocul' vt aptis. ⁊ iō nō est ibi receptio ⁊ iudiciū fm q cōpetit sensui. ac p hoc nō est ibi sensus exterior. Nec etiā oculus angeli dr̄ ocul⁹ nisi equoce. ⁊ tale corp⁹ plus hz rōnem instrīci qz organi. licet organicū possit dici ppter assimi-
lationē quā hz cū corpe naturali. ⁊ sic pz totū.

De potestate demonum quam habent super corpora humana.

Illud qz osideratiōe dig. ⁊c. Sup eqit m gr̄ de virtute demonū ⁊ etiā bonoz spirituū respectu corporz hūanorū similiū. In hac pte agit de virtute ⁊ ptāte demonū respectu hoim. Diuidit aūt hec ps ī qttuor pticulas. In prima mgr̄ qrit. In scda determinat p auctē euāgelij ibi q ī homies introeāt ⁊c. In tertia vero explanat p auctē genadij ibi de hoc aūt gennadi⁹. In qrta ⁊ vltima illaz explanat p auctē Bede psbi. ibi. Beda qz sup illū locum ⁊c.

Querit vtrum demones intrent corpa hoium substātialiter an illabantur mentib⁹ hoium. e

Illud qz osideratione dignissimū videt. vtrū demones siue corporei siue icorporei sint. hominū substātialiter intrēt corpa. eorūqz aīab⁹ illabant. an ideo intrare dicant. q: malicie sue ibi effectuz exercēt dei pmissione opprimēdo atqz vexando eas. vel in peccatū p voluntate sua trahēdo.

Determinatio auctē euāgelica. f

Qn̄ in hoīes introeāt atqz ab eis expulsi exeant. euangeliū aperte declarat cōmemorans demonia in quosdā ingressa ⁊ p xp̄m eiecta. Sz vtrū fm substantiam fuerint ingressa. an ppter mali effectū dicant ingressa. nō adeo pspicuū est.

Explanat autoritate gēnadij. g

De hoc aūt gennadi⁹ in diffinitiōib⁹ ecclesiasticorum dogmatū ait. Demones p energiā opationē nō credim⁹ subaliter illabi aīe. sz applicatiōe ⁊ oppressione vniri. Illabi aūt menti illi soli possibile est q creauit. qui natura subsistens incorporeus capabilis est sue facture. Ecce hic videt in-

Energia dicitur ab en qd est in ⁊ erge qd ē labor. et inde qd ē defectus. vn̄ energia

sinuari q substātialiter nō illabant demones vel introeant corda hominū.

Explanat autoritate Bede. h

Beda quoqz sup illuz locū Actuū apostolorum vbi Petrus ait Ananie. Cur tēptauit sathanas cor tuū. dicit. Notandū q mentē hoīs iuxta substantiā nihil implere possit nisi creatrix trinitas. q: tantūmodo fm operationē ⁊ volūtatis instinctum anima de his que sunt creata implet. Implet vero sathanas cor alicui⁹. nō quidē ingrediens in eum ⁊ in sensum eius. neqz introitū aditū cordis. siqdē potestas hec soli⁹ dei est. sed callida ⁊ fraudulēta deceptiōe animā in effectū malitie trahens p cogitatiōes ⁊ incentiua viciorū quib⁹ plenus est. Impleuit ḡ sathanas cor ananie nō intrando. sz malitie sue vires inserēdo. Inde spiritus immūdus flāma virtutū de cordib⁹ fideliuz expulsus. doctorib⁹ veritatis venenū psecutōis infundit. His autoritatib⁹ ostendit q demones nō substantialiter intrāt corda hominū. sz ppter malicie effectum. ō quibus pelli dicunt. cum nocere non sinunt.

q. interior labor vel si fert⁹. Und illi dicūt energumini q interi⁹ laborāt p vexatioēs demonis iter⁹ obsidentis. ⁊ aiam laborare faciens.

Do intelligēciā hu⁹ ptis sex incidunt dubitabilia. Pri̇o q̄rit vtrū demões habitare possint i hūanis corpib⁹. Scđo vtrū illabant aīab⁹. Tercio vtrū possint ludificare sensus hūanos. Quarto vtrum possint cogitatões imittere. Quīto vtrū possint affectiones icendere. Sexto vtrū possint scrutari secreta nostre cōsciencie.

Questio II g

Utrū demões i hūanis corpib⁹ possint habitare. Et videt̄ q̄ sic. q: null⁹ spūs eicit̄ de aliq̄ corpe vl habitaculo in q̄ nō est. sz demões sic legit̄ in euāg. lns de obsessoꝝ corpib⁹ sunt eiecti a xp̄o ⁊ ei⁹ aplis. ḡ aliqñ hitauerūt i eis. ¶ Itē Aug⁹. de diuisiōe demonū loquēs de demonib⁹. suadēt miris ⁊ inuisibilib⁹ modis p illā subtilitates suoꝝ corpoꝝ. hoīm corpa nō sentiētiū penetrādo. si p corp⁹ penetrare. ei possit ibi q̄escere ꝑ ⁊ inhabitare. ¶ Itē cōstās est q̄ aliq̄ a demonib⁹ obsident̄. ḡ obsessi dicunt̄. aut q: demō ht̄ i eis effectū. aut q: sunt i eis fm substantiā. Si hēt i eis effectū. ḡ oēs vel ōe essent obsessi a diabolo. q̄d falsum ē. ḡ q: sunt i eis fm subam obsessi dicūt̄. ḡ habitāt i suis corpib⁹. ¶ Itē nul ū corp⁹ pōt p̄hibere obstaculū spūi. ḡ cū demões spūs sunt. nullū corp⁹ est eis obstaculū. ḡ sic lumē penetrat aera vsq; in p̄fundum. ⁊ ibidē manet. sic spūs demoniac⁹ corp⁹ hūanum subintrat. are p̄t ꝓorū. ḡ si nō expellat̄ ab agēte maior⁹ potētie. vr̄ q̄ ibi possit ibabitare. Ad oppositū arguit̄ sic. Sup illud Abacuc. ij. Dn̄s in tēplo scō suo. glo. symulachris assidere vr̄ i mūd⁹ spūs. intrinsec⁹ eē nō pōt. ḡ si nō pōt i symulachris. mlto min⁹ nec i corpib⁹ hūanis. Itē Beda dicit ⁊ mgr̄ adducit in lrā sup illō act. v. Cur tēptauit sathanas cor tuū. Implet sathanas cor alicui⁹ nō q̄dē ingrediēs in eū nec i sensum ei⁹. ḡ non videt̄ q̄ demō ingrediat̄ fm subam corp⁹ alicui⁹ hoīs. Itē aīa vnit̄ corpi vt motor aut pfectio. sz q: 9iūgit̄ vt pfectio. ipossibile est i eodē corpe esse altā naturā pficientē. ḡ cū 9iungat̄ vt motor. ipossibile est in eodē corpe esse aliū spm̄ vt mouentē. si ḡ demon in corpe hūano nō potest esse nec vt motor. nec vt pfectio. ḡ nul'o mō. Itē sicut supra dictū est nullo mō cōpetit duos spūs angelicos esse simul i eodē loco pmo. ḡ pari rōne nō videt̄ q̄ in eodē loco pmo possit esse aīa ⁊ angel⁹. sz aīa est i toto corpe suo sic vult Aug⁹. ḡ i nulla pte corpis pt̄ esse demon. ¶ R⁹. dōm q̄ sic innuit text⁹ euāgelic⁹. ⁊ Aug⁹.

43 etiā in li. de diuinatiōe demo. demones p naturā sue subtilitatis ⁊ spūalitatis pñt quecūq; corpa penetrare. ⁊ i eis sine aliquo obstaculo ⁊ impedimēto subsistere. rōe ꝑo sue potestatis pñt ea corpa in q̄b⁹ sunt cōmouere ⁊ 9turbare. ió demões q̄tū est de ptāte ⁊ subtilitate nature. pñt corpa hūana intrare. pñt eciā ⁊ vexare nisi phibeant̄ a supiori vtute. ⁊ cū pmittunt̄ introire ⁊ vexare.

44 tūc dicunt̄ corpa obsidere. Permittit aūt h̄ dn̄s siue ad glīe sue oñsionē. siue ad peccati punitioē. siue ad peccantis correptionē. siue ad nostri erudītionē. licz ex q̄ ista cā causaꝝ determiātē pmittat. lateat h̄ humanā industriā. ppter h̄ q̄ occolta sunt dei iudicia h̄ cū planū est q̄ nō sunt iniusta. ⁊ iō nō pmittit talia sine ca iusta. Cōcedēde sunt igit̄ rōes q̄ demões pñt hūana corpa subin-

45 trare. Ad illud q̄ō obiicit̄ de glo. q̄ intrinsec⁹ esse nō pōt. dōm q̄ esse intrinsec⁹ in aliq̄ hoc pōt esse dupliciter. Aut sic̄ 9tentū respectu 9tinētis vt aq respectu vasis ⁊ sic demon bn̄ pōt esse intrinsec⁹ in symulachris. Alio mō esse intrinsec⁹ ē aliq̄d q̄ō influit in intima rei. ⁊ influendo 9seruat ⁊ pficit. ⁊ h̄ mō nō 9gruit demoni nec respectu symulachri nec respectu hoīs ⁊ sic loquit̄ illa

46 glosa. Ad illud q̄ō obiicit̄ de Beda q̄ nō ingredit̄ in hoīem. dōm q̄ nō loquit̄ de ingressu in hoīem q̄ attēdit̄ ex parte corpis. sed qui attendit̄ ex pte spūs rationalis. Ad illud quod obiicit̄ q̄ anima cōparatur ad

47 corpus vt pfectio ⁊ motor ⁊c. dōm q̄ nō est simile d̄ cōparatione p modū motoris ⁊ p modū pfectiōis. q: vni⁹ pfectibilis vna sola est pfectio. pfectio eñi ag⁹ tōpri vt sibi pfectibile. ⁊ ecōuerso. sz vni⁹ mobilis pōt esse multiplex motor. ⁊ vnus motor multa potest mouere. maxime qñ illa habēt aliquē ordinem. ⁊ q: diuino iudicio aīa peccatrix subiicit̄ demoni obsidenti sicut tortori ⁊ affligenti. hinc est q̄ simul in eodē corpe esse pñt. et p h̄ patet rñsio ad vltimū q̄ō obiiciebat̄ d̄ coexistētia duorum spirituū. Nō eñi est simile p eo q̄ i li. vt supra dictum est repugnat ordo vniuersitatis. huic autem cōsonat ordo diuine equitatis. fm quā aīa peccatrix affligitur. Nec repugnat ordo vniuersitatis. q: diuersimode ad illud habitaculū cōparat̄.

Questio II h

Utrū demones illabi possint animab⁹. Et q̄ sic. videt̄. Luc. iiij. ecce ergo habēs demoniū. sup glo. intrauerat diabol⁹ vnde exierat xp̄s. sz xp̄s nō exierat de corpe sed de spū. ḡ diabol⁹ subintrat spm̄. Itē si impartibile adiungit̄ impartibili. fm totū applicabit̄. ⁊ q̄ō applicat̄ alicui fm totū. applicatur ei fm suum intimum. sed illabi nō est aliud q̄ fm intimū p̄fundari. ḡ cū demon sit impartibilis. ⁊ obsidēdo hoīem anime applicet̄. videt̄ q̄ eidē necessario illabat̄. Itē sicut est ordo in corporibus ita est ordo in spiritib⁹. sed in corpib⁹ videm⁹ q̄ agens influit virtutē passo vsq; ad intimū. aliter eñi nō alteraret totū. ḡ pari rōe ⁊ in spiritib⁹. ergo demon potest influere virtutē suā vsq; ad intima aīe. sed virt⁹ demonis nō est spiritual orbis substans. ḡ videt̄ q̄ demon vsq; ad intima aīe illabi possit. Itē sicut homo efficit̄ templū dei p grām. ita efficit̄ templū diaboli p peccatū sed oīno ibidē vbi pus erat grā. sciuit esse culpa. ḡ vbi prius habitabat deus potest habitare diabol⁹. ¶ Contra. Aug⁹. de fide ad pe. inest singulis spūi bonatura lis termin⁹ quo ad scientiē distinguunt̄. ⁊ vnus in altero nō est. sz aīa humana spūs est. ḡ nō potest eē in demone. nec demon in ea. ḡ nec illabi. ḡ ⁊c. ¶ Itē si vnus spūs illabit̄. aut alter potest illabi. aut nō. Si sic. pari rōne ⁊ terti⁹ ⁊ quart⁹ ⁊ sic de aliis. ⁊ ita oīs spūs inalī possent illabi vni aīe. q̄ō plane falsum est. Si nō pt. ḡ vnus spūs implet totā aīam. sz h̄ est falsum q: imaginem dei nihil min⁹ deo implere pōt. sicut dicit Aug. ⁊ Beda. ¶ Itē si demon illaberet̄ aīe. esset intimus aīe p totū dñaret̄ ei. ḡ posset ptrahere ad mala quecunq; vellet. ⁊ ita aīa li. ar. nō haberet. Ex si aīa li. ar. nō pōt amittere. ḡ nec demon ei illabi potest. ¶ Itē si illaberet̄ aīe. nihil esset ita intimū in aīa in quo nō esset ⁊ sug quo rō posset deū on sed sicut deus illabendo animam rectificat ⁊ cōseruat. sic demon q̄ō potest deordinare deprauat. ḡ si demon illaberet̄ aīe. demon posset sinderesim vel voluntatē naturalē depraua re ⁊ ad malum inclinare q̄ō est impossibile. ¶ R⁹. dōm q̄ illabi aliquid

48 alicui importat q: illud intimū sit ei ⁊ q̄ intime operet̄ in illo. nihil aūt tale est respectu aīe nisi solus de⁹. ideo solus diuin⁹ spūs aīe pōt illabi. In aīa eīz humana de est intimū ⁊ supremū. ⁊ h̄ patet q̄ fm suū supremū maxime approximat deo. fm aliter suū intimū. vnde quāto magis redit ad interiora tanto magis ascendit ⁊ vnitur eternis. ⁊ q: solus de⁹ supior est menti humana. fm suū supremū solus de⁹ potest menti esse intimus ⁊ ió illabi spūi rōnali est diuine sube ꝓprium. Cōcedēde sūt igit̄

49 rōes oñdētes q̄ aīab⁹ hūanis illabi n pt malign⁹ spūs. Ad illud ergo q̄ō primo obiicit̄ de glo. q̄ intrauit di

abolus ⁊c̄. Dōm q hoc nō dicit̄ de ingressu f̄m substan-
tiam ſʒ f̄m effectū siue cōformitatis maliciā. vnde non
vult glosa plus dicere q̄ȝ q vbi finit gratia. ibi incipit
essentialiter. Ad illud qd obijcit̄ q impartibile im-
partibili applicat̄ f̄m totū. Dōm q aut intelligit̄ de iun-
ctura situali. aut de iunctura virtuali. Si de situali sic
potest habere veritatē. sic aūt nō est intelligere applica-
tionē substantiaꝝ spūalium. quia nō sunt situales. Si
aūt intelligat̄ de applicatione virtuali. sic sc̄dm non ha-
bet veritatē. qm̄ in simplici sub̄a reperit̄ magnitudo v̄-
tutis. ⁊ f̄m illā cōsiderari potest in aīa maior ⁊ minor
ratio dignitatis f̄m accessum ad originē illius v̄tutis.

51 Ad illud qd obijcit̄ q sicut est ordo in corporib9. ita
est in spiritib9. Dōm q ⁊si sit aliqua similitudo non tn̄
omnimode pfecta. nec q̄tū ad ordinē. nec q̄tū ad intimi-
tatē. Nō q̄tū ad ordinē. q2 omnes sube rōnales imedia-
te sunt nate fieri in deū. nec q̄tum ad h̄ vna p̄est alteri
hoc aūt nō cōtingit in corporibus inueniri. Nō est etiaȝ
simile q̄tum ad intimitatē. q2 qd est intus ⁊ extra in re
corporali est eiusdē nature nō differēs dignitate. ſʒ ma-
gis paruū potentie. in anima vero qd est intimū h̄ est
maxime supremū ⁊ deo p̄ximū. iō in reb9 corpalibus qd
potest influere exteri9 magis ⁊ magis agēdo. potest p-
uenire ad interi9 ⁊ ad intimū. nō sic in spū vbi idem d̄r

52 intimū esse qd est in eo supremū ⁊ dignissimū. Ad il-
lud quod obijcit̄ q ibidē est culpa vbi fuit gratia. Dōm
q verū est. sed ex hoc nō videtur q ibidē sit diabol9 vbi
deus. q2 aliter grā est a deo. aliter culpa est a diabolo.
Grā eni est a deo vt p̄nte. ⁊ influēte. ⁊ intime operante
⁊ medullas affectionis penetrāte. f̄m qd innuit aplus
ad Heb. iiij. Viuus est sermo dei ⁊ efficax ⁊c. sed culpa di-
citur eē a diabolo. solū sicut a suggerēte ⁊ impellēte qd
omnimodo q̄si exteri9 instigāte. ⁊ iō nō oportet diabolū
habitare in intimo cordis p̄tōris q̄tūcūq; medullit9
adhereat pctō. Vlteri9 pctm̄ nō ponit aliqd ſʒ potius
p̄uat. iō f̄m ip̄m nō dicitur aliqd illabi aīe. ſʒ poti9 ab
eo aliqd corrūpi ⁊ sic pz q nō est simile de culpa ⁊ gra-
tia q̄uis sint in eadem.

Questio III — 1

Utrum demon possit sensus illudere. Et q sic. videt̄. Su-
per illud Exo. vij. Fecerūt magi p incātatiōes ⁊ archa-
na quedā similiter. dicit glo. Rabani. Diabolicis fi-
gmentis spectantiū oculos illudebāt. vt res in suis spe-
ciebus remanētes alie viderent̄. Itē in itinerario cleme-
tis dicit niceta ad petrū narrās p̄stigia symonis. vi-
dimus canes cātare ⁊ imagines ambulare. Constat q
hoc nō fiebat nisi virtute demonū. si igit̄ demones hec
⁊ his similia plura faciūt que nullo modo nisi miracu-
lose fieri possunt. ḡ oculos spectantiū illudūt. maxime
cū illa facere videant̄ ad que p auxiliū nature iuuari nō
possunt. Itē in vitas patrū legit̄ q q̄dā adduxerūt q̄n-
dam puellā ad sanctū p̄rem q videbat̄ eis eq̄. ſʒ sanct9
pater deprehendit q esset puella. ḡ si h̄ fiebat arte diabo-
lica. apparet ḡ ⁊c. Itē plus est decipe intellectū q̄ȝ sen-
sum. ſʒ demones multos decipiūt ⁊ seducūt q̄ȝcum ad i-
tellectū. ḡ multo fort9 seducere vel illudere p̄nt q̄ȝcum
ad sensum. Cōtra. Sensus p̄ticularis nō errat vt dic̄
p̄hs circa p̄priū obiectū. ḡ nō p̄cipit nisi qd verū est. sed
delusio sensuū nō potest esse sine errore ⁊ deceptiōe ḡ ⁊c.
Itē cū diabol9 facit aliquē videre asinū vel aliquod
aliud aīal vbi nō est f̄m veritatē. necesse est q faciat si-
militudinē illi9 animalis in oculo. ſʒ illa similitudo ñ
potest generari nisi ab illo aīali. cū nō possit educi ð ni-
hilo. ḡ vel oportet q afferat asinū. vel nunq̄ȝ faciat euȝ
videri. ſʒ si asinū afferret nō esset ludificatio. si ñ affert
nō immutat. ḡ nunq̄ȝ potest deludēdo imutare. vel im-
mutādo illudere. Itē cū homine facit videre ca-
similitudo hoīs ꝑuenit vsq; ad oculū. aut non. Si sic
ergo cū iudicet f̄m similitudinē receptā. iudicabit illaȝ
esse hominē. ergo nō decipiet̄. Si nō ꝑuenit. ergo nō p̄-
cipit. ⁊ videt̄ q nihil possit. Existēte cū medio illumi-
nato necesse est obiectū multiplicari p mediū. ꝑ nō
assit corporeū obstaculū. ergo videt̄ q nullo m̄ possit
esse ibi ludificatio sensus. Itē cū facit videri qd nō
est. aut hoc facit immutādo virtutē. aut immutādo ocu-
lum. aut obiectū. Si immutādo obiectū. ḡ est v̄e mi-
raculū. nō ergo p̄stigiū. Si immutādo organū. vel v̄tu-
tem. cum hec sint dignioꝛa. tūc erit maius miraculum.
ḡ falsa miracula erūt maiora veris. q si hoc est fallum
redit idē qd prius. R̄. ad p̄dictoꝝ intelligentiā atten-
dendū est q absq; dubio demones possunt sensus illu-
dere. sicut multiplex experientia docet. modū aūt assi-
gnare est valde difficile. ⁊ ad hoc plures doctores co-
nati sunt diuersimode. Quidā nāq; voluerūt modū hu-
ius delusionis assignare dicētis hoc supra naturā esse.
Tripliciter aūt hoc fieri posse. Potest eni hoc facere
demon a supiori influēdo. ab intrinseco fantasma mo-
uendo. ab extrinseco sp̄es obijciendo. A supiori influē-
do dicūt hoc modo fieri posse. q2 demon p naturā supe-
rior est sensu corporeo. ⁊ q2 supioꝛa nata sunt influere
in inferioꝛa. demon potest sp̄es quas habet in se sensui i-
primere tā interiori q̄ȝ exteriori. q tamē min9 sunt spi-
rituales in suscipiēte q̄ȝ in dante. quia qd recipitur in
aliquo est p modū recipiētis. nō p modū recepti. Sic
ab interiori fantasmata mouendo dicūt sic posse acci-
dere. sicut accidit in somnis ex motu fantasmatū ⁊ de
fluxu ab organo excitari virtutē sensitiuā interiorē ⁊ fi-
eri somniū. in quo videt̄ homini q videat vel sentiat
veritatē. cū fantasma rei p̄uenit ad organū virtutis
iudicis. Sic ⁊ in proposito demon potest fantasma-
ta existentia in organo interiori. facere diffluere ad or-
gana sensuū. ⁊ sic videt̄ homi q videat vel sentiat ipsaȝ
rem dū ex rei fantasmate format̄ organū ⁊ inte-
sus sup illud cōuertitur. iudicat̄ de similitudine tan-
q̄ȝ veritas. Ab interiori vero species obijciēdo potest
hoc modo sensum ludificare. Vna quecq; eni res nata ē
speciē suam susceptibili dare. Et si esset aliquid qd nō
tantū speciē susciperet. sed etiā tenere posset. posset eaȝ
circumferri ⁊ alicui pro veritate offerri. sicut ostēditur
na in puteo. Quis ergo nō latet demonē natura specu-
laris. non solū susceptiua speciei. sed etiam retenti-
ua. mediante illa potest quācūq; vult ⁊ cuiuscūq; rei
speciē pro veritate sensib9 nostris offerre quā qui pro
veritate accipiunt ludificant̄. Hunc igit̄ triplicē mo-
dum dicunt demoni esse possibilē. ⁊ modo vno ⁊ secū-
do. modo illo ⁊ modo tertio. Sed quilibet hoꝝ modo-
rum intentius cōsideranti habet aliquid impossibili-
tas. Non eni videt̄ possibile q substantia spiritualis
que habet in se species omnino imateriales possit sen-
sibus imprimere cū omnino cū virtus improportiona-
bilis. necetiā videt̄ q species ab organo interiore re-
diantur. cū iste sit ordo retrogradus. Preterea mirū
est valde si demon inuenit ita magnū speculum in quo
in magnitudine sua ⁊ latitudine possit ostēdere vnum
castrum sicut pluribus aliquando est ostensum. Mi-
rum est etiam si videt quis ita rem q non potest vide-
re speculū. Mirabilis est etiā natura talis rei corpo-
ralis que potest speciem suscipere ⁊ tenere. tum videa-
mus speciem ab obiecto sensibiliter separari nō posse.
Ideo ali9 modus dicendi est q magis est cōson9 nature

7 itelligēneq demon pt ludificare sensus. sive ostēdēdo presens esse qd nō est. sive aliter ostendendo q̄ est. sive abscondēdo qd p̄sens est. Primū quidē facit species offerendo. secundū facit sensum vel obiectū diuariando tertiū vero facit impedimentū p̄stando. Primū pōt intelligi sic. q̄n fantasmata existētia interi⁹ offerunt forti oblatione ip̄i virtuti interiori. vel v irt⁹ interior fortit illis intēdit. similitudo rei videt esse veritas. Hoc manifestū est p naturā. nā frenetico propt̄ ascensuz fumositatū ad cerebrū. ex modica occa sione cito sibi videt q videat multa q̄ nō sunt sibi p̄sentia. vel q audiat. Similiter p fortē conversionē interioris fantasma videtur veritas sicut Aug⁹. exēplificat in li. de trinitate q quidā tāta ɔuersione recogitabat cuiusdā mulieris imaginē q ei carnaliter cōmisceri videbat etiā vigilando. p hunc modū demon potest sive intentionē ad imaginem ɔuertere. sive fumos aliquos immittēdo. spiritum animalē immutare 7 fantasmata diversimode variare 7 inter oni offerre. 7 sic diuersa hoī facere apparere 7 h̄ modo vert̄ frequētissime. Et hui⁹ signū est. quia nunq̄ facit hominē aliq̄d sentire cui⁹ imaginē non habeat in interiori organo virtutis imaginarie. Nunq̄ enī cecos naturaliter facit somniare d colorib⁹. nec surdos de sonis. nec eis talia rep̄ntat in vigilia vel in somnis. Secūdū modū possum⁹ intelligere sic q res alio modo vel substātia alia dispositione appareat sensui. q̄ sit naturalit̄. potest cōtingere ppt̄ variationē aliquā ex parte organi. sicut quādo humor sanguine⁹ vel vapor igneus descēdit ad oculos. videt homini q ea q̄ exterius sunt sint rubea. vel pp̄ter variationē aliquaz ex pte obiecti. sicut cōtingit aliquando q ex positiōe candele 7 dispositiōe palearz videnk palee serpētes et ope ratione naturali. Simile est in aliquib⁹ virtutib⁹ quarundā rerz numeraliū. Et q iste modus nō latet demones 7 sunt ministri velores potētes que necessaria sūt ad hoc statim offerre. ideo sensus nostros frequenter deludunt. ostēdentes rem aliter q̄ sit. dū eam faciūt aliter q̄ se habeat apparere. qd quidem fit p variationem modicā inducēdo circa organū vel obiectū. que q̄dem variatio nō mutat formā. sed solū ex quadaz accidētali adherētia. 7 est ve passio. nō ve passibilis qualitas.

Tertiū modū sic possum⁹ intelligere. Res siquidē que p̄sto est sensum nostrū sine visibili obstaculo. pōt dupliciter latere. aut q impedit virtus sensus ne puenia t ad sensibile. aut quia impedit species sensibilis ne p ueniat ad sensum. 7 vtroq modo impedit sensus ne p cipiat qd sibi est p̄sto. vtruq autē hoz satis credendū est esse possibile virtuti demonis. 7 ideo d3 posse facere p hanc viā vt hoīem reddat inuisibilē. qd tñ certū non est. si tñ est. hac via posse fieri nō est multū incredibile. His visis p3 resp̄sio ad questionē ppositā. q̄m termināda est in pte affirmatiuā. patet etiā in p te r̄nsio ad obiecta. Ad illud eī qd obiicit q sensus nō erat circa p/ priū obiectū. dōm q hoc intelligit q̄tum est de sui natura. alius scz media dispositiōe organi. medij 7 obiecti. Intelligit etiā de sensu pticulari p se. In hac aūt deceptione sensus cōmunis sive fantasia q̄ d3 collatius. admiscet sensui particulari. 7 iudicat esse alterū qd est suū. Ad illud qd obiicit q nulla res potest videri nisi p suā spēm. dōm q spēm nec de nouo dat. nec d nouo offert. sz illā que erat in fantasia tā viuaciter ɔuertit illi interiori obtūtui vt credat se rē exteriorē sensibilē intueri. Ad illud qd obiicit q facit hoīez videri caprā vel asinū illa spēs hoīs deferat ad visum. dōm q forsitā impedit ne perueniat ad visum. vel visus ad ea. vel saltem impedit ne perueniat ad iudiciū. dū loco illi⁹ offert spēciem capre quā h3 in fantasia. 7 sic dū aspicit ad corp⁹ humanū. estimat se videre caprā. Ad illud qd q̄rit vbi facit imutationē. vel circa organū vel obiectū vel virtutē. dōm q pōt facere 7 facit circa oīa hec p loco 7 tpe. sic sibi videt expedire. nec tñ videt q sit vez miraculū. q: nō est ibi v̄a formarz trāsmutatio aut inductio sz solū quedā trāsitio 7 quasi momentanea imutatio. q̄ cū ostēdat circa rē verā esse trāsmutationē. nō est verū miraculū. sz vanū 7 falsum p̄stigium.

Utrū demon possit cogitatiōes immittere. Et q sic. videtur p̄mo auctē ve. te. in ps. Immittit angel⁹ dñi in circuitu ti. eū. si bon⁹ angel⁹ pōt immittere. cū bon⁹ 7 mal⁹ sint eiusdē nature. p3 7c. Itē aucte Joh. xiij. cū diabolus misisset in cor vt traderet eū iudas. sz mittere in cor nō est aliud q̄ immittere. g 7c. Itē Grego. in moral. Maligni spūs i cordib⁹ malignoz cogitatiōes immittere nō desistūt. Itē suggestio tacite⁹ diaboli. sed suggestio nihil aliud est q̄ praue cogitatiōis imissio. si ergo diabol⁹ pōt mala suggerere. g 7 pōt malas cogitationes immittere. Cōtra Math. xv. sup illud. Nihil qd in nos intrat coinqnat aiaz. dic g o. Bern. q diabolus nō est malaz cogitationū imissor. Itē si pōt cogitationē immittere. cū in cogitatiōe formet acies intelligēte. g pōt mentē nostrā formare. qd falsum est. cum dicat Aug⁹. esse sp̄ū veritatis p̄me. Itē nihil nobis intim⁹ est q̄ nr̄a cogitatio. g si diabol⁹ pōt cogitationes immittere. g pōt q̄n vult ad interiora nr̄a spūs aīa ītrare. sz h̄ nihil aliud est q̄ illabi. g mēti nr̄e illabi potest. qd supra improbatū est. Itē si pōt cogitatiōes immittere. g pōt q̄n vult malū facere cogitare. 3 per cōtinue nobis opz malū. g nūq̄ ɔmittere: nos a cogitationib⁹ malis desistere. qd manifeste falsum est. Ex̄ igitur q̄stio q̄tū posse habeat diabol⁹ respectu cogitationū generādaz i nob. vtrū scz possit efficere vel tm offerre. 7 si offerre. vtrū necessario possit nos compellere ad h̄ q nos recipiam⁹ oblatū? Et q sic videt. q̄si aliq̄d p̄sentat aspectui oculoz nr̄oz. necessariū est nos videre 7 sic de aliis sensib⁹. g sic videt de cogitatiōib⁹. Ex si verū est. videt q a malis cogitatiōib⁹ nō possum⁹ euadere. 7 q mala cogitare nō sit rep̄hensibile. cū tñ dñs rep̄hēdat Math. ix. Quid cogitat̄ mala in cordib⁹ vr̄is? 7c. R⁹. dōm q imissio dic̄ actū cui⁹ effect⁹ terminat in eo qd imit̄. Hūc aūt actū dupl̄r pōt dicere respectu illi⁹ effect⁹. Aut sic cause p̄ncipalit̄ agētis 7 efficientis aut sicut excitātis vel impellētis. Primo mō p̄prie accipit. 7 sic cōpetit soli deo respectu aīe. ip̄e eī sol⁹ est q̄ p modū p̄ncipal agētis pōt in ei⁹ intimis cogitatōes 7 affectiōes gignere 7 formare. Alio mō accipit large vl̄ min⁹ p̄prie. q̄m imissio de rōe sui nois q̄nda v̄tutē 7 auctoritatē sufficiētē respectu effect⁹ īportat. 7 iō q̄n solum modo dic̄ excitatōz vel ipulsionē. large accipit 7 min⁹ p̄prie. 7 sic cōpetit demoni respectu aīe. q̄m ei⁹ officiū est sive puersuz studiū eidē malas cogitatiōes suggerere. Et sic p3 R⁹. ad rōes ad vtrāq pte. Nā rōes 7 auctes ad p̄mā pte inducte. pcedūt de missiōe 7 imissione cōuer dicta. rōes v̄o ad oppositū pcedūt d imissiōe p̄prie dicta. Ad illō v̄o qd q̄rit vltio. q̄tū posse habeat demones respectu malaz cogitationū nostraz. dō3 q fantasmata p̄ntō offerre. Ad illud qd q̄rit vtrū necessario possint cōpellere. diversimode a diversis r̄ndet. Quidam enī dicūt q necessario possint cōpellere ad cogitatiōes malaz nō tñ malas. Cogitatio eī q̄ est de malo non est mala. nisi eā comitet affectio mala q̄ ē in ptate nostra.

Aliq̃ vero videt̃ ꝓbabilius q̃ nõ possunt facere. q̃ sacto necessario cogitem⁹ malũ nisi in casu. videlicet cũ cogitatio nr̃a nõ est circa vtilia occupata. Cũ em̃ cuagatur ⁊ est ociosa ratio. potest et diabol⁹ offerre imaginem cuꝰ pc̃ ⁊ vanã. ⁊ ideo volẽti malas cogitationes ⁊ imaginatiões effugere. solicite ⁊ diligenter cauendum est ne ꝯtingat aliqñ a nr̃a ꝯ a bonis ⁊ ab vtilibꝫ cogitatio nibꝫ reuocari. h̃ tamẽ difficile est nisi ei q̃ solicit⁹ est in bonis animũ exercere. cui multo facili⁹ ⁊ delectabilius est in bonis versari cogitationibus. q̃ sic viris carnalibus in fedis ⁊ turpibꝫ imaginibꝫ.

Questio V

Utrũ demones possint malas affectiões imp̃rimere. Et q̃ sic. videt̃ Osee. vij. Offices adulterãtes sicut cliban⁹ succensus a coquẽte. ⁊ glosa exponit q̃ cliban⁹ ẽ fornicator. ⁊ coquẽs diabol⁹. g̃ ⁊c. Itẽ Bern̄ sup Act. vj dicit q̃ diabol⁹ fraudulẽta ⁊ calida deceptione animã in affectũ malicie trahit. sed hoc nihil aliud est q̃ prauam affectionẽ incẽdere. g̃ ⁊c. Itẽ diabol⁹ potest carnem nostrã cõmouere. sicut dr̃ Job. vj. sup illud. terra tradita est in manu impij. exponit Grego idest. caro in manu diaboli. si g̃ carne cõmota excitat̃ stimul⁹ concupiscẽtie qui est in nobis tanq̃ igniculus praue affectionis. videt̃ q̃ diabol⁹ possit in nobis incẽdere affectionem ꝯcupiscẽtie. Itẽ ignem incẽdere nõ est aliud q̃ igni pabulũ ministrare. sed male imagiões ⁊ exteriores oportunitates ⁊ occasiones sunt fomẽta cõcupiscẽtie. ergo videt̃ q̃ diabol⁹ hunc ignẽ ꝯcupiscẽtie possit ĩ nobis accẽdere. Itẽ calidũ potest calefacere. g̃ inflãmatum potest inflãmare. sed diabol⁹ tot⁹ est inflãmatus. immo ⁊ in eo sunt flãme ⁊ incendia viciorꝫ. sicut dr̃ Jacobi. iij. ⁊ Beda dicit. ⁊ magister dicit in l̃ra. g̃ põt diabolus nos ad malũ inflãmare. g̃ ⁊ incẽdere. Ad oppositũ. Imago maxime ꝑficit̃ in affectiõe ⁊ voluntate g̃ si diabol⁹ nõ habet posse sup aĩam inquantũ est dei imago. g̃ nõ videt̃ q̃ possit affectionẽ nostrã incẽdere. Item libertas arbitrij cõsistit maxime in affectu siue in volũtate. sed li. ar. est illud sup qd̃ minime potest diabol⁹. g̃ videt̃ q̃ minime possit in nostrũ affectũ. g̃ si nõ potest intellectui cognitionẽ immittere. g̃ multo minus affectionẽ incẽdere. Itẽ cogitat⁹ ꝑambulus est ad affectionẽ. sꝫ qd̃ nõ potest in dispositionẽ. non põt in cõplementũ. g̃ si diabol⁹ nõ potest immittere cogitatum. nõ potest incẽdere affectũ. Itẽ si potest malas cogitatiões accẽdere. ꝑ huiõi affectiões q̃ sint culpabiles. cõtinue posset nos facere peccare. qd̃ ne dubiũ est dicere. Est igit̃ questio q̃ differẽtia sit inter incendere ⁊ immittere. ⁊ ꝓ q̃ ro diabol⁹ magis dicit̃ incẽsor q̃ immissor. cũ e cõuerso videat̃. cũ multo pl⁹ sit afficere q̃ cogitare. [61] Rñ. dõm q̃ incẽdere est actus trãslat⁹ a corporalibꝫ ad spũalia. In corꝑalibꝫ aũt incedere est nõ ignẽ generare. sed pot⁹ igni pabulũ mĩstrare. vel applicando ignẽ cõbustibili. vel cõbustibile igni. sic ⁊ in spũalibus. Ignis aũt iste cõcupiscẽtia est siue libido ꝑuersa. pabulũ isti⁹ ignis sunt cogitatiões ⁊ affectiões carnales ⁊ terrene. ⁊ delectatiões fede. ⁊ ita incẽdere in spũalibꝫ nõ tñmodo accipit̃ respectu affectionũ. immo ⁊ cogitationũ. ⁊ respectu vtrarũq̃ nõ dicit actũ sicut ꝑncipaliter agẽtis. sꝫ solũ sicut excitãtis ⁊ subministrantis. Dñ igit̃ diabol⁹ potest nos ad malas cogitationes ⁊ affectiões excitare. licet nõ possit eas in nobis sua potestate efficere. ideo recte ⁊ ꝓprie a sanctis ⁊ a doctoribꝫ sacre scripture incẽsor dr̃ nõ immissor. Et ꝯcedẽde sunt [62] rationes ad h̃. Ad illud qd̃ obijcit̃ q̃ diabolus non potest sup imaginẽ. nec sup li. ar. dõm q̃ nõ potest sic agens ⁊ mouens ꝑncipale. potest enĩ sicut suggerens ⁊ inducẽs. ⁊ hoc est qd̃ dicit Dam̃. violentiã alicui inferre nõ possunt. in nobis enĩ est suscipe eorũ immissiones. [63] Ad illud q̃ nõ possit in cogitationẽ. dõm q̃ sicut non põt cogitationẽ formare. sic nec affectionẽ ꝑncipaliter causare vel mouere. sicut autẽ potest affectionẽ incendere. sic etiã cogitationẽ. [64] Ad illud qd̃ vltimo obijcitur q̃ tunc posset facere nos peccare. dõm q̃ verũ est si potẽtia incẽdendi importaret necessitatẽ ꝑcipuã ⁊ effectiuam potestatẽ respectu affectiõis praue. sed sicut ꝓdictum est nõ dicit cãm efficientẽ. sed disponentẽ. q̃ q̃dem dispositio efficaciã nõ habet nisi nos dem⁹ ei vigorem ex nostra negligẽtia vel cõsensu.

Questio VI. ⁊ vltima

Utrũ demones possint scrutari secreta nostre ꝯsciẽtie. Et q̃ sic videt̃. Demonũ officiũ est accusare. s̃m q̃ legit̃ in Apoc. xij. Proiect⁹ est accusator fratrũ ⁊c. g̃ sun in dicto arguemur. ꝺ secretissimis cogitatiõibꝫ. videt̃ q̃ h̃ lateãt accusatorẽ nostrũ. Itẽ peccatũ est caracter bestie s̃m q̃ insinuat̃ Apoc. xiij. sꝫ vnusquisq̃ cognoscit proprium signaculũ vbicũq̃ ponit̃. g̃ diabol⁹ cognoscit peccatũ vbicũq̃ sit. sed nihil est in nobis secreti⁹ q̃ sint peccata cogitationũ nostrarũ ⁊ affectionũ. g̃ si h̃ diabolus potest videre. secreta conscientiarũ nostrarũ rimari põt. Itẽ Aug⁹. sup. xij. Geñ. ad l̃ram. mali angli cogitationẽ nouerũt. quia multa ꝑdicant q̃ nõ ꝑdicerent si cogitationes nõ nouissent. Itẽ hoc videt̃ ꝑ rationem. Nobilior est operatio ⁊ potẽtia q̃ substãtia. q̃ꝑ cognitionẽ operationis ⁊ potẽtie ꝑuenit̃ ad cognitionẽ sb̃stancie. sed sub̃a aĩe nõ potest latere diabolũ. g̃ nec ei⁹ operatio nec virt⁹. g̃ si cogitatio ⁊ affectio sunt actiones anime. g̃ nõ possunt latere demonẽ. Itẽ substãtie spirituales sicut dicit Diony. ꝑ sui naturã sunt specula. sꝫ sic est in speculo materiali. q̃ qñ vnũ obijcit̃ alteri. nõ solũ repñtat ipm. sꝫ etiã oĩa q̃ relucet in ipo. g̃ si maioris cõmunicatiõis sunt specula spũalia. videt̃ q̃ qñ demon intuet̃ ⁊ aspicit aĩam. nõ solũ ipam videat. sꝫ oẽ qd̃ est in ipa. sed nihil põt ocul⁹ meus videre in me qd̃ nõ possit videre ocul⁹ alien⁹. si ergo sic est in oculo corporali respectu rei visibilis corꝑalis. pari ratione suiliter erit in oculo spũali respectu cognoscibilis spiritualis. g̃ si oculũ meũ spiritualẽ nõ latet secretũ ꝯsciẽtie mee. pari ratione nec oculos demonũ. Ad oppositũ. iij. Regũ. viij. Tu sol⁹ nosti corda filiorũ hominũ non ergo demon vel ali⁹. Itẽ Hiere. xvij. Ego dominus scrutãs corda ⁊ renes. g̃ si dñs hoc sibi attribuit tanq̃ ꝓprium. videt̃ q̃ non cõpetet diabolo. Itẽ. j. Cor. ij. Nemo scit que sunt hoĩs. nisi spũs hoĩs qui est in illo sed demon nõ est spũs noster. nec est in nobis g̃ nõ nouit secreta ꝯsciẽ nostre. Itẽ Aug⁹. in li. de eccl. dog. Internas cogitatiões nostras diabolũ nõ videre certum est. Itẽ ratiõe videt̃. q̃ si internas cogitatiões cognosceret. cognosceret ⁊ virtutes. g̃ beati Job pacientiã cognouisset. qd̃ si cognouisset. nõ temptasset. cũ nollet superari. sꝫ temptauit. g̃ nec virtutẽ nec cogitatiões eius cognouit. [65] Rñ. ad ꝑdictorũ intelligentiã est notãdum. q̃ sicut de⁹ volũtati creature rationalis dedit dominiũ siue arbitriũ cui nulla potẽtia ꝑsidet nisi diuina sic eius cognitiue dedit cõscientie secretũ. cui⁹ secreta ꝓfunda non penetrat nisi diuina sapiẽ. ⁊ ideo dico q̃ nulla creatura. nec humana nec angelica. potest ꝯsciẽ humane nosse secreta nisi ꝑ signa vel ꝯiecturas. vel nisi nouerit dei reuelatiõe. aut hoĩs denunciatiõe. Et qm̃ pauca sunt ita secreta q̃ñ ꝓcedant in opa exteriora. vel appareãt ꝑ signa exteriora faciei. vel ꝑ signa corꝑis qd̃

moueat diuersimode sm diuersitatē affectionū. hic est q̄ multe cogitatiōes ⁊ affectiōes nr̄e deprehendi pn̄t a malignis spiritibus nisi arceant̄ dei v̄tute. hec ār cognitō potius est cōiecture q̄ʒ certe sciē. Et iō concedēde sunt rōnes ōndentes q̄ angelus mal⁹ secreta ɔsciē nr̄e pscrutari nō pōt. Ad illud q̄ qd̄ obijcit̄ pmo in ɔ̄riū de accusatoris officio. dōm q̄ nō solū tp̄e demon erit accusator ĩ no. cuʒ o: nēm. vn̄ ⁊ si de ceteris nob̄ ⁊ visibilib⁹ accusari possum⁹ a diabolo. de secret⁹ ⁊ occultis nō. neutra m̄ impunita relinquent̄. q: nō deerit accusator et testis.

67 Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ pctm̄ ē caracter diaboli. Dōʒ q̄ pctm̄ nō dr̄ esse caracter. qn̄ scribit̄ in fronte h̄ aūt ē cū peccat sine rubore ⁊ publice. vt tā possit ei dici frōs mulier⁹ meretric⁹ facta ē tibi. noluisti erubescere. ⁊ cūc absq̄ dubio pctm̄ nostrū cognitū ē a diabolo. q: iā nō est secretū s̄ʒ manifestū.

68 Ad illō qd̄ obijcit̄ de Aug. q̄ cogitatiōes nouerūt. dōm q̄ loquit̄ de cognitiōe cōiecture. nō certe sciē.

69 Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ notior est opatio q̄ʒ subā. dōm q̄ vez ē de opatiōe extrinseca. d̄ intrinseca aūt nō sp̄ h̄ʒ veritatē. Multe enī res sunt nob̄ note q̄rum v̄tutes ⁊ opatiōes nos latēt. Uel dicenduʒ q̄ h̄ locū h̄ʒ in opatiōe naturali nō in opatiōe volūtaria. Opatio enī naturalis sm̄ q̄ natural est. ita se naturali nata ē repn̄tare. nec se occultare pōt. sic nec suba. imo p̄ h̄ā mg̃ manifestat̄ suba. dū plus h̄ʒ de roe actualitatis ac p̄ h̄ manifestatiōis ⁊ lucis. In opatiōe āt volūtaria secus ē. Nā cū suba se naturalit̄ repn̄tet. sic naturaliter ē. sic se occultare nō pōt. Opatio volūtaria sicut volutarie erit in esse. ita ⁊ volūtarie manifestat̄. et ita occultari pōt. imo non manifestat̄ nisi bō velit. talis aūt sunt q̄ latent in secreto ɔsciētie. iō q̄uis diabolus possit videre aīam ɔpa⁹ v̄tute. n̄ nō pōt illā conspicere.

70 Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ speculū repn̄tat aliud speculū ⁊ q̄ sunt in eo ɔtenta. dōm q̄ ē duplex speculū. q̄ddam naturale. ⁊ q̄ddā volūtariū. Speculū naturale sicut naturaliter suscipit. ita ⁊ naturalit̄ reddit. ⁊ ideo nihil occul⁹tat. iō speculū sibi oppositū nō solū tp̄m sed etiā idē luceri ī eo qd̄ repn̄tat. Speculū aūt volūtariū n̄ est in actu manifestatiōis cor̄ q̄ in se ɔtinet. n̄ ⁊ cū hoc facit volūtas. ⁊ tale ē speculū spūale. ⁊ iō nō est sic.

71 Ad illud qd̄ obijcit̄ de oculo corporali. p̄ hāc ipaʒ rōneʒ iā p̄ʒ ɔ̄lsio. Ocul⁹ enī vn⁹ corpal videt q̄cq̄d videt alt⁹ si obiectū sit vtriq̄ȝ reuelatū. s̄ʒ aūt vn⁹ spūs ⁊ alterius regit̄. vn⁹ pōt videre q̄ nō videt alt⁹. quia ergo nullus se sibi nec vult nec potest reuelare. quia sibi semper presens ē. ideo oculum ɔpriū sic in se est nō pōt latere. alterū q̄ʒ oculū pōt subterfugere. ⁊ se illi reuelare. q̄m nō ē ipi pn̄s. nec sup cū potens. ⁊ iō oēm oculuʒ spūalē pōt ɔscīa nr̄a latere. excepto se ⁊ illo q̄ est sup se. Et iō dicit Aug⁹. sup Gen̄. ad lit. q̄ sic subē corpalēs h̄nt aliq̄ua velamēta. q̄bus se alienis aspectib⁹ occultāt. sic et in his spiritualib⁹ suo mō intelligendū ē. hec ē v̄ boruʒ suoʒ snīa. Et si tu q̄ras quō pōt h̄ ee v̄l intelligi. cū suba spūalis simplex sit ⁊ vniformis p̄ totū et ita videt̄ q̄ q̄d videt modicū nihil latet. et cū vniformis sit nō pōt esse ibi aliq̄d oc ultāe et aliq̄d occultatū. dōm q̄ obstaculum illud nō h̄ʒ intelligi p̄ interpositiōem alicui⁹ nature opa. ē. sic ē in vsu nr̄o corporeo. vel obscure v̄l min⁹ clare. s̄ʒ ibi abscōdere idē est qd̄ nolle manifestare. et licet n̄ sint ibi diuersitates plicat̄ et cōpositiōe diuersarum naturaʒ. sunt tn̄ in aīa ḡdus potentiaʒ ⁊ statuū. sm̄ q̄s q̄dā dn̄ esse aīe n ag⁹ intima. v̄ p̄ore q̄ respiciūt potētias suprores et simpliciores sm̄ puriores. sm̄ q̄s aīa mag⁹ in seipa recolligit̄. ⁊ ei qd̄ sūme ē vnit̄ ⁊ simplificat̄. ⁊ penes has maxīe residet ɔscīe secretū. ⁊ sic p̄ʒ solutio obiectoʒ. et q̄b⁹ ē manifestant̄ oīa q̄ ī lr̄a dn̄r.

Distinctio nona de ɔseq̄ntibus ɔfirmatiōnem angelorum bonoʒ q̄tum ad ordinū distinctōeʒ

Ost p̄dicta supest ɔgnoscere ⁊c̄. Sup̄ egit mg̃r de ɔseq̄ntib⁹ ad maloʒ obstinatōem. in h̄ ac p̄te agit de his que ɔsequūtur bonoʒ ɔfirmatiōnem. Hec aūt sunt duo. s. distinctō ordinū. ⁊ ɔsequēs misteriū. ideo hec ps h̄ʒ duas. In p̄ma agit de angelicoʒ ordinū distinctiōe. In scd̄a de angeloʒ misterio et missiōe ī. dis. x. Hoc etiā inuestigandū est ⁊c̄. Pīa ps h̄ʒ duas ptes. In p̄ma agit de distinctōe ordinū q̄ntum ad ɔpriā ɔditōem. In scd̄a v̄o q̄tum ad repatōem ibi. Notādū etiā q̄ decim⁹ ordo ⁊c̄. Pīma ps h̄ʒ quatuor ptes. In p̄ma determīat qualr̄ angeloʒ ordīes distinguūtur. In scd̄a qualr̄ noiantur. ibi. Hic ɔsiderandum est. In tertia determīat qd̄ sit huius ordinatōnis p̄ncipiū. ibi. Jam nūc ingrere restat ⁊c̄. In quarta v̄o et vl̄tima determīat modū. ibi. Preterea ɔsiderari oportet ⁊c̄. Scd̄a v̄o ps p̄ncipalis q̄ incipit. notandū ⁊c̄ duas h̄ʒ. In p̄ma determīat de repatōe ordinuʒ angelicoʒ facienda q̄ʒtū ad gradū. In scd̄a vero q̄tū ad numeʒ. ibi. Non enī iuxta numerum ⁊c̄.

Di. IX Ad intelligētiā aūt coʒ que in hac p̄te dr̄ sūt p̄mo p̄cedēdū ē via narratōnis. Scd̄o v̄o via ɔ̄ſtōis. Via narratōis aūt ē diffinitiua ⁊ diuisiua. ⁊ ideo op̄ʒ hic p̄notare q̄ʒndā rer diffinitōes ⁊ diuisiones. Op̄ʒ igit̄ p̄mo videre quid sit hierarchia. Scd̄o v̄o qd̄ āgelus. Tertio qd̄ sit ordo ā-

De angelicoʒ ordinū distinctiōe quantum ad ɔpriam ɔditōem. s. qui ⁊ quot sint a

Ost p̄dicta supest cognoscere de ordinibus angeloʒ. quid scriptura tradat. Que in plurib⁹ locis nouē esse ordines angeloʒ promulgat. s. angelos. archāgelos p̄ncipatus. potestates. v̄tutes dominatōnes. thronos. cherubin. et seraphin. Et inueniunt̄ in istis ordinibus tria terna ee. et in singulis tres ordīes vt trinitatis similitudo in eis insinuetur impressa. Unde dyonisius tres ordines angeloʒ esse tradit. ternos in singulis ponens. Sunt enī tres suprores. tres inferiores. tres medij. Suprores seraphin. cherubi. throni. Medij. dn̄atōes. p̄ncipat⁹. potestates. Inferiores. virtutes. archangeli. angeli.

Quid appelletur ordo. qualiter angeloʒ ordines nominātur. ⁊ que sit ratio nominis cuiusq̄ ordinis b

Hic ɔsiderandum est quid appellet̄ ordo. Deīn vtrū ab ipsa creatōne fuerit distinctio illoʒ ordinum. Ordo angeloʒ dicit̄

gelic⁹. q̄b⁹ p̄ intellectis maxīa vis p̄stabit̄ nob̄ ad seq̄ntia p̄mūnanda. Sciēdū igit̄ q̄ p̄ter diffinitōem qd̄ nois q̄ hierarchia dr̄ a hiera qd̄ est sacrum. et archos p̄ncipatus quasi sacer p̄ncipatus. v̄l ordo ipi⁹ hierarchie. beatus dyoni. tres poīu diffinitiones in lib. de āgelica hierarchia. quaʒ p̄ma

Nota hoc nomē seraphin. q̄ʒ q̄ legit̄ in scri

ic hec. Hierarchia e diuina pulcritudo vt simplex vt optima vt consumata vel vt consumatiua. Secunda e hec. Hierarchia e ordo diuinus scia et actio deiformem quantum possibile similans et ad inditas ei diuinitus illuminationes proportionabiliter in dei similitudinem ascendens. Tertia e hec. Hierarchia e ad deum quantum possibile e similitudo et vnitas ipsum habens scientie et actionis ducem et ad suum diuinissimum decorem immutabiliter diffiniens quantum possibile e et formans suos laudatores. Istarum diffinitionum distinctio et explicatio per sic habetur. Nota prima diffinitio hierarchie increate. due sequentes create. Differunt autem quia prima illarum principaliter attenditur penes egressum a deo. sed vltima penes regressum. sed vtroque contingat vtrumque. Prima aut diffinitio que e hierarchie increate exprimit eam quantum ad trinitatem et vnitatem. ita que necesse in trinitate dicatur vnitati nec vnitas trinitati. sed vnitas spectat ad perfectionem trinitatis. et trinitas vnitatis. Utrique ergo datur ibi coeuitas in trinitate dicitur hierarchia e diuina pulcritudo. Pulcritudo enim consistit in pluralitate et equalitate. sicut dicit aug. in li. de vera reli. Trinitas ergo significatur per hoc quod dicitur pulcritudo. Vnitas per hoc quod dicit vt simplex quasi sic ibi pluralitas vt tamen non tollatur vnitatis simplicitas. Ut autem ostenderet quod vnitas non precludit eternitatem subiungit vt optima. quia sic est in deo vnitas vt tamen sit summa bonitas. per quam e perfecta colatio. et sic personarum pluralitas. Postremo vt ostenderet quod vnitas spectat ad perfectionem pluralitatis et econuerso subdit. vt consumata. in quo

Ut consumatiua = ...

Seraphim vel

...

militudo celestium spirituum qui inter se in aliquo munere gratie sunt et in nataliuum datorum munere conueniunt. Ut ibi gratia. Seraphim dicuntur qui pre alijs ardent charitate. Seraphim enim interpretatur ardens vel succendens. Cherubim qui pre alijs in scia eminent. Cherubim enim interpretatur plenitudo scie. Thronus dicitur sedes. Throni autem vocantur (vt hec Greg. ait) qui tanta diuinitatis gratia replentur. vt in eis sedeat deus et per eos iudicia decernat atque informet. Dominationes vocantur qui principatus et potestates transcendunt. Principatus dicuntur qui sibi subiectis que sunt agenda disponunt. eisque ad explenda diuina misteria principantur. Potestates nominantur hi qui hoc ceteris potentius in suo ordine acceperunt. vt virtutes aduerse eis subiecte eorum refrenentur potestate. ne homines tantum temptare valeant quantum desiderant. Uirtutes vocantur illi per quos signa et miracula frequenter fiunt. Archangeli qui maiora nunciant. Angeli qui minora. Hec nomina illis non propter se sed propter nos eis data sunt. Quia enim sibi noti sunt contemplatione. nobis innotescunt cognominatione. Et nominantur singuli ordines a donis gratiarum. que non singulariter sed excellenter data sunt in participatione. In illa enim celesti curia vbi plenitudo boni e. licet quedam data sint excellenter. nihil tamen possidetur singulariter. Omnia enim in omnibus sunt non quidem equaliter. quia alij alijs sublimius possident. que tamen omnes habent. Cumque omnia dona gratiarum superiores ordines sublimius et perfectius perceperint. tamen ex precipuis sortiti sunt vocabula inferioribus cetera relinquentes ordinibus ad cognominationem. vt seraphin quorum ordo excellentissimus est. sortitur tam dilectionem quam cognitionem diuinitatis et cetera virtutum dona ceteris omnibus sublimius et perfectius percepit. et tamen ab excellentiori dono i. charitate nomen accepit illum superior ordo. Maius enim donum ipsa charitas quam scia. Item maius e scire quam iudicare. Scia autem informat iudicium. Ideo secundus ordo a secundo dono. i. cognitione veritatis appellatus e. s. cherubim. Ita et de alijs intelligendum e. Assignatur quoque excellentia ordinum secundum excellentiam donorum. Et tamen sicut Greg. ait. illa dona omnibus sunt communia. omnes enim ardent charitate et scia pleni sunt. sed alij. sed superiores alijs excellentius (vt iam dictum est) ea acceperunt a quibus et nominantur. Ut ait Greg. In illa summa ciuitate quisque ordo eius rei censetur nomine. quam plenius accepit in munere. (Secundum hoc quod ordo ab illo dono nominatur quod plenius possidet. tunc cherubin in scia preminet omnibus. quia a scientia nominatur. Sed quia magis diligit plus cognoscit. Tantum enim (vt tradidit auctoritas) cognoscit ibi quisque quantum diligit. Itaque seraphin non solum in charitate sed etiam in scia preminent. Idque auctoritas illa sic vult intelligenda vt comparatio non referatur ad omnes ordines. sed ad quosdam s. inferiores. Ille enim ordo non plenius seraphin accepit sciam in munere. sed plenius alijs ordinibus qui sunt inferiores. Nec nominatur quisque ordo ab omni re quam plenius alijs accepit. sed ab alia re quam accepit. Uel potest comparatio referri non ad ipsos ordines sed ad alia dona nec ad omnia alia

dona.

Significatur quod in trinitate et vnitate consistit omnimoda et summa perfectio. Secunda vero diffinitionis intellectus sic patebit. Dicitur enim ibi angelica hierarchia secundum egressum a deo. Egreditur aut a deo secundum rationem imaginis et similitudinis sicut bene et ideo illa notificatur primo describit ipsam hierarchiam egredientem a deo secundum rationem imaginis cum dicit. Hierarchia e ordo diuinus scia et actio. vt ordo i. ordinata potentia respondeat patri. et scia filio. et actio spiritui sancto secundum memoriam intelligentiam et voluntatem. Secundo describit quantum ad rationem similitudinis. cum subiungit deiformem eisque quantum possibile e similans et cetera. Tertio quantum ad habitum cum dicitur quantum possibile e. quarto quantum ad actum cum subinfertur et ad inditas ei illuminationes et cetera. Similitudinis enim e sue gratie assimilantis actus e sursum ducere. sicut eius origo e desursum descendere. Tertiam aut diffinitionem sic possumus intelligere. Describitur enim vt predictum est angelica hierarchia per regressum ad deum secundum naturalem. Notatur igitur in predicta diffinitione hierarchia progressus siue regressus eius. primo quantum ad habilitatem cum dicitur hierarchia e ad deum quantum possibile e similitudo et vnitas. Secundo quantum ad actualitatem cum dicitur ipsum habens scientie et actionis ducem. Tertio quantum ad immutabilitatem cum subiungit et ad suum diuinissimum decorem immutabiliter diffiniens. Quarto ad plenitudinem vel ceteram cum subinfertur quantum possibile e eo ... in hoc sensu quod non solum sufficit sibi sed etiam ... gratie potens e alios ad iuuare. Et sic patet ex predictis diffinitis

Margin notes:

... et generis et significat cetu angelorum illi ordinis. Quamquam scribitur per m. tunc est pluralis numeri masculini generis et significat angelos isti ordinis vel ... Hoc seraphin dicas seraphin quia sit seraphin numero pluralis. Dicis cherubim sacros cherubin sicut cherub aliud.

Quare hec nomina sint ordinibus angelorum data.

Questio orta ex verbis grego.

Explanatio illius auctoritatis.

Alia determinatio eiusdem.

nibꝫ qd sit hierarchia tā diuīa q̄ȝ angelica. Per q̄z intellectū elicit̄ q̄dā diffinitio magistral' q̄ cōpetit oī hierarchie lȝ nō vniuoce q̄ tal'e. Hierarchia ē rerūz sacraȝ ⁊ rōnabiliū ordinata ptās. in subdit' debitū
2 retinēs p̄ncipatū. Hoc aūt n̄ solū cōpetit hierarchie āgelice. sȝ etiam ecclesiastice vel hūane. ō q̄ nihil ad p̄sens. sȝ solū ō hierarchia āgelica. Et q̄ nā h̄ n̄ pt cognosci nisi cōgnoscat̄ quid sit angel⁹. iō p̄notādesunt ⁊ angeli diffi
3 nitiōes. Angel⁹ āt sic notificat̄ a dam. Angel⁹ ē s̄ba icorporea intellectual'. sp̄ mobilis. arbitrio libera do mistrās. grā n̄ nat̄a imortalitatē suscipiēs. Dionisi⁹ āt alit̄ diffinit angeluz sic. Angel⁹ ē imago dī. manifestatio occulti lūis. speculū clarū. splēdidissimuz. imaculatū. incōtaminatū incoīq̄natū. suscipiēs sic cōueniēs est totā speciositatē

dona s̄ ad q̄daz. Sic eñ hoīes cū p̄fa hēant dona. q̄dā alȳs excellēti⁹ possidēt. Ita forte ⁊ angeli q̄busdā i mūerib⁹ magi pollēt. ⁊ alȳs q̄busdā minus.

❡ Determīat q̄d sit hui⁹ ordinatiōis p̄ncipiū. vtrȝ. s. ordies ab initio creatiōis ita distincti fuerint. c

❡ Iā nūc inq̄rere restat. vtruȝ et isti ordīes a creatiōis initio ita fuerit distincti. Et ita fuerit distincti a p̄mordio sue cōditionis vid': testimonio auctis insinuari q̄ tradit ō singl'is ordinib⁹ aliq̄s cecidisse. de ordīe nāq̄ȝ supiori lucifer ille fuit. q̄ null⁹ dignior cōdit⁹ fuit. Ap̄ls etiā p̄ncipatus ⁊ ptātes tenebraȝ noīat. ostēdēs ō ordinib⁹ ill' cecidisse. q̄ cū i mal' misteriū exerceāt. n̄ tñ petit⁹ noīb⁹ ordinū suoꝝ p̄uati sūt. Sȝ nō vi' ō̄ illō posse stare. Nō eñ tūc charitate ardebāt. nec sapia pollebāt. neq̄ȝ in eis de⁹ sedebat. Si eñ h̄ hūissent nō cecidissent. Nō ḡ tūc erant cherubin vel seraphin vl' throni. Ad q̄d dicim⁹. q̄ ān casuȝ q̄rundā nō erāt isti ordies. q̄ nō dū hēbant dona in q̄bꝫ p̄ncipati

Eph. vj.

Qualit̄ las psi angli al cātur in ordinibus fuisse

tē boni formitat' ⁊ deiformitat'. ⁊ in se resplēdere faciēs bonitatē silētȳ. q̄d ē i abdit'. Dn̄t āt he due notificatiōes. q̄ p̄ma describit angelū q̄tuȝ ad eē. sc̄da vo nō solum q̄tū ad eē sȝ etiā q̄tū ad bene eē. Prīc dictōis intellect⁹ hn̄t p̄t sic. Describit eñ ibi angel⁹ q̄tū ad subaz. q̄tū ad v̄tutē q̄tū ad cōpatiōez. ⁊ q̄tū ad duratiōez. Suba tāgit̄ i eo q̄d d': āgel⁹ ē suba incorporea v̄t⁹ i h̄ q̄d s̄būgit. intellectual'. sp̄ mobil. arbitrio libera. vbi notat̄ triplex v̄t⁹ angelica. s. cognitiua. opatiua. ⁊ igatiua. Cognitiua i h̄ q̄d d': itellectual'. opatiua i h̄ q̄d d': sp̄ mobil'. q' sn̄ fatigatiōe pōt opari. sȝ igatiua i h̄ q̄d d': ar. li. quā n̄ oporter distingui ab alȳs p̄dicte̅ī iam re. sȝ sufficit q̄ distinguat̄ rōe. Opatō vo tagit̄ cū d': deo mistrās. Duratio cū sbiūgit. grā n̄ nat̄a imortalitatē suscipiens. Vocat̄ aūt h̄ grā n̄ aliq̄s act⁹ ḡr' dat⁹. sȝ grā d' gratuita dei ifluētia. Intellectus aūt sc̄de diffinitiōis sic p̄t hn̄. Diffinit̄ nāq̄ȝ ibi angel⁹ nō solū q̄tū ad eē nat̄e. sȝ etiā q̄tum ad bn̄ eē. ⁊ iō notificat̄ h̄ angel⁹ iq̄tū hȝ dei imaginē p̄ natura. iq̄tū hȝ silitudinē p̄ graz. iq̄tū hȝ deifor

mitat⁹ p glīaȝ. Nō āt imaginis exp̄mit̄ q̄tuȝ ad duo. s. q̄tū ad id q̄d sursū ē. ⁊ q̄tū ad id q̄d deorsū ē. Primū tāgit̄ cū d': Angel⁹ ē imago dei. Sc̄dm cū subiūgit. manifestatio occulti lūis. Imago eñ ē i nq̄tū dei capax ē ergo ceps ē p̄ d'. sȝ manifestatio luminis ē in q̄tuȝ illuminatiōes suscipit. iferiorbus ō d'. Silit̄ q̄tū ad silitudinē grē describit̄ q̄tū ad duplicem respectū. ad sursuȝ p positionē ad deorsū p p̄ustiōem. Opatio ad sursuȝ tāgit̄ cū d': speculuȝ clarū. splēdidissimū. vbi notat̄ q̄ grā desursuȝ veniēs naturaȝ ōfuat. naturaȝ decorat. naturā ōfirmat. ⁊ q̄tū ad h̄ tria dicit. speculū. claruȝ. splēdidissimuȝ. Cōpatio vo ad id q̄d deorsū ē p modū p̄natiōis notat̄ cuȝ d'. imaculatū. incōtaminatū. icoīq̄natuȝ. p q̄ tria remouet triplicē feditatem ab angelo q̄ repugnat grē. Prīo feditatē actuaȝ ⁊ h̄ est feditas actual' ⁊ ic remouetur p h̄ q̄d d'. imaculatū. Sc̄do feditatem

onib⁹ ouenīūt. Sȝ q̄busdaz cadētib⁹ alȳs apposita sūt. eisq̄ q̄ cecidert collata fuissent. eadez dona si p̄stitissent. Iōq̄ scriptura dicit ō singulis ordinib⁹ aliq̄s cecidisse. nō q' fuissent i ordinibus ⁊ postea corruerūt. s' q' si p̄stitissent. eoꝝ aliq̄ i singlis fuissent ordinib⁹. q̄ ⁊ i nat̄e tenuitate. ⁊ i forme p̄spicacitate differētes gradus hēbāt sic̄ illi q̄ p̄stiterīt. Alȳ eñ vt p̄dixim⁹ supiores. alȳ iferiores ōdita sūt. Supiores q̄ nat̄a magi subtiles. ⁊ sapiā magi p̄spicaces. inferiores q̄ nat̄a min⁹ subtiles. ⁊ intelligētia min⁹ p̄spicaces facti sūt. Has āt iuisibiles d'ferētias nullū bilū. solus ille pōderare potuit. q̄ oīa i nūero ⁊ mēsura ⁊ pondere disposuit. i in se ipō q̄ ē mēsura oī rei modū p̄figens. ⁊ numer⁹ oī rei spēm p̄bēs. ⁊ pōdus oēm rē ad stabilitatē trahēs. id est terminans. ⁊ formans. ⁊ ordinans omnia.

Sap. xj.

❡ Determīat hui⁹ ordiatiōis modū. vtrȝ scȝ oēs angli eiusdē ordinis sint eq̄les. d

Preterea ōsiderari optet. vtrȝ oēs angeli eiusdez ordinis eq̄

adherētē sue aduenīētē. ⁊ h̄ ē feditas venialis. ⁊ remouet̄ p h̄ q̄d d'. icōtamiatū. Tertio rēouet feditatē ōtractā. ⁊ h̄ ē feditas originalis. ⁊ rēouet̄ p h̄ q̄d d'. icoīq̄natū. Simil̄it̄ deiformitas glorie tāgit̄ s'm duplicē cōpatiōez. s. ad id q̄d sursū ē. ⁊ ad id q̄d deorsuȝ ē. Ad id q̄d ē sursū p h̄ q̄d d'c. suscipiēs sic ōueniēs ē totā speciositatē boni formitat' ⁊ deiformitat'. Cōpatio eñ ad deū deiformis efficit̄ cū speciositatē a dō suscipit. Cōpatio vo ad id q̄d iferi⁹ ē notat̄ cū d': ⁊ in se resplēdere faciēs bonitatē silētȳ. q̄d ē i abdit'. h̄ ārē du refulgētiā diuīe bonitat' quā ip̄e hȝ ōnditalye. Hac aūt vocat silētiū. q' nemo p̄t intuīe deo ōiūgi q̄n illo q̄ret̄. et q̄n omīs strepit⁹ exterior q̄escat. ⁊ iō vocat silētiū i abdit'. Et sic p̄ȝ q̄d sit hierarchia. ⁊ q̄d sit etiā angelus. Tertio restat videre q̄d sit ordo angelic⁹. Diffinit̄ āt sic a Gre. ⁊ 4 i l'ra adducit̄ h̄ diffinitō a mgro. Ordo ē m'titudo celestiū sp̄uȝ q̄ int' se aliq̄ mūere grē silant̄ sic̄ ⁊ in nat̄aliū donoꝝ p̄ticipatōe ōueniūt. Hui⁹ notificatiōis explanatio i p̄mp̄tu ē. Notificat̄ eñ h̄ ordo q̄tū ad suū fundamētū. q̄tū ad suū cōplemētū. q̄tuȝ ad dispositiōes q̄

inter h mediū tenet locū. Fundamētū tangit cū dicit. ordo est multitudo celestiū spūum. ordo eīm fundatur in materia. Cōplemētū vero tangit in hoc q dicit. q inter se aliq munere gratie sitant. ordo eīm cōplemētū hz a gratia. Dispo ṫo media inter vtrūq notat ī hoc q dicit sicut ī ī naturaliū donorū ꝑticipatiōe cōueniūt. q: meliora naturalia disponunt ad maiora gratuita. Ex ꝓdictis non sic leuiter nobis il' a tria q pri' pposita sūt fm descriptiōes cōuenientes. q̄a facile eet ꝑmito/ picū calūniari et destruer sz omit tendū est q: val de parum vtile. Post hoc ad diuisiones pcedēdū est. Sūt aūt diuisiones tres ꝑnotande ad faciliorē explicatiōne distinctionis angelicoꝝ ordinū. Pama ē hec Hierarchiarū alia supcelestis. alia celestis. alia subcelest. Scda ē hec. Hierarchiarū celestiū. alia superior. alia media. alia inferior sīue q idē ē. alia epiꝑia. alia yperphia. alia yppophia Tertia h ē q ordo p ī ne hierarch e triplex ē s. seraphin. cherubin. ⁊ throni. Ordo scđe hierarchie silit tri plex est fm bīm dyo. drationes prīcipes. ⁊ fratres Scđm grego. ⁊ bern. dñatiōes. pncipat'. ⁊ ptā/tes Simlit ter tie hierarchie tri plex est ordo fm dyo. pncipatus.

les sint. Ita esse qbusdā placuit. sz nō ē hoc ꝓbabile nec assertione dignū. q: lucifer q fuit de collegio supiorꝝ. ipsis etiā dignior extitit q alijs excellentiores creati fuerāt. Ex quo pcipit q si ꝑstitisset. in ordine supiori fuisset. ⁊ alijs eiusdem ordinis dignior extitisset. Sic eīm est vn' ordo aplōꝝ. ⁊ alter martyrū ⁊ tñ ī aplīs alij alijs sūt digniores sīt ⁊ ī martirib' alij alijs sūt superiores. ita ⁊ ī ordib' āgeloꝝ recte credit esse. ¶ De repatiōe ordinū angelicoꝝ q̄tū ad gradū. q̄mō. s. dicat scriptura decimū ordinē ex hoīb' cōpleri. cū nō sint nisi nouē ordīes. e

Notandū etiā q decim' ordo legit de hoīb' restaurand'. sed cū nō sint nisi nouē ordīes. nec plures fuissent. etiā si illi qui ceciderūt ꝑstitissent. mouent lectores quō scriptura dicat decimū ordinē cōpleri ex hoibus. Grego. nāq ait. hoīes assumēdos in ordine angeloꝝ. quorū alij assumunt in ordine supioꝝ qui sc magis ardēt charitate. Alij in ordie inferioꝝ q. s. min' pfecti sunt. Ex q apparet nō eē de hoīb' formādū decimū ordinē. tanq̄ nouē sint angeloꝝ et decim' hoīm. sed hoīes ꝓ qualitate meritoꝝ statuēdos in ordinib' angeloꝝ. Q̄ g legit decim' ordo cōplend' de hoībus. Ex tali sensu dictū fore accipi pōt. q: de hoīb' restaurabit qd in angelis lapsū ē. de qb' tot corruerūt. vt possz fieri decim' ordo. Propt qd apls dicit. restaurari oīa in xpo. q in celis. q etiā in terris sunt q: ꝑ xp̄m redēpti est gen' hūanū. de q fit repatio ruine angelice. tñ si min' saluaret homo si angel' ñ cecidisset.

¶ De repatione ordinū angelicoꝝ q̄tū ad nūerū. q: sc hoīes assumunt iuxta numerū stantiū si lapsoꝝ. f

Nō eīm iuxta numeꝝ eoꝝ q ceciderūt. sz eoꝝ q pmāserūt hoīes ad btitudinē admittunt. Vñ grē. Supna illa ciuitas ex angelis ⁊ hoīb' ꝯstat. ad quā credim' tantos humani generis ascēdere. quantos illic cōtigit angelos remansisse. Sicut scriptū ē in cantico Deutronomij. Statuit t'mios pplōꝝ iuxta numerū angeloꝝ dei. Aqbus dā tñ putat q hoīes repent iuxta numeꝝ angeloꝝ q ceciderūt vt illa celestis ciuitas nec suoꝝ ciuiū numero priuet. nec maiori copia regnet. Qd aug. in enche. sentire videt. si asserēs de hoīb' plus saluari q̄ corruit de angelis sz non min' ita dicens Supna hierlm mat' nrā ciuitas dei. nulla ciuiū suoꝝ numerositate fraudabit. aut vberiori etiā copia fortasse regnabit. Neq eīm numeꝝ. aut sanctoꝝ hoīm. aut īmūdoꝝ demonū nouim'. in quoꝝ locū succedētes filij catholice mrīs. q sterilis apparebat in terris. in ea pace de qua illi ceciderūt. sine vllo tpis t'mīo pmanebunt. Sed illoꝝ ciuium numerus siue qui est. siue qui fuit. siue qui futurus est. in contemplatione eius artificis est. qui vocat ea que nō sunt tanq̄ ea q sunt. Ecce aperte dicit nō min' de hoībus saluari q̄ corruit de angelis. sz pl' nō asserit.

infima. Pri/ma. n. hierarchia pncipa/lit attēdit penes sciam diuinaꝝ. media vo penes potētiā ordina/tā. tertia vo penes actiōez administratiaꝝ Si ṫo fz statuꝝ ⁊ officia. sic sūt opz ēē tres. Naz q̄dā ē stat' ꝯtēplatiuoꝝ. q̄dā actiuoꝝ. q̄dā platoꝝ. Penes statū ꝯtēplatiuoꝝ est hierarchia suprema. penes statū actiuoꝝ ē hierarchia infima. penes statū mediuz s. platoꝝ assignat hierarchia media. Tertie āt diuisionis rō ⁊ exēplificatio ex rōne scđe diuisiōis haberi ōrt. q: ei supreme hierarchie scđm vtrunq modū accipiedi attēdit in sciētia ⁊ statu ꝯtēplatiōis. q cōsistit ī cōuersiōe ad deum. iō cū ad ꝯuersiōez necessario req/rat triplex a/ct'. ⁊ triplex tenū. s. intentiōis. cognitiōis. ⁊ dilectiōis. iō tri/plex ordo ibi ponit. Quātū ad ꝑfectā tentionē ē ordo thronoꝝ. q̄tū ad ꝑfectā cognitiōez ordo cherubī q̄tū ad ꝑfectā dilectiōez ordo seraphin. ⁊ h ptz ex suis interꝑtationib'. Quia igit tā pma rō q̄ scđa ꝯprehēdit hec tria. iō oēs tractatores in hac distinctiōe

archangeli. ⁊ angeli. Pāe diuisiōis manifesta ē rō ⁊ intelligētia. Oīs eīm hierarchia nō ē nisi substātia intellectualis. hec aūt ē triplex. diuina. s. angelica ⁊ hūana. iō triplex distinguit hierarchia. ⁊ diuīa d' supceleste. angelica celestis. hūana āt subcelestis. Scđe aūt diuisiōis

Deu. xxxij

Quidā dicūt fz nūerū lapsorū āgeloꝝ homines re/parandos

Ro. iiij.

Secundam s. dyo. quod distinguit hierarchias penes essentialia et gratie. penes officia. Similiter subdivisio secunde hierarchie pendet ex duplici ratione assignata. Dictum est enim quod secunda hierarchia uno modo accipitur penes ordinem sive ordinatam potestatem habet eis subordinatis mediante potentia. Perfectio autem virtutis sive potentie consistit in tribus. s. in presidendo. et penes hoc attenditur ordo dominationum. in resistendo. et penes hoc ordo potestatum et in operando. et penes hoc est ordo virtutum. Ordinantur hi ordines secundum maiorem dignitatem et minorem. quia plus est presidere quam repugnare. et repugnare quam posse operari posse. ideo recte sic ordinantur ordines medie hierarchie a dy. ut primo ponantur dominationes. secundo potestates. tertio virtutes. Si autem secunda hierarchia sumatur penes statum medium. s. prelatorum. sic similiter tres habet ordines secundum triplicem prelationem angelorum. Presunt enim angeli angelicis spiritibus. et hi dicuntur dominationes. Presunt etiam bonis hominibus. et hi dicuntur principatus. Presunt etiam demonibus. et hi dicuntur potestates et sic patet ordo secundum dignitatem prelationum. quia nobilius est presidere angelis quam hominibus. et bonis hominibus quam demonibus. ideo primo dominationes. secundo principatus. et tertio potestates enumerantur a gre. et bern. Divisio autem tertie hierarchie duplici ratione assignata dependet. Si enim tertia hierarchia sumatur penes actionem ministerialem. sic triplex est ordo angelicus. secundum quod triplex contingit deputari ad regimen alterius vel ministerium. Quidam enim sunt angeli ordinati ad regimen principum et hi principatus sunt. Quidam vero ad regimen multitudinis. et hi dicuntur archangeli. Quidam ad custodiam persone singularis. et hi dicuntur angeli. et sic patet et ordo et sufficientia illorum ordinum. quia plus est presidere principi quam vulgo. princeps enim prest toti genti. Et plus est deputari ad custodiam multitudinis quam ad custodiam persone singularis. et per istum modum distinguit et ordinat dy. Si vero accipiatur penes operationes vite active. sic etiam triplex est ordo. secundum quod triplex est ministerium. Aut enim ministerium consistit in operando. aut in docendo. et in docendo aut maiora aut minora. primum est virtutum. secundum archangelorum. tertium angelorum. Et patet ordo. quia plus est facere quam dicere. sive dicere et revelare maiora maius est quam revelare minora. et penes hunc modum sumpsit distinctiones tertie hierarchie gre. et bern. Ex his apparet ratio harum divisionum. apparet etiam diversificatio inter gre. et dyo. Quare enim diversimode distinctionum hierarchiarum consideraverunt. ideo divisiones ordinum in ipsis diversimode assignaverunt sed cum utraque eorum simul non possit esse verum. s. quod principatus sit de media hierarchia et infima. et similiter virtutes. quando confundantur hierarchie et ordines. queritur quod istorum sit verius et cui magis intendendum sit? Et dicendum. ad hoc quod magis intendendum est dicto dyo. tum quia ipse didicit sic ordinem a paulo et tradidit sic audivit. tum quia gre. in confirmationem eorum que de hac materia dicit. ipsius auctoritatem inducit. tum etiam quia sic ex predictis patet. dyo. distinctionem hierarchiarum sumpsit penes ea que sunt ipsis angelicis spiritibus intrinseca et essentialia. et ideo sic ordines distinxit. sic habent collocari in celis. gre. vero plus pensavit opera et officia. et ideo sic distinguit secundum quod plus potest valere ad eruditionem nostram. nec unus contradicit alteri. nec verbum alterius retractat. sed alium modum distinguendi assignat. tum propter diversitatem considerationis in principio. tum propter diversitatem considerationis in fine.

Ad intelligentiam predictorum et eorum que magister dicit in littera. ut via iustitia procedamus. circa ordinem angelorum querunt nove. Primo quantum de ordinibus in comparatione ad naturam substratam. secundo in comparatione ad eam complentiam. tertio in comparatione ad dispositionem hierarchiam. quarto quantum ad nominationem. quinto quantum ad reparationem. sexto quantum ad plationis eventuationem. septimo quantum ad numerum. octavo in comparatione ad suum oppositum. nono et ultimo in comparatione ad disparium. Q. I. a

De ordinibus angelorum in comparatione ad naturam substratam. utrum s. angeli diversorum ordinum sint diversarum specierum per naturam. Et quod sic videtur. Multiplicatio angelorum maxime manifestat divinam potentiam. et sapientiam. et bonitatem. et maior multiplicatio spectat ad maiorem manifestationem. sed maior est multiplicatio que est secundum numerum et speciem. quam que est solum secundum numerum. sed in angelis reperitur utraque. quia angelus differt ab angelo secundum speciem. sed differunt maxime angeli diversorum ordinum. quod videtur quod distinguantur secundum species. Item angeli diversorum ordinum magis differunt quam angeli eiusdem ordinis in simplicitate quod est primum attributum. quod pari ratione et in personalitatis distinctione. quia cum angeli eiusdem ordinis differant numero. angeli diversorum ordinum differunt plus quam numero. sed maior differentia quam ea que est secundum numerum non est nisi ea que est secundum speciem. quod etc. Si tu dicas quod differunt magis aliqua differentia accidentali. sicut aque diversorum fontium magis quam aque eiusdem fontis. obiicitur contra hoc. quia magis differunt in simplicitate essentie. sed simplicitas essentie non est accidens angelo. tum nullo modo possit intelligi et remitti in eodem angelo. sed essentialis. ergo ut eas quod faciat essentialiter differre. quod idem quod prius. Item hoc videmus in aliis. tum sint tria genera viventium. s. vegetabilium. sensibilium. intellectualium. in genere eorum que vivunt vita vegetabili est ponere diversitatem non solum secundum numerum sed etiam secundum species. sicut in plantis. et similiter in genere eorum que participant vitam sensibilem. sicut in animalibus. quod pari ratione in his que participant vitam intellectualem. sicut in angelicis spiritibus. sed est ibi differentia secundum species. cum maxime attendatur angelorum differentia in diversis ordinibus. patet etc. Item sicut corpora luminosa sua varietate decorant celum et cetera sunt luminosa. ita angeli suo modo decorant empyreum. unde dicuntur astra matutina. Job. xxxi. sed celi luminaria differunt specie non numero solo. quia habent operationes et impressiones omnino diversas et specialis. quod pari ratione et angeli qui sunt ornatus empyrei. Contra omne quod est perfecti ab origine dispergitur. et quod approximatur origini colligitur et unitur. sicut patet in numeris. patet etiam in lumine et in aliis. sed angeli sunt prim in cetero generali omnium. s. deo. quod debent habere unitatem. sed non potest unitatem nisi tamen secundum speciem. quod debent secundum speciem conveniere. Item contingit reperire spiritualem sive rationalem naturam coniunctam et separatam. sed coniuncta non est nisi unius speciei. quod nec separata. Si tu dicas quod hoc venit ex parte corporis. hoc nihil est. quia non anima propter corpus sed corpus propter animam. Et iterum. quid impediret corpora secundum speciem diversa fuisse facta ab initio. sicut congrueret spiritus rationales esse secundum species diversos. Item angelorum multitudo facta est ad illius civitatis plenitudinem et decorem. sed in illa civitate maxime attenditur unitas et nexus conformitas. quod cum conformitas unius nature faciat connexionem in charitate et ipsam adiuvet. propter quod etiam senior dicit. Deus voluit non tantum homines facere fideles. sed etiam omnes homines ex uno homine. quod videtur etc. Item angelica natura est caput universi. quod cum caput sit ratione speciei. non unius individui. et caput constitutus debet esse in uno sicut archa consummata est in cubito. quod maxime debet esse unitas. quod et secundum speciem. Item ruina angelica reparatur per homines qui eiusdem speciei. sic quod competenter et congrue reparatur. videtur quod omnes ruentes fuerint unius speciei. sed de quibus ordinibus sunt lapsi. quod omnes eiusdem speciei. R. Dicendum quod circa hoc duplex est opinio et utraque probabilis. Una est quod in angelis est diversitas secundum species et etiam secundum genera subalterna. ut hierarchia sit quasi unum genus. et ordines tres faciant species. et ad hoc ponendum moti sunt propter divine bonitatis ostensionem. tum propter simile in aliis creaturis. tum etiam propter gradus repertos in ipsis angelis. Cum enim angeli eiusdem ordinis aliquo modo se excedant. videtur quod angeli diversorum ordinum et hierarchiarum adeo se excedant quod etiam habeant in specie et genere diversitatem. Alia positio est quod angeli omnes sunt eiusdem nature. tum propter unionem illius civitatis. tum propter universi perfectionem. Licet autem utraque harum positionum habeat probabilitatem. quia per scripturam non innotescit nobis diversitas operationum. Et videtur quod illi qui aggressi sunt hanc materiam determinare (sicut dyo.) divina inspiratione cognoverint et officium et naturam. et ipsi dicunt quod omnia que sunt eorum ordinum in omnibus reperiuntur sed magis excedenter in uno. videtur magis theologica et probabilis positio nisi occurrat manifesta auctoritas in contrarium. quod omnes angeli sunt eiusdem

spēi. sic ₇ oēs hoīes. ₇ queadmodū ī hoīb⁹ sunt grad⁹ ₇ ordīes. ₇ q̄d naīalia. ₇ q̄ ad officia ɔmissa siue dignitates. ₇ quo ad gratuita. salua eē vnitate spēi. sic intelligendū est in angelis. Unde ɔcedende sunt rōnes ad hāc ꝑte inducte.

7 Ad illud qð obī de manifestatione dōm. q̄ de⁹ non manifestat bonitatē nisi saluo ordīe sapientie ordināris mandū. ₇ salua ɔprietate nature. sī ₇ salua ɔdecentia ₇ ꝑfectione ciuitatis supne. Quī igit creatura complexior in mundo dat ei consumationem ideo vna est in specie. Rursus. q̄r supmū ₇ optimū angeli (qð est deiformis intellect⁹) vnus ē. nec hȝ ɔiunerionē cū inferiori. iō natura angelica dȝ esse vna. Rursus. q̄m illa ciuitas dȝ esse vnica ₇ ꝑfecte restaurata. iō dȝ ēe vna. ₇ hec rōnes pñt assignari suo mō circa hoīes. Si q̄s aūt vellet ꝑ hoc oñdere q̄ homines ₇ angeli ēēnt vni⁹ spēi. dicem⁹ q̄ angeli non ɔiungūt hoīb⁹ vnitate nature sȝ obsequio bñficētie. ₇ hō sīt angelo. q̄r ille istū adiuuat. iste illū reꝑat. qð nō esset si essent eiusdē nature. ₇ iō vtrūq̄ ɔuenit ciuitati supne.

8 Ad illud qð obī de mag⁹ ₇ min⁹. dō. q̄ intensio ₇ remissio sȝ ɔplexates inseꝑabiles non variant spēm ꝑ se. ₇ si aliq̄n cōcomitenř diuersitatē spēi in his formis q̄ ɔcernūt diuersam mixtiōēȝ elementoꝝ. q̄ attendiř fm q̄litates actiuas. sicut dē calidū in q̄rto gradu differre a calido in ꝑmo. simpliciter tñ loq̄ndo non hȝ veritatē. qð pȝ. q̄r maior est intensio ₇ grad⁹ in gratijs ₇ vtutib⁹ q̄ȝ in naturalib⁹ ɔplexatib⁹. ₇ tñ nō differunt spē sȝ sol' accñte. nec valet si nō attendiř in eodē. q̄ non est eētial'. sic nec de gloria.

9 Ad illud qð obī ꝑ sile de alijs vtētib⁹ ₇ de lūinaribus pȝ rñ⁹ q̄ nō ē sile nec in re. nec in rōne. In re non q̄r illa hñt diuersas oꝑationes specificatas. nō sic angeli. In rōne nō. q̄r illa fm ordinata ad diuersas necessitates. angeli vō oīa ad vnū ꝑncipale. Rursus. ī vita ɔtemplatiua vnitas. in actiua multiformitas. ₇ habitatio angeloꝝ est vniformis. ₇ ꝑ ꝯ tāto mag⁹ distāt ab vno ₇ summo. ꝙ tc.

Questio. ij. b

Que sit distīctiōis ordinū ꝑncipalis rā. vtꝝ. s. sit a natura vel a grā. Et q̄ a natura vř ꝑ illud qð dicit mgř ī lrā. Supiores sunt q̄ natura sunt mag⁹ subtiles ₇ intelligentia āplī⁹ ꝑspicaces. ꝙ si ordo attendiř fm sub ₇ s̄. vř q̄ ordo angeloꝝ sit a natura. Itē s̄. dis. iij. ī exordio sue ɔditiōis alij supiores. alij inferiores dei sapia ɔstituti sunt. sȝ qð hñerūt ab exordio sue ɔditiōis ē eis naturale ꝙ distinctio ordinis ē in eis a natura. Itē quecūq̄ de⁹ facit a ꝑmaria ɔditiōe facit in mō. spē. ₇ ordīe. ita q̄ ista sunt naturalia vnicuiq̄. ꝙ nobilissimā creaturā. s. angelicā a ꝑncipio sue ɔditiōis debuit facer̄ in ꝑfecto mō. spē. ₇ ordīe si ꝙ h̄ est a naīa qð est eis ab initio indītū. pȝ tc. Itē grē grātūfacientis ē vnire ₇ assimilare. si ꝙ qð ē ꝑncipium vniendi nō est ꝑncipiū ordinis distinguēdi. vř q̄ distinctio ordinū nō sit a gratia vel a natura. ꝙ tc. Contra h̄ obī ꝑ diffinitione ordīs quā mgř ponit in lra. Ordo est multitudo celestiū spirituū q̄ inter se aliq̄ munere grē similant. ꝙ vř q̄ absq̄ munere grē in angelis nō sit ordo. Itē supm⁹ oīm ordinū est ordo seraphin. sȝ ordo seraphin ē ab eminentia dilectionis ₇ charitat̄. ꝙ pus ₇ pcipuus ordo ē a grā. si ꝙ oēs alij ex illo pendeāt. vř q̄ null⁹ ordo in angelis sit sine dono grē. Itē throni dicunř sicut dicit greg. q̄r tāta diuinitatis grā replēř vt in eis sedeat de⁹. si ꝙ de⁹ nō dr̄ sedere nec inhabitare nisi ꝑ grāȝ gratūfaciētē. ꝙ ordo thronoꝝ nō ē nisi a grā. ꝙ pari rōne vř de alijs. Itē deus nō ōferi hoīem hoī ꝑpter naturalia sȝ ꝑpř merita. ꝙ si distinctio ordinū ē fm diuinā acceptationē. nō est

10 fm naturalia sȝ fm gratuita. R⁹. dō. q̄ sicut pȝ ex diffinitione ordinis s̄ posita. ordo ₇ est a natura. ₇ ē a grā sȝ a natura tanq̄ȝ a ꝑambula dispositiōe. a grā tanq̄ȝ a cōpletiua ꝑfectione. h̄ dico de illis ordinib⁹ fm quos attendiř distinctio hierarchiaꝝ in supmis spiritib⁹. sicut manifeste apparet ex offitio ₇ actione ₇ noīatiōe ipoꝝ ordinū inter quos ꝑcipuus ordo ē ordo seraphin qui noīaī ab ardore dilectionis. q̄ nō est in angelis ɔsūmata ₇ ꝑfecta nisi ꝑ grām. ₇ iō ɔcedo q̄ ordinū pñcipalis distinctio nō ꝑcedit a natura.

11 Ad illud h̄ qð obī in ɔtrarium de duplici auc̄te mgři q̄ ꝑ naturā alij alijs sunt supiores dō. q̄ h̄ nō ɔcludit q̄ ordines sint a natura sic a cā cōpletiua. q̄r non q̄libȝ supioritas facit ordinē cōpletū. sȝ ea solū in q̄ ɔsistit ratū ordinabiliū cōplemē. ū q̄ntū ad offitiū ₇ statū.

12 Ad illud qð obī q̄ mod⁹ ₇ species ₇ ordo ē a natura. equiuocatio ē in ordine. ipe eñ loquiř ibi de ordine q̄ creāta dr ordinata ꝑ ɔpationē isti⁹ ad finē. ordo vero angeloꝝ attendiř fm ꝑcellentiā iporuȝ ordinabiliū inter se. ₇ hec completa non est inter angelos natura ɔsiles nisi ꝑ dona gratuita capacitatē nature cōplentia.

13 Ad illud qð obī q̄ grā vnit. ꝙ ordies non distīguit siue ꝑficit. dō. q̄ ē loq̄ de grā q̄ntū ad habitum. ₇ q̄ntū ad vsuȝ. ₇ q̄ntū ad statū. Et sī gratia gratū faciens vniat ₇ ɔformet q̄ntū ad habitū. q̄r oīs habit⁹ gratuiti sunt in oīb⁹. distinguit tñ q̄ntū ad vsuȝ. ₇ ordinat q̄ntū ad statū. ꝑ eo q̄ vsus diuersificaī in diuersis. ₇ stat⁹ vni⁹ in grā ē excellentior statu alteri⁹. ₇ h̄ ē qð facit in hñtib⁹ cōsilem grāȝ. ordinē. ₇ gradū. ₇ h̄ mō ē in angelis intelligendū est.

Questio. iij. c

De ijs ordinib⁹ q̄ntū ad dispōem ꝑambulaȝ. ₇ tū h̄ sit naturaliū capacitas ₇ ꝑcellētia. est qð verū fm maiorē capacitatē naturaliuȝ denř a deo maiora dona ḡtuita. Et q̄ sic vř ꝑ illō qð dr̄ Mat. xxv. Dedit vnicuiq̄ fm ꝑpriam vtutē. ɔstās ē q̄ loq̄ř ibi de dono supaddito nature. ꝙ si fm vtutē nature dedit. vř q̄ fm maiora naturalia. sunt ₇ maiora gratuita. Itē mgř s̄ dis. iij. q̄ natura mag⁹ subtiles ₇ sapiā plus ꝑspicaces creati sunt. hi maiorib⁹ grē munerib⁹ ōditi sunt. ₇ h̄ ipm dicit in littera. ꝙ vř q̄ maior grā deř fm maiora naturalia. Item ad h̄ vř esse rō materie disposite ad formā fm q̄ digni⁹ ₇ melius disponiř. de⁹ nobiliorē dat formā. ꝙ cū naturalia sint sicut dispōēs q̄dā ad gratuita. quanto q̄s hȝ meliora naturalia. tanto de⁹ dabit ei maiora dona gratuita. Itē rō q̄re de⁹ nō dat hoī gratiā est. q̄r hō nō accipit. ꝙ cū ipe sit sp̄ prompt⁹ ₇ parat⁹ dona sua liberalissime infundere. ₇ liberalitas ei⁹ sp̄ excedat oēm capacitatē. vř q̄ de capacitate nature nihil dimittat vacuū. q̄ñ q̄s plene se ɔuertit ad deū. ₇ si h̄. restat q̄ q̄ maiora habet naturalia. q̄ñ maioris grē sit capax. maiorē etiā habebit grām. ₇ h̄ vř sonare vbū platōis dicētis. q̄ dedit vnicuiq̄ beatitudinē in q̄ñtū capax erat. Itē sicut grā est dispō ad gliam. ita bona natura ē dispō ad grām. sȝ de⁹ ei q̄ hȝ ampliorē grāȝ. ampliorē dat gliam. ꝙ ei qui hȝ meliora naturalia. dat maiora ḡtuita. Si tu dicas q̄ nō est sile. q̄r gratia mereř gliam. nō sic natura grām. Obijciř tūc q̄r q̄liscunq̄ sit cōpatio dispōis h̄ eñ verū est. q̄r glia ꝑfecte cōplet naturā ita q̄ null⁹ in ea remanet apetit⁹ incōplet⁹. si ꝙ glia implet nature capacitatē aut natura magis capax mag⁹ habebit de glia. āt nō erit glificata. si ꝙ fm maio⁹ capacitate nature ē maioritas glie. ₇ q̄ntitas glie rñdet q̄ntitati grē. ꝙ fm maiorē capacitatē naturaliū attendiř maioritas grē. Item finis imponit necītatē his q̄ sunt ad finē. sȝ natura facta ē ꝑpter gliam nō econuerso. si ꝙ deus ꝑsciens ₇ ꝑdestinans faīū aīam ad hoc q̄ eam glorificet. tantā dabit ei naturaliū capacitatem. q̄ntum scit ei esse daturū

gloriam. aut si vltra tribuatur. faciet aliqd frustra. qd
si hoc est falsum. restat q capacitas nature & q̄ntitas glo
rie secum cōmēsurant. & redit idem qd prius. ¶Contra
Eccl. j. fm datū suū pbet illā diligētibo se. & vr q distri
butio sapie et gre nō pensat ex pte suscipientis. sz ex pte
dei pferentis. ¶Itē possibile est eū q meliora hz natura
lia nihil hre de gra. & oī tpe vite sue carere gra. eū vo q
hz minora naturalia abūdare in gra. q si h verū ē. g nō
est dispēsatio gre fm mensurā naturaliū. ¶Itē deus dat
grām hoī fm q se pparat. g si hns minora naturalia freqn
ter se meli9 pparat q̄z hns maiora. g vr q maiora suscipi/
at dona gratuita q̄z q minora hēat natura'ia. ¶Itē q me
liora hz naturalia freqnt remanet in statu imperfectiōis
q vo minora freqnt assumit statū pfectiōis siue religio
nis. g si maiorē gra imperfectus. p3 &c. ¶Itē gra in nobis
nulla potētiā ita pncipaliter respicit sicut ar. li. sz li. ar
eqliter ē in oibo. g si maior est in vno q̄z in alio. nō est a
nara. sz magis a distributiōe diuina. ¶Itē distributio
gre dei pcedit ex interiorībo pietatis & mīr. sz mie ē ma/
gis cōpati ei q mag. miser ē ceteris pibo. & q magis in/
diget. sz g q hz minora naturalia mag. indiget sustēta/
ri a gra q̄z q hz meliora. g vbi nulla merita vl' demerita
pcedūt. deus ei q minora hz naturalia dz dare maiorē graz
g distributio gre nō ē pēse fm maiorē capacitatē natu
re. sz fm bnplacitū pietatis diuiē. ¶R9. ad pdictoz in

14 telligentiā ē notādū q graz dare fz maiorē capacitatē
naturaliū pōt intelligi dupl'r. Vt ita q h qd ē fz dicat
efficaciā causalitat. & sic fm oēs falsum est. qz naturalia
nō sūt cā gre. aut ita q dicat dispōez ɔgruitat. & sic vbi
nō ē obstaculū fm oēs ē vē. qz natura hois de cōgruo dis
ponit ad graz. aut ita q dicat dispōez nēcitat. & sic fm
cōez opinionē ē falsuz & a doctoribo reprobata. Tn̄ fm
aliqz opinionē aliqn positā ē tāq̄z vē. Rō aūt h9 posi
tiōis fuit ista. Isti eni ponebāt q gra nō erat aliō q̄z deus
& q charitas nō ē et aliud q̄z sp̄ussanct9. & q intētio gre
vel charitatis nō erat nisi fm meliorē depurationē aie
& remissionē cōtupie. q obsistit ne aia possit pfcte deo
vniri. & iō cōtupia oino extincta. ais tantū vnit deo q̄z
tū ei9 pōt eleuari natura. & tantā dz hre graz. & iō ponebāt
q aia finalr' q meliora hēbat naturalia maiorē hret graz.
Sz h9 positiōis fundamētū improbatū ē in pmo li. di.
xvij. et ampli9 improbabitur infra distinctione. xxvi.
Ipsa aūt positio de se improbabilis est & ɔ bonos mo/
res eē vr. dū tm̄ tribuit ei q parū laborat. parū deo fuit
q̄z tū ei q mag. imo pl9 si minora hēat naīa & ī ɔsecutat
in gra. qd oino absurdū ē. & v rōnes pcedentes īp̄roba/
tū. iō ɔcedende sunt rōnes q h ondūt. Ultima tn̄ rō co
git. qz in distributiōe graz nec capacitas nature nec ei9
indigentia pncipalr' pensat sz diuine pdestinatiōis di
spositio & mēsura. fz quā partir deus mēsurā fidei. sic̄ di

15 cit apls. fm q in sua pdestinatiōe mensus ē ei. ¶Ad illō
g qd obr in ɔriū q dedit vnicuiqz fm ppriā vtutē. dō
q fm dicit ibi solūmō tāz dispōnētē de ɔgruo. Et iterū
vtus ibi vocat conat9 cordis q nō solū dicit capacitatē
sz etiā actualē pparatiōez. & iō auctas illa nō cogit. ¶Ad

16 illud qd obr de auctē ingri silr dō q ibi dicit dispositio
nem de congruo. & magis congruam dispositionē cir/
ca angelos q̄z circa homines. de quibo loquit magister
Boni enim q ad deum conuersi sunt fm hoc plus se p/
parauerunt. fm q meliora naturalia habuer' nt. qz q̄lt
bet mouebatur in deum fm totū cordis conatū. cū nō
haberet retardationem. non sic aūt est in ho'bo. & ideo

17 illa auctas exponi debet. ampliari non debet. ¶Ad il
lud q obr q materie melius disposite imprimit deus no
biliorem formaz. dōm. q non est simile. qz materia dis

ponitur ad formam naturalez dispositione que est ne/
cessitas. sz maior capacitas naturaliū nō disponit ad
maiorē gratiam dispositione necessitatis sed soluz con
gruitatis. & qz dispositio cōgruitatis mult' modis po
test impediri. siue p oppositum. siue p maiorem cōgrui
tatem q potest ex aliquo accidente superuenire in alio.

18 ideo illa ratio nō concludit. ¶Ad illud qd obr q homo
non hz grām. qz non accipit. dōm q verū est. sz ex hoc
non seqtur q iō habeat gratiaz q accipit sicut dicit an
sel. q in priuatiuis & ɔdictorie oppositis nō tenet con
sequentia in ipso sz econuerso. & ideo sicut non conce/
ditur q maiorem habeat gratiam qz accipit. sic non est
concedendū q maiorē habeat gratiā ex maiori capaci/

19 tate. ¶Ad illud qd obr q natura disponit ad gratiam.
dōm. sicut dicebat q nō est silr qz natura non sic merer
gratiā. sicut gratia gloriā. ¶Ad illud vero q sbiungit

20 q gloria pficit totam capacitatez nature dōm. q sicut
forma pficit capacitatem materie non simplicit'. sed p
ut exigit dispositio superinducta. sic gloria pficit natu/
rā nō simpliciter sz fm q exigebat gratia q prius li. ar.
data erat. tum aūt sic pficit. sufficienter pfecta est. qz re/
ctitudo iusticie limitat appetitū nature vt nō vltra ap
petat q̄z gratia pmeruit. maxime cū plene sufficiat qd

21 deus sibi retribuit. ¶Ad illud qd vltimo obicit q capa/
citas nature ordinat ad gloriā finalr. dōm. q sic ordi
nat a deo vt tn̄ psupponatur dispōez parte voluntatis
nature. vnde sicut homo q capax erat beatitudinis p/
pter beatitudinē pfectus. p deordinatiōez voluntatis
deputat eternis suppliciis & pdit gloriā. sic hō q maio/
ris beatitudis capax erat. qz nō ex totis viribo si se
disponit ad grām minorē assequt gloriam q̄z assequit ali9
minoris capacitatis q mag. se disponit ad graz. Nec
videt q aliquid sit ibi frustra. qz ex hoc ondit deus q̄ntū
possit gratia sup naturam. veruntamē h in bonis angel'
non hz instantiaz. cū eni ex totis viribo se disposuerūt
ad grām. fm q habuerūt meliora naturalia. data sunt
eis maiora gratuita. ¶Questio iiij.

Deordinū noiatiōe. sup qd dicit greg. q vnusqsqz or/
do ab eo denoiat qd pleni9 accepit in munere. Ob aūt
ɔ hoc. qz qd nō ɔtingit cognoscere nō ɔtingit noiare.
sz angelici spūs sunt nobis ignoti. g sunt innoiabiles.
Si tu dicas q ipsi sūt nobis notificati dū reuelāt tunc
et h seqt q vno solo noie debeāt noiari. si eni noiam9
sicut cognoscim9. g si p reuelationē ɔgnoscim9. oēs de
bem9 noīare & dicere reuelatores. g nō ē ibi ponere
noim distinctiones. ¶Itē a digniori dz fieri denoiatō
sz charitas est excellētissimū donū qd ē in angelis oms
debent denominari a charitate. ergo omnes debēt di
ci seraphin. Et iterū omnia sunt omnibus coīa. sicut
dicit greg. & mgr in lra. sz denoīatio angelicoz ordinuz
fit a donis gratuitis. g oīa noīa eoz debēt esse coīa que/
admodū & dona. ¶Itē si vnusquisqz ordo denoiat ab eo
qd plenius accepit in munere. & supm9 ordo oīa dona
gratuitum plenius accepit q̄z ordines inferiores. ergo
debet denominari omnibus donis. ergo habebit no
mina omnium ordinum sicut dona. ¶Item si dicit or
do denominari ab eo quod plenius accepit in munere
aut excessus plenitudinis notatur respectu aliorum or
dinum. aut respectu aliorum donoraz. Si respectu ali
orum ordinum. tum ordo inferior in nullo dono aliquē
superiorum ordinum excellat. a nullo debet denominari
Si vo dicunt respectu alioz donoz. tunc aut dona an
geloz erūt inequalia. aut a nullo fiet denoiatio. sed dona
gratiaz in eodez sunt equalia sicut infra patebit in ter
tio. g a nullo donoruz potest denominari inferior ordo.

Itē in imaginati⁹ ꝛ reformata· dilectio adeq̄t ꝯgnitiōi
ꝙ si ordo cherubin denoiat a plenitudine sciē· erit in co
sili plenitudo dilectiōis gratuite· ꝙ nomen cherubin ꝛ
seraphin eidē ordini angeloꝝ debet attribui ꝛ nō aliis
Item cum ordo cherubin denoiatur a plenitudine sci/
entie· aut denominatur a plenitudine scientie q̄t respe/
ctu inferiorꝝ· aut respectu supiorū· nō respectu īferiorū
q̄ ralis ī eis nō ē nobilissima cognitio· Denoiat ꝙ a co
gnitiōe respectu supioꝝ· sꝫ hec cognitio ē sapia· ꝙ deno
miat a plenitudie sapiē· sꝫ sapia ē excellētissimū oīm do/
noꝝ· ꝙ cherubī deno at ab excellētissio dono· ꝙ vr̄ ꝙ sit
ordo supm⁹· vel ꝙ dignior ordo n̄ denoiet a digon noīe·
Itē eñ angeli hēant qdā noīa q̄ sīt eis ꝓpria· qdā q̄ sīt eñ/
munia· qda q̄ sīt ꝓpria ꝛ pn̄t ēē cōia· q̄r q̄ sit istoꝝ noīz ra

22 tio ꝛ dn̄a· ℞ⁿ· ad hoꝝ intelligētiā ē notādū· ꝙ angeli
denoiari pn̄t ꝑ ea q̄ sīt eis naralia· noīari ēt pn̄t ꝑ ea q̄ sīt
eis gratuita· noīari etiā pn̄t ꝑ alia q̄ q̄dāmō sunt eis na
turalia· q̄dāmō gratuita· Si denoiant ꝑ ea q̄ sunt eis
naralia· rū coꝝ natura nō innotescat nobis in singula/
ri sꝫ in cōi· sic habēt noiari noīb⁹ cōib⁹ sumptis a natu
ra ꝛ forma cōi· ꝛ h̄ dupliciē· vel a cōi remoto ꝛ sic dicūt
celestes essētie· vel a cōi ꝓpinq̄ ꝛ sic dicūt celestes spūs·
Si āt denoient̄ fm dona gratuita· sic q̄r in ipis differēt
habet statū ꝛ gradū· ꝛ ita distinctiōez· sic ꝑ illā hn̄t ordi
nes noiari noīb⁹ ꝓpriis· ꝓpriis inq̄ꝫ siue respectu dono
nū· siue respectu a ioꝝ ordinū· sic dicūt seraphī ꝛ thro/
ni· Si āt fiat denoiatio ab his q̄ pn̄t ēē naturalia vno
mō accipiēdo· ꝛ alio mō accipiēdo gratuita· sic oīa pn̄t
ēē vel cōia ꝛ ꝓpria· noīa inq̄ꝫ cōia bonis ꝛ malis· ꝛ ꝓpria
bonis· sic pncipat⁹ ꝛ ptātes· q̄ si dicant a naturali ꝑpri
etate ꝯueniūt demonib⁹· si vo a dono gratuito· ꝯueniūt
spiritib⁹ sanctis· vl cōia o b⁹ ordinib⁹· ꝓpria vo aliq̄b⁹
sicut angeli ꝛ v̄tutes· Si eñ dicāt a naturalib⁹ donis·
vt pote a limpitudine sciē ꝛ formatiōe ꝑsona· sic q̄ hec
duo sunt in oīb⁹ oēs pn̄t dici angeli· s· habiles ad reue
landū· oēs etiā v̄tutes· i· fortes ad operandū· Si aūt di/
cant̄ a dono grē fm q̄ sunt ad hec officia spālit̄ depu/
tati· s· ad misteria reuelanda ꝛ miracula facienda· sic sc̄
q̄rūdā ordinū noīa ꝓpria· Ex his igit̄ colligit̄ ꝙ denoīa
tio angeloꝝ q̄ñ ad noīa ꝓpria· singulis ordinib⁹ sum/
pta ē a donis grāꝝ fm diuersos stat⁹ ꝛ grad⁹· in q̄b⁹ di

23 stinguūt̄ ꝛ ordinant̄ sicut ꝑdictū ē· In mō aūt accipien
di noīa ista tria sunt notāda· Primū q̄dē ꝙ vnū donū
dignius ē altero· sic charitas dicit̄ eē donū excellēs inter
alia· Scdz vo ē ꝙ ordo supior ī oīb⁹ donis excellit infe
riores· Tertiū vo ē ꝙ denoiatō dꝫ fieri a dignori· serū
dū h̄ igit̄ cū ita sint stat⁹ in q̄b⁹ ordies angelici hēant di
sponi fm differentiā grāꝝ ꝑcellentiā· ordo supmus
vendicat sibi nomē a dignissimo dono ꝛ statu magis ac
cidente ad sūmū· ꝛ hec ē plenitudo sciē· ꝛ sic de aliis de/
scedēdo vsq̄ꝫ ad infimū· Un̄ in denoiatiōe ꝯsideratur du/
plex excessus· ꝛ doni ad donū· ꝛ ordīs ad ordinē· ꝛ istud
vult dicere gre· ꝙ vnusq̄sq̄ꝫ ordo ei⁹ rei censet̄ noīe· quā
plenius accepit in munere plenius inq̄ā respectu infe/
rioꝝ· nisi donū illud sit tātē dignitatis ꝛ excellētie ꝙ ab
eo debeat denoiari aliq̄s ordinū supioꝝ· sicut pꝫ· q̄r or/
do cherubin plenius accepit charitatē q̄ aliq̄s inferio
rum ordinū ab ipa tn̄ nō denoiat̄· q̄r cū sit donū ꝑcellen
tissimū· excellentissimo ordini approbat̄· His visis fa/

24 cile ē rn̄dere ad oba· Ad illō n· qd obi· ꝙ nō sint no/
ti· dōm· ꝙ verū ē de cognitiōe q̄ ē ꝑ acq̄sitionē· sꝫ non de
cognitiōe q̄ ē ꝑ reuelatioēz· q̄lit̄ cognouit beat⁹ paul⁹ ꝛ be
at⁹ ioh· euangelista· ꝛ ió ipi potuerūt denoiare ꝛ alios
erudire· sicut paul⁹ erudiuit dyo· Oīm tn̄ angeloꝝ no/
mina sumpta sunt de sacra scriptura· sicut seraphin de
Isa· vi· cherubin· de ps̄· ꝛ de aliis locis scripture· thro/
ni· de dan̄· vii· Dn̄āoēs· ptātes· v̄tutes· ex diuersis lo/
cis eplaꝝ pauli· Angeli ꝛ archangeli tā ex no· q̄ ex ve
teris testī diuersis locis· Oīa igit̄ sacra scriptura fuit
diuinit⁹ inspirata nō hūanit⁹ adinuenta· impositō no
minū angeloꝝ poti⁹ fuit ex dei reuelatiōe q̄ ex hūana

25 inuestigatiōe· Ad illō qd obi· ꝙ denoiatō dꝫ fieri a di
gnior· dō· ꝙ nō solū h̄ attendēdū ꝙ denoiatō rei fiat a
digniori· sꝫ ēt ꝙ nomē qd pluribus ꝯuenit attribuat̄ di/
gniori· ꝛ iō q̄uis oēs ordies a dono charitatis ꝛ ardo/
ris denoiari possent· q̄r tn̄ donū illud in supmo ordie ꝑ/

26 cellit· sol⁹ ille ordo ab eo dꝫ denoiari· Ad illud ꝙ obi
ꝙ oīa dona oīb⁹ sunt cōia· dōm· ꝙ sicut s̄ dictū fuit· ꝛ si
sit in donis cōitas q̄ñ ad hītū· est tn̄ distinctio q̄ñtum
ad statū· Denoiatio aūt nō solū respicit sbaz act⁹· sꝫ ēt

27 ꝑcellentiā stat⁹· Ad illō qd obi· ꝙ ordo dꝫ denoiari ab
eo munere qd plenius accepit· dō· ꝙ h̄ nō ē intelligendū
de oī eo qd plenius accepit· sꝫ de eo qd plenius accepit ꝛ ē
in ipo dignissimū· ꝛ maxie si ille sit ordo dignissim⁹· et
si ordo sit ī mediate sequēs illū dꝫ denoiari ab eo qd im
mediate seq̄t̄ ꝑcellentissimū donū· ꝛ sic ꝯsimr̄ descēdendo
vsq̄ꝫ ad infimū· ꝛ sic pꝫ rn̄⁹ ad h̄ ꝛ ad seq̄ns· q̄m supm⁹
a supmo debuit denoiari· q̄r illud dignissimū ē ꝛ plenis/
sime accepit· Infim⁹ ab infimo dono· q̄r cū in oīb⁹ exce
dat̄ ab aliis· nomē sumptū a dono vltimo sibi dꝫ relin/
qui· nō q̄r illud plenius aliis possideret· sꝫ q̄r alii denoia/
ti sunt ab eo qd plenius possidebant· ex h̄ ꝯseq̄tr̄ factū
est vt infim⁹ ordo denoiaret̄ ab infimo dono· Et si obi
ꝙ vnū donū nō ē excellenti⁹ altero· q̄r dona sunt eq̄lia·
dō· ꝙ ꝛ si sint eq̄lia intensiue· nihilomin⁹ ē tn̄ in eis ꝑ/
rogatiā alicui⁹ excellētie· sicut charitas ab aplō dr̄ ma/

28 ior eē fide ꝛ spe· Ad illō qd obi· vbi maiē cognitō ma
ior est dilectio· dō· ꝙ verū est ad min⁹ in gloria· Tn̄ sic
in seraphin ē maior plenitudo dilectionis· ē ā plior ple
nitudo cognitiōis· nec cherubī dicunt̄· q̄r sit in eis am
plior plenitudo cognitiōis simplr̄ sꝫ respectu inferioꝝ

29 ordinū· Ad illō qd obi· ꝙ donū sapiē ē excellentissimū
dō· ꝙ sapia fm q̄ ē donū excellentissimū ē dicta a sapo
re non a sapē· ꝛ ita includit charitatem· sꝫ sapia siue sci
entia a q̄ denoiat̄ cherubin· noiat cognitionē dei· q̄ ꝛ si
sit nobilissima cognitio ꝛ ordinata ad affectionē· ꝛ iō
possit dici sapia· nō tn̄ est ita nobilis vt dilectio a q̄ est
sapor· ꝛ iō nulla rōne in noīe sapiē fit equocatio· Ad
illud qd vltimo q̄rit̄ iam pꝫ ītito ex ꝑdictis·

Questio· V·

De ordinū reparatione· ꝛ q̄r vtrū ad singulos ordies an/
geloꝝ fiat assumptio saluādoꝝ? Et ꝙ sic vr̄· Quia sup
illō ps· Constitues eos pncipes sup oēm terr· dicit glo·
Elegit pauperes vt exaltaret ad ordines celi qui fiunt ex
hominib⁹ ꝛ angelis· Item sup illud Iosue· i· omnē
locum quē calcauerit pes vester ꝛc· dicit glo· Si dya/
bolum vincere potuero· si meruero vt deus ꝯterat cū
sub pedib⁹ meis· cōsequent̄ locum eius in celo habebo
ꝙ si dyabolus fuit de excellentissimo ordine sicut supra
monstratū fuit di· vi· videtur ꝙ homo possit ascende
re ad supremū ordinē angelorum· Itē ciuitas angelo
cū restauranda est· aut supna ciuitas remanebit impfe
cta· sed non restauratur ex angelis· q̄r casus angeloꝝ ē ir
reparabilis· ꝙ restaurabit̄ ex hominibus bonis· Item
distinctio ordinū principaliter venit ex donis gratiaꝝ
sꝫ in via videm⁹ ꝙ aliqui assimilant̄ seraphin vsu gra
tie· aliqui cherubin· ꝛ sic de aliis· ergo si deus retribuit
vnicuiq̄ꝫ secundū ꝙ meruit· videtur ꝙ ad diuersos or/
dines angelorum homines debeant assumi· ꝛ ex eis an
gelorum ordines restaurari· Contra maior est vni/

tas in supna hierlm q̃ȝ in ecclesia militãte. ȝ nūc ĩ via ordo hoim nō admittit intra sui vnitatē diuersuȝ in natura. g̃ videt nū hō differat specie ab angelo. q ex angelis ⁊ hominibꝫ nō debet fieri vnꝰ ordo. ¶ Itēȝ sicut ordo notat quādā diffiniam inter eos ordinum diuersorū sic ponit conuenientiā inter eos q̃ sunt eiusdem ordis qd ptȝ ex ipsa diffinitiōe ordinis. ȝ plus differt homo ab angelo q̃ȝ differat ordo infimꝰ a supmo. si ergo angelus supioris ordinis ⁊ infimi non possunt in eodem ordine collocari. multo minꝰ de hoibꝫ ⁊ angelis idē ordo integrari. ¶ Itē corpꝰ nunq̃ȝ sublimat ad dignitatem spūs. g̃ nunq̃ȝ dȝ ibideȝ collocari corpꝰ humanuȝ vbi collocat spūs angelicꝰ. cum sp sit minꝰ dignū quātūcunq̃ȝ gloriosuȝ. si g̃ q̃ ꝯueniunt in ordine ꝯueniunt in sedium collocatione. vr ex hominibꝫ ⁊ angelis eūdē ordinē ꝯstare non posse. ¶ Itē angelus in naturali capacitate excellit aīam. ȝ gratia data ē angelis sm̄ sue nature capacitatē sicut ē dictū fuit ⁊ mgr̄ dicit in littera. g̃ cū non possit dari gratia aiabus supra suā capacitatē. nūq̃ȝ pñt aie ⁊ angeli in gratuitis adequari. g̃ nec ex eis idem ordo ꝯstitui. ¶ Rn̄. ad pdictoꝝ intelligentiā est notandū q sicut pdictum fuit ad pfectionē ordinis duo ꝯcurrūt. s. natura ⁊ gratia. Natura tanq̃ȝ fundamentū ⁊ dispositio. gratia vo vt complemētū ⁊ consummatio. Ex q aliq̃d tunc dr̄ esse sm̄ q̃d q̃ est in sola dispositione. cū esse simpliciter qn̄ est in sua pfectione. cum demones ⁊ angeli in naturalibꝫ cōicent. dicit aliq̄ demones fuisse de diuersis ordinibꝰ angeloꝝ q̃ȝuis nunq̃ȝ plene fuerint in aliquo ordine. vnde hoc intelligitur sm̄ q̃d non simpliciter. Quia vo hoies pñt ad eminentiā gratie ⁊ glorie in qua sunt angeli eleuari potest ex hoibꝫ ⁊ angelis idem ordo constitui. q̃ȝuis non ꝯueniāt in natura. assilant m̄ ⁊ equant in hac gratia. ⁊ p hunc modū repat angeloꝝ ruina. Et si tu obicias q nō pōt esse ꝯformitas in pfectione vbi nō est eminentia in pambula dispositione. dōm. q hoc nō habȝ locū in pposito. q̄ illud verū ē in dispositiōe necitatis non aūt in dispōne solꝰ ꝯgruitatis. Concedendū est ergo q sicut de singulis ordinibꝫ aliq̃ ceciderūt. sic ⁊ angelici ordines p hoies restaurant. sicut pme rōes ostēdunt. ¶ Ad illud qd obr̄ in ꝯtrium q ad vnitatē ecclesiasticam nō admitit hō rē alterꝰ spēi. dō. q nō ē simile. q̄ nullū aīal inuenire pōt hō sibi sīle ī ꝯformitate rationis. homo aūt ⁊ angelus in pticipatione cōicāt rationis. ⁊ q̃d plus est in deiformitate glorie. ⁊ iō sō pñt in eādeȝ societatē ⁊ eiusdē societatis ordinē ꝯuenire. cuȝ maior sit vnitas volūtatū q̃ȝ facierū. ⁊ plꝰ facit ad vnitatē pacis ⁊ societatis ⁊ ordinis ꝯseruandā. ¶ Ad illō qd obr̄ q plꝰ differt hō ab angelo ⁊c. dōm. q verū ē de difformitate q̃ opponit vnitati nature ȝ nō ē verū de difformitate q̃ opponit vnitati gratie in statu ⁊ dignitate. vnitas aūt ordinis plus respicit hanc q̃ȝ pcederē et iō illud nō valet. ¶ Ad illō qd obicit q corpꝰ nō sublimatur ad dignitatē spūs. dō. q verū est. ȝ m̄ ex h̄ nō seq̄tur q non debeat locari cum angelis. Sicut em̄ in statu vie ⁊ meriti aīa seq̄t locū corporis ⁊ in terra habitat cum sit nata esse sursum. sic econtra in statu patrie ex pmij corpꝰ seq̄t locum spūs. ⁊ ibidē erit vbi natꝰ est ipse spūs. nō pp̄ter se. ȝ pp̄ter eū cui ꝯiungit. ⁊ iō in eisdeȝ sedibꝫ locat cum angelicis spiritibꝫ ad q̃ȝ dignitate p gratiaȝ est aīa vniꝰ spūs sublimatus. ¶ Ad illud qd obr̄ q angelus hȝ capacitatē maioꝝ q̃ȝ anima. dō. q rō illa calūmabilis ē. ⁊ q̃ȝtū ad maiorē. ⁊ q̃ȝ m̄ ad assumptionē. Quāuis em̄ angelꝰ excedat aīam in naturalibꝫ sm̄ ꝯparatiōem creature ad creaturā m̄ sm̄ ꝯparationē ad trinitatē summā cuiꝰ ē imago. inter angelū ⁊ aīaȝ nō optȝ esse pcellentiā. cū magꝰ videamꝰ hūanā naturā exaltatā q̃ȝ angelicā. nō p gram vnionis in xp̄o. nō etiā p gratiam ꝯp̄hensionis in v̄gine btā. Sȝ esto q si adhuc ista pp̄ breuitatē adhuc remaneret in assumptione dubietas Cū em̄ dr̄ q angeli susceperūt graȝ sm̄ capacitatē naturalium. nō est intelligendū pcise ita q tātā susceperint q plꝰ nō potuerunt capere. q̄ hoc nō de facili posset probari. nec auctē. nec rōe. ȝ ita intelligit q naturalia meliora hñtibꝰ. plꝰ datū est de gra. q̃ȝ hñtibꝰ minora. q̃ȝuis isti ⁊ illi plꝰ possēt accipe. Et ex h̄ nō vr̄ q aia hūana nō possit ad equalitatē cū angelis ascendere. immo absq̃ȝ dubio ꝯcedendū est posse. cuȝ in xp̄o ⁊ btā virgine videamꝰ pcellere.

¶ Questio. vj.

De ordinibꝫ angeloꝝ q̃ȝtū ad plationis euacuatiōeȝ. ⁊ est qo vtrū platio q̃ ē in ordine respectu ordinis euacuetur pꝰ iudiciū. Et q sic vr̄. j. Coꝛ. xv. Cū tradiderit regnum deo et patri euacuauerit omnē pncipatū et v̄tutem. g̃ in die iudicij pncipatꝰ ⁊ potestates et v̄tutes euacuabūt. ¶ Itē Ā. di. vj. et sicut inter bonos q̃ȝdiu durat mūdus angeli angelis. demōes demonibꝫ. hoies hoibꝫ psunt. ȝ in futuro euacuabit ois platio. ¶ Itē noia ordinū accipiunt penes officia ministrādi vt in pluribꝫ. maxie in his q̃ subsequunt. g̃ cū cessabit misteriū. cessabit subiectio. g̃ ⁊ cessabit platio. ¶ Itē platio ordis ad ordinē ē sm̄ actū illuminādi. ⁊ purgādi. et pficiēdi. ȝ pꝰ iudiciū erit statꝰ in cōpletiōe sciē ⁊ gratie. g̃ nō erit vltra illūiatio. purgatio. ⁊ pfectiō. igit nec aliq̃ in ordinibꝫ platio. ¶ Ad oppositū. Pcellentia ordinis ad ordinē ē ȝ maioritatē ⁊ mīoritatē gre. g̃ si quātitas gre in angelicis spiritibꝫ nō mutat. pcellētia ordis ad ordinē nō tollit nec euacuat. Itē angeli stati vt cōfirmati sunt. bti effecti sunt btitudine pfecta. g̃ nihil remāsit in eis qd eīȝ expie. ⁊ platio ordis ad ordinē fuit in eis. g̃ nō fuit ex pte ȝ nihil euacuat nisi qd ex pte est ergo ⁊c. Itē pulcritudo ꝯsistit in ordine. ⁊ ordo in precellētia vniꝰ ad alteꝝ. ⁊ pcellentia ponit plationē ordinis ad ordinē. g̃ si ab angelicis spiritibꝫ tollit platō tollit ⁊ pulchritudo. Itē sicut sūmꝰ ordo denoiat ab eo qd est sibi inseꝑabile. sic ⁊ mediꝰ ⁊ infimꝰ. ȝ seraphin nūq̃ȝ desinit esse seraphī. g̃ nec pncipatꝰ desinit esse pncipatꝰ. g̃ nūq̃ȝ desinet pncipari. g̃ nō cessabit ibi plationis ordo. ¶ Rn̄. ad pdictoꝝ intelligentiaȝ ē notandū q tripliciter alī quid dicat pferri alteri. Aut p modū excedentis soluȝ sicut pfert aurū argento. Aut p modū excedentis ⁊ influentis. sicut pfertur celestis natura elemento. Aut p modū imperantis. sicut pfert dn̄s ministro. Ad rationē aūt pfecte plationis ista tria cōcurrūt. vt q̃ pfert naturis sit cū eis pfert excedere. ⁊ in ipm aliq̃ mō influere. ⁊ eidē pcipere. h̄ mō est nūc in platione q̃ attendit inter ordinē ⁊ ordinē in hierarchijs angelicis. ⁊ etiā in hierarchia ecclesiastica. In angelis em̄ ordo q̃ ordini pfert in naturalibꝫ ⁊ gratuitis. etiā q̃dāmō influit purgando. illuminādo. ⁊ pficiendo. ⁊ etiā ministeria cōplēda iniūgit. Cū g̃ q̄rit vtrū cesset platio ordinis ad ordinē. dō. q si intelligat de platione q̃ȝtū ad pmā ꝯditionē. s. rōe excessus. nō euacuabit ȝ manebit. q̄ ordo excedit ordinē tā in gratuitis q̃ȝ in naturalibꝫ. ita pꝰ iudiciuȝ sicut ⁊ nūc. Si aūt intelligat rōne duoꝝ sequētiū. s. rōne psidēdi influendo ⁊ in opando sic cessabit ⁊ euacuabitur q̄ illūinatio quā dr̄ recipe angelꝰ ab angelo. ⁊ imperiū si qd ē ibi. attēdit p ꝯpatione ad nos q̃bꝫ ministrāt. nō p ꝯpationē ad deū in q̃ descant. ⁊ btitudīs ꝯpletiōe pfecte illūinat. ⁊ sm̄ viā hāc pcedūt rōnes ⁊ auctes ondētes q pꝰ iudicium cessabit platio ordinis ad ordinem. Sic enīȝ dicit magister ⁊ aplūs. q deus euacuabit plationē euacuādo ptātē ⁊ pncipatū. dū em̄ tollet misterium tollet subiectio ⁊ iugiū. ¶ Ad illō g̃ qd obicitur

q platio ordinis ad ordinē attendit in pcellentia naturaliū ꝛ gratuitoꝝ. Dōm q hec nō ē tota causa. vñ si ex hoc arguat. ab insufficienti arguit. ¶ Ad illud qd obicitur q angeli beati beatificati sunt pfecte. Dōm q licet ex pte vtut contēplatiue pfectā sint btitudinē assecuti. ꝛ ex illa pte nihil sit in eis ex pte. sunt tñ adhuc viatores rōne ministerij. nam q̄tum ad illā viam vt supra dictū fuit. sunt in statu merendi. et io adhuc aliqd hñt qd euacuabit post diē iudicij. ¶ Ad illud qd obicit q [39] [40] pulcritudo ↄsistit in ordine. Dōm q verū est. nam sicut ab angelis nō tollet pulcritudo. ita etiā nec tollet ordo sz ex hoc nō sequit q nō tollat platio. quia platio nō tātūmodo includit in se pcellentiā. sz etiā psidentiā. que plus respicit indigentiā vie. q̄ pulcritudinē ꝛ pfectionem patrie. ꝛ io cū tollit platio. pulcritudo nō minuit. ¶ Ad illud qd obicit q ita est inseparabile ab ordine angeloꝝ qd est ex pncipatu. sicut eē seraphin. Dōm q pncipatus fm q noiat ordinem nō dicit psidentiā actualē. sz donū gratie vel datū fm q angelus nat⁹ ē aliis pside-[41]re. ꝛ h̄ manere pōt ablata actuali ꝯlatiōe. ꝛ ideo non sequitur desinit pncipari. g desinit esse pncipat⁹. quia pncipatus nō dicit actum. sed habitū vel statum.

¶ Questio. VII 6

De illis ordinibꝫ angeloꝝ q̄tuꝫ ad numeꝝ. ꝛ queritur vtꝝ sit stat⁹ in nouenario. an ptendat numer⁹ vsq̄ ad denariū. ¶ Et q sic videt sic habet Luce. xv. in parabola de dragma. hoc intelligit p dragmam decimā. sed non dr dragma decima nisi respectu nouenarij q est in angelis. g si decima dragma reinuēta ē. vid: q ix. ordinibus decim⁹ ordo adiūctus ē. ¶ Item si angelus nunq̄ peccasset. hō fact⁹ esset ꝛ ad btitudinē pueniret. sz nō assumeret ad restaurādos angeloꝝ ordines. g si nō careret ordie i aliq ordie poneret. sz siue i vno siue i plurib⁹ nouē ordinibꝫ adiūceret ordo vlteri⁹. si g ciuitas hierlm p xpm pfecte restaurata ē. videt q nō sit stat⁹ ordinū i nouenario. imo q eis adiciat saltē decim⁹ ordo. ¶ Itē p̄terea pportio repit in nūeris. ꝛ q oīa pducta sunt fm debitam pportionē. oīa dicunt esse pducta fm rōnes nūerales tam ab Aug. q̄ a Boe. si g ciuitas supne hierlm est ciuitas pfectissima ꝛ optime pportionata. videt q numer⁹ ordinū ꝛ graduū eius nō stabit citra cū numeꝝ in q est pfectio ꝛ status. sz hic nō ē nouenari⁹ sz denari⁹ g videt q saltē vsq̄ ad denariū ptendat. ¶ Itē beatissima virgo Maria in patria nō erit pter ordinē. cuꝫ g sit supra oēs ordines. p se cōstituet ordinem. g videt q sint ibi plures q̄ nouem ordines. Ad oppositum arguit sic. Oīs ordo reducit ad aliq̄ hierarchiā. sz nō sunt nisi tres hierarchie. sic pꝫ ex sufficientia pri⁹ assignata. supma. media ꝛ infima. ꝛ q̄libet eaꝝ sufficiēter cōpletur triplici ordine. g nō videt q debeāt eē plures. Item trinitas manifestat in omnibꝫ creaturis fm plus et minus. magis aūt manifestari debet in btis. sz numer⁹ magis expssiuus trinitat. ē ille q consistit in trinitate sup se reflexa. sic sunt tres trini. g videt q in tali numero ordines beatoꝝ btāt a summa trinitate instituti. Itē distinctio ordinū ē fm dona graꝝ. sz nullū donuꝫ grē ē in oībꝫ qd nō sit in angelis. g nullū ordinē ↄstituūt hoīes pter ordines angeloꝝ. sz illi nō sunt nisi nouē. g nō videt q sit ponere numeꝝ maioꝝ. Itē si ponit ordo hoīꝫ pter pter assignatos ordines angeloꝝ. cuꝫ in omi ordine angeloꝝ sint de hoībus. tūc homies distinguerent fm nouem gradus. g videt q pfectionis numeri sit ordo i hominibꝫ q̄ in beatis spiritibꝫ. qd nō videt. cū ipi p natura sint deo ppinquiores ꝛ similiores. ac p hoc ↄstitui de-

beāt in ordinis ꝛ numeri nobilissima pfectione. ¶ R⁹. [42] Dōm ad hoc q q rōnes pdicte solū sunt cōgruitatis. et auctes sup hoc nō inueniunt expsse. q sup hoc sūt opiniones varie. Quidā naq̄ dicere voluerūt q oēs homines assumerent. ad angeloꝝ ordines. nec essent in illa supna hierlm nisi ordines nouē. ꝛ sic competebat vt esset expssa cōfiguratio ad supmūdanam hierarchiam que in trinitate ↄsistit. ꝛ si angeli stetissent. ad ordines eoꝝ assumpti eēnt sicut nūc assumunt. In h̄ tñ differt q tūc illa assumptio esset hoīm beatificatio solū. nunc aūt ē hoīm beatificatio. ꝛ ruine angeloꝝ p q̄ndaꝫ equiualentiā reparatio. Nec obstant rōnes ad hoc inducte. q solū ↄgruitat. sunt. Nec illō qd obicit de beata virgine. q sicut puilegiū speciale nō ē reducendū ad legeꝫ cōem. sic singularis pꝛogatiua q ē in beata vgine nō est numeranda cum ordinū distinctione q est fm legeꝫ communem. Et ista opinio satis pbabil esse videt. Verūtamen q textus euagelic⁹ hoc sonare videt. dūꝫ hoīnē decimā dragma vocat. et Anshel. h̄ videt innuere in li. de casu diaboli. videt aliis magis esse pbabile. q hoīes p se cōstituāt coiter vnū ordinē quē vocant decimū respectu nouem ordinū angeloꝝ. Nō eīm decet vt dicunt q hoīes assumant ad ordines angeloꝝ nisi illi qui in hac vita eis siles extiterunt. Hi aūt sunt virgines qui nec nubunt. nec nubent. io sole virgines ad ordines angeloꝝ debent assumi. ꝛ ex eis soli ruina angelica restaurari. pe eo q angelis multū est cognata virginitas. Sz hec positio nō videt esse ↄueniens. tum q p decimā dragmā nō solūmodo corrupti. sz etiā virgines homies intelligunt. tum etiaꝫ. q multi in carne corrupti multis virginibꝫ pferunt. vt beata maria magdalena et petrus aplus. multis aliis virginibꝫ masculis et feminis absq̄ dubio sunt supiores. Et ideo tertia positio est adhuc q supra ordines angeloꝝ addet ordo decim⁹ ex his qui in vita ista non puenerunt ad tantam meritorum excellentiā vt exaltent ad ordines angelorum. sed meritis xpi saluati. decimum tenent gradum. sicut p eoꝝ salute sol iusticie xps p decem gradus descēdit. quod signatū fuit in facto miraculo ezechie. iiij. Regū xx. Et ista positio videt esse satis pbabilis. tuꝫ pp im pfectionem meritorum quam habēt multi in via. tum ppter pfectionem electoꝝ q̄tum ad numerū que erit in hierusalem supna. Perfectio autē maxima in denario consistit sicut infra dicet quādo agetur de decalago et de decimatione. ꝛ ideo positionē istam possumus sustinere. quia eam pbabilem reddit decimatiōis signatio. et decime dragme inuentio. ꝛ solis p decem gradus descensio. ꝛ ipius denarij pfectio. Ad illud g qd obicitur q quilibet ordo est in aliqua hierarchia. Dōm est q [43] sicut pter angelicā hierarchiaꝫ est nunc ponere hierarchiam ecclesiasticaꝫ. sic pter illas angelicas hierarchias erit intelligere in decimo saluati gradu simul rōem ordinis et hierarchie. hierarchie inq̄ p comparationem ipsoꝝ adinuicē. quia nō habebunt omīmodā equalitatem sed ordinis p comparationem ad ordines supiores. ¶ Ad illud ergo quod obicitur de expressa representatione summe trinitatis. Dōm q sicut vnitas addita nouenario. nouenarium non perimit. sed saluat. et ad pfectiorem numerum deducit. sic decimus ordo ex hominibus constitutus representationeꝫ summe trinitatis ab angelicis spiritibus non tollit. sed salua illa expressa repntatiōe facit ad supre ciuitatis maioꝝ pfectioꝝ. ¶ Ad illō qd obicit q ē distinctio fm dona graꝝ. Dōꝫ q nō ē fm dona tm. sz fm dona q̄tū ad status. infusau- [44]

tem oēs status angelorum adhuc ordinē est intelligere ma-
gis infimi in hoībus. et ita ordinē decimū. Quia ex diuia
benignitate et largitate attingit in gra hoīes ēs pari an
gelis qui sunt inferiores p naturā. ¶ Ad illud qd obij
46 q̄ tūc erit maior pfectō in hoībus. Dōm q̄ falsum est. q̄ hō
non est ppter maiorē pfectōem sz ppter maiorē a dō elō
gatōem. infimus enī ordo inter oēs magis distat ab eo
sicut dnās maris appropinqt. et q̄ hō plus gradibus na
tus est distare a deo q̄ angelus. lz ex diuina miscōia factus
sit ei magis ppinquus. ideo tenet decimū locū. vt sic ondat
q̄ excellat angelum hoīem p naturā. ostēdat etiā nihilo
minus q̄nū deus sibi susceperit hoīem per miscōiam.

¶ Questio VIII b

De ordinibus angelorum in cōparatōe ad suū oppositū. et est q̄
stio vtrū in angelis ordo cōpatiatur secū equalitatē. Et q̄ sic
videtur p dyo. Dicit enī dyo. q̄ illi qui sunt in vna hierarchia
ecōpotentes sunt. sed qui sunt ecōpotentes sunt equales. ergo
in ead hierarchia angeli sunt equales. multo fortius
in eodē ordine. ¶ Itē Aug. de vera reli. in oībus actibus cō
uenientia placet. qua vna salua. etiā pulcra sunt oīa. ip
sa vo cōuenientia vnitatē equalitatē appetit. q̄ si in an
gelicis spiritibus est pfecta pulcritudo. q̄ cōuenientia et eq̄
litas. sed nō est eq̄litas inter angelos diuersorum ordinū
q̄ inter āgelos eiusdē ordinis. ¶ Item quorum donum et pre
miū vnū est eā habēt equalitatē. sed donū et pm ūi ange
lorum eiusdē ordinis est vnū et status vnus. q̄ videtur q̄ habeāt
equalitatē. ¶ Itē hierarchia angelica maxie est repsē
tatiua supme hierarchie. sz in illa ordo nō excludit eq̄lita
tē. q̄ videtur q̄ in hierarchia angelica dēat eē ordo cū eq̄li
tate. sed nō est equalitas in āgelis diuersorum ordinū. q̄ in
angelis eiusdē ordis. ¶ Cōtra. mgr dicit in lra. sic i aplis
aliqui alijs sunt digniores. ita in ordinibus angelorum credit
recte esse. ¶ Itē pfectionis mō pncipat rōem ordis. vbi ē
ordo in oībus q̄ vbi est ordo in alijs tm. sed angeli pfec
tissimo mō inter ceteras creaturas pncipāt ordinē. q̄ nō
solū inter angelos diuersorum ordinū. sed int angelos ei
usdē ordis cōtingit ordinē assignare. ¶ Itē sapientis ē or
dinare. et magis sapientis magis ordinare. q̄ tu vtertme
sapientis in eius effectu nobilissimo e rectissime ordis
tas oducere. q̄ videtur q̄ nō solū sit ibi ordo inter ange
los diuersorum ordinū. sed etiā inter angelos eiusdem or
dinis. ¶ Item lucifer dr fuisse maxim⁹ inter oēs an
gelos. et cōstat q̄ de aliqu o ordine fuit. q̄ angeli illius or
dinis nō erāt sibi equales. pari rōe videtur q̄ i alijs ordi
nibus alij sunt superiores alij inferiores. ¶ R⁹. dō. q̄ sic in
supma hierarchia inter summā pfectionē repitur pulcri
tudo ex pfectissima eq̄litate et sūma ordine parium. sic in an
gelica hierarchia repitur pulcritudo pfecta i genere crea
ture ex q̄dam gradatōe diuina. iā. In his eī duobus modis
cōsistit pulcritudo et ordo vt sicut dicit Aug⁹. de vera
reli. sz in suma hierarchia ei solo a sūma dine et eq̄litate
pōt esse pfectissima pulcritudo. q̄ in q̄libet psona eq̄
liū cōmunicat et sunt maxi pfectio. in angelica vero hie
rarchia. q̄ illi spūs qui ordinant nō hnt scilicet tum sum
mā pfectionē. necesse ē q̄ ex q̄dam cōuenienti diuersita
te et q̄dam ordinali gradatōe. cōsurgat q̄dam cōue
nientia ordinata. et pulcritudo in genere creature pfe
cta. et ideo sicut in sanctis intelligim⁹ q̄ vn⁹ est ordo apo
stolorum. alter martyrum. alter confessorum. et sic de alijs. et tm̄
ī his ordinibus ē gradatō q̄dā nec p̄ oīmoda reperit eq̄li
tas. cū de q̄libet sancto posset dici nō ē inuentus similis
illi qui cō. le. excelsi. sic si o mō intelligendū est in spirit
tibus angelicis. idō et in eodē ordine poni dēt q̄dam
gradatio et q̄dam ordo. licet nō sint tanti excessus q̄n
tus repitur in angelis diuersorum ordinū. vñ ratiōes hoc

phantes cōcedende sunt q̄uis nō sint multū cogētes sz
enī videtur sentire tā magister in littera q̄ dyo. ii. de an
47 gelica hierarchia. ¶ Ad illud qd obijcit q̄ equipoten
tes sunt. Dōm q̄ equalitas illius posse attendit vel acci
pitur sm conformitatem cōuersionis. sm quā attendi
tur distinctio vnius hierarchie ab alijs. sicut pma hie
rarchia et ordines qui sunt in illa accipiunt penes actum
cōuersionis in deū. nō quia oīno equaliter cōuertant.
sz q̄ ad hoc indifferēter oēs ordinant. et principalit
48 ab isto actu omnes denominant. ¶ Ad illud qd obijci
tur q̄ cōuenientia facit pulcritudinē. Dōz q̄ sicut ibidē
dicit Aug⁹. cōuenientia nō enī surgit ex equalitate. sz
etiā ex disparium cōgruenti gradatione. et sic in angelis
49 intelligēdū ē esse. ¶ Ad illud qd obijcit q̄ hnt vnū donum
et premiū. Dōm est q̄ si intelligat de premio cōmuni et
increato quod deus est verū ē. si autē intelligat de bea
titudine creata. vel de donis gratiarum q̄ntum ad statum et di
gnitatem et pogatiuā aliquā. sic nō habet veritatē. sic
enī quilibet respectu alteri⁹ aliquā habet pogatiuam
50 sm plus et min⁹. ¶ Ad illud qd obijcit q̄ hec hierarchia
repntat summā. Dōm q̄ repntat inq̄ntum potest. et
cū in illa suprema hierarchia sit ordo et pfecta pulcritu
do in summa vnitate et equalitate. et hec in hierarchia
creata nō pnt simul coexistere ppter limitationem cre
ature. ideo oībi ponere ordinem et pulcritudinē cum di
uersitate et quadā disparitate. vt qd nō poterat hic fi
51 eri ex vnitate. saltē impleret ex pluriū diuersitate. Et
hec est rō quare deus cū habeat vnū filiū. nō tn pduxit
vnum solū angelū. sz multos. q̄ fili⁹ pfecte implet pa
trē et imitat vt dic Aug⁹. sz angel⁹ pfecte nō exprimit cre
atorē. iō dicunt eos creari in magna multitudine vel in
multiformi ordine.

¶ Questio. IX et vltima. i

De ordinibus angelorum in cōparatiōe ad suū disparatum
Et ē questio vtrū alijs substātijs rōnalibus q̄ angelis cō
petat g ordines distingui. Et q̄ sic videtur. Sicut enī i an
gelis ē pcellēntia naturaliū et gratuitorum. ita etiā in aiabus
rōnalibus. q̄ si penes hoc attendit ordo in angelis. pari
rōne in aiabus erit. ¶ Item sicut diuina bonitas et
sapientia manifestat in cōditiōe angelorum. ita etiā in cō
ditione spirituū humanorum. q̄ sicut facit angelos in di
uersis ordinibus. ita videtur q̄ faciat hoīes. ¶ Item ad
reparationē ruine angelice. ex diuersis ordinibus assu
munt hoīes. q̄ eisdem gradibus et eisdē ordinibus ordina
buntur in gloria. qbus ordinant et angeli. q̄ videtur q̄ non
solū angelis sz etiā hoībus cōpetat. Itē ordo est nūc in
ecclesiastica hierarchia et homines variī. cū tn ipa eccle
siastica hierarchia ex puris hominibus cōstet. q̄ videtur q̄
homines nan sunt ordinati. ¶ Ad oppositū arguit sic
Si ita cōpetit ordo hoībus sicut cōpetit angelis. q̄ sic
angelorum beatorum ix. ordines assignant. ita videtur q̄ in ho
minū. q̄ saltem erūt. xviii. qd in non ponit. ¶ Itē oēs
homines ex vno hoīe pcesserūt. q̄ videtur q̄ q̄ntū ē de na
tura sua sint pares. q̄ nō videtur q̄ hoībus cōpetit ordo p
naturam. Et si tu dicas q̄ competit eis p graz. cū gra
psupponat naturam. q̄ et ordo gre ordinem nature. q̄ si
non est ordo nature. nec gratie. ¶ Item ordines ange
lorum distinguūt penes vim cōteplatiuā et vim admistrati
uam sz in aiabus exutis nō ē ponere vim admistratiuā.
q̄ nec ordinū distinctionē. ¶ Itē si ponat ordo in glo
ria. debet poni ordo correspondēs ordinationibus repti
in via. ergo cū in clero sint multi ordines. in religiosis
sunt etiā multe ordinū distinctiōes. in sectis etiā multe
ordines vt ordo pharicharum. prophetarum. aplorum. etc. videtur q̄
multo plures essent ordines hominum q̄ angelorum.

52 Re. Dōm. q cum ad pfectā rōem ordis ↄcurrāt pcellentia naturalis ꝛ gratuitoꝝ sibi corrñdētiū. in eis solum grāe ꝛ pfcē est ponere ordinū distinctōem in quibꝰ est hec duo simꝰ ↄcurrētia repire. qm̄ ḡ in angel grā correndet nature. ꝛ creati sunt in naturaliū pcellēnā. ꝛ beatificati in differēti donoꝝ ꝓrogatiua. hinc est q ꝓprie est in eis ordo ꝛ hierarchia. maxime cuꝫ illa ꝓrogatiua ita hēat stabilē pmanētiā ꝛ diuisionē q nullā admittat cōfusionē. In hoībꝰ vō ꝛ si sic repire pcellētiā in naturalibꝰ ꝛ etiā in gratuitis. m̄ hec duo vt plurimū sibi non corrñdent. q: vbi melior est natura freq̄nter minor ē grā et q hodie minor est in merito. cras fortassis erit maior in pmio. iō in hoībꝰ fm̄ statum p̄ntē non est ꝓprie ordinū distinctō fm̄ gratuita. licꝫ aliq̄ mō fm̄ auctēs ꝛ officia ꝛ statū pfectionū ordinet eccīa. Dōm est igiꝰ q ꝓ ordine ꝛ pfcē in solis angel ponēda est distinctō ordinuꝫ. in hoībꝰ vō ꝛ si aliq̄ mō repiatꝰ in p̄nti. repiꝰ impfcē ꝛ incerte. In futuro vō q̄uis repiatꝰ stabiliter. nōm̄ repiꝰ vniuersaliter. vt sic oꝑteat eos q̄ pcellūt in grā pcellere ī natura. Ex his p3 m̄sio ad rōnes ad vtrāq3 ptem. Rōes aūt ꝓbantes q nō solū angelis ↄpetit ordo. loquunꝰ de ordine fm̄ qualēcunq3 ↄpletōem siue pfectā siue semiplenā. Rōes vō ad oppositū ondētes q in hoībꝰ nō sit ordo ꝓcedūt alia via nō cm̄ ↄcludūt q nlls sit ibi ordo. sed q ipsa humana natura nō hēat tantā ordinum distinctōem q̄ntam hꝫ angelica. q: hec hꝫ solum modo ꝑ quādā ↄformatōem ad illā. Illa tamē rō nō ↄcludit. non est ibi ordo ꝑ naturā. ḡ non per grām. Cum em̄ nō oꝑteat grām adequari nature. nō oportet ordinē grē psupponere ordinē in natura. q̄uis grā psupponat naturā tunc̄ accidēs psupponit subiectum. ꝛ q: grā nr̄a ↄformis est grē angeloꝝ. q̄uis natura nō sit eiusdē spēi cū eoꝝ natura. iō si q̄ i nobis erit ordinū distinctō. attēdiꝰ ꝑ ↄformitatē ad ordines angelicos. iō non oꝑtebit plures ꝛ nouos ordies esse. nisi fortassis decimū q̄ ad angeloꝝ pfectōem non poterit pueniri. Hoc tamē qd̄ nūc dcm̄ est dubium est. ꝛ mgr̄ nō vid3 acceptare. q̄uis sic pdcm̄ fuit videaꝰ satis ꝓbabile. Nec illa rō cogit de vi ministratiua. quia in distinctōe ordinū magis cōsideraꝰ status gratie q̄3 organo aliꝰ potentie. Ex his manifesta sunt que tanguntur in littera

Distinctio decima de ministerio ꝛ missiōe angeloꝝ q̄ntum ad angelos ministrantes

Hoc etiā inuestigādū est ꝛc̄. Supꝰ egit mgr̄ de ↄscēntibꝰ ↄfirmatōem angeloꝝ q̄ntū ad distinctōem ordinū. in hac vō pte agit q̄ntū ad ministerium. Et qm̄ misteriū respectū hꝫ ꝛ ad eum q̄ ministrat. ꝛ ad eum cui ministraꝰ. ideo ps ista duas hꝫ partes. In pma determinat de misterio angeloꝝ q̄ntū ad ipsos angelos ministrantes. In scd̄a vō determiat ꝑ ↄgationem ad homies q̄bꝰ ministrent. j. di. xj. Illud ēꝫ sciēdū est ꝛc̄. Prima ps in q̄ agit q̄bꝰ angel ↄpetit ministrare subdiuiditur hꝫ tres ptes. In pma ponit diuersas opiones cū suis ↄfirmatōibꝰ. In scd̄a vō pte mouet dubitatōes ꝛ determiat. ibi. Hic oriꝰ qō si oēs mittunꝰ et nunc̄ dei existūt. In tertia vō ptē illas duas opiniones reducit ad q̄ndā ↄcordātiā. formans quasi ex illis duabꝰ opinionē vnā inter vtrāq3 mediā. ibi. Aliq̄ vō dicūt tres ordines supiores ꝛc̄. Haꝝ ptium subdiuisiones manifeste sunt in littera

Di. X a Quia illi a natura spiritus sunt. aliq̄n āgeli. i. nūc̄ fiunt. Cōtra. cum nō sint tm̄ boni angeli sed etiā mali. vid3 q deꝰ nō tm̄modo bonos spūs. imo etiaꝫ malos mittat. Et hoc vid3 per illō qd̄ dicitꝰ. iij Re. xl. vbi dominus dixit ad spm̄ mēdacij. egrederet facita. vid3 ēm̄ q deus miserit angeluꝫ malū. Et expssius in ps. sup illud. inmissiones ꝑ āgelos malos. ibi diē glo. q āgeli mali mittūtur. Et expssius me Math. viij. Mitte nos in porcos. Ad oppositū. q: eū intentō malorum angeloꝝ sit q de

Dan. vij.

Esa. vj.

Ponit diuersas opiniōes cuꝫ suis ↄfirmatōibꝰ de hoc an omnes spūs celestes mittantur a

(b) Hoc etiā inuestigādū ē. Utꝝ omēs illi celestes spūs ad exteriora nunciāda mittanꝰ. Quidā putāt aliquos in illa multitudie eē q̄ foras ꝓ officio exeūt. alios q̄ intꝰ spū assistūt. sic sc̄ptum est in daniele. Milia miliū ministrabāt ei. ꝛ decies cētena milia assistebant ei. Itē dyonisiꝰ in hierarchia q̄ sacer p̄ncipatus ōr. de platone spūum ait. Supiora illa agmina ab intimis nunq̄ recedūt. qm̄ ea que pemineꝰ vsum exterioꝝ officij nunq̄ hūt. His auctatibꝰ innituꝰ q angelos mitti (nisi inferiores) inficiantur

Obiectio ↄtra illos b

Quibus obijciꝰ qd̄ Esaias ait. Volauit ad me vnus de seraphin. q ordo supior est ꝛ excellētior. Ideoq3 si de illo ordie mittunꝰ non est ambigendum q̄n etiā ꝛ de alijs mittanꝰ. Apls q̄3 ait. Oēs sunt administratorij spiritꝰ in misteriū missi. His testimonijs asserūt q̄dā oēs āgelos mitti. Nec ēꝫ indignū videri si etiā supiores mittanꝰ. cū et ille q creator est oīm ad hec inferiora descēderit.

Mouet dubitatōes ꝛ determiat si omnes mittuntur. cur vnus tm̄ ordo nomie angeloꝝ censetur. c

Hic oriꝰ questio si oēs mittunꝰ et nūc̄ dei existūt. q̄re vnꝰ tm̄ inter nouē ordines angeloruꝫ noīe censeꝰ. Ad qd̄ q̄dā dicunt oēs q̄dē mitti. sed alios sepiꝰ et quasi ex officio ministerio. q ꝓprie angeli vel archāgeli noīantur. Alios vero rariꝰ mitti. scꝫ maiores. cā extra cōem dispēsatōnē oborta. q cū angeloꝝ misteriuꝫ suscipiūt. etiam nomē assumunt. Vñ in ps. Qui facit āgelos suos spūs. q: illi a natura spiritus a sunt. aliq̄n angeli. i. nūc̄ fiunt:

reoēs. ꝛ decimo sit, salua re nō videꝰ q aliq̄ mō deceat eos mittere. imo ponꝰ ipe dire. Item si bos mittit. ꝛc̄ ergo sunt nūcij dñi. ḡ dēnt dici āgeli dñi quod m̄ ñ dicit scriptura. Rō. dōm q a in exercitio q̄ nos diabolus exercitat duo ↄsiderātur. ꝛ ptās ꝛ vsus. Ptās a dō ei collata est. vsus vō p̄tātis nō est a dō p̄cipiēte. sꝫ potius pmittēte qm̄ igꝰ missio ꝓprie dicit vrgiū ꝛ auctoritatē. iō demones nō dicunꝰ proprie mitti a deo vt

Heb. j.

Ps. xlix.

Ps. ciij.

angeli·sed potius dicuntur angeli diaboli·quia a suo principe diriguntur et ei obedire intendunt· Ad omnes autem illas auctoritates respondendum est quod intelliguntur non imperative sed potius permissive. b Tres vero medios etc.· innuit magister quod medii ordines precepta divina a superioribus accipiunt et referunt ad inferiores· Contra· ex hoc videtur quod unus angelus mittat alterum cum concordat expositio Gregorii in mora· arguens ex eo quod legitur Zacharie quod unus angelus dixit ad alium loquere ad puerum illum· ubi dicit Gregorius ad propheta angelus angelum mittit· et quem secum gaudere dedero·communicat prospiciat· et docet· et erudit· Hoc etiam per se probatur tam in demonibus quam in hominibus ubi superiores mittunt inferiores·· Ad oppositum· si angeli mittuntur ab angelis quod angeli sunt nuncii angelorum· et angelus est minister angeli· et angelus habet auctoritatem super angelum·

Secunda opinio

2 si quod solus deus est penes quem residet auctoritas· et soli deo dicuntur angeli ministri et nuncii sicut dicitur in psalmo qui facit angelos suos spiritus·videtur quod a solo deo debeant mitti· Respondeo dicendum quod mittere dicitur auctoritatem·potest igitur dicere auctoritatem principale·vel potest dicere preter aliquem modum·vel auctoritatem subiectam auctoritati principali·si mittere dicat primam et precipuam auctoritatem sic solus deus est mittere angelos tam superiores quam inferiores· totum enim ministerium angelorum ad divinam auctoritatem eius complendam voluntatem refertur· et ideo dicuntur nuncii et ministri soli dei Si autem mittere dicat auctoritatem secundo modo·sic unus angelus ab altero potest mitti sicut dicit Gregorius et tendunt auctoritates et sic intelligitur illud verbum magistri in littera. c Hi spiritus qui mittuntur etc. Contra·hoc repugnat verbo dyonisii

Michael gabriel raphael de superiori ordine fuisse putantur a quibusdam et sunt nomina spirituum et non ordinum· d Et putant illi michael gabriel raphael de superiori ordine fuisse· Michael interpretatur quis ut deus· Gabriel fortitudo dei· Raphael medicina dei Nec sunt ista nomina ordinum sed spirituum·Et dicunt quidam singulorum horum unius proprie ac singulariter spiritus esse nomen· Alii vero non unius singulariter et determinate·sed nunc huius nunc illius esse nomen pro qualitate eorum ad que nuncianda vel gerenda mittuntur·sicut et demonum quedam nomina sunt que quidam putant esse unius propria alia vero pluribus communia·Diabolus quippe qui grece ita vocatur et criminator interpretatur vel deorsum fluens·hebraice dicitur sathan·id est aduersarius·Dicitur et belial·id est apostata et absque iugo·Dicitur etiam leviathan·id est additamentum eorum·et alia plura reperies nomina·que vel unius spiritus sunt propria vel pluribus communia· Quod determinat predictas auctoritates que videntur adversari que dicunt omnes angelos mitti· e Qui autem omnes angelos mitti asserunt premissas auctoritates danielis et dyonisii ita determinant· Dicunt superiora agmina deo assistere et ab intimis nunquam recedere·non quin aliquando mittantur sed quia rarissime ad exteriora procedunt· neque tunc ab intimis recedunt·sed deip[s]i et contemplationi sp[iritus] assistunt·quod et faciunt quique frequenter mittuntur· Et ex duabus opinionibus predictis tertiam quasi mediam format· f

Alii vero dicunt tres ordines supremos scilicet cherubin seraphin et thronos·ita creatori assistere quod ad exteriora non exeunt·inferiores autem tres ad exteriora mitti· b tres vero medios inter utrosque consistere·non modo dignitate vel loco sed etiam officio·quia preceptum divinum a superioribus accipiunt et deferunt ad inferiores · Ideoque cum supremi medii·et medii imis·atque hi hominibus preceptum dei nunciant·merito omnes angeli nominari debent· Et ob id forte apostolus ait·omnes spiritus administratores esse filii et mitti in ministerium·vel pro omnes non singulos ordines sed de inferioribus ordinibus singulos angelos complexus est· Illud vero quod Esaias ait per verba dyonisii determinant dicentis· Hi c spiritus qui mittuntur percipiunt horum vocabulum quorum gerunt officium· Unde dicunt illum angelum qui missus est ad esaiam· ut mundaret et incenderet labia prophete fuisse de ordine inferiorum Sed ideo dictus est forte de seraphin·quia veniebat incendere et consumere delicta esaie·

Aut enim spiritus mittuntur ad suum officium·aut ad non suum· Si ad suum cum ex eo denominentur a suo non debet sortiri aliud nomen quam proprium· Si ad non suum·quod usurpat sibi quod est alienum·et hoc est inordinatum· Respondeo dicendum quod mitti ad 3 suum officium dupliciter est·aut ad suum pro veritate·quia ad hoc deputatus est·aut ad suum per approbationem· Primo modo omnis qui mittitur·mittitur ad suum officium idest ad illud ad quod est idoneus Secundo modo mittitur aliquis angelus ad perficiendum illius donum ususque sibi non approbatur·ideo nec ab illo sicut primam impositionem nominis denominatur nichilominus tamen sortitur nomen competens illi dono· ut ostendatur ad quid mittatur.

D intelligentiam huius partis sciendum hic quod circa istam· Prima quod est utrum boni angeli mittantur Secundo queritur ad quid mittantur· Tertio queritur qualiter illud officium exequantur· Circa primum duo queruntur Primo queritur utrum aliqui angeli mittantur ·Secundo queritur utrum omnes mittantur ·

Questio .i. a

Circa quam sic proceditur et ostenditur quod angeli mittantur Luce .i. missus est gabriel angelus a deo in ci· etc. et in pluribus aliis scripture locis· Item angelus nomen est nuncii et officii sicut dicit glossa super illud psalmi ·Qui facit angelos suos spiritus·ergo si vere et proprie dicuntur angeli vere et proprie sunt nuncii ergo si nunciorum est mitti patet etc.· Item quanto aliquis habet maiorem caritatem·tanto sollicitior est circa eum quem potest iuvare sed angeli habent perfectam charitatem et possunt nostram indigentiam sublevare·ergo videtur quod sunt solliciti nos adiuvare·sed hoc non faciunt propria auctoritate sed dei ergo videtur quod mittantur a domino· Item angeli quantum ad statum et dignitatem sunt medii inter nos et deum ergo videtur quod ad deum ferant petitiones nostras· et a deo nobis revelationes referant divinas·

sz hoc proprium nuncioꝝ ē. ergo ꝛc. ¶ Contra. frustra mit
tit qs nuncium vbi ipse pñs est ⁊ melius pōt facere p se
ipm ergo si deus nobis pñtissimus est ⁊ oīa pōt facere p seipz
ergo ad nos frustra mittit angelum. sz ipe nihil frustra fa
cit. ergo ꝛc. ¶ Item deus pater misit filium ⁊ spiritumsanctuz
ad ꝓcurandum nostram salutē. aut ergo sufficienter procura/
tur salus nr̃a p filium ⁊ spm̃ sem̃ aut nō. Si nō. ergo imp
fectus mediatorē filius et etiam spūssanct⁹ qd̄ ꝓphanū
est dicere. Si sic. ergo frustra mittit angel⁹. ¶ Item cū an/
gelus mittitur ad nos. aut ad nos ꝯuertit aut nō. Si
nō. ergo frustra mitti. Si sic. cum nō possit sil ⁊ semel mo
ueri diuersis motib⁹. ergo desinit eē beat⁹. ¶ Itez vr̃ ex hoc
gñari angelo ꝑiudiciū. q2 qn̄to aliqs sit feruentꝰ ca
ritat⁹. feruentius mouet qñ mouet in deū qz qñ mouet
in ꝓximū. ergo feruentius mouet angel⁹ cum deo assistit
qz cum nobis ministrat. sz cum minuit feruor dilectio/
nis. minuit dilectio deuotionis. ergo missio angeloꝝ ad
nos ꝯminuit in eis feruorē charitatis ⁊ delicias iocun
ditatis. ergo ⁊ in ꝑiudicium eoꝝ. ¶ Item hoc ipm vr̃. Ani/
ma qūuis hēat plures potētias. tñ q2 ille potētie ī vna
sba simplici radicant. cum intendit vna. remittit alte/
ra. ergo pari rōne in angelis. cum angelus sollicitat circa
ea q sunt ꝟtutis ministratiue. minuit eius contemplatio
ergo ⁊ dilectio. Item angelus beat⁹ locat in celo empyreo
tanq̄ in loco sibi congruo ⁊ deputato. ergo appetit ibi esse
si ergo egredit extra empyreū. aliquis appetitus erit in eo
incōpletus. ergo vr̃ q missio in angelis ponat incomple/
tionē. si ergo angeli beati sunt in statu oīmode pfectio/
4 nis. videtur q nullo modo competat eis mitti. ¶ R̃n.
dō. q absq dubio beati angeli ad nos mittuntur a deo
⁊ si de hoc possint assignari plurime rōnes. vna tamen
potissima sumitur ex lege charitatis. Hec enim missio
ꝯcordat charitati diuine. ⁊ charitati angelice ⁊ humāe
Caritati diuie. q2 in h manifestat diuīa bonitas qñtū
nostram salutem diligat. dum nobilissimos spūs qui
ei intima caritate iungūtur dirigit ⁊ trāsmittit ad p/
curandum salutem nostram. Et competit etiam chari
tati angelice. cū enim charitatis ardentis sit modice ꝯ/
siderare alioꝝ salutez. ob quā etiā dicit dominus sicut
dixit Isaias. Ecce ego. domine mitte me. ⁊ angeli pos/
sint nos iuuare pro eo q vident nos suo auxilio indi/
gere. ⁊ malos angelos indesinenter nos īpugnare. idō
q ad nos mittantur lex exigit charitatis angelice. Cō
petit etiā ⁊ hoc charitati humane. q qm̄ paruula est qz
dū sumus in via. indiget foueri ⁊ nutriri. ⁊ excitari. ⁊
qm̄ angeli sunt conciues hominib⁹. cū ⁊ nō sint eis iū/
cti per similitudinem nature. que excitat ad amorē. op
tuit iungi per obsequium beneficentie. vnde rōnes ad
hoc inducte concedende sunt. ¶ Ad illud qd̄ obijcitur
5 in ꝯtrium q deus nobis pñs est. dōm est q qūuis de⁹ sit
presens. tamen propter cecitatē ⁊ caliginē intellectus
nostri in qua sumus ipm cognoscimus vt absentem. ⁊
quia illi spiritus propter claritatem luminis ⁊ beati/
tudinis pfectionem. semp vident facie ad faciem ⁊ sūt
ei presentes quemadmodū illi q sunt in camera regis.
indicant his qui sunt exterius regis voluntatē. ⁊ ad h
mittunt a suo dño. sic intelligendum est in proposito.
Nec valet dñs per se pōt facere. ergo non dz ad hoc nun/
cium mittere. Multa enī pōt ille q preest p se facere. q
tñ iniungit seruo vel nuncio vt saluet in ministerio et
actionib⁹ decens ⁊ congruus ordo. ¶ Ad illud qd̄ ob
6 ycit q filius ⁊ spiritussanctus sufficienter procurant sa
lutem nostram. dōm. q ⁊ si sufficienter procurent qūtū
est ex se. non tamen excludunt nostri arbitrij libertatez

Adiutores enim dei sumus sicut dicit apls. ⁊ q2 nostrꝫ
arbitrium pigrū ē. ⁊ non bene gratie coopat. idō indigē
excitatore ad hoc autē null⁹ ē mag⁹ idone⁹ qz sit angel⁹
⁊ ideo ꝯueniens est vt ad nos mittat. non propter in/
digentiam ꝓcurationis salutis nostre ex pte filij vl' spi
ritussancti. sz ꝓpter neglientiam cooꝑatiōis ex pte no/
stri. ¶ Ad illud qd̄ obr̃ q si conuertitur ad nos non ergo
ad deum. dōm. q illud argumentū peccat dupl'r. Pri/ 7
mo quidez q2 non mouetur erga nos nisi ꝓpter deū. vñ
motus eius non quiescit in nobis. sz nos semp refert
ad deum. ⁊ ideo motus iste non auferi motum in deum
sed potius disponit ad illum. Alia etiā rō est q2 qūuis
vna sba. vna potentia simul ⁊ semel non possit se con
uertere ad diuersa p naturam. potest tamen p dispēsa
tionem diuinā siue p gratiaz pfectam. cuiusmodi ē glo
ria. vnde angelus simul ⁊ semel ⁊ de nobis cogitat ⁊ de
deo. sic etiā erit in beatis. ⁊ p hoc patent duo sequētia.
scz de amissione feruoris charitatis. ⁊ remissione actio/
nis ꝟtutis agentis. h enī verū est vbi vna ꝯuersio ipe/
dit alteram qd̄ qdem non est in ꝓposito. istud satis cla
rum est intelligere ei q potest h cape. quō aīa beatifica
ta simul ⁊ semel intelligit multa. ¶ Ad illud qd̄ vltimo
obr̃ de loco. dō q sicut in precedentib⁹ habitū est locus 8
non debetur angelo ꝓpter eius necessitatem vel indigē
tiam. sz solum ꝓpter quādā ꝯgruentiā. Hec aūt cōgru
entia recompensari pōt p maiorem. ⁊ tunc nullā ponit
impfectionem vel indecentiā p suꝑius absentiā. ⁊ sic
est in ꝓposito. P⁹us enim delectatur angelus implere
voluntatem dñi sui. ⁊ adiuuando hominē placere deo
q delectetur eē in empyreo.

¶ Questio. II. b

Verū omniū angeloꝝ sit mitti. Et vr̃ q non Dan. vij.
Milia miliū ministrabant ei. ⁊ decies ꝯc. ergo ibi fit disti
ctio inter ministrantes ⁊ assistētes. ergo nō omniū ē mini/
strare. ergo nec mitti. ¶ Itē Dyo. in li. de hierarchia ange
lica. Supna illa agmina ab intimis nunq̄ recedunt.
q2 ea q ꝑeminent visum exterioris officij nūq̄ hñt. ¶ Itez
rōne videt. Plus distat actus ministrandi ab actu cō/
templandi. qz ministeriū a ministerio. ⁊ h pz. q2 penes
p̄mū dr̃iam fit distinctio hierarchiaꝝ. penes scdam
fit distinctio ordinū. si ergo fm diuersos ordines distin/
cta sunt ministeria. vt vnus ordo ministeriū alteri⁹ or
dinis nō assumat. videt q aliq ordines angeloꝝ ita cō
templationi assistāt. q ad ministeria cōplenda nō mit/
tant nec exeant. ¶ Itē maior ē ordinatio in hierarchia
angelica q̄ sit in ecclesiastica. sz in ecclesiastica ita sunt
aliqui intenti ꝯtemplationi q non actioni ergo multo for
tius videt in hierlīm supna. ergo nō omniū angeloꝝ ē mit/
ti. ¶ Ad oppositum arguit sic pmo aucte Heb. j. Oēs
sunt administratorij spūs. missi propter eos q heredi/
tatem capiunt salutis. ¶ Itē ysaie. vi. Volauit ad me
vn⁹ de seraphin. ergo aliqs de ordine seraphin missus fu/
it ad ysaiā ꝓphetā sz constat qd̄ ordo seraphin est ordo
supmus. ergo si ille mittitur. videtur q omnes alij mit
tantur. ¶ Item rōne videtur. Tantum deus dilexit sa
lutem nostram vt mitteret filiū ⁊ spiritumsanctū. sz nō
fecit nisi qd̄ decebat. ergo si missio ad nos nō derogauit fi/
lio. videtur q non deroget alicui angelo. ergo videt omni
bus cōpetere. ¶ Item de hominibus assumuntur ad om
nes ordines angeloꝝ. ergo si quilibet angelus dz restaura
tionem sui ordinis ꝓcurare. ⁊ de⁹ dz ad h mittere vide
tur q omnes angeli aliqn ad nos mittant. ¶ Itez cha
ritas angelorum eminens facit eos sollicitari circa sa/
lutem nostram. ⁊ p hoc ad nos venire diuina iussione

sit q̃ in supremis ordinibus est maxima charitas videtur quod ipsi maxime salutem nostram procurant. q̃ et eos maxime deus debet ad nos mittere. ¶Item propinquior est charitas ad adiuuandum q̃ sit nequicia ad nocendum. q̃ si ab angelis qui ceciderunt de omnibus ordinibus impugnamur. multo fortius videtur quod ab angelis existentibus de singulis ordinibus adiuuemur. q̃ si ad hoc mittuntur vt iuuent. patet etc. ¶Respondeo. ad hoc dicendum quod sicut dicit magister in littera. diuerse sunt opiniones propter diuersas auctoritates que videntur in hac materia sibi contrarie. Unde quidam adherentes quibusdam intelligentes eas ad litteram. alias vero exponentes formauerunt sibi opiniones varias. Quidam enim dixerunt quod soli angeli vltime hierarchie ad nos mittuntur. et dicunt hoc sensisse dyo. nec est hoc contra apostolum. quia illa distributio quam facit apostolus intelligenda est esse accomodata cum dicit. omnes sunt administratorii etc. intelligitur de illis qui sunt de vltima hierarchia. Sed quia ista expositio sensui et intentioni apostoli non concordat. vult enim hoc probare quod christus melior est omnibus angelis non tantum inferioribus sed superioribus. ¶Ideo est opinio secunda quod omnium angelorum est mitti. quae innititur illi auctoritati apostoli. et hec opinio dicit verbum apostoli non esse contrarium verbo dyo. quia dicit superiora agmina non mitti aut quia non ita frequenter mittuntur aut non ex officio competit eis mitti sicut angelis inferioris hierarchie. Sed quia expositio ista verbo dyo. videtur esse valde extranea cum ipse dicat quod vsum exterioris officii nunquam habent. sed pro indubitanti credendum est esse verum in hac predicta tam verbum apostoli quam verba dyonisii. ¶Ideo est tertius modus dicendi per distinctionem vtrumque verbum saluans et ad concordiam reducens. et ex illis duobus expressam veritatem eliciens. Distinguere enim oportet in missione. Est enim missio

10 exterior que est ad nos et est missio interior que est ad angelos sed propter nos. Si de missione exteriori loquimur. sic non competit omnibus angelis. quia non competit superioribus agminibus sicut dicit dyo. quia ea que preeminent. vsum exterioris officii nunquam habent. in quo significat quod intelligit de missione exteriori que est ad nos. Si autem intelligamus de missione interiori que est ad angelos propter nos. sic mitti competit omnibus quia superiores mittuntur ad medios. et medii ad infimos. dum reuelando purgant et illuminant ea que nobis expediunt. et hoc totum est propter nos. et ideo signanter dicit apostolus. missi propter eos. non inquit missi ad eos. Concedende sunt ergo rationes ostendentes quod non omnium est ad nos mitti. et patet etiam dictum de missione ad verbum apostoli. ¶Ad illud quod obiicitur de vi. ysa.

11 dicendum quod angelus missus non dicitur esse vnus de seraphin. quia erat de supremo ordine sed quia mittebatur labia eius incendere et hec responsio sumitur a dyo. in li. de angelica hierarchia. ¶Ad illud quod obiicitur quod missio competit filio. ergo cuilibet ordini an-

12 gelico. dicendum quod non valet. Missio enim aut est ad rediméndum et ad saluandum. aut est ad ministrandum. Prima est tante dignitatis quod nulli alii potest competere nisi soli deo. secunda vero non est tante dignitatis quod competat agmini supre-

13 mo. ¶Ad illud quod obiicitur quod angelorum ordines omnes restaurabuntur per homines. dicendum tam ad hoc quam ad duo sequentia. quod reuera omnes angeli sunt nobis in adiutorium. et omnes nos iuuant vel mediate vel immediate siue in ministrandis reuelationibus. siue in perferendis siue offerendis nostris orationibus. Dum enim agmina suprema que sunt nobis necessaria inferioribus agminibus reuelant. et dum simul cum illis pro nobis ad deum interpellant. et petitiones nostras deo exponunt. non vt deum instruant sed vt petitiones nostras igneis suis affectionibus deo acceptas faciant. sicut aduocati de coram orationibus aliorum causam defendunt et ornant. absque dubio magnum auxilium nobis prestant et sic faciunt ad ordinum suorum reparationem. et nihilominus sequuntur charitatis sollicitudinem et efficacius nos adiuuant quam alii impugnent.

Consequenter queritur de secundo articulo. scilicet ad quid mittuntur Et est prima questio vtrum mittantur ad accendendum nostrum affectum. Secundo vtrum mittantur ad illuminandum intellectum.

¶Questio. I.

c

Quod mittantur ad inflamandum affectum videtur. Angelus qui missus est ad ysa. sicut dicit dyo. dicitur esse vnus de seraphin quia missus ad incendendum et inflamandum. sed inflamatio respicit affectum. ergo etc. ¶Item actus hierarchiarum. sicut vult dyo. de angelica hierarchia sunt illuminare. purgare. perficere. ergo si purgatio respicit remotionem sordium. et sordidatio respicit affectum contrarium ad turpitudinem vicii. videtur econtrario quod angelus mittatur ad inflamandum affectum per amorem sanctum et mundum ¶Item hoc vt ratione Bonum secundum quod bonum est diffusiuum sui. sed angelus beatus est perfecte bonus. ergo potest bonitatem suam diffundere. sed bonum vt bonum respicit affectum. ergo videtur quod cum affectus noster secundum susceptionem bonitatis habet possibilitatem et inflamari. quod ad hoc possit et debeat angelus mitti vt nostrum affectum inflammet et perficiat. ¶Item nos videmus in naturalibus quod illud quod est inflamatum. cum alteri rei inflamabili approximat. etiam inflamat. ergo si affectus angelicus est igne diuini amoris inflamatus et repletus. et in sua missione nobis approximat. ergo affectus nostros inflamat. ¶Ad oppositum arguitur ita. Secundum affectum nostrum potissime consistit libertas arbitrii. sed nihil nisi solus deus potest super liberum arbitrium quia sibi subiecto potissimum. ergo nulla creatura quantumcunque nobilis et perfecta potest inflamare vel perficere affectum nostrum ¶Item secundum affectum nostrum maxime consistit iusticia et equitas. iusticia enim est rectitudo voluntatis propter se seruata. vt dicit Ans. sed solius summe iusticie est voluntatem nostram rectificare. ergo ipsius solius est affectum inflamare ¶Item secundum rectam inflamationem affectus consistit in charitate ergo si charitas vel est spiritus sanctus vel immediate a spiritu sancto. inflamatio affectus nostri ab aliquo alio non potest esse

14 ¶Item secundum affectum nostrum maxime consistit anime deiformitas si ergo solius dei est deiformem efficere. solius dei est affectum nostrum ab aliquo inflamari. ergo illud non spectat ad ministerium angeli ¶Respondeo. ad predictorum intelligentiam est notandum quod affectum nostrum inflamari ab aliquo dupliciter potest intelligi. aut ita quod inflametur ab aliquo sicut a principali agente et efficiente. aut sicut ab excitante et adiuuante. Et secundum istum duplicem modum intelligendi intellexerunt aliqui affectum nostrum ab angelis inflamari. et perfici. sed primus intellectus est hereticus. secundus catholicus. Primum intellectum habuerunt aliqui philosophorum. Posuerunt enim quod anima esset instrumentum intelligentie. et intelligentia influeret super animam sicut in instrumentum agens super instrumentum. Unde dixerunt quod anima triplicem habet operationem animalem. intellectualem. et diuinam. Animalem ex ipsa. intellectualem ex influentia angelica. et diuinam ex influentia diuina. Sed ista positio est contra veritatem catholicam et piam. Qui enim hoc posuerunt non intellexerunt liberum arbitrium. nec anime dignitatem. nec beatitudinis sublimitatem. que si intellexissent sicut beatus Aug. egregius doctor qui posuit animam immediate a deo compleri. et moueri. et beatificari. dixissent vt beatus Aug. Unde beatus Aug. vbicunque de mente loquitur ist[um] errorem extirpat. ostendens quod ita immediate anima secundum mentem vnitur deo. sicut et mens angelica. Si autem intelligatur secundo modo sic habet veritatem. et hoc modo intellexit beatus dyo. in li. de angelica hierarchia. et per hunc etiam modum ab angelo dicit ysa. fuisse incensum. et per hoc patet responsio ad duo prima. ¶Ad illud vero quod obiicitur quod bonum est diffusiuum sui. dicendum quod diffusio dupliciter potest esse a bono. Aut per modum multiplicationis. sicut calor vel

lumen dz se diffundere. Aut ꝑ modū virtis operationis
ꝑ quē modū dicitur homo bonitatē suā diffundere. dū
ad hoc opat̃ ⁊ laborat. vt alij bonitatē non ab ipso sz a
deo suscipiant. ⁊ ꝑ hunc modū intelligenda est diffusio
in bonitate vel charitate angelica. Ad illud qḋ obr̃ q̄
17 inflamatū iunctum inflamabili inflamat. dō. q̄ verū
est. qn̄ illa inflamatio est ꝑ eductionē alicuius de mate
ria. Ibi eñ qḋ ē in actu. pt educere aliquid qḋ est in po
tentia. Qn̄ vero aliquid hz inflamari ꝑ caloris infusionē
nō hz veritatē. q: homo nō inflamat̃ aliquid nisi ꝑ cō
iunctionē sui cū principio caloris qḋ calorē natū ē infun
dere. ⁊ ꝑ hūc modū est inflamari in spūalib. vbi flama
est amor diuinꝰ. non ex ipsa aīa pductus sz potiꝰ a deo
infusus. ⁊ ideo hunc calorē non potest in nobis angeli
cus spiritus efficere. q̄uis aliquo modo ad eiꝰ suscepti
onem possit nos excitare.

Questio. II. D

Utrum angelus mittat̃ ad illuminādū nr̄m intellectū
Et q̄ sic vr̄. Quia ita dicit Dyo. in li. de angelica hierar
chia. Ordinatio congrue dilucidationis. claritatē pri
mo apparentē ⁊ in copiosis effusionib excellentissimas
manifestat essentias. ⁊ ꝑ eas q̄ pn̄r centie diuinū par
ticipant radiū. Ex hac ira manifeste colligit̃ q̄ deꝰ nos
illūiat mediantib angelis. Item in li. de motu cordis
ita diffinit̃ aīa. Aīa est sba incorporea intellectual̃. ea
rū illūiationū q̄ sr̄ a pmo viā reuelatiōe pceptia. q̄ in
reuelatiōez aīe ad deicū pcipit illūiatiōez. cadit ibi reue
latō media. sz hec n̄ est nisi reuelatio sibe angelice. q̄ vr̄
q̄ aīa illūiat̃ a deo mediante angelo. Itē angeli siue lu
mina spiritualia. sz qn̄ intellectꝰ nr̄ agens lumen ē. dū
se conuertit sup fantasmata abstrahit et depurat. ⁊ hoc
modo illuminat. q̄ si angelicꝰ intellectus mlto magis
in actu est q̄ nr̄. q̄ multo magis intellectū nr̄m possibi
lem illuminare potest. Itē planū ē q̄ angeli multa no
bis reuelant spiritualia. q̄ nō sunt nata cadere ⁊ recipi
nec in sensu. nec in imagine. q̄ vr̄ q̄ immediate possint
intellectui nostro similitudines imprimere. sz talis impssio
non pt esse sine illuminatione. q̄ ⁊c. Itez angelꝰ dz pur
gare illuminare ⁊ pficere. q̄ si h solum dumtaxat ꝑ mo
dū excitationis. cū silr vnꝰ homo excitet alterū. vr̄ q̄ hō
diceret̃ illuminare. purgare. ⁊ pficere. q̄ si homo nō di
cit̃ eē purgator. nec illūinator sicut angelꝰ. vr̄ q̄ angelꝰ
possit aīam illuminare. Itē multo plus pt angelꝰ bea
tos q̄ dyabolus. sz demon potest in nobis varias co
gitationes excitare ⁊ eas inferiori suggere. q̄ vr̄ q̄ ange
lus illuminatꝰ ꝑ gloriam. cū sit aīa nr̄a supior ⁊ illumi
nosior. ipsam possit a superiori illuminare. Ad oppo
situz. Aug. in li. lxxxiij. q. Mentē dicimꝰ q̄ ita ad ima
ginem dei facta ē vt immediate a pma veritate formet̃.
⁊ in pluribꝰ locis dicit q̄ inter mentē ⁊ deū nihil cadit me
dium. q̄ cū intelligentia nr̄a attendit̃ ꝑm aīe supmū. vr̄
q̄ non possit illuminari ab angelo. Item sup illud ps.
Manus tue fe. me. ⁊ plas. me ⁊c. dicit glo. deꝰ p se/
metipm irradiat piās mentes. q̄ nō vr̄ q̄ ꝑ angelicū mi
nisteriū. Itez facilius ē pducere formas corporales q̄
sit dare illuminationes spirituales sed angelus formā
naturalē nō pt pducere tanq̄ pncipale agens. sz solū
exteriꝰ disponere. q̄ multo fortiꝰ nec illumiationē spū
alem potest aīe dare. Itez si angelus illuminat animā
aut illuminat immittendo ei lumē pprū. aut creādo no
uum. Si im mittendo lumen pprium. cū lumen suū nō
sit extra ipm q̄ angelus illabit̃ anime qḋ ē solꝰ dei pro/
prium. Si dando nouū. aut pducendo ex aliq̄. aut de ni/
hilo. Si ex aliq̄. q̄ro ex q̄. qḋ cū nō sit dari. sequit̃ q̄ ange
lus pducat ex nihilo. ⁊ ita q̄ sit creator. Itē si angelꝰ il/
luminat aīam. aut ꝑ medium aut sine medio. Si ꝑ me
diū. q̄ro qḋ sit illud mediū deferens spiritualē illumia/
tionē ⁊ cū hoc deferens spūalē illuminationē nō possit
eē nisi spūs. inter aīam illuminatā ⁊ angelū illuminan
tem ē ponere mediū. Et itez q̄rit̃ de illo sicut de pmo. q̄
vel erit abire in infinitū. vel nō ē ponere mediū. Si q̄
immediate illuminat ipsaz aīaz. q̄ vr̄ q̄ sit in ipsa aīa. et
illabitur aīe. Itē ita imediate nata ē ferre in deū intelli
gentia vt voluntas. q̄ si angelus n̄ pt voluntatē rectifi
18 care. nō poterit illumiare intelligentiaz. Iuxta h q̄rit̃
penes qḋ accipiant̃ isti tres actꝰ. vicz illumiare. pur/
gare ⁊ pficere. Ad h dōm q̄ aīaz q̄ ad supiorē portiōez
rōnis illuminare. solꝰ dei est pprium. sicut in pluribꝰ
locis ondit Aug. q̄uis aliqui nō intelligentes totius
diuīs pncipia. posuerīt aliud vicz intellectū nr̄m nō ꝑ/
uenire ad lumen pmū. sz pfici ⁊ illuminari a pmo lumi
ne ꝑ lumē intelligentie mediū. sz h ē simpliciter tanq̄ er/
roneū respuēdū. cū in mltis locis btūs Aug. ondat cō
trariū. ⁊ etiā sacra scriptura hoc dicat. sicut Joh. i. dr̄.
Erat lux vera q̄ illuminat ⁊c. qḋ idē nō ē lux creature.
sz lux diuine sapie ⁊ vitas eterna in q̄ hec aīa aduertēda
sunt. qḋ ē q̄ intelligit. ⁊ qḋ cetera intelligere facit. sicut
videmꝰ in isto sole materiali respectu sensibiliū ⁊ h po
tentissimū signū fuit q̄ intellectꝰ nr̄ i aspectu summi lu
minis natꝰ ē beatificari. nec vnq̄ aliq̄ pt eē contentus
q̄usq̄ pducat̃ ad illiꝰ clarū aspectū. Animā igit̃ q̄ ad su
premā pt̃e angelꝰ nō pt illumiare sz q̄tū ad inferiorem
19 ptem rōnis posuerunt catholici tractatores nr̄as aīas
a beatis angelis ꝑ eor reuelatiōes illuminari h aūt tri
pliciter potest intelligi Uno mō vt intelligat̃ angelus
inferiorē portionē illuminare ꝑ modū luminis irradiā
tis. Alio mō vt intelligat̃ illūiare ꝑ modū speculi ōfer
entis. Tertio mō vt intelligat̃ illuminare ꝑ modū lin
gue viuacit̃ exprimentis. Oēs hi modi ⁊ si aliq̄ mō sint in
telligibiles. cū angelꝰ sit lumē ⁊ speculū ⁊ hēat etiā spū
alis interpretatiōis siue locutionis officiū. sustineri pn̄t
Tertiꝰ in modꝰ intelligibiliorē. Nō eñ multū bn̄ ap/
paret q̄n angelus irradiat. nec q̄n se offerat aspectui a
nime sz h satz intelligibile ē q̄n angelꝰ possit aīe qḋ cō/
cepit suggerere. ⁊ sic doctor dū exterius loquit̃ excitat
intellectū. ⁊ viā parat ad intelligendū. ⁊ viua ⁊ efficax
locutio q̄dā sua viuacitate ad intellectū nr̄m hz ingres
sum dū sonat in aure corpis exteriꝰ rōne cuiꝰ etiā libē/
tius audit hō bonū clericū cuiꝰ sermo ē efficax ⁊ viuus
cū habeat aliqd latentis energie viue vocis actꝰ vt dic
Hierō. Sic ⁊ suo mō intelligēdū ē q̄ angelꝰ h possit fa
cere interiꝰ. ⁊ sic illuminare nō lumē infundēdo. nec so/
lum offerendo sicut obiectū vel speculū. sz etiaz viuaci
ter excitando sic doctor exterior ⁊ adhuc efficacior mō.
His visis pz ensio ꝑ magna pte ad obiecta ad vtrāq̄
20 pte. Nā rōnes ondentes q̄ angelꝰ non pōt intellectū
nr̄m illuminare loquūt̃ de intellectu q̄cum ad superio
rem portionē sez mentē ⁊ de illuminatione que quidem
est ꝑ luminis infusionē. ⁊ h solius dei propriū ē sicut p
dictum ē. vn̄ rōnes ille concedende sunt. Ad illo vero
21 qḋ obr̃ de dyo. iam pz ensio. dico eñ q̄ loquit̃ de illumi
natione scḋo mō nō pmo. Ad illud qḋ obr̃ de illa diffi
22 nitione aīe. dō q̄ vltima vel scḋa reuelatione dī aīa il/
luminationes a deo pcipere. nō q̄ angelus cadat medi
um inter deum ⁊ aīam ꝑ modū influentis sz q̄ pfectius
⁊ nobilius illuminatur a deo angelus q̄ aīa ꝑ naturā.
⁊ io dr̄ ista illuminatio scḋa. non ordine causalitatis sz
dignitatis. Ad illud qḋ obr̃ q̄ angeli sunt lumīa. dōz

q̃ verũ ẽ. s; nõ sõ dicunt̃ lumina q: lumẽ suũ diffundãt exteri⁹ in aĩalia. s; q: intra se nitent. Nõ em̃ ẽ sic de cor
14 porali lumĩe ⁊ spirituali. Lumẽ em̃ spũale ꝓpter sui dignitatẽ a fonte lumĩnis ĩmediate ꝓcedit. ⁊ iõ nõ possit habere medium deferens. Lumen aũt corꝑale ꝑ mediũ recipit̃ ⁊ defertur. ⁊ sicut põt deferri ⁊ recipi. sic etiã põt reddi. ⁊ sic illuminatũ ꝑ illumĩare. sicut pz in lr̃a. Ad
15 illud qd obĩ q̃ multa nobis reuelant̃ q̃ nobis ꝑ sensum nõ exprimũt. dõm q̃ illud nõ concludit. q̃ ĩmediate influant in intellectũ. h̃ enim põt fieri si immediate intellectui suggerant. Nec adhuc illud opoꝛtet s; etiã pt̃ fieri mediante v̑tute fantastica. sicut videmus q̃ ego non possum tibi aliquid ostendere nisi mediantib⁹ sensibus ⁊ viribus inferioꝛibus q: intellectus tuus nõ est nat⁹ a supioꝛi aliquid recipere nisi a deo influente. tñ nihil est in me adeo spũale. q̃n mediante v̑bo sensibili possim illud intelligentie tue dep̃romere. ⁊ ita etiam loq̃ de spũalibus sicut de corꝑalib⁹. multo forti⁹ põt hoc angelus facere in v̑tute interioꝛi q: eleuatioꝛ ẽ q̃z sensus exterioꝛ
16 q̃daz spirituali locutione ⁊ fantasmatũ excitatiõe. Ad illud qd obĩ. si solum posset ꝑ modũ excitantis. tũc nõ posset amp̃li⁹ q̃z homo vel etiã malus angel⁹. dõz q̃ ⁊ si non posset aliter q̃z homo vl̃ angelus malus. tñ ex h̃ non v̑r q̃ adeq̃t̃ in potentia ⁊ v̑tute exp̃mendi q: ꝑ eandez viã ꝯtingit bene ⁊ meli⁹ docere sicut pz. Per aures em̃ exterioꝛes addiscim⁹ a sapiẽte ⁊ fatuo. s; multo melius nos docet q̃ lumẽ sapiẽ h; q̃z q̃ illa caret sic in angelo intelligendũ ẽ sc̃ habere. Ex ꝑ hoc patet illa duo vltima q: non est simile nec de homine nec de demõe. neuter cuim põt instruere ita efficaciter. cũ non habeant eiũ
17 lumẽ sapiẽ. Ad illud qd vltimo q̃rebat̃ quõ fiat distinctio istoꝝ actuũ. dõm q̃ vnus mod⁹ dicendi ẽ q: illi tres act⁹ respiciunt intell̃ctũ. vt purgatio sit in initio illũinatio i ꝓgressu. ⁊ ꝑfectio in t̃mino. Uel aliter vt notet̃ ibi etiã ad q̃ ordinat̃ eruditio vel doctrĩa angelica. Primũ est ad remotionẽ impedimẽtoꝝ. Scdm̃ ẽ ad cognitionẽ veroꝝ. Tertiũ ẽ ad dilectionẽ bñoꝝ. Ad hec aũtẽ ordinat̃ ꝑ modũ excitãtis sicut sermo bñ p̃dicãtis. ⁊ ideo nõ irrationabil̃r bon⁹ doctoꝛ ⁊ p̃dicatoꝛ dr̃ illũinare et purgare ⁊ ꝑficere suos auditores. sic expsse btũs dyo. in li. de angelica hierarchia dat intelligi.

Onseq̃nter q̃rit̃ de tertio articulo. s. q̃lit̃ iniunctũ sibi officiũ exequãt̃. ⁊ cũ h̃ faciãt discurrendo ⁊ denũciando. incidit hic qd de angeli motu ⁊ de locutione. ⁊ q: de motu ẽ dictũ in p⁹ li. di. xxxvij. nũc q̃rendũ est de locutiõe angelica. ⁊ supposito q̃ ꝯperat ãgelis loq̃ absq̃ assumpto corꝑe. sic dicũt plures auc̃tes ⁊ scripture locutiõe spũali q̃ q̃dẽ ẽ sine voce. circa modũ loq̃ndi duo querũt̃. Primũ ẽ v̑trũ locutio angeli idẽ sit qd eius cognitio. Scdz ẽ v̑trũ eadẽ locutiõ possit eẽ a deo ⁊ ãglo.

Questio .I.

Circa quã sic ꝓcedit̃ ⁊ oñdit̃ q̃ spũalis angeli locutio nõ ẽ idem qd ei⁹ cognitio p̃mo ꝑ illd qd dr̃. j. Coꝛ. xiij. Si linguis hoĩm loq̃r ⁊c. ibi glo. Angeli ꝑpositi significant minoꝛib⁹ qd de dei volũtate p̃sentiunt. qd fit a'quibus nutib⁹ aut signis. s; g̃ nut⁹ cognitionis aliud ẽ q̃z cognitio. g̃ cognitio aliud ẽ q̃z locutio. Itẽ differt i angelo act⁹ v̑tutis intellectiue ⁊ opatiue. g̃ pari rõe differt actus v̑tutis cognitiue ⁊ interp̃tatiue. s; g̃ cognitare ẽ act⁹ v̑tutis intellectiue ⁊ loq̃ act⁹ v̑tutis interp̃tatiue g̃ nõ sunt idẽ. Itez non ẽ eadẽ ꝯuersio q̃ intellect⁹ ꝯuertit̃ ad se. ⁊ q̃ ꝯuertit̃ ad alteꝝ. s; g̃ cogitando ꝯuertit̃ intellectus ad se. ⁊ loquendo ꝯuertit̃ ad alteꝝ. g̃ cogitare ⁊ loq̃ in angelo nõ est idez. s; diuersum. Item ꝑ locutionẽ ẽ manifestatio cogitat⁹ angelici. si g̃ idez esset loq̃ ⁊ cogitare. quicq̃d cogitaret alteri maĩfestaret. g̃ nihil qd est in vno angelo. lateret qd ẽ in alio. g̃ q̃cq̃d sciret angel⁹ supioꝛis oꝛdinis. sciret ille q̃ ẽ inferioꝛis ordinis qd ẽ plane falsum. g̃ ⁊c. Contra. Greg. in moꝛ. diffiniens vocẽ angeloꝝ dicit. vox angeloꝝ in laude ꝯditoꝛis
18 est admiratio intime ꝯtemplationis. si g̃ admiratio siue ꝯtemplatio nõ ẽ actus differens a cognitione g̃ nec locutio siue vociferatio. Itez dam. non lingua ⁊ auditu indigent angeli. nam sine s̃mone voce plato tradũt sibi suas intentiões. g̃ videt̃ q̃ aut locutio angelica nihil sit. aut si aliquid ẽ non est aliud q̃z cogitare. Itẽ locutio nõ ẽ aliud q̃z ꝯceptus maĩfestatio. angel⁹ aũt inq̃ztum ẽ sb̃a cognitiua h; naturã luminis ⁊ speculi. sed lux corꝑalis ꝑ h̃ q̃ lucet se maĩfestat. ⁊ speculũ ꝑ h̃ q̃ speciem recipit ⁊ retinet spẽm rep̃ñtat. g̃ videt̃ q̃ angelus h̃ ipso q̃ intelligit. cogitationes suas declaret. g̃ tuz cognitionis declaratio sit locutio. idẽ ẽ in eo cogitatio et locutio. Item loq̃ nõ est aliud q̃z dicere. ⁊ dicere nõ ẽ aliud q̃z v̑bum gignere vel formare. s; cogitatio nihil aliud ẽ q̃z v̑bi formatio vl̃ verbi ꝯceptio. sicut vult Ans. ⁊ Aug. g̃ cogitatio nihil aliud ẽ q̃z interioꝛ locutio. s; locutio q̃ ꝯuenit angelo s̃m se est tm̃ interioꝛ. g̃ idem ẽ qd cogitatio. Item si locutio differt a cogitatiõe cũ p̃e supponit eã. ꝓ qd addit supra ipaz. Si tu dicas mihi q̃ addit manifestationẽ q̃ fit ꝑ q̃ndã spẽi oblationẽ ⁊ trãsfusionẽ in alterũ q̃si in audientẽ. tũc v̑r cũ angelus supioꝛis oꝛdinis nihil recipiat ab angelo inferioꝛis. q̃ angelus inferioꝛis oꝛdinis nõ possit loq̃ alicui angelo supioꝛis oꝛdĩs. qd plane falsũ ẽ. Si em̃ potest angel⁹ loqui deo multo magis põt loq̃ alteri angelo. Itez locutio q̃ differt a cogitatione addit aliq̃d signũ exp̃mẽs. sicut q̃ ãgl's vult spẽz intelligibilẽ quã h; in se alteri angelo manifestare loq̃ndo ⁊ in iño differt locutio ⁊ cogitatio opoꝛtet g̃ q̃ differat spẽs q̃ intelligit ⁊ signũ q̃ exp̃mit. tũc q̃ro de illo signo. aut ẽ spẽs aut res. Si spẽs. g̃ pari rõne indiget alio signo ⁊ sic q̃ret̃ de illo alio tertio nec erit ibi stat⁹ sicut nec in p̃mo. Si aũt ẽ res. aut intelligibilis aut sensibilis. Sensibilis nõ. q: q̃cq̃d ẽ in angelo ẽ spũa'e. Si intelligibilis. q̃ro q̃re magis illã apprehendit angelus cui fit s̃mo q̃z ipaz spẽm q̃ ẽ in intellectu angelico. ⁊ iterũ illa res q̃ ẽ in vno angelo nõ põt fieri in veritate in alio angelo. g̃ opoꝛtet q̃ fiat s̃m similitudinẽ. ⁊ tunc pari rõne spẽs ẽ q̃ in intellectu vni⁹ ãgeli. põt generare sui silẽm in alio aut si nõ q̃rit̃ q̃re nõ. Itẽ quõ põt illud intelligi. ⁊ q̃d ẽ ibi mediũ deferens. ⁊ q̃ est ibi lux abstrahens. ⁊ q̃ ẽ vis vel virtus excitans ⁊ imp̃mens. oĩa em̃ hec videnẗ eẽ necessaria si differt in an
91 gelo locutio ⁊ cogitatio. R°. ad p̃dictoꝝ intelligentiaz est notandũ q̃ loq̃ dupl̃r ẽ. Uno m̃õ loq̃ dicit actũ in se siue intrinsecum. alio mõ actũ ad alterũ siue q̃dãmõ extrinsecũ. Primo mõ loq̃ idem est qd v̑bũ formare siue gignere. scdo mõ idez ẽ qd v̑bũ formatũ dep̃romere siue exp̃mere. Primo mõ locutio siue in deo. siue in homine siue in angelo. nõ ẽ aliud q̃z cogitatio. scdo mõ plus dicit q̃z cogitationẽ. s; differt in diuersis. In deo em̃ loquĩ ad alteꝝ s̃ intellectũ notat effectũ s̃m reuelationẽ. Nõ em̃ dr̃ de⁹ nobis loq̃ solũ q: intelligit. s; etiã q: reuelando aliq̃d aliquã illustrationem in nobis efficit. Unde gr. g. in moꝛ. Dei locutio ad nos intrinsecus facta videt̃ potius q̃z audit̃. q: dũ semetipm̃ sine moꝛa sermõis insinuat. repẽtina luce nr̃e ignorãtie tenebras illustrat. In hoĩe ẽ o nõ solũ addit effectũ in alteꝝ. s; etiã actũ ⁊ signũ mediũ. cũ em̃ hõ loquit̃ alteri. nõ soluz cogitat. s;

cogitationē suā formādo vocē sensibilē alij interpretatur
⁊ explicat. Rō aūt quare locutio hominis nō solū red
dit actū ʒ etiā signū mediū hec est. q: in aīa alius ē act⁹
ɔuersionis sup se. ⁊ ali⁹ actus ɔuersionis ad alterū. ⁊
in cogitatione ɔuertit aīa sē illud qđ hʒ in se in locuti/
one vō offert alteri. ⁊ ita oportet qđ ali⁹ sit act⁹ cogita/
re ⁊ loqui. ⁊ ita addit actū locutio supra cogitationem
in hoīe. Addit etiā signū. q: aīa q̄diu est cū corpe nō ē
nata suscipe nisi mediāte vi sensitiua. vñ q̄ amittūt vnū
sensum necesse ē amittere vnā sciaʒ. iō ad hoc qđ aīa
conceptū suū alteri exprimat. oportet qđ ipm voci sen/
sibili p organa formare. mediante via imaginaria ɔiū/
gat. ⁊ sic siltudo intelligibilis siue signatū intelligibile.
p illud suū signū sensibile mediantib⁹ virtutib⁹ sensitiuis
ad intellectuʒ alteri⁹ sic ascendat. ⁊ hoc ɔueniens ē. vt si
cut hō composit⁹ ē ex aīa ⁊ corpe. ita eius locutio aliqđ
hʒ spirituale. aliqđ corporale. In spūalib⁹ aūt sbʒs me
dio in q̄ ē nā locutio sup cogitationē addit effectū sincere/
spectū. sʒ nō addit sensibile signū. Respectū q̄dē ⁊ effe/
ctū addit. ꝑt hoc qđ cogitatio ē de sui natura secreta. et
ideo nunqȝ fit manifesta nisi ipse cogitans aliquid tā/
q̄ audienti offerat. ⁊ se apiendo se q̄si q̄daz nutu medi
ante qđ in se hʒ ad intellectū alterius q̄si ad aurem ꝑti/
gere faciat. Necessari⁹ ē etiā act⁹ nouus. q: nō eadē cō
uersione se sup ⁊ se ɔuertit. ⁊ se alterū vel ad alteꝝ sʒ tñ
nō ē necessariū sensibile signū nec deferens mediū circū ipe
intellect⁹ angelic⁹ sine potētijs sensitiuis nat⁹ sit susci
pere. angel⁹ loquens sine sensibili medio nat⁹ ē silr of/
ferre. ⁊ iō ad loquēdū sufficit ipi angelo vña spēs intelli
gibilis q̄ ex virtute intellectiua ipsi⁹ angeli p vim volū/
tatis pt ad alteꝝ ptendi. ⁊ sicut illa spēs dū cā sibi ⁊ in
se contuebaꝛ intellect⁹ erat vbum interi⁹. sic dū eam p
tendit ad alterū efficiꝛ q̄si nut⁹ ⁊ vbū exteri⁹ ⁊ q: tam
illa spēs q̄ virt⁹ ptendens illā ad alteꝝ. ⁊ ipa ptensio
spūalis ē. iō non indiget corpali medio deferente. sʒ q:
virtus illa finita ē. necesse ē ad hoc q: vn⁹ angel⁹ intellectū
alteri⁹ angeli loquendo. hoc ē illaʒ spēʒ ptendendo exci
tet. qđ finita distantia ad inuicē distent. Ex his igitur
pʒ qđ si nō tm differat in angelo locutio ⁊ cogitatio q̄
tū differt in hoīe. differt tñ aliq̄ mō. iō rōes inducte ad
hanc ptē ɔcedēde sunt. Ad illud qđ obiꝛ de greg. dōm
30 qđ greg. loquitur de locutiōe angeli in cōparatione ad deū
31 apud quē loq̄ cogitare ē q: aurē eius nihil latet. Ad
illud qđ obiꝛ de dam. dōm qđ q̄uis locutio angeli nō dif
ferat a cogitatiōe. ꝑpt hoc qđ vltra cogitationē nō dicat
vocē sensibilē nihilominu⁹ tñ nō ē omnino indifferēs q:
si non addat vltra cogitationē exterius signū addit tñ
vlteriorē actū atqȝ regulā rōne cui⁹ ɔcernit distantiā fi
nitaʒ. q̄uis cogitatio ⁊ intellect⁹ ab oī distātia abstra
hat. Ad illud qđ obiꝛ de manifestatione lucis ⁊ spe/
32 culi. dōm qđ nō ē silr. q: lucis vel speculi manifestatio
est naturalis. vñ nec lux pt noscere lucē nec speculū susci
pere. q̄n etiā se manifestēt. sʒ nō sic est de angelica cogi/
tatione cui⁹ manifestatio ē volūtaria sicut dicit Aug.
sup Ge. i. ad lit. Ipsi angeli cogitationes suas ad nu/
tum volūtat⁹ mō occultāt. mō colcant quibusdā spūa/
libus obstacul' positis vel remotis sicut sensibilit' vide
33 mus circa corpa. Ad illud qđ obiꝛ qđ nihil aliud ē lo/
qui q̄ dicere. dōm qđ sicut loq̄ ē dupl'r in se ⁊ ad alteꝝ
sic etiā ⁊ dicere. ⁊ q̄uis dicere in se idem sit qđ cogitare
vel cogitando intelligere. eē dicere ad alterū vlteriorē
hʒ actū. Ad illd qđ obiꝛ qđ si locutio addit aliquid su
34 pra cogitationē qđ sic nō poterit angel⁹ inferioris or/
dinis loqui angelo supioris. dōm qđ verū ē si loqui ad

deret influentiā verā in alterū. sʒ actus locutionis sup
addit⁹ actui cogitationis nō dicit nisi q̄ndā spēi ptē/
sionē ad alterū. q̄ q̄dē ptensio nō est illi⁹ spēi impressiua.
sed potius excitatiua intellect⁹ audientis vt ꝑpria vtu
te suscipiat ⁊ in seipo faciat. vñ locutio ex pte loquētis
nō ponit nisi excitationē actiuā. et ex pte audient' nō nisi
excitationē passiuā. Et ex hoc pʒ q̄d sit audire angeli 35
⁊ quō differat audire ⁊ videre. nā tā audire q̄ videre ē
in āgelo intelligere sʒ tūc vidꝫ cū ex ꝑprio motu intelligit
aliquid tūc audit q̄n p oblationē spēi intelligibil' ab alio
intelligente excitat⁹. ipm qđ ꝑsert intelligit. ⁊ sic cōpe
tit angelo nō solū respectu superioris. sʒ etiā respectu pa
ris vel inferioris. q: sic audit supm⁹ angel⁹ ab infimo
sicut mgr audire pōt a discipulo. nō q: ab eo suscipiat
doctrinā siue illuminationēʒ. sʒ q: melius cognoscit eius
defect⁹ p sumptius derectionē. Ad illud qđ obiꝛ qđ si lo 36
cutio differt a cogitatione. qđ nut⁹ differt a specie. dō.
qđ illud nō oportet qđ differat re. sʒ sufficit cōparatione
Eadeʒ eīm spēs est q̄ cōsideraꝛ in se. ⁊ q̄ pt ptendi ad al
terū relatione differēs. sʒ act⁹ ɔsiderandi eaʒ in se (q̄ d/
dcʒ ē cogitatio) ⁊ act⁹ ptendendi ad alteꝝ (qui est locu
tio) est ali⁹ ⁊ ali⁹. nam his actib⁹ intellect⁹ angelic⁹ ea/
dē siltudine diuersimode vtiꝛ. ita qđ in vno illa siltu
do ⁊ intelligibil' spēs dr eēm spēi ⁊ vbū in altero vō nō tm
spēs sʒ etiā nut⁹. verūm posset dici qđ sic spēs q̄ ē i spe
culo dū ptendit se ad oculū nō ē omnino eadē sʒ se mltipli
cat. sic ē pt intelligi spūali mō de spē q̄ est in intellectu
angelico. Si aūt q̄raꝛ de medio. dōʒ qđ nulla est eo. q:
cū sit actio spūal' ⁊ intellectual'. nō indiget medio corp/
ali. Si vō q̄raꝛ de virtute p quā sit siue de luce spūali.
dōm q: ɔcurrit ibi lux intellect⁹ angelici offerent' ⁊ lux
etiā supne virtutis. vt sicut in luce corpali ad immutan
dū visum videm⁹ concurrere ⁊ lucē incorporatā ⁊ lucē
insup influentē ⁊ absolutā. vt pote lucē solis. sic etiā ce
in spūali cognitiōe duplicē lucē cōcurrere intelligam⁹
sm qđ in pluribus locis innuit Aug⁹.

Questio. II.

f

Utꝝ eadē locutio posset esse a deo ⁊ angelo. et qđ sic vr
Apocal'. i. loquēs p angelū suo. s. Johanni ⁊c. sʒ quā
documqȝ aliq̄s artifex agit p instrumētū eadē est actio
agentis ⁊ instrumenti. sicut cū q̄s incidit p securi. eadeʒ
est incisio. ḡ eadem ē locutio dei ⁊ angeli. Itē cū loqui
tur deus nobis p ꝓphetā. locutio illa dr esse dei ⁊ spūsā
cti. ⁊ silr locutio illa ē ipi⁹ ꝓphete. sʒ ɔstat qđ nō est nisi
vnica. ḡ pari rōne cū de⁹ loquiꝛ nobis p angelos. Itēʒ
q̄n audita fuit vox illa. hic est fili⁹ me⁹ dilectus. Luce.
iij. ɔstat qđ illa fuit locutio dei. q: null⁹ poterat hoc vere
dicere nisi de⁹. sʒ illa locutio suc essionē habuit ⁊ vari/
ationeʒ. ḡ fuit ab aliq̄ creatura spirituali. ḡ vr q: vna ⁊
eadem locutio possit esse dei ⁊ angeli. Itē vr qđ nulla
locutio sensibilis possit esse dei q̄n etiā sit angeli. Locu
tio eīm sensibilis fit mediantibus organis. ḡ si deus p se
non pōt currere. q: cursus fit mediantib⁹ organis cor/
palib⁹ q̄ nō hʒ deus. ḡ silr nec p seipm sensibiliter loqui
ḡ saltem locutio sensibilis dei. sic est dei qđ angeli. Con
tra. Diuersaꝝ sbaꝝ agentiū diuersi sunt actus. sʒ deus
et angelus omnino sunt diuersi agentes. ḡ diuersas fa
ciunt locutiones. Item locutio dei non est aliud q̄ ver
bum dei. ⁊ verbum angeli est omnino aliud et aliud. ḡ
locutio dei ⁊ angeli est omnino alia ⁊ alia. Iteʒ nullus
actus q̄ p se ⁊ ꝓprie conuenit deo vt subiecto. sic dr
de creatura est idem prout dicꝛ de deo ⁊ de creatura. sic
pʒ. aliud enim est intelligere hominis. aliud intellige/
re dei. ḡ pari ratione alia erit locutio dei. alia locutio an.

geli. Item cum deus loquitur mentibus nostris loquitur anime quantum ad supremam partem. cum vero angelus loquitur suggerit ab inferiori. ergo non videtur quod eadem possit esse locutio dei et angeli. Iuxta hoc queritur cum angelus appareat et loquatur in persona dei. utrum similiter possit adorari in persona dei. Queritur etiam utrum apparitiones omnes in subiecta creatura quibus deus apparuit et locutiones etiam facte sint mediantibus angelis. Respondeo dicendum quod sicut tripliciter dicimur videre deum scilicet visione corporali. imaginaria. et intellectuali. In visione intellectuali videtur deus in seipso lucens. visione autem imaginaria et corporali videtur deus in subiecta creatura apparens. Sic etiam tripliciter dicimur audire. Aut per aliquod signum exterioribus auribus oblatum. sicut pluries auditus fuit et in veteri et in novo testamento. Aut per aliquod signum in interiori sensu vel in interiori imagine formatum. Aut per aliquod inspirationis verbum nostris mentibus instillatum. Et sicut tripliciter auditur ita etiam tripliciter dicitur loqui. secundum quod in nobis triplicem excitat auditum. Sicut enim sensum nostrum ad suppositivam apprehensionem excitat mediante signo sensibili. in quo apparet angelus ex persona dei. vel deus apparet ex ministerio angeli. mentem autem nostram per semetipsum informat ut ipsum videat et cognoscat sic in locutione intelligendum est. Nam locutio illa qua deus loquitur per signum sensibile sive exterius sive interius. aut semper aut frequenter fit per angelum sicut dicit Grego. in mora. Ait enim. cum loquitur deus nobis per angelum. aliquando voce sua rebus indicat. aliquando imaginibus oculis cordis ostensis. aliquando imaginibus ante corporeos oculos ex aere assumptis. aliquando substantiis celestibus. aliquando terrenis. aliquando simul celestibus et terrenis. et de omnibus exemplificat. Locutio vero qua deus inspirat aliquid cordibus nostris. et si possit fieri per angelum excitantem ab inferiori sicut dicit Grego. quod numquam deus humanis cordibus ita per angelum loquitur ut ipse mentis obtutibus presentetur. fit tamen principaliter ab ipso deo. Primus igitur et secundus modus loquendi et angeli est et dei. sed dei tanquam imperantis. angeli vero tanquam exequentis. ita quod sermo exequentis referatur ad personam imperantis. Hoc autem potest esse dupliciter. Vel cum angelus loquitur in persona dei. sicut cum formavit illam vocem Luc. iii. hic est filius meus dilectus. sive sicut locutus est ad moysen. Exo. iii. Vel cum loquitur ut nuncius dei proferens illud verbum quasi a deo. per quem etiam modum dicitur dominus loqui per prophetas. tertius vero modus loquendi est proprius ipsius dei. et ita non potest esse eadem esse locutio dei et angeli secundum illum modum. Ex his patet responsio ad questionem et pro magna parte ad obiecta. Nam rationes que probant quod eadem locutio possit esse dei et angeli procedunt secundum eum modum loquendi secundum quem deus loquitur per angeli ministerium. et tunc eadem est locutio. sicut eadem est operatio. et principaliter moventis et instrumenti. quamvis sit ibi diversa relatio. et omnes ille rationes hac via procedunt ut patet. et ideo concedende sunt. Ad illud vero quod obiicitur in contrarium quod diversarum substantiarum agentium diversi sunt actus. dicendum quod illud intelligitur de actu primo et immediato respectu virtutis agentis. Si enim intelligatur de opere operato. sic non habet veritatem simpliciter. maxime quando plura agentia nata sunt concurrere ad unum effectum. et sic est in proposito. Nam locutio angeli sic est ab angelo ut non excludat sed includat operationem dei. actio vero dei que est idem quod ipse deus non potest esse eadem cum locutione angeli. sed istius locutionis effectus et dei et angeli esse potest. Ad illud quod obiicitur quod locutio dei non est aliud quam verbum dei. dicendum quod sicut prius dictum est. sicut loqui est interius et exterius. ita est sermo interior et exterior. et sermo sive verbum interius non potest esse idem cum sermone vel verbo angeli. sed sermo exterior potest. Sermo enim interior dei sive verbum eius est ipse deus. sermo vero exterior est illius verbi effectus. Ad aliud dicendum quod loqui per deus dicitur loqui per angelum non comparatur ad deum sicut ad subiectum sed sicut ad causam. Non enim dicitur illa locutio esse dei. quia sit dei dispositio sed quia est ab eius imperio. ipse autem obiecit de locutione interna et increata de qua nihil ad propositum. Ad illud quod obiicitur quod ex alia et alia parte loquitur deus et angelus. dicendum quod obiectio illa procedit de locutione secundum tertium modum. Ad illud quod queritur utrum similiter competat ei adorari ex persona dei sicut competit ex persona dei apparere et loqui. dicendum quod sicut sermo quem format angelus in subiecta creatura dupliciter potest referri ad deum. aut mediate aut immediate. Mediate cum angelus pronunciat tanquam si deus pronunciaret. immediate quando angelus pronunciat ut nuncius dei. sic intelligendum est in apparitione sensibili. quod forma illa aut principaliter ducit in angelum qui est nuncius dei aut principaliter ducit in deum. et primo modo potest adorari dulia. et secundo modo potest adorari latria sic adoravit abraham. Ad illud quod ultimo queritur utrum huiusmodi apparitiones et locutiones sensibiles fiant semper mediante ministerio angeli. de hoc dubie respondet aug. in li. iii. de trinitate. Magister in hac parte innuit quod omnes fiant mediate angelico ministerio. sive fuerint in veteri testamento sive in novo. Sed Grego. expressius hoc affirmat quod omnes fiant mediate rationali aliqua creatura. Ait enim sic in mora. Per angelum loquitur dominus. cum superne revelationis verba audiuntur. sicut dicitur Joh. xii. Clarificavi et iterum clarificabo. Neque enim deus qui sine tempore ut intime impulsionis clamat. in parte vocem suam per substantiam edidit quam circumscriptam tempore per humana verba distinxit sed de celestibus loquens. verba sua que audiri ab hominibus voluit. rationali administrante creatura formavit. De his autem apertius habitum est in primo li. dist. xvi. ubi habitum est de apparitione sive visibili missione.

Distinctio. xi. De angelorum ministerio et missione per comparationem ad hominem cui ministrant.

Illud quoque sciendum est quod angeli boni etc. Supra determinavit magister de angelorum ministerio quantum ad ipsos angelos ministrantes. in hac parte determinat de angelorum ministerio per comparationem ad hominem cui ministrant. Et quoniam omne officium sive ministerium laudabile et bonum debet habere premium. ideo pars ista habet duas partes. In prima determinat qualiter angeli hominibus ministrando eos custodiunt. In secunda querit utrum angeli ex ipso actu ministrandi in merito vel in premio proficiant. et incipit secunda pars ibi. Preterea illud considerari oportet etc. Prima pars habet duas. In prima ostendit quod boni angeli deputentur ad custodiam. et mali ad exercitium hominum. In secunda querit et determinat utrum singuli deputentur ad custodiam singulorum. ibi solet autem queri utrum singuli. Similiter secunda pars principalis duas habet secundum duas opiniones secundum quas dupliciter determinat questionem propositam. In prima preponit primam opinionem que incipit ibi. preterea illud

ꝯſiderāt opoꝛ / tet ꝛc. In ſcda ſe / cūda diſt. Aliq̄ at / dicunt angelos / in confirmatiōe / ꝛc. Subdiuiſio / nes ānguū ꝛ in / tellect⁹ mgr̄i pʒ / in lr̄a· nā totalis / intētio diſtictio / nis v̄ſatur circa / duo videlʒ circa / cuſtodiā ꝛ eius / ꝯtiā vel āncra / a Unāquāq̄ / aīam ab oꝛtu na / tiuitatis habere / angelū· videſ h / verbuʒ Hiero· / falſum· quia cū / anima paruuli i / oꝛtu ſue natiui / tatis non poſſit / mereri nec deme / reri· nec ſit capax / diſcipline· vide / tur q̄ fruſtra an / gelus ſe occupat / circa illuʒ pro il / lo tempoꝛe ſicut / ſi aliquis doctoꝛ / vellet erudire p / uulum vagientē / Et ſi tu dicas q̄ / angel⁹ cuſtodit / nō erudiēndo ſ̄ / cum ad ſpiritū· / ſed defendendo / ſ̄cum ad corp⁹ / tunc videſ q̄ cū / in pari periculo / ſit puer non na / tus ꝛ natus quā / tuʒ ad corpus q̄ / debeat cuſtodiri / ante natiuitatis / oꝛtum· R⁹ dōʒ / q̄ ſicut dicit hie / ronymi auctoꝛi / tas· q̄ ad cuſto / diā hominis an / gelus intelligaſ / deputari ab oꝛ / tu natiuitatis· / non ſolum intel / ligit de natiuita / te ex vtero· ſed e / tiam de natiuita / te in vte o ex tūc / enim nō ante de / bet angelica cu / ſtodia circa eum / qui naſcitur⁹ eſt / deputari· quia il

Di. xi. — Math. xviij. — Hieroni. — Grego⁹. — Tho· iij. — Act· xij. — Queſtio. — R⁹.

Oſtendit q̄ boni angeli deputanſ ad cuſtodiā· et mali ad ad exercitiū hominū. a

Illud q̄ſ ſciēdū eſt q̄ āgeli boni deputati ſūt ad cuſtodiā hoīm· ita vt q̄ſq̄ electoꝝ habeat angelū ad ſui ꝑfectū atq̄ cuſtodiam ſpālr̄ delegatū· Uñ i euāgelio veritas de puſilloꝝ ſcādalo phibēs ait· angeli eoꝝ ſp̄ vidēt faciē pr̄is· Angelos dic̄ eoꝝ eē q̄b⁹ ad cuſtodiam deputati ſſ· Sup quē locuʒ hiero· tradit· a vnāquāq̄ aīam ab exoꝛdio natiuitatis hr̄e angelū ad ſui cuſtodiā deputatū· inq̄ens ita· Magna dignitas aīaꝝ ē vt vnaq̄q̄ hēat ab oꝛtu natiuitatis i cuſtodiā ſui āgeluʒ delegatū· Gre· q̄ dicit· Q̄ q̄ſq̄ q̄ vnū bonū angelū ſibi ad cuſtodiā deputatū· ꝛ vnū malum ad exercitiū hʒ Lʒ ei oēs angeli boni nr̄ʒ bonū velit· coīt q̄ ſaluti oīm ſtudeāt· ille tñ q̄ deputat⁹ ē alicui ad cuſtodiā· eū ſpālr̄ hoꝛtaſ ad bonū· ſic legiſ de āgelo thobie· ꝛ de āgelo petri in actib⁹ aploꝝ· ſilr̄ ꝛ mali angeli cū deſiderēt malū hoīm· magis tñ hoīeʒ ad malū icitat ꝛ ad nocēdū forti⁹ inſtat ille q̄ ad exercitiū ei⁹ deputat⁹ ē. ¶ Querit ꝛ determīat vtꝝ ſinglis hoib⁹ ſigli angli an plib⁹ deputat⁹ ſit vn⁹ ad cuſtodiā vł exercitiū b

¶ Solʒ āt q̄ri· vtꝝ ſigli āgeli ſiglis hoib⁹· an vn⁹ plib⁹ ad cuſtodiā vł ad exercitiū deputat⁹ ſit· ſed cū electi tot ſit q̄t ꝛ boni angeli ſſ· ples ꝯſtat eē oēs ſil bonos et malos hoies q̄ boni āgeli ſſ· ꝛ cum tot ſit electi q̄t angli boni ꝛ āgli boni ples ſit q̄ mali· ples q̄ ſint hoīes mali q̄ boni non ē ābigēduʒ ples eē bonos hoies q̄ ſit mali āgeli· ꝛ ples eē malos hoies q̄ ſit mali āgli vł boni angeli· iō q̄ dici oꝑʒ vnū eūdē q̄ anglm bonū vł malū plib⁹ hoib⁹ deputari ad cuſtodiā vł exercitiū· ſiue eodē tpe ſiue diuerſ tpib⁹· q2 vī q̄buſdā q̄ oēs hoies q̄ ſſ ſimł in aliq̄ tpe· ſinguli ſingulos angelos hr̄e pſſit bonos vł malos· q2 lʒ maioꝝ ſit numer⁹ boīm cōputatis i vnū oīb⁹ q̄ fuerſ ꝛ ſūt ꝛ futuri ſſ· q̄ angeloꝝ· tamen q2 decedētibus hoib⁹ ſuccedūt· ꝛ iō nūq̄ ſimul ſſ in hac vita angeli ꝟo nūq̄ decedūt· ſʒ ſimul oēs ſſ eē poteſt vt ſinguli hoīʒ dū in hac vita ſſ ſinglos hēant angelos bonos vel malos ad ſui cuſtodiā vł exercitiū deſtinatos Ceterū ſiue ita ſit ſiue nō· nō ē dubitanduʒ vnūq̄q̄ habere anglʒ ſibi deputatū· ſiue plib⁹ ſit deſtinatuſ ſit· ſiue vni ſinglr· nec ē mirādū vnū āgelū plib⁹ hoib⁹ cuſtodiaʒ deputari cū vni hoī pliuʒ cuſtodia deputeſ· ita vt eoꝝ q̄ſq̄ ſuū dicaſ habere dūm vel epiſcopū vel abbatem·

¶ Querit ꝛ rñdet ſm primam opinionē· vtrū angeli proficiāt in merito vł pmio vſq̄ ad iudiciū· c

¶ Preterea illud ꝯſiderari opoꝛtet vtꝝ āgli boni i pmio vł i merito ꝓficiāt vſq̄ ad iudiciū ꝗ i meritis ꝓficiāt atq̄ ꝫ q̄tidie magis ac magis mereāſ q̄buſdā vī ex eo q2 q̄tidie hoīʒ vtilitatib⁹ iſeruiūt· eoꝝ q̄ ꝓfectib⁹ ſtudēt· q̄buſ ē nihilominꝰ vī q2 i pmio ꝓficiāt· ſ· i cogitatiōe ꝛ dilectione dei· Licʒ ei (vt aiūt) ſ ꝯfirmatōne btitudinē acceperit eſnā atq̄ pfectaʒ· augeſ tñ q̄tidie eoꝝ btitudo· q2 magis ac magis diligūt atq̄ cogſūt· ꝛ eoꝝ charitas q̄ deum ꝛ nos diligūt· ꝛ meritū ꝛ pmiuʒ· Meritū· q2 p eaʒ ꝛ obſequia ex ea nobis ipenſa merentur· ꝛ in beatitudine ꝓficiūt ꝛ ipa eadē ē pmiū· q2 ea btī ſſ· ꝛ q̄ āgli ꝓficiāt i ꝯgnitiōe ac ꝗ b in btitudine· teſtimonius ſcōꝝ ꝯfirmāt· Dicit eñ Eſaiaſ ex perſona angeloꝝ xpi aſcēdētis magnificentiā admirantiſ· Quis ē iſte qui venit de edom tinctis veſtib⁹ de boſra? Eri ꝑo-

la cuſtodia pncipalr⁹ reſpicit ſpiritū quaʒ corpus Et ideo non debet ſpecialem angelū ad ſui cuſtodiam habere anteq̄ ſpiritus infundatur· Nō debʒ etiam differre quia extūc defendere poteſt ꝛ adiuuare magis· tamen ſm tempora diuerſa Dum eniʒ in vtero eſt paruulus poteſt interimi ꝛ dānari dum eſt extra vteruʒ ante adultaʒ etatem poteſt a baptiſmate impediri· Duʒ eſt in adulta etate ad diuerſa peccata poteſt ꝑtrahi· Contra hec oīa in his tribus ſtatibus debet angelica cuſtodia ſibi deputari· vt per eā ab his malis poſſit erui· et ab aduerſario defēdi· ꝛ hi effectus ſatis dicuntur plani qui ſunt per liberationeʒ a malo· Utr̄ autē paruulus quaʒ diu caret vſu ratiōis aliq̄ uez occultum effectum habeat quantum ad habilitationem et directioneʒ in bonum· aſſignare eſt difficile· ſed negare non eſt curuʒ

Pña opinio q̄ ꝓficiāt i vtroq̄ — Pñe opinionis ꝑ ... ētes ꝯfirmano· — Eſa· lxiij· — Po· xxi·

b Constat itaq; oms angelos in cognitione diui norum misteriorum fm processum tpis pfecisse. Hoc videtur esse cotra Gre. q dicit in dyalogo. qd est qd non videat q videntē oia videt sig v. dent qsi a principio tpis exemplar diuinum. videt q' .n nullius cogni tione defece rūt. Si tu di cas q intelli gis de omni bus q sunt de necessitate sa lutis sicut di cit magister i littera obij citur cotra h Unum solu est illud qd ē de essentia sa lutis. g no de bet dicere ratione illius q omnia sci unt. quasi be atitudo esset in mult' Pre terea. si illud exemplar di uinum est rō oim z qui co gnoscit rōne rei cognoscit ipsa rem vn q angel' oes res creatas co gnoscat duz illō vnuz co gnoscit z si p fecerūt fm p cessum tpis. g videt q eo rum cognitō subiaceat trās mutatio t tē porali. et ita non videren tur esse beati Rn. dd z q cognitio i an gelis qda ē a natura. qda vero est a gra tia. Cognitō vero que est a natura du plex est. qda enim dr ess. a natura q: na turaliter in serta vt cogni tio coīū que sī ꝑ pma mā

Quis est iste rex glorie. Ex qbus aparet q misteriū verbi incar nati plени' cognouerūt angeli post impletionē eq asi. Et sicut in cognitione h' mistery pfece rūt. ita dicūt eos in deitatis co gnitione pficere. Q aūt in hu iusmodi mistery cognitiōe pfe cerint euidenter docet apls di cens. Que sit dispensatō sacri absconditi a seculis in deo. vt in notescat multiformis sapia dei p ecclesiaz principib' z ptātib' in celestib'. Sup quem locū dicit Hiero. angelicas dignitates p fatū misteriū ad purū nō intel lexisse. donec cpleta est passio xpi. z aplor pdicatiōe gentes dilatata. His aūt videt contradi cere Aug. sup eundē locū exple dicens. Nō latauit angelos mi sterium regni celorū. quod opor tuno tpe reuelatū est p salute nra. His ergo a seculis innotu it supra memoratū misteriū. q: ois creata non añ scla sz a secu lis est. Attende lector. q: vide tur dissētire i hac sña illustres doctores. Ideoq; vt ois repu gnātia de medio toll'at. pdicta verba harmonie sequētes ita determinem' vt ill' angel q ma ioris dignitatis sunt. z p quorū ministeriū illa nūciata sunt. ex pte cog ita a seculis fuisse. vt pote familiarib' z nuncijs. Ill' vero qui minoris dignitatis sī incognita extitisse dicam' vsq; quo impleta sunt. z p ecclesiaz pdicata. z tunc ab omnib' āge lis pfecte fuerūt cognita. b Cō stat itaq; oms angelos in cogni tiōe diuinor misteriū fm pces suz tpis pfecisse. Uñ ñ incognu erit ipsi dicūt angelor sciam ac

di cōstitutione. z qntum ad hāc angeli nō pficiunt. ne deficiunt. quia quantum ad hanc habent vni uersales species omniū. Alio mō cognitio a natu ra dr cognitio que est p naturalem potentiam. siue sit innata siue sit acquisita. z qntū ad hanc pfecerūt

āgeli sz pcessū tpis p multiplicem experiētiā z conuersi onē sup his q de nouo fiūt. Silr cognitio a grā dupl' est. qda a grā sira. qda a grā insluente. Sicut enī i mē bris corpalib' ponāt qda virtutes insluetes. qda sire. siue vita. qda insluēs. qda sira. sic itellig dū ē z i spūalib' mē bris siue spiritu bus angelicis. quia grā sira dicitur esse grā tia confirmati onis. Cognitio pcedens ab hac grā ē visio etne lu i q nec pfici ūt agli nec c cre scāt. Cognitō vo q ē a grā si. tec cognitō reuelatō n s. q ō vo ... fines. q: ... lat de' misteria. s p lo o z tpe. z sz hāc intelligit ing ā āgelos m g pfecisse. nō q: agnt' vid ir vbū sz q: re clarō ult q f tā cita ... Ad ill qd obr q ñ pficiūt q: vi dēt oia videndo vbū dd q illō di ctū ē ñ p pperare sz p equalentiā et sufficientiā. q: co gnitō solr vbi a deo sufficit āgli sic si hērēt cognu tōez ois rei ēt in gnalari Ad illō qd obr q vident oēm rōez. d z q speculū etnū et speculū volūta riū. z templar il lud ē voluntarie ducētiū. ió qētū cūq; ds i eo aspi ciat nihil i eo vi dz nisi qtū vult reuelare Ad illō vo qd obr de trās mutatōe tpis. dd. q z si cogni tio beatitudis tē pori non subia ceat. tamen co gnitiones. z af fectiones et eti am cogitatiōes angelorum cir

britudinē augeri vsq; ad futu rā psummationē. qm in scientia ac britudie ita pfectissimi erūt vt nō augeat āpli' nec minuat. Rndet fm opinionē secū dā q dicit angelos in qui busdā pmissor ñ pfecisse. Alij aūt dicūt angelos in cōfir matione tanta deitatis dilecti one atq; noticia fuisse pditos. vt in his vlteri' ñ pfecerit nec pfecturi sint. Profecerūt tñ in scia rer exterior sicut in cogni tiō e scrti incarnatiōis et hmōi sz ñ in cōtēplatiōe deitat q: tri nitate ei vnitate atz vnitate i tri nitate si pleni' itelligūt siue in tellectūri sī eq ab ipa pfirmatiōe pceperūt. Ita ēt dicūt eos in ca ritate nō pfecisse post cōfirma tionē. q: eor charitas postea ñ est aucta. z sic dicunt eos nō p fecisse in meritis. sed hoc quā tū ad vi meredi. sz ñ qtū ad nu merū meritor. Plura ei bona fecerūt postea q tūc ñ fecerant sz eor caritas ex q illa pcesserit nō ē aucta ex q tñ meruerunt anteq; ista adderent. qtū po stea his adiectis. Illō vo qd a lij subi' dicūt pbabili' videt. s. q angeli vsq; ad iudiciū in scia z alijs pficiāt. Quib' tñ videt obuiare qrūdā auctū vba. Ait ei ysid. de sum. bono. Angli in vbo dei oia sciūt añq; fiat sz nec oēs nec oia pfecte āgelos scire dixit. z iō eos in scia pficere nō remouit. Gre. in li. dya. ait. qd ē qd ibi nesciāt vbi sciētē oia sci unt. Ubi vr dicer q oia sciūt ā geli. z nihil sit qd nesciāt. Sz ac cipiēdū ē h' d his q'rū cognitō ad btm facit cognitorē vt sr ea q ad misteriū tritat z vnitat' ptinēt

ca res creatas nihil impedit variari per tempora. Di cit enim Augustin'. super Gene. ad litteram. q deus spiritualem creaturam mouet per tempora non per lo ca. Et hec de angelis dicta sufficiant.

Ad intelligẽtiã huius partis circa duo incidit hic dubitatio. Primo circa angelorũ custodiã. Scđo circa eis annexa. Quantũ ad primũ querunt tria. Primo q̃rit vtrũ angeli deputari debuerint ad custodiã hoĩs lapsi. Scđo vtrũ si hõ stetisset deputati fuissent ad custodiã hoĩs. Tertio vtrũ aliquis angel⁹ deputatus sit ad custodiam xp̃i.

a

Questio .I.

Circa quã sic pceditur ⁊ ostendit̃ q̃ angeli non debuerint deputari ad custodiã hominis. Et primo ostendi- tur rõne ex pte hominis sic. Cui nulla potest fieri violentia. nulla indiget custodia. sꝫ li. ar. humanũ ad peccatum non potest violentari. ergo non indiget ab ãgelo custodiri. frustra ergo sunt angeli ad eius custodiã deputati. sꝫ deus nihil facit frustra. ergo ⁊c. Itẽ quanto aliquis paucioribus auxiliis intrinsecus triumphat de aduersario. tanto gloriosiorẽ victoriã. sꝫ gloriosius esset hoĩ vincere dyabolũ p seipm̃ q̃ p angelicum suffragium. ergo carentia angelici psidij auget gloriã. igit̃ ab oppositis custodia angelica minuit nostrã gloriã sꝫ deus nihil facit qđ sit nostre glorie detrimentum. ergo ⁊c. Item hoc ipm̃ ostenditur rationibus sumptis a parte angeli. maior est q̃ recumbit q̃ꝫ q̃ ministrat. ergo si angel⁹ q̃ custodit hoĩem ei ministrat. hõ viator est maior angelo beato. q̃ si hꝫ falsum est. ergo angelus non ministrat homini. igitur angelus non custodit hoĩem. aut in custodia puertitur ordo. Item si angelus custodit hoĩem. aut hoc hꝫ a natura. aut a gratia. Si a natura. tum eadem sit natura in bonis ⁊ in malis. videtur q̃ mali sint custodes hominũ. Si a gratia. cum vna anima credatur aliam in gratia. videtur q̃ vna debeat ad custodiam alterius deputari. Item hoc ostenditur a pte ipsius dei deus enĩ custos pfect⁹ est fm̃ qđ dr̃ in ps̃. Ecce nõ dormitabit neqꝫ dormiet ⁊c. ergo si suffiens est diuina custodia. vr̃ q̃ supfluat angelica. aut si angelica ẽ necessaria. videt̃ diuina custodia esse diminuta. Item custodia est ad conseruandũ in bonũ. sꝫ non minus ẽ conseruar̃ in bono q̃ꝫ liberare a malo. naꝫ non minor est virt⁹ q̃ꝫ querere pta tueri. si ergo non decuit hominẽ liberari nec eruĩ de ptãte diaboli nisi p deum. videt̃ q̃ non debeat custodiri. aut honor diuinus transfertur in angeluꝫ. Sꝫ contra ysa. lcij. super muros tuos irl̃m ⁊c. glo. muri sꝫ apli. custodes sunt angeli. Itẽ Ecci. xvij. in vnamquãqꝫ gentẽ ꝓposuit rectorem. glo. i. angelos. Itẽ Math. xviij. Angeli eorꝫ semꝑ vident faciem patris mei. glo. non sunt contẽnendi ad quorũ custodiam mittunt̃ angeli. Ex his auctoritatibus colligitur q̃ angeli deputati sunt ad custodiam hominum. Item hoc ipm̃ ostẽditur ratione. Ordo vniuersi hoc exigit vt omne malũ habeat bonum sibi oppositum. Quod confirmat̃ p illđ qđ dr̃. Ecci. xxxiij. contra malum bonum. si ergo temptamur p angelos malos videt̃ q̃ defendi debeamus p bonos. Item lex vniuersitatis hoc exigit. vt media reducantur ad prima ⁊ postrema p media ad suum ꝑmũ principium ⁊ hoc confirmatur p illud qđ dicit Dyo⁹. in li. de hierarchia angelica. lex diuinitatis est in nullo negligere ordinem. sꝫ p prima media. ⁊ p media postrema reducere. ergo si angelus beat⁹ superior est homine viatore. videtur q̃ homo mediante auxilio angeli ad beatitudinem debeat puenire. auxiliuꝫ autẽ illud maxime est in custodiendo. ergo ⁊c. Item lex pietatis hoc exigit vt sustẽtetur indigens a potente. si ergo homo viator fragilis est ⁊ indigens sustentatione ⁊ custodiẽte. ⁊ angelus beatus fortis est ⁊ potens. videtur q̃ homo committi debeat angelice custodie. Rn̄. Dõm q̃ cõueniens est hominẽ lapsum deputari angelice custodie. ⁊ angelum deputari ad custodiendũ hominẽ. tum q̃ꝛ decet altitudinem diuine potentie. tum q̃ꝛ decet ordinem sapientie. tum q̃ꝛ etiam decet dulcedinem misericordie. Altitudinem namqꝫ decet diuine potentie duplici de causa. Vna est quia deus non solummõ vult honorari in se sed etiam in suis seruis. vnde non sufficit altitudini diuine potentie q̃ angeli ministrent sibi. sed etiam ad ostensionem excellentie sue potentie hoc ab eis exigit vt ministrent etiaꝫ creature sue. Alia est rõ quia cum deus habeat dyabolum ⁊ eius demones aduersarios magis decens est q̃ p̃ se eos vincat p suos ministros vt per hoc ostendatur potentia manus dei quia non solum potens est in se. sed etiam in seruis suis. ⁊ vt nomine debite possit dominus exercituũ appellari. Ordinem vero sapientie sili̾r decet. nam hic est ordo q̃ꝫ diuina lex in suis operibus exequitur ⁊ conseruat. vt postrema p media deducat ad summa. q̃m igitur angelus tũ ratione immortalis nature. tum etiaꝫ rõe gratie cõsum̃ medium tenet inter deum ⁊ hominem lapsum decens fuit vt deus hominem adiuuaret ⁊ custodiret per angelum. Dulcedin̄ etiam decet diuine mĩe q̃ aperuit sinum homini lapso. nec in aliquo ei defecit qđ spectaret ad salutis sue promotionem. ⁊ ideo cum homo lapsus esset venundatus vt faceret malum. ei ministrauit p̃ciũ sanguinis filij sui p quem est redemptus vt faciat bonum ⁊ q̃ꝛ hꝫ aduer'sarium impugnantem. dedit ei ministrum custodientem. vel custodem auxiliantẽ. vt sic ex nulla pte miseria remaneret humana. sine diuine mĩe subsidio ⁊ beneficio. Competebat igitur homini lapso dari ex hac triplici rõne angelicam custodiaꝫ. Sunt et alie rationes que in obijciendo tacte sunt. Rationes q̃ ad hanc ptem inducte concedende sunt. Ad illud qđ primo obr̃. q̃ hoĩ nõ põt fieri violẽtia. dicendũ. q̃ ⁊ si nõ possit fieri violentia q̃ꝫtũ ẽ ex pte li. ar. posset m̃ fieri q̃ꝫtũ ẽ ex pte sui. Et iterũ q̃ꝫuis angelus nõ possit sufficienter li. ar. violentare nisi haberet contrariã ptãteꝫ arcentẽ a se posset m̃ induceret circumuenire q̃ valde pauci essent q̃s nõ deciperet. ⁊ iõ p necessaria ẽ custodia ãgelica q̃ comprimat ptãteꝫ dyabolicã. Ad illud qđ obr̃ q̃ carentia angelici psidij auget gloriã ⁊ triumphũ. dõm q̃ verum esset si ita bene triumpharet hõ absqꝫ angelo sicut cum adiutorio angelico. nunc ãt non est ita. Si enĩ ei deesset angelicum subsidiũ. multo frequenti⁹ vinceret̃ q̃ꝫ vinceret. ⁊ multo melius ẽ cum angelico psidio vincere q̃ꝫ sine psidio pdere. Et iteꝝ psidiũ angeli non excludit sed nec minuit de q̃ꝫtitate meriti vel p̃mij. vel de nobilitate triumphi q̃ꝫtum ad id qđ ẽ subale. Ad illud qđ obr̃ q̃ nõ ꝯuenit ex pte angeli. q̃ꝛ maior ẽ q̃ recũbit q̃ꝫ q̃ ministrat. dõ. q̃ verũ ẽ q̃n minister recũbenti ministrat ꝓpter seipm̃. sicut seruus regis ministrat regi ꝓpt̃ ei⁹ dignitatem ⁊ imperium sꝫ nõ hꝫ veritatẽ q̃n aliquis mĩstrat alicui habendo respectũ ad aliũ. sicut aliq̃n magn⁹ maior deseruit non tm̃ regi sed etiam toti familie. nec aliquem abijcit nec despicit. vt ei nõ tm̃ ministret ꝓpter vnum intemp̃one nec m̃ ꝯsiderat q̃s est. sꝫ cui⁹ seru⁹ ẽ. sic ⁊ proposito intelligendũ ẽ se habere. Angelus enĩ homini non ꝓpter se ministrat. sꝫ ꝓpter deum cuius gerit imaginem. Uel aliter dici põt q̃ verbuꝫ illud intelligitur de ministerio subiectionis nõ psidentie. custodire aũt homineꝫ ⁊ si ministeriũ dicat. magis m̃ importat angelum psidere homini q̃ꝫ esse subiectum. Ad illud qđ querit vtrum hẽat a gr̃a vel natura. dõm q̃ ab vtroqꝫ habet

10

Quia eñi de natura sua fortior est homine ⁊ potentior ⁊ similiter in gratia est excellentior ⁊ stabilior. adeo vt plus excedat hominem ꝙ excedit pedagog⁹ puerulũ. ideo cõuenit angelo ⁊ ex natura ⁊ ex gratia vt homo cõmittat̃ eius custodie ⁊ tutele. ¶ Ad illud qđ obiĩ ex ꝑte ei ꝙ dominus ẽ custos pfect⁹. Dicendũ ꝙ pfectio diuine custodie nõ excludit vtilitatẽ angelice. Sicut eñi de⁹ opat̃ in oĩbus rebus ⁊ tñ eius opatio opationes creature non excludit sꝫ conseruat ⁊ adiuuat. nec tñ eius opatio est impfecta. aut opatio creature supflua. sic intelligendũ ẽ de custodia. Sicut eñi deus propter sue bonitatis maifestationem ⁊ ordinis sapie onsionem. creaturis cõtcauit posse opari. ⁊ in alias creaturas effectũ suũ imprimere. ipso tamen non deserente sed cooꝑante. sic dedit angelis posse hominem custodire. cum eñ a seruor suorum custodia ipse nunꝙ desistat. q: tale posse cõpetebat angelice nature ⁊ gratie ⁊ vna istar custodiarũ alteri non ꝑiudicat. imo diuina facit ad angelice custodie pfectionẽ. angelica vero ad pfectiõis diuine custodie manifestationem. ¶ Ad illud qđ obiĩ ꝙ deus p seipm debuit redimere. ergo p seipm debuit custodire. Dicendũ ꝙ non est simile. Redimere eñi eque magnũ ẽ sicut condere. ⁊ ideo sicut nullus debuit esse conditor nisi solus de⁹. sic nullus alius debuit eẽ redemptor. custodire aũt dicit aliquẽ effectũ beneficentie q̃ magis ẽ exterius ꝙ interius ⁊ ideo non ẽ tantus. Nec valet illud qđ obiĩ ꝙ non minor est virtus tueri bona ꝙ acquirere. Dicendũ eñi ꝙ tunc illud verũ ẽ qñ ꝯseruatio ⁊ acquisitio ẽ in ptãte eiusdẽ virtut̃.

¶ Questio. II.

b

Utrũ cõpetens fuerit angelum deputari ad hoĩs conditi custodiã. Et ꝙ nõ vr. Angelus deputatur ad custodiã hoĩs ꝓpter supplendos eius defectus. sꝫ in hoĩe ꝑm statum nature institute nulli erant defect⁹. ergo ad ei⁹ custodiã nõ debebat deputari aliqs angelus. ¶ Itẽ hõ sꝫ statũ nature institute non erat mag̃ pronus ad maluꝫ ꝙ vnus angelus in suis naturalib⁹ constitut⁹. ergo si angelus conditus nullius custodie ẽ cõmissus nisi sol diuine. vr̃ silr̃ ꝙ nec hõ in statu innocentie ꝯstitut⁹. ¶ Itẽ custodia dicit quãdã ꝑsidentiã in custodiẽte respectu custoditi. sꝫ aĩa hũana solus deus maior ẽ nisi deprauetur p culpã. ergo cũ hõ in statu innocẽtie nulla culpa erat deprauat⁹. nõ debuit ei p officiũ custodie ꝑsidere aliqs angelus. ¶ Itẽ si ad custodiã hoĩs istituti deputat̃ angelicus spirit⁹. ergo cũ v̓tus hoĩs ĩn mõ p peccm̃ multiplr̃ deiecta. vĩ ꝙ vni homĩ nõ sufficiat vn⁹ angeli custodia. ergo si nũc vni hoĩ lapso sufficit vn⁹. vr̃ ꝙ tũc nõ indigebat custodia alteri⁹. Contra. super illõ Mat. xviij. angeli eoꝝ ⁊c. glo. Hiero. Magna dignitas ẽ aĩaꝝ. vt vnaqueqꝫ ab ortu natiuitatis sue hẽat ad sui custodiã angelũ deputatũ. Sꝫ ergo deputatio angelice custodie ptinet ad dignitatẽ aĩe. cũ aĩa sꝫ statũ nature institute dignior eẽt ꝙ sꝫ statũ nature lapse. vr̃ ꝙ si nũc hẽat angelũ ad sui custodiã deputatũ ꝙ multo mag̃ tũc. ¶ Itẽ pronior ẽ de⁹ ad miserendũ ꝙ ad condẽnãdũ. ergo si hõ in statu nature institute habuit angelũ malũ temptãtẽ ergo multo fort⁹ mia diuina debuit sibi dare angelũ custodientẽ. ¶ Itẽ angeli deputati sunt nobis custodes. vt p eoꝝ opationẽ retrahamur a malo. sꝫ hõ in statu innocẽtie indigebat a malo retrahi cũ posset peccare. ergo debebat ab angelo custodiri. ¶ Item homo viator cõmittitur angelice custodie. vt p sustentationem ⁊ auxiliũ angelicũ ⁊ p subsidium opatiõis ei⁹. possit de bono in melius ascendere. sed homo in statu innocẽtie pficere poterat. ergo vr̃ ꝙ ad ipsi⁹ custodiã ãgel⁹ deputari debebat. Re⁹.

13 Dicendũ ꝙ ⁊ si angel⁹ deputatus ad custodiã hominis in

iustitia posite ei vt subueniat. specialr̃ tamen ad h̃ deputatur vt ab inuisibili aduersario defendat. Quia eñi homo nõ hꝫ colluctatiõẽ aduersus carnẽ ⁊ sanguinẽ sꝫ aduersus mundi rectores ⁊ aduersus spũalia nequitie in celestib⁹ qui sunt hostes inuisibiles. debet p oppositum habere inuisibiles adiutores ad supius defensionem. Et quia aduersari⁹ vnoqꝫ nos impugnat. nã rõnẽ seducat p astutias. voluntatem allicit per blanditias virtutes opprimit p violentiam. ideo bonus angel⁹ spũaliter ad hoc nobis datur vt hominẽ defendat ab oppressione contra violentiã. vt hominẽ erudiat. et dirigat cõtra fallaciã. vt hominẽ exhortetur ⁊ inducat ad bonum contra blanditias. Quia igit̃ aduersari⁹ noster dyabol⁹ etiam homine instituto erat fortior ⁊ astutior. ⁊ in proposito malicie ꝑtinacior. ideo cõpetebat homini dari angelicam custodiam q̃ comprimeret ptãtẽ aduersarii. non solum ꝑm statũ nature lapse. sed etiaꝫ institute. licet magis nunc ꝙ tunc indigeret. vnde concedende sunt rõnes ad hoc inducte. ¶ Ad illud vero qđ

14 obiĩ primo ꝙ angelus datur homĩ ad custodiam ꝓpter supplendos defectus. Dicendũ ꝙ illa nõ ẽ tota cã nisi large vocetur suppletio defect⁹. siue ꝙtũ ad defectũ q̃ inest. siue etiam ꝙtum ad defectũ q̃ potest inesse vt nõ insit. ⁊ licet in primo hoĩe non esset defectus actualis. erat tñ in eo defectibilitas. ⁊ si ex se nõ haberet defectum. in defectum tamen precipitari poterat per suum aduersa-

15 rium. ¶ Ad illud qđ obiicitur ꝙ angelus nõ deputatur ad custodiam alterius angeli. Dicendũ ꝙ et si angel⁹ possit alteri angelo ꝑsideri. tamen proprie non dicit̃ ipm custodire. nam ille solus indiget custodia qui põt impugnari. ⁊ p custodiam supare. vel absqꝫ custodia perdere. ⁊ ille sol⁹ dꝫ custodire qui non potest expugnari nec perdere. ⁊ hinc ẽ ꝙ angelus potest deputari ad custodiam hominis instituti ⁊ non alteri⁹ angeli. nam angeli simul conditi sunt. ⁊ simul etiam q̃ beatificantur beatificati sunt. ⁊ simul etiam q̃ peccauerũt irrecupabiliter lapsi sunt. ⁊ iõ angelus nõ põt deputari ad custodiã alteri⁹ angeli. q: bonus post confirmatiõem nõ indiget. malo post obstinatiõem nõ ꝓest. ante vero confirmationẽ ⁊ obstinationẽ nõ erat q̃ posset defendere. nec erat qui posset impugnare. cuꝫ omnes essent equaliter vertibiles. In homine vero viatore secus est. Nã homo erat in statu vertibilitatis ⁊ pugne in quo poterat amittere vel lucrari. angelus in statu beatitudinis erat in quo non poterat commoueri. ¶ Ad illud quod

16 obiicitur ꝙ menti humane que non est per peccatũ corrupta solus deus debet preesse. Dicenduꝫ ꝙ verum est de ea prelatione que habet oppositam seruitutem. sic eñi homo conditus soli deo dicebatur esse subiectus. ⁊ soli⁹ dei erat seruus non alterius. De prelatione vero que attenditur secundũ excellentiam status. ⁊ secundũ presidentiam respectu alicuius actus non habet veritatem. sic enim angelus preest angelo in quibus nunꝙ fuit peccatum. ¶ Ad illud quod obiicitur ꝙ ⁊ si homo tunc habuerit angelum ad custodiaꝫ deputatum.

17 ꝙ nunc vnus homo debet habere multos. Dicendũ ꝙ illõ argumentum non cogit. quia effectus angelice custodie duplr̃ potest crescere. vl̃ propter multitudinẽ custodientium. vel propter maiorem succursum custodientis. ⁊ ideo licet homo lapsus maiori indigeat officio custodie ꝙ institutus. tamen quia idem angelus secundum diuersas oportunitates potest magis ⁊ magis succurrere et indigentias releuare. ideo non oportet per augmentationem indigentie in custodito numerum custodum multiplicare.

Questio. III. c

Ut um aliquis angelus deputatus fuerit ad custodiā xpi. Et q sic vr p illud ps. Angelis suis deus mā. de te vt custo. te in oibus vijs tuis. g si hoc intelligit de capite sicut glo. exponit ibidē prz. Itē sup illud Lu. xxij. Ecce apparuit ei angelus dñi ɔfortans eum Beda. in testimonium vtriusqz nature: angelus cum cōfortasse z angelus ei ministrasse describit. s3 actus confortandi ptinet ad officia angeli custodientis. vr zc. Item vr hoc rōe q2 xps fm naturā hūanā maxime fm statum passibilitatis minorat? ē paulominus ab angelis. g si erat mortalis z passibilis. z etia minorat? ab angelis. indigebat z cōpetebat vt vr ab angelis psidentibus z immortalibus custodiri. Item ordo vniuersitatis h exigit vt contra malum sit bonū. cū igit xps habuit malū angelum ad exercitiū z pugnā sicut legit Math. iiij. q teptatus est a diabolo. g debuit habere bonū angeluz ad custodiā. Item ad dignitatē spectat hūane anime q committatur tā nobili custodie sicut angelice. g si aīa xpi fuit nobilissima oim. vr q sibi maxie cōpetat custodia angelorz. Itē sapiens dñs illud qd h3 carius. facit custodiri diligentius. s3 deus cariorē hēbat xpm q aliquē aliū. g vr q si alijs nō deest angelorz custodia. q nec aīe xpi q inter oēs z sup oīa erat deo carissima. Cōtra. xps ab instanti sue conceptiōis fuit beatus z pfectissime beat?. sz ergo beati non? est custodiri q custodiri. vr q xpo nullo mō cōpetat custodia āgelica. Itē xps ab instanti sue conceptionis z fm aīaz z fm corp? fuit diuinitati vnit?. sancta vnione q maior nequit intelligi. g si diuina vcus q omnipotentissima ē p oīa ad nutum sue voluntatis pmpta erat. g vr q nulla indigeret aliena custodia. Itē q ab alio custodit ex hoc q custodicur est quodāmō illi obnoxi?. g si xps nulli debet esse obnoxius. a nullo angelo debuit custodiri. Itē esto q xps non hēat angelum ad sui custodiā. quo vtrū ex hoc incurrat aliqd damnū. vl incomodū. vel peccacum vel omittat aliqd bonū. z cuz nullū hoz sit. nihil
18 tollit a xpo absentia angelice custodie. g nihil adducit psidentia. g si ponit xps ab angelo custodiri. vr q aliquid circa ipm fiat frustra. qd ē inconueniēs. R?. Dō. q xpo non ē dat? angel? ad custodiam. cū q2 xps nō indigebat. tū etiā q2 non cōpetebat. Non egebat. q2 aduersari? eius nec poterat opprimere p violentiā corp? diuinitati vnitū nec poterat seducere p astutias intellectū a vbo plenarie illustracū nec poterat allicere per blandicias affectū plenitudine grē cōfirmatū. ideo xpus nō indigebat angelo bono. nec qtū ad defensionē corpis. nec qtū ad erudinonē rōnis. nec qtū ad incitationem affectiōis. Nō solū aūt nō indigebat angelica custodia. s3 nec etiā ei cōpetebat. Custodia enim in custodiente respectu custoditi dicit psidētiā quādā. z q2 angeli xpo dño suberant nō perant. ideo nec aliqd officiuz psidentie ipsi angelis respectu xpi cōmitti debebat. z ppterea nullus angelus debuit deputari ad custodiendū
19 xpm s3 angelorz multitudo debuit deputari ad eius ministerium. Ad illud qd obr in ɔtrariū de ps. Angelis suis de? mā. de te zc. Dō. q illud intelligit de capite rōne membrorz. vñ sicut dicit Aug?. dyabol? male exposuit siue intellexit dū capiti attribuit rōe sui qd seru-
20 ptura attribuit ei rōne membrorz. Ad illud qd obr q angelus eū cōfortabat. Dō. q angel? nō cōfortabat cū confortatione prātiua. sicut ɔfortat illos qs custodit. s3 ɔfolum ministeriali. sicut ɔfortat armiger strenuū militez
21 Ad illud qd obr q xps ē ab angelis minorat?. Dō. q etsi minorat? dicat rōne passibilitatis. nunq3 tñ sic mīoratus ē vt aliquis angelus auderet ei psidere. cum ita benefit adorandus xps in cruce z in sua infirmitate. sicut etiā tum in sua apparebat vēute. Ad illud qd ob-
22 ijcit q habuit malum angelū ad exercitiū. Dō. q illd exercitiū solū fuit exteri? non interi?. nec fuit ad ipi? probationē. s3 etiā poti? ad nostrā instructiōez z ad aduersarij cōfutatiōez. ex q xpi dignitas nō minuebat s3 manifestabat. s3 nō sic ē in officio custodiendi. nā si angel? ad ei? custodiā deputaret. poti? eēt defectibilitatis ɔfessio q vcutis z dignitatis manifestatio. vel etiā alicui? in-
23 structio. Ad illud qd obr q dignitatis ē hēre custodiā angelicā. Dō. q qdā sunt dignitatis simplr. qdam uo sic sunt dignitatis vt etiā annexū hēant aliquid indignitatis siue infirmitatis. custodiri aūt ab angelo ita dicit dignitatē in aīa respectu statū creaturarū q committuntur angelice custodie. vt tñ dicat imperfectionez respectu beatorz q aliena custodia nunq3 egent. Et q2 aīe xpi nō ē attribuendū aliqd qd deroget ei? beatitudini. z io si ab angelo custodiri aliq mō dicat dignitatez.
24 nō tñ xpo d3 attribui. q2 simul cū h in custodito quādā importat defectibilitatē. Ad illud qd obr q id qd carius est. meli? custodit. Dō. q verū ē qn illud qd magis est carū ita indiget custodia sicut illd qd minus. sz ăt nō ē in pposito. Nā xpi aīa nō sic indigebat custodiri q peccare non poterat. Vel alit pōt dici q de? diligentius custodit aīaz xpi q aīaz alicui? alteri? hoīs. plus eū facit p se ipm. q ylli alij aīe faciat p se z p angelum.

Consequent de scdo articulo. s. de annexis angelice custodie qrunt tria. Pmo qrit vtrum angelus pter nostrā obstinatiōez subtrahat custodie beneficiū. Scdo qrit vtrū ex nra būficatiōe accrescat ei nouū gaudiū. Tertio qrit vtrū angelus custodiens in dānatiōe custoditi incurrat aliqd detrimētum.

Questio. I. D

Circa quā sic pcedit z oñdit q angel? subtrahat ab homine custodie bñficiū pter obstinatiōez. p illd Hiere. li. curauim? babylonē z nō ē curata. derelinqm? eā zc. ibi glo. Medici sunt angeli. qs a nobis repellim?. dū eorz ɔsilio nō acqescim?. Itē p aliā glo. oñdit illd idē ibidē. Caue nequādo relinquat te medicus. sicē reliqrit. patz q abscessio medici dānatio cua sit. ergo angelus hominē quē custodit aliqñ derelinquit. s3 h nō ē nisi qñ obfirmat faciē suā p obstinatiōē g zc. Item Dam. dicit q añ xps carebit angelorz psidio. s3 h nō est nisi q2 ipse erit obstinat? in malo. g vr q psidiū custodie obstinantis subtrahatur ab angelis. Item angel? nemini ē inuitū pōt cōpellere ad bonū. s3 obstinat? factus est inuitus ad bonū. g frustra circa ipm laborat angel? g si stult? ē q aliqd frustra facit. maxie q h nō re... vr q pr obstiatiōez pdat homo angelicū presidiū. Item maior benignitas z mīa de? ē q sic āgel? s3 de? ppt peti cōmissionē relinqt cordis hūani habitaclm. g multofortius vr q pter obstinatiōez angel? subtrahat ministerium. Itē p rebellionē z obstinatiōnē exco... q z eiicit extra cetum fideliū. z subtrahit ei oronū ecclesiasticarū bñficiū. g si tant? zelator iusticie vl maior est angelus q sit ecclesie plat?. z plat? rebelli z obstinato subtrahit bñficiū oronū z oratiōis. vr q multo fort? angelus subtrahat psidiū custoditiōis. Itē grauius peccat ille cui suggerunt bona z facit mala. q q facit mala sine aliq exhortatiōe bonorz. z h ppt contemptū. g obstīacus in malo grauius peccat q qn contempta exhortatiōe angelica psistit in malicia. q si esset omnino ab angelo derelictus. g si angel? bonus nō debet aliquid facere quod ɔgat in malum eius quem custodit. vidz q

er q̄ est obstinatus nō debeat eū amplius custodire. Cō
tra paratior ē bonus angelus ad cōseruandū in bono
q̄ sit malus angelus ad precipitandū in malū. sȝ malus
angelus quātūcūq; hō sit bonus vsq; ad mortē nō desi
nit eū infestare. ergo vr̄ q̄ nec bonus. quantūcūq; malū
vsq; ad mortem desinat custodire. Maior ꝓpositionis ma
nifesta ē. Minor ꝓbatur p illō qō dr̄ in glo. tob. vj. sup
illud. apprehende brachiū eius. Diabolus vsq; ad crucē
secutus est xp̄m. Itē quanto aliquis peior ē. tanto est
pronior ad malum. et q̄nto pronior ad malū tanto magis
indiget retrahente. ergo si angelus deputat᷑ ad custodiā
ad hoc ordinatur vt retrahat a malo. vr̄ q̄ non debeat
subtrahi obstinato. Item de nemine desperandū ē dū
est in via. ergo q̄ntumcūq; q̄s sit obstinatus nō est despe
randū de eo. ergo si medicus non relinquit egrotū nisi il
luȝ de quo desperat. vr̄ q̄ angelus nullū relinquat q̄ntū
cunq; obstinatus. Item in egritudine corporali sic ē q̄
q̄uis aliqua egritudo sit incurabilis. tn̄ si potest inte
di perutile ē habere consiliū medici. si ergo nullus est adeo
obstinatus in hac vita quin possit in eo malicia inten
di. vr̄ q̄ cuilibet competat custodia angeli. si ergo angelus
non subtrahit custodiā ab eo q̄ est idoneus custodiri. vr̄
q̄ nullus q̄ntūcūq; obstinatus beneficio angelice custo
25 die q̄ndiu est in via debeat destitui. Rn̄. ad predictorū
intelligentiā notandū ē q̄ coīter tenet᷑ a doctoribus sacre
scripture. q̄ angelus nō omnino relinquit obstinatos
q̄ndiu sunt viatores nec tn̄ adeo diligent᷑ custodit sicut
custodit bonos. aut mediocriter malos. iō coīter dicit᷑
q̄ quodāmō deserit. et quodāmō custodit. Explicatio
aūt huius p̄t diuersimode fieri. Nā aliquē custodiri ab an
gelo hoc potest dupliciter intelligi. vel fm̄ habitū. vel
fm̄ actum. voluerūt ergo aliq̄ dicere q̄ angelus obstinatū
fm̄ actū custodiendi relinquit. ꝓ eo q̄ ipe custodienti an
gelo non obedit. immo contra eius monita faciens obsti
nauit. q̄ntū vo ad habitū nō deserit. q̄ sp̄ ꝓmptus ē ei sub
uenire. si q̄mō ipm̄ ad viā virtutis videat inclinari. et hic
quidē modus dicendi nō sufficit. q̄ nullus est adeo malus et
ꝑuersus q̄n angelus bonus possit ei aliq̄d bn̄ficiū custo
die largiri. ergo si sp̄ est ei ꝓmptus facere bonū. vr̄ q̄ nū
q̄ā subtrahat omnē actū. Et iō scds modus dicendi est
q̄ duplex est custodie angelice actus. vnus respectu cor
poris. alter respectu sp̄us. Unus ꝯsistit in repulsiōe ho
stis ne opprimat corpora. alter in arcendo ipm̄ ne ꝑuer
tat aīas. Primi actus efficacia est in angelo. secūdi vero
nō solum est in angelo. sȝ etiā in nobis. Quantū ad pri
mū actū bonus angelus hominē vsq; ad mortē nō dere
linquit. q̄ non patit᷑ ipm̄ a demone opprimi vel occidi.
nisi quando aliter exigit fieri sn̄ia diuini iudicij. Quā
tū vero ad scd̄m actū. q̄ actus illius efficacia nō tn̄ ē in
angelo sȝ etiaȝ in nobis. subtrahit custodie bn̄ficiū ab
his circa quos videt se frustra exerceri. ꝓpote ab exce
catis et obstinatis. q̄ nec recipiunt instructionē nec ex
hortationem. Sȝ cum custodia magis respiciat aīam
q̄ corpus adhuc nō videt᷑ omnino ꝓbabile q̄ angelus om
26 nem actū custodie subtrahit respectu aīe. Et ideo ē ad
huc tertius modus dicendi ꝓbabilior p̄dictis q̄ effectus
angelice custodie. et est respectu boni. et respectu mali.
Respectu boni cōseruandi. vel acq̄rendi. vel augendi.
Respectu vero mali deserendi vel cauendi. vel minu
endi. Bonus igit᷑ angelus obstinatos nō deserit q̄ntū ad
actum custodie q̄ respicit malū. q̄ sp̄ retrahit hominē
ne labatur in peius. et hoc ostēdunt rōnes p̄dicte secūdo
inducte. et concedende sunt. Quātū vero ad actū q̄ re
spicit bonum obstinatos deserit. et antiq̄ntum non custo
dit. et sic intelligunt᷑ tres auctes ad illaȝ ptem inducte.
Una q̄ dicit q̄ angeli nos relinquent et nos eos repel
limus. Alia q̄ dicit q̄ abscessio angeli est damnatio infir
mi. Et tertia Dam. q̄ dicit q̄ antixp̄s carebit angelorū
presidio. In omnibus em̄ his intelligit᷑ angelus recedere.
vel abesse. non q̄ nō defendat ab aduersario. vel nō re
trahat a malo. sȝ q̄ non consequat in bono. nec ꝑducit
ad bonum. et ꝓ hoc p3 rō sequens. Nō em̄ ꝓbat q̄ ange
lus simplicit᷑ derelinquit obstinatū. sȝ solū q̄ntū ad effe
ctum custodie q̄ est in exhortando et ꝓmouendo ad bo
27 nū. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ deus deserit habitaculuȝ cordis
propter peccatum. dōm q̄ nō est simile q̄ peccm̄ priuat
gratie habitū ꝑ quem disponit᷑ anima vt homo sit dei
habitaculum. et ideo efficit cor hominis ineptum ad h
q̄ in ipso habitet deus. Habitatio em̄ dei in eo in q̄ ha
bitat reqrit dignitatem. Custodia vero angelica a cu
28 stodito non exigit dignitatē. sȝ potius respicit indigē
tiam et necessitatem. ¶ Ad illud qō obr̄ q̄ ecclesia sub
trahit orationis beneficium ab eis quos excoīcat. dōȝ
q̄ h facit ad ipsorū confusionē et correctionē sicut p3. j.
cū agit᷑ de excoīcatione. nunq̄ tn̄ subtrahit omnino
orationū beneficiuȝ. Sic et in ꝓposito intelligendū ē q̄
angelus iusto dei iudicio nō compellit hominē q̄ ambu
let in viijs. et abominationibus. et ignominie passioni
bus. fm̄ ipetū cordis sui. nūq̄ tn̄ sic deserit q̄n aliq̄ mō
29 a malo retardet licet nō omnino impediat. ¶ Ad illud
vero qō obr̄ q̄ ex hoc pctm̄ hoīs aggrauat᷑. dōȝ q̄ sicut
pctōr ex dei miā et patientia thesaurizat sibi irā. et cōuer
tit miāȝ dei ad cumulū reatus sui. et h nō est a deo. sed ab
ipso peccatore. dei tn̄ iudicio ꝑmittente. sic in ꝓposito
intelligendū ē se h're. Pōt tn̄ dici q̄ nunq̄ sic conuertit᷑
pctōr in malū. q̄n melius sit sibi custodiri q̄ deseri q̄ et
si cōtēptus aggrauat peccant᷑ reatū. tn̄ frequētatio pec
catorū quā homo incurreret si angelus desereret. aggra
uaret multo fortius q̄ contemptus. Credendū ē em̄ q̄ mul
tis modis angeli q̄ nos custodiūt. et studeant ꝓmoue
re ad bonū. et studeant retrahere a malo. q̄uis h nō per
cipiat hebetudo sp̄us nr̄i. ꝓpt᷑ qō multi superbiūt multi sūt
ingrati. et frequenter sibi attribuūt qō est ex bn̄ficio an
gelico. et ex hoc minus efficiunt᷑ digni vt ab angelis ad
iuuent᷑. et ꝓpter h perutile ē effectus angelice custodie nosse
30 et intelligere. Consueuerūt aūt a magistris effectus xij. assigna
ri q̄ eliciunt᷑ ex scripturis. Primus ē ꝓ delictis increpa
re. Judic. ij. Ascendit angelus dn̄i ad galgala ad locū
flentiū et ait. Eduxi vos de terra egypti. et post. non audi
stis vocem meā. Scds ē a vinculis pctōrū absoluere.
Act. xij. Angelus astitit. et post. ceciderūt cathene de ma
nibus eius. h ē intelligendū ē dispositiue. Tertius ē impe
dimenta ad bonū auferre qō significatur Exo. xij. vbi angelus
ꝑcussit primogenita egypti. Quartus ē demones arcere
Tob. viij. o demonē in ab vxore mea cōpescuit dicē Tob.
de raphaele. Quintus ē docere. Dan. ix. Nunc egressus
sum vt docerē te et intelligeres. Sextus ē secreta reuelare
Gen. xviij. tres angeli mysterium trinitatis et vnita
tis expresserūt. et ibidē seq᷑t᷑ Num celare potuȝ abraha
et c. Septimus ē ꝯsolari. Tob. vij. forti aīo esto. i. primo
est vt a deo curreris et c. Octauus est in via dei ꝯfortare.
iij. Reg. xix. surge et comede. grandis em̄ tibi restat via
Nonus ē in via deducere et reducere. Tob. v. ego ducā
et reducā eum tc. Decimus ē hostes deuincere. Ysa. xxxvij.
egressus angelus dn̄i ꝑcussit in castris assiriorū et c. Un
decimus teptatiōes mitigare. et hic signat᷑ Gen. xxxij. vbi
iacob luctatus ē cū angelo. vbi benedictione accepta cō
fortatus ē post luctā. et emarcuit neruus femoris eius. Duo

decimus ē orare ꝛ orōnem deferre. Thob. xii. qn̄ ora/
bas cū lachrymis ego obtuli ꝛc. Dicoēs sunt effect' cu
stodie angeli. et quib' oīb' tam deo q̄ȝ angelis debem'
esse obnoxij ꝛ grati.

¶Questio. II e

Utrū ex beatificatione custoditi angelo custodiēti am
plificet gaudiū. Et q̄ sic vr̄. Luc. xv. gaudiū ē angelis
dei sup̄ vno peccatore pn̄iā agente q̄ȝ sup̄ra .xcix. iu/
stis. Ex h̄ textu p̄z q̄ ex ɔuersione petōris angel' dei
accrescit gaudiū q̄ multo fortius de beatificatione eius
dem. Itē angelus in ministrādo hoī aliq̄d meret. s̄ȝ nō
meret illud q̄d h̄ȝ. sicut pbatū ē supra. ḡ meret h̄ndum
sed q̄d retribuit p̄ merito h̄ est gaudiū. ḡ meret maius
gaudiū. Itē angelus habet pfectā charitatē. ḡ diligit
primū sicut seipm̄. sed vbi ē par dilectio de pari bono
ē par gaudiū. si ergo angelus diligit illū quē custodit
sicut seipm̄. ꝛ n̄ gaudet de eius saluatiōe q̄ȝtū de sua. er
go vr̄ ei' gaudium duplicari. Itē vbicūq̄ ē desideri
cōpletio. ibi ē gaudiū ꝛ delectatio. ergo vbi de nouo cō
pletur aliq̄d desideriū. de nouo accrescit gaudiū. s̄ȝ an
gelus desiderat illū quē custodit saluari. ergo cū salua
tur n̄ccesse est ipm̄ gaudere de ei' salute. sed prius de h̄
nō gaudebat quia nō erat. ergo vr̄ q̄ nouū gaudiū si/
bi accrescat. Itē angelis custodiētib' hoīes crescere
pōt cognitio sicut pbat in lr̄a mgr̄i. sed qua rōne crescit
cognitio eadē rōne ꝛ dilectio. ꝛ si dilectio. ergo gaudi/
um ꝛ delectatio. Itē in eo qui ordinate gaudet. sicut
crescit materia gaudendi. ita crescit ꝛ gaudiū. sed in su
perni hierlm̄ creuit ꝛ crescit materia gaudij ex christo ꝛ
eius mēbris quib' ministrāt angeli beati. ergo vr̄ q̄ in
illis crescat gaudiū. Q: aūt materia gaudij creuit. p̄ȝ.
p̄mū p̄pter xp̄i incarnationē. sc̄m p̄pter ruine angelice re/
parationē. tertiū p̄pter hoīs pditi reinuentionē. q̄ oīa affe
ctui ordinato sunt materia gaudij. maxime affectui an/
gelico cū sit maxime ordinat'. S̄ȝ ɔtra. Beatitudo est
stat' oīm bonoȝ ɔgregatiōe pfectus. sed vbi ē stat' p/
fectus ibi nō est pfectus. ergo si in angelis btīs est per
fectū ꝛ plenū gaudiū. ergo nō videt q̄ ex aliquo suscipi
ant incrementū. Itē gaudiū est de essentia btītudīs
sicut ꝛ charitas. ergo si pōt in eis crescere gaudiū. pōt
in eis charitatis habit' crescere. sed si charitas potest
crescere. pōt in eis alterari. ꝛ pōt in eis amitti. Itē
bonū creatū compatū ad increatū ē sicut punct' ad li/
neam. ergo si angelus btūs gaudet de vnoquoq̄ sicut
gaudendū est. improportionabilit' plus gaudet d' deo
q̄ȝ gaudeat de aliquo creato. ergo sicut pūctus adueni
ens lineę nō auget' lineā. sicut creatura cū creatore non
ē maior gaudēdi materia q̄ȝ ipa creatrix essentia p se ip
sam. ergo cū angelus gaudeat de ipa vitate eterna. p/
pter aliq̄d creatū nō vr̄ q̄ gaudiū in eo crescat. Itē si
crescit gaudiū in angelo p̄pter btītudinē eius quē cu
stodit. ꝛ ille qui custodit pōt impedire suā btītudinem
ergo pōt impedire gaudij angelici pfectionē. q̄ si h̄ est
falsum. cū sit ɔtra rōnē btītudinis. ergo ꝛ p̄mum.

R' dōm. q̄ gaudiū in angelo crescere pōt intelligi du
pliciť. vel extensiue. vel intensiue. Extensiue dicit cre/
scere qn̄ q̄s de plurib' gaudet. Intensiue xo qn̄ affect'
eius de aliquo copiosius gaudet. Si ergo intelligam'
de incremento gaudij fm̄ p̄mū modū. sic ab'q̄ dubio ve
rū est. ꝛ doctores cōiter hoc sentiunt. q̄ ipsis beatis an/
gelis accrescit gaudiū. q: de plib' gaudet fm̄ q̄ plures
saluant'. Si aūt loquamur de cremēto gaudij q̄ȝtum ad
modū fc̄dū. s. q̄ȝtū ad intensionē sic distinguendū est.
Nā gaudiū duplex ē. Est eñ gaudiū in q̄ cōsistit p̄miū
subale. ꝛ h̄ ē gaudiū de bono increato q̄d h̄ȝ angel' de

deo ꝛ in deo. Est iterū gaudiū in q̄ cōsistit p̄miū accidē/
tale. ꝛ h̄ ē gaudiū q̄d h̄ȝ angel' de bono creato. siue p/
prio siue alieno. Fuerūt igit' q̄ dixerūt q̄ in angelis bea
tis crescit vtrūq̄ gaudiū intēsiue. q: nōdū sunt pfecte
beati. q̄uis beati cōfirmati de quoȝ opinione vr̄ fuiss
semp̄ḡ. S̄ȝ q: h̄ nō vr̄ pbabile. sicut supra improbatum
fuit di. v. vbi agit' de ɔuersiōe angeloȝ. ideo fuerūt q̄
dixerūt q̄ neutrū gaudiū in eis crescit intensiue. sed so
lum extensiue. sicut charitas eoȝ nō est maior q̄ȝ fuit ab
initio. q̄uis plures nūc diligāt q̄ȝ tūc. Sed quia illud
nō vr̄ adhuc multū pbabile q̄ angelis accrescat mate/
ria q̄n aliq̄ mōi intendat' ꝛ gaudiū. Iō ē terti' mod'
dicēdi q̄ angelis nullo modo accrescit gaudiū in quo
cōsistit p̄miū eēntiale. q: q̄ȝtū ad illud pfecte btī sunt. s̄ȝ
gaudiū in q̄ cōsistit p̄miū accidētale accrescere pōt. nō
solū extensiue verū etiā intensiue. ꝛ rōne boni p̄p̄rij. ꝛ ra
tione cōiuncti. q: ministrādo aliȷ̄s bona opa faciūt. in
quib' p̄miū accidentale merent'. ꝛ etiā ɔciues suos ad
beatitudinē pducūt. sup̄ quib' ab'q̄ dubio gaudēt ꝛ con/
gratulant'. ꝛ hec positio tertia vr̄ esse pbabilior. Et fm̄
hāc p̄z rn̄sio ad p̄tes oppositas. Nā rōnes ondentes
q̄ ex hoī beatificatione angelis accrescat gaudiū. con/
cludunt solū de gaudio accid'tali. quod ē circa bonum
in q̄ eñ nō ɔsistit eēntialis p̄miȷ̄ augmentatio. Rōnes
xo ad oppositū pcedunt sine ɔcludūt de gaudio subali
rōne cui' ē angelus pfecte btūs. ꝛ q̄ nō dēt quātitan ha
bitus. ꝛ q̄ ē bonū increatū. ꝛ h̄ q̄d ē nō crescit in eo sicut
ille rōnes ondunt. Ultima xo rō nō ɔcludit q̄ hō pos/
sit gaudiū angelicū impedire. q: sicut iā meli' patebit.
sicut angelus cōgratulat' d' hoīm salute. vt tñ non tri/
stetur de damnatione. ita nr̄e salutis impedimentum
nullū in angelico gaudio vel p̄mio ponit defectū. nul/
lum tñ incōueniēs eē vr̄ si ɔcedat' q̄ ipediri possit ipe'
āgeli aliq̄d accītale gaudiū. s̄ȝ illō meli' declarabit' p
sequēs pblema.

¶Questio III f

Utrū ex dānatiōe custoditi incurrat angel' aliq̄d detri
mentū. Et q̄ sic vr̄. iii. Reg. xx. scribit'. custodi virum
istū. q̄ si lap'us fuerit erit aīa tua p aīa ill'. ex q̄ colli/
git' q̄ dūs eo pacto cōmittit ad custodiendū. q̄ si custo
ditus amittit' de manu custodis reqrat'. Si ergo hō pˀ
ditur. vr̄ q̄ angel' ipm̄ custodiens incurrat salutis sue
p̄iculū. ꝛ h̄ videt' dicere Aug' sup̄ illud Nu. xxv. initi
ati sunt beel. glo. Preest angel' bon' q̄ p d' licet culpa
tur. ꝛ p bn̄ gestis laudatur. Itē Esa. xxxiij. Angeli pa
cis amare flebūt. cōstat aūt q̄ nō flebūt nisi p̄pter mise
riam ꝛ dānationē hoīm. ergo si illis maxime cōpatiun
tur quos custodiūt. videt' q̄ de dānatiōe coȝ incurrāt
gemitū ꝛ planctū. ꝛ ita aliq̄d gaudij detrimētū. Itē
si oppo'itū est cā oppositi. ꝛ ppositū ppositi. sed salua
tio hoīm custoditoȝ generat in angelis custodiētibus
gaudiū ꝛ cōgratulationē. ergo dānatio generabit ge/
mitū ꝛ cōpassionē. Itē sicut cōpletio desiderij delectat
siam. ita frustratio cōtristat. s̄ȝ angel' q̄ cupit saluari
eū quē custodit. gaudet cū ille saluat'. q: desideriū eius
impleť. ergo cū ex ei' dānatiōe frustret'. videtur ꝛc.
Itē pena artū semp̄ crescit p̄p' multitudinē coȝ q̄s p
errorē suū trahit ad dānatiōez. ergo p oppositū ex no/
stra saluatiōe crescit āgeloȝ p̄miū nos custodientium
si ergo nos dānamur. cū ipsi gloriari debeāt in nobis
siue de nob. videt' q̄ patiant' glorie detrimentū. Itē
angeli mali gaudēt dū pñt hoīem pertrahere ad supplicia
ꝛ h̄ ē q: hoīes odiūt q̄s exercitāt ꝛ tēptāt. ergo si boni
angeli diligūt illos quos custodiūt. videt' q̄ dolcāt p
oppositū. Cōtra. Bon' āgel' ē btūs. s̄ȝ btūs ē cui ad nu
tū cūcta succedūt. et at q̄ btūs tāl ē nō pōt aliq̄d accidere

detrimentū. ergo vr̄ qḋ ex damnatione eoꝝ quos custodiunt nullū detrimentū incurrūt. Item angelus bonus voluntatē suā diuine voluntati cōformat. sed si deus nō vult saluare nisi predestinatos. vr̄ q̄ nec angelus bonus. sed si nullus predestinatus dānatur. nullus dānatur quē angelus bonus dānari nō velit. ergo vr̄ q̄ ex nullius dānatione tristetur. Item dolor ⁊ tristicia nō ē sine pena. ⁊ pena nō ē sine culpa p̄pe nia. sed in bonis angelis nūq̄ fuit culpa. ergo nec fuit nec eē potest tristicia. Item angelus nō magis meretur in ministrando bono q̄ malo cum ex voluntate equali dona ministret vtriq̄. ergo si remuneratio pensatur ex merito. nō minus remuneratur angelus tū custodit prescitū q̄ cum custodit p̄destinatū. ergo videtur q̄ ex illius dānatione nullū incurrat angelus detrimentū. Iuxta hoc queritur vtrū angelus velit illū quē custodit saluari. tū reuelatū ē sibi ipm̄ eē p̄scitū. Si nō vult ipm̄ saluari. ergo vr̄ eum custodire inuite. Si vult. ergo vr̄ q̄ voluntas eius voluntati diuine nō cōformetur nec q̄ etiā impleatur. Item tū custodit p̄scitū. quero qḋ p̄miū ei ex hoc redditur. Substantiale nō cōstat. Accidentale nō vt vr̄. quia illud cōsistit circa saluationē eoꝝ quos custodiūt sicut patet in p̄mio aureole qḋ hn̄t p̄dicatores. Respondeo ad p̄dictoꝝ intelligentiā ē notandū q̄ circa hoc diuersimode senserūt diuersi. Quidā enī dicere voluerūt q̄ angeli boni ex damnatiōe eoꝝ quos custodiūt ⁊ si nō incurrant detrimentū glorie. cōcipiūt tn̄ gemitū mie. Quāuis enī sint ex sublimitate glie īmortales ⁊ impassibiles. nō tn̄ sunt incōpassibiles. ⁊ hoc accipiūt ex quodā v̄bo Bern. q̄ vr̄ hoc dicere. ⁊ dicūt hoc v̄bū vt ac supius dictū sic intelligendū eē. Sed tn̄ illō nō vr̄ intelligibile. quō aliquis possit cōpati ⁊ nō pati. nec illud vr̄ p̄babile q̄ angeli aliq̄ pietate mīa flectantur ad reprobos cū ipsi maxime zelent iusticiā ⁊ diuinā gloriā. ex pore q̄ iā sunt cōstituti in p̄fecto statu iusticie. Propter qḋ dicit Greg. in quadā omelia. q̄ ad reprobos nō hn̄t cōpassionē iustoꝝ aīe. Ait enī sic. Iustoꝝ aīe ⁊ si bonitate nature sue miaz hn̄t. tā en̄ actoris sue iusticie cōiūcte. tanta rectitudine cōstringūtur. vt nulla ad reprobos cōpassiōe moueātur. de bonis loquitur. Et p̄pter hoc ē alia positio q̄ angeli custodientes ex dānatione eoꝝ quos custodiūt nec cōcipiūt gemitū. nec incurrūt aliqḋ glorie detrimētū. Gemitū nō cōcipiūt. p̄pter plenitudinē gaudij qḋ adeo p̄fectū ē vt nullo mō suscipiat admixtione cōtrarij. Detrimētū nō patiūtur. p̄pter stabilitatē boni adepti. nihil enī hn̄t qḋ possint amittere nec ex p̄te meriti. nec ex p̄te p̄mij. cū sint in gloria ⁊ in iusticia confirmati. Et qm̄ detrimētū dicit amissionē alicuius boni habiti. iō ex nullo euētu detrimētū aliqḋ p̄nt pati. ⁊ cōcedēde sunt rōes q̄ ad hoc inducūtur.

34 Ad illud vō qḋ obr̄ q̄ de re quirit aīas custodiri de manu custodientis. dōm q̄ verū est cū perit p̄pter custodis negligētiā. Et q̄ in bonis angelis nō pōt cadere negligētia. iō de manu eoꝝ nullus dānatus requiritur. Et propterea v̄bū Orig. qḋ sequitur si simpliciter intelligatur ē falsum. Nullo enī mō angeli boni culpabuntur. nec in iudiciū adducentur. nisi forte quis dicat hoc debere intelligi q̄ adducentur in iudiciū nō ad suā cōdēnationē. sed ad manifestandū q̄ reprobi ex malicia sua sunt dānati. nō ex suoꝝ custodū negligētia. Vel nisi quis intelligat v̄bum Orig. vt angeli dicantur ibi plāti. ⁊ p̄ hūc modū v̄bū vsa qḋ subsequitur p̄t intelligi vel exponi. vt angeli pacis dicātur ibi boni plāti. Si tn̄ quis intelligit de angelis bonis. fm veritatē amaritudo fletus nō indicat veritatē doloris. sed aliqua cōformitatē indicat in signo vel affectu exteriori. et p̄ illō intelligi dicitur p̄ antropospaton sicut dicitur deus tactus

35 fuisse dolore cordis intrinsecus. Gen. vi. Ad illud qḋ obr̄ q̄ si oppositū ē cā oppositi ⁊c. dōm q̄ ista maxima habet instantiā vbi alterum inest p̄ naturā siue p̄ modū nature. sic ⁊ illa q̄ opposita nata sunt fieri circa idē. ⁊ qm̄ angelus bonus ē susceptibilis gaudij sed nō tristicie. iō gaudere p̄t de salute quorū nō tristetur ex dānatiōe. Ad illud qḋ obijcitur q̄ frustrato desiderio cōtristatur. dōm q̄ tunc desideriū frustratur qū quis aliqḋ appetit in oēm euētū siue absolute ⁊ illō nō euenit. qū vō appetit sub cōditiōe. ⁊ illa cōditio nō stat. si illō qḋ appetit nō eueniat. p̄pter hoc nō dr̄ desideriū frustrari. ⁊ sic ē in p̄posito. nā angelus appetit eū quē custodit beatificari. si ipse voluerit fideliter adherere xp̄o. ⁊ hoc nunq̄ fallit dū eueniat. ⁊ q̄ ille q̄ damnatur recedit ab apposita cōditiōe. iō in desiderio angeli nulla ponit frustrationē dū non ad id puenit qḋ sibi angelus appetebat. Ad illud qḋ obr̄ qḋ ex nr̄a saluatione crescit angeloꝝ p̄miū. dōm q̄ verū est q̄ crescit p̄miū accidentale nō tn̄ sequitur ex hoc q̄ ex defectu salutis incurrant angeli detrimentū vel dānū. q̄ detrimentū vel dānū ē respectu rei iam habite. Si autē sit respectu rei habende. hoc solum est qū ex impedimēto aliq̄ remanet indigentia ⁊ imp̄fectio in eo q̄ impeditur. Sic autē non est in p̄posito. Quia quantumcūq̄ ille q̄ custoditur dānetur. nihilominus tn̄ angelus hz suum p̄miū saluum. ⁊ quantū ad gaudiū qḋ hz in deo ⁊ quantum ad gaudium qḋ habet in seipso siue de bono p̄prio. Gaudebit enim de bonis opibus q̄ circa illū fecit quē custodiuit. Et quantum etiā ad gaudium qḋ hz in altero. q̄ etiā vnus adē. alter coronā suā accipit. sic fuit expositū supra … ruina angelica reparatur ex illo quē custodit reparatur tn̄ ex alio. Quāuis ergo p̄pter culpā illius nec de eo gaudeat patiatur impedimentū ⁊ in tali tropo forassis dicat Orig. … culpā … nullū tn̄ ex hoc incurrit detrimentū. Ad illud qḋ obr̄ q̄ angelus malus gaudz de dānatione. ergo ⁊c. dōm q̄ nō ē simile. Quia sicut nō ē reperire malū oīno impmixtū bono. ē tn̄ reperire bonū oīno impmixtū malo. sic reprobatio angeloꝝ aliq̄ mō admittit gaudiū licet impurū. sed p̄fecta beatitudo nullum patitur secum tormentū vel gemitū. Ex p̄dictis patet illa duo q̄ vltimo q̄rebantur scz de volūtate ⁊ p̄mio angeloꝝ custodientium malos. Volunt enī malos quos nouerūt eē p̄scitos voluntate absoluta dānari. quantū aūt in se est vellēt eos saluari ⁊ ideo nō custodiūt inuite. Quia quantūs sentiant se frustra laborare ad p̄ducendū eos ad salutē. tn̄ sciūt se fructuose laborare in hoc q̄ retrahunt ne incurrant maiorem damnationē. Quadruplex enī cōsueuit p̄ncipalis effectus custodie assignari circa aīas. Primus est vt p̄ficiat aīa in bonū gratie. Alius vt non cadat in malum culpe. Tertius est si cadat q̄ postmodū resurgat. Quartus ne totiens vel in tantum alius cadat. q̄tiēs vel ad quantum aduersarius incitat. Posset tn̄ aliter dici q̄ nō est angelis reuelatum. q̄ ex eis quos custodiunt saluari debeant vel damnari. hoc tn̄ non est certum. De p̄remio vero dōm. q̄ sicut duplex est finis artificis. vnus in se. ⁊ alter in alio. sicut patet in rethore cuius finis ē loqui ornate. ⁊ hic finis ē in se. ⁊ alter alijs p̄suadere. ⁊ hic est finis in alio. Sic etiā duplex ē p̄miū angeli accidētale. vnum q̄ gaudet de bonis opibus q̄ fecit. aliud quo gaudet de salute eius quē custodiuit. Et quēadmoduz artifex si hz finē p̄mū ⁊ caret sc̄do. nihilominus p̄fecte dr̄ habere methodū. si ex contingentibus nihil omisit. sic angelus q̄ fideliter custodiuit eum q̄ ex sua culpa dānatur p̄fectū hz p̄miū ⁊ meritum dū de bonis suis opibus gloriatur. Gaudium autē illud qḋ ē de multiplicatione bonoꝝ operum. non ē p̄miū substantiale cum non sit de summo bono. sed accidentale. nec tn̄ ē aureola. q̄ non omne p̄emiū accidentale ē aureola. sed illō solum qḋ hz p̄cellentiam.

Distinctio xij. de corporalis creature productione quantum ad principium materiale. et hec productio dicitur creatio.

Ec de angelice conditione etc. Supra agit magister de conditione nature spiritualis. in hac secunda parte agit de conditione corporalis. Et quoniam creature corporalis duo sunt principia videlicet materiale et formale. ideo pars ista habet duas. In prima agit de productione corporalis creature quantum ad principium materiale. et hec productio dicitur creatio. In secunda agit de productione ipsius quantum ad principium formale. et hec productio dicitur distinctio. Gen. j. di. xiij. Prima autem distinctionis operatio fuit etc. Prima pars continet presentem distinctionem in qua intendit agere de materie rerum corporalium productione. Et quoniam circa productionem materie corporalis due fuerunt solennes opiniones. ideo pars illa duas habet. In prima unam ex illis eligit. In secunda tractat illam opinionem de materia illa tractat et inquirit. ibi. de qua repetitio tractemus etc. Prima pars habet quatuor particulas. In prima dicta dicendis continuat. In secunda diversas sanctorum opiniones circa productionem materie corporalium explicat ibi. Quidam namque sanctorum etc. In tertia alteram ex illis opinionibus eligit et explanat. ibi. Secundum hanc itaque traditionem etc. In quarta et ultima quoddam dubium determinat. ibi. Attende quia hic dicit Aug. etc. Similiter secunda pars principalis in qua de ipsa materia secundum opinionem plus electam inquirit quatuor habet partes. In prima determinat qualiter fuerit informis et confusa. In secunda determinat ubi fuerit locata. ibi. Nunc superest quod secundo proponebatur. In tertia vero anticipando determinat quibus diebus vel in quot fuerit distincta. ibi. nunc superest ut distinctionem etc. Quarto vero et ultimo auctoritate Alcuini confirmat. ibi quatuor enim modis ut dicit Alcuinus.

Dicta dicendis continuat. a

Hec de angelice nature conditione dicta sufficiant. Nunc superest de aliarum quoque rerum creatione ac precipue de operum sex dierum distinctione nonnulla in medium proferre. Cum deus in sapientia sua angelicos condidit spiritus. alia etiam creavit. sicut ostendit supradicta scriptura. Gen. j. que dicit in principio deum creasse celum. i. angelos. et terram scilicet materiam quatuor elementorum adhuc confusam et informem. que a grecis dicta est chaos. et hec fuit ante omnem diem. deinde elementa distinxit deus. et species proprias atque distinctas singulis rebus in genere suo dedit. que non simul ut quibusdam sanctorum patrum placuit. sed per intervalla temporum ac sex volumina dierum ut aliis visum est formavit.

Diversas opiniones circa productionem materie corporalium explicat. b

Quidam namque sanctorum patrum qui verba dei atque archana excellenter scrutati sunt. super hoc quasi adversa scripsisse videntur. Alii quidem tradiderunt omnia simul in materia et forma fuisse creata. quod Aug. sensisse videtur. Alii vero hoc magis probaverunt ac asseruerunt. ut prima materia rudis atque informis quatuor elementorum

a Illam confusam materiam quatuor elementorum quam nomine terre ut Aug. ait contra manicheos. ideo appel. etc. Contra hoc videtur esse quod dicit Hug. per terram hoc elementum terre signari puto cum dicitur In principio creavit deus celum et terram. ergo non videtur signari illam materiam informem in sua generalitate. Item si per terram signatur materia informis. cum in illa conveniat celum et terra. videtur quod non bene distinguantur illa duo. Iuxta hoc est questio propter quid illis tribus nominibus illa informis materia appellatur. s. nomine terre abyssi et aqua cum non magis esset ibi de ratione terre et aque quam ignis vel aeris. Respondeo. quod sicut multe sunt expositiones huius verbi in principio creavit deus celum et terram. quatuor tamen sunt principales. et secundum has differenter exponitur nomen terre. Una expositio que celum et terram unam et eandem materiam nominant scilicet materiam informem omnium corporalium. ex qua tamen de ipsa debebant fieri duorum corporum genera. scilicet celestia et elementaria. ut sit sensus. In principio creavit deus celum et terram. idest materiam ex qua debebat fieri celum et omnia elementa. et ista expositio confirmatur per subsequentem litteram. Subsequenter enim exprimitur qualiter factum est celum. et qualiter facta est terra. Alia vero expositio est ab hac expositione valde longinqua. quia nomine celi vult intelligere naturam spiritualem. nomine terre naturam corporalem ut sit sensus. In principio creavit deus celum et terram. i. angelicam naturam et materiam primam. et hec expositio confirmatur per litteram sequentem. quia in secundo die productio ce

commixtione atque confusione teneretur creata sit. Postmodum vero per intervalla sex dierum ex illa materia rerum corporalium genera sint formata secundum species proprias. Quam sententiam Greg. Hiero. Beda aliique plures commendant ac preferunt. Que etiam scripture geneseos. unde prima huius rei ad nos manavit cognitio. magis congruere videtur.

Alteram ex illis opinionibus eligit et explanat quomodo per intervalla temporis res corporales condite sunt. c

Secundum hanc itaque traditionem ordinem atque modum creationis formationisque rerum inspiciamus. Sicut supra memoratum est. In principio creavit deus celum. i. angelicam naturam sed adhuc informem ut quibusdam placet. Et terram. i. illam confusam materiam quatuor elementorum quam nomine terre ut Augu. ait contra manicheos. ideo appellavit moyses. quia terra inter omnia elementa minus est speciosa. et illa inanis erat et incomposita propter omnium elementorum commixtionem. Eandem etiam vocat abyssum dicens. Et tenebre erant super faciem abyssi etc. quia confusa erat et commixta. specie distincta carens. Eandem etiam materiam informem dicta est aqua super quam ferebatur spiritus domini. sicut superfertur fabricandis rebus voluntas artifi

lu corporee exprimitur. ꝙ in principio temporis si qua fuit productio celi. non fuit celi corporalis sed spiritualis. Tertia expositio quasi media inter has duas. est expositio Hugo. qui dicit per terram intelligi terrenum elementū. et per celum alia tria elementa que similiter super terram circa quaq; in modum nebule erant expansa et in vna confusione grauitas. siue potius in vna permixtione confusa circumq; suspensa. cousq; in altum protendebatur. quousq; nunc summitas corporee nature pertingit. et illud videtur similiter per litteram sequentem confirmari.

Quarta expositio ꝗ dicit corporis est secundum expositores planiores. ꝗ per celum intelligatur celum empyreum. qḋ ē angelorum habitaculum in quo angeli sūt creati per terram vero materiam omnium corporum intra ipsum contentorum siue celestium. siue terrestriū. Hec expositio sequenti littere concordat quia exprimit de illa materia facta esse corpora celestia et elementaria. Et litteras quare illa duo distinguit. plana ē responsio quia celum empyreum completum erat immutabile. et habebat mensurari eternitate cum suis contentis. materia vero illa incompleta erat et subiecta mutabilitati. tam

cis. quia subiacebat bone voluntati creatoris. qḋ formandū perficiendūq; inchoauerat. quasi conditor pererat fluitāti et confuse materie. vt distingueret per species varias quasi vellet et sicut vellet. Hec iō dicta ē aqua. quia omnia que in terra nascūtur. siue aīalia. siue arbores vel herbe et similia. ab humore incipiūt formari atq; nutriri. His omnibus vocabulis vocata ē illa informis materia. vt res ignota notis vocabulis insinuaretur imperitioribus. et non vno tm̄. Nam si vno tm̄ significaretur vocabulo hoc esse putaretur qḋ consueuerāt homines in illo vocabulo intelligere. Sub his ergo nominibus significata est materia illa confusa et informis que nulla specie cerni ac tractari poterat .i. nominibus visibiliū rerum que inde future erāt propter informitatē paruolorū qui minus idonei sunt inuisibilia comprehēdere. et tūc tenebre. id est lucis absentia. [b] Non enim tenebre aliqḋ sunt sed ipsa lucis absentia. sicut silentiū nō aliq res est. sed vbi sonus nō ē. silentiū dicitur. Et nuditas nō aliq res ē. sed in corpore vbi tegmentū nō ē nuditas dicitur. Sicut et inanitas non ē aliqḋ. sed inanis dicitur locus ē vbi nō ē corpus. et inanitas ē absentia corporis.

Quoddā dubiū determinat scz quo sensu tenebre dicantur non ē aliqḋ et quomō dicātur esse aliquid. [d]

Attende quia hic Aug. tenebras dicit non esse aliquid. cum alibi tenebre inter creaturas ponātur que benedicunt dnm. Vn̄ dicitur. Benedicite lux et tenebre domino. Ideoq; sciendum

ipsa quam ea que ex ipsa futura erant. et ideo debebat mensurari tempore. Et per hoc patet quia scriptura distinxit illa duo valde rationabiliter et eleganter. cum in prima sui conditione diuersas haberent mensuras secundum quas adinuicem differrent. siue eorum differentie innotescerent. et per hoc patet duo obiecta prima. Ad illud quod querit quare his tribus nominibus appellata ē. Dōm quia etsi ad hoc sat sufficienter respondeat magister in littera. preter tamen dici quia insinuatur ipsa materia informis istis tribus nominibus sub triplici conditione se habere in comparatione ad formam. Ipsa enim materia dat formę fixionem. et propter hoc appellatur nomine terre que inter cetera elementa plus habet de stabilitate. Ipsa etiam materia a forma recipit speciositatem et complementum. et per se est quasi tenebra. et ideo signatur nomine abyssi tenebrose. Ipsa quoq; materia ad formam habet aptitudinem et inclinationem. et ita quandam fluxionem que signatur nomine aque.

[b] Non enim tenebre aliquid sunt. Contra. Si tenebra nihil est. ergo non est alicubi. ergo non videtur qḋ essent super faciem abyssi. Item tenebra nihil dicit nisi negationem presentie lucis corporalis. cum ergo ab eterno esset verum dicere quia lux corporalis non erat. ab eterno esset verum dicere quia esset tenebra quod falsum est. Itē si tenebra nihil est. et qḋ nihil est non potest ab alio

est tenebras diuersis modis accipi. scz. vel pro lucis absentia qualiter supra accepit Aug. iuxta quā acceptionē non sunt aliqḋ vel pro aere obscurato siue aeris obscura qualitate. et secundum hoc aliq res creata sunt. Ideo ꝙ dicit tenebras tunc fuisse super faciem abyssi. quia nondū erat lux que si esset et superesset. et superfunderetur. sed nondū lucis gratia opus suū deus venustauerat. que postea in primo die formata ē.

Determinat qualiter materia corporalium secundum opinionē plurium electa fuerit informis et confusa. [e]

De qua re prius quam tractemus duo nobis discutienda occurrunt. Primū quare illa materia confusa informis dicatur. an quia omni forma caruerit. an propter aliud. Secundo vbi adesse perduxerit. et quantū in altū ascēderit. Ad illud ergo quod primo positum est breuiter respondentes dicimus illam primā materiā nō ideo dictam fore informē. quia nullam omnino formam habuerit quia nō aliquid corporeū tale existere pōt. qḋ nullam habeat formā. sed iō nō absurde informem appellari posse dicimus. quia in confusiōe et permixtiōe quadā subsistēs. nōdū pulchrā apertāq; et distinctā receperat formā qualē modo cernimus. Facta est ergo illa materia in forma confusiōis ante formā dispositionis. In forma confusionis prius omnia corporalia materialiter simul et semel sūt creata. postmodū in forma dispositionis sex diebus sunt ordinata. Ecce absolutum est qḋ primo in discussiōe propositū fuit. scz. quare illa materia dicatur informis.

diuidi · ergo non potuit tenebra diuidi a luce cuius cõtrarium habetur in littera Gen. Item si tenebra nihil est · et quod nihil est non benedicit dominum · ergo tenebre nõ benedicunt domino. R° dicendum quod tenebre semper accipiuntur priuatiue · et quasi priuatio relinquit constantiam alicuius subiecti. tenebra semper aliquid presupponit in obliquo nunquam enim est tenebra nisi sit aliquid quod tenebretur. Unde quando tenebra non dicit tantum non existentiam lucis sed etiam cum hoc addit aptitudinem corporis illuminabilis · quia ergo tenebra priuationem dicit · ideo dicitur esse facta · quia vero aliquid ponit in obliquo ideo non est eterna. Si ergo alicubi dicatur quod tenebra nihil est hoc dicitur quantum ad illud quod dicit tenebra in recto · sicut dicitur cecitas nihil est. Si vero dicatur quod tenebre aliquid sunt · vel quod diuise sunt · vel quod benedicunt dominum · hoc dicitur ratione eius circa quod sunt · et sic patent obiecta. Sed adhuc posset obici quod habitus naturaliter precedit priuationem · ergo si tenebra dicit priuationem luminis · prius fuit lux quam essent tenebre. Preterea nox est differentia temporis · ergo non est priuatio pura · sed scriptura dicit quod tenebras appellauit noctem · ergo videtur quod falsum dicat cum dicat quod tenebre non aliquid sunt. Et propterea oportet distinguere quod tenebra dupliciter potest importare priuationem. Uno modo quia simpliciter dicit lucis absentiam · et hoc modo nõ sequitur lucem · et sic nihil est formaliter loquendo · sic etiam intelligit scriptura quod tenebre erant super faciem abyssi · et sic intelligit Aug. cum dicat · tenebre non aliquid sunt. Alio modo tenebra dicit priuationem lucis in vna parte cum positione illuminationis in alia · et hoc modo tenebra appellatur vmbra que resultat ex obiecto corporis opaci · et sic tenebra et si aliquo modo sit priuatio non tamen est priuatio pura · et per hunc modum acceptendo a luce dicatur esse diuisa · et signatur nomine noctis et inuitatur ad laudem creatoris et consequitur habitum lucis. c Deus operatur primo in verbo omnia disponendo.

¶ Determinat vbi illa materia fuerit locata. f

¶ Nunc superest quod secundo proponebatur explicare vbi scilicet illa materia subsisterit · et quantum in altitudine porrigebatur. Ad quod (nihil temere asserentes) dicimus. Quod illa prima rerum omnium moles quando creata est · ibidem adesse videtur produisse vbi nunc formata subsistit. Eratque terrenum hoc elementum in vno loco eodem medio subsidens · ceteris in vna confusione permixtis · eisdemque circumquaque in modo cuiusdam nebule oppressis · ita obuolutum erat vt apparere non posset quod fuit. Illa vero tria in vna permixtione confusa · circumquaque suspensa · eousque in altum porrigebantur · quousque nunc summitas corporee nature pertingit. Et sicut quibusdam videtur · vltra locum firmamenti extendebatur illa moles · que inferiori parte spissior atque grossior erat. In superiori vero rarior atque leuior atque subtilior existebat. De qua ratione substantia putant quidem fuisse aquas que super firmamentum esse dicuntur. Talis fuit mundi facies in principio · priusquam reciperet formam vel dispositionem.

¶ Anticipando determinat quibus diebus vel in quot ista materia siue mundi facies in ipso primordio fuerit distincta. g

¶ Nunc superest vt dispositionem illam qualiter perfecta sit ordine prosequamur. Sex diebus sicut docet scriptura genesis distinxit deus et informans redegit proprias cuncta que simul materialiter fecerat. Perfecitque opus suum die sexto · et sic deinde die septimo requieuit ab omni opere suo · id est cessauit nouam creaturam facere. Sex enim diebus sex rerum genera distinxit · nihilque postea fecit quod in aliquo istorum non contineatur. Operatus est tamen postea sicut veritas in euangelio ait. Pater meus operatur vsque nunc · et ego operor.

¶ Confirmat quattuor esse modos diuine operationis autoritate alcuini. h

¶ Quattuor enim modis · vt ait Alcuinus super Gen. deus operatur. Primo in verbo omnia disponendo. Secundo in materia informi quattuor elementorum de nihilo eam creando · vnde Qui viuit in eternum creauit omnia simul. Omnia scilicet elementa · vel omnia corpora materialiter simul creauit. Tertio per opera sex dierum varias distinxit creaturas. Quarto ex primordialibus seminibus non incognite oriuntur nature · sed note sepius reformantur ne pereant.

Contra omni operationi respondet aliquis effectus ergo si deus operatur omnia disponendo in verbo · cum operatio ista fuit ab eterno · videtur quod multa produxit ab eterno. Item in sapiente operatore dispositio precedit operationem · ergo cum deus sit sapiens in omnibus operibus suis · videtur quod nulla eius operatio debeat dici dispositio. R° dicendum quod alcuinus in digestione propositorum multum enim loquitur improprie dum ipsam eternam dispositionem vocat operationem ipse enim extendit nomen operationis ad omnem productionem · sed quoniam pater generando et producendo verbum omnia in ipso disposuit · ideo largo modo sed improprie ipsum ab eterno disponendo in filio operari dixit.

Gen. i. — Joh. v. — Eccles. xviii.

Ad intelligentiam huius partis secundum duo que magister determinat de informi materia corporalium · circa duo hic incidit dubitatio. Primo circa materie informitatem. Secundo vero circa eius quantitatem. Circa primum queruntur tria. Primo queritur vtrum materia corporalium creata sit in omnimoda possibilitate. Secundo vtrum creata sit in perfecta actualitate. Tertio vtrum creata sit sub aliqua formarum diuersitate.

¶ Questio I a

Circa quam sic proceditur et ostenditur quod materia creata sit in omnimoda possibilitate · ita quod nullam habuerit for-

ma. primo p Aug. in li. sta simbol. qui ait sic. Primo nem formam capacitas dei est. vt ordinatissimo dei omnium formarum capacitas dea est vt ordinatissimo dei munere cetera formarentur que formata sunt. Ergo vr quod in materia fm quod primo condita fuit. fuerit solum formarum capacitas et nulla forma. Item Aug. in. xij. li. confes. non tu domine docuisti me. quod priusquam istam informem materiam formares atque distingueres. non erat aliquid. non color non figura non corpus. non spiritus. tamen non omnino nihil erat informitas sine vlla specie. Et post. Illud autem totum prope nihil erat. quoniam adhuc omnino informe erat. tamen iam erat quod formari poterat. Ex his duobus verbis expresse colligitur materia corporalis in omnimoda informitate et possibilitate producta fuerit. Item quod illud sit possibile videtur. possibile est prius esse sine posteriori. sed materia prior est omni forma. ergo possibile fuit eam fieri absque omni forma. Item ad rerum conditionem concurrit duplex potentia. scilicet potentia actiua et potentia passiua. vel potentia agentis et potentia materie. sed possibile est potentiam agentis precedere effectum et natura et duratione. ergo possibile est quod possibilitas vel capacitas materie natura et duratione precedat omni forme. Item quod illud sit congruum vr sic. Si aliquid vnum reperitur in vniuerso quod constitutum est ex pluribus naturis et alterum illarum est possibile inuenire simpliciter coniungi pro se ipsa et reliquam ad hoc quod vniuersitas sit completa. sed mundane pro naturam componuntur et formantur. et est inuenire puram formam in qua nihil est de potentia materie. vt est deus. ergo erit reperire puram materiam in qua nihil erit de actualitate forme. sed hoc non fuit nisi in mundi exordio. videtur quod materia producta sit sine omni forma. Item deus est agens ordinatissimum. ergo ab extremo in extremum procedit per medium. sed medium inter omnino non ens et ens in actu est omnino in potentia. ergo vr quod deus in productione prius de non ente fecit ens in potentia quam produceret aliquam formam. Ad oppositum. Hug. in li. de sacra. Credere illam primam materiam non ideo dictam informem fore. quod nullam omnino formam habuerit. quia non aliquid tale corporeum existere potest. et hoc idem magister dicit in littera. Item Boetius. Omne esse a forma. sed omne quod creatur statim post creationem. ergo vel est forma vel habet formam. sed igitur materia creata est. vel fuit formata. vel habuit formam in sue eductionis principio. sed non fuit forma. ergo etc. Item prius. Impossibile est materiam separari ab omni forma. sed si materia preexisteret omnes forme posset ab ea separari. ergo non creata in carentia omnium formarum. Item vnitas. bonitas. veritas. siue modus. species et ordo. sunt in rebus ex principio formali. sed impossibile est aliquid esse vel produci quo non sit vestigium creatoris. ergo impossibile est quod aliquid educatur carens omni forma. Item si materia careret omni forma. ergo et omni accidente. ergo nec haberet quantitatem nec locari. nec esse in motu nec in quiete. sed nihil tale in rerum natura potest existere. ergo materia non potuit in sui conditione omni forma carere. Item materia hoc ipsum quod est dicitur esse a forma. ergo essentialem habet dependentiam a forma. si ergo impossibile est aliquid separari ab eo quod essentialiter sibi inheret. impossibile est naturam preter omnem formam existere. Respondeo. Ad predictorum intelligentiam est notandum quod dupliciter est loqui de materia. Aut secundum quod existit in natura. Aut secundum quod consideratur ab anima. Si secundum quod consideratur ab anima sic potest considerari informis siue per priuationem forme duracte. siue per priuationem etiam omnis forme. et sic docet Aug. xij. confes. essentiam materie intelligere. Nam materia secundum essentiam est informis per possibilitatem omnimodam. cum sic consideratur. formarum ipsa capacitas siue possibilitas est sibi pro forma. Est iterum loqui de materia secundum quod habet esse in natura. et sic nunquam est preter locum et tempus siue preter quietem et motum. et hoc modo non solum non congruit immo etiam impossibile est materiam informem existere per priuationem omnis forme. Et hoc est quod dicit magister et Hug. de scto victo. et omnes in hoc tractatores consenserunt quod illa materia que primo producta est per creationem. non fuit in omnimoda possibilitate siue in carentia omnis forme. Et concedende sunt rationes ad hanc partem inducte. Ad illud quod obiicitur quod primo facta est omnium capacitas. et similiter de eo quod dicit in. xij. confes. dicendum quod Aug. loquitur de prioritate nature non durationis. Secundum enim ordinem nature prius est materia omnimode in potentia quam sit sub aliqua forma. et ita omnimode informis quam aliquo modo formata. quia formationem habet aliunde. sed informitatem et possibilitatem habet ex propria natura. non tamen potest esse prior duratione. Nunquam enim informitas est nisi per aliquam formam. nec possibilitas nisi per aliquem actum. Ad illud quod obiicitur quod prius potest esse sine posteriori. dicendum quod illud non habet veritatem quando prius a posteriori dependet. vel quando ad ipsum necessariam habet ordinationem. vel etiam quando illud quod est prius in vna consideratione posterius est in altera. Et in omnibus his de causis fallit predicta ratio in proposito. Materia enim a forma dependet et ad ipsam habet necessariam ordinationem. et quamuis sit prior productione siue generatione posterior est tamen in completione. Ad illud quod obiicitur de potentia agentis et materie dicendum quod non est simile quia potentia agentis non sic dependet et completur per effectum. sicut potentia materie dependet et completur per actum. Ad illud quod obiicitur quod est recipere formam per se ergo et materiam dicendum quod propositio illa non habet necessitatem sed solum congruitatem. Peccatum est etiam in assumptione quia forma que cum materia facit compositum nunquam sine materia reperitur. Cum enim dicitur deus est pure forma. equiuocatur nomen forme. quia non dicitur ibi forma prout est perfectio materie. sed forma nominat ibi essentiam que habet esse in omnimoda actualitate et completione. et nullo modo potest peruenire ad alterius compositionem. Ad illud quod obiicitur de ordine in producendo. dicendum quod ad hoc quod seruetur ordo in productione. non oportet quod quicunque habent ordinem nature habeant ordinem durationis successiue. contra hoc enim innumerabiles sunt instantie. et ideo quamuis ens in potentia simpliciter inter ens et ens actu sit medium. non oportet tamen quod duratione sequatur vnum et precedat alterum.

Questio II b

Utrum materia illa producta sit in perfecta actualitate. Et quod sic videtur primo per textum Gen. ij. Iste sunt generationes celi et terre in die qua creauit deus celum et terram et omne virgultum agri. etc. ergo in eodem die producta sunt que prius dicta per dierum numerum fuisse distincta. Item Ecclesiastici. xviij. qui viuit in eternum creauit omnia simul. Sed omnia simul sunt creata ergo corporalia et spiritualia. et omnis corporalium differentia. Item Job. xl. ecce behemoth quem feci tecum. sed behemoth est angelus primo factus. et homo vltimo die factus. ergo omnia simul facta sunt. Vnde auctoritate ista arguit Aug. pro sua opinione in hac parte. Item hoc ipsum ostenditur ratione ab agente perfecte potentie debet exire effectus secundum quod magis est manifestatiuus summe potentie. sed maioris potentie est posse simul omnia producere quam successiue. ergo magis est declaratiua diuine potentie productio materie cum perfecta actualitate forme simul et semel sibi collocate. quam postmodum

et illa successiue educte. si ergo deus operatur s'm q̄ eius potē/
tia magis decet vt ꝛc. Item perfecte sapientis est ordi/
nate operari ergo si confusio repugnat ordinationi vi
detur q̄ deus nihil produxerit cum confusione cũ sit per
fecte sapiens. produxit igitur sub ordine sed ordo presup/
ponit distinctionem. ergo ꝛc. Item perfectus effectus at
testatur perfecte bonitati in efficiente. si ergo deus est bo/
nitatis perfectissime. videtur q̄ statim eum produxit ma
teriam. debuit ipsam formis plene perficere cum ipse hoc
possit. Et si dicas q̄ hoc non concludit q̄ statim debuit
perficere. sed q̄ ex rationali causa ꝛ potuit ꝛ debuit differre
Obijcitur contra hoc. q2 natura ꝛ ars operatur q̄ citius
potest. ꝛ de excellentia virtutis ꝛ bonitatis est q̄ offici/
um suum compleat velociter. si ergo tam natura q̄ ars
est imitatrix diuine artis ꝛ virtutis. videtur q̄ deus cuz
statim complere potuerit q̄ nulla temporis mora vel
durationis distulerit. Sed contra primo per tex. Gen.
arguitur vbi dicitur. q̄ per sex dierum spacium compleuit dñs
opus qđ inchoauerat. ergo videtur q̄ nō subito materia
sic perfecta actualitate producta s'm sacre scripture sen/
tentiam. si igitur maior est huius scripture auctoritas q̄ om
nis humani ingenij perspicacitas vt dicit Aug. magis
standum est huic sententie. q̄ omni persuasioni humane
Et si dicas q̄ rudibus loquebatur legislator. nec potuit
simul dicere qđ simul potuit deus facere. neutra istarū
responsionū videtur sufficiens. q2 propter ruditatez audi/
toris non debet ei dare aliquis occasionem deceptiōis
Moyses autē bene nouerat q̄ ipsi verba eius ad litterā
intelligerent. ergo scienter docebat eos id vnde possent de
cipi ꝛ errare. ¶ Item q̄uis simul non potuit omnia di/
cere. ꝛ opera illa exprimere. tamen potuit exprimere si/
mul omnia facta esse. ¶ Item Chris. super Joh. omel. xxij.
qđ simul exiit e p subaz materie. non simul apparuit p
speciem forme. ergo non videtur q̄ simul producta sit sub
formis. Ad hoc sunt auctores cōiter sanctorū ꝛ doctorū
vt Ambro. Joh. Grego. Basilij. Dioni. ꝛ Dam. ꝛ alio
rum plurium tam grecorū q̄ latinorū. ¶ Item p rationē
videtur hoc ipm. Quamuis deus posset statim hominez
in beatitudine collocare ꝛ vniuersuz in ea perfectione in
qua erit post iudicium facere maluit tamen ordinē ser/
uare. non solum in mundi existentia sed etiam in decur
su. q2 efficacius sic manifestatur eius sapientia. ergo simi/
liter videtur q̄ in primario rerū exitu nō tantūmō serua/
uerit ordinem quantū ad ipsum esse sed etiam q̄tum ad
ad ipsum producere siue facere. ergo non videtur q̄ omnia si/
mul produxerit. sed successiue. ¶ Item diuina potentia nō
tantum manifestatur in productione forme. sed etiam tā
tum ꝛ amplius manifestatur in eductione materie. ma
teria autem s'm maiorem sui capacitatem magis decla
rat efficientis potestatem. sed tanto maior est capacitas
in materia. quāto maior est in ea informitas. si ergo ad ma/
nifestationez diuine potentie debuit materia produci ca
pax s'm q̄ erat possibile. videtur q̄ deus debuit eam p/
ducere in tanta informitate in quāta materia posset a/
liquo modo subsistere. ergo non sub perfecta formarū distin
ctione. ¶ Item impossibile est dies materiales simul rē
ergo impossibile est hoc intelligere q̄ deus simul omnia p
duxerit ꝛ tñ ea produxit per vj. dies. oportet ergo s'm po/
sitionē q̄ ponit omnia esse simul producta senariū illuz
dierū intelligere spūaliter. ꝛ ita lucem spiritualem ꝛ no
ctem spūalez. ergo si hec oīa sil' producta sunt. in primo in/
stanti diuisa e lux a tenebris. id est boni angeli a malis. ergo
nō fuit mora inter creationē ꝛ lapsum. qđ est supra im
probatū. ꝛ cōsensum est contra Aug. ¶ Sed cum sacra scri/
ptura numerat opera. vj. dierū. aut ordinat q̄tū ad or
dinē durationis. aut q̄tū ad ordinē nature. aut q̄tū ad
ordine dignitatis. Si q̄tū ad ordine dignitatis. ergo cū hō
sit dignissima creaturarū. debuit eius productio attribui p/
me diei. Si q̄tū ad ordinē nature. ergo productio solis ꝛ lu
ne fuit ante productionē planetarū ꝛ herbarū. Restat igitur
hoc esse dictū q̄tū ad ordine temporis siue durationis. ¶ Ad 11
ad predictorū intelligentiā notandū ē q̄ circa hanc q̄stio
nez diuerse sunt sctōꝝ opiniones. Quidā enim sancti in
hac qđe magis secuti sunt viā theologicā trahētes rōēm
ad ea q̄ sunt fidei. Quidā vero inter quos precipuus fuit
Aug. magis secuti sunt viā philicā q̄ illa ponit q̄ videntur ma
gis rōni cōsona. vñ ꝛ intellectū scripture trahit ad rōis
confirmationē ꝛ attestationē. vñ cū videatur rōnabilius a
summa potentia omnia produci simul. ꝛ mora temporis in/
teriacentis nullius videatur eē vtilitatis vel necessitatis. po
suit omnia simul eē producta. suā positionē confirmans
per auctēs sacre scripture ꝛ exponens illud qđ videtur sibi
contradicere. vicz de dierū distinctione. ostendens q̄ illi
dies nō fuerūt dies materiales sed potius spūales. q̄ oēs
sil' potuerūt eē. ꝛ hec positio multū fuit rōnabilis. ꝛ valde
subtil'. Verūm q2 ad hāc positionē vt intellectus scriptu
re distrahi ꝛ secutus est ꝛ magis meritoriū intellectū nr̄m
ꝛ rōez oīno scripture supponere. q̄ ipsaz aliq̄ mō distra
here. Ideo cōiter alij doctores ꝛ q̄ precesserūt Aug. ꝛ q̄ se
cuti sunt sic intellexerūt ꝛ posuerūt sicut certius in lr̄a sa/
cre scripture Gen. sonare vr̄. Tn̄ posuerūt oīa materi
alia corpa sil' esse creata in materia. sed p senariū dierū eē 12
distincta in forma. Hāc positionē ꝛ si minus videatur rō/
nabil' q̄ alia. nō est ē irrōnabile sustinere. Quāuis eñi
rō nō percipiat huius positionis cōgruitatē put cōsideratio
nis sue innitur percipit tñ put sub lūie fidei captiuatur. Est
enim huius successiue formationis ꝛ distinctionis rō quadru/
plex. vicz lr̄al. moral'. allegorica. ꝛ anagogica. Lr̄alis in
hoc q̄ deus nō tm̄ intendit facere qđ pt. q̄tū etiā cōgruit cre
ature qđ pōt recipe. vñ tñ posset dare beatitudiē absq
meritis. vult eñ q̄ mereamur. sic cum posset statim perfice
re materiā. maluit tñ ipsaz sub q̄daz informitate ꝛ pfe/
ctione facere. q̄si materia ad deū clamaret vt ipsaz pfice
ret. ꝛ hoc idez voluit p senariū dierū differre vt in perfectio
ne numeri sil' ostenderetur perfectio vniuersi. Sed3 eñ Aug.
senarius ē numerus perfectus. q̄ cōstat ex omnibus suis ptibus
aliquotis ita q̄ nō deficit nec excrescit. ptes aūt aliquo
te dicuntur q̄ sumpte aliq̄tiens reddūt totū. Rō moralis
est vt in hoc erudiatur hō q̄ sicut natura corpea p seipam in
formis existit. tūc aūt formatur cū diuina bonitas eius in/
formitati tribuit formā. sic aīa formari nō pt p seipam.
nisi deus grāz suā infundat. vt etiā nūerus senarius attesta
tur. ortps ē merendi p vniuersū tps vite plenū vt post
mo dū detur hoī qes. Quia nō puenitur ad pfectionē n ex
ti vsq ad cōfirmationē grē finalis. postq̄ nulla seqtur
vesp̄a. ꝛ iō dies septim9 nō hz sibi assignatū vesp̄e. et sic scri
ptura. ¶ Allegorica vero rō ē. q2 sicut exposuit Aug. ostendit
in illa prima mundi cōditiōe q̄ ē distincta p senariū to/
tū spaciū decursus mūdi prñs s'm. vj. etates psignatur. vt
pm9 dies etati p'ie rñdeat. scđs scđe. ꝛ sic deinceps s'm
q̄ plane adaptat Aug. sup Gen. ad lr̄az qđ hic lo... gū
esset repetere. ¶ Rō aūt anagogica ē vt in illa dierū disti
ctione intelligatur pfectio cognitionis in angelica natura
bñficata. s'm q̄ plane ondit Aug. sup Gen. ad lr̄az q̄si
per totū. Qđ io vocat ad lrām. q2 expositionē istā quā
alij reputabant anagogicā dixit legislatorē intēdisse ad
lrām. nihil tñ ibi asserendo dicit. sed prestatur ipse mō
inquisitorio se ibi pcedere. Et sic p3 ex eius intentiōe

ibidē magis volebat intellectū et scriptura elicere. ex q̄ scriptura nō posset a viris physicis deriderj nec ꝓpter hoc aliq̄s naturali phīa imbut⁹ a fidei veritate retardarj. sicut ipse aliquā fuerat retardat⁹ magis intēdit intellectū principalem exponere quē ibi habuit legislator. et magis ostēdit intendere qd grauē fuerit. vel sic potuerit. q̄ quid factū fuerit. Et in. xij. ꝯfes. ostēdit q̄ vna et eadē scriptura multipliciter pōt intelligi. et in oībꝫ sensibꝫ vere. quoꝝ nullus spūm scm̄ latuit. et cui⁹ inspiratiōe scriptura edita fuit. et in hoc manifeste ostēdit q̄ alijs nō contradicit. Hāc igit̄ positionē sustinēdo ad obiecta in cōtrarium rn̄dendū ē. ¶ Ad illud. im̄ qd̄ pmo obr̄ de tertio Genes.

15 dōm q̄ illud dicitur ē p recapitulationē. et iste terminus die. ibi cōfundit̄ vt teneat̄ p diuersis diebus. vel tenet̄ zeumatice vt reddat̄ alijs singulis mēbris illi⁹ recapitulationis. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ de ecclesiasti. xviij. Qui

14 viuit in eternū ꝛc. dōm q̄ scriptura facit vim in hoc crea/re et facere. Nā creationē vocat ꝓductionē ex nihilo. factionē vo ipam distinctionē. et h̄ bn̄ signat̄ Gen̄. ij. vbi dicit̄ q̄ cessauit ab oī ope suo qd̄ creauerat vt faceret offic. igit̄ sancti in h̄ ꝯcordāt q̄ oīa sunt simul ꝓducta in materia. et ideo oīa cōcedūt simul ēē creata. sꝫ tn̄ non simul facta. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ de Job. xl. dōm q̄ Greg.

15 exponit q̄ tecū dicit ibi simultatem non tpis. sꝫ simultatem rōnis. q. d. ecce behemoth quē feci tecū. i. tibi similem in rōnis capacitate. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ q̄ ma/

16 ioris potentie ē declaratiuū ꝓducere mīta simul. dōm q̄ de⁹ potentiā suā magis intendebat manifestare in ꝓductione de nō esse in esse. q̄ postmodū in formatione. ibi eñ manifestat̄ sapiam et bonitatē. et vt sigillatim et distinctim. et appropriatum in ꝓductiōe effectuū manifesta ē pfectio po. ne. sapie. et bonitatis placuit diuino actori p̄mittere opus creatiōis. postmodū subiūgere opus distinctiōis. postremo vo opus ornat⁹ et decorationis. Et in pmo manifestat̄ potentia. in scdo sapientia. in tertio vo bonitas pfecta. licet oīa in q̄libet horū manifestari possint a deo. et ideo tria h̄ sunt manifestata post. dōm natā ē. cū illa tria. sicut si in principio statim materia fuisset ꝓducta. distincta et ornata. Ex h̄ patēt duo sequētia q̄ ꝓcedunt ꝯsimili via. vicꝫ de bonitate et sapie pfectiōe. ¶ Ille eñ rōnes nō ꝯcludūt nisi q̄ de⁹ materiā in informitate non debuit relinquere. q̄ h̄ eēt cōtra ordinē et pfectionē. sed dū fecit informē vt formaret et impfectā vt pficeret. ostēdit et pfectionē et ordinem a se materie dari. Et si tu obijcias q̄ ad pfectionē oīm bonoꝝ spectat velociter effectū pficere. et ordinare. et distinguere. dōm q̄ illud verū ē vbi agēs agit fm totū suū posse. vbi vero cōdescēdit possibilitati et infirmitati et vtilitati aliene nō hꝫ veritatē. et sic ē in ꝓposito. Sicut eñ deus sacrā scripturā nob tradidit quasi rudi mō et inepto. vt q̄libet posset cape et intelligere. cū tn̄ in ipso sint infiniti thesauri sapie et scie sic etiā in formatione rerū ꝓpter hāc decorat cōdescēdit modo nature et etiā eruditioni rōnalis creature. Et q̄ in illa dilatiōe erudiebatur hō sicut prius visum ē. ideo placuit diuine potētie. bonitati et sapie rerū formas sub dierū successione distinguere. cū possetetis subito materiā distiguere et ordīare

¶ Questio III

Utrū materia illa corpalis creata sit sub aliqua formarum diuersitate. Et q̄ si. vr̄ p tex. Jn principio creauit de⁹ ce. et ter. q̄ vr̄ q̄ in principio sue ꝯditiōis habuit formam celestē et formā elemētarē. Si dicas q̄ celum stat ibi p celo empyreo. et terra p materia corpali. Obr̄ p tertiū sequēti. ꝯgregent̄ aque in locū vnū et appareat arida. q̄ videt̄ q̄ tertio die terra. hoc mō manifestata fuit nō ꝓducta. q̄ in ipso chaos videbant̄ iā esse elemēta. ¶ Itē Hugo de sancto victore de terra. terre enim erat ꝫ sigillatū puro. si q̄ erat ibi elementū terre. pari rōne et alia elementa. Si tu dicas q̄ ibi vocat elementū terre. non q̄ tam erat. sꝫ q̄ futurū erat. Obr̄ q̄ illud qd̄ subdit̄. ceraꝫ terrenū hoc elementū in medio et in vno loco h̄/sidens ceteris in cōfusione ꝯmixta. si q̄ ꝯmixtio nō est eiusdē sꝫ diuersoꝝ. videt̄ q̄ ibi iā erāt diuerse forme elementares. ¶ Itē rōne h̄ videt̄. Prime forme q̄ insūt materie. sunt forme elemētares sicut ptꝫ. q̄ vltra illas nō est resolutio nisi ad primā materiā. q̄ si materia illa aliquā formā habuit corpal vr̄ q̄ habuerit formā elementarē. sed forme elemētares sunt eque prime. q̄ videtur q̄ simul habuit oēs. ¶ Itē cōstans ē fm positiones sctoꝝ q̄ lux illa faciebat mane et diē. sed die non poterat facere nisi esset corpus trāsparēs et illuminabile. Noctē nō poterat facere nisi esset corpus opacū qd̄ vmbram ꝓijceret. videt̄ tn̄ q̄ in pma ista cōditiōe materia in q̄dam sui pte fuerit trāsparēs. in quadā opaca. et ita q̄ iā se habuit formas diuersas. ¶ Itē nihil ē in genere q̄ non sit in aliqua eius spēe. q̄ si illa erat q̄d corporeū. erat igitur aliqd̄ corpus. q̄ vel simplex vel mixtum. sed nō erat corpus simplex. q̄ nec celeste nec elemētare. q̄ p ꝯtrariū. q̄ habebat in se diuersitatē formarū. ¶ Itē materia illa aut eēt impfecta hēbat aliquē appetitū. aut q̄ ad vnā formam. aut ad plures. Si ad vnā. q̄ videt̄ q̄ cū de⁹ cōpleuerit appetitū eius q̄ debuerit dare vnā solā formā corporalem. Si ad plures. q̄ cū multiformitas appetituū veniat ex multiformitate dispositionū. et multiformitas dispositionū ex multiformitate formarū. q̄ videt̄ q̄ illa materia cōdita fuerit sub formarū diuersitate. ¶ Sꝫ ꝯtra Gen̄. j. Terra aūt erat inanis et vacua. sed si esset in materia formarū diuersitas. nō eēt inanis et vacua. ¶ Itē alia translatio. materia erat inuisibilis et incōposita. sꝫ si eēt ibi forma celestis et elemētaris. esset ibi materia aliquo modo et visibilis et cōposita. ¶ Itē si ibi forme plures erāt. aut q̄ erāt ꝯmixte. aut distincte. Si distincte. q̄ nō erat materia illa informis. Si ꝯmixte. q̄ videtur q̄ haberet formā mixtionis. et ita nō erat informis. imo magis formata q̄ si haberet solā formā elemētarē. ¶ Itē mixtibilia pcedūt mixtū. q̄ si ibi erāt forme ꝯmixte p naturā na⁹ sunt eia q̄ illa materia q̄ pmo ē condita. q̄ videt̄ ordo ꝓposter⁹ qn̄ de⁹ et materia illa fecit elemēta in sequētibꝫ diebꝫ. ¶ Itē si pmixte ibi erant forme. q̄ materia illa magis approximabat mixto pfecta mixtio neqꝫ approximat elēm. q̄ mag approximabat ad op⁹ quarte diei et septe. q̄ eloꝝ dist nctio. q̄ vr̄ q̄ nō debuit ꝓductio illi⁹ materie determinari in reꝝ pmordio. ¶ Itē si erat ibi formarū diuersitas. q̄ vr̄ q̄ eēt ibi actiō et passio. et ita generatio et corruptio et alteratio. et ita nō erat dicēda materia informis. cū in tali statu ꝯueniāt opatiōes q̄ cōpetūt formis distinctis. ¶ R⁹. ad pdictoꝝ intelligentiā notādū q̄ informitatē illi⁹ materie corpalis diuersimōe intellexerūt diuersi. Quidā nāqꝫ voluerūt dicere q̄ materia illa diceret̄ chaos ꝓpt formaꝝ multitudinē et ꝯncretatē. q̄ erat in pti⁹ materie ita q̄ ille ptes nō distinguebant̄ ad inuicē fm loca determinata. nec ita ꝓportionalit̄ inuicē iungebant̄ vt ex eis resultaret aliqd̄ mixtū cōpletū et nō erat ibi quedā ꝯmixtio. nō ꝓportionis sꝫ ꝯfusiōis. et sicut nō erat ibi ꝓportiōalis mixtio. ita nec ibi erat regularis actio immo cuiusdā ꝯgressio ꝯfusio. ita vt calida pugnarent frigidis et humida siccis. et sic recte possꝫ materia illa chaos appellari. Sꝫ iste mod⁹ ponēdi potius est poetic⁹ q̄ physicus. q̄ magis fictiōem q̄ rōnem. cū fm istā positiōē ponat̄ ea illā materiā

sic x dictā naturaliter pcedere. qd nec rōni ɔsonat. nec sacre scripture ɔc. et iō ē alius modus dicendi rōnabilior: q materia illa pducta ē sub aliq forma. sz illa nō erat forma cōpleta. nec dans materie eē cōpletū. et iō nō sic informabat qn adhuc materia diceret informis. Nec appetitus materie adeo finiebat qn adhuc materia alias formas appeteret. et iō dispō erat ad formas vlteriores nō cōpleta pfecto. Et qm ad multas formas materia informis appetitū et inclinationē habebat. iō qūuis illa forma non fferet in se naturas diuersas. tn materia ex diuersitate suis ptib quandā diuersitatē imꝑfectā hēbat nec ex diuersis actibus cōpleretur. sz magis ex appetitibus ad diuersa. et ideo pmixta dr et cōfusa. Sicut exemplum ponit in embrione. q actu hz vnā formā et figurā quandaz masse carnis. illa tn ē dispō ad diuersas mēbrorum figurationes. Istud tn nō ē omnino sile. qr forma illa nō erat tante actualitatis sicut forma embrionis. nec in tanta ppinquitate ad eductionē formarum sequentium. sicut forma embrionis ad eductionē membrorum. Forma enim embrionis ē visibilis. et inde ad pfectā nature cōpletionē ē pducibilis. illa vero materia sub tali forma incōposita erat et inuisibilis. et ad formas subsequētes sola diuina vtute et opatione poterat pduci. et iō ppter imꝑfectionē forme illius materia illa dr informis. et ppter indeterminatū appetitum multarum formarum ɔfusa dr et pmixta. Et hec positio satis videt eē intelligibilis et pbabilis. Et iuxta hanc positionē cōcedendū ē q materia nō fuit creata sub formarum diuersitate. sicut rōes ad hoc inducte ondunt. Ad illud ḡ qd pmo obr in ɔtrarium de textu. dōm q celum stat ibi pro empyreo. Et si obijcit qd

18 scriptura cōter dicit terraz apparuisse nō formatā esse dō. q sicut artifex facit apparere effectū pducendo. nō ostendendo sol. sic intelligendū est q deus fecit terrā apparere nō solū segando eā ab inuicē. sz etiaz pducēdo ita q pductio fuit cum distinctione. et distinctio cū pductione. Ad illud ḡ qd obr q hug. dicit q terrā intelligi ctā terre. dōm. q hō dicit nō ppter formam terre q tā inesset illi materie. sz ppter quādā aptitudinez incōpleta q inerat illi pti materie. sz vt pficeret postmodū forma terre pcum modū fm quē consueuit aliqd appellari eius noīe ad qd ordinat. Materia em illa non poterat nisi quodāmodo balbuciendo describi. qr necduz est qd pmo pficere explicet. sz et tā intellect in imagine deficit. vñ et illud qd ipse subiungit de pmixtione. nō cō dictū q ibi fuerit vera oppositaz formarum ɔiunctio. sed

19 qr nō erat ibi pfecte formarum distinctio. Ad illud qd obr q forme dares sunt prime in materia corpali. dōm q de formis q dant materie esse cōpletū verū ē. forma

20 sō illa quā hz informis mīa nō dabat sibi esse cōpletū. et iō tam formas simplices q̄ cōpositas q eē cōpletum tribuūt pcedebat vel pcedere poterat. Ad illud

21 qd obr q erat ibi corpus opacū et transparens. dō q nec erat ibi pfecta opacitas nec pfecta trāsparētia. erat tñ in diuersis ptibus materie fm q cōditor ordinauerat ex eis diuersas formas pducere aliqs diuersus dispōnis modus q nō ponebat diuersitatem formarum. sicut intelligatur qd aliquod corpus in vna pte sit rarius. et in alia magis compactū salua forme vnitate. sic intelligi dr illa materia q formā habebat maxime ad multa possibilem. Ad illud qd obr q nihil est in genere qd nō

22 sit in aliqua eius spē. dōm q illud verū ē de eo qd est in genere tanq̄ eis cōpletū. sz materia illa nō sic erat corporea q esset cōpleta in genere corporum. sz sic habebat extensionez et corporeitatē q nō hēbat forme actualitatez sicut dictum est prius. Ad illud vero qd obr de diuersitate appetituū. dōm q appetitus non sp sequit formaz completā. sz etiam attendit fm appetentis indigentiā et aliquā dispositionē semplenā. nisi forsan sit talis appetitus q consequatur dispositionē q̄ ē necessitatis. sz

23 talis nō erat in illa informi materia. sz fm quanda maiorem subtilitatē et raritate in ptibus materie erat dispō longinqua ad formas alias et alias.

Consequenter qrit de secundo articulo scz de visibilis materie quantitate. circa quā triplex versatur indistinctio. Primū q̄stum ad numerū. Scdm q̄stum ad tempus. Tertium q̄stum ad locum.

Questio .I.

Circa quam sic pceditur et qritur vtrū celestium et terrestriū vna sit materia q̄stum ad esse. Supra enim q̄situz est de vnitate materie q̄stū ad essentiā. Et q sit vna videt cōter fm expositores noīe terre cum dr. In pncipio creauit deus celū et terrā. et intelligit materia omnium visibiliū citra celū empyreū. ḡ si illa vna fuit et habuit aliquā formā vel supra visum ē. ḡ videt q celestia et terrestria ex vna materia q̄stū ad esse sunt pducta. Item materia illa ex qua formata sunt corpa. nec habebat formam celestē. nec elementarem nec cōsequētem ad hoc. ergo si aliquā hēbat formā. hēbat forma ad hos cōez et indifferentē. ḡ vr qd fm aliqd esse formale sit ponere celestium et terrestriū materiam esse cōmunē. Item extensio consequitur naturā nō fm suā essentiā. sz fm aliqd esse. cū sit accidens. ḡ si cōiter reperitur extensio in corporibus superioribus et inferioribus. ḡ vr qd vna sit materia cōis fm esse in celestibus et terrestribus. Item lux est natura cōis reperta in omnibus corporibus tam celestibus q̄ terrestribus. siue lux substantia siue accidens. ḡ si forma ista corporalis nō est in materia nisi fm aliqd esse videtur idem qd prius. Item pspicuitas est natura sicut repta in omnibus corporibus tam superioribus q̄ inferioribus fm plus et minus. sz pspicuitas non tantum cōsequit naturā sz etiam formaz et esse materie nō tantū essentiaz. ḡ videt q in omnibus corporibus siue celestibus siue terrenis est ponere naturam vnā fm esse. Item rari et densi fm esse ponitur vna materia. ḡ parte rationc luminosi et opaci. et si hoc ḡ celi et elementi. Contra. Corruptibilium et incorruptibiliū sicut vult phs non est materia vna. sed corpora superiora sunt incorruptibilia. et inferiora corruptibilia. ḡ et c. Item q̄ habent eandem materiam sunt ad inuicem transmutabilia. sz corpora celestia et terrestria non sunt ad inuicem transmutabilia. ḡ et c. Item materia subiecta priuationi. et q̄ nō non est subiecta priuationi differunt fm esse. sz in celestibus materia non est subiecta priuationi. in terrestribus vero est subiecta. ḡ et c. Item corpus celeste et elementare non tantūmodo differunt forma ac qualitate. sed etiaz discontinuitate. si ḡ continuitas venit ab vnitate materie fm esse. cum ista ad inuicem sint discontinua. qd pz. qr vnū mouetur reliquū quiescit. vr q fm esse celestium et terrestrium non possit esse materia vna. R. Dōm q cum queritur verum corpora celestia et terrestria sint ex eadem materia fm esse. hō dupliciter potest intelligi. Aut fm eē qd materia habuit ante pductionem. sic sine dubio vna fuit materia corporū celestium et terrestriū. qr vna fuit n oīes hñs vnā formā incōpletā. Et si fm esse qd habet materia post pductionē qd idem est esse cōpletū. sic absq dubio differt materia celestium et terrestrium q̄stum ad esse cum quia sub vna forma est subiecta priuatōi. sub alia non.

z hoc nõ solũ facit diuersitatẽ in materia fm eẽ q̃ntũ ad ecciũ imo etiã q̃ntũ ad potentiã ordinatã ad acũ que q̃dem diuersitas nõ est in materia fm q̃ ẽ formis elarib9 subiecta. Nam z si materia igni subiecta z aeri hẽat aliud z aliud ee etiã tale. tñ q̃ vtrobiq̃ subiecta ẽ trãsmutat9 oi z priuatõi z possibilis ad vtrũq̃. ido dicuntur hr vnã materiã fm esse in celestib9 a qua corpib9 elarib9 nõ cõtingit h regire. Et ex his patet obiecta ad vtrãq̃ ptem. Prime eñ rõnes que ostendunt q̃ celestia corpa z elaria cõicant in materia fm eẽ loquunt de materia q̃tum ad illud eẽ qd hãbuit añ pductionẽ z q̃ntũ ad pprietates q̃ seq̃untur illud eẽ. sicut sunt extẽsio z pspicuitas z h9. Ultima tñ rõ nõ cõcludit q̃ pcedit per illa ex ratõ z sensu z celesti z elari. Nõ eñ ẽ sic. q̃r rarũ z densum sunt adinuicẽ trãsmutabilia. nõ sic corpa celestia z elaria. z loquor de ptate trãsmutandi fm naturã nõ fm ptatẽ diuinã. Rõnes vo ad oppositũ cõcludũt q̃ materia fm esse nõ sit eadẽ in celestib9 z terrestribus post eoꝝ pductionẽ. sicut p3 discurrẽdo p singulas

26 ¶ Aliꝰ posset dici z quasi in idẽ redit. q̃ñ quadrupliciter pot intelligi esse vnitas in materia aut q̃ntũ ad cẽntiã aut q̃ntũ ad esse incõpletũ z a cõpletiõe remotũ. aut fm esse incõpletũ cõpletioni pximũ. aut fm eẽ simplr cõpletũ. z fm hoc distinguitꝰ materia. q̃ quedã ẽ subiecta forme sbali tm̃ quedã forme sbali z extẽsioni siue q̃titati. quedã forme sbali z q̃titati z cõtrarietati. quedam forme sbali z quãtitati nõ cõtrarietati. sed in oĩbus suis ptib9 vniformitati. Primo mõ dicitꝰ eẽ eadem materia spũaliũ z corpaliũ sicut supra fuit ostensum. Secundo mõ eẽ celestiũ z terrestriũ. siue corruptibiliũ z corporũ z incorruptibiliũ. Tertio vo corpoꝝ elariũ z adinuicẽ trãsmutabiliũ. Qrto mõ corpoꝝ spẽ z natura similiũ. Primo igitꝰ z scdo mõ eadẽ est materia celestiũ z terrestriũ. sicut prime rõnes ostẽdunt. tertio z quarto modo nõ. sicut cõcludunt rõnes inducte ad oppositũ.

Questio III e

¶ De informi materia q̃ntũ ad tps sue pductiõis. z ẽ questio vtrũ pducta fuerit in die. an añ oẽm diẽ. ¶ Et q̃ añ oẽm diem vr̃ p illo p ter. Gen. In pncipio cre. deꝰ ce. et ter. z̃. cõstans est h factũ fuisse añ pductionẽ lucis sic ipsa scriptura insinuat sed cũ luce cepit dies. g̃ añ oĩm diẽ fuit pductio informis materie. ¶ Item Augꝰ. xij. pfes. Informẽ materiã fecisti añ oẽm diẽ. ¶ Itẽ Hugo de scõ Vict. in lib. de sacra. Primo momẽto tpis in quo crea [illegible] est omniũ visibiliũ z inuisibiliũ natura. neq̃ nox neq̃ dies fuit. ¶ Itẽ rõne vr̃. Qualitas tpis dz rñderi qualitati rei pducte. sed materia pma nec est pducta oĩno sub priuatiõe forme. nec sub cõpleta distinctione. g̃ eiꝰ pductio nec diei cõpetebat nec nocti. ergo añ omnẽ diẽ. ¶ Sz ĩ Gen. ij. iste sunt generatiões celi z terre qñ creati sunt in die in quo fecit deꝰ ce. z ter. z qñ deꝰ fecit ce. z ter. tũc creauit illã pmordialẽ materiã ergo in die ipsam creauit. ¶ Itẽ creator omniũ ẽ deꝰ lucis g̃ oia que facit. facit in luce. g̃ si creauit materiam. in luce creauit. z ita in die. ¶ Itẽ arguit manicheꝰ. Si deus creauit aliquid in tenebris erat in tenebris. quõ g̃ habitant luce in accessibilẽ. si g̃ h in cõueniẽs ẽ ipsam creasse in tenebris. z crea uit in tenebris vel in die. g̃ z̃c. ¶ Item nox z dies ĩmediate diuidunt tps. sed materia rerũ corpaliũ pducta fuit cũ tpe. g̃ cũ nocte vel cum die. sed nõ cũ nocte. g̃ cũ die. ¶ Rꝰ dõm q̃ creatio ce.

27 z ter. z rões fuit ante oĩm diem q̃ntũ ad ordinẽ nature q̃ntũ vo ad o [illegible] diuersimode sen ferunt diuersi. Quidã sentẽtie q̃ nõ fuit aliqua mora inter creationẽ z distinctiõis inceptionẽ. imo statim cuz pducta fuit illa materia. z lux que dicit faciebat. nec fuit morula aliq̃ intermedia. Alije aũt vr̃ q̃ fuit mora tpis interiacens inter terre creationẽ z lucis factionem z istud vr̃ magis cõsonũ sñie expositoꝝ. sicut patebit in distin. sequen. Utrũq̃ tñ potuit eẽ verũ. nec aliquod hoꝝ vsq̃q̃ certũ. Sustinendo tñ illud vltimũ

28 rñdendũ ẽ ad primũ obiectũ de ter. Gen. q̃ creare equiuoce sumitꝰ in scriptura z ibi dicitꝰ creatio ce. z ter. vsq̃ factio siue formatio. z sic exponit Augꝰ. sup gen. ad litteram v. vbi innuit q̃ creare ce. z ter. dr̃ dupl'r. vel informẽ materiã facere. vel p formas z spẽs distinguere.

29 ¶ Ad illud qd obr̃ q̃ deus est in luce. dõm q̃ intelligendum est dictũ eẽ luce spũalem nõ corpalem q̃ ẽ lux sapientie. z in hac fecit quicqd pduxit. quia oĩa in sapĩa fecit. z ideo qd obiicitꝰ de tenebris corpalib9 nihil facit ad ppositũ. q̃ nõ magis ẽ deus in tenebris in loco corpali

30 ter tenebroso q̃ in luminoso. ¶ Ad illud qd obiicitur q̃ nox z dies ĩmediate diuidũt tps. dõm q̃ verũ ẽ fm qd habent nũc. qd quidẽ attendit fm reuolutionem corporũ celestiũ. sed tũc erat tps fm mutabilitatẽ que erat in materie pciꝰ. que q̃dẽ mutabilitas erat absq̃ psentia corporis luminosi. z absq̃ vmbra corporis opaci. et ideo tps illud nõ erat hñs vicissitudinẽ diei z noctis añ formationẽ lucis. Si qs aũt velit sustinere oppositum plane poterit ad rõnes z auctes ad oppositũ rñdere q̃ intelligantꝰ insinuare ordinẽ nature nõ tpis fm quẽ informis materia oẽm diem antecessit.

Questio III f

¶ De illa informi materia q̃ntũ ad locũ. Et ẽ qd vbi habuit illa materia situ. ¶ Et q̃ illa materia corpalem habuerit sitũ videtꝰ Hugo de sanc. Vict. Erat terrenum hoc elm in medio vno loco subsidẽs. ceteris in vnã cõfusionem gmixtis. circũq̃q̃ in modũ nebule expansis. sed h nõ potuit esse absq̃ situ corpali. g̃ z̃c. ¶ Itẽ q̃ repleuerit locũ videtꝰ q̃ celũ empyreũ sic dic Beda. cũ ipsa materia corpaliũ fuit creatũ. sed cõstans est q̃ empyreum intra cõcauitatẽ suam natum est oĩa alia corpa cõtinere. g̃ vel erat vacuũ. vel ab illa mole corporea replebaf. sed natura nõ sustinet vacuũ. g̃ videtꝰ q̃ moles illa repleret locũ. ¶ Itẽ vr̃ q̃ haberet sursum z deorsuz. quia summitas eiꝰ sicut dicit hugo. porrigebatꝰ q̃usq̃ nũc summum creature corporee pringit. g̃ erat ibi circũferentia z centrũ. ¶ Itẽ materia illa sicut magr̃ dicit in l̃ra in ptibus supiorib9 erat rarior leuior z subtilior. in inferiori pte spissior z grossior. g̃ erat ibi grauitas z leuitas. fm has aũt pprietates corpa hñt locari sursum z deorsuz g̃ redit idem qd prius. ¶ Ad oppositum. Nihil ẽ per se in celo nisi qd ẽ hic z nũc. z nihil est hic z nũc nisi qd est hoc aliquid. z nihil est h aliquid nisi qd est indiuiduũ. z oẽ tale est ens cõpletũ. g̃ a primo. nihil est in loco nisi qd est ens cõpletum. sed materia illa nõ erat ens cõpletũ. g̃ in loco nõ habebat situ. ¶ Item q̃ nõ repleret locũ vr̃. Nihil inane z vacuũ replet locũ. sed materia illa erat inanis z vacua. sicut dicitꝰ in Gen. g̃ locũ nõ replebat. ¶ Item q̃ nõ hẽret dr̃ias positiõis sursum z deorsũ vr̃. q̃r iste sunt positiões fm q̃s distinguũtur z ordinantꝰ diuersa corpa mũdi in vniuerso. sz tunc non erat ibi distinctio nec ordo g̃ nec erat ibi hmõi diuersa positio. ¶ Item raritas z leuitas sunt pprietates cõsequentes formas elementares. sz in materia illa nondum erant forme elementares g̃ nec erat ibi graue nec leue. g̃ nec sursum nec deorsum cũ he positiõis dr̃ie attendantur

31 fm illas q̃litates. ¶ Rꝰ. dõm q̃ cũ materia illa esset molis hñs extensionẽ z celũ empyreũ hẽret ambiens q̃ ipsa in loco erat. z cũ eẽt sub̃a corpulẽta locũ replebat.

Rursus cū in gtib⁹ distictionē quādā haberet fm fortitatē ꝛ grossiciē ·sꝫ semplenā ·posinōes fm sursū ꝛ deorsū quodāmō sꝫ impfecte hēbat· ꝛ iō ɔcedēde sūt rōes q̄ ad istā ptem inducte sunt· Ad illud ḡ qḋ pmo obī in contrariuꝫ q̄ nihil ē in loco nisi ens cōpletū dōm q̄ est falsuꝫ si intelligat̄ de cōpletione pfecta· Eꝫ īmo em in loco ē q̄uis sit q̄d icōpletū· Nec valet illa deductio peccat eī in h̄ q̄ dic̄ q̄ oīe qḋ ē h̄ aliqd ē cōpletū· h̄ em falsuꝫ est· naꝫ tpm indiuiduū ꝛ forma indiuiduat̄ habꝫ esse completū ꝛ minus completū· Ad illud qḋ obī q̄ non implebat locū· q̄ erat inanis ꝛ vacua· dōm q̄ vacuitas loci ꝛ vacuitas materie ē equiuoce dicta· Vacuitas em loci ē p priuationē corporis ɔtenti· sꝫ vacuitas materie est p priuationē forme ꝛ cōplementi· Attēdēdū m q̄ sicut loc⁹ duplr̄ dr̄ vacu⁹· Aut pprie· vt p priuationē oīs corpis· Aut large fm vulgarē modū p priuationeꝫ corpis solidi ꝛ sensibil'· sicut dr̄ archa vacua ppt absētiā panis· ꝛ doliū vacuū ppt absētiā vini· sic etiā intelligendū ē in vacuitate materie qḋ dr̄ duplicit̄ vacua· aut q̄ non hꝫ aliquā formā· ꝛ sic nunq̄ fuit vacua· aut q̄ nō habuit formā oīmode pfectuā· ꝛ sic q̄uis esset vacua· nī locum poterat replere· q̄ erat extensa ꝛ corpea· Ad illud qḋ obī q̄ nō habebat sursum ꝛ deorsum· q̄ carebat ordine ꝛ distinctione ꝛ clari pprietate· Ad ill' as duas rōnes similiter dicendū ē q̄ sicut illa ma ppositā nō habebat nisi impfecte ꝛ semplene ratione cuiusdā inclinationis ꝛ longanque dispositionis· sic ꝛ sursuꝫ ꝛ deorsum nō habebat pprie· habebat tñ quodāmō sꝫ incōplete ꝛ ppter quasdā dispositiones q̄s hēbat ad graue ꝛ leue· dicit em mgr̄ leniores fuisse in supiori pte ꝛ grauioreꝫ in inferiori· nō q̄ istas pprietates pfecte partici pāret· sꝫ in q̄dā longinq̄ ꝛ pambula dispōne· sic supra ōnsum est expresse·

Distinctio· xiij· de pductione creature corpalis q̄ntū ad principiū formale· generale omnibus corpib⁹ qḋ est forma lucis· Et dr̄ hec productio distinctio·

Rima aūt distinctiōis opatō ꝛc· Sup̄ egit mgr̄ de pductiōe rei q̄ntū ad pricipiū materiale· in hac vo pte intendit agere de ei⁹ cōpletione siue formatiōe q̄ntū ad pncipiū formale· Et qm̄ duplex ē in formatio materie corpalis· q̄dā gn̄alis· quedā specialis· Gn̄alis p formā cōem oībus corpibus· ꝛ hec est forma lucis· Spālis vo p alias formas siue clāris siue mixtionis· Ideo mgr̄ pmo agit de formatione siue pductione lucis· in hac sꝫ distinctione· Scdo vo agit de pductiōe cuiuslibꝫ alterius forme corpal'· j· dis· xiiij· Dicit q̄ dēus fiat fir· ꝛc· Vel alr̄· vt p̄mo agat de eo qḋ est generale pncipiū diffundendi in corpibus h̄ ē de luce· Scdo vo de spālibus formis distiguētibus· Pmū spectat ad op⁹ pme diei· Scdm vero ad opa dierꝫ ɔsequētiuꝫ· Diuidit̄ aūt ps ista in tres· In pma determinat de lucis pductione in se· In scda in ɔpatione ad ei⁹ effectuꝫ sꝫ diē quē faciebat· ibi· Hic notādū ē q̄ dies diuersimōe accipit̄· In tertia in ɔpatiōe ad ei⁹ principiū· s· ad vbū p qḋ fiebat· ibi· Preterea inuestigādū ē quō accipiēduꝫ sit ꝛc· Pma ps hꝫ tres pticulas· In pma determiat q̄n lux illa facta fuit· q̄ an oīa alia· In scda vo q̄lis fuerit· ibi· Sꝫ q̄rit̄ q̄lis illa lux· In tertia vo vbi facta posita fuit· ibi· Si aūt q̄rit̄ vbi facta est lux· Silr̄ scda ps pncipalis tres hꝫ pticulas· In pma determinat de ipo effectu luc' siue de die q̄ntū ad spaciū· In scda q̄ntū ad modū distinguēdi· ibi· Hic est natural' ordo distinctōis dierū· In tertia q̄ntū ad cōplemētū· ibi· Solet aūt q̄ri quare fact⁹ ē sol· Silr̄ tertia ps in q̄ determinat de lucis formatione p cōpatione ad suū pncipiū qḋ q̄dē ē pater operans p verbū hꝫ tres ptes· In pma explanat q̄lit̄ intelligendū sit q̄ deus dixit· fiat· ibi· Preterea inuestigandū est ꝛc· In scda explanat illud qḋ dicit scriptura sꝫ patrē in filio· ꝛ p filium opari· ibi· Hic queri solet quō accipiendū sit· In tertia vero remouet opinionē hereticorū insinuans aliā ex expositionē verbi pdicti· ꝛ h̄ facit ibi· Sꝫ dicit hereticus hac ratione hoc posse ꝛc·

Di· XIII·

Determinat q̄n lux facta fuit· q̄ an oīa alia· **a**

P Rima aūt distinctionis opatio fuit formatio lucis sicut ōndit scriptura gen̄· q̄ cōmemorata rex informitate· ex ⁊ dispositionē a luce inchoauit subdēs· Dixit de⁹· fiat lux ꝛ facta est lux· ꝛ diuisit lucē a tenebris· Appellauitq̄ꝫ lucē dieꝫ· ꝛ tenebras noctē· Et factū est vespe ꝛ mane dies vn⁹· Cōgrue mundi ornat⁹ a luce cepit· vñ cetera q̄ creāda erāt videret̄·

Gen̄· j·

Qualis facta fuerit lux illa corporalis an spiritualis· **b**

Si q̄rit̄ qualis illa lux fuerit· corpalis· s· an spiritualis· Id rn̄dem⁹ qḋ legim⁹ traditū· Dicit eniꝫ Aug· q̄ lux illa corpalis vl spiritualis intelligi pt· Si spiritualis accipit̄· angelica natura intelligit̄ q̄ pri⁹ informis fuit· sꝫ postea formata ē· cū ad creatorē ɔuersa ei charitate adhesit· Cui⁹ informitatis creatio supi⁹ significata est· vbi dictū ē· In pricipio creauit de⁹ celū ꝛ terrā· Hic vero eiusdē formatio ōndit̄ cū ait· fiat lux ꝛ facta ē lux· Hec ḡ angelica nat̄a pri⁹ tenebre· ꝛ postea lux fuit· q̄ pri⁹ habuit informitatē ꝛ impfectionē· deinde formationis perfectionē ꝛ ita diuisit de⁹ lucē a tenebris illā vt ait aug⁹· sup gen̄· Huius creature informitas ꝛ impfectio fuit añq̄ꝫ formaret̄ in amore conditoris· Formata vero est q̄n conuersa ē ad incōmutabile lumen vbi· Si vo corpalis fuit lux illa· qḋ vtiq̄ꝫ pbabile ē· corp⁹ lucidū fuisse itelligitur velut lucida nubes· qḋ nō de nihilo sꝫ de piacenti materia formaliter factū est vt lux eēt· ꝛ vim lucē dihet· cū q̄ dies pria exorta ē· q̄ an̄ lucē nec dies fuit nec lux· licet tps fuerit·

Aug⁹· De spiritu ali luce.

Aug⁹·

Hic de corporali luce

Vbi lux illa facta ꝛ vbi posita fuerit· **c**

Si aūt q̄rit̄ vbi ē facta lux illa· cū abyssus oēꝫ terre altitudinē tegeret· Dici pōt in illis ptib⁹ facta q̄s nunc illustrat solis diurna lux· Nec mirū lucē in aq̄s posse lucē· cū etiā nautarū opatione sepi⁹ illustrent̄· q̄ in pfundū mersi misso ex ore oleo aq̄s sibi illustrāt· q̄ mlto rariores fuerūt i pncipio q̄ mō sunt· q̄ nōdū ɔgregate fuerant in vno loco· Facta ḡ lux illa· vicē ꝛ locū sol' tenebat· q̄ motu suo circūagitata· nocteꝫ diemq̄ꝫ discernebat·

a In mysterio factum est vt dies computentur a vespera in vesperã. Cõtra hoc videt̃ q̃ ad ieiunij obseruationem oportet ieiunare diem p̃cedentẽ cũ nocte sequenti. Item vr̃ q̃ non congrue significet̃ mysteriũ redemptionis cõputato die a vespera in vesperã. immo potius in p̃ria comparatione dierũ quã christus a tenebris nos produxit ad lucẽ. 1 R. dõm q̃ duplicem modum computandi diem accipimus in scriptura. primus in quo dies p̃cedens copulatur nocti sequenti. et hoc quidem fuit in prima dierũ enumeratione. in quo videlicet magister p̃figurabat lapsus futurus a luce gratie in tenebras culpe. Alius modus computandi dies attenditur in solennitatum custodinõe. i quo nox p̃cedens connumerat̃ diei sequenti. et hoc vult dicere a vespera in vesperã. vt p̃cedat nox et sequat̃ dies. q̃ tera mane aliquã do tribre. nãc autem lux in domino. Et 2 qd̃ obiicitur de obseruantia ieiuniorũ dõm q̃ tempus ieiunij cõpetit tempori miserie. et ideo computatio diei in obseruatione ieiunij debet fieri s̃m conformitatem ad distinctionem temporis primi. in quo erat p̃figuratio lapsus humani. Et qd̃ obiicitur q̃ non debet terminari a vespera in vesperam. dõm q̃ primus vespera ponitur ibi inchoatum est noctis principium. et secunda inchoatũ est finis diei. et ita pro nocte et die. Licet autem he due distinctiones in scriptura maxime exprimãtur. quattuor tamen modis s̃m diversorum computationes dies distigui cõsueuerit. Greci enim computãt diem a mane in mane. quia tunc p̃mo apparet sol. Hebrei vero a vespera in vesperã quia tunc incipiunt solennizare. Astronomi vero a meridie in meridiem. quia tũc est sol in maiori virtute. Sancta ecclesia a media nocte vsq̃ ad mediam noctem. quia tunc natus est christus vniversus. Mane dicit greca gẽs incipit. astra sequentes. In medio lucis. Judei vespere. sancta Inchoat ecclesia medio sub tẽpore noctis.

Ibi q̃ p̃mũ lucẽ apparuisse verisile ẽ. vbi sol q̃tidiano cursu circũuectus apparet. vt eodem tramite lux circũcurrẽs ac p̃rio ad occasum descẽdens vesperam faceret deinde reuocata ad ortũ aurorã. i. mane illustraret. et ita diuisit deus lucẽ et tenebras. et appellauit lucẽ diẽ. et tenebras noctem.

De effectu lucis siue de die quẽ faciebat q̃tũ ad spaciũ. d Hic notandũ ẽ q̃ dies diuersis modis accipit̃ in scriptura. Dicit̃ enĩ dies lux illa q̃ illo triduo tenebras illũinabat. et dicit̃ dies illuminatio ipsa aeris. Dicit̃ etiam dies spaciũ. xxiiij. horarum. q̃lis accipit̃ cũ dr̃. Factũ ẽ vespe et mane dies vnus. Mõ ita distinguẽdũ ẽ. factũ ẽ vespe p̃us et postea mane. et ita fuit dies vnus expletus. xxiiij. horarum dies. s. naturalis. q̃ habuit vesperam s; nõ mane. Mane eĩ dr̃ finis p̃cedentis et initiũ sequẽtis diei. qd̃ ẽ aurora. que nec plenã lucẽ nec oĩno tenebras h;. Mane g̃ primus dies n̄ habuit. q: nec dies p̃cesserat q̃ sequẽtis diei initiõ terminaret. et eo p̃cipue. q: luce apparente. mox sup terrã plenus atq; p̃clarus dies extitit. q̃ nõ ab aurora. s; a plena luce ichoauit. et mane sequẽtis diei p̃sumatus ẽ. Unde beda sup Gen. Decebat vt dies a luce inciperet. et in mane sequentis diei tenderet. vt opa dei a luce inchoasse. et in luce cõpleta esse significarent̃. Reliq autẽ dies mane habuerũt et vesperam. quorũ quisq; a suo mane incipiens vsq; ad alterius diei mane tendebatur.

De die q̃tum ad distinguendi modum. s. de naturali ordine cõputatiõis dierũ. et de illo q̃ p misterio introductus est. e Hic est naturalis ordo distinctionis dierum. vt distiguant̃ atq; cõputent̃ dies a mane vsq; ad mane. Postea vero in mysterio factum est vt dies cõputent̃ a vespera in vesperam. et adiungat̃ dies p̃cedẽti nocti in cõputatione. cum iuxta naturalẽ ordinem p̃cedens dies sequẽti nocti adiungi debeat. q: hõ a luce p peccatũ corruit i tenebras ignorãtie et peccatorum. deinde per christum a tenebris ad lucem rediit. Unde apl's. Eramus aliqñ tenebre. nũc aũt lux i dño. Primus itaq; dies nõ ab aurora s; a plena luce incipiens. et post vesperã paulatim occidente luce excipiẽs. mane sequentis diei expletus est. Unde Beda. Occidente luce paulatim et post spaciũ diurne lõgitudinis. inferiores p̃tes subeunte factum est vespe. sicut nunc vsitato cursu solis fieri solet. Factum est aũt mane eadẽ sup terram redeunte. et aliũ diẽ inchoante. et dies expletus est vnus. xxiiij. horarum. Fuitq; nox illo triduo oĩno tenebrosa. q̃ post creata sydera aliqua luce claruit.

De die q̃tum ad cõplementum. s. cur sol factus est si lux illa sufficiebat. f Solet aũt q̃ri q̃re factus ẽ sol. si lux illa faciẽde diei sufficiebat. Ad qd̃ dici põt. q̃ lux illa forte supiores p̃tes illustrabat. et ad illuminationẽ inferiorum solẽ fieri oportebat. Uel potius ideo. q: facto sole diei fulgur auctus est. Amplior eñ multo luce radiauit dies postea q̃ ante. b Si aũt q̃rit̃ qd̃ de luce illa factũ sit cum modo nõ appareat. Põt dici aut

b Si autem q̃ritur quid de luce illa etc. aut de ea corpus solis formatum. aut in ea parte celi esse in qua sol ẽ. Cõtra. Primum videtur esse falsum quia nõ est ordo de p̃fecto ad imperfectum. s; lux illa p̃fectissima erat sic dicit Damas. q̃ opera prime diei perfectiora sunt. Item tertium videtur esse contrarius. dicit enim ibi. Uidit deus lucẽ q̃ eẽt bona. et aug. explanat. vidit. idest placuit voluntati dei vt pro modo sui generis maneret quod placuit vt fieret. ergo adhuc manet lux illa in seipsa. Item si sol factus est de illa luce. vñ

Beda

Eph. v.

Beda

facta sunt alia luminaria? Si tu dicas q̄ de illa luce, tūc videt̄ q̄ vna pars illius lucis corporis cessit in corpora luminosa que sunt supra solem. ⁊ in corpora luminosa que sunt infra solem. q̄ si nullū corp⁹ habet moueri oppositis motib⁹. nullū etiam est corp⁹ celeste qd̄ natura habeat moueri motu recto sz orbiculari. videtur q̄ prīa luminarium productō fuerit per violentiam ꝑ̄ter naturam. Secundū etiā videtur falsum. quia nō pōt esse in ea parte in qua est sol. primo quia duo corpora nō possunt eē simul. Scd̄o etiam q2 sol sufficienter illuminat. q̄ vr̄ q̄ lux illa sit ibi frustra. R⁹. dōm q̄ cū queritur qd̄ de illa luce factū sit. quatuor modis ad hoc consueuit rn̄deri. q̄rū duos tangit magister in littera. Prim⁹ est. q2 luminarib⁹ celi factis lux illa redijt ad preiacentem materiaz. q2 nō erat facta nisi ad faciendam quandā distinctionem dierum se triplenā. quasi p̄fecta inde redijt vn̄ sumpta est. Sed hec positō est contra rationem ⁊ contra litteram. q̄ dn̄s deseruerat opa sex dierū p̄ncipalia vel q̄ sineret perire. Scd̄s mod⁹ dicendi est q̄ illa lux simpliciť manet in forma sua nō mutata. nec discerni tr̄ q̄nū ad sensuz ꝑpt̄ coniunctionēz sui ad solem nec tñ ē frustra. q2 ipi⁹ sol' auget effectū. Sz q2 difficile ē assignare quē effectū hēat cuz sole. Jō ē terti⁹ mō⁹ dicendi q̄ ex ipa factus sit sol. ⁊ ica saluator tanq̄ in re eiusdē gñer⁹. Sz qm̄ vt scriptura exp̄mere q̄ de⁹ p⁹ p̄mū diē p̄duxit nouū lucē. sz solū in 3 luminaria distinxit. Jō ē quarta opinio q̄ ex illa luce facta sīt corpa luminosa intꝰ q̄ p̄ncipatū tenet sol. nec fuit ibi aliq̄ violētia. q2 vnaq̄q̄ creata cuz locū accipiebat quē sibi dn̄s p̄ na'sz deputabat. ⁊ sic patet obiecta. q2 nec fuit ill⁹ luc' corruptio nec etiā violētia. sz maior q̄dā ⁊ p̄fectior distinctio. Qd̄ aūt diē D affi op⁹ p̄me diei fuisse p̄fectissimū. h̄ diē p̄ cōparatione ad alia corpa q̄ a luce hūt recipe influētiā. n̄ p̄ cōparatōēz ad lumina

de ea corpus solis formatū aut in ea pte celi esse in q̄ sol est. nō q̄ ipsa sit sol. sz sic est ei vnita vt discerni non valeat.

Aug⁹.

Quō accipiendū sit illud v̄buz qd̄ dixit deus. fiat. an sono voc' id deus dixerit. an aliter. g

Preterea inuestigandū ē quō accipiendū sit qd̄ ait. Dixit de⁹ fiat. vtruz tpaliter. vel sono vocis illd̄ dixerit. an alio mō? Aug. super Geñ. tradit nec tempaliter nec sono vocis deū locutuz fuisse. q2 si tpalit' ⁊ mutabiliter. ⁊ si corporalit' dicatur sonuisse vox dei. nec lingua erat q̄ loq̄retur. nec erat quē opteret audire ⁊ intelligere. Bene q̄ vox dei ad naturaz verbi per quod omnia facta sunt refertur. c Dixit q̄ deus. fiat ⁊c. non tempaliter. non sono vocis. sed in v̄bo sibi coeterno. idest verbum genuit intempaliter in quo erat et disposuit ab eterno vt fieret in tpe ⁊ in eo factū est.

Quō accipiendū sit qd̄ dicitur pater operari in filio. vel p filiū. vel in spiritusancto. h

Hic queri solet quomodo accipiendum sit qd̄ dicit' pater operari in filio. vel per filium. vl' in spiritusancto. Hoc eniz scriptura frequenter nobis proponit. vt omnia in sapientia fecisti do

4

Ps. ciij.

na q̄ ex ipa luce sit formata. c Dixit q̄ de⁹ fiat ⁊c. n̄ tpalit' nō sono voc' . sed in verbo sibi coeterno. Ur hoc esse falsum. statim enim vt dixit deus. res facte sunt. sicut dicitur in ps. dixit ⁊ facta sunt. ergo cuz productio reruz sit temporalis. dictio non fuit eterna. Item in dictione eterna. non dicit deus nisi semel sicut dicitur in psal. Semel locutus est deus. sed cum produxit opera sex dierū. in productione singulis opis dixit. ergo illud dicere nō est eternum. siue generare filiuz. Si tu dicas q̄ illud dicere non fuit nisi vnum solū iterat' tamen propter multos effectus. tunc videtur q̄ addicere sequitur facere ⁊ simul dixit q̄ simul omnia fecit. ⁊ non simul fecit sic dicit scriptura et supra p̄batum est q̄ non simul dixit. Propter hoc queritur vtrum dicere accipiatur hic temporaliter vel eternaliter. Et si eternalit'. quomodo dictum possit esse temporale. Et si temporaliter. quomodo dicere temporale potuit omnē creaturam precedere. Item questio est vtrum accipiatur notionaliter aut essentialiter. Si accipit' notionaliter. quomō poneret effectū. aut quomō effectus creationis quem deus dicendo produxit cōpetat toti trinitati. Si vero essentialiter. quomō poterit illud referri ad naturam verbi per qd̄ facta sunt omnia. cum verbū dicatur personaliter sicut in primo li. ostensum est. R⁹. dōm q̄ dicere vno modo cōnotat effectū in actu. alio mō connotat effectū in habitu non in actu. Dicit enim vno modo quasi actū exterius. ⁊ sic dicere est aliquem effectum efficere in quo dicens exprimit se ⁊ hoc modo dicit' deus dicere sine creaturā producendo in qua se declarat. siue

Gen. j.

Hebre. j.

Ps. xxxij.

mine. i. in filio. ⁊c. In principio. i. d. id ē i filio creauit de⁹ celū ⁊ terram. Et illud. Per quem fecit ⁊ secula. Super illū quoq̄ p̄s. locum. Uerbo domini celi firmati sunt ⁊c. dicit Aug⁹. q̄ pater operatur p verbum suum ⁊ spiritumsanctum. Quomō ergo hoc accipiendum est. Putauerunt quidā heretici q̄ pater velut auctor ⁊ artifex filio ⁊ spiritusancto in rerum operatiōe quasi instrumento vteret'. Ex predictis verbis errandi occasionez sumentes. qd̄ velut blasphemiz atq̄ sane doctrine aduersum abycit pia fides. Non est itaq̄ intelligenduz ideo scripturaz frequenter cōmemorare patrem operari in filio vel p filiuz. tanq̄ filius non posset facere si ei non porrexisset pater dexterā. vel tanq̄ aliqd̄ instrumentū fuerit patris operantis sed potius illis verbis patrem intelligi voluit cum filio ⁊ spiritusancto operari et sine eis nihil facere

Hic aperte q̄ sensu dicat' pat' operari filio vl' per filium.

Remouet opinionem hereticā insinuans aliā eē expositionē verbi p̄dicti. i

Sed dicit hereticus. hac ratione hoc posse dixisse filiū operari per patrem vel in patre ⁊ spiritumsctm̄ cum vtroq̄ vel per

aliquid inspirando anime in q voluntatẽ suã demõstrat. et sic pluries accipit in scriptura. et connotat effectum actualiter. Alio modo dicere dicit actum quasi exterius. nihilominus nõ relatum. et hoc modo dicit comparationem ad verbum conceptum. per quod

> vtrũqȝ. quia filius cum patre et spũssanctus cum vtroqȝ operatur. Cui breuiter respondetur. Ideo istud dictũ esset non istõ vt in patre monstraretur auctoritas. Non enim pater a filio. sed filius a patre operatur. et spũssanctus ab vtroqȝ. Ideoqȝ etiã filius per spiritũsanctũ legitur operari. quia cũ spiritusancto operatur hoc ipm a filio hñt vt operetur.
>
> Post et aliter illud accipi. vt dicatur pater in filio vel per filiũ operari. quia eum genuit omniũ opificẽ. sicut dicitur pater per eũ iudicare. quia genuit iudicem.

dicẽs se omnia loquitur per quem modum accipitur in ps. semel locutus est deus. glo. ibi. filiũ genuit in quo omnia disposuit. et sic dicere connotat effectũ in habitu. quia dicer importat dispositionẽ et ad dispositionem sequitur opus. Tertio modo dicere dicit actũ intrinsecũ et absolutum. et hoc modo dicit Ans. quia dicere non est aliud quam videndo intueri. et sic quelibet persona dicit se et alia. et huic dicere non respondet verbum cõceptũ. quia secundum huiusmodũ idẽ potest esse dicẽs et dictũ. Quelibet enim persona seipsam videt et seipsam intuetur. et sic non connotat effectum. nec actum. nec habitum. Si ergo queritur quomõ accipiatur dicere in textu productione. dicendum quod potest accipi primo modo secundum prout cõnotat effectum in actu. et tunc dicerẽ idem est quod producere. nec est ibi nugatio cum dicitur. dixit deus fiat. quia non tantum importat ipsam actionẽ in se. sed etiam prout est ad ipsius manifestationẽ. et premittit scriptura verbum dicendi verbo faciendi. vt in hoc ostendat quod deus maxima facilitate produxit singula. non quia aliqua vox creata rerũ productionẽ antecedat. Et sic dicere in diuersis diebus potest pluraficari. non ratione principali significati sed connotati. sicut pater. quia pluriũ productorum plures sunt productiones passiue. et ratione cõnotati actus dici potest pluraficari. Potest et nihilominus accipi secundo modo. et sic est sensus. dixit. i. filium genuit in quo omnia disposuit. et per quẽ omnia produxit. et sic exponit Aug. cum dicit quod vox dei ad naturam verbi per quem omnia facta sunt refertur. Et ad illud dicet sequitur creaturã fieri. sic ad dispositionẽ sequitur opus nõ immediate vt tunc sit qñ quis primo disposuit sed pro loco et tempore sicut dicimus dispositio ordinauit. et sic est in proposito. nam deus produxit nõ tunc cum filium genuit in quo disposuit. sed sicut generando filium ab eterno disposuit se producturum in tempore. sic produxit in tempore. In ipsa enim dispositione dei eterna non solum erat quod res producerentur sed etiam quando producerentur et hoc modo dicere in diuersis diebus dictũ candẽ importat dispositionẽ. et eternam in qua simul disponuntur eternaliter que successiue producuntur ex tempore. Sic igitur primo et secundo modo potest hic accipi dicere. sed secundo

modo magis proprie. tertio autem modo nõ videtur hic accipi. quia non conotatur ibi aliquis effectus. nec actu. nec habitu. nec videtur etiã illo tertio modo magis proprie accipi actus dicendi. nam sicut dictũ fuit in primo li. di. xxvij. dicere proprie nõ est sine verbo. sicut nec proprie ibi dicitur esse locutio vbi nullus ẽ sermo. Nihilominus tertius modus accipiendi dicere nõ videtur esse omnino improbandus pro cogitatione ra tionabiliter videtur posse concedi quod quelibet persona loquatur se alteri. Si enim iste actus qui est dicere cõuenit cuilibet persone increate. potest cõuenire cuilibet persone increate. vel vere vel mõ transumptiuo. iste tamen modus accipiendi non competit proposito. et per hoc patent que obiecta sunt.

> Ita et per spiritũsanctũ dicitur operari siue pater siue filius. quia ab vtroqȝ procedit spiritussanctus factor omniũ. Vñ Ioh. Crisost. in expositione epistole ad Hebreos sic ait. Non est hereticus insaniter suspicatur tanquam aliquod instrumentum patris extiterit filius. neqȝ per eum pater dicitur fecisse tanquam ipse facere non posset. sed sicut dicitur pater iudicare per filiũ. quia iudicem genuit. sic etiã dicitur operari per filiũ. quia eũ constat opificẽ genuisse. Si ei cã cius pr ẽ. secundum quod pr ẽ. meliori aplius eorum cã ẽ q per filiũ facta sit. Hoc ope prime diei dicta sit

D In principio id est in filio creauit deus celum etc. Contra. Si enim creatio mutatio est. et in filio nihil mutatur. ergo in filio nihil creatur. Item queritur quare ista accipitur pater est in filio et creatur in filio. ita quod hec prepositio in refertur ad verbum essendi et ad verbũ operandi. hec autem non recipitur pater est per filium. cum tamen ista recipiatur pater operatur per filium. Queritur etiã quã habitudinẽ importat hec prepositio per. cum dicitur deus pater per filium. R. dicendum quod hec prepositio in. potest importare causalitatem. et potest importare identitatẽ. Causalitatẽ. vt cum dicitur omnia sunt in deo. Identitatẽ. vt cum dicitur. pater ẽ in filio. Hec autẽ prepositio per. quantũ est de se importat causalitatẽ. Dico igitur quod conuenienter dicitur deus operari in filio. et ratione identitatis. quia pater operans est in filio. et ratione causalitatis. quia filius est causa effectus producti a patre. et ideo hec prepositio in. cum suo casuali accipitur in diuinis cum verbis absolutis et cum transitiuis ratione duplicis habitudinis scilicet causalitatis et identitatis. hec autem prepositio per. quando importat habitudinẽ cause et principij non recipitur nisi in illis verbis que important aliquẽ effectũ respectu cuius filius habet causalitatem et ideo recipitur quod pater operatur per filium. sed tamen nõ recipitur quod pater sit per filium. sed hec planius dicta sunt in primo li. di. xxxij. et ideo ad presens hec sufficiant.

Ad intelligentiam huius partis in qua agitur de formatione lucis que est opus prime diei queruntur tria. Primũ est de ipsa lucis productione. Secundum est de ipsius lucis effectu et illustratione. Tertium est de ipsius lucis essentia et natura in se. Circa primum duo queruntur. Primo queritur vtrũ per illã lucẽ que dicitur ẽẽ opus prime diei intelligat scriptura lucẽ corporalem vel spiritualem. Secundo dato quod intelligat corporalem. est questio qualiter faciebat diem et noctem.

Questio I

Circa quam sic proceditur et ostenditur quod illa lux que dicitur primi 2

Alia predicatio de po . . . sicio.

Ioh. Crisos.

6

mo die fuisse creata non erat lux corpo-
ralis est ad decorē ꝛ ad cōplementū celi siderei siue fir-
mamenti. si ergo qđ ornat ꝛ decorat aliqđ corpꝰ nō potest
nec debet ante ipm fieri. cum pductio firmamenti spe-
ctet ad opꝰ scđi diei. vꝫ qđ primo die lux corporal' nec
potuit nec debuit fieri. ꝛ sic facta lux corpal' vl' lux spū-
alis. ergo ꝛc. ¶ Item in enumeratione operū sex dierū inten-
dit scriptura explicare pductionē illorū q̄ cōstituūt vni-
uersum sicut manifestū ē. ergo vel creatura spūalis ꝛ ꝓpo-
te angelus nō ē de cōstitutione vniuersi. vel scriptura re-
pductionē insufficienter explicat ꝛ tradit. vel oportet
ꝙ aliqđ ibi positum exprimi. sꝫ primi duo modi sunt in-
conuenientes. restat ergo ꝙ scriptura explicat pductionē
creature angelice. sꝫ creatura angelica fuit in principio
creata. sicut ostensum est s̄. sꝫ primo oīm creata ē sapien-
tia. ergo eius pductio exprimit ꝑ opus prime diei vl' saltē
formatio. sꝫ opus prime diei non fuit nisi pductio lucis.
ergo ꝑ lucem intelligit scriptura naturā spūalem. ¶ Itē lux
de spūalibꝰ ꝛ corpalibꝰ dicit' ꝓprie. magis tñ ꝓprie de spi-
ritualibꝰ q̄ de corpalibus. sicut dicit Aug. sup Gene.
ad lram. Propinq̄ssime eīm deus lux ē. ꝛ q̄ ad ipm magis
accedunt plus habent de natura lucis. ergo in pductiōe lu-
cis illa creatura debet principalit' intelligi. cui pncipa-
lius cōuenerit. sꝫ hec ē creatura spūalis. ergo ꝛc. ¶ Itē lux
ista corpalis ē ad famentū plantaꝝ ꝛ animaliū. ꝛ etiaꝫ
ad solaciū hominū. si ergo primo ꝛ scđo die non erant plā-
te q̄ fouerent. nec animalia nec homines q̄bus illa lux
aliquod ferret obsequiū. videt' q' deꝰ frustra fecisset eaꝫ
in primo die. q' si deus nihil frustra facit. restat q' p il-
lam lucē non intelligit' lux corpalis sꝫ spūalis. ¶ Itē lux
illa q̄ primo die creata est. erat lux corpalis. ergo diē ꝛ no-
ctem corpalit' faciebat. ergo videt' ex hoc q' pductio sol' fue-
rit supflua. ¶ Item si lux illa fuit corpalis. tunc esset bo-
na debuit a diuina bonitate in suo esse cōfirmari. sic eīm
exponit Aug. vidit deus q' esset bonū .i. qđ placuit vt
fieret. placuit etiā vt in suo genere pmaneret. ergo vꝫ q'
si lux illa pfecta esset in principio q' adhuc maneret. ergo
si magne claritatis esset illa. impossibile esset q' sensum
nēm lateret. si igit' lumē eius non pcipimꝰ sensu. ꝛ vsuꝫ
eiꝰ nō capimꝰ intellectu. ipsa non ē. ergo nūq̄ fuit. ¶ Sed
cōtra hoc obijcit' ꝛ ostendit' q' lux illa corporalis fuerit
per textum primo. quia ante formationē lucis pmittit'
q' tenebre erant sup faciem abyssi. ergo si per abyssuꝫ in-
telligit' materia corporalis. lux q̄ facta est ad expulsionē
illarū tenebrarū erat corporalis. ¶ Item hoc ipm ostē-
ditur per multos expositores. ꝛ primo per Bedam. oc-
cidente luce paulatim. ꝛ post spacium diurne lucis in-
feriores partes subeunte factum est vespere. sicut nūc
vsitato cursu solis fieri solet. ergo si hoc non potest intel-
ligi nisi de luce corpali. patet ꝛc. ¶ Item q' de luce corpo-
rali intelligatur videt'. Scriptura numerat senarium
dierum. ꝛ constat q' dies isti omnes sunt eiusdem natu-
re. alioquin non essent insimul cōnumerabiles. sꝫ post
formationē solis a quarto die in antea fuerūt dies cor-
porales. sed tales dies non possunt esse nisi a luce cor-
porali. ergo ꝛc. ¶ Item q' non possit intelligi de luce spi-
rituali videt'. quia diuisio lucis spiritualis a tenebris
est separatio bonorū a malis. ergo si simul est diuisio
lucis a tenebris. ꝛ formatio lucis. ꝛ hoc fuit totū in pri-
me diei initio. videt' q' lapsus malorum angelorū fue-
rit absq3 aliquo spatio temporis intericto. si ergo hoc
7 est impossibile sicut supra probatum est. patet ꝛc. ¶ R̄.
dōm q' in hac questione differenter senserunt Aug. ꝛ
alij doctores. sicut etiam in questione de informis ma-

terie pductione. Augꝰ enim voluit q' per celum intel-
ligeret' natura spiritualis informis. ꝛ quia lux respon-
debat celo. per consequens per ipsam lucem spiritua-
lem. angelicam naturā formatam dixit intelligi ad lit-
teraꝫ. p diem vero dixit intelligi ipsam consideratione
angelicam per septenarium dierꝫ septemplicem consi-
derationem. ꝛ p vesperam dixit. considerationē creatu-
re in seipsa. quia creatura est sicut tenebra. p mane ve-
ro reductionem ipsius cognitionis creature in genere
proprio. ad cognitionē que est in summa luce. ꝛ ad lau-
dem ipsius dei. ꝛ quia post pfectam conuersionē a lau-
de dei non cessat. ideo septimū diem in quo est requies
contemplationis dixit non habere vesperam. Ad 8
hanc autē positionem manifestandā satis scriptura cō-
formatur super Gen. ad litteram. vbi ostendit q' mul-
ta dicuntur de illa .vj. dierum enumeratione. que ma-
gis competunt diebus spiritualibꝰ ꝛ luci spirituali q̄
luci materiali propter qđ in productione omniū rerū
corporalium dicit'. fiat. fecit. ꝛ factum. in productione
vero lucis non dicit' nisi fiat ꝛ factum est. Et huius ra-
tio est. quia omnes alie res a creatura spirituali habēt
triplicem modū essendi. videlicet in sua causa produ-
cente. ꝛ in mente rationali. ꝛ in corporali materia subsi-
stente. Creatura autem rationalis non habet nisi du-
plicem modū. videlicet in verbo ꝛ in se. Multa etiam
ad hoc adducit. qui ostendunt ipsam positionē esse cō-
sonam tam fidei q̄ scripture. q̄ etiam rationi. ꝛ p hoc
veritatē fidei ꝛ scripture a recto rationis tramite nul-
latenus etiam deuiare ostendit. vnde super Gen. ad lit-
teram lib. primo habemus. q' fm fidem rñdendum est
omnibus qui calumniari libris nostre salutis affectāt.
vt quicquid ipsi de rerū natura veracibus documentis
demonstrare potuerunt. ostēdamꝰ litteris nostris nō
esse contrariū. quicquid autē de quibuslibet suis volumi-
nibus his nostris litteris .i. catholice fidei contrarium
protulerunt. aut aliqua facultate aut vlla dubitatione
credamus ipm esse falsissimū. Quantū cūq3 autē hec po-
sitio probabil' esset ꝛ rōnabil'. catholici tñ tractatores
qui Augꝰ secuti sunt viā aliam approbauerūt magis. scꝫ
q' dierū distinctio esset materialis seu sensibilis. ꝛ prime
diei opatio esset informatio lucis corporalis. q̄ tres di-
es fecit ante productionē solis. Et q' istam pductionē
magis insinuat textꝰ scripture. ꝛ magis sequunt' expo-
sitores illi q̄ Augꝰ. libenter secuti sunt. ideo positio ista
securius ꝛ vtilius ē sustinenda. Scđm hanc igit' posi-
tionem. dōm ē q' scriptura p lucem illas quā dicit primo
esse factā. corporalē lucē insinuat. ꝛ cōcedende sunt ra-
tiones q̄ illud probant. ¶ Ad illud vero qđ obi' primo 9
q' lux ē ad decorē ꝛ ornatū celi. dōm q' nō qualitercūq3
sꝫ put est in distinctione completa fm numerū ꝛ ꝓprie-
tatē corporū celestiū stellarū. scꝫ ꝛ planetarū. ꝛ hoc nō fu-
it ante diem quartū. ¶ Ad illud qđ obi' q' conditio an- 10
gelice nature debet in .vj. diebus explicari. dōm q' illō
non oportet explicite dici. sicut etiā nec de lapsu natu-
re angelice in scriptura legit' historialit' sꝫ magis allego-
rice. Error huiꝰ est. q' scriptura intendit principaliter
agere de operibus reparationis. sicut dicit Hug. ꝛ ꝑ ter-
la vt melius explicent' agit de lapsu ꝛ conditione. ꝛ ta-
mē huius determinat de his q̄ faciunt ad homīs con-
ditionē ꝛ cōseruationē. Et q' in scriptura nō agit' de la-
psu nec de conditione institutū. aliter posset dici q' q'
scriptura tradebat' genti rudi. que versabat' circa sensi-
bilia. ideo primo in operibus .vj. dierum cōditionē sensi-
bilium insinuat. nihilominꝰ tñ prebens viā q' hec sini-

bilia ad intelligenda spūalia. hec enī fecit ad illa insinuāda. vñ nō indocte p formationē lucis intelligi potest formatio nature spūalis. principalit̃ tñ insinuat formatio corporalis. τ sic patet qualiter pcessus scripture q̃uis videat esse vulgaris. tñ ē sufficiēs τ rōnabilis.

11 ¶ Ad illud qd̄ obijcit q lux principalius puenit nature spūali. dōm ē q verū est q̄tum ad pprietatem vocabuli. nō est tñ verū q̄tū ad vsum cōem. Nota enī lucē nisi determinet p añcedentia τ pñtia. lucē intelligim⁹ corporalē. per quā tñ perducimur ad intelligendū τ spūalem. q2 cognitio nr̄a incipit a sensu. τ sic docet dyo⁹ in li. de di no.

12 ¶ Ad illō qd̄ obijcit q lux corporalis ē ad fomentū viuentiū τ solaciū aīaliū. dicēdū q lux corporalis nō solūmodo habet istā vtilitatē. imo etiā alias multas que forsitan nos latent. quarū etiā vsum potuit tūc habere. sicut mlťe creature habent virtutes τ vtilitates q̄s nos ignoram⁹. τ tñ eas habere nō dubitam⁹. Posset tñ dici q vsus ei⁹ fuit diē τ noctē facere. nō ad aīaliū illustrationē. sed ad diuinorū operū distinctionē. vñ τ si tūc nō faceret ad illustrationē humani sensus. facit tñ nunc ex ipsa distinctione ad illustrationē intellect⁹. dū ex illa intellectus capit distinctionē diuinorū operū.

13 ¶ Ad illud quod obijcit q supfluū fuit facere solē. dicēdū q sīm est. q2 etsi lux illa perfecte illuminaret τ diē faceret sīm q faciebat p illo tpe ad dierū distinctionē placuit tñ deo rebus ad maiorē pfectionē deductis. vt pote ad ornatū lucē facere pleniorē q̄ etiā diē faceret clariorē. τ ppter hoc ex ipsa etiā luce siue nube lucida solē fecit in maiori lumine sicut dicet postea. Et p hoc p3 illud qd̄ obijcit vltimo sc3 q illa lux debuit manere. dicendū enī q verū est q manet sīm formā τ naturā. sed nō oportz q maneat sīm illū statū sīm quē p̄o formata erat. manet sāt in sole q̄ ex ipsa format⁹ est. sicut innuūt expositores. τ meli⁹ patent super litterā.

¶ Questio II b

¶ Qualiter illa lux faciebat diē τ noctē. ¶ Et dicit Dañ. q faciebat emissionē radiorū τ cōtractionē. Ait enī sic. In p̄mis trib⁹ diebus reflexo vel contracto lumie dñico pcepto. dies τ nox fiebat. Et Basili⁹ in exam. Tūc autē non solaris corporis motu. sed diffusiōe p̄ncipalis lu̾is. mō se subducētis. mō denuo reducētis. sīm diuinā p̄ceptionē diē faciebat. noctēq3 reuertebat. Beda autē τ alij expositores latini dicūt. q diē τ noctē faciebat sua reuelatiōe. τ hoc habitū fuit in auctē p̄i⁹ posita in littera. occidēte luce paulatim τc̄.

¶ Contra p̄mū dicendi modū obijcit sic p̄mo scriptura dicit. diuisit lucē a tenebris. ḡ simul fuerūt lux τ tenebre. sed si lux illa faceret diē τ noctē p emissionē τ retractionem radiorū eā non simul emissio τ retractio. nō esset simul lucis τ tenebrarū diuisio. ¶ Itē scriptura dicit. q lux illa faciendo diē. faciebat vespe τ mane. sed si sola emissiōe fieret dies. τ sola ptractiōe fieret nox. nūq̄3 esset vespe τ mane. sed semp esset clar⁹ dies vel obscura nox. ḡ ille modus dicēdi non cōpetit sacre scripture. ¶ Itē emittere τ cōtrahere radios sunt coopationes opposite. ḡ cum sole ptates rōnales sint ad opposita. videt q lux illa esset rōnalis su[bsta]n[tia]. si ergo h̄ est absurde dicere. videt τc̄. ¶ Itē q lux illuiare. iste ē act⁹ naturalis τ necessari⁹. si ergo nulla suba pōt se ipsam puare sua necessaria τ naturali opatiōe. videt q lux vbi erat nō poterat nō illuiare. ḡ non poterat radios suos contrahere.

¶ Cōtra secundū modū obijcit sic. Ad h̄ q fiat mot⁹ alicui⁹ corporis regularis τ vniformis nō solū requirit virt⁹ motoris sed etiā cōgrua dispositō ex pte mobilis. τ ex pte spacij. ḡ si adhuc non ess3 facta orbiū distinctio. videt q nulla fieret hui⁹ corporis reuolutio. ¶ Itē materia ex oī parte sua erat vniformis. si ḡ mot⁹ ē ppter aliquā diuersitatē. vel in eo q mouet. vel in eo circa qd̄ mouetur. videt q lux nō moueret. ḡ nō faciebat diē τ noctē p suū motum. ¶ Itē materia illa ex oī parte erat eque illuminabilis. ḡ si lux illa vbiq3 illuiabat q̄uis moueret. diē cōtinue faciebat. ḡ nūq̄3 faciebat mane τ vespe. ¶ Itē si per suū motū faciebat diē τ noctē. cū illa lux añ fuerit pducta q̄ mota. fuit pducta añ ōmnē diē. ḡ nō erat op⁹ p̄me diei. Si tu dicas mihi q sil cepit esse. moueri. τ illuminare. quero vbi p̄mo incepit moueri. aut enī ex oriēte. aut ex occidēte. aut ex aliq̄ alia pte celi. Si ex oriēte ḡ videtur q p̄mo fecerit mane τ postea vesperā. τ h̄ est cōtra scripturā que dicit factū ē vespere τ mane. Si ex occidēte. ḡ videt q lux cepit in occasu qd̄ est incōueniēs. Si in aliqua pte alia. vt in meridie.

14 tūc videt q dies ille non habuit. xxiiij. horas. qd̄ ē ptra expositores. τ ppter h̄ est qd̄ vbi lux illa sit facta. τ q̄liter ¶ R̄o. dicēdū q sicut ptactū fuit in p̄ncipio. duplex ē hic modus dicēdi. vn⁹ sīm doctores grecos. videl3 Basiliū τ Grego. τ Dam. alter sīm latinos. Dixerūt enim Basili⁹ τ Dam. q lux illa emissiōe τ ptractiōe radiorū diem τ noctē faciebat. h̄ aūt dicebat esse in potestate ips⁹ lucis. nō p virtutē ppriam. sed p p̄ceptionem diuinā. τ huius sile legim⁹ in scriptura Exo. x. Extēdit moyses manū in celū τ facte sunt tenebre horribiles in tota terra egypti trib⁹ dieb⁹. Constat enī q in il'o triduo sol erat in emisperio terre habitabilis. τ in terra iessen. τ in alias habitabiles regiones radios sue lucis emittebat. τ a terra egypti radios sue lucis ptrahebat. Sil̄e etiā forte fctū est in passiōe dn̄i. vbi sol dicit obscurat⁹ fuisse. τ h̄ totum factū est non natura sed diuino p̄cepto. τ p hunc modū intellexerunt doctores greci fuisse in illo p̄mo triduo. τ ppterea rōnes p̄i⁹ inducte de naturali ptāte in nullo eos ledūt. Auctoritates etiā sacre scripture nō videnť ptrarie. q2 diuisio illa lucis a tenebris nō intelligit q̄tum ad sitū localem. sed q̄tū ad distinctionē formalem. sicut distinguit habit⁹ a sua priuatiōe. τ q2 ab h̄ habitu in priuationē τ pcessus erat τ regressus. q̄tū ad regressum in habitu dicit fecisse mane. qd̄ quidē fiebat radiorū emissione. q̄tū v̄o ad pgressum in priuationē dicit fecisse vesperā. qd̄ quidē fiebat radiorū ptractione.

¶ Ali⁹ modus dicēdi sīm latinos doctores qui videt eē rōnabilior est. q2 ē tñ naturali possibilior. sc3 q lux illa noctē τ diē faciebat suo motu. sicut sol sua facit motiōe. Intelligitur enim lux illa facta fuisse vbi nūc ē sol. nā ex illa format⁹ creditur esse sol. pducta autem fuit super eā partē sup quā nostrū ē emisperiū. τ illud emisperiū illuminādo fecit diē. τ pgrediēs peruenit ad occasum τ fecit vespere. τ post deinde regrediēs ad ortū fecit mane. vñ respectu vni⁹ τ eiusdē emisperij noctē et diē faciebat successiue. respectu v̄o emisperij nr̄i τ alterius sil̄ faciebat diē ex vna pte. τ noctē ex obiecto illi⁹ nature dense que erat in medio illius materie. q̄ q̄uis nō esset adhuc in forma cōpleta. tñ in illa pte ita densa possēt pducere vmbrā. sicut in parte superiori p sua raritate τ quādā subtilitate poterat suscipere lucis influentiā. Et ideo vtrūq3 eorū insinuās scriptura dicit. diuisit de⁹ lucē a tenebris q̄tum ad existentiā lucis in vno emisperio. τ tenebre in alio. τ factum ē vespere τ mane q̄tū ad recessus a nr̄o emisp̄io. τ q̄tū ad regres

sum. Nūc igit̄ modū tamq̄ pbabilioꝝ sustinēdo ad pri/mū qđ obiicitur in ꝯtrariū q nō erat ibi idoneitas spacij nec corporis per quā fieret mot⁹ alicui⁹ orbis. Dōm q sicut sol in claritate lūā lucē excedit. ita etiā in motus regularitate ꝓpter orbiū distinctionē ⁊ cōplemītū. ⁊ sicut lux illa claritatē habebat sufficiētē ꝓ illo statu. sic etiā superior ps materie q rarior erat ⁊ purior. viā sibi ꝓbebat ad motū habilē q̄uis nō esset in tāta pfectione in quāta nūc est ether. ¶ Ad illud qđ obijcit q mate/ria ex oī parte vniformis erat. Dōm q et si ex oī pte eē influentiā lucis eq̄liter nata suscipe. illa tm̄ lux nō po/terat vbiq illumiare. sicut ⁊ sol nō pōt. ⁊ iō cū ex vna pte illuminabat. ex alia pte erat obscura. ⁊ q̄ ad lumē vniformiter erat disposita. tn̄ nō posset sil̄ illumiari. oportebat illuiari successiue ⁊ ita oportebat fieri noc/tem ⁊ diē. Si tu q̄ris quare de⁹ nō fecit lucē ita suffi/cientē q vndiq posset illuiare. Dōm q si sic fecisset p il/lā lucē esset illuiatio. s3 nō bonaꝝ distinctio. nec tpalis successio. Diuine aūt dispōni placuit mōm q̄si carmē

15 pulcerrimū quodā decursu tpm venustare. ¶ Ad illō qđ obijcit q sp̄ illuminabat. g̃ semp diē faciebat. Dōm q nō sequitur. q nō quecūq illuiatio dies appellat. s3 illuiatio que ē in nr̄o emisp̄io q̄ magis dies dicebatur q̄ illuiatio alteri⁹ emisperij. nō ꝓpter illud qđ nūc erat solū. sed ꝓpter id qđ futurū erat. ¶ Ad illud qđ obijci/

16 tur q an fuit ꝓducta q̄ mota. Dōm q in die naturali duo sunt. videl3 claritas aeris siue rei transpentis. et successio tpis. Claritatē aūt faciebat lux radioꝝ mul/titudine in pte materie trāspentis. ⁊ q̄ lux sil̄ est ⁊ lu/cet ⁊ illuiat. sil̄ cepit esse isto mō dies cū luce. Succes/sionē aūt tpis faciebat. vel ipsa mutabilitas q̄ erat in materia informi añ ꝓductionē lucis. vel etiā ipsa lux mota q̄ erat nubes lucida. ⁊ ita vtroq mō successio tē/poris vel sil̄ cū luce incipiebat vel ante. ⁊ illa successio ad pmū diē spectabat. ⁊ iō quocūq mō dicat dies. for/matio lucis ē opus pme diei. nō q pma dies ipsā lu/cē pcesserat. sed q sil̄ incepit dies cū luce. Q̄uis eni mot⁹ sequat esse fm naturā. tn̄ durācōe pōt simul cū mobili incipere. Et si q̄ras vbi incepit moueri. dico q vbi facta est. s3 de loco vbi facta ē due sunt opiniones

17 Quidā eni dicūt q lux illa facta ē in meridie. ⁊ rōnem hui⁹ assignāt duplicē. Vna q lux illa pmo faciebat ve/spere. postea mane. sicut dicit scriptura. q̄ videt q pri⁹ tenderet ad occasum. q̄ rediret ad ortū. Alia est rō. q̄ dei pfecta sunt opa. ⁊ ideo diē ⁊ lucē fecit in sua plenitu/dine. ⁊ ita in meridie. ⁊ hoc mō videt sentire Beda ⁊ alij expositores q̄ dicūt pmū diem a plena luce cepisse. Et si tu obijcias q tunc a principio diei vsq ad mane nō sunt. xviij. hore. rñdent ⁊ dicūt q sex hore hui⁹ diei pcesserāt successione tpis ptranseūte ꝓpter ipsi⁹ mate/rie mutabilitatē. ⁊ postmodū. vj. hora q̄ est in numero pfectus facta ē lux q̄ est corp⁹ perfectū in sui natura ple/na ⁊ pfecta irradiatōe vtpote in meridie. ⁊ cū esset tūc tēp⁹ eq̄noctiale. vsq ad occasum fuere. vj. hore. ⁊ post/modū vsq ad ortū sequent̄ diei fuerūt. xij. ⁊. vj. pcesse/rant añ formationē lucis p creationē celi ⁊ terre. ⁊ ita fact⁹ est dies naturalis pfect⁹ ⁊ integer. Alia opio est q nō fuerit mora tpis interiecta inter creationē et distinctionē. imo statim p⁹ creationē celi ⁊ terre ꝓdu/xit dñs lucē. ita q posteri⁹ natura. sed sil̄ duratione. ⁊ istū dicūt q lux illa cepit in oriente. ⁊ sua revolutiōe p/fecta tm̄ dedo ab eodē puncto in idē fecit diem natu/ra/lē. ⁊ h̄ videt Aug. sentire in lib. de sacra. Aut eni q nō fuerit mora interiecta int̄ creationē ⁊ distinctionis in

choatiōe3 q̄ incepit in lucis formatione. ⁊ illud videt satis ꝓbabile q ibi cepit lux illa in primo die. vbi con/dit⁹ ē sol in die. iiij. Credit eni sol iiij. die cōdit⁹ fuisse in oriēte nō in meridie. ⁊ luna in occidēte. Et si tu obij/cias q pri⁹ deberet dicere factū ē mane ⁊ vespe. Dōm q sicut dicit mgr̄ in lr̄a. mane dicit finē pcedētis noctis ⁊ ex hoc dicit quandā obscuritatē ꝓpter h̄ q nō tn̄ di/cit diei initiū. imo dicit noctis ꝯsumptionē3. Et q̄ in/pma lucis formatiōe nō pcesserat nox. sed stati lux ince/pit fm suā totā p̄tem illuiare. iō dicit dies illa cepis/se a plena luce. adeo eni lucebat ibi vbi cepit sicut si es/set in meridie. Nec dr̄ fecisse mane. q nō pcesserat di/es. sed pri⁹ vespe qđ ē finis diei. ⁊ postmodū mane qđ est finis noctis. q pri⁹ fecit diē ⁊ postmodū noctē. Et tā hic modus dicēdi q̄ pcedēs satis est ꝓbabilis. nec facile discernit q̄s coꝝ plus habeat v̄itatis. ⁊ iō q̄cūq istoꝝ modoꝝ dicat nō est faciēda magna vis.

Consequent̄ querit de essentia ⁊ q̄ditate luc̄ cor/poral̄ in se. Et circa h̄ duo q̄runt. Prio q̄rit vtꝝ lux sit corp⁹ vel forma corporis. Scđo q̄rit vtrum sit forma sub̄alis vel accidentalis.

¶ Questio I

¶ Circa quā sic pcedit ⁊ ostendit q lux sit corp⁹. Aug⁹. in li. de libe. arbi. ij. in corporib⁹ lux pmū locum tenet. Itē Aug. sup Gen. ad lrām lib. vij. Anima omnē cor/poreā materiā dignitate nature pcellit. p lucē eni ⁊ aereꝫ q̄ in mūdo pcellentia sunt corpora corp⁹ administrat. ¶ Item Aug⁹. in epl̄a ad Volusiañ iij. Hominū in/q̄t iste sensus ē nihil nisi corpora valentiū cogitare. siue ista grossiora videl3 humor aut hum⁹. siue subtilio/ra sicut aer ⁊ lux. sed tn̄ corpa. ¶ Itē h̄ videt rōne. In spiritib⁹ ē repire spm̄ q̄ est pure lux. g̃ silr in corporali/bus videt q sit repire corp⁹ qđ sit pura lux. g̃ silr vr̄ q illud qđ ē luiosum in corporib⁹ sit lux pura. s3 illud est corp⁹ cū hēat extensionē sic p3 in sole. g̃ vr̄ q lux sit cor/pus. ¶ Item lux in sole ē in plena actualitate ⁊ ptāte mltiplicādi se. g̃ nō vr̄ q sit pmixta possibilitati marie ꝯstat aūt solē eē corp⁹ g̃ vr̄ q pura lux sit corp⁹. ¶ Itē nihil mouet localr motu dimēsiuo ⁊ successiuo nisi cor/pus. s3 lux illa q̄ prio creata fuit suo motu faciebat diē ⁊ noctē. g̃ erat corp⁹. ¶ Ad oppositū. Dam. Lumē est q̄litas natural̄ ipsi⁹ ignis. s3 nulla q̄litas ē corpus. g̃ lux nō ē corp⁹. s3 q̄litas corpis. ¶ Itē dic phs q forma ē pncipiū agēdi. g̃ illud qđ maxie ē pncipiū agēdi illud maxie est forma. sed lux int̄ cetera corporalia est maxie actiua. g̃ vr̄ q sit pure forma s3 nllm corp⁹ ē pure forma cū oē corp⁹ sit cōpositū. g̃ lux nō ē corp⁹. ¶ Itē Aug⁹ sup Gen. ad lrā3. Lux ē subtilissimū i corpe. ⁊ ob h̄ aie vicinissimū. s3 qđ ē vicinissimū nobilissime forme. illō maxime pticipat rōnem forme. g̃ vr̄ q ipsa lux sit pure forma. ¶ Itē nulli corpori opponit aliqđ p̄uatiue fm q corp⁹. s3 luci fm q lux est opponit tenebra p̄uatiue fm q corp⁹. g̃ lux nō est corp⁹.

18 ¶ Dicendū q quidā nō attendētes nec intent⁹ considerantes verba Aug⁹. dixerūt lucē esse corp⁹ ꝓ eo q posuerūt aliqđ corp⁹ pu/re esse lucē. ita q in eo nihil esset admixtū de tenebrosi/tate materie. situ ⁊ ē corp⁹ solare a q̄ cetera corpora mū/di recipiūt illuiationē. s3 cū supra ꝓbatū sit q nll̄a sb̄a p se exis siue corporalis siue sp̄ual̄ ē pur̄ forma nisi so/lus de⁹. satis planū ē q nullū corp⁹ pōt esse pure for/ma. tū etiā nullū corp⁹ caret extensiōe. ⁊ oīs extensio fun/detur sup natura corpal̄. nullū corp⁹ pōt eē sine ma/teria. ⁊ itex nllm pōt eē pure forma. si g̃ lux formā dicē/nō pōt esse lux ipm corp⁹. si eni lux eēt ipm corp⁹. cum

lucis sit et seipsa seipsam multiplicare. aliqd corp⁹ posset seipm multiplicare ex se sine appositione materie aliunde. qd ē impossibile alicui creature. cum materia nō hēat educi nisi p creationē. Et ideo aliꝫ dōꝫ q sicut humor ꝛ calor dupl'r accipiūt. Aliq̄n em̄ dicunt ꝓprietates siue q̄litates corpeꝝ subē. sic dicit humor aq̄ ꝛ calor ipi⁹ ignis. Aliq̄n noiant ipam subaꝫ sub tali forma sicut dicit Aug⁹. q humor ꝛ hum⁹ sunt eadē. ꝛ phi dicūt q calor est suba q̄dam subtilis. Sic intelligendū ē a pte lucis. q lux pōt dici in abstractione. ꝛ sic noiat formam corpis lūiosi p q̄ illud hꝫ lucere ꝛ agere. ꝛ sic dicit Dam̄ q ē q̄l itas ignis. Aliq̄n noiat in concretione ipaꝫ subam sꝫ lūiosaꝫ. ꝛ sic accipit in illa diuisiōe. s. q tres sūt species ignis. s. carbo. flāma. ꝛ lux. Et p hūc modū loquit Aug. q̄n dicit q lux tenet p̄mū locū in corpib⁹. ꝛ q lux ꝛ aer sunt corpa subtiliora. Uocat eī ibi lucē qd nos vocam⁹ ignē. sic ex v̄bis ibi⁹ Aug⁹. colligit expsse. Et p h' patent obiecta ad vtrāq pte. Nā auctores ꝛ rōnes q̄ dicūt ꝛ probant lucē corp⁹ nō eē sꝫ q̄litatē. accipiūt lucē in abstractiōe sicut pꝫ. Auctes vō q̄ ad oppositū inducunt loquūt de luce put accipit concretiue. ꝛ ōēs rōnes q̄ probant q aliqd corp⁹ sit pure lux. nō sunt cogentes. Ad illd em̄ qd obi' de silitudie spūal' lūr corpalū. nō est sile. q lux spūalis cōis ē creatori ꝛ creature fm analogiā. ꝛ q creator pure act⁹ ē. ido pōt repiri in spiritualib⁹ lux in oī moda actualitate. ita q nihil hēat de possibilitate materie. nec de tenebrositate ignorātie. Corpal' vero lux non repit nisi in creatura. q̄ ad hoc vt p se existat. indiget sustentari a materia. ꝛ io nō pōt inueniri lux pura p oīmodā exclusionē possibilitatꝫ materie. pōt eī inueniri pura lux p exclusionē opacitatꝫ ꝛ tenebre. ꝛ sic ē ī sole. Ad illd qd obi' q si lux solis eēt pmixta materie nō posset se multiplicare pfecte. dōm q pm̄ia materie ñ tollit actualitatē forme. maxi q̄n corp⁹ multū hꝫ de spē ꝛ parū de materia. ꝛ q in sole ē abundantia lucis. q̄uis sit ibi materia. nō impedit ab actione sua. Ea aūt q̄ dicūt h're lucē incorpataꝫ hūt pfectā ptātē multiplicandi se. nō q lux sit solū ibi in materia. sꝫ q corpa illa multū hūt de materia ꝛ parū de spē. Ad illd qd obi' q lux p̄io creata mota fuit dimensiue ꝛ successiue. dōm q lux ibi vocat nubecula lucida q̄ vere corp⁹ erat. ꝛ illa non fuit creata p eo q fuit ex p̄eēnte materia forma lucꝫ sibi diuinitus impressa vel educta. Sic igit ex p̄dictis pꝫ q lux p pie ꝛ abstracte loq̄ndo nō ē corp⁹ sꝫ forma corpis.

Questio II

Utrū lux sit forma subalis vel accñtal'. Et q sit forma substantialis vr. Prior ē generatō subē q̄ accñtꝫ. sꝫ lux inf oēs formas corpales describit p'io fuisse creata. ḡ nō videt accñs sꝫ suba. aut illa opatio fuit inordinata. Item forma subalis est nobilior q̄ accñtalis. sꝫ lux est nobilissima forma corpalū sic̄ in mult' locꝫ dicit Aug. ḡ cuꝫ multe alie forme corpales sint sube. videtur q lux sit forma subalis. Itē lux int' oia corpalia marie assilat luci eterne sicut or dit Dyo. de di. no. ꝛ maxime in virtute ꝛ efficacia. ḡ sib' tot ī magis pptie forme subali q̄ accñtali. i. vr q lux sit suba. Item nullū accñs ē cā sube. sꝫ lux corpis celest' ē principiū educendi aīaꝫ vegetabilem ꝛ sensibilē q̄ sunt forme subales. ḡ vr q lux sit sbstāna. Itē nullū accñs ē p se mere p̄m actiuū. vt nullū p se est. ḡ sicut p se nō ē. ita eī āīa nec p se agit. sꝫ corp⁹ luminosum in q̄tum luminosum ē p se actiuū. ḡ vr q lux nō sit ei accñs sꝫ substātialis forma. Item nullū accñs facit gradū ꝛ nobilitatē in rebus fm differentias specificas. ppter suppius pticipationē maioꝝ ꝛ minoꝝ. sꝫ corpora mundi fm q plus ꝛ minus pticipant de luce sunt magis ꝛ min⁹ nobilia q̄ntum ad esse substantiale. ꝛ spēꝫ differentia. sicut patet respiciendo grad⁹ in corpibus mundi. ḡ impossibile est lucem esse accidens corpis luminoso. Contra. nihil est de constitutione accidentis nisi accidens. sed lux est de compositione coloris cū color non sit aliud q̄ lux incorpata. ḡ cuꝫ color sit accñs. lux est forma accñtalis. Item nihil est p se obiectum sensus nisi accñs. q̄ omne obiectum sensus ponit in tertia specie qualitatis. sꝫ lux seipa videt ꝛ pcipit sensu visus. ꝛ est illud quo mediante cetera sentiunt sicut dicit Aug⁹. sup Gen̄. ꝛ ū. ad lr̄am. ḡ lux ē accidens. Au enꝫ Aug⁹. sic visus agit e pura luce incorporata in subtilissimo aere. deinde lux mixta in aere caliginoso. deinde cū corpulento humore. deinde cum terrena crassitudine. ꝛ sic quinq sensus efficit. Item qd auget in aliquo salua eius substantia ꝛ natura ipsum est ibi accidens. sed lux auget in corpibus pcipue lumiosis sicut dicit Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis ꝛc. ḡ lux non est substantia sꝫ accñs. cum substantia nō recipiat magis ꝛ minus. Itēꝫ sicut ignis naturalit' lucet. ita ꝛ naturaliter calet. nec maio' est virt⁹ in ipso lucere q̄ calescere siue calefacere. sꝫ caliditas est qualitas accidentalis ipsius ignis. ḡ ꝛ luminositas. Item si lux in igne est forma substantialis aut ḡ vltima ꝛ completiua. aut circa vltimā. Si est forma vltima ꝛ completiua. ergo nō vr q ignis differat a celesti natura. nec q aliqua luminosa differant specifica differentia. Si est forma citra vltimaꝫ ḡ minus ē forma pfecta q̄ forma ignis specifica. cum forma vltimo completiua sit in re pfectissima. ḡ non vr q in igne lux sit nobilissima forma. si ḡ in celo ē forma vltima. vr q dignio's siue nobiliora sint corpora elāria q̄ celestia. qd sꝫ falsuꝫ est. restat ꝛc. Itē in creaturis q̄litas ē immediatū principiū actiōis. vn̄ forma subalis agit tanq̄ mediantib⁹ pprietatibus accñtalibus. sꝫ lux est immediatū principiū actionis. ḡ videtur q lux sit accidens. R⁹. p̄notandū ē q in hac q̄ne sapientes opinant contrariis sapiētib⁹. Quidā em̄ dicere voluerunt q lux est accidens corpi luminoso. sicut sapia siue scientia q̄ est lux spiritualis est accñs ipi anime. ꝛ color est accidens corpi terminato. ꝛ calor ē accidens corpi calido. Dicebant enim q sic se habet corpus luminosum ad luceꝫ. sicut anima ad cognitionem ꝛ sicut corp⁹ terminatū ad coloꝝ. ꝛ sicut corp⁹ calidum ad caloꝝ. q̄m p ipsaꝫ decorat. p ipsaꝫ sentit. p ipsaꝫ opatur. ꝛ illd si dicat forma nobilis. h' nō intelligit q̄ntū ad esse primū. sꝫ q̄ntum ad esse scdm. sicut scientia ꝛ gr̄a nobilissime forme ponūt q̄uis accñtia eē dicant. Et sic p magna pte rōnes euadūt. Sꝫ q̄m sacra scriptura lucē inter ceteras formas pure corpales cōmendat. ꝛ carbo lucis tractatores. sicut Dyo⁹. in. iiij. de di. no. ꝛ Aug. in multis locis. ꝛ phi etiam principatuꝫ operandi in corporibus luci attribuunt. ideo lucem magis esse subam q̄ accidens sentire vident. Et ideo ē alia positio q lux est forma subalis corpoꝝ fm cuius maiorem ꝛ minoreꝫ pticipationē corpa hebent veri⁹ ꝛ digni⁹ esse in genere entium. vn nobilissimū corpoꝝ sicut est empyreum illud est precipue luminosum. infimū vero sicut terra ē opacū. intermedia v° fm q sunt magis ꝛ min⁹ nobilia pticipant plus ꝛ minus. Et q' a corpa naꝫ lucis pticipem h'at' de plano osīdit. q' vix ē corp⁹ opacū q̄n p multā tensionē ꝛ politionē possit effici luminosum. sicut pꝫ cū de cinere fit vitꝝ. ꝛ de terra carbuncul⁹. Utraq aūt harꝫ positionū magꝫ est. ꝛ quilibet valde p

babilis. nec de facili improbari potest. Si autem interius considerare velim⁹ q̄ istarum positionum sit verior. inuenimus q̄ vtraq3 harum fundata fuit sup̄ aliquod verum. Uerum est enim q̄ lux cum sit forma nobilissima inter corporalia sicut dicunt p̄hi ꝛ sancti s̄m cuius participationem maiorez ꝛ minorem sunt corpora magis ꝛ minus entia. est substantialis forma. Uerum est etiā q̄ cum lux sit p̄ se sensibilis. sit etiā instrumentum operandi. sit etiam augmentabilis ꝛ minuibilis. salua forma substantiali. q̄ ipsa h3 formam nature accidentalis. Et iō notandū ē ad intelligentiā auctorū ꝛ rōnum. q̄ sicut lux incorporata est principium coloris in ipso corpore terminato. q̄ quidem color est accn̄s. ꝛ passibilis q̄litas. ꝛ sensu percipit̄. sic etiam lux est principiuz cuiusdam fulgoris q̄ ad modū coloris est accn̄s. ꝛ mediāte q̄

27 luminosum corp⁹ a sensu apprehendit̄. Et s̄m h̄ dupliciter potest lux accipi. Uno modo dr̄ lux ipsa forma q̄ dat esse corpori lucido. ꝛ a qua luminosum corp⁹ p̄ncipaliter ē actiuū. sicut a primo mouēte ꝛ regulāte. Alio modo dicit̄ lux esse fulgor q̄ ē circa corpus luminosum q̄ consequit̄ essentiam lucis in tali materia. ꝛ q̄d etiā est sensus obiectū. ꝛ operis instrumentū. ꝛ sic patet rn̄sio ad q̄onem propositam. etiam p̄ magna parte p3 rn̄sio ad obiecta. Rōnes enim ostendentes lucē esse substantialem formaz procedunt s̄m primā viā sicut patet intuenti. Rōnes autem ad parrez

28 oppositam procedunt via alia exceptis quibusdaz ad q̄s satis de facili rn̄deri p̄t. Ad illud enim q̄d obijcit̄ q̄ lux ē de compositione coloris. dici p̄t q̄ lux non dicit̄ eē de compositione coloris tanq̄ principium intrinsecū. s3 tanq̄ principiū effectiuū. cū accn̄tia simplicia sint. forma autem substantialis bene p̄t esse effectiuū principium accn̄tis. Ad illud q̄d obijcit̄ q̄ est forma sensibilis. dr̄ q̄ h̄ nō videt̄ rōne sue essentie. s3 rōne fulgoris vel caloris cā inseparabilit̄ cōcomitantis. maxime vbi ē vehementia lucis.

29 Ad illud q̄d obijcit̄ q̄ auget̄. dr̄ q̄ augmentum illud attendit̄ rōne fulgoris. nō rōne lucis q̄ est forma substantialis. ꝛ si rōne illius attenderet̄. adhuc rō non valeret. q2 q̄uis forma substantialis s̄m se non recipiat magis ꝛ min⁹. h3 enim intendi ꝛ remitti s̄m esse ipsius in materia. ꝛ h̄ maxime verū est in formis generalib⁹ in q̄bus magis cōsistit cōitas analogie s̄m magis ꝛ minus. ꝛ prius ꝛ posterius. q̄ vniuocationis. Ad illud q̄d obijcit̄ q̄ calor nō

30 est forma substātialis calidi. dr̄ q̄ nō est simile. q2 nō est tante dignitatis ꝛ p̄fectionis forma caloris sicut forma lucis. Et h̄ p3. q2 forma lucis plus recedit a natura cōtrarietatis. corruptionis. ꝛ alterationis. Ad illud

31 q̄d obijcit̄ q̄ non ē forma vltima in igne. dr̄ q̄ si lux ponit̄ esse forma substantialis corporū sp̄e diuersorū. vtpote celi ꝛ ignis. neutrius ē forma vltimo cōpletiua. iō ex h̄ non cōcludit̄ q̄ natura elāris sit nobilior celesti. nec ex hoc p̄t etiā ꝯcludi q̄ alia forma sit nobilior forma lucis q̄uis sit vlterior. Forma enim lucis nō ponit̄ in eodē corpore cuz alia forma sicut dispositio imp̄fecta q̄ nata sit p̄fici p̄ vltimā formā. s3 ponit̄ tanq̄ forma ꝛ natura omnis alterius corporalis forme cōseruatiua. ꝛ dans ei agendi efficaciā. ꝛ s̄m quam attendit̄ cuiuslibet forme corporalis mensura in dignitate ꝛ excellentia. Et q̄d obijcit̄ q̄ forma vltimo completiua nobilior est. hoc verū est vbi forma illa habet complere ꝛ p̄fici p̄ vltimā. sc3 vbi forma cōmunis h3 p̄fici p̄ vltimam ꝛ sp̄ālem. vl̄ q̄ hoc veritatem h3 vbi vtraq3 forma sc3 cōmunis ꝛ vltima ē in suo

32 perfectissimo esse. sic autem lux non ē nisi in celesti corpe. Ad illud q̄d obijcit̄ q̄ est immediatū principiū operandi. dr̄ q̄ illud non cogit necessario vt videt̄. Forma enim sp̄ālis p̄ se posse agere videt̄ Sz q2 exemplum hui⁹ nō desi cit. inuenit̄ in aliis. q̄uis nō irrationabilit̄ credatur in forma lucis possibile esse cum sit maxime actiua. concedi potest q̄ q̄uis lux interius p̄ficiens sit substantialis forma. tamen fulgor ille quo corp⁹ illud instrumentaliter operat̄. sentit̄. ꝛ reputatur. ad naturā accn̄tis sicut p̄dictum est p̄tinere non indocte credi potest.

Consequenter querit̄ de lucis effectu ꝛ irradiatione. Et circa hoc duo queruntur. Primo q̄rit̄ vtrū lumen q̄d emittit̄ a corpe luminoso sit corpus an q̄litas corporis. Scd̄o dato q̄ sit q̄litas. q̄stio. vtrum sit substantialis vel accidentalis.

Questio I e

Circa quaz sic procedit̄ ꝛ ostendit̄ primo q̄d lumen q̄d ex it a corpe luminoso sit corpus. Omne q̄d p̄ se mouetur localiter ꝛ dimensiue est corpus. sed radius siue lumen egrediens a sole mouetur localiter vtpote ab oriēte in occidentem. ergo tam radius q̄3 lumen ē corpus. Item nihil repercutit̄ ꝛ repellit̄ a corpe nisi corpus. impossibile est enim non corpus corpe moueri. s3 luminis ꝛ radiorū fit repercussio ad corpus opacum. ergo tam lumen q̄3 radius est corpus. Item impossibile est esse confractionē ꝛ intersecationem nisi corporū. sed ex repercussione luminis ad speculum concauū fit radiorū intersecatio ꝛ cōfractio. ergo videt̄ q̄ tam lumen q̄3 radius sit corp⁹. Item omne q̄d habet trinam dimensionē est corp⁹. s3 lumē in medio habet trinam dimensionē. q2 diffundit̄ s̄m omnem positionem. nec tm̄ est in sup̄ficie. immo etiam penetrat aerem vsq3 ad profundū. ergo videt̄ q̄ lumen in medio sit corpus. Item esto q̄ sol esset. ꝛ circa ipsum eēt spacium vacuum. tū sol potens sit ex virtute lucis absq3 adiutorio extrinseco lumen suum diffundere nisi habeat resistens. ꝛ in illo spacio vacuo nullam habeat resistentiam. ibidē lumē suum diffunderet. s3 lumen illud nō esset in alio corpore sustinente. ergo vr̄ q̄ esset subap se ens. ꝛ non sp̄ualis. hoc constat. ergo corporalis. Itez q̄d p̄t generare corpus ē corpus. s3 lumen in medio diffusum p̄t generare corpus. s. ignē p̄ sui multiplicationē. ergo lumen in medio est corp⁹. Ad oppositum. P̄hus in scd̄o de aīa. lumen nec est corp⁹ nec defluxus corporis. Itez hoc rōne vr̄ p̄ sui oppositū. lumini enim opponit̄ tenebra p̄ncipalit̄. si ergo priuatio nō ē corporis s3 forme. lumē nō ē corp⁹ s3 forma. Itē vr̄ p̄ motū. nullū enim corp⁹ mouet̄ subito s̄m locū. s3 lux subito alterat. q2 in instanti ab oriēte venit in occidēs. ergo lumen nō ē corp⁹. Si tu dicas q̄ nō mouet̄ subito s3 repente mouet̄. i. impceptibilit̄ in aliq̄ spacio. in maiori spacio posset sentiri successio. sicut p3 in sono. ergo ꝛc̄. Itē nullū corp⁹ veloci⁹ mouet̄ q̄3 corpus mobilis primi p̄ eo q̄ ille mot⁹ ē p̄fectissim⁹ omnium motuū. ꝛ iō velocissim⁹. s3 lumen ab oriente in occidens mł̄to cit⁹ mouet̄ q̄3 moueat̄ orbis prim⁹. q2 lux in instanti. ꝛ illud saltē. xij. horis. ergo lumē nō ē corp⁹. Itez nullū corp⁹ sil̄ ꝛ sel̄ mouet̄ ad oppositas p̄tes. s3 lum. sil̄ ꝛ sel̄ mouet̄ ad p̄tes oppositas. q2 diffundit̄ sursum ꝛ deorsum ante ꝛ retro. a dextris ꝛ a sinistris. ergo nō p̄t esse corp⁹. Itē impossibile ē duo corpa impmixta. ꝛ nō sese augmētātia eē sil̄. s3 lumē cū aere ē p̄mixtū ꝛ ip3 acrē nō augmētat. ꝛ tn̄ ē sil̄. ergo nō est corp⁹. Ex aūt ipossibile sit duo corpa sil̄ eē. p̄hs dicit. ꝛ ad h̄ sunt rōes q̄ p̄ntominuit ad p̄ns q̄ inducit̄ in q̄rto vbi agit̄ de penetrabilitate corpis glosi. Itē nullū corp⁹ h3 suū eē in fieri ꝯtinue. s3 lumē in aere h3 suū eē in fieri cōtinue. q2 cōtinue egreditur a sole. sicut dic̄ Aug⁹. ergo impossibile ē corpus esse. Item si lumen ē corp⁹. aut ē ex aliq̄. aut est ex nihilo. Si ex nihilo. ergo est a creatore. ergo lumen est a solo deo cuz

ipsius sit creare. Si ex aliquo. aut ex q. aut ex corpore a quo causatur. aut ex corpore in q suscipit. Constat q non ex corpore in qd suscipit. q: lumen non pducit ex aere. tunc em ibi posset manere recedente sole. Si ex corpore a quo causatur. q vr q corp' luminosum in emissione luminis aliquid pdat de sua suba z materia. z ita videt q iam sol deberet esse consumpt'. ¶ Pro ad predictorum intelligentiam est notandu q circa h quattuor sunt opiniones. Quida em voluerut dicere q tam lume q radius in medio corpus est. z egressus ipsoz radioruz ab ipso sole est sicut egressus riuuloz a fonte. Sicut ei a fonte pcedut riuuli q sunt corpa z eiusdem nature cu fonte. sic dicunt esse in radijs solis. Et si tu obijcias eis q videt q suba solis z alioz luminariu iam esset pene cosumpta dicunt q sicut non cosumit suba fontis p eo q sicut fit emissio. ita fit etia restauratio. sic dicunt q no cosumit suba solis p eo q sicut exteri' emittit lume suu inferius. sic virtute radioz vapores ad se trahit superius ex quib' restaurat. sicut corpa alimetu. adeo vt nec deficiat nec decrescat. z hoc videtur sensisse Sene. Positio vn ista e 3 phiam q dicit corpa celestia omnio esse incorpalia. ¶ Scda vero positio est. q lumen est corpus z siir radij. z pcessus ipsoz radioz a sole e sicut ramoz a radice. maxime si ita esset q statim radix posset ex se producere arbore adiuta diuina virtute. sicut forte fuit in prima reru conditione. z sicut radix no diminueretur si ita produceret arbore. z eni dicerent semp ramos ab illa radice exire. no q de nouo egrediant. sed q cum sua origine cotinuant. sic dicunt z in solis radijs se hre. Cum em de' solem tanq origine z principiu lucis fecit simul cum hoc ramificatione radioz sibi dedit. z ita sol continue d: illos radios emittere. q: illi radij nunq se parant a sua origine. s3 sicut sol mouet. sic radij circufferuntur. non noui generant. eosde em radios qs emisit a principio sup terram. emittit z etia nunc. S3 esto q sol obscuraret sicut in passione xpi credit esse factu. vr q o poteret extunc radios renouari z ita de nouo creari si corpa essent. ¶ Tertia positio est q tam lumen q radius in medio corp' est. z productio ei' qtu ad forma a sole est. qtum ad materia est a creatore. Dicunt em q hoc spectat ad pfectionem vniuersitatis. vt sicut e aliqua creatura q qtum ad materia z forma immediate e a deo vt angelus qda aut qtu ad forma e a deo immediate. z qtum ad natura e a natura vt homo. sic z tertium genus est qd qtu ad forma e a creatura. qtu ad natura a deo. S3 illud no videt pbabile cu nunq esset materia pter forma aliq. Licet aut qlibet hoz triu positionu spaliter dicat aliqd improbabile circa origine luminis et luminis. oms tame coiter improbant p hoc q dicunt lumen in medio esse corp'. tum pter ipsi' diffusione q subito est. cum etiam pter exntiam cu aere q impmixta e. tum etia pter ipsius pductione q nec est a materia nec vnq separat ab eius eentia. immo sicut continue e. ita continue generat. vt dicit Aug. q lume habet pmanentia p cotinua solis influentia. Et ideo est quarta positio concors roni z phie. q lumen z radius si noiet illud precise qd a luce h3 ortu. nec est corpus nec corpis defluxus sicut rones ad hoc inducte ondunt. Si aut dicatur radi' aer illuminat' fm diametru. z lumen aer illuminat' fm pfundu. sic isto modo radi' z lumen poterit dici corpus. pur em ppe accipit lumen et [4] radius in medio corpus non est. Ad illud q qd primo obr mouet localiter. dom q sicut videm' in spe generata a calore q dupliciter mouet. z vnus mot' e p diffusione pcedendo a corpore obiecto vsq ad speculu. alius aut mot' fm q vr moueri in speculo ad motum corpis obiecti. z primus no est mot' localis s3 generationis. scdo vero motu non mouet p se s3 p accns. sic intelligendu est in proposito q motus luminis q e p egressum ipsi' a corpore lucido. non e proprie loci mutatio. s3 magis luminis generatio z diffusio. z p hoc patet q fit subito in spacio qtumcuq magno. Mot' vero alius q est p delatione ipsoz radioz sup terram cu ipso sole. iste e solum p accns. sicut mouet virtus ipsa ad motu sui principij influentis. z cu virtus corp' non est. s3 intelligendu est de lumine qd se h3 ad corp' luminosum p modu virtutis influxe. Vn Dam dicim' pprie lumen qd ex ipso puenit lucere igne z non ponim' ministerialiter organum ignis esse qd ex ipso e lumen. virtute vero mag' naturalem. ¶ Ad illud qd obr q radij repcutiunt a corpe. dom q repcussio alicuius ab aliquo pot esse dupliciter. Que [35] dam ex collisione duoz sibi inuicem obuiantiu. sicut pila repcutit a pariete. Queda ex ineptitudine pacientis ad suscipiendu virtute agentis. z sic repcutit radi' a corpore opaco. Sol enim siue qdcuq aliud corp' luiosuz h3 virtute diffundendi lumen vsq ad spacium aliqd determinatu. cu sit virtutis finite. z qdiu se prendit illa virtus multiplicat lumen si susceptibile sit idoneu. cu vero ante terminatione illius vtutis obuiat aliqd corp' qd no e idoneu ad eiu' susceptione. hoc ipso q lumen no poterat se multiplicare in anteri'. multiplicat se retrorsum. non ex virtute corporis resistentis. sed ex vtute primi mouentis. vn cum fit repcussio radij in aq mota. mouet radi'. non q: aq sit pm ipsu mouens. sed prima vtus radiu pducens. q occasione accepta ab aq poterit radiu retraher. z occasione accepta ab eode p reflectione variare z ita radiu mouere. ¶ Et ei d: ipossibile e no corp' a corpe repelli. dom q si est aliqd ita no corp' qd non sit spus h est verum. Si aut est ita non corp' qd qde indiget corpe deferente. sic absq dubio repelli potest sicut pdi: tuc in lumine z manifestu est in imagine q relucet in speculo pter appositionem plubi cu vitro qd e corp' opacu. Si em esset solumo vitru p se qd e corp' puru transiret spes z no rediret ad oculu sicut pt3 sensibili p experimentu. Ad illud qd obr q sit [36] intersecatio z refractio radioz. dr m q hoc d: rone aeris pruen. q ex vtute radioz ibi ocurrentiu h3 subtiliari z moueri. z roe illi' dicut etia radij costringi. du ex multiplicatione fm oppositas vias p pgressu z regressu fit q da multiplicatio aggregatio luminis z subtiliatio aeri circa corp' iersu. ex q otingit effectu radij incendi. z igne ibi de p caloris intesione ex aere sic subtiliato gnari. ¶ Ad [37] illo qd obr q lumen h3 trina dimensione in medio. dom q dimensione pt hre aliqd dupliciter. vl ex se. vl ex rone ei' in q e. Si ex se. sic e corp'. Si aliude. no oportet. Sic em h3 trina dimensione albedo in cerusa z niue. q sunt albe intra z extra. ¶ Ad illud qd obr q si circa sole esset vacuu q illuminaret. dom q ls h alij dicentur. tn no vr [38] veru nec pbabile phs e: 3 na sentietn. q. de aia cu dicit. q p vacua no e videre. Et Aug' sup in. xij. 3 fer. in principio dicens sic. vbi lux esset si esset nisi supesset eminendo z illustrado. Ratio etia e 3 h. q: cu lumen sit forma corpalis. indiget medio deferente. Et si tu qras qd impediat. dico q h no e pter psentia impedientis. s3 pter absentia adiutorij. sicut si aliqs hns magna fame z cares cibo no pt comedere. no q: impediat. s3 q: n adiuuat. ¶ Ad illo qd obr q lume gnat corp'. dom q lume n agit [39] ppria vtute s3 vtute corpis luiosi. corp' aut luiosuz no

educit⁹ corp⁹ q̃rẽtũ ad materiã ·ʒ solũmõ q̃rtuz ad formã. ꝛ nõ cuz lumẽ sit illud ꝑ qð agit· non oportet lumen ẽẽ corpus·ʒ sufficit q̃ sit forma corꝑalis.

Questio II f

Uerũ lumen sit forma ſbalis vel accñtalis. Et q̃ sit forma accñtalis vr̃. Qð aduenit iam cõpleto in esse ẽ accidentale. ʒ lumen aduenit aeri iam cõpleto in esse. g̃ est accñtale. Itez qð adest ꝛ abest p̃ter subiecti corruptionez ẽ accñs. lux abest ꝛ adest p̃ter aeris corruptionẽ qð est subiectum ei⁹. g̃ ꝛc. Item sicut se hʒ color ad corp⁹ terminatũ· ita se hʒ lumen ad corp⁹ transparens. ʒ color est accñs in corꝑe transparenti. g̃ ꝛc. Item si vnũ oppositoꝝ in subiecto ẽ accñs ꝛ reliquũ ẽ accñs. ʒ obnubilatio accidit ipsi aeri. g̃ pari rõne ꝛ illuminatio. Cõtra. Impossibile ẽ duo accñtia eiusdez spẽi esse in eodẽ ſbiecto. q̃r accñs numerat ꝑ subiectũ in quo ẽ. ʒ duo lumina sicut dicit Dyo. sunt in eodẽ aeris medio. g̃ impossibile ẽ lumẽ ẽẽ accñs aer. Itẽ accñs cũ generat ex propriis p̃ncipiis subiecti hʒ oriri. ꝛ cũ resoluit. resoluit in suũ ſbiectũ. ʒ lumen nec educit ex aere nec resoluit in aerem. g̃ lumen nõ ẽ accñs aeris. ꝛ cõstat q̃ ẽ in aere. ergo si eius nõ ẽ accñs nulli⁹ ẽ accñs. Itẽ nullũ accñs transit a ſbiecto in ſbiectũ. ʒ radi⁹ mutat ab vna p̃te aeris in aliã. ꝛ lumẽ sile. g̃ lumẽ accñs ẽẽ nõ põt. Itẽ nullu accñs manet immobile moto eo in q̃ ẽ. ʒ radius manet immobilis moto aere. g̃ radi⁹ accñs nõ ẽ. Si tu dicas q̃ h̃ ẽ p̃pter hoc q̃ lumen in medio hʒ ẽẽ spũale sicut ydolũ. obr̃ cõ h̃. q̃r radi⁹ ꝛ lumen hʒ ibi operationem naturalẽ ꝛ p̃ncipiũ operatiõis naturalis. g̃ vr̃ q̃ sit ibi naturaliter ꝛ cõcrete. nõ spũaliter ꝛ abstracte. Ad p̃dictoꝝ intelligentiã ẽ notandũ q̃ circa hoc ẽ triplex modus dicendi. quoꝝ q̃libet supponit lumen in medio esse formaz siue qualitatẽ aliquã. Quidã eñ dicũt q̃ lumẽ in medio ẽ sub̃a. existit tñ in medio ꝑ modũ accñtis. q̃r nõ ẽ ipsi aeri ſbal. ꝛ h̃ dicũt ꝓpt̃ h̃ q̃ gñatio lumĩs a luce ẽ ꝑ viã vniuocatiõis. ꝛ iõ cũ lux sit forma ſbalis in suo fonte. dicunt lumen ſbam esse in medio licet modũ ẽẽndi habeat accidentalẽ. maxime cũ luminis ꝛ lucis non videat alia ẽẽntia ẽẽ. ʒ solũmõ differre videat ꝑ modũ ẽẽndi. siue ꝑ esse. Sʒ q̃r lumẽ in medio ẽ illud qð potissime sentitur ꝛ facit aliã im̃utatiõ ẽ s̃cda posito q̃ lumẽ in medio ẽ accñs. nõ eñ causat a corꝑe lumĩoso nisi in q̃tum fulgidũ ẽ. ꝛ ita ẽ accñs ꝑ cõparatione ad p̃ncipiũz a quo. Dicunt etiã q̃ ẽ accñs ꝑ cõparatione ad ſbiectũ in q̃ q̃r aduenit iam completo. ꝛ p̃t abesse ꝛ adesse p̃ter subiecti corruptionẽ. ꝛ ita plenã rõez accñtis hʒ lumẽ in medio. non tñ ꝑ cõparationẽ ad idem. Accñs eñ hʒ cõparari ad ſbam sicut ad ſbiectũ ꝛ cãm. lumen vero ꝛ si his duobus modis habeat cõparari ad ſbaz. nõ tñ ad eandẽ quia ad aerẽ cõparat sicut ad ſbiectũ. q̃r ẽ in illo ad corp⁹ luminosum sicut ad principiũ. q̃r est ab illo. Sʒ q̃r lumen put ẽ in medio ex̃ñs hʒ sei p̃o sentiri. ita q̃ positũ supra sensum. sm̃ sum facit. ꝛ iterũ in eadẽ p̃te medij hʒ sine cõfusione multiplicari sm̃ positionẽ Dyo. Idco ẽ tertia positio q̃ lumẽ in medio nec ẽ ſbstantia nec accñs ꝓprie q̃r non hʒ ibi esse naturale ꝛ materie ꝯcretũ. ʒ spũale et abstractũ. vñ dicit q̃ sicut cõparat sp̃s coloris in medio ad colorẽ ex̃ñtẽ in corꝑe obiecto. sic lumen in medio ad lumẽ ex̃ñs in corꝑe luminoso. ʒ cũ lumen in medio nõ solũ habeat cõparationẽ spũalẽ in aĩa. ʒ etiã naturalẽ in corꝑa nãlia. nõ solũ vr̃ esse in aere ꝑ modũ spũalez siue ẽẽ ibi ꝑ modũ h̃ri⁹. ʒ etiã aliq̃ mõ ẽẽ nãale. ꝛ ita vr̃ q̃ illud nõ sufficiat dicere q̃uis videat ẽẽ valde verisimile. Preterea intelligẽdũ ẽ q̃ om̃s modi p̃dicti aliqd veritat' in se cõtinent. ꝛ ex omnib⁹ his eliciat vna veritas integra. qð patet sic. Lumen eñ in medio dici p̃t virtus actiuã egredientẽ a corꝑe luminoso. siue ꝑ quã corpus luminosum agit ꝛ imprimit in hec inferiora. ꝛ hec ẽ virtus substãtial' ipsi corpi. Et de hac dicit Dam. q̃ lumen qð ẽ ex igne nõ aliqd mysteriale ẽ ipius ignis vl' accidentale. ʒ virt⁹ ei cõnatural' ꝛ cõsubstãtialis sicut patʒ in autoritate inducta in p̃cedn̄ti p̃blemate. ꝛ hec v̄tus nõ ẽ sm̃ se p̃ceptibilis. nec solũmõ operat in sm̃ se visus. ʒ etiã facit ad eductionẽ sensuũ in actũ sic dicit Aug⁹. vij. sup Geñ. ad litt. qð h̃tũ ẽ in quadã autoritate p̃ri⁹ inducta. Sic etiã dicit p̃hs q̃ corp⁹ celeste mediãte suo lumĩe influit vsq̃ ad profundũ terre vbi mineralia corpora generari h̃nt. ꝛ q̃tũ ad hoc verũ dicũt q̃ dicunt q̃ lumen dicit ſbstantiã a accñtali ad aerẽ cõparatã sicut virtus agentis ad deferens q̃dãmõ cõparat accñtalit'. Nõ solum aũt lumen dicit illã virtutẽ actiuã quã nõ p̃cipit sensus. ʒ etiã quãdã qualitatẽ sensibilẽ q̃ sensus visus efficit sentiẽs in actu. ꝛ illa ẽ qualitas accñtalis in tertia specie q̃litatis ꝛ sm̃ hoc dicit Auicẽ. in li. de sufficiẽtia naturali q̃ lumẽ ẽ affectio corꝑis h̃ntis lucẽ cũ oppositum fuerit illi. s. ꝑuiũ. Et sic verũ dicebat illa s̃cda opinio q̃ dicebat lumen ẽẽ accidens. nõ solum ꝑ cõparationẽ ad aerẽ in quo recipit. ʒ etiaz in cõparatiõe ad corpus a quo creatur. q̃r ab ipõ oritur in q̃tum illud est fulgidũ ꝛ hʒ esse obiectũ sensus. Sc̃dm aũt vtranq̃ naturaꝫ istaꝫ in lumine repertaꝫ. lumen ad aerem cõparat nõ sicut ad p̃mũ subiectum. ʒ sicut ad deferens ꝛ ad mediũ. ꝛ iõ ꝑ cõparationẽ ad ipsuz aerẽ nõ hʒ modũ existendi nãalẽ. ʒ ꝑ modũ h̃ri⁹. nec ẽ forma nãal' ʒ potius silitudo ei⁹. sic sp̃s in medio nõ ẽ ꝓprie color ʒ vt color siue silitudo coloris. Maximã tñ hʒ approximationẽ ad illũ. ꝛ adeo illi innitit vt nõ indigeat p̃ncipio extrinseco. ex q̃ educat. Uñ lumẽ in medio nõ hʒ p̃ncipiũ materiale ex q̃. ʒ pot⁹ originale a q̃ fluit. ꝛ ad qð etiaz reditũ in medio desinit esse. sicut dr̃ de silitudine. Et h̃ mõ dicit cõmentator sup s̃cdm de aĩa q̃ lux ẽ h̃itus diaphani et q̃ ẽ in ipõ sicut intentio siue sp̃s vel silitudo ꝛ ad h̃ verũ dicebat tertia opinio. Ex his igit p̃ʒ q̃ lumẽ in medio in q̃tũ dicit vim actiuã. dicit ſbam h̃ntez modũ accidẽtis. in q̃tũ dicit q̃litatẽ sensibilẽ dicit accñs ʒ accñs illð relatũ ad aerẽ. nõ hʒ plene rõem accñtis naturalis. ʒ silitudis vel intentionis. q̃ ẽ ibi nõ sic in ſbiecto sustinẽte. ʒ sic i deferẽte. Ex his patẽt rões ad vtrãq̃ p̃tem. Ad ei obr̃ q̃ aduẽit ẽẽ iã cõpleto. ꝛ recedit p̃ter ſbiecti corruptionẽ. h̃ ondit q̃ hʒ modũ accñtis sm̃ qð ẽ in medio. Ad ꝟo obr̃. q̃ se hʒ ad modũ coloris ꝛ ẽ q̃litas sm̃ sibil'. de lumĩe loq̃t sm̃ q̃ in se hʒ nãaz accñtis. Rões ꝟo ad oppositũ q̃ ꝓbãt q̃ nõ sit accñs q̃r nõ nũerat nũeratiõe ſbiecti. q̃r nõ mouet ad motũ aer. q̃r nõ causat ab aere. nec resoluit in aerẽ. cõcludũt solũ q̃ nõ hʒ ibi plene rõez accñtis nãal' qð cõparat ad illð in q̃ ẽ sic ad ſbiectũ ꝛ cãm. ꝛ qð etiã sustinet ꝛ dependet ab eo in q̃ ẽ p̃ncipalit' ꝛ ei ꝯiungit in separabili vinculo. h̃ aũt nõ ẽ in ꝓposito. q̃r lumẽ q̃uis sit in aere causat a corꝑe luminoso. ꝛ ab illo p̃ncipalit' dependet. nec ẽ in aere sicut in sustentante. ʒ sic in deferente. ꝛ iõ durationem ꝛ mutatõez ꝛ nũerationẽ pot⁹ recipit a lucido influẽte q̃ ab aere suscipiẽte ꝛ ob h̃ dicit Dyo. plura lumĩa ẽẽ in eodẽ medio incõfusa. ꝛ duelli siue separari abinuicẽ sm̃ absentationẽ corpotũ illumĩãtiũ. Distinctio eñ illa ẽ p̃ter ꝯtinuationẽ luminũ cũ suis originea q̃ p̃cedũt nãalit'. ꝛ v̄ture ci⁹ agũt q̃uis in medio sint quodãmõ spũalit' ꝛ abstracte. ꝛ sic cetera circa h̃ q̃sita iam patent.

Distinctio xiiij de productione simplicium et insensibilium continentium.

Dixit quoque deus fiat firmamentum etc. Supra egit magister de productione illius forme que est quasi generale principium distinguendi ceteras corporales formas in hac parte agit de productione rerum quantum ad formas speciales. Et quoniam quedam res sunt simplices quedam mixte. sive quedam sunt insensibiles quedam sensibiles. ideo pars ista habet duas. In prima agit magister de productione simplicium et insensibilium. In secunda vero de productione mixtorum et sensibilium. ibi. Dixit etiam deus. producant aque reptile etc. Et quoniam corpora simplicia sive insensibilia sunt in duplici differentia. quedam enim sunt continentia. quedam contenta. ideo pars prima habet duas. In prima agit de productione et distinctione corporum quantum ad res continentes. In secunda vero quantum ad res contentas. ibi. sequitur dixit deus congregentur aque etc. Prima pars in qua scilicet agitur de rebus continentibus utpote de celis et celorum distinctione habet quatuor partes. In prima determinat celorum naturam. In secunda tangit questionem de figura. ibi. querit etiam solet cuius figure. In tertia querit de motu. ibi. queritur etiam si stet aut moveatur. In quarta vero removet quandam dubitationem. ibi. post hec queri solet quare etc. Omnes hee partes remanent indivise preter primam que dividitur in duas. In prima determinat naturam celorum secundum veritatem. In secunda secundum quorundam opinionem. ibi. Quidam vero celum etc. Et sic breviter tria inquirit magister in hac parte. celorum naturam. figuram. et motum.

Determinat celorum naturam secundum veritatem. a

Dixit quoque deus. fiat firmamentum in medio aquarum. et dividat aquas ab aquis. divisitque aquas que erant sub firmamento ab his que erant super firmamentum. Sciendum est quod illius celi describitur hic creatio. sicut ait Beda super Gene. in quo fixa sunt sidera. cui supposite sunt aque in aere et in terra supposite alie. de quibus dicitur qui tegis aquis superiora eius. In medio quod firmamentum est. id est sidereum celum quod de aquis factum esse credi potest. Cristallinus enim lapis cum magna firmitas et perspicuitas de aquis factus est. Si quem vero movet. quomodo aque nature fluide et in ima labiles super celum possint consistere. de deo scriptum esse meminerit. Qui ligat aquas in nubibus suis. Qui enim infra celum ligat aquas ad tempus vaporibus nubium retentas. potest etiam super celum sperarum non vaporali tenuitate. a sed glaciali soliditate aquas suspendere ne labantur. Quales autem et ad quid condite sint. ipse novit qui condidit. Ecce ostensum est his verbis quod celum factum sit. scilicet illud in quo sit fixa sidera. quod excedit aerem et quod quadam materia. scilicet de aquis. et quales sint aque que super illud celum sint. scilicet ut glacies solidate.

Determinat celorum naturam secundum quorundam opinionem que putat celum illud esse ignee nature. quibus consentit aug. b Quidam vero celum quod excedit aerem spacia ignee nature dicit asserentes super aerem purum ignem esse. quod dicitur esse celum. de quo igne sidera et luminaria facta esse coniectant. Quibus Aug. consentire videtur. Ut pro vero nomine firmamenti celum quod excedit aerem an ipse aer hic intelligatur. idem Aug. querit nec solvit. Magis tamen approbatur ut celum illud accipi quod spacia aeris excedit. Aquas autem que super illud celum sunt dicit vaporaliter trahi et levissimis suspendi guttis. Sicut aer iste nubilosus exaltatione terre aquas vaporaliter trahit. et per subtiles minutias suspendit. et postea corpulentius conglobatas pluvialiter refundit. Si ergo potest aqua sicut videmus ad tantas minutias pervenire ut feratur vaporaliter super aerem aquis naturaliter leviorem. cur non credamus etiam super illud levius celum minutioribus b guttis et levioribus emanare vaporibus. sed quoquo modo ibi sint. ibi esse non dubitamus.

Tangit questionem de figura celi. c Queri etiam solet cuius figure sit celum. Sed sancti quamvis auctores noscant scaverint. per eos dicere noluit. nisi quod prosit saluti.

Querit de motu celi. d Queritur etiam si stet an moveatur celum. Si moveatur inquiunt quomodo est firmamentum? Si stat quomodo in eo fixa sidera circumeunt? Sed firmamentum dici potest non propter stationem sed propter firmitatem vel terminum aquarum intransgressibilem. Si autem stat. nihil impedit moveri et circuire sidera.

Removet dubitationem quare tacuit scriptura in opere secunde diei quod in aliis dixit. e

Post hec queri solet quare hoc non est dictum sicut in aliorum dierum operibus. vidit deus quod esset bonum. Sacramentum aliquod hic commendatur. ideo enim fortasse hic hoc dictum est. c quod tamen sicut in aliis scriptum est. quia binarius principium alteritatis est et signum divisionis

a Glaciali soliditate aquas suspendere etc. Contra. cum videtur super celum quod aque ille sint de se ponderose et quod sibi tenentur per hoc quod habent soliditatem. quod est contra ordinem universi. Ratio ad hoc quod aquas illas comparat soliditati. non quantum ad gravitatem sed quantum ad continuitatem et stabilitatem quia non fluunt nec refluunt. nec de orbe suo descendunt. b Sed illud leviis celum minutioribus guttis etc. Contra. non hoc verum est. ut firmamentum porosum esse. cum per illud possint gutte aque emanare. Videtur etiam illud esse alterabile. si suscipit peregrinas impressiones. Dicendum ad hoc quod non vult dicere quod aque modo per subtiliationem et calorem pertranseant celum sidereum quia nunquam illuc ascenderunt. sed per comparationem nature que modo vis super aerem elevat aquas. vult quasi ammonitionem ingerere quod divina virtus aquas supra firmamentum sine natura prius dicto potuit constituere cum in sua potestate esset materia

gis et magis corpus subtiliare. c Ideo enim fortasse etc. Contra videtur ista ratio ita bene esse ad oppositum sicut ad propositum. quia binarius plus accedat ad unitatem quam aliquis alius numerus. Respondendum est ad hoc quod ista ratio magistri est allegorica. vera tamen est. Quamvis enim binarius inter numeros minus ab unitate recedat. primo tamen habet rationem recessus in se. et propter hoc per ipsum intelligitur divisio magis quam per alios numeros et recessus ab unitate virtutis et perfectionis. Alia tamen ratio literalis est. quam facit magister in historiis. quia secundo die notatur facta esse distinctio aquarum ab aquis que distinctio et si inchoata fuerit in secundo die. fuit tamen consummata in tertio. cum dicitur congregentur aque in locum unum. Ergo divina visio signat approbationem post perfectionem hinc est quod scriptura tacuit secundo die verbum videndi.

Di. XIIII

Beda quare celum dicatur creari.

pe. ciij.

De qua materia factum sit celum.

Quales aque sint super celum et quales sunt ille aque.

Aug. super Gen.

Quare vocatur firmamentum.

[D]e intelligentiā hu9 ptis incidit hic qd de celis. Et qrunt hic tria. Primo qrit de celis q̄tuz ad naturaz. Scda qd ē de eis q̄tū ad figurā. Tertia qd ē q̄tum ad motoris influentiā. Circa primū q̄rūtur duo. Primo q̄ritur de natura celi cristallini. Secundo de natura celi firmamenti.

Questio I a

Utrum cristallinū celuz sit de natura aq̄. Et q̄ sic videt̄ ꝑ autoritatē scripture Gen. i. fiat firmamētū in medio aquar. 𝔷 diuidat aq̄s ab aquis. q̄ aūt sola diuisione distinguūt̄ sunt eiusdē nature. ḡ ea q̄ sunt sup firmamētū 𝔷 q̄ sub firmamēto sunt eiusdez nat̄e. Si tu dicas q̄ firmamentū ibi vocat̄ non solū sidereū sed aer. obuiat textus sequens vbi dicit̄ q̄ stelle posite sunt in firmamento. obuiat etiā illd qd scribit̄ Dan. iij. Bndicite aq̄ q̄ super celos sunt dño. 𝔷 postea subdit̄. Bndicite sol 𝔷 luna dño. ḡ aq̄ ille sunt sup solē 𝔷 lunā. Si tu dicas aq̄s illas eē spūales. obuiat illud qd dr̄ in ps. extendens celum sicut pellez. q̄ tegis aquis supiora ei9. s3 celū extensu3 est corꝑale. ḡ aq̄ q̄ tegunt sunt corꝑalea. Itē h videtur autoritate doctorū. Aug. sup Gen. ad lit. loq̄ns de aq̄s q̄litercūq3 sint ibi. ibi esse eas nō dubitam9. maior est eni h9 scripture autoritas q̄ ois hūani ingenij ꝯspicacitas. Si tu dicas q̄ sint ibi aq̄ sed eē nō materiales sed spūales. 𝔷 hoc dicit Basili9. aquā illā intelligam9 aquā eē verā. ḡ vr̄ q̄ vere aq̄ ille hnt spēm 𝔷 naturaz aq̄. Et si tu dicas q̄ formā hnt aq̄. s3 tn̄ nō ꝓprietates. Contra h ē verbū Bede. qd adducit mgr̄ in lra. q̄ infra celū ligat aq̄s ad tps vaporibus nubiū retentas. pōterit am supra celi speram nō vaporabili tenuitate s3 glaciali soliditate aquas suspendere ne labant̄. Itē rōne vr̄. ordo ptiū in microcosmo siue in minori mūdo rñdet ordini ptium in maiori mūdo. s3 hic videm9 in natura corꝑis humani q̄ supra cor qd ē calidū 𝔷 ignee nature ponit̄ cerebrū qd est frigidū 𝔷 aquee nature. ḡ in maiori mundo supra solē 𝔷 alia corꝑa calefacientia erit ponere naturā aqueā. Item aq̄ de sui natura est ꝯspicua. 𝔷 ꝑ hoc apta ad susceptionē luminis. ḡ conformis ē nature celesti. ḡ apta ē vt de aq̄ possit aliqd celuz fieri. ḡ si aliqd celū h3 fieri ex aq̄. cū nullū sit infra firmamentū. celum aqueū vr̄ q̄ sit supra firmamentū. Item q̄ illud sit possibile vr̄ ꝑ rōem quā facit Aug. sup Gen. ad lit. Aqua ꝑ sui subtiliatione pōt eleuari vt sit supra aerem. ḡ maiori subtiliatione poterit amplius eleuari. ḡ si omē corpus diuisibile ē in infinitū si assit potentia diuidentis poterit aqua eē diuidi 𝔷 subtiliari. q̄ supra firmamentū naturaliter poterit consistere. 𝔷 si h. ergo ē aliqd celum aqueū esse. Item illud est naturale vnicuiq3 q̄ creator ei indidit i prima constitutione. ḡ si in prima diuisione aquarū quedam posite sunt supra firmamentū 𝔷 quedā sub firmamento. ita naturale est illis esse supra firmamentū sicut istis esse infra firmamētū. ergo sicut entibus supra firmamentū stultū esset dubitare vtrum aque possint esse infra firmamentū. sic nobis entibus infra firmamentū stultū est credere esse inconueniēs supra firmamētū esse celū aqueū. Ad oppositū arguit̄ sic primo autoritate Aug9. xiij. confes. sunt alie aque que supra firmamētū sunt immortales 𝔷 ab omni corruptione secrete. ḡ vr̄ q̄ celū aqueū nō sit ꝑ naturā isti9 aque. Item corꝑ9 hns speciem aq̄ de natura ē ponderosuz. ḡ si aliqd celum ē aquee nature illud ē ponderosuz. s3 ponderosum nō oportet collocari nisi deorsum ꝑ naturā. ḡ vr̄ q̄ inordinatū sit ponere q̄ aliqd sit celum aqueū qd sit sursum. Item corpus mundi ordinat̄ fm maiorem nobilitatez 𝔷 minorē. 𝔷 corpus qd nobilius ē superius locatur. ḡ si aqua minus nobilis ē q̄ firmamentū ḡ nunq̄ locanda ē supra firmamentū. Item corꝑa mundi ordinant̄ sub 𝔷 supra fm maiorem subtilitatē 𝔷 minorē. 𝔷 fm maiorem raritatē 𝔷 minorē. s3 aer subtilior est q̄ aq̄ 𝔷 rarior. 𝔷 similr̄ ignis. ḡ nūq̄ aqua adeo poterit rare fieri vt sit subtilior aere 𝔷 igne. ḡ nunq̄ videt̄ q̄ possit conuenienter supra ignē 𝔷 aerem collocari. Item habētium candem naturā idem ē locus. q̄ enim eadem ē natura glebe 𝔷 totius terre. idem est locus glebe 𝔷 totius terre. ergo idem est locus h9 aque 𝔷 totius aque. ḡ si aliqua aqua naturalr̄ ē iuxta terrā. ergo 𝔷 oīs aqua. ergo videt̄ q̄ nullū sit celū aqueū. Si tu dicas qd nō ē querenda hic ratio nature q̄ hoc fit virtute diuine potentie. Hanc eē̄ sionem refutat Aug9. super Gen. ad lit. inquiens. nec quisq̄ dicat hec oīpotentia dei fieri. qualiter eni3 deus naturas fecerit querit̄. nunq̄d vt de his ꝑ miraculum sue potentie operetur. Item quero ad quid posite sunt ibi aq̄. Si ad refrigerandū calorē ignituz. qd quidē vr̄ ꝓpter hoc q̄ saturnus q̄ supremus est inter planetas 𝔷 velocissime mouet̄. 𝔷 ita ex motu debet esse calidior. eē frigidissim9 est. 𝔷 hoc nō nisi ꝓpter aquas illas vt vr̄. Obi. contra hoc. quia aque ille pñt infrigidare calorē solis 𝔷 aliorū corꝑorum. ergo eadem rōne pñt ab eis calefieri. ergo 𝔷 consumi. 𝔷 ita aliqn̄ totaliter corrumpent̄. qd est inconueniens. Queritur ergo cuius nature sunt ille aque. 𝔷 pro quanto celū illud dicatur aqueū. si eni ꝓpter naturā ꝯspicuitatis. tūc oē celum debet dici aqueū. Resp9 ad p̄dictorum intelligentiam

est notandū q̄ in hac questione ꝓpter diuersitatē positionū 𝔷 debilitatē rōnum. vix pōt aliqd certū dici. s3 ex quadā ꝓbitate 𝔷 coniectura ex diuersis positionibus pōt eligi vna quedā sobria. q̄ inter fidem 𝔷 rōnem incedar quasi quadā media via. Propter qd notandū ē q̄ aliq̄ sequentes viā rōnis 𝔷 mundane phie. dixerūt q̄ supra firmamentū qd est celuz sidereū. nulle sunt aque corꝑales. 𝔷 scriptura sacra intelligi debet de aq̄s spūalibus. Et si alicubi in scriptura legatur de istis aq̄s materialibus q̄ sint supra firmamentum eleuate. tunc nomine firmamenti intelligit̄ aer. 𝔷 vtrunq3 horū dictorum eliciunt ex verbis Aug. Primū ex hoc qd dicit. xiij. confes. q̄ ille aque sint immobiles. Scdm vero ex hoc qd dicit super Gen. ad lit. qd hoc potest intelligi de aq̄s que suspenduntur in nubibus. Sed istam positionez improbat Basilius in exam. reprobat etiam ipse text9 qui dicit stellas esse positas in firmamento. per qd firmamentuz dixerat supra aquas ab aquis diuisas. si ḡ firmamentuz illud est celuz sidereū. 𝔷 aque ille sunt materiales. positio predicta nullo mō videtur posse stare. Et ideo alij innitentes textui sacre scripture fm q̄ videtur sonare dixerūt. q̄ aliqd celū sursum est aquee nature. qd diuina dispositio sursuz posuit ad refrigerandū ardorē etheris. Et ad oēs rōnes ad oppositū euidenter. hoc q̄ deus in ordinatiōe mundi pl9 cōsiderat finis vtilitatē q̄ forme qualitatē. 𝔷 ideo sicut in minori mundo posuit cerebrū sursum ad calorē cordis mitigandu3. sic supra celum sidereū posuit celum aqueū. 𝔷 ibidez aque ille quiescunt 𝔷 sustentant̄. vel a sua soliditate sicut videt̄ Beda dicere. vel sua subtilitate. vel etiaz dei virtute que sic ordinauit. Sed q̄ credendū ē ꝯpificē summū corꝑa mundi optimo ordine ordinasse non solū videt̄ q̄ in ordinando cōsiderauerit finis vtilitatē. sed etiam ꝑfectionis dignitatē. ideo nō videt̄ verū elementuz aq̄ sup firmamentū collocasse. cum ꝑ naturā sit minus no

bile. Et ideo ē terti⁹ mod⁹ dicēdi q sup firmamentū sūt
cut dicit scriptura sunt aq̄ q̄ tā non hn̄t naturā z spēm
aq̄ elementi. conseñt tñ aq̄ nomine ppter conuenientiā
in aliqua pprietate. Unde notādū ē q aq̄ ista tres habz
3 pprietates. hz enim pspicuitatē. hz frigiditatē. hz nihil
ominus grauitatē. Quātū ad naturā pspicuitatis he
aq̄ z ille cōueniūt. eo q hn̄t naturā receptiuā luminis.
z quodāmō retentiuā. sicut experimento pz in aliqbꝫ la
pidibꝫ q̄ de nocte non videnẜ ꝓ se nisi ponanẜ in aqua
Quātū ad naturā grauitat differunt. ille enim
aq̄ nullo modo sunt graues. nec appetunt eē deorsum.
Quantū vo ad naturā frigiditatis qūum quenīunt. qui
differunt. Cōueniūt eīm in h q vtreq sunt frigide esse
4 ctiue. Differūt in h q iste sunt frigide formalr z ille vo
minime. Ex fm h pz q nomen aq̄ triplr accipiẜ in pma
ria rerū distinctiōe. Aliqñ pro informi materia. vt ibi
Spūs dñi ferebaẜ zc. Aliqñ p natura transparēti z lu
minis retentiua. vt ibi. Fiat firmamentū in medio aq̄z
Aliquādo p ipso elemento aqueo. vt ibi. congregenẜ
aq̄ in locū vnū. z sic pz q sup firmamentū vere sunt aq̄
sicut dicit scriptura z auctoritates scrōz illud intendūt
psuadere. Pz etiam q nō sunt ibi aq̄ elares siue ei⁹ na
ture talis sunt aque iste. nec qūtum ad corruptibilita
tē. nec qūtum ad grauitatē. nec qūtum ad ignobilitatem
nec qūtum ad grossitiē. nec qūtum ad trāsfundendi pos
sibilitatē. sicut ondunt rōes ad opositū adducte. Hāc
aūt viā tertiā satis sustinere possum⁹ pbabilr. cū nihil
videaẜ sibi obuiare. Hoc aūt pcipue attendendū est ne
in incerta materia aliqd certitudinalr asseraẜ. melius
5 est enī pie dubitare q̄ aliqd temerarie diffinire. Ad il
lud vero q vlteri⁹ arguit. s. qrenoīe aquaz censeaẜ celūz
illud. tum nō sit de natura aq̄ iam pz ensio. Hoc enī di
ctum ē pter cōuenientiā nō solū in pspicuitate. sz etiaz
in frigiditate. sz in pspicuitate formalr. in frigiditate
effectiue. Et si tu obiicias q firmamentū quenit similr
in pspicuitate. arguis ab insufficienti. Preterea nō cō
uenit eo mō firmamentū cū aq̄ in pspicuitate. sm quez
modū celum aqūm crediẜ conuenire. Aq̄ enī habent p
spicuitatē q̄ nō tm̄mō ē luminis susceptiua sicut pspicu
um aeris. sz etiā qdāmō retentiua. sicut p experientiā osñ
ditur. tum metalli aliqd ponit in fundo vasis in tene
bris supfusa aqua liquida videbiẜ sub luce retēta ab aq̄
Sic etiam dicunẜ pbari rubini q̄ p se non lucent de no
cte. Cōueniūt etiā cum aq̄ in frigiditate. sz effectiue sicut
dicit Basilius. nec tñ ex h vr̄ q possit calefieri. vel con
sumi sicut nec sol q̄uis calefaciat hz formaliter infrigi
dari. sz solūmō p frigiditatē ei oppositam pōt effectus
eius reprimi. z sic patent oīa q̄sita circa illi⁹ celi aquei
naturam.

Questio II b

De natura firmamenti. z ē qō vtrū sit eiusdē nature cū
igne elemēto. Et q sic vr̄. pmo p auctēz scripture q̄ nullā
facit mentionē de pductōe ignis. ꝗ si ipse ē nobilissimuz
elm. ei⁹ pductio nō debet pterm̄itti. ppterea vr̄ q saltē
intelligaẜ noīe celi. Item h vr̄ auctoritate Aug. q sup Gen.
ad lit. z in li. de ci. dei dicit enī q̄tuor esse corpa mundi.
scz humorē z humus. aer z lux. sz ꝗ firmamētū ē aliqd de
corpibꝫ mundi. z nō ē terra. nec aq̄. nec aer. ꝗ est ignis.
Itē Hug. de scō. vict exponens illō. In pncipio cre.
de. ce. z ter. dicit circa pncipiū libri de sacra. naq3 terra
erat ipm terre elm. z celū erat leuis z mobilis circumfu
sio reliquoz triū q̄ in circūitu medio ia erat terre suspē
sa ferebaẜ. z illō op⁹ oīm corpm siue celestiū siue terre
striū formādoz materiaz cōtinebat. ex h videẜ q firma

mentū sit de natura alicui⁹ elementi. Itē h vr̄ rōne tan
tū q̄tuor sūt q̄litates pme. ꝗ q̄tuor debent eē corpa q̄
sunt de constitutione mundi pmaria. ꝗ vl firmamentum
est corp⁹ mixtū. vel ē de natura alicui⁹ q̄tuor elemento
rū. sz nō ē mixtum. nec de natā triū eloz inferioz. ꝗ ē de
natura ignis. Itez triplex ē spēs ignis. s. ignis carbo.
ignis lux. ignis flāma. sz natura firmamēti ē de natura
luc. ꝗ videẜ cōtineri sub tertia spē ignis. Itē caliditas
inest igni in summo. ꝗ si aliqd maxime calefacit. illō hz
naturā ignis. sz corpa celestia maxime calefaciūt inferi
ora sicut pz in sole. ꝗ hn̄t igneā naturā. Ad oppositū
est auctas phi in li. de ce. z mū. q̄ pter hec q̄tuor corpa
ponit esse corp⁹. v. Itē h ipm rōne ondiẜ. corruptibi
le z incorruptibile p naturā nō hn̄t eandē formā cōple
tiuā. sz firmamētū ē incorruptibile. ignis elm naturalr
corrūpiẜ. ꝗ non sunt eiusdē nature. Itē corpa hn̄ntia
diuersos mot⁹ naturales diuerse sunt nature. sz firma
mentū z ignis hn̄t diuersos motus naturales. q ignis
naturalr mouẜ motu recto. firmamentū mouẜ natu
ralr motu orbiculari. ꝗ ignis z firmamētū sunt alteri⁹
z alteri⁹ nature. Si tu dicas q ille mot⁹ nō ē naturalis
firmamēto. Obr̄ 3 h. q si aliqs motus inest alicui cor
pori nō naturalis. ē repire aliqd corp⁹ cui sit natalis. ꝗ
si h esset verū. tunc esset ponere aliud corp⁹ cui magis
conueniret moueri orbiculariẜ q̄ firmamēto. qd falsuz
est. Item si firmamētū esset ignee nature. ꝗ natalr in
flāmaret corpa sibi maxime pxima. cū igitur sit maxie
q̄ntitatꝫ. vr̄ q statim totū aerē absorberet. Si tu dicas
q a deo reprimiẜ. h nō vr̄. q2 cōditor nature sic res q̄s cō
didit administrat. sicut dicit. Aug. vij. de ci. dei vt eas
agere pprios mot⁹ sinat. Preterea si h verū esset. tunc
mund⁹ nō subsisteret naturalr. sz miraculose. Itez no
bili⁹ ē corp⁹ qd nō hz 3rietatē. q̄ corp⁹ qd hz 3rietatē
ꝗ si ponere ē corpa hn̄tia contrarietatē. erit ponere cor
pus a 3rietate immune. sz h nō ē nisi corp⁹ celeste. ꝗ fir
mamentū nō hz 3riū. ꝗ nō erit de natura eius. Itez si a
liq diuersa reducanẜ ad 3cordiā p aliqd. vr̄ q illō non
hēat naturā alicui⁹ illoz. sz q potens sit sup omnia. sz
firmamētū sua influentia facit elā 3ria 3uenire ad cor
pora mixta. ꝗ nō ē de natura alicuius elementi. R̄n. hic
6 notandū ē q in huius q̄stionis determinatione videnẜ
sancti z expositores sacre scripture 3dicere phis. Cōis
ter enī phi pter q̄tuor elā posuerūt essentiā q̄ntā. quaz
dixerūt esse corp⁹ incorruptibile z eleuatū a 3rietate. z
q h eē pncipiū cōciliatiuū z cōseruatiuū. Sancti vero
non videnẜ ponere nisi solūmō q̄tuor corpa. z sentire
videnẜ natam firmamenti eē igneā. sz cū recta rō satis
euidenter psuadeat firmamētū esse alteri⁹ nature q̄ sit
aliqd elm. tū ppẜ motū q nō latet sens⁹ nros. tū etiā ppẜ
effectus varios. tū etiā ppter vniuersi pfectionē. nō ab
surde credi pōt phos in hac pte verū sensisse. z doctores
veritatis ab eis in sensu non discrepasse. q̄uis vocete
nus videanẜ 3ire. Sicut enī pz ex vbis Aug⁹. in plu
ribus locis ipe Aug⁹. elm ignis denominat a pfectiōe
lucis. naturales enī phi maxime ignē ncificant p ppie
tatem caliditatis. z q̄m natā lucis repiẜ z in corpe q̄in
to. z in igne elō. iō ipm firmamētū z ignem dixit corp⁹
vni⁹ nature esse. nō in q̄ vni⁹ q2 habeant vnā formā spe
ciei specialissime. sed q2 naturam lucis participāt sm
quādā rōnē analogie. q2 vero illud corp⁹. s. firmamētū
sublenatū ē a natura 3rietatis. z lucez participat in q̄
dam puritate. ignis vero naturā hz 3rietatꝫ. hinc ē q
phi dixerūt ignez z firmamētū alterius z alteri⁹ esse na
ture. In cui⁹ testimoniū adducūt q ignis q2 3riaẜ ter
ra

re. moueť directe motu ɔrio .s. sursū. celū vero qr ɔrie/
tatē nō hʒ moueť orbiculariť. is enī solus mot⁹ est sim/
plex q̄ caret ɔrietate. ⁊ ī h̄ vez dicũt ⁊ scīs vt p̄dcm̄ ē
nō cōtradixerũt. vn̄ rōnes ostēdētes q̄ firmamētū ⁊ ig
nis elemētū nō sīnt eiusdē nature. ɔcedēde sūt. ¶ Ad il
7 lud ḡ qd̄ obiciť q̄ scptura nō facit mētōez de igne. dōʒ
q̄ sūt nō facit mētionē de aere. ī sepatōe aūt aq̄z a terra
intelligēda ē distīctō elemētoꝝ. sicut fuisse. sicut infra me
8 li⁹ patebit. ¶ Ad illō qd̄ obiř de hug. pʒ mīsio. iō enī celū
ɔprehēdiť sub igne ppť ɔformē luc̄ pncipaľ ōez. vn̄ sīc
dcīū ē sup̄ q̄ celū cristallinū celeri p̄t nō ē aq̄. qr aliquaz
ɔprietatē ei⁹ ī se hʒ. ⁊ sic ī ɔposito itelligi p̄t. Triplex ei
est ignis ɔprietas. sic̄ dcm̄ est de aq̄. vna lūinositas. alīa
soliditas. ⁊ tercia leuitas. ɔ quā moueť motu q̄ est sur
sū. In ɔprietate p̄ma ignis ⁊ firmamētū cōueniūt. ī ter
cia ignis ⁊ firmamētū simpľr disīt. ī medis vō ptim dif
ferūt. ptim ɔueniūt. Cōueniūt vtiq̄ in h̄ q̄ tā ignis q̄
firmamētū est calidū effectiue. dīñ ī vō ī h̄ q̄ ignis ē ca/
lidus formaliť. firmamētū vō minime. si enī hʒ calidi/
tatē informātē. haberet vtiq̄ cōtrarietatē. ¶ Ad illō qd̄
9 obiř q̄ tm̄ q̄ttuor sūt p̄me q̄litates. dōm q̄ verū est de q̄/
litatib⁹ actiuis ⁊ passiuis sm̄ ɔrietatē. ⁊ iō nō sequitur q̄
oīa corpa q̄ sūt in p̄ma cōstitutōne mūdi habeāt aliquaz
illaz q̄litatū. sʒ solūmō illa q̄ hn̄t cōtrarietatē. Ad con
stitutionē aūt mūdi nō solū h̄ corpa requirūtur. sʒ etiā ali
ud qd̄ sit sup̄ hec. sic p̄us ostēsum ē. ¶ Ad illō qd̄ obiçi
10 tur q̄ lux ē spēs ignis. dōm q̄ nō q̄cūq̄ lux ē spēs ignis
sʒ illa q̄ est ī materia trāsmutabili. ⁊ hec q̄ hʒ caliditatez
ḡnerā īformātē eādē materiā. hmōi ñ est lux corpis q̄n/
ti q̄uis aliq̄ mō sit isti ɔformis. ¶ Ad illō qd̄ obiciť q̄
11 corp⁹ q̄ntū calefacit tm̄ deť q̄ corp⁹. ⁊. nō calefacit p̄ na
turā caliditať quā ī se habeat. sʒ p̄ vim luīs. ⁊ h̄ appoꝝ
cū ex ɔcursu ⁊ reflectōne radioꝝ circa speculā cōcauū
generať ignis. Et si obiçias q̄ nihil dat alteri qd̄ non
hʒ. ergo si celū nō habeat ī se naturā igneā. nō mag̃ ge
nerabit ignē q̄ aerē. Rñdeť q̄ illō hʒ instātiā ī gn̄atōe
equoca. sic̄ pʒ qn̄ aliqd̄ calefacit a motu. sic ⁊ ī ɔposito
intelligiť etc. Et si dicas q̄re magis generat ignez q̄
aerē tū nō hēat cū ipō cōformitatē in forma. dōm q̄ etsi
nō habeat ɔformitatē ī forma vltima. tm̄ ignis maxime
accedit ad ei⁹ naturā. Preterea tū aliq̄d hʒ p̄trē educen
di multa q̄ sūt ī potētia ī mat̄ia. esto q̄ sit ad illa indiffe
rēs. magis educit qd̄ nobili⁹ ē. Natura eī sp̄ desiderat
qd̄ meli⁹ est. ⁊ iō cū ignis sit nobilioꝝ. mag̃ educit ignē
12 Sʒ adhuc manet qd̄ si corpa celestia calefaciūt p̄ natu/
rā lūīs. vn̄ est h̄ q̄ luna humectat ⁊ frigidat. s; de h̄ for
tassis aliq̄d diceť infra. Ad p̄ns aūt tm̄ sufficiat q̄ ge/
neratō caloris a corpe celesti ī bis īferioribʒ vel ē ppť ra
dioꝝ aggregatōnē ⁊ intēsionē ex q̄ subtiliať aer suscipi
ens illuiatōez. vľ est ab aliq̄ virtute diuinit⁹ ei data a
p̄ma sui cōditōe totā spēm cōseq̄nte. sicut poniť in ada
mātis v̄tute. q̄ ce si nō facit corpa celestia formaliť ca/
lida. q̄ sua materia nō est ad formā ɔrietatis apta in/
fluens. tm̄ ī hec inferiora inflāmat ea cū sint trāsmutabi
lia ppter dispōem repťā ī materia.

Consequēnter q̄rit de cel̄ q̄tū ad figuraz. Et circa
h̄ queruntur duo. Primo q̄ritur vtr̄ celū habeāt
figurā orbicularē. Scđo queriť vtr̄ habeāt dex
trum ⁊ sinistrum. ¶ Questio I c

¶ Ex habeāt orbicularē figurā vř. Et p̄mo expiētia sic/
lus. Nā ī quācūq̄ p̄tē terre vel aq̄ ds videar. celū sp̄ vř
eq̄liť distare a terra. h̄ aūt nō eēt nisi haberet orbicula/
rē figurā. ḡ. ⁊c. ¶ Itē videm⁹ sensibiľr moueri circularit̄
sʒ mot⁹ circularis nō ɔpetit nisi figure orbiculari. ḡ ce
lū est orbicularis figure. ¶ Itē simplicissimo corpi sim/
plicissima debeť figura. sed celū est simplicissimū inter
corpa. cū sit subtilissimū. ḡ simplicissimā dʒ hr̄e figurā.
sʒ hec est figura circularis. ḡ. ⁊c. ¶ Itē ei corpi qd̄ ē ma/
xime cōtentiuū debeť figura capacissima. sʒ celū est cōten
tiuū oīm sic̄ dr̄ Dam. ⁊ figura orbiculariș ē capacissima
sic̄ manifeste cōuincit rō ⁊ sensus. ḡ. ⁊c. ¶ Itē corpi pfe/
ctissimo debeť pfectissima figura. sʒ celū est pfectissimū
oīm. ⁊ figura orbicularis ē pfectissima oīm figuraꝝ. si
cut pbať ī alia scīa. maxie cū in ea repiať pfectō senarij.
series enī tm̄ repitur ī circūferētia q̄tuꝝ ē a circūferētia
ad cētꝝ. ḡ. ⁊c. ¶ Itē corpi velocissimo debeť figura maxie ad
motū idonea. sʒ celū est velocissimū corp⁹. figura aūt ē
maxime apta ad motū ē orbicularis. ergo ⁊c. ¶ Ad oppo
sitū arguit p̄mo p̄ illō Ps. extēdēs celū sicut pellez. alia
trāslatio. sic camerā. ergo vř q̄ celū se hēat ad modū te
toꝝ. ⁊ ita vř eē figure semicircularis. ¶ Itē rōe vř. q: in
vniuerso nihil ē sup̄fluū. sʒ oīa facta sūt ppť hoiem. ḡ nihil
ponēdū est qd̄ nō valeat ad hois vsū. sʒ si celū eēt semi
circularis figure. sufficeret ad tegēdā terrā inhabitatā
ab hoib⁹. ḡ vř q̄ sup̄fluat ali⁹ semicirculus. ¶ Itē celi sūt
solidissime firmati. sic̄ dicit in iob. ⁊ h̄ innuit ipm̄ nomē
octaue spere q̄ dr̄ firmamētū. ḡ maxie ɔpetit eis figura
sm̄ quā maxime stabiliūtur. hec aūt mag̃ ē semicircula
ris q̄ circularis. ḡ. ⁊c. ¶ Itē si celū est figure orbiculariș
ḡ aut aliq̄ ps celi erit vacua. aut multo pl⁹ distabit cor
pus xp̄i ab aliq̄b⁹ btīs. q̄ celū a terra. ⁊ ab vna circūfe
rētia ad aliā tū terra ī medio ɔsistat. ḡ si nō ē ɔgruū po
nere q̄ aliq̄ ps empyrei vacua sit a ɔtinētia btoꝝ. nec
ponere tātā distātiā int xp̄m ⁊ alia corpa btōꝝ vř q̄ em/
pireū nō sit orbicularis figure. ⁊ si h̄ ḡ nec cristallinū
13 nec firmamētū. ¶ Rñ dōm. q̄ ad istā qōem sm̄ pðiam sa
tis planū est rñdere q̄uis expositores sacre scpture de
ea loq̄ videātur dubie. h̄ ei faciūt ppter ipius sacre scp/
ture reuerētiā. nō audētes explicare q̄ illa diuīs dispo
sitōe voluit subticere. vel h̄ faciūt ad reprimēdū nr̄az cu
riositatē. volētes nos ī his q̄ dicūtur ī lege ⁊ pphis cō/
tentos esse. ⁊ nihil vltra h̄ inq̄rere. Nam̄ curiosoꝝ in/
stātia nō desistit. necessario hn̄t doctores sacre scpture
multa determiare. q̄ sine salutis dispēdio posset de faci
li p̄trāsire. Propter qd̄ ad p̄dcām qōem rñdent. ⁊ nūc
rōis ⁊ sens⁹ attestatōez dicūt celū hr̄e figurā orbicularē
⁊ hāc maxie sibi cōpetere. tū rōe simplicitať. tū rōe ca/
pacitať. tū rōe pfcōis. tū rōe mobilitať. sic̄ pʒ p̄tracta
14 ti. ¶ Ad illō ḡ qd̄ obř d̄ sac̄ scptura. q̄ dr̄ celū sic pellē e
extēsū vel sic camerā. dōm q̄ scptura ɔdescēdēs puita/
ti simplicium mō vulgari frequēter loq̄tur. ⁊ iō cū loq̄ť
de celo loq̄tur de ipō sm̄ q̄ apparʒ sensui nr̄o. ⁊ dr̄ ad mo
dū pellis vľ camere extēsū q̄ntū ad nr̄m emisperiū. ¶ Ad
illō qd̄ obř q̄ ps inferioꝝ emisperij nō ē vtil' ad vsū hu
manū dōm q̄ falsū ē ā mō ē necessaria. si celū dʒ sic nos
moueri circulariter. ⁊ vna ps fuit nob̄ de die. alia fuit
15 de nocte. ¶ Ad illō qd̄ obř q̄ celi solidissimi sūt firmati.
dōʒ q̄ firmitas illa nō excludit mobilitatē quācūq̄. sʒ
illā solū q̄ aliq̄d moueť sursū ⁊ deorsū sm̄ motū reccum.
vn̄ firmū dr̄ celū q: nō moueť ad locū. nihilomin⁹ tm̄ ē
mobile. q: moueť circa locū vel ī loco. ⁊ tali dispōi cō/
16 petit figura orbiculariș mag̃ q̄ aliq̄ alia. ¶ Ad illō qd̄
q̄riť q̄uō empyreū si circulare ē. vndiq̄ scōꝝ corpibo re/
plebiť. dōm. q̄ etsi nō sit certū q̄liter ibi sciri ⁊ p̄ quem
mōm locentur. tm̄ q̄cūq̄ mō locātur siue q̄ sint in vno se
micirculo empirreo. siue q̄ in toto. nihil īpedit vtrūq̄
poni. Si eī ī toto sūt. v̄tutem visiuā habebūt adeo po
tentez q̄ xp̄m videre poterūt vbicūq̄ sit. siūe in media

pte celi. altera nec̄ vacua nec superflua. sicut magnū pa latiū nō est vacuū qn̄ est vn⁹ magn⁹ inhabitator: q̄uis non impleat omnē ptem. magnitudo em̄ illius et spaciositas et si non impleat totalit̄. facit tn̄ ad ostēsionē regal' magnificentie. sed h̄ melius sciem⁹ qn̄ videbim⁹.

Questio II D

Utrū in corpe celi sit ponere dextrū et sinistrū. Et q̄ sic vr̄ p illud qd̄ dicit p̄hs in scd̄o de ce. et mun. Ait em̄ sic ē orbi pculdubio virt⁹ diuersa. s. dextra et sinistra. quonā sunt ei loca inceptionis et status corpe sactiōis sue. Itē oñdit̄ p rōnem suā ibid̄ 3. oīs mot⁹ finit⁹ hz pn̄cipiū a q̄ incipit. sz cuiuslibet celi reuolutio ē finita. g̃ hz aliquē situ a q̄ incipit. sz dextra dr̄ in corpib⁹ vn̄ est mot⁹ pn̄cipiū. sinistra ad quā ē mot⁹ finis. g̃ cuz celi sit mobiles. celi hn̄t dextrū et sinistrū. Item dextrū et sinistrū sunt termini latitudinis. sicut sursum et deorsum termini longitudinis. et ante et retro termini pfunditatis sz omne corp⁹ compleat et terminat̄ hz tres dimensiones et terminos dimensionū corp⁹ aūt celi ē hm̄oi. g̃ vr̄ q̄ habeat dextrū et sinistrū. Itē pfectiōi motu mouent corpa celestia q̄ inferiora. sz pter cōpletionē motus alia habent dextrū et sinistrū. g̃ multo fort⁹ corpa celestia. Cōtra. sicut dicit p̄hs in. q. de ce. et mū. in plātis nec ē dextra nec sinistra. sz multo magis plante accedūt ad distinctionē organizationis q̄ celū. g̃ vr̄ q̄ celū non hēat dextrū et sinistrū. Item dextrū et sinistrū causantur in nobis vt dicit cōmentator sup lib. de celo et mundo. a qualitatib⁹ actiuis et passiuis. sez ab abūdantia caloris naturalis procedente a corde. et spūum pl⁹ vigentiū in pte dextra q̄ sinistra. si igit̄ h̄ nō est reptire in celesti natura. vr̄ et c̄. Item dextrum et sinistrū p̄supponūt sursuz et deorsum. sicut latitudo p̄supponit longitudinē. et hz secum annexa ante et retro. in celo aūt nō ē ponere sursuz et deorsum cum hec sint cōtraria. nō ē etiā ponere ante et retro cum ante dicat̄ vbi ē sursum. sicut dicit p̄hus. ergo vr̄ q̄ nō sit ibi dextrū et sinistrū. Item nihil qd̄ hz extra se pn̄cipiū et finē sui mot⁹ hz dextrū et sinistrū. sz corpus celi ē hm̄oi. cū motor ei⁹ sit separat⁹. g̃ nō hz dextrū et sinistrū. Item dextrū et sinistrū ē vnū pn̄cipiū mot⁹. sed vna pte circuli mota mouent̄ oēs. g̃ nō magis incipit motus ab vna pte circuli q̄ ab alia. g̃ in circulo vel q̄libet ps erit dextra vel nulla. sz celū est corp⁹ circulare q̄ mouet̄ circulariter. g̃ et c̄. Item si aliqd̄ corp⁹ hz dextrū et sinistrū. illa ps q̄ semel est dextra se nō est dextra q̄liter cū ips corp⁹ illō moue' localit̄. g̃ si celū hz dextrū et sinistrū illa ps q̄ semel ē dextra sp̄ ē dextra. sz nō ē dare aliquā ptē celi q̄ mō nō sit in oriente mō in occidēte. nō in alio loco fm̄ regionē celi. g̃ dextra celi aliq̄n erit oriens. aliq̄n occidēs. qd̄ nullo mō cōcedi p̄t. Rn̄. D̄ dōz q̄ cū p̄t dex. et si. dicāt t̄mios latitud'is. et sursu. et deorsū lōgitudis et an̄ et retro pfunditat'. ū tñ noiat t̄mi os il os sīplr. sz p cōparatione ad motū. vn̄ in nullo corpe ponit̄ p̄pe dex. et sinistra nisi q̄ diuersimode suscipit motor influenciā. ita q̄ motus in vna pte q̄ in alia. vn̄ dextrū et si. nō ponit̄ ec nec in lapidene in plantis ne etiā in statua ponū̄ nisi similitudinarie. q̄z nō hn̄t moueri localiter a motore sufficiēter. in eis vō corpib⁹ q̄ mouent̄ ad locū. et magis in vna pte q̄ in alia sasciniāt motor influenciā appe ponitur dextra et si. sicut in aialib⁹ q̄ mouēt̄ motu pgressiuo. et in hōib⁹ vt⁹ cordis et motoris mag' viget in pte dextra. cui⁹ signū ē maior fortitudo aialiū in pte illa. ppter qd̄ et ptē illā p̄mo mouēt qn̄ incipiūt ambulare. fm̄ h̄ intelligendū ē q̄ qn̄ corp⁹ celeste qd̄ dā hēat moueri ab oriente in occidentē vl econuerso. sicut firmamētū et orbes planetaz. q̄ddā vō minime. sicut empyreū. qd̄ dextra et si. celis cōpetūt sit p̄pe. nō tñ vnū. cōueniūt em̄ orbib⁹ mobilib⁹. sz non orbi imobili. Attendēdū aūt q̄ cū in aialibus et in celo ponat̄ dextra et sinistra fm̄ rōem cuiusdā cōformitatis. s. ppter influentiā motoris. differenter tñ accipiūt̄ ppter diuersaz cōparatione mobilis ad motorē. Quia enim aīalia mouent̄ a motore sibi vnito. iō dextrū et sinistrū dicit distinctionē in ptib⁹ aīaliū ita q̄ illa ps q̄ mō ē dextra nūq̄ ē sinistra. q̄z vniformit̄ opat̄ ad ipā motoris influentiā. p eo q̄ ipm hz sibi vnitū. et nūq̄ ab eo mag' elongat̄. corp⁹ vō celeste motorē hz separatū. cū nō sit corp⁹ aīatū. sicut postea videbit̄. et iō motor fz aliā dispōem pn̄cipalit̄ influit ex aliq̄ pte celi. et credit̄ pbabilit̄ q̄ in ea pte ex q̄ mot⁹ corpoz celestiū p̄mo nob apparet. vt ex orientē. cū oīa corpa fa̍ ia sint ppt hoiez et q̄ motor ex illa pte influit vniformit̄. q̄cūq̄ ps ibi veniat imediat⁹ et ppinqu⁹ suscipit motoris influentiā et iō sp est ibi dextra. nec mutat̄ cū ptib⁹ mobilib⁹. p eo q̄ s̄ ē dispō absoluta. sz relata ad motoris influctiā. q̄ sp manet fixa. et p hūc modū loc⁹ cuiuslibz rei dr̄ ē īmmobilis ppt h̄ q̄ dicit sitū relatū ad centrū et circūferentiā mūdi q̄ nunq̄ pn̄t moueri. Ex pdictis pz qd̄ ppōita. pz etiā rn̄sio ad obiecta. Concedendū ē em̄ q̄ in celo sit dextra et sinistra. Et rōes ad h̄ inducte sil' r ocedēde sunt q̄ verū cōcludūt sz tertia rō sumpta a dimensiōib⁹ vcedar ab insufficienti. Ad illud vō qd̄ obr̄ in 2ⁱⁱ q̄ plāta nō hz dextrā et sinistrā q̄uis sit organi*z*a. dōm q̄ dextrā et sinistrā nō facit pn̄cipalr̄ mēbroz distinctio. h̄ em̄ accidit et frequēter ztingit q̄ eiusdē dispōis ē aial in pte dextra et sini. sz h̄ facit influentia motoris pn̄cipalior et minus pn̄cipalis susceptio fm̄ q̄ attendit̄ inchoatio mot⁹ et terminatio. et sic repit̄ in celo. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ dex. et si. in nobis ē a q̄litatib⁹ actiuis et passiuis iam pz rn̄sio ex pdicti̇s. q̄z dex. et sini. in animalib⁹ zcernunt ptes determiatas ppter vnionē motoris ad mobile. nō solū p modū motoris. sz etiam p modū pfectionis. et iō ad hoc q̄ vna ps magis suscipiat influentiā motoris requirit̄ dispō alia et alia. q̄ q̄dem fit p q̄litates actiuas et passiuas. in celo nō sic ē sicut ostensum ē supra. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ dex. et si. p̄supponūt sursum et deorsuz. rn̄deri pt̄ q̄ verū ē put sursum et deorsum dicūt terminos dimensionis. nō aūt ē verū put dicūt inchoationē et terminū alicui⁹ transmutationis. Scd̄m em̄ sursum et deorsum ppie attendit̄ augmentū siue mot⁹ ad locū. sed fm̄ dex. et si. attēdit̄ mot⁹ in loco. et si in celo ponat̄ dex. et sini. nō tñ oportet sic poni sursum et deorsum. Aliter pōt rn̄deri magis fm̄ opinionē p̄hi q̄ in celo est ponere sursum et deorsum et ante et retro. sicut ponit̄ dex. et sini. nō q̄z dicunt terminos diuersoū motuū. sz q̄z in eodem motu cōsiderat̄ vltima triū dimensionū. sz magis ppie dex. et si. Et h̄ pz. ad h̄ em̄ q̄ celū reuoluat̄ necesse est ponere duos polos. q̄rum vn⁹ hz rōnem sursum. et alt̄ rōez deorsū. Est etiā ponere duo emisperia. q̄rū vnū hz rōez an̄. et alter hz rōez retro. Nec ē etiā ponere q̄ in emisperio vna ps sit ex q̄ celestia corpa p̄mo apparere incipiant. altera vero ps ex q̄ desinant. et h̄ totū de facili ē imaginari. si q̄s imaginet̄ hominē q̄ pedes hēat in polo artico. et caput in polo antartico. et habeat faciem versam ad nr̄m emisperiū. statim imaginat̄ harum differētias positionū. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ celum hz extra se pn̄cipiū sui mot⁹. et ita nō hz dex. et sini. dōm q̄ illō verū ē qn̄ dex. et sini. noiant ptes determiātas. sz qn̄ noiant ordinē mobilis ad motoris influentiā nō hz veritatē. nihil em̄ facit ad h̄ vtrū sit motor intra vel extra

23 Ad illud qd obiicitur q vna pars circuli mota mouetur oppositio: dicendum q verum est. sed tamen ex hoc non sequitur q eam primo recipiant motorum influentiam. quod patet eum a quo mouetur rota primo mouetur illam partem quam contingit. ¶ Ad vltimum quod 24 obiicitur q pars dextra sua est dextera. iam patet responsio. quia intelligitur de illo dextro et sinistro quod dicit dispositionem prium in comparatione ad motorem coniunctum. sicut est in animalibus. hoc autem modo non ponitur in corporibus celestibus sicut prius tactum est.

Consequenter queritur tertio loco in comparatione ad motoris influentiam. Et circa hoc duo queruntur. Primo queritur vtrum primum mobile moueatur a deo immediate vel non sed mediante aliqua virtute creata. Secundo queritur vtrum moueatur ab intelligentia. an a propria forma.

¶ Questio I e

Quod celum immediate moueatur a deo ostenditur primo per philosophum in li. de ce. et mun. dicit quod prima mouet causatum primum. causa autem prima non est nisi deus. ergo etc. ¶ Item Boetius de consol. loquens ad deum. stabilisque manens das cuncta moueri. ergo videtur q maxime moueat illud quod est primum mobile. hoc autem est celum. ergo etc. ¶ Item ratione videtur. Primi mobilis motor debet esse primus. sed primus motor est immobilis omnino quia numquam est status nisi in immobili. sed nihil est omnino primum immobile nisi solus deus. ergo motus primi mobilis solus est deus principium. ¶ Item ex motu et influentia celestis corporis est conseruatio omnium corporum viuentium. ergo ex motore eius erit conseruatio omnium spirituum viuificantium. quia sicut se habet mobile ad mobile. sic se habet motor ad motorem. sed solus deus est ille qui est conseruator et viuificator spirituum. ergo solus ipse mouet primum celum. ¶ Sed contra. immensitas potentie et sapientie et bonitatis hoc requirit. vt deus communicet virtuti create actum quem illa est nata suscipere. sed actus qui est mouere secundum locum quodcumque corpus natus est conuenire virtuti create. ergo videtur q deus nullum corpus moueat absque virtute alicuius creature. ¶ Item virtus motoris debet proportionari mobili. sed virtus celi finita est. virtus autem dei infinita est. ergo ad hoc q saluetur in mundo proportio debita videtur q inter deum mouentem et celum motum sit ponere aliquam virtutem creatam et finitam. ¶ Item philosophus dicit q si tanta virtus mouet in tanto tempore. et maior in minori et maxima in minimo. et infinita in nunc. ergo si deus infinite virtutis est et ipse immediate mouet celum. videtur q in instanti reuoluat ipsum ab oriente in occidens. quod manifeste falsum est. Si tu dicas q deus in mouendo non exercet totius virtutis sue effectum. quia cum sit mouens voluntarium potest mouere et cito et tarde. tunc redit prima obiectio. quia cum actus iste. scilicet mouere successiue. sit virtutis finite. erit natus conuenire creature. ¶ Item ea que sunt immediate a diuina potentia procedunt in esse secundum cursum mutabilem. vt patet in creatione et iustificatione et miraculorum operatione. ergo si celum immediate mouetur a deo. motus eius est mirabilis non naturalis. quod si est naturalis. non 25 est ergo a deo immediate. ¶ Ad predictorum intelligentiam est notandum q in omni operatione deus operatur intime et immediate. cum dei voluntas sicut dicit Aug. et hiruie in primo li. sit prima et summa causa omnium specierum et motionum. In aliquibus autem sic operatur vt ipse sit tota causa. in aliquibus sic operatur et mouet vt virtutem agendi et mouendi concedat creature. prima quidem dicuntur mirabilia. secunda vero naturalia vel voluntaria quantum ad egressum. Quando ergo queritur vtrum motus primi mobilis immediate sit a deo. non est quod vtrum virtus diuina intime operetur et immediate sit a deo ad illam mutationem exercendam. quia nihil mouetur sic nisi ipse moueat et cooperetur virtuti motiue. sed est quod vtrum motus primi mobilis sit a deo tanquam a tota causa. aut simul cum virtute diuina mouente moueat aliqua virtus creata. Et ad istam questionem satis de plano respondere potest. quia cum motus ille sit natus conuenire virtuti finite propter sui successionem. et diuina bonitas ad sui manifestationem conducet creature quod ipsa nata est suscipere. q deus primum mobile mouet mediante aliqua virtute creata. sicut et alia mobilia. et concedende sunt rationes ad hoc inducte. quamuis aliqua non necessario cogant. ¶ Ad illud vero quod obiicitur de philosopho dici 26 posset satis probabiliter q philosophus non intellexit q primi orbis motor per modum efficientis esset deus. ipse enim ponit virtutem motoris adeo proportionari mobili. q si minimum vel modicum corpus apponeretur corpori lassaret virtus motoris in mouendo. sicut dicit in li. de ce. et mun. sed ponit q deus moueat primum causatum metaphorice sicut finis et desideratum. aut si ponit q moueat per modum efficientis. non ponit q ipse solus moueat sed cooperante virtute mobili proportionata. Unde verbum suum potest intelligi esse dictum per quandam appropriationem et primariam influentie sue infusionem. ¶ Ad il 27 lud quod obiicitur de Boe. q deus cuncta mouet. dicendum q ex illa auctoritate non concluditur q solus deus cuncta mouet. sed q non mouentur absque diuine virtutis influentia. Nulla enim virtus alicuius motoris potest vel modicum operari sine beneficio et auxilio eius qui penitus est immobilis. sicut in primo li. ostensum fuit. et in sequentibus ostendetur cum queritur vtrum omnis actio sit a deo. ¶ Ad illud quod obiicitur q motor primi mobilis est primus 28 et immobilis. dicendum q non oportet motorem primi mobilis esse omnimode primum vel omnimode immobilem. sed sufficit q sit primus respectu aliorum motorum siue virtutum mouentium. et q sit immobilis secundum eum modum per quem mouet. Non enim oportet esse statum in motore primi mobilis simpliciter. sed in genere creaturarum. Omnes autem creature defectiue sunt et reducuntur ad ipsum deum. qui est primus et finis omnium citra quem nec est perfecta quies nec perfectus status. ¶ Ad illud quod obiicitur q sicut influentia motoris conseruat mobilia. ita influentia motoris motores 29 alios. dicendum q illud non oportet. quia non est consimilis proportio. pro eo q ordo est in corporibus mundi secundum tantam predominantiam et excellentiam q vnum potest influere in alterum. spiritus vero rationales qui sunt viuificatores et motores corporum sic habent gradum et ordinem. vt tamen secundum suum supremum a deo immediate perficiantur et formentur. et hoc est propter rationem imaginis per quam immediate sunt ipsius dei capaces.

¶ Questio II f

Utrum motus celorum sit a propria forma vel ab intelligentia. ¶ Et q sit a propria forma videtur. sic enim vult philosophus. natura est principium motus et quietis in eo in quo est. ergo omnis motus est a forma intrinseca. sed motus celi est naturalis sicut probat philosophus. ergo est a propria forma. ¶ Item leue sua leuitate et virtute potest sursum ascendere nullo impellente. et similiter graue descendere absque aliqua intelligentia mouente. sed forma celi perfectior est quam elementaris. et figura eius aptissima ad motum circularem. videtur q moueri possit a propria forma absque omni intelligentia. ¶ Item plus est mouere seipsum exeundo locum proprium quam non exeundo. sed virtus lucis est se diffundere per corpora alterius nature. et etiam diffundendo redire. ergo videtur q corpus celi multo fortius per naturam lucis possit se in suo orbe mouere absque influentia alicuius spiritualis substantie. ¶ Item motus animalium est a forma propria et intrinseca. ergo vel celum non mouetur ab intelligentia. vel intelligentia est ipsius celi perfectio et forma. sed intelligentia aliqua non est perfectio celi sicut dicit Damascenus li. ii. c. v. celi sunt inanimati et insensibiles. ergo etc. ¶ Item nullus motus necessarius pendet a voluntate creature tanquam a principali motore. sed motus celi est vniformis et necessarius secundum sanctos et philosophos. ergo non est a voluntate alicuius angeli vel intellige

C non dicit responsio q [illegible] questio
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ne. ¶ Item virtus illius angeli vel intelligentie est finita. sȝ virtus finita in mouendo recipit fatigationē ⁊ laborē. maxime cum mouet illud qd nō est ꝑ se mobile. aut ergo celum mouetur ꝓpria forma. aut si mouetur virtute intelligentie necesse ē illaȝ laborare ⁊ lassari. ¶ Contra. omne qd mouetur. ab alio mouetur. sȝ celū fm se totū mouetur. ergo vr q preter naturā ⁊ formā eius sit ponere aliqd a quo moueatur. hoc aūt nō ē nisi angelus vel intelligentia. ergo ⁊c. ¶ Item ois motor est in actu respectu mobilis. ⁊ totū celū ē mobile sȝ nihil idē ē simul in actu ⁊ potentia. ergo celū nō pōt moueri a se sine ꝓpria virtute. ¶ Item ois motor sufficiēs distat a mobili. cū ergo illa forma extēsa distat a materia nulla forma extensa pōt esse motor sufficiens. sȝ forma celi ē forma corporalis ⁊ extensa. ⁊ motus eius cum sit ꝑpetuus inter alios. motor eius ē a motore sufficiente. ergo nō pōt esse a virtute ꝓprie forme. ¶ Item omne qd naturaliter mouetur ad locum aliquē. si mouetur ab illo loco mouetur preter naturā. ergo si celum mouetur naturaliter ab oriente in occidens. ab occidente in oriens. mouetur ꝑ naturā. ergo vr q celuȝ habeat motorē aliū quam formā ꝓpriam. ¶ Itē omne qd mouetur ꝓpria forma. mouetur ꝓpter ꝓpriam indigentiā. natura enim forme nō mouet nisi ꝓpter appetitum rei q naturaliter indiget. sȝ celum sicut dicunt sancti ⁊ phi nō mouetur ꝓpter indigentiā ꝓpriā. ergo nō mouetur a ꝓpria forma ⁊ natura. ¶ Itē omne qd mouetur a ꝓpria forma naturaliter mouente nunquam desistit nisi violenter ipso existente in eadem dispōne. sed celū ꝯtrariū ad naturā sue forme sꝑ erit in eadē dispōne. aut ergo nō mouetur a ꝓpria forma ⁊ natura. aut nunquam desistet. vel si desistet. violenter quiescet. si ergo celum aliqn desistet ⁊ non violenter. ergo motus eius nō ē a virtute forme intrinsece. ¶ Rn. Dicendū q in hac qōne due sunt positiōes ꝓbabiles. cōcordes rōni ⁊ scripture preter illā tertiā viā quā quidē phi posuisse videntur. s. q celi hēent aīas. ⁊ q celū esset magnū aīal. ⁊ q moueretur a ꝓpria forma ꝑfectiua sicut mouetur aīal. ⁊ hanc aīam motricē posuerūt regi ⁊ dirigi a deo mediante intelligentia sȝ hec positio falsa ē ⁊ erronea. Sic eī dicit Dam. celi sūt inaīati ⁊ insensibiles. ⁊ q dicuntur deū aliqn benedicere. hoc ē dictū ꝑ ꝓsopopeiā ⁊ ista cōueniēs sententia scōꝝ ⁊ iō Aug. retractat illud verbū qd dixerat in li. de īmortalitate aīe. q mundus aīal. ⁊ si aliq sancti videantur hoc dicere sicut Hiero. sup Eccl. hoc totū intelligendū ē dictū methaphorice. Nō solū aūt hec positio ē cōtra catholicos doctores. sȝ etiā cōtra philosophicos tractatores. qui ponūt q sba intellectualis nō vnitur corpi nisi mediante vegetabili ⁊ sensibili. ⁊ ita si celū ꝑficeretur a substātia spūali. haberet sentire ⁊ vegetari. ⁊ ita naturaliter posset corrumpi. ⁊ ꝓpter hoc ista positione omnino reiecta intelligendū ē q duplex ē hic modus satis catholicus. Quidā eī dicunt q celū mouetur a ꝓpria forma hoc mō. celū hȝ quantitatē ⁊ figurā. ⁊ ꝑ hanc ē ad motū habile. hȝ nihilominus lucis ꝑfectionē ⁊ formā que inter ceteras formas corpales ē maxime actiua. ⁊ quasi viaȝ mediā tenens inter formas spirituales ⁊ corpales. ⁊ ꝑ virtutem huius forme mouentur corpa celestia circulariter mō sufficienti⁹ quam elementa moueantur motu recto. nec oportet ad motū celi adhiberi misteriū angeli vel aīe sicut nec ad motū cuiuslibet elementaris nature. Nec obstat illud q mouēs debet esse aliud a mobili. quia sicut aīal fm aliud sui mouens fm aliqd sui ē mobile. ⁊ tn̄ totū ē mouēs ⁊ mobile. sic ⁊ in celo intelligendū ē q ē mobile ꝑ naturā quantitatis ⁊ figure ⁊ mouens ꝑ naturā lucis actiue. Nec obstat illud q recedit ab eodē loco ad quē mouetur. celum ē ꝓpe nō hȝ moueri ad locū sȝ potius circa locū. nec ꝑ hoc q ē in oriēte mouetur ad occidēs q illū sicut intendat determināte. sȝ q intendit moueri orbiculariter. q ē motus cōpetens sue nature. Vn̄ sicut de radio q ꝓcedit ⁊ retrocedit ꝑ virtutē suā cū fit repcussio ad aliqd corpus splendidū sicut est in ꝓposito. ⁊ ꝑ hoc rn̄det ad oms obiectiones. Difficile tn̄ ē fm hanc positionez sustinere quō celum mouetur a ꝓpria forma ⁊ naturali. ⁊ illa ꝑmanente desistat preter violentiā. Difficile ē etiā intelligere quō non moueatur ꝓpter ꝓpriā indigentiā si ipe motus ille ē in forma intrinseca. ⁊ iō isti ꝯpelluntur ad hoc redire vt dicant q ad motū celi non sufficit virtus ꝓprie forme ꝫ simul cū ea requiritur influxus diuine potentie fm q celum hȝ moueri ⁊ desistere. Sȝ tunc remanet qd dicet sit ille influxus. vtrū dicatur quid creatū vel increatū. ⁊ siue hoc dicat siue illud. nō ē facile explicare quare deus illū motū exerceat sine ministerio spūalis creature. cū illis sit motus cōuenire. Nec tn̄ defacili pōt hoc improbari si quis hoc dicat q defectuȝ istius creature corporalis velit deus ꝑ semet ipm̄ supplere. vro dat esse deū celi ⁊ terre. ⁊ ita dicat celū mouere virtute ꝓpria. q si aliqd desit sibi ad mouēdi sufficientia applicatur ab ipsa virtute diuina. ⁊ sic sustinēdo hanc positionē. responsio ad obiecta satis ē plana. ¶ Alia vero positio ē q deus mouet mediante intelligentia creata siue mediāte angelo. ⁊ hoc cōpetebat ordini quē deus cōstituit vniuerso. de q dicit Aug. sup Gen. ad lit. q deus sic mundū ordinauit vt spm̄ ꝑficeret oīa corpora. ⁊ iō sicut ꝯgruū ē angelos deputari ad misteriū hominū. sic etiā congruū ē ipsos deputari ad motū ⁊ regimē celoꝝ cum in hoc etiā ministrent homini viatori. ⁊ diuine subseruiant maiestati. ⁊ hoc vr Aug. sentire in. iij. de lib. ar. loquens de angelica natura de q dicit q nō sua maiestate cōtinet oīa. sȝ inherendo illi maiestati ⁊ eius imperijs deuotissime obtēpādo. a quo ⁊ ꝑ quē ⁊ in quo facta sunt oīa. ⁊ hec positio magis fortis ē tā in theologia quā in phia. q cōcors pietati fidei ⁊ rationi plurimū vr. Si igitur hanc positionē sustinere velimus defacili pōt ad obiecta in cōtrarium euideri. ¶ Ad illud qd primo obijcitur q motus ille naturalis est. dicēdū q motus ille ꝑ cōparationē ad primū mobile naturalis esse dicitur. q natura eius ⁊ figura illi motui ꝯcordat. nec oportet qd omne q ē naturale sit a pncipio intrinseco. sicut a tota cā. sȝ sufficit q virtus intrinseca coopetur virtuti actiue. ¶ Ad illud qd obijcitur de graui ⁊ leui. dicēdū q ad motū grauis nō sufficit solūmodo grauitas siue qualitas ꝓpria. īmo cōcurrit virtus loci attrahentis. ⁊ virtus loci expellētis. ⁊ virtus corporis generantis. ꝓpter illa duo mouentia q ponit phs. s. graue ⁊ leue. ⁊ remouēs ꝓhibens. ⁊ q hec ad motū celi nō possunt cōcurrere. oportet q cōcurrat virtus spiritualis sbe. ¶ Ad illud qd obijcitur de diffusione lucis. dicēdū q ille nō ē motus localis. sȝ magis motus alterationis. vnde sicut ignis pōt calorē suū diffundere deorsuȝ. in virtute ꝓpria nō se mouet de loco in quo ē. sic etiā in celesti corpe intelligendū ē. ¶ Ad illud qd obijcitur q ad cōpletionē motus facit q aliqd moueatur a pncipio intrinseco. dicēdū q hoc accidit. nō enim hoc ē ꝓpter vnionē motoris ad mobile. sȝ propter sufficientiā motoris quidem ē suba spūalis distās a materia. vn̄ distantia motoris quidem a mobili ⁊ cōpletō motoris illa ē q facit ad motoris ꝑfectionē. hoc aūt multo magis reperitur in motu celi q mouetur ab angelo siue ab intelligentia separata fm subaȝ vnitā fm virtutē. quam si moueretur a ꝓpria forma. ¶ Ad illud qd obijcitur q necessariuȝ non pendet a voluntario. dicēdū q verū est de voluntate vertibili. quamuis aūt voluntas angeli sit ꝑ naturā vertibilis. in ꝑ gratiam omnino inuertibilis efficitur. ⁊ talē subaȝ intelligēdā esse motricē celi. que vt dicit Aug. summe maiestati incōmutabiliter inhereat ꝑfecte. Et q talis suba sit motrix ce

li ostēdit ipsius motus nobilitas ꝛ vniformitas ꝛ necessaria ordinatio ꝯtinuus deo futura. cū ꝯfecta erit supna ciuitas. ad quā fruendā finaliter ordinat̄ angelica ministratio. ¶ Ad illud qd̄ obr cū sit ꝟtus finite lassatur. dr q lassatōnē nō facit finitas sꝫ ꝓportō motoris ad mobile. vꝫ ꝯrietas vel ineptitudo ꝟ ꝑte mobilis quoꝝ nullū est in ꝓposito. ꝛ sic patent quesita.

36

De pductiōe insensibiliū contentoꝝ

Sequit̄. dixit deus. cōgregent̄ aque in locū vnū. Su pra egit mgr̄ de pductiōe insensibiliū cōtinētiū. in hac pte agit de pductiōe insensibiliū cōtentoꝝ. ꝛ q hec sūt in duplici dr̄ia. Quedā eñi intra celos continent̄. vt materialia respcū generādaꝝ reꝝ. sic sūt elā. Quedam

a Congregent̄ aq̄ in locū vnuꝫ ꝛ appeat arida. ¶ Cōtra vr̄ p̄mo i conueniēt̄ dicere ꝯgregent̄ i locū. q: motus ad locū est entis cōpleti. sꝫ aq̄ nōdū erāt pducte. ergo male dicit. i locū vnū cōgregent̄. ¶ Itēz nihil pōt apparere nisi color. ꝛ nulluꝫ elemētuꝫ simplr̄ est coloratum. ḡ terra nō pōt apparere. male ergo dicit appareat arida. ¶ Itē cū sint duo alia elā vicꝫ ignis et aer videt̄ q sufficiens sit scriptura que nihil de coꝝ distinctōne explicat. Iuxta h̄ queritur quare elemētū aque nōiat pluraliter. ꝛ elemētuꝫ terre singulariter. Si tu dicas q h̄ est ꝑpter aquarum dispsionē. tūc videt̄ q male dicat. cōgregent̄ aque i locū vnū. ¶ Itē querit̄ quare elemētū terre p̄mo vocat aridā. ꝛ postea vocat terrā. cū añ sit dcm̄. In p̄ncipio creauit de⁹ ce. ꝛ ter. ꝛc. ¶ Itē cū elm̄ aque sit insipidū ꝑ naturā. ꝛ maria sint salsa. nō vr̄ q cōgregatōes aq̄ꝝ debeant appellari maria. R°. dōm q scriptura distinctōem elorū in his verbis valde explicat elegāter si qs attendat. q: eñi motus ad sitū nō est nisi rei ꝯplete ꝛ habētis formā nec aliud fuit aquas cōgregari in vnū. q̄ ipi elemento aq̄ dādo spēm vnā ꝛ inclinatōnē ad locū speciei simul debitū ꝑm exigētiā forme ꝛ inclinatōis ad sitū dare locū cōgruū. ꝛ q: locus aq̄ est imediate cē circa terrā duꝫ s q̄ cōgregat̄. ab elemētis supiorib⁹. s. aere ꝛ igne separatur ḡ i cōgregatōne aquarū rāgit̄ ꝑ ꝯñs distinctō aliorū duoꝝ eloꝝ. Rursus q: aque sūt nate circūdare terrā ꝛ si ex oīm pte circūdaret terrā. ad inhabitādū nob ꝛ aīalibꝫ apta nō eēt. ideo sic distinxit. vt in supiori supficie arida appareret. Rursus si terra eēt ab aqua oīno separata. ad germinādū nō esset apta. ꝛ iō d̄s sic arefecit terre supficiem. vt tñ ipius radicē aqua impleret. ꝛ ꝑ decursū fluuioꝝ etiā irrigaret. Et ꝓpt̄ h̄ tria dr̄ scriptura. Primo ꝓpter elemētoꝝ distinctōnem. cōgregent̄ aque in lo

37

De opere tercie diei. Beda

¶ Agit de distinctiōe celoꝝ determinās veritatē q̄ñ aq̄ cōgregate sunt in vnū locū. f

a Seq̄tur. dixit deus. Cōgregentur aq̄ in locū vnū ꝛ appareat arida. Tertie diei op⁹ ꝯgregatio aq̄ꝝ in vnū locū. Cōgregati sunt eñi oēs aq̄ celo inferiores in vnā matricē. vt lux q̄ pterito biduo aq̄s clara luce lustrauerat in puro aere clarior fulgeat. ꝛ appareat terra q̄ cooptā latebat. ꝛ q̄ aq̄s limosa erat fieret arida germinib⁹ apta. Eo-

b dem eñi die ꝓtulit terra herbā virentē lignū q̄ faciēs fructuꝫ.

¶ Soluit dubitationē vbi congregate sunt aq̄. g

Si aūt q̄rat̄ vbi cōgregate sint aq̄ q̄ totū texerant spaciū vsqꝫ ad celum. Potuit fieri vt terra subsidens concauas ptes p̄beret vbi fluctuantes aq̄s reciperet. Pōt etiā credi p̄marias aq̄s rariores fuisse q̄ sicut nebula tegerent terras. sꝫ ꝯgregatōne esse spissatas. ꝛ iō facile in vnū posse redigi locū. Cūqꝫ multa constet esse maria ꝛ flumia. in vnū tñ locū dicit aq̄s ꝯgregatas ꝑpter ꝯtinuatiōnē oīm aq̄ꝝ q̄ in terris sunt. q: cūcta flumina et maria magno mari iungūt̄. Iō q cum dixerit aquas ꝯgregatas in vnū locū. deīde dicit pluralit̄. ꝯgregatiōes aq̄ꝝ ꝑpt̄ multifidos sinus eaꝝ quibus omnibus ex magno mari pricipiū ē.

cū vnū. Secūdo ꝟo ꝓpt̄ supficiei terre denudationeꝫ ꝛ appareat arida. Tercō ꝓpter irrigatoēꝫ quam ab aq̄s suscipit vt germinar̄ possit. Dic vocauit aridā terrā. cōgregatōnesqꝫ aq̄rū appellauit maria. Ex his patet obr terra Qd̄ eñ p̄mo obr de ꝟbo cōgregādi nō valet. q: n̄ fecit de⁹ aq̄s cōgregari sic ꝑus existētes sꝫ sicut dans

38

Nō oēs aque sunt in vnū locum cogregate. cū multa sint maria etiā niuna.

eis formā et naturā ꝑ quā sint aptenate in vnū locū cōcurrere. Silr̄ pꝫ illō qd̄ obr de appartōne terre. q: terra q̄ apparet nō est elemētū mixtū. Silr̄ patet illud qd̄ obijcit de distinctōe alioꝝ elemētoꝝ. q: in his duobꝫ q̄ sūt maxime sensibilia ꝛ tractabilia. claudit̄ illoꝝ distinctō q̄ sut sensibus nr̄is occulta. Similiter patet quare aquā vocat pluraliter ꝛ terram singulariter. ꝑpter scꝫ eaꝝ dispōem. humiduꝫ eñ ꝓpo termino est male terminabile. sed q: siccuꝫ de sui natura termīabile est. iō terrā vocat singulariter. et ꝑus vocat eā aridam. ꝛ postea terrā. q: p̄muꝫ nomē dr̄ a ꝓprietate eī. vicꝫ siccitatē. secūdū ꝟo nom dicit eī⁹ vsū siue vtilitatē quā hꝫ ꝑ ꝯmixtionē aq̄ vt possit coli et fructificare. iō dr̄ terra q̄si terita. Silr̄ patet de illo qd̄ obr de aq̄s. appellātur eñi maria. n̄ q: amaritudo sit ꝓpria qualitas aq̄. sꝫ q: ꝯsequit̄. q̄ in sua cōgregatōe ꝑpter grossiciē ptiū q̄ remanēt subtilioribꝫ eleuatis sursū vel penetrantibꝫ i terre ꝓfundo ex qua subtiliatōne dulcescunt.

39

b Eodē eñ die ꝓtulit terra herbā virētē. vr̄ q fcm̄ est inordinate. s. q̄ fierent anīāti ꝑus fcm̄ eē q̄ terra ꝑus debuit ordinari q̄ terre. ¶ Itē cuꝫ mineralia corpa sint ex terra ita bñ sicut ligna vr̄ q insufficienter determinet ꝑtura ea q̄ ꝟtute diuīa pducūt̄ ex t̄ra. Itē q̄rit̄ vtꝝ tunc t̄ra germinauerit tribl'os ꝛ spinas. si eñ tūc nō pduxit

40

vt q̄ p⁹ peccm̄ fuit t̄ra fecūdior ⁊ nouā recepisse po/
tētiā ad pducēda talia. si vo tūc pduxit. vt scp̄tura in
sufficiēs. q̄m credunt. vt en ā sibi 9trari dn̄i. iij. gen.
9trillal oen ā hoīs germiari maledcā t̄ra tc. R̄o. dō
q̄ scp̄tura ordiate expmit. d̄ 3 ordiatissime fecit. dū co/
dēdic q̄ t̄ra p
ducta ē et ea
herbas ⁊ lig/
na pduxe fecit
tū ppt̄ errores
remotōnē. vt
de Basili⁹ ne
crederet q̄ sol
eēt cā pncipa
lis t̄re nascēti
ū. sic dt pls
q̄ t̄ra ē mater
plantaꝝ ⁊ sol
pr̄ tū q̄ plāte
⁊ herbe sūt cō
naturales ter
re dūi et sūt ra
dicitus affixe
trahēdo ex ip
sa fomētum ⁊
origin̄. nō sic
stē i ornatib
aliorū triū. v
h vz pmū obi
ectū. Ad illō
vo qd̄ obr̄ de
corpib nunc
ralib. dōz q̄
q̄ vidue t̄re c/
dūta nata ter
re gelaret sub terra. ñ curauit scp̄tura spēalr̄ exp̄mere.

41 Ad illō qd̄ obr̄ d̄ spinis ⁊ tribul. dōz. q̄ tūc pduce sīt
p eo q̄ pfcā fecūditas data ē terre. ⁊ nulla herba est
tā vil q̄ nō sit alic⁹ vtilitat ⁊ virtut. ⁊ iō cū alijs virē
tib herb ⁊ lignis fructifer iītelligēdum ē ista pduci
⁊ scp̄tura sb illoꝝ gnalitate 9phendit. Et qd̄ obr. q̄
gn̄ata sint i penā pcti. dōz q̄ spinā ⁊ tribulū gn̄ari
vbi seminat̄ frumētū. h ē i penā pcti. ⁊ ex maledcōne
terre q̄ cū colit vt det frem̄ vn̄ hō sustētet. poti⁹ pdu
cit vn̄ hō cruciet. Ñ āri i loc̄ mlt̄ gn̄et spina ⁊ tribu
lus. hoc non est pena sed natura.

c Fiāt lūiaria i firmamēto celi. Querit q̄ sint ista
42 lūiaria. Si tu dicas q̄ sol ⁊ lūa. q̄ scp̄tura explicat. fe
cit d̄s duo lūiaria mag. ctr̄ vr̄ eē ista nō q̄a q̄sta
nō sūt i firmamēto. Scd̄o vo q̄ lūa nō ē lūiare ma/
gnū. cu iudicō sapiētū mu̇te stelle sūt maiores. Ter
c io vo q̄ lūa nō vr̄ eē lūiare. s3 poti⁹ corp⁹ opacū dū
ut int̄ nos sitū ē solē facit eclipsari. Si tu dicas q̄ lu
na ē lūiare. nō q̄ret se luceat. s3 q̄ lumē recipit a so
le. Obr̄ 9 h. q̄ cū lūa sit den̄ sa dn̄te celi. sic ⁊ sol
vr̄ q̄ ita debeat lucere sic sol. Itē lumē recipit. aut
sic corp⁹ trāsparēs. aut sicut termīatū aut sic spe/
culū qd̄ pm̄ hz naturā termīati ⁊ p̄tis trāsparēt̄.
Si recipit sic trāsparēs. tūc vr̄ q̄ nō obuiat sensui
p se. ⁊ q̄ eu ā ñ possit occultare sol̄. Si sic termīatū
tūc duplex oriē incōueniēs. Primū ē q̄ tū corp⁹ ter
miatū nō ē nisi mixtū. nō vt lūa eē corp⁹ termiatum
Secūdū vo q̄ tūc nō illūiabit nisi i sup̄ficie. g vr̄ q̄
par de lūe suscipiat. ⁊ par refūdat. g nō dz dici lu
minare mgnū. Si vo recipit sic speculū. tūc sūt du/

Igitur de pductione lumina-
riū compans ea operibus alio
rum dierum. b

c Seq̄r. Dixit de⁹ Fiant lumia
ria in firmamēto celi. ⁊ diuidāt
diē ac noctē. In pcedēti triduo
disposita ē vniuersitatis h⁹ mū
di machina ⁊ ptib⁹ suis distribu
ta. Formata eī luce pma die q̄
vniuersa illustraret. duo seque
tes dies attributi sunt supme ⁊
infime pti mundi firmamēto. s
aeri terre ⁊ aq̄. Nā scd̄a die fir
mamētū desup expansū ē. Ter
cia vo aq̄ꝝ molib⁹ int̄ recepta
cula sua collectis. terra ē reue
lata. atq3 aer serenat⁹. Quat
tuor aūt mundi elementa illis
dieb⁹ suis locis distincta sunt ⁊
ordinata. Trib⁹ aūt seq̄ntibus
dieb⁹ ornata sunt illa quattuor
elemēta. Quarta eīm die orna
tū ē firmamētū sole ⁊ luna ⁊ stel
lis. Quinta aer in volatilib⁹. ⁊
aq̄ in piscib⁹ ornamēta accepe
rūt. Sexta accepit t̄ra iūsita ⁊ re
ptibilia ⁊ bestias. p⁹ q̄ oīa fact⁹
est hō d t̄ra ⁊ in terra. nō tñ ad
terrā nec ppt̄ terrā. s3 ad celū
⁊ ppter celū. Quia g celū ce
teris elementis p̄stat. priusq3 a
lijs factū est. iō añ alia ornat̄ ut
quarto die quo fiunt sidera.

De terminat q̄re luminaria
celi facta sunt. i

Que iō facta sīt vt p ea illustre
tur inferio: ps ne esset habitā
tib⁹ tenebrosa. Infirmitati ho
minū pūsū ē vt circūeunte so
le potirēt hoīes diei noctisq3 vi
cissitudine ppt̄ dormiēdi vigi
landiq3 necessitatē. ⁊ iō ne nox
indecora remāeret s3 luna ac si
derib⁹ 9solarēt hoīes q̄b⁹ i no
cte opā dinctās icūberet ⁊ q̄ q̄
dā aīalia sīt q̄ lucē ferre ñ psūt.

plex ē incōueniēs. Primo q̄ lūa deberet⁹ videre imagi
nes sue spēm solis sic vt in speculo. Aliud q̄ tūc nō dz
lūa illūiare oēm ptē. sic nec speculū imaginez offert sin
oēm p̄tē. Propter h igit̄ est questio q̄re lūa dicat̄ eē lūi
nare magnum. ⁊ quare magis lucet de nocte q̄3 de die. ⁊
q̄re magis lucet
dū a sole elōgat̄
q̄3 cū ei appinq̄t
9triū eni dz eē s
ab ip̄o recipit lu
mē. R̄o. dōm. q̄
circa lūiaria celi
q̄dā singlare te/
nēt opionē. dicē
tes q̄ corpa cele
stia sīt ex q̄ttuor
elis p̄dominate
i eis na ignis s/
ue celest̄ corpis
qd̄ dicit̄ ē nat̄e
ignee p̄dominā
te in eis ñ solū s3
q̄litatē s3 etiā s3
q̄ntitatē. ⁊ sm q̄
i eis mag̃ p̄dn̄a
tur illa nā s m h
bnt loca mag̃ ⁊
mag̃ supma. et
q̄m i lūa q̄ nobis
p̄ximior ē minime
dn̄at̄ na ignea i
ter cet̄a lūiaria ⁊
pl⁹ repit̄ i ea d
na lūis suscepti a
bic ē q̄ lūa parū
se lucz ⁊ ex p̄ntia sol̄ mltū suscipit lum̄ adō vt mereat̄ di
ci lūiare ⁊ mgnū lūiare ppt̄ mgnū effcm̄ lūis q̄ ē hz i ter
ris. In sue āt positōis fulcimtā adducit h q̄ lūa vr̄ eē
corp⁹ ē miatū ⁊ coloratū. ⁊ iō int̄ nos ⁊ solē posita radi
os sol nob occultat ⁊ soli opposita dū ex ea pte q̄ nobis
opponit̄ lumē suscipit ⁊ i feriora illūiat. Sz h positō ē 9
cōez viā phoꝝ. ⁊ 9 cōez viā scōꝝ. Cōtra phos nāq3 ē. q̄
phi dicūt q̄ mixta ex q̄ttuor elis sūt corruptibilia. ⁊ ad h
q̄ sit cōueniēs mixtō oz q̄ pl⁹ sit ibi d na q̄ntū s3 q̄ntita
tē. ⁊ ita lūiaria celi s3 hāc positōnē eēnt corruptibilia
⁊ ceñ ḡuta. Ñ si tu rn̄deas q̄ illa sblimata sīt a na cor
ruptibilitat̄ ⁊ ḡuitat̄. sic corpa hoim gliosa h ñ soluit
q̄n q̄rit h q̄d faciat d̄s p grāz ⁊ glāz s3 q̄lia sīt illa lumia
ria 9dita p nāaz. Cōtra cōez viā scōꝝ ē q̄ si corpa illa
sīt mixta. nobili valō mixti q̄ē mixta sīt. ⁊ si h. g sīt nāta p
fici ab aīa ⁊ sic sīt aīalia. ⁊ h ē 9 Dam. q̄ dīt celos eē ina
nimatos ⁊ isensibiles. Hoc etiā ē 9 Hiero. adō vt di
cere astra eē aīata dicat hereticū. Vn̄ h enumerat int̄
heres Orige. augusti. āt retractat. q̄ dixit ai li. d im
mortalitate aīe. ñ tñ oīno tāq3 falsū 9dēnat. Ait eī sic i
li retrac. aial eē mūdū sicut plato sēsit aliq3 plimi nō
rōe certa idagare potui. nec diuinaꝝ scp̄taꝝ autoritate p
suaderi posse 9gui. Vn̄ tale aliqd a me dcm̄ q̄ accipi pos
sit q̄ aial sit mūd⁹. temere dcm̄ reūhēdo. nō q̄ h eē fl3 cō
firmo. s3 q̄ nec vez ē 9phēdo. Ñ si tu dicas illa eē cō
plexionata. nō tñ aīata. quō vez eē posit. eū nob 9ple
xio sit ad suscipiēdū aīam prima dispositō. Propt̄ h ⁊
his silia h̄moi⁹ ñ videt̄ approbādus. Scd̄o mō pōt dici
s3 dñz q̄ lūiaria pducta sīt ex aggregatōe luc̄. vt suo oz
biū sic eī si calor disps⁹ i vnū colligit̄ fiet itēsior ⁊ fortior

De opere quarti diei.

Ante alia de ornatu celi agit̄ sī cut pri⁹ factum est.

43

sic dum natura lucis in orbibus reperta virtute sui opificis in unum colligitur ·luminare constituitur· et secundum hoc luminare maius et minus est· Sinque maior est in eo lucis aggregatio· et quia luna inter corpora celestia magis est nobis propinqua et eius orbis· hinc est quod tam ipsa quam eius orbis minus participat de perfectione lucis·

Quod sunt in signa et tempora luminaria celi.

quia tamen multum est natura lucis consortis obiecta soli multum illuminatur· et quia habet densitatem in partibus non radijs solis pervia non est· et propterea radios quos suscipit refundit ex ea parte ex qua soli se obijcit· et cum sit nobis propinqua multum nos illuminat· et propterea sacra scriptura vocat solem et lunam duo luminaria magna· et hec positio satis est probabilis· non tamen videtur omnino sufficiens· Si enim luna est ex aggregatione et densatione partium sui orbis luminosa· licet non perveniat ad luminositatem solis· videtur quod de se debent lucere· non tamen ex luminis solaris susceptione· quod oculum patet esse falsum· Et ideo est adhuc tertius modus dicendi secundum sanctos scilicet Damascenum et Basilium· quod luminare non enim dicitur lumen· sed lucis vehiculum et lucis vasculum· propter quod Eccle. xlvj· de sole dicitur· vas admirabile opus excelsi· unde sicut lucerna que dicitur vehiculum lucis habet in se duplicem naturam scilicet lucis que vehitur· et corporis quod vehit· sic voluerunt dicere de luminaribus celi· Ait enim Basilius sic· Hoc solare corpus effectum est vehiculum illi primogenito lumini· sicut enim aliud est ignis· aliud lucerna· sic illi luci vehicula luminaris parata sunt· Item Damascenus· Luminaribus illis primum clarum lumen conditor imposuit· non ut impotens daret eis aliud lumen· sed ut non vacans illud remaneret· Luminare enim est non ipsum lumen sed luminis receptaculum· Secundum igitur Basilium et Damascenum luminaria sunt constituta ex illa prima luce que faciebat diem et noctem· et sui orbis natura quadam aggregatione divina manu ad modum vasis et receptaculi lucis coadunata· Nunc igitur modum sustinendo propter eorum reverentiam· et quia securius est verbis eorum inniti in hac materia in qua plus procedit ex coniectura quam ex ratione certa· dicimus quod luminaria instrumentum constituuntur ex orbibus suis per aggregationem plus habent idoneitatem ad suscipiendum quam ad diffundendum· quod vero lucet hoc habet ex luce prima create perfectione· et ideo illud luminare cui deus multum dedit de illa luce· maxime lucet· sicut sol· et de cui minus dedit· minus· et illud cui minime· minime lucet ex se· sed si lucet hoc est ex susceptione solaris influentie· Et ideo voluerunt alij dicere non tamen luna sed omnes stellas lumen a sole recipere· Quicquid autem sit de alijs stellis· tamen de luna satis plane apparet quod per se non lucet· Et ratio huius est· quia ad sui completionem modicum suscepit de illa luce primo creata· quia vero est aggregatum ex natura que multum est apta ad suscipiendum lumen· cum sit corpus magnum et deorsum et nobis propinquum· hinc est quod multum de lumine suscipit et multum refundit quando ex ea parte illuminatur qua se nobis opponit· hoc autem est quando est in perfecta distantia a sole· ita quod sol est in uno emisperio et luna in alio· et hec est ratio quare scriptura appellat lunam luminare magnum· et quare sol propositus est diei· et luna apposita est nocti· Et per hoc patet responsio ad obiecta· Cum enim dicitur luna esse luminare magnum· hoc non dicitur quod luceat ex se vel quod sit maius quam stelle· sed quia magis nos illuminat· Quare autem magis illuminat de nocte quam de die ratio iam dicta est· Ad illud vero quod quaeritur quale recipiat lumen· utrum sicut transparens vel terminatum· vel speculum· Dicendum quod luna nec naturam perfecte opacam· nec perfecte transparentis· nec perfecte habet naturam speculi· participat tamen aliquid de quolibet horum· Naturam transparentis quodammodo participat cum ex natura quinti corporis consistat· Naturam vero opaci in eo quod partes ille ita densantur ut nec radijs nec visualibus solaribus prebeant transitum· Naturam vero specularibus in hoc quod receptive etiam reddet· non tamen omnino reddit sicut speculum quia non est corpus tersum et politum· sicut patet aspicienti ipsum corpus lunare cum est illuminatum· speculum autem reddit imaginem· quia est corpus politum quod non est radijs pervium· hec autem magis coniecturando dicta sunt quam asserendo ut alijs intellectus sanus haberi possit de eo quod dicit scriptura· fecit deus duo luminaria magna et cetera· Quod vero obijcitur quod non sunt posita in firmamento et cetera· dicendum quod firmamentum in scripturis aliquando accipitur large· aliquando stricte· aliquando enim vocatur una spera in qua posite sunt stelle· et sic proprie accipitur ibi· et posuit stellas in firmamento celi· aliquando accipitur large pro natura cuiuscumque corporis quod divisit aquas ab aquis· et sic accipitur ibi· Fiat firmamentum in medio aquarum· et postea· fiant luminaria in firmamento celi·

Quod autem subditur· Et sint in signa et tempora et dies et annos· quomodo accipiendum sit queri solet· Ita enim dictum videtur quasi quarto die cepissent tempora· cum prius tridie sine tempore non fuerit· Ideoque tempora que fiunt per sidera non spacia morarum sed vicissitudinem aeree qualitatis debemus accipere· quia talia motibus siderum fiunt· sicut dies et anni diversitate novimus· Sunt enim in signa serenitatis et tempestatis· et in tempora· quia per ea distinguimus quattuor tempora anni· scilicet ver· estatem· autumnum· hyemem· Vel sunt in signa et in tempora· id est in distinctionem horarum· quia priusquam fierent· ordo temporum nullis notabatur indicijs vel meridiana hora vel qualibet hora· hec quarta die facta sunt·

Et sint in signa et tempora et dies et cetera· Contra· si sunt in signa· non videntur peccare qui per illa pronosticant futura· et si in tempora· tunc videtur quod ante solem et lunam tempora non fuerunt· vel si in tempora quare prius dicta sunt tempora cum non sit nisi unum tempus· Item queritur de sufficientia istorum quattuor que enumerat· in signa et tempora et dies et annos· quia similiter sunt in menses et septimanas· Si tu dicas quod clauduntur in his duobus scilicet dies et annos· hoc non solvit· cum similiter dies et anni claudantur in hoc quod dicit signa et tempora· Respondeo· Dicendum quod illud verbum dupliciter habet exponi secundum quod duplex est usus signi· Signum enim et est ad signandum· et est ad distinguendum· Si primo modo accipitur signum· tunc est sensus· quod illa luminaria facta sunt in signa· id est in significationem futurorum· et variationem temporum· et dierum et annorum· ut variatio temporum attendatur in mutatione quantum ad calorem aeris et frigus· variatio dierum quantum ad lumen et tenebras· variatio annorum quantum ad renovationem horum duorum· et sic dicuntur corpora celestia esse in signa non quorumlibet futurorum· sed eorum quorum ipsa sunt quodammodo causa sicut imbrium et ventorum· et sic exponit Damascenus· vel etiam eorum per ea que presignant divinam providentiam· sicut eorum que advenient in iudicio secundum illud Luce· xxj· Erunt signa in sole et luna et stellis· Aliorum vero que sunt a libero arbitrio non sunt signa ex institutione divina sed potius ad illa signanda traxit humana fictio et fallacia diabolica· Si autem secundo modo accipitur videlicet ab actu distinguendi· tunc est sensus· sint in signa quasi distinctiones temporum et dierum et annorum· Hec autem expositio divine scripture videtur esse magis consona· quod patet per antecedentem litteram ubi dicitur·

Fiāt luīaria ī firmamēto celi. ⁊ diuidāt diē a nocte. Duplex ei ē mot⁹ luīariū. vn⁹ q̄ c̄ ad modū vltime spere sup polos pncipales ad oriente ī ori ēs p occidēs q̄ motu reuoluūtur semel q̄libet nāali die. ⁊ fm hūc modū diuidūt diē et noct. sic d̄r i p̄s. fecit solē ī p̄tāre diei. lu. ⁊ stel. ī po. noc. Ali⁹ ē mot⁹ p̄pus q̄ c̄ hūt nāalit in circulo obliq̄. s. ī zodiaco in q̄ .xij. sig̃ describunt ⁊ fm motū planetarū ī ill' signis ⁊ maxīe sol. fit signo ⁊ distīctō tpm et dieꝝ ⁊ ānoꝝ. Distīnctō tpm fit. q̄ q̄tuor sūt tpa āni. ver. estas. aut. in⁹. ⁊ hec q̄ distīguūt p motū solis ī zodiaco put ad nos accedit ⁊ a nob' elōgat'. Distīctio ho dieꝝ sit sit p eūde motū. q̄ mō dies crescunt. mō decrescūt. Aliq̄n dies sūt maiores noctib⁹ aliq̄n mīores fm q̄ p illū motū duplr accipit' solsticiū. s. estiuale ⁊ hiemale. ⁊ duplex eq̄noctiū. s. vernale ⁊ autūnale. Sunt etiā mot⁹ ī distīctōe ānoꝝ fm q̄ rōz ill⁹ mot⁹ sol' ī obliq̄ circulo. Silr suo mō luna ē ī significatōes tpm ⁊ annoꝝ et dierū. apd̄ iudeos maxīe q̄tū ad solēnitates. sicut apd̄ xp̄ianos sc̄ sol. sic d̄r Ecci. xliij. A luna signum diei festi. Si ā q̄rat' q̄re eccia mag' accepit festa sua fz solē q̄ fm lunā excepť duob⁹. plira c̄ h⁹ q̄ōis dextrinatio. ⁊ plāc īuenirī p̄t ī li. aug. ad ianuariū. h q̄tū ad p̄sens sufficiat. q̄ q̄ synagoga ī tenebs noct' abulat ⁊ mīnueda erat. iō a lūiari qd̄ nocti p̄est. ⁊ qd̄ minuit' in cōsūmatōe accipiebāt suaꝝ solēnitatū distīctōz. q̄ ho ecclesia ī ābulat ī lūīe. sic de ipa d̄r Apo. xij. Mulier amicta sol' e et lūa sb pe. e⁹. iō meses cōputāt. ⁊ dies solēnes mag' fm motū solis q̄ lūe excepto solo pascate. ⁊ p cōseqns pēthecoste. Paschal' ei solēnitas nō solū celebrat' ī cōmemoratōz resurrectōis pterite. sz etiā ī p̄figuratōne resurrectōis future. ⁊ ī h eccia q̄dāmō c̄ cōformis synagoge vñ festiuitatē illā obsuat a lūa ñ iudaizādo. sz poti⁹ illā futurā solēnitatē quā expc̄ār fm q̄ sibi cōpetit p̄figurādo. Hec ā deā sūt ppt illo qd̄ d̄r scriptura. ⁊ sint ī sig̃ ⁊c. Et p h pz rñsio ad obiecta. Qr ei d̄r ec ī sig̃ h est vel in significatōz imbriū ⁊ ventoꝝ vel ī distinctōz tpm. ⁊ iō d̄r tpa plr. ppt variatōz tpm ī q̄tuor: tpib⁹ āni fm q̄tuor: eloꝝ q̄litates. ⁊ subiūgit dies ⁊ ānos. vt sic p tpa notabat' variatō. sic etiā p dies et ānos possit notari motus ill⁹ termīatō. ita q̄ dies d̄r termīatōz mot⁹ q̄ mouet' sol motu firmamēti. ⁊ ānus termīatōz mot⁹ q̄ mouet' ī obliq̄ circulo. Et ī h pz q̄ ñ dz poī mēsis ⁊ septimana. q̄ nō tāgit' ibi noua variatio nec noua termīatio.

48

¶ Ergo hoc patent oīa que sunt quesita.

D intelligētia h⁹ ptis omissa distīnctōe cloꝝ. Circa pductōz luīariū duo q̄rūtur. Primo de ipis luīarib⁹ p cōpatōz ad corp⁹ in q̄ locāt'. Scd̄o de ipsis in cōpatōe ad ea ī q̄ opant'. Circa p̄mū tria q̄runtur. Pmo q̄r vtrū lūiaria posita sint ī eodē corpe cōtinuo. an ī diuers'. Scd̄o vtrū moueātur motu corpis cōtinētis. an motib⁹ p̄pis. Tercio vtrū mot⁹ cōpetat alicui celo siue stellis.

¶ Questio I g

¶ Utrū oīa luīaria celi locēt' ī vno corpe cōtinuo. Et q̄ sic vr p tex. sa. scripture. q̄ d̄r oīa lūiaria ī firmamēto posita eē Gen. j. Fiāt uncte lūiaria ī firmamēto celi. ⁊c. ¶ Itē hoc vr rōe. Quecūq̄ corpa distinguutur ab inuicē distinguūtur aut forma aut supficie. sz corp⁹ celi a luna vsq̄ ad celū stel. atū est vnifo me. ⁊ itez nō est corp⁹ habēs termīatā supficie. g̃ impossibile est ipm hr̃e pluralitatē siue distinctōez. igit' oīa lūiaria sita sūt ī eodem corpe. ¶ Itē si aliq̄ corpa sūt distincta ab inuicē. ad motū vni⁹ nō seq̄tur mot⁹ alteri⁹ sz vltia spera mouet totū qd̄ infra ipam ē ab oriēte ī occidēs. g̃ necē ē totā naturā celestē eē vnū corp⁹ cōtinuū. ¶ Itē sic aq̄es sūt pducte ad ornatū aer. ita lūiaria ad ornatū celi. sz vnū ē corp⁹ aeris qd̄ ornat' oīb⁹ auib⁹. g̃ pari rōe vnū corp⁹ celi qd̄ ornat' oīb⁹ lūiarib⁹. ¶ Ad oppositū arguit' sic. numer⁹ venit in corpib⁹ eiusdē nāe ex diuisiōe cōtinui. sz orbes planetaꝝ dicūtur eē. vij. tā a nāalib⁹ q̄ a mathematic'. g̃ sūt discōtinui. igit' lūiaria celi nō sūt ī eodē corpe cōtinuo. ¶ Itē impossibile ē duo corpa q̄ mouent' diuers' oīno et dispat' motu. fm suū totū eē cōtinua. sz orbes planetaꝝ sic dicūt astronōi mouent' cōtra vltimā sperā. g̃ impossibile ē adinuicē cōtinuari. ¶ Itē Dam. ī numeratōe celoꝝ distinguit celū septē planetaꝝ a celo stellaꝝ. sz h nō eēt si corp⁹ illō in q̄ sūt planete ⁊ stelle eēt cōtinuū. g̃ ⁊c. ¶ Itē si oīa lūiaria eēnt ī firmamēto posita. ita q̄ ī vno corpe cōtinuo. tūc oēs stelle eēnt fixe. ⁊ nulle erratice. sz q̄ alie dicūt' fixe. alie erratice. vr q̄ posite sint ī aliq̄ alio corpe. Iuxta h q̄ri q̄re d̄s plures fecit stellas q̄ fecerat planetas. siue q̄re plures sūt stelle fixe q̄ erratice. ¶ R⁹. ad p̄dictoꝝ intelligētiā est notādū q̄ fm cōem opinionē loq̄ntiū circa hāc materiā. siue nāaliū siue mathematicoꝝ. lūiaria locātur in diuers' orbib⁹. h aūt distinctio siue diuersitas orbiū fm meli⁹ intelligētes nō venit ex distinctōe formaꝝ sic distinguūtur aer ⁊ aq̄. nec venit ex discōtinuatōne supficiei. sic distīguitur lapis a lapide. sz venit ex diuersitate motuū. Diuersitas aūt motuū nō tollit cōtinuitatē ī eo qd̄ est subtile ⁊ ad motū habile. sic manifeste apparz ī aq̄. q̄ fm diuersas suī ptes ad diuersas mouet' positōes. ⁊ silr ī aere. ex h tñ nō discōtinuat'. Scd̄m hāc igit' positionē dōm est lūiaria celi posita eē ī plurib⁹ orbib⁹ in corpe tñ vno cōtinuo. qd̄ scripta vocat noīe firmamēti. ⁊ iō d̄r oīa lūiaria po. ita eē in firmamēto celi. vñ rōes ad hāc ptē inducte sūt cōcedēde. ¶ Ad illō qd̄ obr̃ q̄ nūerus est ex diuisiōe cōtinui. dōz q̄ vex est d̄ illo nūero in q̄ nūerāt' corpa eiusdē nāe ī gne entiū. sz ñ est fm d̄ nūero q̄ nūerant' in gñe mobiliū. ad hūc igit' numeꝝ faciēdū sufficit sola motuū distinctō. et sic est in p̄posito. ¶ Ad illud qd̄ obr̃ q̄ orbes planetarū mouētur cōtra motib⁹ spere vltime. g̃ discōtinuant'. dōm q̄ nō seq̄tur. h eī nō hz fitatē nisi in corpe solido. in corpe eī subtili ⁊ raro sicut est aq̄ ⁊ aer manifestā hz instātiā. In his eī distinctōnē p̄t recipere a v̄tute motoꝝ salua cōtinuitate mobilis ppter h q̄ est maxime obediēs motori. nec hñt supficiē sic termīatā. sicut hñt corpa solida. ⁊ illō pz plāc eū duo vēti oppositi p̄stāt in aere. ita q̄ vn⁹ desup. ⁊ alter subt'. ¶ Ad illō qd̄ obr̃ de Dam. q̄ celū plāetarū distinguit' a firmamēto. dōm q̄ distinctō celoꝝ plus attēdit' fm diuersitatē p̄paꝝ ⁊ motuū q̄ attēdat' fm discōtinuatōnez corpuꝝ. lz vtroq̄ mō possit attēdi. Vñ et raban⁹ in distinctiōe celoꝝ celū sydeꝝ ⁊ celū planetarū sub codē celo cōp̄hendit. ¶ Ad illō qd̄ obycit' q̄ si planete sūt in firmamēto q̄ nulle sūt stelle erratice. dōm q̄ nō seq̄tur. q̄ in codē corpe possunt cōtenta diuersimode collocari. ita q̄ vnū alligatur inseparabiliter. reliquū vero eminime. Et stelle dicūtur fixe immediate posite in octaua spera cuius motu mouent'. planete vero sunt in corporib⁹ que mouētur motu alio. iō aspectu ī nostro erratice videnť dū cōtra viaz sup̄ioris orbis incedunt. ¶ Ad illud qd̄ querit'. quare in vltima spera lumīaria multa posuit d⁹. ad hoc assignat philosoph⁹ tres racōnes. Et p̄ma rō est q̄ spera octaua maxime ē cā vite inferioꝝ p̄ ceteras speras. ⁊ h nō pōt eē nisi p diuersum lumē ī diuersis stellis. Scd̄a rō est q̄ natura voluit vt daret inferiorib⁹ speris q̄ plis habēt motus stellā vnā

49 50 51 52 53 54

et superiori q̄ habz pauciores stellas multas. Tercia rō est q: motus influit a superioribus orbibus in inferio res. q: g̃ iniurie dz eē p̃dominantia vt orbis ille certis p̄cellerer inferioribus q̄s mouet. abūdauit in corporum luminariū multiformitate. Inter has aūt media rō videt̃ esse probabilior in q̄ ostendit̃ diuina sapiā q̄ multiformitatē ad vnitatē reducit. et ideo illi spere q̄ plus accedit ad vniformitatē motus reddit multitudinē corporum. illis vero q̄ hnt motuū multiformitatē reddit luminariū vnitatem.

Questio II b

Utrū luminaria moueātur in orbibus suis motibus proprijs. Et q̄ sic videt̃. Aues enim q̄ sūt ad ornatū aeris motu proprio mouent̃ in illo. et pisces in aq̄s. g̃ et pari rōne luiaria in celo. Itē motus orbiū nō ponit̃ nisi propter motū luiarium. q: circūscripto corpore. de se equaliter habēt influere siue moueātur siue stent. sed natura nō facit p plura qd̄ pt facere p pauciora. nec facit cū maiori difficultate qd̄ pt facere cū minori. si ergo idē facit motus syderis qd̄ facit motus totius orbis. videt̃ nature cōsonum ponere q̄ ille stelle moueātur proprijs motibus. Itē si luiaria mouerent̃ motu suorum orbiū. cū moueātur motibus disparatis. et quasi in oppositū celo stellato. tūc videt̃ q̄ fiat ibi obuiatio et retardatio. cū illud in q̄ mouent̃ sit vnū corpus cōtinuū. Itē manifeste videmus ad oculū in planetis eē eleuatiōes et depressiōes. et progressiōes et retrogressiones. q̄ nō posset eē nisi proprijs motibus moueri habeant. g̃ et cetera. Sed contra si motibus proprijs mouent̃ planete. g̃ vel duo corpora erūt in eodē. vel necesse est esse vacuum vel viā p quā trāsit planeta. vel necesse ē corpus celi rarefieri et ita corrumpi. sed quodlibet horum est manifeste impossibile.
Itē natura nō deficit in necessarijs. maxime circa ea que sūt in ipsa nobiliora. g̃ sicut hijs q̄ mouētur motu proprio pui dit instrumēta. vtpote pedes et alas vel pennas. videt̃ q̄ in celestibus corporibus debuerit dare ista. sed ista nō habēt sicut patet ad sensū. g̃ vel natura in eis deficit vel nō mouētur motibus proprijs. Itē stelle in octaua spera nō mouētur nisi motu illius spere. ergo si ita collocat̃ vnusquisq̄ planeta in suo orbe sicut stelle in octaua spera. vr̄ q̄ nullū luminare proprio motu habeat moueri. Itē si luminaria aliq̄ mouent̃ motu proprio ad faciēdū progressionē vel retrogradationē. impossibile est motū celi eē vniformē. si ergo motus ē vniformis et perpetuus. vr̄ q̄ nihil sit planetas moueri motibus proprijs. et aliqn̄ retrocedere aliqn̄ progredi. R°. q̄ de hac q̄ōne diuersa fuit inter naturales et mathematicos. Mathematici aūt maxime cōsiderātes apparētia vt illa possent saluare simul cū motus perpetuitate et vniformitate posuerūt eccētricos et epyciclos. et planetas moueri motibus proprijs in epyciclis. et sm̄ hec saluata motus vniformitate. aliqn̄ planetā dep̄mi aliqn̄ eleuari sm̄ motū ipsius planete in epyciclo. et epycicli in eccētrico. et eccētrici circa cētrū proprium qd̄ est extra centrū mūdi. Ad obiectionē aūt naturaliū de corporis illius cōtinuitate tradiderūt diuersimode dicētes q̄ nō est incōueniens si corpus illud scindit̃ motu planete. q: est nature ignee. Alij dicūt q̄ corpus illud nō scindū et planete p̄ trāseūt. eo q̄ plus enim luīs simul pt eē cū suo corpore. Positio vero naturaliū est sicut aristo. et cōmentatoris. q̄ planete nō mouent̃ nisi motu suorum orbiū. sicut clauus fixus in rota mouetur motu rote nō proprio. et hoc ponūt propter illius corporis incorruptibilitatē. propter quā nō pt̃ scindi nec trāsitū p̄bere alij corpori. Ponūt etiā centrū esse idem orbiū superiorum et inferiorum. s. cētrū mūdi. propter rotūditatē pfectā orbiū eorum q̄ circulariter mouētur. ita q̄ vnus nō subintrat alterū. Ponūt etiā cū h̄ maiorē et minorē velocitatē in orbibus. et ex h̄ hn̄t enim nō retrogradatiōes nō progressiōes. q: cū vnū corpus mixtū p̄cedit alterū sua velocitate alterū videt̃ retrocedere. Et hec oīa vident̃ valde cōsona rōni. Et ideo licz positio mathematicorum sm̄ iudiciū sensuū videat̃ esse verior q: sm̄ illā viā pcedēdo et iudicādo nō fallūtur circa motus corporum superiorum sm̄ rē tamē nō oportet esse verius. q: falsū est frequēter via inueniendi veri sed rōnabilius videt̃ pcedere et ponere naturalis phs. ideo si illā positiōnē sustinere velimus pōt respōderi ad ea q̄ obijciūtur in oppositū. Ad illud ei qd̄ obijcit̃ q̄ aues in aere et pisces in aq̄s motibus proprijs mouent̃. dōm q̄ nō est simile. q: tā aer q̄ aq̄ sīt corpora q̄ pūt rarefieri siue cōdensari. Et p̄terea ista aīa nō sūt sic nata moueri vt corpora q̄ ad eorum ornatū spectāt. q̄ proprio motu sufficienter possint trāsmutari localiter sm̄ q̄ exigit decor vniuersi. Preterea ipsis aīalibus cōpetunt motus progressiuos propter sui indigentiā. et q̄ est ad assequēdū aliqd̄ delectabile. et hoc in luiaribus celi nec cōpetere pt nec debet. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ motus orbis est propter motū luminariū. dōm q̄ verū est. tñ ex h̄ nō sequit̃ q̄ sola luiaria debeāt moueri. nō eī sic saluat̃ integritas corporis orbium sicut stelle mouētur motibus proprijs. sicut sī mouent̃ orbibus suis. q: ibi p talē motū corporum celestiū nō fit aliqua mutatio de loco ad locū sm̄ totalitatē mobilis circa locū. nec aliquius corporis diuisio. et hoc totū pfectio et incorruptibilitas celi exigebat. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ si moueret̃ motu orbiū vr̄ q̄ sit retardatio et obuiatio. dōm q̄ nō est obuiatio nisi qn̄ directe sm̄ lineā eandē corpora mouētia sibi obuiāt. hic aūt nō est sic. q: orbes inferiores sūt sub superioribus. ideo motus eorum eis nō repugnat nec eciā retardat propter maximā mobilis ad motorē obedientiā. Ad illud aūt qd̄ obijcit̃ de illis retrogradatiōibus et progressionibus. dōm q̄ sicut tactū est q̄ et si videant̃ fieri ad sensū. h̄ nō est nisi p maiorē et minorē velocitatē motuū orbiū. quā si q̄s bñ sciret explicare. hac via vnica posset saluare illud ad qd̄ saluādū mathematici ponūt circulorum et cētrorum multitudinē. sed h̄ ad aliā sciam spectat.

55

56

57

58

Questio III 1

Utrū cōueniat alicui orbi moueri absq̄ stellis. Et q̄ sic vr̄. q: celū empyreum ponit̃ a scīs immobile propter sui vniformitatē. sz celum qd̄ aliter caret stellis est vniforme ergo nullum celum quod caret stellis est mobile.
Itē vbicūq̄ ē motus ibi est cōtinuitas et variatio. s; cōtinuitas q̄ est in motu est a cōtinuitate magnitudis. ergo pari rōne variatio motus ēs varietate mobilis. sed corpus celeste qd̄ caret stellis. nō hz in suis motibus varietatē. ergo nec mutabilitatē. Itē ois motus est propter aliqua indigentiā supplēdā. vel in ipso mobili vel in aliq̄ inferiori. sed celū qd̄ caret stellis nō pōt moueri propter sui indigēnā. cū nullis in motu illo eius indigētia cōpleatur. nec propter supplēdā indigētiā in inferioribus. q: ita bene influit descēdo sicut mouēdo. et vniformiter. ergo vr̄ q̄ nullo mō absq̄ stellis celesti corpori moueri cōpetat. Itē motus celi ē primus simplicissimus oīm motuū. et ideo ē oīm motuū regula. ergo si p motū mēsurātur oīa q̄ sūt in genere illo. aīa mēsurat oēs motus p motū p̄mi mobilis. ergo motus p̄mi mobilis maxime notus est ipsi anime. sed nullius corporis motus est notus ipi aīe nisi qd̄ hēat aliqd̄ luiare. q: nō deprehendit̃ motus orbis nisi p motū luiaris. g̃ vr̄ q̄ nō sit possibile aliquē orbem moueri q̄ caret oī luiari. precipue cū motus lateat sensum nrm̄. et sacra scriptura vniformis orbem reticeat motum. et sic videt̃ pōere q̄ aliquē orbem moueri supra firmamentū qd̄ oculis nris cōspicuū sit temerariū. Cōtra. Ois multitudo reducit̃ ad vnitatē. g̃ in o/

tus corpora multiformis reducit ad motu͂ corporis vni formis. sed vniforme no͂ e͂ qd͂ caret oi͂ luiari. g͂ videt q̄ vltra istos orbes in q̄bus sunt luiaria sit aliqd͂ mobile celu͂. ¶ Ite͂ mot͂ ille q̄ e͂ mensura oi͂m motuu͂ e͂ ille q̄ e͂ ab oriente in orie͂s p occide͂s. q̄ est mot͂ diei naturalis effectiuus. z co͂plect͂ .xxiiij. horas. s3 dies naturalis oi͂ tpe est vniformis. g͂ iste mot͂. g͂ mobile g͂ zc. ¶ Ite3 si e͂ certa ordinatio media ad extrema. nec͂e e͂ mediu͂ pticipare q̄dammo͂ natura͂ vtriusq3 extremi. s3 celu͂ cristallinu͂ e͂ mediu͂ inter empyreu͂ z firmame͂tu͂. cu͂ g͂ empyreu͂ sit vniforme z imobile. z firmame͂tu͂ sit multiforme z mobile. vr̄ q̄ cristallinu͂ sit aut multiforme z imobile. aut vniforme z mobile. s3 multiforme z imobile ee͂ no͂ pot. cu͂ varietas mobil' disponat ad motu͂. g͂ nec͂e est q̄ sit vniforme z mobile. ¶ Ite͂ q̄ncu͂q3 aliq̄ pl'a co͂currunt ad co͂stitutione͂ alicui͂. nec͂e est p vtute͂ alicui͂ illa coniungi. g͂ q̄ncu͂q3 plura mobilia concurrunt ad effectu͂ vnu͂ co͂forme͂ p sua͂ influentia͂. nec͂e e͂ q̄ coniungant͂ p alicui͂ mobil' vniformitate͂. si g͂ vt͂ planetaru͂ z stellatu͂ co͂currit ad productione͂ effectuu͂ in his inferioribus s͂m q̄nda͂ conformitate͂. nec͂e e͂ vltra illa esse aliqd͂ mobile p qd͂ coniungant͂. qd͂ q̄de͂ habeat in toto z in ptibus vniformitate͂. z ita aliquo orbi absq3 stellis co͂petit moueri. Est igit͂ qd͂ q̄s sit ille orbis. z p qua͂ natura͂ co͂petit ei moueri. Si eni͂ q̄r celu͂ e͂ zc. g͂ empyreu͂ erit mobile. Si q̄r celum qd͂ est no͂ tm̄ co͂tinens. s3 etia͂ co͂tentu͂. o͂r tu͂c de celo igneo z ethereo q̄ q̄de͂ co͂tine͂t z co͂tine͂t͂. z tm̄ no͂ mouent͂ orbiculariter. Iuxta h͂ q̄r de sufficie͂tia z nu͂ero celo͂r. z cu͂ natura celestis distinguat͂ ab elemen. q̄uo aliq̄ dan͂e celo͂r sumu͂t penes ea. Si tu dicas ppter natura͂ pspicui in eis reptā. tu͂c cu͂ pspicuitas sit in aq̄. etia͂ aq̄ deberet dici ce-

59 lu͂. ¶ R͂o dd͂ q̄ e͂ ponere aliqd͂ celu͂ moueri qd͂ caret luminariu͂ z stellatu͂ varietate. z h͂ est celu͂ aqueu͂ siue cristallinu͂. ad cui͂ cognitione͂ z si pauci ph̄i puenerunt. q̄r corp͂ illud latet sensu͂. ro͂cinādo tm̄ puenerunt aliq̄. z illi q̄ puenerunt posuerunt ip̄m moueri. sicut q̄da͂ astronomi nisi sunt h͂ pbare. Co͂uer tm̄ ad cognitione͂ existentie huius celi puenerunt o͂es tractatores catholici sacre scripture diuinis illustrati. q̄ ipsi͂ existe͂tia͂ expsse declarat. moni tu͂ cu͂ vel q̄re͂ n͂ explicat. s3 doctores theologie ro͂ibus suffulti co͂iter ponunt illd͂ celu͂ moueri. z inter illas ro͂es potissima e͂ illa ro͂ q̄ sumit͂ ex pfectio͂e vniuersi ex q̄ etia͂ distinctio celo͂r z nu͂er͂ ro͂nabiliter pot inuestigari. Et h͂ p3 sic. celu͂ eni͂ de sua co͂i acceptio͂e dicit aliqua͂ natura͂ pspicua͂ z co͂tentiua͂. s͂ sua vo ppria acceptio͂e noiat natura͂ pspicua͂ co͂tentiua͂ sup co͂trarietate͂ eleuatam. Sc͂dm p̄ma͂ acceptione͂ celo͂r distinguu͂t a Rabano

60 vij. celi. Natura eni͂ pspicua z co͂tentiua aut e͂ luis datiua. aut receptiua. Si datiua. aut e͂ vniformis no͂ mota z sic e͂ empyreu͂. aut e͂ multiformis z mota z sic est sidereu͂. aut e͂ vniformis z mota z sic e͂ cristallinu͂. q̄rta d͂ria esse no͂ pot. s. q̄ sit multiformis no͂ mota. ppt͂ h͂ q̄ mot͂ e͂ passio co͂sequens naturalis ad multiformitate͂ corporis. Si au͂t natura pspicua e͂ luis receptiua. aut separabilit͂. aut inseparabiliter. Si inseparabiliter. aut s͂m circulu͂ superioris supficiei z sic e͂ igneu͂. aut s͂m circulu͂ inferioris supficiei q̄ co͂tat aeri z tu͂c e͂ olimpiu͂. qd͂ q̄de͂ d͂r olimpiu͂ ppter olimpi monti͂ approriatione͂. Si au͂t e͂ receptiuu͂ separabilr sicut e͂ aer q̄ illuiat͂ ex p̄ntia luminosi corporis. z obtenebrat͂ ex ei͂ absentia h͂ est duplr. aut s͂m supiore͂ pte͂ z sic est ethereu͂. aut s͂m inferiore3 z sic e͂ aereu͂. z in hac distinctio͂e co͂phendu͂t oi͂a corpa mu͂di preter terra͂ z aqua͂. Terra eni͂ no͂ pot co͂phendi noi͂e celi. q̄r caret tā pspicuitate q̄ ambie͂di capacitate. Aq̄ etia͂ similr caret. q̄r q̄uis h͂eat pspicuitate͂. no͂ eni͂ ambit vndiq3. z sic ex ista sufficie͂tia celo͂r in q̄ osndit͂ sapia͂ co͂ditoris z pfectio vniuersitat͂. manifeste apparet q̄ oportz ponere aliq̄ue͂ orbe͂ sine luiaru͂ multiformitate moueri. z illud ppter dicendu͂ e͂ p̄mu͂ mobile. Preterea distinctio z sufficie͂tia supra e͂ s͂m enu͂eratio͂ne͂ rabani q̄ celos nu͂erat s͂m co͂em acceptione͂ celi put noiat natura͂ perspicua͂ z co͂tentiua͂. sic eni͂ co͂phendit natura͂ celeste3 p̄ pre dicta͂ z elem͂ta3 no͂ o͂em. Si au͂t celu͂ ppe dicat͂ natura celestis. s. natura pspicua vndiq3 co͂tentiua. sic distinguit͂ a q̄busda͂ ph̄is p .viij. orbes q̄ dixeru͂t .viij. speram vltima͂. Aliq̄ au͂t ap̄li͂ illuiati in hac materia vltra .viij. spera͂ posuerunt nona͂. Tertij pfecti illuiati venerunt ad pfecta͂ orbiu͂ distinctione͂ vt ponere͂t .x. spera͂ in q̄ est q̄es z vita sempiterna. videl3 celu͂ empyreu͂. de q̄ z si Aug͂. vix aut nu͂q3 loq̄t͂. Beda tn̄ z raban͂ ip̄m ee͂ expsse restant͂. hoc au͂t nu͂eru͂ z sufficientia͂ possum͂ sumere sic. Distinctio eni͂ celo͂r aut e͂ p diuersitate͂ ppriaru͂ formaru͂. aut p distinctione͂ motuu͂ z luiaru͂ co͂tento͂ru͂. Si p diuersitate3 formaru͂. sic distinguim͂ tres celos. Aut eni͂ viget in eo natura pfecte luiositat͂. z sic e͂ habile ad statu͂ glie. z io͂ q̄eti. z sic e͂ empyreu͂. Aut viget in eo natura pfecte pspicuitat͂. z effectiue frigiditatis. z sic e͂ celu͂ cristallinu͂ siue aqueu͂. qd͂ q̄de͂ facit ad co͂fuatione͂ reru͂ corporaliu͂. z io͂ habile e͂ ad motu͂. Aut viget in eo natura pspicuitatis vel luiositat͂ z effect͂ e caliditatis. z sic e͂ celu͂ sidereu͂. qd͂ q̄de͂ facit ad trāsmutatione͂ reru͂ inferio͂r. io͂ e͂ multiforme z mobile. Si v͂o fiat distinctio celo͂r penes distinctione͂ luiariu͂. sic est distinctio orbiu͂. Aut eni͂ orb co͂tinet multitudine͂ siderum. aut vnitate͂. Si multitudine͂. sic e͂ celu͂ stellatu͂. Si vnitate͂. cu͂ .vij. sint planete. s͂m q̄ regit͂ vniuersitas te͂por͂ q̄ in septio dieru͂ claudit͂. .vij. su͂t orbes. z sic celu͂ sua multiformitate co͂tinet .viij. speras siue orbes. z duo sunt p̄cede͂tes. z ita su͂t .x. vt sic pfectio͂i geru͂ vniuersi. respo͂deat etia͂ pfectu͂ nu͂eri. s. denarij. Ex p̄dict͂ igit͂ p3 q̄ q̄liter cu͂q3 sumat͂ sufficie͂tia celo͂r siue sub ppria appellatio͂e celi siue co͂iter. ponere e͂ celu͂ cristallinu͂ moueri. qd͂ q̄de͂ caret stell'. Et io͂ ad q̄o͂em pposita͂ r͂nde͂du͂ q̄ absq3 stellis pot aliq̄s orb moueri. s. celu͂ aqueu͂ qd͂ e͂ p̄mu͂ mobile. z qd͂ vniformiter mouet͂ ab oriente in orie͂s p occide͂s. z ill͂ secu͂ trahit͂ firmame͂tu͂ z o͂es orbes iferiores. vt vno die naturali. s. spacio .xxiiij. horaru͂ ab oriente in orie͂s resoluat͂. q̄uis n͂ro sensui non appareat. z aliq̄ ph̄i h͂ senseru͂t q̄ firmame͂tu͂ sit p̄mu͂ mobile. Aliq̄ tm̄ ph̄i dep̄hendeu͂t q̄ ip̄m firmame͂tu͂ mouet͂ motu ppo. ita q̄ in ce͂tu͂ ānis pcedit vno g͂du. Siue ait h͂ sit veru͂ siue falsu͂. h͂ tene͂du͂ e͂ qd͂ co͂it͂ doctores theologi ponu͂t. q̄ e͂ celu͂ aliqd͂ mobile vltra firmame͂tu͂ care͂s stellis. Et co͂cede͂de sunt ro͂es h͂ osnde͂tes.

62 ¶ Ad illud qd͂ obi͂r in co͂triu͂ q̄ e͂ vniforme. dd͂ q̄ z si habeat vniformitate͂ p carentia diuersitat͂ ptiu͂. h3 tm̄ diuersitate͂ s͂m ro͂em dextri z sinistri p co͂patione͂ ad influe͂tia͂ moto͂r. z h͂ diuersitas sufficit ad facie͂du͂ motu͂. Et p h͂ p3 r͂nsio ad sc͂dm q̄ no͂ est tal' variatio i illo motu p̄mi mobil q̄ exigat diuersitate͂ luis i ptibus. q̄n potius co͂cordat vniformitati. Nā z si mot͂ dicat͂ variatio respectu q̄etis. mot͂ tm̄ p̄mi mobilis respectu alio͂r e͂ vniformis.

63 ¶ Ad illud qd͂ obi͂t͂ q̄ co͂aliter influit cu͂ mouet͂ z quiescit. dice͂du͂ q̄ falsu͂ est. si eni͂ quiesceret non moueret orbes inferiores suo motu. nu͂c au͂t cu͂ mouet͂. vis motiua ab ipso descendit in corpora inferiora.

64 ¶ Ad illd͂ qd͂ obi͂ q̄ mot͂ ei͂ debet esse notissim͂ cu͂ sit regula alio͂r motuu͂. dd͂m q̄ non oportet esse notu͂ sensui in se

sed sufficit q non sieret in effectu suo. sicut etiã nõ pcipi in revolutionẽ. viii. spere ab oriente in occidentẽ manifeste ni'p solem τ alia luiaria. per hunc modũ vniformitas ɋ̃tũ ad spaciũ horarũ nec h̃ motũ celi vniformis esse indicat. hũc m pcipim' p varietatẽ diei τ noctis. Ad illa vo que visio ɋ̃rebantur iã patet solo ex pdictis.

Onsequent ɋ̃rit de ipsis luiaribus in comparatione ad ea q agũt. Et circa h̃ ɋ̃runt tria. Primo ɋ̃rit vtrũ luiaribus diuersis sit diuersitas pfectionũ. Scdo q̃rit vtrũ habeãt diuersitatẽ impssionũ. Tertio ɋ̃rit vtrũ eoꝝ impssionibus causet diuersitas motũ.

Questio I k

Trũ luiaria diuersitatẽ habeãt pfectionũ. Et q̃ sic videt sicut vult phs. sol nõ est nomen indiuidui sed spẽi τ luno. Cõstat aũt q sol τ luna sunt ĩposita diuersis. ergo ea sunt diuersa fm spẽm. Item nõ põt esse nisi m' sol. sicut dicit phs. q sol ẽ ex tota sua materia. sed sol ab aliis luiaribus nõ differt nisi solo numero. nõ esset ex tota materia sua. ergo differt ampli' ɋ̃ numero. ergo differt spẽ. Itez corp' qd est naturalr luiosum. τ corp' qd ex se est opacũ. sunt alterius τ alterius nature fm spẽm. sed corpus solis de sua natura ẽ luiosum. luna aũt est de se opacũ corp' est. qd patz in eclipsatiõe solis interpositiõe lune. ergo sol τ luna differũt spẽ. pari rõe alii planete. Itẽ terra ornata ẽ diuersis lapidibus τ plantis τ alalibus fm spẽm. ergo pari rõne vr q celum ornatũ diuersis luiaribus fm speciem differentibus.

Sed ɔ. corporis simplicis nõ hñtis admixtionẽ alterius corporis ptes sunt omogenee τ ad totũ τ inter se. sed celũ sicut pbat phs est corp' simplex nõ mixtũ. τ silr luminaria. ergo nõ hñt formas fm spẽm diuersas. Item luiaria sunt ex aggregatione lucis sui orbis. sicut vult phs in li. de ce. τ mũ. sz maior aggregatio τ minor nõ facit diuersitatẽ fm spẽm. sed solũ fm numerũ. ergo luiaria celi nõ pficiunt diuersis formis fm spẽm. Item flama maior τ minor nõ differt fm speciez. ɋ̃uis sit in vna maior aggregatio luis ɋ̃ in alia. ergo si sic videt esse circa luiaria celestia. videt q nõ differãt forma specifica. Itẽ nobilissima forma q̃ fit in sole est ipsi' lux. τ nobilissima forma in vnaq̃q re ẽ forma vltia. ergo lux ẽ forma cõplens solũ in specie sua. sed in luce ɔueniunt oĩbus aliis luiaribus. igit videt q luia celi specie nõ sunt distincta. R' ad pdictoꝝ intelligentiã ẽ notandum q cõis positio phoꝝ fuit q inter luia celi est reperire diuersitatẽ ɋ̃tũ ad spẽm τ formã. τ istud cõcordat satis rõni recte. ɋ̃uis nõ oĩno recta moueat rõ q̃sdã ad ponendũ diuersitatẽ fm spẽm in luiaribus celi. Posuerũt enĩ aliq q luiaria fm spẽz erãt ñcrio diuersa. ꝓpter h̃ q nõ hñt materiã trãsmutabilẽ. τ vnũqdq erat ex tota materia. sz hec est rõ falsa τ vana. τ pncipiũ erroris. occasio fuit aliquibus ponẽdi in oĩbus hoĩb' aiam vnã sicut meli' patebit infra. vñ q trãsmutabilitas materie reqrit ad varietatẽ fm numerũ. h̃ nõ est generalit verũ. vtpote in diuersitate fm naturã q̃ attẽdit in aliquibus fm simultatẽ sue ꝓductiõis. τ fm imediatũ egressũ a pmo opifice. sz in his solũ hz veritatez ɋ̃rũ vnũ generat ex alio. Et iõ hac rõe ptermissa põt sumi rõ diuersitatis illoꝝ luiarũ ex pte q̃druplicis cause. Et prima ex pte fims accipit rõ. Sunt enĩ ꝓducta ꝓpt diuersas influentias in his inferioribus faciendas. τ ꝓpter ornandã celestem naturã. τ iõ cõpetebat diuersas habere spẽs τ virtutes. vt ex diuersarũ rerũ ɔiũctiõe resultaret pfectio in effectu. τ ex diuersarũ specierũ compatione pulcritudo ɔsurgeret in ornatu. Sumit etiaz rõ ex pte efficient' q fm suã potentiã τ sapiẽtiam τ bonitatem diuersa ꝓducit fm spẽm τ formam. vt quod dari non poterat vni soli per se. daret diuersis in specie. Sumitur etiaz rõ ex pte materie. Sicut enĩ in mixtis materia ipa fm diuersitatez mixtionũ aptat ad susceptionez diuersarũ formarũ. sic in corporibus simplicibus fm maioꝝ raritatẽ τ densitatẽ in suis ptibus ad diuersarũ formarũ aptat susceptionẽ. sicut pz in elementis q̃rũ materia fm maioꝝ raritatẽ τ densitatẽ suscipit formã terre vel aũt rarefit. fm pl' τ min' disponit susceptioni ad formas alioꝝ eloꝝ. Per hũc modũ ẽ intelligendã in celo. Cũ enĩ in celesti natura sit reperire rarũ τ densuz. sicut dr in li. de sba orb. ptingit fm maioꝝ raritatẽ τ densitatez. materiã diuersarũ formarũ esse susceptibilẽ. Aliter tñ est rarũ τ densũ i materia elemẽtari τ natura celesti. In element' enĩ causant a frigido τ calido dissoluẽte τ ɔstringente ptes materie. In celo aũt causant solũmõ fm diuersuz ptiũ sitũ. In deso enĩ sũt ptes ꝓpinq̃ores. in raro aũt magis distãtes. qrm deso sũt cõphense τ mag' vnite. in raro sparse. Sumit etiã rõ ex pte forme. lux enĩ est vna forma cõis repta in oĩbus luiaribus. τ fm cui' pticipationẽ maioꝝ τ minorez. sũt magis τ min' nobilia. τ iõ rũ istã formã diuersimode pticipãte diuersos hñt gdus cõplexiõis. iõ etiã diuersas formas complentuas. Cõcedende sũt igit rõnes oñdẽtes luiaria celi fm spẽm esse diuersa. ɋ̃uis illa rõ parũ valeat q sũt ex tota sua materia. sicut iã oñsuz est.

Ad illud vo qd obĩ q est corp' simplex. dõm q simplicitas corpis tollit diuersitatẽ q oritur hz ex mixtiõe in formis pficientibus mixtũ. sed nõ tollit illã diuersitatez q venit ex diuersitate formarũ simplicium. sic patz. q ɋ̃uis elementũ sit corp' simplex. nõ tñ oĩa elemẽta sũt vni' speciei. Ad illud qd obĩ q sũt ex aggregatiõe lucis. dõm q nõ ibi tota rõ tãgit. sed solũ tangit dispõ ad diuersitatẽ. iõ sequẽs rõ nõ valet de flama maiori et minori. pl' enĩ differũt luiaria ɋ̃ flama maior τ minor. sicut colligit ex suis ꝟtutibus τ opatiõibus ɔsequẽtibus.

Ad illud qd obĩ q forma vltia ẽ cõpletia. dõm q h̃ est verũ respectu formarũ q̃ disponũt ad ipam. inter alias potius ẽ forma pficiens illas formas corpales. ɋ̃ ad eas disponens. cũ fm ei' pticipationẽ maioꝝ τ minorem forme corpales sint mag' τ min' cõplete. Uel dõm q lux ẽ nobilissima forma corpaliũ eoꝝ. s. q̃ sũt ei extranee sed nõ est verũ de formis luiariũ celestiũ in q̃bus ꝟtus ei' τ natura cõplete saluatur.

Questio II l

Trũ diuersa luiaria hẽant diuersas ĩpssiones sup corporalia. Et q sic videt primo auctẽ Aug. in. v. de ciui. dei. Nõ vsq̃q̃ absurde põt dici ad corpoꝝ drĩas afflat' valere sidereos. sicut in solaribus accessibus τ recessibus videm' ipsi' anni tpa variari. τ luminaribus incrementis τ detrimentis augeri τ minui q̃dã genera reꝝ. sic mirabiles est' occeani. Itẽ astronomi dicũt q q̃dã stelle calefaciũt. q̃dã infrigidãt. q̃dã humectãt. τ q̃daz desiccãt. τ h̃ oñdũt p sensus experientiã. igit vr q eoꝝ celestia ĩpressiones diuersas hẽant sup corporalia. Itẽ ad diuersitatẽ formarũ sequit diuersitas ꝟtutũ. τ ad diuersitatẽ ꝟtutũ seqt diuersitas ĩpressionũ. ergo luiaria celestia drña spẽ τ natura. diuersas efficiũt impressiões sup hec inferiora. Itẽ si diuersas impressiões τ ꝟtutes nõ haberẽt. videt q diuersitas in eis frustra eẽt. sed nõ ẽ frustra. ergo τc. Cõtra obijcit p scripturã. Dicit enĩ Gen. i. q sint in signa τ tpa τc. sed aliud ẽ signũ τ aliud cã signi. sic igit luiaria nihil põt nisi fm q dc' ine

65

66

67

68

69

70

stitute videt̃ q̃ nihil habeãt in his inferiorib⁹ efficere sȝ solũ signare. ¶ Item Dam̃. nos autem dicimus q̃ ipsa non sunt causa alicuius eorum que fiunt. neq̃ corru/ ptionis alicuius eorum que corrumpuntur. ergo videtur q̃ nõ habeãt ĩ his inferiorib⁹ efficere aliquã impressionẽ ¶ Itẽ q̃ nõ habeãt diuersam impressionẽ videt̃: q̃ aut imprimũt formã quã habẽt. aut formã quã nõ habẽt. For/ mã quã nõ habẽt nõ p̃nt imprimere. q: agens debet esse ĩ actu respectu passiui. Si imprimũt formã quam habẽt. aut ergo formã in qua cõicant. aut formas in quib⁹ diffe/ runt. Si formas in quib⁹ differũt. ergo vr̃ q̃ luna generet lunam. et sol solem. et h̃ est falsum. Si formã in qua con/ ueniunt. ergo vr̃ q̃ omnia luminaria eandẽ hẽant impressio/ nẽ in his inferiorib⁹. ¶ Item sol calefacit p̃pter suũ motũ ex emissione radiorum. et ita mediãte lumine sȝ omnia lu/ minaria celestia cõicant in luce et in radiorum emissione et in motu. ergo vr̃ q̃ omnia habeant calefacere. ergo nihil est il/ lud dicere q̃ quedam calefaciũt q̃dam nõ. ¶ Itẽ sol hȝ vir/ tutem illuminandi et calefaciendi hec inferiora. si ergo sol plus cõicat de virtute sua lune q̃ȝ alicui corpi inferiori. vr̃ q̃ luna habeat eandem impressionem licet minus inte/ sam. ¶ Item ignis inter omnia elementa maxie accedit ad naturam celestem. ergo omnia luminaria celestia plus cõicant cum igne q̃ȝ cũ aliquo elementorum. ergo vr̃ q̃ maxie habeant effectũ supra ignem et eius qualitatem. ergo vr̃ q̃ in sui actione et dominio qualitatẽ ignis intendant et oĩa fortificent. et ita vr̃ q̃ oĩa desiccent et calefaciãt. et nul/ 71 la infrigident. ¶ R̃o. q̃ luminaria celestia impressionẽ ha/ bent sup elementa et elemẽtaria corpa. impressionem in quã non vnicã tñ. sȝ multimodã. Ratio aũt quare su/ periora in hec inferiora agunt et imprimunt. et rerũ qua/ litates intendunt est. q: sunt corpa nobiliora et p̃cellẽ/ tia in virtute. sicut p̃cell'unt in situ. et ideo cũ ordo vni/ uersitatis sit vt potentiora et superiora influãt in infe/ riora et minus potentiora. ordini vniuersitatis cõpetit vt luminaria celestia influant in elementa et corpa elẽ/ taria. Stacus enim ordinis h̃ requirit. q̃ sicut in mo/ tu locali venitur ad vnũ mouens imobile. ita motu al/ terationis sm̃ qualitatẽ necesse est venire ad vnũ alte/ rans nõ alterabile sm̃ easdem q̃litates. et ideo cũ elemẽta et et elementis cõmixta sint sm̃ primas q̃litates alterã/ tia et alterabilia. recte disposuit diuina sapia corpa cele/ stia vtpote luminaria q̃ inferiora alterarẽt sua influen/ tia sm̃ q̃litates primas. ita q̃ ipsa tãȝ qualitatib⁹ q̃ȝ al/ 72 terationib⁹ illarum essent carẽtia. Rõ vo q̃re diuersa im/ primunt a quibusdã sumit̃ p̃pter diuersitatẽ q̃litatũ. si/ cut scribit̃ in li. de sba orbis ibi enĩ sm̃ quorũdã opĩonẽ dicit̃ q̃ luminaria celi et qualitates habeant proprias sed nõ habent eas omnino vniuoce cum q̃litatibus ele/ mentaribus. p̃ eo q̃ sm̃ illas agere possunt in hec infe/ riora. sȝ ad inuicẽ pati nõ p̃nt. Sȝ ista rõ nõ videt̃ cõue/ niens. si enĩ essent equoce. tunc effectus eorum nõ concor/ daret qualitatib⁹ elementarib⁹. et ideo melior sumit̃ rõ ex p̃te diuersitat' v̄tutũ. Quia enĩ conditor mundi corpa celestia incorruptibilia posuit ad regulandũ et regendũ corruptibilia q̃ sũt diuersa et multiformia. dedit eis v̄tutes p̃tes suas spẽs. sȝ q̃s diuersa lũiaria aspectũ h̄rent ad diuersa elẽa et ad diuersa corpa mĩeralia. vñ q: luna ex v̄tute sibi indita cũ adiutorio lũinis aspectuȝ hȝ sup humorẽ ideo p̃ suã influentiã humidũ augmẽtat. et ad ei⁹ presentiã excrescũt maria. et q̃si exestuant et effluunt. ad absentiã vo in sinũ suũ colligũt̃ et refluũt. sic etiã intelli/ gendũ est et in alijs luminarib⁹. Cõcedende sunt igit̃ rõ/ nes oñdentes q̃ lũinaria in his inferiorib⁹ habẽt diuer/ sas impressiones ¶ Ad illud vo qd̃ obr̃ q̃ nulla hr̃t im/ 73 pressionem. q: sunt signa tñ. dõm q̃ scriptura nõ dicit q̃ sint tñ in significationẽ. q: et sunt in significationẽ et sunt in efficaciã. magis tñ exprimit q̃ sint signa q̃ȝ q̃ sit signa cãe. p̃ eo q̃ nec causant sufficient̃ nec causant ne/ cessario. et ideo magis attribuit eis rõnẽȝ signorum. et p̃ hoc p̃t r̃nsio ad illud Dam̃. cũ dicit q̃ nõ sunt causa in his inferioribus. nõ vult enĩ negare quin habeant influen/ tiã. sȝ hoc vult dicere q̃ nec sunt principia inferiora suf/ ficientia. nec sunt necessaria. operant̃ enim vt cause vni/ uersales. q̃ p̃ particulares indigent adiuuari et p̃nt impe/ diri. ¶ Ad illud qd̃ obr̃ tertio. aut imprimũt qd̃ hñt. aut 74 qd̃ non habent. dõm q̃ primo influũt v̄tutẽ suã quã ha/ bent. et p̃ illam generant et augmentãt formã et speciem quã nõ habent. Et cum dicit̃ q̃ nihil dat formã quã nõ habet. dõm q̃ habere dicit̃ duobus modis. vel virtua/ liter vel formaliter. et ad hoc q̃ impertiat̃ aliq̃d alicui suffi/ cit q̃ habeat virtualit̃. non oportet q̃ habeat formalit̃. sicut mouens immobile dat motũ. c̃ȝuis ip̃m nõ moue/ atur. sic intelligendũ ẽ in p̃posito. Preterea cuȝ ponũt̃ corpora celestia imprimere in hec inferiora. et diuersas qualitates generare. hoc non est intelligẽdũ q̃ eis dẽt ex se. sed educũt illud quod ẽ in potentia in actũ. Pre/ terea nõ ẽ intelligendũ q̃ dent p̃ se solum sȝ adiuuando virtutẽ nature inferioris. h̃ aũt faciut tum p̃ virtutem lucis in q̃ cõicant. tum etiã p̃pter virtutes p̃prias sm̃ q̃s agunt in hec inferiora. nõ vt p̃ducat sibi silia. sȝ vt influendo cõseruent. regant. et intendant rerum inferiorũ q̃litates et naturas ¶ Ad illud qd̃ obijcit̃ q̃ oĩm sit cale/ 75 facere. r̃nderi p̃õt q̃ motus et lumen nõ est sufficiens cã caloris. sȝ cã mot⁹ cũ velocitate. et lumen cum radiorũ multiplicatione. et q: hec nõ cõcurrũt in omnibus lumi/ naribus. ideo nõ p̃nt omnia calefacere. Posset etiam ad hac reddi rõ alia. q: h̃ non tñ facit mot⁹ et luminositas sȝ etiã ad h̃ facit virt⁹ p̃pria sm̃ quã stella vel planeta calefaciens. aspectũ hȝ sup igneã natur̃ a p̃ncipio. ¶ Ad 76 illd̃ qd̃ obr̃ q̃ sol mag' cõicat v̄tutẽ suã lune q̃ȝ alicui in/ feriori. dõm q̃ sicut dicit phs. act⁹ actiuorum est in patiẽ/ te p̃disposito. Et boeti⁹. omne qd̃ recipit̃ ẽ in recipien/ te p̃ modũ recipientis. et nõ recepti. Om̃ igit̃ inferiora sĩt receptiua lũis pariter et caloris. hinc est q̃ sol nõ tñ il/ lũinat sȝ et inflammat. Quia vo luna nata est illuminari. sȝ non ẽ nata calefieri. hinc est q̃ a sole lumen recipit et refundit. calorẽ vo nõ recipit nec refundit. ¶ Ad illud 77 qd̃ obr̃ q̃ natura ignis plus cõuenit cũ natura celesti. dõm q̃ de celestib⁹ luminarib⁹ est loq̃ duplr̃. s. q̃ȝtũ ad naturã in q̃ conueniunt. vt eȝ q̃ȝtũ ad naturam luc̃. et q̃ȝtũ ad hãc verũ est dicere q̃ vlt̃er mag' conformãt̃ igni q̃ȝ alijs ele/ mento. Est etiã loq̃ q̃ȝtũ ad v̄tutes sibi sp̃alit̃ datas sȝ q̃ deputant̃ ad regimẽ inferiorum. et q: nõ tñ mõ habẽt re/ gere ignem sȝ etiã alia corpora. hinc est q̃ ex sua institu/ tione p̃maria aliq̃ ex eis mag' q̃ȝ ignẽ inspiciũt eȝ alia. et q: oĩs actio attendit̃ sm̃ aspectũ v̄tutis agent' ad pa/ tiens. sic dicũt medici et astronomi. hinc ẽ q̃ q̃dam lũia/ ria mag' cũ igne in effectu cõicant. q̃dã vero discordãt. dũ principalit̃ aspiciũt elemẽta et alia. Aspectus autẽ ip̃orum determinare alteri⁹ est scientie.

¶ Questio III m

Utrum ex ĩpressionib⁹ illorum lũiariũ causet̃ in hõib⁹ diuersi/ tas morum. Et q̃ sic vr̃ Boe. in li. de p̃so. Fatũ ẽ reb⁹ mo/ bilib⁹ inherẽs dispõ. p̃ quã p̃uidẽtia suis q̃ȝ nectit or/ dinib⁹. Silr̃ etiã Aug. in. v. de ci. dei dicit q̃ fatũ ẽ vis positiõis siderũ q̃ existente. qñ q̃s [illegible] vl̃ nascit̃. co/ gnoscit̃ q̃lis futur⁹ sit. Ex p̃ma auctẽ hr̃ q̃ fatũ vere est

ex scda h° q fatu ē vis stellarū. ḡ si totū regimē vite cōsi
stit i fato. ut dic boe. ⁊ fatū est vis positōis sider. sicut
dic̄ Aug. tūc regimē vite ⁊ diuersitas moꝝ pēdet ex vir
tute syderꝝ. ¶ Itē phs i li. de eloꝝ ꝓprietatibꝫ dic̄ q regna
vacua fcā sūt. ⁊ terre depopulate sūt ꝓp cōiūctōnē du
arū magnarū stellarū. s. iouis ⁊ saturni. sꝫ h nō esset nī
si bella ⁊ lites hoīm ex astris pēderet. ḡ. ⁊c. ¶ Itē hipm vr̄
ꝑ sacrā scripturā Math. ij. magi cognouerūt ortū reg. ꝑ ap
paritōēz stelle. Et i Jo. dē dīs. nōdū venit hora mea
silr Joh. vij. Nemo apphēdit eū. q nondū venit hora
ei⁹. s. ḡ natus fuit sub ꝯstellatōe ⁊ horā tpīe expectauit
i sua ꝯassiōe vr̄ q multo fortius oēs alij homines regi ⁊
gubnari hēant ⁊ dispōi fm stellarū ṽtutē ¶ Itē hipz vr̄
experientia. Ju mortibꝫ enī regū vt dicunt astronomi et
mathematici de multis reqsiti fm astrologie iudiciū m
multa pdicūtur ⁊ a. h aūt nō eēt nisi mores ⁊ affcūs hoīm
disponerētur fm virtutē stellarū. ḡ. ⁊c. ¶ Itē hipm vr̄
rōe certa. Ad vniuersitatis ordīem spectat ⁊ ad pfectō
nē regiminis vt nihil casu fiat respcū diuīe ꝓuidēne. ḡ si
de⁹ regit ignobilia ꝑ nobilia. ⁊ corrūptibilia ꝑ incorru
ptibilia. ⁊ inferiora ꝑ supiora. vr̄ q nihil i his inferiori
bus fiat qd a stellarū ṽtute ⁊ īfluētia nō ꝓcedat. ⁊ si hoc
verū est. ḡ diuersitas moꝝ cātur a ṽtute ꝯstellatōnum.
¶ Cōtra Deut. iiij. Solē ⁊ lunā ⁊ oīa astra celi creauit
dñs de⁹ i misteriū cūctis gētibꝫ q sub celo sūt. sꝫ qd ē cre
atū i misteriū hoīs nō ꝑdominatur ei i regimie ⁊ virtute
alr ei. essꝫ creatū i dñium. nō i misteriū. si igit̄ astra celi
sūt creata i misteriū. ḡ ex eis nō pēdēt ꝑncipalr mores
hoīm ¶ Itē h vr̄ auctē ipius ptolomei maximi astrono
mi q dic. q sapiens hō dñabit astris. sed h nō essꝫ si mores
hoīm causarētur ex impssiōibꝫ stellarū. ḡ. ⁊c. ¶ Itē hoc
ipm vr̄ rōe ostiua. qd recte ordiatū ē fm q hmōi. nō tē
dit nisi ad rectū. sed celū cū suis sideribꝫ a pma cōditiōe
rectissime ordiatū est. ḡ nūqꝫ nisi ad bonos mores ⁊ re
ctos tēdit. ḡ aut oēs hoīes hūt bonos mores. aut boni
tas moꝝ nō cātur ex positiōe siderꝫ. ¶ Itē h vr̄ ꝑ rōnem
ducētē ad impossibile. si ei diuersitas moꝝ cātur a po
sitiōibꝫ siderꝫ. cū motus eoꝝ sit naturalr ⁊ necessarius
diuersitas moꝝ i hoībꝫ eet nalr aliter ⁊ necessario. ḡ nec
erit liꝫ ar. nec valbit cōsiliuꝫ. nec meritū erit. nec laus
nec vituperium si h igit̄ est maximū incōueniēs impossi
bile est q diuersitas moꝝ causet̄ a positōibꝫ siderum.
¶ R°. dōm q mores hoīm et euētus futuroꝝ a sideribus
78 causari dupl̄r pōt intelligi. Aut necrio ⁊ sufficienter.
aut dispositiue et cōtingenter. Si pmo mō dicet̄ sic ñ
tm̄ est falsū imo ⁊ hereticū ⁊ diabolicū figmētū. q repu
gnat xp̄iane religiōi. repugnat sensui. ⁊ repugnat etiā
rōni. Christiāe religiōi repugnat q ī est ꝯ veritatē fidi
⁊ honestatē moꝝ. ṽitas enī fidei ib errore nō pōt saluari
dū enī ponit oīa a sideribꝫ necrio euenire tollit meritū
⁊ ꝯñter tollit pmiū. tollit etiā grām. ⁊ ꝑ ꝯñs gliaꝫ. Ho
nestas etiā moꝝ ꝑ hūc errorē ꝑiudicatū patit. dūꝫ culpa
peccātiū i sidera refūdit̄. ⁊ licētia male faciēdi sine rep
hēsiōe ꝯcedit̄. ⁊ hō ad adorādū ⁊ colēdū sidera incurua
tur. Et iste ē finis hu⁹ erroris pessimi q ad idolatriaꝫ ꝑ
ducit. ⁊ ib ꝓꝫ h esse cōmerciū diaboli q maxie ad h intē
dit hoīeꝫ ꝯtrahere vt faciat se adorari ⁊ coli ¶ Sēsui eti
am repugnat qa sensibili experientia i eadeꝫ ꝯstellatōne
ꝯceptos ⁊ natos videmus diuersificari i moribꝫ. ⁊ euē
tibꝫ ⁊ naturalibꝫ ꝓprietatibꝫ. ⁊ istud māifeste apparet in
iacob ⁊ esau. q simul ꝯcepti ⁊ nati. ⁊ tm i oībꝫ hīs sūt di
uersificati. Apparet etiā q i ꝯstellatōe eadē nascit̄ fili
us regis ⁊ fili⁹ rustici. nascit̄ etiā hō ⁊ asin⁹. nascit̄ femia ⁊
masculus. q nec cōicāt i moribꝫ nec i euētibꝫ. nec i natu
ralibꝫ ꝓprietatibꝫ. ⁊ h ipm pbat grega. i omilia epiphie sic.
Fateri mathematici solēt q si qs sub signo aqrij nascit̄
piscatoris i hac vita misteriū sortiat̄. piscatores aūt ge
thōa vt fert̄ ñ hꝫ. qs ḡ dicat. q nemo sb stella aqriū na
scit̄. vbi piscator oino nō habet̄. Dicūt etiā q q sb sig li
bre nascūtur trapezete futuri sūt. i multis ār locis sb libra mlt
ti nascūtur vbi trapezete penit⁹ ignorātur ¶ Repugnat
nihilomin⁹ recte rōi. dū supioribꝫ ꝓpōit inferiora. ⁊ in
se iplicat ꝯtra. Supioribꝫ nāqꝫ ꝓpōit iferiora. dū hōi ꝑ
ponit astra q ē creata dignissima. sic phs testat̄ ⁊ ctā rō
hoīem esse finē oīm q sūt. Et idō de Cre. Citā q ꝓpe hoīz
solus q creauit ꝯditor admistrat. nō ei ꝓpter stellas hō
sed ꝓpter hoīem stelle facte sūt. dū igit̄ hic error mores
hoīm astris sbijcit. iferiora suo supiori. ⁊ ignobilia nobi
lioribꝫ ꝓpōit. Nō solū āt h rōi repugnt. sꝫ etiā q in se
opposita implicat. Dicit ei q q mores hoīm pēdēt ex
astris ⁊ ꝯstellatōibꝫ. io astra sūt venerāda. ⁊ ꝯstellatō
nes obsuāde. ⁊ h ē ponere duo opposita. Aut ei necē ē
euenire bonū fm ꝯstellatōes siderū. aut nō. Si nō. ḡ nō
sūt fata metuēda. Si sic. ḡ nō sūt astra venerāda. dum
ḡ pōit fata esse metuēda ⁊ astra venerāda. pōit duo cō
traria. Itē aut euenit hoī fm q ꝯstellatio i suo ortu exi
git aut nō. Si sic ergo frustra sūt ꝯsuāde ꝯstellatōes i
actibꝫ suis. cū fm pmā ꝯstellatōnē necē sit ei bōa vl ma
la euenire. Si nō i pma ꝯstellatōe. ḡ pari rōe nec i seqn
tibus. igit̄ nulle sūt obsuāde. Dū ḡ error pōit ꝯstella
tōes effcm hēre. ⁊ ponit ꝯstellatōes obsuādas esse post
hoīs natiuitatē apte vr̄ sibijsi ꝯdicere. ⁊ sic iste error re
pugnat sensui et fidei ⁊ rōni. Hoc aūt triplex incōueni
ens qd dcm̄ est colligit̄ ex vbis Dam. ⁊ Greg. ⁊ Aug.
Scdm igit̄ hūc modū dicēdi. s. mores hoīm ⁊ euētus fu
turoꝝ a stellis necessario ⁊ sufficiēter causari. falsitas i
currit̄ ⁊ heres ꝑiculosa ¶ Si āt dicātur mores hoīm a di
spositōibꝫ siderꝫ variari dispositiue ⁊ ꝯtingēter. sic pt
hēre ṽitatē. q nec rōi nec fidei repugt̄. Planū est eni q
dispō corpis varia multū facit ad variatōnē affcōnū et
moꝝ aīe. vt plurimū ei aīa ꝯplexiōes corpis imitat̄. vñ
colerici sūt iracūdi. ⁊ sāguinei sūt benigni. ⁊ melācolici
sūt liuidi. ⁊ flegmatici sūt pigri. h āt nō est necrio. aīa
ei suo corpi dñatur. maxie qñ ē adiuta ꝑ graꝫ. mitos ei
videm⁹ colericos māsuetos ⁊ melācolicos benignos.
Qm̄ igit̄ ṽtus corpm celestiū opatur ad mixtionez ⁊ q̄
litatē cōplexionū. hinc est q ꝑ ꝯñs opat̄ qdāmō ad q̄li
tatē moꝝ. valde tm̄ de lōginq. pl⁹ ei fac ad q̄litatē ꝯple
xiōis ṽtus nat̄e iferioꝝ q ṽtus siderꝫ. Vñ Aug⁹. v. de
ciui. di i solutōe cuiusdā qōis de fribꝫ duobꝫ q simil̄ ifir
mabātur ⁊ curabātur. vñ h eēt magis ꝯmēdat rōez ypo
cratis phiciq̄ꝫ astronōi. Ypocras ei eñdit q h erat ꝓpt
silitudinē cōplexiōis. ⁊ astronom⁹ eñ dic q erat ꝓpt idē
titatē ꝯstellatōis. Meli⁹ eni respōdit phic⁹. qa causaꝫ
reddit magis ꝓpīā ⁊ magis ꝓpinquā. Si ḡ h mō qrere
vtꝫ impssiōes siderꝫ aliq mō disponāt ad varietatem
moꝝ. respōdedū esset q sic. verūtñ nō dispōne necria ⁊
ꝓxima ⁊ sufficiente. sꝫ dispōe remota ⁊ contingente Si
aūt qrat̄ vtꝫ sit cā sufficiēs. Rñdendū est similr̄ q nō
q ꝯriū dicere est hereticū sic ꝓus ostēsū est. ¶ Ad illō ḡ
qd obijcit̄ de fato dō. q de fato alr loqeut Boec. ⁊ alr 79
Aug. Boeci⁹ ei loqtur de fato put est aliqd fm ṽitatez
⁊ sic fatū nomiat ordiem i rebꝫ mobilibꝫ ad diuinā ꝓui
dentiā relatū. ordiem inqꝫ nō solū fm naturā ⁊ cām ne
cessariā. sꝫ etiā fm libratez volūtatis ⁊ cōtingentiam.
Dicit eni sic i li. de ꝯso. ꝓuidentia cūcta pariter q̄uis di
uersa q̄uis infinita ꝯplecti̇t. fatū ṽo singla dirigit in
motū loc. formis ⁊ tpibꝫ distributa. Et h tpalis ordis

explicatio in divine mentis adunata pspectu puidentia est. eadē vō aduniō digesta atq; explicata tpibus fatū vocat. ꝛ sic patet q̄ Boe. fatum accipit generalit ad egressum et decursum oīm reꝝ. siue voluntariaꝝ. siue naturalium siue necessariaꝝ. siue cōtingētiū. Aug. vō in v. de ciui. dei accipit fatuz fm̄ certi natōez phoꝝ. q̄ vocāt fatum vim positōis sydeꝝ ꝛ cōstellatōnuz fm̄ quaz cuncta necessario eueniunt in his inferioribꝫ. ꝛ sic fatum nihil est. Et ostēdit vbi q̄ nihil sit. ꝛ ita equiuoce accipit fatum Boe. ꝛ Aug. ꝛ ppter h̄ nō sit assumptō ꝭ medio sed magis equiuocatōis acceptio. ppter quam tollēdā remedio dt Aug. i v. de ci. dei. q̄ si quis fatuz vocat ordinē causaꝝ que deꝰ instituit. cum h̄ sit verum sententiā teneat ꝛ linguā corrigat. q2 fm̄ coēm vsum accipit sicut mathematici accipe cōsueuerunt. ¶ Ad illō qd obr̄ q̄ bella causant ex cōiunctōne sydeꝝ. Dōm q̄ illud vbum phi nō tribuit aliō sydeꝝ vō ꝫ q̄ndam dispositionē ad tales effectus ex quibꝫ bella generantur. Ex motōe eni alicuius humoris pōt aliq̄ affectio in ipis excitari quā tum nō necesse ē ponere. q2 aīa pōt eā reprimere. sed q2 multi sunt insecutores passionum. ꝛ eis quibꝫ possūt dn̄ari sepō sbijciūt. hinc est q̄ multi se subijciunt impssionibꝫ astroꝝ. ꝛ ideo frequēter astrologi vera pdicūt. maxime circa hoies aīaliter viuētes. circa vero spūaliter sapiētes q̄ dominātur passionibꝫ pauca pn̄t vera pdicere. imo sic dt magnꝰ astronomꝰ ptolomeꝰ sapiēs hō dn̄abit̄ astris. ¶ Ad illō qd obr̄ q̄ dn̄s natus fuit sub cōstellatōne. Dōm q̄ falsuz est. nec approbauit stella sub cuius regimine nasceret̄. nec in patiēdo expectauit horā fatale. sed in natiuitate appuit stella vt signū. in passiōe vō tps expectauit sibi a deo pdestinatum ꝛ figuris legalibꝫ psignatū. Et si q̄ras vn̄ hoc est q̄ magi p illā stellā cognouerūt regē. Dōz q̄ h̄ nō fuit hūana inuētōe fuit. sed sue mētis attētōne ꝛ diuina reuelatione. Preterea illa stella nō fuit cū alijs stellis creata sed in natiuitate dn̄i fuit pducta. nec motū habuit aliarū stellarū. sicut dit Cris. nec fuisse credit̄ in orbibus aliarū stellarū. sed longe inferiꝰ a deo vt directe appare re sup domū. ¶ Ad illō qd obijcit̄ q̄ multa v̄a pdicunt ꝛ maxime h̄ apparet in stella cometa q̄ apparet ex morte regū. Dōm q̄ in his q̄ cōsiderātur circa motū celestium corpm infallibiliter pn̄t vera pdicere ꝛ p artē. sic de eclipsi solis et lune. In his vō q̄ cōsiderant̄ circa effectum reꝝ inferioꝝ q̄ eis subsunt pbabiliter ꝛ p artē pn̄t vera pdicere. nō tn̄ sp. sicut circa tēpestates ꝛ serenitates. et hm̄oi. In his vō q̄ sūt li. ar. freq̄nter ita dicunt falsa sic ꝛ vera. ꝛ si aliq̄n v̄a videant̄ dicere. h̄ est vel casu vl̄ diabolico instinctu. Nā diabolꝰ sicut dicit aug. se libenter immiscet hm̄oi diuinatōibꝫ. Nec valet id qd obijcit de stella cometa. q2 put significat morte regis nō fit natura sed diuino iussu. vt dt Dam. Si eni naturalit̄ fit nō videt̄ rō q̄re magis appeat in morte pncipis q̄ in morte rustici. nisi forte tu dicas sicut volunt aliq̄ astrologi dicere q̄ stella aliq̄ est pncipi q̄ in eiꝰ morte diuino iussu ad se trahit gtes celestes q̄ erāt in eiꝰ corpe. q̄bus abstractis a corpe generat̄ dissolutio t̄, eo qd remanet. ꝛ dū sursum trahūtur ꝛ stelle appoximāt faciūt comā. Sed rōe manet qō q̄re sic nō fit circa rusticū. Jō securius dicit̄ q̄ cometa aut nō significat mortem pncipis sed solū hoc accidit q̄ morat̄ in eiꝰ apparitōne. Aut si signifi at h̄ fit diuino iussu quo magis eiꝰ mortem pnūciat tum q2 est psona cōis. tū q2 ex h̄ pt freq̄nt̄ oriri pturbatio regni in cuiꝰ custodia magis sollicitat̄ angeli dū bona cōe ppponūt bono speciali. ¶ Ad illō qd obr̄ q̄ de pfectōe ordis est q̄ illo qd regit̄ pfecte subijciatur regenti. Dōm q̄ h̄ verū est vbi regēns aliquid regit per modū dominātis nō p modū ministrātis. vnde q2 humane actus regunt̄ a diuina puidentia sicut a dominante. nihil euenire pōt preter ipsius puidentie intentionem ꝛ cognitionem. ꝛ ita nihil casu. q2 vō ab astris dirigūtur solūmō p modū ministerij. iō nō oꝫtet q̄ p oīa subdātur eis. nec hoc exigit pfectio vniuersi.

83

84

Dist. xv. de pductōe reꝝ mixtarū ꝛ sensibiliū.

Irit etiā deꝰ. pducāt aq̄ reptile ꝛc. Sup⁹ egit mḡr de pductōe reꝝ simplicū ꝛ insensibilium in hac p̄te agit de pductione mixtoꝝ ꝛ sensibilium vt aīaliū. Et q̄m ad animaliū pductiōez fca ē vniuersitatis cōpletio et ad cōpletionē sequit̄ ab ope cessatio. Ideo ista pars habet tres. In pn̄a agit de sensibiliū pductione. In secūda de diuinoꝝ opm pfectōne ibi. omnibꝫ aūt creatis atq; disposit̄ ꝛc. In tercia agit de septime diei requietōe. ibi. Jam de septime diei requie aliquid nos eloqui oportet. ꝛc. Prima ps habet duas. In pma determinat de pductiōe aīalium ex aquis. In secūda de pductōne aīaliū ex terra ibi Seq̄tur. dixit deus. pducat terra. ꝛc. In qua p̄te pmo determinat veritatē. deinde soluit dubitatōes duas. Unaz ibi Queri solet de venenosis. Aliā ibi De q̄busdā etiā minutis. Silr secūda ps in q̄ determiat de opm diuinoꝝ cōsumatōne hꝫ duas. In pma ostēdit q̄lr sit pductōne hois fcā ē ꝛ cōsūmata distinctō reꝝ. In scd̄a vō circa eādē distinctōnē explicat diuersas sētētias catholicoꝝ tractatoꝝ ibi. In hac enī reꝝ distīctōe catholici tractatores ꝛc. Silr tercia ps hꝫ duas In pma v̄itatē explicat. In scd̄a q̄ōnē mouet et determinat ibi. Sed queritur quomō septimo die dicatur deus. ꝛc.

a Producāt aque reptile aīe viuētis. Cōtra reptilia et natatilia diuersaruz sūt spēꝝ ḡrum pducta ex aquis sint natatilia. n̄ debēt dici reptilia. Itē cū reptilia spectēt ad ornatū terre. nō videt̄ q̄ spectēt ad ornatū aque Itē videt̄ hic ē

DI. XV.

De ope q̄nti diei

Determinat de pductōne aīaliū ex aquis. a

Irit etiam deusa Producant aq̄ reptile aīe viuētis et volatile sup terrā ꝛc. Opus q̄nte diei est formatō piscū et auiū quibꝰ duo elemēta ornātur. et de eadē materia. i. de aq̄s pisces et aues creauit. volatilia leuāsi aera. et natatilia reimittēs gurgiti.

¶ Determinat veritatē de pductōe animaliū ex terra. b

Sequit̄ dixit deusb Producat terra animā viuentē. iumenta et reptilia et bestias terre fm̄ species suas ꝛc. Sexte diei opꝰ describit̄. cuz terra suis aīalibꝰ ornari dicitur.

¶ Querit̄. vtrū post peccatuz venenosa aīalia noxia fcā fuerint. an ppter peccatū nocere

b nugatō eū dicit̄ reptile animē viuentis. aīa ei oīs corpis q̄ est anima viuit. Rō dōm q̄ in aīalibus differt motus repēdi a motu g̈diēdi. Motus eīn repēdi attēdit̄ fꝫ tractōnē. aīal eī qō repit anterius aliquaz partem p

De ope sexti diei.

tendēs. etiā cū illa aliqd apphendēs. corpus trahit to/
tū suū post se. s. ut patet in vermib⁹. motus ṽo gradi/
di est p impulsionē. quātū igit ea que natāt se trahunt
τ pendūt anterius. τ extendendo se ad anterius qua/
si tenēdo se ad soliditatē vel grossiciē aque trahunt to/
tum corpus suū
sicut patet ī na/
tātib⁹. hinc ē q
oīa natantia di
cuntur reptilia.
τ si cōtingat ea
aliqñ gradi sic ē
in cocodrillis τ
aliqbus que ver
sant in aqs τ in
terra. denoīant
tñ a motu q̄ est
eis magis natu
ralis. s. q̄ ꝯpetit
eis s̄m habitati
onē in aqs. Vo
latilia aūt nō di
cuntur reptilia.
q̄uis videantur
se ferre ī aera. sic
pisces in aquis
Est eni diuers⁹
modus mouēdi
q: impulsu, ma/
gis mouētur q̄
tractu. Dū eniz
auis volat clau
ditur aer in con
cauitate alaruz.
τ duz ale appli/
cant ad corpus. violēter aer ꝓpellitur ex pte alaruz po
sterior tractu. τ ex illo impulsu corpus auis ꝓcedit an
terius. τ ideo volatilia sub reptiliū noīe cōphendūt.
nec etiā sub genere gressibiliū. q: nō mouent virtute pe
dum s; virtute alarū. Vñ pōt sic sumi diuisio aīalium
q̄tum ad motū. q: aīal aut mouet se anterius trahēdo
τ sic ē reptile siue sit in aquis siue in terra. Aut impel
lendo. τ hoc dupliciter. Aut pedib⁹. τ sic est gressibile
Aut alis et sic est volatile. τ sic patet ꝓ q̄sito pisces di/
cūtur reptilia. τ q falsū est illō qd ṗmo ꝓponit. q rep
tile distinguit cōtra aquatile. imo est in plus. Ad il
lud qd obiicit q reptilia spectāt ad ornatū terre. dōm
q reptile dicitur quadrupliciter. Uno mō qd se trahit vi
oris sicut vermes. Alio mō qd se trahit vi costaruz sic
sperpētes. Tercio mō qd se trahit vi penularū. vt pisces
Quarto mō dicit reptile large qd in mouendo se mag
nā partē corpis applicat terre. q̄uis habeat pedes. sic
lacerte et stelliones. τ sic s̄m diuersas acceptōes repti
le pōt ptinere ad ornādū diuersa elemēta. Ad illō q̄o
queritur quare dicit aīe viuentis. dōm q vita manife
statur maxime ꝑ sensum τ motū. iō aīa viuens appella
tur que viuit vita manifesta. et hec est illa que dat cor/
pori motū τ sensum. talis aūt non est in plantis. sed in
animalib⁹. τ ideo ad drñtiam plantarū dicit. ꝑducant
aque reptile anime viuētis. quasi in plantis sit anima
viuens. τ in aīalibus sit anima viuens. q: hec mouent
τ sentiūt. illa vo minime b Producat terra animā
viuētē. iumēta τ rep. τc. Videt ibi esse supfluitas. quia
oīe animal brutū bestia ē. Si tu dicas q bestia vocat
animal brutū. q: nocet. τ iā supfluit dicere reptilia.
Item in pñ. nō solū nō enumerantur iumenta τ be
stie et reptilia. sed etiā pecora. q̄ videt hic eē dimi/
nutio. queritur igitur de hoꝝ triū drñtia τ sufficientia
Queritur etiā cū oīa animātia que sūt in mari con
tineātur sub
vna drñtia a/
nimal que est
reptile τ simi
liter oīa aīan
tia aeris sub
vna drñtia a/
nimal que est
volatile. qua
re nō sic oīa
animātia ter
re sub vna dif
ferētia cōtine
tur? Rn̄. dōm
q terra int ce
tera elemēta ꝫ
minus est de/
cora. iō magis
indiguit deco
rari. Et iterū
q: ipsa maxie
pstat pabulū
aīalib⁹ int ce
tera elemēta.
hic est q plu/
res aīaliū dif
ferētie repiūt
in illa. oēs āt
ille drñtie re/
ducuntur ad
has tres differētias. quarū numerus τ sufficientia
pōt accipi dupl'r. vel ex pte motus ipoꝝ animaliū.
vel ex pte finis. Ex pte motus sic. Oīe eni aīal qd
mouetur. aut mouetur tractu. τ sic est reptile. Aut
impulsu. τ sic gressibile. Et hoc est dupliciter. Aut
est animal natum seruire. aut mansuescere. Primo
modo dicit bestia. secūdo mō dicit iumentū. τ sb iu
mētis cōprehendūtur pecora. Ex pte finis sic. Ani
malia eni facta sūt ꝓpter hoīem. aut igitur sūt ordi/
nata ad hoīs iuuamentum. sic sunt iumenta quasi
iuuantia. aut sūt ordinata ad homis exercitiuz. τ h
potest esse dupliciter. q: aut exercent nocendo ma/
nifeste τ sic sūt bestie quasi vastie aut occulte nocēt
τ sic sūt reptilia q̄ occulte nocēt τ insidiāt calcaneo
hos aūt fines τ si nō haberent si homo nō peccasset
in actu. haberēt tñ in aptitudine. τ ex ipa aptitudi
ne melius erudiret nūc hō in statu innocēne q̄ eru/
diatur nūc ex actu in statu culpe. τ sic patet horum
triū drñtia τ sufficiētia. τ patet respōsio ad obiecta.
c In hac eni rerū distinctōe catho. tract. dis. vrs
dix. inueniūtur. Cōtra. cū nō sit de⁹ dissentiois s; pa
cis. τ scpture sint in eodē spū exposite q̄ fuerūt cōdi
te sicut dicit Grego. videt q nullaten⁹ possint dis
sentire. Itē verū vero nō opponit. ergo si catholici tra
ctatores dissentiūt. vnus dicit verū. τ alter falsum
sed intellectus scpture nō pōt esse nisi verus. ergo cum
dissentiūt necesse ē alterū ipoꝝ deprauare scpturaz
τ ita nō erit catholicus tractator sed potis heretic⁹
Rn̄. Dōm q vis facienda est in h qd dicit mgr dis. ꝫ

ceperit pri⁹ facta inoxia. c

Queri solet de venenosis τ
perniciosis aīantibus. vtrū p⁹
peccatū hoīs ad vindictā crea
ata sint. an poti⁹ creata inoxia
peccatoribus nocere ceperint
Sane dici pōt q creata nihil hoī
nocuissent si nō peccasset. Pu
niendoꝝ nanq vitioꝝ τ terren
doꝝ. vel ꝓbande vl' pficiēde vl'
pfruende virtutis causa nocere
ceperūt. Fuerūt ergo creata ino/
xia. s; ꝓpter petm̄ fcā sūt noxia

Querit vtrū minuta aīalia
tunc creata fuerint. d
De qbusdā etiā minutis aīanti
bus questio est. vtrū in pmis cō
ditōnibus creata sint: an ex re
bus corruptis postea orta sint?
Pleraq eni de humidoꝝ cor/
poꝝ vitijs vel exalatōibus ter/
re. siue de cadaverib⁹ gignunt
Quedā etiā de corruptōe ligꝫ
τ herbarū et fructuū. τ ds au/
toꝛ oīm est. Pōt aūt dici q ea
q̄ de corpibus aīaliū maxime
mortuoꝝ nascūtur cū aīalibus
creata nō fuerint. nisi potētia/
liter τ matialiter. Ea vero q̄ ex
terra vel ex aqs nascūtur. vl' ex
eis q̄ terra germināte orta sūt.
tūc creata fuisse nō incongrue
dici pōt.

Determiāt de opm diuino/
rū cōsummatōe ondens q̄liter
in ꝓductōe hōis facta est τ con
summata distinctio rerum. e
Oib⁹ aūt creatis atq dispositis
nouissime factus ē hō tāq dñs
τ possessor. q et oīb⁹ pferēdus
erat. Vñ sequitur. Vidit ds q es
set bonū et ait. Faciam⁹ hoīez
ad imaginē. τc. S; añq de ho/
minis creatione tractem⁹. qd
sup breuiter tetigimus pleni⁹
versantes clari⁹ faciamus.

Quare oīa facta post hō homo

¶ Explicat diuersas sñias catholicoꝝ tractatoꝝ de eadē rerum distinctione f

c "In hac eñi rerū distinctōe catholici tractatores dissētire vt ōdixim⁹ inueniūtur. Alijs dicētibus res creatas eē atqꝫ distinctas fm spēs suas ꝑ interualla sex dieꝝ. Quoꝝ sñie. q2 lr̃a gemagi iseruire videt̃ atqꝫ catholica ecc̃ia magis apꝓbat. iō hacten⁹ studiose docuim⁹ q̃uo ex illa cōi maria ꝑus informit̃ scā postea corpaliū rerū volumia distincta ꝫ sint formata. Alijs aūt videt̃ ꝙ nō ꝑ interualla tpm facta sint. sꝫ sīl' ita formata ad eē ꝓdierūt. Qd aug. sup gen. plurib⁹ mōis nitit̃ ostēdere. dicēs. ea q̃tuor ita formata sicut mō apparēt ab initio extitisse. ⁊ celū syderib⁹ ornatū fuisse. Quedā vero nō formalit̃ ꝫ mat̃ialit̃ tūc scā fuisse. Que p⁹ ꝑ tpis accessū formalit̃ disticta sīt vt herbe. arbores ⁊ forte aīalia. Oīa ḡ ī ipō tpis initiō fcā ēē dicūt. ꝫ q̄dā formaliter ⁊ ꝫ spēs q̄s hn̄c cernim⁹. vt maiores mōi ptes. q̄dā vō mat̃ialr̄ tm̄. Sꝫ vt dicūt moyses loq̄ns rudi ⁊ carnali populo locutiōis modū tpauit de deo loq̄ns a sīli hoīs q̄ ꝑ moras tpm opa sua ꝑficit. cū ipē sīl' sua opa fecerit. Vñ aug. Ideo inq̄t moyses diuisim refert deū illa opa fecisse. q2 non potuit sīl' ab hoīe dici qd a dō sīl' potuit fieri. Itē potuit diuidere sc̄ptura loq̄ndi tpib⁹. qd d̄s opa ndi tpib⁹ nō diuisit. Illi q̄ hio auctoritatibus ⁊ alijs hmōi sherētes dicūt q̄tuor elemēta atqꝫ celū lūiaria ita formā sīl' eē ⁊ habuisse illos sex dies q̄s sc̄ptura ꝯmemorat sex reꝝ gn̄a. i. distictōes appellāt q̄ sīl' scē sūt. ptim formaliter partim causaliter.

¶ Explicat veritatem de septime diei requie. g

Iā de septīe diei reqe aliq̄d nos eloq̄ optet. Sc̄ptū ē. q2 ꝯpleuit d̄s die septimo op⁹ suū. ⁊ reqeuit die septīo ab vniuerso ope qd pararat. Reqeuisse dicit̃ d̄s die septimo. nō q̄si opando lassus. sed ab vniuerso ope reqeuit. q2 nouā creaturam facere cessauit. Reqescere eñi cessare dicit̃. Vñ in apoc. dr̄. Nō habebāt requiē dicētia. Scūs scūs scūs. i. dicere nō cessabāt. Reqeuisse ḡ d̄s dr̄. q2 cessauit a faciendis generib⁹ creature. q2 vltra nouā nō cōdidit. Vsqꝫ nūc tñ vt veritas ī euāgelio ait. operat̃ pr̄ cū filio. s. āministrationem eoꝝ dē generū q̄ tūc cōstituta sīt. Creatoris eñi virt⁹ cā subsistēdi est oīm creat̃e. Vñ ḡ dr̄. Pr̄ me⁹ vsqꝫ mō ī opat̃ et ego operor. illo vniūse creature cōtinuam āministratōnez ośdit. Die ḡ septimo reqeuit. vt nouā creaturā vlteri⁹ nō faceret. cuius maria vl sīlitudo nō p̄cessent ꝫ vsqꝫ nūc opat̃. vt qd cōdidit cōtinere et gubnare nō cesset.

¶ Questionē mouet ⁊ determiat q̄lr acipiēdū sit qd dr̄ d̄s ꝯplesse op⁹ suū septīo die cū tūc reqeuit ab oī ope suo. h

¶ Sꝫ q̄rit̃ q̄uo septīo die dicat̃ d̄s ꝯplesse op⁹ suum. cū ab oī ope illo die reqeuerit. nec aliq̄d genus nouū reꝝ fecerit. Alis trāsl

sentire videnf. videt̃ eñi aliq̄n qd est. ⁊ videt̃ aliq̄n qd nō est. ⁊ ꝫm hūc duplicē modū pōt intelligi verbū magistri vt catholici tractatores in aliquo videantur dissentire et dissentiāt. in aliq̄ videant̃ dissētire. nō tamē dissentiāt. Aliq̄d eñi dicūt assertiue. ⁊ aliquid dicūt opinādo. Quātū ad illud qd asserūt ac dicūt in hō nō discordāt. quia qd asserūt. ꝑ reuelatione sp̄s sc̄i spiritus dicunt. q̄ nō est sibi cōtrarius in eo vō ī q̄ opināt̃ dissētire pn̄t. ⁊ aliq̄n dissētiunt q2 opio venit aliquā do ex ꝓbabili cōiectura rationis. ī qua hō frequēter decipitur deceptiōe port⁹ q̄ est pena q̄ꝫ culpa a q̄ vir alis tractatoꝝ catholicoꝝ immunis fuit. ⁊ ideo talis dissentio reph̄ensibilis nō est. Quis eñi discordēt aliquo mō iudicia. cōcordāt tñ desideria. oēs eñi catholici tractatores vitorē dicere volunt. Et sic patꝫ responsio ad illō qd obr. Aliter posset dici sicut supra tactū fuit ꝙ etsi dissentire videant̃. non tamen dissentiunt q2 non dicūt q̄d fuerit ī re. sed q̄d cōgruū esse potuerit. nec dicunt quid legislator. s. moyses in illo verbo intellexerit. sed magis quid sp̄us sanct⁹ intenderit q̄ eum illustrauit. ⁊ q̄m diuersi modi ꝓducendi siue simul siue successiue cōgruere pn̄t diuine potentie. ⁊ spiritus sanctus in eadē scriptura multa simul intelligi et facit expositores intelligere. ideo etsi discordia videatur inter doctores scd̄m exteriorē faciem littere nō tamen est discordia scd̄m veritat̃. ⁊ ideo signāter dicit̃. dissentire videnf. nō dissentiūt. vñ aug. in libris suis ī multis locis tenuit viā alioꝝ scōꝝ. ex q̄ pꝫ ꝙ sīl' erat eis .
d "Nouā creaturam facere cessauit. Contrarium dicitur Hiere xxxi. Nouūꝫ faciet dominus sup terram. Itē Gal. vi. In christo eñi neqꝫ circūcisio aliq̄d valet neqꝫ ꝑpuciū sed creatura noua. Rn̄. dōm ꝙ nouum dicit̃ dupliciter. Uno modo dicit̃ nouum cōtra antiquitatem curs⁹ nature. ⁊ cōsuetudinem ratōal' creatur̃. et sic deus non cessauit in sex diebus facere nouāꝫ creaturā. immo multa facit miracula ꝫ mirabilia. cōtra solitū cursū nature ⁊ consuetudinis hūane. Et ista noua dici pn̄t. Alio⁹ dicit̃ nouū cui⁹ nīla silitudo precessit. nec etiam aliquod principium creatū qd esset ꝑius seminarium. et sic dicit mgr̄ in ꝑposito ꝙ nouā creaturā facere cessauit. et dicit̃ etiam Eccē. j. Nihil sb sole nouū. Nihil eī ꝓduxit cui⁹ nō fecerit aliq̄ mō sīle. vl' q̄ nō ꝓduxerit principiū. seminale in opib⁹ sex dieꝝ. ⁊ sic pꝫ ꝙ nō est ꝯtradictō aliqua. Alit̃ possꝫ q̄dē sit de necessitate ꝑfectionis vniuersi. ꝓductō āt tpi excedit vniuersi cōplemētū. ⁊ ideo pure gr̄e est. ⁊ dr̄ d̄s fecisse nouum eum mulier circumdedit virū

Alijs dicētib⁹ mūdū in maria et forma ita fuisse sīl. aliis vero per interualla temporū et dierū. fm que expositio ꝑ ineffabiliter vsqꝫ deducta est.

Gene. ij.

4

Apoc. iiij

Ioh. v.

e Illū aūt diē scificasse τ bñdixisse dicit̄ τc̄. Obī̄· cū tps quantū est de se sit indifferens · τ dies dicat tps · nō magis debet benedici dies septim⁹ q̄ scd̄s. Item cum sanctificatio respiciat creaturā rōnalez q̄d est qd dici/ tur q sanctificauit diem. Item cū equalis vel maioris dignitatis sit be/ neo gari q̄ᵹ reᵹe fcere videt̄ q ma/ gis debuit bene/ dicere diei sexto in quo operat⁹ ē q̄ᵹ diei · vij · ī quo requieuit. Rō dōm q sicut di/ es dicitur ee ma/ lus non ratione sui · sed quia mē/ sura est actionis ma' e · sicut dicit apl's Eph · v · Redimentes tē/ pus quomā di/ es mali sunt · sic dies dicitur be/ nedictus τ san/ ctus · quia ē men/ sura actu⁹ opa/ tionis in qua est benedictio τ san/ ctificatio. Et ni/ hil aliud est diez aliquem benedi/ cere τ sanctifica/ re · q̄ᵹ diem tali a/ ctioni vt mensu/ rā deputari · quo/

Secūdū a liaz lrām ni/ hil ibi ē que/ thois quaz seqt̄ aug.

5

Hic redit ad q̄ōnē ꝑ positaz · scz q̄mo verū sit deam se/ ptio die cō/ plesse op⁹ suum.

latio hz · Cōsumauit de⁹ die se/ xto opa sua q̄ nihil q̄ōnis affert q₂ manifesta sunt q̄ in eo facta sunt · τ oīm ꝯsumatio eo die pfe/ cta ē · sicut scptura ondit cū ait · Vidit deus cuncta q̄ fecerat τ erāt valde bona · oīa q̄dē naka/ lit bona erant · nihilq₂ in sui na/ tura vicij hūtia · τ sūt bona q̄ cō/ didit de⁹ etiā singula · Sunt vō vniuersa valde bona · q₂ ex oi/ bus cōsistit vniuersitatis ammi/ rabil' pulchritudo · in q̄ etiā illō qd malū dr · bene ordinatū τ lo/ co suo positū eminēti⁹ cōmen/ dat bona · vt magis placeant τ laudabiliora sint dū cōpar̄ ma/ lis · Sexto ḡ die facta ē opuz cō/ sūmatio · iō pmissa oriē qō quō dicat̄ de⁹ die septio op⁹ suū cō/ plesse · qō hebreica vitas hz · in q̄ tn̄ nihil nouum creasse dr̄ · nisi forte dicat̄ die septio ꝯpleuisse op⁹ suū · q₂ ipm̄ benedixit τ san/ ctificauit sicut subijcit scriptu/ ra · Benedixit diei septie τ san/ ctificauit illū · Op⁹ ei ē bñdictō τ sanctificatio · sicut salomō ali/ q̄d opis fecit cū tēplū dedicauit

niam igitur deus omnia fecit propter hominis instru/ ctionem · vt hominem non solum verbo sed etiam ope/ re erudiret · sicut sex diebus dedit homini licentiaz ope/ randi τ intendendi rebus inferioribus · τ sicut septimo die ab omni opere cessauit · sic voluit q septimo die ho/ mo ab omni opere cessaret · τ ei per contemplationē in/ hereret · τ inherendo quiesceret · et quia in hac inhesione homo obtinet a deo ampliationem benedictionis τ san/ ctitatis · ideo dies septimus dicitur a deo benedictus τ sanctificatus · non ratiōe sui · sed ratione illius quod dominus deputauit in illo fieri · Et sic patet respōsio ad obiecta · patet etiā q̄ᵹ tn̄ deo placet q hō sibi soli intē/ dat τ in eo requiescat · dū talez vocatiōnē siue requietatio/ nē b. nedixit τ sanctificauit · ꝓpterea in lege frequētissi/ me itera⁹ inter omnia mandata de obseruantia sabbati

6 f ¶ Nūerādo dies vsq₂ ad · vij · ꝓcedim⁹ · Querit̄ cū sta/ tus esse nō debeat nisi in aliqua pfectione · τ senari⁹ po/ tius dicat pfe ctionē q̄ᵹ septenari⁹ · vel etiaz denari⁹ · vr̄ q aut infra · vij · debem⁹ stare aut vltra ꝓcedere? Queri/ tur etiā q̄re gentiles q̄ sacrā scripturā nō recipiunt · in cōputatiōe dierū vsq₂ ad septē ꝓcedūt · Si tu dicas q h̄ ē ꝓpter septenariū planetaz · tunc nō vr̄ ordo rect⁹ q₂ mars nō sequit̄ imediate lunā · ḡ nō dz seq̄ dies martis p⁹ diē lune · Rō · dōm q numer⁹ dierz ꝓfigit̄ fm diuersi/ tatē mensuratoz q̄bus ipa mēsura appropat̄ · Qm̄ igit̄ nūc dies n̄ approbat̄ ad aliquē spalem effectū · sz solū in pmaris rerū cōditione in q reperit̄ distinctio fm vij · iō numer⁹ diez fm illū numerū sp terminat̄ · nō ꝓpē pfe

ctionē numeri vl' q̄ris qō claudit̄ in septenario · sz ꝓ/ pter pfectionē diuini opis τ q̄etis accepit sic nume/ rus · Gentiles aūt numerū diez accipiunt penes do/ miniū · vij · planetaz · fm q̄s regi hz τ disponi tps · τ q₂ saturnus ē primus inter planetas · dicit̄ q dña/ tur in prima bora diei sab/ bati τ sequēs planeta in se/ cunda die · et sic vsq₂ ad se/ ptem boras · postmodum fit regressus ad principiū τ sic ē ꝓcedē/ dum τ post/ modū ille pla/ neta q̄ dnāt̄ i xxv · bora · ille est principiū sequentis di/ ei · τ ab illo de/ nominat̄ di/ es illa τ sic de/ inceps ꝓce/ dendo deno/ minat̄ septez dies quasi se/ ptē planetas τ hoc parz cō/ siderant or/ dinem plane/ tarū · quo or/ dine seruato in enumeran/ do q̄n saturnus dn̄at̄ in pma bora diei · sol dn̄at̄ in pma bora sequentis · τ luna in prima bora tertij τ sic ꝓcedendo vlteri⁹ · Hūc aūt modū deno iandi dies nec omnino tenemus ne videamur elementis mūdi seruire nec oīno relinqm⁹ ꝓpter cōsuetudinē · vnde dn̄icā diē noīam⁹ a nobis · sabbatū a iudeis · in alijs dieb⁹ seruam⁹ ꝯsuetū morē gentiluz · ecclīa tn̄ loco illoz noīuz pōit scd̄s feria tertia feria · τ sic deincep τ sic patet responsio ad obiecta.

¶ Illū aūt diē scificasse τ bñ/ dixisse dr · q₂ mistica ꝑ cētis bñ/ dictione τ sanctificatiōe eū do/ nauit · vñ i lege dr · memēto sācti/ ficat̄ diē sabbati Et ide ē q nu/ merādo dies · vsq₂ ad septimū ꝓcedimus: τ dicim⁹ septē esse dies q̄ᵹ repetitione oīm e tps a/ git̄ · nō q̄n alius sit ab illis dies octauus τ non⁹ · τ sic de ceteris sz q₂ in sex dieb⁹ rerū genera di/ sticta sunt · τ in septimo lz nō fu/ erit nouū gen⁹ rerū istitutū · fu/ it tamen in eo q̄si q̄dam nouus status sanctificationis operuz τ requietōnis opificis · Potest etiam sic exponi illud · Com/ pleuit deus die septimo op⁹ su/ um · i · cōpletū τ ꝯsūmatū vidit ·

f

Benedictō τ sanctifica/ tō septimo diei.

D intelligentiā h⁹ ptis incidit hic q̄stio cir/ ca duo · Et pmo q̄rit̄ verū sensibilia siue aīa/ lia facta sint · Scd̄o q̄rit̄ q̄ ordine facta sunt Circa pmū q̄runt̄ tria · Pmo q̄rit̄ verū sensibilia q̄n/ tū ad aīam sint ꝓducta ex aliq̄ vel ex nihilo · Scd̄o q̄ritur q̄ᵹtū ad corpa verū ꝓducta sint ex quattuor elīs an ex vno · Tertio q̄rit̄ verū in eaz cōpositiōe actiua ꝓdominent̄ passiuis · an econtrario ·

¶ Questio I a

Ex sensibiliū siue irrōabiliū aīe ꝓducte sint ex aliq̄ ondit̄ pmo p textū scpture q̄ dicit Producant aque reptile aīe viuentis τc̄ · Et paulopost ꝓducat terra aīam viuentē · si em̄ qō creat̄ a solo deo ē · cū aq̄ acce/ perit pt̄atē ꝓducendi reptile aīe viuentis · nō vr̄ q aīal fm aliqō sui p̄ncipiū sit ex nihilo · Itē p auctēz pbi in li · de aīalib⁹ · xvj · solus intellect⁹ intrat ab ex/ trinseco · sz si aīe brutoz fuissent ꝓducte ex nihilo · tūc essent a solo deo · τ intrarent ab extrinseco · Itē hoc/ ipm vr̄ rōne · q₂ ex eo res ꝓducit̄ in qō τ resoluit̄ · sed

nõ est aliqd qd naturali resolutione resoluat in nihil. igitur aie brutorum aialium nõ sunt in nihil resolute qñ aliqua animalia fuerunt corrupta. ergo nõ pducte fuerũt ex nihilo. ¶ Ite ex eodẽ ẽ aia istius bruti qd nunc est τ pimbrum p conformitatẽ. sz aia illius bruti generati p naturã nõ ẽ ex nihilo. q: tunc a natura nõ posset pduci. τ sic seqret q natura nõ posset facere pediculũ. qd cũ nõ videat pbabile. τ planũ sit sicut ex pcedentibus apparuit q natura nõ pot aliqd ex nihilo pducere. restat ergo q iste aie brutorum aialium non fuerunt pducte ex nihilo. ¶ Ite aia rõnalis q p creationẽ educit in esse est immortalis τ incorruptibilis. ei9 eni pductio nõ pendet ex corpore. sz ex principio effectiuo. sz aie brutorũ p naturã sunt corruptibiles. ergo nõ sunt ex nihilo pducte. ¶ Ite op9 ornat9 presupponit opus distinctionis. τ presupponit op9 creationis. sz sicut in distinctione corporum nõ fuit noua creatio sz pductio ex aliq. multo forti9 videt q in ornatu q si corp9 aialiũ τ aīe ad ornatũ spectẽt. vr q nõ sint pducte ex nihilo sz ex aliq. ¶ Contra. Si ex aliq pducte sunt sensibiliũ aie in pmordio. qro de illo ex q pducte sunt vtrũ illud pductũ sit ex aliq. vel ex nihilo. Si ex aliq. silr queraf de illo. τ ita vel erit abire in infinitũ. vel erit ponere q illud ex q pducta est aia sensibilis ab initio pductũ fuerit ex nihilo. sed qua ratione illud productum fuit ex nihilo. eadem ratione τ aĩa sensibilis. ergo vr τc. ¶ Item si anime ille pducte sunt ex aliq. illud aliqd aut erat spũale aliqd aut corpale. Si corpale. ẽ ex corpe nũq pot fieri spũs. sicut dicit Aug9. sup gene. ad lit. Si spũale. tunc qr de illo. aut viuebat. aut non viuebat. τ quẽ vsum habebat. Et iterũ si spũale. qre ex illo nõ poterat fieri aia rõnalis. Si q ad h nõ contingit rõnabiliter rñdere sicut innuit Aug9 sup Geñ. ad lit. ad h inconuenientia duces seqt ex h q prie aie sensibiliũ ex nihilo sint pducte. ¶ Ite si fuissent pducte ex aliq cũ talis modus pducendi competat vtuti naturali. vr tũc q cũ iã ẽent corpa supercelestia agentia τ mouentia. τ ad mixtionẽ operantia. q alia virtute nature pnt pducere. ergo pmaria opa nõ ẽ nisi ppriadiuine potentie. qd ẽ inconueniens cũ ipe sit sol9 vniuersi conditor τ pfector. ¶ Ite videm9 nunc qdã aialia ignobilia p putrefactionẽ generari. qro igitur a q educaf eorum aia. τ vr q nõ possit a natura cũ naturã sit vis insita rebus ex similibus silia pcreans. vr etiã q nõ possit vtute corporis celestis q: min9 nobile nõ pt educere maius nobile. substantia aũt spũalis vt dicit Aug9. nobilior ẽ omni corpore. ergo oportet q educaf a creatore imediate. sz qd sic educitur. h3 educi ex nihilo. ergo illorũ aialiũ q p putrefactionẽ generanf aie creant. ergo multo fortius aialiũ pmo factorũ. ¶ Ite nos videm9 in aialib anulosis q ad diuisionẽ corporis remanet aia in ptibus diuersis. sz illa nõ prec ẽ a pmo q erat vita sola. prec a natura pducta. cũ statim sit in qlibz pte. orgaño a. nature sit cũ successione. ergo vr q ille ptes aiantur a creatiõe. ergo multo forti9 τ sensibilia in pmaria pductione. ¶ Ite qñ brutũ generat brutũ aut transfundit aiam aut nõ. Si transfundit. cũ aia nõ sit diuisibilis. dabit aiã sua tota. ergo in gñatiõe moref. Si nõ transfundit. cum eẽsset ei9 opatio in seminis decisione. necesse est ponere aliud gen9 p qd aia educaf. h aũt nõ pt esse semina cũ sit m ergo pncipiũ passiuũ q actiuũ sicut vult phus. nec aliud pncipiu actiuũ creatũ. ergo imediate pducunf a deo. τ ita ex nihilo. igif multo forti9 vr q sic pducte fuerint in pmordio. ¶ R. ad pdictorũ intelligentiam est notandũ q circa pductionẽ aiarũ aialiũ brutalium diuersi diuersa opinati sunt. Quidam eñi dicere voluerũt q aie brutorum pducte fuerũt ex nihilo q: nõ ex aliquo materialiter. nec ex aliq seminaliter. Non ex aliquo materialiter. q: sunt forme pure. Nõ ex aliq seminaliter. q: non habuerunt aliqd preexistens. τ iõ dicunt in pma pductiõe eas simpliciter fuisse creatas. sz deinceps in ppagatione nõ dicunt eas creari. sz potius traduci. nõ p decisionẽ τ separationẽ ptis aĩe. sz p multiplicationẽ. Sicut eñi candela ex q accensa ẽ pot se multiplicare sine luminis diminutiõe sic immo multo fortius dicunt h3 ã spiritualẽ posse. ¶ Scda positio ẽ huic directe opposita q aie brutorũ pducte sunt ex aliq materialiter τ seminalit. Materialit inqz. q: sunt h aliqd. cuz qlibet eã sit motor sufficiens. τ iõ ex materia τ forma dicunt eas cõstare. illã aũt materiã dicunt esse spũalez inseparabiliter iunctaz corpali nature. vnde sicut ex corporali natura pducunf corpa aialiũ. sic ex materia spirituale sibi annexa vt dicunt fit pductio animaz. τ sic fecit de9 a pmordio. τ sic etiã facit nũc natura. Illa aũt materia cui preexistat forme seminariũ est ipsius. τ sic dicunt aias illas pduci nõ tm materialit sed etiã seminaliter. cũ eis preexistat materia spũalis. τ habeat in se aliquã potentiã actiuã ad h vt ex ea fiat aia. sicut τ corpalis natura ad h q ex ea fiant corpora. ¶ Tertia positio ẽ q aie brutorũ pducte sunt ex aliq materialit sz nõ seminaliter. Materialiter inqz q: constant ex materia. nõ aũt seminalit. q: materia illa nõ preexistit forme tanqz semen eius qd ex eo pducẽdũ ẽ. sz cũ illa cõcreaf τ cũ illa destruitur. h dicunt oĩs aias sensibiles non solũ a pmordio. sed etiã nũc eẽ a creatore. nec tñ incorruptibiles. q: ipe creator dat vnicuiqz durationẽ sm q ẽ competit eius nature. Sed qm oĩs he positiones aliqd dicunt improbabile. Nã pma dicit q aia sensibilis multiplicatur absq dimĩutiõe. τ q aia nõ hẽat aliqd ex q fiat. τ h ẽ ponere q forma naturalis possit aliã formã psiliter ex nihilo pducere. qd ẽ improbabile. τ ĩprobatũ est di. viij. Scda positio ponit aliquã materiã spũalẽ aĩe preexistere ex q educatur aĩa vtute nature. τ h sane ĩ male intelligibile quõ sit aliq spũalis materia q non viuat nec vsum habeat. quõ etiã sit aliq spũalis materia τ ex illa aia rõnalis fieri nõ valet. τ iterũ vbi ẽ illa forma spũalis. q: nõ vr esse in se. simul ẽ cũ materia corpali. tũc vr q materia educaf de materia. qd nihil vr ee dictũ. Silr tertia positio ponit q materia aĩe sensibilis sibi cõcreaf. τ q silr cum illa destruaf. h aũt ponere ẽ sm auctores pñt τ rem. materiã s. alicui9 creature in nihil oĩno cedere. Si eñi materia corporalis ingenita ẽ τ incorruptibilis. multo forti9 vr q spũalis q dignior ẽ τ nobilior sm q ẽ sub tali esse. Et iõ ẽ q̃rt9 mod9 dicendi q aie q sunt pure sensibiles. pducte sunt ex aliq seminalit sed nõ materialit. Seminaliter inqz. q: forme sunt gñabiles τ corruptibiles p naturam. τ iõ sicut alie forme naturales nõ ex nihilo pducuntur. sz cũ aliq potentia actiua in materia ex q sunt tanqz ex seminaria. Sic etiam intelligendũ ẽ in aialibus sensibilibus q sunt forme tñ. cuius sũ odi sunt in brutis aialibus. Et iõ cõcedendũ ẽ aĩas sensibiles siue aias brutorũ esse ex aliq. nõ inqz materialit sz seminalit. q: cũ aia sensibilis sit forma. nõ hz materiã pte sui. sed solũ sit ex potentia materie actiua q ab agente excitaf. et sic psicit quusqz fiat aia. sicut glob9 pficiendo fit rosa. Aliter tñ nunc pducũf ex illo seminario. et alit in pmordio. Quia nunc pducũf ex seminario preexistente sm sufficientem actualitatẽ. in pmordio vo pducte sunt sil cum illo seminario. vel seminariũ illud aliq mõ preextitit. ditur in q facta ẽ aĩalium pductio. in die vo q̃rto ẽ ad cõpletam rõnem eductum. ita q data ẽ vtus actiua nature vt posset deinceps aialia q̃rum ad corp9 et q̃rum

ad aīam ꝓpagare ꝛ multiplicare. Et q2 q̄dā sunt aīalia. ꝑfectiora ꝛ minoꝝ pfectionis ꝛ organiz nōis. q̄dā vero minoꝛis. iō diuina dispōne sapientissime ordinauit vt q̄dā aīalia pduceren̄ et suo pncipio seminario fm̄ maiō ē actualitatē. vt p3 ocꝫ sunt illa q̄ gn̄ant p ꝓpagationē. itaq3 sīlē ex sibi. ꝛ ista sunt aīalia pfectiora. Queda vo fm̄ minoꝝ vt ꝑpote illa q̄ gn̄ant p putrefactionē. q2 eni imꝑfectiora sunt. minoꝝ indigent adiutorio ꝛ v̄tute vt pducant̄ ad esse. Hec aūt positio r̄onabilioꝝ ē ꝛ firmioꝝ. q2 concordat in h̄ cum Aug. ꝛ phs. Ait em̄ Aug. ad orosiū sic. Semē cuiusl3 arboris q̄ndam viribꝫ vt cū corruptū fuerit. in terra oriat̄ ꝛ virgultū pducat̄. deinde ram⁹ nihilominus cū stipite dilatet̄ in frondibꝫ. deinde in eisdē floribus decorata fructificet. Ita ē in corꝑe vt ita dicā quodda seminariū. vn̄ suo ꝓe creante puidentia dei aliq̄ genera aīaliū oriant̄. Et h̄ idem h̄r sup Gen̄. ad lr̄am plane ꝛ diffuse. Hoc etiā vult phs in. xvi. aīaliū. vbi ostē dit q̄ vegetabilis ꝛ sensibilis p̄us sunt in semine in potentia q̄ educant̄ in eē. ꝛ ibi vr innuere q̄ illō qd̄ format mēbra non ē aliud q̄ ipa aīe virtus ꝛ illā aīaꝫ vocat potentiā actiuā intrinsecā ipi semini. q̄ cū corp⁹ ex semine pductū est ꝛ organizatū vt possit ab eadē pfici pdit in actū ꝛ efficit̄ pfectio corꝑis phisici organici. Aut tertio illud qd̄ format mēbra potius ē v̄tus aīe patris ꝛ mris ex cuius opatione in brutis aīalibꝫ ducit̄ in esse aīa proles. secus aūt ē in hoībꝫ. vt. j. videbit̄. ꝛ h̄ pbat ibidem phs ex multis coniectur̄ ꝛ argumētis. ꝛ iō dicit q̄ res corꝑales plene sunt v̄tute aīe. ꝛ h̄ multū concordat verbis Aug. q̄ dicit. terra p̄gnans ē seminibꝫ. nō eni respectu arboꝝ. sed etiā respectu aīaliū. Hanc igit̄ opinioēꝫ sustinendo. dōm̄ ē aīas sensibiles in p̄mordio nō eē creatas ex nihilo. sicut r̄ōnes ad h̄ inducte ōn̄dunt. habuerunt eni seminariū p̄ncipiū ex q̄ pducte sunt ꝛ nūc producunt̄. Ad illud v̄o q2 primo obr̄ q̄ aīe sensibiliū pducte sunt ex aliq̄. q̄ illud silr̄ pductū ē ex alio. dōm q̄ non oportet. seminalis eni rō siue potentia actiua ipi⁹ materie est ipi materie cōcreata. nō ex aliq̄ pducta. illa v̄o q̄ ex illo semine oriunt̄ ꝓpe n̄ debet dici creari. Ad

9 illud qd̄ q̄rit̄ si est ex aliquo illud ē aut sp̄ūale aut corꝑale. dōm q̄ nō ē materia sp̄ūalis. nec ē materia corꝑalis. s3 est q̄dam potentia sp̄ūalis indita a creatore ipi materie corꝑali. ꝛ ei innitens. ꝛ ab ea dependens. ꝛ ꝓpterea aīa sensibilis in brutis gn̄at̄ ꝛ corrumpitur p transmutatōnē corꝑalis nature. Et si tu obicias q̄ aīa sensibilis est motor sufficiens. g̃ est h̄ aliq̄d. ꝛ h3 materiā ꝛ formā. dōm q̄ aīa sensibilis nō d3 esse motor sufficiens. q2 ꝓpa primo moueat corp⁹ qd̄ pficit. s3 q2 corpus totū qd̄ est h̄ aliq̄d v̄tute aīe q̄ ē forma ei⁹ mouet ꝑtē. ꝛ mouendo ꝑtē suā mouet totū. sicut p3 in gradientibꝫ. Et q̄ illō verū sit appare. q2 si aīa sensibilis poneret̄ in corꝑe qd̄ n̄ haberet ꝑtē mobilē nisi motu toti⁹ sicut in lapide. nunq̄3 illud moueret. Vel aliter dici potest. q̄ ad h̄ q̄ aliq̄d sit motor sufficiens. nō oportet q̄ distet a mobili. ita q̄ sit sba altera differens p materiam ꝛ formā. s3 sufficit q̄ illa sit forma in genere sube carens extensione p se ꝛ p accidens. ꝛ hec forma sic ē in vna pte tota q̄ tota ē in alia. ꝛ ideo sic vnit̄ isti pti quā mouet q̄ etiā distet ab ea ꝛ hec distantia sufficit ad h̄ q̄ possit mouere eā. nec req̄rit̄ q̄ habeat aliā materiam. ꝛ sic ē in aīa sensitiua in his aīali-

10 bus q̄ h̄nt hūc opationi organa apta. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ non possit eā educere. dōm q̄ falsum ē q2 antequā ꝑcuteret dn̄s aq̄s ꝛ diceret pducat aq̄ ꝛc. aut seminariū illud sensibiliū aīaꝝ ꝛ pducendaꝝ nō erat. aut si erat nō erat in tanta v̄tute q̄ possit ad pfectionē venire. nō eni

fit creatura q̄c q̄3 nisi fm̄ statū ꝛ ꝑceptū sibi datū a creatore. vn̄ cum prius esset vn̄ fieri posset. p⁹ factū ē diuino imperio vt esset vnde fieret. Ad illud qd̄ obr̄ de aīalibus q̄ gn̄ant̄ p putrefactionē. dōm q̄ ꝛ si sint varij modi soluendi. q2 q̄dā dicūt q̄ ē a celi motore. q̄dāꝫ q̄ a creatiōe. p̄t tn̄ fm̄ phicam positionē plane r̄nderi. q̄ sicut humor fit semen p potentiā generatiuā. ꝛ postmodum fit corp⁹ organicū i matrice. ita q̄ aīa illa sēsibil̄ q̄ erat i potentia educit̄ ad actū p v̄tutē agentis ꝑticularis. ꝛ p adiutoriū corꝑis celestis. sic etiā in ꝓposito intelligendū est q̄ cū in terra ista esset aliq̄ mō seminariū illud. illud cōcurrentibꝫ elementis ꝛ adiuuante corꝑe celesti vel generet̄ calor viuific⁹. fit q̄dā semē. ita q̄ potentia illa actiua q̄ p̄us latebat. adiuta ex actiōe celestis corꝑis pficit ꝛ venit ad pfectionē ꝛ cōplementū. ita q̄ nec celū nec motor celi dat sibi formam vltimam. sed solum adiuuat ꝛ excitat vt pficiendo ad sp̄ēm cōpletā pueniat. Et p hunc modū intelligendū ē etiā in aliis terre nascētibus. Et si tu obicias q̄ aīa q̄ ē in potentia nō h3 sp̄ēꝫ nec actū cōpletū a se. nec p̄t hr̄e ab aliq̄ qd̄ nō sit ita nobile sicut ipa. ꝛ nullū tale ē corꝑale. dōꝫ qd̄ ē talis speciei ē in materia. s3 in potentia illa essentia ē ita deteriorata ad formā tal̄ sp̄ēi pducendā q̄ nō p̄t ex illa eēntia sine rōni seminali alia educi. ꝛ cū in actū educta est. habere ē. ꝛ h3 tale eē. Q2 aūt sit in actu h̄ h3 ex intrinseco agente qd̄ erat ens in actu. ꝛ q̄ītū ad h̄ nobilius ē ipa q̄ erat in potentia. Q2 aūt sit talis sp̄ēi h̄ h3 ab eo q̄ h⁹ forme eēntia indidit materie. aliogn nunq̄ natura ipam adesse pduceret. nisi deus ipam materie indidisset. sicut s̄. ostensum fuit di. vij. ꝛ iō nō oportet q̄ educēs illā formā in actū sit nobili⁹ illa forma educta. ꝛ h̄moi exēplum in mult̄ p̄t poni sicut in aīalibꝫ ꝛ in mult̄ terre nascētibꝫ. Et p h̄ p3 r̄nsio ad duo sequētia. nā qd̄ obicit de di-

12 uisione corꝑis anulosi tā aptū ē. q2 eni corpus anulosū est modice organizationis ꝛ q̄si 9silis in ptibus in toto. iō in qualibꝫ sui pte est aīa in ꝓxima sui dispōne ad h̄ q̄ sit in actu. et iō facta diuisione v̄tute ꝓois forme. et bn̄ficio corꝑis celestis. subito inducit̄ forma. plures aūt sunt modi alij dicendi circa h̄. Quidaꝫ eni dicūt q̄ aīa multiplicat̄ cū sit sp̄ūalis sicut punct⁹ ad diuisionē linee. et sp̄ēs ad diuisionē speculi. verū m̄ in neutro bonū intelligēdū ē q̄ illud idē qd̄ fiat vnū fiat plura. et iō

13 ꝓcedens via ē mag̃ plana. Ad vltimā silr̄ p3 r̄nsio q̄ cū aīal gn̄at̄ ab aīali p ꝓpagatorē. et si non decidat̄ aīa ab anima. sicut corp⁹ decidit̄ a corꝑe. q2 non est anima diuisibilis vt corpora. decidunt̄ tn̄ cū ipo corꝑe sp̄ūs ꝛ calor ꝛ v̄tus etiā aīalis q̄ adiuuat cū v̄tute it atricis cōtinet̄ vt illa potētia actia q̄ erat in humore seminario ad actum completum pueniet. ꝛ ex hoc non seq̄t̄ q̄ aīa pducat aliam aīam ex nihilo nec q̄ pducat ex aliq̄ materia. nec etiam q̄ pducat ex seipa.

Questio II b

Vtrū corꝑa aīalium cōposita sint ex q̄tuor elementis an ex vno. Et q̄ ex vno videt̄ primo ꝑ scripturā q̄ dicit producant aque reptile ꝛc. ꝛ silr̄ pducat terra animā viuentem. si igit̄ scriptura sufficienter exp̄mit aīalium materiā cū non exp̄mat nisi simplicia elementa p3 ꝛc. Itē forma d3 ꝓportionari materie g̃ ꝛ corp⁹ aīe. s3 forma aīalium ē simplex g̃ ꝛ corꝑa debent esse simplicia. g̃ nō sunt ex q̄tuor elementis g̃ ꝛc. Itē q̄nto aliq̄d ad naturam cōpositionis magis accedit. tāto min⁹ ē pfectū. qd̄ eni simplici⁹ ē potētius ē ꝛ pfectius. si igit̄ aīa sensibilis est forma valde potens ꝛ nobilis. h̄ d3 eē pfectio corꝑis simplicis ꝛ nō pmixti ex. iiij. elementis. Item corpora

ad ornatū celi spectātia nō sūt facta ex alia materia q̄ celū q̄d ornāt. ḡ dari rōne si q̄dā aīalia ornāt terrā τ q̄dam aq̄s. q̄dam sunt ex sola terra. τ q̄dā ex sola aq̄. Itē si cor pora aīaliū cōstātex .iiij. element' nūc vr̄ q̄ cū elementa speras hēant distinctas. q̄ elementa cōstituētia corp' aīalis sint in vnū iuncta p violētiā. s ḡ violētia ē 9 na turā. cōstitutio cuiuslibȝ corpis aīalis ē 9 naturā. q̄d est inconueniens. Itē ex eis de q̄bus aīalia sunt pducta nūc ex q̄b' pducunt̄ nūc. sȝ nūc nō p̄nt elementa v̄tute nature coa dunari. ḡ non p̄nt corpa aīaliū ex .iiij. element' pduci. Maior ppositio p se manifesta ē. Minor pbat̄. q: nō ē in ptāte nature ignē facere descendere. si eni descēderet. cū mediū interstitiū aeris sit frigidissimū. necēio hēret ibi extingui. τ alia plura seq̄rent̄ inconueniētia. ḡ τc. Ad oppositū arguit̄ sic. Sēsus ōpatio aīe in corpe fm cō formitatē organi ad obiectū. sȝ q̄d̄ liber aīal hȝ actū qui est pceptibil. .iiij. q̄litatū q̄ radicat̄ in .iiij. element'. ḡ q̄d liber aīal constat ex .iiij. elemētis. Itē oē aīal aliq̄ mo tu ē mobile. vl' pgressiōis. vl' 9strictiōis. vel dilatiōis. sȝ nullū elemētū de se est sic mobile. ḡ necesse ē aīal 9star̄ ex plib' elementis. Itē q̄nto forma ē spūalior tanto est pluriū opationū p̄ncipiū sȝ aīa sensibiliū ē forma valde spūalis. ḡ est p̄ncipiū multiplic' opationis. sȝ corp' da tū ē ad subministrādū ei. ḡ necesse est q̄ corp' sit aptū τ idoneū ad diuersas opationes. sed nō ē aptū ad diuer sas opatiōes nisi p diuersas v̄tutes nisi p diuersas na turas. nec hȝ diuersas naturas. nisi q: ex diuersis ē cōpo situ. ḡ τc. Item q̄nto forma posterior τ vlterior tāto no bilior. p eo q̄ anteriora sunt materialia respectu posteri orū. ḡ nobilior ē forma mixti q̄ forma elementi. si ḡ aīa sensibil' cū sit forma nobilis dȝ hēre corp' nobile. ḡ cor p' aīalis non tm̄ ē corp' simplex sȝ 9stat ex diuersis ele mentis. Rn̄. dōm q̄ absq̄ dubio corpora aīaliū hñt in

14 senatura .iiij. elementorū sicut ōnsum ē p .iiij. rōnes. τuȝ ppt' h̄ q̄ sint idonea ad sensum. τū ppt' h̄ vt sint idonea ad motū. τū ppt' h̄ vt sint idonea ad multiplicitatē opa tionis. τū ppt' h̄ vt in se habeant dignitatē cōplexiōis. q̄ oīa cōpetūt illi corpi q̄ pficit̄ aīa sensibilis. τ ppt' h̄ dȝ hēre aliquē gradū pfecti mixtionis vbi nō tm̄ sit mixtio sȝ etiā cōplexio. pfecta aūt mixtio n̄ ē quousq̄ cōcurrāt .iiij. elemēta. Aqua ei cū sit subtilior terra in decupla p portiōe penetrat ptes terre. sȝ nō pfecte p eo q̄ aliquā habeat grossitiem. Aer vero q̄ ē subtilior in centupla pro portiōe adhuc intimius se pfundat. sȝ ignis q̄ ē subtilior τ rarior in millesima pportiōe. subtilitate sua penetrat vsq̄ ad intima. τ sic fit alteratio plena vsq̄ ad minima τ mixtio pfecta. q: miscibilia sunt pfecta alterata. τ sic

15 pȝ q̄ talit' dēnt cōponi corpa pficienda ab aīa sensibili. Ad illō vero q̄d obī de auctē gn̄. dōȝ q̄ illō dictū ē p q̄n da pdominātiā siue appropriatiōnē. sicut meli' patebit

16 infra. Ad illud q̄d obī q̄d forma dȝ pportionari ma terie. dōm q̄ verū ē in cōditionib' q̄ cōpetunt mag' ipi forme. aīa aūt cū sit simplex in sbā multiplex ē in v̄tute. τ iō nō cōpetit vt corp' ei assimilet̄ in simplicitate p eo

17 q̄ simplicitas corpalis repugnat multiplicitati v̄tutu τ p h̄ pȝ solutio. Ad illud q̄d tertio obī q̄ q̄nto aliq̄d cōpositi' tanto minus pfectū. dōm q̄d τ si h̄ hēat v̄itatē in spiritib' q̄r pfectio attendit̄ p accessū ad summe simplex nō tm̄ hȝ v̄itatē in corpib' in q̄b' magnificatur v̄tus ex pmū magnitudīe sicut mag' vt e magn' ignis q̄ puus. τ plurificat̄ ex pmū multitudīe. sicut maioris v̄tut' ē sirup' cōposit' q̄ aliq̄s liquor simplex. τ iō hō q̄ in ter cetera aīalia ē pfect' tusim' int' cetera ē cōpositissim'

18 sicut plani' videbit̄ inferi'. Ad illō q̄d obī de corpib' ornantib' celū. dōm q̄ nō ē sile. q: illa nec p ppriis mo tib' mouent̄ nec sūt illō pficiūt̄. q̄bus debeat̄ multiplici tas opationū. vl' diuersitas ptiū cōponētiū τ organorū

19 sicut potentia in aīalib'. Ad illud q̄d obī q̄ sit elemēto rū violentatio. dōȝ q̄ nō ē intelligendū q̄ dn̄s in p̄mor dio cū corpa aīaliū cōposuit elementa ex diuersis spe ris 9currere fecerit h̄ ei n̄ oportebat. q: tā aq̄ q̄ terra nō sunt elemēta pura. sȝ aliq̄s p mixta fm eas p̄te fm quā fa cta sunt ex eis aīalia. cū etiā q: si eēnt pura τ simplicia. in vno elemento sunt cetera in potētia. τ ex vno p̄nt fie ri oīa si assit v̄tus alterans τ actiua sine aliq̄ mutatiōe

20 locali. ac p h̄ sine aliq̄ violētatiōe. Et p h̄ p3 ensio ad vl timū. q: silr q̄n fit mixtio elemētorū. nā non facit ignē q̄ sursum ē descendere vl' aerē. sȝ cū ignē vel aerē. q̄ vl' ē in terra. vel generat̄ p actionē alicui' agentia. facit venir̄ ad 9stōem aīalis. τ h̄ q̄dem sit p naturā nō p violētiā q: etiā natura fm q̄ dicit phs. sp desiderat q̄d meli' ē. ma teria q̄ ē sub forma elementari appetit ē esse sub forma mi xti τ q̄ ē sub forma mixti appetit ēe sub forma cōplexiōis iō cū ex diuersis elementis sit mixtio in vnū. appetit' na ture cōplet̄. τ violentia nō infertur.

Questio III c

Utrū corpa aīaliū magis 9stent ex elemēt' passiuis q̄ actiuis. an econuerso. Et q̄ mag' ex elemētis passiuis illud vr̄ p scripturā q̄ dicit ea facta ex terra τ aq̄. h̄ aūt nō ē dictū q̄ q̄dlibȝ illorū elementorū sit aliorū aīaliū sen sibiliū tota materia. ḡ dictū ē p pdominātiā. Itē sic vult phs ex eisdē 9stent aīalia ex q̄b' nutriūt̄ sȝ aīalia marie nutriūt̄ ex aq̄ τ terra p cibū τ potū. ḡ τc. Itē ex eis ma xime 9stituunt̄ corpa in q̄bus mag' requiescūt q: q̄es at tendit̄ penes appetitū. τ appetit' intentio penes q̄nti tatē pdomināt'. si ergo alia elemēta marie requiescunt in aq̄ vel in terra. vr̄ q̄ ex eis maxime sint 9stituta. Itē in cōpositione corpis aīalis mēbra officialia fiunt ex cōsi milib'. τ 9silia ex humorib'. sȝ in humorib' marie dn̄a tur natura aq̄a. τ in mēbris solidis maxime dn̄at̄ terra. ḡ si elemēta nō veniūt ad cōstitutionē corpis aīal' nisi p humores τ mēbra. vr̄ q̄ oīa aīalia ex his duob' elemēt' sint 9stituta. Ad oppositū arguit̄ sic. sicut phs vult vi ta maxime ē p calidū τ humidū. ḡ si oīa aīalia viuūt. in eis abundat τ pdominat̄ calidū τ humidū q̄ illud elem tū cui hec p̄ncipalit' insunt. h̄ aūt elementū ē actiuū. sȝ aer. ḡ τc. Itē sicut vult Aug'. sup gen̄. ad lit. li. vij. τ de aīa τ spū. lux ē id q̄ mediāte corpus vnit̄ aīe. τ aīa regit corp'. ḡ si lux pcipue repit̄ in igne. vr̄ q̄ in corpe cuiusli bet aīalis natura ignis debeat pdn̄ari. Item aīa sensiti ua sicut ē p̄ncipiū sensus. ita ē p̄ncipium mot'. ḡ aīaliū corpa nō eni ad sensum. sȝ ad motū debent eē habilia. sȝ aīalia grauia sunt minime ad motū habilia. τ hec sunt elementa passiua. ḡ vr̄ q̄ aīaliū corpora magis cōstent ex actiuis q̄ passiuis. Item nobili pfectiōi debet re spondere nobile pfectibile. sed anima sensibil' ē pfectio valde nobilis. ḡ corpus illius maxime ex his dȝ clemē tis constitui q̄ sunt nobiliora inter corpa simplicia. hec aūt sunt elementa actiua nō passiua. ḡ τc. Si tu dicas ad h̄ q̄ animaliū corpa plus constituunt̄ ex elemētis actiuis q̄ passiuis fm q̄ntitatem v̄tutis nō molis. obī cōtra h̄ q: motus seq̄tur naturā pdn̄antis fm q̄ntitatē sed aues mouentur sursum. ḡ vr̄ q̄ in eis fm q̄ntitatē pdn̄entur elementa q̄ sunt nata ferri sursū. hec aūt sūt actiua nō passiua. vt ignis τ aer. ḡ τc. Item volatilia sunt ad ornatū aeris. sȝ ornatus ppe τ debite collo catur in eo q̄d ornatur. nullum aūt corpus ppe τ de bite ordinatur in aere nisi in quo dn̄antur elemēta acti/

ua. ergo si aliq̄ corpa ibi ordināt̄ur vt ip̄z ornantia. vī
q̄ i eis p̄dominat̄ actiua elemēta. q̄ si nō p̄pe ibi locātur
21 q̄ ib nō recq̄escūt s; mag̃ i terra. vī q̄ poti⁹ debeāt dici
volatilia ad ornatū terre q̄ aer̄. cui scḋa ↄdicit. R̃n
dē m. q̄ f̄m q̄ duplex ē q̄titas. vi; molis ₇ v̄tut̄. f̄m
h̄ p̄t dupl̄r ē attēdi elor̄ p̄dominātia vi;. q̄tū ad mo
lem ₇ q̄tū ad v̄tutē. Si ei loq̄mur de p̄dominātia q̄tū
ad molē. sic in corpib⁹ aīalū p̄dominat̄ ela passiua. et
iō ex eis maxime dicūtur eē fcā. Si āt loq̄mur q̄tū ad
q̄titatē v̄tut̄. cū corp⁹ ↄplexionatū sit natū regi ab aīa
mediātib⁹ elis actiuis. sic p̄dominātur i eis ela actiua R̃ō
22 āt h⁹. s. q̄ ela actiua ₇ passiua f̄m h̄c duplicē q̄titatem
v̄tut̄. s. ₇ molis vicissī p̄dn̄ant̄ sumit̄ ex p̄te finis. fi/
nis eī imponit necessitatē h̄is q̄ sūt ad finē. finis āt cor
poris ↄplexionati oīa ē in q̄tū dat ei vitā ₇ sensū ₇ mo
tū. ad vitā aūt corp⁹ illō nō eēt habile si p̄dominarent̄
ibi elemēta passiua q̄tū ad q̄titatē et v̄tutē. ppt̄ sui g̃ssi
ciē ₇ soliditatē. sicut sūt corpa mineralia. Silr̄ nō esset
habile si p̄dominarētur ei elemēta actiua q̄tū ad v̄tute;
₇ molē. q̄ statim cōsumerētur elemēta passiua. nec esset
qō posset vegetari ab aīa. ₇ ita oportuit q̄ ex q̄dā mutua
p̄dominātia cōsurgeret q̄dā mutua p̄portio ₇ cōcordia
ex q̄ corp⁹ illō eēt aptū ad vitā suscipiēdā. ₇ aīam que ē
q̄si q̄dā armōia ad sensū. Silr̄ idoneū nō eēt nisi p̄dn̄a
ret̄ naīa elemēti passiui q̄tū ad molē. q̄ tact⁹ est p̄mus
int̄ oēs sens⁹ aīal̄ in q̄ sensu p̄dominat̄ terra. ₇ ita si nō
p̄dominaret̄ terra i corpe. nō eēt idoneū ad tactū. ergo
nec ad aliquē sensū. Silr̄ oportet q̄ ad h̄ q̄ sit idoneū ad
sensū p̄dominet̄ in eo ignis q̄tū ad v̄tutē sine calorem.
Calor eīm ₇ spūs sūt instrm̄ v̄tut̄ sensitiue. ₇ h̄ est qō dī
Aug. sup Geñ. ad lit. li. iii. tactus q̄ est q̄nt⁹ in sensib⁹
terreno elō magis cōgeuit. p̄inde p totū corpus aīant̄
qō maxie ex terra est tacta sentuit̄. ₇ p⁹ aīa cui sentiēdi
vis ē (cū corpea nō sit) p subtili⁹ corp⁹ agitat vigorem
sentiēdi. inchoat nāq; motū in oīb⁹ sensib⁹ p subtilitate;
ignis. Et ita ex h̄ p; q̄ ad h̄ q̄ corp⁹ sit idoneū ad sēsū
necesse est actiuor̄ elemētor̄ ₇ passiuor̄ esse mutuū p̄e
dominiū. Silr̄ ad h̄ q̄ sit idoneū ad motū. necē ē q̄ ela
actiua v̄tualit̄ p̄dominētur. mediātib⁹ q̄b⁹ aīe vis mo
tiua ad mēbra p̄tingat. necē est etiā q̄ dn̄ent̄ passiua f;
q̄ntitatē molis ex quib⁹ cōstituant̄ membra solida ad
mouēdū idonea. Et h̄ est qō dī Aug⁹. iii. sup Geñ. ad
lit. ignis oīa penetrat. vt motū in eis faciat. Et post
Jō āit caloris p̄uatōe cū corp⁹ nimis frigescit obtūdit̄
sens⁹. q̄ motus p̄gresciet q̄ ex calore inest corpi. sic igit̄
p̄pter motū necesse ē eē mutuā actiuor̄ ₇ passiuor̄ elor̄
in corpe animalis p̄dominātiā. vt mēbra sint mobilia.
ita q̄ vigorē habeāt ₇ agilitatē ex aere ₇ igne. soliditatē
h̄o habeāt ex dn̄io aq̄ ₇ terre f̄m q̄ntitatē. Aq̄ igit̄ ₇ ter
ra in oīb⁹ elārib⁹ f̄m q̄titatē molis p̄dominātur. Si
cut eni aliq̄s artifex miscēdo terrā cū aq̄ facit lutū. ₇ ex
illo cōponit statuā. sic dū liq̄r aq̄tus terre miscet̄ fit
humor. ₇ dū ille coagulat̄ p naturā fit corp⁹ organicu;
Dupliciter aūt pōt intelligi hec ↄmixtio. aut ita q̄ aq̄
p̄existēti fluxibili immisceat̄ terra. aut ecōtra. vt terra
p̄mū sit q̄si arida. ₇ ad suarū p̄tiū cōtinuatōnē cōmisce/
atur aq̄. Et his duob⁹ mōis p̄ducta sūt animaliū cor/
23 pora. ₇ iō quedā dicūtur esse ex aq̄s. q̄dā ex terra facta
Hoc aūt nō est dēm. q̄ illa q̄ fcā sūt ex aq̄s plus habe/
ant de aq̄ q̄tū ad sbam q̄ de terra. cū oīe corp⁹ animā
tis ad sui ↄstōem plus recipiat de terra q̄tū ad sba;. tū
p̄pter h̄ q̄ ip̄a est q̄ p̄bet aliis soliditatē ₇ stabilitatē. tū;
etiā q̄ iōa habet p̄atū de sp̄e. ₇ multū de materia. sed q̄
dēīe aliq̄ eī aqua eē fcā. h̄ est q̄ magi̅ in eis q̄ in aliis

dn̄atur natura aq̄s. h̄ aūt dico nō q̄tū ad p̄dominium
actiue qualitatis vel passiue. s; q̄tū ad aliquā cōformi
tatē nature q̄ quā illa q̄ ex aq̄ p̄ducta sūt in aq̄s magis
delectātur esse. Et q̄m humor aqueus ē in duplici dn̄a
vi; in rōe humor̄ fluctuāt̄. ₇ in rōe vapor̄ exalantis
iō aqua est p̄ncipiū duplic̄ generis aīaliū. s. nataliū ₇ 23
volatiliū. Nataliū f̄m rōem humoris. ₇ iō illa remāse
rūt in aq̄s. Volatiliū rōne vaporis. ₇ iō cū ille vapor
sit cōmixtus aeri ₇ ferat̄ sursū. volatilia i aere subleuāt̄
₇ cousq; p̄nt ascēdere q̄usq; inueniāt aerē humidis exa
latōnib⁹ pinguescētē. Et h̄ est qō dicit Aug. iii. super
Geñ. ad lit̄am. Iste inferior aer q̄ excipit exalatōes hu/
midas maris ₇ terre ₇ ad aues sustinēdas q̄dāmō crass
sēt. nō nisi ex aq̄s accipit aīalia. Qō eī ei⁹ humidū ē. h̄
portat aīātū corpa q̄ ita v̄tunt̄ pennis volātes quēad/
modū pisces quibusdā suis alis natātes. p̄inde scienter̄
sp̄ūs dei ex aq̄s dicit esse p̄ducta volatilia. Aquarū
eīm natura bipertitū locū sortita est. inferiorē sc; in vnda
labili. supiorē vō in aura flabili. illū deputatū natanti/
bus. istū volātib⁹. sic h̄ elemēto cōgruos etiā duos sen
sus animalib⁹ datos videmus. olfactū explorādis va
porib⁹. gustū explorādis liquorib⁹. Ex p̄dictis igitur
p; r̄nsio ad qōe; p̄positā. p; etiā r̄nsio ad obiecta q̄ in
corpib⁹ animaliū p̄dominātur elemēta passiua q̄tum
ad q̄titatē molis. sicut ōndūt rōnes ad p̄tem p̄mā idu
cte. p̄dominātur nihilomin⁹ ₇ actiua q̄tū ad q̄titatē;
v̄tutis sicut ōndūt rōes q̄tuor in ↄriū adducte. Ad 25
illud vō qō obr̄ q̄nto q̄ in volatilib⁹ p̄dominet̄ aer f̄m
q̄ntitatē. q̄ aer mouet̄ sursū. dōm q̄ cū dī q̄ mot⁹ sequi
tur naturā p̄dominātis. h̄ verū est de motu naturali q̄
debet̄ corpi rōne sui ponderis. nō tamē est verū de motu
aīalis q̄ est de virtute ip̄ius aīe. corpa aūt aīūi nature
sue relicta. nunq̄; ascendēt in aera s; descēdūt ad terra;
Vt aūt ascēdant h̄ est p vim anime suffragātib⁹ sibi pē
nis ₇ spiritib⁹ interiorib⁹ ₇ vaporib⁹ in aere eleuans.
Ad illō qō obr̄ q̄ aues ornāt aera. dōm. q̄ nō dicūt̄ 26
ornare aera. q̄ ibi mag̃ q̄escāt q̄ i terra. h̄ eīm est falsu;
in terra eīm q̄escūt. ₇ ab ea recipiūt alimentū. s; rō hu⁹
est q̄ aiuium actus est motus maxime in volatu. ₇ q̄ il
lum exercent in aera. ideo dicunt̄ aera decorare ₇ orna
re. Potissimum eīm actum suum ibi exercent.

Consequenter q̄ritur quo ordine animalia sunt p
ducta. Et circa hoc querunt̄ tria. Primo querit̄.
de ordine p̄ductionis ex parte finis. Scḋo ex p̄te t̄pis
Tercio vero ex parte p̄ductionis ₇ quietis.

Questio I D

Utrum oīa sensibilia facta sint propter hominem ₇
Et q̄ sic videt̄ p̄mo g scriptura Geñ. i. dn̄amini piscib⁹
maris et volatilib⁹ celi. ₇c. Et post Geñ. ix. omnes pi
sces maris manui n̄re traditi sunt. ₇ omne qō mouet̄
₇ viuit. g̃ oīa ad vtilitatē hoīs facta sunt. Itē apl̄s
i. Cor. iii. Oīa nostra sunt. hoc dicit viris iustis. g̃
propter viros iustos oīa quecunq; facta sunt. sunt
p̄ducta. g̃ ₇ animalia sensibilia. Itē ph̄s. hō est finis
quodāmodo oim cor̄ que sunt. ergo et sensibilium.
Itē oīa bona optant nō quodcunq; sed summum. si/
cut vult Dyo. et ph̄s. sed inter creaturas inferiores so
lus homo natus est immediate ad deum p̄tingere. er/
go alie creature ordināt̄ur in finē mediante homine. s;
quod in finē ordinat̄ alio mediāte est p̄pter illud. g̃ om
nia sensibilia fcā sunt p̄pter hominē. Sz cōtra Tā
te dignitatis est esse rerum finē sicut eē p̄ncipiu;. s; sen
sibiliu; aīalium sol⁹ deus fuit p̄ncipiu; ita q̄ non hō. g̃
eorundē finis est non hō sed deus. Item quedam sunt

aīalia q̄ nō valent hoīm nisi ad esum. quedā non valent nisi ad vestimentū. sed si hō itenisset his nō indiguisset ergo huiusmōi aīalia aut facta essent frustra. aut nō sunt facta ꝓpter hoīem. Si tu dicas q̄ deus ea fecit q̄ p̄uidit hoīem esse lapsurū. tūc videt̄ q̄ in volūtate hoīs ꝛ potestate constitueret vt̄ illa aīalia frustra essent qd̄ falsum est. ¶ Itē si aīalia facta sūt ꝓpter hoīem. ergo nulla debēt esse facta ꝯ hoīem sed multe bestie hoīb⁹ sūt nociue. ergo nō debuerūt fieri in p̄ma rerū ꝯditiōe. aut certe frustra facte sūt. Si tu dicas q̄ bestie nō p̄ūt nocere si hō non peccasset. tūc videt̄ q̄ post p̄ctm̄ hoīs fuit noua potentia eis tradita. ¶ Itē si aīalia facta sūt ꝓpter habitatiōez hoīs decorādā. cū in statu innocentie nō deberet habitatio fedari. videt̄ q̄ nō debuerūt corruptibilia aīalia fieri q̄ suis corruptiōib⁹ ꝛ exalatiōib⁹ inficerēt aerē. Si tu dicas q̄ non corrūperent. ꝯ est ꝯ Aug. sup Gen. ad lit. li. iij. q̄ dicit tūc facta esse aīalia viuentia de rapina. Inueni sic. q̄dā refectionē corporis sui ex aliorū q̄rūdā corpori⁹. vbi loquitur de bestijs. ¶ Itē q̄cq̄d sit de ꝯ siue morianr̄ siue nō moriant. videt̄ q̄ aīalia q̄ alia deuorāt hoīs habitationē dehonestāt. cū ea destruāt q̄ ad ipsi⁹ faciūt decorē ꝛ ornatū. ¶ R̄o. ad p̄dictoꝝ intelligentiā ē notandū q̄ finis ad quā res ordinant̄ duplex est. **27** Quidā eni est finis p̄ncipalis ꝛ vltim⁹. q̄dā est finis sub fine. Si p̄mo mō loq̄mur d̄ fine. sicut oīm creaturarū tā rōnaliū q̄z irrōnaliū finis est de⁹. q̄z oīa ip̄e semetip̄m creauit altissim⁹. oīa eni fecit ad laudem sue bonitatis. Si aūt loq̄mur de fine nō p̄ncipali q̄ est finis q̄dāmō. ꝛ finis sub fine. sic oīa sensibilia aīalia facta sūt ꝓpter hoīez. Et ꝯ insinuat ph̄s cū dicit. sum⁹ finis nos q̄dāmō oīm eoꝝ q̄ sunt. Insinuat etiaz scriptura multo excellenti⁹ cū dicit. faciam⁹ hoīem ad ima. ꝛ simi. no. ꝛ p̄sit pis. maris ꝛc. q̄z eni hō rōis capax ē. ꝛ ōbz libertatē arbitrij. ꝛ nat⁹ est piscib⁹ dn̄ari. q̄z vō ꝑ similitudinē nat⁹ est in deū tendere imediate. ꝛ ōnes creature rōnales ad iōm ordinant̄. vt mediātēipō in finem vltimū ꝑducant̄. Et sic cōcedende sūt rōnes ostendentes aīalia ꝓpter hoīem facta esse. **28** Ad dissolutionē aūt rōnū q̄ inducunt̄ in ꝯrariū notandū est q̄ alit̄ ordinant̄ aīalia ad hoīez ꝭm statū innocētie. aliter ꝭm statū nature lapse. Scdm̄ statū inocētie ordinant̄ ad hoīem ꝭm rōnem q̄druplicē. Prima rō ē ad manifestandū ei⁹ imperiū qd̄ manifestarent dū ei ꝑ oīa obedirent. Scda ad decorādā hoīs habitaculū. opulentū eni erat habitaculū hoīs aīaliū multiplicatiōe non solū arboꝝ decorari. Tertia ad exercitand ī hoīs sensuz. vt in ipsoꝝ aīalium naturis diuersis. videret hō multiformitatē sapiē cōditoris. Quarta ad moderādū ei⁹ affectū. vt dū hō videret aīalia ꝭm rectitudinē sue nature currere. ꝛ amare illud ad qd̄ naturaliter facta sunt. ex ꝯ exercitaret̄ ad amandū deū. Et propter has rōes nō solū nō fecit deus iumenta. sed etiā bestias ꝛ pecora. oīa eni faciūt ad hominis vtilitatē ꝭm rōes predictas. Scdm̄ statū nature lapse ordinant̄ ista aīalia ad vtilitatez hoīs. sed alit̄ bestie ꝛ aliter iumēta. Iumēta eni ꝛ pecora ordīant̄ ad releuandū hoīs indigentias q̄rūdā ad cibū. ꝛ q̄rūdā ad vestimentū. ꝛ q̄rūdā ad obsequiū. sicut sunt eq̄ ꝛ asini ꝛ q̄rūdā ad solatiū. sicut q̄dā aues ꝛ canuli ꝛ similia. ꝛ sic facta sūt propt̄ hoīem rōne q̄druplici. Sed alia aīalia siue bestie nociue ordinant̄ ad hoīem ꝭm q̄druplicē rōem ꝛ vtilitatez quā ponit Aug. sup Gen. ad lit. li. iij. dicit eni q̄ aut penaliter ledūt. aut salubriter exercēt. aut vtilit̄ ꝓbant. aut ignorāter docēt. Et sic patet q̄ tā bestie q̄z reptilia ꝛ iumenta facta sūt propter hoīem. siue in statu innocētie. siue in statu nature lapse. Declaratū est etiaz ꝑ hoc illud qd̄ obijcitur in cōtrariū. ¶ Ad illud enim qd̄ obijcitur q̄ esse finē est magne dignitatis. dicendū q̄ verū est de fine p̄ncipali q̄ est simꝑ carens fine. nō autē ē verū de fine q̄ ē finis q̄dāmō. **29** ¶ Ad illō qd̄ obijcit̄ de aīalib⁹ nō valentib⁹ ad esum ꝛ vestitum. R̄ndert pōt q̄ illa fecit deus q̄z p̄uidit hoīem lapsurū. esto tn̄ q̄ nō laberet̄. non tn̄ eēnt frustra. haberent enim ōter releuationē indigentie q̄druplicem vtilitatē. sicut determinatū est supra. **30** ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄ de bestijs que sunt ꝯtra hoīem. dicendū q̄ hoīe stāte nulla animalia ipsum offenderēt. sed oīa sibi māsueta essent. sicut aliq̄n diuino iudicio fere crudelissime sanctis dei māsuete facte sunt. vt leones danieli. q̄ autē noceant vel offendūt hoc est ꝓpter peccatū hoīs. non propter nouā potentiā eis datā. sed propter dignitatis presidentiā ab hoīe amissam. vn̄ sicut oculus san⁹ a sole non ledit̄. sed cū efficitur lip⁹ statim offendit̄. nō propter mutatiōnem factā in sole. sed in oculo. sic ꝛ in proposito intelligi pōt. **31** ¶ Ad illud qd̄ obijcitur q̄ hoīe stante non debuerūt fieri aīalia mortalia. dicendū q̄ sicut aīalia sua vita habitationē hoīs decorāt ꝛ ornāt. sic etiā in morte sua et successiōe faciūt ad vniuersi decorationē. ꝛ sicut aīalia seinuicem iuuātia sunt rō sapientie excogitāde. sic etiā animalia sese offendētia. ꝛ de carnib⁹ alioꝝ animaliū nutrimentū sumentia. q̄z illa corruptio aerē hominis nō inficeret. q̄ ei⁹ odoratū offenderet. sed poti⁹ quadā successiōe ꝛ ordine dū aīalia sibi succederēt. vniuersum decorarēt tāq̄z pulcerrimū carmen in q̄ sillaba succedit sillabe. Similiter dū bestia aliud anīal comedendo occideret in hoīs habitatione discordiā non faceret. sed poti⁹ occasionē eruditionis hoī preberet. Et ꝯ est qd̄ dicit Aug. iij. sup Gen. ad lit. nimirū alie bestie cibi sūt alioꝝ. nec recte possum⁹ dicere q̄ nō essent alie quib⁹ alie vescerent̄. habēt enim oīa q̄diu sūt mensuras numeros ꝛ ordines suos. q̄ cuncta merito ꝯside rata laudant̄ nec sine occulta (ꝓ suo genere) moderatione pulcritudinis tpalis ex alio in aliud trāsmutantur. ꝛ certe omnib⁹ talib⁹ inferioris creature motib⁹ ꝓbentur hoī salubres āmonitiōes. deinde plani⁹ exemplificat. ꝛ ex his patet r̄sio ad obiecta. **32**

¶ Questio II e

De ordine ꝓductiōis sensibiliū quantū est ex pte tēporis. Et dicit scriptura q̄ volatilia ꝛ natatilia facta sūt ī vno die sez. v. gressibilia vō rū hoīe facta sunt die altero sez vj. Cōtra istū ordinē obi sic p̄mo ex pte ipsoꝝ aīaliū sensibiliū in se. Scdo vō in cōpatiōe ad hoīez. ¶ Cōtra p̄mū obi sic. Vno die fuerūt oīa elemēta distincta. nō solū aer ꝛ ignis. sed etiā aq̄ ꝛ terra. igit̄ pari rōe a sūmo opifice debēt fuisse ornata. igit̄ in vno die debuit fieri ornat⁹ aeris ꝛ aq̄ ꝛ terre. ¶ Itē distinctio dierū fit penes diuersitatē opationū. ḡ si tria sūt elemēta q̄ ornant̄ ex aīalibus. ꝛ tria sūt genera aīaliū. sez volatilia ꝛ natatilia ꝛ gressibilia. videt̄ q̄ ꝑduci debuerunt saltē in trib⁹ diebus. ¶ Item terra prior omnib⁹ producta est. ḡ prior oīb⁹ dz esse ornata. ḡ illa q̄ terram ornāt pri⁹ ꝑduci debuerūt q̄z illa q̄ ornāt aquaz vel aerē. ¶ Item cū ꝑducunt̄ aīalia ornantia elemēta. aut ꝑducūtur ꝭm ordinē dignitatis vt incipiant̄ a summo. aut ꝭm ordinē ascensiōis. vt incipiat̄ ab infimo. Si p̄mo mō. ergo deberet pri⁹ fieri ornat⁹ ignis q̄z aeris. Si scdo mō. ḡ pri⁹ deberet fieri ornat⁹ terre q̄z aque. q̄rū vtrūq̄z repugnat sacre scripture. ꝛ ordinationi productiōis pri⁹ determinate q̄tū ad ꝑductionē ipsoꝝ animaliū.

¶ Itē obr̄ cōtra ordinē pductōnis aīaliū ī cōparatione ad hoiem. Hō enī plus cōuenit cū āgel' q̄ cū bestiis. ḡ magis debuit pduci eodē die cū angel. q̄ eodē die cum bestiis. ḡ pductō hoīs ⁊ bestiarū nō recte facta ē ī eodem die. ¶ Itē plus cōuenit irrationale cū irrōali q̄ cū homīe siue rōnali. ḡ magis cōpetēs fuit ī eodē die pducere oīa aīalia irrōnabilia. q̄ sil' pducere hoiem ⁊ bruta. ¶ Itē principalius opus debet pmo fieri. s; hō pncipalius opus fuit dei sexti. ḡ debuit an̄ fieri q̄ fierēt sensibilia siue bruta. q̄ est cōtra ordinē sacre scripture. ¶ Itē posterius magis indiget prioꝝ q̄ ecōuerso. s; bruta aīalia magis indigebāt hoīe. q̄ hō indigeret eis ſm illū statū ḡ an̄ debebat hō pduci q̄ illa in ex pdirent. ¶ R°. dōm

33 q̄ ī pductōe sensibiliū duplex attēdit' ordo. vn⁹ s; ſm distinctionē dieꝝ a die. alius s; ſm ordinē eoꝝ q̄ eodē die pducta sūt. Primus aūt ordo attēdit' ſm exigētias finis et materie. ⁊ q̄ volatilia et aq̄s pducta sunt pue aqua coīter accipit' ad humorē et vaporē. ⁊ sūt ad ornatū nature pspicue. ideo sacra scriptura dicit ea eē facta vna die. Qu vero gressibilia nō solū rōnalia s; irrōnalia ad ornamentū terre spectāt. ⁊ ex eadē materia sūt producta s; terra. ideo nō eodē die s; alio a pdictis fcā sūt. ita q̄ sicut vno die ornata ē natura celestis s; quarto. sic vno die ornet' natura elemētaris pspicua s; qnto. et alia terra s; sexto. ⁊ sicut natura celestis pcedit elemētarē pspicuā. et pspicua opacā. sic naturarū haꝝ ornamenta sūt ordīe tpi correspōdēte pducta. Scdōs aūt ordo q̄ est int' ea q̄ pducta sūt eodē die attēdit' ſm pcellentiam pfectōis nature. d'us enī pducit' qd̄ imperfectū est. et deinde qd̄ pfcm̄. q; nō ē ordo vt a magis cōpleto pueniatur ad min⁹ cōpletū. ⁊ iō rep̄tilia ⁊ natatilia die qnto. q̄ sūt min⁹ pfecta q̄ volatilia. ⁊ sūt in sexto die pʹas dr̄ ee pducta irrōnabilia q̄ hoiem. q̄s/ uis mulip'ex po'sit assignari rō q̄re hō p⁹ creaturas ē

34 pduct⁹. Occurrit aūt triplex rō ad pn̄s q̄re p⁹ oīa productus ē hō. s; ꝑpt' ꝑuā corꝑis multitudinē. ꝑpt' aīe ⁊ corꝑis distāciā. ⁊ ꝑpt' tot⁹ cōpositi ꝑfectōnē. Propter ꝑuā corꝑis multitudinē debuit hō vltimo pduci. tū enī corp⁹ ei⁹ sit cōplexissimū int' cetera corpa. ⁊ q̄si alia q̄d plen⁹ ⁊ ideo posteri⁹. p⁹ oīa pducendū erat. Propter aīe ⁊ corꝑis distāciā debuit fieri post cetera. q; enī distat aīa a corꝑe. ⁊ nō solū sicut forma a materia. s; etiā sicut spūale a corꝑi. ⁊ sicut ꝑpetuū a corruptibili. iō magna distācia tpis debuit interuenire int' pductionē hoīs q̄tū ad materiale principiū ⁊ cōiūctionē sue ptiū. vt p distantiā tpis intelligeret' distātia pncipioꝝ cōstituentium. Et propter tot⁹ cōpositi pfectionē p⁹ cetera debuit hō pduci. q; enī de sua dignitate ⁊ ꝑfectōe finis ē oīm corporaliū. iō p⁹ oīa erat pducēd⁹. vt sua pductōe finiret ⁊ cōpleret oīa p̄cedētia. tāq̄ finis cōplet qd̄ ad tpm ordinari habet. ⁊ sic patet q̄ diuina sapiā ī pductione sensibiliū suauit ordīem cōuenientissimū. ¶ Adil

35 lud ergo qd̄ p̄mo obiicit' q̄ elemēta simul sūt distincta. dōm q̄ nō ē sile. q; distinctō nō est ī vno elemēto nisi respectu alteri⁹. iō nō pōt vnū elemētū distingui ab alio q̄n alteꝝ distinguat' ab eo. nō sic aūt est ī ornatu. ornat⁹ enī vni⁹ elemēti nō necessario respicit alteꝝ. ¶ Ad il

36 lud qd̄ obr̄ q̄ tria sūt elemēta q̄ ornātur. ḡ ⁊c. dōm q̄ ⁊ si tria sint ornat⁹ in duoꝝ s; aeris ⁊ aq̄ nō respicit illa vt duo sūt. s; vt ī vno coīcāt. s; ī natura aquea sicut s̄ determinatū ē. ⁊ iō duoꝝ ornat⁹ ad eādē diē spectat. ⁊ pductio aīaliū q̄ illa duo elemēta ornāt ī vno die est facta. ¶ Ad illō qd̄ obr̄ q̄ terra p̄orē pducta. dōm q̄ fal

37 sū est. nā in p̄n° gen̄. terra nō accipit' p elemētō s; p materia. ¶ Ad illō qd̄ obr̄ de igne q̄ q̄ est p̄cip⁹ int' elemēta

38 deberet p⁹ ornari. dōm est q̄ ꝑpter q̄litatē actiuā non pōt ī eo viuere aīalia. ⁊ ꝑpt' nimiā distātiā a nob̄ nō cedit vsui hoīs apta. ⁊ ideo nō determinatur ei⁹ ornatus nec p⁹ nec antea. Terre ī o ornat⁹ ordinātur post eo

39 p eo q̄ ipsa est infima ⁊ obscura. ⁊ iō maiori indiget ornamento. ⁊ ꝑpter hoc ornat' plātis ⁊ aīalib' ⁊ mineralibus ⁊ ei⁹ ornatu cōsistit tot⁹ ornat⁹ cōplemētū q̄tū ad hominē q̄ est p̄cipu⁹ int' oīa alia aīalia. ¶ Ad illō x° qd̄

40 obr̄ q̄ hō debuit pduci cū angel' cū q̄b' magis cōicat. dōm q̄ et si magis cōicat q̄tū est a pte aīe. nō in q̄tū est a pte corꝑis. Silr' ad scd̄m dōm est q̄ q̄uis gressibilia ⁊ volatilia magis cōicent ī formali ꝑfectōe. nō tn̄ tm̄ cōicant q̄tū ad elemētū ex q̄ pncipalr' cōstituūtur ⁊ qd̄ ornāt qd̄ q̄d ē est elemētū terre. ¶ Ad illō qd̄ obicit' q̄ pncipali⁹

41 op⁹ d; esse p⁹. dōm q̄ falsū ē. q; cū eis q̄ pduūtur p̄u⁹ est min⁹ ꝑfectū q̄ magis pfcm̄ ſm ordiem gn̄atōis. q̄uis magis ꝑfectū sit p⁹ ſm ordiem dignitatis. ¶ Ad

42 illō qd̄ obr̄ q̄ posterius indiget prioꝝ. dōm q̄ verū ē q̄n a'iq̄ ordinātur ita q̄ inter ea cadit ordo essentialis. quādo vō est ordo solū⁹ cōgruētie sic̄ in proposito. nō est necesse q̄ habeat veritatem.

¶ Questio III f

¶ De ordine pductionis aīaliū ad q̄rez. Et q̄ritur vtrū de⁹ p⁹ q̄ aīalia pduxit ab oīm ope q̄euerit. ¶ Et q̄ sic vr̄ p scripturā Gen̄. ij. req̄euit de⁹ die vij. ab oīm ope qd̄ patrarat. sed aīalia pducta sūt. v. ⁊. vj. ḡ. p⁹ eoꝝ pductō nē sequtur q̄etatio. ¶ Itē oīs opatio q̄ puenit ad cōpletionē h; q̄etē subseq̄ntē. s; pductō creaturarū cōpletur ī pductōe aīaliū. ⁊ maxime hoīs. ḡ vr̄ q̄ postq̄ de⁹ die vj. alia pduxit. q̄ deīceps req̄euit. ¶ Itē distinctō dieꝝ est ad n̄am istructōnē. s; vij. di. hz p̄misit de⁹ hoīnes opari septio p̄cep' ie q̄escere ⁊ cessa e ab oīm ope si ḡ illō mādatū rōem habet ex ꝑmaria reꝝ cōditōe. vr̄ q̄ aīaliū pductōnē subsecuta fuerit q̄es. ¶ Itē oīs re/ quire pductio finē hz ⁊ terminū. ḡ silr' dies oīs in q̄ aliqd pducit' hz vespam. s; vij. diei ſm scripturā nō assignatur ve ve. ḡ p⁹. vij. diē nulla sūt pducta. ⁊ ī vj die producta sūt aīalia. ḡ. ⁊c. ¶ Cōtra Joh. v. pr̄ me⁹ opatur vsq̄ mō. ⁊ ego opoꝝ. ḡ si vsq̄ mō opatus est. videt' q̄ vij. die nō cessauit ab ope. ¶ Itē vij. dies aut ē nouus dies p̄ter dies p̄cedētes aut nō. Si nō. ḡ nō d; alijs cōnumerari. Si sic. ⁊ illū fecit de⁹. ḡ cōstat q̄ nō req̄euit ab omni ope postq̄ pduxit aīalia Si tu dicas q̄ dies ille nō differt a p̄cedentib' nisi ſm numerū. s; sic differt viij. ⁊ ix ⁊ sic deinceps. ḡ si septim⁹ numerat'. eadē rōne ⁊ octau⁹ deberet numerari. ¶ Itē q̄es aut cōnotat aliq̄ ē. effectū aut nullū. Si nullū cōnotat ḡ ab eo nō req̄euit. igit' an̄ req̄euit q̄ aliqd pduceret. ḡ penes req̄etatōnē non d; accipi aliqs dies. Si cōnotat aliquē effcm̄. ⁊ iste effectus nō fuit in dieb' p̄cedētib'. ḡ aliqd nouū pduxit in die vij. nō ergo req̄euit ab oīm ope suo postq̄ pduxit aīalia die vj. ¶ Itē de⁹ creat q̄tidie nouas aīas. ⁊ ī fūdit corꝑib'. creare aūt est op⁹ soli⁹ dei propriū. ḡ nō vr̄ q̄ ab opatōne q̄euerit p⁹ diē vj. ¶ Itē aīalia quedā pducūtur p putrefactōnē. s; cōstat q̄ illa nō sunt pducta in sex dieb'. vt dr̄ Aug⁹ iij. sup gen̄. ad lit. ⁊ huiusmōi h̄nt spēs ꝓprias ⁊ naturas. ergo vr̄ q̄ p⁹ vij diem nō cessauerit a pductōne nouaꝝ speꝝ ī gn̄e aīaliū. ¶ Itē q̄dā aīalia generātur p cōmixtionē. sicut mulus ex eq̄ ⁊ asino. hec aūt ī sex dieb' nō fuerūt fcā. nec ī eē indiuiduali nec ī sua spē. ḡ p⁹ sextū diē nō cessauit a reꝝ pductōne nō solū q̄tū ad indiuidua. s; etiā q̄ntum ad species ⁊ genera. ¶ R°. ad p̄dictoꝝ itelligētiā est notā

45 dū q omnis artifex pfectus opus inchoat. vt ad pfectionem perducat. et sicut intendit ita facit si p oīa sufficientia virtutis agentis sibi suppetit. cū aūt ad pfectionē deduxerit habet quod intendit. omē aūt operans pter quid operat eo pter qd ab quiescit. oīs igitur agens pfectus sic opatur. vt aliquādo quiescat. cū igitur dēs sit agens pfectissimus in pducendo ipm vniuersum. necesse est q ipm aliquādo desisteret. sed cum duplex sit agens. quoddā qd mouetur et laborat in sua operatōe quoddā vo quod nec mutatur nec variatur. illō quod pmo mō agit desistit p operationē. q quidē est puatio matus et laboris. sicut est agens creatum. illud vo quod secūdo modo agit et quiescit operatione. non que sit laboris vel fatigatōis puatio. sed que est cessatio ab opere pter ipsius perfectionem. et sic dicit deus ab omni opere quieuisse cū vniuersū pduxerit ad eē pfectum. et sic deum cū ad pfectū esse deduxit. Propter qd notandū q dup'x ē pfectio vniuersi. vna pncipua fm eē permanēs. alia fm ipsius esse decurrens. Prima attendit in cōpleta existentia pncipioꝝ. et cōplere numero speciērū. que q de spēs naturā generis pticipant fm rectam et ordinatā intētionē nature. Secūda vo pfectio cōsistit in pductōne coꝝ q p tpa decurrūt. et sibi inuicē cōsequent succedūt. ex cuius successionis ordinatiōe resultat qdā vnitatis pulchritudo et pfecte. Qm igit fm pmā pfectionē deus vniuersum in sex diebz ad eē pduxit scz qtuz ad cōpletam existentiā pncipioꝝ. et qtum ad cōpletum numeꝝ speꝝ. ideo dr requieuisse ab omi opere qd patrarat.

45 Quia vo continue opatur ad reꝝ successionē p ppagationem et indiuiduoꝝ multiplicationē. io dicit operari vsqz modo. et ex his patet responsio ad questionē positā. Cōcedēdū est eni q ad pductōnem aialium maxime hominis secuta est qes in die vij. non q facta sit laboris terminatio. sed q facta est opis inchoati cōpletio. et cōcedēde sūt rōnes hoc pbantes. Ad illud qd obr in 3riū de iob. v. pr meꝰ opatur. et c. iā pz rnsio. obr̄cit eni de illa opatōne q spectat ad opationem vniuersi fm esse decurrens. nō fm eē pmanens.

46 Ad illō qd obr. q fecit diem septimā. dōm q dies septimꝰ nō fuit alius spē a pcedentibus diebus. imo quodāmodo iā erat in aliqs productus. et ideo ad pmum complemētum vniuersi nihil addebat rōe sui. et ideo eius pductō nō repugnabat quieti fm q qes dicit cessatōnē a pductione coꝝ que sūt de pncipali vniuersi cōstitutōe. enumeratur tamē cū pdictis diebus magis q dies vij. vl x. pter cessatōnē ab ope cōstituēdi vniuersū. fm quaz nō attēdit numeratō dierū q nō habet terminū. et ideo vij. dies nō dicit habere vesperam. nec post illū enūmeratur dies nonus. sed fit regressus ad pncipium.

47 Ad illud qd obr. q requiescere ab ope aut cōnotat effectum aliquē aut nullū. dōm q fm Aug. requiescere dicitur in deo causaliter. q facit creaturā spūalem p cōpletā cōtemplationem sibi inherēdo quiescere. vel quiescēdo sibi inherere. Scdm aūt alios sctōs et viam coem quiescere dicit effectū nō qui sit in die sabbati. sed q pcessit. vn deus dicit quiescere ab ope. q q pus fecit. et deinde noua nō facit. et pter hoc dicit cōplesse omē opus suū in die vij. non q tūc aliquid fecerit qd fuerit ad cōpletōz sed q tūc quiescendo cōsūmatū ondit.

48 Ad illud qd obycitur de creatōne aiaꝝ. dōm q cū creantur nunc aīe rōnales nō creat noua species. sed nouū indiuiduum. hoc aūt indiuiduū nō est de cōstitutōe vniuersi primaria. et ideo p quietationem in sabbato nō excludebatur aiaꝝ creatā.

49 Ad illō qd obr de pductōne coꝝ que sūt p putrefactōne et cōmixtionē q sūt noue species. Dōm q tā illa q generātur p putrefactione q illa que generāt p diuersaꝝ speciēꝝ cōmixtionē pducta sūt i suis pncipijs et rōnibz seminalibz. qm non sint pducta in simili fm formā pncipis cui coꝝ sūt de cōstitutōne pmaria vniuersi. vtpote species complete et rones seminales. sed istaꝝ speciēꝝ actualis existentia ad primariā cōstitutionē vniuersi nō spectat. q species ille quodāmodo sūt degenerātes. et quasi p quandā generationem pduci habēt. sicut vermes pducuntur ex humano corpe p corruptōnē aliquā. que quidem facit corpꝰ humanū a ppa forma degenerare. et ideo non oportuit hec pduci in se. nec in suo simili ad pmariā cōstitutōnē vniuersi. nec eni sūt supflua. q vniuersū qtum ad bene esse aliq mō decorāt.

50 Vñ breuiter notādū q coꝝ q successione pducūtur. quedā fuerūt i pma reꝝ distinctōe pducta in simili. sed nō in rōne seminali. vt pote aīe rationales que scz pducūtur p creatōnem. et iō nō hnt ratiōnē seminalē. in simili tn pducte sūt q pducta fuit aīa ade. post cuius pductōem nō pduciū noue species. q vis pducātur noua indiuidua. Quedā sūt que pducte sūt i pmis diebz qtū ad rōnem semīalem. sed nō in simili. sicut ea q generātur p putrefactōnē. et p diuersaꝝ speciēꝝ cōmixtionē. Quedā sunt q pducta sunt et in rone seminali et in simili. sicut plante et bruta animalia q pducūtur p ppagationē. Et ad hec tria reꝝ genera possunt reduci oīa q fiūt. et ppterea nō dicit deus pducere aliq de nouo fm qd dr Ecce. j. q nihil nouū sub sole. scz dr ab omi ope reqeuisse. q nihil pducit qd pus nō fuerit. vel in simili spē. vl i rōe semīali. q tūc erant de pmaria cōstitutōne vniuersi. et sic patet qualiter ad aialiū pductionē in die sexto sequit requies ab omni opere.

Distinctō. xvj. de pductōe creature cōposite ex spūali et corpali scz de hoie in cōpatōe ad pncipium effectiuum.

Iā excursis que sūt de hoīs creatōne. et c. Terminatis duabz pmis ptibz in quibz mgr determinauit de conditione creature spualis et corpalis diuisim. Hic sequit tertia ps in q determinat de pductōne creature cōposite ex vtraqz scz de homine. Diuidit ātē ista i duas ptes. In pma nāqz determiat de hoīe qtuz ad iōius pductōnem. Scdo qtū ad pmanētiā i duratione j. di. xix. Solēt plā queri de pmi hoīs statu. Prima ps habet duas. In pma agit de pductōne hoīs i cōparatōne ad pncipiū effectiuū. In scda vo pte i cōparatione ad pncipia cōstitutiua. j. di. xvij. Hic de origine anime plura queri solent. Prima ps spectat ad psētē di. Et diuidit i duas ptes. In pma ptemgr vitatē narrat. s. qlr ds pduxerit hoiem ad imaginē suā in q similitudinē hz ad pncipiū suū efficiēs. In scda vo pte vitatem explanat. ibi. filiꝰ vo pprie imago dr. Prima ps hz tres pticulas. In pma cōtinuat mgr dcā dicēdis. In scda vo auctē sacre scpture inducit. in q ondit p quē modū hō pductus ad suū effectiuū pncipiū cōpet. ibi i gen. legit. faciamꝰ. In iij. pte sbdit illiꝰ auctē expōz ibi. Imago āt et similitudo ib loco. et c. Sūr scda ps pncipalis hz tres ptes. In pma cī ponit explanatōz inducte auctēs fm alioꝝ opionē. In scda pte fm opionē ppriā. ibi. verū tamē hec distinctō. et c. In tercia vo ex vitate explanata cōcludit qndā cōclusionē correlariā ibi. Quo circa hō dr et imago. et ad. et c. Et sic sūma totiꝰ ptis hꝰ cōsistit i h. s. oñdēdo q hō fcūs ē ad di imaginē et similitudinē.

a Faciamus hominē ꝛc. Queritur de ratōne quā reddit mgr̄ cū dicit. In eo ꝙ dicit faciam⁹ vna opatō triū psonarū ostenditur. cū eni indiuisa sint opa trinitatis. ꝛ tres psone ita opate sint simul oīa alia sicut fecerit hominē videt̄ ꝙ quēadmodū in pductione hoīs dicitur faciam⁹ ita deberet dici in pductione aliorū. Ite q̄rit q̄re in pductiōe hoīs vtitur legislator verbo p̄me psone. s. faciam⁹ in pductione alioꝝ verbo t̄tie psone scꝫ dixit ꝛ fecit. Ju/xta h̄ aūt ē q̄ō q̄re distinguit inē pductionē hoīs ꝛ bestiaꝝ. cū eo/dem die pducte sint ad ornatum eiusdē elementi.

DI. XVI

R⁹. Dōmgr̄ ꝙ in pductione hoīs ñ tm̄ erat manife/statio trinitatis in vestigio. sed etiā fm̄ imaginē. iō tribus psonis a pluraliter attri/buit hoīs pdu/ctio. vt ostdatur ꝙ i hoīe trinitas represētat̄ expsse. in aliis vo insi/nuat̄ trinitas q̄/ ouo mō. licet nō ita explicite ꝛ q̄ rō imaginis nō cōuenit vlli pso/ne q̄ pōt loq̄ p se iō in pductione eius vt̄ verbo p̄me psone ꝛ iter ꝙ hec creatura p̄cellit alias i gra/du ꝛ dignitate. iō pductionē ho/minis distīguit a pductione be/stiarū. licet q̄pe cōueniētiā in or/nando terrā in opus vni⁹ diei conuēniāt. ꝛ sic p̄ʒ r̄nsio ad q̄sita b Dei ꝛ ange/loꝝ nō ē vna ꝛc.

Cōtinuat dicta dicēdis. a

h Is excurs̄ q̄ supra de hominis creatiōe p̄misim⁹ effectū mancipat̄ atq̄ ordīe explanare nūc suscipim⁹ vbi hec cōsiderāda vident̄. scꝫ q̄re creat⁹ sit hō ꝛ q̄lr̄ institut⁹ ꝛ q̄lis ꝛ quō fact⁹. Deinde q̄lr̄ sit lapsus. postremo qualit̄ ꝛ p q̄ sit repat⁹. Hoꝝ aūt p̄mo ꝛ secundo posita. i. cām creationis hūane ꝛ modū istitutiōis supi⁹ p modulo nr̄e facultat̄ tractauim⁹. Ideoq̄ supest vt qual' vl̄ quō fact⁹ sit discutiam⁹.

Inducit auctē sacre scripture in q̄ ostdit̄ p quē modū hō pduct⁹ compet̄ ad suū effectuū principium b

a In gen̄. legit̄. Faciā⁹ hoiēꝫ ad imaginē ꝛ silitudinēꝫ nr̄am ꝛc. In eo ꝙ dic̄ faciamus. vna opatio triū psonaruꝫ ostdit̄. i h̄ vo ꝙ dicit ad imaginē ꝛ silitudinē nr̄ā. vna ꝛ eq̄lis substantia triū psonaꝝ mōstrat̄. Ex psona enī p̄ris hic dicit̄ ad filiū ꝛ spm̄ sanctū. Nō angel' vt q̄dā putāt b q̄r dei ꝛ angeloꝝ nō ē vna ꝛ eadē imago vl' silitudo.

Subdit p̄dicte auctis explanatōnē ꝙ imago ꝛ silitudo accipit̄ hic a diuers̄ diuersimōe. c

Imago āt ꝛ silitudo in h̄ loco vel increata intelligit̄. i. trinitatis eēntia ad quā fact⁹ est hō. vl' creata in q̄ fact⁹ ē hō. ꝛ ipi homini cōcreata. Increatā ei imaginē q̄ de⁹ ē intellexisse vr̄ Beda cū dic̄. nō ē vnā imaginem dei ꝛ angeloꝝ. sꝫ triū psonaꝝ. ꝛ iō psonis nō angel' fit ibi sermo. Improp̄e tn̄ imago dr̄. q̄r imago relatiē ad aliud dr̄ cui⁹ silitudinē gerit ꝛ ad qđ r̄psentandū facta ē. sic imago cesaris q̄ ipi⁹ silitudinē pferebat ipm̄ q̄dāmō repn̄tabat. Prop̄e aūt imago dr̄ id ad qđ aliud fit. Sicut exēplū pprie dr̄ qđ sumit̄ ex aliq̄. ꝛ exemplar ex q̄ sumit̄ aliq̄d. Ponit̄ tn̄ ꝛ aliq̄n abusiue alteꝝ pro altero. ita ꝛ min⁹ pprie accipit̄ imago cēn trinitatis. si tn̄ ea noīe imaginis i h̄ loco itelligit̄.

Ponit explanationeꝫ inducte auctis fm̄ alioꝝ opinionē. d

Filī⁹ vo pprie imago p̄ris dr̄ sicut ēn in tractatu de trinitate diximus. Uñ fuerūt nōnulli q̄ ita distinxerūt vt imaginē in h̄ loco intelligerēt filiū. hoieꝫ vo nō imaginē. sꝫ ad imaginē factū dicerent. q̄s refellit ap̄ls dicens. Uir q̄dē ē imago ꝛ glia dei. hec nāq̄ imago. i. hō cū dr̄ fieri ad imaginē nō q̄si ad filiū dr̄ fieri. aliōq̄n nō diceret̄ fieri ad imaginē nr̄am. Quō ei nr̄am diceret̄. cū filī⁹ solī⁹ p̄ris imago sit. Fuerūt āt ꝛ alij p̄spicati h̄ tractantes q̄ p imaginē filiū. ꝛ p silitudinē spm̄ sctm̄ itelligerēt q̄ silitudo ē p̄ris ꝛ filij. Et iō p̄r putauerūt dici nr̄am. id referentes ad silitudinē tn̄. ad imaginē vo subitelligēdū eē me. i. hominē vo ꝛ imaginē eē. ꝛ ad imaginē ꝛ silitudinē factū ē tradiderūt. ꝛ imaginē imaginis esse ꝛ silitudinis.

Pōit explanatōnē iducte auctoritati fm̄ suā opinionē. e

Uerū tn̄ hec distinctio lꝫ reprobabil' penit⁹ ñ videat̄. q̄r tñ me dio inotuū. i. auctib⁹ sctōꝝ firmat. cōgruentī⁹ in ipo hoīe imago ꝛ silitudo q̄renda ē ꝛ p̄siderā

Contra

Nec valet illō qđ ab/icit̄. ꝙ si aliquis repn̄tat angeluꝫ p̄āns repn̄tat deum. Quis eni inferri valeat ꝙ creatura q̄ repn̄tat angeluꝫ repn̄tat deuꝫ mediate. nō tn̄ p̄t inferri ꝙ repn̄tet imediate c Fuerūt non/nulli ꝛc. Cōtra. vr̄ ꝙ cōuenienē dixerint p illud qđ dr̄ Ro. viij. q̄s p̄destiauit cōformes fieri imaginis filij sui. Ite ꝙ ita opor/teat intelligi vr̄. Aut enī imago ibi stat p re creata. aut p re increata. Si p re creata. h̄ idem ē dicere. Faciamus ho. ad imagi. qđ faciamus hoieꝫ ad scipm̄. Si p increata sꝫ illa ñ est nisi filius. h̄ vr̄ ꝙ expositō illa sit recta. p̄ꝫ ē q̄ h̄ q̄rit̄ q̄ istaꝝ expositōnū q̄s magister in lr̄a assi/gnat sit tenenda R⁹. Dōmgr̄ du/p'ex ē modus exponendi istā auctoritatē. Facia/m⁹ ho. ꝛc. vnus intelligendo de imagine increa/ta. alter vo intelligendo de imagine creata. Pri/m⁹ mod⁹ tripli/cat̄. vn⁹ ē vt imago ꝛ silitudo re/feratur ad idem scꝫ ad essentiam in tribus psonis Scd̄s mod⁹ ē vt imago ꝛ similitudo referat̄ ad idē. scꝫ ad psonā filij. Terti⁹ mod⁹ exponēdi ē vt imago referatur ad filiū. ꝛ silitudo ad spm̄ sctm̄. Ista hos oēs mo os ponit mgr̄ q̄s eū nō approbat. licꝫ sustineri possint. Pri.

Contra. Contra. q̄r cum angelus sit imago dei. qđ conformat̄ angelo p cōseq̄ns conformatur deo. ꝙ qđ est imago angeli est imago dei. Item vnū opus p̄t esse dei ꝛ angeli ꝙ patrōne ꝙ ca/ vsa ꝙ reddit ... ꝙ imago dr̄ ꝛ ordinē ad illud cuius est imago tanq̄ in fine ꝛ ordine immediatū. cum impossibile sit deum ꝛ angelum eiusdem rei esse finem immediatum ꝛ vltimū. impossibile ē eandem imaginē esse angeli ꝛ dei. q̄r vero deus cooperatur angelo. ꝛ oē qđ ē ab angelo ē a deo. iō possibile ē vnū opus sit esse ꝛ angeli ꝛ dei.

a Item vnū opus ... dem imago R⁹. Dōmgr̄ ꝙ imago dicit ordinē ad illud

Sext. Alioꝝ opinio

mum eni arguit de improprietate. q2 diuina eēntia non est pbe imago. Secūdū de falsitate. q2 filius nō ē imago nostra. et deb etiā qō dr q hō nō ē imago sz ad imaginē. Tercio arguit de incertitudie. q2 auctoritatem ex scriptura nō hz. Ali9 mod9 exponēdi ē de imagine creata. et iste est triplex. Un9 q sic exponit vt imago pcedat silitudinē. 7 dr q2 imago ē i natalib9 7 silitudo in gratuitis. Scds q sic expōit. vt silitudo cōcomitetur imaginez et iste est q imago sit i potētia cogscendi. silitudo i potentia diligendi. Terci9 mod9 q sic expōit vt imago sequtur silitudinē sm rē. 7 iste dicit q silitudo est i materia et imago i forma. Oēs hos mōs approbat mgr et sustinet. et satis videtur probabile q scriptura de imagine creata itelligat. quis etiā possit itelligi de increata. Ver3 ē eni q homo predestinat9 ē vt cōformet imagi filij dei. nec iō magister illā positionē redarguit q hō nō sit vere. sed

citur fieri ad imaginē qn sibi imp̄mit imago herculis. hinc est q homo non tm̄ est imago. sed etiā ad imaginē q2 nō sm oīe quod est imago. imo differt ab imagine. filius ȳo sm oīe qō ē est imago pris ei iō solū est imago. nō ad imaginē d "Nō oīnino equalis fiebat. 7c. 4

da. Factus ē ḡ hō ad imaginez dei 7 silitudinē sm mētē q irronabilib9 aūcellit. Sz ad imaginē sm meōriā 7 itelligētiā 7 dilcōez. Ad silitudinē sm inocētiam 7 iusticiā q i mēte rōnali naturalr sūt. Uel imago cōsiderat i cognitōe veritatis. silitudo i amore vtutis. vel imago i alijs oībus. silitudo i eēntia q2 7 immortal 7 idiuisibil ē. Unā aug. in li. de q̄titate aie. Aia scā ē similis dō. q2 i mortalē et idissolubilē fecē eā ds. Imago ḡ ptinet ad formā silitudo ad naturam. Fact9 est ḡ hō sm aiam ad imaginē et silitudinē nō pris vl filij vel spūssci s totius trinitatis. ita 7 sz aiam dr hō eē imago dī. q2 imago dī i eo est. Sicut imago dr et tabula et pictura q in ea ē s ppr picturā q i ea ē sil 7 tabula et imago appellat. Ita ppr imaginē trinitatis etiā illō in q ē imago noīe imaginis vocat.

Ex ṽitate determiata concludit cōclusionē correlariā q hō dr imago. et ad imaginē. filius imago non ad imaginem. f

Quocirca hō et imago dr. 7 ad imaginē. fili9 āt imago non ad imaginē. q2 nat9 nō creat9: eqlis 7 i nullo dissimil. hō creat9 est a dō nō genit9. nō parilitate eqlis sz q̄dā silitudie accedēs ei. Unde Aug. li. vij. d tri. In geñ. legit Faciam9 hoiez ad imaginez 7 silitudiez nram. Faciam9 7 nostrā pluralr dictū. 7 nisi ex relatiuis accipi nō optet vt facie intelligātur pr et fili9 et spūsscus ad imaginē pris et filij 7 spūssci vt sbsisteret hō imago dei. Sed q2 non oīo eqlis fiebat illa imago tanq̄ nō ab illo nata s ab eo creata. iō ita imago dr. q et ad imaginē. q2 nō eqtur parilitate s accedit q̄dā silitudie. Fili9 āt ē imago s nō ad imaginem. q2 eqlis pris. Dict9 est ḡ hō ad imaginē ppr imparē similitudinē. Et iō nram vt imago trinitatis eē hō itelligat. nō trinitati equalis sicut fili9 pri. Ecce ostēsū ē sm q̄d hō sit silis deo scz sm aiam Sz 7 i corpe q̄ndā pprietatē hz q̄ h indicat. q2 ē erecta statura sm quā corpus anime rationali congruit. quia in celuz erectum est. d

Cōtra quod creatur nō ē p naturam sed per artē sed qō est per artē n vniuocat cū eo qō ē p naturā. imo equiuocatur. ḡ equiuoce dr imago de filio dei et homīe.

Rn. Dōm est q imago d filio dei 7 hoīe. nec dicit equioce nec dicitur vniuoce. sed analogice sz p9 us et posterius 5

Ad ḡ ob. q illō qō creat ē ab arte. dōm q q̄das est ars cui9 opatio cōseqtur naturā. et op9 istius artis sic ē artificiale q nō est naturale. 7 iō op9 istius ars cum ope nature i eodez noīe faciunt equiuocatōnē. sic homo pictus et homo ver9. Que dā est ars q̄ ē fūdamētū nature. 7 opus illi9 artis bn̄ est natale. q2 fabricat ipm natura. et talis est ars. c9 op9 ē creare. 7 iō nō optebit eē equiuocatōz Uel dicendū q ideo est equiuocatio qn dicit hō pictus 7 homo verus q2 hoc nomen homo p̄mo 7 principaliter imponit hoī vo. et iō tū dr de hoīe picto alia ē acceptō et alia significatio. nō sic imago p̄mo et principaliter impōitur dei filio. sed omi ei quod expresse repntat alterz.

Q hō et sm corpus pot dici factus ad similitudinē ei

August. li. xv de trinit.

quia illa imago nō pp̄e pt dici nra. vel etiaz q2 nō solūmō fili9 est imago nō pp̄e pt di i nra vl eti i q2 non solūmō fili9 ē imago. sz etiā hō. cui9 cōtrariū dicebat in illo mō exponēdi. Ad illō vo qō ob. q imago non pōt stare p creata imagie. dōm q imo. q2 imago accipit in abstractōe. et sic pōt dici hō fieri ad imaginē. sicut tabula di

D intelligētiā hui9 ptis circa duo incidit dbiū. Primo q̄ritur qliter hō sit imago sm cōsideratonē absolutā. Secūdo qualr sit imago sz cōsideratōnē relatā. Circa p̄mū querūtur tria. Primo q̄rit vtrū sit imago dei vere. Secūdo vtrū sit imago di naturalr. Tercio vtrū sit imago dei ppe. Q9. I a Q hō sit imago dī vē ostendit. geñ. i. faciam9 hoīe ad ima. 7c. h nō est nisi ṽbū trinitat. ḡ 7c. Itē Ecci. xvij. ds de terra creauit hoiem 7 sm ima. su. fe. il. si igit hō factus ē sm imaginē dei. hō est imago dei. Itē qō ē maxime natū vniri alteri. maxime natū est ei cōfigurari et cōformari. amor ei q2 vnit et trāsformare dicit amātē in amatū. sicut dr aug. sz tū creatura rōnal vt homo maxime nata est vniri dō. 7 in ipm intēdere p amorem

ḡ maxie natus ē ei cōfigurari et assimulari. si igit imago dr silitudiem expssā. pz. 7c. Itē qō ṽe repñtat aliqd sm ei9 nobilē actū. 7 sm distinctionē 7 ordinē. vere est ei9 imago. sz homo ṽe repñtat deū sm ei9 nobilissimū actū q est intelligere. non solū eni repñtat deū in q̄tū est ens et viuēs. sed etiā inq̄tū est intelligēs. 7 iterū repñtat distinctionē ei originē que est i psonis q̄ntū ad memoriā ei intelligētia et volūtatē. ḡ homo vere est dei imago. Contra nihil est illō qō fit ad seipm. sz hō fact9 ē ad imaginē dei. sic dr geñ. j. ḡ hō nō ē imago. Itē vbicūq ē imag ibi ē silitudo. vbicūq ē silitudo. ibi est idētitas aliq vbicūq aūt ē identitas ibi ē cōueniētia in aliq tercō. si igit ds ei creatura i aliq tercō nō conueniūt. creatura nō p̄t eē silitudo dī. et ita nec imago. Itē

nõ quecũqȝ similitudo ẽ imago. sȝ similitudo expssa. sȝ nulla est similitudo expssa alicui⁹ q̄ plus ẽ disconueniẽs q̄ cõueniens ei: q̄ oĩs creatura plus sit deo dissimilis q̄ cõsimilis sicut dr̃ Aug. xv. de trini. igit̃ nulla põt esse expssa dei similitudo. g̃ nulla põt eẽ imago. ¶ Itẽ. vbicunqȝ ẽ imago. ibi ẽ figuratõ. imago eñ attendit̃ ĩ figura. sȝ diuina essentia nullo mõ ẽ figurabil̃. g̃ nullo mõ est p aliquã imaginẽ repsentabilis. g̃ nulla creatura ẽ imago dei. ¶ Itẽ differt imago a vestigio q: vestigiũ repsentat fm p̃tẽ. imago aũt fm totũ. sȝ nullũ finitũ p̃t repsentare infinitũ fȝ totũ. cũ igit̃ ds̃ sit ĩfinit⁹. ⁊ q̄libȝ creatã finita. nulla creatura p̃t eẽ imago di. ¶ Itẽ q̄libet creatã distat a deo ĩ infinitũ. ⁊c⁹ ei q̃ q̄libȝ finitũ excellit ĩ infinitũ. g̃ si infinita distãtia ñ est maioꝛ. vna creatã ñ distat magis q̄ alia. similit̃ nec vna magis appropinq̃t q̄ alia. g̃ vl̃ oĩs creature ẽ imago vel nulla. sȝ nõ oĩs est imago. g̃ nulla. ⁊c̃.

6 ¶ Ad p̃dictoꝝ intelligẽtiã ẽ notãdũ q̄ imago dr̃ expssa similitudinẽ. nec ẽ aũt oẽm creaturã q̄cũq̄ mõ assimulari deo necesse ẽ etiã aliquã ad cõplementũ vniuersi expsse assimulari deo. et iõ oĩs creatã hȝ rõez vestigij. sȝ aliq̃ hȝ rationẽ imagis. illa vicȝ q̃ assimulat̃ expsse. hec aũt ẽ rõnalis creatã vt hõ. et iõ cõcedẽdũ ẽ q̄ hõ ẽ imago di. q: ẽ e⁹ expssa similitudo.

7 Ad qõ itelligẽdũ notãdũ ẽ q̄ quedã ẽ similitudo p cõueniẽtiã oĩmodã ĩ natã. ⁊ sic vna psona ĩ trinitate ẽ alt̃i similis. Quedã p p̃ticipatõȝ alic⁹ natẽ vnibilis. sic hõ et azin⁹ assilant̃ ĩ aĩali. Quedã vo fm proꝛtionalitatẽ. sic nauta et auriga cõueniũt fm cõparatõnẽ ad illa q̃ regũt. Quedã ẽ silitudo p cõueniẽtiã oꝛdis sicut exẽplatũ assilat̃ exẽplari. Primis eñ duobꝫ mõis nulla creatã põt deo assilari. secũdis duobꝫ mõis oĩs creatura assimulat̃. sȝ illa q̃ assimulat̃ magis de lõginq̃ hȝ rationẽ vestigij. illa vo q̃ d̃ p̃xĩo hȝ rõȝ imagis. tal aũt est creatã rõnalis. vt pote hõ. Et h̃ pȝ sic p̃mo de cõueniẽtia oꝛdis. ds̃ eñ vniuersa p̃pt semetip̃m opat⁹ est. ita q̄ cũ sit sũma ptãs ⁊ maiestas. fecit oĩa ad sui laudẽ. Cũ sit sũma lux. fec̃ oĩa ad sui mãifestatõȝ. Cũ sit sũma bonitas. fec̃ oĩa ad sui cõicationẽȝ. Nõ ẽ aũt pfectã laus nisi assit q̃ appbet. Nec ẽ pfectã mãifestatõ nisi assit q̃ itelligat. nec pfectã cõicatio bonoꝝ nisi assit q̃ eis vti valeat. Et q̃m laudẽ appbare. v̄itatẽ scire. dõa ĩ vsũ assumere. nõ ẽ nisi solũ mõ rõnalis creatẽ. ñ hñt ipe creatẽ irrõnales ĩmediate ad deũ oꝛdiari. sȝ mediate creatã rõnali. ipsa aũt creatã rõnalis. q: d̃ se nata ẽ ⁊ laudare et nosse ⁊ res alias ĩ facultatẽ volũtar⁹ assumere. natã ẽ oꝛdiari ĩ deũ ĩmediate. ⁊ q̃m q̃to aliq̃d ĩmediati⁹ oꝛdiatur ad aliq̃d tãto magis cõuenit cũ eo cõ ueniẽtia oꝛdis. ⁊ aĩa rõnalis ⁊ q̄libȝ rõnalis creatã eo q̄ capax dei ẽ ⁊ p̃ticeps eẽ põt ĩmediate oꝛdiat̃ ĩ ipm. maxĩe cõueñit cũ eo cõueniẽtia oꝛdis. ⁊ q: tãto maioꝛ ẽ cõueniẽtia q̃to expssioꝛ ẽ similitudo hĩc ẽ q̄ q̃tũ ad h̃ gen⁹ similitudis rõnalis cretura ẽ similitudo expssa ⁊ iõ imago ẽ. et h̃ ẽ qõ d̃ Aug. de tri. xiiij. q̄ eo ẽ aĩa imago dei q̃ capax ẽ ⁊ p̃ticeps eẽ p̃t. q: ei ei ĩmediate oꝛdĩat̃. iõ capax e⁹ ẽ vel ecõuerso. ⁊ q: capax ẽ nata ẽ ei cõfigurari. ⁊ ppt̃ h̃ ferri ĩ se a sua origĩe lumẽ vult⁹ diuini. ⁊ iõ q̃tũ ad similitudinẽ q̃ attẽdit̃ ad cõueniẽtiã oꝛdis p̃fecte dr̃ imago dei q: p h̃ ei assimulat̃ expsse. similit̃ ĩ similitudie q̃ attẽdit̃ ĩ cõueniẽtia pportõa litat⁹ vel pportõis. expsse assimulat̃ deo creatã rõnalis

8 ⁊ iõ fȝ eã recte dr̃ imago. Qõ pȝ sic. Cõueniẽtia ei pportõis attẽdit̃ fȝ similit̃ se hr̃e. Similit̃ aũt se hr̃e h̃ p̃t esse dupliciẗ. vel ĩ cõparatõe ad extrinseca. vel ĩ cõparatõe ad intrinseca. cũ aũt ẽ similitudo expssa q̃n nõ tm̃ ẽ similis modus se hñdi ĩ cõparatõe ad extrĩseca. sȝ ĩ cõparatõe ad intrinseca. Cõtigit aũt cõparare diuinã essẽtiã ad creaturã. cõtingit etiã cõparare psonã ad psonã. oĩs aũt creatã aliquã cõparatõȝ hȝ fm quã aliq̃ mõ cõformat̃ deo fm q̄ ẽ cã creatẽ sic ẽ cõparatõ illa q̃ ẽ ad effectũ pductõ. Sic ei de⁹ pducẽ suũ effectũ. sic ⁊ agẽs creatũ lȝ ñ oĩno. Creatã vo rõnalis nõ solũ sic cõueñit sȝ eẽ q̃tũ ad intrĩsecaꝝ suaꝝ potẽtiaꝝ originẽ ⁊ distictõȝ. ĩ qbꝫ assimulat̃ illi distictõi ⁊ oꝛdĩ. q̃ ẽ ĩ diuis psõis intrĩseca diuie natẽ. Et h̃ õñdit Aug. in li. de triñ. hoĩeȝ eẽ imaginẽ dei. ⁊ h̃ explanatũ fuit ĩ p̃mo li. vbi oñsũ ẽ q̄ ĩ aĩa rõnali ẽ vnitas eẽntie cũ trinitate. potẽtiarũ adinuicẽ oꝛdiataꝝ. ⁊ q̃si cõsimili mõ se hñtiũ sic se hñt psõe ĩ diuis. ⁊ iõ ẽ ibi expssa similitudo ppoꝛtõis. ⁊ ppt̃ h̃ rõnalis creatã q̃ ẽ hõ ẽ imago dei. His visis pȝ rñsio ad q̃oȝ ppositã. ⁊ eẽ ad obiecã. Cõcedẽduȝ ẽ

9 ei q̄ hõ v̄e ẽ imago dei. sic õñdũt rõ̃s ad h̃ īducte. ¶ Ad illõ qõ obĩ q̄ hõ ẽ ad imaginẽ. g̃. ⁊c̃. dõȝ q̄ ñ seq̃t̃. q: cũ dr̃ fcũs ad imaginẽ. imago accipit̃ abstractiẽ. cũ dr̃ imago dei imago accipit̃ cõcretiẽ. q: ẽ imagie dei ĩsignit⁹. sic tabula ĩ q̃ depicta ẽ imago. ⁊ imago p̃t dici ⁊ ad imaginẽ. sic eẽ ĩ pposito.

10 ¶ Ad illõ q̃d obĩ q̄ ñ ẽ aliq̃ idẽtitas dei ad creaturã. g̃ nec similitudo. dõm q̄ similitudo q̃ ẽ ĩ imagie ñ attẽdit̃ p idẽtitatẽ aut eiusdẽ nature p̃ticipatõnẽ. sȝ p cõueniẽtiã ĩ oꝛdie ⁊ pportõe. q̃ similitudo nõ exigit cõicãtiã ĩ tercio. q: ĩ cõueniẽtia oꝛdis vnũ ẽ similitudo alteri⁹. ĩ cõueniẽtia pportõis nõ ẽ similitudo in vno. sȝ ĩ duabꝫ cõparatõibꝫ.

11 ¶ Ad illõ q̃d obĩ q̄ imago est similitudo expssa. iã patȝ rñsio. q: et si magis sit dissimilitudo ĩ p̃pietatibꝫ absolut⁹. multũ tñ magis ẽ similitudo ĩ mediatõe oꝛdis et cõparatõe pportõis. ex qbꝫ ⁊ in qbꝫ duobꝫ expssio similitudis cõsistit. q̃ imaginẽ facit.

12 ¶ Ad illud q̃d obĩ de cõfiguratõe dõȝ q̄ imago corpalis exigit cõfiguratõȝ corpalẽ. imago vo spũalis cõfiguratõnẽ ⁊ effigie spũali cõtẽta ẽ. hec aũt cõsistit ñ ĩ q̃ntitate molis sȝ ĩ q̃titate v̄tutis. s. ĩ potẽtijs. ita q̄ sic̃ figura triãgularis hȝ tres t̃mios ⁊ tres lineas. sic etiã ĩ imagie spũali. potẽtie sũt ad modũ termioꝝ ⁊ egressio vni⁹ ab alt̃a q̃tũ ad actũ se hñt ad modũ linee cõiũgentis.

13 ¶ Ad illud q̃d obĩ q̄ imago repsentat fm totũ. dõ. q̄ illud ẽ veꝝ de illa imagie q̃ hȝ oĩmodã pfectõnẽ. et sic sol⁹ fili⁹ dei est imago p̃tris. de alia nõ est veꝝ q̄ repñtet fm totũ simpliciẗ. repñtat aũt q̃tũ ad aliquã totalitatẽ. q: eñ rõnalis creatã et ĩtellcũs q̃dãmõ ẽ oĩa. ⁊ oĩa nata sũt ibi scribi ⁊ ĩp̃mi. oĩmqȝ similitudĩes depĩgi. iõ sicut totũ vniuersũ repsentat deũ in q̃dã totalitate spũali. q̄libet aũt alia creatã irrõnalis repñtat eũ solũ ĩ p̃te q: fm se tm̃. cũ nõ sit nata alia ĩ se spũaliter cõtinere. ita q̄ nihil sit q̃d nõ sit nata cognoscere. h̃ dico ppt̃ aĩam sensibilẽ. q̃ et si cognoscat aliq̃. nõ tñ nata ẽ cognoscere oĩa.

14 ¶ Ad illud q̃d obĩ q̄ q̄libet creatã distat a deo ĩ ĩfinitũ. dõ. q̄ veꝝ ẽ de illa distãtia q̃ opponit̃ p̃ticipatõi ⁊ adeq̃tõi. Cũ ei de⁹ sit ĩfinit⁹ nihil p̃t ei adeq̃ri. Cũ sit simplex ñ p̃t aliquã naturã terciã cũ aliq̃ creatã p̃ticipare. et penes has similitudies nullo mõ attẽdit̃ rõ imagis ĩ hoĩe. sȝ p̃es aliã duplicẽȝ scȝ oꝛdis ⁊ cõsimilis hñtudis. fm quã rõnalis ñ distat ĩ ĩfinitũ a creatore. sȝ valde appĩnq̃t ei. sicut s̃ oñsum ẽ.

¶ Questio II b

Utrũ hõ sit imago dei naẗaliter. Et q̄ sic vr̃. Quod inest alicui a p̃ma sua origĩe inest ei naẗaliter. sed eẽ imaginẽ dei cõueñit hõi a sua p̃ma cõditõe. g̃ inest ei naẗaliter. ¶ Itẽ q̃d inest oĩbꝫ coĩter et inseparabiliter. illud inest naẗaliter. sȝ eẽ imaginẽ cõueñit hoĩ vniuersaliter ⁊ iseparabiliter. g̃. ⁊c̃. ¶ Itẽ q̃d cõueñit alicui fm naẗalia ei⁹ p̃prietates cõueñit ei naẗaliter. sȝ eẽ imaginẽ cõuenit hõi fm intrĩsecas potẽtias et naẗales. g̃ cõueñit naẗaliter. ¶ Itẽ eẽ imaginẽ dei nõ ẽ hõi accñs. sȝ poti⁹ s̃bale. sicut eẽ vestigiũ nulli acci

dit cre.&c.si ḡ hõ nõ ẽ imago dei nałalis. ḡ nõ est res nałalis sz artificialis. si ḡ hõ ẽ pīane falsũ scz ꝗ hõ sit artificial' ḡ nõ ẽ imago artificial' sz nałalis. ḡ. &c. ¶ Item asin⁹ artificialis nõ ẽ asin⁹ ver⁹. ḡ imago artificialis ñ ẽ imago v̄a. sz hõ ẽ imago v̄a. ḡ nõ ẽ imago artificial'. 15 ¶ Ẽ artificial' vel nałal' ḡ &c. ¶ Cõtra Hil. i li. de synodo diffinĩẽs naturalẽ imaginẽ dĩ. imago ẽ ei⁹ rei ad quam imaginatur spẽs indifferẽs. sz hõ nõ est spẽs indifferẽs ipsius dei. ḡ nõ ẽ imago nałalis. ¶ Itẽ Aug. de x. cordis ut differt imago imitatiõis in filio ⁊ i nũmo. sic differt imago i filio dei et i hõĩe. si igit̄ imago i filio imperatoris ẽ nałalis. i nũmo ẽ artificialis. vĩ ꝙ solus fili⁹ dei sit imago naturalis. hõ v̄o solũ artificial'. ¶ Itẽ hoc idẽ vĩ rõe. sic pprĩũ ẽ psone filij eẽ filiũ. ita pprĩũ est esse imaginẽ sz sola psona filij est fili⁹ nałalis ⁊ ñ hõ. ḡ pari rõe sola psona filij est imago naturalis et nõ homo. ¶ Itẽ qđ est a volũtate nõ est a nała. sz pductõ hoĩs est a volũtate dĩ. ḡ nõ est a nała sz ab eo hz eẽ imaginẽ a q̃ hz 16 pduci. si igit̄ aĩa hoĩs nõ pducit̄ a deo fm naturã sed volũtatẽ. nõ erit imago dei naturalis sz voluntaria. ¶ Imago dicit imitatõnẽ et siltudinẽ. ḡ si a. idẽ ẽ imago alic⁹ natura'is. assimulat̄ cũ eo i nała. sz hõ cũ deo i nała assimulari ñ pt. ḡ ñ pt ei⁹ eẽ imago nałalis. ¶ R̃⁹ dm. ꝙ cũ imago dicat̄ ab actu repñtãdi. nã imago repsentat ad pthotipũ vt dicit dam. ⁊ repsentatõ duplicıter pt cõuenire alicui. vel p formã nałalẽ. vel p formaz artificia'ẽ. iõ duplex est imago. nałalis scz ⁊ artificial'. ⁊ qr hõ nõ repsentet p formã artificialẽ. sz p suã formaz nałalẽ. et potẽtias ei naturalit̄ inditas. iõ hõ nõ ẽ imago artificialis sz nałalis. Differt aũt dicere imaginem 17 nałalez et cõnałalez. Nã imago nałalis ẽ q̃ repntat p qđ hz a nała. siue cũ illo qđ repñtat cõueniat in nała siue non. Imago v̄o cõnałalis dr̃ q̃ imitat̄ ⁊ refert illũ p id qđ hz a nała. sz p cõueniẽtiã i eadẽ nała. ⁊ iõ si imaginẽ cõueniat hoĩ. esse ñ imaginẽ cõnaturalez cõuenit hoĩ. sz soli filio dei. Concedẽde igit̄ sũt rõnes 18 ꝯcĩdẽtes ꝙ hõ ñ est imago artificial' sz nałalis. ¶ Ad illud v̄o qđ obi' i ꝯrĩũ. dĩ. ꝙ Hil. diffinit imaginẽ cõnaturalẽ ñ nałalẽ. ¶ Ad illud v̄o qđ obi' de aug. dĩ. ꝙ intẽdit ponere similitudinem q̃tũ ad nałale ⁊ artificiale sz q̃tũ ad cõueniẽtiã et discrepãtiã i nała. Sic 19 nũmus cũ imgatore i nała ñ ꝯuenit sz fili⁹ ei⁹ cõuenit. sic i ꝓposito intelligẽdũ est. ¶ Ad illud qđ obi' ꝙ sola psona filij est nałalis fili⁹. dicẽdũ ꝙ nõ ẽ simile. Q'r accipit̄ nałale put adiacet filio. aliter put adiacet imagĩ. nõ eĩ differt dicere filiũ nałalez ⁊ cõnaturalez. sic differt i imagĩe. Et rõ hui⁹ est ista. q' fili⁹ dicit vt a q̃tũ est de suo pncipa'li itellectu. imago dĩ vt ad quẽ nałale dẽñ de filio significat ꝙ egressus filij sit p modũ nałe ⁊ ita ꝙ cũ pre cõueniat i natura sz tũ dĩ imago naturalis significatur ꝙ illa repñsentatio est a naturali pncipio siue ꝓpetate. et ꝓpt̄ h̄ ñ datur itelligi ꝙ sit in eo imaginẽ et ei⁹ cui⁹ est imago conueniẽtia nature. ¶ Ad 20 illud qđ obi' ꝙ est a volũtate ñ a natura. dĩ. ꝙ verũ est et a pre et q̃ est a volũtate. vñ cũ creatura a deo pduci tur volũtarie ñ dĩ ab eo exire naturalit̄ sz volũtarie. et hñ ñ sequtur ꝙ volũtarie repsentet. ut mo ẽ ibi accẽs. Quãuis eĩ de⁹ volũtarie pduxerit hoĩem eũ hz opatiões naturales. q' diuĩa volũtas sabicauit et fecit eaz 21 natura. ñ sic ãt est de volũtate artific' creati q̃ naturã formã nõ pt pducere. ¶ Ad illud qđ obi' q imago dicitur siltudinẽ i natura. dĩ ꝙ hec determĩatio naturalit̄ addita alicui termino q̃ qđ dicit siltudinẽ vt a q̃ vel ad quẽ. ãbiguã reddit locutõez. q' pt dicer̃ siltudine vt i rõe cause vel i rõe finis. vñ hec est duplex. iste nałalit̄ assilat̄ illi. vel vt itelligat̄ formaliter ꝙ assilat̄ i eo qđ hz a nała. vel vt itelligat̄ formalit̄ vt assimulat̄ in ipsa nała. Pmo mõ accipiẽdo hec ẽ v̄a. hõ nałalit̄ assilatur deo. scđo mõ falsa. ⁊ pmo mõ sequtur ad hãc. hõ nałalit̄ est imago dei. alio v̄o mõ nõ. ¶ Questio III

Utrũ esse imaginẽ cõueniat hoĩ ꝓpe. ita ꝙ nulli alij. Et ꝙ sic vĩ. ¶ In soli⁹ hoĩs cõditõe dem ẽ. faciã⁹ hõ. ad imaginẽ. sz hec ẽ nobilissima cõditõ. q̃ si daret̄ alijs. nullo mõ deberz pretermitti. ḡ vĩ ꝙ nulli alij q̃ hoĩ eẽ ad imaginez suã de⁹ dederit. q̃d si ptermisit de alijs ⁊ ñ de hoĩe rẽ ẽ qđ q̃re sc̃ptura fecẽ. ¶ Itẽ Aug. i smõe de imagĩe. Ad imaginẽ et siltudinẽ suã de⁹ illũ creauit. loq̃tur de hoĩe q̃d nulli alij creat̄e dedit. ¶ Itẽ h̄ vĩ p rõẽ. q' qđ p sup̄abũdatiam dĩ vni soli cõuenit sz imago dĩ similitudinẽ expssissimã in gñe creat̄e. ḡ opꝫ ꝙ cõueniat vel vni soli spẽi. vel vni soli indiuiduo. ¶ Itẽ coꝛpo hõ est imago dĩ. q' imediate tẽdit i deũ. sz ḡ vniuersũ ẽ ordĩatũ fm oẽm sui ptez impossibile ẽ ꝙ aliq creat̄e diuersarũ spẽrũ ordinẽtur i deũ eq̃ et imediate. ḡ vel hõ et ãgel⁹ erũt eiusdẽ spẽi. vel esse imaginẽ cõuenit soli hoĩ. ¶ Itẽ hõ coꝛpo ꝙ ẽ imago dĩ est finis oĩm alioꝛ sz h̄ nõ pt pluribus diuersis spẽ cõuenire. et planũ est ꝙ ãgelo nõ cõuenit. ḡ vĩ ꝙ eẽ imaginem cõueniat soli hoĩ. ¶ Itẽ q' hõ est imago dei fuit vnibil' diuine nat̄e. h̄ ãt ẽ ei⁹ pprĩũ. ḡ pprĩũ est hoĩ eẽ dei imaginẽ. ¶ Contra. dyo. de di. non. dĩ ꝙ ãgelus ẽ imago dei. manifestatio occulti lũis. ¶ Itẽ aĩa eo ẽ imago dei q̃ capax dei ⁊ ꝯceps eẽ pt. sz h̄ ꝯpetit ãgelo sic aĩe. ḡ nõ soli hoĩ cõuenit eẽ imaginẽ. ¶ Itẽ ista ẽ nobilissima oĩm cõditõrũ nałaliũ viez eẽ imaginẽ ḡ nobilissima oĩm creat̄az huiusmodĩ ꝓpetat' nõ debuit eẽ exps. si igit̄ creat̄a angelica est huiõi pz. &c. ¶ Itẽ imago inest aĩe fm supioꝛ' ptem. sicut i pmo li. ostẽsũ ẽ. sz i illa pte hõ ⁊ ãgelus hñt cõueniẽtiã. ḡ vĩ siliť q̃ i dignitate imagĩs cõueniant. igit̄ esse imaginẽ nõ est pprĩũ soli⁹ hoĩs. ¶ R̃⁹. dĩ. ꝙ pprĩũ dĩ 22 dupliciť. Est eĩ pprĩũ simpliciť. et pprĩũ alicui⁹. Pprĩũ simpliciť est qđ cõuenit oĩ et soli. pprĩũ alicui ẽ qđ cõuenit oĩ cõtẽto sb illa spẽ. ita ꝙ q̃busdã alijs cõuenit. quibusdã v̄o minĩe. sic eẽ bipedẽ ꝓpe cõuenit hoĩ respcũ q̃drupedis. nõ respcũ volatiliũ. dõm ẽ igit̄ ꝙ sic eẽ rõnale vel intellectuale nõ ẽ pprĩũ hoĩ simpliciť. q' cõuenit ĩ h̄ cũ ãgelo sz ẽ pprĩũ respcũ reꝝ coꝛpaliũ. sic eẽ imaginẽ ꝓpe cõuenit hoĩ respectu brutoꝝ. nõ ñ respcũ ãgeloꝝ. imo cõiter cõuenit hoĩb⁹ et ãgelis. sicut ostẽdũt rões ad h̄ i 23 ducte. ¶ Ad illõ q̃d pmo obi' i ꝯrĩũ. dõ. ꝙ sc̃ptura nõ determĩat cõditionẽ ãgeli exp̃sse. iõ nõ ẽ miꝝ si nõ determinat ei⁹ modũ nec dicit eũ ad imaginẽ eẽ factũ. Si ãt q̃ras q̃re nõ determĩat. h̄ determĩatũ ẽ s. di. xiij. Ad aliud aug. dõ. ꝙ aug. nõ excludit creat̄as spũales. sz creaturas coꝛpales et visibiles. quãdo dĩ ꝙ nulli alij creat̄e dedit. Itẽ h̄ dĩ ꝓpter aliquã ꝓpetatẽ repsentatõis quã de⁹ dedit hoĩ. nõ alij spũali creat̄e vel coꝛpali. nõ ꝓpter rõez imagĩs pncipalez q̃ cõsequtur oẽz naturã rõnalem. 24 ¶ Ad illõ q̃d obi' ꝙ est siltudo expssissima. dõ. ꝙ supla'tiuus dupliť pt expõi. vno mõ p suũ positiuũ tũ z h̄ aduerbio valde. vt albissimũ. i. valde albũ. et sic itelligit̄ cũ dĩ ad imaginez. et nõ opꝫ ipm ãgelũ suppoñi. Aliquãdo suplatiu⁹ itelligit̄ respectiue. et tũc dicit excessũ respcũ oĩm ad q̃ cõparat̄. et h̄ mõ nõ pt cõuenire pluribus. et sic nõ accipit̄ i ꝓposito. ¶ Ad illõ q̃d obi' ꝙ coꝛpo 25 so q̃ est imago est finis. dõ. ꝙ ista nõ est tota rõ. imo ꝙ sic ẽ imago i aĩa ꝙ exp̃te coꝛpis tũ oĩb⁹ coꝛpalib⁹ hz q̃ndã cõueniẽtiã. et iõ sol⁹ hõ dĩ oĩs creat̄a. et oĩa ꝓpe ipz q̃dãmõ fieri et ad ipm referri. ¶ Ad illõ q̃d obi' de vnice 26

dõm q̄ ct si rõ imagis sit dispositõ ad vnionẽ. nõ tamẽ est dispositio sufficiẽs de se nisi cõpetat h̃ psonali pctãti et culpabili infirmitati et hec est repire in hoĩe non in angelo. sicut .3. melius patebit ĩ tercio. Ad pñs ãt suf ficiat q̄ de eo q̄d sit de vnibilitate. imago tñ vĩr cõsequi rõnalẽ creaturã. ita q̄ oĩs creatura rõnalis ẽ imago dei & actu et naturaliter. Et rõ huius ẽ expssio silitudis q̄tũ ad cõueniẽtiã ordis q̄ sit ĩ pñti q̃ois explanata fuit.

Consequẽter querit̃ de imagine f̃m cõsiderationez relatã. Et circa hoc querũtur tria. Primo querit̃ vtrũ rõ imaginis pncipalius repiatur in angelo q̄3 in aĩa. Scđo vtr̃ pncipalius in viro q̄3 in fẽia. Tercio vtrũ pncipaliũ repiatur ĩ cognitiua q̄3 ĩ affectiua. Utrũ rõ imaginis pncipalius repiat̃ in angelo q̄3 ĩ aĩa. Et q̄ sic videt̃ sup illud Ezech. xxviij. tu signaculũ similitudinis. Grego. q̄to subtilior est natura. tãto ĩ eo imago diuinitat̃ similius insinuat̃ impssa. Item sapiẽs artifex ĩ nobiliori tabula nobiliorẽ describit picturã. si igit̃ imago in creatura est q̄si q̄daz pictura tabule impssa. sic mgr̃ dicit in lr̃a. q̄ pfectior et nobilior mõ imago diuinitatis inscribi debet in angelo q̄3 in aĩa. Item ex eo dĩ creatura rõnalis imago dei q̄ capax dei est. s3 angelicus spũritus capacior est q̄3 humanus. cũ sit virtuosior et expeditior. q̄ in eo imago diuinitatis est eminẽtius impssa. Item imago cõsistit in memoria intelligẽtia et volũtate. s3 memoria pfectiori mõ habet actũ sitũ in angelo q̄3 in hoĩe. similiter intelligẽtia et volũtas. memoria eĩ eius tenet sine obliuione. et intelligẽs intelligit sine ĩquisitõne. et volũtas dirigit sine retardatõe. quoꝝ opposita sũt in aĩa. q̄ rẽ. Cõtra expssius repñtat summã trinitatẽ qđ repñtat nõ solũ q̄tũ ad sbẽ vnitatem. sed etiã q̄tũ ad distinctõnẽ psonarũ. sed hõ expssius repñsentat psonaꝝ distinctõnem. q̄: in hoĩe est psonal' discretio p originẽ. in angelis aũt nõ. q̄ expssius repñtat trinitatẽ hõ q̄3 angelus. sed in q̄ est expssior repñtatio ẽ expssior imago q̄ rẽ. Item eo videtur imitat̃ alteꝝ qđ imitat̃ q̄tũ ad sbam & modũ existẽdi. q̄3 qđ imitat̃ solũ q̄tũ ad alteꝝ. s3 aĩa repñsentat trinitatẽ summã. & put ẽ in se ipsa. & put ẽ in rebus. vt sic in q̄libz pte corpis sit tota sic summa eẽntia in creatura. q̄ expssius imitat̃ deũ q̄3 angelus. s3 qđ expssius imitat̃. excellentius sua imagine insignit̃. q̄ rẽ. Item expssius repñtat deũ qđ repñtat ipm nõ solũ in se. s3 f̃m q̄ ẽ pncipiuz alioꝝ. q̄3 q̄ altero mõ tm̃. s3 hõ repñtat deũ nõ solũ vt ens ẽ in se. s3 etiã vt est pncipiuz alioꝝ q̄: sicut ex vno deo oĩa. ita ex vno hoĩe oẽs homines. sicut vult glo. .ij. Cor. xj. q̄ si qđ expssius repñtat rõnẽ imaginis pticipat eminentius. p3 rẽ. Item plenius repñtat aliqd qđ repñtat deũ p maiorẽ accessũ ad suã totalitatẽ. s3 hõ repñtat deũ inq̄tũ ẽ exemplar spũalium & corporaliũ. angelus aũt altero mõ tm̃. q̄ in homine excellentiori mõ repit̃ imago. Item q̄nto exemplũ magis innitit̃ exẽplari. tanto magis cõformat̃ ei. & q̄nto magis natũ ẽ vniri. tanto magis natũ est conformari. s3 natura humana vnit̃ diuine in vnitate psone. qđ quidẽ nõ facit angelica. q̄ expssior ẽ ĩ ea imago q̄3 sit in angelo. Item p cõsiderationẽ phi. si optimuz in vno genere est melius optimo in alio gñe. ẽ simpliciť h̃ illo melius. s3 xp̃s q̄ est optimus inter homines excellẽtiori mõ insignitus est imagine dei q̄3 optimus angelus. q̄ imago dei in hoĩe q̄3 in angelo repit̃ excellentius. Ad pdictoꝝ intelligẽtiã est notandũ q̄ quidã voluerũt dicere q̄ creaturã magis esse ad imaginẽ dei dici põt dupl'r. vel extensiue. vł intensiue. Si extensiue. sic dixerũt q̄ hõ magis repñtat deũ q̄3 angelus. q̄: in plibus rõne corpis sibi vniti vtpote in spũalibus & corporalibus. & in mõ existẽdi in rebus. & f̃m etiã modũ pducendi res. & sic dicunt pcedere rõnes ad primã ptẽ. Nã qđ de xp̃o obiiciẽ non valet. illud enĩ est singulare puilegiũ. nec ẽ nature s3 potius gr̃e. Si aũt dicat̃ vna creatura magis ẽẽ ad imaginem q̄3 alia intensiue. q̄: expssius repñtat. sic dicũt angeluz magis ẽẽ ad imaginẽ dei q̄3 sit hõ. sicut oñdunt auctoritates et rõẽs ad oppositũ. Et h̃ insinuat Greg. cũ dicit. q̄nto subtilior ẽ natura. tãto in ea imago trinitatis silius insinuatur impssa. & rõnes etiã cõsequẽtes oñdũt. q̄ sic excellentiorẽ natã ãgelica. sic excellẽtiores hz potẽtias. & maiorẽ hz capacitatẽ. & digniori mõ ẽ ĩ imagĩe dei insignita & f̃m hanc viã plana ẽ rñsio ad oẽm ppositõr ad obiecta. S3 l3 iste modus dicendi pbabilis videat̃. nõ eñ ĩ'o dicã h3 calũniaz rõne vtriusq̄3 ptis distictõis. Si enĩ dicat̃ imago magis esse in hoĩe extensiue q̄3 in angelis. hoc vbo Aug. nõ cõsonat. q̄ rõnem imaginis dicit esse in aĩa p se f̃m ptẽ supmã. sicut p3 in. xiiij. & xv. de tri. Silr̃ q̄ dicat̃ vĩr expssior esse imago dei in angelo q̄3 in aĩa. pter maiorẽ dignitatẽ nature. h̃ nõ videt̃ cõsonare glo. q̄ dicit sup illud. ij. ad Heb. et q̄ modicũ minoratus ẽ ab angelis. ibi dicit glo. q̄ natura mentis humane q̄lem xp̃s assumpsit solus deus maior est. Et Aug. h̃ innuit in plurib3 locis. & pie credit̃ & cõiter sentit̃ q̄ virgo maria magis inter oẽs angelos accedit ad deũ. Propterea ẽ alius modus dicendi. q̄ tũ expssio imaginis cõsistat in cõuenientia ordinis & pportionis intensio dignitatis imaginis cõsistit f̃m intẽsionẽ cõuenientie q̄3 tum ad pportionẽ vel ordinẽ. Attendendũ aũt q̄ cõuenientia creature rõnalis ad deũ f̃m ordinem q̄dã est de eẽ imaginis. & q̄dã de bene esse. De esse imaginis est q̄ creatura ĩmediate ordinet̃ ad deũ. de bene eẽ vo est q̄ creatura q̄ est imago pponat̃ aliis q̄ tenẽt rõnem vestigij. et q̄ alia ordinent̃ in ipam tanq̄3 in finẽ. Et sic triplex est ordo in creatura rõali f̃m quẽ cõformatur deo. Primus q̄ ĩmediate nata est deo cõiungi. & h̃ est essentiale imagini. & in h̃ angelus & aĩa equipant̃. q̄: vtriusq̄3 mens immediate ab ipa pma ṽitate format̃. Scđs est q̄ pponit̃ creatura q̄ est imago aliis creaturis. & in h̃ angeli pcellunt. q̄: nõ solũ bestijs. s3 etiã hoĩb3 rectores sunt deputati. f̃m illđ Eccl. xvij. in vnaquaq3 gente pposuit rectores. glo. i. angelos. & iste ẽ ordo q̄ creatura irratõnalis regit̃ a deo mediante rõnali. Tercius est ordo q̄ creature irrõnales ad rõnalez ordinant̃ tanq̄3 in finẽ ppt̃ quẽ sunt facte. & mediante illo in vltimũ finem pncipalem & f̃m hunc ordinem magis cõuenit hõ cũ deo q̄3 angelus magis enĩ facta sunt & corporalia & sensibilia pter homĩes q̄3 ppt̃ angelos. & sic p3 q̄ rõ imagis put attendatur in cõuenientia ordinis q̄tũ ad id qđ est de esse in homine & angelo repit̃ eq̄liter. q̄: vterq̄3 ordinat̃ in deũ immediate. q̄tũ vo ad illud qđ est de bene esse. s. q̄tũ ad ordinẽ respectu creaturaꝝ se hñt p modũ excedentis & excessi. Angelus enĩ magis cõuenit q̄tũ ad ordinẽ sub ratione regiminis. hõ vo magis q̄tũ ad ordinẽ q̄ attendit̃ in rõne finis. Consili mõ regim⁹ & eq̄litatẽ & mutuũ excessum in expssione imaginis q̄ attendit̃ f̃m cõuenientiaz pportiõis. q̄: q̄dã est cõueniẽtia h̃tudinis q̄ ẽ de eẽ imaginis. q̄dã de bene esse. Illa est de esse q̄ cõsistit in cõparatione ad intrinseca. sicut ad potentias. & in hac hõ & angelus adequantur. q̄: ita hñ est distinctio & ordo & eq̄litas & cõsbalitas in potentijs aĩe in memoria scz intelligẽtia & volũtate. sic ĩ potẽtijs angeli. Illa vo cõuenientia h̃tudis ẽ de bñ eẽ q̄ attendit̃ ĩ opatõne creature rõal' ad aliqđ extrĩsecũ. vtpote ad corpus qđ ẽ ipa inferius. Dec

aūt dupliciter pōt esse expssior. vel p̄uatiue vl' positiue. Si positiue. sic aīa est imago expssior. q̄ in h̄ q̄ cōiugitur corpi. ita q̄ illud est p̄ncipiū alioꝝ. ⁊ q̄ illō tocum inhabitat ma[illegible] rep̄sentat deū q̄ est p̄ncipium omniū. et q̄ vn⁹ est in oīb⁹. Si aūt p̄uatiue. sic angelus mag' rep̄sentat deū. q: d̄s est sp̄us purus oīno īmpmixtus ⁊ independēs a creaturis oīb⁹ et hec rep̄sentat āgelic⁹ sp̄ritus dūe a corp̄e s̄m actū ⁊ aptitudiem sepatus. et p̄ tāto d̄r esse s̄bilior a gr̄e. et in eo imago diuinitas esse expssior. et sic p̄z q̄ q̄ꝫtū ad cōueniētiā p̄portōis q̄ est de ēentia imagīs int̄ hoīe ⁊ angelū pōt esse equalitas. q̄ꝫtū vo ad illā q̄ est de bn̄ esse se habēt sicut excedētia ⁊ excessa. Ex p̄dictis igitur patet respōsio ad q̄onem p̄positā. Cū eni querit. vtrū p̄ncipalius vel expssius sit imago dei in angelo q̄ꝫ in aīa. respōdendū q̄ q̄ꝫtū ad aliq̄d est ex p̄ncipaliter q̄ꝫtū ad aliq̄d magis p̄ncipaliter. q̄ꝫtū ad aliq̄d min⁹ sicut explanatū est. ⁊ in h̄ p̄z r̄nsio ad rōnes ad vtrāq̄ ptem q̄ p̄cedūt s̄m diuersas vias s̄m q̄s v̄itatē p̄ht cōcludere. q̄ꝫ nō h̄nt oppositōnē. Ad illō

30 eīi q̄d obī de maior capacitate. dicī p̄e q̄ n̄ cogit. angelus eni capacitatē gr̄e habet in cōpatōne ad sursū. in q̄ cōpatōne nō excedit naturā mentis humane. q̄ aūt natura angelica dicat exceddere humanā. h̄ est in cōpatōe ad corp⁹ ad q̄d nō habet inclinatōnē s̄m q̄ aīa. ⁊ iō maiorē dignitatis ī natura angelica resoītū aūt nō facit ad excellētiā imagīs sine illius capacitatis q̄ est in natura humāe mentis s̄m q̄ aīa est capax dei. Similit̄ nec illō q̄d sequit̄ cogit. q: maior viuacitas memorie vl' intelligentie poti⁹ facit ad intētionē similitudīs q̄ꝫ ad imaginis maiorē expssionē. Similitudo eni cōsistit in p̄prietatib⁹ naturalib⁹. imago v̄o in origine ⁊ habitudie et q̄uis potētie in angelis sint viuaciores q̄ꝫ in aīalib⁹ et iō similiores d̄o. tūdē tamē habēt ordiem ⁊ habitudinē. sicut ostēsū ē. vn̄ mag' p̄pe cōcedit̄ q̄ angel⁹ sit d̄o silior q̄ꝫ hō. q̄ꝫ possit cōcedi q̄ angelus sit mag' imago. ⁊ h̄ vult dicere au[illegible]tas gr̄e. Rōes v̄o ad oppositū p̄cedūt et cōcludūt maiorē expssionē q̄ꝫtū ad illud q̄d ē accidētale imagini. excepta illa q̄ fūdat̄ sup̄ visionem ad quā d̄o. q̄ nō cogit p̄ eo q̄ s̄ba q̄ est viuius capax gr̄e p̄ naturā. pōt effici mag' capax p̄ aliquā grām gratis datā. q̄ disponit et ampliat capacitatē nāe ad susceptōꝫ gr̄e gracū facientis. vn̄ esto q̄ natura angelica eēt magis capax gr̄e q̄ꝫ humana natura s̄m naturalē potētiā sicut videt̄ rōnabilit̄ eē ponēdū. vt natura angelica sit excellētior et excellētiori nāe debeat̄ excellētior potētia et capacitas. nihilomin⁹ m̄ p̄ aliq̄d donū diuinitus sibi dacū gratis. pōt eleuari capacitas anime vsq̄ ad capacitatē angeli. et q̄d ā mō amplioꝝ. nā donū gr̄e gratis date disponit ad grām gratū facietē ⁊ et sic possibile est fuisse ī xp̄o ex brā v̄gie. et sic patet obiecta ad vtrāq̄ p̄tē

Questio II e

Utrū p̄ncipalius sit imago ī masculo q̄ꝫ in femina. Et q̄ sic vr̄. j. Cor. xj. vir ē imago et glīa dei. hec aūt v̄ba apl's sepat virū a muliere. igit̄ aut mulier nō ē imago aut si ē imago nō est ita expssa sicut vir. Itē glo. ibi dic̄ ad imaginē dei factus est vir nō mulier. s̄z h̄ nō est dem̄ nisi mulier nullo mō sit ad imaginē facta. ḡ dem̄ est q̄ minus ē ad imaginē q̄ꝫ vir. Itē q: hō est ad imaginē vnibilis est nāe diuine. sed mag' fuit vnibilis in sexu masculino q̄ꝫ feminco. ḡ mag' est imago vir q̄ꝫ mulier. Item q: hō ē imago dei oīb⁹ est p̄latus siue p̄posit⁹. s̄m q̄d innuit̄ in textu gen̄ j. fa. ho. ad ima. ⁊c. ⁊ s̄bditur. ⁊ p̄sit piscib⁹ ⁊c. ḡ p̄sidere si non cōuenit hoī in sexu femineo s̄z masculino. vr̄ q̄d imago excellētior mō sit in masculino sexu q̄ꝫ femineo. Contra. Gen̄. j. creā. de. ho. ad ima. ⁊ s̄i. scz masculū et fe. creauit illos. si igit̄ mulier creata ē ad imaginē dei ⁊ ad eq̄litatē viri sic innuit formatio eius de latere. ⁊ ratio etiā q̄re formata ē cū dicit̄. faciamus adiutoꝝ sile sibi. vr̄ igit̄ q̄ in viro ⁊ muliere eq̄lit̄ repiat̄ rō imaginis. Itē imago attendit̄ in homine q̄ꝫtū ad sup̄mū aīe. s̄z in sup̄mo aīe non est distinctio aliqua s̄m sexū. ḡ siue homo sit mulier siue vir equalit̄ est imago. Itē sexus non variat sp̄em. ḡ vir ⁊ mulier sunt eiusdem speciei. s̄z imago consequit̄ hoīe q̄ꝫtū ad formā speciei. non q̄ꝫtū ad formā indiuidui. ḡ eq̄lit̄ est in viro ⁊ muliere. Item imago creationis non ordinatur ad imaginē recreationis siue gratificatiōis. s̄z imago q̄ cōsistit in gr̄a ⁊ virtutib⁹ ita excellenter p̄t esse in muliere sic in viro. ḡ pari rōne ⁊ imago creationis in q̄ cōditus est hō. R̄n. ad p̄dictoꝝ intelligentiā ē notandū q̄ sic et p̄cedētib⁹ p̄z. imago q̄ꝫtū ad suū esse p̄ncipalit̄ p̄sistit in aīa ⁊ ei⁹ potētiis. ⁊ in h̄s potissime put h̄nt ad deū p̄uerti. ⁊ q̄ꝫtū ad h̄ nō ē distinctio masculi ⁊ feminei ⁊ liberi. iō imago q̄ꝫtū ad id q̄d est de p̄plemēto ei⁹ et de ei⁹ esse nō mag' repit̄ in viro q̄ꝫ in muliere. Quātū aūt ad bn̄ eē siue ad clarioꝝ expssionē p̄sistit mag' ī aīa s̄m q̄ ad corp⁹ h̄z ordinē ⁊ habitudinē. ⁊ q̄ꝫtū ex p̄te corporis est sexuū distinctio. ⁊ s̄m sexuū distinctionē maior est rep̄sentatio q̄ꝫtū ad rōnem p̄sidendi siue q̄ꝫtū ad rōem p̄ncipiādi. q: vir est caput mulieris. ⁊ vir est p̄ncipiū mulieris. ⁊ nō vir p̄t muliere. sed mulier p̄t virū. q̄ꝫtū ad hunc v̄o modū excellentior modo īperitur imago in sexu masculino q̄ꝫ feminino. nō ratione eius q̄d est de esse ipsius imaginis. sed rōne eius q̄d adiacet. Et s̄m hoc satis plane patet respōderi ad obiecta. Rationes eīi ostēdentes q̄ non magis est imago vir q̄ꝫ mulier p̄cedunt de imagine q̄ꝫtum ad suū p̄[illegible] esse. sicut intuenti patet. Rationes vero ad oppositū procedunt de imagine q̄ꝫtum ad aliquā accidentalē p̄prietatem siue per relationem ad corpus. Ad illud aūt quod dicit apostolus ⁊ glo. q̄ vir est imago et gloria dei. d̄o. q̄ vir accipitur methaphorice pro superiori parte rationis. ⁊ mulier pro inferiori. sicut exponit. Aug. xij. de tri. Et si tu obiicias q̄ apostolus loquit̄ de viro et muliere ad litterā. d̄o s̄z q̄ loquitur de eis nō s̄m se. sed s̄m significationem. Uir eīi q: fortis est ⁊ p̄sidet mulieri. superiorem rationis partē significat. mulier vero inferiorē. Inde etiā est in matrimonio q̄ vir significat deū. ⁊ mulier significat ecclesiā siue aīam. hoc aūt est ratione stabilitatis ex parte vna. ⁊ infirmitatis et fragilitatis ex altera. que nō respiciunt imaginem s̄m se. sed ratione corporis annexi. ⁊ ita non essentialiter sed accidentaliter.

32

Questio. iij f

Utrū imago p̄ncipalius sit in cognitiua q̄ꝫ in motiua siue affectiua. Et q̄ p̄ncipalius sit in cognitiua vr̄ per illud q̄d dicit Aug. imago est in potentia cognoscendi. ⁊ similitudo in potentia diligendi. sed hoc non est dictū q̄ oīno sit in potentia cognoscendi. ḡ dictum est q: p̄ncipalius est ibi. Item imago p̄mo ⁊ p̄ncipaliter couenit ipsi verbo eterno. ḡ et p̄ncipaliter mag' cōuenit q̄d illi verbo eterno respondet. h̄ aūt est ipsa intelligentia q̄ est in ipsa potentia cognitiua. ḡ ⁊c. Itē imago cōsistit in memoria intelligentia ⁊ volūtate. sed due istarū potentiarū scz memoria et intelligētia tenent se ex p̄te cognitiue. ḡ ⁊ imago. pl⁹ se tenet ex p̄te cognitiue q̄ꝫ affectiue. Itē imago dicit quandā cōfigurationē et distīctionē. sed affectiue ē vnire. ⁊ cognitiue distīguere

q̄ imago p̄ncipalis residet penes cognitiuā q̄ȝ penes affectiuā. Cōtra. imago reformatiōis. rn̄det imagini creationis. sȝ imago reformatiōis q̄ quidē est grā p̄ncipalis est in affectiā q̄ȝ in cognitiā. ḡ ⁊ imago creatiōis. Itē i eo p̄ncipalr̄ ɔsistit res i q̄ cōsistit eius cōplemētū. sȝ imago cōplet̄ i volūtate. ⁊ volūtas se tenet ex pte affectie. ḡ ⁊c̄. Itē imago ē nobilissimū in aīa. ḡ cōsistit penes id qd̄ ē in aīa nobilissimū. sȝ li. ar. siue volūtas ē nobilissimum qd̄ ē in aīa. ḡ p̄ncipalr̄ cōsistit imago penes ar. li. siue voluntatē. h̄ aūt p̄ncipalr̄ respicit affectiuā. ḡ ⁊c̄. Itē silitudo ē in plus q̄ȝ sit imago. nō eīm q̄lib̄ silitudo est imago. sȝ silitudo expssa i q̄dā cōfiguratiōe ⁊ imitatiōe. ḡ vbicūq̄ȝ ē imago. ē ⁊ silitudo. sȝ silitudo nō ē p̄ncipalr̄ penes ɔgnitiōeȝ sȝ pēs affectōnē. tū silitudo sit i gñtuīz q̄ maĭe r̄spiciūt affectiuā. ḡ pari rōe imago. Iuxta h̄ q̄rit̄ q̄ sit dr̄ña int̄ imaginē ⁊ silitudinē. cū eīm plus sit silitudo q̄ȝ imago. sic ondit Aug. in li. lxxxiii. q. ⁊ supius non debeat cōnumerari suo inferiori. vr̄ q̄ male dr̄ hō fact⁹ ad ima. ⁊ si. Itē cū due sint potentie ex pte affectiōis scȝ irascibilis ⁊ cōcupiscibilis. ⁊ due ex pte cognitiōis. scȝ memoria ⁊ intelligētia. qd̄ ē q̄re in rōne imagis potius accipiunt̄ due potētie ex pte cognitiue. ⁊ vna ex pte affectiue. Vr̄ eīm q̄ poti⁹ dȝ ē e ɔuerso. tū tres ṽtutes theologice q̄ reformāt aīam ad imaginē sic in ea ponāt̄ vt due sint ex pte affectiue. s. spes ⁊ charitas. q̄rū vna ē in irascibili. ⁊ altera in cōcupiscibili. ⁊ vna ex pte cognitiue. s. fides q̄ cōiter ponit̄ in rōnali. R̄o. Dōm. q̄ de prima noīs ipositiōe differt imago ⁊ silitudo. Imago eīm noīat cōformitatē in q̄ntitate. similitudo ṽo cōueniētiā in qualitate. Imago noīat quādā cōfigurationē. ⁊ ita ingtat figurā q̄ est quātitas in qualitate vel q̄litas in quātitate. similitudo ṽo dr̄ rerū differentiū eadē q̄litas. Ex hac aūt p̄maria differentia triplex ɔsueuit assignari mod⁹ distinguēdi inter imaginē ⁊ similitudinē cum dr̄. faciam⁹ hō. ad ima. ⁊ si. Prim⁹ ē quē dic̄ hugo q̄ similitudo respicit naturā. ⁊ imago respicit figurā. q̄ similitudo dic̄ cōueniētiā in q̄litate naturali. imago ṽo cōueniētiā in distinctiōe figurali. ad modū cuiusdā trianguli. in q̄ sunt tres termini ⁊ tres linee. q̄ tres sūt potentie q̄rū q̄lib̄ habitudinē hȝ ad q̄lib̄ȝ. ⁊ simr̄ tres psone. ⁊ potentia vel psona tenet rōneȝ termini. hitudo ṽo vel imago tenet rōnē linee. Scd̄s mod⁹ distinguendi ē q̄ imago ē in naturalib⁹. ⁊ similitudo in gratuitis. q̄ similiter hȝ ortū ex illa p̄ma dr̄ia. Qr̄ eīm imago dic̄ cōfigurationē. ⁊ illa attēdit̄ ex pte naturaliū potētiaȝ aīe scȝ memorie. intelligētie. ⁊ volūtatis. hinc ē q̄ imago ē in naturalib⁹. q̄ nec similitudo dic̄ cōueniētiā q̄ ortū hȝ a q̄litate. ⁊ q̄litas in q̄ aīa similat̄ deo h̄ est grā. iō similitudo in gratuitis dr̄ esse. Terti⁹ modus distinguendi est q̄ imago est in potentia cognoscendi. ⁊ similitudo in potentia diligendi. ⁊ iste mod⁹ similiter hȝ ortū ex dr̄ia p̄ma. Qr̄ eīm imago ɔsistit in ɔueniētia fm ɔfiguratōeȝ ⁊ ɔfiguratio attēdit̄ in origie hitudine. ⁊ potētiaȝ distinctiōe. ⁊ h̄ origo ⁊ hitudo p̄ncipalr̄ residet ex pte cognitiue. iō imago p̄ncipali⁹ ponit̄ in cognitiua. Silitudo ṽo dic̄ ɔueniētiā in q̄litate. ⁊ q̄ q̄litas in q̄ p̄ncipaliter assimilat̄ aīa deo ē in volūtate siue affectiōe. hic ē q̄ silitudo ponit̄ p̄ncipalr̄ in potētia affectiā. ⁊ inde ē q̄ in imagine creatiōis due sūt potētie ex pte cognitiue scȝ mēoria ⁊ intelligētia. ⁊ vna ex pte affectie. s. volūtas. Ecōtra ṽo in imagine recreatiōis. q̄ q̄ cōsistit in grā. due ṽtutes sūt ex pte affectiue. s. spes ⁊ charitas. ⁊ vna ex pte cognitiue. s. fides. Imago eīm p̄ncipalr̄ respicit originē ⁊ hitudinē. hitudo aūt ⁊ origo attēdit̄ inter memoriā ⁊ intelligentiā p modū gentis ⁊ plis. ⁊ inter hec duo ⁊ voluntatē fm modū donatiōis siue pcessionis. Inter irascibilē ṽo ⁊ cōcupiscibilē nec ē talis ordo nec origo. cū mot⁹ irascibilis possit ē sine cōcupiscibili et ecōuerso. mot⁹ aūt volūtatis nō pōt ē sine motu intelligentie puro. nec act⁹ silr̄ intelligētie sine actu mēorie. in his dico q̄ sunt de rōne imagis. iō in assignatiōe imagis duo sumunt̄ mēbra ex pte cognitie. ⁊ vnū ex pte affectie h̄ eīm exigit ordo ⁊ origo ⁊ distinctio. ⁊ pptere imago p̄ncipali⁹ ē in cognitiua q̄ȝ in affectiā. silitudo ṽo p̄ncipali⁹ cōsistit in vniōe aīe ad deū q̄ q̄dē ē p grām. Et q̄m vnio ⁊ grā p̄ncipalr̄ respiciūt affectiuā. hinc ē q̄ in imagine recreatiōis q̄ q̄dē ē in gratuitis due sunt ṽtutes q̄ respiciūt affectiuā. s. spes ⁊ charitas. penes duas vires. scȝ irascibilē ⁊ cōcupiscibilē. vna ṽo q̄ respicit cognitiuā. s. fides q̄ respicit rōnalē. q̄ȝuis ⁊ spes reformās irascibilē p cōseques reformat mēoriā. cū ɔueniāt in actu qui ē tenere. fm h̄ igit̄ planū ē endere ad q̄ōnē ⁊ obiecta. Cōcedendū ē eīm de plano q̄ imago p̄ncipalr̄ respicit cognitiuā. cōcedēde sūt etiā rōnes q̄ h̄ pbāt. Ad illud ṽo qd̄ obycit̄ de imagie reformatiōis. dōm q̄ nō valet. q̄ imago reformatiōis poti⁹ ē silitudo q̄dā q̄ȝ sit imago. Si ei pprie eēt imago. eēt capax dei ⁊ eēt īmortalis. nūc aūt nō ē sic. ⁊ ideo q̄ imago recreatiōis poti⁹ ē silitudo q̄ȝ imago. magis p̄ncipaliter respicit potentiā affectiuam q̄ȝ cognitiuā. q̄ȝuis reformat tā cognitiuā q̄ȝ affectiuā. Ad illud qd̄ obycit̄ q̄ cōplementū imagis ē in volūtate. dōm q̄ ⁊ si volūtas vltia sit in imagie. nō tū se hȝ p modū cōplemēti in rōne imagis. imago eīm dic̄ ordinē ⁊ originē in potētijs sic̄ ē in psonis. ⁊ quēadmodū tertia psona nō ponit̄ aliaȝ cōpletiua nec alias cōplere. sȝ poti⁹ ab eis recipe. sic volūtas pur cps imaginis. poti⁹ cōsideraf in rōne egrediētis q̄ȝ in rōne cōplētis. ⁊ q̄ p̄ma rō originis ē p modū nature. q̄ q̄dē ɔsistit in ortu intelligentie ex memoria. hinc est q̄ imago p̄ncipali⁹ respicit cognitiuā q̄ȝ affectiuā. Ad illō qd̄ obycit̄ q̄ imago cōsistit penes nobilissimū in aīa. dō q̄ nobilissimū in aīa duplr̄ pōt accipi. Vel fm distinctionē potentiaȝ. s. affectiue ⁊ cognitiue. vel fm cognitiōeȝ statuū. s. supioris portiōis ⁊ inferioris. Cuȝ ḡ dr̄ q̄ imago ɔsistat penes nobilissimā. h̄ intelligit̄ q̄ȝtū ad statuȝ in supiori pte nō q̄ȝtū ad potentias. q̄ imago cōplect̄ tā affectiuā q̄ȝ cognitiuā. tū vtreq̄ȝ nate sint imediate ferri ad deū. Ad illō qd̄ obycit̄ q̄ silitudo est in plus q̄ȝ imago. dōm q̄ silitudo si accipiat̄ in sua generalitate plus est. si ṽo accipiat̄ pprie sic accipit̄ in pposito nō est in pl⁹. īmo distinguit̄ ab imagine. ita q̄ ⁊ si vtrāq̄ȝ taȝ affectiuā q̄ȝ cognitiuā respiciat. imago tū p̄ncipali⁹ respicit cognitiuā. ⁊ silitudo affectiuā. ⁊ rō tā dicta est. et p h̄ pȝ rn̄sio ad illa duo que querebant̄.

Distinctio. xvii. de pductione hois q̄ȝtum ad p̄ncipia cōstitutiua. s. corp⁹ ⁊ aīam. ⁊ p̄mo viri.

Hic de origine aīe plura q̄ri solent. ⁊c̄. Supra egit mgr̄ de pductiōe hois in cōparatiōe ad p̄ncipiū extra. in hac ṽo pte agit de pductiōe ei⁹ q̄ȝtū ad p̄ncipia cōstitutiua. s. q̄ȝtū ad corp⁹ ⁊ aīam. Diuidit̄ aūt ista ps in duas. In prima determinat de pductiōe viri. In scd̄a ṽo de pductiōe mulieris ex viro. j. di. xviij In eodē quoq̄ȝ padiso mulierē formauit ⁊c̄. i p̄n°. Pria ps hȝ duas. In p̄ma determinat de hois formatiōe. In scd̄a de hois formati locatiōe. ibi hoiēȝ aūt ita formatū ⁊c̄. Prima ps hȝ duas. In p̄ma determinat de hois formatiōe. In scd̄a de hois formati locatiōe. ibi. hoiem autem ita formatum. ⁊c̄. Prima pars habet duas.

In pma determiat de pductione aie in se. In scda vero in relatiõe ad corp9. ibi. Sz vtrū in corpe an extra corp9. rc. Pars sūtilla in q determiat de pductione aie i se hz duas. In pma determiat veritatē. In scda remouet errorē. ibi. putauerūt eni quidā heretici rc. Sūt illa ps in q determiat de pductione aie in cōparatiõe ad corpus hz duas. In pria determiat vtrū ds creauit aiaz i corpore an extra corp9. In scda q̃rit vtrū ds fecerit hoiez i etate pfecta. ibi. Solz etiā q̃ri vtrū ds hoiez repēte. Sūt ps illa in q determiat de locatiõe hois iā formati hz duas. In pria determiat d loco ei9 i se. In scda vero determiat i cōparatõne ad cōtenta. ibi. In h aūt paradiso erant ligna rc.

Determinat veritatē de pductione aie in se. vtrū de aliquo facta sit an nō. et qñ facta sit et quā gratiam habuerit in creatione. a

D. XVII Gene. ij b Hic de origine aie pl'a q̃ri solent. scz vtrū creata fuerit. et qñ. et quā grāz habuerit i creatione. Sic hois formatio fm corpus describit cū dicit. Formauit ds hoiez de limo terre et ita eiusdez fm aiam factura describit cum subditur. et inspirauit in faciem eius spiraculū vite. Corpus enim de limo terre formauit ds cui aiaz inspirauit. Uel fm aliā lrām flauit vel sufflauit. nō q faucibus sufflauerit vel manib9 corporeis corp9 formauerit. Spūs eni de9 est. nec lineamētis mēbrorū compositus. Nō ergo carnaliter putemus deū corporeis manib9 formasse corp9. vl' faucibus inspirasse aiam. s potius hoiez de limo terre fm corp9 formauit iubendo. volendo. i. voluit et verbo suo iussit vt ita fieret. et inspirauit in faciē eius spiraculū vite. i. substāciā aie in qua viuerz creauit. non de materia aliqua corporali vl' spūali. s de nihilo.

Quō corporeis instrumentis formasse vl' sufflasse deus dicit.

Remouet q̃rūdā hereticoz errorē q putauerunt aiam esse de substātia dei. b

Putauerūt eni quidā heretici deū de sua substātia aiam creasse ybis scripture ptinaciter inherētes. qbus dr. inspirauit vel insufflauit rc. Cū flat inquiūt vl' spirat. hō de se flatū emittit. Sic ergo cū dicit de9 flasse vel spirasse spiraculū in faciē hois ex se. spūm hois emisisse intelligit de sua substātia.

respōsio. Qui h dicū tnō capiūt tropica locutiõe dictū eē sufflauit vel flauit. i. flatū hois scz aiam fecit. Flare eni est flatū facere. flatū facere est aiam facere.

Esa. lvij. Unī dūs p Esaiā. Oēm flatū ego feci. Nō sunt g audiendi q putant aiam eē ptez dei. Si eni h eēt. nec a se nec ab alio decipi posset. nec ad malū faciendū vel patiendū cōpelli. nec in meli9 vel deterius mutari. Flat9 g q hoiez aiauit fact9 ē a deo nō de deo. nec de aliq materia. sz de nihilo.

Determinat de pductiõe aie in relatione ad corpus vtrum deus creauit aiam in corpore vel extra corpus. c

Opīo Au. Sed vtrū in corpe vel extra corpus etiā inter doctos scrupulosa qō ē. Aug. ei sup gen. tradit aiaz cū angelis sine corpore fuisse creatā. postea vero ad corpus accessisse. neq3 cōpulsa ē in corpora ri. sed naturaliter illud voluit. i. sic creata fuit vt vellet. sicut naturale nobis est velle viuere. Male aūt velle viuere. nō nature sed volūtatis est puerse.

Aliorū sententia. Alij vero dicunt aiam primi hois in corpe fuisse creatam. ita exponentes verba illa. Inspirauit in faciē eius spiraculū vite. id est animaz in corpore creauit que totum corpus animaret. faciem tamen specialiter expressit. quia hec pars sensibus ornata est ad intuenda superiora. Sed quicquid de anima primi hominis estimetur. de alijs certissime sentiendū est q in corpore creentur. Creando enim infundit eas deus. et infundendo creat. Dicendum est etiam animaz illam nō sic esse creatam. vt prescia esset opis futuri iusti vel iniusti.

Querit vtrum deus fecerit hominem in etate perfecta. d

Soler etiam queri vtrū deus hominez repente in virili etate fecerit. an proficiendo et etates augēdo. sicut nūc format in matris vtero. Aug. super gene. dicit. Adaz in virili etate cōtinuo factus est. et hoc fm supiores non inferiores causas. id est fm voluntatem et potentiam dei. quā nature generibus non alligauit. qualiter et virga moysi conuersa est in draconem. Nec talia cōtra naturam fiunt nisi nobis quibus aliter nature cursus innotuit. deo autem natura est quod facit. Non ergo contra dispositionem suam illud fecit deus. Erat enim in prima creaturarū cōditione sic hoiez posse fieri. s nō sibi erat necesse vt sic fieret. hoc eī nō erat in conditiõe creature

Exo. vij.

Sed in beneplacito creatoris a cuius voluntas necessitas est. hoc enim necessario futurū est quod vult et prescit. Multa vero fm inferiores causas futura sunt. sz in presentia dei futura non sunt. Si autem ibi aliter futura sunt. potius futura sunt sicut ibi sunt. vbi prescit ille qui non potest falli. Sic ergo factus est adam non fm inferiores causas. quia non erat in rerum causis seminalib9 vt ita fieret. sed fm superiores. non contra naturaz operantes. qz in reruz causis naturalib9 erat vt ita posset fieri.

a In bñplacito creatoris cui9 rc. Innuit mgr q volūtas dei necessitas ē. Cōtra ex h sequit necessariū futuruz est qd vult et prescit q si verū ē. cū ds velit oīa bōa futura. nullū bonū futuz eueniet cōtingent. perit ergo libertas arbi. Preterea falsuz videt dicere in h q subiūgit. multa eniā fm inferiores cās futura st sz i pscietia dei futura n st. qd eni futuz est erit. qd nō est futuruz in pscientia dei nō erit. ergo simul idē erit et nō erit

De hominis formati locatiõne in se. qui extra paradisum creatus. in padisuz positus est. et q̃re ita factū sit. e

1 R°. dõm q2 p̃mū v̄bū intelligendū ē de necessitate nõ õntis sȝ ɔsequētie. q2 necessario ad velle dei sequitur ipȝ volitū esse vl' futurū eē. Scḋm aūt v̄bum intelligendū ē ita q2 h̄ p̃ncipiū futurū significet ordo effect° ad cãs nõ euentus vt sit sensus. Multa fm inferiores cãs futura sunt .i. ordinata fieri que fȝ v̄itatē vel p̃ntiā nõ sūt futura q2 nõ eueniūt.

Gene. y

b Q2 hõ extra p̃adisum creat°. postmodū in p̃adiso sit positus. Contra. cū enī p̃adisus esset locus habitatiõis debit° hoīs fȝ statū innocentie. 7 locus cõgru° generationi 7 p̃ductiõi. vñ q2 hõ debuit p̃duci in p̃adiso. Itē cū tota terra eēt tunc fructifera et aer tranquillus. videtur q2 tota erat cõgrua vt inhabitaret ab hoīe.

Tres sñie de p̃adiso sunt 7 que sunt.

A q̄ principio sit plātatus.

Hoīez aūt ita formatū tulit de° vt scriptura docet. 7 posuit ī p̃adiso voluptatī quē plātauerat a p̃ncipio. His verbis apte moyses insinuat[b] q2 hõ extra p̃adisum creat° postmodū in p̃adiso sit posit°. Qḋ iõ factū d̄r. q2 nõ erat in eo p̃mansur°. vl' vt ñ nate sȝ grē h̄ assigneret. Intelligit aūt p̃adisus local' 7 corpal' in q̄ hõ locat° ē. Tres ei generales de p̃adiso sententie sunt. Una eoꝝ q̄ corpalit' itelligi volunt tm̄. Alia eoꝝ q̄ sp̄ualit' tm̄. Tertia eoꝝ q̄ vtroq2 mõ p̃adisum accipiūt. Tertiū mihi placere fateor. vt hõ in corpali p̃adiso sit posit°. q̄ ab illo p̃ncipio plātat° accipi pōt. q̄ terrā oēm

Q̄ si hõ extra p̃adisum est p̃duct°. vñ q2 extra p̃adisū ad habitādū debuit relinq̄. Itē si tota terra p̃duera ē p̄p ter hoīez. q̄ vñ q2 si hõ stetisset. alia p̃s terre a p̃adiso supflu eret. p̄pt' h̄ ē hic qḋ q̄d vocet hic p̃adisus in q̄ hõ ē positus. R° ad p̃dictoꝝ intelligentiā ē notādū q2 sicut dicit
2 mgr̄ tres fuerūt de p̃adiso sñie. Quidā eñ dixerūt q2 p̃adisus illa in q̄ erat positus hõ erat locus corpalis. q̄ p̄pter suā amenitatē p̃adisus dicebat. nec ē alia p̃adisus nisi corpalis. Alij v̄o attendentes q2 beatificatiõ hoīs ē in p̃adiso q̄ cõsistit in dei fruitione. nõ in corpali amenitate. dixerūt hanc p̃adisum nõ eē locū corporalē. sȝ sp̄ualem 7 oīa illa q̄ dicunt de p̃adiso in geñ. dicta esse methaphorice. vñ hõ in formatione sui posit° d̄r fuisse ī p̃adisū. nõ q2 fuerit localit' mutat°. sȝ q2 in sp̄ūali amenitate 7 delicijs ex dei amore 7 cogniciõe 7 fruitione ē posit°. In h° aūt sententie assertiõne adducūt illud qḋ d̄r de latrone luce. xxiij. Hodie mecū eris in p̃adiso. Et illḋ qḋ dicit de lucifero Eze. xxiij. In delicijs p̃adisi dei fuisti. Tertia ē positio q2 ē p̃adisus sp̄ūalis 7 ē p̃adisus corpalis. Paradisus sp̄ūalis dicit statū vel q̄etē 7 amenitatē deliciaꝝ sp̄ūaliū. 7 iste p̄t esse fm duplicē statum scȝ ecclie triūphantis. 7 ecclesie militantis. Uñ p̃adisus sp̄ūalis duplex ē siue dupliciter dicta est. Una est ī ecclesia militante. altera in ecclesia triūphante. Unde illa que sunt dicta in gene. de paradiso spirituali. possūt exponi methaphorice. Paradisus aūt corporalis loc° est deliciaꝝ 7 amenitatis. 7 hec est duplex similiter fm duplicem statū scȝ perfectum 7 imperfectū. Scḋm statum p̃fectum paradisus est empyreū. Scḋm statū imperfectum paradisus est locus quidā amenus in partibus orientis de quo dicit Dam. Diuina paradisus est dei manibus in edem plantatus gaudij. et exultatõ
3 nis vniuerse promptuariū. In hoc aūt loco deuit ho minem poni vt esset ei facultas perueniendi ad patriā

7 vt deus homini ondēderet beniuolentiā. cui locū amenissimū ad inhabitandum p̄parauerat vt sic amenitas exterioris habitaculi cõrñderet delicijs interioribus quales habet anima que est templū dei. 7 habebat aīa primi hominis. Extra autē hunc locum debuit homo produci. vt melius ɔgnosceret dei beneficium. dum se videret quasi aliūde adductum. et vt etiā sm ostenderet p̄ hoc q2 homo nõ erat ibi factus. ad eternālit' habitandū. sed temporalit' peregrinandum. Et q2 deus presciebat hominis casum in paradiso voluit eum collocare. vt per eius erectionem de loco voluptatī cognosceret sensibiliter quanta bona spiritualia amisisset per culpam. cognosceret etiam nihilomin° quanta esset differentia inter eū qui domino obedit humiliter. et eū qui ipsum cõtēnit. Et per hoc p̄ȝ r̄nsio ad obiecta. Loc° eñ paradisi cõ
4
Qualis sit locus paradisi 7 ubi

remotis aq̄s herbas 7 ligna p̄ducere iussit. Qui 7 si p̃ntis ecclesie vel future typū tenet. ad litteraȝ tñ intelligēdū ē eē locū amenissimū fructuosis arboribus magnū. 7 magno fonte fecundū. qḋ dicimus a principio antiq̄ translatio dicit ad orientē. Uñ[c] volunt in orientali p̃te esse paradisuȝ longo interiacēte spacio vl' maris vel terre regionib° q̄s incolūt hoīes secrete. 7 in alto sitū vsq2 ad lunarē circulum p̃tingentem. Uñ nec aque diluuij illuc p̃uenerunt. De loco paradisi quantum ad contenta. q̄ sunt ligna p̃adisi iter q̄ erat lignū vite. 7 lignū scie boni 7 mali.
f

uenient' factus fuit propter hoīem instituendum. et alia
5 terra conueniēter fuit facta p̄pter hominē quē deus p̄uiderat esse lapsurū. et q2 simul etiā viderat hominē et peccatum. de ea terra sumpsit eum in quā erat postmodū redditurus. Nec tamē si homo stetisset. alia p̃s mundi supflueret. q2 bestijs seruientib° homī habitaselm p̄heret. 7 habitaculū sua inferioritate excellēs ostenderet. et sua magnitudine decoraret. sicut magna platea decorat palatiū. et sicut aula decorat cameram. c Uolūt in oriē. p̃te ec. p̃a. 7c. Innuit mgr̄ locū paradisi ī alto situ 7 vsq2 ad lunarē circulū p̃tingentē. videt hoc eē falsum Primo q2 inter lunarē circulū et aerem est spera ignis que nõ pateretur ibi hominē posse viuere. Itē aer ī sua p̃te superiori est tante subtilitatis q2 ibi nõ possūt aues viuere. sicut dicit aug. ergo si paradisi locus eēt adeo eleuatus. nõ posset ibi viuere homo habēs corp° aīale. Preterea si adō eēt ille loc° eleuatus. cū maxime appropinquaret soli. ergo esset calidissim° 7 intēperatissim°. sequeretur etiā ex hoc q2 terra esset supra aquā et supra aerem. Respōdendū q2 sicut doctores dicūt paradisi
6 corporalis situs est valde eminens et altus. 7 iuxta equinoctialem in oriente quodāmodo vergens ad meridiē Est aūt tante altitudinis vt illuc nõ conscendāt vapores in aere eleuati. sed fit ibi aer mūdus 7 purus ydoneus statui p̄petuitatis. 7 p̄pter puritatē aeris ibi esse cõtēperātiā caloris. 7 q2 sec° equinoctia est ibi magna tēperies t̄pis. Q2 q̄ d̄r vsq2 ad lunarē circulū p̃tingere nõ ē dictū fm sitū. sed fm q̄ndā p̄petatē. siue q2 cõformatur in raritate et lūiositate et trāquillitate siue q2 vapores quib° dñatur luna illuc nõ p̃tingūt. Et sic p̄ȝ illō

d In hoc aūt paradiso erāt ligna diuersi gener᷒ ·&c. Que ritur ꝓpter qđ duo ex ꝗs lignis notat ꝛ nō plura ¶ Item cū lignū illo de ꝗ scia ē ꝓhibito n fuerit scie boni ꝛ mali ·ni si ꝓpt trāsgressione Ade ·nō videt̄ ꝙ sic debuerit a sui ꝑncipio no̅iari ¶ Itē eē lignū vite illā eff̄m viuificandi nō habuerit ·vt ꝙ aut frustra fuerit ·aut ab illo effectu nominari nō debuerit ¶ Respōdēdū ꝙ vniuersitas lignoꝝ sub trib᷒ differētijs cōphēditur ·fm̄ q̄a triplicē vtilitatē hominis poterat ordiari aut ex pte corporis aut ex parte aīe ·aut ex parte cōiūcti ·Si ex pte corporis sic erāt ligna fructifera q̄ ꝑbebāt ei alimēta ad corporis sustētatōne ·Si ex pte anie ·sic fuit lignū scie boni ꝛ mali ·qđ ordinabat̄ ad obediētie hominis ꝓbatōe3 Si ex pte cōiūcti sic erat lignū vite qđ faciebat ad vite hūar ꝑpetuatōne3 ·De his autē3 lignis duo noīata sūt ·ꝓpter speciales effectus ·ꝓpt qđ et dn̄s illa duo lig co'locauit in

d In hoc aūt paradiso erant ligna diuersi generis ·int̄ q̄ vnū erat qđ vocatū ē lignū vite ·alter vo̅ lignū scie boni ꝛ mali ·Lignū āt vite dictum ē sic docet Beda ꝛ Strab᷒ qꝛ diuinit᷒ accepit hāc vim ·vt q̄ ex ei᷒ fructu cōmederet ·corp᷒ ei᷒ stabili sanitate et ꝑpetua soliditate firmaret̄ nec vl'la infirmitate vel etatis imbecillitate in deteri᷒ vl in occasu3 laberet̄ ·Lignū aūt scie boni ꝛ mali n̄ a natura h nomē accepit ·s3 ab occasione rei postea secute ·Arbor enī illa nō erat mala ſ scie boni ꝛ mali ió dcta ē ·qꝛ p᷒ ꝓhibitōne erat in illa trāsgressio futura ·q̄ hō expiendo disceret qđ eēt int' obedientie bonū ꝛ inter inobediētie malū ·Non ḡ de fructu q̄ nasceret̄ inde posuū ē illud nomē ·s3 de re transgressionē secuta ·Cognouit eī hō p᷒usq̄ tāgeret h lignū bonū ꝛ malū ·s3 bonū p prudētiā ꝛ experientiā ·malū v̄o p prudētiā tm̄ ¶ Qđ etiā p experientiā nouit vsurpato ligno vetito ·qꝛ p experiētiā mali didicit qđ sit inter bonu3

medio paradisi ·ꝛ vnū posuit iuxta alteꝝ ·vt ex vno cōciperet hō affectū amoris ·ꝛ ex alio affectū timoris ·et vt q̄si opposita iuxta se posita elucescerēt ·ꝛ faciēdo abstinentiā ab vno hēre mereret̄ refectionē sufficiētē ab alto. Et hoc est qđ dicit Aug. de ci. dei. loq̄ns de p̄mis parētib᷒ ·Erat᷒ immortalitat' eis de ligno vite quod in medio padisi cū arbore vetita simul erat dei mirabili gr̄a mōstrabat̄ ·nā et alios sumebāt cibos pter vnā arborē que fuerat interdicta ·Et sic p3 q̄liter illa duo ligna specialiter noīant̄ ·vnū aūt s3 lignū vite noiat vt ab effectu ·n que fecit ·sed ad quē ordinat̄ ·Aliud v̄o s3 lignū scientie ab euētu ꝛ vtrūq3 satis cōgruit ·qꝛ tā ille effectus q̄ ille euētus valde notabi'les erāt ·Licet āt lignū vite p'imū effectū nō habuerit in actu ·habuit tm̄ in habitu ·nec tamē frustra fuit ·qꝛ q̄uis ex ipso p̄mus hō nō accepit refectionem ·ei᷒ tm̄ posteriores receperūt instructionē ·dū p illō lignum intelligunt christū · e A ligno ḡ homo ꝓhibit᷒ est qđ malū nō erat ¶ Cōtra videt̄ q̄ deus in ouenienter fecerit p'imū ·qꝛ sicut prohibere malū est bonū ·ita prohibere bonum est malū ·ergo videt̄ ꝙ deus fecerit male dū ꝓhibuit illius ligni vsum ¶ Itē bn̄ sciebat dn̄s ꝙ ibi prohibitionem suam nō seruaret ·ergo si sine illa prohi

bitione poterat esse salus ·videt̄ ꝙ non fecerit aliud q̄ laqueū eis inijcere dū ꝓhibuit ¶ Itē si om̄ia facta sūt ꝓpter hominē ergo lignū illud erat hominis ·sed nulli deb3 subtrahi res ꝓpria absq3 culpa ·ergo videtur ꝙ deus iniuriatus fuerit homini ·ꝛ eū punierit ꝓhibendo quod suum erat in quo tamē nulla culpa ꝓcesserat · ¶ Respondendū ꝙ de᷒ bonum illud lignū ꝓhibuit ꝓpter obedientie meritum acquirēdu3 ex parte hominis et propter ostendendum iurisdictionis dominiū quod habebat in homie ·quia ꝓhibuit ꝓpter obediētie meritū ·vt illo meritum esset pur ꝛ plenum ·ꝛ bene a tali re ꝓhibuit a qua nō debe3 cessari nisi solius obediētie intuitu ·ꝛ iō a re bona ·Item qꝛ prohibuit ad ostendēdum sue iurisdictōis dominiū ·ideo a tali re debuit prohibere a qua bona non debe3 retrahere manum nisi ꝓpter solius dei imperium ·et hec quidem fuit

obedientie ꝛ malū inobedientie ·Si v̄o p̄mi parentes obedientes essent ·nec cōtra p̄ceptu3 peccassent ·si iō tm̄ min᷒ diceret̄ lignū scie boni ꝛ mali ·qꝛ h ex ei᷒ tactu accideret si vsurparetur · e A ligno ḡ hō ꝓhibit᷒ ē qđ malū n̄ erat ·vt ipa p̄cepti ꝯseruatō bonū illi eēt ·transgressio malū Nec meli᷒ cōsiderat̄ quātū malū sit i obia q̄ h mō cū scz iō re᷒ fact᷒ eē hō intelligit̄ ·qꝛ ꝓhibit᷒ re3 tetigit ·quā si n̄ ꝓhibit᷒ tetigisse3 ·nec peccasse3 nec penā sensisset ·Si eī venenosā herbā ꝓhibit᷒ tetigerit ·pena sequtur ·ꝛ si nemo ꝓhibuisset ·sic sequeret̄ ·Si etiā ꝓhibet̄ res tāgi q̄ nō tāgētibus ꝓhibēti obest ·sic aliena pecūia ·iō ꝓhibitū ē pctm̄ ·qꝛ ꝓhibēti ē dānosū ¶ Cū v̄o tāgit̄ qđ nec tāgēti obest si n̄ ꝓhibetur ·nec cuilibet si tāgat̄ ·iō ꝓhibet̄ vt p se bonū obediētie ꝛ malu3 inobediētie mōstret̄ ·Sic p̄im᷒ hō a re bona ꝓhibit᷒ penā icurrit vt nō ex re mala ·s ex inobia pena esse mōstret̄ ·sicut ex obedientia palma ·

res bona ·et ꝓpterea illud mandatum dicitur esse mandatum disciplīne ·qꝛ ad hoc nō obligat̄ ex 'esiue aliq ratiois naturalis dictamine ·sed ex sol᷒ diuina p̄ceptōe Quāuis et alia possit reddi ratō ·q dtū sit illud mandatū diuinū vt per hoc disceret cui deberet esse subiect᷒ ꝛ quātum etiā differret inter eū qui deo obedit ꝛ eū qui contēnit eius imperiū ·Nulla igitur fiebat ex hoc hoī iniuria ·imo fiebat vtilitas dum ꝑcipiebatur ad ei᷒ eruditione ꝛ meriti amplificationē ·q si cōtrariū euenit h fuit ex culpa sua ·ex qua conuertit sibi bonū in malum sicut impijs et peccatoribus bona cōuertuntur in mala · Propter istius tamē euetus ꝑuisionē nō debuit de᷒ dimittere dare tale mandatū ·qꝛ ordo et decor quis attēdit̄ in operibus dei fm̄ regulā diuine sapiētie ·nō debet intermitti ꝓpter incomodū alicui᷒ specialis creature ¶ Preterea ex illo malo vide sequi te poterat d's ꝛ sciebat multo mai᷒ bonū elicere ·Ex h hoc patet responsio ad obiecta exceptio vno qꝛ nō est sile ·ꝓhibere enī malū bonū est ·qꝛ nō pōt aliq̄s n̄ d ꝑpetrare sine culpa ·sed ꝓhibere bonū nō est ita malū ·qꝛ abstinere per bono absq3 culpa abstinere enī a bono et modo cadit in genere boni honesti ·Alia satis patēt ḡ iam dicta ·

D intelligētiā hui⁹ ptis incidit h̄ qō de pductione hoīs q̄ŝtū ad duo. Pⁱmo q̄rit̄ de pductione aīe q̄ŝtū est ex pte aīe Secūdo q̄ŝtū est ex pte corp̄is. Circa pⁱmā querūtur tria. Pⁱmo q̄rit̄. vtrū aīa pⁱmi hoīs pducta sit de dei sbā. Scd̄o querit̄ vtrū pducta fuerit ex aliq̄ causa. Tertō querit̄. vtrū pducta fuerit ante corpus vel post. siue in corp̄e an extra.

Questio I a

Q᷑ anima humana sit ex dei sbā. ostendit̄ pⁱmo auc̄te. Gen̄. ii. Inspirauit in faciē ei⁹ spi. vi. ſʒ inspiratio est p egressū alicui⁹ ab interīsecco. ergo sicut spūs sctūs q̄ ē eiusdē nature cū spirāte. sic human⁹ spūs q̄ fuit ispirat⁹ a deo est de naṫa diuīa Si tu dicas q̄ insufflatō vł inspiratio ṗt eē rei diuerse p naturā. Obī q̄r glo. dt sup illō Joh. Insufflauit ī eos ꝛ dixit eis ac. ꝛc Aug. dt ibi q̄ ī h̄ oñdit ex se pcedere spm̄ scm̄. si ḡ ds insufflauit ī faciē hoīs spiraclm̄ vite. vr̄ q̄ spūm hoīs pduxit ex se. Itē Ecc. vltīo. Donec puluis reuertat̄ in terrā vñ erat. ꝛ spirit⁹ redeat ad deū q̄ dedit illū. si igit̄ spūs redit ad deū sicut puluis redit ad terrā. sicut hō q̄ŝtū ad carnē ē de terra. ita vr̄ q̄ q̄ŝtū ad spm̄ ē de dī sbā. Itē Actu. xvij. Gen⁹ enī dei sumus. sicut q̄dā pphatū nroꝝ dixerūt. ſʒ q̄ sūt eiusdē gñis sūt eiusdē naṫe. ḡ nos et ds sum⁹ eiusdē nature. ſʒ nō q̄ŝtū ad corp⁹. ḡ q̄ŝtū ad aīam. ḡ aīa est de dei sbā. Itē rōe videt̄. Oīa corp̄alia pducūtur ex aliq̄ materia q̄ est ī oībꝫ corp̄alibꝫ vna. ḡ pari rōe spūalia pducūtur ex aliq̄ spūali naṫa q̄ ī oībꝫ spiritibꝫ sit vna. ſʒ spirituałł sbā ī oībꝫ repta p idēntitatē nō est nisi diuīa. igit̄ aīa fcā est ex dei sbā. Itē sol⁹ ds est īmortał p naturā. ḡ nulli cōuenit īmortalitas p naturā nisi q̄ est vel de⁹ vł ex deo. nulli aūt cōuenit eē imaginē dei nisi cui conuenit eē īmortalē p naturā. nō enī imago eēt sicut dt Aug. si mortis termīo clauderet̄. si ḡ aīa rōnalis naturaliter ē imago. ḡ naturaliter ē īmortał. ḡ de dei sbā pducta fuit. Itē de⁹ est lux spiritualis q̄ est fōs oīs illūiatōis spūał sicut sol ē fons illūiatōis corp̄alis. ſʒ corp̄a lūiosa sunt eiusdē naṫe cū luce ꝛ cū sole. ḡ pari rōe spūs naturalr̄ lūiosi sūt eiusdē naṫe cū fōte luc̄ spūał. ſʒ h̄ē ē eiusdē naṫe cū dō. vel ē de⁹ vel de deo. ḡ ꝛc. Cōtra Gen̄. i. Faciam⁹ hō. ad ima. ꝛ si. no. h̄ nō est dcm̄ ṡm corp⁹. ḡ ṡm aīaꝫ. igit̄ aīa hoīs fcā ē. ꝛ circa diuinā naturā nō cadit factio vel mutatō. ḡ nō est ex dei naṫa vel sbā. Itē si aīa est ex dei natura. cū aīa sit ps hoīs. dei natura venit ad cōstitutōnē hoīs. sed ps ē min⁹ nobilis q̄ totū. ḡ deus est minus nobilis q̄ hō. sed h̄ est falsū. ꝛ impiū dicere. ḡ ꝛc. Itē si aīa ē ex diuīa naṫa. aut ḡ hʒ aliquā formaꝫ sup inductā illi naṫe ex q̄ est. aut nullā. Si nullā. ḡ nō vr̄ eē nec fcā nec a deo diuersa. Si aliquā. ḡ diuīa naṫa est tꝑ̄is aīe maṫia. sed qō ē maṫiale pncipiū alicui⁹ est min⁹ cōpleꝫ ꝛ impfcm̄. ḡ de⁹ est incōplet⁹ ꝛ impfect⁹ p naturā qō est blasphemia. Itē si anīa ē ex dei sbā. et aīa depuat̄. ḡ cōtingit diuinā sbāꝫ depuari. ꝛ sic cōtingit dei sbām depuari. ḡ ds nō est sūme bonus. cū igit̄ rationalis spūs peccare possit. sicut pꝫ. rōnał spūs nō ē ex deo. Itē si aīa ē ex deo. aut igit̄ p generatōnē. aut p spiratōnē. Si pⁱmo mō. tūc aīa nihil aliud ē q̄ vbū. Si secūdo. tūc aīa nō est aliud q̄ spūs. sic igit̄ oīs hō eēt de⁹. Itē si aīa hoīs eēt ex deo. aut de toto deo. aut de pte. Si de pte. ḡ de⁹ ē cōposit⁹. ꝛ habet ptem ꝛ ptem. qd est oīno falsū. Si de toto. sed ds est immēsus ꝛ infinit⁹. ḡ cuiuslibet hoīs aīa est īmēsa ꝛ infinita. ꝛ sic h̄ quilibet hō est oīs. qō null⁹ dubitat eē falsū. R⁹. dōm. q̄ aliq̄z po-
9 sitio fuit q̄ itellcūs hūanus non erat aliud q̄ intellcūs diuin⁹. sed diuin⁹ intellcūs dicebat̄ put cōsiderabat̄ i se. human⁹ vō put pficiebat corp⁹ aliq̄d. ſʒ cū deus nullius sit ps cōstitutiua ppter suā sūmā pfectōnē ꝛ absolutionē. positio hec fuit stulta ꝛ erronea. Est ꝛ alia positō nōmin⁹ stulta et impia manicheoꝝ vicꝫ q̄ spūs ra-
10 tionalis sit dei substātia ꝛ naṫa. dicūt enī q̄ in hoīe est duplex aīa. sicut recitat aug. ī li. de duabꝫ aiabꝫ. quarū vna inclinat ad bona. ꝛ alia inclinat ad mala. ꝛ illa q̄ facit mala nunq̄ pōt facere bona. ꝛ illa q̄ inclinat ad faciēdū bonā est de dei naṫa. sed hec positio multiplicit̄ a vitate est aliena. Pⁱmū. q̄r ponit deū eiusdē naṫe esse cū creatura. ꝛ alicuius creature eē materiā. cū pōt creaturā fieri ex dei substātia. ꝛ hāc positōnē sequuntur innumerabilia incōuenientia. ꝛ h̄ pcipuū est q̄r implicat in se duo opposita. dū ponit aīam a deo eē factā. ꝛ eaꝫ eē de diuina substātia. Deviat etiā a vitate in h̄ q̄ pōt in nobis duas aīas. sed h⁹ improbatō meli⁹ tāgetur infra. Et iō tertia positō ē vera ꝛ catholica q̄ aīa nō ē pducta de dei substātia. deus enī ad creaturas sehꝫ ī rōe efficiētis ꝛ formalis et finis. sed nullo mō pt sehre ī ratione materialis q̄ŝtūcūq̄ꝫ creatura sit nobilis. ꝛ iō rationes h̄ pbātes cōcedēde sūt. Ad illud vō qō obī q̄ in
11 spi. ī fa. ꝛc. dōm q̄ ispirare ide ē ibi quod spūm facere ꝛ factū corp̄i insinuare. similit̄ ꝛ insufflare est flatū hominis facere. ꝛ factū corp̄i infūdere. Vñ sicut qn̄ deus res pduxit vbo nō fuit ibi vox materialis. sic qn̄ insufflauit nō fuit mediātibꝫ faucibꝫ ꝛ instr̄is corp̄alibꝫ. ꝛ iō nō valet illō simile de Joh. xx. ad lrām sufflauit. ꝛ illa insufflatio erat pcessiōis spūs scī signū et ostensio.

12 Ad illud quod obī de Ecc. et spūs redeat ad deū. ꝛc. dicēdū q̄ sicut corp̄is resolutō stat cū puētū ē ad terrā. sic mutabilitas aīe tūc demū stat qn̄ cōiūgit̄ ei ī qua quieꝫ fcā ē. In solo enī deo inuenit p spūm quietem. Et iō nō vult sapiēs dicere q̄ spūs redeat ad deū p corruptōnē sicut corpus ī terrā. sed ē similitudo q̄ŝtū ad q̄eratōneꝫ.

13 Ad illud quod obī q̄ gen⁹ dei sum⁹. dōm q̄ gen⁹ dupliciter accipi pt. Vno mō ppe. ꝛ sic dicūtur aliq̄ cōuenire in genere q̄ cōueniūt in aliq̄ forma ꝛ naṫa cōi. Alio⁰ accipit̄ large. et sic dicitur aliq̄ conuenire in genere in quibꝫ ē aliq̄ cōueniētia spēalis ṡm briudinē analogie. et sic dicit Aug. xij. de tri. q̄ aīa cognscit in q̄dā luce sui generis. et vocat illā lucē lucē increatā quā dt eē sui generis. ppter h̄ q̄ est spūalis. sicut aīa. ꝛ sic intelligit̄ verbum apli.

14 Ad illud q̄d obī q̄ corp̄alia fiūt ex aliq̄ vno rñdēdū est q̄ h̄ nō cōcludit q̄ spūs rōnales fiāt ex deo. illud enī vnū ex q̄ fiūt corp̄alia estens in potētia respectu illoꝝ. de⁹ aūt respectu nulli⁹ pt eē in potētia. ꝛ iō ex h̄ nō seq̄tur q̄ spūales substatie pducātur de diuina natura.

15 Ad illō qō obī q̄ solus ds ē īmortalis p natura dōꝫ. q̄ŝtū sufficit ad pñs. q̄r infra habebit̄ de īmortalitate. q̄ īmortalitas p natura dicta de deo intelligit̄ p puationē oīs gr̄e. siue gr̄a dicat aliq̄d supadditū nature. siue dicat gratuitā influentiā p quā cōseruat̄ natura. q̄r de⁹ seipō pmanet. aīa aūt et si de sui natura sit ad pmanēdū idonea. tñ nunq̄ꝫ pmaneret nisi cōsuaret̄ p gratuitā dei influētiā.

16 Ad illud qō obicit̄ q̄ ds ē lux spūalis dōꝫ q̄ nō ē silē de luce spūali ꝛ corp̄a i oīno. Lux enim spūalis q̄ ds est cū sit simplicissima nō pt eē pfectō reꝝ diuersarū naturarū. Cū aūt sit omipotētissima pt producere et facere lucē creatā aliq̄ mō sibi cōformē. q̄ tamē sibi nō sufficit postq̄ pducta est nisi assit ei sūma lucis influentia. Et sic intelligendū est in aīa humana q̄ ipa hꝫ lucē prsus creatā p quā cōplet̄. q̄ a luce eterna ꝛ producit̄ et cōsuat̄. lux aūt corp̄alis in diuersis corp̄ibꝫ potest repiri vt pfectō. cū nō sit forma oīno simplex. ſʒ sic

nata coniungi materie.

¶ Questio II b

Utrum aīa Ade pducta fuerit ex materia. Et q̄ nō vr̄ p/ mo p pħm q̄ dič q̄ forma ⁊ cōpositū oīgēs i simplici essētia ɔsistūs si igr̄ aīa rōnalis ve forma est. ḡ simplex est ḡ nō cōponit̄ ex materia ⁊ forma. ¶ Itē pħs in pncipio tercij de aīa li. ir. dič q̄ itellect⁹ est immixt⁹ ⁊ ipassibil sed oē qd̄ hʒ materiā. potentiā hʒ passiuā. ḡ sba intelle ctiua nō hʒ materiā. ¶ Itē mḡr in lr̄a. sbam aīe i q̄ viue ret creauit de⁹ nō de materia aliq̄ corpo'ali vl̄ spūali. sʒ de nihilo. ¶ Itē hēm vr̄ rōn: Sba itellectiua nihil cognoscit nisi abstrahat̄ a materia sed in actu cogno/ scēdi fit assimulatio cognoscētis ad cognoscibile ⁊ ecō uerso. ḡ si ad h̄ q̄ intelligat̄ necesse est q̄ abstrahit̄ a ma teria. ⁊ ad h̄ q̄ aliq̄ sba intelligat necē est q̄ sit p mate/ riam a materia separa. sed aīa Ade fuit hmōi. ḡ ⁊c. ¶ Itē q̄nto forma nobilior tāto simplicior. sed aīa inter oēs formas est nobilissima. ḡ simplicissima sed alie for me nō cōponūtur ex materia ⁊ forma ḡ multo fort⁹ nec rōnalis aīa. ¶ Itē oē qd̄ hʒ materiā ⁊ formā vt partes ɔstitutiuas est h̄ aliqd̄. ⁊ est cōpletū. nihil aūt q̄ est h̄ aliqd̄ ⁊ cōpletū in se venit ad ɔstitutionē tercij. sed aīa rōnal' venit ad ɔstitutionē tercij. ita q̄ ex aīa ⁊ corpe fit vnū p essentiā. ḡ aīa nō est h̄ aliqd̄. ḡ vel est materia vl̄ forma pura. nō materia. ḡ forma. ¶ Sed ɔ. in tercio de aīa dič pħs q̄ sicut in oī natura est materia effect⁹. sic in aīa est intellect⁹ q̄ est oīa fieri. ⁊ intellect⁹ q̄ est oīa facere s; igit̄ potētia passiua est a materia. ⁊ h̄ est in aīa. vʒ ⁊c. ¶ Itē i. ix. pme pħie dicit pħs q̄ sicut materia est subiectū formarū subaliū. sic cōpositū est sbiectū accntis. sed aīa rōnalis est subiectū sciarū ⁊ virtutū. ergo aīa fm se ɔsidera/ ta. ḡ ɔposita est ex materia ⁊ forma. ¶ Itē pħs in. vij. methaphisice. operās ⁊ generās nihil facit aliquid nisi p/ pter mariam. ḡ si de⁹ facit aīam q̄ est aliud q̄ ipē. necē est q̄ maria vel sit in deo vel sit i aīa. sed nō est i deo. ḡ est i aīa. ¶ Itē ʒ bīpm videt̄ rōne. oīe creatū cui debet ppria operatio hʒ duo diuersa. p̄ q̄ agit. ⁊ q̄ agit. sʒ aīe fm se ɔsiderate debet̄ ppria operatio. ⁊ vr̄ q̄ nō solū sit for ma ⁊ si pure forma esʒ tūc ageret sciēa. ḡ hʒ aliqd̄ pe mariā. ¶ Itē oīe illud qd̄ fm sui mutationē est susce ptibile ɔtrariorū est hoc aliqd̄ ⁊ sba p se exiñs i genere. ⁊ oē tale ɔpositū est ex materia ⁊ forma sed aīa fm sui muta tionē est susceptiua gaudij ⁊ tristicie. ḡ aīa rōnalis ɔpo sita est ex materia ⁊ forma. ¶ Item aīa rōnalis nō solū modo vitā dbet corpi. sed etiā ipsa viuit. a qr̄ igr̄ est sua vita aut nō. Si si. ḡ nō differt i ea viuēs. ⁊ quo viuit Et itez si est sua vita. nō viuit p pticipationē. sed p esse tiā. q̄ duo sūt ɔ̄ Boetiū ⁊ Aug. ḡ ponere est i aīa fm se ɔsiderata aliqd̄ qd̄ det vitā. ⁊ aliqd̄ qd̄ recipiat. ⁊ sic h̄.

17 ergo est cōposita ex materia ⁊ forma. Ad hoc vr̄ ad/ duci rōnes q̄ adducte sūt sup ad ondendū angelus e ɔpositū ex materia ⁊ forma. ¶ R°. ad pdictoz intelli/ gētiā est notādū q̄ circa h̄ diuersi diuersa opinati sūt. Quidā eñi dixerūt nullā aīam nec rōnalē nec brutalē habere materia. q̄ spūs sūt simplices. aīam m rōnalē dixerūt hr̄e ɔpositionē ex q̄ est. ⁊ qd̄ est. q̄ ita est h̄ ali/ qd̄ ⁊ nata est p se ⁊ i se subsistere. Sʒ cu planū sit aīam rōnalē pati posse ⁊ agere. ⁊ mutari ab vna pperate i aliā et i se ipa subsistere. nō vr̄ q̄ illud sufficiat dicere q̄ i ea sit tm̄ ɔpositio ex q̄ est ⁊ qd̄ est nisi addat̄ i ea esse ɔpo sitio materie ⁊ forme. Ideo ft erūt aliqui dixerūt nō so/ lū aīam rōnalē. sed brutalē etiā ex materia ⁊ forma ɔpo sitā esse cū vtraq̄ sit motor corpis sufficiens. sed q̄ aīa brutalis ppriam operationē nō hʒ. nec est nata p se subsi stere. nō vr̄ q̄ habeat materiā itra se. Et ič est terci⁹ mo dus dicendi tenēs mediū inter vtrāq̄ scʒ q̄ aīa rōnal' is cū sit h̄ aliqd̄. ⁊ p se nata subsistere. ⁊ agere ⁊ pati. move re ⁊ moueri. q̄ hʒ itra se fūdamentū sue existētie. ⁊ pnci/ piū materiale a q̄ hʒ existere ⁊ formale a q̄ hʒ esse. De brutali aūt nō sic q̄ illud dicere cū ipa fūdet̄ in corpe. cum igit̄ pncipiū a q̄ est sua existentia creature i se sit pnci/ piū materiale. ɔcedendū est aīam hūanā materiā habe re. illā tñ materia subleuata est sup ess. extensiōis ⁊ sup esse puariōis ⁊ corruptiōis. ⁊ iō dr̄ materia spūalis. Et ppterea. illi q̄ locuti sūt de mariali pncipio q̄ntū ad esse extensiōis. ⁊ put hʒ esse sub puatione dixerūt aīam rō/ nalē nō hr̄e materiā nō intendētes de maria in sua ge/ neralitate. sʒ put ad eā stat resolutio phica. sicut dictū est de simplicitate angeli. Unde ɔcedende sūt rōnes h̄ ɔ̄ 18 dentes. ¶ Ad aliud qd̄ obijcit̄ q̄ oīs forma est simplex dōm q̄ autor ille diffiniēs formā loquit̄ de forma illa q̄ est forma tm̄ nō de ea q̄ est forma ⁊ h̄ aliqd̄. vñ vel diffi nit sibi formā accidentalē vel diffinit formā vniuersalē

19 Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ intellect⁹ est impassibilis ⁊ im/ mixtus. dōm q̄ pħs remouet ab intellectu materiā fm q̄ cōsiderat̄ sub puatione ⁊ sub potētia ad trāsmutatio nē fm esse. nō remouet materiā vniuersalit̄ itē o ponit cū dič q̄ i itellectu est natura qua est facere ⁊ q̄ est fieri

20 Ad illud qd̄ dicit magister i littera. dōm q̄ mḡr nō vult dicere q̄ aīa nō habeat materiā. sed q̄ nō habeat mate/ riā ɔiacentē. hui⁹ aūt ratio habebit̄ itra. scʒ. q̄re aīa nō est pducta nec pducit̄ ex ɔiacenti materia. ¶ Ad illud

21 qd̄ obijcit̄ q̄ sba intellectiua nihil cognoscit nisi abstra hatur materia. dōm q̄ hoc nō facit ppt̄ h̄ q̄ ipsa sit oī/ no immaterialis. sed ppter h̄ q̄ res nō ɔ̄t ei vniri fm verī tate r. oportet q̄ vniat̄ fm similitudinē quā aīa obstra hit a re. Alia est etiā rō. q̄ itellect⁹ p similitudinē quā intelligit dʒ fieri i actu intelligēdi. illud aūt qd̄ facit rē esse i actu spēs est ⁊ forma. iō aīa nō cognoscit rem nisi spēm ei⁹ ⁊ formā sibi imprimat. ⁊ hoc nō potest esse nisi illa abstrahat̄ a materia. nec ex h̄ sequitur q̄ aīa careat materia. res eñi abstracta a materia ppa bñ potest fieri in re aliaq̄ suā hʒ ppam materiā ⁊ formā. sicut fit i'itu

22 do coloris i speculo. ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ q̄to for/ ma nobilior tāto simplicior est. dōm q̄ illud haber lo/ cū in his q̄ sūt pure forme. aīa aūt nō tm̄ est forma. im/ mo etiā est h̄ aliqd̄. ⁊ iō si cōpet̄ forma aīe ad alias for/ mas. absq̄ dubio simplicior erit q̄ alie forme. Ipa āt aīa cū sit rōnalis. cū sit p se eñs. aliquā ɔpositionē hʒ quā alie forme nō sūt nate p se hr̄e. dū nō sunt nate p se existere. nihilomin⁹ tñ ipa aīa simplicior alijs formis

23 dici pt̄. Est eñi multiplex gen⁹ simplicitatis fm qd̄ et multiplex est gen⁹ cōpositiōis ptiū. Sūt eñi ptes sba/ les. ⁊ sūt ptes q̄ntitatiue. ⁊ cōpositio ex ptibʒ sbalibus. et ɔpositio ex ptibʒ q̄ntitatiuis. Et sic simplex dr̄ dupli citer. Aut qd̄ caret ptibʒ cōstitutiuis. aut qd̄ caret ptibʒ q̄ntitatiuis. Quāuis igr̄ aīa nō sit alijs formis simpli/ cior q̄ntū ad ptes cōstitutiuas. q̄ tales ptes hr̄e spectat ad cōplementū ⁊ pfectiōem. h̄ eñi facit rē esse p se. sim/ plicior tñ est q̄ntū ad puationē ptiū q̄ntitatiuaʒ. ipa eñi nec hʒ extensionē p se nec habet extēsionē p accñs. nec q̄ntū ad sbam. nec q̄ntū ad actū ppum. Alie tñ p accñs ptit hr̄e extēsionē ⁊ pnibilitatē. vel fm id q̄ sunt. vel fm id q̄ operant̄. ⁊ iō q̄ntū ad hoc aīa ⁊ maxime rōnalis est

24 forma nobilior. ¶ Ad aliud qd̄ obijcit̄ q̄ ɔpositū ex ma teria ⁊ forma. est ens cōpletū. ⁊ ita nō ɔuenit ad ɔstitu tion' tercij. dōm q̄ hoc nō est verū gñaliter. sed tūc q̄n/ do materia termiat oēm appetitū forme. ⁊ forma omnē

appetitū materie· nec est appetitus ad aliqd extra· ꝛ ita nec possibilitas ad cōpositionē q̄ ꝑegit in cōpositionibꝰ appetitū ꝛ inclinatiōez· licz aūt aīa rōnalis cōpositionē habeat ex materia ꝛ forma· appetitū tñ hz ad ꝑficiendū corpalē materiā· sicut corpꝰ organicū ex materia ꝛ forma cōpositū est· ꝛ tñ hz appetitū ad suscipiēdū aīam.

Questio III

Utrū aīa Ade pducta fuerit añ corpꝰ· vel postea. Et ꝙ añ videt ꝑ textū gen̄· i· Faciamꝰ hoīem ad ima· ꝛc· ꝟ dictū est· vi· die· sz post· vii· subdit· Formauit deꝰ hoīez de limo terre· igiť ꝑma formatio ad aīam refert· scda ad corpꝰ· ġ pꝰ fuit facta aīa q̄z corpꝰ. Itē ꝟ vr rōne· Sic hō ex pte corporis cōicat cū aīalibꝰ brutis· ita ex pte aīe cōicat cū angelis· ġ sicut corpꝰ hoīs pductū est eodem die cū aīalibus brutis· sic spūs eiꝰ rōnalis debuit pduci eodē die cū angelis· ġ ꝛc. Itē aīa Ade se hz ad corpus sicut euiternū ad tpale· ꝛ sicut euū ad tps· sed euū est priꝰ tpe· ꝛ euiternū priꝰ tpali· ġ priꝰ videt debuisse pduci aīa Ade q̄z corpꝰ cui debebat vniri. Itē substātia spūalis a corpe nō dependēs q̄ztū ad esse· nō depēdet q̄ztū ad pductionē· sz spūs rōnalis Ade ab eiꝰ corpore nō dependebat quātū ad esse· ergo nec quātū ad pductionē· corpꝰ aūt a spū dependebat· q: sine illo ꝑmanere nō poterat· ġ si absolutū est añ depēdens· priꝰ debuit pduci aīa quā corpꝰ. Itē maior est distantia iter spūale ꝛ corpale q̄z sit iter corpa inuisibilia· sz corpa inuisibilia priꝰ pducta sūt seꝑati q̄z sint ad inuicē ad cōstitutiōez tercij mixta· ergo aīa priꝰ debuit pduci quā corpori vniri· ġ nō est creata in corpe sz extra. Itē tāto aliquid priꝰ dz pduci quāto magꝰ appropinq̄t ꝑmarie rerū origini· sz aīa plus appropinq̄t ad deū q est ꝑncipiū oīm quā corpꝰ hūanū· cū sit ei similior ꝛ simplicitate ꝛ spūalitate· ġ ꝛc. Cōtra gen̄· ij· Formauit deꝰ hoīem de limo terre· ꝛ inspirauit in faciē eiꝰ spiraculū vite. Qd exponit· id est hoīem fecit sz spiraculū vite spirare· nihil aliud est quā aīam hoīs creare· ġ si priꝰ creauit corpꝰ quā spiraculū inspiraret· priꝰ igr pduxit corpꝰ quā aīam. Itē aīa naturalit est forma corpis· sz naturalis forma aut simul pducit cū materia· aut seq̄tur materiā· igr aut aīa nō est forma naturalis· aut sic forma natural pducta ē post corpꝰ· vel simul cū corpe· nō igr añ. Itē quāto forma nobilior est· tāto vltimior· sz aīa rōnalis nobilissima est inter oēs formas naturales· ġ vltima· ergo pduci debuit post vegetabilē ꝛ sensibilē. Itē ordinata pductio pcedit ab imꝑfecto ad ꝑfectū· sz ġ ꝑfectio oīum operū facta est in hoīe· ꝛ maxie quātū ad aīam· vr ꝙ hō quātū ad aīam pduci debuit vltio post oīa. Itē si aīa pducta esset añ corpꝰ· cū hrēt vsū li· ar· nihil esset īpediēs nec retardās· ergo vr ꝙ añ vnione ad corpꝰ meruisset vel demeruisset· ergo corpꝰ nō esset pnceps ois meriti ipius aīe· nec aīa deberet renumerari i corpe ꝙ si ꝟ falsū est· planū est aīam Ade añ corpꝰ suū nō fuisse pductā. Itē si aīa Ade añ corpꝰ esset pducta· aut appetiuisset vniri corpi aut nō· Si nō· ergo vnio eiꝰ ad corpus nō esset natural· nec vnio eiꝰ ad corpꝰ fieret ꝑ naturā. Si sic· appetebat igiť corpꝰ qd nō hēbat· si ġ corpus ei deferebať iā in appetēdo affligebať· ergo pena erat ei añ culpā.

25

Rñ· Dōm ꝙ quāuis circa istā q̄stionez videať dubitasse egregiꝰ doctor Aug· q: vtraq; ps videtur posse sustineri pbabiliť· ꝛ ordo cōgruus seruari vtrobiq;· tenendū tñ est tanq̄z verū ꝛ magꝰ cōgruū ꝙ aīa Ade pducta fuerit i corpe· nec deꝰ eā pduxerit añ corporis formatiōez. Licz eñ videať satis rōnabiliť posse dici ꝙ deꝰ añ corpꝰ aīam eiꝰ pduxerit· vt ostēderet eā a corpe nō depēdere sz ꝑ se subsistere· vt etiā cū ꝟ gñter ostenderet cōformitatē eiꝰ ꝛ nature angelice· tā i rōnis capacitate ꝑ quā est aīa imago· q̄z i bītudine ad quā aīa ꝛ angelꝰ hñt ordinari. Lōge tamē rōnabiliꝰ vr ponere ꝙ aīa pducta sit statī in corpe· tūc q: aīa vnit corpi vt ꝑfectio naturalis cui naturaliť appetit copulari· adeo vt sine illo pena sit ei esse ꝛ ab illo seq̄strari· tum q: etiam vnit sic motor mobili· ita ꝙ sine ipso nō ꝑt mereri nec demereri· ꝛ iō nō debuit āte corpꝰ pduci· ne āte culpā puniret· ꝛ ne absq; corpe mereret vl' demereret. Huic aūt positiōi nō tñ pcordat rō· īmo etiā scripture suffragat auctoritas q̄ dic post pductionē ꝛ formatiōez hoīs· deum sibi vite spiraculū īspirasse. Huic igť ptī tanq̄z pbabiliori ꝛ securiori adherēdo pcedere possumꝰ rōes hāc ptē astruētes. Ad illō ꝟo qd ꝑmo obiciť i ꝯrīū de textu dō ꝙ alter eoz est dictū ꝑ recapitulatiōez· vel ꝑmū est dictū ꝑ anticipatiōez· meliꝰ tamē ē dicere ꝙ scriptura illō recapitulet vt addat. Ad illō ꝙ obiciť ꝙ corpꝰ sil' pductū ē cū brutis· ġ ꝛc· dō ꝙ nō est sile· pductio eñ corporis sic pcordat pductiōi brutoz aīaliū· vt pductio rōnalis spūs nō discordet· īmo potiꝰ il'oz ipsem dem sua dignitate pfuer· pductio ꝟo spūs sic pcordat pductiōi angeloz· vt minime pcordet pductiōi corpoz hūanoz· q̄ q̄dē spectat ad creatiō· cuiꝰ ornatus pductio spectat ad die sextū. Ad illud ꝙ obiciť de cōparatiōe euiterni ad tpale· dōm ꝙ ꝛ si sīt a euiterna ex pte post se plus extēdat q̄z tpalis· vt pote q: caret fine· non tamē oz ꝙ a pte āte maxime si sit talis ꝙ sui pductione appetitū rei tpalis beat terminare· ꝛ sic fuit i aīa Ade. Et pterea si illō possit esse vez de euiterno qd pure hz rōnem euiterni· nō eñ hz ꝟitatē de eo qd sic hz rōnez euiterni ꝙ etiā tpalis· aīa eñ rōnalis inq̄tū aīat corpus trāsmutabile· hz tpe mēsurari. Ad illō ꝙ obiciť ꝙ aīa nō depēdet a corpe q̄ztum ad esse· dicendū ꝙ ꝛ si nō dependet a corpore tanq̄z īdigens eo ad sui pseruatiōez· dependet tamē ꝑ appetitꝰ sui inclinatiōez quā hz ad ipm sicut materia ad formā ꝑ pane· ꝛ iō sicut forma pduciť in materia· sic aīa Ade pduci debuit i corpe ꝑ̄o. Ad illud qd obiciť de corpibꝰ miscibilibꝰ· dō ꝙ nō est simile· q: elemēta q̄ miscent nō depēdēt ad inuicē· ꝛ vtrūq; pt hēe esse cōpletū sine altero· nō sic aūt de aīa ꝛ eiꝰ corpe· q̄rū vtrūq; ab altero depēdet. Ad illud ꝙ obiciť ꝙ oīa originī pīt e magꝰ approximat· dō ꝙ cū deꝰ sit alpha ꝛ ω· ꝑncipiū ꝛ finis· ꝛ rōnalis creatura i vtraq; bītudine sit ei ꝑpinq̄· ꝑpe tamē loq̄ndo āgelica natura pl'ꝰ ei approṗinq̄t i rōne ꝑncipij· ꝛ hūana pl'ꝰ i rōe finis· ꝛ iō inter oēs creaturas ꝑ oīm creata est sapiā siue creatura angelica ꝛ dignitate ꝛ origie· ꝛ post oīa pducta est aīa hūana tanq̄z finis oīm ꝛ pśumatio· ꝛ iō q̄litas multū approximet deo inq̄ztū tenet rōnem originis· nō tñ inꝰ tñ approximat deo q̄ztū hz rōnem finis· ꝛ iō cōpetētiꝰ fuit eā pduci postea q̄z priꝰ. Hec dicta sūt de aīa Ade· nō de alijs aīabus infra loco suo queretur.

Consequenter qrit de pductiōe ꝑmi hoīs ex pte corporis. Et circa ꝟ q̄runť tria. Primo q̄ritur vtz corpꝰ ꝑmi hoīs pduci debuit pure de natura celesti. Scdo q̄rit vtz pductū fuerit pure de natura elemētari. Tercio q̄riť vtz cōditū fuerit in cōplexione equali aut inequali.

Questio I D

Ex corpꝰ Ade pduci debuerit pure de natura celesti ostēdit sic. Nobilissime forme dz dari nobilissima materia· sed nobilissima inter formas est aīa rōnalis innocens ꝛ absq; peccato q̄lis fuit aīa Ade· sed nobilissima

inter naturas corpales est natura celestis. ergo ⁊c̄.
Item motoris ad mobile dꝫ esse ꝓportio. sꝫ aīa rōnalis
est motor incorruptibilis. ergo debuit ei dari impassibile
corpus. Itē finis imponit necessitatē his q̄ sūt ad fi
nē. sꝫ totus Adā factꝰ est ad ꝑceptionē beatitudinis.
locꝰ aūt beatitudinis spūalis est ipse deꝰ. corpalis est ce
lū ergo sicut spūs Ade nō quiescit nisi ī deo. sic debuit
ei dari corpꝰ q̄d nō quiesceret nisi ī celo. Hoc aūt est cor
pus de natura celesti. ergo ⁊c̄. Itē spiritus rōnalis ꝓut
absq̧ culpa cōditus fuit maxime erat potēs ⁊ ydoneꝰ ad
agēdū. ⁊ ꝑfectus erat cognitionis lumine. ⁊ iō ydoneꝰ
ad cognoscēdum. liber erat volūtate ⁊ rectitudīe. ⁊ iō
facilis ad intēdendū ī suū optimū. ergo debuit ei dari cor
pus cui maxime cōpetit agere ⁊ ad cognitiōez dispone
re. ⁊ q̄d minime hꝫ retardatiōem. hoc aūt est lux ⁊ natura
celestis. ergo corpus Ade pure ꝓduci debuit de celesti
corpore. Sed ꝯtra. aīa rōnalis q̄dāmodo est oīa. si igit̄
corpꝰ dꝫ ꝓportionari aīe. corpꝰ eiꝰ dꝫ hr̄e cū oībus ꝯue
nientiā. sꝫ hoc nō haberet si esset pure de natura celesti. ⁊
nō cōicaret elemētis. ergo ⁊c̄. Itē aīa rōnalis cū sit
simplex ī essētia. tn̄ est multiplex in effectu. ergo si cor
pus ei dꝫ correspōdere. necesse est q̄ corpꝰ eiꝰ habeat va
rietatē ī partiū cōpositiōe ⁊ organizatiōe. sꝫ hoc nō habe
ret si esset corpꝰ pure celeste. ergo ⁊c̄. Itē vegetabilis ⁊ sē
sibilis disponūt ad rōnalē. ⁊ magis ad ipsam appropin
quāt q̄ natura alicuiꝰ corporis. nec alicui corpori vnit̄ ra
tionalis potētia absq̧ vegetabili ⁊ sensibili. nullū igitur
corpꝰ est habile ad actū vite rōnalis nisi priꝰ fuerit ha
bile ad actū vite vegetabilis. tale aūt corpꝰ est cū habi
le. ⁊ hmōi nō pōt esse pure corpꝰ celeste. ergo ⁊c̄. Itē cor
pori simplici debet̄ vnus motus tm̄. siue illud corpꝰ sit
celeste siue elemētare. corpori aūt q̄d mouet̄ ab aīa debet̄
motꝰ in oēm differentiā. cū aīa sit motor sufficiēs. ergo cor
pus Ade nō potuit esse oīno de natura corporis simpli
cis. ergo nec pure de natura celesti. Itē. dicimꝰ q̄ corpus
Ade nō fuit pure formatū de natura celesti sicut innuit
textus geñ. q̄ dicit cū formatū de limo terre. nec debuit
pure de natura celesti formari. imo de natura elemēta
ri. hoc exigēte ordinis cōgruētia quā in oībus suis ope
ribus sp̄ seruat sapientia diuina. Requirebat enī hoc ordo
hoīs siue in se. siue ad creaturā inferiorē. siue ad creatu
rā parē. siue ad deū finē. Ordo ipsius hoīs in seipso hoc re
quirebat. q2 enī hō cōditus fuit vt natꝰ multa cognosce
re. nō solū cognitione intellectiua sꝫ etiā sensitiua. ideo
debuit ei dari corpꝰ multiforme. vt diuersa organa di
uersitati sensuū deseruirent ad diuersa obiecta cognoscē
da. Quia vero cōditus fuit in vertibilitate li. arbi. vt po
tens viuere in iusticia ⁊ mori ꝑ culpā. dari debuit ei cor
pus q̄d nō esset tm̄ habile ad viuendū. sꝫ etiā q̄d posset
fieri habile ad corrūpendū siue moriendū. ⁊ ita ordo ho
minis ipsius requirebat vt corpꝰ daret̄ homini multifor
me. ⁊ ad corruptionē possibile. ⁊ iō nō celeste. sꝫ elemen
tare. Ordo etiā hoīs ad creaturam inferiorē requirebat.
Quia enī corpales nature inferiores facte sūt vt deserui
rent creature rōnali. sicut supra ostēsum fuit. facte sunt
etiā vt mediāte illa q̄dāmodo ꝓducant̄ in finē. hinc est
q̄ debuit fieri rōnalis creatura taliter cōposita q̄ obse
quium inferiorꝫ creaturarꝫ esset ei vtile. ⁊ q̄ mediāte il
la creatura nature inferiores q̄dāmodo ꝓducerent̄ ad
beatitudinē. ⁊ ideo vt nature inferiores possent homini
deseruire. ⁊ in hoīe q̄dāmodo glorificari. debuit hō esse
ex natura superiorꝫ corporꝫ q̄ ex natura elemētorꝫ cōsti
tui. Ordo etiā ad creaturā parē. i. ad angelū hoc requi
rebat. Sicut enī facta est vna rōnalis creatura ꝓpe de
um. ⁊ in loco sūmo. vt in empyreo. sic debuit fieri alia
rōnalis creatura in loco infimo scꝫ terra. ⁊ ideo corpꝰ
eiꝰ cōstitui debet ex natura tali habitationi cōuenienti. ⁊
ideo magis ex natura elemētari q̄ celesti. Ordo etiā ad
deum finē hoc requirebat. debebat enī hō subiici. vt ꝑ hu
militatē subiectiōis ascēderet vnde angelus ceciderat per
sublimitatē elationis. ⁊ ideo debuit sibi dari corpꝰ con
stitutū de natura īferiori. vt seipm̄ puluerē reputans.
deo ꝑ oīa subiaceret. Vn̄ ⁊ scriptura maluit eū dicere
de limo terre ꝓductū. vt ex hoc hō ꝓficeret ⁊ ascēderet per
hūilitatis meritū. Et ideo cōcedēde sūt rōnes q̄ ad hoc in
ducte sūt. Ad illud vero q̄d obiicit̄ in ꝯtrariū de nobili 32
tate forme. dōm q̄ nobilitas materie venit ex ordine ad
formā. Quā igit̄ corpus magis erat ordinabile ad aīam
q̄d erat ꝯstitutū ex varietate nature. q̄ corpꝰ q̄d esset pu
re celeste. hīc est q̄ ⁊ si illud sit nobiliꝰ ī se. tn̄ in relatiōe
ad formā corpꝰ ex diuersis elemētis cōpositū magis est
nobile. Ad illud q̄d obiicit̄ q̄ motoris ad mobile dꝫ
esse ꝓportio. dōm q̄ q̄uis aīa sit īmortalis morte natu 33
re. q̄a tn̄ creata fuit. ī ea potuit morte culpe. Et q2 cor
pus datū est ei nō solū ad viuificādū. sꝫ etiā ad meren
dū. iō nō solū dari debuit corpꝰ aptū eius īmortalitati.
sꝫ etiā aptū eiꝰ vertibilitati. ⁊ iō nō solū necessariū ad ꝑpe
tuitate. sꝫ etiā possibile ad mortalitatē. Ad illō q̄d obii 34
citur q̄ hō factꝰ est ꝓpter btitudinis ꝑceptionē. dōm q̄
et si factꝰ est ꝓpter btitudinē. ita tn̄ vt illuc ꝑueniret per
merita ⁊ bona opa. ⁊ ita priꝰ esset viator q̄ cōprehēsor.
et q2 priꝰ oportuit eū trāsire ꝑ viā q̄ ꝑueniret ad patriā
iō in primaria sui ꝯditiōe debuit ei dari corpꝰ ꝯueniens
fm̄ statū vie. Et q2 locꝰ sibi deputatꝰ ad merēdū erat lo
cus īferior scꝫ paradisus terrestris. inde est q̄ cōpetebat
corpꝰ suū de natura terrestri assumi. nō ꝑncipalit̄ de ce
lesti. Cū aūt assumet̄ ī gloria. tūc corpis eiꝰ dispositio
erit variata. sicut declarabit̄ in q̄rto vbi agit̄ de dotibus
corporꝫ glorificatorꝫ. Ad illud q̄d obiicit̄ q̄ aīa illa erat
potēs ad agendū ⁊ ad cognoscēdū ⁊ ad tēdēdū in deū 35
dōm q̄ ⁊ si erat potēs ad actionē. nō tn̄ ita ꝑfecte potēs
erat q̄n esset possibilis ad defectū. ⁊ iō nō sequitur q̄ debe
ret sibi ad hec cōplēda dari corpꝰ celeste q̄d est īcorru
ptibile. sꝫ magis elemētare q̄d ex bona dispositiōe ⁊ cō
plexione eq̄li esset ydoneū ad agēdū. ⁊ nihilominꝰ si hō
peccaret esset possibile ad patiēdum.

Questio II e

Utrū corpꝰ ade siue corpus p̄mi hoīs ꝯstitutū fuerit de
natura pure elemētari aut siml̄ cū natura elementari. ad
eiꝰ ꝯstitutiōez ꝯcurreret natura celestis. Et q̄ siml̄ cū ele
mētari ꝯcurrit natura celestis ad corpis hūani ꝯstitu
tionē vr̄ velle Aug. ad litterā sup geñ. q̄ dicit q̄ aīa me
diāte luce corpꝰ viuificat ⁊ administrat. Et eadē est rō.
Auicēne. si enī corpus hūanū sic ꝯditū est vt natū esset
ab aīa viuificari. vr̄ q̄ ad eiꝰ ꝯstitutiōez ꝯcurrerit natu
ra lucis. ⁊ hec est natura celestis. ergo ⁊c̄. Itē phs in. xvi.
li. de aīalibꝰ dicit q̄ in nobis est calor ignēꝰ. ⁊ calor celestis
q̄ q̄dē est calor vitalis. sꝫ nō est necesse sine sba. ergo de ꝯsti
tutiōe corpis nostri est celestis natura. Itē impossibile
est ꝯtrarios venire ad ꝯsemmilitatē ⁊ vnitatē nisi ꝑ vnū q̄d
sit eleuatū a ꝯtrietate. q2 si illud haberet ꝯtrietatē. potiꝰ
discordiā faceret q̄ cōciliaret. si igit̄ natura corpalis a
ꝯtrietate eleuata nō est nisi natura celestis. enim in cor
pore viuificabili. necesse est ꝯtria elemēta ꝯciliari. maxi
me igit̄ videt̄ q̄ de ꝯstitutiōe p̄mi hoīs fuerit natura ce
lestis. Itē oē corpꝰ mediāte aīa rōnali q̄dāmodo
hꝫ btificari. sed nō ꝑtingūt ad btitudinē mediāte aīa ni
si q̄ ei vniunt̄. nulla tn̄ corpa ei ꝯiungunt̄ nisi q̄ sunt de

cōstitutione sui corporis. vr̄ igit̄ q corpus p̄mi hoīs nō mī ɔstitutū sit de natura elemētari. verūetiā de natura celesti. ¶ Itē in quolibz organo cuiuslibet sēsus dr̄s tur aliqd corp⁹ simpliciū sicut ondit Aug. ad fraz sup gen. cū igit̄ qnqz sēsus sint in hoīe. vr̄ q qnqz corpa sint de ei⁹ ɔstitutiōe. ergo nō solū natura elemētaris sz etiā celestis. ¶ Itē ordo ē in ascēdendo ⁊ in descēdēdo. ita q ab infimo pueniē ad sup̄mum p media. ⁊ econuerso. sed sba spūalis maxima distātia distat a natura corpea et opaca. ⁊ mīn⁹ a natura ꝑspicua. ⁊ adhuc mīn⁹ a natura lūīosa q̄ ē natura celestis. ergo vr̄ q nec corp⁹ aīe nec aīa corpi vniri debeat nisi natura lucis īteruenīēte. vr̄ ergo q corp⁹ p̄mi hoīs nō mī de elemētari. sz etiā de celesti natura ɔstitutū fuerit. ¶ Cōtra. Ex nullis corporibus ɔstituiē corp⁹ vnitū nisi q̄ p̄nt adinuicem agere ⁊ pati. hec aūt sola sunt hn̄tia ɔrietatē. cū igr̄ natura q̄nti corporis talis sit q nō habeat ɔrietatē. nō videt̄ q veniat ad ɔstitutionē corpis mixti. g̃ nō ad ɔstitutiōez corpis p̄mi hoīs. ¶ Itē nihil venit ad ɔstitutionē mixti nisi corpus qd ē miscibile. miscibile aūt nō ē nisi corp⁹ rarefactibile ⁊ ɔdēsabile. ⁊ oē tale ē corruptibile. natura aūt q̄nti corpis ē incorruptibil'. g̃ nō potuit venire ad ɔstitutionē hūani corpis. ¶ Itē corp⁹ hūanū fm se totū ē separabile. g̃ fm se totū ē generabile ⁊ corruptibile p naturā. sz natura q̄nti corpis nō recipit gn̄ationē nec corruptiōez. ergo nō vr̄ esse de ɔstitutiōe hūani corpis. ¶ Itē si est de cōstitutione. q̄ro vn̄ sūpta sit illa natura. aut em̄ de celo. aut de terra. Si de celo. g̃ vr̄ q ab ipo celo fiat aliq̄z portium seq̄stratio tū general' bō. Si de terra ɔtra. nihil ē de terra q nō sit natū ex ipa p̄duci. sed natura q̄nti corporis nō ē nata p̄duci de natura alitui⁹ elemēti g̃ nec de celo nec de terra p̄t sumi illa natura. ergo nō ē de ɔstitutiōe corpis hūani. Si tu dicas q de celo venit p radiorū imissionem. h̄ nō vr̄ ɔueniēs. q̄r ipossibile est radiū separi a suo origine. ipossibile ē etiā venire ad alteri⁹ cōstitutiōez. tū lumē ī medio sit p modū spēi ⁊ ydoli q̄ nullo mō veniūt ad ɔstitutionē alteri⁹ rei naturalis. ¶ Itez si natura q̄nti corpis venit ad ɔstitutiōem corpis hoīs q̄ro qd fiet de ea q̄n corp⁹ hūanum resoluiē. aut em̄ tendit sursū. aut ī ꝓpria natura manet deorsū. aut corrūpitur ī aliquod elemētum. Sed non potest cedere in aliquod elementum cum sit p naturam incorruptibilis. Deorsū ī ꝓpria natura nō ɔuenit sibi manere. q̄ ei⁹ proprius loc⁹ sit esse in circūferentia. nō in cētro. Si sursū tendit. g̃ vr̄ spaciū orbium celestiū aliq̄n āpliari aut cōdēsari. ¶ Si tu dicas q cedit ī ɔstitutionē alterius corporis. nec hz corrūpi. tūz ergo ex corpe hoīs generanē vermes atqz buffones et serpētes. poneret̄ natura q̄nti corpis esse de ɔstitutione vermiū sicut de ɔstitutione hoīz. ¶ Itē q̄ro ꝓpter qd natura q̄nti corpis veniat ad cōstitutionē hūani corpis. aut em̄ ꝓpter cōmixtionē. aut ꝓpter aīationē. aut ꝓpter sensū. aut ꝓpter itellectū. Si ꝓpter cōmixtionē. tūc ergo esset de cōpositione cuiuslibet mixti. Si ꝓpter aīationez. tūc eēt de natura cuiuslibet plāte. Si ꝓpter sensificationē. tunc esset de natura cuiuslibet bruti. Si ergo venit h̄ ē ꝓpter intellectū solum. Sed ɔ. Intellect⁹ nullius partis corpis ē actus ergo q̄rū ē de se nō magis exigit corp⁹ suū cōponi de natura celesti q̄ de elemētari. ¶ R⁹. ad p̄dictoꝝ intelligentiā ē notandum q circa hoc ē triplex mod⁹ dicēdi. Quidā em̄ dicere voluerunt q natura celestis venit ad ɔstitutionē hūani corpis sic elemētū. p eo q natura celestis nō ē alia q̄ natura ignita. ⁊ ideo cū ɔstet ignē ad ɔstitutionē hūani corpis venire. dicūt corpus humanū ex natura celesti cōstitutum esse. hec autē natura ignis ⁊ sic p ut aliis p̄misceē habeat agere ⁊ pati. ⁊ corrūpi ⁊ generari. ⁊ hoc put ē hic inferius. put m̄ est in spera sue trāqllitatis quiete hz. nec suscipit corruptiōes. nec pegrinas impssiones. Et istā suā positionē p verba Aug. muniunt. q̄ negat esse q̄ntum corpus ꝓpter q̄tuor corpa mūdi. Sed hec positio vie p̄dice ⁊ cōmuni agere repugnat. q̄ ꝓpter q̄tuor corpa mundi ponit essētiaz q̄ntā sup oēm ɔrietate n elatuatā. qd valde rōnabile ē. sicut ondsuz fuit sup di. xiiij. Nec huic repugnat sentētia Aug. si recte intelligaē sic ibi expositū ē. Ideo aliter voluerūt alij dicere q natura celestis venit ad ɔstitutionē hūani corpis. nō situ vnū ex elemētis. sed sicut mediū ligās oīa elemēta ⁊ illa cōciliās ⁊ h̄ dicunt exigere dignitatez cōplexionis humane. p quā corp⁹ hūanum ī sua p̄ma cōstitutione habuit elemēta ī optima cōciliatiōe. habuit etiā ydoneitatē ad hoc vt post meriti ɔseruatiōem ihabitaret ī celesti māsione. ⁊ sic debuit habere naturā celestem ⁊ elemētarē de sui ɔstitutione. Elemētarem ꝓpter statū vie in q̄ cōpetebat ipm habere corp⁹ passibile. Celestem ꝓpē statuz patrie ī quo cōpetebat ipm hr̄e corpus clarū ⁊ impassibile. ⁊ quēadmodū ī statu vie natura elementaris p̄dominaē. sic in statu p̄rie erit ecōtrario. Hoc aūt ⁊ si videaē satis ꝓbabile esse dictū. eē non modicā hz calūniam q̄liter natura illa q̄nti corpis cuz sit icorruptibil'. ⁊ carēs ɔrietate veniat ad cōmixtionē tum aliis elementis. Et itez. si venit. vn̄ venit. ⁊ in qd 37 cedit. difficile ē assignare. Et ideo ē tercius modus dicendi q duplr̄ ē loq̄ de natura celesti. aut p ꝓpetatē. aut p cōformitatē. Per ꝓpetatem natura celestis dr̄ esse natura q̄nti corpis. q̄ sic pfecta ē sua forma. vt nullo modo habeat appetituz ad aliā formatiōem. sic ē actua q nullo mō p̄t pati ⁊ corrūpi. ⁊ sic ē natura orbiū ⁊ stellarum ⁊ firmamēti. hec autez nō venit ad ɔstitutionē hūani corpis fm sbam ⁊ veritatē. sz solum venit fm virtutē qrum⁹ stellaꝝ ⁊ orbiū ifluendo facit elemētoꝝ ɔciliationem. q̄ veniūt ad humani corpis ɔstitutionē. sz rem dum actio elemētoꝝ regimē ⁊ directiōem hz ab influentia corpoꝝ superioꝝ. Alio mō dr̄ natura celestis p conformitatē. ⁊ sic large accipiē. ⁊ vocaē natura celestis illud qd ē ɔforme ce°o. ⁊ in sublimitate. ⁊ ī claritate. ⁊ in quadā sublimatione a ɔrietate. ⁊ p hunc modū spirit⁹ q̄ sunt de cōstitutione corpis viuētis. ⁊ maxime homis dicunē esse nature celestis ꝓpter subtilitatē ⁊ luminositatem. ⁊ ꝓpter hoc etiā q sublimationē hn̄t a natura ɔrietatis. Dū ɔsurgūt ex cōmixtiōe elemētoꝝ ī q̄dā harmonia ⁊ ɔsonātia. Et q̄m in corpe hūano sicut infra patebit maiorē harmoniā q̄ ī aliquo corpe mixto. hinc ē q ei⁹ calor ⁊ spūs. ⁊ cōplexio magis cōformātur nature celesti. ⁊ hoc modo accipiēdo naturā lucis siue naturā celestē large siue p cōformitatem itrat cōstitutionē humani corporis. fm veritatē magis q̄ fm cōstitutionez alterius mixti. ꝓpter hūane cōplexionis q̄litatē et dignitatē. fm veritatē eñ tā spūs q̄ calor q̄ dicunē nature celestis sūt de natura elementari. q̄r deꝑdunē ⁊ restaurantur. fm q expsse p̄hi dicunt. Iuxta hac vitā q̄ ꝓbabilior est ⁊ planior p̄tz responsio ad obiecta. Nā rones ondentes q natura q̄nti corpis nō venit ad cōstitutionem corpis hūani loquunē de natura celesti ꝓpe dicta q̄ ē incorruptibilis. ⁊ inalterabilis. ⁊ imiscibilis. ⁊ ido nō est miscibilis ad cōstitutionē ceterq. Rationes vero ad oppositūz inducte p̄cedūt vel de natura celesti dicta p cōformitatem. sicut due p̄me auctoritates. vel si concludunt de natura q̄nti corpis ꝓpie dicta. nō ondunt

q veniat ad cōstitutionem corporis sm̄ sbam. sȝ sm̄ veri/
tate. aliter nō ɔcludūt. sicut patȝ discurrēdo p singulas
38 Nā ad illud qđ p̄mo obijcit de luce. dōm q est lux quīti
corporis. ⁊ lux ignea. ⁊ lux ex eq̄litate cōplexionis gñata
siue ɔsurgēs. ⁊ hec est illa lux q facit corp⁹ esse suscepti/
bile vite. alie vero minime. ¶ Ad illud qđ obijcit de calore.
39 dōm q calor celestis nō d̄: q: sit in natura celesti sicut ī
subiecto. q: neq̄ illa calida neq̄ frigida est. sȝ q: ē a na/
tura celesti sm̄ debitā ꝓportione. ita q facit ad ɔserua/
tionē. ⁊ talis calor in corpe hūano est. sȝ ex hoc nō sequi
tur q natura celestis veniat ad ɔstitutionē corporis hua
ni sm̄ sbam. sed solū q influat. ¶ Ad illud qđ obijcit de
40 ɔciliatione iam patȝ respōsio. q: nō ɔciliat veniēs intra
sed sufficit ad ɔciliandū influens extra. ¶ Ad illud quod
41 obijcit de beatificatione. dōm q corpa dicunt btificari
mediāte aīa rōnali nō p veritatē sȝ p ɔformitatē. ⁊ ideo
ex hoc nō sequitur q de ɔstitutione hūani corporis sit natu
ra celestis sm̄ veritate. sed sufficit q sit sm̄ ɔformitatē
ita q aliqd ei ɔforme respōdeat in corpe hūano. ¶ Ad
42 illud qđ obijcit de qnq̄ sensibus. dōm q sicut idē Aug
dicit vnū elemētum dnatur ī duob⁹. sicut aqua sub ra/
tione vaporis dñsk in olfactu. sub rōne hūoris dñatur
in gustu sicut ipe dicit. iq. sup gen. ¶ Ad illud qđ obijci
43 tur de ordine. dōm q ⁊ si natura celestis sit excelsior in/
ter corpa simplicia sm̄ se ɔsiderata. nō tñ excellit ī gra/
du in cōparatione ad vlteriorē formā suscipiendā. sȝ iste ē
ordo q forma elemētaris vnit aīe mediāte forma mix/
tiōis. ⁊ forma mixtiōis disponit ad formā cōplexionis
Et q: cum hec in equalitate et harmonia conformatur
nature celesti. ideo habilis est ad susceptionem nobilis/
sime influentie scilȝ vite. ⁊ sic in vnione anime ad cor/
pus rectus seruatur ordo. Magna etiaȝ est dignitas
humani corporis ꝓpter magnam harmoniā ⁊ ꝓportiona
bilē coniunctionē suarū partiū. ob quā in statu viato/
ria cōformis sit nature celesti. in statu aūt cōprehenso/
ris pficietur a deo. nō tm̄ vt sit ɔformis. sed etiā vt su/
pra celestem naturā sit exaltata ⁊ sublimata. vt ei con/
gruat potissime habitatio celi empirei.

¶ Questio III f

Utrum corpus primi hominis constitutum sit ex ele/
mentis in cōplexione ⁊ cōpositione equali. Et q sic vi
detur. quāto cōplexio ⁊ cōpositio magis accedit ad
equalitatē. tanto nobilior est et quāto nobilior est tan/
to nobilioris est forme susceptiua. sȝ cōplexio corporis p̄/
mi hoīs fuit susceptibilis nobilissime forme p naturaȝ
q etiā non erat deprauata p culpā. g fuit cōplexio maxi
me nobilis. ⁊ si hoc. maxime eq̄liter. Itē tāto res cō
plexionata est ad durādum habilior q̄to ei⁹ cōplexio ē
eq̄lior. ineq̄litas em̄ miscibilium est via ī corruptionē
sȝ corpus Ade habile erat ad durandū in sempiternuȝ
q̄tum ē ex sua p̄ma ɔstitutione. ergo videt q in perfe/
cta eq̄litate cōplexionis ⁊ cōpositionis fuerit constitu
tum. Item vbi est inequalitas cōplexionis ibi necessa
ria est pugna. vbi vero pugna est. forma non potest sic
gubernare materiā. sicut si esset ibi pax ⁊ tranquillitas
vbi autem hoc est ibi est aliqua penalitas. ergo aut in
corpore primi hominis perfecta fuit elementorȝ equa/
litas aut añ peccātū fuit ī eo aliq̄ penalitas. sȝ nullo mō
p̄ma pessit culpā. g ⁊c. Item corpus Ade debuit fieri
proportionabile anime. ⁊ ideo q̄ illa anima fuit immu
nis a morte culpe. corpus eius fuit īmune a morte na/
ture. ergo pari ratione q̄ illa anima fuit equalis in vo
luntate. corpus fuit equale in cōplexione. sed ī anima
primi hominis nulla erat obliquitas a iusticie in prima

constitutione. immo perfecta innocentia. ergo nec ī
corpore erat aliqua inequalitas. sed concordia et ami/
cicia perfecta. Sed contra. vita est per calidū ⁊ hu
midum. ⁊ omnis operatio anime in corpore est p calo/
rem sicut dicunt naturales medici. sed in corpore Ade
anima hebat expeditas operationes. ergo magnus erat
ibi abundātia caloris. ergo predominabat calidum et
si hoc. ergo non erat ibi perfecta equalitas complexio
nis. Item ⁊ si cōplexio hominis est deteriorata. tamē
non est totaliter corrupta. sed nos videmus q cor per
naturam est calidissimum. ⁊ epar similiter. ⁊ quedam
sunt alia mēbra in quibus regnat flegma et melancolia
ergo ⁊ tunc ita erat. Si ergo in corpore Ade erat pre/
dominatio humoris. pari ratione ⁊ qualitatum elemē
torum. ergo non erat ibi perfecta adequatio miscibiliū
Item si esset ibi permixtio sm̄ omnimodā equalitatē
ergo tantū esset ibidem de graui quātum de leui. ergo
corpus illud esset indifferens ad grauitatem ⁊ leuitatē
ergo ⁊ ad motum et quietem. si igitur nec esset natum
moueri. nec quiescere. nec sursum. nec deorsum esse. er/
go non esset corpus naturale. Item si corpus illud
esset constitutum sm̄ quādam equalitatem. tunc q̄tuȝ
vnum elementum ageret. tantum reliquum resisteret et
ipsum repelleret. ergo vnum virtutem suā ⁊ actionem
in alterum non profunderet. ⁊ si hoc. non esset ibi alte/
ratio. nec transmutatio. ac per hoc nec mixtio. aut igi/
tur corpus Ade non fuit mixtum. aut si mixtum. non
fuit in perfecta equalitate cōstitutum. Item si cor/
pus Ade esset cōstitutum in perfecta equalitate. ergo
ignis siue calor in eo non cōsūpsisset. igitur alimēto nō
indiguisset. sed constans est sm̄ sanctos. ⁊ maxime sm̄
Aug. q alimento indiguit. ergo in equalitate miscibi/
lium ipsū corpus constitutum nō fuit. Item cū Adā
peccauit. non fuit ei ablatum aliquid quod esset ex par
te corporis. ergo si prius erat cōpositus cōplexione eq̄
li. postea fuit similiter. g post peccatū nulla fuit in cor
pore eius pugna. ergo nec infirmitas nec mortalitas.
g si hoc falsū est. restat. ⁊c. ¶ R. sicut distinguūt natu 44
rales ⁊ medici duobus modis dicitur equalitas misci
bilium in mixto. scilicȝ a pondere. ⁊ a iusticia. Equali/
tas a pondere vt dicūt non est possibilis in rerum na/
tura. Equalitas em̄ a pōdere potest dici triplicter.
Uno modo dicit equalitas a pondere quādo miscibi/
lia adequātur ⁊ q̄tum ad q̄ntitatem molis. ⁊ q̄tum ad
quātitatem virtutis. ⁊ hec duo sunt incōpossibilia nā
solūmodo sm̄ rem. sed etiam sm̄ intellectum. Et hoc in
tellecto q elementū qđ plus habet in natura minus ha/
bet de specie. ⁊ ecōuerso. Sicut em̄ impossibile est q ve
rum aurū equetur argento in quātitate ⁊ valore. sic im
possibile ē elementa actiua ⁊ passiua equari adinuiceȝ
equalitate ponderis aliqua mixtione. Alio modo po
test dici equalitas a pondere sm̄ adequationem miscī
bilium in quātitate molis solū. ⁊ adhuc est impossibi/
lis. Primum. quia corpus illud nō esset durabile. ele/
menta em̄ actiua statim passiua cōsumerent. si em̄ ade/
quarentur in substantia. adeo actiua excederent in vir
tute vt potius esset cōsumatio q̄ mixtio. nec tantū cor/
pus illud nō esset durabile. immo etiam nec esset leue
nec graue. cum motus grauis vel leuis sequitur predo
minans q̄tum ad equalitatem molis. ⁊ si non esset du/
rabile. nec leue. nec graue. non esset de nature intentio
ne nec nature possibile. Tercio modo dicitur equali/
tas a pondere. equalitas a quātitate virtutis. ⁊ sic ad/
huc dicunt ea. em̄ equalitatem non esse in natura possi

büem. Primo q2 si esset omnimoda equalitas virtutũ virtus vni⁹ nõ resisteret contra virtus alterius ageret. et sic nõ esset pfundatio ⁊ cõfractio vsqz ad minima ac p hoc nõ esset mixtio. Jte si hoc esset. corpus illud careret organo calidi ⁊ frigidi ⁊ aliarum qualitatũ elemẽtarium igit frustra esset ex diuersis ↄstitutũ. tale igit corp⁹ nec est nature possibile. q2 repugnat nature mixtionis. nec etiã est ex intẽtione nature. q2 careret debita sibi organatione. Et sic quocũqz modo accipiatur equalitas a pondere nõ potuit esse nec debuit in corpe Ade. ⁊ hoc satis appa ret cũ corpus Ade magis esset graue q̃3 leue. magis esset ydoneũ ad agendũ q3 ad patiendũ. igit nõ habuit equalitatem miscibiliũ. nec q̃tũ ad q̃titatem molis. nec q̃tum ad q̃titatem virtutis. ⁊ ita nõ habuit equalitatem a põdere. Unde ↄcedende sũt rõnes hoc ostẽdentes. q̃ procedunt ista via sicut pz ↄsideranti. Est ⁊ alia equalitas a iusticia. ⁊ hec est equalitas q̃ attendit in cõmensuratione miscibiliũ fm pportionem debitã. ⁊ fm exigentiam forme introducende. ⁊ hec equalitas reperitur i homine. q2 nobilior debet esse in eius corpe pportio ⁊ harmonia miscibiliũ fm q̃ disponit ad nobiliorem formaz hec aũt equalitas nõ est equalitas pũctualis. sed latitudinem habet et gradus. ⁊ hoc fm diuersos status. Est cñ status glorie. ⁊ est status miserie. et est status innocẽtie. Scḋm statũ glorie q̃ est pfectus debet corpi bũano equalitas a iusticia. equalitas inquã pfecta. in qua nec cadit discordia nec repugnãtia. nec actu. nec potẽtia. Scḋm statum miserie qui est status imperfect⁹ debetur corpori hominis eq̃litas. sed diminuta. q pernitiem hz inequalitati ⁊ discordie. nõ solũ possibilitate. sz etia quadã necessitate. Scḋm vero statum mediũ scz innocentie debet homini equalitas media q̃ a discordia ⁊ repugnãtia miscibiliũ erat aliena p actu per adiutorium intrinsecũ aĩe gubernãtis. ⁊ per adiutorium extrinsecum alimẽti nutrientis. erat cñ hec equalitas possibilis ad inequalitatẽ. siue ob defectum virtutis continentie. siue etiã ob defectũ alimonie. nullus autem hoz defectuum esse poterat in homine si nõ precessisset transgressio inobedientie. Et sic pz q̃ corpus primi hominis ↄstitutum fuit in equalitate a iusticia. quasi media inter equalitatem que nunc est in miseria. ⁊ eq̃litatem q̃ nũc est in gloria. fm q̃ status anime exigebat. Et hanc eq̃litatem pbant in corpore fuisse primi hominis rõnes inducte ad affirmandã partẽ istã. ⁊ ideo ↄcedende sũt. q2 verum ↄcludunt. Si cñ ex eis velim cõcludere omnimodam equalitatem a põdere rõnes ille nõ valeret. q2 illa equalitas ad nobilitatem non spectat. Si aũt velint ↄcludere equalitatem omnimodã a iusticia. adhuc nõ ↄcludunt. q2 ⁊ si corpus haberet nobilissimã formã nõ tamen adhuc erat in statu suo nobilissimo sicut erit in gloria. hoc aũt solũmodo ↄcludũt q̃ ibi erat tãta equalitas a iusticia. q̃ nõ erat ibi miscibilium actualis repugnantia. et hoc quidem est verum. Et ita patet respõsio ad totum.

Distinctio. xviii. de formatione mulieris de viro.

In eodẽ quoqz paradiso ⁊c. Supra egit magister de formatione viri. hic agit de formatione mulieris de viro. Diuidit aũt ista pars in duas partes. In quarũ prima determinat de productione mulieris ex parte corporis. In scḋa ex parte anime ibi quemadmodũ mulieris corpus. Prima pars habet quatuor partes. In prima parte determinat de productione corporis mulieris ex viro in cõparatione ad causam finalem. In scḋa vero in cõparatione ad causam materialẽ3 ibi solet etiã queri verũ de costa illa ⁊c. In tercia vero in cõparatione ad causã efficientẽ. ibi illud etiã sciri ⁊c. In quarta vero in cõparatione ad causaz formalem. ibi. sed querit an ratio qua de⁹ primis operibus cõcreauit. Similiter scḋa pars principalis habet quatuor particulas. In quaz pma ponit opinionẽ quandã erroneã de pductione aĩe mulieris. In scḋa vero subiũgit aliã opinionẽ nõ min⁹ falsã. ibi. Alij autem putauerũt ⁊c. In tercia vero ponit veritatẽ catholicam. ibi. catholica aũt ecclesia. In quarta aũt ⁊ vltima falsitatem impugnat. ⁊ veritatem ↄfirmat auctoritate Hiero. ⁊ Aug. ibi. Unde in ecclesiasticis dogmatib⁹ ⁊c. Et sic duo determinãtur i pte ista. quoz primũ est formatio mulieris. Scḋm est pfectio eiꝰ q̃tũ ad aiaz.

De formatione corporis mulieris ex viro in cõparatione ad causã finalem.

In eodẽ quoqz paradiso mulierẽ formauit de⁹ de substãtia viri. sicut post plantatum paradisũ hoiemqz in eo positũ3. et post vniuersa aĩalia ad eũ ducta. suis q3 nominibus designata. subnectit scriptura. Jmmisit deus soporem in adam. Cũqz obdormisset. tulit vnam de costis eius. ⁊ formauit eam in mulierem. Hic attendendum est q̃re non creauit simul virum ⁊ mulierem. sicut angelos. sed prius virum deinde mulierem de viro. Jdeo scz vt vnũ esset generis humani principiũ. quatenus in hoc ⁊ superbia diaboli confunderetur. et hominis humilitas dei similitudine sublimaretur. Diabolus quippe aliud a deo principium esse concupierat. ideoqz vt eius superbia retunderetur. hoc homo in munere accepit. qḋ diabolus peruerse rapere voluit. sed obtinere non potuit. Et p hoc imago dei in homine apparuit q2 sicut de⁹ oĩbus rebus existit pncipium creationis. ita homo oĩbus hominib⁹ principiũ generationis. Jdeo etiã ex vno homine omnes esse voluit deus. vt dũ cognoscerẽt se ab vno esse omẽs se quasi vnũ amarẽt. Cum autem his de causis facta sit mulier de viro. non de qualibet parte corporis viri. sed de latere eius formata est. vt ostenderetur. quia in consortium creabatur dilectionis. ne forte si fuisset de capite facta. viro ad dominationẽ videretur preferẽda. aut si de pedibus ad seruitutẽ subyciẽda. Quia igitur viro nec domina nec ancilla parabatur sed socia. nec de capite nec de pedibus. sed de latere fuerat producẽda. vt iuxta se ponẽda cognosceret. quã de

Gen. ij

Quare prius creauit virũ ⁊ post mulierem

Quare mulier de latere creata sit

suo latere dedicasset. Non sine causa dormienti quoqȝ viro potius quam vigilanti detracta est costa de qua mulier in adiutorium generationis viro est formata. sed vt nullam in eo sensisse penam monstraretur. et diuine simul potentie opus mirabile ostenderetur. que hominis dormientis latus aperuit. nec eum tamen a quiete soporis excitauit. In quo etiam opere sacramentum christi et ecclesie figuratum est. Quia sicut mulier de latere viri dormientis formata est. ita ecclesia ex sacramentis que de latere christi in cruce dormientis profluxerunt. s. sanguine et aqua quibus redimimur a penis atqȝ abluimur a culpis.

Quare dormienti viro costa subtracta sit.

De sacramento huius operis.

¶ De formatione corporis mulieris ex viro in comparatione ad causam materialem. b

Solet etiam queri vtrum de illa costa sine adiectione rei extrinseca facta sit mulier. Quod quibusdam non placuit. Ceterum si ad perficiendum corpus mulieris de extrinsecum augmentum adiunctum maius illud esset quam ipsa costa. Ideoqȝ potius de illo adductio quam de ipsa costa mulier facta deberet dici de quo plures acceperit sibi partes. Restat ergo vt de sola ipsius coste substantia sine omni extrinseco additamento diuinam potentiam in semen ipsa multiplicatam mulieris corpus factum dicatur. eo sane miraculo quo postea de quinque panibus iesu celesti benedictione multiplicatis quinque milia hominum saciata sunt.

Cum materialis et qua creata est mulier.

¶ De formatione corporis mulieris ex viro in comparatione ad causam efficientem. c

Illud etiam sciri oportet. quod cum angelorum ministerio facta sit mulieris formatio. non est eis tamen tribuenda creationis potentia. Angeli enim nullam possunt creare naturam. ergo nec formare costam in mulierem nec carnis supplementum in locum coste. non quod nihil agant vt aliquid creetur. sed non ideo creatores sunt. sicut nec agricole segetum vel arborum. Solus deus id est trinitas est creator. Facta est ergo femina a deo. etiam si costa ministrata sit per angelos

Aug. xiij.

¶ De formatione corporis mulieris ex viro in comparatione ad causam formalem. d

Sed queritur an ratio quam deus primis operibus concreauit id haberet vt secundum ipsam ex viri latere feminam fieri necesse foret. an hoc tantum vt fieri posset. Ad quod sciendum est omnium rerum causas in deo ab eterno esse. Ut enim homo sic fieret vel equus et huiusmodi. in dei potentia et dispositione ab eterno fuit. Et hec dicuntur primordiales cause. quia istas alie non precedunt. sed iste alias que sunt cause causarum. Cumque vnum sit diuina potentia dispositio siue voluntas. et ideo vna omnium principalis causa. tamen propter effectus diuersos pluraliter dicit Aug. causas primordiales omnium rerum in deo esse. inducens similitudinem artificis. secundum cuius dispositionem est qualis futura sit arca. Ideo etiam deo vniuscuiusque rei future causa precessit. In creaturis vero quarundam rerum sed non omnium cause sunt. vt ait Aug. Quia inseruit deus seminales rationes rebus. secundum quas alias et alijs prouenuunt. vt de hoc semine tale granum. de hac arbore talis fructus et huiusmodi. Et hec quoque dicuntur primordiales cause. et si non a deo proprie. quia habent ante se causam eternam. que proprie et vniuersaliter prima est. Ille vero ad res aliquas dicuntur prime que scilicet ex eis proueniunt. Ideo etiam primordiales dicuntur. quia in prima rerum conditione rebus a deo insite sunt. et sicut creature mutabiles sunt ita et he cause mutari possunt. Que autem in immutabili deo causa est. mutari non potest. Omnium ergo rerum cause in deo sunt sed quarundam cause in deo sunt et in creaturis. Quarundam cause in deo tantum sunt: et illarum rerum cause dicuntur abscondite in deo. quia ita est in diuina dispositione vt hoc vel illud fiat. quod non est in seminali creature ratione. Et illa quidem que secundum causam seminalem fiunt dicuntur naturaliter fieri. quia ita cursus nature hominibus innotuit. Alia vero preter naturam. quorum cause tantum sunt in deo. Hec autem dicit Augustinus esse illa. que per gratiam fiunt. vel ad ea significanda non naturaliter sed mirabiliter fiunt. Inter que mulieris

Aug. super gene. De causis rerum latius dispu.

a Mulieris corpus factum dicatur. et Videtur hic dicere quod formatio mulieris fuerit miraculosa. et gratia huius possit introduci questio de miraculis. sed propter suam prolixitatem et quia parum pater ad propositum. omittenda est ad presens. hoc tamen solum dixisse sufficiat. quod ideo dictum est mulierem de costa miraculo esse factam non quia factus sit contra solitum cursum nature. vel contra naturam. sed quia factum est virtute diuina operante supra naturam Si quis autem queraret verum hoc opus supra naturam fecerit ministrante sibi virtute angelica. respondet Aug. super gen. ad literam libro ix. inquiens. quale misterium exhibuere angeli in illa formatione mulieris. quis audeat assignare. certissime tamen decretum supplementum illud carnis in coste locum ipsius femine corpus et animam. configurationemque membrorum omnia viscera. sensus omnes. et quicquid ea creatura et homo et femina erat non nisi illo opere dei factum. quod deus non per angelos sed per seipsum operatus est

Ratio autem potissima quare deus ita formauit est tum quia modus ille formandi erat supra potestatem nature. tum etiam ut homo in utroque sexu immediate in eum tenderet. et ex se toto eu diligeret. a quo se nosset immediate esse factum. Ratio autem quare ex uno homine deus omnes producere voluerit. licet in aliis generibus animalium hoc non fecerit. sumi potest ex ordine. et connexione. et significatione. Ex ordine vero dupliciter. Primo ex ordine corporis ad animam ut sicut omnes anime rationales immediate procedunt ab uno principio sic omnia corpora humana immediate exirent ab uno. Secundo vero ex ordine totius universi ad alias creaturas. Quia enim homo medium tenet inter naturam angelicam et brutalem. cum angeli singulariter a deo producti sint. et creature brutales in dupli ci sexu. in masculino scilicet et feminino. homo debuit produci medio modo. et sic femina ex viro. Ex connexione similiter duplex sumitur ratio. Primo respectu totius speciei universaliter. ut omnis diligat omnem hominem tanquam fratrem. Secundo vero respectu uxoris specialiter. propter quod vinculum relinquit homo patrem et matrem. et adherebit uxori sue. et sunt duo in carne una. Ex significatione etiam duplex sumitur ratio. Prima ex significatione allegorica. qua intelligimus per virum et mulierem christum et ecclesiam. Secunda per anagogicam qua per virum intelligimus deum qui fuit principium omnium rerum.

De genio corporis productione.

facturam de costa viri ponit ita dicens. Ut mulierem ita fieri necesse foret. non in rebus conditum. sed in deo absconditum erat. Omnis creature cursus habet naturales leges. super hunc naturalem cursum creator habet apud se posse de omnibus facere aliud quam eorum naturalis ratio habet. ut scilicet virga arida repente floreat. fructum gignat. et in iuventute sterilis femina in senectute pariat. ut asina loquatur et huiusmodi. Dedit autem naturis ut ex his etiam hec fieri posset. non ut in naturali motu haberent. Habet ergo deus in se absconditas quorundam futurorum causas quas rebus conditis non inseruit. easque implet non opere providentie qua nature subsistunt ut sint. sed qua illas administrat ut voluerit. quas ut voluit condidit. Omnium ergo que ad gratiam significandam non naturali motu rerum sed mirabiliter facta sunt absconditae cause in deo fuerunt. quarum unum erat quod mulier facta est de latere viri dormientis. Non habuit prima rerum conditio ut femina sic fieret. sed ut fieri posset. ne contra causas quas deus voluntarie instituit. mutabili voluntate aliquid facere putaretur. 2 ps

Ponit opinionem quorundam erroneam de productione anime mulieris. e

Quemadmodum mulieris corpus de viri corpore traductum fuit. ita putauerunt aliqui ipsius animam de viri anima propagatam. et omnes animas preter primam de traduce esse sicut corpora.

Subiungit aliam opinionem non minus falsam. f

Alii autem putauerunt simul omnes animas ab initio creatas.

Ponit veritatem catholicam. g

Catholica autem ecclesia nec simul nec ex traduce factas esse animas docet. sed in corporibus per coitum seminatis atque formatis infundi et infundendo creari.

Falsitatem impugnat et confirmat veritatem auctoritate Hieronymi et Augustini. h

Unde in ecclesiasticis dogmatibus. Animas hominum non esse ab initio inter creaturas intellectuales natas nec simul creatas (sicut Origenes fingit) dicimus. neque in corporibus per coitum seminari. sicut luciferiani et cyrillus et quidam latinorum presumptores affirmant. Sed dicimus corpus tantum per coniugii copulam seminari. creationem vero anime solum creatorem nosse. Eiusque iudicio corpus coagulari in vulua et compingi atque formari. ac formato iam corpore animam creari atque infundi ut vivat in utero homo ex anima constans et corpore. et egrediatur vivus ex utero plenus humana substantia. Hieronymus etiam anathematis vinculo illos condemnat qui animas ex traduce dicunt. et inducens auctoritatem prophete. Qui finxit singillatim corda eorum. His satis innuit propheta quod non ipsam animam de anima facit deus. sed singillatim animas de nihilo creat.

ps. xxxii

D intelligentiam autem huius partis circa duo incidit hic questio. Primum est circa productionem corporis mulieris ex latere viri. Secundum est circa productionem spiritus sive anime eiusdem mulieris. et per consequens omnium animarum que sunt in posteris. Circa primum queruntur tria. Primo queritur utrum mulier formata fuerit. Secundo queritur utrum secundum seminalem rationem corpus mulieris in costa precesserit. Tertio queritur quid sit secundum rem ipsa ratio seminalis.

Questio I a

Utrum fuerit productum corpus mulieris. Et dicit magister in littera et tractatum est de secundo genesis quod mulier formata est de viro. et non de quacunque parte. sed de costa et quod mulier est de viro dormiente formata. et sic tria tanguntur in formatione mulieris. scilicet quod facta est de viro. et de viro dormiente. et non de quacunque parte sed de costa eius et osse. Contra primum obiicitur sic gen. i. Fecit deus hominem ad imaginem et similitudinem suam. masculum et feminam creavit eos. Si igitur deus in primaria conditione masculum et feminam simul creavit. non videtur quod mulierem de viro produxerit. Item servum distinctio spectat ad perfectionem speciei. sed alie species animalium in quibus est distinctio sexuum simul et semel producte sunt. ergo et cetera. Item quod se habet per modum maioris ad alterum minus est completum quam illud quod ex ipso producitur. sed vir habet completionem respectu mulieris. non mulier de viro. sed contra de muliere vir produci debuit. Contra secundum obiicitur sic. Somnus vel sopor est quies animalium virtutum cum intensione naturalium. sed in Adam non erat sensus fatigatio nec virtutes animales. ergo videtur quod somnus ille non fuerit ad naturalem. sed quod nihil debuit fieri circa Adam nisi quod eius nature congrueret. videtur quod deus in eum non debuit soporem mittere ut de costa eius produceret mulierem. Item in separatione illius aut fuit aliqua lesio et afflictio. aut non. Si sic. ergo Adam ante passus est penam quam committeret culpam. Si non. ergo ita bene potuit fieri de latere vigilantis sicut de latere dormientis. Item maiora potentie artificia/

tur separe q̄rtā a toto ab hoīe vigilāte sine dolore q̄ꝫ dor
miente magis igit̄ esset manifesta dei potentia si absq̄
dolore pduxisset mulierem de latere Ade vigilantis q̄ꝫ
cū pduxerit de latere dormiētis. Itē cōtra tercium obijci
tur sic. Sexus muliebris est infirmior q̄ꝫ sexus virilis
ꝑ naturā. ergo de q̄rib⁹ ci⁹ īstitutis debuit fieri. nō ergo de
osse sꝫ potius de carne. Itē ꝫ in textu postea subiungit.
Hoc nunc os ex ossib⁹ meis. ⁊ caro de carne mea. ergo nō
tātūmodo de costa. Ade facta ē sed etiā de carne alia.
Itē costa illa erat necessaria Ade aut sup̄flua. Si ne/
cessaria. ergo debuit alia costa reddi Ade p illa. Si super
flua. ergo corp⁹ Ade non fuit in p̄ma sui pductione p̄/
fecte formatum cū ad pfectionem spectet nihil h̄re sup̄
fluum vel diminutū. Itē si sup̄flua erat. ergo nō oporte
bat carnē repleri p ea. Est igit̄ q̄stio q̄re mulier de viro
et si de viro q̄re magis de dormiente q̄ꝫ de vigilante. ⁊ sī
de dormiente q̄re magis de costa q̄ꝫ de carne fuerit pdu
cta. Ad p̄dicta₃ intelligentiā ē notandum q̄ cū sa
pientia dei admirabilis ⁊ laudabilis oñdatur in oībus
operib⁹ suis. potissime tn̄ manifestat̄ in formatōe crea
ture rōnalis. Hoc aūt clarius apparet si cōsideret̄ ordi
nis ꝯgruentia. quā seruauit diuina sapientia dū pdu/
xit muliē ē de latere viri. Cōgruū erat enī mulierē sic de
viro pduci. tū ppter ordinis habitudinē q̄ attendit̄ i
ter virum ⁊ mulierē ī hūana specie. tū etiā ppter habi
tudinem q̄ attendit̄ inter ea q̄ ꝑ virū ⁊ mulierem hn̄t si/
gnari. Vir enī ⁊ mulier s̄m suoꝝ sexuū ꝓprietatem ⁊ na
turā sic facti sūt vt inuicē ꝯiungerent̄. ⁊ ex h̄ vnus ī al/
tero quietaretur ⁊ vnus ab altero sustentaretur Quia
igitur forti vinculo ⁊ singulari mulier coniungitur vi/
ro. ⁊ econuerso. ideo vnus sexus productus est de alte/
ro. q̄r vero ista coniunctio dat viro q̄etationem. ideo
pducta ē de viro dormiente. Rursus. q̄r dat mulieri
fortitudinem ⁊ sustentationē. hinc ē q̄ mulier d̄r esse fa/
cta de osse. Et q̄r in oīb⁹ his ē q̄dā eq̄litas mutue socie
tatis. ideo formata ē mulier de osse nō q̄cūq̄ sed de costa
et ei⁹ latere. Et sic p₃ quō modus formatiōis r̄ndet p
prietatib⁹ illius mutue ꝯiunctionis q̄ ē inter virū ⁊ mu
lierem s̄m rem. Cōsonat etiā nihilominus his q̄ signan
tur ꝑ mulierem ⁊ virū. Per virū nāq̄ ⁊ mulierē signat̄
deus ⁊ aīa. xp̄s ⁊ ecclesia. superior portio rōnis ⁊ infe/
rior. Prime significatiōi cōpetit formatio mulieris ex vi
ro s̄m modū p̄dictū. Quia oēs spūs rōnales īme/
diate pducunt̄ a deo tanq̄ a p̄mo p̄ncipio ⁊ īmediato.
et de⁹ in eis requiescit ⁊ q̄si soporat̄ dū delitie sue sūt esse
cū filijs hoīm. ⁊ rōnalis spūs a diuino spū inhabitan/
te ꝯfortat̄ ⁊ roborat̄. optima ꝯsonātia ꝯformat̄ signum
signato s̄m q̄ ꝑ virū ⁊ mulierē significat̄ de⁹ ⁊ aīa. Si/
militer correspōdet s̄m q̄ ꝑ virū ⁊ mulierem significat̄
xp̄s ⁊ ecclesia. Ecclesia enī ex xp̄o format̄. dū₃ de latere
xp̄i dormiētis in cruce pfluxit sāguis ⁊ aqua. ex q̄bus ī
sacris ecclesie redūdauit efficacia sacramēta fundat̄ ec/
clesia. ⁊ sic vt r̄ndet xp̄o. dormitatio r̄ndet morti. ablō
coste apertioni lateris. Cōcordat etiā formatio hec signi
ficationi. put ꝑ virū ⁊ mulierē superior portio rōnis ⁊
inferior h₃ signari. Sicut enī vir est fortior ⁊ mulier est
īfirmior. sic superior portio ⁊ inferior. ⁊ sicut mulier ex
viro. sic inferior portio est ex conuersione spiritus ad
hec inferiora. Dum autem ad hec inferiora conuer/
titur. cessat a vigilantia cōtemplationis. ⁊ quodāmodo
efficitur infirmior semetipso. et tendit ad mollitiem
mulieris. ⁊ ideo quodāmodo separi dicitur. ⁊ os ei au
ferri. ⁊ exinde mulier formari. Et sic p₃ q̄ magna fuit
ꝯgruentia ordinis obseruata in huius formatione mu

lieris. siue in se. siue in signato ꝑ ipsā. His visis de fa/
cili respondet̄ ad obiecta. Ex enī primo obijcit̄ de textu 4
grā. dōm q̄ illud dictū est q̄ꝫtū ad pductionē aīe s̄m q̄ꝫ
nō est formata mulier ex viro. sꝫ ex nihilo. sicut īfra pa
tebit. Ad illud vero q̄ obijcit̄ de alijs specieb⁹ p₃ respō/
sio. nō enī est simile ppter legē matrimonij q̄ nō ita atte
ditur ī bestijs sicut in hoīb⁹. Ad illud q̄d obijcit̄ q̄ vir ē
muliere fortior. dōm q̄ materiale min⁹ est nobile q̄ꝫ illō
q̄d ex eo pducit̄ s̄m id q̄ est materiale. vir autē₃ nō fuit
materia mulieris s̄m se totū. sꝫ s̄m aliq̄d sui. scꝫ s̄m co/
stam. ⁊ ideo q̄uis vir est nobilior. potuit tn̄ ex ei⁹ costa 5
corpus mulieris formari. Nā nō est rō tāta pfectio ī vna
costa viri q̄ta est ī vno corpore mulieris. Ex si q̄ras q̄/
re magis mulier de viro q̄ꝫ vir de muliere. dōm q̄ hoc
aliq̄n futurū erat. sicut ī scdō Adā scꝫ xp̄o. ⁊ ideo vt ꝑ/ 6
fecta essent dei opa. debuit esse similiter ⁊ taliter de solo
viro. Sic enī sūt ip̄len sicut dic̄ Ans̄. q̄tuor modi edu
ctionis homīs in esse. Unus qui est de viro ⁊ muliere
quē modo obseruat natura. Ali⁹ q̄ est nec de viro nec de
muliere q̄ fuit in pductione p̄mi hoīs. Terci⁹ q̄ est de vi
ro tm̄. ⁊ hic fuit in formationi Eue. Quartus qui est de
muliere enī absq̄ viro. ⁊ hic fuit ī pductione xp̄i de vir
gine. Cūe aūt magis cōgruebat mulierē educi de viro
vt oñderet̄ q̄ vir caput est mulieris. ⁊ q̄ non vir ppter 7
mulierē sꝫ mulier ppter virū. ⁊ alia plura q̄ prius tacta
sunt. Ad illa q̄ obijciunt̄ de soporatiōe. dōm q̄ ille so/
por nō fuit ex lassitudine. sed fuit ex diuina īmissione.
sicut dicit textus. nec tn̄ fuit ꝯtra naturā. q̄r si Adam
stetisset esset vtiq̄ in illo sōnus. nō ppter debilitatōē₃
potētie sēsitiue. sed ppter vigoratione ꝑticule vegetati/
ue. q̄m ⁊ vtrāq̄ hāc virtū ꝯtingeret in Adam lassari. 8
cū q̄n vna cessabat ab operatione. ꝯtingebat alterā vi/
gorari. dū tota aīa ꝯtra actum vnius victuris intēdit.
Immisit aūt deus soporē in Adā nō ppter hoc q̄ non
posset separe costā a vigilāte sine dolore ⁊ horrore. sed
ppter significationē. ⁊ ppter etiā mentis Ade subleua
tionem. q̄r sicut dicunt sācti Adā in illo sopore multa
p̄uidit. Vn̄ cum statim euigilauit pphetice locutus est
et in hoc multū oñdit̄ dei oīpotētia q̄ sic potuit separe
costā. vt natura nō amitteret quietē suā. Ex hoc patēt
illa obiecta de sopore. Primū nō valet. q̄r ibi nō erat so/
nus ex lassitudine. Scdm̄ similiter nō valet. q̄r nō ē fa/
ctū ppter lesionē hoīs occultandā. Tercium etiā nō va/
let. q̄r ita bene est manifesta dei potētia dum nō excita 9
uit dormiētem a sōno. sicut manifesta esset si formasset
eā de latere vigilātis sine dolore aliq̄. Ad illa q̄ obijciū
tur q̄ nō debuit fieri de osse. dōm q̄ nō tātūmodo mu/
lier facta ē de osse siue de costa. sꝫ etiam aliq̄ ꝑticula fuit 10
sūpta de carne Ade. sicut scd̄s lr̄a innuit. Hoc nūc os/
ex ea. de car. mea. Magis aūt fit denominatio ab osse
siue q̄r illa fuit ꝑs p̄ncipalior. siue q̄r vir mulieri cōfert
robur. ⁊ mulier ꝑ viri ꝯsortiū vigorat̄. vir aūt ꝑ mulie/
ris ꝯsortiū emollit̄. ⁊ iō d̄r caro repleta p costa. q̄r vir
dat fortitudinē ⁊ suscipit īfirmitatē. siue etiā q̄r costa
illa locū carnis occupabat. nō enī facta fuit̄ Adā vt ī
eo maneret. sꝫ vt de ea formaret̄ mulier. Et sic patēt illa
tria obiecta. Primū enī nō valet. q̄r mulier ⁊ si debilis
sit in se. tn̄ a viro h₃ roborari. ⁊ iō magis d̄r esse facta de
costa q̄ꝫ de carne. Scdm̄ nō valet. q̄ enī mulier d̄r ē fa/
cta de costa nō ītelligit̄ p̄cise. ita q̄ nō de carne. Terciū
nō valet. q̄r si illa costa sup̄flua erat Ade in q̄tū erat in
diuiduum. erat tamē oportuna in q̄tum erat mulieris
principium. ⁊ ideo resurget in muliere non in viro. si/
cut planius explicatur in quarto. Questio II b

Utrū mulier formata sit de costa viri fm rōnem seminalem. Et q sicut p̄mo p cextū. Cōsumauit de' die. vj. oē opus suū. Si ergo formatio mulieris fuit post diem sextum sicut scriptura innuit. g aliq̄ modo i illis operibus. vj. dier̄ mulier cōdita fuit. sed nō erat nisi i costa. ergo in costa erat vt̄ fieret mulier. sed qd̄ sic est in aliq̄ dicit esse in eo fm rōnem seminalē. g̃ rc. ¶ Itē Aug'. vj. sup geñ. ad litterā. Omnia q̄ ↄsequentibus erāt euoluenda tēporib'. p'ma nt' de' simul creauit cū faceret mundum cōsumata quidē. qm̄ nihil hn̄t illa in naturis p̄priis q̄bus suor̄ tēpor̄ cursus agūt. qd̄ nō istis causaliter factū sit. inchoata aūt. qm̄ quedā erāt semina futurorum. g̃ similiter postea p̄ducēda erāt. g̃ semē mulier̄ p̄existebat. s; nō nisi costa. g̃ rc. ¶ Itē vir d' esse imago dei q̄ ex ipo fiunt om̄s hoies sicut oīa sunt ex deo. s; nulla creatura est ex deo materialiter. g̃ si recta est assimilatō necesse est q̄ vir respectu mulieris nō solum habeat habitudinē p̄ncipii materia'lis s; etiā actiui. s; qd̄ est ex aliquo sicut ex materiali t actiuo p̄ncipio ē fm rōem seminalē. g̃ rc. ¶ Itē vir p̄ductus est de limo t mulier de viro sui igit est maior habitudo t ↄuenientior coste ad mulierē q̄ viri ad limū. aut nō. Si nō. g̃ nō magis attinet mulier viro q̄ vir limo. Si sic. g̃ vltra rōnē passibilis fuit ibi aliquo modo ratio actiui. si g̃ hec est ratio seminalis. apparet q̄ fm rōnē seminalem ex costa fuit formatum corpus mulieris. Itē cū de' p̄duxit corpus mulieris de costa. aut h̄ fuit fm naturā. aut ↄtra. Si fm naturā. cum natura q̄cq̄d facit faciat fm rōnes seminales vr̄ q̄ seminaliter de costa mulier p̄ducta sit. Si ↄtra naturā. ¶ Contra. cōditor nature vt dicit Aug. nō facit cōtra naturā. t idē sup geñ. ad litterā. Nō facit de' ↄtra causas quas bonas ↄstituit. q: ↄtra voluntatem suam nō facit. g̃ si formatio Eue nō potuit esse ↄtra naturā fuit igit̃ fm naturā. si h̄ fuit. ergo fm rōnem seminalē. ¶ Itē si p̄ductio illa fuit ↄtra naturā. g̃ formatio mulieris fuit miraculū. s; Aug. sup geñ. ad litterā dicit q̄ deus in rer̄ ↄditiōe nō vtit reb' ad miraculū sue potētie. s; fm q̄ p̄pe cōpetit ipsar̄ rer̄ nature. g̃ si miraculū nō faciebat. sed op̄abat̃ fm q̄ natura exigebat. vr̄ q̄ mulierem p̄duxerit fm seminalē rōnem si eā p̄duxit fm exigētiam nature. ¶ Cōtra. mgr̄ dicit in littera t est auctoritas Aug'. Illa q̄ fm cām seminalē fiunt dicunt̃ naturaliter fieri. q: ita cursus nature hoībus innotuit. si g̃ p̄ductio mulieris de costa nō est fm nature cursū. g̃ non erit fm seminalem rōnem. ¶ Itē magister i littera. corp' mulieris de costa factum d' eo sane miraculo quo de q̄nq; panibus q̄nq; milia hoīm saturati sūt. s; illud non fuit fm seminalē rōnem. ergo rc. ¶ Itē hoc videt̃ rōne. semen dicit p̄ncipium actiuū t intrinsecū. vnde nō d' semē hominis humor q̄cūq;. sed ille q̄ decisus est a lūbis paternis. sed i costa nō erat vis actiua ad mulieris p̄ductionem. g̃ nec ratio seminalis. ¶ Item semen h; in se rōnem totius t partiū ei' rei q̄ ex ipo p̄ducit̃. vñ Aug. v. sup geñ. ad litterā. In semine oīa p̄ducta sūt et fuerāt p̄mitus. nō mole magnitudinis. sed in potētia causali. sed in costa illa nō erat virtus ad singula mēbra formāda. ergo nō erat ibi mulier fm rōnem seminalē. ¶ Item i possibile est aliq̄d crescere p virtutē creatā. nisi p rarefactionem. aut appositionē. s; corpus mulieris de illa costa p̄ductū est qd̄ erat ipa maius. nō p coste rarefactionem. nec extrinsece materie appositionē. sicut dic̄ mgr̄ in littera. g̃ p̄ductio illa ex costa nō fuit fm virtutē creature sed solū creatricis essentie. s; seminalis rō dic̄ virtutem creatā. nō eñ dicunt̃ in deo res esse seminalit̃. g̃ hec p̄ductio mulier̄ ex costa nō fuit fz seminales rōnes. ¶ Itē fm seminales rōnes attēdit̃ rer̄ p̄pagatio t generatio. s; fm eductionē corpis de costa nō fit p̄pagatio i hūana specie. g̃ p̄ductio alicui' corpis hūani ex costa nō est fz rōnem seminalē. Propter h̄ est q̄stio. cū mgr̄ dicit aliqua fieri fm rōnes cāles. aliq̄ fm rōnes seminales. q̄ sit differētia iter hec duo. Si tu dicas q̄ illa fiūt fm rōnes cāles q̄ fiūt fm rōnes incōmutabiles vel eternas. illa fm rōnes seminales q̄ fiūt fm exigentiā t virtutē potētiarū inditar̄ ipis creatur̄. Obicit̃ ↄ h̄ p Aug. dic̄ eñ Aug. in. vj. sup geñ. ad lr̄az. Nihil hn̄t res in natur̄ p̄prijs qd̄ nō in p̄mis dieb' cāliter factū ē. Et iter̄. Causales ille rōnes q̄s mūdo indidit cū primū creauit. quō instituere sūt merito q̄ri pōt. Et paulo post. In illis p̄mis rer̄ causis q̄s mūdo p̄mitus creator inseruit. nō tm̄ posuit q̄ de limo formaturus erat hoiem. sed quēadmodū p̄ducturu'. g̃ rōnes causales nō dicūt q̄d increatū s; creatum. ¶ Itē ipse Aug. rōnes cāles q̄s dicit inditas p̄mis rebus. distinguit ↄtra incōmutabiles rationes tā i. v sup geñ. ad lr̄am q̄ in vj. Querit̃ etiā q̄ differētia sit inter rōnes seminales t naturales. t vr̄ q̄ nulla. q: Aug dicit q̄ tū arbor germinat. de semie q̄ndie est p̄pagatio fm rōnem seminalē in. v. sup geñ. s; h̄ idē est fz rationem naturalē. ¶ Itē opatio q̄ est a vi seminali aut est naturalis. aut est volūtaria. tū eñ nō sit a causa p accidēs cū sit a causa creata. necesse est q̄ sit a natura vel ab intellectu. sed nō est ab intellectu. ergo a natura. g̃ oē q̄ fit seminaliter fit naturaliter. Pari rōne tū natura sit vis p̄pagatiua t p̄pagatio fiat mediāte semine. oē qd̄ fit naturaliter. vr̄ fieri seminaliter. ¶ Re°. ad p̄dictor̄ intelligentiā est notādum q̄ cū de his rationib' seminalibus egregi' doctor Aug. in. v. t. vj. sup geñ. ad litterā ambigue loquat̃. t ab ipso potissime habeam' hor̄ noīm vsū. nō est facile inter hm̄oi vocabula recte distinguere. Ipse eñ rationes causales modo dicit reb' fuisse insertas. modo dicit q̄tum ad aliqua in diuina voluntate fuisse seruatas. possumus tamē q̄tum est de vi vocabuli differētiam assignare in hunc modū. Causa enim cōmunis ē ad p̄ncipium intrinsecū t extrinsecum. similiter et ratio causalis q̄tum ē de vi nominis. semē vero dicit p̄ncipium intrinsecū. t ita ratio causalis se extendit ad rōnes creatas. q̄tum ergo est de vi nominis vnū ē cōmune respectu alteri'. in q̄tū aūt adinuicē distinguunt̃ t cōnumerant̃. sic causa t cālis ratio accipit̃ q̄tum ad p̄ncipium increatum. semē v̄o t seminalis ratio spectat ad p̄ncipiū creatū. Differūt aūt cā t rō cālis q: cā dicit p̄ncipiū p̄ductiuū. ratio v̄o cālis dicit regulam dirigentē illud p̄ncipium in sua opatione. Similiter p hūc modū differt semē t ratio seminalis. Regula aūt agētis increati est forma exēplaris siue ydealis. regula v̄o agentis creati est forma naturalis. t ita rōnes causales sunt forme ydeales siue exemplares. rationes vero seminales sunt forme naturales. Et fm hoc parz q̄ rōnes causales t p̄mordiales idē sunt rc. differentes sola ratione. Primordiales eñ dicunt̃ p p̄ductionē prius. sed cāles per positionem posterioris. t primordiales in q̄tum respiciūt deum vt p̄ncipiū primum. causales in q̄tum respiciunt deum vt finē vltimum q̄ ē causa causar̄. Similiter naturales ratiōes t seminales re idē sunt. rōne vero differunt. q: eñ semē dicit vi ex quo et natura dicit vt a quo. rō seminalis attendit̃ in q̄tum dirigit potentiā nature vt ex aliquo fiat aliquid. naturalis vero vt ab aliquo fiat aliquid. Vel ratio seminalis respicit inchoationem et intrinsecam virtutem.

q: movet rogatur ad effectus pductionẽ. naturalis vero concernit pducẽtis ad pductũ assimilationẽ. z modi agẽdi assuetudinẽ. vñ ꝗs ꝓprie loquẽdo cũ magi ex virgis fecerũt serpentes. h̃ fuit fm rõnes seminales. cũ vo serpentes generãt. hoc fit fm rõnes nales. licz vtre

14 q3 naturales z seminales ꝯgrue dici possint. Qñ igit̃ querit̃ vtz aliqs effectus fiat fm rõnes causales aut seminales. rñdendũ est q aut sic est a deo ille effect9 q creatura nõ hz in eo potentiã aliquã. aut si hz habet solã potentiã obediẽtie vtpote cũ mundus fit de nihilo. vbi nulla est potẽtia creature. vel cũ multi panes multiplicãtur ex pane vno. vbi est sola potẽtia obediẽtie. z hec fiũt fm rõnes cãles q̃s de9 statuit in sua voluntate. q: nõ fiũt fm exigentiã creature. s3 fm exigentiã dispositiõis eterne. Si aũt sic pducit̃ effectus q est in potentia nature. nõ solũ obediẽtie. s3 etiã potẽtie ad actũ producere. sic d̃r fieri fz rõnes seminales. sicut p3 cũ hõ generat̃ ex hoĩe vel arbor ex arbore. Sed attendẽdũ est q illa potẽtia nature ad effectus istos aut est ꝓpinqua z sufficiẽs. sicut est in semine deciso a lũbis ad gñationẽ hũani corpis. z sic d̃r ꝓprie habere in se rõnem seminalẽ. Aut est remota z isufficiẽs. sicut est in pane vel i alimẽto vt ex eo fiat homo. z sic min9 ꝓprie d̃r esse ibi rõ seminalis. Nõ enĩ d̃r in pane esse ratio seminalis respectu hoĩs pducẽdi. nisi valde large accipiat̃. Qñ aũt est sic in remota dispositione respectu effect9 aut pducit̃ ad illũ effectũ mediãtibus illis ad q̃ habebat ordinẽ imediatũ. aut mediate. Si mediate tũc põt dici q effectus ille fit fm rõnalem seminalẽ. vtpote si panis comedat̃ z digerat̃ z ꝯuertat̃ in humorẽ. z postmodũ in lũbis cõuertat̃ in semẽ. deinde in hominẽ. Si aũt imediate per ducat̃ ad effectũ. vtpote si de pane statim formaret̃ corpus hoĩs. sic nullo mõ d̃r esse factũ fm rõnales seminales s3 fm rõnales cãles. q̃uis enĩ ibi esse3 aliq̃ potentia actiua ad h̃ q inde fieret corp9 p multa intermedia. tñ q imediate fieret h̃ habuit in sola potẽtia obediẽtie. Cũz q̃ querit̃ vtz corp9 mulier̃ fuerit in costa seminalit̃. d̃o q si ꝓprie accipiat̃ rõ seminalis nõ. Si aũt accipiat̃ large p quacũq3 potẽtia actiua exñte i materia. sic potest dici in costa rõ seminalis. Rursus si q̃rat̃ vtz mulier facta sit de costa fm rõnes seminales. rñdendũ est q nõ. q: costa respectu talis modi pducẽdi. z respectu tãti corpis

15 ex ea formãdi absq3 additiõe nõ habuit nisi solã potentiã obediẽtie. vñ ꝯcedẽde sũt rõnes ad h̃ inducte. Ad illõ aũt qõ ꝑmo obicit̃ in ꝯtrium q nihil nouũ fecit deus vltra diẽ sextũ. d̃om q illud argumentũ deficit dupliciter. Primo q: z si formatio mulier̃ post diẽ sextũ narret̃. nõ est tñ credendũ q tã lõgo tpe viri formatio pcesserit. sed q die sexta de latere viri pducta sit. Illõ aũt qõ subdit̃ intelligendũ est p recapitulationẽ. recapitulat enĩ scriptura vt addat. Deficit etiã in hoc q deus nõ d̃r facere nouũ. nõ solũ in hoc q oĩa pducta sint i rõne seminali. s3 q: pducta in suo simili. z h̃ necessariũ est dicere ꝓpter creationẽ aĩe que nõ erit in esse fm seminales rõnes. Ex p hoc p3 rñsio ad sc̃dm. q: formatio mulieris nõ fuit de ꝯpletiõib9 ad opa. vj. dierũ. vel si fuit causaliter d̃r fuisse facta. q: pcessit potentiã obediẽtie i costa. vel etiã aliq̃ rõ seminalis lõginq̃. licz fz illã mu

16 lier non sit formata. sed fm potentiã diuinã. Ad illõ qõ obicit̃ q vir est imago dei. q: p ẽ ꝓcipiũ oĩum hoĩm. d̃om q nõ est oĩmoda similitudo. de enĩ est pncipium sufficiẽs respectu oĩm. vir aũt nõ est p se pncipium sufficiens respectu hoĩm. aliq̃ tamẽ modo tenet rõnem pncipii et hoc facit ad maiorẽ expressionem imaginis ad cuius expssionem aliquo modo amplificãdam nõ solũ facit assimilatio pfecta. sed etiã assimilatio modica.

17 Ad illud qõ obicit̃ q maior erat ꝯuenientia coste ad mulierem q̃ limi ad virũ. d̃om q costa dupliciter pt ꝯsiderari. aut in se. aut inq̃ntũ fuit pars viri. In se quidẽ ita bene distabat a formatiõe corporis mulieris. sicut lim9 a formatione corpis viri. Si aũt ꝯsiderat̃ inq̃ntum est pars viri. sic q: vir z mulier sunt psone in q̃bus pt esse affinitas z attinentia. talis formatio faciebat quoddã maius vinculũ attinẽtie esse inter virũ z elemẽtũ terre.

18 Ad illud qõ obicit̃ q pductio mulieris de costa non fuit ꝯtra naturã. d̃o q dupliciter d̃r natura. Uno modo d̃r natura oĩe illud qõ cõpetit rei a sua naturali origine. z sic cõpetit creature vt ex ea pducat̃ oĩe qõ de9 vult. Opus enim respectu sui artificis habet in se potentiam pficere cũ per oĩa subiacet eius voluntati propter qõ dicit̃ q spirit9 dñi ferebat̃ sup aquas. z contra hanc naturã de9 nunq̃ facit. imo quicq̃d facit de creatura fm hanc naturã facit. z fm hunc modum accipiẽdi naturã mulier de costa nõ est formata cõtra naturaz. Alio modo d̃r natura ꝓprie vis insita rebus fm quas res naturales peragũt cursus suos z motus solitos. z hoc modo accipiẽdo naturã aliquãdo de9 facit contra naturã. aliqñ sup naturã. Tũc facit ꝯtra naturã quãdo facit aliqd cui9 simile in natura z a natura pduci habet. tñ alio modo oĩno diuerso. vt p3 in hoc q natura dat alicui visũ et successiue in primaria generatione similiter z dat vitã. nunq̃ tñ ceci reducit ad visũ. nec

19 mortuũ ad vitã. Si ergo de9 sua virtute hoc faciat aut alicui ceco visum restituat. z mortuo vitã. tunc dicitur facere ꝯtra naturã. id est contra solitũ cursũ nature. et tunc dicit̃ miraculũ. Quãdo vero deus facit aliqd cuius simile natura facere non potest et ad qõ natura nõ habet ordinẽ fm ꝓpriã virtutẽ. sicut quãdo de9 factus est homo vel quãdo corpus mortale factũ est gloriosuz tunc facit sup naturã. z illud opus ꝓprie dicit̃ mirabile. nõ miraculum. Quoniã igit̃ in operibus sex dierũ nature rerum nõdum erant condite. nec cursus earum determinati. ideo tam in productione mulieris ex costa viri. q̃ in productiõe aliarũ rerũ operabatur sup naturã. nõ cõtra. et ideo opa illa mirabilia nõ miracula dici debebant. Ex per hoc patet respõsio ad vltimũ obiectum quia non fuit ꝓprie contra naturam. nec est miraculum dicendum. Patet etiaz responsio ad illud quod cõsueuit queri que differẽtia est inter miraculuz et mirabile. et in quo differt facere aliquid cõtra naturam et supra. Postremo qualiter verum est q deus nihil facit contra naturam. et tamen miracula aliquo modo sunt contra naturam. Patet etiam q differentia sit inter rationes primordiales. causales. seminales. z naturales. Duo enim prima scilicet primordiales rationes z causales differunt ratione. Similiter duo vltima scilicet rationes seminales et naturales. Duo vero intermedia scilicz rationes causales et seminales vno modo se habet sicut generale z speciale. alio modo si fiat appropriatio. causales sunt que seruate sũt in mente diuina. seminales vero que sunt rebus inserte. Et hinc est q Aug9. causales rationes dicit esse rationes ad ea que fiunt miraculose et naturaliter. dicit etiam quasdam rationes causales in mente diuina reseruatas. quasdam autez esse rebus insertas. vj. super gen̄. Et sic patet q nulla est cõtrarietas.

¶ Questio. III c

Quid sit rō seminalis s̄m essentiā. ⁊ cū ɔsistet eā esse formā. est q̄stio vtrū sit forma vlis. an singularis ¶ Et q̄ sit forma vlis vr̄ p̄mo p̄ phm i. xvj. de aīalib⁹. vbi dicit q̄ pri⁹ est aīal q̄z hō. ḡ natura p̄ducit formā sp̄ei mediāte forma gn̄is. sed illa est rō seminalis mediāte q̄ natura p̄uenit ad vltimū ɔplementū. ḡ rō seminalis nō est aliud q̄z forma vniuersalis. ¶ Itē q̄nto est aliq̄d simplici⁹ tāto pri⁹. s; forma q̄nto vniuersalior tāto simplicior. ḡ tāto prior. s; in p̄cessu ordinato p̄ id qd̄ pri⁹ est deuenitur ad id qd̄ posteri⁹ est. ḡ natura p̄cedēs ad generationē forme singularis p̄uenit ad ipām mediāte vli. s; rō seminalis ē illa mediāte q̄ p̄uenit ad effectū ɔpletū. ḡ ⁊c. ¶ Itē intellect⁹ si verus est itelligit sicut est in re. alioq̄n si nō respōderet ita in re sicē itelligit falsus est ⁊ vanus sed tā rōnalis phs q̄z etiā methaphisic⁹ dicit differentias extrahi de potētia generis. ḡ oz q̄ ita sit in re scz q̄ forme min⁹ vles creātur i esse a formis mag⁹ vniuersalib⁹ aut ɔsiderano logica ⁊ phi est oino vana. q̄ sib⁹ est incōueniēs. restat q̄ forme vniuersales sūt ille mediātib⁹ q̄bus educunt singulares in esse. s; hm̄oi sūt rōnes seminales. ḡ ⁊c. ¶ Itē forma p̄ticularis dic̄ ens in actu cōpleto. q̄r nulla pt̄ vlteri⁹ fieri additio. materia vero dicit ens oino in potētia. s; iter ens oīno ī actu ⁊ oino in potentia cadit mediū ens qd̄ est p̄tim ī actu ⁊ p̄tim i potentia. hm̄oi aūt est forma vniuersalis q̄ respectu materie est ens ī actu. respectu vlterior⁹ forme est ens i potētia. igit̄ si nō p̄uenit ab extremo i extremū nisi p̄ mediū materia nō p̄ducit̄ ad actū cōpletū nisi mediātib⁹ formis vniuersalib⁹. s; rōnes seminales sūt ille mediātib⁹ q̄b⁹ p̄uenit ad actū ɔpletū. ḡ ⁊c. ¶ Itē ex hoīe generat̄ hō nō asin⁹. h̄ aūt nō est nisi p̄pt̄ aliq̄ā cōuenientiam q̄ est iter hoīem ⁊ hoīem. ⁊ nō iter hoīem ⁊ asinū. illa aūt ɔueniētia nō est nisi i forma vli. ḡ rō q̄re hō generat hominē est forma vlis. s; illa est rō seminalis. ḡ ⁊c. ¶ Itē h̄ vr̄ p̄ deductionē ad ipossibile. ex eo incipit generatio i qd̄ terminat̄ corruptio. ⁊ ecōuerso. s; igr̄ natura nihil p̄ducit ex nihilo. corruptiōe naturali nulla forma naturalis cedit ī nihil. cū igit̄ ex aere fit ignis. forma aeris nō corrūpit̄ i nihil. nec materia. q̄r materia nō erat aliq̄d ō essētia ipi⁹ forme. corrūpit̄ ḡ in aliq̄ā formā. illa ḡ forma aut est vniuersalis. aut singularis. Si singularis. aut ergo est forma ignis aut forma alia ab igne. Nō al' a ab igne. q̄r ī igne generato nō sūt due forme singulares s; vna tm̄. Si est forma ignis. ḡ forma aeris ⁊ ignis sunt vna forma numero. q̄d est impossibile. Restat igit̄ cū nō possit esse forma singularis q̄ sit forma vniuersalis si ḡ hz i'idi generatio ad qd̄ terminat̄ corruptio. generatio vniuscuiusq; rei naturalis icipit a forma vniuersali. s; a q̄ generatio icipit est generatio seminalis. ḡ generatio seminalis nō est aliud q̄z forma vniuersalis ¶ Cōtra. phs i'. li. de aīa. Uniuersale aut nihil est aut posterius ⁊c. s; rō seminalis sp̄ prior est. ḡ rō seminalis nō p̄t eē forma vniuersalis ¶ Itē vniuersale est sp̄ ⁊ vbiq;. s; ratio seminalis respicit hāc materiā i qua fūdat̄ determinate. ergo rō seminalis nō p̄t esse forma vniuersalis. ¶ Itē rō seminalis nō p̄dicat̄ de eo cui⁹ est seminalis rō. nō eñ p̄t dici q̄ hō sit semē. vel q̄ corp⁹ hoīs sit embrio. s; vniuersale p̄dicat̄ de singulari. ergo rō seminalis nō p̄t esse forma vniuersalis. ¶ Itē oīs opatio nature terminatur ad hoc aliq̄d. ⁊ est circa h̄ aliq̄d. hoc aliq̄d aūt dicit formā cū materia. vniuersale aūt dicit formā tm̄. ergo forma vniuersalis s̄m q̄ hm̄oi nec est opatiōis p̄ncipiū. nec est opatiōis terminus p̄ se. sed ratio seminalis dicit opationis p̄ncipiū. ḡ rō seminalis nō p̄t esse forma vniuersalis ¶ Itē si rō seminalis dicit formā vniuersalem aut igit̄ formā gener⁹. aut formā sp̄ei. Si formā generis ergo ī hoīe est rō seminalis respectu asini. Si formā speciei. ergo hūanitas est ratio seminalis hui⁹ hoīs. s; illud est rō seminalis alicui⁹ qd̄ aū p̄existit in materia q̄z sit res ɔpleta i actu. ergo aū erit forma hūanitatis i materia q̄z sit res ɔpleta. s; h̄ est falsū non itelligibile q̄ forma hūanitatis sit in aliq̄ ⁊ illud nō sit res ɔpleta. ḡ nō ē ponere q̄ forma vniuersalis dicat rōnem seminalem. ¶ Itē si forma vniuersalis respectu particularis esset rō seminalis. cū ergo hec albedo dicat singularē formā. ⁊ albedo dicat formā sp̄ei. ⁊ color formā gn̄is. ⁊ q̄litas sensibilis adhuc formā superioris gn̄is. ⁊ q̄litas corp̄alis adhuc formā magis vniuersalē. ⁊ q̄litas adhuc formā vniuersalissimā. tūc natura ī p̄ductiōe hui⁹ albedinis p̄ueniret mediātib⁹ oībus p̄dict̄. ḡ p̄us faceret q̄litatē q̄z q̄litatē corp̄alē. ⁊ q̄litatem corp̄alem prius q̄z qualitatez sensibilē. ⁊ q̄litatem sensibilē p̄us q̄z colorem. qd̄ nō est itelligibile. ¶ Rn̄o. ad p̄dictorū intelligentiā est notādū q̄ cū satis ɔstet rōnem seminalē esse potentiā actiuam inditā materie. ⁊ illā potentiā actiuā ɔstet esse essentiam forme. cū ex ea fiat forma mediāte opatione nature q̄ nō p̄ducit aliquid ex nihilo. satis rōnabiliter ponit̄ q̄ rō seminalis est essentia forme p̄ducende. differēs ab illa s̄m esse cōpletum ⁊ incōpletū. siue s̄m esse in potentia ⁊ esse in actu. Uerū aūt illa forma siue potentia actiua quā dicim⁹ rōnem seminalē sit forma vniuersalis h̄ nō est ita planū. diuersi eñ sūt modi dicendi s̄m diuersas positiōes q̄s hn̄t diuersi de forma vniuersali. Quidā eñ dicere voluerūt q̄ cū vniuersalia nō sint fictiōes realiter. ⁊ s̄m veritatem nō solū sint in aīa s; etiā in natura. ⁊ q̄r oē qd̄ est in natura hz fūdari in materia. tā forme vniuersales q̄z singulares in materia hn̄t esse. et ita nō differūt forma vniuersalis ⁊ singularis p̄ abstractionem a materia ⁊ cōcretionem in materia. s; differūt p̄ additionē vni⁹ ad alterā. ⁊ p̄ magis cōpletum ⁊ minus cōpletū. Cui⁹ sig̃nū est. q̄r in coordinatiōe generū et specierū forma speciei est cōpletissima ⁊ cōpositissima forma vero generis respectu illi⁹ est ens in potētia. et sic mag̃ in actu p̄ differentiā sibi additā. ⁊ ita cū rō seminalis dicat formā rōne incōpleta. dixerūt nihil aliud esse rōnem seminalē q̄z formā vniuersalē. Hec aūt positio p̄uipendēda nō est. magnorū eñ est ⁊ ɔcors esse videtur ⁊ auctoritati. ⁊ rōni. ⁊ sensui. Auctoritati. q̄r ipē cōmentator dic̄ sup̄ uerba .in. c. q̄ñ aūt in fundamēto. q̄ forma suscipit formas singulares mediātibus formis vniuersalib⁹. Rōni etiā ɔcordat. q̄r cū singulare dicat ens in actu. ⁊ materia ens in potētia. ⁊ forma vlis quodāmodo dicat ens in actu ⁊ q̄dāmodo ī potētia. rectū vr̄ ⁊ ɔgruū q̄ materia p̄ducat̄ ad formā ɔpletā mediātibus formis vniuersalib⁹. Sensui etiā ɔcordat. q̄r sicut vult phs in p̄ncipio phicorū. Progressus nr̄e cognitionis assimulat̄ p̄gressui nature in sua opatione. s; nobis innata est via ab vniuersalio⁊ib⁹ ad minus vniuersalia. ergo ɔsimil'iter erit ī natura. Si q̄s aūt positiōe; hāc sustinere velit. poterit declinare rōnes ad oppositū adductas. dicēs q̄ loquunt̄ de vniuersali s̄m q̄ habet esse abstractū in aīa. ex sic p̄dicte positioni nō obuiant ¶ Aliorū vero positio est q̄ vniuersale forma est. sed nō q̄libet forma p̄p̄e vl̄e ē est eñ forma p̄tis ⁊ forma totius. ⁊ vniuersale nō est forma partis. s; forma totius. Anima eñ nō p̄t esse vniuersale respectu vni⁹ hoīs sed potius hō. Illā aūt dicūt esse formā toti⁹. q̄ quidē dat

20

22

esse toti. et hec dr̄ essentia rei que totum esse complectitur. et hanc formā considerat methaphisicus. formā vero prius que in genere non habz esse nisi per reductionē nō est dicere pprie vlem per tm̄ dici aliqd mō vlis radicatione. cū illa ē indifferens ad multa que pūt fieri ex ipa. sicut cā dr̄ esse vlis que pōt in multa. et sic illa potentia actiua que ē in materia q dicebatur rō seminal. pōt dici vlis. ñ pprie sz que vle consideratur a methaphisico. sz large vt dicat qūdā principiū indifferens quā etiā considerat phūs. et hec positio magnoꝝ ē et multoꝝ. et magis eā approbat via cōis. nec inmerito. que concordat rōni. auctori. et sensui. Rōi quidē. que necesse est ponere vles formas propter cognitionē et pdicationis vnionē. si igitur nō ē integra cognitio nisi totū eē rei cognoscatur. et nō est cognitio nisi p formā. necesse ē aliquā formā esse que complectatur totū esse. hāc aūt dicimus essentiā. et hec ē vniuersalis forma vt dicit Auicē. Dicit enim que essentia nihil aliud ē q̄ quidditas rei vniuersalis. Similiter nō ē vera vniuocatio nisi qñ aliq̄ in vna forma cōi realiter assimilantur que de ipis essentialiter pdicatur. forma aūt in q plura assimilantur nō pōt eē nisi forma vniuersalis. que vero essentialiter predicatur de illis nō pōt eē nisi forma totū complectens. forma igitur vniuersalis nō ē aliud q̄ forma totius. q cū de sensu ta sit ee in multis vniuersalis ē. pticulatur aūt nō p additionē vlterioris forme. sz p coniunctionē sui cū materia. ex q coniunctione materia approbat sibi formaz et forma materiā. sic dictū est s. Et ꝓ nunq̄ ē forma hec sepata a materia. nunq̄ ē forma vlis sine pticulari. Quis autē vnā nō sit sine altero. differt tn̄ vnū ab altero. Quis eī albedo non possit esse sine corpe differt tn̄ a corpe. vnde inseperabilitas non ponit identitatē omnimodā. Concordat etiā hec positio aucti. dicit enī phūs que cū dico celum dico formā. cū dico hoc celuz dico materiā. Quindiuiduū sup formā vlem nō addit aliquā formā sz solū materiā. Dicit enī Boe. que spēs ē totū esse indiuiduoꝝ. que forma vlis q ē spēs est forma totius q complectitur totū eē et q ē sufficiēs ratio cognoscendi quātū ad essē spāle et hoc melius tactū est s. di. iii. Concordat etiā sensui. alius est enī ordo et modus in egressu speciei a genere. et in eductione formaꝝ de potentia materie. Naturalis enī dicit que materia prius suscipit formā elārem. et mediante illa venit ad formā mixtionis. et mediante illa venit ad formaz complexionis. que considerat illā potentiā materie sz quā pcreationem nature hz in effectu pducere. Methaphisicus vero q considerat vles formas sine essentia in q̄bus res singulares hñt assimilari ponit magis vle et minus. sm que plura vel pauciora habent assimilari in illo et illud in q est prima assimilatio dicit eē genus generalissimū. illud vero in q est pfecta assimilatio dicit esse spēm specialissimā. et ꝓpterea dicit spēm addere ad genus. et h totū inuenit in re. Dicit etiā genus simplicius spē in pluribus reperiri. et hic est que genus in al q assimilatur deo magis q̄ spēs in aliq contrario. Deus eī que nobilissimus ē in fine eo ꝰ nobilitatis simul hz in se omēs pfectionē. ita que ipe est simplicissimus et omnino incorruptibilis. Est etiā pfectus et in omoda actualitate constitutus. creatura aūt sm que pōt semiplene assimilatur deo. et quātū ad rōnes simplicitatis et incorruptibilitatis magis assimilat ei q ē magis vniuersale quātū ad rōem actualitatis magis assimilatur minus vniuersale. Harū aūt duaꝝ positionū q sit pbabilior et vero difficile ē videre stanti in ipa eōi consideratione descendenti vero ad pticulares opationes nature videbitur considerantio phi et methaphisici diuersificari. nec possebāt simul sibi correspondere. aliter enī diffinitur albedo. sicut prius tactum ē. aliter a natura pducitur. Diffinitur enī p genus suū qd est color. et color p genus suprius. et sic vsq ad summū gñis sui. sz natura in pducēdo ñ seruat hūc ordinē sz sic pducitur albedo sicut exigit opatio qualitatū elementariū cū virtute sua. et ideo positio vltio dicta cōior est et mte ligibilior et sensui vicinior. Hanc igitur iuxta viā cōmunē sustinendo rñdere possumus ad q̄ēm ꝓpositam que si forma vniuersalis dicatur ꝓprie sm quā res est ordinabilis in genere quā methaphisicus hz considerare. rō seminalis nō ē forma vniuersalis. Si autē dicatur forma vniuersalis forma essentiā sm q̄ ē incōpletū in materia. et indifferens et possibilis ad multa pducēda. sic pōt dici ratio seminalis forma vniuersalis. Et sm h p3 rñsio ad obiecta quātū ad vtranq ptē. Rōnes enī q ꝓbant que rō seminalis non sit forma vniuersalis loquuntur de vniuersali ꝓprie. rōes vero ad oppositū adducte loquūtur de forma vniuersali sm aliā acceptionē. sm quā forma vniuersalis dicitur quecūq forma eēns in potentia. siue sit forma totius. siue sit forma ptis. et h p3 discurrendo p singula. Nam illud qd primo obiicit que prius ē aīal q̄ hō. non cogit que rō seminalis sit forma vniuersalis ꝓprie dcā. nā hō et aīal et qcunq alia vniuersalis forma rō hz eē nisi p eductionē alicuius singularis. vñ autor. vi. pncipioꝝ dicit que natura in his occulte opatur. Ad illud qd obiicit que vniuersale est simplicius p3 rñsio. verū est enī que vniuersale est simplicius sm eā viā sm quā hz coordinationem ad id qd ē minus vniuersale. s. sm ee diffinitiuum sm aūt viā generationis nō hz coordinationē. nisi solū p accidens. accidit eīn que p opationem nature prius sit a liqñ genus q̄ spēs. spēs aūt nunq̄ ē quin sit indiuiduū. Ad illud qd obiicit que consideratiōi phi ee aliqd rñdet in rē. Dōm que verū est. vera eīn et realis ē similitudo inter petrū et paulū. et ita necesse ē ponere aliqd tertiū in q assimilantur. similiter inter hoīez et asinū realis ē similitudo. et ideo consideratio phi ea non ē vana. nec tn̄ oportet ita essentias reꝝ pduci sicut hñt cognosci. sufficit enī que sic se habeant ad eē sicut se hñt ad cognitionē. sz nō oportet que sic se habeant ad pductionē. Ad illud qd obiicit que forma pticularis dicit ens in actu completo. Dōm que illud quo mediante pducitur ab ente in potentiam ad esse completuz est quodāmō ens in actu. quodāmō in potentia. sz hoc non est quocunq modo ens in potentia. sed illud qd hz ordinationem ad hoc. et hoc ē potentia materie actiua. que rē ē non vniuersalis nō hz cum sit forma pticularis quis sit quodāmō in actu. quodāmō in potentia. Ad illud qd obiicit que hō generat hoīem non asinū. Dōz que hoc nō est ꝓpter formā humanitatis. sz h est ꝓpter vim datā illi nature ad pducendū sui simile. Ad vltimū p3 rñsio concedo enī que potentia illa actiua nō est forma singularis nec ignis nec aeris. sz est indifferens ad vtrūq. et ideo ex illa qlibet eaꝝ pōt educi. et in illā qlibet eaꝝ hz resolui. et illa dici potest rō seminalis.

Consequenter queritur de scdo articulo. s. de productione aīe itius eue. et pōnis omnis alterius aīe ab aīa Ade. Et circa h tria queruntur. Primum est. vtrū aīe omniū hominū sint vna suba vel diuerse. Secundo dato que diuerse. queritur vtrū simul vel successiue sint in esse pducte. Tertio dato que successiue. queritur vtrum anima sit ex traduce.

Questio I D

Circa quā sic pceditur et ostenditur que aīe oīm hoīm sint vna aīa numero nō diuerse. Omne qd indiuiduatur et multiplicatur ad alterius multiplicationē et indiuiduationē substantialiter dependet ab illo. sz aīa intellectiua non dependet substantialiter a corpe. cū possit esse substantialiter sine illo. ergo non

individuaẜ nec multiplicaẜ ſm individuationē corpis vel multiplicationē. Item plus assilanẜ in cōplexione ꝛ natā duoꝝ hoīm corpa ꝙ eiusdē corpis mēbra diuersa. vt caro mea carni tue ꝙ os meū carni mee. ergo si aīa vna pōt esse viuificatiua diuersoꝝ membroꝝ vniꝰ corporis. ita ꝙ in illa mēbra diuersas hʒ influentias ſm cor dispōes varias. vr multo fortius ꝙ vna aīa possit eē pfectio duoꝝ corpoꝝ sibi similiū. Item multiplicatiō in individuis eiusdē speciei attenditur ppter cōseruationē. vt ppetueẜ esse ī pluribꝰ qḋ nō potest ppetuari ī vno. sʒ aīa rōnalis est incorruptibilis. sicut ꝓ patebit. ergo vr ꝙ in ea non sit multiplicatio ſm numerū. igitur in diuersis hominibꝰ nō numeraẜ. sʒ est eadē numero. Item si aīa intellectiua individuareẜ ſm corpꝰ. ꝑ cōsequens qḋ recipeẜ in illa individuareẜ ſm exigentiā corpis. sʒ aīa intellectiua suscipit formā vniuersalē vt est vniuersalis. ergo si forma exn̄s in aīa nō individuaẜ. pari rōne nec aīa put ē in hoc corpe individuari pt. Item ad hoc ꝙ aīa rōnalis aliqd intelligat. necesse est ꝙ ex se intelligente ꝛ intellecto fiat vnū. sʒ cōtingit aīas diuersoꝝ hoīm oīno idē intelligere. ergo cōtingit vnū ꝛ idē eis vniri. sʒ quecunqʒ vni ꝛ eidem sunt eadē. inter se sunt eadem. ergo aīe pluriū hominū sunt vna ꝛ eadē suba numero. Item actꝰ ꝛ officiū sube spiritualis est regere ꝛ mouere subaʒ corporalem. ergo si nihil est ociosuʒ in natura. nunqʒ est ponere subaʒ spūalem q̄ nō moueat corpalem. sʒ si diuerse essent sube in diuersis hominibꝰ. cū contingit eas separari a corporibus ppriis. cōtingeret eas aliqn̄ ab actu cessare. ꝛ ita ociosas esse. ergo si hoc est incōueniens. incōueniens est ponere homines diuersas aīas rōnales habere. Contra. sicut dicit phs. ppriꝰ actus hʒ fieri in ppria materia. sʒ aīa rōnalis est actꝰ ꝛ endelichia corpis humani. ergo cū diuersa sunt corpa humana. diuerse erunt aīe rōnales illoꝝ corpoꝝ pfectiue. Item pfectionē et pfectibile necesse est adinuicem esse pportionabilia. ergo nec pfectibile excedit pfectionē. nec pfectio ipm pfectibile. si igitur aīa rōnalis est pfectio corpis humani. illa aīa rōnalis q̄ est pfectio istiꝰ corpis non est pfectio alterius corpis. ꝛ ita impossibile est vt pficiat aliud corpus. Item ab eodem est esse ꝛ esse vnum siue esse distinctū. sʒ vnūqḋqʒ hʒ eē a sua pfectione. ergo distinctionē. si igitur hō ab hoīe distinguiẜ. ergo ꝛ pfectio vnius hoīs a pfectione alteriꝰ. sʒ pfectio hōis sʒ q̄ est hō est ipa aīa rōnalis. nō aūt brutalis. ergo ꝛc. Item hoc ipm vr p deductionē ad impossibile multipler. Quorū pmū est. q2 si eadē sit aīa in multis hoībꝰ. cū vnꝰ sit sciens alter ignorans. vnꝰ bonꝰ alter malus. vnꝰ etiaʒ odiat alterū. sequitur tunc ꝙ duo contraria erūt in eodē subiecto ſm numerū ꝛ in eadē pte. cū nō habeāt diuersas partes. ꝛ ideʒ ipm cōtrahaẜ sibiipi. q2 si hoc est impossibile. restat ꝙ ꝛ illud ex quo sequitur. scʒ vnā ꝛ eandē aīaʒ eē in pluribus hoībꝰ. Item si vna ꝛ eadē aīa ē in pluribꝰ pꝰ mortē nihil plus hʒ iustꝰ ꝙ impius. ergo bonū manet irremuneratū. ꝛ malū impunitū. ergo mundꝰ est inordinatꝰ. ꝛ deꝰ est iniustꝰ. ꝛ stultꝰ est q̄ facit aliqḋ bonū. ergo si hoc est adeo impossibile vt nō tm̄ sit cōtra fidē sʒ etiā contra rōem rectā. impossibile ē plures homies eandē aīaʒ rōnalē hr̄e. Item si vna aīa rōnalis ē in diuersis hoībꝰ. ergo pꝰ mortē nō est magis beatꝰ vnꝰ ꝙ alter. si igitur ad btitudinē nō puenit nisi p virtutē. ꝛ multi sunt q̄ in hac vita nō hn̄t virtutes. ergo multi sunt q̄ nō puenūt ad btitudinē. si ergo eadē commū aīa. nulli btificant. ergo frustra factꝰ est hō. frustra factus ē etiā totꝰ mundꝰ. ꝛ si hoc est oīno falsum ꝛ impium falsum ē et ipm vnā aīaʒ eē in plibꝰ. Respō ad pdictoꝝ in-

30 telligentiaʒ ē notandū ꝙ in hac qōe multi phantes multa dixerūt falsa ꝛ vana. Quidā enim phi crediderūt nō solū eandem eē aīaʒ in oībꝰ hoībꝰ. sʒ etiā in oībꝰ aīalibꝰ crediderūt enim aīaʒ nō esse aliud ꝙ deū. ꝛ hꝰ positiōis fuit Pitagoras ꝛ Varro. sicut dicit Augꝰ. in li. de ci. dei. de Varrone. Marie aūt hoc putauerūt de aīa hūana ppter sui dignitatē ꝛ spūalitatē ꝙtū ad intellectū agentē. ꝙcū vero ad intellectū possibilē crediderūt eē idē qḋ yle. q2 aīa pōt recipe oīa. ꝛ ita denudata formis oībꝰ. hoc aūt ponere nō ē phūs. sʒ manifesta insientia. Cū enim aīa sit variabilis ꝛ transmutabilis. ꝛ virtutis ꝛ malicie susceptibilis. oīno deꝰ esse nō pt. Iteʒ sit forma nobilissima inter naturales formas de ectū ꝛ cōplementū corpis. ꝛ distincta ab alijs formis naturalibꝰ. yle eē nō pt. Alij aūt alit opinati sūt ꝙ aīa hūana siue intellectualis ſm qḋ intellectualis ē. vna ē in oībꝰ hoībꝰ. nō solū ꝙtū ad intellectū agentē. sʒ etiā ꝙcū ad intellectū possibilē. Et rō q̄ mouit ad hoc ponendū fuit ipsius aīe immaterialitas ꝛ incorruptibilitas. Quia enim imaterialis ē. ꝛ a corpe nō dependens. ꝑ corpꝰ nō pt individuari. cū nec sit corpꝰ nec virtus in corpore vt dicit phs. Cū sit incorruptibilis nō indiget multiplicari. cū vna numero cōseruari possit. Et hec fuit positio cōmētatoris. sup li. de aīa quā etiā vult imponere Aristo. ꝛ trahere ex vbis suis. tū q2 ponit mundū eternū. ꝛ ita hoīes innumerabiles pcessisse. tū etiā q2 ponit ꝙ nulla sit substantia spūalis q̄ nō hēat corpꝰ mouere. q2 si diuerse aīe essent in diuersis hoībꝰ. aliqn̄ cessarent ab actu mouendi cū separate essent etiā infinite actu. ꝛ motꝰ celi nō habuerit principiū ſm phm. Ad vitandas aūt obiectiōes in contrariū adductas distinguit cōmentator tres partes in humana anima cuius vba sunt hec sup. iij. de aīa. Opinandū ē ꝙ in aīa sunt tres partes intellectꝰ. quaꝝ vna est intellectꝰ recipiens. scda aūt efficiēs. tertia aūt factū. ꝛ due illaꝝ sunt eterne. scʒ agens ꝛ recipiens. tertia ē generabilis ꝛ corruptibilis. Aliam aūt tertiā quā dicit generabilem ꝛ corruptibilē vocat intellectū passiuū. ꝛ illud dicit ꝙ nihil aliud est ꝙ imaginatio. Unde postmodū subiungit. Intellectꝰ passiuꝰ est corruptibilis ꝛ absqʒ hoc nihil intelligit. Per intellectū aūt passiuuʒ intelligo virtutē imaginariā. vñ vult dicere ꝙ sicut in visu ē color. ꝛ est lux ꝛ est oculus videns. sic in intellectu se hʒ ꝙ spēs imaginatie sunt sicut color. intellectus agens ē sicut lux. intellectꝰ possibilis est sicut oculus. ꝛ sicut ex cursu illoꝝ triū efficiẜ visus. ita ex cursu illoꝝ triū efficiẜ intellectꝰ. Et sicut ex diuersitate vel defectu coloris causaẜ diuersitas vel defectꝰ actus videndi. sic ex diuersitate existente in similitudinibꝰ imaginarijs vel imaginatione causaẜ diuersitas in intellectu pluriū. ꝛ defectꝰ etiā actus intelligendi in eodem hoīe. q2 nihil intelligimꝰ nisi in fantasmate. ꝛ pptanto dicit phs corrumpi intellectū quodā interius corrupto. intellectū inqʒ non quēlibet. sʒ adeptū. ꝛ p hec q̄ dicta sunt nititur declinare incōuenientia q̄ ad hanc opinionē sequūẜ. Quoncūcunqʒ aūt hanc opinionē coloret. pessima est ꝛ heretica. Est enī contra xpianā religionē. Destruit enī meritoꝝ retributionē. q̄ non esset si oīm aīa vna esset. Est etiā contra rectā rōnem. Planum est enim ꝙ anima intellectiua ē pfectio hominis ſm ꝙ homo. Si ergo homines nō sunt diuersi solum ſm ꝙ animalia sʒ ſm ꝙ homines non solū habent diuersas imaginationes ꝛ animas sensibiles. immo etiā diuersos intellectus. ꝛ aīas rōnales. Est etiaʒ contra sensibilē experientiam quā diuersi hoīes diuersas hn̄t ꝛ contrarias cogitationes ꝛ affectiones. Si tu dicas ꝙ hoc venit ex diuersitate spēꝝ existētiū in ima

ginatione. quod nihil est. et non solummodo diuersificantur in his intelligibilibus que extrahuntur a sensu. imo etiam in his que sunt supra omnem imaginationem. sicut sunt virtutes que intelliguntur per suam essentiam non per speciem imaginariam. sicut etiam est in deo. et quecunque diligunt quedam continent. Hanc igitur positionem reprobando tanquam hereticam et falsam. dicendum est secundum fidem et veritatem quod diuersi homines diuersas habent animas rationales. et concedende sunt rationes hoc probantes. ¶ Ad

33 illud autem quod primo obiicitur in contrarium quod intellectus non dependet a corpore. igitur ab eo non potest indiuiduari. dicendum quod intellectus indiuiduatur secundum corporis indigentiam. non tamen eius indiuiduatio est a corpore sed a propriis principiis. materia scilicet et forma sua. que de se habet sicut in se subsistit. sicut determinatum est.

34 ¶ Ad illud quod obiicitur quod vna anima potest perficere diuersa membra. dicendum quod non est simile. pro eo quod omnia membra continuantur et reducuntur ad vnum principale membrum in corpore. mediante quo est defusus motus. et sensus ad alia membra. vt patet in corde. diuersorum autem hominum corpora non continuantur nec reducuntur ad

35 vnum membrum. et ideo non possunt habere vnam perfectionem. ¶ Ad illud quod obiicitur quod multiplicatio numeralis fit propter conseruationem speciei. dicendum quod sicut in precedentibus dictum est. hec non est tota causa nec precipua. imo principalis ratio est ad manifestationem bonitatis diuine. et hec precipue in animabus quamplures sunt. vt eis distribuatur gratia et dei multiformitas. et compleatur illius superne ciuitatis integritas et numerositas.

36 ¶ Ad illud quod obiicitur quod anima recipit formam vniuersalem vt est vniuersalis. dicendum quod et si illa quam anima recipit sit vniuersalis per indifferentiam ad multa singularia cognoscenda. tamen re vera illa species que est in anima est quoddam accidens singulare quod qualificat et disponit vnam animam et in diuersis animabus diuersificatur sicut scientia que in diuersis cognoscentibus est alia et alia.

37 Quis sit de re vnica. Ex predicto patet responsio ad sequens quo dicitur quod ad actum intelligendi requiritur quod ex intellecto et intelligente fiat vnum. hoc intelligitur quantum ad speciem que vnitur intellectui. non quantum ad ipsum obiectum extrinsecum. illa autem species que intellectui vnitur habet comparationem ad intellectum in quo est et ad obiectum ad quod est. et quod representat. et quantum in comparatione ad obiectum habeat vnitatem quodammodo in diuersis cognoscentibus. quia ad idem inquantum est ratio et similitudo eiusdem. tamen in comparatione ad animam in qua est habet diuersitatem. Et potest poni exemplum de specie recepta in duobus speculis vel in duobus oculis. ¶ Ad illud quod obiicitur quod substantie spirituales

38 sit tum est mouere corpus. dicendum quod illud argumentum duplex deficit. Primum quidem quia propter hoc non est substantia spiritualis principaliter facta. cessabit enim omnis motus. quod ignorauit philosophus. vnde vana est ratio sua quam assumpsit. nam ex motorum et numero mobilium et motuum multo enim sunt plures angeli quam sint orbes qui mouentur. non enim facti sunt ad hoc. sed ad fruendum deo. Deficit etiam in hoc quod et si anima separata a corpore resumet tamen aliquando corpus suum per resurrectionem quod philosophus etiam ignorauit. et ideo non est mirum si in huiusmodi deficit. necesse est enim probantem in aliquem errorem labi. nisi adiuuetur per radium fidei.

¶ Questio II

Utrum anime omnium fuerunt simul producte. Et quod sic videtur Job. xl. Ecce behemoth quem feci tecum. quod Job factus est similiter cum lucifero. sed non est factum corpus. ergo est facta anima. ergo anima Job facta est simul cum lucifero. et pari ratione et aliorum anime hominum producte sunt in primordio. ¶ Item angeli simul producti sunt et corpora celestia propter immortalitatem et incorruptibilitatem. sed et anime rationales sunt huiusmodi. vt patet. ¶ Item anime omnes equalis sunt durationis cum angelis ex parte post. ergo pari ratione videtur quod debeant esse equalis durationis ex parte ante. ergo omnes simul cum angelis fuerunt create. ¶ Item non est anima propter corpus sed corpus propter animam. ergo potius corpus deberet formari secundum exigentiam anime quam anima produci secundum exigentiam corporis. sed illud ad cuius exigentiam fit alterum prius est. ergo videtur quod omnes anime antequam sua corpora sint producte fuerunt. ¶ Item recipimus spiritum quem per suam naturam est omnino separatus. et spiritum quem per naturam suam semper est coniunctus. ergo videtur quod sit reperire spiritum qui sit natus esse separatus et coniunctus. talis autem non est nisi anima humana. ergo si anima humana de sua natura est separata. ergo videtur quod anime separatim a suis corporibus debuerunt produci. et ita simul. ¶ Ad oppositum arguitur sic in psalmo. Qui finxit sigillatim corda eorum. glosa exponit. id est animas eorum. ergo anime facte sunt sigillatim et successiue sicut et corpora. ¶ Item Augustinus in libro de eccle. dog. Tenendum est quod anime non sunt create simul. ¶ Item hoc videtur ratione. Si anime essent create a natura. aut haberent vsum rationis aut non. Si non. quero quid impediret. et cum non sit dare. restat quod si simul condite fuerunt. statim habuerunt vsum rationis. et si hoc. ergo meruerunt vel demeruerunt. quorum vtrumque est contra apostolum Ro. ix. Antequam boni vel mali aliquid egissent. ¶ Item si anime fuerunt simul create. aut volunt venire ad corpus. aut non. Si volunt. cum corpora illa sint infecta et penalia. ergo sunt impie et stulte cum veniant voluntarie ad contrahendam culpam et penam. Si nolunt et mittuntur in corpora. ergo cum sint innocentes fit eis iniuria. dum anime infligitur pena que comitatur culpam. ¶ Item anima quamdiu est in corpore. modo est corporis grauatur. ergo melius est ei et perfectius esse extra carnem quam in carne. sed non est ordo secundum peruersio procedere ad statum minus perfectum a statu magis perfecto. si igitur deus et natura ordinate faciunt quicquid faciunt. necordinenature nec prudentie diuine decet animas simul creari et postmodum corporibus vniri. Ad hoc etiam faciunt rationes que supradicte sunt de anima Ade. vbi ostenditur quod anima creata fuerit in corpore et non ante.

39 ¶ Respondeo. Ad predictorum intelligentiam est notandum quod circa hoc triplex est modus dicendi. Unus secundum estimationem aliquorum philosophorum. alter secundum inuentionem quorundam hereticorum. tercius secundum instructionem sanctorum et doctorum. Primus modus dicendi est quod anime fuerunt simul create in stellis comparibus. et post formatis corporibus sibi ydoneis ad hec corpora viuificanda descendunt per lacteum celum et alios orbes planetarum. et postmodum corruptis corporibus illuc reuertuntur. et postmodum loco suo et tempore iterum descendunt. et cum descendunt obliuiscuntur prius cognitorum. cum ascendunt obliuiscuntur malorum que in corpore habuerunt. Hec autem positio Platonis fuit et suorum sequacium. et hanc multum nititur approbare Macrobius explanans somnium Scipionis. Sed vere ista positio plus est somnium quam aliquid dictum autenticum. Primum quidem quia talis creatio et descensus et ascensus nullam omnino potest habere certitudinem. cum nemo possit hoc conuincere ratiocinando. nemo etiam sit qui possit dicere se talium recordari. Secundum vero quia manifestam continet absurditatem. quia dum ponit talem animarum circulationem ponit quod anima non sit vera corporis perfectio. cuius primus actus in propria materia habeat fieri. Ponit etiam quod nulla possit esse beatitudo. cum illa non sit vbi non est perpetuitas et certitudo. sicut ostendit Augustinus de ciui. dei. Secundus modus dicendi est quod anime humane simul fuerunt create in celo cum angelis. vtpote que sunt eiusdem nature. et postmodum ad suggestionem dei tenebrarum peccauerunt. et merito illius peccati in corpora sunt detruse tanquam in carceres vt ibi purgentur. et cum purgate fuerint ad celestem patriam reuocentur. Hec autem positio est hereticorum qui dicuntur manichei. et non solum est contra fidem catholicam sed etiam contra philosophiam. et etiam sensibilem experientiam. Con/

t͡ra fidem catholicā est cū ponat aīas ante peccasse q̃3 exponi debeāt vnite. cū dicat aplus de Jacob. ⁊ Esau Ro. ix. Antēq̃ aliq̄d boni ⁊ mali egissent. Ponit etiā nullam aīam dānari sine fine. ⁊ in timorē dei aufert de corde. Contra platonē ē dum ponit aīas circuite di/uersa corpora. cū quęlibet forma in propria materia habe/at fieri. dum etiam ponit q̄ corpus compat ad aīam nō sicut pfectibile sed sicut carcer. q̄d si verū est. homo non est vera spēs. cū ex aīa ⁊ corpore non fiat vnū. Contra rōnem ⁊ sensibilem experientiam est. q̄r videm⁹ omnia quātūcūq̄ bona nolle a corpe separi. fm q̄ dicit Apls Nolum⁹ expoliari sed superuestiri. q̄d nō esset si ad corpus naturalem aptitudinē ⁊ inclinationē nō hēret sicut ad suū sodalē. sed sicut ad carcerē. Videm⁹ etiā q̄ nihil nouim⁹ nisi ea q̄ paulo post q̄ nati sum⁹ didicim⁹. q̄d nō eēt si aīe nr̄e a pricipio create fuissent. ⁊ in celo peccassent multa ei alia scirent. Et si tu dicas q̄ mole corpis op/pressę obliuiscunt. q̄ro tūc q̄re p pcessu tpis nō recordā/tur aliq̄. Terti⁹ mod⁹ dicendi ē q̄ aīe nō sunt sil' create sed successiue pducunt in suis corpibus. ⁊ ih' osenserūt oēs catholici tractatores. ⁊ adeo certū ē q̄ nō licz alicui dubitare de aīab⁹ aliorū hominū ab Adā. Nā de aīa Ade vr̄ dubitasse Aug. sup gen. ad lr̄am. vtrū fuerit ante corpus vel in corpore creata. de istis aūt nō dubitat. imo improbat q̄ ante corpus pducte fuerunt duplici rōne mouente circa aīas aliorū hoīm quarū nulla repit in aīa Ade. Pria ē q̄ aīe cū corpib⁹ vniunt. originalē culpā cō trahunt ⁊ inficiunt. ita q̄ nullā hnt culpā actualē. q̄ in eis nec meritū nec demeritū potuit pcedere. nec liberi arbitrij vsus. nec deliberatio veniendi vel nō veniēdi ad corp⁹. Alia vo rō ē. q̄r aīe nr̄e a sua pria origie sūt igno/rantes. nec nouerūt ista ōa sensus addiscūt. nō ei addiscere ē reminisci. vt pbant scti ⁊ phi. ⁊ iō aīe nr̄e hac duplici de cā nō pnt dici an corpa pducte. tū ppi erigno/rantiā. tū ppter originalē culpā. q̄rū neutra fuit in aīa Ade q̄n in corp⁹ fuit infusa. ⁊ iō mag' de illa dubitauit q̄ de istis. Probabili⁹ m̄ ē de illa dicere sicut s. oñsum fuit q̄ fuerit creata in corpe. de istis aūt nō solū debem⁹ opinari pbabilit. sed etiā cogimur credere fidelit. q̄ an/te corp⁹ create nō fuerūt. ⁊ h oēs catholici cōsentiūt tractatores. ⁊ sic q̄n inueniť autoritas corū q̄ videať aliud sonare. pie intelligenda est. q̄r vel loqť fm aliorū opinionē. vel si fm ppriā loqtur. intelligunt q̄ anīa prius q̄ corpi vniatur creata sit. nō ordine tpis sed nāe. ⁊ sic in/telligenda sunt vba Greg nazāzeni. ⁊ vba Dam. ⁊ vba Aug⁹. in li. de aīa ⁊ spū. q̄ dicit q̄ cupiditas ⁊ irascibi/litas prius insunt aīe q̄ī ipa vniať corpi. In oīb⁹ eīm istis mag' notať ordo nature q̄ tpis. Cōcedende sunt igitur

40 rōnes oñdentes q̄ aīe nō fuerūt simul create. Ad illō q̄d obi' primo de Job dōm q̄ tecū nō dicit ibi associatō nē q̄ntū ad simultatē durationis. sed dicit cōformitatē in pticipatiōe rōis. q. d. feci tecū. i. silē tibi. Ad illō

41 q̄d obi' q̄ angeli fuit sil' creati q̄r incorruptibiles. dōm q̄ ista nō ē rō tota. sed q̄r sunt incorruptibiles fm q̄ non hnt inclinationē ad alicui⁹ alteri⁹ rei pfectionē. aīa vo cū sit pfectio corpis naturalē hz inclinationē ad corp⁹ ⁊ iō q̄uis sit incorruptibilis ⁊ a corpe sepabil'. dz tamē tūc pduci q̄n facta est formatio corpis fm exigentiā inclinationis ad corp⁹ quā nō ē ponere in angelis. Qui aūt hanc inclinationē negat esse in aīab⁹ indiget sensu.

42 Ad illud q̄d obi' q̄d oīs aīe duratio a pte post ē eq̄lis durationi angeli. q̄ ⁊ a pte ante. dōm q̄ nō ē sile. q̄r duratio cuiuslibet a pte p⁹ ē infinita. ⁊ infinitū infinito nō est maius. ⁊ iō nulla suba spualis incorruptibilis p̄ta/lrā excedere q̄ntū ad durationē ex pte p⁹ q̄ntū aūt ad durationē ex pte añ ē finitas. ⁊ ex illa parte debet esse excessus et excedit duratio angeli durationē aīe pter rationē aīe q̄ quā hz vniri. pprio corpi vt pfectibili. Et q̄r corp⁹ nō decuit sil' eē sed successiue pduci. spūs silr humanos oportuit nō sil' pduci sed successiue. Ad illud q̄d obi' q̄ corp⁹

43 est ppter aīam. dōm q̄ verū est. sed tñ nō optet q̄ prius q̄ aīa pcedat fm rem. i. solū fm intentionē artificis. sicut eñi ⁊ si pcedat in intentione. hz m̄ sequi in executiōe. Ad

44 illud q̄d obi' q̄ deberet esse spūs q̄ mō sit separ⁹. mō cōiūctus. dōm q̄ illa cōbinatio nō ē ɔgrua. Nec dz eē fm naturam. spūs eñi q̄ naturalit' ɔiungiť corpi nūq̄ natus est a corpe separi. Nec ppter penā peccati. tū eñi sit incorruptibilis fm natui alez institutionē. dz ei aptari corpus incorruptibile. eū nō possit ab eo separi absq̄ vi re. ⁊ iō illa tercia differentia spūs nō dz naturalit' reperiri. Posset tñ dici q̄ cōpetenti⁹ ē animā manere p⁹ corpus q̄ ante. q̄r incorruptibile necessario excedit corruptibile duratione ex pte p⁹. sed cōmetiri sepōt duratiōe ex pte an. ⁊ h q̄dem decebat esse in aīa ⁊ corpe. eū pportio debeat esse perfectionis ad perfectibile quanta potest esse.

Questio III f

Supposito q̄ aīe pducant successiue. verū aīa rōnalis sit ex traduce. Et q̄ sic vr̄ gen. xlvi. Oēs aīe q̄ egresse sunt de femore Jacob. lxvi. Si tu dicas q̄ aīa non sit ibi p substā rōnali sed p vita carnali siue hoīs ceruicon. Ob de gen. ij. q̄ in formatione mulieris nū q̄ dr̄ q̄ deus spirauerit in eā spiraculum vite. q̄ vr̄ q̄ tota mulier ab Adam producta fuerit q̄ntum ad aīam ⁊ q̄ntum ad corpus. Item ad Eph. ij. Nascimur oēs natura filij ire sed non sumus filij ire ex pte carnis sed ex pte anime. ne sumus filij ire. nisi q̄r sumus filij Ade. q̄ aīa nr̄a procedit ex aīa Ade. Item hoc ipm vr̄ rōne. actus generantis cōpleti. tunc eñi vnūqd'q̄ completum ē cum p generare tale quale ipm ē. sed aīa humana inter oēs formas naturales est pfectissima. q̄ si alia forma natal' potentiam multiplicandi fm diuersis materias sicut vna flamma in diuersis candelis multo forti⁹ h videť esse in aīa rōnali. Item vis generatiua principalit' redet penes aīam. q̄ si homo generat hominē. cum generatio cōsistat in pductione sui ti' principalit' pducere q̄ carnem. q̄ si caro est ex carne. multo fortius aīa est ex traduce. Item eque magna vel maior congruentia ē hominis ad hominē q̄ sit bruti ad brutū. ⁊ pfectiorē vim generatiua in homine q̄ sit in aliquo bruto aīali. si ergo brutū taliter potest pducere brutum. ⁊ quantum ad aīam. ⁊ quantum ad corpus. nō est necesse aīam humanā creari. multo forti⁹ vr̄ q̄ aīa rōnalis possit educi ⁊ p coitū seminari. Et h vr̄ p deductionē ad inconueniens. aut eñi aīa racil est p ppagationē. aut p creationē Si p ppagationē habeo ppositū scilz q̄ sit ex traduce Si p creationē cum deus cuius est create nihil possit vel debeat inordinate facere. vr̄ q̄ sicut adultero nō dat gratiam q̄tūm diate pcedit ab ipso sic etiam corpi p adulteriū generato nō debeat infundere animā q̄ si infundat. vr̄ esse reo del' ensibilis ⁊ acceptare coitū adulterij. Contra. Ysa. lvij. Omnē flatū ego feci. constat q̄ de flatu corporali nō intelligit. q̄ de flatu spirituali q̄ est anima rōnalis. q̄ si solus deus insufflauit in faciem Ade spiraculum vite ita creat animā cuiuslibet hominis. Item phus in. xvi. de animalibus. Solus intellect⁹ intrat ab extrinseco. sed si ex traduce eēt non intraret ab extrinseco. q̄ anima rationalis non est ex traduce. Ite

ratione videtur. omne qd est per naturā propagabile. est per naturaȝ corruptibile. sȝ anima rōnalis sm philosophos. et sm cunā oīmā leges et sectas est incorruptibilis. ergo non est per naturā propagabilis. ergo non est ex traduce. Item si anima est ex traduce. aut ergo anima est ex carne aut anima ex anima. Ex carne esse non potest. quoniā ipossibile ē ex corpore fieri nisi corpus. anima autē est non corpus. sicut multipliciter pbat plus et Aug. Si ex anima. aut ergo ex toto. aut ex parte. Ex parte nō. qr anima est simplex. Si ex toto. ergo cum aliquis generet aliquē tum det ei totā animā suā desinit habere animā. et desinit viuere. qd si hoc est manifeste falsum. patet et cē. Item anima rationalis tum sit substantia per se existens et incorruptibilis habet materiam et formā. sicut pbatum est supra. cum ergo pducitur. aut pducitur ex materia piacente aut simul cum ipa pducitur sua materia. Si simul tuȝ ipa pducitur sua materia. ergo necesse est vt ex nihilo pducat. ergo a solo deo. Si pducit ex materia piacente. quero de illa materia. aut est corporalis. aut spūalis. Si corporalis. ex ea non potest fieri anima. Si spūalis. aut habet formam aut non. Si non. quomō potest esse in rerum natura sine forma. cum omne ēē sit a forma. Si habet. ergo vel erit angelus vel aīa. Non angelus constat. ergo anima. sed ex eodem non fit idem numero. ergo ex ea non potest fieri anima. Item si aīa rationalis esset ex traduce. necessario oporteret tūc descendi quando descendit semen. sed multa semina sūt que nunqȝ perueniunt ad organizationem. immo plura effundunt qȝ ad formam producant. ergo vel essent anime rationales sine corporibus. vel perirent tam nobilis forma. quorum vtrunqȝ absurdum est dicere et impium. Ad predictorum intelligentiā est notandum qr circa hoc triplex est modus dicendi. Quidaȝ namqȝ dixerunt qr animarum productio est mediante intelligentia. vt sicut corpus celeste ad pductionem facit humani corporis. sic etiam intelligentia ad productionem anime et hȝ plures senserunt phi. et sensisse videt auctor in li. de causis. Ratio autē que mouit eos ad hoc ponendum fuit. diuina vnitas que non patiebatur vt deus imediate pduceret multa. et diuina immutabilitas q nō patiebatur vt deus pduceret noua. sȝ hec tanqȝ heretica abycienda sunt et ostensa sunt esse falsa. s. di. j. Vnde verbum illud de causis tanqȝ ereticum est respuendū nisi quis intelligat qr anima dicatur creari ab intelligētia in hoc qr aliquā illuminatione suscipit mediante illa. Intelligentia enim sm phm excedit animā in claritate cognitionis. et ideo dicit quidā phs qr aīa rōnalis creatur in vmbra intelligentie. et sensibilis in vmbra rōnalis. hoc autē dictum est qr vna deficit a perfectione alterius. non qr vna pducatur ab altera. Est et alius modus dicendi qr animarū productio est per traductionem. vt anima traducatur ex aīa sicut caro ex carne. et sicut ab vna candela accenduntur multe. sic ab vna anima per sui multiplicationem absqȝ diminutione viuificantur multa corpora. et de hoc aliquando dubitauerūt catholici tractatores et Aug. maxime sicut patet in lib. super Gene. ad litteram in lib. x. li. ar. et in li. retractationum. vbi etiam dicit qr non potuit peruenire ad certitudinem istius questionis. Ratio autem que potissime fecit eum dubitare fuit transfusio originalis peccati. verūtamen ipse Aug. positionem hanc expressē pcedēdit in lib. de eccl. dog. cuius auctoritatem magister ponit in littera. et ipse istum eundem modum improbat super Gene. ad litteram. Quoniam si propter originale peccatum anima transfunditur ex anima. Aut anima xpi non esset de genere aliarum animarum. aut habuisset peccatum originale. quorum vtrūqȝ falsum est et impium. Et ideo est tercius modus dicendi. catholicus et verus qr anime non seminantur sȝ formatis corporibus a deo creantur. et creando infundūtur. et infundendo producuntur. animarum enim creationem deus sibi solum debuit reseruare. tum propter earum immortalitatem. tum propter animarū dignitatem. quia cum anima sit imago dei. et nata immediate ferri in deum. et beatificari in ipso diligendo tum ex toto corde. totum suum esse immediate debuit ab ipso habere. vt ipsum ex toto corde teneretur diligere. Debuit etiaȝ hoc propter animarum immortalitatem. cum eni solus deus sit qui habeat vitā insert endo. et vitam indeficientē. solus est qui potest pducere principium vite perpetuū. cum igitur res incorruptibilis substantificari non possit ī materia transmutabili. et opatio creature sit super materiam transmutabilem. impossibile est aliquā creaturam animā rōnalem pducere. et ideo eius productionē deus sibi soli debuit reseruare. Concedende sunt igitur rōes probantes qr anime rationales non sint ex traduce. sȝ a creatore. Ad illud qd obycitur in contrariū de textu 46 Ben. dōm qr anima ibi accipitur. p homie. et homo dr egressus de corpore ratione partis corporalis. Nec valet illud qd contra hoc obycit qr non dicitur in productione anime Eue. inspirauit in faciez eius zc. quia cū idem modus producendi esset anime eue et animā ade non oportuit iterari. Ad illud qd obyicit omes nascimur natura filii ire. dōm qr hoc est quia anima cū vnitur carni infecte. statim inficitur et contrahit culpā originalem. non qr ipsa traducatur sȝ quia traducitur caro cui vnitur. quomō autem hoc fieri possit infra determinabitur vbi agit de peccato originali. Ad illud qd 48 obycitur qr actus generādi est entis cōpleti. dōm qr nō est tuius siber entis completi. sed eius rei que habet naturam transmutabilem ex qua potest produci. Et quia anima non habet talem materiam. nō potest aliā producere quius sit forma completa. Ad illud qd obr qr 49 vis generatiua principaliter residet penes animam. dōm qr et si principaliter respiciat aīam per modū mouentis et agentis. principaliter tamen respicit corpus tanqȝ illud ex quo producit. et quoniam decisio pot fieri a corpore non ab anima. hinc est qr ordinatur ad productionem corporis humani. nō ad productionē anime rationalis. Ad illud qd obycitur qr brutu potest produ- 50 cere brutu. dōm qr non ē simile. qr anima bruti cum sit forma tm̄. et forma corruptibilis. pōt de potentia materie educi. aīa vero rōnalis cum sit hoc aliquid incorruptibile nec educat de maīa piacēte. necesse est eā ex nihilo educi et ita creari. Qr autē non possit pduci ex materia preiacenti multipliciter ostendit Aug. sup Gene. ad litterā. li. x. qr illa materia neq existens nec possit esse corporalis nec spiritualis. Ad illud qd obr de generato 51 p adulteriū. dōm qr in hoc ondit potius laus diuine bonitatis qȝ reprehensio. quia beneficium qd disposuit seruare siue continuare propter peccata hominum nō mutat vel interrumpit. vnde cum animas infundit nō considerat vicium. sȝ considerat naturā. Nec est simile de gratia q non respicit naturaȝ sm qr natura est. sed magis sm qr ad deum conuersa est. Et per hoc patet responsio ad obiecta. patent etiā ea q dicuntur in littera.

Distinctio xix· de hominis duratione et conseruatione quantum ad immortalitatem·

Olent queri plura de primo hominis statu etc· Supra egit magister de hominis productione· in hac parte agit de hominis duratione et conseruatione· Et quoniam homo dupliciter habet in esse conseruari· scilicet in se· et in suo simili· In se per vitam et diuturnitatem· In simili vero per filiorum procreationem· ideo pars ista habet duas· In prima determinat de hominis imortalitate· In secunda determinat de filiorum procreatione· infra di· xx· post hec videndum est qualiter etc· Prima pars habet duas· In prima determinat veritatem· In secunda dissoluit dubitationes· ibi· Solet hic queri cum primus homo etc· Prima pars habet duas· In prima parte veritatem narrat· In secunda veritatem explanat· ibi· In primo statu fuit corpus hominis animale etc· Similiter pars secunda habet duas· In prima mouet determinandam questionem circa hominis immortalitatem· In secunda vero mouet aliam dubitationem que habet ortum ex illa· et illam determinat secundum opiniones diuersas· ibi· Sed adhuc queritur si non esset preceptum etc·

1 a In primo statu fuit corpꝰ hominis animale· Contra· animale denominatur ab anima· ergo omne corpus habens animam potest et debet dici animale· sed corpꝰ gloriosum est huiusmodi ergo animale dici potest· Qualiter igitur diuiditur animale contra spirituale· Si tu dicas quod anima nominat ibi vitam carnalem· sicut dicitur Jo· xii· Qui amat animam suam perdet eam· sed taliter modo viuere est reprehensibile· quod videtur quod tale corpus non competeret statui innocentie· Responsio· dicendum quod nomen generis aliquando appropriatur ei quod prius sui in completione vel imperfectione non addit nomen spirituale vnde sicut animal appropriatur quodammodo his qui habent animam cibatiuam ideo voluit Augustinus appellare corpus animale idest corpus alimonijs egens· et iste modus dicendi attenditur secundum quod animale venit

DI·XIX

Quod homo in primo statu scilicet ante peccatum fuit secundum corpꝰ mortalis et imortalis In secundo vero statu fuit mortalis et moriturꝰ scilicet post peccatum In tercio statu erit omnino imortalis idest non potens mori.

Determinat veritatem de primo hominis statu ante peccatum scilicet qualis fuerit secundum corpus et secundum animam· a

Olent queri plura de hominis statu ante peccatum scilicet qualis fuerit homo priusquam peccaret in corpore et in anima· mortalis an immortalis· passibilis an impassibilis· De termino inferioris vite et de transitu ad superiorem de modo propagationis filiorum et alia multa que non inutiliter sciuntur licet aliquando curiose querantur· At priusquam ad animi qualitatem pertinentia prosequamur· de qualitate eius secundum corpus· et modo propagationis filiorum· et de alijs quibusdam inspiciamus· Primꝰ ergo homo secundum naturam corporis terreni· et immortalis fuit quodammodo secundum aliquid quia potuit non mori· et mortalis quodammodo quia potuit mori· In illo namque primo statu habuit posse mori· et non posse mori· Et hec fuit prima humani corporis immortalitas· scilicet posse non mori· In secundo vero statu post peccatum habuit posse mori· et non posse non mori· quia in hoc statu moriendi est necessitas· In tercio statu habebit posse non mori et non posse mori· quia ad illum statum pertinet moriendi impossibilitas· quod ex gratia erit non ex natura·

Explanat veritatem predictam· b

a In primo statu fuit corpꝰ hominis animale· idest egens alimonijs ciborum· Unde et homo factꝰ dicitur in animam viuentem non spiritualem idest in animam corpus sensificantem· quod adhuc erat animale· non spirituale· quod egebat cibis vt per animam viueret· Factus est ergo in animam viuentem· idest vitam corpori dantem tamen per sustentamenta ciborum et b tunc erat corpus mortale et immortale· quia poterat mori et poterat non mori· Post peccatum vero factum est mortuum· sicut dicit apostolus c Corpus propter peccatum mortuum est· id est necessitatem moriendi in se habet· In resurrectione vero erit spirituale· scilicet agile et cibis non egens et immortale· non sicut in statu primo fuit· scilicet quod possit non mori· sed etiam quod non poterit mori· Unde Augustinus super Genesim· Apostolus ait· Corpus quidem mortuum est propter peccatum etc· Prius de limo terre formatum est corpus animale non spirituale cum quali resurgemus Renouabitur enim a vetustate non in corpus animale quale fuit· sed in melius idest spirituale· cum hoc mortale induet immortalem· in quod mutandus erat adam· nisi mortem corporis animalis peccando meruisset· Non ait apostolus· corpꝰ mortale est propter peccatum sed mortuum· Illud enim ante pec

ab anima· Et per a responsio ad obiecta· Alio modo posset dici· licet minus proprie quod animale veniret ab hoc quod est animal· et cum animal appropriatur bestijs· diceretur corpus animale idest bestijs simile· erat autem adam in sua conditione quantum b ad corpꝰ consimilis bestijs in hoc quod indigebat refici cibis quantum c ad mentem vero erat in honore et bestijs dissimilis sed quia cum in honore esset non intellexit immo peccauit· ideo comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis· vt et non solum ipse et eius posteri bestijs essent similes indigentia cibi· sed etiam in bestialitate et appetitu mentis· Et sic patet pro quanto dicitur adam habuisse corpus animale et quomodo diuiditur contra spirituale b Tunc erat corpus mortale et immortale· Contra· cum enim mortale et immortale sit opposita· vtrum quod duo opposita simul et sibi in

Quod dicat hō factꝰ in animam viuentem.

c Ro-

2

cent eidē. ¶Et ē aīal cēntiali diuisiōe diuidit p mortale z imorta'e sic p rōale et irrōale. si ergo impossibile est anīmal simul z "erel esse rationale z irrationale. impossibile est esse mortale z immortale. ¶R°. dōm q immortale dupliciter dicitur. Uno modo prout priuat actū z aptitudinē moriendi. z sic dicit immortale quod nō ē potēs mori z hoc modo directe opponitur ei quod ē mortale. z impossibile est esse circa idem. Alio modo prout priuat actum solū. z tunc dicitur imortale. id est potens non mori. z h° modo mortale z immortale non habent oppositionem. quoniā potētie rationales z ille que rationalib° subijciuntur sūt ad opposita. z iō licet actus sint oppositi. potentie tamen nō sūt opposite. Et sic patet responsio ad illa obiecta. procedunt enim s'm q immortale priuat potentiā

3 Et si tu obijcias q potentie distīguūtur per act° z ita si actus sūt oppositi. z potē tie similiter. Dōz q illud habet locū in potentijs naturalibus puris. vel si in aliqs potentijs locum habet. intelligit de actu qui circumplectitur totam potentiam cum autem potentia est ad opposita. vnus illorum actuum potentiam totā non circumplectitur. c

4 Corpus propter pctm mortuum est. ¶Contra. mortuum et viuum opponuntur priuatiue. ergo si corpus ade post peccatum viuebat. falsum est dicere q mortuum erat. Si tu dicas hoc esse dictum quia necessitati moriendi erat astrictum. pari ratione cum haberet necessitatem ad putrefactionem deberet dici corpus Ade esse putrefactum

catū mortale z imortale erat. q: poterat mori z n mori. Aliud autem est non posse mori. Aliud posse non mori. Ideo factū est per peccatum non mortale quod erat. sed mortuum quod non fieret nisi peccaret. Aniale enim non est hoc corpus sicut primi hominis fuit. sed iam deterius est. Habet enim necessitatem moriendi. Ecce hic euidenter aperit Augustinus. q corpus hominis ante peccatū mortale et immortale fuit. sed si aliter fiet i resurrectiōe. de h eodem Beda super gene. ait. Non est credendum ante peccatum ita fuisse mortua corpora sicut modo. Ait enim apostolus. Corpus propter peccatum mortuū est. s: licet fuissent animalia nondum spiritualia. non tamen mortua. q scilicz necesse esset mori.

¶Mouet determinandā questionem circa imortalitatem. vtrum immortalitas quam habuit ante peccatum esset de cōditione nature an ex grē beneficio. c

¶Solet hic queri cum homo primus mortale z immortale corpus habuerit. vtrum ex conditione nature ipsius corporis habuerit vtrunq. an alterum beneficium esset gratie scilicet immortalitas. id est posse non mori. Ad quod dici potest quia alteruz habebat in natura corporis id est posse mori. alterum vero sciliz posse non mori erat ex ligno vite scilicet ex dono gratie. Unde Augustinus super Geñ. Quodammodo creatus est homo immortalis. qd erat ei de ligno vite. non de cōditione nature. Mortalis erat de conditione corporis animalis. immortalis beneficio conditoris. Non enim immortale erat q omnino mori non possz quod non erit nisi cum fuerit spirituale. Aperte dicit q non natura. sed ex ligno vite habebat posse non mori. Propter hoc aliqui dicunt q nisi illo ligno vite vteretur. non semper viueret quia peccaret. Peccaret enim si illo ligno non vteretur quia preceptum erat ei vt comederet de omni ligno paradisi. nisi de ligno scientie boni z mali. Sicut ergo peccauit comedendo quod erat prohibitum. ita etiam peccaret si nō comederet qd erat iustum.

¶Mouet aliam dubitationē que habet ortum ex illa. vtruz

¶R°. dōm. q sicut dicit Augustinus in. xiij. libro de ciuitate dei. mortuum potest esse nomen vel participium secundum q est participium sic signat mortem infuisse quia est participium preteriti temporis z tunc dicitur esse aliquis mortuus in quo mors prius fuit. secundum autem q est nomen sic denominat aliquem nō solum a morte que infuit. sed etiā a morte que inest. sicut dicitur aliquis albus ab albedine q inest. Et quoniā mors nihil aliud dicit q̄z tendentiam ad non esse z homo continue ad non esse tendit post lapsum. hinc est q continue est in morte. z ideo cōtinue potest dici mortuus. et ideo dicit apostolus. q corp° mortuum est propter peccatum. 5 ¶Quod ergo obijcitur q mortuum z viuum opponuntur dicēdum. q verum est secundum q mortuum simpliciter priuat viuum. hoc est secundum q dicit actualem separationem si. i. e terminum corruptionis. quādo autem dicit ordinem ad illuz terminum. non opponitur dese. sed ratione eius ad qd ordinat. q: ordinat ad oppositum vite. z sic simul pōt stare immo necē ē simul eē cū vita psiti. z ideo signanter principium huius verbi maior est anomalum nec tenet formationez aliorum participioz preteriti temporis. sicut dicit Augustin°.

Responsio. q: dicit ab ter fuisse de conditione nature scilz posse mori. alterum ex grē dono. s. posse non mori.

Aliq dicūt q si vteret Adaz de ligno vite nō semper viueret quia peccaret.

d Sumeret
de ligno vite ꝙ
perfecte immor
talis factus cibi
alimenta vlteri
us non require
ret. Contra hoc
est. quod est cor
ruptibile nõ po
test dare incorru
ptionez. sed fru
ct⁹ illi⁹ ligni vite
erat corruptibil
aliter non possz
mãducari nec di
geri. ꝙ non pote
rat homini pre
bere perfectam
immortalitatem
Item aut ille fru
ctus conuerteba
tur in corp⁹ hu
manum aut non
Si nõ. ergo nõ
reficiebat nec su
stentabat Si sic
erat eiusdẽ na
ture cuz carne re
liqua. ergo vide
tur ꝙ immortali
tatẽ prestare nõ
poterat. R⁹
dicendum ꝙ il
lud lignum vite
dicitur ab Aug.
potuisse prestare
perfectã immor
talitatem. non
quia ex propris
virtute possz cor
pus hominis fa
cere incorrupti
bile. cum hoc sit
solius potentie
diuine. sed quia
virtute sibi data
habebat ad hoc
disponere. ⁊ di
uina virtus illi
ligno tãqz sacra
mento assisteret
ꝙ immortalita
tem perficeret.
Et ꝙ lignum
vite hanc posset
habere virtutez
vt ad immortali
tatem dispone
ret. satis patz in
mixtis sibi mixta
enĩz sunt aroma
ta vt mirra ⁊ bal
samus que cor

Opinio quorundam

Alior opinio.

Opio Augusti. quõ imortal factus sit hõ.

si non foret preceptum vt de il
lo ligno comederet. et alijs nõ
illo vteretur. an posset non mo
ri. Et determinat fm opiniões
diuersas. d
Sed adhuc queritur si non es
set pceptũ vt de ligno vite ede
ret. ⁊ alijs ⁊ nõ illo vesceref nũ
qd possz nõ mori. Si sp viueret
non vtens de ligno illo. nõ erat
ei ex illo ligno posse non mori.
Si vero non posset semper vi
uere. id erat ei ex illo ligno pos
se. Aliqui dicũt ꝙ si non fuisset
ei preceptuz vesci de illo ligno
⁊ alijs ⁊ non illo vesceref. viue
ret semper. Sic determinan
tes illõ quod supra dixit Aug.
erat ei de ligno vite non de con
ditione nature tantum scilicet
quasi non ex conditiõe. nature
solũ mõ erat ei. sz etiaz ex illo li
gno. Alij aũt vt ꝙ ex ligno vi
te erat ei posse non mori. nõ ex
nãa. Ideo enĩz dr potuisse nõ
mori quia poterat vti illo ligno
de quo edens non moreretur.
De hac vero hominis immor
talitate qualis fuerit Aug. sup
gene. questionem mouens sic
ait. Querit quomodo immor
talis factus sit homo pre alijs
animantibus. ⁊ quomodo cuz
illis cõmunem acceperit alimo
niam. Sed alia est immortali
tas carnis quam in adam acce
pimus alia quam in resurecti
one speramus per christũ. Ille
factus est homo immortalis vt
non posset mori. si non pecca
ret. moreretur autem si pecca
ret. Filij vero resurectiõis nec
poterunt vltra peccare nec mo
ri. Caro nostra non tunc ege
bit refectione ciborũ. quia nul
la poterit esse defectio. Caro
ade ante peccatum ita immor
talis creata ẽ. vt per alimoniã
adiuta esset mortis ⁊ doloris ex
pers. Sic ẽ imortalis ⁊ i corru
ptibilis condita est caro homi
nis. vt suam immortalitatem ⁊
incorruptionem per obseruan
tiam mandatorum dei custodi
ret. In quibus mandatis hoc
continebatur. vt de illis lignis
concessis mãducaret ⁊ ab interdi
cto abstineret. Per horũ eduliũ
imortalitatis dona cõseruaret.
donec corpalib⁹ incrementis p
ductus ad etatem que condito
ri placeret multiplicata proge
nie ipso iubente⁹ sumeret de li
gno vite. quo perfecte immor
talis factus cibi alimenta vlte
rius non requireret. Ecce his
verbis videtur Aug⁹. tradere
ꝙ caro primi hominis immor
talitatem in se habuerit. que p
alimoniam ciborum conserua
retur vsqz ad tempus sue trans
lationis in melius. quando de
ligno vite comederet et fieret
omnino immortalis. ita vt non
possz mori. Ideo aliqui dicunt
ꝙ immortalitatẽ de natura ha
bebat qua poterat non mori.
que aliorum lignorum esu po
terat conseruari. sed non pote
rat cõsumari nisi per assumpti
onem ligni vite. Quod vide
tur Augusti. sentire sup Gene.
dicens. Hoc quoqz addo talez
cibum illam arborem prestitis
se. quo corpus hominis stabili
sanitate firmaref. non sicut ex
alio cibo sed inspiratione salu
britatis occulta. Hic innuere
videtur ꝙ cum alijs cibis possz
corpus sustentari. hoc cibo in
deficiente sanitate firmaretur
Ex quo consequi videtur. ꝙ si
cut in natura sua habuit mor
talitatem quandã scilicet apti
tudinem moriendi. ita aliquaz
immortalitatem in natura sua
habuit. id est aptitudinem qua
poterat non mori. cibis adiut⁹
sed si perstitisset immortalita
tis perfectio esset ei de ligno vi
te. Sed qui hoc tradunt. quo
modo superiora verba Augu.
quibus dicit ꝙ erat immorta
lis ex ligno vite huic sententie
nõ contradicant diligenter in
quirant.

pus hominis diu
a putrefactione
conseruant. Ex
vero ratione di
uine virtutis as
sistentis diceré
tur corporib⁹ il
lis immortalita
tem prebere. si
mile habetur in
sacramẽtis que
d dicuntur confer
re gratiaz. Quis
non ipsam gra
tiam creent sz di
uia virtus ipsis
assistens. sicut
melius in quar
to libro explica
ri habet. Sic ⁊
in pposito intelli
gendum est. cuz
lignum vite est
primis homini
bus in sacramẽ
tum. sicut dicit
Augustinus.

Rõ ostẽdit quõ fieret hõ immortalis p eiusdẽ ligno vite.

In intelligentiam huius partis in qua agitur de hominis immortalitate secundum statum innocentie circa tria consistit dubitatio. Ex primo queritur de immortalitate hominis quantum est ex parte anime. Secundo quantum est ex parte corporis. Tertio vero quantum est ex parte coniuncti. Circa primum queruntur duo. Primo vtrum anima rationalis per naturam sit immortalis. Secundo queritur vtrum omnis anima quantum est de prima constitutione nature fuerit incorruptibilis.

Questio I

Circa quam sic proceditur et ostenditur quod anima rationalis non sit naturaliter immortalis. Primo per auctoritatem Apostoli .i. Thi. vi. Qui solus habet immortalitatem loquitur de deo. ergo immortalitas non conuenit alicui creature. Si tu dicas hoc esse dictum quia soli deo conuenit per naturam. anime hominis vero non conuenit per naturam sed per gratiam. Contra gratia non repugnat nature. nec naturam variat sed potius conseruat. si ergo mortalitas inest omni creature per naturam. immortalitas que est conditio opposita nulli creature inest per gratiam. ergo nec anime. Item Damasce. omne quod a versione incipit. in versionem tendit. sed anima rationalis a versione incipit cum sit creata vt ostensum est. ergo tendit in versionem. igitur non est immortalis. Si tu dicas quod tendit quantum est de se. sed tenetur et sustentatur manu conditoris. Contra hoc est illud Augusti. vii. de ciui. dei. Sic res quas condidit administrat. vt eas agere proprios motus sinat. loquitur de deo. si ergo de se ad corruptionem tendit. diuine manus potentia non obsistit. Item per auctoritatem philosophi. Intellectus corrumpitur quodam interius corrupto. sed non corrumpitur intellectus nisi a corruptione alicuius rationalis. ergo anima rationalis non est immortalis. Item hoc sumitur ratione. anima patitur in corpore per naturam. sicut planum est. sed passio magis et magis facta abiicit a substantia. quecunque autem substantia fit aliquid abiiciendo sicut eam aliquam corruptio per quam aliqua in de corruptio patitur. et omnis talis substantia est corruptibilis. ergo anima rationalis est corruptibilis. Item anima rationalis compatitur dolori corporis patienti. ergo magis patienti magis condolet. et maxime patienti maxime compatitur. quod videtur quod moriente commoriatur. Item nisi substantia est incorruptibilis. et operatio correspondens illi substantie. quia nunquam substantia producit propriam operationem quod si destruitur leditur operatio destruitur et leditur substantia. sed ad lesionem corporis leditur et impeditur actus substantie rationalis qui est intelligere. ergo videtur quod ledatur et ipsa substantia. ergo substantia est corruptibilis et mortalis. Ad oppositum sunt innumerabiles auctoritates. et philosophorum et sanctorum. et ideo omissis rationibus hoc rationibus. Ut autem sufficienter anime ostendatur immortalitas attendendum est quod anima habet considerari in ordine. habet considerari in se. In ordine. respectu vniuerse creature. et respectu diuine iusticie. vel respectu finis qui competit proprie nature. Et in se quantum ad virtutem. quantum ad actum. et quantum ad obiectum. et sic sex modis considerari habet. Ex prima consideratione est secundum ordinem quem habet inter creaturas vniuersi. et secundum hanc considerationem ostenditur eius immortalitas ex duplici ratione. Prima est hec in ordine creaturarum vniuersi reperimus primam materiam et vltimam formam. et eque vel magis est de complemento vniuersi vltima forma sicut et prima materia. sed sicut prima materia est incorruptibilis quod et vltima forma. sed hec est anima rationalis. quod et cetera. Item alia ratio ad idem. Ad hoc quod vniuersum sit completum necesse est reperire creaturam differentias secundum perfectam combinationem. sed contingit reperire in vniuerso substantiam habentem magnitudinem et existentem incorruptibilem vt corpus celi. et contingit reperire substantiam incorruptibilem que nec est magnitudo nec coniuncta magnitudini. quod contingit reperire substantiam mediam incorruptibilem que non sit magnitudo. sed coniuncta magnitudini. sed hec est anima rationalis. ex perfectione igitur ordinis vniuersitatis colligitur animam esse immortalem. Ex secunda consideratione scilicet ex ordine diuine iusticie ostenditur sic. Nullum bonum est irremuneratum. et nullum malum impunitum est apud eum qui iuste iudicat. sed multa bona remanent irremunerata. et multa mala impunita in presentem vitam. ergo est ponere aliam vitam quam hanc. sed hec non esset nisi anima remaneret post corpus. quod et cetera. Si tu dicas quod hoc non cogit. quia sicut suscitatur corpus ita possit anima suscitari. non est conueniens talis instantia. cum enim anima ex nihilo sit creata. si corrumperetur in nihil cederet. ergo non suscitaretur sed alia anima de nouo crearetur. Item ad diuinam iusticiam spectat quod nihil bene et iuste factum debet vergere in malum meritum. sed secundum moralem philosophum et secundum legem diuinam et secundum certas omnes sectas potius homo debet pati mortem quam recedere a veritate vite et a veritate iusticie. sed si omnino perimeretur anima. periretur omnino iusticia que est in ipsa. ergo talis mortis perpessio que iusta est et quam laudat omnis ratio recta. malum haberet simpliciter exitum. quod est contra diuinam iusticiam. Colligitur igitur ex ordine iusticie animam immortalem esse. Ex tertia consideratione scilicet ex ordine ipsius anime ad proprium finem ostenditur sic. Remoto vltimo fine qui principaliter mouet. omnes alii fines cassi sunt et vani. sed finis vltimus omnis operationis rationalis est beatitudo perfecta. ergo si illa non est. omnia quecunque facit anima facit frustra. si ergo hoc est inconueniens. necesse est illum finem ponere. sed beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus. vbi autem hoc est necesse est esse immortalitatem. igitur anima per naturam est apta nata ad incorruptionem et immortalitatem. Item omnis anima rationalis naturaliter appetit beatitudinem. sed nihil est ociosum in fundamento nature. ergo omnis anima rationalis nata est ad beatitudinem peruenire. vbi autem beatitudo ibi perfecta securitas. et vbi perfecta securitas ibi immortalitas. vbi enim mors potest accidere necesse est timere. colligitur ergo ex ordine ipsius anime ad suum finem ipsam habere immortalitatem. Et hec triplex consideratio sumpta est secundum triplicem ordinem ipsius anime scilicet ad finem proprium. ad diuinum iudicium. ad totum vniuersum. Ex quarta consideratione scilicet ipsius anime quantum ad propriam virtutem arguitur sic. Nulla virtus materialis et corruptibilis nata est super se reflecti. hec per se manifesta est anima rationalis secundum actum proprium nata est super se reflecti cognoscendo se et amando. ergo virtus anime rationalis non est materialis et corruptibilis. ergo est immaterialis et incorruptibilis. sed si virtus est incorruptibilis substantia. ergo et cetera. Item omnis virtus que per recessum et impermixtionem cum corpore corruptibili fortificatur et potentior efficitur est incorruptibilis per naturam. anima rationalis est huiusmodi. sicut patet. quia tanto magis releuatur sensus et homo interior. quanto magis mortificatur homo exterior. virtus igitur anime rationalis est incorruptibilis. et sic ex sua virtute colligitur anima rationalis esse immortalis. Ex quinta consideratione scilicet quantum ad operationem arguitur sic. Cuiuslibet substantie rationalis secundum esse et durationem pendentis ex corpore operatio pendet ex corpore. et anima rationalis propriam operationem habet secundum quam non pendet ex corpore scilicet intelligere quia

nullum organū sibi approꝑat ꝗ duratio anime non pē/
det ex corpe. sed ip̄a de se corrumpi non habet cum nul/
lam contrarietatē habeat. ergo de se est immortalis et
incorruptibilis. ¶ Item cuiuslibet substantie corrupti/
bilis operatio antiquat ⁊ senescit in tpe. sȝ anime ratiōa/
lis operatio nec senescit nec antiquatur in tempore. ergo
iuuenescit. quia in antiquis est sapientia. ⁊ in multo
tempore prudentia. ex propria ergo operatōne collige
re possumus aīam rōnalem esse immortalem. Ex tertia
cōsideratione scȝ p comparationē ad obiectum probatur
anima rationalis immortalis esse sic. Necesse est ppor/
tionē esse cognoscentis ad cognitum siue potentie ad
obiectum. sȝ anima rōnalis nata est cognoscere ⁊ intel
ligere veritatem. veritas autem est incorruptibilis sicut
probat Aug. in soli. cū sit talis nate ꝗ ipsa negatio ve/
ritatis veritatē ponat. igr anima rōnalis cum sit veri/
tati pportionabilis ē immortalis. Hec autē rō non so/
lum concludit animā esse immortalem per veritatē in/
telligentie siue conscientie. sȝ etiā p veritatem miseri
cordie siue iusticie. de qua sapiē. j. iusticia est perpetua
⁊ immortalis. ac per hoc anima que est iusticie capax.
¶ Item omnis virtus corruptibilis ledit ab obiecto im/
pportionabili excellenti. ⁊ magis nata est delectari
in medio ꝗ in extremo. sed anima ratōnalis intelligēs
maiora et maxima non ppter hoc peius intelligit immo
ra. ⁊ magis delectat in cognitione summe lucis. ⁊ perce/
ptione sapientie dei. ꝗ in cognitione alicui9 creati. Ex
cōparatione igitur ad obiectum colligitur anima ratō
nalis esse immortalis. si igitur substantia cognoscitur
p virtutem. ⁊ virtus per operationē. ⁊ operatio p ob
iectum. tum fm hanc triplicem considerationē ipi9 aīe
ostensum sit ipsam esse immortalem. omnis anime con
sideratō siue in ordine siue in se astruit anime immortali
tatem. ¶ Ad predicta dōm. ꝗ anima rationalis est
immortalis ꝗz ꝗ dicit fides catholica cui cōcordat phi
losophia ⁊ omnis ratio recta licet aūt in cognitionem
immortalitatis anime rationalis multipliciter via posse/
mus deduci ⁊ manuduci. potissim9 tamen modus deue
niendi in eius cognitionem est ex consideratione finis
⁊ hunc modū p̄cipue approbat Aug. in. xiij. de tri. ⁊ in li
bro de ciui. dei. Nec immerito. qꝛ finis imponit necessita/
tē his q̄ sunt ad finē. Hoc igit posito supponenda ē etiā
ꝗ verū ⁊ certū. ꝗ aīa rōnalis facta sit ad pticipandam
summā beatitudinē. hoc eīm adeo certum est ex clamore
oīs appetitus naturalis ꝗ null9 de eo dubitat nisi cui9
rō est oīno subuersa. Certissimū eīm est nobis qd oēs
volum9 esse beati. si igitur beatus esse non pōt q bonū
qd hȝ p̄t amittere. qꝛ hoc ipso iā hȝ vnde timeat. ⁊ vñ eti
am doleat. ⁊ ita vñ miser existat necesse est igit ꝗ si ani
ma facta est capax btītudinis ꝗ ip̄a sit p naturā immor
talis. Ex colligit ei9 immortalitas ex pte cause finalis
colligit etiā nihilominus cōsequēter ex pte cause forma/
lis. quē eīm facta est ad pticipandā beatitudinē q cōsistit
in solo summo bono. facta ē capax dei. ⁊ ita ad ip̄i9 ima
ginem ⁊ similitudinē. sȝ si est imago dei. expresse ei assi
milatur. hoc aūt nō esset si mortis termino clauderet. ꝗ
cū de natura sua sit imago dei. iō nō ē mort. termio clau/
di. Ex h̄ etiā habet ⁊ colligit ratio ex pte materie. qꝛ eīm
idm ꝗ est anima siue forma tante dignitatis ē vt ipsam
animam reddat dei imagine insignitam. ꝗ est conditio
nobilissima. materia q hunc forme vnit tanto appetitu
ei coniungitur. ⁊ ita eius appetitus in ip̄a terminatur
ꝗ nullatenus queat aliam formam appetere. cum opti
ma colligantia iungantur adinuicem. Dm iqȝ ex par/
te cause efficientis colligitur. Qm qd bonū rōne sui est
est dissolui velle nō est dei. hinc est ꝗ deus q̄ sui anime
actor. est continuus anime conseruator. Et sic pȝ ratō
immortalitatis anime ex quadruplici genere cause. qm/
uis principaliter sumatur ex fine. ⁊ iste sunt rōnes om/
dentes non solūmodo qꝛ est immortalis. sȝ etiam pro/
pter quid est immortalis. Rationes vero superius in
ducte ostendunt ꝗ anima ē immortalis. ⁊ verū conclu/
dunt. ⁊ ideo concedende sunt. ¶ Ad id ꝗ qd primo obi 7
in ꝯtrium de Apostolo. dōm ꝗ apostolus dicit solum
deuz habere immortalitatem. qꝛ solus deus potest sum
me se ppetuare sine alterius iuuamine. anima aūt ⁊ si
sit fm suam originē ydonea ad immortalitatem. non ta
men potest sufficienter se continuare in esse nisi conser/
uetur a summo autore. ⁊ illa conseruatio est a gratuita
dei bonitate. nec repugnat nature ipsius anime ꝗtum
ad principia ex quibus constituitur. sed potius conser
uat illorum principiorū appetitum. ¶ Ad illud qd ob/ 8
iicitur de Dam. ꝗ tendit in versionē dōm ꝗ tendentia
illa non est p aliquem appetitū virtutis. sed potius p de/
fectum vanitatis q creatura est ex nihilo. Hunc autē
defectum summa veritas ⁊ potestas sua pñna ⁊ manu
tenentia excludit a creatura. Et qꝛ sic pn̄s est aīa rōna/
li quā fecit vt eam nunq̄ desereret dū sit in cap potentiā
pritatem ⁊ essentiā. iō aīa rōnalis nullū fit corrupi. Nec
valet instantia quā obiicit verbo Aug. Aug. eīm intel
ligit de mgri9 q sunt a natura fm ꝗ natura dicit origi
nale principiū alicuius effectus. nō fm ꝗ dicit defectū.
⁊ sic intelligendum est etiā ꝗ g'a naturā pficiat ⁊ ei non
repugnat. ⁊ h̄ melius explicatū ē in li. ij. di. viij. ¶ Ad 9
illud ꝗ obr de pho. ꝗ intellectus corrumpit ⁊c. dōm ꝗ
illud verbū phi dȝ piūm habere intellectū. nō eīm credē
dum est ꝗ phus voluerit dicere intellectū esse corrupti
bilem. cū ps sta pbet ipm impassibilē. incorruptibilē
⁊ immortalem. sicut in tertio de aīa expsse pȝ. sȝ vult di
cere ꝗ operatio intellectus quēbȝ in eo pōt impedit
ppter aliquā lesionē factā interius in organo imagina
tionis vel alterius virtutis sensibilis. ⁊ istum ad h̄ ver
dicit. sicut pȝ ⁊ manifestū ē sensui. ¶ Ad illud qd obr ꝗ
aīa patit. rīderi pōt dupli. Primū qdem. qꝛ passio ei9 10
nō ē p ipsius lesionē sȝ p cōpassionē respectu corpis le/
si. ⁊ h̄ nō pōt aliqd de suba ei9 abijci. sȝ de suba tui hȝ vni
ri. Aliter pōt rīderi ꝗ aīa nō solū in corpe sȝ etiā extra
corpus hȝ pati. nec eīm sequitur ꝗ habeat corrumpi. nō eīm
est illa corruptio p partis adeptionē. sȝ p quietē ⁊ pa
cis ꝯtinuā impeditionē. hoc aūt in quarto plani9 de
terminatū est cū agit de penis aīaꝝ damnatarū. ¶ Ad il
lud quod obi ꝗ aīa corpi cōdolet. dōm ꝗ illa cōpassio 11
non est nisi salua coniunctōne aīe ⁊ corpis. Et quoniā
mors separat illam coniunctiōem. iō nō oportet cōpas/
sionem mortis cōicare. qꝛ illa cōsequentia nō tenet nisi
manēte causa. Preterea illa ꝯsequentia nō tenet. si eīa
maxime compatitur corpi maxime patienti. ꝗ cōmori/
atur morienti. aīa eīm cū sit capax letitie. ē capax ⁊ dolo
ris. sȝ cū sit capax vite. nullo modo ē susceptibilis mor
tis. ¶ Ad illud qd obr ꝗ opatio aīe ledit vel impeditur
dōm ꝗ h̄ est p accñs solū. qꝛ eīm aīa magna inclinatiōe
inclinat ad corp9. ⁊ corpus suas operationes cōicat. ⁊ vtu/ 12
tes sensitiue ipi virtuti intellectiue immediate subminī/
strat inde est ꝗ lesis organis corporis. ⁊ impeditis vi
ribus sensitiuis. opatio intellectus ꝗdiu est in corpo/
re hȝ impediri ipo intellectu nullaten9 in se leso. qd et
hoc patet ꝗ statim cū a corpore separat hȝ suū vsum
completum. ⁊ hec sufficiant quantum ad propositum.

Questio II b

Utrū oīs aīa vtpote brutalis nō solū rōnalis ex pri
cōditōne fuerit imortalis. Et qz sic vr̄ Eccs. iij. Un⁹
interit⁹ hoīs ⁊ iumentoꝝ. sȝ hoīes ⁊ si intereant qz
ad corpa. nō tñ intereūt qz ad aīas. ergo pari rōe nec
bruta aīalia. Item Sap. j. Deus mortē nō fecit nec de
latur in pditione viuoꝝ. igit mors nō ē introducta ni
pter pctm̄. ergo si homo nō peccasset. nec moreret ipe.
morereť brutū aīal. sȝ h nō esset nisi aīe brutoꝝ ēēnt
imortales. ergo ⁊c. Item h vr̄ rōne. pbato qz aīa pereit siue
mortalis. pbatur q oīs aīa sit imortalis p hypothesim.
est maior rō de vna qz de alia. loquēdo de aīab rōna
ergo pari rōne loquēdo de aīab sensibilib. si vna aīa
sibilis ē immortalis. ergo ⁊ omnes. sȝ aīa sensibilis hu
na est immortalis. qr̄ nunqz est rōnalis siue sensibi
cū in hac cōicet hō cū brutis. aīa sensibilis brutorū
illum p naturā ē imortalis. Itē oīs aīa qncūqz
babeat de nobilitate excellit oīe corp⁹. sicut vult
ug⁹. ergo magis accedit ad dei similitudinē sȝ aliq cor
pa p naturā sunt immortalia. sicut corpa celestia. er
multo fortius aīe brutoꝝ aīaliū. Item subā cui⁹ vir
⁊ opatio non senescit in tpe. nō corrumpit in tpe. sȝ
sensibilis ē hmōi. qr̄ sicut dicit phus. si senex accipe
oculum iuuenis. ita videret sicut iuuenis. ergo ⁊c. Itē
hō seruit deo ē dignus remuneratione. ⁊ iō necesse ē
ponere aīam eius immortalē vt remuneret post mor
ergo pari rōne cum bruta aīalia seruiant homini. ⁊ p
hoc deo in homine. vr̄ simile qz ipa debeant remunera
Contra nulla forma ē sepabilis a corpe nisi q hȝ opa
tionē ppriam pter corp⁹. sȝ nullus spirit⁹ brutalis ē hu
iusmodi. ergo ⁊c. Maior manifesta est. tū qr̄ phs dicit. cū
etiaz qr̄ nulla est sbā q omni careat opatiōe. cū nulla sit
ociosa. Scd̄a manifesta est ad sensum. Item oīa bruta
aīalia facta sunt pter vsuȝ hoīs. sȝ vsus hominis ē in
vescendo eis ⁊ vt̄ eis dū ea occidit. ergo facta sūt ad
hoc vt non nisi seruiāt hoī p vitā sȝ etiā p mortē. sȝ h nō
esset si aīe coꝝ essent immortales. ergo ⁊c. Item aīe im
mortali debet corp⁹ imortale qz ad eū est ex institutiōe pria
ergo si anime brutoꝝ erant immortales habebāt corpa
immortalia. sȝ cōstat qz bruta nō peccauerūt. ergo deberent
adhuc esse immortalia. Qd ⁊ si h constat esse falsum. pȝ
etiam qz ⁊ primū. Itē si aīe brutoꝝ essent immortales. ergo
deberent oīa corpora brutoꝝ rediri. sicut et corpa hoim.
sȝ hoc esset impossibile qz oīa essent in terra. cū innu
mera bestiaꝝ multitudo ⁊ aīaliū cōtinue sibi succedit.
inconueniens est dicere brutoꝝ aīas esse immortales.

13 Ad pdictoꝝ intelligentiā est notandū qz aliq dicere
voluerūt brutoꝝ aīas esse imortales. p eo qz eedē aīe sūt
q viuificant corpa brutoꝝ ⁊ corpa hoim. ⁊ ita cito pec
catoꝝ suoꝝ de corpe ad corp⁹ circūeundo ptranseant.
Et hec positio quorūdā phoꝝ ⁊ hereticoꝝ fuit sicut di
ctū est. ⁊ iam improbata est ꝗ. rāqz heretica. ⁊ prorsus
abiicienda est ista positio tanqz vilis ⁊ derogās digni
tati creature rōnalis. dā ponit rōnales ⁊ bestias ex pa
rte. in h eñ indicat qz sui inuentores ⁊ defensores sunt
hoīes bestiales. dū aīas suas credūt vel bestiaꝝ fuisse
vel futuras esse. Fuerūt ⁊ aliq dicere voluerūt qz aīe
brutoꝝ nec sūt adeo corruptibiles sicut alie forme q ha
bent contrarietatem. sȝ qz eū est de sui natura nate sunt cōtinue
durare nisi impedimentū sit durationis habeant ex cor
pore sine q nō pnt subsistere. huī⁹ aūt impedimentū du
rationis introductū esse dicunt in corpa brutoꝝ pp̄t pec
catū hoim. si eñ Adam nō peccasset nullū aīal brutum
decederet. Unde sicut merito peccati hūani q ad eī⁹ ob
sequium facta sunt deteriora facta sunt. sic ⁊ bruta aīalia fa

cta sunt morti obnoxia. Sȝ istud prima fronte obuiat
ei qd dicit Aug⁹. sup Geñ. ad lrām li. iij. qz si homo nō
peccasset. nihilominus essent animalia viuentia de ra
pina. q ad suā vitā seruandam alia interficerent aīalia.
Repugnat etiam rationi. cum nulla ratio dicat cgru
um esse ouem interfici pter hoc qz homo peccauit. cū
nullo modo ei in peccato cōicauerit. nec peccm̄ suum in
ouem transfuderit. Repugnat etiā imaginationi sen
sibili. vbi eñ essent tot aīalia q multiplicata essent sup
terram ab initio mūdi vsqz ad finē si nulla essent mor
tua. Nisi tu dicas qz non essent multiplicata si hō non
peccasset. quod etiā verū esset qd dr̄ eis Geñ. j. Crescite
⁊ mult. ⁊ re. aquas. Nō si dictū est de piscib. cur nō in
telligendū ē dictū esse de aliis aīalib nunqd pter cul
pā hoīs facta sunt fecundiora q oīa si incōuenientia
sunt posito ista tanqz inconueniens respuenda ē. Et
ideo dicēdū est tertio mō qz nulla alia aīa nisi rōnalis im
mortalis est. ⁊ rō hui⁹ apparet si aspiciam⁹ ad finē pp̄
quez creature facte sunt. ecqz fine ponit in reb ppetui
tas vel corruptibilitas fm eaꝝ exigentiā. Cū aūt oīs
creature facte sint pp̄ter deū iuxta illud vniuersa pp̄ter
semetipm̄ opatus ē dns. sola creatura rōnalis facta est
ad fruendū deo. ⁊ vt beatificet in ipo q sola est ad imaginē
Alie vero creature q solū tenēt rōnē vestigij. facte sūt
vel ad manifestationē diuine bonitatis. vel ad obseqꝫ
um creature rōnalis. Manifestatio aūt diuine exem
plaris ⁊ bonitatis dei est in pductione vniuersi. qd est
quoddā exemplatū cōplete repñtans illud exemplar.
⁊ pter repñtationis cōpletionē. cōpletā debent habere
ppetuā durationē. Uniuersum aūt dupliciter hȝ eē
vicz. decurrens ⁊ pmanens. Esse decurrens nō pōt esse 14
ppetuū. qr̄ necesse est qz aliqñ sit decursum. Esse vo pma
nens est ppetuū. Ille igit partes q respiciunt vniuersū
qzctum ad esse pmanens. sicut sunt orbes celorū ⁊ elemta
ppetuitatē habent. Ille vo q respiciunt qzctū ad esse de
currens. vtpote q consistunt in generatiōe ⁊ corrupti
one q̄lia sunt mineralia. plante. ⁊ animalia bruta. non
debēt habere esse ppetuum sȝ terminatū. q quasi quodā
transitu suo. ⁊ q̄dam inueteratione ⁊ innouatiōe mor
te ⁊ viuificatione decorant vniuersum. Et sic patet qz
bruta aīalia qzctū ad corp⁹ ⁊ animā corruptibilia sunt p
naturā. inqztū fcta sūt ad repñtādū diuinā bonitatē ⁊
sapiaz. Et h ec ratio sumpta est a fine pncipali. Est et
alia ratio sumpta a fine non pncipali inquantum sez
creatē in q̄bus est sola rō vestigij facte sunt pp̄ter crea
turam rationalem scȝ hoiem. Quedā eñ facte sunt p
pter hominē fm omnē statū siue vie siue patrie. q̄dā
solum fm statum patrie. ⁊ cum status patrie sit ppetu
us debent esse perpetua. ⁊ talia sunt que integrant ho
minis habitaculum sicut celum ⁊ quattuor elementa.
Illa vero q facta sunt pp̄ter hominē fm statū vie
cum ille status sit transitori⁹ ⁊ habeat finē debent eē
corruptibilia. talia aūt sunt animalia bruta que facta
sunt ad supplendā corporis indigentiā fm eū statū in q
indiget cibis ⁊ alimonijs. Et sic concedende sunt ratī
ones ostendentes animas brutales esse mortales ex sua
pria conditione. Ad illud quod primo obijcitur de 15
Eccs. qz vnus est interitus ⁊c. dōm qz loquitur quan
tum .d. exteriorē eñ intelligentiam. et propterea subiū
git. Quis nouit si f. f. Adaz a sur. q. d. Non nouit ho
mo qui ambulat fm intellectum carnalem qui ea sola
cōsiderat que exterius apparent. homo aūt sapiens no
uit qd illud attendit qd ipse Eccs in fine dicit. Sed to
qz pro omni errato adducet te deus in iudicium. Ad
illud qd obijr qd de li. Sap. dōm qz loquitur vel de mor 16

te damnationis eterne·vel de morte tẽporali in eo em mors ẽ pena·tale aũt est solũ aĩal rõnis capax·qđ sicut solum natũ ẽ esse miserũ·sic solũ natũ est pmiari·solum natum est puniri·q2 solũ ipm est cui data est vis discre tiua inter bonũ & malũ·verũ & falsum·Vn̄ & si bestia do leat cũ occidit̃ vel ledit̃ nõ tñ punit̃·nõ em̃ est capax mi serie·solus em̃ ille ẽ miser q̃ vel scit se miser̃ vel scire de bet cum malum h3·¶Ad illud qđ obĩ q̃ aĩa sensibil' ho
17 minis est imortalis·dõm q̃ nõ ẽ sic·sensibile em̃ in ho mine noĩat potentiã·s·aĩe rõnalis sicut infra patebit Sensibile vo in brutis noĩat formã q̃ substantificat̃ in materia transmutabili & q2 pendet ex illa q̃tum ad esse corrũpit̃ illa corrupta·¶Ad illud qđ obĩ q̃ aĩa sensi
18 bilis ẽ nobilior omni corpore·dõm q̃ maior nobilitas & minor nã facit ad maiorẽ durationẽ creature·mag̃ enim nobilis ẽ aĩa s̃m statũ nature lapse hõ q̃3 sit lapis tñ lapis plus durat mõ·s3 h̃ facit prauatio corrumpen tis cause·& hanc h3 aĩa sensibilis ꝑpter hoc q̃ fundat̃ & pendet ex corpore composito ex 9trarijs·supra quã cõ trarietatẽ sublimata ẽ natura celestis·¶Ad illud qđ obĩ
19 q̃ aĩa sensibilis nõ senescit·dõm q̃ verũ ẽ quãtũ est ꝑ se senescit tñ rõne ei' in q̃ radicat̃·s·rõne corporis·rõne cui' etiã h3 corrumpi·& h̃ ex 9ditione sua primaria·¶Ad il
20 lud qđ obĩ q̃ bruta seruiunt hoĩbus·dõm q̃ seruitium re munerabile non est nisi illud qđ est laudabile·sola aũt potentia rõnalis & deliberatiua in qua cõsistit arbitrij libertas ẽ in qua cadit laus & vituperiũ·& ideo quãtũ cunq3 obsequiũ sit magnũ & vtile·nõ est dignũ remune ratione nisi factũ fuerit ex arbitrij libertate·iõ nõ decet remunerari animas brutorũ·Et sic patet illud·

Onseq̃nter q̃ritur q̃rtũ ad secundum articulum de immortalitate Ade ex pte corporis·Et circa h̃ q̃runtur duo·Primo q̃ritur vtrũ anima nõ pec cante posset corpus ade dissolui·Secundo q̃ritur vtrũ ipa peccante posset ꝑ esum ligni vite in vita ppetuari·

¶Questio I c

Circa quã sic pcedit̃ & õndit̃ q̃ etiam si Adam non peccasset corpus ei' dissolui potuisset tali rõne·¶Adã in statu innocentie habebat corpus mortale·sicut mgr dicit & Aug·in lit·ergo corruptibile·s3 omne corrupti bile de necessitate corrũpetur·sicut vult phs·q̃uis nõ omne generabile de necessitate generet̃·ergo corp' Ade corruptum fuisset·esto q̃ in statu innocentie ꝑmansis set·¶Item 9trarietas ẽ causa pugne·& pugna in cõpo sito est causa dissolutionis·ergo in illo statu in quo ꝑt esse contrarietas·põt esse dissolutio·sed corpus Ade etiã s̃m statũ innocentie ex 9trarijs habebat cõpositi onẽ·ergo statu illo manente poterat habere dissolutio nem·¶Item cuicũq3 statui cõpetit restauratio·cõpetit et deperditio·s3 corpori Ade in statu innocẽtie cõpetebat restauratio ꝑ sũptionẽ ciborũ·ergo & eidẽ corpi s̃m statũ in nocẽtie inerat deperditio s3 cuicũq3 inest deperditio inest & cõ sumptio·& in quocunq3 ponitur consumptio ponit̃ et corruptio·ergo corpus Ade in statu innocẽtie ꝑsistẽs dissolui poterat & corrumpi·nulla culpa interueniẽte ¶Item constans est q̃ adam non poterat viuere nisi co mederet·cum haberet corpus animale·s3 poterat non comedere·ergo poterat absq3 vllo peccato corp' ei' de ficere·Si tu dicas q̃ peccaret in non comedendo·q2 tenebatur comedere·Contra·non semper tenebat̃ co medere·q2 signem' aliquã horã in q̃ tenebat̃·in illa ho ra aut Adam esuriret·aut non·Si esuriret·ergo pate retur anteq̃3 peccaret·Si nõ esuriret ergo natura non in digeret·cum natura bene disposita tempore necessita tis cibum appetat·ergo non teneret̃ tunc comedere·nec ali as·ergo nunq̃3·¶Item si Adã stetisset·aliq̃s de filijs eius poterat peccare·ponatur ergo q̃ peccasset sed possibi le est virum iustum a peccatore insidiante interfici abs q3 sua culpa·sicut Abel interfectus ẽ a Cayn·ergo possibi le esset Adam saltem dormientẽ ab eo iugulari·& sic iu gulat' interiret·culpa sua nulla interueniente·¶Item impassibilitas ẽ dos corporũ glorificatorũ·s3 corp' ade in statu innocentie glificatũ nõ erat·ergo in statu illo ꝑsi stens impassibilitatẽ nõ hẽbat·ergo ꝑsistendo in statu illo mori & non mori poterat·ergo corpus ade erat dissolubile aĩa nõ peccante·¶Sed 9·Isid· de tri· dicit·Si hõ in pa radiso innocenter viueret·nec ignis eũ vreret·nec aqua mergeret·nec absentia aeris suffocaret·nec oĩa q̃ nocẽt mortalibus impedirent·ergo vr̃ q̃ ipo ꝑmanente in statu in nocentie corpus eius non erat resolubile·¶Item mors est pena peccati·s3 omnis pena ẽ ordinata·pena autem non ordinat̃ nisi ꝑ culpam·nulli ergo põt inesse nec pena·nec mors·nec corruptio·nisi cui prius inest culpa·igit̃ aĩa nõ peccante impossibile fuit dissolui corpus Ade·¶Item ad h̃ q̃ debite cõstituat̃ aliqđ compositũ necesse ẽ materiã & formã ꝑportionari adinuicẽ·si igit̃ aĩa vt for ma & ꝑfectio vnita est corpori·impossibile erat corpus illud resolui et corrũpi·nisi aliqua corruptio prius in cideret ex pte aĩe·s3 corruptio q̃ põt incidere ex pte aĩe non est nisi culpe·ergo impossibile fuit corpus Ade resol ui & pati nisi in aĩa culpa fuisset preambula·¶Itẽ status innocentie medius erat inter statũ glorie & statum mise rie s3 dissolutio corporis omnino opponit̃ statui glorie cum igit̃ statui glorie nõ opponeret̃ directe stat' innocẽ tie·Adam in statu innocentie ꝑsistente corpus ei' nõ fuit resolubile·¶Item omnis passio ẽ ab aliq̃ repugnan te & pdnãte·s3 Adã in statu innocentie ẽẽnte·vl oia 9cordarent ei vl subiacerent igit̃ nihil posset corp' ei' ledere·nec aliquã passionẽ inferre·ergo corp' eius nõ ẽẽt passibile nec dissolubile·¶Itẽ impossibile ẽ stante recti tudine alicui' ipsũ obliquari·s3 rectitudo oĩs 9sistit in sub iacendo deo & psidendo alijs creaturis tam corpi suo q̃3 etiã brutis·ergo spũ rõnali stante in puritate innocentie obedientie·impossibile fuit corpus ab ei' voluntate re cedere·s3 aĩa semꝑ appetit vniri corpi·ergo impossibile fu it corp' in tali statu dissolui·¶R'·ad pdictorũ intelligẽ
21 tiã est notandũ·q̃ quẽadmodũ iuxta v̄bum phi hec est duplex·aliq̃d ẽ nunc imortale·q2 aduerbiũ pt determina re h̃ qđ est immortale rõne actus moriendi·vel rõe po tentie·ita & locutio pcedens·vtrũ corpus hoĩs cẽt dis solubile siue posset dissolui ipo nõ peccante·distinguit dz·Illi em̃ ablatiui absoluti pñt determinari h̃ verbaz posset·vel h̃ v̄bũ dissolui·Si h̃ v̄bũ posset determinent veritatẽ h3 locutio·Est em̃ sensus q̃ adã dũ existeret in statu innocentie posse hẽbat vt corp' ei' dissolueretur Si aũt ablatiui illi referant̃ ad actũ q̃ est dissolui·sic lo cutio est falsa·Est em̃ sensus q̃ adã posset dissolui in statu innocentie·ita q̃ simul esset innocentia & mortis siue corruptionis pena·& h̃ est impossibile prouidente ordine diuine iustitie·que nullã inordinationẽ in vni uerso sustinet·Si ergo pena inordinata est nisi pcedat cul pa·& corporis dissolutio non põt aĩe pure & innocenti non esse pena·inconueniens vr̃ & 9 ordinẽ diuine iusti tie q̃ corpus hominis dissoluerer̃ in statu innocentie· & hoc sancti dicunt·& rõnes ad hoc inducte õndunt·et ideo cõcedende sunt·q2 verũ 9cludũt·¶Ad illud ergo qđ pri
22 mo obĩ q̃ omne corruptibile de necessitate corrumpet̃· dõm q̃ phus loquit̃ de illo corruptibili cuius regimen

nõ subiacet volũtati sed soli virtuti naturali. ꝛ illud de necessitate hʒ corrũpi: q: hʒ causã corruptionis ĩtra se corpus aũt ade ꝛ si esset mortale ꝛ corruptibile. tñ volũtati subiacebat ex ordine diuine iusticie. ꝛ ideo nisi voluntas deordinaret. corpꝰ illud nũq̃ʒ corrũpet. ¶ Ad il-

23 lud qḋ obijcit ꝙ cõponi ex cõtrarijs cõpetebat corpori fm illũ statũ. dõ ꝙ alio modo se hñt ꝯria in cõpositiõe corporis fm statum nature lapse. aliter fm statũ nature institute. Scḋm statũ em̃ nature lapse nõ solũ agũt in aliqḋ extrinsecũ sed etiã ad inuicẽ mutuo agũt ꝛ patiunt. nõ solũ in ipa ꝯstitutione. sed etiã post ꝯstitutũ esse. In statu aũt innocẽtie taliter cõmixta fuerũt ꝛ ꝓportionata in pma cõpositione. ꝛ ad tãtam ꝯcordiam educta. vt illo statu manẽte mutuo nõ repugnarẽt. ꝛ iõ ꝓpter illã cõpositionẽ corpus illud dissolui necesse non erat. ¶ Ad illud ꝙ obijcit ꝙ post statũ innocẽtie in illo

24 corpore fiebat deperditio. dõ ꝙ sicut natura vniuersalis patit elemẽta corrũpi fm partẽ. sed nullo mõ patitur corrũpi fm totũ. sic ꝛ natura bñ instituta i hoĩe regulata ab ordine iusticie ꝛ prudentie admittebat deperditionẽ fieri in hoĩe fm aliquã partẽ. ꝓpter statũ aialitatis in quo erat sed nullo modo patiebat corruptionez fieri in toto. Sicut em̃ fiebat corruptio ꝛ deꝑditio. ita etiã fiebat restauratio. ꝛ ideo nõ ꝯsequebat dissolutio.

25 Ad illud qḋ obijcit ꝙ Adã a cibo poterat abstinere. dõm ꝙ non poterat abstinere a comestione. qñ essꝫ locus ꝛ tẽpus. tñ q: sibi expsse ꝑceptũ erat vt comederet de lignis paradisi alijs a ligno sciẽ boni ꝛ mali. tñ etiã q: si dñs nõ ꝑcepisset. natura bene instituta dictaret q̃ dictat nullum debere manũ sibi inijcere. Nec valet illa obiectio quã obijcit de fame. debebat em̃ famẽ ꝑuenire et ipse bñ sciebat horã ꝛ indigentiã sue nature. quã si ptransiret cõmitteret ꝛ peccaret. ¶ Ad illud qḋ obijcitur

26 ꙩ peccator potest occidere innocentem. dõm ꝙ verũ est fm statũ nature lapse in quo oĩs hõ merito peccati originalis est mortis debitor. Vñ ꝑmittere innocentẽ occidi nõ est ꝯtra ordinẽ diuine iusticie fm statũ pñtem. in statu aũt illo q: nulla culpa ꝑcesserat. ordo diuine iusticie talem deordinationẽ vel punitionẽ admittere nõ debebat. ¶ Ad illud qḋ obijcit ꝙ impassibilitas est dos cor-

27 porũ glorificatoꝝ. dõm ꝙ verũ est fm ꝙ ĩpassibilitas ꝑuat ꝛ actũ ꝛ potẽtiam passionis fm oẽm statũ. illa aũt impassibilitas corpis Ade nõ inerat nisi fm statũ determinatũ. ꝛ ideo ꝑfecta nõ erat. nec dos dici debebat.

¶ Questio II D

Utrum Adã peccãte corpꝰ eius posset ꝑpetuari ꝑ esũ ligni vite. ¶ Et ꙩ sic vr̃. Primo ꝑ textũ Gen. iij. Nũc igr̃ ne forte sumat de ligno vite ꝛ viuat ineternũ. hoc dictũ est de Adã post peccatũ. ḡ si post peccatũ sũpsisset. ineternum vixisset. ꝛ corpus eiꝰ ꝑpetuũ fuisset. ¶ Itẽ hoc ipm videt ꝑ Richar. de sãcto victo. qui de Adã ait sic. Habuit añ pctm̃ corruptionẽ. post pctm̃ corruptiõem sed vtroq̃ʒ modo ꝑ esũ ligni vite potuit sustẽtari. ¶ Item hoc ꝓbat ꝑ experimentũ. Enoch eñ ꝛ Helyas sicut dicunt glo. ꝛ auctoritates sãctoꝝ in paradiso ꝯseruãtur ꝑ esum ligni vite vsq̃ʒ ad antixpi aduentũ sed qua ratione vsq̃ʒ ad illud tẽpus ꝯseruari pñt. eadẽ ratione et deinceps. ḡ pari rõne ꝛ corpus Ade. ¶ Item nõ fuit maioris efficacie lignũ sciẽtie boni ꝛ mali ad corpꝰ perdẽdum q̃ lignũ vite ad ꝯseruandũ. sed ꝑ esũ illius ligni corpus hoĩs factũ est dissolubile. ḡ pari rõne ꝑ esũ alterius ligni poterat corpus corruptibile solidari ꝛ ꝑpetuari. sicut ecõtra alterius ligni comestio corpꝰ sanũ ꝛ solidum reddidit dissolubile ꝛ infirmũ. ¶ Itẽ post peccatum si

spũs hoĩs inuigeret fonti vite disponeret ad ꝑpetuam beatitudinẽ ꝛ vitã ĩmortalẽ ergo si lignũ vite corporale sic se habebat ad corpus seruãdũ. sicut lignũ vite spũale se hʒ ad spm̃. vr̃ ꝙ si hõ penituisset. ꝛ de ligno vite gustasset ꝙ corpus eiꝰ esset factũ indissolubile. ¶ Itẽ homo bene cõplexionatꝰ si nõ hʒ impedimentũ extrinsecũ viuere pt vsq̃ʒ ad ꝯsũptionẽ radicalis humidi. si igr̃ illud humidũ posset restaurari. possꝫ corpus eiꝰ imppetuum incorruptum seruari. si ḡ illud lignũ vite sicut dicũt doctores habebat vim restaurãdi humidũ radicale videt ꝙ si hõ de illo comedisset. ꝙ corpꝰ eiꝰ ineternũ posset durare. etiã post cõmissionẽ culpe. ¶ Sed ꝯtra. Ro. vj. Stipẽdia peccati mors. ḡ si postq̃ʒ hõ peccauit necessariũ fuit ipʒ peccasse. necessariũ fuit ipʒ mori. ḡ necessariũ fuit corpꝰ eius dissolui. igr̃ nõ poterat perpetuari ꝑ esum alicuiꝰ ligni. ¶ Itẽ sententia data fuit Gen. iij. Quacũq̃ʒ die co ꝛc. Si igit illã sententiã nulla vtus creata pt infirmare. q̃ñcũq̃ʒ hõ comederet de ligno vite necesse erat ipm mori ꝛ corpus eiꝰ resolui. ꝛ hoc ipm dicit alius textus gen. iij. Puluis es ꝛ in pul. ꝛc. ¶ Itez hõ ꝑ peccatũ similis factus est iumẽtis insipiẽtibꝰ. sʒ iumenta si comederẽt de ligno vite nõ ꝓpter hoc corpora eoꝝ fierent indissolubilia. ḡ si hõ q̃ʒtum ad ꝯditionem mortis iumentis similis effectꝰ est ꝑ culpam. q̃ñcũq̃ʒ de ligno vite comederet. corpus eiꝰ dissolui necesse eẽt. ¶ Item non minus est de mortali ĩmortalem facere q̃ʒ de mortuo viuũ. sed mortuũ suscitare hoc est virtutis solius dei ꝛ virtutis infinite. ḡ corpus dissolubile ad indissolubilitatẽ reducere hoc est soliꝰ virtutis diuine. ergo si hõ post peccatũ de illo ligno comederet. corpꝰ eiꝰ nihilominus dissolui necesse esset. ¶ Rñ. dõm ꝙ eadem lege q̃

28 diuina iusticia nõ patit innocentẽ puniri ꝛ mori. non patit etiã malũ remanere impunitum. ꝛ ideo decenter decretũ fuit vt si hõ mãdatum dei transgrediendo peccaret. ꝛ ipi actori suo inobediens existeret. spũs carnis dñm amitteret. ꝛ sicut volũtas a deo recesserat. sic anima in vita corpus ipm desereret. ꝛ dissolutũ in suã originem vñ sũptum erat rediret. Et qm̃ diuinũ decretuʒ erat inuiolabile. hinc est ꝙ postq̃ʒ hõ peccauit q̃ñcũq̃ʒ de ligno vite ederet. corpus eiꝰ non fieret indissolubile ita ꙩ mortem posset euadere. iõ ꝯcedẽde sũt rõnes hoc osñdentes. ¶ Ad illud qḋ obijcit in ꝯtrarium de textu

29 dõm ꝙ eternũ nõ dicit ibi vite interminabilitatẽ. sʒ vite quãdã diuturnitatem. sicut sepe ꝯsueuit loqui scriptura. q̃uis aũt lignũ vite illud corpus nõ posset ꝑpetuare. poterat tñ adeo naturã ipius adiuuare ꝛ vigorare vt diutius viueret. Ex hoc pʒ respõsio ad sequentia scʒ ad verbũ Richar. ꝛ ad illud qḋ obijcitur de Enoch ꝛ Helya. Utrũq̃ʒ em̃ nõ ꝯcludũt vite interminabilitatem. sed solũ quandã diuturnitatẽ. quã ꝛ si lignũ vite posset homini lapso ꝯferre ꝑ sibi diuinitus collatã virtutem. nõ tamẽ poterat ineternũ ꝯseruare. q: diuinũ decretum infirmare nõ poterat. ꝛ corpus hoĩs peccantis ad hoc post pctm̃ habile nõ erat. ꝛ illud lignũ in solo eo ꙩ dispositionẽ habebat. ad eiꝰ effectũ efficaciã habebat ¶ Ad illud qḋ obijcit ꝑ simile de ligno sciẽtie boni ꝛ ma-

30 li. dõm ꙩ illud simile deficit dupliciter. Primo q: illud lignum sciẽtie boni ꝛ mali nõ fecit corpora illa esse dissolubilia. sed solum hoĩs culpa et diuina sentẽtia. Secundo vero q: corpus Ade anteq̃ʒ peccaret non habebat necessitatem ad ꝑmanendũ. nec necessitatem ad corrũpendum. sed postq̃ʒ homo peccauit corpꝰ eius subiectum fuit necessitati moriendi. ꝛ ideo ꝑ esum ligni vite nõ poterat ꝯseruari. ¶ Ad illud qḋ obijcit de q̃stione

Se

¶ conclusio responsalis ꙩ postquam adam peccauit corpus eius nõ posset perpetuari bene tñ diu manere, et posset tempore illo cibo tandem consumeretur . . .

31 spiritus ad fontē vite spiritualis ⁊c̄. Dōm ꝙ illud ſtīc deficit dupliciter. Primū quidē q᷑ voluntas facilius vertitur et revertitur ꝙ̄ natura. Scđo vero q᷑ fons vite ſpūalis multo potentior eſt ſup animā ꝙ̄ illud lignū eſſet ſup corpus. ⁊ ideo non ſeqtur ꝙ ſi divinus ſpiritus recreat ⁊ vivificat animā. ꝙ lignū vite reformet et conſolidet corpus in ſtatum priſtinum ¶ Ad illud qđ obiicit̄ ꝙ lignū vite reſtauraret humidū radicale. Dōm
32 ꝙ ⁊ ſi ꝑ ſui eſum ſufficienter reſtauraret humidū in corpore hominis ſm̄ ſtatum nature inſtitute. nunꝙ̄ tamē in ſtatu nature lapſe ſic reſtauraret quin ſemꝑ aliqͣ deperditio fieret. ⁊ ita ꝗuis diutius ꝯſervaret. nihilominus tamē aliqñ illud radicale humidū deficeret. et corpus ad diſſolutionem perveniret.

Oſequēter querit̄ de īmortalitate primi hominis ꝗtum ad ꝯūctum. Et circa hoc queritur duo. Primo q̄ritur vtrū illa īmortalitas ineſſet homini a natura vel a gratia. Scđo q̄rit̄ vtrū illa īmortalitas eſſet eadē ꝑ eſſentiam cum īmortalitate glorioſa.

¶ Queſtio I

Utrum illa immortalitas eſſet a natura vel a gratia.

¶ Et ꝙ a natura videtur. Illud eſt nobis naturale qđ nobis innaſcitur ⁊ cū quo nati ſumus. ſed hō cum illa immortalitate ꝓductus eſt. ⁊ illa īmortalitas indita ē homini a ſua ꝯditione. ergo fuit ei naturalis vel a natura. ¶ Item mors non poterat ineſſe homini niſi precedente culpa. ſicut probatum eſt ſupra. ſed culpa nō poterat homini ineſſe. niſi deordinaret̄ natura. ſi ḡ mors inerat homini cōtra naturam. īmortalitas inerat ei ꝑ naturam ¶ Item per hoc homo erat īmortalis ꝑ qđ erat innocens. ſed innocens erat ex ꝯditiōe nature. eſto em̄ ꝙ nullam haberet gratiam nihilominus tamē haberet innocentiam. ergo immortalis erat ex ꝯditione nature. nō ex beneficio nature ¶ Item immortalitas anime ꝯſiſtit in cōtinua ꝯiunctione anime ⁊ corporis. continuatio aūt conīūctio anime et corporis eſt per ꝯtinuū appetitum vnius ad alterū. ſed aīa habet cōtinuum appetitum ad corpus. ⁊ ecōverſo ꝑ naturā abſqꝫ gratia. ergo īmortalitas inerat homini per naturā. ¶ Item ideꝫ eſt principium ꝑ quod dat res eſſe per quod in eſſe cōtinuatur. ſed anima rationalis q̄ eſt forma per naturā īmortalis ⁊ incorruptibilis corpori dabat naturaliter ſui eſſe cōplementum. ergo ⁊ ipſius corporis ſive hominis eſſe naturaliter ꝯtinuabat. ſed a quo ineſt ei continuatio. ab eodē eſt īmortalitatis perpetuatio. ergo ⁊c̄. ¶ Item naturale eſt homini comedere ea que ſibi apponūtur. ſed homo per eſum ligni vite ⁊ alioꝝ lignorū paradiſi vitā ſuam poterat perpetuare ſicut dicit Aug. et mgr̄. ergo videt̄ ꝙ omnis perpetuatio inerat homini per naturā ¶ Sed ꝯtra Aug. ſup Gen̄. et magiſter dicit in littera. Creatus eſt homo īmortalis quod inerat ei de ligno vite. nō de cōditiōe nature mortalis erat cōditione corporis animalis. immortalis beneficio cōditoris. Et iterū ipſe Aug. expreſſius dicit. ꝙ ſicut preſcitum fuit filijs iſrael ꝙ in. xl. annis veſtimenta eorū nō veteraſcerent. ita preſcitū fuit Ade vt nō moreretur ¶ Item ſup illud Lu. x. Expoliauerūt eum ⁊ plagis impoſitis ⁊c̄. Glo. exponit de ꝓmo homine quem dicit expoliatum fuiſſe gratuitis. ⁊ vulneratum in naturalibꝰ ſi ergo īmortalitas non fuit vulnerata ſed ſimpliciter ablata ipſi homini per culpā. ergo non inerat ei a natura ſed a gratia ¶ Item hoc vr̄ ratione. ꝓprietates naturales nō derelinquunt ſubiectum ꝓpter culpam. ergo ſi immortalitas inerat homini a natura. non vr̄ ꝙ debuerit cum relinquere ꝓpter culpā. ꝙ ſi eā amiſit. pꝫ ⁊c̄ ¶ Item impoſſibile eſt duo oppoſita ineſſe eidē ſm̄ eadem principia naturaliter cauſantia que nō inclinant ad oppoſita. ſed homo ꝑ naturā ſuā poterat mori. aut ḡ īmortalis non erat. aut ſi erat nō erat per naturā ſed ꝑ gratiā ſolū ¶ Item corpus Ade ꝑ naturam ꝓpriam erat nobiliter cōplexionatum. ergo molles ⁊ teneras carnes habebat. ſed naturaliter molle cedit duro. igit̄ per naturam corpus Ade vulnerari poterat ⁊ ſecari. ḡ per naturā Adam nō erat īmortalis ¶ Item igni a naturaliter cōſumit corpus ex elemētis quatuor cōſtitutum. ⁊ corpus animale ꝑ naturam indiget aſpiratione ⁊ reſpiratione. ḡ ſi homo caderet in aquā vel in ignem. ⁊ nō moreretur. hoc nō eſſet per virtutē nature ſed potius contra vel ſupra. non ergo eſſet a natura ſed potius ex gratia. ¶ R°. Dōm ꝙ ſicut dicit magiſter in littera circa hoc multiplex ⁊ varia fuit opinio. Quidā em̄ dicere voluerunt ꝙ immortalitas primi hominis eſſet a natura. quidam ꝙ eſſet a gratia. vtraqꝫ aūt harum opinionū habuit aliquā efficacem rōnem moventem. ⁊ vtraqꝫ hꝫ aliquid veritatis. licet vna plus habeat ꝙ̄ altera. Sicut 33 em̄ cum dr̄ homo eſt beatificabilis duo tangunt̄. ⁊ aptitudo ⁊ diſpoſitio. ita etiā cum dicit̄ homo eſt immortalis. Unde ſicut homo quodāmodo poteſt dici beatificabilis per naturā. quodāmodo per gratiā. ſic ⁊ in ꝓpoſito. Prout em̄ hoc quod eſt beatificabile importat aptitudinem ſic ineſt homini per naturā. homo enim a natura ſua habet aptitudinem ad beatitudinem. ſm̄ autem ꝙ importat diſpoſitionem ſufficientē ⁊ propinquam per quā quis venit ad beatitudinē ſive ſufficientem ordinem ad actum. ſic ineſt homini nō per naturā ſed per gratiā. per quam ſufficiēter diſponitur ad gloriam. nec ſine illa poteſt ſufficere natura. Sic ⁊ in propoſito īmortalis ꝗtum ad ſtatum innocentie dici poterat homo per naturā. īmortalis etiam per gratiā. q᷑ 35 a natura habebat aptitudineꝫ. ſed a gratia habebat cōpletionem. Ex hoc pꝫ ſic. Tripliciter em̄ poteſt mors homini contingere. aut per elementorū pugnam ⁊ diſſolutionem. aut per humidi conſūptionem. aut per extrinſecam leſionē. Immortalitas ergo dicit priuationem huius triplicis modi moriendi ꝗtum ad actum ⁊ potentiam in beatis. qui dicūtur immortales. q᷑ non poſſunt mori ꝗtum ad actum vero ſolum in hominibꝰ inſtitutis. qui dicuntur immortales quia poterat non mori hoc triplici genere moriendi. habebant em̄ aptitudinem evadendi hoc triplex genus mortis per id qđ habebant a natura. Nā corpus valde bene erat cōplexionatum. ⁊ anima de ſe incorruptibilis erat que illđ corpus regebat ⁊ conſervabat. et ita ydoneus erat primus homo ex his ꝯſtitutus ꝙ nunꝙ̄ deficeret per elementorum pugnam. ſed tamē illud nō ſufficiebat. q᷑ em̄ non poſſet anima peccatrix facere ſi poneretur in conſimili corpore. Et ideo datum fuit illi anime donū gra- 36 tie per quam poſſet corpori preſidere. et illud agere. et elemēta quaſi in quadam amicicia cuſtodire. et hoc ꝗdiu vellet ſuo actori ſubiacere. Hoc autem donū gratie vocat Anſel. iuſticiam originalē. ⁊ ſic patet ꝙ ꝗtū ad immortalitatē contra primum genus moriēdi aptitudinē habebat a natura. ſed cōplementū a gratia. Similiter ꝗtum ad ſcđm genus moriēdi quod eſt per humidi cōſūptionem. vis enim nutritiua potens erat ad convertendum alimentum ſibi ſufficiens. ⁊ elementa efficacem habebant virtutem ad nutriendum. et ex hoc homo ydoneus erat vt conſervaretur in eo ſine corru-

ptione naturale humidum. sed quia humidum radica le paulatim ɔsumitur. nec pōt reparari ꝑ quodcūq₃ ali mentū. ideo data est virtus specialis cuidā ligno qḋ di ctum est lignū vite. ꝑ cui⁹ sūptionē repararet humidū ra dicale. ꝛ hoc quidē nō fuit ex ɔditione nature. sed ex be neficio ɔditoris. sicut dicit Aug. Similiter etiā q̄tum ad terciū genus qḋ quidē sit ꝑ extrinsecā lesionē. Adā

37 em̄ fortis ꝛ potēs erat ad repellendū nociua. sapiēs et diligēs ad pcauenda. nec habebat nociua extrinseca. ꝛ ideo ydoneitatē habebat vt ꝑ nullius lesionē incurre ret mortē. verū tñ q̄ bestie ꝛ si qua aīalia sūt que nocere possēt. ipm minime lederēt. nec in sōno. nec in vigilis. hoc nō erat a natura. s₃ a dei speciali ꝓuidēcia. q̄ ita eū custodiebat vt sub pedib⁹ ei⁹ oīa subiacerēt. vt nihil cu peret ipm offēdere. ꝛ si cuperet nō valeret. Et sic p₃ q̄ i mortalitas q̄ fuit in statu inocētie q̄tum ad aptitudi nē fuit a natura. q̄tu m ad cōplementū fuit a gra. ꝛ ꝑ h ꝓ magna pte p₃ rn̄sio ad obiecta. Rōnes em̄ q̄ ꝓbāt q̄ nō fuit simpliciter a natura. ɔcedende sūt. q₂ verum ɔcludūt. ¶Ad id vero q̄ obijcit q̄ fuit a natura. q₂ fu

38 it ei innata. dōm q̄ nō oē qḋ inest homini a pncipio sue naturitatis naturale est nisi extēdat hoc nomē na turale. multa em̄ bona gratis data ɔcreant ꝛ dant cū natura. sicut planū est. ꝛ iō illud nō valet ¶Ad illud qḋ

39 obijcit q̄ mors nō poterat interuenire nisi ꝑ uia culpa dōm q̄ nō erat solū ꝓpter naturā. sed ꝓpter beneficiū gratie qḋ erat nature supadditū. q₂ em̄ originalis iusti cia faciebat naturā īmortalē esse. ꝛ hāc nō poterat per dere nisi ꝑ culpā. iō mors nō poterat interuenire nisi ꝑ

40 culpā ¶Ad illud qḋ obijcit q̄ innocētia erat a natura. q̄ similiter ꝛ īmortalitas. dōm q̄ innocētia dupliciter pt dici. Uno modo ꝑuatiue. q₂ priuat culpā. Alio mō po sitiue. q₂ ponit iusticiā ɔtrariā. Innocētia aūt nō erat causa immortalitatis fm q̄ dicit purā ꝑuationē. sed fm q̄ importat originalē iusticiā merito cui⁹ erat ī aīa

41 vis rōnis corporis cōtentiua. ¶Ad illud qḋ obijcit q̄ continuatio vite est ex coniunctione anime ꝛ corpis dō₃ q̄ ad cōiūctionem vite nō sufficit appetitus. sicut ad beatificationem nō sufficit appetere beatitudinem. sed necessaria est vlterius virtus ad satisfaciendum ap petitui. omnis em̄ natura appetit esse ꝛ durare. non so lum hoīm. sed etiā brutorum. nō tñ in oībus est immor talitas. ꝛ ideo non sequitur q̄ si a natura sit continuatio appetitus. q̄ a natura sit continuatio imortalitatis.

¶Et ꝑ hoc pat₃ rn̄sio ad illud q̄ obijcit q̄ ab codē est da

42 tio esse. ꝛ conseruatio. dōm em̄ q̄ si illud sit verū de con seruatione q̄ est ad tēpus. nō tñ est verū de ꝑpetuatiōe multa em̄ sūt q̄ pñt esse dare ꝛ tñ nō pñt perpetuare.

43 ¶Ad illud qḋ obijcit ꝑ esum ligni vite ꝛ aliorum lignoꝝ poterat inesse conseruari. dōm q̄ ista non erat tota cā. īmo necessaria erat diuina virtus protegēs. ꝛ ꝓhibens nociua. ꝛ interior virtus conseruās et concilians con traria. Preterea q̄ lignum vite talem effectum haberet

44 speciale donum erat dei. sicut etiam q̄ tanto tempo re vestimenta ꝛ calciamenta populi israel potuerunt sibi prebere obsequia. Et sic patet illud.

¶Questio II f

Utrum eadem esset immortalitas innocentie per essen tiam cum immortalitate glorie si homo stetisset. Et q̄ sic videtur. Aug. de vera religio. Per christum recu peramus quod perdidimus in Adam. Sed illa īmor talitas quam recuperamus per christum est immorta litas gloriosa. ergo ꝛc. ¶Item potentia materie disposi ta. est eadem per essentiam cum seipsa indisposita. sed

immortalitas innocētie ꝛ immortalitas glorie sic se ha bent sicut potentia indifferens ꝛ potentia disposita. di spositione que est necessitas. cum igit̄ in statu innocen tie poterat mori ꝛ non mori. in statu glorie necesse ha beat non mori. ergo ꝛc. ¶Item li. ar. confirmatum et non confirmatum est idem per essentiam. similiter et charitas. ergo pari ratione et immortalitas. sed sicut se habet hec immortalitas sic ꝛ illa. ergo ꝛc. ¶Itē im mortalitas in statu innocentie non est alia a mortalita te in statu miserie. quia non est post peccatum data no ua potētia. nec ablata. ergo pari ratione in statu inno centie et in statu glorie non est alia ꝛ alia immortalitas ¶Item si homo stetisset transferretur ad immortalita tem ita q̄ nullius proprietatis nobilis in eo fieret dep ditio. ergo cum immortalitatis in homine diceret con ditionem nobilē. si transferretur. illa immortalitas nō amitteretur. sed non sunt in eodem homine due īmor talitates simul et semel ergo immortalitas innocentie et immortalitas glorie non differrent. ¶Sed contra. quod habet aliud et aliud principium proximum diffe rens per essentiam. est differens per essentiam. sed im mortalitas in statu innocentie ꝛ in statu glorie habent aliud et aliud principium differens per essentiam. q₂ il la est a gloria. ista est a gratia gratis data. ergo diffe runt per essentiam. ¶Item non est transitus ab eodē in idem. sed transitus est ab immortalitate innocentie ad immortalitatem glorie. ergo illa immortalitas ꝛ ista non sunt eadem. ¶Item quorum opposita sunt diuer sa. ipsa sunt diuersa. sed immortalitas status innocen tie non opponitur mortalitati cum simul inessent eidē Adam em̄ ꝛ mortalis erat et immortalis. sed immorta litas glorie opponitur illi. ergo non est eadem cum illa immortalitate. ¶Item licet vita Ade esset vna ꝛ con tinua si stetisset in via ꝛ patria. status tamen vite ꝛ con ditio esset alia ꝛ alia. quia conditio animalitatis ꝛ spi ritualitatis nō habent idēntatem sed potius oppositio nem et diuersitatem. ergo cum immortalitas nō dicat solum vitam sed potius conditionem vite fm statum animalē ꝛ spiritualē. videtur q̄ immortalitas sit alia ꝛ alia ¶Item hoc ipsū videtur per illud quod dicit in litte ra. Alia est īmortalitas quam amisimus. alia quam in resurrectione speramus. Et hac auctoritate expresse col ligitur q̄ alia sit īmortalitas vie ꝛ alia patrie. ¶R⁹. ad

45 predictoꝝ intelligentiā est notādū q̄ cū idē sit signatū in principali ꝛ deriuatiuo siue in abstracto ꝛ concre to. idē est signatum hui⁹ qḋ est mortale. ꝛ eius quod est īmortalitas. Immortale aūt dicit qḋ est aptū natū siue potens nō mori. īmortalitas igit̄ idē est qḋ potentia si ue aptitudo ad nō moriēdū. ꝛ hec potētia ad non mo riendū nō est aliud q̄ potentia anime in regendo ꝛ ɔti nuando corpus vt nunq̄ deficiat nec ab eo separet. hec aūt potētia cōsequit̄ ipm lib. ar. et ei ɔformat. Unde si cut in statu innocētie hō poterat peccare ꝛ nō peccare. sic aīa poterat corpus ɔtinere ꝛ nō ɔtinere. ꝛ hō pote rat mori ꝛ nō mori. Quia vero in statu glorie impossibi le est. li. ar. peccare. impossibile est etiā aīam corpus de serere. Et q₂ in statu miserie necesse habet peccare. ꝛ ali q̄n in peccato esse. saltē in sua origine. ideo impossibile est aīam corpori vnitā ɔtinuare quēadmodū ipius li. ar. potētia in statu innocētie ꝛ glorie est eadē per essen tiā. differēs solū fm statum ꝛ dispositionē supadditam sic illa potētia cōtinuandi ꝛ regēdi corpus q̄ dr īmorta litas. per essentiam est eadē differēs sola supaddita di spositione. Et ideo cū q̄rit̄ vtrū īmortalitas innocētie

hum et albedo ꝑ qḋ ſpm ficant idem. albu ꝛ. ergo habens albedinem. Sō 2.
idem est hi eandem de immortale et immortalitas ... immortale ꝛ potens ... mori ... immortalitas
ipsa potentia ad moriendum. hec oia opti me ...

et glorie. siue vie et patrie sit eadē. respōderi pōt q eadē est q̄ntum ad potētiam. sed alia q̄tū ad dispositionem supadditam. Uel vt ꝓprius dicam⁹. vnaq̄ eadē est. sȝ altera siue alterata. sicut conscius albus et niger idez est sed alteratus. Et iō ↄcedende sūt rōnes ostēdētes q hec

46 imortalitas et illa ꝑ essentiā essent vna. Ad rōnes vero ad oppositū facile est respondere. ¶Nā ad illud qd̄ p̄mo obijcit q ꝓncipiū primū hui⁹ imortalitatis et illius est aliud et aliud plana est rn̄sio. q ꝓncipium ꝑcipuū scilȝ potētia ↄtentiua est vna et eadem. licet sit aliter et aliter disposita. hinc gratia. inde vero gloria ¶Ad illud qd̄

47 obijcit q nō est trāsitus ab eodē in idē. dōm q transit⁹ ab hac imortalitate ad illā est ꝑ diuersificationē statuū. qz est trāsitus a statu in statū. et iō sicut qd̄ mouet a statu imꝑfectionis ad statū ꝑfectionis nō d̄r aliud et aliud sed status d̄r alius et ali⁹. sic in ꝓposito intelligendum

48 ¶Ad illud qd̄ obijcit q bn̄t diuersa opposita. dōȝ q illa diuersitas oppositionis venit ex rōne supaddite dispositionis. sicut intelligit in li. ar. q̄ est libertas a coactione. a culpa. et a miseria. Libertas eīn a culpa supaddit aliquā dispositionē. s. gratiā. libertas aūt a miseria superaddit aliā dispositionē. s. vel innocentiā vel gloriā rōne quarū dispositionū hȝ opponi diuersis. Sic et immortalitas glorie supaddit vltra imortalitatē innocentie. sicut dispositio q̄ est necessitas sup̄ dispositionem q̄ est ↄgruitas. ¶Ad id qd̄ obijcit q imortalitas dic̄ cō

49 ditione vite siue statū. dō q verū est. sȝ nō ꝓncipalit̄ imo ꝓncipali⁹ dicit potētiā corꝑis ↄtentiuā sic ꝑdictū est et iō rō illa nō cogit. ¶Ad vltimū. s. autoritatē mgr̄i iam

50 pȝ rn̄sio. qd̄ eīn d̄r q sit alia et alia. aut intelligit hoc eē dictum qz est altera et altera. aut intelligit esse alia et alia. nō q̄tū ad ipsam potētiā q̄ ꝓncipalit̄ iportat ipa imortalitas. sed q̄tū ad dispositionē supadditam. Et sic patet responsio ad quesita.

Distinctio xx. de hominis duratione et cōseruatione q̄ntum ad filiorum ꝓcreationem.

Ost hec vidēdum qualiter p̄mi parentes ⁊c. p Supra egit mgr̄ de duratione imortalitatis. In hac parte agit de ꝓcreatione posteritatis vel aliter et in idē redit. Su pra egit de ↄseruatione indiuidui. hic agit de cōseruatione spēi. q̄ quidez est ꝑ filioꝝ ꝓcreatione. Diuidit aūt hec pars in tres ꝑtes. In p̄ma determinat qualiter p̄mi parentes filios ꝓcreassent. In scd̄a determinat quales filij nascerent. ibi. Si vero q̄ritur quales si nō peccasset ⁊c. In tercia breuiter epiloget q̄ p̄mo determiata sūt. ibi. Talis erat hominis institutio ante pcc̄m. Prima pars habet duas. In prima determinat de modo generationis. In scd̄a de tempore trāslationis. ibi. Determino vero temporis quo trāsferrent ⁊c. Similiter scd̄a pars principalis habet duas. In prima determinat quales nascerentur filij q̄tum ad corpus. In scd̄a quales nascerentur q̄tum ad animā. ibi. et rū de corpore hūano non sit absurdum ⁊c. Aliarū partiū sub diuisiones et continētia manifesta sunt in littere.

Determinat de modo procreationis filioruȝ si non peccassent primi parentes et quales nascerentur filij. a

Opīo quedā

P Ost hec videndū est qualiter primi parentes si nō peccassēt filios procreassēt et quales ipsi filij nascerētur. Quidam putant ad gignendos filios primos homines in paradiso misceri non potuisse nisi post peccatuȝ dicentes cōcubitum sine corruptione vel macula nō posse fieri. Sed ante peccatum nec corruptio nec macula in homine esse poterat. qm̄ ex peccato hec cōsecuta sunt. Ad qd̄ dicendū est q

Responsio contra illorum opinionē

si nō peccassent primi hoīes. sine omni peccato et macula in paradiso carnali copula cōuenissēt. et esset ibi thorus imaculatus. et cōmixtio sine concupiscentia. atq̄ȝ genitalibus mēbris sicut ceteris imperarent. vt ibi nullū motum illicitū sentirent. et sicut alia membra corporis alijs admonemus. vt manum ori sine ardore libidinis. ita genitalib⁹ vterent̄ mēbris sine aliq̄ pruritu carnis. Hec eīn letalis egritudo mēbris humanis ex peccato inhesit. Genuissent itaq̄ȝ filios in paradiso

Aug. sup Gen. li. ix.

per coitum immaculatum et sine corruptione. Cur non credamus primos hoīes ante peccatū genitalibus mēbris ad procreationem imperasse potuisse. sicut ceteris in quolibet opere sine voluptatis pruriti vtuntur. Incredibile eīn non est deū talia fecisse illa corpora. vt si nō peccassēt illis mēbris sicut pedibus imperarent. nec cū ardore seminarent. vel cum dolore parerent. sed post peccatū motum illū meruerunt quē nuptie ordināt. cōtinentia cohibet.

¶Infirmitas enim prona in a ruinam turpitudinis. excipitur honestate nuptiali. et qd̄ sanis est officium. egrotis est remedium. Emissi quidē de paradiso conuenerunt et genuerūt sed potuerunt in paradiso eis b esse nuptie honorabiles et thorus immaculatus. sine ardore libidinis. sine labore pariendi. ¶Quare in paradiso non coierunt duobus modis soluit. b

¶Cur ergo non coierunt in paradiso. Quia creata muliere mox trāsgressio facta est. et eiecti sunt de paradiso. ¶Uel quia nondum deus iusserat vt coirent. et poterat diuina expectari autoritas vbi concupiscētia nō angebat. Deus vero nō iusserat. quia casum eorum presciebat. de quibus homo propagandus erat. Ecce expresse

a Infirmitas enim prona in ruinam turpitudinis. excipitur honestate nuptiali. ¶Contra. ex hoc videtur q non possit actus ille sine peccato et turpitudine exerceri. Sed contra hoc est. quia omnis actus qui ē in precepto potest fieri sine peccato. ergo et coitus. ¶Rn̄o. dicēdum q hic non c dicitur de turpitudine q̄ sonat i culpam. sed que magis sonat in penam. vel si de illa intelligitur. tunc nuptie ea excipiunt proni

tatem carnis q actus ille absq oi peccato potest fieri. vnde quod dicit magister q nuptie ordinat actum illu no est intelligendu rone ordinationis que fit in actu illo sed qui inesset nisi esset matrimonium de hoc aue diffu sius agetur in quarto in tractatu de matrimonio.

2 b Potuerunt in paradiso eis et nuptie honorabiles. Cotra. videt q similiter sint honorabiles in statu ecclesie cu sit sacramentum magnu. sicut dicit apostolus Ephe. v. cum etia approbentur a iure naturali. Si tu dicas q honorabilitas nuptiaru attendit qntu ad actum illu. tuc querit qre magis actus ille honestus et castus fit cu pudore qua alius actus in qo e culpe deordinatio. magis enim Aug⁹. verecundat qs de actu illo honeste et caste facto. qm de alio actu inordinato. vt potest cognosceri. ex vxorem qs percutere seruu qm qo dom q est loqui de nuptijs qntu ad signatum. et qntum ad fructu et qntum ad actu et qntum ad hec tria honorabiles erant in paradiso. i statu hominis. qntu his sunt honorabiles qntum ad signatum et fructum. habent tame pudorem annexum qntum ad actum. quia omnis homo vtens rone actum illum erubescit exercere coram alijs. etia cu propria vxore. Rationem autem huius assignat Aug. in 3 xiiij. de ciui. dei. quia cum ratio deberet dominari corpori. magis erubescit q ipsa subijciatur alicui parti corporis. et q aliqua pars corporis dominetur ei qm q ipsa inordinate dominetur ei. et ideo magis verecundatur de ardore libidinis que est in actu illo qm de perturbatione furoris que est in conuiciando seruo.

c Nondum deus iusserat vt coirent. Hoc videt 4 esse falsum. quia dicitur Gen. j. Crescite et multiplicamini et replete terra. Constat q hoc dictum est qntum ad actum generatiue. ergo et c. Iuxta hoc queritur. si mandatum illum omnes obligat. q si sic. ergo videtur q transgressi sunt quia non coierunt in statu innocetie

habes de modo ppagationis filiorum.

Determinat de tpe translationis. vtrum natis filijs p successiones an simul omnes trasferedi essent. c

De termino vero teporis quo trasferrent ad spirituale celestemq vitam certu aliqd scriptura non tradit. Et ideo ambiguum est vtru parentes genitis filijs. pfectaq huani officij iusticia. ad meliorem statum transferretur no p morte sed p aliqua mutatione. an patres i aliquo statu vite remanerent. ligno vite vtetes. donec filij ad eude statum puenirent. et sic impleto numero oes simul ad meliora transferrent vt essent sicut sancti angeli in celis. de q Aug. ambigue disserit sup Gen. ita inquiens. Potuerut primi homines in paradiso filios gignere. non vt morietibus patribus succederent filij. sed in aliquo forme statu manetibus. et de ligno vite vigore sumetibus et filij ad eunde perducerentur statu. donec impleto numero sine morte aialia corpora in alia qualitate trasirent. in qua omnino regeti spui deseruiret. et solo spiritu viuificate sine corporeis alimetis viueret. Vel potuerut parentes filijs cedere. vt p successione numerus impleretur. Qui genitis filijs. perfectaq humani officij iusticia. ad meliora trasferrent. no p morte sed p aliqua mutatione. Ecce hic habem⁹ de trasitu hois ad meliora. sed incertu nobis relinquit. vtru simul trasferantur an p successiones

Determinat quales nascerentur filij qntu ad corpus. vtru pfectione stature et vsu mebrorum hntes qualis ho primus fuit conditus. d

Si vero queritur quales si no peccasset homo filios genuisset. vtru videlicet sicut ipse primus ho fm statura corporis et vsu mebrorum pfectus mox coditus extitit. ita etia ei⁹ filij in ipo natiuitatis exordio pfecti existerent. q ambulare et loqui et cuncta facere posset. Respoderi potest q filios puulos nasci oportebat ppter materni vteri necessitate. Sed vtru mox nati pfectione stature et mebrorum vsu haberet. an paruuli et in minori etate stituti vti posset mebrorum officijs. an p interualla tpm eo modo quo nuc fit pfectione stature et vsu mebrorum recepturi essent. de autorib⁹ diffinitu no habemus.

Si non. ergo videtur q poterant cotinue seruare virginitatem. Item quero vtru illud mandatum maneat adhuc. q si manet. ergo non licet alicui seruare virginitatem qd est contra apostolu qui dicit. j. Corinth. vij. Volo vos omnes esse sicut ego su. loquitur de castitate. Si non obligat modo. quero. quando reuocatu est. Videtur etia q modo sine meliori conditione homines qm tunc. quia modo possunt seruare virginitatem. tunc autem non poterant. Re⁹. dox q illud mandatum datum fuit viro et mulieri i statu innocetie. sed cu esset mandatum affirmatiuum non obligabat ad semp. sed pro loco et te pore. determinatio autem temporis dependebat et reuelatione diuine voluntatis. quam q deus nondu eis reuelauerat. ideo dic magister q nodum iusserat Ad illud quod queritur vtrum illud mandatum fuerit reuocatu dom q aliter obligabat tempore nature institute aliter nunc. tuc em omnes obligabat. quia omnibus erat in officium. nunc autem non obligat omnes pro eo q sunt multi qui sufficiunt illud implere alijs consilium virginitatis seruantibus. hoc autem consilium copetit statui nature lapse. non aute nature institute. quia tuc cum nulla esset pronitas. no esset maior virtus continere qm nubere. et omnes ad cultum dei generarent. nunc autem ppter difficultatem et arduitatem omnino continere magne virtutis est et dignitatis. Et sic patent ea que obijciuntur.

Quales nascerentur hoies qntu ad corpus

Responsio vbi vno fine ambiguo posito tripartitaz subijcit distinctionez

d Impleto numero et c. Videt hec positio esse inconueniens. primu qz magnum dispendiu esset parentibus si tato tepore gloria eorum differret quousq electorum numerus impleret. Et iteru si spes q differt affligit aiam. videtur q i eis esset aliqua afflictio. Rursus est numer⁹ electorum futur⁹ si i magna multitudine quo posset oes hoies ista paradisi spaciu cotineri. h no videt esse pbabile. Si tu dicas q ppter h parentes transferrent absq

aliūs ⁊ glorificarētur. hoc nō videt̄ cōueniens. q̄r ad magnitudinē dei spectat oēs simul glorificari. sicut faciet i die iudicij in resurrectione generali. Et dōm breuiter q̄ ista scōa opinio ꝓbabilior est. sicut dicte rōnes ostendunt. nec obstat illud de simultate glorificationis. hoc eñ magis est ꝓpter iudiciū ⁊ resurrectionē corporū (quā decet esse simul) q̄ꝫ ꝓpter btitudinis collationē. huiꝰ rō expressius hēt̄ i q̄rto in tractatu de resurrectione

e In illis et peccare etas ⁊c. Hāc de paruulis primoꝝ parētū opinionē vr̄ det̄ mgr̄ approbare. Sed ꝯtra hoc est verbum Augꝰ. ꝓcedens paulo añ h̄. dicēs sic. Infirmitati mētis cōgruit hec īfirmitas carnis. Itē si natura hūana potentior et nobilior ē q̄ꝫ brutalis. ⁊ q̄rundā aīaliū fetus statum quādo nascunt̄ p̄nt ambulare. multo fortius videt̄ q̄ filij hoīm. R̄. Dōm q̄ mgr̄ nullā istarū opinionū intēdit asserere ⁊ dubiū ē vtrū sic vel sic esset. nihilominꝰ tamen hāc opinionem approbat tanq̄ꝫ ꝓbabiliorē q̄ dicit puulos paulatiue pficere et crescere ad vsum mēbrorum.

Ambigua Augustini verba ponit. vbi rn̄ videt̄ innuere q̄ filij ⁊ paruuli possēt mēbrorum vti officijs e

Et sup hoc Aug. ambigue loquitur. Monet nos inq̄t si p̄mi homines nō peccassēt. vtrū tales filios essent habituri q̄ nec lingua. nec manibꝰ. nec pedibus vterent̄. Nā ꝓpter vteri necessitatē forte necesse erat paruulos nasci. Sed q̄uis exigua ps corporis sit costa. non ꝓpter hoc paruulā viro cōiugē fecit. Unde et eiꝰ filios poterat oīpotentia creatoris mox natos grandes facere. Sed vt hoc omittā poterat certe eis p̄stare q̄d multis aīalibus prestitit. quoꝝ pulli q̄uis sint paruuli. tn̄ mox vt nascunt̄ currūt ⁊ matrē sequuntur. Cōtra. homini nato nec ad incessū pedes ydonei sūt. nec manus saltē ad scalpendū habiles. ⁊ iuxta se magnis positis nascētes magis p̄nt esurientes flere q̄ꝫ sugere. ꝓpterq̄ꝫ infirmitati mētis cōgruit hec infirmitas carnis. His verbis videt̄ insinuari q̄ filij etiā paruuli officijs mēbrorum valerēt vti.

Quibusdā nō absurde placuit q̄ filij paruī nascerent̄. ⁊ p accessuꝫ tēporis in statura ⁊ in alijs sicut nūc pficerēt. q̄d non esset vicio imputādū. f

mēbrorum. Nec hoc dicit sine rōne. Teneritudo enim mēbrorū debet̄ pli hoīs ꝓpter bonitatē cōplexionis et cōgruentiā nature q̄ procedit a debiliorī complexione ad fortiorem. vnde paruuli habent teneriora membra q̄ꝫ adulti. processus autem in incremento non esset miraculosus sed naturalis. etiam tēpore nature institute et ideo rationabiliter magister hunc modū dicendi magis approbat. Uerbum autem Aug. pcedens intelligitur de infantia ratione incōmodorum cōcomitātiuꝫ eam. non ratione imperfectionis mēbrorum. Ad illud quod obijcitur de illis generibus animalium non valet. quia alterius sunt cōplexionis ⁊ organizationis.

f Per interuallum tēporis in sensu et cognitione proficere ⁊c. Contra. videtur falsum q̄d hic dicit de paruulis. cum eñ anima rationalis senescit in tēpore nō videt̄ fm̄ conditionem tēporis alterari. ergo videt̄ q̄ processu tēporis non efficeretur magis sciens. cum non haberet in sciētia per tēpora alterari. Item deus fecit animā ade perfectam sciētia. ergo pari ratione fecisset animam filiorum sicut ipse fecisset. R̄. Dicendum ad hoc q̄ hec est probabilior positio q̄ aliquo modo p interualla temporum in sensu ⁊ cognitione profecissent. Anima eñ dum est in corpore complexionē corporis imitatur. Et q̄m infantia est mollis. ⁊ fluide cōplexis cerebri ideo non potest ibi esse fortis impressio specierū nec fortis cōuersio super illas. Unde sicut facies non relucet i aqua mota. sic paruuli nō essēt ydonei statī ad vsum cognitionis. Quod ergo obijcitur q̄ anima nō alteretur in tēpore. veruꝫ est q̄ꝫtuꝫ est de se sed ratiōe corporis cui coniungitur q̄d crescit et in tēpore fortificatur. Ad illud vero q̄d obijcit̄ q̄ haberet habitū. Alia opponitum. dōm q̄ ⁊ si tunc haberet sciētiā q̄ꝫtuꝫ ad habitū non tn̄ haberet q̄ꝫtuꝫ ad actū alē ꝯsideratēꝫ ꝓpter organi ineptitudinē. sic etiā nō hñt dormiētes. Uñ sicut puuli baptizati dicūt hēre virtutes i muere. nō i vsu vl' i actu. sic itelligēdū est puulos illos sciam habuisse. ⁊ postmodū cōplexiōe facta habili ad ꝯsiderādū statim ceciⁿt i actu ꝯsideratōis sine penuria ⁊ labore. potissime vetū esset i eis illorū q̄ꝫ. Dō q̄d dic q̄ i sedēdo ⁊ i q̄escēdo fit aīa prudēs ⁊ sciens cū sessio ⁊ q̄es dicat̄ ꝯ motū ⁊ fluxibilitatē cōplexiōis.

Sed cū Aug. sub assertione de his nihil tradat. nō irrōnabiliter q̄busdā placuit p̄moꝝ parētū filios nasciturós paruos. ac deinde p interualla tēpoꝝ eadē lege qua ⁊ nūc natiuitatem hūanā ordinatā cernimꝰ. statu re incrementū ⁊ mēbroꝝ vsū recepturos. vt in illis expectaretur etas ad ambulandū ⁊ loq̄ndū sic mō i nob. q̄d vtiq̄ꝫ nō esset vicio iputandū sed ꝯditioni nature. sicut a cibo abstinere penitꝰ nō valebāt. nec tn̄ illud erat ex vicio. sꝫ ex nat̄a ꝯditōis e

Oppositio q̄rundā volentiū ꝓbare eos posse viuere sine alimonia. g

Ad h̄ aūt opponit̄ ita. Si non peccarēt nō morerēt̄. sꝫ nō peccarent si nō comederēt. Poterant igit̄ sine alimonia viuere. Ceterū sicut sup̄ diximꝰ nō solum peccarēt si de ligno vetito ederēt. sꝫ etiā si ꝯcessis nō vterent̄. q̄r sicut erat eis p̄ceptum non illo ligno vti. ita alijs vesci. Preterea ꝯtra naturalē rōneꝫ facerēt q̄ itelligebāt de illis eē edēdū q̄d ⁊ naturaliter appetebāt. Itē opponit̄. Cū fames sit pena pctī si nō peccarēt. famē nō sētirēt. sꝫ sine fame supfluū videret̄ comedere. Uñ putāt q̄dā eos cibis nō indiguisse an pctīn. q̄r nō poterant esurire si

g Preceptū addidit obediētie. Querit̄ q̄re dn̄s addidit pceptū sup p̄ceptū. ⁊ quare tot fuerūt pcepta que homini dedit. ⁊ iterū quare p̄ceptū obediētie siue discipline potius fuit negatiuū q̄ꝫ affirmatiuū. Respōdendū est ad hoc breuiter q̄ tria dn̄s fecit eis pcepta in pricipio. Unū sꝫ q̄d fuit. Crescite ⁊ multiplicamini. Aliud fuit. De ligno padisi cōedite. Terciū fuit. De ligno scie boni ⁊ mali nolite cōedere. Numerus aūt ⁊ sufficientia

nõ peccasset. Ad qḋ dici pōt. ꝙ fames vere defectiua ē ⁊ pena pctī. Est em̄ i moderatus appetit⁹ edēdi cui nõ subiacuisset hõ si nõ peccasset. s꞉ ꝓculdubio peccaret nisi huic defectui cibo ꝓueniret. Habebat em̄ naturalē appetitū ⁊ moderatū cui ita satisfaciēdū erat ne defectū famis sentiret. Sicut ꝙ nõ ex vicio s꞉ ex nature ꝯditione erat ꝙ an̄ pctm̄ hõ cibis idigebat. ita nõ ex vicio esset. s꞉ de natura. si hois ꝯditio in pncipio suo. i. i pmo pente a pfecto ichoata in subseqnti ꝓpagatiōe a modico ad maiora ꝓficeret vt s꞉ p interualla tpis stature corpee incremēta vsuq꞉ mēbroꝝ susciperet.

¶ Quales nascerent̄ filii q̄ntū ad aiam. Utrū sicut statura corpis ita etiā sēsu mētis paruuli nascerent̄. ⁊ p accessū tpis ꝓficerēt sēsu ⁊ noticia veritatis. an s꞉ mox nati i his essēt pfecti. h

¶ Et cū de corpe hūano nõ sit absurdū vel incōueniēs h̄ existimare. q̄ri solet. vtrū de sēsu aie ⁊ cognitiōe veritatis eodē mõ sentiēdū sit. vt s꞉ hi q sine pctō nascerētur. sēsu ⁊ itelligētia mētis imperfecti existerēt. ⁊ p accessū tpis in his ꝓficerēt vsq꞉ ad pfectionē. an mox ꝯditi pfectõe z sēsus ⁊ cognitõis pciperēt. Illi q sētiūt paruulos natos i statura corpis ⁊ vsu mēbroꝝ p accessū tpis ꝓfecturos. nõ diffitētur eosdē i exordio natiuitatis sēsu impfectos existere. ⁊ p interuallū tpis in sēsu et cognitione ꝓficere vsq꞉ ad pfectum.

¶ Cōtra illoꝝ sentētiam opponunt q̄dā. i

Ad qḋ q̄dā opponūt dicētes. Si mox nati nõ haberēt pfectionē sēsus ⁊ itelligētie. ignorātia i eis esset. ignorātia aūt pctī est pena. Sed q h̄ dicūt nõ satis diligēter ꝯsiderāt. q꞉ nõ ois q aliqḋ nescit vel minus perfecte aliquid scit. statim ignorātiam habere siue in ignorātia esse dicēdus est q꞉ ignorātia nõ ē nisi cū id qḋ sciri ⁊ nõ ignorari debet nescit. Talisq꞉ ignorātia pena pctī est cū mēs vicio obscurat̄. ne cognoscere valeat ea q̄ scire debēt.

¶ De hois trāslatione in meliorem statum. ⁊ de duob⁹ bonis altero hic dato. altero ꝓmisso. k

¶ Talis erat hois institutio ante pctm̄ s̄m corpis ꝯditionē. De h̄ aūt statu trāsferēdus erat cū vniūsa posteritate sua ad meliorē dignioremq꞉ statū. vbi celesti ⁊ eterno bono in celis sibi parato frueret̄. Sicut ei ex duplici natura cōpact⁹ est hõ. ita illi duo bona ꝯditor a principio ꝓparauit vnū tēporale. alteꝝ eternū. vnū visibile. alterum iuisibile. vnū carni. alterū spiritui. Et q꞉ pmū est qḋ est aiale. deinde qḋ est spūale. tēporale ac visibile bonū pri⁹ dedit. iuisibile aūt et eternū pmisit. ⁊ meritis q̄rēdū ꝓposuit. Ad illi⁹ aūt custodiā qḋ dederat. ⁊ ad illḋ ꝓmerēdū qḋ pmiserat naturali rōni creatione aie hois idite q̄ poterat inter bonū ⁊ malū discernere ꝓceptū addidit obediētie. p cu g ius obseruātiā datū nõ pderet et ꝓmissū obtineret. vt p meritū vueret ad premium.

Istoꝝ ꝓceptoꝝ ꝓfsumi dupliciter. Uno modo sic. Quoddā ei ꝓceptū qḋ ordiat ad deū. ⁊ istḋ fuit ꝓceptū obediētie. Quoddā qḋ ordiat ad primū ⁊ illud fuit ꝓceptū de multiplicādo gn̄e. Quoddā qḋ ordiat ad seipz. ⁊ h̄ fuit ꝓceptū de cōestione. Scḋo mõ sic. Ut q̄ddam ꝓceptū respiciat corp⁹. ⁊ h̄ ē ꝓceptū de comedendo. Quoddā respiciat aiam. ⁊ h̄ ē ꝓceptū de abstinēdo qḋ ē obediētie meritum. Quoddā ꝯiūctū ⁊ h̄ est ꝓceptū de ꝯsilii multiplicando. Preceptū aūt discipline fuit negatiuū. vt facilior eēt ei⁹ obsuātia. ⁊ hõ nõ posset de trāsgressione vel omissione hēre excusatiōez. Et i h̄ terminat̄ tota illa gl̄a huius libri q est de hominis constitutione.

Mō ignorātia dicit̄ eē in aliquo.

Quod rationē naturalē ⁊ ꝓceptū dedit deus hoi ad obseruādū bonū quod acceperat ꝓmerendū quod ꝓmissū erat.

Ad intelligētiā hui⁹ ptis q̄ est de ꝓcreatiõe liberoꝝ i statu inocētie q̄dā icidūt dubitabilia. Et pmo q̄rit̄ vtꝝ i statu inocētie fuisset sexuū cōmixtio. Secūdo vtꝝ i illa cōmixtiōe eēt femīnū decisio. Tercio vtꝝ i illa feminis decisiōe esset delectationis intēsio. Quarto vtꝝ i illa cōmixtione esset itegritat̄ corruptio. Quinto vtꝝ i om̄i coitu esset plis gn̄atio. Sexto vtꝝ eq̄lis esset per gn̄atiōnē masculoꝝ ⁊ feminaꝝ multiplicatio.

¶ Questio I a

Circa quā sic ꝓcedit̄ ⁊ ōndit̄ ꝙ ⁊ si hõ stetisset facta esset sexuū cōmixtio. Primo p textū. Gen̄. i. Faciam⁹ ei adiutoriū sile sibi. s꞉ vir nõ idigebat adiutorio mulieris nisi q̄ntū ad actū gn̄atiōis. nec poterāt simul aliquē gn̄are nisi simul cōmiscerent̄. g ⁊c̄. Itē Aug. xiiii. de ciui. dei. Quisq꞉ dic̄ nõ coituros. nõ genituros hoies nisi peccasset. qḋ aliḋ dic̄ nisi ꝓpt̄ nūerositatē scōꝝ necessarium fuisse pctm̄. g si h̄ ē incōueniēs ponere etiā si hõ nõ peccasset vir ⁊ mulier p cōmixtionē sexuū gn̄arēt. Itē distinctio sexuū nõ est nisi ꝓpt̄ gn̄ationē. s꞉ i pmaria sui cōditione distinctio fuit i hūana spē sicut in aliis. g si sexus distincti ad vnū officiū nõ ꝯcurrūt nisi cōmisceāt̄. vr̄ ꝙ si hõ stetisset vir ⁊ mlier cōmixti eēnt. Itē vir habuit vim gn̄atiuā. s꞉ planū ē ꝙ plē itra se ꝯcipere nõ poterat. nec etiā hēret locū in q fet⁹ vegetaret̄. nec viā p quā egrederet̄. g vr̄ ꝙ ad h̄ ꝙ gn̄aret necessariū erat sibi cū muliere cōmiscere ⁊ cōuenire. Sz ꝯtra Aug. de bono coniugali. Nuptie nõ nisi mortaliū esse poterunt. ꝯstat h̄ dictum eē q̄ntū ad cōmixtionē sexuū. si g manēte statu inocentie hõ nõ poterat mori. g nec mulieri poterat cōmisceri. Itē dam. Poterat de⁹ gen⁹ h̄ absq꞉ gn̄atione multiplicare si hõ mādatū suū ꝯuasset vsq꞉ i finē. g vr̄ ꝙ si hõ stetisset. ꝙ vir mulieri cōmisceri nõ hēret nec filiū ꝓcreare. Itē ad h̄ data est vis gn̄atiua vt q nõ pnt ꝯtinuari i se ꝯseruent̄ in suo filio. s꞉ hoie stāte ipperpetuū ꝯtinuari posset. g nõ vr̄ ꝙ hõ gn̄aret. Itē cōmixtio sexuū ē opus carnale. s꞉ pmi gentes rū eēnt spūales nõ erāt dediti opib⁹ carnis. nec ipedieb̄at̄ a cēte ꝯteplatiōis. g nõ vr̄ ꝙ natura stāte haberēt i simul cōmisceri. R⁹. dōm ꝙ i statu inocētie absq꞉ dubio hõ hēret gn̄ari ex hoie. ⁊ h̄ attestatur auctoritati scripture ⁊ iudicio rōnis recte. Dicit̄ em̄ hoib⁹ i statu inocētie sic scribit̄ Gen̄. i. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete. ⁊c̄. Et ali⁹ text⁹ dic̄ mulierē i adiutoriū viri eē̄ factā. Rōni etiā recte h̄ oc ꝯsonat q̄ dicat potētiā gn̄andi spectare ad cōpletionē nature. vsū ꝟo gn̄atõis ad cōplementū ⁊ pfectionē ciuitatis supne. Et quia in statu innocētie natura perfectior erat q̄ in statu vie. et si homo stetisset. superna ciuitas suorum ciuium numerositate nequaq꞉ fraudata esset. ponendum est ꝙ homi g

Conclusio responsalis quod desiderantibus est quod fuit necessaria in statu innocentie commixtio sexuum. ut patent rationes dum quod si perstitisset in sua innocentia esset talis commixtio.

in statu innocentie generare poterat et genuisset. Et quia nec vir per se nec mulier per se sufficeret ad generandum. ideo p commixtionē fieret coniunctio vnius ad alterū. ꝛ mutuū sibi preberēt auxiliū in ꝓcreatione plis ad multiplicādum genus hūanum. Et ideo ꝯcedende sūt rationes ostēdentes q̄ si homo stetisset q̄ esset generatio ꝛ sexuum commixtio. ¶ Ad illud aūt qd̄ p̄mo obiicitur in ꝯtrariū de verbo Aug. in li. de bo. cōiu. dicēdū q̄ mortale nō vocat ibi qd̄ hꝫ necessitatē in moriēdo. sed mortale dr̄ generaliter p vita aīali in qua sola pōt fieri generatio. q2 in ea solū potest fieri decisio ꝛ restauratio. et q2 hec imortalitas esse poterat in statu innocētie q̄uis nō in statu glorie. ideo ꝓz illud. ¶ Ad illud q̄ obiicit̄ de vbo dami. dō q̄ dami. nō vult dicere q̄ nō esset gnātio si hō stetisset. sed q̄ non esset p eū modū p quē est modo. sꝫ cū libidine ꝛ feditate. Preterea ipse non dicit qd̄ deꝰ faceret. sed qd̄ facere posset. ¶ Ad illud qd̄ obiicit̄ q̄ tō data est vis generatiua q̄ ꝑpetuent̄ corruptibilia. dōꝫ q̄ illa nō est ratio tota. imo nō p̄cipua. ꝛ s̄m fidē quam ignorauit phs est ꝑpter multitudinē numeri electorꝫ qd̄ deꝰ sic disposuit facere successiue ꝑpter cōgruentiā multiplicē. sicut sup̄ tactū est. tū videlicet ꝑpter diuine gubernationis manifestationē. tū etiā ꝑpter hoīm maiorem coniunctionē vt magis adinuicē se diligerēt. tum etiā ꝑpter vniuersi decorē ꝛ ꝑfectionē. que nō solūmodo attendit̄ s̄m esse ꝑmanens. immo etiā s̄m esse decurrens. decursus aūt in rebus irrationabilibꝰ debet esse s̄m ordinē ꝛ exigentiā ad res rōnales ꝑpter quas facte sunt. ¶ Ad illud qd̄ obiicit̄ q̄ commixtio sexuū est opus carnale. dōm q̄ caro vno modo sonat in vicium. sicut illd̄ Gal. v. Caro ꝯcupi. aduer. spm̄. Alio mō caro dicit naturā sicut illud Eph. v. Nemo carnē suā odio habuit. Et sic carnale pōt dici dupliciter. Vel a carne s̄z q̄ dicit naturā. vel a carne s̄m q̄ dicit viciū. ꝛ hoc vltimo modo in primo statu sexuum commixtio nō esset carnale opus. eo q̄ nō esset ibi viciositas. esset eñ opus carnale s̄m q̄ caro sonat in naturā. ꝛ nihilominus essꝫ spūale opus. q2 natura ꝛ opus nature. ꝯcordat spiritui ꝛ gratie. ¶ Questio II b

Utrum in illa commixtione esset seminū decisio. ¶ Et q̄ sic videtur. generare est de substātia sua aliquē ꝑducere. sꝫ nemo ꝑducit aliquē de substātia sua nisi det ei partem substātie sue. cū dare totū nō possit nisi solus deꝰ. partem aūt substātie nō dat nisi decidēdo a se. ergo ꝛc. ¶ Itē filiꝰ a p̄re ꝛ m̄re generat̄ nō tm̄ effectiue sꝫ etiā materialiter. sed q̄ñcūq3 aliqua duo sunt materia vniꝰ. necesse est adinuicē vniri ꝛ cōmisceri s̄m se tota. vel s̄z aliquid sui. illud aūt in quo vniunt̄ nō solū hꝫ rōnem materialis. sed etiā effectiui. ꝛ tale vocamꝰ semē. igit̄ si homo stetisset. generatio nihilominus esset p cōmixtionē seminū. ¶ Item vir et suo coitu mulierē fecundaret. sꝫ h̄ nō esset nisi aliqd̄ ipartiret̄ mulieri. sed ꝯstat q̄ nō impartiret̄ necessariū. q2 natura illud sibi reseruat. ḡ impartiret̄ alimēti sup̄fluum. ꝛ hoc est semē. ḡ fieret seminum commixtio. ¶ Itē a primaria cōditione habuerunt vir ꝛ mulier vasa susceptibilia ꝛ idonea ad humoris seminarij generationē ꝛ decisionē ꝛ cōmixtionē. ꝛ illa sūt q̄ sunt organa virtutis generatiue. ergo in generatione prolis naturale est semen descindere. ḡ si homo generaret tūc s̄m qd̄ cōpetebat nature. in statu innocētie fuisset commixtio seminū. ¶ Sed ꝯtra. Semen est sup̄fluū nutrimenti. vbicūq3 aūt est sup̄fluitas ibi est viciositas. sꝫ in natura instituta nō erat viciositas. ḡ nec sup̄fluitas. igit̄ nec humor seminarius. ¶ Itē semē est sup̄fluitas tercie digestionis. sed si homo stetisset non esset in eo sup̄fluitas scd̄e digestionis. vtpote stercus ꝛ vrina. ḡ nec sup̄fluitas tercie. Prima patet p phm̄. scd̄a manifesta est. quia ille superfluitates nunq̄3 sunt sine feditate et ignominia. ergo si feditas et ignominia nō sunt in hoīne nisi per culpam. nullo modo esset in eis talis superfluitas. ¶ Item si esset in eis semen. aut esset conueniens ꝑprie cōplexioni. aut nō. Si nō. ergo nō videtur q̄ de eo deberet vel posset ꝓles generari. Si sic. Sed natura naturaliter tenet qd̄ est sibi cōueniens. et si expellit̄. h̄ nō est p naturā sed p violentiā. ergo si in statu innocētie hō hoīem generaret nō violēter sed naturaliter. videt̄ q̄ in generatione semē nō emitteret. ¶ Item actualis decisio partis a parte est via ad corruptionē. sed homo in statu innocētie ad corruptionē nō tēdebat. ḡ generādo semen nō descindebat. ¶ Rn̄. dōm q̄ cū generatio plis q̄ñtū est de ordine primo nature habeat fieri p coniunctionem ꝛ cōmixtionē duorū sexuū in hoībus qui respectu plis sehñt p modū materialis ꝛ efficientis ita q̄ rō materialis plus residet penes mulierem. ꝛ efficientis vel actiui plus residet penes virū. necesse est ad generationem aliquas particulas tā a muliere q̄̄ a viro decidi in quibus esset virtus ꝛ ratio seminalis respectu corporis ꝑpagandi. Quia igit̄ hic est ordo nature nō solūmodo lapse. sed etiā institute. ideo dōm est q̄ in statu innocētie ꝛ vir ꝛ mulier p decisionē seminū generassent. ¶ Ad illud qd̄ obiicit̄ in ꝯtrariū de seminis sup̄fluitate. dōm q̄ est sup̄fluitas residuitatis. ꝛ est sup̄fluitas impuritatis. Sup̄fluitas residuitatis est in semine. ꝛ hec sup̄fluitas necessitatē nō excludit. immo idem s̄m qd̄ necessariū est. est sup̄fluum. sed necessarium speciei. sup̄fluum indiuiduo. necessariū virtuti generatiue sed sup̄fluum nutritiue. ꝛ hec sup̄fluitas non repugnat bonitati ꝛ cōplexioni nature. q2 nō sonat in viciū sed in cōplementū. Est ꝛ alia sup̄fluitas ipuritatis. sicut stercus ꝛ vrina. defluxio reumatis. ꝛ emissio sudoris. ꝛ cōsimilia. ꝛ hec est in duplici differētia. Quedā venit ex debilitate virtutis cōtentiue ꝛ cōuersiue. sicut sudor ꝛ reuma. ꝛ talis non fuisset in adā. ꝑpterea q2 virtutes naturales in ipso erant in suis operatiōibus efficaces. Alia vero est q̄ venit ex nutrimēti qualitate. ꝛ nutrimēti puritate. ꝛ hec fuisset in adā. q̄lis est sup̄fluitas egestionis ꝛ vrine. que sūt ꝑpter sepationē puri ab impuro. vt illud qd̄ purū ꝛ ydoneū est assumat̄ in alimentū illud vero qd̄ est minus ydoneū abiiciat̄ exterius. licet nō cū tāto fetore ꝛ feditate sicut nūc. ꝛ hoc satis indicāt vasa ꝛ intestina ꝛ foramina q̄ sūt homini a sua prima conditione naturaliter deputata. Ex p hoc patet respōsio quasi ad oīa obiecta. ¶ Nā primū qd̄ obiicit̄ q̄ vbi est sup̄fluitas ibi est viciositas nō valet. q2 nō habet veritatē de sup̄fluitate residuitatis q̄lis est sup̄fluitas seminis. ¶ Scd̄m autem qd̄ obiicit̄ q̄ sup̄fluitas scd̄e digestionis est cū feditate ꝛ ita cū pena. similiter nō valet. q2 q̄uis illa sepatio puri ab impuro sit in nobis cū feditate. in istis esset sine aliqua fetoris corruptione. in attestationē virtutis potētie cōuersiue. ꝛ puritatis nutritiue. ¶ Similiter tercium non multum cogit. q2 sem̄ etiam cum sit sup̄fluum nutritiue est necessarium generatiue. ꝛ nō cōuenit cū natura vt saluās ipsam in se. sed vt saluās eā in altero. ꝛ ideo natura nō appetit sibi illud retinere. sꝫ in alterū effundere. ꝛ q̄uis nō cōueniat nature generātis in se vt sic est. cōuenit tn̄ nature generati. ¶ Sꝫ vltimū nō cogit qd̄ dic̄ q̄ decisio est via ad corruptōēꝫ. hoc eñ locū hꝫ vbi est decisio ptis necessarie cum quadam

¶ con[clusio] responsalis q[uod] in illa commistione seu coniunctione fuiss[et] de[ci]sio seminu[m] [?] mulier habu[it] se[me]n quam [?] seu causa materialis et semen viri [?] causa efficiens.

violentia. et vbi est decisio sine restauratione. hoc autem non est in seminis decisione sicut ostensum est. Et ita omnia obiecta possunt solui per distinctionem prius factam et alia etiam plura media que ad hoc possent adduci.

Questio III c

Utrum in illa seminis emissione esset delectationis intensio. Et quod sic videtur. Natura bene disposita desiderat superfluum emittere. ergo melius disposita magis desiderat illud emittere. sed natura instituta multo melius erat disposita quam natura lapsa. ergo vis generatiua multo magis desiderabat semen emittere quod est superfluum. sed vbi maius est desiderium ibi in completione multo maior est delectatio. ergo in seminis decisione multo maior esset tunc delectationis intensio quam sit modo. Item delectatio est ex coniunctione conuenientis cum conuenienti et sensu eiusdem. et ideo dicunt naturales delectationem esse in coitu propter transitum humoris per locum neruosum in quo maxime viget sensus. si ergo tanta erat tunc conuenientia vel maior quam sit modo. et sensus tunc magis vigebat quam modo. videtur quod in seminis decisione maior tunc quam nunc esset delectationis intensio. Item vnaqueque virtus cognitiua delectatur in facilitate et complemento sue operationis. sed per se verum est. ergo quanto maior est completio et facilitas. tanto maior esset delectatio. sed vis generatiua in qua viget sensus tactus facilius et completius existeret tunc in actu suo quam tunc. ergo maior esset ibi delectationis intensio. Item oculus adeo prius delectabatur in aspectu lucis. et auditus in auditu cantus sonori. quam aspectus vel auditus hominis lapsi. ergo pari ratione in gustu et tactu apposito sibi conuenienti multo plus haberet delectari. ergo tunc cognouisset vxorem vel cum comedisset. maiorem delectationem habuisset. Sed contra Aug. dicit de ciui. dei. quod si homo non peccasset. sic membra genitalia applicarentur adinuicem. sicut modo applicatur manus ori. sed in applicatione manus ad os. aut nulla aut modica habetur delectatio. ergo pari ratione videtur quod nec in contactu illorum membrorum. Item si tanta esset delectationis intensio tunc quanta est nunc. cum modo sit deordinatio in actu generandi propter delectationis intensionem. tunc fuisset generatiua deordinata. ergo non esset generatiua instituta sed destituta. Item si in actu illo natura stante esset delectationis intensio. cum fortificata vna virtute minoratur vsus alterius. videtur quod sicut nunc in illo opere absorbetur vsus rationis. ita et tunc. sed hoc non potest esse sine hominis subuersione. ergo non esset natura ordinata. sed inordinata et subuersa. Item si tanta esset tunc delectatio in principiis et coniunctione sexuum quanta est nunc ergo similiter tantus esset appetitus in absentia quantus est nunc. sed vehementia et desiderium appetitus excitat pruritum. et pruritus vehementia facit membra illa inobedientia rationi repugnantia. ergo in statu ante lapsum esset pugna et controuersio. quod est contra omnes sanctos. et contra fidem sinceram. Restat ergo quod tempore nature institute in sexuum commixtione non erat delectatio intensa.

16 Respondeo. intelligendum est hic duplicem modum esse dicendi. Quidam enim dicere voluerunt quod tanta vel maior erat delectatio tunc quam nunc. tamen non erat immoderata. Tanta erat propter naturalis virtutis perfectionem. immoderata non erat propter inferiorum virtutum subiectionem. Ratio enim dominabitur illi delectationi et eam deferebat in suum finem. ideo non absorbebatur nec erat ibi repugnantia. Et per hoc voluerunt soluere obiecta. Est et alius modus dicendi qui magis concordat verbis Augustini. et probabiliori rationi. quod in decisione seminum et commixtione sexuum tempore nature institute aliqua fuisset delectatio. moderata tamen et mensurata secundum quod exigebat hominis rectitudo. et secundum quod eam volebat temporare ratio hominis. ideo non erat tanta quanta est modo. Nunc enim quia virtus illa maxime exiuit rationis imperium. dum ratio amisit originalis iusticie vinculum et retinaculum. per quod imperabat viribus inferioribus. ideo laxatis habenis toto impetu et conatu se precipitat in delectabile sibi oblatum. non propter intensionem virtutis mouentis. sed propter defectum virtutis retardantis. Unde sicut equus lasciuus rupto freno velocius currit et impetuosius quam cum infrenatur et detinetur a suo sessore. licet non habeat maiorem virtutem. sic et in proposito intelligendum est se habere. et hoc est quod dicit Aug. de ciui. dei. Nuptie ille digne felicitate paradisi, si peccatum non fuisset) et diligendam prolem gignerent et pudendam libidinem non haberent. Et ideo concedende sunt rationes ostendentes quod non esset tunc tanta delectationis intensio quanta et nunc cum modo tanta sit et modum et ordinem debitum non obseruet. 17 Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium quod natura desiderat emittere superfluitatem. dicendum quod verum est. sed illud desiderium habet terminum et limitem. et in natura instituta illum terminum non exiuit nunc autem exit. et ratio prius tacta est. Ad 18 illud quod obiicitur quod delectatio venit ex coniunctione conuenientis cum conuenienti. et sensu eiusdem. dicendum quod non tantum venit ex coniunctione. sed etiam ex virtutis conuersione super delectabile. in statu autem nature institute et si esset coniunctio conuenientis cum conuenienti et sensus. non tamen tanta esset virtutis incuruatio et inclinatio quanta et modo. et ideo non esset tam improba et tam intensa delectatio. Ad illud quod obiicitur 19 quod virtus delectatur in completione et facilitate sui actus dicendum quod verum est. sed tamen adhuc ista delectatio terminum prefinitum debet habere. et haberet vtique si homo stetisset. Et quoniam illum merito peccati egreditur. hinc est quod amplius delectatur. cuius delectationis materia non sit maior. Ad illud quod obiicitur quod amplius delectaretur homo in sensu visus et au- 20 ditus. dicendum quod verum est de delectatione naturali. sed non est verum de delectatione curiositatis. Nec est simile de delectatione que est in visu et que est in tactu. quoniam visus delectatur in obiecto quod est nobile. et magis accedit ad naturam spiritualem. similiter et auditus. et ideo in beatis delectatio visus potissime intenditur. tactus vero delectatur in re magis grossa et materiali. et ideo intensio sue delectationis magis repugnat statui spirituali. et magis reddit hominem carnalem et animalem qualis est homo in statu miserie. Et sic patet quod illud non est simile.

Questio IIII d

Utrum in illo coitu esset integritatis corruptio. Et quod non videtur primo per Aug. xiiij. de ci. dei. Sine vlla corruptione integritatis infunderetur maritus gremio mulieris. ergo videtur quod si homo stetisset. nulla esset integritatis corruptio. Item vbi corruptio est integritatis in re habente sensum est passio et dolor. quia dolor est sensus diuisionis partium. sicut dicit phs. si ergo in actu illo fuisset integritatis corruptio cum esset in re habente sensum. nihilominus esset prosequens doloris passio. sed hec passio non poterat esse in natura stante. ergo nec integritatis corruptio. Item vbi est corruptio integritatis ibi est amissio originalis dignitatis. sed si homo stetisset. in actu non fuisset alicuius dignitatis amissio. ergo nec integritatis violatio. Item corruptio integritatis est principium destructionis et dispositionis ad mortem. immortalitas enim integritatem dicit et priuat corruptionem. si ergo statu illo manente et vir et mulier erant immortales. ergo integritatem per corruptionem aliquam non poterant perdere. Sed contra. Impossibile est semen suscipi et emitti nisi per apertionem viarum. sed in actu generationis fuisset seminum commixtio ergo fuisset et viarum apertio. si igitur in apertione viarum integ-

Conclusio responsalis secundum [illegible] sententiam [illegible] q[uod] [illegible] in instituto [illegible] esset delectatio dico q[uod] maior est delectatio modo quam ibi q[uia] in statu nature instituto esset originalis iustitia que impediret et esset [illegible] sensualitas [illegible] [illegible] ideo maior est delectatio modo quam ibi esset.

Conclusio responsalis q[uod] in illo statu [illegible] erat corruptio in mulieribus corruptio [illegible] apertio claustrorum. non tamen corruptio doloris nec corruptio feditatis. In beata virgine non fuit illa apertio nec doloris nec feditatis q[uia] preseruata ante [illegible] nata et sine peccato originali.

gritatis virginalis est violatio. igit̄ rc. Itē q̄uis n̄ atē ralia sint deteriorata. nō tn̄ sunt ablata. g̃ sicut modo cō miscetur maritus vxori. ita ⁊ tūc. sed nunc nō potest cō misceri sine corruptione integritatis. g̃ nec tunc. Itē q̄ aliquis virgo concepit hoc est miraculū. ⁊ p̄prium so lius matris xp̄i. si ergo miraculū est supra naturā. vide tur q̄ natura stante nulla mulier posset cōcipere virgi nitate manēte ⁊ corporis integritate. Item mulier non posset parere salua vxoris integritate. quia fetus non posset nisi p apertā portā exire. exire eni p ianuā clau sam hoc est solius p̄priū xp̄i ⁊ nature impossibile. si er go esset integritatis corruptio in partu. pari ratione ī

21 cōceptu ¶ Rn̄o. dōm q̄ p̄posita q̄stio plus habet curio sitatis q̄ vtilitatis. quia tamen habet ortum ex verbis Aug. ideo introducta est maxime p̄pter explanationē illius verbi qd̄ dicit q̄ maritus cōmisceretur vxori sine vlla corruptione integritatis. qd̄ quidē nō videt̄ esse in telligibile. si eni mulier permaneret integra nunq̄ esset

22 viri ad mulierē carnis cōmixtio. Propter qd̄ intelligē dū est q̄ integritatis corruptio tria dicit. scz claustro rum apertionē. penalē passionem. ⁊ fedam delectatio nem. p̄mum est nature. scd̄m est pene. terciū vero est corruptionis viciose que tenet medium inter culpam et penā. Si igitur vir cognouisset vxorem in tēpore na ture institute. fuisset ibi claustror apertio. sicut oñdūt rationes scd̄o inducte. nō tamē fuisset ibi penalis pas sio ac feda delectatio. q̄r vis generatiua nec esset corru pta nec esset in fecta. immo obedirent rationi illa mem bra sicut dicit Aug. sicut obediūt os manus. ⁊ lingua vnde sicut manus aperit̄ ⁊ clauditur. ⁊ os aperit̄ ⁊ clau ditur nec est ibi passio vel pena. nec delectatio feda. sic fuisset in natura instituta. nec turpius fuisset tunc loq̄ de istis mēbris q̄ sit loqui de alijs. nūc eni turpe est lo qui propter hoc q̄ natura horret et erubescit actū illiꝰ rōne feditatis que in ipso cōsistit. Et sic patet respon sio ad rationes ad partem oppositam. oēs eni p̄cedunt de corruptione fm̄ q̄ corruptio sonat in violentiā ⁊ pe nalitatem. ⁊ in delectationē ⁊ in feditatem. ⁊ sic minuit dignitatē virginalē. ⁊ hoc patet p̄ tractanti singulas.

¶ Questio V e

Utrum in qualibet cōiunctione viri ⁊ mulieris esset p̄ lis generatio. ⁊ q̄ sic videt̄. matrimoniū p̄ tēpore inno centie erat solum in officium nō in remediū. sed officiū cōsistit in p̄creando prolem. g̃ solum ad hoc erat. si er go vir ⁊ mulier non cōiungebātur matrimonialiter. ni si propter qd̄ erat matrimoniū. videt̄ q̄ nunq̄ coniun cti essent quin prolē generarent ¶ Item qui debitum pe tit in statu nature lapse propter necessitatem prolis p̄ creande peccat saltem venialiter. ergo ibi nunq̄ vir pe teret debitū p̄ter necessitatē prolis p̄creande. aut si pe teret peccaret ⁊ caderet a statu innocētie. ergo illo sta tu manente nunq̄ cognosceret vxorē quin ex ea suscipe ret prolē cū ibi actus non esset priuatus debito intētio ne. nec intētio debito fine. priuatio eni intentionis re cte nō est sine culpa. priuatio vero vtilitatis intente nō est sine pena. quor neutrum erat in natura instituta. ¶ Item nunq̄ homo comedisset quin ex illa comestio ne suscepisset refectionē. nec vnq̄ nutritiua in suo actu p̄ uata fuisset proprio effectu. ergo pari ratione generati ua in suo actu nunq̄ caruisset debito fructu. sed fructꝰ eius est proles. ergo rc. ¶ Item nūq̄ homo seminasset terrā quin ex ea collegisset fructū tēporaneū. sterilitas eni nō fuit in terra nisi propter hoīs colpā. ergo si ven ter mulieris ita erat alienꝰ a sterilitate sicut terra tēpo

re nature institute. igitur nūq̄ mulierē cognouisset q̄n ex ea debitū fructū suscepisset ¶ Sed ɔtra. vis nutritiua semel administrat generatiue. g̃ cū homo cōtinue nutri retur humor seminarius administrabat. g̃ vel oporte bat hoīem extraordinarie pollui. vel naturā grauari ex tensione seminis. vel aliq̄n mulierē cognoscere q̄n non esset apta gñare. vtpote q̄n p̄lē haberet in ventre. si er go p̄ma duo mēbra sūt incōueniētia. restat g̃ terciū scz q̄ vxorē aliq̄n cognouisset q̄n p̄lem nō generasset. ¶ Itē sicut comedere est actus naturalis. ita etiā et coire. sed hō naturaliter appetit comedere nō solū ī statu nature lapse. sed etiā institute. g̃ pari ratione naturaliter ape tebat coire. sz hō tp̄e nature institute debebat appetitui nature satis facere. cū natura esset ordinata. et ordina te appeteret. alioq̄n penā sētiret. g̃ videt̄ q̄ siue mulier posset cōcipere siue nō. vir p̄ter necessitatē prolis ge nerāde aliq̄n mulierē cognosceret ¶ Itē ponat̄ q̄ Adā cognosceret vxorē suā pregnātem. q̄ro aut peccaret aut nō. Si nō. igit̄ nō erat necesse q̄ in omī coitu generaret. Si sic ɔtra. Sāctius erat tūc matrimoniū q̄ tp̄e na ture lapse. ⁊ eque magne ⁊ maioris efficacie. sed p̄pter bonū matrimonij excusator coitꝰ a culpa. etiā q̄n nulla est p̄lis generāde necessitas. g̃ vr̄ q̄ multo fortius tūc. ¶ Item nō erat maior inordinatio in cōtactu illor mem brorum q̄ in admouēdo manū ad os. sed manus admo ueri pōt ad os sine aliquo peccō ⁊ p̄ter necessitatē. g̃ vi detur q̄ adā potuit cognoscere vxorē suā absq̄ peccatu p̄ter necessitatē prolis generāde ¶ Rn̄o. dōm q̄ vir ī quo

23 libet actu quo cognouisset vxorē suscepisset ex ea prolē. Et ratio huiꝰ est q̄r cōgruentia ordinis exigebat et per fectio virtutis ad hoc sufficiebat. Exigebat nāq̄ hoc cō gruentia ordinis duplicis. scz virtutis generatiue ad rationem ⁊ vtriusq̄ ad suū finem. Uis eni gñatiua or dinem habebat ad rōnem ordinē in q̄ p̄fecte subiectio nis. ⁊ ideo in actū non exibat nisi fm̄ q̄ ratio dictabat. ratio aūt recta ⁊ ordinata dictat nulla re esse vtendum nisi ad id propter qd̄ est. et q̄r vis generatiua data fuit homini ad p̄lis multiplicationē. iō recta rō nunq̄ di ctaret et vis generatiua nunq̄ exiret in actū nisi p̄pter prolis gñationem. hoc eni congruentia ordinis exige bat. Perfectio aūt virtutis aderat q̄ ad hoc sufficiebat Quia eni vis gñatiua in viro ad generandū erat potēs et sufficiens. nec habebat impedimentū similiter ī mu liere pro suo loco ⁊ tp̄e. ideo cum ordinate cognosceret vir vxorē. semp ex ea prolē susciperet p̄pter exigentiam duplicis ordinis. ⁊ sufficientiā duplicis virtutis. scz gñantis. ⁊ ɔcupiscentis. sicut p̄dictū est. Uñ rōnes p̄

24 oñdentes ɔcedende sunt ¶ Ad illud ergo qd̄ p̄mo obijci tur in ɔtrarium q̄ nutritiua semp deseruiret generati ue. dōm q̄ ita esset natura ade ordinata vt nunq̄ de ci bo sumeret nisi adeo tēporate q̄ superfluitas tercie dige stionis que quidē dicit semē nō esset sufficienter coadu nata quousq̄ veniret hora debita generādi. Adā eni ī sta tu innocētie posset nature sue cognouisset. ⁊ sufficienti am alimēti. ⁊ tp̄s ⁊ horā q̄n gñare debuisset. ⁊ ita viue re modeste ⁊ sobrie q̄ nec ad superabūdantiā. nec ad in

25 digentiā declinaret ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ naturaliter appeteret coire sic comedere. dicendū q̄ non est sile. q̄r actꝰ comestiōis ē ordinatꝰ ad salutē īdiuidui ī q̄ ɔtinue fit deperditio. actꝰ vero gñatiōis ad ɔseruationē spēi et multiplicationē similis q̄ nō oportet cōtinue fieri. sed tēporibus determinatis. ⁊ ideo nō sic esset appetitꝰ na turalis ad coitū sicut est ad cibū. nec ita cōtinuꝰ nec ita frequēs. Si eni in viris castis etiā tp̄e nature lapse nā

Conclusio responsalis est q̄ in qualibet cum iunctione viri cum muliere fuit par esset genera tio q̄r vis generatiua in viro nō habebat im pedimentum et potens erat.

est sic inclinatio ad coitum sicut ad cibū. multo minus nec in adā erat. Quod aūt ita intēdat appetitus vis gene-ratiue. hoc potius est corruptionis nature q̄ institutio-

26 nis primarie. Ad illud qd̄ obijcit q̄ si cognosceret pre-gnantem nō peccaret. dicendū q̄ pregnans nō potest cogno-sci sine inordinatione. vel que sit. vel que videt. Et q̄ in statu innocētie inordinationem timere non poterat q̄ nō erat ibi titillatio nec pruritus. ideo si tūc cogno-uisset. si sciuisset se inutiliter cognoscere inordinatus fuis-set. et nō peccasset. Nec ē sile qd̄ iducit de matrimonio i statu nature lapse. q̄ nūc nō solū est in officiū procreā-de plis. sed etiā in remediū vitāde fornicationis. sicut melius in quarto li. patebit. Ad illud qd̄ obijcitur q̄ non esset ibi maior deordinatio q̄ in admouēdo manū

27 ad os. dicēdū q̄ similitudo illa attendit q̄tum ad hoc q̄ vtrumq; mēbrorum rationi subiacebat. et vtrūq; cōcupi-scentie pruritu et ardore carebat. in hoc tamē dissimili-tudo est. quia magis oportebat actū illū ad finē debitū ordinare. q̄ qualēcūq; motū manus vel pedis. propter determinationē vsus illorū mēbrorum ad productionē plis. vsus aūt manus vel pedis nō est ita determina-tus. et ideo nō oportet cū tanta deliberatione exerceri.

Questio. VI et vltima. f

Utrum equalis fieret multiplicatio virorum et mulierū. Et q̄ sic videt. Natura sic procederet in generando si-cut deus eā instituit. sed deus cū produxit naturā hu-manā. produxit masculinā et femininā in pari numero ergo similiter et natura in pari numero multiplicasset. Item generatio hominis nō poterat continuari nisi p̄ masculinum et femininum. et ita necessaria est ad gene-rationem mulier sicut et masculus. ergo videt q̄ natu-ra equaliter intenderet vtrūq; sexum. sed sicut intēde-bat ita multiplicabat. ergo et c. Itē sicut vir intēdit se saluari in simili scz in viro que generat. sic et mulier in cōsimili scz in muliere. sed natura eque bene esset ordi-nata in muliere sicut in viro. ergo si vir nō frustratur sua intētione. similiter nec mulier. igit quot cōciperet masculos ad conseruationē sexus virilis. tot cōciperet fe-minas ad cōseruationem sexus muliebris. Itē in statu innocentie sicut quilibet comederet. ita quilibet prolē multiplicaret. tum oībus esset dictum. Crescite et mul-tiplicamini et c. ergo quilibet haberet vxorē. si ergo ma-trimonium requirit q̄ sint duo in carne vna. tot essent vi-ri quot mulieres. nec plures nec pauciores. Sed con-tra. sicut dicit phs in li. de animalibus. Femina est vir occasionatus. ergo videt esse preter nature intentionē sed tēpore nature institute cū natura esset recta nihil p-duceret preter intētionem ipsius. ergo vr̄ q̄ nulla mulier ge-neraret. vel saltē pauce. igit plures essent viri q̄ mulie-res. Itē sicut vult phs. Natura semp desiderat qd̄ me-lius est. sed sexus virilis perfectior est et melior q̄ sexus mu-liebris. ergo natura magis desiderat generare virū q̄ mu-lierem. si ergo sic produceret sm̄ q̄ desideraret. plures p-duceret viros q̄ mulieres. Item generatio maris est p-pter vigorem virtutis generātis et seminis decisi. sicut dicunt naturales et medici. sed in statu nature institute virtus generatiua et semen decisū cōpletam et sufficien-tem haberet virtutē. ergo semp vel pluries masculos gene-rari contingeret. Itē tūc semē viri predominat semini mu-lieris. tūc ad propriam naturā trahit et cōuertit. sed sm̄ or-dinem nature masculus potentior est femina. ergo natu-ra stante semp vel pluries vinceret semen virile. ergo plu-

28 res generaret natura masculos q̄ mulieres. Rn̄. di-cendū q̄ si hō stetisset. equaliter natura multiplicaret viros et mulieres. Rationē aūt huius facile est accipere a parte finis ad quē. sz difficile est accipere a parte principij a quo. A parte nāq; finis ad quē. rō est in promptu. Cum eñ distinctio sexuū esset propter multiplicationē generis hūani et cōpletionem numeri electorū. et illa multiplica-tio ad oēs spectaret. et hoc solū sm̄ legē matrimonij i q̄ tātū vna erat vni9 necesse est si natura stetisset tot fuis-se mulieres q̄t viros. tū nulla mulier careret viro. et nul-lus vir careret vxore. nec vna esset plurium. nec plures vnius. Rōnem aūt a pte principij effectiue assignare est difficile. potest tñ sic inuestigari. descēdēdo ad principia alterius scie scz naturalis et medicine q̄rum vtraq; famu-

29 lari habet theologie. Magna est eñ q̄stio apud natu-rales et medicos de distātia generationis maris et femine et tū q̄rit quare mō masculus mō femina generatur. triplex rō redditur a diuersis. Una a pte vasis suscipientis. si ei suscipit in pte dextra. dicunt q̄ ibi generat vir. propter fortē calorē q̄ ibi viget. si in pte sinistra. sic generatur ha-bet mulier. Scd̄a rō reddit ex pte cōmixtionis vtriusq; sexus scz viri et mulieris. Si eñ predominat semen viri. tūc trahitur ad naturā viri et generat masculus. si vero semē mulieris tūc trahit ad suā naturā et generat sexus femineus. Tercia rō reddit ex pte virtutis seminis vi-rilis. Si eñ semen virile fuerit virtutis fortis et occur-su triplicis caloris et spūs in ipso existentis. tūc fit for-tior coagulatio et cōpletio. et generat sexus vigorosus id est masculus. Si aūt fuerit virtutis debilis. tūc fit co-agulatio mollior et fragilior. et generat ex eo sexus infir-mior scz femineus. Hec aūt rō tercio dicta principalior est inter istas tres. nec alie habēt efficaciā nisi ad istam. Nā sicut vult phs. principaliter mouēs in generatiōe si-ue maris siue femine est semē virile. et rō nec semē mulie-ris pōt habere semini viri predominari. nisi hic dicat pro-pter debilitatē seminis virilis q̄ accedit ad conformitatē seminis muliebris. Nec locus matricis facit sexuū di-uersitatē principaliter sic principaliter mouēs. sz sic cooperās principaliter mouēti. q̄ qd̄ est fortitudo vel debilitas in

30 virtute virilis seminis. Si aūt q̄ratur q̄ sit rō diuersitatis i debilitate et virtute virilis seminis. triplex etiā rō pōt reddi. Una est propter caliditatē et bonitatē mēbri a quo fit seminis generatio. et p qd̄ fit seminis transfusio. ita q̄ nec excedit in caliditate. nec declinat ad frigiditatem tūc eñ semē qd̄ ab illo mēbro trāsfundit est fortis virtu-tis et vigoris. si aūt mēbrū se hz opposita dispositione. tunc est virtutis debilis. Alia rō pōt sumi ex pte exte-rioris adiutorij. vtpote alimēti et venti et tēporis. q̄ mul-tū faciūt ad vigorationē vel debilitationē virtutis. Bo-reas eñ suo flatu virtutē vigorat dū eas recludit interi-us. sed auster debilitat dū eam exalare facit. sic etiā fa-ciūt cibus et tēpus. et q̄ñ exteriores dispositiones cōcur-runt. q̄ virtutē habet vigorare tūc semē est fortis virtu-tis. q̄ñ vero sūt in contraria dispositione. tūc semē est vir-tutis debilis. Tercia rō sumit ex pte aīe. Uis eñ gene-ratiua multū conformat accidētibus aīe et imaginibus sm̄ q̄ experimētum pz. Nā ex memoria delectationis fre-quēter fit excitatio pruritus carnis. et ex imaginatione forti in somnis fit effusio seminis sicut fit ad presentiam mu-lieris. et vis formatiua q̄ est precipua virtus in semine mas-cu adiuuat ab imaginatiua. sm̄ q̄ exēpla ponuntur. et sūt in sacra scriptura. et etiā in medicina. vt pz in ouibus Jacob. Geñ. xxx. et narrat pro exēplo q̄ mulier q̄ gigantē aspiciebat. que a viro cognoscebatur omnes filios gigantes concipiebat. Inter has autem rōnes cū oīns

Conclusio responsalis q̄ in statu innocentie tot homines essent quot femine dem q̄ tamen esset multiplicatio mulierum sicut hominum

sint bone ꝛ faciāt ad seminis vigorationē fm statū nature lapse. precipua tamē sumitur tam ex parte cōplexionis mēbrorum. alie due sūt sicut amminiculātes solū vl impedientes. sed tēpore nature institute in quo corp⁹ subiectum erat anime. principalis ratio sumitur generationis maris ꝛ femine a parte virtutis animalis moventis et imaginantis. Cum enī vir intenderet ꝛ vellet generare virū tunc vigoraret virtus naturalis ei⁹ in agendo. ꝛ esset semē maioris virtutis. ꝛ generaret sex⁹ vigorosus sive masculus. quādo vero vellet ꝛ imaginaret generare sexum femineū. tunc minus forti impressione ageret in naturā inferiorem corporalē. ꝛ tunc semē esset minus forte. ꝛ generaret sexus femineus. ꝛ ideo in tēpore nature institute generatio maris ꝛ femine subesset voluntati rationali. Et quoniā ratio dictaret oīa facienda esse ordinate. ꝛ tot pducere mulieres quot viros vt quilibet vir haberet adiutoriū simile sibi fm exigentiam legis matrimonij. ideo tunc viros et mulieres pducerent in numero equali. nūc aūt qr generatiua non omnino subest virtuti animali. i. imaginarie nec etiam rationali. licet ei aliquo modo cōformet. sed magis variatur penes dispositionē mēbrorum ꝛ exterioris adiutorij. hinc ē qr non est certa determinatio numeri. nec in viris nec in feminis generādis. imo quādo credit generare masculum generat feminā. ꝛ quādo credit generare feminam generat masculū. ꝛ aliq plures hūt feminas. aliq plures masculos. Sic igit pz qr si hō stetisset. in equali numero fieret multiplicatio virorum et mulierū. Unde rationes hoc ostendētes cōcedende sunt. ¶ Ad illud qđ primo obijcitur qr femina dicit vir occasionatus. dōm qr phs nō vult dicere qr femina sit pter nature intētionē. sed qr virtus nature aliquē defectum habet in pductione mulieris respectu pductionis viri. ille autē defectus non repugnat ordini nature sed potius saluat. Scdm enī ordinem nature sicut pducunt in eodē corpore quedā mēbra magis fortia quedā minus. sic pducūtur in eodē. quedā individua vnius sexus. quedā alterius. ꝛ ideo licet ille defectus qui ordinē nature comitatur. vtpote est ille qui est causa defectus mēbri vel bone cōplexionis. sit preter nature intētionem. generatio tñ mulieris nec ē pter naturā. nec cōtra naturā. sed fm naturam. ¶ Ad illud qđ obijcit. natura semper desiderat illud qđ melius est. dōm qr non intelligit qr semp desideret meli⁹ simpliciter. sed meli⁹ in ordine. licz autem sexus masculinus melior sit in se q̄ femininus. nō tñ est sexus sufficiēter salus nature in solo virili sexu sicut est in virili ꝛ muliebri. ꝛ ideo natura magis desiderat vtrūq̄ q̄ alterū solum. ¶ Ad illud qđ obijcit qr semen viri predominat̄ semini mulieris. dōm qr illa ratio debz sane intelligi ad hoc qr valeat. pp̄ea enī loquendo nunq̄ semen mulieris pdominat̄ semini viri. sed ideo dr pdominari semen mulieris. quia semen viri adeo est virtutis debilis qr magis est ydoneū ad pductionē sexus muliebris q̄ virilis. hoc aūt potuit esse in statu pmo sicut ptactum est. ¶ Et p hoc patet respōsio ad illud qđ obijcitur de fortitudine caloris ꝛ virtutis. grad⁹ enī ibi fuissent fm ordinē rōnis. ꝛ fm exigentiā finis. ita qr vir aliquādo oparetur actione magis fortificata in pductione viri. aliquādo minus fortificata in pductione mulieris. Si qs aūt vellet dicere sicut aliq estimant qr mulier semp gemellos cōciperet. ita qr dextra pars attraheret quod est maioris virtutis de semie ad generationem sexus virilis. ꝛ pars sinistra quod est virtutis magis debilis ad generationē sexus feminei. tūc facile est ad ea que obiecta sunt respondere. Hoc aūt nec desuꝑ cali probatur nec etiā reprobatur certitudine rationis et ideo modus solvendi pbabilius videtur esse magis rationalis.

Distinctio. xxi. De hominis lapsu seu peccato primorum parentum ꝛ eorū tēptatione.

Videns aūt diabolus ho. ꝛc. Terminata prima parte principali huius totalis libri in qua egit magister de hominis cōditione. sequitur secunda pars principalis in qua agit de lapsu. Et qm lapsus hōis est per pctm̄. ꝛ pctm̄ hominis est triplex. Quoddā in quo psona corrūpit naturā. ꝛ hoc fuit peccatū hōis primi. Quoddā in quo natura corrūpit psonā ꝛ h est originale. Quoddā vero in q psona corrūpit seipsam. ꝛ hoc est actuale. Ideo pars ista habet tres partes. In prima determinat magister de pctō primorum parentum. In scđa vero determinat de peccato originali qđ ab illo fuit causatū. i. di. xxx. in superioribus insinuatū est ꝛc. In tercia vero de pctō actuali. i. distin. xxxiij. post pdicta de peccato actuali ꝛc. Prima pars in qua determinat de pctō primorum parentū habet duas. In prima determinat modū trāsgrediendi. In scđa vero vt ondat̄ hōis culpa ostendit qr homo habuit potentiam resistēdi. Sive in prima determinat de culpa per quā cecidit. in scđa de potētia p quā stare potuit. i. di. xxiiij. nunc diligēter investigatio poterit ꝛc. Et qm culpa sive peccatū adē cōparationem habet ad diabolū tēptantem. ꝛ ad hominē cadentem. ꝛ ad deum permittentem. ideo prima pars habet tres partes. In prima determinat de diaboli tēptatione. In scđa determinat de hōis transgressione. i. di. xxij. hic videtur diligēter investigandum ꝛc. In tercia vero determinat de dei pmissione. i. di. xxiij. preterea q̄ri solet ꝛc. Prima ps continet pñtem di. ꝛ potest dividi in tres partes. In prima magister determinat quare primi parentes fuerūt tēptati. In scđa vero determinat generaliter modos tēptādi. ibi. Porro sciendū est duas esse species tēptationis. In tercia vero cōcludit pp̄ter tēptationem pręambulā remissibilitatē humani peccati. ibi. Homo ergo qui sola exteriori tēptatione. Duabus vltimis partibus remanentibus indivisis. prima pars habet tres partes. In prima determinat de tēptatione primi hominis q̄tum ad motivum. In scđa vero q̄tum ad instrumentum. ibi. Sed q illi per violentiā ꝛc. In tercia vero determinat q̄tum ad pgressum. ibi. Tēptatio aūt hoc modo facta est. Et sic in parte ista tria determinātur. scz modus prime tēptationis in speciali. modi etiam cuiuslibet tēptatiōis in generali. postremo vero qualitas ꝛ q̄titas peccati humani. ibi. Homo ergo qui sola exteriori tēptatione ꝛc.

Determinat de tēptatione primi hominis q̄tum ad motivum.

a

Videns igitur diabolus hominē per obedientie humilitatē posse ascēdere vnde ipse p superbiā corruerat invidit ei. ꝛ qui prius p superbiā diabolus fuerat. id est. deorsū lapsus zelo invidie fact⁹ est sathan. id est adversarius. ¶ Unde ꝛ mulierē tēptavit in qua minus q̄ in viro rōnem vigere novit. Eius enī malicia ad temptandum virtutē timida. humanā naturā in ea

parte vbi debilior videbaẞ ag/gressa ē. Ut si forte illic aliq̄tenus preualerz. postmodū fiducialius ad alterā (que robustior fuit) pulsandā vel potius subuertendam accederet. Primū ergo solitariā feminā explorauit. vt in ea primū oēm sue temptationis vim experiretur.

¶ Determinat de temptatiōe primi hominis quantū ad instrumentum. b

¶ Sed quia illi per violentiā nocere non poterat. ad fraudem se conuertit. vt dolo hominem supplantaret. quē virtute superare nequiret. Ne autē fraus illius nimis manifestareẞ. in sua specie non venit. ne aperte cognosceretẞ ꝛ ita repellaretẞ. Iterz ne nimis occulta foret fraus eius q̄ caueri non posset. ꝛ hō simul videretur iniuriā pati si taliter circūueniri permitteret eū deus vt precauere non posset. in aliena quidē forma venire pmissus est diabolus. sed in tali in qua eius malicia facile posset deprehendi. vt ergo in ꝓpria forma non veniret. volūtate sua ꝓpria factū est. Ut aūt in forma sue malicie congruēti veniret. diuinitus factū est. Uenit ergo ad hominem in serpente. q̄ forte si pmittereẞ in columbe specie venire maluisset. Sed non erat dignū vt spiritus malignus illā formaz hominibus odiosaz faceret. in qua spūssanctus apariturus erat. Nō ergo nisi p serpentē temptare pmissus fuit diabolus. vt per illud qđ foris erat. astuciam temptantis animaduertere femina quiret. diabolus eni p serpentez

temptabat in quo loquebatur. Ideo serpens dictus est eē callidior cunctis animantibus terre. Quia vt ait Aug. Mali angeli licet supbia deiecti. natura tñ sunt excellentiores omnibus bestijs ꝓpter eminentiam rationis. Quis serpens nō rationali anima. sꝫ spiritu diabolico possit sapientissimus dici. Nō est ergo mirum si diabolus spiritu suo implens serpentē sicut vates implebat. sapientissimū reddiderat oīm bestiaꝝ. quem tñ ad temptandū nō elegit diabolus sꝫ p qđ anial pmissus fuit temptauit. Un Aug. sup gen. Non est putandū q diabolus serpentem p quē temptare elegerit. sed cū decipere cuperet nō potuit nisi per qđ animal posse pmissus est. Nocendi enim voluntas inest cuiq̄ a se. sed pote a stas a deo. Sic aūt loquebaẞ diabolus p serpentem ignorantem. sicut p energuminos vl p phanaticos loquitur. Serpentē eni velut organo ē vsus mouens naturaz eius ad exprimēdum sonos verboꝝ ꝛ signa quibus suā monstraret voluntatē. Serpens ergo nec verba intelligebat. nec rōnalis est factus. b callidissimus tñ est dictus ꝓpter b astuciā diaboli. Locutus est aūt sicut asina balaam. s; hoc diabolicum. illud angelicū fuit. boni eni ꝛ mali āgeli sūt opanẞ. Hic queri solet q̄re mulier non horruit serpentē. Quia cuz nouerit creatū esse. ipm etiā officiuz loq̄ndi a deo accepisse putauit.

¶ Determinat de tēptatione primi hoīs q̄tum ad ꝓgressuz vl tēptationis modum. c

---

a ¶ Loquebatur diabolus per serpentē ignorantē. sicut per energuminos. ¶ Cōtra diabolus mouet energuminos mediante virtute sensibili. ergo videẞ similiter q moueritser pentē ad formandū locutionē mediāte sensibili virtute. hoc aūt nō videẞ possibile. q2 imaginatio serpentis non erat capax sermonis ꝛ locutiōis. ergo illa mediante nō poterat vox articulata formari. Iuxta hoc queritur a qua virtute sit illius locutionis formatio principaliter. et virū data sit noua potestas serpenti. vtrū etiā fuerit miraculū sicut fuit in locutiōne asine ad balaam. ¶ R°. dōm q ad locutionis formationez ista tria concurrunt. primo instrumētoꝝ aptitudo et conuenientia. secundo modo virtus motiua ꝛ tertio mōvirtus directiua cuius regimine seruatur vox articulata ꝛ hec tria sunt i homine complete a sui natura. i brutis hō animalibus reperiunẞ i/cōplete. Hūt eī q̄dā aīalia organa apta. sꝫ nō cōplete ad voc; formationem. Habent etiam vim sensibilem motiuā. hñt etiā viz excogitatiuā siue imagiatiuā rōne cuius erudiūtur ad aliq̄s voces ꝓnūciādas nō tñ est i eis cōplete. sꝫ cum adest vis rōnalis q̄ possit regerē ꝛ mouere ꝛ tūc illa potentia incōpleta ad actū bꝫ reduci. ꝛ sic fuit in illa prima temptatione. Nā diabolus excitabat vim motiuā. ꝛ adiuuabat ꝛ dirigebat. vt posset illas voces articulatas formare. itaq serpenti nō est data noua potestas. sꝫ potestas superior assistebat. vñ ꝓprie miraculum non erat. licet quis rōnabiliter admirari posset cū esset supra ptātem irrationalis creature talis verba formari. Licet igitur maior sit aptitudo in energumīs rōne vis motiue ꝛ organoꝝ in loquendo q̄ in serpente. q2 tñ virtus pncipaliter mouens vtrobiq̄. ꝛ dirigēs in formando est virtus demōis. ideo dicit magister eodez modo locutum esse diabolum p serpētez quomodo loquiẞ p hominem demoniacū. ¶ Ad illud qđ obijciẞ q imaginatiua vis serpentis nō erat capax locutiōis. dōm q verum est de locutione q̄tum ad significationem. sed non est verū q̄tum ad vocis expressionē. Uel posset dici q q̄uis motus serpētis coopareẞ ad modum lingue. non tñ cognitiua coopabaẞ ad vocis articulatiōez ꝛ p hoc patēt ea q̄ quesita sunt.

b Callidissimus tñ est dictus propter astuciā diaboli. ¶ Contra. si hec est ratio quare serpens dicitus est callidissimus par rōne si diabolus aliud qđ/cunq̄ animal assumpsisset callidissimuz diceretẞ ergo non esset ratio quare magis illud animal assumpsisset q̄ aliud. ¶ R°. dōm q calliditas attenditur in cognitiōne ordinata ad nocenduz ꝛ seducendum. Et q̄m duplex est nocumentum. videlꝫ spirituale et corporale. duplex potest esse calliditas. aut in nocendo corporaliter. aut in nocendo spiritualiter. Calliditatem in nocendo corporaliter homini habet serpens notum e sue industria. loquendo saltē fm statum nature lapse. Calliditatem vero nocēdi spi

Quare ad quā virtutē pri[...] locu[...]tionis.

Quare i a[...] forma venit.

Quare nō in aīli forma serpenti ac cessit.

Quare vi[...] etus ē serpēs callidior cū ctis animātibus.

Augusti.

Au. xxiij.

Quare mulier nō horruit serpētē.

ritualiter nō hz a se. s3 a diaboli pñria. 7 de hoc loquitur Aug. 7 magister in littera. Et q2 spũalia debent significari p corporalia sibi similia ideo cuz serpens ex se habeat calliditatē nocendi 7 insidiandi corpaliter. cōgruum fuit p ipm diabolum exercere calliditatē suam contra hoiem in nocendo spiritualiter. 7 fm hũc duplicē sensum intelligi pt scriptura.

3 c Sciendũ est duas esse spēs tēptationis. interiorē sc3 7 exteriorem. Cōtra. exterior temptatio nō est nisi pter interiorē. nec ad culpã pducit nisi mediante interiori. ḡ nō videt q' ab inuicem habeant distingui. Item subdiuidit interiorem in eã que est ab hoste. 7 in eã q̄ est a carne. 7 videt q' diuisio illa sit isufficiens. quia nō solum temptatõ est ab hoste 7 carne s3 etiam a mũdo. fm illud. j. Joh. ij. Omne qđ est in mũdo aut est cōcupiscētia carnis 7c. Queritur ergo de sufficientia horũ mēbrorum. Et cum alibi legant plures alie differentie tēptationis. querit quõ distiguũt ab ill' [illegible]. dõm q' temptatio quinq3 modis cōsiderari pōt. s. q̄tuz ad motiuũ q̄tum ad instrumentũ. q̄tu3 ad effectuz. q̄tũ ad gradum. 7 q̄tuz ad modum. Quãtũ ad motiuũ. vel generaliter vel specialiter. Si generaliter sic diuiditur temptatio in eam que est ab hoste. 7 a carne. 7 a mũdo. vt dicitur in quodam sequentia. mundus caro demonia. diuersa mouet prelia. Et spāliter vt dicat motiuũ qđ se offert nō solũ per modum obiecti. sed etiam qđ inducit 7 excitat per modũ impulsiui sic est illa diuisio quã ponit magister in littera. q' temptatio alia est ab hoste. alia a carne. q̄rũ verũq3 habet ad malũ incendere. Si autē loquamur q̄tum ad instrumentũ. sic dupliciter pōt considerari. aut generaliter aut specialiter. Si generaliter. sic ē illa diuisio Grego. q' temptatio quedã est p vicia. quedaz per flagella. Si specialiter. sic est illa diuisio tēptationis quam ponit glo. in psal. sup illo. Omnē escaz abominata est. 7c. vbi dicitur q' multiplex est tēptatio. Quarũ prima est error si t e nescientia vie veritatis. Scd'a difficultas vincendaz concupiscētiaz. Tercia tedium boni. Quarta tempestas seculi. Si tercio modo. sc3 q̄tum ad effectũ cōsiderẽ ipsa tēptatiõ sic duplr pōt considerari. aut gñaliter aut specialr. Si generaliter. sic ē illa diuisio q̄ poit in glo. sup illud j. Cor. x. Tēptatio vos n̄ ap. 7c. vbi d'r in glo. q' tēptatio alia diabolica. alia ē humana. Et differũt q2 sicut ibidem innuit. temptatõ diabolica est q̄ malum habet exituz. 7 que terminat ad mortale pctm. Temptatio vero humana dicit q̄ exitum piculosũ nō hz. q2 vel ibi est pctm veniale. vl nulla est ibi culpa. fm q' ondit in glo. vbi d'r q' tribus modis hz fieri tēptatio humana. Si specialiter. sic est illa Aug. de doctrina xpiana. q' diabolus tēptat. aut vexando carnem. aut vulnerando naturalia. aut expoliando gratuita. hic em ponit spālr effect' tēptationis diabolice. Si aũt quarto modo cōsideretur temptatio. sc3 q̄tum ad gradum. hoc pōt esse dupliciter aut generaliter aut specialiter. Si generaliter. sic ē illa quam ponit magister in littera. tēptatio alia est exterior. alia interior. Si spāliter sic est illa quã poit Greg.

Tēptatio aũt hoc mō facta est. Sathan corã femina hostis superbus. nō audet i v'ba psuasionis exire metuens deprehendi. s3 sub interrogatiõne eã aggreditur. vt ex responsione colligeret q̄liter i malicia pcedere posset. Cur inqt p̄cepit vobis deus vt nō comederetis de ligno paradisi. Cui r̄ndit mulier. De fructu lignorũ q̄ sunt in padiso vescimur. de fructu vero ligni qđ est i medio padisi p̄cepit nobis deus ne comederem' 7 ne tangeremus. ne forte moriamur. In q̄ verbo dedit locũ tēptãdi cũ dixit ne forte moriamur. vñ mox diabol' dixit ad mulierez. Nequaq̄ moriemini scit eñ deus q' in q̄cunq3 die comederitis ex eo aperient oculi vestri. 7 eritis sicut dij scientes bonũ 7 malum. Attende ordinē ac pgressum humane pditionis. Prio deus dixerat. q̄cũq3 die comederitis ex eo morte moriemini. Deinde mulier dixit. ne forte moriamur. nouissime serpens dixit nequaq̄ moriemini. De' affirmauit. mulier q̄si ambigendo illud dixit. diabol' negauit. Que ḡ dubitauit ab affirmãte recessit 7 negãti appropiquit. Qui ad suã psuasionē pleniter suffulciẽdã. i. vt malũ qđ itēdebat libere psuaderet. 7 malum qđ mulier timuit negãdo remouit. 7 repromissiõez addidit. Et vt ei' psuasio citi' reciperet. pmissionē duplicauit. Unã nēpe comestionē suadens duo in p̄mio pposuit. similitudinē dei. scientiãq3 boni 7 mali spondēs. Ubi trib' modis hominē tēptauit. sc3 gula in psuasione cibi cũ dixit. In quocunq3 die comederitis. Inani gloria in pmissione deitatis cum dixit. Eritis sicut dij. Auaricia. in pmissiõe scientie. scientes bonũ 7 malum. Gula ē immoderata cibi auiditas. Uana gloria amor pprie excellentie. Auaricia imoderata habēdi cupiditas. q̄ nō ē tm̄ pecunie. s3 etiã altitudinis 7 scientie cũ supra modum sublimitas ambitur.

Determinat gñales modos tēptandi q̄ duo sunt. d

c Porro sciendum est duas esse species tēptationis. interiorez sc3 7 exteriorem. Exterior temptatio est quando nobis extrinsecus malum visibiliter suggeritur verbo vel signo aliquo vt ille cui fit ad consensum peccati declinet. 7 talis tēptatõ tm̄ fit ab aduersario. Interior v'o tēptatio est. quando inuisibiliter malũ nobis intrinsecus suggerit. 7 hec temptatio aliqñ fit ab hoste. aliquando a carne. Nam 7 diabol' inuisibiliter mala suggerit 7 ex carnis corruptiõe suboritur motus illicitus 7 titillatio praua. ideoq3 tēptatio q̄ fit ex carne nō ē sine pctõ. Que aũt ē ab hoste nisi ei consentiatur nō habet peccatuz sed est materia exercende virtutis.

Quare ab interrogatione exorsus est.

Verba serpentis.

Responsio mulieris.

Addit serpens nact' fiduciaz ex verbis mulieris pmissione falsaz

De astutia diaboli q̄ vt facili' suaderet malũ remouit 7 bonum in pollicito duplicauit

Quo bo tribus modis tēptat' est Gula. Vana gloria. Auaricia.

Que sit exterior temptatio 7 q̄ fiat.

Que sit tēptatio interior et a q̄ fiat.

et habet in glo. sup illud Jacobi .j. Unusquisq; temptat a cōcupiscētia tē. q; tēptatio tripli perficit. suggestione delectatione consensu. vbi notantur gradus in pgres su tēptatōnis explicite. q̄ ponebant ī diuisiōe pri⁹ bita īplicite. Per tēptationē em̄ exterioꝛ intelligim⁹ suggestionez. p interioꝛez intelligim⁹ illa in qua ē delectatio vl' consensus. Et per hoc pz responsio ad illud qd̄ pamo obijcit q; illa mēbra adinuicē nō distinguūtur cū vnuz ordinetur ad alterum. Si aūt quinto modo consideretur tēptatio scz q̄tū ad modū tēptandi. hoc similiter aut erit generaliter aut specialit'. Si generaliter. hoc pōt esse vel explicite vel implicite. Si implicite. sic ē illa que pōit in glo. sup ps. Qui habitat i adiutorio vbi dicit q; quedā est temptatō leuis et occulta. quedā grauis et occulta. quedaz leuis et manifesta. quedā grauis et manifesta. Si aūt explicite sic est illa quam ponit Bern. p septez membra. Quarū prima ē importuna. s. q̄ pcaciter insistit. Scd'a dubia scz q̄ aim dubietatis nebula inuoluit. Tercia est subita scilz que iudicium rationis puenit. Quarta occulta q̄ scz deliberatiōis ordinē preterfugit. Quinta violenta que vires nostras transcendit. Sexta fraudulenta. que scilicet animū seducit. Septima pplexa. q̄ varijs vicijs impedit. In hac em̄ diuisiōe explicant difficultates et grauitates tēptationū siue modorū tēptandi et latentie q̄ in prioꝛ diuisione implicite claudebant. Uerūn tam hec diuisio q̄s precedens de modis tēptationis in sua generalitate considerat. Si aūt cōsideret spāliter tēptatio put cōtrahit ad temptationē diaboli. sic modi eius possunt dupliciter assignari. Ul' implicite. et sic diuidit Aug. i quodā sermōe. Diabolus tēptat vt leo. tēptat vt draco. Uel explicite et sic est illa diuisio Gre. sup Job. xl. sup quē locū dic' Gre.

Quare hō nō ēgel⁹ sit redēptus.

August. in Encb.

d Tēptatio aūt carnis interioꝛ difficili⁹ vincit. qz interius oppugnans de nostro cōtra nos roboratur.

Concludit propter tēptationem pambulā remissibilitatez humanā peccati. e

Hō ḡ q sola exterioꝛi tēptatō ne pulsat⁹ cecidit tanto grauiꝰ plectēdus erat. q̄nto leuioꝛi impulsu fuerat pstrat⁹. Et tñ qz aliquā licet modicā cadendi occasionē hūit. idcirco p dei grāz iuuari potuit ad veniā vt q̄ per aliū ceciderat. p aliū erigeret. Qui ḡ incitationē hūit ad malū. nō iniuste reparatorez hūit ad bonū. Diabol⁹ vo qz sine alicuius tēptatione peccauit. p aliū vt surgēt iuuari nō debuit. nec p se potuit et iō irremediabile peccatū ei⁹ extitit. perim vo hois sicut p aliū hūit initiū. ita p aliuz nō icōgrue hūit remediū. Preterea āgelica natūa q̄n nō tota pierat. sz ex pte psiiterat nō est redēpta. hūana vo tota pierat. et iō ne penit⁹ pderet. ex pte est redēpta. vt inde ruina suppleretur āgelica. Unū Aug. in ench. Placuit vniuersitatis creatori et moderatori. vt quoniā nō tota multitudo angeloꝛuz deum deserēdo perierat. ea que perierat in perpetua perditione remaneret. Que autez cum deo illa deserēte persiiterat. de sua certissime cognita semper felicitate gauderet. At vero creatura rationalis que in hominibus erat. quoniam peccatis atq; supplicijs tota perierat. ex pte poterat reparari. Unde angelice societati suppleret quod ruina illa minuerat. hoc enim promissum est sanctis q; erunt equales angelis dei.

Illud etiam notandū est q; nō soli viro preceptum videt esse datum cuz ipsa mulier testatur sibi etiaz esse mandatū dicens Precepit nobis deus tē. Supra tamen legitur ante factam mulierem deū dixisse viro. De ligno scientie boni et mali ne comedans. Non dixit ne comedas. Forte quia facturus erat mulierem de viro. sic pcepit. vt per virum ad mulierē perueniret mandatū. quia mulier que subiecta viro fuit. non nisi mediante viro diuinum debuit accipere preceptum. Unde apl's Si qd discere voluerint. domi viros suos interrogent. Si q̄ritur quomodo loqui potuerūt vel loquentem intelligere qui non didicerant inter loquētes crescendo vel magisterio. dicimus quia deus eos tales fecerat qui possent loqui et discere ab alijs si essent.

Nō soli viro preceptū fuit datum.

Aug. sup. Gene.

j. Co. xiiij

Quō loq̄ potuerint et loquentē intelligere.

sic. Fideli famulo dn̄s cunctas hostis callidi machinationes insinuat. scz q; opprimendo rapit. insidiādo circūuenit. minando terret. suadendo blanditur. desperādo frangit. pmittendo decipit. In hac aūt diuisione explicant modi q̄s Aug⁹. cluserat sub his duobus verbis. q; tēptat vt leo. temptat vt draco. Et sic pz ratio assignandi diuersas diuisiones tēptatōis sm diuersas ei⁹ ɔsideratiōes. p3 nihilominus rñsio ad obiecta. 4

d Temptatō autez carnis tē. Contra. cum diabol⁹ possit carnem cōmouere et vexare. vr simul' liter q; temptatō q̄ ē ab hoste sine peccato esse non possit. Item cū nō sit in nr̄a potestate temptari vel nō temptari videtur q; tēptatio de se non ponat in nobis culpaz nisi ei cōsentiat. sicut ḡ temptatō hostis cui nō consentit est materia exercēde virtutis. ita videtur etiam temptatō carnis. pter hoc est questio. quare temptatō carnis est magis semp cuz peccato q̄ tēptatio hostis. Rñ⁹. dicendum q; temptatō carnis est impulsus sensualitatis quez cō suetum⁹ appellare primū motū. et quoniā i illo ipulsu sensualitas mouetur inordinate et pter rationis ordinē. hinc est q; tēptatō carnis nunq̄ est in nobis quin sit in nobis aliq̄ inordinatio. et ita aliqua venialis culpa. Temptatio vero hostis omnio extra est. et potest esse sine aliqua delectatione inordinata in nobis existente. et ideo dicit magister q; temptatio hostis potest esse sine peccato. temptatio vero carnis minime. Alia etiam posset reddi ratio. quoniaz est in potestate nostra et eaz possumus ad libitū nostrā domare. ideo potius imputatur nobis in culpaz carnis impulsio q̄s diabolica suggestio. Quomodo autem carnis impulsus siue primi motus debeant dici esse peccatum. infra suo loco magis expresse determinabitur.

delectatione

AD intelligentiã huius ptis circa tria incidit q̃stio. Primo querit̃ de temptatõne primoꝝ parentũ. Secdo querit̃ de diuersitate temptationũ. Tertio vero incidit hic questio circa quantitatẽ ⁊ qualitatẽ peccati qđ ex illa temptatione est secutum. Circa primũ querunt̃ tria. Primo queritur de temptatione primoꝝ parentũ q̃tuꝫ ad motiuũ. Secũdo q̃tũ ad instrumentũ. Tertio q̃tum ad ordinẽ ⁊ pgressum.

¶ Questio I a

Circa quã sic pcedit̃. ⁊ querit̃ qđ mouerit diabolũ principaliter ad temptandũ hominẽ. Et q̃ inuidia vr̃ primo p illud qđ dr̃ Sap. ii. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terraꝝ. introitus aũt mortis fuit p temptatõnẽ ⁊ seductionẽ hominis. ḡ ad temptandũ hoiẽ inuidia diabolũ cõmouit. ¶ Itẽ Greg. in moral. In paradiso diabol' inuidens homini supbie vuln' infixit. ḡ cũ vuln' infixerit p temptationẽ. temptatio fuit in inuidia. ¶ Item diabolus temptando hominẽ fact' est homicida. fm q̃ dr̃ Jaco. viii. Ille homicida erat ab initio. sꝫ homicidiũ pcedit ex odio. odium aũt pcedit ex inuidia. ḡ a pncipio temptatis hominis in qua diabol' fuit homicida processit ex inuidia. ¶ Itẽ q̃ desiderat casum alteri' sine suo fructu non mouetur ex amore cõmoditatis pprie. sed ex odio felicitatis aliene. sed diabol' casum hominis desiderabat. ⁊ absq̃ suo fructu sicut constat. ḡ mouebat̃ odio felicitat' humane ad temptandũ hominẽ. sed tale odiũ nõ est aliud q̃ inuidia. ḡ ⁊c. ¶ Sꝫ contra. Omnis inuidia est respectu paris vl' superioris. fm q̃ dicit Greg. sup illud Job. Paruulũ occidit inuidia. superioꝝ inq̃ saltẽ fm reputationẽ. sed diabol' nõ reputabat hominẽ superioreꝫ sibi. ḡ vr̃ q̃ ei nõ inuidebat. ḡ si ipm temptabat. h' non erat ex inuidia. ¶ Itẽ inuidia est respectu boni qđ q̃s a aliquo nõ potest acquirere. sꝫ diabolus non poterat venire ad eternã beatitudineꝫ. q2 lapsus erat irrecuperabilit̃. ḡ vr̃ q̃ ppter illi' acquisitionẽ nõ inuidebat homini. ¶ Itẽ inuidia est respectu boni quod desiderat̃. nullus enim inuidet alicui de aliquo. nisi cum illud amat ⁊ cupit. sꝫ diabol' nec cupiebat mandatis dei obedire. nec ad supernaꝫ patriã ascẽdere. nec amicus dei esse. ppter sui desperationẽ. ḡ vr̃ q̃ hoc in homine non inuideret. ḡ ⁊c. ¶ Item inuidia nõ est nisi respectu eius qđ natũ ẽ diminuere bonũ pprũ. sed beatitudinis acq̃sitio nullius bonũ põt diminuere. ergo nõ est aliquid quod ab alio q̃s inuideri possit. ḡ vr̃ q̃ si diabolus aliũ appetitu cadere fecit. ex inuidia motus [5] non fuit. ¶ R'. Dõm q̃ sicut pretactũ fuit ista duo peccata sunt q̃ maxime possidẽt mentẽ diaboli. supbia ⁊ inuidia. Unde sicut habitũ fuit. ⁊ Aug. dicit. Ex his duobus q̃ pri' erat lucifer. diabol' factus ẽ. ⁊ sunt quasi hec duo inseparabilia. ita q̃ vnũ cõicat̃ ad alteꝝ. Supb' eni amat excellentiã. ⁊ ita nullũ vult habere pareꝫ. ac p hoc statim appetit excellentiã singularit̃ possidere. ⁊ iõ statim vel actu vel habitu inuidet. cum nolit bonũ cõsimile bono qđ appetit ab alio cõmunicari. Mens igitur diaboli ab his duobus vicijs possessa. vꝫ supbia ⁊ inuidia. videns hominẽ in statu quo poterat cadere sub diabolicã potestatẽ. ⁊ in quo poterat ascendere ad supernam felicitatẽ ex qua ipse ceciderat. ⁊ ex supbia motus est ⁊ ex inuidia ad ipsuꝫ temptandũ. Ex supbia nãq̃ vt ipsum sibi subijceret. ex inuidia ṽo vt ipm a superna felicitate impediret. Et supbia fuit mouẽs pmũ. inuidia ṽo sicut mouens primũ ⁊ immediatũ. Etsi eni q̃ non posset dominiũ sup hominẽ acquirere. adhuc studuisset ipm a padisi gaudijs impedire. Nam scriptura dicit eius expositores diabolũ ad temptandũ hominẽ ex inuidia motũ esse. Et concedende sunt rationes hoc ostẽdentes. ¶ Ad illud qđ primo obijcit̃ q̃ inuidia est respectu superioris vel paris. dõm q̃ nõ solũ ẽ respectu superioris q̃ est superior. sed etiã eius q̃ potest esse. q̃uis aũt diabolus in statu illo non reputaret hoiem superioreꝫ se. [6] videbat tñ ne merito obedientie sublimaret̃ ad statum glorie in quo statu ipm superiorem se nõ dubitaret. Põt etiam dici q̃ cum reputabat ipm superiorẽ se in hoc q̃ poterat puenire ad illã gloriã ad quã diabol' ascendere non poterat. ¶ Ad illud qđ obr̃ q̃ inuidia est respectu [7] boni qđ põt acquiri. Respondẽdũ est p interẽptionẽ. q2 nõ soluꝫ inuidet aliquis illud qđ põt obtinere. sꝫ etiam illud quod natus est habere q̃uis non possit. sicut truncatus ⁊ cecus inuidet alijs visum. ⁊ pgressum. licꝫ aũt diabol' nõ possit ad beatitudinẽ puenire. tñ habebat ad hoc naturalẽ aptitudinẽ. ¶ Ad illud qđ obr̃ q̃ inuidia est respectu boni desiderati. Dõm q̃ inuidia non [8] tm̃ venit ex desiderio alicui' boni priuati. imo ex odio boni alieni. Quia tñ desideriũ boni pprij vr̃ esse principium omnis pcti. iõ põt aliter dici q̃ inuidia nõ solum mõ est respectu eius boni qđ desiderat̃. sꝫ etiã respectu eius boni cuius obtentu minuit̃ bonũ desideratuꝫ. vel estimat̃ minus. Et q̃m diabolus desiderat singulariter efferri. iõ exaltationẽ hoĩs estimabat suũ bonũ impedire. ⁊ iõ inuidebat ⁊ ex inuidia oppugnabat. ¶ Et p hoc pꝫ [9] rñsio ad vltimũ. q2 ⁊ si hoĩs glorificatio ⁊ exaltatio fm veritatẽ alicui' bonũ nõ diminueret. tñ fm extimationẽ falsam credi potuit ẽ alicui' boni diminutiuũ ⁊ ex illa extimatiõe oriri inuidia. Affectiões ei nõ tm̃ oriunt̃ ex iudicijs veris. sꝫ etiã ex suspicionibus ⁊ extimationibus falsis.

¶ Questio II b

De temptatione primoꝝ parentũ q̃tum ad instrumentum medium. Et dr̃ in Gen. iij. q̃ diabolus temptauit hominẽ p serpentem. Et q̃ iste modus nõ fuerit conueniens ostendit̃ primo sic. ¶ Quanto temptatio est occultior. tanto est ad decipiendũ efficatior. sꝫ ḡ diabol' q̃to maiori calliditate poterat hominẽ decipe conabat̃. videtur q̃ ipm debuisset tẽptari spũali temptatione absq̃ alicuius corpis assumptione. ¶ Itẽꝫ tanto temptatio est efficatior q̃to temptans est in suggerendo affabilior. sed actus locutõnis pprie debet̃ humane effigiei. ḡ videtur q̃ diabol' ad temptandũ magis debuit assumere effigiem hoĩs q̃ bruti aĩalis. cum bruti animal' sua locutione pou' esset ad terrorẽ q̃ ad psuasionẽ. ¶ Itẽꝫ q̃to temptans magis simulat ⁊ induit speciem sanctitatis tãto magis preualet in temptando. sꝫ multa sunt aĩalia q̃ magis suis pprietatibus sanctitatẽ pretẽdunt q̃ serpens sicut columba ⁊ agn'. ergo vr̃ q̃ illa mag' debuerit assumere diabol' ad temptandũ. ¶ Item instrumẽtũ siue organum debet conformari exercitio p ipm facto. sꝫ temptatio erat ad decipiendũ. ergo diabol' debuit assumere aĩal maxime dolosum ⁊ callidũ. sꝫ plus est de dolositate in vulpe q̃ in serpente. ergo magis debuit assumere vulpem q̃ serpentem. Ad oppositum sunt rõnes. sꝫ q̃m verũ cõcludunt pñt claudi in rñsione. R'. Ad pre [10] dictoꝝ intelligentiã est notandum. q̃ mod' ille tẽptandi nõ tm̃ fuit ex diabolica electione sicut dicit Aug'. sꝫ etiam ex diuina pmissione. nõ eni licuit diabolo tẽptare omnino quo vellet ⁊ posset. sꝫ eo modo q̃ dñs pmitteret. Concessit aũt diuina sapiẽtia q̃ omnia ordinat ⁊ gubernat ⁊ pmisit q̃ diabolus temptaret hominẽ in effigie aĩalis bruti. ⁊ nõ cuiuscũq̃. sꝫ serpentis. sic enim exigebat cõgruentia ordinis. Ex cũ homo tempetaretur

a diabolo in effigie bruti animalis congruum erat. tum respectu operis. tum respectu finis intenti. tum etiã respectu diuini iudicii. Respectu operis quia homo natus est inclinari ad bonũ vt nũc. maxime ex parte sensibili et brutali et ideo congruum erat ipsum temptari in effigie animalis bruti. Respectu finis intenti, similiter congruum erat. quia ad hoc ordinabatur temptatio vt homo efficeretur similis animali bruto. cum contempto bono incommutabili adhereret bono commutabili et ibi quiesceret. et ideo ad hec insinuandum in specie animalis bruti debuit temptari. Respectu diuini iudicii etiam congruum fuit quoniam dominus iustus et fidelis non permittit hominem temptari vltra quod possit. et ideo si patitur diabolũ in temptatione latere. vt nihilominus possit ab homine deprehendi et ideo nõ passus est quod diabolus hominẽ temptaret omnino in specie cõsimili. et per hoc nõ in specie vel effigie humana. sed potius brutali. Triplex igitur congruentia ordinis exigebat. vt homo a diabolo in brutali effigie temptaretur. Hac etiã triplici congruentia exigente permissus est homo temptari a diabolo. nõ in quolibet animali bruto. sed in serpente. Primũ ratione operis. quia cũ temptatio fiebat per suggestionis ingressum que intrat ad cor ad modũ serpentis. et ibi virus peccati diffundit. ex quo homo habet spiritualiter mori. ideo vt exterior effigies operi respõderet interiori. cõgruum fuit hominẽ a diabolo temptari in effigie serpentis. cuius est serpere et venenũ diffundere. et diffundendo hominem interimere. Respectu etiã finis intenti cõgruum erat. quia enim intendebat diabolus faciẽ hominis et caput et superiorem mentem cõuertere deorsũ. et totum prosternere. et sic prosternẽdo ad malũ finem deducere proponendo sibi particulum aliquod delectabile. ideo permissus est temptare in serpente. qui secundum totũ suum habet terre in suo incessu adherere. Congruum etiã erat respectu diuini iudicii. quia quoniam ex illa temptatione diuino iudicio inter temptatum et temptãtem debebat inimicicia exoriri. ideo temptatio hominis in serpẽte debuit fieri quẽ post lapsum maxime exhorret. et qui maxime sua calliditate insidiatur hominem ledere. Et sic patet multiplex congruentia quare diabolus permissus est hoiem temptare in effigie serpentina.

13 Ad illud ergo quod primo obiicitur quod temptatio tãto est efficacior quãto occultior. dicendum quod et si diabolus se manifestaret exterioribus in effigie serpẽtis nihilominus tamen in illa manifestatione plus se occultabat quã manifestabat. vnde mulier non credidit eũ qui loquebatur in serpẽte esse aduersariũ. sed etiã potius bonũ consiliarium. et ideo ita occulta erat illa temptatio. sicut si diabolus loqueretur ad cor interius. Aliter responderi potest quod iusto iudicio dei nõ est permissus temptare interius. quia nõ habebat posse ingredi interius nisi hõ preberet sibi aditũ. et ideo temptauit ab exteriori per sensum. et voce sensibili magis quã voce spirituali nõ enim debebat aliter permitti.

14 Ad illud de maiori affabilitate iã patet responsio. verũ est enim quod si fuisset in effigie humana affabilior fuisset. sed diuina prudentia nõ debuit hoc permittere. sed cautelã diaboli debuit temperare. et ideo concessum est sibi corpus serpentis quod tamen habebat faciem virginis. sicut dicit Beda. et reliquũ corpus erat serpentis. vt sic ex vna parte posset latere. ex altera deprehendi.

15 Ad illud quod obiicitur de amicabilitate iã patet responsio. quia sic debuit permitti ondi effigies amicicie. vt posset deprehendi veritas inimicicie. nã temptator quãdam effigiem amicicie pretendebat. secundum veritatem inimicus erat. ideo huic operi animal maxime cõpetebat quod haberet aspectum humanũ. corpus vero eius animalis quod nacũ est homini esse maxime inimicũ.

16 Ad illud quod obiicitur vltimo de calliditate. dicendum quod et si sint aliqua animalia calliditora et prudẽtiora. tamen in nocẽdo et insidiando homini serpens est animal callidissimũ. Et quia calliditas temptantis erat ad hominẽ offendenduz. hinc est quod inter cetera animalia magis permissus est temptare per serpentem.

Questio III

De temptatione primorum parentũ quantum ad ordinẽ et progressum. et dicit scriptura et magister in littera quod temptatio incepit a muliere. et per mulierem venit ad virum. Et videtur quod hic modus progrediendi cõpetat astutie diaboli. et quod etiam debeat a deo permitti. ordo enim destructionis cõtrarius est ordini cõstructionis. que enim sunt vltima in componendo. sunt priora in resoluendo. sed mulier fuit vltimo facta et formata. ergo videtur quod via deformationis et corruptiõis a muliere debuit hĩre exordiũ. ergo temptator debuit eã prius aggredi. Item temptatio exterior debet conformari interiori. sed in temptatione interiori peccatũ ascendit a sensualitate ad superiorem partem mediãte inferiore portione rationis. sicut ergo superior portio est vir. inferior est mulier. sicut temptatio interior procedit ad virum mediante muliere. sic et temptatio exterior. Item cautus pugnator citius aggreditur in bello illum quem potest expugnare facilius. sed ergo mulier facilius poterat expugnari quã vir. videtur quod progressus temptationis pueuenire debuit ad virum mediante muliere. Item facilius est alicui expugnarẽ fortem inimicum per domesticum quã etiam per seipm. sed vir erat fortis et spũalimente preditus. ergo non videtur quod diabolus ausus fuerit eum temptare per seipm sed per suum domesticum. ergo mediante muliere temptatio peruenit ad virũ. Sed contra. Peccatum non tantum est in carne. sed in dei imagine. scilicet anima. sed mulier et vir equaliter sunt ad imaginem dei. quia in anima non est distinctio sexus. ergo videtur quod temptatio nõ magis debuit inchoari a sexu muliebri quã a virili. Item mulier nullam habebat promptitatem ad peccatum sicut nec vir. et ita erat recta sicut vir. nec caro eius aliquo modo animã incuruabat. ergo videtur quod ita difficile erat mulierẽ sicut virum euertere. nulla igitur ratio videtur esse ob quam temptatio diaboli magis inciperet a muliere. Item vituperabilius est vinci a muliere quã a viro glorio sius est vincere virum quã mulierem. sed ergo diabolus maxime refugit vituperium et auidissime querit gloriã videtur quod magis temptationem a viro quã a muliere inchoauerit. Item natura audacium ẽ libenter fortibus occurrere. sed diabolus est audacissimus et precessimus et maxime presumens de suis viribus. ergo videtur quod dedignatus fuerit primo aggredi muliebrem sexum. nõ igitur videtur probabile quod prius temptauerit mulierem quã virum.

17 Respondeo. dicendum quod sicut dicit scriptura et magister dicit in littera. non est dubitandum quin temptatio diaboli a muliere inchoauerit. et per eam peruenerit ad virum. Ratio autem huius sumitur ex parte sapientie dei. et ex parte astutie diaboli. Ex parte sapientie dei. Dominus enim taliordine permisit diabolum temptare. tum propter viri exercitationem. tum etiam ne mulier haberet excusatiõnẽ tum etiã propter eruditionẽ nostrã. Propter viri exercitationẽ. quia ipse adeo fortis erat et spirituali mente preditus quod non solum poterat resistere serpentis temptationi. sed etiam suggestioni mulieris. et ideo fortiori temptatione permissus est temptari. Propter mulierem. vero remouendã excusationem primo debuit ab ipsa tempta

no incipere. nam si vir primo peccasset. cum vir sit caput mulieris et dominetur ei. non esset multum mirandum si mulier ei consentiret. immo magnum haberet excusationis colorem. Propter nostram eruditionem etiam hoc permissum est. in illo enim modo temptandi sensibili cognoscimus nos modum et progressum temptationis inuisibilis. et sicut ille a serpente venit ad virum mediante muliere. sic iste a sensualitate peruenit ad superiorem portionem rationis mediante inferiori. Ex parte similiter astutie diaboli potest sumi ratio. Diabolus enim attendebat mulierem esse minoris sapientie. et debilioris constantie. et importunioris adherentie. Quia minoris sapientie erat facilior ad seducendum. et ideo diabolus seductor per eam voluit sibi facere transitum ac viam. Quia debilioris constantie. facilior erat ad peruertendum. et ideo diabolus expugnator aggressus est hominis ciuitatem ex ea parte ex qua erat aditus minus munitus. Quia importunioris erat adherentie. cogitauit diabolus quod si ipsa primo vinceretur. non quiesceret quousque peruerteret virum. Unde dicitur Eccle. vij. de muliere que laqueus est venatorum. et sagena cor eius. vincula sunt manus illius. propterea diabolus astutus impulsor incepit a sexu feminino. Et sic patet quod sicut dicit scriptura per omnem modum congruum fuit temptationem incipi a muliere. tum quia hoc diaboli astutia expetebat. tum quia hoc diuina prouidentia disponebat. Unde concedende sunt rationes ad hoc inducte. ¶ Ad illud autem quod primo obiicitur in contrarium

18 quod quantum ad imaginem non est sexuum differentia. dicendum quod licet in viro et muliere reperiatur imago eque expresse quantum est de natura ipsius anime. quia tamen anima quamdiu est in corpore complexionem corporis imitatur et ratione debilitatis compositionis et sexus. contrahit anima quandam effeminationem. et propterea quantum est ex parte nature nisi sit fortitudo maioris gratie facilius incuruatur ad malum sexus femineus. et propterea illud non cogit.

19 ¶ Ad illud quod obiicitur quod mulier nullam habuit ad hoc pronitatem. dicendum quod verum est. non tamen ex hoc sequitur quod haberet equalem stabilitatem. quamuis enim non haberet curuationem in affectu. nec deceptionem in aspectu. facilius tamen poterat in hoc incidere quam vir. in quo et natura erat fortior. et gratia creditur fuisse abundantior.

20 ¶ Ad illud quod obiicitur quod vituperabile est vinci a muliere et cetera. dicendum quod verum est. veruntamen gloriosius est mulierem luctando superare. quam cum viro luctando succumbere. Et quia diabolus si incepisset a viro. timebat ne viriliter sibi resisteret. ideo maiori cautela studuit gloriam adipisci.

21 ¶ Ad illud quod obiicitur quod audaces libentius aggrediuntur fortes. dicendum quod illud verum est vbi est audacia sine astutia. diabolus autem non tantum est audax et protax. immo etiam astutus et fallax. et ideo temptando non aggressus est viam difficiliorem. sed potius efficaciorem. Preterea non permittebatur sibi totam suam exercere potentiam. cum enim non vincat nisi volentem. est debilis in pugnando. et ideo non a fortiori sed a debiliori suam inchoauit temptationem.

Consequenter queritur circa secundum articulum de modis temptationis in generali. Diuidit autem magister temptationem in tantam que est ab hoste. et in carnalem que est a carne. sed cum de temptatione que est ab hoste aliqualis possit haberi noticia per ea que determinata sunt supra de potestate demonum. ideo hic queritur de temptatione que est a carne. Et circa hoc possunt queri tria. Primo queritur vtrum carnis sit temptare. Secundo queritur vtrum temptationem carnis a temptatione diaboli contingat separari. Tertio queritur cui illarum temptationum difficilius sit resistere.

¶ Questio I D

Circa primum sic proceditur et ostenditur quod carnis sit temptare. Jaco. j. Unusquisque temptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. sed concupiscentia que maxime abstrahit et allicit est concupiscentia carnis. ergo et cetera. ¶ Item Cassiodorus diffiniens temptationem. dicit quod temptatio est assimilatio boni ad fallendum. sed appetitus carnalis facit bonum vt nunc. credi esse bonum simpliciter. et hoc decipit et fallit spiritum. ergo contingit spiritum temptari a carnali appetitu. ¶ Item temptatio diabolica non est aliud quam suggestio. sed sicut diabolus suggerit homini mala. ita et carnis prudentia que est deo inimica. ergo si diabolus dicitur temptare cum suggerit mala. eadem ratione et caro cum spiritum trahit ad carnalia. ¶ Item diabolus impugnat nos temptando nec est aliud diaboli temptatio quam eius impugnatio. sed sicut impugnamur a diabolo ita et a carne impugnamur et impellimur. ergo videtur quod sicut temptamur a diabolo. ita vere et proprie temptemur a carne. ¶ Sed contra. Hugo de sancto victo. Temptare est callide experiri. et quasi quibusdam blanditis conatibus probare. sed

23 experimentum sumere hoc est solius substantie rationalis. ergo non videtur esse carnis. ¶ Item temptans differt a temptato. nullus enim temptat seipsum. sed qui temptatur est homo carnalis. cum igitur homo carnalis a carne sua non differat per substantiam. videtur quod nullus homo temptetur a carne sua. nec ab alia constat. ergo nulla caro temptat. ¶ Item persuasio ordinata ad decipiendum potius est sophisticatio quam temptatio. temptatio enim est persuasio ordinata ad sumendum experimentum. sed caro vicibus diuersis inclinat ad malum. et sua inclinatione seducit spiritum. ergo carnis impulsatio potius debet dici sophisticatio quam temptatio. ¶ Item quandocumque aliquis actus de aliquibus subiectis dicitur. dicitur secundum aliquod commune in eis repertum. sed deus temptare dicitur in scriptura. et diabolus et homo. et caro. ergo secundum aliquod commune debet dici. sed caro non videtur aliquo modo communicare in aliquo cum deo et cum spiritu angelico. ergo videtur quod ei non possit competere temptatio. aut si competat hoc erit equiuoce et secundum alium modum dicendi. et si sic est. tunc est questio secundum quem modum dicitur. et qualiter illa carnis impulsio temptatio appellatur.

24 ¶ Respondeo. dicendum quod hoc vocabulum temptare multas habet acceptiones. sicut dicunt illi qui significationes vocabulorum studiose rimati sunt. si tamen velimus eius principalem et precipuam significationem accipere. temptare probare est. vnde temptatio dici potest quidam tactus quo illud quod tangitur probatur. sicut cecus dicitur temptare quando suo tactu vult aliquam certitudinem habere de aliqua re quam tangit. Per hunc modum in spiritualibus temptatio dicitur quidam tactus ad probandum ordinatus. Hoc

25 autem potest esse quadrupliciter. Aut quia ille qui pulsat intendit probare et approbare siue probatum ostendere. et hoc modo temptat deus. secundum quod dicitur Sap. iij. Deus temptauit illos et inuenit illos dignos se. Aut ille qui pulsat intendit probare et reprobare siue reprobum facere. et sic temptat diabolus secundum quod dicitur Actuum. v. Cur temptauit sathanas cor tuum mentiri spiritui sancto. Aut quia ille qui pulsat intendit solum probare et experimentum sumere de eo quod est in homine. et sic temptat homo cautus. et de hoc Eccli. xxx. Ex multis loquelis temptabit te. et subridens interrogabit te de absconditis tuis. Aut quia et si pulsans nihil intendat. ad eius tamen pulsationem sequitur approbatio vel reprobatio hominis et sic temptat caro vel carnalis concupiscentia. De qua Jaco. j. Unusquisque temptatur a concupiscentia sua.

C ion clusio est quod carnis est temptare ut pt in litera
re ettasunt nobis quibus maximum fortementum patimur
.s. caro, mundus, diabolus

abstractus et illectus. A carne enim sive a carnis concupiscentia homo pulsatur et que si tangitur. cui tactui si se pulsationi si consentiat, probatur et reprobatur. si vero dissentiat probatur et approbatur. et sic recte, proprie carnis impulsio temptatio dici potest. Unde rationes hoc ostendentes concedende sunt. ¶ Ad illud quod obiicit in contrarium quod temptare est experiri. [26] Dicendum quod illa ratio ab Hug. non assignatur nisi proprie de temptatione diaboli. si autem quis generaliter velit eam intelligere. ut se extendat ad omnem temptationem que ad malum inclinat. tunc dicemus quod intelligitur per causam. ut sit sensus. quod per temptationem fit experientia et probatio. ut cum homo dignus sit approbari. et hec tamen non fit a diabolo. sed etiam a carne. Si autem velit dicere hoc essentialiter esse dictum. tunc dicemus quod nomine carnis non intelligitur corpus solum sed caro carnalis. et idem ipse homo secundum quod carnalis est et ad carnem conversus seipsum temptat secundum quod spiritualis est et divine legi subiectus. ¶ Ad illud quod obiicit secundo quod temptans differt a temptato secundum substantiam. [27] Dicendum quod sicut iudicare et iudicari sunt actus diversarum personarum. nihilominus tamen eadem persona secundum aliam et aliam surreptionem potest seipsam iudicare. sicut semetipsum homo iudicat. et superior portio inferiorem iudicat. sic etiam intelligendum est quod spiritualiter ipsa sensualitas temptare potest rationem. sive homo exterior interiorem. et ita cum caro temptat spiritum non idem temptatur a se. sed alius ab alio. illa tamen regiri habent in eadem persona. ¶ Ad illud quod obiicit quod persuasio ordinata ad decipiendum potius est sophisticatio quam temptatio. [28] dici potest quod temptatio large dicta comprehendit et sophisticationem et temptationem proprie dictam. Sophistica enim persuasione potest homo de alio experimentum sumere et ita non valet illa obiectio. quia temptatio secundum quod hic accipitur contra deceptionem et sophisticationem non dividitur. Aliter tamen posset dici quod temptationis nomen magis translatum est a temptatione materiali in qua est quedam pulsatio secundum quod cecus dicitur temptare. quam a temptatione illa que est in ratiocinationibus. secundum quem modum dividitur contra sophisticationem. ut dicatur alius silogismus sophisticus. alius temptativus. ¶ Ad ultimum [29] patet responsio ex predictis. aliquod enim commune reperitur in omnibus illis de quibus dicitur actus temptandi videlicet tactu quodam pulsare. ad quem consequitur pulsanti probatio. et hoc parvus explanatum est.

¶ Questio II c

Utrum contingat temptationem carnis a temptatione diaboli separari. Et quod sic videtur. Quecunque dividuntur ex opposito unum potest esse sine altero sive separari potest ab altero. sed temptatio carnis dividitur contra temptationem hostis. ergo etc. ¶ Item diabolus temptavit hominem primum. et temptavit christum. sed nec caro christi nec caro hominis primi ad malum impellebat. ergo tentatur a carne temptabatur. ergo cum temptarentur a diabolo. temptatio que est a diabolo separatur a temptatione que est a carne. ¶ Item esto quod diabolus nunquam nobis mala suggereret. nihilominus sensus nostri ad malum ab adolescentia proni essent. ergo omni temptatione diaboli circumscripta adhuc homo temptaretur a carne propria. ¶ Item aliud est inquinamentum carnis. et aliud inquinamentum spiritus. sed diabolus impellit ad peccata spiritualia. caro vero ad peccata carnalia. ergo cum peccatum spirituale possit esse sine carnali. et econverso. videtur quod temptatio carnis sequestrari habeat a temptatione diaboli. ¶ Item quecunque duo sic se habent quod uno contingit mereri et alio demereri. illa contingit ab invicem separari. sed temptatio hostis est materia exercende virtutis. temptatio vero carnis semper est a culpa vel cum culpa. sicut dicit magister. ergo una istarum sequestrari habet ab altera. ¶ Item temptatio carnis et hostis differunt sicut dicit magister in litera. sicut temptatio exterior et interior. sed quod est exterius sequestrari habet ab eo quod est interius. ergo et temptatio carnis ab ea que est a diabolo. Et si tu dicas quod temptatio que est ab hoste est ita interior sicut temptatio que est a carne. per hoc non effugitur. quia cum deus fidelis non permittat hominem temptari supra id quod possit. et alter istorum modorum ad exercitandum sufficiat. nec homo simul possit esse intentus circa diversa videtur quod alio et alio tempore fiat circa nos temptatio carnis et temptatio diabolica. ¶ Sed contra. quod temptatio carnis habeat esse sine temptatione hostis videtur. super illud ps. Diverte a malo et fac bonum. glo. hiero. Mala omnia ab instinctu diaboli procedunt. sicut bona ab instinctu dei. ergo nullum peccatum fit in quo diabolus non interponat partes suas. si ergo temptatio carnis via est ad peccatum. videtur quod non possit esse sine temptatione diaboli. ¶ Item motus instrumenti non est sine motu principalis motoris. sed caro est sicut instrumentum in temptando respectu diaboli. sicut dicitur super illud Job. ix. Terra data est in manus impii. id est caro in manus diaboli. ergo titillatio carnis non est absque impulsione diaboli. si igitur hec est temptatio. patet etc. ¶ Item et si non sit ponere primum malum quod non sit ab alio. est tamen ponere malum quod est initium omnis mali. sicut dicitur Eccli. x. Initium omnis peccati superbia. Si igitur diabolus rex est super omnes filios superbie. et pater omnis mendacii. videtur quod nullum sit peccatum quod aliquo modo non procedat ab ipso. et ita ad nullum malum impellit caro absque diabolo. ergo temptatio carnis non seperatur a temptatione hostis. ¶ Item quod temptatio hostis non seperetur a temptatione carnis similiter ostenditur. Gal. v. Manifesta sunt opera carnis. que sunt fornicatio. adulterium. contentiones. emulationes. ire. rixe. invidie etc. ibi enumerantur peccata carnalia et spiritualia. ergo videtur quod omnia peccata procedant a carne igitur ad nullum malum inclinat temptatio hostis absque temptatione carnis. ¶ Item generatio transfertur a corporalibus ad spiritualia. sed in corporalibus impossibile est generari aliquid a patre sine matre. ergo nec in spiritualibus. sed pater omnis peccati dicitur esse diabolus. mater vero caro sive concupiscentia. ergo etc. Prima probatur. secunda manifestatur per illud quod dicitur Ezech. xvi. Pater tuus amoreus et mater tua cethea. Per amoreum enim intelligitur diabolus. per ceteam vero concupiscentia. Et expressius dicit Greg. super Levi. xix. Concupiscentia est mater omnis peccati. et diabolus pater. ergo etc. ¶ Item diabolus non potest temptare bonum angelum nec malum. nec spiritum separatum sed solum spiritum carni coniunctum. ergo videtur quod aditum non habeat ad mentem nisi per carnem. ergo absque carne non temptat. ergo non contingit temptationem diaboli a temptatione carnis separari. Responsio. Dicendum quod cum dicimus temptationem esse a carne vel ab hoste hoc dupliciter potest intelligi. Aut sicut a movente primo. aut sicut a movente proximo et immediato. Si sicut a movente primo. sic temptatio carnis nunquam potest esse absque temptatione hostis. quia omnis carnis temptatio est ex eius corruptione que ortum habuit a prima hostis temptatione. temptatio

¶ conclusio responsionis quod temptatio carnis potest separari a temptatione demonis.

tamen hostis pōt esse absq3 temptatione carnis. τ tunc potissime quando is temptatur in quo nō ē carnis corruptio. sicut fuit in adam τ in christo. vel quando ex illa temptatione nulla oritur incuruatio. Quando vero temptatio hostis ad peccatum gerabit. cum nullū peccatum sit in nobis quod non habeat ortum ex cōcupiscentia aliqua. sic temptatio diaboli a temptatione carnis non potest separi. sic igitur iudicandū est secundum q temptatio dicit esse a carne vel ab hoste tanq̄3 a mouente primo. Si aūt sic dicat esse sicut a mouente primo τ proprie sicut accipit magister in littera. sic sequestrant. et distantia formali. τ distantia temporali. Distātia formali. q: alio modo temptat caro τ alio modo diabolus. τ ad aliud vicium impellit hec. τ ad aliud ille. τ principium mouens est aliud τ aliud. Sequestrant etiā distātia temporali. q: aliquo tempore vexat diabolus τ instigat ad aliquod vicium ad quod non inclinat caro. τ aliquando potest esse econuerso. Et sic isto vltimo modo accipiendo proprie temptationē carnis τ temptationem hostis vt accipit magister in lrā. concedendum est eas abinuicem separi. vt non solum inter vnā τ alteram sit differentia. sed etiam vna possit esse sine altera.

30 Unde concedende sunt rōnes que hoc probant. ¶ Ad illud qd̄ primo obiicit in cōtrariū q omne malum ē ab instinctu diaboli. intelligendum est sicut a mouēte primo. non sicut a motore proximo. Nam absente diabolo peccatum potest esse a li. ar. vel voluntate propria.

31 vel attrahente carnis concupiscentia. ¶ Ad illud quod obī. q caro mouet sicut instrumentū. dōm q hoc verū est qn diabolus vexat carnem. τ vexando carnem vexat spiritū. τ tunc temptatio carnis τ diaboli non ponunt in numerum. Contingit tamen carnem mediante sensualitate sibi coniuncta spiritum nostrum ad malum inclinare etiam diabolo non mouente. τ tunc non mouet sicut instrumentum sed sicut mouens primū. et

32 hoc modo h3 sequestrari a temptatione diaboli ¶ Ad illud quod obī. q peccatum diaboli est initium omnis mali. dōm q hoc non est intelligendum q sit principiū immediatū respectu cuiuslibet peccati. s3 quia ante peccatum eius non fuit aliud. τ ipsum fuit initium illius peccati originalis. ex quo est initium ad omne ma-

33 lum. ¶ Ad illud qd̄ obī. q omnia peccata sunt a carne. dōm q caro sumit ibi large p omni cōcupiscentia que inhesit anime ex coniunctione sui ad carnem. τ sic nomine carnis intelligitur concupiscentia que est mater omnium maloꝝ. τ sine hoc diabolus nō generat in no-

34 bis aliquod peccatum. Et p hoc patet responsio ad sequens obiectum de generatione spirituali. accipit enim ibi caro τ concupiscentia large. sicut ostensum est. Ex illo tñ non sequit q tēptatio diaboli nō possit eē absq3 tēptatione carnis. non enī omnis tēptatio diaboli est peccati generatiua. frequenter enim temptat. ita q nul-

35 la sequit culpa. ¶ Ad qd̄ obī. q non temptat nisi hominem carnalem. dōm q hoc non est q: temptatio diaboli p̄cedat a tēptatione carnis. s3 q: non potest aliquē temptare nisi quando habet vertibilitatem li. ar. τ est in statu merendi vel demerendi. τ in quo potest seduci τ hoc solum est quando spiritus rationalis est coniunctus carni mortali. Ex illa tamen ratione non concluditur q caro in temptatione diaboli sit causa precipua sed solum causa sine q nō.

¶ Questio III f

Cui istaꝝ temptationū sit difficilius resistere? Et q temptationi carnis videt p illud qd̄ magister dicit in lra. Temptatio carnis interior difficilius deiicitur. q: interius oppugnans de nostro contra nos roborat. s3 illius temptationi difficilius est resistere quā difficilius ē vincere. g τc. Item Seneca. Nulla pestis efficatior q̄3 familiaris inimicus. s3 inimic⁹ carnis est multo familiarior q̄3 diabolus. ergo eius temptatio crudelior τ periculosior. ac p hoc ad vincēdū difficilior. Itē quāto tēptatio ē ad nocēdū efficacior. tāto difficili⁹ ē resistere temptationi. s3 tēptatō carnis efficacior ē ad nocēdū q̄3 tēptatio hostis. q: cū tēptatio hostꝭ sit exercende virtutꝭ materia temptatio carnis nunq̄3 est sine culpa. ergo τc. Item tanto difficili⁹ est resistere alicuius psuasioni quanto ille qui psuadet magis amat. sed homo multum diligit carnem. τ multum odit diabolum. g multo difficilius est ei resistere impulsiōi carnis. q̄3 suggestioni diaboli siue temptationi. ¶ Contra. quanto impugnans est fortior. tanto eius impugnationi difficilius resistit. s3 diabolus est hostis fortissimus. sicut dicit Iob. xl. Non est potestas sup terram que ei possit comparari. ergo difficilius est eius temptationi siue impugnationi resistere. q̄3 ei temptationi que est ex carne. ¶ Item quanto temptans est versutior τ callidior tanto difficilius ē ei⁹ laqueos τ castelas euadere. sed diabolus ē versutissim⁹ g difficili⁹ ē ei⁹ illaqueationi siue tēptationi resistere q̄3 tēptationi carnis ¶ Itē q̄to inimic⁹ ē occultior tāto min⁹ pōt hō eius impetū declinare. sed diabolus ē hostis spiritualis τ occultus. caro vero ē hostis manifestus. ergo temptatio siue prelium diaboli maioris ē periculi q̄3 tēptatio carnis. cum maiori igitur difficultate ei resistitur ¶ Item facilius superatur quod ē in nostra ptāte q̄3 q nō est in nrā ptāte. s3 caro in nostra potestate est. nam ipsam possumus mortificare τ cum vicijs τ concupiscentijs crucifigere. diabolum vero minime. ergo multo facilius ē resistere eius temptationi q̄3 sit resistere tēptationi diaboli ¶ Itē spirit⁹ magis adheret bono pprio q̄3 bono carnis. siue bono interiori q̄3 bono inferiori. s3 diabol⁹ suggerit τ inclinat ad bonū interi⁹ dū tēptat de petis spūalib⁹. caro vero ad bonū inferius dū temptat de peccatis carnalibus. si ergo difficili⁹ repellitur quod est maioris adherentie. difficilius repellit temptatio hostis que est de peccato spūali. q̄3 temptatio carnis que est de peccato carnali ¶ Item difficilius est resistere violentijs q̄3 blanditijs. q: violentum importat de sua ratione impossibilitatem siue difficultatē resistendi. sed diabolus temptat violentando sicut dicit Hug. caro aūt temptat blandiendo. g difficilius

36 supatur diabolus q̄3 supet caro ¶ R⁹. ad predictorū intelligentiam notandum ē q cum querit. cui temptationi sit difficilius resistere. vtrum temptationi carnis vl̄ hostis. dupliciter potest intelligi. Aut respectu eiusdē peccati. aut respectu alterius. Si respectu eiusdē peccati. vtpote peccati carnalis. ad quod instigat caro instigat τ diabolus. tunc respondendum est q temptatio carnis est difficilior ꝓpter coniunctionē carnis ad spiritum ob quam magis incuruat animā. τ sic intelligit magister in littera. τ rationes probāt ad primā partem inducte. Si autem intelligatur comparatio fieri respectu diuersorum peccatoꝝ. vtpote temptatio carnis intelligatur respectu carnaliū. τ temptatio hostis respectu peccatoꝝ spiritualium. sic se habent vt excedentia τ excessa. Quidam enim homines sunt qui magis sunt proni ad peccata carnalia. vtpote ad luxuriā q̄3 ad supbiā. τ his difficili⁹ ē resistere temptationi carnis q̄3 tēptationi hostis. Quidā aūt sunt q pniores sunt

C con. [illegible] est q temptatio carnis diffi[illegible] resistitur [illegible]

ad peccata spiritualia q̄ ad carnalia. vtpote illi q magis desiderant honores q̄ voluptates. τ his difficilius est resistere temptationi hostis q̄ temptationi carnis. Si quis aūt sit indifferens ad vtrunq; τ equaliter pronus quantū est de se. et quodāmodo temptatio carnis est difficilior. quodāmodo temptatio hostis. Temptatio carnis erit difficilior ꝓpter maiorē τ magis intrinsecā τ magis continuā adherentiā. temptatio vero hostis difficilior ꝓpter maiorem boni promissi apparentiā τ ꝓpter latentiorem instigantis fallacia. Sicut em̄ Gre. in morl. ostendit. hostis antiquus multa q̄ sunt vicia sm̄ veritatē palliat sub specie virtutū. Si igit̄ querit̄ que harū temptationū sit ad vincendū difficilior. τ si respectu eiusdem peccati intelligat̄. dicendum est q temptatio carnis. si respectu diuersoꝝ. sic se habēt sicut excedentia τ excessa. sicut ostensum est. τ sic ꝓcedunt rōnes ad vtranq; ptem. Si aūt queraī q̄ eaꝝ magis excedat alterā. dōm q omnis caro corrupit viam suā. τ homines ex maiori parte carnales sunt. τ desiderijs carnis obsequunt̄. ꝓpter qd̄ difficilius est resistere temptationi carnis q̄ hostis. Et ad rationes illas que obijciuntur in oppositū q hostis ille est fortior τ astucior τ oculior. facile est respondere. q: non ꝑmittit̄ temptare sm̄ totam suam potentiam τ astutiā. immo reprimitur

37 potestate diuina. ¶ Ad illud vero qd̄ obī q caro est ī nostra potestate. dōm q et si in nostra sit potestate sm̄ ordinem nature. tn̄ ꝓpter ꝑuersitatē cōcupiscentie ī multis τ regnat ancilla. τ seruit dn̄a. nimius amor carnis facit ventrem deum esse hoīs. τ ideo non est in nostra potestate quousq; liberemur de potestate corporis huius adiuuante gratia dei ꝑ iesum christū dominū nostrum. Tanta em̄ est vis amoris. vt amantē amato quodammodo subijciat. Vn̄ τ si filius sit in potestate patris. nō est tamen patri facile occidere vel affligere filiū. sic in ꝓposito intelligendū est. q: nemo vnq; carnem suā

38 odio habuit. s; nutrit τ fouet eam. ¶ Ad illud qd̄ obī q bonum interius magis adheret. dōm q τ si magis adhereat spiritui sm̄ q spūs est non em̄ magis adheret s; q carnalis est. nunc aūt fere omnes homines carnales sunt. nec ꝑmanet spūs dei in homine. q: caro est. ¶ Ad il-

39 lud quod obī q diabolus temptat violentius. dōm q nulli infert violentiā simpliciter. violenter tamē dicitur quodammodo ꝓpter immissionē aliquaꝝ tribulationū que nō ita mouent affectum sicut carnis incitamenta. nisi caro ibi interponat partes suas.

Consequenter q̄stum ad tertium articulū queritur de quantitate peccati primoꝝ parentum. Et circa h̄ queruntur tria. Primo querit̄ vtrū primū peccatū potuerit esse veniale. Secundo querit̄ vtrū fuerit remediabile siue remissibile. Tertio querit̄ vtrū inter cetera genera peccatoꝝ fuerit magis graue.

¶ Questio I g

Utrum primū peccatū hominis fuerit vel potuerit esse peccatum veniale. ¶ Et q sic videt̄. In egressu a rectitudine prius curuat̄ aliquid in parua obliquitate q̄ in magna. s; obliquitas magna est causa mortalis. τ parua est culpa venialis. ergo cū cecidit a statu rectitudinis innocentie. ꝑ veniale transit ad mortale. ergo prius peccauit venialiter q̄ mortaliter. ¶ Item consensum siue electionē precedit appetitus. nihil enim eligimus nisi prius illud appetamus. ergo ante consensum primi hominis fuit appetitus. sed ille appetitus erat ad illicitum. ergo erat peccatum. sed non mortale. quia nihil est mortale citra consensum. ergo veniale. prius igitur peccauit peccato veniali q̄ peccato mortali. ¶ Item contingit aliquid diligere inordinate τ supra deum. contingit etiam aliquid diligere ordinate τ sub deo. sed inter hec duo cadit medium. vi; diligere aliquid sub deo sed inordinate. si igitur ab extremo in extremū ꝑuenit̄ ꝑ medium. prius dilexit homo aliquid inordinate sub deo q supra deum. s; primū est mortale. secundū veniale. ergo τc. Si tu dicas q homo in primo statu existēs non potuit peccare venialiter. ostendit̄ q sic. Primū q: verbum ociosum est peccatum veniale quantū est de genere suo cum non sit contra aliquod mandatum. sed adam poterat verbum ociosum dicere τ cū vxore sua iocari. ergo poterat in statu illo venialit̄ peccare. ¶ Itē qd̄ potest in maius potest in minus qd̄ est ordinatum ad illud. s; adam poterat peccare mortaliter. s; peccatum mortale est maius q̄ veniale. cum igit̄ adam potuit primo peccare mortaliter. potuit primo peccare venialiter. ¶ Item est ponere statum in quo nō potest peccare aliquis venialiter. nec mortaliter vtputa statū cōprehensoris. τ statum in quo potest peccare venialiter vtpote statum viatoris τ statum in quo contingit peccare mortaliter τ non venialiter. sicut statum angeli lapsi. ergo erit ponere statum in quo contingeret peccare venialiter τ nō mortaliter. s; hic non ē status nisi hominis instituti. ergo τc. ¶ Sed contra. Peccatū veniale veniale est propter impulsionē τ pronitatem quam hō habet ad illud. s; primus homo nullū habuit impulsum. ergo non potuit primo committere veniale peccatum. ¶ Item in primo homine nullus erat motus brutalis. s; quilibet erat sm̄ deliberationem rationis. sed peccatū committere cum deliberatione rationis vbi nulla ē pronitas non potest esse nisi mortale. ergo τc. ¶ Itē regnū sinnne a deo ordinatum erat. sicut dicit Aug. q si ipsa seruaret ordinem sub deo. nihil eriret eius impertum. ergo impossibile fuit hominē peccare nisi prius a deo se auerteret. sed hoc est per mortale. ergo τc. ¶ Item angelus ꝓpter dignitatem sui status non solum peccauit mortaliter. sed etiam irremediabiliter. ergo si status innocentie excedebat statum miserie in magna precellentia. vr̄ q illud qd̄ in nobis est modo modicū τ leue. in statu illo esset magnum τ graue. nulla igitur essent ibi leuia τ minuta peccata. sed omnia essent grauia τ mortalia. ¶ Item omne peccatum aufert innocentiam. s; qd̄ auferebat homini innocentiam auferebat immortalitatem. τ quod auferebat immortalitatem inferebat mortem. τ quod inferebat mortem erat mortale. ergo a primo. nullum peccatum poterat esse in primo homīe qd̄ non esset mortale. ¶ Item si adam primo commisisset veniale. quero vtrum potuit penitere. an non? Si non. ergo fuisset irremediabile. Si sic. ergo propter veniale peccatum voluisset. ergo passibilis factus esset. et si passibilis. ergo τ mortalis. cum eadem esset in eo ratio passibilitatis τ mortis. ergo necesse fuit primū peccatum primi hominis vel esse mortale. vel esse irremediabile. vel q aliquid esset veniale τ inferret mortem. que duo simul stare non poterant. ¶ R. ad predictorum intelligentiā est notandum q circa hoc duplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt q adam primo peccato peccauit mortaliter. potuisset tamen peccare venialiter. non in omni genere venialis. Quoddam enim est veniale ex genere actus. sicut dicere verbū ociosum τ mendacium iocosum. vl̄ exire in vsum dissolutū. τ h̄ē veniale non solū cū preuenit rōnis iudiciū. sed etiam cū subsequitur. τ h̄ pcto dicūt adā primo peccare potuisse.

Est et aliud genus venialis peccati qd' dr veniale a ve/mendo. qr venit ex surreptione et pronitate nature cor/rupte. et hoc preuenit no subsequit iudicium rationis et tali peccato dixerut adaz peccare non potuisse. pter ordinem originalis iusticie. quo inferior potentia ita subdebatur superiori q nihil appeteret absq3 ei' impe/rio et dictamine. et hec positio satis fuit probabil'. Ve/rumtamen comuniter non approbant eam doctores theolo/gie. nam improbabilitate haberet si quis attendat ad pfe/ctioem status. et regulam rectitudinis in qua erat. a q̄ etiam cum nullu haberet impellens exire non poterat nisi cotemnendo diuinam iusticiam. et fedando suaz in/nocentiam. et corrumpendo naturaz suam. q omnia fa/ciunt primam culpam ade non venialem sed mortalez fu/isse. nec potuisse aliter esse. Et io est comunis opinio quam hodie approbant doctores. q in statu innocentie primo peccato peccauit mortaliter. nec primu ei' pec/catum veniale esse potuit. Unde concedende sunt rati/40 ones que hoc ostendut. ¶ Ad illud ergo quod obijcitur q prius est peruenire ad paruam obliquitate q ad ma/gnam. dom q verum est vbi est curuitas paulatiua et per successionem. ibi autem potius fuit fractio q cur/uatio. vel si curuatio dici debet. ergo incepit in consen/su qui fuit mortale peccatum. et ita inter rectitudinem et illam obliquitatem non intercedit medium. Et si tu queras vnde hoc? dico q hoc non fuit pter immedia/tam oppositionem rectitudinis ad pcm mortale. s3 q in tali subiecto. quod quidem vel oportebat esse sanuz vel mortuum. ¶ Ad secundum qd obr q appetitus prece/dit consensum. Dom q verum est. sed appetitus q pre/cessit consensum primorum parentu non fuit libidino/sus. sed naturalis. et tunc aut incepit esse libidinosus. quando voluntas deliberatiua consensit. et tunc ince/pit etiam esse mortalis. et ita non ante cepit peccatum 41 esse q esse mortale. ¶ Ad illud quod obr q medium e in/ter diligere ordinate sub deo et inordinate supra deum. Dom q et si sit mediu comparando statuz ad statu simpli/citer. comparando tamen ad hominem illuz non cade/bat medium. Ratio autez huius erat propter magna approximationem ad deum ob quam nihil poterat in/ordinate diligere quin per hoc deo iniuriaz faceret. ac 42 per hoc supra deum diligeret. ¶ Ad illud quod obijci/tur q poterat dicere verbum ociosuz quod est veniale dom q verbum ociosum ei fuisset mortale propter sta/tus perfectionem. Unde q dicitur aliquod peccatum esse mortale generaliter siue de genere sui actus. hoc in/telligendum est respectu nature lapse. ¶ Ad illud qd 43 obijcitur. quod potest in maius potest in minus. dom q illud non est verum. qr non est hominis potentia ali/quando ita ordinata ad minus sicut ad maius. vn ma/ius est hominem mori q febricitare. facilius tamen po/test aliquis alicui inferre mortez q febrem. sic et homo primus citius potuit se occidere q deliberare. id est pri/us mortaliter q venialiter peccare. ¶ Ad illud qd obij/44 citur q quart' status esse deberet in quo posset tantuz venialiter peccare. dom q illum statuz nullo modo co/uenit esse. Ex enim aliquot peccatuz sit veniale alicui hoc est pter magnam pronitatem quam habet ad pec/candum. et difficultatem quam habet ad benefaciendu et vbi hec sunt est facilitas ad mortale. et ita nu q est po/nere statum in quo peccet venialiter in quo non possit peccare mortaliter. est tamen ponere econuerso statuz sc3 in quo otingit peccare mortaliter et no venialit' pp' defectum penitentie. hmoi autez est status demonum.

¶ Questio II b

Utrum peccatum quod primo secutum est ex temptati/one illa fuerit remissibile v'l irremissibile. ¶ Et q irremis/sibile videtur. Aug'. de mirabilib' sacre scripture. lo/quens de angelo dicit q resurgere non potuit. quia de sublimissimo statu cecidit. s3 homo cecidit de nobilissi/mo gradu et statu quem potuit habere in via. ergo si no potuit resurgere demon. pari ratione nec homo ¶ Itez peccatum ad quod nullam habet homo inclinationez nullam habet excusationem. et quod omni caret excusa/tione non est dignum remissione. sed peccatum quod omnino ineptum est ad remissionem est irremissibile. ergo peccatum est irremissibile quod fit sine aliqua in/clinatione. sed tale fuit peccatum quod consecutuz est ex prima temptatione. ergo rc. ¶ Item morbus qui to/tam naturam inficit est incurabilis. quia omnino sani/tatem et principium sanitatis expellit. sed peccatuz qd ex primaria temptatione subsecutum est totam natura humanam infecit. videtur igit' q fuerit morbus incura/bilis ¶ Item adam anteq peccaret non solum habuit naturalia. sed etiam gratuita. sicut ostenditur infra. et hoc innuit glo. Luce. x. vbi dicit q homo vulneratus fuit in naturalibus. et expoliatus gratuitis. angel' ve/ro non habuit gratuita sed solum naturalia. sicut oste/sum fuit supra. ergo maiorem corruptionez fecit pecca/tum hominis in homine q peccatum angeli in angelo sed peccatum quod magis corrumpit minus est aptuz sanari. ergo si peccatum angeli fuit irremediabile. mul/tofortius peccatum hominis. ¶ Sed contra. Penite/tia est via ad veniam. sed primus parens postq pecca/uit. potuit penitere. qd patet. quia doluit et penituit. ergo potuit veniaz et misericordiam inuenire. ergo pec/catum eius fuit remissibile. ¶ Item dignum est q qui ab alio deijcitur. ab alio adiuuetur. sed homo cum pec/cauit alio temptante deiectus est. ergo debuit ipsum ha/bere presidium et adiutorium ad resurgendum. sed illo habito peccatum hominis est remissibile. ergo rc. ¶ Ite peccatum primi hominis totam naturam humana in/fecit. ergo si irremissibile fuisset. tota huana natura da/nata fuisset. ergo diuina prouidentia et dispositio que hominem fecerat propter beatitudine fuisset frustrata et ita esset vana ¶ Item non est maioris stabilitatis cul/pa q gratia. nec demeritum q meritum. g si culpa ade fuisset irremissibilis. gratia precedens fuisset inamissi/bilis. ergo si gratiam potuit amittere. pari ratione po/tuit a culpa resurgere. Questio est igitur propter quid remissibile fuit peccatum humanum. no angelicu ¶ 45 Dom q primuz peccatum hominis qd ex temptatione diaboli subsecutum est remissibile fuit. Et si queratur ratio huius. dom q ex tribus rationibus. vna potest ratio sufficiens colligi. Remissibile namq3 fuit peccatu primi hominis. quia erat in carne mortalis. in volun/tate vertibilis. in transgressione excusabilis. Carnis mortalitas faciebat remissibilitatem. potuit enim diui/na iusticia seueritatem et equitatem sui iudicij in homie exercere preter eternam damnationem in hoc q homi/nem peccatorem morti tradidit. et hominis innocentis mortem pro satisfactione suscepit. vt sic exerceretur in homine seueritatis vindicta pro culpa perpetrata. vt quemadmodum homo voluntarie peccando deum de/seruerat. et seipsum morte culpe occiderat. sic spiritus inuitus desereret corpus. et mors erogatur in pena. si/cut commissa fuerat in culpa. Angelus autem per na/tura inmortalis erat. nec mori poterat nisi morte eterna

non eñi erat alia vis exercendi in ipsum iusticie severitatem nisi per mortem damnationis eterne. et sic cariis mortalitas multum facit ad hoc q̄ peccatū hominis esset remissibile. Voluntatis vertibilitas ad hoc nihilominus faciebat. quia enim homo conditus est in vertibilitate arbitrii que non tñ debebat esse in eo ad momentum sed etiam ad tempus diuturnum. q: longo tempore debebat esse viator. hinc est q̄ sicut gratia adveniens eius voluntati non abstulit vertibilitatem ad malum sic culpa superveniens non abstulit potentiam revertendi ad bonū. ⁊ sicut potuit transgredi ita potuit conteri. ⁊ sicut per culpam pervenit ad iram divinam. sic per penitentiam rediit ad gratiam. Hoc aūt angelus non habuit. sicut ostensum fuit supra di. vij. ꝓpter brevitatem spacii merendi postq̃ voluntas eius vertibilitatem habere non poterat. sicut ibidem ostensum est. Excusabilitas etiam in culpa faciebat ad peccati hoīs remissibilitatem. Quia enim alio suggerente cecidit. dignum fuit per alium sublevari. ⁊ ideo cōpetebat sibi mediatorē habere. ⁊ q: lapsus non potest resurgere sine manu sublevante. ⁊ inimicus non potest reconciliari sine mediatore interveniente. hinc est q̄ peccatū hominis fuit remissibile. non petm̄ angeli. q: hō ꝑ alium cecidit. alium debuit habere adiutorem ⁊ relevatorem. angelus vero non. quia cecidit ꝑ semetipm̄. ⁊ hec est ratio quam magister reddit in littera. Et sic patet q̄ triplex est ratio quare peccatum hominis remissibile fuit ⁊ iste tres concurrentes reddunt unam rationem integram. Inter has tamen precipua est ratio q̄ medio loco posita est scʒ vertibilitas voluntatis post lapsuʒ. ꝑ quam homo susceptibilis erat penitentie. mediante q̄ ad veniam poterat pervenire. Concedende sunt igitur rationes ostendentes peccatum hominis qđ ex primis temptatione secutum est fuisse remissibile. Ad illud qđ obiicit q̄ cecidit de nobilissimo statu. dōm q̄ q̄uis homo esset in statu sublimi. non tñ sic dicit de sublimissimo statu cecidisse sicut angelus. Angelus enim proximus erat glorie. adeo q̄ uno solo motu conversionis ad deum poterat effici gloriosus. non sic fuit de homine ⁊ ideo non est simile. Ad illud quod obiicitur q̄ homo nullam habuit inclinationem. dōm q̄ ⁊ si non habuit inclinativum interius. habuit tamen impulsivuʒ exterius. ratione cuius aliquo modo fuit peccatū eius excusabile. esto tñ q̄ excusabile non esset in se. nihilominus excusabile factuʒ est qñ homo incepit de sua transgressione dolere. Ad illud qđ obiicitur q̄ tota natura est corrupta. dōm q̄ ⁊ si corrupta sit tota q̄tum ad totam posteritatem que seminaliter ex adam procedit nihilominus tamen remansit ipsi ade semen in quo benedicte sunt omnes gentes. id est xp̄s in quo nulla fuit corruptio. immo membrum sanissimum fuit. ⁊ ideo sua cauterizatōne cetera membra a fece peccati curavit. Remansit etiam in homine aliquis naturalis rectitudo. utpote sinderisis que non fuit in eo extincta. qua movente ⁊ instigante. potuit peccatum detestari. ⁊ detestando ad deum reverti. ⁊ revertendo curari. Ad illud qđ obiicitur q̄ homo habuit naturalia et gratuita qñ peccavit. dōm q̄ ⁊ si aliquod donum amiserit in peccando qđ lucifer non perdidit. q: nō habuit. tamē rectitudo non est adeo obliquata in homine sicut fuit in diabolo. ⁊ non tam improbe ⁊ pertinaciter adhesit ei quod appetit sicut angelus qui nullum habuit retardativum.

Questio III

Utrum peccatum quod ex illa temptatione subsecutuʒ est. fuerit gravissimū omnium peccatorū? Et qđ sic videtur. Aug. xiiij. de civi. dei. Magna fuit in peccādo iniquitas. ubi tanta fuit in non peccādo facilitas. Ex quo verbo elicitur tale argumentuʒ. Ubi maior est ad obediendum facilitas. ibi maior est culpa in cōtemnendo. sed primo homini obedire fuit facillimum. ergo in transgressione illa fuit peccatum maximū. Itē Aug. ibidem. obedientia secundi hominis ea est predicabilior quo factus est obediens usq; ad mortē. Ex quo verbo potest elici tale argumentuʒ. sicut qui est obediens usq; ad mortem habet maximū meritum in obediendo ⁊ est maxime laudabilis sicut fuit filius dei. sic qui sic est inobediens ut etiam non desistat ꝓpter timorē mortis maxime culpabilis est ⁊ vituperabilis. sed talis fuit inobedientia primorum parentum qui cōminatione mortis non timuerunt transgredi divinum mandatuʒ ergo videt q̄ illud peccatum fuerit maximū. Item tanto gravius est peccatum q̄tu magis corrumpit. quia peccatum est corruptio modi. speciei. ⁊ ordinis. sʒ peccatum primorū parentū fuit maxime corruptivum. q: non solum ipsos corrupit. sed etiam totum genus humanum. ꝰ fuit omnium peccatorū maximū. Item tanto gravius est peccatū q̄to maior pena punitur ꝑ iustum dei iudicium. sʒ peccatum primorū parentuʒ fuit pena mortis ⁊ exhereditationis in se ⁊ in suis posteris ⁊ hec maxima est omnium penarū. ergo illud peccatuʒ fuit maximū. Sed contra. Minus est peccatum remissibile q̄ irremissibile. sed peccatū illud fuit remissibile. ut supra probatū est. multa aūt peccata sunt irremissibilia. ergo ⁊c. Item gravius est petm̄ qđ nullo modo est excusabile q̄ qđ aliquā habet excusationē. sʒ petm̄ primorū parentum aliquaʒ habet excusationem in hoc q̄ factum est ad alienam instigationem. peccatū aūt in spiritumsanctum colorem excusationis nō habʒ ergo petm̄ illud non fuit peccatum gravissimū. Item ratio gravius est peccatū q̄to ex maiori libidine procedit. sed in primis parentibus regnavit minime libido ⁊ voluntaria improbitas. cum eorum natura esset munda ⁊ salva. ꝰ videt q̄ illa transgressio ex inobedientia nō fuerit maxima. Item gravius est peccatū qđ est contra naturā ⁊ rōnem ⁊ institutionem divinam q̄ quod solū est contra divinum mandatum. sed peccatum primorū parentum quod ex illa temptatione secutum est nec fuit omnino contra naturam nec contra rationeʒ. sed solum contra divinam institutionem. nam nec natura nec ratio per se dicebat de illo ligno non esse edendum multa autem sunt peccata que sunt contra naturam et rationem ⁊ institutionem divinam. que nos appellamus peccata contra naturam. ergo non videtur q̄ illa primorum parentum transgressio omnium peccatorū fuerit maxima. R°. dōm q̄ cum multis modis possit dici peccatum unum gravius ⁊ maius altero. ad p̄sens tamen attendendum est q̄ tribus modis dicitur unum peccatum esse gravius altero. Aut propter maiorem libidinem. aut propter maiorem ingratitudineʒ aut propter maiorem corruptionem. Si p̄mo modo loquamur. sic peccatum illud nec fuit maximū simpliciter. nec maximū omniuʒ peccatorū. ex maiori eñi libidine diabolus peccavit. ⁊ etiam multi filii adam ex maiori libidine peccant q̄ peccaverit primus parens. Si vero secundo modo dicatur peccatum maius. s. q̄tum ad ingratitudinem. sic peccatum ade nō fuit maximuʒ simpliciter. maximū tamen fuit omnium humanorum

Maximū nanq3 simpliciter non fuit. q3 diabolus ex maiori ingratitudine peccauit. cum plura bona in sua creatione perceperit. & de sublimiori statu lapsus fuerit fuit tamen maximū omnium humanoꝝ. quia in nobiliori statu & altiori erat q3 aliquis posteroꝝ suoꝝ qui lapsus fuerit in peccatū. & ideo maxime iudicatur fuisse ingratus. Si autē dicatur terciomodo peccatū maius altero ratione maioris lesionis. sic quodammodo fuit maximū omnium & quodāmodo non. Maior enī lesio dupliciter potest intelligi & esse. sc3 intensiue & extensiue. Intensiue loquendo peccatū ade non fuit maxime lesionis. quia non adeo deprauauit voluntatem suam sicut multa peccata deprauant. Extensiue vero loquēdo peccatum illud maxime lesionis fuit. quia nullum peccatum est quod tot personis nocuerit. & in tot pertranseat sicut illud peccatū quod ꝑpetratū fuit ex temptatione primaria. & ita quodāmodo fuit grauissimū. quodāmodo non. Ex hoc patet responsio ad rōnes ad vtranq3 pteꝫ adductas. vtreq3 enim fm diuersas vias verum concludunt. sicut aspicienti satis planum est.

Distinctio. xxij. de hominis transgressione.

Hic videt diligenter inuestigandū &c. Supra egit magister de lapsu hominis in comparatione ad diabolum temptanteꝫ. in hac vo parte agit q̄ntum ad hominē transgredientem. Diuidit aūt pars ista in duas partes. In prīa determinat de peccato primoꝝ parentū q̄ntum ad genus. In secunda vo q̄ntū ad radicem. vtrum. s. fuerit ex industria. an ex ignorantia ibi. His aūt opponi solet hoc modo. Prima pars h3 tres. In prima determinat de genere primi peccati generaliter. In secunda vero de genere peccati viri & mulieris specialiter. ibi. Et talis quidem elatio in mente mulieris. In tercia vero determinat quis eoꝝ peccauerit magis grauiter. ibi. Ex quo manifeste animaduerti pōt &c. Quelib3 aūt hāꝝ ptiū diuidi pōt in duas. Nā in qualibet primo determinat veritatē. In secunda remouet dubitationē. Scd̄a vero pars principalis in qua determinat de peccato q̄ntum ad radiceꝫ diuiditur in tres partes. In prima inquirit vtrum peccatū illud ex ignorantia ꝓcesserit & ꝑ illā excusari habeat. In secūda vo querit vnde processerit primi peccati malicia. ibi. Solet etiā queri cū sine vicio esset natura &c. In tercia vero inquirit cū peccatū illud fuerit a voluntate. vtrū primo ante voluerit q3 peccauerit. ibi. Si vero querit vtrum voluntas peccatū illud precesserit &c. Subdiuisiones partiu3 & intellectus satis apparet. primo enī magister determinat de ipsa culpa ꝑmoꝝ parentū in se. secūdo vero ꝓut comparari habet ad radiceꝫ ignorantie.

Determinat veritatem de genere primi peccati generaliter. a

DI. XXII

Hic videtur diligenter inuestigādū esse q̄ fuerit origo & radix illius peccati. Quidā3 putant quandā elationē in animo hominis ꝓcessisse. ex qua diaboli suggestioni cōsensit. Qđ videt Aug9. innuere sup gen̄. ita inq̄ens. Non est putandū q̄ homo deyceret nisi precessisset in eo quedam elatio cōprimenda. vt per humilitatē peccati sciret q̄3 falso de se presumpserit. & q̄ non bene seh3 natura si a faciente recesserit. Itē in eodem. Quō verbis temptatoris crederet mulier deum se a re bona & vtili ꝓhibuisse nisi inesset ei9 menti amor ille ꝓprie ꝑtātis. et de se superba presumptio. q̄ ꝑ temptationeꝫ fuerat cōuincenda aut perimenda. Deniq3 non cōtenta suasione serpentis aspexit lignū bonū esui. decorū aspectu. nec credens se inde posse mori. forte putauit deū alicui9 cā significationis illa dixisse ideo manducauit. & dedit viro suo fortassis cū aliqua suasione quam scriptura intelligendā reliquit. vel forte non fuit suaderi necesse cū eam mortuam ex illo cibo nō videret vir. Sicut ergo nō est ꝑmissus diabolus temptare feminā nisi ꝑ serpentem. ita nec virū nisi ꝑ feminā. vt sicut preceptū dei ꝑ virū venit ad mulierē. ita diaboli temptatio ꝑ mulierem transiret ad virū. In muliere vero que rōnalis erat nō ipse est locutus vt in serpente. ſꝫ persuasio ei9. cuius instinctu adiuuaret interius qđ ꝑ serpenteꝫ gerebat exteri9. Ex predictis temptationis modus atq3 pgressus insinuatur. nec nō etiam qđ ꝑdixim9 innui videt sc3 q̄ temptationē precesserat aliqua elatio & ꝑsumptio in mente hominis.

Opinio q̄rundā q̄ dicūt elatiōeꝫ ꝓcessisse in gio hois

q̄ mulier est

Aug9. sup gene.

Qualiter locut9 ē diabol9 ī muliere q̄ ī serpente.

¶ Remouet dubitationem an elatio precesserit in mente hominis. b

¶ Quesita fuit. non ergo alteri9 suggestione prius peccauit. cum autoritas tradat ideo peccatū diaboli incurabile esse. q3 non suggestione s3 propria superbia cecidit. hominis vero curabile. q3 non ꝑ se. ſꝫ ꝑ alium cecidit. & ideo ꝑ aliū resurgere potuit. Quo circa predicta verba Aug9. piū3 ac diligentem lectorem efflagitant. que sic intelligere sane quim9. Nō deyceret hō in actum illi9 peccati. vt sc3 lignū vetitū ederet. & in has miserias ꝑ temptationē diaboli. nisi elatio cōprimēda precessisset. non vtiq3 temptationē sed opus peccati. Talis enī fuit ordinis processio. Diabol9 temptando dixit. Si comederitis eritis sicut dij scientes bonum & malū. quo audito statim menti mulieris surrepsit elatio quedam & amor ꝓprie potestatis. ex quo placuit ei facere qđ diabolus suadebat & vtiq3 fecit. Suggestione igitur peccauit q3 temptatio ꝓcessit. ex qua in mente eius orta ē elatio quā peccatū opis secutū3 est et pena peti.

Quō intelligēda sūt illa verba hic dicta

c Qualis tēptatiōis ordo

¶ Determinat veritatem de genere peccati viri & mulieris specialiter. c

¶ Et talis quidem elatio in mente mulieris fuit ꝑ certo qua credidit & voluit habere similitudinē dei cum equalitate quadam. putans esse verum qđ diabolus dicebat. Et ideo specialiter mulierē cōmemorat Aug9. inquiens. Quomodo crederet mulier diabolo nisi esset in mente eius super-

Que fuit elatio mulieris

ba presumptio. Et quod ibi sequitur. scilicet quod per temptationem fuerat conuincenda vel perimenda. ad mulierem referendum est ut intelligatur que mulier non elatio fuerat per temptationem etc.

¶ Remouet dubitationem que fuit elatio viri an crediderit vel voluerit quod mulier. d

Solet queri vtrum in illa talis elatio et amor proprie potestatis in viro fuerit sicut in muliere. Ad quod dicimus. quia adam non fuit seductus eo modo quo mulier. non enim putauit esse verum quod diabolus suggerebat. in eo tamen fuisse seductus credi potest quod commissum veniale putauerit quod peremptorium erat. Sed nec prior seductus fuit. nec in eo in quo mulier. vt crederet deum illud lignum ideo tangere prohibuisse. quoniam si tangerent fierent sicut dii. Uerumtamen preuaricator fuit adam vt testatur apostolus. Poterat enim aliqua elatio mentis eius inesse illico post temptationem ex qua voluit lignum vetitum experiri. cum mulierem non videret mortuam esca illa percepta. Unde Aug. super Gen. Cum apostolus adam preuaricatorem fuisse ostendit dicens. In similitudinem preuaricationis ade. seductum tamen negat vbi ait. Adam non est seductus sed mulier. Unde et interrogatus non ait. mulier seduxit me. sed dedit mihi et comedi. Mulier vero dixit. Serpens seduxit me. Hanc autem seductionem proprie vocauit apostolus per quam id quod suadebatur cum falsum esset verum putatum est. scilicet quod deus lignum illud ideo tangere prohibuerit. quia sciebat eos si tetigissent sicut ~~futuros~~ deos tanquam eis diuinitatem inuideret. qui eos homines fecerat. Sed et si virum propter aliquam mentis elationem que deum latere non poterat sollicitauit aliqua experiendi cupiditas. cum mulierem videret accepta illa esca non esse mortuam. nec tamen eum arbitror (si iam spirituali mente preditus erat) vllo modo credidisse quod diabolus suggerebat.

¶ Determinat veritatem quis eorum peccauerit magis grauiter. e

Ex quo manifeste animaduerti potest. quod eorum plus peccauerit adam. scilicet vel eua. Plus enim videtur peccasse mulier que voluit vsurpare diuinitatis equalitatem et nimia presumptione elata credidit ita esse futurum. Adam vero nec illud credidit. et de penitentia et dei misericordia cogitauit. dum vxori morem gerens eius persuasioni consensit. nolens eam contristari et a se alienatam relinquere ne periret. arbitratus illud esse veniale non mortale delictum. Unde Aug. Apostolus ait. Adam non est seductus. Quod vtique ita accipi potest. vt intelligatur non esse seductus prior. scilicet vt in eo in quo mulier. vt scilicet crederet illud esse verum. eritis sicut dii. sed putauit vtrumque posse fieri. vt vxori morem gereret. et per penitentiam veniam haberet. Minus ergo peccauit quod de penitentia et dei misericordia cogitauit. Postquam enim mulier seducta manducauit eique dedit vt simul ederent. noluit eam contristari quam credebat sine suo solatio contabescere. et a se alienatam omnino interire. Non quidem carnali victus concupiscentia quam nondum senserat. sed amicabili quadam beniuolentia. qua plerumque fit vt offendatur deus. ne offendatur amicus. quod eum facere non debuisse diuine sententie iustus exitus indicauit. Ergo alio quodam modo ipse etiam deceptus est. In expertus enim diuine seueritatis in eo falli potuit. vt veniale crederet esse commissum. sed dolo illo serpentino quo mulier seducta est nullo modo arbitror illum potuisse seduci. Ex his datur intelligi quod mulier plus peccauerit. in qua maioris tumoris presumptio fuit. que etiam in se et in proximum et in deum peccauit. vir autem tantum et in se et in deum. Inde etiam colligitur quod mulier plus peccauerit. quia grauius punita est. cui dictum fuit. In dolore paries filios etc.

¶ Remouet dubitationem ortam ex verbis aug. que bus predicte sententie aduersari videtur. f

Sed huic videtur contrarium quod aug. super gen. de viro et muliere peccatum suum excusantibus ait. Dixit adam mulier quam dedisti michi. dedit mihi de ligno et comedi. non dicit peccaui. Superbia enim habet confusionis deformitatem. non confessionis humilitatem. Nec etiam mulier confitetur peccatum. sed refert in alterum dicens Serpens decepit me et comedi. in pari sexu. sed pari fastu. Ecce hic dicit Aug. quia parem fastum habuit mulier cum viro. pariter ergo superbierunt et pariter peccauerunt. Sed hic ita determinari potest vt dicamus parem vtriusque fuisse fastum in excusatione peccati. et etiam in esu ligni vetiti. sed disparem et in muliere multo maiorem in eo quod credidit et voluit esse sicut deus. quod non vir. Uerumtamen et de viro legitur quod voluit esse sicut deus. Dicit enim Aug. super illum locum psalmi. Que non rapui tunc exoluebam. Rapuit adam et eua presumentes vt diabolus de diuinitate. rapere voluerunt diuinitatem et perdiderunt felicitatem. Item super illum locum. Deus quis similis tibi. Qui per se vult esse vt deus. peruerse vult esse similis deo. vt diabolus qui noluit subesse. et homo qui vt seruus noluit teneri precepto sed voluit vt nullo sibi dominante esset quasi deus. Item super illum epistole locum. Non rapinam arbitratus est se

a Si vir non peccasset. humanum genus minime peccatis corruptum periret. Contra ita contraheret homo massam carnis a muliere sicut a viro et magis. si ergo originale peccatum contrahimus ex corruptione masse dampnate. ita contraheret originale peccatum ex corruptione mulieris sicut ex corruptione viri.

Rn. dicendum quod quia principale principium propagationis residet penes virum. potestas seruandi iusticiam matrie penes virum residebat. et deus hanc viro seruandam commiserat. et ideo si vir non peccasset. posteri originali iusticia non carerent. Ad illud quod obiicitur de muliere. respondetur dupliciter. vel quod homo tunc ex parte mulieris contraheret corruptionem penalitatis non corruptionem Uy

eum

In quadam est deceptus et in quo non

Ex pena etiam plus peccasse probatur mulier

Gene. iii.

Determinatio predicte auctoritatis

De viro etiam legitur quod voluerit esse sicut deus.

ps. lxviii.

ps. lxxxii.

Philip. ii.

sedicatis q̄ p̄ncipalit᷑ h3 omū ex pte viri. vl᷑ certe qȯ pba bili⁹ videt᷑. vir mulieri cōnexus amplius nō esset. sic ei deus aliā nouā formasset. hoc saluo q̄ sententia dānationis mortis ꝛ corruptiōis permāsisset in ea.

2 b Tribus modis vt Isidorus ait peccatū geritur scꝫ ignorātia ꝛc.

Contra. Beda dicit q̄ quatuor sūt nobis īflicta ppter primū pctm̄. vicꝫ. īfirmitas. ignorātia. malicia. ꝛ ꝯcupiscentia. ḡ cū omīa ista sunt peccatoꝝ principia. vr̄ diuisio. Isido. insufficiens esse q̄ ponit tm̄ tria membra. Item sicut ignorantie opponit᷑ industria. ita īfirmitati opponit᷑ potētia. ḡ sicut ponit᷑ aliud genus peccati esse ex ignorantia. et aliud esse ex industria. similit᷑ deberet aliō poni ex infirmitate. aliud ex potētia. R̄o. dōm q̄ ista diuisio peccati accipit᷑ penes corruptioēz virū aīe. ita q̄ ignorātia respicit rationalē. infirmitas irascibilem. ꝛ malicia respicit cōcupiscibilem. ꝛ vocatur hic idē peccatū ex īdustria et ex malicia. ꝛ iō cū oēs vires mo tiue sub his tribus cōprehendi possūt. oīe peccatum quod fit in statu nature lapse ad ista tria genera habet reduci. Ad illud vero qȯ obijcit᷑ de ꝯcupiscētia. dōm q̄ illud mēbrū nō distinguit ꝯtra alia. q̄ sicut idē Beda dicit. cōcupiscētia ex oībus his est cōtracta. ꝛ iō penes ꝯcupiscētiā nō sumitur aliqua differētia. cum omnia peccata procedāt ab ipsa. Sicut eñ dicit Aug. dū lex prohibet cōcupiscentiā. ꝓhibet oīe malū. Ad illud qȯ obijcitur q̄ potentia opponitur infirmitati sicut industria ignorantie. Dōm q̄ industria nō stat ibi pro malicia qua cōcomitatur scientia. Quare autē peccatum ex malicia dicat᷑ ex industria infra patebit. cum agetur de pctō in spiritum sāctum.

Quorūdā sententia q̄ adā ambiuisset esse vt de⁹ scꝫ nō credidit possibile

Aliorū sententia q̄ ꝓpter Euam de viro sumptam id dictū putāt

Per similitudinē ostēdit.

esse equalē deo. q̄ꝛ nō vsurpauit qȯ suū nō esset. vt diabolus ꝛ primū hō. scꝫ ideo quibusdā videt᷑ q̄ etiā adā ambierit esse sicut deus. nō tm̄ credidit id fieri posse. ꝛ iō falsū esse qȯ diabol⁹ ꝓmittebat cognouit. Et licꝫ diuinitatis eq̄litatē ꝯcupierit. nō tm̄ adeo exarsit. nec tāta est affectus ambitione sicut mulier q̄ illud fieri posse putauit. ꝛ iō magis illud ambigēdo supbiuit. Utrum aūt aliq̄ forte ambitiōis surreptio mouit. scꝫ nō ita vt illud verū vl᷑ possibile fore putaret. Alijs aūt videt᷑ ideo dictum esse q̄ adā illud voluerit. q̄ꝛ mulier de eo sūpta illud voluit. sicut inquīt. Pctm̄ dicit᷑ p vnū hoiem intrasse in mūdum id est in humanā naturā. cū tm̄ mulier añ virū peccauerit. q̄ a p mulierē intrauerit de viro facta. Uel poti⁹ ideo p hoiem dicit᷑ intrasse. q̄ꝛ etiam peccāte muliere a si vir nō peccasset. humanū genus minime pctīs corruptū periret. Minus ḡ peccauit vir q̄ꝫ mulier.

Inq̄rit vtrū peccatū illud ex ignorātia pcesserit. ꝛ an ꝑ eā habeat excusari. g

His aūt opponi solet h̄ modo. b Trib⁹ modis (vt Isidor⁹ ait) pctm̄ gerit᷑. s. ignorātia. īfirmitate. īdustria. Et grau⁹ ē infirmitate peccare q̄ꝫ ignorantia. grauiusq̄ꝫ industria q̄ꝫ infirmitate. Eua aūt videt᷑ ex ignorātia peccasse. quia seducta fuit. Adā vero ex industria. q̄ꝛ non fuit seduct⁹. vt ap̄ls ait. Ad qȯ dicimus. q̄ꝛ licꝫ eua in hoc ꝑ ignorantiā deliq̄rit q̄ putauit verū esse qȯ diabolus suadebat. nō tm̄ in h̄ q̄ñ nouerit illud dei esse mādatum ꝛ pctm̄ esse ꝯtra agere. Ergo nō excusari a pctō ꝑ ignorantiā nō potuit. c Est eñ ignorantia q̄ excusat peccantē. ꝛ est ignorantia talis que non excusat. Est autem ignorantia vincibilis. ꝛ ignorantia inuincibilis. Excusatio oīs tollitur. vbi mādatum nō ignorat᷑. Est aūt ignorātia triplex. ꝛ eorū. s. q̄ scire nolūt cū possint. q̄ non excusat. q̄ꝛ ꝛ ipa pctm̄ est. Et eoꝝ q̄ volūt. sed nō possunt que excusat. ꝛ est pena peccati nō pctm̄. Et eoꝝ q̄ quasi simpliciter nesciūt nō renuētes vel ꝓponētes scire. que nemīnē plene excusat. scꝫ sic fortasse vt minus puniatur. Uñ Aug. ad valētinum. Eis auferr᷑ excusatio q̄ mādata dei nouerūt quā solēt habere hoīes de ignorantia. Et licet grauius sit peccare scienter q̄ꝫ nesciēter. d nō ideo tamen cōfugiēdum est ad ignorātie tenebras. vt in eis q̄sq̄ꝫ excusationē requirat. Aliud est eñ

Triplex est ignorātia ꝛ que excusat

Ubi nō ē excusatio.

rantia eoꝝ qui scire nolūt dū possint nō excusat. Contra. quia sicut dicit pħs oēs homines naturaliter scire desiderāt. sed qȯ naturale est nullo modo assuescit in cōtrarium. ergo videtur q̄ nullus homo scientiam respuat. Item sic se habet scientia ad intellectum sicut se habet pax ad affectum. sed quia pax ē perfectio affectus. nullus est q̄ nō apperat pacē. sicut dicit Aug. ꝓpter pacē ei bellātoēs q̄ cūq̄ꝫ bellant. ergo videt᷑ similit᷑ q̄ nullus scientiam respuat. R̄o. dōm q̄ sicut cōtingit aliq̄d nos scire in vniuersali ꝛ ignorare in particulari. sic cōtingit aliq̄d appetere in vniuersali. ꝛ tm̄ cōtēnere in particulari. Et hoc pacto oīs hō appetit beatitudinē. illā tamē beatitudinez quam christiani expectant multi sunt qui aspernātur et recusāt. ꝛ primus quidez appetitus est a voluntate naturali. secūdus est a voluntate electiua. ꝛ ꝑ hūc modum est ꝛ in proposito. Et si omnes hoīes natura scire desiderēt et velint esse scientes. scientiā tamen mādatoꝝ dei plurimi aspernātur. Et sic patet responsio ad illa duo obiecta. nam scientiā recusare hoc nō est nature sed volūtatis electiue. Et sic etiam ꝛ si pacē in vniuersali nullus recuset. in hūc modū pacis vel illā multa refugiunt ꝛ ideo cōfugiunt ad bellum.

d Non ideo tamē cōfugiendū est ad ignorantie tenebras. Cōtra. cū ignorantia sit pura priuatio. ꝛ nihil apperat᷑ nisi sub ratione boni ꝛ vtilis. videt᷑ q̄ ignorātia non possit affectari vel ad eā cōfugi. Preterea nihil amatur nisi cognitū. sed ignorātie tenebre nō cognoscūtur. ḡ videt᷑ q̄ ad eas nullus cōfugiat. R̄o. dōm q̄ quidam appetunt᷑ ꝓpter aliquid appetibile ꝛ delectabile qȯ habent in se sicut bona spiritualia et corporalia. Quedaꝫ appetunt᷑ ꝓpter bonū qȯ ad ea ꝯsequit᷑ et ex ipsis

3 c Est aūt ignorantia ꝛc. Innuit magister q̄ ignorantia

dicitur. sicut aliquis appetit angustias ⁊ tribulatiões ex quibus peruenit homo ad perfectionem in merito ⁊ premio. Quedã appetũtur ꝑpter cõparationē maioris mali. sicut aliqs ne capiat̃ ꝓicit se de alto. ⁊ illud ꝓprie nõ est appetere. sed ad ipsũ cõfugere. ⁊ per hũc modum intelligendũ est esse in ꝓposito. q꞉ eñ hõ timet deprehẽdi in scelere. iõ fugit lucem. non eñ venit ad lucē ne arguãtur opa eius. Et q꞉ nõ contingit fugere lucem nisi in tenebris ⁊ ꝑ tenebras. ideo oculus adulteri obseruat caliginem. ⁊ q̃ vult male facere. diuinorum mãdatorũ reqrit ignorantia. nõ q꞉ illam ꝑpter se appetat. sed q꞉ refugit sceleris deprehensionem ⁊ amat delectatiõ nequam amat ĩ sceleris ꝑpetratione.

5 e In ipo eñ et ĩ alio causa extitit vt fieret deterior. Contra. si videt̃ ꝙ homo nõ peccasset nisi diabolus fuisset. ⁊ hoc videt̃ falsũ. quia homo habebat liberũ arbi. vertibile. ergo circũscripta omne tẽptatione diaboli. in malũ poterat cõsentire. atq̃ hoc peccare. Item Aug. ꝓbat ꝙ alio autore nullus potest fieri deteriori principio. lxxxiij. q. quia nec a minori. nec a pari. nec a superiori. Minor eñ nõ potest. par equali non preualet. superior non vult. quia nihil est superius bono nisi bonum. ⁊ bonũ nõ vult bonum deteriorare. Rñ. dicendũ ꝙ absq̃ dubio nulla tẽptatione pellente hõ peccare poterat. sicut patet in lucifero qui peccauit sine impulsu alieno. qui etiam excellentior erat homine primo. magister autem loquitur supponendo modum peccandi sm̃ ꝙ hõ lapsus est. videlicet ad suggestionē diaboli. ⁊ iõ dicit ꝙ in ipo homine ⁊ in diabolo erat ꝙ homo fieret deterior. sed ⁊ aliter ⁊ aliter. quia diabolus solũ erat eum inducēs. ⁊ quasi administrans. sed hõ fuit causa efficiēs et ꝯsumans. Et q꞉ omne pctm̃ qḋ facimus q̃dãmodo hz omnẽ a peccato pmo ꝑpter corruptionem q̃ inoleuit ꝑ originalis trãsfusionē. hinc est ꝙ nõ solũ primus parẽs deterioratus dr̃ fuisse a diabolo. immo etiam omne pctm̃ dicit̃ esse ab ipo. Unde Hiero. sup hieremiã in originali dicit. Quicq̃d peccamus. quicq̃d nocte ⁊ die malorum operũ perpetramus. imperium est demonũ. q꞉ vel omne peccatũ procedit ex suggestione demonũ immediata. vel ex illa suggestione demonũ pmaria. Et sic patet illud qḋ mgr̃ dicit in littera. Nec obstat illud Aug. q̃ intelligit de principali agente. volens ostẽdere ꝙ corruptionis primarie nullus potuit esse principalis actor nec ipse homo.

nescisse. aliud scire noluisse. q꞉ in eis q̃ itelligere noluerũt. ipa ignorãtia pctm̃ est. in eis vero qui nõ potuerunt. pena pcti. Ignorãtia vero q̃ nõ est eorũ q̃ scire nolũt. sed q̃ tanq̃ simpliciter nesciũt. nullũ sic excusat. vt eterno igne nõ ardeat. sed fortasse vt minus ardeat. Nõ igit̃ mulier excusatiõem habuit de ignorãtia. cum ⁊ mandatũ nouerit. et pctm̃ esse secus agere non ignorauerit.

¶ Queritur vnde processerit pmi peccati malicia cũ natura hominis esset incorrupta. b Solet etiã queri cum sine vicio esset natura hominis. vnde cõsensus mali pcesserit. Ad qḋ responderi potest. q꞉ ex libero arbitrio ꝓprie voluntatis fuit. c In ipso eñ ⁊ in alio causa extitit vt fieret deterior. In alio q꞉ in diabolo qui suasit. In ipo. q꞉ volũtate liberi arbitrij ꝯsensit. ⁊ cũ liberũ arbitriũ sit bonũ. ex eo vtiq̃ bona malus ille cõsensus ꝓuenit. et ita ex bono malũ manauit. De hoc aũt in sequẽti plenius tractabimus cũ origo mali ⁊ in qua re coalescat inuestigabitur.

¶ Inquirit an volũtas precesserit illud peccatum. i Si vero querit̃ verũ voluntas illud peccatum pcesserit. Dicimus q꞉ pctm̃ illud ⁊ in voluntate et in actu cõsistit. ⁊ volũtas actũ pcessit. sed ipsam voluntatē alia hoĩs voluntas mala nõ pcessit. atq̃ ex diaboli ꝑsuasione ⁊ hominis arbitrio illa volũtas mala prodit. qua iusticiaꝫ deseruit ⁊ iniquitatem inchoauit. et ipsa voluntas iniquitas fuit.

AD intelligentiam huius partis circa duo incidit hic questio. Primo igit̃ querit̃ de culpa pmorũ parentũ in se q̃ntũ ad inordinationem affectus. Scḋo vero querit̃ in cõparatione ad ignorantiã intellectus. Et circa primum q̃runtur tria. Primo q̃ritur quo genere peccati mulier peccauerit. Scḋo verũ qḋ mulier appetijt vir cõcupierit. Tertio vero q̃ritur quis horũ grauius peccauerit.

¶ Questio I a

Circa quã sic procedit̃. ⁊ ostendit̃ ꝙ mulier peccauerit peccato supbie. Eccl. x. Initium oĩs peccati superbia. Et iterũ Eccl. xxv. A muliere initiũ peccati. ergo mulier peccauit peccato supbie. ¶ Item Aug. in li. de virgi. Diabolus in celo voluit esse sicut deus. cadens autem persuasit homini similitudinē sue volũtatis. ergo suasit mulieri. ⁊ mulier persuadẽti consensit. peccauit igit̃ peccato supbie. ¶ Itē hoc videt̃ ratione. Impossibile erat hoiem deordinari in potẽtia superiori nisi prius deordinaret̃ in inferiori. q̃ nõ poterat prius inordinate cõuerti ad bonũ interius vel exterius q̃ȝ cõuerteret̃ ad bonũ inferius. sed cõuerti inordinate ad bonum inferius hoc est superbia. ergo primũ peccatum mulieris non potuit esse nisi supbia. ¶ Item mulier voluit manducare pomũ. hoc nõ fuit ꝑpter famē vel appetitũ delectandi in cibo. cũ nulla esset in gustu eius deordinatio. igit̃ hoc fuit quia aliqḋ speciale ꝑ illius cibi cõmestionem intendebat. hoc aũt nõ erat nisi esse sicut deus qḋ diabolus pmiserat. g̃ ⁊c. ¶ Sed contra. videt̃ ꝙ primũ peccatũ mulieris fuerit inobediẽtia. Primo q꞉ hoc innuit textus Gen. iij. Quis indicauit tibi ꝙ nudus esses. nisi quia de ligno quo preceperã tibi vt nõ comederes. comedisti. Scḋo q꞉ hoc confirmat Apls Ro. v. Sicut ꝑ vnius inobedientiã peccatores cõstituti sunt multi. ⁊c̃. Et iterũ ꝑ vnius inobedientiã mors ĩtrauit ĩ mũdũ. Postremo hoc expressius declarat Aug. de vera religio. vbi ait. Adã ꝑpter trãsgressionē inobedientie de paradiso eiectus est. Si ergo primum peccatum hominis fuit inobedientia. nõ ergo videt̃ ꝙ fuerit superbia. ¶ Itē ꝙ peccatũ primũ fuerit gula videt̃. primo per hoc qḋ innuit Gen. iij. Vidit igit̃ mulier lignũ ꝙ esset ad vescendum suaue. Scḋo hoc confirmat euangelium. q꞉ xp̃s primo fuit tẽptatus a diabolo de gula. sicut legit̃. Mat. iiij.

Math. dicut lapides isti 7c. sed eo ordine tēptatōis tēptauit hoīez q tēptauit xp̄m. sic͂ ser. dicit. Postremo hoc expressius declarat Ambro. in illo hymno. Quondo pomi noxialis morte in mor. cor. si igit peccatū primum fuit gula. ergo non fuit superbia. cum sint diuersa peccatorum genera. 7 vnum eidem simul 7 semel in diuersis generibus esse non possit. ¶ Item videtur q primū peccatum mulieris fuerit auaricia. primo per textum Gen. iij. Eritis sicut dij scientes bo. 7 ma. hoc promisit diabolus. 7 hoc primo cecidit in mulieris appetitum. 7 appetere multitudinē sciētie plus q̄ debet hoc est auaricie. sicut dicit Grego. Deinde hoc confirmat Apls. j. Thimo. vlti. Radix omniū maloꝝ est cupiditas. sed peccatum mulieris omniū alioꝝ peccatorum radix fuit. Postremo hoc ipsum expresse declarat glo. super illud ps. Que non rapui 7c. vbi dicit q Eua voluit rapere diuinitatem. si ergo rapina est peccatum auaricie primū peccatū Eue fuit in genere auaricie. ergo nō in genere superbie. ¶ Item videtur q primum peccatum fuerit infidelitas. Primo q2 hoc insinuat textus Gen. iij. vbi dicit mulier. Ne forte moriamur. dubitauit igitur de verbo dei. si ergo dubitare de eo quod debemus credere hoc est infidelitatis. peccatum infidelitatis primo cōmisit. Secūdo hoc confirmat euangeliū luce. j. Beata que credidisti. dictum est virgini Marie. si ergo salus respōdet per oppositum preuaricationi. 7 hoc incipit a fide Marie. videt q illa inceperit ab infidelitate eue. Postremo hoc expressius declarat magister. 7 habitum est in distinctione precedenti in progressu tēptationis. vbi dicit q mulier cū dubitauit. ab affirmāte recessit et negāti appropinquauit. sed hoc non fuit sine culpa infidelitatis. igitur infidelitas fuit primū mulieris peccatū. non ergo primo peccauit peccato superbie. Si forte tu dicas q pluribus generibus peccatoꝝ simul 7 semel peccauerit. hoc non videt possibile. cum simul et semel nō possit se pluribus cōuersionibus 7 aduersionibus deordinare. 7 ideo quid de hoc sit. planū est q primū peccatum vni soli cōuenire potest. cū per supabundantiā dici habeat. ¶ Rñdōm q sicut innuit textus. 7 expresse dicit Apls principale peccatū hominis per qd lapsus est fuit inobedientia. 7 per quod deriuatur mors in omnes posteros. Unde 7 ad hoc diabolus ipsū inducere intendebat. qd pater per principiū sue interrogationis. cur precepit vobis deus 7c. Sed quoniā nemo operatur ad malū aspiciēs. nec appetit malū nisi sub specie boni. ideo clare deprehēdens diabolus q nō posset mulierē in peccatū precipitare. nisi proponeret aliquod appetibile. illa in tēptando proposuit fallaciter. ad que omnis homo fm veritatem tendit naturaliter. Naturaliter eīn omnis homo beatitudinem appetit que est bonū copiosum et gloriosum 7 deliciosum. ideo omnis homo naturaliter appetit excellentiā. 7 sufficientiā. 7 leticiā. 7 inordinato appetitu cōsistit iusticia. inordinato vero consistit culpa. Nam superbia non est aliud q̄ immoderatus appetitus excellentie. Auaricia non est aliud quā immoderatus appetitus sufficientie. Gula non est aliud q̄ immoderatus appetitus cibi reficientis suauiter. Considerans igitur diabolus hāc esse viam ad precipitādū mulierē in culpā. primo promisit dignitatis excellentiam. Eritis sicut dij. Secūdo subiūgitur cognitionis abundantia. scientes bonū 7 malū. Postremo pretendit suauitatis experientiā. cū ostendit lignū pulchrū visu et ad vescendū suaue. Quoniam igit mulier diabolice suggestioni consensit. ideo primo in appetēdo esse sicut deus. fuit superbia. Deinde in appetēdo scire bonum 7 malū quod non oportebat. 7 scire plus q̄ oportebat. fuit auaricia. Postremo in experiendo suauitatem ligni vetiti. fuit gula. 7 in hoc fuit transgressionis rea. et culpa inobedientie inuoluta. Et sic patet q peccatum mulieris inchoatum fuit in superbia. progressū habuit in auaricia. consūmationem habuit in gula. Patet enim q inordinata fuit q̄tum ad triplicem potentiā. scilicet q̄tum ad irascibilem cum appetijt alta. q̄tum ad rationalem dū appetijt scire occulta. q̄tum ad concupiscibilem dum voluit degustare suauia. Unde ex illo peccato pullulauerunt radices omniū peccatoꝝ. Ex his igitur patet responsio ad quesita. Rationes eīn ostendētes q primū peccatum fuit superbia verū cōcludunt. q2 ab illo fuit inchoatio. Rationes similiter ostendētes q fuerit inobediētia. gula. 7 auaricia. verū cōcludunt. licet non fuerit ibi auaricia ꝓprie dicta fm q dicitur esse appetitus pecunie. fuit tamen auaricia fm q est appetitus sufficientie. 7 in ipsa fuit peccati progressus. sed in peccato gule 7 inobedientie fuit consūmatio in actu videlicet comedendi. Gula eīn erat in q̄tum in illo cibo inordinate delectari volebat. sed inobedientia cum in actu ipsius comestionis contra diuinū imperium faciebat. Et hoc expresse dicit Grego. in quadam omel. vbi ostendit q tribus peccatorum generibus tēptauit diabolus xp̄m. sicut primus tēptauerat mulierem et in illis trib9 a xp̄o deiect9 est. sic q illa etiā mulierē deiecerat. Nec est incōueniens plura genera peccatoꝝ fm progressum concurrere ad vnū flagitium perpetrādum. Facillimū enim est de peccato in peccatum ruere sicut contingit de gradu vnius virtutis ad gradum alterius ascendere. ¶ Ad illud igitur solum restat respondere qd obiectum est de infidelitate. non enim cōcedendum est mulierem peccato infidelitatis peccasse. nisi infidelitas accipiatur valde large. ¶ Quod ergo obijcitur q mulier dixit forte. dici potest q forte est ibi nota euentus. non dubitationis. Sed quia magister dicit expresse q nota est dubitationis. ideo potest aliter dici. q reuera mulier non dubitauit verū esse quod dominus dixerat. sed hoc dubitauit qualiter domin9 intelligebat. verum scilicet intelligeret de morte corporali. vel spirituali. vel alio quocūq3 modo. 7 illa dubitatio nec fuit pena. nec fuit culpa. sed quedam nescientia que diabolo tēptanti prebuit viam. ¶ Nec cogit illud quod obijcit de fide beate Marie. nam et si fides in cōceptione filij dei non modicum tenuerit locum. habuit tñ hūilitas vsū preambulū ratiōe cuius dicitur virgo deo placuisse. sicut ipsa dicit. Respexit deus humilitatem sue. Nec oportet etiā oīno per eundē ordinē respōdere reparationem destructioni. immo frequenter est econtrario. sicut via resolutionis et cōpositionis oppositis modis habent terminari et inchoari. sic et in proposito potest intelligi.

¶ Questio II b

Utrum quod mulier appetijt. vir etiam cōcupierit. Et q non videtur. j. Thimo. ij. Uir non est seductus sed mulier. sed si adam voluisset esse sicut deus quemadmodum mulier. vtiq3 circūuentus fuisset. si ergo circūuentus vel seductus nō fuit. id quod mulier appetijt nō cōcupiuit. ¶ Item Aug. super Gen. ad literam. Non arbitror virum si iam spirituali mēte preditus erat credere quod diabolus promittebat. si ergo adam gratiā

habuit. patet rc. ¶ Item si adam appetijt esse sicut deus. tñ adhuc multo minorem haberet similitudinem q̃ lucifer. videt q̃ gravius peccavit Adam q̃ lucifer. ergo si peccatum luciferi fuit irremissibile. et peccatū hominis fuisset irremissibile. quod supra improbatum est ¶ Item si Adam appetijt esse sicut deus. aut ergo suggerente muliere. aut suggerente serpente. Non suggerente serpente. quia ipse Adam non cōquerit de serpente sed de muliere. Geñ. iij. Mulier quā dedisti mihi rc. Si suggerente muliere. ergo sicut mulier decepta fuit a serpente. ita vir a muliere. sicut igitur mulier dixit. serpens seduxit me. ita vir dixisset. mulier decepit me. sed hoc non dixit. sed dixit. mulier dedit mihi rc. Et si tu dicas q̃ ita fuit. q̃uis scriptura non exprimat. Hoc simpliciter apparet improbabile. nam si mulier dixisset comede. quia eris sicut deus. cum ipsa comedisset. et absq̃ dubio non esset sicut deus. nulla ratione videtur probabile q̃ vir ei credidisset. ¶ Sed contra. sup illud ps. Superbi inique rc. Si homo suggestione serpentis vt deus esse noluisset. nō letalis culpe trāsisset ad nos hereditas. Si tu dicas hoc esse dictum q̃tum ad mulierem. obijcitur de viro per illud quod dicit Gregori. in moral. Et habetur in glos. Job. xl. per se percipere divinitatem adam credidit. et immortalitatis gloriam amisit. ergo adam idem quod mulier appetijt. ¶ Item ps. ij. super illud. Non rapinam arbitratus est glo. Non vsurpavit quod suum non erat. scz equalitatem dei sicut diabolus fecit. et primus homo. ergo primus homo voluit esse sicut deus. et hoc voluit mulier. ergo rc. Si tu dicas q̃ primus homo stat ibi pro muliere. Contra. super illud ps. Que non ra. rc. Adam et eua voluerunt rapere divinitatem et amiserunt felicitatem. ecce expresse dicitur de vtroq̃. ¶ Item hoc videt ratione maiorem assimilationem habebat vir ad deū q̃ mulier. ergo si similitudo est mater felicitatis. videtur q̃ multo magis credibile fuit virum appetere esse sicut deus q̃ mulierem. ¶ Item multo sapientior erat lucifer q̃ esset primus homo. ergo si cum tota sua sapientia lucifer voluit esse sicut deus. nec sapientia impediuit superbiam. multo minus videtur q̃ hoc sapientia impediret humana. si ergo hoc mulier appetijt. non est improbabile q̃ vir cōcupierit. maxime cum glose et auctoritates videantur hoc dicere ¶ R°. dōm. q̃ ista est questio facti circa quam non potest multum efficaciter rationari. et scriptura non determinat expresse. et facti super hoc loquuntur varie. ideo sunt hic opiniones diverse. Quidam em̄ propter auctoritates inductas dicunt q̃ Adam idem ipsum quod mulier appetijt cōcupivit. sed non credidit sicut mulier. et ppter hoc factus est superbus. sed tamen non dicitur fuisse seductus. Appetere em̄ potest aliquis aliquid et tamen non credere ad hoc pervenire. multa quidez cupimus ad que nō speramus nos perventuros. quia non quid possit sed quid velit attendit ambitionis flagitium. Et istam positionē sustinendo respondent ad rationes advtrāq̃ ptem. Sed quia verbis beati Aug. hec opinio non consonat. immo expresse videtur sentire contrarium. sicut patet ex auctoritatibus eius adductis in littera. nec videtur esse credibile q̃ vir appeteret aliquid ad qd̄ crederet se non posse pervenire. cum ante illud peccatum valde ordinatus esset. Ideo est alia positio q̃ vir in appetibili et principali motiuo non fuit conformis mulieri transgrediendo. licet esset ei conformis in trāsgressione mandati divini. vterq̃ em̄ inobediens fuit. sed aliter vir q̃ mulier ad inobedientie culpam perlapsus est. Non em̄ vir pomū comedit propter appetitū excellentie in sui assimilatione ad deū. nec propter appetitum sufficientie in multorum cognitione. nec ppter appetitum suavitatis in cibi degustatione. sicut fecit mulier. fuit tamen in viro quedā superbia. quedā avaricia et quedā lascivia per quas pductus est ad innobedientiā. Quodā em̄ mō supbivit dū se nimis magni precij esse apud deū estimavit. et tāti vt ppter comestionē illius cibi non incurreret gravitatē alicuius supplicij. sed de facili consequeretur veniā de offensa. Fuit etiam quedam avaricia dum curiose scire voluit quid sibi eueniret. dū cibum vetitum degustaret. Fuit etiam quedam lascivia non venalis delectationis. sed cuiusdam amicabilis affectionis. qua frequēter fit vt offendatur deus. ne cōtristetur proximus. hoc autem fecit adam dū comedere voluit. ne suas delicias contristaret. h̄ est ne mulierem offenderet. Unde et dn̄s ipsū arguit q̃ obedivit voci mulieris. et per hoc perductus est ad inobedientiam et transgressionē mandati dei. et hec tria trahūtur ex verbis Aug. super Geñ. ad litterā. que adducit magister in littera. Primo em̄ dicit q̃ non est putandum q̃ homo deijceretur nisi precessisset in eo quedam elatio cōprimenda. Et iterū dicit. voluit Adam lignū vetitum experiri cū non videret mulierem mortuā esca illa percepta. Et iterum. noluit eā contristare. quā credebat sine suo solatio contabescere et a se alienatam interire. Concedendū est igitur q̃ adam non appetijt esse sicut deus quēadmodum mulier. sicut ostendūt rationes ad hoc adducte. Si autē dicatur alicubi appetijsse se esse sicut deū. hoc est dictum triplici ratione. Aut quia divinū contēpsit imperium. et voluntatē suam divine pretulit iussioni. et se sibi tanq̃ deo subiecit. et ex hoc deo equiparari velle. Aut dictum est q̃ mulier de illo sumpta appetijt sicut deus esse. et per synodochē quod est partis attribuitur toti. Unde sancti. q̃ appetijt alter. frequenter loquuntur synodochice. et attribuuntur vtriq̃. Aut potest hoc tercio modo dictū intelligi. quia ipse cum esset mulieri prepositus ipsam non cōpescuit. vnde sibi imputatur culpa mulieris. Mulier autem intelligenda est appetisse se esse sicut deus. non per omnimodam equalitatem. sed per quandā sublimationem in dignitate supra humanum modum quod cum vir non compescuit. immo potius eius voluntati paruit. sibi peccatū mulieris imputatur. et voluisse esse sicut deus refertur. Et sic patet responsio ad auctoritates que prius inducte sunt. et per hāc viam determinari possunt sique alie circa istam materiā consimiles inveniantur. ¶ Ad illud ergo quod obijcitur q̃ maiorem assimilationē habebat vir q̃ mulier. dōm q̃ et si maiorē haberet assimilationem. habebat tamē precellentiam virtutis et cognitionis respectu mulieris que duo non patiebantur hominē ita trahi a modica similitudine sicut mulierem. ¶ Ad illud quod obijcitur q̃ angelus erat sapientior homine. dōm q̃ verum est de cognitione innata. non tamen verum est de cognitione gratuita. creditur em̄ a doctoribus q̃ prim̄ homo ante lapsum habuerit gratiā. sicut melius ostendetur infra. de lucifero vero creditur q̃ gratiā gratumfacientē non habuit. sicut determinatum fuit supra.

¶ Questio III c

Quis eorū gravius peccaverit. Utrum vir aut mulier Et q̃ vir gravius peccaverit videt. Gravius est peccatum vbi maior est ingratitudo. sed vbi maiora sunt do-

na ibi maior est ingratitudo in peccãdo. sed adam p̃ce/
cellebat mulierem in naturalibus datis ꝛ gratuitis. ꝙ
cum peccauit. magis ingratus fuit. igitur ꝛc. ¶ Item ma
ius est peccatũ quanto peccans est in altiori gradu cõ
stitutus. grauius enim peccat prelatus ꝙ̃ subditus eo
dem genere peccati. ſꝫ vir erat caput mulieris ꝛ ei p̃po
situs. ergo videtur ꝙ peccauerit grauius. ¶ Item tanto
grauior est culpa quanto ibi maior est contemptus. ſꝫ
maior est contemptus in trãſgressione mandati imme
diate suscepti a domino ꝙ̃ mediante alio. si ergo man/
datum p̃ virũ peruenerat ad mulierem. videtur ꝙ ma
gis contempserit vir ꝙ̃ mulier. ergo ꝛc. ¶ Item tanto
maior est culpa ꝙ̃co maior est ibi lesio ꝛ corruptio. q̃r
peccatum de se corruptio est. sed peccatum Ade magis
fuit corruptiuum ꝙ̃ peccatum Eue. q̃r ex peccato ade
fuit totius posteritatis corruptio. ſm ꝙ dicitur Ro.
v. Per vnius inobedientiã peccatores constituti sunt
multi. ꝙ̃ ꝛc. Sed contra. Aug. sup Geñ. ꝛ magister re/
fert in littera. Peccauerunt impari sexu. sed pari fastu
sed vbi est par fastus ibi est par transgressio. ergo non
videtur ꝙ magis peccauerit vir ꝙ̃ mulier. ¶ Item sicut
in bonis quod similius est meliori. est melius. ita qð si
milius est peiori est peius per se loquendo. ſꝫ peccatũ
Eue similius fuit peccato luciferi ꝙ̃ peccatum Ade p̃
pter maiorem elationem superbie. ergo maius fuit pec
catum Eue ꝙ̃ Ade. ¶ Item tanto grauior est culpa quã
to maiori digna est pena. sed mulier magis fuit punita
ꝙ̃ vir sicut pꝫ Geñ. iij. ꝛ a deo qui iuste punit. ꝙ ampli
us peccauit mulier ꝙ̃ vir. ¶ Item grauius peccat qui
peccat in se ꝛ in alterũ ꝙ̃ q̃ peccat in se tantum. sed mu/
lier peccauit in se ꝛ in virum dum pertraxit eũ ad pec
catum. Vir autẽ peccauit in se tantum de peccato actu
15 ali loquẽdo. ergo grauius peccauit mulier ꝙ̃ vir. ℞.
dõm ꝙ sicut predictum fuit supra. peccatum potest di
ci grauius alterũ altero tribus modis. videlicet ingra
titudine. libidine. et ex consequenti corruptione. Si
igitur loquamur de maiori grauitate ꝙ̃tum ad ingra/
titudinem. grauius peccauit vir ꝙ̃ mulier. p̃ eo ꝙ abũ
dantiora dona suscepit. ꝛ ideo cum beneficiorũ oblitus
benefactorem suum cõtempsit ꝛ offendit. magis ingra
tus fuit. ꝛ in sui ingratitudine maiori. culpabilior exti/
tit. Si autem loquamur de maioritate ꝙ̃tum ad libidi
nem. sic amplius peccauit mulier ꝙ̃ vir. p̃ eo ꝙ magis
improba voluntate peccauit dum concupiuit deo assi
milari. ꝛ ardentius appetijt dum credidit se hoc obtine
re posse quod diabolus ei suggessit. ꝛ ideo p̃pter volun
tatem magis improbam mulier peccauit ex maiori libi
dine. ꝛ ꝙ̃tum ad hoc culpabilior viro fuit. Si aũt lo
quamur de maioritate culpe ꝙ̃tum ad corruptionẽ cõ/
sequentem. distinguendum est. quia aliquid potest dici
16 corrumpere. dupliciter. Aut per modum cause. aut p̃
modum occasionis. Si per modum cause. sic q̃r pecca
tum viri fuit causa transfusionis peccati in posteros.
ꝛ ita corrupit se ꝛ alios. maior consecuta est ex peccato
viri corruptio. ꝛ ꝙ̃tum ad hoc culpa viri dicitur fuisse
grauior. Si vero per modũ occasionis. sic q̃r peccatũ
mulieris fuit occasio peccati viri. ꝛ ita per consequẽs
omnium aliorũ. hoc modo mulier potest dici ceteros
corrupisse non solum posteros. sed etiam virum suũ
Unde non solum peccauit in se. sed etiam in proximũ
Et ꝙ̃tum ad hoc dici potest in muliere grauius fuisse
peccatum. Per hanc distinctionem responderi potest
ad rationes q̃ ad vtranq̃ partem adducuntur p̃o eo
ꝙ ſm diuersa membra huius distinctionis procedunt

Aliter posset dici ꝛ quasi in idem redit. ꝙ peccatũ po 17
test dici grauius altero. aut pensatis conditiõnibus ex
parte peccantis. aut pensatis conditionibus ex parte
peccati. Si igitur pensemus conditiões ex parte pec
cantis. grauius peccasse dicitur vir ꝙ̃ mulier. tum p̃/
pter donorum p̃cellentiam. tum p̃pter status p̃sidẽ
tiam. quia mulieri quodãmodo prelatus erat. Si aũt
pensantur conditiones ex parte peccati. grauius pec/
cauit mulier ꝙ̃ vir. tum p̃pter impietatem in deum. tũ
propter iniquitatem in proximum. Deũ enim sua am
bitione inhonorauit. ꝛ p̃ximũ suggestione sua decepit.
ſm hoc p̃cedunt rationes similiter ad oppositas p̃tes.
Quod autem dicit Aug⁹. ꝙ pari fastu peccauerunt.
hoc intelligitur non ꝙ̃tum ad interiorem affectionem
sed ꝙ̃tum ad exteriorem mandati transgressionẽ ad qð
vterq̃ eorum equaliter obligabatur. Uel par fastus di
citur non per omnimodã equalitatẽ. sed per quandã
conformitatem ꝛ sic ex dictis colligitur ꝙ peccatũ Eue
aliquo modo excedebat peccatum Ade. ꝛ aliquo mo/
do econuerso. Si aũt aliquis querat qð eorũ magis ex
cedebat aliud. Ad hoc dicendum est ꝙ cum peccatum
Eue excedit peccatum Ade in conditionibus que re/
spiciunt peccatum essentialiter. vtpote in maiori im/
probitate libidinis. in hoc ꝙ ꝛ maius ꝛ magis ambiuit
peccatum Eue magis excessit ꝛ grauius fuit simplicit̃
loquendo. Et huius signum est. quia magis punita fu
it. ꝛ si ad infernum descendisset maiorẽ penam habuis/
set. Nec obstant rationes ad oppositum adducte. quia
sumuntur a conditionib⁹ peccantis q̃ non faciunt pec
catum grauius simpliciter. sed quodãmodo.

Consequenter queritur de peccato primorũ pa
rentum in relatione ad ignorantiã ex p̃te intel
lectus. Et circa hoc queruntur tria. Primo q̃
ritur vtrum peccatum primorum parentũ fuit ex igno
rantia. Sc̃do vtrum ignorantia aliquo modo sit cul/
pa. Tercio queritur vtrum sit culpe excusatoria.

¶ Questio I ☉

Circa quam sic proceditur ꝛ ostendit̃ ꝙ peccatum pri/
morum parentum fuit ex ignorantia. ad minus pecca/
tum mulieris. Geñ. iij. Serpens seduxit me ꝛc. ſꝫ vbi
est seductio. ibi est scientie priuatio. vbi autẽ hoc est ibi
ignorantia. ꝙ̃ ꝛc. ¶ Item qui dubitat de aliquo de quo de
bet esse certus. potius dicitur illud ignorare ꝙ̃ scire. ſꝫ
mulier de verbo domini debuit esse certa qð dixerat. q̃/
cunq̃ die com. mor mo. ꝛ de hoc dubitauit cum dixit.
ne forte moriamur. ꝙ̃ ex ignorantia peccasse videt̃. ¶ Itẽ
qui credit mortale peccatum esse veniale. ignorat veri/
tatem diuini iuris. sed adam credidit peccatum illud
esse veniale. sicut dicit Aug. ꝛ magister adducit in lr̃a
Arbitratus est illud esse veniale non mortale delictũ
ergo vr̃ ꝙ tam vir ꝙ̃ mulier peccauerit ex ignorantia.
¶ Item omne peccatum aut est ex ignorantia aut ẽ ex in
firmitate. aut ex malicia. Sed peccatum primorũ pa/
rentum non fuit ex malicia. quia tunc esset peccatũ in
spiritumsanctum. Nec ex infirmitate. q̃r nullam habe/
bat pronitatem ad peccandum. ergo fuit ex ignorantia
¶ Item si Adam ꝛ Eua credidissent deum tam grauiter
offendere. ꝛ tantas penalitates incurrere. cum nullam
haberent ad peccatum p̃nitatem. nullo modo videt̃ ꝙ
culpam cõmisissent. si ergo culpam cõmiserunt. videt̃
ꝙ hoc ignorauerunt. ꝛ ita ex ignorantia peccauerunt.
¶ Sed contra. si peccauerunt ex ignorãtia. aut illa igno
rantia fuit pena. aut culpa. Si culpa. ergo culpa fuit
in eis ante primã culpam. qð est impossibile. tũ implu/

centur hic duo opposita. Si pena ergo pena fuit ante culpam. ¶ Item si fuit ibi ignorantia. aut g iuris. aut facti. Non facti qꝛ bene sciebant se de ligno vetito comedere non debere. Non iuris quia bene sciebant se debere deo obedire. ꝛ contra eius imperium nullo modo facere. nulla ergo videtur in eis ignorantia fuisse. ¶ Item si fuit ibi ignorantia. aut g voluntaria aut inuoluntaria. Si voluntaria. g videtur ꝙ tam voluntas eoꝝ in appetendo ignorantia esset inordinata. Si inuoluntaria. ergo videtur ꝙ nullo modo debuit eis īputari culpa. si ergo est imputata. non videt ꝙ fuisset ex aliqua ignorantia. ¶ Itez si fuit ex ignorantia. aut g innata. aut contracta. aut inflicta. aut procurata. Non ex procurata. nec contracta. nec inflicta. ergo fuit ex ignorātia innata. sed non decebat deum facere naturā humanaz cū prauitate ꝛ impotentia. ergo pari ratione non debuit eā facere cum cecitate ꝛ ignorantia. si g ex ignorantia peccauerunt. videtur ꝙ hoc posse imputari deo. ¶ Item si aliquo modo dicitur ex ignorātia peccasse mulier. hoc est qꝛ a serpente seducta fuit. sed vir non fuit seductus sicut dicit Apl's. g ex ignorātia peccatū ei⁹ nō ꝓcessit. si g radix peccati in viro ꝛ muliere non fuit altera ꝛ altera. videtur etiam ꝙ nec mulier peccauerit ex ignorantia.

18 ¶ R⁹. Dōm ꝙ peccatum esse ex ignorantia potest dici dupliciter. videlicet ꝓprie. put distinguitur peccatum ex ignorantia contra peccatū ex infirmitate ꝛ ex industria. ꝛ hoc modo ignorantia dicit priuationē scientie q̄ non competit homini ex natura sed merito prime culpe fuit contracta. ꝛ hoc modo peccatum primorum parentum non potest dici ex ignorantia. nec continet sub illa diuisione qua dicit ꝙ omne peccatuz aut est ex ignorantia. aut ꝛc. illa enim diuisio peccati est sm statum nature lapse. Cōiter aūt dicitur peccatum esse ex ignorantia. quod cōmittit aliqua nescientia existēte circa peccantē. ratōne cuius nec considerat grauitatē culpe. nec grauitatem pene. ꝛ sic peccatuz primoꝝ parentuz ex ignorantia dici potest fuisse. quia tam in viro q̄ȝ in muliere fuit quedam nescientia q̄ nō fuit pena. sed q̄dam naturalis imperfectio magis reperta ē in muliere q̄ȝ in viro. Mulier enim ignorauit vtruz serpens sibi verum vel falsum suggereret. ignorauit etiam seueritatez diuine iusticie. Vir aūt alterū horum dicitur ignorasse videlicet diuine iusticie seueritatē. in hoc ꝙ estimauit de illa transgressione cito veniam inuenire. inexpertus enim erat seueritatē diuine iusticie. Vterꝗ tamē cognoscere potuit ꝑ scientiaz quā habebat se male facere. Et sic large accipiendo ignorantiā dici potest peccatū primorū parentum fuisse ex ignorantia. ꝛ magis peccatū Eue q̄ȝ peccatum Ade. Et hoc concludunt rōnes ad primam partem inducte. Proprie vero accipiendo ignorantiā sm ꝙ dicit penā. ꝛ h̄ ꝓut dicit nescientiam eius rei quam hō deberet scire sm exigentiaz. sic peccatū primorum parentū non fuit ex ignorantia. sic ostendūt rationes adducte ad partē contrariam. ꝛ h̄ patet discur-

19 rendo ꝑ singulas. ¶ Quod eñ obiicitur aut est pena aut culpa. dici pōt ꝙ ista diuisio non est sufficiens nisi accipiatur ignorantia ꝓprie. Nam non solum homo primo institutus sed etiam angelus brūs aliqua ignorat. cum multa innotescant principatibus ꝛ prātib⁹ ꝑ ecclesiam. Vnde talis ignorantia nec culpa nec pena est. qꝛ est respectu horum que non debet scire quantum est de

20 prima conditione nature. ¶ Ad illud qd̄ obiicitur ꝙ aut fuit ignorantia iuris aut facti. Dōm ꝙ non fuit ibi proprie loquendo ignorantia iuris q̄ȝtuz ad principale. sed q̄ȝtum ad aliquid annexū. vtpote q̄ȝtum ad seueritatez iudicis. Similiter non fuit ibi ignorantia facti q̄ȝtum ad principale. qꝛ bene sciebat se gustare lignū vetitū. fuit tñ in muliere quedam ignorantia q̄ȝtum ad id qd̄ credebat assequi ꝑ illud videlꝫ assimilationē ad deum. ꝛ ita

21 non fuit ignorantia ꝓprie dicta sed cōiter. ¶ Ad illud qd̄ obr ꝙ ignorantia aut erat voluntaria aut inuolūtaria. Dōm ꝙ ista non est diuisio ꝑ immediata. si large accipiatur ignorantia. aliquis eñ est q̄ cogitat de eo qd̄ ignorat. ꝛ tunc nec circa illud afficitur voluntarie nec inuo-

22 luntarie. ꝛ sic erat de illa ignorantia Eue. ¶ Ad illud qd̄ obiicitur ꝙ aut erat innata aut contracta ꝛc. Dōm ꝙ illa ignorantia dicebat quandā scientie incōpletionez et imperfectionem q̄ inerat animabus primoꝝ parentū ex defectu proprie nature. ꝑ hoc ꝙ anime eorū nō erant in omnimoda lucis plenitudīe. in tali aūt statu decuit hominem sic fieri. qꝛ sicut infra patebit prius debuit esse viator q̄ȝ cōprehensor. nec tamen ex illa ignorantia dicitur homo fuisse in tenebris vel in cecitate. qꝛ sufficiēs lumen habebat ad incedendū per viam iusticie. ꝛ iō nō est simile de ꝓnitate. Pronitas eñ non solūmō dicit imperfectionem. sꝫ etiam quandam nature curuationez. ac

23 per h̄ deordinationē. ¶ Ad illud qd̄ vltimo obiicit ꝙ vir non peccauit ex ignorantia qꝛ non fuit seductus. Dōm ꝙ non solūmodo mulier ignorasse dicit ꝓpter seductionem. sed etiam qꝛ ignorauit pene sbsequentis acerbitatem. ꝛ licet in Adam non fuit ignorantia illius seductionis. fuit tamen ignorantia ꝑ inexpientiā diuine vltionis. ꝛ iō aliq̄ ignorantia siue nescientia fuit in adam. licet minor q̄ȝ in Eua. Nec valet illud qd̄ obr de radice. qꝛ ignorantia nō pōt ibi esse tanq̄ȝ ex vna radice. sꝫ qꝛ q̄dammō talis nescientia occasionē ꝓbuit ad peccandum.

¶ Questio II

Vtrū ignorātia in aliq̄ hoīe possit esse culpa. Et ꝙ sic vr. j. Co. xiiij. ignorās ignorabit. sꝫ nullus ignorat a deo nisi ꝓpter culpā. g ꝛc. ¶ Itē sup illud ps. Noluit intelligere ꝛc. Glo. Aug. Ignorātia in his q̄ intelliger nolūt ē peccatū. ¶ Itē rōne vr. cognoscere credenda ꝛ operanda est act⁹ ꝟtutis. s. fidei ꝛ prudētie. g h̄ ignorare ē ꝟtutib⁹ priuari. sꝫ priuatiōes ꝟtutū sunt vicia ꝛ peccata. g aliqua ignorātia ē culpa. ¶ Itē nō facere ea q̄ hō tenet facere est peccatū. silr nō dicere. silr nō amare ea q̄ hō tenet amare est peccm̄. g silr nescire qd̄ tenet scire ē peccm̄. sꝫ multi sunt q̄ ignorant ea q̄ tenent scire. vtpote ea sine quib⁹ saluari nō possunt. g in talib⁹ ignorātia est culpa. ¶ Itē error est pctm̄. aut g rōne ei⁹ qd̄ ponit. aut rōne eius qd̄ priuat. Nō rōne ei⁹ qd̄ ponit. qꝛ pctm̄ priuatio est nō positiua. Si rōne ei⁹ qd̄ priuat. sꝫ error priuat scientiā. ꝛ priuatia sciētie est ignorantia. g ignorātia ē culpa. ¶ Cōtra. Aug. in Ench. dicit q̄ȝ inflicta est nobis ignorātia rerū agendaꝝ. ꝛ cōcupiscētia noxiaꝝ. sꝫ nullū pctm̄ ē nobis inflictū. g ignorātia nō ē pctm̄. ¶ Itē rōe vr. In oī pctō ē auersio a bono incōmutabili ꝛ cōuersio ad cōmutabile. sꝫ ignorātia nllā ē ad bonū cōmutabile ꝯuersio. g ignorantia nō est culpa. ¶ Item nullū peccatū remanet p⁹ penitentiā. sꝫ ignorantia remanet in homine post penitētiam ꝛ contritionē. g ignorantia nō est culpa. Si tu dicas ꝙ remanet actu sꝫ transit reatu. g tūc videt ꝙ ignorantia non esset culpa actualis sꝫ originalis. Sed non est originalis. qꝛ manet post baptismum. ꝛ hoc melius patebit. j. Nec actualis. g non ē culpa. ¶ Itē omne peccatū est in affectu. cū oē pctm̄ sit voluntariū. sꝫ ignorantia est in intellectu. ergo ignorantia nō est peccatū. ¶ Item si ignorantia est peccatum. g ignorare est peccare. sꝫ de viro ignorante verum est dicere ꝙ in omni instanti ignorat. ergo in omni instanti peccat. g tūc sunt

in eo peccata quot sunt instantia. q si hoc est falsum et
24 impossibile. restat ignorantiã peccatum non esse. ¶ Rñ°. ad predictorum intelligentiam est notandum q cũ priuationes cognoscantur per habitus. cognitio ignorãtie pendet ex cognitione scientie. Attendendum autez q quedam est cognitio aliquorum q̃ nec est necessaria ad virtutem. nec est necessaria ad salutem. sicut artiuz mechanicarũ z liberalium. et talis cognitio nec est virtus. nec de esse virtutis. z illa ignorantia q̃ est huius cognitionis priuatio culpa non est. siue sit ignorantia negationis siue dispositionis. siue etiam sit voluntaria siue non. Alia est cognitio credibilium et operabilium. q̃ ad salutem necessaria est in adultis. z hec est cognitio fidei z prudentie. z ad hanc cognitionem habendam tenemur. q2 sine hac nullus põt recte viuere. Hu
25 ius autez cognitionis priuatio potest dupliciter in nobis esse. Aut manente tentione. tũc est ibi culpa. quia cum quis tenetur ad aliquid z illud non implet. ex hoc ipso culpatur z dignus est pena. Si autem sit in nobis priuatio non manente tentione. vtpote cum non põt scire. z impotentia excusat ab obligatione. sic priuatio huius cognitionis culpa non est. sicut in furiosis. z sz hoc ignorantia q̃ dicit priuationem cognitionis ad salutem necessarie. vno modo peccatuz est. alio vero mo
26 do minime. Aliter potest dici z quasi in idem redit q priuatio cognitionis ad salutem necessarie dupliciter potest esse. Aut ita q in nobis. sed non a nobis. et hoc modo culpa non est. sed magis pena. z cum non simus eius principium. in ipsa nec meremur. nec demeremur Aut ita q est in nobis z a nobis. z sic culpa est. Hoc autem potest esse tripliciter. Vel cum in via veritatis existentes voluntarie ab ea recedimus. z in errores fuitam nos precipitamus. z hec priuatio potest dici ignorantia erronea q̃ est in hereticis. Vel cum ad viam veritatis valentes pertingere. cupimus in tenebris ambulare. z hec potest dici ignorantia affectata. Aut q2 ex quadam pigricia z negligentia non curamus veritatem addiscere. z hec dicitur ignorantia crassa z supina. z quelibet istarum est culpa. licet prima maior q̃z secunda. z scđa q̃z tertia. Et sic concedende sunt rationes ostendentes q ignorantia aliquo modo potest esse cul
27 pa. ¶ Ad illud ergo qđ obijcitur in contrarium q ignorantia est nobis inflicta. dicendum q put nobis inflicta est pena est z non culpa. prout est voluntas nostra aliquo modo deordinatur circa illã (sicut prius dictum est) incipit esse culpa. Sicut passiones sanctis martyribus illate pene erãt considerate fm se. cõparate tñ ad voluntatem sanctorum libenter eas perferentes pro amore xpi erãt eis meritorie. Utrũ aũt aliquo modo sit culpa prout scz cõtracta est videbitur infra cum agetur de originali
28 peccato. ¶ Ad illud quod obijcitur q in ignorantia non est cõuersio. dicendum q verum est prout est pura priuatio. put tamẽ ipsã cõcomitatur aliquo modo nostra affectio non habet veritatẽ. z hoc modo dicitur esse culpa nõ primo. ¶ Ad illud quod obijcitur q ignorantia
29 remanet post penitentiã. dicendum q non remanet put habet rõnem culpe. scz rõne voluntatis concomitantis vel quodãmodo eã causantis. sz si remanet hoc est inq̃ntuz habet rõnem pene ex originali cõtracte. ideo q̃ntum ad primũ in quo habet rõnem actualis trãsit nõ solũ actu sz etiã reatu. cũ q̃s penitet. q̃ntũ vero ad scđz quodãmodo remanet. z ita videtur ignorãtia remanere actu. z in hoc habet quandã approximationẽ ad peccm̃ originale
30 fm id tñ q culpa est actuale peccm̃ est ¶ Ad illud quod obijcitur q ignorãtia est ĩ intellectu. dicendum q illa ignorãtia q̃ opponitur cognitioni virtutis ad quã tenemur nõ tñ respicit intellectũ. sed etiã affectũ. sicut z virtus sibi opposita. Unñ nõ tñ dicit scientie carentiã. sed etiã voluntatis incuriã z negligentiã ad scientiã percipiendã. ¶ Ad illud qđ obijcitur q in quolibet instanti ignorat. dicendum q
31 ignorare nõ dz esse culpa. nisi eatenus qua q̃s tenetur scire qđ ignorat. ideo z si in q̃libet instãti ignoret z in quolibet teneatur. q2 tñ p̃ceptũ affirmatiuũ nõ obligat semp sed p loco z tẽpore. ignorãs ignorãdo nõ peccat. nisi ĩ illo instãti z tpe ĩ quo tenetur nosse vel addiscere qđ ignorat. ideo q̃uis semp dicatur ignorare. nõ tñ dz semp peccare.

¶ Questio III

Utrũ ignorãtia sit culpe excusatoria. Et q sic videtur. j. Thi. j. Misericordiã ɔsecutus sũ. q2 ignorãs hoc feci. si ergo ignorãtia fuit ratio ɔsequendi ad miam. videtur q ignorãtia excusabilẽ fecerit eius culpã. ¶ Itẽ scientia aggrauat culpã. sicut dz. Luce. x. Seruus sciẽs vo. do. s. z c. ergo p oppositũ ignorãtia alleuiat. ergo excusat. ¶ Itẽ omne peccatũ est voluntariũ. ergo qđ diminuit de rõne voluntarij diminuit de rõne pecti. sz ignorãtia diminuit de rõne voluntarij. q2 voluntariũ est. vt dicit phs cuius p̃ncipiũ ẽ in ipso cognoscẽte singularia. ergo z c. ¶ Itẽ sicut ad resistẽdũ peccatõ requiritur fortitudo. sic etiã requiritur cognitio. sed defectus fortitudinis vtpote infirmitas excusat culpã. ergo similiter videtur q defectus cognitionis scz ignorantia. ¶ Itẽ qđ in sua plenitudine oĩno tollit culpã. citra plenitudinẽ aliquo mõ diminuit. sz tñ aliq̃s simpliciter est ignarus. sicut paruulus z furiosus. nihil qđ faciat imputatur ei in peccm̃. sicut dicit Bern. z alij doctores. ergo videtur q oĩs ignorãtia. peccatõ perpetrato aliq̃ modo p̃beat excusationis patrociniũ. ¶ Cõtra Isido. in li. de ecci. institutione. Nullus in culpa maior est q̃z q̃ deũ nescit. ergo videtur q ignorãtia nõ excuset sed aggrauet. ¶ Itẽ sup illud Rom. ij. An ignoras z c. Ambro. glo. Grauissime peccas q2 ignoras. ergo videtur ignorãtia grauare culpã. ¶ Itẽ ignorãtia de se malũ est. sed malũ additũ malo facit maius malũ. ergo videtur q ignorãtia peccm̃ augeat nõ excuset. ¶ Itẽ scientia nec auget nec minuit meritũ. sed sola gratia z charitas. ergo pari ratione nec ignorantia auget nec diminuit demeritũ. ergo nõ excusat peccm̃. ¶ Itẽ esto q vnus sciens peccet ex aliquãta libidine. z alter ignorãs ex tãta libidine. si equalis est ibi libido. ergo equalis debet esse punitio. ergo vr̃ q eq̃lis sit vtrobiqz excusatio vel accusatio. ergo nõ magis excusat vel accusat ignorãtia q̃z scientia. Est igitur questio pp̃ter quid magis excusat ignorãtia q̃z scientia. Et cũ tñ ignorãtia q̃z infirmitas excuset. similiter est q̃stio q̃ istarũ magis excuset. Rursus cũ sint multe drĩe ignorantie. cũ h̃ q̃ritur q̃ earz excuset et q̃ nõ. z q̃ magis z q̃ minus. ¶ Rñ°. ad p̃dictorz intelligentiã est notãdũ
32 q oĩs ignorãtia aliquo modo excusat peccm̃. z rõ huius est. q2 minuit de rõne voluntarij. minuit etiã de rõne contemptus. Ceteris enĩ paribus magis contẽnit q̃ peccat ex industria q̃z q̃ ignorãter peccat. Et iterũ. cũ voluntariũ includat in se cognitionẽ. qđ p̃uat cognitionẽ p̃uat de rõne voluntarij. Quia ergo peccm̃ mẽsuratur fm q̃ntitatem libidinis z ɔtẽptus. z ignorãtia diminuit de rõne horz. generaliter verũ est q oĩs ignorãtia inq̃ntũ huiusmodi excusat peccm̃. z si tãta sit q p̃uet oĩno rõnem voluntarij z rõnem ɔtẽptus excusat a toto. si vero nõ oĩno p̃uet. excusat a
33 tãtu. Cõcedẽde sũt igitur rõnes oñdentes q ignorãtia excusat peccm̃. ¶ Ad illud ergo qđ obijcitur in ɔtrariũ de Isido. grauissime peccat q̃ deũ nescit. dicendum q Isido. ibi cõparat peccm̃ ĩfidelitatis ad alia peccatõz genera. z ipm̃ in se val

de graue est. quia non est sine magna anime deordinatione. nihilominus tamen cum quis ignorans aliquid facit et in incredulitate. sicut dicit Apostolus de se. minus grauiter peccat quam ille qui facit ex certa scientia.

34 ¶ Ad illud Ambro. quod grauissime peccat qui ignorat dicendum quod hoc non dicitur ratione maioris culpe. sed ratione infirmitatis magis periculose. quia tamen non habet scientiam de morbo siue culpa. non querit medicinam et ita semper remanet morbus. et hoc est quod dicit Aug. in li. confes. Eo insanabilius peccabam. qui me non peccare arbitrabar.

35 ¶ Ad illud quod obiicitur quod malum additum malo facit maius malum. dicendum quod illud habet veritatem cum malum malo conformatur. Malum autem pene cum sit inuoluntarium. non conformatur malo culpe quod est voluntarium. et ideo non auget. sed potius diminuit. Et quoniam ignorantia in nobis non est sic culpa quin etiam aliquo modo sit pena. ideo culpam perpetratam excusat.

36 ¶ Ad illud quod obiicitur quod scientia non auget meritum. dicendum quod illud non sequitur. Quantitas enim meriti non est a nobis sed a gratia dei. demeritum vero et eius quantitas ortum habet a voluntate libera. et ideo quod facit ad rationem voluntarii. facit aliquo modo ad augmentum peccati. et similiter quod diminuit. facit ad alleuiationem peccati. talis autem ignorantia vt dictum est fuit supra

37 ¶ Ad illud quod obiicitur quod peccantes ex pari libidine equaliter puniuntur. dicendum quod hoc non cogit quin ignorantia excuset. quia si ille qui ignorat peccat et tanta libidine ex quanta ille qui cognoscit. in statu ignorantie existens si haberet scientiam peccaret multo maiori. et ita grauius peccaret et grauius puniretur. et ideo ignorantia que in ipso est excusat peccatum. excusat inquam et minuit quantitatem peccati. non quam habet. sed quam haberet si ignorantia non esset

38 ¶ Ad illud quod queritur que magis excuset. Utrum ignorantia vel infirmitas. Responderi potest quod duo sunt de ratione voluntarii. videlicet cognitio singularium siue circunstantiarum. et quod operationis principium sit intrinsecum. igitur ignorantia excusat. quia priuat de ratione cognoscendi. infirmitas excusat quia priuat de ratione perfecte principiandi. et quoniam priuato priori priuatur posterius et non conuertitur. et cognoscere preambulum est ad facere. plus tollit de ratione voluntarii ignorantia quam infirmitas vel impotentia. et ideo magis excusat ceteris paribus. Adeo tamen potest infirmitas precellere et ignorantia parua esse siue et culpa nostra procedere quod erit econuerso. Unde et si in generalitate loquendo verum est dicere quod magis excuset ignorantia quam infirmitas descendendo tamen ad specialia peccata possunt se habere sicut excedentia et excessa

¶ Ad illud quod queritur que ignorantia excuset. et quantum. dicendum quod est ignorantia facti. et ignorantia iuris. Ignorantia facti potest esse dupliciter. aut adhibita debita diligentia. aut non. Si adhibita debita diligentia. excusat a toto. si non adhibita non excusat a toto sed a tanto. Si autem sit ignorantia iuris. hoc potest esse dupliciter. aut est vincibilis. aut non vincibilis. Si vincibilis. tunc est ignorantia que est culpa. Et hec aut est ex cura sui vero. aut ignorantia affectata. et ista sic ex vna parte excusat quod ex alia parte magis agrauat. Aut est ex negligentia et ignauia. sicut ignorantia crassa et supina. et ista si aliquo modo excuset. non tamen ita excusat vt sempiterno igne non ardeat. sicut dicit Aug. et magister in littera. Si autem sit ignorantia inuincibilis. hoc potest esse dupliciter. Aut ista ignorantia est in nobis introducta per culpam preambulam. aut preter omnem culpam. Si preter omnem culpam. aut simpliciter priuat cognitionem iuris. sicut in infantibus et furiosis qui omnino carent vsu rationis. et hec excusat a toto. Unde dicit Bern. quod pueris. infantibus. et dormientibus. nihil quod faciunt imputatur. Aut non tollit omnino vsum rationis. sed semiplenum. et tunc non excusat a toto. sed a tanto. sicut est in his qui non sunt plene furiosi. sed aliquo modo habent lucida interualla. et in pueris qui aliquando sunt capaces precepti. licet non plene. Si autem ignorantia est introducta per culpam propriam sicut est in ebrio et furioso. quorum vterque se precipitauit in hoc per culpam suam. sic non excusat a toto sed a tanto. quia sicut dicit philosophus iii. Ethicorum. ca. viii. Ebrius habebit duplices maledictiones. maledictionem scilicet pro culpa precedenti. et maledictionem pro culpa subsequenti. Quantum autem et qualiter excuset subsequentem culpam diuersimode quidam determinant. Quidam enim dicunt quod nec ebrius nec furiosus qui vsu rationis caret committere potest nouam culpam sed ex inordinatione sequenti aggrauatur culpa prima potest enim culpa aggrauari ex euentu sequenti. Aliis autem videtur quod nec excuset quin nouam culpam committat. non tamen est adeo grauis sicut si illam faceret ex certa scientia. Primus tamen modus dicendi probabilior esse videtur.

40 Ex his patet quod loth non omnino excusatur a culpa incestus cum cognouit filias suas. Primum quidem quia non fuit in eo plena ignorantia. licet enim dicatur in textu quod non senserit quando filie accubuerunt. hoc dicitur quia non discreuit. Secundo vero quia in illam ignorantiam peruenit per ebrietatem. quam debuisset vitare. et ideo sancti dicunt eum fuisse culpabilem. licet ex alia parte dicant eum fuisse aliquatenus excusabilem.

Distinctio. xxiii. de dei permissione in actu temptandi.

P Reterea queri solet. cum deus hominem etc. Supra egit magister de lapsu primorum parentum in comparatione ad diabolum temptantem et hominem transgredientem. in hac parte agit de lapsu primorum parentum in comparatione ad deum permittentem. et quia non est equum permittere aliquem insium ab astuto circumueniri. ideo vt ostendatur prima permissio esse iusta. pars ista duas habet. in prima determinat cur deus hominem temptari permisit. in secunda vero determinat quantum et qualem cognitionis habitum ei dedit. ibi. et quidem secundum animam etc. Prima parte remanente indiuisa. secunda diuiditur in tres partes. in prima determinat qualiter homo cognitionem habuit. vtrum per disciplinam et studium. an per diuinum donum. In secunda vero determinat quorum cognitionem habuit. ibi. fuitque primus homo ante lapsum triplici cognitione preditus. Et illa pars habet tres. In prima determinat qualem cognitionem habuit de rebus creatis. In secunda qualem cognitionem habuit de deo. ibi. cognitionem quoque creatoris etc. In tertia qualem cognitionem habuit de seipso. ibi. porro sui cognitione etc.

1 a Non esset laudabile homini si ideo bene viuere posset. quia nemo male viuere suaderet. Sed contra. Si hoc verum esset tunc videtur q vita nostra in gloria laudabil' nō erit. vbi nemo male viuere suadebit. ¶ Item esto q diabolus nichil mali persuasisset. nihilominus mereri potuisset. sed si mereretur esset laude dignus. ergo ꝛc. ¶ R° dicendū q laus quedam est que respicit dignitatem operis voluntarij in quātum illud nobile est. et hec posset esse in homine si nullus ipsum temptasset. Quedā autem est laus q non respicit op' voluntarium. s; opus strenuum et arduū. quod consistit in expugnatione aduersarij et reportatione triumphi. et de hoc loquitur Apostolus. ij. Thimo. ij. Nō coronabitur nisi qui legi. cer. Et de hac laude magister intelligit. Et sic patet illa duo obiecta. q2 procedūt de laude s'm primum modum.

2 b Gloriosius est non consentire peccato q̄ temptari non posse. ¶ Contra. Deus nō potest temptari. homo vero sic. ergo gloriosior est homo q̄ Deus. ¶ Item ī statu glorie homo non poterit temptari. in statu vie potest. ergo gloriosior est statu vie q̄ patrie q si verū est. gloriosior est miseria q̄ glona.

R°. d'm q verbū magistri intelligendū est circa eū qui efficitur gloriosior ex merito suorū operū. ꝛ ideo nō valet illud qd obijcit de deo. Item intētio glorie intelligenda est in verbo proposito nō q̄tum ad premium substantie. sed q̄tum ad aliquā accidentalē laudem qua laudatur vir iustus Ecci. xxx. q potuit transgredi nō est transgressus. ꝛc. et ideo non valet illud qd obijcit scdo.

c Hāc autē scientiā ꝛc. Innuit magister q scientiā rerum creaturū homo nō perdidit. ꝛ ppterea ī scriptura de ea nō eruditur. Contra. videtur esse falsū: cōstat enī q nos qui summus filij Ade rerū naturas ignoramus et ignorātes nascimur. nec nosse possum' nisi cū magna difficultate discam'. Sūr s'm videt' esse falsū. q2 in sacra scriptura habetur de pductione oīm rerum in operib'. vj. dierū. ꝛ q̄liter pducte sunt. ꝛ qualiter etiā; distincte sūt. R°. dōm q2 ȝ si hō merito pmi pctī excecat' sit. j. cor. ij. et fact' sit ignorās tā in cognitione vniuersitatis ppter ipsum create q̄ ī cognitione vie salutis sue. plus in excecat' est ī scdo q̄ in pmo. Nā ad cognitiōe; naturaliū rerum multum potest pficere pp̄o studio atq; igenio. s; in cognitiōe modi pueniedi ad vitā p se ipm plus

D. XXIII

Aug. sup Genesim

Quare deus creauit quos pscie bat malos futuros

Determinat quare de' permisit hominē tēptari sciēs eū esse casurum. a

Preterea queri solet cur de' hominē tēptari pmiserit quē decipiēdum fore psciebat. Sed nō esset laudabile homini si ideo bene viuere posset q2 nemo male viuere suaderet cū in natura posse. ꝛ in potestate haberet velle non consētire suadēti deo iuuāte. ꝛ gloriosius est nō cōsētire peccato q̄ tēptari nō posse. Mouētur etiā nōquidā dicētes. Cur creauit de' quos futuros malos psciebat. Quia puidit quid boni de malis eorū esset factur'. Sic eī eos fecit vt relinqret eis vñ aliqd facerēt. ꝛ si culpabiliter aliqd facerēt. illū de se laudabiliter opantem inuenirēt. A se habēt volūtatē malā. ab illo naturā bonā. ꝛ iustā penā. Frustra ergo dicit. nō deberet de' creare quos psciebat malos futuros. sciebat eī bonis p futuros. ꝛ iuste p mala volūtate puniēdos. Addūt etiā talē hoiem deberet facere q nollet oīno peccare. Cōcedim' qdē meliorē naturā eē q oīno peccare nolet. Cōcedāt ꝛ ipi nō esse malā q talis facta ē vt posset nō peccare si vellet. ꝛ iuste punitā q volūtate nō necessitate peccauit. Cū ḡ hec bona sit. illa melior. cur nō vtrāq; faceret vt vberius laudaret de vtraq;. Illa eī de sctīs angelis. hec de hoib' ē. Itē inquiūt. Si de' vellet. ꝛ illi boni eēnt. Et h quidē ꝯcedim'. s; meli' voluit vt q̄ vellēt eēnt. Ex boni qdē; nō īfructuose. mali vō nō īpune eēnt. Itē iquiūt. Posset de' volūtatē eoꝶ vertere ī bonū. q2 oīpotēs est. posset reuera. Cur ḡ nō fec. q2 noluit. Cur noluit. Ipse nouit. Nō debem' plus sapere q̄ oportet.

¶ Determinat q̄liter hō cognitionē habuit. vtrū p disciplinā ꝛ studium. an p diuinum donum. b

Et q̄dē rōnalis fuit homo hēs discretionē boni ꝛ mali. Sciētiā quoq; rerū creatarū et cognitionē veritatis. q̄ prime pfectioni cōgruebat. mox cōditus nō incōgrue accepisse putatur. ꝛ ad illā nō studio vel disciplina aliq p interualla tpis pfecisse. sed ab exordio sue cōditionis diuinitus illā ꝑcepisse.

¶ Determinat qualē cognitionē habuit hō ante lapsū de rebus creatis. c

Fuit q; hō pmus ante lapsum triplici cognitione pditus. rerum sc; ppter se factarū. ꝛ creatoris. ꝛ sui. Rerū quippe cognitionē hominē accepisse pspicuum est. cū nō ipe creator vel angelus aliqs. sed hō oibus animātibus noīa imposuerit. vt ostēderetur q singuloꝶ noticiā homo ipe habuerit. Que eñ propter illū creata erant. ꝛ ab illo regēda ꝛ disponēda erant. horū oīm de' illi ꝛ sciētiam tribuit. ꝛ prouidētiā atq; curam reliquit. Quia vt ait Aplūs nō est cura deo de bobus. Quoꝶ aliorūq; aīalium de' homini curā reliquit. ꝛ prouidentiam vt dominationi ei' subijcerētur ꝛ rōne illi' gubernarētur. vt sciret illis necessaria puidere. a quibus emolimentū debebat recipere. Hāc aūt sciētiam hō peccādo nō perdidit. sicut nec illā qua carnis necessaria prouidētur. Et id circo in scriptura homo de huiusmodi nō eruditur. sed de sciētia anime quam peccando amisit.

Roꝫ. xij.

animātibus

j. cor. ij.

deficit qȝ proficit. nisi diuine reuelatõis instructione dirigat. et ppterea magis data est nobis scriptura di/uinitus et per spiritũ sanctum reuelata ĩ cognitiõe fidei et morũ qȝ in cognitione rerum naturaliũ. licȝ omnis veri/tas aliquo modo a spiritusãcto esse dicatur. et pro tan/to intelligẽdũ ẽ verbũ prius ppositũ a magro fuisse dictũ. ¶ Ex ergo obijcit de amissione cognitionis. verum est qȝ amisit habitum. tñ nõ amisit naturale iudicatorium.

4 Ad illud vero qđ obijcit qȝ scriptu/ra insinuat pdu/ctionẽ rerũ. dicẽ qȝ non determi/nat ibi rerũ spe/ciales naturas et cãs. sed h explj/cat qđ sentit fi/des sana. vide/licet diuinã vo/luntatem omni/um esse causam primam et sum/mam. et omnia esse facta p vbũ et regata p verbũ d. 5 Si autem queratur vtrũ homo etc.

Innuit magi/ster qȝ homo nõ habuit prescien/tiam eorum que futura erant cir/ca ipsum. Con/tra. Si enim

¶ Determinat qualẽ cognitio/nẽ habuit de deo. d

Cognitionẽ quoqȝ creatoris p͠/mus homo habuisse creditur. Co/gnouit enim a q̃ creatus fuerat. nõ eo mõ cognoscẽdi q̃ ex audi/tu solo pcipitur. quo a credẽti/bus absẽs q̃ritur. sȝ quadã inte/riori aspiratione qua dei p̃ntiã contẽplabat. nõ tamẽ ita excel/lẽter sicut post hãc vitã sancti vi/suri sũt. neqȝ ita in enigmate q̃/liter in hac vita videmus.

¶ Qualẽ cognitionẽ habuit de seipso. e

Porro sui cognitõem idẽ hõ ta/lẽ accepisse vr. vt et qđ sup͠erius su/periori et qđ eq̃li et inferiori nõ ig/noraret. Cõditionẽ q̃qȝ suã et or/dinẽ scȝ q̃lis factus esset. et qua/liter incedere deberet. qđ age/re. qđ cauere intellexit. Si ho/rũ notiqã nõ habuisset. nõ essȝ reus preuaricationis. neqȝ se/ipm cognouisset. d

Si aũt queratur vtrũ hõ sciẽ/tiã habuerit eorũ que circa euȝ futura erãt. id est si ruinã suam prescierit. et similiter prescierit bona que habiturus fuisset si ĩ obediẽtia perstetisset. Respon/deri potest qȝ ei magis faciẽda indicta sũt qȝ futura reuelata. Accepit enĩ sciẽtiam et pceptũ eorũ q̃ faciẽda fuerãt. sed nõ ha/buit presciẽtiam eorũ q̃ futura erãt. Nõ fuit ergo hõ pscius sui casus. sicut et de angelo diximus. Quod Aug. sup Geñ. asserit ratione vtens q̃ supra posuimus. Hec de sciã hoĩs q̃tũ ad primũ statũ ptinet. dixisse sufficiat.

hoc verum esset. cum nos multa presciamus de futu/ris et sancti patres presciuerunt aduentum christi et pphete similiter. videtur qȝ Adam nõ fuit ita sapiẽs sicut nos sumus hodie. Si tu dicas qȝ hoc non est in/conueniens propter gratuitã reuelationẽ que in no/bis est et prophetis vt aliquid sciamus quod ignora/uit Adã. Obijcit cõtra hoc quia sicut sancti exponunt adam in sopore illo captus est. et ad celestem curiam di/citur fuisse perductus. et hoc innuit textus qȝ statim post euigilationem prophetice locutus est. Hoc nunc 6 os etc. Si ergo vere locutus est prophetice. preco/gnouit quid significabat mulieris et viri coniunctio. et mulieris de latere viri formatio. Et primum signat christi incarnationem. Secundũ passionem. igit post cognouit christum incarnandum et christum passurũ. sed redemptio et reparatio presupponit lapsum. ergo precognouit Adam lapsũ futurũ et suum remedium. 7 Rñ. dicendũ qȝ magister non loquitur de quibuscun/qȝ futuris. sed de his que spectabant ad statum suum. vt p͠ote de lapsu et confirmatio/ne. confirmatio/nem enim presci/re non potuit qȝ non erat mansu/rus. lapsum au/tem scire non de/buit. et rationes supra assignate sũt cum hoc que situm fuit de an/gelo. Cum er/8 go obijcitur qȝ p̃/sciuit incarna/tionem. dupli/citer responde/tur. Vno mo/do qȝ hoc est fal/sum. et si enim sciret mulierem factam vt con/iungeretur sibi per coniugij sa/cramentum. nõ tamen oportuit qȝ sciret incarna/tionem et passionem pro eo qȝ coniugium tempore in/nocentie. non significabat coniunctionem christi et ecclesie q̃tum ad matrimonij coniunctionem. sed per charitatem et dilectionem. Alius est modus re/spondendi. qȝ sicut Joseph precognouit suum princi/patum. non tamen precognouit suam venditionem. que fuit antecedens ad illud. sic Adam nosse potuit ali/quid quod spectabat ad hanc nature exaltationem. si/cut fuit christi incarnatio. ita tamen qȝ ignorabat poste/ritatis sue lapsum per suam preuaricationem. Vel qȝ deus nõ reuelauit. vel qȝ ipse non pertractauit.

Primus hõ nõ fuit pre/scius futuro/rum.

D intelligentiam huius partis circa duo incidit hic questio fm duo circa que versa/tur principaliter coralis distinctionis in/tentio. Primo queritur de tẽptationis prime permissione. Secũdo queritur de primorum parentum cognitione. Circa primum queruntur tria. Primo queritur vtrum deus debuit hominem facere inexpugnabilem. an taliter qȝ posset expugnari. Se/cundo queritur vtrum hominem quem presciebat ex/pugnandum. debuit permittere per tẽptationem im/pugnari. Tercio vtrum temptationis pugna a vi/ris iustis debeat desiderari.

¶ Questio I 8

¶ Et quod deus debuit facere hominem impeccabilem siue inexpugnabilem. ostenditur primo per diuinam bo/nitatem. quia vt dicit Dyonisius. optimi est optima adducere. sed melior est natura rationalis que non po/test peccare q̃ que potest. ergo videtur qȝ decuerit de/um optimum facere hominem. et ad peccandum im/possibilem. et ita inexpugnabilem. ¶ Item hoc ipsum videtur per diuinam liberalitatem. Ad excellentiã enĩ liberalitatis non solum facit dare multa et magna sed etiam dare velociter. sed donum gratie confirman/tis et beatificantis. hoc maius est q̃ donum cuiuslibet gratie gratumfacientis. ergo si deus hoc dare homini disposuerat. et ex prima sui conditione ad hoc ydone/us erat. videtur qȝ statim cum eum fecit debuit et hoc donũ dare. sȝ si hoc haberet esset inexpugnabilis. ergo etc.

Item hoc idem ostenditur tercio ex parte sapientie. Maioris enim sapientie est scire mala precauere quam postquam facta sunt remediū adhibere. ergo si diuina sapientia maxime manifestāda erat in hominis conditione. videtur quod talem debuit eum facere. et tantam sibi cautelā adhibere quod nō posset in malū incidere. Item hoc idem ostenditur ex parte diuine potentie. quanto enim potentia maior est tanto velocius operatur. magis igitur diuina potentia manifestatur in operatione subita quam in operatione successiua. si igitur hominis gratificatio et confirmatio et glorificatio est immediate a deo. videtur quod deus subito. et in eodem instanti in quo hominem fecit. debuit eum gratificare. et in gratia confirmare. ac per hoc inexpugnabilem facere. Sed contra. Gloria est bonū laudabile. sed nullus est laudādus in eo quod habet nisi habeat illud per merita. ergo si deus fecit hominem ad hoc vt perueniret ad statū glorie et premij. videtur quod debuit facere hominem in statu meriti. sed status meriti et premij debent esse distincti sicut status vie et patrie secundum legem communem et dona vie. et patrie. si igitur habere impossibilitatem ad peccandū spectat ad securitatem beatitudinis. videtur quod a principio nō debuit homini dari. ergo debuit expugnabilis fieri. Item ad plenā perfectionem vniuersi decuit fieri omnem creaturā que rone recta potuit excogitari sicut dicit Aug. in iij. de li. ar. sed rōnabiliter cogitari pōt ad perfectionem vniuersi spectare creaturā que haberet libertatem ar. et relicta esset in manu consilij sui. hanc igitur decuit fieri. et in statu vertibilitatis constitui. sed hoc nulli creature magis competit quam homini. ergo et cetera. Item vniuersū ex oppositione mali ad bonū decoratur quasi quibusdā antitesis sicut dicit Aug. et Ecci. in xxxiij. contra malū bonū et cetera. Si ergo deus vniuersū venustare debuit et decorare. videtur quod hunc decorem vniuerso nō debuit auferre. sed si fecisset hominem inexpugnabilem. iam hic decor nō esset. ergo et cetera. Item hoc videtur quarto quia deus vniuersū fecit ad sui ipsius manifestationem. et sicut deus est summe potens et sapiens. sic est summe iustus et misericors. ergo tale debuit facere vniuersū in quo manifestaretur eius summa iusticia et summa misericordia. sed summe iusticia nō manifestatur nisi in seueritate punitionis malorū summa misericordia nō manifestatur perfecte nisi in liberatione miserorū et remissione electorū. hec autem non posset esse nisi rōnalis creatura facta esset in statu in quo posset peccare et expugnari. ergo diuina iusticia et mia exigebat 9 hominem vertibilem et expugnabilem fieri. Resp. ad predictorum intelligentiā notādum quod et si ipsa operatio nō indigeat approbatione. pro eo quod quicquid deus facit bene facit et recte facit. veruntamen ad exercitādū deuotionem in mente fidelium et compescēdā rabiem in ore blasphemantiū et deū in suis operibus inculpantiū. quadrupliciter pōt rō assignari quare deus fecit talem hominem vt possit ab aduersario expugnari. Et prima est manifestatio diuine potentie. Voluit enim deus ostendere homini. quia sicut sine eo factus nō fuerat. ita nec sine ipso persistere poterat. vt igitur hō nosset quod diuinū posse nō solūmodo est omnis potentie conseruatiuū. sed etiam quod ipsum solū est quod nō pōt deficere nec expugnari. ideo placuit sibi creaturā rōnalem facere vertibilem et expugnabilem. nec ipsam confirmare quousque experimento disceret quod ipse solus est in quo nō cadit nō posse. Secunda rō est manifestatio diuine sapientie. maioris enim sapientie est omnino scire ordinare bona cū malis. et eligere bona ex malis. quam ordinare solū bona cū bonis. et ideo cū nō deceret eum ibi mala facere. debuit talem facere creaturā que posset in operando deficere et malū committere. vt deus mala illa ordinādo suā sapientiā declararet. Tercia ratio sumitur ex manifestatione diuine mie. que potissime manifestata est cum vnigenitū filium suū traderet ad liberationem serui. Quarta ratio sumitur ex manifestatione diuine iusticie. que potissime manifestatur in hoc quod deus retribuit vnicuique secundum opera sua. precipue in eterna punitione malorū. hec autem retributio et punitio. et prefata misericordie liberatio nō esset nisi deus creaturā rationalem et precipue hominem in statu vertibilitatis fecisset. et ita potentem impugnari et expugnari. et ideo congruū fuit deū hominem in statu tali facere. et concedende sunt rationes ad hoc inducte. Ad illud quod primo obiicitur quod deus debuit facere hominem optimū. dicendum quod est optimum simpliciter. et est optimū in ordine. Cum autem dicit Dyonisius quod optimi est optima adducere. nō intelligit absolute sed in ordine. et ideo ex hoc nō sequitur quod homo debuit fieri in optimo statu simpliciter. sed in statu in quo optime saluaretur vniuersitatis ordo et pulchritudo. et sic factus est cū productus fuit in statu vertibilitatis. vt ordinato processu perueniret a merito ad premiū. ab imperfecto ad perfectum. ab inferiori ad supremū. Ad illud quod obiicitur de summa libertate. dicendum quod si deus sit liberalissimus tamen liberalitas nō precludit viam iusticie et sapientie. ideo sicut dona sua distribuit largiter vt tamen nō excludatur sapientie recta ordinatio. et iusticie iusta retributio. ideo nō statim debuit beatificare et confirmare sed merita hominis expectare. Ad illud quod obiicitur quod maioris sapientie est precauere malū et cetera. dicendum quod falsū est. immo multo maioris sapientie est morbū bene curare quam naturam a morbo preseruare. Vnde Aug. in Enchi. melius iudicauit deus de malis bona facere quam mala nulla permittere. et maioris etiā sapientie attestatur (vt predictum est) sic res ordinare. vt ex superuenienti etiā deordinatione nō deturparentur sed rerū ordinatio decoraretur. Ad illud quod obiicitur de potentia. dicendum quod in omnibus operibus diuinis manifestatur diuina potentia. ea tamen que spectant ad hominis gratificationem et glorificationem plus sunt ad manifestationem diuine misericordie et iusticie quam potentie. ideo maior est congruentia in proposito quam in opposito. nihilominus tamen quantum ad aliquem modū ex ipsa humana infirmitate et indigentia plus innotescit homini diuina potentia quam si nunquam experisset vertibilitatem in rōnali creatura.

Questio II b

Vtrū debuit deus permittere hominem impugnari. Et quod sic videtur per illud quod dicit magister in littera. nō esset laudabile bene viuere nisi esset qui male viuere suaderet. ergo si debuit permittere omne quod faciebat ad humanam laudem amplianda. debuit igitur permittere hominem impugnari per suggestionem diabolicā. Item secundum rectū iudicium rōnis et attestationem apostoli. ij. Ti. j. Nō coronabitur nisi qui legit. cer. si ergo homo producendus erat ad coronā glorie. videtur ex recto ordine quod statum debuerit in conflictu temptationis et pugne. Item decet deū sic administrare res et eis prouidere vt salua sit lex quam indidit eis a primaria conditione. iuxta illud Aug. vij. de ci. sic res quas deus condidit administrat vt eas agere proprios motus sinat. sed deus fecit et facere debuit hominem in vertibilitate ar. et relinquere eū in manu consilij sui. et similiter luciferū. ergo si diabolus voluit hominem vexare. et homo voluit et consentire. deus nullū eorū debuit impedire. Item facilius erat hominem vincere aduersariū quam diabolo vincere hominem. homo enim nō poterat vinci nisi volens. ergo pugna illa de se magis erat ordinata ad victoriam hominis quam ad victoriā diaboli. ergo magis ad bonū quam ad malū

Iustitia

10

11

12

13

a contrariis sicut fuit oratur ... ponit vel facit ... per contraria

Sua potentia

Sua sapientia

misericordia

Conclusio responsalis quod deus fecit hominem qui possit expugnari. ut patent rationes tum in corpore questionis quam in argumentis pro parte adductis.

Si ergo deus ꝑmittere debet q̄d directe ad bonū hominis ordinat· videtur q̄ a tēptatione ꝑmi hoīs aduersarius nō erat arcēdus. ¶ Cōtra. impius esset pater q̄ ꝑmitteret filiū aggredi bellū in quo sciret eū esse ab alio superandū. sed de⁹ nouerat adā illa tēptatione esse superandū ꝙ videt̄ q̄ nō tanq̄ pius pater se habuit dū ꝑmisit eum supari a diabolo. ¶ Itē nō est bonus ꝓlatus nec pastor q̄ ꝑmittit ouē morderi a lupo ⁊ capi dū pōt ipm̄ repellere ⁊ arcere. sed de⁹ ꝓlat⁹ ⁊ pastor hoīs erat. ꝙ cū videret lupū atrociter insistere. videt̄ q̄ nō debuit ꝑmittere ab aduersario hoīem ipugnari siue īpeti a lupo. ¶ Itē nō est rectus iudex q̄ bellū ꝯstituit īter eos q̄ nō sūt eq̄liter fortes. sȝ diabolus multo fortius erat viribꝰ ꝑ naturā q̄̄ hō. cū nō sit ꝑtās sup terā q̄ possit ei cōparari. Tā to etiā erat obstinatior ī malicia q̄̄ hō esset ꝯsumat⁹ in grā. si igit̄ de⁹ iudex equus est nō debuit ꝑmittere eos ī vinē cōfligere. ¶ Itē nō est fortis possessor q̄ ꝑmittit aliū inuadere atriū suū. cū eīn fortis armat⁹ custodit atrium suū in pace sūt oīa q̄ possidet. ꝙ cū hō in ꝑmo statu atriū ⁊ tēplū esset dei. ⁊ dn̄s ipe custodiret. aut de⁹ nō fuit fortis armatus ⁊ custos. aut nō debuit ꝑmittere aduersariū vetare ⁊ inuadere hoīem ꝑ ꝯflictū ⁊ pugnā tēptationis. ¶ R⁹. ad ꝓdicta dōm est q̄ cū deus posset

14 aduersariū ꝓhibere ne hoīem tēptaret. decuit tn̄ ipsū ꝑmittere. Et rō ꝯdecētie haberi pt̄ ex rōnibꝰ assignatis ī ꝓcedēti ꝓblemate ī quo ostēsum est q̄ de⁹ debuit facere hominē in vertibilitate li. ar. Preter has tn̄ rōes assignari pt̄ iō ꝑmo ex ordine q̄ attendit̄ ex cōparatiōe virtutis ad ꝓpriū actū. Sic eīn de⁹ res oēs administrat vt eas agere ꝓprios mot⁹ sinat. ⁊ iō tā hoīem q̄̄ diabolū ꝯstituit in libertate ar. et ī manu ꝯsilij sui reliq̄t. ⁊ vtrūq̄ ꝑmisit agere q̄d voluit. siue hūc in tēptādo. siue illum in cōsentiēdo. hoc eīn cōpetebat regimini ī ꝯseruatiōe ordinis q̄ attēdit̄ ex cōparatiōne virtutis ad ꝓpriū actū. Scd̄a vero sumit̄ rō ex ordine q̄ attēdit̄ ꝑ cōparatiōnē hominis ad suū oppositū. in q̄ gloriosior ⁊ laudabilior ostēdit̄ virtus. siue ex ipa prediera cōparatione ob quā relucet ⁊ magis apparet. siue ex cuiusdā nobilis triumphi assecutione ob quā fortificat̄ ⁊ vigorat̄. iō vt virtus hoīs reluceret ⁊ ꝑficeret. decuit deū ꝑmittere ipm̄ ab aduersario ipugnari. q̄r vel tūc vel post ex ipa tēptatiōis ipulsione manifestāda erat fortitudo ⁊ eminētia charitatis de q̄ dic̄ Apls. q̄ neq̄ mors. neq̄ vita. neq̄ ꝓncipat⁹. neq̄ ꝑtātes ab ea poterīt sepāre Ro. viij. Tercia rō pt̄ sumi ex ordine q̄ attēdit̄ ex cōpatiōe morbi ad suū remediū. Quia eī petīn hoīs nō debebat carere remedio ꝓpt̄ hoc q̄ tota ī ipo hūana natura erat. sic debuit de⁹ hoīez ꝑmittere peccare. q̄ deceret ipm̄ eidē redēptorē ꝓstare. et iō magis disposuit de⁹ hoīem peccare alio suggerente ⁊ ipellente q̄̄ volūtate ꝓpria incuruāte. qua fortassis incuruatiōe hō cecidisset. ⁊ si nūq̄ aduersari⁹ pestifera suggessisset. Quarta rō pōt sumi ex ordine q̄ attēdit̄ per cōparatiōnē meriti ad ꝑmiū. Quia eīn nemo dignus est coronari nisi q̄ certat legitime. iō decuit deū hoīem militē suū in cāpo certaminis p⁹us examinare q̄̄ ipm̄ ī gloria exaltare. ⁊ q̄r examinatio cōsistit in ꝯflictu ⁊ pugna ꝑmittere debuit hoīem a diabolo ipugnari. Sūt ⁊ alie rōnes q̄ possūt de h̄ ipso reddi. ad p̄ns tn̄ iste sufficiāt

15 ¶ Ad illud aūt q̄d ꝑmo obijcit̄ in ꝯtrariū de pietate paterna. dōm q̄ ⁊ si de⁹ sit pater pius. est tamē iudex equ⁹ et ideo sic decebat deū erga hoīem pietatē paternā ostēdere. vt tamē nō amitteret officiū ꝑtāt̄ iudiciarie. ⁊ iō q̄cq̄d de hoīe ꝑuenisset. sustinere debuit ipm̄ ab aduer

16 sario impeti tēptationis bello. ¶ Ad illud q̄d obijcit̄ de bonitate ꝓlatiōis. dōm q̄ ꝓlatus debet ouē a morsu lupi eripere. siue q̄a ad hoc tenet̄ ex lege charitatis. siue q̄r ex malo nesciat eligere bonū maioris vtilitatis. vtrūsq̄ ho ꝓpositō reperit̄ in deo si q̄s attēdat. ⁊ iō illa rō nō

17 cogit in ꝓposito. ¶ Ad illud q̄d obijcit̄ de rectitudine iudicis. dōm q̄ ⁊ si diabolus fortior ⁊ astutior esset q̄̄ homo. in pugna tn̄ tēptationis non esset fortior immo multo debilior. siue ex generali lege tēptationis qua nemo vincit̄ nisi volēs. siue ex fidelitate dei q̄ nō permittit aliquē tēptari supra id q̄d possit. immo facit cū temptatione ꝓuentū. ⁊ iō impulsus tēptatiōis ꝑmarte. cū fieret ⁊ seruata dei fidelitate. ⁊ tēptationis lege. nō fu

18 it ꝯtra ordinē ꝑtātis iudiciarie. ¶ Ad illud q̄d obijcitur de fortitudine armati custodiētis. dōm q̄ ⁊ si de⁹ hominē fortiter custodiret. nō tn̄ custodiebat inuitū siue inuoluntariū. q̄r non acceptat de⁹ seruitiū coactū sed liberale ⁊ volūtariū. ⁊ ideo si homo cum deo stare voluisset. nullus violenter de manu dei eū auferre potuisset. sed q̄r ipe ab eius custodia se subtraxit. ideo de⁹ suā custodiam denegauit. ⁊ ex hoc aduersarius eū inuasit. īmo nō ex defectu dei custodientis. sed ex ingratitudine hominis custoditi.

¶ Questio III c

Utrum tēptatōnis impulsio desiderari debeat a viro iusto. Et q̄ sic videt̄. Jacob. j. Omne gaudiū existimate fratres cū ī varias tēptationes incideritis. Si ergo tēptatio cū ꝓ̄sens est. est materia gaudēdi. cū absens est videt̄ q̄ debeat affectiose desiderari. Item in ps. ꝓba me do. et tem. Hec sācta aīa petebat ⁊ recte. sed nihil debet homo a deo petere nisi q̄d debet desiderare ergo ⁊c̄.

Item hoc videt̄ rōe. Omne eīn illud q̄d facit ad virtutis exercitationē est appetendū. sed tēptatio est hm̄oi Unde Grego. sāctus vir se tēptari post virtutes desiderat. ne ex cōfidētia virtutū torpescat. Si igit̄ tēptatio virtutes exercitat patet ⁊c̄. Itē oīe illud q̄d facit ad gr̄e ꝓmotionē est appetēdū. sȝ tēptatio est hm̄oi. Un̄ .j. Cor. x. faciet cū tēptatione ꝓuentū ⁊c̄. si igit̄ tēptatio ꝓmouet ad bonū. vr̄ q̄ ad ipam anhelare debet desideriū iustorū. Itē oīe illud q̄d est opus ⁊ effect⁹ diuine acceptatōis est appetēdū. sȝ tēptatio est hm̄oi. Un̄ Thob. vltimo. q̄r accept⁹ deo eras necesse erat ⁊c̄. Itē oīe illud ꝑ q̄d peruenit̄ ad meritorū cōsūmationez est appetendū. sȝ tēptatio est hm̄oi. Q̄d pȝ. q̄r nulla est maior tēptatio q̄̄ illa q̄ est ꝑ flagella. tribulatio aūt patientiā operatur. patiētia vero opus ꝑfectū hȝ. ꝙ videt̄ q̄ quicūq̄ vult esse ꝑfectus. appetere debet tēptatiōis impulsū. Sed 𝔠. nihil est desiderandū cui⁹ ꝯtrariū est cōtinue appetēdū. sȝ oēs viri iusti illā petitionē debēt facere. ⁊ ne nos indu. in tē. ꝙ nullus debet appetere tēptari Itē nihil est appetēdū q̄d diligēter est ꝓcauendū. sȝ tēptatio diligēter est ꝓcauēda sicut dn̄s monet. Math. xxvj. Vigilate ⁊ or. ne intre. in tem. ꝙ ⁊c̄. Itē nihil est appetēdū cui nō debeat se homo offerre spōte. sed tēptationi nō debet se hō spōte offerre sicut dicit̄ sup illud. Math. iiij. Ductus est iesus ⁊c̄. glo. ductū esse iesū cōmemorat. vt nos istruat. q̄ nō spōte oportet̄ in tēptatione insilire. Itē nihil appetēdum est q̄d nostre salutis aduersarius optat. sȝ diabolus desiderat nos temptare. ꝙ videt̄ q̄ nullus debeat tēptationē appetere.

19 ¶ R⁹. ad ꝓdictā q̄stionē via duplici respōdere pōt. ⁊ vtra q̄ satis ꝓbabiliter. Uno mō sic. vt dicam⁹ q̄ cū triplex sit tēptatio siue a triplici ꝓncipio. Una scȝ a deo. alia a diabolo. alia a carne. Prima tēptatio simpliciter appetēda est. quia deus nō temptat nos nisi ad bonum.

4ᵒʳ [illegible] doctor [illegible] temptanti [illegible] et sic conclusio est [illegible] deus permitteret homi[nem] impugnari

Altera vero temptatio q̄ scz est a carne simpliciṫ fugi/enda est. quia illa nō potest esse absq̧ peccato. sicut su/pra dixit mgr̄ di. xxi. Tercia vero q̄ est a diabolo. aliq̄/bus fugienda est. aliquibus appetenda est. Hos eñ qui virtute fortes sunt. nec de facili in temptationem indu/ci possunt. et si temptātur. appetibile ē temptari ad sue v̄tutis exercitium et cumulum meritorū. infirmos vero minime. q2 timere pñt ne ex ipō impulsu in temptatio/nem inducanṫ. qd̄ omnes debent refugere. nam et si tem/ptari malū nō sit. in tēptationē tn̄ induci semp malum est. q2 hoc est a tēptatiōe supari. Et hoc ē q2 dicit Aug. xiiij. de ci. dei. sicut se hz firmitas et infirmitas electorꝝ. sic metuunt cupiuntq̧ tēptari. Et sm̄ hoc distictiōez ad rōes ad vtranq̧ ptem inductas pōt de facili respon/deri, p eo q2 sm̄ diuersas vias pcedunt. Alius mod9 dicendi est. q2 dupliciter est loqui de temptatiōe. Aut sub ppria ratione. et sic temptatio est impulsus ad illici/tum sm̄ q2 de ea fit sermo in pposito. loquimur eñ hic de temptatione diaboli q̄ fit p mali culpe suggestionez qua diabolus hominem ad malum niṫ intrudare. nō de temptatione dei q̄ fit p flagellationē. qua deus vult illos quos acceptat approbare. et pbatos oñdere. hanc igiṫ temptationē sm̄ se consideratā nullus debz appe/tere. immo abhorrere et refugere maxime considerando finem. Aliter est considerare temptationē put est ma/teria exercende v̄tutis. et sic a viris iustis desiderari pt̄ ab his potissime qui in charitate feruent adeo q2 ignis deuotionis ipsorū plus inflamaṫ et pseu[illegible] contrarū q̄ extinguaṫ. Ab eis autē q̄ sunt modice charitatis nō sic desiderari debz. Et est exemplū. q2 vent9 psens for/nacem magis et magis accendit. sed candelā extinguit. et ideo temptationis impulsus et si q̄tum in se est refu/giendus sit ab omnibꝰ et ab infirmis potissime sicut rō/nes ad scd̄am ptem inducte ostendūt. in q̄tum eñ ē vir/tutis exercende materia a viris feruentibꝰ et pfectis ap/peti potest sicut ostendunt rōnes q̄ ad pmā ptem in/ducuntur. Illud tamen genus temptatōnis potissime appetunt viri iusti quod ē in flagellorꝝ ppessione. sicut passus est Job et Thobias. sicut etiam passi sunt mar/tyres ab impijs zelo diabolico excitatis. et ad hoc osten/dendum pcedunt rōnes q̄ ad pmam ptem inducūtur ideo concedende sunt.

Consequenter q̄tum ad scd̄m ppositum' querit de cognitione pmorꝝ parentū. et incidit hec q̄/stio circa tria. Primo eñ querēdum est de co/gnitione pmorꝝ parentū q̄tum ad pfectum. Scd̄o q̄/rendum est q̄tum ad defectum. Tercio q̄ritur de ipsa cognitione q̄tum ad cōplementum et statum.

Questio I D

Utrū si homo stetisset. in cognitione pfecisset p tēporꝝ interualla. et q2 non vr̄ pmo p verbum Hug. in li. de sacra. Rerū oīm q̄ cum hoīe et pter hominē facte sunt pfectam cognitionē hominem accepisse nulli dubiū esse debet. si g̃ statum pfectam cognitionē habuit. g̃ vlteri9 pficere non potuit. Item hoc ipm ostendiṫ rōne quaz facit ipe Hugo. nomen debite impositū est nature rei expressiuū. nullus igiṫ pōt res omnes nominare nisi is qui omniū rerū habet plenam cognitionem. sed adā oī/bus nomina imposuit. nec illis rebꝰ alia sunt aliquā/do pfectiora nomina imponenda. videṫ igiṫ q2 adaz p/fecte cognouerit omnia creata. g̃ in cognitione non p/fecisset si in statu sue cognitionis pmansisset. Itez nul/lus bene regit et gubernat ea quorum naturas ignorat. Sed omnia fuerunt commissa regimini et gubernationi Ade sm̄ q2 diciṫ Gen̄. i. in ps. Omnia sbie. sb pe. ei9 et c. A sui igiṫ conditione primaria habuit pmus hō rerū cognitionē. g̃ non pfecisset ad illā p disciplinā p tēpo/rum interualla. Itē q̄cq̄d homo addiscit. addiscit me/diante via sensus. memorie. et experientie. ita ab interio/ri et exteriori. si igitur homo in statu innocencie didicis/set. p inferiora et exteriora ad pfectionē venisset. sz talis ordo non congruit nature institute et bene ordinate. sz solum lapse. cum omni creature pcesset. videtur g̃ q2 ni/hil sensibilium in statu illo didicisset. Sed cōtra. Adā in statu illo p interualla tēporꝝ pfecisset ad gratiā. alio/quin peior esset conditio sua q̄ nostra. cum nos multi/plicando merita. crescamus in gratia. g̃ pari ratōne p interualla temporum pfecisset in rerū noticia. Itē aut adam sciebat q̄ ventura erant. aut non sciebat. Si sic. ergo presciuit lapsum suū. et quid ex illo posteris suis esset euenturum qd̄ plane apparet esse falsum. Si futu/ra non cognoscebat. et rerum nature variantur in tpe. ergo multa incipiebat cognoscere sm̄ temporꝝ variati/onem. ergo pfecisset in cognitione. Item nec adaz om/nia viderat nec oīa audierat. esto igiṫ q2 videret aliquā rē quā pri9 nō vidisset. cū videre sit cognoscere sicut in/telligere. videṫ q2 sicut necessario sequiṫ q2 incepit intel/ligere. incepit cognoscere. silr si incepit videre. incepit cognoscere. si g̃ multa sensibilia vidisset que pri9 non vi/derat. videṫ q2 multa didicisset sensibilia per temporuz interualla. Item si homo stetisset. aut vnus hō sciret voluntatem et cognitionē alterius aut nō. Si sic. ergo frustra egerent sermone. Si nō. g̃ vnū posset ab alio edo/ceri vr̄ q2 in statu innocentie multa addiscere potuisset. Rn̄o. ad predictorum intelligentiam est notandū q2 pfe/ctus scientie triplici via potest considerari. vel a par/te scibiliū. vel a parte modorū cognoscendi. vel a parte maioris habilitatōis in cognoscendo. Scd̄m pmum modum loquendo intelligendū est q2 quedā sunt res q̄ fiunt cursu naturali. q̄dam q̄ cursu miraculi. q̄dam q̄ fi/unt voluntario cursu sm̄ q2 determinat Ans. In earū igitur rerum cognitione q̄ quidem cursu naturali fiūt non pfecisset Adam q̄tum ad noui habitus acquisitō/nem. Accepit eñ sicut dicit Hug. et mgr̄ in lra ab exor/dio omniū rerum plenam noticiā. et hoc etiā ostendūt rōnes q̄ ad pmā pte inducuntur. pficere tn̄ potuisset q̄tum ad alium modum cognoscendi. et q̄tum ad ma/iorem habitum sciendi. Quantum ad alium modū etiā pficere poterat. q2 qd̄ nouerat simplici noticia. cogno/scere poterat simplici experiētia. et qd̄ nouerat intelle/ctu. cognoscere poterat et sensu. Proficere etiam poterat q̄tum ad maiorem habilitationem. q2 ex frequenti cō/sideratione eorum q̄ nouerat. promptior fuisset et para/tior ad iudicandum de his rebus quarꝫ habebat cogni/tionem p habitum innatum. Et si eñ pmus hō nō ha/beret tarditatez hebetudinis p aggrauationē corporis mortal. habebat tn̄ spūs ei9 quādā miorez velocitatez p vegetationē corporis animalis. et sic in cognitōne re/rum naturaliuz Adam quodāmodo pfecisset. quodā/modo minime si stetisset. In earꝫ vero rerū cognitione q̄ fiunt cursu voluntario et mirabili siue super naturali simpliciter pficere potuisset. non solum q̄tum ad mo/dum cognoscendi. sz etiā in acquirendo nouam cogni/tionē. Nec mirū. q2 ad hoc q2 cognosceret diuina my/steria indigebat supna illustratione. ad hoc vero q2 co/gnosceret secreta alterius indigebat ipsius detectione. nec talis pfectus statui innocētie derogabat. cū etiam beati angeli in cognitione diuinorū mysteriorū. et hūa/

norum secretoꝝ pficiāt. ppter qđ dicit Ephe. iij. Ut in notescat pncipibus ⁊ ꝓtātibus ꝑ ecclesiā multiformis dei sapiētia. Et sic ꝑz responsio ad ꝓpositā q̄stionem. Ad rōnes ad pmā partē inducte ꝓcedūt de cognitiōe rerū naturaliū. et sic intelligit Aug. illas esse reb⁹ nomina imposuit Adā. ⁊ illarū rerū cura sibi cōmissa fuit. Ultima tñ ratio de ꝑfectione ab interiori ⁊ exteriori nō cogit. q2 dicit Aug. in. vij. musice. obiectū exterius nō agit in aīam nec ipsam ꝑficit. sed ipa aīa seipam mouet occasione ab exteriori accepta. ⁊ informādo seipam magis agit in obiectuꝫ q̄ꝫ agat ab ipso. ⁊ hoc fuisset i Adā multo fortius ⁊ nobilius q̄ꝫ sit post lapsū. Unde illa rō nō cogit q̄ Adā nō potuisset respectu eoꝝ q̄ cognoscebat nouum modū cognitiōis acq̄rere. nec p̄cedētes rationes hoc ostruunt q̄ Adā nō posset magis habilitari i cognoscēdo ꝑ freq̄ntiā i ꝯsiderādo. Rōes aūt q̄ ad partē oppositā īducūt̄ ondūt q̄ Adā si stetisset ꝓficere potuissꝫ i cognitiōe respectu eoꝝ q̄ sūt volūtaria ⁊ mirabilia. De aliīs aūt scꝫ de his q̄ naturaliter fiunt nō concludūt q̄ Adā acquisiuisset cognitionē nouā. vnde illa pma rō de cōparatione gratie ad scientiā nō valet. q2 ꝑfectio gratie nō erāt ex dono sꝫ etiā ex merito. ꝑfectio aūt cognitionis in Adā erat ex dono. ⁊ si stetisset non solū in ipso sed etiā in posteris nō indocte credit̄ a pluribus similiter fuisse salr̄ q̄tū ad habitū. ⁊ hoc dico ꝓpter puerilitatē infātie. Ad alia satis plana ē responsio per iā dicta.

Questio II e

De cognitione primoꝝ parentū q̄tū ad defectū. ⁊ hoc est q̄rere verū si stetissent i statu innocētie aliq̄n decipi possent. Et q̄ sic videt̄ Gen. iij. dixit mulier. serpēs seduxit me. Sed ꝯstat q̄ mulier nō cōsensit nisi q2 estimauit esse verū q̄ serpens dixit. sed ante cōsensū nō peccauit. ergo anteq̄ꝫ peccaret decepta fuit. Itē Aug. sup geñ. ad litterā. ⁊ habet̄ sup. xxij. dist. Credidit Adā vtrūq̄ꝫ fieri posse. vt ⁊ vxori morē gereret. ⁊ vt ꝑ penitentiā veniā haberet. sed ꝯstat q̄ illud fuit falsū. ⁊ hoc credidit anteq̄ꝫ peccaret. q2 aliter nō peccasset. ergo ⁊c. Itē magister. sup dist. xxj. loquēs de muliere ⁊ serpēte dicit. q̄ mulier non horruit serpentē. q2 cū nouerit esse creatum etiā officiū loquēdi a deo accepisse putauit. sed ꝯstat h̄ falsū fuisse qđ putauit. ergo ⁊c. Item videt̄ rōne. si Adā stetisset dormiuisset vtiq̄ꝫ ⁊ habuisset alias operationes naturales. ergo cū sōnium sit ex naturali motu fumositatū et fantasmatū circa organū fantasie Adā sōniasset. sed in sōno similitudo rei accipit̄ ꝓ veritate. ⁊ vbicūq̄ꝫ hoc est ibi est deceptio. ergo ⁊c. Item naturale est q̄ q̄cquid videtur. videt̄ sub angulo. ⁊ q̄to a remotiori aliq̄d videt̄ tāto minorē generat speciē ⁊ videt̄ sub angulo acutiori ergo ita paruus videret̄ sol ipi Ade sicut ⁊ nobis. ergo sicut decipit̄ sēsus noster in iudicādo de q̄titate solis. ita videtur q̄ deciperet̄ sensus Ade. Itē ponat̄ q̄ aliq̄s homo peccasset Adam ignorante ⁊ assereret ei falsū. aut Adam sciret ipm dicere falsū aut nō. Si sic. tunc sciret occulta cordis sui. q̄ nosse in alio est ꝓpriū solius dei. Si nesciret esse falsū. ergo nesciret ipm esse mendacem. ergo crederet ipm veracē esse. aut male iudicare de illo. Si crederet ipm esse veracē. crederet ipm dicere verum ergo necessario deciperet̄. Sed ꝯtra. Aug. vera ꝓ falsis approbare non est natura hominis instituti sed pene dānati. sed cum quis decipit̄ approbat verū pro falso vel ecōuerso. ergo nūq̄ꝫ hoc fuisset in homine si perstitisset in statu innocentie. Itē Aug. in Ench. xj. c. Ipse ꝑ seipm error est. aut magnus in re magna. aut paruus i re parua. tamē semꝑ est malus. ⁊ vbicūq̄ꝫ est deceptio ibi est error vel magnus vel paruus. ergo nō potest esse in aliquo quin in eo sit malus. sed in Adam in statu innocētie nec est malum culpe nec malū pene. ergo ⁊c. Itē Aug. in Ench. ca. ix. Hic homines falluntur atq̄ꝫ falluntur. miseriores q̄ꝫ sūt cum mentiēdo fallūt. q̄ꝫ cum mentientibus credendo falluntur. ergo videtur q̄ vtrobiq̄ꝫ sit miseria. licet maior in fallēdo. ergo si in statu innocētie non erat miseria. videt̄ ⁊c. Item in statu innocentie nihil homo pateret̄ vel ageret contra naturā. sed deceptio est cōtra appetitū nature rationalis. vñ. Aug. in Ench. vsq̄ꝫ tantū rationalis creatura refugit falsitatē et q̄tum potest deuitat errorē. vt falli noluerit. etiam quicūq̄ꝫ amat fallere. Adam igitur hoc naturaliter recusabat. ergo in statu innocētie decipi non poterat. Item in Adam omnes vires inferiores subiecti erant voluntati. alioquin rectus ordo non seruaretur in homine in statu innocētie. ergo si homo nolebat decipi. nec assentire falso. videt̄ q̄ nunq̄ꝫ in ratione eius fuisset deceptio vel ad falsū inclinatio q̄ꝫ diu permansisset i statu illo primo. Item maioris indignitatis est falli in anima q̄ꝫ pati in corpore. vnde decuit xp̄m assumere passionem in corpore non deceptionē in mente. sed si Adam stetisset. nulla fuisset in eo corporalis passio. ergo nulla fuisset in eo deceptio. R̄. ad predicta in questionem de facili potest respōderi. rationes etiā dissolui quadam facili distinctione. Posset em̄ sic dici q̄ deceptio quedā est circa scibilia. quedam vero circa opinabilia. Scibilia autē dico illa que certa ratione cōprehendi possunt. sicut sunt illa de quibus sunt sciētie liberales. Opinabilia vero illa voco que non habēt cognosci nisi per quandam cōiecturam. sicut secreta aliene cōscientie. ⁊ futura contingentia que fiunt casu vel fortuna vel voluntate libera. In primis autem Adā falli non poterat. quia omniū cognitionem habebat. In scōis vero dupliciter contingit aliquem falli. aut ita q̄ adheret firma credulitate. aut q̄ adheret qualicunq̄ꝫ estimatione. Et prima deceptio vocatur error proprie et hec in primo homine stante non fuisset. Scōa vero potest dici opinio in qua est acceptio vnius partis sine pleno assensu credulitatis. ⁊ hec potest dici quedaꝫ estimatio falsa. et hec fuisset in adam absq̄ꝫ culpa ⁊ pena. maxime cum ex hac estimatiōe nec incideret in peccatum. nec incurreret dānum. ⁊ ꝑm hanc distinctionē dissolui possunt rationes ad vtramq̄ꝫ partē inducte. Nam rationes ostendentes q̄ in Adam potuit esse deceptio fere omnes procedūt de deceptione ꝑm q̄ dicitur qualiscūq̄ꝫ estimatio. Rationes vero ad oppositū procedunt ꝑm q̄ deceptio dicit firmam credulitatē. vt non solum quis decipiatur putando falsum esse veruꝫ sed etiam approbādo falsum esse verum vel econuerso et talis est deceptio que est error. Sed licet hoc qđ nūc dictum est satis probabile videatur. non tamē plene satisfacit rationi. nec concordat verbis Aug. in Ench. c. viij. Cum nihil aliud sit errare q̄ꝫ veruꝫ putare quod falsum est. ⁊ falsū quod verum est. vel certum habere ꝓ incerto. incertum pro certo. siue falsum sit siue verum. idq̄ꝫ tam sit in animo deforme atq̄ꝫ indecens. q̄ꝫ pulcrū atq̄ꝫ decorum esse sentimus. vel loquēdo vel in assentiēdo est est. nō nō. Et ꝑfecto ob hoc ipm vita ista misera ē qua viuimus q̄ ei nōnunq̄ꝫ vt non cōmittatur error est necessarius. Ex hoc vero colligit̄ q̄ Aug. vocat errorē generaliter omnē deceptionē. ⁊ illū dicit indecorū ⁊ indecentē. ⁊ ad vitā miserā pertinere. Et in libro de vtilitate credēdi expsse dicit q̄ nullus error absq̄ꝫ vicio esse

potest. Ideo dicendum est q̄ si in statu innocētie fuisset in homīe alicuius nesciētie imperfectio sicut ostensum fuit. q̄
24 dist. prima precedēti. nō tñ in eo fuisset deceptio. Deceptio eīm vltra nesciētiā addit iudicij obliquationem hec nō fuisset in Adā in statu innocētie. sicut nec in eo
25 fuisset passio corporalis. Et hoc pōt intelligi sic. sicut eīm dupliciter ɔtingit aliquē pati. aut passione intrinseca. aut ab extrinseco illata. sic ɔtingit aliquē dupliciter decipi. aut q̄ ipse seipsum palogizet. aut palogizet ab alio. neutrū aūt hoꝝ in Adā fuisse. Sicut eīm nulla fuisse in eo passio intrinseca. q̄z virtus anime regitiua pfecte suo corpori p̄sidebat ⁊ ipm cōseruare poterat. sic nulla fuisset deceptio veniens ab extrinseco. q̄z iudiciū rōnis oībus potētijs sensitiuis p̄sidebat. nec ipse in contrariū rōm mouebat sȝ potius ab eo sufficiēter dirigebatur. quēadmodū etiā pati nō poterat passione illata. si ne q̄z nullus in tpe illo esset q̄ inferret. siue q̄z si adesset. diuina virtus eū ptegeret sicut supra determinatū est. Sic etiā in statu illo nemo esset qui hoīem circuueniret aut paralogizaret. Nā vnusquisq̄ loq̄retur veritatem cū primo suo. aut si esset diuine inspirationis reuelatio siue p se siue p āgelū succurreret ne falleret. sic virtus succurrebat ne lederet. ⁊ sic Adā stante nulla fuisset in eo deceptio nec ab intrīseco nec ab extrinseco. vt
26 de rōnes q̄ hoc pbant ɔcedēde sunt. ¶ Ad illud aūt qđ obijcit de seductione mulieris ⁊ etiā viri. dupliciter pōt respōderi. Uno modo sic q̄ illa seductio fuit falsa credulitas. ⁊ si precessit petm̄ inobediētie ⁊ ambitionis. secutum fuit peccatum p̄sumptionis. merito cui⁹ excecatus est oculus rōnis vt falsū estimaret esse verū. Statim eīm mulier audita platione serpētis de seipsa p̄sumpsit. ⁊ similiter vir audita suggestione mulieris. ⁊ ideo mulier existimauit p comestionē asseq̄ posse excellentiam. ⁊ vir de transgressione mādati inuenire veniam. Unde deceptio siue error secutus fuit peccatū elatiōis
27 in vtroq̄. licet plus in muliere. Aliter pōt dici q̄ duplex est iudiciū. Quoddā est specolatiōis. ⁊ illud non est pars li. ar. nec in eo cōsistit peccatū. ⁊ huius iudicij error post peccatū ē. non ante. Est ⁊ aliud iudicium in agendis ⁊ in his q̄ spectant ad veritatem vite. ⁊ illud iudiciū ē li. ar. ⁊ hoc nunq̄ est sine volūtate. ⁊ hui⁹ iudicij error bene pōt esse culpa. vel p̄sumptiōis. vel infidelitatis. vel alicuius alterius. Et hec fuit deceptio qua mu
28 lier primo decepta fuit ⁊ ipse Adā. ⁊ in ista deceptiōe nō pmansit in statu innocētie. immo cecidit. ⁊ p hoc patet respōsio ad duas auctoritates p̄mo inductas. ¶ Ad
29 illud q̄ tertio obijcit de auctoritate magistri. q̄ mulier putauit serpentē habere vsum loquēdi. dicendum q̄ aut intelligit q̄ talis putatio fuit in muliere post peccatum aut si ante fuerit. nō putauit q̄ hoc officiū haberet de trinitate. virtute sibi naturaliter data. sed aliqua latente virtute permittēte diuina prudētia q̄ oēs res guber
30 nabat sicut creauerat. Nec mirū si nō expauit. q̄z nōdū erat in ipsa muliere passio timoris. vnde mulier aspiciendo serpentē falsū p vero nō approbauit. sed aliquam ibi virtutē latentē ignorauit. ¶ Ad illud qđ obijcit de so
31 mn. dicendum q̄ in statu innocētie nō fuisset sōnium ex perpessiōe fantasmatū ad modū phreneticis. sicut dr̄ Eccl. xxiij. Hoc eīm venit q̄z vires inferiores nō sunt subiecte rationi. ⁊ corpus nō obedit spūi. sȝ si fuisset. hoc cēt q̄z ab altissimo mitteret aliqua visitatio in qua hō non deciperet imo potius illustraret. Preterea esto q̄ esset ibi sōnium. nō sequitur q̄ esset ꝓpter hoc ibi deceptio. decepcio eīm respicit rōnis vsū. in sōnijs aūt rōnis vsus nō

esset. aut si esset purgaret potius deceptionē fantasie q̄ ei ɔsētiret. pot⁹ eīm diceret rō in sōnis hominis sōniantis tu sōnias. q̄z diceret qđ vides ē veritas. ¶ Ad illud qđ
32 obr̄ de visu. dicendum q̄ nulla cēt deceptio. q̄z bn̄ nosceret Adā q̄ res a remotiori apparet eē minor. ⁊ ideo nō iudicaret sȝ apparentiā oculi eīm. sȝ p̄sata distātia medij. ⁊ ideo nō falleret sȝ hr̄et iudiciū rectū. ¶ Ad vltimū iā pȝ respōsio ex p̄
33 dictis. q̄z vl Adā manifesto signo depbēderet istū pecasse. qđ satis vr̄ pbabile. tū magna valde trāsmutatio facta fuerit in natura Ade p cōmissionē culpe. ⁊ tūc nō crederet ei nec discrederet. nisi quatenus alias videret sibi credēdū fore. Aut si nō depbēderet eū peccatorē. vbi sua nō sufficeret cautela. succurreret diuine puidentie cura diligētissima. q̄ nec pmisisset eū ledi nec pmisisset falli. si voluisset ei⁹ ipsius obtēperāter subijci.

¶ Questio III f

Queritur q̄tū ad cognitiōis ade cōplemētū ī statu. ⁊ est q̄stio vtrū Adā deū cognouerit in statu inocētie eo genere cognitiōis q̄ expectam⁹ deū cognoscere ī statu glorie. ¶ Et q̄ sic vr̄. mgr̄ Hug. de scō victo. ī li. de sacra. Cognouit deū creatorē suū. nō ea cognitione q̄ mō a credētib⁹ absēs fide q̄rit. sȝ ea qua tūc p p̄ntiā ɔtēplationis scienti manifestat⁹ cernebat. sȝ manifeste deū cernere hē visionis bte. ḡ ⁊c. ¶ Itē mgr̄. iiij. li. dist. j. c. Triplici aūt de cā ⁊c. Homo q̄ an̄ petm̄ sine medio deū videbat ⁊c. sȝ videre deū sine medio hē est videre facie ad faciē. ⁊ hec est visio glie. ḡ ⁊c. ¶ Itē Exo. xxxiij. loq̄bat dn̄s ad moy. facie ad faciē sicut loq̄ solet hō ad amicū suū. sed multo excellētior fuit status nature institute q̄ꝫ lapse. si ḡ sine medio videbat de⁹ a moyse. multo fortius ab hoīe ī statu nature institute. Si tu dicas hoc fuisse in subiecta creatura. obr̄ qđ dr̄ Nume. xij. palā ⁊ nō per figuras et enigmata deū videt. ¶ Itē hoc ipm ostēditur rōne. sicut volūt facti cōmuniter. Adā nō solū fuit ɔstitutus in paradiso spūali q̄tum ad delicias mētis. fruebat eīm deo sicut dicit Dam. ⁊ Aug. ⁊ h etiā de se planū est. hō eīz in tpe nature institute ipm deū in se ⁊ imediate amabat ḡ si ita facilis est intellect⁹ ad cognoscēdū sicut affectus ad amādū p naturā. videt q̄ sicut deū in seipso amabat ¶ Itē ois aīa recta desiderat videre deū. ḡ Adā hoc desiderabat. aut igit desideriū ei⁹ nō implebat. ⁊ ita iam affligebat qđ nō est ɔueniēs. aut aliquo mō deū videbat. et nō videbat visione imaginatiua nec corpali. ḡ intellectuali. sȝ hec est visio q̄ vr̄ de⁹ in sua eēntia ḡ ⁊c. ¶ Itē mente hūana nihil deo ppinquius eū ē ab oīm perōimmis. sȝ mens Ade in statu nature incorrupte nō habebat aliquā peti maliciā. nec oculus habebat aliquaz obscuritatis nubē. ḡ vr̄ q̄ in ipm deū imediate aspectuz suū figere poterat. ⁊ hec est visio quā aspectam⁹ in glia vt videam⁹ ipam dei substātiā. ḡ ⁊c. ¶ Itē q̄ in gloria nō
34 aliter videat q̄ꝫ videbat ab Adā ondit. aut eīm in gloria videt de⁹ imediate. aut mediate. Si mediate. sȝ sic poterat videri ab Adā in via. Si imediate ondit h esse falsū psuasione supra ex triplici medio. quarū p̄ma est q̄ cognoscēs sup cognoscibile debet hr̄e potentiā q̄rūz ad illud p qđ cognoscit. sȝ itellectus creat⁹ nō pōt sup ipam lucē increatā in seq̄ꝫcūq̄ eleuet p grām siue per gliam. q̄z illa semp in infinitū excedit. ḡ ipossibile ē q̄ itellect⁹ ipam lucē increatā videat in seipo. Et si dicas rōnem istā nō cogere. q̄z potētia cognitiua plus ē in suscipiendo q̄ꝫ in agēdo. Ondit hoc itm scda psuasione. q̄z cognoscētis ad cognoscibile dȝ eē pportio. maxime ī ea cognitione ī qua est magna delectatio. si ḡ illi⁹ sūme lucis respectu itellectus nostri ē excessus iproportiona

bilis. et tamen vere nihil additum possit ei proportionari no-
ster intellectus quin semper excedat in infinitum. videtur quod nun-
quam in fonte lucis intellectus noster possit contemplari deum.
Et si tu dicas quod non requiritur ibi proportio quantitatis sed solum
conformitatis. ostenditur hoc idem persuasione tertia. si enim in gloria
deus videtur in seipso et absque omni medio. cum ipse in se nullam
habeat diversitatem. omnino videretur ab omnibus uniformiter
quod si constat esse in gloria differentiam gradum beatorum. non videtur quod absque
omni medio deus a glorificata anima videatur. si igitur videtur per medium
et sic videbatur ab Adam. restat ergo quod adam eo genere cognitionis
nis cognovit quo cognituri sunt anime beate. Sed in Exo. xxxiii.
Non videbit me homo et vivet. constat quod hoc non intelligitur de
vita spirituali sed de vita animali. si igitur adam in statu innocentie
vita animali videbat ergo deum videre non poterat. Item Joh. i.
Deum nemo vidit unquam nisi unigenitus etc. si ergo nullus unquam
vidit deum ante adventum christi. ergo nec Adam. Item super illud Esa.
vi. Vidi dominum sedentem etc. Greg. Quantumcunque mens in con-
templatione profecerit. semper quod infra deum est videt. ergo vir quantumcumque
aliquis homines putant ad eminentiam gratie que fuit in Adam. et nul-
lus in presenti per actum contemplationis deum videat. ergo nondum
habebat illam visionem quam expectat anima sancta. Item
visio dei est tota merces. ergo qui visionem dei habet. plenam habet
mercedem. et qui hoc habet. habet plenam gloriam. et nullus talis
potest cadere. si igitur Adam cecidit. ergo deum in seipso non vidit.
Item lux in creata perfecta delectatione delectabat aspicien-
tes. ergo si Adam illam summam lucem aspexisset. perfecte in ea de-
lectatus fuisset. ergo nunquam ab eo averti consensisset. Item status
vie et status patrie debent esse distincti. ergo pari ratione contem-
platio vie et contemplatio patrie. sed Adam erat viator. ergo non
erat comprehensor. ergo non eo genere visionis videbat qua vide-
re expectamus in patria. Item ad predictorum intelligentiam
35 est notandum quod communiter omnes ponunt cognitionem quam
habebat Adam de deo mediam inter cognitionem que est in statu
miserie et cognitionem que erit in statu glorie. sed in modo ponendi
plurima est differentia. Quidam namque interius auctoritati-
bus male intellectis et rationibus sophisticis dixerunt deum
nunquam immediate videri nec in via nec in patria. Dicit
enim Cris. Ipsum quod deus est non solum prophete sed etiam nec ange-
li viderunt. Et alie reperiuntur auctoritates consimiles quas
male intelligentes et putantes hoc dictum esse quod deus immedia-
te videri non possit propter improportionabilitatem lucis in-
create ad oculum mentis create. dixerunt quod deus per quasdam
lucubrationes videri habet. et in statu vie et in statu innocen-
tie videbatur. et in statu glorie. et in illis luminosis influen-
tiis dixerunt deum in his statibus videri magis clare et
minus clare secundum quod deus magis se oculo nostro vult contempla-
re et clarioribus theophaniis ostendere. Sed ista positio
heretica est et reprobata. nec immerito. quia et contra rationem
est. cum animus quiescere perfecte non possit donec in seipsa
videat deum. Et contra sacram scripturam. nam i. Cor.
xiii. Tunc cognoscam sicut et cognitus sum. Et i. Joh.
iii. Videbimus eum sicuti est. Et hoc ipsum etiam innuere au-
ctoritates doctorum reperiuntur. quibus omnibus adhe-
rendo error iste reprobandus est. et auctoritates sique videntur
antur esse pro ipso omnes exponende sunt. quia loquuntur
de cognitione comprehensionis qua dicitur aliquid co-
gnosci totaliter. et hac cognitione deus sibi soli cognosci-
bilis est sicut in li. iii. patebit. Secundus autem modus di-
cendi est quod deus a purgatis mentibus non solum in pa-
tria. sed etiam in statu innocentie. et in statu vie in seipso
videri habet. nec est differentia nisi in gradu. quod clarius et perfe-
ctius in statu glorie videbitur. et minus perfecte in statu
innocentie. et minime in statu nature lapse. Differentia autem
istorum graduum venit ex hoc quod anima in statu glorie est om-
nino a sarcina corporis absoluta. aut omnino habet corpus

spirituale quod nullo modo impediat ipsam quin possit imme-
diate in deum tendere et secundum totum suum posse. in statu ve-
ro nature lapse quia habet corpus corruptibile et animale im-
peditur et aggravatur ex terrena inhabitatione possit in
ipsam lucem tendere perfecte. in statu vero nature institu-
te se habebat medio modo. quia corpus Ade et si non esset sub-
iectum necessitati moriendi et passibilitati. erat tamen indi-
gens alimonia. et oportebat animam circa regimen et vege-
tationem sui corporis aliquantum occupari. et ideo nec adeo
excellenter intuebatur primus homo deum sicut viri intuen-
tur in gloria. nec adeo exiliter sicut viri sancti intuentur
in presenti miseria. Hanc autem suam positionem ex auctoribus
Aug. eliciunt qui dicit in pluribus locis in li. de tri. quod eti-
am in presenti vita novit et pote homo habere deum quam fratrem
et hoc in libro. viii. et alibi dicit. quod a purgatis mentibus
cernitur. Docet etiam in. viii. li. per contuitum veritatis et boni-
tatis intueri deum. Sed hec positio et si non sit adeo veri-
tati adversaria sicut prima. nihilominus tamen dictis sanctorum
non consonat. Sic enim dicit Dyonisius in li. de mystica theo-
lo. quod excellentissimus modus contemplandi est ignote ascen-
dere. quia nec ipse moyses valuit deum videre. et ideo intro-
ductus dicitur fuisse in caligine. Unde Dyoni. vocat eos in-
doctos qui dicunt se nosse eum qui posuit tenebras latibulum
suum. Et etiam Greg. dicit quod quantumcunque mens in contem-
platione profecerit. non pervenit ad cornua dei. Et communiter
doctores in hoc concordant intelligentes illud quod di-
cit Apls. quod quamdiu sumus in hoc corpore peregrinamur a do-
mino. et per fidem ambulamus non per speciem. Unde si que auctoritates 36
illud dicere inveniantur quod deus in presenti ab homine videtur et cer-
nitur. non sunt intelligende quod videtur in sua essentia sed quod in
aliquo effectu inferiori cognoscitur. sicut iam melius pa-
tebit. nisi fortassis in his qui rapiuntur. sicut creditur fu-
isse in paulo. qui specialitate privilegii statum viatorum sup-
grediuntur. nec ibi aliquid agunt sed solum aguntur. Tercius
autem modus dicendi est quod in patria videbitur deus imme-
diate et plene quantum est ex parte videntis. in statu ve-
ro miserie mediate et semiplene. in statu vero innocen-
tie medio modo scilicet immediate et semiplene. Semiplene
inquam quia non receperat adhuc plenam remunerationem. immedi-
ate autem quia nullam habebat vel minus interpositionem. et hoc
videtur sonare verba magistri Hug. Verum nec sic intelligen-
dum est quod homo in statu innocentie videret deum in sua essen-
tia sive facie ad faciem. Huic enim obviant rationes et auctoritates
prius inducte. Et ideo est quartus modus dicendi ad hoc quod
revera cognitio status innocentie media est inter cogni-
tionem status glorie et status miserie. sicut et locus paradisi
medius est inter hanc vallem miserie et patriam celestem. et quem-
admodum paradisus terrestris plus se tenet cum terra quam cum
celo. sic ade cognitio sive status innocentie plus conformis
est cognitioni status presentis quam futuri. Unde in solo statu
glorie videbitur deus immediate et in sui substantia. ita quod nulla
erit ibi obscuritas. in statu vero innocentie et nature la-
pse videtur deus mediante speculo. sed differenter. quia in
statu innocentie videbatur deus per speculum clarum. nulla enim
erat in anima peccati nebula. in statu vero miserie videtur
per speculum obscuratum per peccatum primi hominis. et ideo nunc videtur per spe-
culum et in enigmate. Enigma enim sicut dicit Aug. in xiiii. 37
de tri. est similitudo obscura. Unde nota quod quadruplex 38
est modus cognoscendi deum. videlicet per fidem. per contemplationem.
per apparitionem. et per apertam visionem. Et primum est gratie communis. se-
cundum est gratie excellentis. tercium gratie specialis. et quartum glorie
consummate. Et sufficientia istorum modorum ita colligitur
omne enim quod cognoscitur. cognoscitur per aliquid presens. si igitur de-
us cognoscitur. necesse est quod per aliquid presens intellectui co-
gnoscatur. presens autem voco hic secundum quod Aug. vocat. quod presens est

intellectum ad videndū. Aut igit̃ cognosco deū̄ ꝑ h̄ q̄ ē p̄sens mihi. aut ꝑ h̄ qd̄ est p̄ns alij. Si ꝑ hoc quod est p̄ns alij. sic ē cognitio fidei. Qd̄ em̄ de⁹ sit trin⁹ ⁊ vnus h̄ ego credo dei filio q̄ h̄ enarrauit ⁊ p̄dicauit. ⁊ sp̄ūisan cto q̄ h̄ inspirauit. Qd̄ em̄ credim⁹ debem⁹ auctoritati sicut dic̄ Aug. de vtilitate credēdi. Si aūt cognosco deum ꝑ h̄ q̄ ē p̄ns mihi h̄ ptē ē triplr. Aut ꝑ hoc q̄ ē p̄ns mihi in effectu ꝓp̄o. ⁊ sic ē ɔ̄tēplatio. q̄ tāto ē eminen tior. q̄to effectū diuine gr̄e magis sentit ī se hō. vel q̄sicu etiā meli⁹ scit ɔ̄siderare deū in exteriorib⁹ creatur̄. Aut est p̄ns mihi ī signo ꝓp̄o. ⁊ sic est apparitio sicut apparuit deus Abrae in subiecta creatura q̄ ip̄m deū figurauit. ⁊ sicut sp̄ūssctūs apparuit in colūba. Aut ē p̄ns de⁹ in lumie suo ⁊ in seip̄o. ⁊ sic est cognitio q̄ vr̄ de⁹ ī vultu suo siue facie ad faciē. ⁊ sic ē apta visio q̄ tota d̄r merces oīū meritoꝝ. Primū igr̄ ⁊ vltimū gen⁹ cognitiōis statui īnocētie nō cōpetebat. Primū ppt̄ cognitionē enigmaticā. ⁊ ppt̄ h̄ q̄ cognitio fidei vt plurimū est ex auditu sm̄ q̄ īnuit apl's. Vltimū v̄o ibi eē nō poterat ppt̄ summā ꝑfectionē. io hoī nō exhibebat̄ s₃ post⁹ in p̄mū promittebat̄. Media v̄o duo sc₃ ɔ̄tēplatiōis ⁊ apparitiōis vtriusq₃ status cōes eē poterāt. maxime cognitio ɔ̄tēplationis q̄ in vtroq₃ statu est. ibi tñ potissime vigebat. tū ppt̄ aīe puritatē. tū etiā ppter carnis ⁊ inferioꝝ viriū subiectionē. q̄b⁹ duob⁹ vt plurimū aīa caret in statu nature lapse. iō nō pōt ad illū gradū ɔ̄tēplatiōis attingere. Rōnes igr̄ mōstrātes adā deū nō cognouisse cognitiōe cognitiōis quā expectam⁹ in glīa sūt ɔcedende. ad eas sūt q̄ ad oppositū adducunt̄ satis facile ē r̄ndere. Ad illas em̄ tres auctes p̄mo inductas iā p₃ r̄nsio. oēs em̄ intelligūtur de ɔ̄tēplatiōis cognitiōe. nō ꝑ remotionē₃ 39 cuiuscūq₃ medij. s₃ ꝑ remotionē velaminis ⁊ obscuritatis. q̄ue est ī his q̄ aliq̄ vicio peti sūt infecti. Ad illud aūt qd̄ obr̄. q̄ imediate deū amabat. dōm q̄ nō est simile. Amor em̄ sicut vult Bern̄. multo plus se extendit q̄ visio ex sola em̄ estimatiōe sequit̄ aliq̄ dilectio. Et ipe 40 etiā dicit in li. de amore dei. q̄ vbi deficit intellect⁹ ibi proficit affectus. Et rō hui⁹ est quia visio solūmodo rei p̄ntis sed dilectio non solūmodo rei presentis. sed etiam absentis. Preterea visio nō dicit q̄lēcūq₃ modū cognoscēdi. s₃ modū cognoscēdi cōpletū. dilectio v̄o ⁊ ꝑfecta 41 pōt eē ⁊ imꝑfecta. iō q̄uis imediata dei dilectio sit ī via nō tñ oportet q̄ visio siue cognitio imediata. Ad illō qd̄ obr̄. q̄ adā desiderabat deū videre ⁊c. dōm q̄ verū ē si sic desiderabat videre q̄ aliquā cognitionē hēbat in q̄ reficiebat̄. ⁊ aliquā expectabat in remuneratione ⁊ pre 42 miū. Et illā quā expectabat erat cognitio p̄rie. illā v̄o quā hēbat erat ɔ̄tēplatio vie q̄ erat visio ꝑ speculū. Et si tu q̄ras verū erat visio intellectualis vl' corpalis. dō q̄ itellectualis. s₃ nō ip̄ius diuine eēntie ī se. s₃ alicuius 43 gr̄e vel īfluētie ⁊ illā ī se ꝑ expientiā nosse ⁊ videre poterat. sicut sentit aīa sācta gr̄ā q̄scit cū sp̄osus alloqtur eā. Ad illō qd̄ obr̄ q̄ mēs hūana in illo statu erat deo īmediata. dō q̄ īmediata erat q̄tū ad eē nature. q̄ nulla natura ē ea superior. q̄tū v̄o ad statū nō erat īmediata. Ad vlteriorē em̄ statū ꝓmouēda erat. nūc em̄ erat ī similitudine gr̄e. s₃ ꝑducēda erat ad deiformitatē glīe. ī q̄ nō solū aspiceret diuinū effectū. s₃ etiā ip̄m vultū desideratū. Cocedo tñ nihilomin⁹ q̄ oculi aspectus ī deū figi potest. ita q̄ nihil aliud aspiciat. attamē nō ꝑficiet vel videbit ip̄ius lucis claritatē. īmo potius eleuabit̄ ī caliginē. ⁊ ad hanc cognitionē eleuabit̄ ꝑ omniū obliuionem sicut Dyoni. dic̄ ī li. de mystica theo. ⁊ vocat cognitionem istam doctam ignorantiam. Hec em̄ est in qua mirabiliter inflamatur affectio. sicut eis patet qui aliquotiens consueuerunt ad anagogicos eleuari excessus. hunc modum cognoscendi arbitror cuilibet viro iusto in via ista esse querendum. q̄ si deus aliquid vltra faciet hoc priuilegium est speciale nō legis cōmunis.

44 Ad illud quod querit̄ vtrum deus in patria videatur per mediū an sine medio. respondēdum est q̄ videre ꝑ mediū hoc pōt intelligi tripliciter. aut ꝑ mediū disponens. aut ꝑ mediū deferens. aut per medium deducens. Per mediū disponēs recte ⁊ catholice ponit̄ deū ī patria esse vidēdum. quia anima in patria mediante deiformitate ⁊ influentia glorie disponetur ad hoc q̄ clarissime possit deum in seipso videre. Deiformitas em̄ glorie sufficiēs est dispositio ad hoc q̄ anima deum in se possit videre. Ad hoc em̄ q̄ videat nō oportet q̄ anima potens sit in deum agere. videre em̄ potius est in suscipiendo q̄ in agēdo. maxime cum videtur lumen. Nec oportet eā porportionari q̄ntitatiue. sed q̄cum ad infinitatem vt sit tanta quāta deus in virtute est. sed sufficit qualitatiue quantum ad similitudinē expressam sm̄ cuius maiorem et minorē participationem erit or 45 do in gradibus premiorum in futura gloria. Et sic p₃ q̄ si ponat̄ deum videri per medium disponens. persuasiones que prius ponebantur dissoluuntur. ⁊ veritas explicatur. Per medium autem deferens nullus posuit deum videri. cum ipse sit immediatus rationali creature. Sed per medium deducens siue contēperans posuerunt aliqui deum videri. ne per excellentiam lucis obrūderet̄ acies ītellect⁹. ⁊ poti⁹ deficeret̄ q̄ letificaretur. Sed hoc ponere sicut prius tactum fuit nō est sanum nec habet rationem. quia lumen illud poti⁹ est saluatiuum q̄ corruptiuum. vnde excellentia illius in nullo obest sed potius confert. ⁊ quia pax ⁊ gaudium et lux illa superat omnem sensum. ideo homo totus vndiq₃ completur. vt nihil aliud querat. s₃ potius absorbeatur ipsa nostra intelligentia ab eminentia lucis. sicut ⁊ ipsa nostra affectio a torrente voluptatis. et hoc. sup̄ determinatum fuit in primo li. dist. j. de fruitione 46 Nunc autem pro firmo tenendū est q̄ et si adam deum in sua substantia non videbat in statu innocētie. videbitur tamen in gloria in sua substantia. nec licet huius cōtrarium sentire ⁊ dicere. Nam hoc est vnus de decem articulis reprobatis ab vniuersitate magistroꝝ parisieñ tempore Episcopi Guilhelmi et Odonis cācellarij. et fratris Alexandri de hales patris ⁊ magistri nostri. 47 qui vt teneretur subscripti sunt. Primus articulus est q̄ diuina essentia in se nec ab homine nec ab angelo videbitur. Secundus est q̄ licet diuina essentia vna sit i patre et filio ⁊ spiritusancto. tamē vt in ratione forme vna est in patre ⁊ filio. ⁊ non vna in his et spiritusācto et tamen forma idem est q̄ essentia diuina. Tertius est q̄ spiritussanctus vt amor vel nexus non procedit a filio sed tantum a patre. Quartus est q̄ anime glorificate nō sunt in celo empyreo cū angelis. nec corpora glorificata erunt ibi. sed in solo aqueo vel cristallino quod est supra firmamētum. Quintus est q̄ malus angelus in primo instāti sue creationis fuit malus ⁊ nunq̄ fuit bonus. Sextus est q̄ angelus in vno instanti potest esse in diuersis locis et etiam vbiq₃ si voluerit. Septimus est q̄ multe sunt veritates ab eterno que non sunt deus. Octauus est q̄ primum nunc ⁊ creatio passio nō est creator nec creatura. Nonus est q̄ qui habet meliora naturalia plus habebit de necessitate de gratia ⁊ gloria. Decimus est q̄ malus angelus nunq̄ habuit vnde stare posset. nec etiam adam in statu innocentie. Hi omnes errores a predictis personis prohibiti fuerunt et excommunicati. et propterea sūt tanq̄ bestifer̄ cu[...]tādi.

Distinctio. xxiiij. de adiutorio p qđ hō ante lapsũ stare potuit. scʒ de libero arbitrio q̃tũ ad alias potẽtias cõparatur.

Nunc diligẽter investigari opt̃et ₇c. Sup̃ determinauit mgr̃ de culpa p quã hō cecidit. i hac pte determinat de auxilio p qđ stare potuit. Et qm̃ h̃ auxiliũ scʒ li. ar. hʒ tripl'r ↄsiderari. vicʒ in cõpatione ad alias potẽtias aie. ₇ in se. ₇ i cõpatione ad pfectionẽ grẽ. iõ ps ista hʒ tres ptes. In p̃ma determinat de libero arbitrio in cõpatione ad alias potẽtias. In scđa ṽo determĩat de ipo fm se. i. dist. xxv. Iã vero ad ppositũ redeam⁹. In tertia ṽo determĩat de ipo p cõpationẽ ad grãm. infra dist. xxvj. hec ẽ grã opans ₇ cooperans. Et qm̃ fm cõpationẽ li. ar. ad potẽtias aie attenditur pgressus ₇ cõsummatio peti. iõ p̃ma ps hʒ duas. In p̃ma determinat de li. ar. inq̃tũ ad alias aie potentias cõpat̃. In scđa ṽo determinat q̃liter in hoie tẽptationis ordo ₇ pgressio cõsumat̃. ibi. Illud q̃qʒ p̃termittendũ nõ est ₇c. Prima ps tres hʒ pticulas. In p̃ma determinat ad qđ datũ fuerit illud auxiliũ hōi. In scđa vero qđ sit illud adiutoriũ. ibi. hic ↄsiderãdũ ẽ qđ fuit illud adiutoriũ ₇c. In tercia ṽo ad maiorẽ explanationẽ subiũgit distinctionẽ p̃dictoꝝ. ibi. est em̃ sensualitas q̃daʒ vis ₇c. Qulibet aũt datũ ptium diuidi põt in duas. In p̃ma determĩat veritatẽ. In scđa remouet dubitationẽ. ibi. sed quo rectã ₇ bonã volũtatem ₇c. Silr̃ secũda ps in q̃ determinat qđ fuit adiutoriũ duas hʒ ptes. In prima explicat qđ fuit illud adiutoriũ noĩando. In secunda diffinicdo. ibi. li. ṽo. ar. est facultas ₇c. Silr̃ tercia ps in qua diuisionẽ ponit potẽtiarũ duas hʒ ptes. In p̃ma assignat differentiam sensualitatis ad rõnem. In scđa ṽo ondit viã p quã cognosci possit ₇ discerni illa differẽtia. ibi. q̃cq̃d q̃ in nob' ñr̃s. Sic totalis hui⁹ pticule snĩa circa duo versat̃. vicʒ circa adiutoriũ qđ fuit homini collatum. ₇ circa distinctionem potẽtiaꝝ.

Determinat veritatẽ ad q̃d datũ fuerit illud adiutoriũ homini. a

DI. XXIIII

Qđ in gratia creatus fuit in quã potuit stare sed nõ pficere.

Nunc diligenter investigari oportet quã gratiã vel potẽtiã habuerit homo añ casũ. Et vtꝝ per eã potuerit stare vel nõ. Sciẽdũ est ergo q̃ homini creatõe (sicut de angelis diximus) datũ est p grãm auxiliũ et collata est potẽtia p quã poterat stare. i. nõ declinare ab eo qđ acceperat. sed nõ poterat pficere in tantũ vt per gratiã creationis sine alia mereri salutem valeret. Poterat quidem per illud auxiliũ gratie creationis resistere malo. sed non pficere bonum. poterat tamen per illud bene viuere quodãmodo. q̃ poterat viuere sine pctõ. sʒ nõ poterat sine alio grẽ adiutorio spiritualiter viuere q̃ vitã mereret̃ eternã. Vñ Aug. i Ench.

Qđ etiam poterat per illã creationis gratiaʒ bene viuere q̃dãmodo. Aug.

Sic factus est hō rectus vt ₇ manere i ea rectitudine posset nõ sine diuino adiutorio. ₇ suo fieri puersus arbitrio. Vtrũlibet hoꝝ elegisset. dei volũtas fieret vel ab illo vl' de illo. Et q̃ suã maluit facẽ volũtatẽ q̃ dei. de illo facta est volũtas dei. Itẽ in eodẽ. Sic hoiem prius oportebat fieri. vt et bene posset velle ₇ male. Nec frustra si bene. nec impune si male. Idẽ quoqʒ in libro de correctione ₇ gratia ait. Si hoc adiutorium vel angelo vel homini cũ primum facti sunt defuisset. qm̃ non talis natura facta erat. vt sine diuino auxilio posset manere si vellet. non vtiqʒ sua culpa cecidisset. Defuisset quippe adiutorium sine quo manere non posset. Idem dederat deus homini bonam voluntatem. in illa quippe eũ fecerat rectum. dederat adiutorium sine quo nõ posset in ea manere si vellet. ₇ p quod posset. Vt autem hoc vellet. in eius dimisit arbitrio. In eodẽ. Acceperat posse si vellet. sed nõ habuit velle quo posset. Nã si habuisset pseuerasset. His testimoniis euidẽter monstrat̃ q̃ hō rectitudinẽ ₇ bonã voluntatẽ in creatione accepit. atqʒ auxiliũ quo stare poterat. aliquin nõ sua culpa videretur cecidisse.

¶ Remouet dubitationem qualis fuerat illa rectitudo et bonitas voluntatis in q̃ creat⁹ ẽ. b

Sed quomodo rectam ₇ bonã voluntatẽ habuit homo si per eã nec mereri vitam valuit. nec in ea stare voluit. Quia nec aliquid mali ea tũc volebat. ₇ ad tẽpus stare voluit. sed nõ perseueranter. et ideo recta ₇ bona fuit tunc volũtas hominis. Ad hoc autem q̃ diximus hominẽ non posse pficere vel mereri p gratiã creationis. solet opponi sic. Per illud auxiliũ gratie creatõis potuit stare in bono qđ acceperat. Potuit ergo resistere tẽptationi. Sed resistere tẽptationibus atqʒ suggestionib⁹ malis meritũ est ac bonũ remunerabile. Omẽ aũt bonũ meritũ pfectus est. Per grãm g creatiõis pficere potuit sine adiectione alterius grẽ. Ad qđ dicim⁹ q̃ resistere malo a ₇ nõ consentire tẽptationi non fecisset illi meritũ et si nõ cõsensisset. q̃ nihil i eo erat quod ad malum impelleret. sicut angelis qui non ceciderunt non fuit meritum quod steterũt. i. q̃ nõ corruerunt. Nobis aũt meritum est aliquãdo si malũ non facimus sed resistim⁹. ibi dũtaxat. vbi causa subest q̃ nos id facere monet. q̃ ex peccati corruptela pni sũt ad lapsũ gressus nostri. Vbi aũt non interuenit causa nos ad malũ impellens. non meremur si ab eo declinamus b. Declinare em̃ a malo sẽper vitat penam. sed non semp meremur palmã.

Obiectio contra hoc q̃d dictũ ẽ hominẽ nõ potuisse pficere.

Respon.

Explicat qđ fuit illđ adiutoriũ noĩando. scʒ arbitrij libtatẽ. c

a Resisteret malo ₇ nõ ↄsentire ₇c. Cõtra. si b verũ est. tũc tũ nullũ fuisset in Adã impellens nũqʒ meruisset i aliq̃ opere suo. Itẽ xp̃s nullum habuit interius ĩpellẽs ad malũ cũ diabolo i temptatiõe restitit. ₇ in opibus suis nullũ habuit retrahẽs a bono. q̃ nihil meruit ĩ sua temptatiõe nec in aliq̃ operatiõe. qđ oino nefariũ ẽ dicere. Itẽ exẽplũ eius vt̃ ẽe malũ cũ s̃b' tigit. sic ãgelis nõ fuit meritoriũ q̃ steterũt. h̃ em̃ est ↄ veritatẽ.

et ꝯtra Aug. q̃ dicit in li. de correctiõe ⁊ grã. q̃ angeli q̃ alijs cadētib⁹ remãserūt. hui⁹ mãsionis debitã merce dē receperūt. ꝙ vr̃ q̃ stãdo meruerūt. Ad h̃ dici possz q̃ ē meritū diminutiõis pene siue satisfactoriū. ⁊ ē meritū vite eťne siue ꝯdalis pmij. Ad p̃mũ reqritur penalitas ⁊ difficultas. Ad scđz ꝯo sufficit sola charitas. Mgr̃ aũt itelligit de merito scđz p̃mã differētiã nõ fm aliam. Sz q̃ illud meritum satisfactiõis nũq̃ fuisset i Adã nec pfectus ĩ eo si i statu ĩnocētie pmãsisset. p̃dicta rñsio nõ vr̃ ptinere ad ꝓositũ. Et ꝓpt̃ea alit̃ vr̃ eē dicēdũ. q̃ ē meritoriũ de gñe ogis et est meritoriũ ex radice charitatis. Meritoriũ de gñe operis. dr̃ quod est op⁹ virtutis de se. q̃ h̃ aũt est arduũ et difficile. Alio mõ dr̃ meritoriũ om̃e opus q̃dcũq̃ sit. dũ tñ ex radice charitat̃ ꝓcedat. Uult igit̃ mgr̃ dicere q̃ in resistēdo tēptationi Ade non fuisset meritũ. si nõ habuisset gratiã. nec p̃mo modo nec secũdo. si ħo restitisset ex charitate meritoriũ fuisset secũdo modo nõ p̃mo. In nobis aũt semp̃ est meritoriũ vel vtroq̃ mõ vl̃ altero ꝓpter difficultatē ad bonũ ⁊ ꝓnitatē ad malũ. Ex hoc patet respõsio ad obiecta. quia procedunt de merito fm secũdam differentiã videlicet de eo q̃ est meritoriũ ratione radicis. b Declinare eñ a malo semp̃ vitat penam. sed non semp̃ meretur palmã. Contra. aut eñ declinat quis a malo et charitate. aut non. Si non. similiter nec facere bonũ ꝯtra charitatem meretur palmam. ergo nõ est differentia inter declinare a malo ⁊ facere bonum. Si sic. cum omne illud quod fit ex charitate sit meritoriũ. patet ꝛc. Si tu dicas q̃ non meretur palmã ex gñe ogis q̃ nõ est difficile. hoc nõ soluit. q̃ licet nõ sit difficile homini in statu ĩnocētie est tñ difficile ĩ statu nature lapse. ergo non semp̃ meret̃ palmam.

Hic ꝯsiderãdũ est q̃ fuerit illõ adiutoriũ hoĩ datũ in creatione q̃ poterat manere si vellet. Illud vtiq̃ fuit libertas arbitrij ab oĩ labe ⁊ corruptela immunis. atq̃ volũtatis rectitudo. ⁊ oĩm naturaliũ potētiaruz aĩe sinceritas atq̃ viuacitas.

Explicat q̃ fuit illud adiutorium diffiniēdo. d

c Liberũ vero arbitriũ est facultas rõnis ⁊ volũtatis q̃ bonum eligit grã assistēte. vel malũ eadē desistēte. Et dr̃ liberũ q̃tum ad volũtatem q̃ ad vtrũlibet flecti pt. Arbitriũ ħo q̃tũ ad rõez cui⁹ ē facultas vel potētia illa. cui⁹ etiã ē discernere int̃ bonũ ⁊ malũ. Et aliqñ q̃dē discretionē h̃ñs boni ⁊ mali. q̃ malũ ē eligit. aliqñ ħo q̃ bonũ est. Sed q̃ bonũ ē nisi grã adiuta nõ eligit. malũ ħo p se eligit. Est eĩ in aĩa rõnali volũtas nãlis q̃ naturaliter vult bonũ. licz tenuit̃ et exilit̃. nisi grã iuuet. q̃ aduenĩens iuuat eã ⁊ erigit vt efficaciter velit bonũ. Per se aũt pōt velle malũ efficacit̃. Illa ğ rõnalis aĩe patētia q̃ bonũ vel malũ pōt velle. vtrũq̃ discernēs. liberũ arbitriũ nuncupat̃ q̃ bruta aĩalia nõ h̃ñt. q̃ rõne carēt. habēt tñ sēsũ ⁊ appetitũ sēsualitat̃.

Assignat differentiã sēsualitatis ad rõnem. e

Est eñ sēsualitas q̃dã vis aĩe iferior. ex q̃ est mot⁹ q̃ itendit̃ in corpis sēsus atq̃ appetit⁹ rerũ ad corpus ptinētiũ. Rõ ħo vis aĩme ē supior. q̃ (vt ita dicam⁹) duas h̃z ptes vel dr̃ias. supiorē ⁊ iferiorē. Scđz supiorē supius ꝯspiciēdis vl̃ ꝯsulēdis intendit. Scđz iferiorē ad tpalũ disposi tionē ꝓspicit.

Ondit viã p quã cognosci possit ⁊ discerni illa dr̃ia. f

Quidq̃d ğ ĩ aĩa nr̃a nobis ꝯsiderãtib⁹ occurrit q̃ nõ sit cõe cum bestijs. ad rõnem ptinet. Q̃ aũt ĩ ea repis cõe cũ beluis ad sēsualitatē ptinet. Et vbi nobis gradatim ĩ ꝯsideratõe ptiũ aĩe pgrediētib⁹ p̃mũ aliq̃d occurrit q̃ nõ ē cõe cũ bestijs. ibi ĩcipit rõ. Hoc aũt Aug. docz in xij. li. de tri. ita dicēs. Uideam⁹ vbi sit q̃si q̃ddã hoĩs exterioris iteriorisq̃ ꝯfiniũ. Quidq̃d eñ hēm⁹ ĩ aĩo cõe cũ pecore recte dr̃ ad exteriorē hoĩem ptinere. Nõ eĩ solũ corp⁹ exterior hõ deputabit̃. s; adiũcta q̃dã vita sua q̃ cõpages corpis ⁊ oēs sēsus vigēt q̃b⁹ ĩstruct⁹ ē ad exteriora sentiēda. Ascēdētib⁹ ğ ĩtrorsũ q̃busdã gradib⁹ ꝯsideratiõis p aĩe ptes vbi ĩcipit aliq̃d occurrere q̃ nõ sit nob cõe cũ bestijs. ibi ĩcipit rõ. vbi hõ interiorĩam possit agnosci. Rõis aũt ps supior ęťnis rõnib⁹ cõspiciendis vl̃ ꝯsulēdis adherescit. Portio iferior ad tpalia gubernãda deflectit̃. Et illa rõis ītētio q̃ cõtēplamur ęťna. sapiē deputat̃. Illa ħo q̃ bñ vtimur reb⁹ tpalibus sciē deputat̃. Cũ ħo dissérim⁹ d̃ natura mētis hũane. de vna q̃dã re dissérim⁹. nec eã ĩ h̃ duo q̃ cõmẽorauim⁹. nisi p officia geminam⁹. Carnal' ãt vl̃ sēsual' aĩe mot⁹ q̃ ĩ corpis sēsus ĩtēdit̃ nob pecoribusq̃ cõis est. q̃ seclusus ē a rõe sapiē. rõi ãt sciē vicin⁹ ē.

Itē declinare a malo est vna ps iustitie sic̃ facere bonũ. ğ sic̃ vnũ ē meritoriũ. ita ⁊ reliquũ. Rn̄. dr̃ q̃ declinare a malo dupl'r dr̃. sic̃ ñ velle malũ. Uno mõ ꝓuatiue. sic̃ dr̃ dormiēs non velle malũ q̃ nõ h̃z aliquã affectionē ad malum. Alio mõ ꝯriẽ vt dicat̃ non velle malũ. q̃ respuit et ꝯria affectiue afficit̃ ꝯ malum. Sic etiã declinare a malo dupl'r dr̃. Et si dicat̃ ꝯtrarie. tũc ē meritoriũ. Si ħo ꝓuatiue. vitat penã. q̃ si ñ peccat nõ punit̃. nõ tñ meret̃ palmã. q̃ nõ ē ibi aliq̃ opus meritoriũ. ⁊ p̃º mõ ē ps iustitie. scđo mõ nõ. q̃ ñ ē op⁹. c Liberũ ħo ar. ē facultas ꝛc. q̃ malũ eligit̃ grã desistēte. Uidet̃ male dicere. q̃ si h̃ verum eēt tũc li. ar. grã destitutũ sp̃ ꝯsentiret peccõ. q̃ plane falsũ ē. Itē vr̃ q̃ ñ ꝯueniat pom ĩ diffinitiõe li. ar. q̃ sic̃ dicit p̃bus peccat q̃ diffinit aliq̃d p peiora ⁊ p ea ad q̃ non h̃z p̃ncipalit̃ ordinari. si ğ li. ar. de se ꝯcũ ē de p̃mis cõditiõe sua nõ ordinat̃ ad malum non debet diffiniri p electionē mali. Rn̄. dr̃ q̃ mgr̃ diffinit h̃ li. ar. ñ simpl'r. s; fm statũ nature lapse. ⁊ q̃ in statu nature lapse defectõ h̃z ⁊ iclinationē ad malũ. ĩõ nõ tñ diffinit p electionē boni ad quã ordinat̃ mediãte grã. s; etiã p electionē mali ĩ quã cadit ex defectibilitate ꝓpria. nec põit̃ h̃ electio mali tãq̃ finis ad quē ordinat̃. s; vt p h̃ magis ĩnotescat q̃lit̃ ad finē ꝓpũ ordinat̃. nõ eñ ad illũ ꝑuenit nisi p grẽ adiutoriũ. et sic p̃z respõsio ad vtrũq̃ obiectũ.

2

3

4

5

6

Li. ar. q̃d sit

Q̃ bruta aĩalia nõ habēt li. ar sed appetitũ sensualitatis.

De ratione que h̃z duas ptes ꝯtũ ad officia

Ubi incipit ratio.

Ad intelligentiã hui⁹ ptis circa duo incidit hic questio. Pmo q̃ritur de adiutorio homini collato p qd posset resistere. Scdo q̃ritur de diuisione potentiarum anime. Circa primũ q̃runtur duo. Pmo queritur vtrũ dari potuerit homini siue alicui creature adiutoriũ qd esset naturaliter inflexibile. Scdo q̃rit̃ vtrũ datum fuerit ei adiutoriũ p qd posset absq3 auxilio gratie temptationi resistere.

Questio I

Q homini dari potuerit adiutoriũ siue li. ar. inflexibile p naturam hoc est absq3 gratia supaddita ostẽdit primo a sili. contingit em̃ repiri lucem corporalem quã impossibile ẽ p naturã in se obnubilari. sicut lucem empyrei vel lucem solis. Si enim lux spiritualis multo permanẽtior est q̃ corporalis. videt̃ q anima humana potuit fieri in pfectione tanti luminis p naturaz q nullo modo posset obscurari nec p ignorantiã nec p culpam. Itẽ contingit repire aliquã sbam corporalem intransmutabilem quãtũ ad sbam z q̃rum ad pprietates. sicut est corpus vltimũ sc3 empyreum. z h̃ non h3 solum per gratiam sed etiam p naturam. g̃ pari rõne possibile est substantiam spiritualem p naturam in tanta stabilitate fieri. q nullo modo valeat pmutari a rectitudine naturali. si em̃ hoc repitur in substantia corpali. multo fortius repiri potest in sba digniori. Item gratia est perfectio nature. z pfectio cõformatur suo pfectibili. g̃ si gratia confirmationis omnino reddit naturam impossibilem ad peccandũ. vr̃ q anima humana naturalit̃ capax sit talis stabilitatis z inuertibilitatis. Si dicas q non est capax talis inuertibilitatis nisi mediante gratia. obr̃ contra h̃ q talis vertibilitas ad malum. aut est essentialis ipi nature aut non. Si est essentialis. g̃ videtur q p gratiam non possit auferri. Si nõ est essentialis. g̃ vr̃ q in tali non vertibilitate ad malum possit natura rationalis fieri salua sua natura z nulla supaddita gratia. ppter hoc est questio. cum tam li. ar. hominis q̃ gratia sit creatũ sicut patebit infra. ad quid dari potest inflexibilitas ad malum ipi gratie et non potest dari creature rationali. vr̃ em̃ rationi consimili q si pt dari vni q possit dari alteri. Item licet omnis creatura p se vertibilis sit in natura. alique tamen tales creãtur a sua origine q impossibile est eas corrumpi. z hoc habent sine aliquo addito naturalibus. sicut pt3 in sbstantijs simplicib⁹. vñ angeli z anime p naturam sunt immortales. g̃ pari ratione videt̃ q alique aĩe possunt creari p naturam ad maluz inflexibiles. videt̃ igit̃ fuisse possibile tale adiutorium a deo conferri p quod naturaliter ad malum non posset inflecti. Sed contra. ista duo sunt conuertibilia sicut vult Dam̃ et etiã Aug⁹. vic3 esse creabile z esse vertibile. sic ergo in omni creatura necesse est esse aliquaz vertibilitatem. sed in sba spũali non est vertibilitas fm substantiã. ergo necesse ẽ q sit fm electionem igitur impossibile est subaz creatã habere li. ar. per naturam inflexibile. Item non ẽ p naturam magis artatus affectus q̃ intellectus. sed intellectus eo ipso q intellectus p naturam suã est natus omnia intelligere. g̃ pari ratione affectus p naturã suã est potens hoc vel illud appetere. g̃ est ab vno oppositoruz in alteꝝ transire. g̃ omnis affect⁹ creat⁹ q̃rumcũq3 de sua natura non solum bonũ concessum. s3 etiã phibitũ põt velle z peligere. g̃ zc. Itẽ si li. ar. creatũ hoc ipo q liberũ est dñat̃ actui suo. hoc ipo q creatũ est d3 aliqd suo creatori. videl3 honoꝝ. g̃ si dominat̃ suo actui. põt nõ reddere qd d3. s3 hoc est peccm̃. g̃ necessariũ est li. ar. q̃rum est de sua natura fieri flexibile ad pctm̃. Itẽ si li. ar. per naturam suã esset inflexibile ad malum. g̃ stare in bono z facere bonum esset ei naturale. g̃ omne op⁹ egrediens a li. arbi. eẽt in genere operis naturalis. z nullũ ess3 laudabile. p nullũ etiam opus qd faceret esset li. ar. ad gloriam ordinabile. s3 hoc est contra naturalẽ li. ar. institutionẽ. g̃ impossibile est alicui creature dare li. ar. per naturã inflexibile.

7 R⁹. dĩm q impossibile fuit hominẽ vel aliquã creaturam rõnalem p naturaz habere li. ar. inflexibile ad malũ. hoc em̃ repugnat nature ipius creature rõnalis. z a pte principij initialis. z a parte termini finalis. z hoc patet sic. Si em̃ li. ar. creature rõnalis fieret naturaliter ad malum inflexibile. aut h̃ ess3 p pter ipius artationem ad bonuz. aut ppter ipius determinationem. Si ppter artationem vt sic faceret bonũ sicut lapis tendit deorsũ. iam certe li. ar. nec esset liberum. nec op⁹ eius esset laude dignũ. z ita inepruz esset ad finẽ propter quẽ est factũ. vic3 ad laudis z glorie pmium assequendũ. Si autẽ inflexibile esset ad malum propter determinationẽ. quia sic potens esset p propriam naturam z bonum vt non posset deficere malo. sic est de li. ar. diuino qd ad sola bona determinatũ ẽ. iam tale li. ar. caret vanitate p naturã suam. g̃ iam non ess3 creatura nec pductum ex nihilo. tũ omnis creatura vanitati subiecta sit. z ita h̃ oc esset contra naturã principij initialis quantum ad quod dicim⁹ creaturã rationalem ex nihilo esse pductam. Repugnante igitur natura rationalis creature. z ex pte initial' principij. et ex pte finalis termini. impossibile fuit hominẽ vel aliam quamcũq3 creaturaz rõnalem li. ar. habere p naturam ad malũ inflexibile. vñ cõcedende sunt rões hoc ostendentes.

8 Ad illd qd pmo obr̃ de luce corpali. dĩm q nõ est simile. tũ ppter hoc q fons lucis corpalis repiri põt in genere creature. fons aũt lucis spiritualis nõ repit̃ in genere creature sed est ipe creator. iuxta illd Eccĩ. j. Fons sapientie vbum dei in excelsis. Tum etiã q lux corpalis respectu actus lucendi h3 artationez adeo vt lucere eius nõ sit laudabile sed pure naturale. nõ sic est de rectitudine z operatione creature rationalis siue voluntatis deliberatiue.

9 Ad illud qd obr̃ q aliqua substantia corporalis p naturam est intransmutabilis zc. iam pt3 responsio p hoc q non valet siue non decet creaturam spũalem sic esse artatam ad opus suum sic corporalem. siue etiam q non tenet summũ in genere spiritus sicut aliqua creatura corporalis tenet summũ in genere corpoꝝ. Verũtamen dici posset q omne corpus mutabile est aliquo genere mutationis sicut vult Augustin⁹. siue quia ipluz mutatur in se. siue quia aliqua mutantur in ipso. z hoc vltimo modo mutatio posset esse in empyreo.

10 Ad illud qd obr̃ de gratia cõfirmante dĩm q gratia d3 esse pfectio nature nõ so. ũ q adiuuat sed q defectũ eius excludit. vnde in omni natura creature rationalis ẽ aliquis defectus naturalis q̃ p gratiam h3 excludi. quantũcũq3 illa natura sit in genere creature pfecta. z iõ nõ sequitur q si aliquid cõuenit alicui p gratiam q cõueniat p naturã.

11 Et si obijciat̃ q de⁹ potuit dare nature qd dedit gratie. dĩm q natura non potuit suscipere. sicut em̃ alia est natura opis moral'. alia operis naturalis. nec pprietas opis moralis potest cõuenire opi natali nisi natale desineret eẽ natale. non enim põt laus z vituperiũ q̃ est pprietas opis moralis fm q hmõi cõpetere opi naturali inquantum tale. sic z in pposito intelligendum est se habere.

12 Ad illud quod obr̃ de immortalitate patet rñsio p pdicta. Quod enim

naturaliter est immortale et hoc non est laudabile. vel vituperabile. et ita si li. ar. inflexibile creatum esset. nec laudis nec vituperii capax esset.

¶ Questio II b

Utrum datum fuerit homini naturale adiutorium per quod posset absque omni gratia temptationi resistere. Et quod sic videtur. Li. ar. ut dicit Ans. est potestas seruandi rectitudinem propter se. sed li. ar. est potentia naturalis. ergo per naturalem potentiam absque addita gratia homo poterat seruare rectitudinem siue iusticiam. Sed seruando rectitudinem temptationi non consentiret immo resisteret et superaret. ergo etc. ¶ Item ponatur homo in puris naturalibus. aut igitur posset resistere diabolo suadenti aut non. Si non et nullus peccat in eo quod vitare non potest. ergo si consentiret temptationi diabolice non peccaret quod est impossibile. Si sic. ergo per naturale adiutorium sine gratia superaddita superare poterat aduersarium. ¶ Item natura nulli dat esse quin etiam det ei aliquam potentiam permanendi. cum non deficiat in necessariis. vnde sicut aliquid naturaliter propagatur. sic etiam naturali virtute in esse conseruatur. si ergo li. ar. homini datum per naturam propriam innocens erat et immune a culpa. ergo per naturam propriam absque omni gratia permanere poterat in sua innocentia. ergo etc. ¶ Item rectitudo voluntatis solo actu voluntatis seruatur. quod enim rectus est. obliquus esse non potest quamdiu vult esse rectus sed nihil tantum est in voluntate nostra quam ipsa voluntas nihil facilius homini recto quam velle rectitudinem. si ergo li. ar. hominis quantum est de sua conditione primaria rectum erat. absque omni gratia superaddita rectitudinem seruare poterat. et sic aduersario resistere. et temptationem superare. ¶ Sed contra. Aug. de vera innocentia. Humana natura et si in illa integritate in qua condita est permaneret. nullo tamen modo seipsam creatore non adiuuante seruaret. ergo quantumcumque homo haberet li. arbi. ad hoc vt permaneret. necessarium ei erat gratie diuine suffragium. ¶ Item si tunc poterat de potentia nature temptationi resistere. et naturalia sunt eadem in nobis et in ipso. ergo si temptationi resistere esset a nobis per naturam possibile frustra frequentaremus dominicam orationem petentes. et ne nos inducas in temptationem. quod si absurdum est dicere. patet etc. ¶ Item si virtute propria posset homo absque omni gratia temptationi resistere. posset etiam victoriam de inimico obtinere. sed victorie respondet corona. ergo absque omni gratia potuisset mereri et peruenire ad gloriam. quod si euidenter falsum est. restat etc. ¶ Item temptationi resistere hoc est opus de se laudabile. sed faciens opus laudabile non potest non proficere. igitur si virtute propria habuit vnde posset stare. virtute propria habuit vnde posset proficere. quod est contra magistrum in litera. qui dicit quod habuit vnde stare posset sed non habuit vnde posset proficere.

13 ¶ Respondeo dicendum quod aliquem posse resistere virtute propria temptationi diabolice absque omni gratia intelligi potest dupliciter. Aut ita quod excludatur continuatio diuine influentie aut ita quod excludatur appositio noue gratie. Primum simpliciter est impossibile. numquam enim li. ar. male suggestioni resisteret. nisi deus sue bonitatis influentia continua in bono conseruaret. Secundo modo veritatem habet pro statu innocentie. Sicut enim magister dicit in litera. Magna erat in primo homine li. ar. ab omni labe et corruptione immunitas. atque naturalium potentiarum sinceritas et viuacitas. et per hoc poterat euitare et repellere suggestionem diabolicam. nec indigebat ad hoc apponi sibi nouam gratiam. cum respectu huius nulla esset in eo difficultas sicut dicit magister in litera. et rationes ostendunt que ad primam partem inducuntur. et ideo concedende sunt

14 ¶ Ad illud quod Aug. de vera innocentia lapsi misso. dicit enim quod nulla creatura rationalis potest sine diuino adiutorio conseruari. non quia ad resistendum peccato sit ei necessaria gratia quamdiu est in innocentia. sed quia in quocumque statu est necessaria est sibi diuine bonitatis influentia. ¶ Ad illud quod obiicitur quod

15 eadem sunt naturalia in nobis et in primo homine. dicendum quod et si eadem sunt secundum substantiam. tamen infirmata sunt et vulnerata et deteriorata. ideo non sequitur quod tantum possunt habere quantum habuerunt quando natura erat instituta. ¶ Ad illud quod obiicitur quod temptationi

16 resistere hoc est victoriam obtinere. dicendum quod plus est aduersarium superare quam eidem resistere. Ad hoc enim quod aliquis aduersarium superet oportet quod oppositum assequatur ad quod aduersarius pertrahere intendebat. hoc autem solum est quando homo non solum resistit aduersario voluntarie. verum etiam meritorie. Tunc enim recte vincitur diabolus. quando ex vexatione

17 temptationis per quam intendebat incuruare ad demeritum. homo proficit ad meritum. hoc autem li. ar. facere non potest nisi per gratie adiutorium quamuis per se possit refugere peccatum. Si enim absque gratia peccatum refugeret. meritorium sibi non esset et tamen temptationi resisteret. et per hoc patet responsio ad sequens. quia magister non loquitur de quocumque profectu. sed de profectu in merito in quo non semper proficit homo cum facit opus bonum bonitate morali nisi assit gratia spiritussancti sicut melius infra patebit.

Consequenter queritur de secundo videlicet de diuisione potentiarum anime. et circa hoc ponuntur quatuor questiones. Primo queritur de illa diuisione potentiarum anime que est per cognitiuam et affectiuam. siue per rationem et voluntatem. Secundo queritur de illa que est per portionem superiorem et inferiorem. Tercio queritur de illa que est per deliberatiuum et naturale. Quarto et vltimo queritur ad pleniorem explanationem de illa diuisione que est per possibilem et agentem.

¶ Questio I c

Utrum intellectus et affectus siue ratio et voluntas sint potentie diuerse per essentiam. Et quod non videtur. Aug. x. de tri. dicit quod hec tria. s. intelligentia. memoria et voluntas sunt vna mens vna intelligentia. vna vita. sed hoc non esset si essent diuerse per essentiam. ergo etc. ¶ Item philosophus in iii. de anima. dicit quod intellectus speculatiuus extensione fit practicus. sed extensio non variat potentiam per essentiam. ergo eadem est potentia intelligentia speculatiua et practica. ergo et cognitiua et motiua. ¶ Item potentie distinguuntur per obiecta sicut dicit philosophus. si ergo penes ea distinguendi est ex parte obiectorum. non est maior distinctio in potentiis quam in obiectis. sed verum sub ratione veri est obiectum intellectus. bonum sub ratione boni est obiectum affectus. cum igitur eadem sit per essentiam bonitas et veritas spiritualis creature. ergo eadem erit per essentiam ratio et voluntas. ¶ Item magis conformatur imago summe trinitati quam conformetur vestigium. sed in summa trinitate nulla est differentia essentialis. sed solum secundum relationem. si igitur veritas et bonitas sola relatione differunt in creatura et non essentialiter. multo fortius videtur quod ratio et voluntas sola relatione habeant distingui. ¶ Item ad omnem delectationem necessario concurrit sensus. delectatio enim est coniunctio conuenientis cum conuenienti et sensus eiusdem. sed constans est quod voluntas habet delectari. ergo habet delectabile cognoscere et sentire. igitur ipsa erit potentia sensitiua. ¶ Item ad omnem habitum virtutis necessario concurrit amor et medii inspectio. Sicut enim vult Aug. de moribus Ecclesie. omnis virtus est amor. Et sicut vult philosophus. virtus est inspectrix medii. si ergo virtutes sunt in voluntate. ergo actus voluntatis est medium inspicere et amare. sed primum pertinet ad vim cognitiuam. secundum ad affectiuam. ergo eadem est potentia cognitiua et affectiua. ¶ Item lumen et calori in corporibus correspondet cognitio. et amor in spiritibus. sed sol per eandem virtutem illuminat et calefacit. calefactio enim generatur ex radiorum multiplicatione. ergo multo fortius videtur quod si substantia spiritualis potentior est. quod per eandem virtutem cognoscat et diligat. ergo etc. ¶ Item optima vni

uscriuis reinō potest esse nisi vnū. sed optimū in anima est illud sm qd imediate ꝯiungit deo. Hoc autem est intellectus et affectus. siue rō et volūtas. ḡ nō sūt diuerse potētie sȝ vna. Si tu dicas ꝙ inter oēs potētias ꝑn ipacū tenet volūtas. ꝛ illa est q intimius adheret. Obijcit ꝯtra hoc. qꝛ virtus vnita plus potest ꝙ̄ multiplicata. si igit aīs vna potētia sola tēderet in deum. ꝑfectius vniret ꝙ̄ si intēdat pluribꝰ. ḡ si optimo mō facta est ad ꝑueniendū in finē. videt ꝙ vna sola potentia sit rō ꝛ volūtas sm essentiā. ❡ Sed ꝯtra. Aug. in. xi. de trini. dicit aīam esse ad imaginē quo ad vnitatē essētie et trinitatē potentiarū. ḡ si vera est ibi trinitas. vera est ibi potentiarū distinctio. ḡ nō solūmodo distinguunt relatiōe sed etiā sm id qd sūt absolute. ❡ Itē si eadē potentia ꝑ essentiā esset rō ꝛ volūtas. sicut vna essētia est in patre ꝛ filio. ḡ sicut pater nō ꝑ filiū dicit intelligere sȝ etiā ꝑ seipm. sic volūtas nō solū intelligeret ꝑ intelligentiā. sed etiā ꝑ seipam. falsū igit diceret Aug. xv. de tri. cū dicit ꝙ nihil volumus nisi ꝑ voluntatē. nihil intelligimus nisi ꝑ intelligentiā. ❡ Itē expssius Aug. ix. de tri. c. iiij. loquēs de rōne ꝛ volūtate siue noticia ꝛ amore ait sic. Admonemur si vtrūqȝ videre possumus hoc i anima existere. ꝛ tanꝙ̄ inuoluta inuolui vt sentiant ꝛ numerent substātialiter vel vt ita dicā essētialiter. ❡ Itē sola distinctio relationū in creatura nō est distinctio rerum. sed in diuinis ē vera distinctio ꝑsonarū. ḡ si in aīa nō ē distinctio potētiarū nisi solū sm relationē. aīa nō esset illius sūme trinitatis similitudo expressa. ꝛ ita nec imago. ꝙ si hoc est falsū. restat ꝛc. ❡ Itē in natura creature est ꝙ cū vigorat actus vnius potentie. minoratur actus alterius. ꝑpter hoc ꝙ potētie radicātur in eadē substātia. ḡ multo fortius actus vnius potētie intēsus remitit alterū actū eiusdē potētie. ḡ si rō ꝛ volūtas eēt eadē potētia. cū intēderet cognitio. minueret affectio ḡ q̄to clarius deū videremus. tāto minus amaremus qd si oīno falsū ē. restat ꝛc. ❡ Itē vbicūqȝ lux ꝛ calor sūt formaliter differūt essentialiter. sicut patet in igne. ergo pari rōne vbicūqȝ potētia cognoscēdi ꝛ amandi formaliter repiuntur in creatura. essentialiter distinguuntur. sed sic repiunt in aīa. ḡ ꝛc. ❡ Rꝰ. dōm ꝙ ꝛ si predicta q̄stio plus cōtineat curiositatis ꝙ̄ vtilitatis ꝑpter

18 hoc ꝙ siue vna pars teneat. siue altera. nullū preiudicium nec fidei nec moribꝰ generat. Verūtñ qꝛ sancti ꝛ alij qui tractāt de potētijs aīe plurimū loquūtur de potentiarū distinctione. ꝛ qꝛ etiā plurium questionū determinatio pēdet ex ꝑdicte q̄stionis determinatione. ideo determinationi eiꝰ aliquantulū diligēter oportet insistere. Notandū igitur ꝙ istius q̄stionis terminatio ex illius q̄stionis tractatione pēdet qua querit de cōparatione potentie ad substātiam anime. vñ sm ꝙ illa vbe determinat a diuersis. sic cōsequēter ꝛ ista. Quidam eñ dicere voluerūt ꝙ potētia aīe nō ē aliud ꝙ̄ ipa relatio vl ipa aīa relata ad actū. ꝛ hi ponūt ꝙ oēs aīe potētie sint vnū ꝑ eēntiā. nec est in eis aliqua differentia nisi solū sm relationem ad actū aliū ꝛ aliū. ꝛ hoc confirmare nitunt ꝑ Aug. in li. de. anima et spiritu vbi videtur hoc expresse dicere ꝛ sētire. Et si tu dicas ꝙ ille liber nō est Aug. ꝑ hoc non euadit. qꝛ hoc ipm in li. de tri. dicit de potētijs aīe ꝙ sūt vna essētia. vna vita. Aliqui vero dicere voluerūt ꝙ potētie anime nō tm̄ dicūt modū siue relationem. sed etiā dicūt ꝓprietates inherētes ipsi aīe q sūt de genere accidētaliū. vtpote in scda specie q̄litatis videlicet naturalis potētie ꝛ impotētie. ꝛ isti dicunt ꝙ potētie in aīa differūt essētialiter. sicut diuerse forme accidētales existūt in eodē subiecto. ꝛ hoc confirmare nitunt ꝑ quoddā verbū Aug. qui dicit in quodā libello quem fecit de trinitate. vbi dicit ꝙ noticia et amor nō vere sūt qd ipa mens. sȝ quasi affectiones quedā ꝛ forme ipsius. qbus nō sit hoc aliud esse. sed ad esse tm̄ ei ꝙ est h̄ aliqd. Etiā sunt qui dicūt ꝙ potentie anime nec adeo sūt idē ipi aīe sicut sunt eiꝰ principia intrinseca et essētialia. nec adeo diuerse vt cedāt in aliud genus sicut accidētia. sed in genere substātie sunt ꝑ reductionem. ꝛ isti dicūt ꝙ cū potētie simpliciter nō dicant aliā essētiā ꝙ̄ substātiā anime. ꝙ non sic differūt essētialiter ipe potētie ꝙ sunt diuerse essētie. Et iterū cū nō sint oīno idem cū anime essētia. dicūt ꝙ nō sunt oīno idem ꝑ essentiā. ꝛ ideo quasi mediū tenētes inter vtrāqȝ opinionem dicūt quasdā anime potētias sic differre adinuicē vt nullo modo dici possint vna potētia. nec tñ cōcedūt eas simpliciter diuersificari sm essentiam. ita vt dicant diuerse essētie. sed differre essētialiter in genere. ita vt dicātur diuerse potētie siue diuersa instrumenta eiusdē substātie. Quelibet aūt dictarū positionuȝ suos hȝ defēsores. nec est facile rōnibus cogētibꝰ earū aliquā improbare. qꝛ hec positio vltimo dicta cōcordat vie cōmuni ꝛ auctoritatibꝰ tractoꝝ. ꝛ magis sobria est ꝛ rationi cōsona. ideo iuxta hāc terciā positionē ad ꝑpositam q̄stionē respondendū est. ꝙ intellectus siue affectus siue rō. ꝛ volūtas nō sunt vna potentia sȝ diuerse. ꝛ hoc senserunt ꝑdecessores nostri. sensisse etiā videt Augꝰ. sicut expsse apparet in auctoritatibus supradictis. omēs etiā quotquot diuidūt aīe potentias prima diuisione diuidūt in cognitiuā ꝛ affectiuā siue motiuā. Rursus cū qs ad semetipm redit volens quasi quodā experimēto discere potētiarū q̄s habet in se cōuenientiam ꝛ differentiā. inueniet se in cognoscendo ꝛ amādo recurrere ad diuersa instrumēta. Vñ ꝯsiderāti vsū potentiarum manifesto iudicio apparebit ꝙ maior est differētia intelligētie ad voluntatē ꙙ̄ sit intelligentie ad memoriā vel etiā irascibilis ad ꝯcupiscibilē. Memoria eñ ꝛ intelligentia negociant circa idē. ita vt qd ista acq̄rit. illa cōseruat. vel illa offert ꝛ ista diiudicat. Similiter concupiscibilis ꝛ irascibilis in se habēt ꝙ cōcupiscibilis acquirit. ꝛ irascibilis defēdit. ꝛ qꝛ vtrūqȝ horum necessarium est ad ꝑfectionem actus cognitionis ꝛ affectionis. idō memoria et intelligentia potius dicūtur diuerse vires ꙙ̄ diuerse potētie. similiter irascibilis ꝛ cōcupiscibilis. Et est exēplum. sicut si aliqs haberet diuersa instrumēta ad diuersos actus ꝑncipales. vt securim ad scindendū. ꝛ martellū ad fabricādū. posset tñ nihilominus ipa securi vti ex vna ꝑte ad scindendū. vtpote ex ꝑte aciei. et ex alia parte ad alium actum illi consonum iuxta hoc materiale exemplū qd nō est ꝑ omnia simile. intelligi pōt i potētijs spūalibꝰ. Cōcedēde sūt igr̄ rōnes ꝛ auctoritates ondentes rōnem ꝛ volūtatē diuersas esse potētias. ❡ Ad illud ḡ qd ꝑmo obr̄ de Aug. ꝙ sūt vna essentia ꝛ vna vita rñdēdū est ꝙ iō dicunt eē vna essētia ꝑpter

19 hoc ꝙ in vna essētia radicātur. ꝛ adeo adherēt illi intrinsecus vt nō cadant in aliud genꝰ. ꝛ ideo ad illiꝰ expssionem vtitur beatus Aug. tali ꝑdicatione. Qr vero ista sit ex positio ab intellectu ꝛ sensu illius verbi distorta colligitur ex ipsis verbis beati Aug. in. xv. de. tri. vbi dicit ꝙ ipe deus est tres ꝑsone. sed in creatura habens tres potentias nō est ipse potētie. ꝛ hoc est dissimilitudo quedam trinitatis create ꝛ trinitatis increate. Cum igitur ibidem explanet verba prius posita qualiter sūt intelligenda. ex ipo verbo Aug. colligitur. ꝙ cū dicit

memoriã τ intelligẽtiã τ volũtatẽ vnã esse essentiã. non dicit p oĩmodã idẽtitatẽ. sʒ p quãdã intrinsecã adherẽtiã. τ hũc modũ loquẽdi credẽdum est habuisse autorem libri de aĩa τ spũ. siue fuerit Aug. siue alius. qm̃ si aliter intelligeret valde improbabiliter videret̃ esse locutus. seqret̃ em̃ ex verbis illis q̃ vnũ τ idẽ esset rõ interior τ exterior sẽsus. qđ adeo ↄtra rõnem est vt ei tã refugiat ipe audit⁹.

20 ¶ Ad illud qđ obijcitur q̃ intellectus speculatiuus extẽsione fit practicus. Dõm q̃ sicut in capitulo de moueñ e ptʒ. iij. de aĩa phs differẽtiã assignat inter practicũ intellectũ τ appetitũ. nec vnq̃ dicit intellectum fieri appetitũ. sed bene dicit intellectũ speculatiuum fieri practicũ. q: ille idẽ intellectus τ illa eadẽ potẽtia q̃ dirigit in ↄsiderãdo. postmodũ regulat in operãdo. volũtas aũt nõ est intellectus practicus sʒ est appetitus ratiocinat⁹. τ iõ nõ seqtur ex hoc q̃ sola extensione rõ fiat volũtas. vel q̃ intellectus fiat affectus.

21 ¶ Ad illud qđ obijcit̃ q̃ potẽtie differũt p obiecta. Dõm q̃ imediatius distinguunt̃ potẽtie p actus q̃ p obiecta. Ad differentiã aũt potentiarũ essẽtialẽ sufficit diuersitas obiectoꝝ fm rõnem. τ ideo q̃uis verũ τ bonum nõ differãt essẽtialiter. nihilomin⁹ tñ q: cognoscere τ amare absq̃ dubio sũt actus differẽtes. potẽtie q̃ sũt ad hos actus. p seipas diuersificatẽ hũt. ¶ Ad illud qđ obijcit̃

22 de vestigio. Dõm q̃ illa rõ potius est ad oppositũ si quis recte intelligat q̃ ad ppositũ. Quia em̃ magis repsentat ipa imago illã sũmam trinitatẽ q̃ vestigiũ. cũ in illa sũma trinitate sit vera distinctio in ypostasib⁹ τ psonis si aĩa est expressa dei imago. debet in se habere trinitatẽ in qua sit vera distinctio. alioquin nõ erit expssa similitudo. Illa aũt differẽtia q̃ est in creatura pure fm habitudinẽ τ relationẽ nõ dic̃ distictionẽ nisi solũ q̃tũ ad modũ. ideo et si talis distinctio sufficiat in rõne vestigij. amplior tñ debet esse in rõne imaginis. τ iõ illa rõ non

23 ↄcludit. Potest etiã aliter dici. q̃ ratio vestigij sumitur ex cõparatione creature ad creatorẽ. q̃ attenditur fm relationẽ effectus ad causã. τ q: illa cõparatio scʒ q̃ est creature ad creatorẽ fm triplex genus cause est oĩmode ipsi creature essentialis. ideo nõ differũt in ipsa creatura veritas τ bonitas essẽtialiter. sed rõ imaginis attendit̃ in creatura fm q̃ ipa cõpatur ad deũ in ratiõe obiecti. eo em̃ imago dei est q̃ capax ei⁹ τ particeps ẽẽ potest. τ q: fm easdẽ potentias hʒ aĩa ferri in deũ. τ etiam in res alias cognoscendas. ideo nõ sunt adeo essentiales ipsi aĩe ratio τ voluntas sicut predicta. τ iõ non oportet q̃ tãta sit cõuenientia inter intelligentiam τ voluntatem. q̃ta est inter veritatem substãtialem τ boni-

24 tatem. ¶ Ad illud qđ obijcit̃ q̃ ad delectationem concurrit sensus. Dõm q̃ verũ est. sed nõ oportet q̃ ille sensus sit ipius volũtatis q̃ delectat̃. sed sufficit q̃ sit rationis associantis. Sicut em̃ oculus videt sibi τ pedi. et tñ est aliud organũ q̃ pes. sic ratio sibi videt et volũtati. τ volũtas sibi appetit τ rationi. Et q̃ illud sit verum patet p auctoritatem Aug. prius inductã. q̃ dicit q̃ nihil intelligimus nisi p intellectum. nihil volum⁹ nisi p

25 voluntatẽ. ¶ Ad illud qđ obijcit̃ q̃ oĩs virtus est amor et inspectrix medij. Dõm q̃ inspicere mediũ est dupliciter. aut per modũ ↄsiderationis. aut p modũ inclinationis. Primo modo inspicere mediũ non est virtutis liberi virtutis fm se sed p concomitantiã. q: sicut ratio videt sibi τ alijs potentijs. sic prudentia τ fides discernũt sibi τ alijs virtutibus. Si aũt scdo modo dicat̃ inspectrix medij q: p inclinationem ad illud tendit. sicut lapis tendit deorsũ. τ medicina vna dicit̃ habere aspectũ

ad talem humorem purgandũ. sic non solum est cognitionis immo etiam affectionis. τ ideo ex hoc non concluditur q̃ eadẽ sit potentia affectiua τ cognitiua. ¶ Ad

26 illud qđ obijcit̃ de cõparatione luminis et caloris iam patet responsio p rationem adductam in contrarium quia hic non habet veritatem. cum sint in aliquo informatiue. sed si habet veritatem. hoc est solũ tũ sunt i aliquo affectiue. Preterea hic plures negant q̃ sol p eandem virtutem qua illuminat calefacit. et potest esse q̃ verum dicant sicut ostẽsum est sup. dist. xiiij. ¶ Ad illud

27 q̃ obijcit̃ de optimo anime. Dõm q̃ est optimum q̃tum ad esse primũ. τ est vetũ optimum q̃tum ad esse secundum. τ si optimum q̃tum ad esse primũ vnum sit vt potẽ forma vltimo cõpletiua. tamen q̃tum ad esse secundum non oportet q̃ sit vnum. nisi intelligatur esse vnũ. quia ex multis est collectum. sicut ad aliquod bene esse multa concurrunt. Et sic quoniam potentia creature arctata est. non potuit creatura habere posse pfectũ nisi esset in ea potẽtiarum multitudo. ex quarum collectione siue adiuuatione vna supplente defectum alterius resultaret vnum posse cõpletum. sicut manifeste animaduerti potest in organo humani corporis. quorũ vnũ-

28 quodq̃ indiget a virtute alterius adiuuari. ¶ Et si obijcitur q̃ potentior esset anima si virtus esset vna. q: tunc esset magis vnita. Dõm q̃ q̃uis veritatẽ habeat et comparatione potentie ad vnũ actũ. nõ tamẽ hʒ in cõparatione ad diuersos. aut certe si veritatẽ habet cõparando potentiã ad idẽ. nõ eñ est verũ cõparando ad diuersa. Verũ est em̃ q̃ si hõ haberet vnũ oculũ. virtuosius videret ille q̃ modo videat dũ hʒ sociũ. nũq̃ tñ ita bene videret solus sicut videret ipse τ socius eius. sic et in pposito intelligendũ est se habere. τ ideo magis est cõpletũ posse anime ex multis potentijs collectũ. q̃ si esset simpliciter vnitum. q: vna potentiarum alteram nõ diminuit sed adiuuat. τ ppter mutuũ adiutoriũ τ quodãmodo sociale obsequiũ aliqñ dicit̃ posse aĩe esse vnũ. aut etiaʒ habitus crẽtes in aĩa esse vnũ. nõ q: hoc dictum sit fm ipsarũ potẽtiarũ τ habituũ ppriã rõnem τ specialẽ naturã. sed q: hoc dictũ est p quandã collectionẽ. Ad pfectum em̃ posse aĩe cõcurrunt oẽs potẽtie. Et ad pfectã habilitationẽ oẽs virtutũ habilitates. Unde si aliqua auctoritas inueniat̃ q̃ videat̃ ponere vnitatẽ potentiarũ aĩe et virtutũ. intelligenda est fm modũ prescriptuʒ. videlicʒ fm quandã collectionẽ. Si iterũ inuenitur q̃ dicat potentiã aĩe esse aĩe essẽtiam. intelligenda est per rectitudinẽ ad idẽ genus. Sicut em̃ quedã sũt in genere p se. aliqua p reductionẽ.

29 Illa per se sũt in genere q̃ participãt essentiã cõpletã illius generis. vt species τ indiuidua. Illa vero p reductionẽ q̃ nõ dicũt cõpletam essentiã. τ hec sub q̃nq̃ mẽbris continent̃. quedã reducunt̃ sicut pncipia. quedã sicut cõplemẽta. quedã sicut vie. quedã sicut similitudines. quedã sicut priuationes. Sicut pncipia dupliciter. aut essẽtiãlia aut integrãtia. vt pncipia essẽntiãlia. sicut sũt materia τ forma in genere substãtie. vt pncipia integrantia sic ptes sbe sunt in genere sube p reductionẽ. Si reducũtur vt cõplemẽta hoc pt esse dupliciter. aut em̃ est cõplementũ p modum actus. τ sic est actus primus q̃ reducit̃ ad idẽ genus cũ substãtia cui⁹ est actus vt viuere. τ esse substãtie ad genus substãtie. Aut p modũ aptitudinis. τ sic differentie cõpletiue ad idẽ genus reducũtur cũ specie. Si autẽ reducũtur sicut vie hoc põt esse dupliciter. Aut sicut vie ad res. τ sic motus τ mutationes. vt generatio reducitur ad substãtiam. Aut sicut vie a reb⁹. τ sic habit⁹

reduci potentie ad genus sube. Prima enim agendi potētia q̄ egressum dr̄ habere ab ipsa s̄ba ad idem genus reducit. q̄ non adeo elongat ab ipsa s̄ba vt dicat aliā es/sentiā cōpietam. Si aūt sunt similitudines sic sunt in genere p reductionē. ⁊ reducunt ad idem genus s̄b quo cōtinent quorū sunt similitudines. vt p3 in similitudi/ne albedinis ⁊ coloris. q̄ quidē non est albedo s3 vt al/bedo. non ē color s3 vt color. Postremo q2 priuatiōes non habent eēntiā aliquā nisi p habitū in eodem gene/re esse habent in quo et habitus p reductionem. Et sic p3 rn̄sio ad omnia quesita.

¶ Questio II d

De illa diuisione potentiarū aīe q̄ est p supiorē ⁊ inferi/orem portionē. ⁊ est questio vtrū supior portio ⁊ inferi/or sint diuerse potētie. Et q̄ sic videt. sicut dicit Aug. xij. de trini. inter superiorē portionē rōis ⁊ inferiorem est coniugium. q2 hec dr̄ vir ⁊ hec dr̄ mulier. sed non est coniugiū eiusdem ad se. sed diuersi ad diuersuz. cū igit inter hec duo sit coniugiū inquantū sunt potentie. ergo in genere potentie. sunt diuerse. Item sicut in pluribꝰ locis in xij. de tri. dicit Aug. imago nō cōsistit in rōne q̄tum ad inferiorem ptem s3 q̄tum ad supiorem. s3 esse ad imaginē nō ē accidens potentijs aīe. s3 est eis essen/tiale. cum igit supior portio ⁊ inferior differant p eē ad imaginē. ⁊ p non esse ad imaginē. vr̄ q̄ s̄m potentie p eēntiam diuerse. Item sicut vult Aug. supior portio se h3 ad inferiorē sicut regens ad rectum. regens autē ⁊ re/ctum sunt adinuicem relatiue opposita. si ḡ relatiue op/posita non possunt esse circa idem. necesse est esse aliaz potentiā q̄ regit. aliam q̄ regit. Item nihil s̄m idē agit ⁊ patitur. s3 superioris portionis ē mouere inferiorē. ⁊ inferioris ē moueri. ḡ impossibile ē q̄ concurrant in eā/dem potentiā. ḡ ⁊c. Item si rō supior ⁊ inferior non dif/ferrent nisi q2 hec intendit eternis ⁊ illa intendit tpali/bus. ḡ non plus differrent q̄3 oculus aspiciens sursuz ⁊ aspiciens deorsum. s3 nullo modo diuidit oculus in superiorē ⁊ inferiorem. pro eo q̄ aspicit sursum ⁊ deor/sum. ḡ nec ratō sic diuidi deberet. si ḡ diuidit. ḡ rō supi/or ⁊ inferior non differunt penes actus ⁊ aspectꝰ s3 etiā penes id q̄ sunt. Item si solū penes aspectꝰ diuersos et actus eēt ibi drīa. cum rō angeli aspiciat supiora ⁊ infe/riora. vr̄ q̄ deberet diuidi in supiorē ⁊ inferiorem. s3 tal diuisio in potentijs angeli non cōsueuit assignari. ergo plus ḡ differunt q̄3 s̄m actus ⁊ aspectus. ḡ redit idem qd̄ prius q̄ sunt diuerse potentie s̄m id q̄ sunt. Sed 3 Aug. dicit. xij. de tri. Cum disserimꝰ de natura mentis humane. de vna quadā re disserimꝰ. nec eā3 p hec duo q̄ cōmemoraui nisi p officia geminamꝰ. sermo precesse/rat de superiori portione rōis ⁊ inferiori. ḡ ⁊c. Itē ani/ma sicut dicit phus s̄m intellectū quodāmodo est om/nia. sed hoc non esset nisi potentia intellectiua cum sit vna nata esset cognoscere omnia. si ḡ dicit ratio supior inquantū cognoscit supiora. ⁊ inferior inquātū cogno/scit inferiora. ḡ non est alia ⁊ alia potentia. Item idem est habitus q̄ dirigit animā ad amorem dei ⁊ pximi. vt pote charitas. ḡ multo fortiꝰ eadem potentia qua con/uertimur ad deum ⁊ ad pximū. sed hec ē rō supior ⁊ infe/rior. ḡ ⁊c. Item lux increata se h3 ad creatas sicut se h3 lux solis ad colores. sicut dicit Augꝰ. in li solil. sed ea/dem ē potentia sensitiua q̄ cognoscimꝰ tam lucē3 q̄3 co/lorē. si ḡ intellectiua potentia multo largior est ⁊ liberi/or q̄3 potentia sensitiua. videt q̄ vna ⁊ eadem potentia sit qua cōuertat aīa ad lucem eternā ⁊ ad hec tēporalia. 30 Respō. dōm q̄ diuisio rationis in superiorē portōnē ⁊ in/ferioré non est adeo p diuersa mebra vt hec ⁊ illa sit po/tentia alia ⁊ alia sicut rōnes ostendunt ad scd̄m ptem inducte. nec est p membra ita cōuenientia vt nō sit i eis drīa nisi solū s̄m aspectꝰ. Est em̄ differētia in eis s3 dis/positiones. ⁊ s̄m officia. Scd̄m dispositionēs. q2 hec fortis et illa debilis. Scd̄3 officia. q2 hec regit. ⁊ illa re/gitur. Ratione diuerse dispositiōis in debilitatē ⁊ for/titudine hec vocat vir ⁊ illa mulier. Ratione diuersi/tatis in officio ⁊ regimine hec vocatur superior q2 regit ⁊ illa inferior q2 regit. talis aūt dispositionū diuersitas ortum habet. nō ex diuersitate nature. s3 ex diuersa cō/paratōne eiusdē potentie. Dū em̄ rō nostra ad supiora cōuertit. purgat ⁊ illuminat ⁊ pficit. Dū leges eternas cōspicit ⁊ imutabilitatē diuine virtutis. in bono forti/ficat ⁊ vigorat. Dum aūt ad hec inferiora conuertit. vt pote ad sensibilitatē ⁊ carnē. quodāmō trahitur ⁊ emol/litur. ⁊ iō sunt eiusdē nature rō superior ⁊ inferior. dif/ferentes s̄m fortitudinis ⁊ debilitat3 dispositionē. Et q2 vna oritur ab altera. ⁊ ei cōiungit tanq̄3 adiutoriū si/mile sibi. recte hec dr̄ vir ⁊ illa dicit mulier. ⁊ int̄ eas di/cit eē cōiugiū. Diuersitas aūt officiorū sil̄r non venit ex diuersitate naturarū. s3 ex diuersitate dispositionū. Qr ei hec fortis ē ⁊ illa debilis. hec intelligens ⁊ cōsulēs di/uinā voluntatē. illa vero exequens ope. ⁊ iō hec regit ⁊ illa regit. ⁊ ex h̄ illa superior ⁊ ista inferior appellat. Et 31 sic patet q̄ supior portio rationis ⁊ inferior ⁊ si aliquo modo recte cōdiuidant. nō diuerse potētie nō sunt. ista em̄ mēbra videl3 supius ⁊ inferius essentiā potentie nō variāt s3 dispōes ⁊ officia. ⁊ h̄ insinuant ipa noīa. Ad 32 illud ḡ qd̄ obr̄ de cōiugio iam p3 rn̄sio. h̄ em̄ dictū est re/latiue. nō q2 rō supior ⁊ inferior sint diuerse potentie. s3 q2 cum vna ab altera educat. natura m̄ nō drūt. s3 sibi/ 33 inuicē cōiungunt quasi ad mutuū obsequiū. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ hec est ad imaginē ⁊ illa nō. dō3 q̄cū negamꝰ inferiorē portionē rōnis esse ad imaginē. nō h̄ dicimus q2 imago nō sit in illa potentia. s3 q2 nō attendit s̄m cō/uersionē illā. vnde nō remouet rō imaginis a portione inferiori s̄m id q̄ est imago ⁊ s̄m id q̄ ē ratio. s3 solū s̄m 34 cōparatione supadditā. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ regens ⁊ re/ctum sunt opposita. dōm q̄ verū ē s3 ex hoc nō sequitur diuersitas in spirituali potētia. in ea maxime q̄ nata ē reflecti sup seipam. ⁊ talis ē rō ⁊ voluntas. Qd̄ ḡ obr̄ q̄ 35 relatiue opposita nō pñt esse circa idē. dōm q̄ verū ē s̄m idem ⁊ ad idem. cū aūt aliq̄d compat ad diuersa. nihil impedit in eo repiri simul relatōnes mutuas sine repū/gnantia ⁊ oppositione. Preterea illud h3 locum in rela/ 36 tiuis s̄m esse ⁊ nō s̄m dici. Et p hoc p3 responsio ad il/lud qd̄ sequitur q̄ nihil s̄m idem agit ⁊ patit. h̄ verū ē de actione ⁊ passione phica. de passione aūt spūali qua di/cimus idem a se moueri ⁊ regi veritatē nō h3. cu3 dicat Ans. voluntatē esse instrumentū seipm mouens. Ad duo vltima iam p3 responsio. Concedo em̄ q̄ illa diui/sio non solū attendat s̄m diuersitatē in aspectu. sed eti/am in dispositione ⁊ officio q̄ nō repit in angelo vel in oculo. sicut p3 p ea q̄ pdicta sunt. ⁊ ista sufficiant.

¶ Questio III e

Querit de illa diuisione potentiarū aīe. q̄ q̄dem est per naturale ⁊ deliberatiuū. ⁊ q̄rit vtrum diuisio volunta/tis p naturalem ⁊ deliberatiuā sit p diuersas potenti/as. Et q̄ sic vr̄. Dam. tum diuidit potētias aīe primo diuidit in thelesim ⁊ bulisim. i. in naturalē ⁊ deliberati/uam. ⁊ postea subdiuidit p alias potentias. ḡ sit maior differentia est inter prima membra. vr̄ q̄ naturalis vo/luntas ⁊ deliberatiua sic potentia alia ⁊ alia. Item dā/

uisio substantie p rõnale z nõ rõnale variat ipam ps/
sentiam. ergo diuisio potentie p huiusmodi differenti
as facit potentias essentialiter differre. sed talis est di
uisio potentiaz aie p naturalem z deliberatiuã. ergo zc.
Minor pbat p h q sic dicit phs. rõales potẽtie sũt ad
opposita. sz qñ aliq potẽtia naturalit mouet ad aliqd ñ
mouet ad oppositũ. g potẽtia vt est naturalis nõ est rõ
nalis ¶ Item cũ diuidim creaturã p corruptibilem et
incorruptibilem. diuersificam eã essentialiter. g pari
rõne cũ diuidim potentiã p mutabilem z immutabilem
eã essentialiter variamus. sz potentia q mouet natura/
liter ad suũ obiectũ mouet vniformiter. deliberatiua ve
ro vertibiliter. g zc. ¶ Item potentia in qua cõmuni/
camus cũ brutis nõ põt esse eadẽ cũ potẽtia in qua dif/
ferimus. sz in naturali appetitu in brutis cõuenim. z i
rõnali differimus. g zc. sicut eñi bruta naturaliter appe
tunt sui esse õseruationem. sic z nos appetimus ¶ Sed
õtra. potentie q hñt idem obiectũ sub eadẽ rõne nõ ha
bent diuersitatem. sed naturalis voluntas z deliberati
ua idem hñt p obiecto videlicet bonũ. naturaliter eniz
bonũ appetimus. z ex deliberatione etiã tũ bñ ordinati
sumus. g zc. ¶ Item potentia q ordinat in finem et in
id qd est in fine nõ est alia z alia. sz voluntas nostra vt
est in finẽ est naturalis. q: naturaliter vnusquisqz appe
tit beatitudinem vt est in rem ordinata. sed potentia
que ordinatur ad finem est deliberatiua. g zc. ¶ Item
eadem potentia cognitiua est qua cognoscimus aliqd
naturaliter z p acquisitionem. g pari rõne eadẽ est vo/
luntas qua aliqd appetimus p naturalem instinctũ. et
per deliberationis arbitriũ. ¶ Item omne quod est ali
qua natura habet operationem naturalem. sed volun/
tas deliberatiua est aliqua natura. g habet operationẽ
naturalem. sed volũtatis actus est velle. g volũtas deli
beratiua aliquid vult naturaliter. sed voluntas q vult
37 aliquid naturaliter est naturalis. g volũtas deliberati/
ua est voluntas naturalis. ¶ Rñ. dõm q cum diuidi/
mus appetitũ in naturalem z deliberatiuũ. siue in quã/
cũqz aliã potentiã hoc dupliciter potest intelligi. Aut
ita q appetitus naturalis z deliberatiuus diuersitatez
habeant in obiectis. vtpote cũ vnum est appetibile so/
lum a substãtia rõnali. aliud aũt est appetibile a brutali
et hoc modo bñ cõtingit naturalem potentiã z delibera
tiuã esse diuersas potentias. Alio modo potest diuidi
appetitus siue potentia in naturalem et deliberatiuam
ita tamẽ q non sit differentia in obiectis. sed in modo
appetendi. vt cũ appellamus sinderisim esse voluntatez
naturalem. que quidem naturaliter inclinat z instigat
ad bonũ honestũ. z murmurat õtra malũ et voluntatẽ
deliberatiuã z appetitum. quo post deliberationem ali/
quãdo adheremus bono. aliqñ malo. z sic diuisio potẽ
tie per naturalem z deliberatiuã nõ variat eã fm essen/
tiam potentie sed fm modũ mouendi. z hoc modo di/
uidit. Dam. non quia naturalis et deliberatiua sint di/
uerse potentie. sed q vna est potẽtia diuersimode com
38 mouens. z hoc sufficit ad diuisionem potentiarũ. Un/
de notandũ est q multis modis cõsueuerunt auctores
diuisionẽ potẽtiarum anime accipere. Aliquãdo fm
naturã ipsarũ potentiarũ. vt cũ diuiduntur potentie
anime in vegetabilem. sensibilem. z rõnalem. vel ipsa
rõnalis i intellectiuam z affectiuã. Aliqñ vero fm offi
cia. vt cũ diuidit ratio in superiorẽ z inferiorẽ. Aliqñ
fm status. vt cũ diuidit intellectus in speculatiuum et
practicũ. intellectus eñi speculatiuus fm aliũ statũ effi
citur practicus. videlicet dũ cõiungit volũtati z operi

dictando z regẽdo. Aliqñ vero fit diuisio potẽtiarum
fm aspectus. sicut diuidit potẽtia cognitiua. in rõnem
intellectum. z intelligentiã. fm q aspicit ad inferius. ad
par. z ad superius. Aliqñ vero fm actus. sicut fit diui
sio in inuẽtiuã. z iudicatiuã. Inuenire eñi z iudicare sũt
actus potẽtie cognitiue ad inuicẽ ordinati. Aliqñ ve/
ro fit diuisio potẽtiaz aie fm modos mouẽdi. z sic est
illa q est p naturalẽ z deliberatiuã. Quibus his modis di
uersificatis vtunt autores diuisione potẽtiarũ aie. z in
solo pmo mõ diuidendi attendit ppie potentiaz diuer
sificatio. Cõcedẽdũ igit est q naturalis volũtas z deli
beratiua põt esse eadẽ potẽtia. q dicẽ fm aliũ z aliũ mo
dũ mouẽdi sic z sic appellat. Eadẽ eñi potẽtia q appeto
beatitudinẽ z q appeto virtutẽ siue facere h bonũ vl il/
lud ad beatitudinẽ ordinatũ. q vt appetit btitudinẽ dici
tur naturalis. q: immutabiliter appetit eã ad btitudi/
nẽ inclinat. vt vo appetit hoc vel illud bonũ facere. deli
beratiua dr. z fm iudiciũ rõnis põt ad õtrium inclinari
39 ¶ Ad illud g qd pmo obr de diuisione potentiaz facta
a Dam. iã pz rñsio. Ipe eñi vt ibidẽ pz i sua exẽplifica
tione pon in hac diuisione diuersitatẽ modoz moue/
40 di attẽdit q diuersitatẽ potẽtiaz mouentiũ. ¶ Ad illd
qd obr. q volũtas naturalis est irrõnalis. q: nõ est ad
opposita. dõ q cũ dr q ptãtes naturales sũt ad opposita
h nõ intelligit de oibus oppositis sz de aliqbus. rõnalis
eñi volũtas ita ordinat ad aliqd q nullo mõ appetit suũ
oppositũ. vt pz in ordine volũtatis circa ad btitudinẽ z fe
licitatẽ. licz aũt determinate inclinet ad btitudinez. ad
multa eñ gña appetibiliũ illa z eadẽ volũtatis potẽtia ẽ
indeterminata. ita q nata est moueri i opposita. z ppte
rea sic est naturalis vt tñ nõ desinat eẽ rõnalis z delibe/
ratiua. Si aũt esset sic determinata ad vnũ q nullo modo
posset i opposita. sicut est potẽtia calefaciendi z illumi
nãdi i igne. tũc eẽt pure naturalis. z nõ esset deliberati/
41 ua siue rõnalis ¶ Ad illd qd obr de incorruptibilitate
dõ q nõ ẽ sile de icorruptibilitate sbe z imutabilitate po
tẽtie. icorruptibilitas eñi i sba dr absolute. z iõ cẽ corru
ptibile z icorruptibile directe opponũt. sz etiã icõpossi
bilia circa idẽ. Mutabilia vo z imutabilia poti accipi
pñt respectu diuersoz obiectoz. vt pz cũ aliq volũtas
ẽ imutabilis respectu finis qd ẽ ad finẽ. z iõ nõ oportz
42 potẽtias ad h mẽbra eẽntialiter diuersificari ¶ Ad il/
lud qd obr de naturali appetitu i brutis iã pz rñsio. q: cũ
dr nos cõicare cũ brutis i potentia naturali appetitu.
ibi distinguit naturalis potẽtia a rõnali. nõ solũ qñtũ
ad modũ appetẽdi. sz etiaz qñtũ ad appetibile. z p tres h
õtingit diuersas differẽtias potẽtiaz accipere.

¶ Questio. IIII. z vltima.

Ad maiorẽ euidentiã pcedentiũ qrit de diuisione potẽ
tiarũ aie p agentẽ z possibilẽ fm qs differẽtias intelle
ctus nr diuidi cõsueuit. Est igit qstio vtrũ agẽs intelle
ctus z possibilis sint vna potẽtia vel diuerse ¶ Et q di/
uerse vr. materialis causa nũqz simul incidit in idẽ cum
aliis causis sicut vult phus. sz sicut se hz materia ad for/
mã vel efficientẽ. ita se hz intellectus possibilis ad agẽ/
tẽ sicut phs dicit. g intellectus possibilis z agẽs sũt po
tẽtie diuerse. ¶ Itẽ pma diuisio potẽtie est p actiuam et
passiuã. sicut innuit phs in li. ix. pme phie. sz inter hec
mẽbra pmo diuidentia est maxima differẽtia q sit in il/
lo genere. g inter potẽtiã actiuã z passiuã ẽ maxima po
tentiaz differẽtia. g impossibile ẽ vnã potẽtiã esse possi
bilẽ z agẽtem ¶ Itẽ impossibile ẽ idẽ fm idẽ esse in actu
et in potẽtia simul z semel. sz aia fm intellectũ agentem
est õtinue in suo actu. fm possibilẽ aũt non. ergo zc.

Item possibile est idem secundum essentiam est illuminans et illuminatum sed intellectus agens se habet sicut lux, intellectus possibilis sicut illuminatum a luce ergo etc. Sed contra, in perpetuis non differt esse et posse sicut vult phs. ergo nec actus et potentia multominus nec potentia activa a passiva, sed anima est perpetua et eius intellectus, ergo non est differentia potentie possibilis ad agentem. Item in imaginatione que est multo magis materialis virtus quam intellectus, non sunt due potentie imaginative quarum una sit activa altera passiva, ergo si multo potentior est virtus intellectiva quam imaginativa, videtur quod agentem et possibilem non habeat diversificari. Item potentia receptiva et abstractiva in corporalibus possunt concurrere in unitate organi, sicut patet in oculo cati qui potest species suscipere et eam a se de nocte facere, ergo pari ratione, immo multo fortiori videtur quod intellectus agens et possibilis reperiantur in una potentia spirituali. Item intelligere est unus actus per se, ergo est a potentia una simplici, sed ad nostrum intelligere concurrunt intellectus possibilis et intellectus agens ergo non sunt diverse potentie. Item intellectus possibilis aut intelligit aut non. Si non, ergo non debet dici intellectus nec potentia intellectiva. Si intelligit, ergo aliquo modo est potentia activa, ergo non videtur quod intellectus possibilis sit alia potentia ab agente. Item intellectus agens aut intelligit aut non. Si non, ergo non debet dici intellectus potentia intellectiva. Si sic, cum intellectus non possit intelligere aliud a se nisi speciem illius habeat in se et penes se, et cum omne illud quod est susceptibile speciei sit aliquo modo possibile, ergo non dividitur per essentiam a possibili. Respondeo ad predictorum intelligentiam est prenotandum quod variis modis temptaverunt predecessores nostri assignare differentiam intellectus possibilis ad agentem. Quidam enim dixerunt quod differunt sicut due substantie. Alii dixerunt quod differunt sicut due potentie. Tertio modo dixerunt alii quod differunt sicut habitus et potentia. Quarto modo dixerunt alii quod differunt sicut potentia absoluta et comparata. Primus autem modus dicendi quo dicitur quod differunt secundum substantiam dupliciter habet intelligi. Quidam namque dicere voluerunt quod intellectus agens sit intelligentia separata, intellectus autem possibilis sit anima corpori coniuncta. Et modus iste ponendi et dicendi fundatus est super multa verba philosophorum qui posuerunt animam rationalem illustrari a decima intelligentia et perfici ex coniunctione sui ad illam. Sed iste modus dicendi falsus est et erroneus sicut supra improbatum fuit di. viii. Nulla enim substantia tantam potentiam habet illuminandi et perficiendi animam per se intelligendo immo secundum mentem immediate habet a deo illuminari sicut in multis locis Aug. ostendit. Alius modus intelligendi est quod intellectus agens esset ipse deus, intellectus vero possibilis esset noster animus. Et iste modus dicendi super verba Aug. est fundatus qui in pluribus locis dicit et ostendit quod lux que nos illuminat magister qui nos docet, veritas que nos dirigit deus est, iuxta illud Joh. Erat lux vera que il. om. ho. etc. Iste autem modus dicendi et si verum ponat et fidei catholice consonum, nihil tamen est ad propositum, quia cum anime nostre data sit potentia ad intelligendum sicut aliis creaturis data est potentia ad alios actus, sic deus quamvis sit principalis operans in operatione cuiuslibet creature, dedit tamen cuilibet vim activam per quam exiret in operationem propriam, sic credendum est indubitanter quod humane anime non tantummodo dederit intellectum possibilem sed etiam agentem, ita quod uterque est aliquid ipsius anime. Et ideo primus modus assignandi differentiam tanquam ad propositum impertinens obmittendus est, quo scilicet dicitur quod intellectus agens et possibilis differunt sicut due substantie. Secundus modus dicendi quo scilicet dicitur quod differunt sicut due potentie dupliciter potest intelligi, et uno modo false, alio modo vere. Unus modus intelligendi et dicendi est quod intellectus possibilis sit potentia pure materialis que inest anime ex parte sue materie, intellectus vero agens sit potentia pure formalis que inest anime ex parte sue forme, et hic modus dicendi videtur fundari super verba philosophi qui dicit quod intellectus possibilis est quo est omnia fieri, intellectus agens quo est omnia facere, sicut contingit in forma et materia regire. Sed hic modus dicendi non consonat veritati. Si enim intellectus possibilis esset potentia pure passiva et se teneret ex parte materie, in omnibus posset poni in quibus est reperire materiale principium. Preterea sicut oculus non dicitur visus, sic talis potentia non deberet dici intellectus. Alius vero modus intelligendi est ut dicatur quod intellectus agens et possibilis sint due intellectus differentie date uni substantie que respiciunt totum compositum. Appropriatur autem intellectus agens forme et possibilis materie, quia intellectus possibilis ordinatur ad suscipiendum, intellectus agens ordinatur ad abstrahendum. Nec intellectus possibilis est pure passivus, habet enim supra speciem existentem in fantasmate se convertere et convertendo per auxilium intellectus agentis illam suscipere et de ea iudicare. Similiter nec intellectus agens est omnino in actu, non enim potest intelligere aliud a se nisi adiuvetur a specie que abstracta a fantasmate intellectui habet uniri. Unde nec possibilis intelligit sine agente nec agens sine possibili. Et iste modus dicendi verus est et super verba philosophi fundatus, dicit enim agentem et possibilem esse duas differentias intellectus, unde sicut duo intelligimus necessario in medio ad hoc quod abstrahatur species ab obiecto, videlicet lucem et dyafaneitatem, ita quod per unum abstrahitur et per aliud defertur et suscipitur, sic et in proposito conformiter potest intelligi ita ad unum actum hec duo concurrere, ut hec sine alia non habeat operationem suam complere. Tertius modus assignandi differentiam qui dicit quod differunt sic potentia et habitus dupliciter habet intelligi. Uno modo ut intellectus agens dicatur habitus quidam consecutus ex omnibus intelligibilibus, intellectus vero possibilis intelligatur idem ipse prout est in potentia ad acquirendum cognitionem per fantasmata. Et hic modus ponendi fundari videtur super verba Boe. qui dicit quod summam retinens singula perdit. Quod voluerunt aliqui intelligi sic quod intellectus noster dicatur habere apud se cognitionem habitualem innatam, alioquin non posset per virtutem suam abstrahendo etiam a sensibus et a fantasmatibus facere intellectum possibilem actu intelligentem, omne enim quod reducit alterum de potentia in actum est ens in actu. Sed iste modus dicendi verbis philosophi non consonat, qui dicit animam esse creatam sicut tabulam rasam, nec habere cognitionem habituum sibi innatam sed acquirere mediante sensu et experientia. Alius modus dicendi est ut dicatur intellectus agens differre a possibili sicut habitus a potentia, non quod agens sit pure habitus, sed quia est potentia habitualis. Et iste modus dicendi probabilis est et verus, et super verba philosophorum catholica fundatus. Verum enim est secundum dyonysium quod substantie intellectuales corporum quod intellectuales substantie lumina sunt, ergo perfectio et complementum substantie intellectualis lux est spiritualis, igitur illa potentia que consequitur animam ex parte intellectus sui quoddam lumen est in ipsa, de quo lumine potest intelligi illud ps. Signatum est super nos lu. vul. t. dne. Et hoc lumen videtur philosophus intellexisse esse intellectum agentem, dicit enim quod ille intellectus quo est omnia facere est sicut habitus quidam ut in lumine, quodam enim modo lumen facit colores potentia actu colores, sicut habetur iii. de anima. Huius autem simile potest poni in oculo cati qui non solum habet potentiam suscipiendi per naturam perspicui sicut alii oculi, sed etiam potentiam faciendi in se species per naturam luminis sibi inditi. Quartus autem modus assignandi differentiam inter possibilem et agentem, quo scilicet differunt

sicut potētia absoluta ꝛ cōpata. duplr̄ hꝫ intelligi. Uno mō vt intelligat̄ ꝙ vna omnino ꝛ eadē potentia intellect⁹ agens ꝛ possibilis differēs cōpatiōe sola. vt agēs sit put ē in se cōsiderata. possibilis vero put vnit̄ corpori ꝛ fantasmatib⁹. Et hic mod⁹ dicendi vr̄ fundari sup v̄ba phi. q̄ vult ꝙ intellect⁹ agens sp̄ ē in suo actu. possibilis vero aliqñ sic aliqñ nō. Ex eo aīa lassat̄ ꝛ pturbat̄ in actu intelligēdi h̄ est ex cōiunctiōe sui ad corp⁹. Sꝫ hic mod⁹ ponendi deficit a v̄itate. qm̄ aīa separata hꝫ intellectū q̄ est oīa facere. hꝫ etiā intellectū q̄ est oīa fieri. ergo hꝫ agentē ꝛ possibilē etiā cū sepata est ergo intellect⁹ possibilis nō inerat ei solū ex cōiunctione sui cū corpe. Alius mod⁹ intelligēdi p̄dictā drīam ē vt dicat̄ intellect⁹ agens differre a possibili sic potentia absoluta a cōpata. nō qꝛ sit oīno eadē potētia cōpatiōe differens. sꝫ qꝛ cū sit alia ꝛ alia intellect⁹ drīa. vna ē p quā ordinat̄ aīa ad suscipiendū. altera vero p quā ordinat̄ ad abstrahēdū ꝛ ita vna de se quodāmō cōpleta ꝛ habilitata. alia vero indigens habilitatōne ꝛ cōplemēto. cū sit nata ad illō cōplemētū venire mediante auxilio corpis ꝛ corpaliū sensuū. inest ipi aīe s̄m ꝙ hꝫ inclinari ad corp⁹. Et ex h̄ cōtrahit duplicē possibilitatē. vnā respectu act⁹ qꝛ nō est sp̄ in actu suo ꝓpter impedimētū a pte corpis. alterā respectu fantasmatū a q̄b⁹ excitari hꝫ. ꝛ hanc possibilitatē nō hꝫ nisi ex cōiunctione sui cū corpe. q̄uis sit potentia de natura sua qua ē oīa fieri. q̄ nō solū ē in aīa cōiuncta sꝫ etiā in aīa separata. Sic igit̄ pꝫ quō ex multis mōis dicēdi eliciunt̄ q̄dā intellect⁹ differētie inter intellectuꝫ agentē ꝛ possibilē. Cū em̄ sint quattuor p̄ncipales modi assignandi drīam inter hos intellect⁹. ꝛ q̄libꝫ subdiuidat̄ in duos sic in p̄sequēdo mōstratū ē. solūmō tres modi digni sunt approbari. quoꝝ vn⁹ ab altero nō discordat. sꝫ vn⁹ ortū hꝫ ex altero. Quēm diuerse differentie sunt intellect⁹. q̄ ꝛ si respiciat totū cōpositū. vna tamē mag⁹ respicit aīe cōplemētū. alia vero materiale p̄ncipiū. hinc est ꝙ vna nō solū tenet rōnē potētie. īmo etiam potētie habitualis. altera vero tenet pure rōnē potentie. ꝛ hinc ē ꝙ vna dicit̄ cōuenire aīe s̄m se. altera vero in cōpatione ad corp⁹. ꝛ vna sp̄ est in actu. altera vero nō. nō qꝛ sp̄ aīa actu intelligat p intellectū agentē. sꝫ qꝛ sicut lumē corpale sp̄ lucet ꝛ de se promptū ē ad illuminādū. res aūt illuminabil' nō sp̄ illuminat̄ ꝓpter aliqd̄ impedimētū. sic ꝛ in ꝓposito intelligendū ē. Cōcedēde sunt igit̄ rōnes ostēdentes intellectū agentē ꝛ possibilē duas differentias esse intellectiue potētie. licet aliq̄ ex eis nō sint multū cogentes. Ad illud aūt qd̄ obr̄ ꝙ nō differt

45

posse ꝛ esse in ꝑpetuis. dōm ꝙ h̄ intelligit̄ de esse sbstantiali ꝛ de differētia nō s̄m naturā sꝫ de distātia s̄m tempus. qꝛ in eis mat̄ia tpe nō p̄cedit actū. ꝛ io nihil facit ad ꝓpositū. qꝛ intellect⁹ possibilis nō dicit̄ possibilis respectu eē p̄mi sꝫ act⁹ secundi. Ad illud qd̄ obr̄ de ima-

46

ginatione ꝙ nō differt potentia actiua ꝛ passiua. dici pōt ꝙ magis differt q̄ in intellectu. qꝛ organū corpale in quo recipiunt̄ fantasmata est ei loco potentie passiue. ipa vero vis imaginaria ē loco potentie actiue. Aliter pōt dici ꝙ nō ē sile. qꝛ cū spēs defert̄ a sensu vsqꝫ ad imaginatione. nō exit gen⁹ abstractiōis. q̄ q̄dem fuit in sensu particulari. sꝫ cū spēs puenit ad intellectū. nouū gen⁹ abstractionis ibi exigit̄ ꝛ aliud gen⁹ luminis. io magis indiget potētia actiua distincta a possibili ipē intellect⁹ q̄ imaginatio vel sensus. Ad illud qd̄ obr̄ de oculo cati. dōm ꝙ ꝛ si potentia receptiua ꝛ abstractiua possint

47

cōcurrere ad vni⁹ organi cōpletionē. nūq̄ tamē cōcurrūt in eandē vnius organi dispositionē. Alia em̄ est dispositio in oculo cati p quaꝫ recipit scꝫ ꝑspicuitas. ꝛ alia p quam abstrahit scꝫ luminositas. ꝛ alteri⁹ ꝛ alteri⁹ nature. Sic et in potentia intellectiua. ꝛ si cōcurrāt ad cōplementū ꝛ pfectionem potentie intellectiue. potentia p quam recipit ꝛ potentia p quā abstrahit. nō sunt tamē eiusdem nature. nec p eandē naturā insunt anime. ꝛ io nō sunt vna differētia potētie sed diuerse. Ad illō qd̄ obr̄ ꝙ intelligere est actus vnus ꝛ simplex. dōm ꝙ ꝛ si

48

intelligere possit quodā genere simplicitatis dici act⁹ simplex. nihilomin⁹ tamē ad nostrū intelligere cōcurrit recipere ꝛ iudicare. siue abstrahere et suscipere. et hi sunt plures actus adinuicē ordinati ex quib⁹ resultat vnus act⁹ pfect⁹. sic et in potentiis intelligēdū est se habere. ꝙ ꝛ si sint diuerse differentie intellect⁹. tamē in suis actiōibus adinuicē ordiate sunt ꝛ cōuenīete ad actū intelligendi pficiendū. sicut materiale ꝛ formale p̄ncipiū ad vnū esse cōpositi cōstituendū. Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ intellect⁹ possibilis intelligit. ꝛ intellectus agens similiter recipit. dōm ꝙ intellect⁹ possibilis nō ē pure passiu⁹ sicut

49

supra ostensū ē. hꝫ em̄ potentiā se conuertendi. nec tamē est adeo actiu⁹ sicut agens. qꝛ nō pōt sua ꝯuersione nec spēm abstrahere. nec de specie iudicare. nisi adiutorio ipius agentis. Silr̄ nec ipse intellect⁹ agens opatiōnē intelligendi pōt pficere nisi formet̄ actus intellect⁹ possibilis ab ipso intelligibili. ex qua formatione est in pleniori actualitate respectu eius qd̄ debet cognoscere q̄ erat prius cū carebat specie. ꝛ ita cū cogitam⁹ de intellectu agente ꝛ possibili nō debem⁹ cogitare q̄si de duab⁹ substantiis. vel quasi de duabus potentiis. ita separatis ꝙ vna sine alia habeat operationem suam pficere. ꝛ aliqd̄ intelligat intellect⁹ agēs sine possibili. ꝛ aliqd̄ cognoscat intellect⁹ agēs. qd̄ tamē hō cui⁹ ē intellect⁹ ille ignoret. Hec em̄ vana sunt ꝛ friuola vt aliqd̄ sciat intellect⁹ me⁹ qd̄ ego nesciā. sꝫ sic cogitāde sunt esse ille due drīe ꝙ in vnā opatione cōpletā intelligēdi veniāt inseparabilr̄. sicut lumē ꝛ dyafanū veniūt in abstractione coloris. Nec sunt h̄ sequēda cōiter v̄ba philoꝫ. qꝛ pro magna pte decepti sunt in īfluentia intelligentie sup aīaꝫ quā nō admittit fides catholica.

¶ Hic determinat qualiter in homine temptationis ordo ꝛ progressio consummatur.

Illō quoqꝫ p̄termittendū ꝛc. Supra egit mgr̄ de distinctione potentiaꝝ aīe ad h̄ ꝛ manifestationē. In hac pte qꝛ secund⁹ gradus potētiaꝝ est ordo ꝛ pgressio temptationū. determinat qualiter ꝛ quo ordine pctm̄ p vires aīe pgredi hēat ꝛ puenire ad cōsummationē. Diuiditur aūt ps ista in tres ptes. In p̄ma determinat qualiter pctm̄ in virib⁹ aīe habeat pgressum ad cōsūmatiōeꝫ. In scd̄a vero p̄determinata repetit ad maiorē explanatiōnē. ibi. itaqꝫ vt breuit̄ summā ꝯstringam ꝛc. In tercia vero p̄determinata epilogat ad faciliorē rememorationē ibi. hec de aīe ptib⁹ interseruim⁹ ꝛc. Quelibꝫ haꝝ ptiū diuidi pōt i duas s̄m duo capitula q̄ in q̄libꝫ ꝯtinent̄. Nā p̄ma ps hꝫ duas. In p̄ma determinat p̄ncipiū ꝛ ordinem viriū aīe. In scd̄a vero determinat q̄lr̄ hēat fieri pgress⁹ culpe. ibi. nūc sup ē ondere quō p ꝛc. Silr̄ scd̄a ps hꝫ duas. In p̄ma explanat ꝛ circūloquit̄ assimulatiōnē viriū aīe in cōsummationē peccati ad p̄mā tēptationē. In scd̄a vero ponit quādā similitudinē ondens ꝙ n aliter fire vero damnari nō pōt. ibi. nec sane ea sola cogitatōne ꝛc. Silr̄ tercia ꝛ vltima ps duas hꝫ. In p̄ma breuiter epilogat ꝛ rōnem sue digressiōis assignat. In scd̄a vero multiplicitatē hui⁹ nōis sensualitas ad maiorē euidentiaꝫ explicat ꝛ māifestat. ibi. nō ē aūt silētio p̄termittēdū ꝛc.

Determinat qualiter pctm̄ in viribus anime habeat ꝑgressum ad cōsummationem· ondens qꝫ talis est ordo peccādi vel cadendi in nobis q̄lis fuit in pͥmis hoibus· scꝫ qꝫ in nobis ē vir ⁊ mulier et serpens· g

¶ Illud quoqꝫ ꝑtermittendū nō est qꝫ talis nūc in vno homine tēptationis est ordo ⁊ ꝑgressio· qualis tūc in pͥmis ꝓcessit parentib⁹· Ut em̄ tūc serpens malū suasit mulieri· ipaqꝫ cōsensit· deinde viro suo dedit· sicqꝫ cōsummatū est pctm̄· ita et nunc in nobis ꝑ serpente est sensualis mot⁹ aīe· ꝑ muliere inferior portio rōnis· ꝑ viro superior rationis portio· Et hic ē vir q̄ sm̄ aplm̄ dicit imago ⁊ glia dei· ⁊ illa est mulier q̄ sm̄ eundē ē glia viri· Atqꝫ inter hunc virū ⁊ hanc mulierē est velut quoddā spūale ꝯiugiū naturalisqꝫ cōtractus quo superior rationis portio quasi vir dꝫ preesse ⁊ dominari· Inferior vero q̄si mulier debet subesse ⁊ obedire· Ideo vir sm̄ aplm̄ non debet habere velamē· sed mulier· Et sicut in cūctis aīantibus non est repertū homini adiutoriū simile sibi· sed de illo sumptū qd̄ et formaretur in coniugium· ita in ꝑtibus anime q̄s cum pecoribus habemus cōmunes· nullū menti nostre simile ē adiutorium· Ut ī Aug· in eodem· Illud nostrū qd̄ in actione tēporaliū tractandorꝫ ita versatur vt non sit in nobis cōmune cum pecore· ratiōale ē quidem· sed ex illa rationali mente q̄ subherem⁹ intelligibili ⁊ incōmutabili veritati tanqꝫ ductuꝫ ⁊ inferioribus tractandis gubernandisqꝫ deputatum est· Sicut enim in omnibus pecoribus nō est inuentum viro adiutorium simile sibi nisi de illo detractum in coniugium formaretur· ita mēti nostre qua supernaꝫ consulimus veritatē nullum est ad vsum rerum temporalium quantum nature hominis satis est simile adiutorium ex anime partibus quas cōmunes cum pecoribus habemus· Ideoqꝫ racionale nostrum non ad vnitatis diuortium separatum· sed in auxilium societatis quasi deriuatum in suo dispartitur officio· Et sicut vna caro est duorū in masculo ⁊ in femina· sic intellectum nostrum ⁊ actionem siue rationem ⁊ appetitum rationalem· vel si aliquo modo significantius dici possunt vna mentis natura cōplectitur· vt sicut de illis dictum est· erūt duo in carne vna· sic de his dici possit· duo in mente vna· Ecce ex his aperte intelligi potest qualiter in anima hominis existat imago illius coniugij· ⁊ qualiter in singulis nostrū spūalit̄ sint illa tria· scꝫ vir· mulier· serpens·

[margin:] i. Cor. xi. — De spūali ꝯiugio viri ⁊ mulieris ī nobis. — i. Cor. xi. — Testimōio Aug. ita ostendit. — Gene. ij.

¶ Determinat qualiter in nobis fieri habeat ꝑgressus culpe· h

Nunc superest ostēdere quomodo ꝑ hec tria in nobis ꝯsumetur peccati progressus· Ubi agnosci poterit si diligenter intendatur quid sit ī anima mortale vel veniale peccatum· Ut enim ibi serpens suasit mulieri· ⁊ mulier viro· Ita et ī nobis sensualis motus cum illecebram peccati conceperit· quasi serpens suggerit mulieri· scꝫ inferiori parti rationis· i· rationi scientie· que si consenserit illecebre· mulier edit cibuꝫ vetitū· Post de eodeꝫ dat viro cum superiori parti rationis· i· rationi sapientie eandem illecebram suggerit· quasi consentit· tunc vir etiam cum femina cibuꝫ vetitum gustat· Si ergo in motu sensuali tm̄ peccati illecebra teneatur· veniale ac leuissimū est peccatū· Si vͦ iferior pars ratiōis cōsenserit· ita vt sola cogitatiōis delectatione sine voluntate perficiendi teneatur· mulier sola manducauit non vir· cuius auctoritate cohibetur voluntas· ne ad opus vsqꝫ perueniat· Si vero assit plena voluntas perficiendi· vt si assit facultas ad effectū perducatur· vir quoqꝫ manducat· qꝛ superior pars rationis illecebre consensit· ⁊ tunc est damnabile ⁊ graue peccatum·

[margin:] Quando peccatū sit veniale. — Quando mulier gustauit cibū vetitum.

¶ Quando autēꝫ mulier sine viro gustat· aliquando est mortale· aliquando veniale peccatum· Ut enim dictuꝫ est tunc mulier sine viro gustat· cum ita delectatione cogitationis peccatum tenetur vt faciendum non decernatur· vt cum quidam terminus et mensura peccato adhibetur a viro vt non liceat mulieri effrenata libertate in peccatum progredi·

[margin:] Quādo est mortale peccatū in gustu mulierꝭ· ⁊ quando veniale

ᵃSi ergo peccatum non diu teneatur delectatione cogitationis· sed statim vt mulierem tetigit· viri auctoritate repellat veniale est· Si vero diu in delectatione cogitationis teneatur· ⁊ si voluntas perficiēdi desit mortale est· et pro eo damnabitur simul vir et mulier· id est totus homo· quia ⁊ tunc vir non sicut debuit mulierem cohibuit· vnde potest dici consensisse·

[margin:] a Si ergo peccatum ⁊c· Innuit magister qꝫ si peccatū non diu teneatur in delectatione veniale est· si vero diu in delectatione cogitationis teneatur· ⁊ si voluntas perficiēdi desit mortale ē· Ex hoc videtur qꝫ sola mora de veniali faciat mortale ¶ Sed contra· circūstantia nō mutat genus peccati· ergo si mora temporis est circumstantia· nunqꝫ faciet de eo qd̄ erat veniale mortale ¶ Item mortale excedit veniale in infinitum

¶ Repetit ꝑdeterminata ad maiorem explanationem· i

¶ Itaqꝫ vt breuiter summatim perstringam quando peccatuꝫ ita in anima concipitur vt illud facere disponat vel etiam perficiat· aliud frequenter· aliud semel· vel etiam quando delectatione cogitationis diu tene

sed circumstantia non aggrauat in infinitum. ergo si mora temporis circumstantiā. videtur rc. Iuxta hoc queritur quanta mora temporis faciat peccatum qd erat veniale esse mortale. et verū hoc sit saluis generibus peccatorum sicut ī peccato carnis. Et iterum quando qs dubitat virū mortaliter vel veniαliter peccauerit qualiter sit ei consulendum.

R° .dicendū q mora tēporis qtum est de se nō facit vt quod prius erat veniale fiat mortale. sed soluz occasionaliter. videlicz qr inducit consensū vel interptatiuum. Tunc autē inducit cōsēsum verū quādo ex diuturnitate delectationis crescit libido adeo vt homo velit omnino in vitiorum delectatione persistere et morari. Tunc vero inducit consensuz interpretatiuū. quando hō aduertens periculum delectationis retente. negligit eam reprimere. hoc enim non est absqz cōtemptu salutis proprie. pro eo q discrimini se exponit. Illa enim delectatio subītrat sicut serpens et venena diffundit. per q rationalis spiritus interit mor-

Auctorita te Aug. ita esse cōfir mat.

Quando mulier cum viro mādu cat.

atur. mortale est. Cum vero in sensuali motu tantum est vt prediximus. tunc leuissimum est. quia ratio tunc non delectatur. Ideo autem supra dixi aliud frequenter. aliud semel. quia [b] quedam sunt que si tantum semel fiant. vel facienda disponantur. damnāt. quedam vero non. nisi sepius fiāt vel facienda decernantur. vt de ocioso verbo et huiusmodi. Hec August. in. xij. libro de trinitate tradit ita. Sicut in illo coniugio primorum hominum serpens manducandum persuasit. mulier autem non manducauit sola sed viro suo dedit et simul manducauerunt. ita et in quodam secreto cōiugio qd in vno homine geritur et dinoscitur. cum rationi scientie que in rebus temporalibus agendis rationandi viuacitate versatur. animalis sensus ingerit quandam illecebram. tunc velut serpens alloquitur feminam.

Huic autem illecebre consentire. de ligno vetito est edere. Sed iste consensus si sola cogitationis delectatione contentus est. superiori vero auctoritate ita retinentur membra vt non exhibeantur arma iniquitatis peccato. sic habendum estimo. velut lignum vetitum mulier sola comederit. Si aūt in consensu illo decernitur quodqz peccatum vt si sit potestas etiam opere impleatur. intelligenda est mulier dedisse viro suo simul edendum illicitum cibum. Neqz enim potest peccatum non solum cogitandum suauiter verum etiam perpetrandum efficaciter mente decerni. nisi et illa mentis intentio penes quam summa potestas est mēbra in opus mouendi vel ab opere cohibendi male actioni cedat.

Ponit quandam similitudinem ostendens q mulier sine viro damnari non potest id est mortale non est quod in sola delectatione tenetur cogitationis. [k]

Nec sane cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis. non quidem decernens esse facienda. tenens tamen et volens libenter. que statim vt attigerunt animuz respui debuerunt. negandum est esse peccatum. sed longe minus q̄ si et opere statuatur implendum. Et ideo de talibus quoqz cogitationibus venia petenda est. pectusqz percutiendum et dicendum. Dimitte nobis debita nostra. Neqz enim sicut in illis duobus primis hominibus in personam suam quisqz portabat. Et ideo si sola mulier cibum edidisset illicitum. sola vtiqz mortis supplicio plecteretur. ita dici potest in homine vno. si delectationibus illicitis a quibus cōtinuo se deberet auertere cogitatio libenter sola pascatur. nec facienda decernantur mala. sed tamen suauiter in recordatione teneantur. quasi mulierem sine viro posse damnari. Absit hoc credere. Hic quippe vna persona est. vnus homo est. totus

te culpe. Sicut igitur salutez suam corporalem negligeret q serpentē iuxta se sciēter collocaret. sic in tali delectatione auertens periculum vel debens auertere voluntarie versatur exponit se discrimini quādo negligit repellere. et pro tanto dicit magister ipsum peccare mortaliter. et p hoc ptz responsio ad obiecta. quia hoc nō facit mora de se sed ratione consensus vel contemptus.

Ad illud vero [52] quod querit q̄ta mora hoc faciat. dicendum q in generali determinatur q tanta mora hoc faciat in qua adeo crescit delectatio et libido q ad peruenit consensus. vel adeo est repellendi negligentia et proprie salutis inducta q superuenit cōtemptus et consensus interpretatiuus. Si autem in speciali queratur quāta sit ista mora. Matth. [v.] verum sit vnius hore vel dimidij vel āphoris spacij. non potest vna respōsio dari. quia aliquando est maioris. aliquando minoris. fm diuersos status et cōditiones personarū. vnde hoc non determinat scientia vel lectio. sed potius conscientia recta et punctio. Bene autem ad

uerit conscientia recta se non modicum ledi. quando et morosa delectatione consensus superuenit vel cōtemptus. q̄ si non aduertat. aliquādo propter tenebras et inuolutiones affectionum. securiorem partem debet eligere. et confiteri pure. sic et dolere quasi peccaret mortaliter.

S ¶ Ad illud quod queritur vtrum ita sit in omnibus generibus peccatorum. dicēdum q̄ in omnibus peccatis delectatio morosa vigilanter et strenue vitanda est. Tamē verbum Aug. precipue videtur intelligi in peccato carnis quod habet ex carnis incentiuo delectationem magis sibi coniunctam. et ad quā homo facilius īcuruatur. et ideo cum magna diligentia est vitanda. non soluz autem hoc. sed enī omne peccatum. Multa enim frequenter credūtur esse venialia que mortalia sunt. et difficillimum est in talibus discernere. et ideo quasi a facie colubri necesse habet homo qui vult saluari peccatū fugere.

b Quedam sūt que si tantuz semel fiunt vel facienda disponuntur damnāt quedaz vero nō nisi seipsius fiunt. ¶ Contra. multiplicatio actuum non mutat genus. ergo si primum peccatū veniale est. et secundum et tertium. ergo nunq̄ faciunt vnum mortale. Preterea. quodlibet veniale stat cum gratia. ergo si nullam aufert gratiam. nullam aufert vitam. ergo nunq̄ damnāt venialia q̄tumcunq̄ multiplicentur. Ad hoc breuiter respondendum est ad presens q̄ ista questio determinatur in. iiij. distin. xxi. ideo ad presens tantum dixisse sufficiat. q̄ plura venialia non determināt nec faciunt mortale quātum est de se sed solum dispositiue. ex frequēti enim iteratione venialium augetur libido. et frequenter interuenit contemptus et pro tanto intelligendum est verbuz magistri esse dictum.

54

Eph. ij.

Luc. xxij.

Gen. ij.

Can. iiij.

q̄ damnabitur. nisi hec quesiue voluntate operandi. sed tamen cum volūtate animum talibus oblectandi. solius cogitationis sentiuntur esse peccata per mediatoris gratiam remittantur. Idem quoq̄ in libro contra manicheos de hoc eodem sic ait. Apostolus dicit; Secūdum principem potestatis aeris huius. spiritꝰ qui nūc operatur in filijs diffidentie. Non ergo visibiliter eis apparet. aut q̄si corporeis locis accedit ad eos et operatur. Sed miris modis per cogitationē suggerit quicquid potest. quibus suggestionibus resistendū est. Nō enim ignoramus astutias eius. Quomodo enim accessit ad iudam quando ei persuasit vt dominum traderet. Nunquid in locis. aut per hos oculos ei visus est. Sed vtiq̄ vt dictum est in cor eius intrauit. Repellit autem illum homo si paradisum mentis custodiat. Posuit enim hominē deus in paradiso vt operaretur et custodiret. quia sicut ecclesie dicitur in canticis canticorum. Ortus conclusus. fons signatus. quo vtiq̄ non admittitur peruersitatis ille persuasor. sed tamen per mulierem decepit. Non enim etiam ratio nostra deduci ad consēsionē peccati potest. nisi cum delectatio mota fuerit in illa parte animi qua debet obtemperare rationi tā q̄ rectori viro. Etiam in vno quoq̄ nostrum nihil aliud agitur cum ad peccatuz quisq̄ dilabitur. quā tunc actum est in illis tribus. serpente. muliere. et viro. Nam primo fit suggestio. siue per cogitationem. siue per sensus corporis. vel videndo. vel tangendo. vel audiendo. vel gustando. vel olfaciendo. Que suggestio cuz facta fuerit. si cupiditas nostra non moueatur ad peccandum excluditur serpentis astutia. Si autem mota fuerit. quasi iam mulieri persuasum erat. sed aliquādo ratio viriliter etiam commotam cupiditatez refrenat et compescit. Quod cum fit. non labimur in peccatum. sed cum aliquanta luctatione coronabimur. Si autez ratio consentiat. et quod libido commouerit faciendum esse decernat. ab omni vita beata tanq̄ de paradiso expellitur homo. Jam enim peccatum imputatur etiam si non subsequatur factum. quando rea tenetur in consensione conscientia.

¶ Breuiter epilogat et rationem sue digressionis assignat. quare scilicet hec de anime partibus dixit. I

¶ Hec de anime partibus interserimus. vt ipsius anime natura plenius cognosceretur. et sm quam sui portionem in ea sit liberum arbitrium intelligatur. scilicet sm rationem qua omne peccatum mortale geritur. sed nō omne veniale. illud scilicet quod in solo motu sensualitatis existit.

e Sepe in scriptura noīe ꝛc. Hoc nō videt̃ ratio/nabiliter dictū. qꝛ cū rōnalis potio diuidit̃ ꝯtra sēsua/litatem. nullo modo videt̃ q̄ ratio sensualitatis nomīe debeat cēseri. Itē querit̃ de hoc q̄ dicit̃ q̄ sepe hoc ī scri/ptura reperit̃. cū eñ phi de viribus aīme sufficiēter tra/ctauerūt. ꝛ nul/lam mentionem fecerūt de sensua/litate. vñ est hoc q̄ sacra scriptu/ra ꝛ doctores sa/cre scripture h̄ nomine vtunt̃. Iuxta hoc est q̄/stio vtrū nomi/ne sensualitatis

¶ Multiplicitatem huius nominis sensualitas ad maiorem euidentiam manifestat. m

¶ Non est autem silentio preter/eundū q̄ sepe in scriptura no/mine sensualitatis. non ad solū c

intelligat̃ vna vis vel plures. ꝛ vtrū intelligat̃ vis co/gnitiua aut motiua. Sꝫ eñ intelligat̃ vis cognitiua videt̃ per hoc q̄ d̄r a sensu. sensus eñ vis cognitiua est Sꝫ aūt dicat̃ motiua videt̃ ꝑ hoc q̄ in ea hꝫ esse pecca/tū ꝛ ad malū habet inclinare. ¶ R̄o. dōm q̄ scriptura distinguit hoīem interiorē ꝛ exteriorem. sicut habet̃. ij. Cor. iiij. Et si is q̄ exterior est noster hō corrūpit̃. inte/rior tñ renouat̃ de die in diē. Exteriorē aūt hoīem vocat nō ipm corpus tm̄. sed corpus cū viribus aīe ꝑ quas hō bet his sensibus intēdere ꝛ in eis inherere. Interiorem aūt hoīem vocat ipm spm̄ rōnalem fm̄ quē hꝫ circa cele/stia seipm̄ occupare. fm̄ hoc intelligendū est q̄ hō habꝫ potētias aīe ꝑ quas ꝯuertit̃ ad spūalia. ꝛ hꝫ potentias ꝑ quas cōuertit̃ ad sensualia. ꝛ ille virtutes ꝑ quas con/uertitur ad spiritualia in simul collecte vnū posse ꝯfe/ctum aīe integrāt. ꝛ q̄dā potestas resultat interioris ho/minis regitiua. q̄ quidē vocat̃ arbitrij libertas. in qua cōsistit meritum ꝛ laus ꝛ vituperiū. Scdm̄ aūt q̄ ho/mo hꝫ cōuerti ad hec sensualia. sic habet ꝛ suas poten/tias q̄ similiter in vnum cōcordantes integrant quasi vnū ꝑfectū pos/se circa ista sen/sualia. ꝛ hoc no/mine sensualita/tis censetur scri/ptura q̄ simul cō/prehēdit sensibi/les cognitiuas ꝛ motiuas sic̄ ꝛ ar/bitrij libtas vni/debit̃ infra. ꝛ h̄

in anima quod est nobis cōmune cum pecore. sed etiam infe/rior portio rationis que tempo/ralium dispositioni intendit in/telligitur. Quod diligens le/ctor ī locis scripture vbi de ipa fit mentio vigilanter annotet.

est qđ habitū est sup̄ e. di. q̄ sensualitas est q̄dā vis aīe īferior ex qua est mot⁹ q̄ intēdit̃ in corpis exteriora sen/sus. atqꝫ appetitus rerū ad corp⁹ ꝑtinētiū. ꝛ rō cōprehē/dit ex sua ꝓpria acceptione sensitiuā ꝛ motiuā ꝛ brutalē Et qm̄ inferior portio rōnis ꝑ pctm̄ multū trahit̃ a sen/sualitate. ꝛ hō cōpat⁹ ē iumētis īsipiētib⁹ ꝛ silis factus ē illis. iō īferior portio rōnis aliqñ ī scriptura noīe sēsua/litatꝫ cēset̃ ꝓpt̄ nimiā ꝯuersionē sui ad sēsualia. ꝛ ꝑ h̄ pꝫ rñsio ad oīa obiecta. Ad illō tñ qđ q̄rit̃ q̄re phi nō vtū/tur h̄ noīe. dō q̄ sēsualitas nō tm̄ noīat ipam potētiā sē/sualē c̄ptū ad ꝓpriā naturā. sꝫ etiā inq̄tū respectu rōna/lis hꝫ quādā rebellionē q̄ ex pctō originali in hoīe tra/ducit̃. Et qm̄ nō ꝑuenerunt ad cognitionē originalis peccati nec lapsus hominis. ideo nō vtunt̃ hoc nomīe sicut facre scripture.

N D intelligentiā hui⁹ ptis querunt̃ tria. Pmo q̄rit̃ qualiter pctm̄ hēat fieri ꝛ eē in ꝑte rōnis supi/oris. Scdo qualiter hēat fieri in īferiori. Tertio qualiter habeat fieri in sensualitate. Circa pmū querunt̃ duo. Pmo querit̃ vtrū in supiori ꝑte rōis hēat esse pec/catū fm se. Scdo q̄rit̃ vtrū possit in ea esse veniale.

Questio I g

Circa quā sic ꝓcedit̃ ꝛ oñdit̃ q̄ in supiori ꝑte rōnis fm̄ se h̄ ē absqꝫ instinctu inferioris ꝑtis nō possit eē pctm̄. Pmo ꝑ illō Aug. ꝯ manich. vbi sic ait. Rō nr̄a deduci ad cōsensū pctī nō pt. nisi cū delectatō fuerit mota ī illa ꝑte animi q̄ dꝫ obtēꝑare rōni tāqꝫ rectori viro suo. q̄ nūq̄ peccat rō supior. nisi pctm̄ ꝓcedat in ꝑte īferiori. Itē ꝑ h̄s in. iij. de aīa. Intellect⁹ sp est rect⁹. fantasmata aūt recta ꝛ nō recta. q̄ intellect⁹ quātū ē de se nūqꝫ errat. er/go nec supior portio deuiat a veritate iusticie. nisi incli/net̃ ꝑ sensualitatē ꝛ inferiorē portionē. Itē pctm̄ ē ꝑ cō/uersionē ad bonū cōmutabile. sꝫ supior portio rōnis d̄r inq̄tū cōuertit̃ ad eterna. inferior inq̄tū cōuertit̃ ad tē/poralia. q̄ īpossibile ē pctm̄ eē vl̄ fieri in nob ex actu ꝑtꝫ rōnis superioris absqꝫ actu inferioris. Itē rō supior d̄r in/q̄tū legib eternis intendit. sꝫ īpossibile ē aliquē pecca/re nisi declinādo a legib eternis. q̄ īpossibile ē pctm̄ in supiori ꝑte rōnis eē fm se. Itē mulier ē media inter sen/sualitatē ꝛ rōnē supiorē. sꝫ sensualitas sp mouet ad bo/nū vt nūc q̄tū ē de se. q̄ rō supior q̄tū est de se sp mouet ad bonū simplicit̃. sꝫ q̄tus q̄ mouet ad bonū simplicit̃ in mouēdo nō peccat. q̄ in supiori ꝑte rōis quātū est de se pctm̄ esse nō pōt. Itē aīa qñ cōuertit̃ ad deū purgat̃. melioratur ꝛ ꝑficit̃. sꝫ supior portio rōnis attendit inq̄tū cōuertit̃ ad deū. q̄ tū pctm̄ fedet ꝛ obnubilet. pctm̄ ī su/periori ꝑte rōnis fm se eē nō pt. Sꝫ ꝯ. Hiere. ij. Filij mē/pheos ꝛ taphnes cōstuprauerūt te vsqꝫ ad verticē. si q̄ vertex fm q̄ sancti exponūt dicit̃ ibi apex mētis siue su/perior portio rōis. vr̄ q̄ in illa habeat ꝑ pctm̄ cōstupra/ri ꝛ fedari. Itē Aug. xiij. de tri. Vir manducat qñ su/perior portio rōnis cōsentit illecebre. sꝫ eius ē peccare cui⁹ ē cōsentire. si igit̃ h̄ est superioris ꝑtis. pꝫ ꝛc. Itē con/tingit aliquē peccare pctō infidelitatis. discredēdo ali/quos articulos q̄ sunt respectu diuinitatis. sꝫ ad illos articulos solū supior rōnis portio se extendit. q̄ in illo genere peccādi portio supior ꝓpriē culpā cōmittit. Itē li. ar. cōstat ex vertibile. sꝫ li. ar. maxime cōsistit in supi/ori portione rōnis. cū ibi maxime sit iudiciū ꝛ imperiū q̄ vr̄ q̄ in superiori portione rōnis etiā fm se sit vertibili/tas ad malū. igit̃ ꝛ pctm̄. Itē supior portio rōis est illa q̄ discernit ꝛ iudicat tā de agendis q̄ de credendis. sꝫ in dicitū creature q̄tum est de se absqꝫ gratia deficit ab his q̄ sunt fidei catholice. q̄ ꝑ se pōt errare ꝛ ab illis declina/re. ꝛ si h̄. pōt ꝑ se peccare. Item angel⁹ cū peccauit ꝓ/prio pctō appetijt equipari deo in potentia. ꝛ mulier similit̃ in sapientia. sꝫ h̄ est appetibile solū ꝑtis supioris. q̄ vi/det̃ q̄ tam pctm̄ hoīs q̄ angeli incepit a ꝑte supiori ra/tiōis. q̄ in supiori ꝑte rōnis fm se pctm̄ hꝫ fieri ꝛ eē. ꝛc. Ad ꝑdictorū intelligentiā ē notandū q̄ aliq̄ dicere volu/erūt q̄ supior portio rōis nō ē aliud q̄ sinderisis. ꝛ q̄ ipa supior portio q̄tū ē de se sp ē recta ꝛ forꝫ. nisi incuruet̃ ꝛ emolliat̃ ꝑ portionē inferiorē. ꝛ iō dixerūt pctm̄ in ea nō eē fm se. sꝫ si peccat h̄ solū dicūt esse cōsentiendo in/feriori pti. siue nō cōpescendo eius deordinationē. Sꝫ hec positio tripl'r deuiat a veritate. Pmo in h̄ q̄ dicit qđ idē est supior portio rōnis ꝛ sinderisis. qđ plane fal/sum ē. cū supior portio rōnis ꝛ inferior ꝑtineant ad ar/bitrij libertatē sicut dicit Aug⁹. ꝛ ideo nominant po/tentiam deliberatiuam. sinderisis autem potentiā na/turalem nominat. q̄ semper vniformiter ad bonū incli/

nat. Scdo vero a veritate deuiat in hoc qd dicit infir/denssiáliquo modo esse peccatū. hoc eni plane falsū est sicut infra manifestabit. 7 glo. dicit expsse Ezechie. j. Tertio vero a veritate deuiat in h q dicit q in superiori parte rōnis fm se culpa nō potest esse nisi ab inferiori pcedat 7 tribuat sibi occasio. Hoc eni ɔtra rōnem est cū i illa portiōe cōsistat ar. libertas. 7 ita p naturā insit ei ad malū vertibilitas. 7 ita possibilitas ad peccādū Est etiā hoc cōtra experimentū. q: ratio superior nō solū habet iudicare fm leges eternas. sed etiā habet iudicare fm lumē ꝓpriū 7 fm lumen sibi ab inferiori acquisitum. Et q̄uis aspiciēdo ad leges eternas non peccet iudicādo. tamē fm ea q̄ percipit a sensibus vel etiā fm lumē fidei datum 7 innatum pōt deficere 7 errare. maxime in statu nature lapse. Esto eni q sibi ꝓponat credibile 7 aliqs articulus fidei. vtpote articulus de trinitate et vnitate. cū iste nō solū repugnet sensui 7 imaginationi. sed etiā discrepet a naturali iudicio rōnis. si noster intellectus fm lumē ꝓpriū nihil aspiciendo ad ptes inferiores iudicaret deficeret 7 discrederet 7 peccaret. Et ꝓpter h est ali9 modus dicēdi sez q duplex est gen9 peccati. qdā eni sūt pctā carnalia. qdā spūalia. Si loquamur de pctis carnalib9. sic fatendū est q non ɔtingit eē pctm in supiori pte rōnis absq inferiori. Si aūt de peccatis spūalibus fiat sermo. sic ɔcedendū est q pctm hz fieri 7 eē (licz nō semp fiat) in supiori pte rōnis fm se. et rōnes q̄h oñdūt sūt ɔcedēde. 7 p hoc pz rñsio ad illō q pmo obi in ɔtrariū. Nā aug. in ꝓposita auctoritate loquit de ꝓgressu in ꝑpetratione pctōꝝ carnaliū.

57 Ad illud qd obi q intellectus semp est rectus. dōm q verbū pbi intelligendū est in his ad q̄ mouet potētia intellectiua p modū nature. in his x̄o ad q̄ mouet p modū deliberationis nō h5 veritatē. vn̄ ide vocat ibi fm veritatē intellectū q nos vocamus ɔsciētiam naturalē.

58 Ad illud qd obi q pctm est p ɔuersionē ad bonū cōmutabile. r̄ndet pōt dupliciter. Primo q nō solū est pctm qn̄ fit ɔuersio ad illud qd fm veritatē est bonū cōmutabile. sz etiā qn̄ fit ɔuersio ad illud qd est bonū incōmutabile 7 appetitur vt cōmutabile. Aliter pōt dici q supior portio 7 si differat ab inferiori in hoc q ipa couertit ad superna. nihilomin9 m̄ hz ɔuerti ad inferiora put dispo nit 7 regit inferiores potētias. 7 sic pōt deordinari malecas regēdo. siue frena laxādo. siue suo impio inturuādo.

59 Ad illud qd obi q rō supior intendit legibus eternis. dōm q iste ē act9 nobilissimus supioris ptis. sz nō semp hunc actū exercet. imo etiā intēdit sibi 7 ad se conuertitur. 7 sic pōt nimis ad se ɔuerti. ac p h a deo auerti et deuiare a legib9 et̄nis.

60 Ad illud qd obiicit q sensualitas ad bonū inclinat. vt nūc. dōm q sensualitas non semp mouet inordinate. 7 ꝑterea esto q semp inordinate moueret. nō m̄ ex h ɔcludit q supior portio rōis semper ordinate moueat. alia eni vis assignat fm quā semper ordinate moueat. vtpote sinderisis q̄ est scintilla conscientie.

61 Ad illud qd obi q supior portio rōnis dr interim couertitur. dōm q hoc nō est verū inq̄tū actu cōuertit. sed inq̄tum est nata ɔuerti.

62 Preterea inordinate ɔuerti potius est auerti q̄ cōuerti. Cū aūt dr q ɔuersio ad deū purgat illumiat. 7 pficit. hoc intelligit de ordinata ɔuersione quā nō est semp necessarium inuenire in actione superioris portionis.

Questio II b

Utrum in supiori portione rationis possit esse veniale peccatū. Et q sic videt. q: contingit circa aliquē articulū fidei ex surreptione dubitare. Et constat ibi esse peccatum cū sit motus ad illicitum. Constat etiā esse in superiori parte. cū sit circa articulos fidei respectu eternorū. Cōstat etiā esse veniale. cū sit ex surreptione. g 7c.

Item tunc peccat superior portio rōnis. 7 vir corrūpit quādo est plenus ɔsensus. 7 prebent arma iniquitatis peccato. sed cōtingit aliquē plene consentire in verbum ociosū 7 mendacium iocosum. 7 hec nō sunt nisi peccata venialia g 7c.

Item superior portio rōnis est corrupta sicut 7 inferior. cum originale omnes vires anime inficiat 7 debilitet. g si pctm veniale potest esse in alijs viribus q̄ subsūt li. ar. ꝓpter corruptionem quā accipit ex originali. eadem rōne in parte inferiori.

Item contingit q aliquis in cōuertendo se ad deum per amorē est negligens. sed non magis tenetur homo ad hoc mādatum q̄ ad alia. g si negligentia in aliorum mandatorum obseruatione est venialis. g et negligentia in amādo deū est venialis. sed hoc est in superiori parte rōnis g 7c.

Sed ɔtra. Aug. 7 magister in litera recitat quādo supior ps rōnis cōsentit illecebre tūc est peccatū dānabile. g videt q quādocūq peccatum superiorem partem attingit statim fit mortale.

Item penes superiorem partem rōnis residet regula directionis in toto regno anime. sed facta obliquatione in regula iam nō remanet aliqua rectitudo nec species rectitudinis. igit cum superior portio rōnis peccat. deordinat tota anima. g si plena deordinatio nō est absq mortali peccato videt 7c.

Item nulla creatura est excellentior anima q̄tum ad superiorem portionem. sicut aug. in multis locis innuit et dicit expresse. sed angelus ꝓpter suam dignitatem non pōt peccare nisi mortaliter. g videt pari ratione q nec pctm veniale possit esse in supiori parte.

Item nihil est adeo veniale qd nō fiat pctm mortale dum placet. sed cōplacentia tunc vere dicit. quādo superior pars rōnis ad culpā inclinat. hoc aūt est cū ipa peccat. g nō videtur q aliquod peccatū possit in ea esse qn sit mortale.

63 R°. ad predictorum intelligentiā est notandū q aliqui dicere voluerunt q in superiori portione rōnis nō potest esse nisi mortale pctm. 7 hoc propter elongationē sui a carne 7 a sensualitate in qua consistit initiū suggestionis male. 7 ex cuius ꝓximitate habet esse peccatum veniale fm statum nature lapse. 7 ibi dixerunt q cum sint tres gradus in potentijs anime correspōdentes serpenti. mulieri. et viro. videlicet sensualitas. portio inferior. 7 superior. Sensualitatis est tantum peccare venialiter. superioris partis tantū mortaliter. inferioris partis vtroq modo. Cum enim sit media inter vtramq naturam sapit vtriusq. Sed quia planum est in superiori portione rationis posse esse aliquo modo motus inordinatos ex surreptione. planum est etiam in ea esse corruptionem aliquam ex originali contractione. ideo alijs videtur probabilius et melius q peccatum veniale in ratione superiori habeat esse. vnde concedende sunt rationes hoc ostendentes.

64 Ad illud ergo quod obijcitur quando superior pars rationis corrūpitur dāmnabile est et mortale peccatum. dicendū q illud intelligitur de pleno consensu. et hoc respectu illius peccati cuius actus est in ꝓhibitione. sicut est de peccato fornicationis.

65 Ad illud quod obijcit q penes superiorē partem residet regula directionis. dōm q regula directionis non tollitur p qualecunq peccatum. sed per illud quod inducit diuinum contemptum et auersionem a deo. hoc autem non est

in quolibet peccato superiorꝫ partis · vtpote in illo
66 qd ex surreptione cōmittit. ¶ Ad illud qd obꝛ qꝫ nulla creatura sit superior aīa fm mentē. dōm qꝫ et si nulla sit superior fm ordinē efficiētis ꝛ finis. est tñ aliqua maioris dignitatis ꝛ excellentioris nature. ꝛ ꝓpter hoc minorē habet excusationē. Preterea nulla natura rōnalis in statu innocētie pōt peccare venialiter vt sup ostensū est. nulla aūt natura rōnalis lapsa de culpa potest cōsequi veniā nisi hō. ꝓpter fragilitatem carnis. ꝛ ideo nō valet
67 illud qd obijcit de angelo. ¶ Ad illud qd vltimo obijcit qꝫ cōplacentia facit de veniali mortale. dōm qꝫ cōplacentia nō dicit ibi qͣcūqꝫ inclinationē. sed plenū cōsensū ꝛ deliberatū cū quadā plena quietatione. ꝛ ita ex hoc nō ꝯcludit qꝫ oīs deordinatio superiorꝫ partis cadat in genus peccati mortalis.

Circa scḋm principale scꝫ quo querit quomodo pcťm habeat fieri ꝛ esse in inferiori pte rōnis duo querunt. Primo vtrū aliqd pcťm habeat esse in inferiori pte absqꝫ sensualitate. Scḋo querit vtrū pcťm mortale possit esse in ea pte rationis superiori nō peccante.

¶ Questio I

Circa quō sic ꝓcedit. ꝛ ostendit qꝫ nullū peccatū possit esse in inferiori pte rōnis absqꝫ sensualitate. ¶ Primo p auctoritatē Aug. ꝯtra manich. vbi sic ait. In vno quoqꝫ nostrū nihil agit nūc tñ ad pcťm quisqꝫ dilabit. qꝫ tūc actū est in illis tribus. serpēte. muliere. ꝛ viro. ergo si pcťm illorum incepit a serpēte. ꝛ sensualitas ē serpēs vt ipe dicit. oē pcťm incipit a sensualitate. ¶ Itē sicut oēm ꝯsensū ꝓcedit delectatio. ita oēm delectationē ꝓcedit aliqͣ suggestio. sꝫ nullū pcťm rōnis est absqꝫ aliqua delectatione. ergo nec delectatio sine suggestione. suggestio aūt nō est nisi ptis sensualis vel serpētis. ergo nullū pcťm est in inferiori pte rōnis qd nō incipiat a sensualitate. ¶ Itē inferior rō nō peccat nisi qꝛ appetit bonū vt nūc. sed vis q̄ appetit
1 bonū vt nūc est sensualitas. ergo nō peccat nisi previa sensualitate. ¶ Itē nihil est in intellectu qd prius nō fuerit in sensu. ergo pari rōne nihil est in rōne qd prius nō fuerit in sensualitate. ergo si ratio deordinat necesse fuit sensualitatē prius deordinari. ¶ Itē oīa peccata actualia ortū hñt a pcťo originali. ꝛ potissime a ꝯcupiscētia q̄ ex originali peccato nobis inoleuit. sꝫ rō originale pcťm qꝫ ꝯcupiscētia inest aīe ex ꝯiunctione sui ad carnē. vis autē fm quā aīa ꝯiungit carni est ipa sensualitas. ergo omne peccatū aīe incipit a sensualitate. igit absqꝫ ea in inferiori pte rōnis pcťm non pōt fieri. ¶ Sed ꝯtra. magis ē cōiuncta superior portio inferiori qꝫ ipsa inferior portio sensualitati. tū rō superiorꝫ inferior spectēt ad eandem potentiā ꝛ naturā. si ergo pcťm pōt fieri in superiori parte rōnis absqꝫ inferiori sicut supra ꝓbatū ē. videt multo fortius qꝫ possit fieri in inferiori absqꝫ sensualitate.
¶ Itē possibile est inferiorem partē rōnis peccare peccato spūali. appetēdo aliqd spūale bonū. sed sensualitas nō appetit nisi bonū sensuale. ergo pōt peccare inferior portio absqꝫ sensualitate. ¶ Item quicquid potest virtus inferior. potest virtꝰ superior. ergo si sensualitas pōt de se moueri inordinate ad aliqd appetibile sine viribus superioribus. multo fortius superior potētia. vtpote rōnis pars inferior. inordinate moueri pōt absqꝫ sensualitate. ¶ Itē in diabolo nō est sensualitas. cū nō habeat cōiungi cum carne. sꝫ ꝯstat qꝫ ipe hꝫ peccare nō solū in deū. sed etiam in hominē. si ergo pcťm in creaturā attendit fm aspectum rōnis quē vocamus inferiorē ptem rōnis. vꝫ qꝫ absqꝫ sensualitate ꝯtingat illā portionē peccare. ¶ Itē querit

iuxta hoc qd est inferiorē portionē rōnis comedere. et qñ delectatio trāsit a sensualitate in rōnem. Si tu dicas qꝫ hoc est qñ rō aduertit ꝛ ꝑcipit se delectari. tunc duplex est incōueniēs. Unū scꝫ qꝛ frequēter hō consumat pcťm ꝛ nihil cogitat nisi de appetibili. nec aduertit se delectari vel tristari. ꝛ ita videt qꝫ aliquis possit peccare mortaliter. ita qꝫ inferior portio nō comedat. Aliud etiam incōueniēs ꝯcludit. qꝛ tūc ꝑcipere delectationē non sit malū. nec pcťi augmētatiuū. ita videt qꝫ ꝑceptio rōnis post suggestionē sensualitatis culpā nō aggrauat. qd plane ꝛ manifeste fassū nemo esse dubitat. ¶ Rꝫ. ad p
68 dictorꝫ intelligentiā est notandū qꝫ sicut innuit mgr in fine huiꝰ di. sensualitas dupliciter pōt accipi. Aliquādo accipit ꝓ vi q̄ appetit bonū vt nūc. ꝛ hec nō est solūmodo in pte sensuali. imo etiā in rōnali. ꝛ sine motu sensualitatis. hoc modo dicte nunqͣ ꝯtingit pcťm esse in inferiori pte rōnis. semꝑ eñ cū peccat bonū vt nūc excoptat. Alio modo dr sensualitas vis aīe sensualis q̄ intēditur in corpis sensus. sicut habitū ē sup. ꝛ sine hac contingit esse pcťm in inferiori pte qͣtū ad pctā spūalia. qꝫ tū oīa ad carnalia vix aut nūqͣ. In carnalibꝰ aūt corruptio venit ex feditate carnis ꝛ ꝯcupiscētia partis sensualis. ꝛ ita in eis peccatū incipit a serpēte siue a sensualitate ꝛ puenit ad mulierē. Tūc aūt dicit esse in sensualitate qñ quis ex apphensione delectabilis oblectat ꝛ inclinat ante aduersionē ꝛ ꝑceptionē sue delectationis. hoc eñ ex surreptione est. nec dr ratio aliquo modo ꝓpter illā delectationē de vetito cibo gustasse. sed nūc ratio comedit ꝛ pcťm in ea esse incipit qñ post delectationis aduersionē ꝛ ꝑceptionē sensualitatis delectātis cōdelectat et in delectatione ꝑsistit. et tūc eñ scꝫ post delectationis aduersionē rō comedere dr. ꝛ pcťm trāsire a sensualitate in ipam. qm̄ ꝛ si iudicare de delectabili ꝛ in eo delectari hoc sit partis sensualis. percipere tamē ipsam delectationē interiorem hoc est partis rationalis. Et ideo ratio comedere dicit si post talē perceptionem parti sensuali cōdelectet. Sic igit cōcedo qꝫ aliquo genere peccati peccare pōt inferior portio rōnis absqꝫ suggestione sensualitatꝭ. sicut rōnes ad scḋoꝫ partē adducte oñdūt. Aliquo vero gñe pcťi vix aut nūqͣ peccat. vtpote carnalis nisi motus sensualitatis ꝓcedat ꝛ trahat. ꝛ qͣtum ad hoc primū genus loqtur aug. ꝯtra manich. ꝛ p hoc pꝫ rñsio ad primū qd obr in ꝯtrariū. ¶ Ad illud qd obijcit
69 qꝫ oēm delectationē ꝓcedit suggestio. dōꝫ qꝫ si suggestio large accipitur ad omnē apprehensionē boni vt nunc sub ratione appetibilis. sic verū est qꝫ precedat omnē delectationem. Si vero accipiat stricte pro illo motu serpentino partis sensualis. sic nō habet veritatem in omnibus pcťis. sꝫ solū in pcťis carnis. ꝛ p hoc pꝫ rñsio ad seqñs. quo dr qꝫ sensualitas est appetitiua boni vt nūc ibi eñ accipit sensualitas large. ꝛ sicut pꝛo ostensū est absqꝫ ea nō pōt esse pcťm in inferiori portione rationis qͣuis esse possit absqꝫ sensualitate dicta ꝓprie. saltem
70 peccatum spirituale. ¶ Ad illud qd obijcit qꝫ nihil est in intellectu qd prius non fuerit in sensu. dōm qꝫ verū est vel in se vel in suo simili. multa eñ fingit hō q̄ nūqͣ vidit multa etiā postqͣ vidit cogitat. ita qꝫ illa cogitatio nō excitat a potentia sensitiua mouēte. ita etiā intelligi pōt de ratione ꝛ sensualitate. ¶ Ad illud qd obijcit qꝫ
71 omnia pcťa hñt ortū ab originali ꝯcupiscētia. dōm qꝫ ꝛ si oē pcťm quodāmodo ex originali ortū habeat. ꝛ originale ex carne. nō tñ oportet oē pcťm tanqͣ ex primo mouēte ortū habere ex carne vel ex sensualitate. pro eo qꝫ pcťm originale nō eñ inficit partem sensualem et.

corrũpit·verũ ɔcupiscẽtia respersa est in oĩbus viribus anime·ꝛ ideo siue sensualitas sit pambula siue nõ·omnia mala nostra dicunt̃ venire ex ɔcupiscẽtia.

¶ Questio II K

Utrũ pars inferior possit peccare mortaliter absq̃ superiori·ꝙ sic vr̃ Aug·dicit ꝛ habet̃ i lr̃a·Si peccm̃ diu cogitatiõe delectatiõis teneat̃·ꝛ si volũtas pficiẽdi desit mortale est·Sed tũc vir nõ vr̃ comedere nisi qñ adest volũtas pficiẽdi·ergo sola muliere comedẽte ɔtingit peccare mortaliter ¶ Itẽ Aug·dicit ꝛ hẽtur i lr̃a·ibi·nec sane ꝛc·ꝙ si sola mulier comedit·totus hõ dãnatur·sꝫ hoc nõ ẽ nisi p peccm̃ mortale·ergo sola muliere comedẽte contingit peccare mortaliter·¶ Itẽ superior portio rõnis dicit̃ in q̃tũ nata ẽ aspicere superiora·sed cõtingit peccm̃ aliqd̃ cõmittere·ita ꝙ nõ cogitemus de legibus eternis·ergo contingit aliquẽ peccare mortaliter solo actu iferioris partis nihil faciente actu superioris ¶ Itẽ frequẽter offendit quis primũ nihil cogitans de offensa dei·sed inferior portio est s̃m quã ordinamur ad deũ·ergo ɔtingit peccare mortaliter ex actu inferioris ptis sine actu superioris. ¶ Itẽ magis prona ẽ ad peccm̃ inferior portio q̃ superior·cũ ex cõiunctione ad sensualitatẽ mollior sit·ꝛ ob hoc mulier nũcupet̃·ergo si superior portio rõnis põt peccare per se ipam multo fortius videt̃ ꝙ inferior ¶ Sed ɔ·Aug·xij·de tri·ꝛ habet̃ in lr̃a·ibi·nec sane ꝛc·dicit ꝙ cũ mens sola cogitatione oblectat̃·de talibus cogitationibus venia petenda est·pectusq̃ pcutiendũ·ꝛ dõm·Dimitte nobis debita ꝛc·sed talis ẽ pnia venialiũ·ergo q̃diu mulier comedit absq̃ viro peccatũ est solũ veniale ¶ Item impossibile est inferiorẽ portionẽ dãnari absq̃ superiori·sꝫ superior portio nũq̃ dãnat̃ sine culpa·ergo ipossibile est inferiorẽ portionẽ absq̃ superiori peccare mortaliter ¶ Item ipossibile est esse peccm̃ mortale sine ɔsensu·sꝫ ɔsensus residet penes iudicẽ ꝛ arbitrum pncipalẽ·Hic aũt est superior portio rationis sicut dicit Aug·ꝛ habet̃ in lr̃a·ergo ꝛc. ¶ Itẽ impossibile est aliquẽ peccare mortaliter sine auersione·sed eius est auerti cuius est cõuerti·hoc aũt est superioris partis·ergo inferiorẽ portionẽ absq̃ superiori ipossibile est peccare mortaliter ¶ Itẽ nũq̃ meretur aliqs in cogitatione boni nisi pponat illud facere vel cõplere si possit·ergo similiter nunq̃ aliquis demeret̃ demerito mortalis peccati in cogitatione mali nisi pponat illud pficere si possit·hoc aũt non est sine superiori portione rationis ergo ꝛc ¶ Itẽ q̃ñ aliqd̃ peccatũ est veniale·cõsentire in illud nõ facit peccm̃ mortale·sed delectatio carnalis circa cõsensũ est veniale·ergo ɔsentire in delectationẽ ita ꝙ nõ consentiat̃ in opus nõ erit mortale·si ergo cõsensus in opus ẽ superioris partis·sicut dicit Aug·nunq̃ est peccm̃ mortale in inferiori pte absq̃ superiori·Ex aũt ɔsensus i veniale nõ faciat mortale p̃bat̃ p hoc ꝙ ɔsensus in verbũ ociosum ꝛ mendaciũ iocosũ nõ est mortalis sꝫ venialis·Si aũt tu dicas ꝙ nõ est simile·qr̃ delectatio carnalis via ẽ ad mortale peccm̃·Tunc ego q̃ro quare potius cõsensus in delectationẽ attribuit̃ inferiori parti q̃ superiori·ꝛ q̃re ɔsensus in opus potius appropriat̃ superiori·Cũ enim inferioris partis ita bñ sit regere mẽbra sicut ꝛ affectiones ꝛ alia·vr̃ ꝙ ita bene sit in ptãte inferioris ptis pbere arma iniq̃tatis peccato·sicut etiã in delectationẽ cõsentire·Ideo est q̃stio que differentia sit inter peccare ꝛ comedere·ꝛ verũ comedere sicut idẽ qd̃ cõsentire·ꝛ qñ dicatur mulier comedere·ꝛ qñ vir·ꝛ qñ mulier comedendo peccet mortaliter·ꝛ qñ venialiter·Nõ enim vr̃ illud verbũ aug·de comestione viri esse generaliter verũ·qr̃ tunc comedit vir qñ pbet arma iniq̃tatis peccõ·Multa enim sunt peccatã q̃ cõsummant̃ in sola cogitatiõe iniquitatis et tũc comedit·ꝛ nulla mẽbra corporis pbetur arma iniquitatis·cũ illud peccm̃ nõ habeat exerceri p mẽbra corporis. 72

¶ Resp·ad pdictorum intelligentiam est notandũ ꝙ ꝛ si possibile sit mulierẽ comedere sine viro·nõ tñ est possibile mulierẽ peccare mortaliter sine viro·siue inferiorẽ portionẽ absq̃ superiore·ꝛ hoc patꝫ sic. 73 Aliud enim est peccatũ mortale cõmittere·aliud cibũ vetitũ degustare·Peccatũ enim mortale dicit deordinationẽ a deo·q̃ est cũ ɔsensu et ɔtẽptu·inordinatio aũt talis est p ɔtẽptum·ꝛ hoc ẽ superioris ptis·eius enim est auerti cuius est ɔuerti·cõsentire aũt ad illã potẽtiã spectat apud quã residet iudiciaria ptãs ꝛ regiminis auctoritas·hec aũt est superior portio rationis·ꝛ ideo ipossibile ẽ aliqd̃ peccm̃ esse mortale i nobis qd̃ superiori portioni nõ imputet̃·ꝛ in quo ipa nõ deordinetur ppter naturã peccĩ mortalis·q̃ exigit ibi eẽ ꝛ cõtẽptũ auersionis·ꝛ consensũ deliberationis·q̃ꝛ vtrũq̃ est superioris ptis·Est etiã rõ ex statu potẽtiarum cõnexione·qm̃ inter superiorem portionẽ ꝛ inferiorẽ lex cõiugii ẽ et ideo vna tenet̃ alterã regere ꝛ reprimere·Nõ sic autẽ est inter sensualitatẽ ꝛ inferiorẽ portionẽ·et ppter hoc cũ inferior portio deordinat̃·negligẽtie viri q̃ debuit eã reprimere imputat̃·ꝛ pariter cũ illa culpabilis iudicat̃·sic igit̃ pꝫ ꝙ impossibile est inferiorẽ portionẽ rõnis absq̃ superiori peccare mortaliter·possibile enim est vnã eatũ absq̃ alterã comedere·ꝛ hoc qr̃ comestio dicit cõuersionẽ ad delectationẽ a sensualitate oblatã·sꝫ actũ iferioris portionis·ita enim ꝙ nõ ɔuertit̃ s̃m actũ superioris·ꝛ ita ɔtingit comedere mulierẽ viro nõ degustãte·Et hoc pꝫ si attẽdamus pgressus tẽptationis ꝛ delectatiõis· 74 Primo enim delectabile offert̃ siue pcipit̃·Scd̃o vero delectatio aduertit̃·Tertio vero in id ad qd̃ trahit delectatio cõsentitur·vel dissentit̃·Delectabile pcipere est sensualitatis·delectationẽ aduertere·delectationẽ aduertere·ẽ inferioris ptis rõnis q̃ interiores motus ꝛ affectus hꝫ diiudicare ꝛ cognoscere·hoc aũt nõ est possibile sensitiue. Diffinire aũt an hoc sit ãplectendũ vel respuendũ·hoc est superioris partis in qua residet auctoritas iudicare potestatis·Contingit igit̃ delectari ad apphensionẽ delectabilis an aduersionẽ delectationis·ꝛ hoc est sensualitatis·ꝛ absq̃ dubio est veniale peccatũ· Contingit iterũ delectari post apphensionẽ delectabilis a perceptionem delectationis in plenum cõsensum deliberationis·ꝛ hoc est inferioris partis·ꝛ aliqñ mortale·aliquãdo veniale·ꝛ tũc dicit̃ comedere sola mulier·Contingit iterũ tertio delectari post apphensionẽ delectabilis et aduersionem delectationis·ꝛ post plenũ assensũ deliberationis·ꝛ tũc dicit̃ comedere vir·ꝛ tunc est mortale peccatum·q̃ꝛ actus sũt in reprobationẽ ppter plenum cõsensum ꝛ deordinationẽ·Unde cũ tẽptatio inchoet a sensualitate·planũ est esse veniale·Cũ consumat̃ in superiori parte rõnis·planũ est esse mortale·Cũ vero sola mulier comedit potest esse mortale ꝛ veniale·ꝛ ideo dubiũ est discernere qñ sit mortale vel veniale·Potest in discerni hoc modo·qr̃ cũ percipit̃ delectatio·aut statim 75 repellitur·aut retinet̃·Si statim repellitur·tunc leue ẽ peccatũ·Si vero tenetur·hoc põt esse tripliciter·Aut qr̃ placet ipa delectatio ꝛ operis consumatio·ita ꝙ est volũtas delectandi in cogitatione ꝛ etiã in opere si facultas adesset·ꝛ tunc est ibi plenus cõsensus ꝛ peccatũ mortale·sic̃ cõcurrẽte viri ꝛ mulieris comestione·Aut placꝫ delectatio·sꝫ enim displicꝫ peccĩ ɔsumatio·ꝛ tũc ẽ ɔsẽsus semiplenus·ꝛ tũc dr̃ mãducare mulier·nihilominus enim peccat mortaliter cum in illam cõsentit delectationẽ

Aut vtrumq3 displicet. s. ipsa interior delectatio. et operis cōsummatio. et tūc aut aduertit periculū. aut nō aduertit. Si non aduertit periculū delectationis nec repellit eam. peccat. sed nec mortaliter. grauius tamē peccat q̄3 si statim et viriliter repulisset. Aut aduertit periculū. et delectationē illam non repellit. sed mentē in talibus cogitationibus reuolui sinit. et tunc dicūt mgri q̄ peccat mortaliter. q2 q̄uis non sit ibi consensus verus. est tamē ibi cōsensus interpretatiuus. et comedit sola mulier. nihilominus tamē peccatum illud imputatur viro. q2 cum eam compescere debuisset et teneret. nō tamē cōpescuit. Hoc tamē qd̄ nunc vltimo dictū est. non est vsq3quaq3 certū. Negāt enim aliq̄ esse mortale in negligentia reprimendi vbi ē displicentia q̄tumcūq3 qs periculū aduertat. sed tamē securior via tenenda est. quicq̄d sit rei veritas. Et si cui h̄ contingat. sanū est cōsilium q̄ de ipso vt de mortali peniteat. in dubijs enim securior via eligenda est. Et nota q̄ non de quacunq3 delectatione loquimur. vt pote de illa qua quis delectatur cogitando de pulcritudine mulieris. sed de illa q̄ surgit ex cogitatione illius operis nephariꝫ. et sic patet q̄ mulierē contingit comedere sine viro. pro eo q̄ vir solū dicitur comedere q̄n plenus consensus adest. et tunc dicuntur arma iniquitatis prebere pctō. q2 totus hō ibi ad peccatum incuruatur siue sit peccatum carnis siue spūs. Peccare aūt nō dicitur mortaliter sine viro. q2 non poterat esse peccatum sine viri consensu vero vel interpretatiuo. Sōce dende sunt igitur rōes ondentes q̄ inferior portio absq3 superiori nō pōt peccare mortaliter. licet due vltie nō cogant. Ille enim ostendunt q̄ mulier nō pōt comedere sine viro. pro hoc q̄ consensū in delectationē dicunt nō esse peccatum. qd̄ absq3 dubiū falsum est. sm̄ q̄ dicit Aug. in lra.

76 Nec valz qd̄ obr̄ de cōsensu in mēdaciū. vel de cōsensu in verbū ociosum. Primū non valet. q2 plura requiruntur ad bonū cōsummādū q̄3 ad malū pperatrandum. vnius enim circūstantie defectus operationē deformat. Secundū nō valet. q2 nullū ibi est periculū in delectatiōe venialis. ibi aūt est periculū. cum delectatio via est ad

77 mortale peccatum. Ad illud vero q̄ vltimo arguebatur iam patz rūsio ex pdictis. vicz. q̄ dria est inter comestionē et culpe mortalis cōmissionē. Patz etiā q̄n vir dicitur comedere. et q̄n mulier. Patz etiā q̄n mulier in comedendo peccat mortaliter. et q̄n venialiter. Patz etiam quare consensus in delectationē attribuitur mulieri. et cōsensus in opus viro. q2 consensus in operis pperatione est plenarius cōsensus. Consensus vero in delectationē absq3 opere ē cōsensus semiplenus. Si aūt peccatum cōsisteret i sola delectatione. etiam cōsensus in delectationē posset esse plenarius consensus. et tūc nō tamē esset superioris ptis. sed etiā inferioris. vnde nō tamē dr̄ vir cōsentire q2 vir mouet exteriora membra sed q2 mouetur voluntate plenaria. et hāc circumloquitur Aug. in eo q̄ dicit virum comedere cum

78 armis iniquitatis pctō prebet. Ad rationes autez q̄ adducuntur ad oppositū quibus ondit q̄ comedens mulier sine viro mortaliter peccare pōt plana est rūsio. Nā prime due auctes loquuntur de comestione non de culpe

79 cōmissione. Ad illud vero qd̄ obr̄ tercio q̄ superior portio rōnis h3 cōuerti ad superiora. dōm q̄ nō est solū actus eius ad supna. sed etiā actus eius ē discernere et sētētiare d̄ his q̄ fiunt i regno aīe. et cōpescere vires inferiores. et iō cū

80 nō cōpescit imputatur sibi. Ad duo sequētia silr patz responsio. Illis enim duabus rōnibus ondit q̄ peccatum pōt eē in inferiori portione rōnis absq3 superiori. q2 negligētia cohibendi inferiorem ptē in suis motus deordinationez reddit ipsam culpabilē vt sepe dictū est.

Consequenter circa tertiū quō peccatum habeat fieri et esse in sensualitate duo querunt. Primo enim querit verū in sensualitate possit esse peccatum veniale. Scdō querit verū in sensualitate possit esse mortale.

Questio I

Circa quam sic proceditur et ostenditur q̄ in sensualitate possit esse veniale peccatum. Primo per illud Aug. xij. de trini. quod recitat magister in littera. Si in motu sensuali tamē peccati illecebra teneatur. veniale ē. Itē sup illud puer. xxv. Septies in die et c. glo. pro necessitate et fragilitatē carnis singulis diebus vel inuiti vel volentes peccamus. Sig̃ peccamus inuiti voluntate rōnali illud peccatum nō est in voluntate rōnali. sed solū in sensualitate. Itē rōne vr̄. motus ad illicitū ē inordinatus. et ita reprehensibilis et malus. sed primi motus sunt huiōi. ergo primi motus sunt pctā. sed primi motus sunt in sensualitate. ergo et c. Item omne qd̄ est ordinabile sm̄ relationē iusticie. q̄n deordinatur h3 in se culpā. sed sensualitas ordinabilis est sm̄ relationē iusticie et cōtingit eaz ordinari in

81 motibus suis. vr̄ igitur q̄ ipsa efficiatur culpabilis. Contra. Aug. v. de ciui. dei. distinguit triplex genus cause. Quedā est q̄ tamē facit. et hec est deus. Quedā q̄ tamē fit. vt natura. Quedā q̄ facit et fit vt arbi. libertas siue voluntas. In prima cā nō pōt esse peccatum pter sui dignitatē In scda vero potest esse peccatum pter sui artationē. cum igitur sensualitas sit potius moueri q̄3 mouere. agi q̄3 agere. vr̄ q̄ in ea peccatum non possit esse. Itē in culpis differimus a brutis. ergo impossibile est in nobis esse peccatum sm̄ illud qd̄ cōicamus cum brutis. h̄ aūt est sensualitas. ergo et c. Item stulti et furiosi hn̄t vsum sensualitatis. et tamē in nullo suo actu peccant. ergo peccatum nunq3 ē in nobis ex deordinatione sensualitatis. ergo nullū peccatum in sensualitate ponendū ē. Itē in ea sola potentia nata est esse culpa. sm̄ quā hō capax est laude et vituperio. sed q̄3tuz ad ptē sensualem hō nec est dignus laude nec vituperio. ergo sm̄ illā nō

82 pōt esse culpa. Rn̄s. ad huius intelligentiā notandū est q̄ cum querit. vtrū peccatum veniale possit esse in sensualitate. rn̄det cōiter q̄ sensualitas pōt dupliciter cōsiderari. aut in se. aut put est ordinabilis a rōne et sub rōne. Si in se consideretur. hoc modo h3 vsum in furiosis. et h̄ mō dicit Aug. q̄ in ea cōicamus cū brutis. et sic nō pōt i ea esse peccatum sicut rōnes ad scdam ptem ostendunt. Alio modo est loqui de sensualitate sm̄ q̄ ipsa ordinabilis ē ad rōnem et sub rōne. et h̄ modo h3 regulari sm̄ regulaz iusticie. et sic q̄n mouetur ad illicitū. ipsa eius deordinatio pōt esse peccatum. et sic cōiter tenetur q̄ et si in sensualitate sm̄ se cōsiderata peccatum esse nō possit. pōt tamē in ea esse

83 peccatum vt est ad rōnem ordinata. et p hoc determinari pūt argumenta ad vtranq3 ptem inducta. Tamē adhuc restat questio qualiter in sensualitate pōt esse peccatum et culpa. cum nullo modo ponatur in ea esse virtus vel gratia et ppterea pscrutari volentibus hanc qōnem videtur duplex apparebit modus dicendi. Fuerunt nanq3 aliq̄ q̄ dixerunt q̄ etiā in sensualitate ordinata ad rōnem nō omnino ponendū est esse peccatum sed aliquo modo sm̄ quid.

84 Peccatum enim duo dicit. vicz actū et deordinationē circa actum. Et licet peccatum dicatur esse in sensualitate rōe actus substrati. et rōne motus. tamē ipsa deordinatio est in rōne q̄ minus cauta et sollicita fuit puidere ne talis motus inordinatus in sensualitate insurgeret. vel etiā minus diligens est reprimere. iō illa deordinatio pctōꝝ venialiū ponitur in ipsa rōe que sensualitatē neglexit regere. imputatur enim ei in veniale non in mortale. pter h̄ q̄ tenebatur ipm compescere ex lege coniugij. sicut tenetur rō sic

C. vn clusio q peccatum veniale est in sensualitate ratione vitij q: illa sensualitas est viciata et corrupta, no tamen ratione culpe.

perior inferiori. Sed iste modus dicendi minus sufficiens esse videtur. Primo quia secundum hoc omnia peccata venialia potius essent ex amissione quam ex inordinata inclinatione. Secundo quia quedam sunt venialia que ratio vitare non potest. sicut dicit Aug. et ostendit. j. Tertio vero quia ibi est deordinatio vbi est et actus qui deordinatur. et ita si motus et actus peccati in sensualitate ponitur. in ea debet poni et inordinatio. Propterea est alius modus dicendi quod est loqui de peccato inquantum habet rationem culpe. et inquantum habet rationem vicij. Inquantum habet rationem culpe sic opponitur gratie. et facit illum esse dignum vituperio. et hoc modo omne peccatum est a li. ar. Alio modo est considerare peccatum inquantum tenet rationem vicij. et sic dicit inordinationem alicuius potentie respectu actus sibi debiti secundum suum naturalem institutionem. et quia talis deordinatio habet esse in sensualitate. ita quod illa deordinatio est via ad opus vituperio dignum. sic ponitur in sensualitate esse peccatum. Per hanc autem distinctionem manifesta est quorum intentio et omnium obiectionum precedentium solutio. Hoc autem melius determinabitur infra quando agetur de subiecto virtutis et gratie. et de oppositione virtutis et culpe. 85

¶ Questio II III

Utrum in sensualitate possit esse peccatum mortale. Et quod sic videtur. sicut primus motus habet esse in parte sensuali. ita etiam actus in quo est consummatio peccati. ergo sicut ponitur in sensualitate esse peccatum veniale propter primum motum. ita ponendum est esse mortale propter actum consummatum. ¶ Item in eodem in quo est dispositio natus est esse habitus. sed veniale disponit ad mortale. ergo cum veniale possit esse in sensualitate vt ostensum est. videtur etc. ¶ Item iusticie originali opponitur culpa mortalis. sed illa originalis iusticia non enim fuit in adam secundum rationem sed etiam secundum partem sensualem. quia totus ordinatus erat. ergo videtur quod mortalis culpa in sensualitate esse possit. cum opposita nata sint fieri circa idem ¶ Item sicut superior portio rationis se habet ad bonum. ita sensualitas declinat ad malum. sed in superiori portione rationis potest esse mortale peccatum ex surreptione sic. s. ostensum est. ergo econtra ex primo consensu et peccati perpetratione mortale peccatum descendere poterit vsque ad sensualitatem. vt sicut sensualitas coinquinat veniale peccatum partis rationis superiori ita et superior pars coinquinat mortale peccatum sensualitati. ¶ Sed contra. complementum mortalis peccati inquantum huiusmodi est auersio a deo. sed solius rationis est a deo auerti. cum eius solius sit ad deum conuerti. ergo ex sola ratione potest esse peccatum mortale ¶ Item solus consensus facit mortale peccatum. sed consensus est solius partis rationalis. ergo etc. ¶ Item culpa mortalis et gratia mutuo se expellunt. ergo habent esse circa idem. sed gratia gratum faciens cum in ea attendatur imago similitudinis non habet esse nisi in ratione ergo nec culpa mortalis ¶ Item si culpa mortalis esset in sensualitate. hoc non esset nisi quia per ipsam perpetratur. ergo quando aliquis perpetrat homicidium per gladium et manum. peccatum homicidij erit in gladio et manu quod si falsum est dicere. absurdum est etiam dicere peccatum mortale esse in sensualitate. ¶ Respondeo dicendum quod mortale peccatum nec inquantum culpa nec inquantum vicium ponendum est esse in sensualitate. et ratio huius est quia aliter viciat peccatum mortale quam peccatum veniale. Peccatum enim mortale viciat et deordinat deordinatione perfecta vt ita dicam. que quidem consistit in auersione a deo. et eius contemptu et deliberationis consensu. hec autem solius rationis sunt. et ideo mortale peccatum in sola ratione consistit. deordinatio autem venialis non est deordinatio consummata sed inchoata. et quia deordinatio inchoari habet in potentia inferiori. et consummari in superiori. hinc est quod veniale peccatum inquantum vicium est. in sensualitate reperitur. non enim directe opponitur habitui virtutis sicut vicium mortalis peccati sed solum ex quadam inclinatione et comparatione ad terminum ad quem disponit. Viciositas autem et deordinatio mortalis simpliciter excludit habitum virtutis. et propterea omne peccatum mortale in ratione ponitur et nullum in sensualitate. et concedende sunt rationes hoc ostendentes. ¶ Ad illud quod obijcitur primo quod actus mortalis peccati est in sensualitate. sicut primus motus. dicendum quod et si contingat vtrumque in sensualitate reperiri aliter tamen et aliter. Nam primus motus in sensualitate reperitur ita quod ibi sumit originem. et potius est sensualitatis ratione excitantis quam a ratione excitate et mote. actus autem mortalis peccati sic reperitur in sensualitate quod originem sumit ab imperio rationis. et est sensualitatis potius mote quam mouentis. Et quoniam deordinatio et viciositas ibi ponitur esse peccatum vbi sumit originem. et vbi est in ratione actionis. non in ratione passionis. hinc est quod ex primo motu existente in sensualitate ponitur ibi esse peccatum veniale. ex actu autem peccati per sensualitatem perpetrato non ponitur in ea esse peccatum mortale. ¶ Ad illud quod obijcitur quod dispositio et habitus in eadem potentia habent fieri. dicendum est quod verum est de illa dispositione que est eiusdem nature cum habitu. et de qua transit in habitum. sicut scientia dispositiua fit scientia habitus. de illa autem dispositione que est alterius generis et disponit solum per quandam ordinationem veritatem non habet. Actus enim vnius potentie potest esse dispositio ad eliciendum actum alterius potentie. sicut cognitio ad affectionem. et sic in proposito habet esse. ideo non valet. ¶ Ad illud quod obijcitur de iusticia originali. dicendum quod de originali iusticia dupliciter contingit loqui aut inquantum dicit habitum quendam regulantem naturam in statu innocentie. aut inquantum dicit omnium virium rectificationem plenariam. Primo modo originalis iusticia habet esse in sola ratione. et sic opponitur ei culpa Secundo modo non solum habet esse in ratione sed etiam in viribus inferioribus. et sic non solum habet auferri per culpam. sed etiam per penam siue per aliquid quod aliquo modo habet rationem culpe. aliquo modo rationem pene. et tale est veniale peccatum. ¶ Ad illud quod obijcitur quod sic se habet sensualitas ad illicitum sic se habet ratio ad licitum. dicendum quod illa comparatio non valet. propterea quod plus potest virtus superior quam inferior. ideo et si superior potentia possit induere actum et dispositionem inferioris et negociari circa eius obiectum. non tamen sequitur quod possit esse econuerso. 86 87 88 89 90

Distinctio. xxv. De libero arbitrio secundum se siue in generali.

Iam vero ad propositum redeamus etc. Supra egit magister de li. arbi. in comparatione ad alias potentias. hic vero agit de li. ar. secundum se. Diuiditur autem ista pars in duas partes. In prima determinat quid sit li. ar. in se siue in generali. In secunda vero determinat de libertate ar. secundum differentes eius status in speciali. ibi. Ex predictis perspicuum etc. Prima habet duas particulas. In qua rum prima magister ponit li. ar. assignationem. In secunda ad predicte assignationis explanationem quandam mouet dubitationem. ibi. Et quidem secundum predictam assignationem etc. Prima pars habet duas. In prima determinat quid sit li. ar. In secunda vero ex illa diffinitione elicit quod li. ar. non est presentium nec preteritorum. sed futurorum. et horum non quorumlibet sed futurorum contingentium. ibi. Hoc autem sciendum est quod li. ar. etc. Similiter secunda pars habet duas. In quarum prima mouet dubitationem. In secunda vero determinat. ibi. Sed aliter accipitur li. ar. etc.

Conclusio responsalis 2e questionis quod non potest esse peccatum mortale in sensualitate

13 Qd phi diffinientes dixerũt esse liberũ de volũtate iudiciũ· Videt̃ q̃ talis diffinitõ a phis assignata nec sit bona· nec sit fm artem phicam assignata· Phus eñi in vj· Topi· reprehendit diffinitionẽ equicolã in qua sũt tot vocabula ex pte diffinitionis· quot ex pte diffiniti· vt potest si qs diffiniens tunicam nigram dicat eã esse collobium atrum· Sic et in proposito· Si tu dicas q̃ ñ est diffinitõ sz nominis interpretatio· tunc est questio quare li· ar· potĩ vocat̃ sic· q̃ dicat̃ liberũ iudiciũ· Itez videtur q̃ ad phos ñ ptineat diffinire li· arb· qr cum aĩa sit imago dei fm li· arbi· vt dicit Rich· ⁊ mediante li· ar· meret̃ phi autẽ non cognouerũt aĩaz esse dei imaginez nec meriti o ignorem· videt̃ q̃ li· ar· nec sciuerunt nec potuerĩt diffinire· Rñ dõm q̃ sicut pdicũ ẽ pdicta non significatio potius dz nominis interptatio q̃ diffinitio· magis autez facultas illa censetur hoc nomĩe vt dicatur li· ar· q̃ liberũ iudiciũ· pro eo q̃ iudiciũ importat actum rõnis regulatũ fm regulas veritatis siue supernẽ legis· arbitrium vero importat actũ rõnis regulatum fm imperiũ voluntatis· Unde ille dicitur iudex cui⁹ est fm iura cãm terminare· Ille aũt dicit̃ arbiter q̃ ad propriũ voluntatis nutum cãm terminare hz· Et q̃m li· ar· qñtum ẽ de se decernere hz de agendis iuxta voluntatis nutum mag̃ q̃ iuxta iuris preceptũ· hinc ẽ q̃ magis p pprius noĩatur p nomẽ ar· q̃ p nomẽ iudicij· Ex h̃ igit̃ ⁊ ex predictis colligit̃ q̃ magna fuit sapiẽtia in eis qui imposuerũt nomina· Non eñi sine causa hec facultas duplici nomĩe censet̃· nec sine causa vocabulũ spectãs ad rationem significat̃ substantiue· vocabulũ spectãs ad voluntatem vocatur adiectiue· Nec sine causa vocabulum spectans ad rationẽ potius dz esse arbitrium q̃ iudicium· Est enim li· ar· facultas duarũ potentiarũ q̃ ratio hz se in ratõne materialis· ⁊ decernere se hz ad nutum ⁊ imperiũ voluntatis· Ad illud q̃ qd obĩ q̃ non est phoz li· ar· cognoscere· dõm q̃ de li· ar· est loq̃ 2 dupliciter· Aut fm q̃ est principium operũ moralium· Aut fm q̃ est principiũ operum gratuitoz· Et primo modo est de consideratione philosophoz· illoz maxime qui versati fũt circa moris componendos quoz li· ar· est principiũ fm regulam ⁊ dictamen iuris naturalis qd est vniuis impressum· Scdo mõ est de cõsideratiõe theologoz· qr sic hz aspectum ad diuinam gratiam· cuius grane cognitio est per fidem catholicaz· sine qua omnia opera hominuz vana sunt ⁊ si etiam videant̃ laudabilia· ⁊ in hac consideratiõe defecit phoz peritia· ⁊ per hoc patent obiecta·

De gradibus li· arbitrij fm q̃ ẽ in deo· i angel· ⁊ in sanctis.

Augustin.

j· Cor· xij

b Sed3 pdictam assignationem in his tãtũ videtur esse lib· ar· q̃ voluntatez mutare ⁊ i cõtrariũ pñt deflectere· Contra· si ẽ li· ar· nõ tm̃mõ ẽ in homĩe fm statuz viatoris· imo etiam fm statum cõprehensoris ⁊ beatitudinis· sicut determinatũ fuit sup̃· di· vij· pdicta assignatio siue diffinitio non videt̃ esse congrua· Preterea nõ solũmõ hij q̃ habent voluntatẽ vertibilez· sz etiam hij q habent voluntatẽ inuertibilem· habent liberũ de voluntate iudicium· ergo falsuz dicit magister q̃ dicit q̃ pdicta assignatio solum his conuenit q̃ habent voluntatẽ vertibilem Iuxta hoc querit̃ cum diuerse assignationes lib· ar· ponantur a sanctis· ⁊ vnius rei vnica ẽ diffinitio· q̃ sit illaz assignationũ differentia· Aug enĩ diffinit sic habitũ est in di· pcedẽti sic· Liberũ ar· ẽ facultas ratio/

D· XXV

Determinat qd sit liberum arbitrium a

Iam vero

ad ppositũ redeam^a scz ad li· ar· tractatũ^a Qd philosophi diffinientes dixerũt eẽ liberũ de voluntate iudicium· qr potestas ipsa ⁊ habilitas voluntatis ⁊ rõnis quaz supra diximus esse li· ar· libera ẽ ad vtrũlibet· qr libere põt moueri ad h vel ad illud· Liberũ ergo dicit̃ arbitrium quantũ ad voluntatem· qr voluntarie moueri· et spontaneo appetitu ferri pt ad ea que bona vel mala iudicat vel iudicare valet

¶ Ex diffinitõne li· ar· elicit q̃ li· ar· non est presentiũ nec preteritoz· sz futuroz· ⁊ hoz non quorumlibet· sz futuroz contingentium· b

¶ Hoc autẽ sciendũ est q̃ li· ar· ad presens vl ad preteritũ nõ refertur· sed ad futura contingẽtia· Qd eni in psenti est· determinatũ ẽ· nec i potestate nostra est vt tunc sit vel non sit qñ est· potest enim non esse· vl aliud eẽ postea· Sñ ptñ eẽ dũ ẽ· vl aliud eẽ dum id est qd est· sed in futuro an hoc sit vel illud ad potestatẽ li· ar· spectat· Nec tñ omnia futura sub potestate li· ar· veniũt sed ea tantum q̃ p li· ar· possunt fieri vel non fieri· Si quis enĩ tale quid velit ac disponat facere qd in eius nullatenus sit potestate· vl qr sine ipsius dispositione eque fieret· in hoc ipse nõ habet li· arbitriũ·

Mouet dubitatõnẽ qua qs posset sollicitari an suprapositã descriptio li· ar· conueniret deo· vl q̃ glorificati sunt· c

Et quidem^b fm pdictam assignationem in his tantũ videt̃ esse libe· ar· qui voluntatez mutare ⁊ in contrariũ possunt deflectere· In quoz videlicet potestate est eligere bonũ vel malum· ⁊ vtrũlibet fm electionez facere vel dimittere· Scdm q̃ nec in deo nec in his omnibus· qui tanta beatitudinis gratia sunt roborati· vt iam peccare nequeant li· ar· esse nequit· Sz qd deus li· ar· habeat Aug· docet i li· xxij· de ci· dei· ita inquiens Certe deus ipe nunq̃d q̃m peccare non potest· ideo li· ar· habere negandus est· Ambro· q̃q3 in li· de tri· ait· Paulus dicit q̃a omnia operatur vnus atq3 idẽ spiritus· diuidens singulis prout vult· id est pro libere voluntatis arbitrio· non pro necessitatis obsequio·

¶ Determiat motã dubitationẽ ondẽs q̃liter deus ⁊ angeli· ⁊ q̃ iã beati sunt· hñt li· ar· d

^c Sz aliter accipit̃ li· ar· in creatore q̃m in creaturis· Dei etenĩz liberũ ar· dicit̃ eius sapientissima ⁊ omnipotens voluntas· q̃

nis et voluntatis qua bonū eligit̃ etc. Ans. in li. de lib. ar. diffinit sic. Liberū arbitriū ē potestas seruandi re-ctitudinē ꝓpter seipam. Bern. in li. de li. ar. sic. Liberū ar. est consensus ob voluntatis inamissibilem liberta-tem et rationis indeclinabile iudiciū. Queritur igit̃ q̄ sit istarū rōnum differentia de sin-gulis em̄ dispu-tare parū vtile ē et parū facit ad ꝓ-po itū. Re⁹. dōz q̄ verbum ꝓposi-tum magistri nō refertur ad illaz notificationem phoꝝ in hac dif-finitione ꝓposi-tam lib. ar. est li-berū de volunta-te iudiciū. sꝫ ad illam refertur q̄ posita fuit in p̄-cedenti di. Libe-rū arbitriū est fa-cultas volunta-tis et rōnis qua bonū eligit̃ etc. et q̄ntum ad illaz dicit mgr̄ q̄ non contingit li. ar. aliter nisi s̄m sta-tum solū muta-bilitatis. Unde nota q̄ li. ar. pōt tripl̄r cōsiderari Aut in sui gn̄a-litate s̄m q̄ cōue-nit creature et cre-atori. et sic diffi-nit̃ ab Ans. cuz dit li. ar. est ptās seruandi rectitudinē etc. Aut s̄m esse qd̄ hꝫ in creatura nō cōcernendo statū. et sic ē diffinitio illa Bern. Li. a. est cōsensus etc. Aut q̄ntū ad statū via-toꝝ etc. sic ē illa Aug. li. ar. ē facultas etc. Pōt tn̄ nihil ominꝰ ꝓdicte notificationes alit̃ distigui ab īuicē. Li. ar. hꝫ cōpari ad actū. hꝫ cōpari ad actū et obiectū. hꝫ ter-tio mō cōpari ad actū et obiectū et finē vltimū. Qu antuz ad primā diffinitōez siue ꝯsideratōez distiguit̃ a Bern. q̄ntum ad scd̄am ab Aug. q̄ntum ad terciā ab Ans. et h̄ pꝫ considerando illas notificatōnes. vn̄ Ans. diffini-ens li. ar. nō solū dicit ipm̄ esse potēn̄ seruandi recti-tudinē. sꝫ etiam addit ꝓpter se. ꝓpter em̄ dicit cām fina

non necessitate sꝫ libera boni-tate omnia facit prout vult. Ideoqꝫ Hiero. attendēs non ita esse liberū ar. in deo sicut est in creaturis. ab ipso videt̃ li. ar. excludere in omelia quadā de filio prodigo dicens. Solus de-us est in quē pctm̄ nō cadit nec cadere potest. Cetera cū sint li-beri arbitrij. in vtrancꝫ ptē flec-ti possunt. Dū ait cetera indi-cat li. ar. sicut ē in ceteris nō ita eē in deo. Angeli vero et sancti q̄ iam cū dn̄o feliciter viuūt. at-qꝫ ita gratia btitudinis confir-mati sunt vt ad maluz flecti nō velint. nec possint. li. ar. nō ca-rent. Un̄ Aug⁹. in li. xxij. de ci. dei. ait. Sicut p̄ma imortalitas fuit quā peccando adaz ꝑdidit posse n̄ mori. ita p̄mū li. ar. pos-se n̄ peccare. nouissimū n̄ posse peccare. Idē in enche. Sic op-tebat p̄mus hoīez fieri vt bene velle posset et male. Postea vo sic erit vt male velle nō possit. nec iō carebit li. ar. Multo quip-pe liberius erit arbitriū qd̄ oī-no nō poterit seruire peccato. neqꝫ aut volūtas n̄ ē. aut libera dicēda n̄ ē. q̄ beati sic eē volumꝰ vt eē miseri nō solū nolumꝰ. sed neq̄q̄ prorsus velle possumus. Sicut ḡ aīa nr̄a nūc hꝫ nolle in-felicitatē. ita nolle iniq̄tatez sp̄ hitura ē. Sꝫ ordo seruādꝰ fuit q̄ deꝰ voluit ostendere q̄ bonū sit aīal rōnale qd̄ etiaz peccare possit. q̄uis sit meliꝰ qd̄ pecca-re nō possit. Ecce his vbis eui-denter astruit̃ q̄ pꝰ btitudis cō-firmationē erit in hoīe li. ar. q̄ peccare nō poterit. et nūc in an-gelis ēt in scīs q̄ cū dn̄o sunt et tanto vtiqꝫ liberiꝰ. q̄nto a pccō imuniꝰ et ad bonū ꝓmꝰ. Quo eī disqꝫ ab illa s̄uitute de q̄ scriptū est. qui facit pctm̄ seruꝰ est pcti longius absistit. tanto in eligē-do bonū liberius habꝫ iudiciuz. Un̄ si diligēter inspiciat̃. liberū vꝫ dici arbitriū. q̄ sine coactio-ne et necessitate valet appetere vel eligere qd̄ ex rōne decreuit.

lem. et refertur h̄ qd̄ ē se ad rectitudinē. Sꝫ hic attendē-dū ē q̄ alia est rectitudo que seruat̃ alia ꝓpter quam ser-uāda est. Hec em̄ ē creata. illa icreata. q̄ tamen vna intelligit̃ in altera hoc relatiuū se cum refert̃ ad rectitu-dinem creatā potest supponere pro rectitudine increa-ta in ipsa creata rectitudine intel-lecta. sic̄ p̄ma ve-ritas in omni ve-ritate. et p̄ma bo-nitas in oī bōita-te e. Sed ali-ter accipit̃ li. ar. in creatore q̄ in creaturis. Cōtra h̄ ē qd̄ Ans. de li-be. ar. dicit q̄ ea-dē dꝫ eē diffini-tio lib. ar. in ho-mine et in deo. si-cut eadem est ra-tio hoīs et asini in aīali. Itē hoc videt̃ per rōnez quā ipe assignat q̄ li. arbi. ē ptās seruandi rectitu-dinē q̄ n̄ tm̄ cōue-nit creatori im-mo etiā creature Itē s̄m aīa s̄m li. ar. maxime deo assimulat̃ vꝫ q̄ li-be. ar. in deo et in hoīe sit cōformi-ter. Re⁹. q̄ ē loq̄ de li. ar. s̄ꝫ gene-rales cōditiōes. sic li. ar. dicit fa-cultatē liberaz a coactione. et inordiatā ad rectitudinis obseruātiā. et h̄ mō repit̃ in creatura et deo cōformit̃ et s̄ꝫ eandē rōnē. nō cōformitate et vnitate vniuocatiōis. sꝫ potiꝰ analogie et cōsilis btudis q̄ inter dn̄ū et creaturā esse p̄t. sicut in p̄mo li. in plib̄ locis ostsum fuit. Alio mō ē loqd de li. ar. s̄m ꝓprietates sp̄āles. et sic li. ar. ē facultas q̄ q̄dē nō est libarei sꝫ q̄dam habilitas. sic etiā ē ptās seruandi re-ctitudinē q̄ n̄ ō ē ipa rectitudo. et iō p̄t a rectitudine ob-liquari q̄ntum ē de se in creatura. in deo aūt li. ar. ē ipsa diuina eēntia. ē etiā ipa iusticia. iō nec obliq̄ri pōt nec mutari. et q̄ntū ad has cōditiōes speciales dicit mgr̄ in littera. aliter in deo. aliter in ceteris creaturis reperiri.

Ad intelligētiā huiꝰ ptis incidit hic qd̄ q̄d sit li. ar. s̄m rē. Et q̄m eiꝰ ēē ditas et natura cognosci-tur in assignando ꝯueniētiā et driaz ipiꝰ ad vo-luntatē et rōnez. iō de ipo q̄rendū ē in cōpatōne ad volū-tatē et rōnem. Ad huiꝰ aūt compatōis dilucidationez circa sex contingit dubitare. P̄mo eī q̄ritur vtrū li. ar. sit in solis hn̄ib rōnem et voluntatē. Scd̄o dato q̄ sic q̄ritur vtrū sit potentia distincta ꝯ rōnem et voluntatē an nō. Tertio dato q̄ nō. q̄ritur vtrū cōplectat̃ sil rōez et voluntatē. Quarto dato q̄ sic. q̄ritur vtrū cōplectat̃ illas duas potētias ꝑ modū potētie aut ꝑ modū hitus

Quinto dato q̄ ꝑ modū hitꝰ a. q̄ritur vtrū ille hitꝰ ad-dat aliq̄d ꝑ eēntiā rōni et volūtati. Sexto et vltimo q̄ri-tur s̄m quā istaꝝ duaꝝ potentiaꝝ p̄ncipaliꝰ insit aīe li-bertas ar. vtrū vicꝫ s̄m rōnem aut s̄m voluntatem.

Questio I a

Utrū li. ar. sit in solis h̄ntibus rōnez. an etiā sit in bru-tis aīalibus. Et q̄ sit in aīalib brutis vꝫ. Illa potētia libera dr̄ eē cuiꝰ ē eligere bonū et fugere malū. sꝫ hanc po-tentiaz videmꝰ eē in brutis. sic̄ pꝫ in oue q̄ fugit lupū et q̄rit pastorē. ḡ etc. Itē illa potētia libertatē hꝫ q̄ potens est in opposita. sꝫ in brutis aīalib ē potētia ad faciendū

Hiero.

Angeli et beati habent li. ar.

Aug⁹.

4

Qn liberiꝰ erit arbitriū quādo peccare nō poterit.

5

Joh. viij.

opposita. q2 mō ostēdūt benignitatē. mō ferocitatē. mō
vadunt. mō veniunt. ḡ talia aīalia a libertate ar. non
sunt aliena. ¶ Itez illa potētia ē libera q̄ ē dn̄a sui act⁹. h
aūt ē q̄ pōt seipam in suo actu refrenare ɀ cōpescere. sed
talis potentia repit̄ in brutis aīalib⁹. q2 pz. q2 ab hiis
q̄ appetunt. p disciplinā cōpescunt̄. sicut planū ē in aīa
libus domitis ɀ domesticis. ḡ ɀc. ¶ Itē illa potentia liber
tatē hz in mouendo cui⁹ mot⁹ incipit a pncipio intri
seco. hic enim mot⁹ ē potentie pficere in mouendo. s3 in
aīalib⁹ brutis a pncipio intrinseco incipit. ḡ ɀc. ¶ Itē illa
potentia libera ē p̄cipue cui⁹ ē gerere puidentiā. nō so
lummō circa pn̄tia. s3 etiā circa futura. s3 talis est in bru
tis animalib⁹. sic pz in formicis ɀ aliis aīalib⁹ irrōali
bus. ḡ ɀc. ¶ Itez illa potētia magis pticipat libertatem
q̄ non pōt redigi in seruitutē q̄3 q̄ pōt. s3 homines in ser
uitutē rediguntur. s3 q̄daz aīalia bruta nequaq̄3 domari
pn̄t. sicut dracones ɀ leones. ḡ vr̄ q2 talia maxime ha
beant arbitrij libertatē. ¶ S3 contra. Li. ar. sic diffinit̄
ab Aug. Liber arbitriū ē facultas rōnis ɀ voluntatis
sicut habitū ē supra dist. pcedenti. sed in nullo ē facul
tas ratiōis in quo non sit rō. ɀ hec ē in solis rōalib⁹. ḡ
ɀ li. ar. ¶ Itē oīe qd̄ hz li. ar. ē laudabile ɀ vituperabile. s3
sola rōnalia sunt digna laude ɀ vituperio. pena et pmio.
ḡ ɀc. ¶ Item omne qd̄ hz li. ar. natū ē consiliari ɀ delibe
rare. h aūt est solius rōnalis. ḡ ɀc. ¶ Itē li. ar. ē nobilissi
mū qd̄ ē in homīe. ḡ si li. ar. inueniret̄ in brutis nobilis
simū qd̄ ē in hoīe repiret̄ in illis. ḡ eq̄ nobilia essent bru
ta aīalia sicut rōnalia sunt. q2 sibi ē inconueniens pz ɀc.
¶ R⁹. dōm q2 absq3 dubio li. ar. repit̄ in solis rōnalib⁹ ex
rō hui⁹ sumit̄ tā ex pte libertatis. tā ex pte arbitratiōis
Ex pte libertatis. libertas eīm opponit̄ seruituti. Unde
illa sola potentia dr̄ esse libera q̄ dominiū hz plenū tā3
respectu obiecti q̄3 respectu actus ppij. illa aūt potētia
dominiū hz ex libertate respectu obiecti q̄ nō est arctata
ad aliqd̄ gen⁹ appetibilis. s3 nata ē oīa appetibilia appe
tere. ɀ oīa fugibilia respuere. Tria aūt sūt q̄ sūt ī appe
titiuis. ɀ quoꝝ opposita sunt in fugi. vic3 bonū ɔferēs ɀ
delectabile. ɀ noīe boni ibi intelligit̄ honestū. Cū autez
bonū cōferens ɀ delectabile nata sunt appeti ab irrōna
lib⁹. bonū honestū a solis rōnalib⁹ pōt appeti. iō in eis
solū repitur v̄tus q̄ nō est ad aliqd̄ gen⁹ appetibilis ar
tata. ac p h̄ hn̄s libertatē respectu obiecti. In eis etia3
solis repitur potentia hn̄s libertatē respectu actus p
prij. q2 pz. Nā voluntas in rōnalib⁹ nō solum cōpescit
manū exteriorē vel pedē. s3 etiā cōpescit seipam ɀ refre
nat incipiens odire frequenter qd̄ pri⁹ diligebat. et ex
suppius imperio ɀ dominio. In brutis aūt aīalib⁹ ɀ si ali
quo mō sit reperire dominiū respectu actus exterioris
q2 bene refrenant aliqn̄ sicut pz in aīalib⁹ domesticis. re
spectu tn̄ act⁹ ppij inferioris vic3 appetit⁹ dominiū nō
est. Un̄ si aliqd̄ amat nō pt̄ illud nō amare. licet a psecu
tione alicui⁹ rei amate arceant̄ timore alicui⁹ passiōis
infligende. Et iō dicit Dam. q2 mag̃ aguntur q̄3 agant. ac
p h̄ cū non possint actū ppiū reprimere. respectu actus
ppij nō hn̄t libertatē. nec respectu obiecti. ɀ iō deficien
te in eis libertate li. ar. nō pn̄t pncipare. Silr̄ etia3 rō
ex pte arbitratiōis. Arbitriū eīm idē est q2 iudicium. ad
cui⁹ nutū cetere v̄tutes mouent̄ ɀ obediūt. Judicare aūt
illius est fm̄ rōnez cōpletā cui⁹ ē discernere inter iustū
ɀ iniustū. ɀ inter ppiū ɀ alienū. nulla aūt potentia no
uit qd̄ iustum ɀ qd̄ iniustū nisi illa sola q̄ est pticeps rō
nis ɀ nata ē cognoscere summā iusticiam a q̄ est regula
oīs iuris. h aūt solū ē in ea sb̄a q̄ ē ad imaginē dei q̄lis ē
eīm sb̄a rōnalis. Nulla eīm sb̄stantia discernit qd̄ ppiū
ɀ qd̄ alienū nisi cognoscat seipam ɀ actū suū ppium. s3
nunq̄3 aliq̄ potentia seipam cognoscit vel supra seipa3
reflectit̄ q̄ sit alligata materie. Si igit̄ oēs potētie sūt
alligate marie. ɀ sb̄stantie corpali pter solā rōnalē. sola
illa ē q̄ pōt se sup seipam reflectere. ɀ iō ipa sola ē in q̄ ē
plenū iudiciū ɀ arbitriū in discernēdo qd̄ iustū ɀ qd̄ in
iustu3. qd̄ ppiū ɀ qd̄ alienū. Tam igit̄ rōne libertatis q̄3
rōne arbitrationis. li. ar. in solis subiis rōnalibus re
perit̄. ɀ concedende sunt rōnes q̄ hoc ośdunt. Ad rati
ones v̄o ad oppositū plana ē rn̄sio p iam dicta. ¶ Ad il
lud eīm qd̄ primo obr̄ q2 bruta pēligūt bonū malo. dōm
q2 verū ē de bono cōferenti ɀ delectabili. s3 nō est verum
de bono honesto. respectu cui⁹ ppie li. ar. cōsistit. ¶ Ad
illud similiter qd̄ obr̄ q2 bruta pn̄t ad opposita moueri
pz rn̄sio. q2 non pn̄t moueri in omnia opposita. s3 solū
in illa q̄ sunt infra dignitatē li. ar. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ q2
bruta dn̄antur actib⁹ suis q2 pn̄t se reprimere. dōm. q2
nō dn̄ant̄ actib⁹ interiorib⁹. lic3 dn̄ent̄ exteriorib⁹. ɀ si
eīm cōprimant̄ ab actu. nō tn̄ retrahūt̄ ab appetitu. Uel
aliter pōt dici. q2 et si etiā retrahant̄ ab actu suo. nō tn̄ h
est p dominiū ppiū. s3 ex imaginatione mali exterioris
qd̄ adeo exterret vt mag̃ retrahat q̄3 appetit⁹ attrahat
ɀ ideo sicut appetendo ɀ psequēdo mag̃ agunt̄ q̄3 agāt
sic etiā in abstinendo vel se reprimendo mag̃ reprimū
tur q̄3 reprimāt. ¶ Et p h̄ pz rn̄sio ad aliud qd̄ dicit. q2 pn
cipiū motus est ab extrinseco in brutis aīalib⁹. Dici eī
potest q2 ɀ si pncipiū mot⁹ exterioris pcedat ab intri
seco. tn̄ appetit⁹ interior potius hz ortū ab exteriori ap
pehensibili q̄3 ex imperio appetitiue v̄tutis. Un̄ nō quicū
q̄3 mot⁹ ab intrinseco facit potentiā liberā. s3 ille mot⁹
quo vis motiua mouet seipam. volūtas eīm ɀ li. ar. vt
dicit Ans. est instrumentū seipm mouens. ¶ Ad illud
qd̄ obr̄ q2 li. ar. est puidere. dōm q2 puidentia q̄dam cō
tingit ex actu deliberationis ɀ pcognitionis. q̄dam p
uenit ex instinctu naturali. Prima ē libertatis arbitra
rie ɀ in solis repitur rōnalib⁹. Scđa v̄o ē naturalis sa
gacitatis ɀ industrie. natura eīm prudentissima est. ɀ hec
repitur in brutis aīalib⁹. ɀ talis nō ponit li. ar. ¶ Ad il
lud qd̄ obr̄ q2 q̄dam aīalia bruta domari nō pn̄t. dōm
q2 aliqd̄ aīal nō posse redigi in seruitutē h pōt esse du
plicit̄. aut rōne volūtarie libertatis. aut rōne naturalis
ferocitatis. Primo mō impossibile ē hominē redigi in
seruitutē. q̄3uis eīm aliq̄s possit aliquē cōpellere q̄3tum
ad actū exteriorē. q̄3tum tn̄ ad interi⁹ velle nemo pōt al
terū cōpellere sicut patebit. j. Scđo mō bestie aliq̄ sūt
indomabiles nec possunt redigi ī seruitutē. q2 tāta ē eoꝝ
ferocitas ɀ imper⁹ ad ea q̄ sunt ferocitatis vt nō possint
assuefieri ad ea q̄ sunt lenitatis. ɀ iō ratē illa nō cogit.

¶ Questio II b

Utrū li. ar. sit potētia distincta cōtra rōnem ɀ volū
tatē. Et q2 sic vr̄. Berñ. de li. ar. loquens de potentia li.
ar. Quid similius eternitati qd̄ nō sit eternitas? Si ḡ
eternitas nec respicit rōnem nec voluntatē. vr̄ q2 li. ar.
sit aliqua potentia pter has. Itē rō respondet filio. vo
luntas spiritui sancto. ḡ si in nobis est ponere aliqua3
potentiā reformādā correspondentē patri. est in nobis po
nere aliquā potentiā pter rōnem ɀ voluntatē que spe
ctat ad reformationē. talis aūt nō ē nisi li. ar. ḡ ɀc. Itē
ad pductionē opis ista tria sunt necessaria. vic3 posse.
ɀ scire. ɀ velle. ḡ si scimus p rōnem. volum⁹ p volunta
tē. vr̄ q2 in nobis sit ponere tertiā potentiā p quā sim⁹
potentes. hanc aūt dicim⁹ li. ar. facultatē. ḡ ɀc. Item
cum lapis deorsu3 mouet̄. ista tria repiunt̄. intentio ap
petitus. ɀ virtus. dicim⁹ eīm q2 lapis intendit deorsu3

moueri cũ natura sit operans ꝑ intentionẽ appetit etiam deorsum moueri. hꝫ nihilominꝰ virtutẽ ꝑ quã deorsum mouetur. ergo videtur ꝙ sicut illa tria sit reperire in aĩa rõnali. scilicet ꝙ rõnis est intendere. voluntatis appetere. erit ponere tertiam potentiã cuiꝰ sit ꝟtualiter agere. hanc autẽ dicimꝰ arbitrii facultatẽ. ꝛc. Item iudicans ꝓeminet iudicato. ꝛ mouens ꝓeminet mobili. sꝫ li. ar. est liberũ de voluntate iudiciũ. ergo li. ar. ẽ iudicare de voluntate. Similiter li. ar. est mouere oẽs vires aĩe. ꝛ rõni imꝑare vt discernat. voluntati vt appetat. ergo videtur ꝙ sit tertia potentia ab istis distincta. Sꝫ contra potentie anime rõnalis sufficienter diuiduntur ꝑ cognitiuas ꝛ affectiuas. ergo si rõ cõprehendit ꝟtutes cognitiuas. ꝛ voluntas affectiuas nõ videtur ꝙ sit cõueniens ponere tertiã potẽtiã ab his differentẽ. Itẽ actꝰ li. ar. est iudicare. sꝫ de omni eo qđ iudicamꝰ ꝑ rationẽ iudicamꝰ. ergo nõ videtur ꝙ li. ar. sit potẽtia a rõne ꝛ voluntate distincta. Itẽ alia potẽtia circũscripta. remanente sola voluntate ꝛ rõne possumꝰ consentire. qꝛ põt ꝑcedere deliberatio ꝑ actũ rõnis. ꝛ subsequi pꝛeoꝑatio ꝑ actũ voluntatis. sꝫ consentire ẽ actus li. ar. videtur ꝙ li. ar. non sit alia potentia a rõne ꝛ volũtate. Itẽ li. ar. est mouere. aut igitur mouet voluntatẽ aut nõ. Si nõ. ergo nõ videtur esse plene liber. Si mouet voluntatem ꝛ est alia potentia. ergo voluntas mouetur ab alia potentia si mouetur ab alia potentia. ergo non est libera. ergo si volũtas in nobis est maxime libera. videtur ꝙ ꝛc. Itẽ eadẽ est potentia cognitiua q̃ intelligo aliqđ. ꝛ intelligo me intelligere. ergo eadẽ vicẽ est ꝛ nõ alia qua volo aliqđ. ꝛ volo me velle illud. sꝫ potentia qua volo me velle illud ẽ li. arb. potentia qua volo est voluntas. ergo li. ar. nõ est aliud a

15 voluntate. Rñ. ad ꝑdicte q̃ois intelligentiã notandum est ꝙ sup hac questione diuerse fuerunt doctorꝫ positiones. Quidã enim dicere voluerũt ꝙ sicut mens dupliciter accipitur. aliqñ cõiter. ꝛ sic cõprehendit memoriã. intelligentiã ꝛ voluntatẽ. aliqñ ꝓprie. ꝛ sic distinguitur ꝯ intelligentiã ꝛ voluntatẽ. sic li. ar. dupliciter accipitur. s. cõiter et ꝓprie. Cõiter. ꝛ sic nõ distinguitur ꝯ rõnem ꝛ voluntatem. Proprie. ꝛ sic ꝯ rõnem ꝛ volũtatẽ hꝫ distingui. ꝛ ẽ virtus imꝑans rõni ꝛ voluntati. ꝛ vtrunqꝫ regens ꝛ mouens. cuiꝰ actꝰ pꝛimus nõ est discernere ꝛ velle sꝫ actus reflexus sup hec duo. ꝛ hec duo mouens ꝛ regẽs ille videlicet q̃ dicitur velle discernere vel velle se velle. et iste actus pꝛeambulꝰ ẽ ad rõnem ꝛ voluntatẽ. ꝛ ista potentia cõmendatur patri. ꝑ eo ꝙ actus eius maxime potens est ꝛ pꝛimus. cũ nõ moueatur sed moueat. ꝛ ideo a sanctis dicitur facultas siue ptãs volũtatis ꝛ rõnis. i. ptãs faciliter mouẽs volũtatẽ ꝛ rõnem. ꝛ ꝯsistit in istis tribꝰ q̃dã rõ imaginationis ex pte motiue. q̃ pꝛincipaliter ꝑ gratiã in via. ꝛ ꝑ dotes in patria hꝫ reformari. Alii autẽ aliter videtur ꝙ cũ rõnis ꝛ volũtatis sit reflectere se sup se. ꝛ iste due potẽtie sufficiãt ad oẽs actus aĩe ꝑficiendos. videlicet ad iudicandũ. ꝛ fugiendũ. ꝛ eligẽdũ ꝙ frustra poneretur in aĩa aliqua potentia differẽs ab istis. Si igitur natura nihil facit frustra. potẽtie aĩe rõnalis sufficienter diuiduntur ꝑ cognitiuas ꝛ affectiuas. siue ꝑ rõnem et volũtatẽ. ꝛ ideo dicit ꝙ li. ar. nõ est potentia ab his duabus potẽtiis distincta. Quelibet autẽ harũ positionũ multũ habet pꝛobabilitatis. ꝛ si velimꝰ vtrãqꝫ earũ intelligere diligẽter ꝛ pie. inueniemus eas ab inuicẽ non discordare. sed ad vnius veritatis maiorẽ expꝛessionẽ con

16 currere. Cũ enĩ dicimꝰ aliquã potentiam distingui ab aliis hoc est dupliciter. aut fm rem. aut fm rõnem. Secundũ rem. sic distinguitur intellectus ꝛ affectus. Secundũ rõnem. sic distinguitur rõ vt est cognitiua ꝛ motiua. id est dictans moueri vel disponẽs ad motũ. Loquẽdo igitur de distinctione fm rationẽ dici potest li. ar. quodãmodo distingui a ratione ꝛ volũtate. in hoc. scilicet ꝙ li. ar. nominat in rõne mouẽtis. voluntas vero ꝛ ratio in rõne moti. Hec in rõne imꝑantis. iste due i rõne exequẽtis. ꝛ ex ista ꝑte ꝑ quãdã rõnem appꝛopꝛiationis inuenitur in aĩa q̃dã rõ imaginationis. ꝛ ꝑ hũc modũ intelligitur pꝛima positio. ꝛ rõnes currunt q̃ ad pꝛimã ptẽ inducũtur. Non enĩ ꝯcludũt distinctionẽ li. arb. a rõne ꝛ volũtate fm rẽ sꝫ solũ fm rõnem ꝛ appꝛopꝛiationẽ. sicut patꝫ discurrẽti ꝑ singulas. Loquẽdo autẽ de distinctione potentiarũ fm rem. sic li. ar. nõ dicit potẽtiã diuersã vel distinctã a rõne ꝛ volũtate. ꝑ eo ꝙ potẽtie aĩe rõnalis sufficiẽter diuiduntur ꝑ cognitiuã ꝛ motiuã. ꝛ oẽs actus aĩe ꝑ has potẽtias q̃ sũt cognitiua ꝛ affectiua siue rõ ꝛ volũtas exerceri possũt. sicut rõnes q̃ ad hoc inducuntur ostẽdunt. Cum enĩ tã rõ q̃ volũtas sit nata sup se reflecti. cũ nomino volũtatẽ vt volentẽ aliqđ. ꝛ volũtatẽ vt volentẽ se velle. nõ dico potentiã aliã ꝛ aliã fm rẽ. Mouẽs enĩ ꝛ motũ in spũalibus nõ oportet differre fm substãtiã. qꝛ sicut dicit Ans. volũtas est instrumẽtum seipm mouẽs. ꝛ ratio etiã est virtus seipaꝫ cognoscẽs pꝛt rõne. ꝛ idẽ si aliqua est ibi distinctio hec est solũ fm rõnem. ꝛ sic patꝫ responsio ad q̃stionẽ ꝛ rõnes ad vtrãqꝫ partẽ. Concedo enĩ ꝙ li. ar. fm rem dicit potentiã distinctã a rõne ꝛ voluntate. ꝯcedo tñ nihilominus ꝙ aliquã distinctionem habet fm rõnem. rõne cuius dicitur facultas vtriusqꝫ. q̃ta autẽ sit distinctio melius patebit infra. Ad pꝛĩs autẽ tñ dixisse sufficiat ꝙ nõ est tãta distinctio ꝙ non faciat ipm esse aliã potẽtiam in genere potẽtie a rõne ꝛ voluntate realiter distinctã. Et ꝙ obiicit ꝙ est similius eternitati. ꝛ appꝛopꝛiatur patri. ꝛ est virtus a qua est posse. totũ illud nõ potuit nisi solũmodo distinctionẽ quandã fm quandã appꝛopꝛiationẽ ꝛ quãdam rõnem. Et hoc patꝫ. qꝛ ipa ratio includit in se intelligentiã ꝛ memoriã. ꝛ ita aliquid ꝑ qđ assimilatur patri. ꝛ aliqđ ꝑ qđ assimilatur filio. Ipa volũtas includit in se irascibile ꝛ cõcupiscibile. ꝛ ita potẽtiã ꝑ quã appetit. ꝛ potentiã ꝑ quã potest. ꝛ ideo non oportet li. ar. esse aliquã aliã potentiã pter has. Ad illud qđ vltimo obiicitur ꝙ iudicans ꝓeminet iudicato. ꝛ mouens moto. dicendum ꝙ hoc nõ oportet in spũalibus. loquendo de ꝓeminentia q̃ facit diuersitatẽ fm essentiã. Sicut enĩ sepe dictũ est. eadẽ est vis q̃ vult aliqđ. ꝛ q̃ vult se velle et q̃ iudicat se iudicare. alioqñ esset in infinitũ abire. nihilominꝰ tñ sortitur quasi dignius officiũ dũ ẽ in rõne iudicãtis q̃ cũ est in rõne iudicati. cũ est in rõne mouẽtis q̃ cũ est in ratione moti.

Questio III c

Utrũ li. ar. cõplectatur simul ꝛ rõnem ꝛ volũtatem. Et ꝙ sic videtur. Aug. de questionibus respõsionibus. cũ de li. ar. loquimur nõ de pte aĩe loquimur. sꝫ de tota. ergo nõ tantũmodo cõpꝛehendit cognitiuã. immo etiã affectiuã. Itẽ Dam. li. ar. libere appetit. libere iudicat. libere imꝑat ꝛ facit. libere disponit. libere vult. libere eligit. sed hec cõcernunt actus rõnis ꝛ volũtatis. ergo ꝛc. Si tu dicas hoc esse dictũ ꝑ causã. hoc nihil est. qꝛ ipse idẽ dicit ꝙ in eo cõiugate sunt virtutes cognitiue ꝛ vitales. cõplectitur ergo lib. arb. ꝛ vim motiuã ꝛ vim cognitiuã. Itẽ hoc videtur ꝑ diffinitionẽ li. ar. quã ponit Bern. in li. de li. ar. qđ diffiniẽs dicit ꝙ lib. ar. est cõsensus volũtatis ob inamissibilẽ libertatẽ. ꝛ rationis indeclinabile iudiciũ. ergo simul cõplectitur rationẽ et volũtatẽ. Itẽ ꝑ aliã diffinitionẽ Aug. quã magister ponit di. ꝑcedẽti q̃ talis est. li. arb. est facultas rõnis ꝛ volũtatis. sꝫ facultas volũtatis surgit ex ipa volũtate

facultas rōnis ex ip̄a rōne. q̄ facultas voluntatis. ꝛ rati onis cōp̄hendit vtranq̄ potētiā. sȝ li. ar. est facultas talis. q̄ ꝛc. Item hoc ip̄m vr̄ rōne. q̄ pctm̄ ꝛ culpa est in solo li. ar. sed aliqđ pctm̄ ē in rōne. vt pctm̄ infidelita tis. aliqđ in voluntate. q̄ li. ar. cōp̄hendit in se rōnem ꝛ voluntatē. Item grā ꝛ vtus est in solo li. ar. sȝ tres vir tutes theologice dicūtur esse in rōnali. cōcupiscibili. ꝛ irascibili. q̄ li. ar. oēs illas potētias hȝ cōplecti. Item sȝ li. ar. nō pōt cogi. rō aūt pōt cogi. q̄ li. ar. rōem ip̄am nō cō p̄hendit. Qr aūt rō aliq̄n cogat. planū ē. Qr li. ar. nō possit cogi hoc iudicat ip̄m nomē. si eīm posset cogi nō esset liberū. Item rō est eoꝝ q̄ sunt a nobis. ꝛ q̄ nō sunt a nob. sȝ li. ar. solū ē respectu eoꝝ q̄ sūt a nob. q̄ ꝑ plus ē rō q̄ li. ar. q̄ li. ar. cōp̄hendit in se rōnem. Item q̄ nō cō p̄hendat voluntatē vr̄. voluntas nostra respectu ali quoꝝ est immutabilis. sȝ quicquid li. ar. nostrū appe tit p̄mutabiliter appetit. q̄ ꝛc. Item voluntas est possi biliū ꝛ impossibiliū. sȝ li. ar. est possibiliū tm̄. q̄ ad plu ra se extendit voluntas q̄ li. ar. q̄ li. ar. nō cōp̄hendit in se rōnem ꝛ voluntatem. Item rō ꝛ voluntas sunt di uerse potentie. sȝ li. ar. est vna potentia q̄ habeat vnū actū. vtȝ eligere siue consentire. q̄ impossibile est li. ar. cōp̄hendere in se rōnem ꝛ voluntatē. Item si li. ar. ap p̄hendit in se rōnem ꝛ voluntatē. aut sicut ptes subie ctiuas. aut sicut ptes integrales. Si sicut ptes sbiecti uas. ergo tota rō li. ar. saluat̃ in rōne. ꝛ tota rō in volū tate. cū igit̃ alia potentia sit rō ꝛ alia voluntas. ꝛ nu merata inferioꝝ numerat̃ supius. vr̄ igit̃ q̄ in quolibȝ hoīe sint duo libera ar. qđ manifeste falsū est. Si aūt sicut ptes integrantes. Sȝ ꝯ. ex duob̄ potentiis nun q̄ fit vna tertia potentia. maxīe cū ille potentie manēt distincte ꝛ actus eaꝝ sunt adinuicē ordinati. ita q̄ vn9 est añ alter. si ergo rō ꝛ voluntas sunt potentie distin cte. ꝛ actus eaꝝ sunt ordinati adinuicē p̄m pri9 ꝛ poste rius. vr̄ q̄ li. ar. ex his integrari nō possit tanq̄ ex prin cipiis cōstitutiuis. ꝛ ita vr̄ q̄ li. ar. voluntatē ꝛ rōnem nō possit cōp̄hendere. R̄. ad p̄dictoꝝ intelligenti

19 am est notandū q̄ li. ar. simul cōp̄hendit ꝛ rōnē ꝛ vo luntatē. ꝛ hoc nō solū manifestat ip̄a nominatio. sȝ etiā notificatio. manifestat etiā sue ꝓprietatis inquisitio. Nominatio manifestat. Dicit̃ eīm liberū ꝛ dr̄ arbitriū. et arbitriū ē ip̄sius rōnis. libertas vero ip̄ius voluntatis ad cuius nutū ꝛ imperium moueri hn̄t cetera q̄ sunt ī no bis. ꝛ h̄ ē qđ dicit Aug9. de quinq̄ r̄nsionib. Li. ar. dr̄ ab arbitrando. q̄ a rōnali pte quid eligat. q̄ inde vero li ber nomē accepit. Hoc etiā p̄ȝ ꝑ eius notificationē. dr̄ eīm esse facultas rōnis ꝛ voluntatis. siue cōsensus rōnis ꝛ voluntatis. Postremo illud ampli9 manifestat̃ ꝑ sue ꝓprietatis inquisitionē. Li. eīm ar. siue nominet potentiā siue habitū nominat ip̄am potentiam siue dn̄am vel do minium ip̄ius potētie. ꝛ h̄ planū ē ex ip̄o noīe libertatis

20 Attēdēdū aūt q̄ dn̄iū alicui9 potētie p̄t ēē duplr̄. aut respectu obiecti aut r̄spectu act9. Dn̄iū potētie respe ctu obiecti attendit̃ in hoc q̄ possit in illud ꝛ in ampli9 sic ecōuerso q̄ pōt ferre. x. modios dn̄ium hȝ sup tres modios ad portandū. q̄ ꝑualet ad illđ qđ de facultate portat. Dominiū aūt potētie respectu act9 ē attēdēdū in h̄ q̄ potentia pōt esse in actu ꝛ cessare ab actu p̄m su um imperium. ꝛ p̄m ꝓpriū motū. Ad h̄ aūt q̄ aliqua potē tia hoc dn̄ium habeat. necesse est q̄ ip̄a possit mouere seip̄am ꝛ q̄ possit actū suū sup seip̄am reflectere. Nisi eīm posset seip̄am sup actū suū reflectere. nūq̄ȝ posset illū re frenare ꝛ nisi posset seip̄m mouere nō posset in illū exire q̄n vellet. Reflectere aūt se sup se h̄ ē v̄tutis cognitiue

sublimate a materia. q̄ quidē ē ratio. mouere aūt se hoc est v̄tutis appetitiue rationē cōsequentis. ad hoc igit̃ vt illud dominiū sit in aīa necesse est q̄ habeat rōnem ꝛ voluntatē. Nā si rōnem tm̄ haberet ꝛ nō voluntatē per quā moueret. posset se sup actū suū reflectere. sȝ nō pos set mouere vel imperare. Si vō appetitū suū haberet ꝛ nō rōnem. posset vtiq̄ moueri ꝛ in actū exire. sȝ q̄ natura posset se in actū suū reflectere. nō posset vtiq̄ refrenare et ita dominiū nō haberet. Sicut igit̃ ex cōcursu virtu tis duoꝝ hoīm resultat q̄dā facultas ad portandū vnū lapidē quē nō posset ferre alter eoꝝ. ꝛ sic ex ꝯcursu pa trisfamilias ꝛ matrisfamilias ad disponendū regimen domus resultat vna ptās. ita q̄ altera nō sufficeret. ꝛ si cut ex ꝯcursu virtutis manus ꝛ oculi resultat ptās scri bendi ad qđ altera illaꝝ nō sufficeret. sic ex ꝯcursu rōnis et volūtatis resultat q̄dā libertas siue q̄dā dn̄ium ad aliqđ faciendū ꝛ disponendū. ꝛ sic p̄ȝ q̄ li. ar. rōnem cō plectit̃ ꝛ volūtatē. Patet etiā q̄ cū li. ar. sit q̄dā ptās si ue q̄dā dn̄ium resultās ex ꝯiunctione istaꝝ duaꝝ potē tiaꝝ. s. rōnis ꝛ volūtatis. q̄ optime noīat̃ ꝑ hoc q̄ dici tur li. ar. nō vno noīe sȝ cōposito. vt vnū nomē indicat rōni ꝛ alterū volūtati. Optime aūt diffinit̃ cū dr̄ esse fa cultas rōnis ꝛ volūtatis. facultas tm̄ nō tm̄ noīat potē tiā imo facultatē potētie. ex qua nō tm̄ potēs ē. imo etiā ꝓpotēs ē ad exeundū in actū. ꝛ iō facultas dicit ptā tem siue dn̄ium qđ quidē dr̄ ēē rōnis simul ꝛ volūtatis q̄ nō est vni9 nisi cōcomitāte altera. Cōcedēde sunt igit̃ rōnes ꝓbātes q̄ li. ar. rōnem cōp̄hēdit ꝛ volūtatem.

Ad rōnes vō ad oppositū facile ē r̄ndere. Qđ eīm obr̄ q̄ nō cōp̄hēdit totā rōnem ꝛ totā volūtatē. dōm q̄ verū 21 est. sȝ cōp̄hēdit solū ip̄am potētiā cognitiuā inq̄ntum iūcta est affectiue. ꝛ affectiuā inq̄ntū iūcta est cognitiue. vñ dicit affectū deliberatiuū vel deliberationē volūtati sm. Et ꝓpterea q̄ rō noīat ip̄am potētiā cognitiuā vt ordinatā ad affectiuā. ꝛ volūtas ip̄am affectiuā vt regu latā ꝛ r̄acinatā a cognitiua. hinc ē q̄ li. ar. potius dicit̃ facultas voluntatis ꝛ rōnis q̄ intellectus ꝛ affectus. Nō eīm cōp̄hēdit totā cognitiuā. sic due prime rōnes oñdunt. nec totā affectiuā. sicut oñdūt due sequētes. sȝ aliqđ hui9 ꝛ aliqđ illius. sicut oñdūt rōnes ad primam ptem inducte. Ad illud qđ obr̄ q̄ li. ar. est potentia vna cū habeat actū vnū. dōm q̄ q̄uis actus lib. ar. vt 22 pote eligere ꝛ ꝯsentire vnus esse videat̃. nihilomin9 tm̄ implicat in se actus diuersos. Cōsensus eīm dicit ꝯcor diā alioꝝ duoꝝ. ꝛ dicit ꝯcursū actuum rōnis ꝛ volūta tis in vnū. Eligere eīm includit in se rōnis iudiciū ꝛ vo lūtatis appetitū. ꝛ ita q̄ue admodū ꝯsentire ꝛ eligere. ꝛ si vnus actus esse videat̃. diuersos actus in se includit. sic li. ar. ꝛ si videat̃ vna potētia. tm̄ diuersas in se poten tias cōplectit̃. ita q̄ et ꝯcursu illaꝝ seinuicē adiuuantiū um resultat in nobis regimē potestatis ꝑfecte. Ad 23 illud qđ vltimo obr̄ verū cōplectat̃ eas sicut ptes inte grales aut subiectiuas. dōm q̄ nō cōplectit̃ eas oīno si cut totū integrale. nec oīno sicut totū vniuersale. sed si cut totū potētiale. qđ partim habet naturā totius inte gri. ꝑtim totius vniuersalis. Totius integri in hoc q̄ in vna illarū potētiaꝝ nō potest saluari absq̄ altera. Naturā vō toti9 vniuersalis hȝ. q̄ ex illaꝝ cōcursu ad inuicē q̄libet illarū denoīat. Vñ sicut duo hoīes facul tatē hn̄t ferēdi lapidē quē neuter ꝑ se hȝ. ꝛ illa facultate potētia cuiuslibet eoꝝ dicit̃ esse facilis. nec eñ est vna si ne altera. sic intelligendū est in ꝓposito. Et rursus sicut similitudo ē in vno sine altero. ꝛ tm̄ q̄libet eoꝝ denoīat̃ simil̃ nec dicunt̃ ēē due similitudines sȝ vna. sic libertas

dicit esse in ratione et voluntate. ita q utraqz illarum potē tiarum ē libera ex cōiunctione sui cum alia. nec tn̄ sunt in eis due libertates sz vna. et sic patent obiecta.

¶ Questio IIII d

Utrū li. ar. cōplectat rōnem et voluntatē p modū potē tie. an p modū habit⁹. Et q p modū potentie vr̄ p̄mo p Ans. in li. de li. ar. vbi sic ait. Liberū ar. ē ptās seruādi rectitudinē. sz ptās ē in gn̄e potētie. g et cet. ¶ Itē Bern. de li. ar. Tolle li. ar. iam nō erit qd saluet. sz saluari nō ōz nisi potentia vl' sba rōne potētie. g li. ar. vl' ē nomē sub stantie vel potentie. sz non ē sube. g ē potentie. ¶ Itez in nobis ē ponere aliquā potētiā q sp̄ inc mat ad bonum simplr. vt pote sinderisim. et aliquā q sp̄ inclinat ad bo nū vt nunc q̄trum est de se. vt pote sensualitatē. g est po nere potentiā medio mō se habentē. hanc dicim⁹ li. ar. g et cet. ¶ Itē omne qd est susceptibile habit⁹ ē potentia. sz li. ar. susceptibile est habit⁹. vt pote gr̄e. g est potentia. Q aūt li. ar. sit susceptibile gr̄e ptz p Aug⁹. q dicit q gra se hz ad li. ar. sicut sessor ad equū. ¶ Sz cōtra. Aug⁹. in enche. Li. ar. male vtens hō. et se pdit et ipm. sz nulla potentia peccando pdit. g li. ar. nō est potentia. ¶ Itē li berū ar. sic diffinit ab Aug. cui⁹ diffinitio posita ē dis. pcedenti. Li. ar. ē facultas voluntat. et rōnis. sz facul tas est illud quo potentia efficit facilis. g cū omne illd qd reddit potentiā facilez ad opus reddat eā habilem et tale sit habit⁹. vr̄ et cet. ¶ Itē Bern. de li. ar. Li. ar. est ha bitus animi liber sui. sz si hec diffinitio recte assignata est. vr̄ q li. ar. essentialiter sit habit⁹. sz non m̄i et rōnis et voluntat. g et cet. ¶ Itē li. ar. nō est aliud sicut dicit mgr̄ in lra et ibi diffinit q̄z lz iudiciū. sz li. iudiciū n̄ ē potētia sz act⁹ vel hit⁹. g et cet. ¶ Itē potētie nō est potentia. nec po tentia ōz esse in potentia. sz lib. ar. est facultas rōnis et voluntatis. et est in rōne et voluntate. g nō vr̄ q sit po tentia aliqua. et est potentia vl' habit⁹. g et cet. ¶ Itez omne qd hz diminui et augeri pot⁹ hz rōnem habit⁹ q̄z potē tie. sz li. ar. est hmōi. sicut mgr̄ dicit i lra. q maior liber tas est in beatis q̄z in confirmatis. ergo et cet. R⁹. dōm q

24 cū q̄ritur vtrū li. ar. sit nomē habitus vel potentie. hoc duplr̄ pōt queri. Aut ita q queraē vtrū precise nomi net habitū. vel p̄cise nominet potētiā. et talis questio parū hz difficultat. p eo q fere omnia noīa potentia rū aīe aliqñ accipiunē p potētijs. aliqñ p habitib⁹. ali qñ p actib⁹. Sicut enim vult phs. intellect⁹ vocaē ali qñ potentia. aliqñ habit⁹ intelligendi. aliqñ act⁹. Et Ans. dicit q voluntas aliqñ ōz instrumētū. aliqñ affe ctus. aliqñ v'us. et io hoc in p̄posita questione nō inten ditur. Alio modo pōt intelligi p̄dicta qō vt hoc inqui raē vtrz tūi primo et p̄ncipalir̄ nomē li. ar. imponatur

pr positio

sm q de eo sacri doctores loquunē. Et ad istam qōnem triplex est modus ridendi p diuersos. Quidā eñ sen serūt q li. ar. nō ē potentie q se hz p modū vlis ad rōnez et voluntatē. et cōprehendit eos sicut totū vlē cōprehen dit ptes. Unde sicut potētia rōnalis rōni et voluntati dicit esse cōmunis. sic etiā et libertas ar. sm istū modū dicendi. sz istd supra improbatū est. Si enim nomina ret potentiā vlēm ad rōnem et voluntatē. iā rū rō vl' vo luntas sint diuerse potētie rōnalis. iam essent in eis di uerse libertates. et duo li. ar. essent in quolibet homine.

2 positio

Et ideo est alia positio q li. ar. nominat potētiā ex vo luntate et rōne cōstitutā ad aliquid faciendū ad quod neutra illarū p se poterat. Et quia vna iuncta alteri nō tantūmodo reddit potentiā potentē. sed etiā habilem et facilē hinc est qd liber. arb. nō tantūmodo nominat potentiā. sed etiā nominat habilē potētiam et facilem. Et propterea nomē illud q̄uis sit nomē impositū po tentie. vr̄ tn̄ esse nomē habitus. Sed quoniā difficile ē intelligere qualiter ex duabus potētijs vna cōstituaē. vel quomodo li. ar. loquēdo formaliter et p̄pie sit due potētie. maxime cū non dicaē esse ratio et volūtas. sz fa cultas volūtatis et rōnis. Ideo est tertius modus dicē di q li. ar. est nomen p̄ncipaliter impositū habitui. et hoc plane manifestat ipa noīs impositio. Arbitriū eñi nō dicit potētiam sed habitū. Manifestat etiā ipa no tificatio. nō eñi ōz li. ar. esse potentiā facilis. sed facul tas potētiarū. Quēadmodū aūt cū dico potentiam ha bilē. dico potentiā habilitatā. sic cū dico facultatē po tētie. dico habitum eiusdē. Quoniā igiē li. ar. sm p̄priā suā assignationē facultas volūtatis et rōnis recte esse di citur. hinc est q li. ar. principaliter dicit habitū. et com plectitur rōnem et voluntatē. nō tanq̄z vna potētia ex his cōstituta. sed tanq̄z vnus habitus. qui quidē dicit facultas et dominiū qui p̄surgit ex cōiunctione vtriusqz. et potēs est sup actum vtriusqz potētie p se et in se cō siderate. Cōcedēde sunt igiē rōnes ostēdentes q lib. ar. nominat habitū. verū eñi cōcludunt. q habitum p̄nci paliter imponiē vnde essentialiter loquēdo. hec est ve ra li. ar. est habitus aīe. siue facultas volūtatis et rōnis

3 positio

¶ Ad ea vero q in cōtrarium obijciunē de facili respondeē. Cōcedo eñi q li. ar. aliquādo supponit potētiam et acci pitur p potētia. sed hoc nō est de sua p̄ncipali signifi catione. sed sicut nomē potētie trahitur ad nomē habi tus. sic nomē habitus frequēter ad nomē potentie. et sic patent ad vtrāqz partē obiecta.

in fine

¶ Questio V e

Utrū li. ar. aliquid addat supra rōnem et volūtatem. Et q sic vr̄ dēm. ¶ Omnis habitus addit aliquid supra potē tiam. sed li. ar. est habitus sicut p̄batum est. g aliqd ad dit supra potētiam. sed est habitus rōnis et voluntatis g et cet. ¶ Item sicut se habet potentia ad substātiā. sic se ha bet facultas ad potētiam. sicut eñi substātia per poten tiam dicit potens. si potētia p facultatē dicitur facilis sed potentia addit supra substantiā. g et facultas supra potētiā cuius est facultas. sed li. ar. est facultas volun tatis et rōnis. g et cet. ¶ Itē omne quod cōtrahit aliqd addit supra illud. sed li. ar. nō cōplectitur oēm actum volūta tis nec oēm actū rōnis. et si hoc. g aliq̄ modo ptrahit. si igiē omne cōtrahens aliquo modo addit. vr̄ q li. ar. sup rōnem et voluntatē aliqd addat. ¶ Item intellecto q ali quis habet rōnem p̄ter voluntatē. nō habet li. ar. si er go nō saluaē in rōne per se nec in volūtate. vr̄ q aliquid addat supra vtrāqz. ¶ Sed ptra. oīs habitus qui addit aliquid supra potētiam determinat potentiam ad ali quē actum. sed li. ar. potius ampliat subiectū siue potē tie in qua est respectu actuū q̄z addat. g et cet. ¶ Itē li. ar. q̄z tum est de se respicit actū moris. sed nullus habit⁹ mo ralis q addit aliqd sup potentiā est indifferēs ad bonū et ad malū. li. ar. est ad bonū et ad malū indifferens. g su pra rōnem et volūtatem nihil addit. ¶ Itē possibile est in telligere potentiā circūscripto oīm habitu q addit ali quid supra ipam. sed impossibile est esse vel intelligere aliquē habere volūtatē et rōnem q nō intelligaē habere li. ar. g li. ar. sup rōnem et volūtatē nihil addit nouum. ¶ Itē eque essentiale ē aīe habere li. ar. sicut ēē ad imaginē dei sz cū dico aīam ēē ad imaginē dei. nō dico aliqd additū substātie et potētijs. ergo pari ratione nihil superaddē

rōni ꝛ volūtati cū dico animā habere li. ar. ¶Jtē si li. ar. adderet aliqd supra rōnem ꝛ volūtatē. aut ꝗ illud habe ret omnī ab eis aut nō. Si nō. ꝗ esset habitus infusus vl' acqsitus qḋ absurdū est dicere. Si sic. ꝗ cū illud qḋ ad dit supra alterū ꝛ omnī habet ab eo ꝛ depēdentiā habet ab illo. ꝛ qḋ depēdet ꝛ omnī hꝫ ab altero. potius hꝫ ab illo regi ꝙ̄ ipm regere. potius habet subijci ꝙ̄ dn̄ari. ꝗ lib. ar. in hoīe nō imparet. ¶Jtem si li. ar. diceret habitū quī adderet sup̄ rōnem ꝛ voluntatē. cū vnū accidēs nō pōt esse in duob⁹ subiectis. vr̄ ꝙ ille habitus haberet pluri ficari ꝑꝑter multiplicationē subiecti ꝑmi. ꝛ ꝙ plura ar bitria cēnt in vno homine. qḋ oīno deuiat a recta rōne.

25 ¶R⁹. ad predictoꝝ intelligētiam est notandū ꝙ cū ha bitus reddat potētiā facilē. ꝛ tribus modis habeat po tentia esse facilis. trib⁹ modis habet habitus ad poten tiā cōparari. Quedā nāqꝫ potētia respectu alicui⁹ ē fa cilis ꝑ seipām. vt patet cū dr̄. mens est nata ad meminē dū seipsa vel intelligendū se. ꝛ tūc talis habitus non differt a potētia ꝑm rem sed ꝑm rōnem ꝛ modū dicendi et tunc nō addit aliqd ꝑm essentiā sed solū ꝑm rōnem. Quedā est potētia q̄ respectu alicuius actus est habi lis ꝑ aliqd sui. sicut potētia intellectiua ad cognitionē figurarū geometricarū nō est habilis ꝑ seipām. s. sciēti am geometricā. sꝫ potētia ꝑ aliquod accidēs qḋ habet esse in ea. ꝛ tunc habitus talis addit sup̄ potentiā nō so lū ꝑm rōnem sed etiā ꝑm essentiā ꝛ rē. Aliqua vero po tentia facilis est ad aliquē actū ꝑ seipām. nō tn̄ sola sed cū alia. ꝛ sic potētia rōnalis sine aliquo habitu sup ad dito ex sola coniunctione sui cū appetitu nata est in actū consentiēdi ꝛ eligendi exire. ꝛ hoc modo habitus vel fa cultas nō addit aliqd diuersū ꝑm essentiā. nec addit so lū ꝑm rōnem intelligēdi. sed medio modo addit ꝑm esse qꝛ nō addit aliqd absolutū sed respectiuū. sicut pꝫ cum dita rōnem ꝑ se. ꝛ rōnem associatā siue adiūctā volun tati. nō addo aliqd nouū supra rōnem ꝑm se. sed solum coniunctionem sui ad alterū ꝗ̄tū ad aliquē consequentē actū. Vn̄ sicut qn̄ plures cōcurrunt ad trahendā nauē vel ferendū lapidē. potētia vnius reddit potentiā alte rius faciliem. ita ꝙ nulla noua virtus vel habilitas ad uenit potētie alicui⁹ trahentis in se. sic ꝛ in ꝑposito in telligendū est se habere. ꝛ hinc est ꝙ li. ar. ꝛ sī accidēs vi deatur inꝗ̄tū sonat rōnem habitus ꝑm rem. tn̄ non est accidēs potētie sup̄additū. Et ueri licꝫ habitus. quia tn̄ nō dicit habitū vnius potentie absolute sꝫ cū relatio ne vnius ad alterū. in duabus aūt potentijs siu respe ctu duarū potentiarū pōt esse vnus. nō em̄ est habitus sup̄additus ꝑ gratie infusionē vel per innatā disposi tionem. sed potius dr̄ esse habitus quo ratio ꝛ volūtas suis actibus dn̄ant̄ quod est in eis ex sua naturali ori gine. ꝑ eo ꝙ naturaliter iste due potētie in eadē substā tia sūt radicate. nec contingit vnā ab altera separare. Cōcedēde sunt igit̄ rationes ostendentes ꝙ li. ar. ꝑm es sentiā nihil addit sup̄ rationem ꝛ volūtatē. addit tamē aliquo modo ꝑm esse. siue ꝑm relationē. que quidē non ponit aliquā nouā qualitatē esse in rōne vel voluntate sed ponit rōnem ꝛ voluntatē ad vnū actū ꝯcurrere ꝑm naturalē aptitudinē. ¶Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ omnis

26 habitus addit aliquid supra potētiam. dōm ꝙ illud nō est verū intelligēdo de additione essentiali. maxime vbi

27 potentia est habitualis ꝑ seipām. ¶Ad illud qḋ obꝛ̄ ꝙ omnis potētia addit supra substantiam. ꝗ ꝛc̄. dōm ꝙ nō est simile. ꝑ eo ꝙ facultas essentialior potest esse po tentie ꝙ̄ sit potētia substantie. nihilominus tamē aliq potētia est que ad idē genus potest reduci cum substan

tia. sicut habitū fuit supra. ¶Ad illud quod obꝛ̄ ꝙ lib. 28 ar. aliquo modo cōtrahit rationem ꝛ volūtatem. dōm ꝙ hoc non est ꝑ additionē alicuius absoluti. sed ꝑpter concomitantiam rōnis ꝛ voluntatis que simul cōcur rūt ad dominiū li. ar. nō tn̄ se ꝯcomitant̄ in productione cuiuslibet actus proprij. Aliquid em̄ appetit appetitus circa qḋ nō est deliberatio: ꝛ aliquid nouimus ꝛ credi mus esse verū siue volūtas velit credere siue nō. ¶Ad 29 vltimum iā patet respōsio. qm̄ illud nō cōcludit addi tionē alicuius qualitatis noue sup̄ rationē sed solū con comitantiā volūtatis. quoniā sine voluntate ratio li bera nō esset vel ecōuerso. Si aūt iste due potentie po nantur in aliquo ꝗ̄tū cūqꝫ mīe. necesse est ponere i co arbitrij libertatē. ꝛ sic planū est ꝙ li. ar. et si dicat habi tum cōplectentē rōnem ꝛ voluntatē. nō tamē dicit habi tum actualē. immo potius dicit illarū duarū potētia rum dominiū naturale respectu eius actus qui est eli gere siue consentire. ꝛ ꝑpterea sancti magis vocāt libe rum arbitriū facultatē vel potestatem ꝙ̄ vocant habi litatem ostendētes differētiā eius ad alios habitus anime.

¶Questio VI

Vtrū li. ar. sit habitus siue facultas residens penes ra tionem ꝛ volūtatē coniunctim. id est penes quā istarū potentiarū principalius nobis insit. ¶Et ꝙ principali⁹ insit penes rationem. videt̄ primo per ipsam nomina tionem qua dicit̄ esse li. ar. Si em̄ adiectiuū ponit rem suam circa suum substantiuū. ꝛ principalius dicit̄ ali quid de alio ꝑm abstractionē ꝙ̄ ꝑm concretionē ꝛ habi tus ille nominat arbitriū liberū nō libertas arbitraria arbitriū vero se tenet ex parte rationis. videtur ꝗ ꝛc̄. ¶Jtem phūs dicit ꝙ ratio nata est regere irascibilē ꝛ cō cupiscibilē. sed volūtas cōsistit in illis duabus viribus scꝫ concupiscibili ꝛ irascibili. ergo ratio nata est regere voluntatem ꝛ rationē. sed li. ar. est magis regens ꝙ̄ re ctum. ꝗ magis se tenet ex parte rationis ꝙ̄ voluntatis Si tu dicas ꝙ phūs intelligit de irascibili ꝛ cōcupisci bili brutali. nō de illa in qua cōsistit ipsa volūtas. Con tra hoc est ipsa littera. dicit em̄ ꝙ li. ar. est liberū de vo luntate iudicium. si ergo iudicātis est regere iudicium patet ꝛc̄. ¶Jtem facto vltimo iudicio rationis semꝑ volū tas mouetur ꝑm illud. ergo si preit ratio ꝙ̄ iudicās ꝛ illa sequitur tanꝙ̄ iudicatum. tum libertas magis reside at penes illud quod preit ꝛ imperat. ꝙ̄ penes illud qḋ sequitur ꝛ obedit. videt̄ ꝙ li. arb. plus tenet se ex parte rationis ꝙ̄ voluntatis. ¶Jtem li. ar. eo ipso liberū est quo potest seipsum restringere ꝛ reprimere. sed repres sio actus voliti nō est nisi per iudiciū rationis. qꝛ nisi examen rationis interueniat. semꝑ voluntas sequitur imperium affectionis. ergo libertas magis est penes ra tionem ꝙ̄ voluntatē. ¶Sed contra. li. ar. eo ipso dicitur liberū. qꝛ immune est a coactione. ꝗ penes illud maxi me est li. ar. quod magis elongat̄ a natura coactionis. et talis potentia est voluntas non ratio. in multis em̄ contingit rationem cogi. nō sic voluntatem. ꝗ ꝛc̄. ¶Jtē li. ar. est illud quod est in nobis imperatiuum. sed ma gis est imperatiua in nobis volūtas ꝙ̄ ratio. quicquid em̄ ratio dictet semꝑ illud fit quod volūtas. propter ergo ꝛc̄. ¶Jtem li. ar. est illud ex quo principaliter cō sistit in nobis meritum vel demeritum. sed meritū vel demeritū principaliter cōsistit penes volūtatem. ꝗ ꝛc̄. ¶Jtem li. arb. est i nobis potentissimum. sicut dicit Bern. et plures auctoritates hoc sonant. sed nihil adeo est in potestate nostra sicut est voluntas et actus

volēdi. ergo videtur q maxime penes volūtatē residet 30 in nobis libertas. ¶ R°. dōm q cum li. ar. sit facultas siue dominium ex qua redditur potentia facilis non solum ad motū sz etiā ad mouēdū seipm. sicut rō mouē di se inchoatur in ratione ꝛ cōsumatur in voluntate sic et arbi. libertas residet penes rōnem ꝛ volūtatē ita q ī vna illarū potentiarū inchoaƀ ꝛ in alia ꝯsumaƀ. iō di cunt motū inchoādi in rōne. sed nō mouetur appetitus ni si pambulo cogitatu. neq̄ ēm possumus amare nisi cognoscamus. ꝛ ideo ad hoc q motus fiat pcit cogni tio disponēs. ꝛ subsequitur virtus pficiens. ꝯtrūq̄ ēm pcedat cogitatus nunq̄ tñ motus sequitur. nisi id mitti peret voluntatis affectio. ꝛ sicut volūtas nō hz moue ri ad obiectū acceptādo vel refugiēdo illud nisi pambu lo cogitatu. sic etiā nō habet approbare vel respuere. si ue eligere ꝛ refrenare actū ppum nisi rōnis actus pce dat q dicet ipm esse bonū vel malū: pficiendū vel refre nandū. ex tali ēm actu pambulo voluntas in actu suo i cipit cōplacere vel displicere. ꝛ sic patet q libertas ar. siue facultas q dicit li. ar. in rōne inchoaƀ. ꝛ in volūta tate cōsumaƀ. ꝛ q̄nq̄ penes illud pncipaliter residet pe nes qd ꝯsumaƀ. iō pncipalit libtas ar. ꝛ dominiū ī vo 31 lūtate ꝯsistit. Et iterū. q: illud in q res inchoaƀ se ha bet p modū materialis. illud in quo ꝯsumaƀ se hz p mo dū formalis. ꝛ adiectiuū respectu substantiui se habet p modū informātis. ꝛ iō in noīatione illius potestatis nomē respondēs rōni significaƀ substātiue. nomē ꝯo re spondēs volūtati significaƀ adiectiue. ꝛ pp̄ter hoc ma gis vocaƀ ista facultas li. ar. q̄ arbitraria libertas. ꝛ p 32 hoc pz rnsio ad pmū obiectū in ꝯtrariū. ¶ Ad illud ꝯo qd obi scdo q rō regit irascibilē ꝛ ꝯcupiscibilē. dōm q ꝛ si vis irascibilis ꝛ ꝯcupiscibilis itelligaƀ de appetitu brutali. siue de potentiis appetitiuis rōnali. vtrūq̄ ēm hz regere rō p modū disponētis ꝛ ꝯsulentis q̄ntū est de se. Qz aūt regat p modū impātis hoc nō est nisi mediante voluntate q dat ei autoritatē. volūtas aūt nō dicit aliā potentiā p essentiā a ꝯcupiscibili ꝛ irascibili. sz nominat ipm appetitū vt ratio cinatū siue rōni ꝯiunctū. ꝛ sic eius regere est ꝛ imperare. Cōcupiscibilis aūt ꝛ irascibilis eandē potentiā nomināt affectiuā. inq̄tū ēm hūt regere ita dicunƀ inferiores. nō q̄ntū ad naturā potētie sz q̄ tū ad officiū. ꝛ hinc est q li. ar. fm rem cōprehēdit istas tres potētias. vīz rōnalē. irascibilē. ꝛ ꝯcupiscibilē. sic dic Aug. de q̄nq̄ rnsionib°. Cū de li. ar. loqmur. nō de pte aīe loqmur. sz de tota. hinc est etiā q cum cetere virtutes nō indocte ponanƀ in li. ar. nō huic obuiat il lud qd ꝯsueuit dici q tres virtutes theologice sūt in ra tionali. ꝯcupiscibili. ꝛ irascibili. volūtas ēm vt iā dictū est nō noīat aliquā potentiā sed essentiā ꝛ naturam ab irascibili ꝛ contupiscibili. licz alio modo nominet. ¶ Ad 33 illud qd obī q ratio iudicat ꝛ voluntas sequitur. dōm q duplex est iudiciū rōnis. Quoddā est in solo dictami ne. ꝛ hoc est rōnis fm se. Aliud est fm iudiciū diffiniti uum vt fiat vel nō fiat. ꝛ illud nunq̄ est sine voluntate Quātūcūq̄ ēm ratio deliberet. in eā partē determinat diffinitiuū iudiciū quā optat volūtas. Et ideo cū di citur. q voluntas sequiƀ iudiciū. si intelligaƀ de iudicio qd ꝯsistit in solo dictamine nō est semp verū q ad illd sequatur volūtas necessario. Si aūt intelligaƀ de iu dicio diffinitiuo. ex hoc nō sequitur q volūtas sequaƀ pn cipaliter actū alienū. imo potius actū alienū trahit ad ppriū. ¶ Ad illud qd vltimo obī q refrenatio est mediā 34 te actu rōnis. dōm q verū ē q act° rōnis requiƀ. sz nūq̄ ab illo pncipalit ē refrenatio. Quātūcūq̄ ēm rō dictet actū volūtatis eē malū. nūq̄ tñ volūtas se retrahit nisi velit. ꝛ iō sicut possibilitas scribēdi pncipalit° dī esse in manu q̄ in oculo. licet ad eā ꝯcurrat vis oculi ꝛ vis ma nus. sic intelligendum est in proposito. Ex dictis igi tur pz quid sit li. ar. fm rē ꝛ qualiter se habeat ad rōnē et ad voluntatē. Si ēm omnia que pdeterminata sūt i simul cōferanƀ in vnum. puto satis posse quietari intel lectum. si quis aūt in aliquo predictorū quiescere velit reliqua non pertractās. nō ita euidēter innotescet ei q sit li. ar. quidditas ꝛ essentia.

De libero arbitrio fm differentes eius status in speciali.

Ex pdictis perspicuū ꝛc. Supra egit magister de li bero arbitrio. fm id qd est in generali. ī hac pte agit de diuersis statibus eius in speciali. ostendens q fm di uersos ei° status diuersi sunt libertatis gradus. p eo q libertas arbitrij. minui hz p peccm̄. Et qm̄ nō oīs liber tas hz diminui. iō pars ista cōtinet tres particulas In prima assignat magister gradū libertatis in homie fm diuersos stat°. In scda vero assignat diuersas dif ferentias libertatis. ibi. Est nāq̄ libertas arb. triplex. In tertia vero breuiter epilogat ostendens quo gene re libertatis lib. ar. intelligi debeat minuit per pecca tū. ibi. Ex predictis iam apparet in quo per peccatū ꝛc. Prima pars habet tres particulas In prima deter minat gradus libertatis. In secūda vero assignat sta tus diuersos hominis in quibus libertas hobet auge ri et diminui. ibi. Et possūt notari in homine quatuor status ꝛc. In tertia vero determinat per quid minui habet ar. libertas. ibi. Unde manifestum est q preter alias penalitates ꝛc. Similiter secūda pars tres ha bet partes fm triplicem libertatis differentiam. Pri mo enīz agit de libertate a coactione. Secūdo de liber tate a culpa seu peccato. ibi. Est et alia libertas a pec cato. Tertio de libertate a miseria. ibi. Est iterum liber tas a miseria ꝛc. Aliarum autem partium diuisiones manifeste sunt in littera.

d

¶ Determinat gradus libertatis arbitrij in ho mine fm diuersos status siue tempora. e

¶ Ex predictis perspicuū fit q maior fuit liber tas arbitrij prima q̄ secunda. ꝛ tertia multo ma ior quā secunda vel prima. Prima enim liber tas arbitrij fuit in qua poterat peccare et nō pec care. Ultima vero erit in qua poterit non pec care et non poterit peccare. media vero in qua pōt peccare. et non potest nō peccare. ante repa rationem etiam mortaliter. post reparationem vero saltem venialiter.

¶ Assignat quatuor status hominis in quibus libertas arbitrij habet augeri ꝛ minui. f

Et possunt in homine notari quatuor status liberi arbitrij. Añ pctm̄ enī ad bonum nil impediebat. nil ad malū īpellebat. Nō habuit infirmitatē ad malū. τ habuit adiutoriū ad bonū. Tūc sine errore rō iudicare. τ volūtas sine difficultate bonū appetere poterat. Post pctm̄ vō añ reparationē gr̄e premitꝰ a ɔcupiscētia τ vincitꝰ. τ hꝫ infirmitatē in malo. sꝫ nō hꝫ gr̄am in bono. τ iō pōt peccare τ nō pōt nō peccare etiā dānabiliter. Post reparationē vero ante confirmationē premitur a cōcupiscentia sed non vincitꝰ. τ hꝫ qdē infirmitatē ī malo. sꝫ gr̄am in bono. vt possit peccare ppter libertatem et infirmitatem. τ possit nō peccare ad mortē ppter libertatē τ gr̄am adiuuātē. nōdū hꝫ posse oīno nō peccare vel nō posse peccare. ppter ifirmitatē nondū pfecte absorptā. et ppter gr̄am nōdum plene cōsummatā. Post cōfirmationē vero infirmitate penitus cōsūpta. et gr̄a cōsūmata. nec vinci poterit nec pmi. τ tūc habebit nō posse peccare.

Determinat per qd minus habet arbitrij libertas. g

Unde manifestū est q̄ pter alias penalitates p pctō illo incurrit hō penā in corruptione τ depssione liberi arbitrij. Per illud naq̃ pctm̄ naturalia bona in ipo hoīe corrupta sunt. τ gratuita detracta. Hic est eñ ille q̄ a latronibus vulneratꝰ ē et spoliatus. Vulneratus quidē in naturalibꝰ bonis quibꝰ nō est priuatus. alioquin nō posset fieri reparatio. Spoliatus vero gratuitis q̄ p gr̄am naturalibꝰ addita fuerāt. Hec sūt data optima τ dona pfecta. Quoꝝ alia sūt corrupta p peccatū id est naturalia. vt ingeniū. memoria. itellectus. Alia subtracta. i. gratuita. q̄q̄ τ naturalia ex gratia sint. Ad generalē dei quippe gr̄a ptinēt. Sepe tñ huiusmodi fit distinctio cū gratie vocabulū ad speciē nō ad genus referť.

a Corrupta est ergo libertas arbitrij per pctm̄ τ ex pte perdita. Unñ Aug. in enchi. libero arbitrio male vtens homo τ se perdit et ipsū. Cum enī libero arbitrio peccaretur. victore peccato amissum est et liberū arbitrium. A quo enī quis deuictꝰ est. huic seruus addictꝰ est. Ecce liberum arbitriū dicit hominem amisisse. non q̄ post peccatum non habuerit liberū arbitrium. sed quia libertatē arbitrij perdidit. nō quidem omnem. sed libertatem a miseria τ a peccato.

Aug°. a Corrupta est ergo libertas arbitrij per peccatum et ex parte pdita. Obijcitur. hoc est contra Bern. qui dicit in libro de li. ar. Nec miseria amittitꝰ. nec culpa minuitur. Item in eodē li. loquens de lib. ar. sui omino diminutionē vł detrectum non patitur. Et iterum ipse ibidem dicit

Agit de libertate arbitrij a coactione. b

b Est namq̃ libertas arbitrij triplex. scilicet a necessitate. a peccato. a miseria. A necessitate et ante peccatum τ post eque liberum est arbitrium. Sicut enī tunc cogi non poterat. ita nec modo. Ideoq̃ voluntas merito apud deum iudicatur. que semper a necessitate libera est et nunq̄ cogi potest. vbi necessitas ibi non est libertas. vbi non est libertas. nec voluntas. et ideo nec meritum. hec libertas in omnibus est tam in malis q̄ in bonis.

Agit de libertate a peccato seu culpa. i

Est et alia libertas a peccato. scilicet de qua dicit apostolus. vbi spiritus dn̄i ibi libertas. Et veritas in euangelio. Si filius vos liberauerit. vere liberi eritis. Hec libertas a seruitute peccati liberat. et seruos iusticie facit. sicut econuerso seruitus peccati liberos iusticie facit. vnde apostolus. liberati a peccato serui facti estis iusticie. Et item. Cum serui essetis peccati. liberi fuistis iusticie. Hanc libertatē peccando hō amisit. Ideoq̃ August. dicit q̄ homo male vtens libero arbitrio. τ se perdit τ ipsum. quia perdita ē per peccatum libertas. non a necessitate sed a peccato. Qui enim facit peccatū seruus est peccati.

Qui habent hanc libertatem. scꝫ a peccato τ p qd. k

Istam libertatē que est a peccato illi soli nunc habent quos filios per gratiam liberat τ reparat. non ita q̄ penitus sint sine peccato in hac mortali carne. sed vt in eis peccatum non dominetur neq̃ regnet. Et hec est vera et bona libertas q̄ bonā parit seruitutē. s. iusticie.

Libertas li. ar. de ipso quo condita est statu aliquatenꝰ nō mutatur. sed equaliter q̄tum in se est a celis. et terris. et inferis. possidetꝰ. q̄ male assignat mgr̄ diuersos gradꝰ libertatis arbitrij. Item si libertas arbi. potest per peccatum diminui. cum non sit infinita. aliquā do poterit amitti. ergo si impossibile est creaturam rationalem absq̃ libertate arb. esse impossibile est ipm per peccatū diminui. R°. ad hoc. dicendū q̄ si loquitꝰ de libertate arb. q̄tum ad esse et q̄tum ad bene esse. Si loquamur q̄tum ad esse. sic liberū arbitri. non potest diminui per peccatum. Si loquamur quātum ad bene esse sic excludit malum duplex. videlicet culpe et pene. Et q̄tum ad hoc liber. arbi. potest diminui. τ hec libertas per peccatū tolli potest sic ꝑ damnatis q̄ necessario sūt subiecti malo culpe et pene. et per h patꝫ obiecta cōtra hoc. quia p cedunt de libertate intelligendo q̄tū ad esse.

35 ij. Cor. iij. Joh. viij. Ro. vj. Joh. viij.

b Est naq̃ liberū arbitriū triplex. scꝫ a necessitate. a peccato. a miseria. Videtꝰ q̄ ista diuisio sit supflua.

Uñ Aug· in enchei· ait· Ad iu sticiam faciēdā nō erit aliquis liber nisi a peccato liberat⁹· esse iusticie ceperit seruus· ⁊ ipsa est vera libertas ꝓpter recti facti leticiā· simul ⁊ pia seruitus ꝓpter ꝓcepti obedientiā· Est alia libertas nō vera· male seruituti adiuncta que est ad malū faciēdum· vbi ratio dissentit a volūtate iudicās nō esse faciēdū qđ voluntas appetit· Ad bonū vero faciendū ꝯcordat ratio voluntati· ⁊ iō ibi vera libertas ē ⁊ pia· De libertate aūt ad malū ⁊ seruitute mala ait Aug· in enchei· Seruo addicto peccato q̄ potest esse libertas nisi qñ eū peccare delectat· Liberaliter enī seruit qui sui dñi voluntatē libēter facit· ac per hoc ad peccādum liber est q̄ peccati seruus est·

¶ Questio de libertate ad malū an sit ipsa libertas liberi arbitrij· l

Hic queri potest vtrū hec libertas qua q̄s liber est ad malum sit libertas arbitrij· Si enī libertas arbitrij est· bonū quidē est· qr libertas arbitrij bonū naturale est· Quibusdā videt̃ q̄ sit ipsa libertas arbitrij· q̄ semper bona est· sed ꝓpter pctī seruitutē ad malū fit liberior ⁊ pnior· ⁊ iō dr nō esse vera libertas quia ad malum est· Alij aūt videt̃ q̄ hec libertas ad malum quā supra cō memorauit Aug· nō sit ipsa libertas arbitrij· sȝ sit quedā pronitas peccādi ⁊ curuitas q̄ ex peccato est· ⁊ mala ē

¶ Questio alia de libertate ad bonū· an ipsa sit libertas arbitrij an non· m

Similiter etiā queri solet vtrū illa libertas vera q̄ est ad iusticiam faciēdam sit ipsa libertas arbitrij· Quidā dicunt illā eandē esse· sed repatam p gratiā· q̄ iuuāte lība ē ad bonū· sine gra xo nō ē libera ad bonū· Unde Aug· in Enche· Ista libertas ad bene faciēdum vñ erit homini addicto ⁊ vēdito sub peccato nisi eū redimat qui dicit· Si filius vos libauerit· vere liberi eritis· Quod antecꝫ fieri ī homine īcipiat· quomodo q̄sꝫ de libero arbitrio gloriat̃ q̄ nō dū est liber ad operandum bene· Ecce aperte ostēdit liberū arbitriū p gratiā adiuuari· vt per illud bene operetur q̄s· Ideo qꝫ dicūt illā libertatē verā que est ad bene faciēdum· cuius supra meminit Augustin⁹ esse libertatē ipsam arbitrij gr̄a dei adiutā· Alij vero putāt nō esse ipsam arbitrij libertatē sed aliā quandā q̄ ex gratia ⁊ libero arbitrio in mēte hoīs deo operāte incipit esse cū reparatus est·

Certa determinatio vtriusꝫ q̄stionis q̄ dr libertas ad bonū ⁊ ad malū ē libertas arbitrij· n

Cum enim non sit nisi duplex malū· scȝ culpe ⁊ pene· videtur q̄ nō sit nisi duplex libertas· cū ĝ libertas dicat exceptionem ab aliquo malo· videt̃ q̄ nō debeat esse nisi duplex libertatis differētia· Itē cū nō sit tm̄ malū culpe et pene· sed etiam temptationis· videtur predicta diuisio esse diminuta que omittit vnā differentiam q̄ est libertas arbi· a malo tēptationis· Si tu dicas eā cōtineri sub libertate ar· a miseria· Cōtra· cū Bern in li· de li· ar· diuidit libertatem ar· in li· arbi· et consilij ⁊ cōplaciti· q̄ritur q̄ sit inter has diuisiones differētia· ⁊ penes q̄d sumā-
36 tur batꝫ diuisionum mēbra· R⁹· dōm q̄ sicut ex pcedentibus colligi potest arbi· libertas· ⁊ priuatiue dicit̃ ⁊ positiue· Priuatiue dicit̃ p operationem ad illud respectu cuius dicitur libertas vt a quo· Positiue per cōparationē ad illud respectu cui⁹ dicitur
37 libtas vt ad qđ· Libertas autē opponitur seruituti· Seruitus autem duplex est· videlicet seruit⁹ coactionis ⁊ seruitus subiectionis· Seruitus autē subiectiōis pōt esse sub duplici differentia fm̄ q̄ duplex est malū· scȝ maluȝ quod patimur· ⁊ hoc est malum miserie· ⁊ in h̄ attenditur libertas a miseria· Et malum quod facimus· ⁊ hoc est malum culpe· ⁊ in hoc attēditur tertia libertatis differentia· Et sic patet q̄ libertas fm̄ q̄ cōsideratur per cōparationem ad illud a quo· libertas habet diuidi in tres differentias· que sunt libertas a necessitate· a culpa· ⁊ a miseria· Si autem consideretur libertas p cōparationem ad illud ad quod scȝ ad actum in que exit· hoc potest esse aut prout simpliciter cōsideratur respectu actus volendi· ⁊ sic dicitur libertas arbi· Aut prout consideratur respectu actus volendi ad finem relati qui dicit̃ vsus vel vti· ⁊ sic attenditur libertas consilij· Aut respectu actus volendi quietati· qui quidē dr actus fruitionis· ⁊ penes hunc attenditur libertas cōplaciti· Et sic patet sufficientia vtriusꝫ diuisionis· et diuersi modi fm̄ quos predicte diuisiones habent assignari· Possent enī ad vnam communem rationem diuidendi reduci sic· Est enim considerare libertatem arbi· q̄tum ad esse· ⁊ q̄tum ad bene esse· Si quātum ad esse· sic vocatur a magistro libertas a coactione· ⁊ a Bern· libertas ar· ab vno positiue ab altero priuatiue· Si q̄tum ad bene esse cum ad bene esse ꝯcurrat duplex bonum· videlicet bonum rectificans et bonuȝ delectans· siue bonum ordināns et bonum quietans· ⁊ per appositum excludatur duplex malum· videlicet maluȝ deformās ⁊ malum affligēs sic est duplex differentia· quarum vna sumitur respectu boni dirigentis· ⁊ hec dicitur libertas cōsilij a Bern· et a magistro libertas a culpa· Alia vero sumitur respectu boni quietātis· et hec a Bern· vocat̃ libertas cōplaciti· et a magistro libertas a miseria· Idē enim ipm quod Bern· nominat positiue siue per comparationem ad terminum ad quem· magister nominat priuatiue siue per cōparationem ad terminum a quo· ⁊ Et sic patet diuisionum sufficientia· patet etiā responsio ad obiecta· Preter enim malum culpe ⁊ pene est assignare differentiaȝ tertiā libertatis arbi· q̄ nō sumit̃ respectu mali· vtpote illa q̄ attendit̃ q̄tū ad esse· ⁊ malū tēptatiōis q̄dāmō hꝫ reduci ad malū culpe· q̄dāmō ad malū pene· Ad malū culpe ī q̄tū subintrat interi⁹· ad malū vo pene ī q̄tū affligit exteri⁹· ⁊ sic fac̄ q̄rtū mēbrū ab illis tribus diuersum

Risso· f3 q̄sdam·

Risso· f3 q̄sdam·

Joh· viij·

a Verū nobis magis placet vt ipsa li. ar. sit illa q̄ q̄s liber est ad malum. ⁊ illa qua quis liber est ad bonum. b videt̄ esse cōtra Ans. q̄ dic̄ q̄ ptās peccādi nō ē libtas nec pars libertatis. Item videt̄ etiā esse contra rationem. quia vnū quodq̄ debet denominari a suo optimo. ⁊ libertas q̄ est ab omni miseria ⁊ culpa. hec est ab omni miseria. g̃ li. ar. debet denominari ab illa. Itē si libertas ar. dr̄ nō solum q2 est in bonū sed etiā q2 potest in malū. cū in beatis nō possit in malum. videt̄ q̄ equiuoce dicatur libertas arbitrij. in viatoribus et in beatis. Sed contra hoc est. quia comparatio fm̄ maius et minus est respectu soliꝰ vniuoci. si ergo equiuoce diceretur lib. arbitrij in beatis et in nobis. non esset maior libertas in beatis q̄ in nobis. quod est contra magistrum in littera qui differenter gradus libertatis assignat. Propt̄ hoc est questio vtrum libertas a coactione. et culpa. ⁊ a miseria dicantur equiuoce vel vniuoce. et cuꝫ primo nomen libertatis imponatur. Rō. dicendum q̄ cum nomen imponatur rei a proprietate que est sibi inherēs iseparabiliter eēntialit̄. ⁊ libertas eēntial' liberi arbitrij n̄ sit libertas a culpa vel a miseria. sed libertas a coactione. ob illa lib. arbit̄. habet denominari. Et quoniam hec in creaturis q̄ntum est de se indifferens est ad bonum et malum. ideo magister de hac intelligēs. dicit in littera q̄ libertas a qua lib. arbi. denominatur liberum. non est libertas ad bonum tantum sed etiam ad malum. non q̄ principaliter respiciat maluꝫ sed quia de generali nominis significatione nō determiatur ad bonum. licet principalius respiciat bonum q̄ malum. Et per hoc patet responsio ad primū obiectum. Ad illud vero quod obijcitur q̄ denominatio debet fieri ab optimo. dicendum q̄ illud verum est de optimo nō quocūq̄ sed essentiali ⁊ inseparabili. Ad illud quod q̄rit̄ vtrū dicat̄ libertas equiuoce vl' vniuoce. dicēdū q̄ nec sic. nec sic. sꝫ fm̄ quandā analogiam. que propter conuenientiam cum vniuoco recipit cōparationeꝫ fm̄ magis et minus. propter conuenientiam cum equiuoco recipit q̄ndam distinctionem multiplicitatis. analoguꝫ enim mediuꝫ tenet inter vniuocum et equiuocum. ⁊ sic patet ea que quesita sunt.

c Verum nobis magis placz vt ipsa libertas arbitrij sit ⁊ illa q̄ q̄s liber est ad malum. et illa q̄ q̄s liber ē ad bonū faciendum. Ex causis ei varijs sortit̄ diuersa vocabula. Dicit̄ eñ libertas ad malum faciendū añq̄ p gratiā sit repata. sed cū p gratiam fuerit repata. dicit̄ libertas ad bonū faciendū. q2 añ gratiā libera est voluntas ad malū. per grām vō libera fit ad bonū. Sē per ergo volūtas hominis aliq modo libera est. s3 nō semp bona ē. Nō eñ est bona nisi a peccato liberata. est tamē a necessitate libera. Vñ Aug. in li. de grā ⁊ li. ar. Semp̄ ī nobis volūtas libera est. s3 nō semp bona ē. Aut eñ libera ē iusticie qñ seruit peccō. ⁊ tunc est mala. Aut a peccō libera ē qñ seruit iusticie. et tunc ē bona

¶ Agit de libertate a miseria. o

Est iterū libertas a miseria. de qua apl's ait. Et ipa creatura liberabit̄ a seruitute corruptionis ī libertatē glorie filioꝝ dei. Hāc libertatē habuit hō añ peccatū. q2 oñi carebat miseria. ⁊ nulla tāgebat̄ molestia. ⁊ plenꝰ hēbit ī futura btītudine vbi miser eē nō poterit. S3 ī hac vita q̄ ē iter primū peccm̄ ⁊ vltimā ɔfirmationē nemo a miseria liber ē. q2 pena peccī nō caret.

¶ Breuiter epilogat oñdens quo genere libertatis li. ar. ītelligi debeat minui p peccm̄. p

Ex p̄dictis iā appet ī q̄ p peccm̄ sit imminutū vl' corruptū liberū arbitriū. q2 ante peccatū nulla erat homini difficultas. nullumq̄ impedimentum de lege membrorum ad bonum. nulla impulsio vel instigatio ad malum. Nunc autem per legē carnis ad bonum impeditur. ⁊ ad malum instigatur. vt non possit velle ⁊ perficere bonum nisi per gratiam liberetur ⁊ adiuuetur. quia ait apostolus. Peccatum habitat in carne. liberū ergo arbitriū cum semp in singulis sit liberum. non est tamē pariter liberū in bonis ⁊ in malis. et ad bona ⁊ ad mala. liberius eñ est in bonis vbi liberatū est. q̄m in malis vbi liberatuꝫ nō est. Et liberius est ad malum quod per se potest. q̄m ad bonū quod nisi gratia liberetur ⁊ adiuuetur. non potest.

¶ De libertate que sit ex gratia et que ex natura. q

Libertas ergo a peccato et a miseria per gratiam est. libertas vero a necessitate per naturam. vtrāq̄ libertatem nature scilicet ⁊ gratie notat apostolꝰ cum ex persone hominis non redempti ait. Velle adiacet mihi. perficere autem bonum nō inuenio. ac si diceret. habeo libertatem nature. ideo non est apud me perfectio boni. Nam voluntas hominis quam naturaliter habet non valet erigi ad bonum efficaciter volendū vel opere implendum. nisi per gratiam liberetur ⁊ adiuuetur. Liberetur quidem vt velit. et adiuuetur vt perficiat. Quia vt ait apostolus. Non est volentis velle. neq̄ currentis currere. id est operari. sed miserētis dei. qui operatur in nobis velle et operari bona. cuiꝰ gratiam non aduocat hominis volūtas vel opatio sed ipa grā voluntatem preuenit preparando vt velit bonum. ⁊ preparatam adiuuat vt perficiat.

Ro. viij.

Rom̄. vij.

Rom̄. ix.

38

39

40

Ad intelligentiā huius partis, cū supra habitum sit de lib. ar. in se, querit hic de ipso cōparatione. Et circa hoc queruntur sex. Primo queritur de lib. ar. in cōparatione ad subiectū. Secundo querit de ipso in cōparatione ad actum. Tertio vero querit in cōparatione ad obiectū. Quarto in cōparatione ad aliqd agens creatū. Quinto in cōparatione ad mouēs. Sexto et vltimo in cōparatione ad corpus coniunctum.

Questio I a

De li. ar. in cōparatiōe ad subiectū. vtrū in oībus in qbus est sit equaliter. aut fm magis et minus. Et q sit in oībus equaliter videt primo p Bern. in li. de li. ar. Manet libertas volūtatis tam plena in bonis q̄ in malis. sed in bonis ordinatior. tā integra q̄ suo modo in creatore q̄ in creatura. Itē in eodē li. ar. cunctis pariter ratione vtētibus cōpetit nec magis est in bonis q̄ in malis. Et rōnem subiungit q nec augef grā nec minuitur culpa. Item lib. ar. eo ipso dr liberū quo est a coactione minime. g si libertas ar. in quolibet vniuersaliter priuat coactione et oīmoda priuatione non est magis et minus reperire ar. lib. in oībus in qbus est eq̄liter est. Itē magis et minus est p permixtionē vnius ad alterū. sed lib. ar. nullo modo pōt pmisceri in aliquo seruituti sibi cōtrarie. que qdē est seruitus coactionis. g nō vr q possit fz magis vel minus participari. g eq̄liter est in oībus in qbus inuenitur. Sed 3. li. ar. est ptās seruādi rectitudinem. sicut dicit Ans. sed maior est ptās seruandi rectitudinem in bonis q̄ in malis. in cōfirmatis q̄ in nō cōfirmatis. g li. ar. cōtingit fm magis et minus participari. Item li. ar. est qdā nobilis dignitas in aīa rōnali. sed in nulla generate dignitatis creatura pōt eq̄ri creatori. g impossibile est li. ar. inter creaturā et creatorē equaliter reperiri. Item li. ar. est facultas que fundat sup rōnem et voluntatem. sed vis cognitiua multo pfectius reperitur in deo q̄ in creatura. et in vna creatura plus q̄ in alia. similiter et vis appetitiua. g pari rōne et illa facultas et qua potētia rōnalis et potētia volūtatis libere esse dicitur. Itē liberius est illud in quo cadit nullū genus seruitutis. q̄ in quo pōt aliqd genus seruitutis cadere. cū igif aliq̄ sint que nullo modo pnt subiici. nec peccō nec miserie. qdam vero que eis subiecta sūt et seruiunt. vr q ab his et illis li. ar. nō participef eq̄liter. Rn̄.

41 ad pdictoz intelligentiam est notandū. q cū qrif vtrū lib. ar. sit equaliter in oībus. nō ē questio de ipso fm q dr liberū ea libertate q̄ ē a miseria vel a culpa. hoc enim modo planū ē q liberius est in vno q̄ in alio. sz ē q̄stio de li. ar. fm q dr libertas a coactione. sic em̄ videtur auctoritates scōz sibiīuicē repugnare. Et ppterea ad cōtrarietatē q̄ videt de medio diminuēda intelligendum est q li. ar. siue li. ar. et dicit cōparationē ad illud a quo et ad illud ad qd. Per cōparationē ad illud a q̄ dr priuatiue siue negatiue. dicif em̄ liberū a coactione. p eo q ē ab oī coactione imune. Per cōparationē ad illud ad qd dr positiue. p eo q li. ar. est qdā facultas siue potestas seruādi rectitudinē. hec aūt facultas put priuationi coactionis cōiuncta est. hz quandā dignitatē. dignitatis em̄ est et ptātis nō posse cogi. Et sic in li. ar. intel-

42 lectu tria claudūtur videlicet. a coactione īmunitas. excellentie dignitas. et potestas siue facultas. Quātū ad primū li. ar. in oībus in quib9 est eq̄liter se habet sic dicūt autoritates Bern. et ondunt rōnes ad hoc inducte. p eo q in oī in quo ponif. simpliciter et vniuersaliter omnē excludit coactionē. ppterea dicit Bern. q ita plene est ar. li. in creatura suo modo sicut in creatore. qd est nō possit intelligi veraciter esse dictū de aliquo qd dicitur p positionē. pōt tn̄ intelligi de eo qd dr p oīmodā priuationē. Quātum ad scdm vicz q̄tū ad excellētie dignitatem est eq̄liter in cōparatione creaturarū adinuicē. et inequaliter in cōparatione creaturarū ad creatorē. Dignitas em̄ li. ar. increati supexcellit oēm dignitatē li. ar. creati. q2 illa ē dignitas sūma. et oīs dignitas creata ē dignitas infra illā. et pter illā. et sic ineq̄litas inest libertati ar. q̄tum ad dignitatē put cōsiderat in creaturis et creatore. Prout aūt cōsiderat in creaturis relatis adinuicē. sic habet in eis reperiri equaliter. p eo q omne li. ar. īmediate est sub deo cōstitutum. et q̄libet ē suarū operationū post deū primū pncipium. Attendit em̄ fm rōnalis creature supmum quo solus deus suprior ē. sic vult aug. Quantū aūt ad tertiū vicz q̄tum ad facultatem. aut ad seruāde iusticie potestatem. sic ineq̄litas reperif nō solū in creaturis et creatore. sed etiā in creaturis cōparatis adinuicē. Vna em̄ creatura multo potētior est altera in rectitudine seruāda. sicut beata q̄ misera. et h̄ ē qd dic ansel. ī li. de li. ar. Libertas ar. alia est a se que nec est accepta ab alia. nec facta ē. que ē solus dei. Alia est a deo facta et accepta que ē angeloz et hominū. facta aūt siue accepta. alia ē habēs rectitudinē quā seruat. alia carēs. Habēs. alia tenet sepabiliter. alia insepabiliter. Carēs aūt. alia caret recupabiliter. alia irrecupabiliter. Ex hac diuisione ansel. apparet grad9 libertatis nō solū in creaturis respectu creatoris. sz etiā in creaturis adinuicē relatis. Sumif em̄ hec diuisio libertatis fm id qd ē in ea positionis. et hoc modo cōtingit eā fm plus et minus in habētibus li. ar. reperiri. et sic procedūt rōnes pus adducte. Patet igif ex pdictis responsio ad q̄stionē ppositā. prz nihilominus respōsio ad obiecta. q2 rōnes q pbant equalitate arguūt de lib. ar. penes id qd dicit priuationē. Responsiones vo ad oppositū penes id qd dicit positionē. et ideo vtreq3 concedende sūt. q2 diuersis vyis concludūt.

Questio II b

De li. ar. in cōparatione ad actū. Et q̄rif vtrū sit actuū cōtingentiū et necessarioz. an cōtingentiū tm̄. Et q sit contingētium tm̄ vr p magistrū in .ij. ca. huī9 di. vbi ait sic. Hoc aūt sciēdum q li. ar. nō referf ad pñsens. vel ad preteritū. sz ad futura cōtingentia. Item lib. ar. ē respectu eoz actuū que sūt a nobis. et eoz de qbus consiliamur. Si igif non cōsiliamur de necessariis et impossibilib9. sz de cōtingētibus. et ea que sunt in nobis possumus facere et nō facere. videtur q solū actus cōtingentes ad li. ar. habeāt ptinere. Itē li. ar. est ptās rōnalis. sz ptās rōnal ē indifferēs ad faciēdū et nō faciēdū. et nihil qd extra potētia differēter se habēt ad hoc et ad eius oppositū ē necessarium sz cōtingens. g et cē. Itē necessariū et volūtariū ex opposito diuidūtur. g si actus lib. ar. esset necessarius. nō eēt volūtarius. si g oīs actus li. ar. est volūtari9. videf q nullus sit necessari9. Sed 3. Aug9. in ench. Ecce hō sic vt velle male nō posūt. nec tn̄ ideo carebit li. arb. Et paulo post. neq3 aūt volūtas nō ē. aut libera dicenda nō ē. qua beati sic esse volumus. vt eē miseri nō solū nolumus. sz nequaq̄ prorsus velle possimus. et ex hoc expsse colligif q li. ar. est respectu actus necessarij et immutabilis. Itē li. ar. est in deo. et angelis. et in hoīb9 beatis. sz de9 ē imutabilis p naturā. angelus vo et hō bonus p gloriā. g in ipsis li. ar. necessario et imutabiliter in suū actū exit. igr nō solū est respectu actuū cōtingētis verū etiā necessarij. Itē nō ē meritū sine actu li. ar. sz iste qui

fecit bonū vult se fecisse. ꝛ hoc ipso meret. Si igit̃ hunc fecisse bonū demōstrato illo qui fecit est necessariū. li. ar. est respectu actus necꝫ etiā fm statum merēdi. ¶ Itē li. ar. est ptās nō alligata corpori ꝙ li. est. si igit̃ potentia intellectiua corpori ꝙ nō est alligata potest cognoscere necessaria ꝛ contingentia. ḡ cum voluntas. vel ar. lib. ad nihil astringatur. vr̃ ꝙ erit respectu actuū necessariorū ꝛ contingentium simul liḡr. [43] Dōm ꝙ li. ar. dupliciter pt̃ considerari. Aut fm ꝙ liberū. aut fm ꝙ deliberās. Si loquantur de ipso fm ꝙ liberum. sic concedo ꝙ pōt esse nō solū respectu cōtingentis. sꝫ etiā necrū. sicut patꝫ in [44] deo ꝛ in xp̄o. ꝛ in angelis ꝛ in hominib' beatis. Lū eñ duplex sit necessitas. videlꝫ coactionis ꝛ imutabilitatꝭ. Necessitas coactionis repugnat libertati ar. Necessitas vō imutabilitatis nō. p eo ꝙ ar. dr̃ liberū. nō qr sic velit h' vt possit velle eius oppositū. sꝫ qr omne qd̄ vult appetit ad suppmus imperium. quia sic vult aliquid vt velit se velle illud. ꝛ ideo in actu volendi seipm̄ mouet ꝛ sibi dominat̃. ꝛ p tanto dr̃ liber. q̄uis imutabiliter ordinetur ad illud. Si aūt loquantur de lib. ar. fm ꝙ deliberans verū h' fiat vel nō fiat. sic actus ei' de quo dlibe rat est contingens. Nullus eñ deliberat de necessario ꝛ impossibili. act' tñ ille potest eē circa necrū. vel circa cōtingens. In li eñ ar. est cōsiderare actū volēdi ꝛ ipm̄ volitū ꝛ inq̄stum li. ar. est deliberans necesse est ꝙ ꝯtingentia sit circa vtrūqꝫ istoꝝ vel circa alteꝝ. Circa vtrūqꝫ vt cum q̄s deliberat vtrū velit intrare religionē. vel diligere inimicū. Circa alteꝝ. vt cum q̄s deliberat vtꝝ debeat ꝯsentire vel dissentire appetitui naturaliter inserto. vt pote appetitui brītudinis. Sic igit̃ act' li. ar. deliberantis. q̄uis possit eē. circa necessariū. sꝫ ē contingens. actus vō li. ar. vt liber est. nō solū pōt eē circa necessarium. sꝫ etiā necessari' in se. ꝛ g hoc ptꝫ responsio ad ꝓpositam questionē. ptꝫ etiā responsio ad obiecta. Nā rōes q̄ ostendunt ꝙ li. ar. potest esse respectu act' necessariꝫ. ꝯcludunt de li. ar. fm ꝙ liber sicut manifeste apparet peractanti. Auctoritates vō ꝛ rōnes ad oppositū intelligunt̃ de li. ar. fm ꝙ deliberans ꝛ cōsilians. aliter nō ꝯcogūt. [45] Nā qd̄ primo obī de verbo magistri. planū est ꝙ intelligit de li. ar. fm statū viatoris. sic mgr̃ in littera seipm̄ exponit. Silr̃ qd̄ secundo obijcit̃ ꝙ li. ar. [46] est eoꝝ de quib' cōsiliamur. hoc eñ verū ē de li. ar. fm ꝙ tenet rōnem deliberantꝭ. ¶ Et ad illud ꝙ obī ꝙ rōnal' po[47]testas est ad opposita. dōm ꝙ illud nō est veꝝ de oī potestate rōnali. sicut iā in sequenti ꝓblemate meli' patebit. sꝫ h' est verū de rōnali ptāte fm statū mutabilitatis ꝛ vtibilitatꝭ. fm quē statū intelligit̃ v'bum pħi. ¶ Ad [48] illud qd̄ obī ꝙ necrū ꝛ voluntariū ex opposito diuidūtur. dōm. ꝙ veꝝ est fm ꝙ necrū dictū a necessitate coactionis. fm aūt ꝙ necrū dictā est a necītate mutabilitatꝭ. non diuidit̃ ꝯ voluntariū. nisi voluntariū dicat̃ a voluntate deliberāte ꝛ cōsiliante. ꝛ hoc mō bene ꝯcedo ꝙ voluntariū est cōtingens. ꝛ hoc non obuiat sꝫ poti' consonat ei qd̄ dictum est.

¶ Questio III

De li. ar. in cōparatione ad obiectum. Et est qd̄ vtrū lib. ar. fm ꝙ liberū possit in malū. Et ꝙ sic vī. De nullo vituperat̃ q̄s nec laudat̃. nisi de illo qd̄ est a li. ar. fm ꝙ liberū. ḡ li. ar. pōt in pccm̄ fm ꝙ liber ꝛ in malū. ¶ Itē act' li. ar. fm ꝙ li. est eligere. sꝫ li. ar. de se cū est grā destitutū hꝫ eligere malū. bonū aūt non eligit nisi g auxiliū grē. ḡ li. ar. quantū est de se plus hꝫ obiectū malū q̄ bonum ¶ Itē ptātes rōnales sunt ad opposita fm ꝙ hmōi. sꝫ lib. ar. fm ꝙ liber ē ptās rōnalis. ḡ est ad opposita quantū est de sui natura. sed nō est ad opposita que sunt dulce ꝛ amaꝝ. verū ꝛ falsum. ꝛ sīlia. ḡ ad opposita q̄ sunt bonū ꝛ malum. ḡ malū est obm li. ar. fm ꝙ liberū. ¶ Itē li. ar. potest facere malū. aut igit̃ seipo. aut alio. Si alio. q̄ro mediante quo. ꝛ non est dare. tunc eñ esset querere. vtrū illud esset liberū. aut nō. ꝛ si non esset liberū. iā in ope suo nec esset laudabile nec vituꝑabile. ꝛ ita nec peccare posset. Si aūt esset liber. ḡ vel erit abire in infinitū. vel est dare ꝙ li. ar. seipo peccet. Si igit̃ seipo pt̃ in malum. ꝛ seipo ē liber. ḡ li. ar. fm ꝙ liber hꝫ p obiecto ipm̄ malū. ¶ Sꝫ ꝯ. Ans. de li. ar. qd̄ libertati oppositum eā minuit ꝛ sepatum auget. nō est libertas. nec ps libertatis. sꝫ ptās peccandi est hmōi vt dicit. ꝛ ex hoc ꝯcluditur ꝙ ptās peccandi non ē libertas nec pars libertatis. Si igit̃ malū nō ē obiectū nisi ptātis peccādi li. ar. fm ꝙ hmōi nō hꝫ p obiecto malū. ¶ Item posse peccare plus dicit impotentiā q̄ potentiā. ꝛ pl' dicit defectū q̄ cōplementū. sꝫ li. ar. fm ꝙ liber. est sub deo potentissimū. ḡ li. ar. fm ꝙ liber nō hꝫ obiectū malū siue pccm̄. ¶ Item si malū est obiectū li. ar. fm ꝙ liber. ḡ vbicūqꝫ est libertas ar. ē ptās ad malū. ḡ vl' in deo ē ptās ad malū vel in ipso non est li. ar. ꝛ qr vtrūqꝫ hoꝝ est impossibile ꝛ ꝯ Aug. restat ꝛc. ¶ Itē li. ar. nunq̄ fertur nec appetit malū nisi sub ratione boni. sꝫ vinū qr nō appetitur nisi sub rōne dulcis ipm̄ g se nō est appetibile. sꝫ dulce. si ergo malū nō appetit̃ nisi inq̄stū apparet bonū. solū bonū est obiectū li. ar. ¶ Itē vnaqueqꝫ potentia est cōpletiora cū coniuncta est suo obiecto mediante actu q̄ cum non est cōiuncta. ḡ si malum esset obiectū li. ar. fm ꝙ liberū. ergo insufficienter diffiniret̃ ab ansel. cum dr̄ ptās seruandi rectitudinē. Si tu dicas ꝙ bonū est obiectū g se ꝛ malum g accidēs. hoc non soluit. qr nō sufficient diffinit medicinā. q̄ dicit eā esse scientiam sani. nisi addat eius oppositū. licet medicina sit scia sani g se. ꝛ egri p accidens. [49] Dōm de li. ar. est loqui dupliciter. Aut fm cōem rationē fm quā reperitur in creatore ꝛ in creatura ꝛ sic obiectū eius est bonū ꝛ equū. malū vō nō est obm nisi q̄s dicat hoc esse obiectū. qr li. ar. illud respuit ꝛ detestat̃. Hic autē vocat̃ obiectū illud qd̄ intendit li. ar. p actū ꝓpriū siue qd̄ efficit. Alio modo ꝯtingit loqui de li. ar. fm ꝙ reperitur in creatura. ꝛ sic est loqui de ipso dupliciter. Aut inq̄ntū liberū. aut inq̄stum deficiens. Si inq̄ntū liberū. sic natū est exire in actū equitatꝭ susceptibilē et eq̄tate informatū. Si aūt loq̄mur de ipso inq̄ntū deficiēs. sic li. ar. inq̄stū liberū arb. pōt ꝛ exit in actū deliberatiuū. qr deficiēs exit in actū deformatū. ꝛ ita malū Sic ḡ ptꝫ ꝙ li. ar. fm ꝙ liberū est hꝫ obm bonū. ꝛ exit in bonū non in malū. sicut rationes ad p'mā partem inducte ostendūt. Nihilominus tñ inq̄stum cum libertate habet defectibilitatem pōt in malū. ita ꝙ malicia nō est obiectū li. ar. nec a li. ar. fm ꝙ liber sed fm ꝙ deficiens. actus aūt abstractus cum sit deliberatiuus exit a libero ar. fm ꝙ liberū. ꝛ per h' patet responsio ad p'mū obiectum. ¶ Qd̄ aūt obijcit solis operibus li. ar. deberi [50] laudem ꝛ vituperiū. hoc non solū verū est de his que li. ar. respiciunt fm ꝙ liberū. sꝫ etiam fm ꝙ deficiens sic eñ opus ab eo veniens est vituperio dignū ratione deformitatis que nō habet causam efficientē sed deficientem. sic infra maīfestabit̃. ¶ Ad illud ꝙ obijcit̃ qd̄ li. [51] ar. de se eligit malū. dōm ꝙ ꝛ si sufficiat ad eligendū malū. p eo ꝙ facili' ē deficere q̄ ꝓficere. nō tñ ad illd̄ ordinat̃ principaliter. quoniā hoc nō ꝯuenit ei fm nature ꝓprie cōplementū. sed potius fm ꝓprie nature defectū. Preterea ꝛ si de se eligit malum. nunq̄ tamē eligit malū nisi inq̄ntum apparet bonū. ¶ Ad illud qd̄ obī ꝙ rationales potestates sunt ad opposita. dōm ꝙ et si veꝝ sit in

52 rõnalibus potestatibus defectibilib⁹ ꝛ creatis. nõ tamẽ verũ est in rõnalibus potestatib⁹ in quibus nõ potest esse defectus. Absit em̄ ꝙ illud phicum verbũ sit verũ quo dicit ꝙ de⁹ põt praua agere. h̄ em̄ est ꝯ̄ veritatem ꝛ ꝯ̄ aug⁹. sicut in .j. li. ostensuz fuit. ꝛ inferius suo loco ondet. Qd em̄ dicunt rõnales ptãtes esse ad opposita. hoc nõ est q: sunt rõnales. ſ; q: sunt deficientes. maxie si in eius oppositis intelligatur. qꝫ vnũ est priuatio alterius. sicut se hʒ bonũ ꝛ malũ. ꝛ ita ex hoc nõ sequit ꝙ li. ar. sm ꝙ liberũ possit ad malum. ¶ Ad illud qd obr̄ ꝙ 53 li. ar. seipõ potest in malũ. dõm ꝙ et si seipõ possit. nõ tñ põt seipõ sufficiente ſ; potius seipso deficiẽte. seipo em̄ põt deficere. nec oportet aliquid aliud interuenire ad hoc ꝙ erear in malum.

¶ Questio IIII k

De li. ar. in cõparatione ad aliud agens creatum. Et ẽ questio. vtrũ li. ar. ab aliquo agente creato possit cogi ¶ Et ꝙ sic vr̄. Laz dañi. ꝙ phs dicũt ꝙ quedã sunt opationes ꝑtim voluntarie. ꝑtim inuoluntarie. ꝛ quedam mixte ex voluntario ꝛ inuoluntario. sicut iactare merces in mare. ꝛ similia. Si igit inuoluntariũ ẽ illud qd est ꝑ violentiã. aliquas opationes exeuntes a li. ar. cõtingit ꝑmisceri violentia. ꝙ si contingit magis ꝛ min⁹ ꝑmisceri. cõtingit eas simpliciter esse inuoluntarias et coactas. ꝙ li. ar. cogi potest in actione sua ¶ Item maior virtus põt inferre violentiã minori. ſ; qd põt inferre violentiã põt cõpellere. ꝙ minor virtus a maiori potest cõpelli. ſ; aliqua virtus potentior ẽ li. ar. viatoris vtpote angeli. ꝙ saltẽ ab angelo li. ar. nostrũ põt cogi. ¶ Item si aliqua virtus põt impediri ab actu suo. põt violentari. ꝛ si sufficienter põt impediri sufficienter põt violentari. ꝛ si sufficienter põt violentari põt cogi. cũ igitur li. ar. ab actu suo vl' vsu impediri possit. sicut pʒ ꝙ diabol⁹ põt auferre vsũ li. ar. ꝛ facere furiosũ. ꝙ vr̄ ꝙ ab eo li. ar. nostrũ possit cõpelli vel cogi ¶ Item qñ radius ẽ iunctus aque. mota aqua necesse ẽ moueri radiuz sed multo maiori vinculo cõiungit aĩa corpi q̃ coniungat radius aque. ꝙ moto corpe necesse est moueri affectus aĩe. si igit aliqua virt⁹ creata põt corpus trãsmutare poterit ꝑ cõsequẽs li. ar. vertere ꝛ cõpellere ipo nolente ¶ Item sicut se hʒ intellectus ad verũ. ita se hʒ affectus ad bonũ. ſ; intellectus compelli põt ad credendũ aliquod verũ. ꝙ ꝛ affectus ad amandũ bonũ. si ꝙ li. ar. non dicit aliud q̃ rõnem ꝛ voluntatẽ. vr̄ ꝙ ꝛ sm̄ compelli possit ꝑ actionẽ alicui⁹ agẽt' creati ¶ Itẽ agẽs creatum sua actione potest li. ar. cogere coactione inducente. que est dispositio respectu coactionis sufficient. ſ; dispositio ꝑ frequentẽ sui iterationẽ ꝛ intensionẽ pt fieri necessitas. ꝙ vr̄ ꝙ si voluntas possit cogi coactione inducente. ꝙ ꝑcessu tpis compelli possit coactione suf- 54 ficienti ꝑ actionẽ alicui⁹ creature ¶ Sed ꝯ̄ Bern̄. de li. ar. Voluntas pro ingenita sui nobilitate nulla cogitur necessitate. si igit voluntas a nemine põt cogi. ꝛ h̄ non est ob aliud nisi ꝓpter li. ar. libertatẽ. ꝙ lib. ar. a nulla creatura potest cogi ¶ Item si aliqua creatura posset li. ar. hominis cogere. h̄ maxime competeret ipi diabolo de quo dicit Job. xl. Nõ ẽ potestas sup terrã q̃ ei possit compari. si ꝙ diabol⁹ li. ar. nostrũ nõ põt cogere. qꝛ tunc faceret nos continue peccare. vr̄ ꝙ nulla alia creatura possit ipsum cogere ¶ Item nulla maior compulsio potest fieri li. ar. hominis q̃ ꝑ cõminationem mortis. ſ; mortis cõminatio ad cõpellendũ li. ar. nõ sufficit sicut pʒ in martyrib; sanctis. ꝛ alijs. ꝙ a nulla creatura potest compelli ¶ Item si li. ar. est sm id qd est supremũ in anima. cum ipsius sit regere ꝛ mouere omnes potentias. ſ; eo qd supremũ est in aĩa. solus deus maior est. ꝙ nulla creatura potest sup illud. nulla igit creatura potest in hominis li. ar. cõpellendũ ꝙ⁹ ¶ Ad ꝑdictorũ intelligentiã ẽ notandum ꝙ est loqui de li. ar. q̃tum 55 ad actum exteriorẽ ꝛ q̃tum ad actũ interiorez. siue q̃tũ ad actũ ꝓpriũ. ꝛ q̃tum ad actũ alienũ. Si loquamur de li. ar. q̃tum ad actum exteriorez. sic respectu talis actuum potest interuenire coactio. põt em̄ quis cõpelli vt genua coram ydolo flectat. ꝛ vt manibus ꝓprijs thura altaribus imponat vel incendat. Si aũt loquamur q̃tum ad actum interiorẽ. q. s. ẽ velle vel eligere aut cõsentire. sic respectu talis actus potest li. ar. aliquo mõ induci. põt ꝛ impediri. ſ; nullo modo potest cõpelli. Induci quidẽ põt. qm̄ amat aliud a se. ꝛ qd infra se ẽ. Vn̄ ꝑ obliuionẽ alicui⁹ rei amate vel ablationẽ põt induci ad cõsentiendũ in aliquid multuz efficaci ꝑsuasione. ꝑ quẽ modũ ydolatre tẽptabãt sanctos martyres cõsentire in ydolatria. mõ ꝓmittendo delectabilia. mõ infligẽdo tristia. Ista tñ inductio longe distat a coactione sicut ꝓbat ipse exitus. q: nec blandimẽtis allici. nec tormentis terreri adeo potuerũt vt a veritate iusticie mutarent. ꝛ sic li. ar. induci potest. q: amat aliquid infra se. vtpote vitam temporalẽ vel aliquid cõsimile qd potest agens creatũ cõferre vel auferre. Potest etiã impediri ꝓpter inclinationẽ ꝛ cõiunctionẽ sui ad corporalem naturã. q̃ subest virtuti creature. vnde bene posset aliquis aliũ ita ledere ꝙ vsum li. ar. amitteret. ex h̄ tñ li. ar. non cogeret. Coactio em̄ ponit li. ar. actũ ꝛ vsũ. ſ; ligatio vel impeditio tollit. Et iterũ impeditõ ꝑuenire potest ab inferiori. coactio ꝑuenire hʒ a superiori. hic est ꝙ li. ar. et si possit induci ab agente creato rõne boni exterioris amati. ꝛ possit impediri rõne cõiunctionis corporis. nõ potest tñ cogi respectu actus ꝓprij. Hanc em̄ dignitatẽ hʒ li. ar. vt inq̃tum li. soli deo sit subiectum ꝛ q̃uq̃tum liberũ nulli agenti creato subest. cũ coactõ sit a superiori. nullum agens creatũ potest ipsum cogere 56 Unde cõcedende sunt rõnes hoc ostendentes ¶ Ad illud aũt qd primo obr̄ in ꝯtrariũ ꝙ est actio mixta ex voluntario ꝛ inuoluntario. dõm ꝙ illud intelligit de actione exteriori. ꝛ q̃tũ ad illã põt interuenire coactõ. Preterea intelligit ibi de inuolũtario ꝑut dicit inuolũtariũ ꝑ violentiã nõ inq̃ ꝑ violentiã coactiõis sufficiẽtis. sed solum inducentis ¶ Ad illud qd obr̄ ꝙ maior virtus põt 57 violentare minorẽ. iam pʒ rñsio. q: q̃tum ad libertatis dignitatem. sicut ostensum fuit in primo ꝓblemate omnes creature rõnales habent equalitatẽ. nec vna nata est sm istam ꝓprietatem in alterã agere. ꝛ ꝓpter h̄ nec alteram violentare nec cogere. Cum enim dr̄ ꝙ maior virtus põt violentare minorẽ. h̄ veritatẽ hʒ si sm ꝙ maior est nata sit agere in minorẽ ¶ Ad illud qd obr̄ ꝙ 58 li. ar. põt in sua actione impediri. dõm ꝙ verũ est. tamen ex hoc non sequit ꝙ possit cogi. Impedimẽtum em̄ priuat actũ libertatis. ſ; coactio ponit actũ li. ar. ꝛ simul cum hoc ponit ꝙ non sit libertatis. ꝛ ista sunt incompossibilia. sicut si poneret aliquis actus esse voluntarius ꝛ non esse voluntarius. ꝛ melius videbit. j. ꝛ iõ ratio illa non cogit ¶ Ad illud ꝙ obr̄ ꝙ aqua mota necessario mouet radius ei coniunct⁹. dõm ꝙ non est simile. ꝑ eo ꝙ radij multiplicatio est naturalis. nec põt lux seipsam non multiplicare cuz inuenit materiã sibi aptã ꝛ sicut multiplicatio radij est natural. ita ꝛ reflexio ei⁹ est naturalis ꝛ repercussio. ꝛ ꝓpterea cum aqua mouetur. Alio modo suscipit radius. ideo necesse est ipsum 59

sibi mõ refecti. li. aũt ar. precest corpori cũ i suũ actũ voluntarie exit. et seipso est prima actus variatio. nõ ex hoc q aliqua fit mutatio in corpore coniuncto. ¶ Ad illud qd obĳ de comparatione intellectus ad verũ. et affect⁹ ad bonum. dicẽdum q et si aliquo modo fit comparatio cõsimil. non tñ est omnimoda similitudo. qm sicut osisum fuit supra li. ar. pl⁹ se tenet ex parte motiue q̃ cognitiue. et ideo coactio plus repugnat affectioni q̃ repugnet cognitioni. et propterea non sequitur q si intellectus potest cogi q et affectus. ¶ Ad illud qd obĳ q pot induci. dicẽdum q et si inductio videat esse quedam coactio. maxime sm humana iura que dicunt q illud qd fit cũ metus non esse habendum ratum. maxime de eo metu qui potest cadere in constanté virũ. p eo q considerant exteriora opera sm veritatem tamen ista inductio stat cũ libertate voluntatis. nec ei repugnat in aliquo. sz potius repugnat plenitudini amoris et voluntatis. Non enim ita plene vult aliquis quando vult ex inductione sicut quando vult absolute. sicut patz de iactatione mercium in mare. nihilominus tamen saluatur ibi rõ libertatis et voluntatis. vnde talis metus apud deum non excusat a culpa. sicut apte patet in negatione a petro facta. et propterea non sequit q si possit a creatura induci q possit cogi. Nec valet qd obĳcit de dispositione que hz fieri necessitas p iterationem. hoc enim verum est respectu virtutis naturalis et actus qui determinatur ad vnã differentiã contrarietatis. non aũt verũ est respectu voluntatis q̃ absoluta est. et quantum est de se vertibilis est. Preterea illud locũ habet in eo genere dispositionis que est eiusdem generis et proprietatis. vt est dispositio proxima et remota. sic autem non est in proposito vt ostensum est supra. et sic patent obiecta.

¶ Questio VI

De li. ar. in comparatione ad mouens primũ. s. ad ipsuz deum. Et est questio. vtrũ li. ar. possit a deo cogi. ¶ Et q sic vr Luce. xiiĳ. Exi in vias et sepes et compelle intrare vt impleat domus mea. si g in domũ dei non contingit intrare nisi p vsum li. ar. et dominus intrare cõpellit. videt q li. ar. cogit. ¶ Item Joh. vĳ. Nemo venit ad me nisi pater traxerit illum. sed ad christum nõ itur nisi p li. ar. actum. si igit li. ar. non venit ad filium nisi trabatur a patre. et tractus est motus violentus. sicut dicit phs. li. ar. a deo violentat et cogitur. ¶ Item puer. xx. Sicut diuisiões aquaz ita cor regis in manu domini. quocunqz voluerit inclinabit illud. g si lib. ar. inclinat ad vnam ptem contradictionis. quantũcunqz ad illaz inclinet. deus potest pfecte facere q velit oppositũ. g potest cogere li. ar. ad volendum. ¶ Item omnis creatura est in pfecta obedientia respectu creatoris. g si li. ar. aliquid creatum a deo est. necesse est ipm esse in pfecta obedientia respectu dei. g si aliqua virtus potest a deo compelli. potest et virtus li. ar. sz deus de alĳs creaturis potest facere contra propriam naturã. g de lib. ar. potest facere contra propriam libertatem. g pot ipm cõpellere. ¶ Item plus pot facere li. ar. diuinum sup humanum q̃ possit li. ar. humanũ sup aliquod brutum. sz homo pot aliquod brutum cogere ad aliquã operationẽ inferendo sibi violentiaz. ergo multo fortius virtus increata potest cogere voluntatem nostrã. ¶ Sed contra Aug⁹. sup Geñ. ad lram. Tam non pot deus facere cõtra naturam quã bonã instituit q̃ non pot facere cõtra volũtatem suam. si igit deus voluntarie li. ar. dedit homini. impossibile est enim de li. ar. facere cõtra inditã sibi libertatem. sed si ipm cogeret. contra eius libertatẽ facere. g li. ar. cogi a deo est impossibile. ¶ Item aug⁹. xix. de ci. dei. Illud est vnicuiqz rei naturale qd de ipsa facere disposuerit omnipotentis voluntas. g si nullum naturale est p violentiam. nihil qd facit deus est violentum. si igit omnis coactio ẽ p violentiam. quicqd de⁹ de li. ar. faciat. nulla potest sibi a deo inferri violentia. ac p hoc nulla coactio. ¶ Itez voluntas hoc ipso li. ar. vult q cum vult. vult se velle. et seipm mouet. sz impossibile est voluntatem aliquid velle plene quin illud velle sit a voluntate seipsa mouente. et quin volũtas velit se velle. g impossibile est li. ar. cogi. non solũ ab aliquo creato verumetiã nec a deo. ¶ Item nihil aliud est dicere aliquẽ facere aliqd ex coactione. q̃ q faciat illud inuitus. g li. ar. vel voluntatem cogi ad actum proprium non est aliud q̃ q voluntas aliquid velit inuita. sz si est inuita respectu alicuius illud non vult. g voluntatẽ cogere nihil aliud ẽ facere nisi facere voluntatem simul et semel velle et nolle. si igit duo cõtradictoria simul esse nõ tm̃ est impossibile creature verumetiã creatrici essentie parz rc. ¶ Item tunc aliqua virtus cogit quando ad oppositum sue inclinationis mouetur. sz li. ar. eo ipso q liberũ ita natum est inclinari ad vnum oppositum. sicut et ad reliquum. g libertas eius saluatur in inclinatione ad vtrunqz oppositorum. siue ad hoc inclinetur siue ad illud. si ergo coactio excludit libertatem. et libertas non excluditur ad quodcunqz inclinet. igit ex nulla inclinatione cogi potest li. ar. sz non est alius modus ipm cogendi nisi inclinando ipm ad aliqd volitum g impossibile est ipm cogi. nec p mouens creatum. nec p agens primũ. ¶ R⁹. ad predictorz intelligentiam ẽ notandũ q cum querit vtrũ li. ar. possit cogi a deo. q illud pot intelligi dupliciter. Aut ita q intelligatur q possit auferri libertatẽ. et auferendo libertatẽ supducere coactionẽ et hoc modo nulli dubiũ esse debet quin de⁹ possit h facere quantũ est de immensitate sue potentie. Alio mõ vt intelligatur q deus cogat liberũ ar. salua proprietate libertatis et eius natura. et hoc mõ non soluz est impossibile. sz etiam nõ intelligibile. p eo q implicat in se duo cõtradictorie opposita. Ex hoc enĩ q li. ar. est. si aliqd vult libere vult. et ex hoc q voluntariũ est. si aliqd vult voluntarie vult. et seipso mouẽte vult. Ex hoc aũt q cogitur. si aliqd vult seruiliter vult. et si qd vult inuite vult et si aliqd vult ab alio vult. q violentum est cuius principium est extra nihil conferente vim passo. g li. ar. cogi non est aliud q̃ actum li. ar. simul et semel esse liberũ et seruilem. esse voluntarium et non voluntariũ. esse a se et non a se. Si igit impossibile est qd claudit in se vtranqz ptem cõtradictionis. nõ enĩ est impossibile creature verũ etiam creatrici essentie. q illud posse non est posse. sicut in primo li. ostensum est. planũ est q li. ar. sm modum intelligendi a deo cogi est impossibile. Unde cõcedende sunt rationes ad hoc inducte. Ad intelligẽtiam aũt rationũ ad oppositum adductaz notandũ ẽ q differt dicere voluntatẽ induci. et voluntatem mutari. et voluntatem cogi. Tunc enĩ induci dicit quando aliqua psuasio fit qua disponit vt ad aliqd appetibile inclinet. que si valde intensa sit. namen coactionis sortitur. q̃uis non sit vera coactio sicut supra ostensum est. Tunc aũt voluntas mutat. quando ipa volente vnũ potenti virtute. affectio immittit ei ad contrariuz. et de nolente fit volens. ita q vna actio expellit et contraria inducitur. sicut patet cum deus de amatore temporalium facit temporalium contemptorem. et hec dicitur ee quedam compulsio et tractio diuina. dũ voluntas ab

eo separatur·cui per amoris glutinum fortiter iungebat. Tunc aūt voluntas dicit cogi quando intelligit ipsam inuitam aliquid velle. ⁊ repugnante actu voluntatis deliberatiue. aliena virtute mouente. ⁊ repugnantia manente ad aliquid volendo inclinari. ⁊ hec duo opposita implicat sicut ostensum est. Voluntas igitur induci potest ab agente creato. mutari vero ab alio non potest nisi ab agente increato. cogi vero ab aliquo non pot. Et ꝑ tanto dicit bern. q̄ libertas voluntatis est ita plena suo modo in creatura sicut in creatore. ⁊ q̄ in omnibus reperitur equaliter. Docem̄ sicut supra explicatum fuit intelligit̄ q̄tum ad coactionis priuationem. ⁊ ꝑ hoc manifesta est rn̄sio ad autoritates ⁊ rationes. Cū enim dicit̄ in scriptura deum voluntatem hominis compellere. ⁊ voluntatem hominis trahere. ⁊ voluntatem hominis ad quodcūq; voluerit inclinare. sicut ostendūt ille tres p̄ie autoritates. hoc intelligit̄ nō q̄ volūtatē cogat. s; q̄ volūtatē creatā nō solū inducit sic agēs creatū. verum etiam immutat. immittendo affectiōes varias. in qua immissione non est coactio. ꝑ eo q̄ ita voluntarie volo illud qd̄ deus immittit sicut illud qd̄ ex meipso volo. sed si aliquid volo. volens volo. non in

65 uitus. ⁊ ita in volendo ad nihil compellor. ¶ Ad illud qd̄ obī̄ de ꝑfectes obedientie creature. dōm q̄ ex hac ratione potius potest cōcludi oppositum q̄ ꝑpositum. Quia enim ibi est obedientie ꝑfectio. ⁊ lib. ar. respectu dei ad omne qd̄ deus voluerit sic hab; moueri. sicut pila ad omnē partem. ideo quicquid de ipso vel circa ipm faciat. non compellit nec violentat. nec etiā aliam creature violentiam inducit q̄tum ad illam potentiā obedientie. q̄tum aūt ad potentiā specialis nature. bene aliquando infert violentiam in miraculoꝝ operatiōe sed talis violentia infertur virtuti naturali non voluntati. q̄ virtus naturalis sic est determinata ad vnum. vt si trahatur ad oppositum hoc est ꝑ violentiam. Vo-

66 luntas vero vertibilis est ad vtrūq; oppositum. sicut ⁊ rota ⁊ pila habet vertibilitatē ad motum. ¶ Ad illō qd̄ obī̄ q̄ plus potest lib. ar. diuinum super hominē vel humanum ⁊c. dōm q̄ verū est in his que posse est potētie. posse autem cogere brutū hoc est potentie. sed posse cogere li. ar. manens liberum hoc est inordinationis ⁊ impotentie sicut prius ostensum est. Coactio enī nō sic repugnat nature bruti sicut repugnat libertati arbi. ⁊ propterea illa obiectio non concludit.

¶ Questio VI m

De li. ar. in comparatione ad corpus coniunctum. Et ē questio. vtrum ꝑpter ineptitudinē corporis ligari habeat q̄tum ad vsum. ¶ Et q̄ sic videt̄. Bern. de li. ar. Vesanis ⁊ infantibus ⁊ dormientibꝰ nihil q̄ agant imputatur. s; hoc non est nisi q̄ carent vsu li. ar. ⁊ hoc nō est nisi propter aliquod impedimentum a parte corporis ergo ⁊c. ¶ Item hoc ipm videt̄ exemplo. quia vir castus ⁊ sanctus cuius castitas est magna frequenter in somnis consentit operi peccati. quod nullo modo faceret tempore vigilie. ḡ in somnis ligatur actus liberi ar. s; hoc non est nisi ꝑ lassitudinem ⁊ ineptitudinē ex parte corporis. ergo ⁊c. ¶ Itē; deficiente priori deficit id quod posterius est. si ergo impeditur aliquis actus q̄ preambulus est ad vsum li. ar. ꝑ ineptitudinē corporis. necesse est ⁊ vsum li. ar. impediri. sed actus preambulus ad li. ar. est operatio intellectus que ꝑ ineptitudinem corporis impeditur. sicut patet in dormientibꝰ ⁊ freneticis ⁊ phs dicit q̄ intellectus corrumpit̄ quodam interius corrupto ⁊ hoc docet ipsa experientia. ḡ ⁊c. ¶ Itē sicut homo lassatur in sentiendo. ita etiam lassatur in cogitando ⁊ in meditando. s; quia corpus lassatur in sentiēdo. ideo indiget quiete somni in quo impedit̄ ab operationibus sensuum. ergo pari ratione necesse est lib. ar. propter lassitudinem corporis ab actu ⁊ vsu ꝑprio impediri. ¶ Sed contra. iij. Reg. iij. refert historia q̄ dominus in somnis apparuit salomoni. ⁊ merito petitionis quam fecit. dominus dedit ei sapientiam multam. si ḡ mereri aliquid apud deum et sapientiam suscipere est vsus li. ar. in somnis. videt̄ q̄ ꝑpter lassitudinē; ineptitudinem corporis ⁊ quietē in somnis li. ar. ab actu suo non habeat impediri. ¶ Item Gre. sup illud Job. Terrebis me ꝑ somnia loquens de nocturnis illusionibus. Hec malignos spūs agere superna dispensatio benigne ꝑmittit in electoꝝ cordibus. ne ipse saltem a passionis premio somnus vacet. ḡ contingit in somnis mereri. ḡ ꝑpter ineptitudinem corporis li. ar. non amittit vsum ꝑprium. ¶ Item anima q̄tum ad ꝑpriam operationem sine li. ar. nullius partis corporis est actus. nec illam operationem exercet ꝑ aliquod organum. ḡ quantumcunq; corporale organū vel ledatur vel fiat ineptum. li. arb. non ꝑdet vsum suū. ¶ Item quanto magis aīa recolligitur ab exterioribus ad interiora. tanto magis viget operatio interior. s; cū ligant̄ organa sensuū exterioꝝ. recolliguntur vires aīe ab exterioribus ad interiora. ḡ tunc magis debet vigere opatio interior. sed penes hanc attenditur li. ar. vsus. ḡ qn̄ corpus efficit̄ ad sentiendum ineptum. vtpote ꝑ somnū. li. ar. tunc debet habere potissime vsum ꝑprium. ¶ Item videre futura hoc est rōis maxime eleuate. s; in somnis potissime fit releuatio et preuisio futuroꝝ. ḡ potissimus actus rōnis viget in somnis dum ē ineptitudo ex pte corporis. pari rōne et vsus li. ar. ¶ Itē multo magis pendet ex corpore vis fantastica ⁊ imaginatiua q̄ rōnalis virtus ⁊ intellectiua. ḡ si propter ineptitudinē a parte corporis q̄ q̄dem ē in freneticis vel etiam in somnis. nō impedit̄ opatio fantastica. immo etiam viget. videt̄ q̄ non debeat impediri operatio intellectiua. Est igitur questio cum operatio li. arbi. vel etiam intellectus nullo modo pendeat ex corpore. vnde est hoc q̄ impeditur ⁊ ligatur propter aliquam ineptitudinem factam circa corporale organum. Et iterū si impeditur. cum minus pendeat ex corpore q̄ virtus fantastica. vnde hoc est q̄ magis perdit vsum suum ratio in somnis q̄ fantastica vel imaginatio. ⁊ Et iterum cum ratio q̄tum ad actum lib. ar. maxime sit potens ⁊ libera. vnde hoc est q̄ propter ineptitudinem ex parte corporis facilius tollitur vsus li. arbi. q̄ aliquis actus rationis. In somnis enim homo aliquis habet rationales motus. ⁊ in furiosis similiter hoc videmus. quia multa dicunt q̄ etiam possunt dicere nisi rationem haberent tum ad interrogata respondent. in neutris tamen dicitur vsus li. ar. ⁊c. Omnis hec difficilem faciunt questionem. ¶ R°. q̄ ⁊ si

67 ad hanc questionem facile sit respondere tū q̄rit̄. vtrū li. ar. ligetur per corporis ineptitudinem q̄tū ad vsum quoniam ipa experientia hoc plane docet ⁊ manifestat q̄ ligatur in paruulis ⁊ dormientibus ⁊ furiosis. ad illam tamen questionem que hanc subsequit̄. vtr; quare ligatur li. ar. ex corporis ineptitudine cum non sit potentia alligata organo. valde difficile est respondere et eius assignare causam. Intelligendum tamen est q̄ est quadruplex modus satisfaciendi huic questioni. Quidam enim dicere voluerunt q̄ vsus rōnis vel etiā lib. ar. impeditur ⁊ ligatur ex corporis ineptitudine propter anime cōuersione. Quidam vero ꝑpter obsequiū corporalis priuationem. Tertius ꝑo modus dicendi est.

q propter opatiōis rōnalis q̄ndā cōicatiōnē. Quart⁹ aūt mod⁹ est ꝓpter corpis ⁊ aīe vniōnē ad tercij cōstitutiōnē. Pro ꝓpter ꝯuersiōnē dixerūt aliquā aīaꝫ ipediri ab actu rōnis ex tēc ineptitudine ex pte corpis. Aut eī est corp⁹ ineptū ex aliq̄ lesiōne interiori. sicut ē in furiosis ⁊ freneticis. tunc aīa cessat ab opatiōe intelligendi. ꝓpter hoc q nimia cōpassiōne cōuertit ad corp⁹ ratiōne nobilis organi lesi. Aut ē ineptum imꝑfectiōne q̄ est in membris ⁊ organis. sicut ē in pueris. ⁊ tunc aīa adeo est intenta gubernatiōni corporis ⁊ reb⁹ q̄s p sen suꝫ corporis pcipit. q q̄si obliuiscit sui. ⁊ ideo ex nimia cōuersiōne ad corp⁹ suū q̄ est ex organoꝝ lesiōne. siue ex imꝑfectiōne. contingit vsum rōnis ⁊ lib. ar. impediri. Sꝫ hic mod⁹ dicendi nō plene satisfacit. videm⁹ enim q vehemens dolor ex pte corporis in extremitatib⁹ factus rōnis vsum nō impedit. ⁊ tñ aīa illū dolorē multū refugit. Itē in somnis nō magis conuertit ad corpalia q̄ȝ in vigilia. si g̃ ꝯuersio est q̄ in vigilia vsum rōnis nō tollit. pari ratione videt q nec cōuersio q̄ est in somnis circa regimen corpis. Et ideo est scḋs mod⁹ dicēdi. videlꝫ q li. ar. a ꝓprio vsu hꝫ impediri ꝓpter priuatiōem obsequij corpalis. ⁊ si eīm opatio intellectus nō fiat p organū nihilomin⁹ tñ virtutes sensitiue ipsi intellectui faciunt aliquod obsequiū ad hoc q exerceat suū actū. Duplicat eīm obsequit vis fantastica intellectui in actu intelligendi. in h̄ vicꝫ q offert illa fantasmata intellectui possibili. sicut obiectū offert spēm oculo ⁊ in hoc etiā q intellectus excitari hꝫ ab inferiori q̄ȝdiu ē ꝯiunct⁹ corpori. ⁊ iō q̄ñ lesio ē ⁊ ineptitudo ex pte organi potentie sensitiue ⁊ fit ꝑturbatio fantasmatū. impedit vsus lib. ar. ⁊ intellectus ꝓpter h̄ q aufert sibi debitū obsequium sicut ocul⁹ meus pōt impediri ab actu vidēdi ꝓpter obscuratiōnē aliquā factā in re visibili q̄ hꝫ mihi offerre speciem ⁊ visuꝫ meū excitare. Sꝫ iste mod⁹ dicendi adhuc nō plene satisfacit. p eo q nos videm⁹ opationem intellectus impediri nō facto impedimento in ope exterioris virtutis sensitiue. vꝫ pote imaginis ⁊ fantasie Et iterū cuꝫ intellectus ⁊ memoria intelligibiles aliq̄s spēs in se habeat abstractas q̄s in se ⁊ penes se conseruat. q̄s anīa secū trahit cū a corpe segat. vr q tñ obsequio fantasie ⁊ fantasmatū circūscripto. intellect⁹ vsum habere debeat respectu eoꝝ quoꝝ hꝫ in se habitū. ⁊ h̄ plane falsum ē. q: hō impedit a cōsideratione eoꝝ q̄ nouit sicut ab inq̄sitiōe eoꝝ q̄ nō nouit. Et ꝓpterea ē terti⁹ modus dicēdi. q opatio li. ar. ⁊ rōnis ex corpis ineptitudine hꝫ impediri ꝓpter quādā cōicatiōnē opatiōis. Cōmunicat aūt quodāmō potētia intellectiua opationeꝫ suā corpi cōiuncto. cū cōicet ei eē. ⁊ ex eis fiat vnū p eēntiā. nō solū inq̄ȝtū aīa ē vegetabilis ⁊ sensibilis. sꝫ etiaꝫ inq̄ȝtum rōnalis. Aīa eīm rationalis adueniēs corpi humano sicut ex sua vnione facit ipm esse aīal ⁊ aīatū. ita facit esse hoīem. ⁊ iō sicut aliquā opationē cōicat corpori inq̄ȝtū facit viuū. ⁊ inq̄ȝtuꝫ facit animal. sic etiam

69 cōmunicat aliquam inq̄ȝtum facit hoīem. licet nō omnino vniformiter. Differenter eīm mō cōicat aīa corpi q̄ respiciūt potentiā vegetatiuā. ⁊ sensitiuā. et opatiōes potentie intellectiue. Nā opa sensitiue ⁊ vegetatiue sic cōicat corpi vt sic in corpe ⁊ p corp⁹. sic etiaꝫ in corpe vt nō sine corpe. nō eīm nutrit aīa nisi mediāte organo corporeo. nec nutrit nisi q̄ȝdiu est in corpe. Intelligere aūt sic cōicat aīa corpi vt sic intelligat cuꝫ corpe aliquo mō agente. vt tñ nō intelligat p corpus. sic intelligat etiaꝫ in corpe. vt tñ etiā intelligat cum ē separata a corpe. Ꝙr ḡo dū est in corpe cōicat ei rōnalem cōpationem. iō facta in ordinatione ex pte corpis hꝫ illa opatio impediri. Sꝫ iste modus dicendi calūniā hꝫ in hoc q̄ḋ dicit q opatio intellectus aliquo mō cōicat corpi. cū nō videatur verū. ⁊ phs cōtradicere videat expsse in. xvi. aīaliū. vbi dicit q intellect⁹ est ab extrinseco. ꝓpter hoc q nullo modo ē immixtus corpi Et hoc ipm dicit in. iij. de aīa. Et iteꝝ. ⁊ si concedat q hō intelligat. nullo tñ mō cōcedit. nec de toto corpore nec de pte q intelligat. Unū vr q h̄ dicat de toto cōiuncto rōne ptis scꝫ aīe. sicut cū dicit hō est albus. hoc dicit solū ratione corpis. Et ꝓpterea ē quartus mod⁹ dicendi. q. s. opatio aīe in corpe impediri hꝫ ꝓpter corpis ineptitudinē. Et hui⁹ ratō est vnio aīe ⁊ corpis ad vnius tertij cōstitutionē q̄ḋ ē vnū p eēntiā. ⁊ cui debet ꝓpria opatio fm q est vnū. hec autē opatio nō ē viuere tm. nec sentire siue mouere. sꝫ ratiocinari ⁊ intelligere. Et ꝓpter ipam vniōnē nō tm pendet aīa ex corpe q̄ȝtū ad actū sentiendi. sꝫ etiā aliquo mō q̄ȝtū ad actū intelligendi q̄ȝdiu est in corpe. sꝫ longe aliter ⁊ aliter. Quātū ad actū vegetandi ⁊ sentiēdi. sic pēdet vt nullo mō possit eos exercere sine corpe. nō aūt sic de actu intelligendi. Sic eīm pendet vt illos actus exerceat p corp⁹ ⁊ p organū corporū. nō sic aūt ē de actu intelligēdi. ⁊ iō actū sentiendi dicit cōicare aīa corpi. Unū nō absurde oīno dicit ocul⁹ videt. nō sic aūt dr de actu intelligendi. Dicit aūt aīa sentire p corp⁹ nō intelligere p corp⁹. q: cū duo cōcurrant ad actū intelligendi ⁊ sentiendi. vicꝫ recipere ⁊ iudicare. in sentiendo receptio speciei est a corpore. sꝫ iudiciū ē a virtute. ⁊ in intelligendo verūq̄ȝ ē a virtute intellectiua. vicꝫ ab intellectu possibili ⁊ agente. Et ꝓpterea intellect⁹ dr vis non alligata materie. ⁊ opationē hanc pōt habere. cū ē separata a corpore. Q̄ȝdiu aūt est in corpe nō omnino intelligit preter corp⁹. Sicut eīm esse anīe in corpore aliquo mō pendet ex corpe. q̄ȝuis non pendeat esse ip̄i⁹ aīe in se. iō ad hoc q aīa sit in corpore. necesse ē corp⁹ debite cōplexionatū esse. ⁊ ad illi⁹ cōplexionis corruptionē cōtingit aniam nō ampli⁹ esse in corpe. sic q̄ȝdiu aīa est in corpe intelligere suū nō ē sine corpe ⁊ sine aliq̄ dispositiōne ex pte corporis. cuius autoritas cōueniat actui intelligēdi. sicut cōgrua dispositio corrādebat existētie aīe in corpe ⁊ pfectioni eiusdem. Illa aūt auctas attendit fm illud q̄ḋ ē supmū in corpore. ⁊ q̄ȝtuꝫ ad nobilissimos spūs q̄ locū

70 habēt. in nobilissimis organis corpis. Et q̄m cū aliqd aufert ab aliquo paruꝫ aufertur ab eo illud q̄ḋ est in eo excellētissimū. ⁊ cū aliq̄ virtus debilitat. pri⁹ aufert ab ea summū q̄ȝ illud q̄ḋ est circa summū. hinc est q in lesione corpis citius colligit illud fm q corp⁹ cōformabatur opatiōi intellectiue q̄ȝ illud fm q̄ḋ cōformabat opatiōi sensitiue. ⁊ iō fumositates ascendentes ad cerebrū q̄ ꝑturbant spūs in somnis vel in pueris vel in freneticis. vel quecunq̄ȝ alia lesio organoꝝ in q̄b⁹ resident spiritus subtilissimi corpales. facilius impedit vsum rationis q̄ȝ imaginationis. Et sic patet ratio q̄re impedit ex ineptitudine corpis rōis vsus. ⁊ quare impedit ma

71 gis q̄ȝ vsus inferioris virtutis. Ex hac eadē rōne colligitur quare magis impeditur ratio quantum ad vsuꝫ libe. arbi. q̄ȝ quantum ad alios actus rationales quos in somnis ⁊ furiosis aliquando dinoscit habere. Act⁹ eīm li. ar. respicit potentiā rōnaleꝫ put est in summa ⁊ plena libertate. Liberꝫ eīm ar. dicit dñium potentie respectu actus sicut supra determinatū est. Et q̄m cū impedit aliqua virtus opatiua. pmo aufert ei actus ille q̄ ei inerat fm suā plenitudinē. sicut pꝫ cum aliquis infirmat in pede. facili⁹ ei aufert potentia velociter currendi q̄ȝ potentia ambulandi. siue facili⁹ impedit hic act⁹ q̄ȝ ille. sic ⁊ in ꝓposito facili⁹ ⁊ frequenti⁹ contingit auferre vsum libertatis q̄ȝ quēcūq̄ȝ actū potentie intelligendi. Concedende sunt igit rōnes ostendentes q li. ar.

ex ineptitudine ex pte corporis hz impediri q̃tũ ad suũ vsum. sicut impedit in infantib⁹ ꝛ furiosis ꝛ dormienti-

72 bus. ¶ Ad illud qd̾ primo obijcit̃ in ꝯtrariũ de petitiõe salomonis q̃ fuit in somnis. dicẽdũ q̄ illud fuit aut gr̃e spãlis ꝛ priuilegij nõ legis cõis q̄ in somnis potuit mereri ꝛ dignus fuit exaudiri. Aut certe hoc dr̃ nõ q̄ deo dormiendo placuerit. s; q2 aut vigilando ꝛ illud pcogitãdo deo placuit qd̾ in vigilia placuerat. dñs p reuelationẽ manifestare voluit in somnis. frequenti⁹ enĩ in somnis q̃ in vigilia apparere cõsueuit. ¶ Et p h̾ p3 r̃nsio ad sequẽs dictum greg. Nã ei dicit̃ sanctos viros in somnis mereri. h̾ dictũ est q2 occasiõe sumpta ab eo qd̾ patuit̃ i somnis postmodũ merent̃ in vigilia. sicut vir pfectior demereri dicit̃ in pollutione nocturna quã sua cogitatione puocauit. vl̾ de cui⁹ recordatiõe postmodũ delectat̃.

73 ¶ Ad illud qd̾ obijcit̃ q̄ anĩa s̾m opatiões intellectuã nõ est act⁹ alic⁹ ptis corporis. iã p3 r̃nsio ex pdictis. Quãuis ei nõ opet̃ p organũ corporale. nihilomin⁹ tñ ad hoc q̄ anĩa opet̃ in corpe necesse ẽ corp⁹ s̾m nobiles spũs ꝛ nobilia organa in debita acuĩlitate et dispositõe eẽ sicut prius ostensũ ẽ. Et qñ hec dispositio tollit̃ p corporis ineptitudi ẽ. ideo p ꝯsequẽs act⁹ rõnis ꝛ vsus li. ar. impedit̃.

74 ¶ Ad illud q̄ obijcitur q̄ anima in somnis reuocatur ad interiora. dicẽdũ q̄ verũ est. sed nõ q̃tũ ad oẽs opatiões interiores. s; q̃tũ ad opatiões naturales. Nã somnus est ꝗes virtutũ aĩaliũ p̄ tũ intẽsione naturaliũ. ꝛ ideo nõ sequit̃ q̄ vsus rõnis vl̾ li. ar. in somnis intẽdat̃. cũ hec

75 pot⁹ ꝯtineat̃ sub viribus aĩalibus q̃ naturalib⁹. ¶ Ad illud q̄ obijcit̃ q̄ in somnis aĩa videt futura. dicẽdũ q̄ sicut determinatũ est supra dis. vij. in sõnis nõ ẽ preuisio fu-

76 turoꝝ nisi visitatio emittat̃ ab altissimo. sicut dr̃ Ecclesiastici. Magis aũt dñs visitat in somnis q̃ in vigilis in reuelãdo futura. Tum pter hoc q̄ aĩa in vigilia ẽ dispsa ad exteriora sensibilia cõprehẽdenda. Tum q2 etiã dñs qui posuit tenebras latibulũ suũ ad suipi⁹ occultationẽ magis vult in somnis q̃ in vigilia reuelatiões emittere. Tum quia etiã magis in somnis agitur hõ q̃ agat. ꝛ in reuelatiõe diuina pl⁹ se hz hõ p modũ suscipientis q̃ agẽtis. Tum q2 etiã in somnis mediũ tenet hõ inter mortuũ ꝛ viuẽtẽ. et ita quodãmõ a vita hmõi recedit. de quo dñs Exod. xxiij. dicit. Non videbit me hõ et viuet Ex hoc ergo nõ põt ꝯcludi q̄ vsus libe. ar. sit in somnis q̃uis ibi cõtingat reuelatiões fieri. qñ in

77 somnis magis agit̃ aĩa q̃ agat sed in vsu li. ar. magis agit q̃ agit̃. ¶ Ad illud qd̾ obijcit̃ q̄ vis fantastica nõ impedit̃ in somnis. dicẽdũ q̄ ꝛ si videat̃ fantasia magis in somnis q̃ in vigilia vigere nihilomin⁹ tamẽ aliq̃ modo impedit̃ hmõi. potentior est enĩ hõ in vigilia ad imaginandũ omne qd̾ vult q̃ in somnis. licet mot⁹ imaginatiue nõ ita appareat in vigilia pter ꝯuersiones aĩe ad exteriora. ꝛ in somnis medij mot⁹ sentiãtur pter aĩe q̃etationẽ. Et si obijcias q̄ nõ sic i pedit̃ quin aliquo modo habeat vsũ suũ fantasia ergo nec debet impediri superior potẽtia. iam p3 r̃spõsio ex his que supra dicta sũt facilius cũ aufert̃ oĩs potẽtia in somno ꝛ citra somnũ et pterea in somnis plus q̃etantur virtutes aĩales q̃ naturales. mot⁹ aũt et decursus illoꝝ fãtasmatũ naturalis est. et ideo nõ sic impedit̃ vsus fantasie sicut vsus potẽtie intellectiue. Ad q̃stiones autẽ que sequuntur plana est r̃spõsio ex his que pdicta sunt.

Distictio. xxvj. de li. ar. cõpato ad auxiliũ gr̃e determinans quantũ possit li. ar. cum gratia.

Ecce gr̃a opans ꝛ coopans ꝛc. Supra egit magister de li. ar. siue de adiutorio hominũ collato in se. in hac võ pte agit de ipõ cõpato ad auxiliũ gr̃e. Diuidit̃ aũt ista ps in duas ptes. In pr̃a determinat quãtũ possit li. ar. cum gr̃a. In secunda quã tũ possit cui tũ scripta gratia. j. dist. xxviij. Id võ incõcusse ꝛ incunctanter teneam⁹ ꝛc. Pr̃a ps hz duas ptes In pr̃ma determinat de adiutorio gratie opantis ꝛ coopantis collato li. ar. put illud adiutoriũ cõparat̃ ad lib. ar. In secunda put cõpatur ad habitũ gratuitũ ꝛ vsum sibi debitũ. j. dist. xxvij. Hic considerandũ est cũ predictum sit. Prima ps habet duas. In prima determinat quid sit siue cuius efficacie sit illud adiutoriũ gratie qd̾ li. ar. supaddit̃. In sc̄da vero determinat de eodem adiutorio q̃tum ad voluntatẽ siue ad lib. ar. ordinat̃. ibi. Ipsa tñ eadẽ voluntas quedã gr̃e dona preueniẽ. Pr̃a ps habz tres pticulas. In prima determinat quid sit illud adiutoriũ li. ar. supadditum q̃cum ad actum siue effectum. In secunda võ q̃tum ad subiectum. ibi. Uoluntatẽ ipam aug⁹. in li. de duab⁹ ꝛc. In tercia võ q̃tũ ad ipm donũ gratuitũ. ibi. Et si diligent̃ intendas ꝛc. Siliẽ sc̄da ps pr̃cipalis tres hz ptes. In pr̃a determiat ꝯuatẽ. ibi. Ipa tñ eadẽ ꝛc. In sc̄da võ remouet dubitationẽ. ibi. Nõ est tamẽ ignorandũ ꝛc. In tertia võ pte subiungit ꝯitatis recapitulationẽ. ibi. Illi⁹ enĩ gr̃e pcipiẽ de ꝛc. Haꝝ aũt ptiũ subdiuisiões manifeste sunt i lra.

Determinat quid sit illud adiutoriũ li. ar. supadditũ q̃tũ ad actũ siue effectũ. a

Ecce gr̃a opans ꝛ coopans. Opans ei gr̃a prepat hoĩs volũtatẽ vt velit bonũ Gr̃a coopãs adiuuat ne frustra velit. vñ Aug. in li. de gr̃a ꝛ li. ar. Coopando de⁹ i nobis pficit. qd̾ opando icipit. q2 ipse vt velim⁹ opat̃ icipiens. q̃ volẽtib⁹ coopat̃ pficiẽs. vt q̃ velim⁹ opat̃. Cuz aũt volum⁹ ꝛ sic volum⁹ vt pficiam⁹. nobis coopat̃. ꝛ tñ sine illo vel opãte vt velim⁹. vl̾ cooperante cũ volum⁹ bona pietatis opa nihil valem⁹. Ecce his v̾bis satis aperit̃ q̃ sit opans gr̃a. ꝛ q̃ cooperans. Opans ei gr̃a ẽ q̃ puenit volũtatẽ bonã. Ea ei liberat̃ ꝛ ppat̃ hoĩs volũtas vt sit bona. bonũq3 efficacit̃ velit. Coopãs võ gr̃a volũtatẽ iaz bonã seq̃t adiuuãdo. vñ Aug. cõtra Julianũ hereticũ. q̃ bonã volũtatẽ ex li. ar. tm̃ eẽ dicebat. at q3 hoiez p li. ar. posse bonũ velle ꝛ opari sine gr̃a asserebat ait. Aptã de cõmẽdatiõe gr̃e aplus sententiã ptulit cũ ait. Nõ ẽ volẽtis neq3 currẽtis. sed dei miserentis. Hec si attenderes iuliane nõ extẽderes cõtra gr̃am merita volũtatis hũane. Nõ ei ideo miseret̃ de⁹ alicuius. quia voluit ꝛ cucurrit. sed ideo voluit ꝛ cucurrit. quia misertus est de⁹. Parat̃ enĩ voluntas hoĩs a deo ꝛ a domino gressus hoĩs dirigũt̃. Jd̾ q3 cõgrue ait. Nõ ẽ volentis neq3 currẽtis. s3 miserentis dei. Nõ q2 hoc sine volũtate n̄ra agat̃. s3 q2 voluntas n̄ra. nil boni agit. nisi diuinit⁹ adiuuet̃. Uñ alibi apls ait. Nõ aũt ego s3 gr̃a dei mecũ. Nõ iõ dicit. q2 nihil boni agebat. s3 q2 nihil boni ageret. si illa non adiuuaret. His testimonijs aperte insinuat̃. q2 voluntas hominis gratia dei preuenitur atq3 preparat̃ vt fiat bona. non vt fiat voluntas. q2 ꝛ ante gratiam voluntas erat. s3 nõ erat bona ꝛ recta voluntas.

Di. XXVI

Aug⁹

diffinitio gr̃e preuenientis

diffinitio gr̃e cooperantis

Ro. ix.

Ps. xxxvi.

a Voluntas est animi motus rc̃. Sicut dicit phus. peccat qui diffinit id quod est in quiete p id quod est in motu. sed voluntas est in potentia. ergo male diffinit cuz dr voluntas est animi motus. Item velle plus est agere q̃ pati. q̃ plus mouere q̃ moueri. si ergo motus sonat in passionez videt q volun/tas non debeat dici animi mot⁹. R⁹. dõm q sicut dicit Ans. Vo/luntas dicit eq̃/uoce ad volunta/tem instrumẽtuz z voluntatem af/fectionem. z vo/luntatem vsum. Et aug. non dif/finit hic volun/tatem put acci/pitur p potẽtia. sed put accipit p vsu. Et si tu q̃/ras. quare mag̃ diffinit volunta/tem put accipit p vsu q̃ p poten/tia. Ratio hui⁹ est. quia potẽtie manifestant per actus. et ideo co/gnita voluntate vsu p cõsequens cognoscit volun/tas potẽtia. Ad illõ quod obr̃ q vsus voluntaz nõ est passio sed actio. z ita nõ de/bet dici motus. Dõm q mot⁹ nõ cũmõ accipitur passiue. imo etiã accipit actiue. et preterea omnes actiones anime quodãmõ passi/ones sunt.

Voluntas q̃d sit.

Ro. ix.

b Gratia vo/luntatẽ p̃ueniẽs z p̃parans. s. fi/des cũ dilectiõe. Videt q ista no/tificatio grẽ non sit conueniens. Cũ em̃ gratia z virtus diuersas habeant notificatiões non videt q vnum habeat notificari p alterz. Item cũ gratia non solũmodo ponat in anima fidẽ z charitatẽ. sed etiam spem. videt insufficienter dicere magister cũ dicit. q est fides cum dilectione. Juxta hoc q̃ritur cuz diuerse diffinitiones z notificationes gratie assignen/tur diuersimode. penes q̃d sumitur rõ z distinctio har̃z. R⁹. dõm q tagr nõ intendit in illo v̀bo notificare graz gratũfacientẽ cõtũ ad suã eẽntiã sz intẽdit eã notificare

¶ Determinat q̃d sit illud ad/iutoriũ li. ar. supadditũ q̃rtum ad subiectum. b

Voluntatem ipsam Aug. in li. de duabus aĩabus ita diffinit. [a] Voluntas est animi mot⁹ co/gente nullo. ad aliq̃d nõ admit/tendũ vel adipiscendũ. hec aũt vt non admittat malum z adi/piscatur bonum preuenit z pre/paratur dei gratia. Unde apo/stol⁹ gratiã preuenientẽ z sub/sequentem cõmendans. i. ope/rantem z coopantem vigilant̃ dixit. Nõ est volentis neq̃z cur/rentis. sz miserentis dei. sz non econuerso. non est miserentis dei sz volentis z currentis. Nã si vt quibusdam placuit qđ di/ctũ est ita accipiat̃. nõ est volen/tis neq̃z currentis sz miserentis dei. tanq̃ diceret̃. nõ sufficit so/la voluntas hominis si non sit etiã misericordia dei. econtra dicit̃ non suffici etiã misericor/dia dei si nõ sit etiã volũtas ho/minis. ac p hoc si recte dictũ est illud. q2 id voluntas hominis sola nõ implet. cur non etiã z a contrario recte dicit̃. non mise/rentis est dei. sz volentis est ho/minis. cum id misericordia dei sola nõ impleat. Homo em̃ cre/dere vel sperare nõ poterit ni/si velit. nec puenire ad palmaz nisi voluntate currat. Restat g vt iõ ita recte dictũ intelligat̃ vt totũ det̃ deo q̃ hoĩs volunta/tẽ bonã p̃uenit. z p̃pat adiuuan/dã. z adiuuat p̃paratã. nolentẽ preuenit vt velit. volentez sub/sequitur ne frustra velit. Ex his verbis z alijs premissis eui/denter traditur. q2 volũtas ho/minis p̃parat̃ z preuenit̃ gra/tia dei vt velit bonum. z adiu/uatur ne frustra velit.

¶ Q2 bona voluntas comita/tur gratiam c

Itaq̃z bona voluntas comitat̃ gratiam non gratia voluntatẽ. Vñ aug. ad bonifacium papaz scribens contra pelagianos in/quit. Cum fides impetrat iusti/ficationẽ sicut vnicuiq̃z de⁹ p̃/titus ẽ mensuraz fidei. nõ gra/tiam dei aliq̃d meriti p̃cedit hu/mani. sz ipã meretur augeri. vt aucta mereat̃ z p̃fici. volunta/te comitante non ducente. pe/dissequa non preuia. Ecce hic aperte habes q gratia preue/nit bone voluntatis meritum. z ipsa bona voluntas pedisseq̃ est gratie non preuia.

¶ Determiat q̃d sit illõ adiu/torium li. ar. supadditũz q̃rtum ad donũ gratuitũ. d

Et si diligenter intẽdas. nihilo/minus tibi monstratur que sit ipsa [b] gratia voluntatem preue/niens z preparans scilicz fides cum dilectione. Ideoq̃z aug⁹. in eodem tractans quomõ iu/stificati sum⁹ ex fide et tñ gra/tis. vtrunq̃z eniz dicit apostol⁹ qui dicit iustificati ex fide. alibi ait. Justificati gratis p gratiã. hoc eniz ideo dixit. ne fides ipa superba sit. ne dicat sibi si ex fi/de iustificati. quomodo grat/is

quasi p posterius. z quodãmõ p effectũ. Cũ ei hitus co/noscatur p actus. z actus gratie duplex sit fm duplicẽ potẽtiã. videlz fm intellectũ z affectũ. iõ p illas hz gra notificari. z q2 in illas act⁹ non exit gra nisi mediãnb hitib⁹ fcãui. vicz fidei z charitat̃. iõ notificans gram dicit q gra nihil aliud est q̃ fides cũ dilectiõe. p co q p illos duos hitus grãtia in actus exire p q̃s innotescit nobis gra. Ad illõ q̃o qđ querit̃ de plu/ralitate diffini/tionũ. dõm q gra hz cõparari ad suũ p̃ncipiuz. hz cõparari ad suũ sb/iectuz. hz cõparari ad suum opposi/tum. hz compari ad suũ effectũ. ha/bet z cõparationez ad suũ premiũ. z fm has diuersas comparationes di/uerse repereunt̃ eius notificatio/nes. Secunduz compar ationez ad suũ p̃ncipiuz est illa Isi. Gra/tia est misericor/die donũ diuine p quod bone vo/luntatis est ex/ortus. Per com/parationem au/tem ad suum sub/iectum. sic est il/la que dat̃ sup il/lud ps. vt exhila/ret faciẽ in oleo. Gratia est qui/da mlor animez ad conciliandũ sanctum amorez. Per comparati/onem ad suũ op/positum. sic est il/la que datur in glo. super episto/las. Gratia ẽ iustificatio z re/missio peccato/rum. Per cõparationem ad suũ effectũ. sic est illa Cris. Gratia est sanitas mentis. delectatio cordis. Per cõ/parationem ad suũ premiũ. sic est illa. gratia ẽ similitu/do glorie. Scdm autẽ oms comparationes istas sic assi/gnatur vna diffinitio mgr̃alis q̃ talis est. Gra ẽ forma a dõ gratis data sine meritis. gratũfaciẽs habẽtẽ. z bonũ ei⁹ op⁹ reddẽs. Inuenit aũt z alia notificatiõ grẽ q̃ dr. Gra ẽ maĩfestatiõ spũs ad vtilitatẽ q̃ supra ẽ ex illo qđ dr j. Cor. xij. Unicuiq̃z dat̃ maĩfestatiõ spũs rc̃. sz ista est manifestatio grẽ gratis date.

4

Gra volũtate p̃ueniens e fides cũ dilectio/ne.

Ro. v.
Ro. iij.

c Fides enī q iusti.es. gratis tibi data est. Ex hoc videtur velle dicere Aug⁹. & magister q me diante fide fit iustificatio. sed cōtrarium huius ē quia ab eodem ē anime iustificatio a quo est viuificatio. sed viuificatio est ab ipsa gratia. nā fides sine gratia non viuificat. immo mortua est. ergo nō videt q iustificatio sit a fide. sed a gratia. Si tu dicas q iustificationem attribuat fidei ratiōe adiuncte gratie. Queritur quare non attribuit alijs virtutibus sicut fidei. Item querit de hoc qd dicit Fides impetrat iustificationem. aut intelligat de formata. aut de informi. Non de informi. quia per eā nihil meretur. & nihil impetramus. Si de formata hoc non potest sane intelligi. Nemo enim hʒ fidē formatā nisi iustificatus. R⁹. dōm q iustificatō duplicit potest dici. Uno mō iustificatō dr iusticie īfusio. Alio mō iustificatio dr in iusticia exercitatio. Scdm autē q iustificatio dr in iusticia exercitatio. sic verbuʒ magistri verū est & plenum. Nemo enī ī iusticia exercitatur. nisi mediāte fide operante per dilectionem. & hoc dicitur impetrare iustificationē. i. p

i. Cor. iiij

De beneficio q voluntas liberat

Ps. lxiij. c. xxij.

Nō enim fides meretur. cur non potius redditur q̄ donat. Non dicat homo ista fidelis. qr cum dixerit habeo fidem vt merear iustificationē. rūdetur ei. quid habes quod non accepisti. c fides enī qua iustificatus es. grat̄ tibi data est. Hic apte ostendit q fides est causa iustificationis. & ipsa est gratia & beneficium quo hominis pueniē voluntas & pparatur. Unde Aug. in. i. li. retractatōnū. Uoluntas est qua et peccat & recte viuitur. Uoluntas vero ipa nisi dei gratia liberet a seruitute qua peccati serua facta est. & vt vicia superet et adiuuet. recte pieqʒ viui a mortalibus nō pōt & hoc beneficium quo liberat nisi eam preueniret. iam meritis daret & nō esset gratia q̄ vtiq gratis datur. Preuenit ḡ bona hominis voluntas illo gratie beneficio quo liberat & preparat. Et illud beneficiū fides xpi recte intelligit. sicut Aug⁹. in encheri. euidenter ostendit dicens. Ipsum arbitriū liberādum est post illaʒ ruinā a seruitute peccati. nec omnino p sē ipsum. sʒ p solam dei grām q in fide christi posita est liberat. et voluntas pparat Ecce apte dicit gratiā p quam liberatur ar. & pparat voluntas. sitam eē in fide christi. Fides enī christi vt in eodeʒ ait impetrat quod lex imperat.

¶ Determinat veritatē de eodem adiutorio q̄tum ad voluntatem siue q̄rum ad liberū ar. ordinatur. oñdens q volūtas bona q̄ pueniē grā. q̄dā dei dona preuenit. e

Ipsa rū eadē voluntas quedā gratie dona puenit. Unī Aug. in ench. Precedit bona voluntas hois multa dei dona. sʒ nō oīa. Que aūt nō pcedit. ipa in eis ē & ipa iuuat. Nā vtrūqʒ legit in sanctis eloquijs. & misericordia ei⁹ pueniet me. & misericordia dei subsequeē me. Nolentem quippe puenit vt velit. volentē subsequit ne frustra velit. Cur enī admonemur orare p inimicis nr̄is nolētib⁹ pie viuere nisi vt deus in eis opeē & velle. Itēqʒ tur admonemur petere vt accipiam⁹. nisi vt ab illo fiat qd volum⁹. a quo factuʒ est vt velim⁹. Inde apls ait. Non est volentis neqʒ currentis. sʒ dei miserētis. Ex his apparet q bona hois voluntas q̄dam dona dei puenit. qr eam comitat gr̄a adiuuans. & quibusdā preuenitur. qr eam puenit gr̄a operans. scʒ fides cum charitate.

¶ Remouet dubitationē ortā ex eo quod dr fidem esse ex voluntate. f

Non est rū ignorandū qd alibi Aug. significare vr̄. q ex voluntate sit fides. de illo verbo apostoli. Corde credit ad iusticiaʒ ita sup Ioh. tractans. Ideo nō simpliciter apls ait credit. sed corde creditur. qa cetera pōt homo nolens. credere non nisi volens. intrare ecclesiam et accedere ad altare pōt nolens sʒ non credere. Iteʒ sup Gen. vbi laban & batuel dixerunt. Uocem⁹ puellam & queram⁹ eius voluntatem. dicit expositor. qr fides est voluntatis nō necessitatis. Ad qd rūdentes dicim⁹. nō hec ita accipiēda fore vt ex voluntate hominis fides intelligat puenire. cū ipsa sit proprie dei donū. vt ait apls. & ex ea bona hois merita incipiant. Per hāc enī vt ait Aug. sup ps. lxxj. iustificat impius. i. fit de impio pius. vt deinde ipsa fides incipiat per dilectionē operari. vt oīa bona merita icipiūt. Sʒ potius hec iō ita dicta sunt. quia nō est fides nisi in eo q vult credere. cui⁹ bonā volūtatē fides preuenit. nō tēpore sed cā & natura. Unī Aug⁹. ē. congruent dixit. q bona volūtas in eis donis ē q nō pcedit. & ipa iuuat qr ea iuuat qb⁹ pueniē dū eis cōsentit ad effectū boni et in eis est. qr tēpore ab eis nō pcedit.

fectū iusticie que cōsequit ex bonorum operū & meritoruʒ multiplicatione. qd non contingit esse sine fide & charitate. Sine fide enī sicut dicitur Hebre. xj. impossibile est placere deo sine charitate etiam impossibile est. sicut dicit. j. Cor. xiij. Si aūt dicat iustificatio iusticie infusio. sic adhuc hʒ veritatē. licet non ita plene. Aut enim est infusio iusticie in paruulo. aut in adulto. Si in paruulo. sic dr esse iustificatio p fideʒ nō ppriam sʒ parentū. vl' totius ecclesie sicut dicit Aug. ad bōifaciū. Si āt sit iustificatō in adulto. sic cū quattuor concurrant ad iustificationē scilʒ gr̄e infusio. cōtritio. motus lib. ar. & peccati remissio. sicut dicunt magistri. & motus lib. ar. sit mot⁹ qui ptinet ad virtuteʒ fidei non inconueniēter dicitur adultus per fidem iustificari. Nec huic obstat qd iustificatur per gratiam. Illa autem quattuor necessario requiruntur ad iustificationem impij & ideo aliquādo homo dicat iustificari p graʒ aliqñ p fideʒ. aliqñ p pniam. qr peccati remissio presupponit illa tria & per hoc patent obiecta. Ista enim melius explanātur in. iiij. distinctiōe. xvj.

Roz. ix.

Roz. x.

9

Gen. xxiij

R⁹ cū dete[r]minatione.

¶ Quedam adhuc addit que grauiorem faciunt questionem. s. quod cogitatio boni precedit fidem. g

Ceterum hanc questionem magis acuunt et vrgent verba aug⁹. quibus in li. de predestinatione sanctorum vtitur pertractans illud apostoli. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid quasi ex nobis. Attendant inquit hic et verba ista perpendant qui putant ex nobis esse fidei ceptum et ex deo esse fidei supplementum. Commendans enim istam gratiam que non datur secundum aliqua merita sed efficit omnia bona merita inquit. non quod sufficientes sim⁹ cogitare aliquid boni scilicet ex nobis. Quis autem non videat prius esse cogitare quam credere. Nullus quippe credit aliquid nisi prius cogitauerit esse credendum. Si ergo cogitare bonum non est ex nobis. vt hic apostolus tradit. nec credere. quia et ipsum credere nihil est aliud quam cum assensione mentis cogitare. Hic videtur insinuare quod cogitatio bona precedat fidem. et ita bona voluntas preuenit fidem non preueniatur. quod predictis aduersari videtur. Ad hoc autem dicimus quod aliquando cogitatio bona siue voluntas preuenit fidem. sed non est illa bona voluntas vel cogitatio qua recte viuitur. Illa enim sine fide et charitate non est. Nam vt ait Aug⁹. ad anastasium. Sine spiritu non est voluntas hominis libera. cum cupiditatibus vincatur. non est libera ad bonum nisi liberata fuerit. Non autem liberatur. nisi per spiritum sanctum diffundatur charitas in cordibus. non est libera voluntas nisi eam liberet gratia per legem fidei. i. non est libera sine fide operante per dilectionem. et illa sufficienter bona est. Non est enim fructus bon⁹ qui de charitatis radice non surgit. Si vero assit fides operans per dilectionem fit delectatio boni.

[margin: ij. Cor. iij. — Quid sit credere. — Determinatio.]

¶ De illa cogitatione boni que precedit fidem plene differitur. h

Illa autem cogitatio siue voluntas que fidem et charitatem aliasque iustificationes precedit non sufficit ad salutem. nec recte ea viuitur. Hac voluntate concupiscitur illa bona voluntas que est magnum bonum. ista vero non. Alia ergo illa est voluntas siue cogitatio. alia ista. Et sicut illa istam precedit. ita illam preuenit intellectus. Unde Aug⁹. istam distinguens super illum locum ps. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas. Concupiuit desiderare inquit. non desiderauit. Uidemus enim ratione nonnunquam quam vtiles sunt iustificationes dei. sed infirmitate prepediti aliquando non desideramus. Preuolat quidem intellectus. sequitur tardus aut nullus affect⁹. Scim⁹ bonum nec delectat agere. et cupimus vt delectet. Sic iste olim desiderare concupiscebat. quam bona esse cernebat. cupiens eorum habere delectationem. quorum potuit videre rationem. Ostendit itaque quib⁹ quasi gradibus ad eas peruenitur. Prima enim est vt videantur quam sint vtiles et honeste. deinde vt earum desiderium concupiscatur. Postremo vt proficiente gratia delectet earum operatio. quarum sola ratio delectabat. Attende hunc ordinem gratiarum quem hic distincte assignat Aug⁹. qualiter scilicet intellectus bonorum precedit concupiscentiam eorundem. et ipsa concupiscentia delectationem. que fit per fidem et charitatem. qua habita vere bona est voluntas qua recte viuitur. Ipsaque fidei comes est. non preuia. Qui verba Aug⁹. premissa secundum hanc distinctionem considerat. nullam ibi repugnantiam fore animaduertit. non ignorans etiam ante gratiam preuenientem et operantem qua voluntas bona preparatur in homine. precedere quedam bona ex dei gratia et libero arbitrio. quedam etiam ex solo libero arbitrio. quibus tamen vitam non meretur. nec gratiam qua iustificatur.

[margin: ps. cxviij. — Secundum verba Aug. gratiarum ordinem exponit.]

¶ Subiungit veritatis recapitulationem. i

Nullus enim gratie percipiende quam voluntatem hominis sanat. vt sanata legem impleat. nulla merita precedunt. Ipsa etenim qua iustificatus impius fit iustus. qui prius erat impius. meritis autem impii non gratia sed pena debetur. nec ista esset gratia si non daretur gratuita. datur autem gratuita. quia nil boni ante feceram⁹ vnde eam mereremur. Non negam⁹ tamen multa ante hanc gratiam et preter hanc gratiam ab homine fieri bona per li. ar. vt tradit Aug. in responsionibus contra pelagianos. vbi dicit homines per li. ar. agros colere domos edificare et alia plura bona facere sine gratia cooperante.

[margin: Que ab homine bona fiunt per li. ar. sine gratia.]

Ad intelligentiam hui⁹ partis supposita gratie entitate et necessitate. quia hoc. i. queretur suo loco. queritur hic de gratie quidditate. Hoc enim tangit magister in littera. et circa hoc queruntur sex. Primo queritur vtrum gratia sit aliquid circa acceptantem. vel circa acceptatum. Secundo dato quod gratia sit aliquid circa acceptatum. queritur vtrum sit donum increatum. Tertio. vtrum sit in genere substantie vel accidentis. Quarto queritur vtrum sit in genere accidentis corruptibilis. Quinto queritur vtrum primo insit essentie anime aut potentiis. Sexto et vltimo queritur vtrum insit ad modum perfectionis tantum. an etiam per modum motoris.

¶ Questio I a

Quod gratia dei aliquid ponat circa gratificatum sic ostenditur. dicitur enim Joh. j. de plenitudine eius accepimus gratiam pro gratia. Si igitur quod accepim⁹ in nobis est. diuina gratia in gratificans siue acceptatis a deo habet esse. ¶ Item j. Cor. xij. Diuisiones gratiarum sunt. idem autem spiritus diuidens singulis prout vult. Hoc autem non esset nisi gratie donum in singulis aliquid poneret. ergo et cetera. Si tu dicas hoc esse dictum de gratia gratis data. tunc arguitur a minori quod si gratia gratis data aliquid ponit in gratificato. multo magis gratia gratumfaciens que maioris est efficacie. et magis reddit ipsum gratificatum deo acceptabilem. ¶ Item gratia gratumfaciente efficitur quis dignus superna beatitudine. sed omnis dignitas aliquid ponit in eo in quo est. ergo dignitas retributionis eterne aliquid ponit in eo qui dign⁹ est

hoc aut non est nisi gratia. ergo &c. ¶ Item culpa ex q̄
de⁹ hoiem odit & reprobat ponit aliquā deformitatem
in eo q̄ reprobat. g̃ pari rōne gr̄a ob quā de⁹ aliquē dili
git & approbat. aliqd ponit in eo q̄ acceptatur. ¶ Item
contingit aliquē q̄ nō est gratus deo fieri gratū. sed h̄
nō est pter mutationē aliquā factam ex pte dei accei
ptantis. g̃ h̄ est pter mutationē aliquā factā ex pte ho
minis acceptati. sed talis mutatio nihil ab hoie tol
lit. g̃ aliquid circa hoiem acceptatū ponit ¶ Item deus
est equus ponderator. ergo nō magis acceptat vnum
hoiem q̄ aliū. nisi aliqd donū sit aliqd bonū sit in vno
qd nō est in altero. hoc aūt vocam⁹ ipsam grām. g̃ gra
tia dei aliqd ponit circa ipsum gratificatū & acceptatū
a deo ¶ Sed 3 Dan. j. Dedit dn̄s grām danieli in con
spectu pncipis eunuchoꝝ &c. Sed ɔstat q̄ tūc nihil no
uū collatū est danieli ad h̄ qd acceptaret ab illo eunu
choꝝ pncipe. si ergo de⁹ est benignior & ad acceptandū
pmptior. videt q̄ nihil oporteat in hoie poni ad h̄ qd
acceptet a deo. si igit grāz dei habere nō est aliud q̄ deo
esse acceptū. videt &c. ¶ Itē videmus experimento q̄ hō
homini efficit gratus ex solo aspectu. nec aliqd dat hō
hoi cum suscipit illū in grām suā ergo pari rōne non
oporet aliqd dari homini vt suscipiat in grāz dei ¶ Itē
ois ille est alicui gratus q̄ est ab eo dilect⁹. sed dilectio dei
nō ponit circa dilectū aliqd nouū. q̄m dilexit nos ante
mūdi ɔstitutionē. sicut dr̄ ad Eph. j. Dilexit etiā nos
cū adhuc peccatores essemus. Sicut dr̄ Roō. v. g̃ pa
ri rōne nec illa acceptatio siue gratificatio aliqd ponit cir
ca gratificatū ¶ Itē solis pcibus alicui⁹ sine aliq̄ mune
re interueniēte pōt q̄s amicus & grat⁹ effici alicui cui⁹
prius erat inimicus & odiosus. si igit h̄ est in hoie. cum
deus multo pnior sit ad miserendū q̄ hō. videt q̄ mul
to fortius possit h̄ reperiri circa grām dei ¶ Itē sic se ha
bet gr̄a ad gratificatū. & acceptatio ad acceptatū. sicut
se habet laus ad laudatū. sed laus nihil ponit circa lau
datū. sed circa laudantē. ergo nec gr̄a circa gratificatū
sed circa gratificantē ¶ Itē abundantioris charitatis est
diligere & acceptare eū qui min⁹ est dign⁹ amore. sicut
inimicū q̄ amicū. ergo diuitia charitas & bonitas non
solū acceptat bonos sed etiā q̄tumcūq̄ malos. nō solū
dignos. sed etiā q̄tumcunq̄ indignos. g̃ diuina acce
ptatio siue gratificatio nō videt aliqd ponere circa ip
sum acceptatū aut gratificatū ¶ R̄n⁹. Dōm q̄ gr̄a diui
na aliqd ponit circa gratificatū siue acceptatū. Et rō
hui⁹ est. q̄ diuina volūtas in acceptādo nō afficitur.
diuina veritas in approbando nō fallit. & neutra earū
in gratificādo mutat. Quia diuina voluntas in acce
ptando nō afficit nec acceptat aliquē pter nouū affe
ctū. necesse est q̄ accepter pter aliquē effectum. & ita ali
quis effectus ponitur esse circa eū qui acceptat. Quia
veritas diuina in approbando non fallit. ideo nō pfert
vnū alteri. nec approbat magis vnū q̄ alteꝝ. nisi q̄ ha
beat in se aliqd qd est magis dignū approbatiōe diui
na. Neminē aūt acceptat nisi quē approbat. & etiam ne
mo est grat⁹ vel deo acceptus. nisi in se habeat aliqd p
qd sit approbatiōe dignus. Quia vero volūtas non
mutat in acceptādo. nec veritas in approbando. cū ali
quis de nouo incipit approbari vl' acceptari. & nulla ca
dit mutatio ex pte dei acceptantis vel approbantis. ne
cesse est q̄ aliq̄ cadat mutatio ex pte acceptati & appro
bati. sed h̄ nō est. q̄ aliqd ei aufertur. est ergo mutatio.
quia aliqd donū sibi a deo ɔfertur. & sic patet q̄ gratia
aliqd donū ponit circa ipsum gratificatū. Unde ɔcedē
de sunt rōnes h̄ ostendentes ¶ Ad illud qd pmo obijcit
in ɔtrarium de gr̄a humana. de q̄ dicit q̄ deus dedit gra

tiā danieli. &c. Dōm q̄ illud sile deficit in trib⁹ ɔditionib⁹
bus passignatis. Tum q̄ hō in acceptādo afficit. tum
quia iudiciū ei⁹ frequēter decipit. tum etiā quia cū de
nō acceptādo fit acceptans in seipso mutat. h̄ autem
in deo nō ponit. & ideo nō est simile. Et p hoc patet pri
mū & secundū obiectū ¶ Ad illud qd obijcit de dilectio
ne q̄ nō ponit aliqd in dilecto. Dōm q̄ non est sile. p eo
q̄ dilectio se extendit nō solūmodo ad p̄ns. verūetiam
ad futuꝝ. Unde nō tantū diligit nos deus dilectiōe tē
porali. sed etiā eterna. acceptatio vero & gratificatio so
lum ad p̄ns se extendit. & ideo effectū nō solum in habi
tu. sed etiā in actu ponit circa ip̄m acceptatum & grati
ficatū ¶ Ad illud quod obijcit q̄ sole preces recōciliant
Dōm q̄ illud locum habet vbi recōciliatio fit p mutati
onē affectionis. vt cū aliquis qui alicui prius erat ira
tus. p preces alicui⁹ mitigat. h̄ aūt circa deū nō ponit
& si aliquando i scriptura dici videat. figuratiue intel
ligendū est. videlicet p antropospathon. ¶ Ad illō qd
obijcit de laude. Dōm q̄ sicut laus creature nō ponit ali
quid circa laudatū sed circa laudantē. sic etiā gratia q̄
vnus homo alteꝝ acceptat. Deus autē q̄ nō verbo cū
laudat sed approbatiōe. laudādo aliquid ponit circa
laudatū. Unde ex h̄ nō sequit q̄ gratia diuina nihil po
nat. Posset tamen dici q̄ nō est sile de laude & gratia. q̄
laus respicit psonam extrinsecam cui laudatus ip̄e ma
nifestus efficit. sed acceptatio respicit bona intrinseca
ex quib⁹ vna psona reddit alteri accepta ¶ Ad illō qd
obijcitur q̄ maioris charitatis est acceptare eū qui mi
nus est. Dōm q̄ acceptatio nō tm̄ respicit opus vel effe
ctum siue donū largitatis. sed etiā iudicium veritatis.
Qui em̄ alteꝝ acceptat. ip̄m etiā approbat. Et q̄m diui
na veritas & eq̄tas non potest approbare nisi bonum et
equū. nullus q̄diu manet i sua iniq̄tate potest esse deo
acceptus. & si etiā multa beneficia a deo sibi impendan
tur Et sic patet q̄ rō sua nō cogit. quia sic est diuine lar
gitatis immēsitas. vt nō excludatur diuie veritatis in
fallibilis equitas

¶ Questio. II b

Supposito q̄ gratia aliquid ponat circa gratificatum
queritur vtrū illud sit creatum vel increatū ¶ Et q̄ sit in
creatum videtur per illud quod dicit Dam. in li. de spi
ritusancto. Dicimus substātiā donorum dei esse spiri
tumsanctū. nec estimare debemus spiritūsanctum scōꝝ
substantiā esse diuisum. quia multitudo bonoꝝ dica
tur. impassibilis em̄ est & indiuisibilis. sed iuxta differē
tes intellectus multis donorum vocabolis nuncupat.
Si igitur spiritussanctus est donū increatum. restat q̄
gratia gratūfaciens dicit quid increatum ¶ Item hoc
ipsum ostenditur p effectus siue actus gratie quos di
citur habere in gratificato. qui ex diuersis auctoritatib⁹
nonē esse colligūtur. Gratie em̄ ē creare. gratie est ani
mā informare. viuificare. illuminare. assimilare. vnire
stabilire. acceptabilem deo reddere. & affectum sursum
ducere & eleuare Ex primo actu arguitur sic ¶ Eodem
recreat deus quo creat. & equalis virtutis vt dicit Au
gusti. est recreare & creare. si ergo deus seipso creat non
per aliquid creatum. ergo seipso recreat & reformat nō
per aliquid creatum. sed illud quod recreat est gratia.
ergo &c. Ex secundo actu arguit sic ¶ Paris virtutis
est reformare mentē quantū ad affectum. & quātū ad
intellectum. sed mens immediate a prima veritate for
matur quantum ad intellectum. vt dicit Augustinus
ergo et immediate quantū ad affectum a prima bonita
te. sed animam formare quantum ad affectum est ipsi⁹
gratie. ergo gratia non est aliud q̄ bonitas summa.

Ex tertio actu vel effectu arguit sic. Si vivificare aiaz est actus gre gratumfacientis. z deus aiam vivificat seipso nō p mediū creatū. ḡ grā nō ē aliud q̄ deus. Minor pbatur p Aug. q̄ dicit q̄ sicut corpus vivit aia. ita aia vivit deo. sz aia seipsa vivificat corpus. ḡ deus seipso vivificat spiritū. Ex quarto actu vel effectu arguit sic. Si sol p sui essentiā eēt pñs oculo. nō esset necessaria aliqua luminis influentia ad hoc q̄ efficeret oculus luminosus. si igit sol iusticie deus ē pñs omi creature. z essentialiter ē in aia vniuscuiusq̄. vr q̄ nulla influentia luminis sit necessaria ad illuminationē aie. si igit ipossibile ē deū aliquid facere frustra. vr q̄ grā illuminās aiam nihil aliud sit q̄ diuina essentia. Ex quinto actu vel effectu arguit sic. Si color eēt sua similitudo. nō esset necessaria noue similitudinis gñatio ad hoc q̄ oculus cōformaret ipi colori. maxime si color ipse eē posset in oculo. sz in deo pter suā simplicitatē nō differe veritas z similitudo. filius ei quē similitudo patris ē eiusdē essentie cū patre. si ḡ grā est deo assimilare. z gratia ē similitudo dei. ipossibile est grāz eē aliud a deo. Ex sexto actu vel effectu arguitur sic. mediū vniendi plus piungit vtriq̄ extremoz q̄ extremū extremo. sz deus est intimus aie. ḡ impossibile ē q̄ inter deū z aiam cadat aliquod mediū vnitiuum qd sit ab vtroq̄ extremoz diuersū. si igit gre ē vnire aiam deo. cū gratia nō sit aia necesse ē gratiā eē deū. Ex septimo actu vel effectu arguit sic. Impossibile ē vanitatem g vanitatē stabiliri. sz si stabilit stabilitur p veritatē. Si igit ois creatura vanitas est. aut gre nō ē stabilire aiam. aut nō est aliquid creatū. sz gre est stabilire aiam in bonū. hoc planū ē. ḡ gratia nō est donū creatū sz icreatū. Ex octauo actu vel effectu arguit sic. Eodē ipso acceptat deus aliquē quo amat. sz pater z filius diligūt nos spūsancto sic sancti dicūt. z habitū fuit in primo libro. nō aliquo creato. ḡ acceptat nos spūsancto nō per aliqd donū creatū si igit grā ē illud quo deus aiam acceptat z reputat animā gratā. vr zc. Ex nono actu vel effectu arguitur sic. Nihil pōt mentē nr̄am supra se eleuare nisi illud qd ē mente supius. sz solus deus maiorē mēte rōnali. ḡ solus dei est ipam supra se eleuare. sz iste actus vel effectus dē eē gratie. ḡ impossibile est gratiā gratūfacientē eē aliqd a deo diuersū. His nouē rōnibus colligit q̄ grā nō est donū creatū sz increatū. Ad oppositū arguit pmo rōnibus ostēsiuis. scdo rōnibus inductiuis ad ipossibile. Ad ostēdendum aūt grām gratūfacientē eē donū creatū. pmo adducat robur auctoritatis. z scdo violētia rōnis. Dicitur .j. Cor. xij. Diuisiones gratiaz sunt. idē aūt spūs sz nō ē diuisio doni increati. ḡ doni creati. ḡ zc. Et si dicas auctoritatē istā debere intelligi nō de gratia gratūfaciēte. sz de gratia gratis data. Obijcit tūc p verbum Aug. ad bonifaciū dicētis. Gratia meret augeri vt aucta mereat pfici. Circa igit istud donū consistit meritū et augmētū. sz augmētum nō psistit nisi circa donū creatū. meritū aūt nō psistit nisi circa donū gre gratūfacientis. ḡ grā gratūfaciēs est qd creatū. Et si dicas augmētum illud attēdi in grana nō fm se. qd ē. sz fm effectum. Adducit ad hoc auctoritas magistri in littera quam sumit ex verbis Aug. ibi. z si diligēter intēdas nihilominus tibi mōstratur q̄ sit ipsa grā volūtatem pueniens et pparās. sc3 fides cū dilectione. Si ḡ fides est donū creatū restat q̄ z ipa grā volūtatē pparans donū creatū sit. Item hoc ipm rōne ondit. z ex oibus istis actibus gre assignatis vna colligit rō. Si ei gre ē reformare z iformare et viuificare. z sic de alijs. tū ois talis actus fit ab aliq sicut a pncipio formali. Nō eni ē informatio. nec reformatio nec viuificatio. z sic de alijs. Si nō forma. necesse ē aliquod donū poni i aia qd sit aie ipius informatiuum. sz deus nullo modo pōt eē forma pficiēs q̄uis possit se habere in rōe forme exēplaris. ḡ pter donū icreatū qd deus est. ad hoc q̄ aia gratificet. necesse est ponere donū creatū. Huius aūt rōnis necessitas colligit ex nouē medijs. ex q̄bus nouē psūt formari argumēta. sed tm valet illa in vnū mediū colligere q̄tū diuisim explicare. His igit rōnibus psiuis apparet grām gratūfacientē esse donū creatū. Item hoc videt rōnibus ductiuis ad impossibile. quarū prima hec ē. Aut grā gratūfaciens ponit aliqd creatū in gratificato. cū deus de nō grato facit gratū aut nihil. Si nihil ḡ nulla fit mutatio ex pte creature gratificate. ḡ fit mutatio ex pte gratificantis. qd ē impossibile. Et iterū. si nihil creatū poneret nō eēt melior ille q est deo gratus q̄ ille q nō est gratus. si igitur hoc ē impossibile ponere q̄ gratus deo nō sit melior q̄ nō gratus. z ipossibile est q̄ sit melior nisi aliquā bonitatē habeat quā alter nō hz. z hoc non pōt eē nisi qd creatū. necesse ē q̄ grā aliqd creatū ponat in gratificato. Si igit ponit aliqd creatū. aut ē donū siue aliqs habitus. aut ē actus siue doni vsus. Si ē donū vel aliquis habitus. habeo ppositū sc3 q̄ grā i gratificato ponit aliqd donū creatū. Si vo est actus vel vsus. ḡ non plus ponit in gratificato q̄ in nō gratificato. nisi quādo opatur. ḡ nō erit gratia in paruulis baptizatis z in iustis dormiētibus magis q̄ in nō baptizatis z in hominibus pctōribus. q̄ si hoc falsū ē z alienū a fide. necesse ē gratiā aliqd donū creatū in gratificato ponere. Item hoc ipm ondit alia rōne. tā ex fide q̄ ex auctoritatibus oportet supponere q̄ impossibile ē aliqd meritū esse sine gratia. z hoc melius manifestabit infra. Hoc igit supposito. q̄ro tūc aut grā est aliqua pprietas liberi arbitrij. aut oino noiat aliā substantiā diuersā. Si est aliqua pprietas li. ar. habeo ppositū. vicz q̄ grā in lib. ar. est aliqd donū creatū. Si grā nō est aliqua pprietas nō ē li. ar. sz deus cū li. ar. nō erit in opus meritoriū qd ē sup ipm in mercedo potius agit q̄ agat. z mouet q̄ moueat. z si hoc. sicut motus sursū nō attribuit lapidi. nec ē ex eo lapis laudabilis vel vituperabilis. sic opus meritoriū nullo mō est li. ar. attribuendū. z ita nō li. ar. ex illo erit aliquo premio dignū. q̄ si hoc ē impossibile et falsū. restat igit q̄ illud falsū ē quo dicit gratiā nō eē aliqd donū creatū. Ad pdictoz intelligentiā ē notandū q̄ circa hāc q̄stionē sapiētes opinat pn̄trariū sapiētibus. In hac eni q̄stione aliqd ē q̄d fides determinat. aliqd qd rō nō inuestigat. Fides z scriptura determinat q̄ absq̄ gratie dono ipossibile ē placere deo determinat etiā q̄ absq̄ dono increato qd ē spūssanctus hō nō potest fieri deo acceptus nec assumi in adoptionē filioz dei. z ideo oēs recte intelligētes cōcedunt i iustis esse gre donū. credūt etiā in eis eē donum increatū qd est spūssanctus. z hoc a fide z a scriptura determinat et ideo q pn̄trariū huius sentiret esset hereticus. Sed vtrū pter donū increatū sit in nobis ponere donū creatū p quod simus deo accepti vel nō. q̄ nō expsse determinat scripture auctoritate. inuestigat a doctoribus rōnum probabilitate. Et q̄ni tā habitus q̄ donaq̄ etiā virtutes cognoscibiles p pprias opationes ideo fm diuersā comparationē actuū z effectuum gre ad ipam gratiā diuersi fuerunt sup hoc doctoz opiniones. Sic eni pracatū fuit i oppponendo. gratie ē recreare. gratie ē reformare. gratie ē viuificare. illuminare. assimilare. vnire. stabilire. acceptum facere. sursum leuare. Hos igit actus quidā cō

parauerunt ad gratiā sicut ad principium effectiuum. Et quoniam deus sufficit ad hos actus vel effectus pficien/dos in rōnali creatura. ⁊ solū deū decet p sua dignitate et soli deo sūt possibiles p sua difficultate. ideo dixerūt q donū creatum ponere ad hos effectus pficiendos in hoīe est supfluum ⁊ indecēs ⁊ impossibile. Alij vero cō parauerunt effectus pdictos ad gratiā sicut ad formā. necessarium enim est q viuificatio ⁊ reformatio ab aliq̄ ē sicut ab informāte. Et quoniam nec est possibile nec decēs de um esse formā pfectiuam alicuius creature. ideo preter donum increatū qđ cōparat ad hos actus tanq̄ princi pium effectiuum. cōueniens est ⁊ oportunū ponere do num creatū p qđ aīa informet. Hanc aūt positionē pre ferendā credo priori. tū q: securior. tum q: etiā rationa bilior. Securior nāq; est. q: cōsonat cōmunitati magi/strorum. ⁊ verbis expositoꝝ. ⁊ pietati sanctoꝝ. Docto/res enim parisien. cōmuniter hoc sentiūt ⁊ senserūt ab an tiquis diebus. Verba etiā expositoꝝ hoc p̄tendunt qui gratiā in sacramētis dari ⁊ vsu virtutis augeri dicunt. Pie etiā mētes ⁊ humiles huic positioni cōsentiunt p eo q ⁊ si donum gr̄e nō possit ita pcipi a quocūq; viros tamē sāctitate pclaros aliquādo nō latet diuine boni/tatis influentia quā intra semetipsos potius experien do q̄ ratiocināndo cognoscunt. Hoc etiam piarum mē tium est vt nihil sibi tribuant. sed totum gr̄e dei. Unde q̄ntūcūq; aliquis det gratie dei. a pietate nō recedit. eti am si multa tribuendo gratie dei. aliquid subtrahat po testati nature vel li. ar. Cum vero aliq̄d gratie subtra/hitur. ⁊ nature tribuit quod est gratie. sibi potest pericu lum interuenire. ⁊ ppterea cum ista positio q̄ donū gra tiā creatā ⁊ increatā plus gratie dei tribuat q̄ alia. vel maiorem ponat in natura nostra indigentiā. hinc est q pietati ⁊ humilitati magis est cōsona. ⁊ ppterea est ma/gis secura. Esto enim q eēt falsa. q: tamē a pietate ⁊ hūi/litate nō declinat. tenere ipsam nō est nisi bonum ⁊ tutū Preferenda est igit hec opinio priori pro eo q est secu/rior et magis recedit ab errore pelagij. Quis enim nega/re secure audeat in nostra gratificatione aliqđ donum creatum nobis a deo cōferri. Timere enim debet vnusq̄s/q; ne forte negādo donum gratie create. efficiat aduer/sarius increate. Preferēda est etiam q: rationabilior. Sicut enim in opponendo ostēsum est. rationabiliter ta/les effectus ⁊ actus non possunt cogitari in nobis esse. quin sint ab aliquo sicut effi. iente. ⁊ ab aliquo sicut infor mante. Quomodo enim actus verus reformatiōis ⁊ vi/uificationis erit in aīa nisi sit aliqua forma complens a qua anima informetur. Et ideo fm hanc positionem cōparatur ipsa gratia creata influentie luminis. ⁊ prin cipium eius cōparatur soli. Unde ⁊ scriptura vocat de um siue xp̄m solem iustitie. quia sicut ab isto sole mate/riali influit lumen corporale in aere p quod aer forma/liter illuminatur. sic a sole spirituali qui deus est. influ/it lumen spirituale in animā. a quo aīa formaliter illu/minat. ⁊ reformat. ⁊ gr̄ificat. ⁊ viuificat. Unū inter oīa corporalia maxime assimilatur gratie dei luminis influen tia. Sicut enim est quedā influentia que assimilat corpo/ra ipm suscipientia ipi fonti luminis q̄ntum ad generā/tem. sic gratia que est spiritualis influentia que mētes rōnales fonti lucis assimilat ⁊ cōformat. Hec autem in fluentia recte dicitur gratia. tū q: datur ex mera liber/tate nulla nature cogete necessitate. Non enim oritur ex principijs subiecti. nec a deo exit de necessitate. sed sua mera benignitate. Tum etiam quia gratum facit. Dum enim hominē deo conformat ⁊ assimilat. reddit ipm deo amicum. et facit deo esse placitum ⁊ acceptum. Tū eti/am quia facit hominem gratis facere ea que facit. Af/fectus enim hominis recuruus est ⁊ mercenarius q̄ntum est de se. Unde qđ facit. intendēdo proprium cōmodum fa cit. sed cum diuina gratia superuenit. sic hominē totum gratum facit. vt siue ad vtilitatem proximi siue ad ho/norem dei velit totum gratis impendere. Et sic patet q talis influentia valde rationabiliter gratia nuncupa tur. Igitur hanc positionem sustinendo tanq̄ securio rem ⁊ rationabiliorem. ad obiecta in contrarium facile est respondere. Illud enim quod dicit dam. substantiam donorum dei esse spiritumsāctum. ⁊ si que alie autorita 16 tes inueniuntur. intelligende sūt per causam ⁊ appro/priationem. quia spiritussāctus est donum in quo om nia alia dona donantur. ⁊ qui est fons omniū donorū Non aūt excluditur donū creatum p illud verbū. Sic etiā cum quis tenet equum per frenum dicitur tenere equum. nec sic excluditur tentio freni. q: tenēdo frenū tenet equum. Sic spiritussāctus cum dicit substantia donorū non excluditur donum creatum. immo inclu/ditur. Nō enim ob aliud dicitur nobis dari spiritussan/ctus nisi ex eo q sic est in nobis a deo vt habeat a nobis Tunc aūt habetur a nobis quādo habitum habemus quo possumus eo frui. ⁊ hoc est donum gratie creatum Et sic patet responsio ad illam autoritatē ⁊ ad cōsimi/les. ¶ Ad illud vero quod obijcit de actu siue effectu 17 recreationis q est a solo deo. Dicendū q verum est q ē a solo deo sicut a principio effectiuo. nihilominus ta/men quia recreatio est rei iam existēts per aliquā dispo/sitionē nate reformari. idem est recreatio ⁊ reformatio. et ppterea non tantū respicit principium effectiuū sed et principium informatiuū. nō sic est de creatione que simpliciter est de non ente. in qua simpliciter est produ ctio rei non fm qualitatē alteratio ¶ Per hanc viam re/spondere potest ad omnes rationes sequentes. omnes enim procedunt fm q actus isti cōparantur ad gratiā si cut ad principium effectiuum. hoc autē modo nō sunt a gratia creata sicut prius dictum est. ⁊ istud melius pa tet si quis diligenter pertractare voluerit. pretermitti/tur tamē ad psens causa vitande prolixitatis. ¶ Ad 18 illud tamen quod obijcit de vnione. dōm. q gratia nō vnit q̄ntum ad esse primū quo deus est cuilibet creatu/re intimus essentialiter. potentionaliter. ⁊ pñtialiter. sed gratia est medium vniendi q̄ntum ad cognitionem ⁊ amorem. ⁊ q̄ntum ad hunc modum multum distat deus a peccatoribus.

¶ Questio III c

Utrum gratia sit in genere substātie vel in genere acci dētis. Et q sit in genere accidentis videtur. Omne qđ aduenit substantie iam cōplete est accidens. sed gratia aduenit substantie iam cōplete. scz anime rationali. er/go gratia est accidens. ¶ Item quod adest ⁊ abest pre/ter subiecti corruptionem est accidens. sed gratia est huiōi. sicut patz. quia multi iusti efficiunt peccatores et ecōuerso. ergo ⁊c. ¶ Item omne quod recipit magis et minus est accidens. sed gratia recipit magis ⁊ minꝰ quia maior est in vno q̄ in altero. ⁊ in eodem ipo fz di/uersa tempora magis intenditur. g ⁊c. ¶ Preterea. aut gratia est substantia aut accidens. Si est accidens. ha beo propositum. Si substantia. aut substantia mate/ria. aut substantia forma. aut substantia compositum. Substantia materia non. hoc constat. Substantia cō posita non. quia tunc non esset anime vnibilis. Sub/stantia forma non. q: tunc ex gratia ⁊ anima fieret vnū

per essentiã. ergo si non est substãntia. restat q sit acci/
dens. ¶ Itẽ si ẽ substãtia. aut corpalis. aut spũalis. ¶ Nõ
corporalis. hoc cõstat. Si spiritualis. aut deus aut an/
gelus aut aĩa rõnalis. sed constans est q gratia creata
nec est deus. nec ẽ angelus. nec rõnalis aĩa. g restat q gra
tia creata sit in genere accidẽtis. ¶ Itẽ nulla substantia
est habitus. sz gratia est quidã habitus aĩam decorans z
ornans. sicut dicit super illud ps. Ut exhilaret faciem in
oleo. gratia est quidã nitor animi zc. g gratia nõ ẽ sub/
stãtia. z est substãtia vel accidẽs. g zc. ¶ Sed cõtra. ¶ Nul
lum accidẽs est nobilius substãtia. sed gratia est nobi/
lior aĩa quã pficit z cõplet. sicut pfectio est nobilior per
fectibili. g gratia nõ est accidẽs. z ẽ accidẽs vel substan
tia. g zc. ¶ Itẽ nullum accidẽs ẽ substãtie similius q substã
tia. sed gra inter ceteras creaturas ẽ deo similior. z deus
est sba. ergo gra ẽ in genere sbe. ¶ Itẽ nullũ accidens ẽ
stabilius q sba. pro eo q sba pbet fulcimentum acciden/
ti nõ econuerso. sed gra stabilit ipam aĩam z cõfirmat in
bono. nec põt ipa gratia aliquo modo incuruari in ma
lo. si igit aĩa ẽ sbe. g gratia ẽ sba. ¶ Itẽ ois forma q ẽ pncipi
um vite ẽ in genere sbe. sed gra ẽ pncipiũ vite z nobilissi
me vite. ergo gra ẽ in genere sbe. ¶ Item tria sunt genera
bonoz. scz bona media. bona minima. bona maxima.
sicut vult Aug. in li. de li. ar. sed bona minima z bona
media sunt in genere sbe. g multo fortius z bona maxĩa
et gratia ẽ de bonis maximis. g zc. ¶ Itẽ omẽ accidẽs qd
inest alicui vt accidẽs. aut inest p se. aut p accidẽs. si igi
tur gra inest aĩe vt accidẽs. aut igit inest p se aut p acci/
dens. Si p se. ergo habet ortũ ex ppriis principiis sub/
iecti. ergo iam nõ erit gratia. sz naturalis pprietas. Si
p accidẽs. sed omẽ p accidẽs reducibile ẽ ad p se. g si gra
tia inest aĩe p accidẽs. erit aliud subiectũ cui inerit p se.
quo igitur qd sit illd. si aũt nõ est aliqd tale dare. restat
q gra nõ ẽ accidens. z ẽ accidens vel sba. g zc. ¶ R. Di/
cendũ q ponẽtes gratiam donũ esse creatũ. necesse habẽt
ponere gratiã esse in genere accidẽtis. Ad cuius intel/
ligentiã notandũ ẽ q ẽ aliqd accidẽs qd cõparat ad ali
quid sicut ad subiectum z ad causã. aliqd qd solũ cõpa
ratur ad aliqd sicut ad subiectũ. z ad aliud sicut ad cau
sã. verbi grã. Nigredo in coruo cõparat ad ipm coruũ
sicut ad subiectum z causã. lumẽ in aere. vel species in
speculo. cõparat solũ sicut ad subiectũ. nõ sicut ad cau/
sam. qz z si ibi recipiat. aliunde tñ habet ortũ. Tale au/
tem accidens qd cõparat ad aliqd sicut ad subiectũ. et
ad aliud sicut ad causã põt esse sub triplici differentia.
Quoddã enĩ ẽ qd habet ortum ab inferiori. quoddã qd
habet ortum a pari. quoddã qd habet ortũ a superiori.
Sicut ab inferiori. vt species lapidis in oculo vel etiã
in intellectu nostro. Sicut a pari. vt similitudo specu
li in speculo. Sicut a superiori. vt lumẽ ab aere illumina/
to. Tale aũt accidẽs qd habet ortũ a superiori inquantũ acci/
dens ẽ. cõplementũ cũ ẽ nõ quantum ad esse primũ. sz quantũ ad
esse scdm. Quia vero a superiori ẽ. habet notabilitate sub/
iectũ in hoc q iungit ipm z cõformat ei qd est ipo superi/
us. z si sit tale accidẽs qd ortum habet ab ente sumo. si
cut infusio vel origo sit fm pfectam influentiã. nõ so/
lũ hz notabilitate. verũetiã cõsumare et qetare z hõ nõ
fac enĩ rõne sui. verũetiã rõe eius a quo pcedit in quo
reperitur oĩs pfectio. z bonoz oĩm aggregatio. ac per
hoc cõpletũ beatitudo. Cõcedende sunt g rationes pro
bantes gratiã esse accidẽs. ¶ Ad illud quod obiicitur
primo in cõtrariũ q accidens nobilius est substãtia. di
cendũ q illa ratio deficit tripliciter. Primum quidẽ qz
nobilitas substãtie z accidẽtis. z bonitas sbe z acciden
tis proprie non habent cõpari. Accidens enĩ bonũ di
citur nõ sibi sz alij nõ sicut ordinatũ. sz sicut ratio ordi/
nandi. sz ipa sba bona est tanq bonitatis participa/
tiua. Alius etiã defectus ẽ ibi. qm z si nullũ accidens no
bilius sit sba put accidens cõparatur in se quantũ ad essentiã
generis. siue quantũ ad esse primũ. nihilominus m put ac
cidẽs cõsiderat in subiecto. z includit esse subiecti. quã
daz nobilitatẽ supaddit quantũ ad esse scdm. Tertius eti
am defectus ẽ. qz q gratia dicat nobilior aĩa z perfectio
aĩe. hoc nõ ẽ rõne sui tñ. sed qz vnit bono increato. sicut
ẽ dictũ ẽ. ¶ Ad illud qd obi q nullum accidens similius
est sbe q sba. dicendũ q sicut dictuz est de bonitate. q alio
modo dr aĩa esse bona. alio modo grã. sic etiaz alio mõ
dr aĩa deo assimilari. z alio mõ grã. Aĩa enĩ deo assimilat si
cut diuine similitudinis susceptiua. grã vero sicut ipsa simi/
litudo vel donũ assimilatiuũ. vñ nõ est cõparatio pprie in/
ter hunc modũ assimilandi z illũ. Alius est etiã defectus
qz cũ aĩa assimilet deo pter grãm. z vbi vnũ pter alte/
rũ. vtrobiqz tñ vnũ. sic nõ ẽ maior vel minor assimila
tio dicẽda in aĩa gratificata q in grã gratificãte. Ter/
tius etiã defectus ẽ. qz z si sba plus assimilet sbe in rõe q
tis. nihilominus phibet accidens plus assimilari alicui sbe
sub rõne pprietatis. sicut aĩa sapiens plus assimilat deo
inquantũ est ens p se q ipa qualitas sapientie. nihilominus tñ
deo inquantum ẽ sapiens plus assimilat aĩa inquantũ est sa/
piens q inquantum est sba. sic z in pposito intelligendũ
est. ¶ Ad illud qd obi q nullũ accidens ẽ stabilius sba.
dicendũ q verũ est de illo accidente qd cõparat ad aliqd sicut
ad subiectũ z causam. de eo vero accidente qd aliunde hz ori
ginem nõ hz veritatẽ. sicut pz in radio exeunte a sole si/
cut pmanet aere moto. Et qz grã est tale accidens. idõ il
la rõ non hz locum in pposito. ¶ Ad illud qd obi q grã
est forma q ẽ principiũ vite. dicendũ q illud hz veritatẽ de
forma q dat viuere. qd spectat ad esse primũ. grã aũt ẽ
forma dans vitã quantum ad esse scdm. siue quantũ ad bñ eẽ
z idõ illud nõ valet. nõ enĩ fit vnũ p essentiã ex gratifica
to z grã. sicut fit vnũ p essentiã ex corpore viuificato et
aĩa viuificante. ¶ Ad illud qd obi de bonis maximis et
minimis z medijs. dicendũ q illa diuisio bonoz ẽ fm acce
ptionem boni q aliqd dr bonũ qz bonũ aliũ z vtile. sicut
pz ex verbis Aug. ibidẽ. qz bona maxima sunt illa q ho
non contingit male vti. z ideo ad gradũ bonitatis fm
eum modũ p quẽ ibi loquit Aug. nihil facit vtrũ bonũ
illud qd dr maximũ sit in genere sbe vel accidẽtis. ¶ Ad
illud qd querit vtrũ insit aĩe p se. aut p accidens. dicendũ
q p se inest in genere subiecti. sz nõ p se in genere cause.
Et qz p se est in genere subiecti. idõ non ẽ querendũ aliud
subiectũ cui p prius insit. Quia vero nõ inest p se in gene
re cause. idõ nõ inest omni aĩe. nec ex pncipijs aĩe hz ori/
ginẽ. idõ quodãmõ hz naturã accidentis inherentis p se
quodãmõ naturaz accidentis inherentis p accidens.

¶ Questio IIII

Utrũ gra sit in genere accidentis corruptibilis an icor
ruptibilis. Et q sit accidẽs corruptibile videt. Omẽ
accidens qd est in subiecto variabili fm q est variabi/
le ẽ corruptibile. sz grã ẽ in subiecto variabili. vtpote i
aĩa fm libertatẽ arbitrij in qua consistit mutatio z vertibi
bilitas. g zc. ¶ Item omne accidens qd habet oppositũ
potens inesse suo subiecto est corruptibile. sz grã op/
ponit culpe. z culpa potest inesse aĩe viri iusti quãdiu ẽ
in statu vie. g zc. ¶ Item omne accidens qd est aliunde
z non hz causam in subiecto. põt ab illo separari. sz grã est in
aĩa z nõ hz ortum ab anima. g potest separari ab ipsa.
sz post separationem non potest in esse cõseruari. g gra/

tis nata est corrumpi. ¶ Item omne accidens cuius conseruatio pendet ex conuersione volentis ad deū est corruptibile. cū voluntas possit a deo verti. s3 grā est huiōi. ergo etc. ¶ Sed contra. Anima eo ipso q est imago dei est incorruptibilis. non eīm esset imago dei sicut dicit Aug⁹. si mortis termino clauderet. ergo cū in gratia cōsistat imago reformationis. videtur q grā sit incorruptibilis. ¶ Item accidens quod est in subiecto nō a se sed ab alio nō mouetur necessario ad motum eius in quo est. sicut patet de specie existente in speculo et lumine existente in medio. sed gratia est in anima nō a se sed a deo. ergo nō videtur q ad mutationē seu ad variationem anime corrūpatur. ¶ Item his que sunt corruptibilia dedit diuina virtus ppagandi potentiam. igitur aut gratia non est corruptibilis. aut si corrūpitur haberet vim producendi grām sibi similē. sed gratia non potest sibi similē producere sicut in primo li. ostensum est. ergo nō est corruptibilis de se. ¶ Item omne q corrūpitur in tempore. sui diuturnitate senescit in tēpore. sed grā q̄to magis durat in homine tāto pfectior est et stabilior. et magis renouat spiritum. ergo gratia nō videtur corrūpi. ¶ Item si gratia corrūpitur. aut corrumpit a deo. aut a lib. ar. aut a peccato. A deo nō. cū gratiā corrūpi sit malū. A lib. ar. nō. cum nullum subiectum corrumpat suam pfectionem. A peccato nō. quia peccatū est pura priuatio. et modica gratia potest sup omnē culpā. ergo cum nihil habeat corrūpens. videtur q sit icorruptibilis. ¶ Itē si corrūpitur aut corrūpitur in aliqd. aut in nihil. Si in aliqd. q̄ro in quid. nec est quid dare. cum non pducatur ex aliquo. sed de nihilo. Si in nihil. Contra. nihil qd corrūpitur cedit oīno in non ens. si igit gratia nobilissimū ē inter omnia accidentia. et deus non permittit alia accidētia in non ens cedere. videtur q nec de gratia permittat.

26 ¶ R⁹. dōm q cum gratia sit accidens nō potest esse pter subiectum in quo ē. et cum in subiecto in quo est nō possit simul cū culpa subsistere. et ipsi subiecto in quo ē gratia cōtingat culpam inesse. necesse ē grām esse quid corruptibile. Rursus cū gratia non pducat ex aliquo materialiter. sed sit simpliciter donū gratuitum. et omnino desursum descendens a patre luminū. et omne qd corrumpitur in id cedat vnde producitur. necesse ē gratiam sicut ex nihilo producitur. sic in nihilū redigi cum corrūpitur. Talis autem modus corrumpendi non solū cōpetit gratie rōne sui initij. sed etiā rōne eē proprij sue modi existendi. Ratione initij sui initij. q2 sicut dictum ē sicut ex nihilo pducitur. ita in nihil redigit. quēadmodum in aliis accidentibus consimiliter reperitur qd in id redeūt vnde exeunt cū pducuntur. Cōpetit etiā hoc ei rōne esse pprij siue modi existendi. Qm̄ cum grā nō causetur ex pncipijs ei⁹ in quo ē. sed aliud habeat p subiecto. aliud pro causa. quēadmodum cū lumen corrūpitur. vel similitudo in speculo. vel imā spēs ī aīa non corrūpitur illud in quo ē. nec redit ad illud a quo ē sed q̄tum ē de se in nihil cedit sic grā q2 nō habet esse in materia p modū nature. sed p modum habit⁹. vt prius habitū ē. nec ex pncipijs aīe pducitur. cū corrūpit. in nihil redigitur. et ppterea pctm̄ in quo fit grē corruptio dicit esse nihil. et inter oēs corruptiones summo autori et conseruatori oīm bonorum maxime displicere dinoscitur. Cōcedende sūt igitur rationes ostendentes q gratia corrumpitur. ¶ Ad illud ergo qd primo obr. in cō-

27 trarium q in gratia reperitur ratio imaginis sicut in anima. dōm q aliter et aliter reperit imago hic et ibi. Anima eīm ē imago dei. q2 capax dei ē et particeps esse pōt. et ita propter beatitudinē facta. et ad beatitudinē apta. que in quā beatitudo nō potest inesse nisi substantie immortali. ideo necesse ē animam immortalem esse. Gratia vero ex hoc solo dicit imago. q2 est imaginis reformatio. et qm̄ illa imago p gratiam reformata pōt deformari. hinc est q gratia potest corrūpi. nec valet illa ratio. q2 hinc inde non est cōsimilis imaginis acceptio.

28 ¶ Ad illud qd obijcitur q accidens quod nō habet ortum a subiecto nō mutatur ad mutationem subiecti. dicendū q hoc nō est propter hoc solum q habeat ortum aliunde. sed q2 nō dependet ab eo in quo est. sicut patz in radio et lumine. Gratia aūt non solū dependet ab eo a quo est. sed etiam ab anima in qua est. nec persistit in ea nisi q̄diu habet faciem suam siue mentem ad deum conuersam.

29 ¶ Ad illud quod obijcit q rei corruptibili debet dari virtus ppagandi. dōm q illud verū est quādo illa res est nata talē virtutem suscipere. et qñ etiā illa corruptibilitas inest rei ex defectu pprie nature. neutrum aūt horum cōpetit gratie. Nā gratia nata est immediate ab ipso deo procedere. nec aliquo modo corrūpitur nisi ppter auersionem mentis nostre a rectitudine veritatis eterne.

30 Ex p hoc patet responsio ad sequēs quod obijcit q omne quod corrūpitur senescit in tēpore. hoc eīm verū est de eo q habet causam corruptionis intra se.

31 ¶ Ad illud quod q̄ritur a quo corrūpitur. vtz a deo vel a peccato. vel a li. ar. dōm q ipsa gratia deficit in seipsa. Si aūt q̄ratur ratio huius quare deficit. ō est ppter auersionem mentis humane. Cū eīm gratia nō saluetur nisi ex cōtinuatione influentie a bonitate diuina super faciem mētis nostre. quādo anima a deo auertitur per pctm̄. influentia non cōtinuatur. et per consequens gratia corrumpitur. et ideo quodāmodo gratia per peccatum dicitur corrūpi. nō q pctm̄ agat in gratiam. sed quia anima per peccatum se auertente. et deo cessante influere. necesse est gratiam in seipsa deficere.

32 ¶ Ad illud quod obijcitur q nihil quod corrūpitur cedit oīno in non ens. dōm q illud habet veritatem in accidentibus q̄ habēt esse nature. et in eis que causant ex pncipijs subiecti. pro eo q cū corrumpuntur accidētia manent nihilominus et saluantur illa principia. et ideo cū talia accidētia corrūpuntur. nō omnino annihilantur. In his vero accidentibus que habēt esse habitus. sicut similitudo in anima. et lumen in aere. non habet veritatem. Non eīm si similitudo hoīs mortui que est in anima tua. si de anima tua deleatur et corrūpatur. redit ad hominē illum. vel cum lumen corrūpitur redit ad solem. maxime si corruptio luminis fiat per corporis interpositionem. Nisi forte quis dicat ad originem suā redire pro eo q adhuc saluat in suo principio effectiuo qd potest producere illi simile. Quia igitur gratia habet se ad modum habitus. et ex nihilo producitur vt prius habitū est. ideo illa propositio non habet hic locum.

33 Et si tu queras vnde hoc est q deus permittit perire tam nobile accidens. satis facile est respondere. Similis enim questio est si queratur cum deus diligat amicos suos et plus diligat vnā animam sanctam q̄z diligat celum et terram. quid est q permittit animam sanctam a se separari. et non permittit celum et terram corrumpi. Ad hoc respondebit q̄ sane intelligit. q hoc cursui rerū congruit. et deus sic res quas cōdidit amministrat. vt eas agere pprios motus sinat. Et propterea q2 thesaurus grē habet in vasis fictilibus. q̄uis sit valde nobilis. tā de facili amittit qm̄ procellis tēptationū cōtutitur.

¶ Questio V

Utrum gratia primo insit substãtie anime vel potẽtijs. Et q̃ primo insit substãtie videt̃. Nulla potẽtia anime ẽ cõtinue in suo actu. sed gr̃a ẽ cõtinue in suo actu. q2 cõtinue reddit hoĩe3 deo acceptũ z gratũ. ḡ gr̃a nõ ẽ in potentijs anime. ¶ Itẽ gr̃a ẽ vita anime. sicut dicũt scrõz auctoritates z etiã doctores. sed viuere cũ sit actus substantialis nõ inest sbe per potentias. sed potentijs per sbam. ergo si primus actus gratie est viuificare. videt̃ q̃ prius respiciat sbam q̃3 potentias ¶ Item accidens habet numerari p̃ suũ propriũ subiectum. igit̃ si gr̃a primo ẽ in potentijs. cũ potentie sint multe. necesse ẽ gratiam in anima multiplicari. si ergo in vna anima vna tm̃ ẽ gratia. videt̃ q̃ gratia primo sit in sba q̃3 in potentia. ¶ Item in gratia z virtutibus cõsistit imago reformationis. sed imago reformationis respondet imagini creationis. cum igit̃ imago creationis cõsistat ĩ vnitate essentie z trinitate potẽtiarum. z tres sint habitus virtutum qui respiciunt tres potentias. videt̃ q̃ sit aliquid vnũ q̃d respiciat ip̃am anime essentiã. sed nõ ẽ nisi gr̃a. ergo zc. ¶ Item sicut operatio exit a potentia. sic potẽtia oritur a substantia. ergo sicut nõ placet nec acceptatur a deo aliqua opatio nisi prius accepteť z gratificeť potẽtia. sic impossibile est acceptari potentiã nisi prius accepteť sba. ergo cum per gratiã fiat acceptatio. per prius est gratia in sba q̃3 in potentia. ¶ Itẽ in paruulis baptizatis est de⁹ per inhabitãtem gratiã. sicut dicit augustinus de presentia dei ad dardanũ. ergo cum in ip̃is nulla sit potentia expedita. gratia non respicit primã expeditionẽ potẽtie. sed potius viuificationẽ substãtie. z sic per prius est in substantia q̃3 in potentia. ¶ Sed cõtra. Aug. dicit q̃ gratia se habet ad liberũ arbitrium sicut sessor ad equum. ergo residet in animatione liberi arbitrij. sed liberum arbitriũ nomĩat potentiã. ergo zc. ¶ Item magister in littera adducit auctoritatẽ augustini in qua diuidit gratiam in preuenientem z subsequẽtem. z vtrãq3 istarũ diffinit p̃ cõparationẽ ad voluntatẽ. ergo videt̃ q̃ primũ z p̃priũ subiectum gratie est ip̃sa voluntas. sed hec est potẽtia. ḡ videtur q̃ gratia per prius insit potentie q̃3 substãtie. ¶ Itẽ sicut inter potentiã z actum cadit medius habitus. sic inter sbam z habitum cadit media potentia. cũ igitur gratia sit in anima vt habitus z qualitas quedã. videtur q̃ ei insit mediante potentia. ḡ per prius est in potentia q̃3 in substantia. ¶ Item opposita nata sunt fieri circa idem. sed gratia vt gratia opponitur culpe inq̃3tum culpa. si igit̃ culpa primo z p̃prie respicit arb. lib. pari ratione z gratia. igitur per prius erit in potentia q̃3 in substantia. ¶ Item cum gratia sit donum de sursum descendens. inest anime s̃m suum supremũ. sed supremũ anime sicut vult Aug⁹ est ip̃a mens. mens aũt non est ip̃a substantia anime. sed potius potentia suprema. ergo videtur q̃ gratia per prius sit in potentia.

¶ Item gratia habet existere in anima s̃m cõuersionẽ ip̃ius anime ad deum. z animi habet s̃m auersionem. si igitur illud s̃m q̃d anima primo auertitur z cõuertit̃ est potentia. videtur q̃ anima per prius sit in potentia q̃3 in substantia. ¶ Item gratia non est in anima s̃m se ip̃am sed s̃m influentiã ab aliquo principio q̃d est omnino ab eo diuersum. cum igit̃ anima suscipit gratiam aut habet aliquã potentiã ad suscipiendam gratiã. aut non. Si non habet potentiam ad hoc. ergo nunq̃3 eam suscipiet. Si autem habet potentiam mediante qua suscipit. aut illa erit ratio. aut voluntas. aut aliqua alia potentia ab his diuersa. sed non est ponere potentiam aliam in anima preter cognitiuam z affectiuã. ergo videtur q̃ mediantibus illis gratia suscipiat̃ ab anima. ¶ Item si gratia inesset anime s̃m substantiã. cũ impossibile sit abstrahi per intellectum substãtiam a potentijs. possibile esset intelligere animã esse gratã sine potentijs abstractis. sed omnis anima grata est disposita ad gloriã. ergo potest intelligi per cõsequens anima gloriosa abstractis potentijs. sed potentijs abstractis anima nec videt nec amat deũ. ergo impossibile est animam gloriosam ponere que nec deum videt nec deum amat. sed si hoc est impossibile. ergo illud ex quo istud sequitur. ¶ R̃n⁹. ad predictorum intelligentiã est notandum q̃ cõmunis opinio tenet gratiam primo respicere anime substãtiam. z virtutes primo respicere potentias. vt sic per gratiã in virtutibus fiat reformatio imaginis create. que cõsistit in trinitate potẽtiarum z vnitate substantie. Hec autẽ positio potest dupliciter intelligi. Uno modo vt intelligat̃ q̃ deus prius infudat gratiam in essentiã. z postmodũ influentia illa in substantia redũdet in potentias. vt sic sit cõformitas gratie ad animã. siue prout cõsideratur s̃m rationem imaginis. siue p̃ut considerat̃ vt perfectio corporis. Anima vt est perfectio corporis ratione substãtie vel essentie respicit cõplexionis equalitatem. ratione vero potẽtiarum respicit organorum diuersitatem. Et iterũ anima in se z viuere habet z agere. sed viuere per seip̃am z p̃priam formã. agere vero per potentiam. Per hũc modũ si gratia in perficiendo cõformatur anime sub ratione gratie. prius debet respicere ip̃sam anime substantiam. z q̃ virtutes debet esse perfectio potẽtiarum. Et s̃m hunc modum dicendi cum dicitur gratia respicere substantiam. z virtutes potentias. nõ tantũ intelligit̃ esse dictũ per appropriationem. verũetiam per p̃prietatem. Alio modo potest intelligi predicta positio per approbationem quandã. non quia deus prius infudat gratiam in substantiam q̃3 in potentiam. sed q2 cũ anima suscipiat gratiam z virtutes mediante potentia. et tam gratia q̃3 virtus insit anime per potentiam. aliter tamen inest hec z illa. Uirtus eñ dicit perfectionem respectu operis. gratia vero dicit perfectionem respectu dei acceptantis. Et q̃m respectu operũ potẽtie distinguuntur. hinc est q̃ virtutes potentias respiciũt vt distinctas. z tunc sunt in actu. q̃n potentie sũt in actu. Potentie autem inq̃3tum cõparantur ad deũ acceptãtem. vnica acceptione acceptant̃ cum ip̃sa substantia cuius sũt. z s̃m vnã naturã in eis repertaz. z hinc est q̃ gratia est vna sicut z sba. z est semp̃ in actu cõtinuo. z p̃mo d̃r respicere substantiã. nõ q2 sit in illa absq3 potentia. vel per prius q̃3 potentia. sed q2 habet esse in potentijs vt cõtinuant̃ ad vnã essentiã. virtus vero dicitur esse in potentijs. q2 in eis est vt referunt̃ ad operatiões diuersas. z hic modus intelligendi magis cõsonus est verbis Augustini qui dicit q̃ gratia se habet ad liberũ arbitrium sicut sessor ad equũ. Etiam gratiam cooperãtem z operantem describit p̃ cõparationem ad voluntatem. Magis etiam est cõsonus rationi. Si eñ intelligimus gratiã tanq̃3 habitũ quendã z influentiã que inest anime ad deũ cõuerse caritatis habilitatio. z influentie susceptio z cõuersio non possit intelligi nisi p̃ potentiam. non videt̃ posse recte intelligi quomodo gratia sit in anime abstracta potentia. Rursus si gratia eo dicit̃ gratia. q2 gratificat. z certũ q̃ gratificat habet oppositionẽ ad culpã. cũ opposita s̃m idem nata sint inesse. s̃m idem ip̃sum q̃ anima nata est gratificari. nata

est τ culpari. culpatio autē τ laus τ vituperiū inest anime primo fm liberū arbitrium. ac per hoc τ gratie donū. Non enī quecūqȝ acceptatio gratificatio dicit̄. sed illa sola qua deus sic acceptat animā vt reputet eā remuneratione dignā. τ talis respicit ipsam arbi. lib. τ iō gratia inest anime primo fm libertatē ar. τ hui⁹ signū est. quia ad eas solas potentias se extēdit arbi. libertas. Cōcedende sunt igitur rōnes ostendentes φ gratia inest

35 anime fm potentias. Ad rationes aūt ad oppositū facile est respondere p iam dicta. ¶ Quod enī obijcit̄ φ gratia est cōtinua in suo actu. non obuiat ei quod nunc dictum ē. Quāuis enī potentia in relatiōe ad opus nō sit in suo actu cōtinuo. τ sic non habeat pfici gratia sed virtute. in compatione tn̄ ad lbam in qua ēt est in suo actu cōtinuo. ita enī debetur quoddā viuere τ quidam act⁹ cōtinu⁹ ipsis potētijs fm φ cōtinuāt̄ ipsi substātie. quēadmodū τ ipsi lbe. τ iō fȝ hāc cōparatonē a gra sūt pfe

36 ctibiles. Alit̄ etiā posset hic dici φ duplex est act⁹ ipsi⁹ forme vn⁹ q̄ est a forma p modū informātis. τ alter q̄ ē a forma p modum efficientis. sicut albedo subiectū suū dealbat. τ oculū disgregat. Quantū ad primum est oīs forma in actu cōtinuo. q̄r ille est actus vt habit⁹. Quātū vero ad fm non. Sic τ gratia q̄uis sit in suo actu cōtinuo q̄ntum ad illum actū quē habet p modū informātis. non tamē est in actu cōtinuo q̄ntum ad illum quem habet per modū preuenientis τ subsequētis. siue coope-

37 rantis τ optantis. ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄ de actu viuificandi. dōm q̄ τ si vita fm φ dicit esse primū. prius respiciat ipsam essentiā q̄ potentiā. non tamen oportet de vita fm φ dicit esse scdm. Cū enī sit accidens supadditū non tm̄ essentie sed etiā potentie. habet anime inesse potentia mediante sicut color dicit̄ esse in corpore. ita φ p-

38 mo insufficie. ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄ φ accidens numeratur per lbam. dōm φ verū ē quando ea que subijciūtur diuersa sunt. τ subijciuntur vt diuersa. quando vero per eandē naturam subijciunt̄. nō oportet esse in accidente diuersitatem. τ sic gratia est in potētijs anime inq̄ntum cōmuniant̄ ad vnam substātiam. τ inq̄ntum cōmunicant in li. ar. sicut pri⁹ dictū est. Unde sicut vna sanitas dicit̄ esse in oībus membris hoīs. q̄r est in ipsis fm gradū vnā originem reducunt̄ τ fm φ in cōplexione

39 conueniunt. sic τ in proposito intelligendū est. ¶ Ad illud quod obijcit̄ de cōformitate imaginis creationis τ reformationis. dōm φ cū reformatio imaginis nō possit esse nisi per potētias. sicut nec reformatio. τ ideo imago reformationis inq̄ntum hmōi sufficienter reformat ipsam animā cū inest ei p suas potētias. Potentijs enī formatis τ pfectis. p cōsequēs pficitur τ format̄ ipsa substantia. ideo ad pfectā reformationem aīme nō oportet aliqd̄ poni qd̄ p prius sit ī lba q̄ in potētia. nisi hoc dicatur p appropriationē quandā. ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄

40 φ deus nō acceptat actū nisi prius acceptando potentiam. dōm φ nō est simile. p eo φ potentia pōt esse sine actu τ gra in potētia absqȝ merito operis. lba aūt absqȝ potentia esse nō pōt. τ si possit intelligi. nō enī pōt intelligi absqȝ potētijs diuina dona suscipe. in q̄bus donis decorari dicit̄ facies aīe. eo genere decoris p quē deus

41 acceptat. ¶ Ad vltimū qd̄ obijcit̄ de paruulis. dōȝ φ et si potentie in paruulo non sint ydonee ad ereundū in vsum grē τ virtutū. nihilominus tn̄ ydonee sūt nō solum p donū grē. sed etiā per habitus virtutū decorari τ pfici. Et hoc melius declarat̄ in quarto cum agit̄ de effectu baptismi eis quē habet in paruulis.

¶ Questio VI f

Utrū gra cōpetat ad aīam in rōne motoris. τ φ sic videtur per auctoritatē Aug. quā magister adducit in littera. φ gra preueniens est q̄ preuenit bonevolūtatis meritum. τ respectu cuius ipsa volūtas bona pedissequa ē nō preuia. igit̄ gra respectu volūtatis se habet p modū excitantis τ impgentis τ regētis. τ oē tale se habet in rōne motoris. ḡ τc. ¶ Item Aug. gratia se habet ad li. ar. sicut sessor ad equū. sȝ sessor est motor equi. ḡ gra est motrix li. ar. ¶ Itē hoc videt̄ rōne. Plus est potentiā aliquā supra se erigere q̄ ipsam mouere. sȝ gra eleuat potentiam li. ar. ad opa meritoria q̄ sunt sup ipsam. ḡ ē lib. ar. motrix. ¶ Item plus pōt gra sup li. ar. q̄ li. ar. possit sup seipm̄. sȝ li. ar. ē instrumentū seipm̄ mouēs. sicut dicit Ans. et volūtas mouere pōt seipm̄. ḡ multo fortius moueri potest a gra. ¶ Item omē qd̄ est pncipium vite pfecte est principiū motus in eo qd̄ viuificat. sȝ gra est pncipiū vite in aīa. ḡ τc. ¶ Cōtra volūtas corpo ē libera quo mouet̄ ex seipa. cū igit̄ gra sit a volūtate. si gra mouet volūtatē. aufert ei libertatem. sȝ cōstans ē φ gra volūtati libertatē nō aufert. ḡ ipam nō mouet. ¶ Itē omnis motor sufficiens est hoc aliqd̄. τ lba cōpleta distās a mobili. ḡ aut gra nō mouet li. ar. aut si mouet ē lba. si igit̄ gra creata nō pōt esse in gnē lbe sed in gnē accidentis. ḡ τc. ¶ Item si gra mouet li. ar. aut mouet naturaliter. aut violenter. aut volūtarie. Si naturaliter. ḡ opa meritoria erūt naturalia. Rursus si naturaliter mouet semp mouet q̄ntū est de se. ḡ nunq̄ quiescit hō ab opib⁹ meritorijs. Si violēter. ḡ nec saluat̄ ibi rō meriti. nec li. ar. quoȝ vtrūqȝ ps esse falsū. Si volūtarie. sȝ nihil mouet volūtarie nisi habeat cognitionem τ volūtatē. ḡ gratia cognoscit τ vult. τ ita ē substātia rōalis. igit̄ vel gra si mouet li. ar. nō est aliqd̄ creatū. vel si est aliqd̄ creatū nō mouet li. ar. ¶ Itē si mouet li. ar. aut sicut motor motus. aut sicut motor nō motus. Si tu des φ sicut motor motus. ḡ cū nihil fm idem moueat̄ τ moueat. gratia fm se habebit aliā τ aliā naturā p quā moueat̄ τ moueat. ḡ nō erit accidens simplex. Si sicut motor nō mot⁹ sȝ talis motor nō ē qd̄ creatū. ḡ vl̄ gra nō ē qd̄ creatū. vl̄ nō mouet li. ar. ¶ Item idē manens idem in creaturis semp est natū facere idē. ḡ si gra ē qd̄ creatū. τ mouet li. ar. cū gratia nō variet̄. semp ad idē melinabit li. ar. ḡ nū q̄ facit hō p gram nisi vnū opus meritoriū. si igit̄ li. ar. nō excitat̄ ad vnū genus opis. nō ad aliud. vt φ aut illa excitatio nō sit a gra. aut gra nō dicit aliqd̄ creatum.

42 aut gra mutat̄ et variat̄ sicut li. ar. ¶ R̄. dōm φ absqȝ dubio sicut autoritates scrē dicūt. necesse est ponere li. ar. a gra moueri τ excitari. Ab ipsa enī gra operante pueniť. τ a coopante ad opa meritoria eleuatur. ita φ respectu operis meritorij gra est sicut pncipalis motrix τ volūtas sicut pedissequa. Qualiter aūt ipsa gra cū sit accidens aīe ipsam habeat mouere. hoc habet difficultatem. Ad huius aūt difficultatis explicationē duplex ē modus dicēdi siue intelligēdi. fm quē li. ar. dicit̄ a gra

45 moueri. Unus modus dicēdi est φ gra mouere dr̄ li. ar. q̄m ipsa est dispositio ad quendā spiritualē motū. Sicut enī pondus in corporib⁹ disponit ad motū. sic et suo modo pōdus in spiritib⁹. gra aūt est quoddā spirituale pōdus datū anime per qd̄ habet sursum tendere. τ quoniam lib. ar. est natum seipm̄ mouere fm actus in quos potest de se. cū ē adiutum τ informatum gra excellenti⁹ mouet seipm̄. ita φ cum lib. ar. sit mouens τ motū. gratia disponit ipm̄ sub ratione mouentis. τ pro tanto dicitur gra mouere lib. ar. quia li. ar. gratia informatum mouet seipm̄ per quē modū amor dicit̄ mouere hoīem

ad magna opera facienda. Alius est modus intelligendi secundum quem liberum arbitrium dicitur a gratia moueri. Gratia enim est sicut quedam influentia procedens a luce superna, que semper habet coniunctionem cum suo origine, sicut lumen cum sole, et que semper suo origini coniungitur. ideo non solum attribuitur ei operatio ratione subiecti in quo sed etiam ratione subiecti a quo. Unde sicut lumen non solum operatur cum aere, sed etiam operatur in ipsum aerem ratione continuationis cum suo fonte, sic et gratia non solum operatur cum libero arbitrio, sed etiam operatur in li. ar. et liberum arbitrium mouet. Unde non est aliud dicere gratiam liberum ar. mouere quam gratiam esse spiritus sancti instrumentum ad mouendum liberum arbitrium. Uterque horum modorum intelligendi conueniens est et rectus. nec unus sine altero sufficit. Nam primus competit gratie cooperanti siue subsequenti. Secundus competit gratie operanti siue preuenienti. Gratia enim operans liberum arbitrium preuenit et mouet, quia deus illam infundendo voluntatem hominis sanat et preparat. Gratia vero cooperans siue subsequens liberum arbitrium dicitur mouere, quia voluntas tali dono gratie informata mouet seipsam. Hanc enim potentiam habet voluntas scilicet mouendi seipsam, quia est potentia materie non alligata, sicut supra ostensum est cum de libero arbitrio agebatur. Concedende sunt igitur rationes ostendentes quod gratia ad liberum arbitrium comparari habet in ratione motoris. Ad rationes autem ad oppositum plana est responsio ex iam dictis.

44 ¶ Ad illud enim quod primo obiicitur de voluntate quod seipsam mouet, dicendum quod hoc non obstat, immo consonat ei quod dicitur quod mouetur per gratiam. Sicut enim voluntas mouet seipsam ad opera naturalia, sic adiuta per gratiam mouet seipsam ad opera meritoria. Vel secundum alium modum intelligendi, deus per gratiam mouet voluntatem, nec enim hoc voluntati repugnat, quia voluntas vult sic moueri a deo. Unde sic mouetur a deo quod mouetur etiam a seipsa. et ideo omne opus meritorium attribuitur gratie et libero arbitrio.

45 ¶ Ad illud quod obiicitur quod motor distat a mobili, dicendum quod illud intelligitur in eo motu in quo moueri est vere pati, sicut est in motu corporali, et de eo motore qui est tota causa efficiens, et tota causa motus. Talis autem motor non dicitur esse gratia, pro eo quod non mouet nisi sicut dispositio vel sicut instrumentum sicut prius fuit explanatum.

46 ¶ Ad illud quod queritur an mouet naturaliter etc. dicendum quod mouet voluntarie non a voluntate qua ipsa gratia sit volens, sed a voluntate qua deus gratiam influens est volens, et a voluntate qua li. arb. gratificatum vult moueri seipsum.

47 ¶ Ad illud quod queritur utrum sit motor motus vel non motus patet responsio. Illa enim diuisio motoris est de motore qui est hoc aliquid et est substantia et est motor sufficiens, talis autem motor non est gratia ut predictum est.

48 ¶ Ad illud quod obiicitur quod idem manens idem semper etc. dicendum quod illud fallit in deo, et ideo secundum quod deus mouet per gratiam, per eandem gratiam potest excitare ad diuersa opera. Secundum vero quod liberum ar. seipsum mouet per gratiam ad diuersa opera, est in ipsa cognitionis et affectionis diuersitas secundum quas ordinari habet ad diuersa operum genera et ideo cum huius gratia non varietur in se, mouet tamen ad diuersa ratione variationis in motore sicut coniuncto sine quo non potest mouere. numquam enim gratia eligit opus meritorium nisi voluntas sibi cooperetur.

Distinctio xxvii. De adiutorio gratie prout comparatur ad habitum gratuitum et usum sibi debitum.

b Hic considerandum est cum predictum sit etc. Supra egit magister de adiutorio gratie in se. hic vero agit de ipso in comparatione. Diuiditur autem pars ista in duas. In prima comparat unam differentiam gratie ad aliam sub ratione habitus. In secunda vero comparat unum habitum ad alium sub ratione usus. usus autem gratie est meritum. Unde comparat primo gratiam preuenientem ad subsequentem secundum identitatem et diuersitatem. Secundo vero comparat gratiam ad virtutem et ad merendi efficaciam. ibi. Si vero queritur quomodo ipsa gratia preueniens mereatur etc. Et illa secunda pars diuiditur in duas. In prima parte mouet questiones et premittit quedam preambula ad determinationem. In secunda vero incipit dissoluere. ibi. Hic videndum est quid sit virtus. ubi ut communiter assignatur initium dist. xxvii. quamuis melius signaretur aliud initium ante sicut signauimus. quia ibi ubi signatur (ut satis apparet) determinatio prioris questionis premisse. Illa igitur pars in qua soluit habet duas partes. In prima soluit ad predictam questionem secundum opinionem communiorem. In secunda vero determinat secundum aliorum opinionem que minus tenetur communiter. ibi. Alii vero dicunt virtutes esse bonos usus etc. Prima pars habet duas. In prima magister determinat. In secunda epilogat. ibi. Ex premissis iam innotescere etc. Prima pars habet duas secundum determinationem duorum dubiorum. Primo enim determinat illam questionem qua queritur de comparatione gratie ad virtutem. Secundo vero determinat illam questionem qua queritur de comparatione gratie et virtutis ad meritum. Primum facit ibi. Hic videndum est quid sit virtus etc. Secundum facit ibi. Cum ergo et gratia dicatur esse bona etc. Subdiuisiones autem partium manifeste sunt in littera.

Comparat gratiam preuenientem ad subsequentem secundum identitatem et diuersitatem. inquirens utrum una eademque sit gratia que dicitur operans et cooperans. a

a Operans enim gratia dicitur in quantum liberat etc. Obiicit Grego. in mora. distinguens gratiam preuenientem et subsequentem dicit ita quod gratia preueniens attenditur quantum ad dona nature. subsequens autem quantum ad dona gratie. quasi idem est gratia operans et cooperans. videtur quod operans non dicatur illa que hominis voluntatem liberat. Si forte dicitur quod alio modo accipitur ibi preueniens et subsequens. tunc est questio de ratione istorum nominum que res scilicet

Di. xx vii

Hic considerandum est cum predictum sit per gratiam operantem et preuenientem voluntatem hominis liberari ac preparari ut bonum velit et per gratiam cooperantem et subsequentem adiuuari ne frustra velit. utrum una et eadem sit gratia id est unum munus gratis datum quod operetur et cooperetur. an diuersa, alterum operans et alterum cooperans. Quibusdam non irrationabiliter videtur quod una et eadem sit gratia id est donum, eadem virtus que operatur et cooperatur, sed propter diuersos eius effectus et dicitur operans et cooperans. Operans enim gratia dicitur in quantum liberat et preparat volunta-

Questio. Responsio.

sic nominatur vt dicatur qdam pueniens. queda subsequens. qdam operatis & qdam cooperans. vt eni q omīs gra sit coopans. qr nulla opatio debet forme alicui p se nisi cū subiecto. videt etiā q nulla debet dici pueniens. Aut eni pueniēs dicit p cōpationē ad actuz aut p compationem ad subiectū. Si p compationē ad actum sic ois forma dr pueniēs. qr ois forma pcedit actū suum. Si per cōpationem ad subiectuz. sic nulla debet dici pueniens cū nulla sit an subiectū suū. Est igit questio cū gratia s diuersis diuersimode dicatur. & hmōi nomia diuersimode exponātur. vnde hec diuersitas veniat. Ctra. dōm q cū gratia vna

tē hoīs vt bonū velit. Coopās inqtū eādē adiuuat ne frustra velit. scz vt opus faciat bonum. Ipa eni gra nō est ociosa. sz meretur augeri vt aucta mereat pfici.

Cōparat gram ad virtutem et ad merēdi efficaciā. inqrens qd sit ipa gra. & quō merer augeri. & de trib⁹ generib⁹ bonorum. b

Si vero qrat quō ipa gra pueniens mereat augeri & pfici. cū nullū meritū sit absq libero ar. & qd sit ipa gra an vtus an nō. & si vt⁹ an act⁹ vel nō. Vtrū apte insimul valeat b pmittendū est tria eē gnā bonoz. Alia nāq sūt magna. alia minima. alia media. vt Aug⁹. ait in. j. li. retracta. Virtutes inqt qbus recte viuitur magna bona sūt. Spēs aūt qrūlibet corpoz sine qb⁹ recte viui pōt minima bona sunt. Potentie vero animi sine quibus recte viui non potest media bona sunt. Item virtutibus nemo male vtitur.

sit multiplices tamen habet diuisiōes fm diuersas cōsiderationes. habet eni gratia cōpari ad suū pncipiū a quo. habet cōpari ad suū subiectum in quo. habet nihilominus cōpari ad suum oppositū cōtra qd. Habet cōpari ad suū effectum ad quē ordinat. Per cōpationez ad suum pncipium sic diuidit gra in grām pdestinationis. vocationis. iustificationis. & magnificationis. Primo eni deus gratiam preparat. scdo offert. tertio confert. & quarto cōplet. Et fm hoc attendit predicta diuisio q sumitur de eo qd dicit aplus. Roma. viij. Scdm aūt q gra cōpatur ad suū subiectum. sic diuidit in gratiam cogitationis. voluntatis. & pfectionis fm triplicem potentiā eius sbe in qua est gratis. vicz fm intellectiuā. & affectiuā. & opatiuaz. Et hec diuisio ponitur a Bern. in li. de lib. ar. Scdm aūt q cōpat ad suū oppositū sic ē illa diuisio gratie. qr ē gratia protectiōis. liberationis. & saluationis. Sumitur eni hec diuisio fm q gratia adiuuat ɔtra multiplex malū. videlicz malum tēptationis siue pugne. malū persecutiōis siue miserie. malū culpe & malū pene. A pmo protegit. a scdo liberat. a tertio extrahit. & a quarto saluat. Et hec diuisio sumitur pro eo quod dicit Esa. xxxj. Protegat dominus exercituum iudeā & hierusalem. protegens & liberans. transiens. & saluans. Scdm cōparationem ad effectum ad quem est. diuiditur in pueniente et subsequentem. siue operantem & cooperantem. que sunt differētie gratie fm effectus quos habet in ipsam voluntatem. Dicitur eni gratia pueniens inqtum ipsam volūtatem facit bonam. & ideo puenit. quia nō est a lib. arb. sed potius infundit ab ipso deo. Cooperans vero siue subsequens dicitur inqtum adiuuat liberū arbitriū respectu boni operis eligendi. Et notandum q fm q nomen gratie diuersimode accipitur. sic etiam & iste due differentie pueniens & subseqūs. Accipitur enim gratia vno modo largissime. et sic cōprehendit dona naturalia. & dona gratuita. vtraq eni desursum est. et hoc modo gratia habet diuidi in preuenientem & subsequentem. ita q pueniens vocant dona naturalia. subsequens vero dona gratuita. et sic accipit Gregor⁹ in moralibus. Alio modo accipitur gratia minus cōmuniter. et sic cōprehendit gratiam gratis datam et gratūfacientem. et tunc diuidere gratiā in preuenientez et subsequentez nihil aliud estq diuidere gratiā in gratis datam et gratumfacientem. Et sic diuidit Bern. cuz dicit q quedam est gratia que seminat cogitatū. et hāc vocat gratiam preuenientem. Quedam q perficit bonū. & hanc dicit gratiam subsequentem. Ait enim sic in li. de libero arbitrio. Hec tria in nobis operatur deus. scilicet cogitare. velle. perficere. Primum sine nobis operatur. Secundū nobiscum. Et tertium per nos. Accipitur et gratia stricte et sic comprehendit gratiam gratumfacientem et gloriam. et tunc diuidere gratiam in preuenientem et subsequentem non est aliud quā diuidere in gratiam et gloriam. et sic diuidit Augustin⁹ in libro de natura et gratia cum ait. Gratia preuenit vt pie viuamus. subsequitur vt cum illo semper viuamus. Nunc preuenit vt vocemur. tunc subsequitur vt glorificemur. Accipitur etiam gratia magis stricte. et tunc nominat solum gratiam gratumfacientem. et tunc diuidere eam per preuenientem et subsequentem. hoc est fm duplicem effectum gratie qui potest distingui tripliciter. vel ita vt vnus effectus sit contra malum et alter ad bonum. Vel ita q vterq sit ad bonum sed vnus competat gratie fm q informat. alter fm q mouet. vel ita q vterq attribuatur gratie mouenti. sed vnus in ingressu. et alter in profectu. Et sic tripliciter exponitur ab Augustino in libro de natura et gratia. Vno modo sic. Gratia preueniens hominis voluntatem liberat & preparat. subsequens vero inqtum eadem adiuuat. Secundo modo sic. Gratia preueniens preuenit voluntatem vt sanemur. & subsequitur vt sanati vegetemur. Tertio modo sic. Gratia preuenit voluntatem vt velit. & subsequitur ne frustra velit. et per hoc patet responsio ad obiecta.

b Permittendum est tria esse genera bonorum. Alia nāq sunt magna &c. Videtur ista diuisio boni esse insufficiens. quoniam multe sunt alie bonorum differentie. Est enim bonum fortune. & bonum nature et bonum gratie et glorie. Si tu dicas q iste differentie reducuntur ad has. queritur tunc sub qua istarum contineatur bonum quod deus est sine ipsa anima

Ceteris aute bonis. i. medijs et minimis no solu bene sz etia male quisqz vti pot. Et io virtute nemo male vtit. qz opus virtutis est bonus vsus istorum qbus etia no bn vti possumus. Nemo aut bene vtendo male vtit. No solu aut magna. sz etia media 7 minima bona ee pstitit bonitas dei. Ecce habes tria gna bonorum distincta.

¶ In qbus bonis sit libum ar. c

Queritur aut in qbus bonis contineatur liberu arbitrium. De h Aug. in. j. li. retracta. ita ait. In medijs quide bonis inueniuntur libere volutatis arbitrium. qz 7 male illo vti possumus. sed tn tale est vt sine illo recte viuere nequeamus. Bonus aute vsus eius iam virtus est q in magnis reperit bonis. qbus male vti nullus pot. 7 quia bona 7 magna 7 media 7 minima ex deo sut. sequitur q ex deo sit etia bonus vsus libere volutatis. q virtus est. 7 in magnis numerat bonis. Attende diligenter q dicta sut 7 cofer i vnu. Sic eni apiet qd supra querebat. Dixit equide opus virtutis esse bonu vsum. illorum bonorum qbus etia no bene vti possumus. i. mediorum in qbus posuit liberu arbitriu. cuius quoqz bonum vsu dixit esse virtute. Qd si est. no est opus virtutis qd supra dixit. qz aliud est virtus. aliud opus eius.

¶ Determinat qstionem qua queritur de coopatione gre ad virtutem soluens sm opinionem comuniorem. d

¶ Hic videndu e qd sit virtus. 7 qd sit actus vel opus eius. Virtus est (vt ait Aug.) bona qlitas metis q recte viuit. 7 q nullus male vtit. q deus solus i hoie opat. Ideoqz opus dei tm e. sicut de virtute iusticie Aug. docet sup illu locu ps. Feci iudiciu 7 iusticiam. ita dicens. Justicia magna virtus animi est quam no facit i hoie nisi deus. Ideoqz cu ait pphta ex persona ecclie feci iusticiam. no ipam virtutem (quam no facit ho) sz opus eius intelligi voluit. Ecce apte isinuat hic q iusticia i hoie no e opus hois sz dei qd 7 de alijs virtutibus inde intelligendu est.

¶ De fide inde dic q no est ex hoie sz ex deo tm. e

Na de gra fidei Ephesijs scribes aplus. sit fide no ex hoie sz ex deo tm esse asserit inquiens. Gra estis saluati p fide. 7 h non ex vob. dei eni donu e. Qd a sanctis ita exponit. h scz fides non e ex vi nature nre. qz donu dei pure e. Ecce 7 hic apte tradit. q fides no est ex lib. ar. siue ex arbitrio volutatis. qd superiorib consonat. vbi dictu est gram puenientem vl opantem ee virtutem q volutatem hois liberat 7 sanat. Vn Aug. in li. de spu 7 lra ait. Justificati sumus no p liberam volutatem. sz p gram xpi. no q sine volutate nra fiat. sz volutas nra ostendit ifirma p legem. vt sanet gra volutatem. 7 sana volutas impleat legem.

¶ De gra q liberat volutatem q si virtus e no e ex libero arbitrio et sic no e motus mentis. f

Si igit gra q sanat 7 liberat volutatem mentis hois virtus est. vel vna vel plures. cu ipa gra non sit ex arbitrio volutatis. sz eam potius sanet ac pparet vt bona sit. consequitur vt virtus no sit ex libe. ar. 7 ita no sit motus vel

Si tu dicas q sub magnis bonis. Cotra magna bona sut vt dicit qbus no contingit male vti. sz deo pot quis male vti. sicut cu diligit ppter aliud. g no cotinet sub magnis bonis. Ite arguit ex hoc. si deo ptingit male vti. vicz cu refert ad aliud. 7 deus e optimus iter oia bona. g ai bus bonis ptigit male vti. g nulla sut bona magna falsum igitur dicit cu dicit q bona magna sut qbus non contingit male vti.

¶ Item videtur male exemplificare de virtutibus. na aliqs pot de virtutib superbire pot etiam virtutes ppter laudem hunana amare 7 h e abuti. g videt q virtutibus possit abuti. ergo sub magnis bonis no pnt cotineri. 3 Rn. dicendu q Aug. cu diuidit bonu p istas tres differentias scz per bonu maximu et minimu 7 ifimu no gnaliter accepit diuisionem boni. sz eius boni qd est bonu alicui. et h e bonu p qd ptingit aliqd mo in fine ordinari. et io diuidit hic bonu vtile. Et pter h cu triplex sit dria boni vtilis p qd q ordinat i fine triplice boni pot differentia. 4 Aliqd eni sic e vtile ad fine. vt eo sine illo possu ad fine puenire sicut sut bona corpalia. Aliqd aut e ita vtile ad fine. vt tn sine illo n possit ad fine puenire. p ipm tn pot qs a fine deordinari. sic e li. arb. q contingit male vti. Aliqd e ita vtile q sine ipo ad fine no pot perueniri. nec p ipm contingit aliq mo a fine deordinari. sicut est hbitus gratuitus. Et qm in pmo bono mima e vtilitas. In scdo vo maior. in tio maxima. hinc e qd diuidit bonu p has tres

Premissas autoritates considerari 7 coferri iubet vt possit solui qd querebat..

drias. scz p bona minima media. 7 magna. Et ptz diuisionis sufficietia. 7 rnsio ad illud qd obr de sumo bono qd deus e. ¶ Ad illud vo qd obr q virtutibus ptingit male vti. dom q vti aliq est multis modis. sicut dictu fuit i pmo li. vicz sicut instrumeto. 7 habitu directiuo. vl sic obiecto. Pmo mo nullo mo contingit male vti virtute. qz virtus qntu est de se semp ad bonu dirigit nec vnqz p virtutem aliqd ordinat ad malu. qz virtus est bonus vsus volutatis sicut dic Aug. Scdo mo ptingit male vti virtutibus. nec e aliqd ita bonu circa qd no possit se li. ar. deordinari inordinate amado illud.

c Virtus est vt ait Aug. bona qlitas metis 7c. Videtur hec notificacio pmo redargui posse a mo pdicadi. Nbile eni qd pdicatur de altero i abstractione pdicari hz de altero in cocretione. sicut dicit phs. si g virtus est bonitas nullo mo virtus dicenda e bona. Ite redarguitur predicta diffinitio a defectu couertibilitatis i pdicando. qz hec tota ro couenire pot gratie donis 7 alijs habitibus sic. Ite redargui pt a falsitate i h q dic qua deus i nobis sine nob operatur. h eni e cotra Aug. q dic q q creauit te sine te. no iustificat te sine te. et Bern. dic. q ad opus nre salutis duo cocurrunt. scz deus 7 liberu arbitriu. Juxta hoc queritur cu vniu rei vna sit diffinitio 7 differenter diffiniatur a diuersis ipa virtus. quo ille diffinitiones distinguant. Rn. dom q virtus accipitur communiter et pprie. 7 magis pprie. Scdm q couer accipit

Ps. cxvij

Ephe. ij

Aug.

sic compꝛehēdit
moralē virtutē ꝛ
naturalem. ꝛ sic
dupliciter diffini
ri. aut in cōparatiō
ne ad actū. aut i
cōparatiōe ad acti
et finē vlimum
Primo mō diffi
nit a pho de ce-
lo ꝛ mūdo. cū di
cit virtus est vlti-
mū potētie de re
Scđo mō diffi-
nit ab eodē i. vij
Ethico. virtus ē
dispositio pfe
cti ad optimū.
Iste enim due
sunt notificatio
nes virtutis ī sua
generalitate put
cōphendit vir
tutē naturalē et
moralem. Alio
mō ɔsiderat vir-
tus ꝓpꝛie put cō
phendit moralē
tm̄. extēdit tn̄ ad
politicā ꝛ gratui
tā. Et sic dupliciter
habet ɔsiderari
Aut p cōparatiō
nem ad suū actū
Aut p cōpatio-
nē ad pncipium
directiuū. Si p
cōparationē ad
actū. sic diffinit
a pho ī Ethi. vir-
tus ē habitus q
pficit hn̄tem. et
opꝰ eiꝰ bonū red
dit. Per cōpara
tionē aūt ad pn-
cipiū directiuū
sic diffinit ab eo
dē pho ibidē .ii.
Virtꝰ ē habitus
voluntariꝰ in me
dio ɔsistens. re-
cta rōe determi-
natꝰ put sapiēs
determinabit. Et
sm̄ h̄ etiā diffini
tur a multo p alia
vba. Virtꝰ ē ha-
bitꝰ mētis i mo-
dū nature rōni
ɔsentiēs. Scđo
hāc duplicē cō-
parationē diffi-
nit ab Aug. vir
tus moralis per
alia vba idem si-
gnātia in lib. de

Aug.

Hic aperit ad q̄d pdicta tendant vt inotescat an virtus sit motꝰ mētis vel non.

affectꝰ mētis. cū oīs motꝰ vl affectꝰ mētis sit ex libero arbitrio sz bonꝰ ex grā ē ꝛ libero arbitrio malꝰ vo ex lib. ar. tm̄. Ut ei ait Aug. in li. retracta. Lib. spōte ꝛ libo arb. cadere potuit. nō etiā resurgere. Idē i libro de duabꝰ aīabꝰ. Nisi libero ad faciēdū et nō faciendū motu animi careāt. si deniqꝫ his abstinendi ab ope suo ptās nulla pcedit. earū pctm̄ tenere non possumꝰ. Hic apte ostēdit q motꝰ animi siue ad bonū siue ad malū ex libero arbitrio ē. Idēqꝫ si grā vel virtus motꝰ mētis ē. ex libo arb. ē. Si vo ex libo ar. vel ex pte ē. iā non solus deꝰ sine hoīe eā fac. Pro pterea q̄dā nōi erudite tradūt. virtutē eē bonā mētis q̄litatē. siue formā q̄ aīam informat. et ipa nō ē motꝰ vel affectꝰ animi. sz ea liberū arb. iuuat. vt ad bonū moueat ꝛ erigat. ꝛ ita ex virtute ꝛ libo ar. nascit bonꝰ motꝰ vel affectꝰ animi. ꝛ exinde bonū opꝰ pcedit exteriꝰ. Sic pluuia rigat trā vt germinet ꝛ fructum faciat. nec pluuia ē terra nec germē. nec fructꝰ. nec terra germē vel fructꝰ. nec germē fructꝰ. Ita grā trā mētis nrē. i. liberō ar. volūtatis. isūdit pluuia diuine bn̄dictiōis. i. ispirat grā. qđ solꝰ deꝰ fac. nō hō. cū eo q rigat volūtas hoīs vt germinet ꝛ fructificet. i. sanat ꝛ ppatur vt bonū velit sm̄ quod dr opans. ꝛ iuuat vt bonū faciat sm̄ q dr cooperās. ꝛ illa grā virtus nō incōgrue noiat. q2 volūtatē hoīs ifirmā sanat ꝛ adiuuat.

Determinat q̄stionē q q̄rit de cōpatiōe grē ꝛ virtutis ad meritū. g

Cū g ex grā dicūt eē bona meritā incipe. aut itelligit grā g̃tis dās. i. deꝰ. vel potiꝰ grā g̃tis data. q volūtatē hoīs puenit. Nō ei ē magnū si hec a deo dicerent eē a q sūt oīa. sz potiꝰ eī g̃ta g̃tis data itelligit ex q incipiūt bona merita. q cum ex sola grā eē dicant. nō excludit liberū arbitriū. q2 nullū meritū est ī hoīe qđ nō sit p liberū ar. Sz in bonis merēdis cāe pncipalitas grē attribuitur. q2 pncipalis cā bonoꝝ meritoꝝ ē ipa grā. q excitat liberū ar. ꝛ sanat atqꝫ iuuatur volūtas hoīs vt sit bona.

Q2 bona volūtas grē pncipaliꝰ ē. ꝛ etiā grā ē. sic ꝛ oē bonū meritū. h

Que ipa etiā donū dei ē ꝛ hominis meritū. imo grē. q2 ex g̃tia pncipaliter ē ꝛ grā ē. Unde Aug. ad Sixtū psbyteꝝ. Quid ē meritū hoīs an̄ grām. cū oē bonū nr̄m meritū nō in nob faciat nisi grā. Ex grā eñ vt dictū ē q puenit ꝛ sanat arbitriū hoīs et ex ipo arbitrio pcreat i aīa hoīs affectꝰ siue bonꝰ motꝰ mētis. ꝛ h̄ ē primū bonū hoīs meritū. Sic vbi grā. ex fidei virtute ꝛ hoīs arbitrio gn̄at i mēte motus q̄dā bonꝰ ꝛ remunerabilis scz ipm̄ credere. Ita ex charitate ꝛ libo ar. aliꝰ q̄dā motꝰ bonꝰ pueniut scz diligere. bonꝰ valde Sic de ceteris virtutibꝰ itelligēdū ē. ꝛ isti boni motꝰ vl affectus merita sūt ꝛ dona dei. qbꝰ meremur ꝛ ipoꝝ augmētatiōē ꝛ alia q ɔsequēter hic ꝛ i futuro nob opponuntur.

Ex q rōne dr fides mereri iustificationē ꝛ alia. i

Cū g dr fides mereri iustificationē ꝛ vitā eternā. ex ea rōe dictū accipit. q2 p actū fidei meretur illa. Silr de charitate ꝛ iusticia ꝛ de alijs accipit. Si eñ fides ipa virtus puenieēs diceret eē mētis actꝰ q ē meritū. iā ipsa ex libo arb. origīnē hēret. qđ q2 nō ē. sic dr eē meritū. q2 actꝰ est eiꝰ meritū si tn̄ assit charitas sine q nec credē nec spare meritū ē vite. Uñ apparet vo q2 charitas est spūssanctus q aīe q̄litates informat ꝛ sanctificat. vt eis aīa informet ꝛ sanctificetur sine qua aīe qualitas nō dicit virtꝰ. q2 nō valet sanare aīam.

De muneribus virtutum ꝛ de gratia q nō est sed facit meritum. k

spūs ꝛ aīa sic. Virtus ē habitꝰ mētis bn̄ cōposite. In li. de q̄ntitate aīe Virtꝰ ē eq̄litas vite rōni vndiqꝫ consentiēs. He due notificatio-nes si q̄s attēdit realiter idē sunt cū pdictis. ꝛ tā iste q̄ ille sūt i. li us virtutis q per assuetudinē ha-bet acq̄ri. Ter-tio mō pt ɔside rari virtus magis ꝓpꝛie put accipi tur p virtute gra-tuita. ꝛ sic q̄druplicter pōt cō-parari. vicz ad finē. ad subiectū ad actū ꝛ ad suū pncipiū. sz quadruplex gn̄s cāe vicz finalis. formalis. materialꝰ ꝛ efficiēs. In cōparatione ad finē sic diffinit in soli lo. ab Aug. Virtꝰ ē rō recta ad suū finē pue-niēs. In cōparatione vo ad subiectū qđ iformat qđ ē ipa volūtas sic diffinit ab eodē de ciuitate dei Virtꝰ ē bona volūtas. In cōpa-tione vo ad actū ꝓpꝛiū siue cōplementū sic dat il-la de moribꝰ ec-clesie. Virtꝰ ē ordo amoris siue amor ordinatus In cōpatiōe vo ad suū pncipiūz effectiuū dat il-la que ponit a magistro in lra. Virtus est bo-na qualitas mē-tis ꝛc. In qua diffinitione hoc q dicitur qualitas mētis poni-tur p gn̄e et sub-iūgunt tres dif-ferētie. Per hoc q dr qua recte vi-uitur. separatur a bonis corpalibꝰ

Aug.

Qualiter bonū meritū in hoīe costruit ꝛ quid sit primū bonum meritum.

Per hoc qđ dicitur· qua nemo male vtit· separat ꝑ ppetratibus spiritualib⁹ ⁊ naturalibus· Per hoc aūt ꝙ subiūgitur quā d⁹us in nobis sine nobis opatur· separatur a ꝑpetratibus spūalib⁹ et cōsuetudinibus que ⁊ si sunt boni vsus potētiarum anime non sūt tamē per infusionē sed p acquisitionem· Et sic potest intellectus hui⁹ diffinitionis et distinctio ab alijs.

7 ¶ Ad illud quod obijcit ꝙ nō debet dici bona cū sit bonitas· dicēdū ꝙ in primis intentionib⁹ est ꝑdicatio resfera propter simplicitatem· hec aūt nō habet locū in his que sunt determinant generis· de quo⁹ phus loquit· nō em̄ dr albedo est colorata. ¶ Ad illud

8 qđ obijcit ꝙ nō est cōuertibilis· dōm ꝙ h nō diffinitur virtus p ut distinguit cōtra donat alios habitus gratuitos· sz put noīe virtutis claudit ois qualitas aīe gratuita· Posset tñ dici ꝙ per appropriationē recte viuere ē virtutum· et ꝑ dōno⁹· sz ꝑfecte beatitudin̄ i· sicut alibi manifestabit ¶ Ad vltimū dōm ꝙ sine nobis nō priuat ex pte lib· ar· dispositionē suscepriuā ipsius virtutis· sed potestatem effectuā

¶ gratia preueniens qua virtus itelligit nō ē li. ar. vsus sed ex eā bonus vs⁹ li. ar. ⁊ oia bona merita.

9

Ex muneribus itaqꝫ virtutum boni sumus ⁊ iuste viuimus· et ex gratia q̄ nō est meritū sz facit· nō tñ sine libero arbitrio ꝑueniunt merita nostra sc; boni affectus· et o... ꝑgressus atqꝫ bona opera q̄ deus remunerat in nobis· ⁊ hec ipa sūt dei dona. Vñ Aug· ad sixtū presbyterū Cum coronat deus merita nostra. nihil aliud coronat q̄ȝ munera sua· Unde vita eterna q̄ in fine a deo meritis precedentibus redditur· q: ⁊ eadē merita qbus redditur non a nobis sunt· sed in nobis facta sūt per gratiā· recte ⁊ ipa vita gr̄a nuncupat· q: grātis dat· Nec iō grātis· q: nō meritis dat· sz q: data sūt ꝑ gr̄am et ipsa merita qbus dat

¶ Epilogus. l

Ex pmissis iam innotescere nobis aliquatenus potest qualiter gr̄a preueniēs merek augeri ⁊ alia· ⁊ quid ipa sit· an virt⁹ an aliud· ⁊ si virtus· an sit actus vel non· Quesitum em̄ est supra ex parte quorūdam ꝙ ipa ē virtus· q: virtus nō est actus sz ei⁹ causa· nō tamē sine libero arbitrio· Vñ qđ supra Aug⁹· dixit· bonū vsū liberi arbitrij esse virtutem· ita accipi potest· i· actū virtutis· Alioquin sibi cōtradicere videret· qui etiā opus virtutis supra dixit esse bonū vsū eo⁊ qbus nō bene vti possum⁹ in quibus posuit liberū arbitrium· Si vero bonus vsus liberi arbitrij opus virtutis est· iā virtus non est· cū ḡ bonū vsū eius virtutē esse dixit· nomine virtutis ipsius vsum significauit·

¶ Quidē vsus ē x virtutis ⁊ liberi arbitrij sz x virtutis ꝑncipaliter· m

¶ Idē nēpe vsus bon⁹ ex virtute est ⁊ ex libero arbitrio· sed ex virtute ꝑncipaliter· Et bonus ille vsus ī magnis bonis annumerādus est· Illa aūtē gratia ꝑueniēs que ⁊ virtus est· nō vsus liberi arbitrij est· sed ex ea pori⁹ ē bon⁹ vsus liberi arbitrij q̄ nobis est a deo· nō a nobis· Usus ꝟo bon⁹ arbitrij ⁊ ex deo est ⁊ ex nob· ⁊ iō bonū meritū est· Ibi em̄ solus de⁹ opat· hic deus ⁊ homo· Hoc meritum ex illa purissima gratia ꝑuenit· qđ apostolus notauit dicēs· Gratia dei sum id quod sum· ⁊ gratia eius in me vacua nō fuit· Sup quē locum Aug· ita ait· Recte gratiā noīat· primū em̄ solā gratiā dat deus· ⁊ nō tñ gratiā· cū nō precedūt nisi mala merita· sed post ꝑ gr̄am incipiūt merita bona· Et vt ōsideret etiā liberū arbitriū· addit· ⁊ gr̄a ei⁹ in me vacua nō fuit Et ne ipa volūtas sine gr̄a dei putet aliqđ boni posse· subdit· Nō aūt ego solus sc; sine gratia sz gr̄a dei mecū· i· cū libero arbitrio· Plane cū data fuerit gr̄a· incipiūt esse nr̄a merita bona· pillā tñ· q: si illa defuerit· cadit homo·

j. Cor. xv

¶ Soluit q̄stionem scđo motā s̄m opinionē q̄ minus cōmuniter tenet q̄ dicit virtutes esse bonos vsus liberi arbitrij· i· actus mētis· n

Alij ꝟo dicūt virtutes eē bonos vsus naturaliū potētia⁊· nō tñ oēs· sz tātū nō iteriores q̄ i mēte sūt Exteriores ꝟo q̄ ꝑ corp⁹ gerunt nō virtutes eē dicūt· sz opa virtutū· Et iō qđ Aug· dic opus virtutis eē bonū vsū nāliū potētia⁊· de vsu exteriori accipiūt· Qr ꝟo dic bonū vsū lib· arb· virtutē eē· ⁊ ī magnis nūerari bonis· de vsu interiori itelligūt· Et virtutes nihil aliđ eē q̄ȝ bonos· affect⁹ vł mot⁹ mentis asserūt· q̄s de⁹ ī hoīe fac nō hō· q: licz illi motus sint libi arbitrij· nō tñ eē qunt nisi de⁹ ipm liberet ⁊ adiuuet gr̄a sua opante ⁊ coopante· quā dei gratuitā volūtatē accipiūt· q: de⁹ ē q̄ opat in nobis velle ⁊ opari bonum·

Opinio q̄ la min⁹ cōmuniter tenetur.

¶ Quib⁹ auctoritatib⁹ muniūt ꝙ virtutes sint mot⁹ mētis· o

Qr aūt virtutes sint mot⁹ mētis· testimonijs scō⁊ astruunt· Dic em̄ Aug⁹· sup Joh· Quid est fides· Credere qđ nō vides· Credere aūt motus mētis ē· Idē in li· iij· de doctrina xp̄iana· Charitatē aūt voco motū animi· Si ꝟo charitas ⁊ fides mot⁹ animi sūt· virtutes· ḡ mot⁹ animi sūt· Quib⁹ ⁊ alij rn̄dētes ꝑmissa ꝟba Aug· ita itelligēda fore inquiūt· Fides ē credere qđ nō vides· i· fides ē virtus q̄ credit qđ nō videt· Itē charitas ē mot⁹ animi· i· gr̄a q̄ mouet anim⁹ ad diligendū· Et ꝙ hec his similia sic accipiēda sint· ex his cōijcit q̄ alibi aug· ait· Nā ī ꝑmo li· q̄stionū euāgelij inqt· Est fides q̄ credunt ea q̄ nō videt q̄ ꝑpe dr fides· Itez in· xiij· li· de tri· Aliud sūt ea q̄ credūt· aliđ ē fides q̄ credūt Ex qb⁹ ꝟbis sic argumentādo ꝑcedunt aliđ ē credē· aliđ illđ qđ credit· Predictū aūt ē fidē id eē q̄ credit· Sic ḡ credere nō ē fides· q: credere nō ē id q̄ credit Addūt q̄ȝ· Virt⁹ op⁹ dei tñ ē quā ipe sol⁹ faci nob· Ipa ḡ nō ē vsus vel actus liberi arbitrij· sz credere ē act⁹ libi arbitrij· nō est itaqꝫ virtus· Premissis alijsqꝫ rōnib⁹ ac testimonijs innitunt vtriqꝫ· ho⁊ aūt iudiciū diligētis lectoris relinquo examini· ad alia ꝑperans·

D intelligentiã huius partis in q̃ agitur de cõparatione gratie. duo queruntur. sm q grã duplicit̃ cõparari habet. Primo q̃ritur de gratis in cõparatione ad aliũ habitũ. Scdo vero querit de grã in cõparatione ad merẽdi exercitiũ. Circa primũ queruntur tria. Primo q̃rit de vna differentia grẽ in cõparatione ad aliã. Secũdo vero q̃rit de ipa gratia in cõparatione ad virtutem gratuitã. Tertio vero q̃ritur de ipa gratia in cõparatione ad gloriam.

Questio I

Utrũ gratia gratũfaciens diuidi habeat p differentias diuersas p essentiã. Et q sic videt. Magister in littera sumens auctoritatẽ Aug. diuidit gratiã in p̃ueniẽtẽ et subsequentẽ. si igit recta diuisio debet esse p opposita et opposita nõ possunt fieri circa idẽ simul et semel. videtur igit q impossibile sit vnã et eandẽ gratiã esse p̃ueniẽtẽ et subsequẽtem. Et si tu dicas istã diuisionẽ esse solũmodo p differentias q̃rũ ad actũ et effectum. nõ q̃tũ ad habitũ. cõtra hoc est qd dr in glo. sup Exodi. xxxiij. Si inueni grãm tc. ibi glo. Nõ vna grã sufficit sanctis. Una eñi p̃cedit vt dñm diligãt et cognoscãt. altera subsequit vt se mũdos custodiant. g diuisio grẽ in p̃uenientẽ et subsequentẽ nõ solũ est p diuersos vsus. sed etiã p diuersos habitus. Itẽ. i. Cor. xij. Diuisiones gratiarũ. Si igit ille gratie quas ibi distinguit apls diuise sũt et p sp̃ali sancto diuidũtur. videt q essentialiter distinguãtur. Si tu dicas q loquitur de gratijs gratis datis. non de grã gratũfaciente. Obijcit cõtra hoc. q plura sũt necessaria ad hoc q qs habeat gratiã gratũfaciẽtẽ. q̃ gratiã gratis datã. g si ad p̃fectionẽ vsus gratie gratis date requirit habituũ multitudo. multo fortius ad p̃fectionem gratie gratũfaciẽtis. Itẽ hoc ipsũ videt rõne. Si vnũ oppositoꝝ dicit multipliciter. et reliquũ qd illi opponitur. sed culpa eo ipso q culpa ẽ opponitur grẽ gratũfacienti sm q grã est. g cũ multe sint differẽtie culparũ que formaliter distinguũtur. videt q multe sint differentie grẽ gratũfaciẽtis q̃ essentialiter diuersificẽtur. Itẽ habitus diuersificantur p actus. sz ad grãm sm q huiõi p̃tinet aĩam curare. p̃tinet etiã a malo p̃seruare. p̃tinet etiã in bonis eã fortificare. si igit isti sunt alij et alij actus sm quos etiã medicine corporales adinuicem distinguũtur. q: alia est medicina p̃seruatiua. alia curatiua. alia restauratiua. pari rõne videt hoc cõuenire gratie. Item sicut se habet scientia respectu cognoscẽdoꝝ sic se habet grã respectu meritoꝝ. sed sciẽtia respectu diuersoꝝ cognoscibiliũ est alia et alia. g videt q grã que est p̃ncipium diuersoꝝ meritoꝝ sit alia et alia. hec aũt ẽ gratia gratũfaciens. g tc. Sed cõ. prima diuisio gratie gratũfacientis est in p̃uenientẽ et subsequẽtem. sz ista membra vt dicit magister in lr̃a nõ faciũt diuersitatẽ habituum sed effectuũ. g nec aliqua alia mẽbra grãm diuidentia. Item eadẽ est lucis influentia q̃ fugat tenebras et illuminat aerẽ. g in sp̃ualibus eadẽ est influentia q̃ culpã expellit. et ad bonũ disponit. sz prima est gratia p̃ueniens. scda subseq̃ns. g videt q tm vna grã sit in aĩa. Itẽ vnius acceptati vna ẽ acceptatio. si igit grã gratũfaciens nõ est aliud q̃ ipa acceptatio siue ratio acceptãdi qua aĩa acceptat a deo. videt q in vno hoĩe vnã tantũ sit ponere grãm gratũfacientẽ. Itẽ imago recreationis rñdet imagini creationis. sed ad imaginem creationis nõ solũ req̃ritur potẽtiarum pluralitas. sz etiã eẽntie vnitas ad quã reducat illa pluralitas. g et i imagine recreationis necesse ẽ ponere aliquẽ habitũ vnũ in quo vniuntur omnes habitus virtutũ. hic aũt nõ ẽ nisi gratia gratũfaciens. g tc. Itẽ vnus hõ oĩbus virtutibus idẽ et equaliter meret. et in omnibus equaliter acceptatur hoc aũt nõ esset nisi vna esset rõ acceptandi ipm hominẽ sm se et in oĩbus actibus suis. hec aũt nõ est nisi gratia gratũfaciens. g tc. Rñ. Dõm q in vna aĩa ẽ tantum ponere vnã grãm gratũfacientem. Rõ aũt hui⁹ sumit et ex p̃te p̃ncipij effectiui et ex p̃te subiecti. et ex p̃te finis vltimi. Ex parte p̃ncipij effectiui. Quã grã ẽ influentia a deo p̃cedens in ipam aĩam sm quã deus totã aĩam sibi assimilat. Unde q: vnius rei vna ẽ similitudo. in vna aĩa. vna req̃ritur gratia p̃cedens ab effectiuo p̃ncipio. Ex parte subiecti similiter necesse ẽ grãm gratũfacientem esse vnã. p eo q grã cõparatur ad animã sicut p̃ncipium dans ei vitã in esse scdo. Et q̃m vnius viuificabilis vna ẽ vita siue p̃ncipium viuificãs. l. vnde ẽ q in vna aĩa tm debet esse vna grã. Ex parte finis tam p̃mi q̃ vltimi q̃ etiã intermedij ratio sumit. Gratia eñi ẽ ad h q faciat hominẽ deo acceptũ. Est etiã ad hoc vt p ipaz p̃ueniat homo ad vnũ et summũ bonum. Est etiam ad h vt opus a li. arb. egrediẽs sit meritoriũ apud deũ. Quã igitur de⁹ nõ acceptat hominẽ sm quid. sed si acceptat totũ acceptat. et opa eiusdẽ hominis sm vnũ statũ sunt equaliter meritoria et merces oĩum meritorum est vna hinc est q necesse ẽ ponere in vno homine gratiam esse vnam. exigente etiã cõparatione ad effectiuũ p̃ncipium. et ad subiectum. et ad finem imediatum et vltimum. Unde rationes que hoc ostendunt concedende sunt. Ad illud vero quod p̃mo obijcitur in cõtrarium de diuisione magistri quã ponit in littera. dõm q illa diuisio grẽ est penes effectus quos habet in nobis. quoꝝ vnus accipitur respectu mali a quo liberat. alter respectu boni ad quod ordinat. Unde notandũ ẽ q nomen gratie equiuocatur. vt aliquãdo accipiatur p habitu. aliquãdo p effectu habitus. et in p̃posita diuisione nõ accipitur pro habitu sed pro effectu. Per hunc etiam modum accipitur in illa glo. in qua dicit q non vna gratia necessaria est sanctis tc. id est nõ vnus effectus gratie tm. Et si tu obijcias q habitus diuersificãtur p act⁹ et effectus. dõm q illud hz veritatẽ in actibus p̃mis. quoꝝ vnus ad alterũ nõ habet ordinari. sic aũt non est in proposito. q: actus gratie p̃uenientis. ordinẽ hz ad actum gratie subsequẽtis. Ad illud quod obĩ de auctoritate apostoli. dõm q sicut in opponẽdo p̃dictũ ẽ hoc intelligitur de gratijs gratis datis. ille eñi multiplicãtur p̃pter hoc q ordinãtur ad opera exteriora. ita q sm p̃mã et immediatã rõnem effectus diuersos respiciũt. grã aũt gratũfaciens m̃st̃rũ huiusmodi nõ habet respicere opera exteriora sicut interiora. nisi mediãtibus habitibus virtutũ et donoꝝ. aut si illa respicit. hoc nõ est nisi m̃st̃rum cõsiderãtur sub vna ratione. videlicet sub rõne meriti. et ideo nõ tenet illud qd cõsequẽter obijcit q maior est p̃fectio gratie gratũfacientis q̃ gratie gratis date. qd et si verũ sit intensiue. nõ tamẽ oportet q extensiue. Ad illud qd obijcitur q culpa multiplicatur g tc. responderi potest q illa ratio deficit dupliciter. Primum quidẽ. q: illud intelligit de multiplicatione nõ sm diuisionem q̃ est in p̃tes subiectiuas. sed sm diuersas acceptiones siue significationes. Cũ eñi irrõnale diuidatur contra rationale. nõ oportet q tot sint rationalia quot irrationalia. Scdo etiã deficit. q: vni bono nata sunt opponi plura mala. cum malum sit multipharie. et bonum vno modo. Ad illud qd obijcit

ꝙ actus gratie sm ꝙ gratia est diuersificatur ⁊c̄. Dōm ꝙ ⁊ si actus illi diuersi sint tāta diuersitate ꝙ in corporalibus diuersis rebus attribuūtur. quia alterius medicine est curare. ⁊ alterius pseruare. in spiritualibus tamē nō sic diuersificant̃ vt indicāt diuersitatem habitus. tū ꝓpter ipsoꝝ actuū ⁊ effectuū ordinem. tū etiā ꝓpter ipsius habitus pfectionē. ex qua habet vt possit mĺtociēs in plures effectus sine sui multiplicatiōe. ꝗꝛ natura corporalis hoc possit ex diuersitat̃ naturarū cōiunctionē. ¶ Ad illud quod obijcit̃ de scientia plana ē responsio ꝑ iam dicta. nō eñ est simile. tū qꝛ sciētia dicit habitū habentē respectū ad exteriora cognoscibilia sm speciales ⁊ proprias cōditiones ⁊ naturas. tū etiā ꝙ aliquo modo scientia creata creari dr̃ ex rebus extra. tum etiā qꝛ ad ipsam maxime ꝑtinet distinguere. Opposita aūt hazꝝ ꝓprietatū ⁊ cōditionū reperiri habent in gratia. sicut potest haberi ex his q̄ predicta sunt. ⁊ ideo nō plurificat̃. sed in aīa vna reperitur vna.

¶ Questio II b

De cōparatione gratie ad virtutē gratuitā. ⁊ ē questio Vtrū grā gratūfaciens ⁊ virtus gratuita differāt ꝑ essentiā. ¶ Et ꝙ sic. Videt̃ primo ꝑ illud qđ magister dicit et habitū est in lectione ꝑcedenti. ꝙ gratia gratūfaciēs est fides tū dilectione. si ꝗ fides ⁊ charitas virtutes sūt ⁊c̄. ¶ Itē quoꝝ diffinitiones sunt eędē. ipsa sunt eadē sꝫ gratia sic diffinit̃ ab Isido. Gratia est diuine mīe donum ꝑ qđ bone voluntatis est effectus. Sed hec diffinitio cōuenit virtuti gratuite. ꝗ ⁊c̄. ¶ Item eadē est ꝑ essentiā gratia operās ⁊ cooperās. sed grā cooperās in lib. ar. non est aliud ꝙ̄ virtus gratuita. cū ipsius sit voluntati cooperari. ꝗ idē est virtus ⁊ gratia. ¶ Item quoꝝ effect⁹ et actus primus ⁊ īmediatus est idē. ipa sūt eadē. sꝫ gratie actus respectu subiecti est aīam viuificare. respectu dei ē acceptā reddere. respectu opis ē ipsm op⁹ meritoꝛium facere. oīa hec virtuti cōpetūt. Nā dicit̃ Ro. j. Iustus ex fide viuit. Et heb. xj. Sine fide impossibile est deo placere. Et. j. Cor. xiij. Si charitatē non habeo. nihil mihi prodest. ꝗ si primi effectus gratie virtuti attribuuntur. gratia ⁊ virtus sūt vnus ⁊ idē habitus. ¶ Itē si habitus sunt diuersi. vnus nō denominat alterū. sed grā virtutē denoīat. Dicit̃ eñ virtus gratuita. ꝗ gratia ⁊ virtus nō differūt in essentia. ꝗ ⁊c̄. ¶ Itē circūscripto omni alio habitu. si q̄s habeat fidē ⁊ charitatē. hꝫ vnde deo placeat. ⁊ vnde ei etiā seruiat. si igit̃ illud qđ facit deo placere est gratia gratūfaciēs. ꝗ oīu habitu circūscripto. intellecto ꝙ q̄s habeat fidē charitatem. habet gratiā gratūfacientē. ꝗ gratia gratūfaciēs nō est aliud ꝑ essentiā differens a virtute. ¶ Sed cōtra. Ans. de concordia predestinationis ⁊ li. ar. rectitudinē voluntatis nullus habet nisi dei gratia pueniente. sed virtus non ē aliud ꝙ̄ rectitudo volūtatis. ꝗ virtus est a gratia pueniente. sed in creaturis differt effectus a causa ꝑ essentiā. ꝗ virtus gratuita essentialiter differt a gratia. ¶ Itē quecūꝙ sic se habent ꝙ vnū est mediū operādi respectu alterius illa differūt ꝑ essentiā. qꝛ nihil creatū agit seipso. sed grā in opus bonū ⁊ in actum determinatum mouet mediāte virtute. ꝗ gratia ⁊ virtus gratuita differūt ꝑ essentiā. ¶ Itē quecūꝙ sic se hñt ꝙ vnū illoꝝ habet actū cōtinuū. ⁊ reliquū habet actū interpolatū illa differūt per essentiā. sꝫ gratia ⁊ virtus sūt huiōi. qꝛ gratia est in actu cōtinuo. cōtinuo eñ viuificat ⁊ aīam deo reddit acceptā. virtus vero nō est cōtinue in ipso actu. ꝗ ⁊c̄. ¶ Itē quecūꝙ sic se habēt ꝙ habent diuersos differentias diuidentes. illa differūt ꝑ essentiā. sꝫ gratia diuidit̃ ꝑ preuementē ⁊ subsequētem. virtus vero ꝑ cardinalē ⁊ theologicā. ꝗ ⁊c̄. ¶ Item quecūꝙ sic se habēt ꝙ vnū remanet reliquo recedēte. illa sūt ꝑ essentiā diuersa. sꝫ virtus aliquo modo remanet post ꝑpetrationē culpe. gratia vero gratūfaciēs nullo modo. ꝗ ⁊c̄. ¶ Itē quecūꝙ duo sic se habēt ꝙ vnū remanet indiuisū. reliquū vero diuidit̃ ⁊ multiplicat̃. illa essentialiter differūt. sed gratia in vna aīa est vna sicut ostēsum est supra. virtutes vo multe. vt ostenditur infra ⁊ aplus dic̄. j. Cor. xiij. Nūc aūt manent fides spes ⁊ charitas. tria hec ⁊c̄. necesse est igitur gratiam ⁊ virtutes gratuitas differre ꝑ essentiā. ¶ Rñ. Ad huius etū intelligētiam est notandū ꝙ circa hoc diuersi diuersimode senserūt. Quidā eñ dicere voluerūt ꝙ grā nihil aliud ē ꝙ̄ virtus. Intellexerūt eñ ꝙ gratia nihil est aliud ꝗ̄ quedam rectificatio potētiarū aīe respectu eoꝝ ad que sunt. Hanc aūt rectificationē qꝛ supra naturam est. nō pōt facere nisi de⁹. Et qm̄ talē rectitudinem facit deus in aīa dat virtutes ipsis potētijs. vt rōnali fidē. cōcupiscibili charitatē. ⁊ irascibili spem. ideo dixūt gratiā gratuitam nihil aliud esse quā virtutem gratuitam. differre aūt sola rōne dicēdi. quia gratia dr̃ inq̄ztum per istam rectitudinē aīam acceptat ⁊ approbat. virtus vero inq̄ztum aīa sic rectificata habet exire in opera ardua ⁊ laudabilia. Alij vero dixerūt ꝙ grā ⁊ virtus gratuita essentialiter differūt sicut ꝑncipiū ⁊ ꝑncipiatū ⁊ sicut substātia ⁊ virtus. Sicut eñ potētia aīe nō est ipsa aīe essentia sed potius emanat ⁊ ꝓcedit ab illa. sic virtus ꝑficiēs potētiam nō est ipsa gratia q̄ pficit aīe substantiā. sed virtus aliqđ egrediēs ab ipsa. vt sicut aīa est quoddā totū potētiale. sic ⁊ grā sit quoddā totū potentiale. ⁊ sic est vna sm se inq̄ztū respicit ipsam aīe substantiā. sed origo pluriū inq̄ztū influit in ipsas potētias. Unde dicunt illas virtutes nō solūmodo differre inq̄ztū virtutes. sed etiā inq̄ztū gratuite. vt sit alia grā specialis qua fides dicit̃ gratuita. alia a qua spes. alia a qua charitas gratuita nūcupatur. Quelibet aūt harū positionum si ꝓbabilitatē habeat. nihilominus tamē si q̄s interius aspiciat. videbit aliquo modo vtraꝙ a veritatis tramite declinare. Nam prima q̄ dicit ꝙ grā nihil aliud est ꝙ̄ virtutis habitus. necesse habet dicere aut ꝙ omnes virtutes sint vna virtus. aut ꝙ in vno homine sint multe grē gratūfaciētes. quoꝝ vtrūꝙ est iꝓbabile. et vnū est improbatū supra. ⁊ aliud est satis improbabile vtꝫ ꝙ oēs virtutes sint vna virtus. ⁊ improbabile suo loco. Necesse habet etiā dicere. aut ꝙ grā gratūfaciēs nō totaliter tollitur ꝑ culpā. aut ꝙ post pctm̄ nihil remanet de virtute aliqua. Et primū hoꝝ est ꝯtra cōmunem doctoꝝ sententiā. scōm vero est cōtra sensibilem experientiā ideo modus iste dicēdi nō modicā habet calūniam. Alius etiā a veritate deuiare dicit̃. Primo in eo ꝙ ponit ꝙ gratia primo existat in substātia. ⁊ postmodū influat in potētias hoc eñ improbatū est supra. Secundo vero in eo ꝙ ponit in vno ⁊ eodē homine esse diuersas gratias gratūfacientes. ⁊ hoc similiter supra improbatū est. Unus est eñ decor qui datur facie. qua non solū ipsa acceptatur. imo etiā habitus cum ipsa. Et ideo est tertius modus dicēdi. ꝙ quēadmodū in corpore lumen ⁊ colorē illuminatū. dico aliā ⁊ aliā formā. licet vna sit ordinata ad aliā. ⁊ quodāmodo altera cōpleatur ex alterius ꝑsentia. Similiter intelligendum ē de gratia ⁊ virtute gratuita. Quēadmodū eñ color [illegible] tas est corporis terminati q̄ a presentia luminis influxi venustatur ⁊ cōplet̃ vt possit mouere visū. sic virtus habilitatio potētie. absꝙ grā gratūfaciente insormis ē

sicut color sine lumine. sed eo adueniente ex quo tota aīa in se ꝛ suis potētiis decorat. formari ꝛ viuificari dicuntur habitus virtutū ꝛ effici deo accepti. Et quēadmodū ex lumine infuso ꝛ colore nō fit vnū ꝑ essentiā sȝ ꝑ ordinē. Et iterū lumē ingꝛtum illuminat aera cōiunctum corpori terminato. ꝛ ingꝛtum colorē reddit luminosum nō est aliud ꝛ aliud ꝑ essentiā. sȝ sola cōparatione differēs et fm esse. Et sicut vnū lumen diuersos pōt colores ad actū reducere sine sui multiplicatione. sic in influentia grē ꝛ habitu virtutis intelligendū ē esse. sez q grā superueniens cū habitu virtutis quē informare dr non facit vnū ꝑ essentiā. sed ideo informat. q2 ad finē suū ordinat. Similiter grā a qua aīa dicit̄ esse deo grata. ꝛ a qua aliqua virtus dicit̄ esse gratuita nō differt nisi sola cōparatione. sicut primū expositū est in lumine. Similiter vna est grā a qua oēs virtutes aie dicuntur esse gratuite. Concedendū est igit̄ sicut rōnes plures ostendunt. q habitus grē gratūfacientis. ꝛ virtutum habitus sūt

19 diuersi. ¶ Ad illud ergo quod primo obiicit̄ de mgro q̄ dicit q grā est fides cū dilectione. dōm q illa ꝑdicatio nō est ꝑ essentiā sȝ ꝑ quandā cōcomitantiā ꝛ significantiā. ꝛ aliquo modo posset reduci ad ꝑdicationē per

20 causā. ¶ Ad illud qđ obiicitur q diffinitio grē conuenit virtuti. dōm q illa notificatio vel nō est propria. vel si est ꝑpria. non eo modo cōuenit virtuti quo dicit̄ de grā. gratia eīm est sicut donū primū. excellētissimum inter dona creata. ꝛ sicut donū qđ cōplectit̄ totā bonitatē donātis. sic autē entellecta hac notificatione non

21 cōuenit virtuti. ¶ Ad illud qđ obiicit̄ q gratia cooperans est virtus. dōm q ille actus nō assignat̄ gratie fm se. sed fm q est ordinatiua virtutis. ꝛ sic dicit̄ li. ar. cooperari. Nec ex hoc sequitur q idē sit quod virtus. imo si sic argueret̄ esset cōsequens. sicut si ita argueret̄. color mouet visum. ꝛ lux mouet visum. ergo color non differt a luce. Et per hoc patet responsio ad sequens. cū viuificare. ꝛ acceptum reddere. ꝛ opus meritoriū facere. aliter cōpetit virtuti. aliter grē. Gratie eīm cōpetit primo virtuti vero ex cōsequēti. videlicet. q2 ab influentia gratie format̄ ꝛ ordinatur. ¶ Ad illud qđ obiicit̄ q si habi

22 tus sunt diuersi. vnus nō denominat alterū. dōȝ q est denominatio ꝑ inherentiā. sic albedo. albū denominat corpus. ꝛ denoīatio ꝑ circūcessionē quandā in qua aliqua duo sic se hñt q vnū habet ordinare alterū. fm q dicit̄ voluntas deliberās. ꝛ iustitia prudens. ꝛ per hunc modū virtus dicit̄ esse gratuita. ¶ Ad illud qđ obiicit̄

23 q circūscripto omni habitu ꝛc. dōm q a charitate non pōt circūscribi gratia. q2 semꝑ nominat charitas virtutem formatam. Si ō s aūt vocaret charitatem habitū amoris quo natus est homo diligere deū ꝑpter se. ꝛ super oīa. sic quasi mō nō possit absq3 grā reperiri. pōt intelligi sicut in adā ꝛ in primo angelo ante lapsū fuit. vt supra di. ii. patuit. Et sic patet q grā est aliud q̄ virt⁹ patȝ etiam q est aliud q̄ potentiarū rectificatio. Naȝ in hoīe q̄tū ad statū innocentie erat potentiarum rectitudo antꝗ̄ esset grē grātifacientis infusio. ꝛ hoc melius videbit̄ infra cū aget̄ de necessitate gratie fm statuȝ innocentie. ¶ Questio III c

De gratia in cōparatione ad gloriā ¶ Et est ꝗ̄stio. Utrū differant ꝑ essentiā. ꝛ q sic. videt̄. Gratia gratūfaciēs et si nō sit fides. tñ nō est sine fide. q2 sine fide impossibile est placere deo. gloria aūt nullo modo cōpatit̄ secū fidē. ergo necesse est gratiā ꝛ gloriā ꝑ esse¦tiā differre. ¶ Itē gratia gratūfaciens se habet ad gloriā sicut via ad terminū. ꝛ sicut id qđ est ad finē. si igit̄ terminus necessario distinguit̄ a via. ꝛ finis ab eo qđ est ad finē ꝑ distinctione essentiali. pari rōne videt̄ q grā ꝛ gloria. ¶ Itē sicut se habet culpa ad suppliciū. ita se habet grā ad premiū. sed culpa ꝛ pena eterna differūt essentialiter. ḡ pari rōne grā ꝛ gloria. ¶ Item corruptibile ꝛ incorruptibile differūt ꝑ essentiā. sȝ grā est corruptibilis ꝛ amissibilis. sicut supra ostensum fuit. gloria vero omnino est incorruptibilis. ḡ ꝛc. ¶ Itē quod est cognoscibile ab habente. differt per essentiā ab eo quod nō est cognoscibile. sed gloria ab oīi eo q̄ habet eā cognoscitur. null⁹ eīm est gloriosus qui nesciat se esse gloriosum. gratia nō ergo differt ꝑ essentiā a gloria. ¶ Sed cōtra. Sicut se habet charitas vie ad charitatem patrie. sic se habet gratia ad gloriā. sȝ charitas vie nō differt ꝑ essentiā a charitate patrie. sicut eīm dr. i. Cor. xiii. Charitas nunꝗ̄ excidet. ḡ pari rōne gratia a gloria. ¶ Itē xp̄s ab instanti sue cōceptionis habuit gloriā. ꝛ habuit grām. sȝ gratia illa quā habuit fuit ad cognoscendū ꝛ amādum deū. statim eīm cū cōceptus fuit cognouit ꝛ amauit cognitione et delectatione cōprehensionis. igit̄ in ipso gratia non differebat a gloria. ¶ Item ꝑfectum ꝛ imꝑfectum non variant rem fm essentiā. sȝ grā dicit assimilationē anime ad deū fm statum imꝑfectionis. glīa vero fm statū ꝑfectionis. ḡ ꝛc. ¶ Item aut gloria reddit acceptū deo aut nō. Si nō. ergo nō tm̄ placet deo gloria q̄tū gratia ḡ nec status patrie q̄tum status vie. qđ est incōueniens. Si sic. ḡ cū iste sit ꝑprius actus grē. necesse est gloriam esse grām. ¶ Item qñ aliquis de gratia transit ad gloriā. aut ꝑdit gratiā aut nō. Si perdit grām. ḡ videt̄ q desinat esse gratus deo. ꝛ q gloria ꝛ gratia habeāt ad inuicem repugnātiam quorū vtrūq3 falsū est. Si non ꝑdit. cū gratia sit vita anime. sicut ostensū est supra. ꝛ in vna aīa tm̄ sit vna. aut gloria nō erit vita. aut gratia et gloria erūt idē ꝑ essentiā. sȝ cōstat q gloria est vita. ḡ ꝛc. Questio est igit̄ qualiter se habeat grā ad gloriā. si enī sūt idē. qualiter trāseūt ab vna ad aliā. ꝛ quare sortiunt̄ diuersa noīa. Si vero diuersa sūt. vt qđ gloria appellatur grā. Unde est etiā ista diuersitas. cū diuina gratia oīi statui cōueniat. siue statui vie. siue statui pr̄ie. vtrosq3 eīm deus acceptat. ¶ R⁹. dōm q tā gratia gratūfa

24 ciens q̄ gloria nominat diuinā influentiā ꝑ quā anima habet deū ꝛ deus habitat in anima. Habere aūt cōtingit dupliciter. Vel ꝑfecte. ꝛ sic habet homo deū in rōne quiescentis. Vel simpliciter. ꝛ sic hȝ homo deū in rōne tendentis. Primū scȝ quies. cōpetit statui patrie. scđm scȝ tendētia cōpetit statui vie. ꝛ ideo primum est glorie. secundū grē. Et q primū est premiū. scđm est meriti. ideo gratie attribuit̄ actus merēdi. glorie vero actus regrādi. Qm̄ igit̄ idē pōt esse ꝑ essentiā magis ꝑfecti ꝛ minus ꝑfectū. hinc est q gratia ꝛ gloria fm q distinguuntur fm modū habēdi deū differūt solū fm statū. Et q̄m nos habere deū nō est aliud q̄ deū habitare in nobis. ideo grā ꝛ gloria nō solūmodo distinguunt̄ fm moduȝ habēdi deū. sȝ etiā fm rōnem habitādi deū in nobis. Cum ūi dico deū habitare in hoīe. duo ex hoc dico. scilicet diuinā dignationē qua hoīem acceptat ꝛ sibi cōfederat. ꝛ ꝑ cōsequēs hūanā exaltationē. ex qua hō ea q̄ dei sūt excellēter participat. Et ideo illa influentia ꝑ quā deus in nobis habitat dr esse gratia fm primā cōparationem. vicȝ inquātū deus homini cōdescēdit. ꝛ dr esse gloria quātū ad substantiā. Ad scđam cōparationē fm h' videlicet q hō ꝑ illā inhabitationē sublimat̄. ꝛ ad magna conscēdit. fm istā cōsiderationē ꝛ fm istū modum. grā ꝛ glīa nō differūt nisi sola cōpatiōe. Ūn vita eterna nascit̄

gloria. ⁊ noīatur etiā grā. Ro. vj. Gratia aūt dei vita
eterna. Et sic pꝫ rñsio ad qstionē ꝓpositā. Cōcedēdū
est enī ꝙ gratia gratū faciēs ⁊ gloria nō differūt ꝑ essen-
tiam. sꝫ si differūt aliquo mō. hoc ē ſm cōparationē aliā ⁊
aliā. ⁊ sic simul sūt in eodē. sicut in beatis ⁊ in xpo. q̄ di-
cūtur habere grām ⁊ gloriā. vel ſm statū aliū ⁊ aliū sꝫ q̄
successiue eidē insūt. q: pmo inest gratia in statu vie.
et postmodū gloria in statu patrie. Pmo enī gratia
25 inchoat. ⁊ postmodū cōsumat. ¶ Ad illud q̄ qđ pmo
obiicitur in cōtrariū ꝙ gratia simul est cū fide. dōm ꝙ
hoc est rōne status. Fides enī q̄ dicit enigmatica visio/
nem simul pōt stare cū gratia ſm statū imꝑfectiōis. nō
aūt pōt stare ſm statū plenitudinis. qui excludit omne
qđ est ex pte. Vn̄ ex illa rōne nō pōt cōcludi ꝙ grā ⁊ glo
ria differāt ꝑ essentiā siue ſm habitum. sꝫ solū ſm statū.
26 ¶ Ad illud qđ obiicit ꝙ gratia se hꝫ ad gloriā sicut via
ad terminū. dōm ꝙ hoc dr̄ rōne status ⁊ additiōis eius
qđ gloria supaddit grē. sicut pfectū addit imꝑfecto cum
ipm perducit ad cōplementum. ⁊ q̄ntū ad statū bn̄ cōce-
27 dendū est ꝙ diuersitas esse pōt inter grām ⁊ gloriā. ¶ Ad
illud qđ obiicit ꝙ sicut se hꝫ culpa ad suppliciū ⁊c. dicē-
dū ꝙ nō est simile. q: culpa pricipaliter inest ex pte aīe
suppliciū vero aliqđ ex pte corporis. grā aūt ⁊ gloria in-
sunt anime ab eodē. ⁊ ſm idem. ⁊ ad idem. vicꝫ in cōpa-
tione ad deū. Posset tn̄ dici ꝙ aliqua culpa pena est. si
cut videbit infra. ⁊ ita aliqua pena differt a culpa. sic
etiā in gloria. Illa enī in qua cōsistit p̄emiū substātia-
le eadē est cū gratia. sꝫ gloria q̄ ɔsistit in stola corpis est
28 ab ea diuersa. ¶ Ad illud qđ obiicit ꝙ corruptibile ⁊ in
corruptibile variāt essentiā. dōm ꝙ illud nō hꝫ locum
nisi vbi corruptibilitas ⁊ incorruptibilitas venit ex na
tura pricipiorꝫ cōponentiū. hoc aūt nō est in ꝓposito
q: imutabilitas glorie venit desursum. corruptibilitas
gratie deorsū. vicꝫ a li. ar. vertibilitate. ¶ Ad illud qđ
29 obiicit de cognoscere. dōm ꝙ illud nō cōcludit differen
tiam ſm essentiā. sola enī differentia ſm statum pōt fa
cere vt videat qđ prius videri nō poterat. sicut aliquis
nō cognoscit affectionē suā quādo nō est intēsa. sed qn̄
postmodū intendit. tunc de facili dephendit ⁊ cognosci
tur. Item color in tenebris nō ē visibilis. ⁊ in lumine ē
visibilis. ⁊ tn̄ color nō differt essentialiter. sic nec diuer
sitas modi cognoscendi respectu grē ⁊ glorie hꝫ causā di/
uersificare essentialiter. ¶ Et sic pꝫ rñsio ad oīa q̄sita.

[C]onsequēter q̄ritur de gratia in cōparatione ad
meriti exercitiū. Et circa hoc tria q̄rūtur
Primo q̄ritur vtrū ꝑ gratiā cōtingat mereri
ipm gratie donū. Scđo q̄rit vtrū ꝑ gratiā cō
tingat mereri ipm gratie augmentū. Tertio q̄rit vtrū
per grām cōtingat mereri ipius gratie cōplementū. vi/
delicet glorie premium.

¶ Questio I D

Utrum ꝑ gratiā cōtingat mereri ipm gratie donum iā
habitum. Et qđ sic videt primo ꝑ simile in corporibus.
¶ Bonus enī miles strēnue militādo meret equum a do/
mino suo sibi gratis datum ꝑ vsum ipius equi. ergo si tan
te ē efficacie vsus rei spūalis in merēdo rem spūalem. si
cut rei corpalis i merēdo rē corpalē. videt ꝙ ꝑ grē bonū
vsum mereat q̄s donū grē iam acceptū. ¶ Itē qđ pōt
in maius pōt in minus. sed ꝑ vsum gratie cōtingit me
reri gloriā habēdā. ergo multo fortius cōtingit mereri gra
tiam iam habitā ¶ Itē vnusq̄sq; magis ē efficax ad me
rendū sibi q̄ alii. sed viri iusti in quibꝰ est gratia. oran/
do merent aliis primā gratiā. sicut dicit Aug. de prede
stinatione sanctorꝫ. ergo multo fortius bō bene vtendo do

no gratie efficit dignus habitu gratie quē accepit. ¶ Et
aūt vnusq̄sq; magis sit efficax ad merēdum sibi q̄ alii ꝓ
batur ꝑ illud qđ dicit sup illud Math. ix. Videns ihs
fidē illorꝫ. ibi glo. Quātū valet vnicuiq; fides ꝓpria. si
enī profuit aliena. q. d. multo plus. ¶ Item q̄ntū placet
deo petitio ⁊ oratio ꝓ habēdo. tm̄ placet ei gratiarum
actio ꝓ iam habito. sed alicꝰ ex charitate orātis meret
obtinere qđ petit. si petit pie ⁊ ꝓ se. ꝑseuerāter ⁊ ad
salutē. ergo pari rōe q̄ gratias agit ⁊ pie ⁊ ꝑseuerāt ex cha
ritate. dignus efficit eo qđ iam accepit. ¶ Item sicut
se habet charitas ad amandū. sic se hꝫ gratia ad merer/
dū. sꝫ ꝑ charitatē nō solūmodo cōtingit amare alia. sed
etiā ipam charitatē. sicut vult Aug. ⁊ in pmo libro ha
bitum est. ergo pari rōne ꝑ gratiā cōtingit mereri ipm gra
tie donū. ¶ Itē tunc est pfectio in actibus ⁊ habitibus
aīe quādo agens reflectit sup seipm. tunc enī q̄s pfecta
intelligit quādo intelligit se intelligere. ergo non videtur
esse pfectum meritū. nisi q̄s mereat etiā illud ꝑ qđ mere
tur. ¶ Sed cōtra. meritum ⁊ p̄emiū relatiue dicūtur.
sicut pater dicit relatiue ad filiū. ergo sicut idem non pōt
esse pater suiipius. sic vnū ⁊ idē non pōt esse meritū sui
ipius. ergo per gratiā non contingit mereri ipius gra
tie donum habitum. ¶ Item meritū ⁊ premium habēt
ordinem sicut via ⁊ terminus. ⁊ sicut dispositio respi
ciu eius ad quod disponit. ergo necesse est ꝙ meritū p̄
cedat premiū vel tēpore vel natura. ergo impossibile ē per
gratiam mereri ipm donū gratie. ¶ Item gratuitum ⁊
debitū opponuntur. sed q̄nto aliqđ magis cadit sub me
rito. tāto magis hꝫ rōnem debiti. si igit vsus gratie nō
aufert ipi gratie esse donū gratuitū. imo potius addit.
videt ꝙ ꝑ ipm vsū gratie nullo modo contingat mereri
gratie donū. ¶ Itē q̄ntum vnūquodq; placet deo tan/
tum est meritoriū. sꝫ vsus gratie nō placet deo nisi ꝓ/
pter ipam gratiā. ergo nō plus meret vsus gratie q̄ gra/
tia q̄ grā ꝑ seipam. sed donū gratie cōiūcto qđ habet nō
meretur se. ergo pari rōne nec vsu gratie contingit mereri
iā habitum gratie donum. ¶ R̄o. dicendū ꝙ vsum gra 30
tie consequentē nō contingit mereri ꝑ habitum gratie
ꝑcedentem. nec q̄ntū ad meritū cōgrui. nec q̄ntum ad me
ritū cōdigni. Quātum ad meritū cōgrui nō. ꝓ eo ꝙ vsus
gratie ad ipm habitum nō cōparatur sicut meritū ad pre/
mium. tum q: nō ordinat ad ipsum habitum ꝓmerēdū
sed ad aliud. tū etiā q: non habet ordinari ad illud nisi
sicut ad suū fundamentū ⁊ originē. Meritum aūt om/
ne siue cōgrui siue cōdigni ordinat ad premiū tanq̄ q̄/
dam via ⁊ dispositio pambula. multo minus vero q̄n
tum ad meritum cōdigni per vsum gratie cōtingit me/
reri ipm donum gratie qđ est ipius vsus principiū. tū
q: ipa gratia q̄ntum est de sua prima rōne ⁊ primaria in/
fusione. sic habet ratione gratuiti. vt nullo modo cōpa
tiatur rōnem debiti. Si enī esset ex meritis iā non esset
ex grā. Tum etiā q: si vsus gratie ipam grām mereret.
q̄nto magis ipa bene vteret. tanto minus pro ipa teneretur
tur esse deo gratus. ergo si hoc repugnat perfectioni me/
riti. planū est ꝙ gratiā nō contingit mereri. Nec meri/
to condigni. q: tunc tolleret perfectio gratie ⁊ pfectio
meriti. nec merito cōgrui. q: nō saluaret ibi ordo qui in
ter meritū ⁊ premiū debet attēdi. Vnde rōnes que hoc
ostēdunt cōcedende sunt. ¶ Ad illud vero quod primo 31
obiicitur in cōtrarium de similitudine meriti in corpo/
ralibus. dōm ꝙ non est simile. q: equus q̄ntū est de sui
ratione nō dicit rōnem gratuiti. ideo salua sua ratione
pōt quis eū iam habitum mereri. Donum autē gra
tie donum est ipso ꝙ tale est dicit quid simpliciter gra/

tuitum. ideo quicquid homo faciat. nunquã illud me/ retur. nõ solũ quia sit iam habitũ. sed quia gratuitum. Unde et si aliqui dixerũt q contingat mereri gloriam iam habitam. sicut in angelis. non credo mi aliq̃s recte in/ telligentes sensisse q contingat mereri gratiã iam ha/ bitã. ¶ Ad illud quod obijcit q si aliquid põt in maius 32 potest in minus. dõm q illud non habet veritatẽ nisi quãdo aliquid ordinatur ad maius et ad minus consi/ mili ordinatione. sic aũt non est in ppõsito. Nã visus gratie ordinat ad merendũ gloriã. nõ ad merendũ gra/ tiã. pro eo q ipsam presupponit tanquã fundamẽtum.

33 ¶ Ad illud quod obijcit q aliq̃s meret alij primã gra/ tiam. dõm q non est simile. Primũ. quia gratia in vi/ ro iusto precessit grãm infundendã viro peccatori. visus eñ gratie in eodem homine sed habet ipm donum gra/ tuitũ. Preterea cũ quis meretur alij gratiã. donũ gra/ tie non perdit ex hoc rationẽ gratuiti. qm ratio gratui/ ti attendit in habitu grẽ in cõparatione ad eũ cui dat. Quãtũcũq aũt vir iustus oret p peccatore q peccato/ ri detur habitus gratũfaciens. non potest esse sinẽ gra/ tuita liberalitate diuine misericordie. Et ideo non seq/ tur q si vnus alij potest mereri gratiã habendam. q ipe possit sibi mereri gratiã habitã. Quod aũt dicit q plus valet vnicuiq fides ppria q̃ aliena. hoc intelligit re/ 34 spectu meriti ppre gratie. ¶ Ad illud qđ obijcit q gra/ tiarum actio ita est efficax pro habito sicut oratio p ha/ bendo. dõm q et si gratiarũ actio ita sit deo accepta p preterito sicut oratio pro futuro. ex hoc tamen non seq/ tur q gratiarum actio sit ordinata ad merendũ iam ha/ bitum pro eo q ipsa gratiarum actio et laus pro benefi/ cijs acceptis plus tenet rationẽ premij q̃ rationem me/ riti. sed si tenet rationem meriti. ordinatur ex diuina li/ beralitate potius ad donũ promerendũ q̃ ad pmeren/ 35 dum iam habitum. ¶ Ad illud quod obijcit de cõpara/ tione charitatis ad amorem. et gratie ad meritum. dicẽ/ dum q non est simile. Meritum eñ de sua ratione im/ portat ordinem in relatione. amor vero importat actũ potentie non alligate materie. et quidem nõ habet ad se referri et ordinari. sed actus potentie non alligate mate/ rie habet supra se reflecti. hinc est q amorem contingit 36 amari. sed meritum non contingit mereri. ¶ Et per hoc patet responsio ad illud quod vltimo obijciebatur illud eñ veritatem in eis actibus non habet. qui quidẽ importãt relationem et ordinem. et simul cum hoc ali/ quã imperfectionem. actus autẽ merẽdi respectu actus gloriosi imperfectionem aliquam dicit et ordinẽ et rela/ tionem. sicut prius ostensum est. et ideo illud nõ valet.

¶ Questio II c

Utrum per gratiam cõtingat mereri gratie augmentũ. Et q sic videt. primo per Aug. ad bonifacium. Gratia meretur augeri. vt aucta mereat perfici. ¶ Item hoc videtur ratione. Omnis habens gratiam habet vnde possit proficere in merito. sed profectus in merito non est nisi per augmentũ gratie. ergo gratia suscipiens augmen/ tum mereri potest. ¶ Item peccans vno genere pecca/ ti meretur incidere in aliud genus peccati vnde efficit peior. sicut peccãs peccato superbie. meret incidere i pec/ catum luxurie. ergo pari ratione qui bene vtitur gra/ tia per bonorum operũ exercitiũ. videt mereri vt fiat si/ bi gratie augmentũ. ¶ Item laudabilior est qui se exten/ dit ad opus perfectionis cum minori adiutorio. q̃ q se extendit cum maiori. ergo si habens minorem gratiaz se eleuat ad opera equalis perfectionis cũ eo qui hz ma/ iorem. videt q tantundẽ vel amplius apud deũ mere/ ri habeat. ergo si nulli fit retributio nisi fm qñtitatẽ gratie videt q talis mereat augmentũ in gratia. ¶ Item qui pe/ tit pie et pseueranter p se et ad salutẽ meret exaudiri. sed qui petit gratie augmẽtum cõtinue hoc modo petit. er/ go videt gratie augmẽtum mereri. ¶ Sed cõtra. Meri/ tũ nõ est respectu ei9 qđ oĩno est impossibile. sz gratiã cũ sit forma simplex augeri est impossibile. ergo impossibi/ le est mereri grẽ augmẽtum. ¶ Itẽ meritũ nõ est respe/ ctu eius qđ est in nobis. sed qđ est ab alio. sed hũs gra/ tiã p virtutẽ ei9 qđ habet põt in maius bonũ pficere. non solũ eñ habet vnde possit stare. sicut dicit Aug. sz etiã vnde possit proficere. si igit pfectus gratie cõsistit in eius augmento. sicut pfectus gratie est in ei9 ptãte. ita videt q et augmẽtum. ergo nõ videt ad hoc concurrere meritũ. ¶ Item nihil augetur nisi per rem eiusdẽ generis et nature. sed gratia que primo dat q̃tum est de natu/ ra sui est ita gratuita q non cadit sub merito. sicut sup/ ostensum est. et Aug. dicit. iiij. de tri. qđ meritis redditur non est grã. Si igitur non contingit mereri ipm gratie donũ. non contingit mereri ipius gratie augmentum. ¶ Item deus remunerat opus fm quãtitatem caritatis. ergo tantũ meret quis per opus gratuitũ q̃ta est illa gratia ex qua exit opus. si igit grã augmentata excedit illam videt q minor grã p suũ opus non possit mereri sup/ sius augmentum. ¶ Item si aliq̃s meret augmentum tunc si deus non augeret ei gratiam esset iniustus. et cũ auget opus illud est remuneratũ. ergo videt q opus illud non esset dignũ remuneratione glorie. Si igit hoc est falsũ et impossibile. vt p augmentum gratie auferat effi/ cacia merendi gratiã. impossibile est porro q augmẽ/ tum grẽ mereri contingat. ¶ Rº. dõm q sicut dicit 37 Aug. absq dubio tenendũ est q grã meretur augeri. quis aũt sit modus augẽdi et modus merendi. difficile est assignare. Cũ eñ multi sint modi agendi. quis eoz cõpetat grẽ non est facile discernere. Contingit eñ ali/ quid augeri per imixtionem cũ contrario. sicut dicitur q albius est quod est nigro impermixtius. Contingit nihilominus aliqd augeri propter hoc q minori succe/ dit maius. sicut dies augeri dicitur. Contingit etiam aliquid augeri propter aggregationem multoz. sicut lumen augetur in aere ppter multitudinem cãdelarum ex quarũ concursu fit aggregatio luminum. Cõtingit etiã aliquid augeri per additionem. sic augetur corpus per alimentum. Contingit etiam aliquid augeri p ma/ gnificationem rei in seipsa. sicut augmenta fuit costa cũ de ea facta fuit eua. Et sicut augmentati fuerunt quin/ q panes. cũ de eis quinq milia hominũ pasti sũt. Cõ/ tingit etiam sexto modo aliqd augeri per accessũ ad su/ um summũ. sicut aliquid dicitur magis pulcrum et ma/ gis luminosum qđ magis accedit ad pfectionẽ pulcri/ tudinis et lucis. Omnibus his sex modis dixerũt aliq̃ gratiã augeri. Sed primi tres modi improbari possũt de facili. et in primo libro improbati sunt aliquo mõ di. xvij. cum agit de charitatis augmẽto. Eodẽ eñ modo tam charitas q̃ grã hñt augeri. Tres aũt modi seq̃n/ tes sunt satis cõuenientes. nec improbari de facili pñt. Primus tamẽ eorũ famosior est. p eo q magis conso/ nat sctõz auctoritatibus q̃ videntur dicere in augmen/ to gratie infundi nouam gratiam cum loquunt de di/ uersis sacramentoz efficatia. Qualiter aũt hic modus valeat sustineri in. j. li. di. xvij. dictũ fuit. Ultimus au/ tem modus nõ est minus itelligibilis q̃ aliqs pdictoz

immo ſm hunc modū dicēdi obiectiones q̄ fiunt circa gr̄e augmentū facilius declinari poſſunt. Nō ſ̄aūis eñ augmētum p appoſitionē videaꝛ repugnare ſimplicib⁹ maxime tñ in ſpūalibus q̄to aliq̄d eſt ſimplicius. tāto ſi virtute maius. augmētum tñ p acceſſū ad ſummū valde videꝛ eis conſonū. Quocūꝙ aūt hoꝝ modoꝝum trū ſequētium dicaꝛ. nō eſt magna vis facienda. ſꝫ pro certo hūrea grām dei in nobis augeri poſſe. laborare debemus q̄liter in nobis augeaꝛ p bona opa. Per illa eñ vt dic Aug. mereꝛ augeri. vt aucta mereaꝛ pfici. Mo

38 dū aūt merendi gr̄e augmētum ſic videre poſſum⁹. Cō tingit eñ aliq̄d mereri ex cōgruo. ꝛ cōtingit aliq̄d mereri ex condigno. Tunc eſt meritū ex cōdigno. qñ rō merꝛiti repitur ibi pfecte ꝛ plene. ꝛ tunc eſt q̄dā cōmenſuratio ꝛ adequatio meriti ad p̄miū. Et q: hoc nō pōt eſſe rū gr̄a augeꝛ. hinc eſt qꝫ nō pōt q̄s mereri gr̄e augmentū merito cōdigni. ſ̄ igiꝛ cōtingat ipm augmentū gratie mereri. hoc eſt merito cōgrui. Meritū aūt cōgrui dicitur in quo eſt aliqua diſpoſitio congruitatis reſpectu eius ad q̄d diſpoſitio ordinaꝛ. q̄ tñ deficit rōne cōgruitatis.

39 Et hoc pōt eſſe tripliciter. Aut eñ eſt cōgruitas ſine dignitate. ꝛ ſic peccatoꝝ p bona opera in genere facta extra charitatē. mereꝛ de cōgruo primā gratiā. ibi eſt eñ q̄dā cōgruitas. q: facit qꝺ in ſe eſt. nō eſt tñ cōdignitas. q: inimicus dei eſt ꝛ indignus pane q̄ veſcitur. Aut eñ eſt ibi dignitas cū indignitate. ſicut qñ vir iuſtus mereꝛ peccatori primā gratiā. Dignitas eñ eſt ex parte viri iuſti q̄ eſt amicus dei. ꝛ dignus a deo exaudiri. ſed indignitas eſt ex pte peccatoris. ꝛ ideo non eſt ibi plena ratio meriti. Aut eſt ibi dignitas cū gradus inferioritate. ꝛ ſic hōe grām minorē meretur p bonum vſum puenire ad gratie cumulū. ꝛ hic modus merēdi ꝛ ſi deficiat a merito condigni. ꝛ contineaꝛ ſub merito cōgrui. maxime tñ inter ceteros modos p̄dictos merendi accedit ad pfectionem meriti. ꝛ ideo quaſi mediū tenet inter meritum cōgrui ꝛ meritum cōdigni. Ex predictiſ igiꝛ haberi pōt qualiter gratia augeꝛ. ꝛ etiā qualiter augeri mereꝛ. Vñ auctoritates ꝛ rōes oſtēdētes qꝫ grā mereꝛ augeri cōcedende ſunt. ¶ Ad illud āt qꝺ obiꝫciꝛ in

40 cōtrariū qꝫ cū ſit ſimplex nō pōt augeri. dōm qꝫ grā non eſt oīno ſimplex ſed ſolum p priuationes partiū q̄titatiuarū q̄ntitate molis. nō aūt p priuationem partium q̄titatiuarū q̄ntitate virtutis. ꝛ q̄ſtum ad tale genus partium eſt ibi augmentum. nō q̄ſtum ad primū. Uel pōt dici ſm vltimū modū dicendi qꝫ augmentū qꝺ attenditur p acceſſum ad ſummū nō ponit cōpoſitionē. ſꝫ q̄dā maioris ſimplicitatis ꝛ vnitatis pfectionē. ꝛ ideo non

41 repugnat gratie rōne ſimplicitatis eſſentie. ¶ Ad illꝺ quod obiꝫciꝛ qꝫ pfectus eſt in prāte gratie. dōm qꝫ quidā eſt profectus accidentalis. vtpote qui attēditur in feruoris intēſione vel habitus radicatione. vel operū multiplicatione. ꝛ hic profectus eſt in prāte gratie. et ſm hūc pfectum gratia nō diciꝛ augeri ppꝛie. q: nō efficitur homo dignus maiori p̄mio ſubſtantiali p illum. Alius vero eſt pfect⁹ q̄ reſpicit premiū ſubſtāriale. ſꝫ quod diciꝛ hō dignus maiori p̄mio. ꝛ hic non eſt in poteſtate gratie ſed in ſolius illius poteſtare cuius ē gratiā infundere. ꝛ ideo hūc gratia non facere ſꝫ mereri diciꝛ. et penes hunc effectum attendiꝛ gratie augmentum.

42 ¶ Ad illud qꝺ obiꝫciꝛ qꝫ augmētum gratie eſt eiuſdem generis cū gratia primo data. dōm qꝫ ꝛ ſi ſit eiuſdem nature q̄ſtum ad rōnem habitus. differentis eſt eſt q̄ſtū ad ſtatū. pro eo qꝫ ſupponit gratie initiū. Et q: eiuſdē generis eſt cū grā primo data. ideo nō pōt mereri merito cōdigni. ſꝫ merito cōgrui. Quia grām p̄ſuppōit. maiori cōgruitate mereꝛ q̄s gratie augmentum q̄s gr̄e initium ſic ſup dictū fuit. ¶ Ad illud qꝺ obꝛ qꝫ remuneratio attēdiꝛ ſm q̄titatē radicis rñdendū eſt qꝫ illud itelligiꝛ in merito cōdigni. in merito aūt cōgrui locū nō habet. Et p hūc etiā modū rñdēdū eſt ad illud quod vltimo opponitur.

43

¶ Queſtio III

Utrū cōtingat p grām mereri ipſius gr̄e cōplementū. hꝫ eſt ipm p̄miū glie. ꝛ h̄ q̄ſtū ad meritū cōdigni. q: de merito cōgrui nō eſt dubiū. Et qꝫ ſic vꝛ. i. Thimo. iiij. De reliq̄ repoſita eſt mihi corona iuſticie quā reddet mihi dñs in illa die iuſtus iudex. Si ḡ qꝺ reddiꝛ ſm iuſticiam meritis debeꝛ. ꝛ reſpectu ei⁹ pceſſit meritū. ḡ ſi talis corona quā expectabat apl̄s eſt glie p̄miū. vꝛ qꝫ contingat mereri p gr̄e donū. ¶ Itē zach. iiij. Adequabit gratiam gr̄e. Et exponūt ſcti ꝛ doctores qꝫ adeq̄bit grām patrie gr̄e vie. Et h̄ expſſius habeꝛ. Math. vij. In qua mēſura mēſuraueritis re. vob. Si igiꝛ vbi eſt adeq̄tio meriti ꝛ p̄mij ibi cōtingit repiri meritū cōdigni. vꝛ ꝛc. ¶ Itē ſicut ſe hꝫ culpa ad penā. ſic ſe hꝫ grā ad gloriā. ſꝫ p culpā ex condigno mereꝛ q̄s eternā dānationē. ḡ p grām ecōtra ex cōdigno mereꝛ q̄s eternā beatitudinē. ¶ Itē cū dignus ē q̄ vincit aduerſariū honore ꝛ glia. ſicut q̄ vinciꝛ eſt dign⁹ ignominia. ſi g ille q̄ pmittit ſe a diabolo ſuperari dign⁹ ē eterno improperio. vꝛ qꝫ q̄ vincat ex ꝯdigno mereaꝛ regnū ſupnū. ¶ Itē aut p ſeruitiū qꝺ hō facit deo mereꝛ aliq̄d. aut nihil. Si nihil. ḡ ſtultus ē q̄ deo ſeruit. Si aliq̄d. cū p̄miū ſit maioris dignitatis q̄ meritū. cū nihil ſit excellētius grā niſi glia. ꝛ p nihil pōt opus meritoꝛiū ſufficiēter remunerari niſi p gliam. ḡ loquendo de merito ꝯdigni cōtingit p grām gliam mereri. ¶ Ꝯ. Ro. viij. Nō ſūt ꝯdigne paſſiones hui⁹ tp̄is ad futurā gliam q̄ reuelabiꝛ in nob. ḡ p eas nō ꝯtingit futuram gliam mereri merito cōdigni. ¶ Itē Ro. vi. Stipēdia peccī mors. grā dei vita eterna. glo. Maluit dicere gratia dei vita eēna. vt intelligerem⁹ deū ad vitā eternā p ſua miſeratiōe nos pducere nō meritis nr̄is. ḡ ſi nō perducit nos nr̄is meritis. vꝛ ꝛc. ¶ Itē vꝛ p rōnem. nullū ſeruitiū qꝺ debeꝛ dñs reddiꝛ obligat eū cui fit in aliquo. Vñ dñs luce. xv. Quis veſtrū hñs ſeruū ꝛc. ſꝫ hō totū qꝺ facit ꝛ qꝺ pōt facere. totū debet deo. ḡ vꝛ qꝫ nō obliget deū ad reddēdū ſibi aliq̄d. ḡ nihil meremur apud deum merito cōdigni. ¶ Itē nullū finitū qꝺ gratis fit obligat eū cui fit in aliq̄. ſꝫ opa facta ex gratia fiūt gratis ḡ nō obligāt eū cui fiūt ad retribuendū ex debito. ſꝫ ſolū de cōgruo. ḡ idē qꝫ p⁹s. ¶ Itē vbi eſt meritū ex cōdigno ibi eſt rō dati ꝛ accepti. ſꝫ deus nihil pōt nobis accipe q: bonoꝝ nr̄oꝝ nō indiget. ḡ premiū gr̄e qꝺ eſt excellentiſſimū nō poſſum⁹ ex cōdigno mereri apud deū. ¶ Rᵒ

44 dōm qꝫ circa iſtā q̄ſtionē aliq̄ doctores ſenſerūt diuerſimode. Quidā dicere voluerūt qꝫ q: meritū cōdigni dicit q̄dā obligationē in retribuēte. ꝛ quandā cōmēſurationē in ſeruitio ꝛ retributione. ꝛ de⁹ nō pōt alicui obligari. ꝛ p̄mio gr̄e nihil aliud pōt cōmenſurari. io dixerūt qꝫ nullus pōt celeſtē gliam mereri ex ꝯdigno. ſꝫ ſi meretur. h̄ eſt eñ ex cōgruo. Et ad iſtā ſuā poſitionē aſtruendā multis fulciūtur auctoritatib⁹ ſacre ſcripture. ꝛ etiā expoſitoꝝ. q̄ hoc ſentire videnꝛ. Sꝫ qm̄ in ſcriptura etiā ſepe repitur qꝫ de⁹ vnicuiꝙ retribuet ſꝫ opa ſua et in parabola qua expꝛimitur meritum ꝛ retributio. xx. Math. dr. Tolle qꝺ tuū eſt ꝛc. et plura conſimilia reperiuntur. io alioꝝ poſitio eſt qꝫ gloriam nō eñ contingit mereri merito cōgrui. tale eñ meritū repiri pōt in grā gratis data. ſed etiā cōtingit mereri merito condi/

gni. p eo q gr̃e glorie quedã est cõmensuratio. ⁊ in deo q̄dã cadit obligatio. nõ ex necessitate. sed ex sua mera benignitate. qua voluit ꝑmittere ⁊ pactũ firmare cũ his q̄ eũ diligũt q seipm̃ mercedem eis retribueret. sicut in abraã apparet. Si aũt velimus cõsiderare q̄s istorum modoꝝ dicẽdi sit verior. inuenimus q ſm diuersas cõparationes operis meritorij. reperitur in eo ⁊ meritũ cõgrui. ⁊ meritũ cõdigni. Opus em̃ meritoriũ cõparationẽ habet ad ꝑncipiũ a quo exit. ⁊ ad finẽ ꝓ quo fit. ⁊ ad statum in quo fit. Si loquamur de ipo ꝑ cõparationẽ ad ꝑncipiũ. sic opus ⁊ omñ hʒ a volũtate libera. ⁊ omñ habet a gr̃a. Et inq̄ntũ omñ hʒ a volũtate libera est meritorium merito cõgrui. sic em̃ quodãmodo nostrũ est. ⁊ quasi si alteri⁹ gr̃is est q̄ sit ipm̃ premiũ qđ debet ei retribui. Inq̄ntum aũt omñ hʒ a gr̃a. sic cũ gr̃a reddat hoiem acceptũ deo. ⁊ sit quid diuinũ. ⁊ ad hoc vt sit ordinata vel ducat ad deũ. opus illud est meritoriũ merito cõdigni. Si aũt cõparem⁹ opus meritoriũ ad eũ ꝓ quo fit. hoc põt esse dupliciter. vel ad largitatẽ dispẽsantis. vel ad veritatẽ pollicẽtis. Si cõparet̃ ad largitatẽ dispẽsantis. sic est meritoriũ merito cõgrui. nã ꝓ sue liberalitatꝭ immẽsitate decet ipm̃ ꝓ modico obseq̄o retribuere magnũ premiũ. Si vero cõparet̃ ad veritatẽ pollicentis. ex quo ꝓmisit ⁊ quodãmodo se volũtarie obligauit. q tãto operi tm̃ reddit premiũ. sic opus illud meritorium est merito cõdigni. Si aũt tertio mõ cõparemus opus meritorium ad statũ. hoc põt esse dupliciter. aut q̄ntum ad tpĩs oportunitatẽ. aut q̄ntũ ad operis difficultatem Si q̄ntum ad opis oportunitatẽ. q̄r nũc est tẽpus seminãdi sicut dicit aplš. ⁊ q̄ facit opa meritoria semẽ ꝓijcit in terrã bonã. congruum est vt ex hac terra fructũ magnũ suscipiat. ⁊ ideo recte deus ei q̄ in p̄nti dimittit modicũ. ꝓmittit reddere centuplũ. Si aũt cõsideret̃ opis arduitas. q̄r opus tale sic est in volũtate facientis vt sit supra vires. ⁊ homo eleuet̃ in faciendo ipm̃ supra se. ex bono ꝓprio ꝓponat bonũ eternũ. hinc est q tale genus operis eterna remuneratione est dignum. ⁊ sic ꝑ ipsuʒ mereri cõtingit merito cõdigni. Patet igit̃ q opus meritoriũ cõsideratũ in cõparatione ad volũtatis libertatẽ. ⁊ dispensatoris liberalitatẽ. ⁊ tpĩs oportunitatẽ. est meritoriũ merito cõgrui. Comparatuʒ vero ad gr̃e dignitatẽ. ad ipius pollicẽtis veritatẽ ad subiectus difficultatem. est meritoriũ merito cõdigni. ⁊ ꝑ hoc solui possunt rõnes ⁊ auctoritates ad vtrãq; partẽ inducte. ꝓ eo q ſm diuersas vias ꝓcedunt. Nã rõnes q̄ ꝓbant q ꝑ gr̃am contingit mereri premiũ eternũ merito cõdigni. procedunt ſm alterã istarũ cõsideratonũ. Illa tamẽ ratio q̄ fit de simili cõparatõe culpe ad penã. ⁊ gr̃e ad gloriam nõ cogit. tũ q̄r gloria multo plus excellit in bono q̄ꝫ pena in malo. tũ etiã q̄r facilius est descendere q̄ꝫ ascẽdere

Rationes vero ad oppositũ ꝓcedũt ſm aliã viã. videlicet put opus habet cõparari ad volũtatẽ nr̃am. sic em̃ nõ est de se sufficiens ad merendũ. Nã oẽs iusticie nr̃e sicut pãnus mẽstruate. Prout etiã habet cõparari ad liberalitatẽ diuinã q̄ nulli põt obligari. sed quicq̄d facit. ex mera liberalitate facit. ⁊ hoc modo cõcludũt verũ q nõ sit ibi meritũ cõdigni. aliter em̃ rõnes ille nõ cogerent. Nã q dicit̃ q passiones huius tẽporis nõ sunt condigne ⁊c. hoc verum est inq̄ntum sunt cõpassiones. sũt tamen cõdigne inq̄ntũ fiunt ex charitate q̄ actionib⁹ ⁊ passionibus dat efficaciã ⁊ valorẽ. ¶ Ad illud qđ obijcit̃ q de⁹ nõ pducit nos ad gloriã nostris meritis. exponẽdũ est. q hoc intelligit̃ ſm q merita mere cõparantur ad volũtatem nostrã. nõ ſm q habent ortum a gratia. ¶ Ad illud qđ obijcit̃ q totũ quod hõ facit debet deo. dĩm q ⁊ si opus illud sit debitũ inq̄ntũ est creature. est tamen gratuitũ inq̄ntum fit ex gr̃a et charitate. Et ideo sicut ratio debiti nõ tollit rõnem gratuiti. sic etiam nec tollit rõnem meriti. Et si obijcit̃ q nec opus gratuituʒ nec debitũ põt obligare deũ. dĩm q ⁊ si nõ possit deus nobis obligari in rõne dati ⁊ accepti. sicut ostẽdit ratio vltima. obligari tñ dr̃ quodãmodo ex sua mera benignitate qua voluit ꝑmittere seipm̃ diligẽtibus se. Preterea meritum cõdigni nõ necessario ponit obligationeʒ in retribuente. sʒ ponit sufficientẽ ordinationẽ ei⁹ q̄ remuneratur ad ipaʒ remũerationẽ mediãte aliq̄ laudabili opatiõe. gr̃a aũt sufficientẽ ordinationẽ ponit in viatore ad obtinẽdã gloriã. tũ ratione sue dignitatis ex q̄ totũ hoiem reddit deo ⁊ acceptũ ⁊ carũ. tũ etiã rõne diuine pactionis. tũ rõne arduae opatiõis sicut prius tactuʒ est. Et sic patʒ responsio ad duas rõnes sequẽtes. ¶ Nam quod obijcit̃ qđ gratis fit nõ obligat. dĩm est q non obliget ꝓpter hoc tñ non tollitur a merito quin possit esse cõdignũ. Preterea ⁊ si nõ obliget eũ cuius est retribuere ⁊ remunerare seruitiũ sibi factũ pensata ꝓpria vtilitate. obligat tamẽ eũ quodãmodo qui retribuit pẽsata seruitutis fidelitate. Unde magis meret̃ apud deum qui seruit ei ex amore filiali ⁊ liberali. q̄ꝫ qui seruit amore mercẽnario expectãs mercedẽ retributorẽ. Si aũt aliq̄s obijciat q nõ potest ibi esse meritum condigni. q̄r non est ibi commensuratio dicendum q et si non sit cõmensuratio per omnimodã equalitatem. est tamen cõmensuratio ꝑ quandã cõuenientẽ ꝓportionabilitatem sicut fructus recte dicit̃ cõmensurari semini. quãdo tãtum excedit sicut cõueniebat fecũditati seminis ⁊ terre germinãti. Unde sicut aliq̄s esset contẽtus si de semine nõ reciperet et decuplũ. sic nullus possit esse cõtentus ex operibus meritorijs factis. nisi ꝓ eis reciperet premium perfectum quod complet ⁊ terminat totum desiderium.

Distinctio. xxviij. de potestate liberi arbitrij hominis lapsi quã habet gratia circũscripta.

D vero incõcusse ⁊ incunctanter ⁊c. Supra determinauit magister q̄ntũ potest li. ar. cũ gratia in hac vero pte determinat q̄ntũ põt li. ar. sine gr̃a. Et diuidit̃ hec pars in duas. In prima determinat de potestate li. ar. hominis lapsi quã habet gratia circũscripta. Sc̃do vero determinat li. ar. primi hominis. verũ gr̃a operante ⁊ cooperante eguerit infra. di. xxix. Post hec considerandũ est verũ ⁊c. Diuidit̃ aũt pars ista in tres ptes. In pma q̄r pelagiani errabãt circa ptãtem li. arb. ponit illius heresis improbationẽ. In sc̃da vero respõdet ad pelagianoꝝ argumẽtatões. ibi. Ex hoc dicunt sine gr̃a ⁊c. In tercia vero subiungit catholice veritatis exp̄ssionẽ. ibi. Id ergo de gr̃a. ⁊ li. ar. indubitãter teneamus ⁊c. Media pars diuidit̃ in tres ptes ſm tria media. a q̄bus sumunt̃ tres rõnes quib⁹ magister respondet. Primo em̃ ɔ̄sidet ad illud qđ pelagius dicebat nullũ esse culpandũ si nõ vitat vel nõ facit illud qđ est sibi impossibile. ex quo sumunt̃ due rõnes ad quas mgr̃ respõdet duab⁹. Sc̃do vero ɔ̄sidet ad illud qđ pelagi⁹ dicebat q nihil ẽẽt in nr̃a ptãte q̄ꝫ ipa volũtas. qđ etiã ab ipo Aug. pelagi⁹ assumpserat. ibi. Alibi etiã Aug. dic q hoic gratie ⁊c. Tertio vero ɔ̄sider ad illud qđ pelagius dicebat. Ex credim⁹ nr̃m est. qđ aũt bonũ operamur illius est ⁊c. Quod etiã extraxerat de verbis Aug. ex duob⁹ locis. et iõ magister rñdet in duobus. c. Et incipit illa ps. ibi. In expositõe q̄rundã ꝓpositionũ ⁊c.

a Denique pelagius a fratribus &c. Redarguit magister verbū pelagij dicētis q̄ grām li. ar. in fideli caliditate supponebat &c. Cōtra. videt q̄ verū dixerit pelagius. Si enī grā habitus est. & ois habitus reddit potētiam facilem. videtur q̄ ad hoc detur gratia lib. arb. vt facilius pos/sit exire in bona opera. Si tu dicas q̄ in hoc nō reprehēditur eū. s; in h̄ q̄ negabat q̄ nō nisi posse ar. li. cōferebat. videt q̄ in hoc etiā verum dicebat. qm̄ si solū potētie ē posse. & grā nō ē potētia. ergo nō dat nouū posse. Itē null⁹ alius habit⁹ aufert potentiā et in quo est. q̄ vr̄ q̄ nec grā. aut si in grā h̄ est. quero 1 q̄re magis i ipā q̄ in alijs. R° dōm. q̄ q̄dā est habit⁹ q̄ oritur h; a potētia. sicut ille qui p assuefactionē acq̄rit ab eo in quo ē. & de tali habitu verū est q̄ nō dat nouā potentiā. sed prior ē potētiam habilitat. Est et alius habit⁹ qui desursū descēdit et nō solū depēdet ab eo in q̄. s; magis ab eo a q̄. et talis habitus habet potētiā nobilitare. & pōt etiā illud in quo est mouere et sup se eleuare rōne illi⁹ a q̄ procedit. & talis habitus est ipa grā. Et qm̄ pelagi⁹ non attribuebat pl⁹ habitui gratie q̄ alijs habitibus hinc est q̄ Aug. & mgr̄ arguūt eū tāq̄ hereticū. Et p hac patēt ea q̄ obiecta sūt. b Grātiā dei qua liberamur ab impietate dicētes fm̄ merita vostra dari. Videt q̄ verū dixerit p illud qd̄ dicit Hiero. de pdigo filio. mulda maior iusticia est q̄ ignoscere penitenti. & ad misam reuertēti misericodie sinū aperire. Si g̃ iusticia retribuit vnicuiq̄ fm̄ merita. videt q̄ homo reuertendo ad

DI. XX VIII

Que sit heresis pelagianoꝝ de gra & li. ar.

Ponit improbationē heresis pelagiane q̄ circa ptāte lib. ar. errabat. a

Id vero in cōcusse & incūtanter tenemus liberū arbitrium sine grā puenīēte & adiuuāte nō sufficere ad salutē & iusticiā obtinēdā. nec meritis p̄cedētib⁹ grām dei aduocari. sicut pelagiana heresis tradit. Naz vt ait Aug. i. j. li. retractationū Non heretici pelagiani liberū sic asserūt volūtatis arbitriū. vt grē dei nō relinquāt locū. quā fm̄ merita nr̄a dari asserunt. Pelagianoꝝ heresis oim recētissima a pelagio monacho est exorta. Hi dei grē q̄ pdestinati sum⁹. & q̄ meruim⁹ de ptāte tenebrarū erui inītātū inimici sūt vt sine hac credāt hoiem posse facere oia diuina mādata. De mq̄ pelagi⁹ a fratrib⁹ increpatus q̄ nihil tribueret adiutorio grē dei ad ei⁹ mādata faciēda. nō eā libero ar. p̄ponebat. s; infideli caliditate supponebat dicēs. ad hoc eā dari hoib⁹ vt q̄ facere p li. ar. iubētur. facilius possint iplere p grām. Dicēdo vtiq̄ facil⁹ possint. voluit credi. & si difficili⁹. tū posse homines sine grā facere iussa diuina. Illā vero grām dei sine qua nihil boni possumus facere. nō esse dicūt nisi in libo arb. q̄ nullis suis p̄cedētib⁹ meritis ab illo accepit nr̄a natura. ipo ad hoc tm̄ iuuāte nos p suā legē atq̄ doctrinā vt discamus q̄ facere & q̄ sperare debeamus. Nō aūt ad hoc p donū spūs sancti. vt q̄d didicerim⁹ esse faciendū faciam⁹. Ac p hoc diuinitus nobis dari sciētiā ɔfitent. qua ignorantia pellat. charitatē aūt negāt diuinitus dari qua pie viuit. vt scz sit donū dei sciētia q̄ sine charitate inflat. & non sit donū dei ipa charitas q̄ vt sciētia nō inflet edificat. Destruūt etiā orōnes q̄s facit ecclesia siue p infidelibus & doctrine dei resistētib⁹ vt ɔuertant ad deū. siue p fidelib⁹ vt augeat eis fides & pseuerent in ea. Hec ꝗ ppe nō ab ipo accipe. s; a seipis hoies habere cōtendūt. b grātiā dei qua liberamur ab ipietate dicētes fm̄ merita nr̄a dari. paruulos etiā sine vllo peti originalis vinculo asserūt nasci.

Rn̄det ad pelagianoꝝ argumētationē qua dicūt nullū esse culpandū si non vitat vel facit illud qd̄ est sibi impossibile. ex quo sumūtur due rōnes. quas magister duob⁹ improbat responsis. b

Qui vero dicūt sine grā hoiez p liberū ar. oīa iussa implere. hmōi iductionib⁹ muniūt. Si inquiunt nō pōt ea facere hō q̄ iubētur. nō est ei iputādū ad mortē. Sic tu ipe Aug. in li. d li. ar. asseris. Quis inq̄ peccat i eo qd̄ nullo mō caueri pōt. peccatur aūt. caueri ig̃ pōt. Hoc testimonio Aug. pelagi⁹ vsus est disputās aduersus eū. i mo aduersus grām. sicut Aug. in lib. retracta. illud & alia hmōi retractās ɔmemorat inq̄ens. In his atq̄ hmōi v̄bis meis. q̄ grā dei ɔmemorata nō ē d q̄ tūc nō agebat. putāt pelagiani suā

diuinā misam mereatur sibi gratiam dei. Itē nos videmus q̄ hō pōt mereri grām hois p obsequia sibi impensa. g̃ pari rōne videt & multo fortius q̄ mereri possit gratiaz dei. Responsio dicendū q̄ gratiā primā nō cōtingit mereri. tum q̄ est fundamētum ois meriti & principiū. tū etiā q̄ est donum pure gratuitū. nisi eī q̄s hēat grām dei nihil aliqd deo mereri pōt merito cōdigni. quia sine illa nihil acceptat de⁹ i opib⁹ nr̄is. Rursus ipa est ita donū gratuitū q̄ non reddit meritis. Sicut enim dicit apostolus. Ro. xj. Si gratia est ex meritis iam grā non est gratia. Ex hoc patet q̄ rōem pelagius aduersabat diuine gratie. qui dicebat aliquē eā posse mereri. Auferebat enī ipi grē suam dignitatē et excellentiā. dū eam meritis li. arb. supponebat Auferebat etiā suam efficatiam dum potestatē merendi alij quā grē attribuebat. Ad illud verbū Hiero. dōm q̄ iusticia ibi dicitur diuine bonitatis cōdecentia nō prout respicit meritorū exigentiam.

2

Prima rō pelagij q̄ sit negāt li. ar. rectev/ uatur

c

Ad illud qd̄ obicitur de gratia hois. dōm q̄ non est simile. tū q̄ acceptatio hominis nō est ita mere gratuita sicut diuina. tum etiā q̄ nō est ita eque pōderatiꝰ sicut illa. Si au tem queratur vtrum aliqs in statu gratie existens possit sibi mereri primā gratiam post recidiuum. & hoc orādo et perendo. vt si caderet. deus illum releuaret. dicēdum q̄ non potest ex merito condigni. sed solum ex merito congrui. Nam meritum condigni implicat in se perseuerantiam. pro eo q̄ peccatum subsequens mor

4

Respōsio ad primā rōnem.

5

tificat et in oblivionez ducit bona opera prius facta.

e Si inquiunt nõ potest ea facere bõ que iubentur. non est ei imputandum ad mortem. Videtur quod verum dicat pelagius. Quis magister contradicat. Nam hieroni. dixit. Anathema sit q̃ dicit deum precepisse impossibile. q̃ si precepit homini habẽti lib. ar. videtur q̃ pelagius verum dicat. Itẽ Aug in quodã sermone. Seruum pigrum non damnaret. si ea que fieri nõ poterat imperaret. ergo redit idem qd prius.

Secũdarõ. Quare ꝑ peccati nõ est q̃ nõ fecit qd facere non potuit

Respõsio ad secũdaz rõnem.

Queritur ergo pro quanto verbum illud habeat veritatẽ q̃ nullus peccat in eo qd nõ potest facere vel vitare.

R°. dõm q̃ posse quid facere vel vitare dupliciter alicui ꝑt attribui. Uno modo dicit aliquis aliqd posse q2 ꝑ seipsum sine aliquo alieno suffragio potest illud. sic aliqs põt comedere qñ est san° et hz cibũ. Alio mõ dicit aliqs aliqd posse non solum q2 põt illud ꝑ se τ in se. sz q2 põt cũ aliqd sibi ꝑstõ est. τ h modo accipiendo posse. omne qd de° ꝑcepit in nostra ptãte est q2 ipẽ q̃ pcipit ꝑsto est ꝑbere gratiam adiuuãtez ꝑ quã possum°

Math. xx.

Joh. s.

nos tenuisse sniam. sz frustra h putãt. Volũtas q̃ppe ẽ q̃ peccatur τ recte viuit. qd his verbis egim°. sz h ãnisi dei gr̃a liberetur. τ vicia supet τ adiuuet. recte a mortalib° viui nõ põt. Ecce apte determinat ex q̃ sensu illa dixerit inimicos gr̃e refellẽs. Sic τ innitebat pelagius vbis Aug. ꝯtra gr̃am q̃ i li. de duab° aiab° dic. Pcti inq̃t reũ tenere quẽq̃z. q2 nõ fecit qd facere nõ potuit. sũme iniq̃tat̃ τ isanie ẽ. his auditis exultat pelagi° dicẽs Cur g̃ paruuli τ illi q̃ nõ habẽt gr̃am sine q̃ nõ pñt facere mãdata diuina rei tenẽtur. Hoc aũt q̃ occasiõe dixerit. i li. retractationũ pelagio rñdẽs aperit. Id enĩ ꝯtra manicheos dixit q̃ in hoĩe duas naturas eẽ ꝯtendũt. Unã bonã ex deo. alteraz malã ex gẽte tenebrarũ. q̃ nũq̃ bona fuit. nec bonũ velle pt. qd si eẽt. nõ videret ei iputãdũ ẽ si nõ bonũ faceret.

C Respondet ad illud quod pelagius dicebat. Q nihil ẽ tam in nr̃a ptãte q̃ voluntas. ac si diceret bonũ vl' malũ operari in nr̃a volũtate ẽ sine gr̃a di. c

C Alibi etiã Aug. dic q̃ huic gr̃e ꝯtradicere videtur q̃ iustificamur. Ait i libo ꝯtra adamãtuz manichei discipl̃m Nisi q̃sq̃ volũtatẽ suã mutauerit. bonum operari nõ pt. qd i nr̃a ptãte esse positũ dñs docet vbi ait. Aut facite arborẽ bonã τ fruct° ei° bonos τc. Qd Aug. i retractatõib° nõ eẽ ꝯtra gr̃am dei q̃ ꝑdicam° ostẽdit. In ptãte q̃ppe hoĩs ẽ mutare i intell° volũtatẽ. sed ea ptãs nulla ẽ nisi a deo det̃ de q̃ dictũ ẽ. Dedit eis ptãtez filios dei fieri. Cũ enĩ h sit in ptãte qd cũ volum° facim°. nihil tã est i ptãte nr̃a q̃ ipa voluntas. sz ꝑparat̃ a dño volũtas. eo g̃ mõ dõ dat ptãtem. Sic etiã intelligendũ est quod in eodẽ ait scz in nostra potestate eẽ vt vl' inseri bonitate dei vel excidi e°

o

seueritate mereamur. Quia i potestate nostra nõ est nisi qd nostram sequitur voluntatem que cum preparatur a domino facile fit opus pietatis etiã illõ impossibile τ difficile fuit.

C Rñdet ad illud qd pelagi° dicebat. Quod credimus nostrum est. qd autem bonũ operamur illius est τc. quod trahit ex duobus locis ab Aug. ad qd magister duo ponit respõsa. d

C In expositione quoq̃ quarundam propositionũ epistole ad Ro. quedam Aug°. interserit. que videntur huic doctrine gratie aduersari. Ait enĩ. Qd credimus nostrũ est. quod autem bonum operamur illius ẽ qui credentibus dat spiritum sanctum. Et paulo post. Nostrum est credere et velle. illi° autem dare credentibus τ volentibus facultatẽ bene operãdi τ spiritum sanctũ. Que qualiter intelligi debeant. Aug°. in li. retractationum aperit dicens. Uerum est quidẽ a deo esse quod operamur bonum. sed eadem regula vtriusq̃ est. et volendi scilicet et faciendi. τ vtrũq̃ ipsius est. quia ipse preparat voluntatem. et vtrumq̃ nostruz est. quia non fit nisi volentibus nobis. Illa itaq̃ profecto non dixissem. si iam scirez etiam ipsam fidem inter spiritus spiritus sancti munera reperiri. Illud etiam diligenter est inspiciendum quod Aug. scirem etiam ipsam fidez inter spiritus sancti munera reperiri. Illud etiam diligenter est inspiciendum quod Aug. in li. sententiarum ꝓsperi ait. scz q2 posse habere fidem. sicut posse habere charitatem. natura est hoĩum habere autem fidẽ sicut habere charitatem. gratia est fidelium. Quod non ita dictum est tanq̃ ex libero arbitrio valeat haberi fides vel charitas.

gficere. Alio modo accipiendo posse. non oẽ qd ꝑcipit est in nr̃a ptãte. nõ tñ ex hoc excusatur aliqs. sicut si ꝑciperet dñs seruo q̃ daret sibi ad bibẽdũ. τ ipẽ nõ haberet aquã. si posset eã acq̃rere nõ excusaret. sic τ in ꝑposito intelligendũ est. Primo mõ accipiendo posse. sicut aliquis possit in se. siue ꝑ diuinũ auxiliũ intelligit Aug. τ hoc insinuat ei° verbũ. Nunq̃ q̃s peccat in eo qd nullo mõ cauere põt. Et sic intellexit etiã Hieronymus. cũ dixit illuz esse anathema q̃ dixit deũ ꝑcepisse impossibile. Pelagi° aũt accepit ꝑmo mõ. τ ideo errauit. et pl° attribuit li. ar. q̃ possit. Aliter etiã consueuit rñderi q̃ ꝑdicta vba intelligant̃ de ꝑpotẽtia naturali. nõ de illa impotentia in quã ex culpa sua hõ seipm intrusit. sic ponit Ans. exeplũ de seruo q̃ debuit ire ad nũdinas et ꝑcipitauit seipm in foueã. ꝑ/ mus mod° exponẽdi. errorẽ pelagij magis excludit.

D Nihil tã est in ptãte nr̃a q̃ ipa volũtas. H° vr eẽ falsũ ꝑ experientiã. Facili° enĩ ẽ hoĩ ieiunare et magnos labores sustinere q̃ suam uoluntatem diligere suũz. Facili° ẽ etiã oĩa bona sua dispergere q̃ volũtatem suã subiungere.

Prima rõ pelagij.

R°. ad primã rõnez

Secũda rõ pelagij

Secũda rõ pelagij.

R° ad secũdã rõnem.

Item si hoc verū esset· ḡ videt q̄ bonitas hoīs cōsistat 7 in volūtate· q̄ hō posset se facere talē qualē vellet· R̄ ad hoc dici pōt q̄ illud intelligit de auxilio gratie dei· ꝑ eo q̄ bona voluntas q̄ntū ad actū volēdi nō recipit impedimētum si habeat auxiliū gratie· sed q̄ntū ad opus exteri⁹ ipedimē tū recipit· Vn de oīa bona pos sum⁹ velle· nō tñ oīa facere Et sic videt Aug⁹· in telligere includē do auxilium grē nō excludēdo sicut 8 excludebat pela gius· Aliter po test rñderi q̄ vel le in nobis du pliciter accipit· Vno mō vt no minat actū potē tie affectiue· vt ē q̄dā potētia na 9 turalis· Alio modo vt noīat actū li· ar· Primo modo velle aliq̄d idē est quod affici circa illud· Alio modo velle· idē est q̄d eligere· Vnde fm hos duos actus distinguit in nobis

sed q̄ aptitudinē naturalē habet mens hoīs ad credendū vel diligēdū q̄ dei grā preuēta credit et diligit· q̄d sine grā nō valet·

¶ Subiūgit catholice veritatis expressionem. e Id q̄ de grā ⁊ libero arbitrio indubitāter teneam⁹· q̄d Hiero· in explanatione fidei catholice ad damasum papā iouiniani et manichei ac pelagij errores collidens docet· liberum inq̄t

voluntas appetitus· ⁊ volūtas eligentie· non q̄ sint in nobis iste due volūtates essentialiter differētes· sed quia modus volēdi est aliter ⁊ alit· dico igit q̄ verbū Aug· nō intelligit de volūtate appetitus· q̄ aliq̄n adeo adheret alicui rei vt vix vel nūq̄ possit ab ea separari· sz hec intelligit de voluntate eligēte qua aliq̄s vult se velle q̄d vult vel nolle· ⁊ hoc semp in nostra potestate est· nō tamen sequitur ex hoc q̄ iusticia sit in nostra voluntate· q̄ non est efficax nisi in q̄ntum preualet voluntati appetitus· et illi non preualet nisi per gratiam· Vnde multi sūt peccatores qui vellent esse iusti et vellent q̄ nunq̄ affectarent mala· nihilominus tamen in sua remanent iusticia· q̄ non adiuuantur a gratia diuina·

sic cōfitemur arbitriū· vt dicamus nos semp indigere dei auxilio· Et tā illos errare q̄ cū manicheo dicūt hoīem pctm̄ vitare nō posse· q̄ illos q̄ cū Iouiniano asserūt hoīem nō posse peccare· vterq̄ tollit arbitrij libertatē· Nos vero dicimus hominē semp ⁊ peccare ⁊ nō posse peccare· vt nos semp liberi confiteamur esse arbitrij· Hec est fides quam in catholica ecclesia didicimus· ⁊ quam semp tenuimus·

Ad intelligentiā huius partis incidit hic questio· de potestate lib· arb· circūscripta gratia· Circa hoc querunt duo· Primo queritur vtrum possit li· ar· absq̄ gratia gratūfaciente· Scdō vero querit vtrum possit per se absq̄ gratia gratis data· Circa primū queruntur tria· Primo q̄ritur vtrū li· ar· sine grā gratumfaciente possit a culpa resurgere· Scdō vtrū possit absq̄ grā gratūfaciente aduersarium vincere· Tertio queritur vtrū possit dei mandata implere·

¶ Questio I a

Vtrum liberum arbitrium absq̄ gratia gratumfaciente possit a culpa resurgere· Et q̄ non videt primo per illud quod dicit Ro· iij· Iustificati gratis per gratiā ipsius· Et paulo ante· Ex operibus legis non iustificatur omnis caro· Et expressius ad Titum· iij· Non ex opibus iusticie que fecimus nos· sz fm suā misericordiam ⁊c· igitur gratia gratūfaciente circumscripta· nō potest li· ar· per se resurgere a culpa· ¶ Item Gal· ij· Nō obijcio gratiā dei· si enī p legem iusticia· ergo xp̄s gratis mortuus est· si ergo virtute li· ar· posset homo ad iusticiam redire· videtur q̄ frustra xp̄s mortuus esset· q̄ si hoc est impium dicere· p3 ⁊c· ¶ Item nemo petit ab alio quod habet in sua potestate· sed impius petit ipsa Sana animā meā q̄ peccaui tibi· Docet etiā nos ipse saluator petere in orōne dñica· Et dimitte nobis debita nostra· ḡ ⁊c· ¶ Itē hoc cōsiderat rōne quā facit Bern· Cū aliquis de impio fit pius· de malo fit bonus· ⁊ cū de malo fit bonus melioratur· nullus tñ habet posse sup se· ḡ nullus potest seipm̄ meliorare ꝓpria virtute· ergo nec absq̄ gratia dei a culpa resurgere ¶ Itē oīm peccato offendit deus qui est ipsa iusticia· et oīe peccatū fit cōtra mandatum dei· sed tāta est offensa q̄ntus est ille qui offenditur· Cū igitur ip̄e sit infinitus· offensa habet aliquo modo rōnem infiniti· si igit lib· ar· potestas finite est· impossibile est q̄d in pristinū statum redeat· nisi reducat p diuinā miām· que sua gratuita bonitate condonet culpā· siue remittat offensam· hoc autē vere fit sine gratia· ḡ ⁊c· ¶ Item peccatum est priuatio vite spiritualis ⁊ priuatio lucis· sed vita spiritualis non potest redire ad aīam nisi a fonte vite· nec lux nisi a fonte lucis· ḡ impossibile est q̄ anima resurgat a culpa nisi deus qui est fons vite et lux perēnis sua benignitate eam viuificet et illuminet· hoc aūt non est nisi per donum gratie· ḡ ⁊c· ¶ Sed contra· Dam· Peccatum est ab eo quod est fm naturā· in id quod est preter naturā auersio· sed facilius est vnicuiq̄ rei moueri fm naturā q̄ preter naturā· ḡ si lib· arb· virtute propria peccādo potest moueri preter naturā· virtute ꝓpria redire poterit ad naturā· ḡ sicut potuit cadere· ita ⁊ resurgere ¶ Itē maior ē virt⁹ li· ar· q̄ nature· sz natura cū infirmat sanari pōt absq̄ auxilio medicine· ḡ multo forti⁹ cū li· ar· infirmat p culpā· sanari pōt absq̄ oī grā ¶ Itē absq̄ grā gratūfaciēte de ignorāte pt fieri hō sciēs· nō solū in his que subsūt nature· sz etiā in his q̄ sūt sup naturā· ḡ pari rōne absq̄ grā gratūfaciēte poterit hō fieri iust⁹ de pctōre ¶ Itē pctōr in mortali pctō exñs pōt desiderare ⁊ velle iusticiā· sz nihil aliud est esse iustū q̄ velle iusticiā· q̄ iusticia ē rectitudo volūtatis· tūc enī volūtas recta est cum vult iusticiā· ḡ peccatori i mortali pctō absq̄ grā gratūfaciēte iustificari pōt ¶ Itē p eādē viam p quā d̄s mouet ad aliq̄d descēdit ibidē· ḡ si aliq̄s nō mouet ad culpā nisi volūtate· nō descēdit ibi nisi p volūtatē ⁊ q̄ndiu vult· ḡ si nō vult i culpa p̄sistere absq̄ grā gr̄ūfaciēte· vr̄ q̄ possit a culpa resurgere ¶ Si tu dicas q̄ nō pōt velle· Cōtra· prātes rōnalis sūt ad opposita sic dic ph̄s· ⁊ volūtas q̄ diu ē in via vertibilis est· ḡ sicut volūtarie potuit culpā appetere· sic pt volūtarie a culpa resurgere ¶ Itē iter culpā ⁊ grām media ē inocētia sicut meli⁹ patebit infra· ḡ cū possit ab aliq̄ haberi inocētia sine grā· sic habita fuit ab Adā in p̄mordio· ⁊ inocētia habita delet culpa· vr̄ q̄ grā gratūfaciēte aliquis possit a culpa resurgere·

10 ¶ Rñ. Dōm ꝙ in huius questionis determinatione aliter senserūt phi. aliter senserūt heretici. aliter senserunt tractatores catholici. Phi eīm ignorātes qualiter peccato offendaẜ diuina maiestas. ꝫ qualiter ꝑ ipm ordinaẜ potētiarū habilitas. dixerūt ꝙ hō ꝑ exercitationē iust⁹ poterat effici. sicut ꝑ inordinationē a recta rōne factus erat iniustus. Unū ꝫ phs dicit ꝙ prau⁹ ad meliores exercitationes deductus. a natura multū ꝓficiet. aut perfecte in cōtrariū habitū restituẜ. Heretici vero aliqđ lumen fidei hñtes cognouerūt ꝙ ꝑ peccatū offenditur maiestas diuina ꝫ quodāmodo dānificaẜ. excecati tamen nō ɔsiderauerūt qualiter ex culpa natura infirmatur. ꝫ ideo dixerūt ꝙ ad hoc ꝙ li. ar. a culpa resurgat nō est sibi necessaria aliqua gratia curans. sꝫ sufficit sola gratuita dei mīa. q̄ inclinaẜ ad remittendū pctā nostra ꝓpter satisfactionē quā xp̄s sibi facere voluit. dū se in cruce ꝓ nobis obtulit. Sed hec positio nō tm̄ a veritate deficit. sed etiā dum cōtraria implicat seipsam destruit. Dicit eīm ꝙ ad hoc ꝙ li. ar. a culpa resurgat necesse ē ꝙ de⁹ sibi culpam remittat. ꝫ tamē nō est necesse ꝙ aliquid sibi retribuat. vel circa ipm faciat. Si eīm de⁹ non mutatur. ꝫ iterū ipe iustus iudex est vt nihil accepter. nisi tm̄ ꝙtum valet ad hoc ꝙ culpa remittatur. ꝫ peccator deo recōciliet. necesse est ꝙ aliqđ ipi peccatori tribuatur ꝑ qđ morb⁹ peccati saneẜ. Catholici vero tractatores ꝫ luce fidei ꝫ auctoritate scripture cognouerunt ꝙ peccatū et dei est offensiuū. ꝫ quodāmodo dānificatiuum. dū hō se trāsfert de seruitio dei ad seruitutē diaboli. ꝫ etiā imaginis deformatiuum. Et iō dixerūt ꝙ ad hꝯ

11 ꝙ li. ar. resurgat a culpa necessaria est grā. nō solū fm ꝙ gratia dicitur gratuita voluntas dei. nec etiam fm ꝙ dicit liberalis passio xp̄i. sed etiā fm ꝙ dicit habitus animi. Gratuita eīm volūtas dei cōcurrit ad hoc ꝙ sit offense remissio. volūtate eīm nobis cōdonat offensam. Liberalis aūt passio xp̄i cōcurrit ad hꝯ ꝙ fiat morbi curatio ꝫ imaginis reformatio. ꝫ ideo ad hoc ꝙ homo resurgat a culpa. multū per omnē modū necessaria est sibi gratia. Cōcedende sunt igiẜ rōnes oñdentes ꝙ

12 homo absqꝫ gratia gratūfaciente non potest a culpa resurgere. ¶ Ad illud vero ꝙ primo obiciẜ in cōtrarium ꝙ motus in id qđ est fm naturā. facilior est q̄ ipe q̄ est id qđ est ꝑter naturā. Dōm ꝙ illud verū est de illo motu qui est fm naturā. ita ꝙ subiacet ptāti nature. ꝫ de illo etiā motu q̄ est ꝑter naturā. ita tamē ꝙ non corrūpitur nec diminuiẜ ibi nature ptās. sicut est in motu lapidis sursum. Facilius eīm regrediẜ deorsū q̄ ascenderit. tum q̄ moueri deorsū est in eius ptāte. cū etiā q̄ per motū sursum nihil diminuebaẜ vel adimebaẜ de eius gratuitate. Nō sic aūt est in ꝓposito. Tū quia moueri ad iusticiā est ꝑ virtutū supra naturā. tū etiam q̄ motus ad culpā diminuit habilitatem li. ar. Per peccatum enī non solum homo expoliatur gratuitis sed etiā vulnera

13 tur in naturalibus. Et per hoc patet rñsio ad sequens quod obiciẜ de similitudine sanitatis nature ad sanitatem voluntatis. non eīm est simile. Nam sanitas corporalis est in potestate nature. sanitas spūalis vero est ꝑ aliqđ quod est supra naturā. Cū aūt aliquid infirmaẜ corporaliter. non omnino nature perimitur virtus que erat principiū sanitatis. ꝫ ideo a tali infirmitate ad sanitatē naturaliter potest fieri regressus. In peccato vero perditur ipa gratia dei ꝫ iusticia. ꝑ quā erat spūalis sanitas. ꝫ pro tāto diciẜ graue peccatum esse mortale quia aufert homini principium vite. Et propterea sicut de mortuo non potest fieri viuus nisi virtute miraculi et supra naturā. sic nec de peccatore potest fieri iu- 14 stus naturaliter vel voluntarie. sed mirabiliter. ¶ Ad illud qđ obiciẜ de ignorante ꝙ potest fieri sciens sine gratia gratūfaciēte. Dōm ꝙ nō est simile. ignorātia eīm ingrū hmōi potius dicit defectū pene q̄ culpe. Unde ignorās fm ꝙ ignorās nō displicet deo. peccās aūt fm ꝙ peccās displicet deo. ꝫ ideo culpe recte opponiẜ gratia q̄ reddit deo acceptū. sicut ignorātia opponiẜ scientie. Et q̄m oppositū expelli habet ꝑ suū oppositū. iō nō sequitur ꝙ si ignorātia hꝫ expelli sine grā. ꝙ simili ex cul- 15 pa. ¶ Ad illud ꝙ obiciẜ ꝙ peccator manēs in mortali pōt velle iusticiā. Dōm ꝙ aliqđ velle est dupliciter. vel exiliter ꝫ semiplene. sicut diciẜ. vult ꝫ non vult piger. Vel plene ꝫ sufficienter. sicut dicit Apls. Phil. ij. Deus operatur in nobis velle ꝫ perficere. Primo modo potest esse in peccatore. ꝫ talis volūtas nō facit aliquem iustū. Scdo modo non potest esse sine grā preuenien- 16 te ꝫ adiuuante volūtatem. hoc aūt scdo modo non potest voluntas iusticie reddere aiam iustam. ¶ Ad illud quod obiciẜ ꝙ ꝑ eandē vim per quā aliqđ mouẜ quiescit. Dōm ꝙ verū est in eo motu q̄ est ad aliquod cōplementum. hoc aūt non oportet esse in motu corruptionis ꝫ destructionis. Aliqs eīm interficitur per violentiam. non tamen oportet ꝙ ꝑ illā eandem vim in morte persistat. Et q̄ peccatum corruptio diciẜ. non oportet ꝙ de persistat in peccato ex solo actu volūtatis. sicut per actum volūtatis se in peccato ꝓcipitauit. sicut patet in eo qui se volūtarie interficit. vel voluntarie se di- 17 mergit. ¶ Ad illud quod obiciẜ ꝙ deus possit restituere innocentiā. ꝫ ita delere culpā absqꝫ gratia. Dōm ꝙ hꝯ verū est. sed largitas diuine mīe sic decernit auferre malū ꝑ qđ hō displicet. vt simul dareẜ bonum ꝑ qđ hō deo placeret. nec vnq̄ꝫ expellit culpā q̄n sanctificet ipsam aīam. vt in ea habitet ꝑ grām. Unde nihil est medium fm tēpus inter iustū ꝫ impium ex quo eīm nascitur necesse est aīam eius vel esse peruersam per culpā. vel erectam per gratiam ¶ Questio II b

Verū li. ar. absqꝫ gratia gratūfaciente possit aduersarium suū vincere. ¶ Et ꝙ sic videẜ Geñ. iiij. dictū est Cayn. subter te erit appetitus tuus. ꝫ tu dñaberis illius. Sꝫ cōstat ꝙ Cayn tūc erat ī mortali peccato. ḡ ī statu illo poterat dñari appetitui ꝓprio. sꝫ nullam victoriā habet in nobis aduersarius nisi ꝑ nostrū appetitum. si igiẜ absqꝫ grā gratūfaciente Cayn superare poterat ꝓprium appetitū. videẜ ꝙ posset etiam vincere aduersariū. ¶ Item Bern. in li. de li. ar. Liberū arbi. est potentissimum sub deo. Et ibidē dicit. ꝙ li. ar. oīno defectū non patiẜ. quare potissime in ipso eterne et incōmutabilis imago deitatis videẜ. Nā et si habeat initium. nescit tamē occasum nec de iusticia vel de gratia accipit augmētum. nec de peccati miseria detrimētū. ḡ si li. ar. adiutū grā ꝫ iusticia possit superare aduersariū. pari rōe vr̄ ꝙ possit ꝑ seipm ¶ Itē spūs luxurie deiiciẜ vł vicitꝑ cōtinentiā ꝫ spūs iracūdie ꝑ patiētiā. ꝫ sic de aliis. sed cōtinentia ꝫ patiētia possūt haberi absqꝫ gratia gratūfaciente ꝑ grām gratis datā. ḡ vr̄ ꝛc. ¶ Itē difficilius est vincere seipm q̄ vincere diabolū. sicut eīm habitū fuit. ꝫ magister dicit sup di. xxi. Fortior est tēptatio carnis q̄ tēptatio hostis. sꝫ hō absqꝫ grā gratūfaciente pōt seipm vincere ꝫ morti exponere sicut patet in hereticis. ḡ multo fortius vr̄ ꝙ absqꝫ grā gratūfaciēte possit de diabolo triūphare. ¶ Item aduersarius noster in quo nulla est gratia gratūfaciēs frequēter pōt nos deuincere ꝫ sibi subiugare. si ḡ nō est peioris ɔditiōis hō q̄ sit diabolus. vr̄ ꝙ absqꝫ aliq̄ do.

no gratie possit ds aduersarium vincere. ¶ Sed contra. j. Cor. xv. Deo gras q dedit nobis victoriam p Jesum xpm do. no. Igit sine auxilio xpi nemo potest de inimico habere victoriam. si g xps auxiliat nobis p gram suam p quam nos iustificat. videt 7c. ¶ Itez Ro. vij. Infelix ego ho. qs me liberabit de corpore mortis huius. Ecce gra dei p Jsu xpm do. n. si g nullus vincit nisi qui liberat a lege peccati 7 mortis. vt q absq gra dei p Jesum xpz q quide est gra gratumfaciens no possit aduersarium vincere. ¶ Item sup illud ps. Infirmati sunt 7c. glo. nam potentes resistere vicqs p se. Deo eni desistente ab auxilio. laborare pot ho sz non vincere. g videtur q absq auxilio gre gratumfacientis non contingat vincere temptationem. ¶ Et si tu dicas hoc intelligedu esse de gratia gratis data no gratumfaciete solu. dz p aliam glo. sup illo ps. Immissiones per angelos malos 7c. Diabolus potestatem hz in peccatore sicut in pecore pprio. g cum no possit a peccato erui nisi p gratiam gratumfaciente. no pot nisi per illam erui a ptate diaboli. g sine illa no pot ipm deuincere. ¶ Item vincenti debet corona. fm q dicitur Apoc. ij 7 iij. sed nulli pugnanti contra aduersariu debet corona glie nisi ei q habet gratiam gratumfaciete. ergo nullus absq gra pot diabolu deuincere. ¶ Item quicquid homo faciat 7 quicqd etiam caueat. qdiu est sine gratia gratumfaciente manet en culpa. sicut patus ostensum est. sed cum manet in culpa. seruus e diaboli. seruus est etiam peccati. 7 si seruus est diaboli. victus e a diabolo. fm q dicit. ij. Pet. ij. igit absq gratia gratumfaciete impossibile est de diabolo triuphare. ¶ Rn. ad pdictorum intelligentia e notandu q differt dicere aliquem resistere aduersario. 7 aliquem vincere aduersariu. Plus enim importat victoria q resistentia. Resistentia namq consistit in hoc q qs no consentiat suggestioni diabolice. sz victoria consistit in assequedo oppositu eius qd diabolus intendebat. Intendebat aut diabolus hominez reddere inimicu deo. 7 facere dignum eterno supplicio. Tunc igit vicit homo aduersariu. quado sic resistit temptationi. vt efficiat maior dei amicus. 7 mereat regnu eternu. Et qm hoc absq gratia gratumfaciente esse non pot. ideo cocedendu e q quisq p gram gratis data possit diabolo resistere vt ei no consentiat suggerenti. tamen absq dono qd reddat hoiem acceptu deo ipm vincere no pot. vt contra eius intetione pficiat dignitate meriti. vel in merito condigni. 7 cocedede sunt rones q hoc ostendunt. ¶ Ad illud vero qd obijcit de eo qd dictu est Cayn. subter te erit appetitus eius 7c. Dom. q 7 si in ptate eius esset appetitu refrenare vt in actum peccati non pcederet. etia absq gratia gratumfaciente. no tamen ex hoc sequitur q possit aduersariu deuincere. q2 7 si sine gratia hoc faceret. esset ibi resistentia p qua vitaret penaz non eni esset ibi victoria p qua mereretur palma. ¶ Ad illud qd obijcit q li. ar. dicit potentissimu sub deo. 7 q non augetur nec minuit. dom q quemadmodu fuit sap exposituz hoc intelligit qtu ad priuatione actionis. no qtum ad potetia seruade rectitudinis. ¶ Ad illud qd obijcit q spus luxurie vincit p continentia. dom q et si p cotinentia que est absq gratia gratumfaciente. possit qs resistere spui luxurie. illa eni resistentia triuphus dici non potest. p eo q ex hoc nulla assequitur palmam. ¶ Ad illud qd obijcit q pot qs vincere seipm sine gratia gratumfaciente. dom q falsu est. qmuis eni heretica q qui exponit se morti videat seipm vincere. no tamen est ibi victoria sed deiectio. Superatur eni ab erroris improbitate. 7 coscietie peruersitate. 7 obstinationis pfunditate. ppter hoc magis meretur cofusionem 7 ignominiam ex illa mortis ppessione q gloriam. ¶ Ad illud q obr q diabolus pot vincere hoiem absq gratia. Dom q victoria diaboli cosistit in subiugado sibi hominem perditu. victoria vero hois cosistit in promerendo illud qd diabolus amisit. 7 ideo sicut facilius est peccare q in bono pficere. sic facilius est diabolu fugare hoiem q hoiem aduersariu vincere. Preterea diabolus non vincit hoiem nisi volentem 7 cosentiente. diabolus aut nunq vincit volens. 7 ideo no sequitur q si diabolus pot reportare victoria de hoie absq gra q similiter pot esse e couerso. imo no est simile sicut ostensum est.

¶ Questio III c

Utrum absq gratia gratumfaciente li. ar. possit oia mandata implere. Et q sic videt Deut. xxx. Mandatum ego pcipio tibi hodie. no est supra te. neq pcul positu 7c. Et post. Sed iuxta est sermo valde in ore 7 in corde tuo vt facias illud. hoc aut no esset si obseruatia madatoru esset supra posse li. ar. g videt q absq gratia gratumfaciente q est supra posse li. ar. contingat mandata dei seruari 7 impleri. ¶ Ite hoc videt autoritate noui testa. Math. xj. Jugu meu suaue est. 7 onus meu leue. h aut no esset si madatu dei esset supra posse li. ar. g 7c. ¶ Item hoc vr rone. Multo benignior est de9 suis q sit ho. sz ho pat madata hois seruare absq gra gratumfaciente q sunt grauia 7 multa. g vr q multo fortius possit seruare madata diuina. ¶ Item in madatis dei aut pcipiunt ipa genera opum. aut pcipiutur oia formata opa. Si pcipiuntur opa formata. g q honorat patrem naturali pietate. non faciens illud ex charitate. vr illud madatu omittere quo pcipitur. honora patre 7 ma. 7 peccare mortaliter. qd absurdu est dicere. Si igit ipa genera operum sut in pcepto. 7 hoc costans est q possumus facere absq gratia gratuitfaciente. vr q diuina madata absq dono gre gratumfacientis cotingat implere. ¶ Item nihil difficilius est q aiam sua ponere p alio. Maiorem eni charitate nemo hz 7c. sicut dr Joh. xv. sz absq gra gratufaciente pot qs morte p alio subire. g multo fortius oia gna alioz madatoz. ¶ Ad oppositu arguitur sic. Jere. x dr. Scio dne q2 no est hois via eius. neq viri vt ambulet 7 dirigat gressus suos. sz quicuq implet diuina madata dirigit gressus suos. g no est in potestate hois diuina madata implere. ¶ Item Actuuz xv. hoc est iugu qd neq nos neq pres nostri por. posumus sz p gratiam do. n. Jesu xpi credimus saluari. Et loquitur ibide de madatis legis. g diuina madata obseruare no contingit absq diuina gratia. ¶ Item obseruatio mandatoru dei facit hoiem dei amicu. Unde Joh. xv. Uos amici mei estis si fe. 7c. sz nullus pot effici dei amicus absq dono charitatis 7 gre gratufacientis. g impossibile est absq huiusmodi dono madata dei seruari. Ite obseruantia madatoru dei facit hominem dignu vita eterna. Unde Math. xix. Si vis ad vitam ingredi serua madata. sed nullus potest vitam mereri eternam absq dono gratie dei. vt dicit Ro. vj. Gratia dei vita eterna. ergo absq illa nemo pot diuina obseruare madata. ¶ Item sicut fundamentum legis veteris est timor ita fundamentu euangelij est amor. sic insinuat Apo. Ro. viij. et expresse dicit Aug. ergo sicut madata legis veteris obseruari non poterant absq dei timore. sic madata euangelica impleri non possunt absq charitatis amore. sed donum amoris non est absq dono gratie gratufacientis. ergo absq huiusmoi dono no contin-

18

19

20

21

22

23

24

git diuina mandata impleri. ¶ Rñ. dõm q mandata dei dupliciter cõtingit impleri. Uno mõ quãtum ad genus operis. Alio mõ quãtũ ad intentionẽ mandãtis Si loquamur de intẽtione mandatoꝝ quãtũ ad genus opis. sic p gratias gratis datas cõtingit ea impleri. sicut p fidẽ mandatũ de adoratione. et p quãdã naturalẽ pietatẽ et deuotionẽ mãdatũ de parentũ honoratione. et sic de aliis. Alio modo est loq̃ de impletione mãdatoꝝ quãtũ ad intentionem mãdãtis. et sic q2 de9 pcepit mãdata ad hoc q voluntas nr̃a cõformet voluntati sue. et hec nõ põt esse absq3 charitate. et charitas esse nõ põt absq3 dono grẽ grãtumfacientis. mãdata dei fm intentionem mãdãtis absq3 huiõi dono nõ possunt obseruari. Et hoc est qđ dicit Apl's Ro. xiii. Qui diligit primũ legẽ impleuit. Et iterũ. Plenitudo legis ẽ dilectio. Et. j. Thi. j. Finis pcepti ẽ charitas de corde puro 7c. Hoc ipm etiam insinuat. Deut. vj. vbi post enumerationẽ mãdatorũ decalogi. subdit mandatũ charitatis. quo dicitur Diligas dñm deũ tuum ex toto corde tuo 7c. Patz igr ex pdictis quãta sit necessitas gratie gratũfaciẽtis. q2 nõ solũ est necessaria ad remissionẽ peccatoꝝ. verũ etiã ad victoriã tẽptationũ. et ad obseruantiam mãdatoꝝ diuinoꝝ. Multipliciter enim errauit pelagi9 q dixit lib. ar. donũ posse habere vt nõ indigeret gratia gratũfacientẽ. Hac igit positione tanq3 heretica repudiata. imploranda est gratia dei p quã deleãtur peccata. et vincãtur diabolica tẽptamenta. et impleant diuina mãdata nõ solũ fm genus opis. s3 etiã fm intentionẽ mãdãtis. nõ solũ ad vitationẽ pene. verũ etiã ad meritum glorie. Nã et sic ipmus modus obseruãdi põt esse p gratiã gratis datã. scđs tñ modus nõ põt esse absq3 gratia gratũfaciente. sicut prius ostẽsum est. Et fm hãc viam pcedũt rõnes que ostẽdunt absq3 gratia gratũfaciẽte mãdata diuina impleri nõ posse. vñ et cõcedende sũt. ¶ Ad illud

25 quod obiicit dicit. q mandatũ nõ est supra hoĩem sed ppe. dõm q hoc intelligit de obseruãtia quãtum ad gen9 operis. Si aũt intelligat de obseruãtia quãtum ad intentionẽ mãdãtis. tũc dicit esse ppe. nõ q2 li. ar. possit illud p se sine dono gratie. s3 q2 gratia dei psto est vnicuiq3. nec aliqs caret gratia. q2 gratia desit sibi. sed q2 ipse

26 deest gratie. ¶ Ad illud quod obiicit. q mãdata dei leuia sunt et suauia. dõm q hoc intelligit in respectu habentis charitatẽ. homini enim habenti charitatẽ est facile diligere inimicũ. sed nõ habẽti est valde difficile et quasi impossibile. Et est exemplũ in auibus q leues sũt ad volandũ quãdo habẽt pẽnarum abũdantiam. qñ vero pẽnis priuant graues sunt et volare nõ possunt. Ideo dñs dicit mãdata sua esse leuia. q2 volẽtibus illa seruare et cõuerti ad se dat charitatem et pennas virtutũ p

27 quam possunt volare. et se sup seipos faciliter eleuare. ¶ Ad illud quod obiicit q homo põt implere mandata hoĩs 7c. dõm q non est simile. q2 homo indiget obsequio hoĩs. et plus cõsiderat actũ exteriorẽ quã itẽtionẽ iteriorẽ. De9 aũt qui bonoꝝ nostroꝝ nõ indiget. et magis intuet corda q3 facies. opus hominis nõ acceptat

28 nisi prius acceptabilis sit ei hominis volũtas p quam fiunt illa opa. ¶ Ad quartũ et vltimũ argumentũ satis plana est responsio ex predictis. Probant enim q mandata dei seruari possunt absq3 gratia gratũfaciente quantum ad genus opis. et hoc quidẽ verũ est. Nã põt homo mãdatũ illud. honora patrẽ tuũ 7c. absq3 gratia implere. vt sic vitet penã. Posset etiã facere et alia mãdata. adiutus aliqua gratia gratis data. et nõ solũ facere aliqua que vident ardua. sed etiam pari terribilia. In his tamen omnibus implentur mandata fm intentionem et acceptionẽ diuinã. fm q expsse dicit Aplus. j. Cor. xiij. enumerãs multiplex gen9 opis pmo. post hoc subiũgit. Si charitatẽ non habuero nihil mihi prodest. Et hoc fuit qđ pelagius nõ ɔsiderauit. ppter qđ in errorẽ cecidit. et credidit aliquẽ ex simplici mãdatorum obseruãtia quãtũ ad exteriora opa dignũ esse vita eterna qđ est cõtra fidẽ piã et sanã. sicut Aplus explicat in auctoritate premissa.

Consequẽter querit de ptãte li. ar. quãtum se extendit absq3 gratia gratis data. Et circa hoc qrunt tria. Primo querit vtrũ li. ar. absq3 gratia gratis data possit se ad gratiã gratumfacientẽ sufficienter disponere. Scđo querit vtrũ omni gr̃a destitutus possit alicui tẽptationi resistere. Tertio querit vtrũ possit p se absq3 omni gr̃a in bonũ in genere

¶ Questio I

Utrũ li. ar. destitutũ gratia gratis data possit ad gr̃am grãtumfacientẽ sufficienter se disponere. ¶ Et q sic videt. Zach. j. Cõuertimini ad me et ego cõuertar ad vos dicit dñs. Si igit deũ cõuerti ad nos nõ est aliud q3 gr̃am impetrari. anteq3 aliqua gr̃a ɔferatur li. ar. põt ad eũ conuerti. s3 se cõuertendo ad deũ disposuit se ad gratiã. ergo 7c. ¶ Itẽ Boetius. Naturaliter est nobis inserta veri bonique cupiditas. igit omni gratia gratis data ceriũ seruata. salua sic rõnalis natura. põt li. ar. verũ bonũ desiderare. s3 desiderãdo verũ bonum disponit ad donum gratuitũ. g 7c. ¶ Itẽ ois ptãs naturalis naturaliter appetit suã pfectionẽ toto ipso quo illa indiget et ab ea nata ẽ cõpleri. Si igit li. ar. aptum natũ ẽ cõpleri p donũ gratie et glorie. omni gr̃a priuatũ pfectionẽ grẽ desiderabit et quereret. sic igit hoc est ad gratiã gratũfacientẽ se disponere. videt 7c. ¶ Item sufficienter se ad gr̃am disponit qui facit qđ in se est. facere aũt qđ in se est dicit hõ quãdo facit illud qđ est in sua ptãte. s3 li. ar. omni gratia destitutũ põt facere qđ in se est. nullus enim dubitat quin possit facere qđ põt. g absq3 omni gr̃a põt se disponere ad gr̃am gratumfacientẽ. ¶ Itẽ li. ar. destitutum gratia gratis data. aut põt aliqđ aut nihil. Si nihil potest g nemo esset inculpãdus ex hoc q nõ se pparat ad gratiã. Si aliqđ põt. vocet illud quod põt a. tũc verũ ẽ dicere q li. ar. põt in a. s3 faciẽdo a. toto suo posse se pparat ad gratiã. et quicũq3 sic se pparat. sufficienter se disponit. g 7c. ¶ Item omne peccatũ nõ tñ est expulsiuũ gratie sed etiã nociuum nature. sed ois natura refugit sibi cõtrariũ et nociuũ. g li. ar. omni gr̃a destitutũ et sibi relictũ p naturã habet detestari peccatũ et refugere. s3 detestãdo et refugiẽdo culpã se disponit hõ ad gr̃am. g 7c. ¶ Sed cõtra Aug. in li. de eccle. dogma. Manet ad querendã salutẽ libertas ar. s3 hac manẽte. est in hoĩs volũtate vt eligat. s3 vt sequtur. vel vt agat occasionẽ salutis. hoc est inspirationis dei. g vt q nũq3 li. ar. tñ põt se ad viã salutis pparare nisi adiuuet p aliquã gr̃am grãs datã. ¶ Itẽ timor seruilis ẽ illud q mediãte declinat a malo sicut dicitur. Prouer. j. In timore declinat ois a malo. sed timere seruiliter ẽ donũ dei. et nullus põt se disponere ad gratiã nisi declinet a malo. g nullus põt ad gr̃am se disponere sine aliquo dono grẽ. ¶ Itẽ dispositio est eiusdẽ generis cũ eo ad quod disponit. g ad bonũ gratuitũ nõ põt qs se disponere nisi p aliqđ grãs datũ. g impossibile est q ad illud se disponat li. ar. omni gratia destitutam. ¶ Itẽ dispositio puenit illud ad qđ disponit. si g lib. ar. posset se ad gratiã grãtũfacientẽ p se ipm dis

spondere·q̃ posset gratiā p̄uenire·si q̃ hoc est contra natu
29 rā gratie p̄uenientis·vt rc. ¶ Ad p̄dictoꝝ intelligen
tiā est notandū q̄ vtꝫ aut nūquā li·ar·destituit͂ oīm gra
tia grīs data. Dū nomīe grē grīs date nō solūmodo
intelligam⁹ illa q̄ enumerat Apls·j·Cor·xij· Aliq daf
p ipm̄ rc·ſȝ etiā vocat͂ hic gratis data q̄cqd illud sit qđ
sup additū est naturalibus·adiuuās aliquo mō ꝛ p̄pa
rans volūtatem ad habitū vel vsū gratie·siue illud gra
tis datū sit habitus·sicut timor seruilis·vel pietas ali
quoꝝ visceribꝰ inserta ab infātia·siue sit etiā aliq̄ act⁹
sicut aliqua vocatio vel locutio qua deus excitat aīam
hoīs vt se recteat͂. Sine hac quidē grā gratis data vi͡ȝ
sat nunq̄ȝ aliq̄ bnī vsū li·ar·regitur·ꝛ sine hac cōce
dendū est li·ar·nunq̄ȝ se disponi nec posse se disponere
ad gratiā gratūfacientē·sicut dicit Bern·expsse in li·de
li·ar·c·xvij·Conatus li·ar ad bonū cassi sūt si a grā nō
adiuuātur·ꝛ nulli si nō excitant͂. Et postmodū dicit q̄
gratia excitat li·ar·dū seminat cogitatū. Si igit͂ p̄ma
dispositio q̄ fit a gratia gratūfaciente est cogitatio·et
hec nō est absq̄ȝ dono grē gratis date·impossibile est q̄
li·ar oīm gratia destitutū ad grām gratūfaciētē dispo
30 nat seipm̄. Ratio aūt hui⁹ est hec·nō q̄ grā gratūfaci
ens necessario p̄exigat dispositionē grē gratis date·sed
q̄ ip̄a est q̄d diuinū·ꝛ res existēs sup li·ar·ꝛ etiā sup natu
rale iudiciū·ideo li·ar·nunq̄ȝ assurgit·nec ad cognoscē
dum grām·nec ad petendam·nisi aliquo modo a sur
sum excitet͂·ꝛ p additionē grē gratis date qđ tenet qua
si mediū inter donū gratie gratūfacientis ꝛ naturalem
volūtatem li·ar. Tenendū est igit͂ q̄ lib·ar·si excitetur
p aliqđ donū grē gratis date·pōt ad gratiā gratūfaciē
tem se de cōgruo disponere·si aūt oīm tali munere cōtin
gat ip̄m destitui·nunq̄ȝ posset od illā disponi. Vñ ra
tiones hoc ostendentes cōcedende sūt ¶ Ad illud aūt qđ
31 p̄mo obijcit͂ in cōtrariū q̄ li·ar·est cōuerti ad deū·di
cendū q̄ li·ar·lapsū nunq̄ȝ ad deū conuerteret͂·nisi ali
quo munere grē excitaret͂·q̄ q̄r ōsto est·ideo dicit do
minus·Cōuertimini ad me. Hoc eī ipo q̄ inuitat et
vocat·exhibet homini aliqđ donū gratuitū p qđ excite
tur·excitatus ſȝ aliqualiter ad ip̄m cōuertat͂·ꝛ conuersus
p grām gratūfacientē a deo acceptet͂·ꝛ ex hoc dr̄ de⁹ cō
uerti ad ip̄m. Unde si q̄s velit attēdere ordinē lib·ar· et
32 grē diuine·expsse insinuat Aug·j·li·de eccle·dogma·
ponēs quattuor gradus inter q̄s gratia p̄uenit li·ar·
Ait eīm sic. Initiū salutis nostre deo miserāte habem⁹
Ut acquiescamus salutari inspirationi nr̄e p̄tatis est.
Ut adipiscamur qđ acquirendū admonitione cognoui
mus diuini est mūeris Ut nō p̄uenimus iā adepte salu
tis munere sollicitudinis nr̄e est·ꝛ celestis pariter ad
iutorij. In hoc q̄ verbo si quis diligēter inspiciat·insi
nuatur valde clare q̄liter possit li·ar·respectu grē. Nā
cum sint in salutis opere ista quattuor·viꝫ inuitare·ac
quiescere·adiuuare permanere. Primū est inspiratio
nis dei·scđm libertatis arbitrij·tertiū muneris diuini
quartū sollicitudinis nostre ꝛ diuini pariter adiutorij.
Et p hoc satis aperitur via ad dissoluendū rōnes sequen
tes. ¶ Ad illud vero qđ obijcit͂ q̄ inserta est nobis veri
33 boniq̄ȝ cupiditas·dicendū q̄ verū est generaliter·vt autē
cognoscat͂ in speciali qđ sit illud bonū·ꝛ desideret͂ ꝛ req
ratur hoc nō est absq̄ȝ dei dono. Et illa etiā generalis
cupiditas non sufficit ad disponendū ad gratiā·sicut
patet in p̄hīs qui beatitudinē multū desiderauerūt·nū
q̄ȝ tñ gratiā dei adepti sūt. ¶ Ad illud qđ obijcit͂ q̄ na
34 tura appetit suā p̄fectionem rc·dicendū q̄ verum est de p
fectione illa que est infra terminos nature·non autem
oportet de illa que sup naturā est·aut si de illa intelliga
tur·eo modo appetit quo cognoscit·per se autem nō co
gnoscit in speciali·sed tm̄ in generali·sic aūt cognoscē
do ꝛ appetēdo motis se disponit sufficienter ad donū gra
tie·sicut prius ostensum est. ¶ Ad illud qđ obijcit͂ q̄ suffi 35
cienter se disponit q̄ facit qđ in se est·dicendū q̄ facere qđ
in se est pōt dupliciter intelligi. Uno modo positiue
q̄r facit aliquid ordinatum ad gratiā·ꝛ tm̄ facit q̄tum
pōt·et hoc modo veritatem habet sermo predictus.
Alio modo pōt intelligi priuatiue·vt dicat͂ facere qđ
in se est·q̄r facit quod pōt·q̄uis illud non sit ordinatū
ad gratie susceptionem·et hoc modo li·ar·gratia desti
tutū pōt facere quod in se est·ꝛ sic predictus sermo nō
habet veritatē. Et per hoc patet rn̄sio ad sequēs. Qđ 36
eīm queritur aut pōt aliquid aut nihil·dicendū q̄ aliquid
posse·illud aliquid nihil est respectu gratie suscipiēde
sicut posse comedere aliquod posse est·nihil tm̄ facit ad
hoc q̄ aliquis suscipiat donū gratie. ¶ Ad illud quod 37
obijcit͂ q̄ li·ar·potest detestari culpam virtute p̄prie
nature·dicendū q̄ dupliciter cōtingit detestari culpam.
Aut q̄r est offensiua maiestatis ꝛ equitatis diuine·aut
quia est lesiua p̄prie nature. Primus modus detestā
di disponit ad grām gratūfacientē·nec vnq̄ est absq̄ȝ
dono gratie gratis date in statu nature lapse. Cogno
scere eīm q̄ per culpā offendit͂ deus donū dei est. Alio
modo est detestari peccatum inq̄ntum est lesiuum natu
re·sicut aliq̄s detestatur fornicationem·quia per ip̄am
amisit visum vel incurrit aliū morbum·et talis detesta
tio pōt esse a virtute nature·ſȝ hec nō disponit ad gra
tiam gratūfacientem. Et sic patent quesita. Patet eti
am qualiter errauerit pelagius qui li·ar·nō solū dixit
habere potētiā disponendi se ad grām gratūfacientem
sed etiā merendi eā p̄pria virtute. Dupliciter eīm men
dax fuit·et in hoc q̄ dixit p̄mā grām sub merito cade
re·et in hoc q̄ dixit etiā li·ar·p̄prijs viribus ad gratiā
posse se disponere. ¶ Questio II e

Utrum li·ar·oīm gratia destitutū posset aliqui tēpta
tioni resistere. Et qđ sic videt͂ Grego·in morali·Debi
lis est hostis qui nō vincit nisi volentē. Sed qđ aliq̄s
voluntarie facit pōt nō facere·q̄ si voluntarie q̄s cōsen
tit aduersario·pōt etiā gratia destitutus nō consentire
ac per hoc tēptationi resistere. ¶ Itē li·ar·oīm gratia de
stitutum adhuc liberū est·si liberū est·ergo nō pōt cogi
q̄ pōt repugnare suggestioni diabolice·ꝛ si hoc igit͂ et
resistere nō solum vni ſȝ etiā oīm tēptationi. ¶ Itē bo
num potentius est q̄ȝ quodlibet malū·sed lib·ar·oīm
grā destitutum adhuc habet naturale iudicatoriū qđ in
est ei p naturā·q̄ cum illud sit bonum potētius est p pec
cato·ꝛ cōcupiscentia·ꝛ tēptatione diabolica inclinan
te ad malū·ꝛ si hoc·q̄ pōt non solum vni sed etiā cuili
bet tēptationi resistere. ¶ Item cū sit triplex posse·vi
delicet grē·nature·et vicij·sm̄ q̄ dicit͂ in glo·Col·vij·
posse gratie reddit supra posse nature·ſȝ posse vicij di
minuit·ergo posse nature est supra posse vicij·ergo cir
cūscripta oīm gratia·manēte sola naturali potētia·vi
detur q̄ li·ar·resistere possit vicio impellenti. ¶ Item
sicut li·ar·vertibile est ad malum·ita quelibet creatura
vertibilis est in nō esse·sed multe creature cōseruantur
in esse sine aliqua grā gratis data p naturalia p̄ncipia
et diuinā p̄sentiā·q̄ pari ratione videt͂ q̄ per lib·arb·
gratia destitutū·p̄pria virtute absq̄ȝ aliquo dono gra
tie supra appositū possit aliq̄s casum in peccatum effu
gere. ¶ Item demones habent sibi data integra ꝛ splē
didissima·ergo multo fortius li·ar·hoīs lapsi·ſȝ li·ar·

non lapsum per se poterat temptationi resistere. ꝗ pa/ri ratione vr ꝙ li. ar. lapsum hoc possit. etiā si sit omni gratia destitutū. Si forte tu dicas ꝙ ꝛ si sit integrū quā/tū ad naturā potentie. infirmatū tñ ē ꝛ diminutum ꝗ/tum ad habilitatē cōsequentem adeo vt non possit resi/stere. Tunc ego quero aut pōt aut nō pōt. Si pōt ha/beo ppositū. Si nō pōt. ꝛ nullus ē inculpandus in eo qḋ vitare nō potest. ꝗ aut li. ar. nō resistendo tēptatiōi non peccaret. aut in peccando nō esset vituperabile. sꝫ vtrūqꝫ hoꝝ ē impossibile. ꝗ restat alteꝝ scꝫ ꝙ possit tē/ptationi resistere. Sꝫ cōtra. Math. vj. Et ne nos in/ducas in temptationē. dicit in oratiōe dominica. sꝫ nul/lus ab altero postulat qḋ pōt p seipm̄. si ꝗ hō sapienter petit a deo. vr ꝙ hꝫ nō possit homo p li. ar. absqꝫ aliq̄ do/no gratie gratuito. Itē Aug⁹. diffiniens li. ar. sicut ha/bitum est supra. dis. xxiiij. dicit ꝙ li. ar. est facultas vo/luntatis ꝛ rōnis qua bonū eligitur gratia assistente. et malum gratia desistente. Si igitur hec ratio recta est. nisi assit diuina gratia. li. ar. malum eliget. ꝗ nulli tem/ptationi resistet. Item sup illud Roꝛ. vij. Velle adia/cet mihi. glo. naturale est quodāmō velle bonum p rati/onem. Sed tale est hꝫ velle ꝙ semp vi carnis fugatur. ꝗ videtur ꝙ absqꝫ adiutorio gratie semp cum temptaꝶ cō/sentiat homo culpe. Item li. ar. in preeligendo semp se/quitur affectum pdominantē. ꝛ hoc expresse determiat Ans. in li. de li. ar. ꝛ per experientiam est manifestum. sed absqꝫ gratia saltem gratis data lib. ar. corrupto re/gnat amoꝛ ppriū boni. ꝗ videꝶ ꝙ semp illud eligat quā/tum est de se. nisi gratia diuina assistat. ꝗ idem qḋ pri⁹. Item mors non inest nobis nisi per peccatum. ꝗ vbi ē necessitas moriendi. nisi assit gratia dei est simpl. cit ne/cessitas peccandi. sꝫ vbi est necessitas peccandi non est potestas resistendi temptationi. si igiꝶ hanc hꝫ li. ar. p ut gratia destitutū. patet ꝛc. Item habens pedem clau/dum cum ambulat necesse hꝫ claudicare. ꝗ si pes spūa/lis est habens affectum deoꝛnatū ꝛ obliquū. necessario claudicat in suo actu. ꝗ necessario li. ar. gratia destitutū cum sit lapsum ꝛ obligatū. precipitabiꝶ in peccatū. ꝙ si hoc impossibile est ꝙ absqꝫ dono gratie temptatiōi re/sistat. Rn̄. ad predictoꝝ intelligentiā est notandū ꝙ ali/

38

qui senserunt li. ar. sm statū in quo nunc est absqꝫ mu/nere gratie omni posse temptationi resistere ppria vir/tute. qꝛ si hoc nō esset. peccatū ei imputari non deberet. Sed hec positio plane falsa est. ꝛ contra sacrā scriptu/rā. ꝛ contra sanctoꝝ testimonia. Si eñ nemo pōt resi/stere temptatōni de luxuria nisi per continentiā. nemo temptationi de infidelitate nisi p fidem. continentiam aūt ꝛ fidem non contingit habere absqꝫ dono gratie di/uine. iuxta qḋ dicitur Sap. ix. Non possum esse cōtinēs ꝛc. j. Coꝛ. xij. Aliȷ̄ datur fides in eodem spū. planū est ꝙ ipsa sacra scriptura dicit ꝙ li. ar. absqꝫ munere gra/tie non potest omni temptationi resistere. Hoc etiam multipliciter pbat Aug. in li. de pfectione iusticie ho/minis. ꝛ de natura ꝛ gratia. ꝛ in li. de vera religione di/cit expresse ꝙ q̄ non vult ab alio supari. necesse hꝫ aliȷ̄ i/nuidere. ꝛ ita vir supbus necesse hꝫ peccare aliqñ pecca/to inuidie. similiter ꝛ in aliȷ̄s generibꝫ peccatoꝝ intelli/gendum est ꝛc. Et ppterea illa positio pelagij tanq̄ er/ronea repudianda est. Hoc autem fuit qḋ decepit pela/gium ꝙ li. ar. nunq̄ destituitur omni gratia gratis da/ta. ꝛ ipse posse gratie. attribuit ipsi nature. Superbia eñ excecatus nesciuit distiguere inter dona naturalia ꝛ gratuita. Alioꝝ vero positio fuit ꝙ li. ar. lapsū om/ni gratia destitutum nulli posset temptationi resistere p eo ꝙ lapsum est. ꝛ in lapsu suo adeo est infirmatum ꝛ obliquatum. ꝙ nisi assit diuine misericordie donum in/curuatur adesse malum quod sibi suggeriꝶ ꝛ conteritur. Et innuiꝶ p illam glosam. q̄ dicit sup illud ps. Immis/siones p angelos ma. Diabolus potestatem hꝫ in pecca/tore sicut in pprio pecore. Et ex hoc arguunt ꝙ nisi as/sit diuinum auxilium. faciet illud p voluntate sua rue/re de peccato in peccatū. Item alia glo. sup. j. Aba. Nesciebā eū tātā potestatē accepisse vt virib⁹ eius ne/mo possit resistere. Hoc intelligendum est esse dictum p se absqꝫ auxilio diuine gratie. Et si tu obiicias. ꝙ tūc homo culpandus non esset. respondent p illud qḋ di/citur in glo. Roꝛ. vij. Nō ego operoꝛ illud sꝫ qḋ habitat in me peccatum. ibi. glo. Nunquid qꝛ inuitum hominē dicit peccare immunis videri deberet a crimine. non vtiq̄. Ipsius enim vicio ꝛ desiderio hec cepta sunt. qꝛ eñ mancipauit se p assensum peccato. iure dominaꝶ illius. Sed illud valde durum videꝶ dicere ꝙ lib. ar. in statu tali nulli possit temptationi resistere. tū naturale hꝫ in dicatorium ꝛ quendā instinctum naturalem remurmu/rantē contra malum. cum non sit etiam in malo confir/matū. Ideo est tertia via mediū tenens inter hec duo extrema ꝙ li. ar. omni gratia destitutum. nec omni pos/sit temptationi resistere. nec necesse habeat omni tēpta/tiōi succumbere. Non possit inq̄ omni resistere ppter suam instabilitatem ꝛ infirmitatem Iuxta illud Tre/no. iij. Peccatum peccauit hierusalem. ppterea insta/bilis facta est. Et glo. sup illud Treno. iij. Misericor/die domini ꝛc. Non potest homo diu stare cōtra insul/tus diaboli. nisi mīa domini adiuuetur. Unde si contin/geret hominē resistere vni temptationi. tantū possent multiplicari ꝙ nisi diuinum auxiliū adesset. necesse ha/beret homo deiici. sicut ponitur exemplū in foraminib⁹ nauis p que ingreditur aqua. Potest etiā exemplū po/ni in pugile. qui cum se cooperit ex vna pte contra ictū et ex altera discoopit. a magis experto pugnatore lediꝶ Sic ꝛ diabolus frequenter facit pluribꝫ quibus ptēn/dit temptationem de luxuria. ꝛ ex hoc ꝙ non consentiu/nt. facit ipos prosilire in superbiam. nec vnq̄ pōt cu/stare homo quin in aliquā temptationē incidat. ꝛ hoc ppter suam instabilitatē. Propter suam etiā infirmita/tem necesse haberet in aliquam temptationē incidere. Cum eñ sit obtenebratus ignorantia ꝛ alligatus car/nis cōcupiscentia. tēptationē carnis ꝛ infirmitatis nō posset euadere quin etiā aliquando cōsentiret. nisi ad/iuuareꝶ aliquo munere diuine gratie. Per iam dicta patet responsio ad questionē ppositam. patet etiā pro parte rñsio ad obiecta. Ille eñ rōnes que scdo pbant ꝙ contingat temptatōni resistere. si concluderent de tē/ptatione in particulari concedende essent. qꝛ vero con/cludunt ꝙ contingat absqꝫ gratia omni temptatōni re/sistere. ideo oportet eas dissoluere. Ad illud ꝗ qḋ obī/

39

primo ꝙ diabolus non vincit nisi volentē. dōm ꝙ ve/rum est. alia tñ sunt q̄ sic volun⁹ ꝙ ad illas voluntas nostra necessario inclinaꝶ ppter corruptiōnē originalis culpe. nisi esset aliqḋ munus gratie p qḋ releueꝶ ꝛ diri/gatur. ideo q̄uis vincat volentem. non tñ sequiꝶ ꝙ hō

40

absqꝫ gratia possit resistere. Ad illud qḋ obī ꝙ lib. ar. non potest cogi. iam patet responsio. Nō eñ ē ibi co/actio. sꝫ tanta ē ad malum inclinatio ꝛ voluntatis pro/nitas. ꝙ nisi esset aliud sustentans. necesse haberet mo/tu voluntatis aliqñ in malum incidere. Ad illud ꝙ

41

obī ꝙ bonum est potentius malo. dōm ꝙ verum est p se loquendo. sꝫ quādo bonū subiicit se malo. malum tūc

opa℞ ꝑ virtuté boni· ⁊ sufficit sibi bonū· ⁊ ꝑ hunc modū in homine hꝫ regnare peccatū sicut dicit Aplus· Nō regnet peccatum in vestro mortali corpore· Et per hoc patet responsio ad sequens qđ obiicitur de posse natu re ⁊ de posse vicij· Posse enim vicij presupponit pos se nature· ⁊ ꝑ am naturam deordinando efficit̄ ipa natu ra potentius ·sicut videm⁹ in aliquo modo qui adhe ret virtuti naturali·

42

43 ¶ Ad illud qđ obi̅ q̄ vertibilitas nature stabilit̄ absq̄ munere gratie superaddite· Dōm· q̄ non ē simile· q2 ⁊ si natura propter defectū sit vertibi lis in non esse· cū totum quod in ipsa est naturaliter de terminate appetit esse· Et q2 totus cōseruat rem ſm q̄ appetit· iō sola diuina pñtia ꝑ ꝑpriam naturā cōseruat creaturas· Li· aūt ar· lapsum indifferenter appetit lici ta ⁊ illicita· ⁊ ꝓhibita ⁊ concessa ⁊ cum magno impetu ad malum tendit· ideo ad hoc q̄ stabiliat̄ necessariū ē ei aliquod donū gratie

44 ¶ Ad illud qđ obi̅ q̄ li· ar· integrū est· respondendū ē sicut dicebat̄ in opponendo q̄ hoc in telligit̄ quantū ad essentiam potentiarū· non quantum ad pfectionē habilitatū consequentium· Et si querat̄ vlterius· vtrū possit resistere vel non· Dōm q̄ de aliqua temptatione ꝑ se non potest· si tñ cōsentiat nō est a cul pa immune·· ꝓpter hoc q̄ adiutoriū gratie sibi presto est si vellet suscipere· Propter hoc etiā q2 ex ꝓpria sua culpa deuenit i illā necessitatē· Et hoc ē qđ dicit Aug· q̄ q2 homo noluit vitare peccatū dū potuit· inflictū est ei vt non possit cū velit· Hoc etiā dicitur m̄ḡ supra di· xxv· q̄ post peccatū ante reparationem gr̄e· li· ar· ꝓmitur a cōcupiscentia ⁊ vincit̄· ⁊ ideo potest peccare ⁊ non pē non peccare ·etiam dampnabilit̄· Et sic pꝫ q̄ rōnes cō cludentes li· ar· ꝑ se posse resistere temptatiōi nō cogūt de necessitate

45 ¶ Ad rōnes vō ad oppositū quibus ondi tur q̄ non possit temptationi resistere· facile ē rñdere· Si enim cōcludant q̄ necesse haberet aliqñ cadere · de plano sunt concedende· Si aūt aliqs ꝑ eas velit argu ere de li· ar· q̄ in omni temptatione succūberet· rñderi potest ad primū de oratione q̄ illud petit̄ nō q2 nō pos sit alicui temptationi resistere ſꝫ q2 nō potest omni resi stere ꝑ se

46 ¶ Ad illud qđ obi̅ q̄ li· ar· eligit malū gr̄a defi ciente· Dōm· q̄ illud nō intelligit̄ semꝑ ſꝫ aliqñ

47 ¶ Ad il lud qđ obi̅ q̄ velle nature semꝑ supest̄· Dōm· q̄ illud nō intelligitur· q2 in omni temptatione discedat homo a natura li rectitudine voluntatis· ſꝫ q2 illa rectitudo nō

48 est tāte virtutis q̄ possit absq̄ gratia dei eripere hoīeꝫ a seruitute peccati ¶ Ad illud qđ obi̅ de necessitate mo riēdi· Dōm q̄ necessitas moriēdi nō inest hoī ꝓpt̄ peccm̄ qđ inest ſꝫ ꝓpt̄ peccm̄ qđ infuit· Vñ illō nō ꝯcludit q̄ ne cessariū sit hoīeꝫ peccare· ſꝫ q̄ necessariū sit hominē pec

49 care vel peccasse ¶ Ad illud qđ obi̅ q̄ li· ar· sequit̄ affe ctum ꝑdominantem· Dōm· q̄ affectus nō ꝑdominat̄ in homine respectu cuiuslibet mali qđ suggerit̄· sicut patet in auaro cui suggerit̄ bonoꝝ suoꝝ dissipatio· vl̄ ꝓdigo bonoꝝ suoꝝ retentio· ⁊ iō non sequit̄ q̄ cōsentiat omni peccō· Preterea qui afficitur circa aliquid in habitu· ꝑ in aliqua consideratione mag̃ affici circa eius opposi tum in actu· sicut homo frequenter irascit̄ circa rē quā multum diligit ¶ Ad illud qđ obi̅ de claudicatione pe

50 dis· Dōm· q̄ nō ē simile· q2 actus ambulationis nunq̄ separari pōt a dispositione claudicatiōis in pede clau do ·non sic aūt ē de actu affectionis respectu deordinati onis que ē in li· ar· ꝓpter multitudinē motuū ⁊ affectuū q̄ consurgunt in nobis ex diuersitate cōsiderationū si cut pretactū est· ob quā mō mouet̄ hō ad vnū· modo ad eius oppositum· ⁊ ideo aliqñ motu recto· aliqñ obliquo

Per hec aūt que dicta sunt patꝫ responsio ad obiecta ⁊ ad consimilia que obiici possunt in hac materia ¶ Ad 51 illas aūt duas glosas q̄ in soluendo adducte sunt· qui bus vr̄ innui q̄ li· ar· absq̄ omni gratia tēptationi pos sit resistere· intelligende sunt· nō q2 diabol⁹ plenū pos se habeat sup hominē quantuꝫ ad actū temptandi· ⁊ q̄ homo nullo mō possit ei resistere· ſꝫ hoc intelligit̄ qñtū ad hoc q̄ posse hꝫ in eius morte ad infernalia supplicia nullo impediente ꝑtrahere· ita q̄ homo viribꝫ eius nō potest resistere·

¶ Questio III f

Vtrū li· ar· omni gratia destitutū possit in aliquid bo num in genere ¶ Et q̄ sic vr̄· Virtus cōsuetudinalis nō dat nouā potentiā voluntati· sed solum reddit eam fa ciliorem· si igit̄ voluntas hñs virtutē consuetudinalē pa test in bonū in genere· ⁊ bonū ex circumstantia· vr̄ q̄ hoc possit carere virtute· licet cum difficultate ¶ Item brutū bruto ꝑ naturā potest compati· ḡ ⁊ homo homini ꝑ na turā potest cōpati circumscripto omni bono gratie· et si potest compati ⁊ misereri potest ⁊ elemosinam largiri· et hoc est bonum in genere dare elemosynā indigenti· er go ⁊c̄ ¶ Item vicium nō fortificat naturā· ſꝫ homo va ne gloriosus potest predicare euangeliū vel facere ali qđ opus bonū in se· ḡ si hoc pōt homo deprauat⁹ vitio inanis glorie· multo fortius pōt hoc ex pñte nature· ¶ Item difficili⁹ ē auaro dare omnia q̄ hꝫ q̄ꝫ dare pñte co rā que hꝫ· ſꝫ auarus absq̄ omni dono gratie potest fie ri prodigus· ⁊ dissipare omnia bona sua· ḡ multa fortius absq̄ omni dono gratie vnā elemosynā· cū illud sit multum facilius ¶ Item aut li· ar· omni gratia destitutū potest in aliqđ bonum· aut non· Si nō· ḡ nullius ē po tentie· Si potest in aliqđ· cum principiū qđ est volun tas distinguat̄ a principio qđ ē natura illud nō tm̄ erit bonū naturale ſꝫ etiā bonū morale· ſꝫ minimū inter om nia bona moralia est bonū in genere· ḡ ⁊c̄· Sꝫ contra· Dominus Jo· xiiij· Sine me nihil potestis facere· glo· Nec pacū boni· Igit̄ absq̄ auxilio gratie dei li· ar· non potest pficere aliquid boni· Item· ij· Cor· iij· Non q̄ sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis· Si igit̄ bonū cogitare hoc est initiuꝫ omnis bo ni· ⁊ hoc non possumus ꝑ nos· ḡ nullū bonū posse pōt li· ar· diuina gratia destitutū· Item Aug⁹· ad bonifa· papā· Nō pōt homo aliqđ boni velle nisi adiuuet̄ ab eo q̄ malū nō pōt velle· Item Isid· Sciāt defensores li· ar· nihil boni li· ar· posse· nisi diuine gratie iuuamine sufficere tur· ḡ redit idē sic pꝫ⁹· Itē Bern· sup Can· omel· xxiij· Sciant inquit hostes gratie· nec ad bonū cogitanduꝫ sufficere cor humanū· Et expressius in li· de li· ar· Tria in nobis de⁹ operatur· cogitare· velle· ⁊ pficere· Primū sine nobis· scōm nobiscum· tertiū ꝑ nos· Item in eodē li· ca· viij· Velle siquidē in nobis ē ex li· ar· nō sūt posse qđ volum⁹ non dico velle bonū· aut velle malū· ſꝫ vel le tm̄· Ex his omnibꝫ autoritatibꝫ cōcluditur q̄ lib· ar· gratia destitutū nō possit in aliquod bonū quantūcun

52 q̄ paruū ¶ Rn⁹· ad predictoꝝ intelligentiā ē notandū q̄ opus aliquod simpliciter pōt dici bonū · Vno mō dici tur aliqđ bonū simplicit̄· ⁊ hoc est bonū qđ est ordina cū in finem· ⁊ tale est bonū qđ est meritoriū· ⁊ in huius modi bonū nō pōt lib· arb· lapsum absq̄ auxilio gratie gratumfacientis· Scđo modo aliqđ dicit̄ bonū ex hoc q̄ aliquo mō de congruo disponit ad bonū· ⁊ tale est bo nū qđ fit extra charitatē· nihilominus tñ cum recta in tentione· ⁊ in tali nō pōt li· ar· absq̄ munere gratie gra tis date ꝑ qđ illuminet̄ ⁊ dirigat̄ ⁊ excitet̄· vt velit face

pⁱ mᵒ

2 mᵒ

cere aliqd qd sit deo placitum. Et q ad h sit mun⁹ gra/tie necessariu expresse innuit. sap. viij. vbi di. Sciui qm aliter nō possum esse ꝯtinens nisi de⁹ dec. ꝛ hoc ipsum erat sapia. scire cuius donū hoc eēt. Vn nō est puū do/num gre cognoscere ipm mun⁹ gratie. ꝛ cognoscere q si ne gratia hō saluari nō pōt. Tertio mō dr aliqd bonuz q: in finē est ordinabile. ꝛ hꝫ aliquā ordinatiōez intra se siue ex trāsitu sup materiā debitā. sicut pascere esurien tem. siue ex debita circūstātia supaddita. vtcꝫ cum hoc faciat cum exigit temp⁹ ꝛ locus ꝛ oportunitas. Ad il/lud aūt gen⁹ boni cōplendū. ꝛ si grā gratis data sit ne/cessaria ad hoc q fiat faciliter. circūscripto tn̄ omni mu/nere gratie. ꝛ li. ar. relicto in puris naturalib⁹. p natu/rale iudicatoriū ꝛ instinctū posset in tale bonū deo sibi cooperāte. sicut cuo perat alijs creaturis. Nā sine pri/mo agente nullū agens pōt agere. sicut suo loco infra manifestabit. cum agef. vtrū omis actio sit a deo. Ad p̄ns aūt tantū dixisse sufficiat q li. ar. sola dei coopati/one. absqꝫ aliquo munere grē. licet difficiliter) pōt exi/re in aliqd bonū morale. p illud tn̄ nec disponit ad gra tiam. nec ad gloriā. q: nō est in finē vltimū ordinatū. sꝫ tm̄ ordinabile. ꝛ istud ꝯcludunt rōnes ad p̄mam ptem inducte. ꝛ ideo ꝯcedēde sunt. In bonū aūt qd ducit ad bonū pfectū. siue merito congrui. siue merito condigni nō pōt absqꝫ auxilio dei. sicut expsse dicūt autoritates sanctoꝝ ad ꝯtrariū adducte. ꝛ sic oēs intelligende sunt Et q isto mō debeāt intelligi planū est. Naꝫ si li. arbi. in solis naturalib⁹ suis relinquaf. adhuc remanebit ei rationis iudiciū p quod cognoscit pentes eē honoran/dos. ꝛ constat q si hꝫ hoc naturale iudicatoriū. p illud p quod pōt nosse pentes eē honorandos. p illud pōt co gitare. ꝛ cū habeat naturalē instinctū potest velle. ꝛ cū habeat exteriora organa sibi subseruiētia pōt opere im/plere. sed put illud facit iudiciū rōnis recte. absqꝫ mu/nere gratie nō dirigit ad obtinendū finem qd deos est. ꝛ mercede eterne beatitudinis. quā nosse nō potest nisi deus reuelet. Et propterea dicūt sancti q nec cogitare nec velle. nec facere. potest bonū absqꝫ iuuamine diui/ne gratie. q: loquunf de bono fm q est ordinatū ad as/sequendū beatitudinē. Si aūt intelligant autoritates de alio bono. tunc noīe gratie nō est intelligend⁹ aliqs

habitus sup additus naturalib⁹. sꝫ intelligif gratuita dei influētia p quam cetera ꝯseruat ꝛ adiuuat vt cōpleant opationes suas. Et sic intelligif illud verbū Job. xiiij. Sine me nihil potestis facere. Et illd Isaie. xxvj. Om nia opa nostra in nobis. o. e. domine. ꝛ ꝯsilia. Et sic in telligēdū est illud qd dicif in li. de cognitōe dei. q nul/lus pt aliqd addiscere nisi de⁹ doceat. Hoc eīn nō dicif q: oīs cognitio sit infusa. sꝫ q: lumē creatū nō pōt pfice re opationē suā absqꝫ coopatione lumīs increati p qd il luminaf oīs hō qui venit in hūc mundū. Et hoc mō in telligenda sunt verba Dyoni. ꝛ alioꝝ sanctoꝝ qui di/cunt q oīs eēntia ꝛ oīs vita a p̄ma vita. ꝛ oīs intelligē/tia a p̄ma intelligētia. ꝛ oīs bonitas a p̄ma est bonita/te. Hec eīn dicta sunt. nō q: de⁹ sit tota causa. sꝫ q: sine ipo nō pōt agere aliqua virt⁹ creata. Patet igif ex p̄ dictis quātū sit necessaria li. arbi. gratia gratūfaciens q: sine ea nō pōt a peccato resurgere. nec pt aduersariū vincere. nec pt mādata dei implere. Patꝫ nihilomin⁹ quātū sit necessaria grā gratis data. q: sine ea nō pt li. ar. ad gratiā gratūfaciētē se disponere. nō pōt etiā omi tentatōi resistere. nō pt etiā in aliqd bonū quātūcunqꝫ modicū qd sit ordinatū ad salutē. Et licet possit in ali/qd bonū morale. vix aut nunqꝫ faceret nisi malū. ꝓpter peccati originalis corruptionē. Et ex his manifeste cō uincif error pelagij ꝛ supbia qua se ꝯtra diuinā gratiā erigebat. ꝛ ingrat⁹ grē dei. sibi qd erat grē vsurpabat. ꝛ dū hoc agebat. seipm a munere diuie gratie elongabat. ꝛ ꝓpterea error iste cauēdus est nō modicū. Vn Bern. in li. de li. ar. c. xviij. Cauendū est. ne cū hoc sit bonum ꝓpositū. inuisibilif intra nos aut nobiscū excitari senti mus. aut volūtati nr̄e attribuam⁹ que infirma ē. aut di necessitati q̄ nulla est. sꝫ soli gratie qua d̄s plen⁹ est. hec li. ar. excitat. cū seminat cogitatū. sanat cū immutat affe/ctum. roborat vt pducat. seruat ne sentiat defectū. Sic aūt cū li. ar. opaf. vt illud p̄mā pueniat. in ceteris cō/tef. ad h itaqꝫ pueniēs vt sibi deinceps coopef. ita tn̄ q grā ceptū piter ab vtroqꝫ pficif vt mixtim nō sigillatim simul nō, vicissim per singulos ꝓfect⁹ operent. nō par/tim grā nō ptim li. ar. sed totum singula opere indiui/duo peragunt totum quidē hoc. ꝛ totum illa. sed vt to/tum huic vel in hoc sit. totum est ex illa.

Distinctio. xxix. de potestate li. ar. primi ho/minis vtrū eguerit gratia opāte ꝛ coopante fm statum nature institute.

Post hec considerandū ꝛc. Supra ondit magi/ster quantū li. ar. indiget auxilio gratie fm sta/tum nature lapse. in hac pte inquirit vtrū eguerit gratia opante ꝛ coopante fm statū nature institute. Di uidif aūt pars ista in duas ptes. In quaꝝ p̄ma deter/minat de auxilio grē qd collatū fuit homini an pctm̄. In secūda p oppositū determinat de supplicio pene qd inflictū fuit homini post pctm̄. ibi. In illi⁹ quoqꝫ pctī pena. ꝛc. Prima ps hꝫ duas. In p̄ma inqrit magister vtrū li. ar. hoīs an lapsum grā eguerit. Secūdo vero vtrū in statu illo gratiā ꝛ virtutes habuerit. ibi. Prete rea queri solet vtrū hō an lapsum. ꝛc. Similiter secūda pars p̄ncipalis duas hꝫ. In p̄ma determinat cuiusmo di pena hō fuit punit⁹ ꝓpter peccatū. vtcꝫ pena expulsi onis de paradiso. Ubi etiam explanat verba scripture circa hāc materiā. In secūda remouet dubitationē que ex dictis hꝫ origine. ibi. Pōt aūt queri vtrū de ligno vi te. ꝛc. Et sic terminaf illa totalis ps in q̄ egit magister de p̄mi hoīs lapsu. ꝛ quantū ad peccatū p quod cecidit ꝛ quantū ad adiutoriū p quod stare potuit.

Inquirit vtrū liberū arbitriū hoīs an lapsum eguerit gratia opante ꝛ coopante. a

DI. XXIX. Gra opan/te ꝛ coopā/te eguerit. sꝫ opāte nō eguit fm p. m modū ... opaf-

Post hoc consi derandum ē vtrū hō an pctm̄ eguerit grā opāte ꝛ co opante. Ad qd breuif dicim⁹. q: nō co operāte tn̄. sꝫ etiā opante grā indigebat. nō qui dē fm oēm opandi modū opantis gratie. Opaf eīn liberādo ꝛ p̄parādo volūtatē hoīs ad bonum Egebat itaqꝫ hō ea. nō vt liberaret volūtatē suā que peccati serua nō fuerat. sꝫ vt p̄pararet ad vo lēdū efficaciter bonū qd p se nō poterat. Nō eīn poterat bonū mereri sine grā. vt Aug⁹. in ench. euidenter tradit. Illā inqt imortalitatē in q̄ pote rat nō mori natura humana pdidit p liberū arbi triū. Hanc vero in qua nō poterat mori acceptu

a Dicimus Adā quidē nō tūc habuisse has virtutes qn̄ peccauit rc̄. Cōtra videt̄ dicere falsum. q2 si nō habuit eas qn̄ peccauit ḡ añ amisit eas q̄3 peccaret. s3 virtutes nō pn̄t amitti sine peccato. ḡ añ peccauit q̄3 peccauit. Iuxta h̄ querit̄ vtrū hō qn peccauit erat sapiens vel stult⁹. Si sapiēs. ḡ nō peccabat. Si stult⁹. ḡ n̄ videt̄ stulticia eē pena peccati. g nō amisit. Amittere eñ in his q̄ subito amittunt̄ nō potuit habere in actu s3 habuisse de p̄terito ⁊ nō habere de pn̄ti. hac aūt meli⁹ manifestat̄ in q̄rto tractato de iustificatione impij. Ex h̄ hoc patet illa duo que obiecta sunt. b Nūc ergo ne forte mittat manū suā ⁊ sumat de ligno vite rc̄.

a R⁹. dōm. q p̄s cōmissionis peccati Ade pōt dupliciter determinari. Aut s̄m inchoationē. aut s̄m ↄsumationē. vtroq3 istoȝ modoȝ s̄mo magistri h3 veritatem s̄m intellectū differētē. Si eñ intelligat̄ de inichō vt sit sensus. nō habuit virtutes quādo peccauit i. qn̄ peccare inchoauit. dōm q s̄mo iste intelligit̄ q nō habuit virtutes quātū3 ad vsum. lic3 haberet v̄tutes q̄n cum ad habitum. Vñ i pctī sui inchoatōe q̄dāmō v̄tutes būit q̄dā mō v̄tute caruit. būit s̄m bitū. s3 caruit s̄m vsum. Si āt itelligat̄ d̄ tp̄e ↄsūatōis peccati. sic cum ↄsumatio peccati fuerit in instanti. ⁊ simul sunt peccatum ↄsūmari ⁊ eē sic eciā p̄dict⁹ sermo veritatē h3. Nō solū p̄pter h̄ q Adā tūc non habuit virtutes q̄tū ad vsum. verū etiā quātū ad habitū. Si enim habuit tūc peccatum. cōstat q nō habuit virtutis habitum. Sicut eñ in peccato simul est ↄsūmari ⁊ ↄsūmatō esse. sic ⁊ in habitu virtutis simul est amitti ⁊ amissam eē. ⁊ si amissus est nō habet̄. Planū est igit̄ q quādo peccauit. virtutes nō habuit. nec tñ ex h̄ sequit̄ p̄misso in q̄ fert sn̄iam ↄtra eū. indicat se Adā duplici bono p̄uari. vic3 ligni esu. ⁊ ligni effectu. nō q2 post peccatū3 posset ad illū effectū p̄uenire. s3 q2 merito peccati

Ambro.

ra est p gratiā. quā fuerat si nō peccasset acceptura p meritū. Quāuis sine gr̄a nec tunc vllū meritū eē potuisset. q2 ⁊ si ipm̄ peccatū in solo erat arbitrio cōstitutū. nō tñ sufficiebat ad vl'retinēde sufficiebat liberū arbitriū. nisi diuinū p̄beret̄ adiutoriū. Ecce his verbis satis ostendit̄ q añ pctm̄ hō idigebat gr̄a operāte ⁊ coopante. Nō eñ hēbat q̄ pedē mouere posset sine gr̄e opantis ⁊ coopātis auxilio. habuit tñ quo poterat stare.

Vtrū hō añ lapsum gr̄a met virtutes habuerit. b

Preterea q̄ri solet vtrū hō añ lapsum virtutem habuerit. Quibusdā videt̄ q nō habuerit. id ita p̄bare conāt̄ib⁹. Iusticiā inquiūt nō habuit q2 p̄ceptū dei ↄtēpsit. Nec prudētiā. q2 sibi nō p̄uidit. Neq3 t̄pantiā. q2 alienā appetijt. Nec fortitudinē. q2 praue suggestiōi cessit. Quibus rn̄dētes dicim⁹ adā q̄dē ñ tunc habuisse has virtutes qn̄ peccauit s3 ante. ⁊ tūc amisisse. Qð mīltis sctōꝝ testimonijs cōprobat̄. Ait eñ Aug⁹. in q̄dam omelia. Adam pdita charitate mal⁹ inuēt⁹ ē. Itē p̄nceps viciorum dū vicit Adā de limo terre ad imaginē dei factū. pudicicia armatū. t̄pantia cōpositū. charitate splendidū. p̄mos parentes illis donis ac tātis bonis expoliauit piterq3 pemit. De hoc eodē Amb. ad sabinū ait. Quādo Adā sol⁹ erat nō est p̄uaricatus. q2 ei⁹ mēs deo adherebat. Supp̄s. q̄3 dicit. Q2 hō añ peccatū beatissim⁹ aurā carpebat ethereā. S3 quō sine virtute beatissim⁹ erat. Aug. q̄3 sup Geñ.

dic. Adā añ pctm̄ spiritali mēte p̄ditū fuisse. Nō est ḡ dubitādū hoīe3 añ peccatū v̄tutib⁹ ful sisse. s3 ill' p pctm̄ expoliatū fuisse.

Determinat cuiusmodi pena hō fuit punit⁹ p̄pter pctm̄. sc3 pena eiectōis de padiso. c

In illi⁹ q̄3 peccati penā eiectus est de padiso in istū miseriarū locū. sic in geñ. legit̄ b Nūc ergo ne forte mittat manū suā ⁊ sumat de ligno vite. ⁊ comedat ⁊ viuat ineternū. emisit eū deus de padiso voluptatis. His verbis insinuari videt̄ q nunq̄3 moreret̄. si postea de illo ligno sumpsisset.

Quomodo intelligēdū sit illud ne sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat ineternū. d

S3 q2 p peccatū iam mortuum corp⁹ habebat. illa verba ex tali intellectu accipi p̄nt. Deus mō irati loquēs. de hoīe supbo ait. Videte ne forte mittat manum suā rc̄. idē. cauete vos angeli ne comedat de ligno vite quo indign⁹ est. de quo si p̄sūpsisset comederet ⁊ viueret ineternū. S3 mō p̄pter inobediētia3 indign⁹ est comedere. Et sicut verbo dixit. ita ope exhibuit. c Emisit eñ eū de⁹ de paradiso voluptatis in mū dū istū locū sibi congruū. sicut plerūq3 mal⁹ cū inter bonos viuere cepit. si i meli⁹ mutari noluerit. de bonorum ↄgregatione pellit̄ pōdere praue ↄsuetudinis pressus.

De flammeo gladio ante paradisum posito. e

Nevero ad illud posset accedere. collocauit de⁹ añ paradisum cherubin ⁊ flāmeū gladiū atq3 versatilē ad custodienda3

de ligno vite rc̄.

Contra Sibac vex eē. sequeret̄ q Adam ex primo peccato non incidisset i necessitatem moriēdi. qð est ↄtra textū in q̄cunq3 die comedri. mor. mo. Itē lignū vite signū erat illius ligni vite qð x̄ps ē. qð ē in medio padisi ecclesie. s3 istud lignū potius obest q̄3 p̄sit illis q̄ idigne sumūt. ḡ videt̄ q si Adā comedisset de illo ligno. potius sibi nocuisset q̄3 p̄fuisset. ergo nō viueret in eternū. R⁹. dicendū q verbū illud est verbū domini loquēs ad angelos. Vñ ita supplendū est sic. Nūc ḡ supple videte ne mittat manū suā rc̄. Hoc aūt dixit dn̄s. n̄ q Adā ineternū viueret. si p⁹ peccatū d̄ illo ligno comederet. s3 q2 longior vixisset tp̄e. Vñ verbū illud pt itelligi fuisse verbū mie. q2 dn̄s volebat ip3 diu viuere in calamitate pn̄ti vite i quā retrusus erat merito culpe sue. Vel pt eē verbū rigoris iusticie. Et q2 Adā gustādo cibū ligni vetiti se indignū3 reddiderat ad p̄cipiedū effectum ligni vite. iō dn̄s in verbo

Augu. super Geñ.

Geñ. iij.

vtrūq3 meruit amittere. Et sic patēt illa q̄ obiecta sunt. Uerū tñ illud qđ obīcit de sacramēto altaris nō est sile qr istius sacramēti ē efficacia specialis. et ei debet reuerētia singularis rōne sue dignitatis et excellētie. nullū aūt ho rum reperit in eo q̄ manducat et bibit indigne. nō sic autē erat in illo ligno vite. c Cum sit enī eum deus de paradiso voluptatis. Uidet q hoc nō debuit deus facere. cū enī deus sit maioris mie q̄ sit hō. et nos videamus peccatores sustineri intra ecclesiam q̄ est paradisus quedā. nō videt q deus debuit sic eū eijcere. sed potius longanimiter ad pniām expectare. Item quero quare dicit mundū istū fuisse sibi locū congruū. Aut enim erat deterioratus aut nō. Si non erat deterioratus nō videt q esset habitatio sibi cōgrua post concupiscētiā. Si deterioratus erat videt q magis debuisset deteriorari locus ille in quo

viam ligni vite. Quod iuxta litterā pōt hoc mō accipi. Quia p ministeriū angelorū ignea custodia ibi cōstituta fuit. Hoc enī p celestes potestates in paradiso visibili factū esse credēdū est vt per angelicū misteriū ibi esset q̄dam ignea custodia. nō tñ frustra. sz qr aliqd significat de paradiso spūali. Cherubin enī interptatur plenitudo scie. hec ē charitas. qr plenitudo legis ē dilectio. Gladius aūt flāmeus pene tpales sunt. q̄ versatiles sūt qr tpa volubilia sunt. Illa ergo ad custodiā ligni vite iō posita sunt añ paradisum. qr ad vitā nō redit nisi p cherubin scz plenitudinē scie. i. charitatē. et per gladiū versatilē. i. tolerantiam passionū tēporaliū.

¶ Determinat dubiū ortū ex pdictis. an scz hō añ pctm comederit de ligno vite. f

¶ Potest aūt queri vtrū de ligno vite ante pctm comederit hō. De hoc Augu. in li. de ba-

peccauerat q̄ ille in quo nō peccauerat. Iuxta hoc q̄ritur de quo seruiat iste locus homini. qr mō non seruit. nec post diē iudicij seruiet. q̄ videt q frustra factus sit lo 3 cus iste. ¶ R°. dōm. q deus de paradiso hoīem eiecit equo iudicio. ita q simul fuit ibi mīa et veritas. Ueritas namq3 fuit ibi. qr sicut angelus de paradiso celesti eiectus est. qr ibi peccauerat. et se indignū illo loco reddiderat. sic et homo de amenitate paradisi terrestris eijci debuit. Misericordia etiā ibi fuit. vt hō in loco maioris calamitatis extīs. et sciēs se extra paradisum terrestrem eē. q̄si exulē in mūdo seipm reputaret. et pñitentiā tam cōtinendo ad bona inuisibilia assurgeret. et illa desideraret. et sic ad illā pueniret. Si enī tpalia amaret. ipediret ne spūalia apprehēderet. et si nunc amat corruptus ocupiscētia q̄ est in valle miserie. q̄nto magis tūc amaret si esset in illius paradisi amenitate postq̄ morbo ocupiscētie corruptus esset. Tāta enī extūc adherētia eēt tpali inhereret vt nunq̄ eternā requireret. et ideo cum eo est actū misericorditer et iuste. Ex p hoc patēt dubitationes pmisse. patz etiā q nō est simile de paradiso ecclie patz etiā q locus iste magis est cōgruus statui miserie etiā si vtercq3 deterioratus esset. Postremo patz q locus ille frustra nō est. multū enī facit ad nostrā eruditionē. et occasionē nobis pbet requirende salutis. in q̄ consistat summa etiā perfectio totius vtilitatis humane.

d Sed forte hoc nō conferebat etc. Innuit magister q lignū illud nō ōferebat īmortalitatē. nisi sepe de illo sumeret. Hoc enī videt esse falsum. quia immortalitas perfecta ponit hominē extra statū aīalitatis. sed frequēs comestio ponit hominē in statu aīalitatis. ergo per frequentē vsum ligni nō perduceret ad pfectam immortalitatē. Item frequentatio alicuius rei nō variat effectu sm speciem. sed solum confirmat vel intēdit. ergo si vnica comestio non poterat facere īmortalitatē. videtur pari ratione q nec frequētatio. R°. dō. 4 q magister hic dubiose loquitur. nec sine causa. vtra d q3 eniz pars potest sustineri satis probabiliter scz q lignum vite vnica comestione cōferret immortalitatem. Nec huic obuiat qđ dñs preceperat Ade q de omni ligno paradisi comederet preceptū enī affirmatiuū nō obligat ad semper. sed pro loco et tempore. Potest etiā intelligi q nō conferret illum effectum vnica comestione sed pluribus. et hoc quia lignum illud non cōferebat īmortalitatem sicut causa īmortalitatis pncipalis et effectiua. sed sicut dispositiua. Et queadmodū videmus in medicina q frequentata disponit ad sanitatem ad quā non sufficienter disponeret semel sumpta. sic et in pposito intelligendum est. Et per hoc patent que obiecta sunt. procedunt enim ac si lignum vite esset pncipale effectiuū īmortalitatis. De effectu autē istius ligni plantus habitum est supra. Hec aūt dicta sufficiant.

tis. par. sic ait. Recte pfecto intelligunt pmi homies aīmaligniam diaboli psuasionē abstinuisse a cibo vetito. atq3 vsi fuisse ocessis. His verbis ostēdit q de ligno vite añ pctm sumpserint. qbus pceptū erat vt de oī ligno paradisi comederent. nisi de ligno scientie boni et mali.

¶ Quare nō sunt facti īmortales si comederūt de ligno vite. g

¶ Quare ergo ppetua soliditate et beata īmortalitate vestiti nō sunt. vt nulla ifirmitate vl etate in deterius mutarent. hāc enī virtutē naturaliter illud lignum habuisse dicitur. Sz forte hoc nō ōferebat nisi sepe de illo sumeret. Potuit q̄ fieri vt de illo sumeret semel et nō sepius. q̄ p aliquā morā in paradiso fuisse intelligit. cū scriptura dicat eū ibi soporatū fuisse. quādo costa de latere eius assumpta est. et inde formata mulier. et animalia ante eum ducta quibus nomina imposuit.

Ad intelligētiam huius partis in qua agitur de gratie adiutorio sm statum nature institute. incidit hic questio circa tria. Primo queritur vtrum homo ante peccatū gratia eguerit. Secundo queritur vtrum ante peccatū gratiam habuerit. Tertio queritur de quantitate gratie quam in illo statu habuit. Circa primum queruntur duo. Primo queritur vtrum homo in statu innocentie cir tūlcripto dono gratie esset deo acceptus. Secundo queritur vtrū absq3 gratia posset exire in opus meritoriū.

¶ Questio. I

Utrum absq̄ dono gratie homo esset deo accept⁹ in statu innocentie. Et q̄ sic videt̄ Gen. j. Uidit de⁹ cun/cta que fecit. ⁊ erant valde bona. sed summo bono nō ptinet nō complacere illud qd̄ est valde bonū. si ergo hoc inter ceteras creaturas inferiores principatū obtinebat. videtur q̄ ipse valde bonus erat. ⁊ si hoc. ergo deus illum acceptabat. ¶ Item Sap. xj. Diligis omnia dñe ⁊ nihil odisti eorum que fecisti. sed homo in statu innocentie nihil habebat qd̄ esset dignū odio. ⁊ totū qd̄ habebat a deo factum erat. ergo deus ipsum totaliter diligebat. sed qd̄ sic a deo diligit̄ ab eo acceptat̄. ergo ⁊c. ¶ Item Prouer. viij. Ego diligentes me diligo. sz homo fm statum nature institute diligebat deū ppter se et super omnia quia rectus erat. ergo videt̄ q̄ etiā preter omnē gratiā deus eum amabat. ⁊ si hoc ergo deo acceptus erat. ¶ Item artifex creatus cōplacet sibi in opere suo. ⁊ illud acceptat quādo ipm̄ fabricat fm voluntatē suam. sed deus qui est summ⁹ artifex hominē formauerat ad imaginē suam. ⁊ optima rōne eum condiderat. ergo videt̄ q̄ ex naturalibus sibi datis homo deo placebat. ¶ Itē nihil est qd̄ plus faciat animā caram deo ⁊ acceptam q̄ q̄ sit tota pulcra ⁊ nulla sit in ea macula. sed anima Ade in statu innocentie tota erat pulcra. nulla erat in ea macula. quārum erat ex naturali conditione. ergo absq̄ omni gratia supaddita deo erat accepta. ¶ Item aut deus poterat facere aliquā creaturā ita bonam q̄ ex puris naturalib⁹ sibi placeret. aut nō. Si nō videt̄ q̄ nō esset omnipotēs. Si sic. ergo nō videt̄ q̄ ad hoc q̄ natura placeat deo necessariū sit supaddi donū gratie. si igitur homo pfecte cōditus fuit fm exigentiā status nature. videt̄ q̄ deo placebat absq̄ omni dono gratie supaddite. ¶ Sed cōtra Heb. xj. Sine fide impossibile est placere deo. sed fides est donū supadditū nature fm q̄ dr̄ j. Cor. xij. ḡ sine dono gratie nature supaddite nullus potest placere deo. ¶ Item Sap. vij. Neminem diligit deus nisi illū qui cū sapientia inhabitat. sed sapientia est donū dei nature supadditū. fm q̄ infra subiungit̄ ix. c. Mitte illam de celis sanctis tuis ⁊c. ergo absq̄ dono gratie nature supaddite impossibile est dei amicū esse. ¶ Item Dyo. in li. de angelica ierarchia. lex diuinitatis est inferiora p media. ⁊ media p superiora reducere. sed media bona sunt potentie naturales. bona maxima sunt gratia ⁊ virtutes quib⁹ nō contingit male vti. ergo fm rectū ordinē anima nō potest ad deum redire nec deo placere. nisi pficiat̄ p dona virtutum ⁊ gratie. ¶ Item nihil excellenti⁹ est fm naturā in homine q̄ ipsa imago. sed imago indifferēs est ad hō acceptandū ⁊ nō acceptandū. ḡ ad hō q̄ aliqua anima a deo acceptet̄. necesse est vltra naturalia eē aliqd̄ donū nature supadditū. ¶ Itē quotiēscūq̄ de⁹ aīam acceptat. eā in ꝯiugiū sibi desponsat. Un̄ ⁊ aīam dicit sponsam suā in Cant. Sz quātūcunq̄ aliq̄ creatura sit excellēs. semp in infinitū est deo inferior. ḡ nunq̄ digna ē in ꝯiugiū assumi. nisi de⁹ ex mera liberalitate cōdescēdat. ⁊ hoc ē pstare grām. ḡ ⁊c. ¶ Itē tum de⁹ hominē acceptat. filium suū reputat fm q̄ dicit̄ Johānis. j. Dedit eis potestatē fi. dei fi. Sz creatura quātūcunq̄ sit nobilis semper est dei serua. sed seru⁹ nō pōt adoptari in filiū dñi

5 ṅ sit ei gra. ḡ impossibile ē q̄ aliq̄ creatura acceptet̄ a deo sine munere gre supaddite. ¶ R⁹ ad pdictorū intelligē/tiam ē notandū q̄ dupliciter ꝯtingit dicere aliq̄d acceptari a deo. Uno mō quadā acceptatione generali. vt idē sit acceptare aliq̄d qd̄ reputare bonū. ⁊ in bono co/

plauser. ⁊ hac acceptatōe nō em̄ acceptat̄ creatura rationalis. sed etiā omne opus dei. Est etiā alia acceptatio specialis qua dr̄ deus acceptare illud qd̄ dignū reputat̄ eterna beatitudine. ⁊ tali acceptatōe nō acceptat deus nisi creaturā rōnalem. Illa em̄ sola est que ei⁹ capax et particeps eē potest. Hanc aūt creaturā rōnalē tunc acceptat. cū consecrat in templū. ⁊ adoptat in filiū. ⁊ assumit in ꝯiugiū. Nam aīe sancte que deo placēt. ⁊ dicūt̄ templū dei. ⁊ dicunt̄ filij dei. ⁊ dicunt̄ spōse dei. fm qd̄ colligit̄ ex nouo ⁊ veteri testamēto. Primū genus acceptationis nō requirit supaddi donū gratie vltra ea que sunt de cōditione nature. Scd̄m vero gen⁹ acceptationis nō potest nō esse gratuitū. tum ppter gratuitam dei ꝯdescensionē. tum ppter creature exaltationē vltra terminos siue status nature. Gratuita nāq̄ ꝯdescēsio in huiusmodi acceptatōe necessario requirit̄. Ex em̄ de⁹ immensus habitare velit in aīa vt in tēplo. q̄ iterum velit seruū reputare pro filio. q̄ ancillā suam assumere velit in coniugiū. hoc nemo dubitat esse mire gratie ⁊ condescensionis liberalissime. Creature etiā sublunatio in tali acceptatione vltra statum nature experit̄. Ex em̄ creatura ꝯsecretur in templū adoptetur in filium. assumatur in coniugiū. hoc est supra naturale complemē/tum omnis creature. ⁊ ideo nec cōsecratio. nec adoptatio. nec vnio anīe ad deum fit per aliquā ppietatem nature. sed per aliqd donū gratie superadditū qd̄ animā consecret vt sit templū. assimilet vt sit dei filia. q̄ faciē decoret anime vt apta sit esse dei sponsa. hec autē omnia facit gratia gratūfaciēs. cui est adeo intera dei cōformitas. vt nullo mō possit deo dissimilis fieri. Adeo iuncta spiritualis venustas. vt nullo modo possit deformari. ⁊ ideo reddit animā deo acceptam. Et est ratio acceptandi fm illas tres proprietates pdictas. q̄ quidem conueniunt ei nō fm tropum aut transsumptionem. sed fm veritatē aut fm proprietatē. Et sic patet q̄ homo in statu innocentie gratia gratūfaciente indiguit ad hoc vt deo placeret. Et hec necessitas sumpta est ex parte modi acceptandi. Posset nihilominus et alia ratio sumi ex parte acceptantis. Deus em̄ qui omnia fecit in gloriam suā. ⁊ nullius indiget laude. potissime requirit a creatura rationali honorē. Et quia honorem deo exhibemus quādo in ipsum omnia referim⁹ tanq̄ in omniū auctorē ⁊ finem. nō decuit deus hominem pducere ad perfectionē glorie per aliquid qd̄ omnino haberet ex nature pncipijs. sed per munus additū naturalibus. vt ex hoc homo magis deo gratus existeret ⁊ totius salutis sue deo opus attribueret. Et sic patet q̄ nemo potest acceptari a deo absq̄ munere gratie superaddite nature. ⁊ ꝯcedende sunt rationes ad hoc inducte. ¶ Ad rōnes vero ad oppositum planum est re/ 6 spondere ex his que dicta sunt. Nam due prime auctoritates intelligunt̄ de acceptatione ⁊ dilectione fm generalem modū. nos autē loquimur hic de acceptatione fm modū specialē quo deus acceptat ipsam animā vt reputet eā dignā eterna gloria. ¶ Ad illud qd̄ obij/ 7 citur q̄ diligentes me diligo ⁊c. Dicendū q̄ illud intelligitur de dilectione charitatis que nō est absq̄ gratia. ⁊ hec plurimum differt a dilectione naturali qua homo diligebat deum ppter se ⁊ super omnia sicut ostensum est supra di. iij. ¶ Ad illud qd̄ obijcitur q̄ artifex creatus complacet sibi in opere. dicendū q̄ istud est verū de illa generali acceptatione ⁊ complacentia qua aliquis reputat aliquid esse bonum. sed de illa acceptati/

one quolibet sic acceptat aliquid vt reputet se illi obligatum ad retribuendum aliquid magnum. veritatem non habet. hanc enim solum contingit reperire circa opus diuinum quod habet libe. arbi. et circa quod nata est esse laus et vituperium. ¶ Ad illud quod obijcitur quod natura instituta absque omni gratia esset tota pulcra et sine macula. dicendum quod et si esset sine macula. non tamen esset tota pulcra ea pulcritudine que est a gratia. Pulcritudo enim gratie est sancti amoris conciliatiua sicut dicit glosa super illud ps. Vt exhilaret faciem in oleo. glo. Gratia est quidam nitor anime ad conciliandum sanctum amo-rem. ¶ Ad illud quod obijcitur. verum deus posset tales naturam facere quod esset ei accepta absque munere gratie. dicendum quod et si ipse posset omnia tanquam omnipotens natura tamen non esset capax. vnde impossibilitas venit ex parte creature. Si enim hoc faceret. nihil aliud esset facere quam quod faceret donum gratie donum esse nature. et gratiam esse naturam. Hoc autem impossibile est. cum donum gratie sit vltra terminos nature. Vnde sicut impossibile est quod homo fiat a deo beatus per naturam quantus possit creari beatus. quia beatitudo consistit in bono quod est supra omnem naturam. sic etiam intelligendum est et in gratia. Preterea. esto quod posset facere. non tamen decreuit. quia non decuit. Et ratio huius dicta est. videlicet vt ex hoc diuina seruetur gloria in cuius preiudicium deus neminem acceptat. Conseruet etiam nihilominus ipsa gratia que nullo modo potest nec debet esse ingrata. et ideo sic debet dari vt reputetur esse gratis data.

¶ Questio. II b

Vtrum homo in statu nature institute posset in opus meritorium exire absque dono gratie. ¶ Et quod sic videtur August. in lib. de natura et gratia. Quis nesciat ita factum hominem vt in eo libe. arbi. iuste viuendo pro possibilitate et capacitate sua constitueretur. ergo videtur quod ex libertate arbitrij naturali posset iuste viuere. ergo et opera meritoria facere. ¶ Item Dama. Manentes in eo quod est secundum naturam. in virtute sumus. sed opera virtuosa sunt meritoria. ergo libe. arbi. in integritate sue nature manens absque omni gratia poterat facere opera meritoria. ¶ Item dei perfecta sunt opera. et perfectum est aliquid (vt vult phus) cum attingit proprie virtuti. ergo si homo perfectus conditus est. poterat exire in operationem propter quam factus est. hec autem est operatio per quam peruenitur ad gloriam. ergo et cetera. ¶ Item in omnibus creaturis distantibus a suo termino ad quem ordinantur data est virtus per quam possint ad illum finem peruenire. sicut patet in igne. qui cum deorsum est. sua leuitate potest sursum ferri. ergo aut libe. arbi. miserabilius fuit inter ceteras creaturas aut si alie creature per naturam habent potentiam perueniendi ad suum finem. videtur multo fortius quod et hoc homo posset per virtutem nature ante statum miserie. ¶ Item natura nihil facit frustra. nec deficit in necessarijs. sed nihil est magis necessarium homini quam illud sine quo non potest beatificari. ergo cum potestas merendi huiusmodi sit. videtur quod hec inesset ei per naturam omni gratia circumscripta. ¶ Item circumscripta gratia intelligamus hominem in statu nature seruare diuina mandata. aut igitur meretur aliquid. aut nihil. Si nihil. ergo frustra operatur. sed frustra operari non potest esse sine aliqua pena. hoc autem non poterat esse in natura instituta. Si aliquid meretur. cum opus rectum sit ad beatitudinem ordinatum. videtur quod ex puris naturalibus mereri possit premium eternum. ¶ Contra Ro. vi. Gratia dei vita eterna. Et glo. Nihil aliud in nobis deus coronat quam sua munera. rationem ex textu quam ex glosa. colligitur quod vitam eternam non contingit mereri absque gratia. ¶ Item deus nullo modo indiget bonis nostris. ergo si acceptat bona nostra. hoc non est propter aliquam suam vtilitatem. sed si est. hoc est per meram benignitatem igitur nisi diuina iusticia condescendat per gratiam. impossibile videtur quod reputet aliquem dignum gloria propter aliqua opera que faciat. ¶ Item meritum et premium debent esse proportionabilia. sed natura quantumcunque eminens. improportionabilis est et alterius generis est quam sit beatitudo glorie. igitur impossibile est mereri gloriam per pura naturalia. ¶ Item nobilior est substantia quam operatio. sed deus nunquam acceptat hominem absque munere gratie. ergo nec operationem hominis reputat meritoriam. nisi procedat a libero arbitrio et a gratia. ¶ Respondeo. dicendum quod non solummodo gratia necessaria est ad merendum secundum statum nature lapse. sed etiam secundum statum nature institute. licet secundum statum nature lapse magis indigeat liberum arbitrium dono gratie. In statu namque nature institute necessaria erat gratia. tamen propter conditionem retribuentis. quoniam ipse deus bonorum nostrorum non indiget. ideo nec acceptat hominem propter opera. nec aliquod meritum obligare potest ipsum secundum rationem dati et accepti. ideo ad hoc quod aliquod bonum opus creature ad remunerandum deo complaceat. necesse est quod ipsius gratuite bonitatis influentia in operante precedat. per quam creatura ipsi creatori grata existat. Similiter propter conditionem retributionis impossibile erat liberum arbitrium mereri sine auxilio gratie gratum facientis. pro eo quod illud premium quod meremur est beatitudo eterna. Beatitudo autem eterna consistit in habendo eum qui est omne summum bonum. et qui est super omnem naturam exaltatus. et lucem habitat inaccessibilem. et ideo impossibile est quod homo merendo ad illud summum bonum ascendat et perueniat. nisi per aliquod adiutorium quod sit vltra naturam. sic enim homo in statu nature institute absque dono gratie mereri non potuit. tum propter conditionem retribuentis. tum propter conditionem retributionis. In statu vero nature lapse non solummodo indiget gratia ad merendum propter has conditiones sed etiam propter conditionem operantis et operationis meritorie. Operans enim in statu nature lapse semper est in peccato et dei aduersarius et inimicus. et nisi a peccato releuetur per gratie donum. et ideo quicquid faciat. nisi voluntas eius preueniatur a gratia que deo reconciliet. nihil meretur merito condigni. pro eo quod dei est aduersarius et inimicus. Deus autem opera non acceptat. nisi prius acceptet personam. sicut innuit Genesis. iiij. Respexit dominus ad abel et ad munera eius. prius dicit ad abel. et postea dicit ad munera. Propter conditionem etiam operationis necessaria est gratia. quia nulla est operatio meritoria nisi recta. et nulla est recta nisi fiat ex recta intentione et nulla potest esse recta intentione nisi que summum bonum omni bono preponat. nulla autem intentio potest hoc facere in statu lapse nature sine dono gratie. et propterea qualemcunque vel quantamcunque faciat homo operationem absque gratia non meretur. quia non pensat deus quantum

sed ex quãto hoc faciat. Patet igit̃ q multiplex est ne-
cessitas gratie ad merendũ. scz pter cõditiones retribu-
entis ꝛ retributõis. opantis ꝛ bone opationis. ita q h̃
quadruplex necessitas occurrit ad statũ nature lapse. ꝛ
duplex ad statũ nature institute. ꝛ hoc est qd magister
dicit in lr̃a. q homo indigebat gratia opante ꝛ coopan-
te fm statũ nature institute licet nõ fm oẽm modũ gra-
12 tie opantis. ¶ Ad illud ḡ qd obijcit̃ in contrariũ de au-
ctoritate Augu. ꝛ Dam. dõm q illud dictũ est nõ quia
potestas libe arbi. ꝛ nature sit sufficiens in opus me-
ritorium sed q natura bñ ordinata concordat cum gra-
13 tia. ꝛ discordat cũ culpa. ¶ Ad illud qd obijcit̃ q dei p-
fecta sunt opa. dõm q est pfectio q̃ntũ ad eẽ pmũ. ꝛ ẽ
pfectio quãtũ ad esse secundũ. Et pfectio quãtũ ad esse
secundũ duplex ẽ. Quedã eñ est q habet ortum a perfe-
ctione fm eẽ pmũ. sicut illa pfectio que attendit̃ in ac-
cidentib) que oriunt̃ ex pncipijs subiecti. Est alia per-
fectio quãtũ ad eẽ secundũ que nõ causat̃ a pfectiõe fm
esse pmũ. sz potiꝰ est supra illud. sic est pfectio in eẽ gra-
tuito vel glorioso. q̃ deest in nobis nõ ex nob sz ex deo.
Cum ḡ dicit̃ q dei pfecta sunt opa. hoc intelligit̃ quã-
tum ad eẽ pmũ. ꝛ quãtũ ad eẽ secundũ qd causat̃ ab il-
lo. Quãtu aũt ad illud esse secundũ qd nõ causat̃ a pfe-
ctione fm esse pmu veritatẽ nõ habet. Nõ eñ fecit de-
us oẽs bonos ꝛ gloriosos. sed illos solos beatificauit
quos pdestinauit cõformes fieri imagini filij sui. hoc
eñ disponit dare p merita tãq̃ bonũ laudabile. Et ra-
14 tio huiꝰ assignata fuit supra. xxiiij. di. ¶ Ad illud qd
obijcit̃ q alie creature possunt puenire in finẽ ad quem
sunt p virtutẽ nature. dõm q nõ est simile. q2 finis cre-
ature rõnalis est summũ bonũ qd est supra omnẽ natu-
ram. Finis x̃o aliaꝝ creaturaꝝ est bonũ creatũ qd est i-
fra terminos nature. ideo creatura rõnalis magis indi-
get dono gratie vt possit puenire ad suũ finẽ q̃ alie cre-
15 ature. ¶ Ad illud qd obijcit̃ q natura nõ deficit in ne-
cessarijs. iam patz rnsio ex pdictis. hoc eñ intelligit̃ de
necessarijs que quidẽ attendunt̃ quãtũ ad eẽ pmũ. vl
quãtũ ad eẽ secũdũ. qd causat̃ ex pncipijs nature. Quã-
tum vero ad illud eẽ fm qd est supra naturam. necesse ẽ
naturã deficere. ꝛ tale est eẽ gratuitũ ꝛ gloriosum. nul-
lum tamen ex hoc fit nature piudiciũ. q2 deꝰ defectũ na-
ture supplet. ꝛ semp presto est nisi se offert tempꝰ ꝛ locus
cõplere ꝛ dare qd natura non poterat. ¶ Ad illud qd
16 obijcit̃ vltimo. verũ homo mereret̃ aliq̃d vel nihil si fa-
ceret mandata dei ꝛc. dõm q nõ mereret̃ aliq̃d de con-
digno sed de congruo. ꝛ sic merendo disponeret se ad
gratiã. ꝛ id to nõ opar et frustra. Ex pdictis patet quã-
tũ humana natura in statu innocentie eguerit gratia.

Consequẽter querit̃ verũ hõ in statu innocentie
habuerit gratiã gratũfacientẽ. Et circa h̃ que-
runtur duo. Primo querit̃ verũ habuerit gra-
tiam ante lapsum. Secundo querit̃ verũ simul tpe cõ-
ditus fuerit in gratuitis ꝛ naturalibus.

¶ Questio. I c

Utrum homo ante lapsum habuerit gratiã. Et q sic
videt̃. Luc. x. Qui etiã expoliauerũt eum ꝛ plagis im-
positis ꝛc. Exponunt sancti ꝛ glo. q expoliauerũt eum
gratuitis. ꝛ vulnerauerũt in naturalib). ergo si hoc in-
telligit̃ in pmo homine. pmus homo nõ eñ habuit na-
turalia sed etiam gratuita ante peccatũ. ¶ Itẽ Bern.
Cum videret patrem nostrũ omniũ hominũ emulꝰ cha-
ritate circũdatum. ꝛ omni virtute vestitum. ꝛ hoc acce-
pisse terrenũ hoiem. qd ipse p supbiam amisit. inuidit
insatiabilis homicida. Ex h̃ igit̃ patet q pmus homo
ꝛ charitatẽ habebat ꝛ omnẽ virtutẽ. ¶ Item Adã post
soporem pphetauit. sicut innuit̃ in textu Gen. ꝛ in glo.
hoc aũt nõ fuit nisi q2 introductus fuit i illo sopore in
secretum celestis curie. sicut plures dicũt auctoritates.
sed nullum decebat illuc introduci qui nõ haberet gra-
tiam gratum facientẽ. ergo ꝛc. ¶ Itẽ a deo recepit mã-
datum discipline. sed si illud mandatũ seruasset absq̃
gratia. nihil meruisset. Si igit̃ illud mandatũ datum ẽ
sibi in meritũ obedientie. videt̃ q deus nõ dederit sibi
in pceptum pter gratie adiutoriũ. alioquin dedisset in
malũ. qd nullo modo decet facere deum. ¶ Item pec-
catum ade arguit̃ fuisse maxime ingratitudinis. sz nul-
lum donũ in via est maius gratia gratũfaciente. ergo
si maior ingratitudo fuit i peccato ade q̃ in peccato ali-
orum posteroꝝ. ꝛ posteri eius post acceptum donum
gratie deum offendunt. videt̃ q ipse añ peccatũ habuit
donum gratie gratũfacientis. ¶ Sed contra deꝰ scie-
bat ipsum statim eẽ lapsurũ. ergo sciebat q illud gratie
donum in nullo eẽt sibi vtile. sed potius eẽt sibi in no-
cumentũ. Si igit̃ sapiens artifex nõ debet aliquid fru-
stra facere. vel etiã qd vereatur in operis sui damnũ et
nocumẽtũ. videt̃ q nõ dederit illi gratiã. ¶ Item adã
quia iustitiã originalẽ habuit quando peccauit ꝛ volũ-
tarie pdidit. nunq̃ eam recupauit. ergo pari rõne si ha-
buisset donũ gratie gratũfacientis. nec ipse. nec aliq̃s
posteroꝝ eius gratiã recupasset. videtur q ante lapsũ
eam nõ habuit. ¶ Itez adã habebat optima naturalia
ꝛ nullam habebat pnitatẽ ad maluz. nec difficultatẽ ad
bonũ. ḡ si charitatẽ ꝛ gratiã habuisset. totaliter deo ad-
hesisset. ḡ nunq̃ in peccatũ cecidisset. sed constans est
q cecidit. ergo gratiã ante lapsum nõ habuit. ¶ Item
lucifer nõ habuit gratiã gratũfacientẽ sicut pbatum fu-
it supra. si ḡ adam gratiã gratũfacientẽ habuit. ꝛ ab il-
la cecidit. ḡ de altiori gradu cecidit q̃ angelus. ergo vi-
detur q peccatũ eius fuit incurabilius q̃ peccatũ an-
gelicũ. si igit̃ hoc constat eẽ falsum. Adam ante pecca-
tum nõ habuit gratie donũ. ¶ Item pus debet pbari
aliquis q̃ in amiciciã assumi. hoc nõ solũ verum est i ami-
cicia humana. verũ etiaz in amicicia diuina. Unñ dicit̃
Heb. vij. Abraã pater nr̃ tentatꝰ ẽ. ꝛ p multas tribu-
lationes pbatꝰ. dei amicꝰ effectꝰ ẽ. Si igit̃ nullꝰ hz dei
gratiã q̃n habeat dei amiciciã. videt̃ q añ tẽtatõez adã
nõ habuit grãm. sz statim post tentatõez peccauit. ḡ nõ
habuit grãm añ lapsum. ¶ Rñ. ad pdictoꝝ intelligentiã
17 est notãdũ q circa h̃ duplex cõsuluit eẽ opinio. Quidã
eñ dicere voluerũt q adã nõ habuit grãm gratũfacien-
tẽ. p eo q nõ videt̃ credibile q lapsus eẽt. si tale adiuto-
riũ habuisset. Ad auctes aũt ꝛ rõnes rñdent dicẽtes q
adã habuit mltas grãs gratis datas. ꝛ naturã habuit
valde bonã. ꝛ pterea sancti aliq̃ñ videt̃ dicere ipm ha-
buisse gratuita añ lapsum. nõ q2 habuit donũ grẽ gra-
tũfaciens. sz donũ grẽ gratis date. ꝛ p illud poterat tẽ-
tationi resistere. ꝛ ad grãm gratũfaciẽtẽ seipm dispone-
re. Sz qm̃ auctes sanctoꝝ expsse vident̃ dicere de grã
gratũfaciẽte. sicut patet in illis q̃ mgr̃ adducit in lr̃a. et
huic etiã cõsonare videt̃ scripture auctas ꝛ rõnis pba-
bilitas. Jõ est alia opinio cõmunior ꝛ verior ꝛ pbabili-
or quã etiã sustinet mgr̃ in lr̃a. scz q adã añ lapsum gra-
tiã gratũfaciẽtẽ habuit. p quã nõ solũ malo resistere. sz
etiam in bono pficere potuit. ꝛ illa gratia adiutus ita
bene meruisset mandatũ dñi obseruãdo. sicut demeru-
it transgrediendo. Hanc igitur opinionem sustinẽdo
concedere possumus rationes que ad primã partẽ indu-
cunt̃. ¶ Ad illud aũt qd obijcitur in contrarium q de- 18

us sciebat statum ipm̄ lapsurū. dōm q ꝓpter hoc nō debuit dimittere donū gratie sibi date duplici rōne. Primo quidē qr simul tū hoc ꝑsciebat q bonū debebat de lapsu eius elicere. Scd̄o vero qr deus in ɔferēdo gratiam nō attendit futura peccata. sed idoneitatē ꝑsentez ad gratiā. sicut patet. cum ɔfert gratiā in tpe ꝑsentis eis quos ab eterno reprobauit. ꞇ in vtroqȝ eoꝝ cōmendatur dei largitas ꞇ sapiā. ꞇ arguit hoīs ingratitudo ꞇ iniusticia. in hoc q tā a bnfīcio ꞇ tam a benigno se auertit sine cā. ¶ Ad illud qd̄ obijcit q nō potuit recuperare [19] originalē iusticiā quā habuit qn̄ peccauit. dōm q non est tota ratio scȝ q voluntarie amisit iusticiā illā. sȝ simul cum hoc facit q iusticia originalis non eni respiciebat voluntatē deliberatiuā. sed etiā respiciebat naturā institutā. gratia aūt respicit ipsam voluntatē liberā vt est libera. Et qm̄ voluntas de facili vertit ꞇ reuertit. natura aūt tum corrupta ēst nō sic de facili releuat. hinc ē q magis pōt recuperari gratia q̄ꝫ pma iusticia q̄uis vtraqȝ fuerit p peccatū amissa. Est ꞇ alia rō quare nō recuperat originalis iusticia sed hec manifestabit infra cū aget de originali peccato. ¶ Ad illud qd̄ obijcitur q si

[20] Adam habuisset gratiā q insepabiliter deo adhesisset. dōm q hoc nō oportet. qr li. ar. habēs grām. moueri pt pter gratie inclinationē. ꞇ frequēter mouet. nihil considerans de eo ad qd̄ mouet gratia. vn̄ frequēter contingit q homo magne charitatis inordinate afficit. p eo q nō sp actualiter fert in illud summū bonū circa qd̄ habet immēsum desideriū. sic intelligendū est accidisse pri ade. Quis eni est hō hn̄s charitatē. qui peccaret si deū pre oculis sp haberet. ꞇ actu ɔsideraret quātū deus amabilis est. ꞇ quātū nephas est ipm̄ offendere. ¶ Ad illd

[21] qd̄ obijcit q lucifer nō habuit grām gratū facientē. dōm q verū est. ex hoc tn̄ nō sequit q hō peccauerit maiori ingratitudine. p eo q lucifer pximior erat statui glorie. simul eni recepisset gratiā ꞇ gloriā. Homo vero sic cōditus fuit vt longe an gloriā haberet gratiā. ꞇ ideo positus est in terra quasi lōge a celo distans. ac p hoc i trāsgrediendo. nec adeo cecidit de alto vt lucifer. nec adeo fuit ingratus. nec adeo p peccatū depauatus. ¶ Ad il

[22] lud qd̄ obijcit q prius debet hō tēptari q̄ꝫ in amicū assumi. dōm q illud intelligit de illa amicicia que facit deo hoīem pbatū ꞇ familiarē. p quē modū dicit ipe dominus aplis Joh. xv. Uos aūt dixi amicos ꞇc. De amicicia aūt large dicta hoc nō pōt intelligi apud deū. licet posset intelligi de amicicia apud hoīes. p eo q nisi deus gratiā daret an pbando post reprobaret q̄ꝫ approbaret nō eni habemus vn̄ possumus pbari a deo nisi p eius donū. nō sic est aūt de hoīe respectu hoīs. ꞇ sic patet illud.

¶ Questio. II D

Utrum hō simul tpe ɔditus fuerit in gratuitis ꞇ naturalibus. Et q sic videt p text. Gen. j. Faciamus hominē ad ima ꞇ si. nram. Sed sicut exponit Aug. ꞇ habitū est supra di. xvj. Imago est ī naturalibus ꞇ silitudo ī gratuitis. g si hō factus est ad imaginē ꞇ silitudinē. videt q ɔditus fuit simul in naturalibus ꞇ gratuitis. ¶ Itē Eccl. xvij. Deus de terra creauit hoīem. Et post. ꞇ fm se vestiuit illū virtute. igit a sui ɔditione pmaria virtute fuit vestitus. ꞇ si hoc. redit idē quod prius. ¶ Itē Dam. Fecit deus hoīem innocentē. rectū. virtuosum. sine sollicitudine. sine tristicia. oīm̄ virtute decoratum. oībus donis ornatum. g videt q homo in gratuitis fuerit cōditus. ¶ Item hoc videt rōne. Deus fecit hoīem q̄ntū ad etatē pfectum. ꞇ q̄ntum ad ɔditionē ab exordio sue ɔditionis. g pari rōne videt q fecerit eū pfectum q̄ntū ad voluntatis rectitudinē. sed voluntatis rectitudo ɔsistit in dono grē. g videt q donū gratie habuerit in initio sue ɔditionis. ¶ Item ad hoc q alicui det grā. requiritur diuina liberalitas. ꞇ recipientis idoneitas. sȝ deus in pmordio cū adam ɔdidit liberalissimus erat. ꞇ adā a sue ɔditionis pmordio ad suscipiendā grām idoneitatem habebat. g ab ipso ɔditionis pmordio deus ei gratiam ɔferebat. ¶ Sȝ ɔtra. Aug. dicit hō in sue ɔditiōis pmordio habuit vn posset stare. sȝ nō vn̄ posset pficere. ¶ Itē magister dicit supra di. xxiiij. Poterat hō per auxiliū grē creatōis resistere malo. sȝ nō pficere bonū. sȝ si habuisset gratiā gratū facientē ab exordio creatōis potuisset vtrūqȝ. g si nō potuit pficere p bonū. patȝ ꞇc. ¶ Item magis ɔuenit gratia cū gloria q̄ꝫ natura cum gratia. sed in hoīe gratia pcedit gloriam. ergo pari ratione imo multo fortiori natura precessit tpe donū gratie. ¶ Item p gratiam fit matrimoniū inter deum ꞇ animā. sed lex matrimonij est vt nō fiat absqȝ mutuo consensu. g videtur q nulli adulto gratia debeat dari nisi pcedat consensus. si g adam prius fuit q̄ꝫ consentire posset. g nō habuit simul naturā ꞇ gratiā. ¶ Item donum grē infructuosum ē nisi a deo recognoscat. nemo eni in se gratiam reseruare potest. nisi p illa deo gratus existat. igit si magis tenet rōnem gratuiti qd̄ est naturalibus superadditum q̄ꝫ qd̄ est naturaliter inditū. et donum gratie est mere gratuitum. ergo videtur q non ab ipsa creatōe. sȝ post donū grē fuerit homini collatum.

¶ Rn̄. ad pdictoꝝ intelligentiā est notādū q circa hoc [23] duplex fuit opinio. Quidā nanqȝ dicere voluerunt q homo fuit creatus nō solum in naturalibus. verū etiā in gratuitis. tum pter dei liberalitatem. tum etiā propter hominis idoneitatē. Sed quoniā sanctoꝝ auctes videnꞇ sonare ɔtrariū. Ideo est alia opinio cōior ꞇ pbabilior q hō pus tpe habuit naturalia q̄ꝫ haberet gratuita. Unde fm hanc in statu innocentie distinguunt [24] duo tpa. qddam eni fuit tempus in quo tm̄ habuit naturalia. quoddā vero in quo habuit ꞇ naturalia ꞇ gratuita. Scdm diuersitatē huius duplicis tpis dissoluit apparens ɔtrarietas in auctibus sanctoꝝ. Nam quedam videnꞇ dicere q hō habuit gratiam. quedā vero q nō. ꞇ vtrǫ verū dicunt p diuersis tpibus. Rō autem [25] quare dn̄s voluit post naturalia dare grām tū posset dare simul. sumit ex triplici ordine. vicȝ ab ordine sapientie. bonitatis. ꞇ iusticie. Ordo sapiētie hoc requirebat. vt sicut esse gratuitū est alterius generis q̄ꝫ esse naturale. sic in diuersis tpibus homini cōferret. ꞇ sicut elemēta mundi prius tempe fuerunt creata ꞇ distincta q̄ꝫ ornata. propter ordinē sapientie cōmendandum. sic etiā fieret circa hominē qui est minor mundus. Ordinis etiā bonitatis hoc cōpetebat. hoc eni ordine dicit aliquid ordinari in suum finē. tunc igitur gratia homini ordinate dat. qn̄ datur ei fm q est vtilior ꞇ fructuosior. tanto autē gratia dei est nobis vtilior ꞇ fructuosior. quanto pea deo gratiosiores existimus. ꞇ ideo sic debuit dari. vt ex ipso ordine dandi cognosceret donū illud esse gratuitum. ppterea nō fuit a creatione indita. sed nature iā perfecte ꞇ constitute fuit superinfusa. ¶ Ordo etiam iusticie hoc requirebat. Deus eni fm legē cōem requirit aliquam dispositionē ꞇ pparationē a parte nostra ad hoc q infundat alicui grām. siue ea cui infundit. vt in adulto. siue in alio adiuuante fm q ɔtingit in paruulo. ꞇ ideo gratia nō fuit homini ɔcreata. sed dilata fuit q̄usqȝ homo p actum ꞇ vsum ratōis quodāmodo se disponeret ad illā suscipiendā. vt sic verificaret illud Augu

sti. in primo hoie. qui creauit te sine te. nō iustificat te si/
ne te. Patet igit ꝙ multiplex ordo hic exigebat vt hō pri/
us fieret in naturalibꝫ. q̄ donis gratuitis ornaret. ⁊ cō/
cedende sunt rōnes q̄ hoc ostendūt. ¶ Ad illud qđ obi/
26 icitur. Faciamꝰ hoiēz ad imaginē ⁊ simili. ⁊c. Dōm ꝙ si/
militudo attendit ibi ingratuitis gratis datis. Uel di/
cendū ꝙ deꝰ dicit fecisse hoiem ad suā imaginē ⁊ simili/
tudinē. nō q2 statim cū dedit imaginē. simul etiā dede/
rit similitudinē. sed q2 alterꝫ dedit scꝫ imaginē. ⁊ ad alte/
rū habilē fecit. vicꝫ ad similitudinē. quā postmoduꝫ
ꝑ loco ⁊ tpe ei dedit. Unde quātū est ex vi verbi nō pōt
ꝯcludi ꝙ simul ⁊ semel fuerit in hoie imago dei ⁊ simili/
tudo. Et ꝑ hoc patet rnsio ad duas auctoritates seque/
tes. Eccle. vicꝫ ⁊ Dam. q2 sic intelligunt nō q2 deus sta/
tim vt hominē cōdidit virtute vestiuerit ⁊ ornauerit. sꝫ
q2 tunc dispositū fecerit. ⁊ nō longo post tempe cōple/
27 uit. ¶ Ad illud qđ obijcit de ꝑfectione etatis ⁊ cogni/
onis. Dōm ꝙ nō est simile. q2 ꝑfectio etatis ⁊ cognitiōis
nō tantū elongat a ꝑfectōne nature sicut ꝑfectio gratie
Unde hō ꝑ vim nature sibi inditā pōt ꝑuenire ad ꝑfe/
etam etate ꝑ pficere ad cognitionē sꝫ nunq̄ pōt ꝑ se hō
in habitū gre. nisi deꝰ infundat mera sua benignitate.
28 ¶ Ad illud qđ obijcit ꝙ homo erat idoneꝰ. ⁊ deus erat
liberalissimꝰ. Dōm ꝙ deꝰ maiorē idoneitatē expectabat
que quidē cōpeteret ordini sapie. ⁊ bonitati. ⁊ iusticie.
sicut prius ostensum est. ⁊ ideo nō statim gratiā dedit. sꝫ
distulit. ꝓ eo ꝙ deus sic opat liberaliter. vt in sua libe/
ralitas nō excludat sapiam nec iusticiam.

Consequēter quātū ad tertiū articulū queritur quantā gratiā primus hō habuerit. Et primo est questio de quantitate gratie primi hoīs quantum ad donorꝫ multitudinē. Scdo queritur quantum ad donorum magnitudinē.

¶ Questio. j. e

Utrum hō habuerit tot virtutes an lapsum quot ha/
buit post lapsum. Et ꝙ sic videt primo ꝑ Dama. dicentē
ꝙ deꝰ fecit hoiem omni virtute circūdatū. ⁊ omnibꝰ ba/
nis ornatū. ḡ nō videt ꝙ aliquis habitꝰ virtutis q̄ sit in
nobis defuerit eidē. ¶ Itē ex pte cognitionis. Non co/
gnoscimꝰ plura q̄ adam cognouit. nec plures ī nobis
habemꝰ scientias. ḡ pari rōne ex pte affectionis nō vi/
detur ꝙ plures in nobis habeamꝰ habitꝰ virtutū q̄ ha/
buit primus homo. ¶ Item connexio est in virtutibꝰ. sicut
sancti dicūt ⁊ suo loco ostēdetur in tertio. ḡ si adam ha/
buit aliquā virtutē. necesse fuit ꝙ oēs habuerit. ḡ tot ha/
buit quot nos habemꝰ. ¶ Item aut aliquā virtutē ha/
bemus quā nō habuit adam. aut nō. Si nō. ḡ tot virtu/
tes habuit quot nos habemꝰ. Si sic. aut ergo illiꝰ vir/
tutis fuit adam capax. aut nō. Si nō. ḡ videt ꝙ ꝑ pec/
catum creuerit in nobis boni capacitas. qđ absurdum
est dicere. Si sic. cum deꝰ daret gratiā ade sm capaci/
tatem suā. videt ꝙ omnē virtutē quā nobis cōfert post
lapsum. ⁊ ipsi ade ꝯtulerit ante lapsum. ¶ Sed contra. vir/
tus fortitudinis ꝯsistit in ꝑpessione terribiliū. sꝫ in adā
in statu innocentie nō poterat esse talis ꝑpessio. ḡ nec
fortitudo. ¶ Item temperantia ꝯsistit in coercendis pra/
uis carnis passionibꝰ. ⁊ tales nō poterant reperiri in na/
tura instituta. ergo nec temperantia. ¶ Itē pnia ꝯsistit in
detestatione malorꝫ ꝑpetratorꝫ. sꝫ nullo mō ꝯtingebat
in statu innocentie de malis cōmissis dolere. ḡ tūc non
poterat eē in homine virtus pnie. ¶ Item q̄ habet do/
num ꝑseuerātie nō cadit a iusticia. sed adam a iusticia
cecidit. ḡ perseuerātiā nō habuit. Hanc aūt multi ha/
bent in statu nature lapse. ḡ nō omnis virtus que nūc
est. fuit in statu innocentie. ¶ Rñ. Dōm ꝙ cum sit com/
29 paratio multitudinis donorꝫ gratie ad statum nature
lapse. ⁊ statum nature institute hoc pōt intelligi vel de
donis gratie gratis date. vel de donis gratie gratum
facientis. Si intelligat de donis gratie gratis date. sic
se habent sicut excedentia ⁊ excessa. pro eo ꝙ aliqua do/
na gratie gratis date habuit adam in statu illo. vtpo/
te immortalitatē ⁊ impassibilitatē. que nō habuit aliqs
posterorꝫ eius. ⁊ aliqua dona gratie gratis date habēt
posteri sui que ipse nō habuit. sicut gratiā sanitatum. ⁊
operationē virtutum. ⁊ genera linguarꝫ. ⁊ consimilia.
Ratio aūt huius diuersitatis venit ex hoc. ꝙ alia do/
na expediebant illi tempi. ⁊ alia competūt isti. Si aūt
loquamur de donis gratie gratū facientis. sic quia il/
la dona connexionē habent quantū ad habitus ⁊ quan/
tum ad actus q̄ perfectionis sunt. sic cōcedendū est. ꝙ
in equali multitudine fuerunt in primo homīe in quo re/
periuntur in eius posteritate. Hoc dico quātū ad ha/
bitus ⁊ quantū ad actus qui ꝑfectionis sunt. sicut rati/
ones ad primam partē inducte ostendūt. Quantū vero
ad actus qui habent imꝑfectionē annexā. non ꝯtinge/
bat virtutes sm statum illū in adam ponere. ¶ Et ꝑ hoc
patet responsio ad tria obiecta. quorꝫ est vnum de forti/
tudine. alterꝫ de temperantia. ⁊ tertiū de penitētia. que oīa
ꝓcedunt sm actus habentes imꝑfectionē aliquā anne/
xam que quidem imꝑfectio nō competit aliqͥs virtutibus
sm omnē statum. sed solū sm statū presentis miserie.
¶ Ad illud aūt qđ obijcit de ꝑseuerantia. Dōm ꝙ perse/
30 uerantia vno mō dicit ꝓpositum ꝑseuerandi in bono.
⁊ hoc modo est virtus vel dispositio ꝯsequens virtu/
tes inseparabiliter. Alio modo ꝑseuerātia est ꝯtinuatio
in bono vsqꝫ in finem. ⁊ sic nō dicit habitum. sed potiꝰ
dicit statum. ⁊ hunc primus homo nō habuit. ex hoc tñ
nō sequit ꝙ aliqua virtute caruerit pro eo tempe quo ī
gratia ꝑmansit. Si quis aūt querat cuiusmodi actus
habuerunt virtutes in primo homine q̄ imꝑfectionē ha/
bent annexam in actibus suis sm statum nature lapse.
Dōm ꝙ actus illi in statu innocentie plurimū ꝯformes
erant actibꝫ quos in patria virtutes sunt habiture. cu/
iusmodi aūt sunt isti determinat magister in tertio li. di.
xxxiij. ⁊ ibi suo loco determinabit.

¶ Questio. ij. f

Utrum dona gratuita fuerint eque magne efficacie
in homine ad merendum ante lapsum sicut sunt post la/
psum. Et ꝙ fuerunt maioris efficacie tunc q̄ nunc vi/
detur. ¶ Quanto ꝑfectior est cognitio. tanto ꝑfectior est
dilectio. ⁊ q̄nto maior est dilectio. tanto opꝰ nostrū est
deo acceptabiliꝰ. Prima ꝓpositio patꝫ ꝑ illud. ꝙ q̄ntū
cognoscis. tantū diligis. Sꝫ ḡ in adā sm statū innocētie
clarior fuit cognitio. videt ꝙ charitas ad merendū fue/
rit efficacior. ¶ Itē albius est qđ est nigro impermixtꝰ.
ḡ magis est meritoriū qđ minꝰ habet in se de demerito
rio. sed omnia merita nostra quodāmodo ꝑmixta sunt
culpe. sm illud Esa. lxiiij. Omnes iusticie vestre sicut
pannus mēstruate. Si ergo in adam sm statum inno/
cētie merita omnino fuissent impermixta culpe. videtur
ꝙ sm statum illuꝫ dona gratuita erant multo maioris
efficacie. ¶ Item meritum est cum gratia et libe. ar/
bi. quanto igitur libe. arbi. magis gratie obedit. tanto
gratia efficacius in actum suum exit. sed tunc natura
magis erat obediens gratie q̄ nunc cum est corrupta
ergo tunc dona gratuita erant ad merendum efficaci/
ora. ¶ Item amor visibilium ⁊ sollicitatio circa terre/
na impedit hominem ne iungatur deo ꝑfecte. si igitur

in statu primo nulla vigebat in homine cõcupiscentia videt q deo cõfectius et diuturni adherebat. et ita magis ad merendũ dispositus erat. ¶ Sed cõtra. q. L. bi. y. Nõ coronabit nisi qui legit. cer. sz magis impugnat homo sm statum nature lapse q̃ sm statũ nature instituite. q si has pugnas vincit. gloriosius triumphat. et si gloriosius triumphat. maiorem meret coronã. q et c. ¶ Item phs dicit q ars et virtus est circa difficilia. q si hoc q se veꝝ est. quãto actus virtutis est difficilior. tanto virtuosior et quãto virtuosior. tanto ad merendũ efficacior. si ergo maior ẽ difficultas in pficiẽdis diuinis mandatis nũc q̃ esset in statu nature istitute. videtur q efficacior sit merendi efficacia. ¶ Item si homo stetisset. aut xps nõ esset incarnatus. aut si esset incarnatus nunq̃ esset passus. sed christus sua passione non sibi meruit sz nobis. et tam merita nostra q̃ sacra efficaciã habent a passione et eius fide. si igitur inter omnia quecũq deo placere possunt hoc fuit deo acceptissimũ q xps se obtulit hostiam deo et patri. et inde sumunt efficaciam merita nostra. et illaz efficaciã nõ habuissent merita in statu nature instituite q videt q non essent efficaciora. ¶ Item natura nõ deficit in necessarijs. vt dicit phs. sz si hoc est veꝝ in natura creata. multomagis verũ est in natura increata. et si diuina puidentia non deficit bobus de quibus minus cura est. q multominus nec deficit hominibus. sz natura humana magis indiget adiuuari q̃ idigeret ante lapsum. q videt q nunc deus det homini fortius et efficacius adiutoriũ. si igitur efficacia meritoꝝ attendit sm magnitudinem charitatis et gratie. videt q nunc dona gratuita in merendo sint maioris efficacie. ¶ Rñ. dõm q efficacia meriti principaliter ex trib venit. videlicet ex difficultate operis. ex promptitudine voluntatis. et ex magnitudine charitatis. Difficultas operis multũ facit ad meritum. et adeo facit vt homo qui est multo minoris charitatis q̃ angelus. possit mereri vt perueniat ad sublimitatem angelicam. sm q colligitur ex illo qd dicit Math. xi. de Johanne baptista. Qui minor ẽ in regno celoꝝ maior est eo. Non enim est dubitandũ quin Johannes sit exaltatus ad ordines excellentium angeloꝝ. et tñ sm statuz vie minoris charitatis erat q̃ aliqui eoꝝ. Promptitudo etiã voluntatis plurimũ facit. sed volũtas prompta sm illud qd habet accepta est ad meritum. Quantũcunq enim sit in homine gratia nisi sit voluntas gratie cõsentanea. nunq̃ elicict opera meritoria. et quanto magis voluntas gratie subiacet et cõformatur. tanto magis homo in operibus meritorijs exercetur. Magnitudo caritatis est principalior inter oĩa que faciunt ad meritum. qz sm illius quantitatẽ attenditur remuneratio premij substantialis. Pondus enim amoris est qd dat valorez operibus meritorijs. Si igitur fiat cõparatio efficacie merendi in donis gratuitis sm statum post lapsum. et sm statũ ante lapsum. responderi potest q q̃tum ad primam conditionem. videlicz q̃tum ad difficultatem. efficaciores sunt virtutes nũc q̃ tunc fuerunt. Nunc enim magis impugnatur et impugnando pbatur et examinatur virtus q̃ tunc. sicut patz in sanctis martyribus. Et sic pcedunt rationes ostendentes dona gratuita ad merendum esse nunc efficaciora. Quantum aũt ad secundã conditionẽ. sciz q̃tum ad pmptitudinem voluntatis. efficaciores fuissent virtutes in merendo tunc q̃ nunc. p eo q voluntas tunc q̃si continue fuisset in bonis operibus deo placentibus sine retardatione. nunc aũt siue ex lassitudine. siue ex surreptione frequenter cessat a bonis operibus. et intendit aliqñ rebus nociuis. aliqñ inutilibus. tuz ppter difficultatem ad bonum. tum ppter pronitatem ad malum. Et q̃tum ad hanc conditionẽ pcedunt rationes pbantes q dona gratuita in statu nature istitute fuissent ad merendum efficaciora. et p hoc patet responsio ad vtram q̃ partem. pcedunt enim sm diuersas vias sm quas se habent dona gratuita in merendo sicut excedentia et excessa. et reperitur in eis sm diuersas conditiones maior et minor efficacia. et sic nulla est inter rationes illas repugnãtia. Vtreq enim verum concludunt sm diuersam viam. Si aũt queratur vlterius de maioritate efficacie q̃tuz ad

32

tertiam conditionẽ. tunc respondendum ẽ q aut fit cõparatio pticularis psone ad pticularem psonã. aut status ad statuz. Si primo mõ. dõm est q se habent sicut excedentia et excessa. Satis enim pbabiliter credi potest q aliqui sunt qui habent maiorem gratiam aliquibus q̃ fuissent in statu innocentie si adaz stetisset. alij vero minorem aliquibus. sicut dici consueuit cum cõparatur status legis scripte ad statum legis euangelice. Si aũt cõparet generaliter status ad statum. tunc non videt vsqueq̃ q̃ certum in quo statu dominus homini maius munus caritatis et gratie tribuisset. p eo q sm diuersas cõditiões repit maior et minor idoneitas in homine suscipiẽte. Et qd plus est. magnitudo gratie distribute plus attenditur sm distinctionem distribuentis que cognitionem nostram latet. Hec enim pars pbabilior videt et magis autoritatibus consonat. vt dicamus q deus maiora munera gratie clargitus est homini lapso q̃ dedisset homini si in statu innocentie pmansisset. tuz qz homo maiori adiutorio gratie indiget. tum etiã qz decet deum de malo maius bonũ elicere q̃ sit illud bonũ quod adimendo malum nocet. tum etiam quia mediator et intercessor pro nobis interpellat quem decet exaudiri in omnibus pro sua reuerentia. Unde cum appareat vultui dei semper interpellandum pro nobis. et pro nobis in cruce oblatus fuerit. et quotidie offeratur valde probabile videtur q maius munus gratie tribuatur nobis q̃ si ipse non fuisset incarnatus vel pro nobis oblatus. Et hoc expresse videtur innui Joh. vij. cum dicitur q spiritus nondum erat datus. qz iesus nondum erat glorificatus. Unde cum ascendit in altum tunc dedit dona hominibus. Ex hac igitur triplici ratione quarum vna est in commendatione misericordie. et secunda in cõmendatione sapientie. et tertia in commendatiõe diuine iustitie. satis rationabiliter colligit q nunc magis sint efficacia dona gratuita ad merẽdum q̃ in statu innocẽtie. non solum ratione difficultatis. verũ etiã rõne gratie et caritatis. q̃uis non absurde dici possit q maior efficacia erat tunc q̃ nunc ratione promptitudinis voluntatis. Et hac via pcedunt rationes que ad primaz partem inducuntur. sicut patet intuenti. aliter enim nõ cogunt. ¶ Nam illud qd primo obijcitur q maior erat tunc dilectio. quia maior cognitio. dõm q verum ẽ de

33

dilectione sm q tenet se ex parte gratie animam eleuãtis. ¶ Et si obijciatur q vtraq cõmensuratur cognitioni

34

dõm q illud non est verum de omni cognitione. sed de cognitione experimentali. hec aũt non magis viguit ĩ primo parente. q̃ in viris sanctis qui fuerunt et sunt in statu nature lapse. ¶ Ad illud vero quod obijcitur

35

q meritum erat magis impermixtum in statu innocentie. dõz q hoc venit ex hoc q voluntas nõ est ita prompta propter grauitatem carnis coniuncte. et pronitatẽ concupiscentie contracte. et ratio illa procedit ex parte pmptitudinis volũtatis. similiter et due rõnes sequẽtes.

Distinctio·xxx·quid sit originale peccatū qd a pctō primorū parentū fuit causatū·

In superioribꝰ insinuatum ē τc· Pars ista in q̄ magister determinat de hominis lapsu diuisa fuit in tres ptes ſm triplicem differentiam corruptionis peccati·in quaꝝ vna psona corrumpit naturam·in altera vo natura psonā· in tertia vo psona corrumpit seipsam· Et prima quidem cōsistit in peccato primi parentis·scda in peccato originali·τ tertia in peccato actuali· Prima igit parte determinata·aggredit hic magister ptem scdam·Diuidit aūt ps ista in ptes quattuor· In quaꝝ prima determinat quid sit originale peccatum· In secunda vo qualit trahucatur·ī·dis·xxxi· Nunc superest inuestigare τc· In tertia vo qualiter deleat·ī·dis·xxxii·Dm̄ supra dictum est pctm̄ originale esse viciū τc· In quarta vo determinat·vtrum peccatū originale multiplicet τ intendat p peccata parentū primoꝝ·ī·dis·xxxiii· Predictis adiciendum est τc· Prima ps que continet p̄sentem dis· diuidit in tres ptes· In prima ponit ptem pheīalez· In secunda determinat ꝓpositum principale·ibi· Hic primo videndū ē τc· In tertia determinat quandā incidentem dubitationem de veritate humane nature·ibi· Ad hoc aūt q̄ diximꝰ in adam fuisse τc· Prima τ tertia pte remanente indiuisa·media ps diuidit in tres· In prima inquirit vtrū peccatum primoꝝ pentū sit originale vel actuale· In secunda supposito q̄ sit originale·inquirit vtrum sit pena vel culpa·ibi· Nō diligenter inuestigandum est quid sit τc· In tertia inquirit vtrū sit cōcupiscentia vel alia culpa·ibi· Nunc supest videre quid sit illō peccatū τc· Paꝝ aūt ptiū subdiuisiones in lrā plane sunt·

Ponit ptem pheīalem ostendens q̄ p adaz peccatum τ pena transijt in posteros· a

D·xxx

In superioribꝰ insinuatum est licet ex pte (non eīn pfecte sufficimus exponere) qualiter primꝰ hō deliquerit·τ quā p peccato penam subierit·quibus adiciendum est pctm̄ simul ac penam p eum transisse in posteros·sicut apls ondit inquiens· Sicut p vnū hominē pctm̄ in hunc mundū intrauit·ita in oēs homines mors ptransijt·

Roꝫ·v·

¶ Determiat ꝓpositū principale·ondens vtrū illud peccatū fuerit originale·vel actuale· b

¶ Hic primo vidēdū est qd fuit illud pctm̄· originale scʒ an actuale·τ si de originali intelligat· ꝯsiter quid sit originale pctm̄·τ quare dicat originale·τ quō ptransierit vel ptranseat in omnes diligēter inuestigandū est· Quibusdaz placuit de peccato actuali ade illud accipe·asserētibꝰ hoc apostolum sensisse cum inferius ait· Sicut p inobedientiā vnius hominis pctōres cōstituti sunt multi·ita τc· Euidenter inquiunt etiā ipo noie exprimit apls pctm̄ qd p vnū hominē intrauit in mūdum·scʒ inobedientiaz· Inobedientia vero peccatum actuale est·

¶ Quō pctm̄ intrasse in mūdū dicūt· c

Hoc aūt dicunt intrasse in mundū non traductione originis·sʒ similitudie p̄uaricatōis·omnesq; in illo vno peccasse dicunt·qz omnibꝰ ille vnꝰ peccandi exemplum extitit· Hoc male senserūt quidā heretici qui dicti sunt pelagiani· De quibus Aug·in li·de baptismo puuloꝝ cōmēmorat dicens· Sciendū ē inquit hereticos quosdā qui nominati sunt pelegiani dixisse pctm̄ prime trāsgressionis in alios homines nō ꝓpagatione sed imitatione transisse· vn̄ etiā in puulis nolunt credere p baptismū solui originale peccatū·qd in nascentibus nullū esse oīno contendunt·sʒ eis dicitur·qz si apls pctm̄ imitationis nō ꝓpagatōis intelligi voluisset·eiꝰ principē nō adā sʒ diabolū diceret· De q̄ in li·Sap·dr· Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terraꝝ· Et qz nō vult intelligi h esse factū ꝓpagatione sʒ imitatione·ꝯtinuo subiunxit scriptura· Imitant aūt eum q̄ sunt ex pte ipsius· Imitant quidē adā quotq̄t p inobedientiā transgrediunt mandatū dei· Sʒ aliud est qd exemplū est voluntate peccantibꝰ·aliud qd origo est cū pctō nascentibꝰ· Nō ē igit accipiendum pctm̄ ade transisse in oēs imitatōis tm̄ exēplo· sed ꝓpagatōis τ originis vicio·

Sap·ij·

¶ Hic apit illō esse pctm̄ originale quod transit in posteros· d

Et est illud pctm̄ originale·vt apte Augꝰ·testat qd p adā transiuit in oēs p eius carnē viciatā cōcupiscentialiter generatos·

¶ Supposito q̄ pctm̄ p̄moꝝ pentū sit originale·inquirit vtrū sit pena vel culpa· e

Nō diligenter inuestigandū est·qd sit· De hꝫ scti doctores sub obscuritate locuti sunt·atʒ scolastici doctores varia senserunt· Quidā eīm putant originale peccatū esse reatū pene p pctō p̄mi hoīs·i·debitū vel obnoxietatē q̄ obnoxij τ addicti sumꝰ pene tpali τ eterne p primi hoīs actuali pctō·qz p illo vt aiūt oībꝰ debet pena eterna·nisi p gratiā liberet· Iuxta hoꝝ sentētiā opꝫ dici originale pctm̄·nec culpā esse nec penā· Culpā nō esse ipsi fatent·pena qʒ ſm eos eē non pōt· Quia si debitū pene originale peccatū ē·cū debitū pene nō sit pena·nec originale pctm̄ ē pena· Nō etiā quidā eoꝝ admittūt·dicētes in scriptura originale pctm̄ sepe noiari reatū·τ reatū ibi intelligūt (vt dictū ē) obnoxietatē pene·τ ea rōne asserunt pctm̄ originale dici eē in puulis·qz puuli p illo primo pctō rei sunt pene·sicut p pctō iniqui pentis aliq̄n exulant filij ſm iusticiā fori·

Quorūdā de originali pctō opīo·

¶ Qꝫ originale peccatum est culpa autoritatibꝰ probat· f

Sʒ q̄ originale pctm̄ culpa sit·pluribꝰ sctoꝝ testimonijs edocet sup exodi·vbi dr· Primogenitū asini mutabis oue· Greg·ait· Omēs in pctīs na=

Exo·xiij·
Greg·

tisumus et ex carnis delectatione concepti culpam originalem obnoxii traximus. Unde et voluntate nostra peccatis implicamur. Ecce culpam originalem dixit nos trahere. Unde constat originale peccatum culpam esse.

Aug. Aug. quoque in li. de natura et gratia. de hoc eodem sic ait. Ro. v. Omnes (ut ait apostolus) peccaverunt. utique vel in seipsis vel in adam. quia sine peccato non sunt. vel quod originaliter contraxerunt. vel quod malis moribus addiderunt. Peccatum enim primi hominis non solum ipsum. sed omne necavit genus humanum. quia ex eo damnationem simul et culpam suscepimus.

ps. xxvii Idem super ps. l. Omnis de corpore mortuo seminatur. cum vinculo peccati originalis nascitur et mortis. Ideo igitur sed iniquitatibus conceptum dicit david. quia in omnibus trahitur iniquitas ex adam et vinculum mortis. Nemo enim nascitur. nisi trahens penam et meritum pene. Meritum autem pene peccatum est. Omnis ergo qui nascitur per carnis concupiscentiam. peccatum trahit. Peccatum itaque originale culpa est quam omnes concupiscentialiter concepti trahunt. Unde

In ecclesiasticis dogmatibus in Eccle. dogmatibus scriptum est. Firmissime tene et nullatenus dubites omnem hominem qui per concubitum viri et mulieris concipitur. cum originali peccato nasci. impietati subditum. mortique subiectum. et ob hoc natura ire nasci filium. a qua nullus liberatur nisi per fidem mediatoris dei et hominum. His et aliis auctoritatibus evidenter ostenditur peccatum originale culpam esse. et in omnibus concupiscentialiter genitis trahi a parentibus.

Inquirit utrum peccatum originale sit concupiscentia vel alia culpa. g

1 a Circa istam litteram notandum quod cum magister nominet peccatum originale octo nominibus scilicet originale peccatum. legem carnis concupiscibilitatem. fomitem. concupiscentiam. legem membrorum. languorem nature. tyrannum. quando distinguantur illa nomina dicendum quod originale peccatum habet comparari ad id a quo est. et sic dicitur originale peccatum. quia est ab origine. dicitur etiam lex carnis. quia contrahitur mediante carne. Habet etiam comparari ad istud ad quod est. sive ad quod inclinatur. et hoc vel in dispositione remota. et sic dicitur concupiscibilitas. Vel in dispositione propinqua et sic dicitur fomes. Vel etiam in dispositione prima. et sic dicitur concupiscentia. Habet etiam comparari ad illud quod inclinat. et sic dicitur lex membrorum. Habet etiam comparari ad illud contra quod. Et hoc dupliciter. vel in quantum difficilem reddit ad bonum. et sic dicitur languor nature. vel in quantum predominatur voluntati ut currat etiam in malum. et sic dicitur tyrannus. Et sic patet quod secundum diversas comparationes diversis nominatur nominibus.

Aug. a Nunc superest videre quid sit ipsum originale peccatum. Quod cum non sit actuale. non est actus sive motus anime vel corporis. Si enim actus esset anime vel corporis. actuale itaque peccatum esset. Sed actuale non est. non est ergo actus vel motus. Quid ergo originale peccatum. dicitur fomes peccati scilicet concupiscentia vel concupiscibilitas que dicitur lex membrorum. sive languor nature. sive tyrannus qui est in membris nostris sive lex carnis. Unde Aug. in li. de baptismo parvulorum. Est in nobis concupiscentia que non est permittenda regnare. Sunt et eius desideria que sunt actuales concupiscentie que sunt arma diaboli. que veniunt ex languore nature. Languor autem iste tyrannus est qui movet mala desideria. Si ergo vis esse victor tyranni atque inermem inimicum invenire. non obedias concupiscentie male. His verbis ostenditur fomitem peccati esse concupiscentiam.

Quid nomine concupiscentie intelligatur quod dicitur fomes peccati. b

Nomine autem concupiscentie non actum concupiscendi sed vicium primum significavit. cum eam dixit legem carnis. Unde idem in tractatu de verbis apostoli ait. Semper pugna est in corpore mortis huius. quia ipsa concupiscentia cum qua nati sumus. finiri non potest quamdiu vivimus. Quotidie minui potest. finiri non potest. Que autem est concupiscentia cum qua nati sumus. vicium utique est quod parvulum habilem concupiscere facit. adultum etiam concupiscentem reddit. Sicut enim in oculo ceci in nocte vicium cecitatis est. sed non apparet nec discernitur inter videntem et cecum nisi luce veniente. sic in puero vicium esse non apparet donec etatis perfectioris tempus occurrat.

Quod per adam originale peccatum in omnes intravit. i. concupiscentia. i

Ex his datur intelligi quid sit originale peccatum. scilicet vicium concupiscentie. quod in omnes concupiscentialiter natos per adam intravit eosque viciavit. Unde Aug. in lib. de baptismo puulorum. Adam preter imitationis exemplum occulta etiam tabe carnalis concupiscentie sue. tabificavit in se omnes de sua stirpe venturos. Unde apostolus recte ait. In quo omnes peccaverunt. Circumspecte et sine ambiguitate dicit hoc apostolus. Sive enim intelligatur in quo homine sive in quo peccato sanum est. In adam enim omnes peccaverunt ut in materia. non solum eius exemplo ut dicunt pelagiani. Omnes enim ille unus homo fuerant idest in eo materialiter erant. Manifestum est itaque omnes in adam peccasse. quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus. quos genuit omnes nati sunt sub peccato. Ex eo igitur sicut cum eis constituti sunt peccatores. ita et in illo uno peccato quod intravit in mundum. recte omnes dicuntur peccasse. quia sicut ab illo uno homine. sic ab eodem uno peccato immunes esse non possunt nisi ab eius reatu per christi baptismum absolvantur. Alia ergo sunt propria peccata in quibus tantum peccant quorum peccata sunt. Aliud hoc unum in quo omnes peccaverunt. i. ex quo omnes peccatores constituti sunt.

Aug. in li. de bapt. parvul. quomodo intelligatur in quo omnes peccaverunt.

Quod sit illud peccatum in quo omnes peccaverunt. scilicet originale quod ex inobedientia processit. k

Hoc est originale peccatum quo peccatores nascuntur omnes concupiscentialiter geniti. quod ex adam sive ex eius inobedientia emanavit et in posteros demigravit. Unde apostolus consequenter. per inobedientiam unius hominis multos dicit constitutos esse peccatores. quod est actuale peccatum. Cum autem dixerit per unum hominem peccatum intrasse in mundum. et in eo omnes peccasse. quod de originali dictum est

oportet accipi.

¶ Ex q̃ sensu dictū est p inobedientiã vni⁹ multi sūt ɔstitum peccatores. l

Nõ ĝ ait. p inobedientiã vni⁹ multi ɔstituti sunt pctõres. eo sensu dictū esse intelligēdū est. qr ex inobediētia ade .i. ex pctõ actuali ade pcessit originale pctm̃ q̃ oēs pctõres nascunt. vt ⁊ in illo esset. ⁊ in oēs transiret.

¶ Qr pctm̃ originale in adã fuit ⁊ i nobis ē. m

Vñ Aug. Juliano heretico nullū pctm̃ in puulis eē cōtēdenti rn̄dens apte asserit pctm̃ originale ex volūtate ade pcessisse. ac per⁹ inobediētiã i mūdū intrasse. Querit em̃ Julian⁹ p q̃d peccatū inuenit in puulo. ita inq̃ens. Nõ peccat iste q̃ nascit. Nõ peccat ille q̃ genuit. Nõ peccat ille q̃ ɔdidit. Per q̃s igit rimas int tot p̄sidia innocētie pctm̃ fingis ingressū. Et rn̄det scrã pagina. Per vnū hoiem pctm̃ itrauit i mundū. p vni⁹ inobedientiã ait Apls. Quid q̃rit ampli⁹. q̃d q̃rit apti⁹. Itē inq̃t Julian⁹. Si p hoiem pctm̃ itrauit in mundū. pctm̃ vel ex volūtate ē. vl ex natura ē. Si ex volūtate ē. mala ē volūtas q̃ pctm̃ facit. Si aūt ex natura ē. mala ē natura. Cui rn̄deo. ex volūtate pctm̃ ē. Querit forte. Utrū originale peccatū ex volūtate sit. Rn̄deo. prsus ⁊ originale peccatū ex volūtate eē. qr h̃ ex volūtate p̄mi hois seminatū est vt in illo esset. ⁊ in oēs transiret.

Questio Juliani.
R°. Aug.
Questio Juliani.
R°. Aug.

¶ Obiectio quorūdã cōtra id q̃d supra dictū est oēs in adã fuisse homines. n

Ad hoc aūt q̃d diximus in adã fuisse oēs hoies. q̃dã verbor sectatores sic obiciūt dicētes. Non ois caro q̃ ab adã traducta est. i eo simul existere potuit. qr multo maioris q̃ntitatis ē q̃z fuit corp⁹ ade. In q̃ nec tot etiã athomi fuert q̃t ab eo hoies descenderūt. Quocirca verã nõ esse asserunt sbam vniuscuiusq̃ in p̄mo fuisse parēte.

¶ Quõ oēs dicunt in adã fuisse q̃n peccauit s̃m rõnem seminalē. ⁊ quõ ex eo descēderint. sc3 lege ppagationis. o

Quib⁹ rn̄deri põt. q̃ materialit atq̃ cãliter non formaliter dr̃ fuisse in p̄mo hoie oē q̃d in hūanis corpib⁹ naturaliter ē. descēdit q̃ a p̄mo parēte lege ppagatiõis. ⁊ in se auctū ⁊ multiplicatū ē nulla exteriori sba in id trãseūte. ⁊ ip̄m in futuro resurget. Fomētū quidē h3 a cibis. s3 nõ ɔuertunt cibi in hūanã sbam. q̃ sc3 p ppagationē descēdit ab adã. Trãsmisit em̃ adã modicū q̃d de sba sua i corpa filior q̃n eos pcreauit. i. aliq̃d modicū de massa sbe ei⁹ diuisū ē. ⁊ inde formatū corpus filij sui q̃ multiplicatione sine rei extrinsece adiectione auctū ē. Et de illo ita augmētato aliq̃d inde separat vñ formant posteror corpa. ⁊ ita pgredit pcreatiõis ordo lege ppagatiõis vsq̃ ad finem hūani gn̄is. Itaq̃ diligēter ac pspicue intelligentib⁹ pz oēs s̃m corpa in adã fuisse p seminalē rõnem. ⁊ ex eo descēdisse ppagatiõis lege.

Quõ p ppagationē descendit.

¶ Qr nihil extrinsecū ɔuertit in hūanam sbam q̃ est ex adã. p

Qr võ nihil extrinsecū in hūani corpis naturam trãseat. veritas in euãgelio significat dicēs. Oē q̃d itrat i nos in ventrē vadit ⁊ i secessū emittit. Quod etiã ãr õne osndi põt hoc mõ. Puer q̃ statim post ortū morit. in illa statura resurget quam habiturus erat si viueret vsq̃ ad etatē. xxx. annor nullo vicio corpis impedit⁹. Vñ ĝ illa sba q̃ adeo pua fuit mortua. in resurrectõe tã magna erit. nisi sui in se multiplicatiõe. Vñ apparet q̃ etiã si viueret. nõ aliūde. s3 in se augmētaret illa sba. Sicut costa de q̃ facta ē mulier. ⁊ sicut panes euãgelici. Nõ inficiamur tñ q̃n cibi ⁊ humores i carnez ⁊ sanguinē trãseūt. s3 nõ in veritate hūane nature q̃ a p̄mis descēdit pentib⁹. q̃ sola in resurrectione erit. reliq̃ võ caro i quã cibi trãseūt tanq̃ supflua in resurrectiõe deponet. q̃ tñ cibor aliarūq̃ rerū fomētis coalescit.

Math. xv.

Ad intelligentiã hui⁹ pn̄s s̃m tria q̃ determinant in gr̃ in lr̃a incidit hic q̃stio circa tria. Primo nãq̃ q̃rit de originalis pcti enitate. Scd̃o de q̃ditate. Tertio ⁊ vltimo de veritate hūane nature. Quãtū ad p̄mū articulū q̃runt duo. Primo q̃rit vtrū corruptio q̃ est in natura hūana insit ei ex p̄mo ortu sue ɔditionis. vel ex merito p̄me trãsgressionis. Scd̃o dato q̃ merito trãsgressionis est q̃stio. vtrum ppter pctm̃ ade hūana nature sit corrupta penaliter tñ. an etiã penaliter ⁊ culpabiliter. ¶ Questio I a

Utrū corruptio quã videmus in hūana nature insit ei ex sue cõditionis p̄mordio. an ex pcti merito. Et q̃ nõ insit ex sue ɔditionis p̄mordio. sed ex pcti merito. videtur tã ex ordine diuine iusticie. q̃ ex ordine sapiētie. q̃ etiã ex ordine bonitatis. Est em̃ triplex ordo in creaturis. q̃r p iusticiã fit remuneratio ordinationū ⁊ meritorum. p sapiētiã võ ordinatio partiū ad seinuicē. p bonitatē võ ordinatio rer in suū finē. Ex pte diuine iusticie arguit sic. Nullus affligit pena nisi pcedat culpa. sed nihil aliud est pena q̃ passio inuolūtaria in rõnali creatura. ĝ nullo mõ talis passio fuit in hoie anteq̃ pcessit in eo culpa. igit talis corruptio nõ fuit in hūana natura a p̄mordio sue ɔditiõis. s3 ex merito trãsgressionis. ¶ Itē a sūma eq̃tate iusticie nulla pcedit curuitas vel obliq̃tas. s3 hūana natura nõ solū corrupta est corruptione penalitatis. verū etiã corruptione culpe. qr videm⁹ hoies ex corruptiõe sibi indita inclinari ad malum. ĝ nunq̃ a diuina iusticia pcessit q̃ hūana natura sit corrupta in sui p̄mordio. ĝ si corrupta est hoc est solum peccati merito. Ex ordine aūt sapiētie arguit sic. Ubicūq̃ est sūma sapientia ibi est sūma pulcritudo. sicut exponit aug. in li. de tri. ibi qualiter species appropriatur filio. sed a sūma pulcritudine nihil pcedit fedū aut turpe. nihil q̃d rõnalem offendit aspectū. sed in hoie rõne vtente sūt aliq̃ passiones cõnaturales de quibus rõnabiliter erubescit. ĝ passio talis nunq̃ fuit in hoie a

sua prima origine. ⁊ fuit sic. vel merito trāsgressionis. ꝙ
rē. ¶ Item vbicūqȝ intelligit̄ sūma sapiētia. intelligit̄ sum-
ma veritas. ⁊ summa eq̄litas. ſȝ a sūma eq̄litate nulla
debet pcedere ip̄porcionabilitas. sed duratio ⁊ ɔser-
uatio corpis ſm statū p̄mus ūiseriet ē improporcionabi-
lis. sic q̄ est ei᷒ forma. q2 hoc est tpale. illud ꝑpetuū. ꝙ nū
q̄ȝ hūana natura sic pducta fuit in sui primordio a sum-
ma sapiētia. ꝙ vr̄ ꝙ cecidit ex ꝑpria culpa. Ex ordine di-
uine bonitatis arguit̄ sic. A summa bonitate nihil pce-
dit qđ sit magis ppinquū ad malū q̄ȝ ad bonū. cū vni-
uersa ꝑpter seipm̄ sūma bonitas operet̄. ſȝ sensus ⁊
cogitatiōes hoim̄ pna sūt ad malū ab adolescentia sua
ſm ꝙ dicit sacra scriptura. ꝙ ī illa corruptiōe in qua est
nō fuit hūana natura a sūma bonitare pducta. ¶ Item
nihil qđ pcedit a sūma bonitate est dignū maledictiōe
sed multe sūt in nobis passiones digne maledictiōe. ꝓ-
pter q̄s tā Job q̄ȝ Hieremias maledixit diei suei q̄ na-
tus ē. ⁊ ī lege maledicebant̄ steriles mulieres. ꝙ nō vr̄ ꝙ
hūana natura in ea corruptione qua nūc ē creata sit a sū-
ma bonitare. vr̄ igit̄ ꝙ in hāc corruptionē ⁊ statū deue-
nit merito culpe. cū h̄ sit ɔtra ordinē bonitat̄. sapiētie
et iusticie. ɔtra quē ordinē incōueniēs ē deū aliq̄d face-
re. ¶ Sȝ ɔ̄. p̄mo ōndit̄ ꝙ h̄ nō repugnet ordini diuine iusti-
cie. q2 nō ē maior innocētie hōq̄ȝ sit ouis vel agnus. ſȝ
ouis mortalis ⁊ passibilis pducta fuit a deo. ita ꝙ ī nul-
lo ex h̄ derogat̄ diuine iusticie. ꝙ pari rōne vr̄ ꝙ si talē
pduxisset hoiem qualis nunc est. non videtur ī aliq̄ de-
rogari eidē. ¶ Itē ꝙ nō repugnet ordini sapiētie vr̄. ſm
idē exēplar ſm qđ de᷒ pduxit hoiem de t̄ra pduxit etiā
alia animātia ⁊ corpa mixta. ſȝ h̄ nō repugnat pulcritu-
dini diuini exēplaris ꝙ ex q̄tuor elemētis cōposita sūt
corruptibilia. imo h̄ facit ad ordinē vniuersi. sic in plu-
ribus locis ōndit Aug. ꝙ nō vr̄ eē ɔtra ordinē sapiētie. si
de᷒ easdē ꝓprietates ⁊ passibilitates a natura īdidit ho-
minib᷒ q̄s etiā dedit aliis aīalib᷒. ¶ Itē ꝙ nō sit ɔ̄ ordi-
nē bonitatis diuine vr̄. Ad summā eī bonitatē spectat
dare vnicuiqȝ inclinationē cōpetētē sue nature. ſȝ sicut
aīa rōnalis delectari h̄ȝ in bono simplr̄. ita ⁊ sensibilis
in bono vt nūc. ⁊ sic t̄ra h̄ȝ descēdere deorsū. ita ⁊ ignis sur-
sū. si igit̄ de᷒ oīb᷒ dedit ꝓprias īclinatiōes. igit̄ a p̄maria
hoīs ɔstitutiōe erat diuersitas appetituū ī sensibili ⁊ rō-
nali. erat nihilomin᷒ appetit᷒ diuersus ī elemētis corpa
ɔstituētib᷒. si igit̄ diuersitas p̄me inclinatiōis facit re-
belliōnē. ⁊ diuersitas scđe inclinatiōis īducit tēptatio-
nē. vr̄ ꝙ si h̄ mō ɔditus eēt. ī nullo derogaret̄ ordini bo-
nitatis diuine. ¶ Itē ꝙ talis fuerit hō ɔditus. vr̄ pos-
se ꝑsuaderi ex rōne sumpta ſm p̄ncipia naturalis phie.
Cū eīm hō sit minor mūdus. ꝓpter quē oīa facta sunt. de-
bet h̄re naturalē cōformitatē ad mūdū maiorē q̄ ꝓpter
ip̄m fact̄us ē a sua p̄macia cōditiōe. ſȝ ita videm᷒ ī maio-
ri mūdo ꝙ inferiores orbes ɔ̄tra motū mouētur orbi su-
periori ſm ꝙ dicūt phi naturales. ꝙ pari rōne vr̄ ꝙ ī ho-
mine ꝑ naturā porcio sensitiua moueat̄ ɔ̄ iudiciū rōnis
ſȝ hec ē corruptio q̄ in nobis ē maxime inordinata. si igi-
tur hec ē a p̄ma ɔditiōe. vr̄ ꝙ oīa alia. ¶ Itē h̄ vr̄ alia rō-
ne sumpta ꝑ p̄ncipia moralis phie. dic eīm moralis phs
ꝙ virt᷒ ē difficilimoꝝ opatiua. nec ē aliq̄ virtutis laus
vbi nulla ē difficultas. si ꝑ hō fuit ɔditus ad virtutē di-
spositus. vr̄ ꝙ a sua p̄ma ɔditione habuit difficultatē
faciēdi bonū ⁊ vitādi malū. ⁊ in tali fuisset disposit᷒ ꝙ
oīs virtus h̄re posset in eo suū vsū. ꝙ vr̄ creat᷒ fuisse cum
hmōi corruptiōib᷒. ¶ Itē h̄ vr̄ rōe sumpta ſm p̄ncipia
theologie. dicit eīm ꝑ scripturā spūsseri. ꝙ via ꝑueniendi
ad gl̄iam ⁊ sublimitatē ē ꝑ ignominiā ⁊ humilitatē. via
ꝑueniēdi ad coronā ē ꝑ tēptationē ⁊ pugnā. via ꝑuenien-
di ad quietē a trāq̄llitatē est ꝑ labores ⁊ tribulationes.
si igit̄ hō debuit sic fieri ꝙ esset dispositus peruenire ad
gloriā. ⁊ victoriā ⁊ pacē ꝑfectā. vr̄ ꝙ hūana natura ī pe-
nalib᷒ ⁊ corruptibilib᷒ ī q̄b᷒ nūc est a sue cōditiōis pri-
mordio fuerit cōstituta. ¶ R̄n. dōm ꝙ absqȝ dubio na- 3
tura hūana in has tēptatiōes deiecta ē merito pene ꝑ-
uaricatiōis. nō instituta a p̄mordio sue cōditiōis. h̄ eīm
v̄itas p̄dicat. sacre scripture auctoritas ɔfirmat. rōnis
ꝓbabilitas manifestat. Fides h̄ clamat ⁊ dicit fiſiū dei
passū esse. vt nos a morte eriperet in quā nos induxerat
p̄mus parēs. Sacre scripture autoritas cōfirmat. q2 dr̄
Gen. ij. qualiter hō ꝑ culpā inobediētie penā mortali-
tatis incurrerit. Rō aūt h̄ manifestat sicut prius ī op-
ponēdo monstratū est. tū ex ordine q̄ respicit diuinā iu-
sticiā. q̄ȝ etiā ex ordine q̄ respicit sapientiā. q̄ȝ ex ordine 4
q̄ respicit bonitatē summā. Attendēdū ē tñ ꝙ rō in ī-
quirēdo duplr̄ pōt pcedere. aut ꝓut ē adiuta radio fi-
dei. ⁊ sic pcedit aspiciēdo ad causas supiores. aut ꝓut
iudicio ꝓꝑo relicta ē. ⁊ sic pcedit respiciēdo ad naturas
⁊ cās īferiores. Accipit ei ꝑ viā sensus ⁊ expientie. Pri-
mo mō rōcinant̄ doctores catholici ⁊ fideles circa ea q̄
sūt fidei. ⁊ ſm hūc modū rōcinandi multū est h̄ cōsonū
rōni ꝙ de᷒ ī tāta miseria ⁊ calamitate ī q̄ nūc ē hoiem a
p̄ncipio nō fecerit. imo dicere ɔ̄riū magis ē ip̄ictaria vr̄
eē pie ⁊ sane mētis. Scđo mō rōcinādo pcesserūt phi q̄
nō aspexerūt in hoīs cōditiōe suū p̄ncipalē actorē. sed
aspexerūt p̄ncipia cōponētia ⁊ organiōes q̄s h̄ȝ ꝑ virtutē
nature. ⁊ ſm hūc modū rō ꝓpri᷒ discordat v̄itati catho-
lice q̄ȝ cōcordat. Et hec ē rō q̄re phi q̄ fuerūt tāte verita-
tis indagatores nō ꝑuenerūt ad lapsus hūani cōditio-
nē. q2 eis videbat̄ eē valde rōnabile hoiem sic fuisse cōdi-
tū. cū tñ catholicis doctorib᷒ nō solū fide. ſȝ etiā rōnum
euidētia certitudinaliter ei᷒ ɔ̄riū appareat eē verū. Vñ 5
⁊ rōnes q̄ h̄ ōndunt sūt cōcedēde. ¶ Ad illud ꝙ qđ p̄mo
obr̄. ꝙ de᷒ fecit passibilē ouē q̄ tñ nō peccauit. dōm ꝙ nō
ē sile de hoīe ⁊ de oue. hō eīm q̄ rōnis particeps ē. capax ē
b̄titudinis ⁊ iusticie. ⁊ ꝑ oppositū culpe ⁊ miserie. Vñ
sic in hoīe obligari culpa est. sic ⁊ pati pena ē. in oue au-
tē neutrū ɔtingit reperiri. iđ passibilitas ouis nihil facit
ad ordinē nec ɔ̄ ordinē diuine iusticie. cui᷒ est ɔsiderare
merito꞉ exigenciā. nō sic aūt est de passiōe in natura hu-
mana ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ ſm idē exēplar alia genera 6
aīaliū facta sūt corruptibilia. dōm ꝙ non est sile. ꝓ eo ꝙ
alia aīalia ab hoīe nō h̄nt formā cōpletiuā incorrupti-
bilē. in solo aūt hoīe aīa est īmortalis ꝑ naturā. sicut ōn-
sum fuit sup. ⁊ iđ mortalitas in aliis aīalib᷒ non ponit
aliquā proporcionē ꝑfectibilis ad suā ꝑfectionē sic po-
nit in hoīe. ac ꝑ hoc nec ita repugnat mortalitas ī aliis
aīalib᷒ ordini quē sapiētia dei seruat in reꝝ ɔditione si-
cut mortalitas repta in hoīe. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ sum- 7
me bonitatis est dare vnicuiqȝ inclinationē suā. Dōm
ꝙ h̄ verū est saluo ordine q̄ attēdit̄ inter res ſm ꝙ cōpa-
rantur adinuicē. q2 tñ bonitas nō p̄iudicat sapiētie. ſȝ q2
ſm ordinē nature corpus debet esse subiectū aīme. ⁊ sen-
sualitas subiecta debet eē rōni. sic debuit de᷒ dare incli-
nationē tā corpi hoīs q̄ȝ sensualitati tantus ꝙ in nullo
p̄iudicaret̄ rectitudini rōis. ⁊ hinc est ꝙ ⁊ si sensualitas
bonū vt nūc appeteret. nulla tñ erat rebellio in p̄mo ho-
mine q2 tñ appetebat sicut rō dictabat nunc aūt est re-
bellio. q2 ꝓter iudiciū rōnis frequēter appetit. ⁊ ꝓpter h̄
brutales effecti sum᷒ ⁊ iumētis insipientib᷒ cōpati. cum
eīm hō ī p̄mordio ɔditus fuerat in honore ⁊ dignitate 8
rōnis. Et ꝑ h̄ manifesta ē r̄nsio ad secūdū obiectū qđ
obiicit de diuersitate motuū orbiū celestiū. q2 ⁊ si videat̄
ibi esse ɔ̄rietas. nō tñ est ibi ɔ̄rietas. imo ordinatio re-

cta. p eo q sp era supior mouet semp inferiorē. τ nunq̄
inferior superiorē. nūc aūt in nobis nō est sic p eo q vide
mus aliā legē in mēbris nr̄is repugnātē legi mētis nr̄e
et captiuantē nos in seruitutē pecti. ¶ Ad illō qd̄ obī
9 q virt9 est difficiliu3 opatiua. dō3 q qdā est difficul
tas q̄ venit ex opis gn̄e. qdā ho q̄ venit ex defectu ope
rātis. Prima difficultas est de eēntia virtutis. Virt9
eni circa magna ɔsistit τ ardua. hec aūt dif
ficultas in primo fuit sic. Hō eni ita pfecte deo obedi
uisset. τ ita pfecte deo adhesisset. sicut perfectio v̄tutis
obediētie τ omnis cte h' reqrit. τ sic de aliis v̄tutib. Est τ
alia difficultas q̄ venit ex defectu opantis. τ ista qdem
nō est de eēntia v̄tutis. imo accidit virtuti fm q est tus ē
τ iō ad hoc q hō eēt v̄tuosus nō oportuit hāc difficulta
tē reqiri in hoie i pmordio. Et q illud sit verū h' planū
est. q̄to eni aliqs magis pficit in v̄tute tāto mag9 ope
tur cū minori difficultate ex pte sui. si igit hec difficul
tas eēt de v̄tutis eēntia. fm q hō pficeret. minueret ei eo
10 v̄tutis excellētia. qd̄ falsū nemo esse dubitat. ¶ Ad il
lud aūt qd obi deuia puenīēdi ad salutem fm sacre scri
pture instructionē. dōm q scriptura sacra tradit ē ho
mini lapso. τ documēta tradit p q̄ pducat ad patriā s3
q cōpetit statui pn̄ti. iō ex his nō pōt argui q talis de
buerit hō fieri. vt p hāc viā deueniret. tales eni in se sūt
valde aspere. Si eni hō non peccasset nō tā asperitate
s3 cū oīm lenitate puenisset ad suū finē. Et est simile. q2
sanitas ɔseruatur p bona cibaria τ suauia. s3 non recu
perat nisi p potiones amaras.

¶ Questio II b

Utrum merito prime trāsgressionis hūana natura fue
rit corrupta penaliter tm̄ an etiam culpabiliter. Et q
culpabiliter corrupta sit v̄r. Ro. v. Sicut p vnū homi
nē pctm̄ intrauit in mundū τ p pctm̄ mors. ita τ i oēs
hoēs mors ptransit in quo om̄es peccauerūt. Ex isto
v̄bo colligit q oēs in adā fuerūt infecti τ pctōres cōsti
tuti. Si forte dicas sicut dicūt pelagiani q ptrāsit per
imitationē. Cōtra. Ephe. ij. Eram9 natura filij ire sicut
et ceteri. s3 nemo est fili9 ire nisi p culpā. si g p culpā om
nes eram9 filij ire. oēs p naturā ɔtrahim9 culpā. g̃ i ce
teris natura hūana culpabiliter ē infecta. ¶ Itē Joh. iij.
Nisi qs renatus fuerit ex aqua τ spū. sc̄. s3 nullus a p
mio eterno excludit nisi p pctō. si igit oēs nō baptizati
excludūtur siue sint parui siue adulti. g̃ om̄es ex q̄ nati
sunt hn̄t culpā. s3 nō culpā quā fecerūt. cū huic senten
tie subiaceāt an̄ vsum rōnis. sicut pz in paruulis scri
tū ē'is Gen̄. xvij. igit hec est culpa q̄ p naturalē gene
rationē repitur in qlibet. g̃ rc. ¶ Itē si tota natura ess3
in vna persona. corrupta illa psona q̄ntū ad esse. necesse
se est totā naturā corrūpi q̄ntū ad esse. g̃ pari rōne si cor
rūpetur q̄ntū ad bn̄ esse. corrūpetur tota natura q̄ntū ad
bene eē. sicut eni sequit. si adā morit. hō morit. cū igitur
tota natura esset in adō qñ peccauit. vr̄ q tota i eo pec
cauerit. ac p hoc tota in oīb9 τ singulis culpabiliter in
fecta fuerit. ¶ Itē venenato fonte. p ɔseq̄ns venenātur
τ riuuli a fonte pcedentes. si igit oēs hoies processerūt
ab adā sicut rami a radice. τ riuuli a fonte. τ ipse corru
ptus fuit morbo ɔcupiscētie qui fuit in eo culpa. vide
tur q ceteros corrupit eodē ɔcupiscentie genere. τ ita
culpabiliter. ¶ Itē sicut se h3 innocens respectu inno
cētis generādi sic pctōr respectu peccatoris. s3 si adam
stetisset in sua innocētia oēs filios genuisset innocētes
g̃ tota humana natura esset innocēs τ pura q̄ntū esset ex
ipo. hoc satis planū est. g̃ pari rōne cū peccauit. totam
hūanam naturā cōstituit peccatricem. ita q oēs filios
sic generet pctōres ¶ Itē q2 adā peccauit fact9 est morta
lis. τ q2 mortalis est. necesse fuit q generaret oēs filios
mortales. s3 sicut se h3 effectus ad effectū. ita se h3 causa
ad causā. si igit ca mortalitat' fuit culpa. τ mortalitas
psone ade totā naturā hūanā fecit mortalē. τ totā corru
pit penaliter. pari rōne videt q culpa ade totā naturā
humanā infecit culpabiliter. τ oēs ex illo exeūtes cor
ruperit culpabiliter. si igit culpa q̄ oīb9 inest p naturā
est culpa originalis. colligit ex oībus his rōnib9 q sit
ponere culpā originalē. ¶ S3 ɔ. Ezech. xviij. Fili9 nō
portabit iniqtatē patris. τ pater rc. si igit hoc est lex di
uina. fm diuinā legē qlibet peccat sibi et nō alij. Iuxta
illud Prouer. ix. Si sapiens eris. tibi eris. si
aūt illusor. solus portabit malum. igit non videt q ex
peccato patris filius habet infici culpabiliter. ¶ Itē3
tam in nouo q̄3 in veteri testamēto nuptie cōcesse sunt
tanq̄3 bone τ licite. sed ad nullā bonum necessariū con
sequit malū. sed ad nuptias necessario seqret malum si
proles culpā cōtraheret a sua origine. g̃ vel nuptie sunt
male τ illicite qd̄ est cōtra sacrā scripturā τ fidē. vel oīa
vel non est ponere peccatū originale. ¶ Item corrupta
re trāsmutabili τ minus nobili. non ppter hoc corrūpit
qd̄ est intrāsmutabile τ maius nobile. sed psona homi
nis est trāsmutabilis τ minus nobilis q̄3 natura. tota
eni natura speciei ppetua est τ magis nobilis q̄3 vna p
sona singularis. g̃ impossibile fuit eā a psona ade tota
liter etiā per culpam infici. ¶ Item in malis generali
ter est verū q malum habitū pcedit malus actus. q̄3
uis ecōtrario sit in bonis. g̃ habitualis corruptio natu
re oritur ex actuali culpa ipius nature. sed natura q̄ntū
est de se semp est recta τ non peccat. q2 peccat magis
est ppie volūtatis. g̃ non videt q tota natura infecta
fuerit. vel etiā potuerit infici. ¶ Itē nullū naturale est
culpabile. p eo q naturalib9 nec laudamur. nec vitupe
ramur. s3 originalis corruptio est naturalis cū sit eadē
apud oēs. g̃ videt q ista duo sint incōpossibilia q aliq
corruptio sit culpabilis. τ q sit originalis. g̃ non vr̄ q
natura tota a psona potuerit culpabiliter infici. ¶ Item
nullum necessarium est voluntariū. sed corruptio origi
nalis est necessaria. g̃ nō est volūtaria. sed oīs culpa est
affectio voluntaria fm q dicit Aug. in li. de li. ar. ergo
impossibile est originalem corruptionē esse per culpam
redit igitur idem qd̄ prius q nulla culpa sit a natura.
et q natura hūana in adam non fuerit infecta culpabi
liter. ¶ R9. dōm q absq3 dubio tota natura hoc est na 11
tura in omnibus hominibus seminaliter ab adam de
scendentibus corrupta est. non solum penaliter sed eti
am culpabiliter. hoc eni manifestat visionis dei caren
tia. τ rationalis erubescentia. ɔcupiscentie pdominan
tia. Carentia visionis dei hoc manifestat q2 nullus de
bit eterno bono ad qd̄ fact9 est priuari. nisi in se h'at ali
quid p qd̄ indignus sit diuino aspectui pn̄tari. tales au
tē non est nisi culpa. si igit oēs q̄tquot sunt visione dei
priuant. nisi p baptismum fuerint vel femine rena
scantur. planū est q oēs q̄tquot sunt cōtrahunt ex sua
origine culpā. Erubescentia etiam rationis hoc mani
festat. nullus eni rōnabiliter erubescit de his passioni
bus quas habet a natura nisi insit ei p aliquam cul
pam. s3 oīs homo naturaliter erubescit ex genitalium
mēbrorum motu. Ex hoc igit ratio colligit manifeste q
quilibet in se ipo nō tm̄ penaliter. sed etiā vitupabiliter
et culpabiliter est corruptus q̄ntum est de sua origine.
Predominātia ɔcupiscētie hoc euidentissime manife
stat. certū eni est q̄ ratione aīal' ois est ordinata. qñ spirit9
st sub deo. τ caro τ v̄tutes aīales sūt sub spū. τ sequunt
ei9 imperiū. ab oppositis igit tūc aīa hois est peruersa

qm caro et virtutes aiales pſunt ſpũ ratõnali. Et hec q̃dem verum eſt de plano. nõ ſolum modo ſm fidem verum etiam ſm phiam. Sed in hoie vigor ↄcupiſc et lex membroꝝ quam vnuſquiſq; habet a natiuitate captiuat ſpũtum et ei pdominat. Ex h̃ igit claꝝ et agnitũ eſt q aïa cuiuſlibz hois a natiuitate ꝑuerſa eſt et inordinata. ſed ſicut ordinatio in hoie et rectitudo iuſticia eſt. ſic ꝑuerſitas et inordinatio culpa eſt. ſi igit natura cuiuſlibz hois ꝑ legẽ ↄtupiſc ꝑuerſa eſt a ſua origine. in quo libz hoie indubitanter ponendũ eſt eſſe peccatũ originale. quantũ eſt de ſua prima natiuitate. et de h̃ nemo dubitat. niſi q neſcit quantus ſit vigor ↄcupiſc et qualiter ſpũs ratõnalis deo debet ſubeſſe. Conſtat eñi q non ſubeſt ſpũs noſter ꝑfecte deo niſi diligat ipm ſup oïa et ꝑpter ſe. Planũ eſt etiam q null⁹ in ſtatu nature corrupte deum diligit ſuper oïa et ꝑpter ſe ſine dono gratie. imo neceſſario vincit a vigore ↄcupiſc vt magis amet ſe vel aliquod bonũ apparens. Planũ eſt igit q omïa cuiuſlibz hominis ſua natiuitate peccatrix eſt tum ſubuerſa et inordinata ſit. ſicut oñſũ eſt. Et ideo dicit ap̃s Ro. vij. in ꝑſona hominis lapſi. Video aliã legem in membris meis repug. le. mẽ. m. et cap. me. in le. pec. Et exclamat. Infelix ego homo. quis me liberabit a corpore mortis hui⁹. Et in. der. Gr̃a dei p ieſũ xp̃m. Hanc igit legem inordinatõnem ad deum ſi quis velit attẽdere. nullo mõ dubitabit hoïem eſſe peccatorẽ a ſua natiuitate. imo ita certum eſt vt dubitari nõ poſſit de originali. ſicut etiã nec de actuali. Hoc tamen ignorauerũt pl̃i et etiam aliqui heretici. quia neſcierũt attendere in quo attẽdit rectitudo iuſticie. et ꝑ quanto aïa dici debet ad deum ordinata. Conſtat igit q tota humana natura corrupta eſt non ſol penalit. ſz etiã culpaliter. A quo aũt corrupta fuerit. hoc planum eſt ex ipa ſcriptura. quia ab adam.

12 Potuit aũt adam totam naturam corrumpere et culpabilem facere ſuo pctõ triplici cõditione cõcurrẽte. Prima eſt. q nõ tm̃ erat humane nature indiuiduũ. ſed totius humane nature principiũ. Scd̃a eſt. q nõ tm̃ fuit ſibi datũ mandatũ ſicut ſingulari perſone. ſz tanq̃ ſtipiti totius hũane nature. et hoc bene indicat tertius. q mãdatum illud deſcẽdit ꝑ virũ ad mulierẽ. Tertia. q adã innocẽtiã et imortalitatẽ ſuſceperat pro ſe et ꝑ tota ſua poſteritate. vnde ipe innocẽs et imortalis. generaſſet imortalẽ et innocẽtem. Quia igit ipe erat oïm principium et tranſgreſſus eſt mandatũ qd̃ ei datũ erat ſm q erat ꝓncipiũ. et amiſit illã iuſticiã et innocẽtiã. quã debebat oib⁹ poſteris cõſeruare. hinc ẽ q ꝑ ipm originali iuſticia ſumus priuati. et in ei⁹ infectione ceteri ſũt infecti. nõ tm̃ penalit. ſz etiã culpabilit. tũ ꝑpt debitũ ordinatonis q̃ debz ẽe in nobis. tũ ꝑpt carẽtiã ill⁹ innocẽtie quã debem⁹ habere. tũ ꝑpter ꝑdominantiã ↄcupiſcentie. ꝑ quã aïe noſtre ſunt inordinate et iniuſte. et ſi iniuſte ſũt et inordinate neceſſe eſt eas ſumme iuſticie diſplicere. Patet igit q tota humana natura corrupta eſt nõ ſolũ penaliter. ſz etiã culpabiliter. Patet nihilomin⁹ a quo fuerit corrupta. quoniã a primo parente. Qualiter aũt illa culpa traduci habeat hoc determinabitur infra. Rationes igitur ad primã pctm inducte concedende ſunt.

13 ¶ Ad illud ḡ qd̃ primo obr̃ q filius non portat iniquitatez patris. dõm q illud intelligitur de peccato quo pater peccat vt ſingularis perſona. ſicut melius manifeſtabitur infra. et ideo locum nõ hz in tranſgreſſione prima. q illa non fuit omnino ſingularis perſone. ſicut explanatum eſt ſupra. ¶ Ad illud qd̃ obr̃ q ad bonũ nõ neceſſario ↄſeqt malũ. dõm q verũ eſt ꝑ ſe loquendo. vñ ad nuptias non neceſſario ſequitur genite prolis corruptio inq̃tum eſt ibi maris et femine coniunctio naturalis. ſz inq̃tum illi coniunctioni adiuncta ẽ corruptio in hoïs femine ob peccatum primi parentis. Et ſi tu obijcias ſicut obijcit hereticus q qualitercunq; ſequat malum. omittendum eſſet illud bonum. dõm q illud nõ ẽ verum. niſi quando malũ preponderat bono. nunc aũt non eſt ſic. q in generantib⁹ non eſt vlla culpa. in genito vero melius eſt ſic eſſe q̃ non eſſe. maxime cũ ſubueniatur ei ꝑ gratiã baptiſmalem. ¶ Ad illud qd̃ obr̃ q

15 corruptio minus nobili et tranſmutabili non corrumpitur magis nobile et ꝑpetuum. dõm q illud verũ eſt et ſo cum hz quando illud qd̃ ẽ magis nobile et ꝑpetuũ. non dependet a minus nobili et tranſmutabili. non ſic aũt eſt in propoſito. q tota natura humana dependebat a perſona ade q̃tum ad exiſtentiam. Vnde ſi adam fuiſſz

16 mortuus. totũ genus humanũ eſſet corruptũ in eo. ¶ Ad illud qd̃ obr̃ q malũ habitum ꝓcedit malus actus. dõz q hoc verum eſt. verumtñ ex hoc non oportet q malũ habitum nature ꝓcedat malus actus nature ſm q natura. ſed ſufficit q ꝓcedat malus actus ꝑſone. ꝓ eo q natura et ꝑſona ſunt indiuiſa. et iõ corruptio ꝑſonalis põt effici naturalis. qd̃ oñdit Anſ. de concep. virg. Poſſz tñ dici q et ſi natura in ſe nõ peccauerit. tñ put erat in adã ipſe enim peccauit inq̃tum erat omniũ hominũ principium. ¶ Ad illud qd̃ obr̃ q nullum naturale eſt culpabi-

17 le. dõm q ſicut dicit Aug⁹. differt dicere naturã. et naturam corruptã. poteſt igitur aliquid eſſe naturale qd̃ conſequitur ipam naturã ſm inſtitutionẽ. et aliquid ẽe naturale qd̃ conſequitur ipam naturã ſm corruptionẽ. Dico igit q illud qd̃ ẽ naturale qd̃ conſequitur naturã ſm inſtitutionẽ nullo modo ẽ culpabile. illud vero qd̃ ſic eſt naturale q conſequit naturam ſm corruptionez culpabile eſt. et tale eſt originale. et ſic ptz illud. ¶ Ad illd̃

18 qd̃ obr̃ q nullũ neceſſariũ voluntarium eſt. dõm q et ſi hoc reſpectu euiſdez veritatẽ poſſit habere. tñ reſpectu diuerſorũ non neceſſe eſt qd̃ habeat veritatẽ. Qd̃ enim neceſſariũ ẽ vni. voluntarium poteſt eſſe alteri. et ſic eſt in originali. qd̃ quidem et ſi nobis ſit neceſſarium. Ade tñ fuit voluntariũ. et rõne illius voluntatis nobis imputat in pctm̃. vñ dicuntur oẽs peccaſſe in iſto. Hoc aũt melius oñdetur tum manifeſtabitur qualiter originale pctm̃ traducitur.

Conſequenter queritur de ſcd̃o vtz q̃d ſit originale peccatũ. Et circa hoc duo q̃runt. Primo q̃ritur vtrũ originale peccatũ ſit concupiſcentia. Scd̃o q̃ritur vtrũ ſit ignorantia.

¶ Queſtio I c

Vtrũ originale pctm̃ ſit ↄcupia. Et q ſic vr̃. Roñ. iij. Non regnet pctm̃ in vr̃o mortali corpe. Ibi glo. Peccatuz. i. fomes peccati nõ eſt aliud q̃ ↄcupia. Si igit fomes peccati peccatuz eſt. et nõ eſt pctm̃ actuale. reſtat q ſit originale. Item Ro. vij. Concupiſcentiã neſciebã ẽe pctm̃ et c. glo. Concupiſcentia ẽ vnde omnia mala proueniũt. Si igit illd̃ qd̃ eſt origo oĩm maloꝝ eſt originale peccatũ. vr̃ q originale pctm̃ nihil aliud ſit q̃ concupiſcentia. Itez hoc ipm vr̃ rõne. Quales ſunt actus tales ſunt habit⁹. ſz cõcupiſcere eſt pctm̃. ḡ neceſſitas cõcupiſcendi mala eſt peccatum. ſed neceſſitatem concupiſcendi a natura contrahimus. ſi igitur pctm̃ qd̃ a natura contrahitur eſt pctm̃ originale. vr̃ et c. Item in omni peccato eſt conuerſio aliqua ad cõmutabile bonũ. vl in actu vel in habitu. ſi igit pctm̃ originale eſt pctm̃. ergo ibi eſt aliqua conuerſio inordinata ad bonũ cõmuta

bile. sz conuersio inordinata ad bonū cōmutabile nihil ē aliud q̄ꝫ cōcupiscentia. ḡ necesse est peccm̄ originale concupiscentiā esse. Itē cōtra Ro. vij. Peccm̄ occasione accepta p mandatum opatū est in me omnē concupiscēz. Hoc aūt non potest intelligi de peccato actuali. intelligitur ergo de originali. si ergo operans non est operatū igitur concupiscentia non est originale peccatū nec econuerso. Itē beda dicit q̄ quatuor sunt nobis inflicta ppter primū peccm̄. vꝫ ignorantia. infirmitas. malicia z quartū cōtra conflatū concupiscentia. sed quecūꝫ ista, ctum p peccō non est ipm̄ peccm̄. ḡ si hec merito originalis peccati sunt nobis inflicta sm̄ q̄ dicit Beda. ḡ zc.

Item cōcupiscentia manet cū gratia. originale peccatū non pōt manere cū gratia. ergo originale peccm̄ nō ē concupiscentia. Si cu dicas q̄ cōcupiscentia manet cū gratia inq̄ꝫtum est remissa. z sic ē pena. inq̄ꝫtū ē aūt intensa non manet. z sic est culpa. Contra. magis z minus nō diuersificant spēm. ḡ si concupiscentia remissa nō ē culpa sed pena. pari ratione videt̄ q̄ nec cōcupiscentia intensa. Item cōcupia postq̄ꝫ remissa est intendi potest z in pristinū dominium reuocari. sicut experimur pꝫ. si igitur originale peccm̄ esset iterabile. tunc et baptisma. qđ ē contra institutionē ecclesie. Est igitur questio q̄d sit originale peccm̄ p essentiā. Et cū a magistro dicat̄ z ab Aug. eē cōcupiā. sicut pꝫ in lr̄a. Ab Ans. aūt in li. de conceptione virgi. dicat̄ esse debite iusticie carentia. qđ est quomodo ista duo vba pnt esse simul et semel vera. z ī quo hoꝝ vboꝝ magis explicatur quid sit originalis culpa.

20 R°. dōm q̄ sicut actuale peccatū nō dicit omnimodaꝫ priuationē. eo q̄ nō tm̄ dicit auersionem imo etiā conuersionē. q̄nda nō etiā dicit omnimodā boni priuationē. imo relinquit aptitudinē z aliquē actū priuādo circumstantiā erga idm̄. sic etiā in originali suo modo intelligendū est. Un̄ sicut nō dicit̄ peccm̄ actuale esse in aliquo ex hoc solo q̄ caret iusticia. q̄ tunc lapis diceret̄ peccm̄ habere. sz ex hoc q̄ aliquā inclinationē habet ad aliquid. in q̄ cū deberet esse iusticia nō reperitur. Sic etiāꝫ originale peccm̄ dr̄ esse in aliquo nō solū q̄ caret iusticia originali sz etiā q̄ curuitatēbꝫ z necessitatē cōcupiscendi. vn̄ queadmodū videm⁹ in egritudine corporali tpore in paradisi q̄ talis morbus inest ex quadā dissolutione virtutis ita tn̄ q̄ non omnino priuat̄ virtus motiua sicut in mortuo. sz aliquo modo manet. nō potens membra regere. z ita sequitur p eius ex potione pri et defectu man⁹ tremulante. sic intelligendū tā in actuali q̄ꝫ in originali peccato. Quēadmodū siquis quereret q̄d esset peccatū carnis. dupliciter posset ei notificari. vꝫ rōne inclinationis dordinate vt dicat̄ esse immoderat⁹ appetitus rei tractabilis sm̄ carnē. Et rōne priuationis boni. vt dicat̄ eē priuatio castitatis z cōtinentie. z vtroꝫ mō r̄ndet̄ sic conuenienter. Sic cū queritur q̄d sit originale peccm̄. recte r̄ndet̄ q̄ sit cōcupiscētia immoderata. recte etiā r̄ndet̄ q̄ sit debite iusticie carentia z in vna istaꝝ r̄nsionū clauditur alia. licꝫ vna notificet ipm̄ originale rōne eius qđ est in ipo habens modū conuersionis. altera vero rōne priuationis. Cōcedendū est igitur sicut rōnes ōndūt. z mḡr dicit in littera. q̄ originale peccm̄ ē concupiscentia. et hec nō q̄cunꝫ. sz cōcupiscentia put claudit in se debite iusticie carentiā. hec aūt est concupia īmoderata z intēsa. adeo vt sit carnis ad spūm p̄dominantia. z talis sp̄ ē iuncta carētie debite iusticie z sm̄ q̄ nobis inest ab origine dr̄ peccatū originale. Et h̄ est qđ dicit glo. sup illud. Beati quoꝝ remisse sunt iniquitates. glo. iniqtatē dicit fomitē. q̄ aū baptismū nō ē tm̄ pena est sz culpa. post baptismū ē tm̄ pena eīm est z non culpa. Cū eīm deleatur originale nō delet vt omino n̄ sit sz vt n̄ sit peccm̄. Cōcedende sūt igit̄ rōnes q̄ hoc ostendūt. Ad rōnes aūt ad oppositū satis planū est r̄ndere p ea q̄ dicta sunt.

21 Ad illud eīm qđ obī primo q̄ peccm̄ opatur cōcupiscentiā. dōm qđ illud intelligit̄ de cōcupiscentia q̄ꝫtū ad actū quem dicit̄ operari mandatū. q̄ occasionaliter excitat nobis ipam cōcupiscentiā q̄ se habet p modū habitus.

22 Ad illud qđ obī q̄ cōcupiscentia est nobis inflicta p peccm̄. dōm q̄ non intelligit̄ de concupia put ē remissa. z sic sonat̄ rōnem pene. z hoc mō nō ē originalis culpa sz ipius sequela.

23 Et p hoc pꝫ r̄nsio ad sequens qđ obī q̄ manet simul cū grā. nō enī manet put dictū est in opponendo put intēsa est. q̄ sic dicit ar̄me puersionēꝫ. ac p hoc originalis iusticie priuationē. put aūt est remissa p gratie p̄ntiā hoc non dicit.

24 Et si obijcias q̄ magis z minus nō variat speciem dōm q̄ et si istud locū habeat in naturalibus. non tm̄ habet veritatē in moralibus q̄m virtutes z vicia i moribus attendunt̄ penes mediū z eius extrema q̄ sūt supfluū z dimīutū. z hoc non solū verū est apud moralem phm̄. sz etiā apud theologū. q̄ dicit q̄ amor creature citra deū vel sub deo nō ē peccm̄ mortale. si ṽo supra deū intendat̄ mortale peccm̄ efficit̄.

25 Ad illud ṽo qđ obī q̄ cōcupiscentia remissa iterū pōt intendi. dōm q̄ z si iterū possit z intendatur hoc ē p peccm̄ actuale. cōcupiscentia ṽo intensa nō dicebat̄ esse peccatū originale. nisi prout sic cōtrahebat̄ a prima origine. z q̄ hoc nō pōt esse nisi semel. ḡ q̄ntūcūꝫ quotienscūꝫ concupia intendit̄. originale peccm̄ non iteratur.

Questio II

Utrū peccatū originale sit ignorantia. Et q̄ sic vr̄. Super psal. Delicta iuuen. z igno. mee. glo. Ignorantie mee originale peccm̄ qđ est in paruulis. Et paulo ante. Delicta ignorātie dicit ea q̄ sunt in paruulis q̄ peccato originali tenent̄. Itē Hugo. in li. de sacram̄. in. vij. parte. Originale peccm̄ ē viciū qđ nascendo cōtrahim⁹ per ignorantiā in mente. z cōcupiscentiā in carne. ergo vr̄ q̄ originale peccm̄ sit ignorātia. Q si cu dicas hoc eē dictū p causam. Obuiat illud qđ ?seq̄nter dicit Hug. in eadem pre. Ista quatuor mala in homine apparent. superbia. ignorantia. mortalitas. z cōcupiscentia. Sugbiamentꝫ tm̄ culpa ē. mortalitas carnis pena est. ignorantia ṽo culpa z pena. sz non nisi culpa originalis. ḡ zc. Itē originale peccm̄ maxime habet deleri p fidei sacramētū. ḡ directe⁹ opponit̄ ipsi fidei q̄ est virtutis cognitiue. ḡ ignorantia dicit priuationē virtutis dirigentis cognitiuā. vr̄ q̄ peccm̄ originale sit pprie ignorantia. Itē pena r̄ndet culpe. sz originali peccō pprie debet̄ pena carentia visionis dei. ḡ si hoc dicit priuationē expte cognitiue. vr̄ q̄ z ipm̄ originale. q̄ si hoc verū est redit idem qđ pri⁹. Itē sicut peccatū est in concupiscendo ea q̄ non sunt appetenda. sic peccm̄ est in discernendo ea q̄ nō sūt credēda. ḡ sicut habere necessitatē ad cōcupiscēdū est culpa. sic habere necessitatē ad discernendū est culpa. sz in puulis vtramꝫ necessitatē hꝫ. z nō hꝫ nisi originale. ḡ sicut ponit̄ originale peccm̄ in puulo esse cōcupiscibilitas siue concupiscentia. sic etiā debet dici ignorantia. Sz cōtra. Beda dicit q̄ quatuor sunt nobis ppter peccm̄ inflicta. s. ignorantia z infirmitas zc. ḡ cum peccm̄ mortale nō dicatur infirmitas. pari ratione nec ignorantia q̄ est pena pro ipsa inflicta. Itē Aug. ad Valen. Ignorantia in his q̄ sciri nō poterunt p mo peccati est. Sic ḡ ignorātia i puu

lis est inuincibilis. vr q sit pena et nō culpa. maxīe cū videam⁹ pūulos pp̄ter ignorātiā excusari ab omni culpa. Itē originale peccatū delet in baptismo. s3 eque bñ est ignorās pūul⁹ baptisat⁹ sic nō baptisat⁹. ḡ ignorantia nō pōt esse originale peccatū. Itē3 si aliquis ex aliq actu suo cadit in furiā. illa furia nō dicit in eo esse culpa sed pena. ḡ pari rōne. si aliquis ex pctō primi pentis in ignorantiā cecidit. nō debet dici culpa originalis s3 eius pena. Et pōt hic esse locus a maiori. q magis debet imputari ignorātia in culpā in quā incidit ex actu suo q ex actu alieno. Itē cū pctm̄ originale sit concupiscentia. vt pbatū est supra ⁊ Aug. dicit. si eēt ignorantia. cum cōcupiscentia. ⁊ ignorantia sint diuersoꝝ generū. tunc in quolibet esset pluralitas originaliū peccatoꝝ. qđ ostendet inferius falsum esse. R̄ⁿ. Dōm q sicut supra dictū est de ignorantia in adultis ipsam vicē peccatū nō esse. nisi put h3 voluntatē cōcomitantē. sic econtra cognitio nō est virtus nisi ei sit iuncta affectō. Sic p hunc modū intelligendū est esse in pposito. q ignorātia si pure dicat nescientiā sic tm̄ est pena. si vo dicat nescientiā vt est coniuncta concupiīe sic est culpa. p eo q talis ignorantia oppositū h3 cū v̄tute ⁊ grā. Grā eñ aduenients in aīam nō solūmō rectificat affectionē p charitatē. sed etiā cognitiuā p fidē. Nō eñ pōt dirigi voluntas nisi pariꝰ dirigat rō. ⁊ libertas ar. simul in rōne ⁊ volūtate consistit. hoc igiꝰ mō ↄcedi pōt pctm̄ originale esse ignorantiā. ⁊ sic intelligit magister Hug. ⁊ glo. ⁊ pcedunt rōnes q̄ ad primā ptem inducunꝰ. ❧ Ad illud tm̄ qđ obī de carentia visionis dei. Dōm q illa ratō dupliciter deficit. primū quidē. q carētia visionis dei nō tm̄ debeꝰ peccatis que respiciūt cognitiuā. imo q̄ respiciunt affectiuā. cū visio sit tota merces q̄ reddit omnib⁹ virtutib⁹ ⁊ opibus meritorijs. Scđo vo q cū dicim⁹ pūulos puniri carentia visionis. in hoc intelligiꝰ p consequens q priuenꝰ ⁊ dote fruitionis ⁊ dote tētionis. Rōnes aūt q̄ ad oppositū inducunꝰ pcedūt de ipsa ignorantia fm̄ q dicit purā nescientiā. sic est pena. nō culpa. Scđm eñ q h3 iunctā cōcupiscētiā culpa ē. nec eñ ex hoc sequiꝰ q i nobis sint plura peccata origīalia sicut cōcludit ratio vltima. p eo q vbi ponitur vnū ppter alterū. ibi vnū tm̄. Cū g dicim⁹ ignorantiā rōe cōcupiscentie esse pctm̄ originale. nō ppter hoc ponim⁹ ī nobis plura originalia differentia p essentiā. s3 hoc ponim⁹ q cū originale sit vnū. deordinat ⁊ viciat totā animā. nō solū fm̄ affectiuā. s3 etiā fm̄ cognitiuā. ita tm̄ q principalit⁹ affectiuā. vnde magis notificaꝰ originale p concupiām ⁊ debite iusticie carentiā q p ignorantiā. q ratiam cōcupiā q debite iusticie carentia notificant ipm originale fm̄ q ē culpa. ⁊ iō p̄dicanꝰ de ipo p̄dicatōne p essentiā. ignorantia aūt notificat magis fm̄ q ē vicium cognitiuā deordinans. Vñ magis p̄dicaꝰ de pctō originali fm̄ q ipsa ignorantia pctm̄ est p̄dicatōne p cām q p essentiā. ⁊ hoc insinuat ipm̄ v̄bum Hug. cū dicit ipm originale esse viciū qđ cōtrarium⁹ p ignorantiā. Hoc etiā declarat ipe ans. in li. de cōcep. v̄gi. vbi dicit q oē pctm̄ ē in iusticia. ⁊ omnis iusticia ⁊ iniusticia in voluntate consistit. Et sic patet quid sit originale pctm̄ p essentiā. qm̄ ē cōcupiscentia ⁊ debite iusticie carentia. p3 etiā3 quō originale pctm̄ ab Hug. dr̄ eē ignorātia. ⁊ p consequens ea q̄ ad verāq3 ptem sunt adducta.

Consequenꝰ querꝰ circa tertiū articulū de veritate humane nature. Et cū duo cōcurrant ad hoc q aliquid dicaꝰ de v̄itate humane nature. materia vic3 ⁊ forma. ad quartum librū spectat dicere de veritate humane nature ex pte forme. vbi agiꝰ de resurrectione. Ad hunc vo locū spectat inquirere de veritate humane nature ex pte materie. vbi inquirit magister. vtrū aliquid extrinsecū in veritatē humane nature possit transire. Circa hoc igiꝰ duo q̄renda sunt. Primo q̄ritur vtrū aliquid transeat in v̄itatē humane nature p actū generatiue. Scđo q̄riꝰ vtrū aliquid transeat in v̄itatem humane nature p opus nutritiue.

❧ Questio I

Utrū aliquid transeat in veritatē hūane nature p actū generatiue. Et q nō vr̄ primo autoritate doctoꝝ autenticoꝝ vic3 mgr̄i sententiaꝝ ⁊ Hug. Ait eñ mgr̄ in littera sic. Omne qđ est in hūanis corpib⁹ naturaliter descendit a primo pente lege ppagationis. ⁊ in se auctū ⁊ multiplicatū est nulla exteriori suba in id transeunte. ❧ Siliꝰ mgr̄ Hug. de sancto vict. in li. vi. ptis. De suba coste in se diuina virtute absq3 extrinseco additamēto multiplicata. corpus mulieris factū ē. quēadmodū postea naturā humanā a primis parentib⁹ in subsequētē generationē seminatā a modico iam in tantū multiplicatā cernimus. vt multa hominū milia ex eo iam excreuisse videamus. ❧ Itē hoc ipm̄ oñdiꝰ scđo autoritate sanctoꝝ. Dicit eñ Ans. in li. de cōcep. virgi. c. ij. loquens de primis pentib⁹. Qr tota natura humana i illis erat ⁊ nihil extra ipsos erat. tota infirmata ē ⁊ corrupta. Et qđ mai⁹ ē. Aug. ix. sup Gen. ad litterā dicit. q nos sumus in adā fm̄ rōnem seminalē ⁊ fm̄ corpulentā subam. caro aūt xpi fuit solū fm̄ corpulentā subam. q si hec vera sunt q tota caro ⁊ omniū posteroꝝ caro fuit in adā ḡ nihil extrinsecū p virtutē generatiuā transit in ipsū. Itē hoc vr̄ autoritate euangelioꝝ Math. xv. Omne qđ in os intrat in ventrē vadit. ⁊ in secessum emittiꝰ. ḡ nō vr̄ q ex aliquo qđ ab homine comediꝰ. prolis corp⁹ cōstituaꝰ. Et Math. vij. Omne extrinsecū introiens ī hominē nō pōt eū coinquinare. qr nō intrat in cor s3 in ventrē. ⁊ in secessū3 exit purgans omnes escas. Ibi glo. tenuissimus humor ⁊ liquens esca cū in venis ⁊ artubꝰ decocta fuit ⁊ digesta. per occultos meat⁹ quos greci poros vocant ad inferiora dilabitur ⁊ in secessum vadit. ❧ Item hoc ipm̄ videꝰ ratione. primo per veritatē3 generationis. Generare eñ est de sua substātia aliquid pducere. si ergo omnes vere ⁊ recte dicunꝰ ab adam geniti ⁊ filij ade omnes sumus. sumus de aliquo ex eius substantia ppagati. sed qua ratione manus mea vel pes vel aliquod membrū cōstitui habet ex eo qđ fuit in adā eadem ratione ⁊ singula membra. videꝰ igitur q totum corpus ⁊ cuiuslibet hominis ex eodem semine fuit constitutū. ⁊ si hoc. nihil extrinsecū transit in virtutem humane nature per actum virtutis generatiue. ❧ Item hoc ipsum videtur per legem cognationis. qm̄ stipes non potest contrahere cum aliquo ex ipso procedente. nec aliqui approximantes stipiti possunt adinuicem contrahere. hoc autem non est ob aliud nisi propter vnitatem carnis ⁊ sanguinis. ergo videtur q nō de supfluitate nutrimēti. sed de substantia patris proles generetur ⁊ non solum de substantia patris proximi. immo etiam patris remoti. alioquin vana erit lex cognationis. qđ non solū ē contra veritatē sacre scripture. immo etiā cōtra dictamen nature. ❧ Item hoc ipm̄ videꝰ p conditionē resurrectionis. necesse est eñ vnicuiq3 aīe propriū3 corpus reddi. esto igitur q aliquis nutritus de carnibus humanis generet prolem. si solum semen de alimento sumptum est. cum huius alimentū esset de veritate cor

pons alterius hoīs·rediret ad primū corpus·ꝗ iste nō resurgeret ꝗ generatus est ex illo semine·cū anima priuaretur ꝓprio corpore·si igit̄ hoc est īpossibile·restat ꝙ illud impossibile esse vic3·ꝙ aliqd extrinsecū transeat ī semine·augeꝭ igit̄ qḋ a primo parente decisū fuit in seipo sine alterius appositione. ❡Sed ꝯtra·phs in lib·de a alib̄ dicit ꝙ semē est supfluitas vltimi cibi·si ꝗ medicis in his que dicūt circa suā scientiā credendū est·cū determinare de generatiōe hoīs ptineat ad phm naturalē credendū est·ꝙ semē sit ex supfluo nutrimenti sic ꝙ aliqd extrinsecū in veritatē hūane nature possit transire. ❡Item sup illud Luce·xi·Beatus venter ꝛc·Glo. interlinearis·Ex eodē fonte·ꝛ lac nutriendis·ꝛ semen procreandis pueris emanat·de semine ꝗ virginis potuit cōcipi·ꝗ eius lacte potuit enutriri. ❡Itē Aug. in li·de vera reli·Alimēta corpori nō apta ꝑ cōgruos meatus ejiciūtur·quoꝝ aliud feculētissimū reddit terre ad alias formas assumēdas·aliud ꝑ totum corpus exalat·aliud tot⁹ aīalis latētes neruos accipit et inchoatur ī prolem·neruos aūt vocat seminales rōnes·Per istam autoritatē expsse colligit̄ ꝙ semē sit ex alimēta·Si forte tu dicas ꝙ Aug·intelligit qūtū ad partē seminis fm naturā·Obuiat iā autoritas ꝗ dicit ꝙ alimētum accipit neruos·i·seminales rōnes·illa eīn pars dicit̄ ē p̄a fm spetiē sup quā fundat̄ virtus actiua ꝛ cōuersiua. In eadē aūt autoritate subiungit ꝙ ex illo alimento sic traducto oīa mēbra formantur·ꝛ planū est fm medicos ꝙ mēbra radicalia ex patrib⁹ fm speciē habēt formari siue ex humore radicali. ❡Itē hoc idē videt̄ rōne·oīe augmentum qḋ fit ꝑ naturā·vel fit ꝑ rarefactionē·vel fit per additionē·si ꝗ ex illo semine qḋ ab Adā decisū fuit oēs hoīes naturaliter producti sūt·necesse est illud esse actū·vel ꝑ rarefactionē·vel ꝑ additionem sed ꝑ rarefactionem nō posset·qꝛ nec tot athomi fuerūt in illo semine ꝙ homines sūt ex eo ꝓducti·si ꝗ actum est·hoc ē per additionem·aliqd igit̄ extrinsecū intrat in corpis hūani cōstitutione. Qḋ si tu dicas terciū modū augendi eē per multiplicationē nature possibilē·Obiicit̄ ꝯtra hoc ꝑ Hugo de san·victo·ꝗ dicit ꝙ facere aliquid in maius fm substantiā ꝛ qūtitatē sine appositiōe hoc est soli deo possibile. ❡Itē impossibile est aliquē ꝑ virtutē nutritiuā nutriri nisi apponatur aliquid extrinsecū ꝑ qḋ quis nutriat̄·ꝗ pari rōne impossibile est virtutem augmētatiuā augmētare substantiā nisi addat̄ aliqd extrinsecū ꝑ qḋ augmētet̄·aut si potest in seipa augeri·quare non pōt ꝑ seipsam nutriri. ❡Item de nobilitate agentis ē ꝙ possit aliā naturā ad seipm trahere·ꝛ in se cōuertere·sicut ignis cōuertit in se aerē·si ꝗ potētia generatiua ī homine cōpleta est ꝛ perfecta·ꝛ rō seminalis in ipo est maxime actiua·videt̄ ꝙ possit agere in extrinsecā materiā et in se cōuertere·ꝛ rōnem seminalē cōmunicare ei·et si hoc·ꝑ opus virtutis generatiue in virtutē hūane nature pōt aliqd extrinsecū trāsire. ❡R°·intelligendū ē hic

28

ꝙ sicut expsse patet in littera opinio magistri sententiarum fuit ꝙ nihil extrinsecū in veritatē hūane nature ꝑ generationē trāseat·Hec aūt positio multū apparet eē ꝓbabilis·si ꝗs attēdat verba sanctoꝝ·ꝛ simul cū hoc cōditionē resurrectionis ꝛ legē cognationis. Hāc igitur positionē quidā sustinuerūt dicētes·ꝙ talis multiplicatio sine extrinseci appositione in humana natura fit ꝑ virtutē supnaturalē·alii ꝙ hoc fit ꝑ virtutē supcelestē tertii ꝙ hoc fit per virtutem elementarē. Primi dixerunt ꝙ sicut deus sibi reseruat aīaꝝ creationē ꝓpter earū īmortalitatem·sic etiā substantiā corpoꝝ humanorum multiplicat ꝛ augmentat sine additione extrinseca·sicut multiplicauit panes euāgelicos·ꝛ sicut multiplicauit costā de qua formata est eua·ꝛ hoc qꝛ corpora humana sunt ad īmortalitatē ordinata·non tñ dicitur facere miracula sic multiplicādo·quia hoc facit quasi faceret ꝑ naturam·Natura eīn alendo ꝛ nutriendo quasi fouet extrinsecus·sed deus est qui nutrimentum pstat intrinsecus. Huic autem modo dicendi obuiat ꝛ sensus ꝛ ratio ꝛ autoritas. Sensus obuiat·qꝛ sic videmus hominem et homine produci·sicut asinum ex asino·ꝛ sic plātam ex planta·si igit̄ alia corpora naturalia fiūt ex materia addita·ꝛ sensus noster nō fallit̄·iudicadū ē similiter esse circa corpora hūana. Ratio etiā obuiat·qꝛ nō est gñatio naturalis nisi ea in qua natura est vere agēs ꝛ vere ꝓducēs sibi simile·si igit̄ multiplicatio hoīs ex hoīe ē ꝑ vītutē supnaꝛaz ꝛ ñ ꝑ vītutē ipi⁹ nate·gñatio hoīs ex hoīe ñ esset naturalis·ꝛ si h̄·ñ esset generatō vera. Repugnat etiam autoritas·Dicit eīn Aug⁹·x·sup Gene·ad lrām ꝙ nos fuimus in adam fm corpulentā substantiā·s3 si corpora nostra educerent̄ ex semine ade ꝑ virtutem supra naturā·iam in ipo deberent dici sicut ī xp̄o esse solūmō fm corpulentā substantiā nō fm rationem seminalē·cū seminalis rō dicat vim actiuā. Alii vero sustinent p̄dictā positionē dicentes ꝙ talis multiplicatio ē ꝑ virtutem supercelestem corpus eīn quinte essentie siue luminosum natū est ex se emittere lumen ꝛ seipm multiplicare non educendo naturā luminis ex illo corpore qḋ illuminat·s3 simul multiplicare materiam ꝛ formā·sic ꝛ in ꝓposito dicere voluerūt ꝙ qꝛ in humana natura multum est de natura quinte essentie·pōt ipa in seipa multiplicari. Huic etiā mō dicendi obuiat sensus ꝛ rō·ꝛ autoritas. Sensus qꝛ nullum corp⁹ celeste multiplicat lumen suū in se·s3 si multiplicat multiplicat extra se ꝛ in materia extrinseca. Et iterū·nō videmus ꝙ sol in multiplicando generet solem vel ꝓducat solem·igit̄ si fm naturā celestem attendit̄ ista multiplicatio in humano semine·nec multiplicabit̄ in seipo·nisi aliquo extrinseco supaddito·nec ex tali multiplicatōne homo ꝓducit̄ ab hoīe·sicut nec sol ꝓducitur a sole. Ratio etiā obuiat·qm̄ multiplicatio ꝑ virtutē creatā est ab aliquo simili actiuo·si ꝗ forme tantū ē agere·ꝛ forma nō assimilatur materie·sed alteri forme·impossibile est igit̄ aliqd multiplicari ꝑ vītutē creatā qūtū ad pricipiū materiale·nec materiā elementarē·nec celestem. Autoritas etiā repugnat·qm̄ lumen egrediens a corpe luminoso corpus non est nec h3 in se materiam·ꝛ hoc supra plenī⁹ ostensū fuit dist·xiii·vbi ꝛ autoritates ad hoc inducte sunt. Difficile ē etiā explicare fm istā positiōez qualiter natura quīte essentie intret ꝯstitutionē humane nature. Et nisi hoc sane intelligat̄ sicut explanatum fuit supra dist·xvii·non pōt de facili sustineri. Tertii vero sustinent ꝙ talis multiplicatio fit ꝑ virtutem inferioris nature concurrente simul potentia susceptiua ex parte materie·ꝛ actiua ex parte forme. Materia eīn quantum est de se non habet extensionem·sed ꝙ extendatur tantum vel plus hoc est rōne forme sibi adiūcte. Unde quantumcunꝗ parum ponatur de materia in aliquo corpe·eo par esset valde magne extensionis·si esset aliqḋ agens qḋ posset so mā tante extensionis implere. Ex pte vero forme est ibi positio multiplicandi sibi simile ꝛ hinc est·ꝙ cū semē adiuuat̄ ꝛ conuouet̄ per alimentū extrinsecū·vis illa seminalis in sua materia pōt seipsā multiplicare ꝛ crescere·nulla repugnante· et ideo nō oportet aliquid extrinsecum in veritatē huma/

ne nature transire. Et hoc videt Aug. sentire cũ dicit q ex vno semine segetes segetũ. et silue siluarũ. populi populorũ educi possunt. ita q nihil regitur postea i oibus illis. qd prius nõ fuerit inuisibiliter in semine illo primo. Huic aũt positioni et si rõnabilior ceteris videatur. nihilominus cñ sicut in pdictis repugnat sensus et rõ et autoritas. Sensus quidẽ primo repugnat. Nã si in his q generãtur ex semĩtum fieret p multiplicationẽ absq additamẽto. tũc mãdus iste esset multo maior q̃ fuerit a pncipio. et visibiliter cresceret quotidie. Nõ eñ posset dici q p resolutionẽ decẽ grana frumẽti reducãtur ad vnũ. Ratio etiã repugnat. q materia nõ ẽ subiectum trãsmutatiõis nisi sub aliquo esse. Vñ et si materia corpalis p intellectũ abstrahi possit a forma corporis. nũq̃ tñ p virtutẽ alicuius creature põt expoliari oi extensione et forma corporea. ppter qd in pluribus locis dicit Aug. q impossibile est ex corpore fieri spiritũ. ex sup Geñ. ad lrãm. et in li. de imortalitate aie. Si igit hec materia sub tali esse statũ hz et determinationẽ in sua extẽsione vltra quã natura nõ potest pcedere. pro eo q sicut dicit phs. Oim natura cõstantiũ terminus est et rõ magnitudinis et augmenti. Et alibi q ex vno pugillo terre nõ gñari ignis in millecupla pportione. ex vno tñ pugillo nõ possunt generari nisi decẽ aque. si hoc in q̃ ita est. impossibile est ponere q aliq res corpalis in se ipsa augeat absq sua rarefactiõe. et alterius appositiõe hoc dico opatione nature. Et attendendũ est hic q lõge aliter loquẽdũ est de materia fm essentiã. et fm esse sine fm sbam. nec est dõm q tantũ sit de materia in vno paruo lapide. sicut in vno monte. Loquẽdo fm esse sine sbam. q̃uis in materia fm essentiã non sit considerare tñ et q̃titas. et sic ratio nõ cõcordat huic positioni. Autoritas etiã obuiat. dicit eñ Hug. in. vi. pte vbi distinguit sex opa. Quorũ primũ est de nihilo aliqd facere. Scdm est de aliquo aliqd facere fm substantiã et q̃titatẽ in maius. Tertiũ opus est de aliqbus aliquid facere fm substãtiã et q̃titatẽ in minus. Quartũ opus ẽ de aliquo aliqua facere. nõ eñ fm substãtiam et q̃titatẽ in maius. Quintũ opus est de aliqbus aliqua facere non tñ fm substãtiam et q̃titatem in minus. Sextum opus est de aliquo nihil facere. De his sex generibus operũ subiungit q primũ opus et scdm et tertium et vltimũ sunt soli deo possibilia. Cum igit talis multiplicatio vt ibidẽ dicit ptineat ad scdm genus operis. nõ g fiet virtute nature inferioris. Et si ista autoritas nõ sufficit. ostendit hoc autoritate Aug. v. sup Geñ. ad litterã circa finẽ li. vbi sic ait. Illa q̃ producuntur ex semine. in semine omnia fuerũt primitus nõ mole corporee magnitudinis. sed in potentia causali. nã illa magnitudo. copia terre humorisq cõgesta est. sed illa in exiguo grano mirabilior pstantiorq valuit adiacẽs humor cõmixtus terre tanq̃ materies verti in ligni illius qualitatem. et ramorũ diffusionem. et foliorũ viriditatem. non igit semen in se ipso augetur sine alterius appositione. Ad huc expressius sup Geñ. ad litterã in li. decimi. Quid absurdius q̃ putare vllũ esse corpus manẽte sue nature et q̃titate qd vndiq crescat nisi rarefiat. q si q̃titas seminis decisi manet et non rarescit et vndiq crescit hoc non potest esse sine appositione materie nisi hoc fiat mirabiliter. Quocũq igit predictorũ modorũ sustineatur opinio magistri. siue etiã oẽs modi cõsciẽtur in vnũ siue p se quilibet adaptet. plurime occurrũt difficultates. propter q̃ multi recusãt opinionẽ magistri sustinere in ista parte. Scda opinio circa istã positionẽ est aliq̃

sequentiũ verba naturaliũ medicorũ. et dicentiũ q mediante virtute generatiua nõ solũ aliqd transit in veritatem humane nature. imo tota veritas plus generale ẽ ex trinseco addito. q est ex supfluo nutrimẽti. Hoc aũt dicunt esse. q modus opandi. ordinatus est et delectabilis et expeditus. Ordinatus. q ibi incipit opatio generatiue. vbi cessat opatio nutritiue. Natura eñ p prius intẽdit sibi q̃ alijs. et ideo materia generationis est superfluitas vltimi cibi. q quidẽ et si sit supflua nutritiue. est tñ necessaria operi generatiue. Modus etiã iste est delectabilis. qm natura delectatur in emissione supflui et tristatur et dolet in emissione necessarij et sibi cõuenienti. sig natura maxime delectatur in opere generatiue. materia generationis est ex supfluo nutrimenti. Modus etiã iste est expeditus. q cũ tertius cibus sit in potentia propinqua vt cõuertatur in singula mẽbra. si natura debet ex aliquo humore fabricare corpus. fabricat ex illo. sz cum non fabricet ex necessario. restat q fabricet ex supfluo. Qm igit natura opatur q̃tũ põt breuius et delectabilius et ordinatius. ideo dicũt talẽ modũ pcreari videlicet ex supfluo nutrimẽti maxime esse cõuenientem nature. Cõuenit etiã vt dicũt hoc dispõni diuine. et ordinationi corporũ ad resurrectionẽ. Cũ eñ semen nõ resurgat in generante sed in genito. non videtur humor ille fuisse de generantis veritate. sed potius de humidi superfluitate. Licet aũt hic modus dicẽdi multum videatur probabilis attendẽti verba phi. obuiat tñ ei sicut et alij modo dicẽdi et sensus et ratio et autoritas. Sensus quidẽ. q videmus prolẽ aliquãdo assimilari pauo. et sicut assimilatur proauo ita põt assimilari ei qui precessit vsq ad generationẽ decimã. et sic deinceps. g videtur q aliquid sit in isto primo filio traductum a parẽte primo. Et iterũ cum videamus hoiem ex coitu attenuari. et ex frequentatione talis actus morte accelerari. videtur q non solũ in semine sit supflui emissio. immo q etiam alicuius humidi radicalis. et ita ples non tantum est de superfluitate alimenti. sed etiã de veritate generãtis. Ratio etiam obuiat. q si solũ esset proles de superfluitate cibi patris. non esset vera generatio cũ generatio sit de substantia generantis. Nõ esset vera cognatio. imo magis attineret homo porco de quo sumptũ est nutrimẽtum q̃ patri generãti. Autoritas etiã repugnat. qm expresse dicit Aug. sup Geñ. ad litterã q omnes fuimus in Adã fm corpulentam substantiam et fm seminalem rationẽ. Et qd maius est apostolus dicit q omnes in adam peccauimus. Et q leui in lũbis erat abrae quando decimatus fuit ad Heb. vij. Et hac igitur positione si pertractet sequi videtur q si omnino esset proles de supfluo nutrimenti. non esset generatio nec cognatio vera. Ex precedenti vero si p oratur q nihil de alimento transit in prolem sequi videt q non sit generatio naturalis. Si igitur pro certo habendum est q generatio hominis ab homine et vera est et naturalis est necesse habemus viã mediã inter vtrãq harũ positionũ tenere. vt dicamus q aliqd de superfluo nutrimenti trãsit in semẽ. nec eñ semẽ oino ẽ de supfluo nutrimẽti. imo aliqd est ibi de humido radicali et ex vtroq hz semẽ propagari. Vñ sicut videmus circa nutritiuã q ẽ humiditas 30 radicalis et nutrimẽtalis. vt pote illa q̃ fluit. sic intelligendũ est etiã circa vim generatiuã q in ipsa est aliq̃ humiditas radicalis. et etiã aliqua fluens et refluens. et in generatione prolis vtra currit cum alia. Transmisit igitur adam qñ genuit primum filiũ aliqd de illa radicali humiditate. et illud modicum per virtutẽ natu/

re toti corpori filij fuit cõmixtum cõmixtione perfecta q̃n nullã partẽ erat signare in corpe filij in qua non esset aliqd de illo humido qd a patre traductu. Si igit fili9 ade in generãdo ples similit aliqd descendebat de suo hũi do radicali. necesse erat q̃ aliqd transmitteret de eo qd sumpserat a patre. ⁊ sic deinceps. ⁊ p tãto dicitũtur oẽs fuisse in adã. nõ q: fuerit ibi totaliter materia oĩm nroꝝ corpoꝝ. sed q: ibi erat aliquãta materia ⁊ ratio semina lis siue potentia cõuertendi ad se aliã naturã. ita vt suf ficeret ad oĩm procreationẽ. addito sibi illo in quo pos set se multiplicare. Et est exẽplum si aliqs haberet fru mentũ quod cõmisceret cõmixtione perfecta toti paste nihil fieret de illa totali pasta. ⁊ similit si illa pasta cõ misceret adhuc aliq maiori paste. ⁊ sic pcedendo q̃si in numerabiles panes fermẽtati possent fieri ex modico fermento p appositionẽ rei fermẽtalis. sic ⁊ in pposito ex modico semine p appositionẽ humoris susceptibilis rõnis seminalis possent innumerabiles hoĩes propa gari. Et iste mod9 satis cõsonat rationi. nec repugnat ver bis phi. ⁊ sũptus est ex verbis Aug. sicut patet aspiciẽ do autoritatẽ prius positã q̃ sũmpta est de lib. de vera reli. vbi dicit q̃ alimẽtum accipi latẽtes humores toti us animalis. ⁊ inchoatur in prolẽ. Et modũ explicat ĩ
li. x. sup Gene. ad litterã sicut patet in autoritate pri9 posita. vbi ondit q̃ ex modico semine generatur ar bor magna. Igit huic modo dicẽdi tanq̃ magis intelli gibili ⁊ magis cõsono phie ⁊ sacre scripture magis ad hereo. Credo eñ beatũ Aug. hoc sensisse sicut ex vbis ei9 possum colligere. Et fm hunc modũ saluat veritas cognationis ⁊ generationis. p eo q̃ aliqd radicale a pa rente traducit in prolem. Sustinetur nihilominus ge neratio ⁊ ppagatio esse naturalis. q: hec fit per alimen ti additionẽ. Et ideo cõcedende sunt rationes ondẽtes q̃ aliquid de alimento transit in veritatẽ hũane natu re mediãte opere nutritiue q: nõ solũ illud radicale qd a patre decidit fit de veritate plis. sz etiã illud cũ ali mento supfluo sibi iuncto. ita q̃ illud qd erat supfluum
31 vni. sit necessariũ alteri. vtrũq; eñ erat fundamẽtum fabrice totius corpis generati. ¶ Ad illud aũt qd pri mo obi in cõtrariũ de autoritate Aug. ⁊ magistri. dõm q̃ verbis coꝝ in hac parte magistri cõmuniter nõ assen
32 tiunt. nec ego ipos bene intelligo. nec tamẽ affirmo il los falsũ dixisse. sz magis intelligo aliã opinionẽ. ¶ Ad illud qd obijcit de autoritate Ans. ⁊ Aug9. iam patet responsio. dicũt eñ q̃ in adam fuimus nõ q: nulla alia materia cõuersa sit in corpus nostrũ nisi illa que fuit in adã. sed si qua alia cõuersa est. hoc nõ est nisi p coniun ctionem cũ illo qd ab adã fuit decisũ. Et si tu dicas q̃ ipse Ans. dicit q̃ tota hũana natura erat in adã. dõm q̃ hoc non dicit q̃tum ad existentiã possibilẽ. sed q̃tuz ad existentiã actualẽ. q: nihil actu erat de veritate hũa ne nature. nisi quod in adã erat. aliquid tamẽ possibile
33 erat ad hoc qd fieret de veritate nature hũane. sed hoc operatiõe ⁊ virtute carnis ade. ¶ Ad illud qd obijci tur de autoritate dñi in euãgelio. ⁊ de glo. dõm q̃ hĩ ne quaq; intendit nec textus nec glo. q̃ homo totum ege rat qd manducat. sed q: cũ homo manducat. fit separa tio puri ab impuro per digestiones interius factas. et purũ ⁊ nature cõueniens interius retinetur. ⁊ impurũ exterius expellitur. ⁊ p tãto dicebat dñs qd nihil qd in trat in os hoĩem coinq̃nat. ⁊ sic verissimũ est verbũ do mini fm q̃ valet ad propositum. Posset tamen dici q̃ secessus ibi nõ tantũ vocat via inferior per quã currunt egestiones. sed oẽs meatus subtiles per quos fit ciboꝝ

decolatio. Et glo. dicit q̃ greci vocãt illos poros. ⁊ ita non sequitur q̃ totũ alimentũ exterius exeat. ⁊ de illo
34 nihil in veritatẽ prolis pertrãseat. ¶ Ad illud qd obi q̃ generatio est de substãtia generãtis iam patet respõ sio. Dico eñ q̃ aliqd de radicali humiditate parentis trãsit in prolẽ. ⁊ ratione illius saluatur ibi veritas gene rationis. nec tamẽ oportet q̃ sit idẽptitas fm totũ ge nerãtis ad genitũ. Sicut eñ generãs non dat se totuz sz partẽ sui. sic ⁊ genite nõ exiuit a gñante fm totũ. sz sz aliquã ptẽ nec illud totũ qd a gñante traxit fuit radica le ipsi generãti. sz aliquid est additũ radicali vt posset
35 augeri. ¶ Ad illud qd obijcit de lege cognationis iam patet responsio. ita bene eñ saluat lex cognationis si tra ducitur filius a patre trahẽdo ab ipso humorẽ radicalẽ cum additione extrinseci. sicut si de extrinseco nihil ad deretur. imo multo verius. Additio eñ extrinseci fa cit vt linea consanguinitatis aliquãdo minuetur. ⁊ q̃ ma gis distant a stipite minoris consanguinitatis vincu
36 lo coniungãtur. Et si obijciatur q̃ si traducitur aliqd de radicali. q̃ pari ratione posset totũ traduci. ⁊ q̃ ne cesse sit illud esse multiplicatum in se. cũ etiam tot ho mines fuerint in corde ade. q̃ processerũt ex eo homies dõm q̃ semen ⁊ est q̃tũ mole. ⁊ est q̃tũ virtute. ⁊ q̃ti tas virtutis se tenet ex parte forme. ⁊ potest dici ratio seminalis. ⁊ hec cum sit forma multiplicabilis est. hoc est. potest similem sibi inducere in materiam sibi appo sitam. Quantitas vero molis. ⁊ q̃uis parua sit. potest tamen adeo extendi vt cõmisceatur valde magne q̃tita ti. per eã naturã qua omne corpus in infinitũ diuisibi le est. ⁊ sic magne q̃titati potest cõmisceri. ⁊ totũ trahe re ad naturaz suam. ⁊ ex illa totali q̃titate potest aliqd fieri qd non fieret de ipso semine per se. ⁊ quotcũq; fiũt ex illa totali q̃titate. dicuntur facta per se. Nec tamen oportet ibi distinguere diuersas partes ex quibus di uersa fiant in illo semine primordiali sed solum in pro ximo. pro eo q̃ illud per additionem supflui nutrimen
37 ti adauctũ est. ¶ Ad illud qd obijcitur de lege resurre ctionis. respondent aliqui q̃ homo non potest genera ri de carnibus alterius hominis. pro eo q̃ alimentũ et illud quod conuertitur in semine debet esse in potẽtia respectu eius in quod conuertit. caro aũt hominis fm speciem est in actu. et ideo non potest in alium hominẽ trãsmutari. Sed illud nõ vr sufficere. p eo q̃ ex carne pñt generari vermes. posset ⁊ p cõsequẽs generari plã ta ⁊ fruct9. ⁊ nũc eẽt in potẽtia respectu carnis hũane. et ita p multas trãsmutatiões vr q̃ ex ea posset fieri semẽ. Aliq̃ de dicũt q̃ caro hoĩs sit possibilis ad oẽm trãsmu tationẽ sicut ⁊ alia q̃ de illa possit generari semẽ. ⁊ nũc resurget in ipso genito p eo q̃ ad ipm habet essentialio rem cõparationẽ. ⁊ dñs supplebit illi aliunde addendo sic e multiplicãdo virtutẽ sup naturã sicut facit in par uulo. Sed qua rõne õr de vna pte q̃ põt cõuerti. eadẽ rõ ne de q̃libet. ⁊ sic põt homo totũ corpus suũ amittere.
38 Ideo ẽ tertius modus dicẽdi q̃ caro hoĩs fm speciem nõ põt fieri caro alteri9 hoĩs fm speciẽ pp ter necessari am ordinationẽ quam hz ad aĩam q̃ ipam viuificauit. Utrũ aũt illa ordinatio fundet in appetitu vel pudẽtia cõditoris. difficile est discernere. Quotcũq; tñ modo fit ad hoc est plana responsio. Istud aũt plani9 inuenitur determinatũ in q̃rto. vbi manifestat quid in quo resur gat. Resurgit autem semen in genito non in generan te. Quis dictum sit hic q̃ semen sit de radicali humidi tate generantis. Aliter enim semen est radicale ge
39 neranti et alter generato. Quia generanti est radica

le ſm partem ſui· eſt etiã radicale reſpectu virtutis generatiue· non reſpectu virtutis nutritiue· virtus autẽ generatiua et eius humiditas eſt ordinata ad aliud· vnde ſi humiditas generatiue decidaẗ ab aliquo· ſiue aliꝰ generet ſiue nõ· nunq̃ reſurget in eo· ⁊ hinc eſt q̃ q̃uis in emiſſione ſeminis fiat deciſio alicuius radicalis humiditatis· nulla tamẽ eſt ibi pena· q̃m illa humiditas ꝑ naturã erat ad alterũ ordinata· Vñ ⁊ mouet ibi modus operãdi expeditꝰ ⁊ delectabilis ⁊ ordinatus· ⁊ hoc totũ eſt q̃ illa humiditas in generãte erat ad alterũ. In genito vero q̃ ex ea fabricaẗ totum corpus· eſt ſicut totius corporis fundamentum· ⁊ tunc quãdo anima vnitur· anima incipit eſſe vere ⁊ ꝓprie de veritate humane nature· tunc eñ primo incipit habere neceſſitatẽ ad reſurrectionem· prius aũt ſolũ erat poſſibile· Vñ ſi qua mulier faceret aborſum ante anime vnionem· illud nullo modo reſurgeret·

¶ Queſtio II f

Vtrũ aliq̃d tranſeat in veritatẽ humane nature mediãte opere nutritiue· Et q̃ nõ videẗ· primo ꝑ Auguſti· qui xxij de ciuita· dei dicit· q̃ paruuli reſurgent in ꝑfectiõe corꝑali ⁊ in etate virili quã habituri erãt· ꝑ eo q̃ tã totum in rõne habebãt q̃uis non haberẽt in mole· hec eſt ſentẽtia verbox· ẽ ſi tã magni ſuſcitabuntur paruuli ſicut illi qui multũ comederũt· videẗ q̃ ſumptio alimentorum veritatẽ humane nature nõ augeat· ac ꝑ hoc nihil de illis in humani corporis veritatem pertranſeat.

Item ibidẽ dicit Aug· q̃ ſi aliquis nutriatur de carnibus humanis· caro illa nõ reſurget in eo qui nutriẗ· ſed in eo in quo primo fuit caro· ſed nihil eſt de veritate alicuius niſi quod reſurget in eo· ẽ caro que eſt ꝑ alimẽta generata nõ reſurgit in eo in quo eſt· vñ q̃ nihil extrinſecum tranſeat in veritatem alicuius mediãte opere nutritiue. Item ſolum illud dicitur eſſe verum qđ habet actum ſibi per naturã cõuenientem· ergo illud ſolum eſt de veritate carnis humane qđ habet actum cõuenientem tali carni ſed caro habẽs actum ſibi cõuenientem poteſt aliã carnẽ in ſe cõuertere· ⁊ dicẗ caro ſm ſpeciem· ẽ illud ſolũ tranſit in veritatẽ carnis humane qđ tranſit in veritatem ſm ſpeciẽ· ſicut vult phs· alioquin eſſet augmentũ in infinitum· ẽ mediãte illa virtute nihil tranſit in veritatẽ humane nature. Itẽ illud eſt ſolum de veritate alicuius in quo rei ſubſtantia ſaluatur· ſed ſola humiditas radicalis eſt illa que manet quã cõtinuari oportet vſq̃ in finẽ· ẽ illud ſolum trãſit in veritatẽ humane nature· quod tranſit in humiditatem radicalẽ· ſed nihil poteſt tranſire in humiditatem radicalẽ mediante nutritiua ſicut dicũt medici· alioqñ poſſet homo iuueneſcere ⁊ vitam perpetuare· ẽ mediãte hac virtute nec trãſit in veritatem humane nature.

Item qđ ꝑ naturã generatur· põt per naturã corrũpi· ẽ qđ mediãte ope generatiue ꝑficit ⁊ creſcit· poteſt et minui ⁊ decreſcere· ſi ẽ mediãte vi nutritiua aliq̃d in veritatem humane nature trãſiret· illud poſſet deperdi· ⁊ ſic cõtinue nouũ reſtaurari· cõtingeret aliqñ q̃ homo aliud corpus haberet· ſicut videmus in aqua q̃ exit de fonte· Cõtra Augꝰ· de vera reli· In huius viſibilis corporis ſtructurã alimẽta q̃ apta ſunt aſſumunẗ· non apta vero ꝑ cõgruos meatus eijciunẗ· Si ẽ qđ eſt de corporis huius ſtructura ⁊ integritate eſt de humane nature veritate· videẗ ⁊c. Item oĩe quod reſurget eſt de veritate humane nature· ſed illud in qđ trãſit alimẽtum mediãte opere nutritiue reſurget vtpote capilli· Math· x· capillus de capite veſtro nõ peribit· ẽ ⁊c.

Item veritas carnis non eſt aliud q̃ vera caro· ſed vera caro eſt cui debeẗ operatiõ carnis· potiſſima autẽ carnis opatio eſt viuere ꝑ aĩam· ſed in hãc carnẽ trãſit alimẽtum mediãte vi nutritiua· q̃ tota caro hominis viuit· ẽ ⁊c. Itẽ vbicũq̃ eſt nutritio ibi eſt cõuerſio et aſſimilatio ⁊ vnio· ſꝫ vbi eſt aſſimilatio ⁊ vnio· eiuſdem nature ſit illud cui vnitur ⁊ illud qđ vniẗ· ẽ ſi hoc facit virtus nutritiua cõuertẽdo alimẽtum· vñ q̃ ꝑ ipſam aliq̃d de alimẽto in veritatẽ humane nature tranſit. Itẽ ſicut ſe habet generatiua ad ꝓductionẽ ꝓlis ſiue generati· ſic ſe hꝫ nutritiua ⁊ augmẽtatiua ad ꝑfectionẽ ⁊ cõſeruationẽ nutriti ⁊ augmentati· ẽ ſi aliq̃d tranſit in veritatẽ humane nature generati mediãte generatiua· ſimiliter ⁊ aliq̃d trãſibit in veritatẽ humane nature nutriti mediãte nutritiua ⁊ augmẽtatiua· Eſt igiẗ q̃ſtio q̃d ſit veritas humane nature· ⁊ q̃ differentia ſit inter veritatẽ humane nature· ⁊ carnẽ ſm ſpeciẽ· Et rurſus q̃ ſit differentia inter carnẽ ſm ſpeciẽ ⁊ carnẽ ſm materiã· Et quare magis dicaẗ veritas humane nature q̃ veritas nature aſini. Hec oĩa valent ad intelligenda ea q̃ dicũtur in q̃rto in q̃ſtione de reſurrectione. ¶ Rñº· dĩm· q̃ ꝑter generalẽ intentionẽ qua verũ diuidiẗ cõtra falſũ· ſm quã intẽtionẽ res vera dr̃ q̃ hꝫ materiã ⁊ formã ⁊ actũ ſibi conuenientẽ· eſt ⁊ alia intẽtio veri dupliciter· Vna qua verũ dr̃ cõtra ſimeũ· altera ꝓ q̃ verũ dr̃ cõtra vanũ· Et primo hox modox dr̃ verũ qđ eſt primũ ⁊ impmixtũ· Altero mõ dr̃ verũ qđ eſt ꝑmanẽs ⁊ fixũ· Cũ ẽ loquunẗ auctoritates de humana natura· loquũẗ ſub vocabulo veritatis vocãtes eã verã· Nõ eſt eñ aliud dicere veritatẽ humane nature q̃ humanã naturã verã· Si aũt vocãtã loquẽtes de natura humana ex ꝑte corporis· ꝑ eo q̃ corpus humanum ꝑter hoc q̃ habet formã ⁊ opationẽ ſibi cõuenientẽ ſicut ⁊ alia corpa naturalia habet ordinationẽ ad mortalitatẽ· ⁊ ita quandã impmixtionẽ· in hoc q̃ non põt contrũ tranſmutari quin tandẽ reddaẗ aĩe q̃ ipm viuificauit· Habet nihilominus quandã fixionẽ ſiue incorruptionem ꝑ eo q̃ neceſſe eſt ipſam aliquando fieri immortale· Ratione igiẗ ordinationis ad incorruptionem ex qua ineſt corpori humano non tantum debita operatio ſed etiã impmixtio ⁊ quedã incorruptio· dr̃ corpꝰ humanũ verũ· Illud ergo ꝓpꝛie ⁊ ꝓprie eſt de veritate humane nature· qđ eſt ordinatum ad incorruptionem 41 et reſurrectionẽ· Aliquid aũt ordinaẗ ad reſurrectionem dupliciter· vel de neceſſitate vel de cõgruo· Illud autem ordinatur in nobis ad reſurrectionẽ de neceſſitate in quo cõſiſtit fundamentũ ⁊ fabrica corporis noſtri et hoc eſt illud cui primo anima vniẗ· ⁊ tale tractũ eſt a generantibus· ⁊ in tale nihil põt tranſire opere nutritiue ſm q̃ nutritiua opatur poſt anime vnionem. Illud vero ordinatur in nobis ad reſurrectionem de congruo in quo conſiſtit fabrice noſtri corporis cõplementum ⁊ hoc eſt quod facit ad q̃titatem corporis perfecti et ſic aliquid de alimento poteſt cõuerti in veritatem humane nature mediante vi nutritiua ⁊ augmentatiua· q̃ ordinãtur ad complendam corporis fabricã· q̃ inchoata fuit mediante vi generatiua· cui cõpetit operari· quouſq̃ anima infundatur· ⁊ extunc ſequitur opatio nutritiue ⁊ augmentatiue ad cõſeruandũ ⁊ cõplendum corpus· Huic autẽ modo dicẽdi cõcordant tam naturales 42 phi q̃ medici· Naturalis eñ phs diſtinguit in homine duplicem carnem· carnẽ ſm ſpeciẽ· ⁊ carnẽ ſm materiam· Et vocãt carnem ſm ſpeciẽ illã q̃ habet vim actiuã et potentiam cõuertendi alimentum in carnis naturã·

Carnē vero fm materiā vocat illā q̄ sic est caro vt tamē non possit aliq̄d in carnē couertere ꝓpria virtute. Dicit etiā q̄ virtus nutritiua ⁊ augmētatiua non couertit alimentū in carnē fm spēm sed fm materiā. q̄r si aliter eēt tunc nūq̄ staret augmentū. cū augmēto em̄ carnis cresceret ⁊ virtus augmentandi. hoc aūt nō sic est. ⁊ ita caro fm spēm solū est a generātib⁹ siue mediāte generatiua. q̄uis caro fm materiā .s. q̄ fluit ⁊ refluit possit eē mediāte nutritiua. Et est exēplū de vino generato in vite qđ hȝ potentiā couertēdi aquā. sȝ illa aqua nō hȝ potētiam couertēdi aliā aquā q̄r si hoc. tunc semꝑ posset q̄s apponere aquā ⁊ maneret vinū. hoc aūt nō sic est. q̄r tm̄ pōt poni de aqua q̄ vinū amittit virtutē suā. Sic ⁊ in proposito intelligēdū est q̄ virtus corporis fabricatius potest dare primo carni potentiā couertēdi. ⁊ illa conuertit q̄usq̄ tm̄ aduentat de carne fm materiam. q̄ tāta erat ibi potētia couertēdi. sicut videm⁹ in vino. tum ex parte coloꝛeitatis. tum ex parte extensibilitatis ipius carnis fm speciē. Et hinc est q̄ vnus homo magis augmentatur q̄ alter. ⁊ aliq̄n stat augmētum. q̄r caro sup aduemens in fine quasi aquosum facit sicut dicit phs. quēadmodū aqua supinfusa vino. Scđm hanc distinctionem carnis distingui pōt in theologia veritas humane nature dupliciter dictū est. [43] Similiter medicus distīguit in hac duplicē hūiditatē. vicȝ radicalē ⁊ nutrimentalē. ⁊ dicit q̄ hūiditas radicalis est illa in qua caloꝛ sustentificat. nutrimentalis vero est illa q̄ pber ipsi caloꝛi fomentū. Dicunt igit̄ q̄ humiditas radicalis est solū a generātib⁹ ⁊ mediāte oꝑe generatiue. nā nutritiua in hanc humiditatē nō pōt. si .n̄. posset tūc hō iuuenesceret. ⁊ vitā etiā suā inꝑpetuum cōtinuaret si illud humidū renouari posset. qđ cū cōstat falsū eē. dicūt q̄ alimentū mediāte nutritiua nō trāsit in illud humidū. et hinc est q̄ illi q̄ laborāt tertia specie ethice in qua est il'ius humidi cōsumptio liberari nō possunt. vt dicūt. In humiditatē aūt nutrimentalē q̄ caloꝛi pabulum prebet possibile est alimētum couerti mediāte opere nutritiue. Est et exemplū in lāpade ardente in qua est humiditas olei. ⁊ hūiditas lichni. ⁊ humiditas lichni assimilatur hūido radicali. q̄m ex quo cōsumit̄ restaurari nō potest. et in illo lichno flāma sustentificat̄. hūiditas vero olei assimilat̄ humiditati nutrimētali q̄ pabulū prebet igni. ⁊ impedit ne cito lichnū cōsumat̄. ⁊ illa humiditas aliquādo augeť. aliq̄n minuiť. aliq̄n consumiť. aliquādo restaurať. Et iuxta hāc duplicē humiditatē distinguunt dupliciter theologi hūane nature veritatem sicut prius dictum est. Et per hoc patet responsio ad questionem propositam. patet etiam respōsio ad obiecta. Nam rationes que ad primā partem inducunť videlicet q̄ nihil transit in veritatem nature hūane mediante opere nutritiue procedunt fm q̄ de veritate humane nature dicitur esse aliquid quod est de necessitate ordinatum ad incorruptionem. ⁊ hoc modo bene cōcedendum est q̄ nihil transit in veritatem nutrimenti. Rationes vero ad oppositum procedunt de veritate humane nature fm q̄ illud dicit̄ esse de veritate quod est ordinatum ad resurrectionem de congruo. tale autē est nō solum quod trahitur a generāte. sed etiam tota illa caro que reperitur in homine in eius morte. maxime si nō faciat ad corporis deformitatem. [45] Nec hoc impedit q̄ dn̄s paruulos suscitabit in perfecta q̄ntitate. Dicit em̄ Aug. q̄ supplebit virtus diuina vbi deficit natura. vbi vero natura sufficientem parauit materiam. deus non agit supplendo sed reformando. [46] Nec valet illa ratio. q̄ si deus supplet in resurrectione sine additamento. q̄ nunc similiter fiat sine additamēto. quia illa erit operatio mirabilis et supra naturā. hominis vero generatio ⁊ augmentatio que nunc est naturaliter fit. et ideo illa ratio quā magister adducit in littera nō cogit. imo sicut apparet aspicienti arguit a maiori affirmādo Illa vero que vltimo querebātur iam plana sunt per ea que dicta sunt. concedendum est igitur sicut ex precedentibus apparet q̄ aliquid extrinsecum trāseat in veritatem humane nature. sed mediante opere generatiue transit in veritatem. prout veritas proprie dicitur fm q̄ dicit necessariam operationem ad incorruptionem. mediante vero opere nutritiue transit aliquid in veritatem humane nature prout veritas dicitur large videlicet q̄ dicit ordinationem ad resurrectionem de cōgruo. ⁊ sic quod est de veritate vnius potest resurgere in alio fm q̄ manifestatur in quarto. His visis satis plana sunt ea que dicuntur in littera.

Distinctio. xxxj. Qualiter peccatū originale a parente traducitur in prolem.

Unc superest inuestigare ⁊c. Supra ostendit in agistre quid sit peccatū originale. in hac pte intendit manifestare qualiter a parente traducitur in prolem. Diuiditur aūt pars ista in tres partes In quarū prima magister falsitatem improbat. In secunda veritatē explicat. ibi. Est em̄ peccatū originale vt supra diximus cōcupiscentia. In tertia vero veritatem epilogat vt addat. ibi. Jam ostensum est quid sit originale peccatum ⁊c. Prima pars habet duas. In prima ponit falsam opinionem circa originalis traductionem. In scđa subiungit eius improbationeȝ. ibi Hoc aūt fides catholica respuit. vbi ostenditur q̄ originale non habet traduci pte traductionem anime. Similiter secūda pars principalis duas habet. In quarū prima determinat veritatem. ostendens q̄ originale traducitur mediante carne. In scđa vero remouet dubitationem. ibi. Hic queri solet verū causa peccati originalis ⁊c. Similiter tertia pars principalis duas habet. In prima determinata epilogat et explanat. In secūda vero dubitationē mouet ⁊ determinat. ibi. sed ad hoc opponitur hoc modo. Et sic huius distinctionis intensio versatur principaliter circa duo. Quorum primum est q̄ originale non potest traduci mediante animā. Secundū est qualiter traducitur mediāte carne.

Ponit falsā opinionē circa traductionē peccati originalis q̄ a patre trāseat in filios nō soluȝ fm carnē sed etiā fm animam.

[Di. XXXI] **Unc superest** inuestigare q̄liter illud peccatū a patribus traducat̄ in filios scȝ an fm solā animā. an fm carnem. siue fm vtrūq̄. Putauerūt quidā fm animā trahi peccatum originale nō solū fm carnem sed et animā ex traduce esse arbitrati sūt. Sicut em̄ in generatione plis de carne paterna substātialiter trahitur caro. ita etiā de gignētis anima animam geniti essentialiter deduci ab his existimabať. Ideo q̄ sicut de corrupta carne caro cor-

rupta seminat· ita etiā de aīa peccatrice aīa pecca trix corruptōe originali īfecta ab illis trahi dicit·

¶ Ponit false opinionis improbationē· ostēdēs q̄ originale nō habet traduci per traductionem anime· b

¶ Hoc aūt fides catholica respuit· et tanq̄ veritati aduersum damnat· q̄ nō aīas sed carnē solam (sicut supius diximus) ex traduce eē admittit. Nō ergo s̄m aīam sed s̄m carnē solā peccatū originale trahit a parentibus·

¶ Ostendit veritatē q̄ originale traducit mediante carne· c

¶ Est enī peccatū originale (vt supra diximus) cōcupiscētia· nō quidē actus sed vicium· ipsa cōcupiscentia est lex mēbrorum vel carnis que est morbidus quidā affectus vel languor qui cōmouet illicitum desideriū .i. carnalē cōcupiscentiā que lex peccati dicit· Que dicit manere in carne· nō q̄n in aīa sit· sed quia p corruptionē carnis in aīa sit· Caro enī ppter peccatum corrupta fuit in adam adeo vt cū ante peccatū vir et mulier sine incentiuo libidinis et cōcupiscētie feruore possent cōuenire· essetq̄ thorus imaculatus· iam post peccatū nō valeat fieri carnalis copula absq̄ libidinosa concupiscētia· que semp viciū est et etiā culpa nisi excuset p bona piugii· In cōcupiscētia ergo et libidine cōcipit caro formāda in corpus prolis· Unde caro ipsa que cōcipitur· in viciosa cōcupiscentia polluit et corrūpitur· ex cuius cōtactu aīa cū infunditur· maculā trahit q̄ polluit· et fit rea .i. viciū cōcupiscētie q̄ est originale peccatū· Ideoq̄ ipsum peccatū dicere manere in carne· Caro ergo que in cōcupiscētia libidinis seminat· nec culpā habet nec actum culpe· sed causam· In eo ergo quod feminat corruptio ē· In eo aūt q̄ nascit· cōcupiscētia vicium est· Unde Ambro· de verbis apli sic ait· Quō habitat peccatū in carne· cū nō sit substantia sed priuatio boni· Ecce primi homis corpus corruptum est p peccatū· ipsaq̄ corruptio p conditionem offensionis manet in corpore robur tenens diuine sentētie date in adā· cuius cōsortio anima maculat peccato· Per id ergo q̄ facti causa manet· inhabitare dicit peccatū in carne· hec est lex carnis· Idē· Nō habitat peccatū in aīa sed ī carne· q̄r peccati causa ex carne ē· nō ex aīa· q̄r caro est ex origine carnis peccati· et p traducē omnis caro fit cā peccati· aīa xō nō traducit· et iō in se cāz peccati nō hz· Aug· q̄r ex carne peccatū aīam cōtrahere in sermone q̄dā de verbis apli oñdit dicens· Viciū cōcupiscētie ē q̄d aīa ex carne cōtraxit Natura q̄ppe humana nō ope dei cū vicio primitus est instituta· sed ex volūtatis arbitrio primorū hominū veniēti vicio ē sauciata· ita vt nō sit ī carne bonū· sed viciū quo inficit anima·

¶ Remouet dubitationē qua q̄rit an originalis peti causa sit culpa an pena· d

¶ [a] Hic queri solet vtrum causa peccati originalis q̄ dicta ē esse in carne culpa sit vel pena siue aliquid aliud? Culpa eē nō pōt q̄r culpa nō est in re irrationali Si enī culpa eēt in carne ante infusionē anie. actualis eēt vel originalis· Sed actualis ibi nō est· nec originalis culpa est· q̄r ipsa causa est originalis peccati· Si autem pena est· que est illa passibilitas vel mortalitas vel alia corruptio? Hos enī defectus carni inesse constat· Ad q̄d dici potest· quia multiplex defectus carnis· et precipue pollutio quedam· quam ex feruore coitus parentum et concupiscētia libidinosa cōtrahit caro dū concipitur causa est originalis peccati· que recte vicium siue corruptio carnis appellari pōt· Que [b] feditas maior videtur esse in carne concupiscentialiter traducta q̄z in ea vnde traducitur· Et q̄ vicium vel corruptio sit in carne ante coniunctionē anime· effectu probatur· Cum aīma infunditur que ex corruptione carnis maculatur· sicut in vase dinoscitur viciū esse cum vinum infusum acescit Ne aūt miremur et itellectu turbemur audientes peccatum originale filios traducere a parentibus iam per baptismū ab illo peccato mundatis. diuersarum similitudinum inductione id posse fieri insinuat Aug· in li· de baptismo paruulorum ita inquiens· Quomodo prepuciū per circūcisionem aufertur manet tamen in eo quem genuerunt circūcisi· Quomodo etiam palea que opere humano tāta diligentia separat· manet tamē in fructu qui de purgato nascitur tritico· ita peccatum q̄d in parentibus per baptismū mūdatur· manet in eis quos genuerunt· Ex hoc enī gignunt q̄d adhuc vetustum trahūt· nō ex

a Hic queri solet vtrū causa peccati originalis q̄ dicta ē esse in carne sit culpa vel pena· obijcit q̄ nō videtur respondere ad q̄stionē ppositam q̄r ī soluēdo nec determinat q̄ sit culpa· nec determinat q̄ sit pena· et videtur q̄ neutrū sit· Culpa nō ē cōstat· Pena nō videt esse quia pena in ea sola natura nata ē esse ī q̄ et miseria nata est eē et miseria in ea sola in qua etiā beatitudo ē nata esse· hec autē est sola rōnalis creatura· g̃ ante aduentū anime nec potest eē pena nec culpa·

Item p oīm pena aliq̄s punitur· sed p illa corruptione q̄ ē in semine aī aduentum aīe nullus punitur· ergo nō videt esse pena· Sz in cōtrariū est· q̄r cū sit corruptio sequens ex culpa et oīs talis sit pena· videt talis corruptio eē pena· Item cū oīs maledictio sit pene vel culpe· et semen erat maledictum s̄m q̄ dr Sap· xii· et Aug· exponit ī li· yponosticū· g̃ et c· Rñdendū est ad h̄ breuiter q̄ mgr̄ ad istam q̄stionem rñdet valde caute et ronabilit· Nec enī sustinet q̄ sit culpa· nec tamē negat· nō enim

Cōm corruptionis carnis ostendit et quasi ī aīa peccatū fit·

Q[uod] ppter corruptionē carnis que cā peti dicit peccatū eē ī carne·

Aug[us].

Feditas tracta ex libidine coeuntium dici pōt vicium vel corruptio

Per similitudinē ostēdit non absurde dici filios trahere peccatū a pentibus etiā mūdis

actualiter e pena vel culpa corruptio illa sive feditas quam pena sub rone pene. et culpa sub rone culpe sunt contra substantia rationalem. nec tamen negat quod sit culpa vel pena. quia ad utrumque ordinem habet. et utriusque quodammodo est causa. Alia enim ex coniunctione sui ad carnem rone illius feditatis contrahit penam et culpam licet culpam prius contrahat per naturam quam meritum pene. ideo magister ut utrumque comprehendat. vocat eam viciositatem sive carnis feditatem et per hoc patet responsio ad utrumque premissorum. quia quodammodo dicendi est pena. quodam modo vero non.

b Feditas maior videtur esse in carne concupiscentialiter traducta quam in ea de qua traducitur Contra si hoc verum est. cum originale contrahatur ex illa feditate. videtur quod maius sit originale in uno quam in alio. Item nulla proprietas est intensior in effectu quam in causa. quando est univoce in utroque. ergo si feditas in carne traducta causatur ab eo a quo traducitur. non videtur magister dicere verum cum dicit quod maior est hic quam ibi. Responsio dicendum

2 quod cum dicit magister quod maior sit feditas in carne quam traducitur quam in carne a qua traducitur. hoc intendit quantum ad carnem que est in aliis membris. et que deservit aliis membris quam membris generative. Hoc autem dicit. quia in illa potentia est quedam fontalis infectio. propter quam semen ibi genitum et per illam viam descendens maiori infectione inficitur quam alii humores. quod manifestat pruritus et fervor coitus sicut ipse dicit infra. Unde non vult dicere quod semen ex quo generatur proles sit magis infectum quam semen ex quo generatus est pater. nec tamen sequitur quod maius sit originale in prole quam fuerit in patre. Et ita patet responsio ad illud. sed hoc planius explicabitur cum agetur inferius de quantitate originalis.

c Non enim quia ex carne tracta ab Adam concepti sumus. ideo peccatum contraximus etc. Queritur hic utrum si aliquis homo fieret de carne Ade corrupta preter legem generationis. utrum contraheret originale. Et quod non videtur magister dicere in littera. et hoc ipsum videtur Aug. dicere contra pelagianos ubi dicit.

hoc quod lex in novitate promovit eos inter filios dei. Non enim generant parentes filios secundum illam generationem qua denuo nati sunt. sed potius secundum illam qua carnaliter et ipsi primum sunt generati.

¶ Quare dicatur originale hic dicitur cum epilogo. e

Iam ostensum est quid sit originale peccatum. et qualiter a parentibus in filios. et per carnem in animam transeat. Ex quibus etiam innotescit quare dicatur originale peccatum. ideo scilicet quia ex viciosa lege originis nostre in qua concipimur. scilicet carnis libidinosa concupiscentia traducitur. ut supra dictum est. c Non enim quia ex carne tracta ab adam concepti sumus. ideo peccatum traximus. quia et Christi corpus ex eadem carne formatum est. que ab adam descendit. sed eius conceptus est celebratus non lege peccati. id est concupiscentia carnis. Unde et caro eius peccatrix non fuit immo operatione spiritus sancti. Noster vero conceptus non fit sine libidine. et ideo non est sine peccato. Quod evidenter Aug. ostendit in libro de fide ad petrum dicens. Quia dum sibi invicem vir mulierque miscentur. sine libidine non est parentum concubitus. ob hoc filiorum ex eorum carne nascentium non potest sine peccato esse conceptus. ubi peccatum in parvulos non transmittit propagatio sed libido. Nec fecunditas humane nature facit homines cum peccato nasci. sed feditas libidinis quam homines habent ex illius iustissima condemnatione peccati. Ideo beatus David propter originale peccatum quo naturaliter obstricti sunt filii ire dicit. d In iniquitatibus conceptus sum. et in peccatis concepit me mater mea. Ex hoc itaque apparet ex lege conceptionis traduci originale peccatum. quia nisi conceptio sic fieret in carne. anima ex carnis coniunctione concupiscentie vicium non traheret.

¶ Obiectio quorundam intentium probare peccatum non traduci ex lege coitus. f

¶ Sed ad hoc opponitur hoc modo. In ipso conceptu ubi dicitur transmitti peccatum. propagatur caro. nec tamen infunditur anima secundum phisicos. sed est in formato corpore. Quod etiam moyses in Exod. aperte significat ubi ait de percussura mulieris pregnantis. Si quis inquit percusserit mulierem pregnantem et abortum fecerit. si adhuc informe fuerit puerperium. mulctabitur pecunia. si autem formatum fuerit. reddet animam pro anima. Formatum vero intelligitur proprie animatum. et informe quod

Qualis terrenus tales et terreni. hoc est non nisi per seminis sparsionem et post. semen quod viciatum est sicut scriptum est. Semen est maledictum ab initio. Et post clarius. Vicium contrahi non potest per protoplasti sine seminis effusione. Si quis aliter formaretur quam per istam viam. non videtur quod contraheret originale. Sed contrarium eius videtur. quia si tota caro Ade corrupta fuit et fedata merito culpe videtur pari rone quod peccatum contraheretur si fieret de alia parte sicut si fiat de semine. Psal. Preterea totum corpus prolis fabricatum est ex semine. et constat quod feditas illa non purgatur propter diversitatem organizationis. quia si anima originale contraxit quia iuncta est primo illi corpori. pari rone videtur quod contraheret illa anima que coniungeretur corpori ex illa carne formato nisi in illa formatione esset purificatio. Responsio quidam tenent quod contraheret originale propter hoc quod non solum est corruptio et fedatio in parte sed in tota carne. Opposito Exo. xxi. Alii vero tenent oppositum. dicentes quod et si sit in omnibus membris corruptio penalitatis. corruptio tamen feditatis que est principium ipsius originalis in parte generativa consistit. Quodcumque horum dicatur non est magna vis facienda. quia nullus est qui non generetur secundum legem propagationis ex semine infecto. nisi Christus solus de quo dictum est quod non habuit originale peccatum. Verumtamen securius est adherere verbis magistri. propter hoc quod magis consonant verbis Augusti. Unde si homo fieret ex alia parte. vel etiam mulier facta fuisset ex costa viri postquam peccavit. penalitatem aliquam habuisset non tamen peccatum originale. Nec valet quod obiicitur de corruptione. nam sunt in omnibus membris corruptio sit penalitatis. corruptio tamen feditatis est in solo semine rone infectionis principalis que est in vim generativa. Quare autem vis 3 illa sit magis infecta quam alia determinatum est supra.

d In iniquitatibus conceptus sum etc. Contra. Ex illo verbo videtur colligi quod actus matrimonialis numquam absque peccato habeat fieri. et hoc ipsum videtur auctoritate Aug. xiiii. de civ. dei. Genitales corporis partes ita libido sibi iuri

mācipau sit· vt moueri nō valeāt si ipa defuerit· Et ad valeriū· Honestas ꝯcubit⁹ nō ē sine ardore libidīs· Sz ꝯtrū hui⁹ ē· q2 oē mādatū dei pt absqꝫ pctō ipleri· ḡ ple absqꝫ pctō p̄creatāe potest homo ad cultuz dei· Ad h̄ breuiter dōm est q̄ actus matrimonialis pōt fieri abs/ q̄ oīm peccato maxime cum fit causa generāde plis vel reddendi debiti· τ illō verbum psalmi ste intelligit de peccato origina li in ple· non de peccato actuali in pente· τ simi/ liter verbū Au/ gusti· intelligit de libidine put ē p̄riti⁹ caenis nō put ē impro/ bitas volūtat/· τ h̄ mō pl⁹ ē pe/ nāq̄ culpa· Et de h̄ platu⁹ de/ terminat in q̄r/ to tractatu de matrimonio.

nōdum h̄zaniam· In ipo ergo ꝯceptu cū caro ꝑpagat nōduz infūdit aīa· Quō ergo ibi pec/ catū transmittit· cū peccatum nō possit esse vbi aīa nō est·

¶ Ad qō dici potest· q2 i illo cō ceptu dr peccatū transmitti· nō q2 peccatū originale ibi sit· sed q2 caro ibi ꝯtrahit id ex q̄ pecca tū fit in aīa cū infūdit· Et vtrū q̄ vocat ꝯcept⁹· scʒ τ cū caro ꝑ pagat formāqꝫ corpis humani recipit· τ cū aīa infundit· qō ali qñ etiā dicit natiuitas· qñ q̄d na tum est in te· ꝑprie aūt natiui/ tas dicit in lucem editio·

Ad intelligentiam eorum que in hac parte dicū tur incidit hic questio circa duo· Primum est vtrum originale traduci possit mediante sensi/ bili portione· Secundum est vtrum traduci habeat me diante carne· Circa primum queruntur tria· Primo q̄ ritur vtrum sensibilis anima in hominib⁹ sit a generā/ te· Secundo queritur cui parti anime primo insit pec catum originale· Tertio queritur vtrum per originale maior fiat in nobis corruptio generatiue q̄ alteri⁹ po/ tentie.

¶ Questio. I a

Utrū aīa sensibilis ī hoīb⁹ sit a generāte τ qō sit a ge nerāte· videt primo per verbum pħi in .ij. de aīa· vbi dicit· q̄ sensitiue prima mutatio est a generante· sed pri ma mutatio sensitiue est illa que est ad esse· ergo videtur q̄ pars sensitiua in nobis educatur in esse a generante· ¶ Item .xvj. animaliū· Solus intellectus intrat ab extrinseco· ergo solus intellectus intrat per creaturam ergo videtur q̄ aīa sensitiua in nobis educatur de pn cipijs materie per generationē· ¶ Item sicut operatio anime sensitiue in brutis pendet a corpore· ita etiā τ in hominib⁹· Unde sicut brutum impeditur ab operatio/ ne videndi leso organo· sic etiaʒ homo· sed qō similiter se habet ad operationē· similiter se habet ad generatio/ nem· ergo si in brutis est anima sensibilis nō per creati/ onem sʒ per generationē· sicut cōmuniter tenetur· τ su/ pra ostensum est· disti· xv· videtur q̄ in homine simili/ ter sit per generationē· ¶ Item sicut in generatiōe bru/ torum prius est animal q̄ equus· sic etiam in generati one hominis p⁹us ē aīal q̄ homo· ergo prius habet ope rationem τ perfectionē intellectiue· Et huius signum est· q2 embrio prius nutritur τ sentit q̄ perficiatur ani/ ma rationali· ergo videtur q̄ ante productionē ratio/ nalis· educatur in nobis sensibilis· sed hoc nō est p cre/ ationem· ergo per generationē· ¶ Item anima sensitiu

na est in potentia materie· alioquin nunq̄ ab agēte na turali in his que per putrefactionē generantur posset produci in esse· si ergo eque potens vel magis potēs est vis generatiua in homine q̄ sit in bruto· τ brutū po/ test per vim generatiuam animā sensitiuā adesse produ cere· multo fortius igitur hoc videtur in homīe· ¶ Itē si ī nobis est sensitiua per creationē· in brutis per gene/ rationeʒ· ergo nō videtur q̄ sit in nobis vel in ipīs vni uoce· τ si hoc· animal dicetur equiuoce de asino τ de ho mine· q̄ si hoc est inconueniens· restat q̄ si in brutis est per generationē q̄ similiter in homine· ¶ Sed contra Augu· in li· de spiritu τ anima· Cum recedit anima a corpore· secum trahit sensum· τ imaginationē· τ ratio/ nem· τ intellectum· sed nihil quod separatur a corpore est per generationē· sensibilis aūt in homine est huius/ modi· ergo τc· ¶ Item in li· de eccle· dog· Anime ani/ malium nō sunt substantie· sed cum carne ipsa carnis viuacitate nascuntur· τ cum carnis morte finiūtur· ani ma vero humana nō cum carne moritur· quia nec cum carne seminatur· ¶ Item pħus in .ij· de anima dicit q̄ sensitiuū est in intellectiuo sicut tetragonus in penta/ gono· si ergo ab eodem principio est tetragonus a quo est pentagonus· ab eodē erit anima sensitiua τ intelle/ ctiua· sed intellectiua nō est a generante vt mōstratuʒ fuit supra· ergo nec sensitiua· ¶ Item quecunqꝫ sunt idem in substantia· ab eodem p̄ncipio educūtur in esse· sed anima sensitiua τ intellectiua in eodem homīe sunt idem in substantia· quia vnius perfectibilis vna est p/ fectio· ergo si rationalis nō est per generationem· vide tur q̄ nec sensibilis· ¶ Item que simul corrumpuntur simul etiam producuntur ergo pari ratione que simul separantur simul τ infunduntur· sed recedente anima rationali nullo modo remanet potentia sentiēdi in cor pore· ergo sicut amittitur potentia sentiendi in recessu anime· ita infunditur in aduentu· nō est igitur a gene/ ratione· sed a creatione· ¶ Item cum intenditur ope/ ratio sensus· minuitur operatio intellectus· τ econuer so· sicut patet per experientiā· ergo necesse est sensum τ intellectum· vel esse vnam potentiā· vel esse potentias eiusdem substantie· sed quodcunqꝫ eorum sit· eodē mo/ do habent educi in esse· cum igitur rationalis nō sit ex traduce· videtur q̄ nec portio sensibilis in homīe· Et si tu dicas q̄ vna retrahit alteram ꝑpter ordinem τ vni onem in vno perfectibili· nō in vna substantia anime· Obijcitur contra hoc· quia anima rationalis aut po/ test sentire· aut nō· Si nō potest· ergo videtur q̄ nō pos sit corpus viuificare· Et si potest sentire· restat q̄ potē tie iste fundantur in eadem substantia· Si tu dicas ad hoc q̄ duplex est in nobis sensitiua· Una a generante· τ hec corrumpitur· Alia a creante· τ hec cum anima se paratur· Obijcitur contra hoc quia natura nō facit p plura qō potest facere per pauciora· si ergo sensitiua il la que est a generante sufficit in brutis ad sentiendum· multo fortius illa que est a creāte sufficit homini ergo nō est aliam ponere sensitiuam que sit a generante· Et si tu dicas q̄ est ibi nō ad sentiendum· sed ad disponen/ dum corpora ad susceptionē rationalis· hoc non videt sufficere· quia si talis anima est substātia eque comple/ ta in homine sicut in brutis· τ in brutis nō caret opera/ tione sensitiua· videtur ergo q̄ nec in homine· aut igit erit in nobis ponere duplicem actum sentiendi simul τ semel· aut est ponere q̄ sensitiua sit in nobis a creatio ne· sed primum manifeste est falsum· restat igitur q̄ vl/

5 timum verum sit. ¶ Re°. dicendum q circa hoc triplex error dos ddi. Aliter enim senserūt hic quidem heretici. aliter videntur sensisse philosophi. aliter etiā hic senserūt doctores catholici. Quidā enim heretici senserunt esse in nobis aīas diversas. ita q sit vna a deo bono. z altera a deo malo. z ex hoc dixerūt q venit in nobis cōtrouersia z rebellio appetituū. ita q caro concupiscit aduersus spiritum. z spiritus aduersus carnem. quia vna illarū animarū scz que est a bono deo non potest facere maluz altera vero scz illa que est a deo malo non potest facere bonum. Hunc modum dicendi tanq̄ hereticuz reprobat Augu. in lib. de duabus animabus. ostendens q ista positio implicat in se duo contradictoria. dum ponit talem rebellionē esse in homine. z ponit simul cum hoc hominē peccare z hominē penitere posse. Hanc etiam positionē facile eēt improbare per viam philie. quoniaz in vno perfectibili necesse est vnā eē pfectionē. z cū homo sit vnum q̄d per essentiā. impossibile est ab omnino diuersis pncipijs in eē pduci. si g nostra rationalis est a deo bono. sensibilis nostra non potest esse a deo malo. ¶ Quidā aūt dixerūt q rōnalis z sensibilia sunt in nobis due substantie. nō tamen sunt due anime. pro eo q anima est nomē officij. z ille due substantie ordinate sūt ad vnius corpis pfectionem. ita q vna disponit ad alteram. vna tamē illarum est per generationez scilicet sēsibilis. et huius signum est q dependet a corpore z est perfectio alicuius partis corporis. rationalis vero que nullius partis corporis est actus est per creationem. Sed hunc modum ddi respuit Augu. i lib. de ecclesia. dog. dicens. Non duas animas in vno homine esse dicimus. sicut Jacobus et alij syrorum scribunt. vnā animalem qua animetur corpus mixta sit sanguini. z alteram spiritualem que rationem administret. Et si tu dicas q negat duas esse animas non negat duas esse substantias. per litteram sequentez apparet q negat duas substantias esse. ait enim sic. Sed dicimus vnam eandemq3 animam in homine que corpus sua societate viuificat. et semetipsam sua ratione disponit. Et expressius in li. de spiritu z anima dicit q vna et eadem anima dicitur sensus duz sentit. et ratio dum discernit. Et iterum dicit q anima cum recedit trahit secum potentias sensitiuas. Doctores autem theologie dicūt q sensibilis et rationalis in homine eiusdem sunt substantie et ab eodem principio habent educi in esse videlicz a creatore. pro eo q in nobis non nominat diuersas substantias sed diuersas potētias eiusdē substātie. sicut Aug. 6 vbi de hac materia loquitur insinuat expresse. et hoc idē valde est rationabile ponere in homine vnam substantiam pficientem que dat ei vitam et sensum z intellectum. Nec repugnat illud verbis phi si recte intelligantur. Propter quod notandū q sensualitas tribus modis accipitur. Vno modo sensualitas dicit dispositionem ex parte carnis ad actum virtutis sensitiue. et hoc modo accipitur in li. de anima z spiritu. ca. xiij. vbi dicitur Anima que vere spiritus est. z caro que vere corpus est. in suis extremitatibus facile iungūtur idest in fantastico anime que corpus non est sed corpi simile et sensualitate carnis que fere spirit⁹ est. Alio modo sensualitas dicit dispositionē ex parte carnis ad sentienduz cum virtute spirituali mouente. nondū anima carnem perficiente. et talis sensualitas est in embrione anī ipsius completam animationem. ibi enim non pōt esse substātia anime perficiens. cum sit perfectio corporis phisici organici. nec possit actualiter existere nisi corpe existēte in debita complexione z organizatione. potest tamen ibi esse virtus anime patris que quidez est in semine. sicut in subiecto deferente. sicut virtus motoris defertur simul cū lapide projecto. z ideo cessat hec quādo operatio eius consumitur q̄d fit quādo corpori organizato inducitur anima sensitiua perficiēs. siue educatur de potentia materie subito. siue cum rationali infundatur ab extrinseco. Tertia vero sensualitas ē que nō tm̄ dicit dispositionem cum virtute mouēte. sed etiam habilitatem que inest ex anima perficiente. Primo z scdo modo accipiendo sensualitatem sic est in nobis a generante. quia cum semine deciduntur calores z spiritus per quos caro disponitur ad sentiendum. transfunditur etiam simul cum hoc aliqua virtus anime q̄ mouet z regit z operatur vsq3 ad forme inductionem. Tertio modo sensualitas est in homine ab anima perficiente que quidem nō habet esse per generationem. sz per creationem. His visis patet responsio ad questionem. Concedendum est enim q anima sensibilis nō est in nobis ex traduce. sicut ostendunt rationes ad scdaz partem obiecte. Ad rationes vero que adducuntur in oppositum facile est respōdere. ¶ Ad illud enim quod 7 obijcitur q sensitiui prima mutatio est a generante. dicendum q loquitur de sensitiuo fm q nominat substantiam. nō fm q nominat potentiam substantie incorruptibilis. Vel etiam hoc dicitur ratione illius sensualitatis scdo modo dicte. que quidem habet esse a generā- 8 te. ¶ Ad illud q̄d obijcitur q solus intellect⁹ intrat ab extrinseco. dōm q ibi vocatur intellectus substantia intellectiua. z quia eadem est substantia intellectiua z sensitiua hominis. ideo per hoc non excluditur sensitiua 9 hominis. sed sensitiua brutalis. ¶ Ad illud quod obijcitur q operatio sensitiue pendet ex corpore. dōm q ex hoc nō sequitur q anima dependeat. quoniam in eadem anima reperitur operatio que ei potest competere preter corpora. hec autem nō cōuenit ipsi anime nisi fm q animat. z ita fm q corpori iuncta est. z propter ea pendet ex corpore. nec anima vtitur illa potentia postq̄3 a corpore separatur. nec sequit q sit ociosa. quia substantia illa aliam habet operationem. hoc autem planius inuenitur determinatum in. iiij. in questiōe de co- 10 gnitione anime separate. ¶ Ad illud quod obijcitur q prius est animal q̄3 homo. Dōm q hoc dicitur quia prius reperitur in embrione operatio animalis q̄3 operatio hominis. prius enim mouetur z sentit q̄3 ratiocinetur. sed hoc est a sensualitate scdo modo dicta. prout est a virtute mouente. nō prout est a virtute perficiente. 11 ¶ Ad illud quod obijcitur q anima sensibilis est ī potentia materie. Dōm q verum est fm q anima sensibilis nominat substantiam generabilem z corruptibilē. sed non prout nominat potentiam substantie incorruptibilis. Et quia anima sensitiua in brutis huiusmodi substantiam nominat. hinc est q bruta suam animam sensitiuam educunt de materia sicut z in his que potissime generantur per putrefactionem. sensibilis vero ī homine dicit potentiam rationalis substantie. z ideo ab eo solo producitur a quo substantia rationalis. z id q sensibilis nō possit propagari in homine sicut ī bru- 12 tis. hoc nō est imperfectionis ex parte virtutis generātis. sed ratione imperfectionis que consistit in sensitiua hominis. ¶ Ad illud quod obijcitur q nō ē vniuocū in homine z in asino. dōm q aliquid produci per ge-

generationem. et aliquid produci per creationem nõ tollit vniuocationẽ. sicut si deus nõ crearet vnum hominem qui de specie esset cũ aliqs hoibus. si igit maior requirit ad vniuocatiõ in specie q̃ in genere planũ est ex hoc q diuersus mod⁹ pducendi animã sensibilẽ in homine et asino nõ facit hoiem et asinũ equoce dici. Et si quobꝫ sicut q sensibilis in homine nominat potentiã. et in asi no nominat substantiã. ergo equiuoce dicitur. Dõm q in asino etiã potest nominare substantiã. et potest noĩa re potentiã. pncipalr⁹ tamẽ noiat potentiã. qz nomen eius asumptũ est ab actu sentiẽdi. In hoie similiter noia re potest et substantiã et potentiã. sed put noiat substã tiam nõ dicit aliquid diuersum a rationali. eadem enĩ est substantia que facit hominẽ et sentire et ratiocinari. quãuis alia et alia sit potẽtia. Et sic patet q ex hoc nõ tol litur vniuocatio in genere animalis respectu rationa lis et irrationalis.

¶ Questio II b

Ratione cuius partis primo insit anime peccatum originale. Et q primo insit ratione potentie vegetati ue videtur. quia originale inest anime ex coniunctione sui ad carnẽ corruptã. sed anima maxime vnitur carni secundum potentiã vegetatiuã que est prima potentia in ipsa. ergo videtur q primo insit ei ratione potẽtie vegetati ue. ¶ Item hoc videtur alia ratione. Potentia genera tiua est ipsius anime vegetabilis. sed illa est mediante q̄ originale transfundit. et que maxime per originale pec catum inficitur. sicut patebit inferius. ergo videtur q ratione vegetabilis primo et pncipaliter insit anime cul pa originalis. ¶ X autem ratione partis sensibilis vi detur. Originale enĩ sicut dicit augu. est concupiscen tia. sed concupiscentia primo et pncipaliter in parte sen sibili radicatur. quoniã concupiscentia dicit a petitũ boni vt nunc dubia cã gnitiõe. et hoc competit parti sen sitiue. ergo videtur q originale peccati primo habeat fieri in anima secundum illam partem. ¶ Item in actuali perpe tratione peccati videmus q peccatum peruenit ad ra tionem mediante sensualitate. pro eo q peruersio hois incipit ab inferiori et a conuersione ad bonũ cõmutabi le. ergo si peccatum originale incipit ab inferiori videli cet a carnis infectione. et animã ab inferiori habet infu sione. videtur q primo habeat anime inesse ratione poten tie sensitiue. ¶ X autẽ primo insit ratione partis ratio nalis videtur. Originale enĩ est carentia debite iustitie et iustitia habet esse in sola rationali voluntate primo et principaliter sicut dictum est. ergo originale peccatũ primo et principaliter ratione partis rationalis habet anime inesse. ¶ Item originale peccatum est peccatũ mortale ergo per ipsum aĩa est a deo auersa. sed auerti est ipsius portionis rationalis primo et pncipaliter. ergo videt q originale peccatum primo habeat inesse anime ratione rationalis potentie. ¶ Sed q primo insit ipsi anime ratio ne sue substantie vel essentie videtur. quia originale cõ trahitur in anima ex vnione ipsius ad carnem. sed q pri⁹ naturam vnitur substantia anime ipsi corpori q̃ poten tie organis. prius enĩ est viuere q̃ moueri. ergo prius naturam inficitur anime substantia q̃ inficiantur potentie. ergo si hoc verum est. originale primo inest anime ex par te sue substantie. ¶ Item originale cũ sit vnũ inficit om nes potẽtias anime. sed nihil vnum est cõmune omni bus potentijs anime nisi eius substantia. ergo origina le primo est in anima ratione sue substantie. Est ergo que stio secundum quid originale primo insit anime. vtrum scilicet ratione substantie. aut potentie. et si potentie. vtrum vege tatiue. aut sensitiue. aut intellectiue. ¶ R⁹. ad predictorũ intelligentiam est notandũ q aliqui dicere voluerunt originale peccatũ sic traduci et contrahi ab anima vt primo insit anime rõne substantie. sue q̃ primo carni coniungitur. et consequenter mediante substãtia ab ipso potentie inficiuntur. pro eo q nõ vniunt potentie carni inferentes per vnionem substantie. et sicut vna est gratia que reformat animã et eius potentias. q̃ inquantum dicit vna. qz primo respicit anime substãtiã vt dixerũt. sic est vnum originale quod omnes potẽtias anime inficit et deordinat. sed si aliquis ita intelligeret q per originale peccatũ primo habe ret infici substantia q̃ potentie. ita q originale insit aĩe nõ ratione potentie sed rõne ipsius substantie vnire. h nõ videtur intelligibile. Tum quia originale est caren tia debite iustitie. iustitia aũt cum sit rectitudo volũta tis est primo in voluntate. Tum etiã q originale est con cupiscentia. concupiscere aũt nõ est actus substantie nisi rõne potentie. Tum etiã quia in originali est deordina tio ipsius anime. Deordinatio aũt nõ est in aĩa nisi ratio ne potentie. qz per ipsam potest ordinari et deordinari. Unde sicut supra dictum est de gratia q ipsa respicit sub stantiã. nõ quia possit esse in anime substantia circũscri pta potentia. sed quia est in potẽtijs anime secundum q conuni untur ad vnã substantiã. sic et in proposito intelligendum est. vt originale peccatũ dicatur substãtiã anime respi cere. quia inest potentijs. nõ ex actibus proprijs. sed put coniunctas et habentes in vnã substantiã anime. put est vnita carni infecte. ita tamẽ q primo insit ipsa deordinatio po tentie q̃ substantie. Nõ enĩ dicitur substantia ordina ta vel deordinata nisi ratione potentie. Hoc ergo sup posito q originale insit anime primo ratione potentie. in telligendũ est q dupliciter est loqui de originali pecca to. Aut put est culpa reddens aiam deo odiosaz. Aut put est vitium deordinãs ipsam potentiã. Primo mo do accipiendo. proprie inest anime secundum illam. et maxime secundum voluntatẽ. Idem enĩ solum est secundum q aliq culpat vel lau datur cum est in actu. et secundum q est culpabilis vel lauda bilis a suo ortu. Secũdo modo accipiendo scilicet put dicit vitium deordinans potẽtiã. sic fomentũ eius⁹ deordina tionis originã habet a carne. et rõnalis motiua curuari ha bet per aspectum eius siue concupiscẽtiaz sensitiue q̃ ad illicitũ impel lit et mouet. sic dicendum est q peccatũ originale siue vicium quod nascendo contrahimus inest aĩe primo rõne partis sensitiue. et sic patet responsio ad propositam q̃stionẽ. patet et in parte responsio ad obiecta. Cõcedo enĩ q originale put est vicium in nobis. primo inchoat a parte sensitiua. q̃ modus corrumpendi ecõtrario est in nobis q̃ fuit in adam. Ibi enĩ persona corrupit naturã. et rõ partem sensibilẽ. et volun tas carnẽ. et sic cũ econuerso sit in nobis. originalis cor ruptio ascendit ad partem rõnalem mediante potẽtia sensi bili secundum q est vitiositas. licet secundum q est culpa habeat esse in sola parte rõnali in qua est libertas arbi. vnde quattuor rõnes medie verũ concludũt et concedende sunt. ¶ Ad illud primo qd primo obijcit de parte anime vegetatiue. dicendum q vnio ad corpus nõ est tota cã contrahendi originale. sed vnio cum possibilitate ad deordinationẽ. Nõ enĩ corrũpitur per originale secundum q est viciũ nisi quod est ad iustitiã aliquo modo ordinabile. et quoniam vegetatiua plus tenet modũ agen di naturalẽ q̃ voluntariũ. hinc est q originale nõ sic re spicit vegetatiuã sicut respicit sensitiuã in q̃ põt cõcupi scentia et delectatio consistere. ¶ Ad illud secundo qd obijcit de vi generatiua iã patet responsio. qz in ea viget corruptio.

nõ solum q2 sit potentia anie vegetabilis. sed etiã quia ratione sensus adiunctj potest delectatio 7 ɔcupiscentia deordinari. Ad illud vero qd vltimo obijcitur q pmo sit originale peccatũ in anime substãtia 7 p vnionem. Dõm q sicut tactum est vnio nõ est tota causa. sed requiritur ibi cũ h possibilitas ad deordinationẽ peccati. talis aũt nõ est in substãtia sed in potẽtijs vt predictum est. [17]

Ad illud vo qd obijcit de vnitate originalis. Dõm q hoc nõ ɔcludit q originale pmo sit i substãtia q̃3 sit in potẽtijs fm q ɔtinuat ad vnã substãtiã. sicut pus explanatũ est de gratia. hoc aũt melius explanabitur infra cum aget de vnitate originalis peccati. [18]

Questio III c

Utrũ maior sit infectio generatiue p originale q̃3 alterius potẽtie. Et q sic videt. Jlla vis est in nobis magis corrupta p peccatũ in q̃ maior est rebellio 7 inobediẽtia. sz talis est potẽtia generatiua. sicut patet. quia mẽbra illa nõ subiacẽt imperio rõnis. g videt q illa vis ẽ magis corrupta. Jtẽ illa vis est magis p peccatũ infecta in cui9 actu est maior erubescentia. sz maior est erubescẽtia in actu potẽtie generatiue q̃3 in actu alteri9 potentie. g 7c. Jtẽ illa vis est magis in nobis corrupta cui9 actui magis necessaria est medicina. sz talis est generatiua cuius act9 nõ põt fieri absq3 peccato nisi excusetur p sacramẽtũ matrimonij. qd quidem nõ ɔtingit in alijs aie potentijs. g 7c. Jtẽ illa vis magis est in nobis corrupta in cui9 actu maior est iocunditas. sed talis est potẽtia generatiua. nã in ei9 actu totaliter absorbet rõ 7 efficit homo totus caro. g maior est in ea corruptio. Jtem illa vis magis est in nobis corrupta in q̃ magis regnat ɔcupia. sed talis est vis generatiua sicut p3 p pruritũ qui sentit in mẽbris genitalib9. g illa vis maxime inter ceteras corrupta videt p originalis ɔcupie vicium. Sed ɔ. p que quis peccat per hec 7 torquet vt dicit Sap. xj. sz peccatum pmoz parentũ ppetratum fuit magis p nutritiuam q̃3 p generatiuã. imo minime p generatiuã. videt q nutritiua magis deberet esse corrupta. Jtẽ illa potẽtia est magis corrupta q̃ minus potest refrenari. sz magis põt hõ cõpescere appetitũ potẽtie generatiue q̃3 potẽtie nutritiue. g videt q vis nutritiua magis corrupta sit. Jtẽ si corruptio aie est ex carne. videt q illa vis potissime sit corrupta q̃ pmo in carne 7 p carnem exercet suam opationẽ. sz talis est potẽtia nutritiua. longe eñ ante nutrit hõ q̃3 generet. 7 pus appetit delectabilia gust9 q̃3 delectabilia tactus. g videt idẽ quod pus. Jtẽ augmẽtatiua tenet mediũ inter nutritiuã 7 generatiuã. pus eñ est nutriri. 7 postmodũ augeri. 7 tertio generare. sed inter oẽs vires aie augmẽtatiua mĩme corrupta ẽ. g si mediũ sapit naturã extremoz. videt similiter q 7 generatiua mĩme deberet esse corrupta. Jtẽ iuxta h querit quare inter oẽs sensus plus h3 tact9 de corruptione. 7 quare inter oẽs potẽtias aie vegetatiue. generatiua inter ceteras ẽ in nobis magis corrupta. R. Dõm. q absq3 dubio inter ceteras potẽtias sensuales maxie corrupta ẽ vis generatiua. vñ sicut cõiter ɔsueuit dici. alie vires solummodo dicunt corrupte. ista vo corrupta dicit 7 infecta ppter ɔcupiscentie pruritũ 7 vehemẽtiã que residet in ipa. [19] Rõ aũt quare magis inficit vis generatiua q̃3 alia potẽtia sumit ex h q ipa est vis nõ solũmodo deseruiens psone. sz etiã deseruiens nature 7 iõ originalis corruptio siue viciũ quod inest nature ex corruptiõe psone p pus respicit illã potẽtiã q̃3 aliã. Deseruit aũt vis generatiua nature inq̃ntũ p ipam fit trãsfusio seminis in plem. Et qm in illo semie est radix infectionis 7 corruptionis. hinc est q illa vis que est illi9 vis administratiua plus habet in se de infectione 7 corruptiõe originali. Et rursus. q2 potẽtie generatiue in nobis iũctus est sensus. 7 potẽtia sensitiua respicit ipm hoiem in se. q̃dã modo h3 vis ista deseruire psone. Et qm inter oẽs sensus. tactus est maxime materialis. 7 ppter hoc hẽdens tum maiorẽ adherẽtia sensibilitatis ad sensibile. 7 hec maxime viget in mẽbris genitalib9 rõne multitudĩs neruoz. hic est q modica corruptio rõe magnitudĩs sensus pl9 inficit illã potẽtiã q̃3 inficeret aliã. 7 ppterea maxime in ea regnat prurit9 7 ɔcupiscẽtia. Et q2 post sensum tact9 sensus gust9 est maxie materialis inter alios. hinc est q inter alias vires magis sentit inordinatio circa actum nutritiue siue gustatiue. Ex hac igit rõne duplici vis colligit rõ sufficiens q̃re aia p viciũ originale pl9 inficitur in generatiua q̃3 in alia potẽtia. Et g h. 9uant rationes q ad pmã ptẽ inducũt. iõ ɔcedẽde sunt.

Ad illõ g qd pmo obijcit in ɔtrariũ q nutritiua d3 magis puniri ppter peccatũ. q2 peccatũ fuit pmo ppetratũ p eam. Dõm q illa rõ tenet fm q pctm ade respiciebat psonã. nõ fm q respiciebat naturã. 7 vez est. q2 q̃ncũ ad illam vim acrius fuit punit9. q2 fame 7 siti. 7 etiã eius posteri puniunt p ieiunioz abstinẽtiã in quib9 est maior pena q̃3 sit in carnis ɔtinẽtia. [20]

Ad illud qd obijcit q nutritiua minus pt refrenari. Dõm q aliquã potẽtiã minus posse refrenari h est dupliciter. vel rõne vehemẽtie appetitus 7 delectatiõis. vel rõne indigẽtie naturalis. Et q2 nõ põt de facili refrenari ppter vehemẽtiã appetitus 7 inclinationis. magis est viciata 7 corrupta. Quia vo hoc h3 rõne indigẽtie naturalis. nõ sequit ex hoc q magis corrupta sit. Cũ g dicit q nutritiua min9 põt refrenari. h nõ est ratione maioris vehemẽtie appetitus. sz h est rõne indigẽtie naturalis. q2 nõ pt sustẽtari sine cibo. nõ sic ẽ de generatiua in q̃ nõ est ipsa probitas appetitus ppter necessitatẽ. sz ppter corruptiõis feditatẽ hinc est q pmi mot9 generatiue poti9 dicunt peccata q̃3 pmi motus nutritiue. [21]

Ad illud qd obijcit q nutritiua magis vnit carni. 7 q pus h3 actũ suũ in carne. Dõm q ex h nõ ɔcludit q corrupit intensi9. sz q ei9 corruptio sentiat diuturni9. Preterea vnio nõ ẽ tota cã sic pdictũ ẽ. [22]

Ad illõ qd obr de potẽtia augmẽtatiua. Dõ. q potẽtia augmẽtatiua pure mouet natalit. nec h3 sensũ ɔiunctũ rõe cui9 sentiat delectatio. Et qm ñ subiacet volũtati. iõ p pctm nõ h3 deordinari. Rursus. q2 sensum adiũctũ nõ h3. hinc est q nõ est in ea delectatio ɔcupie. nã sic autem est in nutritiua 7 generatiua. vtraq3 aũt harũ subiacet volũtatis imgio. vtraq3 harũ h3 sensum adiũctũ. Et q2 plus ẽ in ptãte volũtatis abstinere a coitu q̃3 a cibo. 7 sensus tact9 q̃ maxime materialis est viget in organo generatiue. hinc est q in ea maior est corruptio. nã solũ respectu potẽtiaz aie vegetabilis. sz 7 respectu potẽtiarũ aie sensibilis. Et p hoc p3 illud qd vltimo q̃rebat. [23]

Consequẽter circa scdm pncipale q̃rebat. vtrũ originale trãsfundat mediãte carne. pcedẽdũ est. Et circa h tria q̃runt. Primo q̃rit vtrũ3 aia possit infici a carne. Scdo q̃rit vtrũ h sit ex volũtate aliq̃ 7 appetitu aie. Tertio q̃rit vtrũ talis infectio fiat ex ppagatione vel libidine.

Questio I d

Utrũ aia inficiat a carne. Et q sic videt pmo p auctoritatẽ apl'i Ro. vij. Scio q nõ habitat in me. h est i car

ne mea bonū. ibi. glo. Per ꝯditionē corruptio offensio
nis manet in corpe. robur tenēs diuine sententie date in
adā. cuiꝰ ꝯsortio aīa maculaſ pctō. Ex h̄ expsse colligiſ
ꝙ caro inficit spūm. ¶ Itē augꝰ. de v̄bis apli. Licium
ꝯcupiſc est qḋ aīa ꝯtrahit ex carne. ¶ Itē hoc ipm̄ videſ
rōne. Peccatū originale hoī inest ex h̄ ꝙ traduciſ ex pri
mo pente in ꝗ oēs posteri dicunſ peccasse. sꝫ nō diciſ
filiꝰ nasci ex pre nisi solūmō rōne carnis quam ex eo tra
hit. ꝗ si aīa efficiſ peccatrix. h̄ est a corruptiōe carnis.
¶ Itē nulla ꝓprietas traduciſ ab vno in alteꝝ nisi medi
ante aliq̄ substātia deferēte que sit cōis vtriqꝫ. sꝫ nulla
substātia est cōis patri ⁊ pli nisi sola carnis substātia.
ꝗ impossibile est pctm̄ patris in aīam filij descēdere ni
si mediāte carne. ¶ Itē mala dispositio corꝑis in carne
pōt inducere obliuionē in memoriā. ⁊ demētiā in intel
ligentiā. ꝗ pari rōne in volūtatē pōt inducere ꝯcupiaꝫ
sꝫ ꝯcupia in aīa est peccatū originale sicut ostēsum fuit
supra. ꝗ caro pōt facere aīam peccatricē. ¶ Itē aīa iūcta
carni passibili efficiſ passibilis ⁊ dolēs. ꝗ pari rōne cō-
iūcta carni infecte ⁊ lasciue maculaſ ⁊ efficiſ ꝯcupiscēs
si ꝗ ꝯcupiscētia peccatū est pꝫ ꝓpositū. ¶ Cōtra. ansꝰ. de cō-
ceptu. virgi. ca. vij. Nō est magis culpa in semie ꝙ̄ sit
in sputo vel sanguine. si ꝗs mala volūtate expuit. aut
ex sanguine suo aliqḋ emittit. ꝗ si nihil pōt dare aliqḋ
nō hꝫ. videſ ꝙ caro nō possit aīam inficere. ¶ Itē aug.
in. vj. musice. Omē agens pstantiꝰ est patiēte. ⁊ efficiēs
materia. sꝫ aīa pstantior est carne. ꝗ nullo mō caro pōt
in aīam agere. igiſ nec ipam inficere. ¶ Itē sicut vult
phus. necesse est agens ⁊ patiens in materia cōicare. sꝫ
caro ⁊ aīa nō cōmunicāt in materia. igiſ caro nō potest
agere in aīam. ꝗ nec ipam corrumpe. ¶ Itē multo spiri
tualior est aīa ꝙ̄ radius. sꝫ radius ex ꝯiunctione sua ad
corpa imunda nō habet infici. ꝗ nec aīa ex cōiunctione
ad carnē infectaꝫ pōt infici. ¶ Itē nulla corruptio ma
ior est in effectu ꝙ̄ sit in causa. sꝫ corruptio q̄ est i car-
ne nō est culpabilis. qꝛ culpa vt dicit ansel. est in volū-
tate. si ꝗ minima culpa peior est ꝙ̄ quātacūqꝫ pena. ⁊ plꝰ
hꝫ de rōne mali sicut dicit augꝰ. in sermone de innocē-
tibus. igiſ ex penali infectione carnis īpossibile est cul
pam in aīa generari. ¶ Itē corruptio que est in carne.
aut est pena. aut culpa. Nō est culpa h̄ constat. Si pe-
na. ꝗ iusta est. sed nihil iustū est cā iniusti s̄m ꝙ hmōi. ꝗ
corruptio q̄ est in carne cū sit pena. nō poterit esse pnci-
piū inficiendi aīam culpa. ¶ Rꝫ. dōm. ꝙ absqꝫ dubio
24 sicut dicūt sancti ⁊ tenent doctores. aīa ꝯtrahit pecca-
tum originale mediāte carne. Quō aūt hoc possit intel-
ligi sitūſ ad hoc diuersi diuersimode. Quidam enim
dicūt ꝙ ex hoc ipō ꝙ aīa vnitur carni mortali ⁊ passibili
quā nō pōt regere. efficiſ ꝯcupiscēs. ⁊ sic ꝯtrahit macu
lam originalis culpe. qꝛ ipa ꝯcupiscētia siue necessitas
ꝯcupiscēdi reddit aīam ꝑuersam. Et qm̄ caro morta-
lis hꝫ ꝓpagari ex carne mortali. ⁊ mortalitas fuit in car
ne pmi parētis ꝓpter peccatū inobediētie. hinc est ꝙ ori
ginale peccatū in nos diciſ transire a pmo parēte. ⁊ h̄
ex ipius hug. verbis extrahunt. q̄ dicit in. vij. pte. j. di-
li. sci. vbi ait sic. Quia caro mortalitate ꝑcussa est. ipsa
sui languoris infirmitate dissoluta. extra mēsurā pme
dispositionis desideria extendit. Quia caro humana
a parentibus cum mortalitate seminaſ. in coipso ꝙ se-
minata subiacet mortalitati. viuificata postmodū car-
nalis concupiscētie subiecta murmuri necessitati. vn̄ ipa
mortalitatis infirmitas causa est quā sequiſ concupi-
scentie necessitas. Hucusqꝫ verba hugo. que videnſ illō

dicere quod prius dictum est. Sed qm̄ in xp̄o fuit mor-
talitas infirmitas. nō tamen fuit in eo concupiscentia
vel originalis culpa. nō videtur istud plene satisfacere
nec totā causam quare caro inficit aīaꝫ assignare. Esto
enī ꝙ aliquod corpꝰ a fomite purificareſ remanente ta-
men mortalitate. sicut in beata virgine fuit. si aīa tali
corpi iungereſ. nō videſ ꝙ ꝯtraheret originale. licet il-
lud corpus sit passibile ⁊ mortale. Et ideo alij aliter
dicere voluerunt ꝙ cum peccatū originale nō sit potē-
tia vel aliqua essentia. sed potius priuatio ⁊ iusticie carē-
tia. nō contrahit illud anima a carne. ita ꝙ caro aliqḋ ī
animā agat vel influat. sed quia pbet ipi anime obsta-
culum ratione cuius anima debita iusticia priuaſ. ⁊ ꝑ-
data illa iusticia. impetu concupiscentie deorsum ferſ.
cum nō habeat retinaculū. ⁊ ita sequiſ ꝯcupiscentiā ex
debite iusticie carentia. ⁊ sic debite iusticie carentia. pꝛe-
cedit ipam ꝯcupiam p naturā. Prebet aūt caro ibi aīe
obstaculum vel offendiculum vt non habeat illam iu-
sticiam ex hoc ꝙ ꝓpagata est a primo parēte. Unde ex
coniunctione anime ad talem carnē ille qui nascitur di
citur esse filius ade. Et quia adam offendit deuꝫ nō tm̄
pro se sed etiam in tota sua posteritate. hinc est ꝙ aīa a
hoc ipso ꝙ tali carni coniungiſ ⁊ spectat ad genus ade.
indigna efficiſ vt deus sibi iusticiam apponat. ⁊ cum il-
lam debeat habere ⁊ non habeat. culpabilis est ⁊ rea. et
per consequens efficitur concupiscēs ⁊ vana. sicut ma
nus paralitica ex dissolutione virtutis regitiue effici-
tur tremulosa. Et illud videtur trahi ex verbis ansꝰ. de
ꝯcep. virgi. ca. v. vbi ait. Non est iniusticia talis rea
qua inficiatur ⁊ corrumpaſ anima vt corpus veneno.
⁊ que faciat aliquid sicut videſ quando maliciosus ho
mo mala facit opera. Nam quēadmodum cum indo-
mita fera rupta vinculis discurrendo seuit. ⁊ si nauis
gubernator dimisso gubernaculo dimittit eam ventis
⁊ motibus maris. nauis vagatur ⁊ inuehitur in queli-
bet pericula. dicimus ꝙ hoc facit absentia cathene aut
gubernaculi. nō ꝙ absentia horum sit aliquid. sic cūn a
los seuit clamamus. quia operaſ iniusticiam. nō ꝙ ipa
sit vlla essentia. Et iterum infra ca. xxiij. Spoliauit ꝑ-
sona naturam dono iusticie in adaꝫ. ⁊ natura egens fa
cta omnes personas quas ipa de se procreat eadē ege-
state peccatrices ⁊ iniustas facit. Hoc modo transit
peccatum personale ade in omnes qui de illo persona-
liter ꝓpagantur. Ex his verbis videtur colligi posse in-
tellectus q̄ prius dictus est. Sed tamē adhuc illud nō
videtur plene intellectui satisfacere. quia esto ꝙ aīa il-
la que creatur i corpore extra corpus crearet. ⁊ nihil v-
tra sibi dareſ ꝙ̄ datur cum corpori infundaſ. nō dicere
tur originale habere peccatū. imo pura ⁊ innocens. igi
tur oportet intelligere ꝙ aliquo modo corruptio redu-
det in animā ex carne. Et ꝓpter hoc est tertius modus
intelligendi ꝙ in carne ade propter peccatum dupli-
citer fuit corruptio. Una scꝫ pure penalitatꝭ. ⁊ ex hac ani
ma cum coniungitur corpori contrahit passibilitatem
Alia vero fuit corruptio viciositatis siue feditatis. ꝑ
quaꝫ caro est spiritui rebellis. ⁊ ex hac anima cōtrahit
culpam originalem. quoniaꝫ talis viciositas quasi me
dium tenet inter culpam ⁊ penam. Et hoc est quod ma
gister dicit in littera. ⁊ ꝯsonant sacre scripture verba.
ꝙ ex fetiore coitus parentum ⁊ concupiscentia libidi-
nosa contrahit caro feditatem quandam cuius concupiſ
que est causa originalis peccati. ⁊ recte vicium siue cor-
ruptio carnis appellari potest. Ad intelligendum au- 25

tem quomodo anima possit infici corruptione culpabili ex tali feditate hec tria supponenda sunt tanq̄ manifesta. quorum vnū est q̄ feditas carnis potest facere carnem rebellē spiritui. quod patuit in adam. qui post peccatū sensit carnis sue rebellionē. Scd'm est illud q̄ anima vnita carni propter coniunctionē ipsius ad carnē. vel trahit eam sursum. vel ab ipsa trahitur deorsum propter vinculum qd' est ipsius carnis ad animam. Tertium est illud q̄ aīa propria virtute nō potest regere carnem rebellem. nisi iuuetur per diuinā gratiam s'm q̄ exclamat apl'us. Infelix ego homo ⁊c̄. Ex his igitur tribus suppositis necessario sequit̄ q̄ si anīa tali carni vnitur q̄ ab ipsa trahitur deorsum ⁊ p̄ cōcupiscentiā incuruatur. sed aīam incuruari nō est aliud q̄ eam peruerti. peruersitas aūt in substantia rationali que est capax iusticie nō est aliud q̄ iniusticia ⁊ culpa. Ex hoc igitur clarum est q̄ feditas que est in carne potest animam sibi vnitam facere peccatricem. Et quia illa feditas a p̄mo parente traduci habet in omnes posteros genitos s'm legem propagationis. hinc est q̄ mediante carne ad omnes transfundit originale. hoc aūt melius explanatur per euidentiam exemplorum. Videt̄ eīm q̄ caro de se nō dolet. nec est in ea passio doloris ante aduentum anime q̄uis possit inesse incisio. Ponat̄ igit̄ animā vniri carni incise ⁊ lese. statim cum ei vnitur habet dolorē ⁊ dicimus dolorē aggenerari in aīa. nō incisionem. Si igit̄ carnis incisio pōt facere aīam dolentē. quare non similiter carnis quedā fedatio ⁊ resolutio facit animā lasciuam ⁊ concupiscentem q̄diu habitet in carne.

Item esto q̄ aliquod corpus ineptum esset ad rationis vsum. sicut est corpus in ea dispositione quam habet freneticus ⁊ furiosus. in tali corpore nec dicitur furia nec ignorantia. sed quedam dispositio mala. si tamen anima tali corpori infunderetur. statim efficeretur ignorans ⁊ furiosa q̄diu esset in carne illa. quare non possumus similiter intelligere ⁊ in concupiscētia. Rursus. esto q̄ aliquod membrum formaretur ad motum ⁊ regimen anime ineptū ⁊ inhabile. vt puta in ea cōplexione quā habet mēbrū paraliticū. statim tum virtus motiua vniret̄ membro illo diceretur ibi esse morbus paralisis ⁊ esset virtutis dissolutio. ⁊ per ɔsequens tremulatio. virtutis aūt dissolutio nō esset q̄ntū ad corruptionē ipsius virtutis motiue in se. sed quantū ad ineptitudinē organi quod oporteret regi ab illa virtute. Sic ⁊ in proposito intelligendum est q̄ in corpore ante aduentum anime nō est actualiter morbus culpe. sed iūcta anima que debet ipsum corpus regere propter carnis ineptitudinē caret anima rectitudine virtutis regitiue. ⁊ illa carēs tremulosa efficitur per actum concupiscentie. ⁊ sic patet q̄ valde est verisimile q̄ originale possit cōtrahi in aīa

26 ex carne. ¶ Ad dissolutionem obiectorum prenotandum est q̄ tripliciter dicitur aliquid agere in alterum. Uno modo per p̄dominationē. sicut contrariū agit in suum contrariū. Alio modo p̄ influentiam. sicut corpus superius agit in hec inferiora. Tertio modo per colligātiam. sicut quādo duo ita sunt vnita q̄ vnū trahit ad se alterum ⁊ cōmunicat alteri proprietates suas. Cum ergo dicimus carnem inficere animā. hoc intelligitur quantum ad tertium modū agendi. scz propter colligātiā quā habet ad animā. propter quā dum deorsum cendit. eam secum trahit. vt enim dicit Greg. q̄ qui labenti innitit̄ necesse est vt cum labente labat̄. His visis patent ea q̄

27 obiecta sunt. ¶ Ad illud eīm quod dicit Ansel. q̄ peccatum nō est in semine. Dōm q̄ hoc dicit quātū ad existentiam actualem ipsius peccati. quod quidē est deformitas aspiciēs ipaz volūtatē sicut subiectum propriū. nō aūt vult negare q̄ ibi sit causa peccati. imo asserit. sic

28 patet ex verbis suis sequētibus. ¶ Ad illud Aug'. q̄ oē agens p̄stantius est patiente. Dōm q̄ intelligit de agente p̄ influentiā. p̄ hunc aūt modū in originalis ɔtractione nō dicim' carnē agere in aīam. sicut predictum est.

29 ¶ Ad illud phi q̄ agens ⁊ patiens debēt cōicare. dōm q̄ ipse intelligit de actōe q̄ ɔtriū agit ī ɔtriū p̄ p̄dnantiā.

30 ¶ Ad illud qd' obiicit̄ q̄ multo sp̄ualior est anima q̄ radius. Dōm q̄ ⁊ si aīa sit sp̄ualior. tñ magis est alligata carni q̄ radius aeri siue corpi illuminato. ideo magis ɔtrahit ei' p̄prietates siue passibilitatis. siue feditatis

31 q̄ radi' ɔtrahat p̄prietates illuminabilis. ¶ Ad illō qd' obiicitur q̄ maior est corruptio in effectu q̄ in cā. dōm q̄ istud dupliciter fallit. P̄rimo q̄ñ aliud nō se habet ī ratione p̄fecte causalitatis. s̄z solū in ratione instrumēti ⁊ deferentis. Nam si velim' compare corruptionem pueruli ad p̄mā causam. videlicet ad aīam ade. reperiet̄ in adam eque magna vel maior. Deficit etiaz ex hoc q̄ magnitudo corruptionis attendit̄ frequēter ex nobilitate ⁊ dignitate corruptibilis. q̄r tanto maius est vicium ⁊ corruptio peior. q̄nto natura p̄stātior. sicut Aug. dicit. ⁊ hinc est q̄ q̄ñ aīa corrumpitur a carne. maior est ī ea corruptio q̄ in carne fuerit ⁊ hoc est rōne nobilitatis

32 subiecti. ¶ Ad illud quod obiicit̄ q̄ pena nō est cā culpe. Dōm q̄ verū est de illo quod est pura pena. talis autē corruptio viciosa in adā subsecuta est ex culpa. q̄r ex hoc q̄ peccauit. caro ei' dissoluta est nō solū dissolutione ordinationis ad mortē. s̄z etiā faciēte rebellionē. ⁊ faciēte ɔcupiscere qd' nō licet. ⁊ ideo q̄r talis viciositas ⁊ a culpa est ⁊ ad culpā. pōt quodāmodo causare peccatū in anima. hoc aūt nō facit aliquid ipi aīe imprimēdo. s̄z potius rebellādo. ⁊ deo subtrahendo. Et h̄ mō intelligit magister aīam infici a carne. ⁊ extrahit h̄ ex v'bis augu. ⁊ his verbis augu. ɔsonāt v'ba ans̄. Nō eīm vult ans̄. dicere. q̄ carentia debite iusticie p̄cedat necessitatē ɔcupiscēdi cum cōtrario sit ordine naturali eo enim ipso puatur aīa illa iusticia q̄ necessitatē ɔcupiscēdi habet ex carne ɔiuncta. sed hoc intelligit q̄tum ad actum ɔcupiscendi. Similiter verba Hug. intelligēda sunt q̄ caro inficiat animam nō solum ratione passibilitatis. sed etiam ratione adiuncte feditatis ⁊ viciositatis. quaz in semine esse manifestat ipa corruptio que sentitur in actu generatiue virtutis. ⁊ in membris illis residet principaliter. cū⁹ oīa alia ita sint passibilia sicut illa.

¶ Questio. II e

Utrum originale contrahatur in anima ex carne ex aliquo appetitu ⁊ voluntate anime. Et q̄ sic videt̄. P̄rimo per rationē augu. quam facit in li. lxxxiij. q. ostendens q̄ nullus potest ab alio fieri deterior. sed si fit deterior hoc erit a seipso. Ait eīm sic. Si fit deterior. aut ergo a superiori aut a pari. aut ab inferiori. Ab inferiori nō potest. A pari nō quia ei illud nō preualet. A superiori nō. quia ille aut esset bonus aut malus. Si bonus. ergo nunq̄ faceret ipsum deteriorem. Si malus. ergo iam inferior est ⁊ deterior. Similiter arguitur in proposito. ⁊ ex hoc sequitur q̄ anima nō possit fieri mala nisi cooperante voluntate p̄pria. ¶ Item omne peccatum ab aliq̄ voluntate est. sola eīm volūtas est peccati p̄ncipiū. s̄z originale qd' est ī puulo. aut ē a volūtate p̄pa. aut est a voluntate aliena. Si a volūtate aliena. vt pote

ade. cum in adam nō fuerimus nisi secundum quid. nō esset originale peccatū in homine nisi secundum quid. ergo propter ipsum nō deberemus eternaliter visione dei privari. Ex his falsum est. nō ergo solum fuit a voluntate aliena. Restat ergo quod contrahatur a voluntate propria. ¶ Item superius non patitur ab inferiori nisi merito culpe. vel nisi ei se subijciat mera voluntate. sed anima cum unitur carni ante unionem nō habet culpam. ergo si inficitur a carne hoc nō est absque voluntaria subiectione ipsius anime. ¶ Item si angelus intraret corpus infectum. non diceretur ex hoc contrahere originale. si igitur anima contrahit. hoc nō est nisi propter aliquem appetitum quē habet ad carnem. ¶ Item si anima innocens poneret in igne infernali nunquam arderet. ergo si nō est magis activa caro quam ignis. si inficitur a carne. hoc nō est nisi propter affectionem ipsius anime ad carnem. et si hoc verum est originalis culpa contrahitur mediante appetitu anime et voluntate. ¶ Sed contra. Peccatum quod contrahitur a voluntate anime est peccatum actuale. ergo peccatū quod contrahunt parvuli nō deberet dici peccatum originale sed actuale. ¶ Item si peccatum originale esset a voluntate ipsius anime. ergo puniendū esset pena actuali. Si ergo nō punitur pena actuali sed pena damni sicut infra videbitur. ergo nō videtur quod a voluntate anime causetur. ¶ Item natura et voluntas sunt principia disperata. ita quod effectus qui sunt a natura et qui sunt a proposito sunt alij et alij. si ergo originale peccatum eo ipso dicitur originale quia est a natura. igitur nō est a voluntate propria. ¶ Item peccatum quod est a propria voluntate. per proprium actum est commissum. nullum autem peccatum per proprium actum commissum sine proprio actu dimittitur. ergo si originale contrahitur ex anime voluntate. nunquam in parvulis per baptismum deleretur. Ex si hoc est contra fidem. restat quod peccatum originale non contrahitur per anime voluntatem.

¶ Item si contrahitur per voluntatem. aut per naturalem. aut per deliberativam. Non per deliberativā. quia in ipso instanti creationis unitur anima carni. Nō per naturalem. quia naturalis voluntas semper est recta. et sic movetur secundum quod eam instituit actor deus. ergo nullo modo potest esse peccati principium. redit ergo idem quod prius. ¶ Respondeo. dicendum quod cum queritur utrū originale contrahatur ex voluntate vel appetitu anime

33 hoc tripliciter potest intelligi. Contingit enim hoc taliter intelligere quod spectet ad heresis perversitatem. taliter ut spectet ad rationis probabilitatem. et tertio etiā modo ut spectet ad fidei veritatem. Cum enim duplex sit in anima appetitus videlicet naturalis et deliberativus. si sic intelligatur quod anima prius deliberet de carnis infectione et ei coniungatur voluntarie ex deliberatione. et ex hoc contrahat culpam originalem. sic intelligere hereticum est. pro eo quod doctores catholici dicunt quod anima creando infunditur. et infundendo creatur. Et apostolus Roma. ix. de Jacob et esau loquens dicit. Antequam aliquid boni vel mali egissent etc. Est et alius in anima appetitus naturalis. et per hunc appetitum dupliciter potest intelligi contrahi originale. Uno modo ut sic intelligatur contrahi ex carnis corruptione et appetitu anime. quod corruptio carnis est sicut materialis. sed naturalis appetitus anime ad corpus qui est ad ipsam unionem. et unionem antecedit natura. quamvis nō antecedat tempore. se habet in ratione efficientis. eo modo quo est dicere peccatum habere causam efficientem. et sic dicitur contrahi originale peccatum a carne infecta mediante appetitu. per quem anima carni alligatur et quodammodo ei condescendit. ac per hoc ei se subijcit. et subijciendo se pervertitur. nec tamen ex hoc dicetur culpa illa esse acta. sed contracta. nec personalis sed naturalis. quia ille appetitus est naturalis. nō tamen causat peccatum per se. sed cum corruptione carnis adiuncta. que a primo parente propagatur. Hoc et si probabiliter esse dictum videatur. videtur tamen in hoc a veritate deviare quod principalem causam contractionis originalis ponit ex parte anime. cum sancti et doctores dicant originale peccatum traduci principaliter a primo parente. a quo nō propagamur nisi secundum carnem. Alio modo potest intelligi peccatum contrahi ab anima per naturalem appetitum ipsius anime ad carnem. ita ut principalis ratio ponatur ex parte carnis. et appetitus ille naturalis sit causa sine qua nō. et hoc quidem habet veritatem et necessitatem et necesse est ponere. Nunquam enim caro posset animam inficere nisi anima haberet naturalem colligantiam ad ipsam. Naturalis autem colligantia nō est nisi per appetitum ipsius anime ad corpus. per quem anima adeo alligatur carni. ut (sicut dictum fuit supra) nisi virtutem habeat per quam carnem regat. necesse habeat deorsum ferri cum carne. ac per hoc captivari in servitutem peccati. propter hoc simpliciter concedendum est peccatum originale esse contractū et nullo modo debet dici actum. quod hoc ipsum nomē indicat quod dicitur peccatum originale no actuale. dicitur naturale nō voluntarium. Unde concedende sunt rationes que ad secundam partem inducuntur. ¶ Ad illud vero quod obijcitur quod nō potest fieri homo malus

34 ab alio. dicendum quod augu. ibi loquitur de alio agente. quod quidem est tam aliud quod non est naturaliter alligatum ei quod debet fieri deterius. Sic autem nō est in proposito. nam caro naturalem habet colligantiam cum spiritu per naturalem appetitum unius ad alterum. ¶ Ad

35 illud quod obijcitur quod peccatum originale aut est a voluntate propria. aut a voluntate aliena. dicendum quod a voluntate aliena. ¶ Ad illud vero quod subiungit quod nō sumus

36 nisi secundum quid in illo adam. dicendum quod verum est quod fuimus in potentia causali. sed quemadmodum secundum quid reductū est ad simpliciter per operationem nature (Nam cum prius essemus in potentia. nunc sumus entes in actu) sic originale peccatum quod erat secundum quid ante ipsius prolis generationem. in ipsa prolis propagatione ex unione anime ad corpus incipit esse peccatum simpliciter. nec requiritur ibi actualis vel nova deliberatio. sed sufficit ipsa propagatio et anime ad carnem coniunctio.

¶ Ad illud quod obijcitur quod superius nō patitur ab inferiori. dicendum quod illud habet veritatē in his inter que nō

37 est naturalis colligantia. et ideo nō habet locū in proposito cū naturalis colligantia sit anime ad carnem sicut dictum est supra. Posset tamen dici quod adam aliquo modo meruit. sed de hoc melius patebit cū agetur qualiter salvatur divina iustitia in unione anime ad carne. ¶ Ad duas ultimas rationes iam patet responsio per ea que iā dicta sunt. Nā

38 si angelus poneretur in carne infecta. et anima innocens poneretur in flamma. nec ille inficeretur. nec illa pateretur sed hoc nō esset propter defectum appetitus deliberativi. sed propter hoc quod nō esset ibi appetitus nec colligantia naturalis. et sine hac nō potest anima in carne infici. sicut prius dictum est. quamvis hoc nō sit causa principalis. Similiter cum appetitus naturalis salvaretur in anima ad

carnem si homo stetisset / tamen anima nullam culpaz contraheret.

¶ Questio. III f

Utrum caro ipsa inficiatur ex ppagatione tm̄. vel ex ppagatione / libidine. Et q̄ ex libidine videtur. Primo autoritate augu. de fide ad pe. Peccatum originale nō transmittitur ad paruulos ppagatio sed libido. si ergo aia ex feditate carnis ɔtrahit originale. illa feditas est in carne nō ex ppagatione sed ex libidine. ¶ Itez magister in littera. Pollutio quedā est in carne quam in fervore coitus parentū ex concupiscentia libidinosa côtrahit caro dum ɔcipitur. Ex hoc apparet q̄ feditas illa ī carne nō est ex ppagatione sed ex libidine. ¶ Item xp̄s de beata virgine ɔceptus est ex massa humani generis / tamen nec habuit illam feditatē in carne. nec originale in anima. ergo talis feditas in carne nō est. quia caro ex carne educitur. sed quia cum libidine seminatur. ¶ Item si nunq̄ natura lapsa esset nihilominus eēt ppagatio carnis ex carne. nec esset in eo feditas. nec peccatum originale per côsequens. ergo si in ppagatōe hominis ex homine est traductio originalis. hoc nō est ratione ipi⁹ ppagationis sed ratione adiuncte libidinis. ¶ Item si fieret ppagatio absq̄ libidine. iam nulla esset inordinatio ex parte virtutis generatiue. / si nulla esset inordinatio ex parte virtutis generatiue. nulla esset fedatio in semine. / si hec nō esset. nulla esset feditas ī carne. nec in anima ɔtraheret̄ originale si ergo caro inficitur / viciatur. hoc nō est ex ppagatione tm̄ sed etiam ex libidine. ¶ Sed contra. Originale peccatum côtrahimus. quia in adam peccauimus eo modo quo in ipso eramus. in ipso autē eramus fm̄ ppagationē nō fm̄ libidinem. ergo tam originale q̄ carnis feditatē ppagatione contrahimus. nō libidine. ¶ Itē libido respicit parentes pximos. sed originalis traductio respicit pmos parentes. Unde nō dicimur contrahere originale a parente pximo sed ab adam. ergo videtur q̄ ipsa libido q̄ est in coitu nihil faciat ad transfundendū peccatū originale. ¶ Item possibile est coniuges sanctos ex charitate coire absq̄ omni peccato. sed vbicunq̄ est libido. ibi est voluntatis improbitas / aliqua culpa. ergo possibile esset eos generare absq̄ libidine. igitur si traductio feditatis carnis vel originalis peccati esset ratione libidinis. proles sic genita nō haberet culpam originalem. ¶ Item si traductio originalis esset ratione libidinis. ergo ille qui cum maiori libidine nasceretur maius contraheret originale. sed natus ex adulterio cuz maiori libidine generatur q̄ ille qui nascitur ex thoro legitimo. ergo videtur q̄ maior esset in eo originalis culpa. si igitur corruptione originalis peccati omnes corrumpuntur equaliter. videtur q̄ talis corruptio nō traducatur per libidinem. ¶ Item ponatur q̄ semen descenderet de lumbis viri / infunderetur vasculo mulieris. ita q̄ nec vir sentiret delectationem nec mulier. esset ibi prolis conceptio absq̄ libidine. ergo talis proles nō haberet peccatum originale. q̄ si hoc est absurdū ponere / intelligere q̄ aliquis ex semine adegeneretur sine corruptione nisi in eo solo qui conceptus est in virgine per virtutem supra naturā. nō videtur feditatem carnis siue originale peccatum transmittere ad posteros libido sed ppagatio. ¶ R̄. Dōm q̄ sicut expresse dicit aug. in li. de fide ad pet. / magister dicit ī littera. Feditas carnis / contractio originalis nō tm̄ est ex lege ppagationis sed etiam ex feditate libidinis. Unde augu. dicit. Peccatum in paruulos nō transmittit ppagatio sed libido. nec feditas nature hūane facit homines nasci cū peccato. sed feditas libidinis. Ad cuius verbi intelligentiam / etiaz obiectorū notandū q̄ libido tripliciter dicitur. Uno modo libido dicitur improba voluntas. Scdm̄ quem modū dicit aug⁹. in li. de li. ar. Nihil enī videmus in toto malefaciendi genere nisi libidinez dominari. hoc est voluntatis improbitatē. Alio modo libido dicitur delectatio immoderata fm̄ q̄ dicimus maiorem esse libidinem in opere virtutis generatiue q̄ alterius potētie. Tertio modo dicitur libido corruptio viciosa quam dicimus esse in semine / etiam virtute generatiua preter actum generandi. fm̄ quam ipsa vis generatiua dicitur esse corrupta / infecta. Omnibus his modis contingit libidinē esse circa actum generatōnis humane. quoniam ibi est corruptio viciosa. / delectatio immoderata. / voluntas improba. Sine prima tamen libidine hoc est improba voluntate contingit generari frequenter. sine scda hoc est īmoderata delectatione vix aut nunq̄. sine tertia nusq̄. si sit generatio fm̄ legem nature. Cum ergo dicitur q̄ peccatum nō transmittit ad posteros ppagatio sed libido. hoc nō intelligitur de libidine primo / scdo modo sed tertio. / per h̄ patet responsio ad rationes que adducuntur ad vtrāq̄ partem. Nam prime autoritates / rationes que ostēdunt originale transfundi pter libidinē loquuntur de libidine in acceptione tertia. Rationes vero ad oppositum procedunt de libidine / acceptione prima / scda / hoc patet pertractanti omnes / singulas.

Dist. xxxij. q̄lr' pctīn origiale deleat̄ seu curat̄

Uoniam supra dictum est originale peccatum /c. Supra ostendit magister qualiter peccatū originale traducitur. in hac parte intendit ostēdere qualiter curatur. Diuiditur aūt pars ista in duas partes. In quarum prima determinat magister quomodo originale peccatuz deleri habeat in baptismate. qd̄ quidem est op⁹ diuine misericordie. Secundo vero determinat qualiter in ipsius anime infusione / punitione saluetur rectitudo diuine iusticie. ibi. Solet etiaz queri quo iusticia teneatur /c. Hoc aūt facit. quia vniuerse vie dn̄i misericordia / veritas. / ideo inter benignitatē misericordie. manifestari etiā oportebat equitatem iusticie. Prima ps diuidit̄ in tres partes. In prima ōndit qualiter in baptismo delet̄ peccatum originale ex pte aīe. Secūdo vero qualiter curari habeat ex pte carnis ibi. Solet aūt hic queri vtrū / ipsa caro /c. Tertio vero determinat de pena que remanet in vtroq̄. videlicet de ɔcupia. ibi. Preterea queri solet vtrū côcupiscētia /c. Similiter scda ps pncipalis tres h₃ partes. In pma pte determinat vtrū de⁹ ex iusticia debeat culpā originalē aie imputare. Scdo vo q̄rit. cur deus voluit aiam illā carni maculato ɔiungere. ibi. Si vo q̄ritur cur de⁹ q̄ fecit aiam /c. In tertia vo determinat q̄lis creat̄ aia a suo autore. ibi. Hic a q̄busdam solet q̄ri vtrū aīa talis /c. Et sic in vniuerso mgr̄ in pn̄ti dist. duo pncipaliter determinat. q̄z vnū est q̄liter originale petm̄ deleat̄ p op⁹ diuie mīscdie. Alterū vo est q̄liter ɔtrahat̄ salua eq̄tate diuine iusticie. Et oīa q̄ determinant̄ ī pte ista pn̄t reduci ad tria. Quoꝝ pmū est q̄liter delet̄ originalis culpa. Scdm̄ q̄liter ipa ɔcupia. Tertium vero est q̄liter ad infusionē aie / originalis culpe imputatione saluet̄ diuina iusticia.

a Manet igit vt ait aug. &c. Obiicit. Cũ post baptismũ nõ debeat remanere i nobis nisi pena pmouẽs. et ɔcupia sit magis pena suffocãs q̃ pmouẽs. nõ vꝫ remanere in corpe mortis huius. Q aũt sit pena suffocãs patꝫ in lra sequẽti q̃ dr. cuius desideriis nõ obedire pcipimur. Si igit desideris concupiscẽtie sũt nociua. et prohibemur obedire ɔcupiscẽtie q̃ videt q sit pena suffocãs. Itẽ act9 cõcupie litigat rõez marie i opere virtutis generatiue. sed talis ẽ pena suffocãs. q̃ &c. Rn. Dõm q ɔcupis que remanet p9 baptismũ nõ ẽ pena suffocans q nõ pcludit aditũ vite spiritualis. stat enĩ simul cũ gratia pma. τ si incitet ad illicitũ. nõ tamen pualet. q subter nos ẽ appetitus noster. τ nos domiari possum9 illius. Remanet autẽ hec ɔcupia i mẽbris nris vt pena pmouens. maxime quãtũ ad exercitiũ pugne. q̃ facit ad augmẽtũ meriti τ corone. qd bñ significatũ ẽ in ingressu filiorũ isrl' in terram pmissionis. in q relicti eis domini9 aduersarios cum quibꝫ pugnare possent. τ p quos deus eos pbaret. vtrũ ipsi deum diligerent an nõ. sicut patet in li. iudicũ. Sunt τ alie plures vtilitates ad quas mouet hõ occasione cõcupiscentie in sere lter sꝫ he inueniri possunt li. iiij. dis. iiij. Per h p3 rñsio ad duo oba. Nã ɔcupia nõ suffocat nisi ei obedire velim9. τ lꝫ i actu generãdi vsus rõnis ipediat. nõ est ẽ ibi suffocatio. q tal' act9 pt esse meritorius b Per gratiã baptismi &c. Contra aut enĩ gratia baptismi habet oppositũ. aut nõ. Si sic. ergo vna nõ pt stare cum altera. ergo adueniente gratia recedit concupiscentia. nec minuit. Si nõ opponit ei. ergo videtur q ipam nõ diminuat. Item si ɔcupiscẽtia minuat p gra-

Di. XXXII

Aug9.

Originale peccatũ duobꝫ modis dimitt. s. extenuatoe τ solutõe reatus

Quõ origiale pctm̃ deleat i baptismo ex pte aie. a

Q Woniam

supra dictũ ẽ origiale pctm̃ esse viciũ ɔcupie. assignatũ qꝫ q̃ nõ a pentibꝫ trahat τ origiale dicat. supest inuestigare q̃ mõ i baptismo dimittat. cũ etiã p9 baptismũ remaneat ɔcupia que ante fuerat. vnde videtur vel peccatum originale nõ esse concupiscẽtia. vel nõ remitti in baptismo. a Manet igit vt ait augu. in corpore mortis huius carnalis concupiscentia. cuius viciosis desideriis nõ obedire precipimur. Que tamen cõcupiscentia quotidie minuit in pficientibus τ ptinentibus. sꝫ licet remaneat ɔcupiscẽtia post baptismũ. non tamen domina- b tur τ regnat. sicut ante. imo b p gratiã baptismi concupiscẽtia mitigat τ minuit. vt post dñari nõ valeat nisi qs reddat vires hosti eũdo post ɔcupias. nec p9 baptismũ remanet ad reatum c q nõ iputat in pctm̃ sꝫ tm̃ pena pcti est. añ baptismũ vero pena ẽ τ culpa. Duplici g rõe pctm̃ originale dr dimitti i baptismo. q p grãm baptismi viciũ ɔcupiscẽtie debilitat atqꝫ extenuat. ita vt iã non regnet nisi ɔsensu reddant ei vires. q τ reat9 ipi9 soluit. Vñ aug. i li. d bapti. paruulorũ. Grã p baptismũ id agit vt vet9 hõ crucifigat. τ corpus pcti destruat. nõ ita vt in ipa viuente carne ɔcupia respsa τ in-

tiam. ergo cum sit finita videtur q aliquãdo totaliter auferatur. qd est ɔtra augu. in littera q̃ dicit q hoc nõ prestatur nisi miraclo ineffabili. vt lex peccati prorsus extinguat. Ideo est hic qstio. verũ fomes i aliquo totaliter fuerit extinct9. Rn. Dõm q sic dictũ ẽ supra a ɔcupia

nata repẽte absumat τ nõ sit. sꝫ ne obsit mortuo q̃ inerat nato. Nã si post baptismũ vixerit. in carne hꝫ ɔcupiam cũ q̃ pugnet eãqꝫ adiuuãte deo supet si tñ ĩ inuacuũ grãꝫ ei9 suscepit. Non itaqꝫ hoc pstat in baptismo. nisi forte miraclo ineffabili creatoris. vt lex pcti q̃ ẽ in mẽbris prorsus extinguat vt nõ sit. sꝫ vt qc qd mali ab hoĩe factũ. dictũ. cogitatũqꝫ ẽ. totũ aboleat. ac velut factũ nõ fuerit habeat. Ipa vero ɔcupia soluto reat9 vinculo q̃ p illã diabol9 aĩam retinebat. τ a suo creatore sepabat manet i certamie. Ecce hapte ostẽdit ea rõne dimitti i baptismo. nõ q nõ maneat post baptismũ sꝫ q reat9 in baptismo abolet. Deinde idẽ ibe ondit eo mõ etiã dimitti. q baptismi grã cõcupiscẽtia ipa mitigat τ minuit in eodẽ li. ita dicẽs. Lex carnis quã apls appellat pctm̃ cũ ait. Nõ regnet pctm̃ in vestro mortali corpe. nõ sic manet in mẽbris eorũ q̃ ex aq̃ τ spũsancto renati sũt tãqꝫ nisi sit ei9 facta remissio. vt oĩno plena sit remissio pctõꝝ. sꝫ manet hoc viciũ cõ c cupiscentie in vetustate carnis tãqꝫ supatum τ pemptum. ni sillico cõsensu qdammodo reuiuiscat. τ in regnũ pprium dominationẽqꝫ reuocet. hic apte insinuat in baptismo ɔcupiscẽtiam debilitari. ex quo τ dicit dimitti. nõ solum io q reatus ibi soluit. Que remissionis modũ aliis etiã pluribus testimoniis

duo dicit Dicit ei appetitũ imoderatu boni cõmutabilis. τ sic dico q ista imoderantia circa appetitũ potest esse dupliciter. Aut ita q ratio captiuetur τ anima peruertatur vt necessitatem habeat pponendi bonum commutabile bono incommutabili. τ sic dicitur esse concupiscentia intensa. et hoc modo tenet rationem culpe. ratione videlicet illius immoderantie. Alio modo concupiscentia dicit imoderantiam. non quia ratio succumbat sensualitati. sed q sensualitas nõ perfecte obtemperat rationi. τ hoc modo tenet rationem pene. Pmo mõ quia tenet rationem c dpe directe opponitur ipi gratie. τ ideo gratia superueniens aufert illã imoderantiam pro eo q talis imoderantia ponebat debitũ iusticie carentiã. Aliam autẽ immoderãtiã que sicut dictum est

dicit rationem pene non tollit gratia in suo aduentu. ppter hoc q nõ opponit formaliter ei. sꝫ qm̃ gratia τ cõcupiscẽtia relicta respectu eius ad qd inclinãt quãdaꝫ habẽt oppositionẽ. hinc est q fm q hõ plus exercitat in gratia. magis τ magis remittit ɔcupiscẽtia. nunqꝫ tñ oĩno tollit ɔcupiscẽtia. q semp remanet radix ei9 in hoĩne nisi auferatur p donũ gratie speciale. sicut in virgine credit fuisse post ɔceptionẽ filii dei sꝫ h magis hꝫ locũ in tertio cũ qrit de sanctificatiõe virginis. Per h a irã dicta sunt patet oba. Grã enĩ et ɔcupia quodamõ op

Auctes de a. tero

Ro. vi.

scriptura edocet· Ait enim aug⁹· ɔtra Julianū· Lex in membris vicium carnis ē· quod ex pena peccati ⁊ ex traduce mortis ɔuenit· Sz lex ista q̄ est in mēbris remissa est regeneratōe spūali ⁊ manet in carne mortali· Remissa est· qr reatus solut⁹ est sacramento quo renascunt fideles· Manet aūt qr opat desideria ɔtra que dimicāt etiam fideles· Jdē in sermone quodā de concupiscētia carnis· Per gratiam baptismatis ⁊ lauacrū regenerationis solut⁹ est ⁊ ipe cōtupiscētie reatus· cū quo eras natus· ⁊ quicqd antea consensisti male cōcupiscētie· siue cogitatōe· siue locutōe· siue actione· Jdē in li· de nuptijs ⁊ concupiscentia· Concupiscētia carnis licet in regeneratis iam nō deputet in peccatum· quecūqz tamen ples nascit obligata est originali peccato· Jtē· Dimittitur ɔcupiscētia carnis in baptismo nō vt nō sit· sz vt nō imputetur i peccatū· Hoc est enī nō habere peccatuz· nō esse reum d peccati.⁹ Quō ergo alia peccata pretereūt actu ⁊ remanēt reatu vt homicidiū ⁊ silia· ita ecōuerso fieri pōt vt ɔcupiscētia ptereat reatu ⁊ remaneat actu· Ex pdictis euidēter monstrat quō peccatū originale in baptismo remittat.

¶ Quō originale peccatū curetur in baptismo ex parte carnis. b

¶ Solet aūt hic queri· vtrū et ipa caro in baptismo ab illa feditate purget· quā in ɔceptiōe ex ɔcupiscētia libidinosa cōtraxit· Quibusdam videt qr sicut aīa a reatu purificat· ita ⁊ caro ab illa pollutione purgat· vt sicut duobus cōplet mysteriuz baptismi· s· aq̄ et spiritu· ita ibi duo purgent· aīa· s· a reatu· et caro ab illa cōtagione· qđ qdez pbabile est· Alij vero putāt tm̄ aīam ibi mundari· carnē vero nō ab illa feditate purgari· Si vero remanet illa feditas vsqz ad ɔcreationē filioꝝ que fit in ɔcupiscentia carnis· videt natura carnis magis ac magis corrumpi· ⁊ magis corrupta videtur caro plis q̄ parentis· quia de carne pollutionē quam habuit a conceptu retinenti· trabitur polluta· ⁊ in concupiscentia concipit· vnde ⁊ polluit· et ita ex duplici causa ɔtaminat· vnde maior videt pollutio carnis in ple q̄ fuerit in parente· Ad qđ illi dicunt· quia licet caro plis ex carne feda seminet· ⁊ in contupiscentia concipiat· nō tamen feditatē maiorē trabit· q̄ caro vnde seminat habuerit· Quāuis etiā si fedior atqz īmundior sit caro prolis· ⁊ ideo magis corrupta q̄ caro pentis nō inde (vt aiunt) fit preiudiciū veritati· quia nec absurdū esse dicūt· si carnis natura magis in posterioribus corrupta trahatur neqz ex ipsa magis corrupta· anima magis inficit·

De pena cōcupiscentie que

---

ponunt· ⁊ qđāmodo ū sic ostēsum ē· Ad illud qđ obijcit scđo qr ɔcupia est finita· g aliqn̄ totaliter aufertur· Dicēdū qr h̄ verū eēt si ɔcupia diminueret q̄ntum ad causam sed solū minuit q̄ntū ad exercitiū siue cōpati/ 3 o nē ad illud ad quod est· ⁊ iō nūq̄ totaliter tollit sic habilitas aīe nun q̄ totaliter per peccatū adimit ⁊ hoc melius infra videbit·

c Manet h̄ viciū ɔcupiscē/ tie in vetustate carnis tanq̄ superatū ⁊ pem/ ptū· nisi illi cō/ sen· q̄dā reut· et in regnum pro/ priū reuocet· Hoc videt falsum eē· qr cū cō/ cupiscentia put regnabat dicebat eē originale pctm̄ ab augu· videt qr si reuo/ cet in regnū p/ priū post baptismū qr originale peccatū reuertaent· qr sit h̄ falsū est· pz ⁊c· Jtem que sunt diuer/ soꝝ geneꝝ· vnū nō auget alteꝝ· sed illicitus cō/ sensus ē culpa· ɔcupiscētia relicta ē pena· er/ go nō auget per ɔsensuz illicitū R⁹· qr ɔcupiscē 4 tia augetur per ɔsensum illici/ tū sic dicit· auget h̄ duplici ex cā· Primo quia gr̄a expellit· ex cui⁹ pntia ratio sensualitati ɔerat· ⁊ p ɔñs remittebat ɔcupiscentia· Alia ē 5 rō qr potētia ex frequentia act⁹ magis ɔmpta efficit ad exeūdū in actum ɔsilez· ⁊ qr act⁹ illicit⁹ dic actū ɔcupiscēdi· hinc ē qr cōcupiscētia augetur ab actu illicito qi a sili· Ad illud q̄ qđ obijcit qr tunc redit originale pctm̄ dōm qr h̄ nō sequit duplici ex cā· Primo q̄dē qr ɔcupia regnās nō dr peccatū origīale nisi inq̄ntū hz regnū ⁊ ɔñuz ab ipsa hoīs origine· cū aūt illud hz p illicitū actum· nō hz rōne originalis peti sz poti⁹ actual 6 Alia est etiā rō· qr aliter diminuit ɔcupiscētia p baptismū· aliter augetur p illicitū ɔsensū· Per baptismū enī sic diminuit vt auferat illud qđ formaliter erat petm̄ originale· vicz carentia debite iusticie Jbi enī absoluit̄ a debito originalis iusticie ad quaz oēs tenebāt ex ipa obligatōe ade· sz p illicitū ɔsensuz augeri dr p eo qr du hō peccat· magis efficitur pnus ad malū· saltē intēsiue ⁊ quātū ad aliqđ peti generis ɔterminatū· Ad 7 illud qđ obijcit qr sunt diuersorum generū ɔcupiscētia put est culpa ⁊ put est pena· dōm qr et si sint diuersoꝝ generū i genere moris· nō tn̄ i genere nature· vtriusqz enī act⁹ ē cōcupiscere· Preterea ⁊ si ɔcupiscentia put ē pena ū sit eiusdem generis cum ɔcupiscētia put est culpa formaliter loquēdo· qr tn̄ est pena viciosa· ad illā dese ordinat· ⁊ p hoc vna augmetat p alterā· sic docet ipa experiētia· d Quō g alia pectā pre· te· ⁊c· Contra· Si cō cupiscētia remanet actu· g ī originali nō enī cōsiderat reat⁹ verum etiā actus· g deberet dici peccatum actuale· ¶ Jtem falsum videt dicere cum ait qr alia peccata transeūt actu ⁊ remanent reatu· cū enī dimittuntur peccata actualia in baptismo· transeunt ⁊ quātū ad penā ⁊ quantū ad culpā· in pñria etiā transeunt quantum ad reatū pene eterne· Et si tu dicas qr remanet reatus ad penā satisfactoriā ⁊ tpalem· Obijcit silr de originali post cui⁹ deletionē in baptismate remanet obligatio ad mortē ⁊ ad alias penas tpales· R⁹· dōm qr magister large vocat hic actū· nō solū ipm̄ actualē motū· sed 8 etiā pnitatē illā sm̄ quā hō ordinat ad actū· Et iō dicit originale peccatū remanere actu· qr eius sit ibi pnitatio

Quidā vi/ cūt carnem mūdari ab illa pollutione· alij nō

Ostēdit in cōueniētia cōtra illos q̄ negant.

R⁹ illoꝝ.

remanet in carne ⁊ aīa ex quo autore sit. deo. s. vel alio. c

Preterea queri solet. vtrū concupiscentia que post baptismū remanet. ⁊ tn̄ penalitas ē. ante baptismū vo pena erat et culpa. ex deo autore sit vel ex alio. Ad quod breuiter r̄ndentes dicimus. q̄ inq̄tum pena ē deū h̄z autorē. inq̄tum vo culpa est. diabolū siue hominē habet autorem.

Utrū de⁹ ex iusticia debeat culpam originalē anime imputare. cū nō possit vitare. d

Solet etiā queri q̄ iusticia teneat̄ illo peccato aīa innocens a deo creata. cū nō sit ī potestate sua illud vitare. Non eni p liberum arbi. illud cōmittit̄. q̄ n̄ prius est aīa q̄ illi peccato est obnoxia. Ad hoc quidā dicunt ideo aīam ream esse illius peccati licet mūda a deo sit creata q̄ cum infundit̄ corpi cōdelectatur carni. ex quo peccatum contrahit. Qd̄ si esset. iā nō originale sed actuale poti⁹ diceretur. ergo recte potest dici iputari aīe illud peccatū qd̄ ex corruptione corpis ineuitabiliter trahit. Quia vt ait augu. in li. de ciui. dei. Non fuit corruptio corpis que aggrauat aīam causa primi peccati s̄z pena. nec caro corruptibilis aīam peccatricem fecit. sed peccatrix aīa carnem corruptibilē fecit. Illō etiā nō īmerito queri pōt. vtrū peccatuz originale debeat dici voluntarium vel necessarium. Et necessariū potest dici. q̄ vitari nō potest. Un̄ ⁊ ꝓpheta dicit. De necessitatib⁹ meis erue me. Et voluntariū nō incōgrue appellat̄. q̄ ex voluntate primi hois ꝓcessit. vt aug⁹. in. j. li. retracta. ostēdit dicens. Illud qd̄ i puulis dicit̄ originale peccatū. cū adhuc nō vtant̄ li. ar. voluntatis nō absurde vocat̄ voluntariū. q̄ ex p̄ma hois mala voluntate ꝯtractū. factū est q̄dāmodo hereditariū.

Quare deus vult aīam corpori maculato cōiungere. sciēs eaz inde maculari. ⁊ ideo damnari. e

Si vo querit̄ cur de⁹ q̄ fecit aiam ip̄az sine macula. ⁊ scit eā ex corpis ꝯiunctione maculam peccati ꝯtrahere. ⁊ aliq̄s ante baptismū se iungi ab ip̄o corpe ⁊ sic damnari. eam corpi iungit. R̄ndemus ex altitudine iudicioꝝ dei id ꝓuenire. nec iniuste id a deo fieri. Ip̄e eni nō incongrue humane ꝯditionis modū quē a p̄ncipio instituit (licz peccata hoim intercesserint) sine imuratione ꝯtinue seruat. Corpora de materia a p̄ncipio sine vicio facta fingens. aīasq̄z de nihilo creans. coruq̄z ꝯiunctione hominē ꝑficiens. Cuz ergo vtraq̄z hois natura a deo sine vicio sit instituta. lz̄a se sit peccato viciata. nō ideo imutabilis deus humane ꝯditionis primariā legē mutare debuit. siue ab hominū multiplicatione desistere.

Qualis creatur aīa a suo creatore. f

Hic a quibusdā queri solet. vtrū aīa talis sit an̄ baptismuz qualis a deo creat̄. Qd̄ nō esse ꝓbare conant̄ hoc mō. Aīa in corpe creat̄. in cuius ꝯiunctione peccato maculat̄. Quā cito ergo est peccatū h̄z. nec p̄us fuit. q̄ peccatū habuerit. nō est q̄ talis qualis a deo creat̄. Creatur eni a deo innocēs ⁊ sine vicio. ⁊ nunq̄ talis est. Ad quod dici potest q̄ nō oīno talis est q̄lem eam deus fecit. Deus eni bonā eam fecit. ⁊ bonitatem ei sine corruptione indidit. Ex qui cit̄ illa natura is bonitas quā i creatione a conditore suscepit quā bonitatē propter peccatū penitus nō amisit. sed viciataz habuit. quā deus tamē sine vicio fecit. Si eni res bona nō esset anima. in ea malum eē nequiret. cum nō possit malū esse nisi in bono. vt post dicet̄. Non q̄

originalis iusticie. p quam homo est reus carentie visionis dei. sic etiā priuatis p quam homo ordinatus ē ad actū concupiscendi. io aufertur illa priuatio iusticie originalis ⁊ relinqt̄ illa inclinatio habitualis. Ad illud vero quod obijcit̄ de trāsitu actuali. Dō. q̄ magister non loquit̄ de trāsitu q̄ est p peccati delectationē. sed per peccati ꝯsummationez ⁊ per quē modū presens ⁊ preteritum dicit̄ trāsire. ideo dicit q̄ transit q̄tuz ad actū ⁊ remanet q̄tum ad reatū quia actus est i fieri sed reat⁹ in quiete.

e Ad qd̄ dicit̄ ⁊c. Innuit magister q̄ anima nō est talis q̄lez deus fecit. Cōtra. i subita operatione simul ē fieri ⁊ factum eē sed illud argumentum est necessarium. De⁹ facit animā. ergo est. Et illud. Deus facit talez animā. ergo talis est. igit̄ magister implicat duo opposita in littera. Item q̄ro. aut de⁹ fecit animā iustam. aut iniustā. Si iustam. ergo deus dedit ei iusticiā. ⁊ h̄ est falsū non eni iusticia creata fuit cū illa aīa. Si iniustā. ⁊ talē. q̄ talē aīa q̄lem de⁹ eā fecit. Propt̄ h̄ est q̄stio qualez deus eā fecerit. Propter h̄ est q̄stio qualē de⁹ fecerit illā aīam. Tū videt̄ q̄ possit dari q̄ fecerit eam iniustā cū summa iusticia nō possit facere aliqd iniustum. Nō videtur silr q̄ fecerit eā iustam q̄ cum in p̄mo instanti fuerit iniusta. simul fuisset iusta ⁊ iniusta. ⁊ hec sunt incompossibilia. Nō eni videt̄ q̄ possit dari mediū circa h̄. q̄ h̄ duo sunt imediate opposita circa aiaz. R°. dō. q̄ cū q̄rit̄ q̄lem de⁹ fecerit aiam q̄tum ad bonitatē ⁊ maliciam h̄ pōt intelligi dupliciter. Aut q̄tum ad bonitatē nature aut q̄tum ad bonitatē moris. Si q̄tum ad bonitatē nature sic ꝯcedendū est q̄ fecit aiam bonā ⁊ adhuc bona ē. Si q̄tuz ad bonitatē moris sic dōm est q̄ deus nec fecit eā bonam nec malaz. Bonā eni nō fecit. q̄ bonitatē illā aīe nō dedit obsistente infectione ex pte corporis. cū aīa in eodē instanti viciata fuit in q̄ creata. Nō fec eā malam. q̄ q̄s ut anima sit v̄ stanti siue creat̄ oīa mala sit h̄ tamen nō est a deo creante sed a carne inficiente. ⁊ io dicit magister bene non esse ꝯcedendam aiam esse talis q̄lē

Questio

Q̄ trāsit. falli.

Cōgnata re ꝓfessio ⁊ ve ...

Originale an sit necessariū vel voluntarium

de eā fecit. sꝫ pon' ecōuerso. ſi q̃ deus dederit ei actualē iusticiā. sꝫ q̄ dedit ei bonitatē nature ad hn̄dū iusticiā ordinatā. a q̄ iusticia puatꝰ ꝑ carnē īfectā. Et sic patet obā. Pe. hūc ēt modū intendendū ēē si q̄reret de actiōe mala que ponitur esse a deo ſm ꝙ actio. non enim est a deo ſm ꝙ iusta. q̄ nō est iusta. nec ſm ꝙ iniusta. q̄ iniusticia nō est a deo. sꝫ est a deo ſm bonitatē nature ꝑ quā est in differēs ad vtrū ꝗ. Simili mō intelligendū est f creatione anie. f Pluribꝰ nō irrationabilit' videtur ꝛc. Innuit ꝙ ex ipsa creatione vna aia ē subtilior alia in cēntia. ꝛ ad intelligendū memorandūꝗꝫ habilior. Contra. h' enī videt esse falsuꝫ. q̄ sicut dicit Greg. Om̄es hoīes natura pariter genuit. ḡ si sūt ꝛ ab ipsa creatiōe aie pares sunt. Dic q̄ n̄ potest verū subtilitas ingeniȷ̄ ꝛ habilitas ad memorandū veniat ex parte corpis an ex pte aīe. Ex q̄ ex parte aie vr̄ magister in lr̄a dicere. Sed ꝯtrariū huiꝰ videtur q̄ videt q̄ ipsa aia q̄ nō variat ꝑ tpa. mō dementior est. modo ad intelligendū acutior. Hac aūt nō potest esse nisi ex pte corpis. Itē videmꝰ q̄ colerici naturaliter sunt maioris ingeniȷ̄ q̄ flegmatici. ḡ si hoc dicit cōplexionē ex pte corpis. videt ꝛc. Rn̄. dō n̄ q̄ sicut dicit magister in lr̄a. satis ꝓbabile ē q̄ in ipsa creatione sit ꝑcellēcia in aiabus. Et q̄ dicunt esse pares h' nō intelligit q̄ntuꝫ ad ꝑuationē ordinis naturaliū in ꝑcellentia. sed quātum ad ꝑuationē ordinis in dn̄io ꝛ seruitute. Si aūt querit vnde veniat ista ꝑcellentia naturaliū. verū ex pte aīe

an ex pte corpis. dōm q̄ cū aīa nō sit ꝓpter corpus sꝫ corpus ꝓpter aīam ista ꝑcellentia ex pte aīe venit. In hoc aūt ꝑcellit vna aīa alteri. nō rōne pncipiȷ̄ ex q̄. cū sit ex nihilo. sꝫ rōne sapiētie ꝯditoris q̄ ꝓducit oīa ſm ordinē debitum. Nō est tn̄ negādum q̄n multum faciat corpus ad exercitium illaꝝ habilitatum q̄ anie in sui creatione in sunt. vñ dispositio bona corporis multū expedit. sicut ecōtrario mala multum impedit ꝓpter h' iudicant colerici boni ingeniȷ̄. q̄ aīa q̄ntū ad vsum illiꝰ habilitatis iuuat ꝑ ꝯuenientē dispositiōeꝫ ex pte corpis. Item si ē illa rō pncipal' is boni ingeniȷ̄. q̄ videmꝰ aliq̄s hoīes ꝯtrarie cōplexiōis ingeniosos eē. Vñ videmꝰ hoīes ad diuersa exercitia aptos. q̄sdā ad artes mechanicas q̄sdā ad lib'ales. ꝛ iteꝝ q̄sdā ad mathematicā. q̄sdā ad methaphisicā. q̄sdā ad naturalia. q̄sdā ad rōnalia. Si q̄rat rō huiꝰ. Rn̄ debit theolog' q̄ h' ē ex distributiōne donoꝝ dei. a q̄ n̄ tm̄ ꝓcedūt dona grātuita. imo dona naturalia. ꝛ oīa talia grē vocāt a sanctis. ꝛ de hmōi intelligit illō. i. Petri. iiij. Vnusq̄sꝗ sicut accepit grāꝫ in alterutrū illā administrātes ꝛc. Natural' aūt tn̄ debit q̄ h' venit ex diuersa dispositiōe ex pte corpis. vl' q̄ntū ad cōplexionē vel q̄ntuꝫ ad organizationē. vterꝗ tn̄ bn̄. sꝫ theologꝰ meliꝰ. q̄ pncipaliorē assignat cām. vñ phs i li. de aīaliꝰ cū assigt cās dispositionis mēbroꝝ. vbi nō inuenit causam pncipalem ex parte nature. recurrit ad dispositionem conditricis sapientie.

oino tal' est aia q̄lis a deo ē creata. Sic q̄s pollutas hīs manꝰ si tale habuit pomū q̄le ego dedi manibꝰ. Ego ei dedi mūdū. Illud q̄ꝫ incōgrue queri solet. vtrū omnes aie ex creatione equales sint. an alie alijs excellentiores. f Pluribꝰ nō irrationabiliter videt q̄ ex ipsa creatione alie alijs excellāt in naturalibus donis. vt in eēntia alia alijs sit subtilior. ꝛ ad intelligendū memorandūꝗꝫ habilior. vtpote acutiori ingenio ꝛ ꝑspicaciori intellectu predita. Qd̄ nō improbabiliter dicit cū in angelis ita fuisse ꝯstet. Et licet naturalibꝰ donis alie p̄ alijs polleant. attn̄ ante baptismū a corpe discedētes parē penā. et post baptismū statim equalem coronā sortiunt. q̄ ingeniȷ̄ acumen vel tarditas. ꝓmiū vel penam in futuro nō collocat.

An anie ex creatiōe sint eq̄les in donis naturalibus.

D intelligentiā huiꝰ ptis incidit hic q̄stio circa tria. Pmo enī querit de deletiōe originalis culpe. Scdo querit de modo ꝯcupiscētie remanētie. Tertio q̄ritur de eq̄tate diuine iusticie in infusione ꝛ punitiōe aīe. Circa pmum queruntꝰ duo. Pmo q̄ritur vtrū baptismꝰ deleat originale quātū ad culpam que est in mente. Scdo vero vtrum deleat quātum ad eius causam que est in carne.

Questio I s

Vtrum baptismus deleat originale quantū ad culpam. Et q̄ sic videt Joh. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spirituſancto nō introibit in regnū celorum. h' sūt nō ē ꝓpter culpaꝫ actualē in puulis. ergo si hoc est. erit ꝓpter culpam originalē. sed post baptismū nō puatur paruulus regno celoꝝ. ergo necesse est q̄ in baptismo tollatur illud quod reddebat hominē indignū visione dei. ergo ꝛc. Item Ro. vj. Quicunꝗ baptizati sumus in christo iesu. in morte ipsius baptizati sumus. Et post. Qui enī mortuus est peccato. iustificatꝰ est a peccato. glo. i. ꝑ baptismū mortui sumus peccato. sic xp̄s semel mortuꝰ est pene. Item hoc ipm videt rōne. Baptismus enī est sacramentū veteris ꝛ etiā noue legis ergo sic in baptismate hō lauat exterius. ita vere lauat interius. si ergo in baptismo exterius vere lauatur puer. videt q̄ interius a peccato originali mundetur. Item in baptismo efficitur homo membrū christi et regenerat' generatione spirituali. si ergo mēbruꝫ christi esse nō potest quis q̄ꝺiu manet in peccato mortali. videtur q̄ per baptismū originale deleat' quantū ad culpam. Sed contra. Impossibile est deleri maculā peccati siue deformitatē amoueri q̄ꝺiu manet priuatio boni q̄ debet inesse. sꝫ in homine post baptismū manet carentia illius originalis iusticie. q̄ fuit in Adam in statu innocētie ḡ ꝑ baptismū nō delet' macula originalis culpe. Maior manifesta est ꝑ ipsam pcti diffinitiōeꝫ minor manifesta est ꝑ ipaꝫ experientiā. q̄ manifeste videmꝰ q̄ post baptismuꝫ caro spiritui non ita subijcitur sicut in adā subijciebatur. Item impossibile est maculam pcti deleri q̄ꝺiu manet actus pcti sicut est manifestum. Nunꝗ enī alicui remittit peccatū fornicationis q̄ꝺiu est in actu fornicādi. sed post baptismū manet originale q̄ntum ad actū. sicut dicit mgr. ḡ impossibile est q̄ in baptismo deleat' q̄ntū ad maculam ꝛ reatuꝫ. Item cōcupiscere post baptismū culpa ē. sꝫ q̄les sunt actꝰ tales sunt habitus. ḡ ꝯcupiscentia q̄ remanet post baptismū est culpa. ꝯ non est culpa actualis. ḡ est culpa originalis. igit' per baptismū originalis culpa nō delet' q̄ntum ad maculam. Itē culpa est meritū pene. ḡ si ai

notessat culpa· oĩno debet remoueri penā· Si igit̃ post peccatū remanet pena debita originali· vt pote mors ⁊ ꝯsimiles pene· nō videt̃ ꝙ ꝑ baptismū fiat deletio originalis culpe qn̄tum ad maculā ¶ Si tu dicas ꝙ macula peti deleta· pōt remanere aliquis reatus in aīa· ⁊ obligatio ad penam ꝑ culpa ꝑus facta· videt̃ tunc ꝙ originale remanet qn̄tū ad reatum· igit̃ male dicit magister

12 cū ait ꝙ originale trāsit reatu ⁊ remanet actu· ¶ Rn̄º· ꝙ sicut dic̄ mgr̄ in lr̄a ⁊ accipit a dc̄is Aug· duplici rōne dr̄ originale remitti in baptismo· q꞉ ꝑ gram̄ baptismi viciū ꝯcupie debilitat̃ atq꞉ extenuat̃ vt iam nō regnet· ⁊ q꞉ reatus ipius soluit̃· Ad hui⁹ aūt verbi intelligētiā notādū ꝙ illud verbū dupliciter pōt intelligi· ⁊ vtroq꞉ mō satis ꝓbabiliter· Uno mō sic sicut dicit aug· in li· de bapti· puulo· Originale ē ꝯcupiscētia siue viciū concupiscentie· ⁊ hoc ipm̄ dicit magister in lr̄a· Hec aūt ꝯcupiscentia ꝑut dr̄ esse originale peccatū· noīat appetitū boni cōmutabilis intm̄ sumpt̄ inordinatū· Et rō hui⁹ est ista· qm̄ originale peccatū nō tm̄ est culpa· sed etiā culpa mortalis· Inquātū culpa est· dicit ꝑuationē ordīs debiti· inquātū mortalis est· nō tm̄ dicit boni debiti ꝑuationē· sed etiā dicit ordīs ⁊ iusticie subuersionē· Ad hoc igit̃ ꝙ ꝯcupiscētia in aliquo dicat culpam originalem· necesse est ꝙ dicat necessitatē ꝯcupiscendi· siue appetitus īmoderantiā cum debito nō ꝯcupiscendi ⁊ cū dn̄io ita ꝙ carnalis appetitus ꝑsit spiritui· Et q꞉ vtrūq꞉ hoꝝ est in homine an̄ baptismū· hꝫ eīm debitum non concupiscendi· q꞉ ad hoc tota humana natura in adā fuerat obligata· nec illa obligatio alicui fuerat relaxata· habet etiam dominiū· q꞉ gratia destitutus vincitur lege membroꝝ· hinc est ꝙ habet in se originale peccatū· cum aūt homo baptisatur· tūc gratia infunditur ex merito passionis christi cui⁹ efficitur membrū· ꝑ baptismū ab illo debito absoluit̃· gratia vero erigit animā ⁊ dat ei potentiam vt non vincatur a concupiscentia et ꝑ hoc aufert ei dominiū· Et hinc est ꝙ q꞉ in baptismate tollit̃ cōcupiscentie dominiū· ⁊ soluitur nō concupiscendi debitum· q꞉ omnino aufertur ratio culpe ab ipsa concupiscentia· licet aliquo modo remaneat· ⁊ hinc est ꝙ magister dicit ꝙ originale in baptismo transit reatu ⁊ remanet actu· q꞉ ⁊ si remaneat concupiscēa· non tamen remanet prout est culpa ⁊ obligatoria ad penam· Hinc ē igitur ꝙ magister dicit duplici ratione in baptismate peccatum originale deleri· ⁊ quia vicium cōcupiscentie extenuatur· ⁊ q꞉ reatus soluitur· Aliter etiam potest intelligi verbum illud vt intelligamus sicut superius dictum fuit in originali culpa reperiri conformitatē quādam ad culpam actualem· Sicut enim videmus ꝙ in culpa actuali· ⁊ est cōuersio ⁊ est auersio· ⁊ in ipso actu peccandi· ⁊ in ipso habitu peccati· ē ꝑuatio habit⁹ boni· ⁊ quedam habilitatio ad actum peccati· sic in originali intelligimus esse debite iusticie carentiā ⁊ cōcupiām. Et quemadmodū in actuali ꝑuatio habilitatis bone est ipsum peccatum formaliter loquendo· ipsa vero habilitatio siue pronitas ad actum peccati non est peccatum nisi materialiter loquendo· ꝓpterea ꝙ non est culpa nisi quamdiu manet ibi ꝑuatio· sic intelligendū est in ꝓposito· Et quemadmodū in actualis peccati deletione· cum gratia infunditur statim moritur culpa inq̄ntū erat deformitas ⁊ ꝑuatio· nihilominus tm̄ simul cum hoc manet quedam pronitas ad actū licet remissa· in his potissime qui peccauerunt peccato consuetudinis· Sic quando gratia baptismalis infundit̃ anime· statī remouetur originale peccatum· carentia que erat carētia debite iusticie· etiam cum statim gratia est in anima simul cum ea est ⁊ iusticia· concupiscentia vero nō omnino tollitur sed minuitur ꝓpterea ꝙ pronitas ad culpam simul potest stare cum gratia· q꞉ sicut dictū est non erat ipm̄ peccatū loquendo formaliter sed materialiter· Un̄ cum excluditur carentia debite iusticie ꝑ gratiā baptismalem remanet concupiscentia ratione pene· Et hinc est ꝙ dicit magister ꝙ transit reatu ⁊ remanet actu· q꞉ iam non est culpa ꝑ quam homo sit dignus pena· sꝫ pena est ex precedēti culpa relicta· Pro tanto dicit̃ ꝙ originale peccatum duplici ratōne dicit̃ remitti in baptismo· ⁊ q꞉ concupiā extenuatur· ⁊ q꞉ debitū soluit̃· Soluitur nanq꞉ debitum dum per iusticiam gratie recompensatur iusticia originalis innocentie· Concupiā vero remittit̃· dum potestas datur spiritui ꝑ gratiam regēdi ⁊ vincendi carnem· Concedende sunt igitur rationes ostendentes peccatum originale qn̄tum ad culpam deleri in baptismo ¶ Ad illud ergo quod primo obi̅r in cōtrariū ꝙ manet ꝑuatio originalis iusticie: r̄ndet̃ ꝙ debitū soluit̃ merito passionis xp̄i· ⁊ recōpensatio fit gratia spūssancti quā de⁹ dat aīe· ⁊ quā etiam plus acceptat q̄ iusticiā innocētie.

13

¶ Ad illud qd̄ obi̅r ꝙ manēte actu nō pōt deleri culpa· dōm ꝙ verū est de actu in q̄ consistit plena rō culpe· sicut in actu fornicationis ꝯsistit cōsummatio illius peti· Actus aūt originalis peti vocatur hic ꝯcupiā siue necessitas ꝯcupiscēdi· sꝫ hec nō manet ꝑut in ipsa est illius peti ꝯsummatio· Sicut enim dictū est· nec manet qn̄tum ad dominiū· nec manet qn̄tū ad ꝯcupiscendi debitū· Unde sicut in aliquo casto post deletionē ⁊ dimissionē peti luxurie manere pōt aliqua ꝓnitas carnalis ꝯcupie· ⁊ etiā aliqn̄ in actu ꝯcupiscendi erit salua nihilomin⁹ castitate· sic et in ꝓposito intelligendū ē esse.

14

¶ Ad illud qd̄ obi̅r ꝙ ꝯcupiscere post baptismū ē petm̄· dōm ꝙ verū est· sꝫ ex hoc nō sequitur ꝙ illa ꝯcupia q̄ ꝑuocat ad cōcupiscēdū sit petm̄· sꝫ sufficit ꝙ sit petm̄ vel ex petō relicta· Qn̄ ergo dicit̃ ꝙ quales sunt actus tales sunt habit⁹ hoc intelligit̃ de habitibus generatis ex actib⁹ frequētatis· sicut de habitibus cōsuetudinalib⁹· Cōcupiscentia vero illa que post baptismū remanet· nō est generata ex frequēti ꝯcupiscibilitate· sꝫ ex carnis corruptiōe ⁊ ideo nō habet rōem culpe sꝫ pene· quia vero ad malū inclinat· potius viciositas q̄ penalitas appellari debet.

15

¶ Ad illud qd̄ obicit̃ ꝙ remota culpa debet ꝑ consequēs remoueri pena· dc̄m ꝙ illud verū est de pena eterna ⁊ eius reatu· de aliis vero penis tp̄alib⁹ h̄ nō oportet· sic maifestū ē in sacro ꝑnie in quo et si deleat̃ culpa in cōtritione· nihilominus tm̄ obligatur hō ad satisfactionē· q̄uis eīm deus remittat offensam· adhuc cū querit emēdam· Et si tu obicias ꝙ in baptismo est plena remissio vn̄ delent̃ actualia q̄ntū ad penā ⁊ culpam· ⁊ ita multo fortius originale· Ad h̄ satis planū est r̄ndere· sed hui⁹ questionis determinatio nō spectat ad locū istū· sed ad quartū li· in ea ꝑte in qua agit̃ de baptismo q̄ntum ad effectū· ⁊ ibi determinatum inuenit̃· quare hō in baptismo a quibusdā penis absoluit̃· a q̄busdā vero minime· Et q꞉ supfluitas vitanda ē ⁊ singula suis locis tractanda sunt· tum ꝓpter ordinem tum ꝓpter breuitatē· ad p̄ns obmittēdū est.

16

¶ Questio II b

Utrū originale petm̄ ꝑ baptismū deleri habeat q̄ntum ad cām· Et ꝙ sic videt̃ per verbū dam̄· qui dicit ꝙ due sunt in baptismo· correspōdētia duobus q̄ sunt in hoīe Ait eīm sic· Qm̄ duplex est homo ex aīa ⁊ corpore· duplicē dedit purgationē ꝑ aquā ⁊ spm̄· Spū quod fm

imaginem ⁊ similitudinē est renouāte. aqua etiā ꝑ spiritus grām corpus a pctō purgante ⁊ a corruptione liberate. Si igit hec corruptio est causa originalis pctī transfundendi. videt ꝙ originale pctm̄ non solū deleat quātum ad culpā sed etiā quātum ad cām. ¶ Item potentior est xp̄s in satisfaciendo ꝙ̄ fuerit adam in corrūpendo. sicut dicit Ro. v. Non sicut delictū ita ⁊ donum. Ex quo innuit ꝙ multo maius fuit donū ꝙ̄ delictū ꝗ̄ si delictum ade non tm̄ potuit inficere hominē in se sed put est pncipium alteri⁹. videtur ꝙ baptismi sacrm̄ nō tm̄ curet hominē in se. sed etiā put est alterius principium. ¶ Item non remouet effectus ꝯsistente causa. ꝗ̄ si baptismū remouet ipm̄ originale pctm̄ ab homine necesse est ꝙ ⁊ cam originalis pctī tollat ab ipso. et si hoc. videt tunc ꝙ baptisatus nō transfundat in alterū originale peccatū. ¶ Item nō sufficienter curat morbū qui relinquit radicē morbi. ꝗ̄ aut xp̄s non est medicus ꝑfectus. aut si ꝑfectus medicus est ꝑ medicinā sacri baptismi nō solū expiat originale quātum ad culpā sed etiā quātum ad cām et si h. ꝗ̄ baptizat⁹ ⁊c. ¶ Itē tales sunt fructus qlis est arbor. ⁊ tales sunt rami qlis ⁊ radix. Vñ et dñs math. vij. Nō pōt arbor bona fruct⁹ malos facere. Et aplus Ro. xj. Si radix sancta ⁊ rami sancti. ꝗ̄ si originale deletum est in parente. ⁊ parens est purificatus. videtur similr ꝙ purificetur et ples. ⁊ si hoc. aut originale nō deletur ꝑ baptismū. aut si deletur quātum ad culpam. deletur similr quātum ad cām. Si tu dicas ꝙ baptism⁹ nō purificat hominem ab originali inquātum est corruptio naturalis. sed inquātum est corruptio ꝑsonalis. ¶ Contra si oppositū est causa oppositi. ⁊ ꝓpositū est ca ꝯ ꝓpositi sed ꝑsona corrupta corrupit naturā. ꝗ̄ pari rōne ꝑsona sanata sanat ⁊ natura. ¶ Item si aliquis curet aliquē a lepra. quia lepra est morbus hereditarius. hoc ipso ꝙ a lepra curat dat ei potētiam generādi filiū sanū. ꝗ̄ pari rōne si originale morbus est hereditarius. videt ꝙ nō deleat quin auferat illa corruptio ꝑ quā originale in alterū trāsfundit. Sed cōtra. Baptisatus etiam post baptismū sentit in se motus ꝯcupiscētie. sed cōcupiscentia orit̄ hz ex carnis feditate. ⁊ illa est causa originalis pctī in ꝓle ꝗ̄ baptism⁹ nō curat morbū originalis pctī quātū ad radicē. ¶ Itē cā originalis pctī residet penes carnē sed grā spūssancti respicit ꝓprie ipsā mentē ergo si causa originalis pctī nō opponit̄ ipsi gratie. videtur ꝙ per grām baptismalē non habeat remoueri. ¶ Item si baptismus curaret originale nō tm̄ inquātum est morbus ꝑsonalis. sed etiā inquātum est morbus naturalis. igit̄ parēte baptizato. nō oporteret ꝓlem baptizari. Si igitur vnūquēqz in ꝓpria ꝑsona necesse est baptizari. videt ꝙ in baptismate nō fiat deletio originalis quātum ad cām et radicē morbi. ¶ Item ꝓpter peccatū originale habemus ignorātiam in mēte. ⁊ ꝯcupiscētiā in carne. sz baptismus nō tollit homini ignorātiā que se tenet ex parte mētis. ꝗ̄ multo minus nec illā corruptionē que se tenet ex parte carnis. sz illa ē causa originalis ꝑtē. ¶ R⁹. dōm

17 ꝙ dupliciter est loqui de causa originalis. aut sm̄ considerationem vnius hoīs in se. aut ꝑ cōparationē ei⁹ ad alterū ex ipso ꝓpagandū. Si primo modo loquamur sic semꝑ cū delet̄ peccatū originale. delet̄ et causa originalis pctī quātum ad hoc vt nō possit deinceps peccatū originale causari in anima baptizati. Remittit̄ em̄ quodammodo feditas carnis. ⁊ ꝑ consequens improbitas sue tyrānidis rōne cuius habebat spiritū in seruitutem pctī redigere. qd̄ quidē nō potest facere post baptismū ꝓpter auxiliū gratie qd̄ ibi dat̄ spiritui. ꝑ qd̄ presidet carni ⁊ ita effectus illius grātie quodāmodo redundat in carnē. Si aūt loquamur de causa originalis respectu alterius ꝓpagandi. sic ꝑ baptismū nō deletur originale quātū ad causā siue radicē. Et ratio huius potissima vt credo est. quia corruptio que est causa originalis peccati ꝓpagandi est corruptio nature cōsistens penes vim que habet radicari in carne. Unde originale put est vicium ꝑsone respicit volūtatē. put autē est vicium nature respicit generatiuā virtutē ⁊ carnē. grā autē sacramētalis ꝓprie respicit corruptionē ꝑsone ꝯtra vo corruptionem nature non habet ordinari directe et hinc est ꝙ cū infundit̄ gratia baptismalis. deletur originalis culpa sm̄ ꝙ erat pctm̄ ipius anime. remanet etiā nō aliquis languor in carne q̄ est causa originalis in ꝓle. Si autē

18 querat̄ quare remediū grē sacramētalis ordinat̄ directe ꝯtra originale put corrumpit ꝑsonā. ⁊ nō put corrumpit naturā. Dōm ꝙ summus medicus hoc instituit rōne congruā exigente. tum ex parte medici. tum ex parte egrotantium. tum ex parte medicamēti. Ex parte quidē medici. quia sic dñs debuit nos curare. vt salutē nostrā vnusquisqz ab ipso immediate recogitaret. ⁊ ideo vnūquēqz voluit curari a suo baptismate immediate ⁊ in se. et ꝓpterea baptismus delet originale in hoīe sm̄ ꝙ est indiuiduū. nō sm̄ ꝙ est alteri⁹ principiū. vt ex hoc vnusquisqz reddat obsequiū deo debitū. ⁊ magis recognoscat saluatori suo beneficium. Ex parte etiam egrotātiū congruentia erat. De⁹ enim nemini vult saluari nisi salua arbitrij sui libertate. ⁊ ideo talem efficaciam medicamento dedit. vt salua esset libertas ⁊ meritū liberi arbitrij. Ideo etiā vt fides habeat locū. occultat dñs sacramēti sui effectū. ⁊ ideo nō curat̄ nature morbus. Ex parte etiā medicamēti ratio est. quia virtus regeneratiua in sacramēto est ipsa fides vñ a fide passionis dicunt̄ sacramēta habere efficaciā. Quoniā ꝗ̄ hec virtus regeneratiua pncipaliter respicit voluntatē ⁊ mentē. virtus aūt generatiua decisionē carnis a carne. hinc est ꝙ baptism⁹ sanat siue curat originale sm̄ ꝙ est morb⁹ persone. dum in ea datur gratia per quā rectificat̄ personalis voluntas. remanente nihilominus corruptiōe in carne ⁊ in vi generatiua. que causa est transfundendi originalē culpam. Et sic patet ꝙ ꝑ baptismū deletur originale peccatū quātū ad culpam. nō tamē remouet̄ causa transfundendi originale in ꝑsonā alterā. sicut rōnes ostendunt que ad secundā ꝑtem inducunt̄. ⁊ ideo concedende sunt. ¶ Ad illud ꝗ̄

19 qd̄ pmo obijcitur de damas. ꝙ caro ⁊ spūs purgant̄ in baptismo. Dōm ꝙ dam. intelligit carnē purgari. quia feditas carnis aliquo modo remittit̄. nō ꝙ oīno tollat̄ ⁊ illā remissionē siue diminutionē feditatis. purgationem vocat. ꝓpter hoc ꝙ nō est amplius causa culpe in eo in quo est. nō tamen ꝑ baptismū oīno feditas delet̄. cum nō tm̄ pariter coitus sit in paganis. verūetiā in xp̄ianis. Probabile enī est ꝙ illa feditas ꝑ baptismū remittat̄. vulgo enī dicit̄ ꝙ paruuli baptizati nō ita fetēt sicut alij nō baptizati. ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄ ꝙ xp̄s magis fuit sufficiens ad satisfaciendū ꝙ̄ adam ad corrumpendum. Dōm ꝙ verum est. verumtm̄ ꝙ nō dedit oēm virtutē sacramento quā dare poterat. sz quā dare congruebat. ideo etsi sufficientior esset. nō tamē dedit virtutem sacramēto curandi omnē corruptionē. sed solū corruptionē persone. sic em̄ congruebat vt prius ostensum est. ¶ Ad illud qd̄ obijcitur ꝙ nō remouet̄ effect⁹

21 ꝑmanente causa. Dōm ꝙ verum est de causa efficiente ⁊ ꝯseruante. nō de efficiente tm̄. Uerum est etiā de existentia cause in ea dispositione in qua ꝓducit effectum

Neutro autē istorū modorū remanet causa originalis. siue qr feditas ipā nō ē causa ɔseruatiua originalis. cū originale sit in aīa separa. siue qr nō remanet ī ea dispositione ꝛ intensione sm̄ quā aīa ex ipā trahit originale.
22 ¶ Ad illud qđ obiicitur qđ nō sufficienter curat morbum qui relinquit radicem. Dōm q̄ hoc verū est qn̄ radix morbi relinquit que potest causare vulnus in eo q̄ curatur. nō sic aūt relinquit radix originalis peccati. q̄ quidā possit iterare morbū illum circa eū qui baptizat. Possem̄ ꝛ aliter dici q̄ vtile est relinquere radicē alicuius egritudinis. qr vna egritudo frequēter curat aliterā. Dīmōi aūt corruptio q̄ remanet in carne. occasio est vitandi multa mala. ꝛ ꝑ ɔsequēs faciendi multa bona sicut oñdicur in quarto in tractatu de effectu baptismi.
23 ¶ Ad illud qđ obiicitur q̄ si radix sancta ē ꝛ rami. Dōm q̄ illud intelligit per se loquēdo. vt si radix sancta sit sm̄ q̄ radix. baptism̄ aūt etsi sanctificet hominē. nō tamē sanctificat eum sm̄ q̄ est ꝑncipiū alteri⁹. qr remedium illud curat morbū ꝑsone nō nature sicut ostensū est.
24 ¶ Ad illud qđ obiicit q̄ curato leproso datur ei virtus generandi sanū. Dōm q̄ nō est simile. Lepra eīn sic est morbus hereditarius q̄ nō est alius morbus vt corrūpit ꝑsonā ꝛ vt corrūpit naturā. eo q̄ totum hominē inficit ex ꝑte carnis. nō solū quātū ad nutritiuā. sz etiam quātum ad generatiuā. ꝛ ideo leprosus generat leprosum. qr ita corruptus est in eo humor generatiu⁹ sic̄ nutritiu⁹. ꝛ qn̄ homo a lepra curat. vterqʒ humor simul
25 in ipso sanat. Sed in originali peccato est corruptio ꝑsone ꝛ nature. ita q̄ iste corruptiones sunt diuerse. Corruptio eīn ꝑsone respicit liberā volūtatē. corruptio vō nature sm̄ q̄ ab illa causat respicit generatiuā virtutē. Est eīn natura vis insita reb⁹ ex similib⁹ similia procreās. ꝛ ideo cū vna istarū corruptionū ꝑ baptismū curetur nō oportet q̄ curet alia. ꝛ hinc est q̄ mūdificatus ꝑ baptismū generat imundū. Qualitas eīn plus genite ꝑ ꝑformat dispositiōi virtutis generatiue q̄ dispositiōi volūtatis libere. ꝛ ideo exemplificat Aug⁹. q̄ sicut circūcisus generat ꝑputiatū. ꝛ ex grano mūdo generat granum cū paleis. ꝛ hoc iō qr omnia ista erant in vi ꝑpagatiua ꝛ rōne seminali sm̄ quā hec ꝑpagant. iō similiter intelligendū est in hoībꝫ. q̄ qr corruptio remanet in vi generatiua. cūius volūtas curet per gratiā. hō generat sm̄ id in quo assimilat ade. nō sm̄ id in quo assimilatur xp̄o. ꝛ ideo ꝑducit filiū similē ade ꝑuaricatori. magis q̄ suo redemptori.

Onsequēter queritur de secundo ꝑncipali. scilicet de morbo concupiscētie. Et circa hoc queruntur duo. Primo queritur in quo sit concupiscentia tanq̄ in subiecto. Secūdo queritur a quo sit tanq̄ a principio effectiuo.

¶ Questio. I c

In quo sit ɔcupiscentia tanq̄ in subiecto. videlicet vtrū sit in anīa vel in carne. ¶ Et q̄ in carne videt. Ad Ro. vij. dicit aplūs. Video aliā legem in mēbris meis repug. le. mē. m. Glo. video aliā legē. i. fomitē peccati qui regnat in mēbris meis. vt in oculo ad ɔcupiscendum in manu ad opandū. ḡ ɔcupiscētia est in oculo. ¶ Itē Hug. de sancto victo. Uiciū originis humane duplici corruptione inficit naturā. ignorātia mentē et ɔcupiscētia carnē. Si igit ignorantia est in mēte tanq̄ in subiecto. videt q̄ ꝛ ɔcupiscētia sit in carne tanq̄ in subiecto. ¶ Item sicut se habet lex mentis ad mentem. ita se habet lex carnis ad carnē. sed lex mētis est in mēte tanq̄ in subiecto. ergo pari ratione ꝛ lex carnis est in carne tanq̄ in subiecto. sed lex carnis est concupiscentia sicut dicit Roma. vij. ergo ꝛc. ¶ Itē ɔcupiscentia carnis nō est in aīa nisi q̄ādiu aīa est vnita carni. si ḡ ꝑprietas saluari habet in ꝑprio subiecto. videt q̄ ɔcupiscentia ipā nō sit in aīa que sepabilis est a carne. imo in carne ipsa. ¶ Itē cui⁹ est act⁹. eius ē ꝛ habit⁹. sz carnis est ɔcupiscere sicut dr̄ Gal. v. Caro ɔcupiscit aduersus spm̄ ergo ɔcupiscentia est a carne. Sz cōtra Aug. verbis apli. Uitiū ɔcupiscētie est q̄ aīa sz ꝑtrahit ex carne. sz illud qđ anima ꝑtrahit ꝑprie est in aīa. ḡ ɔcupiscentie vitiū est in ipā sicut in subiecto. ¶ Itē Aug. in li. lxxxiij q. Concupiscētia est corpis affectio qua aīs inferiora sectat. que magis ꝑprie cupiditas dicit. s affectio habz esse in anima tanq̄ in subiecto. ḡ ꝛc. ¶ Itē illius sol⁹ est ɔcupiscere cui⁹ est cognoscere. ergo in illo solo ē cōcupiscentia in quo est cognitio. s cognitio est in anima tanq̄ in subiecto. ergo ꝛ ɔcupiscētia. ¶ Itē in illo solo est cōcupiscētia tanq̄ in subiecto in quo potest esse culpa. s tale nō est caro sed aīa. ergo ꝛc. ¶ Itē anima recedente a carne nō plus cōcupiscit caro q̄ lapis. aīa vero ꝑter carnē ɔcupiscere potest ꝛ desiderare. sicut et dolere. ergo videt ꝑprie q̄ cōcupiscētia esse habeat in anima vt in subiecto ꝑprio. ¶ R⁹. Dōm q̄ cōcupiscētia du-
26 pliciter accipit. Uno mō dicit concupiscētia esse desideriū nimis intēsum ꝛ immoderatū. siue sit respectu boni interioris siue exterioris. siue iferioris. Et h̄ mō accipit ad Ro. vij. vbi dr̄ in glo. Bona ē lex. q̄ dū ɔcupiāz ꝓhibet. ōia mala ꝓhibet. ꝛ sic ɔcupia h̄z eē ī vi aīe appetitiua. siue dicat vis appetitiua brutalis. siue dicat vis appetitiua rōnalis. Alio mō sumit ɔcupiscētia ꝓ appetitu delectabilis sm̄ tactū. Et sic accipit Eccli. vij. Propter speciē mulieris multi perierūt. ꝛ ex h̄ ɔcupia quasi ignis exardescit. Hec ɔcupia dicit esse in carne. ꝛ in
27 sensualitate. ꝛ in rōnali ꝑte. Sed in carne ē causaliter. i rōnali vō ꝑte est formaliter. In sensualitate vō vtroqʒ mō vicz causaliter ꝛ formalr. Iō dico q̄ in rōnali ꝑte ꝛ i sensualitate est formaliter. qm̄ act⁹ qui est ɔcupiscere sicut vult Aug⁹. est ꝑncipalis anie. Iō vero causaliter dicit esse in carne. qr caro infecta iuncta aīe ex sua infectione reddit eā ɔcupiscentē. Unū si qs vellet ꝑprie subiectum ɔcupiscētie carnalis assigr̄e. nec tm̄ diceret carnem. nec tm̄ diceret aīam. sed ipm̄ ɔiunctū. vt sicut sentire est actus ɔiuncti. sic etiā actus ɔiuncti est delectari carnaliter ꝛ ɔcupiscere. Propter qđ nota q̄ caro du-
28 pliciter sumit in scriptura. Aliqn̄ dicit caro hō exterior carnalis ꝛ sensibilis. ꝛ sic cōprehendit carnē cū potētia aīe sensitiua. Et h̄ mō ꝑprie est subiectū ɔcupiscentie carnalis. Alio mō dicit caro ꝑs hominis ɔstitutiua. Et h̄ mō nō est ɔcedendū q̄ ɔcupia est in carne nisi dicatur inesse sicut in causa. Rōnes igit oñdentes q̄ ɔcupiscentia magis ꝑprie est in aīa q̄ in carne ɔcedēde sūt.
29 ¶ Ad illud qđ obiicit de verbo apli. Uideo aliā legem in mēbris meis. ꝛc. Dōm q̄ membrū nō tm̄ vocat caro siue hō exterior. sed etiā accipit ibi ꝓ carne ꝛ virtute appetitiua.
30 ¶ Ad illud qđ obiicit de hug. viden pōt similiter q̄ carnē accipit ꝓ hoīe carnali. vt si caro dicat ipm̄ corpus. tūc intelligit de ꝑdicatōe causali. vt ɔcupiscentia dicat carnē inficere. i. carnis feditas vel corruptio ex qua ɔcupia ipsa orit.
31 ¶ Ad illud qđ obiicit de lege carnis. Dicendū q̄ caro accipit ibi ꝓ hoīe carnali ꝛ exteriori. Et similiter in vltima auctoritate q̄ dicit. Caro
32 ɔcupiscit aduersus spiritū. ¶ Ad illud qđ obiicit q̄ in aīa separata nō est ɔcupiscētia carnalis. Dicendū q̄ ex h̄ nō sequit q̄ caro sit ꝑpriū subiectū ɔcupiscētie. sed ex h̄

bene sequit q̄ ꝯcupia nō inest aīe nisi vt carnī vnite.

¶ Ad vltimū iam patz rn̄sio ex his que dicta sunt. Cū em̄ dicit. caro ꝯcupiscit aduersus spm̄. caro ibi fm̄ glo. exponit dicitur homo carnalis siue sensualitas carnis

¶ Questio II D

A quo sit ipsa ꝯcupiscentia tanq̄ a pncipio. Et est questio vtrū sit a deo. Et q̄ nō videtur. Roma. vj. Uetus homo noster crucifix⁹ ē. Glo. Uetus hō est fomes qui ex nobis est. nō a deo. ¶ Item Aug⁹. in li. v. rn̄sio Credite malū ex diabolo. bonū ex deo nā libidinem. s3 libido ꝛ cōcupiscentia idē sunt. ergo ꝛc. ¶ Item dei filius assumpsit omne qd̄ in nostra natura plantauit. sed cōcupiscentiā non assumpsit. ergo ꝯcupiscentia nō ē in nobis a deo. ¶ Itē omne qd̄ est a deo est bonū. ꝛ de se ad bonum ordinatum. s3 ꝯcupiscētia malū est ꝛ ad malū ordinata. cū ei⁹ vsus seu act⁹ cōcupiscēdi sit malus. ergo videt q̄ ꝯtupia nō sit a deo. ¶ Item fomes ingenitum huiōi ē causa originalis in ple. ꝛ ita est cā originalis necessaria ꝛ determinata q̄ nō attendit ibi libertas volūtatis. sed qd̄ est cā alicui⁹ rei necessario ꝛ determinate ordinate ad malū. est cā mali. Si igit fomes eēt a deo tunc sequeretur q̄ pctm̄ originale eēt a deo. q̄ si hoc est falsuz. restat q̄ ꝛ pmū. ¶ S3 ꝯtra Aug. de li. arbi. Ois pena peccati iusta ē. ꝛ suppliciū noiat. s3 ꝯtupia q̄ remanet post baptismū pena ē. ergo iusta est. s3 omne qd̄ iustū est. est a deo ergo ꝛc. ¶ Itē ois pena aut est acta. aut inflicta. aut cōtracta. s3 fomes nō est pena acta. q̄ est in puulis q̄ nihil boni vel mali egerūt. Nō est pena ꝯtra. q̄ fuit in adā q̄ nō pcessit ex alio genere. Restat igit q̄ est pena inflicta. s3 ois talis pena est a diuina iusticia. ergo ꝛc. ¶ Itē ꝯcupiscētia dicit amoris intensionē. amoris aūt intensio dicit positionē. s3 omē qd̄ dicit aliquā positionē est ab illo a quo pcedit omē ens. ergo ꝛc. ¶ Itē eius est auferre dniuz cui⁹ est ꝛ dare. s3 ergo deus dedit dominiū hoi vel spūtui rōnali sup vires inferiores. videt q̄ illi⁹ solius fuit auferre. sed auferre dñium nō est aliud q̄ infligere deordinatiōnē ꝯcupie in sensualitate. ob quā caro ꝯcupiscit aduersus spm̄. ꝛ spūs aduersus carnē. Si g illud dniū a deo est ablatū. videt q̄ ꝯcupie vicium ab ipo sit inflictum. ¶ Itē q̄ bestie hoi nō obedīant. h̄ est ex diuina dispositiōe fm̄ quā sapiēter oīa regunt. q̄ pari rōne q̄ vires inferiores nō obediāt superiori. h̄ est ex vltione diuina. Et q̄ istud verz sit. multe auctoritates sanctorū videt dicere. q̄ innuūt q̄ iō rebellio hoi est inflicta. q̄ hō fuit rebellis deo. hec aūt rebellio nihil aliud est q̄ ꝯcupiscētie viciū. R⁹. dōm q̄ dupliciter est loq̄ de ipa ꝯcupiscētia. aut fm̄ q̄ est pena. aut fm̄ id q̄ est ꝯcupia. Si loquamur de ipa fm̄ q̄ est pena. sic dicit ordinē ad culpā ꝛ h̄ mō habet cām pmerentē ꝛ cām ordinantē. Meret em̄ hō habere talē rebellionē ex sua culpa ꝛ inobediētia. Deus vō hoc malū ad aliud pexistens ordinat ex sua iusticia. Alio mō est loqui de ꝯcupiscētia fm̄ id quod est ꝛ sic concupiscentia duo dicit. dicit enim appetitum. dicit nihilominus in actu appetitus. excessum. Appetitus inquem ille substratus bonus est ꝛ a deo est. excessus autem ille in appetendo. ꝛ si videatur esse positio. plus tn̄ est puatio. nec habet causam efficientē sed deficientē. ꝛ iō q̄ de⁹ nullius est causa deficiens h̄ mō nō ponit eē a deo. sed potius a libero arbitrio p culpaz deficiētē ꝛ a diabolo instigātē. Ex aūt ꝯcupia rōne excessus puationē dicat. Quis videat dicere positionē h̄ planū est. Hoc em̄ est ꝯtupia respectu virtutis appetitiue qd̄ est paralisis respectu motiue. Et queadmodū mēbrum paraliticū tremulat ꝛ mouet velocissime. ꝛ h̄ nō venit ex v̄tutis augmēto. s3 poti⁹ ex v̄tutis detrimēto. nec ex v̄tutis fortificatōe. sed poti⁹ ex dissolutōe. sic ꝛ in cōcupiscētia intelligendū est q̄ appetitus in amore rei tēporalis exardescit. nec pt̄ scipm̄ ꝯtinere imo in ꝯtinuo motu ꝛ ꝯtupie iteratione ꝯsistit. Hoc inquā intelligēdū mēst puenire ex defectu retinaculi. sicut mouent ferre ruptis vinculis. ꝛ naues destruens gubernaculis. Cōcedēde sunt igit rōnes ostēdētes q̄ ꝯcupia n̄ sit a deo put ꝯcludūt de ꝯcupia fm̄ id qd̄ est. ¶ Ad illud vero Aug⁹. q̄ dicit q̄ ois pena iusta est. dōm q̄ intelligit de pena sub rōne pene. sic em̄ iusta ē rōne iuste ordinatōis ad pcedētē culpā. Posset tn̄ dici q̄ intelligit de pena q̄ pure pena est. h̄ est q̄ ita pena est q̄ nec est culpa. nec de se ordinata ad culpā. ꝛ iō nō h3 locū hic auctas illa. ¶ Ad illud qd̄ obijcit q̄ ois pena. aut est inflicta. aut acta. aut ꝯtracta. dōm q̄ ꝯcupia in adā fuit acta. p eo q̄ peccādo scipm̄ puauit originali iusticia. ꝛ induxit in se ꝯcupiscem. In nob̄ vō est pena ꝯtracta. p eo q̄ a parentib⁹ ꝯtrahim⁹ carnē infectā. q̄ facit ꝯcupiscam eē in aīs sibi vnita. ¶ Ad illud qd̄ obijcit q̄ ois positio a deo ē. ꝛ ꝯcupia dicit positionē ꝛc. dōm q̄ sicut claudicatio ꝛ tremulatio positionē dicit q̄ndā. q̄ ponit actū ꝛ v̄tutē pgressiuā. dicit etiā nihilomin⁹ defectū ꝛ puationem. Claudicatio em̄ defectū in crure ponit. tremulatio vō defectū in v̄tute mouēte siue ineptitudine circa mobile Sic ꝛ in pposito intelligendū est eē vt pus explanatuz est. Et rōne ei⁹ qd̄ est ibi positōis. absq3 dubio a deo est rōne vō ei⁹ qd̄ est ibi defect⁹ ꝛ puatōis nō est q̄renda cā efficiēs s3 deficiēs. ¶ Ad illud qd̄ obijcit q̄ ei⁹ ē auferre dñium cui⁹ ē dare. Dōm q̄ ipe cui datū est dñiuz ex mala custodia pōt amittere. Et sic intelligendū est hoiem pdidisse dñiuz illud qd̄ hēbat rō sup vires inferiores. ꝛ h̄ nō q̄ ablatū sit ei violēter. s3 q̄ cū esset in sua ptāte tale dñium in se ꝯseruare. ꝛ ppria incuria ꝛ negligētia noluit ꝛ amisit. sicut hō dū peccat a semetipso fugat grām diuinā. De⁹ dr̄ auferre. q̄ iusto suo iudicio vltra nō apponit. dū hō reddit scipm̄ indignū ad donū dn̄ pcipiēduz. Et p h̄ etiā posset rn̄deri ad seqns obiectū de amissione dominij bestiaz. Pōt tn̄ ꝛ aliter dici q̄ nō est sile q̄ q̄ bestia nō obtpat hoi h̄ nō ponit culpā. nec i bestia q̄ nō subiacet. nec in hoie q̄ nō psidet. sec⁹ tn̄ est in sensualitate ꝛ rōne. Cū em̄ sensualitas rōni repugnet mouēdo ꝛ inclināo ad illicitū. ipa talis repugnātie ē ei culpa. ꝛ iō pprie nō d3 dici talis rebellio eē a deo. nec deuz infixisse ꝯcupiam. Et si aliq̄ tales auctates inueniunt intelligēde sunt ꝛ exponēde vt loq̄nt de ꝯcupia fm̄ q̄ ē pena. Et sic patēt obiecta.

Consequēter q̄rit de tertio viz de equitate diuine iusticie fm̄ quā aīaz tali carni infundit ex q̄ cōtrahit reatū dānatōis eterne. Et circa h̄ q̄runt duo. Pmo q̄rit vtrū de illā maculā quā aīa ꝯtrahit. de iusticia debeat sibi iputare. Scdo q̄rit vtrū deceat diuinā iusticiā aīam tali carni sociare.

¶ Questio I E

Utrū illā maculā quā aīa ꝯtbit ex carne debeat de⁹ sibi iputare. Et q̄ nō videt. Aug. in li. de duab⁹ aīab⁹ ꝯ manicheos. Reū teneri quēq̄ā. q̄ nō facit qd̄ facere nō pt. sūme iniquitatis ꝛ insanie ē. Si igit aīa puuli i suo ortu hēre nō pt iusticiā. vr̄ q̄ nullo mō sit ei originalis macula iputāda. ¶ Itē sic glia respicit meritū. sic etiā pena respicit demeritū. sed meritum pprie consistit circa actum. ergo et demeritū. ergo nihil iputādū ē alicui p demerito qd̄ nō fit ex actu ppo. ¶ Itē i eo qd̄ inest alicui naīalit. nec ē laudādus q̄s. nec vituperand⁹. s3 tal̄ culpa inest puulo ex naīa

lí ↄiūctꝰ de aīe ꝛ carnis. igiꝰ ꝑ illa nec ē puulꝰ laudādus. nec vituꝑandꝰ. igiꝰ macula illa quā ↄtᵹit ñ dꝫ sibi īputari ad penā. ¶ Itē ꝑ ntorē ↄⁿ ad mīſerendū q̄ sit hō. ſꝫ hō alium hꝫ excuſatū ex īpoſſibilitate. nec puniꝰ eū q̄ ñ ē rōis capax. ſi ḡ tal' ↄditio regiꝰ in puulo. vr̄ q̄ nihil qȯ ſit in ipo obeat ei īputari a dñō. ¶ Sꝫ ↄ. Actuale pct̄m reddit hoīeꝫ indignū ꝑpꝛ h̄ q̄ ē ibi ꝑuatio alicuꝰ boni qȯ debe ret inē. ſꝫ originale pct̄m in h̄ ↄicet cū actuali. q̄r ī eo eſt ꝑuatio alicuꝰ boni qȯ deberet inē. vtpote original' iuſticie. ḡ originale pct̄m fac̄ eū ī q̄ eſt dignū eē pena. ſꝫ oē tale ē a iuſto iudice īputādū. ḡ ꝛc̄. ¶ Itē originale ſic ꝑuꝰ ꝑbatū ē malū culpe ē. ſꝫ culpa deordinat vniuerſum niſi ſbiequat' pena in q̄ ordinet' ſm̄ q̄ vult Augꝰ. ḡ ſi diuīa iuſticia ñ dꝫ dimittere aliq̄d inordinatū ī vniuerſo. dꝫ igiꝰ punire originale pct̄m in q̄cūq; repiat'. ſiue ī puulo ſiue ī adulto. ¶ Itē iuſtū ē q̄ deꝰ ab oī aīa exigat honorē ſibi debitū. cū igiꝰ pulcritudo imagis in creatura rōnali ſpectet ad honorē dei. deꝰ a q̄cūq; creatura rōnali exigit illā pulcritudinē. ſꝫ q̄ iuſte exigit aliq̄d ab aliq̄. ſi caret illo. recte īputat ei ad penā. ſi ḡ q̄cūq; hꝫ originale pct̄m caret illa pulcritudine quā aīa deberet hr̄e. ḡ oīnī tali dꝫ īputari ad penā a ſūma iuſticia. ¶ Itē ſic ſcd̄s adā fuit exēplū obediēdi. ſic ꝑmꝰ adā fuit exēplū ꝑuaricādi. ſic apl's innuit. ḡ ſic hn̄s imaginē ſecūdi ade ē dignꝰ gloria. ita hn̄s imaginē ꝑmi ē dignꝰ pena. ſꝫ oīs q̄ regenerat' in baptiſmo xp̄i ho ipo q̄ hꝫ imaginē xp̄i (vꝫ grāꝫ baptiſmalē) reputat' a deo dignꝰ glīa et'na. q̄uis nihil boni vel mali fecerit. ḡ ꝑ oppoſitū oīs q̄ generat' ab adā eo ipo gerat imaginē eiꝰ. dꝫ a diuīa iuſticia reputari indignꝰ glīa ꝛ reꝰ pena. ¶ Rꝫ. dīm q̄ abſq; dubio deꝰ īputat originale pct̄m ipis puulis ī demeritū. q̄r in reatū pene. ſaltē pene dāni. Hoc exigit diuīe potētie altitudo. ꝛ ſapiētie pulcritudo. ꝛ iuſticie rectitudo. Altitudo diuīe potētie h̄ exigit. ob quā deꝰ ſp dꝫ q̄rere ſuā gloriā ꝛ honorē. ꝛ iō ſi aīa rōnalis honorē deo ñ reddit. cū in ſe nō habeat decꝰ imaginis diuīe ꝑ qȯ deꝰ honorari hꝫ. neceſſe ē q̄ deꝰ dedecꝰ culpe. recōpēſet in decore iuſticie. Pulcritudo etiā ſapiētie h̄ reqrit. q̄r nō patiꝰ aliq̄d turpe vl' inordinatū ↄpiri intra vniuerſum. Et q̄m oē pct̄m ſiue ſit actuale ſiue ↄtractū eſt ꝑuatio modi ſpeciei. ꝛ ordinis. neceſſe ē q̄ inordinatōeꝫ nature recōpenſet deꝰ ꝑ ordinē pene. vt ſic pulcritudo vniuerſi ex nulla pte remaneat deturpata. Rectitudo etiā diuine iuſticie h̄ reqrit. q̄r deꝰ id a creatura exigit qȯ ei dedit. q̄m igiꝰ deꝰ humanā naturā in ꝑmo hoīe iuſtā fecerat. volūtatis iuſticiā nō ſolū a ꝑmo pente. ſed etiā ab oībꝰ poſteris (in q̄bꝰ natura illa repit') dꝫ exigere. In q̄cūq; igiꝰ eſt illiꝰ iuſticie carētia. merito ſibi īputat' a diuīa iuſticia. Et h̄ eſt qȯ dicit Anſ. in li. de ↄceptu vgi. ca. xxviij. Dicēdū q̄ aliter deꝰ erga infantes debeat agere. ꝛ aliter hō. Nā hō nō dꝫ exigere a natura qȯ ſibi nō dedit. ꝛ qȯ ſibi nō debet'. nec iuſte redarguit hō hoīem cū culpa naſci. ſine q̄ ipe nō extitit. ꝛ deq̄ nō niſi ꝑ aliū ſanat'. Deꝰ vō recte exigit a natura qȯ ipe dedit ꝛ qȯ ſibi iuſte debet'. Sic igiꝰ ꝑꝫ q̄ decet deū culpā īputare aīe quā ↄtraxit ex carne. h̄ eīn exigit tā potētia q̄ ſapiā. q̄ etiā iuſticia. Iō ↄcedēde ſunt rōnes q̄ h̄ oñdūt. ¶ Ad illud ḡ qȯ ꝑmo obiicit' in ↄtrū de vbis Aug. in li. de duabꝰ aiabꝰ. Dīm ē q̄ rō iſta dupliciꝰ deficit. Pꝛīo q̄uidē q̄r ex malo intellectu auctatis ꝓcedit. Augꝰ. eīn loq̄tur de īpoſſibilitate q̄ ineſt ſimplr̄ hoī ex natura. nō de ea in qua hō intruſus ē ꝑ volūtatē ꝛ culpā. ſicut ō diſt. xxvij. poſitū fuit exēplū de ſeruo eūte ad nundinas. Hec aūt īpoſſibilitas ſeruādi rectitudinē iuſticie. nō fuit īdita hoī ex ↄditōe nature. ſꝫ poti' intruſa fuit ex volūtaria trāſgreſſione ade. Secūdo etiā deficit in aſſumptōe. ꝓ eo q̄ deꝰ nō imputat puulo pct̄m originale ex h̄ q̄ nō facit qȯ facere nō pōt. ſꝫ ex h̄ q̄ nō hꝫ qȯ habere dꝫ. ꝛ h̄ hn̄ īputat' hoi ꝑm illud Luce. Oīnī hn̄ti dabit' ꝛ abūdabit. nō hn̄ti vero ꝛc̄. Et apl's dicit. Ignorans ignorabit'. ꝛ Math. xxij. glo. Eiectus fuit homo a nuptijs nō ſolum ꝓpter enormitatē actualis ꝑuaricationis. ſed etiā ꝓpter carētiā veſtis nuptialis. qua q̄r caret hō in originali ↄcepꝰ. niſi veſtiat' in baptiſmate. ñ ꝑmitti' aulā ſupni regis intrare. exigēte h̄ illius ſupne aule dignitate. ¶ Ad illō qȯ obiicit' q̄ demeritū reſpicit actus. dīm q̄ ſicut puuli hn̄tes grām digni ſunt vita eterna. ꝓ eo q̄ illā grām ꝑ ſacramēta xp̄i q̄ eis vitam eternā ſua gratia ꝛ paſſione ꝓmeruit. ita q̄ aīa eſt grā in puulis q̄ in xp̄o. Sic ꝛ in ꝓpoſito intelligendū eſt q̄ maculā peccati ↄtrahit aīa ex ſua generatōe in ipa ꝓpagatione. ꝛ hoc ab ipo adā. q̄ ex actu ſuo naturā humanā fedauit. ꝛ ideo in ipo dicimur peccaſſe ꝛ demeruiſſe. ꝛ ꝑ eius inobedientia peccatores ↄſtituti eſſe. Alia tn̄ eſt in nobis culpa q̄ fuerit in ipſo. hꝫ tn̄ hec rōnem demeriti ab illa ex qua ꝓceſſit. ꝛ hoc eſt qȯ dicit Anſ. de ↄcep. virgi. ca. xxvij. Originale pct̄m aliud intelligere nequeo in puulis niſi ipam factā ꝑ inobedientiam ade iuſticie debite nuditatē. ꝑ quā oēs ſunt filij ire. q̄m ꝛ naturā accuſat ſpontanea quā fecit iuſticie deſertio. nec excuſat ꝑſonā impotentia recupandi. quā comitat' beatitudinis nuditas. vt ſicut ſunt ſine oīnī iuſticie rectitudine. ita ſint abſq; oīnī beatitudie. ¶ Ad illud vero qȯ obiicit' q̄ nō eſt aliq̄s laudādus vel vituꝑandꝰ ꝓ eo qȯ ei naturaliter ineſt. Dīm q̄ ſi intelligat' de natura inſtituta. nec ē laudādꝰ nec vituꝑandꝰ. nec apō deū nec apō hoīes. q̄r ipe deꝰ naturā ſic inſtituit. nec dꝫ culpare qȯ fec̄. Si vō itelligat' de eo q̄ natalr̄ ineſt ſm̄ ſtatū nature lapſe. ſic dico q̄ ñ eſt hō apud hoīes vituꝑandꝰ ſicut dic̄ Anſ. ꝛ habitū eſt in ↄcluſione. q̄r hoīes q̄tum ad talia pares ſunt. nec dꝫ hō qȯ nō dedit ab hoīe exigere. Apud deū vō qui aliter naturā inſtituit vituꝑandꝰ eſt. q̄r in ſe nō hꝫ qȯ deꝰ ab ipo iuſte exigit. Illō igiꝰ verbū pōi qȯ dicit q̄ ꝑ naturalibꝰ nec laudamur nec vituperamur. aut eſt intelligēdū de naturalibꝰ q̄ntū ad nature inſtitutionē. aut ſi de alijs intelligat'. h̄ intelligit' q̄tū ad iudiciū humanū. ñ q̄tū ad iudiciū diuinū. ¶ Ad illud qȯ vltimo obiicit' q̄ ꝓnior eſt deꝰ ad miſerendū q̄ hō. dicēdū q̄ verū eſt ꝓ eo q̄ plenā miſeriam ꝑſtat ei cui ſibi placuerit miſereri. nihilominꝰ tn̄ diſtrictiſſime iudicat. ſicut ex illo vbo colligit' in Math. xij. De omni verbo ocioſo reddēt hoīes rōnē in die iudicij. Vn̄ multa ſunt pctā q̄ apud hoīes tollerant' ꝛ nō puniūt'. vtpote ſunt ſpūalia ꝛ interiora. de q̄bꝰ oportebit in die iudicij nos reddere rōem. Miſcōia eīn viā iuſticie nō ꝑcludit.

41

42

43

44

¶ Queſtio II I

Utrū deceat diuinā iuſticiā aīam tali carni infundere. Et q̄ nō videt'. ¶ Nō eſt vē innocens q̄ pōt aliū a culpa releuare ꝛ nō releuat. ḡ multofortiꝰ nō eſt vē innocēs q̄ pōt aliū ꝑſeruare a culpa ꝛ nō ꝑſeruat. ſꝫ creator poſſet aīam quā creat a culpa ꝑſeruare. ſi eā tali corpi ñ infunderet. ḡ videt' q̄ eā infundēdo tali corpi faciat minꝰ iuſte. ¶ Itē idē eſt aliq̄d facere ī ſe. ꝛ facere aliq̄d. q̄ facto neceſſe eſt illud fieri. Un̄ idē eſt hoīeꝫ interficere ꝛ facere. q̄ facto hō neceſſario moriat'. ꝛ q̄ apit feneſtrā dicit' domū illuminare. ꝓ eo q̄ facit aliq̄d quo facto domꝰ illuminatur. ſed animā infuſam maculare carne neceſſe eſt eam effici peccatricē. igitur idē eſt animā peccatricem

facere. ⁊ animam tali carni infundere. sed nullo modo decet diuinā iusticiā animam peccatricem facere. ergo nullo mō decet eam infundere. ¶ Itē minꝰ malū est affigi quātacūqȝ pena tꝑali ꝙ̄ maculari culpa mortali. sed nullo mō deceret diuinā iusticiā aīam in sue creationis ꝑmordio antequā vniret corpi in penā demergere infernalē. imo diceret ipi aīe facere iniuriā quā innocentem vexaret in pena. ergo multo fortius indecens est diuine iusticie. ⁊ iniuria videt fieri ipi aīe. si ɔiungat carni maculate ex qua ɔtrahit maculā originalis. ¶ Itē etsi caro posteroꝝ aliquo mō fuerit in adam. anime tamen nunquā fuerunt in aīa ade ꝑpagate. sed imediate a deo ꝓducte sunt. ergo videt quod adam nihil eis meruit nec demeruit. igit sicut nō decuisset diuinā iusticiā aīam ade infundere corpi maculato in ꝑmaria rerum ɔditione. sic nec nunc videt quod debeat eam tali carni sociare. ¶ Itē si aliqua aīa haberet vsum voluntatis ⁊ recusaret tali corpi vniri. nō eēt iustū quod deus illā (ipa recusante) in illo corpe incarceraret. igit si aīe ɔditio nō deterior esse debz quum creat caret vsu libertatis arbitrij. videt quod nullo modo salua rectitudine iusticie sociari deberet carni maculare. ¶ Itē nō est vera iusticia nisi vbi coniūcta ē misericordia. Nam vniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas. sed cum deus infundit aīam carni maculate quā scit de corpore exire antequā baptizet vel posset ɔuerti ad deū huic nullā facit misericordiam. ergo videt quod in tali ɔgatione non cōmendet diuina iusticia que derelinquit misericordiam.

¶ Sed ɔ. iustum est vt ɔditor nature satisfaciat appetitui naturali quē nature inseruit. sed corpus ab adam ꝓpagatum ꝑfecta organisatione organizatū appetit vniri aīe rōnali. ergo si nihil potest satisfacere illi appetitui nisi solus deus. videt quod ad diuinā iusticiā ꝑtineat illi corpori aīam infundere. ¶ Item iustū est quod gubernator ɔseruet res eo mō quo nate sunt ɔseruari. sed species humana nata est ɔseruari sicut ⁊ spēs alioꝝ aīaliū ꝑ ꝑpagatione hōis ab hōie. igit fm quod corpa ꝓcurant. iustum est deū aīas illis infundere. ergo qualiacūqȝ sint corpa ex adam ꝑpagata. aīe debent illis corporibus sociari.

¶ Item iustū est adiutorē oīm in eo qd̄ ꝑcipit alteri auxiliū suū impendere. sed deus ꝑcipit hoī filios ꝓcreare. ⁊ hō nō potest sine diuino adiutorio ꝑficiente ⁊ cōplente. qd̄ inchoat ꝑficere ⁊ cōplere dādo formā cōpletiuā ergo quotienscūqȝ ⁊ quōcunqȝ hō generat. si nō est defectus ex ꝑte hōis ꝑparantis corpa. videt quod iustū ⁊ equū sit deū auxiliari in fundēdo aīas. ¶ Itē iustū est equū retributorē ꝓ enormi crimine totā posteritatē in seruitutē redigere. sicut legibus humanis videmus pro crimine lese maiestatis exheredari totā posteritatē. sed adam pater omniū hoīm inexcusabiliter ⁊ ɔtra excellentissimū dñm peccauit. videt quod iustū sit oēs posteros eius in miseriā ⁊ seruitutē redigi. ⁊ si hoc iustum est aīas eoꝝ corporibus infectis ⁊ penalibus copulari.

45 ¶ Rñ. ad ꝑdictoꝝ intelligentiā est notandū quod iusticia dupliciter cōsueuit accipi. Uno mō dicit iusticia ipius diuine bonitatis ɔdecentia. Alio mō dicit iusticia put ɔsiderat meritoꝝ exigentiā. Si dicat iusticia diuine bonitatis ɔdecētia. h̄ mō decet diuinā iusticiā aīam rōnalē infundere carni ex adā ꝑpagate. tū ex h̄ quod est rex ɔditor. tū ex h̄ quod est ɔseruator. tū ex h̄ quod est gubernator siue admistrator. Cōditorē decet appetitui nrō satisfacere. ⁊ io cū natura in adā viciata. corpus formet hns appetitū ad aīam rōnalē. ad diuine bonitatis ɔdecētiā spectat illū appetitū supplere ⁊ ꝑficere Cōseruatorē etiā decet res ɔseruare fm quod nata ē ɔseruari. Si ergo species humana q in adā inchoata ē nata ē ɔseruari ꝑ ꝑpagationē hōis ex hōie. cū habeat hō corpus aīale nec possit in solis corporibus ɔseruari absqȝ aīabus. ad diuine bonitatis ɔdecētiā spectat in quācū deus ē nature ɔseruator. aīas corporibus infundere nature legis ꝑpagatis. Gubernatorē etiā decet sic res admistrare fm quod instituit. ⁊ nature sue indidit virtutē ⁊ potētiā ad mouendū ⁊ operandū. ꝓpter qd̄ dicit Augꝰ. in. vij. de ciui. dei. Sic res quas ɔdidit admistrat. vt eas agere ꝓprios motus sinat. Quoniā igit deus sic instituit hūanā naturā. vt adā ꝑpararet corpa. ⁊ ipe illis corporibus aīas infunderet. ⁊ tñ ipm adā instituit in statu mutabilitatis. in quo scȝ posset effici mortalis ⁊ imortalis. ex his duobus colligitur necessario quod ad diuine bonitatis ɔdecētiā spectat in quantū est rex admistrator quod aīas talibus corporibus infundat. Si em̄ in ꝑmaria ɔditione sic instituit. ⁊ sic decreuit vt corporibus ꝑpagatis ab adā. aīas rōnales infunderet ⁊ tñ sic dz admistrare res vt eas agere ꝓprios motus sinat. vt salua sit lex institutiōis. ⁊ lex admistrationis. quod hacūqȝ adā corpa sibi ꝓpaget. dū tñ sint disposita ad aīam rōnalē. decet deū aīas his infundere. Nec ex hoc culpat deus in aliquo. Et ē exemplū satis manifestū. Promisissem alicui quod ot dolia facerem de aliq arbore implere ea vino. ⁊ radix illius arboris sic efficeret vt oīa dolia ex illa arbore facta vinū inficerēt qd̄ illis infunderet nō eēt culpa mei infundētis vinū in talia dolia. qr ego facio qd̄ debeo ⁊ ꝓmisi. sed eius culpa est q radicē arboris infecit. ⁊ inepta dolia ꝑparauit. Et sic patz quod fm iusticia ꝓ diuine bonitatis ɔdecētia. h̄ exigit. videlicz vt aīe talibus corporibus infundant. Si aūt iusticia dr proprie fm quod respicit meritoꝝ exigentiā. sic nulla est questio verū deus aīam tali corpi infundat iuste vel iniuste. Iusticia em̄ hic nō respicit rex ɔditionē. sed respicit retributionū distributionē. 46 Aliud aūt est aīam creare ⁊ infundere ⁊ aliud ꝓ meritis sibi retribuere. Cū em̄ eā creat. nō ɔsiderat qd aīa meruit. sed aīa appetitui naturali vniri appetit. Posset tñ dici quod ⁊ si nō sit assignare iusticiā isto mō fm quod habet respectus ad ipam aīam in se. contingit tñ reperire in cōparatione ad demeritū ade. Et h̄ est qd̄ dicit Ans. in li. de ɔcep. virgi. ca. xxviij. Si quis vir ⁊ vxor ad magnā quādā dignitatē ⁊ possessionem nullo suo merito sed sola grā ꝓuecti sunt. si crimē graue inexcusabiliter cōmittant. ⁊ ꝑ eo iuste deijciunt. ⁊ in seruitutē redigunt. quos dicet filios quos post dānationē genuerūt eidē nō subiacere seruituti. sed potius ad bona que perdentes amiserūt iuste gratia debere restitui. Tales sunt ꝑm parentes ⁊ eoꝝ filij. quos iuste ꝓ culpa sua de beatitudine in miseriā deiecti in eodē generāt exilio. De quibus tāto districtius dz esse iudiciū. quāto delictū eoꝝ pōt ꝓbari iprobius Sic igit patz quō decet diuinā iusticiā infundere aīas corporibus ꝑpagatis ab adā. ⁊ ɔcedēde sunt rōnes q h̄ ostēdunt.

¶ Ad illud ergo qd̄ ꝑmo obijcit in ɔtrariū quod nō est de 47 innocēs q ꝓ aliū reicusare a culpa. ⁊c. Dicendū quod istud verū est de eo innocēte q nec scit vel nō pōt mala ex bonis elicere. vel cui etiā nō est vniuersaliter naturā regere. ⁊ io locū in ꝓposito nō hz. Nā deus mala ꝑmittit non solūmodo originalia verū etiā actualia. cū qr sic res quas ɔdidit admistrat vt eas agere ꝓprios motus sinat. tum etiā qr nouit de malis elicere bona. ¶ Ad illō qd̄ obijcitur quod q facit q facto necesse est alteꝝ fieri. dicit illud 48 facere. dicendū quod hoc veritatē hz quando effectus consequens directe consequitur ad illud factum intermediam. ⁊ fm ordinē opis. ⁊ fm intentionem agentis. sicut est in eo qui aperit fenestram vt illuminetur domus. Nō sic autem est in proposito. tum quia deus nō int. a-

dit infundere animam carni ad hoc vt contrahat cul/
pam. Tum etiam quia infusio anime in carnem nõ di/
recte ordinatur ad anime maculationem. nisi solum p
accidens. videlicet rõne feditatis introducte in carnez
ex culpa ade. et ideo talis effectus extraneus est operatio
49 ni diuine. et ideo ratio illa peccat sm accidens. ¶ Ad
illud qd obijcitur q si deus poneret animã in inferno
nõ faceret iuste. Dicendum q nõ est simile. qz tum dico
animã poni in inferno hoc nõ attendit sm ordine natu
re. tum talis locus nõ sit debitus anime p naturã. Si
ergo ibi ordinate ponatur. necesse est q ponat sm iusti
ciam que respicit meritoz exigentiã. sed anima anteqz
corpori infundatur nulla habet merita. et ideo si i infer/
no collocaretur. nulla esset ibi iusticia. non sic aũt est ex
parte ista. quia anima naturalẽ habet appetitũ ad car/
nem et caro ad spiritũ. et ideo sm ordinẽ nature anima i
tali corpore collocatur. nec debet infringi appetitus na/
turalis pp̃ter aliquod accidens p̃ter naturale. vtpote
50 feditatis vel penalitatis. ¶ Ad illud q obijcitur q aia
nõ ppagatur ex aia. ergo nihil meret vna alteri. Di/
cendum q et si potẽcia virtutis generatiue nõ se exten/
dat plus qz ad carnis ppagationẽ per modũ efficiẽtis
intentio tamen nature se extendit ad totũ compositum
homo enĩ nõ intendit generare carnẽ sed intendit gene
rare hominẽ similẽ sibi in specie. et ideo omnes dicunt
filij ade. Et pp̃terea licz adã nõ potuerit demereri ani
me vt separate. potuit tamẽ ei demereri vt carni vnite
et ideo ratio illa nõ valet. Posset tamẽ et aliter dici sicut
tactũ est q illa anime infusio nõ respicit merita precedẽ
51 tia. ¶ Ad illud qd obijcitur de anima separata que ha
beret vsum libere volũtatis. Dicenduz q nõ est simile.
quia si talis anima vsum libere voluntatis haberet. et
corpus tale respueret infusio illa posset esse absqz pena
et sine culpa p̃cederet eius infusionẽ. aut sibi fieret iniu/
sticia. Non sic aũt est in proposito. quia tum aĩma cor
pori vniri appetat. illa vnio est naturalis. licet acciden
52 taliter ex hoc contrahat culpaz et penã. ¶ Ad illud qd
obijcitur q iusticia semp debet esse iuncta misericordie
Dicendum q verum est. nam iusticia sm q dicitur di/
uine bonitatis cõdecentia iuncta est misericordie. que
quidem dicitur diuine bonitatis affluentia. et vtraqz i
pposito habet reperiri. In hoc enĩ ipso q deus animas

talibus corporibus infundit. manifestat affluentia di/
uine bonitatis qua solem suũ super bonos et malos ori
ri facit. nec pp̃ter transgressionẽ ade subtraxit munum
a conseruatione humane nature. Scdm aũt q iusticia
respicit meritoz exigentiã. sic etiã habet misericordiam
coniunctã. sed nullo modo pprie loquẽdo ha'et locũ
in pposito. nisi compatione ad peccatũ ade. Nam per
cõparationẽ ad peccatum ade est ibi iusticia. quia deus
pro sua transgressione totã posteritatẽ ade punit. Et
etiã misericordia. quia cum nõ oĩno deleuit. quãuis adã
hoc ex sua transgressione mereret. immo multis ipsoruz
posteroz restituit gratiam. Alijs vero qui moriunt ante
baptisma. et si nõ p̃stet beneficiũ gratie. beneficiũ ta/
men aliquod impendit misericordie in hoc q conseruat
eis esse nature. Melius est enĩ sic esse qz oĩno nõ esse. Pa
ratus etiã esset eis impendere beneficiũ gratie si per. u
53 cerentur ad baptismatis sacramẽtũ. Qr aũt nõ perdu/
cuntur hoc venit ex defectu nature. Et si tu queras cũ
deus hoc p̃sciret quare animã corpori illi infundit et
vel cum p̃sciret etiã adam lapsuz. et corpora humana
corrupturũ quare sic et nõ aliter ppagatione hominis
instituit. cũ taliter posset instituere. vt nullo modo pli
fieret p̃iudicium a parente. Dicendum q in rerũ conditione
plus pensat ordo diuine sapientie qz pensetur ordo iu
sticie vel misericordie. Ordo aũt diuine sapiẽtie hoc exi
gebat vt rõnales spiritus imediate exirent a deo ad cu/
ius sunt imaginẽ. et omnes homines ppagarent ex vno
homĩe multis de causis sicut supra dist. xviij. assigna/
tum est. et qzuis deus videret aliquod malũ inde puenir
re. nõ tamen debuit ordinẽ quẽ requirebat diuina sapi
entia immutare. Eliciendo enĩ bona ex malis subsequẽti
bus. totum reducit ad ordinẽ sapientie compe ẽtem. et
dum ex magnis malis maiora elicit bona. commendabili
or redditur et potẽtia. et sapiẽtia. et bonitas. propter qd
exclamat Gregorius et dicit. O felix culpa que talẽ et
tuit habere redemptorẽ. Et ideo si quis velit attendere
quãtũ sit cõmẽdabilis deus in opibus suis. nõ debz aspice
re solũ ad illud qd p̃ncipaliter videt. verũetiã ad antecedẽ
tia et futura. qz sicut pulcritudo metri nõ pcipit vna sil
laba. sz in ipsius integritate sic pulcritudinẽ diuinoz ope/
rum et laudabilitatem respicere non potest qui respicit
ea in parte.

Dist. xxxiij. vtrũ originale pctm̃ p peccata pri morz parentũ multiplicet et intendat.

Redictis adijciendũ videt et̃c. Supra ostẽdit
magister qualiter peccatũ originale p baptismũ deleatur
In hac pte intendit inquirere vtrũ originale pctm̃ p pec/
cata primoz pentũ multiplicet et intẽdat. Diuidit aũt
pars ista in tres ptes. In quaz pma magister mouet questi
onẽ et determinat sm alioz opinione. In scda determi/
nat sm veritatẽ. ibi. Alioqn sibi ipsi cõdicere cõderetur
Ex par aũt. Ecce p sicut fit lectori. In tertia vero parte
dissoluit quãdã apparentẽ scripture aucto. tracẽ ibi. Et
licet pctis pentũ et̃c. Prima ps hz tres ptes. In pma ma/
gister mouet qstionẽ. In scda determiat sm alioz opi/
nionẽ. ibi. De hoc Aug. in ench. ambigue disserit et̃c.
In tertia vero qz illa opinio videbat sup verba aug. esse
fundata. subiungit modũ per quẽ aug. illam qstionez
dissoluit. ibi. Qz vero in actuali peccato ade plura et̃c
vbi apparet q Aug. illam questionẽ pertractat ambi/
gue et quasi insolutam illã dimittit. Similiter scda ps
p̃ncipalis habet tres. In prima ostendit magister q

peccatum originale nec multiplicat nec intenditur p/
pter peccata proxĩoz parentũ. et hoc ratione sumpta
ex parte pene. Secundo vero quia originale peccatuz
ortum habet a peccato primi parentis determinat de
grauitate actualis peccati ade. ibi. Hic qri solet veruz
peccatum transgressionis ade et̃c. In tertia autem de/
terminat de illius peccati remissione. ibi. Si vero que
ritur an illud peccatum et̃c. Similiter tertia pars prin
cipalis habet tres partes. In prima parte magi/
ster mouet dubitationem que consurgit ex apparenti
contrarietate. In secunda parte determinat illam ap/
parentem contrarietatẽ exponendo autoritates quan/
tum ad intellectum litteralem. ibi. Sed vt ait Hiero.
ne lex et prophete et̃c. In tertia vero explanando quan
tum ad intellectum misticum siue moralem. ibi. Qz eti/
am mistice intelligendi me esse ostenditur. Et sic tria p̃/
cipue determinat magister in littera. videlicet quali/
ter peccata parentum habeãt imputari posteris. et ite/
rum cuius quãtitatis et intensionis sit culpa origina
lis. et postremo simul cum hoc determinat qualiter ha
beat puniri.

a Possunt inquit intelligi plura peccata in vna trāsgressione ade. Contra. si hoc verum est. tunc pari rone in quolibet vno peccato est multitudo peccatorum. si ↄsider. tur illa ratio assignādi diuersa peccata in vno peccato quā Aug. ponit in lra. Quilibet em̄ tum peccat iterficit animā suam. quia peccatū ē mors aīe. q̄libet etiā transgredit mādatum diuinū. ergo ē ibi homicidium ⁊ inobedientia. ⁊ sic de alijs. Itē si fuit ibi pluralitas peccator. ergo videt q̄ in quolibet puulo sit mltitudo originaliū. Et si tu dicas q̄ nō fuit transfusum originale rōne omniū. sz rōne alicuius querit̄ q̄ tūc rōne cuius pncipaliter fuerit transfusum. vtrū rōne gule. vel superbie. vl' inobediētie. Et q̄ rōne inobedientie videt̄ Ro. v. Per inobedientiā peccatum intrauit in munduz. Si aūt fuerit gula. videtur p ipsuz textum. Quacū q̄ die comederis. mor. mor. Et rō ↄcordare videt̄. q2 originale peccatum transfundit̄ mediante ppagatione carnis. ergo transfundit̄ ratione peccati carnalis. s̄ si nō fuit ibi peccatū carnale nisi gula. s̄ ⁊c. Si aūt fuerit supbia videtur auctoritate Hug. in. vij. pceptorum li. de sacra. Propter elationē enim⁹ obscuratus ē. q2 ei per elationē tumens. ignoran

Di. XXIII. Mouet q̄stionem.

Opinio Aug°.

Exo. xx.

Opinio aliorū q̄ pctā parētū transeāt i puulos.

Ps. l.

Mouet q̄stionē an pctā omniū pcedentium patrū paruuli originaliter trahant vt peccatum ade. a

Predictis adijciendum videt̄ an peccata pcedentiū patrum ad paruulos transeant. sicut illud primi hois delictum in omnes carnalit̄ genitos dixim⁹ redundasse. ⁊ si parentū transeunt in paruulos. vtrū omniū qui fuerunt ab adā vsq3 ad ipsos. an aliquoꝝ ⁊ nō omniū.

Notā questionē ꝫ determinat ƒm alioꝝ opinionē. b

De hoc Aug. in ench. ambigue disserit. videt̄ eīm approbare pctā pentū pcedentiū imputari puulis. nō oīm tamen qui fuerunt ab adam. ne iportabili ⁊ nimia sarcina in pena eterna grauarent̄ puuli. sz tm̄ eorū pentum qui eos a quarta generatōe pcesserunt. Qd̄ ↄfirmat ill' v̄bis qb⁹ i exo. dn̄s ait. Ego sū de⁹ visitās iniq̄tates patꝝ vsq3 i tertiā ⁊ quartā generationem quasi peccata parentum primoꝝ tm̄ puulis imputent̄. ⁊ nō alia. qd̄ est p moderationē diuine miseratonis. Et q̄ nō illud solum primi hominis delictum puulos teneat. sz etiam alia. illi q̄bus ita videt̄ ex eo cōfirmāt. q̄ etiam paruuli nō mō maiores dicuntur baptizari in remissionē peccatoruz per pluralem numerum nō per singularem in remissionē peccati Et dauid de legitimo matrimonio procreatus dicit. In iniquitatibus conceptus sum. ⁊ i peccatis concepit me mater mea. Non dicit in iniquitate vel peccato. vnde putant nō tm̄ illud vnum peccatum originale. sed etiam plura que i peccato ade reperiri possunt. ⁊ alia parentum peccata puulis imputari.

Ponit modū per quē Aug. illam questionem dissoluit. vbi apparet q̄ eam pertractat ambigue. c

Qd̄ vero in actuali peccato ade plura notari valeant peccata. Augu. in ench. insinuat. a possunt inquit intelligi plura peccata in vna transgressione ade. si in sua quasi membra diuidatur. Nam ⁊ superbia est illic. quia homo in sua potius eē q̄ dei potestate dilexit Et sacrilegium. quia deo non credidit Et homicidium. quia se in mortem precipitauit. Et fornicatio spiritalis. quia integritas mentis humane serpentina suasione corrupta est. Et furtum. q2 cibus prohibitus vsurpatus ē. Et auaricia. quia plus q̄ sufficere illi debuit appetiuit. ⁊ si qd aliud in hoc vno peccato inueniri potest. Deinde de parētum precedētiū peccatis vtruz paruulis imputent̄ magis opinando q̄ asserēdo disceptat ita inquiens. Parentuz peccatis paruulos obligari. nō solum primoꝝ hominū. sed etiā suorum de quib⁹ ipi nati sunt. nō improbabiliter dicitur. Illa quippe diuina sententia. reddā peccata patruz in filios. tenet eos ante regenerationem vsq3 adeo. vt etiā de legitimo matrimonio procreatus dicat. In iniquitatib⁹ cōceptus sum. ⁊ in peccatis cōcepit me mater mea. Nō dixit in iniquitate vel in peccato. cū ⁊ hoc recte dici posset. Sed iniquitates ⁊ peccata dicere maluit. quia ⁊ in illo vno qd̄ in omnes homines ptransijt. atq3 tā magnū est vt eo mutaret̄ hūana natura. reperiuntur sicut supra disserui plura pctā. et alia

tia percussus. lumē veritatis amisit. Et patꝝ anter hoc. Quia spiritus p superbiā ↄtra creatorē tumens obedientiā nō tenuit. ideirco creator spiritū ignorātia. carnē so ↄcupia dānauit. Querit̄ s̄ rōne cui⁹ hoꝝ originale pncipaliter trāffundat̄. cū oīa h̄ dicat Aug⁹. fuisse i pmo petō. R̄n⁹. dōm. a q̄ petm̄ ade sic ⁊ alia peccata i vno genere ē pncipalit̄. nihilominus m̄ ex q̄dam adaptatōe ƒm diuersos effect⁹ ⁊ circūstantias diuersa dr̄ in se claudere peccatoꝝ genera. nō q2 in ipo sit culpaꝝ multiplicitas loq̄ndo essentialiter sed per quādā adaptationē ⁊ quandā metaphoram. Nihilomin⁹ tñ sic s̄ explanatū fuit in ↄsummatione ⁊ ppetratione vnius peccati ↄtingit diuersa reperire peccata. vt supbiaz vl' auariciā i primordio. ⁊ gulā i pgressu ⁊ inobediētiā i ↄsūmatiōe peti primoꝝ parentuz. ⁊ maxime eue. b Ad illud s̄ qd̄ q̄rit̄ vtrū rōe hoꝝ oīm vel rōe alicui⁹ istoꝝ specialit̄ trāffūdat̄ originale petm̄. Dico q̄ rōe oīm sz differēter. nā supbia respicit illā trāffusionē original' q̄si cālit̄ ter. ⁊ gula q̄si materialit̄. ⁊ inobediētia q̄si formalit̄. Petm̄ ei ade formalit̄ loq̄ndo fuit petm̄ inobediētie. materialit̄ vo q2 fuit esus ligni fuit petm̄ gule sz cāliter q2 fuit ppt̄ acq̄rēdā excellētiā fuit petm̄ supbie. Et sic patet rn̄sio ad obi

parentũ que nõ ita possunt mutare naturã · reatu obligant filios · nisi gratia dei subueniat · Sed de peccatis alioꝝ parentum quibus ab ipso adã vsq3 ad patrẽ suũ pro generationib⁹ suis quisq3 succedit · nõ immerito disceptari potest · vtrum omnium malis actibus ⁊ multiplicatis delictis originalibus qui nascitur implicet · vt tanto pei⁹ quãto posterius quisq3 nascat · An ppterea deus in tertiam ⁊ quartã generationem de peccatis parentũ posteris coꝝ cõminet · q2 iram suam q̄ntum ad pgeneratoꝝ culpas nõ extẽdit vlteri⁹ moderatione miserationis sue · ne illi quib⁹ regenerationis gratia nõ pfertur nimia sarcina i ipa eterna damnatione premerent · si cogerent ab ipso initio generis humani · omniũ pcedentiũ parentum suoꝝ origĩaliter peccata ptrahere · ⁊ penas pcis debitas pendere · An aliquid aliud de re tãta scripturis sanctis diligentius perscrutatis ac tractatis valeat vel nõ valeat reperiri · temere affirmare nõ audeo · Ecce perspicuum fit lectori Augu · superiora dixisse nõ asserendo · sed diuersorum opiniones referendo ·

¶ Ostendit q2 peccatum originale nec intendatur nec multiplicet propter peccata pximoꝝ parentum q̄ntum ad penã · d

¶ Alioquin sibiipsi contradicere ostenderetur qui in eodẽ libro omniũ mitissimã dicit esse penã paruulorum · qui originali tm̃ tenentur peccato · his verbis · Mitissima sane pena eorum erit qui preter peccatum qđ originale contraxerũt · nullum insuper addiderunt · ⁊ in ceteris qui addiderunt tanto quisq3 ibi tollerabiliorẽ habebit damnationem quanto hic minorem habuit iniquitatem · Ecce hic aperte dicit paruulorum penã omniũ aliarum penarum esse leuissimã · Q2 si est non ergo peccatis patrũ precedentiũ obligant nisi ade · Si eñi pro peccatis parentũ actualibus eternaliter punirentur · ⁊ pro suo originali nõ iã minus sed forte magis q̄ ipsorum parentes punirentur · Non ergo pro peccatis parentũ actualibus · nec etiam p actualibus primi parentis sed pro originali qđ a parentib⁹ trahitur paruuli dãnabunt · pro eo nullã aliam ignis materialis vel pscientie vermis penam sensuri · nisi q2 dei visione carebunt imperpetuũ · Uno ergo ⁊ nõ pluribus peccatis paruuli obligati sunt · Unde etiam ea quibus illa opinio muniri videt · scz q2 peccata ⁊ iniquitatates in puulis aliquando scriptura eẽ significat vt eis plurali numero · ita determinat Aug · in eodẽ li · Quia in scriptura per singularẽ numerum pluralis numerus sepe significari solet · vt ibi · ora ergo ad deũ vt auferat a nobis serpentem · nõ ait serpentes quos patiebatur pplus Et econuerso per pluralẽ significatur singularis numerus · vt in euangelio · Mortui sunt eñi qui querebant aiam puerĩ · nõ ait · mortuus est · cũ loqueretur de herode · Et in Exod · Fecerũt deos aureos cum vnum fecerunt vitulũ · de quo dixerunt · Isti sunt dij tui israel · ita ⁊ illud originale vnũ plurali numero significat cũ dicim⁹ puulos in pctõꝝ remissionẽ baptisari · ⁊ i peccatis vel in iniquitatibus concipi ·

¶ Determiat de grauitate actualis peci ade · c

¶ Hic q̄ri solet vtrũ pctm̃ trãsgressiõis ade · ex q̃ pcessit originale · ⁊ i q̃ plura supi⁹ notata sũt peccata grauius fuerit ceteris pctis · Quibusdam ita esse videtur · quia illud peccatum totã humanam naturaz viciauit sicut Aug⁹ · dicit in enchi · Illud vnum peccatũ in loco ⁊ habitu tante felicitatis admissum · taz magnũ est vt in vno hoĩe originaliter (vt ita dixerim) radicaliter totuz genus humanũ damnaretur · Idem in li · de ciui · dei Tãto maiori iniusticia violatũ est illud mandatum · quanto faciliori poterat obseruantia custodiri · Nondũ eñi ipsi volũtati cupiditas resistebat · quod de pena trãsgressionis postea secutum est · His alijsq3 vtuntur autoritatibus qui illud peccatum ceteris alioꝝ hominũ peccatis grauius esse dicunt · Quod etiã rõne ostẽdere laborant hoc mõ · Magis nocuit illud pctm̃ q̄ aliqđ alioꝝ quia totũ humanũ genus viciauit · ac morti vtriq3 subdidit · qđ nullo alio peccato factuz est · Maiorem ergo effectũ mali habuit illud peccatum q̄ aliquod aliud

Ad quod dici potest · q2 licet illud peccatum humanam naturam mutauerit in necessitatez mortis · et in totum genus humanum reatum diffuderit b nõ est tamen putãdum hoc ipsum pctm̃ ade grauius fuisse pctõ in spm̃ sanctũ · quod neq3 hic neq3 in futuro (vt veritas ait) dimittitur · Q2 vero totã humanam

b Nõ eẽ tm̃ putandũ ⁊c · Contra h̃ videt falsum · q2 maius malũ ẽ qđ corrupit tota naturaz q̃ qđ corrupit vnã sola psonã · sz pctm̃ ade totam corrũpebat naturã · pctm̃ i spm̃ sctm̃ vna solã psonaz · g ⁊c · Rñ · dr · q2 h q̃stio determinata fuit n̄ cu agebat de peccato ade · Propt qđ notãdu q2 mlt̃ modis dr pctm̃ vnũ eẽ grauius siue maius alio · Primo mõ causalitate · ⁊ sic pctm̃ diaboli dr eẽ maius · cui⁹ inuidia mors intrauit i orbẽ terrarũ · Scđo mõ generalitate · ⁊ sic pctm̃ pmi pentis dr fuisse mai⁹ · q2 in totũ gen⁹ hũanuz se diffudit · Tertio mõ enormitate · ⁊ sic pctm̃ iude dr eẽ maximũ · q2 vẽdidit deum · Quarto mõ ingratitudine ⁊ sic pctm̃ illi⁹ dr eẽ mai⁹ q̃ plura pcepit dona graꝝ · Quinto mõ piculositate · ⁊ sic pctm̃ igrãtie dr eẽ maximũ · q2 piculosũ · Sexto mõ insepabilitate · ⁊ sic pctm̃ cupiditatis dr esse maximũ · q2 cũ alia vicia cum homie cõsenescãt · sola auaricia iuue

Math · ij

Exod · xxxij

Aliter rñ optimo · 3

Rñ · ad priorẽ opinionem ·

Numeri · xxi

naturam corrupit· nō ideo est q᷑ grauiꝰ fuerit cūctis alijs pec- c catis· sꝫ q᷑ ab hoīe cōmissum ē qñ in vno homie tota humana natura ꝯsistebat· ꝛ iō tota in eo corrupta est· Maioreq̃ effectū mali intulit q̄ꝫtū ad mltiplices defectꝰ q̄ ex eo manauerūt· sed nō q̄ꝫtū ad penam eternā· quā grauiorem nō meruit· quā plu- res postea meruerunt per alia peccata· immo alios grauiorē promeruisse credimus iram q̄ꝫ adam meruerit·

¶ Determinat de remissione actualis peccati ade· f

¶ Si vero querit an illud pec- catum fuerit dimissum primis parentibus· dicimꝰ eos per pe- nitentiam veniā ꝯsecutos· Vñ Augꝰ· in li· de baptismo paruu- lorum ait· Sicut illi primi parē- tes postea iuste viuēdo credūt p̄ dñi sanguinē ab extremo libe- rati supplicio· nō tamē in illa vi- ta meruerūt ad paradisum re- uocari· sic ꝛ caro peccati etiā re- missis peccatis· d si homo in ea iuste vixerit· nō cōtinuo mere- tur eā mortē perpeti quā traxit de ꝓpagine peccati·

¶ Mouet dubitationē ortā ex apparenti ꝯtrarietate in exodo ꝛ ezechiele· g

¶ Et licet peccatis parentum nisi ade puuli nō obligent· non est tñ diffitendū peccata parē- tum in filios redundare· sicut dñs in Exodo ad moysen ait· Ego sū deus fortis zelotes vi- sitans iniquitates patrū in fili- os vsq̃ in tertiā ꝛ quartā gene- rationē· hijs q̄ oderūt me· His verbis aperte insinuat q᷑ deus reddit peccata patrū super fili- os tertios ꝛ quartos· Huic aūt videt aduersari qđ dñs ait in ezechiele· Quid est qđ inter vos

nescit· Septimo mō importunitate· ꝛ sic suꝑbia dicit esse maximū· q᷑ etiā ex ipis bonis opibꝰ ꝯsurgit· Octa- uo mō priuatē· ꝛ sic luxuria dicit esse grauiꝰ ad quā ho- mines magis sunt ꝓni· Nono mō maioris gr̄e impugna- tione· ꝛ sic peccatū in spūmsctm̄ dicit esse maximū· De- cimo mō ratio- ne maioris offe- se· ꝛ sic peccatū idolatrie dr̄ esse maximū· Unde- cimo mō rōe fa- cilitatis resistē- di· ꝛ sic dicit ma- gister q᷑ pecca- tum ade fuerit grauissimū· Duo- decimo mō rati- one improbita- tis atq̃ libidīs ꝛ sic cuiusq̃ ge- neris peccatū maiꝰ potest fie- ri ab altero· Hi duodecim mo- di ꝯsueuerūt a doctoribꝰ assi- gnari· Forassis ꝛ alij ꝯpparebūt modi· sꝫ isti suf- ficiant tā q̄ꝫ ma- gis cōsueti· Et ꝑ hoc patet re- sponsio ad illō qđ obijcitur·

c Quia ab ho- mine cōmissum est quando in vno homine tota natura humana consi- stebat· ꝛ ideo tota in eo corrupta est· Obijcitur· Ex hoc enī videtur q᷑ si adam ꝑpetrasset aliud peccatū q̄ꝫ illud cum in eo esset tota natura· q᷑ totam naturā corrupisset· Sed contra· ponat q᷑ adam solo ꝯsensu peccasset· tūc corpꝰ actū peccati ante nō cōcitasset· ergo caro nō fuisset infecta ergo nec originalis culpa transfusa· Item peni- tencia in integrū restituit ea que mens ꝑdidit· q̄ꝫuis nō restituat ea que sunt corpis· ergo si homo tñ mentali- ter peccasset· oīno per penitentiā resurgeret· nō ergo vi- detur q᷑ originalē culpam transfunderet· Propter hoc est questio· vtrum si peccasset alio genere peccati· origi- nale trāsfudisset· Rñ· dōm· q᷑ circa hoc duplex fuit opi- 4 nio· Quidā enī dicere voluerunt q᷑ cum oīe peccatū sit ꝑuaricatio legis diuine· ꝛ celestiū inobedientia mā- datorum· ꝛ ꝑ omne peccatū auertat anima a deo ꝛ fiat ei rebellis· q᷑ quocunq̃ genere peccati adā peccasset· re- bellionē carnis ꝛ spiritus incurrisset· Item cum omne peccatum sit iniusticia· quocunq̃ genere peccasset adā priuatus fuisset iusticia quā habebat· Item cum omne peccatū mortale sit mors· pro quolibet incurrisset car- nis mortalitatē· Cum igitur ista faciant originale trāf- fundi· remuerunt q᷑ adam transfudisset originale quo- cunq̃ genere peccati peccasset· ꝛ hoc videt sonare ver- bum magistri· Scđm hanc positionē de facili respon- detur ad illud quod obijcitur· quia sicut videmus q᷑ ꝑ peccatis spiritualibus caro cruciatur in inferno· ꝛ hoc quia nihil aliud est carnem cruciari q̄ꝫ voluntatem cru- ciari in carne· Sic ꝛ in proposito voluerunt dicere q᷑

esse potuit vt pro peccato quod cōmisisset spiritualiter puniretur corporaliter· Alius modus dicendi est q᷑ adam mortaliter peccasset· ꝛ mandatū illud nō fuisset transgressus· nō transfunderet originale· Et ratio hu- ius est· quia pro sola transgressione illius manda- dati cōminatꝰ ē ei dominꝰ mor- tem· sicut patet ij· Gen̄· Et fm̄ b hanc positionē verbis magistri quod dicitur in litera intelligi- tur presupposi- ta transgressio- ne illius man- dati cui adiun- cta erat morta- litatis pena· Pri- mus tamen mo- dus dicendi vi- detur esse ꝓba- bilior· Quāuis enim scriptura Ex· o· p· non cōminetur mortem nisi p il- la inobedientia non absurde ta- men illa cōmina- tio intelligitur se extendere ad omnē mortalez culpam· Ut au- Ezech- tem istorum ve- xviij· rius sit dubiū ē nec ibi est magna vis faciēda· q᷑ modica est vtilitas· ꝛ nulla sciēdi necessi- tas· d Si homo in ea iuste vixerit· nō cōtinue me- retur eam mortem perpeti quā traxit a propagatione peccati· Contra hoc videtur inconuenienter dictum· Si enim nulla pena debetur homini nisi ꝑ merito culpe ꝛ hō in carne a deo ꝑt iuste viuere vt sit dignꝰ stati suo lare videt q᷑ i eo ñ sit meritū alicuiꝰ pene nec mortis· nec alteriꝰ· Itē si mors debet cuilibꝫ iusto ꝑ pctō· videt igit q᷑ nllā gr̄a fuerit i martyribꝰ q̄ mortui sunt ꝑ xp̄o· sic nec latronibꝰ q̄ suspēdūt ꝑ latrocinio· Iuxta h̄ qrit si mors debet hoī ꝑ pctō originali· ꝛ ymcū ē i hoīe originale pec- catū q̄ iusticia facta fuit lazaro q̄ bis mortuꝰ ē· Rñ· dō· 5 q᷑ nllā vnq̄ꝫ iusticia absoluit hoiēꝫ a debito mortis· ꝑ co q᷑ ois iusticia q̄ ē i nob respicit volūtatē ꝛ ꝑsonal· mors ꝑo ē pena natural· ꝛ ita ꝑ nullā iusticiā dignꝰ ē homo a morte absolui· nec deꝰ sua benignitate aliquē a morte li- berauit· tñ ꝑpt illiꝰ sñie firmitatē q̄ dictū ē gen̄· iij· Pul- uis es ꝛ i pul· reuer· ꝛc· tñ etiā vt fides locū hr̄e possit· Ad illō qđ obr̄ dōm martyribꝰ· dō· q᷑ illō qđ vno mōē de- 6 bitū· si ex charitate fiat ꝑt fieri grtuitū· martyres aūt q᷑ mortē volūtarie sustinuerūt quā effugere potuerūt imo mortē ꝑ xp̄o se añ tps obtulerūt· mors q̄ alias eet pena· fuit eis valdē meritoria· q᷑ deꝰ cā valde reputat ꝑciosaꝫ ex hac duplici cā q̄ tacta ē· Ad illō de lazaro· dō· q᷑ ꝑ- 7 ma mors fuit ad manifestādū gliaꝫ dei· ꝛ illō supplicū recōpēsatū ē ꝑ ꝯñs bñficiū· q᷑ hoc ipo q᷑ suscitatꝰ ē· fuit ampliatū merēdi spaciū· ꝛ meliꝰ erat ei sic bis mori· q̄ꝫ si semel mortuꝰ fuissꝫ· iō cū h̄ alicui ꝑstat vt suscitet· magis sibi reputet ꝑstari bñficiū q̄ꝫ inferri suppliciū·

pabolā veritis in puerbiū istud dicentes. Patres comederūt vuam acerbā ⁊ dentes filiorum obstupescunt. Viuo ego dicit dn̄s. si erit vobis vltra pabola hec in puerbiū in isrl'. Ecce oēs aīe mee sunt. vt aīa patris. ita ⁊ aīa filij mea est. Anima que peccauerit ipa morietur. Filius nō portabit iniquitatē patris. ⁊ pater nō portabit iniquitatem filij. Justicia iusti sup eum erit. ⁊ impietas impij erit sup eum. His verbis videt̄ de⁹ corrigere ꝑ pphetā q̄ maledixerit in lege. Si eīn peccata patrum reddit in tertiā ⁊ quartā generationē iniusticia videt̄ de⁹ eē vt ali⁹ peccet ⁊ ali⁹ puniat̄. Quō eīn iustū ē aliū peccare ⁊ aliū petā lugere.
¶ Determinat illā apparentē ꝯtrarietatē exponendo auctates q̄ntū ad intellectū lr̄alem. h
¶ Sed vt ait hiero. Relex ⁊ pphete. i. exodus ⁊ ezechiel. imo ipē deus qui ⁊ hic ⁊ ibi locutus est in sententijs discrepare videant̄. attendam⁹ finē illius autoritatis exodi. dicto eīn. reddo iniquitates patrū in filios addit. his q̄ oderunt me. p q̄d caudeliter oñdit. nō ideo punit filios. quia peccauerunt patres. sed q̄ eis similes quodā hereditario malo deū oderunt. Illud ergo qd̄ in exodo dn̄s dicit (sicut hiero. tradit) non id sonat qd̄ multi estimant. nec est simile huic puerbio. Patres comederūt vuā acerbā ⁊c. Illud eīn exodi hiero. sup Ezech. ⁊ Aug. sup ps. deus laudē meam ne tacueris. de filijs peccata patrū imitantibus accipiendū censent. sup quos de⁹ dicit̄ reddere peccata patrū. quia punit eos. eo q̄ imitātur peccata patrum. nō q̄ patres peccauerunt. Non itaq; corrigit deus in ppheta. qd̄ ante dixerat in lege. sed quomō intelligēdū sit aperit. Vñ ⁊ illos qui praue intelligebāt arguit qui dicebāt. Patres comederūt ⁊c. Verūtn̄ si de imitatoribus maloꝝ illd̄ accipitur. quare tertiā ⁊ quartam generationē tm̄ cōmemorauit. cum in quālibet generatione rei teneant̄. qui peccata patꝝ imitant̄. ⁊ quare patres cōmemorauit. cum ⁊ illi omnes mali sint. qui quoꝝlibet maloꝝ peccata imitantur. Sed ideo patres specialiter noīauit quia maxime patres filij imitari solent. quos precipue diligunt. Et tertiam ⁊ quartā generationē ideo cōmemorauit. quia solent patres interdū tādiu viuere. donec filios tertios ⁊ quartos habeant. qui patrum iniquitates videntes. eorum impietatis heredes per imitationē efficiuntur. Scd̄m hunc modū recte intelligit̄ ad litterā qd̄ in Exodo dicitur.

Quare dixit in tertiā ⁊ q̄rtā generationē ⁊ q̄re tm̄ pr̄es commemorat

¶ Exponit auctates pdictas q̄ntum ad sensum mysticum vel moralem. i
¶ Qd̄ etiam mystice intelligendū esse ostenditur ex eo q̄ parabola dicitur. Si eīn parabola est vt ait hiero. aliud verbis sonat. aliud sensu continet. Unde aliqui ita edisserūt. Patrem in nobis esse dicunt leuem punctū sensuum. scz p̄mū motum suggestionis vel cogitationis. Filiū vero si cogitatio conceperit peccatum in quo notatur consensus ⁊ delectatio mulieris. Nepotem si qd̄ cogitaueris atq; conceperis. opere compleueris. vel complere decreueris. in quo notatur consensus viri siue patratio peccati. Pronepotem autem si nō solum feceris sed in eo gloriēris ⁊ hec est quarta generatio. nō quia tres precesserint. sed quarta dicitur. quia quarto loco a primo motu qui est quasi pater enumeratur. Deus ergo primos ⁊ scd̄os stimulos cogitationū quos greci ppateis vocant (sine quibus nullus hominum esse potest) nō puniet eternaliter. Sed si cogitata quis facere decreuerit. ⁊ que fecit corrigere noluerit. que sunt mortalia peccata ⁊ tertia ⁊ quarta generatio. Ad probanduz vero vt ait Hiero. q̄ p̄mus pulsus cogitationis nō puniat̄ eternaliter a deo illud de genesi afferendum est Cham enim peccauit irridens nuditatem patris ⁊ sententiam nō ipse sed filius eius chanaan accepit. Maledictus chanaan. seruus erit fratruz suorum. Que enim iusticia est. vt pater peccauerit ⁊ filius punitus sit. Sed in mysterio illud dictum est.

Q̄ p̄mus motus non punit̄ eternaliter. Gen̄. ix.

D intelligentiā hui⁹ partis circa tria incidit h̄ questio. Et p̄mo querit̄ de originali q̄ntum ad cām p̄cedentē. Scd̄o q̄ntum ad q̄ntitatē concomitantē. Tertio v̄o q̄s anttū ad penā ꝯsequētē. Circa p̄mum q̄runt̄ duo. Primo queritur vtrū pentes p̄mi possunt transmittere ad plem peccata sua actualia. an a solo pente p̄mo transfundat̄ originalis culpa. Scd̄o querit̄ vtrū p̄mus parens potuerit in plem transmittere satisfactōis iusticiā. sicut transmisit p̄uaricatōis culpam.

Questio I a

Utrū peccata parentū p̄moꝝ filijs imputent̄ ⁊ ad eas transmittant̄. Et q̄ sic videt̄ p̄mo autoritate Exo. xx. Ego sum deus zelotes vindicans peccata patrum in filios ⁊c. s; s̄ deus nō vindicat nisi p culpa. ⁊ vindicta transit a patre in filiū. pari rōne videt̄ q̄ culpa.

Item h̄ videt̄. iij. Regū. xiiij. Ego inducā malū sup Jeroboam ⁊ sup vniuersaz domū eius. Et ibi habetur quō tota posteritas ꝓter peccatū patris fuit consumpta. s̄ videt̄ q̄ peccata p̄moꝝ pentū filijs imputent̄.
Item hoc videt̄ rōne. In habētib; simbolū facilior ē transitus. sed maius est simbolū ⁊ ꝯuenientia pentis p̄ximi ad prolem q̄ȝ pentis remoti. si igit̄ pens remotus potuit culpam transmittere in posteros. multo fortius videt̄ de pentib; ꝓpinquis. Item pens p̄mus trāsmittit peccātū in filiū qd̄ aliunde suscepit. s; magis vnusq̄sq; potest cōmunicare q̄ habet a se q̄ȝ qd̄ habet ab alio. s̄ videt̄ q̄ multo fortius ad plem possit trāsmittere peccatum qd̄ cōmisit. si transmittere potest peccatum qd̄ aliunde contraxit. Item peccatum ade ideo transit ad posteros. quia in adam fuim⁹ cum ipē peccauit. ergo pari rōne si parens p̄mus peccauit q̄n ples eius

erat in lumbis eius. similiter videt[ur] q[uod] peccatu[m] p[ar]entis p[ro]ximi in p[ro]lem transfundit[ur]. Ite[m] ratio quare pct[m] originale transfundit[ur] est. quia est infectio virtutis generatiue circa actum generandi. [er]g[o] si aliq[uo]d pct[m] [con]sistit circa actum generationis. videt[ur] q[uod] tale debeat in p[ro]lem tra[n]sfundi. sed tale est peccatu[m] adulterij. [er]g[o] videt[ur] q[uod] salte[m] illud peccati genus debeat in posteros redundare. ac p[er] hoc peccatum originale intendere [et] multiplicare. Sed [con]tra Ezech. xviij. Filius no[n] portabit iniq[ui]tate[m] patris. [er]g[o] si hoc no[n] est veru[m] de p[ar]ente remoto vt de ada[m]. salte[m] veritatem habet circa p[ro]pinquos. Item Gal. vj. Vnusquisq[ue] onus suu[m] portabit. [et] si peccata p[ar]entu[m] redundare[n]t in p[ro]lem. no[n] portaret vnusquisq[ue] onus suu[m]. imo etia[m] alterius ergo [et]c. Item alibi. Vnusquisq[ue] ro[n]em reddet deo p[ro] se. Item Ans. de concep. virgi. ca. xxiij. Parentu[m] p[ro]ximorum peccata ad originale pct[m] no[n] estimo p[er]tinere. s[ed] si transfunderent[ur] a p[ar]ente in p[ro]lem. p[er]tinerent ad originale pct[m] [er]g[o] [et]c. Item no[n] est maior ro[n] quare tra[n]sfundit iniusticia q[uam] iusticiam. sed pr[esbyte]r sanctus no[n] generat filiu[m] sanctu[m]. [et] baptizatus no[n] generat baptizatu[m] sicut ostensum fuit supra. [er]g[o] pari ro[n]e parens p[ro]ximus pct[m] suu[m] non tra[n]smittit ad p[ro]le[m]. Item nullu[m] peccatu[m] transmittit[ur] a parente in p[ro]lem nisi mediante carne. sed peccata actualia que co[m]mittunt[ur] carne[m] no[n] immutant nec noua infectione inficiunt. [er]g[o] videt[ur] q[uod] ad p[ro]lem transmitti no[n] possunt. Item si peccata actualia transmitterent[ur] a p[ar]ente in p[ro]le[m] ergo filius semp[er] e[ss]et peior patre. [et] dignius maiori punitione. si [er]g[o] est magne crudelitatis [et] i[m]peccatis dicere q[uod] paruulus natus peior sit iniquo parente. pater [et]c. R[esponsio].

8 Dic[en]d[u]m q[uod] peccatu[m] pare[n]tu[m] transire ad p[ro]le[m] p[otes]t intelligi tripliciter. aut punitione. aut imitatione. aut transfusio[n]e. Si punitione. vt p[ro]les puniat[ur] peccatu p[ar]entis. sic atte[n]dendu[m] est q[uod] duplex est punitio. vna eterna. alia t[em]p[or]alis. Qua[n]tu[m] ad punitione[m] eterna[m] nullo mo[do] transit. videlicet q[uod] aliq[ui]s dam[n]et[ur] p[ro] solo pct[o] p[ar]entis. Vn[de] Ans. de [con]cep. virgi. dicit q[uod] p[ar]uuli non damna[n]t[ur] p[ro] culpa ade t[antu]m. s[ed] p[ro] culpa p[ro]p[ri]a qua[m] h[abe]nt. l[icet] no[n] habea[n]t ea[m] age[n]do s[ed] [con]trahe[n]do. Si aut[em] loquamur de t[em]p[or]ali punitione. sic q[uando]q[ue] pater punit[ur] in filio. sicut ad littera[m] videm[us] [et] scriptura o[ste]ndit. h[oc] m[odo] tra[n]sit peccatu[m] pare[n]tis in p[ro]lem siue p[ro]le volente siue nole[n]te. et hoc est de seueritate diuine iusticie. Alio mo[do] dicit[ur] peccatum transire a pare[n]te in p[ro]lem p[er] imitatione[m]. [et] sic peccatum diaboli quoda[m]mo[do] transiuit in gen[us] humanu[m]. et peccatu[m] ade in posteros. [et] peccata p[ri]mor[um] parentum in filios freque[n]ter p[er]transeunt. iuxta illud. Sap. ij. Inuidia diaboli mors intrauit [et]c. no[n] o[mn]i[bu]s transit in eos. sed in eos qui imitari volunt. Tertio mo[do] dicit[ur] peccatum transire a p[ar]ente in p[ro]lem. [et] h[oc] transfusione. sicut infectio noua causari habet ab alia infectione. [et] h[oc] mo[do] peccatu[m] transfundi habet in p[ro]lem a solo p[ri]mo p[ar]ente. Ratio aut[em] huius est. quia duo sunt i[n] pecc[a]to. videlicet p[ri]uatio debiti. [et] [con]uersio indebita. [et] s[ecundu]m hoc duo ponu[n]t[ur] in peccato deformitas [et] macula. Macula na[m]q[ue] ponit[ur] ex [con]uersione. sed deformitas ex debiti p[ri]uatione manente obligatione. Ad hoc igit[ur] q[uod] aliq[ui]s possit peccatu[m] ex patre con-

9 trahere necesse est q[uod] in illo possit ad aliq[ui]d obligari. et possit eo bono ad q[uo]d obligat[ur] in ip[s]o p[ri]uari. [et] q[uod] possit etiam maculari. hoc aut[em] solum fuit in p[ri]mo p[ar]ente. Ad aliquid eni[m] tota humana natura [et] o[mn]es eius posteri in illo obligati sunt. videlicet ad habenda[m] rectitudine[m] iusticie. siue no[n] [con]cupiscendu[m]. [et] in illo p[er] eius [con]uersione[m] illa rectitudine p[ri]uati sumus. [et] q[uia] il[le] a obligatio carne[m] sua[m] infecit infectione feditatis. [et] passione mortalitatis. [et] caro nostra habet [pro]pagari ex illa. hinc est q[uod] in illo habemus infici. [et] ab illo traducim[us] singulariter peccatu[m] s[ecundu]m plena[m] ro[n]em. In illa aut[em] posteror[um] noua obligatio[n]e obligantur filij in parente. nec etia[m] caro transfunde[n]da inficitur noua infectione ex alicuius culpe actualis p[er]petratione. Et hinc est q[uod] nullus parens p[ro]ximus potest in p[ro]lem sua[m] culpam actualem transfundere. Et hoc est q[uo]d dicit Ans. in li. de [con]cep. virgi. ca. xxviij. Parentu[m] p[ro]ximor[um] pct[a] ad originale pct[m] no[n] estimo p[er]tinere. Quippe si ada[m] nequisset ad eos quos generaturus erat iusticiam suam traducere. nequaq[uam] posset iniusticiam suam tra[n]smittere. Hoc aut[em] intelligit qua[n]tu[m] est de transgressione culpe. ad quam consequit[ur] eterna da[m]natio. sed de transitu q[uan]tum ad p[ri]uatione[m] t[em]p[or]alis p[ro]me subiungit in fine capituli. No[n] nego p[ro]pter merita bona parentu[m]. filios multa [et] magna beneficia corporis [et] a[n]i[m]e impendi. [et] p[ro]pter peccata parentu[m] filios [et] nepotes vsq[ue] in tertia[m] [et] quartam generatione[m] ([et] forsitan vltra) diuersis in hac vita tribulationibus flagellari. [et] ea p[er]dere bona in corp[or]e [et] a[n]i[m]a que forsitan [con]sequerent[ur] si iusti fuissent. quor[um] exempla longu[m] est hic inserere. Ex his igit[ur] patet responsio ad

10 questionem propositam. Concedendum enim est q[uod] peccata actualia p[ro]ximorum parentum ad originale no[n] pertinent. nec cum originali transfunduntur sicut rationes ad parte[m] secunda[m] inducte o[ste]ndunt. Nihilominus tamen alio modo transeunt q[uan]tum ad vindictam [et] punitione[m] t[em]p[or]alem. sicut p[ri]mo p[ro]batur auctoritate Exo. [et] deinde exemplo.

11 Ad illud vero q[uo]d obijcit[ur] p[ro] ro[n]e m[aior] q[uod] facilior est transitus in habe[n]tibus simbola. dic[endu]m q[uod] illud verum est qua[n]do vtrobiq[ue] equaliter saluat[ur] ratio principij agentis. Peccans aut[em] actualiter no[n] habet potestatem viciandi p[ro]lem. nisi ille solus in quo habuim[us] obligari. [et] in quo tota massa generis humani potuit viciari. sicut ostensum est. [et] ideo illa ratio no[n] cogit.

12 Ad illud q[uo]d obijcitur. Transmittit quod aliunde suscepit. dic[endu]m q[uod] ex hoc no[n] sequit[ur] q[uod] transmittat illud q[uo]d est a se. Peccatum eni[m] quod aliunde suscepit est peccatu[m] naturale. sed peccatu[m] q[uo]d ip[s]e facit est peccatu[m] p[er]sonale. communicatio aut[em] alicuius p[ro]prietatis per via[m] generationis plus respicit veritate[m] nature. q[uam] actum p[er]sone. sicut supra oste[n]sum est.

13 Ad illud quod obijcit[ur] q[uod] ideo peccauim[us] in adam. quia fuimus in ip[s]o dum peccauit. dic[endu]m q[uod] ista n[on] est tota causa. sed simul cu[m] hoc exigit[ur] q[uod] in p[ri]mo parente omnes posteri possent obligari. [et] ratio o[mn]i[u]m posteroru[m] posse: insiti [et] fedari. hoc aut[em] in alio q[uam] in ada[m] no[n] habet reperiri. ideo patet [et]c.

14 Ad illud quod obijcit[ur] q[uod] peccatum adulterij attendit[ur] circa actum generatiue. dic[endu]m q[uod] [et] si circa actum generatiue attendat[ur]. no[n] tamen dicit corruptione[m] que sit in ip[s]a virtute generatiua s[ecundu]m se. sed que [con]sistit circa volu[n]tate[m] ro[n]alem. [et] ita circa p[er]sonam [et] p[ro]pter hoc culpa adulterij s[ecundu]m q[uod] culpa in p[ro]lem tra[n]sfun-

15 di no[n] habet. Nihilominus tamen quia circa actu[m] generatiue [con]sistit. plus impurat[ur] proli q[uam] alia peccata pare[n]tum. vnde vilis [et] abiectus reputat[ur] ille qui est nat[us] de adulterio. [et] etia[m] s[ecundu]m leges humanas hereditate paterna reputat[ur] indignus. Vnde illud peccatu[m] plus redundat in p[ro]lem q[uam] alia actualia. no[n] tame[n] sic redu[n]dat in culpa p[ri]mi p[ar]entis qui posteritate[m] sua[m] no[n] t[antu]m obligauit ad ignominia[m] [et] pena[m]. sed etia[m] fedauit peccati originalis macula. ob qua[m] quilibet cum nascitur dignus est ira et indignus visione dei.

Questio II b

Vtrum p[ri]mus parens p[ro] posteris suis satisfacere potuerit. sicut potuit eos ex culpa sua viciare. Et q[uod] sic videtur. Quia dicit Ans. de concep. virgi. ca. xxiij. Si

adam nequisset ad eos quos generaturus erat iusticiã suam perducere. neque ꝗ posset ad eos iniusticia transmittere. si ergo hoc verũ est. sequit̃ q̃ si adã potuit sua culpa filios reddere culpabiles. sua satisfactione potuit eos facere excusabiles. Item omnes in adam peccaverunt. quia fuerũt in adam peccante. ergo pari rõne si omnes fuerunt in adã satisfaciente. videt̃ q̃ oẽs in ipo satisfecerunt. ꝑ locum a simili. Item hoc ipm videt̃ rõe. Si opposita est causa oppositi. ⁊ ꝓpositũ causa ꝓpositi. sed ade transgressio fuit causa nostre corruptionis. ergo videt̃ q̃ eius iustificatio ⁊ satisfactio fuerit causa nostre redemptionis. Sicut igitur in adam peccavimus ita videt̃ q̃ in eo satisfecimus. Et iste tres rõnes sumptelunt ꝑ locum a simili. Item hoc ipm ostendit̃ per locum a minori. Promptior est deus ad miserendũ ꝗ ad condẽnandum. sed divina iusticia pro transgressione ade cõdemnavit totam posteritatem pena mortis. ergo multo fortius divina misericordia ꝓ satisfactione ade debuit reddere grãm iustificatõis. Item potentior est gratia in bono ꝗ sit culpa in malo. sꝫ culpa ade potuit totam posteritatẽ inficere ⁊ reddere deo odiosam ꝗ multo fortius gratia que fuit collata ade potuit totã posteritatem reparare ⁊ reddere deo gratam. Item ꝯm leges humanas tutor potius potest cõditionẽ pupilli meliorare ꝗ deteriorare. sꝫ ꝗ multo maioris benignitatis est lex divina ꝗ sit humana. videt̃ q̃ potius cõditio in primo parente de peiori potuit fieri melior ꝗ de meliori deterior. ꝗ si transgrediẽdo potuit transfundere culpã. multo fortius potuit transmittere iusticiam. ¶ Sed cõtra. Stat in adam cũ peccavit ab immortalitate cecidit in necessitatẽ moriendi. ergo si gratia superveniens nõ aufert immutabilitatẽ divine sententie. remansit igit̃ post gratiam mortalis. sed mortalis de necessitate generat mortalem. ꝗ quantũcunqꝫ adã satisfaceret generaret filios suos morti obnoxios. sꝫ nulla creatura rõnalis est morti obnoxia nisi ꝓpter culpam. ꝗ nunqꝫ potuit satisfacere quin transmitteret culpam. ¶ Item iusticia originalis consistit in quadã mentis ⁊ carnis integritate. sꝫ q̃ virginitas dicit incorruptionẽ mẽtis ⁊ carnis. eã quo semel perdit̃. nunqꝫ per satisfactionẽ põt recuperari. ꝗ pari rõne nec ꝫ originalis iusticie donũ ꝑ satisfactionẽ recuperat̃. si ergo ex illius iusticie ꝑvatione est in nobis originalis culpa. impossibile fuit q̃ adam satisfaceret pro posteritate sua. ¶ Item oĩs satisfactio peccatoris fundat̃ super gratiã gratũfacientẽ. sed gratia gratũfaciens nunqꝫ põt transire ab vno hoĩe in alium. sicut in primo libro ꝓbatuꝫ est. sꝫ gratia imediate a solo deo dat̃. videt̃ q̃ in primo parente satisfacere nõ potuerit genus humanũ. ¶ Item efficacior est in vnoquoqꝫ fides sua sibi ⁊ gratia ꝗ sit alij. sed adã nõ potuit ꝑ seipso satisfacere. sꝫ oportuniũ fuit filiũ dei pati sicut oñdit Ans. in libro. Cur deus homo. ꝗ nõ videt̃ q̃ potuerit satisfactionis iusticiã in alios derivare. ¶ R°. dõm. q̃ cũ queritur. Utrum tota posteritas in adam potuerit satisfacere. sicut in eo potuit viciari. hoc tripliciter potest intelligi. Aut ita q̃ adam posteris cõmunicaret ⁊ culpam ⁊ satisfactionẽ simul. Aut ita q̃ cõmunicaret satisfactionem sed nõ culpã. Aut ita in se satisfaceret ⁊ ꝑ se q̃ posteris nõ cõmunicaret culpam. Primi duo modi nõ solum sunt impossibiles. sꝫ etiã nõ intelligibiles. q̃ claudunt in se duo opposita. Si eñi adã cõmunicasset posteris simul culpam ⁊ satisfactionẽ. simul eẽnt culpabiles ⁊ satisfacerent. ꝗ simul eẽnt iusti ⁊ iniusti. Similiter si cõmunicaret satisfactionẽ ⁊ nõ culpam. ꝗ innocentes satisfacerent. ⁊ hoc similiter nõ est intelligibile. Nõ enĩ fit satisfactio nisi ꝓ offensa. ⁊ si adam nõ cõmunicaret posteris culpam ipi haberent omnimodam innocentiam. ⁊ si sic. locum nõ haberet in eis satisfactio aliqua. ꝓ innocenti eñi satisfacere nõ est intelligibile. Tertius aũt modus dicendi videlicet q̃ sic satisfaceret ꝓ culpa sua adam vt sua satisfactione impediret̃ infusio originalis culpe. ⁊ si intelligibilis sit. impossibilis tñ fuit ipi ade. ⁊ ratio huius melius in tertio reddetur cum aget̃ de modo redemptionis humane. Ad pñs aũt hec dixisse sufficiat q̃ adam sic satisfacere nõ poterat vt impediretur transfusio culpe originalis in posteritatẽ sua. Et ratio huius sumitur ⁊ ꝑ parte ipius ade. ⁊ ꝑ parte gratie. ⁊ ꝑ parte corruptionis nature. A parte ade. q̃ ipe debitor mortis erat. ⁊ dign⁹ pena ꝑtate ⁊ miseria. ⁊ ideo q̃ncunqꝫ mortẽ vel pena sustineret. ꝓ transgressiõe sua deo satisfacere nõ poterat sufficienter. A parte vero gratie ꝑ quã satisfaciebat ratio sumit̃. q̃m illa gratia erat gratia penitentialis. que quidẽ respiciebat ipam voluntatem ꝑ rone. ⁊ ideo ꝑ ipam nõ curabat̃ morbus ꝯcupiscentie que radicabatur in carne. ⁊ ꝓpterea quantũcunqꝫ satisfaceret remanebat natura corrupta. ⁊ in necessitate ad transfundendũ originalẽ culpam. Ex parte vero nature sumit̃ ratio. quia cũ natura humana tota in ipo viciata esset. tamen pensabat̃ illa corruptio nature. quãti ꝑcii est tota humana natura. ⁊ ideo quicquid adam faceret. longe inferius eẽt eo qđ exigebat deus ad tante corruptiõis ⁊ damnationis recõpensationẽ. ⁊ ideo ꝑ illa nõ poterat satisfacere. Posset nihil⁹ omni⁹ assignari ratio ex parte divine offense. q̃ cum esset infinita. rõne eius quia est contra infinitũ nõ recipiebat recõpensationeꝫ nisi aliquis satisfaceret qui eẽt infinite bonus. Et ideo nõ indocte dicũt aliqui q̃ nõ solum satisfactio ꝓ peccato ade. sed etiã ꝓ quocũqꝫ alio peccato fundata est sup meritum ⁊ satisfactionẽ xpi. in cui⁹ fide ⁊ sacramentis ꝯtinet quibuscũqꝫ ꝑcit. ⁊ ideo ꝯtingit omnes de plenitudine eius accipere. ⁊ ipm dicit caput totius ecclesie tam finalis ꝗ ꝓmitive. Patet igit̃ q̃ quocũqꝫ mõ dicatur. impossibile fuit adam ꝓ posteris satisfacere. Unde ꝯcedende sunt rõnes hoc oñdentes.

Ad illud quod obijcitur de verbo Ans. q̃ si nequisset iusticiã ꝑducere. ⁊c. dõm q̃ Ans. loquit̃ ibi de iusticia originali. ⁊ illam dicit q̃ adam ⁊ servare potuit posteris ⁊ transfundere. Hoc aũt intelligẽdũ est sane. nõ quia aliqua qualitas que esset in aĩa ade ꝑ multiplicationẽ ad posteros descenderet. sed quia aĩa ade innocens ⁊ iniuncta fuerat carni pure ⁊ immaculate. ⁊ si stetisset. aĩa potuisset illã carnẽ servare. ⁊ a corruptione mortis. ⁊ a corruptione libidinis. ⁊ hec rectitudo erat originalis iusticia. Si aũt in hac adam ꝑstitisset. cũ generaret posteros. carnẽ immaculatã transfunderet. Et similiter dũ aĩa creata a deo innocens tali carni vniretur. illud ideꝫ posset. ⁊ eandẽ rectitudinẽ haberet. quã habuit aĩa ade. ⁊ ꝑ hoc originalem iusticiam. ⁊ ꝓ tanto originalis iusticia transfunderet. q̃ si hanc habet pater. necesse est q̃ hanc habeat filius. ⁊ hec est ex rõne bone dispositiõnis ex parte carnis quam originalis iusticia ꝯcernit. nõ sic est de iusticia satisfactionis que voluntatẽ respicit nõ carnis integritatem.

Ad illud qđ obijcitur q̃ sicut sumus in adam peccante. ita sumus in ipo satisfaciente. dõ q̃ nõ est simile. q̃ peccatum ade ꝑ toto q̃ illã iusticiaꝫ originalẽ ꝑvabat. nõ tñ respiciebat ꝑsonam. sꝫ etiã naturã. sed q̃ illa satisfactio illam innocentiã nõ restituebat. ꝑsonam nõ naturam respiciebat. ⁊ ideo nõ sic in posteros redũdare por

¶ con[illegible] est q̃ impossibile fuit adam ꝓ posteris satis facere [illegible]

20 tuit satisfactio sicut redūdauit trāsgressio. Ad illud qđ obijcit q̄ si oppositū ē causa oppositi ꝛc. dōm q̄ istđ ↄ̄intelligendū est in his oppositis quoꝝ vtrūq3 est aliq̄ natura ꝛ in eis q̄ recte sunt opposita. ꝛ fm illud in quo opponuntur. Et rōne huiꝰ triplicis conditionis illa ꝓpositio nō habet locum in ꝓposito. Primū quidez quia culpa nō dicit aliquā positionē sed potius priuationē Scđo vero quia iusticia satisfactionis nō directe opponitur culpe originali. sed potius originali iusticie. ꝛ si illa originalis iusticia fuisset in adam generāte. fuisset eā opposita. Tertio vero q2 culpe iniꝰ ade opponit ipi satisfactōi incōgrū corrūpebat psonā n̄ incōgrū corrūpebat naturā. ꝛ incōgrū corrūpebat psonā meritū erat eterne dānationis. inquātū vero corrūpebat naturā principium erat vniuersalis corruptionis. Iusticia ergo satisfactionis auferebat ab ipso adam meritū eterne damnationis. et fm illud opponebat ei. ꝛ erat causa oppositi vicz eterne beatitudinis ꝑmodum meriti. vicium aūt corruptionis nō auferebat. nec eius oppositū causabat. quia fm illud nō opponebat ei.

21 Ad illud qđ obijcitur q̄ prior est deus ad miserendū q̄ȝ ad condemnandū. dōm q̄ illud verum est vbi misericordia sic habet locum q̄ nō excludit iusticiam. iusticia aūt requirebat maiorem satisfactionē q̄ȝ adā posset facere. ꝛ ideo misericordia ꝓ illa modica satisfactione ade nō debebat toti generi humano donare offensam. sed quod nobis ꝛ sibi deerat debebat cum supplere. quod ꝛ fecit. cū ꝓpter nimiā charitatē suam filium suū vnigenitū misit in similitudinez carnis peccati. ꝛ cū essemus mortui peccato. conuiuificauit nos xp̄o.

22 Ad illud qđ obijcit q̄ potentior est gratia q̄ȝ sit culpa. respondere potest dupliciter. Primo q̄ illud intelligendū est respectu illius effectus ad quē gratia ordinatur. gratia aūt gratūfaciens ipi ade collata nō ordinabatur ad remouendū carnis corruptionē. sed voluntatis deordinationē. quia reformatiua erat imaginis. nō reparatiua carnis. Nihilominꝰ tamē in reparatione carnis potentior est aliquo mō q̄ȝ culpa. dum ꝑ gratiā meret hō secūda m stolam. Aliter potest dici q̄ ꝛ si gratia potentior sit q̄ȝ culpa. nō tamē sequitur q̄ totuz reformet quod culpa destruxit. Multo eñ faciliꝰ est destruere q̄ȝ construere. Unde vnus malꝰ cibꝰ aliquādo plꝰ corrumpit naturā q̄ȝ centum bone medicine possint eā reparare. q̄uis medicine ille sint valde potētes ꝛ virtuose.

23 Ad illud qđ obijcitur de lege pupillorum. dōm q̄ adam nō ad posteros comparatur sicut tutor ad pupillos. sed sicut pater ad filios. Unde sicut pater fatuus potest bona sua dissipare ꝛ destruere. ꝛ ꝑ ↄ̄sequens hereditatem filioꝝ suoꝝ deuastare q̄ȝ posset illam post deuastationē ꝛ consumptionē reparare. sic ꝛ in ꝓposito intelligendum est se habere.

Consequenter circa scđm articulū querit de q̄ntitate originalis. Et circa h̄ duo q̄rūt. Primo q̄rit de ipo originali sub rōne quantitatis cōtinue. Utrum vnum originale possit esse abs9 altero. Scđo queritur s̄ȝcum ad rōnem quantitatis discrete. Utrum videlicet sit ponere vnum originale vel plura

Questio I c

Utrum originale in oībus reperiat equaliter. Et q̄ sic videt Ans. de originali peccato ca. xxvij. Originale peccatum in oībus est vno eē equale. Item hoc ipm videtur rōne. Originale peccatum est carentia debite iusticie. sicut sepe dictū est. ꝛ quilibet illa iusticia corporali est simpliciter nudatus ꝛ priuatus. ḡ si equaliter omnes sunt priuati. equaliter corporali macula sunt infecti. ḡ in quibuscunq3 reperit originale peccatū. equaliter reperitur. Item hoc ipm ostendit per causaz. Originale peccatum est in nobis ꝓpter ade inobedientiā. s3 inobedientia ade vna fuit. ꝛ equaliter oēs posteros respiciebat. ergo videtur q̄ oēs equaliter culpabiles fiebat. Item hoc ipm videt ꝑ penam. Oēs eñ habētes culpam originalē equaliter puniunt. videlicet omnimoda carentia visionis dei. si igit quantitas pene respondet quātitati culpe. videtur q̄ si est equalitas ī carentia visionis dei. q̄ sit equalitas in corruptione originalis. Item hoc ipm ꝓbatur per concupiscentiam annexam originale eñ peccatum ad oē malū reddit ꝓnum ꝑ ↄcupiscentiā. Unde dum lex ꝓhibet ↄcupiscētiam. ꝓhibere dicit omne malū. ergo originale peccatū vnū q̄ētq3 corrūpit vniuersaliter. sed vniuersale corruptionē nō ↄtingit reperire fm magꝰ ꝛ minꝰ. imo ī oībꝰ in q̄bꝰ reperitur ī termino repit. ḡ videt q̄ originalis culpa n̄ potest eē maior in vna psona q̄ȝ in alia. Item si maiꝰ est originale in vno q̄ȝ in alio. aut hoc est ex actu generis aut ex actu plis. Ex actu parentis eē nō potest. quia sicut ꝓbatū est supra. peccatū parentis in prolem non transit. Ex actu vero prolis eē nō potest sicut planum est. ḡ videtur q̄ nullo mō originale in vno q̄ȝ in alio reperiatur intensius. Sz contra Ans. de cōcep. virgi. Sicut ꝓpter naturā nascitur corrupta psona. ita natura ꝓpter personā efficitur magis peccatrix. sed peccatū qđ inficit naturā est peccatū originale. ergo videtur q̄ originale peccatū in aliquo possit fieri maiꝰ ꝛ intēsiꝰ. Itē hoc videt ratione. Nullū malū est in summo. quia nihil est summe malū. sed originale peccatū malū est. ergo nō est in summo. sed quod est citra summū ꝛ intendi potest ꝛ augeri. ḡ originale peccatū intēsibile est. igitur potest maius in vno q̄ȝ in altero reperiri. Item originale peccatum est ↄcupiscentia. sed concupiscentia potest intendi sicut ꝛ potest remitti. ꝛ aliquando intenditur. sicut patet ꝑ experimentū. ḡ videt q̄ peccatū originale intendi valeat. vt sit maius in vno q̄ȝ in alio. vel etiā intensius in eodē fm status diuersos. Item feditas carnis est ratio quare aīa contrahit originale. s3 caro nō est infecta in summo. ꝛ quod non est infectū in summo. dum transit ꝑ viam infectionis potest magis ꝛ magis infici. Si igit caro nostra transit ꝑ viā infectionis dum ꝓpagatur. videt q̄ magis ꝛ magis inficit. ꝛ ꝑ hoc quotidie originale peccatū augmentat. Item oīs ꝓprietas quanto magis appropinquat sue cause est intensior ꝛ fortior. ꝛ quāto magis elongat debilior. sed corruptio originalis ab adaz ꝓducitur tanq̄ȝ a fontali principio ꝛ radice. ḡ videt q̄ quāto aliquis est ade primior. q̄ tanto originalis culpa sit in eo intēsior. Itez vna aīa melior habet naturalia q̄ȝ alia. sicut in precedenti dis. habitū est. sed tanto corruptio peior est. quāto ē in meliori natura. sicut Aug. dicit ꝛ expresse rō manifestat. ꝓpter dignitatez eius qđ corrumpit. ḡ originalis corruptio peior est in vna aīa q̄ȝ in altera. ꝛ sic h̄. videt q̄ culpa sit intēsior.

24 Rñº. dōm q̄ sicut si adā stetisset omnes equaliter essent innocentes. ita nūc cum adam peccauit oēs facti sunt equalit̄ peccatores. ꝛ ita culpa originalis in oībus reperit equaliter. ita q̄ nō est maior ī vno q̄ȝ in altero. nec etiā intendi habet in eodē subiecto

25 Ad cuius intelligentiā notandū est. q̄ ista tria concurrunt ad originale peccatū. scilicet debite iusticie carentia ↄcupiscentia. ꝛ carnis feditas. ꝛ primū est ipi originali essentiale. scđm vero materiale. ꝛ tertiū causale. sicut supra explanatū fuit. Si igit originale deberet au

geri. ex aliquo istorum oporteret illud intendere. cum autem per nullum horum intendi habeat. in omnibus equaliter habet reperiri. Quantum ad carentiam namque debite iusticie non potest intendi. ista enim carentia non potest esse maior in vno quam in alio nisi triplici de causa. Aut quia sit obligatio fortior. aut quia sit ibi maior priuatio. aut quia modus priuandi sit detestabilior. Nullo istorum modorum maior habet esse carentia in homine vna quam in alio. Non est enim obligatio fortior. quia omnes equaliter obligamur in adam. Nec priuatio maior. quia eo dem dono scilicet originalis iusticie omnes per originalem culpam nudamur. Nec modus priuandi detestabilior. quia omnes priuati sunt per vnam inobedientiam ade. et sic originale ratione carentie debite iusticie non

26 recipit magis et minus. sed in omnibus equaliter est. Similiter nec quantum ad concupiscentiam intendi habet. Si enim intendit appetitus vel concupiscentia respectu alicuius detestabilis in alio. hoc potest esse tripliciter. Aut ex complexione. aut ex assuefactione. aut ex vinculi refrenantis confractione. Primo modo absque dubio concupiscentia augeri potest. sicut patet de concupiscentia carnis que magis feruet in colericis et sanguineis quam in melancolicis. sed talis intensio nihil facit ad culpam. Non enim est culpabilis. sed naturalis vel penalis. Similiter et secundo modo concupiscentia intendi potest in eodem homine sicut patet in eo qui assuefactus est luxuriari et bona cibaria comedere. quia magis est pronus et ardentius concupiscit quam qui talia non gustauit. sed hec intensio non facit ad originale peccatum. sed potius ad actuale. quia non dicitur originale peccatum concupiscentia quecunque modo. sed solum prout ab origine contracta est. Tertio modo non videtur intendi. sed in omnibus habet equaliter reperiri. pro eo quod illud retinaculum originalis iusticie merito culpe ade in omnibus est confractum. Et quoniam secundum istum tertium modum attenditur quantitas originalis ex parte concupiscentie. hinc est quod quantum ad concupiscentiam originalis culpa in omnibus in quibus est reperitur

27 equaliter. Similiter quantum ad feditatem. que est in carne non habet esse maius et minus originale. et hoc patet. nam quod aliqua proprietas intendatur requiritur idoneitas ad intentionem tam ex parte susceptibilis quam ex parte proprietatis que intenditur quam etiam ex parte agentis. et si aliquod horum defuerit. proprietas illa non habet intendi sicut patet considerantibus. Omnia autem hec deficiunt in proposito. Defectus enim est ex parte susceptibilis. nam sicut speculum nouum inficitur a muliere menstruata. sed postquam inueteratum est. ex aliquo aspectu non recipit nouam infectionem. sic humana natura in statu primordiali quasi noua existens infici habuit a corruptione persone. postmodum vero quasi inueterata. ex noua corruptione non recipit nouam infectionem. Defectus etiam est ex parte agentis. quia nullus est post primum hominem cuius transgressio respiciat obligationem persone. hinc est quod talis culpa non habet inficere carnem coniunctam. Defectus etiam est ex parte proprietatis intensibilis. Illa enim quorum potentia est in termino non habent recipere magis et minus sicut vult philosophus. Feditas autem carnis secundum quod est principium contractionis originalis omnium habet ex carentia originalis iusticie. et quia carentia illa nuditas quedam est. et nudo non est recipere magis nudum. sicut originalis iusticie nuditas non recipit magis vel minus. sic nec carnis feditas. Et sic patet quod ex parte feditatis carnis originale non habet intendi vel augmentari in eodem vel in diuersis. vel ex parte concupiscentie. vel carentia debite iusticie. sicut ostensum est. nec sunt plura concurrentia ad originale. manifestum est igitur quod originale peccatum in omnibus in quibus reperitur habet esse equaliter. et concedende

28 sunt rationes hoc ostendentes. Ad illud ergo quod primo obiicitur de Ansel. quod natura per personam efficitur magis peccatrix. dicendum quod natura accipitur dupliciter. Uno modo dicitur natura vis insita rebus ex similibus similia procreans. Alio modo dicitur natura ipsum commune. his duobus modis distinguitur natura contra personam. et cum dicitur natura corrumpit personam. accipitur natura primo modo. prout persona et corruptio persone dicitur illa que respicit voluntatem rationalem. Cum autem dicit Ansel. quod natura efficitur per personam magis peccatrix. accipit naturam pro communi prout consideratur in supposito. et hoc patet per exemplum suum quod dicit. Sicut adam peccante peccat homo. sic adam magis peccante magis peccat homo. et hoc modo natura non habet corrumpi solum per peccatum originale. sed etiam per peccatum actuale. ex hoc igitur non sequitur quod originale habeat esse maius et intensius.

29 Ad illud quod obiicitur quod nullum malum est in summo. dicendum quod est summum simpliciter. et est summum in genere. et quamuis non contingat reperiri summum malum simpliciter. est tamen reperire malum summum in proprio genere. sicut videmus aliquem ita priuatum visu quod non potest esse magis. sic et in proposito potest intelligi quod originale priuat simpliciter iusticiam originalem. et ideo eius infectio est in termino. Posset tamen dici quod et si non esset in summo. non tamen sequitur quod posset intendi. quia potest esse defectus ex parte sui susceptibilis vel ex parte agentis. et vtrumque hic deficit sicut supra ostensum est.

30 Ad illud quod obiicitur quod concupiscentia potest crescere. dicendum quod verum est intensiue. sed non extensiue. illud tamen incrementum nihil facit ad originale peccatum. cum non sit nisi vel ex complexione. vel ex assuefactione sicut ostensum est.

31 Ad illud quod obiicitur quod feditas carnis potest esse maior. dicendum quod etsi feditas carnis. prout est corruptio penalis intendatur et crescat. sicut patet in leprosis et semimortuis et aliis fedis infirmitatibus oppressis. prout tamen ipsa est principium originalis. habet equaliter reperiri in singulis. quia ab vno solo et primo fonte procedit.

32 Ad illud vero quod obiicitur quod proprietas intensior est cum appropinquat sue origini. dicendum quod illud verum est de proprietate que quidem dicit naturam et positionem. et de illa que habet continuari cum sua origine. sicut est in virtute mouente. et luminis effusione aliter non habet veritatem sicut patet. nam candela inflammata ab alia. ita bene inflammabit sicut inflammabat illa. verumtamen deficit in proposito. tum quia illa carnis feditas plus dicit rationem priuationis quam positionis. tum quia etiam illius feditatis transfusio est per generationem. in qua generatum primum et secundum habet eandem vim quam habebat generans primum.

33 Ad illud quod obiicitur quod vna anima habet meliora naturalia quam alia. dicendum quod et si hoc verum sit et concedendum. tamen quantum pertinet ad puritatem innocentie omnes anime equales sunt. et quia illius priuationem directe respicit originale. hinc est quod licet alia naturalia sint excellentiora. non tamen propter hoc intenditur corruptio originalis culpe. Quando enim dicitur quod tanto peior est corruptio quanto meliorem naturam. hoc intelligitur secundum illud secundum quod natura per vicium corrumpitur. aliter enim non habet veritatem. quia frequenter ille qui habet meliora naturalia non habet ita grauia peccata sicut ille qui habet minus bona et in eodem genere peccati.

¶ Questio II

Utrum sit ponere vnum originale vel plura. Et quod vnum solum videtur primo auctoritate magistri in littera. c. Alioquin. vbi sic ait. Uno peccato non pluribus paruuli obligati sunt. ¶ Item hoc ipsum ostenditur ratione sumpta a causa quia peccatum originale contrahitur propter ade inobedientiam. ergo si vna tantum culpa fuit eius inobedientia videtur quod in quocunque reperitur sit vnicum et nullo modo plura. ¶ Item hoc ipsum ostenditur ratione sumpta a pe-

¶ conclusio q peccatum originale in omnibus equaliter reperitur. ut p[atet] ex h[ac] ...

na. Originali enim debetur solum carentia visionis dei. et hec est una pena. sed multis culpis multe debent respondere pene. ergo etc. ¶ Item hoc ipsum ostenditur in cõparatione ad sequelã. Originale enim nõ solummodo est ab origine sed etiã origo est et principiũ omniũ maloꝝ. Si ergo quod per superabundantiã dicitur uni soli cõuenit. et status est per reductionẽ ad unũ. videtur quod originale peccatũ nõ sit nisi unũ solũ. ¶ Item hoc ipsum videtur in cõparatione ad subiectũ. Originale enim est in aĩa rõne cõiunctionis sue ad carnem si ergo una est caro cui anima cõiungitur. et unica unione unitur. et unitas est in aĩa secundum quod carni unibilis unitur. videtur ergo quod necessario peccatũ originale sit unũ. ¶ Item hoc ipsum ostenditur per cõparationẽ ad oppositum. Originale enim peccatũ est carentia debite iusticie. sed debita iusticia cuius originale peccatũ est priuatio in homine nõ erat nisi una. quia in uno innocente una est innocentia. ergo etc. Sed cõtra hoc arguitur primo auctoritate super illud ps. Ecce in iniquitatibus cõceptus sum. glo. iniquitates sunt peccata originalia. et multe auctoritates sunt ad hoc in littera. Item hoc ipsum videtur rõnibus sumptis per eandẽ viã per quã sumebãtur ad oppositum. Et primo rõne sumpta a causa. Originale peccatu est in nobis propter peccatũ primoꝝ parentũ. sed adam et eua plura cõmiserunt peccata. ergo videtur quod plura sint in nobis originalia. quia qua ratione redundat in nos peccatũ viri eadem ratione mulieris.

Item hoc ipsum videtur rõne sumpta a pena. quia unicuique culpe unica debet respondere pena. sed multa genera penalitatũ ad originale peccatũ consequitur. ut fames. sitis. mors. infirmitas. etc. Et quattuor dicit Beda nobis per peccatum originale esse inflicta. scilicet infirmitatẽ. ignorãtiam. concupiscentiam. et maliciam. videtur igitur quod secundum diuersa penalitatũ genera sit diuersitas originaliũm.

Item hoc ipsum videtur per cõparationẽ ad capitalia subsequentia. Habitus enim diuersificatur per actus. et actus per obiecta. si ergo originale peccatũ reddit hominem pronum ad. vij. peccata capitalia que sunt diuersoꝝ generum. videtur quod in quolibet homine sit multitudo originaliũ. Item hoc ipsum ostenditur per cõparationẽ ad subiectũ. quia omnes vires aĩe inficiuntur per originale peccatũ. sed multiplicatis corruptibilibus multiplicantur corruptiones. et in diuersis potentijs diuersi sunt habitus. ergo in unoquoque homine necesse est ponere multiplex originale. Item hoc ipsum videtur per cõparationẽ ad oppositũ. quia per originale peccatũ est priuatio omnium virtutũ cum per ipsum fiat incuruatio aĩe ad vicia omnibus virtutibus opposita. ergo si plures cõtingit in nobis reperiri virtutes. plures in nobis cõtingit reperiri culpas originales.

34 Resolutio. Dicendum quod sicut vult magister Hug. Originale peccatum dupliciter dicitur. Uno modo dicitur originale peccatum quod est origo omniũ peccatoꝝ. et sic peccatum Ade dicitur originale peccatum. et hoc modo originale peccatum nõ enim est unũ specie. verũ etiã unũ numero. Alio modo dicitur originale peccatum quod est in nobis ab origine. et a quo etiã cetera vicia sumunt in nobis originem. et hoc modo querimus hic de unitate originalis peccati. Ad huius igitur questionis dilucidationẽ intelligendũ est quod cum querimus de unitate alicuius. aut querimus de unitate secundum speciẽ et formã cõmunẽ. aut querimus de unitate secundum numerum et suppositũ. Si primo modo loquimur de originali peccato. sic unitatem habet secundum speciem eo modo secundum quem peccatum dicitur habere speciem. Unitas autem ista in originali peccato venit principaliter ex parte boni quod priuat. et ex parte peccati ade per quod introductum est. hoc est ex parte oppositi et ex parte principij. Una enim est secundum speciem originalis iusticia et innocẽtia. cuius priuatio est originale peccatum. Una etiã fuit inobedientia rõne cuius totũ genus humanũ est corruptũ. et ideo secundum speciem originale peccatum est unũ in nobis. Si autem loquimur de unitate originalis quantũ ad numerum. sic dicendum quod in uno homine est unicum. Et rõ huius est. quia peccatum dupliciter numeratur. 35 Aut rõne subiecti in quo. sic in diuersis hominibus diuersa sunt peccata. Aut rõne actus per quem homo culpabilis efficitur. sic qui pluries luxuriatus est plura habet peccata. Neutro istoꝝ modoꝝ originale peccatum multiplicatur sed remanet indiuisum. nam in uno homine una causa est per quam originale peccatum inficitur. Item unius hominis una est generatio in qua et per quam originale peccatum transfunditur. et ideo originale peccatum in uno homine est unũ solũ quantum ad unitatem secundum speciem. et quantum ad unitatem secundum numerum. Et concedende sunt rõnes que hoc ostendũt.

36 Ad illud ergo quod primo obijcitur de glo. in cõtrarium. Iniquitates dicit peccata originalia. Dicendum quod sicut dicit magister quod frequẽter in scriptura accipitur plurale pro singulari et econuerso. sicut magister exemplificat in littera. Rõ autem quare scriptura originale cum sit unũ pluraliter nominat. est propter multiplicitatem inclinationũ ad malũ que ex originali peccato nascuntur. 37 Ad illud quod obijcitur quod originale peccatũ ortũ habet a peccato primorum parentũ. Dicendum est quod quemadmodũ in generatione prolis pater et mater sunt quasi unũ principiũ cõpletiuũ ita generanter coꝝ per se sufficiẽter quamuis sint diuerse persone et distincte. sic et in originalis peccati transfusione intelligendũ est. et sic peccatum ade et peccatum eue fuerant diuersa. put tamen in originali peccato inficiebatur in utroque una generatiua. unũ peccatum originale in prole causabant. ita quod sicut principaliter virtus generatiua residet penes virum. ita etiã transfusio originalis principaliter attribuitur viro. Nihilominus tamen utrique attribuitur suo modo. unde friuola est illa questio qua queritur utrũ transfunderetur originale si enim vir vel enim mulier peccasset. quia cũ ad generationẽ duo concurrant tanquam unum principiũ. nõ pateretur deus quod vir incorruptus mulieri corrupte cõmisceretur vel econuerso. Debet enim siue in statu nature institute. siue in statu nature corrupte seruari proportio et cõformitas viri agentis ad mulierẽ suscipiẽtem cum in actu illo efficiantur una caro. 38 Ad illud quod obijcitur de multiplicitate penaꝝ. Dicendum quod uni culpe respondet una pena principalis. plures autem possunt esse nõ principales. Principalẽ autem dico penã eternã. nõ principalẽ penam temporalem que quodammodo est ad bonum ordinatiua. Uel principalẽ voco illã que primo pro culpa infligitur. nõ principalẽ vero que ad istã cõsequitur. Originale autem una pena eterna punitur videlicet carentia visionis dei. Unica etiã pena temporali principaliter videlicet mortalitate carnis. sed ad mortalitatẽ multe cõsequuntur penalitates. 39 Ad illud quod obijcitur de multiplicitate inclinationũ. Dicendum quod sicut una corda rupta qua multa colligantur. sequitur laxatio multorum. et tamen una est ibi prima corruptio et laxatio. sic intelligendũ est et in proposito. quia iusticia innocẽtie per originale peccatũ priuata. omnes vires aĩe relaxantur. una tamen est corruptio loquẽdo essentialiter. plures autem intelligẽdo causaliter. 40 Ad illud quod obijcitur quod est corruptio diuersaꝝ virium. Dicendum quod verum est. sed sicut gratia ponitur esse in viribus aĩe put tamen cõtinuantur ad unitatẽ substantie aĩe. et ideo una est gratia in omnibus viribus. sic et originale peccatum est corruptio pluriũ viriũ. put tamen ille vires in unitate substantie veniunt carnem habent uniri. Et sic intelligẽdũ est illud verbũ quod ab aliquibus cõsueuit dici. scilicet quod originale inest aĩe secundum suã essentiam. hoc enim nõ est intelligendũ quod ipsam substantiam aĩe originale prius respiciat quam potentias. Nam cõtrarium huius dicit Ans. in li. de concep. virgi. quod tam iusticia quam iniusticia primo est in voluntate. et loquitur ibi expresse de peccato originali. Et sic intelligendo quod originale peccatum ut culpa est. sic.

primo in voluntate. vt vicisi sit in pluribus potentijs ad vnum substantia continuatis. intelligitur habere vnum subiectum sicut vnitas vna ponitur esse in omnibus membris eiusdem corporis. sicut vult Aug. non sic autem est de peccato actuali. Nam peccata actualia diuersas potentias respiciunt. secundum quod ad diuersos actus comparantur. vnde et per diuersos actus introducuntur in esse. et propterea secundum diuersitatem potentiarum habent differre. non sic est de originali peccato quod contrahitur ex vitione anime ad carnem. (41) Ad illud quod vltimo obijcitur de comparatione ad oppositum iam patet responsio. Nam originale peccatum primo et principaliter virtutibus non opponitur. sed opponitur iusticie originali de qua sepe dictum est. et illam priuando per consequens inclinat ad diuersa vicia. et sic inclinando cum omnibus virtutibus habet repugnantiam. vnde ratio illa non cogit. quia non arguit per illud quod opponitur directe. sed solum per id quod opponitur ex consequenti.

Consequenter queritur quantum ad tertium articulum de pena originali. Et circa hoc queruntur duo. Primo queritur vtrum decedentes cum solo originali puniantur pena ignis materialis. Secundo queritur vtrum puniantur pena interioris doloris. an solum carentia visionis dei.

Questio I

Utrum paruuli decedentes in solo originali puniantur pena ignis materialis. Et quod sic videtur Aug. de fide ad pe. Firmissime tene paruulos qui sine sacramento baptismatis de hoc seculo transeunt. eterni ignis supplicio sempiterno puniendos. Item Aug. Quisquis viuere incipit vt antequam finiat vitam quam ab eius scilicet originalis obligatione soluatur. si vnius diei vel vnius hore spacio anima viuit in corpore. necesse est eam cum eodem corpore interminabilia gehenne supplicia sustinere. Ex hoc expresse colligitur quod originali non tantum debetur carentia visionis. sed etiam pena ignis. Item hoc ipsum videtur ratione. Paruuli in hac vita multas sustinent penalitates et afflictiones. aut ergo iuste aut iniuste. Non iniuste hoc constat. quia omnis pena iusta est. Si iuste. ergo meretur hoc originalis culpa. si ergo culpa non debet remanere impunita. et originale meretur penam sensus. videtur quod paruuli pena sensibili crucientur. Item illud est magis dignum puniri in quo magis residet causa peccati. per que enim quis peccat per illa debet torqueri. sed traductio et causa originalis peccati maxime residet penes carnem. ergo videtur quod illa potissime debet puniri. si ergo anima merito illius culpe digna est dei visione priuari. multo fortius caro digna est eternis supplicijs cruciari. Item paruulis non restituuntur corpora dotata. habebunt igitur corpora passibilia. et omne passibile necesse est aliquando pati. vel ab extrinseco. vel ab intrinseco. maxime cum approximatur agenti actiuo. ergo videtur quod paruulorum corpora aliquando patiantur et affligentur. Sed contra Aug. in ench. Mitissima sane omnium erit pena qui preter peccatum quod originaliter traxerunt nullum insuper addiderunt. sed si paruuli carerent visione dei et punirentur igne materiali non haberent mitissimam penam. Si igitur nemo dubitat eos visione priuandos. videtur nullo modo esse ipsos corporali supplicio puniendos. Item magister in littera ca. alioquin. pro originali peccato quod a parentibus paruuli traxerunt nullam aliam materialis ignis vel conscientie vermis penam sensuri sunt nisi quod dei visione carebunt imperpetuum. Item hoc ipsum videtur ratione. Iniustum est plus exigere in pena quam commissum est in culpa. si ergo paruulus nullo actu suo diuinum contempsit imperium. videtur quod nullum debetur sibi eternale tormentum. Item acerbitas pene respondet quantitati delectationis. iuxta illud apocal. Quantum glorificauit se in delicijs etc. sed anima que iuncta fuit corpori paruuli infirmanti et debili nullam delectationem inordinatam in corpore sensit. ergo videtur quod sibi non debeatur acerbitas pene sensibilis. Item horribilius est continue et eternaliter in tormentis esse quam omnino non esse. si ergo deus animam quam creauit sine perpetratione alicuius peccati eternis supplicijs deputaret. nullum videretur sibi beneficium prestare. nec misericordia simul cum iusticia curreret. quod si hoc est inconueniens dicere apud patrem misericordiarum. videtur etc. (42) Respondeo ad predictorum intelligentiam est notandum quod hic duplex est opinio. Quidam enim attendentes rigorem diuine iusticie ac sententie qua deus hominem pro vno modico mortali in quo momentanea et quasi nulla fuit delectatio hominem cruciat eternaliter. dicunt quod paruuli cremabuntur igne materiali longe minus quam illi qui peccauerunt peccato actuali. Et hoc dicunt sensisse Aug. cum dixit in ench. penam paruulorum esse mitissimam. Et in libro de fide ad pe. Paruuli cruciabuntur eterno supplicio. Mitissimam enim illam vocat penam non absolute. sed respectu aliarum. Nec in hoc derogatur vt dicunt diuine misericordie. Quia plus manifestatur iusticie quam misericordie. pro eo quod minus malum est in tali pena esse quam omnino non esse. cum non sit ibi tanta boni priuatio sicut manifestat Aug. in libro de libe. arbi. et hoc dicunt esse conueniens vt sicut in originali peccato erat carentia debite iusticie et concupiscentia. sic etiam in pena esset carentia visionis dei et afflictio ignis eterna. Sed cum valde durum illud dicere videatur quod deus tam durus et tam aspere agat cum paruulis decedentibus qui omnino non potuerunt vitare nec mortem culpe nec mortem nature. presertim cum videamus deum cum impijssimis et sceleratissimis peccatoribus misericorditer agere. Ideo est alia positio minorum magistrorum concordans pietati fidei et iudicio rationis. quod quia paruuli decedentes cum originali carent iusticia et spiritus sancti gratia quam per ignorantiam hereditariam. ideo priuantur in eternum dei visione. quia vero in carne fuit feditas. ideo ponentur in loco vili vt pote infernali. sed quia non habuerunt in se actualem delectationem peccati. nec in spiritu nec in carne. ideo non sentiunt pene ignis acerbitatem. Hunc modum dicendi magis approbant magistri communiter. et ideo ipsum sustinendo secundum opinionem communem magistri sicut patet in littera. rationes que ad hanc partem inducuntur concedo.

(43) Ad illud quod primo obijcitur in contrarium de verbis aug. dicendum quod aug. in verbis illis non intendit dicere quod paruuli sensibiliter crucientur. sed intendit eorum penam manifestare quantum ad carentiam visionis dei. et quantum etiam ad vilitatem loci. Et hoc valde abundanter exprimit plus dicens et minus volens intelligi. Nec sine causa loquitur sic. hoc enim facit ad extirpandam illam heresim que dicebat paruulos nulla pena puniri. Unde sicut in moribus documentum est quod qui vult ab vno extremorum peruenire ad medium. quantum debet declinare ad illud extremum sicut docet philosophus. Sic etiam beatus August. vt illam heresim extirparet que dicebat paruulos ab omni pena immunes. vt ad medium reduceret videlicet ad penam carentie visionis. simpliciter asseruit eos cum alijs peccatoribus eternaliter damnari. Istum autem suum intellectum explanauit in ench. vbi dicit penam eorum esse mitissimam sicut dicit magister in littera. (44) Ad illud quod obijcitur quod paruuli multas penalitates sustinent in hac vita. dicendum quod tamen temporaliter

C con clusio responsalis quod ... est ... pueri des cedentes ... non puniuntur pena ignis materialis sed ponentur in quodam loco ... pro nullam delectationem habuerunt.

puniri ꝑ peccato originali sit iustum. nō tñ sequitur ꝙ eternaliter. Et rō huius est. qꝛ pene tꝑales nō tm̄ sunt punitiue. sed etiā promotiue. vnde deus nō tm̄ affligit inimicos suos. verūetiam amicos. sicut patet in Thobia ꝛ Job. ꝛ iō in afflictione tꝑali. seueritati iusticie cōiuncta est benignitas misericordie. q̄ duo elegāter reperiri debent in omī punitiōe dei ꝛ remuneratiōe. sic aūt nō contingeret in pena eterna reperiri. hoc em̄ pacū eēt de rigore iusticie. si aīas puuloꝝ ignis gehēnalis supplicio cruciaret.

45 Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ in carne maxime residet causa peccati. dōm ꝙ ꝛ si causa peccati q̄quo modo resideat in carne. h̄ est ꝑ modū cuiusdā habit⁹. nō ꝑ modū act⁹. tñ caro ñ fac̄ aīaꝫ puuli ꝯcupiscētē sꝫ ꝯcupiscibilē ꝛ ꝓpt̄ h̄ nec iōa nec aīa dꝫ ī ipa. debꝫ actuali cōbustiōe ignis torqueri. sed sicut aīa priuat̄ visione dei. sic etiam caro puet̄ stola sua. ꝛ in loco vili ꝛ tenebroso ponit̄. cū collocanda eēt in celo empyreo. si a talis feditatis cor

46 ruptione fuisset sanata ꝑ baptismi efficaciā. Ad illḋ qḋ obijcit̄ ꝙ puuli nō habēt corpa dotata. sꝫ poti⁹ passibilia. dōm ꝙ aliqḋ nō pati ab aliquo dupliciter ꝯtingit. Aut ex virtute quā hꝫ in se. aut ex ordine diuine iusticie. Dico igit̄ ꝙ qꝛ corpa paruuloꝝ sunt passione carentia. ꝛ h̄ nō est ꝓpter virtutē resistēdi quā habeāt in se. sed poti⁹ ꝓpter ordinē diuine iusticie. sm̄ cui⁹ regulā ignis infernalis agere hꝫ. cū sit instrumētū diuine iusticie. Vñ sicut idē ignis magis cruciat maiorē peccatorē q̄ minorē. sic ꝛ in eodē igne patiunt̄ corpa eoꝝ qui peccauerūt ꝑ cō actuali. puuloꝝ vero corpa si in ipis ignibus infernalib⁹ voluēt̄ur passionē nō sentiūt. ꝛ tñ nō habēt impassibilitatis dotē. qꝛ nō fugant vim ignis ꝑ hoc qḋ hnt a virtute ꝓpria. Et si tu obijcias nibi ꝙ de

47 bent pati passione veniēte ab intrinseco vtpote famē ꝛ siti. cū nō habeāt corpa impassibilia ꝛ īmortalia. dōm ꝙ sicut dānatoꝝ corpa cū sint passibilia ꝛ defectibilia tñ diuīa virtute sustētante ꝑpetuant̄ in vita vt ab ignibus nō ꝯsumant̄. sic ꝛ puuloꝝ corpa eadē virtute diuina ꝯtinuant̄. vt nō indigeant cibo nec potu nec tñ habēt illā firmitatē ꝛ soliditatē quā habebūt corpa gl̄iosa.

Questio II f

Utrum paruuli decedentes in solo originali puniātur aliquo dolore interiori. Et ꝙ sic videt̄ ꝑ illud Job. Chriso. q̄ dicit ꝙ excludi a bonis eternis. ꝛ alienū effici ab hys que ꝑparata sunt iustis tātū generat cruciatum. tantū dolorē vt etiā si nulla extrinsec⁹ pena torq̄ret. hec sola sufficeret. ḡ si puuli excludent̄ sicut adulti. videt̄ ꝙ maxime cruciabunt̄ īteriori dolore ꝛ gemitu.

Itē qñcunqꝫ aliqs desiderat ꝛ illo priuat̄. necessariū est illū tristari ꝛ dolere. sed oēs hoīes naturaliter desiderant beatitudinē. ḡ si aīe puuloꝝ eterna beatitudine ꝑuant̄. videt̄ ꝙ ex h̄ necessario tristent̄. Itē aīa puuli dū vnit̄ carni ꝯtrahit ꝯcupiscꝫ. cū ḡ sepat̄ a corpe remanet in ea infectio illa ꝯtracta. ꝛ ipa pōt exire in actū. h̄ ꝯstat ḡ pōt ꝯcupiscere. sꝫ ꝯcupia h̄ est vel cū delectatione vel cū pena. Cū delectatiōe cū hꝫ qḋ desiderat. cum pena si nō hꝫ. ḡ si aīe puuloꝝ delectatōib⁹ erunt ꝑuate. videt̄ ꝙ dolorib⁹ interi⁹ ecūt affiicere. Itē puuli decedētes cū originali. ꝛ antiq̄ patres in limbo ex̄ntes. vtriqꝫ ꝑuabant̄ visione diuina. si ḡ amplior debebāt pena puniri puuli q̄ habebāt culpā q̄ꝫ patres q̄ nullam habebant culpā. videt̄ ꝙ ex ipa carētia visionis dei aliquā tristiciā aīe puuloꝝ habeāt. Itē maior dolor est qñ qs ꝑuat̄ aliquo bono sine cā q̄ꝫ qñ priuat̄ ex cā aliqua. ḡ pari rōne maior dꝫ esse dolor qñ ꝑuat̄ ex minori cā q̄ꝫ qñ priuat̄ ex maiori. si ḡ aīe puuloꝝ ex minori cā ꝑuent̄ visione diuina q̄ꝫ aīe adultoꝝ. videt̄ ꝙ magis doleant interius. Itē aīe puuloꝝ ꝑ naturā hñt affectiones. ꝛ affectiones nec̄ est vel quietari vel ꝑ eas aīam affligi. inq̄tudo em̄ affectionū nō modica ē afflictio. sꝫ affectiones puuloꝝ nō erunt quietate. alioquin iā essent in q̄dam beatitudine. sol⁹ eñ de⁹ est q̄ quietat desideriū aīe. ergo videt̄ ꝙ si aīa erit in affectionū varietate ꝛ inq̄titudine. ꝙ erit ꝯtinue in dolore ꝛ afflictione. Sꝫ cōtra mgr̄ in littera. nullā aliā penā sensuri sunt puuli ignis materialis vel ꝯsciētie vermis. nisi ꝙ dei visione carebunt in ꝑpetuū. ḡ videt̄ ꝙ nō habeāt dolorē internum. Itē originale inest aīe ex vnione ad carnē. ḡ si aliq̄ dolore dꝫ aīa cruciari merito originalis peccati. illo passime cruciari dꝫ q̄ inest aīe sm̄ carnē. si ḡ caro nō cremabit̄ igne materiali. videt̄ ꝙ aīa nō cruciabit̄ dolore spūali. Itē si puuli decedētes in originali dolebunt post hanc vitā. aut dolebūt de culpa. aut de dāno. Si de culpa dolebūt. ḡ erunt iusti. Si de damno dolebūt cū illud damnū ꝛ pena carētie visionis dei sit iusta. ꝛ q̄ dolet de iusto est iniust⁹. videt̄ ꝙ in aīab⁹ decedētibus cum originali nō tñ sit culpa originalis sed etiā actualis. Itē si puuli dolebūt de amissione ill⁹ summi boni. cū ipi virtutē patientie nō habeāt. ꝛ q̄ dolet de aliq̄ malo carēs virtute patiētie murmurat ꝯ punientē vel infligentē. ḡ videt̄ ꝙ aīe puuloꝝ murmuret ꝯ deū iniq̄ ꝛ iniuste. ḡ videt̄ ꝙ post egressum a corpe aīe decedentes in originali magis efficiant̄ inique q̄ꝫ ante. qḋ est impossibile. Itē si dolent. aut credunt se habituros illḋ bonū aut certi sunt ꝙ nunq̄ꝫ habebūt. Cōstat ꝙ nō expectant illud bonū habēdū. cū nō habeāt spem. si ḡ dolorem habēt de bono amisso cū certitudine nunq̄ꝫ habēdi. videt̄ ꝙ habeant desperationē. sed desperatio est acerbissima oīm penaꝝ infernaliū. ḡ paruuli puniren̄t pena acerbissima. qḋ impiū est dicere. Itē si dolēt. aut dolent in summo. aut nō. Si in summo dolent. igitur acerbissime puniunt̄. Si nō dolent in summo. ḡ in processu tꝑis possunt magis ꝛ magis dolere. cū dolor ille ortū habeat ex interiori affectione. ergo in eadem dispositione manēte culpa. videt̄ ꝙ in eis crescat pena. que duo sunt incōpossibilia. R⁹. ad predictorū intelligen

48 ciam est notandū ꝙ super hac questione nec expresse loquitur scriptura. nec expresse eā sancti determināt. Iō doctores theologie hic opinātur contraria. Quidā eñ voluerunt dicere ꝙ puuli carebunt ꝛ cognitione ꝛ dolore. Cognitione q̄dem carebunt exigente iusticia. dolore carebunt exigente miscōia. Justicia n̄ q̄ꝫ exigit vt nō detur eis post hanc vitam bonū aliquod cognitionis. quod in hac vita nō habuerunt. vnde sicut caruerunt cognitione fidei ꝛ omī genere cognitionis intellectiue illi qui mortui sunt ante vsum rōnis. sic etiam carebunt post h̄ nc vitā. nec diuturnitate temporis addiscent. sicut nec maiores qui nihil plus sciunt quādo moriuntur q̄ꝫ quando nascuntur. etiā si multo tempore vixerunt. Misericordia exigit vt nō habeant penaꝫ actualis doloris. cum nō habuerūt maculā culpe actualis. ꝛ ideo iusto suo iudicio priuat eos deus omniū eorum cognitione que possent eis inferre dolorē. melius est em̄ talia ignorare q̄ꝫ scire. sicut peccatori procliuo ad peccatum melius est ignorare q̄ꝫ nosse ea que eum inclinant ad peccatum. Sed quia difficile est intelligere ꝙ anima separata nō habeat vsum rōnis. ꝛ nō cognoscat ea saltem quoꝝ cognitio est ei naturaliter inserta. cum ex parte corporis impedimentum nō habeat. Ideo alij aliter opinant̄ ꝙ anime paruulorum ꝛ habebūt cogni

On dubio responsalis q[uod] par[vuli] decedentes in peccato originali nullum sentiunt dolorem [...] ex 3° modo posi[...]

tionem. τ habebūt etiā dolorē. Scient em̄ ꝓpter quid facte sunt. τ scient se illo bono merito originalis culpe esse priuatos τ ꝓpterea dolorē habebunt. τ affectiones doloris in eis alternabunt. attamē nō habebūt dolorez qui mereatur dici vermis. quia nō habebunt remorsuz ꝙ perdiderunt illud bonū ꝓpter ꝓpriā negligentiam τ ꝯtemptū. τ ꝓ tanto dolor eoꝝ erit multo minor ꝙ̄ dolor adultorum. Sed qm̄ plura videntꝰ incōuenientia se qui si ponatꝰ ipos dolere sicut in opponēdo mōstratum est. tū ꝓpter hoc ꝙ dolor ille ē absq; patiētia τ absq; spe τ ita cū murmure τ desperatione. Tū etiā ꝙ dolor aīe redūdat in carnē. τ si talis dolor ex deliberatiōne ꝓcedit. nō videtꝰ esse absq; actuali obligatione. Propter hec τ hiis silia est tertius modus dicēdi. videlicet ꝙ aīe puuloꝝ carebunt actuali dolore τ afflictione nō tamen carebunt cognitione. Et illud potest satis rationabiliter intelligi per hunc modū. Decedēres cū in solo originali quasi medium tenent inter habētes gratiā τ culpam actualem. τ quoniā status retributionis respondere debet statui vite presentis. in tali statu debent aīe paruulorum poni vt quasi mediū teneant inter beatos τ eternis ignibus cruciatos. Quoniā igitur beati carent malo pene sensibilis. τ cum hoc habēt dei visionē. Damnati econtrario sunt in tenebris τ puniuntꝰ pena sensibili. Paruuli fm̄ rectum ordinē diuine equitatis debēt cōmunicare in vno cū dānatis. τ in alio cū beatis. sed nō possunt cōmunicare cū beatis in habendo diuinam p̄sentiā. ꝙ tunc in nullo cōmunicarēt cū damnatis. p̄sentia em̄ visionis dei nō stat cum pena sensibili. ideo cum beatis cōmunicant in hoc ꝙ carent omi afflictiōe exteriori vel interiori. cuz dānatis vero in hoc ꝙ priuantur visione dei τ lucis corꝑalis. Paruuli igitur sic diuino iudicio iusto inter beatos τ simpliciter miseros q̄si in medio ꝯstituti hoc nouerunt. vt tamē ex vna parte ꝯsideratio generet desolationē. ex altera ꝯsolationē ita eq̄ lance diuino iudicio eorum cognitio τ affectio librantur. τ in tali statu perpetuatꝰ. vt nec tristicia deiiciat nec leticia reficiat. sed in hoc mirabilis ostēditur ordo diuine sapiētie que cuncta nouit suis locis disponere τ ad sui gloriam ordinare. Nā sicut in beatis potissime manifestatꝰ misericordia. τ in damnatis potissime claret iusticia. sic in istis manifestatꝰ misericordia simul τ iusticia. et ex hoc patet ꝙ nō facit frustra deus aīas quas nouit de corꝑe aū̄ susceptionē baptismatis egressuras. Oia 49 em̄ facit deus ad gloriā suā manifestādā. Vn̄ si tu queras quid puuli faciant verum addiscant vel conferant vel aliquod aliud opus exerceant. breuiter ꝙ̄ respōdeo ꝙ diuine iusticie equitas τ īmutabilitas in eodē statu q̄tum ad corpꝰ τ quantū ad aīam. siue quo ad cognitiuā siue quo ad affectiuā ꝑpetualiter eos ꝯsolidat. vt nec ꝓficiant nec deficiant. nec letentꝰ nec tristentꝰ. sed semꝑ sic vniformitꝰ maneāt vt sint materia laudādi diuinū iudicium qd̄ sic est equū τ iustū. vt nullū bonū remaneat irremuneratū. τ nullū malū remaneat impunitū. τ perfectissi ne teneat mediū inter supfluū τ diminutū. Scdm̄ hanc igitꝰ positionē ꝯcedende sunt rōnes ondentes ꝙ puuli nō sentiunt spūalē dolorē. 50 Ad illud vero qd̄ obiicitur in ꝯtrariū de Joh. Criso. dōm ꝙ intelligitꝰ de hiis q̄ excludūtꝰ merito actualis peti. q̄ vermē ꝯscientie τ remorsum sunt habituri. τ iō nō habet locū in paruulis. 51 Ad illud qd̄ obiicitꝰ ꝙ tristicia necessario seqtꝰ qn̄ desideriū nō impletꝰ. dōm ꝙ verū est qn̄ nec impletꝰ in se. nec fit recōpensatio fm̄ estimationē desiderantis. Quando vero fm̄ estimationem desiderantis aliqua recompensatio fit. non necesse est tristari. sicut multi qui vellent eē in paradiso. bn̄ ꝯsolantꝰ de statu vite presentis. ꝙ ꝯtenti sunt eis que habēt q̄tūcūq; modicū habeant. τ sic in puulis intelligēdū est eē. ꝙ eis sufficiat status suus. nec eleuāt oculos ad opes q̄s habere nō possunt. 52 Ad illud qd̄ obiicitꝰ ꝙ aīa puuli ꝯcupiscētiā hꝫ dōm ꝙ sicut ī hac vita nec ꝯcupiuit nec desiderauit aliqd̄ qd̄ nō debuerit. sic etiā nec in futura vita. sed ipi diuina sniā collocati ecūt īter fugā τ appetitū. ita ꝙ neutrum eis dn̄abitꝰ. τ iō nec habebunt actuale gaudiū. nec actuale suppliciū. vnū em̄ tꝑatꝰ ꝑ alteꝝ. 53 Ad illud qd̄ obiicitꝰ de sanctis patribꝰ. dōm ꝙ sancti patres spez τ certitudinē habebāt de futura gloria habenda. τ gratiam etiā habebāt ꝑ quā dn̄m aliquo mō cognoscebant τ ideo nō sequitꝰ ꝙ equaliter puniantꝰ vt puuli ꝓ eo ꝙ plus habebant ꝯsolatōis. 54 Ad illud qd̄ obiicitꝰ ꝙ maior dolor ē alicui cum priuatꝰ absq; causa. dōm ꝙ puuli bene scient ex causa se esse priuatos. sed quia illam cām nō a se habuerunt. sed aliunde contraxerūt. ideo nec dolorē nec remorsum habebunt. verbū aūt predictū intelligitur in punitione iniusta. τ in qua punitus punienti remurmurat. sic aūt nō est in ꝓposito. 55 Ad vltimū dōm ꝙ affectiones puuloꝝ stabiliuntur iudicio equitatis diuine. nō tamē totaliter quietantur sicut affectiones bonorum in patria. Unde sicut differt immunitas a passione siue a sensu pene in puulis τ beatis q: ī btīs est dos. in paruulis nō. sicut dictum est. sic intelligēdū est de quietatione ex parte affectiuā anime.

Dist. xxxiiij. de peccato actuali fm̄ eius causalitatem.

Ost p̄dicta de peccato actuali τc. Ista totalis ps secundi libri in q̄ magister egit de lapsu hoīs diuisa fuit in tres ptes. fm̄ ꝙ tripliciter ꝯtingit ꝯsiderare corruptionē peccati. duabꝰ ꝑ partibus terminatis in quibꝰ magister egit de peccato quo ꝑsona corrūpit naturam. τ tertiū de peccato quo natura corrumpit ꝑsonā vtpote de originali. sequitꝰ hic tertia pars in qua agitꝰ de peccato in quo ꝑsona corrumpit se. hoc est de peccato actuali. τ durat vsq; ad finem libri. Diuiditur aūt hec pars in duas. In p̄ma determinat de peccato siue de malo fm̄ id qd̄ est. Scdo vero qualiter in voluntate habeat malum siue peccatum cōmitti. s. di. xxxviij. Post p̄dicta de volūtate τc. Prima ps habet duas In p̄ma determinat de peccato siue malo fm̄ eius causalitatē. Scdo vero fm̄ eius q̄ditatem. s. dist. xxxv. Post hec videndū est quid sit peccatum. Prima ps ꝯtinet p̄sentem distinctione. Et diuiditur in duas. In p̄ma agit magister de malo quantū ad cām originalē. In scda de malo q̄tum ad subiectum siue cām efficientē. ibi. Ostensa origine mali τc. Prima ps habet tres ptes. In p̄ma aperit suā intentionē in generali. In scda vero ondit ꝙ malū oīm habꝫ a cā bona ibi. Causa τ origo τc. In tertia vero ꝙ est a voluntate libera. ibi. Mala aūt volūtas τc. Similiter scda pars p̄ncipalis hꝫ tres. In p̄ma ondit ꝙ malū est a bono. cōfirmās hoc auctate Aug. Scdo vero elicit quoddam correlariū. scꝫ ꝙ in hiis ꝯtrariis fallit regula dialecticorum. ibi. Ideoq; in hiis ꝯtrariis τc. In tertia vero τ vltima remouet quoddā dubiū. ibi. Ad hoc aūt qd̄ dictū est τc. Et sic supposito ꝙ maluz sit. duo manifestat magister de malo. s. a quo sit. τ in quo.

Di. XXXIIII

Aperit suam intẽtionẽ in generali q̃ de pctõ actuali ani aduertẽda sunt. a

Post predi

cta de pctõ actuali diligẽti indagine q̃dã ↄsiderãda sunt. scʒ q̃ fuerit origo ⁊ cã pmi peccati. Utrũ res bona an res mala. Postea ĩ q̃ re sit peccatũ Deide q̃d sit pctm̃. ⁊ q̃t modis fiat. ⁊ de differẽtia ipoꝝ pctõꝝ.

¶ Oñdit q᷑ pctm̃ vl' malũ ortũ hʒ a cã bona. b

¶ Causa et origo pmi pcti res bona extitit. q᷑ añ pmuʒ pctm̃ nõ erat aliq̃d mali vñ oriretur. Cũ eñ originẽ ⁊ cãm habuerit aut ex bono. aut ex malo habuit. Sʒ malũ añ nõ erat. ex bono ĝ ortũ est. Prius eñ in angelo ortũ est pctm̃. ⁊ postea in hoie. Et q̃d erat angel᷒ nisi bona natura dei. Nõ ex deo ortũ est malũ quod fuit ĩ angelo nõ ex alio q̃ꝫ ex angelo. ex bono ĝ ortũ est Vñ Aug. in rñsionib᷒ ↄtra iulianũ hereticuʒ q̃ dixerat. Si ex natura pctm̃ ẽ. tũc mala est natura. ait. Queso vt si pt. rñdeat Manifestũ est ex volũtate mala tãq̃ꝫ ex arbore mala. fieri oĩa opa mala tãq̃ꝫ fruct᷒ malos. ſʒ ipaʒ malã volũtatẽ vñ dicit exortã nisi ex bono. Si ei ex angelo. q̃d ẽ angel᷒ nisi bonũ op᷒ di si ex hoie q̃d erat ipe hõ nisi bonũ op᷒ di. Jmmo q̃d erãt h̃ duo añq̃ꝫ ĩ eis oriret̃ mala volũtas. nisi bonũ op᷒ dei. ⁊ bona ⁊ laudanda natura. Ergo ex bono orit̃ malũ. nec fuit vñ oriri posset nisi ex bono. Dico ĝ q᷑ volũtatẽ malã nullũ malũ pcessit. ſʒ ex bono originẽ habuit. Hic aptę dicit̃ pmã cãm ⁊ originẽ mali bonã fuisse naturã. Et nihilominus oñdit̃ cui᷒ pcti fuerit cã scʒ male volũtatis.

¶ Oñdit q᷑ pctm̃ seu malũ est a volũtate libera. c

¶ Mala aũt volũtas illa angeli vel hois cã est etiã maloꝝ subsequẽtiũ. scʒ maloꝝ opeꝝ et malaꝝ volũtatũ. Vñ Aug᷒. in enc̃h. Nequaq̃ꝫ dubitare debemus rex bonaꝝ q̃ ad nos pertinẽt cãm nõ esse nisi bonitatem dei. Malaꝝ vero ab immutabili bono deficientẽ. boni mutabilis volũtatẽ. pus angeli. postea hois. h̃ pmũ est creature rõnalis malũ. i. pma puatio boni. Ecce habes pmã volũtatez boni mutabilis. i. angeli vel hominis deficiẽtẽ ab ĩmutabili bono. i. a deo cãm eẽ malaꝝ reruʒ ad nos ptinẽtiũ. q᷑ᵇ cã est tam peccatoꝝ q̃ꝫ penaꝝ quib᷒ pmit̃ humana natura. Prima ĝ origo cã peccati bonũ fuit. ⁊ scda malũ q̃d ortum est ex bono.

¶ Oñdit q᷑ pctm̃ seu malũ ẽ ẽ bono ↄfirmãs auctẽte Aug. d

¶ Oñsa origine mali. supest videre in q̃ re sit malũ. i. an in re bona. an in re mala. Qui recte acuteq̃ꝫ sapit nõ nisi ĩ bono malum eẽ intelligit. i. in natura bona. Malũ eñ est corruptio vel puatio boni. vbi aũt bonũ non est. nõ põt eẽ corruptio vel puatio boni. Pctm̃ ĝ nõ pt eẽ nisi ĩ re bona. Sic eñ morbis ac vulnerib᷒ corrũpunt̃ corpa. q̃ (vt ait Augu. in enc̃h.) sunt puationes boni q̃d dicit̃ sanitas. ita ⁊ aioꝝ q̃cunq̃ꝫ sunt vicia. naturaliũ sũt puatões bonoꝝ. Quid est eñ aliud q̃d malum dicitur. nisi priuatio boni. Bonum eñ minui malum est. q̃uis quantumcunq̃ꝫ minuatur necesse ẽ vt aliquid remaneat. si adhuc natura est. Non eñ cõsumi potest bonuʒ quod est natura. nisi ⁊ ipa consumatur. Cum vero corrumpitur. ideo malum ẽ ei᷒ corruptio. quia eam qualicunq̃ꝫ priuat bono. Naʒ si nullo bono priuat. nõ nocet. Nocet autem. adimit ergo bonuʒ. q̃diu itaq̃ꝫ natura corrumpitur. inest ei bonum quo priuet̃. Ac p h̃ nullũ ẽ q̃d dr̃ malũ. si nullum sit bonum. sed bonuʒ omnino c

a Mala aũt volũtas illa angeli vel hois. cã est etiã maloꝝ subseq̃ntiũ. Sʒ ↄ Augu. in lib. Jsterrig. q. dic̃ q᷑ nullo alio auctore pt hõ fieri deterior. ergo mala volũtas angeli vel hois nõ pt malas volũtates ĩ alijs causare. Jt̃ẽ si oẽ malũ dʒ ĩputari ei q̃ est cã prima. ⁊ mala volũtas angeli vel hois est cã oĩm maloꝝ. ĝ oĩa mala sũt eis imputãda. R᷒. dõ q᷑ ẽ cã vere efficiens ⁊ pducẽs. ⁊ est cã q̃dãmodo disponẽs ⁊ pducẽs. Cũ ĝ dicit̃. Mala volũtas angeli vel hois est cã maloꝝ volũtatũ seq̃ntiuʒ. dr̃ p q̃ndam dispositõẽ ⁊ inductionẽ. Diabolus eñ inducit ⁊ disponit suggerẽdo. hõ vero corrũpẽdo naturã ⁊ malũ exemplũ pbẽdo. Cuʒ dic̃ Aug. q᷑ nullo alio auctore fit hõ deterior. h̃ intelligit̃ tãq̃ꝫ auctore pncipali. Posset tñ dici q᷑ lr̃a ista intelligit̃ de mal' subseq̃ntib᷒ pmã malã volũtatẽ angeli ⁊ hois. ñ respectu diuersaꝝ psonaꝝ ſʒ respectu eiusdem ita q᷑ pma mala volũtas ei᷒. est cã oĩm maloꝝ q̃ ipe facit.

b Cã ẽ tã peccatoꝝ q̃ꝫ penaꝝ. Jnnuit mgr̃ q᷑ volũtas hois ẽ cã tam pctõꝝ q̃ꝫ penaꝝ. Cõtra. q᷑ pena ẽ passio inuolũtaria. ſʒ q̃d causat̃ a volũtate ẽ volũtariũ. ĝ pena non causat̃ a volũtate. Jt̃ẽ si causat̃ a volũtate. aut a bõa. aut a mala. A bona ñ. h̃ cõstat. q᷑ nemo punit̃ p bõa volũtate. A mala nõ. q᷑ mala volũtas nõ ẽ cã iusti inq̃ntũ h̃mõi sed oĩa pena iusta ẽ. ĝ nulla pena est causata a voluntate. R᷒. dõ q᷑ volũtas dupl'r ẽ cã. dr̃ aliq̃. vl' p modũ merẽti. vl' p modũ efficiẽti. Cũ ĝ dr̃ volũtas ẽ cã pene. h̃ ñ dr̃ p modũ efficiẽti ſʒ pot᷒ dr̃ p modũ merẽti. volũtas n̄o causãdo culpã afficiẽdo siue deficiendo meret̃ penam. ⁊ ita dr̃ eẽ cã penarũ ⁊ pctõꝝ. licet alit̃ ⁊ alit̃. Ex h̃ patet solutio obiectoꝝ.

c Bonũ oĩno malo carẽs. integrũ bonũ est. Hoc vr̃ falsum q᷑ integrũ bonũ ẽ illud cui nihil deest de bono. ⁊ h̃ ẽ bonũ in q̃ est oẽ bonũ. ĝ soluʒ illud est integruʒ bonũ q̃d ẽ summũ bonum. ſʒ mlta creata sũt carentia oĩ malo. vt btĩ angeli ⁊ aĩme beate. ergo si veruʒ esset q̃d dicit. multa essent summe bona. Propt̃ h̃ ẽ q̃stio. verũ aliq̃d creatuʒ mereat̃

3 Dici bonum integrum. Respondeo dicendum. quod sicut perfectum dicitur multipliciter. scilicet quantum ad perfectionem sufficientie. et quantum ad perfectionem superabundantie. Sic etiam et integrum bonum potest dici multipliciter et quantum ad integritatem sufficientie. et sic dicitur integrum bonum quod caret omni malo culpe et pene. Et quantum ad integritatem superabundantie. et sic dicitur integrum bonum in quo est omne bonum. Et primo modo bonum non dicitur esse summum bonum sed bonum purum quia nihil habet de malo admixtum. Secundo vero modo dicitur esse summum bonum. et est in solo deo per essentiam. in creatura autem per participationem que bona dicitur in hoc quod participat summum bonum ex cuius participatione habere dicitur bonum. Et si obijcias quod summum dicitur per impermixtionem cum contrario. ita bonum quod omnino est impermixtum malo est summum bonum dicendum quod illud verum est in his contrarijs quorum utrumque est natura aliqua. in his autem quorum unum est natura et alterum privatio sic est in bono et malo luce et tenebra. non habet veritatem. Unde sicut non dicitur magis luminosum quia minus habeat de tenebra sicut dicitur magis bonum quia minus habeat de malo. sed quandam modum una stella dicitur maior altera. quia magis accedit ad perfectionem luminis. sic magis bonum dicitur quod magis accedit ad perfectionem bonitatis. nihilominus tamen carens omni malo non potest dici nisi solus deus. ut fiat vis in hoc quod dico omnino. ut careat omni malo secundum actum. et secundum potentiam et secundum aptitudinem. sive secundum primam nature possibilitatem.

malo carens integrum bonum est. Cum vero inest malum. viciatum vel viciosum bonum est. nec malum unquam potest esse ullum. ubi est nullum bonum. Unde res mira conficitur. ut quia omnis natura inquantum natura est bonum est. nihil aliud dici videtur. cum viciosa natura esse mala natura esse dicitur. nisi malum esse quod bonum est. nec malum esse nisi quod bonum est. Hac contextione evidenter insinuatur malum non posse esse nisi in re bona. ubi etiam licet absurdum videatur manifeste dicitur esse malum quod bonum est. Ex quo colligitur nihil aliud significari cum dicitur homo malus nisi bonum malum. Unde augustinus in eodem subdit. Quid est malus homo nisi mala natura. quia homo natura est. Porro si homo aliquod bonum est. quia natura est. quid aliud est malus homo nisi malum bonum. Tamen cum ista duo discernimus. invenimus nec ideo malum quia homo est. nec ideo bonum quia iniquus est. sed bonum quia homo. malum quia iniquus. Omnis itaque natura (etiam si viciosa sit inquantum) natura est. bona est. inquantum viciosa est mala est.

Elicit correlarium. quod regula dialecticorum de contrarijs fallit in his. scilicet bono et malo. e

Ideoque in his contrarijs que mala et bona vocantur. illa dialecticorum regula deficit qua dicunt. nulli rei duo simul inesse contraria. Nullus enim potus aut cibus simul dulcis est et amarus. Nullum simul ubi album ibi et nigrum. et hoc in multis ac pene in omnibus reperitur contrarijs. ut in una re simul esse non possint. Cum autem bona et mala nullus ambigat esse contraria. non solum simul esse possunt. sed mala omnino sine bonis et nisi in bonis esse non possunt. Et hec duo contraria ita simul sunt. ut si bonum non esset in quo esset. prorsus nec malum esse potuisset. Quia non modo ubi consisteret. sed unde oriretur corruptio non haberet. nisi esset quod corrumperetur. quoniam nihil est aliud corruptio quam boni exterminatio. Ex bonis ergo mala orta sunt. et nisi in bonis non sunt. nec fuit prorsus unde oriretur ulla mali natura nisi ex angelica et hominis natura bona. unde primitus orta est voluntas mala. Ex his aperitur quod primo et secundo supra investigandum diximus. scilicet que fuerit origo mali et in qua re sit. Ex bona enim re ortum. et in re bona consistere premissis testimonijs comprobatur.

Removet dubium ortum ex verbis propheticis quibus dicitur. Ve his qui dicunt bonum malum. f

Ad hoc autem quod dictum est malum esse quod bonum est. quidam sic opponunt. Si bonum malum esse dicimus. incidimus in illam sententiam propheticam ubi legitur. Ve his qui dicunt bonum malum. et malum bonum. Igitur si hanc maledictionem vitare volumus. nullatenus dicere debemus bonum esse malum et econverso. Hoc autem Augustinus in eodem libro determinat. dicens id quod dictum est in prophetia intelligendum esse de ipsis rebus quibus homines mali sunt. non de hominibus. Unde qui adulterium dicit bonum. in eum cadit illa prophetica detestatio. et in eum qui dicit malum esse bonum. vel bonum esse iniquum. Qui enim dicit hominem inquantum homo est malum esse. et bonitatem esse iniquitatem. opus dei culpat quod est homo. et vicium hominis laudat quod est iniquitas

b Ve his qui dicunt bonum malum etc. Innuit expositio Augustini quod id quod dicitur in propheta intelligendum est de ipsis rebus quibus homines mali sunt. non de hominibus. Contra. hoc videtur falsum. quia sic peccat ille qui adulterium esse dicit bonum. vel homicidium. ita peccat ille qui ipsum dicit esse iustum. Unde et malus dicitur ille qui iustificat impium pro muneribus. quod non tantum de rebus sed etiam de hominibus intelligitur. Respondeo dicendum. quod cum dico hominem malum. et dico hominem. et dico maliciam. propter quod est attribuit bonitas que bonitas nature secundum quod homo. sive bonitas meritoria ratione malicie. Primo quidem modo attribuere ei bonitatem veritatis est non detestationis prophetice. Secundo modo meretur maledictionem. sed hoc est non quia laudat hominem quod homo sed quia laudat eum secundum quod malus. et hoc non est aliud quam laudare maliciam. Cum enim dicit Augustinus quod hoc non intelligitur de hominibus sed de rebus non negat quin peccatum sit in commendando hominem malum. sed vult dicere quod non est peccatum si commendetur natura. sed si commendetur malicia.

Ex premissis sequitur quod cum dicitur malus homo dicitur malum bonum.

Epilogat ad alia transiturus.

4

5

Determinatio Augustini.

D in intelligentiā huius ptis fm duo q̄ magister determinat in littera. incidit hic questio circa duo principaliter. Primo querit a quo sit malum tanq̄ ab originali principio. Scdo in quo sit tanq̄ in subiecto. Circa primū tria queruntur. Primo queritur verum malū sit a bono vel a malo. Scdo verū sit a bono vt efficiente vel deficiente. Tertio verum sit ab intentione vel preter intentionem.

Questio I a

Utrum malū sit a bono vt ab origine. Et q̄ sic videt primo auctoritate Aug. de li. arbi. vbi sic ait. Malum est spreto incōmutabili bono. reb9 cōmutabilib9 adherere qd facim9 libero volūtatis arbitrio. Si g̃ li. ar. est bonum. cum peccatū sit a li. ar. peccatū siue malū est a bono. Itē hoc ipm videt exemplo. Esto q̄ nihil esset nisi libera voluntas. constat q̄ ipa amaret seipam. z posset se amare inmoderate z viciose. sed talis amor nō est sine malicia. g̃ tunc pctm̄ fieret. z nō nisi a bono. ergo zc̄.

Item rōne. malū est vituperabile in se. z vitupabilē reddit actorem. sed nihil est vitupandū in sua actione. nisi aliquo mō possit facere bene. vel nisi habeat aptitudinē naturalem ad hoc. omē aūt tale est bonū. g̃ nihil potest malū facere nisi bonū. Item nullus dicit facere malū nisi q̄ facit qd nō debet. aut q̄ nō facit qd debz g̃ malū cū suo actore ē indebitū. eius oppositū ē conueniens z debitū. sed omē illud cui malū est indebitū z oppositū mali conueniens est bonū. g̃ omē illud a quo sit malū necesse ē esse bonū. Itē si malū est ab aliquo. aut illud ē bonū aut malū. Si bonū. habeo ppositū. Si malū aut illud est ab alio. aut a seipso. Si ab alio. similiter erit q̄rere de illo. g̃ si nō est abire in infinitū. stare est in aliq̄ malo qd sit a seipo. Sed ꝯ. omē qd est a seipo nullo alio indiget vt sit. z omē tale est sibi sufficiens. z omē q̄ sibi sufficiēs est. oīno habet pfectionē z beatitudinē z in se z a se. z omē tale est pfecte bonū. g̃ impossibile ē q̄ aliquid sit malū z nō sit ab alio. Restat igit cū sit stare et nō abire in infinitū. q̄ malū est a bono. Itē si malum est ab aliquo. aut illud a quo ē malū culpe hz vsum rōnis aut no. Si nō habet vsū rōnis. g̃ nullo mō potest culpari nec dz. h̄ em̄ patet tā fm legē naturalē. q̄ fm legem ciuilē. q̄ fm legē diuinā. hz g̃ necessariū vsum rōnis z rō z eius vsus magnū bonū est z nobile. necesse ē igit malū a bono esse. si ab aliquo est. Cōtra Math. vij. Nō potest arbor bo. fruc. ma. fa. neq3 arbor ma. fruc. bo. fa. Ex hac autoritate necessario arguit q̄ bonū non pōt esse cā mali. g̃ si malū est ab aliq̄. necesse ē q̄ sit a malo. Itē expressi9 in glo. Nihil mediū quin causa boni sit bona. z mali mala. nō est g̃ malū a bono. Itē h̄ videtur p maximā dialeticoz q̄ est. Cui9 cā bona. ipm bonum. si g̃ mali cā est bona. ipz malū est bonū. si igit hoc est falsum manifeste. pz zc̄. Itē hoc videt p ppositionem satis pbabilē. Cōtrariorū ꝯtrarie sunt cause. si g̃ cā boni est bona. z nullo mō malū causat bonū. g̃ videt q̄ nullo mō bonū causet malū. nec q̄ malū sit a bono.

Itē hoc ipm videt p ppositione necessariā z pbatam Quicqd cā est cā cause. est cā causati. si g̃ omē bonum causat a summo bono. si malū est ab aliq̄ bono. malū ē a summo bono. g̃ summū bonū facit malū. sz nihil est p̄ fecte bonū qd facit malū. Si igit malū est a summo bono. summū bonū nō est summū. z h̄ est īpossibile. ergo zc̄. Itē aut est ponere pmū malū. aut nō. Si non est abire in infinitū in malis. si g̃ h̄ est īpossibile. q̄ necesse est stare in ordine causaz. necesse est g̃ ponere primum malū. sz pmū bonū nō est ab alio. īmo cā oīm bonoz ē ipso q̄ pmū. g̃ pari rōne si est ponere pmū malū videt q̄ illud nō sit ab alio sz causa oīm. Restat igit q̄ malū nō sit a bono. R9. ad pdictoz euidentiā intelligendū ē q̄ circa h̄ fuit z est heresis impiissimi manichei Errauit em̄ in h̄ q̄ posuit q̄ pma causa mali est malum nō bonū. vñ posuit q̄ cū homo possit bñfacere. possit etiā peccare. q̄ duplex est aīa in hoīe vno. Quaz vna est a deo bono. z semp cupit bona. Altera aūt a deo malo. z semp cupit mala. Et hīc est q̄ in nobis est ꝯtinua pugna. z oīa mala q̄ facim9 oriunt a pncipio malo sicut bona a bono. Hanc heresim pessimā valde efficaciter improbat Aug9. in li. de duab9 aīab9. Primo p ipam peccati culpā. Scdo p eius oppositū scz penitētia. Peccatum em̄ vt ibidē dicit est voluntas retinēdi vel consequēdi q̄ iusticia vetat. z vnde liberū est abstinere. Voluntas est animi motus cogente nullo ad aliqd nō admittendū vel adipiscendū. Has duas notificationes manifestat. z post ex ipis tanq̄ ex manifestis pdictum errorem ipe destruit. immo ostendit quomodo error se ipsum destruit. dū ponit aīam malam nō posse benefacere. z tn pncipiū peccati eē p ppriā origine z naturā ponit q̄ peccādo nō peccet. z io subiūgit ibidē. Quisq̄ has duas diffinitiōes volūtatis atq3 peccati veras esse ꝯcedit. tantā manicheoz heresim breuissimis z paucissimis. sz plane inuictissimis minusculis sine cunctatione ꝯdemnat. Postremo in fine libri improbat p oppositum peccati scz ipam penitētiā sic arguens. planū est q̄ penitere de culpa bonū z iustū est. planū etiā q̄ est possibile hoī. Nā ipi manichei hoc suadent. Certū est etiā q̄ eius est penitere qui fecit malū. g̃ idem ipm quod fuit pncipiū mali pōt esse pncipiū boni. restat igit cū pncipiū boni sit bonū. q̄ si idem est pncipiū mali qd pōt eē pncipiū boni. malū esse a bono. Hec ē deductio Aug. q̄uis nō sit series verboz. Propter has igit deductiones z ꝯsimiles q̄ in obiciēdo adducte sunt. reiicienda ē pcul heresis prefata. q̄ nō tm̄ est ꝯtra fidē. verū etiam ꝯtra rectū iudiciū rōnis. Dōm est igit sicut fides sana z magister in lra sanctoz auctoritatib9 manifestat. q̄ malū a bono habet originē. Ad obiectoz aūt manifestationem intelligendū est. q̄ malū culpe de q̄ hic est sermo quod q̄de ꝯsistit circa rōnalē creaturam tripliciter pōt circa ipam ꝯsistere z ꝯsiderari. Aut q̄tum ad exteriorē effectū. aut q̄tum ad interiorē. aut q̄tum ad habitum. Malū em̄ siue peccatū dicit aliqñ actus exterior. aliquādo habitus interior. aliqn act9 interior. Vñ act9 furandi est malus. z volūtas furandi est mala. z habilitatio siue habitualis affectio ad furandū est mala. Fm igitur q̄ malū dicit opus exterius. sic nec est pmū in genere entis. nec in genere mali. q̄m actus exterior causatur ab actu interiori. z malicia act9 exterioris. a malicia voluntatis interioris. Scdm aūt q̄ malū dicit malus habitus. similiter nec est pmū in genere entis. nec in genere mali. nam malus habit9 a malo actu causat. q̄ enim mala facim9. mali sumus. Scdm aūt q̄ malū dicit malus actus interior. sic potest esse pmū in genere mali. sz nō in genere entis. In genere mali potest eē primū. sicut patet in pma deordinatiōe voluntatis luciferi ante quā nulla pcesserat malicia. nec tm̄ potest esse pncipium in genere entis. Actus em̄ oīs a potētia pcedit z posterior illa est. tanq̄ effectus ē posterior causa. Et qui potentia illa bona est z de genere bonoz. patet q̄ malum originē hz a bono. Et ꝯcedēde sunt rōes hoc ondētes.

Ad illud vero quod obicit de auctoritate dni in Math. z de glo. dum q̄ tam textus q̄ glosa intelligit de malo

sm q considerat circa actu exteriore. et hoc quide manifestu est per ipm inter consequente. Ad illud qd obicit de maxima illa. Cui causa bona. etc. dom q illa maxima intelligenda est per se siue sm se. vcz. si causat inquantu bona. et est bona sm q causat. hoc no est verum in proposito. quia et si concedatur q bonum sit principium mali. no tame concedetur q sit principium mali sm q bonum. Quo aut debeat ipm dici origo siue principiu patebit in sequenti problemate. Ad illud qd obicitur q contrarioz contrarie sunt cause. dom q ista propositio habz veritate sm q intelligitur de contrariis quoz vtruqz est aliqua natura. et in causis agetibus naturaliter. et que sunt ad vnu effectu determinate. aliter manifestu est ee falsum. Na ide deus. cu as sm manicheos fecit calidu et frigidu. et eade ratio et potentia sm phm est causa oppositoz. et ideo no habet locu in malis. qz malu no dicit natura aliqua sm q malu. et qz est a voluntate sm q libera. que no est determinata ad alterz contrarioz. Ad illud qd obicit q quicqd est causa cause etc. dom q contra istam propositionem peccat locus sophisticus sm accides. sic et contra illam q dr Quado alterz de altero predicat. de quocuqz predicat subiectum et predicatu. vtraqz em propositio hz intelligi de predicato et effectu qui ita conuenit vni q no est extraneu alteri. No aut sic est in proposito. Naz et si bonu est causa mali. hoc no est sm id qd habet a summo bono. sed rone defectibilitatis qua habz de nihilo. Ad illud qd vltimo querit vtrum sit ponere primu malu. pz rnsio. Dico enim q est ponere malu an qd no est aliud malu. sz ex hoc no sequit q sit primu ens. imo est ibi consequens. Arguit em cuz superlatiuo qui hz in se vim distributionis ab eo q est in minus. ad illud quod est in plus. Unde sicut no sequit. est primus ho. g est primu ens. sic nec in proposito. No sic aut est de bono. qz bonu et ens conuertutur. qz g est ponere primum malu in genere mali. io no est procedere in infinitu quia bonu na est primu in genere entis. ideo no habet esse a se sed aliunde. et ita a bono.

Questio II b

Utrum malu sit a bona causa. vt pote a volutate vt efficiente vel deficiente. Et q sic videt primo p Aug. in encb. vbi sic ait. Nemo querat causam male volutatis no em hz causam efficiente sed deficiente. Item hoc videtur p illud qd dicit a Dyon. de diui. no. Malum est preter cam et natura. sed constat q na vult dicere q malum no sit ab aliq. vult g dicere q no est ab alio tanqz a vere causante et efficiente. g si aliquo mo est. restat q sit tanqz a deficiente. Item rone videt. sicut se habet effect ad actu efficiente. ita defectus ad ipm deficere. sed vere effectus no potest educi i ee nisi a causa vt efficiete. g nec defectus nisi a deficiete. sed malu est defect circa naturam sicut dicit Aug. g etc. Ite omne pfectu est a ca perfecta. g omne deficiens a ca deficiente. sz malu opus dicitur malu ppter defectu alicuius debite circustantie. g malu est a causa deficiete. Item facere et deficere apponunt. similiter construere et destruere opponunt. g sic construere est facere. ita destruere est deficere. sz in malum exire est aliquod bonu corrumpe. qz no dicit malu nisi qd nocet vel adimit aliquid de bono. igit in malu exire est deficere. Ite ois efficacia est a primo et summo efficiente. sed malu nullo mo est a deo. g nullo mo procedit ab aliq vt a pncipio effectiuo. Cotra Dyoni. de diui. no. Bnu est causa mali. sicut ignis calefieri. sed ignis e causa calefieri p modu efficietis. g etc. Ite omne illud qd prius pot esse qz sit hz cam efficiete. sz malu prius pot ee qz sit. g etc. Maior et minor manifeste sunt. Ite respectu illius magis iudicat ca efficies respectu cuius e magis sufficiens. sz volutas nostra magis sufficit ad malum qz ad bonu. g magis debet dici ca efficiens mali qz boni. si g bonu est a volutate vt efficiente. malu consimiliter erit. Ite si volutas est ca mali sm q deficies. aut defectus ille est pena aut culpa. Si pena. g pena ante culpam. Si culpa. loqmur igit de prima culpa. Aut igitur est a volutate sm q deficies. aut no. Si sic. g an primam culpa est culpa. Si no. g si primu malu no est a voluntate vt deficiente. videt q nullu malu. Ite si malum primu est a volutate vt deficiete. aut g defectu naturali aut preternaturali. Si defectu naturali. g naturalis et sp est pncipiu mali. cu semp habeat huc defectu in se. Si defectu preternaturali. aut est contract aut infect. aut volutate acqsitus. nullo istoz modoz pot poni in voluntate luciferi et hois primi. g etc. Ite si malu est a voluntate deficiete. hoc est aut inquantu deficit a summo bono. aut inquatu deficit a bona qd dz habere. Si inquantu deficit a summo bono. g cum talis defect est in omi creatura. in omi reperitur pecm. Si inquantuz deficit a bono qd debet habere. sz nullus in tali bono deficit nisi puet merito alicui culpe. g nullo mo prima culpa a voluntate deficiente esse potest. Est igit qstio q est ratio siue dispositio circa volutate rone cui sit causa prima et imediata ipius mali. No em videt ee ea qz est ens. na hoc conuenit omi enti. Nec qz de nihilo. qz hoc conuenit ta volutati bone qz male. Nec etia qz voles p canderationem Nec qz voles malu. qm velle malu est primu pecm. et velle malu est primu malu. Si g idem no est ratio sui vel ca. volutas no dicet causa mali. qz voles malu. Rn. dm q absqz dubio malu siue peccatu est a voluntare vt deficiente sicut expresse dicit Aug. et concordat Dyonisius

Ad cuius intelligentia notandu est q cu aliqs effectus dicit ee a causa aliqua sub dispositione vel conditione supadiecto. hoc pot intelligi tripliciter. Aut ita q illa dispositio dic aliqd pambulu ad illu effectu. aut qz dic aliqd annexuz. aut qz dicit eunde effectu vt informas et denosans suu pncipiu effectiuu. Primo mo lume dicit esse a sole lucete. lucere em est act pambulus ad illuminare. Secudo mo dicit lume ee a sole calefaciete. calor enim concomitat lume. Tertio mo dicit lume esse a sole illuminante. cu em dico sole illuminate et lume esse a sole. idez influxus dicit. aliter tn et aliter importat sm diuersam comparatione. Per hunc modu intelligedu est in proposito. q cu dicit malu est a volutate deficiete. hoc pot intelligi tripliciter. Propter qd notandu q triplex defectus reperitur circa volutate. vn quide naturalis. alius culpabilis. et terti penalis. Naturale defectum voco ipam defectibilitate q est a volutate hoc ipo q ex nihilo. Defectu culpabile voco ipm peccatu. Defectu penalez illud damnu siue nocumentu siue lesione q cosequitur ad illud. De qlibet boz defectuu pdictus sermo veritatem haber. Na malu culpe est a volutate deficiete defectu naturali. ita q ille defectus pambul est ad culpam. nuqz em volutas posset in voledo bonum deficere nisi vanitate et defectibilitate in se haberet. Similiter tamen lu est a volutate deficiete defectu penali. ita q ille defectus est culpe annexus. nuqz em est dedec peccati sine decore iusticie. Uerum est etia q malu culpe est a volutate deficiete defectu culpabili. no in alia culpa. sz eadem diuersimode comparata. eade em est culpa q deformatur volutas et ei interior actio. Unde sic concedit malum esse a voluntate deficiete. sicut act a substatia agete. Cu igit triplex sit defect circa volutate. rone cui malu dici pot

In

a voluntate deficiente. quoꝝ vnus scȝ naturalis est ꝑambulus ad defectū culpe. alter vo id e penalis est ꝯseqns ⁊ annexus. Defectus penalis inseꝑabiliter ꝯsequit defectū culpabilē. īpossibile eñ est ꝙ dedecus peccati sicut dicit Aug. sine decore vindicte. Defectus aūt culpabilis nō sequit necessario nec inseꝑabiliter ad naturalē defectuȝ. Vn̄ nō necessario sequit si alicubi sit defectus naturalis ꝙ ibi sit culpa. volūtas eñ nō hoc ipso peccat q2 ex nihilo. sȝ hoc ipso ꝙ volūtas est potēs seruare rectitudinem iusticie. hoc ipso vero ꝙ volūtas ē ex nihilo. potens est quātū est de se illā deserere. ⁊ ita defectus ille circa volū-
15 tatē reddit eā ad peccandū possibilē. Si aūt tu q̄ras qd faciat ipsam voluntatē exire in peccatum. ⁊ q̄ sit dispositio ipsius īmediata respectu culpe. Dōm ꝙ nulla supaddit dispositio. sȝ ipsa volūtas q̄ est dn̄a sui actus ⁊ libera. pōt se ipsam ꝯuertere ad illud ad qd vult ⁊ sic vult ⁊ si indebite se ꝯuertat nūc peccat. nulla supinducta noua dispositione a pte volūtatis q̄ sit ꝑambula ad ipsam culpam. Vn̄ sicut ille qui stat rectus. posset statim si vellet sine noua dispositione adueniēte dimittere se cadere. sic voluntas recta ꝯsistens ⁊ in ordine ad vltimū finē pōt illū exire. ⁊ extunc iā peccatū est. Ex dictis igit pȝ qualiter malū est a volūtate deficiente. ⁊ ex his manife-
16 stā ē responsio ad oīa q̄ in cōtrariū obiecta sunt. Ad illud qd obijcit p̄mo ꝙ aīa est causa mali sicut ignis calefieri. Dōm ꝙ nō est similitudo q̄tū ad modū causandi specialē sed generalē. In generali eñ mō causandi ē ꝯuenientia. q2 vterq3 se hȝ in rōne cause efficientis. sed ī speciali est differētia. q2 ignis est cā ꝑ modum nature ⁊ necessitatis. aīa vero ꝑ modū libertatis. Ille ꝑ modum positionis ⁊ vere efficientis. ista ꝑ modū ꝑuationis et deficientis. Ad illud qd obijcit ꝙ malū pōt ꝑus esse
17 q̄ fit ⁊c. Dōm ꝙ malū eo mō quo hȝ esse. eo mō hȝ ⁊ fieri. ⁊ q2 malū ꝑuatio est ⁊ defectus. sicut patebit inferius. hic est ꝙ sicut malū esse nō est aliqd vere esse. sic nec malum
18 effici ē vere ab aliquo fieri vt efficiente. Ad illud qd obijcit ꝙ aīa magis pōt in malū. Dōm ꝙ sufficiētia in deficiendo nō est sufficiētia simpliciter. sȝ fm qd sufficientia. ⁊ simplicit insufficiētia. ⁊ ideo ex tali sufficiētia inferre verā efficaciā ē pa ogismus fm qd ⁊ simplicit. Pn̄ma eñ ꝑpositio intelligit de sufficiētia simpliciter sicut
19 patet inspicienti. Ad illud qd querit vtrū ille defectus sit culpa vel pena. ⁊ vtrū sit naturalis vel ꝑternaturalis. ⁊ itez respectu cuius. iam patȝ rn̄sio. Omnibus eñ his modis vt dictū est pōt accipi. Prout aūt accipit ꝑ defectu naturali q̄ inest creature. ⁊ ex hoc ꝙ de nihilo. nō notat ibi ꝑdicto defectus tanq̄ cā prima ⁊ īmediata ipsius peccati vt ꝑus dictū est. ꝑut aūt accipit ꝑ culpa. nō notat ꝙ antecedat. sȝ ꝙ volūtatē denoīet. Nunq̄ eñ est deformis actus a volūtate qn̄ volūtas deformet. Prout accipit ꝑ pena. nō notat ꝑcedere sȝ cōcomitari. Ex hoc illa tria patent ⁊ alia q̄ querunt ꝯsequēter.

Questio III c

Utrum malū sit a bono fm intētionē vel ꝑter. Et ꝙ preter intentionē videt p̄mo ꝑ Dyoni. iiij. de diuino. Malū est ꝑter intētionē. naturā ⁊ cām. si ꝑter intētione. habeo ꝓpositū. Itē Dyoni. Nemo opat ad malū aspiciens. sȝ qui opat aliqd ꝑ intentione ad illud aspicit qd intendit. Nā intentio est q̄da mētis intuitus. si ḡ nullus opans ad malū aspicit. videt ꝙ nullus malū intendit. Itē malū dicit deordinatione ad finē. sȝ intētio dicit volūtatē ad finē directa. ḡ malū nō cadit sub intētiōe. ḡ ⁊c. Itē oē malū qd est in natura ē ꝑter intentionez nature. ḡ pari rōne oē malū qd est in moribus est ꝑter intentionē volūtatis rōnalis. Itē bonū et finis idem sȝ intētio est respectu finis. ḡ respectu boni. ḡ nō videt ꝙ sit respectu mali. ḡ nullo mō malū ab opante ꝑ volūtatē intendit. reddit ḡ idē qd ꝑus. Sȝ ꝯtra volūtas rōnalis ē agens ꝑ intentionē ⁊ deliberationē. ḡ si oē malū culpe actualis est volūtariū. oē est ꝑ intētionez factū. Itē nullus peccat nisi hn̄s vsum rōnis. ⁊ oīs talis est opans ꝑ intētionē. ḡ peccatū vt peccatū est hȝ esse ꝑ intētionē. Itē qd fit ab agente volūtario ꝑter intētiōez fit a casu ⁊ fortuna. sed malum culpe nō est a casu ⁊ fortuna. ergo nō est ab agente preter intentionem. Item nullus iudicat malus a facto sȝ ab intētione. hec eñ est q̄ nomē imponit opi. sȝ ab eo res ꝓprie ⁊ ꝑncipalit ꝓcedit a q̄ recipit cōplemētū ⁊ denoīationē. ḡ ⁊c. Itē q̄ peccat ex malicia. peccat ex certa sciētia. ⁊ nullus agens aliqd ex certa sciētia ⁊ malicia agit illud ꝑter intētionē. ḡ si contingit sic malū facere vt pote cū peccat in spiritū sctm. vi-
20 det ⁊c. Rn̄o. Dōm ꝙ de malo est loq̄ dupliciter. aut de eo qd est malū. aut de malo sub rōne mali. Cū ḡ querit vtrū fiat ꝑ intentionē vel ꝑter. Dōm ꝙ si intētio cōpetit ad id qd est malū. sic bn̄ ꝯtingit malū intēdere. ⁊ tanq̄ finē. ⁊ tanq̄ id qd est ad finē. sicut aliqs intēdit finaliter luxuriari. vel vane gloriari tanq̄ id qd est ad finē. sicut facere furtū intēdit vt inde possit viuere voluptuose. et intēdit mētiri vt possit falso laudari. Si vo intētio cōpetit ad malū sub rōne mali. pōt ē duplicit. aut ita ꝙ intēdat h̄ facere tanq̄ malū simplr ⁊ malū sibi. ⁊ h̄ modo nullus intēdit. q2 nihil appetit a volūtate nisi sub rōne boni simpliciter vel boni sibi. Aut ita ꝙ intendat h̄ tanq̄ malū simplr. verūtñ bonū sibi. ⁊ sic malū pōt fieri ꝑ intētionē. ⁊ sic aliqñ. licet nō ab oībus. sȝ a maliciosis. q̄bus ꝓpter corruptionē palati interioris mala sapiūt vt bona. Qm̄ igit id qd est malū cadit sub intentōe. ⁊ aliq̄ sunt q̄ hn̄t maliciā ꝯiunctā inseꝑabiliter. ⁊ q̄ intēdit aliqd. ꝑ ꝯsequēs iudicat intēdere qd est illi vnitū inseꝑabiliter. hinc ē ꝙ malū iudicat ⁊ punit vt factū ꝑ intētionē. Ex his patet rn̄sio ad q̄stionē. Ad quā rn̄dendū est nō simplr sȝ distinguēdo. Patet etiā rn̄sio ad rōnes ad
21 vtranq̄ ptē adductas. Nā p̄me rōnes ꝓcedūt de intētiōe ⁊ de malo sub rōne mali. Nā intētio q̄cqd ꝑncipaliter ꝯsiderat in ducit ipm sub rōne boni vt appetibilis. Illa eñ rō de simili in natura nō valet. q2 natura ē agens determinatū. vn̄ sp intēdit qd melius ē. opat aūt fm leges sibi inditas a deo. Vn̄ si qd fit ibi malū h̄ est ꝑter intētionē. nō sic aūt est de volūtate deliberatiua. ipa eñ nō sp
22 desiderat qd melius est. Ad rōes ad oppositū pȝ rn̄sio loquunt eñ de malo fm id qd ē. ⁊ sic bn̄ intēdit ab agente ꝑ volūtatē. vel inq̄ntū ꝯsiderat vt bn̄ a intētionē boni simplr. vel boni vt nūc. sine boni ipi facienti. sicut ē in illis q̄ letant cū malefecerit. Et sic ꝓcedūt oēs ille rōes

Qn sequēter q̄rit de scdo ꝑncipali scȝ de malo ī cōparatione ad illud in q̄ est. Et circa h̄ querunt tria. Primū est vtrū ꝯtingat reperire malū sequestratū ab oī bono. Scdm est vtrū malū habeat esse in bono sibi opposito. Tertio q̄rit vtrū malū sit in eo in q̄ est tanq̄ aliqs habitus vel pura ꝑuatio.

Questio I d

Utrū aliqd malū sit ab oī bono seq̄stratū. ⁊ h̄ est q̄rere vtrū aliqd sit ita malū ꝙ nihil habeat de bono. sed sit malū in summo. Et ꝙ sic videt. In his q̄ ꝑ se dicunt sicut simplr ad simplicit. ⁊ magis ad magis. ⁊ maxime ad maxie ꝑ ꝯsiderationē phi. sȝ h̄ est vera ꝑ se. bono opponit malū. ḡ magis bono magis malū. ⁊ maxime bono maxime malū. si ḡ ꝯtingit reꝑire sūme bonū. ḡ ⁊ sū-

me malū. Nā si vnū oppositoꝝ ponitur in natura. ꝑ ɔñs ponitur reliquū. Itē magis ꝛ minꝰ dicitur ꝑ accessum ad terminū. ergo vbi est reperire magis ꝛ minus. ɔtingit reperire summū. sꝫ in malo ɔtingit reperire magis ꝛ minꝰ. ergo ꝛc.

Itē aut est statꝰ in malis aut nō. ɔstat ꝙ necesse ē statum ponere. nā ille ponitur in oī eo qđ actu est. sꝫ statꝰ nō est circa summū. ergo necesse est ponere summe malū. sed hoc est qđ nihil habet de bono. ergo ꝛc. Itē oē ꝑ accidēs reducitur ad ꝑ se. ergo si est ponere malū ꝑ accidēs. est ponere malū ꝑ se. sꝫ illud ꝑ se inest alicui qđ hꝫ oīa ex ꝓpriis ꝓncipiis illiꝰ. si ergo aliqđ est malū ꝑ se. videtur ꝙ eiꝰ ꝓncipia sunt mala. ꝛ si principia eius sunt mala. totum est malum. ꝛ si totum est malum. nihil est ibi de bono. ergo a pmo si est ponere malum per accidens. est ponere aliqđ qđ sit simpliciter ꝛ totaliter malū. ɔstat autē ꝙ ꝓmū est ponere. ergo ꝛ alteꝝ. Itē oē dictū ꝑ ꝑticipatiōez reducibile est ad dictū ꝑ eēntiā. cū ergo dicitur aliqđ eē malū aut dicitur ꝑ ꝑticipatione. aut ꝑ eēntiā. sꝫ bonū ꝑ eēntiaz est summe bonū. ita ꝙ nihil hꝫ de malo. ergo similiter erit aliqđ ita malū ꝙ nihil habebit de bono. Si dicitur ꝑ ꝑticipatione. ꝛ oē tale reducitur ad dictuꝫ ꝑ eēntiā. ergo redit necessario ꝙ aliqđ sit malū eēntialiter. ꝛ ita idē qđ priꝰ. Itē in ǭlibet genere ē reperire vnū ꝓmū quo mēsurantur oīa q̄ sunt illiꝰ generis. Hoc planū est ꝛ patet ꝑ ꝓhm q̄ hāc ponit in .x. ꝓme phie. Hoc etiā patet inducēdo. ergo in genere maloꝝ est reperire aliqđ vnū qđ sit mēsura oīm maloꝝ. sꝫ illud nō pōt esse nisi summū inter oīa mala. ergo ꝛc. Cōtra. si est ponere summū malū qđ nihil habeat de bono. ꝛ esse aliqđ bonū est. tunc est ponere summe maluꝫ esse. ꝛ eū nō habere eē. sꝫ hec sunt duo īpossibilia. ergo ꝛc.

Itē oīs potētia vt dicit phs est de genere bonoꝝ. ergo si aliqđ est summe malū. illud oīno nihil pōt. sꝫ summū in oī genere plus pōt q̄ꝫ illud qđ est citra summū si ergo illud qđ nō est summe maluꝫ aliqđ pōt. illud qđ est summe malū multa pōt. ergo eo ipo ꝙ est summū multa pōt ꝛ nihil pōt. sꝫ hec duo sunt incōpossibilia. ergo ꝛc. Iteꝫ oīs sciētia est de genere bonoꝝ. nā tm̄ sciētia boni. verū etiā sciētia mali. Scire em̄ malū bonū est. si ergo aliqđ est summe malū. caret noticia boni ꝛ mali. ergo nec scit facere aliqđ malū nec ledere. sed hoc ipo ꝙ malū est scit ledere bonū. ergo hoc ipo ꝙ summe malū scit ꝛ nescit bona ꝛ mala sꝫ ista sunt incōpossibilia. ergo ꝛc. Iteꝫ si aliqđ est summe malū. est malū ꝑ eēntiā ꝛ necessario. sꝫ si malū est ꝑ eēntiā ꝛ naturā. naturale est ei facere malū. sꝫ vnūqđq; dū facit qđ est sibi naturale bñ facit. ꝛ qđ bñ facit ē bonuꝫ ergo si aliqđ est summe malū. tm̄ est bonū. ꝛ dū male facit bene facit. sed hoc est īpossibile. ergo ꝛc. Itē si aliqđ est summe malū illud est vilissimū. q̄nto em̄ aliqđ magis malū est tanto viliꝰ est. ꝛ si vilissimū inter mala. ergo inter illa ē infimū. ꝛ qđ est infimū inter mala nō est summū caput maloꝝ. ergo qđ est summe malū nō est summe malū. Si dicas ꝙ nō sequitur est vilissimū. ergo nō est summe malū. q2 hoc est eē summe malū. qđ infimū est respectu bonoꝝ. Obijcitur. q2 si aliqđ ponitur summe malū. nō debet poni sup alia sꝫ infra ſm rectū ordinē. ergo nō est deꝰ tenebraꝝ sꝫ seruus. qđ est ɔtra errorē istū. Itē si est summe malū ergo illud erit ita oīpotens in malo sicut summe bonū in bono. ergo oē malū subiacet eius potētie. sꝫ cuiuscūq; boni corruptio est malū. ergo cuiuscūq; boni corruptio subiacꝫ potētie summi mali. ergo si summe malū est. pōt corrūpere oē bonū sꝫ bonū qđ pōt corrūpi nō est summū. ergo si est ponere summe malū. nihil est summe bonū. ꝛ si nō est summe bonū nihil est bonū. Qđ si hoc cōino falsum ꝛ impiū

23 p3 ꝛc. Rñ. Dōm. ꝙ ponere malū aliqđ eē qđ nihil habeat de bono nō solū est ꝑuersitatis heretice. sꝫ etiā manifeste cecitatis ꝛ stulticie. Sicut em̄ in opponēdo mōstratū est ipa positio implicat in se opposita. Implicat em̄ ꝙ illud scꝫ summe malū sit ꝛ nō sit. ꝙ idē possit ꝛ nō possit. ꝙ idē sciat ꝛ nesciat. Et dū implicat in se opposita destruit seipam. Nā in ponēdo summe malū esse qđ nihil de bono habeat. ponit ꝙ illud ñ sit summū. ponit qđ nō sit malū. ponit etiā ꝙ nullū bonū habeat oppositū. ꝛ hec oīa in opponēdo mōstrata sunt. q̄ manifeste cōuincūt errorē istū eē fatuū ꝛ cecū. ꝛ autorē siue inuētoreꝫ suū ondunt fuisse excecatū ꝛ impiū. Nūq; em̄ in tantā tenebrositatē intrusus eēt impiꝰ manicheꝰ. nisi fuissꝫ lōge ante seruꝰ dei tenebraꝝ q̄ excecauit mētē eiꝰ vt nō fulgeret in eo illuminō veritatis. q̄ sup oēm irradiat intellectū. ꝛ vsq; hodie viget hic error pessimus q̄uis sit irrōnabilissimꝰ. Et huiꝰ rō est potissima ipa mater cecitatis supbia. q̄ regnat in q̄busdā laicis quācū ad ea que sunt fidei ꝛ moꝝ. Cū em̄ sicut idiote ꝓsumūt sacrā scripturā exponere q̄ est ꝓfundissima oīm scripturaꝝ. cuꝫ tñ eꝝ habeāt quādā honestatē exteriorē. ɔtennūt vitam oīm alioꝝ. ꝛ meritobusꝰ duplicis supbie excecantur vt incidant in errorē istū pessimū. ꝑ quē excecantur adeo vt nesciāt discernere q̄d bonū est ꝛ q̄d malū. dū multa genera peccatoꝝ ponūt eē a deo malo. q̄s Esa. ꝓmōstrat. v. ca. Ve q̄ dicitis malū bonū ꝛ bonū malū. ponētes tene. lu. ꝛ lu. tene. ꝛ ꝓpter nimiā excecationē in q̄ sunt amisso sue rōnis vsu. nullā hñt in eisdē efficaciā argumēta ad persuadēdū. nec tormēta ad retrahēdū. nec orōnū suffragia ad reuelādū. nisi hoc fiat de grā specialissima. Hāc positionē hereticā imo stultissimā ꝛ blasphemā repudiādo dicamꝰ sicut dicit fides catholica ꝛ rō recta. nihil eē ita malū q̄n habeat aliqđ de bono. Ad intelligēnā aūt obiectoꝝ notādū ꝙ summū in aliq̄ genere dupliciter pōt dici. Vno mō dicitur summū q̄ nihil pōt eē maiꝰ. ꝛ hoc mō non ɔtingit reperire aliqđ summe malū. nihil em̄ est adeo malū q̄n posset eē peiꝰ. ꝓ eo ꝙ aliqđ hꝫ de bono q̄ possꝫ magis ꝑuari. ꝛ ita adhuc peiꝰ eēt. Et ꝓ tāto dicit Dyo. ꝙ malū est infinitū. Alio mō dr̄ summū q̄ nihil est maius ſm actū sꝫ ipm excedit inter oīa alia. ꝛ sic ɔtingit reperire summū in malis. Nā lucifer q̄ est rex sup oēs filios supbie. pessimꝰ ē sup oēs. His visis facile ē rñdere ad obiecta. Ad illd qđ ꝓmo obiicitur de opposito malī. dōm. ꝙ ɔsideratio intelligitur ita ꝙ terminꝰ eodē mō accipiatur cū dr̄ simpliciter ꝛ cū dicitur cū excessu. nō sic aūt est in ꝓposito. Nā cū dicitur ꝙ bonū opponitur malo. accipitur hic bonū ꝑ ꝑticipationē. cū ꝟo infertur de summo bono. accipitur ibi bonū ꝓ bono ꝑ eēntiā. qđ solū est summe bonū ꝛ illi nihil opponitur. Ad illud qđ obiicitur ꝙ magis ꝛ minus accipitur ſm maiorē ꝛ minorē accessum ad terminuꝫ dōm. ꝙ verū est in his q̄ dicūt positionē. nō aūt verū ē in his q̄ dicūt ꝓuationē. imo accipiuntur ꝑ recessum. Vn̄ magis malū dicitur qđ magis recedit a bono. ꝛ q2 nunq; tantū recedit q̄n adhuc magis possit. hinc est ꝙ nūq; ē ibi ponere summū. Ad illud qđ obiicit de statu. dōm. ꝙ statꝰ est ſm actū. sꝫ nō opꝫ ꝙ sit statꝰ ſm potētiā. vt nō possit eē vltra pgressus. Nā ꝛ si in rebꝰ creatis non ɔtingat inuenire actū infinitū. ɔtingit tñ reperire infinitū in potētia. sicut pꝫ in numero ꝑ appositionē. ꝛ in ɔtinuo ꝑ diuisionē. Et sic in ꝓposito est intelligēdū. ꝛ hoc infra manifestabitur cū agetur de corruptiōe mali. Ad illđ qđ obiicitur ꝙ ꝑ accidēs reducitur ad ꝑ se. ꝛ similiter dictuꝫ ꝑ ꝑticipationē. reducitur ad dictū ꝑ eēntiā. ꝛ similiter ꝙ in ǭlibet genere ē reperire vnū ꝓmū ꝛc. Dōm. ꝙ hoc locū hꝫ in his q̄ dicūt positionē ꝛ naturā q̄ possit causari ex ꝓncipiis subiecti. ꝛ q̄ possit eēntialiter dici. ꝛ ſm qđ possint alia mensurari ſm maiorē ꝑticipationē maiorē ꝛ minorem.

24 25 26 27 28

Malū aūt ꝑuationē dicꝰ īnāꝫtū malū. ꝛ nō ille tres rōes nō hñt hic locū. Et hͦ fuit qd decepit manicheū vt dicit Aug. q: nesciuit qd eēt malū. ꝛ q: voluit de malo dispu tare nesciēs qd hͦ eēt. nō se ꝛ multos ꝑcipitauit in errorē Supbia eñ sua fecit ipm̄ ignorare modū addiscēdi. In oīm eñ inq̄sitiōe ꝓus optet intelligere qd ē qd ꝑ nomen dicit. ꝛ hͦ tanq̄ ꝑcognitionē afferre secū ad reliq̄ pnetra tea posterius cognoscēdas.

Questio II e

Utrū malū siue malicia sit in bono sibi opposito. Et ꝙ sic videt Augu. in enchi. Cū mala ꝛ bona nullꝰ ambigat eē ꝯtraria. nō solū simul eē possunt. ſꝫ mala oīno si ne bonis ꝛ nisi in bonis eē nō possunt. Hic expsse habetur ꝙ mala sunt in bonis sibi oppositis. Itē Augꝰ. in his ꝯtrariis q̄ bona ꝛ mala vocant deficit regula dialeticoꝝ q̄ dicūt nulli rei simul inesse ꝯtraria. ſꝫ ꝯstat ꝙ nō deficeret nisi mala eēnt in bonis sibi oppositis. ḡ ꝛc.

Itē malū dicit ꝙ corrūpit. ſꝫ nō corrūpit nisi illud in q̄ est. ꝛ ei bono opponit qd corrūpit. ḡ videt ꝙ malū sit in bono sibi opposito. Itē seruitꝰ opponit libertati. ſꝫ peccatū qd facit hoiem seruū ꝑprie inest hoi ſm volūtatem ꝑ liberi arbitrii libertatē. ḡ videt ꝙ malū substātifi cari habeat in bono sibi opposito. Cōtra. Dyoni. in li. de diui. no. Malū nō est exñs neq̄ in exñtib;. ſꝫ omne bonū est de genere exñtiū. ḡ malū nō est in bono. ergo nec i bono sibi opposito. Itē ṽtus ꝛ viciū sunt opposita. ꝛ tñ vnū vni opponit. ḡ si viciū nō est in ṽtute. ḡ nec in bono sibi opposito. nec etiā cū illo. Itē regula dialeticoꝝ est vera ꝛ necessaria. ḡ nō fallit in aliq̄ materia. nā si falleret in vna sola materia. repudiāda esset tanq̄ falsa. si igit ars dicit ꝙ vnū oppositū nō est in altero nec cū altero circa idē. ꝛ bonū malo opponit. ḡ malū nō est in bono sibi opposito. Itē si malū pōt esse in bono sibi opposito. ḡ ab ipso nō expellit. ꝛ si nō expellit a suo opposito. videt ꝙ nō expellat ab aliq̄. ꝛ si a nullo expellit. sp manet. ḡ si aliqs semel ē malꝰ. sp ē malꝰ. Qꝛ si hͦ est falsum. restat ꝙ ꝛ pmū. Rꝰ. ad ꝑdictoꝝ intelligē

29 tiā est notādū ꝙ bonū in creatura dicit ꝑ ordinationē ad finē. Unñ bonū dicit qd est ordinatū in finē. Ordinatio aūt tria respicit. aut ipm̄ ordinabile. aut ſm qd est ordinabile. aut illud ꝑ quod ordinat. Et ſm hͦ triplex reperit in nobis bonū. ſcꝫ bonū qd est ordinabile. ꝛ hͦ est naturale. ꝛ bonū ꝑ quod ordinat ꝛ hͦ est ṽtus vel gratia ꝛ bonū ſm qd natura ordinabilis ē a grā. ꝛ hͦ est habilitas media. Intelligendū est ḡ ꝙ malū culpe ei bono qd est ipsa natura vel substātia nō opponit. q: ipam substantiam nō corrūpit. vt dicit Dyoni. Nihil enim corrūpit in eo ꝙ est eēntia vel natura. Ei aūt bono qd est virtus grā simpliciter ꝛ directe opponit. Unñ mutuo se expellūt. ꝛ simul eē nō pñt. Ei aūt bono qd est habilitas media. quodāmō opponit ꝛ qdāmodo nō. Nā illa habilitas media hꝫ compari ad naturā cuiꝰ ē. ꝛ ad gratiā ad quā ē. Scōm ꝙ compat ad naturā cuiꝰ ē. sic nō hꝫ oppositionē ad malū. q: īm habilitas illa vt erat talis nature. indifferēs erat ad bonū ꝛ ad malū. ꝛ sic est subiectuꝫ mali. Ut aūt compat ad grām siue ṽtutē vel etiā ad finē ad quē est. sic hꝫ oppositionē ad malū. Naꝫ malū tollit ei rectā ordinationē ad illud ad qd est. ꝛ reddit minꝰ et minus habilē. Qm̄ igit malū culpe ꝑmo ꝛ ꝑncipaliter circa habilitatē ꝯsistit. ꝛ habilitas potētie opponit ipi malo. cū malū reddat ipam potētiā inhabilē. hinc est ꝙ Augꝰ. dicit ꝙ malū hꝫ eē in bono sibi opposito. ꝛ ꝙ in huiōi oppositis regula dialeticoꝝ deficit. hͦ est dicere ꝙ ad tal͛a opposita nō se extēdit. Unñ ex hͦ nō sequit ꝙ regula dialeticoꝝ falsificet. Sꝫ qm̄ mos est ꝑbi positis ꝯsi-

derationib; instantias subinferre. nō q̄ falsificēt ipas. ſꝫ q̄ intellectū ꝯsiderationū rectificēt ꝛ manifestent. sic beatꝰ Augꝰ. tanq̄ vir prudēs ingenio in hac instantia manifestat illā maximā dialeticoꝝ in his oppositis tenere q̄ opponunt oppositiōe formali sicut opponit virtꝰ ꝛ viciū. grā ꝛ culpa. In his aūt oppositis q̄ nō opponūtur rōne cuiꝰ ꝙ sunt. ſꝫ rōne cuiꝰ ad qd sunt. nō est intelligēda illa regula. nā illa simul pñt stare sic stat grā cū culpa. Ei iteꝝ vnū pōt eē in altero sicut culpa in habilitate. Ex his q̄ sunt dicta manifesta ē rñsio ad q̄stionē ꝓpositā. Dico enī ꝙ malū substātificat in bono. ꝛ nō solū in bono. ſꝫ etiā in bono qdāmō sibi opposito. sicut ondūt rōnes q̄ ad ꝑmā ꝑtem inducunt. In bono aūt qd directe ꝛ formaliter opponit substātificari nō hꝫ. sicut due

30 vltime rōnes q̄ ad scḋam ꝑtem inducunt ondūt. Ad illud qd obiicit de verbo Dyo. ꝙ malū nō est in exñtib; ꝛc. Dōm. ꝙ ipe loquit ꝑ se ꝙ scꝫ nō est in exñtib; ſm ꝙ exñtia. ſꝫ potiꝰ ſm ꝙ deficiētia. cū sit ꝑuatio ꝛ defectus

31 vt iam patebit meliꝰ. Ad illud qd obiicit ꝙ tm̄ vnū vni opponit. Dōm ꝙ illud intelligēdū est de vno genere oppositōis. ꝛ intelligēdo ſm idē ꝛ ꝑ se loquēdo. Habilitas aūt potētie nō opponit ipi nisi rōne virtutꝭ. virtus eñ directe opponit vicio. ꝛ q: naturalis habilitas qdāmō inclinat ad ṽtutē. hinc ē ꝙ vicio opponit qdammodo licet nō oīno vt virtus. ꝛ sic patet totū.

Questio III f

Utrū malū sit in bono tanq̄ aliqs habitꝰ. an sit pura ꝑuatio. Et ꝙ nō sit ibi tanq̄ habitꝰ ꝛ potētia aliq̄ sed vt pura ꝑuatio videt. Primo ꝑ illud Joh. j. Sine ipo factū est nihil. glo. nihil. i. peccatū. ḡ peccatū nihil est. Itē Aug. Malū nō est natura aliq̄. ſꝫ defectꝰ circa naturā mali nomē accepit. ḡ malū nō est aliq̄ potētia ſꝫ defectus ꝛ ꝑuatio. Itē Ans. de ꝯcep. virgi. c. v. Iniusticia oīno nihil est sicut cecitas. Nō eñ aliud est cecitas q̄ visus absentia vbi debet eē. q̄ nō magis est qd in oculo vbi dꝫ eē q̄ in ligno vbi nō dꝫ esse. Itē hoc ipꝫ videt rōne. Bonū ꝛ ens ꝯuertunt. ḡ de q̄cunq̄ ꝑdicat ens. ꝑdicat ꝛ bonū. Si igit peccatū vel malicia eēt ens malicia ſm ꝙ huiusmodi haberet aliquid de bonitate. si ergo non habet aliquid de bonitate. non habet igitur aliqd de entitate. Item omne ens a summo ente ꝓcedit nec est aliq̄ eēntia q̄ nō sit in dei potētia vt illā ꝓducat. ſꝫ deꝰ nō pōt peccare nec facere culpā. ḡ peccatū in quantum huiōi nō hꝫ aliqd de entitate. ḡ nihil est ꝑuatio pura. Item omne qd est ens habet aliquā formam. omne enim quod habet aliquam formam. hꝫ pulcritudinē. ſꝫ peccatū nō hꝫ pulcritudinē cū sit deformitas aīe. ḡ nihil hꝫ de entitate. ḡ purā dicit ꝑuationē. Sꝫ contra. Aug. Peccatū est factū vel dictū vl ꝯcupitū ꝯtra legē dei. ſꝫ omē dictū vel factū est aliqd. ḡ peccatū siue malū est aliqd. nō ḡ ꝑuatio pura. Iteꝫ virtus ꝛ viciū sunt ꝯtraria. ſꝫ ꝯtraria sunt in eodē genere. ꝛ q̄tunq̄ sunt sb eodē genere. vtrūq̄ eoꝝ est aliqd ꝛ nō ꝑuatio pura. ḡ viciū aliqd est. igit malū siue peccatū nō est oīno nihil.

Itē siue accipiat ꝯcrete siue abstracte. veꝝ est dicere ꝙ peccatū est in aliq̄. ꝛ omne qd est in aliq̄ est ens. sicut omē qd legit est legēs. ꝛ omē qd amat est amans. ꝛ omē qd est ens est aliqd ꝛ nō est ꝑuatio pura. ḡ peccatū siue malū siue accipiat cōcrete siue abstracte nō est oīno nihil. Itē nihil qd est pura ꝑuatio intendit ꝛ remittit. sed malū ꝛ peccatū intēdit ꝛ remittit. q: vnū peccatū ē maius alio. ꝛ vna malicia est maior altera. ḡ peccatuꝫ siue malicia nō est ꝑuatio pura. Item omē ordinatū ꝑsupponit eē. ſꝫ malū culpe ſm ꝙ malū ordinat ad malū pene. si igit ſm ꝙ malū ē ordinatū ad penā. videt ꝙ ſm ꝙ ma

lum habeat aliqd ee. Itez aut peccatū est aliqd fm q
peccatū aut nihil. Si aliqd habeo ꝓpositū. Si nihil. et
deus punit hominē ꝑ peccato. ergo deus punit homi-
nem ꝑ nihilo. sed qui punit alium ꝑ nihilo iniuste pu-
nit. ergo si deus punit hoiem ꝑ culpa. videtur q iniuste
32 faciat in puniendo. Rꝫ. Dōm q malū siue peccatum
dupliciter potest accipi. Uno mō abstractiue. Alio mo-
do concretiue. Scdm aūt q malū dicit concretiue sic cōcer-
nit illud qd deformat vel aliquā actionē vel aliquā sub
stantiā. et sic dicit malū res mala. vtpote actio mala vel
anima mala. Et hoc modo malū aliquid est et habet eē
nature. Si aūt aliqn dicat ipa res mala siue peccatoꝝ
nihil ee. hoc dicit quantū ad bene eē. qd quidē est esse or
33 dinatū. Un̄ cum dicunt hoies nihil fieri cū peccant. h
nō dicit q omi eē puent. sed q puant esse ordinato. qd
qdem est eē compl'tū. et de quo dicit Boetius. q esse ē
qd ordinē retinet seruatqꝫ naturā. Contingit iterꝫ loqꝫ
de malo siue de peccato abstracte. et hoc modo malū si-
ue peccatū in recto siue predicatione formali nō est ali-
quid sed nihil. quia nō est ens nec bonum sed priuatio
boni. Quāuis aūt malicia vel peccatum nihil sit in re-
cto. in obliquo tamen alicuius est. et alicuius vt oppo-
siti. et alicuius vt subiecti. Alicuius vt oppositi vtpote bo
ni. Malū eim est priuatio boni. et quia sic est priuatio bo
ni vt tamen nō sit oino vera boni adnihilatio. sic priuat
bonum q relinquit bonū. vnde si priuat bonū gratie q
relinquit bonum nature. sic priuat actum vt relinqt apti
tudinē. sic priuat bonū quantū ad effectum vt tamen in
subiecto relinquat debitū. et ideo malū abstractiue sum
ptum formaliter loquendo priuatio est. et ideo nihil est.
Est enim alicuius entis vt subiecti. quia est in aliquo ente
Nō tamē omnimoda priuatio siue adnihilatio. Et quia fm
hanc viam rationes et auctoritates ad primā ptem inducte
ostendunt malū siue peccatū nihil esse. ideo concedende
34 sunt. Ad illud vero qd primo obijcit in contrarium q
peccatum est dictū vel factum et cetera. Dicendū q ibi accipi
tur peccatū siue malū concretiue ꝑut concernit actio-
nem substratā. et hoc modo aliquid est. sed hoc nō repu
gnat sed consonat eis que dicta sunt. Ad illud qd obij
35 citur qd virtus et vicium sunt contraria. Dōm q viciū
fm q contrariat virtuti. vtpote luxuria castitati. nō tm
dicit priuationē. sed etiam dicit aliquē habitū substra-
tum quo aliquis redditur facilis ad perpetrandū illud
peccati genus. et hoc modo accipiendo viciū. viciū nō
oino nihil est. Alio modo accipiendo viciū ꝑut est pri
uatio boni tm. sic nō contrariat virtuti fm rem. imo op-
ponitur sicut priuatio et habitus. Si aūt dicat alicubi
hoc modo vicium cōtrariari virtuti. accipit largo mo-
do contrariū pro qualibet oppositione et repugnātia. Ul
hoc dicitur q et si fm veritatem vicium opponatur vir
tuti vt priuatio. habēt tamen virtus et viciū quodāmo
do legem contrarioꝝ in hoc q mutuo se expellunt et ab
vno fit regressus ad alterū in qua conditione opposita
vt priuatio et habitus ab his q opponunt sicut contraria
distinguunt. Et ꝑ tanto dicit Aug. in ench. q in h fal
lit regula dialecticoꝝ vocans bonū et malū contraria. et h
ex causa pdicta. Nihilominus tm dōm q malū est in eo-
dem genere cū bono. sed hoc nō est ꝓprie et fm rectā or-
dinationē. sed h est per quandā reductionē. et ex h non
sequit q malū sit aliqd. Nā priuationes ad idē genus cum
suis habitibus reducunt. et tm ipe formaliter loquendo
36 nihil sunt. Ad illud qd obijcitur q malū est in aliq
gñe est. dōm q illud nō sequit. nā sicut dicit phus. Que-

dam sunt entia. qdam sunt entiū. et eqūis priuationes
possint dici entiū. nō tm dicunt entia. Cū aūt dico ma
liciam esse in alio. dico eaz esse entis. sed cum dico ma-
liciā esse ens. attribuo ei entitatē in se. et primū esse est esse
fm quid. secundū esse est simpliciter. et ideo est ibi sophis-
ma fm qd et simpliciter. Si aūt querat de hac. Ma 37
licia est. vtrū sit concedenda vel nō. Dōm q hoc verbum
est sicut vult phus dupliciter pōt pdicari. Aliqn pdi-
catur vt compositio media inter duo extrema. et sic di-
citur tertiū adiacēs. vt cū dicit homo est albus. Aliqn
vero sic pdicatur vt res importata p ipm sit alteriutrū
siue alterꝫ extremoꝝ. Quādo g sic dicit. Malicia e. sic
hoc verbū est accipit vt pdicatū. sicut accipiunt alia
verba. vt legit et hmōi. tunc locutio est falsa. Est eim sen
sus. malicia est. i. malicia est ens. i. eentia aliqua. h eni
verbū significat eentiam vel substantiaz vniuscuiusqꝫ.
Alio mō potest intelligi predicari vel accipi in huius-
modi locutione sicut copula. et est oratio quodāmodo
defectiua. et tunc est sensus. malicia est. i. malicia alicui
inest. ita q ipa malicia potius intelligit vt alteri inhe-
rens q alteri substans. sicut cū dicitur malū. et intelli-
gitur aliquid esse malū. Et hoc modo accipiendo non
valet. Malicia est. g est ens. Ad illud qd obijcitur 38
q pura priuatio nō intendit nec remittit. Dōm q si di
catur pura priuatio. hoc est priuatio nihil ponens nec
in recto nec in obliquo. hoc modo verum est dicere q
non recipit magis et minus. sicut chimera nihil est. et
hircoceruus nihil est. nec est vnum magis nihil q reli-
quum. Alio modo pura priuatio dicitur. quia nihil po-
nit in recto. ponit tamen in obliquo. et hoc modo ma-
licia priuatio posset dici. sed de hac nō est verum q nō
recipiat magis et minus. Potest enim magis et minus
recipere ratione eius entis quod respicit quasi in obli-
quo. Unde dicitur maior priuatio in qua est maior bo
ni corruptio. et in qua minus de bono relinquitur. mi-
nor vero in qua minus de bono corrumpitur et plus re
linquitur. Et sic patet q et hoc non sequitur q pecca-
tum abstractiue loquendo sit aliqua positio. Ad il- 39
lud quod obijcitur q esse ordinatum presupponit esse.
Dicendum q veruz est in his que per se ordinantur. or-
dinatum presupponit esse. in his autem que ordinan-
tur per accidens non presupponit esse in se. sed ratione
illius in quo vel per quod ordinantur. Et hoc modo
dicitur ordinari. non quia sit in se ordinatum cum sit p
uatio modi. speciei et ordinis. sed quia ordinabilitatem
habet in pena ratione ipsius punibilis. hoc autem me-
lius determinatum est in lib. iiij. dist. xlvj. Ad illud 40
quod obijcitur q si peccatuz nihil est. q deus punit ho
minem pro nihilo. Dicendum q sicut prescriptum est. et
si peccatū nihil sit in recto. nihilominus tamen in obli
quo est alicuius entis vt oppositi. et alicuius vt subie-
cti circa quod relinquit debitum respectu boni priuati
Dico igitur q peccatum est meritum pene. non solum
ratione priuationis sed ratione debiti relicti et boni pri
uati. vnd nō est homo dignus puniri soluz quia bono
caret. sed quia caret et debet habere. Et licet carentia il-
la nihil sit debitum tamen habendi aliquid est. et ideo
ex hoc non sequitur q deus puniat hominem pro nihi
lo. quāuis peccatum nihil sit. Hoc autem apertum est
si quis consideret in sensibili exemplo. scilicet. cum rex
incarcerat seruum quia non reddidit tributum. vel cū
aliqs creditor incarcerat aliquē qꝛ nō soluit sibi pecuniā
mutuatā. priuatio enim nō g se sꝫ cū debito ē in causa.

Distinctio ·xxxv· de peccato actuali ſm eius quidditatem ꝛ diffinitionem·

Post hec videndum est qđ ſit peccatū ꝛc· Supͣ egit magiſter de peccati cauſalitate ꝛ origine· hͥ agit de peccati qdditate ꝛ diffinitione· Dividitur aūt ps iſta in tres ptes· In quaꝝ pma inqrit magiſter qđ ſit pctm̄· vtrū ſit act⁹ vł puatio pura· In ſecūda dato ꝙ aliq̄ mō ſit actus ꝛ aliq̄ mō puatio· inqrit vtrū peccatū ſit peccati pena· ī· diſt· xxxvj· Sciendū eſt tñ qdam ſic ee peccata· In tertia vo inqrit vtrū actio ſubſtrata in q̄ pctm̄ cōmittit̄ ſit a deo tā ꝗ a cā· ī· di· xxxvij· Sunt aūt ꝛ aliq̄ ꝛc· Prima ps q̄ ꝯtinet p̄ſentem di· dividitur in ptes tres· In pma ponit magiſter peccati notificationes· In ſecūda vero ex ipis notificationib⁹ inqrendo elicit qđ ſit pctm̄ ſm rez· In tertia vo diſſoluit rōnes ſiue ꝑpoſitões q̄ ꝯtrarie videnẗ veritati p̄determinate· Primū fac̄ ibi· Poſt hec videdū eſt qđ ſit peccatū ꝛc· Scđm ibi· Quo circa diuerſitatis ꝛc· Tertiuz ibi· Quib⁹ oppoñiẗ ſi oīa q̄ ſunt ꝛc· Pria ps diuidi poſſet in tres ptes ſm tres notificatões peccati· ſ; rōne ſue breuitatis remanet indiuiſa· Secūda vo ps p̄ncipalis diuidiẗ in tres ptes· In pma pte diuerſoꝝ opiniones narrat· In ſecūda vo ꝟitatē apertē ꝛ iuxta ꝗrundā opinionē explanat· ibi· Sane dici pt ꝛ libere ꝛc· In tertia vero autoritatib⁹ ſanctoꝝ ꝯfirmat· ibi· Ut aūt voluntas ois ꝛ actio ꝛc· Similiter tertia ps p̄ncipalis tres habet ptes ſm tres dubitatões q̄s mouet· quaꝝ prima ſumpta eſt ex hoc ꝙ dicebat illa poſitio ꝙ oīa q̄ ſunt bona ſunt· Secūda vo ex h ꝙ peccatū eſt corruptio boni· Tertia vo ſumpta eſt ex h ꝙ corruptio boni eſt pena· Primā ponit ibi· Quibus oppoñiẗ ſi omnia q̄ ſunt ꝛc· Scđam ibi ponit· Poteſt etiā queri ab eiſdē ꝛc· Tertiam ibi· Queri autem ſolet vtrum ꝛc· Et in qualibet iſtarum partium· primo opponit· ſecundo ſoluit·

Ponit peccati notificatões quid ſit peccatum·

DI· XXXV

a Post hec videndū eſt qđ ſit peccatū·[1] Peccatum eſt (vt ait Aug⁹·) oīe dictū vel factū vel ꝯcupitū qđ ſit ꝯtra legē dei· Idē in li· de duab⁹ aiab⁹·[b] Peccatū eſt volūtas retinēdi vel aſſeqñdi qđ iuſticia vetat·[c] In vtraq; aſſignatione de actuali peccato agiẗ ꝛ mortali· ñ veniali· Ex pma deſcriptione oñdiẗ peccatū eſſe volūtas mala· ſiue locutio ꝛ opatio praua· i· act⁹ mal⁹ tā interior q̄ exterior· ex altera vero tm̄ oñdiẗ eē act⁹ interior· Volūtas eñ vt ſupius dictū ē· mot⁹ animi ē· act⁹ ḡ interior eſt· Ambr· q; in lib· de paradiſo ait·[d] Quid eſt pctm̄ niſi legis diuine

Augu·

a Peccatuz ē (vt ait Aug) oē dictū vel factuz vel ꝯcupitū qđ ſit ꝯtra legē dei· Videtur dicere falſuz· Aut eñ hac qđ eſt· vel ĩtelligiẗ diſiūctiue· aut ſubdiſiūctiue· Si ſubdiſiūctiue· ḡ mēbra nō p̄nt ſimł ſtare· ḡ nullū idem pctm̄ ē ꝯcupitū ꝛ factū· ſ; hoc falſum eſt· q̄ oīe peccatū factū eſt ꝯcupitum· Itē videẗ ꝙ nō ꝯueniat oī peccato· q̄ pctm̄ omiſſionis nec eſt factū· nec ꝯcupitū· nec dictum· ḡ videẗ ꝙ male ſit aſſignata· q̄ nō ꝯuenit oī pctō mortali actuali·

I R°· dōm· ꝙ p̄dicta diffinitio eſt peccati actualis ꝛ mortalis· Scđm h ꝙ eſt peccati actualis· dr ꝙ eſt dictū vel factū vel ꝯcupitū ſm triplicē actū· vi; potētie interpretatiue· ꝛ opatiue· ꝛ affectiue· q̄ oēs ſunt potētie q̄dāmodo motiue· Scđm ꝙ eſt mortale· dr ꝙ ē ꝯtra legē dei· ꝛ ſic ꝯuenit oī ꝛ ſoli· Omi· q̄ oē peccatū actuale aut ē ꝯcupitū tm̄· aut ē ꝯcupitū ꝛ exteri⁹ ꝯſummatū· ꝛ h vel p verbū· vel p opus· Soli vo ꝯuenit· q̄ nō ꝯuenit veniali· cū nō ſit ꝯ legē dei· nec originali· cū nō ſit dictū vel factum· Ad illud qđ q̄riẗ vtrū vł teneaẗ ibi diſiūctiue· vł ſubdiſiūctiue· Dōm ꝙ diſiūctiue· ſ; vltimū mēbrū intelligendū ē cū p̄ciſione· reliq̄ vero minime· Vñ ſenſus ē ꝙ oīe pctm̄ aut eſt dictū ꝛ ꝯcupitū· aut factū ꝛ ꝯcupituz aut ꝯcupitū tm̄· Ad illud vo qđ obiciẗ de pctō omiſſionis· Dōm· ꝙ oīe pctm̄ (ſicut vult Aug) radicē habet amorē malū· ꝛ iō q̄uis in pctō omiſſiōis ſit puatio alicuius act⁹ p̄ncipalis· tñ illa puatio ortū h; ex amore alicui⁹ boni cōmutabilis qđ patz· q̄ aliq̄s nō vult ad matutinas ſurgere· q̄ vult in lecto quieſcere· iō peccatum omiſſiōis cadit ſub h mēbro qđ dr ꝯcupitū· b Peccatū eſt volūtas retinēdi vł aſſequēdi qđ iuſticia vetat· Cōtra· aliqđ eñ eſt pctm̄ in q̄ aliq̄s nec vult aliqđ retinere nec aliqđ aſſeq· imo poti⁹ intēdit deſtruere· ſicut ē in ira ꝛ odio ꝛ inuidia· Itē velle aſſeq qđ iuſticia vetat vel retinere· h eſt auaritie vel rapine· ḡ oē peccatū erit rapina· Eſt igiẗ q̄ſtio cū peccata ira hñ ſint ꝯ alias virtutes ſicut ꝯ iuſticiā· q̄re magis diffiniẗ pctm̄ p oppoſitū ad iuſticiā q̄ꝫ p oppoſitū ad ꝟtutes alias· R°· dōm

2

ꝙ Augu· diffinit pctm̄ p illō eſt radix oīs mali· h aūt ē amor libidinoſus· et q̄m̄ oīs amor libidinoſus vel ē rei habēe vł habēde· ꝛ h p̄ter ordinē ꝛ regulā legis eterne· iō dicit ꝙ pctm̄ ē volūtas aſſequēdi vł recipiēdi qđ iuſticia vetat·

Amb·

ita qđ deſcribit amorē inordinatū q̄ eſt radix oīs peccati· ꝛ p id ad qđ ē· ꝛ p id ꝯ qđ eſt· Qđ ḡ obr de ira ꝛ odio· Dōm· ꝙ ꝛ ſi ſit deteſtatio ꝯñs· eſt tñ ibi delectatio añs ꝛ ꝓpterea ꝯtineẗ ſub hac aſſignatione· Ad illud qđ obiicitur ꝙ tūc oē pctm̄ erit rapina· Dōm ꝙ aſſecutio ibi ſtat nō ſolūmō ꝓ cupiditate reꝝ terrenaꝝ· imo etiā cuiuſlibet appetibilis· iuſticia vo nō tm̄ ibi ſtat ꝓut ē cardinaſ virt⁹· ſ; ꝓut eſt ꝟtus generalis q̄ oēs ꝟtutes ꝯplectiẗ· ꝛ cui oīa vicia oppoñiẗ· c In vtraq; aſſignatõe de actuali pctō agiẗ ꝛ mortali ꝛ nō veniali· Cōtra· videẗ ꝙ male fiat aſſignatio peccati· ſi eñ recta deſcriptio ꝛ aſſignatio debeat ꝯuenire oī deſcripto· ꝛ p̄dicte diffinitiones nō ꝯueniāt oī pctō· ḡ nō recte aſſignanẗ· Si tu dicas ꝙ pctm̄ nō dr de eis vniuoce ſ; equoce· Cōtra q̄ ꝯueniūt in cā ꝛ effectu hñt vniuocationē· ſ; oē gen⁹ peccatorū h; ex pctō ade tā originale q̄ꝫ actuale q̄ꝫ etiā veniale· oīa etiā genera peccatoꝝ in h ꝯueniūt ꝙ reddūt diguz dignā pena· ꝛ puant ea alič bono qđ eſt iuſticia vel ad iuſticiā ordinatū· ḡ videẗ ꝙ de eis vniuoce dicaẗ pctm̄ ꝛ ſi h· ḡ videẗ ꝙ vna debeat rō cōis aſſignari de pctō ꝓut diciẗ de his oib⁹ generib⁹· Eſt igiẗ q̄ſtio vtrū cōtingat vnā cōem rōnē aſſignare oīm generi peccati· hoc eſt q̄rere vtrū peccatū de eis dicaẗ vniuoce· Et ſi tu dicas ꝙ ſic· In contrariū eſt· q̄ q̄ vniuocanẗ in aliq̄ hñt ꝓportionē· ſ; mortalis ꝛ venialis nulla eſt ꝓportio· ḡ nec vniuocatio· Itē videẗ falſum dicere cū dicit ꝙ p̄dicte aſſignatões nō ꝯueniāt pctō veniali· veniale eñ pctm̄ eſt dictū vel factū vel ꝯcupitū ꝯtra legē dei· ſicut dr Ro· vij· ſup illud· Nō ꝯcupiſces· glo· Bona ē lex q̄ dū ꝯcupiam ꝓhibet· oīa mala ꝓhibet· ḡ venialia ꝓhibenẗ a lege dei· ſūt igiẗ ꝯ legē dei· ḡ p̄dicta rō ꝯuenit veniali· R°· dōm· ꝙ ꝙ peccatū ꝓut diciẗ de originali· actuali· mortali· ꝛ ve-

niali· nec dicitur oīno vnivoce· nec dicit᷑ oīno equoce· sed quasi medio mō scʒ analogice. Rō em̄ culpabilitatis pmo ⁊ pncipaliter reꝑitur in peccato actuali mortali· ⁊ ꝯsequēter i originali· ⁊ postremo ī veniali· ⁊ iō no[m]ificatōes q̄ dant᷑ de pctō simpliciter potissime referūt᷑ ad peccatū actuale mortale qḋ ē pctm̄ simplicit᷑. Et p hoc patet responsio ad illa q̄ obijciunt᷑ Nā ex h̄ ꝙ illa tria genera peccatorū ꝯueniūt ī ca ⁊ in effectu· non ꝯcludit᷑ ꝙ pctm̄ dicat᷑ de eis vni voce sʒ analogice· q: in his nō cōicat eq̄lit᷑· sed fm pri⁹ ⁊ posteri⁹ Et iō cū q̄rit᷑ vtrū possit vna cōis rō assignari. Dōm ꝙ pt vna assignari rō q̄ ꝯuēniat eis fm pri⁹ ⁊ posteri⁹· ⁊ ita fm cōitatē analogie· vt pote si dicat᷑ ꝙ pctm̄ ē meritū pene vel p̄uatio boni· Ad illō ꝙ qḋ obr ꝙ nulla ē ꝓportio· Dōm ꝙ ? li nulla ē ꝓportō q̄ntū ad cōmēsuratione q̄ntitatis demeriti· ē tn̄ ꝓportio int᷑ veniale ⁊ mortale fm ꝯsimilē cōparatione ⁊ ad originem ⁊ ad effectū ꝯtrez

Malum nihil est.

Joh· j·

d Quid ē peccatū nisi leg. di uine p̄uaricatio ⁊ celestiū inobe dientia p̄ceptoꝝ Videt᷑ ꝙ hec rō Amb· n̄ ꝯueni at oī pctō· Que daʒ em̄ vt dicit Aug· sunt mala q: ꝓhibita· q̄ dam ꝓhibita q: mala· q̄ si nulla eēt lex· nec aliq̄ p̄cepta data· ad huc eēnt pctā· q̄ nō oē pctm̄ ē p̄uaricatio legis ⁊c Itē sic obedientia distiguit᷑ ab alijs v̄tutib⁹ ita

ne p̄uaricatio· ⁊ celestiū inobedientia p̄ceptoꝝ· Ergo in p̄uaricante peccatū est· sed in mādante culpa nō est Nō em̄ ꝯsisteret peccatū si interdictio nō fuisset

c Non ꝯsistente aūt peccato· nō solū malicia· sʒ etiā virtus forsasse nō esset· Que nisi aliqua malicie fuissent semia· vel subsistere vl᷑ eminere nō posset· Ecce p̄uaricationē legis ⁊ inobedientiā diffinit Amb· eē pctm̄·

Narrat diuersoꝝ opiniōes de peccato. b

Quo circa diuersitatis hui⁹ verboruʒ occasione de peccato plurimi diuersa senserunt· Alij em̄ dixerūt volūtatē malā tm̄ esse pctm̄· ⁊ nō actus exteriores· Alij volūtatē ⁊ actus· alij neutrū· dicētes oēs act⁹ esse bonos a deo ⁊ ex deo autore esse· Malū aūt nihil est vt ait Aug· sup Joh· Oia p ipm̄ facta sunt ⁊ sine ipo factū est nihil· i· pctm̄ qḋ nihil ē· ⁊ nihil fiūt hoīes cuʒ peccāt· Supra etiā dixit Aug⁹· ꝙ malū est p̄uatio boni· vel corruptio boni· q̄ etiā in li· lxxxiij· q· ait Sūmū malū nullū modū hʒ· caret em̄ oī bono· At mod⁹ aliq̄d boni ē· nō igit᷑ ē· q: nulla spē ꝯtinet᷑· totūq; h nomē mali de spēi p̄uatōe reptū ē· Itē i dogmatib⁹ ecclīasticis dr̄ malū vl᷑ maliciā nō eē a deo creatā· sʒ a diabolo inuētā· q̄ ⁊ ipe bon⁹ creatus ē· Idē etiā in li· ꝯtra manicheos q̄d sit pctm̄ ostdit dicēs· Peccare q̄d aliḋ ē nisi ī v̄itatis p̄ceptis vel in ipa v̄itate errare· Nō sm̄ nō volūtate faciūt· pctōres iniuste iudicant᷑· Quid q̄ i hac tanta varietate tenendū· q̄d dicendum·

Vera sniā d pctō ppōit᷑· c

Sane dici pōt ⁊ libere tradi dʒ pctm̄ eē actū malū interiorē ⁊ exteriorē· scʒ malā cogitatiōꝫ ⁊ locutionē ⁊ oꝑationē· Precipue tn̄ i volūtate cōsistit pctm̄ ex q̄ tanq; arbore mala ꝓcedūt oꝑa mala tanq; fruct⁹ mali· Qui dā aūt diligēter attēdētes v̄ba Aug· qb⁹ supra ⁊ i alijs scpture loci vtit᷑· nō indocte tradūt volūtatē malā ⁊ act⁹ malos iniq̄tū sūt· vl᷑ iniq̄tū act⁹ sūt· bona eē· iniq̄tū v̄o mali sūt· pctā eē· q̄ volūtatē ⁊ actū quecūq; bonā dei naturā eē dicūt· iniq̄tū act⁹ ē vl᷑ volūtas· ⁊ ex deo autore eē iniq̄tū v̄o inordiate ⁊ ꝯtra legē dei fit ⁊ fine debito caret· pctm̄ ē· ⁊ ita iniq̄tū pctm̄· nihil ē· Nulla em̄ suba ē· nulla natura ē·

Autoritatib⁹ sctōꝝ ꝯfirmat volūtates ⁊ act⁹ oēs eē bona i[n]q̄tū sunt· d

Qḋ aūt volūtas oīs ⁊ actio bonū sit iniq̄tū ē· ex eo ꝓbāt qḋ ait Aug· in li· lxxxiij· q· De⁹ bonitātūmō cā ē· q̄ circa mali autor nō ē· q: oīm q̄ sūt autor ē· q̄ iniq̄tū sūt· intātū bona sūt Idē ꝓbās nihil casu fieri ī mūdo ait in eodē· Quicq̄d casu fit· temere fit· q̄cq̄d temere fit n̄ fit dei ꝓuidētia· Si q̄ casu aliq̄ fiūt ī mūdo· n̄ ꝓuidētia vniūsus mōs administrat᷑· Si n̄ ꝓuidētia vniūs⁹ mōs administrat᷑ aliq̄ natura vel suba ē q̄ ad op⁹ ꝓuidētie nō ptinet· Oē aūt qḋ ē iniq̄tū ē bonū ē Sūmū ē em̄ illḋ bonū cui⁹ pticipatōe sūt cetera bona· ⁊ oē qḋ mutabile est· nō per se· sed bo[n]i illius participatione inquantum est bonum est· quod diuinam etiā prouidentiā vocam⁹ Nihil ergo casu fit in mundo· His testimonijs innituntur ad ostendendū omne quod est in quantuʒ est· bonū esse· Unde idem Aug· in· j· li· de doct· xpiana· Ille summe ac primitus est qui oīno incōmutabilis ē· ⁊ cetera que sunt· nisi ab illo eē nō possunt· ⁊ intantū bona sunt· i[n]quantum acceperunt vt sint·

obediētia ab alijs vicijs· q̄ male diffinit᷑ oē pctm̄ ꝑ i[n]obedientiā· Itē ita peccat q̄ nō obedit plato sic q̄ n̄ obedit deo q̄ n̄ oē pctm̄ inobediētia celestiū p̄ceptoꝝ· sed etiā terrenoꝝ· R⁹· Dōm· ꝙ lex aliq̄n accipit᷑ stricte ꝓ lege scpta vl᷑ data· Aliq̄n large put cōphēdit legē nāe ⁊ legē scpture· ⁊ legem gre· Et ī p̄dicta notificatiōe lex accipitur large. Ad illō qḋ obr de obedientia· Dōm ꝙ obedientia duplr̄ accipit᷑. Uno mō ꝓut dic̄ obs᷑uatiā mādatoꝝ dei· ⁊ sic ē cōis oīb⁹ v̄tutib⁹ Alio mō put spālr̄ ꝯsiderat rōne p̄cepti ⁊ sic ē v̄t⁹ diuisa ab alijs· q: potissime hʒ visum suū i his q̄ tō sūt bona q: p̄cepta Et sic obediētia duplr̄ accipit᷑· scʒ large ⁊ stricte· ⁊ ī p̄dicta notificatōe accipit᷑ large. Ad illud qḋ obr de obediētia plati· Dō· ꝙ totū pendet ex mandato dei· q: de⁹ mandat ꝙ obediat᷑ hoī. e Nō ꝯsistēte aūt peccato· ⁊c̄· v̄t⁹ forsasse nō eēt· Videt᷑ falsuʒ dicere· q: si n̄ eēt culpa· purior esset charitas· q̄ v̄t⁹ pfectior ⁊ maior. Si tu dicas ꝙ h̄ n̄ asserit· sʒ sb dubitatōe dicit Cōtra· Ita falsuʒ dic̄ q̄ certū ꝓponit vt dubiū lic̄ q̄ dubiū asserit vt certū· R⁹· Dōm· ꝙ in illo verbo nō ponitur nec significat᷑ vt⁹ nō eē nō extitē malicia sʒ h̄ significat᷑ ꝙ n̄ ita appareret sic nunc appet· ⁊ iō dic̄ forsassis nō esset· id est· non cognosceret᷑ ita eē·

4 5 6 7

Ex p̄dictis colligit᷑ atq᷒ infert᷑· q᷑ si mala volūtas ⁊ mala actio est· inquātū est· bono est· Sꝫ q̄s est q̄ diffitet᷑ ⁊ malā volūtatē eē malā actōez· Mala ḡ volūtas siue actio inq̄ntū est· bonū est· ⁊ inq̄ntū volūtas ē vel actio· bonum sit᷑ ē· sꝫ ex vicio mala est· qḋ viciū a deo nō est· neq᷒ aliq̄d ē· Qḋ Aug· notasse videt᷑ in li· lxxxiij· q· dicēs· Viciū est volūtas q̄ est hō deterior· qḋ viciū longe abest a voluntate dei· vt ratio docet· Ex hoc loco ꝓbāt voluntatē inq̄ntū viciosa ē· nō eē a deo· ⁊ inq̄ntū viciosa est· peccatū est· Et peccatū ē (vt aiūt) inq̄ntū nō hꝫ ordinē nec finē debitū· Ita ⁊ actio inq̄ntum ex malo ꝓcedit· ⁊ ordinē nō hꝫ· ⁊ ad malum tendit· Itē ⁊ aliter ꝓbāt omnē actū interiorē vel exteriorē inq̄ntū est eē bonū· q᷑ nō eēt actus malus nisi eēt res bona· q᷑ nō est aliq̄ res mala nisi eadē res bona sit· Vn̄ Aug· in ench· Ois natura bonū est· nec res aliq̄ mala eēt· si res bona ipa q̄ mala ē· natura nō esset· Nō ḡ pōt esse malū nisi eēt aliquod bonū· Qḋ cū dici videat᷑ absurde· cōnexio tn̄ ratiocinatōis nos cōpellit hoc dicere·

De vicio volūtatis.

Aug· in ench·

Ex p̄missis testimonijs asserūt oēs act⁹ inq̄ntum sunt· eē res bonas· nec aliq̄d eē malū· i· peccatū nisi idē q̄ꝫ fm aliq̄d bonū sit· ⁊ oīm q̄ sunt· inquātū sunt deū auctorē p̄dicāt· ⁊ ei⁹ volūtate oīa eē q̄cūq᷒ sunt· q̄ inq̄ntū sunt nature sunt·

Summā p̄dictor᷑ ꝯstringit.

Orit᷑ p̄mū dubiū ex hac positione· q᷑ oīa q̄ sunt bona sunt· e

Quib⁹ opponit᷑· Si oīa q̄ sunt· inq̄ntū sunt· bona sunt· ⁊ nature sunt· ḡ adulteriū ⁊ homicidiū ⁊ silia inq̄ntū sunt bona sunt· ⁊ nature sunt· ⁊ deo volēte fiūt· Qḋ si ē· tūc illi q̄ faciūt illa· bona agūt qḋ penit⁹ absurdū est· His ꝟo sic illi r̄ndēt· Dicūt equidē adulteriū· homicidiū· ⁊ hmōi nō simpliciter act⁹ denotare· sꝫ actuum vicia· Actusq᷒ ipos adulterij ⁊ homicidij inq̄ntū sūt vel inq̄ntū act⁹ sunt a deo eē· ⁊ bonas naturas eē· sꝫ nō inq̄ntum adulteriū ⁊ homicidiū sunt· Et iō nō seq̄ dicūt· si act⁹ q̄ homicidia ⁊ adulteria sunt a deo sūt· q᷑ homicidia ⁊ adulteria a deo sint· Itē alit᷑ eis opponit᷑· Si aliq̄d nō est malū qḋ nō sit natura vel res bona· quō ḡ pctā sunt· nō credere in deū· non ire ad ecclīaz· ⁊ hmōi· cū ista nō sunt nature· imo oīno nō sint· Nō est eīm aliq̄d vel res aliq̄ nō ire ad ecclesiā· vel nō credere· ⁊ hmōi· Ad qḋ dicūt his atq᷒ hmōi dictōib⁹ q̄ vident᷑ p̄uatōes simplicit᷑ notare ⁊ nihil ponere· q᷑ p negationē dicūt᷑· ꝟe aliq̄ poni· actusq᷒ p ea significari· Non credere eīm in xp̄m incredulitatē dicūt᷑· ⁊ noīe incredulitat᷑ malū mētis actū significari· Ita etiā cū d᷑ nō ire ad ecclīam malū est· nō eīm ne ꝯcept⁹ significat᷑· i· volūtas mala vl' ꝓpositū· h̄ est eīm declinare a bono ⁊ iō malū est· sicut eꝯuerso declinare a malo bonū est· Sic ḡ declinatio a malo aliq̄d ponit scꝫ volūtatē ⁊ ꝓpositū vitādi malū (Nō eīm p̄t eē bonū qḋ oīno nihil ē·) ita declinatio a bono qḋ ē· significat scꝫ volūtatē ⁊ ꝓpositū mali· Et fm h̄ ꝟa ē ⁊ generalis illa peccati mortalis d̄scriptio quā supra posuit Aug.

Rn̄.

Secunda oppositio.

Rn̄.

Orit᷑ scḋm dubiū ex hac positione· q᷑ peccatū est corruptio boni· f

ᶠ Potest etiā q̄ri ab eisdē· cū pctm̄ sit (vt supra dictū est) p̄uatio vl' corruptio boni· ⁊ oīs act⁹ mal⁹ sit peccatū· vtrū sit p̄uatio vel corruptio boni inq̄ntuꝫ peccatū est vel nō· Si eīm inq̄ntuꝫ peccatū est· corruptio boni est· cū corruptio vl' p̄uatio boni· pena sit hoī· inq̄ntū ḡ pctm̄ est· pena est· Qḋ si ē· tūc inq̄ntū peccatū est· bonū esse videt᷑ ⁊ a deo esse· Si aūt nō inq̄ntū pctm̄ est corruptio est· q̄rit᷑ ergo fm q̄d corruptio sit· Si eīm corruptio est ⁊ nō inquātum peccatū est· cū nō sit nisi bonū· p̄terq᷒ in eo q᷑ peccatū est· ḡ inq̄ntū bonū ē corruptio vl' p̄uatio boni ē· Ad qḋ etiā ipi dicūt actū malū non inq̄ntū est· neq᷒ inq̄ntū bonuꝫ est eē p̄uationē vel corruptionem boni· sꝫ inquātū peccatuꝫ est· nō tn̄ inquātū peccatum ē· pena est· vel aliq̄d qḋ a deo sit· Vt eīm ex verbis p̄missis Aug· colligit᷑ peccatū d᷑ corruptio vl' p̄uatio actiue nō passiue· Nā iō malū vel peccatuꝫ dicit᷑ corruptio boni q᷑ naturā bonā q̄licū q᷒ p̄uat bono· Nā si nō p̄uat aliquo bono· nō nocꝫ· vt supra Aug· ait· Nocet aūt· adimit ergo bonū· Nō aūt nocet nisi inquātū est· ergo inq̄ntū pctm̄ ē p̄uat bono· Itaq᷒ inq̄ntū peccatū est· p̄uatio vel corruptio boni ē· Sꝫ cū nihil sit inq̄ntū pctm̄ ē· quō p̄t bonū corrūpe vl' adimere· Aug· te h̄ docet i li· d̄ natura boni dicēs· Abstinere a cibo nō ē aliq̄ suba· tn̄ suba corporis si oīno abstineat᷑ a cibo lāguescit ⁊ frāgit᷑· sic n̄ ē suba peccatū· eo tn̄ nāa aīe corrūpit᷑· Pctm̄ ꝟo id ē culpa· ꝓprie aīe corruptio ē· Si aūt q̄rit᷑ in quo possit corrumpi anima· In parabola illius qui incidit i latro·

ᶠ Potest etiā queri ab eisdem cū peccatuꝫ ⁊c· Queritur si priuatio ⁊ positio opponuntur et peccatum recte diffinituꝫ est supra· peccatū est dictum vel factum ⁊c· ḡ male diffinitur per priuationem· Iuxta hoc queritur cum vni⁹ rei vna sit diffinitio· vn̄ ē hoc q᷑ peccatum ita multipliciter ⁊ varie diffinit᷑ a sanctis· Queritur etiaꝫ penes quid ille diffinitiones distinguūt᷑. Rn̄· dō q᷑ de pctō ē loq̄ formalit᷑· ⁊ ē loqui materialit᷑· scilicet ratione substrati· Et q᷑ formalr̄ loq̄ndo p̄uatio ē· malit᷑ ꝟo loq̄ndo substernit sibi actū· iō aliq̄ndo diffinitur per priuationē· aliquando per positionem· quia quedaꝫ sunt formales diffinitōes· quedam materiales· Et vero q᷒ modo multipliciter· Si eīm cōsideram⁹ peccatum fm q᷑ dicit p̄uationeꝫ h̄ pōt eē tripl̄r· aut inq̄ntū dic̄ recessuꝫ a bono aut inq̄ntū dic̄ recessuꝫ a rectitudine nature· aut inq̄ntū dic̄ simpl̄r recessū ab oīs boni cōplemēto ⁊ p̄fectiōe g

Peccatum cū nihil sit quō corrūpit bonum.

Peccatum ꝓprie corruptio ē anime et quō.

Luc· x

nes qui eũ vulnerauerũt ⁊ spo
liauerunt clarescit. Incidit enĩ
homo in latrones. qñ per pec
catũ in ptãtẽ diaboli trahit᷑. et
tunc p pctm̃ expoliat᷑ gratuitis
bonis .i. ṽtutib⁹. ⁊ ĩ naturalib⁹
bonis vulnerat᷑. q̃ sunt rõ ⁊ in-
tellect⁹. memoria ⁊ ingeniũ. et
hmõi q̃ p pctm̃ obtenebrant᷑ ⁊
viciant᷑. Per pctm̃ etiã priuat᷑
illo bono cui⁹ pticipatõe cetera
bona sunt. q̃ tanto magis priuat᷑
quãto magis se ab eo elõgat.
Ab eo aũt se elõgat hõ p pec
catũ. nõ loci distãtia. q2 vbiq3 to-
tus ⁊ pñs est oib⁹. ⁊ ois in ipso
sunt. vt ait Aug. in li. lxxxiij. q.
⁊ ipe loc⁹ nõ ẽ. Loc⁹ tñ di abusi-
ue dicit᷑ templũ dei. nõ q2 eo cõ
tineat᷑. s3 q2 ei pñs sit ⁊ inhabi-
tans. id aũt aĩa mũda intelligi
tur. Per pctm̃ g̃ nõ fm locũ ali
quis longe fit a deo. sed in eo
longe fit q2 ab eius similitudi-
ne recedit. et tãto longius qñ
to fit dissimilior. Illa aũt vt ait
Aug. in li. lxxxiij. q. q̃ pticipatio
ne silia sunt deo. recipiũt dissili
tudinẽ. At ipa silitudo nllo mõ
ex aliq pte pt eẽ dissilis. Vñ fit
vt cũ silitudo pñs silis sit. ex nul
la pte pri possit eẽ dissilis. cuius
pticipatõe silia sunt. q̃cũq3 deo
similia sunt. ⁊ illa possunt reci-
pere dissimilitudinẽ. Nihil est
autem qđ hominẽ a deo deo dis
similẽ faciat quẽadmodũ pctm̃.
Cum autẽ peccatum sit priua-
tio vel corruptio boni que est ĩ
anima. est etiã priuatio vel cor
ruptio boni corporis. sicut cor-
pus hominis priuauit beneficio
illius imortalitatis ⁊ impassibi
litatis quã habuit ante pecca-
tum.

Oritur tertium dubium ex
hac positione q2 corruptio boni
est pena. g

Queri aũt solet vtr3 ⁊ pena
sit priuatio vel corruptio boni.
Ad qđ facile respõderi potest.
si predicta ad memoriã reuocẽ
tur. Diximus enĩ supra priuati
onem vel corruptionẽ boni ac-
cipi actiue vel passiue. i. fm effi
cientiã vel effectum. Ideoq3 p̃
uatio vel corruptio boni dicit᷑ ⁊
peccatum ⁊ pena. sed peccatũ
fm efficientiã. quia priuat ⁊ cor
rumpit bonum. Pena autem
fm effectuz. i. fm passionẽ que
est effectus peccati. Aliud ẽ enĩ
culpa. aliud pena. Alterum est
dei. i. pena. Alterum diaboli vl
hominis est. i. culpa.

Primo modo sumitur diffinitio triplex ab Augu. que
omnes idem circũloquuntur diuersis verbis. quarum
prima sumitur in li. de ciui. dei. ⁊ est hec. Peccatum est
absentia boni vbi debet esse. Secunda de li. de vera re-
ligione. Peccatum nõ est appetitio naturarum malarũ
sed desertio me-
liorum. Tertia
de li. de natura
boni. Peccatũ
ẽ corruptio mo
di. speciei. ⁊ or
dinis. Secũdo
modo sc3 prout
peccatũ dicit re
cessum a rectitu
dine nature in-
ueniuntur tres
diffinitiones q̃
idẽ circũloquũ-
tur. Quis aliter
⁊ aliter. quarũ
vna est Damas. q
est. Peccatum
est ab eo qđ est
fm naturam in
id quod est pre-
ter naturã auer
sio. Alia ẽ ans.
Peccatũ est ca-
rentia debite iu
sticie. Tertia ẽ
Aug. Peccatũ
est defectus q̃-
dam a luce veri
tatis naturã nõ
perimẽs sed ob-
scurãs. Tertio
vero modo vi3
prout dicit re-
cessum ab oĩnis
boni complemẽ
to ⁊ perfectione
sic reperitur tri
plex diffinitio
que differũt so-
lo dicendi mo
do. quarum pri
ma sumitur ab
August. in lib.
de li. ar. Malũ
est auersio a bono incõmutabili. Altera vero ab eodẽ
in lib. de vera relig. Peccatum est carere bonis incom
mutabilibus quibus fruendum est. Tertia sumitur ab
eodem August. Peccatum est tenebra intelligibilis. h̃
enim dictum est in quantum priuata visione lucis eter
ne. g Hec omnes sunt notificationes peccati quasi for-
males. Sunt ⁊ alie notificationes que concernũt actũ
substratum. Et iste variantur fm triplicem considera-
tionem peccati quam habet sub hac ratione. Aut vide
licet ad deum quem offendit. aut ad virtutem quam ex
cludit. aut ad bonum vt nunc quod pretẽdit. Si in cõ-
paratione ad deum quem offendit sic est triplex. qua-
rum vna accipitur ab August. in lib. contra manich.
Peccatum est in preceptis veritatis vel in ipsa verita-
te errore. Alia ab Ambrosio in lib. de paradiso. Pec-
catum est preuaricatio legis diuine. ⁊ celestium inobe-
dientia preceptorum. Tertia ab eodem August. ⁊ ha-
betur in littera. Peccatum est dictum vel factum vl cõ
cupitum contra legem dei. Secundo modo scilicet per
comparationẽ
ad virtutẽ quã
excludit sic repe
ritur triplex dif
finitio. quarũ
vna sumpta est
a basilio. Pec-
catum est dispo
sitio anime con
trarie se habẽs
ad virtutẽ. Se-
cunda ab Aug.
in libro de dua-
bus animabus.
Peccatum est
voluntas reti-
nendi vel asse-
quendi quod iu
sticia vetat. ibi
enim accipitur
iusticia genera-
liter prout om-
nem virtutẽ tũc
complectitur.
Tertia ab eodẽ
August. in lib.
de vera religiõe
Peccatum est
appetere q̃ chri-
stus cõtempsit.
vel contemnere
que christus ap
petijt. Nã chri-
stus fuit omnis
virtutis specu-
lum ⁊ exemplar
Tertio modo.
scilicet per com
parationem ad
bonum quod p̃-
tendit similiter
inuenit᷑ triplex
assignatio. recõ
uenientẽs licet dif
ferat modo di-
cendi. quarum vna est ab August. in lib. de ciui. dei.
Peccatum est male vti bono. Secunda vero in lib. de
trini. Peccatum est vti fruendis ⁊ frui vtendis. ⁊ simi
liter in lib. lxxxiij. questio. Tertia est eiusdem Augu-
stini. in li. de libe. arbi. Peccatum est spreto incommu
tabili bono rebus commutabilibus adherere. Fortassis
autem alie notificationes ab istis. xviij. poterunt repe-
riri. Nam due alie sunt que videntur circũloqui pec-
catum fm vtranq3 acceptionem. vt est illa. Peccatum
est actus incidens ex defectu boni. Et illa. Peccatum
est pene eterne meritum. Et sic in vniuerso sunt vigin-
ti.

Homo elon gat se a deo p dissilitu dinẽ quã facit peccatũ

D intelligentiā hu9 ptis inq̄rendo q̄rit̄ qd sit pec-
catū. cū peccatū sit p̄uatio magis q̄ positio. est
hic q̄stio de corruptiōe boni q̄ h3 fieri p peccatū
Et circa h̄ duo q̄runt̄. Primo q̄rit̄ vtrū bonū habeat p
peccatū corrūpi. Scd̄o vo q̄rit̄ de mō corrūpēdi. Circa
p̄mū q̄runt̄ tria. Primo q̄rit̄ vtrū a peccato sit boni cor
ruptio. Scd̄o q̄rit̄ vtrū pctm̄ sit ip̄a corruptio passio.
Tertio q̄rit̄ vtrū peccatū inq̄ntū corrumpit bonū con
trariet̄ bono increato.

Questio I a

Utrū peccatū aliq̄d bonū habeat corrūpere. Et q̄ sic
videt̄ Aug. in ench. Quid est aliud qd̄ dr̄ malū nisi p̄
uatio boni. bonū eīm min9 malū est. cū ḡ culpa cōmitti-
tr̄ necessario aliq̄d bonū p̄uat̄. s3 nō est dare q̄ p̄uet̄ per
aliud q̄3 p culpā. ḡ necesse est ponere q̄ pctm̄ habeat bo
num p̄uare. 2 p̄uando corrumpe. Et h̄ Augu. insinuat
expssius paulo post cū subiūgit. Ideo malū corruptio
est nature. q2 eā q̄ltcūq3 p̄uat bono. Itē hoc ip̄3 oñdit
Aug. qd̄ nullo bono p̄uat. nō nocz. ḡ qd̄ nocz aliq̄ bono
p̄uat. s3 malū nocet. hoc manifestū est. ḡ aliquod bonuz
adimit. 2 aliq̄ bono p̄uat. s3 qd̄ p̄uat 2 adimit bonū illd̄
corrumpit. ergo 2c. Item sicut se habēt vicia corpum
ad corpa. sic vicia aīaz ad aīas. s3 vicia corporum le-
dunt et aliq̄ mō corrūpunt corpa. ḡ vicia aīaz aliq̄d cor
rumpunt circa ip̄am animā. talia aūt vicia sunt pecca-
ta. ḡ 2c. Item qn̄ q̄s peccat. auferdit aliq̄d boni aut
nihil. Si nihil. ḡ ita bonus est qui peccat sicut ille qui
nō peccat. ḡ ita deberet placere deo vnus sicut alter. qd̄ ē
manifeste falsum. Restat igit̄ q̄ aliquid boni p̄dit. s3 il-
lud bonū qd̄ p̄dit corrūpit̄. ergo est alicui9 boni corru-
ptiuū. Sed 9tra hoc arguit̄ sic primo auctoritate Aug.
qui dicit q̄ peccatū est corruptio modi. speciei. 2 ordi-
nis. sed corruptionis nō est corrumpere. nam si corru-
ptio corrūperet. pari rōne 2 alia corruptio. 2 sic in infi-
nitum. Et iterz. actionis nō est agere. ḡ videt̄ q̄ si pecca
tum sit corruptio q̄ eius nō sit corrumpe. Item si pec-
catum corrumpit. aut ratione boni substrati. aut rōne
defect9. Rōne boni substrati nō. quia cū corrumpe bo-
num sit malum. bonū inquātū bonū ess3 causa mali qd̄
est falsuz. Si rōne defectus. Contra. Corrumpe ē age-
re nullus defectus est p̄ncipium actionis. ergo pecca-
tum rōne defectus nō corrumpit. Item si corrumpit
aut corrumpit peccantē. aut alium. Alium nō. constat
quia multa sunt peccata que nō fiunt in aliū. Si corrū-
pit peccantē. Sed contra. Nihil corrūpit seip̄m. 2 ni-
hil p̄m idem natū est esse agens 2 patiēs. Et iterz. Nul-
lum malū pene corrumpit punientē. ergo videt̄ q̄ ma-
lum culpe nō corrumpat peccantē. nec aliquē alium. ḡ
2c. Item si corrumpit. aut ex parte carnis. aut ex p̄te
anime. Ex parte carnis nō. quia multa sunt peccata q̄
9ferunt ad regimen sanitatis corpalis 2 ad oblectatio-
nem carnis. Si ex p̄te aīe. Sed contra. anima est im-
mortalis. ergo in eam nulla cadit corruptio. Nā si cor-
ruptio in eam caderet. impossibile esset ip̄sam esse p̄pe-
tuam. Item si corrumpit. aut corrumpit quantū ad
substantiā. aut quantū ad potentias. aut quantum ad
actum. Quantū ad substantiā nō. hoc constat. Quan-
tum ad potentias nō. vt videtur. quia potentie sunt i-
corruptibiles sicut 2 substantia. Preterea. nec intēdun-
tur nec remittunt̄. nec habet quis minorē potentiā vo-
luntatis post culpam q̄3 ante culpā. Quātum ad actū
nō. vt videtur. quia peccatum substernit sibi actum et
supponit. 2 nihil corrumpit illud sine quo esse nō potest
2 quod egreditur in esse. ergo peccatum nō corrumpit
quantum ad actum. nec quantum ad potentiā vt visū
est. ergo 2c. Item si peccatum corrumpit aliquod bo
num. aut ergo corrumpit bonum nature. aut bonū gra
tie. Non bonuz nature. quia ut nō corrumpitur. 2 vt vult
Dyon. Nihil existentiū corrumpitur in eo qd̄ est essen
tia vel natura. Si igitur corrumpit bonum gratie. er-
go nullus potest peccare nisi habens gratiam. quia bo
num nō corrumpitur nisi in eo in quo est. s3 hoc est fal-
sum. quia peccatores peccare possunt. ergo 2c. Est
igitur questio quod bonum est illud qd̄ habet in nobis
peccatuz corrumpere. R9. Dōm. q̄ absq3 dubio sicut [10]
Augu. in pluribus locis dicit. peccatum corrumpit et
aliquo bono p̄uat. Cum eīm p peccatū fiat aīe defor-
matio 2 obscuratio. nec possit itelligi aliquid deforma
ri vel obscurari sine amissione alicuius luminis 2 pul-
critudinis. necesse est intelligi per peccatum aliquod i
nobis bonum corrumpi. Ad qd̄ intelligendum notan
dum est q̄ peccatum nō est qualiscunq3 priuatio. nec cu
iuscūq3 boni. nec in q̄cūq3 creatura repta. s3 peccatuz si
ue culpa priuatio est iusticie. Justicia aūt vt dic̄ Ans.
est rectitudo voluntatis. Voluntas autē est in sola ra-
tionali creatura. ac per hoc 2 iusticia. 2 sicut iusticia est
voluntatis rectitudo. sic culpa que iniusticia est. est vo
luntatis obliquatio. Sicut igitur per obliquationem
fit declinatio a rectitudine. 2 quedā rectitudinis exter
minatio. sic in culpe commissione fit in anima quedaz
rectitudinis ademptio siue corruptio. Et est attenden-
dum q̄ cum ad rectitudinē voluntatis tria concurrant
sc3 ip̄a potentia rectitudinalis. 2 ip̄e habitus rectitudi-
nis. 2 ip̄a habilitas media. peccatum nō corrūpit ip̄am
potentiam s̄m q̄ potētia est. nec simpliciter nec s̄m q̄d
ip̄m vero habituz rectitudinis simpliciter tollit. Ip̄az
vo habilitatē mediā q̄dāmō corrūpit. 2 q̄dāmō relinq̄t
ḡ potētiaz nec diminuit. nec aufert. iusticiam simplici
ter tollit. habilitatē vero mediam diminuit. duz homo
p peccatum minus 2 minus redditur ad rectitudinem
iusticie habilis. s̄m q̄ linea que magis 2 magis curua-
tur minus est habilis ad dispositionē rectitudinis. Cō
cedendum est igitur sicut rationes ostendunt q̄ maluz
culpe habet bonum corrumpere. Ad illud vero qd̄ [11]
obiicitur q̄ priuationis nō est priuare. nec corruptiōis
corrūpere. Dōm q̄ q̄uis actus nō habeat generare ali-
um actum. tamen habitus habet generari ex actibus. 2
ideo malum culpe prout est corruptio vel deordinatio
existens in actu. potest esse causa deordinationis volū
tatis s̄m habitum. 2 ideo peccatum siue malū culpe di-
citur corrumpe. q2 actus inordinat9 volūtatē reddit in-
habilē. nec sequit̄ ex hoc q̄ actio sit ex actione. sed q̄ de-
ordinatio in habitu. sit ex deordinatōne in actu. Ad [12]
illud qd̄ querit̄. vtrū malū corrumpat rōe boni substra
ti. vl' rōne defectus. Dōm q̄ corrumpere duo dicit. sc3
agere 2 deficere. Nam corruptio est actio cum defectu
Dico igitur q̄ malū culpe habet corrumpere ita q̄ rati
one boni substrati est ratio agendi. ratione vero defe-
ctus est ratio deficiendi. Istud patet. Volūtas eīm duz
peccat corrumpit se. quia duz seip̄am mouet deordina
te. reddit se inordinatā 2 ad bonuz minus habilem. nec
potest se deordinare nisi volendo 2 seip̄am mouendo.
Et q̄ dico se mouere dico bonum substratum. Qz autē
dico inordinatū. dico defectum. Et huius satis cōgru-
um exemplum ponit Augu. 2 magister recitat in lra q̄
malicia corrūpit sicut abstinētia corrumpit. Ad corru-
ptionē aūt abstinētie 2 9currit vis naturalis 9sumpti
ua. 2 defectus alimēti. 2 ita actio cū defectu. Similiter
in p̄posito intelligendū est. Ad illud qd̄ querit̄. aut [13]

peccans corrūpit se aut alterū. Dōm ꝙ corrūpit se. Qꝫ vero subiungit ꝙ nihil corrūpit seipm. Dōm ꝙ verū est si agat ſm op̄atione nature sue debitā. culpa aūt nō fit ſm ordinē nature. nec ꝑter naturā. Et si obijcitur ꝙ nihil est agens ⁊ patiens ſm idē. Dōm ꝙ istud falsum est in his potētijs que p̄nt sup̄ seip̄am reflecti. Nam sicut dicit Ans. Volūtas est instrumētū seip̄m mouēs. ⁊ cū deordinate seip̄am mouet se ledit ⁊ sibip̄si nocumentū infert. ꝓ eo ꝙ vel recto ordine se priuat. vel ↄtrario or-
14 dine se elongat. Ad illud qð q̄ritur aut peccatū corrumpit rōne carnis aut aīe. Dōm. ꝙ p̄ncipaliter rōne aīe. Nā ⁊ si peccatū aliqð corrumpat rōne carnis. h̄ accidit. sicut sup̄fluitas cibi. vel cibi. vel pot⁹. nocet corpori. In aīa aūt peccatū semꝑ aliquā corruptionē facit nō ſm substātiā ſm quā est īmortalis ⁊ incorruptibilis sꝫ ſm rectitudinē ⁊ habilitatē ad ip̄am ſm quā aīa ē variabilis. ⁊ vix in eodē statu ꝑmanet. sicut patꝫ ꝑ experien-
15 tiā q̄diu sum⁹ in hac miseria. Ad illud qð queritur vtrū corrumpat q̄ntū ad substātiā. aut q̄ntū ad potentiam. aut q̄ntū ad actū. Dōm ꝙ malū culpe corrumpit q̄ntū ad actū nō simpliciter. sꝫ inq̄ntū actus ille est inordinabilis in finē. nō enī culpa ꝑuat ip̄m actū. sꝫ ꝑuat ordinē actus in finē. Et ꝑ hunc modū dico ꝙ nō corrūpit potentiā sꝫ habilitatē siue ordinabilitatē ꝑ quā ordinatur ad suū cōplemētū. Obiectio aūt illa currit ac si di-
16 minueret potētias sub rōne potentie. ⁊ actum sub rōne actus. ⁊ iō patꝫ illud. Ad illud qð querit̄ vtrū corrumpat bonū gratie vel nature. Dōm ꝙ ꝓprie loquēdo ⁊ generaliter malū culpe est ꝑuatio habilitatis medie inter bonū nature ⁊ bonū grē. q̄ q̄dāmodo tenet mediū inter bonū grē ⁊ bonū nature. Et rōne ei⁹ qð ad bonū gratie ordinat attēdit̄ penes ip̄aꝫ bonū ⁊ malū mor̄s. rōne vero eius ꝙ naturalis est. nō enī hꝫ eē in iustis sꝫ etiā in peccatorib⁹. ⁊ iō peccatū siue fiat ab aliq̄ qui hꝫ iusticiā. siue fiat a peccatore. semꝑ inuenit aliquid qð priuet ⁊ corrumpat.

Questio II b

Utrum peccatū sit ip̄a corruptio passio essentialiter loq̄ndo. Et ꝙ sic videt̄. Peccatū sicut dicit ip̄e Ans. nō est aliud q̄ꝫ absentia vel carentia iusticie vbi dꝫ esse. sed ꝑuatio iusticie passiua nō est aliud q̄ꝫ carētia debite iusticie. ḡ essentialiter loquēdo culpa ē corruptio ꝓut ē passio. Itē Aug. j. cōfes. Iussisti dñe ⁊ sic est. vt omis motus inordinat⁹ pena sibi sit. sed mot⁹ inordinat⁹ est culpa. pena aūt mot⁹ inordinati nō est nisi corruptio passiua qua homo incurrit ex illa inordinatiōe. ḡ peccatū est ip̄a priuatio passio formaliter loquēdo. Item oēs actiones aīe passiones sunt. sicut vult p̄hus. ḡ omnis inordinata actio aīe est inordinata passio. sꝫ qð est inordinatum est culpa. ḡ illa passio siue corruptio inordinata est culpa. Itē cum aīa deformat seip̄am. ip̄a deformitas qua aīa deformat̄ remanet in ea ⁊ culpa similiter. Aut ḡ illa deformitas ē culpa. aut aliquid aliud. ⁊ cū stat ꝙ culpa q̄ remanet in aīa nō est aliud q̄ꝫ ip̄a deformitas qua aīa deformis facta est. ḡ videt̄ ꝙ peccatū sit ip̄a corruptio passio. Item corruptio passio in qua est priuatio modi speciei ⁊ ordinis aut est culpa. aut est pena. Si pena. ḡ talis ꝑuatio videt̄ ꝙ sit a deo. ḡ deus reddat aīam deformē ⁊ iusticia ꝑuatā. qð ꝓhanū est dicere. Restat igit̄ ꝙ sit culpa. Sed ↄtra. Aug. de li. ar. Culpa est malū qð facim⁹. ⁊ pena malū qð patimur. si ergo corruptio passio est malū qð patimur. videt̄ ꝙ nō sit culpa sed pena. Itēꝫ Aug. Malū culpe est affectio voluntaria. Malū vero pene est affectio inuoluntaria. sed corruptio passio nō est volūtaria sed inuoluntaria. q: nemo vult corrūpi nec deformari. ḡ videt̄ ꝙ nō sit culpa sed pena. Item magister in lrā. Peccatū dicitur priuatio actiue nō passiue. nā ideo malū vel peccatum dicit̄ corruptio. q: naturā q̄licūq; bono priuat. Itē hoc videt̄ rōne. Omnis pena est iusta ⁊ laudabilis. sed oīs corruptio passio ē pena. cū dānificet ⁊ puniat ip̄m qui corrumpit̄. ḡ oīs corruptio passio est iusta ⁊ laudabilis. sed nulla culpa est iusta ⁊ laudabilis. ḡ nulla culpa est corruptio passiue dicta. sicut ꝑus ostēsum est.

Item causa ⁊ effectus eēntialiter distinguunt̄. sꝫ peccatum corrumpit ⁊ est p̄ncipiū corruptōis passiue. ergo corruptio passio ⁊ ip̄a culpa distinguunt̄ eēntialiter
17 nō ē igit̄ culpa corruptio boni passiue dicta. R̄⁰. ad p̄dictoꝝ intelligentiā est notandū sicut p̄tactū est. peccatum est corruptio ↄsistens circa volūtatē ⁊ eius actū cū sit obliquatio a rectitudine iusticie. voluntas aūt in actu suo est instrumētū seip̄m mouens. Unde quando voluntas ad aliquid mouet̄ libere. si moueatur vel afficiatur inordinate. illa inordinatio respicit ⁊ voluntatē mouentē. ⁊ voluntatē motam. Quia volūtas dum inordinate afficit̄. inordinate mouet. ⁊ inordinate mouet̄ quoniā igitur culpa ꝓut considerat̄ in actu nihil aliud est q̄ꝫ motus voluntatis inordinat⁹. ⁊ ad illum motum concurrit actio ⁊ passio. nō tm̄ est corruptio actio immo etiam corruptio passio. Nam ⁊ inordinatio qua aīa se deordinat. ⁊ inordinatio qua anima deordinatur vtraq; est culpa differens cōparatione. vna tamen ꝑ essentiam. Et quia quales sunt actus tales sunt habitus. maxime cum habitus generant̄ ex actibus sicut est in genere maloꝝ habituum hinc est ꝙ deformitas vl' priuatio in voluntate relicta. ⁊ habꝫ in se aliquid correspondēs actioni. ⁊ aliquid correspondēs passioni. Nam voluntas dum peccat actualiter efficitur inhabilis. ⁊ inq̄ntū habet rationē mouentis. ⁊ inq̄ntum habet rationē moti. ⁊ ideo ita culpa considerata vt in habitu. ⁊ inq̄ntum remanet in anima post actuꝫ peccati. ⁊ est corruptio siue ꝑuatio correspōdēs actioni. ⁊ est corruptio siue ꝑuatio correspōdens passioni. ⁊ sic eadē culpa est corruptio siue priuatio boni. nō solum actiue sed etiam passiue dicta. ſm veritatem loquendo. ſm appropriationē vero corruptio illa inq̄ntum est actiue intellecta tenet mere rationem culpe. inq̄ntum vero passiue dicta tenet rationeꝫ pene. Quia inq̄ntum est actiue dicta tenet rationē voluntarij. inq̄ntū vero passiue. rōnē inuolūtarij. nec ista sunt incōpossibilia circa eandē actionē ⁊ motū. Nā expresse videm⁹ ꝙ in eadē actione corꝑali vna ⁊ eadē actio ⁊ delectat ⁊ ledit. ⁊ ꝑ ↄsequēs contristat. sicut cum scabiosus scalpendo cutem suā dilaniat. ⁊ dilaniando delectatur. ⁊ dilaniando etiam leditur. ⁊ vnum placet et reliquum displicet. Similiter ⁊ in eadem actione spirituali est auersio ab incōmutabili bono. ⁊ conuersio ad cōmutabile bonuꝫ. ⁊ conuersio placet. ⁊ auersio displicet. sic ⁊ in ꝓposito intelligendū est ꝙ eadem culpa potest dici actiue ⁊ passiue. ꝓut tamē actiue dicit̄ ꝓprie tenet rationē culpe. inq̄ntuꝫ vero passiue tenet rōnem pene. Concedende sunt igitur rōnes ostendētes ꝙ aliqua corruptio passio vtpote illa que est rectitudinis priuatio culpa est. Ad illud ḡ qð p̄mo obijcit̄ ꝙ culpa est
18 malum qð facimus ⁊c. iam patet ↄnsio ex his q̄ dicta sunt. Nam cū ideꝫ mot⁹ possit esse actio ⁊ passio in quo voluntas seip̄am mouet. sic ⁊ eadē actio potest esse pene ⁊ culpe licet sub alia ⁊ alia rōne. Similiter r̄ndendū est ad sequēs qð obijcit̄ de voluntario ⁊ inuoluntario.

19 Ad illud qđ obijcit tertio de verbo mgri. Dicēdū q̄ illud dicit̄ p̄ quādā appropriationē. magis em̄ ꝓprie dicit̄ culpa corruptio actio q̄ corruptio passio. Verū est etiā q̄ aliq̄s qđ caret iusticia quā dʒ habere culpabilis est. Rō vo p̄ncipalis est ex h̄ q̄ ip̄e fecit sibi illā carentiā. nā si inuolūtarie eā sustineret aliunde. tunc teneret

20 potius rōnē pene q̄ culpe. Ad illđ qđ obijcit̄ q̄ oīs pena est iusta ꝛ laudabilis. Dicēdū q̄ est pena inflicta. ꝛ pena acta. ꝛ pena ɔtracta. ꝛ cū dr̄ q̄ oīs pena est iusta ꝛ laudabilis. h̄ intelligit̄ de pena inflicta. de pena acta vel ɔtracta nō hʒ veritatē nisi ꝓut intelligunt̄ sub rōne pene. ꝑuatio aūt boni passiua siue ip̄ius aīe deformatio nō est iniusta sʒ est pena acta. q̄ aīa hanc penā in se facit

21 dum peccat. Ad illud qđ obijcit̄ q̄ peccatū est causa corruptionis passiue. Dicendum q̄ illud intelligitur de peccato quod est in actu. quod est causa corruptionis in voluntate per modum habitus. ꝛ vtrunqʒ sicut ostēsum est ꝑtinet ꝑ rōnem actionis ꝛ passionis. Pōt tn̄ dici qđ etsi peccatū dicat̄ corrumpere. nō tn̄ ē ꝓprie cā corruptōis sʒ pot⁹ ip̄e peccās. Et si dicat̄ pctīn̄ eē cā corruptōis passiue. h̄ dicit̄ rōne ip̄ius peccātis sicut actio dicit̄ eē cā passionis rōne ip̄ius agētis. forsā em̄ idē pōt eē actio ꝛ passio sola cōparatione differens.

Questio III c

Utrū peccatū ex h̄ q̄ corrūpit bonū ɔtrariet̄ bono increato. Et q̄ sic videt̄. Primo p̄ Aug. dicentē. xj. de ciui. dei. Viciū est ɔtrariū deo tanq̄ malū bono. nature vero quā viciat nō tm̄ est ɔtrariū sʒ etiā obnoxiū. ḡ videtur malū in eo q̄ corrūpit naturā cōtrariari summo bono. Itē qđ facit hoīem rebellē ꝛ ɔtrariū deo. illud potissime deo ɔtrariat̄. sʒ pctm̄ facit hoīem inimicum deo. ꝛ pugnare aduersus deū ꝛ resistere sicut ex diuersis locis scripture accipi pōt. ḡ ꝛc. Itē ɔtrarietas effectuū attestat̄ ɔtrarietati causaꝝ. maxīe qn̄ cā sic est in alteꝝ ɔtrarioꝝ q̄ nō pōt esse in reliquū. sʒ summi boni ē iusticiā facere. peccati vo est iusticia ꝑuare. nec dn̄s pōt ꝑuare iusticia. nec malū pōt facere iusticiā. ḡ videtur q̄ malicia sit summo bono ɔtraria in h̄ q̄ ꝑuat iusticiam. Itē qđ ɔtrariat̄ p̄cepto alicui⁹. ɔtrariat̄ ip̄i p̄cipienti. sʒ malū ɔtrariat̄ verbis ꝛ mādatis dei in h̄ q̄ est corruptio. ꝛ corrūpit illud qđ mādata dei p̄cipiunt fuari. ḡ ꝛc. Item charitas ꝛ cupiditas opponunt̄. similiter gratia ꝛ culpa opponunt̄. sʒ gratia ꝛ charitas deo vniūt ꝛ assimilant. ꝛ in h̄ maximā hn̄t cū summo bono cōueniētiā. ḡ ecōtra cupiditas ꝛ culpa reddūt aīam deo deformē ꝛ ab eo separāt. ꝛ sic h̄. ḡ hn̄t cū deo ɔtrarietatē ꝛ repugnātiā. Sʒ contra. malū nulli ɔtrariat̄ nisi ei cui inest malū. ꝛ nulli inest malum nisi ei cui nocet. sʒ nullū malū summo bono pōt nocere. qrā nō ē ei sum̄mū. videt̄ q̄ rōne ꝑuationis boni nō cōtrariet̄ malū aliqđ summo bono. Itē oīa ɔtraria nata sūt fieri circa idē sʒ malū nullo mō natū est fieri circa summū bonum. ergo nullo modo ɔtrariat̄ summo bono. Itē omnium contrarioꝝ aliq̄ est ꝓportio. sʒ mali ad bonū increatum nulla est ꝓportio. ḡ nulla ɔtrarietas est istius mali ad illud summū bonū. Itē oē ɔtrariū aliq̄ mō resistit ꝛ repugnat suo ɔtrario. sʒ diuīe virtuti cū sit oīpotentissima nihil pōt resistere. ḡ impossibile est malū ɔtrariari deo. nec in se. nec ī suo oꝑe. Itē nihil qđ facit ad pulcritudinē oꝑis ɔtrariat̄ sapīe artificis. sed mala q̄ ꝑpetrantur faciunt ad decorē vniuersitatis. ḡ nullo modo ɔtrariant̄ nec bonitati nec sapiētie ɔditoris. Queritur ḡ ꝑ quāto habeat illud intelligi q̄ malū facit hominem deo inimicū ꝛ aduersariū. cū dei volūtas impleat̄ ex oībus. ꝛ oīa subiaceāt eius volūtati ꝛ nutui. Rō. Dicēdū

22 q̄ aliqđ malū ɔtrariari alicui bono dupliciter pōt intelligi. aut in se ꝑm formā. aut in suo effectu ꝛ in operatione. Primo mō malū nō pōt ɔtrariari summo bono. cū illud sit bonū ꝑ eēntiam. cui nihil oīno est ɔtrariū. Secūdo vo mō quodāmō pōt ɔtrariari ꝛ quodāmō non.

23 Nam dupliciter pōt aliq̄s pugnare alicui in suo effectu. aut q̄r repugnat ex ꝑte virtutis ip̄ius agentis. aut q̄r repugnat ex ꝑte idoneitatis ip̄ius suscipiētis. Primo mō nihil pōt repugnare deo in suo oꝑe. qm̄ virtus dei oīpotētissima est. ꝛ iō nullū pōt inuenire obstaculū. Scđo mō subdistinguēdū est. q̄r nocumētū inferre effectui h̄ potest esse dupliciter. aut simpliciter ꝛ vniuer-

24 saliter. aut in ꝑte. Primo mō nihil potest ɔtrariari deo in oꝑe suo. Tā⁹ em̄ est ꝛ talis ordo vniuersitatis quē ei ɔdidit ordinator vt a nullo possit malo ꝑturbari. ꝑm q̄ in pluribus locis vult Aug. Ultimo vo mō aliqđ pōt repugnare deo in effectu suo. q̄r ꝑ malū hō ɔtingit aliquē dei effectū reddi minus habilē ad susceptionē diuine influentie ad obtentū ꝑfectionis ꝛ beatitudinis ad quem ordinat̄ ex sua ꝑmaria ɔditione. Et sic patet q̄ vno mō malū pōt dici ɔtrariari deo in suo effectu sicut rōes ad ꝑmā ꝑtem inducte ostendūt. alijs vo modis nō. sicut ostēdunt rōnes que ad scđam ꝑtem inducunt̄. ꝛ ita diuersis vijs veꝝ ɔcludūt ꝛ ɔcedende sunt.

25 Per hūc etiā modū soluendū est ad illud qđ vltimo q̄rebat̄ scʒ ꝑ quanto q̄s dicit̄ dei inimicus. Naʒ iuxta modū p̄dictū distinguēda est volūtas beneplaciti ꝛ volūtas signi. volūtas beneplaciti est ip̄e de⁹. voluntas signi dicit aliquē effectū creatum. Cū ḡ dicit̄ q̄ aliquis homo aduersat̄ deo. h̄ nō intelligit̄ q̄ aduerset̄ ꝛ inimicet̄ volūtati beneplaciti cui nullus potest resistere. imo semꝑ implet̄. vel ab homīe vel de hoīe. sed h̄ dicit̄ q̄ntū ad voluntatē signi. q̄r cum de⁹ p̄cipiat vnū. homo mal⁹ facit ɔtrariū. ꝛ ita deo aduersat̄. ꝛ talē hoīem q̄ sic aduersat̄ deo. de⁹ odit nō affectu ꝛ repugnātia voluntatis. sʒ effectu punitionis. sic em̄ hoīem affligit sicut q̄s affligeret suū aduersariū. Et sic eum affligendo ordinat cū ad honorē suum. ꝛ reddit eum sibi subiectū. ꝛ sic volūtati bn̄placiti volūtates cetere subseruiūt ꝛ militant. q̄uis aliq̄ ɔtrarie videantur rōne ei⁹ q̄ repugnāt volūtati signi. Sic etiā oīa mala a deo ordinant̄. q̄uis repugnare videant̄ diuino ordini in aliquo effectu ꝑticulari. Et ꝑ hec q̄ dicta sunt satis ꝑte faciliter ad quesita r̄nderi.

Consequēter q̄rtum ad secundū p̄ncipale querit̄ de modo corrūpendi bonū ꝑ peccatū. Et cū dicat Augu. q̄ malū sit corruptio modi speciei ꝛ ordinis. ideo circa h̄ querunt̄ tria. Primo querit̄ vtrū ꝑ q̄dlibet malū corrūpant̄ ista tria simul ꝛ inseꝑabiliter Scđo querit̄ vtrum hec tria ꝑ malū corrūpant̄ equalit̄ siue eque principaliter. Tertio querit̄ vtrū possint corrumpi totaliter.

Questio I d

Utrum ꝑ quodlibet maluʒ habeant ista tria. scilicet modus. species. ꝛ ordo corrumpi simul ꝛ inseꝑabiliter. Et q̄ sic videt̄. Primo ꝑ diffinitionē mali quam ponit Aug. Malum est ꝑuatio modi. speciei. ꝛ ordinis. Si em̄ hec diffinitio recta est. ḡ debet ɔuenire cuilibet malo. ḡ q̄dlibet malū est ꝑuatiuū istoꝝ trium. Itē impossibile est eē modū sine specie ꝛ ordine. ꝛ ecōuerso. sed que necessario se concomitantur inesse. necessario se cōcomitantur in ꝑuatione. Si ḡ malum est ꝑuatio aliꝑ cui⁹ hoꝝ. necesse est q̄ simul illa tria habeat corrumpere. Item maior est ɔnexio in his tribus videlicet modo

specie ⁊ ordine. q̄ sit in habitibus virtutũ qui sunt di
uersi formaliter sm̄ speciẽ. sꝫ ꝓpter ↄnectionẽ habituũ
cum amittitur vn⁹ habitus necessario ⁊ omnes ↄdunt̄
q̄ multo fortius cum ꝑ malũ priuatur ordo. priuatur si/
mul species ⁊ modus. Item per donũ gratie melio/
ratur aīa ⁊ ei⁹ habilitas q̄tum ad hec tria. sꝫ modũ spe
ciem ⁊ ordinẽ. Nã gratia reddit aīam meliorẽ ⁊ pulcri/
orem ⁊ rectiorẽ. q̄ tñ culpa directe opponat̄ gratie ⁊ tol/
lat ipsã grãm. videt̄ q̄ hec tria simul ⁊ insepabiliter cor/
rumpat ⁊ minuat. Sed cõtra. Modus attendit̄ in
creatura ꝑ comparatiõnẽ ad deũ sub rõne efficiẽtis. ⁊ spe/
cies sub rõne exemplaris. ⁊ ordo sub rõe finis. sꝫ q̄uis
creatura deordinet̄ a deo ꝑ comparatiõnẽ sub rõne finis.
nihilominus tñ saluat̄ cõparatio ipsius ad deũ sub rõne
efficiẽtis ⁊ exemplaris. q̄ ad corruptionẽ ordinis nõ se/
quit̄ necessario corruptio modi ⁊ speciei. Itẽ in cor/
poribus videm⁹ modũ auferri sine specie. ⁊ speciẽ etiã
auferri posse sine ordie ꝑ aliqd̄ malũ qd̄ nocet bono na
ture. Nã aliqs hñs indebitã q̄ntitatẽ hꝫ pulcritudinẽ
forme ⁊ cõuẽi so. ⁊ siliter est in ordine. sed sic se hꝫ malũ
culpe ad modũ speciẽ ⁊ ordinẽ in spũalibus. sicut malũ
qd̄ nocet nature ad modũ spẽm ⁊ ordinẽ in corꝑalibus.
si gt̄ in corꝑalibus nõ ꝓuant̄ illa tria simul ⁊ insepabilit̄.
videt̄ q̄ nec in spũalibus. Itẽ nos videm⁹ q̄ alia bo/
na naturalia sic se habent q̄ vnũ põt auferri sine altero
sicut fortitudo sine eloquẽtia ⁊ ecõuerso. q̄ si mod⁹ spe/
cies ⁊ ordo dicãt bona naturalia ipsius aīe. videt̄ q̄ vnũ
sine altero ꝓuari habeat ꝑ malũ culpe. Itẽ tñ vnum
vni opponit̄. q̄ malũ vnũ opponit̄ vni bono. aut igit̄ qd̄
libet peccatũ claudit in se tria peccata siue mala. aut si
vnicũ est peccatũ siue malũ. videt̄ q̄ nõ tollat simul ⁊ se
mel ista tria. Si tu dicas q̄ ista tria ↄcurrãt simul in
vnũ bonum. quero qualiter possit intelligi. cum videã
tur differre formaliter. Et itez tñ in oĩbus habeãt reperi
ri. qualiter dicunt̄ ꝑ malũ culpe ꝓuari. qd̄ nõ repit̄ nisi
in sola creatura rõnali. R⁹. ad p̄dictoꝝ intelligentiã

[26] est notãdũ q̄ triplex fuit modus assignãdi ⁊ distinguẽ/
di modũ spẽm ⁊ ordinẽ in reb⁹. Nã aliq̄ acceperũt ista
tria sm̄ diuersas ꝓprietates in eadẽ re cõsideratas. ita
q̄ modus dicat aliqd̄ ptinens ad gen⁹ q̄ntitatis. ⁊ spe/
cies aliqd̄ ptinens ad gen⁹ qualitatis. ⁊ ordo aliqd̄ per
tinens ad genus rõnis. Sꝫ iste mod⁹ assignãdi nõ con
sonat verbis Aug. Nam ipe vult q̄ in qlibet q̄ntũcun
q̄ paruo bono. nõ solũ in substãtia sꝫ etiã in ꝓprietate sub/
stantie sit repire ista tria. vñ hec tria se extendũt ad oĩa
entium ⁊ p̄dicamentoꝝ genera. Alius vero modus
assignandi ⁊ distinguendi ista tria sumit̄ per compati/
onem ad diuersa. Quelibet em̄ res tripliciter hꝫ ↄsi/
derari. vicꝫ in se. ⁊ ꝑ comparationẽ ad alias res vniuersi
⁊ in compatõe ad finẽ. Ut aũt in se ↄsiderat̄. sic attendi
tur in ea mod⁹. Nã vnaq̄cunq̄ res in se ipa finita est et
modificata. Ut aũt cõpat̄ ad res alias. sic attẽdit̄ in ea
species. sicut attendit̄ pulcritudo ꝑtium sm̄ situũ quem
hñt in toto. Ut aũt compat̄ in relatõe ad finẽ. sic atten/
ditur in ea ordo. Unaq̄q̄ em̄ res ordinata est dum dire
cte tendit ad finẽ ad quem est. Iste aũt mod⁹ dicẽdi ⁊ si
videat̄ elici ex verbis Aug. adhuc tñ veritatẽ ꝑfecte nõ
attingit. oĩbus em̄ aliis reb⁹ circũscriptis. remanẽte vna
sola aĩa adhuc põt peccare. ⁊ adhuc põt attendi in ea
mod⁹. spẽs. ⁊ ordo. Et iõ est terti⁹ mod⁹ dicẽdi p̄dictis
rõnabilior. q̄ mod⁹ spẽs ⁊ ordo ↄsiderant̄ in eadẽ re sm̄
diuersas cõparationes siue relatões ad idẽ. Attendunt̄
eñ i vnaq̄q̄ creatura sm̄ q̄ ipa est vestigiũ creatoris. qd̄
q̄dem vestigiũ ↄsistit in compatione creature ad creato

rem sm̄ triplex genus cause. sicut p̄mo li. dictũ fuit. ita
q̄ modus attendit̄ sm̄ comparationẽ creature ad creato/
rem rõne cause efficiẽtis. species in rõe exemplaris cau
se. ⁊ ordo in ratione finalis cause. Et quia qd̄libet ens
q̄tumcũq̄ modicũ habet istam cõparationẽ ad deũ. in
q̄libet ente creato reperiũtur hec tria. Iuxta hũc igitur
modũ attendendũ est. q̄ creatura rationalis. ⁊ est natu/
ra quedã. ⁊ est vlterius p̄ter alias creaturas opãa per
voluntatẽ. ⁊ vtroq̄ modo hꝫ ↄpari ad deũ. ⁊ vtroq̄
modo habet reperiri in ea modus. spẽs et ordo. vtroq̄
etiam mõ habet circa eam repiri malũ qd̄ est istorũ triũ
corruptiuum. sed malũ culpe ꝓprie habet ↄsistere circa
ipsam sm̄ q̄ est voluntarie operans. ⁊ ideo priuare ha/
bent modũ speciem ⁊ ordinem sm̄ q̄ ↄsistũt circa ipsam
voluntatẽ vt est voluntarie operans. Voluntas autẽ
cũ habet modũ spẽm ⁊ ordinẽ sicut debet bona est. Tũc
aũt voluntas nostra bona est. qñ in mouendo siue opã
do ↄtinuatur diuine virtuti vt principio mouẽti. ⁊ cõ/
formatur ei vt regule dirigenti. ⁊ vnitur ei vt fini quie
tanti. ⁊ in p̄mo attendit̄ modus. in scd̄o spẽs ⁊ in ter/
tio ordo. sm̄ cõparationem in triplici genere cause. Qñ/
cũq̄ vero aliquis peccat. necessario discõtinuat̄ a deo
eã p̄ a principio mouente. quia deus nunq̄ mouet ad
pctm̄. Discordat a deo tanq̄ a regula dirigente. ⁊ elon
gat se ⁊ deordinat aliquid a fine quietante. ponẽs crea
turã finem. ⁊ in oĩ peccato necesse est ista tria cõcurre
re. ⁊ sic patet q̄ oẽ peccatũ corrũpit circa voluntatem
hec tria scꝫ modũ speciem ⁊ ordinem simul ⁊ insepabilit̄
et cõcedende sunt ratiões que h̄ ostendunt. Ad ra/
tiões vero in oppositum adductas facile est respõdere

[27] Ad p̄mũ em̄ qd̄ obiicitur q̄ semꝑ manet salua cõpa
tio ad efficiens ⁊ exemplar. dicẽm q̄ voluntas vt natu/
ra quedã est habet ad deũ ↄpari illo triplici genere cau
se. ⁊ sm̄ hoc habet quedam modũ speciem ⁊ ordinem in
quibus cõicat cum oĩ genere creature. ⁊ malum culpe
non habet hoc mõ illa priuare. Alio modo sicut p̄edi/
ctum est habet ↄpari ad deum vt mouentẽ ⁊ dirigentẽ
et quietantẽ. ⁊ hoc modo nõ manet salua ↄpatio ad deũ
sub ratõne exemplaris siue regule dirigentis. nec etiã

[28] sub ratõne mouentis sicut non manet sub ratõne finis
Ad illud qd̄ obiicitur q̄ in corporibus vnũ põt adi/
mi sine altero. dicẽm q̄ hec in corporibus dupliciter pñt
accipi. Uno mõ ꝓut accipiunt̄ penes dispositiões di
uersas. ⁊ hoc mõ vnum põt adimi sine altero. sed hoc
modo nõ attenditur penes idem sm̄ ↄparationes. videlꝫ
ꝓut eadem forma substãtialis dat modũ speciem ⁊ ordi
nem sm̄ diuersas ↄparatões in triplici genere cause Et
hoc dico q̄tum ad p̄mũ esse. vel ꝓut eadem forma ac/
cidentalis dat q̄tum ad bene esse. Et hoc modo nunq̄
fallit quin si fiat corruptio in modo ꝑ cõsequens etiã

[29] fiat in specie ⁊ ordine ⁊ econuerso. Ad qd̄ obiicit̄ q̄
in aliis bonis naturalibus nõ est ita. dicẽm q̄ non est si/
mile. quia alia bona naturalia essentialiter differũt. et
ideo vnũ potest corrumpi ⁊ tolli sine altero. non sic aũt
est in modo specie ⁊ ordine. imo circa idem fundantur
sicut ostensum est. et per hoc patet responsio ad vltimũ

[30] Nam si modus species ⁊ ordo videantur esse tria bona
non tamẽ sunt diuersa per essentiã. sed dicunt tres com

[31] ꝑationes eiusdem boni. Patet etiã illud quod vlti/
mo querebat̄. quare scilicꝫ culpa non est in oĩbus in
quib⁹ reperitur modus species ⁊ ordo. quia nõ est priua
tio illorũ triũ sm̄ q̄ in eis ↄsistit generalis ratio vesti
gii. ⁊ ↄsistunt circa omnẽ creaturã. sed ꝓut cõsistũt cir/
ca voluntatem ad liberatiuam.

Questio. II e

Utrum hec tria p quodlibet pctm corrumpatur equaliter. Et q sic videt. Primo p augusti. in li. de natura boni. vbi hec magna sunt. magnu est bonum. vbi parua paruum. ergo sm hec tria attendit intensio z diminutio in omni bono. ergo si idem bonum nõ potest esse magis z min⁹ in seipso. necesse est q cũ ista tria priuant q equaliter priuent. Item ista tria sunt vestigiũ trinitatis summe vbi est pfecta equalitas z consubstantialitas. ergo sicut hec tria ita sunt consubstantialia q vnũ sine altero esse non potest. sic etiam sunt equalia. ergo q̃tum diminuit de vno necesse est tm̃ diminui de reliquo. Item hec tria priuari nõ est nisi bonum priuari sicut prius ostẽsum est. sed in eodem z sm idem nõ est magis et min⁹ reperire. ergo si p idem malum ista tria priuantur necesse est priuari equaliter. Item quantu voluntas plus recipit a deo. tanto est deo similior. z quanto e deo similior. tanto magis ad deũ tendit. ergo necesse est q q̃tum habet de modo. tantũ habet de spẽ z ordine. z si hoc. necesse ẽ illa tria bona p malum priuari equaliter.

Sz contra. videt q malum principaliter priuet ordinẽ q̃m malicia in opere principaliter attendit penes intẽtionis deordinatiõem. ergo si penes hanc principaliter cõsistit ordo. videt q malum plus habeat priuare ordinem q̃ modũ vel speciem. Item modus species z ordo correspõdent illis tribus vicz vnitati veritati z bonitati. sed malũ principaliter z plus aufert de bonitate q̃ auferat de vnitate z veritate. g si hec tria correspõdẽt illis tribus. videt q non adimantur ista tria equaliter. Item his tribus in quib⁹ attendit ratio vestigij videlicet modo spẽi z ordini corrñdent illa tria in quib⁹ attendit ratiõ imaginis. vicz memoria intelligentia z voluntas sed pctm̃ cum deformat imaginẽ non deformat o ñes potentias equaliter. imo principalit⁹ z magis deformat voluntatem. ergo pari ratiõe nõ corrumpit equaliter modũ spẽm z ordinem. sed principalius aufert ordinẽ q̃ modũ vl' spẽm. Itẽ pctm̃ loquẽdo essentialiter z pprie deformitas ẽ. sz ois deformitas pncipaliter dicit priuatiõẽ forme siue pulcritudinis. g speciei. igit culpa nõ priuat hec tria equaliter. sz principaliter priuat speciez. Item malum aliquo mõ potest bene ordinari. sicut dicit Aug. in encħ. sed nullo modo põt spẽz habere cũ sit priuatio. g videtur q in malo magis fiat priuatio speciei q̃ ordinis. nõ fit g priuatio illoz trium equaliter. Item nõ fit priuatio in aliquo respectiuo nisi p priuatiõez prius factam in aliquo absoluto in aliquid. aliquid eñ p se et pprie nec est mot⁹ nec mutatio. g si ordo dicit relatiõez ad alterũ. non põt fieri corruptio in ordine. nisi p corruptiõez factam in specie. videt igit q corruptio facta p malum non respiciat illa tria equaliter.

32 Rñ. Dõm q cum illa tria vicz modus spẽs z ordo p/ ut priuant p modũ culpe sunt cõditiões eiusdem bone voluntatis. nõ solum abinuicem inseparabiles. verũetiã equales equaliter priuat p qõcũq3 malum culpe. Nõ sit hec eñ malum culpe in tantũ deordinat inq̃tum facit deo dissimilẽ. z in tantũ elongat a deo. ita. q quẽadmodũ gra equaliter reddit animã ordinatã z speciosã et potentez in bonũ. tantum vel magis culpa deordinat ipsaz z deijcit in malũ. Et quẽadmodũ in gloria similit est adequatio dotũ. sic etiam in culpa eq̃liter fit priuatio hoz trium Et ideo sicut dicit visio in gloria est tota merces ppter cõnexionẽ z equalitatem in dotibus gloriosis. sic etiã vt dicit aug. in li. lxxxiij. q. q⁹ totũ nomẽ mali de speciei priuatione regtum est. non quia p maluz solum spẽs priuet vel principaliter. sz quia in priuatione speciei intelligit priuatio alioz. Cõcedende sunt igit rõnes que ad primã ptem inducunt.

33 Ad illud ergo qd obijcitur q malicia principaliter cõsistit penes intẽtionez. Dõm q verũ est. sed q ipse obijcit q ordo attendit penes intentionez. Dõm q illud intelligitur penes quandã appropriatiõez. nã circa ipam intẽtionez cõsistit mod⁹ spẽs z ordo. ex quib⁹ z bona est intẽtio. z bona est actio que ex intentione pcedit.

34 Ad illud qd obijcitur q mõ spẽi z ordini tribus his rñdet vnitas veritas z bonitas. Dõm q verũ est put in illis trib⁹ cõsiderantur generalis rõ vestigij. put aũt in ipis attendit corruptio mali culpe. q̃ cõsistit circa volũtatem. hec tria hñt cõsiderari in bono sm q bonũ est. sicut in pcedenti pblemate patuit. et ideo eq̃liter p malũ hnt priuari. q̃m directe opponit illis.

35 Ad illud qd obijcitur q malũ non equaliter deformat oẽs potentias imaginis. Dõm q nõ ẽ simile. q̃ ille potẽtie sũt diuerse z ad diuersos act⁹ ordinate. ita q aliqui illoz actuũ respiciũt culpã z iusticiam sm plus z minus. nõ sic aũt est in pposito nã hec tria sola cõparatione differũt. z cũ habeant idez fundamẽtum. necesse ẽ q q̃cum diminuitur vnum diminuatur z alterz.

36 Ad illud qd obijcitur q malum culpe est deformitas. Dõm q non tm̃ est deformitas opposita pulcritudini. sz etiã ẽ deformitas opposita rectitudini. ĩo nõ sequitur q magis priuet spẽm q̃ ordinẽ. nõ tm̃ dicit deformitas p solũ⁹ pulcritudinis priuatiõez. sz etiam in hõ intelligit priuatiõ alioz magis eñ denoĩat a priuatione speciei z forme. ppter hoc q spẽs est ratio cognoscendi

37 Ad illud qd obijcitur q malum ẽ ordinabile. Dõm q duplex est ordo Est eñ ordo ante factuz esse. q̃ ẽ ex intentione facientis. z est ordo post factum esse. qui quidẽ attendit sm iusticiã retribuentis. Prim⁹ ordo est ille qui priuat a malo p malum. Et hunc ordinẽ malũ non potest habere sicut nec spẽm. Scdõs vero ordo non priuat p malum. immo malũ est ordinabile in peius sm ordinem illũ.

38 Ad illud q obijcit q nõ fit priuatio in respectiuo nisi p aliqd absolutuz. Dõm q tã spẽs q̃ ordo vt hic accipitur veruz est respectiuũ ideo non magis priuatur vnũ p alterũ q̃ econuerso. Nihilomin⁹ in hec tria tollunt p mutatiõnem factam circa aliquid absolutum. tũc eñ priuat cũ li. ar. peccat inordinate mouẽdo seipz

Questio III f

Utrum p malũ cõtingat hec tria corrumpi totaliter. Et q non videt. Aug. in enħ. Bonũ minuit malum est q̃uis q̃tumcunq3 minuat aliquid remaneat. ergo p culpã nunq̃ aufert totũ bonum qd p malũ corrumpit. sed tale bonũ attendit in mõ spẽ z ordine ergo zc. Item aug. in li. de natura boni loquens de his tribus. vbi hec magna sunt. magnũ bonũ est vbi parua p̃uum. vbi nulla nullũ. g si p culpam totaliter fieret hoz triũ ademptio. fieret peccantis adnihilatio. sed hoc est impossibile q aĩa peccando adnihilet. igitur impossibile est q ista tria totaliter corrumpant. Itez malum si maluz est aliquid adimit. sed impossibile est q aliquis tot mala faciat z tãtũ peccet quin adhuc possit peccare. g nunq̃ tantũ peccat quin adhuc inueniat culpa in eo aliqd bonũ qd possit adimere. sed hoc bonũ cõsistit in modo specie z ordine. g zc. Item de nemine desperandum est dũ est in via g q̃tumcũq3 peccet. adhuc habilitatẽ habet benefaciendi. sed q̃diu habet habilitatẽ benefaciendi. adhuc habet aliqd bonũ qd malum põt corrũpere et si hoc habet modũ spẽm z ordinem. g ista nunq̃ corrumpunt totaliter p malũ culpe. Item demus qd in

aliquo corrumpant totaliter. tunc queritur aut ille desinit esse. aut nõ. Si sic. ergo per peccatũ contingit corrumpere substantiã immortalẽ et incorruptibilẽ. aĩam scz rationalẽ. qđ est impossibile. Si aũt nõ desinit esse. aut ergo potest peccare aut nõ. Si potest peccare. ergo aliquod bonum põt pdere. sibi. adhuc haber aliqđ de habilitate et modo et specie et ordine q̃ corrumpunt per malũ culpe. Si nõ potest. et substãtia rõnalis q̃ nõ põt peccare habens liberã voluntatẽ melior est illa q̃ potest peccare. quia deo similior est. ergo per multitudinẽ peccatorũ perueniret homo ad statum meliorẽ. sed hoc est falsum et impossibile. ergo et illud ex quo sequitur. videlicet q̃ modus et species et ordo totaliter adimatur per peccatũ. Sed contra. Omne illud a quo fit ademptio et ablatio. si nõ est infinitũ. aliquãdo totaliter est ademptũ. sed omne bonũ qđ est in aĩa siue sit habilitas siue potentia finitũ est. ergo si per malũ culpe tollitur et adimitur. necesse est q̃ aliqñ totaliter adimatur. Item si malũ adimit. tãtũ de bono. ergo maius malũ maius adimit et duplo malũ duplo adimit. sed nullũ est peccatum ita magnũ q̃n adhuc possit eẽ maius. ergo si vnũ paruum peccatum adimit aliqđ de bono. possibile est q̃ aĩa cõmittat ita magnũ peccatũ q̃ totaliter adimit bonũ quod per peccatum priuatur. Itẽ quantacũq3 corporali quãtitate data. quantũcũq3 modicũ inde auferatur. vtpote si a mari auferatur gutta aque contingit intelligere q̃ aliqñ totũ auferatur. ergo pari rõne videtur in quantitate virtutis. q̃ quantũcunq3 parũ auferatur per malũ. si homo peccet continue. aliquãdo totum erit consumptũ. Item sicut se habet gratia ad puritatem. sic se habet culpa ad bonã habilitatez. sed gratia adeo potest crescere q̃ oĩno aufert puritatẽ. sicut patet in xpo et beata virgine. in quibus fuit tãta gratia q̃ nulla fuit in eis ad malũ pnitas. ergo pari rõne videtur q̃ adeo põt crescere culpa. q̃ totaliter pdatur ad bonũ habilitas.

Item sicut status glorie confirmat in bono. ita status dãnationis confirmat in malo. ergo sicut per gloriam redditur homo impossibilis ad malũ. ita per dãnationẽ eternã redditur impossibilis ad bonũ. sed vbicunq3 est ad bonũ impossibilitas. ibi nulla ẽ ad bonũ habilitas. si ergo habilitas ad bonũ est illud qđ adimitur per peccatũ. et cuius modus species et ordo tollitur per culpam. videtur q̃ hec aliqñ totaliter sit adempta. Rñ. Dicendum q̃ absq3 dubio per malũ culpe non

39 contingit oĩno remoueri et priuari habilitatẽ voluntatis ad bonũ. nec modũ speciẽ et ordinẽ q̃ sm illã attenduntur. et hoc manifeste apparet. quia nunq3 volũtas põt esse sine naturali habilitate et aptitudine ad bonũ. sicut ergo nõ potest voluntas peccando desinere esse. sic nõ potest totam habilitatem illã pdere. et modum et speciẽ et ordinẽ q̃ sm illaz attenduntur totaliter amittere. Et hoc quidem dicit Aug. expresse. et cõiter consentiũt in hoc oẽs doctores. Sed qualiter per peccatũ habilitas illa continue diminuatur et nunq3 finiatur siue consummatur difficile est assignare. Et super hoc diuersi senserunt diuersimode. Quidã enim voluerũt dicere q̃ habilitas illa nunq3 totaliter tollitur. pro eo q̃ et si sit finita in se. est tñ ordinabilis ad infinitũ bonũ et ad infinitos actus. et iõ nunq3 põt tolli. nec per peccati magnitudinẽ nec per peccati multitudinẽ. Sed iste modus dicẽdi nõ satisfacit. nã habilitas quãtũcunq3 diminuatur per peccatũ adhuc est ad infinitũ bonũ. adhuc etiã est ad infinitos actus. ergo ex illa parte ita magna est sicut prius erat. ergo in nullo est diminuta. igitur ordinatio ad bonũ infinitatẽ vel ad actuũ multitudinẽ nihil facit ad illius habilitatis diminutionẽ. imo potius ex hoc posset argui q̃ nullo mõ minuitur. cũ infinito nõ sit minus infinito ex ea parte qua infinitum est. Et propterea alij dixerũt aliter q̃ illa habilitas et si semper diminuatur. nunq3 tñ totaliter tollitur. quia diuisibilis est in infinitũ. et nũq3 potest adeo per diuisionez diminui. q̃n adhuc possit minor effici. sicut in spũalibus habilitas potẽtie q̃ est quãtitas virtutis. nunq3 põt per peccatũ adeo parua effici. q̃n adhuc possit minor fieri. et hoc nihil prohibet q̃ aliqđ sit finitũ actu et infinitũ diuisione et ita q̃ sit semper diminuibile. et nunq3 totaliter consumptibile. Sed nec iste modus dicendi satisfacit. Nam q̃uis cõtinuũ sit diuisibile in infinitũ. nunq3 est tñ continuũ aliquod ita magnũ q̃ si continuatur diuisione quãtũcunq3 parta. et postmodũ consequẽter fiat ablatio partis ita parue sicut prius. et sic consequẽter procedẽdo. q̃n aliqñ totum consumatur. sicut patet si a monte auferatur ita modicũ sicut est vnus athomus. ergo si malũ aliqđ tollit de habilitate. cũ nõ sint ibi infinita entia. aliquãdo erit totaliter consumpta. Si tu dicas q̃ hoc verũ esset si in sequẽti culpa tantũ adimeretur sicut in prima. nunc aũt nõ est sic. quia semper minus et minus adimitur. et ita nunq3 finitur. Si quis enim in diminuendo acciperet millesimã partem diminuibilis. et postmodũ millesimam partem residui et sic procedendo. nunq3 totaliter tolleret. Sed nunq3 hoc modo dicens nõ satisfacis. pro eo q̃ maior culpa plus tollit de bono. et minorem culpam precedentem põt subsequi maior culpa. et sic consequenter procedendo. ergo semper põt fieri maior et maior ademptio. et ita necessario aliquãdo poterit fieri illius totius boni consumptio.

Et ideo dixerunt aliqui aliter. videlicet q̃ illa habilitas semper minuitur et nunq3 finitur. hoc venit ex hoc q̃ est durabilis et cõtinuabilis in infinitũ. q̃uis sit actu finita Unde sicut aqua que est in fonte scaturiente actu finita est. nunq3 tñ põt tñ exhauriri quin semper remaneat. propter hoc q̃ est ibi virtus cõtinue influendi. sic et in proposito dicunt se habere. q̃ ipsa habilitas ad bonum ortuz habet a libertate voluntatis. et quantumcunq3 voluntas se actu dehabilitet. quia tñ semper manet libera. semper põt se ad bonũ habilitare. Et ideo sicut si quis subtraheret radios soli illuminãti. sol posset continue suos radios restaurare. q̃uis habeat actualiter finitatẽ. sic et in proposito dicunt se habere et ideo cum peccatũ non possit ipsam voluntatẽ que est radix et principiũ illius habilitatis perimere. et volũtas semper possit illam habilitatem continuare. malum culpe nunq3 põt eam totaliter consumere. q̃uis aliquo mõ possit diminuere. Sed nec iste modus dicendi satisfacit. Nam si ideo habilitas non finiretur propter hoc q̃ continue restauratur. sic duo sequerentur incõuenientia. quorum vnum esset q̃ nec habilitas minueretur nisi ad tempus sicut nec aqua fontis. Aliud esset q̃ homo posset resurgere a pctõ per seipsum. si illam habilitatẽ posset voluntas sine gratia restaurare. et restaurãdo cõtinuare. Et propterea ẽ quartus modus dicendi. videlicet q̃ habilitas semper põt minui et nunq3 totaliter consumi. et hoc quia est elongabilis a rectitudine in infinitũ. Sicut enim linea curua põt infinities elongari a rectitudine. i. nunq3 tantũ elongari quin adhuc possit magis. Sic cũ malum corrumpat habilitatẽ elongando ipsam a rectitudine. pro eo q̃ ipsum maluz siue malicia est tortuositas. et intensio in malo est per recessũ a bono. habilitas illa nunq3 adeo diminuitur quin adhuc possit magis diminui. quia nunq3 adeo elongatur q̃n magis possit elongari et nunq3 adeo curuatur quin possit magis curuari. et ideo semper põt per malum diminui. et nunq3 totaliter tolli. Hic aũt modus dicendi inter ceteros predictos magis videtur esse rõnalis. pro eo q̃ fundatur super modũ adimẽdi ipsius mali. Corrũpit enim sicut dictum est per elõgationem a bono sicut aug. dicit et magister in fi. di.

recitat in lra. Ad huius igit̃ modi intelligentiã am- pliorẽ habendam notanduƺ est ꝙ sic corrumpit ⁊ dimi- nuit culpa habilitatẽ illã sicut ei opponit̃. sed nõ oppo- nitur illi habilitati ſm id qđ est. vt pdictum est supra. sic ut pur fundat̃ in natura. sed ſm id ad quod est. id est ꝑ ut ordinat̃ a gratia. ⁊ ideo nũq̃ corrumpit eam nec mi- nuit. ita ꝙ aliquã premissi auferat ſm id qđ est. ſƺ quia deordinat ab eo ad qđ est. ac ꝑ hoc sic minuit ꝙ relinquit ⁊ ideo sic corrumpit ꝙ nunq̃ totaliter tollit. Vñ sicut dicit magister ꝙ ↄcupiscẽtia ex vsu charitatis cõtinue minuit̃ ⁊ nunq̃ finitur. quia charitas nũq̃ opponitur ipi ↄcupiscẽtie ſm radicẽ suam ⁊ ſm id in quo radicat̃. sed ſm id ad quod inclinat. sic intelligendũ est esse in ꝑ- posito. ⁊ illud melius manifestat̃ si sumat̃ exemplũ in terminis. Habilitas eñ illa qua dicimus diminui nõ est aliud quã idoneitas anime ad suscipiendũ gratiã. ⁊ ad cooꝑandũ gratie iam suscepte. In hoc igit̃ dicit̃ cul- pa habilitatẽ minuere. qꝛ reddit animã minus idoneã ad vtrunq̃. Dum enim homo peccat deum offendit. et ex hoc efficitur indignus ⁊ ineptus ad suscipiendũ gra- tiam dei. In hoc etiam ꝙ peccat pronus ad maluƺ red- ditur. ⁊ in hoc efficitur ineptus ad opera virtutum. sed planum est istud ꝙ nũq̃ est aliquis adeo indignus gra- tia dei quin adhuc possit esse indignior. quia nunq̃ tã- tum offendit qn adhuc possit offendere. nunq̃ est adeo indignus quin q̃diu est ĩ statu vie sit susceptibilis gra- tie. ⁊ ita nũq̃ ex illa parte efficitur inhabilis in summo ad susceptionem gratie. Similiter ex parte pronitatis nullus est adeo pronus quin possit adhuc magis pro- nus effici. pro eo ꝙ voluntas semper est libera. ⁊ ideo nunq̃ pronitas in voluntate potest fieri necessitas. et ita potest homo semper fieri magis ꝑnus ⁊ magis in- eptus ad cooperandũ gratie. ⁊ per hoc ex neutra parte totaliter dehabilitatur. Et sic patƺ ꝙ habilitas illa per culpam semper potest minui. ⁊ nũq̃ totaliter tolli. Et ratio huius est quia non minuitur alicuius partis ab- latione. sed elongatione. non ſm id quod est. sed ſm id ad quod est. hoc enim modo illi habilitati opponitur. ⁊ ideo per hunc modum ab ea diminuitur. Concedende sunt igitur rationes que hoc ostendunt. Ad rationes

40 ad oppositum satis plana est responsio. Nam qđ obij- cit primo secũdo ⁊ tertio per hoc soluitur. quia ille tres rationes ex malo intellectu diminutionis procedunt. Arguunt enim ac si habilitas minueretur ſm id quod est. ⁊ eius pars aliquota tolleretur. hoc autẽ nõ est sic sed per elongationem vt dictum est. ⁊ ideo nunq̃ po- test tot peccatis dehabilitari qn adhuc possit mag' plu- ribus. nec etiam tanto peccato quin adhuc maiori. ⁊ iõ dicit Dyoni. ꝙ malum est infinitum. nõ quia aliquod sit malum summuƺ quo nihil possit esse peius. sed quia non est aliquod ita maluƺ quin adhuc possit esse peius ⁊ ideo per quantũcunq̃ malum nunq̃ adimitur habi- litas ſm totum. Q̃uis enim sit finita. modus tamẽ adi- mendi ipsam protendit se vsq̃ in infinitum. nõ infini- tate actuali. sed potẽtionali. que scilicet dicimus ꝙ cur- uum a recto in infinitum potest recedere. Ad illud

41 vero ꝙ obijcitur ꝙ gratia totaliter tollit concupiscen- tiam. Dicendũ ꝙ quedam est gratia que opponitur ipi concupiscentie ſm id quod est. quedam vero que oppo- nitur ipsi solum ſm id ad quod est. ⁊ prima est quedam gratia gratis data. ⁊ totaliter potest tollere cõcupiscẽ- tiam. dum sanat ⁊ reintegrat naturam viciatam. Alia vero est gratia gratumfaciens. Et de hac dicit Aug'. ꝙ q̃uis diminuat concupiscentiam. nunq̃ tamẽ finit eam. ⁊ huic gratie assimilatur culpa respectu habilita- tis non alteri. Nam sicut dictum est non opponitur il- li habilitati ſm se siue ſm id in quo est. sed ſm id ad qđ est.

42 Ad illud quod obijcitur ꝙ gloria reddit impossi- bilem ad malum. Dicendum ꝙ etiam pena reddit im- possibilem ad bonum. sed tamẽ aliter ⁊ aliter. quia glo- ria reddit impossibilem ad malum in hoc ꝙ in eo aufer- tur radix mali ipsa concupiscentia. ⁊ datur plenitudo boni. Damnatio vero eterna reddit impossibileƺ ad bo- num. non quia ibi sit plenitudo omnis mali. nec etiam quia auferatur naturalis aptitudo ad bonum sed quia aufertur merendi spacium. ⁊ deus amplius nõ offert gratiam iuuantem ad bonum. Et iõ illa ĩpossibilitas nõ dicitur per priuationem habilitatis omnimodam. sed potius propter benefaciendi impedimenta. Unde si aliquis damnatus ad statum vie reduceretur nulla sibi habilitate collata. de nouo habilitatem haberet ad susceptionem gratie. ⁊ propterea q̃uis ordinatio habi- litatis impediatur. tamẽ habilitas nunq̃ totaliter tol- litur. Esto autem ꝙ concederetur ꝙ tolleretur in infer- no. adhuc tamen nõ sequeretur ꝙ totaliter tolleretur ꝑ peccatum. Nulla enim culpa ponit hominẽ extra sta- tum vie. ⁊ ideo nec aufert homini habilitateƺ ad gratie susceptionem.

Disti. xxxvi. Utrum peccatum sit pena peccati.

Ciendum est tamen quedam sic esse peccata ⁊c. Supra determinauit magister quid sit pecca- tum ſm rem ⁊ diffinitionem. In hac parte inq- rit vtrum peccatum sit pena peccati. Diuiditur autem ista pars in duas partes. In quarum prima magister mouet questionem illam ⁊ determinat ſm opinionem aliorum. In secunda vero ſm opinionem propriaƺ. ibi In nullo tamen preiudicium factum veritati ⁊c. Pri- ma pars habƺ tres partes. In prima adducit magister auctoritates quibus ostendit ꝙ vnum peccatum sit alte- rius peccati pena. In secunda vero mouet questionem vtrum peccatum ſm idem sit culpa ⁊ pena an ſm diuer- sa. ⁊ determinat iuxta aliorũ opinionẽ. ibi. Et ideo me- rito queritur. In tertia vero subiũgit illius opinionis maiorem explanationem. ibi. Et licet ex hoc sensu om- ne peccatum mortale possit dici. Similiter scđa pars principalis in qua istam questionem determinat ſm ꝑ- priam opinionem diuiditur in tres partes. In quarũ prima determinat propositam questionem ſm propri- am opinionem. confirmans eam auctoritate sanctorũ In secunda vero determinat quoddam dubium in pre- dictis auctoritatibus propositum ibi Illud autem dili- genter notandum est ꝙ supraposits ⁊c. In tertia vero breuiter epilogat ea que predicta sunt. ibi. Satis dili- genter eorũ posuimus ⁊c. Et sic in hac totali parte agi- tur principaliter de comparatione culpe ad penam. Utrum videlicet culpa sit pena causaliter tm̃. an causa- liter simul ⁊ essentialiter. Et q̃uis ſm aliquorum opi- nionem peccatum sit pena tm̃ causaliter. ſm tamẽ opi- nionem magistri quam in littera innuit non tm̃ causa- liter. sed etiam essentialiter pena est.

a Peccatū est τ causa peccati· Sʒ 3tra· aut peccatū est causa peccati voluntaria aut necessaria· Nō voluntaria· q2 nihil voluntarie opatur nisi qd cognoscit τ appetit· talis aūt est rōnalis creatura· nō culpa· ergo nō est voluntaria causa· Itē non est cā necessaria· q2 qui peccauit in vno peccato nō est necesse q2 peccet in altero· ergo non videtur q2 aliquō mō sit causa· Itē si peccatū est cā peccati· aut rōne alicui9 boni substracti· aut rōne defectus· Nō rōne boni substracti· q2 nūc magis deberet dici bonū eē cā mali· q3 peccatū cā peccati· Nō rōne defect9· q2 qd nihil est· nullius cā est· intētio enī causalitatis in solis entibus repitur· ppter qd est qstio qd peccatū sit cā peccati τ rōe cui9 peccatū sit cā peccati· R9·

I Dōm q2 cū i peccato duo sint videlicet 3uersio τ auersio· rōne vtriusq3 peccatū habz ad aliud peccatū disponere τ p h peccatū aliud dr causare· Ratione qdē auersionis· q2 in h q2

DI. XXXVI. S. leviū·ij· Osee·iiij· Ro·j· i Thes·ij

auertit eū a deo· 3gat a bono· τ p h hō efficitur ipotens ad resistendū malo· Rōe 3uersiōis sicut act9 vni9 virtutis disponit ad actū alteri9· vt potē act9 nutritiue ad generatiuā· sic vna culpa hz disponere ad aliā· vt pote gula ad luxuriā· Est igitur peccatū cā peccati· idē dispositio trahens siue inclinans ad aliud peccatū tam rōne auersiōis q3 rōne 3uersiōis· sz

Apoc· xxij· Aug·

Adducit autoritates quib9 ostidit q2 vnū peccatū sit alteri9 peccati pena· a

Sciendum

est tñ quedā sic eē peccata· vt sint etiā pene peccatorum· Vñ aug· sup illū locū ps· lvij· supcecidit ignis τ nō viderunt solē· ait· Ignis supbie τ cōcupiscētie τ ire intelligitur· Istas penas pauci vidēt· iō eas maxime cōmemorat apls in epla ad Ro· τ enumerat multa q peccā sunt τ pena peccati· Itē Inter pimū enī peccatū apostasie τ vltimā penā ignis eterni· media que sunt· τ peccata sūt τ pene peccati· Grego· q3 sup Ezech· ait· Contīnenti q nō vult penitere ponit de9 offendiculū vbi sc3 graui9 impingat· Peccatuz enī qd p pniam citi9 nō deletur· a aut peccatū ē τ cā peccati· aut peccatū τ pena pcti· aut pctm simul τ causa τ pena pcti· Vnō moyses· Nondū sunt cōpleta peccata amorreoꝝ· Et Dauid inquit· Appone iniqtatē sup iniquitatē eoꝝ· Et alius ppheta· Sāguis sanguinē tetigit· i· peccatū pctō additū est· Paul9 q3 ait· Propterea tradidit illos de9 in passiones ignominie τc· Et item· Ut impleant pctā sua semp· Johānī q3 p angelū dicitur Qui in sordib9 est sordescat adhuc· Ex his testimonijs colligitur peccatum aliquod· τ peccatum esse τ penam peccati·

Mouet questionē vtrū peccatū fm idē sit culpa τ pena· an fm diuersa· τ determinat fm aliorum opinionē· b

Et iō merito querit· vtrum peccatū inqntū pctm est sit pena pcti· Qm nō videt· cū ois pena peccati iusta sit· Vñ aug9· in li· retracta· Ois pena pcti iusta ē τ suplicium noiatur· Si igitur peccatū qd est peccatū τ pena peccati inqntū peccatū est· pena pcti ē· cū ois pena iusta de iusticia dei veniat· videtur inqntū peccatū ē iustuz esse· τ a deo puenire·

Ad qd illi rūdent pctm sic dici penā pcti· q2 p pctm in qd merito pcedētis pcti hō labitur deserente deo· corrūpitur bona natura· Sicut ignis etern9 dicitur pena maloꝝ· q2 ea cruciātur· nec tñ ipe cruciat9 maloꝝ ignis est· sz p ignē fit in homie· Ita p peccatū corrumpitur natura τ iminuitur bonū nature· τ est ipa iminutio τ corruptio boni passio τ pena· τ nō est eēntialiter ipsuz pctm p qd fit· sz iō pctm dicitur vt pmissuz ē· q2 p pctm b illico vt peccat hō fit in hoīe illa corruptio· q tñ fit deo autore· Illa ei pena siue passio q est boni corruptio· a deo est· Illi9 tñ (vt sic dicā) materia τ cā est peccatū· qd a deo nō est· Qd videtur Aug· notasse· τ iuxta hunc sensum intellexisse cū ait in li· de pdestinatōe sanctoꝝ· Predestinatōe de9 ea pscuit que fuerat ipe factur9· Sz pscuit de9 etiaz q nō est ipe factur9· i· ois mala· q2 τ sic sunt qdā q ita pctā sunt vt etiā pene sint peccati· fm illō apli· Tradidit illos de9 in passiones τc· nō tñ peccatū dei ē· sz iudiciū· sc3 pena· In scriptura enī sepe noīe iudicij pena intelligitur· Hic diligēter intēdentibus insinuare videtur ea q pctā sunt τ pene pcti· nō inqntū peccata sunt· sz inqntū pene dei eē dicuntur· Nā cū dixisset deū non esse facturū mala aliq· i· pctā· q2 posset ei obijci· qdam pctā esse etiā penas pcti τ pena pcti omnis iusticia est· τ ideo a deo est· qi determinādo fm qd facit ea vel fm qd nō faciat· addidit re

rōne auersionis in q cōmunicāt oīa peccata· qdlibz est cā cuiuslibet· rōne vo 3uersionis in q distinguunt non qdlibet est cā cuiuslibet· sz pctm vni9 generis disponit ad pctm generis prīmi· vt pote spūale ad spūale· vt supbia ad inuidiā· τ carnale ad carnale· vt gula ad luxuriam· Ad illud g qd obijcitur q2 non est cā voluntaria nec necessaria· Dōm q2 pctm nō est sufficiens cā pcti· sz dr in h q2 trahit voluntatē vt cōmittat aliqā culpā· τ ita reducitur ad cām voluntariā· Ad illō qd qritur vtrū sit cā rōne positionis vel defectus· dico q2 rōne vtriusq3· sic visum ē· Cōuersio enī inordinata disponit ad aliā 3uersionez inordinatā· Ex 3uersiōe enī inordinata augetur in nob 3cupiscentia ad malū· τ dū augetur pnitas τ 3cupia· q i qdā pond9 ponitur i aīa· Qd enī ē pōd9 in corporib9· h ē amor in spūalib9· Et iō bñ dic Greg· q2 pctm qd p penitētiā nō dilūitur· mox pōdere suo ad aliō trahit· τ tā nec defect9 p se fac· nec bonū p se· sz vnū cum alio· Illō tñ argumentū nō valet q2 defect9 nō pt eē cā alicui9· g nō pōt esse cā pcti· Causare ei peccatū nō est causare aliqd· sz potius dficere· vñ est ibi sophisma fm qd τ simplr· b Illico vt peccat hō fit in homine illa corruptio q tñ fit deo autore· Sz 3 h est· q2 illa boni corruptio siue actiue dicatur si/

ue passiue est imaginis deformatio. Deformatio aut imaginis deo displicet. et nihil qd deo displicet e a deo. Idem enim est fieri deo autore. et deo volente. g talis corruptio n est a deo. Itm eadem sunt principia actois et passiois. g si corruptio actio no est a deo. videt siliter q nec corruptio passio. Rn. dd. q illud verbu no e dictu sm opinione mgri. s3 sm opinione alioz sicut p3 ex ipa serie lre. S3 tn qz illud idem videt magr dixisse i vltia pcedentis di. dicit rndendu e q in illa corruptione. et e osiderare defectu et deordinatioez. est nihilominus ibi osiderare passione et ordine ad pcedente actione. et qntu ad hec duo vltima corruptio ista tenet ronem pene. et qntum ad h o3 ee a deo. vlez inqntu pena. simplr at loqndo vt dicatur corruptio modi speciei et ordis ee a deo siue deformatio imaginis non admittit sic rones ondut. ppt h q talis corruptio et defectu dicit et deordinatoez. q est culpa sic sup est osisuz. et e causa corruptio pena non inflicta nec otracta s3 acta. et io qd anim o tenet rones culpe sic osisuz fuit in pcedenti di. Et qntu ad h no intelligit illud qd in lra dr. Et p h patet ea q in lra obijciuntur.

c In nullo eni pciudiciu factuz veritati putat. si qs dicat ipsa eade q pcta sut. eentialit (vt ita dica) ee penas. Postea subiungit q hmoi punitoes iuste sut

liqua. Juxta vero pdicta intelligentia pcta sane dicunt pene. Un apls appellat eas passioes ignominie. qz vt ait auctas. licz qda pcta sint q delectat. sut tn passioes nature noiande. qz p ea corrumpit natura.

Magis explanat opinione aliena. q no oe peccatum est pena peccati. c

Et licet ex h sensu oe peccatu mortale posset dici pena. no tn omne pot dici pena pcti. Pena eni pcti. vt pdictu est. e illud cui ca est aliud pcedens pctm. Nam pctm sic dicit pena pcti respectu pcedetis. sic dicit ca pcti respectu sequetis Quo fit. vt idem pctm. et ca sit et pena pcti. s3 alterius pcti pena. et alterius ca. Ut eni greg. in moralibus ait. Pctm qd pnia no diluit. suo podere mox ad aliud trahit. Un fit. vt no solu pctm sit. s3 et ca pcti Ex illo qppe culpa subseques orit. Pctm vo qd ex pcto orit. no solu pctm. s3 et pena peccati est. qz iusto iudicio de corpeccatis obnubilat. vt pcedetis pcti merito etia3 in alia cadat. Que eni liberare noluit. deserendo pcussit. Proinde vt aug. ait. Precedetis e hec pena peccati. et tn etia ipa pctm est. Judicio eni iustissimi dei tradiri sut. vt ait apls de qbusda. siue deserendo siue alio mo explicabili siue inexplicabili in passioes ignominie. vt crimia crimib vindicarent. et supplicia peccatiuz no tm sint tormeta. s3 et vicioz incremeta. Illa g pcta q enumerat apls. qz de supbia sunt. non solu pcta sed etia supplicia sunt. Ecce ex his ia fit pspicuu qdaz pcta. etiaz penas et causas pcti ee. et illud pctm ee pena pcti qd cam pcedete h3 pctm. atq3 illud pctm ee cam pcti qd est meritu sequetis culpe. S3 cu ait crimina crimib vindicari. videt insinuare ea ipa q pcta sunt eentialit ee penas pcti. i. punitoes pcti. Ad h aut inquiut illi. hec et silia dicta ee sm ronem pdictaz et io intelligeda fore sm pmissa expositione. Intelligetia eni dictorum ex causis est assumeda dicendi.

Determiat qstione ppositam sm ppria opinione ofirmas ea auctate sctoz. d

In nullo tn pciudiciu factuz vitati putat. si qs dicat ipsa eade q pcta sunt essentialit (vt ita dica) ee penas. i. punitoes peccatoz pcedetiu. q iuste sunt. et a deo sunt. nec tn inqtu peccata sunt a deo sunt. nec inqtu pcta sunt. pene pcti sunt. et tn inqtu pcta sunt. puatones boni sunt. S3 vt supra dictu e. causaliter et actiue dicunt puatoes.

Qd aut qda pcta pene sint. et ipa pena iusta sit et a do sit. eui dter tradit Aug. in li. retractationu. i. dices. qda necessitate fieri ab hoie q mala sunt. et eade iusta pena pcti sunt. Sut inqt d qda necessitate facta iprobanda. vbi ho vult recte facere et n pot. vn et illud apli. No qd volo facio bonu. s3 qd odi malu hoc ago. Et illd. Caro ocupiscit aduersus spm. et spirit aduersus carne. Hec ei inuice sibi aduersant. vt no ea q vultis faciatis. S3 hec oia ex illa mortis dnatione sut. Na si no est ista pena hois s3 natura. nulla ista pcta sunt. Si eni no recedit ab eo mo q naturaliter fact e ho cu hec facit. ea vtiq3 facit q d3. Si aut ho qz ita est no est bon. nec h3 in ptate vt sit bon. siue no videdo qlis ee debeat. siue videdo et no valedo ee qle se ee dbere videt. pena ista ee qs dubitet. Ois aut pena si pcti pena e. iusta e et supliciu noiat. Si aut iniusta e pena. qm pena ee nemo ambigit iniusto aliq dnante. hoi imposita est. Porro qz de oipotetia dei et iusticia dubitare demetis e. iusta e hec pena. et p pcto aliq ipendit. No eni qsq3 iniuste dnans aut surripe hoiem

3 na illa e a deo. h intelligit sm q pena. h e sm ro aliq. eentiane ordinatiois. Et h innuit magister infra cuz dic. q n inqtuz pcta sunt. pene sunt. nec inqtu pcta sunt a deo sunt. q. d. Lu e idem ocurrant ro deordinatois et ordinatois p assertione ad diuersa. ordinatio est a deo. deordinatio vo mine. d Sunt inde qda necessitate facta iprobanda Lotrariuz huius videt a. 3g. dicere in li. d duabus aiabus. Dic ei q illud solu e peccatu a q liberu e abstinere. Et dicedu est ad h q sic mgr determinat infra qdam necessitas e ad pcta venialia. pcta salte i vniuersali. Illa at ro et vbu qd ibi de seqt intelligitur de pcto actuali morali. qlit aute necessitas sit ad venialia. h habebit qstione infra suo loco vbi magister inqrit di. xij.

Utru pcta aliq eentiane sint pcta et pene pcta

Agteondit pcta qdam ee pena peccati. et pena ipam iusta ee a deo

Ro. vij.

Gal. v.

e Addūt quoq; q̄sdā actus nō tm̄ essentia sed etiā genere bonos esse. vt reficere esurientē. Querit̄ p̄ quāto dicit̄ esse bonū in genere. Si q̄r dici bonum absq; circūstātia aliq̄ supaddita. tūc videt̄ q̄ reficere indigentē nō sit bonū in genere. q̄r est ibi circustantia debita in eo q̄ reficit̄. Si tu dicas q̄ bonū in genere dicit̄. q̄r est cōe z vniuersale. tūc silr̄ videtur q̄ deberet dici bonū in specie. cū generale dicat̄ respectu speciei. Est igit̄ q̄stio p̄ quanto dicat̄ aliq̄d esse bonū in genere. Querit̄ etiā de sufficiētia ipius diuisionis per tria mēbra videtur eīm eē insufficiens. q̄r nō eīm est bonū i genere z bonū ex intentiōe z cā. sed etiā bonū grē et glorie. Rn̄. dōm q̄ magister diuidit h bonū nō quocūq; mō. sz bonū p̄ut est in actu. bonū autē hmōi hz cōsiderari i se siue sm̄ se. z sic est bonū nature. Habet iterū cōsiderari sm̄ cōparatōez ad naturā debitā. z sic dr̄ bonū in genere. Habet iterū cōsiderari sm̄ alia tria genera causar̄. videlicet in cōparatione ad efficiēs z formā. z finez z sic est bonū p̄fectū. Et sic p̄z sufficiētia. quia ois act̄ aut cōparatur ad suū p̄ncipiū efficiēs solū. Aut cōpat̄ ad suū p̄ncipiū efficiens p̄ut respicit debitū obiectū. Aut cōpat̄ ad suū p̄ncipiū efficiēs p̄ut respicit debitū obiectū z finē cōgruū. Bonū aūt sm̄ q̄ respicit naturā debitā dicit̄ eē bonū in genere. p̄ eo q̄ sicut gen̄ dicit eē in potētia ad esse cōpletum. que cōplet̄ p̄ aduentū differentiar̄. sic in actu transeunte sup̄ naturā debitā q̄dam modo inchoat̄ bonū moris. Illud aūt bonū moris specificat̄ z cōplet̄ p̄ aduentū circūstātiar̄. vnde potest fieri z bn̄ z male. Similiter intelligendū est de malo in genere. Quāuis aūt bonū z malum possint differenter fieri et bene z male. nihilomin̄ tm̄ bonum quātū est de se dic̄ inchoationem boni. z maluz similiter mali. z ideo nomen boni tenet quia in ipso saluatur ratio generis. Vn̄ bonū nature respectu boni moris est. quasi in potētia materiali que ē potētia passiua. bonū aūt in genere aliquo mō ē bonū moris ex hoc q̄ transit sup̄ materiā debitam. z ideo assimulatur potētie generis que est aliquo modo actus. Genus enī est forma vt dicit phīlosophus. licet per comparationem ad differētias in diffinitione sit sicut materia. Ex h̄ patz responsio ad obiecta. Nā bonum ex circūstantia contineri potest sub bono perfecto. vel sub bono in genere. Si enim est indutuz omnibus bonis circumstantijs cōtinetur sub bono perfecto. Si autem deficiat in aliqua circumstantia. reducitur ad bonuz in genere. sub bono autem perfecto compreh̄ēdit̄ act̄ gratuit̄ z gloriosus. Possent aūt plura queri de hac materia. sz alibi magis habent locum q̄z hic.

[Left margin:] ...edas sn ...o pctā ...r pene ...s inui

4

potuit velut ignorāti deo. aut extorq̄re inuito tāq; inualidiori vt hoiem iniusta pena cruciaret. Relinq̄t̄ q̄ vt hec pena iusta de dānatiōe homis veniat. His atq; alijs plurib̄ testimonijs docet̄ q̄dā eē pctā z penas peccati eēntialit̄.

Prefea nullaten̄ ambigendū est q̄dā pctā absq; vllo scrupulo penas eē vt inuidia q̄ ē dolor alieni boni. z ira. q̄ etiā nō i cōtrū pene sūt. pctā sūt. Ita etiā de cupiditate z timore et alijs hmōi sentiēdū ē. Vn̄ aug. in li. lxxxiij. q. ait. Omis ptubatio passio. ois cupiditas ptubatio ois ē cupiditas passio. Ois ō passio cū ē in nob. ipsa passione patimur. Ois ē cupiditas cū ē in nob ipa cupiditate patimur. z inq̄ntū cupiditas est patimur ea. ois aūt passio inq̄ntū ipa patimur nō ē pctm̄. ita z de timore. nō eīm p̄ns est vt si patimur timorē. iō nō sit pctm̄. q̄r multa sunt pctā q̄ patimur. sz nō inq̄ntum patimur eis.

Determiāt q̄ddā dubiū i auctoritatib̄ p̄dict̄ positū. e

Illud aūt diligēter est annotādū q̄d supra posit̄ v̄bis aug. dicētis q̄dā necessitate facta eē iprobāda z mala. videt̄ obuiare q̄d hiero. ait i explanatōe fidei. q̄d lz supra sit positū. tn̄ vt p̄fectī sciat̄. iterare n̄ piget. Execram̄ inq̄t eor̄ blasphemiaz q̄ dicunt ipossibile aliq̄d hoi a deo eē p̄ceptū. z mādata dei n̄ a singulis sz ab oib̄ in cōe posse seruari. z paulopost. Et tā illos errare dicim̄ q̄ cū manicheo dicūt hoiem pctm̄ vitare nō posse. q̄ illos q̄ cū Iouiniano asserunt hoiem nō posse peccare.

Ecce hiero. dicit errorē eē. si q̄s dicat hominē vitare pctm̄ non posse. Qui aūt dicit quedā necessitate fieri. quedā dicit n̄ posse vitari. Cuz ergo id Augusti. dicat. Videt̄ aut erroris eē q̄d tradit. aut nō eē ver̄ q̄d hiero. ait. Ad quod dici potest q̄r August. dicit sm̄ statum huius miserie ad quā pertinet ignorantia z difficultas. vt idem ait in li. de libe. arbi. q̄ ex iusta dāmnatione descenderūt. illud tradidit vbi z venialia peccata inclusit. hiero. vero tm̄ de mortalibus peccatis loquitur. q̄ vnusquisq; gratia illuminatus vitare valet. vel de homine sm̄ statum liberi arbi. ante peccatum illud ait.

Epilogum facit ad alia trāslaturus. f

Satis diligenter eorum posuimus scientiā qui dicunt omnes actus naturas esse. z inq̄ntum sunt bonos esse. i quo tractatu quedam interseruimus que nō ex eorum tm̄ p̄sona accipienda sunt. quia ab omnibus catholice sapientibus absq; hesitatione tenentur. atq; auctoratum testimonijs z rōnib̄ eoruz traditionē muniuim̄. q̄ dicūt omnes actus eēntia sui. i. inq̄ntum sunt eē bonos. Quosdam v̄o inq̄ntū inordinate fiunt peccata esse.

Addunt q̄q; quosdā act̄ nō tm̄ essentia. sed etiā genere bonos eē. vt reficere esurientem q̄ actus est de genere oper̄ misericordie. Quosdā v̄o act̄ absolute ac p̄fecte bonos dicunt. q̄s n̄ solū eēntia v̄l gen̄. sz etiā cā z finis cōmēdat. vt sunt illi q̄ ex bona volūtate p̄ueniunt. z bonū finē metiunt̄. e

D intelligētiā hu⁹ ptis circa tria incidit hic q̄stio. Primo q̄rit de cōpatōe culpe ad penā fm idētitatē. Scd̄o q̄rit de cōparatione culpe ad penā fm insepabilitatē. Tertio q̄rit de cōparatione pene ad diuine iusticie eq̄tatē. Circa pmū duo q̄runt. Primo q̄rit vtrū vnū pctm̄ sit alteri⁹ peccati pena. Scd̄o q̄rit vtrū passiones aīe sint pene pctm̄. an pene sit⁹ z pctā.

Questio I

Utrū pctm̄ sit pena pctī. Et q̄ sic videt̄ Apoc. vlt. Qui in sordib⁹ est sordescat adhuc. glo. Iustū est. s3 esse in sordib⁹ nō est aliud q̄ esse in pctīs. z sordescere nō est aliud q̄ peccare. ḡ pctm̄ est meritū alteri⁹ peccati. igit̄ a relatiuis pctm̄ sequēs est retributio p̄cedētis. s3 retributio pctī nō est nisi pena. ḡ zc. Itē grego. expssius dicit. z habet̄ in lra. Inter pmū peccatū apostasie. z vltimā penā ignis eterni. media q̄ sunt. z peccata sunt et pena peccati. Itē Isid. De⁹ occultā supbiā clericoꝝ vindicat p manifestā luxuriā. s3 vindicta pctī est pena ḡ manifesta luxuria est pena supbie. Item ex h̄ q̄ hō peccat meret̄ a deo relinq̄. s3 ex h̄ q̄ relinquit̄ cadit ꝯseq̄nter in aliud peccatū. ḡ si h̄ iustū est. q̄ vnū pctm̄ cōmisit. meret̄ ꝓ pn̄s dimitti cadere ī aliud. ḡ si dimissus cadit in aliud pctm̄. illud qd̄ scd̄o ꝑpetrat̄ ordinē hab3 ad pmū sicut ad meritū. s3 oīm̄ talē pena peccati. ḡ zc.

Itē omē illd̄ qd̄ ē pctī pena in q̄ hō dānificat̄ z ledit̄. z in qd̄ ꝑ illud pctm̄ inducit̄. s3 supb⁹ hoc ipo q̄ vult aliū excellere. necessario cadit in inuidiā qn̄ videt aliū3 se supare. Sicut em̄ dicit Aug. in li. de vera relig. Necesse h3 aliū inuidere. q̄ nō vult ab alio supari. ḡ videt̄ q̄ inuidia sit pena supbie. z inuidia absq3 dubio est pctm̄ ḡ pctm̄ est pena peccati. S3 ꝯ. Ois pena peccati est laudabilis. z nulla culpa est laudabilis. ḡ nulla culpa ē pena pctī. Maior pbat̄. q2 omē qd̄ iustū est. laudabile est. s3 oīs pena pctī est iusta. sicut dicit Aug. z habet̄ in lra. Minor ꝑ se patet. Itē oīs pena est ordinatiua culpe. z ꝑ h̄ faciēs ad vniuersi decorē. s3 culpa subsequēs nō ordinat culpā p̄cedētē nec decorat. imo magis deturpat. ḡ culpa nō est peccati pena. Itē3 si culpa subsequēs est pena p̄cedētis. ḡ a relatiuis culpa p̄cedēs est meritū sequētis. pari rōne illa culpa q̄ est subseq̄ns est meritū alteri⁹. z sic deinceps. s3 ḡ nullū pctm̄ debet remanere impunitū. videt̄ q̄ hō debeat peccare interminum. si ḡ h̄ est incōueniēs z indignū. patet q̄ pctm̄ non est pctī meritū. igit̄ nec vnū pctm̄ est alteri⁹ punitiuū.

Itē si sequēs pctm̄ punit p̄cedēs. ḡ cū de⁹ nō puniat bis in idipm̄. culpa seq̄ns ꝑtractata. culpa p̄cedēs nō d3 puniri. aut si punit̄. nō d3 tantū puniri. q2 si h̄ esset verū. reportaret q̄s comodū de malicia. Et si h̄ est incōueniēs. p3 zc. Itē si pctm̄ est pena pctī. z de⁹ nō punit supra cōdignū. nūq̄3 pctm̄ sequēs cēt mai⁹ peccatu3 p̄cedēti. q2 si h̄ de plano est falsum. q2 de minori pctō deuenit̄ ad mai⁹. planū est q̄ pctm̄ nō ē pena pctī. Rn̄. dōm q̄ absq3 dubio sicut auctates sanctoꝝ expsse dicūt tenendū est q̄ pctm̄ est pena pctī. S3 aduertendū est q̄ circa h̄ est duplex mod⁹ intelligēdi fm q̄ mgr̄ in lra innuit. Quidā em̄ dicere voluerūt q̄ pctm̄ est pena pctī. nō tamen essentialiter siue fm id qd̄ est s3 ratione eius quod concomitatur. vel ratione eius quod consequit̄ sicut p3 q̄ pctm̄ manifestū ex q̄ ꝯsurgit infamia. dr̄ esse vindicta pctī occulti. nō rōne ip̄i⁹ trāsgressionis. s3 rōe infamie ꝯsequētis. Uel pctm̄ in q̄ est manifesta ignorātia est pena pctī supbie. sicut pctm̄ heresis z alia hmōi. q̄ vocat apl̄s passiones ignominie. pena ē rōne ignorātie. nō rōne culpe. Et breuiter qd̄libet pctm̄ pōt dici pena pctī p̄cedētis rōne lesionis quā infert. z sic idē dicat̄ pctm̄ z pena pctī causalit̄. ita tn̄ q̄ pctm̄ dicit̄ eēntialit̄ z pena pctī causalit̄. S3 q2 fm istū modū nō tm̄ vnu3 pctm̄ posset dici pena alteri⁹. sed etiā vnū pctm̄ posset dici pena sui causaliter loq̄ndo. q2 peccās seip̄m ledit. Et iter3 sicut ostēsum fuit in p̄cedētib⁹. nō tm̄ actio inordinata est culpa. verūetiā ipa deformitas q̄ remanet in aīa. z ipa aīe deformatio nō modica est ei pena. Et rursus sicut rōnes pme ostēdunt q̄dā ordinatio meriti z retributionis est inter culpā p̄cedētē z sequētē. etiā ꝯ̄tra3 ad id q̄ culpe sunt. Ideo est alia opinio cui magis videt̄ ꝯsentire mgr̄. q̄ pctm̄ sequēs nō tm̄ causalit̄. s3 etiā eēntialiter (vt sic loq̄mur) est pena pctī p̄cedētis. z h̄ dicēdo sicut mgr̄ dicit in nullo fit p̄iudiciū veritati. imo h̄ est satis planū. Nā pena duo dic̄. z dicit malū siue dānū. z dicit ordinē ad p̄cedēs meritū. z h̄ duo ꝯtingit reperiri circa sequēs peccatū. Dānificatio em̄ z nocumētū est ī ipo fm q̄ pctm̄. eo em̄ est pctm̄ q̄ nocet. z magnū malū incurrit q̄s cū incidit in pctm̄. etiā si nihil aliud deberet habere posteri⁹. Ordinatōe3 vō h3 in eo q̄ seq̄ns hoc ipm̄ em̄ q̄ hō est in pctō. dign⁹ est dimitti cadere in aliud. Iuxta illud apoc. vlti. sicut dicit̄ in glo. Iustum est vt q̄ in sordib⁹ est sordescat adhuc. Cōcedēdū est igit̄ simplr̄ q̄ peccatū pōt eē pena pctī. vt expsse dicūt autoritates sanctoꝝ. Ad illd̄ vō qd̄ pmo obiicit̄ q̄ oīs pena est laudabilis. dōm q̄ illa ꝑpositio duplr̄ pt̄ intelligi. Aut q̄ laus attribuat̄ pene fm id qd̄ est. aut inq̄ꝯtū3 pena. Si attribuitur pene fm id quod est sic est falsa multe em̄ sunt pene q̄ sunt passiōes ignominie. z nō sunt laudabiles sed vituꝑabiles. Si aūt attribuat̄ pene sub rōne pene. h̄ est inq̄ꝯtū ē p̄cedētis pctī punitiua. sic oīs pena est laudabilis. ꝓpt̄ h̄ q̄ ordinata ē. z ꝑ eūdē modū intelligēda ē h̄ ꝑpositio. Ois pena ē iusta. Cū3 ḡ infert̄ q̄ pctm̄ sit iustū vel q̄ sit laudabile. est ibi sophisma fm accidēs. q2 p̄cedit̄ a laudabilitate ordinis. ad laudē rei ordinabilis. h̄ aūt nō seq̄t̄. q2 freq̄nter laus ordinis extranea est ordinabili. maxie cū illud qd̄ est vituꝑabile ordinat̄ ꝯueniēter z laudabilit̄. Ad illud qd̄ obiicit̄ q̄ oīs pena est ordinatiua culpe. dōm q̄ ver3 ē q̄ eo mō ordinat q̄ mō punit. z illa q̄ simplicit̄ est pena z simplr̄ punit. ē simpliciter ordinatiua. z illa q̄ sufficiēter punit sufficiēter ordinat. Que vō est pena fm q̄d z nō punit sufficiēter. ordinat fm q̄d. z ver3 est illud q̄ sit aliq̄dā ordo laudabilis ē. licet magis manifest⁹ pene infernalis ad culpā. ita q̄dā ordo est laudabilis licet min⁹ manifestus pctī subseq̄ntis ad pctm̄ p̄cedēs. z in h̄ ordine laudat̄ diuina iusticia. q̄ cōmittentē vnū pctm̄. iusto iudicio ꝑmisit labi in aliud. Ad illd̄ qd̄ obiicit̄ q̄ culpa p̄cedens ē meritū seq̄ntis. dōm q̄ est meritū ꝯgrui. z ē meritū ꝯdigni. z cū dicit̄ culpa p̄cedēs eē meritū sequētis. h̄ nō est q̄ꝯtū ad meritū ꝯdigni s3 ꝯgrui. que quidem cōgruitas in alia congruitate defici potest recompensari. Sicut enim est congruum q̄ deus peccatorem ꝑmittat labi in aliud peccatū. sic est etiam congruum vt quia male vsus est vita. eam sibi auferat. z in infernu3 demergat. Sicut etiam congruum est vt dimittat eu3 cadere in aliud peccatum. sic etiam congruum est vt si velit abstinere det ei auxilium vt in aliam culpam non corruat. Ad illud quod obiicitur q̄ deus non punit bis in idipsum. Dicendū q̄ peccatum sequens nō erat pena in qua fieret retributio de condigno. sed solum de congruo. Et sic retributio eius qd̄ meret̄ quis q̄ꝯtu3 ad meritū congrui. nō p̄iudicat ei qd̄ meret̄ q̄ꝯtum ad meritum condigni. Dat em̄ de⁹ iustis bona in p̄senti. non ꝓpter hoc dat minora in futuro. sic intelligendu3 est se habere in ꝓposito. Ad illud qd̄ vltimo obiicit̄ q̄ de⁹

nō punit supra 𝔠dignū ⁊c. iam patet rn̄sio. Hoc em̄ intelligit̄ de pena q̄ a deo infligit̄ ꝓpter. ⁊ de ea q̄ circa peccatū p̄cedens respicit meritū 𝔠dignū. vtrūq̧ aūt horum desinit in ꝓposito. Nā culpa sequēs fm̄ id qd̓ est ñ est a deo. culpa etiā sequēs nō ordinat̄ ad p̄cedens peccatum fm̄ rōnem 𝔠digni. sȝ fm̄ rōnem cōgrui. Congruit em̄ hoc ordini diuine iusticie sicut ostensum est.

Questio II b

Utrum passiones aīe sint pene tm̄. an pene simul et peccata. Et q̄ sint pene ⁊ peccata videt̄. Om̄e illud pro quo q̄s meret̄ mortē eternā est peccatū. sȝ passiōib⁹ aīe meret̄ q̄s mortē eternā Math. v. Qui irascit̄ fratri suo reus est gehenne ignis. ḡ ira q̄ est passio anīe est culpa. pari rōne ⁊ alie passiones aīe. Itē om̄e illud qd̓ directe repugnat virtuti est culpa. sȝ ira ⁊ inuidia ⁊ alie passiones anime repugnāt virtutib⁹. ḡ ⁊c. Itē om̄e illud qd̓ est 𝔠tra rōnem rectam est culpa. sȝ passio aīe que est dolor de alieno bono est 𝔠tra rōnem rectā. q̄ de illo iudicat esse gaudendū. ḡ ⁊c. Itē illud maxime tenet rationem culpe. qd̓ maxime est impugnatiuū gratie. sȝ inuidētia grāe fraterne maxime repugnat grē spūsan-cti. ḡ cum hec sit passio aīe ⁊ pena. videt̄ q̄ passiōes aīe sint peccata. Itēȝ ad hoc ꝓpm est rō Aug. in li. lxxxiij. q. Arguit em̄ sic. oīs ꝑturbatio ē passio. oīs cupiditas est ꝑturbatio. ḡ oīs cupiditas est passio. sȝ planū est q̄ cupiditas est culpa. ḡ peccatū est passio ⁊ ecōuerso. redit igit̄ idem qd̓ prius. Sed 𝔠tra. In om̄i peccato sicut vult Aug. in li. de libe. arbi. regnat libido. vbicūq̧ aūt regnat libido in est improba delectatio. ḡ om̄e peccatum in quātū est peccatū delectat. sȝ hm̄oi passiones aīe eam puniūt ⁊ cōtristant. ḡ videt̄ q̄ nō sint peccata. Item oīs culpa actualis est volūtaria. sȝ iste passiones aīe nō sunt voluntarie ḡ nō sunt culpe. sȝ tm̄ pene. Item om̄i culpa vituꝑamur. passionib⁹ aūt aīe non laudamur nec vituꝑamur. sicut vult phs. ḡ passiones aīe nō sunt peccata. Itē opposita sunt nata esse in eodem genere. sȝ nulla virtus est passio. cū oīs virtus sit in genere habitus. ḡ nullum viciū siue peccatū est passio. Item in om̄i peccato est cōuersio ad cōmutabile bonū. in hm̄oi aūt passionib⁹ aīe que sunt inuidia. ira. tristicia. potius est recessus boni ⁊ auersio q̄ 𝔠uersio. ḡ tales passiones aīe nō sunt culpe. Rn̄. dōm q̄ sicut ex-

II pre𝔰se dicit magister in lr̄a ⁊ ꝓbat ꝑ autoritatē August. multe sunt passiones aīe q̄ nō sunt solū penales. verū etiā culpabiles. sicut ira ⁊ inuidia. Licet aūt hm̄oi passiones peccata sint. tn̄ nō sunt peccata inq̄ntū passiones. sicut idem Aug⁹. dicit ⁊ habet̄ in lr̄a. oīs aūt passio inq̄ntū ip̄a aliq̄s patit̄ nō est peccatū. sȝ hm̄oi passiones peccata sunt rōne inordinatiōis volūtat̄ 𝔠iuncte. vel antecedenter vel 𝔠sequēter. Propter qd̓ notandū est q̄ q̄dam est passio illata ab extrinseco. ⁊ circa hanc non 𝔠sistit meritū nec demeritū. nisi inq̄ntū a voluntate respuitur vel acceptat̄. Vn̄ occidi ꝓ xp̄o nō est meritoriū nisi inq̄ntū volitū est ab eo q̄ occidit̄. vn̄ ꝓprie loquēdo in talib⁹ passionib⁹ nō est q̄d meritoriū. sȝ sufferētia passionis. Est ⁊ alia passio q̄ oriū habet ab intrinseco. Et hec dupliciter pōt oriri. q̄ q̄dam orit̄ ex corruptiōe nature q̄dā vō ex 𝔠uersiōe volūtat̄ libere. Et illa q̄ orit̄ ex corruptiōe nature in duplici dr̄ū ē. q̄m nā corrupta est viciosa corruptiōe ꝑ 𝔠cupiscētiā. ⁊ corrupta est corruptione penali ꝑ mortalitatē inflictā. Ille igit̄ passiones que oriunt̄ ex corruptione nature vt est corrupta penali corruptione. tenēt rōnem pene tm̄. vt fames ⁊ sitis. ille vō que oriunt̄ ab ip̄a vt est corrupta corruptiōe viciosa non em̄ habēt rōnem pene sȝ etiā culpe. sicut sunt inordinate affectiones aīe q̄ 𝔠surgūt ex morbo 𝔠cupiscētie. ⁊ tales sunt passiones ire ⁊ inuidie ⁊ 𝔠similes. Fm̄ autē q̄ hm̄oi passiones aīe oriunt̄ ex volūtatis 𝔠uersione ad aliq̄d bonū amabile. sic fm̄ q̄ volūtas hȝ 𝔠uerti dupliciter. passiones hm̄oi sunt in duplici genere. Volūtas

12 em̄ aliq̄n 𝔠uertit̄ ad bonū simpliciter. ⁊ tūc detestatur ⁊ odit qd̓ aduersat̄ illi bono. vtpote peccatū. ⁊ h̓ modo passiones inde 𝔠surgentes sunt iuste ⁊ meritorie. Conuertit̄ etiā volūtas aliq̄n ad bonū ꝓpriū ⁊ ad bonum vt nunc. ⁊ tūc passiones q̄ inde 𝔠surgunt culpabiles sunt ⁊ male. sicut ⁊ volūtas a q̄ oriunt̄. sȝ nō hñt plenā rationem mali ⁊ culpe nisi q̄n volūtate cōsummant̄. vtpote cū aliq̄s vult irasci vel etiā vult 𝔠tristari. Et sic patȝ q̄ hm̄oi passiones aīe peccata sunt. ⁊ inq̄ntū oriunt̄ ex corruptione 𝔠cupiscētie. ⁊ inq̄ntū ortū hñt ex inordinato amore volūtatis deliberatiue. Concedēde sunt igit̄ rationes ostēdentes aliq̄s passiōes aīe eē peccata. Ad

13 illud qd̓ obycit̄ p̄mo in 𝔠trariū q̄ libido regnat in oi peccato. dōm q̄ verū est fm̄ q̄ libido dicit̄ improba voluntas. sȝ nō oportet fm̄ q̄ libido dicit̄ īmoderata delectatio. Nihilominꝰ tn̄ pōt dici q̄ in istis peccatis reperitur libido respectu ꝓpriū motiui. Nā inuidus delectat̄ in boni singularitate. ⁊ iracūdus delectat̄ in adeptione vindicte. imo qd̓ plus est sicut vbi iustus ex rectitudine voluntatis delectat̄ dolendo de malo culpe. sic etiā inuidus q̄ndā refectionē inuenit in dolēdo de aliena prosperitate. ita q̄ delectatio est de vno. ⁊ tristicia est de altero. Quemadmodū em̄ aliq̄s dū amisit illud qd̓ multum dilexit tristat̄ vehemēter. ⁊ magna est illi 𝔠solatio posse tristari. ⁊ ibi solū inuenit q̄etem in fletu ⁊ dolore. sicut Aug. in iiij. 𝔠fe. dicit de se. sic inuidus in dolendo de bono alieno. in illa passione inuenit quandā delectationē in eo qd̓ placet sibi de bono alieno tabescere illa tn̄ delectatio multū est respersa amaritudīe. Ad

14 illud qd̓ obycit̄ q̄ passiones sunt inuolūtarie. dōm q̄ inuoluntariū dicit̄ dupliciter sicut ⁊ volūtariū. Vno modo dicit̄ voluntariū cui⁹ ꝑncipiū est volūtas. Alio mō dicit̄ voluntariū qd̓ 𝔠comitat̄ volūtas. Et fm̄ hūc duplicē modū dupliciter dr̄ inuoluntariū. Vno mō vt dicat̄ inuolūtariū qd̓ nō est a volūtate efficiēte. Alio mō vt dicat̄ inuolūtariū qd̓ nō fit cū volūtate 𝔠comitante. Primo igit̄ mō accipiēdo inuoluntariū. sic veritate hȝ de passiōib⁹ q̄ fiūt ab extrinseco. q̄ tōȝ ꝑncipiū est extra volūtariū aūt est cui⁹ ꝑncipiū est in ip̄o. nō aūt hȝ veritatē in passionib⁹ q̄ sunt ab extrinseco sicut p⁹us ostensum est. imo possunt eē volūtarie nō solū sicut a volūtate cōcomitāte. imo sicut a volūtate causante. dū diligit aliq̄d inordinate. Ad illud qd̓ obycit̄ q̄ passionib⁹ non

15 laudamur nec vituꝑamur. dōm q̄ h̓ verȝ est ꝑ se loquēdo. put tn̄ radicē hñt ex volūtate. ⁊ volūtas 𝔠comitat̄ eas. ⁊ laudari possumus ⁊ vituꝑari sicut p⁹us ostensum est. ideo rō illa nō 𝔠cludit q̄ hm̄oi passiōes nō sint peccata. sȝ q̄ peccata nō sint inq̄ntū eis patimur. Ad illud qd̓

16 obycit̄. q̄ nulla virt⁹ ē passio. iā pȝ rn̄sio. Nā aliq̄ virt⁹ pōt circa passiōes 𝔠sistere. sic patiētia ⁊ fortitudo. ꝓpter ille passiōes efficiunt̄ volūtarie. sic ⁊ in ꝓposito intelligendū est eē. Nihilominꝰ tn̄ pōt dici q̄ q̄uis passio non sit virt⁹ nisi ex actu volūtat̄ simul coexistētis. pōt tn̄ aliqua passio put egredit̄ a natura viciata ⁊ corrupta esse peccatū. nec valet illa ratio cū plura exigantur ad complendum bonum q̄ ad committendum malum. Ad

17 vltimum iam patet responsio. Nam iste passiones oriuntur ex 𝔠uersione voluntatis ad cōmutabile bonum

et ideo peccata sunt. nunquam enim quis inuideret alicui nisi nimis amaret proprium bonum. et vt vult Damasce. Ira vindex est lese concupiscentie. immo generaliter sicut ostendit aug. in. xiiij. de ciui. dei huiusmodi passiones ortum habent ex amore.

Onsequenter queritur de comparatione culpe ad penam secundum inseparabilitatem. Et circa hoc duo queruntur. Primo queritur vtrum contingat in aliquo ponere culpam sine pena subsequente. Secundo queritur vtrum contingat in aliquo recipere penam sine merito precedentis culpe.

Questio I c

Utrum contingat in aliquo ponere culpam sine pena subsequente. Et quod sic videtur Ecclesiasti. v. Altissimus est patiens redditor. sed patiens non statim vindicat iram suam. sed vsque in tempus expectat. ergo videtur quod deus peccatorem non statim puniat. ergo contingit in aliquo esse culpam sine pena. Item pronior est deus ad miserendum quam ad condemnandum. sed meritum non habet statim coniunctum premium. ergo videtur similiter quod culpa non statim habeat iunctam penam. ergo etc. Item pena est vt dicit Aug. labor inuoluntarius. sed impijs et peccatoribus in hac vita multa prospera proueniunt. et plures sunt qui adeo in malo letantur quod dolorem non sentiunt. ergo videtur quod ponere sit peccatum absque pena saltem ad tempus. Item si statim peccator cum peccat punitur. aut punitur sufficienter. aut non sufficienter. Si sufficienter. ergo non deberet amplius in inferno puniri. Si non sufficienter. ergo aliquid de culpa ad tempus remanet impunitum. Sed qua ratione aliquid remanet impunitum eadem ratione et totum. ergo videtur quod peccatum possit saltem ad tempus separari a pena. Item multo misericordior et benignior est deus quam sit aliquis homo. sed ad laudem benignitatis humane spectat vt in nullo vindicet iniuriam sibi factam. ergo multo fortius hoc deberet facere deus. ergo videtur quod saltem ad tempus debeat relinquere peccatum impunitum. Sed contra Aug. j. confess. Iussisti domine et sic est. vt pena sua sit sibi omnis inordinatus animus. si ergo ad culpam necessario sequitur animi inordinatio. necessario igitur ad culpam sequitur aliqua punitio. Item vbicunque est peccatum ibi est priuatio modi speciei et ordinis. vbicunque autem hoc est ibi est damnificatio. vbicunque autem damnificatio est merito culpe. ibi est iusta punitio. ergo impossibile est culpam esse in aliquo absque pena. Item quicunque inordinate conuertitur ad bonum vt nunc. auertitur a bono simpliciter. et quicunque acquirit carnalem delectationem. perdit spiritualem consolationem. sed perdere spiritualem consolationem ad quam anima nata est. et amittere deum qui est omne bonum suum. hoc est maximum damnum et penam incurrere. ergo videtur quod nunquam peccatum committatur absque pena. Item vniuersum ideo dicitur esse valde bonum. quia optime ordinatum. sed in eo quod est optime ordinatum. non potest esse ordinis corruptio nec simpliciter. nec ad tempus. sed peccatum absque pena est inordinatum. ergo impossibile est ad momentum peccatum esse impunitum. Item ad iusticie perfectionem spectat superare iniusticiam. sic ad sapientie perfectionem spectat vincere maliciam. vt dicitur Sap. vij. Sapientia vincit maliciam. sed quia sapientia vincit maliciam. impossibile est aliquid malum esse quod diuina sapientia non statim ordinet. et exinde bonum aliquod eliciat. ergo cum iusticia dei similiter omnem superat iniusticiam. impossibile est aliquam culpam committi quin statim ad eam non sequatur aliqua pena. Respondeo. Dicendum quod impossibile est culpam in aliquo esse quin ad ipsam sequatur pena inseparabiliter.

18

Et ratio huius potest sumi ex perfectione diuine equitatis. et ex pulcritudine vniuersitatis. et ex inordinatione culpe. et ex conditione peccantis nature. Ex perfectione diuine equitatis ratio sumitur sic. Tante enim equitatis est deus qui est iudex omnium. vt non patiatur dedecus peccati ad modicum esse sine decore iusticie. animi enim modo da debet iusticia iniusticiam superare. Ex pulcritudine vniuersitatis ratio sumitur. vniuersum enim ex ordine pulcritudinem habet. et talis est ista pulcritudo qualem decuit fieri ad ostensionem summe sapientie. et ideo nullo modo fedari potest. atque hoc nec ad momentum esse in ea aliquid inordinatum. et ita nec peccatum a pena separatum. Ex corruptione culpe ratio sumitur. Nunquam enim culpa committitur quin modus species et ordo circa actionem voluntatis priuetur. et dum voluntas se voluntarie in actu suo deordinat. semetipsam intuitu et dum inclinatur. modo specie et ordine priuatur quantum ad habilitatem ad bonum. talis autem priuatio. magna est in ipsa anima damnificatio et lesio. Et ideo dicit Aug. in quodam sermone de innocentibus. Nemo habet iniustum lucrum sine iusto damno vbi lucrum. ibi damnum. lucrum in archa. et damnum in conscientia. Tulit vestem et perdidit fidem. acquirit pecuniam et perdidit iusticiam. Ex conditione peccantis nature ratio sumitur. quia voluntas rationalis que est causa peccati quasi media est inter sensibilitatem et sindersim. media est etiam inter deum et alias creaturas. et cum se conuertit ad hec inferiora. ab eo recedit quod sursum est. et dum acquirit paruum bonum. amittit magnum bonum. quia dum acquirit vt nunc bonum. amittit simpliciter bonum. et que erat media. facit seipsam infimam. Similiter cum peccando concordat cum sensualitate. discordat cum sinderesi et dum cum sinderesi discordat. incurrit ex illa repugnantia remorsum quendam et afflictionem internam. et ita dum peccat perdit magnum bonum. perdit honorem proprium. perdit solatium. et incurrit remorsum. Et sic patet quod ad culpam inseparabiliter sequitur pena. siue dicatur pena quedam damnificatio. siue dicatur pena afflictio siue inuoluntaria passio. sed pena que est damnificatio semper sequitur et in actu et in habitu. quia nunquam est homo in culpa quin semper sit in damno. Afflictio vero siue remorsio sequitur saltem in habitu quamuis propter delectationem intensam vel in consideratione siue distractione animi non sentiatur. Et ex hoc patet qualiter peccatum claudit in se penam. et qualiter peccatum potest dici pena peccati. et etiam pena suipsius. Secundum enim diuersam comparationem voluntatis peccantis ad sinderisim et sensualitatem. idem ipsum et habet rationem peccati. et habet rationem pene. sicut ostensum est. Concedende sunt igitur rationes probantes quod pena sequitur culpam inseparabiliter. Ad illud ergo quod primo obijcitur in contrarium quod altissimus est patiens redditor. Dicendum quod dupliciter est loqui de pena. scilicet quantum ad statum inchoationis. et quantum ad statum consummationis. Et primo modo punitur homo remediabiliter. secundo irremediabiliter. Penam igitur secundum statum inchoationis et remediabilitatis statim infert deus. quia hoc decet suam iusticiam. Secundum statum vero consummationis et irremediabilitatis differt. hoc enim decet suam benignitatem et patientiam. secundum cuius diuitias nos expectat ad penitentiam. Ad illud quod obijcitur quod deus non statim remunerat. Dicendum quod sicut in pena magnitudo afflictionis differtur. et interior afflictio et remorsio peccatum concomitatur. vel ordinis multitudo absconditur benefacientibus. nihilominus tamen alique primitie spiritus degustantur. et in omni bono opere quedam iocunditas conscientie et tranquillitas bene operanti accedit. que est sicut fructus et remuneratio operis illius. et hoc est quod dicit apostolus. Laborantem agricolam oportet primo de fructibus edere. Ad illud quod obijcitur quod pena est

19

20

passio involūtaria ꝛ afflictiua. iam patet rn̄sio ex his q̄ dicta sunt. Nā ibi est dānificatio ꝛ afflictio q̄uis non semꝑ sentiat.
22 Ad illud qđ obiicit̄ q̄ de⁹ punit sufficienter aut nō. Dōm q̄ punire sufficiēter h̄ est dupliciter. Aut simpliciter. aut s̄m q̄ cōpetit statui p̄n̄ti. In p̄n̄ti igit̄ punit̄ culpa sufficiēter. s; h̄ nō simplicit̄ s; put cōpetit statui p̄n̄ti. ꝛ iō in tali punitiōe saluat̄ debit⁹ ordo ꝛ nihilomin⁹ post egressum aīe a corpe d; fieri pene accumulatio. nec remanet in p̄n̄ti. nec in futuro aliq̄d impunitū. s; totū punit̄. licet plus ꝛ minus s̄m q̄ exigit locus ꝛ t̄ps.
23 Ad illud qđ obiicit̄ q̄ hō benign⁹ totū condonat. Dōm q̄ nō est sīle. p̄ eo q̄ cū de⁹ sit ip̄a iusticia. si p̄priā offensam dimitteret impunitā. iniuriā faceret ip̄i iusticie. nō sic aūt est de hoīe. Preterea cū ip̄e sit vltimus iudex. ei reseruant̄ oīa punienda. Vn̄ qđ ip̄e dimittit impunitū. ali⁹ punire nō pōt. nō sic aūt est de hoīe q̄ habet aliū supiorē iudicē. ꝛ qđ ip̄e nō punit. quasi ad te iam venit.

Questio II d

Vtrū pena possit esse ī aliquo sine culpa p̄cedēte. Et q̄ n̄ videt̄. Primo autoritate Hiero. Ait em̄ sic. Quicq̄d patimur. peccata n̄ra meruerūt. Itē; Greg. in q̄dā collecta. Nulla eis nocebit aduersitas. si nulla dn̄etur eis iniq̄tas. g̃ si nō p̄cessit dn̄ūz culpe. videt̄ q̄ nullo mō seq̄ possit supplicium pene. Itē August. in p̄mo tracta. Mors ꝛ vita a dn̄o deo est. s; vita vt a donāte ꝛ mors vt a vindicāte. si igit̄ a deo est mors vt a vindicante. pari rōne ꝛ oīs alia pena. s; oīs vindicta respicit meritū culpe p̄cedēntis. g̃ videt̄ q̄ in nullo sit aliq̄ pena. q̄n in ip̄o p̄us fuerit culpa illi⁹ pene meritoria. Itē pena quātū est de se dicit aliquod malū. Diuidit̄ enim malū in malū culpe. ꝛ malū pene. g̃ sicut malū culpe dicit p̄uationē alicui⁹ boni ꝛ alicui⁹ ordinis. ita etiā ꝛ malum pene. g̃ sicut malū culpe indiget ordinari. ita ꝛ malū pene. s; sicut malū culpe ordinat̄ p̄ sequēs malū pene sic malū pene p̄ anteri⁹ malū culpe. igit̄ sicut culpa non pōt esse sine pena sic nec pena sine culpa. Item oīs punitio s̄m q̄ hm̄oi est effect⁹ diuine iusticie. iust⁹ autem s̄m q̄ hm̄oi ꝯsiderat meritoꝝ exigētiā. nullū aūt est meritum pene nisi peccatū. g̃ impossibile est aliquē puniri nisi in eo qđ p̄cesserit macula peccati. S; ꝯtra Job. xvi. Nō peccaui. ꝛ in amaritudinib⁹ morat̄ ocul⁹ me⁹. Et silr̄ Job. vi. Vtinā appenderent̄ peccata mea q̄b⁹ irā merui. ꝛ calamitas quā patior in statera. q̄si arena mar̄ hec grauior appareret. g̃ videt̄ q̄ pene q̄ fuerūt in Job nō fuerūt meritū p̄cedentiū peccatoꝝ. Item Job. ix. cap. Quis peccauit. hic aut parentes ei⁹ vt cecus nasceret̄ vbi dicit̄. neq; hic peccauit neq; parentes eius. Et exponit Augu. q̄ h̄ nō dicit̄. q̄ nō peccauerūt. s; q̄ cecitas nō erat pena peccati. g̃ idē qđ p̄us. Itē p̄ peccato originali nō meret̄ q̄s nisi semel mori. ꝛ Lazar⁹ nō tm̄ fuit mortuus semel sed bis. g̃ videtur q̄ p̄ma mors aut secūda fuerit ei absq; meritu peccati inflicta. Itē tota die videm⁹ q̄ impi⁹ affligit iustum. Et de hoc etiā p̄pheta conqueritur Abacuc. i. Taces conculcante impio iustiorem se. sed nō esset iusta querela prophete si iustus p̄ peccatis suis puniretur. ergo videt̄ q̄ multe pene infligant̄ que nō infligunt̄ merito peccatorum. Itē; xp̄us fuit a iudeis interfectus. ꝛ planū est q̄ in ip̄o nullū fuit oīno peccatū. ꝛ mors illa pena fuit. h̄ cōstat. ergo videt̄ q̄ pena possit esse absq; culpa p̄ambula
24 R⁹. dōm q̄ malū pene dupliciter pt̄ ordinari. Vno modo ad malū culpe. qđ puniendo ordinat. Alio modo in comparatione ad bonū qđ deus elicit ex illa pena. Dico igitur q̄ si ibi aliqua pena infligat̄ cui⁹ ordinatio p̄ncipalit̄ ꝯsistat in cōparatōe ad malū culpe puniēdū. necesse ē aliquā culpā p̄cessisse nec tm̄ p̄cessisse. s; etiam aliquo modo cōitari inseparabiliter. Pena enim aut est directe ordinata ad puniendum. aut est ordinata principaliter ad malum excludendū. Primo modo est pena infernalis. ꝛ secundo modo est pena purgatoria. Et p̄mo modo requirit pena p̄sentiā culpe s̄m deformitatē ꝛ maculam. Secundo modo requirit culpe p̄sentiā s̄m reatum ꝛ sequelā;. Si aūt pena infligat̄ principaliter p̄pter ordinē quem habet ad bonū qđ inde elicitur. aut h̄ p̄pter bonū p̄priū. aut p̄pter bonū alienum. Si p̄pter bonū p̄priū. sic requirit q̄ in subiecto illo aliquando fuerit culpa. ꝛ q̄ possit esse de futuro. Si aūt p̄pter bonū alienū. sic sufficit pene vt fuerit culpa ī alio q̄; in eo qui punitur. in eo videlicet pro quo pena illa sustinetur. p̄ quem modū fuit in xp̄o. cuius mors et passio erat ordinata ad redimendū genus humanū. ꝛ liberandū ꝛ reparandum a lapsu in quē ceciderat ex peccato p̄mi parentis. Et sic patet q̄ omnis pena aliquo modo respicit culpam. sed quedā vt p̄sentem in se. vtpote pena infernalis. quedam vt p̄teritam in se sed p̄sentem in reatu ꝛ sequela. sicut pena purgatoria. Quedam vero solū vt p̄teritam ꝛ hoc in eo qui punit̄. ꝛ sic ē oīs pena iustorum xp̄o exceptu. Quedā vero respicit culpam nō in se sed in alio. sicut patet in xp̄o. Cum ergo querit̄ vtrum omnis pena sit causata a culpa. Dōm est q̄ si intelligatur de causa meritoria de condigno. sic nō habet veritatē. si aūt intelligatur de causa sine qua nō. sic aliquo modo veritatem habet. Nulla em̄ esset pena in homine nisi precessisset culpa. Et per hoc patet responsio ad questionem p̄positam qua queritur vtrū pena possit esse sine culpa p̄cedente. siue qua queritur vtrum pena possit separari a culpa. Concedendū est em̄ q̄ sic p̄pter ordinationē quā hab; ad bonū posterius qđ ex ea elicit̄.
25 Ad illud g̃ qđ obiicit̄ de Hiero. Dōm q̄ Hiero. nō accipit ibi mereri p̄ merito condigni s; potius p̄ meritu congrui. qđ quidē est sicut dispositio preambula. Et verum est sicut dictum est q̄ nisi fuisset in nobis peccatum originale in nobis nō esset contracta penalitas vnde esset afflictio aliqua pene. ꝛ q̄ in xp̄o fuit. hoc fuit solūmodo voluntarie.
26 Ad illud qđ obiicitur de Grego. dōm q̄ facienda est vis in hoc quod dicit nulla nocebit aduersitas. na; aduersitas q̄ infligitur homini exigente merito precedentis peccati. nō est ad eius nocumentum sed potius ad eius profectum. Iuxta illud apostoli. Diligentibus deum omnia coo. in bo.
27 Ad illud quod obiicitur q̄ mors est a deo vindicante ꝛ ita alie pene. Dōm q̄ in opere iusticie se multum immiscet opus misericordie. Et ideo q̄uis prima dispositio ad penam fuerit vindicta. multe tamen pene consequuntur ad illam dispositionem. que potius sunt beneficia diuine misericordie ꝛ diuine visitationis. q̄; sint instrumentum ire. Cum ergo dicitur q̄ mors est a deo vindicante hoc intelligitur de ip̄a necessitate moriendi. s; ex hoc nō sequitur q̄ omnis alia pena sit a dei vindicta. imo sicut tactū est potest esse a dei misericordia. que erudit ꝛ flagellat omnē filiū quem recipit. Sic em̄ competit presenti statui.
28 Ad illđ quod obiicitur q̄ pena ordinatur ad culpam sicut econuerso. Dōm q̄ non est simile. Culpa enim habet ordinari sicut dictū est dupliciter. non solum ad prius. sed etiam ad posteri⁹. Peccatum autem s̄m q̄ huiusmodi ordinari hab; solum ad posterius videlicet ad penā. ꝛ ideo culpa semper dicit

inordinationē. nisi psentialiter assit pena. pena vo ꝑpē
ordinationē ad posteri⁹ bonū. ordinata ⁊ vtilis esse pt
etiā si nulla sit culpa in eo ꝙ punit̄ illi⁹ pene meritoria.
Illud eñ malū recōpensat̄ ꝑ maius bonū qd̄ inde elici/
tur. sicut patet in ceco nato. ⁊ in Job ⁊ in Lazaro. ⁊ in
quolibꝫ viro iusto. Ex aūt bona inde eliciant̄ inuenit̄
29 in. iiij. di. xv. Ad illud qd̄ vltimo obycit̄ iam pꝫ re/
sponsio. qꝛ ⁊ si punitio sit a diuīa iusticia. nihilomin⁹
tñ plerūqꝫ est a diuīa misericordia. Sicut eñ vult Au/
gustin⁹ in quodā sermōe quē facit de flagellatōe phara/
onis. cū de⁹ immittebat pharaoni flagella. impēdebat
misc̄die bñficia. qꝛ cor ei⁹ ad ꝯuersionē excitabat. cū vo
subtrahebat. h̄ erat ex rigore iusticie. ꝙ ꝓpter ipius pha/
raonis peccata dū illa flagella subtrahebat. ipm̄ obdu/
rari sinebat. ⁊ ꝓ tanto scriptura dicit ꝙ cor ei⁹ indura/
bat.

Onsequēter querit̄ de cōparatione pene ad diui/
ne iusticie eq̄tatē. Et circa h̄ querunt̄ duo. Pri/
mo querit̄ vtrū aliqua pena sit a deo. Secūdo
dato ꝙ sic. querit̄ vtrū oīs pena sit ab ipa.

Questio I e

Utrū aliqua pena sit a deo. Et ꝙ nō videt̄ Sap. j.
Deus mortē nō fecit. ḡ si mors inter oēs penas est ma/
xime manifesta via diuine iusticie. ⁊ hec nō est a deo. vi/
detur igit̄ ꝙ nulla alia pena sit ab ipo. Item Augu.
sup illū locū ps. Deduc me dñe in iusticia tua. cū punit
malos de⁹. nō solū malū eis infert. sꝫ suis malis eos re/
linquit. ḡ videt̄ ꝙ nulla pena ꝑ̄ id quod est. a deo sit.
Itē pena est malū repugnās nature. sꝫ ꝯditor natu/
re nihil facit ꝯtra naturā sicut vult Aug⁹. igit̄ videt̄ ꝙ
nulla pena sit a deo. Itē oīs pena inducit ꝓuatio/
nem alicui⁹ boni. ⁊ ꝓuatio boni dicit boni defectū. De/
fectus aūt nō hꝫ cām efficientē sꝫ deficientē. si ḡ de⁹ nul/
lius est causa deficiēs. null⁹ defect⁹ pōt esse ab eo. ḡ nec
pena aliq̄. Itē sicut malū culpe ꝓuat bonā disposi/
onē volūtatis. sic malū pene ꝓuat bonā dispositionem
nature. sꝫ ita est a deo natura sicut volūtas. ⁊ ita ꝯser/
uatio nature sicut ꝯseruatio volūtatis. si ḡ mala dispo
sitio volūtatis nō est a deo. pari rōne nec mala disposi/
tio nature. ḡ sicut nō est a deo culpa. ita nō est a deo pe/
na. Item sicut in deo est summa bonitas q̄tū ad re/
ctitudinē volūtatis q̄ est iusticia. sic in deo ē summa bo/
nitas q̄tum ad cōpletionē ⁊ ꝑfectionē nature. sꝫ deus
qꝛ sum̄e bon⁹ est ⁊ summe iust⁹. nō pōt facere aliquod
malū. siue aliquā iniusticiā siue peccatū. ḡ pari rōe cū sit
bon⁹ sū̄me ꝑ naturā. nō pōt ab eo egredi malū qd̄ sit in
nocumētū nature. igit̄ sic ab ipo nō exit malū culpe. sic nec
malū pene. Sꝫ ꝯtra. Esa. xlv. Ego dñs formās lucē
⁊ creans tenebras. faciēs pacē ⁊ creās malū. sꝫ h̄ nō in/
telligit̄ de malo culpe. ḡ necesse est ꝙ habeat veritatem
de aliquo malo pene. Itē expsse⁹ Deu. xxxij. Ego oc/
cidā ⁊ ego viuere faciā. ꝑcutiā. ⁊ ego sanabo. sꝫ occisio
⁊ ꝑcussio ē pena. ḡ ⁊c. Itē adhuc magis expsse Eccl. xj.
Bona ⁊ mala. vita ⁊ mors. paupertas ⁊ honestas. a deo
sunt. sꝫ hmōi sunt pene. ḡ ⁊c. Itē adhuc expssius de
nouo testa. Math. xxv. Ite maledicti in ignē eternum
sꝫ ab illo ꝓncipaliter ē pena q̄ dictat sniam sꝫ hic ē deus
ḡ ⁊c. Item Aug. in li. de li. arbi. De⁹ est auctor mali
qd̄ patimur. sꝫ h̄ est malū pene vt ibidē dicit. ḡ aliq̄ pe/
na est a deo. Item sicut act⁹ diuīe misc̄die ē parcere.
ita act⁹ diuine iusticie est punire. ḡ sicut peccati remis/
sio ⁊ indulgētia est a diuīa misericordia. ita peccati pu/
nitio est a diuina iusticia. ḡ aliq̄ pena ē a deo tāq̄ a cā.
30 R°. Dōm ꝙ pena plus dicit q̄ malū. Malū eñ im/
portat absentiā siue defectū boni. vbi dꝫ esse. Pena ve/
ro importat ordinē ad ꝯmmeritū pene. ⁊ simul cū hoc
dispositōne aliquā significat circa ipm̄ punibile. Qm̄
igit̄ tam ordo q̄ dispositio rei dicit̄ eē a deo sicut a ꝓnci/
pio. hinc est ꝙ ronabiliter ꝯcedit̄ ꝙ pena sit a deo. illa
potissime q̄ importat ordinē fundatū sup talē disposi/
onem. Et qm̄ dicit aliq̄ mō ordinē ꝓcedentē. ⁊ culpa ꝓ/
cedens nō est ex ꝯstitutōe nature sꝫ poti⁹ ex volūtatꝭ in
ordinatōe. hinc est ꝙ ⁊ si pena dicat̄ a deo. nō tñ dicit̄ a
deo facientē sed a deo vindicāte. Concedēdū est ḡ aliq̄s
penas a deo eē. sicut oñdunt rōnes ad hoc inducte pro
eo ꝙ alique pene sunt dispositōnes ipius punibilis. ⁊
dispositiones nō q̄lescunqꝫ sꝫ ordinate ꝑm rigorē diui/
ne iusticie. Ad illud qd̄ obycit̄ in cōtrariū ꝙ de⁹ mor/
31 tem nō fecit iā patet rñsio. qꝛ non negat̄ ꝙ mors nō sit a
deo vindicante. sꝫ qꝛ nō fuit a deo naturā instituēte. sꝫ
de⁹ eam infert. qꝛ hō eam meruit merito culpe. Ad
32 illd̄ vo qd̄ obycit̄ ꝙ de⁹ cū punit malos nō infert eis ma/
lū. Dōm ꝙ Augu. nō vult ibi negare penā inferri a deo
sꝫ h̄ vult ibi negare ꝙ ꝓfact⁹ ille q̄ claudit̄ i intellectu pe/
ne nō causet̄ a deo. Vñ nō dic. nō infert penā. sꝫ nō infert
malū. malū eñ dicit ipm̄ defectū sic dictū est. pena aūt
nō ē tm̄ boni defectionē sꝫ etiā dicit punibil' dispositio/
33 nem. Ad illud quod obycit̄ ꝙ ꝯditor nature nihil fa/
cit ꝯtra naturā. Dōm ꝙ si natura dicat̄ naturalis crea/
ture obediētia. vel naturale iudicatoriū ꝑm ꝙ hō est ha/
bilis ad iusticiā. qꝛ vtrūqꝫ hoꝝ dicit imediatā ordina/
tionē ad deū. sic de⁹ nō facit ꝯtra naturā. sicut nec facit
ꝯtra seipm̄. Alio mō dicit̄ vis opans ꝑm solitū cursuꝫ
etiā qd̄cunqꝫ bonū quod inest creature ex sua origine. ⁊
h̄ modo de⁹ facit ꝯ naturā siue ꝑ miracula potētie. si/
ue ꝑ supplicia vindicātis iusticie. ⁊ sic nō facit simplici/
ter ꝯtra natura. imo poti⁹ ꝑm naturā. cui⁹ opatio sub/
iacet diuine potētie. ⁊ ordinatio subiacet diuīe iusticie.
Et tū de⁹ vtit̄ creatura siue ad manifestationē diuīe po/
tentie. siue ad manifestationē diuine iusticie. vtit̄ ea ꝓ/
ut debet. Ad illud quod obycit̄ ꝙ pena dicit ꝓuatio
nem ⁊ defectū. Dōm ꝙ generaliter loq̄ndo pena nō di/
34 cit solū defectū. imo q̄dam pena est q̄ dicit verā passio
nem circa ipm̄ punibile. Unde sicut actio ignis eterni
qua agit in animā aliq̄d ē. sic ⁊ passio quā patitur ani/
ma ab igne aliquid est. Et iterꝫ aliq̄d ordinatum est. ⁊
ita a deo est a quo est oīs eēntia ⁊ oīs ordo. Et ꝓpter h̄
deficit illa rō. quia nō oīs pena dicit defectū putum.
35 Ad illud qd̄ obycit̄ ꝙ malū pene ꝓuat bonā disposi/
tionē nature. sicut malū culpe dispositionē volūtatis.
Dōm. ꝙ nō est simile. qꝛ malū culpe ꝓuat inordinate et
vituꝑabiliter. malū vo pene ꝑm ꝙ hmōi ꝓuat ordinate
⁊ laudabiliter. Et qꝛ ꝙ laudabile ē. deo attribuēdū est.
quod vo vituꝑabile nō. hinc est ꝙ recte aliquod maluꝫ
pene deo attribuit̄. malū vero culpe nō. sicut infra me/
lius videbit̄. Et ꝑ hoc patet rñsio ad vltimū qd̄ obycit
de ꝑfectione bonitatis q̄tum ad volūtatē ⁊ naturā dei
Concedo eñ bñ ꝙ vtrusqꝫ est summa ꝑfectio. qꝛ vna ⁊
eadē. Idem eñ est in eo natura ⁊ volūtas. compatio ta/
men diuine volūtatis ad culpam ⁊ penam. siue ꝯuer/
so pene ⁊ culpe ad diuinā volūtatē differens est. quia
culpa ꝓpter sui deordinationē. deordiātionē ponit cir/
ca peccantē. Pena vero nō deordinationē cōnotat cir/
ca punientē ⁊ ordinantē.

Questio II f

Utrū oīs pena sit a deo. Et ꝙ sic videt̄. ad Ro. xij.
Mihi vindictam ⁊ ego retri. ḡ vindicta ꝓprie compe/
tit ipi deo. sed oīs punitio vindicta quedā est. ḡ omnis

pena ꝛ punitio est a deo. Itē Aug⁹. dicit ꝛ habet in ẽn. Oīs pena si peccati pena est. iusta est ꝛ supplicium noīat. ſꝫ oē qđ iustū est a deo est. ġ ꝛc. Itē Ro. j. Tradidit illos de⁹ in passiones ignominie. glo. paulo ante. Deserit de⁹ nō apponendo grām. vel appositā subtrahēdo. si igit nulla pena magis caret rōne boni ꝛ pulcri q̄ subtractio grē. ꝛ passio ignominie. ꝛ hmōi pene sunt a deo sicut patet ex textu ꝛ ex glosa. ġ ꝛ oīs pena.

Itē nulla pena est acerbior q̄ pena infernalis. nulla pena hꝫ plus de rōne puatōis ꝛ defect⁹ q̄ pena mortis ſꝫ vtraq̄ istaꝝ est a deo. ġ ꝛ oīs alia pena. Itē subtractio grē directe opponit collatōi grē. ſꝫ granā dare hoc maxime placet diuine bonitati. ġ inter oēs penas minime est hec pena a deo autore. ſꝫ hec est a deo autore. ġ ꝛ oīs alia. Probatio minoris. In subtractōe grē ē gratie adnihilatio. ꝛ q̄dam dei de habitaculo cordis expulsio. ſꝫ opatio adnihilatōis soli deo est possibilis. sicut dicit Hug. cū sit infinita distantia inter extrema. ꝛ ꝑterea nihil pōt deum eijcere. ġ videt q̄ talis subtractio grē nō possit eē nisi a deo tanq̄ ab autore. Itē oē illud qđ ordinat inordinatū. ꝛ restituit honorē deo sublatum est a summo ordinatore. ꝛ honoris ꝓprij zelatore. ſꝫ omnis pena fm q̄ hmōi est ordinatiua culpe. in omī etiam punitōe honor redditur deo. etiā subtract⁹ p culpam. ġ oīs pena fm id qđ est pcedit a diuina iusticia.

Sed ↄtra. Excecatio est q̄dā pena. ſꝫ excecatio nō est a deo. ſꝫ ex ꝓpria malicia. sicut dr Sap. ij. Excecauit illos malicia eoꝝ. ġ nō est oīs pena a deo. Qꝫ aūt excecatio nō sit a deo. apparet tā ex textu q̄ ex verb Augusti. q̄ dicit sup illud Jo. j. lux in tenebris lucet. ibi dicit q̄ quomō ceco pn̄s est lux corpalis ꝛ ipe nō est pn̄s lumini. sic intelligēdū est in luce spūali. ꝛ hꝫ ipe textus innuit. Itē amissio siue expoliatio gratuitoꝝ est q̄dam pena. ſꝫ hꝫ nō est a deo. imo poti⁹ a diabolo. fm q̄ dicit Luc. x. de hoīe descēdente a hierusalē in iericho q̄ a latronibꝫ fuit vulneratus ꝛ spoliat⁹. ġ nō oīs pena est a deo. Qꝫ aūt expoliatio gratuitoꝝ nō sit a deo apparet p hꝫ qđ dicit Ans. q̄ hō nō hꝫ gratiā nō q2 deus nō dat. ſꝫ q2 ipe non recipit. Itē imaginis deformatio est q̄daꝫ pena. sed deus imaginē suā nullo mō deformat. imo indignatur ↄtra deformātē. ġ nō oīs pena est a deo. Qꝫ aūt imaginis deformatio nō sit a deo apparet. q2 imaginē dei deformare est ↄtumeliā deo inferre. ſꝫ de⁹ nunq̄ facit sibi ↄtumeliā. ġ nunq̄ deformat imaginē suā. Itē si nullus pur⁹ defectus est a deo. aliq̄ pena est purus defect⁹ ġ aliqua pena nō est a deo. Maior manifesta est p se. q2 defectus nō hꝫ causam efficiētē sed deficientē. ſꝫ de⁹ nullius est cā deficiēs. Minor pbat. q2 ignorātia nihil aliud est q̄ spūalis tenebra. ġ est puatio pura. ꝛ ignorātia est pena. ġ ꝛc. Itē nullū viciū est a deo. aliq̄ pena est viciū. vtpote malicia ꝛ ↄcupiscētia. ġ aliq̄ pena est q̄ nō est a deo. Maior ꝛ minor p se sunt manifeste. Item nullū peccatū est a deo. ſꝫ aliqđ peccatū est pena. sicut oñsum est supra. ꝛ manifeste apparet ī illa deformitate q̄ remanet in aīa post culpā ꝑpetratā. ġ aliqua pena ē

36 que nō est a deo. Rꝫ. ad pdictoꝝ intelligētiā notādū est q̄ pena de generali acceptōe dicit nocumētū ordinatū. nocumētū aūt cōparatōnē hꝫ ꝛ ad ipm nociuū. ꝛ ad illud qđ patit nocumētū. ꝛ ad illud fm cui⁹ puatiōnē nocumentū illud attendit. Et fm istā triplicē comparationem nomē pene hꝫ triplicē acceptiōnē. Uñ dicit pena aliq̄ñ actio rei ledentis. fm q̄ adustio ignis infernalis dicit esse pena reproboꝝ. Dicit etiā pena passio rei lese siue punite. fm q̄ dicit afflictio reproboꝝ est eoꝝ pena. [illegible]. Dicit etiā defectus alicui⁹ boni in quē incurrit ex illa passione. sicut defect⁹ quietis. salutis. ꝛ pacis. ē pena reproboꝝ. Quocūq̄ aūt istoꝝ modoꝝ dicat pena siue actio. siue passio. siue defectus. ſꝫ nomē pene vt sic impositū est ab ordine. ꝛ qđ dicit noīat vt ordinatum. Et q2 omē ordinatū vt tale pcedit a deo a q̄ est oīs ordo. q̄ncūq̄ mō dicat pena. ꝛ q̄cq̄d dicit pena in q̄ntum pena. a deo est. ꝛ q2 omē ordinatū a deo est. a deo enīꝫ habet q̄ sit ordinatū. ꝛ deo placet oīs ordo. ꝛ idē est fieri deo autore ꝛ deo volēte. Si aūt loq̄mur de pena fm illud qđ subest huic ordini a q̄ imponit nomē pene. tūc dicendū est q̄ si pena dicat defect⁹ siue carētia alicuius boni. sic dicendū est q̄ talis defect⁹ nō est a deo. nō enīꝫ habet cām efficiētē ſꝫ deficiētē. nec pena q̄ talē defectuꝫ noīat est a deo. Si aūt pena dicat ipa passio rei punite q̄ est via ad defectū alicui⁹ boni. tūc distinguēdū est. q2

37 q̄dam est passio q̄ est ordinata. q̄dā vero q̄ q̄uis sit ordinata fm q̄d. est tñ deordinata simpliciter. q̄dam vo medio mō se hñs. Passio illa q̄ est ordinata simplr est illa passio q̄ ē pure penal. sic passio famis ꝛ sitiꝫ. ꝛ tal' passio a dō ē. vñ fames ꝛ sitꝫ a deo dr̄ eē. Passio vo q̄ est deordinata simplr. ſꝫ ordīata fm q̄d est illa q̄ ē culpabilis. sicut est deformatio imaginis ꝛ corruptio habilitatis ad bonū. ꝛ talis nō est ↄcedēda eē a deo. Passio vo media est illa q̄ est passio viciosa. vtpote illa q̄ est ex rebelliōe carnis ad spm. q̄ q̄dāmodo ordinata est ad culpā pcedentē. q̄dāmodo deordinata est. q2 est declinatiua ad culpā sequētē. ꝛ hec nō ↄcedit eē a deo. Et magister dixit supra dist. xxxj. q̄ fomes ꝛ ↄcupiscētia nō hñt deuꝫ autorē. ſꝫ diabolū aut hoīem. Et sic distinctū est de pena put dicit actio rei punitiue. Ex pdictis igit patet q̄

38 etsi oīs pena sit a deo in q̄ntum tenet rōnem pene. non omē eñ qđ dicit pena a deo est. imo q̄dam est a deo. quedam nō. Illa est a deo q̄ dicit oppositionē aliquā. ita q̄ nō noīat deordinationē. ꝛ hec est simplicit pena. Illa vero nō est ↄcedēda eē a deo q̄ noīat simplr defectū. vel q̄ noīat positionē aliquā cū deordinatōe. Uñ nec ↄcedit a deo eē excecatio. nec obduratio. nec imaginis deformatio. nec grē subtractio siue expoliatio. nec error. nec ignorātia. nec ↄcupiscētia. nec his ↄsimilia. oīs eñ hec vel dicunt defectū vel deordinationē aliquā. Concedende sunt igit rōnes oñdentes q̄ oīs pena est a deo

39 Ad illud qđ obijcit q̄ oīs vindicta est a deo. ꝛ similiter ad sequēs q̄ dicit q̄ oīs pena iusta est. Dicēdū q̄ ille due rōnes nō ↄcludūt nisi q̄ pena sit a deo sub rōne pene. sic eñ aliq̄d dicit qđ respicit ordinē q̄ attēdit fm vltionē diuine iusticie. De eo aūt qđ subest nō oportet illđ intelligi q̄ sit a deo. Nā crimina criminibus vindicant fm q̄ sancti dicūt ꝛ supra oñsum fuit. Ad illđ quod

40 obijcit q̄ passio ignorātie ꝛ subtractio grē est a deo. Dicendū q̄ ꝓprie loquēdo neutrū a deo eē ↄcedit nisi ꝑmissiue. fm q̄ deus dr̄ obdurare. q2 ipa nō apponēte gratiā hō obdurat. sicut etiā de⁹ dicit tradere in desideria cordis. Uñ glosa dicit ibidē. Tradere est ꝑmittere ꝛ nō incitare sed dimittere. pcedētibꝫ q̄ppe culpaꝝ causis. iure ꝛ merito deserunt a deo. ꝛ p hꝫ q̄ deserunt. desiderijs tradunt. Siliter q̄ dicit de⁹ grām subtrahere. hꝫ non est q̄ auferat datā. ſꝫ q2 hoīe se auertēte. de⁹ eam nō ↄtinuat.

41 Ad illud qđ obijcit de pena mortis ꝛ eterne damnationis. Dicendū q̄ vtraq̄ a deo est. vtraq̄ eñ positionem aliquā vel dispositionē noīat sine deordinatōe aliqua. Et si obijciat q̄ pena infernalis ē acerbissima. Dicendū q̄ acerbitas nō impedit q̄n pena sit a deo. ſꝫ potius deordinatio ꝛ defect⁹. Et si obijciat q̄ mors dicit

defectū. Dicēdū q mors nō eām dicit defectū. imo dicit passionē ⁊ egressum ab ea in nō esse q̄ quidem est ganie ⁊ corpis separationē. vbi ē dolor ⁊ afflictio. ⁊ licet defectus sequatur ad illā passionē. mors tn̄ nō noīat purū defectū. sz post passionē ⁊ trāsitū illū. ⁊ iō ꝯcedit mors eē a deo q̄uis nō ꝯcedat de alijs penis quar noīa īponunt ab 42 ipo defectu. Ad illud qḋ obijcit q subtractio grē est a deo. Dōm q falsum ē ꝓprie loquēdo. nisi dicat ꝑmissiue vt dictū ē. Nō ḡo obijcit q vbi est adnihilatio ⁊ vel expulsio. Dōm q dtū expelli nō est aliud q̄ grām dei re 43 pelli. Gratiā aūt dei repelli nō est aliud q̄ grām corrū pi. ꝓ eo q ipa cū sit accidēs nō hz saluari nisi in subiectā na rōnali. Gratia aūt corrūpit ⁊ adnihilat nō ꝑ actūez ꝯtrarij agētis. sz ꝓpter defectū in seipa. Deficit aūt in se ipa ꝓpter h̄ q subiectū deficit sibi. Alia eām nō est nata eē subiectū grē nisi ꝑ ꝯuersionē sui ad deū. Et iō cū se a deo auertit. iā grā gratificatēs in ea nō pt saluari. ⁊ iō in se 44 ipa deficit. Nō ḡo obijcit q nihil pt grām adnihilare deū de habitaculo suo eijcere. Dicēdū q illa rō pcedit acsi talis adnihilatio vel abiectio fieret ꝑ virtutē alicuius agētis. h̄ aūt nō fit. imo fit ꝓpt ineptitudinē suscipientis sicut visum ē. Ad illud qḋ obijcit q oē ordi 45 natum ⁊ qḋ reddit honorē deo ē a deo. Dicendū q hoc vez est inq̄tum tale. Sz tū assumit q oīs pena ē hmōi verum est inq̄tum pena. ⁊ tunc conclusio vera est. videlicet q oīs pena inq̄tum pena a deo est. sed si ex hoc arguatur vlteri⁹ q omē illud quod dicitur pena ē a deo vt pote culpa. vel vicium. vel defectus. fiet sophisma fm accidēs quia quedā que deo attribuere possunt potius sonāt in contumeliā q̄ in gloriam. Et propterea si alicubi vnq̄ inueniatur q concupiscentia vel ignorancia vel cetera similia a deo sint exponēda sunt verba. vel dicta sunt eē a deo. quia sunt permissiue. vl' q dicuntur eē a deo inq̄tum sunt pene. vel dicunt eē a deo rm q concernunt aliquid ens. nō fm illud a quo pmo ⁊ pncipaliter imponunt.

Dist. xxxvij. Utrū actio substrata. i. in q̄ peccatum cōmittit sit a deo ⁊c.

Unt aūt ⁊ alij plurimi longe aliter de peccato ⁊c. Supra ondit mgr̄ q̄mō peccatū sit peccati pena. ad declarandū q̄liter peccatū est puatio. In hac pte intēdit mgr̄ inqrere vtrū actio in q̄ peccatū cōmittit sit a deo. ꝓpter h̄ qḋ supra dictū fuit q peccatum ē act⁹. Et q̄m sup̄ pscrut⁹ fuit opinionē illoz q̄ dicunt actōez substratā malicie eē a deo. hic secūdo pscrib alia opinionē q̄ q̄dam ponebat nec maliciam nec actōez malā esse a deo. Diuidit aūt ꝑs ista in duas ptes. In quaz pma ponit pdictā opinionē. In secūda ḡo opponit ꝯtra opinionē ptis aduerse. ibi. In h̄ aūt ḡbo superioz sententie ⁊c. Prima ps hz tres ptes. In pma explicat mgr̄ illā opinionē. In secūda ḡo subiūgit ei⁹ defensionē ibi. Illa qz Augu. verba qbus dicit ⁊c. In tertia ḡo ex pdictis elicit quādā ꝯclusionē. ibi. Ex q̄ colligit res aliqs ⁊c. Siliter secūda ps pncipalis hz tres ptes In pma pte opponit ꝯtra aduersam opinionē. In secūda ḡo loco determinationis ponit quandam commonitionem ad auditoris eruditionē. ibi. Intendant diligenter his verbis ⁊c. In tertia vero remouet quandaz dubitationem. ibi. Cum igitur omnes catholici tractatores in hoc consentiant. ⁊c.

Explicat alioz opinionē q̄ dicunt malos act⁹ nullo mō esse a deo nec eē bonos. siue in eo q sūt siue alio modo. a

DI. XXX VII

Q nec mala volūtas nec malus act⁹ sit bona. nec sunt ex deo. Q a⁹ e peccatuz nihil eē dicit

Unt aūt ⁊ alij plurimi longe alit' de peccato ⁊ de actu sentientes. Asserunt eām voluntatē malā ⁊ actum maluz peccata esse. ⁊ nulla rōne bona. nec fm aliquā rōnem ex deo autore esse. q sine deo fiūt. Sine eo nāqz (vt ait euangelista) factū est nihil. i. peccatū. Qḋ dicitur esse nihil nō q nō sit actio vel volūtas mala q̄ aliqd est. sz q a vero eē separat hoīes. et ad malū trahit. ⁊ sic ad nō esse deducit. Qui enim a summi boni participatione recedunt. qḋ solū vere ac ꝓprie est. merito nō eē dicunt. Ideoqz Augustin⁹ dicit super Johannē. peccatū nihil eē. ⁊ nihil fieri cū peccant hoīes. Hac ergo rōne astruunt peccatū nihil esse quia a vero eē hominē elōgat. Uoluntatēqz malā atqz actionē siue locutionem malā peccatū esse dicunt. quia p̄uaricatio ⁊ inobedientia hec sunt. ⁊ contra legē dei fiunt. q̄ tamen sunt. sed ab homīe vel diabolo nō a deo. Nullatenus eām hec a deo esse dicunt siue inquātum sunt siue alio modo.

Ponit opinionis pdicte defensionē qualiter scz determināt verba August. premissa quibus ait. Omne quod est inq̄tū est. bonū est. b

Illa quoqz Augustini verba quibus dicit. omne quod est. inquantū est bonuz esse. ⁊ deum habere autorem. de naturis siue de substantijs eām accipienda fore tradunt. Substantie vero nomine atqz nature. dicunt significari substātias ipas ⁊ ea que naturaliter habent. scilicet que concreta sunt eis. sicut anima naturaliter habet intellectum ⁊ ingenium ⁊ voluntatem ⁊ huiusmodi. qḋ ex verbis August. premissis colligitur vbi bonuz hominem appellat bonam naturam. ⁊ malū hominem malam naturam. Scdm hanc ergo assertionem vel acceptionem mali. actus nō sunt nature vel substantie. nec etiam boni actus. qḋ vtiqz videtur August. innuere in libro retractationum. distinguens inter substantias siue naturas ⁊ bonas actiones siue malas. Aperiens enim q̄modo intelligendum sit quiddam in libro de vera religio. ab eo traditum ait. Hoc de substantijs atqz naturis dictum est. Inde enim disputabat. nō de bonis actiōibus atqz peccatis. Aperte hic videtur diuidere inter naturas siue substantias ⁊ actiones siue peccata. Ideoqz asserunt prefati doctores. actiones interiores vel exteriores nō esse naturas vel substātias. que si male sunt. peccata sunt. neqz a deo sunt. Q vero mali act⁹ non sunt nature. Augu. videt notare in prima respō-

Scdm q̄d act⁹ mali n̄ sunt nature v' substantie

a Opera diaboli que vicia dicunt actus sunt non res. Sz contra. Fulgentius dicitur habetur in glo. sup. Roma. i. Deus illius rei est vltor cuius non est actor. g. si deus est vltor peccati. peccatum est res. Item videtur quod contraria implicent in illo verbo. Omne enim ens est aliq res. sz vicium est actus sicut ipse dicit. et actus est quedam differentia entis. g. idez est dicere vicia esse actus et non res. quod affirmare in fertur et negare superius de eodem quod est impossibile. Item ipse Augu. videtur sibi contra dicere cum dicit in ench. q aliq sunt res quibus homines mali sunt. et tales non sunt nisi vicia et peccata. g. vicia sunt res.

R. Dicendum q res accipitur communiter. et proprie et magis proprie. Res secundum q communiter dicitur dicitur a reor reris et sic comprehendit omne illud quod cadit in cognitione siue sit res extra/ rius siue in sola opinione. Proprie vero dicitur res a ratus rata ratum secundum q ratum dicitur esse illud quod non tantummodo est in cognitione. immo est in rerum natura. siue sit ens in se siue in alio. et hoc modo res conuertitur cum ente. Tertio modo dicitur res magis proprie secundum q dicitur a ratus rata ratum prout ratum dicitur illud q est ens per se et fixum. et sic res dicitur solum de creaturis et substantiis per se entibus. Si igitur res accipitur primo modo. peccatum est res et quantum ad actionem substratam. et quantum ad deformitatem et sic accipit Fulgentius. Si vero res dicatur secundo modo sic peccatum dicitur res non ratione deformitatis sz ratione actus substrati. et sic accipit Aug. in ench. Tertio modo accipiendo hoc nomen res. sic peccatum nec est res ratione deformitatis. nec ratione actus substrati. Et sic accipit Augu. in verbo proposito. cum dicit q opera diaboli vicia sunt non res. Et per hoc pa/

tet responsio ad totum. b Quod natura non est. deus non fecit etc. Videtur hoc esse falsum. quia multa sunt que sunt preter naturam. et tamen constat q a deo sunt. sicut multa accidentia que inducuntur per acquisitionem et per violentiam. et etiam per gratiam et per miraculum. Item omne quod est natura aliq. vel est substantia. vel proprietas ei naturaliter inherens. sed multa sunt que nec naturaliter insunt. nec per se sunt. g. non videtur esse verum illud quod dicitur. q deus non fecit illud quod natura non est. R. Dicendum q sicut hoc nomen res tripliciter accipitur. ita hoc nomen natura. vno modo dicitur natura res que naturaliter est. vel proprietas que naturaliter inest. Secundo modo dicitur natura largius. non solum res per se ens vel proprietas naturaliter inherens. sed etiam omne quod conseruat naturam vel quod saltem aliquid bono non priuat. et istos duos modos ponit magister litera. Tertio modo dicitur natura largissime omne ens quod est in aliqua re materiali. siue sit naturaliter inherens siue non. siue sit salutiuum siue non. Cum ergo dicit August. q natura est omne quod deus fecit. potest accipi natura tribus modis. secundum q facere dei accipitur tripliciter. Uno enim modo facere dicitur deus

creando. secundo modo concreando. tertio modo cooperando. et ita secundum q extenditur verbum faciendi extenditur nomen nature. sicut facere dicitur deus actionem substratam peccato cooperando libero arbitrio. sic etiam nomen nature se extendit ad illam actionem. Et sicut facere dei nunquam se extendit ad deformitatem. sic nec natura. Et ideo ex hac auctoritate non potest haberi q actio substrata deformitati non sit a deo.

c Quid ergo mirum si deus dicitur non esse actorem iniquorum

Dist. xxxvij. ps. i.

siones contra pelagianos ita dicens. a Opera diaboli que vicia dicuntur actus sunt. non res. Idem in quarta responsione. Omne malum natura non est. sz actus accidens alicui ex defectu boni. Quobrem b quod natura non est. deus non fecit. quia natura est omne quod fecit. Item omne quod natura bonum est. deus ex nihilo fecit. non diabolus.

Ex predictis elicit quandam conclusionem. scz q secundum illos res aliq sunt que a deo non sunt. quibus homines mali sunt. c

Ex quo colligitur res aliquas esse que a deo non sunt. eisque homines mali sunt. Quod nihilominus et ipsi concedunt innitentes verbis Augu. superius positis. qui in ench. determinans illa verba prophete Ue his qui dicunt bonum malum dicit de ipsis rebus quibus homines mali sunt. non de hominibus hoc esse intelligendum. Sunt ergo aliq res quibus homines mali sunt. Id autem quo homo fit deterior a deo non est. quia vt ait Augu. in li. lxxxiij. questionum deo autore non fit homo deterior. Non est ergo deus autor rerum quibus homo deterior fit. At sunt alique res vt dictum est quibus homines mali sunt. sunt ergo aliq res que a deo non sunt. quia peccata ipse sunt. Ideoque scriptura in pluribus contestatur locis deum non esse autorem malorum. i. eorum que peccata sunt.

Opponunt contra aduersarum opinionem ex illo verbo deus autor malorum non est. d

In hoc autem verbo superiorum sententie recte opponitur. qui dicunt deum non esse autorem eorum que mala sunt in quantum mala sunt. sed in quantum sunt. et in quantum mala sunt. dicunt ea nihil esse. c Quid ergo mirum. si deus dicitur non esse autor eorum in quantum nihil sunt. cum nihili nullus actor existere queat. Ideoque cum dicitur deus esse autor omnium que sunt. bonorum isti subintelligi volunt. Bona autem illa esse dicunt que naturaliter sunt. Ea vero naturaliter esse dicunt non solum que substantie sunt. vel concreta substantiis. qualiter supra acceperunt. sed et omnia que naturam non priuant bono. Et ita secundum eosdem multiplex in scripturis fit intelligentia. vbi de natura. siue de substantia. vel de his que naturaliter sunt. sermo occurrit. Sed super illum locum ps. Non est substantia. ita Augu. de substantia disseruit. vt premisse sententie videatur consentire dicens Substantia intelligitur illud quod sumus quicquid sumus. homo. pecus. terra. sol. omnia ista substantie sunt. eo ipso quo sunt nature ipse. substantie dicuntur. Nam quod nulla est substantia. nihil omnino est. Substantia ergo est aliquod esse. deus fecit hominem in substantiam sed per iniquitatem lapsus est homo a substantia in qua factus

nihil sunt· cũ nihili nullꝰ actor existere queat· videt̃ effi/cacıter arguere· Cũ enĩ peccatũ aliq̃ mõ habeat actorẽ ⁊ nõ possit habere ſm ꝙ nihil· hʒ ꝗ ſm ꝙ aliq̇d ẽ· ſi igitur nullo mõ habeat deũ actorẽ· videt̃ ꝙ pcm̃ inq̃ſtũ actus

4 est a deo nõ ſit. Rꝰ· dõm est ad h̃ ꝙ istud argumẽtũ deficit· qꝛ aliter peccatũ ẽ nihil· a lit̃ illud quod nullo mõ ẽ· peccatũ enĩ formali ter nihil est · nihilominꝰ tñ cir/ca aliq̇d ẽ· ⁊ ali/cuiꝰ boni ꝓuatõ est· ⁊ ꝗ̃ṽis illud quod nullo mõ est· nõ possit habere actorẽ· tñ illud quod dicit̃ defectum circa ens potest habe re actorẽ· nõ in/quã actorẽ effici entẽ· ſʒ deficien tem· Et ſic parʒ ꝙ rõ illa nõ re/cte procedit.

d Iniquitas q̇ppe ipſa nõ est ſubstantia· Cõ/tra· Aut enim ſubstantia dicit̃ ꝓpꝛie· aut dicit̃ cõmuniter· Si dicit̃ ꝓpꝛie· etiã nec iuſticia est ſubstantia· Si dicitur cõmuni ter· ꝗ omne qđ habet aliquã eſ/ſentiam dicitur ſubstantia· ſed habitus malus habet aliquam eſſentiã inq̃ntũ habitꝰ· ergo vi/detur ꝙ malus habitus (vt lu/xuris) debeat lau dare deũ. Rꝰ

5 dicendum ꝙ ſi/cut nomẽ nature multipliciter accipit̃· ita ⁊ nomẽ ſub/stantie· Preter enim illos quattuoꝛ modos quos dicit philoſophꝰ ꝙ ſubstantia dicit̃ materia ⁊ forma· compo ſitum ⁊ eẽntia vniuſcuiuſqʒ· potest aliter distingui ſub stantia iuxta verba beati August· Uno modo vt dicat̃ res ꝑmanens ⁊ per ſe ſtans· Alio modo vt dicat̃ res ꝑ manens nõ tamen per ſe ſtans ſed alij inherens · Ter/tio modo vt dicatur ſubstantia quelibet eſſentia actu ens · ſiue per ſe ſtans ſiue nõ · ⁊ hoc modo ſubstantia ſe extendit ad omne ens· Et ſic accipit Augu · cum dicit ꝙ nulla ſubstantia est nihil omnino · cum ergo dicit̃ ꝙ iniquitas ſubstantia nõ est· Dicendũ ꝙ iniq̃tas accipi tur abstracte ꝓ ipſa deformitate· nõ ꝓ habitu circa quẽ deformitas ꝯſiſtit. e Penaꝝ enĩ deꝰ autoꝛ est· Ui/

d est·ᵈ Iniquitas quippe ipſa nõ est ſubstãtia Nõ enĩ iniq̃tas est natura quaʒ formauit deꝰ· ſed iniq̃tas est ꝑuerſio quã fecit hõ Nature oẽs ꝑ ipm̃ facte ſũt· ini quitas ꝑ ipm̃ facta nõ est· quia iniquitas nõ est ſubstantia· In illo hymno triũ pueroꝝ vniuer ſa creatura laudãs deũ cõme moꝛat̃· laudant enĩ oĩa deũ· ſʒ q̃ fecit deꝰ· laudat ibi ſerpẽs de um· ſʒ nõ auaricia· Oĩa repti lia ibi noĩata ſunt· ſʒ nõ aliq̃ vi cia· Uicia enĩ ex nobis ⁊ ex nr̃a volũtate habemꝰ· ⁊ vicia non ſunt ſubstantia.

Ponit cõmonitionẽ vt erudiat. e

Intendãt diligẽter his ver bis ꝑmiſſaꝝ aſſertores ſentẽtia rum· ⁊ ꝑcipe poterũt rõnem et cãm dictoꝝ. vbi ſcriptura de na tura vel ſubstãtia mẽtionẽ facit Illaꝝ vero ſententiaꝝ iudiciũ prudẽtis lectoris (cui vtriuſqʒ ſentẽtie noticiã plenarie dedi mus) arbitrio relinquimꝰ ad ea que adhuc nobis ſupſunt tra ctanda festinantes.

Remouet dubiũ Qꝛ de pec cato nõ de pena intelligit̃· cum dr̃ deꝰ nõ autoꝛ mali. e

Cum igit̃ oẽs catholici tra ctatores in hoc ꝯſentiant ſcʒ ꝙ deus nõ est autoꝛ maloꝝ· cauẽ dum est tñ ne maloꝝ nomĩe pe

detur h̃ eſſe falſum· qꝛ nullꝰ deꝰ est actoꝛ niſi qđ hʒ exẽ plar i deo· ſʒ pena ſm ꝙ pena nõ hʒ exẽplar i deo· ꝗ vi/det̃ ꝙ deꝰ nõ ſit actoꝛ pene. Itẽ idẽ est fieri deo acto/re ⁊ deo volẽte· Sʒ ſicut dicit Damaſ· Dñs nõ plaſma uit nos ad puniẽdũ· ꝗ ſi deo ñ placẽt mala pene· vr̃ ꝙ ñ ſunt ab ipſo tãq̃ ab actore· Rꝰ·

6 dicẽdũ ꝙ q̃dam ſunt q̃ exemplar hñt in deo ſm ꝯformitatẽ q̃ at tendit̃ circa ad eſſe eoꝝ ſpẽale· q̃dã h̃o ſm ꝯfor mitatẽ q̃ attẽdit̃ q̃ntũ ad eẽ gene rale· Quãuis ꝗ pena ſiue paſ/ſio ñ habeat cor reſpõdẽs in deo paſſionẽ vel pe nã hʒ tñ corrñ/dẽs i genere en/tis ⁊ i genere oꝛ dinis· ⁊ iſtõ ſuf ficit ad h̃ ꝙ ha beat aliqđ i deo

7 exẽplar· Ad ali ud dicẽdũ ꝙ vo lũtas in deo du plex ẽ· vtz añs ⁊ ꝯñs · et q̃uis pena nõ ſit a vo lũtate añcedẽte nihilominꝰ ñ ẽ a volũtate ꝯſe/quẽte · Qualit̃ autez pena ſit a deo ⁊ q̃ h̃ deter/minatũ est ſup diſ· ꝑcedẽti. Li cet aũt mgr̃ di/cat penã ẽ a deo ẽẽ· nõ tñ h̃ intel ligendũ est vni/uerſalit̃· tõ ad h̃ ꝙ iſta v̈ba q̃ di/cunt̃ in hac diſ. intelligantur ſa ne · neceſſario opoꝛtet iſtas q̃ttuoꝛ ꝓpõẽs tãq̃ reglas infallibiles ſupponere· Quarũ ꝑma ẽ ꝙ oẽ illud qđ dic̃ poſitũ aliquã ẽ a deo· Se/cũda ẽ ꝙ oẽ illud qđ aliquẽ oꝛdinẽ dic̃ inq̃ſtũ hmõi est a deo· Tertia ẽ ꝙ nullꝰ defectꝰ ſm ꝙ hmõi ẽ a deo· ꝓpter h̃ ꝙ h̃ repugñt diuĩe potẽtie· Quarta ẽ h̃· ꝙ nullũ inoꝛdina tũ ſm ꝙ hmõi ẽ a deo· qꝛ repugñt diuĩe ſapie· His autez tãq̃ manifeſtiſ ꝑſuppoſitis oꝫ etiã ſcire diſtinguere· pri mo circa penã q̃ntũ ad rõnẽ pene· ⁊ q̃ntũ ad illud qđ ſub ſternit̃· Secũdo opꝫ ſcire ꝙ aliq̃ pena ẽ a cta· aliq̃ cõ/tracta· aliq̃ inflicta· Tertio opꝫ intelligere diſtinctio nem huiꝰ noĩs res · q̃m dicit̃ tripliciter · Quarto opꝫ intelligere diſtinctionẽ huiꝰ noĩs natura ⁊ ſubstantia ſm ꝙ diſtincta ſunt ſupra· Et his intellectis manifeſtã tur ea que dicuntur in fra.

nas ſicut peccata generaliter includas·ᵉ Penaꝝ ei deꝰ autoꝛ e est· ſicut ipſe ꝑ ꝓpheta ait· Nõ ẽ malũ in ciuitate qđ dñs nõ fece rit· Item alibi ex ꝑſona ſua ait· Ego ſum deꝰ creans malũ ⁊ fa ciẽs bonũ· Ecce hic dr̃ creaſſe ⁊ feciſſe malũ· ſʒ mali noĩe pena intelligit̃ nõ pctm̃· ſicut e cõuer ſo· cũ dicit̃ deꝰ nõ eſſe autoꝛ ma loꝝ· noĩe mali pctã intelligunt̃ Ideoqʒ August· q̃ dixerat in li. lxxxiij· q̃ſtionũ ꝙ deꝰ autoꝛ ma li nõ ſit· in ꝑmo libro retracta· q̃ mõ id intelligendũ ſit aperit di cens· Uidẽdũ ẽ ne male intel ligat̃ qđ dixi· Deꝰ autoꝛ mali ñ est· q̃ ⁊ oĩm q̃ ſunt autoꝛ est· qꝛ inq̃ſtũ ſunt intãtũ bona ſunt· ⁊ ne hinc putet̃ nõ ab illo eẽ pe nam maloꝝ q̃ vtiqʒ malũ ẽ his q̃ puniunt̃· ſed hec ita dixi ſicut dictum est· Deus mortẽ nõ fec cũ alibi ſcriptum ſit· moꝛs ⁊ vi ta a dño est· Maloꝝ ergo pena que a deo est· malũ est q̇dẽ ma lis· ſʒ in bonis dei opibus est· q̃ niã iuſtũ est vt mali puniantur ⁊ vtiqʒ bonum est omne quod iuſtum est· Sic ergo dicit̃ deus nõ feciſſe moꝛtẽ· quia nõ fecit il lud ꝑ quo moꝛs infligit̃· i· pec catum· Audiſti lectoꝛ cauſam dictoꝛum ex qua ſana intelligẽ tia ſumatur cum dicitur· Deus non est autoꝛ mali· ⁊ deus moꝛ tem nõ fecit.

Amos·iij

Iſa·..

Sap·j·

D intelligentiā hu⁹ ptis in q̄ magister inq̄rit
vtrū actio culpabilis sit a deo. incidit hic q̄stio
circa duo p̄ncipalit̄. Primo querit̄. Utrū om/
nis actio sit a deo. Secūdo q̄ritur. Utrū actio defecti/
ua s̄m q̄ defectiua a deo sit. Circa p̄mū querunt̄ tria.
Primo querit̄. Utrū a deo sit oīs actio s̄m q̄ actio. Se
cundo q̄ritur. Utrū a deo sit oīs ꝯseruatio. Tertio q̄/
ritur. Utrum a deo sit oīs cōpositio.

Questio. I a

Utrū oīs actio s̄m q̄ actio sit a deo ⁊c. Et q̄ sic vide
tur Joh. xv. Sine me nihil potestis facere. s3 oīs actio
aliq̄ mō est ens. siue sit actio peccati siue alia. ergo ⁊c. Si
tu dicas q̄ illud intelligit̄ de actione bona. Cōtra Esa.
x. Nunq̄d eleuabit̄ securis ꝯtra eū qui secat ī ea. Glo.
Sicut instrumēta nihil sunt p se agentia. ita sennache
rib nihil p se opatus ē. s3 ergo actio sennacherib mala erat
⁊ crudelis. ⁊ sennacherib in illa actione erat instrumē/
tum dei. videt̄ ergo q̄ oīs mala actio sit ab ipso tanq̄ a pri/
mo p̄ncipio. Itē que sunt eiusdē generis hn̄t eadē p̄n
cipia p̄ma. s3 dare elemosynā ppter deū ⁊ dare elemo/
synā ppter vanā gloriā eiusdē generis actiōes sunt ī ge
nere nature. si ergo actio ista qua q̄s dat elemosynā ppter
deū est a deo. videt̄ q̄ ⁊ actio illa qua q̄s dat elemosynā
causa inanis glorie sit a deo. Itē opatio miraculorū
est a solo deo. s3 aliq̄s in faciendo miracula peccat. q2
facit ppter vanā gloriā. ergo videt̄ q̄ aliqua actio substra
ta deformitati culpe sit a deo. ergo pari rōne ⁊ oīs alia.
Itē omīs sciētia a dn̄o deo est. s3 aliq̄s addiscit ppt̄
auariciā. ergo cū addiscere nō possit nisi deo coadiuuante
⁊ coopante. ⁊ illud addiscere sit peccatū. actio substra/
ta peccato compat̄ ad deū sicut ad p̄ncipiū. Itē ali/
quis adulterādo generat prolē. Quero igitur vtrū illa
actio siue coitus ille sit a deo vel nō. Si ē a deo. habeo
ppositū. Si nō est a deo. ergo proles genita nō est a deo.
si igit̄ h̄ est īpossibile ponere q̄ aliq̄s bō sit q̄ nō sit a deo
ergo ⁊ illud ex q̄ sequit̄. vi3 q̄ actio substrata peccato non
sit a deo. Itē actio q̄ subsitit peccato n̄ oīno nihil
est sicut manifeste apparet. Si igit̄ aliquo mō est ens.
quero a quo sit. Si est a potētia creature. necesse est q̄
sit ab ea s̄m id quod h3 de entitate. illud ergo s̄m q̄ actio ē
ab illa potētia. aut est a deo. aut nō. Si est a deo. cū om
ne illud qd est cā cause. sit causa causati p se intelligēdo
vid elicet. si mediū causatū est cā postremi s̄m id qd h3
a p̄mo. tūc sequitur necessario q̄ talis actio sit a deo. Si
vero nō est a deo. tūc q̄ro aut est a se. aut ab alio. Si ab
alio. tūc q̄ro similiter de illo alio. aut est a se aut ab alio
ergo vel erit abire in infinitū. vel erit ponere q̄ creatura
aliq̄d habeat a seipa. vel q̄ habeat ab alio q̄3 a deo quod
sit p̄mū p̄ncipiū in q̄ sit status. s3 hec oīa sunt īpossibi/
lia. ⁊ sequitur ex h̄ q̄ aliq̄ actio nō est a deo. ergo ⁊c. Sed
ꝯtra. De⁹ nō facit ꝯtra suā p̄hibitionē. q2 tūc sibiipsi cō
trarius eēt. s3 de⁹ p̄hibet aliquā actionē s̄m q̄ actio est
sicut p̄hibuit ade nō comedere de pomo. ergo videt̄ q̄ illa
comestio ade nō fuerit a deo. Qz aūt illa actio p̄hibita
fuerit s̄m q̄ actio apparet q2 comedere de pomo illo de
se erat bonū. ⁊ nulla erat ī eo deformitas nisi postq̄3 fu
it p̄hibitū. Itē oīs actio q̄ est a bona volūtate vt est
opans p charitatē ē bona bonitate pfecta in genere mo
ris. s3 oīs actio q̄ egredit̄ a deo. egredit̄ a volūtate opti
ma. in q̄ est summa charitas. ergo oīs actio cui⁹ de⁹ p̄ncipi
um est. est bona bonitate moris. s3 actio substrata pctō
nō est bona bonitate moris ergo nō est a deo. Itē oīa q̄/
cunq3 de⁹ facit. bono fine facit. vniuersa em̄ opat̄ ppt̄
se. oē aūt quod fit bono fine simplicit̄ bonū est. actio
aut substrata peccato nō est simplicit̄ bona. ergo nō pōt ē
a deo tanq̄ a cā. Itē q̄ncunq3 opans ꝯtinuat̄ regule
dirigēti in opando. recte opat̄ ⁊ bene. s3 regula liberi ar
bitrij est ipa rectitudo volūtatis diuine. ergo in oīū opa/
tione in q̄ de⁹ coopat̄ libero arbitrio q̄n̄ fit cōtinuatio
opantis ad regulā est rectitudo. si igit̄ in aliq̄ opatōe p
totū est obliq̄tio. videt̄ q̄ coopatio ei⁹ non sit a deo.
Itē si opatio q̄ est subiecta pctō ē a deo ⁊ a libero ar/
bitrio. aut tota est a deo. aut tota a libero arbitrio. aut
ps a deo. ⁊ ps a libero arbitrio. Si tota a deo. ⁊ tota a
libero arbitrio. ergo videt̄ q̄ tota sit simul ⁊ bona ⁊ mala.
qd̄ est oīno īpossibile. Si ps a deo. ⁊ ps a libero arbi
trio. s3 q̄ rōne ponit̄ vna ps eē a libero arbitrio. eadem
rōne pōt poni ⁊ altera. ⁊ sic videt̄ q̄ tota opatio ita sit
a libero arbitrio q̄ nō sit a deo. Itē si de⁹ coopat̄ libe
ro arbitrio in actōe q̄ est substrata pctō. aut igit̄ liberū
arbitriū mouet p̄ncipali⁹ q̄3 de⁹. vel ecōuerso. Cōstat q̄
liberū arbitriū in nulla opatione neq3 p̄ncipalius. neq3
eque p̄ncipalit̄ pōt mouere sicut de⁹. cū tam in mouē
do q̄3 in causando. cuiuscūq3 dicat̄ esse. siue cā siue mo/
tor p̄ncipalissim⁹ intelligat̄. ergo de⁹ mouet p̄ncipali⁹. si ergo
motor p̄ncipalis excitat ⁊ mouet motorē n̄ p̄ncipalē. vi
detur q̄ in opatione culpabili liberū arbitriū excitetur
a deo. ergo cū adulter luxuriat̄. ⁊ latro furat̄. ad tales acti/
ones a deo excitat̄. qd̄ oīno absurdū est. R⁹. Dōm q̄ g
sicut magister dicit in lr̄a. circa istā questionē fuerunt
diuerse positiōes a deo magnorū virorū ⁊ adeo rōnabi/
les. vt nec magister ausus fuerit diffinire q̄ earū magis
ptineat veritatē. Attamen q2 p multā discussionē du/
bia ducunt̄ ad manifestationē. nūc cōmuniter tenet̄ q̄
illa opinio verior sit q̄ dicit q̄ oīs actio siue substrata
peccato siue nō s̄m id quod ē actio. est a deo. nec īmeri/
to. q2 illud optet ponere si pensēt̄ eminētia diuine po/
tētie. ⁊ indigētia potētie creature. Quia em̄ de⁹ est cau
sa p̄mordialissima. iō est influētie maxime in causas se/
cundas. ⁊ adeo magne influētie vt nec modicū seu q̄n/
tūcūq3 paruū (dū m̄ aliquo mō sit ens) pcedat ab aliqua
causa creata. nisi coopante diuia potētia. Oīs etiā po/
tentia creata q̄ntū est de se defectiua ē. nec ē pure actus
ergo q̄ntūcunq3 faciat modicā opationē. necesse h3 adiu/
uari ab ea potētia q̄ est actus pur⁹. ppter oīmodā gni
tionē cū materia ⁊ q̄ sola sibi sufficit nullo mō indiges
adiuuari a cā alia. Et iō hec positio q̄ dicit oēm actōē
esse a deo s̄m q̄ actio ē. absq3 oīi ambiguitate tenēda ē
Un̄ Aug. in li. de ꝯcordia p̄destinatōis ⁊ p̄sciētie. Oīs
q̄litas. ⁊ oīs actio. ⁊ q̄cq̄d h3 aliquā eēntiā a deo est. a
q̄ est oīs iusticia ⁊ nulla iniusticia. Facit igit̄ de⁹ oīa iu
sta. siue iniusta volūtate. id est bona opa ⁊ mala. In bo
nis q̄d ē facit q̄ sunt ⁊ q̄ bona sunt. ī malis v̄o q̄ sunt s3
nō q̄ mala sunt. Et iterū ibidē. Oēs actiōes ⁊ oēs mot⁹
facit de⁹. q2 ipe facit res. a q̄bus. ⁊ ex q̄bus. ⁊ p quas. ⁊
in q̄bus fiunt. ⁊ nulla res h3 vllā potētiā volēdi aut fa
ciendi nisi illo dante. ipm quoq3 velle quod aliq̄n iu/
stum ē. aliq̄n iniustū. a deo ē. Nō esse v̄o bonū. nō ē q̄d
nec a deo ē. Concedēde sunt igit̄ oēs rōnes ad p̄mā p̄tē
inducte. Ad illud v̄o qd̄ obijcit̄ q̄ de⁹ nō facit ꝯ suā 9
p̄hibitionē. Dōm q̄ verū est. s3 de⁹ cum p̄hibet aliquā
actionē. nō p̄hibet sibi sed aliij. ⁊ nō p̄hibet suā coopati
onem quā nō subtrahit creature. s3 ipi creature p̄hibet
opationē. ⁊ iō dum coopat̄ ei. nō facit ꝯtra suā p̄hibiti
onem. Et si tu obijcias mihi q̄ nihilomin⁹ actio p̄hibi/
ta a deo. est a deo. Dicendū q̄ in actione p̄hibita ē duo
ꝯsiderare. ⁊ q̄ est actio. ⁊ q̄ est p̄hibita. Ab eo sic s̄m q̄
est actio. nō aūt s̄m q̄ p̄hibita. ⁊ iō nō sequitur q̄ ꝯ seipm

10 faciat. Ad illud qd obiicit q oïs actio q est a volũtate bona. ẽ bona. Dõm q veritatẽ hz in volũtate creata. sz nõ oportet q veritatẽ habeat ĩ volũtate increata loquẽdo de bonitate moris. Et rõ huius ẽ ista. q2 tũ aliq actio ẽ a bona volũtate creata. cũ volũtas increata q ei coopat absq dubio bona sit simplr actio illa bona ẽ. q2 tota eius cã bona ẽ. Sz tũ volũtas increata ẽ bona q coopat volũtati create. volũtas creata põt eẽ deordinata. 7 rõne illius põt venire defectus circa opationẽ illã. Un sicut videmus q in aliq opatõe q est a deo 7 a vtute creata. ex defectu vtutis create totalr deficit opatio illa. sic etiã ex deordinatõe illa volũtatis create. ɔtingit deprauari illã actionẽ. Alr posset dici q opatio dr duplicr. Uno mõ dicit opatio opus opans. Alio mõ opus opatum Et cũ dicit. Si volũtas ẽ bona. opus ẽ bonũ. h intelligendũ est de ope opante. qd sez ẽ actus ipius volũtatis. vt velle. 7 sic nõ hz instantiã in deo. q2 velle dei deus est. 7 actio dei deus est isto mõ. Si aũt dicat opatio ipm opus opatũ. sic nõ seqtur q tale opus sit bonũ bonitate completa siue meritoria. sz sufficit q sit bonũ bonitate nature. sicut pz. opa q pcedũt a volũtate dei bona sunt bonitate nature. 7 hãc bonitatẽ hz actio q substrata ẽ mali-

11 cie. Ad illud scdo qd obiicit q deus facit oĩa pter se. Dicẽdũ q verũ est. 7 ɔcedẽdũ est etiã q actionẽ malicie substratã pter se facit. pter se eñi coopatur creature Cũ aũt dr q opatio q fit pter deum est bona bonitate moris. h intelligit de opatõe creature rõnalis. Nã de deo intelligi nõ põt. pro eo q deus nõ tm coopat creature rõnali. sz etiã irrõnali. illa tñ opatio nõ dr esse bona bo-

12 nitate moris. Ad illud qd obiicit q qñ agens creatũ ɔtinuat regule dirigẽti nõ errat. Dõm q verũ ẽ si simpliciter ɔtinuet ei. Tũc aũt ɔtinuat ei simplicr qñ ɔtinuatur 7 qñtũ ad opationẽ. 7 qñtũ ad circũstãtias. qñ vero erit in opationẽ circũstãtijs debitis pua ã. in h q erit ĩ opationẽ ei ɔtinuat. sz in h q puat eã debitis circũstantijs deficit. 7 abes discõtinuat. 7 ita discõtinuat nõ agẽdo sed deficiẽdo. 7 deficiẽdo ẽ pncipiũ mali. 7 in h q deficit. a deo recedit. q2 defectus ille a deo nõ est. Quãuis

13 eñi deus coopet opanti. nõ tñ deficit cũ deficiẽte. Ad illud qd qrit. Aut tota opatio est a deo 7c. Dõm q tota est a deo 7 tota a libero arbitrio. Nõ eñi est intelligẽdum q deus coopet libero arbitrio. sicut cũ duo ferunt lapidẽ. vnus coopat alteri. sz q2 deus est intime agens in oĩ actõe. 7 intimus est ipi potẽtie opanti. ita q potẽtia ipsa in nihil erit qd non sit ab ipso. Et si obiiciat q eadem actio erit tota bona 7 tota mala. Dõm q deus illi actioni nõ dat nisi bonitatẽ nature. liberũ aut arbitriũ nõ puat eã bonitate nature sz bonitate moris. Et ista duo ñ hñt oppositũ. vicz q aliqd habeat bonitatẽ nature. 7 puatum sit bonitate moris. Ad illud qd obiicit q deus est

14 pncipale mouens in tali actõe. Dõm q verũ est. attamẽ nõ seqtur ex h q excitet liberũ arbitriũ ad faciendã illaz opationẽ. Excitatio eñi dicit aliquẽ effectũ grẽ puenientem ipam volũtatẽ. Hec aũt reqrit in bonis meritorijs in alijs vo opibus indifferẽtibus vel etiã malis nõ est nisi sola coopatio diuine vtutis. q etiã in creatura potẽtialiter. eẽntialiter. 7 psentialiter. sicut ɔseruat eã in essendo. sic adiuuat in opando. pter qd cõcedit ibi esse coopatio. nõ puentio vel subsecutio.

Questio II b

Utrũ oĩs rei ɔseruatio sit a deo. Et q sic videt. Primo p Gregoriũ. Cuncta in nihilũ cederẽt nisi manus cõditoris ea ɔtineret. g oĩa q ɔseruant. a deo ɔseruant.

Itẽ esse est actus entis. 7 viuere viuẽtis. sz nullus actus est q nõ sit a deo imediate. g nullũ eẽ 7 nullũ viuere si g creatura ɔtinue est. 7 ɔtinuatio in esse nõ ẽ aliud q duratio. tũ esse eius nõ possit esse nisi a deo. oĩs rei ɔseruatio est a deo. Itẽ nihil mutabile subsistit nec saluat in esse nisi p ĩmutabile 7 fixũ. sz oẽ esse creatũ mutabile ẽ 7 variabile. saltẽ a pterito in futuz. g nihil põt subsistere nisi deo ɔseruãte. Itẽ qnto effectus magis pcipit a cã tãto magis pẽdet ab ipa 7 qñto magis pẽdet ab ipa. tanto minus põt durare vl subsistere sine ipa. sz oẽ creatũ totũ qd ẽ 7 qd hz. a deo hz. g ĩpossibile ẽ aliqd nec ad momẽtũ cõseruari in esse nisi deo ɔseruante. Itẽ sicut se hz essentia ad pmã eẽntiã. 7 sapientia ad pmã sapiam. ita se hz duratio ad pmã durationẽ. sz oĩs eẽntia a pma eẽntia. 7 oĩs sapiẽtia a pma sapiẽtia ẽ. g oĩs duratio a pma duratione pducit sicut a pncipio. g nihil in esse ɔseruatur nisi p deũ. Sz ɔtra. Augu. in li. de natura boni tractans illud qd dicit Ecclesiastes. viij. Sermo eius potestate ẽ plenus. dicit q suũ dicere est suũ facere. sz statiz qñ deus fecit creaturã. simul tũ h disposuit quantũ creatura durare debuit. g videt q statim dedit ei vtutẽ ɔtinuandi se in esse. g nõ videt q amplius deus imediate eam ɔseruet. Et si tu dicas q virtus creature data indiget adhuc virtute diuina simul coopante. Cõtra sicut suũ dicere est suũ facere. 7 dicere nõ põt esse successiuũ. g nec facere. sz ɔseruatio creature est cũ successione. g nõ videtur q illa ɔseruatio sit a deo sicut a ɔseruãte. Itez ad nobilitatẽ agentis creati ptinet q põt facere opus p se stabile. nõ indigens ipo artifice ɔtinue sustentãte. sed deus est artifex multo nobilior 7 multo potẽtior. g videtur q opibus suis det tale esse q nõ indigeant ipo cõseruante ɔtinue. igit ɔseruatio rerũ nõ videt imediate esse a deo. Itẽ idem est pncipiũ eẽndi 7 ɔseruãdi. sed forma sufficienter dat vnicuiqz rei esse. g videt q ad cõseruationẽ vniuscuiusqz rei sufficiat virtus pprie forme. Et si tu dicas q forma nõ põt ɔseruare suã naturã. planum est h esse falsum in aĩa q hz vim vegetatiuã 7 regitiuam corpis. Itẽ si oĩs res ɔseruat a deo imediate. cũ diuina vtus nec possit a se deficere. nec possit ab alio separi. videt q nulla opatio creature. nec p defectum superius. nec p actionẽ ɔtrarii. possit aliqñ terminari. nunq eñi deficit duratio sine defectu vtutis ɔseruãtis. 7 planũ est illud q multa actio terminat. g videt q talium ɔseruatio nõ sit a deo tanq a pncipio imediato.

Itẽ esto q creatura sibi ipi relinquat. aut ɔseruat in esse. aut corrumpit. Si ɔseruat in esse. habeo ppositũ vicz q nõ oĩs ɔseruatio est a deo. Si corrumpit. aut h est aliena actõe. aut ppria inclinatõe. Aliena actõe nõ q2 nulla creatura põt aliã in nihilũ redigere. Propria inclinatione nõ. q2 natura sp desiderat quod melius ẽ. 7 forme appetit vniri materie. 7 materia forme. g si motus seqtur inclinationẽ 7 appetitũ. sp durabit 7 nunq deficiet. g redit idẽ qd prius. vicz q nõ oĩs ɔseruatio a deo

15 est. Rñ. Dõm q nõ solũ oẽm actionẽ. verũetiã oẽm cõseruationẽ necesse est a deo eẽ. Et rõ huius ẽ necessitas 7 indigẽtia ex pte creature. Oĩs eñi creatura ex nihilo ẽ 7 aliũde hz esse. Quia ex nihilo est. iõ quodãmodo vana est. 7 vanitati subiecta ẽ. Quia vo aliunde hz esse. iõ esse est sibi quodãmodo accidẽtale. ɔtrario mõ est ĩ deo Un Hylarius. vij. de trinitate. Esse nõ est accidens deo sed subsistens veritas. 7 manẽs causa. 7 naturalis generis pprietas. Sicut igit vanũ nõ põt fulciri nisi p verũ 7 stabile. 7 accidens nõ põt fulciri nisi p subiectũ. sic eẽ creature nõ põt ɔseruari absqz munificentia creatricis essentie. Un sicut creatura habet essentiã 7 actionẽ. ita

etiaz habz z durationē. z ppter hoc q̄uis creatura nō possit esse actu infinita. nihilominus tamen ponit durationē infinita. Infinitas enī durationis nō ponit i creatura aliquam actualem infinitatem. Et ratio huius ē quia potentia per quam durat creatura. nō tm̄ est ipsius creature. immo etiam creatricis essentie. Verum est etiam q̄ in creatura est aliqua potentia ad durandum sed illa nō est omnino in actu. imo est in potētia quodammodo respectu illius virtutis que est actu infinita. Et hoc est quod vult dicere philosophus in libro de causis q̄ omnes virtutes infinite pendentes sūt p̄ vnū infinitum principium. quod est virtus virtutum. Concedende sunt igitur rationes ostendentes q̄ omnis rei conseruatio est a deo tanq̄ ab immediato principio. non tamen est ab ipso sicut a tota causa. Sicut enim in creatura est aliqua virtus operatiua creata. sic etiam

16 aliqua virtus conseruatiua. Ad illud ergo quod p̄mo obijcitur q̄ suum dicere est suum facere. Dicendū est q̄ hoc nō dicitur immediate. propter hoc q̄ ad dicere sequitur facere. quoniam deus dixit ab eterno. z fecit in tempore. sed hoc dictum est. quia nō est noua operatio ex parte dei ipsum facere superadditum ad dicere. sicut cōtingit in operatione creature. Nec valet qd̄ obijcitur q̄ dicere nō est successiuum f̄m id quod est. q̄ dicere z facere dei deus est. z eternum quid est. Verū tamen sicut ab eterno potest procedere temporale. sic a diuino dicere in quo nulla est successio. potest procedere successiua duratio. que quidem successiua est nō ratione exigentie ex parte dei conseruantis. sed ex parte rei

17 conseruate. Ad illud quod obijcitur q̄ artifex creatus potest facere per se opus stabile. Dicendum q̄ non est simile. pro eo q̄ artifex creatus sic facit rem q̄ nō facit eius principia intrinseca. nō enim potest in totam rei substantiam. Et propterea res facta conseruari potest in primis principijs que nō dependent a potestate artificis. nō sic autem est in opere dei. Omne enī opus quod deus facit. f̄m totum sui facit. z ideo totaliter ab ipso dependet. z sine eius adiutorio conseruari nō po-

18 test. Ad illud quod obijcitur q̄ idem est principium essendi z conseruandi. Dicendum q̄ verum est in genere cause formalis. z similiter verum est in genere cause efficientis. Quāuis igitur esse in creatura sit a forma creata tanq̄ ab informante. nihilominus tamen a deo est tanq̄ ab efficiente. Ideo sicut ad conseruationē rei necessaria est virtus forme complentis. sic etiam necessarium est adiutorium primi z immediati efficientis.

19 Ad illud quod obijcitur q̄ si deus conseruaret res nihil corrumperetur. Dicendum q̄ illud argumentum deficit dupliciter. Primum quidem quia deus conseruat voluntarie. z ideo tantū conseruat quātum placet sibi. z f̄m dispositionem sapiētie. Preterea. Conseruatio rei nō est a deo tanq̄ a tota causa. sed requiritur ex parte creature idemptitas ad cōseruationem. z virtus quodāmodo conseruatiua ad cuius defectum velociorem vel tardiorem. sequitur diuturnior vel minus diuturna duratio creature. z cum est idoneitas creature ad durandum imperpetuū. vtpote simplicitas. de-

20 us effectus eternaliter continuat. Ad illud quod q̄ritur vtrum si creatura sibi relinqueretur corrumperetur. Dico q̄ sic. Et si queratur vtrum aliquo agente vel nō. Dico q̄ nullo agente. sed propter defectum in se ipsa. Talis enim corruptio que est adnihilatio dicit purū defectum. z ideo nō requirit causam efficientem. sed deficientem. hec autem in creatura est ex hoc q̄ ex nihilo est. Et si obijciatur q̄ naturalis inclinatio cuiuslibz rei est ad durandum in esse. z q̄ motus sequitur inclinationem. Dicendum q̄ verum est de inclinatione motus dicente positionem. Verum est etiaz principijs rei saluatis in esse super que fundatur illo inclinatio. Si autem creatura sibi relinqueretur. principia rei in esse nō conseruarentur. immo in seipsis deficerent. z ideo inclinatio ad esse periret. Posset etiam dici q̄ cum ponitur q̄ creatura sibi relinquatur ponitur q̄ diuina virtus se subtrahat. z p̄ cōsequēs ponit̄ creature adnihilatio. Sicut enī p̄ cōpationē virtutis infinite pōt fieri eductio de nihilo in esse. ita etiā p̄ subtractionē pōt fieri adnihilatio. z p̄ tanto dicit Hugo. q̄ soli diuine virtuti possibilis est adnihilatio creature. Verūtn̄ illud verbū intelligendū est sane. q̄ multū calūniabile est.

Questio III e

Utrum omnis compositio sit a deo. Et q̄ sic videt̄. vbicunq̄ est aliqua compositio, ibi est aliqua componentis actio. sed omnis actio est a deo. ergo omnis cōpositio est a deo. Item sicut potentie z virtutis est distinguere z separe. sic potentie z virtutis est res vnire z cōponere. sed omne quod est potentie. est ab oī potentia creatante. ergo zc. Itē vbicunq̄ est compositio. ibi est aliqua vnio. z vbicunq̄ est vnio. ibi est aliq̄ vnitas. sed oīs vnitas est a p̄ma vnitate. p̄ma autem z summa vnitas deus est. ergo omnis cōpositio ē a deo.

Item augu. de vera relig. Oīs res hz hec tria. s. q̄ vnū aliquid sit. z specie discernatur. z rerū ordinē nō excedat. sz sicut dicit Aug. in. xj. de ciui. dei. Ab eo ē ois modus. z ois species. z ois ordo. sine q̄bus nihil eē nec cogitari pōt. q̄ si omne cōpositū z ois cōpositio aliquo mō est. videt̄ igit̄ ois cōpositio a deo eē. Sz 3. super illud. j. Corin. viij. Scim⁹ q̄ idolū nihil est. glo. Materiā idoli dn̄s formauit. sz stulticia hoīm formā dedit. Et post. Quecūq̄ sūt i creaturis facta sūt p̄ vbū sz forma hoīs i idolo nō ē fcta p̄ vbū sic pctm̄ nō ē fcm̄ p̄ vba. vn̄ p̄ q̄ cōpositio talis forme cū tali materia n̄ fit a dō. Itē q̄dam sunt q̄ impossibilia sunt cōiungi. nō tm̄ a natura sz etiā a deo. vtpote q̄ aliq̄d sit simul z semel album et nigrum. sz intellectus noster fantasticus frequenter cōponit talia. nulloz aūt cōpositio est a deo nisi eorum q̄ sunt a deo cōponibilia. si ergo opposita non sunt a deo cōponibilia. z cōponūtur ab intellectu. videt̄ q̄ nō oīs cōpositio sit a deo. Item q̄dam sunt q̄ nō pn̄t coniūgi in eodem sine monstruositate sicut duo capita in eodem corpore. z talis compositio non potest esse a natura nisi cum errore z p̄ter intentionē. si ergo deus in nulla compositione errat. nec facit errare. videtur q̄ talium compositio nullo modo possit esse a deo. Item aliqua sunt que impossibile est coniungi sine deordinatione. vtpote si homo cōmisceretur bruto vel econuerso. si igitur talis compositio nō est aliud q̄ componibilium deordinatio. hoc ipso enī deordinantur q̄ sic cōponuntur. z deordinatio nō sit a deo. videtur q̄ aliqua cōpositio nō sit a deo. R⁹. Dicendū cū cōpositionis no-

21 men tripl̄r accipiat̄. in q̄libet suarū acceptionum aliq̄d dicit. Dicit̄ enī cōpositio cōponentis actio. dicit̄ etiaz cōpositio pomibil' passio. dicit̄ tertio mō cōpositio rei cōposite dispositio. Et q̄m tā actio q̄z passio. q̄z etiā dispositio rei cōposite f̄m q̄ cōpositio est aliq̄d diuit. z oē qd̄ dicit aliquā positionē a deo ē. ocedendū est simpliciter q̄ oīs cōpositio sit a deo f̄m q̄ cōpositio. sicut et oīs actio z oieruatio. Attēdendū est tn̄ q̄ quēadmodū q̄dā actiōes sunt q̄ mor nosate puncte sunt malo. sicut

mēdaciū ꝛ adulteriū. sic q̄dā ꝙrūdā rez cōpositiões in/q̄s inseꝑabilit̄ ꝯcomitat̄ aliq̄ deformitas ꝛ inordinatā. Un queādmodū actio q̄ ꝯiūcta est defectui malicie in/seꝑabiliter dr̄ a deo eē. ita ꝙ defect⁹ malicie nō est a deo ſʒ a defectu creature. vtpote libere volūtatis. sic cōpo/sitio cui iuncta ē deformitas ꝛ inordinatio sic ē a deo ꝙ illa deformitas q̄ vere defect⁹ est. ē a defectu alicui⁹ cau/se cōponētis create. vel a defectu ipoꝝ cōponibiliū. Cō/cedēde sunt igit̄ rōnes oñdētes ꝙ oīs cōpositio ē a deo

22 Ad illud ḡ qḋ ꝑmo obijcit̄ de cōpositiōe q̄ est ī idolo Dicēdū ꝙ idolū ſm ꝙ hmōi noīat aliq̄d artificiatū ꝯti/nens in se aliq̄d numinis vel diuinitatis. ꝛ ſm h̄ dupli/citer intelligit̄ ibi cōpositio. s. forme artis ad materiā. et diuinitatis ad artificiū. ꝛ ꝑma q̄dē cōpositio est ex ꝑte rei. secūda ṽo est solūmodo ſm estimationē idolatrie. Quātū ad ꝑmā cōpositionē idolū aliq̄d est. q̄ntū ṽo ad scdam nihil ē in mūdo ī re q̄uis aliq̄d estimet̄. Cōcedo ḡ ꝙ ꝯiunctio talis forme cū hac materia cū sit realiter ens. ꝙ a deo ē. Cōcedendū est nihilominꝰ ꝙ illa estima/tio in q̄ntū actꝰ est. a deo est. ſʒ cōpositio diuinitatꝭ ad illud artificiū q̄ estimat̄ eē. oīno nihil est. ꝛ h̄ a deo ñ est. q̄r nō est talis cōpositio ſm rem. Silr̄ ordinatio illi/us forme artificialis ad ꝯtinētia diuinitatis. illa q̄dē po/tius ē deordinatio q̄ aliq̄ positio ꝛ h̄ q̄dē a deo nō est ſʒ a defectu cognitōis ꝛ fidei. Cū ḡ dr̄ ꝙ forma idoli ī tali materia nō sit a deo. nō negat̄ cōpositio hui⁹ forme cū hac materia absolute eē a deo. ſʒ h̄ negat̄ ꝙ nō est a deo ad id ꝑpter qḋ hō illā effigiē efficit. Et sic patz ꝑ q̄ neo dicit̄ idolū nihil eē. s. ꝑpeo ꝙ est nomē īpositum fictione cui subest falsitas. Patet etiā ꝙ idolū q̄ntū ad aliq̄d qḋ noīat sit a deo. ꝛ q̄ntū ad aliq̄d nō. Un q̄cq̄d est positio/nis ibi a deo ē. illud aūt qḋ est ꝑuatōis vel defectōis ñ est a deo ſʒ a defectu nr̄o.

23 Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ intel/lectus cōponit aliq̄ q̄ sunt īpossibilia cōponi. Dicēdum ꝙ talia īpossibilia sunt cōponi ꝑpter inseꝑabilitatē de/ordinatōis. Nūq̄ eñ pōt eē nec intelligi aliq̄d simul et semel sub duobꝫ oppositis. q̄n intelligat̄ ꝯfusio ꝛ inor/dinatio. Et q̄m in actōe dei quā de⁹ ꝑ se agit vt tota cā nō pōt esse defect⁹ ordinis. q̄r si eēt. iā potētia ei⁹ in ope/rādo deficeret. hinc est ꝙ talia a deo nō possunt cōponi. Sʒ cū de⁹ coopat̄ intellectui potēti deficere. sic pōt eē ꝙ illud qḋ est ibi positiōis sit a ṽtute dei. qḋ ṽo est ꝑuā/tionis sit a defectu intellect⁹ creati. io rō illa nō valet. ꝙ si nō pōt de⁹ ꝑ se illā cōpositionē facere. ꝙ nō possit ī faciendo aliꝫ coopari.

24 Ad illud qḋ obijcit̄ de his q̄ ñ pñt cōponi sine mōstruositate iā patet rñsio. Quoniā cū dico cōpositionē mōstruosam duo dico. ꝛ dico cō/positionē. ꝛ dico vlteri⁹ luxuriā deordinātē. Et cōposi/tio q̄dē est a deo. deformitas aūt mōstruositatis ē a de/fectu ꝛ errore nature q̄ venit ex īꝑpoꝛtiōe ṽtutꝭ ad na/turā supra quā agit. siue ꝑpeo ꝙ materia supabūdat. si/ue ꝑpeo ꝙ deficit. vt vtrobiq; est defect⁹ debite ꝑpoꝛtio/nis.

25 Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ q̄dā est cōpositio q̄ non pōt esse nec intelligi ꝑter inordinationē. vtpote si pes poneret̄ in pectore. si hō coiret cū iumēto. Dōm est ꝙ et si vnū necessario ꝯsequat̄ ad aliud. ꝛ intellect⁹ vni⁹ in/seꝑabilit̄ ꝯsequat̄ ex intellectu alteri⁹. nihilominꝰ tamē diuersitatē hnt. q̄r vnū dicit ꝑuationē. ꝛ aliud dicit po/sitionē. ꝛ iō pōt vnū deo attribui. cuiꝰ alteꝝ nō attri/buatur.

Onsequēter circa secundū articulū q̄rit̄ de actiō/one defectiua. vtrū sit deo attribuēda. Et circa h̄ q̄runt̄ tria. Primo q̄rit̄ vtrū a deo sit actio in/iusta ſm ꝙ iniusta. Secūdo q̄rit̄ vtrū a deo sit opatio corrupta ſm ꝙ corrupta. Tertio q̄ritur vtrū a deo sit enū/ciatio falsa ſm ꝙ falsa.

Questio I D

Utrū actio iniusta ſm ꝙ hmōi sit a deo. Et ꝙ sic vi/detur. iij. Reg. vlt. Quis seducet achab regē israel. et post subiungit̄ ꝙ dn̄s dixit spiritui mēdaci egredere et fac. ſʒ qḋ fit deo ꝑcipiēte fit a deo volente ꝛ autore. si ḡ spūs ille malign⁹ mētitus est ꝛ achab decepit deo man/dante sibi mētiri ꝛ decipe. videt̄ ꝙ tā mendaciū q̄ȝ dece/ptio ſm ꝙ hmōi sit a dō. ꝛ si h̄ verū ē. ḡ actio iniusta ſm ꝙ iniusta a deo ē. Itēȝ sicut vult ꝑhus. si aliq̄d ꝑ sui ꝑsentiā est cā alicui⁹. ꝑ sui absentiā est cā oppositi. ſʒ de⁹ ꝑ sui ꝑntiā est cā opatōis iuste ſm ꝙ iusta est. ḡ ab oppo/sitis ꝑ sui absentiā cā erit iniusticie in actione. Itē q̄ adiuuat aliquē furē ad actionē furti. siue velit ipm iu/uare ad furtū siue nō. nihilominꝰ dr̄ currere cum fure. ꝛ culpa furis ei attribuit̄. si ḡ de⁹ adiuuat hoīem ad acti/onem substratā malicie ꝛ iniusticie. videt̄ ꝙ talis defor/mitas tanq̄ȝ autori attribuēda sit deo. Itē dare ele/mosynā ꝑpter vanā gloriā est peccm̄. ꝛ hoc ipō est peccm̄ ꝛ iniusticia q̄ actio ista refert̄ ad talē finē. ſʒ sicut datio elemosyne nō nihil ē. sic relatio ad talē finē nō nihil est. ſʒ ḡ talis relatio fuit rō q̄re actio illa est mala. ꝛ talis re/latio est a deo. cuz nō sit oīno nihil. videt̄ ꝙ talis actio sit a deo. Itē iste q̄ peccat in amādo creaturā. h̄ ipō peccat q̄ q̄escit in creatura. ſʒ q̄escere in creatura nō om/nino nihil ē. īmo hoc ipō ꝙ q̄escere ē. aliq̄d est. ſʒ cū omne quod ē aliq̄d sit a deo. talis q̄es est a deo. ꝛ talis erat rō culpe. ḡ ꝛc. Itē nobilioꝛ est potētia volūtatis vt ē de/liberatiua q̄ȝ vt est natura q̄dā. ſʒ omē qḋ est a volūtate vt est natura ē a deo. ḡ omē qḋ ē a volūtate delibera/tiua ē a deo. ſʒ actio iniusta ſm ꝙ hmōi est a volūtate de/liberatiua. ḡ ꝛc. Sʒ ꝯ. Ioh. j. Sine ipō factū est ni/hil. Glo. i. peccm̄. ḡ videt̄ ꝙ peccm̄ nō sit a deo. Item Ro. j. Tradidit eos vt ꝯtumelijs afficiāt corꝑa sua in semetipis. glo. imundas actōes ꝛ ꝯtumeliosas q̄bꝫ affi/ciūt ꝛ inficiūt corꝑa sua hñt in semetipis mali. i. nō ali/unde ſʒ a semetipis. Nō eñ hñt hōs h̄ a deo. ſʒ h̄ nō ꝑt di/ci de actōibꝫ ſm ꝙ actōes sunt. ḡ dr̄ de actōibꝫ ſm ꝙ in/iuste sunt. Itē q̄cūq; facit iniusticiā iniust⁹ est. ſʒ de⁹ nō pōt eē iniust⁹. ḡ nō ꝑt facere iniusticiaȝ. ḡ iniusticie actōis vel actio ſm ꝙ iniusta nō est a deo. Itē q̄cūq; facit iniusticiā offendit deū q̄ est sūma iusticia. ſʒ de⁹ ñ pōt seipm offendere neq; seipm negare. sicut dicit aplꝯ ḡ de⁹ nō pōt iniusticiā facere. ḡ nec actionē iniustā in/q̄ntū hmōi. Itē iniusticia defect⁹ est. ḡ facere iniusti/ciā est deficere. ſʒ diuinū posse nō ꝑt deficere. ḡ nec in/iusticiā facere. ḡ actio ſm ꝙ iniusta ē nō est a deo. Itē q̄cq̄d est a deo laudat deū. ſʒ iniusticia nullo mō laudat deū. nec opatio iniusta ſm ꝙ hmōi. nullo igit̄ mō ſm ꝙ

26 iniusta vł mala ē deo attribuēda. Rꝫ. Dōm ꝙ cū in/iusticia siue malicia circa actionē dicat defectū ꝛ ꝑua/tionē. ꝛ defectū deordinatū de se. ꝛ defectū carentē debi/to fine. facere actionē iniustā h̄ repugt̄ potētie. sapiē/tie. ꝛ bonitati. Est eñ ꝑuatio veritatis. ꝛ ordinis. ꝛ eq/uitatis. ꝛ q̄r nihil est attribuendū deo nisi qḋ decet po/tētiā suā. sapiām ꝛ bonitatē. iō actionē malā deo attri/buere nō soluȝ falsitatis est sed etiam blasphemie ꝛ im/pietatis. Concedēdū est igitur ꝙ actio mala ꝛ iniusta ſm ꝙ hmōi nō est a deo. Et iō rōnes q̄ h̄ oñdunt ꝯcedē/de sunt.

27 Ad illud ḡ qḋ obijcit̄ de vl. re. Dōm. ꝙ egre/dere ꝛ facere nō intelligit̄ ibi impatiue sed intelligit̄ ibi ꝑmissiue. vñ verbū impatiui mōi multiplr̄ accipit̄ ī scri/ptura. Aliq̄n ꝑceptiue. aliq̄n ꝯsultiue. aliq̄n insinua

tone. et aliqui ꝑmissive. q̄r sunt ꝑsit exempla ex diversis locis scripture.

28 Ad illud qd̄ obiicit de eadē cā q ꝑ sui ꝑñtiam et absentiā est cā oppositorū. Dicēdum q illud habz veritatē de cā q̄ voluntarie se absentat. ita q ꝑncipaliter est eius absentia ab ipsa. hoc aūt nō est in proposito. Deus enī nemini se absentat. immo paratus est oēs adiuvare et oībus dare grām.

29 Ad illud qd̄ obiicit q ille q̄ iuvat furem in actōe dicit currere cū fore sit sciēter hoc facit. Dicēdum q hoc nō est sile. qz decēs et cōveniēs ē q hō ꝑmū nō adiuvet ī ea actōe in q̄ ꝯs ambulat nō recte. immo potius dz impedire cū sine necessitate nec possit inde bonū elicere. nec ad illud adiutoriū aliq̄ lege astringit. sz potius ꝓhibet. nō sic aūt est in proposito. Primo qz decet divinā liberalitatē vt solē suū oriri faciat sup bonos et malos. nec dz influētias bonitatis sue subtrahere nec bonis nec malis. maxime fm illā influentiā q̄ respicit ꝑmū eē. Scđo vero qz decet divinā ꝓvidentiā sicut eas q̄s ꝯdidit administrare vt eas agere ꝓprios motus sinat. Tertio vero qz ipse novit et scit inde bonū elicere. et iō cū eos pat ꝑcedere in actōe. laudabiliter facit. et iō nullo mō malicia q̄ reddit suū actorē culpabilē ē ei attribuēda.

30 Ad illud qd̄ obiicit q relatio actiōis ad inanē gliam tāq̄z ad finē a deo est. Dicēdum q relatio duo dicit. vz actū voluntatis et rōnis ꝓcedentis se ad illuz finē mediāte illa actōe. et hoc q̄d dē bonū est. et a deo ē. Preter hoc importat deordinatoz. tali eīm actōi iūcta est inordinatio. qz talis finis tali opi nō cōgruit. et q̄ntū ad hoc ē ibi malicia. et iō iniusticia ē ibi rōne defectus q̄ est in tali relatione. ppter hoc nō opꝫ q sit a deo. Et ē sile in claudicatione in q̄ est ambulatio cū defectu. sic et in proposito intelligendū est.

31 Ad illud qd̄ obiicit de q̄ere siliter rñdendū est q ꝯes dicit positionē aliquā in hoc q dicit dilectionē creature. et dicit ꝑvationē rectitudīs in hoc q dicit ꝑvationē finis vltimi. In hoc eīm q ibi q̄escit et vltra nō tēdit tū deberet vltra tēdere. nō eīm est positio sz etiā ꝑvatio. q̄ q̄dē nō est a deo.

32 Ad illud qd̄ obiicit q q̄cq̄d ē a volūtate naturali ē a deo. Dicēdum q verū est fm q est volūtas naturalis. et siliter illud qd̄ ē a volūtate deliberativa ꝑcise ꝯcedēdū ē esse a deo. sz malicia nō est a volūtate ꝓpe vt ē deliberativa. sz potius vt ē defectiva. q̄uis defectus ille nō cadat nisi circa actū deliberativū. et iō q̄uis sit a volūtate deliberativa. nō sequitur q sit a deo. qz nō est fm q deliberativa sz fm q defectiva. Et ppterea sicut dictū fuit sup si fiat tale argumētū. Volūtas deliberativa est a deo. et malicia ē a volūtate deliberativa. ergo ē a deo. peccat fm accidēs. qz peccat ꝯ illā regulā. Quicq̄d est cā cause est cā ūsa causati. ita eīm pōt eē sophisma fm accidēs in causando sicut inherēdo.

Questio II e

Utrū opatio fortuita fm q est fortuita sit a deo. Et q sic videt. qz taz fortuita q̄z casualis actio est ex causis confluentibus ob aliud inceptis. Unde boetius in. v. de ꝯsola. Casus est inopinatus rei eventus ex causis cōcurrentibus ob aliud inceptis. sed tamen concursus causarū q̄z inchoatio ppter aliud ē a deo. ergo si nihil plus requiritur ad hoc q aliquid sit fortuitum vel casuale. videt q tam fortuita q̄z casualia fm q huiōi sint a deo.

Item sicut ens ꝑ se est a deo inq̄ntū est per se. sic et accidens est a deo inq̄ntum est accidens. ergo sic opatio anime per se a deo. ita et opatio cause per accidens. sz casuale et fortuitum fm q huiōi dicit operationē vel effectuz cause ꝑ accidens. sed naturale et artificiale dicit effectū cause ꝑ se. ergo sicut omne naturale et artificiale est a deo inquātum huiōi. sic omne casuale et omne fortuitum inquantuz huiōi est a deo.

Item q̄ñcū q̄z aliqua diversa ꝯcurrunt ad vnius effectus ꝓductōz necesse est q per vnum aliquod ꝯiūgant. sz cause a quibus oritur tam casuale q̄z fortuitum. et sunt diverse q̄ntum ad rem. et sunt diverse q̄ntū ad intentionez. ergo si vniunt. ꝯiūgunt ꝑ aliquid quod est supra eas. sed nihil est supra agens naturale et agens a proposito nisi solus deus. ergo taliū causarum ꝯcursus a deo est. et huiōi cāz concursus facit effectū casualē vel fortuitū. ergo zc.

Item potentior est ad agendū cā per se q̄z cā ꝑ accidens. sed causa ꝑ se nullum effectum ꝓducere pōt quin adiuvet a deo. ergo nec cause ꝑ accidens. sz cause ꝑ accidēs sūt casus et fortuna sicut vult phs in. ij. phicorum. ergo cuz eorū effectus sint casuale et fortuitū inq̄ntū huiōi. vr zc.

Si tu dicas q casuale fm id qd̄ ē a deo ē. nō cū fm q casuale. qz dic̄ ꝑvationē intētōis nō positionē. Cōtra hoc ē qz sicut natura opat ꝑ intētōz. ita etiā opat vniformiter et mō ꝯsueto. sz tū aliq̄ opatio fit ꝑter solitū cursum nature. illa q̄dē opatio dr miraculuz. et talis opatio ponit a deo inq̄ntū talis. Si ḡ opatio q̄ fit ꝑter ꝯsuetudinē inq̄ntū huiōi ē a deo. pari rōne et opatio q̄ fit ꝑter intētōez inq̄ntū huiōi est a deo.

Itē fortuitū qd̄ ē ab aliq̄ agēte intēdēte aliud sic invētio thesauri ē ab eo q̄ intēdit orare terrā. sz q ille aliud intēdat hoc bonū est et a deo ē. siliter q thesaurum illū inveniat hoc bonū est et a deo est. ḡ fortuitū vt fortuitū est. a deo videt eē.

Sed ꝯ hoc arguit Aug. in li. lxxxiij. q. sic. Quicq̄d casu fit temere fit. q̄cq̄d temere fit. fit sine ꝓvidētia. si ḡ omē qd̄ fit a deo fit ꝑ ꝓvidētiā. qz deus nihil agit sine ꝓvidētia. vr q casuale et fortuitū inq̄ntū huiōi nō sit a deo.

Itē casus et fortuna accidit ꝑ defectū ꝑcognitōis. sz deus nihil ꝑt facere nisi ꝑcogn̄scens et ꝑsciēs. ḡ nihil casuale inq̄ntū huiōi ē a deo.

Itē sicut bonū repugnat malo. ita fortuna repugnat ꝓvidētie. sz a deo q̄ sūme bonus ē nō ꝑt egredi aliq̄ opatio iniusta. ḡ pari rōne cū sit sūme ꝓvidēs nō ꝑt exire ab eo aliqua opatio fortuita.

Itē fortuitū fm q fortuitū oritū hz a cā ꝑ accñs. ḡ si deus eēt cā fortuiti fm q huiōi. deus eēt cā alicuius rei ꝑ accñs. sz cā ꝑ accñs reduci hz ad cām nobiliorē. ḡ aliq̄ cā eēt nobilior deo. qd̄ ē absurdū.

Itē sicut iniusticia se hz ad suā cām. sic casuale et fortuitum ad suā. sz iniusticia nō ꝑt eē ab aliq̄ nisi opante iniuste. ḡ casuale et fortuitū nō ꝑt eē nisi ab eo q̄ opat casualiter et fortuite. sz deus nullo mō opat casualiter nec fortuite. ḡ casualis sive fortuita opatio fm q huiōi nō ē a deo.

33 Rñdeo. Dicēdum q et si casuale et fortuitū fm id qd̄ ē sit a deo. inq̄ntū tm̄ casuale vel fortuitū a deo nō est. Et rō huius ē. qz casuale et fortuitū aliq̄d ponūt vtpote effectū q̄ est ex ꝯcursu causaz ad aliud inceptaz. Aliq̄d etiā ꝑvāt. dicit eīm casus et fortuna defectū intētōis et ꝑcognitōis. et q̄m opatio causaz et ꝯcursus ad ꝓducēdū tales effectus aliq̄d est. iō a deo ē. qz v̄o ꝑvatio intētōis defectus ē. iō a deo nō est. Et q̄m casuale et fortuitū vt sic noīant imposita sunt a tali defectu. hinc ē q nō sunt ꝯcedēda a deo eē. Et hoc vult dicere aug. in li. lxxxiij. q. cū dicit. Qd̄ casu fit temere fit. et iō sic nō ꝯcedimus q temerariū fm q huiōi sit a deo sic nō est ꝯcedēdū q casuale vel fortuitū fm q huiōi sit a deo. et qz tā casuale q̄z fortuitū vt sic ē. est nomē ipositū a ꝑvatōe intētōis. fm q ꝑvatio intētōis dupliciter ꝑt intelligi. fm hoc casuale et fortuitū dr dupliciter.

34 Uno eīm mō ꝑt intelligi ꝑvatio intētōis vniversaliter respectu cuiuscū q̄z agentis. sive ꝑticularis. sive vniversalis. sive opantis sive coopantis. sive exequētis sive gubernātis. Et hoc mō nihil est casuale. et casus et fortuna hoc mō nihil sunt. Et hoc mō aliq̄ phi posuerūt casum. et improbat aug. in li. lxxxiij. q. q ꝑ hoc q ꝓvidentia totius mundi administrat. et ita nihil fit q nō ꝑtineat ad opus ꝓvidētie. Alio mō pōt intelligi ꝑvatio intētōis respectu agētis ꝑti-

culari, utpote particularis nature et intellectus creati. et hoc nō aliquid ē causale et casus aliquid ē. sm q̄ dicit Boe. in li. de cōso. diffiniens casum ostendens qualiter ꝗs pōt opa ri casualiter. vt cū aliqd assequitur inopinate. et iō dicit Casus ē inopinatus rei euētus. vbi sunt il tangit positio nem et priuationē. Positionē p hoc q̄ dicit eventus. p̄ uationē in hoc q̄ dicit inopinatus. et illa quidē priuatio non ē respectu dei quia deus nihil pōt facere inopinate siue im prouise. nec etiā a deo ē tū ut defectus. sz potius a defecti bilitate creature. Concedende sunt igitur rōnes ondentes q̄ nihil ē a deo casuale. ita q̄ casuale sm q̄ casuale non ē a

35 deo. Ad illud vo qd̄ p̄mo obiciẗ in cōtrariū q̄ cōtur sus causarū a deo ē tā ptz rñsio argumentū de casu sm q̄

36 dicit positionē nō sm q̄ dicit defectū. Ad illd̄ quod obiciẗ a deo ē cā p se et paceñs. Dōm q̄ aliter dr aceñs de ente put ē diuisa ent. aliter put ē diuisa cause. Prout ē diuisa ent dicit habitudinē ad subiectū. q̄ quidē positio nō ē priuatio. Prout aūt ē diuisa cause. dicit priuationem intentionis p quā aliqd dr ē cā alicuius p se. et iō non se quiẗ q̄ si modus ēndi p aceñs inq̄tū hmōi sit a deo. q̄ et

37 modus operandi p aceñs inq̄tū hmōi sit a deo. Ad il lud qd̄ obiciẗ q̄ diuerse cause indigēt aliq̄ superiori cōiū gente ad hoc q̄ possint vnū effectū pducere. Dōm q̄ illud dupliciter potest intelligi. Uno mō verē. alio modo fal se. Si eni intelligaẗ q̄ ad hoc q̄ alique due cāe ocurrāt necc̄ria sit noua influentia cāe superioris. plus quā si nō ocurrerent. et quelibet opareẗ p se. sic nō habet veritatē hoc enī ipso q̄ aliquis abscōdit in terra thesaurum et a liquis fodit in cadē terra sine noua influentia ille due o pationes causant thesauri inuentionē. Si aūt ita intel ligaẗ q̄ oēs cause que ocurrūt ad vnum effectū reducūẗ ad aliqd̄ vnū principiū. sic veritatē habet. p eo q̄ illa que nō possunt reduci ad vnū principiū oīno sunt diuersa. et iō nūquā p̄t ad vnū effectū ocurrere. Si enim in vno principio nō ouenirent. iā oīno nō haberent aliqd cōe et iō necc̄e ē ponere q̄ tam cause ocurrentes q̄ earū con cursus sint ab vno principio p̄mo. Sz tñ ex hoc nō sequiẗ q̄ casuale inq̄tū hmōi sit a deo sm id qd̄ est quia casus non

38 ē̄m inuentionē. sz ēnā euentū inopinatū. Ad il lud qd̄ obiciẗ q̄ causa p accidēs indiget adiutorio sicut causa p se. Dicēdū q̄ est vez respectu eius quod efficit. sz nō indiget adiutorio respectu eius in quo deficit. p se enim pōt de ficere. sz nō p se pōt efficere. et iō nō seq̄tur ex hoc q̄ casua le sit a deo. nisi sm illud sm quod aliqd ponit. nō sm q̄ dicit priuationē intētōis. Et si obiciẗ q̄ miraculū inq̄n tum hmōi est a deo tñ dicit priuationē ꝯsuetudinis. q̄ fit pter solitū cursum. Dicēdū q̄ aliter miraculū fit pter solitū cursuz. et aliẗ fortuitū pter intētionē. Miraculū enī fit pter solitū cursuz ita q̄ s cursuz nafe. vñ plus dicit positiōis q̄ priuatōis. casuale vo nō ita fit pter intētōez q̄

39 fiat supra intētionē. sz deficit ab intētione. Ad illud qd̄ obiciẗ q̄ deus pōt q̄ aliqd agens vnū assequaẗ. et ali ud intēdat. ita q̄ vtrūq̄ sit a deo. Dicēdū q̄ vez est. sed assequi vnū et intēdere aliud hoc nō facit casus vel fortuna inq̄tū quis aliud intēdit a deo qd̄ assequiẗ. sz inq̄tū non puidet nec intēdit illud qd̄ assequitur. Si enī aliud et ali ud intēderet. iā nō opareẗ casualiẗ siue fortuite. Licet aūt intēdere ad aliud sit a deo. nō tñ a deo ē nō intēdere illud qd̄ assequitur. q̄ p̄mū dicit positionē. et secūdū priua tionē. et casuale siue fortuitū inq̄tū hmōi nō noiaẗ a pri mo sz a secūdo. et ppterea inq̄tum tale nō est a deo. sz a defectu reperto in agente creato.

Questio III e

Utrū enūciatio falsa sm q̄ hmōi sit a deo. Et q̄ sic vr̄ detur. Quādocūq̄ aliq̄ duo fundanẗ sup idē sm rez. si vnū est a deo. et reliquū. sz falsitas alicuius ppositōis. et veri tas sue opposite fundanẗ sup idē. hoc enī ipo q̄ hoc est vera. hō est aial. hoc est falsa. hō nō est aial. q̄ cū oīs ppositōis veritas sit a deo. videẗ q̄ oīs ppositōis falsitas sit a deo

Itē veritas ē adeq̄tio rei et intellectus. et falsitas ē in adeq̄tio rei et intellectus ꝯpositi. sz sicut se hz eq̄litas et ineq̄litas in rebus. ita se hz eq̄litas et ineq̄litas in ppo sitōibus. sz eq̄litas et ineq̄litas in rebus sunt ab ipo deo. sic enī a deo ē q̄ aliq̄ duo sunt eq̄lia. sic a deo ē q̄ aliq̄ duo sic se habeāt q̄ vnū excedat reliquū. Un̄ aug. dicit. q̄ si essent eq̄lia. nō eēnt oīa q̄ pari rōne adeq̄tio et inadeq̄ tio signi ad signatū est ab eodē pncipio. Itē ab eo ē falsitas ppōnis q̄ solus pōt facere ppōnez istam eē falsaz sz demōstrato aliq̄ peccatore ista ē vera. iste nō est iustus et nullus pōt hanc facere falsam nisi solus deus q̄ pōt ei dare iusticiā q̄ et cē. Itē maioris dignitatis et p̄tātis est fal sificare hāc ppōnem. ille est peccator. q̄ verificare eā. q̄ ei peccat hoc ipso q̄ peccat verificat eā. et hoc indignitatis ē q̄ si oīs ppōnis veritas a deo est. videẗ multo fortius q̄ ta lis ppōnis falsitas sit a deo. Sz cōtra oē qd̄ deus potest facere habet exemplar in deo. sz enūciatio falsa sm q̄ falsa nō hz exemplar in deo cū sūma veritas sit nō exemplificādi. q̄ enūciatio falsa sm q̄ falsa nō est a deo.

Item sicut se habet bonitas ad maliciā. sic se habz veritas ad falsitatē. sz a summa bonitate nullo mō po test eē malicia. q̄ a summa veritate nullo mō potest esse falsitas. Itē vez et ens ꝯuertunẗ. sz a deo nō potest aliqd esse qd̄ nō sit aliq̄ mō ens. si enī pure nihil esset. a deo non esset. ergo a deo nō potest esse nisi vez. sz enū ciatio falsa inq̄tū hmōi dicit priuationē veri. q̄ videẗ q̄ a deo nō debeat causari sm q̄ hmōi. Itē oē qd̄ deus pōt facere pōt dicere. sz falsum nō pōt dicere. q̄ nō pōt facere. Probatio minoris. Si diceret falsum aut hoc q̄ scien ter. aut ignoranter. Ignorāter nō. hoc ꝯstat. Si scienter sz quicūq̄ dicit falsum sciēter. mētiẗ. q̄ deus mentireẗ. quod

40 ē ipossibile et impiū dicere. Rñ. Dōm q̄ falsitas nihil ali ud ē q̄ defectus veritatis in re q̄ nata ē verificari. sic malicia dicit priuationē bonitatis et rectitudinis circa acti onē q̄ nata ē rectificari. et iō actio mala inq̄tū actio ē a deo. inq̄tū vero mala et iniusta a deo nō ē. sic enūciatio falsa inq̄tū enūciatio a deo ē. inq̄tū vero falsa non ē a deo. Un̄ quēadmodū in actione duplex ꝯsideraẗ boni tas. vna naturae et alia amoris. vna ē ēēntialis. et alte

41 ra accñtalis. et iō vna priuaẗ. altera relinquiẗ. et rōne illius bonitatis q̄ relinquiẗ. actio illa ē a deo. Sic in oī enū ciatione duplex ē veritas. Una ēēntialis. et hec ē veri tas qua ppō repñtat illud ad qd̄ repñtandū instituta ē et hec nūq̄ priuaẗ ab enunciatōe. Oīs enim enunciatō si gnificat illud ad quod instituta est siue sit vera siue fal sa. Alia vero ē veritas accñtalis q̄ attendiẗ i ppositōe in hoc q̄ repñtat rem sm q̄ ē. tunc enim dicitur adeq̄ri significatio significato. et veritas enunciatiōis nō est a liud q̄ quedā adequatio. Et hec veritas priuaẗ p falsitatē tunc enim est ppō vel enūciatio falsa qñ signū nō repñ tat rem sicut ē. vel res nō ē sicut repñtatur p signū. et hoc ē qd̄ dicit phs. Ab eo q̄ res est vel nō ē. est oratio vera vel falsa. hoc ē dicere. ab eo q̄ res ē sic repñtaẗ dr oratio vera ab eo q̄ res non ē sic repñtaẗ dr oratio falsa. Sic igitur iniusticia ē priuatio rectitudinis. sic falsitas ē defectus adequationis. et ideo sicut deo vt autori nō attribuitur iniusticia actionis. sic non debet ei attribui falsitas oro nis. vtroq̄ enī modo defectus est. et nullus defectus deo attribuendus ē. Notandū ē tñ q̄ et si nullus defectus

sit a deo. cum magis aliquis defectus elongat a causa. litas dei quam alius. Secundum quod sunt diversi modi deficiendi. Est enim quidam defectus qui dicitur privatione alicuius positionis et ordinis. sicut est defectus culpabilis. et iste est defectus vituperabilis et vituperabilem reddit actorem. et talem defectum deus non fecit. nec facit aliquid quo facto creatura tali defectu deficiat necessario. unde nec deus facit peccatum. nec facit aliquem peccare nec facit aliquid quo facto necessario sequitur peccatum ratione illius quod deus facit. hoc dico propter animae infusionem in qua necessario contrahitur culpa originalis. sed hoc non est ex actu dei. sed ex parte conditionis propaginis. Est et alius defectus qui est privatio alicuius positionis. non tamen est privatio ordinis. contingit enim aliquem defectum ordinari. et talis defectus licet non possit deo attribui secundum quod defectus. potest tamen ei attribui secundum quod ordinatur et tali defectu licet non possit dici quod deus eum faciat. quia deficere non est facere sed deficere. potest tamen dici quod facit aliquid quo facto necessario consequitur ille defectus. et talis defectus est falsitas et ignorantia. et caecitas. et consimilia. Unde quamvis non possit concedi quod deus faciat falsitatem orationis sive orationem falsam secundum quod falsa est. potest tamen concedi quod deus faciat aliquid quo facto aliqua oratio est falsa necessario. sicut cum iustificat impium. facit aliquid quo facto haec enunciatio est falsa. Iste est impius. Concedende sunt igitur rationes ostendentes quod enunciatio falsa secundum quod falsa non sit a deo. Ad illud quod obiicitur quod falsitas et veritas fundantur super idem. dicendum quod verum est. sed tamen aliter et aliter. quia veritas fundatur per modum positionis. et falsitas per modum privationis. et ideo non sequitur quod sit ab eodem. Cum autem dicitur quod quae super idem fundantur ab eodem sunt. hoc intelligitur quando super idem fundantur et eodem modo. Ad illud quod obiicitur quod aequalitas et inaequalitas in rebus sunt ab eodem principio. Respondendum est quod non est simile. quia in rebus uno modo inaequalitas dicitur privatio aequalitatis ubi debet esse. et tunc non est a deo cum sit defectus. Alio modo inaequalitas dicit gradum et ordinem qui debet esse inter res. et hoc modo si videatur dicere privationem. quia tamen dicit positionem est a deo. sed inadaequatio signi ad signatum per dicit defectum. pro eo quod signum institutum est ut repraesentet signatum secundum quod est. et ideo in adaequatione signi ad signatum est falsitas. inadaequatio in rebus non est falsitas. Et propterea non sequitur quod si inadaequatio rei ad rem est a deo. quod inadaequatio signi ad signatum sit a deo. Posset tamen dici quod inadaequatio inaequitatum huiusmodi dicat defectum aequalitatis a deo non est. quamvis illud quod deest a deo est. Ad illud quod obiicitur quod deus potest falsificare enunciationem. dicendum quod haec est vera et propria. Deus facit quo facto aliqua propositio est falsa. haec autem minus propria. deus facit aliquam propositionem falsam. sed haec est simpliciter impropria deus facit falsitatem in propositione. et haec quia falsitas nominat ipsum defectum per se. et ideo in illa ratione est sophisma secundum accidens quod sic arguit. facit aliquid quo facto propositio est falsa ergo facit propositionem falsam sive falsitatem in propositione.

Ad illud quod obiicitur quod maioris dignitatis est falsificare aliquam propositionem quam verificare. dicendum quod veritatem ad falsitatem contingit comparari dupliciter. Aut loquendo formaliter. aut causaliter. sive ratione eius quod subest. Si loquendo formaliter. sic cum veritas dicat adaequationem. et falsitas inadaequationem. et ita falsitas privationem. veritas positionem dignius est omnino aliquid verificare quam falsificare. quicquid illud sit. cum dignior sit veritas quam falsitas. si tamen contingat dicere dignius respectu eius in quo nulla est dignitas. Si autem comparantur veritatem ad falsitatem ratione eius quod respondet ex parte rei sic dico de plano quod aliquando dignius est illud quod ex parte rei reddit illam propositionem falsam. quam illud quod reddit propositionem veram. sicut patet. dignius enim est quod reddit istam propositionem falsam. iste non est bonus. quam quod reddit tam veram. Et ratio huius est ista. quia quamvis veritas de se dicat positionem quia dicit adaequationem. illa adaequatio ex parte alterius extremi ita bene potest respicere privationem sicut positionem. et defectum sicut effectum. Sicut enim defectus est ordinabilis et in defectus est sic cognoscibilis. et sic est significabilis. ideo cum quaeritur super quod fundetur veritas enunciationis. non oportet quod ex parte rei respondeat aliqua veritas. Sicut enim verum ens contingit hoc significari ipsum esse. sic etiam de illo quod nullo modo est contingit hoc significari quod ipsum non est. Sic enim significatio dicit relationem. quod non requirit significatum esse in actu. sic et veritas signi quae quidem dicit conditionem illius relationis. non exigit fundari super aliquam rem actualiter existentem. nihilominus tamen cum omnis relatio et ordo a deo sit. talis significatio et talis veritas a deo est. nec sequitur ad hoc quod significatum sit a deo. immo est ibi sophisma secundum accidens. sicut si argueretur. ordinatio culpae et poenae est a deo. ergo culpa est a deo. Sic non sequitur in proposito vera significatio furti est a deo. ergo furtum est a deo. Et sic patet quod et si veritati non semper correspondeat ex parte significati aliquid excellentius quam falsitati. tamen veritas nobilior est quam falsitas. et ideo non sequitur quod si verificatio propositionis sit a deo. quod ab eodem sit propositionis falsificatio sive falsa enunciatio secundum quod falsa. Et sic patent quaesita.

Dist. xxxviii. qualiter in generali peccatum voluntatis introducitur.

Dicto praedictis de voluntate eiusque fine et cetera. Supra ostendit magister quid sit malum sive peccatum in generali. in hac parte determinat qualiter peccatum per actum voluntatis habeat introduci. Dividitur autem pars ista in tres. In quarum prima determinat magister qualiter peccatum a voluntate habeat ortum in generali. In secunda vero descendit ad speciales differentias peccati. infra dist. xlii. Cum et voluntas mala et operatio et cetera. In tertia vero inquirit utrum ortum habeat in ipsa voluntate potestas peccandi. infra dist. xliiii. Post praedicta considerationem dignum occurrit. Prima pars habet duas. In prima inquirit magister qualiter ipsa voluntas habeat depravari. Secundo vero qualiter ex bonitate voluntatis fiat depravatio in actu exteriori. infra di. xl. Post haec de actibus adiiciendum videtur. Prima pars habet duas. In prima determinat qualiter voluntas habeat depravari. In secunda vero inquirit quare magis depravetur voluntas in suo actu quam aliqua alia potentia. infra di. xxxix. Hic autem oritur quod satis necessaria. Prima pars quae continet praesentem distinctionem habet duas partes. Quoniam enim depravatio et rectificatio voluntatis attenditur penes finem. et voluntas habet comparari ad finem mediante intentione. ideo pars ista duas habet partes. In quarum prima determinat magister de rectificatione et depravatione voluntatis ex parte finis. Secundo vero inquirit differentiam voluntatis intentionis et finis. ibi. Solet etiam quaeri quid differat inter voluntatem et intentionem. Prima pars habet quattuor partes. Quia enim obliquatio cognoscitur per rectitudinem (nam rectum iudex est sui et obliqui) ideo in prima parte determinat magister quod ex parte finis venit rectitudo voluntatis. Secundo determinat quis sit ille finis. ibi. Qui quidem charitatem sibi ponunt finem. In tertia vero determinat de unitate finis respectu bonorum voluntatum. ibi. Sed quaeritur utrum omnes bonae voluntates. Quarto vero movet quoddam dubium et determinat ibi. Verum huic sententiae quod dictum est et cetera. Secunda vero pars in qua determinat de differentiis voluntatis intentionis et finis habet duas. In quarum prima quaerit differentiam secundum rationem. ibi. Solet etiam quaeri et cetera. Secundo de differentia secundum rem. ibi. Sed quaeritur utrum intentio et cetera. Et secundum hoc duo determinantur in parte ista. scilicet de comparatione voluntatis ad finem. et de differentia intentionis et voluntatis.

Di. XXX VIII.

Determinat q ex pte finis venit rectitudo volūtatis. a

Post predi

cta de voluntate eiusqz fine disserendū est. Sciēdū ergo ēq^a ex fine suo (vt ait aug.) volūtas cognoscit̄ vtruz recta an praua sit. Finis aūt bone volūtatis beatitudo ē. vita eterna. ipse de^9. Male vo finis ē aliud. s. maledictio. vel aliqd aliō in q nō dz volūtas qescere. Finem bonū insinuat ppheta dicens. Ois ꝯsummatōis vidi finem rc. Charitas g cui^9 latum mādatū est. finis ois ꝯsummationis est. i. ois bone volūtatis ⁊ actōis ad quā ōme pceptū referēdū est. Vñ aug.^9 in enche. Oia pcepta diuia referunt̄ ad charitatē. De qua dicit aplūs. b Finis pcepti ē charitas de corde puro. ⁊ ꝯsciētia bona. et fide nō ficta. Ois itaqz pcepti finis charitas ē. i. ad charitatē refertur ōme pceptū. Qđ vo ita fit. vel timore pene. vel aliq intentione carnali vt nō referat̄ ad charitatē q est dilectio dei ⁊ pximi. nōdū fit quēadmodū opꝫ fieri. quāuis fieri videatur. Tūc eīm recte fiūt q mādat de^9 ⁊ q ꝯsilio monet. cū referūt̄ ad dilectionē dei ⁊ pximi. his verbis apte insinuat̄ qs sit rectus finis volūtatis. siue actōis bone. s. charitas. q ⁊ de^9 est vt sup oñdim^9. Determinat qs sit ille finis oñdens q de^9 est finis ois bone actōis. qz charitas ē. nec tm̄ spūssanct^9. sed etiā xps ⁊ pater. nec hi sunt tres fines sed vn^9. b

Qui g charitatē sibi ponit finem. deū sibi ponit finē. vnde ⁊ xpm finē legis ad iusticiā dicit aplūs eē oīm credēn. Et recte dicit̄ xps finis legis ad iusticiā. Quia vt ait aug^9. in li. snīarum ꝓsperi. In xpo lex iusticie non ꝯsumit̄ sz implet̄. Ois eīm pfectio ex ipo ⁊ i ipo ē. ⁊ vltra quē nō est q spes se extēdat. Finis fideliū xps ē. ad quē cū puenerit currentis intētio. nō habet q amplius possit venire. sz hz id in q debeat pmanere.

a Et fine suo rc. Sz ꝯtra. beatitudo est bonū nobis ignotū. vñ h est illud qđ nec ocul^9 vidit. nec auris audiuit rc. g si p ignot nō possum^9 aliud cognoscere. videt̄ q volūtas nō possit cogsci vtrū sit bona vel praua ex illo fine. Itē certius ē nobis qđ est pñs nobis ipis q qđ est absens. si g n cognoscim^9 presentia p absentia sz magis ecōuerso. videt̄ q p beatitudinez nō fiat cognitio bonitatis in volūtate. Rn^o. dicēdū q cognitō beatitudis duplex est. videlicet in vli. ⁊ pticulari. Cognitio beatitudis in vniuersali oib^9 est innata. Cognitio vero i pticulari. vicz vbi sit beatitudo ponēda. habet̄ a nob per habitū fidei aliq mō. et aliq mō expectat̄ habēda p deiformitatē glie. Nunc eīm cogscim^9 q si speculando. ⁊ a remotis. ⁊ semiplene. tūc autez cognoscem^9 experiendo pfecte. Licet aūt nunc nō cognoscam^9 pfecte. cognoscimus tñ certitudinaliter certitudine fidei q beatitudo est magnū ⁊ verū bonū. De voluntate nostra vtrū sit recta vel praua nos nescim^9 nisi p ꝯiecturā. ⁊ iō sicut certū est rō veniēdi in cognitionez dubij. sic cognitio beatitudinis facit venire in cognitionem bonitatis volūtatis. dū qs videt suā voluntatez ad beatitudinē tendere. Qđ g obijcit̄ q beatitudo nob ignota est iā patet rñsio. Vez est eīm q nō est nob nota p experientiā. est tñ nobis nota p fidē. Ad illud qđ obijcitur q rectitudo volūtatis ē nobis pñs. dōm q sicut in pmo libro oñsum fuit. licet charitas ⁊ grā sint nobis pñsentia. sunt tñ nob ignota inqtum gratuita. qz de eis nulla pōt haberi experientia. vñ ⁊ si certissim^9 sim de affectione mea fm q est affectio. valde tñ dubi^9 sum de affectione mea vtrū sit ordinata vl' gratuita. ⁊ ita acqro mihi pbabilitatē p aliq signa. b Finis pcepti ē charitas de corde puro. ⁊ ꝯsciētia rc. Contra h verbū aplī obijcit̄. Qm pcepta directius sunt ordinata ad obediētiā qz ad amādū. g poti^9 debuit dicere. obediētia ē finis pcepti qz charitas. Itē cū finis quē ꝯsequimur ex obseruātia mādatoz est ipa vita eterna. potius deberet dicere. finis pcepti est vita eterna qz charitas. Iuxta h queritur de numero ⁊ differētia illaz ꝯditionū apositarū. s. de corde puro rc. Cū eīm charitas nō sit de fide nec de ꝯsciētia. sed poti^9 de affectōe. nō videt̄ recte notificari p illas ꝯditōes. Rn^o. dō q fm q doctores exponunt. aplūs hic diffinit charitatē. sz qdam sic exponūt vt ille determinationes. de corde puro rc. sint determinationes ex pte subiecti. ⁊ hoc q dicit̄ finis pcepti. sit ipa notificatū. vt sit sensus. charitas pcedens de corde puro rc. ē finis precepti. Alio mō exponit̄ vt h totū sit notificatio. finis pcepti de corde puro rc. Hic modus dicendi videtur cōgruentior. Et fm hūc modum dicēdi notandū q charitas hic diffinitur per actū suū. Actus aūt charitatis qui ē amare dupliciter hz notificari. ⁊ p comparationez ad illud a quo pcedit tanqz a pncipio efficiente. ⁊ per comparationem ad illud quod ad ipsam charitatem terminatur sicut ad quietantem. et ideo in illa eius notificatōe tangitur duplex operatio. vicz ad cor pur. ⁊ ad ipm preceptum. Et quia puritas cordis a qua immediate procedit actus dilectionis presupponit fiduciam fidei. ⁊ certitudinem spei. tanqz dispositiones preambulas. ideo vt manifestaret aplūs q actus charitatis presupponit actus aliarum virtutū theologicarum tanqz disponentes ad ipm. ista tria dicit. De corde puro. in quo tāgit charitatis sanctitatē. Cōscientia bona. in q tangit spei fiduciā. Et fide nō ficta. in q tangit fidei ꝯstantiā. Et i his duob^9 aplūs charitatē pfectissime commendat. in hoc q ostendit q in actu charitatis consistit complementum omnis virtutis. ⁊ finis omnis bone operationis que intelligit̄ in nomine precepti. Unde intellectus pdicte diffinitōis est iste. Charitas est finis precepti rc. id est charitas est illud in quo consistit omnis mandati adimpletio. ⁊ oim virtutū pfectio. ⁊ hinc est q scptura adeo nobis commendat charitatē. ⁊ maxime scriptura noui testamenti. ⁊ apostolus eam laudat elegantissime. Quod ergo obijcitur de obedientia ⁊ vita eterna q debeant dici finis precepti. dicendū q obediētia ordinata est ad charitatem habendam. ⁊ vita eterna non est aliud qz charitas ꝯsummata.

I

ps. cxviij.

j. Thi. j.

Ro. x.

ᶜFinis ꝗ rectus atq; sup*m*ᵘˢ deus pater ē ꝛ filiᵘˢ ꝛ sp*ūs*sanctᵘˢ. nec hi tres sunt tres fines. sed vnus finis. q*ꝛ* non tres dij. sed vnus deus.

Determīat de vnitate finis respectu bonaꝝ volūtatū. c

Sz querit*ur* vtrū oēs bone volūtates vnū t*ñ* habeāt finem. De hoc aug*ᵘˢ*. in. xj. li. de tri. ita ait. Alie atq; alie volūtates suos ꝑprios fines hñt. qui t*ñ* referunt*ur* ad finē illiᵘˢ volūtatis q*ua* volumᵘˢ beate viuere. ꝛ ad eā puenire vitā q*ue* nō referat*ur* ad aliud sz amātī p seipam sufficiat. quē ad modū volūtas vidēdi finē hz visionē. ꝛ volūtas vidēdi fenestrā. finē hz fenestre visionē. Altera v*er*o est voluntas p fenestrā videndi trāseūtes. cuiᵘˢ itē finis est visio trāseuntiū. ad q*uo*d etiā p*re*dicte referunt*ur* volūtates. Itē recte sunt volūtates ꝛ omnes sibimet religate. si bona ē illa ad quā cūcta referunt*ur*. Si aūt praua ē. praue sunt oēs. et io rectaꝝ volūtatū ↄnexio iter q*uo*dā est ascēdētiū ad beatitudinē. q*uo*d certis velut passibus agit*ur*. Prauaꝝ aūt ꝛ distortaruz voluntatū implicatio. vinculū est q*uo* alligabit*ur* q*ui* hic agit vt ꝓijciat*ur* i tenebras exteriores. His autoritatū testimonijs euidenter monstrat*ur* plures in fidelibᵘˢ rectas esse volūtates. ꝓprios ac diuersos fines hñtes. ꝛ tam*en* vnū eundēq;. q*ꝛ* oēs referunt*ur* ad vnū q*ui* est finis finiū. de quo paulo ante diximᵘˢ. ita e conuerso forte est in malis.

Mouet ꝛ determinat dubiū de duobᵘˢ finibus ↄstituendis. d

Uerūt*ñ* huic sententie qua dictū est fideliū q*ua*sdam rectas volūtates diuersos fines sortiri. ꝛ t*ñ* ad vnū referri. videt*ur* obuiare q*uo*d alibi augᵘˢ. āmonet ne scz nobis duos fines ↄstituamᵘˢ ita inq*ue*ns i li. de ser. do. in monte. Nō debemᵘˢ io euangelizare vt māducemᵘˢ. sz io māducare vt euāgelizemus. vt cibᵘˢ nō sit bonū q*uo*d appetit*ur*. sz necessariuz q*uo*d adijcit*ur*. vt illud ipleat*ur* Querite primū regnū dei. ꝛ hec oīa adijcient*ur* vobis. Nō dixit. p*ri*mū querite regnū dei. ꝛ deinde q*ue*rite ista q*ue* vobis sunt necessaria. sz ait. hec oīa adijcient*ur* vobis. i. h*ec* ↄsequent*ur* si illa queratis. ne cū ista q*ue*rit*is*. illinc auertamini. aut ne duos fines ↄstituatis. vt ꝛ regnuz ꝓpter se appetatis. ꝛ ista necessaria ꝓpter illud. Ergo ꝓpter regnū dei t*ñ* debemᵘˢ opa*ri* oīa. vel cū regno dei. nō solā mercedē corpalē meditari. Ecce hic apte dicit ne duos fines nobis ↄstituamᵘˢ sz vnū t*ñ*. i. regnum dei. cū supra dixerit bonas volūtates alias ꝛ alias ꝓprios habere fines. Hec aūt sibi nō repugnare animaduertit. q*ui* v*er*bis p*re*missis simplici oculo diligēter intēdit. Qui enī dixit ne duos fines nobis ↄstituamus. sz oīa ꝓpter regnū dei faciamᵘˢ. ipē p*ro*misit q*ꝛ* debemᵘˢ māducare vt euāgelisemᵘˢ. Cū aūt hoc ita facimᵘˢ. actiōis illius finem euāgeliū ↄstituimᵘˢ. sed et hunc finē ad regnuz dei referimus. Māducamus enī ꝓpter euāgeliū. ꝛ māducamᵘˢ ꝛ euāgelizamus ꝓpter regnum dei. duos igit*ur* fines nobis in māducādo ↄstituimᵘˢ. Sed ista faciētes nunq*ui*d peccamᵘˢ: absit. Nam et ipse sic facere suadet si diligenter eius verba inspiciamᵘˢ. Cuz ergo ait. ne duos fines nobis ↄstituamᵘˢ. fines in diuersa tendentes intelligi voluit. s. q*uo*ꝝ alter ad alteꝝ nō referat*ur*. Ita et cū dicit ꝓpter regnū dei t*ñ* oīa agenda. nec cū ip*s*o mercedē tēporalē meditādā. ita intelligēdum ē. vt nō meditemur appetendo cū regno mercedē t*em*palē ita q*ꝛ* nō ꝓpter regnū sz ꝓpter se. vt. s. regnū ꝓpter se appetamus. ꝛ ista ꝓpter illud. sicut ipē docet. Si enī petimᵘˢ vitā eternam. petimᵘˢ etiā t*em*palia a deo. si ea petimᵘˢ ꝓpter vitā eternā. ū

ᵉ Finis greciᵘˢ c atq; supremᵘˢ ꝛc. ūs pater est ꝛc. Cōtra. finis est res q*ue* fruendū ē sed hij tres sunt tres res q*ui*bᵘˢ fruendū est. sic dic*it* Augᵘˢ. in lib. de doct. xp̄ia. ꝗ sūt tres fines. Itē intētio finis dirigit*ur* p fidē. sz fides ponit tres articulos in credendo patrē ꝛ filiū ꝛ sp*iritu*ssctm. ꝗ pari rōne intētio intēdit in eū statuēs sibi tres fines. Querit*ur* ꝗ q*ꝛ* rē nō sit diuersitas finiū sicut pluralitas articuloꝝ. Rᵒ. dōm q*ꝛ* rōnis est distinguere. ꝛ voluntatis vnire. Rursus sic dic*it* Dam. p*er*sone distinguunt*ur* rōne ꝛ ↄueniunt re ꝛ natura. f*m* h*oc* ꝗ intelligendū est q*ꝛ* noīa illa q*ue* sūt cōia ad rē ꝛ rōnē illa p*ossun*t plurificari. illa v*er*o que sunt realia plurificari nō p*ossun*t. io p*ossun*t dici q*ꝛ* pat*er* ꝛ filiᵘˢ ꝛ spiritus scūs sunt tres res nō t*ñ* p*ossun*t dici q*ꝛ* sint tres bonitates. Rursus. q*ꝛ* articulᵘˢ dicit q*uo*d ē ex p*ar*te rōnis finis v*er*o dicit q*uo*d respicit volūtatē. io possumᵘˢ dicere plures articulos. n*on* t*ñ* possumᵘˢ dicere plures fines licet enī sint plures articuli. vna t*ñ* est in eis veritas. q*ꝛ* t*ñ* veritas cōpleta f*m* q*ꝛ* aliq*ui*d ponit reducat*ur* ad veritatē incōpletā ꝛ vna sit v*er*itas incōpleta in p*er*sonis pa-

tre ꝛ filio ꝛ sp*iritu* sancto f*m* q*ꝛ* sūt vna charitas ꝛ vna veritas. illi tres articuli super vnā vitatē realem fundari hñt. Ad illud ꝗ q*uo*d p*ri*mo obijcit*ur* q*ꝛ* sunt tres res. Dōm. q*ꝛ* rō illa non valet. sunt tres res. ꝗ tres fines. q*ꝛ* ꝓcedit*ur* a pluralitate p*er*sonali ad pluralitatē eēntialē. ꝛ differēter accipit*ur* res cuz dr*ur* finis ē res. ꝛ cum dicit*ur* tres sunt res. Ad illu*d* q*uo*d obijcit*ur* q*ꝛ* fides distinguit. Dōm q*ꝛ* et h*oc* non seq*ui*t*ur* q*ꝛ* intētio distinguat plures fines sicut fides plures articulos nā cū intētio in charitate cōsumet*ur*. ꝛ charitatis sit vnire. plᵘˢ hz intentio rōnem vniēdi q*uam* rōnē distinguēdi.

d Sz q*ue*ritur vtrū intētio ꝛc. Querit*ur* h*ic* q*ue*stione quā magister nō determinat in p*ar*tē alterā. vtrū scz volūtas finis ꝛ eiᵘˢ q*uo*d est ad finem sint due volūtates aut vna. Nā q*ꝛ* due sint videt*ur* p h*oc* q*ꝛ* vna est creati ꝛ alia increati. vna tēporalis. ꝛ alia eterni. Q*uo*d aūt vna sit videt*ur* p h*oc* q*ꝛ* ibi est vnuz ꝓpter alteꝝ. vbi aūt h*oc* est. ibi t*ñ* vnū est. vt cū diligo vinū dulce non diligo duo sz vnū. Rᵒ. Dōm. q*ꝛ* magister ponit hic duas responsiōes. nec

Mouet [catchword]

Matth. vj.

4

5

Mādit con cordia p*re*dis ctorum.

Q*uo*mō intelligēdū sit illud. Ne duos fines nobis cōstituamus

6

Lu. xij.

...ōēs bo ...lunta ...nu ba ...finē. et ...dā bo- ...uersos ...sortiū

Mat. vj.

rñ aliquã caruz reprobat. n⁹ ali qua magis ap probat. Erratũ huiꝰ. q: rm diuersas ↄsideratiões verũ dic verũq; . et vtrũq; ↄgiet dicere. Vnꝰ eñ dic ꝙ sunt volũtates due. Alius dicit ꝙ est voluntas

Mat. vj. Mat. v.

vna. Ꝭ aut dixerunt aspiciẽtes ad diuersa. Voluntas eñ finis dupliciter pt ee. Aut sicut obiectũ. aut sic finis in ratiõe finis. Si sit volũtas finis sic obiecti sicut aliõ sit obiectũ creatum. et aliud increatuz

Quid sit voluntas. qd finis.

alia ẽ volũtas q volo finẽ. et alia q volo id qd est ad finẽ sic altꝰ ẽ motꝰ affectiõis. q amo deũ in se

Quid intẽtio.

et altꝰ motꝰ quo amo creaturam Si aũt sit volũtas finis sub rõne finis. in qstiõ. l. aliõ hz ad ipz ordĩari. sic vna volũtate. et vno decursu volo

ps. vij.

vtrunq; . Quis volũtas simul et semel nõ possit ferri sup vtrũq; sz successiue. vt patz. cũ amo comestiõnẽ ppter salutẽ. q: i amore comestionis includo amorez salutis. Et scdm has duas vias duo sunt modi dicẽdi pbabiles et veri. si recte fuerint intellecti.

offendimꝰ. neq; sinistra tũc sciat qd faciat dextra. q: mercedem tpalẽ nõ ppter se meditamur. sz ppter regnuz dei. vt sit leua sub capite et dextera in amplexu. Alioqn si hec tpalia ppt se qrimus sicut eterna. miscet dextre sinistra. ideoq; cũ dñs dixerit. Attẽdite ne iusticiã vestraz faciatis corã hoĩbꝰ vt videamĩ ab eis. alibi ait. Sic luceat opa vr̃a bona corã hoĩbꝰ. vt glorificẽt patrẽ vr̃m q in celis ẽ. Propter deũ ḡ oĩa faciẽda sunt. vt oĩa q faciꝰ. omniũq; fines ad eum referamus.

Querit differẽtiã volũtatis et intẽtõis et finis fm rõez. e

Solet etiã qri. qd distet inter volũtatẽ et intẽtionẽ ac finem. Ad qd dici põt inter volũtatẽ et finẽ certo atq; eiudẽ mõ distiguit. Quia volũtas est q volumus aliqd. Finis xõ volũtatis est vel illud qd volumꝰ. ꝑ qd ĩm plet ipa volũtas. vel potiꝰ aliõ ppter qd illud volumꝰ. Intentio xõ interdũ ꝓ volũtate. interdũ ꝓ fine voluntatis accipit: q diligẽs acpius lectori scriptura vbiq; occurrũt discernere studeat. Finis xõ volũtatis est delectatio bona vel mala. ad quã nitit qsq; ꝑuenire. Vñ aug. super illũ locũ ps. Scrutans corda et renes. sic ait. Deꝰ solꝰ scrutat corda. i. qd qsq; cogitet. et renes. i. qd queq; delectet: q: finis cure et cogitatõis ẽ delectatio: ad quã cura et cogitatõe nitit qsq; ꝑuenire. Et paulo post Opa nr̃a q sunt in dictis et factis pñt hoĩes videre: sz q aĩo fiant: et q venire cupiãt: solꝰ deꝰ videt: q cũ videt cor ẽẽ in celo: et nõ delectari nos in carne sed in dño. i. cũ bone sunt cogitationes et eaꝝ fines: dirigit iustuz Idẽ sup alteriꝰ ps. locũ illũ. scz

ps. ix.

In laqo isto quẽ abscõderũt comprehẽsus ẽ pes eoꝝ. dicit. Pes aĩe amor est: q si prauꝰ est: dicitur cupiditas vel libido. si rectus: dicit charitas. Eo mouetur aĩa qsi ad locũ quo tendit. i. ad delectationem bonã vel malã: quo se ꝑuenisse ꝑ amorez letatur. Finis ergo voluntatis vt punissum ẽ dicitur et illud qd volumꝰ: et illud ppter qd volumꝰ et intentio ad illud respicit propter qd volumus et volũtas ad illud qd volumꝰ. vt xbi gr̃a. Si velim esurientẽ reficere vt habeã vitã eternã. volũtas est q volo reficere esurientẽ: cuiꝰ finis est refectio esuriẽtis. Intẽtio xõ est q sic ad vitã ꝑuenire volo. Finis xõ supremꝰ est ipa vita: ad quã et alius finis refert.

Repetit ꝑ dicta sub vbis cõpẽ

Querit differẽtiã volũtatis et intẽtõis et finis fm rem. f

Sed qrit vtrũ intẽtio talis sit volũtas: et si volũtas est. an in h ope sit vna eadẽq; volũtas. q volo reficere esuriẽtẽ: et q volo habere vitã eternã: videtur nempe talis intẽtio volũtas esse: vt eñ volũtas est q volo reficere pauperẽ: ita et volũtas ẽ q ꝑ illud volo habere vitã. Et alia qdẽ videt volũtas eẽ: q volo habere vitã: et alia q paupi subuenire volo. Sz ista ad illã refert. Nã et si h ita placeat vt in eo cũ aliq delectatõe volũtas acqescat nõdũ est tñ illud q tẽdit. sz h ad illud refert vt illud deputet tanq; patria ciuis. istud xõ tanq; refectio vel mãsio viatoris. Et sunt iste volũtates affectus siue motꝰ mẽtis qbus qsi gressibꝰ vel passibus tẽdit ad patriã. Sicut ḡ altera est volũtas videndi fenestras. vt supra docente aug. didicimꝰ. altera q ex ista nectit volũtas. s. ꝑ fenestras videndi trãseũtes. Ita nõnullis alia videt eẽ volũtas elemosynas dãdi paupi. alia volũtas habẽdi vitam. Alij aũt putãt ꝙ vna sit volũtas et hic et ibi. sz ppter subiectoꝝ multiplicitatẽ. diuersitas memorat volũtatũ. Ceteꝝ quodlibet hoꝝ veꝝ sit: illud nulli in ambiguũ venit: qn volũtas ex suo fine penset. vtrũ recta sit an praua: pctm an gratia. et qn noĩe intentõis aliqñ finis: aliqñ voluntas intelligatur.

D intelligẽtiã huiꝰ ptis secudit h qstio circa duo Et pmo qrit de cõpatõe volũtatis ad suũ finẽ. Scdo xõ qrit h dña intẽtõis ad volũtatẽ. Circa pmũ qrunt qtuor. Pmo qrit vtrũ volũtas rõe finis sit cõmendabilis. Scdo qrit qs sit ille finis. Tertio qrit vtrũ bone volũtates habeãt vnũ finem vł diuersos Quarto qrit vtrũ male volũtates cõicent in fine. an cõstituãt sibi fines alios et alios.

Questio I a

Vtrũ volũtas sit bona et cõmẽdabilis rõe boni finis Et ꝙ sic. videt Math. vj. Si oculꝰ tuꝰ fuerit simplex. totũ corpꝰ tuũ luminosum erit. Si ḡ oculꝰ est intẽtio ꝑ quã volũtas ordinat in finẽ fm ꝙ ibi exponit. et corpꝰ ẽ congeries opeꝝ. videt ꝙ si finis bonꝰ sit. ꝙ oĩs opatio volũtatis sit bona et cõmẽdabilis. Itẽ aug. dicit i. x. de trini. Recte sunt oẽs volũtates si bona ẽ illa ad quã cuncte ordinant. sz illa ad quã tñcte ordinant est volũtas finis. si ḡ finis bonꝰ ẽ. restat ꝙ volũtas finis et oĩs volũtas ad eã ordinata sit bona et recta. Itẽ maxima est phi. Cuiꝰ finis bonꝰ ipm q3 bonũ est. ḡ si actꝰ volũtatis finis bonꝰ est. ḡ ipa bona est. Itẽ in actõe natura

li in q forma e finis. bonitas generatiois et operatiois atte
dit penes fine et forma. q cu intetio finis sit eq essentialis
morali actui vt naturali. et bonitas act9 voluntatis pti
neat ad mores. videt q bonitas voluntatis et rectifica
tio penes bonitate finis habeat attedi et cognosci. Sed
5 ptra. Finis bonor est beatitudo. sicut mgr dic in lra. sz
oes appetut beatitudine. sicut dic aug. et oes ea finalit
intedut sicut dic Boe. in lib. de psol. quis diverso tra
mite ad ea currat. g si oes volutates coicant cu illo fine
g oes erut bone et nulla mala. Ite dyo. dic. q nemo
opat ad malu aspiciens g ois opans finaliter aspicit ad
aliqd bonu. vn et phs etia dicit. q bonu et finis e ide. g
si ois volutas aliqd intedit bonu. videt q aut ois vo
lutas est bona. aut q bonitas no inest volutati ex fine.
Ite qcuqz aliqs finalit appetit bonu. tn nuqz opa
tio ei9 erit meritoria nisi sit charitate informata. et nisi
sit deo grata et accepta. g videt q bonitas volutatis in
actu poti9 veniat ex pricipio qz ex fine. Ite si bonitas
volutatis venit ex fine. tu finis bone volutatis sit de9.
et sit eqliter bon9. videt q oes bone volutates sunt eqlit
bone. si igit oes volutates no sunt eqlit bone. videt q
bonitas volutat9 no sit eis ex fine. Ite madurate bo
nu est. g si qs finalit pdicat vt maducet. cu opatio iste
habeat bonu fine. videt q sic pdicare sit bonu et laudabi
le. si igit talis actio iudicat ee mala. videt q volutas n
sit bona ex volutate finis. Ite si aliqs metit pter sa
lute pximi. cu salute pximi sit bonu. medaciu illud es
set bonu et meritoriu. si op9 volutatis bonitate haberet
ex fine. sz pstat q medaciu nuqz e bonu. sicut dic Aug.
g videt q bonitas finis no sufficit ad bonitate volutat
tis. Querit igit vn causet rectitudo et bonitas in volu
7 tate. vtru ex fine sicut videt dicere mgr. an aliude. R9.
dom. q cu dr volutas ee bona ex bonitate finis. h est di
cere q volutas e bona ex ordinatoe ad bonu fine. Ad h
aut q sit recta ordinatio ad bonu fine. reqrit q finis bo
nus sit duobz modis. vicz fm id qd est. et sub rone finie
dr. Aliqd eni est bonu i se. qd tn no recte ordinat ad al
ter rone finis. sicut min9 bonu qzuis sit bonu. no tn est
bon9 finis maioris boni. pro eo q finis melior dz ee his q
sunt ad fine. Siliter ex pte ordinatois duo reqrunt. vi
delicz idoneitas ex pte ordinabil. et actualis puersio ex
pte volutatis ordinatis. et cu ista pcurrut tuc absqz du
bio volutas bona ex fine bono iudicat. Cu aut borum
aliqd deficit. bonitas finis no sufficit ad bonitate vo
lutatis. vtpote si sit finis bon9 in se. no tn sufficit ad su
stinendu vel ad copledu illud qd fit. ppt qd m. sic madu
catio qzuis sit bonu in se. no tn bz copleta rone finiedi
respectu pdicatois. Siliter medaciu no est ordinabile ad
bonu cu sit fm se malu. et io qzcuqz qs metiat ppt ali
qd bonu. medaciu no est bonu. qz deficit ibi rectitudo
ordinatois. ppt defectu idoneitat ex pte act9 que volu
tas refert ad illu fine. Et sic pz rnsio ad qstiois huius
qm pcedendu e sicut mgr dic. volutate ee bona et recta
ex fine. h eni intelligit sub pdictis pditoibz. Et fm huc
modu rones ad prima pte pcedede sut. Ergo h etia pz rn
sio ad illa duo q vltimo opponit. vicz de pdicatoe et me
8 dacio. Ad illud pro qd pmo obiicit q beatitudo est fi
nis bonaz volutatu et etia oim. dom q alit est finis bo
naz volutatu. et alit malaz. Naz beatitudo q est finis
oim bonaz volutatu. e beatitudo vera. beatitudo pro q e
finis malaz no est beatitudo vera. sz simulata. Auar
eni estimat btitudine ee in delicijs et supbijs et honoribz
et sic in alijs delicijs. vn sicut finis malaz volutatu qn
dam bz imagine finis pro boni. vtpote beatitudis. sic eti
am male volutates pcedut spem virtutis. Qd g dr q ois
volutas tedit ad btitudine. h intelligit de btitudine in
sua generalitate psiderata. in cui9 appetitu oes (vt dic
aug.) coicant sz put btitudo determinate accipit pro illa
q psistit in visioe dei. nec ab oibz appetit nec oes in illa
9 tendut. Ad illud qd obiicit q nemo opat ad malum
aspiciens. dom q illud qd movet aliqn est bonu fm verita
te. aliqn est bonu i m estimatione. et ad h q affect9 move
at sufficit sola estimatio bonitatis. et sine hac estimatoe
no movet volutas ad aliqd appetedu. ad min9 delibera
tiuo appetitu. Et io dicit dyo q nemo opat ad malum
aspiciens. qz nulla e volutatis opatio. qua no pcedat bo
ni estimatio. sz qz illud qd estimat ee bonu freqnt e ma
lu. io freqnt male opat. et si nuqz aspiciat ad malu sb ro
ne mali. Cu g dr q volutas e bona ex intetoe boni finis
h no intelligit de fine q e bon9 tm in estimatoe appetetis
sz etia de bonitate reali. Ad illud qd obiicit q no est
10 act9 volutat bon9 nisi q e ex charitate. dom q charitas
no reddit op9 bonu nisi ex h q ipm boni refert in sumu
bonu. nec sufficies relatio alicui9 affect9 vel opis ad su
mu bonu est nec ee pt nisi ex adiutorio charitat q facit
fine summ bonu oibz alijs pponderare. et p ceteris car9 re
putari. et i eo qescere tanqz in fine vltimo. Et hinc est q
bonitas ois volutatis attribuit bonitati finis. qz vbi
vnu ppt alter. ibi vnu tm. vn q tenet equu p frenu. no
dr tenere nisi vnu. et sic i pposito intelligedu est. Ad
11 illd qd obiicit q finis e eqlit bon9. dom q et si finis eq
liter sit bon9 no tn oes volutates eqlit ordinat et appro
ximat illi fini. qz bonitas finis no redudat i volutate m
nisi rone ordinatois q ducit ad illu fine. et io lz finis sit
eqliter bon9. tn ppt grad9 reptos in approximatoe vo
lutatu ad illu fine. volutates no sunt eqliter bone. Ad
duo vltima ia pz rnsio ex pdictis.

Questio II b

Quis sit ille finis ex cui9 bonitate volutas e bona. et
ad que dnt referri nre volutates ad h q sint recte. Et q
hmoi finis sit charitas. vr. I. Thi. I. Finis pcepti e cha
ritas. sz ad illu fine referede sunt volutates. ad que re
ferunt pcepta. si g charitas e finis pcepti. charitas e fi
nis bone volutatis. Ite Joh. xiiij. Qui diligit pxi
mu lege iplevit Et iter. Plenitudo legis e dilectio. sz
ad illud referede sunt volutates in q psistit plenitudo
et psumatio legis. si g charitas et dilectio e hmoi. pz et c.
Ite h vr rone ois bona volutas ad h ordinat vt bo
fruat deo. et ad h q habeat deu. sz nos nec fruimur deo
nec habem9 ipm nisi p charitate. Silr habere charitate
no est aliud qz hre deu. si g ois bona volutas e ordinata
ad h q habeat deu. vr q finis ois bone volutat sit ipa
charitas. Ite natura i opando finalit intedit forma
pfectivaz in ee nature. g volutas i opando pncipalit in
tedit forma pfectiva et ee moris. sz forma vel habit9 pfe
ctiu9 volutat in ee moris e ipa charitas. g charitas e fi
nis pncipalis ois bone volutatis. Sz p. Rom. x.
finis legi xps. sz ide est finis legis et bone volutatis. n
g charitas. Ite Bern. in li. de dili. deo. De amore ve
nit in charitate. et de charitate venit in sapiam. g sapia
est excellenti9 qz charitas. sz illud no dz poni finis bone
volutatis qd e excellentissimu. g finis bone volutat n e
charitas sz sapientia. Ite finis e illud q fruedu est. qz
solo bono increato e fruedu. g vr q charitas n sit finis
pncipalis bone volutat. Si tu dicas q finis bone vo
lutatis no est charitas creata sz increata. Cotra aplus
finis pcepti e charitas pcedes de corde puro et c. sz cha
ritas pcedes de corde puro et fide n ficta no e nisi chari

Mmmm 2

tas creata et cetera. Item finis bone voluntatis est illud quo habito voluntas nihil ultra querit: sed habita charitate adhuc voluntas ultra querit aliquid, videlicet ipsum deum. imo quanto maior habet caritatem tanto magis querit. ergo videtur quod charitas non habeat rationem finis. Item quod est pondus in corporibus hoc est amor in spiritibus: sed pondus in corporibus nullo modo dicitur esse finis motus localis: ergo amor in spiritibus nullo modo dicitur esse finis appetitionalis: ergo nec voluntatis. Item finis et principium sunt distincta: sed charitas est radix omnium bonarum affectionum: sed finis consequitur illud quod est ad finem. et charitas est radix. videtur quod nullo modo debeat dici finis bone voluntatis.

12 Responsio. Dicendum quod magister recte dicit in eo quod finem omnis bone voluntatis charitatem assignat. secutus est enim in hoc apostolum dominum et beatum Aug. Nam apostolus expresse dicit quod charitas est consummatio preceptorum et plenitudo legis. Augu. etiam dicit in enchi. quod omnia precepta diuina referuntur ad charitatem. Et in li. de doc. christi. ostendit quod ad charitatis mandatum commendandum ordinatur tota scriptura. et ita charitas non solummodo est finis bone voluntatis. sed etiam totius sacre scripture et cognitionis fidei et veritatis. Licet autem deus vel beatitudo siue christus possit dici finis bone voluntatis. maluit enim magister dicere quod charitas sit finis pro eo quod completa ratio fruendi competit ipsi charitati. Cum enim tripliciter dicatur finis. videlicet finis in quem deficitur. et finis quo deficitur. Et finis quo deficitur dicitur dupliciter. vel simpliciter vel ut nunc. quolibet istorum modorum charitas est finis bone voluntatis. Nam charitas increata que deus est de qua dicitur j. Joh. deus charitas est est finis in quem deficitur. Charitas vero creata et consummata. utpote charitas patrie est finis quo deficitur simpliciter in deo. Charitas vero inchoata utpote charitas vie est finis quo deficitur in deo ut nunc. Sic enim locum non deficit in loco nisi mediante pondere. sic anima in deo habet quietari quod est eius locus et finis ultimus. nisi mediante dilectione que habet considerare bonum sub ratione boni. Bonum autem sub ratione boni simul tenet rationem finis et amabilis. et propterea merito finis potissime attribuitur charitati. Concedende

13 sunt igitur rationes que hoc ostendunt. Ad illud ergo quod obiicitur quod christus est finis precepti. dicendum quod per hoc non excluditur quin charitas sit finis. Nam et si christus sit finis in quem deficitur. nihilominus charitas preterea est finis quo deficitur in christo. Rursus charitas secundum magistrum est finis in quem deficitur conuenit toti trinitati. et ideo

14 propter hoc duo stare quod christus sit finis legis. et charitas sit finis. Ad illud quod obiicitur quod de charitate queritur ad sapientiam sapientia est excellentior. dicendum quod secundum magistrum Bernardum. ibi loquitur de sapientia non dicit aliud donum quam charitas. sed non autem statum eius donum. ita quod charitas communiter accepta distinguitur contra charitatem dictam approbate. Prout tamen charitas communiter describitur sic continet et amorem et sapientiam. et hoc modo ponitur esse finis precepti.

15 Ad illud quod obiicitur quod finis est illud quo fruendum est. dicendum quod secundum magistrum quod finis dicitur dupliciter. scilicet quo deficit et in quo deficitur. sicut etiam frui aliquo dicitur dupliciter. Aut sic obiecto. aut sic dispositiuo. et utroque modo charitate fruimur. Nam charitate qua est fruimur sic obiecto. charitate qua habitus est fruimur

16 sic dispositiuo. et sic patet quod illud non obuiat proposito. Ad illud quod obiicitur quod voluntas habito fine suo quiescit. dicendum quod illud verum est quando habet finem suum complete. charitatem autem etsi in via habeat. non tamen habet complete. Ignis enim est in Syon. et caminus in Hierusalem. cum autem habebit in patria. nihil ultra queret pro eo quod per eam habebit bonum increatum in quo consistit finis et quietatio omnium nostrorum desideriorum. Ad illud quod obiicitur quod

18 pondus in corporibus non est finis motus. dicendum quod non est simile. quia pondus regitur in corporibus tamen in absentia loci debiti quam in presentia. charitas autem numquam est in anima nisi deo presente. Unde omnis qui habet charitatem habet deum. et propterea diuino iure operatio ad dandum deum ordinatur. ordinatur ad habendam charitatem. Non sic autem

est de pondere. quia non quodlibet corpus habens pondus habet locum sibi debitum. Ad illud quod obiicitur quod finis et principium sunt diuersa. Respondetur aliqui quod charitas differenti modo est principium et

19 finis. nam principium est boni operis secundum quod est inchoatum. et finis secundum quod est consummatum et perfectum. Ad hoc enim unusquisque bonum operatur ut in eo dei amor et charitas augeatur. Aliter potest dici et probabilius quod sunt tria modi. species. et ordo. et super idem fundantur modus dicit comparationem ad efficiens. et species ad formam. et ordo dicit comparationem ad finem. sic voluntas respectu boni operis potest habere rationem efficientis. et finis. secundum duas comparationes. Charitas enim coniungit voluntatem nostram ipsi deo ut principio mouenti. et conformat ut regule dirigenti. et iungit ut fini quietanti. et ideo sicut ipse deus habet rationem efficientis inquantum mouet. et formalis inquantum dirigit. et finalis inquantum quietat. sic et ipsa charitas respectu operis rationem habet istius triplicis cause. necesse est in conuenientes. quia secundum philosophum tria genera causarum possunt in unum coincidere. Et sic patet quod et si charitas sit principium boni operis. nihilominus potest esse finis secundum diuersas comparationes. Et per hoc patet

20 responsio ad illud quod ultimo querebatur quare charitas dicitur radix et forma virtutum et finis. hoc enim dicitur secundum diuersas comparationes nostre voluntatis ad diuinam voluntatem. dicitur etiam super hoc vinculum perfectionis in comparatione ad proximos qui nobis vinculo charitatis iunguntur.

Questio III c

Utrum bone voluntatis sit unus solus finis. an possint esse plures. Et quod unus videtur Deut. vj. Diliges dominum deum tuum et cetera. Glo. Non vult deus suum amorem partiri ut sit cum ipso aliud diligamus. ergo quicumque sibi diuersos constituit fines non facit quod deus vult. et si non facit quod deus vult non habet bonam voluntatem. Item super illud phi. j. Siue per occasionem siue per bonam voluntatem. glo. Quisquis a deo aliud quam deum querit. non caste diligit. sed illa voluntas bona est qua non aliud quam deum diligit. ergo nulla voluntas est bona qua aliud quam deum querit.

Item sicut status est in primo principio. ita et in fine ultimo. sed primum principium in quo est status. non est nisi unicum. ergo si finis debet respondere principio. videtur quod bone voluntatis non debet statui nisi finis unus. ergo si voluntas statuit sibi fines plures non facit quod debet. ergo non est bona. Item quicumque diuersos fines intendit habet cor suum diuisum. sed qui cor suum diuidit. non diligit deum ex toto corde. nec in toto corde querit deum et quicumque talis est. deo non placet qui precipit se ex toto corde amari. et vult totum cor possidere. ergo non videtur quod bona voluntas possit esse que sibi statuit diuersos fines. Sed contra j. Chor. ix. super illud. Quoniam debet in spe qui arat et cetera. glo. Predicator qui corda vel fidem debet arare in spe stipendiorum temporalium. ergo videtur quod bona voluntas non tantum possit sibi ponere finem spiritualem. sed etiam temporalem. ergo videtur quod possit diuersos fines habere. Item Luc. xv. Quanti mercenarii in domo patris mei et cetera. dicit Amb. quod multi sunt mercenarii qui abundant spe. fide. et charitate. sed mercenarius statuit sibi finem creatum. videlicet aliquam mercedem que est beatitudo creata. Si enim solum finem increatum sibi statueret. iam non esset mercenarius sed filius. ergo si contingit esse bonos mercenarios. contingit bonam voluntatem habere fines diuersos. Item bonum additum bono facit maius bonum. ergo si unus bonus finis facit voluntatem bonam. ergo multo fortius multi boni fines. ergo videtur quod tanto voluntas melior sit. quanto plures statuit sibi bonos fines. ergo non est necesse quod bona voluntas habeat unum solum finem. Item sicut concupiscibilis appetit dulcedinem. ita irascibilis appetit celsitudinem. et rationalis appetit pulcritudinem. sed pulcritudo non tantum est finis rationalis sed etiam perfectio. et sic de aliis. et plurium perfectibilium plures sunt perfectiones. cum sint in nobis tres vires diuerse quibus sursum conuertimur. videlicet rationalis concupiscibilis. et irascibilis. videtur quod in omni bona actione et voluntate sit assignare diuer/

21 sos fines. R̄ dōm q̄ bone voluntat' vnus sol' ē finis p̄ncipalis. ppter qd̄ intelligēdū q̄ plures fines statuere h̄ pōt ee triplicit. Uno mō ita q̄ finis sit sub fine. ⁊ ppter finē. Alio mō ita q̄ vn' sit finis p̄ncipalis. alit nōp̄ncipalis. ita tñ q̄ finis nonp̄ncipalis nō referat ad p̄ncipalē actualit. Tertio mō ita q̄ vterq̄ sit finis p̄ncipalis. Exemplū aūt hui' assignari pt in eo qd̄ freqnter accidit. vicȝ tū q̄s vadit ad ecclesiā ad recipiēdas distributōes. h̄ eīm pt facere tripliciter. Aut ita q̄ p̄ncipalit intedit honorē ⁊ gl̄iam dei tū vadit decantare laudes. ⁊ simul cū h̄ intēdit obtinere pecūiaȝ vt paupibꝫ distribuat. vel in alios vsus licitos ad honorē dei ꝯuertat. Alio mō pōt aliq̄s ire ad ecclesiā intēdens deo placere ⁊ sil' tū h̄ pecūiaȝ acq̄rere. ita tñ q̄ ei' acq̄sitōeȝ ad deū nō refert. nec tñ ipaȝ pecūiaȝ statuit finē p̄ncipalē. p eo q̄ ipaȝ nō diligit ppter se. Tertio mō vadit q̄s ad ecclesiā duplicata intētōe. ita q̄ vult deo placere. ⁊ vult obtinere pecūiaȝ. quā sicut auarus appetit acq̄rere vt possit thesaurū suū āpliare ⁊ in eo delectari ppter se. Pmō statuere diuersos fines est bonū ⁊ meritoriū. ⁊ ptiet ad bonā volūtatē. Secūdo mō statuere diuersos fines nā ē bone volūtatis. loq̄ndo formaliter. attñ nō sic repugnat q̄n possit cū ea stare. ē eīm ibi pctm̄ veniale. nō mortale. Et h̄ vult dicere aug. i li. ꝯfess. cū ait. Min' te amat. q̄ tecū aliq̄d amat. qd̄ nō ppt' te amat. Tertio āo mō statuere diuersos fines nā ē bone volūtat̄. imo ꝯ̄ bonaȝ volūtatē. talis ēī vult duob' dn̄is seruire. ⁊ h̄ ē ipossibile. sic dr̄ Math. vj. Qn̄ eī sic p̄ncipalit' duos itendit fines. verificat illō p̄phetiū. Coangustatū ē stratū ita vt alt' decidat. ⁊ palliū breue vtrūq̄ opire n̄ pt. ⁊ tal' ē volūtas hypocritaꝝ. q̄busue dānatōis etīne cōminat' scptā p eo q̄ terrā īgrediūt. duabꝫ vijs. Et iō dr̄ Eccl' ij. Ne accesseris ad ipm̄ duplici corde. q̄. n. accedit ī corde ⁊ corde hypocrita ē. ⁊ q̄ gaudiū hypocrite ad instar pūcti ē. iō dr̄ Osee. x. Diuisū ē cor eoꝝ. nūc interibūt. Sic igit' ex dictis colligit' q̄ bone volūtat̄ plures pñt ee fines. ita q̄ vn' sit finis p̄ncipalis ⁊ alt' nōp̄ncipalis. siue finis sub fine. Plures aūt ꝯstituere fines p̄ncipales bone volūtati repugnat sicut ostēdūt rōnes q̄ ad p̄mā ptē īducūtur. Cū eīm vnū solū sit sūmū ⁊ verū bonū ad q̄d terat hūanū desideriū. necē ē q̄ volūtas bona ad h̄ q̄ recta sit statuat sibi finē vnicū. Ad illō ḡ qd̄ p̄mo obr̄ in ꝯ̄riū q̄

22 q̄ arat dȝ ī spe arate. dōm qd̄ ipa glo. illā obiectōnē dissoluit. dū seipam manifestat in seq̄ntibꝫ. facit eīm vim in h̄ qd̄ dr̄ in spe. nō ppt' spē. Nā ppt' dicit finē p̄ncipalē in v̄o nō tm̄mō dic̄ finē p̄ncipalē. imo etiā finē q̄ ꝯnecit' infra finē Et iō ex illo v̄bo n̄ seq̄t' q̄ aliq̄s possit sibi plures fines p̄ncipales statuere. imo si recte intelligat' potius seq̄t' oppositū. Ad illō qd̄ obr̄ q̄ mercenari' statu

23 it sibi finē creatū. dōm ē q̄ ē bon' mercenari' ⁊ malus. et mal' mercenari' ī duob' differt a bono. Pmū q̄dē q̄ mal' mercenari' statuit sibi finē creatū. q̄ habito nō necēario h̄ēt deū. Bon' v̄o mercenari' statuit sibi fineȝ creatū. quē h̄ēre nō ē aliud q̄ h̄re deū sic ipam fruitionē dei. Scdo v̄o differt in h̄ q̄ mal' mercenari' statuit sibi finē creatū tāq̄ p̄ncipalē. bon' v̄o mercenari' statuit sibi finē creatū tāq̄ finē sub fine. Nō eīm amat deū ppter fruitōeȝ. sȝ fruitionē ppt' deū. Et iō ex h̄ nō habet' q̄ finis bone volūtat̄ plurificet'. Ad illō qd̄ obr̄ q̄ bo

24 nū additū bono facit maius bonū. dōm q̄ illud verū ē q̄n additio boni ad bonū fit saluo ordine. tū eīm bōitas necēario ponat ordinē. si additū boni ad bonū tollat ordinē. bonū nō auget sȝ poti' pimit. Quia ḡ pluralitas finiū p̄ncipaliū ordinē n̄ fuat. q̄ s̄m rectū ordinē stat' dȝ ē in vno. ⁊ vnitū dȝ ee vltimū. hinc ē q̄ pluralitas finiū p̄ncipaliū bonitatē volūtat̄ n̄ augmētat. sȝ poti' ipaȝ volūtatē deprauat. q̄ tū vult placere vni. displicet alt'i. ⁊ dū vult asseq̄ vnū. pdit reliquū. Ad illud

25 qd̄ obr̄ q̄ rōnalis appetit suā pulchritudinē. ⁊ ꝯcupiscibilis dulcedinē ⁊c̄. dōȝ q̄ pulchritudo. celsitudo. ⁊ dulcedo pt duplicit' accipi. Aut put ē pfectiua ⁊ informatiua s̄ctuꝝ aīe. aut put ē ip̄i' aīe motiua. Pmo mō tenet rōnē finis sub fine. ⁊ sic plurificari pt s̄m diuersitatē actuū aīe. Scdo mō put. s. tenet rōnē obiecti ⁊ motiui. sic vnitatē h̄ȝ. Nā ī deo idē ē pulchritudo. celsitudo et dulcedo. ⁊ sic tenet rōnē finis p̄ncipalis. Et sic pȝ q̄ q̄uis plures fines nōp̄ncipales cōtingat ꝯstituere. tñ ad h̄ q̄ volūtas sit bona. necē est vnū solū finē esse p̄ncipalē. Nā aliter nō diligit' deus ex toto corde.

Questio. IIII D

Utrū male volūtates habeāt vnicū finē. Et q̄ sic vr̄ Aug. sup illū locū ps. Scrutans corda ⁊c̄. Finis cure cognitōis hūane ē delectatio ad quā q̄sqū nitit' puenire si ḡ oēs volūtates male finalit' q̄rūt delectatiōȝ. vr̄ q̄ oīȝ volūtatū malaꝝ sit vnū finē assigēre. Itē malaꝝ volūtatū ē vn' mal' ex'itus siue t'min'. sic dr̄ Ro. vj. Quoȝ finis mors ē. ḡ si earū ꝯtingit ee vnū t'minū. pari rōne vr̄ q̄ ꝯtingat ee vnū finē vltimū. Itē q̄ ꝯueniūt ī p̄ncipio. ꝯueniūt ⁊ in fine vltimo. sȝ oēs male volūtates ꝯueniūt in p̄ncipio. sic dicit Aug. in li. de vera relig. Planū ē iḡt ī toto malefaciēdi genere nihil aliō q̄ libidinē dn̄ari. si ḡ ꝯueniūt ī vno p̄ncipio. vtpote in libidine. videt' pari rōne q̄ ꝯueniāt in vno fine. Itē viciū imitat' v̄tutē s̄m apparētiā. vñ sic v̄tus nūq̄ deficit citra b̄titudinē verā. ita viciū incurrit b̄titudinē simulatā. ḡ sicut oēs v̄tutes faciūt tēdere volūtatē ad bonū finē. s. b̄titudinē. sic vr̄ q̄ oīa vicia faciūt tēdere volūtatē ad vnū finē. s. q̄ habeat silitudinē cū v̄o fine. Sȝ ꝯ̄. Contrariaꝝ volūtatū ꝯ̄rie sūt delectatōes. vbi aūt sūt delectatōes ꝯ̄rie. ibi sūt fines diuersi. sȝ voluptates faciūt volūtates sibimutuē repugnāre. ḡ faciūt diuersos fines h̄re. Itē mala volūtas ponit finē ī creatura. sȝ ipossibile ē q̄ in vna creatura inueniat n̄ra volūtas sufficiētiā cū nihil sufficiat volūtati hūane nisi sola t'nitas. si ḡ volūtas n̄ descit nisi ē eo fine ī q̄ ponit sufficiētiā. vr̄ necēario q̄ volūtas mala diuersos sibi fines ꝯstituat. Itē male volūtatis appetit' ortū ⁊ radicē h̄ȝ ex libidine. sȝ libido ē q̄ q̄s amat bonū ppriū. si. n. bonū ppriū necēario diuersificatur ī diuersis necē ē diuersatū volūtatū diuersos fines repiri. Itē vnitas ⁊ ꝯformitas volūtatū bonaꝝ venit ex vnitate amoris ī q̄ vniūt' ⁊ colligāt'. si ḡ amori q̄ diuersi colligāt' ⁊ vniūt' vnicā dȝ h̄re radicē in pluribꝫ reptā. tū h̄ nō ꝯueniat amori libidīs. sȝ solū amori charitat̄ q̄ ē amor spūssci. vr̄ q̄ malaꝝ volūtatū nō sit finis vnic' sȝ diuersi. R̄n. dr̄ q̄ ꝯ̄trio ē ī bonis volūtatibꝫ

26 et ī malis. Nā bonaꝝ volūtatū vnic' ē finis. siue bone volūtat̄ sint diuerse diuersitate nūerali. siue diuersitate formali. Diuersitatē aūt nūeralē voco q̄n plēs hoīes ī eodē genere affectōis afficiunt' circa aliq̄d. Diuersitatē sūt formalē voco q̄n idē hō diuers' habitibꝫ v̄tutū afficit' circa r̄a diu'sa. Siue. n. sic siue sic ꝯtigat plēs fines pximos et pxos assigēre. tñ finē vltimū ⁊ p̄ncipalē necē ē ee vnicū. vicȝ ipm̄ deū. Et rō h̄' ē pfectio amoris mouētis. ⁊ pfectō appetibil' q̄rāt'. Quia. n. amor charitat̄ liberal' est. ⁊ nō q̄rit qd̄ suū ē sȝ cōe bonū. hinc ē q̄ plēs hoīes ex charitate mon. idē bonū appetūt finalit'. Rursus q̄ ap petibile illō cōplentissimū ē ī quo nō solū ꝯtingit repiri bonū pfectū. sȝ etiā oē bonū. hinc ē q̄ oēs volūtates q̄ tūcūq̄ diuerse inueniūt finē suū in q̄ q̄erant'. E cōtra est in mal' volūtatibꝫ ppt' ipfectōȝ amor̄ ⁊ appetibil'. Propt' ipfectōȝ nāq̄ amoris libidinosi. volūtates solo nūero differētes. diuersos h̄nt fines. pptereā q̄ amor libi

dinosus sp q̄rit qd̄ sui ē. ⁊ q̄r sp q̄rit bonū ꝓpriū. iō et si
multi ex amore libidioso ꝯueniāt in actū vnū. tn̄ vnus/
q̄sq3 q̄rit finē suū ꝓpriū. vt p3 in adultero ⁊ meretrice. q̄r
iste q̄rit delectationē. ⁊ illa q̄rit nūmū. Propt̄ ip̄fectōz
etiā appetibilis necce ē diuersas volūtates formalr̄ diffe
rētes hr̄e diuersos fines. q̄r n. luxuria appetit iocūditā
tē ⁊ leticiā. ⁊ auaricia sufficiētiā. ⁊ supbia excellētiā. ⁊ h̄
oīa nō ꝯtingit reperiri circa eādē rē creatā s3 circa diuer/
sas. hinc ē q̄r volūtates male differētes formalr̄ nō vnū
s3 diuersos fines sibi ꝯstituūt. Vn̄ ꝯcedēde st̄ rōnes q̄

27 hoc ondūt. Ad illud qd̄ pmo obr̄ q̄r delectatio est finis
cure ⁊ cogitatōis. dōm q̄r in rōne illa ē figura dictōis.
p eo q̄r nō eadē delectatio ē finis cure ⁊ cogitatōis būa
ne s3 diuerse. vn̄ stat ibi delectatio in sua generalitate.
⁊ mag̃ h3 ibi suppositionē simplicē q̄3 ꝑsonalē. ⁊ iō cū p
delectationē descēdit ad finis vnitatē. fit sophisticatio

28 fm figurā dictōis ex cōmutatōe suppōnis. Ad illud
qd̄ obr̄ q̄r malarū volūtatū est vnus malus exit⁹. ḡ vn⁹
mal⁹ finis. dōm q̄r nō ē sic. Nā male volūtates differt
in ꝯuersiōe. s3 ꝯueniūt ī auersiōe. ⁊ mal⁹ exit⁹ p̄ncipalr̄
r̄spicit auersionē q̄3 ꝯuersionē. finis ḡo motꝰ p̄ncipa
lr̄ respicit ꝯuersionē q̄3 auersionē. iō nō seqr̄ q̄r cū finis
sit vn⁹ exit⁹ ad mortē dānatōis. q̄r fm h̄ sit vnus finis

29 motiu⁹ q̄3tū ad cert̄ de peris. Ad illud qd̄ obr̄ q̄r volū
tates male ꝯueniūt in p̄ncipio vic3 in libidie. Dōm q̄r
in p̄ncipio nō ꝯueniūt nisi p q̄nd a ꝯformitate. Nā alia
est libido in vno. ⁊ alia in alio. ⁊ iō nō seqr̄ ex h̄ q̄r ꝯue/
niāt in finē vnicū. Attn̄ ⁊ si in p̄ncipio ꝯuenirēt. nō p/
pter necce ēēt q̄r ꝯuenieñt in t̄mino. Nā malū sp pcedit
in dispsitionē. bonū ḡo sp redit ad vnitatē. Quāto n. ali
qd̄ mag̃ colligit. tāto mag̃ vigorat̄ ⁊ ē pfecti⁹. q̄nto ḡo
mag̃ dispgit̄ tātu magis recedit a pfectōe ⁊ cōplemēto
Et iō dicit phs q̄r malū ē multipharie. ⁊ bonū vno mō.

30 Ad illud qd̄ obr̄ q̄r viciū imitat̄ v̄tutē. dōm q̄r sic imi/
tat̄ q̄r plus h3 de dissilitudie q̄3 silitudie. mag̃ n. v̄tuti
ꝯriat̄ q̄3 ei ꝯformet̄. ⁊ iō poti⁹ inferri pt̄ q̄r male volūta
tes habeāt fines diuersos si bone hn̄t vnicū q̄3 ecōuer/
so. q̄r enī in hoc ꝯsistit pfectio v̄tutis. viciū magis in h̄
a virtute deficit q̄3 eam imitari possit. Et sic p3 q̄r ma
larū volūtatū nō est vnus finis sed diuersi.

Onsequent̄ q̄rit̄ de scd̄o p̄ncipali. vic3 de ●ōītia
intētōis ⁊ volūtat̄. Et circa h̄ q̄runt̄ duo. Pri
mo q̄rit̄ vtrū intētio sit in solis rōnalibus. Se
cundo querit̄ vtru3 intētio in participātib⁹ rōnē dicat
aliq̄d ex parte intellectus vel ex parte affectus.

Questio. I e

Vtrū intētio sit in his solis q̄ participāt rōnē Et q̄r sic
vr̄. sic dicit glo. sup illud Lu. xj. Vide ne lumē ⁊c. Glo.
lumē aīe ē intētio. s3 ꝯstat q̄r intētio nō ē lumē corꝑale s3
spūale. si igit̄ lumē spūale ē ī solis sbis spūalib⁹ q̄ nate
st̄ illuīari a sūma luce. ⁊ h̄e st̄ sole creature rōnales. vr̄ ḡ
q̄r intētio sit in solis rōnalib⁹. Itē intētio ē act⁹ vis
collatiue. Qui n. ī tēdit ab vno ī aliud tēdit. ⁊ vnū cōpat
alr̄i. si ḡ vis collatiua repit̄ ī solis p̄ticipātib⁹ rōnē. vr̄
q̄r in eis solū repiat̄ intētio Itē itētio ē illud fm qd̄ aīa
imediati⁹ vigit̄ vltimo fini. ḡ in eis solū ē repiri intētōz
q̄ hn̄t potētiā mediāte q̄ deū pn̄t capere ⁊ vniri. s3 talis
st̄ sola rōnalia. q̄r ip̄a sola st̄ ad imaginē dei. ḡ vr̄ q̄r in
his solū ꝯtingat intētōz repiri. Itē intētio ē supmū
in aīa. vn̄ iōa dr̄ ēē caput nr̄m ⁊ ocul⁹ nr̄. s3 illa in q̄bus
cōtcam⁹ cū irrōnabilib⁹ creaturis st̄ infima ⁊ citra rōnē
ḡ vr̄ q̄r ī nulla alia creatura a rōali ꝯtingat itētōz repiri
S3 ꝯ. In oī eu qd̄ opat̄ p intētionē ē repire intētōez
s3 natura vt dicit phs cōpans p intētionē ḡ vr̄ q̄r ī rena
turali ē intētōz repiri ⁊ ponere Itē oē illud qd̄ mouet̄
ad aliq̄d. eo obtēto. q̄escit. ⁊ tū mouet̄ ad illud ītēdebat nā
si enī illud intēderet nō moueret̄ ad ei⁹ p̄ntiā. si igit̄ res

naturales st̄ hm̄oi vt p3 cū lapis mouet̄ deorsū. vr̄ q̄r in
tētio nō tm̄ sit ī rōnalib⁹ s3 etiā in reb⁹ irrōnalib⁹ Itē
oē qd̄ facit aliqd̄ op⁹ ordinatū ad finē ab illo diuersū
opat̄ p itētionē. s3 nature irrōnales st̄ hm̄oi. sic p3 i ara
nea q̄ facit telā ad capiēdas muscas. ḡ vr̄ ⁊c. Itē intē
tio ē regla appetit⁹. ḡ si nō ē ponere aliq̄d ī vniuerso ꝑ/
uatū regimie ⁊ ordie. vr̄ q̄r vbicūq3 ē ponere appetitū. ē
ponere intētionē. s3 appetit⁹ nō solū ē in sbis rōnalib⁹
s3 etiā in irrōnalib⁹. ḡ ⁊c. R⁹. ad p̄dictoz itelligētiā

31 est notandū. q̄r circa hāc q̄ōnē duplex ē mod⁹ dōi. q̄ ad
p̄ns occurrit. Vn⁹ ē vt distiguam⁹ ī mō opandi p intē
tionē p eēs ꝓpriā ⁊ alienā. Tr̄. n. sat3 rōnabilr̄ posse di
ci q̄r q̄dā st̄ q̄ mouet̄ p intētōz ꝓpriā. q̄dā p itētionē alie/
nā. Per itētōz ꝓpriā mouet̄ illa q̄ finē p cogscūt. et opa
tionē suā ad finē ꝯferr ⁊ referūt. Per intētōz alienā mo
uent̄ illa q̄ itra se nō hn̄t potētiā discernēdi. regūt̄ tn̄ ⁊
dirigūt̄ ab eo q̄ discernit. sic sagitta ab arcu emissa mo/
ueri pt̄ dici p intētōz. nō in q̄3tū arcus vl̄ sagitte s3 sagit
tātis. Per hūc q̄dē modū sat3 rōabilr̄ pt̄ dici q̄r oēs res
naturales p intētōz dn̄r moueri. p eo q̄r mouent̄ sic ds̄
instituit. ⁊ sic gubnat ⁊ regit. Ip̄e. n. in oī opatōe ē p̄nci
palis motor. ⁊ fm hūc modū dōi intētō ꝓpe repit̄ in sol
sbis rōnalib⁹. s3 irrōnalia fm aliquē modū dōi p intē/
tionē opari dicāt̄. S3 q̄3uis iste mod⁹ dōi rōnalis sit ⁊ vi
tatē dicat. nō tn̄ vr̄ sufficiēt̄ dicere cū dicit q̄r na. ī opa
ri p intētionē. nō rōne ꝓpe intētōis. s3 rōne intētōis alie
ne. q̄r nō dicit sufficiēt̄. cū nature assignet itētōz alienā
tm̄. fm h̄. n. casualia ⁊ fortuita cū nō fiāt p̄ter diuinā in
tētionē nō deberēt dici facta fm intētōz. Rursus cū vi
deam⁹ q̄r naturalia appetitū hn̄t mediāte q̄ redūt ab vno
in alterū ⁊ vnaq̄3q3 res hēat viz suā regitiuā mediāte q̄
ad ꝓpriū finē inclinat̄. vr̄ q̄r naturalia nō tm̄ hēant mo
ueri intētōe extrīseca ⁊ aliena. s3 etiā q̄r moueāt̄ intētiōe
ꝓpa ⁊ intrinseca. Et ꝓpt̄ ea ē ali⁹ mod⁹ dōi. q̄r sic tri/

32 plex ē appetit⁹. vic3 natural̄. sensual̄. siue aīalis. ⁊ rōnal̄
et q̄libet istoz appetituū hēat suū regimē. nō absurde re
gimē cuiuslib3 istoz triū appellat̄ intētio. marie tn̄ ꝓpe
vocat̄ intētio regimē appetit⁹ rōnalis. Et rō h⁹ ē q̄r ad
regimē ⁊ directiuū appetit⁹ naturalis plus spectat diri
gi q̄3 dirigere ad directiuū ḡo appetit⁹ rōnal̄ ꝓpe spectat
dirigere directiuū ḡo appetit⁹ brutal̄ q̄dāmō mediū te/
net ⁊ hinc ē q̄r naturalia mouet̄ q̄dā necitate. rōalia ḡo
mera libalitate. bruta ḡo mouent̄ q̄dā ipetuositate. q̄ ē
infra libtatē ⁊ supra necitatē. nō. n. ꝓnt se oīno reprime/
re. ⁊ tn̄ ꝓnt ad opposita ptes rēdere. Sicut igr̄ regula
directiua opatiōis repit̄ in rōnalib⁹ ꝓpe in sensualib⁹
minus ꝓpe. in naturalib⁹ ip̄ ꝓpe. sic ⁊ itētio. Et ḡ h̄ p3

33 r̄nsio ad q̄ōnē ꝓpositā. ⁊ ad rōnes ad vtraq3 ptē. Nā3
intētio ꝓpe accepta fm q̄r dr̄ lumē p qd̄ ē collatio ⁊ ren
dentia in deū accipit̄ circa aīe supmū. ⁊ iō h̄ mōi solis
rōnalib⁹ repit̄. sic rōnes ille ondūt. Intētia ḡo p ut dic̄
tendētiā ⁊ directionē appetit⁹ ad aliquē t̄minū vel finē
q̄ētantē nō tm̄ modo ē in rōnalib⁹ imo etiā in brutis sic
alie rōnes ad aliā partē ondūt. ⁊ sic p3 q̄r vtreq3 diuer
sis vijs verū cōcludūt. ⁊ ppterea cōcedende sunt.

Questio. II f

De intētōe fm q̄r repit̄ ī rōnalib⁹. vtrū se teneat ex pte
intellect⁹ vel ex pte affect⁹. Et q̄r ex pte affect⁹ vr̄ Bern.
ad eugeniū. vt ocul⁹ sit simplex duo st̄ necc̄aria vic3 cha
ritas ī intētōe. ⁊ v̄itas in electōe. s3 charitas nō est nisi
in volūtate. ḡ si charitas ē in intētōe. intētio se tenet ex
pte volūtatis. Itē Aug. dicit3 h̄r in līa. Intētio est
q̄ sic ad finē p uenire volo. s3 nemo vult p uenire ad finē
nisi p volūtatē ḡ intētio ē ex pte volūtatis. Itē intē/
tio iūgit cū ip̄o fine. s3 volūtas nō tm̄ mō dicit appetitū
eoz q̄ st̄ ad finē. imo etiā ip̄i⁹ finis sic vult phs. si igit̄ illud
qd̄ p̄ncipalr̄ iūgit cū fine ē intētio. ⁊ h̄ p3 ē volūtas. vr̄

q̄ intētio sit volūtas. Itē meritū p̄ncipalr̄ residet penes itētōz. s; illō penes qd p̄ncipalr̄ residet meritū ꝛ demeritū ē ip̄a volūtas. g̃ vr̄ q̄ itētio se teneat ex p̄te volūtat; siue affectōis. Sʒ ꝯ Mat. vi. Si ocul⁹ tu⁹ fuerit simplex ꝛc. ibi glo. expōit vbi p oculū intelligat̄ itētio. sicut ocul⁹ aīe nō ē affect⁹ s; itellect⁹. vr̄ q̄ itētio nō se teneat ex p̄te affect⁹ s; magi; ex p̄te intellect⁹. Itē sup illō Mat. vi. vide ne lumē qd ī te ē ꝛc. Glo. itētio q̄ bonū qd cūq; facim⁹ lumē ē. s; lumē se tenet ex p̄te cognitiue. g̃ ꝛc. Itē itētōis ē referre op⁹ siue volūtatē ī finē. s; ei⁹ est referre cui⁹ ē ꝯferre. ꝛ ꝯferre ē p̄ p̄ci p̄i⁹ rōnis. g̃ ꝛ itētio. Itē sic volūtas nūq̄ʒ vult aliqd volitū nisi illō p̄cognīcet a rōne. sic nūq̄ʒ appetit finē. nisi rō vel affect⁹ rōnis eā p̄currat q̄ finē illū ōndat. si igr̄ itētio ē illa q̄ finē mōstrat. vr̄ q̄ itētio ex p̄te rōis se teneat. Si forte tu dicis q̄ se tenet ex p̄te rōnis ꝛ volūtat; sil. Sʒ ꝯ. Intēdere ē act⁹ vn⁹. g̃ ē vni⁹ potētie. g̃ si p̄t eē volūtat; ꝛ rōnis sil ꝛ semel. Itē si itētio se tenet ex p̄te volūtat; ꝛ rōnis sur g̃ sic potētia. aut sic passio. aut sic habit⁹. Sic potētia nō. vr̄. q: tū volūtas ꝛ rō n̄ sūt vna potētia. ꝛ i vno hoīe respectu vni⁹ finis sit vna itētio. noīe intētōis nō p̄t itelligi potētia. Pari rōne nec habit⁹. q: nō ē vn⁹ habit⁹ i duab⁹ potētijs. Nec passio ꝯstat. q: passiōib⁹ nō meremur nec demeremur circa itētōz aūt ē meritū ꝛ demeritū. nullo igr̄ mō vr̄ q̄ itētio sil spectet ad rōnē ꝛ volūtatē. Itē si sil spectat ad rōnē ꝛ volūtatē. q̄ro ad quā p̄ncipalr̄. Et p̄ncipali⁹ vr̄ se tenere ex p̄te rōnis p h̄ qd glo. dicūt. q̄ itētio ē lumē ꝛ ocul⁹. qd qdē ē soli⁹ rōis p̄p̄e. Qz aūt p̄ncipali⁹ se teneat ex p̄te volūtatis. vr̄ p h̄ q̄ itētō p̄ncipalr̄ respicit finē. ꝛ potētia i nob q̄ p̄ncipalr̄ respicit finē volūtas ē. cū bonū ꝛ finis sint idē. g̃ si nō p̄t p̄ncipalr̄ eē ex p̄te vtriusq;. vr̄ q̄ nō ꝯsistat in vtraq; potētia. s. i rōne ꝛ volūtate. Itē inferi⁹ n̄ se extēdit ad pl⁹ q̄ suū sup̄i⁹. s; itelligētia ē vlior q̄ itētio. vn̄ Dam. Intelligētia ē p̄m⁹ mot⁹. q̄ vo circa aliqd ē itelligētia itētō dr̄. Si g̃ itelligētia n̄ se extēdit ad rōnē sil ꝛ volūtatē. s;

34 tm̄ ꝯsistit in rōne. pari rōne vr̄ q̄ sit nec itētio. Rn̄. ad p̄dictoꝝ intelligētiā ē notādū q̄ freq̄nt ad cognitōz rei p̄ducimur p ꝯsideratiōnē vocabuloꝝ. Qui. n. p̄ma vocabula iposuert. p̄prietates rerū potissime ꝯsiderauert. et iuxta illas vocabula iposuert. Si igr̄ velim⁹ attēdere h̄ v̄bū itēdere. cōpositū ē ab in ꝛ tēdo. h̄ aūt p̄pō in. duplicē p̄t ipottare h̄itudinē cū cōponit̄ huic v̄bo tēdere. aut sic ad o͞bm. aut sic ad t̄minū vltimū. Primo mō h̄ qd ē intēdere significat solā ꝯuersionē potētie respectu o͞bi. Scd̄o vo mō nō t̄m mō significat ꝯuersionē imo significat cū h̄ q̄ndā collationē ꝯiūctā d̄terātionē. ꝛ fm istā duplicē acceptōz h̄ v̄bū itēdo diuersā h̄ʒ ꝯstructōz.

35 Differt. n. dicere. itēdo in h̄. ꝛ itēdo h̄. Cū. n. dicit. itēdo i h̄. itēdere dicit ꝯuersionē potētie ad aliqd tāq̄ʒ ad o͞bm. Cū vo dico itēdo h̄. itēdere dicit ꝯuersionē potētie ad aliqd tāq̄ʒ ad finē vltimū quē intēdit assequi. ꝛ cui vult copulari. Et iō in p̄ma acceptōe h⁹ v̄bi itēdere int̄ ip̄m ꝛ suū casuale cadit p̄pō media. vt p h̄ significet̄ directio ꝛ ꝯuersio potētie ad illō tāq̄ʒ ad o͞bm sup qd. In alia vo significatōe nō cadit p̄pō media. p eo q̄ h̄ v̄bū tēdere de se dicebat inclinatōz ꝛ ordiatōz ad aliqd. ex h̄ p̄pō i sibi iūcta sup h̄ addit d̄terātōz. vn̄ sēsus ē. itēdo h̄ i. tēdo i h̄itudinē. ꝛ p̄pter a n̄ oz ext̄i⁹ addi p̄pōz.

36 Et fm istū vltimū modū accipiēdi ē h̄ fmo d̄ itētōe. Et q̄m istō vocabulū duo iponat. vʒ q̄ndā collatōz. ꝛ p̄t h̄ q̄ndā ꝯuersionē cū collatōe. ꝛ q̄ndā tēdētiā cū d̄terātōe ꝛ vnū istoꝝ ē rōis ꝛ alteꝝ volūtat. hīc ē q̄ i rōe itētōis claudit̄ sil act⁹ rōnis ꝛ volūtat. q̄uis. n. sit vnū vocabulū. tn̄ fm q̄ ꝯpositū sic iplicat duaꝝ potētiaꝝ act⁹ cōiūctos ad vnū p̄ficiēdū. qd n̄ possʒ facere act⁹ vni⁹ sine

37 actu alt⁹. Et ē sic de v̄bo ꝯsentiēdi. qd q̄uis videat̄ iportare vnicū actū. tn̄ necārio duos icludit. Nā ꝯsentire nō ē aliō q̄ ꝯcordia volūtat; sil ꝛ rōnis ad vnū aliqd faciēdū. vni⁹ vt arbitrāt; ꝛ iudicāt; alt⁹ vt p̄optāt; ꝛ p̄pter a sic recte noīat̄ ꝛ respicit lib. ar qd qdē sil ꝯsistit circa volūtatē ꝛ rōnē sic. s fuit oñsū. Tn̄ sic tota dispositō familie pēdʒ ex ꝯsēsu p̄ris familias. sic tota dispositō agēdoꝝ i domo aīe pēdet ex ꝯsensu volūtat; ꝛ rōis. Et sic pēdet dispositio ꝛ regimē ex ꝯsensu. sic pēdet directio ꝛ obliq̄tio ex itētōe. Sic. n. ad rectū motū p̄gressiuū cōcurrit sil opatō visus oñdēt; viā. ꝛ opatō pedis icedēt; sic i actu itēdēdi claudit̄ sil act⁹ rōis ꝛ volūtat; vni⁹ vt aspiciēt; alt⁹ vt tēdēt;. Et q: isti act⁹ ꝯiūcti sūt. iō p vnū vocabulū cōpositū ipotat̄. Ex his pʒ r̄nsio ad o͞ez p̄posita. ꝛ ad rōes ad vtrāq; p̄tē. Cōcedēdū ē. n. q̄ intētō noiat aliqd ex p̄te volūtat; sic rōes ad p̄mā p̄tē ꝯcludūt. Verū ē etiā q̄ itētio noiat aliqd ex p̄te rōnis. rōne cui⁹ dr̄ ꝛ ocul⁹ ꝛ lumē. sic oñdūt rōnes alie. ꝛ q̄tū ad h̄ duo itētō dirigi h̄ʒ fide ꝛ charitate. fide clarificāte oculū intellect⁹. ꝛ charitate rectificāte pedē affect⁹.

38 Ad illō g̃ qd obī ꝯ h̄ q̄ nō possit eē sil i rōne ꝛ volūtate. q: itēdere dicit vnicū actū. dōʒ q̄ falsū ē. imo iportat plures act⁹ sic ꝛ ꝯsentire sic oñsū ē.

39 Ad illō vo qd q̄rit vtꝝ sit sic potētia. vel sic passio. vel sic habit⁹. dōʒ q̄ ꝛ si itētio aliq̄n dicat̄ ip̄a potētia itēdēdi. aliq̄n dicat̄ ip̄e h̄it⁹ fm quē intēdit. aliq̄n dicat̄ act⁹ intēdēdi aliq̄n ip̄m itētū p̄ncipali⁹ tn̄ nomē itētōis ipositū ē ip̄i actui. nihilomin⁹ tn̄ in alijs acceptōib⁹ ꝯtingit aliq̄n repiri. Nā cū dr̄ q̄ itētio est oculus. accipit̄ intentio p potentia. Cum dicit̄ intentio est lumen accipit̄ intentio p habitu dirigente. Cum vo dr̄ q̄ itētio ē ip̄se finis sicut dicit mgr̄ in lr̄a accipit̄ itētō p itēto. Cū vo dr̄ q̄ itētio q̄dā ē recta. q̄dā est obliq̄. accipit̄ itētō p actu. Cū vo dic p̄bs q̄ oē qd ē in aīa ē potētia vel passio vel h̄it⁹. dōm q̄ p̄bs ibi intēdit act⁹. ꝛ loq̄t̄ de his q̄ sūt in aīa p modū q̄et; nō p modū fieri. Talia. n. poti⁹ dicūt̄ eē ab aīa q̄ʒ i aīa. Et sic pʒ q̄ itētio p̄t eē act⁹. p̄t etiā eē h̄it⁹ ꝛ potētia. ꝛ sicut nō noiat vnū actū simplicē s; plures. sic n̄ noiat vnū h̄itū nec vnā potētiā tm̄. Nec valz rō illa ē vna itētio. g̃ vna potētia vel vn⁹ h̄it⁹. q: h̄ ē vnū nomē ipositū plurib⁹ sicut s dictū fuit de lib. ar. ꝛ sic ē in h̄ noīe ꝯcordiet cū sensus.

40 Ad illō qd q̄rit in q̄ sit p̄ncipali⁹. dōm q̄ fm diuersa. ꝛ p̄ncipali⁹ ē i cognitiua. ꝛ p̄ncipali⁹ in affectiua. Nā q̄tū ad directōz p̄ncipali⁹ se tenet ex p̄te cognitiue. q̄tū vo ad tendētiā p̄ncipali⁹ se tenet ex p̄te affectiue. ꝛ h̄ nō ē incōueniēs.

41 Ad illō qd obī q̄ intētio ē i superius ad itelligētiā. dōʒ q̄ Dam. loq̄t̄ de itētōe fm aliā acceptōz. s. fm q̄ dic ꝯuersionē ip̄i⁹ virtut itellectiue ad aliqd o͞bm determinatū p quē modū dr̄ aliq̄s itēdere q̄ illū aspicit vel ꝯsiderat. ꝛ tali mod⁹ accipiēdi freq̄nt̄ h̄r i scriptura. Vn̄ Ac. iij. dr̄ q̄ claud⁹ q̄ stabat ad portā tēpli itēdebat in eos. i. in petrū ꝛ ioānē. Et ps̄ Deus in adiu. ꝛc.

Dist. xxxix. Quare volūtas magis deprauet̄ in suo actu q̄ʒ aliqua alia potentia.

Ic aūt oꝛt̄ qd satis necessarie ꝛc. Supra ostēdit mgr̄ vn̄ volūtas habeat rectificari ꝛ deprauari in hac p̄te inq̄rit quare volūtas magi; deprauet̄ in suo actu q̄ʒ aliq̄ alia potētia. Diuidit̄ aūt ps ista in duas p̄tes. In q̄rū p̄ma inq̄rit de causa p̄uatōis volūtat; de libertatiue. In scd̄a vo inq̄rit de rectitudie volūtat̄ humane fm q̄ tr̄ouet̄ p modū nature. ibi. Preterea queri solet quō intelligēdū sit ꝛc. Prima ps diuidit̄ in duas p̄tes. In quaꝝ p̄ma mouet q̄stionē ꝛ determinat. In scd̄a vo opponit ꝯ p̄dictā solutionē ad maioꝝ volūtat; explanationē. ibi. Sed adhuc queritur q: are h̄ mōi natura lis ꝛc. Silr̄ scd̄a pars p̄ncipalis diuidit̄ in duas partes. In quaꝝ p̄ma mouet dubitationē ꝛ opp cnif

In scḋa parte eam dissoluit fm̃ diuersoꝝ opinionẽ· ibi Proposita ẽ qõ ꝓfũdaꝝ· Et sic ꝑncipalr duo detmiat mgr̃ in pte ista· qliter volũtas vicz deprauari possit cũ sit naturalis aie potẽtia· ⁊ qliter hõ naturalr̃ ad bonũ velit ⁊ appetit· vicz rõne naturalis iudicatoꝝ· qddem est cõsciencia que semꝑ bonũ dictat· ⁊ rõne scintille rõnis vel cõscientie que qdem est sinderisis que semꝑ ad bonũ inclinat ⁊ cõtra malũ recalcitrat.

Mouet qõnẽ q̃ cũ volũtas sit de his q̃ hõ naturaliter habet· quare pctm̃ sore dicaꝝ cum nullum aliud naturale peccatũ sit· a

DI· XXXIX Questio.

Jc autez oritur

qõ satꝭ nccãria ex supiorib⁹ cãm trahẽs. Dictũ ẽ ei ꝙ volũtatẽ ĩe ẽnalr hoi sic intellect⁹ ⁊ memoria· q̃ ãt hoi nãlia sr̃· q̃ntũcũq₃ vicienꝝ· bona tñ eẽ nõ desinũt· q̃ nõ valz viciũ bonitatẽ i q̃ õs eã fecit penit⁹ ꝯsumẽ· vt õbi gr̃a· Intellect⁹· vel rõ ⁊ ingeniũ· ac memoria· et si vicijs ac pctis obnubileꝝ ⁊ corrũpanꝝ· bona tñ sunt· nec pctã nõiãnꝝ· sic Aug· de rõne q̃ ẽ imago dei in q̃ facti sum⁹ euidenꝝ ondit in· xv· li· de tri· Hec ẽ inqt imago in q̃ hoies sr̃ creati· q̃ cetis aĩalib⁹ ꝑsunt· q̃ creatura i reb⁹ creatꝭ excellẽtissima est· tũ a deo iustificaꝝ· a deformi forma i formosã mutaꝝ formã· Erat ei int̃ vicia natura bona· hãt imago rõ ẽ vl̃ intellect⁹· Cũ g̃ volũtas de nãlib⁹ sit· q̃re ipa nõ sꝑ bonũ ẽ· ⁊ si aliq̃n vicijs subiaceat Ad h̃ facile rñdẽt q̃ dicũt oĩa q̃ sr̃ iq̃ztũ sr̃ bona eẽ q̃ ⁊ ipam volũtatẽ inq̃ztũ bona ẽ· vel inq̃ztũ volũtas ẽ vt ẽ posuim⁹ bonũ eẽ asserũt· s; inq̃ztũ inordinata ẽ· mala ẽ ⁊ pctm̃ ẽ· vbi pt ab eis rõnabilr̃ q̃ri· Si volũtas inq̃ztũ inordinata ẽ· pctm̃ ẽ· q̃re g̃ intellect⁹· rõ· ingeniũ· ⁊ hmõi· cũ inordinata sũt pctã ñ sr̃· Inordiãta vo sr̃ sic volũtas cũ ad rectũ finẽ nõ tẽdũt eoꝝ q₃ act⁹ ꝑuaricatões existũt· Ad qõ illi dicũt volũtatis noĩe aliqñ vim· s· naturalẽ potẽtiã volẽdi· aliqñ actũ ipi⁹ vis significari Uis aũt ipa naturalir̃ aĩe ĩsita nũq₃ pctm̃ ẽ· sic nec vis memorãdi vl̃ intelligẽdi· S; act⁹ h⁹ vis q̃ ⁊ volũtas dr̃· tũc pctm̃ est qñ inordinatus est·

Opponit ꝯtra detminatõz ꝑdictã vt clari⁹ agat de volũtate inq̃rẽs q̃re act⁹ volũtatꝭ sit pctm̃· si act⁹ aliarũ potẽtiarũ nõ sr̃ pctã· b

S; adhuc q̃nꝝ· q̃re h⁹ naturalis potẽtie actus pctm̃ sit· si aliarũ potẽtiarũ actus pctã nõ sr̃· s· potentie memorãdi· cui⁹ actus ẽ memorare· ⁊ potẽtie intelligẽdi· cui⁹ act⁹ ẽ intelligẽꝛ Ad qõ ⁊ ipi dicũt· q̃ alt̃ius generis ẽ act⁹ ille volũtatis· q̃z act⁹ memorie vel intellect⁹· Hic eñ actus est ad aliq̃d addipiscẽdũ· vel nõ admittẽdũ· q̃ nõ pt eẽ de malis q̃n sit malus· a Uelle eñ mala malũ est S; intelligẽ vl̃ memorari mala· malũ nõ ẽ· Quãuis etiã hos act⁹ malos eẽ iterdũ nõ iprobe asserãt· Memorat ei int̃dũ q̃s malũ vt faciat· ⁊ q̃rit intelligẽ verũ vt sciat ipugñe· Ecce q̃lir̃ soluit ꝑmissa qõ ab his q̃ tradũt oĩa eẽ bona inq̃ztũ sunt Qui võ dicũt volũtates malas pctã eẽ ⁊ nl̃lo mõ bona· breuius rñdent dicẽtes actũ volũtatis nõ esse de naturalib⁹· sed vim ipam ⁊ potentiã volẽdi que semꝑ bonũ est· ⁊ oĩbus est etiã in paruulis in q̃bus nõdum est eius actus·

Mouet dubiũ quõ hõ q̃ fu⁹ est pcti· nãlir̃ vult bonũ· c

Preterea q̃ri solet quõ intelligẽdũ sit qõ ait Amb· exponẽs illd̃ v̂bũ apli· Nõ qõ volo illud ago· s; qõ nolo illd̃ facio Dic· n· q̃ hõ subiect⁹ pctõ facit qõ nõ vult· q̃ nãlir̃ vult bonũ· S; volũtas h̃ sꝑ caret effectu nisi gr̃a dei adiuuet ⁊ liberꝫ· Si hõ subiect⁹ pctõ ẽ· vult q̃dẽ malũ ⁊ opaꝝ q̃ suus ẽ pcti· ⁊ eius volũtatẽ· (sicut ꝫ dixit Aug·) libenꝝ facit quõ g̃ nãlir̃ vult bonũꝛ An ẽ ea dẽ volũtas· i· idẽ mot⁹ q̃ libenꝝ pctõ suit· ⁊ q̃ nãlir̃ vult bonuz· S; nõ ẽ eadẽ volũtas· q̃ g̃ ista est· q̃ cũ hõ iustificaꝝ· a suitute pcti liberaꝝꝛ Ut· n· disseruim⁹ supius gr̃a dei volũtatẽ hois h̃bat ⁊ adiuuat· q̃ volũtatẽ hois ꝑparat adiuuãdã· ⁊ adiuuat ꝑparatã· S; q̃ ẽ illa volũtasꝛ An illa que nãlir̃ vult bonũ· an illa que libẽter seruit pctõ· si tamẽ due sunt volũtatesꝛ

Soluit dubium fm̃ varias opiniones· d

Proposita est q̃stio ꝓfunda q̃ varia a diuisis expositõe detminaꝝ· Aliq· n· dicũt duos esse motus· Unũ q̃ vult bonũ nãlir̃ Quare nãlir̃ ⁊ q̃re nãlis dicꝝ· Quia talis fuit motus nature hũane i pma cõditõe· in q̃ creati sine vicio sumus q̃ ꝓprie natura dr̃· fuit eñ hõ creat⁹ in volũtate rectus Unñ in ecclesiasticis dogmatib⁹ scptũ ẽ· Firmissime tene pmos hoies bonos et rectos eẽ creatos cuz libero arbitrio q̃ possent si vellẽt ꝓpa volũtate peccare· eosq₃ nõ necessitate· s; ꝓpria volũtate peccasse· Recte ergo dicꝝ hõ naturalir̃ velle bonuz· q̃ in recta et bona volũtate cõditus est·

a Uelle eĩ mala malorũ est ⁊c· Queriꝝ vñ h̃ sit Et vr̃ q̃ sit sr̃ in actu itelligẽdi et in actu volendi· Act⁹· n· recipit denoiatõz ab obiectio· g̃ sic velle malũ ẽ malũ· ita et itelligere· Jtẽ intelligere dicit motuz a reb⁹ ad aĩam· ⁊ velle dic̃ motuz ab aĩa ad res· g̃ vr̃ q̃ plus pẽdeat act⁹ itelligẽdi a re intellecta q̃z act⁹ volendi a re volita· g̃ si malicia ẽ a volito ⁊ intellecto· poti⁹ dz ꝺpraua ri act⁹ itelligẽdi q̃z actus volẽdi· R⁹· dõz q̃ a malicia exñte in obiectõ magꝭ ꝺpraua aꝝ act⁹ volendi q̃z act⁹ itelligẽdi Et rõ h⁹ duplicitersumiꝝ· Lũ ex pte vtr̃· q̃ tanta ẽ vis amorꝭ vt trãsformet amãtẽ in amatũ· Unñ q̃ diligit iusticiã iust⁹ sit· ⁊ q̃ diligit iniq̃tatẽ iniq̃⁹ sit· ⁊ ꝑpt ea dr̃ ꝺ mal⁹ q̃ facti sr̃ abhoiabiles sicut ea q̃ dilexerẽt nõ sic ẽ ꝺ actu intelligẽdi· Nã etsi aliq̃ mõ ꝯformet nõ tñ trãsformat h̃ ꝯtingit ꝑpt maiorẽ vim vniõnis q̃ ꝯsistit in ipo amore· Sic ei dic dio· Amorem dicim⁹ vim vnitiuã· ꝓpterea dicꝝ· j· Cor· vj· Qui adheret deo vn⁹ spũs sit Alr̃ ex pte obie

Ro· vij·

Opponit·

An eadem volũtate velit hõ nãlir̃ bonũ et libenꝝ peccato suiat vl̃ non·

Signãd⁹·

Determinatio·

R⁹ ꝫ q̃dã

eti. Bonū em̄ inq̄ʒtū bonū est obiectū affect⁹ nō intellectus. Intelligētie aūt ⁊ memorie obiectū est verū sub rōne veri. vel bonū sub rōne veri. ⁊ hinc ē ꝙ intellect⁹ qñ intelligit falsum ē falsus. nō tñ qñ intelligit bonū est bonus. affect⁹ ꝯo nō dr̄ eē falsus q² velit falsum. Sꝫ ois dicaꝶ esse mal⁹ q² velit malū. vel bon⁹ tñ vult bonū. Virt⁹ ei a ꝓprio obiecto denoiatꝛ. ⁊ ꝑ hꝫ ptꝫ rñsio ad vtrāqꝫ obiectionem. Istud aūt meli⁹ infra patebit di. xl. vbi intēdit mgr̄. vtrum oīe pctm̄ habeat eē a volūtate

b Supior em̄ scintilla rōis ⁊c̄ bonū vult ⁊ malum sp odit. Sꝫ 3. Impossibile est simul ⁊ semel voluntatē moueri motibꝫ ꝯtrarijs. vel etiā disparis. sꝫ hō aliq̄n vult malū. ḡ nō videꝶ ꝙ illa bona velit bonū. falsum ḡ di. tētū ait ꝙ illa scintilla sp vult bonuꝫ. Si tu dicas ꝙ volūtas naturalis ⁊ deliberatiua sunt diuerse potētie. ⁊ ita simul pñt moueri diuersis motibꝫ. Cōtra ī lrā ꝓcedēti habeꝶ ⁊ etiā sequēti ꝙ illa volūtas q̄ vult bonū gratia adueniēte liberaꝶ ⁊ adiuuaꝶ. si ḡ volūtas q̄ a gra liberaꝶ ⁊ adiuuaꝶ hec ē in q̄ hꝫ ꝯsistere pctm̄. videꝶ ꝙ eadem sit potētia volūtatis q̄ hō naturaliter vult bonuꝫ ⁊ q̄ aliq̄n vult malū. Si tu dicas ꝙ eadē est voluntas. tñ disposita diuersis habitibꝫ. ⁊ ꝑm illoꝝ habituum diuersitatē pt̄ habere diuersos mot⁹. Obijciꝶ ꝯtra h̄. q² illa potentia est vnica ⁊ simplex. ḡ qñ ꝯuertit se ad actuꝫ vni⁹ habit⁹. nō pt̄ se ꝯuertere simul ⁊ semel ad actū alterius habit⁹. ⁊ ita nō moueꝶ simul ⁊ semel bene ⁊ male. Nō ḡ semꝑ vult bonū. Ex si h̄ ꝯcedaꝶ. est tāto in contrariū ꝙ nulla virtus destituiꝶ sua naturali ⁊ ꝓpria opatione. ⁊ maxime virtus naturalis cui⁹ est moueri vniformiter. ergo videꝶ ꝙ actus voluntatis naturalis qui est appetere bonum. simul sit cum actu voluntatis deliberatiue qui est velle malum. R̸⁹. dicendū ꝙ sicut

2 magister dicit in littera duo sunt hic modi dicēdi. Quidam enim dicunt ꝙ actus quo voluntas naturaliter vult bonum nō est diuersus vel distinctus ab eo q̄ voluntas vult deliberatiue malū. sed sicut malo culpe in actu exteriori substerniꝶ bonuꝫ nature. vnde vnus ⁊ idem actus est bonus bonitate nature. ⁊ malus malicia moris. sic dicunt intelligi ⁊ in voluntate ꝙ volūtas naturaliter vult bonum inq̄ntum vult actum substratum. vult nihilominus malum inq̄ʒtum illuꝫ actum deformat. Sed illud nō suffīcit dicere. quia cum Ambro. dicit ꝙ homo vult naturaliter bonum. nō intelligit de bono nature tm̄ quod quidem est actus voluntatis. sꝫ etiam moris. Vult enim iusticiam naturali voluntate.

Et propterea est alius modus dicendi quem magister primo ponit in littera. ꝙ duo sunt motus. ⁊ alius ē motus quo voluntas appetit naturaliter bonum. ⁊ alius quo voluntas deliberatiue vult malum. Utrum autem possint esse simul. hoc magister nō determinat. Et circa hoc est duplex opinio doctorum. Quidam enim dicunt ꝙ possunt esse simul. pro eo ꝙ actus deliberatiuus nō excludit actum naturalem. ⁊ vnus istorū actuū

est voluntatis vt mouetur naturaliter. ⁊ alter vt mouetur deliberatiue. sed qm̄ voluntas naturalis ⁊ deliberatiua sm̄ q² dicunt fuit vna est potentia ⁊ eadē potētia qñ plene mouetur in bonū vel in malū. nō pōt simul et semel moueri motu opposito ⁊ etiā disparato. ꝓpter simplicitatē potentie.

naturaliter bon⁹ liberaꝶ ⁊ adiuuaꝶ. vt efficaciter bonuꝫ velit. Ante gratiā vero licet natura c liter hō velit bonū. nō tm̄ absolute ꝯcedi oportet bonaꝫ habere volūtatem sed poti⁹ malā. Aliq aūt dicūt vnā esse voluntatē. ⁊ vnum motuꝫ quo naturaliter vult hō bonum. ⁊ ex vicio vult hō malū. eoqꝫ dlectaꝶ. ⁊ inq̄ʒtū vult bonū naturaliter bonus ē inq̄ʒtū malū vult. mal⁹ est.

Jō dicerunt aliq ꝙ mot⁹ voluntatis naturalꝭ nō est sp actualiter in bonū. Et ꝙ dic̄ mgr̄ in lra ꝙ sp vult bonū h̄ intelligiꝶ habitudinaliꝶ. Impediꝶ aūt ⁊ suffocaꝶ ꝑ maliciā voluntatis deliberatiue vt non exeat in actū. sic̄ ē in dānatis in q̄bꝫ synderisis nō instigat ad aliqd̄ bonū ⁊ iustū. Quicq̄d aūt sit de h̄ verū sꝫ possit eē mot⁹ volūtatis vt est natura. cū motu volūtatis vt est deliberatiua h̄ m verꝫ est ꝙ volūtas naturalis q̄ bonū appetit nō est sp in suo actu. q² nō sp cogitat de bono. ⁊ tū etiā cogitat. frequēter nullo mō afficiꝶ. ⁊ ideo lrā illa exponēdū est ꝙ h̄ qd̄ dico sp. dicat ꝯtinuitatem q̄ʒtū ad habitū volēdi nō q̄ʒtū ad actum. Et ꝙ obijciꝶ ꝙ 3 ꝟtus nō ꝑuaꝶ ꝓpa opatōe. dō. ꝙ illd̄ intelligiꝶ de opatōe ꝓbali q̄ respicit eē rei. de opatōe vo ꝯñti q̄ e respectu alicui⁹ extrinseci. nō sp hꝫ ꝟitatē ꝙ nō ꝑueꝶ actōe. Fere enī oēs ꝟtutes videnꝶ in suis actibꝫ recipe intpolatiōnē. nec tñ ex h̄ dicim⁹ eas eē ociosas. vel ꝓpria opatōe ꝑuari. dū in act⁹ ꝓprios sunt nate exire ꝑ loco ⁊ tpe.

c Añ grāꝫ vo licet ⁊c̄. Cōtra. videꝶ ꝙ imo. q² verior mō inest alicui qd̄ inest ei naturaliter q̄ʒ qd̄ inest accidētaliter. ḡ sicut sequiꝶ. si deliberatiue vult bonū ꝙ habeat bonā volūtatē. ita sequiꝶ ꝙ si naturaliꝶ vult bonū ꝙ habeat bonam volūtatem. Item qd̄ naturale est nō assuescit in ꝯtrariū. ergo si homo naturaliter vult bonū nunq̄ʒ assuescit velle malum. falsum ergo dicit ꝙ homo naturaliter velit bonū. aut si verꝫ est. videꝶ ꝙ per hoc ꝙ homo naturaliter vult bonū. ꝙ sit simpliciter bonus.

4 R̸⁹. dōm ꝙ bonitas volūtatis inchoaꝶ in appetitu naturali. ⁊ ꝯsummaꝶ in virtute deliberatiua. nec est voluntas simpliciter bona ⁊ recta. nisi sit recta inquātuꝫ mouetur deliberatiue. ⁊ inquatum mouetur naturaliter. ⁊ ideo sicut argumentū nō valet. imo est ibi quid et simpliciter. iste est castus naturaliter. ergo est castus. ita illud qd̄ sequitur. iste vult bonum naturaliter ergo

5 habet bonā voluntatē. Ad illud qd̄ obijciꝶ ꝙ verior mō inest qd̄ inest naturaliꝶ ⁊c̄. dō. ꝙ ista cōpatio ꝟitatē hꝫ qñ illud qd̄ inest accētaliꝶ nō ꝓsupponit illd̄ qd̄ inest naturaliꝶ. cū aūt ꝓsupponit. tūc nō hꝫ ꝟitatē. Sic em̄ meli⁹ ē bene viuere q̄ʒ viuere. ⁊ bene viuere ꝓsupponit viuere. sic melior est volūtas q̄ recte moueꝶ ⁊ naturaliter ⁊ deli-

6 beratiue q̄ʒ naturaliter tm̄. Ad illud qd̄ obijciꝶ ꝙ naturale nō assuescit in ꝯtrarium. dōm. ꝙ hoc verum est de eo ꝙ simpliciter est naturale. videlicet de eo qd̄ a natura inchoatur ⁊ ꝯsummaꝶ. sed hoc nō est verum in eo quod inchoatur a natura ⁊ ꝯsummaꝶ ab assuetudine. vel etiam a gratia. ⁊ tale est velle bonū. Et ꝑ hoc pateꝶ que dicunꝶ in littera in hac pte.

D intelligentiã igit² hui² ptis incidit q̃stio cir ca duo. Primo qrit̃ de ipa ɔscia q̃ ẽ voluntatis q̃dã regula directiua. Scđo qrit̃ de synderisi q̃ dr̃ ipi² ɔscie scintilla. Circa pmũ tria qrunt̃. Pmo qrit̃ de ipa ɔscia in cõpatione ad subiectũ. vtrũ sc̃z sit ex pte cognitiue vel ex pte affectiue. Scđo qrit̃ in cõpatione ad origine. vtrũ sc̃z sit a natura vel ab acq̃sitõe. Tertio q̃ritur in cõpatõe ad effectũ. vic̃z. vtrũ oĩs ɔscia habeat obligare. Questio I a

Utrũ ɔscia teneat se ex pte intellect² vel ex pte affect². Et q̃ ex pte intellect². videt̃ pmo p illõ Eccs. vij. Scit ɔscia tua. q̃ tu crebro maledixisti aliis. sz scire ẽ act² p̃prius potẽtie cognitiue. si g̃ ɔscie ẽ scire. ɔscia se tenet ex pte cognitiue. Itẽ Dam. dicit. Cõscia est lex intellectus nr̃i. sz lex intellect² nõ dr̃ nisi scriptura q̃ directe respicit intellectũ. g̃ ɔsciẽtia tenet se ex pte potẽtie intellectiue. Itẽ oĩs scĩa est ex pte intellect². oĩs ɔsciẽtia est sciẽtia. g̃ oĩs ɔsciẽtia est ex pte intellect². Maior p̃posito p̃se manifesta ẽ. Minor pbat̃. q̃r oĩs ɔsci² alicuius rei est sciens illã rem. g̃ a ɔiugatis oĩs ɔsciẽtia ẽ sciẽtia. Itẽ ɔsciẽtia diuidit̃ p rectã ⁊ erroneã. sz erroneũ respicit habitũ vel actũ intellectiuũ. si g̃ diuisum et diuidentia spectant ad eandẽ potẽtiã aĩe. videt̃ q̃ ɔsciẽtia teneat se ex pte potẽtie cognitiue. Itẽ hoc ipm ostendit̃ p actũ. legere em̃. ⁊ iudicare. ⁊ dirigere. ⁊ testificari. ⁊ arguere. oẽs sunt act² spectantes ad cognitionẽ. sz oĩa hec tales attribuunt̃ ɔsciẽtie. Nã ɔsciẽtia est liber ĩ q̃ legim². ɔsciẽtia etiã interi² iudicat. ɔsciẽtia testat̃. cõsciẽtia arguit. ɔsciẽtia etiã regit ⁊ dirigit. g̃ videt̃ q̃ cõsciẽtia totaliter se teneat ex pte cognitiue. cũ act² ⁊ habitus sint eiusdẽ potẽtie. Sz ɔ. si ɔsciẽtia se tenet ex pte cognitiue. aut g̃ sicut potẽtia. aut sicut passio. aut sicut habit². Nõ sicut passio. q̃r passiones maxime respiciunt affectiuã. Nõ sicut habit². q̃r ɔscia mõ est mũda ⁊ mõ imunda. ⁊ null² habit² transmutat̃ a mũdicia in imũdiciã. ⁊ ecõuerso. Restat igit̃ q̃ si ɔsciẽtia tenet se ex pte cognitiue. n̄ erit aliud q̃ȝ potẽtia cognitiua. g̃ si potentia cognitiua ẽ de oĩbus nõ solũ de opabilib² sz etiã de speculabilib². videt̃ q̃ ɔscia nõ tm̃ attendat̃ circa ea q̃ sunt moꝝ. sz etiã circa ea q̃ sunt disciplinaꝝ. qđ manifeste falsum ẽ. Itẽ sicut intellect² se hz ad veꝝ. ita affectus se hz ad bonũ. g̃ si aliqđ est cui² pfectio ɔsistit ĩ bonitate. illud magis spectat ad bonũ q̃ȝ ad intellectũ. sed ɔscia est hmõi. Dicit em̃ apo. j. Thi. j. Charitas est de corde puro ⁊ ɔscia bona. Et iterũ ĩ eadẽ epistola. Militas in illis bonã militiã hñs fidẽ ⁊ bonã ɔsciẽtiã. g̃ ⁊c.

Itẽ lex carnis repugnat legi mẽtis sm̃ q̃ Dam. dicit. sz lex carnis se tenet ex pte motiue. ergo ⁊ lex mẽtis non tenet se ex eadẽ pte. sz ɔsciẽtia ẽ lex mẽtis sicut supra dixit Damas. ergo ɔscia tenet se ex pte affectiue. Itez remorsus ẽ actio potẽtie affectiue. vbicũq̃ em̃ est remorsio ibi est q̃dã dolor ⁊ passio. sz ɔscie est remordere sicut dr̃ sup illud. j. Cor. j. Nihil mihi ɔscius sũ. glo. ĩ nullo me remordet ɔscia mea. ergo videt̃ q̃ ɔscia ex pte affectiue se teneat. Itez delectabile ⁊ penale se tenet ex pte potẽtie affectiue. sz in nobis est pena ⁊ leticia ex pte ɔsciẽtie. Vñ vermis ɔscie erit mag̃ pena in dãnatis. g̃ videt̃ q̃ ɔscia teneat se ex pte potẽtie affectiue nõ ex pte cognitiue. 7 R°. ad p̃dictoꝝ intelligẽtiã notãdũ est q̃ sicut nomẽ intellect² aliqñ accipit̃ p potẽtia intelligẽdi aliqñ p habitu. aliqñ p ipõ pncipio itellecto. sic nomẽ ɔscie tripl'r ɔsueuit accipi a doctorib² sacre scripture. Aliqñ em̃ accipit̃ ɔscia p ipõ ɔscito. ⁊ sic dic̃ Joh. dam. q̃ ɔscia est lex intellect² nr̃i. lex em̃ est illud qđ p ɔsciam nouim². Aliqñ võ accipit̃ ɔscia p eo p q̃ cõsciũ sum². s. p habitu. sic ɔscia accipit̃ p habitu scie cogscẽtis. Aliqñ aũt accipit̃ ɔscia p ipa potẽtia cõscie vt ita dicã sm̃ q̃ dr̃ q̃ lex naturalis scripta ẽ in cõsciẽtiis nr̃is. Cũ igit̃ trib² modis accipi soleat cõscie nomẽ. vsitatioꝝ tñ mõ nomẽ cõscie p habitu accipit̃ sicut ⁊ nomẽ cõscie a q̃ cõpanit̃. Si igit̃ q̃rat̃ cõscia cui² potẽtie sit habit². dõ. q̃ est habit² potẽtie cognitiue. aliter tñ q̃ȝ sit ipa speculatiua scĩa. q̃r scĩa speculatiua ẽ pfectio intellect² nr̃i in q̃tũ est speculatiu². ɔscia võ est habit² pficiẽs itellectũ nr̃m in q̃tũ est practic². siue in q̃tũ dirigit in ope. ⁊ sic intellect² hz q̃dãmõ rõnẽ motiui. nõ q̃r efficiat motũ. sz q̃r dictat ⁊ inclinat ad motũ. ⁊ ppterea talis habit² nõ simpliciter noiat̃ scĩa sz ɔscia. vt in h̃ significet̃ q̃ habitus iste nõ pficit illã potẽtiã speculatiuã in se. sz put est q̃dãmodo iuncta affectioni ⁊ opatiõi. ppter qđ nos nõ dicimus q̃ dictamẽ ɔscie sit ad h̃ pncipiũ. oẽ totũ est mai² sua pte. ⁊ ad silia. sz bñ dicim² q̃ ɔscia dictat deũ eẽ honorandũ. ⁊ ɔsilia pncipia q̃ sunt sic regule agẽdoꝝ. Cõcedendũ est igit̃ sicut rõnes ondũt q̃ ɔscia se tenet ex pte potẽtie cognitiue. sz nõ se teneat sm̃ q̃ ẽ speculatiua sz sm̃ q̃ est practica. Intellect² em̃ speculatiu² ⁊ practicus eandẽ potẽtiã dicũt sola extẽsione differẽtẽ sic dicit phus. nec ẽ aliq̃ mõ intelligẽdũ q̃ intellect² practic² sit appetit² vel volũtas. h̃ em̃ negat ipẽ phus. Ad illud 8 g̃ qđ obiicit̃ in ɔ̃riũ q̃ scĩa nõ pt̃ eẽ potentia. nec passio. nec habit². ex pte cognitiue. dõm q̃ imo noiare pt̃ ⁊ potẽtiã ⁊ habitũ. ⁊ cũ noiat potẽtiã nõ noiat vlr potẽtiam cognitiuã. sz put se extẽdit ad cogscẽda ea q̃ sunt moꝝ siue ad moralia. Cũ aũt noiat habitũ. nõ solũ noiat habitũ naturalẽ. imo etiã pt̃ noiare habitũ acq̃situ. Et q̃r habit² acq̃sit² pt̃ purificare ⁊ fedare aĩam. hinc ẽ q̃ ɔsciẽtia dr̃ mũda ⁊ imũda. recta ⁊ nõ recta. Uerũtñ iste differẽtie pl² respiciũt ɔsciam sm̃ q̃ stat p noĩe potẽtie. q̃ȝ sm̃ q̃ stat p noĩe habit². Ad illud qđ obiicit̃ q̃ ɔscia 9 dr̃ eẽ bona ⁊ mala. dõm q̃ bonitas ⁊ malicia nõ tm̃ mõ respiciũt affectum. imo etiã intellectũ practicũ ⁊ ei² habitũ. p eo q̃ intellect² practic² nõ tm̃ ɔsistit in võ sz etiã se extẽdit ad bonũ. Et ppterea indicatorũ illõ (qđ q̃dẽ est ɔscia) bonũ est qñ bonũ dictat. ⁊ ad bonũ inclinat. ⁊ a malo retrahit. ⁊ ipm refugit. ⁊ iõ nõ sedt̃ q̃ ɔscia sit in potẽtia affectiua. Ad h̃ em̃ q̃ dicat̃ bona nõ optet q̃ sit affectio p ẽentiã. sz sufficit q̃ cũ ipa affectiõe ⁊ volũtate habeat q̃ndã ɔcomitãtiã. Ad illud qđ obiicit̃ q̃ lex 10 carnis opponit̃ legi mẽtis. dõm q̃ sic dic̃ mgr̃ hugo de scõ victore. In sensualitate siue i hoĩe exteriori nõ tm̃ ẽ corruptio q̃tũ ad potẽtiã motiuã ⁊ inclinatiuã. sz etiã q̃tũ ad sensitiuã. ⁊ iõ q̃uis lex carnis pncipalit̃ ɔsistat in ɔcupiã ad malũ inclinãtẽ. nihilomin² tñ p̃supponit fantasticã ⁊ cognitiuã sibi carnalia inordinate repñtantẽ. Et ɔsilr in lege mẽtis ẽ ista duo ɔsiderare. Cõscia aũt q̃tũ ẽ de se mag̃ directe opponit̃ legi carnis rõne cognitiois q̃ȝ ambo le q̃ȝ rõne ɔcupĩe. Ad illud qđ obiicit̃ de 11 remorsu. dõm. q̃ ɔscia dr̃ remordere ppter h̃. q̃ dũ ipa mõstrat aliqđ malũ ipi affectui hñti rectitudinẽ. sup inducit remorsũ p eo q̃ ille affect² recalcitrat. vñ remorsus ñ ẽ a ɔscia pncipalit̃ mouẽte sz sic a dictãte. a scintilla aũt ɔscie q̃ q̃dẽ est synderisis ẽ sic a mouẽte. vt meli² iã patebit. Ad illud qđ obiicit̃ q̃ penale ⁊ delectabi 12 le est ex pte ɔscie. dõm q̃ nõ est a ɔscia nec in ɔscia nisi sic in disponente ⁊ dictante. Gaudere em̃ ⁊ dolere pprie affectionis est sz cum ɔsciẽtia que est rectus testis testificatur de bono facto q̃ est bonũ. ⁊ de malo facto q̃ est malũ. generat ex h̃ dolorẽ vel gaudium in affectu.

Unde aplus dicit. Gloria nostra hec est testimoniū cō scientie nostre. nō attribuēdo ipi cōsciētie principalit᷑ passione leçandi. sʒ actū testificādi.

Questio II b

Utrū cōsciā sit habit⁹ innat⁹ aut acq̄sit⁹. Et q̄ sit habitus innat⁹ videt᷑. Ro. ij. Cū gentes q̄ legē nō hñt naturaliter q̄ legis sunt faciūt. ipi sibi sunt lex. q̄ ostendunt opus legis scriptū in cordib⁹ suis. testimoniū illis reddente cōsciā. Et glo. ibidē. Et si gētes nō habeāt legem scriptā. hñt tn̄ legē naturalē q̄ sibi cōsciā sunt. ꝗ ex textu et glo. patet q̄ cōsciā dicit habitū naturalit᷑ cordi hūano i scriptū. Itē aug. in li. ij. de li. ar. Ante oē meritū boni opis nō est parū accepisse naturale iudicatoriū q̄ sapiētiā q̄s p̄ponat errori. et q̄etē difficultati. si ꝗ cōsciā est hmōi iudicatoriū ꝗ igit᷑ habit⁹ hoi innat⁹. Itē Isid. Jus naturale ē qđ natura docuit oīa aīalia ꝗ si na docuit aīalia illud qđ ē iuris naturalis. multo forti⁹ docuit hoiem q̄ excellit oīa aīalia. sʒ cognitio iuris naturalis nō est aliud q̄ⁿ cōsciā ꝗ et cetera. Itē naturalit᷑ habem⁹ instinctum ad beatitudinē et ad honorandū parentes. sʒ hꝰ nō p̄t eē sine aliq̄ p̄cognitiōe. ꝗ videt᷑ q̄ ad hmōi faciēda habeamus aliquā cognitionē naturalit᷑ nob impssam. sʒ cognitio inclināns ad hꝰ est cōsciā ꝗ et cetera. Itē lex naturalis cogscit᷑ ab hoie aliq̄ mō. aut p̄ acq̄sitionē. aut p̄ naturā. Si p̄ acq̄sitionē ꝗ nō dʒ dici naturalis sʒ acq̄sita. sicut nec v̄tutes politice. Si vo p̄ naturā. et cognitio legis naturalis nō est aliud q̄ⁿ cōsciā ꝗ et cetera. Itē ius naturale naturalit᷑ ligat volūtatē. sʒ ligationē volūtatis necessario p̄cedit act⁹ cognitiōis. affectū eñ p̄cedit intellectus. ꝗ si volūtas naturalit᷑ ad illud ligat᷑. videt᷑ q̄ illud ius naturalit᷑ ab aīa cogscat᷑. Sʒ illi⁹ iuris cognitio ē cōsciā. p₃ et cetera. Sʒ ꝯ. phus in iij. de aīa dicit q̄ aīa creata ē sicut tabula rasa in q̄ nihil depictū est. ꝗ videt᷑ q̄ aīa a sua p̄ma cōditiōe nullā habeat innatā cognitionem. si ꝗ habit⁹ cōsciē dicit aliquā cognitionē. videt᷑ q̄ nō sit inat⁹ sʒ acq̄sit⁹. Itē aug. i. j. li. retract. retractat hꝰ qđ dixerat aīam creari sciētē. sʒ mole corpis oppssam oblivisci eoꝝ q̄ sciebat. sʒ nō retractaret nisi haberet hꝰ p̄ falso. ꝗ falsum ē s̄m Aug. q̄ aīa habeat naturalit᷑ cognitiōem agendoꝝ. si ꝗ cōsciā ē hmōi habit⁹ cognitiu⁹. videt᷑ q̄ nō sit inat⁹ sʒ acq̄sit⁹. Itē nō habet᷑ cognitio de cōplexo nisi habeat᷑ de incōplexo. Uñ nō cogscit principiū q̄ n̄ cognoscit terminos. ꝓpter qđ dic̄ phs q̄ p̄ncipia cogscim⁹ inq̄ꝰ. ūa terminos. sʒ cognitionē incōplexoꝝ nō habemus nisi mediātibꝰ sensibꝰ. Nemo eñ cogscit coloꝝ nisi per visum. et p̄pterea amittētes vnū sensuʒ necesse ē vnā sciētiā amittere. Si ꝗ oīs sciā incōplexoꝝ ē mediāte sensu. necesse est q̄ oīs cognitio incōplexoꝝ sit acq̄sita et accepta a sensu. sʒ cōsciā dic̄ cognitionē cōplexi vtpote alicui⁹ regule iuris natural. ꝗ videt᷑ q̄ cōsciā nō dicat habitū innatū sʒ acq̄situ. Itē eq̄lis difficultatis vel maioris ē scire ea q̄ ptinēt ad mores sic̄ ea q̄ ptinēt ad simplicē speculationē. sʒ sciā q̄ ē habit⁹ cognitiu⁹ speculādoꝝ nō est nob innata sʒ acq̄sita. ꝗ pari rōne et cōsciā q̄ est habit⁹ dirigēs i agēdis n̄ ē inata sʒ acq̄sita. Itē oīs hitus natural᷑ sp̄ ē rect⁹. cōsciā aūt ē aliq̄ñ recta. aliq̄ñ erronea. ꝗ cōsciā nō est habit⁹ nalis. sʒ acq̄sit⁹. Itē habit⁹ naturales oīb insūt et sp̄. q̄ naturalia sūt illa q̄ sūt i eodē apud oēs sʒ naturalia cōmitant᷑ naturā insepabilit᷑ sʒ cōsciē n̄ sūt eodem apud oēs. imo freq̄nter sunt ꝯrie. cōsciā eñ n̄ sp̄ inest. q̄ freq̄nter hō incipit hr̄e cōsciam quā p̄mo nō habebat. sic̄ religiosus ex q̄ intrat religionē hʒ cōsciam q̄ n̄ liceat ei facere ꝯsilia. et hāc p̄us nō habebat ꝗ et cetera. R⁹. ad p̄dictoꝝ intelligētiā est notādū q̄ p̄ter illā positionē platonicā. q̄ posuit oēs habit⁹ cogscēdoꝝ eē aīe simplr innatos. sʒ oblivioi dari ad t̄ps ꝓpter corpis molē. quā i probat et reprobat tā phs q̄ⁿ Aug. tres fuerūt opiniones doctoꝝ de origine habituū cognitiuoꝝ. et oēs ille tres opiniōes in hꝰ ꝯcordāt. q̄ sicut v̄tutes ꝯsuetudinales nec sunt oīno a natura nec oīno ab acq̄sitiōe. sʒ q̄dāmō sunt inate. et q̄dāmō acq̄site. sic etiā et habit⁹ cognitiui nec sunt oīno inati. nec oīno acq̄siti. sʒ q̄dāmō innati. et q̄dāmō acq̄siti. In assignādo aūt modū s̄m quē isti habit⁹ sunt inati. et s̄m quē sunt acq̄siti. diuersificant᷑ diuersi. Q̄uidā eñ dicere voluerūt q̄ inati sūt intellectui agēti. sʒ acq̄siti sunt q̄ⁿtū ad intellectū potētialē. et q̄ⁿtū ad istū intellectū dicit phs aīam creari sicut tabulā nudā. et ille intellect⁹ ē q̄ hʒ p̄fici mediātibꝰ potētiis sensitiuis. Sʒ istud nō videt᷑ eē ꝯsonū nec v̄bis phi. nec v̄itati. Si eñ intellect⁹ agēs hr̄et habit⁹ cogscēdoꝝ. q̄re non posset illos cōicare possibili sine adiutorio sensuū inferioꝝ. Rursus si intellect⁹ agēs hr̄et habit⁹ cogscēdoꝝ. aīa a sua ꝯditiōe iā n̄ eēt ignorans. imo eēt pot⁹ sciēs. Difficile etiā est sil᷑ cū hꝰ intelligere quō spēs dicant᷑ eē i intellectu agēte. Cū possibilis dicat᷑ q̄ est oīa fieri. et agēs q̄ est oīa facere. Et iō ē scđs mod⁹ dicēdi q̄ habit⁹ cognitiui q̄dāmō sunt inati. q̄dāmō acq̄siti. Innati sunt eñ q̄ ad cognitionē in v̄li. acq̄siti q̄ ad cognitionē i p̄ticulari. Siue inati q̄ ad cognitione p̄ncipioꝝ. acq̄siti q̄ ad cognitionē ꝯclusionū. Uñ dignitas ē illa quā q̄sq̄ p̄bat auditā. Sʒ nec iste mod⁹ dicēdi ꝯsonat v̄bis phi et Aug. Nā phs in li. posterioꝝ p̄bat q̄ cognitio p̄ncipioꝝ nō est nob innata. deducēs ad plura incōuenientia. et ibidē ostēdit q̄ cognitio p̄ncipioꝝ acq̄rit᷑ in nobis via sensus. memorie et experientie. Aug. etiā in. xij. li. de trini. loq̄ns de puero q̄ rñdebat d̄ oībꝰ p̄ncipiis geometrie dicit ibi q̄ hꝰ nō erat q̄ aīa illi⁹ pueri p̄us illa nouisset. sʒ pot⁹ ista videbat i q̄dā luce sui generis incorpea quēadmodū ocul⁹ carnis videt q̄ in hac luce corpea circa adiacēt. cui⁹ lucis capax cū ꝯgruēs est creat⁹. Et p̄pterea ē tertius mod⁹ dicēdi q̄ habit⁹ cognitiui q̄dāmō sunt nob innati. q̄dāmō acq̄siti. nō eñ loq̄ndo de cognitione in p̄ticulari. et de cognitiōe ꝯclusionū. sʒ etiā de cognitiōe p̄ncipioꝝ. Cū eñ ad cognitionē duo ꝯcurrāt necessario. vʒ p̄ntia cogscibilis. et lumē q̄ mediāte d̄ illo iudicam⁹. sicut videm⁹ in visu. et in p̄cedēti auctate innuit aug. q̄ habit⁹ cognitiui sunt q̄dāmō nob innati rōne luminis aīe inditi. sunt etiā q̄dāmō acq̄siti rōne spēi. et hꝰ q̄dē v̄bis phi et Aug. ꝯcordat. Oēs eñ in hꝰ ꝯcordāt q̄ potētie cognitiue sit lumē inditū qđ vocat᷑ naturale iudicatoriū. spēs aūt et silitudines reꝝ acq̄runt᷑ nob mediante sensu. sicut expsse dicit phs in multis locis et hꝰ etiā experiētia docet. Nemo eñ vnq̄ⁿ cogsceret totū aut p̄tem. aut patrē aut mr̄em nisi sensu aliq̄ exteriori spēm ei⁹ acciperet. et hinc est q̄ amittētes vnū sensū. necesse habem⁹ vnā sciam amittere. Illud aūt lumē siue naturale iudicatoriū dirigit ipsam aīam in iudicādo tā de cogscibilibus q̄ⁿ de opabilibꝰ. Sʒ hꝰ attēdendū est p̄cipue. q̄ sicut int᷑ cogscibilia q̄dā sūt valde euidētia sicut dignitates et p̄ma p̄ncipia. Quedā sunt min⁹ euidētia sicut ꝯclusiones p̄ticulares. sic et in opabilibꝰ q̄dam sunt maxie euidētia vtpote illud. Quod tibi nō vis fieri. alteri ne feceris. et q̄ deo obtpandū est. et ꝯsimilia. Quēadmoduʒ igit᷑ cognitio p̄ncipioꝝ p̄moꝝ ratione illius luminis dicitur esse nobis innata. quia lumē illud suffic̄it ad illa cogscenda. post receptionē specieꝝ sine aliq̄ p̄suasione sup addita. ꝓpter sui euidentiā. sic et p̄moꝝ p̄ncipiorum moraliū cognitio nobis innata est. p̄ eo q̄ iudi

catoriū illud sufficit ad illa cognoscēda. Rursus quātū ad modū cognitio pticularium ꝯclusionū scientiaꝝ acq̄sita ē ꝓ eo ꝙ lumē nobis innatū nō plene sufficit ad illa cognoscenda. s; indiget aliq̄ ꝑsuasione ⁊ habilitatōe noua. sic etiā intelligendū est ex pte opabiliū. ꝙ q̄dam sunt agenda ad q̄ tenemur q̄ nō cognoscim⁹ nisi ꝑ instructionē superadditā. Qm̄ igit̄ ꝯsciētia noīat habitū directiuū nr̄i iudicij respectu opabiliū. hinc est ꝙ q̄damodo habitū nominat innatū. ⁊ q̄damodo noīat acq̄situ. Habitū inquā innatū noīat respectu eoꝝ q̄ sunt de p̄mo dictamine nature. Habitū vero acq̄situ respectu eoꝝ q̄ sunt institutionis superaddite. Habitū etiā innatū dicit̄ respectu luminis directiui. Habitū nihilominus acq̄situ respectu speciei ipsius cognoscibilis. Naturale eni habeo lumē qḋ sufficit ad cognoscendū ꝙ parentes sunt honorādi. ⁊ ꝙ ꝓximi nō sunt ledendi. nō tñ habeo naturaliter mihi impssam speciē patris vel spēm ꝓximi. His visis plenaē rn̄sio ad q̄stionē ꝓpositā ⁊ etiā ad obiecta. Cōcedo eni ꝙ conscientia dicit habitū q̄damodo innatū. videl; rōne illi⁹ luminis sup nos signati. qḋ q̄dē ostēdit nobis bona ⁊ qḋ est seminariū alioꝝ habituū acq̄rendoꝝ. ⁊ sic currūt rōnes ad p̄mā ptem inducte. Cōcedo nihilominus ꝙ ꝯsciā dicit q̄dāmō habitū acq̄situ. videl; rōne specieꝝ ipsoꝝ cognoscibiliū. sicut ostēdunt tres p̄me rōnes ad scḋam ptē inducte. Cōcedo etiā ꝙ dicit habitū q̄dāmō acq̄situ respectu spāliū opabiliū. sicut tres alie rōnes ostēdunt. Si q̄ aūt sunt cognoscibilia q̄ q̄dē cognoscant̄ ꝑ sui essentiā nō ꝑ spēm. respectu taliū poterit dici ꝯsciā esse habit⁹ simpliciter innat⁹. vtpote respectu hui⁹ qḋ est deū amare ⁊ deū timere. De⁹ eni nō cognoscit̄ ꝑ silitudinē a sensu acceptam. imo dei noticia naturalit̄ est nob inserta sicut dicit Aug. Quid aūt sit amor ⁊ timor nō cognoscit hō ꝑ silitudinē exteri⁹ acceptā. s; ꝑ essentiā. huiōi eni affect⁹ essentialiter sunt in aīa. Ex his patet rn̄sio ad illā q̄stionem q̄ querit̄. Utrū oīs cognitio sit a sensu. Et dōm est ꝙ nō. Necessario eni oportet ponere ꝙ aīa nouit deū. ⁊ seipam ⁊ q̄ sunt in seipa. sine amminiculo sensuū exterioꝝ. Unū si aliq̄n dicat p̄hus ꝙ nihil est in intellectu quod p̄us nō fuerit in sensu. ⁊ ꝙ oīs cognitio ortū hȝ a sensu. intelligendū est de illis q̄ q̄dē hnt eē in aīa ꝑ silitudinē abstractam. ⁊ illa dicunt̄ esse in aīa ad modū scripture. Et ꝓpterea valde notabilit̄ dicit p̄hus ꝙ in aīa nihil scriptum ē. nō q; nulla i ea sit noticia. s; q; nulla est i ea pictura vel silitudo abstracta. ⁊ h̄ est qḋ dicit Aug. in li. decim dei. Inseruit nobis de⁹ nobile iudicatoriū. vbi q̄d sit lucis. q̄d tenebraꝝ cognoscit̄ in li. lucis q̄ vitas est. q; veritas in corde hoīm naturaliter ē impssa.

Questio III c

De ꝯsciētia q̄ntū ad effectū ligatōis. Et est q̄stio vtꝝ teneamur ad oīe illud qḋ ꝯsciā dictat necessariū eē ad salutē. Et ꝙ sic videt̄. Ro. xiiij. omne qḋ nō est ex fide. pctm̄ est. Glo. Qḋ nō est ex fide. i. ꝯ ꝯsciaȝ vt credat̄ eē malū. pctm̄ est. s; h̄ nō eēt nisi ꝯsciā ligaret ad oīe illō qḋ ipa dictat. ḡ tenemur oē illud facere qḋ est de ꝯsciē dictamie. Itē lex obligat ad faciendū illud qḋ ipa dictat. Lex eni dr̄ a ligādo. s; ꝯsciā est lex intellect⁹ nr̄i. ḡ tenemur ad oīe illud qḋ ꝯsciā dictat ad salutē eē necessariū. Itē tenemur ad faciēdū illud qḋ iudex mādat. s; ꝯsciētia est iudex noster. fm̄ qḋ dicit̄ Eccli. vij. i glo. ḡ tenemur ad oē illud qḋ ꝯsciā dictat. Itē regula est ꝙ q̄ciensciūq; aliq̄s facit aliq̄d credens eē mortale. peccat mortaliter. ꝓ eo ꝙ ꝯtēnit deū. ḡ si nō possum⁹ nō credere ea q̄ dictat ꝯsciā. videt̄ ꝙ q̄dq̄d sit illud. si ꝯ h̄ facim⁹. ꝙ mortalit̄ peccam⁹. videt̄ igit̄ ꝙ teneamur ad faciendū oīe illud qḋ ꝯsciā dictat ad salutē esse necessariū. S; ꝯ. Si obligamur ad oīe illud qḋ ꝯsciā dictat. aliq̄n dictat faciendū aliq̄d ꝯ deū. ḡ tenemur facere ꝯ deū. s; null⁹ peccat faciēdo illud ad qḋ tenet̄. ḡ faciendo ꝯ deū nō peccam⁹. Itē ea q̄ sunt ita mala fm̄ se ꝙ de⁹ nō pōt facere ea. nec illa p̄cipere. nullo bono fine pn̄t fieri. s; ad nihil pōt obligare ꝯsciā ad qḋ nō pt obligare de⁹. cū ꝯsciā sit infra deū. ḡ si ꝯsciā dictat talia. videt̄ ꝙ ad talia nō possit obligare. ḡ nō obligamur ad faciendū ea. Itē ꝙ ad nihil ꝑ se possit obligare, videt̄ q; pctm̄ oē est dictū vel factū vel ꝯcupitū ꝯ legē dei. sic dicit Aug. ḡ si ꝯsciā dictat aliq̄d qḋ nō sit de mādato legis diuine. facere ꝯ illud nō est pctm̄. cū nō sit facere ꝯtra legē dei. ḡ nō tenet̄ q̄s ad illud faciēdū. ḡ ad nihil ligat ꝯsciā q̄ntū est de v̄tute sua. Itē null⁹ pōt ab aliq̄ ligamie absolui ꝑ dictamē ꝯsciē. ḡ nec ꝑ illud dictamē pōt aliq̄s vinculū incurrere. ḡ videt̄ ꝙ ꝯsciā de se ⁊ ꝑ se ad nihil possit ligare. Est igit̄ q̄stio ad q̄d cōsciā liget. vtrū liget ad oē qḋ dictat. ⁊ vtrū oīs ꝯsciā liget. ⁊ vtrū hō sit ꝑplexus q̄n ꝯsciā dictat vnū. ⁊ lex diuina dictat ꝯtrariū. ⁊ cui magis sit obediendū. vtrū dictamini ꝯscientie. an p̄cepto plati cū obuiāt sibi ad inuicem. R°. Dōm ꝙ ꝯsciā aliq̄n dictat aliq̄d qḋ est fm̄ legē dei. aliq̄n aliq̄d qḋ est p̄ter legē dei. aliq̄n aliq̄d qḋ est ꝯ legem dei. ⁊ loq̄mur h̄ de dictamine ꝑ modū p̄ceptōis vel ꝓhibitōis. nō ꝑ modū ꝯsiliȷ siue ꝑsuasionis. In p̄mis q̄dem ꝯsciā simplr̄ ligat ⁊ vniuersalit̄. ꝓ eo ꝙ illa hō ligatus est ꝑ legē diuinā. ⁊ ꝯsciā q̄ illi ꝯcordat ligatū ostēdit. In scḋis vero cōsciā ligat q̄diu manet. Un̄ vel tenet̄ hō ꝯsciam deponere. vel tenet̄ illud qḋ dictat ꝯsciā adimplere. vtpote si dictat ꝙ necessariū est ad salutē vestucam de terra leuare. In tertijs vero ꝯsciā nō ligat ad faciendū vel nō faciēdū. s; ligat ad se deponēdū. ꝓ eo ꝙ cū talis ꝯsciā sit erronea errore repugnāte legi diuine. necessario q̄diu manet ponit hoīem extra statū salutis. ⁊ iō necesse ē ipam deponere. q; siue hō faciat qḋ dictat siue ei⁹ oppositū mortalit̄ peccat. Si eni faciat qḋ ꝯsciētia dictat. ⁊ illud ē ꝯ legē dei. ⁊ facere ꝯ legē dei sit mortale pctm̄. absq; dubio mortalit̄ peccat. Si vero faciat oppositum ei⁹ qḋ ꝯsciā dictat ipsa manēte. adhuc peccat mortaliter. nō rōne opis qḋ fac̄. s; q; malo mō fac̄. facit eni in ꝯtemptū dei. dū credit sibi dictāte ꝯsciā h̄ deo displicere q̄ntūis deo placeat. Et h̄ est qḋ dicit glo. sup illō Ro. xiiij. Oīe qḋ nō est ex fide pctm̄ est. ibi glo. Oīe qḋ ad ꝯsciam ptinet si aliter fiat. dicit ap̄lus eē pctm̄. Quāuis eni fiat etiā qḋ bonū est. si nō faciendū credat̄ pctm̄ est. Et rō hui⁹ est q; nō tm̄ attēdit de⁹ q̄d hō faciat s; q̄ aīo faciat. ⁊ iste q̄ facit qḋ de⁹ iubet. credēs facere ꝯ ipm̄. dei volūtatē nō facit bono aīo s; malo. ⁊ iō peccat mortaliter. Sic igit̄ patet ꝙ oīs ꝯsciā aut ligat ad faciēdum qḋ dictat. aut ligat ad se deponēdū. Nō tm̄ oīs cōsciētia ligat ad faciēdū qḋ dictat. sicut illa q̄ dictat non esse faciēdū illud ad qḋ hō alias tenet̄. s; talis ꝯsciā ē erronea. His visis patz rn̄sio ad q̄stionē ꝓpositā ⁊ etiam ad obiecta ꝑ ꝑte. Ad illud eni qḋ p̄mo obijcit̄ ꝙ oīe qḋ nō est ex fide. i. ꝯtra ꝯsciam. ⁊c̄ patet rn̄sio. Dico eni ꝙ facere ꝯtra ꝯsciētiā sp̄ est pctm̄. q; sp̄ est in dei ꝯtemptū. tm̄ facere fm̄ ꝯsciam non sp̄ est bonū. vtpote cū ꝯsciā dictat aliq̄d qḋ est ꝯ deū. Un̄ hec hȝ duas causas veritatis. facere ꝯ ꝯsciam est pctm̄. aut q; ꝯsciā est pctm̄. aut q; ꝯsciā ligat ad illud faciēdū. aut q; illud nō pōt bn̄ fieri tali ꝯsciā manēte. iō est ibi sophisma fm̄ cōsequēs. q; p̄cedit̄ ex pluribus causis v̄itatis ad vnam in rōne illa. Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ ꝯsciā ē lex intellect⁹

nis. Dōm ꝙ verū est ꝙ lex est. sꝫ nō ē lex suprema. sup̄ ipsam eñi est lex alia. s. lex diuina. Cū aūt dicit̃ ꝙ lex ligat ad faciendū oē illud qd̄ dictat. dicēdū ꝙ verū est qn̄ lex inferior nō dictat ɔtrariū legi superiori. h̄ aūt sepe facit ɔsciā. Et silr̄ rn̄dendū est ad seqn̄s qd̄ opponit de iudice.

22 Ad illud v̄o qd̄ vltiō obr̄ ꝙ qcūqꝫ credit se peccare mortaliter. peccat mortalit̃. dicēdū ꝙ h̄ verū est. illud eī generalit̃ verū est qd̄ dicit̃. Qui facit ɔ̄ ɔsciā. edificat ad gehennā. sꝫ tñ ex h̄ nō sequit̃ ꝙ tenemur facere oē qd̄ ɔsciā dictat faciendū. q2 sic dictū est illud bꝫ duas causas v̄itatis. Ad illas aūt rōnes p̄mas q̄ in cōtrariū adducunt̃ rn̄dere nō est oportunū. p eo ꝙ verū ɔcludūt. ondunt eñi ꝙ ɔsciā nō ligat in oībꝫ. Ad illud v̄o qd̄

23 obijcit̃ ꝙ ad nihil ligat p se ⁊ ꝙ nō dicit̃ pctm̄ qd̄ fit ɔ̄ ɔsciām. sꝫ ɔ̄ legē dei. h̄ pōt ēē dupl'r. vel v̄e. vel interptatiue. siue s̄m v̄itatē. siue s̄m reputationē. ⁊ vtroqꝫ mō ē pctm̄ mortale. vtroqꝫ eñi mō ɔtemnit̃ de⁹. ⁊ q̄cūqꝫ faciens ɔ̄ ɔsciām nō sp facit ɔ̄ legē dei s̄m v̄itatē. facit tñ vel s̄m v̄itatē. vel s̄m reputationē. q2 ɔsciā est sicut pco dei ⁊ nūcius. Et qd̄ dicit nō mādat ex se. sꝫ mandat q̄si ex deo. sic pco cū diuulgat edictū regis. Et hinc ē ꝙ cōsciētia bꝫ v̄tutē ligādi in his q̄ p nt aliq̄ mō bn̄ fieri.

24 Ad illud qd̄ obijcit̃ ꝙ nō pt ab aliq̄ absoluere. Dōm ꝙ nō est sile. q2 ɔsciā nō pt aliā legē infligere. vn̄ nec pt a pcepto dei absoluere. nec a pcepto p̄lati cui hō se obligauit ex lege voti. ex h̄ tñ nō sequit̃ ꝙ nō possit ligare finaliter. imo est argumētū a minori destruēdo. Un̄ sicut istud argumētū nō valet. ɔsciā nō pt sup superiorē. ḡ nō pōt sup inferiorē. ita illud nō valet. ɔsciā nō pt absoluere hoīem a mādato superioris. ḡ nō pōt eū obligare. bn̄ tñ sequit̃ ꝙ nō pt obligare ɔ̄ mādatū superioris ad aliq̄d. tñ pt nos obligare. p eo ꝙ q̄dāmō sup nos est. ⁊ media inf̄ nos ⁊ deū. sic pco medi⁹ est inter regē ⁊ pplm̄. Ex his patent ea q̄ vltimo q̄rebant̃ vicꝫ qn̄ ɔsciā liget ⁊ qn̄ nō liget. Patet etiā ꝙ nemo ex ɔsciā pplex⁹ est nisi ad tpus vicꝫ q̄diu ɔsciā manet. nec tñ est pplex⁹ simplr̄. p eo ꝙ dꝫ illā ɔsciām deponere. ⁊ si nescit p se de illa iudicare p eo ꝙ nescit legē dei. dꝫ sapientiores ɔsulere. vel p oratione se ad deū ɔuertere si humanū ɔsiliū deest. alioqn̄ si negligens ē. verificat̃ in eo ꝙ dicit aplus. Qui ignorat ignorabit̃. Patet etiā ꝙ plus standū est pcepto p̄lati q̄ ɔsciē maxime qn̄ p̄latus p̄cipit qd̄ p̄t ⁊ dꝫ p̄cipe.

Consequēter q̄rit̃ de scd̄o p̄ncipali. vicꝫ de synderisi q̄ est ɔsciē scintilla. Et circa h̄ q̄runt̃ tria. Primo q̄rit̃ de ipa synderisi q̄ntū ad eētiā. vtrū scꝫ sit in genere cognitiue vel affectiue. Scd̄o q̄rit̃ de ipa q̄ntū ad vsuꝫ. vtrū vicꝫ p pctm̄ possit extingui. Tertio q̄rit̃ de ipa q̄ntū ad abusuꝫ. vtrū scꝫ p peccatū possit deprauari.

Questio I D

Utrū synderisis sit in genere cognitōis vel affectionis. Et ꝙ sit in genere affectōis videt̃ p illud qd̄ dicit̃ i glo. sup. j. Eze. in q̄ post plura v̄ba dicit̃ de synderisi. h̄ est sp̄us q̄ postulat p nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. sꝫ genere ē act⁹ affectōis. si ḡ synderisis ē genere. synderisis spectat ad potētiā affectiuā. Itē Amb. dicit̃ ⁊ habet̃ in lr̄a ꝙ hō subiect⁹ pctō naturalit̃ vult bonū. sꝫ illud qd̄ naturaliter inclinat nos ad bonū. vel ē synderisis. vel conscientia. ḡ est synderisis. Itē contra malum est bonū sibi oppositū. sꝫ nos habem⁹ in pte motiua sensibili aliq̄d ipellēs ad malū. ḡ ⁊ in pte motiua rōnali dꝫ in nob aliq̄d ēē instigans ad bonū. h̄ aūt nō est nisi synderisis. ḡ synderisis ē in pte affectiua. Itē sicut intellectus indiget lumie ad videndū. ita affect⁹ indiget calore q̄dam ⁊ pondere spūali ad recte amandū. ḡ sicut in parte aīe cognitiua est q̄da naturale iudicatoriū qd̄ q̄dem est ɔsciā. ita in pte aīe affectiua erit pond⁹ ad bonū dirigens ⁊ inclinās. h̄ aūt nō est nisi synderisis. ḡ ⁊c.

Sꝫ ɔ̄. sup illud Mal. ij. Custodite sp̄um vestrum ⁊ vxorē adolescētie vr̄e. glo. Hierony. Per vxorē adolescētie intellig: legē naturalē scp̄tā in corde sp̄us v̄o dicit̃ nō aīalis p̄s q̄ nō ɔcipit ea q̄ dei sunt sꝫ rōnalis. hāc aūt vocat synderisim. ḡ videt̃ ꝙ synderisis se tenet ex pte rōnis siue cognitiue. Si tu dicas ꝙ sp̄us accipit̃ ibi cōiter ad intellectū ⁊ affectū. Obijcit̃ ꝙ in eadē glo. subiungit̃. Hic est sp̄us q̄ postulat p nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. sꝫ postulare est act⁹ rōnis. ḡ ⁊c. Itē sup illud Luce. x. Abierūt semiuiuo relicto. Glo. immortalitatē exuere. sꝫ rōnis sensuꝫ abolere nō pn̄t. q̄n hō sapere ⁊ deū possit cognoscere. Si ḡ sensus rōnis se tenet ex pte rōnis. ⁊ hmōi sensus q̄ in nobis remanet nō est aliud q̄ synderisis. videt̃ ⁊c. Itē scintilla ɔsciē est ɔsciētia. sꝫ nō in eadē pte. sꝫ ɔsciā vt supius pbatū est spectat ad cognitiuā. ⁊ synderisis ē scintilla ɔsciē s̄m ꝙ dicit̃ Eze. j. ḡ videt̃ ꝙ synderisis se teneat ex pte cognitiue. Itē si synderisis se tenet ex pte motiue. aut ḡ ē potētia. aut passio. aut habit⁹. Passio nō. h̄ ɔstat. Habitus nō videt̃. q2 aut eē bon⁹ aut mal⁹. Non bon⁹. q2 si bon⁹. eēt virt⁹. si mal⁹. esset viciū. q2 neutrū ɔcedit̃ de synderisi. Potētia nō vr̄ videt̃. q2 potētia volūtas indifferēter se hꝫ ad qd̄cūqꝫ appetibile. synderisis aūt nō dicit̃ respectu eius ⁊ pot⁹ ⁊ hmōi appetibiliū. ḡ nō videt̃ ꝙ aliq̄ mō se teneat ex pte affectiue. Est igit̃ q̄stio qd̄ sit ipa synderisis. ⁊ de cōparatione ipius ad legē naturalē ⁊ ad ɔsciām q̄uō se hn̄t. vtrū sint eadē vel diuersa. Item q̄liter se habeat ad tres aīe potētias. ɔcupiscibilē. irascibilē. ⁊ rōnalē. videt̃ eñi ꝙ sit aliq̄d pter hec tria. s̄m ꝙ habet̃ i glo. j. Eze. Facies hoīs ⁊c. Glo. Pleriqꝫ iuxta platonē rōnabilitatē aīe. irascētiā ⁊ ɔcupiscētiā ad hominē. leonē. ⁊ vitulū referūt. q̄rtā vero sup hec ⁊ extra hec ponūt. quā greci vocāt synderisim. q̄ scintilla ɔsciē in caym q̄ꝫ nō extinguit̃. q̄ victis voluptatib⁹ vel furore ⁊ ipa interduꝫ rōnis silitudine decepti nos peccare sentim⁹. quā pprie deputāt nō se miscentē tribus. sꝫ ipa errantia corrigente. ex hac glo. videt̃ ꝙ differat ab illis trib⁹. Sꝫ ɔ̄ h̄ est qd̄ in li. de spū ⁊ aīa dicit̃ ꝙ sufficienter diuidunt̃ vires aīe p has tres. vicꝫ p ɔcupiscentiā irascibilē. ⁊ rōnalē. si ḡ synderisis est aliq̄d aīe. videt̃ ꝙ ipa se teneat necessario penes aliquā istarū triū virtutum vel penes oēs.

25 R⁹. Dōm ꝙ circa distinctionē synderisis ab alijs virib⁹ multiplex est opinio. sicut ⁊ circa distinctiōes aliarū viriū aīe. Voluerūt eñi aliq̄ dicere ⁊ ex glo. p̄cedēti p̄us posita sup p̄mū Eze. colligere ꝙ synderisis sup̄mū ipius aīe dicit̃. Sup̄mū aūt ipius aīe ē superior ps rōnis. q̄ aīa ad deū ɔuertit̃. ⁊ illa superior portio regit inferiorē portionē rōnis. ⁊ irascibilē ⁊ ɔcupiscibilē. Hec aūt superior portio s̄m ꝙ ad deū ɔuertit. sp est recta. obliquat̃ tamē s̄m ꝙ descēdit ad hec inferiora.

26 Et isti dixerūt ꝙ inter synderisim ⁊ ɔsciām ⁊ legē naturalē talis est differētia. scꝫ ꝙ synderisis noiat ipam potentiā scꝫ superiorē portionē. ɔsciā v̄o noiat ipius habitū s̄m quē regit inferiorē portionē. lex v̄o naturalis nominat illud ad qd̄ ɔsciā dirigit. Hic aūt mod⁹ dicēdi satis videt̃ esse pbabilis nisi repugnaret illi glo. se p̄us habite ꝙ synderisis alijs peccātib⁹ nō se etiā immiscet. Cū eñi mortale pctm̄ nō possit eē absqꝫ actu superioris portiōis. q2 in māducatiōe viri ɔsistit ɔsummatio peccati. si synderisis eēt superior portio rōnis. vtiqꝫ alijs peccātib⁹ se

īmisceret. Preterea superior portio rōnis dicit ordinatione ad deū. actus aūt synderisis nō tm̄ respicit deū sz etiam proximū. Sm̄ q lex naturalis respicit vtrūq;. Et io est aliꝰ modꝰ dicēdi q cū potētie rōnalis dupliciter habeant moueri. sc3 intellectꝰ 7 affectꝰ. 7 p modū nature. 7 p modū deliberatōis. quēadmodū libertas arb. ɔsistit in rōne 7 volūtate sm̄ q mouent deliberatiue sic ɔscīa 7 synderisis respiciūt rōnē 7 volūtatē inq̄ntū mouent p modū nature. io synderisis q̄ ɔscīa q̄ etiā lex nature. sp ad bonū inclināt. sz liberū arbitriū aliq̄n ad bonū. aliq̄n ad malū 7 io sic liberū arbitriū sil' cōplectit rōnē 7 volūtatē. sic synderisis rōz sil' 7 volūtatē cōplectit. 7 lex naturalis 7 ɔscīa sil' p eodē accipi pnt. Appropriate tn̄ synderisis dicit potētia. 7 ɔscīa habitū. 7 lex naturalis obiectū. Siue alio mō appropriādo vt synderisis dicat habitū respectu boni vel mali in vli. scīa vo habitū respectu boni vel mali in ptic'ari. lex vo natural indifferēter se habeat ad vtrūq;. Sz q2 vt habitū fuit p9us ɔscīa dicit habitū se tenēte3 ex pte intellectꝰ. aut necesse erit pter scīam 7 synderisim ponere in nobis aliqd directiuū. aut necesse est ponere q synderisis se teneat ex pte affectꝰ. Et pptera ē tertiꝰ modꝰ dicēdi q quēadmodū ab ipa creatōe sic intellectꝰ hz lumē qd est sibi naturale iudicatoriū dirigēs ipm intellectū in cognoscēdis. sic affectꝰ hz naturale qddā podꝰ

27 dirigēs ipm i appetēdis. Appetēda aūt sunt in dupli ci genere. qdā eñ sunt in genere honesti. qdā in genere comodi. sicut 7 cognoscibilia sunt in duplici genere. qdā in genere speculabiliū. 7 qdā ex pte moraliū. Et quēadmodū ɔscīa nō noiat illud iudicatoriū nisi inq̄ntū dirigit ad opa moralia. sic synderisis nō noiat illud podꝰ volūtatis nisi inq̄ntū illā hz inclinare ad bonū honestū. Et quēadmodū nomē ɔscīe pōt accipi p potētia tū tali habitu. vel p habitu talis potētie. sic etiā synderisis. Usitatior tñ mō loquēdi synderisis potiꝰ noiat potētiā habitualē q̄ noiet habitū. sicut p3 in auctoritatibꝰ q supra inducte sunt. Et q2 illa potētia nunq̄ separat ab illo

28 habitu. hinc ē q habitꝰ 7 potētia vno noie cōprehēdunt. 7 potētia illa vt sic habilitata nomē sui habitꝰ sortitur. Et ex h p3 rn̄sio ad q̄stionē pmo ppositā q querebat vtrū synderisis dicat qd affectiuū vel cognitiuū. Dico eñ q synderisis dicit illud qd stimulat ad bonū. 7 io ex pte affectōis se tenet. sitiū rōnes ad pmā ptē inducte ostendunt.

29 Ad illud vo qd pmo obiicit in ɔtrariū q synderisis est spūs rōnalis q postulat 7 interpellat. dōm q sicut dicit Greg. sup Job. j. Nō tm̄ loq̄mur ad deū cogitatōibꝰ 7 exterioribꝰ verb. sz etiā affectu 7 desiderijs. 7 pptera cū synderisis ɔtinue stimulādo nos facit bonum desiderare. dicit gemitibꝰ inenarrabilibꝰ ad deū interpellare.

30 Ad illud qd obiicit de sensu rōnis. dōm q p sensum rōnalē magis intelligitur ibi naturale iudicatoriū q̄ intelligatur synderisis. Si quis autem contendat q p sensum aliq̄n accipit synderisis. distinguendū est q rō aliq̄n accipit pprie p pte cognitiua. aliq̄n accipit cōiter put cōprehēdit totū spm̄ rōnalē. 7 sic sensus rōnis nō tm̄ sumit ex pte cognitiue. sz etiā ex pte affectiue. sicut p3 de spūali gustu 7 tactu. 7 io ex h nō se

31 quit q synderisis se teneat ex pte cognitiōis. Ad illud qd obiicit q synderisis ē scintilla ɔscie. dōm q io dicit scintilla p eo q ɔscīa q̄ntū ē de se nō pt mouere nec pungere siue stimulare nisi mediāte synderisi q est q̄si eiꝰ stimulꝰ 7 igniculꝰ. Unū sicut rō nō pt mouere nisi mediāte volūtate. sic nec ɔscīa nisi mediāte synderisi. 7 io nō sequit ex h q sit ex pte cognitiue imo potiꝰ q sit ex pte affe

32 ctiue. Ad illud qd querit vtrū sit potētia vel passio vel habitꝰ. dōm q est potētia pprie. attamē nō noiat potētiā volūtatis generalit sz solū volūtatē inq̄ntū mouet naturaliter. nec adhuc inq̄ntū mouet vlr. sz solūmō respectu boni honesti vel ɔtrariorū oppositi. Nihilom nꝰ pt etiā dicere habitū. sed ille nō dz dici nec virtꝰ nec viciū pro eo q victus 7 viciū pprie respiciūt li. arbi. 7 volūtatē inq̄ntū est deliberatiua. nō inq̄ntū est naturalis. Ex pdictis patet rn̄sio ad illas q̄stiones q vltimo querebātur.

33 Ad illud qd q̄ritur quō se habeat synderisis ad ɔscientiā 7 legē naturalē. dōm q sic se hz synderisis ad ɔscientiā sicut se hz charitas ad fidē. vel habitꝰ ipiꝰ affectꝰ ad habitꝰ intellectꝰ practici sm̄ q est habitꝰ. Lex aūt naturalis cōiter se hz ad vtrūq;. vtz ad synderisim 7 ad ɔsciam. Nā lex naturalis dupl'r pōt accipi. Uno mō put

34 dicit habitū rōia. 7 sic q p legē naturalē instruimur. 7 p legē naturalē recte ordinamur. dicit habitū q cōprehendit synderisim 7 ɔsciam. Alio mō lex naturalis vocatur collectio pceptoz iuris naturalis. 7 sic noiat obiectū synderisis 7 ɔscie vniꝰ sicut dictātis. 7 alteriꝰ sicut inclinantis. Nā ɔscīa dictat. 7 synderisis appetit vel refugit. Et vtroq; istoz modoz inuenit lex naturalis in diuersis locis. Sm̄ tm̄ vltimo mō magis pprie. Et sic vt pprie loq̄mur synderisis dicit potētiā affectiuā. inq̄ntū naturalit habilis est ad bonū 7 ad bonum tendit. ɔscīa vero dicit habitū intellectꝰ practici. lex vo natural dicit obiectū vtriusq;. Et p h p3 rn̄sio ad q̄stionē vltimam.

35 Qualiter synderisis se habeat ad ɔcupiscibilē. 7 rōnalem. 7 irascibilē. Ille eñ tres potētie indifferēter noiant potētias aīe. siue sm̄ q mouent naturalit. siue sm̄ q mouent deliberatiue. Synderisis aūt noiat potētiā affectiuam sm̄ q mouet naturaliter 7 recte. 7 io nō distinguit ab illis potētijs sm̄ eētiā potētie. sz sm̄ modū mouendi. 7 q2 sm̄ illū modū mouēdi sp mouet recte. hinc est q dicit sup alias volare. 7 alijs errātibꝰ nō se immiscere sed eas corrigere.

Questio II

Utrū synderisis possit p petm̄ extingui. Et q sic videt. sup illud ps. Corrupti sunt 7 abhōiabiles facti sūt glo. Oi vi rōnali puari. sz synderisis ē potētia rōnalis. ergo p magnitudine pcti pōt synderisis puari saltē q̄ntū ad actū. Itē sup illud ps. Ab altitudie diei timebo. glo. Stupor est q nō sentit. Et post subiungit. Stolta arrogātia illis est stupor qn̄ q̄s de se psumēs nec timet nec cauet. ergo sicut p stupore ɔtingit corpꝰ fieri insensibile respectu morbi corpalis. ita 7 aīam ɔtingit fieri insensibilem respectu morbi spūalis. si ergo synderisis remurmurat morbo spūali. videt q synderisim ɔtingat aliq̄n extingui. Itē heretici p errore suo sustinēt mortē sine aliq remorsu ɔscie. si ergo synderisis est remurmurare malo. et in eis nō remurmurat aliq̄ mō. videt q in eis sit extincta oīno. Itē fomes se hz p oppositū ad synderisim. sz fomitē ɔtingit totalit extingui sicut p3 in beata virgine ergo videt q sil'r synderisim. Sz ī in glo. q habita sup primū Eze. facies aquile 7c. glo. scintilla ɔscie in caym nō extinguit. Si ergo caym fuit magnꝰ petōr. videt q p peccatum extingui nō habeat. Itē augꝰ. in. ij. de ciui. dei. Tāta est vis pbitatis 7 castitatis. vt oīs vel pene oēs eius laude moueat humana natura. nec vsq; adeo sit turpitudine viciosa vt totū amittat sensum honestatis. ergo si iste sensus honestatis ē synderisis. videt q nō possit p peccatū extingui. Itē q naturaliter insunt. sunt inseparabilia. sz synderisis inest nobis naturaliter. ergo videt q actū eius nō possumꝰ oīno p petm̄ amittere. cum viciū sicut dicit Aug. nō deleat extrema nature vestigia. Itē si in aliq̄bus deberet extingui maxime esset

extincta in dānatis. sz in dānatis synderisis nō extinguit. qz remorsus ɔsciẽ est ex actu synderisis. ꝛ h remorsus maxīe viget in eis. qz nec ignis eoꝝ extinguet. nec v̄mis moret. ḡ ꝛc. R̷. dō. q synderisis q̄tū ad actū

36 ipediri pt. sz extingui nō pōt. Jō aūt nō pt extingui. qz cū dicat qd naturale. nō pt a nobo oīno auferri. Unde ꝛ glo. dicit sup illud Luce. x. Abierūt semiuiuo relicto. imortalitatē exuere. sz rōnis sensuz oīno abolere nō possunt. q̄n bō possit sape ꝛ deū cogñscere. nec vnq̄ȝ vicui deleṫ extrema nature vestigia. Quāuis aūt act⁹ ei⁹ oīno

37 auferri vel extingui nō possit. pōt tn̄ ad tp̄s ipediri. siue ppt tenebrā obcecatōis. siue ppter lasciuā delectatiōnis. siue ppt duricīā obstinatōis. Propter tenebrā obcecatōis ipediṫ synderisis ne malo remurmuret. p eo q malū credit eē bonū. sicut est in hereticis q̄ morientes p ipietate erroris. credūt se mori p pietate fidei. et iō remorsum nō sentiūt. sz magis qddā gaudiū siccū et vanū. Propter lasciuā delectatōis siir impediṫ. aliq̄n eīn in pctis carnalib⁹ ita absorbeṫ bō ab actu carnis. vt remorsus locū nō habeat. qz carnales hoīes tāto ipetu delectatōis feruntṫ vt rō tūc nō habeat locū. Propter duricīā obstinatōis etiā impediṫ synderisiṫ ne ad bonuz stimulet. sic in dānatis q̄ adeo sunt in malo cōfirmati vt nūq̄ȝ possint ad bonū inclinari. ꝛ iō synderisis q̄tuz ad istigatōēz ad bonū sempitnū hz ipedimētū. ꝛ ppt ea q̄ntū ad istū actū pt dici extincta n tn̄ extincta simplr. qz hz aliū vsum vicz remurmuratōis. Scdm eīn illū vsuz fm quē synderisis hz pungere ꝛ remurmurare ɔ̄ maluz maxime vigebit in dānatis. ꝛ h dico put remurmurato ɔ̄ malū tenet rōnē pene. nō put tenet rōnē iusticie. qz illa remurmuratio nō erit ad cōmēdandū diuinā iusticiā. sz nō erit ad elicīēdū fructuo saz pniam. Vn̄ remurmurabit synderisis in dānatis ɔ̄ culpā. i relatōe tn̄ ad penā. Et sic pz q synderisis q̄tū ad actū ipediri pt. nū q̄ tn̄ extingui pt vlr q̄tū ad actū oīm. ꝛ q̄tū ad oēs rōnes. sicut rōnes pbāt q̄ ad scdām ptēm inducunṫ. ꝛ iō ɔcedēde sunt. Ad illud q̄ō obī de glo. q p malū ɔtingit p

38 uari oī vi rōnis. dōm q rō sumiṫ ibi p potēia deliberatiua ꝛ mouēte p modū deliberatōis. q in aliq̄b⁹ oīno est ad malū ɔuersa. synderisis aūt vt p̄us oñsuz ē nō dicit vim aīe rōnalis vt mouentē p modū deliberatōis. sz vt mouētē p modū nature. ꝛ iō glo. illa nō facit ad ppositū. Nec est intelligendū q glo illa velit dicere q p pctm̄ fiat p̄uatio q̄tū ad potētiā. sz q̄tū ad rectitudinē potētie. Ad illud q̄ō obī q bō efficiṫ stupid⁹ p pctm̄

39 dōm q silitudo illa attēdiṫ q̄tū est ex pte potētie deliberatiue. fm quā hz ī nob eē stulta arrogātia. Pōt tn̄ dici q stupor nō aufert simpliciṫ sensum. sz aufert solūmō ad tp̄s. ꝛ bn̄ pt eē q ad tp̄s alā a deo incuruaṫ ad pctm̄ vt nullā sentiat oīno remorsum. siue ppt delectatōis intēsionē. siue ppt excecationē. cū credat malū eē bonū. Ad illud q̄ō obiciṫ de hereticis iā pz rn̄sio. Cōcedo

40 eīn q nō bn̄t vsum suū vt remurmurēt malo erroris in q̄ō ceciderunt. tn̄ nō est extincta p coq̄ remurmurat ɔ̄

41 alia mala. ꝛ ɔ̄ illa q̄ heretici credūt eē mala. Ad illud q̄ō obī de fomite. dōm q nō est siir. qz fomes est viciositas pter naturā. ꝛ iō to taliṫ tolli pt. eīā salua natura nō sic aūt est de synderisi. Jnest eīn fm pmā nature institutionē. ꝛ iō natura saluata nō oīno auferri pt. Alia est rō qz aliq̄ est grā siue donū grē gratis datū q̄ō directe repugṫ fomiti. ꝛ q̄ō amouet carnis corruptōz. viciū aūt ꝛ pctm̄ nō hz esse circa actū synderisis. ꝛ iō q̄tūcūq̄ȝ bō peccauerat. remāsit tn̄ in eo iā ɔsciā q̄ synderisis.

De synderisi q̄tū ad abusuz. Et ē q̄stio vtrū synderisis possit depraua ri p pctm̄. Et q sic v. deṫ. Glo. super. j. Eze. facies aqle a dextris ipoꝝ q̄ttuoꝝ. vbi glo. loq̄ns de ɔsciā ꝛ synderisi dicit sic. Hāc sepe pcipitari videm⁹. ꝛ suū locū amittere. eū q̄ dā sine pudore peccant. q̄bus merito dicitur. frons mulieris meretricis facta ē ꝛc. sz pcipiciū nō est nisi p culpā. pz ꝛc. Jtē sup illo Hiere. ij. Filij mēpheos ꝛc. glo. Malign⁹ spūs de n ēbris inferiorib⁹ vsq̄ ad vnicē ptingit. qn castā celsitudinē mētis diffidētie morb⁹ corrūpit. sz casta celsitudo mētis ē ipsa synderisis. ḡ ɔtingit eā p pctm̄ corrūpi. Jtē h videṫ rōne. Pena ꝛ culpa bn̄t fieri circa idē. sz fm statū synderisis q̄ est pctō remurmurare ɔtingit eē s e punitionē. ḡ fm illū actū ɔtingit eē peccatī pp etrationē. Jtem synderisis ɔsequiṫ ɔsciam tanq̄ȝ suū naturale iudicatorū. sz ɔsciā pōt eē recta ꝛ erronea. ḡ videṫ necessario q synderisis aliq̄n moueaṫ obliq̄. igiṫ inordinatio regta in actu monucc culpa. videṫ ꝛc. Jtē ɔ oposita nata sunt fieri circa idē. sz donū sapīe ꝛ bītudo lucis ɔsistit circa synderisim. cū donū sapīe ɔsistat circa aīe supmū ꝛ synderisis postulet p nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹ si igiṫ dono sapīe ꝛ bītudini lucis culpa opponiṫ. videtur q culpa habeat eē circa illā potētiā. Jtē synderisis aut est de bonis maximis. aut de bonis medijs. aut de bonis minimis. Si de maximis ḡ est grā vel v̄tus. q̄ꝫ vtrūq̄ȝ est falsum. cū synderisis simul maneat cū pctō. Si est de bonis medijs. sz his ɔtingit male vti. ḡ synderisi ɔtingit male vti. sed mal⁹ vsus est culpa. ḡ circa actū synderisis ɔtingit esse culpā. De minimis nō ē dubiū q nō est. cū minima sint bona corpis. Sz ɔ̄ glo. sup Eze. j. Synderisim pprīe aqle deputāt. nō se miscētem trib⁹. sz ipa errātis corrigentem. si ḡ nō se comiscet trib⁹ sz porṫ corrigit. videṫ q fm actū ei⁹ nō ɔsistat peccatū. Jtē Amb. dicit ꝛ mgr adducit infra sup illud Rom. vij. Nō nolo illud facio. vbi dīc q bō sp naturaliter vult bonū. ḡ cū illa volūtas nō sit aliud q̄ȝ synderisis. synderisis semp vult bonum. ꝛ si semp vult bonum ḡ nūq̄ȝ peccat. Jtē vis illa q̄ fm motū suū directe repugnat pctō nō depravaṫ pctō. sz act⁹ synderisis semp ɔ̄ culpā remurmurat etiā in pessimus pctōrib⁹. ḡ videṫ q nō habeat deprauari ꝛ deordinari p culpā. Jtē q̄n tota natura p morbū corrūpiṫ. nō est vlteri⁹ possibilitas ad sanitatē. ḡ si tota rectitudo aīe auferṫ p culpā. iā nō eēt vltra spes redeūdi ad grām. sz ɔstat q spes est redeundi. qz de nemine desperādū est dū est in via. ḡ videṫ q aliq̄ rectitudo remaneat. sz rectitudo q̄ maxime ē adherēte. ē rectitudo volūtatis p modū nature. ꝛ h ē synderisis. ḡ nō videṫ q deprauari possit p culpaz. R̷.

42 dōm q fm illos q̄ dicūt synderisim nō esse aliud q̄ȝ superiorē portionē rōnis. circa actū ipsius ɔtingit eē peccatū. Dicūt eīn q ipa supior portio rōnis hz duplr moueri. aut fm q ad deū ɔuertiṫ. ꝛ regiṫ ꝛ dirigiṫ fm leges eternas. ꝛ sic in ea pctm̄ nō hz eē. Aut put ɔuertiṫ ad inferiores vires. ꝛ sic ab eis sumit detrahēdi occasionē. ꝛ per p pctm̄ deprauari. Et ponūt exēplū in pctō arrij q̄ errauit circa trinitatē ꝛ vnitatē. ꝛ ita fm supiorē portionez rōnis. vel fm synderisim. Et h dicūt q glo. pdcta. sup j. Eze. vult dicere. Nā pmo dicit q alijs peccātib⁹ non se imiscet. postea dīc q pcipitaṫ ꝛ locū suū pdit. ꝛ vtrūq̄ȝ dicūt habere veritatē fm diuersas cōparatōes superioris portōis siue ipsius synderisis. Sz q̄m sicut dicūt sancti ꝛ glose manifeste. synderisis q̄ntum est de se sp habz ad bonum stimulare ꝛ pctō remunerare q̄diu sum⁹ in statu vie. Jō dixerūt alij aliter scz q synderisis nōiat ipāz

volūtatē ſm quā hȝ naturaliter moueri. ⁊ quoniā peccatum nō habet eſſe circa actuȝ volūtatis vt eſt natura vel vt mouetur naturaliter. ſed ſolum vt mouetur deliberatiue. hinc eſt ꝙ ſynderiſis per peccatū nō habet deprauari. quia cum ipſa habeat alias regere ⁊ dirigere. et dominiū regendi poteſt perdere. hinc eſt ꝙ contingit
43 eam per culpā p̄cipitari. Preſidētia em̄ dona a duobus pendet. videlicet a rectitudine preſidentis. ⁊ ab obtemperātia famulātis. ⁊ ꝗuis ſynderiſis quantū eſt de ſe ſemper ſit recta. quia tamen ratio ⁊ voluntas frequenter ei obuiat. ratio per erroris excecationē. ⁊ voluntas per impietatis obſtinationē. hinc eſt ꝙ ſynderiſis precipitari dicitur. pro eo ꝙ effectus eius ⁊ preſidentia in vires alias deliberatiuas propter earum repugnantiam repellitur ⁊ caſſatur. Et ponitur exemplum in milite. qui quantū eſt de ſe ſemper bene ſedet ſuper equuȝ equo tamen ruente precipitari dicitur. ſic ⁊ in ꝓpoſito intelligendum eſt. Hic autē modus dicendi tanꝗ̄ rationabilior a pluribus ſuſtinetur. Et ideo ratiōes que
44 ad hanc partē adducunt̄ concedende ſunt. Ad illud vero quod primo obijcitur de glo. ꝙ ſynderiſim precipitari videmus. iam patet reſponſio. Non enim ſequitur ſi precipitatur ꝙ propter hoc per peccatum deprauetur. quia precipitiū eius nō tm̄ attenditur circa actū propriū. ſed etiam circa actum aliarū virtutū quibus p̄
45 ſidere debet ipſa ſynderiſis. Ad illud quod obijcitur ꝙ moribus diffidentie corrumpit mentis celſitudinē. et ꝙ anima cōſtupatur vſqȝ ad verticem. dicendū ꝙ vertex ⁊ celſitudo mentis nō vocatur hic ſynderiſ. ſed ſuperior portio rationis. Superior autē portio rationis nō nominat ipſam potentiā aīme inq̄ꝝtum mouet̄ naturaliter. ſed inq̄ꝝtum mouetur deliberatiue. Et hoc modo circa ipſam habet peccatum conſiſtere. maxime illō quod attenditur ſm actum rationis qui eſt ſurſum. ſicut eſt peccatum infidelitatis ⁊ deſperatiōis ⁊ alia peccata que directe opponuntur virtutibus theologicis
46 Ad illud quod obijcitur ꝙ culpa ⁊ pena circa idē habent fieri. dicendū ꝙ illud nō habet veritatem loquendo precise. pro eo ꝙ pro peccato voluntatis totū corpꝰ habet puniri. Verum eſt tamen ꝙ ſicut voluntas ē principium peccandi. ita ⁊ principaliter punitur. vnde et vermis conſcientie plus eſt afflictiuus volūtatis ꝓut eſt deliberatiua. ꝗ̄ ꝓut eſt natura quedaȝ. propter mutuam repugnantiam. Utrum autē ſola volūtas ſit ſubiectum pene. vel aliquid aliud. hoc infra ſuo loco manifeſtabitur. Ad illud quod obijcitur ꝙ conſcientia
47 que eſt iudicatoriū precedens ſynderiſim eſt recta ⁊ nō recta. ꝗ̄ ⁊ ſynderiſis. dicendum ꝙ nō ſequitur pro eo ꝙ ipſa conſcientia nō tm̄ conſiſtit in vniuerſali. immo etiam deſcendit ad particulare. nō tantūmodo mouetur motu ſimplici. immo etiam collatiuo. nec mirum. quia conſiſtit in ratione. cuius quidem rationis eſt vnū ab altero diſcernere. ⁊ vnum ad alterū conferre. ⁊ ideo licȝ conſcientia prout ſtat in vniuerſali ⁊ mouetur aſpectu ſimplici ſit ſemper recta. prout tamē deſcendit ad particularia ⁊ confert poteſt fieri erronea. propter hoc ꝙ interuenit et ſe actus rationis deliberatiue. Et hoc patȝ ſic. Conſcientia em̄ iudeorū ex ipſo p̄mo naturali dictamine dictabat ꝙ deo eſt obediendum. ⁊ ipſi poſtmoduȝ aſſumūt ꝙ deꝰ precepit circūciſionem. ⁊ ciborū diſtinctionem. Et ex hoc formatur conſcientia eoꝝ in particulari vt ſe circūcidant. ⁊ a cibis abſtineāt. Error iſte nō venit ex primo principio quod quidē verum fuit. ſȝ venit ex aſſumptione que quidem nō fuit conſcientie ꝓut eſt naturale iudicatoriū. ſȝ potius rationis erronee que quidē ſpectat ad li. ar. ſynderiſis aūt ꝗ̄tum eſt de ſe mouetur motu ſimplici in remurmurando contra malum ⁊ inſtigando ad bonum. Preterea mouetur cōtra malum nō hoc vel illud. ſed in vniuerſali. vel ſi aliquo modo inclinetur ſynderiſis ad deteſtandū hoc malum vel illud. hoc nō eſt inq̄ꝝtum hoc ſed inq̄ꝝtum malum. ⁊ hinc eſt ꝙ ſynderiſis non obliquatur. ſicut conſcientia
48 errat. Alia etiaȝ poſſet reddi ratio. quia ſynderiſis nominat ipſam potentiam naturaleȝ ⁊ eſt naturaliter habilitata. conſcientia autem nominat habitum non tm̄ naturalem ſed etiam acquiſitum. ⁊ quia natura quantum eſt de ſe ſemper recte mouetur. quod autem acquiritur poteſt habere ⁊ rationem rectitudinis ⁊ obliquitatis. hinc eſt ꝙ ſynderiſis ſemper exiſtente recta. cōſcientia poteſt eſſe recta ⁊ erronea. Ad illud quod obijcitur
49 ꝙ donum ſapientie eſt circa ſynderiſim. dicendum ꝙ falſum eſt. oīa em̄ dona ⁊ omnes virtutes ⁊ beatitudines reſpiciunt volūtatem ſm ꝙ deliberatiua eſt. Quod autem dicitur ſynderiſis poſtulare pro nobis gemitibus inenarrabilibus. hoc intelligitur cauſaliter. quia nos inſtigat ad gemituȝ pro malis quibus immerſi ſu
50 mus. Ad illud quod obijcitur quod bonis mediocribus contingit male vti. dicendum ꝙ illud verum eſt de his que mouentur ad nutū libe. arbi. ſm cuius actū ꝓprie attenditur vſus ⁊ abuſus. ſynderiſis autem cum ſit potentia naturalis ⁊ naturaliter moueatur. nō ſubeſt imperio liberi arbitrij. ⁊ ideo nō ſequitur ꝙ liberū arbitriū poſſit ea abuti. Preterea eſto ꝙ poſſit illa abuti. adhuc nō ſequitur ꝙ propter hoc in ipſa eſſet peccatuȝ ꝗuis enim liberum arbitrium abutatur oculo tum intuētur ad concupiſcendum. tamen peccatum non dicitur eſſe in oculo. peccatum enim nō eſt in eo quo quis abutitur. ſed potius in abutente.

Diſtinctio. xl. qualiter ex prauitate volūtatis fiat deprauatio in actu exteriori. oſtendēs ex oppoſito. quō ex rectitudine intentōis habeat fieri opus bonum.

Oſt hec de actibꝫ adiciendū videtur ⁊c. Supꝰ oſtendit magiſter ꝗliter voluntas ex fine habeat rectificari ⁊ depuari. In hac pte intēdit oſtēdere qualiter actus ⁊ opera rectificari habeant ⁊ depꝛauari ex affectu ⁊ fine. Et quoniā obliquū habet cognoſci per rectum. ⁊ malum per bonum. ideo pars iſta habet duas. In prima parte inquirit magiſter quomodo intentio faciat opus bonum. In ſcda parte inquirit quomodo ex obliquitate intentionis ſiue voluntatis habeat fieri opus malum. infra diſt. xlj. Cumqȝ intentio vt ſupra dictum eſt opus bonum faciat ⁊c. Prima pars diuiditur in duas partes. In quarum prima magiſter oſtendit ꝙ actus penſari habeant boni vel mali ex intentione vel fine. In ſcda inquirit vtrum generaliter hoc ſit verum. ꝙ bonitas operum cauſetur ex bonitate intentionis. ibi. Sed queritur vtrū omnia opera ⁊c. Et illa ſcda pars diuiditur in tres partes. In quarum prima recitat diuerſorum opiniones. In ſcda confirmat alteram illarum auctoritate Auguſt. ibi. Sed Auguſti. euidentiſſime docet ⁊c. In tertia vero redit ad confirmanda reliqua. ibi. Que tamen quidem contendunt ⁊c.

Ostendit q actus pensari habeāt boni vel ma li ex intentione vel fine. a

DI. XL.

Post hec de

actib⁹ adijciendū vi- det vtrū ⁊ ipsi ex fine sic volūtas pen- sari debeāt boni vel mali. Licet eñ ƀm q̄sdā oēs boni sint inq̄ztū naturaliter sunt. nō tñ absolute dicēdi sunt oēs boni. nec oēs remunerabiles. sed q̄dā simplr mali dicunt. sicut ⁊ alij boni. Nā sim- plicit acṫōe sunt boni illi act⁹ q̄ bonā hñt cām ⁊ in- tentionē. i. q̄ volūtatē bonā comitant. ⁊ ad bonū finē tendūt. Mali vō simplr dici debēt q̄ puersaz habent causam ⁊ intentionē. Unde Ambro. ait. a ᵃAffect⁹ tu⁹ opi tuo nomē īpo- nit. Et Aug⁹. sup ps. xxxj. Ne- mo coputet bona opa sua añ fi- nē. Ita eñ videt mihi eē vt ma gne vires ⁊ cursus celerrim⁹ p̄ ter viā. q2 vbi ipa fides nō erat bonū op⁹ nō erat. Bonū enim op⁹ intētio facit. intētionem fi- des dirigit. Nō valde attēdas q̄d hō faciat. sed q̄d cū facit at- tendat. q̄ lacertos optime gu- bernationis dirigat. His testi- monijs insinuari vid. ꝫ ex affe- ctu ⁊ fine opa bona eē vel mala. Quib⁹ cōsonat qd ꝟit ipsi ī euā- gelio ait. Nō pt arbor bona fru ct⁹ malos facē. nec q2 arbor ma la fruct⁹ bonos facere. Nole ar bore nō natura hūane mētis sed volūtas itelligit. q̄ si mala fuerit. nō bona sed mala opa fa cit. Si vō bona fuerit. bona nō mala facit opa.

Inquirit vtrū generalit h̄ sit verū. q bonitas operū cause t ex bonitate intētionis. recitās multorū opiniones b

Sed querit vtrū omnia opera hoīs ex affectu ⁊ fine sint bona vel mala. Quibusdā ita vr esse q̄ dicūt oēs act⁹ eē indifferētes vt nec boni nec mali p se sint. sꝫ ex intentiōe bona bon⁹ ⁊ ex ma la mal⁹ sit oīs actus. Scđm q̄s q̄libet act⁹ pōt eē bon⁹. si bona intētiōe gerat ur. Alijs aūt videt q q̄dā act⁹ in se mali sint. ita vt si possint eē nisi pctā etiam si bonam habeant cau- sam. ⁊ quidam in se boni. ⁊ si mali habeant cau- sam. non tamen boni eē desinant. Qd testimo- nio Aug. cōfirmāt. q̄ dicit bonū aliq̄ñ nō bñ fieri. Qd eñ q̄s inuit⁹ vel necessitate facit. non bñ fa- cit. q2 nō bona facit itētiōe. vt ait Aug⁹. sup Joh. Seruilis inqt timor non ē in charitate. in q̄ q̄uis credat deo. nō tñ in deū. ⁊ si bonū fiat. nō tñ bene Nemo eñ inuitus bñ facit. etiā si bonū ē qd facit. Ecce habes q aliq̄s nō b̄n facit illd qd bonum ē. Facit ergo qd bonū ē intētiōe nō bona. Jō asse- runt illi q̄dā opa eē talia q̄ sic bona sunt q mala eē nō p̄nt q̄cūq3 mō fiāt. sicut ecōuerso q̄dā sic sunt mala vt nō possint eē bona q̄cūq3 ex cā fiāt. Alia aūt eē opa q̄ ex fine vel ex cā bona sunt vel mala. Et ad illa referūt sanctorū testimonia. qb⁹ ex af- ctu vel intentiōe iudiciū opm pensari dicūt. Tri- partitā edunt isti differentiam actuum.

Cōfirmat alterā illarū opinionū auctē Aug. q̄ iudicat opa ex intentione ⁊ causa p̄ter ea que p se sunt peccata. c

Sed Aug⁹. euidētissime docet in libro cōtra mē- daciū oēs actus ƀm intentionē ⁊ cām iudicādos bonos vel malos. p̄ter q̄sdā q̄ ita sunt mali vt nū q̄ p̄nt eē boni. etiā si bonā videant hře cām. Int- est inqt plurimū q̄ cā q̄ fine q̄ intētiōe q̄d fiat. Sꝫ ea q̄ cōstat eē pctā. nullo bone cāe obtentu. nullo q̄si bono fine. nulla velut bona intētiōe facienda sunt. Ea q̄ppe opa hoīm si cās habuerint bonas vel malas. nūc sunt bona. nūc mala. q̄ nō sunt p seipsa pctā. sicut victū p̄bere paup ib⁹ bonū ē. si fit cā misc̄die cū recta fide. ⁊ cōcubit⁹ cōiugalis q̄ñ fit cā generādi. si ea fide fiat vt gignant regenerādi Hec rursus mala sunt si malas habeāt cās velut si iactantie cā pascat paup. aut lasciuie cā cū vxo- re cōcubit. aut filij generant nō vt deo sed vt dia bolo nutriant. Cū vō opa ipsa p se pctā sunt. vt furta. stupra. blasphemie. q̄s dicat causis bōis eē facienda. vel peccata nō esse. vel quod est absur- dius iusta peccata esse. Quis dicat furemur di- uitib⁹ vt habeam⁹ q̄d demus paupib⁹. aut falsa testimonia pferam⁹ nō vt inde nocētes ledant. sꝫ potī⁹ saluent. duo eñi bona hic sunt vt inops alat ⁊ innocēs nō puniat. aut q̄s dicat adulteriū eē faciendū vt p illā cū q̄ fit hō de morte liberet. Testamēta etiam vera cur nō supp̄mim⁹. ⁊ falsa supponim⁹ ne hereditates habeant q̄ nihil boni agunt. sꝫ hi potī⁹ q̄ indigētes adiuuāt. Cur nō fi- ant illa mala ꝑpter hec bona. si ꝑpter hec bona nec illa sunt mala. Cur nō ab imundis meretrici bus q̄ ditāt stupratores. rapiat diuitias vir bon⁹ vt indigentibus eas largiatur. cum nullum ma- lū sū si pro bono fiat. Quis hoc dicat nisi qui res humanas moresq3 conatur ⁊ leges subuertere. Quē eñ facinus nō dicatur recte fieri posse. nec impune tñ. verū etiam gloriose. vt in eo nō time atur supplicium. sed speretur ⁊ premium. si semel consenserimus in malis actibus. nō quid fiat sꝫ quare fiat est querendum. vt quecunq3 pro bo-

Nota marginalia:

Qui actus simpliciter boni dicendi sunt.

Qui simpliciter mali.

Mat. vij.

Prima opinio.

Scđa opinio.

Glossa:

a Affect⁹ tu⁹ ⁊c. Cōtra h̄ verbū Amb. obr. q̄ si aliq̄s cōmit tit adulteriū intēdēs facere sim plicē fornicatio nē vr q illd pec catū debeat dici fornicatio ñ adulteriū. Itē ex eodē affectu ōt quis moueri ad credēdā in deū ⁊ ad amādū eū. q̄ si op⁹ trahit no- men ab affectu. vr q credere et amare sint op⁹ eiusdē spēi ⁊ eius dē vtutis. ⁊ codē noīe cēbeāt noīa ri. R⁹. dō. q aliq̄d nominari cōtin- git dupli. vicz i generali ⁊ i spe- ciali. Noīa ge- neralia i morib⁹ sūt bonū ⁊ malū Spēalia vō sūt noīa diuiaꝫ spe cialiū. vt spēali um vtutū ⁊ vicio. Aug. dr. q af fect⁹ opi nomen īponit. h̄ intelli git de noīe gene rali. ⁊ nō de noīe spēali.

2 b Iusticia merito punietur q dicit se rc. Contra videtur eni q tale iusticiā iniuste punit. Habere eni supflua vi- ciū est. q resecare supflua ē virtutis. Si dare paupi vn aliq ħ virtutis est. si q iniustū est aliquē puniri p ope virtu- tis. iniuste facit iusticia q tale punit. Itē idē de eo q pcepit filiis isrl' q furarēt vasa egypti- orū Exo. xij. pce- pit eis vt darēt paupib. s3 illi q furati sūt va- sa volētes iple- re mādatū diui- nū nō peccaue- rūt. q pari rōne ille q furatur vt det paupi. fura- do non peccat. Itē in oi pctō ē puersio inordi- nata ad bonum cōmutabile sed iste q furatur vt det paupi nihil amat inordina- te. nec aliquid amat ex cupidi- tate. q videt q nō peccet aliq mō.

R°. dōm. q talis absq du- bio peccat. q3 fa- cit ptra diuinū mādatū. facit eti- am ptra pximū quia rem ei' ipso inuito pstractat. et ideo iste puni- tur nō solum a deo verūetiam a pximo. Ad

3 illud vero quod obiicitur q iu- ste facit dum re- secat supflua. di- cendū q ad vnū quēq3 spectat re- secare supflua p- pria. superflua autem aliena re- secare non spe- ctat quando nō est constitutus super eum nec dominus nec iu- dex. et ideo cum aliena supflua resecat. qd nō suū est vsurpat. et pp̄ter hoc punit ħ de

4 iniusticia. Ad illud quod obiicitur de filiis israel. di- cendum q nō est simile. quia dominus dispensauit cū eis quando pcepit eis q furarentur. immo quod pl' est res alienas in dn̄iū eoꝝ trāstulit. et ħ bene poterat. quippe est domin' oīm. Hoc aūt domini pceptū q domi-

nis fiunt causis. nec ipsa mala esse iudicent. Ar. iusticia meri- b to punit eū q dic se subtraxisse supflua diuiti vt pberet paupi. et falsariū q alienū corrupit te- stamētū. vt is eēt heres q face- ret elemosynas largas. nō ille q nullas. et eū q se fecisse adul- teriū oñdit. vt p illam cū q fecit hoīem de morte liberet. S3 di- ceret aliqs. q eq̄nd' ē fur q̄libet furi q volūtate misēdie furat. Quis ħ dixerit. S3 hoꝝ duoꝝ nō io q̄sq3 ē bon': q3 peior ē vn'. Peior eī ē q pcupiscēdo q̄ q mi- serādo furat. S3 si furtū oē pec catū ē. ab oī furto abstinēdū est Quis eī dicat eē peccādū etiā si aliud sit grauī': aliud leui' pctm̄ Nunc āt q̄rim' qs act' pctm̄ sit vel nō. Nō qd grauī' sit vel le- uius. Intēde lector ppositis v- bis tota mēt psideratōe. q non inutilē hīt exercitatōez. et dino- sces qs act' sit pctm̄ q. s. malā hz cām. nec ille tm̄. q3 sūt nōnul li act' q et si bonā hēant cām. tñ pctā sūt. vt sup a positū ē. Ex q pseq videt q3 nō sp ex fine iudi cat volūtas siue actio mala: sic in illis q p se pctā sunt. Illa eni cū qs gesserit, p aliq bona cā bo nū vr hrē finē. nec ex fine volū tas ē mala. nec ex voluntate a- ctio fit mala. s ex actōe volūtas c fit praua. In qb' aliq ponūt actū iudeoꝝ q crucifigēdo xp̄m arbi trabant se obsequiū pstare do q3 bonū finē dicūt eos sibi posu isse. s. dei obsequiū. et tñ volūta tē eoꝝ et actōez puersaz fore as- serūt. De bonis āt nlla fit exce- ptio in pmissis vbis aug. q3 n oīs

Peior ē q cocupiscen do q̄ q mi serādo fura tur.

nus pcepit facere elemosynā nō se extēdit ad bona alie- na. s3 ad ppria. vnde nullo mō illi mādato repugnat q pcepit nō furari. imo illud suppōit. et illud cū illo pcor dat fm q dr puerbio. vj. Honora dominū de tua sub- Ad illud qd obiicit q nec amat inordinate. dōm. q s inordinatio amo ris dupl'r pt ē. aut q3 amat res q non dz. aut q3 amat res amplī' q̄ debeat. Et dū qs facit ptra ei' qd dominus pcepit. siue mo ueat magna af fectōe siue parua peccat. et est ei' affectio inordi- ta ex magnitu- dine dilectōis. et ex cōtēptu di- uine phibitōis e In qb' aliq ponūt actū iu- deoꝝ q crucifi- gēdo xp̄m arbi- trabāt se obseq- um pstare deo. Hoc videt esse falsum. q3 sicut dr Sap. ij. Ex malicia et inui- dia xp̄m cōdem nauerunt morte turpissima. Et xxvij. Math. dr. Sciebat eni q p inuidiā tra diduissent eū. si q sciebant se male facere. non arbi trabāt obsequiū se deo pstare. R°. dōm. q ħ nō dr q̄tū ad oēs iudeos. s3 q̄tū ad simplices q p maiores decepti sunt. Maiores eni iudei sic pn- cipes sacerdotū et scribe mori fe- ex inuidia et ma licia. quia bene cognoscebāt ei' sanctitatē et ino centiam. q̄uis lateret eos diuinitas. Simplices vero et populares mo ri fuit ex ignorantia. Audientes eni a maioribus q blas phemasset. putabāt se occidēdo xp̄m blasphemū inter- ficere. et sic obsequiū deo pstare. Ista tñ ignorātia nō ex cusat. p eo q opa q xp̄s fecit nō solū magne s3 etiā par uis noticiā sanctitatis eius pstare poterant.

voluntas bona ex fine fit bona. et ex fine et volūtate oīs actio bo na. bona ē. S3 nō oīs mala volū tas ex fine mala ē. nec oīs mala actio ex fine et volūtate mala ē. et oīs q̄ hz malā cām mala ē. s nō oīs q bonā cāz hz bona ē. Ideoq3 cū ex affectu dr nomē iponi opi in bonis opib' gñalit' da eē ħ re- gula. s in malis excipiūt illa q p se mala sūt. Oia q̄ hoīs opa fm intētiōez et cāz iudicāt bona vel mala. except his q p se mala sūt. i. q sine puaricatōe fieri neq̄ūt

Redit ad pfirmādū reliq. d Que tñ q̄dā pcēdūt nunq3 hre bonā cām. Qui eī aliena furat vt paupib' tribuat. nō p bono (vt aiūt) furat. Nō eni bonū est aliena paupib' erogare. Qui eī de rapina sacrificiū do offert. idē fac vt ait. Autoritas. ac si filiū i pspectu pris victimet. vl sacrifi ciū carnis do offerat. Abomia- bil' nēpe do ē impioꝝ oblatio. Ita etiā et hoīem p adulteriū a mor te liberare. malū eē dicūt. Et si eni bonū sit hoiem a morte libe rare. tñ sic hoiez liberare malū fore asserūt. Io q3 aug'. i supio rib' dicūt trasisse sermōez cautequ locutū vbi ait Ea q pstat eē pctā nllo q bono fine. nlla velut bo na itētōe faciēda. Nō eī simplir dixit bono fine et bona intētōe. s addidit q et velut. q3 talia si fi unt bono fine et bona intētōe. s intētiōe q vr bona. et fine q pu tat bon' s3 nō ē. Nec io excepit aug. ista vt aiunt q̄ cās hēant malas. s q3 cās hnt q videnf bo ne. sunt tamē male.

Quon ant bono n'. notat. vbis Aug. puissis.

D intelligentiã aūt huiꝰ ptis in q̄ mgr̄ pn̄cipalr̄ agit de bonitate opm quã hñt ex intētiõe incidit bipartitio circa duo. Primo q̄rit̄ de bõitate quã opa ab intētiõe recipiūt. Scdo vo q̄rit̄ de bonitate quã opa intētiõi supaddūt. Circa pmū q̄runt̄ tria. Primo q̄rit̄ de bõitate opm q̄tū ad q̄litatē vtrū vicȝ q̄litas ope rū q̄litati intētiõis generalr̄ corrn̄deat. Scdo q̄rit̄ q̄n tū ad q̄titatē. vicȝ vtrū quãtū q̄sqȝ intēdit tãtū faciat. Tertio querit̄ q̄tū ad necessitatē vtrū scȝ bona intētio absqȝ opibꝰ ad salutē sufficiat.

Questio I a

Utrū q̄litas opm sp r̄ndeat q̄litati intētiõis. Et h̄ ē q̄rere vtrū oē opus qd̄ fit bona intētiõe sit bonū. Et q̄ sic videt̄ pmo auctate Amb. quã mgr̄ adducit i lr̄a. Affectꝰ opi tuo nomē iponit. sȝ ḡ denoiatio opis ē a q̄lita te. ⁊ intētio siue affectꝰ opꝰ denoiat vr̄ etiã q̄ informet q̄litate sua. Itē arbor bona q̄ opat̄. sm̄ q̄ bona facit sp fructū bonū. sȝ volūtas q̄ ē arbor. cū bona intētiõe ope rat̄. opat̄ sm̄ q̄ bona. ḡ videt̄ q̄ faciat sp opꝰ bonū. Item actꝰ nō est meritoriꝰ nisi q̄z volūtariꝰ. ⁊ volūtas nec est bona nec mala nisi ex intētiõe vt sup̄ oñsū est. sȝ ḡ boni tas volūtatis facit bonitatē in ope. ⁊ bonitas intētiõis facit bonitatē in volūtate. ḡ a pmo q̄litas opis causat̄ a q̄litate intentiõis. Itē potētiꝰ est bonū respectu boni q̄ȝ malū respectu mali. sȝ q̄lecūqȝ sit opꝰ ⁊ q̄tūcunqȝ sit bonum depuari pt̄ p malã intētionē. ḡ multo fortiꝰ q̄le cunqȝ sit opꝰ ⁊ q̄tūcūqȝ sit malū rectificari pt̄ ex bona i tentiõe. Et pt̄ huiꝰ argumēti illatio ꝯsiderari q̄ a maio ri. ⁊ a silī p ꝯntiã in ipo. Ex si oppositū est cã oppositi. ⁊ ppositū ppositi. sȝ ḡ mala intētio sp causat malū. bona intētio sp causat bonū. Itē esto q̄ aliq̄s faciat opꝰ ma lū bono fine ita q̄ malicia sit in ope. ⁊ bonitas in inten tione. aut intētio pmanet bona. ope exn̄te malo. aut in tentio fit mala ex ope malo. aut intētio facit opꝰ bonuȝ. Si pmo mō. ḡ sil' ⁊ semel merebit̄ q̄s ⁊ demerebit̄. qd̄ ē ipossibile. Si scd̄o mō. Sȝ ꝯ. Opus ē effectꝰ intētiõis. sȝ effectꝰ nō influit in cām sȝ potiꝰ ecōuerso. ḡ potiꝰ intē tio cōicat suã pprietatē opi q̄ȝ opꝰ intentiõi. ḡ si intētio est bona. necesse ē opꝰ eē bonū qd̄ ex ipa pcedit. Itē q̄tū cunqȝ opꝰ de se sit malū si tñ fiat ab eo q̄ opat̄ oīno pter intētionē. sicut ab eo q̄ oīno caret vsu rōnis. nō est aliq̄ mō culpabile. ḡ si puatio intētiõis opꝰ q̄tūcūqȝ de se ma lū p̄t puare malicia. ⁊ facere q̄ nō sit malū malicia mo ris. pari rõne videt̄ q̄ rectificatio intentiõis opꝰ q̄tūcū qȝ de se malū p̄t facere bonū ⁊ rectū. Sȝ ꝯ. Hug. de sācto vict. Amor trāsformat amãtē in amatū. h̄ aūt nō ē ecōuerso. ḡ q̄liscūqȝ sit intētio. si volūtas velit malū ne cesse ē eã effici mala. ḡ nō videt̄ q̄ q̄litas opis corr̄nde at q̄litati intētiõis. Itē phus dic̄ q̄ aliq̄ sunt q̄ mox no minata ꝯiūcta sunt malo. ⁊ talia dicunt theologi mala eē sm̄ se. si igit̄ talibꝰ actibꝰ insepabilr̄ adheret malicia videt̄ q̄ hmōi actꝰ nō p̄nt fieri boni ex intentiõe nr̄a. Itē aliqd̄ est malū qd̄ est ꝯ dei mãdatū. sȝ intētio nr̄a nō p̄t diuinū mãdatū infringere. ḡ nō p̄t facere q̄ h̄ faciēdo ꝯ mãdatū dei nō peccet. igit̄ q̄tūcūqȝ bonū intēdit. si ꝯ dei mãdatū faciat. nō erit bonū sȝ malū. ḡ nō est genera liter vez̄ q̄ q̄litas opis a q̄litate intētiõis causet̄. Itē bo nū absolutū p̄supponit bonū ex circūstãtia. nihil em̄ est simplr̄ ⁊ absolute bonū nisi vestiat̄ debitis ꝯditiõibꝰ ⁊ circūstãtijs. sȝ aliq̄ sūt opa q̄ sp dicūt carentiã debite cir cūstantie. sic interficere innocētē. aut dicere falsum scien ter ⁊ ꝯsilia. ḡ videt̄ q̄ q̄tūcunqȝ aliq̄s talia bona inten tione faciat. nō erūt simplr̄ bona. ḡ nō videt̄ q̄ q̄ntitas

7 opis sp r̄ndeat q̄litati intētiõis. R°. ad p̄dictoȝ intel ligentiã est notãdū. q̄ circa h̄ ab antiq̄s duplex fuit opi nio sicut mgr̄ explicat in lr̄a. Quidã em̄ dicerūt q̄ gene ralr̄ vez̄ ē q̄ opa bona vl' mala pēsant̄ ex intētiõe. Alij vo dixerūt q̄ opa nō pēsant̄ generalr̄ bona vel mala. sed solū illa q̄ indifferētia sūt ad h̄ q̄ fiãt bn̄ vel male. illa aūt opa q̄ sunt mala sm̄ se. ex intētiõe pēsari nō p̄nt. q̄z q̄cū qȝ intētiõe fiãt. sp mala sūt. Quelibet aūt harȝ opinionū 8 vez̄ dicit si recte intelligat̄. Intētiõis em̄ q̄litas dupli citer p̄t accipi sm̄ q̄ intētio dupliciter dr̄. Uno em̄ mō intē tio dic̄ volūtas finis. Alio vero modo non tm̄ dicit voluntatem finis sȝ etiã ordinatoez eiꝰ qd̄ est ad finem quē appetit. Et sm̄ h̄ dupliciter p̄t dici intētio bona vel mala. Uno mō dr̄ intētio bona in q̄ ē pfecta ⁊ bona ordi natio opis ad finē intētū. ⁊ ecōtra dr̄ mala in q̄ e ordina tio indirecta. ⁊ h̄ mō bonitas intētiõis nō tãtum respi cit bonitatē finis sȝ etiã rectã ordinē eiꝰ qd̄ est ad ipsum finē. hec em̄ duo necessario reqrunt̄ ad h̄ q̄ oculꝰ sit sim plex sicut dicit Bern. ad euge. vicȝ q̄ v'itas sit i electiõe. ⁊ charitas i intētiõe. Et h̄ est dicere q̄ tūc ē oculꝰ mētis simplex siue intētio bona q̄n h̄ amat finalr̄ qd̄ ē aman dū. ⁊ eligit qd̄ ē eligēdū. ⁊ h̄ mō q̄litas opis sp r̄ndet q̄ litati intētiõis. nec hȝ instãtiã. imo si oculꝰ ē simplex. to tū corpꝰ erit luminosuȝ. ⁊ si oculꝰ ē tenebrosus. h̄ est in tētio mala. ⁊ opꝰ iudicat̄ malū. Alio mō dr̄ intētio bõa q̄ illo qd̄ finalr̄ itēdit ē bonū ⁊ malū. q̄ illo qd̄ finalr̄ 9 intēdit est malū. Et h̄ mō nō est generalr̄ vez̄ q̄ q̄litas opis causet̄ a q̄litate intētiõis. ⁊ h̄ dico q̄tū ad q̄litatez q̄ ē bonitas. Si q̄s em̄ mētit̄. vtpote ad liberatiõȝ inno centis. vel furat̄ vt pascat paupem. nō dr̄ bn̄ facere. sic dicit Aug. ⁊ etiã aplus. q̄ nō sunt faciēda mala vt veni ant bona. Quãtū aūt ad q̄litatē malicie nō hȝ instãtiã. imo necessario malicia opis corrn̄det intentiõi male in tendētis. Qualecūqȝ em̄ sit opꝰ. dū faciat illud h̄ mala intentiõe. deꝰ q̄ scrutat̄ corda malū reputat. Cū ei ad bo nitatē opis necessario reqrat̄ intētio boni finis. sola il la desistēte opꝰ iudicat̄ eē malū. n tñ illa sola assistēte iu dicat̄ esse bonū q̄z plura exigunt̄ ad ꝯstruēdū q̄ȝ ad de struendū. Ex his p̄ȝ r̄nsio ad q̄stionē ppositã ⁊ etiã ad obiecta p mag̃ pte. Nã obiecta q̄ pbãt q̄ b'itas opis nō correspōdet bonitati intentiõis loquunt̄ de bonitate i tentiõis p̄ut p̄m finē respicit. ⁊ sic vez̄ ꝯcludūt. q̄z ad h̄ q̄ opꝰ sit bonū nō sufficit q̄ intēdat bonū. sȝ etiã exigit̄ q̄ recta via tēdat ad bonū. Argumēta vo ad oppositū p mag̃ pte pcedūt alia via. vicȝ put intētio dr̄ ee bona nō solū q̄z intentū est bonū. sȝ etia q̄z ordinatio ē bona. Et sic intelligat̄ auctas Amb. q̄ dr̄. Affectꝰ tuꝰ opi tuo nomē iponit. ⁊ rō scda ⁊ tertia. Nã volūtas nō dr̄ eē bo na in se. nec etiã bona arbor ex bonitate intentiõis. nisi sm̄ q̄ intētio dr̄ eē bona. q̄z bono mō ad bonū finē inten 10 dit. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ mala intētio sufficit ad facie dū opꝰ malū. dōm q̄ nō seq̄tur ex h̄ q̄ similr̄ intētio bo na sufficiat ad bonū. Faciliꝰ ē n̄ destruere q̄ȝ ꝯstruere. Et q̄z bonum attēdit̄ sm̄ ꝯstitutionē ex ꝯcursu multaȝ circūstãtiaȝ. malū vo attēdit̄ ex cuiuscūqȝ puatiõe. hinc est q̄ malū ē oīuarie. ⁊ bonū vno mō. ⁊ ideo nō seq̄tur q̄ si defectꝰ alicuiꝰ rei sufficit ad faciēdū malū. q̄ positio eiꝰ sufficiat ad faciēdū bonū. plura ei exigunt̄ ad bonū. nec ē ibi locꝰ a silī nec minori. Rursus. q̄z malū ē puatio bõi in talibꝰ nō tenet ꝯntia in ipo sȝ potiꝰ ꝯtra ecōtrario. 11 Ad illud qd̄ obr̄ q̄ potētia potiꝰ dȝ influere i opꝰ q̄ȝ ecōuerso. dōm. q̄ opꝰ nō fac̄ intētionē malã a. aliqd̄ influ endo. sed potius deficiendo. Quia em̄ opus de se inor dinatum est. ⁊ intentio non p̄ot illud ordinare. hinc est 12 q̄ dum illi operi se applicat. ipsam deordinat. Ad il lud qd̄ obr̄ qd̄ puatio intētionis puat maliciã ab actu. dōm q̄ nō ē simile. p eo q̄ puatio intētiõis dr̄ puare ma

hciū abactu· nō q2 aliqd intētōis ꝯferat ſibi actui· ſꝫ potius q2 rē al ir actū illū extra genus moris· q2 nō eſt opus morale niſi qd ſit ex intētōe· ꝛ rō ꝯſimilis ē modus arguendi in iſta rōne ꝛ ī ꝓcedēti ꝙ arguebaꝛ ex cōparatōe ei ali ad bonum· Nō eni valet· ſufficit ad deſtruēduꝫ· ꝗ ſufficit ad ponendum·

Queſtio II b

Utrū ꝙtū qs intēdat tātū faciat· vt ſicut opus ab intētione recipit aliq mō q̄litatē· ita etiā recipiat ꝙtitatē· Et ꝙ ſic vr̄· ſup illud Math· xij· Bonus hō de bono theſauro· ꝛc· glo· Quātū bonū intēdis· tātū facis· Itēz h̄ vr̄ rōne· Omē agēs ꝑ intētionē ꝓſequit ſibi finē ad quē opus ſuū meſurat· ꝗ ſi oē opus morale ē ab agēte ꝑ intentionē· oīs opis moralis meſuratio attēdiꝛ in cōparatione eius ad finē· Sꝫ cōparatio ad finē eſt intētio· ꝗ ꝙtitas oīs opis moralis penes intētionē attēdiꝛ· Itē ſcḋm ꝙtitatē charitatis attēdiꝛ meritū exterioris opis· Et ſcḋm magnitudinē libidinis· attēdiꝛ magnitudo exterioris pctī· ſi ꝗ charitas vt dicit Bern̄· reſpicit intētionē· ꝛ ſilr libido q̄ dicit ꝯuerſionē in bono creato· ꝗ vr̄ ꝙ ꝙtitas oīs moralis opis ſcḋm intētionē meſuret̄· Itē ſi aliqd opus de natura ſui generis ē veniale pctm̄· nihilominus ille q̄ facit illud mortalit̄ peccat ſi intēdit peccare mortalit̄· h̄ aūt nō eēt niſi opus reciperet ꝙtitatē in genere moris ab intentiōe· ꝗ ꝛc· Sꝫ ꝯ· ſi ꝙtū qs īntēdit tātū fac· ꝗ ſi unus ſive aliqs alius ꝑ ſeruis intēderet mereri gloriā petri· mereret glo· pe· ꝛ ſi amplius intēderet· amplius mereret· ꝗ hn̄tī minorē charitatē redderet maius pmiū· qd ē plane falſū· Itē ſi ꝙtū qs ītēdit tātū fac· ꝗ ſi aliqs adulterās ītēdit peccare venialit̄ peccat venialit̄· ſi ꝗ h̄ ē plane falſū· manifeſtū eſt ꝙ ꝙtitas opis n̄ cauſat ex ꝙtitate intētōis Itē quāto aliqs eſt humilior· tāto minus bonū credit ſe facere· ſꝫ intētio ſeq̄tur credulitatē· q2 fides dirigit intētionē· ꝗ ꝙto qs humiliorē· tāto minus bonū intēdit facere· ſi ꝗ bonitas opis meſuraꝛ penes ꝙtitatē intētōis· vr̄ ꝙ quāto qs eēt humilior· tāto opus eius eēt minus bonū· ſꝫ h̄ eſt plane falſum· ꝗ ꝛc· Itē vnus ſimplex rꝫ facit pruū peccatū credit eē grauiſſimū pctm̄· alius impius ꝛ iniquus cū fac maximū pctm̄ credit ſe valde paꝝ peccare· Si ꝗ opus meſuraꝛ penes intētionē· vr̄ ꝙ iniquus ꝛ malicioſus minus peccet in enormi genere pctī ꝙ̄ vnus ſimplex ī genere pctī ꝙtūcūqꝫ leui· Si igiꝛ h̄ eſt plane falſum· ꝗ ꝛ illud ex q̄ ſeq̄tur· vicꝫ ꝙ ꝙtitas opis correſpōdeat ꝙtitati intētōis·

13 R̄o· Dōm ꝙ ſicut in ꝓcedēti ꝓblemate duplex diſtinguiꝛ q̄litas intētōis· ſic ꝛ in h̄ intelligenduꝫ eſt ꝙ ꝙtitas intentōis dupliciꝛ pōt intelligi· vicꝫ aut rōne actus intēdēdi· aut rōne ipſius inten̄ti· Et ſcḋm h̄ diſtinguiꝛ iſta locutio dupliciꝛ· ꝙtū intēdis· tātū facis· Qui

14 tantū ꝛ ꝙtū pn̄t eē noīa vel aduerbia· Si quātū ꝛ tantū ſint aduerbia· tūc dicūt ꝙtitatē actus intēdēdi· ꝛ tūc eſt locutio vera generalit̄· ſiue reſpectu bonoꝝ ſiue reſpectu maloꝝ· q2 ꝙtū actus intēdēdi ē intēſus in bonitate ꝛ malicia· tātū opatio exterior eſt bona vel mala· De eni meritū ꝛ demeritū ad actū volūtatis reduciꝛ· licꝫ certū ſtāne exteriores aliq mō faciāt ad maiorē volūtatis deprauationē· Si aūt ꝙtū ꝛ tātū ſint noīa· tūc dicūt ꝙtitatē ex ꝑte inten̄ti· ꝛ ſic nō eſt generalit̄ verus ille ſmo· q2 opus exterius faciū nō ſp cōmēſuraꝛ ei qd intētio intendit· Frequēter eni intēdit hō facere magnū bonū ꝛ facit paruum· q2 modicā hꝫ charitatē· Habet tn̄ aliq mō veritatem in malis vicꝫ intēdēdo ſꝫ nō diminuēdo· ꝛ ꝓut tātū ꝛ quātū dicūt ꝙndā cōparationē ꝓportōis nō cōmenſu-

15 rationē eq̄litatis· Un̄ q̄ intēdit multū peccare multum peccat· q̄lecūqꝫ opus faciat· Nō eni q̄ intēdit paꝝ peccare paꝝ peccat· maxīe ſi opus facit qd multū hꝫ de deformitate· Ex his pꝫ rn̄ſio ad q̄ſtionē ꝓpoſitā· Cōcedo eni ꝙ ꝙtitas bonitatis ꝛ malicie in ope correſpōdet ꝙtitati bonitatis ꝛ malicie in intētiōe· ſcḋm ꝙ ꝙtitas intentionis attendiꝛ ꝙtū ad actū intēdendi· ſicut rōnes ad ꝑmā ꝑtē inducte ꝯcludunt· Cōcedo etiā nihilominus ꝙ ꝙtitas opis nō ſp correſpōdet ꝙtitati intentōis· ſcḋm ꝙ ꝙtitas intentōis attendiꝛ ex ꝑte intenti· ſicut ꝯcludunt rōnes q̄ ad ſcḋam ꝑtē inducunꝛ· Ad alias tn̄ duas rō-

16 nes q̄ vltimo inducunꝛ videri pōt ꝙ nō cogūt· ꝓpꝫ q2 nō ē idē dicere de aliq̄ ꝙ credit facere magnū vel pruū bonū ſiue malū qd ītēdit· Aliud eni ē eſtimatio· aliud ē intētio· ꝛ quāuis opus ſeq̄tur eſtimationē nō tn̄ ſeq̄tur intētionē·

17 Preterea ille due rōnes ſicut ꝛ alie ꝓcedūt de ꝙtitate intētōis a ꝑte inten̄ti· Quāuis eni humilis hō pruū intēdat facere· nihilominus tn̄ magne bonitatis eſt eius intentio· dū ex mag̃ virtute mouet̄ ad illud faciendū· Similiꝛ cū iniquus hō intēdit modicū malū facere· tn̄ q2 ex mag̃ libidine fac· multū ſeu valde ē praua eius intētio· dū nimiꝫ adheret bono creato· ꝛ idō ſeq̄t ꝙ minus peccet ille qui mag̃ ē malicioſus·

Queſtio III c

De bonitate opm̄ ꝙrit̄ ad neceſſitatē· vtrū vicꝫ intentio abſqꝫ bonis opibꝫ ſufficiat ad vitā eternā· ꝛ ꝙ ſic vr̄· Bern̄· de li· ar· Intētio ſuffic̄ ad meritū· bona actio requiriꝛ ad exēplū· ꝗ vr̄ ꝙ ꝙtū ad meritū vite eterne n̄ ſit neceſſaria bonitas actōis exterioris Itē ſup illud p̄s· Oīa ꝯfitebor· glo· Uotū ꝑ opatōe ſudreaꝛ ꝗ tantu valꝫ bn̄ velle ꝙtū velle ꝛ opari ꝗ ꝛc· Itē Greg· in q̄dā omel· Nō ē vacua manus a munere· cum archa cordis repleta fuerit bōa volūtate ꝗ plenitudo intētōis ꝛ volūtaꝫ equalet plenitudini opatōis· igiꝛ ſine illa pōt ſufficere ad ſalutē·

Item mereri vitam eternam eſt in poteſtate noſtra ergo videtur ꝙ opera exteriora non ſint neceſſaria ad ad merendum vitam eternā· igiꝛ ad meritū vite eterne vr̄ ſufficere intētio ſola· Itē intētio ꝛ volūtas nō pēdet ex ope· ꝗ opꝫ nō ēntre ſꝫ eē bonitas tā in volūtate ꝙ in intētōe· ſꝫ q̄ hꝫ bonā volūtatē eſt iuſtus· ꝛ oēs tales hꝫ qd ſufficit ei ad vitā eternā· igiꝛ ad meritū vite eterne vr̄ intētio ſufficere abſqꝫ exteriori opatōe· Sꝫ ꝯ· Math· xxv Eſuriui ꝛ nō dediſtis mihi mā· ita dn̄s dicet reprobis ꝛ ꝓpter h̄ feret ſniam dānatōis ꝯ eos· ſi ꝗ ꝓpter defectū bonoꝝ opm̄ qs dānaꝛ· exercitiū bonoꝝ opm̄ ē ad ſalutē neceſſariū· ꝗ intētio ſine opibꝫ nō ſufficit ad meritū Itē in canonica· Ja· ij· Fides ſine opibꝫ mortua ē· ſꝫ nō eſt efficacior ad merendū intētio ꝙ fides· ꝗ ſi fides non ſufficit ad meritū ſine opibꝫ· pari rōne nec intētio· Itēꝫ Greg· in q̄dā omel· Amor dei nō eſt ocioſus· opaꝛ enim mag̃ ſi ē· ſi aūt opari negligit· amor nō eſt· ꝗ ſi opa nō aſſūt· n̄ adeſt ꝟitas amoris· ſꝫ nihil ē meritoriū vite eterne abſqꝫ ꝟo amore charitatis· ꝗ certū ſcriptꝫ opibꝫ· intētio nō ſufficit ad meritū· Itē ꝑhus dic ꝙ ad ꝟtutē tria requirunꝛ· vicꝫ· ſcire· velle· ꝛ immutabiliꝛ opari· ꝗ ſi nō eſt opatio· nō eſt ſalua virtutis ratio· ſꝫ vbi nō ſaluaꝛ virtutis ratio· nec poterit ſaluari ſufficientia meriti· ꝗ vr̄ ꝙ abſqꝫ opatione vitā eternā nō cōdigne nec ſufficienter meremur· Item ſi ſola intentio vel voluntas interior ſufficeret ad meritū· ſed habenti gratiaꝫ facilimū eſt velle bonū· ꝗ facilimū eſt mereri vitā eternā· cuius contrariū dicit dn̄s Math· vij· ꝙ arta eſt via que ducit ad vitā·

18 R̄o· Dō ꝙ cū ꝙriꝛ vtrū intētio ꝛ voluntas interior ſufficiat ad meritum abſqꝫ ope exteriori· diſtinguendū eſt· Aut eni ille q̄ hꝫ intētionē· hꝫ facultatē bn̄

operandi aut nõ. Si nõ hz facultatẽ. cũ nemo obligetur ad impossibile. si bonã hz volũtatẽ et directã intẽtionẽ. tũc sola plenitudo volũtatis interne sufficit et ad meritum vite eterne absq3 exterioris operatiõe. Si aũt assit facultas et se offert oportunitas. intẽtio nõ ꝑ se ad meritũ sufficere absq3 ope. Rõ aũt huius ẽ diuini mãdati obligatio et virtutis ꝑfectio. et volũtatis plenitudo. Diuini mãdati obligatio facit vt intẽtio sine operibus nõ sufficiat. cũ se offert oportunitas et facultas. Mãdata eñi dei nõ soluz obligant ad volẽdũ sed etiã ad faciendũ. et iõ q̃ nõ implet diuina mãdata cũ possit. potius meret irã q̃ meret gliam. Virtutis etiã ꝑfectio est rõ q̃re nõ sufficit sola intẽtio. qm̃ virtus est vltimũ potẽtie. et iõ eleuat potẽtiaz ad aliq̃d magnũ et arduũ. potẽtie aũt ale nõ hñt suã v̾tutẽ siue ꝑfectionẽ cõpletã nisi exeãt in opa sibi debita qñ adest facultas et oportunitas. Et iõ illa intẽtio q̃ qs vult intẽdit bonũ. et tñ nõ faciet cũ possit. nõ est intẽtio virtuosa. ac ꝑ hoc nec meritoria. Volũtatis etiaz plenitudo est q̃re nõ sufficit sola intẽtio. qm̃ plena volũtas ponit effectũ si assit facultas. alioqñ nõ dr̃ plene hõ aliq̃d velle si nõ facit cũ possit facere. sed semiplene et pigre. vult sic piger q̃ vult et nõ vult. Et ꝓpterea dicit Grego. nemo dz sibi blandiri de bona volũtate. imo ad dilectionẽ cõditoris lingua. mens. et manus requirit. et sic hortatur nos be. Joh. i. can. i. Diligere debemus nõ solũ v̾bo et lingua. sz ope et v̾itate. cũ igit adest facultas. et se offert oportunitas. absq3 opibus exterioribus nec ẽ mãdatorum dei impletio. nec v̾tutis ꝑfectio. nec volũtatis plenitudo. et absq3 his nõ est sufficiẽtia meriti. hinc est q̃ ad meritũ vite eterne nõ sufficit bonitas intẽtionis absq3 bonitate opis exterioris. Et rõnes q̃ hoc ostẽdunt cõcedẽde sunt.

19 Ad illud ergo qd̾ p̃mo obiicitur in 3ṁ de Bern. q̃ bona intẽtio sufficit ad meritũ. dicendũ q̃ loquitur de intẽtiõe illorum operum q̃ nõ sunt in p̃cepto nõ rõne aliorum q̃ in p̃cepto sunt. Vel dicẽdũ q̃ loquitur in eo casu qñ sc3 nõ adest facultas bñ operandi exterius.

20 Ad illud qd̾ obiicitur q̃ voluntas ꝓ facto reputatur. dicendũ q̃ verũ est qñ nõ se offert operandi oportunitas et facultas.

21 Ad illud v̾o Greg. nõ est vacua manus a munere ꝛc. dicendũ q̃ faciẽda est vis in hoc q̃ dicit. cũ archa cordis repleta fuerit bona volũtate. nũq3 eñi sicut dictũ est ꝑus plene bonã volũtatẽ hz q̃ ꝑt facere bonũ illud cuius hz volũtatẽ. et ad fructũ nõ ꝑuenit.

22 Ad illud qd̾ obiicitur q̃ opa nõ sunt in p̃tãte nostra. dicendũ q̃ hoc solũ nõ cõcludit q̃ in eo casu sufficit intẽtio qñ deest facultas ad ꝑficiendũ operationẽ bonã.

23 Ad illud qd̾ obiicitur q̃ bona volũtas nõ pẽdet ex ope. dicendũ q̃ verum est. attñ cũ adest facultas plena. volũtas necessario ponit bonũ opus. ita q̃ si bonũ opus ñ ponitur. aut nũq3 volũtas fuit plena. aut desinit ẽẽ plena. Ergo sine opibus nõ sufficiat. qm̃ nõ est q̃ plenitudo bone voluntatis ex opibus pẽdeat. sz q̃ bona volũtas si plena est. necessario in bona opa redundat. offerẽte se facultate et oportunitate.

Consequẽter querit quãtũ ad secundũ p̃ncipale de bonitate quã opa superaddunt bonitati intẽtionis. Et circa hoc q̃runtur tria. Primo q̃ritur vtrũ aliq̃d addant opa bonitatis vel meriti supra bonam intẽtionẽ rõne ꝑrogatiue dignitatis. Scd̾o queritur vtrũ addãt rõne q̃ntitatis ex p̃te dati. Tertio queritur vtrũ aliq̃d addãt rõne numerositatis.

Questio I D

Utrũ opa exteriora aliq̃d addãt sup bonã intẽtionẽ rõne sue excellẽtie et dignitatis. sicut sunt opa p̾uilegiata. Et q̃ sic videtur. sup illud Phil. i. Que sit supeminẽs magnitudo glo. Quedam incremẽtũ glorie habebũt sup alios doctores vltra id qd̾ cõiter habebunt alij. hoc aũt nõ est nisi rõne doctrine quã alijs cõicant. ergo ꝛc. Itẽ cõiter in eccl̾ia magis solẽnizantur martyres q̃ cõfessores. sz cõstans est q̃ eccl̾ia sanctis exhibuit honorẽ ꝑm meritorum suorum exigentiã. ergo maiori gl̾ia digni sunt q̃ mortẽ ꝓ xp̃o patiuntur q̃ illi q̃ pati nolunt. Itẽ xp̃s nob aliq̃d meruit ꝑ passionẽ qd̾ nõ si meruerat nob. vtpote apertionẽ ianue et multorum carismatũ diffusionẽ. si ergo charitas xp̃i fuit eius necessaria ab instãti cõceptionis. et maioris fuit efficacie cũ passione q̃ sine. ergo videtur q̃ in q̃libet alio excellẽtia operis exterioris addat ad meritũ bone volũtatis siue intẽtionis.

Itẽ bonũ additũ bono facit magis bonũ. sed opus p̾uilegiatũ est bonũ. ergo additũ intẽtiõi facit eã magis bonã. sz qd̾ addit ad bonitatẽ. addit ad meritũ. ergo ꝛc.

Itẽ si opa p̾uilegiata nihil adderẽt supra bonitatẽ intẽtiõis. ergo q̃ ea faceret. frustra laboraret. ergo si impũ ẽ dicere q̃ q̃ facit opa excellẽtia. frustra laborat. videtur q̃ opus excellens addat sup intẽtiõis bonitatẽ. Sed cõtra de beato Martino cãtat eccl̾ia. O beata ala. quã et si gladius ꝑsecutoris nõ abstulit. palmã tñ martyrij nõ amisit. ergo ita videtur q̃ beatus Martinus habuit palmaz martyrij ꝑ bonitatẽ intẽtiõis. sicut si sustinuisset acerbitatẽ passionis. ergo nõ videtur q̃ opus excellẽs aliq̃d addat supra bonitatẽ intẽtionis.

Itẽ operans nõ placet ꝑ operationẽ sed magis operatio ꝓpter operantẽ q̃cũq3 operatio illa sit nobilis. ergo q̃tũ deus approbat operantẽ. tãtũ approbat operationẽ. igitur nõ videtur q̃ hõ maioris p̃mij efficiatur apud deũ dignus ꝓpter operationẽ excellẽtẽ superadditã bonitati voluntatis. Itẽ si aliq̃s sustineret mortẽ ꝓ iudeo. potius demereretur apud deũ q̃ aliq̃d mereretur. igit sustinentia mortis ꝓ xp̃o si q̃ nõ placet deo. hoc nõ est ob aliud nisi q̃ ordinatur ad xp̃m. sz illa ordinatio ẽ mediãte intẽtiõe. ergo tota bonitas operationis q̃tũcũq3 excellẽtis ex intẽtiõe hz ortũ. et ꝓpter illã deo placet. sz vbi vnũ ꝓpter alterũ. vtrobiq3 vnũ. igitur tãtũdẽ placet intẽtio ꝑfecta et bona cũ ope. q̃tũ placet sine ope. Itẽ si aliq̃ opa faciũt ad meritũ illa sunt maxime opa humilitatis et vilitatis. Hec eñi opa deus maxime cõmẽdat. sz opa p̾uilegiata sunt opa eiusdẽ excellẽtie et dignitatis. ergo v̾r q̃ minime int̾ oĩa genera operum addãt ad bone intẽtiõis meritũ. Itẽ vbi facultas deest. voluntas reputatur ꝓ facto. sicut determinatũ ẽ sup. et hoc nõ ẽ ob aliud nisi q̃ aliãs nõ eẽt plena et ꝑfecta volũtas. si igit volũtas ꝑ se sola ꝓ ope reputatur. v̾r q̃ in tali casu opus p̾uilegiatum nihil addat sup intẽtiõis bonitatẽ et meritũ.

24 Rñ. dicendũ q̃ maius bonũ ꝑt aliq̃d dici dupl̾r. Aut intẽsiue. vtpote q̃ plus deo placet. Aut extẽsiue. vtpote q̃ pluribus p̃dest et ꝑm hoc dupl̾r ꝑt intelligi q̃ opus p̾uilegiatũ addat ad bonitatẽ intẽtiõis. Aut q̃tũ ad p̃ximorum edificatiões. aut q̃tũ ad dei approbationẽ. Et p̃mo mõ attẽditur augmẽtũ q̃tũ ad exẽplũ. scd̾o mõ q̃tũ ad meritũ. Si igit loquimur de additiõe q̃tũ ad exẽplũ. sic absq3 dubio opus p̾uilegiatũ addit ad bõitatẽ intẽtiõis q̃ bõitas intẽtiõis ñ lucz exterius nisi ꝑ ostẽsionẽ bonorum operum et maxime p̾uilegiatorum. si aũt loquimur scd̾o sc3 q̃tũ ad additiõẽ q̃ attẽditur q̃tũ ad meritũ. sic distinguẽdũ ẽ. q̃ cũ loq̃ de merito r̾spectu p̃mij substantialis et respectu p̃mij accñtalis. Respectu p̃mij accñtalis opus p̾uilegiatũ addit sup bonã intẽtionẽ et volũtatẽ. q̃ p̃mium accidẽtale qd̾ ẽ aureola nõ debetur volũtati ꝑm se. sed volũtati in ope. Si aũt loquimur de merito respectu p̃mij substãlis adhuc oz subdistinguere. q̃ ẽ meritũ cõgrui. et est meritũ cõdigni. Quãtũ ad meritũ cõgrui. absq3 dubio opus p̾uilegiatũ addit supra bonitatez intẽtionis ꝓ eo q̃ volũtas in illo ope ꝑparatur et disponitur ad

susceptionē maioris grē. ꝑ quā digna est maiori retributōe. Si aūt loq̄mur de merito cōdigni. sic absq; dubio nō addit. p̄ eo q̄ qn̄titas meriti cōdigni pēsat ex qn̄titate radicis. ⁊ tantū placet deo q̄ š h̄z volūtatē plenā ⁊ nō p̄t habere op⁹. qn̄tū ille q̄ h̄z volūtatē ⁊ op⁹ qn̄tū ad essentiale p̄miū retributionē si sunt ineq̄li charitate. Et sic patz q̄ op⁹ p̄uilegiatū rōne dignitatis sue aliq̄d addit sup̄ bonitatē intētōis. lz nō addat oī mō additionis. Jō ꝯcedēde sunt rōnes q̄ ad p̄mā ptē inducunt.

25 Ad illud ꝟo qđ obijcit de btō Martino q̄ palmam martyrij nō amisit. dōm q̄ ibi palmā martyrij nō accipit p̄ p̄mio accidētali qđ est aureola. sz p̄ p̄mio subali qđ est aurea. vtrūq; eñ est martyrij palma sed vnū scz aurea r̄ndet martyrio. q̄ sustinet ex charitate. alterū ꝟo scz aureola r̄ndet ei. q̄ est sp̄ealis p̄uilegij ⁊ p̄rogatiue.

Ad illud qđ obijcit q̄ opatio placet p̄pter opantē.

26 dōm q̄ verū est. cum dū opans bñ vtit dono ꝑ qđ placet deo. bo ipso disponit se ad mai⁹. ⁊ aliq̄ dign⁹ ē. q̄ q̄dē nō esset. si ñ ita bñ vteret. ⁊ iō ñ sequit q̄ si opatio placet deo p̄pt opantē. q̄ nō magis placeat p̄pt opatōez q̄ sine. nihil eñ impedit de duob⁹ bonis q̄z vn⁹ h̄z bonitatē ab altero. q̄n ambo meli⁹ valeāt q̄ valeat alter illo

27 rū p̄ se. Ad illud qđ obijcit q̄ mors p̄ iudeo displicet deo. dōm q̄ verū est. sz tñ ex h̄ nō sequit q̄ tota bonitas opis p̄uilegiati veniat ex intētōe. sz q̄ nō pōt eē op⁹ p̄fecte bonū absq; intētōe. nihilominus tamē opa p̄uilegiata aliquā bonitatē de natura sui h̄nt q̄ iūcta cū bonitate i̅tentōis aliquā excellētiā tribuūt bene opanti. quā non

28 tribuerēt alia genera opm. Et iō illud ꝟbum q̄ dr q̄ vbi vnū p̄pter alterū vtrobiq; vnū. nō h̄z h̄ locū. Hoc eniz intelligit quādo illud p̄pt qđ alterū p̄ncipat aliquā p̄prietatē. ē tota rō illi⁹ p̄ncipacōis. nō sic aūt est in p̄posito vt visum ē. Ad illud qđ obijcit q̄ opa p̄uilegia

29 ta sunt opa excellētia. ⁊ iō min⁹ debēt facere ad meritoz dōm q̄ op⁹ excellēs dupl'r p̄t dici. aut s̄m vanā estimationē. sicut aliq̄s reputat excellētiā vindicare se de aduersarijs. ⁊ p̄dominari alijs. Aut s̄m ꝟitatis dictamē. ⁊ sic sustinere ignominiosissimū gen⁹ mortis p̄ xp̄o est op⁹ magne excellētie. ⁊ tale op⁹ excellētie nō ꝯdiuidit ꝯ op⁹ h̄ūilitatis. imo sic cū illa stat. ⁊ necessario eā req̄rit tā̄q̄ sociā. ⁊ dū ip̄se habeat difficultatē. ⁊ dignitatē ⁊ charitatē p̄ambulā. ⁊ humilitatē annexā. nō ē mirū si disponit ad maiorē gloriā. Ad illud qđ obijcit q̄ volūtas re

30 putat p̄ facto vbi facultas deest. dōm q̄ illud est verū q̄ntū ad sufficientiā ad salutē. ⁊ q̄ntū ad p̄miū subale. q̄z nemo amittit regnū celoꝝ ex h̄ q̄ nō facit qđ facere non pōt. nō aūt ē verū q̄ntū ad p̄miū excellētiā. siue q̄ntū ad p̄miū accidētale. Et h̄ mō ponēdū est q̄ op⁹ p̄uilegiatum addit sup̄ra intentionē volūtatis.

Questio II e

Utrū bona opa addāt sup̄ra bonā intētionē q̄ntū ad q̄ntitatē dati. Et q̄ sic videtur. ij. Coꝝ. viij. Qui p̄ce seminat. p̄ce ⁊ metet. ⁊ q̄ seminat i benedictōib⁹. de benedictionib⁹ ⁊ metet. Si igit seminatio illa de q̄ loq̄t ap̄lus est in elemosyne datōe. videt q̄ magnitudo dati faciat ad excellētiā glie. Jtē Thobie. iiij. Si multū tibi fuerit. habūdāter tribue. si ḡ ista exhortatio nō est inutilis videt q̄ abūdātia dati faciat ad incremētū meriti. Jtē q̄uis de⁹ ex eq̄li bonitate ꝯferāt bona maiora ⁊ minora. tñ ille cui maiora ꝯtulit. ad maiorē tenetur graꝝ actionē. ḡ pari rōne si ex eq̄li charitate detur mai⁹ mun⁹ et min⁹ mun⁹. ꝯueniēs est deū p̄ maiori munere maiorem reddere retributionē. Jtē si nō magis meret q̄ pl⁹ tribuit q̄ ille q̄ min⁹. ḡ nō plus meret q̄ reliq̄t oīa p̄ deo ⁊ dat paup̄ib⁹. q̄ ille q̄ dat vnū solū obulū. igit oēs sunt stulti q̄ sequūt diuinū ꝯsiliū. Et h̄ ip̄iū est dicere diuinū ꝯsiliū esse indiscretū. videt q̄ q̄ntitas dati faciat ad amplificādū meritū. Sz ꝯ. Marci. xij. Amen dico vobis. q̄m h̄ plus oīb⁹ misit in gazophilaciū. loquit de vidua. ḡ si xp̄us pl⁹ appreciabat datū illi⁹ vidue qđ fuit valde p̄uū (sic in textu inuenit) q̄ magna dona alioꝝ. videt q̄ de⁹ app̄ciet opa solū s̄z q̄ntitatē bone intētōis. ⁊ nullo mō s̄m q̄ntitatē munerꝫ exterioꝝ. Jtē glo sup̄ eūdē locū. Nō offerētiū subam ꝯsiderat de⁹ sz ꝯsciam. nec p̄pēdit q̄ntū offeras. sz ex q̄ntō. si ḡ merita tm̄ valēt q̄ntū de⁹ illa p̄ciet. vr̄ q̄ q̄ntitas dati. meritū intētōis bone nō augeat. Jtē sup̄ illō. ij. Coꝝ. viij. Et q̄ multū h̄uit nō abūdauit. ibi glo. vbi eq̄ ē volūtas. eq̄lē hēbit mercedē q̄ siue aliq̄s det magnū siue p̄uū. dū tñ ex eq̄li charitate. vr̄ q̄ ei retribuat eq̄lit. Jtē si q̄ntitas dati aliq̄d addit. aut addit ad meritū respectu p̄mij subālis. aut respectu p̄mij accn̄talis. Nō respectu p̄mij subālis. q̄ illō respicit charitatis radicē ⁊ q̄ntitatē grē. Nō respectu accn̄talis. q̄z p̄miū accn̄tale debet opib⁹ excellētioribꝫ p̄uilegiatꝫ. nō ei meret aliq̄s aureolā ex h̄ q̄ dat magnā elynā. vr̄ igit q̄ q̄ntitas dati ad bone intētōis meritū nihil oīno addat. R°.

31 ad p̄dictoꝝ itelligētiā ē notādū q̄ de q̄ntitate dati ē loq̄ dupl'r. aut cōpando datū ad datū solū. aut cōpando h̄ ad inuicē ⁊ ad dātꝫ facultatē. P̄mo mō loq̄ndo maior q̄ntitas dati aliq̄d addit ad bonitatē intētōis. nō in q̄ꝫ eoꝝ respectu p̄mij eētial' directe. sz q̄z aliq̄ mō dispōit hoīez ad p̄ficiēdū in bono. ⁊ ad recedēdū a malo. Qui eñ maius mun⁹ tribuit vt sibi faciat amicū de māmona iniq̄tatꝫ. mag' recipiētē obligat ad orādū p̄ se. ⁊ q̄dā mō i obligādo illū. obligat deū. ⁊ iō pl⁹ se dispōit ad graꝝ q̄ ille q̄ dat min⁹ mun⁹. Silr pl⁹ se dispōit ad recedēdū a malo. q̄z in h̄ q̄ fac maiorē elemosynā. absoluit meret a maiori pena. s̄m q̄ dr Luc. xj. Date elemosynā ⁊ oīa mūda sunt vob. Et Thob. xij. Elemosyna a morte liberat. Et Dan. iiij. Petā tua elemosynis redime. Silr si cōpem⁹ q̄ntitates datoꝝ in cōparōe ad facultatē dātiū maior q̄ntitas nō addit q̄ntū ad meritū p̄mij subalis directe. sz q̄dā mō dispositiue. Qui eñ p̄ esatꝫ suis virib⁹ pl⁹ dat q̄ alter suis virib⁹ p̄esatꝫ. mag' ad donū grē se dispōit. magis etiā a peccō recedit. ⁊ sic gn̄alit loq̄ndo q̄ntitas dati (p̄suppositā eq̄litate bone intētōis siue volūtatꝫ) q̄ntū ad p̄miū eēntiale ⁊ nō addit directe ⁊ ꝓprie. sz q̄dā mō dispositiue. vel q̄z disponēdo ad charitatē dispōit ad maiorē gliam. vel q̄z eripiēdo a malo. celeri⁹ fac hoīez p̄tingere ad coronā. Et h̄ q̄dē nō h̄z instātiā q̄n ē excessus q̄ntitatꝫ dati ⁊ in ꝯparōe ad datū. ⁊ in ꝯparōe ad facultatē dātis. Qn̄ ꝟo ex vna pte datū vnū excedit aliō in se. ⁊ ecōtra excedit ab aliq̄ in ꝯparōe ad facultatē dātis. p̄ quē modū dixit dn̄s q̄ vidua pl⁹ miserat in gazophilatiū q̄ oēs diuites. q̄ totū victū suū posuerat. nūc ic h̄nt sic excedēn a ⁊ excessa. Scdm̄ eñ diuersas ꝯditōes vnū datū pl⁹ p̄mouet q̄ reliquum. Maior eñ q̄ntitas dati pl⁹ valet ad euadēdā penā. Qr sic dr Prouer. xiij. Redēptio aīe viri sūt p̄pe diuitie. Maior ꝟo q̄ntitas dati s̄m facultatē dātꝫ pl⁹ valet ad acq̄rēdā gl'iam. p̄ eo q̄ talis se magis dispōit ad p̄fectōez brnudis. s. paupratis. Cōcedēde sūt igit rōnes ostēdētes q̄ q̄ntitas dati aliq̄d auget ad meritū bone intētōis. s. dispositiue. Ad illō

32 ꝟo qđ p̄mo obꝫ in ꝯriū q̄ vidua illa pl⁹ dedit. dici p̄t q̄ ibi loquit dn̄s de q̄ntitate dati ꝑ ꝯparōez ad facultatem dātꝫ. q̄z illa totū dederat. qđ p̄z ꝑ sequētē lrām. Pretea de⁹ q̄ scrutat corda. vidit q̄ vidua illa ex meliori volūtate oblatōez suā dabat. ⁊ iō magꝫ donū ei⁹ app̄etiabat ra

tione volūtatis eius melioris. Cū aūt q̄rim⁹ nūc vtrū quātitas dati aliq̄d addat ad bonitatē interiōis. hoc q̄rimus p̄suppositā eq̄litate bone volūtatis. aliter enī nulla eēt q̄stio. q2 planū est q̄ pl⁹ valet magnitudo bone volūtatis cū paruo dono. q̄ puitas bone volūtatis cū
33 magno. Ad illud qḋ obijcit̄ de glo. q̄ de⁹ nō ɔsiderat quantū s3 ex quāto. dōm q̄ vez est p̄ncipalit̄ s3 quātū ad retributionē p̄mij. nō negat ni glo. q̄n q̄ntitas dati aliq̄ mō disponat d̄e ɔ̄gruo ad maioꝫ gloriam. vel ad gr̄am excelleti⁹ habendā. Ad illud qḋ obijcit̄ de alia glo.
34 q̄ eq̄lis volūtas eq̄lē h3 mercedē ℓiā p3 r̄nsio. Nō enī fit maior retributio volūtate remanēte in sua eq̄litate. sed q2 quātitas dati disponit ad habēdā melioꝛē volūtatē ⁊ puriorē. hinc est q̄ aliq̄ mō facit ad augmētum glorie. Et p hoc p3 r̄nsio ad illud qḋ vltimo q̄rebat̄ q̄ aliq̄ mā facit ad p̄miū sub̄ale licet nō p̄ncipalit̄ ⁊ p se. s3 mediante gr̄a ⁊ charitate ad quā disponit. Uerūtn̄ illud quod
35 obijcit̄ de p̄mio accid̄etali nō cogit̄ p eo q̄ meritum accid̄etale nō tm̄ est aureola. s3 etiā gaudiū de aliq̄ bono creato. siue sit alicui⁹ p̄rogatiue ⁊ excellētie siue nō. Et hoc meli⁹ manifestabit̄ in seq̄nti p̄blemate.

Questio III f

Uerū bonitas opm̄ addat ad bone intētōis meritū q̄ntū ad numerositatē. Et ē q̄stio vtrū bonū op⁹ additū opi. reddat opantē dignū maiori p̄mio eētiali. Et q̄ nō videt̄ p̄mo p illud Zach. iiij. Exeq̄bit gr̄am gr̄e. q̄ vbi est eq̄litas gr̄e. erit eq̄litas glorie. igit̄ si aliq̄ duo eēt eq̄lis gr̄a ineq̄liter opant̄. nihilomin⁹ in mercede glorie eq̄bunt̄. Itē sup illud Job. ij. Qui lōgo tpe post eū vixerūt glo. Soli⁹ dei est nosse inter seniores q̄s eorū post se lucē emiserit. vtrū paul⁹. an petr⁹. an bartholome⁹. s3 certū est q̄ paul⁹ plus oībus laborauit. sic dicit̄ j. Coꝛ. xv. q̄ magnitudo p̄mij nō pensat̄ s̄m multitudinē opm̄. Itē Aug. Nō mltitudo opm̄. nō diuturnitas tp̄m auget meritū. s3 sola charitas ⁊ melioꝛ volūtas. s3 nihil h̄ expssius dici p̄t. Itē quātū hō diligit deū tantū diligit̄ a deo. ⁊ q̄ntū diligit̄ a deo tantū remunerat̄ a deo si q̄ est eq̄litas in dilectōe. eq̄litas est in remuneratōe. s3 multi sunt eq̄les in dilectōe. q̄ nō sunt eq̄les in ope. q̄ videt̄ q̄ multitudo opm̄ nō faciat ad meriti subalis p̄mij incremētū. S3 ꝯ. Ro. iiij. Ei aūt q̄ opat̄ merces nō imputat̄ s̄m gr̄am s3 s̄m meritū glo. Merces nō dabit̄ s̄m gr̄am fidei tm̄ s3 s̄m meritū opatōnis sue. q̄ videt̄ q̄ pluribus opibus maiorē mercedē q̄s merear̄ habere. Itē super illud Gal. vj. Bonū aūt faciētes nō deficiētes. glo. Quātū seminauerim⁹ in opibus. tātū metem⁹ in fructibus q̄ ⁊c. Itē p vnū bonū op⁹ hō merer̄ vitā eternam. q̄ si aliud seq̄ns op⁹ est ita bonū sicut p̄us. tātūdē merebit̄ sicut p̄mū. aut q̄ merer̄ illud idē. aut aliq̄d supadditū illi. Si aliq̄d supadditū illi habeo ppositū q̄ mltitudo operū p̄sit ad augmētū meriti. Si nihil. q̄ videt̄ q̄ frustra opet̄. q̄ est stult⁹. q2 facto vno bono amoli⁹ facit aliud. Qd̄ si h̄ est ipm̄ dicere. restat ⁊c. Itē peccm̄ nō est magis efficax ad merendū penā q̄ sit bonū op⁹ ad merendum gloriā. s3 peccm̄ seq̄ns additū p̄cedēti si sit eq̄le ei merer̄ duplo maiorē penā. q̄ bonū op⁹ additū p̄cedenti merer̄ duplo maiorē gloriā. Itē q̄ seruit hoī q̄ntū diuti⁹ ei seruit tāto maiorē assequtur mercedē. si q̄ de⁹ in retribuēdo est iustioꝛ ⁊ liberalioꝛ q̄ sit hō. videt̄ q̄ q̄nto aliq̄s in pluribus ei seruit. ⁊ q̄nto plura opa p ipo faciat. tāto maiorē ab ipo recipiat retributionē. Itē iste q̄ mltiplicat opa bona seminat in terra bona. q̄ necessario opꝫ q̄ aliquē fructū p̄mij ex eo accipiat. Aut igit̄ p̄miū subale. aut accidētale. aut aurec. aut aureole. S3 nō aureole. cū illa debeat̄ opib⁹ excellētibus. q̄ reaplet nisi⁹ p̄miū subale siue aurec. Est igit̄ q̄stio q̄ntū p̄sint bona opa mltiplicata ⁊ quē fructū afferūt. R⁰. ad p̄dictoꝝ intelli-
36 gentiā est notādū q̄ p̄ficere in merito vel ad meritū p̄t esse duob⁹ modis s̄m duplicē differētiā p̄mij. Quodā ei est p̄miū subale. qḋ q̄dē ɔsistit in visione ⁊ fruitōe dei. qḋ io dicit̄ p̄miū subale. q2 fundamentū ⁊ subatoti⁹ n̄re beatitudīs est de⁹. ⁊ illo p̄fecte habito. p̄fecta ē in nobis
37 beatitudo. Aliud āo est p̄miū accidētale qḋ q̄dē ɔsistit in gaudio qḋ habet̄ de bono creato. vel de liberatōe ab aliq̄ malo. Accipiēdo igit̄ meritū respectu p̄mij subalis. ɔtingit dicere q̄ aliq̄d valet ad p̄fectū meriti tripliciter. Aut q2 p illud merer̄ hō maiorē gloriā. ⁊ h̄ mō maioꝛ charitas vel melioꝛ volūtas facit ad p̄fectū meriti. Aut q2 disponit ad merēdū maiorē gloriā. ⁊ talia sunt opa p̄fectōis q̄ dicūt̄ facere ad meriti p̄fectū. Aut q2 ɔ̄seruat illō p qḋ merer̄ hō gloriā. ⁊ sic oīa bona opa p̄ficiūt ad meritū. q2 in ipis exercer̄ charitas ⁊ opat̄. ɔseruatur ⁊ radicat̄. vt hō finaliter p̄seueret in illa. Et h̄ nō est puū. q2 q̄cq̄d hō faciat. nō saluat̄ nisi finalit̄ p̄seueret. Et sic patet q̄ opm̄ multiplicatio q̄dammō valet ad p̄fectū in merito respectu p̄mij subalis. ⁊ h̄ dico disponēdo ⁊ ɔseruādo. n̄ aūt merēdo maiorē gloriā ex cōdigno. Similit̄ ad p̄fectū maioris p̄mij accidētalis p̄t aliq̄d valere tripliciter. Aut rōne adeptōis aureole. ⁊ sic opa spe-
38 cialis excellētie faciūt ad p̄fectū meriti volūtatis bone. Aut rōne adeptōis alicui⁹ delectatōis interne. ⁊ sic oīa opa q̄ fiūt ex gr̄a q̄damō valēt ad p̄fectū p̄mij accidētalis. q2 s̄m q̄ hō plura bona opa facit. s̄m h̄ de pluribus iocūdabit̄ in ɔsciā sua. Aut rōe diminutōis pene. ⁊ sic opa difficilia ⁊ penalia faciūt ad p̄fectū meriti. ⁊ addūt ad meritū bone volūtatis. q2 remissionē alicui⁹ pene meretur hō ex volūtate cū ope. quā nō merer̄ ex sola voluntate. Hec aūt distinctio nō solū valet ad terminandū qḋ dictū est. s3 etiā ad duo p̄cedētia. Generalit̄ enī vez ē q̄ opm̄ dignitas. ⁊ dati q̄ntitas. ⁊ opm̄ numerositas ad p̄fectū meriti fac̄ respectu p̄mij accidētalis. s3 differēter. Uez ē etiā generalit̄ q̄ illa oīa opa n̄ faciūt ad p̄fectū meriti respectu p̄mij subalis nisi solū disponēdo ⁊ ɔseruādo. Un̄ rōnes ille q̄ ostēdūt q̄ n̄ mltiplicat̄ merces p̄mij subalis s̄m multiplicatōez opm̄. ɔcedēde sunt.
39 Uez enī ɔcludūt. Ad illō āo qḋ p̄mo obijcit̄ in ɔ̄triū q̄ ei q̄ opat̄ merces iputat̄ s̄m meritū. dōm q̄ tex⁹ ille s̄m q̄ glo. exponit n̄ vult dicere q̄ q̄ntitas mercedis r̄ndeat opi p̄ncipalit̄. s3 h̄ vult dicere. q̄ vbi ē opportunitas operandi n̄ suffic̄ gr̄a fidei sine bona opatōe. vbi at opportunitas siue facultas deest. sola gr̄a sufficit. Un̄ sensus est. ei q̄ opat̄. i. ei q̄ h3 tp̄s operandi. Ad illō qḋ obr de
40 glo. q̄ q̄ntū seminauim⁹ in opib⁹. tātū metem⁹ in fructibus. dōm q̄ noīe fructuū itelligit̄ ibi gaudiū q̄ qḋ hēbit q̄s de bonis opib⁹. n̄ p̄miū subale qḋ ɔsistit i deo. Si āt de illo sez subali p̄mio itelligat̄. nec q̄ntū ⁊ tātū n̄ dicūt cōmensuratōnē nec etiā dicūt dispositōz necessitat̄ s3 cōgruitat̄. Ad illud qḋ obr. q̄ p seq̄ns op⁹ merer̄ hō tātūdē
41 q̄ntū ⁊ p p̄mū. dōm q̄ vez ē. s3 n̄ merer̄ aliō s3 idipm̄ qḋ p̄us meruerat. loq̄ndo q̄ntū ad eētiale p̄miū. ⁊ nō sequitur q̄ inuanū laboret. q2 ⁊ si p̄mū opus erat meritoriū vite eterne. nō tn̄ merebat̄ efficaciter nisi charitate perseuerante. ⁊ charitas nō potest in hoīe vigere q̄n exeat in bonos act⁹ cū pōt ⁊ debet. io seq̄ns opus frustra n̄ fit. q2 q̄uis nō addat ad p̄mij excellentiam. addit tn̄ ad meriti efficaciā. disponit etiā nihilomin⁹ ad p̄fectum ⁊ facit ad incrementū meriti respectu accidētalis p̄mij sicut p̄us ostēsum est. Ad illud qḋ obr q̄ peccm̄ additū
42

peccato duplat meritū ꝛ suppliciū. ꝗ ꝛ bonū additū bo/no. Dōm. ꝙ nō est sile. ꝓpter h̄ ꝙ q͛ mala facim⁹. mali su/mus. sȝ nō q͛ bona facim⁹ boni sum⁹. imo pot⁹ ecōuer/so bonitas opm ꝯtrū hȝ ex bonitate opantis. ꝛ hinc est ꝙ diuersis pcīs mereř hō diuersa supplicia. q̄uis di/uersis bonis opibus mereař hō vnā gloriā. q͛ actio me/rendi ꝛ acceptādi in plurib⁹ bonis vna ē. rō vō displi/cendi ꝛ demerēdi in plurib⁹ pcīs diuersa. Ad illud 43 qd̄ obȷ͛cit ꝙ apud hoīem mai⁹ pmiū mereř hō ex pluri/bus opibus. Dōm. ꝙ nō est sile. q͛ hō nō reputat op⁹ di/gnum retributōe ꝓpter bonitatē opantis. sȝ pot⁹ opan/tem ꝓpter bonitatē opis. Dō em̄ indiget alieno seruitiō de⁹ aūt ꝗ̄ bonoꝝ nr̄oꝝ nō indiget. nō opantē ꝓpter opa sȝ opa ꝓpter opantē acceptat ꝛ remunerat. ꝛ iō nō est si/mile ex pte ista ꝛ ex illa. Ad illud qd̄ obȷ͛cit ꝙ opera 44 multiplicata nō valēt ad pmiū accidētale. q͛ nō assequū/tur aureolā. Dōm ꝙ accidētale pmiū in pl⁹ est q̄ȝ aureo/la. Noīe em̄ aureole nō intelligim⁹ qd̄cūqȝ pmiū accidē/tale. sȝ illud qd̄ hȝ q̄ndā ꝓrogatiuā ꝛ dignitatē sic ꝛ op⁹ cui redet. Nihilomin⁹ tn̄ gaudiū de bonoꝝ opm mul/tiplicatōe ad accidētale pmiū spectat. cū sine ipo possit haberi vita eterna. ꝛ ad h̄ qd̄ē faciūt bona opa mltipli/cata. faciūt enī ad ēēntiale pmiū aliq̄ mō sic pus ostēsuȝ est. Ex his patet rn̄sio ad illud qd̄ vltimo q̄rebatur.

Dist. xli. Qualiter ex obliq̄tate intētōis habe atſieri opus maluȝ.

Uneqȝ intētio vt supra dictū est ꝛc. Supra ostē/dit magister q̄liter actus habeant rectificari ex rectitudine intētōis ꝛ volūtatis. In hac pte in/tendit determiāre q̄liter ac⁹ ex defectu intētōis ꝛ volū/tatis habeāt depauari. Diuidiř aūt ps ista ī duas par/tes. In quaꝝ pma cōpat mgr̄ opa ad intētionē deficien/tem. In scd̄a vō cōpat malos ac⁹ siue mala opa ad vo/lūtatē. ibi. Post h̄ inuestigari opteř ꝛc. Pma ps di/uidiř in tres ptes. In quaꝝ pma mgr̄ mouet q̄stionem ꝛ determinat fm̄ quorūdā opinionē. In secūda vō obȷ͛cit ꝯtra illā determinationē. adiungēs illi q̄stioni q̄ndam rn̄sionē. ibi. His aūt obȷ͛cit. In tertia magister fm̄ illorum opinionē q̄ trinariā distinctionē actuū posuit (vt in di. pcedēti ptȝ) aliā ponit determinationē. ibi. Aliȷ vō q̄ triphariā distinctionē actuū faciūt. vbi innuit ꝙ actōes nr̄e diuiduntř p tres differētias scȝ p bonā. ꝛ ma/lā. ꝛ indifferēter inter vtrāqȝ mediaȝ. Similiř scd̄a ps pncipalis diuidiř in tres ptes. In pma q̄rit mgr̄ vtrum oīe pcīm exteri⁹ sit volūtariū siue a volūtate. In scd̄a q̄rit vtrū oīe pcīm sit in volūtate. ibi. Illi⁹ etiā intelli/gētia pquirēda est ꝛc. In tertia vō ꝯcludit ꝙ h̄ nō solū verū ē de pctō exteriori ꝙ sit volūtariū. sȝ etiā verū est de pctō interiori. qd̄ q̄dē ꝯsistit circa volūtatis motū. ibi Si aūt oīe pcīm mortale ꝛc. Et sic duas q̄stiones pn/cipaliter determinat magister in pte ista. quarū vna ē. Utrū oīs actio mala sit q̄ nō pcedit ex intētione recta. Scd̄a est vtrū oīs culpa sit volūtaria.

Mouet q̄stionē ꝛ determi/nat fm̄ q̄rūdā opinionē. an om/nis intentio vel actio eoꝝ q̄ ca/rent fide sit mala. a

Unqȝ in/tentio vt supra dictū est bonū opus faciat a ꝙ fides intētōeȝ dirigat. nō i/merito q̄ri pōt vtrū oīs intētio oēqȝ illoꝝ op⁹ malū sit q̄ fidē nō hn̄t. Si em̄ fides intētionē diri/git. ꝛ intentio bonū op⁹ facit. vbi nō est fides. nec intētio bo/na. nec opus bonū eē videtur. Qd̄ a q̄buſdā nō irrōnabiliter astruiř. q̄ dicūt oēs actōes ꝛ vo/lūtates hoīs sine fide malas es/se. q̄ fide habita bone existunt. Un̄ aplūs ait. Oīe qd̄ nō ē ex fi/de peccatū est. Qd̄ exponens b Aug. ait^b Oīs vita infidelium pctm̄ est. ꝛ nihil bonū ē sine bo/no summo. Ubi deest agnitio eterne veritatis. falsa virtus ē etiā in optimis morib⁹. Et Ja/cob⁹ in epl̄a canonica ait. Qui offendit in vno scȝ in charitate factus ē oīm reus. Qui ꝗ fideȝ ꝛ charitatē nō habet. oīs eius actio peccatū est. q͛ ad charita/teȝ nō referř. Qd̄ em̄ ad chari/tem nō referř (vt supra memi/nit Aug.) nō fit q̄ēadmodū fi/eri optet. ideoqȝ malū est. Non ꝗ mādata custodit q̄ charitate caret. q͛ sine charitate nullum mādatoꝝ custodiř. Un̄ aug. su/per eplam ad Gal. ait. Custodi/tionē legis dicit aplūs. nō ine/briari. nō occidere. nō mecha/ri. ꝛ alia hmōi ad bonos mores ptinētia. q̄ sine charitate. fide. ꝛ spe. ipleri nō possunt. Nulluȝ ꝗ mandatū implet. nullū bonū opus facit q̄ fidē ꝛ charitatē nō hȝ. Impossibile ē em̄ vt ait apo/stolus. sine fide aliquid place/re deo. Que ꝗ sine fide fiūt. bo/na nō sunt. q͛ oīe bonū placet deo.

Obȷ͛cit contra determina/tionem priorē. adiungēs illi q̄/stioni quādā rn̄sionē. b

His aūt obȷ͛cit quod supra dicit Aug. scȝ ꝙ in seruili timo/re ꝛ si bonū fiat. nō tn̄ bene. Ne

a Fides intē/tionē dirigat. DI. XLI. Cōtra. nō n̄ ha/bentes fidē hn̄t malas intētōes ꝗ videř ꝙ inten/tionis directio a fide nō hȝ eēe. Si tu dicas ꝙ de fide loquiř q̄ p dilectōeȝ ope/rař. vtpote de fi/de formata. tūc potius videř ꝙ directio intētio/nis debuit attri/bui charitati q̄ȝ fidei. Itē q̄ue/tur iuxta h̄. cū directio inten/tionis aliq̄ mō attribuiř fidei. aliq̄ modo cha/ritati. quare si/militer nō attri/buiř spei. cum ꝛ ipa sit virt⁹ theo/logica. ꝛ respi/ciat finē sicut fi/des ꝛ charitas. Ro. xiiij. ℞⁰. Dōm. ꝙ ꝗ i intentio duo respiciat. vide/licet oculū intel/lectus. ꝛ pedem affect⁹. dupliciter indiget directi/one. quoꝝ vnuȝ respiciat aspe/ctum. ꝛ hoc ē fi/des. Alterȝ ve/ro affectū. ꝛ hoc est charitas. Et iō dicit Bern̄. ꝙ ad simplicem tem oculi ꝯcur/rit charitas ꝛ ve/ritas. Quando ꝗ magister dicit ꝙ fides dirigit intētionē. nō de quacūqȝ fide in/telligit. sȝ de fi/de opante p di/lectionē sic ob/iectū est. Ma/gis ē directio/ Heb. xi. nem attribuit fi/dei q̄ȝ charitati q͛ dirigere ī via pon⁹ est luminis illustrātis q̄ȝ vir/tutis adiuuātis. licet vtrūqȝ sit necessarium ad hoc ꝙ homo re/cte ambulet. et ꝙ lumen vide/at. ꝛ ꝙ pedē re/ Jaco. ij.

ctum habeat. Propter defectũ primi nõ recte incedit cecus. et ppter defectũ secũdi nõ recte incedit claudus. Ad illud qđ q̃ritur de spe. dõm. q spei ppriẽ loquẽdo nõ ẽ dirigere. sz erigere. q2 spes spectat p modũ futuri. Unde q̃si dat securitatẽ quandã ne in vijs deficiat. Fides aũt et charitas presentialit potentias in q̃bus sunt in opib9 dirigũt. q2 vna illuminat et altera inflammat. et iõ vna dirigit respectu veritatis. altera respectu bonitatis. et q̃tũ ad h duo sufficiẽter attendit rectificatio eie in suis opibus. et iõ nõ oportet q spei attribuat directio sz solũ erectio. licz illa erectio q̃dammõ dici possit directio. b

ps. lxxxiij

Rñdet ad q̃ni.

Ois vita infideliũ pctm est. Cõtra. ifideles hñt opa virtutũ pollitica: sz virtutes pollitice nõ sunt habit9 mali sz boni. q2 nõ sunt vicia sz dei dona. et q̃ vr pdeř q opa illarũ vtutum nõ sint pctm. Itẽ infidelis hõ põt dare elemosynã vt de9 manifestet sibi viã veritatis. et in h dv sponit se vt de9 det ei habitũ fidei. sz in h q hõ ad gratiã sz dv sponit nõ peccat. ḡ non videř q ois vita infideliũ sit culpa siue ois actio. Oppositũ autẽ huius ẽ q2 arbor mala nõ põt fructus bonos facere.

Actus non [illegible] induunt [illegible] diffe[illegible] bona et ma[illegible] indif[illegible] ferentem.

Quib9 modis dicatur bonum.

mo etiã mult9 bñ facit etiã si bonũ ẽ qđ facit. Hic etiã dicit bonũ fieri. sed nõ bñ ab illo q̃ charitatem nõ hz. q etiã fruliter timet. charitate vacu9 nõ ẽ. de q̃ tñ h dicit. q2 bonũ facit. sed nõ bene. Quia etiã sup illũ locũ ps. Turtur inuenit sibi nidũ vbi repõat pullos suos. dicit. q iudei. heretici. et pagani opa bona faciunt q2 vestiũt nudos. et pascũt pauperes. th mõi. s nõ in nido ecclesie. i. in fide. et iõ cõculcanř pulli eorũ. Quib9 illi rñdẽt dicẽtes bona opa appellari huiusmõi q̃ sine charitate fiũt. non q2 bona sint q̃si sic fiũt. qđ euidẽter Aug. supra docuit. s q2 bona eẽnt si aliř fierẽt. q etiã in sui genere sunt bona. s ex affectu fiunt mala.

Ponit aliã determinationẽ qb9 mõis actio eorũ bona ẽ q̃ fidem nõ habent. c

Alij vero q̃ triphariã distinctionẽ actuũ faciũt. opa cũcta q̃ ad nature subsidiũ fiũt. sp bona esse astruũt. Sz q aug9. mala eẽ dicit si malas hẽant cãs. nõ ita accipiendũ ẽ q̃si ipa mala sint: sed q2 peccãt et mali sunt q ea malo fine agũt. Itẽ et illud et aliud. s. bonũ op9 intẽtio facit. et intẽtio nẽ fides dirigit. determinãt dicentes. ibi bonũ vocatũ qđ remunerabile ẽ ad vitã. nõ q illõ sit solũ bonũ op9. imo etiã alia plura. lz n̄ ea rõne q̃ illõ sint bona. Bonũ etiã multiplir accipiř. scz p vtili. p remunerabili. p signo boni. p spẽ boni. p licito. et alijs forte modis. Sola q3 illa intẽtio remunerabilis ẽ ad vitam quã fides dirigit. sz nõ illa sola bona ẽ vt aiũt. Nã si qs iudeus vel mal9 xpian9 necessitatẽ proximi releuauerit naturali pietate duct9. bonũ fecit. et bona fuit volũtas qua illud fecit.

Querit vtrũ oẽ pctm exteri9 sit volũtariũ seu a volũtate. d Post h inuestigari opret q̃liter intelligẽdũ sit q aug9. ait in li. de vera religiõe. Usqz adeo inq̃t peccatũ volũtariũ malũ ẽ. vt nullo modo sit pctm si nõ sit volũtarium. Huiu9 dicti rõnẽ aug9. apiẽs in li. retract. dicit. Põt videri falsa hec diffinitio. sed si diligenter discutiař inueniř eẽ verissima. Pctm q̃ppe illõ cogitandũ ẽ qđ tñmõ pctm ẽ. nõ qđ ẽ etiã pena pcti. s. pctm primũ hõis qđ fuit pctm et cã pcti s nõ pena. Quãuis et illa que nõ volũtaria pctã nõ imerito dicunř. q2 vł a nescientib9 vel a coactis ppetrãtur. nõ oĩno mõ psit sine volũtate cõmitti. q̃a et ille q peccat ignorãs volũtate vtiqz facit. qđ cũ faciẽ dũ nõ sit. putat eẽ faciẽdũ. et ille q cõcupiscẽte aduersus spiritũ carne. nõ ea q̃ vult facit. concupiscit quidem nolẽs et in eo nõ facit quod vult. sed si vinciř cõcupiscentie cõsentit volens. et in eo nõ facit nisi quod vult. et illud quod in puulis ẽ originale pctm. ex prima hoĩs voluntate mala contractũ est. Non itaqz falsũ ẽ quod dixi. vsqz adeo peccatũ voluntariũ est et c. Ecce q̃liter accipiendũ sit illud scz vel

cere. ḡ si infideles malã volũtatẽ hñt. et indirectã intentione. et carent fide et charitate. ergo videř q oĩa faciãt male et nihil bene. Rñ. dõm. q infideles nõ peccãt in omni sua actione. nam quando eorũ actio nõ repugnat fidei. nec bonis moribus. nõ est ratio aliq̃ quare in ea debeat esse peccatũ. Quod ḡ diciř in littera q ois vita infideliũ est peccatũ. dõm. q hoc nõ diciř propter hoc q omnis actio quã faciũt in tota vita sua sit culpabilis et demeritoria. sz hoc ideo diciř quia p nullã actionẽ quã agunt liberanř a culpa q̃diu in infidelitate psistunt. et ideo sensus est. oĩs vita infideliũ est peccatũ. i. nõ sine peccato. Similiter intelligẽda est sequẽs auctas et alie consimiles. cuz diciř q vbi deest agnitio veritatis. falsa ẽ virtus. nõ quia illa virtus sit vicũ. sed quia deficit a vera virtutis perfectione. quia virtus vera diciř q2 veraciř pducit ad vitam. Ad illud ergo quod obijcitur q arbor mala nõ potest fructus bonos facere. intelligenda est locutio p se. i. si opeř volũtas mala i q̃tum mala. videlicet mala intentione. Si aũt nõ p se intelligatur. nõ est smo verus nisi intelligatur de bono pfecto. qđ quidem est bonum meritorium. sed tunc nõ sequiř. nõ facit fructum bonũ. ergo facit fructum malum quia inter tale bonũ et malũ est mediũ. sicut supra ostensum ẽ. c Quãuis et illa et c. inuit magister q peccata que a nescientibus vel coactis ppetranř nõ oĩno possunt sine volũtate cõmitti. Cõtra. videř falsum dicere. pmam quia volũtariũ psupponit cognitionem. sicut dicit phus. ergo qđ fit p nescientiã vel ignorantiã. est simpliciter inuolũtariũ. ergo cõmitteur sine volũtate. Item coactio inducit violentiã. sed violentia excludit voluntatẽ. ergo qđ fit a coacto nõ est volũtariũ. Queritur ergo qualiter Aug9. intelligit cum dicit q que fiunt p coactionẽ et ignorantiã nõ fiunt preter voluntatem. Rñ. dõm. q nouẽ sunt grad9 volũtarij

2 4 5

secundum quos peccata voluntaria dicuntur secundum plus et minus. Primo enim et principaliter dicitur voluntarium quod est a voluntate nullo inclinante nec exterius nec interius. sic fuit peccatum luciferi voluntarium. Secundo modo voluntarium dicitur qd est a voluntate aliquo suggerente exterius. sed nullo inclinante interius. et sic fuit peccatum primi hois voluntarium. Tercio mo dicitur voluntarium quod est a voluntate. aliquo tamen inclinante exterius et interius. et sic est peccatum mortale quod aliqs perpetrat ex deliberatione et intentione. post lapsum nature. Quarto modo aliquid est voluntarium quod est a voluntate non mouente ad illud directe. mouente tamen illud ex consequenti. sicut est peccatum omissionis. quo quis omittit ad matutinum surgere quia voluntarie se inebriauit. Quinto modo aliqd est voluntarium qd est a voluntate non mouente ad illud directe. nec appetente. sed aliud refugiente. sic est pctm qd hō facit mortis timore. Sexto mō e aliqd voluntarium qd e a voluntate nō plene ad qd agit cognoscente. et sic pctm ex ignorantia dr voluntarium. Septimo mō dr aliqd voluntarium. qr consequitur ad aliqd qd voluntarie factum e ab illo eodē a quo illud fit. et sic peccatum qd consequitur ebrietatē i quā hō se sciens induxit. dicitur aliq mō voluntaria. Octauo mō dr aliqd voluntarium qr e ab aliq potēte phibere nō tn phibente. et sic pctm veniale quod est primus motus dicitur esse voluntarium. Nono modo dicitur aliquid voluntarium quod introductum e a voluntate aliena sicut a causa prima. et sic pctm originale dicitur voluntarium. In oibus istis modis predictis aliquo mō saluatur rō voluntarij. proprie tamen et principaliter in duobus modis primis. Et propterea dicit Aug. qd illud qd dixerat scz oē pctm voluntarium de pctō primi hominis ē intelligendū. et quia illud fit solus voluntarium. sed quia illud incepta mere ē voluntarium. Alia enim aliq mō voluntaria sunt. licet nō ita plene sicut illud qd fit per nesciētiā et per coactionem. Ad illud vo qd obr quia tā coactio quā ignorantia excludit rōz voluntarij. dōm quod verū ē vbi cōmoda ignorantia et coactio sufficiens. sed voluntas nūqz cogitur coactione sufficienti. ideo coactio nūqz tollit rōz voluntarij. Ignorantia vo aliqn ē oimoda puatōz discretōis. et tūc tollit simplr rōnē voluntarij. aliquando dicit puatōz alicuius circūstātie. remanēte nihilominus cognitōe actus et aliarum circūstātiarū. sicut cū illud fornicans nesciens fornicatōz esse pctm mortale. sciēs tn se cognoscere nō suam. et tūc minuit. non tamen tollit rationem voluntarij. et sic loquitur magister in littera. Et per hoc patent illa duo obiecta.

5

de primo pctō hois. vel de omnibus generaliter pctis mortiferis. quorum licet quedā dicantur nō voluntaria. quia scz per ignorantiam vel per infirmitatem fiūt. eadem tn ea rōe pñt dici voluntaria. qr sine volūtate nō cōmittūtur.

Querit vtrum omne peccatum sit in volūtate. e

Illius etiā intelligētia pquirenda ē. qd in li. de duabus animabus edidit inquiens. Nusqz nisi in volūtate pctm est. Qd etiā in li. retracta. plane determinat dicēs. Pōt putari ista falsa eē sententia qd diximus nusqz nisi in volūtate eē pctm cū apls dicat qd nolo hoc facio etc. Sz pctm qd nusqz ē nisi in volūtate. illud pcipue intelligēdū ē qd iusta dānatio consecuta ē. i. pmū hois pctm.

Nō intelligit illd. Nō nisi volūtate peccat. f

In eodēqz li. de duabus aīabus aliud tradidit consideratōe dignū. ait eī. Nō nisi volūtate peccatur. ipaz qz volūtatē diffinit dicēs. Volūtas ē animi motus cogēte nullo ad aliqd vel nō admittēdū vel adipiscendū. Huius dicti cāz apiens et intelligentiaz pandens in li. retract. ait. Hoc propterea dictū est. vt hac diffinitōe volēs a nolente discerneretur. et sic ad illos referretur itentio qui i paradiso fecerūt originē mali nullo cogēte peccādo. i. libera volūtate. qr et scientes contra pceptū fecerūt et ille tentator suasit vt hoc fieret. nō coegit. Nā qui nesciēs peccauit. nō incongruenter nolēs peccasse dici pōt. quāuis et ipse qdem nesciēs fecit. volēs tn fecit. Ita nec tale pctm sine volūtate eē potuit. sz volūtas facti ibi fuit. nō pcti voluntas. qd tn factū fuit pctm. Hoc enim factū ē qd fieri nō debuit. Quisqs aūt sciens peccat. si pōt cogenti ad pctm sine pctō resistere. nec tn facit. vtiqz volēs peccat. qr qui pōt resistere. nō cogitur cedere. Quapropter pctm sine voluntate eē nō posse verissimū ē. Ex his liqt qualiter supiora accipiēda sint.

Concludit de pctō interiori et exteriori qz sint volūtaria. f

Si aūt oē pctm mortale voluntarium est. cū volūtas mala pctm sit mortale. constat ipaz eē voluntarium pctm. quid enim (vt ait aug.) tā in volūtate qz ipa volūtas sita ē. Volūtas itaqz mala recte volūtarium dicitur pctm. qr i volūtate consistit. volūtas quippe vt ait Aug. in eodē ē prīa cā peccādi aut nullū pctm ē pma cā peccādi. nec est cui recte imputetur pctm nisi peccāti. Nō ḡ ē cui recte imputetur nisi volūtati. Hoc aūt de pctō actuali et mortali intelligēdū est. Neqz his verbis aliud voluit ostēdere. Augu. vt ipe ait in retractatōibus. nisi qr volūtas ē qua peccatur et qua recte viuitur

Ro. vij.

Voluntas qua fit secum Aug.

Non sp voluntas facti qd pctm est voluntas peccati est quia vult qd est pctm e non tamen pctm.

6

Qd mala voluntas e voluntarie peccatum.

Aug. in li. d li. arbi.

Ad intelligentiam igitur huius partis incidit hic questio circa duo. Primo queritur de diuisiōe actionis deliberatiue in bonum et in malum et in indifferentem. Secundo queritur de comparatione peccati ad voluntatem. Circa primū querūtur tria. Primo queritur vtrum actio deliberatiua diuidatur per bonum et malum tanquam per differentias oppositas. Secundo queritur vtrum diuidatur per bonum et malum tanquam per differentias essentiales et intrinsecas. Tertio queritur vtrum diuidatur per has differentias tanqz per differētias immediatas.

Questio. I s

Cum actio deliberatiua diuidatur in bonam et malam vtrum diuidatur tanquam per differētias oppositas et qz sic videtur. Primo contrarietas in moribus est inter bonū et malum. Unde philosophus dicit qz bonum

⁊ malū nō sunt in genere sȝ sunt genera alioꝝ. sȝ pma cō-
traria maxime sunt opposita. ḡ bonū ⁊ malū circa actio-
nem directā hn̄t oppositionē ⁊ repugnātiā. Itē ma-
lū dicit̄ puationē boni. sȝ puatio ⁊ habitꝰ sūt directe op-
posita. ḡ ⁊c. Itē q̄ hn̄t oppositos effectꝰ directe opponū-
tur. sȝ bona actio ⁊ mala opposita hn̄t effectꝰ in aīa. q2
bona actio ornat ⁊ mala deformat. ḡ ⁊c. Itē q̄ hn̄t op-
positas retributiōes directe hn̄t oppositionē. sed bona
actio ⁊ mala hn̄t oppositas retributiōes. q2 vni retribui-
tur eternū gaudiū. ⁊ alij eternū suppliciū. ḡ ⁊c. Itē oīs
recta diuisio est p opposita. sȝ ḡ actio moralis recte diui-
ditur p bonā ⁊ malā. ḡ mēbra hꝰ diuisionis sunt p op-
posita. Sȝ ɔtra. opposita nata sunt fieri circa idem. sȝ
īpossibile est bonitatē vel maliciā (vel ecōuerso) circa
candē actionē succedere. ḡ bonū ⁊ malū circa actionem
nō hn̄t oppositionē. Itē omē qd̄ deus facit est valde bo-
num. ⁊ omē qd̄ fit ɔtra eiꝰ phibitionē est malū. sȝ eadē
actio fit a deo ⁊ ɔ̄ dei phibitionē. ḡ eadē actio est bona
⁊ mala. sȝ opposita circa idē sunt incōpossibilia. igit̄ bo-
num ⁊ malū circa actionē nō sunt opposita. Itē cū dn̄s
p̄cipit seruo dare elemosynā. ⁊ dn̄s p̄cipit ex charitate
⁊ seruꝰ facit cū murmure. eadē actio est meritoria dn̄o ⁊
demeritoria seruo. sȝ omē meritoriū est bonū. ⁊ omē de-
meritoriū est malū. ḡ eadē actio est bona ⁊ mala. ḡ bonū
⁊ malū circa actionē nō sunt opposita. Itē aliqs incipit
aliquā actionē ex charitate. ⁊ terminat eam ex vanitate
fm̄ q̄ dicit Greg. Sepe qd̄ charitas incipit. culpa per-
agit. ḡ vna ⁊ eadē actio pōt esse meritoria ⁊ demeritoria
⁊ hoc redit idē qd̄ pꝰ q̄ bonū ⁊ malū circa actionē nō
sunt opposita. Itē bonū ⁊ ens ɔuertunt̄. sȝ ens est plus
q̄ actio. ḡ ⁊ bonū. ḡ si inferiꝰ nō diuidit̄ p suum superiꝰ
actio deliberatiua nō pōt diuidi p bonā ⁊ malā tanq̄
p differētias oppositas. Rn̄. ad p̄dictoꝝ intelligētiā

7 est notādū q̄ actio deliberatiua nata est habere dupli-
cē bonitatē. s. bonitatē nature inq̄ntū est actio p̄cedēs
ab aliq̄ virtute. ⁊ bonitatē moris inq̄ntū est p̄cedens a
li. ar. siue a volūtate. Cū ḡ querit̄ vtrū bonitas ⁊ mali-
cia circa actionē habeāt repugnantiā. ita q̄ ipam diui-
dant tanq̄ mēbra opposita. dōm q̄ hoc nō est verū de bono
put dicit̄ a bonitate eēntiali vel naturali. sic eni bonū
nō est differētia actōis. imo ɔuertit̄ cū ente. ⁊ repit̄ in oī
actione. Prout aūt bonū dr̄ a bonitate moris. sic est di-
uisiua differentia actōis. p eo q̄ bonū moris est triplici
differētia est. Quoddā eni est bonū in genere. qddā ex

8 circūstātia. qddā vero bonū pfectū siue p̄ncipale. siue
fm̄ se bonū. Et qlibet haꝝ differētiaꝝ hȝ differētiā mali
sibi ex opposito rn̄dentē. Nam bono in genere opponit̄
malū in genere. bono ex circūstātia opponit̄ malū ex cir-
cūstantia. ⁊ bono simplr̄ siue fm̄ se opponit̄ malā fm̄ se
siue demeritoriū. Hoꝝ aūt oīm exēpla sunt manifesta.
Sic igit̄ actio p̄cedens a volūtate deliberatiua diuidi-
tur p actionē bonā ⁊ malā. nō solū tanq̄ p differētias di-
spatas. sȝ etiā directe oppositas. Et rōnes q̄ hoc ɔ̄cludūt
ɔcedende sunt. Ad illud ḡ qd̄ pmo obijcit̄ q̄ opposi-

9 ta nata sunt fieri circa idē. dōm q̄ si intelligat̄ de eodē
numero. nō hȝ veritatē nisi in subiecto qd̄ est substātia
ppe loquēdo. Ipsius eni substātie est ppriū cū sit vna ⁊
eadē numero q̄ sit susceptibilis ɔ̄trarioꝝ. circa actionem
aūt cum sit accidēs nō oportet illud habere veritatē q̄ bo-
num ⁊ malū sint circa eādē actionē numero. sed sufficit
q̄ntū ad legē oppositōis. q̄ habeāt fieri circa actionē eā-
dem in specie. Alia est etiā rō q̄re bonū ⁊ malū nō pn̄t
sibi succedere in eadē actōe. fm̄ eandē ptē actōis. ppter
hoc q̄ eē actōis ɔsistit in successione. Et hoc maxime pa-

tebit. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ omē q̄ deꝰ facit est valde 10
bonū. dōm q̄ illud intelligit̄ q̄ ad bonū nature. illi aūt
bonitati nō repugnat malicia moris. imo eā psupponit
⁊ idē eadē actio pōt a deo fieri. ⁊ nihilominꝰ esse phibita
ex hoc tn̄ nō seqtur q̄ nō sit ɔ̄rietas inter bonitatē moris
⁊ maliciā. Vn̄ impossibile est q̄ vna ⁊ eadē actio sit sil' ⁊
semel in phibitiōe ⁊ in p̄cepto. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ 11
eadē actio est meritoria ⁊ demeritoria. dōm q̄ bonum ⁊
malū meriti ⁊ demeriti circa actionē nō hn̄t q̄litates ab-
solutas sȝ cōparatōes diuersas. Vn̄ actio bona nō est ali-
ud q̄ actio ordinata in finē. refert̄ aūt actio in finē p in-
tentionē. Cū igit̄ vna ⁊ eadē actio pōt esse a duplici in-
tendēte vel duplici intētione. ita q̄ ab vno sicut a p̄nci-
pali motore. ab altero vero sicut ab instrumēto. ⁊ vna
illaꝝ intentionū pōt eē recta. ⁊ altera illaꝝ obliq̄. hinc ē
q̄ vna ⁊ eadē actio pōt esse bona ⁊ mala p cōparationē ad
diuersa p̄ncipia. loquēdo de bonitate ⁊ malicia meriti
⁊ demeriti. Ex hoc tn̄ nō seqtur q̄ bonū ⁊ malū nō sint op-
posita circa actionē. Nā ⁊ si cōparant̄ se circa eandē
actionē in cōparatione ad diuersas intētiōes. nō tn̄ cōpa-
tiunt̄ se fm̄ q̄ cōparant̄ ad eandē intētionē. Opposita aūt
respectiua fm̄ hoc legē hn̄t oppositōis fm̄ q̄ ad idē cōpan-
tur. Vn̄ nota q̄ aliter dr̄ bonū de volūtate. aliter de acti- 12
one exteriori. nā circa volūtatē dicit q̄litatē aliquā sup-
additā. ⁊ iō impossibile ē q̄ vna ⁊ eadē volūtas sit sil' et
semel bona ⁊ mala. nec absolute. nec in cōparatione ad di-
uersa. Circa actionē vo bonū dicit cōparationē ad debitū
p̄ncipiū ⁊ ad finē. Vn̄ aliq̄ due actōes ptiū ɔ̄similes tā
in genere actōis q̄ in genere circūstantiaꝝ moraliū fre-
quēter differūt in hoc q̄ vna est meritoria. altera vo non.
q2 vna fit ab hn̄te charitatē. altera vo a nō hn̄te. ⁊ hec di-
cta sunt de bono ⁊ malo fm̄ q̄ tātū valēt q̄ntū meritoriū
⁊ demeritoriū. q2 fm̄ hoc currebat obiectio. Ad illud qd̄ 13
obijcit̄ q̄ actio inchoata ex charitate p̄t terminari i va-
nitate. dōm q̄ verū est. sȝ licet illa actio vna sit in gene-
re nature. non est tn̄ vna in genere moris. p eo q̄ ⁊ si sit
vna volūtas q̄ est p̄ncipiū illiꝰ actōis. tn̄ aliter ⁊ aliter
est disposita. dispositōe inq̄ q̄ variat in genere moris.
sicut est intētio recta ⁊ obliq̄. Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ 14
bonū est in plus iā patet rn̄sio. obijcit eni de bono natu-
re. ⁊ hoc mō nō est differētia diuisiua actōis deliberatiue.

Questio II b

Vtrū hec diuisio sit p differētias eēntiales aut acci-
dentales. Et q̄ p eēntiales videt̄. Accidētia sunt trās-
mutabilia circa subiectū. sȝ bonitas ⁊ malicia nullo mō
trāsmutant̄ circa actionē. vt illa actio q̄ mō est bona ea-
dem numero postmodū sit mala vl' ecōuerso. ḡ bonitas
⁊ malicia nō sunt differētie accidētales actōis. ⁊ sic sūt ac-
cidētales vel eēntiales. ḡ ⁊c. Item q̄uis q̄dā accidētia
sint inseparabilia fm̄ rem. tn̄ oīa sunt separabilia fm̄ intelle-
ctum. sȝ q̄dā actio est ita mala q̄ nunq̄ pōt esse nec in-
telligi bona. vtpote blasphemare ⁊ odire deū. ḡ videt̄
q̄ malicia nō accidat tali actōi. Itē ɔtingit aliquē habi-
tum esse eēntialiter bonū. vtpote charitatē ⁊ grām. ali-
quē eēntialiter malū vt iniustitiā ⁊ lasciuiā. ḡ pari rōe
cū actus sint q̄si ex habitibꝰ. videtur q̄ aliq̄ actꝰ sint eēn-
tialiter boni. ⁊ aliq̄ eēntialiter mali. loquēdo de bonita-
te ⁊ malicia moris. Itē generi rn̄det species. ḡ cū bonū
in genere ⁊ malū in genere vtriq̄ rn̄deat bonū ⁊ malū
speciale siue p modū speciei se habēs. sȝ genꝰ est eēntiale
speciei. ⁊ species etiā addit supra genꝰ differētiā eēntia-
lem. ḡ necesse est aliquā actionē ponere q̄ sit eēntialiter
⁊ bona in genere. ⁊ bona ex circūstantia. pari rōne ⁊ de
actōe mala. vr̄ ḡ q̄ diuisio p̄dicta fiat p differētias eēn-

tiales et intrinsecas Sz contra Aug. in prima cōclusiōe contra pelagianos perim nō ēnatura aliqua sz actus incidens ex defectu boni .i. sed de qd inest alicui incidenter. inest ei accidentaliter. si ḡ ois malicia est incidens nulla malicia est essentialis alicui actioni. ḡ ois ē accidentalis. Itē differentie ēentiales sunt cōstituti coꝝ q̄ sunt differentie. ⁊ dñe cōstitutiue ex eisdem pncipijs manāt ex qb manāt ipa cōstituta. sz malicia nō hz cām effectiuā sz defectiuā. actio vero cām effectiuā hz. Itē actio ē a deo malicia nō. ḡ ipossibile est q malicia sit alicuius actōis dña ēentialis. Itē dñe essentiales nō alternant cir a ndiuiduū eiusdē speciei. sz actiōes q̄ sunt eiusdez spēi. differūt p bonitatē ⁊ maliciā. q: vna est bona ⁊ altera mala. ḡ bonū ⁊ malū nō sunt ēentiales differentie actōis. Itē differētia ēentialis aliqd addit supra illud qd diuidit. sz malū nō addit aliqd supra actionē sz pocius puat. ḡ malū nō est actōis differētia ēential. R°.

15 ad p̄dictoꝝ intelligētiā est notādū q idē est q̄rere vtruz hec diuisio actionū alie bone alie male sit p dñas ēentiales. qd q̄rere vtrū bonitas ⁊ malicia sint ꝑprietates vel cōdictiones ēentiales actōi volūtarie. licet illud aliq mō videat posse cōcedi ei q̄ sustinet illaz opinionē q nō ois actio a deo ē. Tn̄ fm illā opinionē q̄ cōīter sustinet q o~s actio a deo est ⁊ fm id qd naturalit est. bona est. cōcedi nō dz. nec p̄t rōnabiliter sustineri q malicia ēentialis sit actōi. cū poti⁹ dicat defectū circūstātie alicui⁹ q̄ accidebat actōi. Si eni nō accideret. nō posset puari actōe manēte.

16 Attendendū est tn̄ q malicia cōtingit triplicitcr cōpare ad actionē. Aut fm q est actio. aut fm q est hec actio. aut fm q est talis actio. Si cōpet malicia ad actionē fm q actio. sic tenet rōnē accidētis separabilis ⁊ cōis. Rōnē accidētis separabil' tenet in h̄. q actio q̄ cōsueuit fieri cū culpa. pōt cā aliq interueniente fieri absq culpa. Rōnē vero accidentis cōis tenet. q: circa actionē eiusdē spēi cōtingit maliciā in aliqb inueniri. ī aliqb vo n̄. sicut aliqs pdicādo fidē ꝓpter vana gloriā peccat. ali⁹ vo meret. Licet aūt malicia respectu actōis cōsiderate in genere hz aliq mō cōformitatē ad accidēs separabile .i. cōe. nō tn̄ ꝓprie ē accidēs tale. q: nō dic ens sz defectū entis. Si aūt cōpet malicia ad actionē fm q est hec actio. sic tenet rōnē accidētis insepabilis ⁊ ꝓprij. Rōnē tenet accidētis insepabilis in h̄. q illa actio eadem numero q̄ est mala. nō pōt eē vlteri⁹ bona. ꝓpter h̄ q eadē numero sumi nō p̄t. Rōnē vo accidētis ꝓprij tenet aliqn licet nō sp in h̄. q illa malicia ortū hz ex ꝓprietatib agētis ⁊ patientis. et ex eaꝝ cōparatōe necessario surgit inordinatio. sicut patet cū fili⁹ cognoscit matrē. vel cū hō blasphemat deū. Vn̄ sicut insepabilit adheret ꝓpria passio sbiecto. sic insepabilit adheret malicia huic actōi. nō est aūt malicia ꝓpria passio hui⁹ actōis. tū q: n̄ dicit de ea cōuertibiliter. tū q: nō dicit positionē sz puationē. Si vo cōpet malicia ad actionē fm q tal' actio est. sic pōt habere rōnē differētie ēentialis. Sicut ei albedo est ēentialis hōi albo fm q est alb⁹. ꝗuis nō sit essentialis fm q hō. sic malicia est essentialis actōi male fm q mala. Quāuis aūt aliq mō dicat ēentialit. nō tn̄ dicit ēentialis. q: dicat verā ēentiā. sz ēꝗ ad modū se hñdi. Et qm q̄dam sunt noia q̄ imponunt actōib⁹ non fm q sunt actōes eni. sz fm q sunt defo:mes. hinc est q talia mox noiata cōiuncta sunt malo. ⁊ sicut castitas ponitur in genere boni ēentialit. sic adulteriū ⁊ mēdaciuz ponit in genere mali ēentialiter. In h̄ eni nō significat q defect⁹ sit ēentialis actioni. sz q defect⁹ ēentialis est actioni fm q defectiua. Qd aūt dictū ē de malicia moris. boc ipm intelligendū est ⁊ de bonitate. His visis plana est rnsio ad q̄stionē. ⁊ etiā ad obiecta. Cōcedo eni q hec diuisio actōis nō est p differētias ēentiales ⁊ intrinsecas. Et rōnes q h̄ ondunt cōcedēde sunt.

17 Ad illud qd obijcit q accidēs p̄t trāsmutari circa subiectum. dōm q illud nō hz veritatē in oī accidēte. nec respectu cuiuscūq subiecti. sz respectu subiecti pmanētis ⁊ fixi. Quādo eni accidēs cōpat ad aliqd successiuū. hoc ipso q adheret ei insepabilit adheret. q: illud statum trāsit in p̄teritū ⁊ efficit intrāsmutabile. ⁊ amplius idē numero resumi nō pōt. Act⁹ eni numerat subiecto. ⁊ tpe. ⁊ spē siue termio. ⁊ iō sic ē ali⁹ act⁹ cui⁹ ē aliud pncipiū ali⁹ terminu⁹ sic ē ali⁹ act⁹ cui⁹ ē mēsura alia ⁊ aliud tps intercisione ⁊ renouatione facta in ipso actu. ⁊ id q̄uis motui accidat velox ⁊ tardū. tn̄ motus q̄ est velox fm eā ptez fm quā est velox nunq pōt eē tardus. sic ⁊ in ꝓposito intelligendū est.

18 Ad illud qd obijcit q accidētia pñt esse sepabilia salt in intellectu. dōm q nūq malicia sic adheret actōi q̄n ēentia illi⁹ actōis possit p̄ter maliciaz cōsiderari. Cū eni dico actionē malā. ⁊ dico actionē et dico defectū. ⁊ vtrūq p sedm ipm possuz cōsiderare. Similiter cū dico actionē hmōi ⁊ actiōez hāc duo dico. q: ⁊ monstro ipam subam ⁊ etiā accidētia sub qbus suba ipa oculis carnis ⁊ n̄ ētia hz esse cōspicua. ⁊ vnū p̄t p̄ter alteꝝ cōsiderari ⁊ intelligi. malicia aūt nō adheret inseparabiliter actōi h ut⁹ sube ⁊ illi⁹ rōne sube substrate. sed poti⁹ rōne ꝓprietatis vel q̄litatis sr ꝑ addite. ⁊ sicut substātia illa poterat intelligi sine illa ꝓprietate. sic ⁊ actio sine malicia.

19 Ad illud qd obijcit q aliqs habitus ē ēentialiter mal⁹. dōm q ⁊ si cōcedi possit aliquē habitū ēentialiter esse bonū. nō tn̄ cōcedi dz aliquē habitu ēentialiter eē malū fm q est habit⁹. Nā habit⁹ fm q habitus dicit ens ⁊ bonū.

20 Qd ḡ ipe obijcit de auaricia ⁊ lascivia nō valet. q: hmōi nō sunt noia habituū ansc fm q sunt habit⁹ sz fm q sunt defo:mes ⁊ defectiui. Sz aūt malicia nō sit ēentialis habitui fm q est habit⁹. pōt tn̄ ei eē ēential fm q defectiu⁹. ita etiā cōtingit reperiri circa actū.

21 Ad illud qd obijcit q bono in genere videt bonū in specie. ⁊ malo in genere silr. dōm q malū in genere sicut bonū nō dicit ꝓprie q sit gen⁹. sz ꝓpter q̄ndā conformitatē quā hz cū genere. in h̄ q dicit quāda potētiā indifferente ad h̄ q fiat meritorie vel demeritorie. ⁊ dū p circūstantias supadditas determinat. q̄dāmō specificat. nō tn̄ malū fm q malū hz spēs ꝓprias. p eo q puationes nō sunt i genere nisi p q̄ndā reductionē. Unde specificatio ⁊ distinctio maloꝝ aut attendit rōne boni qd puatur p malū aut rōne boni ad qd aliqs cōuertit i actu peccati. Et hui⁹ signū est q nō distinguunt penes auersionē sed penes cōuersionē.

Questio III c

Utrū diuisio actōis deliberatiue p bona ⁊ mala sit p differētias imediatas. an sit ponere p differētiā tertiaz vicz actionē indifferentē. Et q sit p differētias imediatas videt. j. Cor. x. Oia in gliam dei facite. Et ad col. iij. Oia q̄cunq facitis. siue in vbo. siue in ope oia i noie dñi nri ih'u xpi facite. Aut igit actio nostra est in gliam dei. aut nō. Si sic. est bona. Si nō. ḡ omittit illud qd mandat apls. sz omittere facere qd pcipit sp est pctm. ḡ ois actio vel ē meritoria. vel cū peccato. ḡ nulla est indifferens. Si tu dicas q est cōsiliū. h̄ nō videt. q: cōsiliū nec dat oībus nec absolute sz sub cōditiōe. nec peccat qs nolēdo facere cōsiliū. hoꝝ tn̄ oppositū reperitur in ꝓposito. ḡ nō tenet rōnē cōsilij. Itē Math. x. De omni verbo ocioso quod lo q̄ti fu. ho. red. rōnē in die iu/

dicij. sz verbū ociosum est vt dicit Greg. qđ caret rōne iuste necessitatis. et intentōe pie vtilitatis. sz omne vbuz aut hz iustā necessitatē et piā vtilitatē. aut caret illa. ḡ si omne verbū aut est bonū aut ociosuz. pari rōne et omne factum. sz de oī ocioso reddem⁹ rōnē. et nō reddem⁹ rōnez nisi de malis. ḡ omne verbū vel factū nostrū vel ē bonū vel malū. Itē Bern. In via dei stare retrocedere est sz q̄ facit actionē nō meritoriā nō pcedit in via dei in actōe illa. ḡ p illā actionē retrocedit. et nō retrocedit nisi p malā. ḡ ois actio vel est bona vel ē mala et nulla indifferēs. Itē volūtates p actōes puenīūt ad retributiones. sz nihil est mediū īn ois volūtas aut est bona. aut est mala. nihil est mediū inter retributōnes qn etiā oēs saluenī vel dānenī. ḡ videt q nihil ē mediū inter bonitatē et maliciā circa actōes nras. Itē de⁹ est alpha et o. pncipiū et finis. sz qđ nō est a deo sicut a pncipio. pnetū est rōne boni. ḡ sir qđ nō est ad deū sicut ad finez pua rōne boni. puatio aūt boni nihil aliud est q̄ maluz ḡ quod nō est ad deū sicut ad finē est maluz. et qđ est ad deū sicut ad finē est bonū. h ostat. sz ois actio nra vel ē ad deū sicut ad finē. vel nō est ad deum. ḡ ois actio nra vel est bona vel est mala. Itē cū volūtas nra ex deliberatione facit aliq̄d. aut deficit in creatura. aut refert ad creatorē. Si refert ad creatorē bn̄ facit. si deficit in creatura. male agit et deordinat. q: fruit eo q̄ est vtenduz. ḡ videt q volūtas in oī actōe sua vel merei vel demeretur. Sz 3. Ro. vij. Velle mihi adiacet et c. glo. Est velle grē. velle vicij. velle nature. sz actio rn̄det volūtati. ḡ inter actionē meritoriā et viciosam cadit aliq̄ actio media. nō ḡ ois actio volūtatis nr̄e est mala vel bona. sed q̄dam indifferēs. Itē leuare vestucā de terra nec ē bonum in genere nec malū. nec etiā bonum ex circūstantia nec malū. sil'r q̄cū est de se nec est meritoriū. nec demeritoriū. si ḡ bonū moris diuidit sufficiēter p has tres diuisiones. et nihil est in genere qđ nō sit in specie. videt q talis actio nō sit bona vel mala sz indifferēs. Item si q̄s comedit vt satisfaciat appetitui naturali. tal' actō nō est bona bonitate meriti. h ostat. q: nō fit ppter deum. nec ad ipm refert. nec ē mala malicia culpe. q: peccatū nō acordat nature sz discordat. talis aūt actio nature est osona. ḡ videt q aliq̄ actio nra mediū teneat inter bonitatē et maliciā. Itē si ois actio nra eēt meritoria vel demeritoria. cū in eo q̄ caret charitate nulla sit meritoria. ois actio ei⁹ esset mala. ḡ peccaret in h q vadit ad ecclīam. ḡ et in h q facit oīa alia opa. igit nūq̄ se disponeret ad grām. imo disponēdo magis se elōgaret. Itē nulla est actio bona et meritoria nisi q̄ sit bona intētione et mediāte illa referī ad debitū finē. ḡ si ois actio nra esset bona vel mala. meritoria vl' demeritoria. in oī actōne et cogitatōe nra quā in deū nō referim⁹. peccarem⁹. ḡ vix eēt aliq̄s q̄ nō peccaret milies in die. cū innumerabiles habeam⁹ cogitatōes et affectōes qb⁹ nihil cogitam⁹ de deo. de illis maxie loquor q̄ magis intendunt actōi q̄ ōtēplatōi. Itē sicut charitas est pncipium oīm bonoz. sic libido et ocupiscētia est pncipiū et cā oīm maloz. sz multas actōes faciūt hoīes tota die q̄s nō faciūt nec ex libidie. nec ex charitate. imo vel ex amore naturali. vel sociali. vel ex quadā vrbanitate cuiusli et ōsuetudine opandi. nō videt ḡ q ois actio voluntaria

22 sit imediate bona vel mala. R̄o. Dōm q cū q̄rit vtrum actio diuidat p bonū et malū tanq̄ p differētias imediatas. est q̄stio de actōe volūtatis deliberatiue. fm q deliberatiua est. illa em̄ est q̄ diuidit p bonū et malum. Et quā de actōe volūtatis deliberatiue dupl'r est loq̄. scz q̄tum ad gen⁹ actōis. et in cōparatōe ad opantē. dupliciter possunt iste drīe ad actionē cōpari. aut fm gen⁹ opis. aut respectu opantis. Si pmo mō sic planū est q nō ē diuisio p imediata. imo inter actionē bona et mala. actionē indifferētē ōtingit repiri mediā. et h manifestū est. q: cū triplex sit differentia boni moris. q: est bonū fm se sine pncipale. et bonū ex circūstantia. et bonū in genere et ecōtra. cū triplex sit malū. scz malū in genere et maluz ex circūstātia. et malū fm se. inter h oīa ōtingit reperiri

23 mediū. Nā inter bonū et malū fm se q̄si media sunt illa q̄ nec sunt bona fm se. nec sunt mala fm se. sicut sūt bona vel mala in genere vel ex circūstātia. Inter bonū ex circūstātia et malū ex circūstātia media sunt tā indifferētia q̄ bona et mala i genere. oīa em̄ illa indifferēter pnt fieri bona vel mala ex circūstātia. Inter bonū aut in genere et malū in genere cadit mediū indifferēs simplicit sicut velle comedere. vel velle leuare vestucā de terra. q̄ nō dicūt bonitatē moris vel maliciā. Et sic pz q diuisio actōis p bonā et mala q̄tum ad gen⁹ opis nō est per drias imediatas. imo est repiri driam tertiā. et in h cōmuniter oēs ocordāt. Si aūt loq̄mur de bonitate et malicia actōis in cōparatōe ad opantē. sic sunt diuerse opiniones. Nā q̄dā dicūt q est diuisio imediata. nihil em̄ facit homo ex deliberatione quod deus non reputet ei ad premium vel non imputet ei ad aliquod demeritum. Unde in die iudicij vt dicunt de omni actu deliberatiuo rōem reddem⁹. Et huic positōi videnī osonare verba sanctoz q̄ dicūt. q nō pibit capill⁹ de capite. nec momentū de tpe de q̄ rōnem nō reddem⁹. sicut dicit Bern. et h ide videt dicere Ans. q exigeī a nob omne tps impēsum q̄liter fuerit expēsum. Et ipa veritas videt huic cōsonare cū dicit. q de oī verbo ocioso rōnē reddem⁹.

Sz iste mod⁹ dicēdi aut multū ampliat viā salutis. aut multū coartat. Nā ad h q sit op⁹ meritoriū. aut dicent reqri actualē relationē ill⁹ opis ad deū et in pticulari. aut dicēt sufficere relationē in habitu et in vli. Si dicūt q reqrit relatio in pticulari. nimis ē arta via salutis. q: tūc in oī ope qđ homo nō refert actualit in deum demeret et peccat. qđ valde seuez est dicere. Si vo sufficeret intētio habitualis et in vli. tūc qn aliq̄s pposuisset in corde suo seruire deo in pncipio anni. vel mēsis. vel septimane. vel diei. oīa opa q̄ postea faceret etiā nihil cogitās de deo eēnt sibi meritoria. Sz si h dicatur valde ampliat et largat via salutis. et in h auctatib⁹ sanctoz oriat q̄ dicūt eā eē valde artā. Et iō est ali⁹ mod⁹ dicēdi q̄dā nō magi ēpar⁹ q̄ sit ille. vicz q q̄dā sunt actiones deliberatiue volūtatis q̄ respiciūt ipam directe. q̄dam vo sunt q̄ respiciūt ipam fm q regit potētias naturales. Prima opatio est locutio. q̄ q̄dez ē rōnalis fm q rōne vtit. Scđa vo est comestio vel ambulatio et osimiles. Dicūt ḡ q circa illas opatōes q̄ respiciūt volūtatē rōnale fm q rōnalis est. nō otingit repiri mediū inter bonitatē et maliciā. circa alias vo otingit. Un bn̄ cōcedunt q nō ois actio deliberatiua vel bona ē vel mala. Locutio aūt ois vel bona est vel mala. Aut em̄ vtilis. aut ociosa. et si ociosa tūc est mala. si vtilis tunc est bona. Et ppterea dns dixit. De oī verbo reddere rōnem. nō de oī facto. Et be. iaco. in can. sua dicit. q q̄ in vbo non offendit. h pfect⁹ est vir. Et ppterea dicit q̄dā q verbū pus oz venire ad limā q̄ ad linguā. Sed em̄ adhuc iste mod⁹ dicēdi nō videt plene satisfacere. nā velle cogitare de ptate est act⁹ volūtatis fm q mouet rōnabilit. et

mͣ frequēter hō cogitat de ēitate ita q̄ nō refert ad deū z tn̄ durū ē dicere q̄ peccet. Ulteri⁹ pt aliqs loq̄ aliqͥ ex nāli pietate. vel ex ciuili vrbanitate. sic q̄ salutat hoīem in via. z tūc valde durū ē dicere. q̄ peccet. nec pōt dici q̄ oīs tal' locutō sit meritoria. Itē si plus ē facere q̄ dicere. pot⁹ reddem⁹ rōnē de facto ocioso q̄ de verbo. Un̄ sancti ↄcludūt h̄ a minori ex h̄bo euāgelij. Et iō est terci⁹ mod⁹ dicēdi q̄ in opib⁹ volūtaria deliberatiōe est ponere mediū int' maliciā z bonitatē. Nā q̄dā actio a volūtate deliberatiā ꝓcedēs ē ordinata in finē debitū scʒ ad deū. z hec q̄dē ē bona. z si sit ex charitate ē meritoria vite eterne merito cōdigni. si aūt fiat extra charitatem meritoria ē merito ↄgrui. Quedā h̄o actio ꝺliberatiua ex volūtate ꝓcedēs ē nō ordīata. z hec ē diuisio p i mediata. sʒ nō oīs actio nō ordīata ad deū tanq̄ ad finē **24** ē mala. Quia quedā nō ordiatur ꝓpter iordiatā ↄuersiōē ad creaturā. Quedā h̄o nō ordinat' ꝓpter opantis negligentiā. Quedā h̄o nō ordīat' ꝓpter opantis īfirmitatē z miseriā. Prima dr̄ia actōis nō ordiate ē mala malicia cōmissiōis. Scd̄a ē mala malicia omissiōis. Tertia h̄o neutro mō ē mala. sʒ ē indr̄ns. Talis āt actio est q̄n q̄s facit aliquā oparōēz ita q̄ circa creaturā nō afficit' īnordiate. nec tn̄ illā oparōēz ↄpat ad deū. sed facit propter aliquē finē q̄ respicit indigētiā nature. vt cū aliqs ambulet vt recreet'. vel comedit vt reficiat'. talis actio indr̄ns iudicat'. q̄ꝛ deus nec illā remunerat. nec imputat in culpā et hoc q̄ꝛ in tali actōe nō ē malicia cōmissiōis. q̄ꝛ non ē inordiata dilectio. nec etiā omissiōis nō enī ſꝑ omittit hō q̄n actōes suas non refert in deū. Indulget enī nature fragili z infirme vt multa possit talia facere. nec deus reqrit ab hoīe in tali statu distractōis z miserie. q̄ oīa q̄ facit referat ad se. reqrit tn̄ aliq̄n q̄n ē loc⁹ z tp̄s. z tūc si hō nō referat. omittēdo peccat. Concedendū est igit' sic rōnes q̄dā ondūt q̄ diuisio actōnis p bonā z malā nō est p dr̄ias imediatas. ꝓ eo q̄ inter has dr̄ias ↄtingit reperiri mediū. siue actio ↄsideret' sm̄ gen⁹ opis. siue respectu opant'. **25** Ad illō ḡ q̄ꝺ pmo obijcit' de illo h̄bo apli. Oīa in gl̄iam dei facite. Rn̄dēt aliq̄ q̄ est ↄsiliū. aliq̄ q̄ est p̄ceptū. aliq̄ q̄ est finis p̄cepti. sic illud. Diliges dn̄m deū tuū ꝛc. Oibus aūt p̄dicꝫ mōis p̄dict⁹ h̄mo pt intelligi. Pōt enī accipi affirmatiue. vel negatiue. Et affirmatiue dupl'r. q̄ꝛ h̄ signū oīa pt ibi teneri collectiue vel distributiue. Si accipiat' negatiue. sic ē p̄ceptū. z tūc ē sensus. ita faciatis opa vr̄a vt nihil faciatꝫ ↄ gl̄iam dei. Si āt intelligat' affirmatiue. z h̄ signū oīa teneat' distributiue z diuisim. tunc est ↄsiliū et ammonitio. Admonet enī apl's sm̄ hūc sensū q̄ q̄ꝺlibet op⁹ nr̄m referam⁹ in deū. z de q̄libet diuisim possumus facere. z vtile ē nob̄ z expediēs si faciam⁹. Nullū enī ē op⁹ deliberatiuū q̄ꝺ a nob̄ fiat q̄ꝺ q̄dē nō possim⁹ facere ꝑpt' deū. z si h̄ facerem⁹. meli⁹ facerem⁹ q̄ q̄n nō referim⁹. Si āt p̄dict⁹ h̄mo teneat' affirmatiue. z hoc signū oīa teneat' collectiue. tūc nec ē p̄ceptū nec ↄsiliū. sʒ finis p̄cepti z ↄsilij. Ad h̄ eī debem⁹ tēdere z h̄ desiderare q̄ ad talē statū ꝑueniam⁹ q̄ oēs cogitatōnes nr̄as z affect⁹ in deū referam⁹. h̄ āt tūc obtinebim⁹. q̄n deū ex toto corde diligem⁹. Et sic pʒ q̄ ex auctarate illa nō ↄcludit' q̄ aliqs peccet tn̄ nō referēs op⁹ suū in deū actualit'. **26** Nec valet illud q̄ꝺ obijcit. q̄ nō p̄tec ↄsiliū. nō enī h̄ accipīm⁹ ↄsiliū ꝓpe put ꝓponit' iurisꝑitis. sʒ vocam⁹ hic ↄsiliū quācūq̄ monitionē generalē q̄ vtilē expedit ad ꝑueniendū in salutē. sic sunt ammonitōes salomōis. fili. **27** puer. z ↄsil'es hortatōes ad bonū. Ad illud q̄ꝺ obijcit' q̄ reddem⁹ rōem de oī h̄bo ocioso. ꝺꝺ. q̄ ociosum nō dr̄ verbū q̄ꝛ nō sit ordinatū in finē solū. sʒ q̄ꝛ oī caret vtilitate. ꝺū tn̄ aliquā deberet h̄re. z int' tale ociosū z meritoriū siue bonū cadit mediū. q̄n aliqs fac' aliqd q̄ꝺ n̄ est oīmoda vtilitate ꝓuatū. nec tn̄ ē ordinatū in deū tanq̄ in finē vltimū. vn̄ nō dr̄ hō ēē ociosus sꝑ q̄n nō laborat. sʒ tūc dr̄ ēē ociosus q̄n nō laborat z deberet laborare. Frequēter tn̄ illa h̄ba q̄ videnf ēē inutilia. vtilia fiūt dū ordinant' ad recreatōēz aliquā spūs z exclusionē accidie. sm̄ q̄ refert' be. Bern̄. dixisse tn̄ q̄ndā fec' respirare. ociosū indt' fuit factū. sʒ nō ociose factū. fecerat eī h̄ ad letificādū illū quē videtat mestū. **28** Ad illō q̄ꝺ obr q̄ ī via dei stare ē retrocedere. ꝺꝺ. q̄ vez ē. q̄ q̄n hō stat cū deberet ambulare. z ↄ̄trū ad illud tp̄us dic' Bern̄. q̄ nō pibit momētū de tp̄e. Et Ans'. q̄ exiget' a nob̄ rō q̄liter tp̄us fuerit expēsū. Si āt q̄rat' q̄n h̄ ē difficile īmo īpossibile determinare. q̄ꝛ diuers' ꝑsonis diuersimode se offert oꝑtunitas exeūdi ī bonas oparōēs z ī bonas affectōes z intētōes. z iō sc̄ri vt reddāt nos sollicitos terrēt nos. z dn̄s ip̄e tn̄ dic'. Q̄ꝺ vni dico oīb⁹ dico. vigilate. **29** Ad illud q̄ꝺ obr q̄ nō ē mediū int' volūtates z retributōes. ꝺꝺ. q̄ nō est sile. ꝓ eo q̄ oīs hō q̄ nascit'. nascit' tn̄ pctō. a q̄ nō liberat' nisi p grāz. z illa grā amittit' p culpa. vnde necesse ē volūtatē ēē gratā vel odiosāz. z q̄ꝛ retributōes mīdēt ꝑsonis. h̄ic ē q̄ oēs q̄ nō saluāt' dāpnant'. ita q̄ nō ē medium. nō sic āt ē de actōe. q̄ꝛ a volūtate in q̄ ē libido. pt aliq̄ actio exire etiā p̄ter libidinē mortis. Un̄ sic istud argumētū nō valʒ. volūtas nō pt ēē sine libidie vl' grā. sic nec argumētū p̄us dictū. **30** Ad illud q̄ꝺ obr q̄ oē q̄ꝺ n̄ est a deo ē ꝓuatū bono. ḡ sil'r oē q̄ nō ē ad deū. ꝺꝺ. q̄ nō ē sile. q̄ꝛ ordiatio actōis ad deū tanq̄ ad cām efficiētē vl' ad p̄ncipiū attēdit' nō solū ↄ̄trū ad ēē moris sʒ etiā ↄ̄trū ad ēē nāe. z ita respicit ēē. ordiatio h̄o ↄ̄trā ad finē respicit bn̄ ēē. ↄ̄trū tn̄ nō sit mediū int' ens z nō ens ē tn̄ mediū int' bn̄ ēē z male ēē moris. ꝓ eo q̄ bonitas moral' nō se extēdit ad oēs actōes sic̄ bonitas natural'. **31** Ad illud q̄ꝺ obr. q̄ si volūtas aliqd fac' aut q̄escit ī creatura. aut refert ad deū. ꝺꝺ. q̄ q̄escere dr̄ aliq̄d alicubi dupl'r. aut q̄a sistit ibi tāq̄ ī vltio fine. z tūc ē actio mala malicia mortalis peti q̄n scʒ volūtas ponit creaturā sibi p finē vltimo z p̄ncipali. Aut q̄ꝛ sic ibi sistit. nō q̄ꝛ ibi ponit vltimū finē. sʒ q̄ꝛ nō vlteri⁹ tēdit. z h̄ p̄t ēē tripl'r. sic̄ dictū ē sup̄. Aut ex aliq̄ inordiata affectōe q̄ illi rei alligat'. aut ex negligētia z torpore q̄ negligit referre cū possit z deberet. aut q̄ꝛ ex q̄dā ībecillitate z infirmitate aggrauat' vt difficile sit sibi oēs actōes suas ī deū ↄuertere. z p̄mis duob⁹ mōis ē petm̄. tertio mō nō. **32** Notādū ē tn̄ q̄ ad h̄ q̄ aliq̄ actio sit meritoria nō opter q̄ sꝑ q̄s eā referat actualit' in deū. sʒ sufficit relatio h̄itual'. **33** H̄itualē relatōz voco nō q̄ꝛ habeat charitatē p quā sit habil' ad referēdū. sʒ q̄ꝛ ī p̄mordio oparōis ill'⁹ vel alteri⁹ ad quā illa ↄnter se h̄ꝫ. intentōz h̄ꝫ ad deū directā. Un̄ si aliqs intēdit dare p deo cētū marcas. z īcipit dare z cogitat de deo ī p̄ma marca. z ī alijs nō cogitat. nihilomin⁹ tn̄ oēs datōes ille sunt ei meritorie z fructuose. si āt op⁹ alteri⁹ generꝫ incipet. opteret eī q̄ intētio renouaret' ad h̄ vt op⁹ ēēt meritoriū. Per hūc etiā modū intelligit' ēē ī vita religiosis q̄ in p̄ncipio ex charitate deuouetūr portare religionis pōd⁹. q̄cq̄d eī faciūt q̄ꝺ ad sue religiōis obseruātiā spectat. ex p̄ma intētōe est eis meritoriū ad salutē. nisi forte q̄ꝺ absit ↄ̄ria intētio supueniat. In alijs āt q̄ ad religionē nō sp̄ectāt sec⁹ ē. q̄ꝛ illa intētio nō se extendit ad alia h̄itualit'. z iō nō ē ꝑue securitatꝫ z vtilitatꝫ religionē intrare. Fuerūt tn̄ q̄ dixerūt q̄ h̄itual' intētō solū suffic' ad meritū satisfactōis. Op⁹ eī satisfactoriū ē si fiat ī charitate. **34** Ad h̄ āt q̄ op⁹ sit meritoriū vite eterne dixerūt necē ēē ↄcurrere actualē intētōz. q̄ꝛ nullū op⁹ ē meritoriū. nisi

nota

fiat a charitate actualiť mouitur. Probabiliꝰ tñ ẽ dicere sic dicẽdũ ĩ q ad vtrũq; sufficiat relatio habitualis. Relationẽ ãt habitualẽ voco nõ q̃ q̃s ĩ generali refert ad deum oĩa opa diei vl anni. sꝫ q̃ q̃s refert aliqđ opꝰ ad deum ita q opꝰ sequẽs directũ hꝫ ad opꝰ p̃mũ ordinatõẽ ⁊ ↄsequẽtiã. sicut ĩ illo q̃ dat cẽtũ marcas vel intẽdit ire ad sanctũ Jacobũ. ĩ aliĩs ãt nõ hꝫ locũ. Plitudinalẽ etiã intẽtõẽ siue relationẽ voco. q̃ñ nõ p̃cogitato in actu vel tũc fine vltĩo siue deo. ex sola boni opis ↄsideratõe ipsa charitas ꝑmpta. vel aliq̃ alia virtꝰ charitate informata ad ip̃m bonũ opꝰ inclinat. sic vir obediẽs meret obediẽdo p̃lato sibi p̃cipiẽti. etiã si nihil de deo cogitet. sed solũ ↄsideret q bonũ est obedire.

Onsequenter q̃riť circa scdm p̃ncipale scꝫ de comparatõe actõis male ad volũtatẽ. Et circa h̃ q̃runť tria. Primo q̃riť vtrũ oĩ pctm̃ actuale tã mortale q̃z veniale sit volũtariũ. Scđo q̃riť vtrũ oĩe pctm̃ mortale sit circa volũtatẽ sicut circa subiectũ. Tertio q̃riť vtrũ puniri sic etiã peccare sit ip̃iꝰ volũtatis ꝓpriũ.

Questio I D

Utrũ oẽ pctm̃ actuale sit volũtariũ. Et qz certũ sit de mortali q sic. q̃riť de veniali. Et q oẽ pctm̃ veniale sit volũtariũ vr̃. sic dic aug. ĩ li. de vera re. Usq; adeo pctm̃ volũtariũ ẽ. vt nullo mõ sit pctm̃ nisi sit volũtariũ. ergo si pctm̃ veniale pctm̃ ẽ. g̃ necẽ ẽ ip̃m eẽ volũtariũ. Si tu dicas q oẽ pctm̃ ẽ volũtariũ. aut volũtate ꝓpa. aut voluntate ade. ⁊ veniale est peccatũ. quia voluntariũ volũtate ade. Obiciť ↄ h̃. qz si ad rõnẽ pcti venialis sufficit q sit volũtariũ volũtate ade. cũ illud pctm̃ qđ adã trãsfudit ĩ nos sit pctm̃ originale. veniale pctm̃ eẽt originale. q si h̃ ẽ falsum. restat q ⁊ p̃mũ. Itẽ motꝰ inordinati ⁊ ad illicita q̃ dicunť eẽ in nob̃ pctã. nõ sunt pctã. nec singulis. nec ĩ furiosis. h̃ ãt nõ ẽ nisi qz nõ mouenť vsu rõnis ⁊ volũtatis. g̃ vr̃ q h̃mõi pctã sint in nob̃ volũtaria volũtate ꝓpa. Itẽ qñ stomachꝰ exinanitꝰ an horã comestionis appetit comedere nulla ẽ ibi culpa. q̃uis sit ille appetitꝰ ĩmoderatꝰ. ⁊ ad illud qđ nõ licet tali tpe. h̃ aũt nõ est nisi qz motꝰ ille inest de necessitate. g̃ vr̃ q ad h̃ q aliq̃s motꝰ ad illicitũ sit veniale pctm̃. necẽ sit ipz eẽ volũtariũ. Itẽ oẽ qđ q̃s facit. aut facit naturaliť. aut facit volũtarie. aut violẽter. Si igiť venialia cõmittimꝰ. aut g̃ ꝑ violẽtiã. aut ꝑ naturã. aut ꝑ volũtatẽ. Si ꝑ violẽtiã. g̃ nulla ẽ ibi culpa. Si ꝑ naturã. silr. qz hĩs q̃ fiũt naturaliť nõ ẽ culpa. g̃ si pctm̃ veniale culpa ẽ. necesse est q sit a volũtate. Itẽ demõstrato aliq̃ veniali. aut p̃t aliq̃s vitare h̃ pctm̃. aut nõ p̃t. Si nõ p̃t. ⁊ nullꝰ peccat in eo qđ vitare nõ p̃t. g̃ cõmittẽdo h̃ pctm̃ ñ peccat. Si p̃t vitare. ⁊ qđ cõmittimꝰ potẽtes vitare. cõmittimꝰ volũtarie. g̃ ⁊c. Sꝫ ↄ. puer. xxiiĩ. Sepries ĩ die ⁊c. glo. Singulis dieb̃ ꝑ necessitatẽ vel fragilitatẽ carnis vl volẽtes vel ĩuiti peccamꝰ. Si g̃ peccamꝰ venialiť vel velimus vel nolumꝰ. vr̃ q nõ oẽ pctm̃ veniale sit volũtariũ. Itẽ aug. ĩ li. retract. Sũt inq̃t q̃dã necessitate facta ĩprobãda. vt q̃ vult recte facere ⁊ nõ p̃t. vñ ⁊ illud apli. Nõ qđ volo h̃ facio bonũ. sꝫ qđ odi malũ. sꝫ talia sunt pctã venialia. g̃ aliq̃ venialia sũt de necessitate. nõ g̃ a volũtate. Itẽ aug. xix. de ciui. di. Nõ nullũ viciũ ẽ tum caro ↄcupiscit aduersus sp̃m. sꝫ caro ↄcupiscit aduersus sp̃m freq̃nter ip̃o nolẽte. sicut ĩ lr̃a hr̃. g̃ velit nolit hõ peccat venialiť. nõ g̃ oẽ pctm̃ veniale ẽ volũtariũ. Mi nor ꝓbať in lr̃a. ibi. q̃ ↄcupiscẽte aduersus sp̃m carne ñ ea q̃ vult facit. ↄcupiscit q̃dẽ nolẽs ⁊ ĩ eo facit qđ nõ vult.

Itẽ pctã venialia sũt ĩ nob̃ ex repugnãtia sensualitatis ad rõnẽ. ⁊ etiã ex surreptõe. sicut sunt p̃mi motꝰ. sꝫ velimꝰ nolimꝰ ẽ in nob̃ repugnãtia sensualitatis. ⁊ multi etiã motꝰ inordinati ex surreptõe surgũt. si igiť volũtas nõ p̃t sensualitate domare. ⁊ qđ ẽ ex surreptõe p̃uenit volũtarie. vr̃ q pctã venialia q̃ sũt p̃mi motꝰ nõ sũt volũtaria. Itẽ aut aliqđ pctm̃ veniale ẽ inuolũtariũ aut nõ. Si sic hẽo ꝓpositũ. Si nõ. igiť oẽ pctm̃ veniale ẽ volũtariũ. sꝫ oẽ volũtariũ ꝑ volũtatẽ vitari p̃t. g̃ ꝑ volũtatẽ p̃t q̃s vitare oẽ veniale pctm̃. igiť p̃t q̃s cauere vt nũq̃ peccet venialiť. si igiť h̃ ẽ ĩpossibile qđ aliq̃s diu viuat in hac carne q̃n cõmittat aliqđ veniale. vr̃ q necessariũ sit ponere aliqđ veniale pctm̃ nõ eẽ volũtariũ. 36 Rñ. dđ q volũtariũ p̃t dici aliq̃d tripl'r. aut volũtate aliena. aut volũtate ꝓpa. aut ꝑtĩz volũtate aliena. ꝑtĩz volũtate ꝓpa. Et s̃m hũc triplicẽ modũ dđ volũtariũ. triplex ẽ dr̃ia pcti. pctm̃ nãq; originale volũtariũ ẽ. sꝫ ñ volũtate eiꝰ in q̃ ẽ. sꝫ volũtate eiꝰ a q̃ scꝫ ade. Adã eĩ volũtaria trãsgressione corrupit se ⁊ totã posteritatẽ. Uolũtariũ ãt volũtate ꝓpa ẽ pctm̃ actuale mortale. h̃ q̃dẽ genere pcti nullus peccat nisi ↄsentiẽs. Uolũtariũ ãt medio mõ scꝫ ꝑtim volũtate ꝓpa. ꝑtĩ volũtate aliena ẽ veniale pctm̃. illud maxĩe qđ ↄsurgit ex repugnãtia carnis ad sp̃m. vel corruptõis viriũ aĩe. h̃ inquã pctm̃. qz ꝑtĩz ẽ a volũtate aliena. ꝑtĩ a volũtate ꝓpa. io q̃dãmõ s̃m aug. tenet rõẽz pene. q̃dãmõ rõnẽ culpe. ꝓpterea dr̃ aug. Qz hõ nõ volute vitare pctm̃ dũ valuit. inflictũ ẽ. vt nõ possit dũ velit. Uolũtariũ inquã dr̃ ꝑ cõparatiõẽz ad volũtatẽ ade. q̃z adã deliberatiue voluit. vñ ⁊ corruptio subsecuta ẽ. ex q̃ oriuť ĩ nob̃ motꝰ inordinati q̃ dicuť eẽ pctã venialia. Uolũtariũ ãt volũtate ꝓpa peccãtis. ñ ẽ oẽ pctm̃ veniale simpliciť. sꝫ s̃m q̃d. Illđ eĩ volũtariũ simplr ẽ a volũtate p̃ambula ⁊ mouẽte. Illđ ãt qđ oriť ↄcomitãte volũtate ⁊ nõ ꝓhibẽte vl p̃cauẽte dũ possit ꝓhibere vl p̃cauere. dr̃ volũtariũ q̃dãmõ siue interp̃tatiue. ꝑ eo q tal' deordinatio volũtati ĩputať. ⁊ h̃ mõ saltẽ oẽ pctm̃ veniale dr̃ volũtariũ. qz nemo peccat venialiť nisi cũ hꝫ volũtatẽ. vñ nemo etiã venialiť peccat ĩ eo qđ nullo mõ p̃t ꝓhibere. nec etiã potuit p̃cauere. Uenialia eĩ pctã ⁊ si oĩa ñ possit p̃caueri nec ꝓhibi. nullũ tñ ẽ singlare pctm̃ qđ ñ possit ꝓhiberi. vl qđ saltẽ ñ potuerit p̃caueri. Lꝫ tñ aliq̃s sit statꝰ ĩ q̃ necẽ ẽ aliquẽ cadere ĩ aliqđ pctm̃ ĩdeterminatũ. illũ tñ statũ potuit q̃s p̃cauere. ⁊ io si ñ p̃cauerit. volũtati eiꝰ ĩputať. q̃uis tũc illđ ꝓhibere ñ possit. Lõcedẽda sũt igiť rõnes q oẽ pctm̃ actuale ẽ volũtariũ. nã mortale ẽ volũtariũ simplr. veniale ãt vel ẽ volũtariũ simpliciť. sicut illud qđ fit ex delibatõe. vt mẽdaciũ iocosum. vel s̃m q̃d. siue q̃dãmõ. sicut illud qđ fit ex surreptiõe sicut sũt p̃mi motꝰ. Ad illđ g̃ qđ p̃mo obr in ↄ̃riũ q singulis dieb̃ ĩuiti peccamꝰ. dđ. q ĩ glo. illa dr̃ aliq̃s ĩuitus 37 peccare nõ ꝑ p̃uationẽ volũtatis oĩmodã. sꝫ ꝑ p̃uationẽ volũtatis plene siue cõplacẽtie. ⁊ h̃ q̃dẽ verũ est q frequẽter inuiti peccamꝰ. ⁊ nob̃ displicet q sic inordinate mouemur. si m̃ bñ p̃cauissemꝰ. in hũc actũ vel illũ nõ incidissemꝰ. licet nõ sic possimꝰ p̃cauere q̃n in aliqđ cadamus. Sicut exẽplũ poniť in nauta q̃ p̃t p̃cauere ⁊ custodire ne aq̃ ꝑ aliqđ foramẽ determinatũ ingrediať ñ tñ p̃t facere qđ nullũ habeat ingressum. Ad illđ qđ obr 38 q q̃dã necẽitate facta sũt ĩprobãda. dđ. q aug. loq̃tur de necessitate venialiũ ñ q̃tũ ad h̃ veniale vel illud determinate. sꝫ g̃naliť q̃tũ ad pctã venialia. vel etiã q̃tũ ad aliquod genꝰ venialis pcti. sicut videmꝰ in iuuene et forti q nũq̃ p̃t oĩno vitare motꝰ carnis. licet p̃t hac hora vel ĩ illa hunc motum vel illũ vitare. et q̃z in h̃ ĩpedit q sit necessitas quedã ĩ vl'i. et volũtas q̃dãmõ in p̃ticulari. io volũtas illa ñ obuiat hĩs q̃ dicta sũt. Ad illud 39 qđ obr q nõnullũ viciũ ẽ cũ caro ↄcupiscit aduersꝰ spiritũ. dđ q vez ẽ de ↄcupis loq̃ndo generaliť. de pcti

piscentius ho hoi⁹ vl illi⁹ h tpe vel illo nō ē vez. Erg dī cit Aug. q̄ ꝯcupiscit males. ꝗ apls. qd nolo malū hoc ago nō puto omode voluntaē. s3 h̄ pbat q volūtas nō est ibi mouens pncipale. Ad illō qd obr q pmi motus

40 sūt ex surreptiōe. et ex rebellione iū p3 rñsio p ea q̄ dicta sūt vez eē q phiberi et pcaueri nō pnt generalit. ita q nl lus insurgat. qlibet m̄ p se pcaueri pōt. Et rō hui⁹ ē. qr nos si ponim⁹ pctm eē circa pmos mot⁹ nutritie. sic generatiue. act⁹ m̄ nutritie necessari⁹ ē ad salutē nutrici. nō aūt act⁹ generatie. l3 et alia rō possit assignari. qr nutritia ē corrupta tm̄. generatia corrupta et infecta. Pma m̄ rō meli⁹ vi3. Nā sic vult Aug. i. p. o. d. ciui. dei. Si aliqua mulier corrūpat violent. si oino repugnat. absq oi culpa est. et m̄ a delectatōe aino immunis n ē. ate em̄ sic. Si illa ꝯcupiscibilis inobediētia q̄ adhuc in mē bris habitat pter volūtatis legē. q7 lege sua mouet. absq culpa est in corpe. nō ꝯsentientis. Ex h̄ p3 q si venia lia rōem culpe hnt. h̄ est quia a voluntatem pīculori et diuisim vitari. et pcaueri pnt. Ad illud qd obr q

41 si pōt vitari h̄ et illud et sic de singulis. g̃ oē. dōm q h̄ ē duplex. iste pōt vitare pctm̄ veniale. sic h̄. iste pōt vi cere oēm hominē. Aut qr potentia vitandi vel vincendi compatur ad obiectū ꝯiūctum vl diuisim. Si diuisī sic vera est ista. iste pōt vitare vel pcauere oē veniale peccatum qr nō est dare aliqd qd nō possit vitari. Si aūt ꝯiūctim tūc est falsa. est em̄ sensus q possit facere vt oio sit absq veniali peccato. et in h̄ sensu dr q no possumus oia peccata venialia vitare. Nec valet rō illa. possu3 vitare h̄ et illud et illō. g̃ oia sil. imo est ibi figura dictiōis sūc ex diuersa suppositōe huius q dico veniale siue po tius. qr pcedit a plurib⁹ determiatis suppositōib⁹ hui⁹ tōis pōt ad vnā. sic si argueret. iste pōt ferre hūc lapidē et illū et illū. et sic vsq ad decē lapides. g̃ pōt ferre hos decē lapides. t sic si diceret. hō ē plato. hō ē sortes. g̃ hō est sortes t plato. pmisse sūt ve t conclusio falsa. t pce

42 dit a plurib⁹ suppositōib⁹ determinatis ad vnā. Supposito aūt determiata dr qn termin⁹ non ꝯfūdit. s3 debet reddere locutōez vera3 p vno. sic ē cū dr. hō currit. sic et in pposito intelligendū est. qr hoc vbū pōt put accipit respectu ois venialis ꝯiunctim. respicit a m̄e veniale tanq obiectū vnū. t dicit vnā pfectā potētiā excedentē t vincentē oēm impulsum ad veniale pctm̄. sicut si diceret. Iste pōt vincere. x. hoīes vel ferre. x. lapides t sic p3 q ille pcessus nō tenet. qr nō seruat ibi lex illationis recte. Questio II e

Utrū oē peccatū sit circa volūtatē sicut circa subiectum ppriū. Et q sic videt pmo p Ans. in lib. de pctō originali. Nusq nisi in volūtate peccatū est. Itē hoc ipm pbat tali rōne. Mēbra t opa t qcqd nos sum⁹ subiecit de⁹ volūtati. qcqd igit facit. totū imputandū est volūtati. s3 g̃ in ea potētia est culpa cui imputat. t ois culpa volūtati imputat. g̃ ois culpa ē in volūtate tanq in subiecto ppo. Itē in ea sola potētia est culpa in q̄ nata est eē iusticia. qr oppōsita nata sunt fieri circa idē. sed iusticia est in volūtate tanq in subiecto. qr vt dic Ans. Iusticia nihil aliud ē q volūtatis rectitudo. g̃ in eadē potētia sc3 in volūtate est culpa tanq in subiecto ppo. Itē in ea sola potētia est culpa q̄ cogi nō pt. nā nullus peccat nisi in eo a q̄ libere pt abstinere. s3 sola potentia volūtatis est q̄ cogi nō pōt. g̃ rc. Itē in ea sola potētia est culpa q̄ aliqñ noiat bona. aliqñ mala. s3 nos nō dicimus habere intelligētiā vel memoriā malā s3 solum volūtatē malā. si g̃ accidēs dnoiat subiectū. t culpa de noiat solā volūtatē. g̃ culpa est in sola volūtate tanq in subiecto ppo. ad cui⁹ actū cōpat sicut ad cām pximā t imediata. s3 nulla potētia aie est cā pxima t imediata culpe. nisi sola potētia rōnalis. nū memorari malum vel intelligere malū nō est culpa. s3 velle malū culpa ē. g̃ rc. Sz ꝯ. nūq peccat mortalit nisi p ꝯsensum. sed ꝯsensus nō tantū nō est volūtatis s3 etiā rōnis. si g̃ culpa est circa illā potētiā p cui⁹ actū ppetrat. g̃ nō tm̄ est circa volūtatē. s3 etiā circa rōnē. Itē nō tm̄ peccat affectōe s3 etiā peccat oblitiōe. Sic dr deut. vi. Caue ne obliuiscaris dñi dei tui. t freqnter in scriptura repkēdūt cos dñs q̄ ci⁹ sunt obliti. g̃ si obliuio ē in memoria. vr q nō tm̄ pctm̄ sit i volūtate s3 etiā i memoria. Itē nō solū peccat delectatōe verū etiā cogitatōe. fm q dr ꝯsiteor q̄tidie. s3 cogitatio ē intellect⁹ nō affect⁹. g̃ nō tm̄ in affectu verū etiā in intellectu h3 eē pctm̄. Itē nō tm̄ peccat deliberatōe. verū etiā suggestiōe. fm q vult Greg⁹. sed suggestia ē in pte sensibili. g̃ pctm̄ nō tm̄ est i pte rōnali s3 etiā in pte sensibili. Itē pctm̄ est deformitas formaliter loqndo. s3 ꝯstat q oī pctō imago deformat. nā q̄dlibet pctm̄ q̄tū est de se gr̄am expellit q̄ est reformatiua imaginis. g̃ si imago n tm̄ respicit volūtatē. s3 etiā alias potētias. vr q pctm̄ nō solū in volūtate s3 etiā i alijs potētijs habeat eē. Itē null⁹ amat nisi qd iudicat eē amādu3 g̃ ad amorē inordinatū pcedit iudiciū inordinatū. si g̃ p ūrū iudiciū inordinatū nō potuit eē pena. qr pena non pcedit culpā. necesse ē q fuerit culpa. g̃ pus ē peccatū i rōne q in volūtate. potius igit vr q subiectū pctī debeat assignari rō q volūtas. R⁹. ad pdctoz intelligētiā est

43 notadū q pctm̄ de sua rōne duo dic. Dicit eī deordinationē siue puationē ordis circa actū alicui⁹ potētie. dicit illorm iuxta illā deordinationē vt dignā vituperatōe t punitiōe. t q̄tū ad pmū pctm̄ tenet rōem vicij aliq mō correspondentis q̄tū ad scdm tenet rōnē culpe t demeriti. Cū g̃ cōpam⁹ pctm̄ ad subiectū ppriū. aut loqmur de ipo inq̄tū est culpa. aut loqmur de ipo inq̄tū est viciū. Si de ipo loqmur inq̄tū est culpa t demeritū. sic pprie t p se respicit li. ar. Dm̄ em̄ li. ar. cōmissu3 ē regimē toti⁹ hoīs. si aliq deordinatio fiat i reg toti⁹ aīe. ipi li. ar. imputat. Un si oia mēbra p q̄ ꝯsūmata ē. oēs potētie in q̄bus deordinatio scā ē. tribuerent in cām. oia ꝯparerent de li. ar. cui subiecta sunt. t ei dñs totū iputaret qcqd in eis malū gestū fuit. Un si tollat li. ar. tam nullo mō erit pctm̄. Et qr libitas arbitrij pncipalit resider penes volūtatē sic in pcedētib⁹ ostēsu3 fuit. hinc ē q culpa sub rōe culpe ē volūtate tanq in subiecto ppo dr eē. Si aūt loqmur de culpa fm q ē viciū. sic dupli adhuc loq ꝯtingit. tū pctm̄ dicat viciū inq̄tū deordinat aliq̄ ē actum alicui⁹ potētie fm q deordinatio illa dupli h3 cōparisic t pctm̄ vt ē viciū. Cōpat āt deordinatio illa ad actū alicui⁹ potētie tanq ad materiale circa qd. t tanq ad causale a q. Si igit loqmur de illa deordinatōe materialit sic dico q nō solū circa actū volūtatis. s3 etiā circa act⁹ aliaz potētiaz aīe ꝯsistit. Act⁹ em̄ t memorie t intelligētie t aliaz potētiaz aīe subiacētū volūtati deordinari hnt p diuersa pctā. Si āt loqmur d illa deordinatōe causaliter. sic oīs tal deordīatio ē a volūtate. Si aūt q̄rat

44 rō hui⁹. dō q hui⁹ rō ē triplex. Pma qr penes volūtatē ꝯsistit regimis dñiū. Scda qr i ipa repit rectitudīs pncipiū. Tertia vero qr ad ipam ptinet regis cōplementum. In ipa n ꝯsistit regiminis dñium. p eo q ipsa alijs potētijs imperat. t ei a nulla impat. In ipa etiā attēditur rectitudinis pncipiū. amor ei pncipiū est rectitudinis t obliqtatis. sicut ostēdit Aug. Un bon⁹ amor est fundamentū ciuitatis dei. t mal⁹ fundamētū ciuitatis

diaboli. Et rō huius est. q2 amor est radix oīm affectionū, ꝛ tanie adherēte vt trāsformet amantē in amatū. Peccatū etiā ipam ↄsistit rectitudinis ꝛ regiminis cōplementum. qm̄ ipius obiectū est bonū. bonū aūt ꝛ finis est idē. Et qm̄ directione ad finē ↄsistit bonitatis cōpletio. i obliquatiōe vo ↄsistit bonitatis amissio. hinc est q ab ipa volūtate ortū oīe peccatū. Et ꝓpterea Aug. in lib. de duabꝰ aīabus diffiniens petm̄ dicit. q petm̄ est volūtas assequēdi ꝛc. describit petm̄ fm q est viciū ꝛ deordinatio q a volūtate ortū hz. Per h aūt q dicit a q̄ liberum est abstinere. notificat pet ū fm q tenet rōnem culpe. q2 nemo culpat in eo quod vitare nō ꝑt. sicut ipe dicit ibidē. Sic igit patet q petm̄ inq̄tū tenet rōnez culpe volūtatē respicit vt subiectū inq̄tū etiā tenet rōnez vicij respicit volūtatē vt pricipiū ꝛ vt subiectū ꝑmū. lz aliq̄ mō respiciat actꝰ aliaz potētiaz. Vn̄ rōnes q̄ ad ꝑmā ptē inducunt ↄcedende sunt.

45 Ad illud q̄ qd ꝑmo obijcit q nō peccamꝰ nisi ↄsentiēdo. dōm q2 lꝫ ↄsensus respiciat simul rōnem ꝛ volūtatem. ꝑncipaliꝰ tamē ꝛ cōplerius volūtatē respicit. q2 in ea ↄsumat. Quātūcūq3 eīm rō deliberet. nisi volūtas aliq3 ꝓporet. nūq3 eligit nec ↄsentit. ꝛ qd est ibi culpe ꝛ iniustitie. h est rōne volūtatis adiunete.

46 Ad tria sequētia q peccat obliuione. cogitatōe. ꝛ suggestione. pz ensio ex hijs q̄ dicta sunt. nā talia nō sunt petā. nisi q2 volūtaria. Vn̄ nūq3 circa actū memorie culpa ↄsistit. nec etiā circa actū intelligētie. nisi eis immisceat se volūtas. vel āntcedēter. vel ↄcomitāter. vel ↄsequēter. Similiter nec suggestio si est oīno ab extrinseco est culpa. lz illa q̄ est ab intrinseco. q̄ q̄dāmodo volūtaria ē. siue q2 a volūtate adehabituorū. siue q2 a volūtate peccātis nō ꝑcauet.

47 Ad illud qd obijcit q petm̄ deformat totā imaginē. dicendū q2 ꝛ si tota imago deformet ꝛ viciet. illa tn̄ sola deformatio q̄ est in volūtate est illa q̄ est rō inculpādi. ꝛ ideo nō sequit q culpa respiciat alias potētias sic sub rōne culpe. q̄uis circa actꝰ eaz ↄsistat corruptio viciosa.

48 Ad illud quod obijcit q oēm malā volūtatez ꝑcedit malū iudiciū. dicēdū q verz est q̄tum ad actū volūtatis q̄ quidē est ↄsensus plenariꝰ. attamē nunq3 in creatura rōnali fm q instituta fuit iudiciū erroneū. nisi volūtas se illi iudicio imisceret. nūq3 eīm adā ꝑsumpsisset. vl de se ꝑsumptuo ̄e iudicasset. nisi amore volūtatis nimium sibi adhesisset. Vn̄ amor mirabilit ꝑuertit iudiciū. Licet igit ꝑmus angelꝰ siue adā qn̄ peccauit ꝑus ꝑsumpserit q3 ambierit. illiꝰ tn̄ ꝑsumptōis ꝑuersitas a volūtate habuit ortū ꝛ ambitōis zelus in volūtate fuit consummatꝰ. ꝛ ita petm̄ respicit volūtatē ꝑncipalit. tū q2 in ipo ꝑmo inchoat. tū q2 in ipo ↄsummat. ideo recte dicitur subiectū ꝑmū peccati. q2 ꝛ ꝑmū est origine. ꝑmū etiā cōplemēto siue ↄsumatione.

Questio III f

Utrū sicut peccare sic etiā puniri sit volūtatis ꝑprium. Et q sic videt Ans. de originali petō. Mirat inq̄t forte aliq̄s cur q culpā volūtatis. mēbra puniūtur ꝛ sensus. vez nō est ita. nō eīm punit nisi volūtas. nā nihil est alicui pena nisi qd ↄtra volūtatē est. ꝛ nullas penā sentit. nisi q̄ volūtatē hz. membra aūt ꝛ sensus ꝑ se nihil volūt. sicut igit volūtas mēbris ꝛ sensibꝰ opat. ita in ipis ipa aut torquet. aut delectat. Ex hac auctate habetur q claudit in se rōcinationē q ꝓpriū sit volūtatis puniri. Itē Aug. in li. lxxxiij. q̄stionū. Volūtas q̄ꝑpe ipa punit. siue animi supplicio. siue corꝑis. vt q̄ delectatur in petis ipa plectat in penis. Itē rōne. Opposita nata sunt fieri circa idē. lz volūtariū ꝛ inuolūtariū sunt opposita. lz pena est affectio inuolūtaria sicut dicit Aug. in li. de li. ar. q sicut culpa q est affectio volūtaria respicit volūtatē tanq3 illud a q̄ est. sic videt q culpa respiciat volūtatē tanq3 illud ī qd est. Itē culpa est meritū pene. lz meritū respectu ꝑmij. ꝛ hz rōnem ordis ꝛ hz rōnem dispositōis. si q dispositio ꝛ illud ad q̄d disponit sunt in eodē. ꝛ culpa vt in rōne culpe est potius respicit volūtatē q̄ ꝛ pena. Sz ↄ. q̄ttuor vt dicit Beda inflicta sunt nobis ꝓ petō. scz igrantia. malicia. infirmitas. ↄcupiscentia. lz qd infligit ꝓ petō est pena. q igrantia est pena. lz ↄstat q ignorātia nō respicit volūtatē lz rōnem. q ꝛc. Itē duplex est pena in futuro. videlicet pena dāni ꝛ pena sensus. lz pena dāni q̄ est ī carentia visionis di nō tm̄ respicit volūtatē imo mltomagis respicit rōnem. pena vo sensus q̄ est in ↄcrematiōe ignis multomagꝰ respicit ꝑtē sensibilē ꝛ ↄiūctū q3 respiciat volūtatē rōnalē. cū sentire sit passio ↄiuncti. q videtur q pena ꝑncipaliꝰ respiciat alias potētias q̄ q3 volūtatē. Itē si pena respicit volūtatē. aut h q2 est fm volūtatē. aut q2 est ↄ volūtatē. Si q2 fm volūtatem. q nemo punitet nisi q̄ vellet. qd plane falsum est. Si q2 ↄtra volūtatē. q tū vir iustꝰ volūtarie sustinean oēs penas. ꝛ maxime xp̄s. nulli viro iusto nec etiā xp̄o pena esset aliq̄ passio. qd manifeste falsum est. Itē si pena respiceret volūtatē tanq3 subiectū ꝑpriū. q sicut nemo ꝑt peccare q̄ hz vsum volūtaris. sic nemo posset puniri nisi q̄ volūtatis vsum haberet. lz h est plane falsum. nam puuli puniunt ꝓ petis gentū. ꝛ multa etiā tormēta patiunt nō solū in habitu. verū etiā in actu. q ꝛc.

49 Rꝰ. dōm q pena rōne pene duo noīat. vz3 nocumētū nature. ꝛ instrumētū diuine iustitie. vnū tanq3 materiale. reliquū tanq3 formale. Vn̄ pena ꝛ est vitio. ꝛ est etiā passio. Cū q pena compat ad aliq̄d. h pōt eē aut inq̄tū vitio. aut inq̄tū passio. Si inq̄tū vitio. sic ꝓprie habet cōpari ad ipam volūtatē. de ei nō vlciscit de se manu. vel pede. vel aliq̄ potētia sensitiua. lz de volūtate deliberatiua. de q̄ vlciscit deꝰ nō solū affligēdo ipaz in se. lz etiā affligendo eā in ceteris mēbris corꝑis. in q̄bꝰ ipa cupiebat delectari. Si aūt cōpet pena ad aliq̄d inq̄tū est passio. sic dōm est q cū nō q̄cūq3 passio pena sit fm cōpletā rōnez pene. lz passio ledēs. passio affligēs. passio displicēs. sic pena fm q plene tenet rōnē pene. scz pena q̄ facit hominē recte miserū. adhuc respicit volūtatē rōne sui complemēti. Nemo eī plene miser est sic dicit Augu. ex h q patit solū. lz ex h q patit. ꝛ scit se pati. ꝛ nō vult se pati. Scdm aūt q passio tenet semiplenā rōnē pene. put dr passio ledēs vel affligēs in eo in q̄ n est nata eē q̄tū ē de ꝑma ↄditōe nature. sic nō tm̄ respicit volūtatē. lz etiam oēs potētias aīe. ꝛ oīa mēbra corꝑis. nō eīm respicit illa sine volūtate. q2 in nullo ꝑt eē pena. nisi in q̄ est rōnalis volūtas. Vn̄ bruta q̄uis patiant nō eīm puniunt. Sic igit pz q pena ꝛ inq̄tū est vitio. ꝛ inq̄tū est passio plene tenēs rōnē pene. directe respicit ipam volūtatē. ita q ꝓpriū est ipius volūtatis puniri. Vn̄ ↄcedēde sūt rōnes q̄ h ondunt. Inq̄tū eīm est passio ledēs vel affligēs hz respicere alias potētias. ꝛ etiam corꝑis organa. Et fm h patz rnsio ad rōnes q̄ ad oppositū inducuntur.

50 Ad illud eīm qd obijcit de igrantia ꝛ pena dāni ꝛ sensus patz rnsio. Nā etsi igrantia dicat ꝑuationē alicuiꝰ boni qd respiciat cognitiuā. ꝛ silr pena dāni. ꝛ silr pena sensus ꝑuationē delectatōis ꝛ q̄etis ꝑtis sensitiue. totū h tn̄ deꝰ ordinat ad iudicandū ꝛ vlciscendū se de volūtate. ipa eīm est q̄ directe aduersat diuine iustitie. dū ꝓpter se iniusticiā. ꝛ ideo ordo diuine iusticie puniēs di

fecte respicit illius deordinatõis remotõem. ipsa etiã so la fuit q̃ sibi se p̄ncipiũ posuit ⁊ deũ derelinquẽdo con/ tempsit dũ peccauit. ⁊ iõ debet p penaꝝ multitudinẽ in seruitutẽ redigi. vt q̃ dehonorauit deũ volũtarie cõtẽ nendo. honoret ipm̃ voluntarie supplicia patiendo.

Distinctio. xlij. Descẽdit ad spẽales differẽtias peccati in cõmuni.

Um aũt volũtas mala ⁊ opatio ⁊c. Supra ostẽ dit magister qualiter peccatũ oriũ habeat a vo luntate in generali. in hac vero pte descendit ma gister ad differẽtias peccati. Diuidit aũt ps ista in du/ as ptes. In quaꝝ p̄ma descendit magister ad differen/ tias peccati cões. In secũda vero descendit ad vnũ pec catum speciale qd̃ est inter cetera peccatoꝝ genera ma/ gis graue ⁊ abominabile. infra di. xliij. Est preterea q̃d/ dã peccati gen⁹ ⁊c. Prima ps que spectat ad p̄sentẽ di/ stinctionẽ tres habet ptes. qm̃ differẽtia peccati ad pec catum põt attendi tripliciter. aut q̃tũ ad actũ. aut q̃tũ ad reatũ. aut q̃tũ ad peccandi modũ. In p̄ma g̃ inq̃rit magister differẽtiã inter peccatu opis ⁊ volũtatis. In secũda inq̃rit differẽtiã ex pte reatus. q̃ est inter genus peccati originalis ⁊ actualis. venialis ⁊ mortalis. ibi. Preterea queri solet ⁊c. In tertia vero subiũgit diuer/

sos modos peccãdi. siue diuersa genera peccatoꝝ per modũ narrationis. ibi. Modi aũt peccatoꝝ varias ⁊c. Prima ps diuidit̃ i duas. In quaꝝ p̄ma magister mo/ uet questionẽ ⁊ determinat fm̃ duplicẽ opiniones. In scd̃a vero ponit ⁊ rñdet obiectionib⁹ que ipugnare vi/ dent̃ opinionẽ magis pbabilẽ. ibi. Quia cum cõster ⁊c. Silr scd̃a ps in qua inq̃rit differẽtias peccatoꝝ q̃tum ad reatũ duas h3. In p̄ma q̃ritur q̃liter reat⁹ possit ma nere peccato abeũte. in qua accipit̃ differẽtia actualis peccati ⁊ originalis. q: actuale trãsit actu ⁊ remanet re/ atu. originale aũt ecõuerso. In scd̃a vero oñdit q̃ reatus multiplr̃ accipit̃ in scriptura. vicz p obligatõe pene eter/ ne. ⁊ pene tp̃alis. ex q̃ accipit̃ differẽtia mortalis pecca ti ⁊ venialis. ibi. reat⁹ in scriptura multiplr̃ accipit̃. Si/ militer tertia ps duas h3 ptes. In quaꝝ p̄ma tãgit ma/ gister q̃nq3 modos diuidẽdi pctã õfucios in scriptura. In scd̃a vero remouet dubitationẽ q̃ oriũ h3 ex vna il/ larum diuisionũ. ibi. Ex supbia tñ oĩs malo oriunt̃ ⁊c.

Inquirit differẽtiã int̃ pctã opis ⁊ volũtatis. et determinat fm̃ duplicem opiniõem. a

Di. XLII

Um autem volũtas mala et opatio sint pctm̃. queri solet vtrũ in eodẽ hoĩe et circa eandẽ rez hec duo vnũ sint pctm̃ vl̃ diuersa: vt si q̃s volũtate furat̃ volũtatẽ habuit malã q̃ pctm̃ ẽ. ⁊ actũ malũ q̃ itẽ pctm̃ ẽ. Hec aũt duo diuersa sunt scz actio ⁊ volũ tas. Sz nũquid diuersa sũt pctã an vnũ. Quidã dicũt vnũ eẽ pctm̃. alij vo dicũt diuersa eẽ pctã.

Ponit et rñdet obiectõib⁹ q̃ impugnare viden tur opinionem magis probabilem. b

Prima ob lectio.

Quia cũ constet hec duo eẽ diuersa. aut diuersa duo pctã dicunt̃. aut duo diuersa nõ pctã. Quib⁹ alij rñdent. hec duo diuersa eẽ pctã nõ plura. Nõ eñi plura pctã sũt. sz pctm̃ vnũ. q: vna p̄uaricatio vel inobediẽtia in vtroq3 admittit̃. siue q̃s vult. siue q̃s agit. ⁊ vnus ẽ ibi cõtempt⁹. sz minor cũ in volũtate solũ pctm̃ cõtinet̃. maior vo cũ volũtati etiã opatio ꝯddit̃ et ideo maius fit pctm̃. sed non plura. cum voluntas operi mancipatur.

R⁹.

Scd̃a oble ctio.

Sed adhuc eisdẽ obycit̃. Si vnũ tñ illa duo pctã sunt. cum quis voluntate mala prius concepta deinde opus patrauerit. nõ pro aliquo reus est nisi pro quo ante opus reus erat. cũ adhuc in so/ la voluntate pctm̃ consistebat. Nullus eñi reus est eterne mortis nisi pro peccato. sed peccatum aliud non est admissum actione q̃ prius admissũ erat voluntate. Non ergo pro aliquo alio iste fit damnabilis actu peccando. q̃ ante fuerat cũ so/ la voluntate delinquebat. Ad hoc etiam et illi re spondent dicentes. propter peccatum quidẽ tm̃

R⁹.

illum furem reum constitui. q̃uis eius voluntas et actio vnum sint peccatum. pro alio tamen re⁹ factus est actu peccando q̃ prius erat sola volun tate delinquendo. quia pro actu qui est aliud q̃ voluntas licet non aliud peccatum.

Tertia ob lectio.

Itẽ adhuc q̃stioni instãt dicẽtes. Hec duo iõ diuersa esse peccata. quia diuersorum legis man datorum preuaricationes sunt. Alio eñi manda to legis prohibetur actio furti scilicet. nõ furabe ris. alio furandi voluntas scilicet non cõcupisces rem proximi tui. Cum aũt hec duo diuersa man data sint quibus illa duo prohibentur. patet illa duo diuersos esse preuaricatões. diuersa eẽ pec cata. Ad quod etiam illi dicũt diuersa quidez eẽ mandata quib⁹ illa duo distinctim prohibentur. vt Aug. docet super exodi. Uerumtamẽ in illis non obseruatis. vna tantum preuaricatõ incur/ ritur. vnumq3 contrahitur peccatuz. licet duo di/ uersa illis prohibeantur. Sicut ecõuerso duo sũt mandata charitatis quib⁹ duo precipiuntur di/ ligi. vna tamen in eis nob̃ ꝯmendat̃ charitas.

R⁹.

Querit qualiter reatus possit manere pecca to abeunte. et inde accipitur dr̃ia originalis et a/ ctualis peccati. quia actuale transit actu et rema net reatu. originale ecõuerso. c

Preterea queri solet. cum ab aliquo ppetrato voluntate peccato. voluntas id agendi et actio transierit. nondum tamen vera habita peniten tia. vtrum illud peccatuz vsquequo peniteat sit in eo. Quod non esse videtur. quia volũtas illa q̃ pus fuit nõ ẽ neq3 actio. q: neq3 vult illõ vl̃ agit qd̃ añ voluit ⁊ egit. Sed nõ est ignorandum pec-

a Nec vnqȝ est ꝛc. Innuit mgr̄ ꝙ peccm̄ interdū ē i ali ꝙ reatu. postqȝ trāsit actu. Cōtra vr hoc eē falsuȝ Aut eīm reatus siue obligatio pcti fūdat̄ sup actū pcti. aut i sup pronitatē. aut sup deformitatē. Si sup actuȝ. ergo trāseūte actu necē ē ipm̄ trāsire. ergo nō manet pctm̄ ꝙtū ad reatū post ꝙ transit ꝙtuȝ ad actū. Si sup pronitatē. ergo cū pronitas remācat i hoīe p⁹ gr̄e susceptōȝ vr̄ ꝙ reat⁹ remāeat p⁹ pctm̄. etiā p⁹ gr̄am susceptā. qḋ ē plane falsū Si sup deformitatē. et illa dicit ꝑuatōȝ ꝛ ꝑuatio nihil ē. ergo fundat̄ reat⁹ pcti super nihil. ergo pro nihilo oblit gat̄ hō ad penā. ergo si nihil est plus i pctō nisi ista tria. n̄ videtur ꝙ peccatuȝ possit remāere reatu et trāsire actu. Querit̄ ḡ sup quid fundetur reat⁹ siue obligatō ad penā.

R⁹. Dōm ꝙ sm̄ ꝙ tria sūt i pctō. s. actus peccādi. ꝛ habit⁹ ꝓnitatis. siue macula pcti. et tertio defect⁹ siue bōi ꝑuatio. ꝙ deformitas dr̄. scd̄m hec triplex fuit mod⁹ dicendi.

ds. lxxix. Quidā enim dixerūt ꝙ reat⁹ pcti fundat̄ sup actū. nec tm̄ sequit̄ ꝙ reat⁹ trāseat cū actu ꝓ eo ꝙ ꝓ actu ꝑterito pōt hō manere obligat⁹ ad penā futurā. Cū eīm qs ex prauitate actōis sue reus pene efficit̄ et si act⁹ ille ptrāseat. reat⁹ siue obligatio nō ptrāsit. sicut pȝ in latrone. vel i eo ꝙ aliqḋ facin⁹ ꝑpetrauit. Sȝ huic mō obuiat ptās absolutōis a reatu. si eīm reat⁹ fūdat̄ sup actū ꝑteritū. cū actuȝ ꝑteritū necē sit eē ꝑteritū. cū ē reus. nō pōt eē nō reus qḋ manifeste falsum ē. Ali⁹ mod⁹ dicendi fuit ꝙ reat⁹ fundat̄ sup ꝓnitatē. que ꝙdeȝ ꝓnitas dr̄ eē macula pcti. et illa macula ē ꝙsi ꝙdā dispositio reddēs aīam cremabilē. et rōe amotōis ill⁹ macule dicimur lauari in sanguie xp̄i a pctis nr̄is Sed huic mō dicendi obuiat possibilitas amotōis ill⁹ ꝓnitatis absqȝ infusiōe gr̄e. sic pȝ qn̄ de auaro fit ꝓdig⁹. aufert̄ ab eo ꝓnitas ad auariciā. si ḡ reat⁹ fundaret̄ sup illā ꝓnitatē. cū aliqs de auaro fieret ꝓdig⁹. absqȝ gr̄a eēt a reatu pcti absolut⁹. qḋ plane falsum ē. Terci⁹ mod⁹ dicendi ē ꝙ reat⁹ fundat̄ sup deformitatē. deformitas āt nō tm̄ dic̄ boni ꝑuatōȝ. sȝ etiā debitū būdi. ꝛ qr pctōr deo iusticiā ꝛ honorē. ꝛ dn̄ illis ꝑuat̄. ꝑ pctm̄ deformat̄ ex hoc obligat̄ ad sustinendā penā qr eīm debitor erat ꝛ nō poterat soluere i opib⁹. necē erat vt ꝯsolueret i passiōib⁹. sȝ huic mō dicēdi obuiat reat⁹ mltiplicitas Quot eīm pctā homo actualiter ꝑpetrauit. tot pcis reus erit ex mult̄ āt pec cat̄ eiusdē spēi vna resultat in aīa deformitas Preterea carētia bōi in hoīe obligat ad carētiaȝ sūmi bōi. nō ad passiōȝ supplicij sic pȝ i origiali pctō. qr remota deformitate per gr̄aȝ. ad hoc remanet obligatio ad penā Et pꝛeterea dici pōt ꝙ reat⁹ siue obligatō ad penā ē duplex. ꝙdā. s. respectu pene et̄ne. ꝛ ꝙdā respectū pene tpal̄. Obligatō vō respectū pene tpalis n̄ sp̄ requirit culpā ꝑn̄teȝ. sȝ sufficit ad illā obligatōȝ ꝙ pcā fuerit ꝑterita. ꝛ ꝙ subsecuta fuerit pn̄ia emēda Obligatō āt ad pēaȝ eternā fundat̄ sup illā culpā. culpa āt ꝓprie loꝙndo n̄ē ipsa ꝓnitas. sȝ ipsa deordinatio siue ꝙ ē ī actu siue ꝙ ē ī aīa Deordinatio autē in actu cōsistebat ex conuersione ꝛ auersione. ꝛ sm̄ hanc duplicem comꝑatōnem anima deordinat̄ cū peccat. ꝛ deordinatō i aīa rōe auersiōis dr̄ deformitas. rōe vō ꝯuersiōis dr̄ macula. Dico ḡ ꝙ reat⁹ pene eterne fūdat̄ sup pctm̄. ꝛ inꝙtū ē deformitas. ꝛ inꝙtū ē macula. sȝ dr̄ter. qr rōe auersiōe dign⁹ ē supplicō. fūdat̄ etiā reat⁹ sup maculā et deformitatē ꝙ ē in aīa ꝑ cōꝑatōȝ ad actū. ꝑ quē illa macula vel deformitas ē introducta. ꝛ iō plurificant̄ reatus sm̄ ꝙ plurificat̄ pctā ꝯmissa. Et ꝑ hoc pȝ rn̄sio ad obiecta. Nō dico ꝙ reat⁹ pene eterne n̄ simplicit̄ fūdat̄ sup maculā sm̄ ꝙ dr̄ ꝓnitas vel positio aliq. sȝ poti⁹ sm̄ ꝙ dr̄ deordinatō ꝛ ꝑuatio. Dico etiā ꝙ n̄ fūdat̄ sup deformitatē solū rōe ꝑuatōnis. sed etiā rōe debiti. nec solū rōe auersiōis sȝ etiā ꝯuersionis nec solū sup pctm̄ sm̄ ꝙ ē deformitas sȝ sm̄ ꝙ ē macula et hoc ē ꝙ dic mgr̄ i lr̄a. Reatu remāet pctm̄ i hoīe. cuȝ ꝑ eo siue trāsierit siue assit mēs hoīs polluta ē ꝛ corrupta ꝙusqȝ hō supplicijs obligat⁹. ꝑpetuis. ꝛ loquit̄ hic mgr̄ (sic pȝ) d̄ reatu pene et̄ne n̄ tpal̄ reat⁹ eī pene tpal hn̄ fūdat̄ sr̄ illō qḋ ꝓmisit. b Modi āt pctōꝝ varias ꝛc.

catū duob⁹ mōis dici eē in aliꝙ ꝛ trāsire. s. actu ꝛ reatu. Actu ē in aliꝙ dū ipm̄ pctm̄ ē vt actio l' volūtas i peccāte Reatu vō cū ꝑ eo siue trāsierit siue assit mēs hoīs polluta ē ꝛ corrupta. totusqȝ hō supplicijs obligat⁹ ꝑpetuis. a Nec vnqȝ ē i aliꝙ pctm̄ actu ꝑter origiale qn̄ sit etiā reatu. sȝ ē reatu iterdū postqȝ trāsit actu

Ostendit ꝙ reat⁹ mltipliciter accipit̄ i scptura. exꝙ accipitur dr̄ia mortalis pcti ꝛ venial̄. d

Reat⁹ i scptura mltipli̇r accipit̄ s. ꝓ culpa. ꝓ pena. ꝓ obligatōe pene tpal' vl' eterne. Si eī mortale ē. obligat nos pene eterne Si veniale obligat nos pene tpali. Duo eī sūt genera pctōꝝ. mortaliū. s. ꝛ venialiū. mortale ē ꝑ qḋ hō mortē eternā meret̄. Crimē eī (vt ait aug.) ē qḋ ē dignū accusatōe ꝛ dānatōe. Veniale ē qḋ hoīeȝ vsqȝ i reatū ꝑpetue mortis nō grauat. verūtn̄ pēaȝ meret̄. s; facile indulgetur.

Tāgit qnqȝ cōsuetos modos diuidendi peccata. e

b Modi āt pctōꝝ varias i scptura hn̄t distictōes. iꝙ dr̄ pctm̄ duob⁹ mōis cōmitti. s. cupiditate ꝛ tiore vt aug. tradit sup illū locū ps. Incēsa igni ꝛ suffossa. his ei duob⁹ mōis dic̄ oia pctā mortalia icludi. Et incēsa ea dicit ꝙ ex cupiditate male icendēte orunt̄ Suffossa vō ꝙ ex tiore male hūiliāte ꝓueniūt. qḋ ē qn̄ ꝙ ꝯcupit nō cupiēda. vl' timet n̄ timēda. alibi vō dicit̄ pctm̄ fieri trib⁹ mōis. s. cogitatu. vbo. ꝛ ope Vn̄ hiero. sr̄ Ezech. Tria generalia dlicta sūt qb⁹ hūanū subiacet gen⁹. aut ei cogitatōe aut s̄mōe. aut ope peccam⁹. his aliqn̄ etiā addit̄ terti⁹ mod⁹. s. cōsuetudīs qḋ i ꝙdriduano lazaro significatū ē Dicit̄ ꝙ hō peccare i deū. i se ꝛ i ꝓximū. In deum cū d̄ deo male sētit. vt heretic⁹. vl' ꝙ dei sūt vsurpare ꝑsūit idigne ꝑticipādo sacramētis. vl' qn̄ nomē dī peierādo cōtēptibile fac̄. In ꝓximū peccat. cū ꝓximū iniuste ledit. In se vō cū sibi et nō alij nocet. Variā ꝙ appellatōȝ hȝ Dr̄ eīm etiā pctm̄ delictū. Et dlictū fortasse ē. vt ait aug. i q̄stio. leuitici. declinare a bono. pctm̄ ē facere malū. Aliḋ ē ei declinare a bono. aliḋ ē facere malū Pctm̄ ḡ ē ꝑpetratō mali. dlictū desertio boni. qḋ ꝛ ipȝ ostēdit nomē. Quid ei aliud sonat delictum nisi derelictū. Et quid dereliquit. quid derelinꝙt.

Dr̄ dlictū ꝛ pctm̄

ptur o habere distinctiones. Contra videt q no solumo va/ rias beant imo etia infinitas. q sicut vult phs. bonuz est vno mo malu aut multipharia. Et ipe etia dyo dic q malu est infinitu. g videt q in scriptura no possit habere distinctiones determinatas. Juxta h qrit de numero z sufficientia haz distinctionu qs mgr ponit in lra. Uidetur eni q aliq inconuenienter assignent. tu oe peccatu sit in volutate ex libidine mota. male distinguit pecm i pecm qd est ex amore. z qd e ex timore. Jte cum oe pecm sit in cogitatoe z volutate. male distinguit pecm p pecm cogitatoe. vbo z ope. Jte tu oe pecm sit i deu male distiguit pecm p istas drias i deu in se. in pximu. Jte tu in oi pecto sit defect alicui circustantie oe pecm vr esse omissio. g male distinguit p comissum z omissuz. Postremo videt cu ois pcti initiuz sit supbia. q male distinguat pecm p septe capitalia.

quid nisi bonu. Uel delictu est qd ignoranter fit. pecm qd scienter comittit. Indifferenter tn et pecm noie delicti. z delictuz nomine peccati appellat.

c Septe sunt vicia capitalia. Propterea sciedu est septe esse vicia capitalia vel pncipalia vt Grego. sup Exodi ait. scz inane gloria. iram. inuidia. acidia vel tristicia. auaricia. castrimargia. luxuriam. Que vt ait Joha. Cris. significata sunt in septe populis qui terra promissionis israeli promissam tenebant. De his quasi septem fontibus cuncte animaru mortifere corruptele emanat. Et dicuntur hec capitalia. quia ex eis oriuntur omnia mala. Nullum enim malum est quod etiam non ab aliquo horum originem trahat.

4 R. dom. q mgr in hac pte septe inuit divisiões peccati sm septeplice ei copatione. Pmo nanq pecm copatur ad cam suam ex q hz oriri. z sic est illa divisio peti in actuale z originale. Scdo vo copat ad pena ad qua terminat. z sic e illa divisio peti i mortale z veniale. Has duas drias mgr pmisit sup. Tertio pecm copari hz ad motiuu. z h qde vel e ad bonu assequedu vel ad malum fugiendu. z sic est tertia divisio qua mgr ponit in pecm ex amore z pecm ex timore. Quarto pecm copari hz ad actu substratu. z sic est qrta divisio peti in pecm cogitationis. vbi. z opis. sm triplice potetia. scz affectiua interpretatiua. z opatiua. cogitatio em p affectoe ibi accipitur. Quito copat pecm ad psona qua offendit. z sic e qnta divisio peti. in deu. z in se. z i pximu. Sexto copatur pecm ad mandatu cui opponit. z sic est illa divisio. in delictum z comissum. q delictu est p ceptu affirmatiuu. z comissum q delictu est p ceptu affirmatiuu. z comissum p negatiuu. Septimo copat ad vicia q ex ipo oriuntur. z sic e illa divisio peti in septe drias capitaliuz. Et sic mgr ponit ibi septe divisiões sm septe peti copationes. Quis tn alie divisiones repiant. ad aliqua haz tn reduci pnt. p eo q sumunt sm aliqua istaz copationu. Sic illa divisio q beat Jo. i cano. sua dividit pecm in supbia vite. z cpu piscetia oculoz. z cpu piscetia carnis reducit ad illaz q est ex pte motiui. Silr z illa divisio q Jsid. dividit pecm in pecm qd est ex malicia. ex infirmitate z ignorantia. Silr illa divisio q Greg. dividit in peccata carnalia z spualia. qua sumit ex illo verbo apli. ij. Cor. vij. Mudem nos ab oi inqnamento carnis z spiritus. reducit ad illa q pecm dividit p copatione ad actu substratos. z sic pz sufficientia numeri. z ordo istaz divisionu. Ad illud g qd obr q malu est infinitis mo

5 dis. dom q z si h vez sit ex pte ipi mali. z etia p copationes qs hz ad pticularia bona. z ad pticulares psonas verum rone boni sibi oppositi. z rone copationu generalium modis finitis quibus varijs hz distingui. Ad illud qd obr q divisiões ille q h assignat no recte assumut. maxime. q i illis trib pmis divisioib pmu membru generale e ad oe pecm. dom q in illis trib divisioib pmu membru accipiedu e cu pcisioe vt sit sesus qd pecm aliqd est ex amore im olud ex amore piter et timore. Sic z in alijs duobus. Ul dic q dividit peccatu penes motiuu z actu. z obiectu pui hic accipit ppe z imediate.

7 Jllo ho qd obr ct illa divisione q est in delictuz z comissuz non valet. q no qcu q omissio cuius q bone circusta tie e delictu. s3 illa q est omissio act debiti. Ad vli/

8 mu dom. q supbia dr dupl. vno mo put ois contempt z erectio metis noie supbie ptinet. z sic e initiu ois peccati. In oi em peto ho supbit z se erigit p deu. Alio mo dicit supbia appetit dignitatis z honoris. z h mo e spe ciale pecm distinctu ab alijs petis. c Septe e e vicia capitalia vl pncipalia. Contra. q sup illud puer. vi. Sex sunt q odit de glo. sex capitalia vicia enumerat q in copatoe septimi minora sunt. z ista no ptinent sub illis. g videt e e. xiij. Jte Jsid. sup deut. enumerat octo capitalia. scz castrimargia. fornicatione. phylargiria. tristicia. ira. cenodoxia. accidia. supbia. z ita vr vel q ista divisio sit diminuta vel alia supflua. Jte cu vicia opponant virtutib. z nos habeam habit virtutu donoru z beatitudinu. vr q deberet e e capitalia vicia saltem xxj. Jte tu virt het sibi viciu oppositu pes supabudatia z defectu. vr q sm numez habituu bonoz dni duplicari habit capitaliu viciozu vt sint. xlij. Juxta h etiam qrit tu habeam capitale viciu penes gen tact z gustus. vt luxuria z gula. q re no habem pencs alios sensus. Querit etia p quato dicat aliqd capitale pecm. et de numero isti divisionis z sufficientia. R. dom. q

9 capitale viciu dupl r pot dici. aut q pcipuu z magnuz est in genere vicioso. aut q caput e z pncipiu alioru. Primo mo accipit in glo. puerb. vj. vbi vocant illa vicia capitalia. q mag sut. z h o digni est mag pena. Secudo mo hoc dr viciu capitale qd e ro pncipiu adi multa peta. Un Greg. cunctis capitali peto assigt filias. Peccatu em hoc ipo ponit e e caput z pncipiu alteri q eius motiuu adeo cadit in aie appetitu. q pt pstare somitu z motiu adeo vt ex ipo psurgat qdam peti corp qda mo methaphoricu ptines varietate z amoz z membroz. filioru z filiaz. Et hinc e q infidelitas q opponit fidei no

10 potuit e e capitale pecm. q error no cadit pmo in aie appetitu. silr nec pdigalitas q est opposita auaricie. Jnanis aut glia vno mo est capitale viciu. alio mo est filia.

11 Na put inanis glia dic appe. tu dignitatis z excellentie. sic e ide cu supbia. z est capitale vicium. z sic accipit mgr in lra. q ani directe mouet ad excellentia z dignitate appetenda. Prout inanis glia dr appetit laudis sic est filia. q no desiderat laus humana nisi ppter excelle/

tiā· Et sic p3 q̄ nō ē ɔtrouersia inter istā assignationē τ illā Jsid· Jsidor⁹ aūt accipit senodoxiā siue inanē gloriā p supbia pp̄e dicta· τ vltimo sup addit supbiā septē capi/talib⁹ q̄si oīm viciorꝝ reginā· Sufficientia aūt capitaliū

12 τ numer⁹ multipliciter pōt accipi· Vno mō sic· Cū peccatū capitale sit corruptio siue pnitas respectu ei⁹ ad qd̄ natu/ra pna ē ex cor/ruptiōe pmaris· multiplicari h3 sicut multiplica/ri h3 illa pnitas· Pronitas aūt il/la pt multiplica/ri ex pte obiecti sic· q2 aut atten/dit q̄ntū ad ap/petitū apparen/tis boni· aut q̄n/tū ad fugā appa/rentis mali· Si pmo mō· aut re/spectu boni in/terioris τ sic est supbia· aut exte/rioris τ sic est a/uaricia· aut in/ferioris p̄ut spe/ctat ad ɔseruati/onē ppie car/nis τ sic ē gula· aut ɔseruatiōē3 speciei τ sic ē lu/xuria· Si respe/ctu apparentis mali· h pōt tripliciť eē· aut mali interioris τ sic est inui/dia· aut exterioris τ sic ē ira· aut inferioris τ sic est acci/dia q̄ refugit malū carnis· Sz iste mod⁹ sumēdi nō vi/deť vsqꝫquaqꝫ ɔueniēs· Oīs eñi pnitas directe ē respe/ctu apparētis boni· Et iō est ali⁹ mod⁹ multiplicādi hāc pnitatē fm diuersitatē viciorꝝ aīe. Qm̄ pnitas aut at/tendiť in ipa volūtate rōnali fm se· aut p ɔiunctōe3 ad sensibilem aut per conunctionem ad vegetabile3· Si fm se sic potest esse tripliciter· aut in comparatione ad deum τ sic est supbia· aut ad primū τ sic ē inuidia· aut ad seipm̄ τ sic est accidia· Si p ɔiunctionē ad sensibilē sic pōt eē duplr fm q2 duplex est motiua sensibilis· sc3 ɔcupiscibilis τ irascibilis· si p ɔiunctionē ad ɔcupisci/bilē sic est auaricia· si ad irascibilē sic est ira· si attendať p ɔiunctionē cū vegetabili· sic pōt eē duplr· aut q̄ntū ad generatiuā τ sic est luxuria· aut q̄ntū ad nutritiuā et sic est gula· Quātū ad augmētatiuā nulla est· q2 illa est pure naturalis· Sz q2 ira ira ē spūale pctm̄ sicut inui/dia τ accidia· adhuc vi q2 ille mod⁹ assignādi aliquā ha/beat incōuenientiā· Propterea tertio mō pōt dici q2 p/nitas ad aliqd̄ apparēs bonū· aut ē respectu boni qd̄ re/spicit spm̄ fm se· aut respectu boni qd̄ respič spm̄ i car/ne· Si respectu boni qd̄ respicit spm̄ fm se· h pōt eē q̄/druplicter· fm q̄ttuor ɔditiōes boni ad q̄s pnus ē ap/petitus nr̄· Appetit eñi q̄s bonū sub rōne dignitatis et h p supbiā· sub rōne pp̄etatis τ sic est inuidia· sub rōne seueritatis τ sic est ira· sub rōne q̄etis τ sic ē accidia· Si

Q̄ supbia e radix oīm malorꝝ.

De quattuor spēb⁹ sup/bie.

Q̄ cupidi/tas ē radix oīum malorꝝ

Remouet dubitatōz q̄ ortū h3 ex vna illarꝝ diuisionū· f

Ex supbia eñi oīa mala oriūť τ hec τ alia· q2 vt ait Greg· Ra/dix cūcti mali est superbia· de q̄ D dicitur· Initiū oīs peccati ē su/perbia· q̄ est amor ppe excel/lentie· Cui⁹ q̄ttuor sunt spēs vt Greg⁹· ait· Prima est cū bonu3 qd̄ habet q̄s sibi attribuit· Se/cunda cū credit a deo esse datū sed tn̄ pro suis meritis· Tertia cū se iactat habere qd̄ nō hab3· Quarta cū ceteris despectis sin/gulariter vult videri· Merito ḡ radix oīs mali diciť superbia· Huic aūt videť obuiare quod aplūs ait· Radix oīm malorꝝ ē cupiditas· q2 si radix oīm malo/rum est cupiditas· ergo supbie quō ergo supbia radix est τ ini/tium oīs peccati·

Quō q̄libet horꝝ sc3 super/bia τ cupiditas dicať radix oīm malorum·

Sed vtrūqꝫ recte dictū esse

no sic hec pnitas respectu boni qd̄ respicit spm̄ in car/ne· h est tripliciter fm triplicē ɔditionē sub q̄ spūs car/nalis bonū appetit· Aut eñi appetit bonū sub rōne suffi/cientis τ sic est auaricia· aut sub rōne demulcētis τ sic est luxuria· aut sub rōne reficientis τ sic est gula· Ex his pz sufficientia τ nu/mer⁹ viciorꝝ ca/pitaliū· Jtē cū

13 accipiuť p o·t·o situ3 ad virtutes· nec ad dōa· nec ad beatitudiēs sz fm pnitates respicientes ɔdi/tiones boni ap/parētis· Patet etia3 q̄re pctes alios sensus nō habem⁹ capita/lia vicia sic pe/nes gustu3 τ ta/ctum· q2 in hys regnat pnitas amplior q3 i ali/is sensib⁹· Vn̄ si delectatiōes q̄ fiunť in alijs sen/sibus· ad has re/ducunť· vtpote si aliquis velit aspicere mulie/rem pulcrā vt i ea delecteť τ cō/cupiscat· reduci/tur talis delecta/tio ad luxuriam Silr̄ si q̄s velit aspicere pulcrū equū vel librū vt eū h3m habeat talis de/lectatio reducitur ad auariciam. Sicut enim appeti/tus spiritus fm se quodāmodo q̄erať si habeat bonū ex/cellēs cū pp̄ietate· τ securitate· τ q̄ete· Sic appetit⁹ car/nalis q̄erať cū h3 bonū sufficiēs· demulcēs· τ reficiens nec acq̄rit nisi pp̄ter h tria· D Initiū oīs peccati ē supbia· Cōtra· q2 diē Cris· sup illud ps· A facie insipi/entie· Oīs peccati initiū insipientia est· sz cū nō possint esse plura eiusdē initia pma τ pncipalia· videť q2 supbia nō sit initiū oīs peccati· Jtē obī fm q2 mgr̄ obijcit in lra· j· Thi· vltimo· Radix oīm malorꝝ ē cupiditas· Si tu dicas q2 hec duo sunt radices peccatorꝝ fm diuersa3 cōgatiōne· q̄riť tūc de diuersitate radicū· τ qd̄ intelligā/tur noīe radicis· τ q̄ dr̄ia sit inter capitale viciū τ radi/cem· Jtē q̄ dr̄ia sit inter initiū τ radicem. R⁹· dōm q2

14 differt dicere initiū τ radicē· Nā initiū pp̄e dicit id q̄ inchoat mor⁹· radix vō dicit illud vn̄ trahiť fomētu3 et nutrimētū· τ iō cū pctm̄ trahat fomētū ex pte appetibil̄· τ dicat recessum a deo· hinc ē q2 initiū attendiť ex parte auersionis· τ radix ex pte ɔuersionis pp̄e loquēdo· Et qm̄ auersio est ex rōne ɔtēptus· τ ɔuersio ē ex rōne cupi/ditatis siue libidis· hinc ē q2 supbia pp̄e loquēdo diciť initiū· τ cupiditas dr̄ ē radix· Et qm̄ in oī pctō ē auer/sio τ ɔuersio· hinc ē q2 supbia dr̄ initiū oīm pctōꝝ· τ cu/piditas radix oīm malorꝝ· τ simul pñt stare illa duo· Accipiť tn̄ nome radicis aliq̄n p noīe initij τ ecōuerso Capitale aūt viciū differt a radice in h· q2 sic caput diē

15

pncipale membrū · et membrū cōpletū · et qd est pncipiū alio-
rū quasi ad malū ꝯsensuz · sic capitale viciū noiat pec-
catū cōpletiuū q̄ oīa alia vicia ꝯsumit · radix v̄o dicit ali-
qd subuisiom incōpletōe · et iō ꝓpe loqndo radix nō noi-
nat gen⁹ peti determinatū · sz pnitatē libidis q̄ ꝯcurrit ad
16 oē peccm̄ · Uñ notādū q̄ radix accipit aliqñ generalis-
sime · aliqñ generalit⁹ · aliqñ etiam⁹ generalit⁹ · Generalis-
sime · vt cū dr libido siue cupiditas ē radix oīm maloꝝ ·
Generalit⁹ v̄o · vt cū dr q̄ duplex ē radix · amor male ac-
17 cendēs · et timor male humilias · Amor eī accipit respe-
ctu boni · et timor respectu mali · Min⁹ v̄o generalit⁹ · vt
cū dr triplex ē radix · scz ꝯcupia carnis · ꝯcupia oculoꝝ

Uo intelligentiā huius ptis sunt tria q̄ determinā-
tur · circa tria incidit hic q̄stio · Primo ē hic q̄stio
de cōparatōe peti opis ad petm̄ voluntatis · Scdo
de ꝯparatōe peti venialis et peti mortalis · Tertio incidit
q̄stio circa mōs diuidendi · petm̄ Circa p̄mū querūt duo
Primo querit vtꝝ petm̄ voluntatis et opis sint duo petā
vel vnū · Scdo vtꝝ vnū addat ad alterum ·

Questio I a

Utrū petm̄ voluntatis et opis sint duo petā vel vnū · Et q̄
sint plura vr · sup illō Rom · j · Repletos homicidiis ·
glosa · Pluraliter dicit homicidiis quia aliud est homi-
cidium voluntatis · et aliud homicidium operis · Si-
cut ē in homicidio q̄ pari rōe in alijs peccatis · Itē multi-
plicato inferiori multiplicat supi⁹ · sz fornicatō exterior
petm̄ ē spāle · voluntas etiā fornicādi petm̄ ē spāle · sed
voluntas fornicādi ē aliud q̄ ipe act⁹ fornicatōis · q̄ si ista
sr diuersa · et sūt petā loqndo formalit⁹ · q̄ sūt diuersa pec-
cata · Itē multiplicato subiecto multiplicat⁹ accidēs
qd ꝯsistit p illō subiectū · sz deformitas cōgat ad actōez
tanq̄ accidēs ad subiectū · q̄ vbi multe sūt actōes defor-
mes · ibi multe deformitates · et vbi multe deformitates
ibi multa petā · et actio interior et exterior sunt diuerse · q̄
sunt in eis diuerse deformitates · q̄ et diuersa petā · Itez
multiplicatō vno oppositoꝝ multiplicat⁹ et reliquū · q̄
petm̄ vnū vni opponit · sz petm̄ repugnat pcepto · cū igit⁹
aliud sit pceptū q̄ phibet act⁹ interior · et aliud q̄ phibetur
act⁹ exterior · q̄ aliud mādatū ē · nō ꝯcupisces · et aliud nō
mechaberis · q̄ vr q̄ sic illa duo sunt pcepta · ita actio ex-
terior et interior sunt duo petā · Itē mag⁹ cōuenit volū-
tas interior cū voluntati interiori · q̄ voluntas interior cū
voluntate exteriori · sz voluntas interior cū alia voluntate
facit duo peccata diuersa · q̄ multo fortius voluntas inte-
rior cū actu exteriori sūt diuersa petā · Sz ꝯ · p se et p ac-
cidēs nō ponūt numeꝝ · sic cū diligo vinū qr dulce · nō
dicor diligere duo · sz vnū · sz actio exterior nō ē nisi ꝓpter
voluntatē interiorē · igit⁹ voluntas interior cū actu exterio-
ri nō ponit numeꝝ · q̄ nō sunt duo petā sz vnū · Itē
actio inchoata nō ponit numeꝝ cū scipa ꝯsūmata · sed
petm̄ inchoat⁹ i voluntate et ꝯsūmat⁹ in ope fm q̄ dr Jac ·
j · Cōcupia cū ꝯcepit parit petm̄ · petm̄ v̄o cū ꝯsūmatū
fuerit generat mortē · q̄ et c · Itē bonū op⁹ nō ponit nu-
meꝝ cū bona voluntate in rōne meriti · Uñ cū aliqs vo-
luntarie bn̄ opat⁹ · nō est ibi duplex meritū · sz vnū · q̄ pari
rōne nec voluntas interior cū ope exteriori ponit nume-
rū in rōne demeriti siue peti · Itē formale in petō fm
q̄ petm̄ ē libido vl potiꝰ ꝯtempt⁹ dei siue auersio · sz cū
qs voluntarie op⁹ nephariū ꝑpetrat · nō sunt duo ꝯtem-
ptus sz vn⁹ · nec due auersiones sz vna · q̄ voluntas interi-
or et act⁹ exterior nō sunt duo petā sz vnū · Itē multis
peccatis multiplex dz infligi pena · siue remuneratoria
siue satisfactoria · sz p petō exteri⁹ cōsummato nō debet
alicui pena multiplex · nec diuerse iponunt⁹ satisfactio-

et supbia vite · q̄ cōparatōe ad triplex bonū · scz ad bonū in-
feri⁹ · exteri⁹ · et interi⁹ · Silr initiū peccati triplex pt acci-
pi fm̄ nosari · aut put dicit recessuz li ar · a lege maiesta- 18
tis · et sic dicit⁹ supbia siue ꝯtēpt⁹ · aut a lege virtutis et sic
est error · aut a lege bonitatis et sic ē insipietia · q̄ est ꝯtra
sapientie · Et sic patet q̄ non est contrarietas quando
dicitur q̄ initiū oīs peti est supbia · et quando dicit⁹ de
errore et insipientia · Pz etiā q̄ nō est ꝯtrietas in h̄ q̄ ali-
qñ dr vna radix · aliqn due · aliqñ tres · Patz etiā diffe-
rentia inteꝝ ipius radicis · et vicij capitalis · Et hec de
generali diuisione peccatorum dicta sufficiant ad pre-
sens ·

ncs sed vna q̄ voluntas interior et actio exterior nō sunt 19
diuersa petā · R⁹ · dō · q̄ duplr ꝯtingit cōpari petm̄
opis exterioris et voluntatis interioris · Uno mō put ista
duo ꝯiuncta sunt et ordinata · ita q̄ vnū est ex altero · et
sic voluntas interior cū actu exteriori nō fac diuersa pec-
cata · p eo q̄ vn⁹ est ibi ꝯtēpt⁹ · et vna auersio · et vna cō-
uersio · voluntas eīm est q̄ ꝯtemnendo ꝯuertit⁹ · dū ad bonū
cōmēdabile ꝯuertit⁹ · nō solū q̄tū ad actū p̄priū · sz etiam
q̄tū ad actū inferioris potētie q̄ ei subiacet · Quia igitur
petm̄ fm q̄ hmōi dicit deordinationē p ꝯtēptū · et auer-
sione a deo · et ꝯuersionē ad creaturā · hinc ē q̄ cū ibi sit
vna deordinatio · pz q̄ petm̄ voluntatis et opis vnū ē lo-
quēdo formalit⁹ · put illa ꝯiuncta sūt · Lz aūt vna sit ibi
rō deordinādi · plura eī sunt ibi deordinata · et iō q̄uis
petm̄ ibi vnū sit formalit⁹ · plura eī sunt ibi materialit⁹ ·
Si aūt cōparent⁹ voluntatē interiorē ad op⁹ exteri⁹ put sūt
separata · ita q̄ vn⁹ peccet voluntate tm̄ · ali⁹ peccet volūta-
te et ope · sic petm̄ voluntatis et opis sūt diuersa petā · nō
solū materialit⁹ · veruētiā formalit⁹ · p eo q̄ act⁹ voluntatis
in q̄ ꝯsistit p̄ma rō deordinādi numerat⁹ in ali⁹ et ali⁹ · h
aūt mō nō q̄rit mgr̄ in lr̄a vtrū voluntas interior et actio
exterior sint diuersa petā · h eī nō est dubiū q̄ diuersis
petis peccat q̄s · si vna vice tm̄ velle malū · alia vice ve-
lit et pficiat · sz de h q̄rit vtrū voluntas interior et actio ex-
terior sit diuersa petā fm q̄ vnū ab alio pcedit · et vnū
alteri ꝯiungit⁹ · et ad h rn̄dendū q̄ q̄uis sint plura opa
culpabilia · et plura deordinata · q̄ tm̄ vna ē rō deordinā-
di · et vn⁹ est ibi act⁹ voluntatis · nec alter ē culpabilis ni-
si ꝓpter illū · vnū ē ibi petm̄ · Et huic mō dōi magis con-
cordat mgr̄ in lr̄a rn̄dens obiectiōib⁹ q̄ fiūt p pte altera ·
q̄ dicebāt illa eē diuersa petā · Et recte fac in h · q̄ q̄uis
aliqd possit dici numerari ex q̄dā i pprietate solūmō ex
pte pncipij materialis · tn̄ ꝓpe loqndo nō numerat⁹ ali-
qd ex pte pncipij materialis · nisi q̄ cū numerato ex p-
te pncipij material⁹ ꝯcurrit numeratio ex pte formal⁹ · si-
cut albedo numerat⁹ in duob⁹ hoīb⁹ albis · nō sic aūt est
in pposito · et iō rōnes q̄ h ondūt scz voluntatē interiorē
et actionē exteriorē eē petm̄ vnū · ꝯcedende sūt · Ad illud 20
qd obr de glo · aut loqtur materialit⁹ · aut loqtur de ho-
micidio interiori et exteriori put distincta sūt ita q̄ vnū 21
alteri nō ꝯtinuat⁹ · Ad illud qd obr q̄ multiplicato i-
feriori multiplicat⁹ suū supi⁹ · dō · q̄ illud verꝝ ē de illo i-
feriori cui suū supi⁹ ē eēntiale · vel od qd suū supi⁹ cōpat⁹
eēntialit⁹ · nō sic aūt est in pposito · q̄ petm̄ et si dicat⁹ de
voluntate et rōne · nō dr pdicatōe eēntiali · sz magis acci-
dētali · Ad illud qd obr q̄ multiplicato subiecto mul- 22
tiplicat⁹ accidēs · dō · q̄ verꝝ ē si subiectū p se multiplice-
tur et illud in q̄ p̄mo ē accidēs · deformitas aūt peccādi
nō attēdit⁹ p̄mo et pncipalit⁹ circa exteriorē actionē · nec
est ibi tanq̄ circa subiectū p se · sz ē ibi rōne voluntatis in-
terioris ꝯiuncte · qd pz · q̄ si actio illa pcederet ab aliq̄
pncipio q̄ a voluntate · iā nō eēt culpabilis · Aliꝰ pt eti-

am dici q illō intelligit̃ qñ subiectū plurificat̃. ⁊ fm rē. ⁊ fm illa rōne q̃ dr subiectū. ita q nō solū sunt plures res sȝ etiā plura subiecta. q̃uis aūt actio interior ⁊ exterior sint diuerse res. nō tñ sunt diuersa subiecta deformitatis sȝ vnū. pro eo q sicut ordo pt̃ ēē in pluribꝫ. q̃uis vnū est ab altero tā q̃ in vno subiecto. sic etiā ⁊ deordinatio. Cū igit̃ deformitas peti dicit deordinatione a fine. hinc ē q circa actionē interiorē ⁊ exteriorē cōsistit tā q̃ circa vnū subiectū. q̃uis sint diuerse actiōes ⁊ res. Posset etiā instari ꝯ̃ illud verbū q h̃ intelligit̃ de accidente absolute nō de accidente relato. Tale eñ vnū pt̃ ēē in pluribꝫ. dū tñ illa sint ad inuicē relata ⁊ ordinata. ⁊ hūc modū se hñt actio interior ⁊ exterior. q̃ vna p̃cedit ab altera. Ad illud qd obr q multiplicato vno oppositorū multiplicat̃ ⁊ reliquū. dōm q verū ē fm q ei opponit̃. preceptū aūt q̃ phibet act̃ exterior ⁊ volūtas interior nō est aliud ⁊ aliud. nisi ex h̃ q in vno phibet̃ volūtas cū ope. ⁊ in alt ero phibet̃ volūtas etiā absq̃ ope. ⁊ h̃ mō bñ ꝯcedo q volūtas interior ⁊ actio exterior put sunt disiūcta sunt plura peccata. sȝ h̃ mō nō p̃cedit inq̃sitio p̃ris nec inq̃sitio mgr̃i. Ad illud qd obr q magis conueniat volūtas interior cū volūtate q̃ȝ sū actu exteriori. dōm q ē ꝯuenientia formal̃. ⁊ ꝯuenientia ordis. Cū g̃ dr q volūtas interior magis ꝯuenit cū volūtate q̃ȝ cū actōe exteriori. dōm q verū ē de ꝯuenientia formali sȝ nō de ꝯuenientia ordinis. q̃ nō sic ē volūtas a volūtate sicut ē exterior opatio ab interiori volūtate. ⁊ iō cum sint due volūtates. due sunt p̃ncipales deordinatiōes. ⁊ ppter h̃ sunt duo petā. Cū vō op̃ exteriꝰ iungitur cū volūtati interiori a q̃ p̃cedit. vna ē ibi deordinatio. ⁊ vnū actuale p̃ncipiū deordinatōis. ⁊ iō vnū petm̃ est ex ista pte. ⁊ ex illa pte plura petā.

Questio II b

Utrū petm̃ opis addat sup petm̃ volūtatis. Et q sic videt̃ sup illud ps. Appone iniq̃tatē sup iniq̃tatē. glo. Qui addit op̃ꝰ volūtati. addit iniq̃tatē iniq̃tati. sȝ qui h̃ facit. aut fac̃ nouū petm̃. aut maiꝰ. sȝ nō nouū g̃ maiꝰ. Itē Aug. Unusq̃sq̃ miser efficit̃ mala volūtate. sȝ miserior cū desideriū male volūtatis implet̃. sed nō efficit̃ hō miserior p petm̃ nisi aggrauet̃ petm̃. g̃ petm̃ volūtatis aggrauat̃ p additionē opis. Itē rōne vr̃. Apō humanā iusticiā grauiꝰ punit̃ q̃ peccat in ope q̃ȝ q̃ peccat volūtate solū vel volūtate ⁊ vbo. vel volūtate tm̃. g̃ si hūana iusticia deriuat̃ ab eterna iusticia ⁊ ei ꝯformat̃. ⁊ in ope suo laudabilis ē. vr̃ q maior pena sit dignus ille q̃ peccat volūtate ⁊ ope. q̃ȝ q̃ peccat volūtate tm̃. sȝ nō ē q̃s maiori pena dignꝰ. nisi ppt̃ maiorē culpā g̃ rē. Itē grauiꝰ peccat q̃ peccat i duo ⁊ ē primū q̃ȝ q̃ peccat in dēū tm̃. sȝ q̃ peccat volūtate interiori sol i. nō peccat nisi in deū. q̃ vō peccat exteriꝰ in ope. frequenter peccat in p̃ximū. sic p̃ȝ in adulterio ⁊ homicidio. g̃ rē. Itē quāto magis se hō glorificat ⁊ i delicijs ē. tāto magis dignus ē pena. sȝ q̃ peccat volūtate ⁊ ope magis se glorificauit ⁊ ampliꝰ delectatꝰ ē q̃ȝ q̃ sola volūtate peccauit. g̃ maiori pena dignus ē. ⁊ sic h̃ maiorē ꝑpetrat culpā. Sȝ ꝯ̃. sup illud ps. Etenī in corde iniq̃tates opamini. Glo. Si vis ⁊ nō potes. ds f̃ciū reputat. g̃ si volūtas reputat̃ p facto. vr̃ q factū q̃tū ad rōnē peti nihil addat supra volūtatē. Itē Aug. Si cōtingat aliquē nō cōcūbere cū vxore aliena. planū aūt ē cū cupe. ⁊ si ptās daret̃ eū esse facturū. nō minus reus est q̃ȝ si i ipo facto depꝛehēderet̃. g̃ si nō est minus reus. nō magis peccat qñ ꝯsūmat in ope. q̃ȝ qñ plene vult in volūtate. Itē grauitas ⁊ magnitudo peti ꝯsistit in q̃titate ꝯtēptꝰ. sȝ qñ vir oīno ꝯsensit. tūc plena est auersio ⁊ ꝯtemptꝰ. g̃ eq̃le est petm̃. siue opus adsit siue desit. Itē a p̃ꝰ cetera nō est culpabile nisi ppter volūtatē interiorē. g̃ si tota rō culpabilitatis oritur h̃ ab ipsa volūtate. vr̃ q sola volūtate peti exnte tātū est hō culpabilis quātū si peccaret in ope. Itē petā sp̃ūalia q̃ sola volūtate ꝯsūmātur grauiora sūt q̃ȝ petā mortalia quorū ꝯsūmatio fit in carne. si g̃ petā q̃ in sola volūtate ꝯsistūt grauiora sunt q̃ȝ que ꝯsistūt i volūtate ⁊ ope. videt̃ q opus nō addat aliq̃d ad maliciā volūtatis. R̃. ad p̃dictorū intelligentiā est notādū q cū q̃rit̃ vtrū opus addat aliq̃d ad maliciā volūtatis. hoc dupliciter pōt intelligi. Uno mō respectu volūtatis q̃ pt̃ in opus p̃cedere. sȝ tñ nō p̃cedit q̃ nō oīno plene vult. ⁊ respectu talis absq̃ dubio malicia opis addit. Cū enī petm̃ ꝯsūmat̃ in ope tūc est plenior cōsensus. ⁊ nō solū mō ꝯ mādūcare mulier. sȝ etiā vir. ⁊ iō petm̃ tūc maius ⁊ g̃uius est rōne maioris ꝯuersionis ⁊ etiā auersiōis. Alio mō pt̃ intelligi respectu volūtatis. que q̃dem in opus nō p̃cedit. nō q̃ nō velit. sȝ q̃ nō pt̃. Et tūc mouet̃ ista qō. cū vtrobiq̃ sit plena volūtas. vtra grauius peccet q̃ vult ⁊ nō pt̃. aut q̃ vult ⁊ facit. esto q vtereq̃ moueat̃ ex eq̃li amore. Hoc igr̃ mō qōne intellecta rndendū est q vnū petm̃ dr̃ esse maius alio tripliciter. aut rōne maioris cōteptus dei. aut rōne maioris libidīs siue delectatōis. aut rōe maioris dānificatōis. Primo mō loquēdo opus nō addit ad iniq̃tatē volūtatis. q̃ volūtas plena a deo auertit̃ p se. sic cū est peti cōplēta. Quātū vō ad delectatōem siue libidinē addit ⁊ aggrauat. maxie q̃tū ad genus peti carnalis. q̃ q̃dem peccat hō in seipo. Silr̃ q̃tū ad dānificatione addit ⁊ h̃ maxie q̃tū ad genꝰ peti q̃ q̃s peccat in p̃ximū. Quātūcūq̃ enī aliq̃s velit fornicari. nunq̃ delectat̃ sic q̃ñ volūtas cōiungit̃ actui. Silr̃ quātūcūq̃ velit aliq̃s alterū occidere. nō tantū facit dānū quātū si actu occideret. Et q̃m ds iustus iudex in puniēdo nō tm̃ cōsiderat in petō magnitudinē cōteptꝰ. sȝ etiā magnitudinē delectatōis ⁊ magnitudinē dānificatōis. hinc ē q aliq̃ mō opus addit ad iniq̃tā volūtatis. Un̄ ⁊ rōnes q̃ hoc ostēdūt ꝯcedēde sūt. q̃uis nō oēs cogāt. maxie illa que fit de similitudine diuine iusticie ⁊ humane. Nō ēm est isc q̃ hoīes ꝯsiderāt q̃ exteriꝰ parēt ⁊ iusticiā publicā. deꝰ aūt intuet̃ cor. ⁊ nō solū ꝯsiderat iusticia publica. sȝ etiā ampꝰ. Ad illud vō qd obr in ꝯ̃riū de glo. illa et de auctāte aug. q̃ȝ vna dicit q volūtas reputat̃ p facto ⁊ altera dicit q nō minꝰ ē reꝰ q̃ vult ⁊ nō fac. q̃ȝ q̃ vult ⁊ facit. dōm q ambe p̃cedūt fm q̃ntitatē peti q attendit̃ q̃tū ad plenitudinē ꝯsensus. ⁊ q̃tū ad magnitudinē ꝯteptus. ⁊ sic bñ ꝯcedit̃ q opꝰ ad talē volūtatē n addit.

Ad illud qd obr q q̃ntitas peti ꝯsiderat penes q̃titatē ꝯteptus. dōm q verū ē. nō tñ est verū p̃cise. deꝰ enī nō tātū ꝯsiderat ꝯteptum sui. imo etiā damnū p̃ximi. ⁊ delectationē peccātis. Un̄ ⁊ p̃ximo patiēti iniuria fac vindictā. ⁊ maiorē patiēti iniuriā fac maiorē vindictā. sic ⁊ reū q̃ delectatꝰ ē affligit. ⁊ reū q̃ magis delectatꝰ est magis affligit. ⁊ iō rō illa ab insufficiēti p̃cedit. Ad illud qd obr q tota rō peti ē a volūtate. dōm. q nō est verū. q̃ aliq̃ sunt petā nō solū ex iprobitate volūtatꝰ facientis sȝ etiā ex genere opis. q̃ sunt ꝯ̃ phibitionē dei. ⁊ ꝯ̃ dictamē iuris naturalis. verū ē tñ q nihil qd sit ex gn̄e opis p se sufficit ad faciēdū petm̃. nisi assit volūtariꝰ motꝰ. ⁊ iō ex h̃ nō seq̃t̃ q q̃uis h̃ nō possit ēē petm̃ sine illo. q h̃ nō addat ad illud. Et simile ē. q̃ ferrū nō vrit absq̃ igne. ignis tñ cū ferro plus vrit ⁊ i lꝰ penetrat q̃ȝ faceret p seipm. sic ⁊ in alijs aliqñ inuenit̃. Ad illud

q̄ obr de pctīs spūalibꝫ. dōm q̄ nō est silr. p eo q̄ pec-
cata spūalia spūalē hñt delectatōꝫ. q̄ in suo genere ma-
iorē hñt adherētiā ꝛ in motē ipo obieuatē q̄ etiā aliq̄ dele-
ctatio pcti carnalis. pcta ꝟo carnalia nūq̄ delectant
tantū qñ sunt ī sola volūtate q̄ qñ sunt ī volūtate ꝛ ope
nec etiā tātū dāmificant. iō nō seqtur q̄ in talibꝫ opꝰ nō
addat ad maliciā volūtatis.

Onsequēter pcedit circa scōm vīꝫ de cōpatōe
venial̄ ad mortale. Et circa h̄ duo q̄rit. Pri-
mo q̄rit vtrū pctm̄ veniale ꝛ mortale ꝯueniāt
in auersione. Scōo q̄rit vtrū ꝯueniāt in reatu siue ob-
ligatione ad eternitatē pene.

Questio I c

Vtrū veniale ꝛ mortale ꝯueniāt in auersiōe. Et q̄ sic
videt. aug. diffiniēs pctm̄ dicit q̄ pctm̄ nō est appetitꝰ
rez maloꝝ. sꝫ desertio melioꝝ. sꝫ veniale pctm̄ ē pctm̄
ḡ in ipo ē desertio sūmi boni. sꝫ vbi ē desertio sūmi boni
ibi ē auersio. ḡ ꝛc. Si tu dicas q̄ h̄ rō ꝯuenit mortali
tm̄. tūc ego q̄ro in q̄ cōicant veniale ꝛ mortale. ꝛ rōne
cuiꝰ vtrūq̄ dicat pctm̄. Si tu dicas q̄ ī ꝯuersiōe ad cō-
mutabile bonum. hoc non videtur quia conuerti ad cō-
mutabile bonū nō est pctm̄ nisi p illud recedat hō a bo-
no incōmutabili. pctm̄ enī est pūatio. nō positio. sꝫ ḡ ve-
niale pctm̄ inq̄ntū pctm̄ est cōicat cū mortali. ꝛ illud ī q̄
cōicat nō est ꝯuersio. ḡ ē auersio. Itē oē illud qd̄ ē ꝯtra
diuinū pceptū auertit a deo sꝫ veniale est hmōi. ḡ ꝛc.
Maior ꝑ se manifesta ē. Minor pbat Ro. vij. sup illō
Nō ꝯcupisces. glo. Bona ē lex q̄ dū ꝯcupiam phibet
oīa mala phibet. ḡ si pctm̄ veniale ē malū. ḡ p illud pce-
ptū nō ꝯcupisces ē phibitū. Itē oē illud qd̄ deformat
imaginē auertit a deo. pctm̄ veniale ē hmōi. ḡ ꝛc. Mi-
nor pbat p illō qd̄ dr̄. vj. musice. Amor inferioris pul-
critudis aīam polluit sꝫ pctm̄ veniale ē amor inferioris
pulcritudis. ḡ ꝛc. Itē simplex ad qd̄ se ꝯuertit totalit se
ꝯuertit. sꝫ tā intellectꝰ q̄ affectꝰ ē simplex. ḡ cū se ꝯuer-
tit ad aliq̄d. totalit se ꝯuertit. sꝫ qd̄ totaliter se ꝯuertit
ad aliq̄d. auertit ab eiꝰ opposito vel disparato. ḡ cū affectꝰ
vr̄ se ꝯuertit ad creaturā sub rōne creature. nec eē ipsuꝫ
auerti a deo. sꝫ h̄ ē in veniali pctō ḡ ꝛc. Itē īpossibile ē
q̄ aliq̄d moueat ad aliquē terminū q̄n aliq̄ mō sepet a
termīo a q̄. sꝫ ꝯuersio dicit motū respectu termini ad quē
auersio aūt respectu termini a q̄. ḡ si ꝯuersio ē ī venia-
li pctō. necē ē q̄ silr sit auersio. Itē oīs amor creature.
vel ē p modū vsus. vel p modū fruitōis. sic dic augꝰ. in
li. de doctri. xp̄ia sꝫ ī pctō veniali ē amor creature. ḡ vł
p modū vsus. vel fruitōis. Nō p modū vsus. q̄ ita non
eēt culpa. ergo amor fruitōis. sꝫ frui ē ponere fīnē ī creatu-
ra. ꝛ h̄ nō eēt aliud q̄ auerti a deo. ḡ oīs amor venialis
pctī facit a deo auerti. Sꝫ ꝯ. nullꝰ auersus a deo ē iustꝰ
sꝫ peccās venialit remanet ī iusticia. ḡ peccās venialit
nō auertit a deo. Maior manifesta ē. Minor pbat p
illud Prouer. xxiiij. Septies ī die cadit iustꝰ ꝛ resurget
Itē nullꝰ sepat a deo nisi volēs. sꝫ oīs a q̄ auertit sepat a
do ḡ nꝰ sepat a do nisi ī actu quē fac mera volūtate. sꝫ mł
ta venialia pcta cōmittūt q̄dā necītate. sicut dr̄ Ro. vij
Nō volo malū illud facio. ḡ ꝛc. Itē nꝰ auertit a do sine
ipiꝰ dei ꝯceptu ꝛ offensa. sed nullꝰ ꝯtēnit deū ꝛ offendit
sine graui culpa. sꝫ veniale int leuis culpa reponit. ḡ p
veniale hō nō auertit a deo. Itē nihil qd̄ stat simul cū
charitate auertit a deo. sꝫ veniale stat sil cū charitate. ḡ
ꝛc. Maior manifesta ē. Minor pbat q̄ si veniale ex-
pelleret charitatē. ḡ auferret hoī vitā grē. sed pctm̄ qd̄
aufert hoī vitā ponit mortē ꝛ dr̄ mortale. ḡ pctm̄ venia-
le eēt mortale. Rñ. dōm q̄ absq̄ dubio pctm̄ venia- 31
le nō cōicat cum mortali in auersiōe f̄m q̄ auersio dr̄ p
pctm̄. Importat enī dei cōtemptū. ꝛ cōtemptꝰ dei itā mere-

tur ꝛ mortē. pctm̄ aūt q̄d q̄ meret irā ꝛ mortē nō dr̄ dici
veniale. imo potiꝰ mortale. ꝛ ppterea cōiter tenet q̄ auer-
sio ꝓprie loquēdo reperit in pctō mortali. nō veniali. Et
istud meliꝰ p3. si modū attendamꝰ p quē hō dr̄ auerti a
deo ꝛ ꝯtemnere deū. cōmittēdo aliqd̄ pctm̄ ī q̄ nihil co-
gitat de deo. Aut. n. auertit hō a deo q̄ facit ꝯ diuinū
mandatū. Aut q̄ ponit sibi bonū creatū tanq̄ finē vl-
timū. In hoc nāq̄ q̄ facit ꝯ diuinū mandatū recte a do
auertit. q̄ mādatū est via recte ꝑueniēdi ad deū. ꝛ ten-
dendi in deū. q̄ igit facit ꝯ mādatū. incedit directe via
cōtraria. iō q̄si faciē suā retrorsū ꝯuertēs. tergū vertit
ad illū in quē debebat p mādatū tēdere. Silr cū statuit
sibi creaturā tanq̄ finē vltimū. recte dr̄ a deo auerti.
Ala enī media est int creaturā ꝛ deū in. ꝯtū ē imago di
dum ḡ ad creaturā se tanq̄ ad finē ꝯuertit faciē suā q̄
debebat eē sursū versa. deorsū inclinat. ꝛ iō se auertit
a deo. Et vtroq̄ dictoꝝ modoꝝ nō est auersio sine ꝯtē-
ptu. nā q̄ mādatū dei trāsgredit ꝯtēnit mādantē. Silr
q̄ creaturā sibi finē statuit pncipalē. magꝭ appetat crea-
turā q̄ deū. ꝛ hoc nō pt eē sine dei ꝯceptu. veniale aūt
pctm̄ nec ē directe ꝯ dei mandatū nec statuit creaturā
tanq̄ finē vltimū. ꝛ iō nō est in eo nec auersio. nec cōte-
ptꝰ. Sꝫ q̄ veniale fit pter dei mādatū. in veniali pctō
creatura nō refert in deū. hinc est q̄ p veniale q̄dāmō
recedit hō a via mādati. q̄dā mō etiā morose adheret ei
p qd̄ deberet trāsire. vñ ī tm̄ veniali est quedā elongatō
et q̄dā retardatio. Vñ cōcedit q̄ veniale a deo nō auer-
tit. sed elōgat a do. nō separat sed retardat. Et si large no-
men auersiōis accipet vt se extēderet ad elongationē ꝛ
retardationē. in veniali eēt auersio quedā. q̄ tn̄ nomē
auersiōis sonat in ꝯtemptū. iō tenēdū est q̄ auertere a
deo sit mortalis pctī ꝓpe. Vñ rōnes que hoc ꝯdunt cō-
cedēde sunt. Ad illud q̄ qd̄ pmo obi. q̄ pctm̄ est deser- 32
tio. dōꝫ q̄ si ista diffinitio dat̄ p pctō mortali. desertio
stat ibi p auersiōe. Si aūt dat̄ p q̄libet pctō. desertio di-
cit quandā elongationē ꝛ retardationē. Posset tn̄ dici
q̄ nō dr̄ ibi pctm̄ desertio dei. sed desertio cuiusē q̄ bo-
ni qd̄ spectat ad btitudinē. Quāuis ḡ in veniali pctō
nō sit desertio dei. est tn̄ desertio alicuiꝰ bone circustā-
tie circa actū. ex cuiꝰ defectu incidit in veniale pctm̄. et
in h̄ cōicāt tamē venia eq̄ mortale pctm̄. q̄ vtrūq̄ ꝓuat
aliqd̄ bonū. Sꝫ in hoc differūt. q̄ mortale ꝓuat aliquē
actū vel circūstātiā necessariā ad salutē. veniale ꝟo nō.
Ad illud qd̄ obi. q̄ veniale nō ē ꝯ dei phibitōꝫ. dōꝫ 33
q̄ illud ꝓprie dr̄ eē ꝯ dei phibitionē. ad ciꝰ opposi ū
obligat phibitio. veniale aūt nō est hmōi. ꝛ iō nō est di-
recte phibitū. est tn̄ ipi phibitiōi annexū. ꝛ magꝭ ꝓprie
dꝫ dici cohibitū q̄ phibitū. ꝛ hoc p3 q̄ cū dns phibꝫ
ꝯcupiam dicēs. nō ꝯcupisces. nō phiber pmū motū cō-
cupie. sꝫ ꝯcupie ꝓgressuꝫ. f̄m illud Eccl. xviij. Fili pꝰ
ꝯcupias tuas nō eas. sed dū phibet hoīem ne pꝰ motū
ꝯcupie. hoc ipo manifestat q̄ ꝯcupie motus nō est bo-
nus. nec deo placitꝰ. Ad illud qd̄ obi. q̄ amor inferi-
oris pulchritudis polluit aīaꝫ. dōm q̄ aīa dupliciter h3 34
pollui. Aut macula mortalis pctī q̄ q̄de expellit nito-
rem grē. Aut macula venialis pctī q̄ q̄dāmō retardat
actū dilectōis gratuite. Et pma pollutio est p mortale. ꝛ
facit ad deformationē imaginis q̄ aufert ei formā f̄m
imaginē recreatiōis. Scōa ꝟo est pollutio venialis. q̄
et si aliq̄ mō polluat. nō tn̄ aīaꝫ deformat. Ad illud
qd̄ obi. q̄ simplex ad qd̄ se ꝯuertit totalr se ꝯuertit. dōꝫ 35
q̄ h̄ dupl̄r pt intelligi. q̄ totalr pt dici e totalitate vel
q̄ntū ad actū ꝯuertēdi. vel q̄ntū ad habitū aut ad poten-
tiā ꝯuertēdi. Si ad actū. sic verū est ad minus f̄m statū
vie. q̄ nō intelligimꝰ nisi ꝛ semel nisi vnū solū. aut si mul-
ta simul intelligimꝰ ꝛ velimꝰ h̄ ē inq̄ntū sunt vnū. Si āt

dicat totalitatē bit⁹ vł v̄tutis. sic fals⁹ ē. Primo. n̄ ex oꝫ q̄n aīa vel aliq̄d simplex ꝯuertit se ad aliq̄d. qꝺ ꝯuertat se fm̄ totū suū hītū. ⁊ fm̄ totā suā potētiā. q̄ꝛ ꝯuerti in/ tēsi⁹ ⁊ remissi⁹. Cū g̃ dr̄. ꝙ q̄n affect⁹ se ꝯuertit ad vnū to calit. auerti ab ei⁹ opposito siue disparato. Si p̄mo mō i telligat̄. falsū ē. q̄ꝛ pōt se ꝯuertere ad vnū i actu. ⁊ ad aliō in habitu. Si scđo mō vel tertio intelligat̄. sic hꝫ v̄itatē. sꝫ maioꝝ ꝓpositio fuit falsa. ⁊ ꝓpter h̄ q̄ꝛ totaliter ꝯuerti alit̄ accipit̄ in maiori ꝓpositōe ⁊ alit̄ in minori. iō ꝯna illa nō tenet. Et si tu obijcias ꝙ nō pt̄ affici sic̄ ⁊ sel erga deū ⁊ erga creaturā quā inordinate diligit. vn̄ cū ꝯuer tit̄ ad vnū. auertit̄ ab altero. Dō. ꝙ nō sequit̄. q̄ꝛ auerti plus dic̄ q̄ꝫ nō ꝯuerti actualit̄. īportat em̄ ꝯriū ꝯuersio nis. vtꝫ q̄ndā assignatōꝫ dei siue ꝯtemptū. Ad illud

36 qꝺ obr̄ ꝙ mot⁹ sequat a termio a q̄. Dō. ꝙ vex est de illo motu ꝓ̄predicto q̄ ꝯcernit duos termios. vnū a q̄ in/ cipit. ⁊ alteꝝ in q̄ tendit. nō sic est in actu venial̄ pctī. Aīa em̄ cū peccat venialit̄. nō mouet̄ a deo i creaturā. sꝫ n̄ agis afficit̄ circa ip̄am creaturā. vn̄ ⁊ veniale pctm̄

37 poti⁹ est animi affect⁹ siue act⁹ q̄ꝫ mot⁹. Ad illud qꝺ obr̄ ꝙ amor venialis pctī est amor fruitōis. Dōm ꝙ fal/ sum est fm̄ ꝙ frui accipit̄ ꝓp̄e. vtꝫ q̄escere in aliq̄ tanq̄ꝫ in fine vltimo. sic em̄ frui ē p̄ mortale nōꝫ veniale. Si ḡ q̄ras vtrū sit vsus vel fruitio. Dōm. ꝙ nec ē vsus nec fruitio. sꝫ abusus. nisi forte vsus dicat̄ large oīs amor q̄ q̄s amat aliqꝺ nō q̄escens i illo. sed refert ad aliud actu vel habitu. siue referat recte siue min⁹ recte. Et ꝙ illud ꝯtra. dicere manifestū est. Cū em̄ aliq̄s diligit aliquā creaturā referēs ad aliud. nō tn̄ ad illud ad qꝺ dꝫ. amo re illo peccat. nec tn̄ ē illud fruitio. nec vsus ꝓp̄e dict⁹. sꝫ magis ꝓp̄e dꝫ dici abusus. Un̄ Aug⁹. cū dicit. oīs q̄ amat aliqd aut amat vtēs. aut fruēs. accipit large vsū ⁊ fruitionē. Usuꝫ ꝓ oī amore relato. siue directe vel in directe fruitionē ꝓ oī amore nō relato. siue statuat ibi finē p̄ncipalē siue nō. ⁊ sic in diuisioē illa cōp̄rehendit̄ amor venialis pctī. nisi forte q̄s velit dicere ꝙ Aug. lo quit̄ ibi de amore ordinato. Et sic patet oīa.

Questio II D

Utrū veniale ꝯueniat cū mortali in reatu pene eter/ ne. Et ꝙ sic videt̄. Pena assumpta ꝓ mortali ē ꝓportio/ nabilis pene assumpte ꝓ veniali. ⁊ q̄ꝫtū ad acerbitateꝫ ⁊ q̄ꝫtū ad durationē. ḡ si pene arbitrarie p̄sēnt̄ fm̄ ma/ gnitudinē reat⁹ pctī. vt ꝙ reat⁹ venialis ⁊ mortalis sint vtroq̄ꝫ mō ꝓportionabiles. sꝫ pena eterna nō est ꝓpor/ tionabilis nisi eterne. si ḡ vnū obligat ad penā eternā. videt̄ ꝙ ⁊ reliquū. Si tu dicas ꝙ p̄ gr̄am mortale fit ve niale. ⁊ cōmutat̄ pena eterna i tp̄alē. Obr̄ tūc. q̄ꝛ cū ve niale sit̄ remittat̄ p̄ gr̄am. si miscdia dei ē ordinata. sic̄ eternā cōmutat in tp̄alē ita tp̄alē d̄beret cōmutare i mo mētaneā. ꝙ si nō facit. vt ꝙ illa m̄sio nulla sit. Itē esto ꝙ aliq̄s decedat cū mortali ⁊ veniali. ⁊ ꝙ de neutro fue rit in hac vita punit⁹. si ḡ pctm̄ nō remanet ipunitū. ḡ ꝓ vtroq̄ꝫ punit̄ iste. sꝫ nō nisi i inferno. ⁊ punit̄ in eter/ nū in inferno. sꝫ nō punit̄ vltra q̄ꝫ meruit. ḡ ꝓ pctō ve/ niali merebat̄ puniri eternalit̄. Si tu dicas ꝙ punitur eternalit̄ rōne mortal̄ adiūcti. Obijcit̄ ꝙ nō. esto em̄ ꝙ mortale illō puniat̄ q̄ꝫtū meruerit puniri. tūc ḡ ꝓ venia li aut punief eternalit̄ rōne sui. aut rōne mortal̄ adiū/ cti⁹. nō rōne mortalis adiūcti. q̄ꝛ illud sufficieter punit̄ ꝑ se. si ḡ punit̄ eternalit̄. h̄ ē rōne sui. sꝫ de⁹ nullū punit supra cōdignū. ḡ dignū erat ꝓpt̄ veniale pctm̄ al queꝫ eternalit̄ puniri. Itē veniale stat cū gr̄a. ⁊ stat cū morta li. ⁊ vtrobiq̄ꝫ saluat̄ rō venialis. ⁊ ꝯstat ꝙ magis salua tur cū mortali q̄ꝫ cū gr̄a. q̄ꝛ gr̄a delet ip̄m mortale nun/ q̄ꝫ. ḡ si abstrahat̄ ab vtroq̄ꝫ. magis tenebit ꝓp̄etate quā

hꝫ cū mortali q̄ꝫ cū gr̄a. sꝫ q̄n ē cū gr̄a debet̄ ei pena tp̄al̄. q̄n cū mortali debet̄ ei pena eterna. ḡ veniali de se ⁊ fm̄ se debet̄ pena et̄na. Si tu dicas ꝙ obiectō teneret si pe na tp̄alis deberet̄ ei rōe gr̄e. sꝫ h̄ nō ē vex. q̄ꝛ debet̄ ei rō/ ne sui. Cōtra. īpossibile ē sufficieter puniri pctm̄ nisi tra mittat̄. q̄ꝛ q̄ꝫdiu duret culpa dꝫ durare ⁊ pena. nō ei dꝫ eē dedec⁹ pctī sine decore iustic̄ie. sꝫ nec mortale nec ve/ niale diminit̄ nisi p̄ gr̄am. ḡ tā mortale q̄ꝫ veniali debet̄ pena et̄na q̄ꝫtū est de se. Itē esto ꝙ aliq̄s tm̄ habeat pec catū veniale. nec em̄ habeat gr̄aꝫ. aut i eēt dign⁹ pena eter/ na aut tp̄ali. Si tp̄ali. ḡ illa ꝑsoluta eēt oīno absolut⁹ a culpa. sꝫ pt̄ ꝑ seip̄m penā illā absoluere. ḡ ꝑ se posset ad innocētiā resurgere. ꝙ si nō pt̄ ꝑ seip̄m ad inocētiā redi re. nūq̄ꝫ pt̄ q̄ꝫtū ē de se penā sufficietē ꝓ illa culpa sustie/ re. ergo nisi auxiliū gr̄e suguēiat veniali pctō debet̄ pēa eterna. Si tu dicas ꝙ soluēdo pēaꝫ dispōeret se ad gr̄aꝫ q̄ culpā deleret. h̄ non soluit. q̄ꝛ si se sitr̄ puniret ꝓ pctō mortali. de⁹ gr̄aꝫ ifūderet q̄ illā culpā mortalē deleret.

Itē deletio pctī mortalis nō excedit reatū i infinituꝫ. sꝫ et̄nū excedit tp̄ale i ifinitū. si ergo mortale obligat ad penā eternā. ergo ⁊ veniale. Si tu dicas ꝙ q̄ꝫuis nō ex cedit simplr̄. excedit tn̄ fm̄ reputatōꝫ. q̄ꝛ mortale diligit supra deū q̄ ē bonū infinitū. veniale vō minus. Cōtra h̄ est q̄ꝛ cū veniale pctm̄ a deo puniat̄. ⁊ deo displiceat. ali quo modo offensum est dei. ergo si tanta cōffensa ꝙ cu is qui offenditur cum per veniale peccatum offen/ dit̄ de⁹ q̄ ē infinit⁹. vt ꝙ reat⁹ pctī venialis dēat reputa/ ri ifinit⁹ sic̄ ⁊ mortalis. ergo sic̄ ꝑ mortale pctm̄ meretur hō puniri infinite. ita ⁊ ꝑ veniale. Sed ꝯ Hug. de sanc. victo. Ueniale pctm̄ ē illud cui fm̄ se debet̄ pena trāsitoria. ergo reat⁹ pctī venialis solūmō ē pene tp̄alis.

Itē pena eterna ē mors scōa. sꝫ nulli debet̄ mors scōa nisi ꝓpt̄ p̄mā q̄ ē ꝑ separatōꝫ aīe a deo. si igit̄ veniale a deo nō separ. sic̄ supra ostēsū fuit. ergo nō obligat ad penaꝫ eternā. Itē si veniale facit hoīeꝫ dignū pena eterna. le dit hoīeꝫ vsq̄ꝫ ad mortem. sꝫ ꝙ ē hmōi dꝫ dici mortale. ḡ veniale pctm̄ est mortale. Item si veniale obligat ad penā eternā. cū oē eternū careat fine. ⁊ qꝺ caret fine caret remissiōe ⁊ venia. pctm̄ veniale dicit oppositū ad remissiōꝫ ⁊ veniā. sꝫ ꝙ ē hmōi n̄ ē veniale. Itē si venia le facit dignū pena eterna ⁊ gr̄a facit homīeꝫ dignum vita eterna. cū veniale pctm̄ ⁊ gr̄a sint sil̄ in eodē. sil̄ est hō dign⁹ vita eterna ⁊ pena eterna. ḡ si fit ei retributio fm̄ ꝙ meruit. sil̄ possꝫ eē i eterna b̄titudie ⁊ in eterna pe na. q̄ nihil magis̄ ē ipassibile. R⁹. ad p̄dictoꝝ ītelligētiā est notādū ꝙ sic̄ fides nr̄a dic̄. pctō mortali debet̄ pena

38 eterna. Quare aūt pctō mortali dēat̄ pena eterna mul/ tiplex ꝯsueuit assignari ratō. ad p̄ns aūt sufficit vna. q̄ꝛ ista qꝺ alibi hꝫ locū. s. vbi q̄rit̄ de eternitate. pene infer nalis. Precipua em̄ int̄ oēs rōes q̄re debet̄ pctō mortali pena eterna ē. q̄ꝛ dū hō peccat mortaliter separat se a vita gr̄e. ⁊ subijcit se ꝑpetue i potētie exeundi ā culpa quātu ē de se. nemo em̄ pt̄ a culpa mortali resurgere. nisi ꝑ cre/ atōꝫ ⁊ ifusiōꝫ noue gr̄e. ⁊ noue vite. ⁊ ꝓpter rōe isti⁹ im potētie pctō mortali ānexa ē obligatō ad eternitatē pe/ ne. hec āt pena eterna ⁊ si oī pctō mortali dēat̄. nō tn̄ oī ꝑsoluit̄. q̄ꝛ q̄ꝫuis mortale pctm̄ reddat hoīeꝫ ipotentem ad resurgendū ꝑ se ip̄m. ꝯtingit tn̄ hoīeꝫ releuari ꝑ diui nū auxiliū. Debet̄ igit̄ pctō mortali pēa eterna. q̄ꝛ sepa rat hoīeꝫ a vita. ꝑsoluit̄ āt pena eterna in eo ꝙ tenet ho mīeꝫ in eternū separatū a vita. Cū igit̄ veniale pctm̄ nec separat hoīeꝫ a vita. q̄ꝛ nō excludit gr̄aꝫ. nec tenet hoīeꝫ in ꝑpetuū separatū a vita. hinc ē ꝙ pctm̄ veniale nec de se ob ligat ad penaꝫ eternā. nec ei fm̄ se reddit̄ pena et̄na. q̄ꝛ ꝯ̄ pctm̄ veniale ꝯtingit hꝫ ei qꝺ separat a vita. hinc

39 rõne adiuncti pena ei debet. ꝛ pena eterna ꝑsoluit. Unde si aliqs decedor cũ mortali simul ꝛ cũ veniali. eternalit̃ ꝓpter vtrũqꝫ punietur. Et rõ huius ẽ q: nullũ peccatũ deleri ꝑt absqꝫ gra. ꝛ qꝫ diu durat culpa debet durare ꝛ pena. ꝛ ideo cum veniale culpa duret cum mortali in infinitum ratione ꝯiũctõis cu illo i infinitũ punitur. Nihilominus tñ ei q̃tũ est de se debet pena tpal. cu simul possit stare cũ gra. ꝛ ꝓpterea veniale nõiat: vt i hoc distinguitur a genere peti mortalis q: mortale aufert ꝑncipiũ vite ꝛ venie. vicꝫ ipaꝫ gram. veniale aũt q̃tũ ẽ de se ñ aufert. imo simul cũ illa manet. Cõcedende sũt igit̃ rões ꝯ̃ dẽtes q veniali petõ ñ debet̃ pena

40 eterna a fm se. Ad illud qđ obr q pena satisfactoria ꝑ veniali ꝛ mortali ẽ ꝓmoniabil. dici pt q rõ illa n ꝯclu dit q debeat veniali pena eterna. nisi ꝑut ẽ ꝯiunctũ mortali. Preterea rõ illa n cogit. q: sicut i opponẽdo dicauꝫ est i infusiõe gre. pena mortal̃ peti cõmutat̃ in tpalẽ. pe

41 na vero venialis peccati nõ cõmutatur in tpalem. Et si tu q̃ras vn hoc. cũ misericõia dei debeat eẽ ordinata. dõ. q q: obligatio ad penã eternã ñ pt simul stare cu gra necessario ꝑ infusionẽ gre fit absolutio a reatu pene eterne. sꝫ gra bñ stat cũ pena tpali. ꝛ iõ nõ oꝫ ꝑ infusionẽ gre penã tpa

42 lẽ i n eternã commutari. Ad il d qđ obr de eo q̃ decedit cu veiali ꝛ mortali. dõ. q tal eã ꝑ veniali qꝫ mortali eternalit̃ punit̃. sꝫ hoc ñ ẽ rõe venial ꝑncipalit̃ sꝫ rõe mortalis adiuncti. Nec valet qđ obij. q mortale punit̃ i se q̃tu n. erucerit. q: sic bonu vigorat̃ ex bono. ita malu vigorat̃ ex malo eo mõ q̃ d̃ malu vigorari. iõ q̃uis veniali q̃tũ ẽ de se n debeat̃ pena eterna. nihilominus tñ ꝑ rei obe ri inq̃tu ẽ ꝯiunctũ mortali. ꝛ iõ tũ de qꝫ punit tã veniale qꝫ mortale i eode pena eterna. neutrũ punit ã cõdignũ. sꝫ vtruqꝫ punit ꝑut puniri meret̃. n solu i se. sꝫ etiã ꝑut ẽ

43 alteri ꝯiũctũ. Ad illõ qđ obr q mag̃ saluat̃ rõ venial̃ cu mortali qꝫ cũ gra. dõ. q si intelligat de gra q̃tũ ad a ctũ vez ẽ. n a actus gre siue mortus gre delet veniale peti. Si aũt intelligat̃ q̃tũ ad bitũ. falsũ ẽ. q: veiale cũ gra magis saluat̃ i ꝑpa rõe qꝫ cũ mortali. tũc ei nec eius reatus augetur nec minuit̃ nec mutat̃. Si ꝟo veiale fuerit cũ mortali tũc

44 reatus eius auget̃ ꝛ q̃dãmõ mutat̃. q: iunct a malo vigorat̃. Nec valet illõ qđ obr q veiali n debet̃ pena tpalis nisi rõe gre. q: sꝑ duraret nisi eẽt gra. dõ. ei q vez ẽ q sꝑ duraret nisi eet gra. q: tñ ipm de se gra ñ excludit sic mortale. sꝫ simul stat cũ ꝑncipio sue remissiõis ꝛ delectatiõis. iõ qꝫuis n possit d̃leri sine gra. nihilominus tñ q̃tũ ẽ d̃ sua na

45 tura delebile ẽ ꝛ terminabile. n sic ẽ de mortali qđ oino excludit bonũ gre. Ad illõ qđ obr q si aliqs eẽt i solo veniali ꝛ moreret̃. i eternũ cruciaret̃. dõ. q hoc positũ ẽ ipossibilis. Primũ q: nuqꝫ nec ẽ nec erit q aliqs i solo petõ veniali fuerit ita q ñ habeat graꝫ. Nihil ei ẽ mediũ nũc q̃n hõ heat graꝫ aut sit i mortali petõ. ꝛ i ꝑmo statu nihil fuit mediu int̃ inocẽtia ꝛ mortalẽ culpa sic ẽ d̃ onsuꝫ ꝛ iõ positũ illa vana ẽ. Esto ñ q aliqs puer eẽt i veniali dico q deus nuqꝫ educeret eũ de statu meriti q̃n vl ipe peccaret mortal̃r. vl ipe daret ei graꝫ. Et si q̃rat̃ vez ipi veniali debeat pena eterna vl tpal̃. dico q debet̃ pena tpal̃ ꝛ si ꝓcedat̃ vlterius. q̃ illa ꝑsoluta eẽt oino imunis a culpa. dõ. q vez ẽ. sꝫ q: nuqꝫ ꝑt eã ꝓ ꝑsoluere ita q aliqñ deus accepret sine gra. hinc ẽ q deus ne cogeret̃ istũ ñ cõdignũ punire graꝫ sibi i funderet. ꝓ quã solutoꝫ pene acce

46 ptaret. ꝛ iõ n seq̃t̃ q illi petõ debeat̃ pena fm se. nec seq̃t̃ q hõ ꝑ se possit resurgere a culpa ad inocẽtia. Ad illõ qđ obijcitur q delectatio n excedit delectatõẽꝫ i infinitum dicendum q non excedit in infinitum fm veram intentionem delectationis. sꝫ fm repũtatõeꝫ peccatõꝫ. Exemplũ aũt huius ponit̃ in charitate q̃ diligit aliqđ bonũ creatũ ꝛ diligit increatu. ꝛ adeo bonũ increatu reputat bonuꝫ bonũ creatũ infinities vltiu. licet. adhuc ñ careret illo amore. sꝫ plus amaret deũ qꝫ bonũ creatũ infinities multiplicatũ. sꝫ vtrũqꝫ diffinite diligat. Sic etiã i ꝓposito est intelligẽdũ i amore ꝯcupĩe q coartate ꝑimit ꝛ q cuꝫ charitate saluat̃ nã vna sꝫ q̃ charitate ꝑimit ꝑfert creaturã deo q̃ erat ꝑferẽdus infinities bonis creatis. altera ꝟo q

47 cu charitate manet ñ ꝑfert creaturã deo. ꝛ iõ fm reputatione peccatis ꝛ õi punitiõis mortale excedit veniale i ꝓportionaliter. Ad illõ qđ obr q ꝑ veniale offendit̃ deus. dõ. q falsũ ẽ. ñ ei d̃r deus offendi nisi cu ꝯcẽnit̃. sꝫ vez ẽ q cũ veniali petõ minus deus amat̃ fm q Aug. dicit li. ꝯfes. Minus te amat. q̃ tecũ aliqđ amat. qđ ꝓ te ñ amat. Iõ veniale vitã eternã nõ aufert sꝫ retardat. q: a deo nõ separat sꝫ elõgat. nec obligat ad penã eternaliter cruciantem q̃tum est de se. sꝫ tpaliter affligentẽ.

Consequenter q̃rit̃ tertio loco de mõis diuidẽdi peccata. Et cũ multi sint modi diuidẽdi de q̃bus valde ꝓlixũ eẽt hic disputare. his omissis i generali q̃runt̃ hic duo. Primo q̃rit̃ vtrũ petm̃ hẽat diuidi ꝑ differetias materiales tm̃. aut ꝑ d̃rias formales. aut ꝑ speciales. Scdõ q̃rit̃ vez petm̃ diuidi hẽat ꝑ ꝯuersionem ꝛ auersionẽ tãqꝫ ꝑ diuersas petõꝫ d̃rias.

Questio I

Utrum petm̃ diuidi hẽat ꝑ d̃rias mãles tm̃. an etiã ꝑ formales. ꝛ q̃ ñ nñ ꝑ mãles sꝫ etiã ꝑ formales diuidi hẽat ois d̃r sic. Sic se hꝫ castitas ad virtuteꝫ. ita se hꝫ luxuria ad vitiũ. q̃ sic castitas ẽ spẽs virtutis. ita luxuria ẽ spẽs vitij. sꝫ vna spẽs distinguitur ab altera ꝑ d̃rias formales. q̃ ꝛc. Ite bonũ opponit̃ malo n tm̃ materialiter sꝫ etiã formaliter. ꝛ diuersis bonis diuersa opponut̃ mala. sꝫ bona q̃bus mala opponũt̃. formaliter distinguũt̃. q̃ pari rõne ꝛ mala q eis formaliter s opposita sũt formalit̃ differũt. Ite circa vnũ actũ peti assignat̃ diuerse d̃rie petõꝫ. sic i peccato ade i q̃ d̃r fuisse gula ꝛ supbia ꝛ inobediẽtia. sꝫ petã q̃ ꝯsistũt circa vnũ actũ n hñt d̃riam materialẽ. q̃ n aliq̃ mõ differũt. nccẽ ẽ q hẽant d̃riaꝫ formalẽ. Ite multiplicatio fm materiã ẽ multiplicatio fm numerũ. ꝛ multiplicatio fm numerũ n hꝫ statũ. q̃ si petã solumõ distinguerent̃ ꝑ d̃rias materialiter differẽtes. nuqꝫ petm̃ posset diuidi sufficiẽti diuisiõe. Sꝫ petm̃ diuidit̃ in scripturis differẽtijs ipm̃ sufficienter diuidentibus ꝛ oẽ petm̃ cõplectẽtibus. vt q peta ad inuicẽ distinguãt̃ n solũ differẽtijs materialibus verũ etiã formalibus. Sꝫ ꝯ. formale i genere peccati mortalis ẽ auersio. sꝫ petã a parte auersiõis nõ distinguunt̃ imo ꝯueniũt. oĩa ei dicũt auersionẽ a deo. si q̃ distiguũt hoc ẽ solũ a parte ꝯuersiõis q̃ ẽ i petõ materiale. q̃ tm̃ diuidit̃ petm̃ ꝑ d̃rias mãles n ꝑ formales. Ite petm̃ formalit̃ loq̃ndo nihil ẽ. sꝫ qđ nihil ẽ n hꝫ d̃rias diuidẽtes. q̃ si petm̃ diuidit̃. nullo mõ diuidit̃ inq̃tũ fom aut ꝯsiderat̃. restat q̃ q solũ diuidat̃ ꝑ illud qđ ẽ materiale i ipo. ꝛ redit idẽ qđ ꝑus. Ite oẽ illud qđ hꝫ d̃rias formales ꝛ speciales aliq̃ mõ formalit̃ loq̃ndo hꝫ spẽm. sed petm̃ siue malũ formalit̃ loq̃ndo ẽ ꝑuatio spẽi. ꝛ ꝑuatio spẽi no hꝫ spẽm. ꝛ qđ caret spẽ caret d̃ria formali ꝛ specifica. q̃ ꝛc. Ite si petm̃ hñret d̃rias ipm̃ formalr̃ diuidẽtes. q̃ haberet ras spẽs. sꝫ oẽ tale hꝫ ordinari i genere directe. illõ aũt qđ ẽ i genere a deo ẽ. q̃ petm̃ formalr̃ loq̃ndo a deo eẽt. qđ est ꝯ̃ fidẽ. Ite ꝑma diuisio peti ẽ in originale ꝛ actuale. sꝫ originale ꝛ actuale petm̃ n distinguunt̃ formalit̃. q: qđ est originale vni. fuit alteri actuale. sicut patet quia qđ est originale nob. fuit actuale ade. si q̃ ꝑma membra marie d̃rie. ꝛ originale ꝛ actuale ñ sũt d̃rie peti formalit̃ differẽtes. nullo formus nec alie. Ite ꝑma diuisio actualis peti est ꝑ mortale ꝛ veiale. ꝛ mortale ꝛ veiale ñ dicũt diuersas d̃rias fm formã ꝛ spẽm. q̃ multominus nec alie d̃rie fm spẽm ꝛ formã faciũt differre. Maior ꝑpõ manifesta ẽ. Minor ꝓbat̃. ꝓ eo q veniale petm̃ efficit̃ mortale sola intẽtõe libidĩs circa idẽ genus delectabilis. q̃ si maius ꝛ minus no faciũt diuersitatẽ fm spẽm ꝛ formã. vi q

pctm̄ veīale ꝛ mortale nō addūt formalē drīaz. g̃ nec alia

48 Rꝫ. Dō. ꝙ duplicit̄ ↄtingit loq̄ de pctō aut i ↄcretiōe aut i abstractōe. Si in abstractōe. sic dōm ē ꝙ quēadmodū pctm̄ cū sit puatio nō hꝫ ordinari nisi p accidēs scꝫ p copatōz ad suū oppositū. sic etiā nō hꝫ formaliter distingui nisi rōe sui oppositi. puatōes ei distinguūt p habitꝰ. vn̄ sicē castitas ꝛ fortitudo sūt virtutes formalit̄ differētes i genere virtutū. sic etiā luxuria ꝛ pusillanimitas q̄ oppoīr alut istaꝶ duaꝶ virtutū formalr̄ dicunt̄ differētes i genere vicioꝶ. nō tn̄ fm̄ formā suā sed fm̄ formā sui oppositi. Si at loq̄mur de pctō in ↄcretōe sic nō tm̄ dicē puatōz s. etiā actū vel habitū substratū. ꝛ qm̄ actꝰ vel habitꝰ substratꝰ pctō nō tm̄mō diuersificat materialiter. imo etiam formali differentia alia enim ē pnitas ad luxuriam. alia pronitas ad superbiaz. ꝛ alius actus quo superbit aliquis. ꝛ aliꝰ quo luxuriat̄. nō tm̄mō fm̄ materia sꝫ fm̄ formā ppter formalē drīaz obiectoꝶ. hinc ē ꝙ pctm̄ fm̄ ꝙ ↄcretiue accipit̄ diuidi hꝫ p drīas nō mō materiales verūetiā formales. formales dico nō respectu deformitatꝫ sꝫ respectu hitꝰ vel actꝰ substrati. Et sic ptꝫ ꝙ siue pctm̄ accipiat̄ abstractiue siue concretiue. drīas hꝫ formales. sꝫ vno mō p se. alio mō p accidens. q: vno mō dic̄ esse i genere fm̄ rectā coordinatōz alio mō dicitur esse i gene. esolū p reductōz. ꝛ q2 hꝫ mō rōnes ad ptē pmā ꝓcedūt. iō ↄcedēde sūt.

49 Ad illō ꝟo qō pmo obīt in ↄtrū ꝙ formale i pctō ē auersio. dō. ꝙ verū ē ꝙ auersio ē formale respectu ↄuersiōis. ꝓpē tn̄ loq̄ndo pctm̄ magꝫ dꝫ dici puatio boni sibi oppositi q̄ auersio a deo. aut saltē eq̄ ꝓpē. ꝛ g̃uis pctm̄ rōne auersiōis a deo nō mītiplicet̄. q: vna ē a q̄ fit auersio. tn̄ rōne puatōis boni cui opponit̄. mītiplicari hꝫ. ꝛ ita rōne eiꝰ ꝙ ē i eo formale hꝫ drīas. Pretera ad eē pcti nō tm̄mō ↄcurrit auersio sꝫ etiā ↄuersio. ꝛ qm̄ ↄuersio respicit obiecta creata. q̄ nō tm̄ distinguūt̄ materialiter. sꝫ etiā formaliter drīnt. hic est ꝙ ex illa pte pctm̄ hꝫ plurificari p formales drīas. Itē nec dꝫ ↄuersio eē materiale i pctō simplr̄ loq̄ndo sꝫ solū rōne auersiōis. nec omō ē material̄ respectu auersionis. nam ꝛ si auersio det conuersioni ꝙ sit peccatum. conuersio tamen dat auersioni ꝙ sit tale peccatum.

50 Ad illud qō obijcitur ꝙ pctm̄ formaliter loq̄ndo est nihil. dō. ꝙ verū ē. g̃uis āt nihil sit. eē alicuiꝰ ē. nō solū vt subiecti. verūetia vt oppositi. ꝛ ea rōne q̄ alicuiꝰ ē cui formaliter opponit̄. formaliter hꝫ distingui. nō fm̄ formam que est in ipso. sed fm̄ formam que est in suo opposito.

51 Ad illud quod obijcitur ꝙ pctm̄ est priuatio spēi. g̃ nō hꝫ spēm. iā pꝫ rn̄sio. verū ē eī ꝙ nō hꝫ spēm ꝓpē fm̄ ꝙ puatō. nec dꝫ hr̄e drīas formales ꝛ specificas illo mō. scꝫ ꝙ in se diuersas hēat spēs. sꝫ q2 opponit̄ diuersis bonis fm̄ spēz inq̄tū illa puat.

52 Ad illō qō obīt ꝙ si hr̄et spēs eēt i genere p se. dō. ꝙ verū ē. si hr̄et spēs i se ꝛ p se. pctm̄ āt fm̄ ꝙ accipit̄ abstractiue ꝛ formaliter. sicut nō ē in genere p se nisi p reductiōz. sic nō hꝫ diuidi p drīas formales differētes p se sꝫ solū p accidēs. Quāuis āt pctm̄ fm̄ ꝙ nihil ē ꝛ accipit̄ abstractiue nō sit i genere. tn̄ fm̄ ꝙ accipit̄ ↄcretiue. scꝫ rōe actꝰ substrati ꝛ habitꝰ in genere ē. actio ei pctō substrata a deo ē.

53 Ad illud qō obīt de originali ꝛ actuali. dō. ꝙ originale ꝛ actuale nō solūmō drīut ꝙ hꝫ sit ab actu ꝛ illud a natura. sꝫ etiaꝫ drīnt penes bonū qō puant. vn̄ ꝛ actuale puat iusticiaz gratuitā siue psonalē. originale ꝟo tollit iusticiā originalē siue q̄ respicit hoīez fm̄ ꝙ ē natura.

54 Propterea aliter drī i nobꝫ originale. ꝛ aliter i adā. In nobꝫ dꝫ originale q: ē ab origine tractū. i adā ꝟo q2 fuit origo alioꝶ pctoꝶ. Et q̄uis originale scdo mō dictū possit eē illo qō actuale. ē. put tn̄ pmo mō dꝫ. nō pt originale ↄcurrere i idē peccati genꝰ cū actuali. ꝛ hꝫ mō ponit̄ drīa inter ea.

55 Ad illud qō obīt de veniali ꝛ mortali ꝙ nō drīnt formaliter. q: magis ꝛ minꝰ nō variāt spēm. dō. ꝙ pma ꓑpō falsat̄. Ad hꝫ āt ꝙ dꝫ ꙩ drīa fm̄ minꝰ ꝛ maiꝰ nō variat spēm. respōdet̄ tripl'r. Pmo ꝙ hꝫ ē verū i genere nature. sꝫ nō ē verū i genere moris. sic pꝫ. q: vitia diuersificant̄ formaliter fm̄ spēm penes supabūdātia ꝛ defectū. nō solū ad seinuicē sꝫ etiā a virtute. Scdo mō respōdet̄ ꝙ hꝫ intelligit̄ de magꝫ ꝛ minꝰ accidētali. delectari aūt sub deo e eētiale veniali. ꝛ delectari supra deum est essentiale mortali. Tertio mō respōdetur ꝙ hoc est verum de magis ꝛ minꝰ qō ē citra terminū. sꝫ nō de magis ꝛ minꝰ vltra terminū. vn̄ calidū i q̄rto gradu ē alteriꝰ speciei q̄ calidū in tertio. sic ꝛ i ꝓposito intelligendū ꝙ amare aliqd citra deū est terminꝰ venialis pcti. ꝛ q̄tūcūq; intendat̄ amor (dum tamen citra deum) est veniale peccatum. si aūt ꝓponit aliqd deo. ꝫcerit suū terminū. ꝛ sic cadit i aliud peccati genꝰ. scꝫ in pctm̄ mortale.

Questio. II

Utrū pctm̄ hēat diuidi p auersionē ꝛ ↄuersionē tāq̄ p diuersas pctoꝶ drīas siue p diuersa pctā. Et ꝙ sic vr̄. Hiere. ij. Duo mala fecit pplꝰ meꝰ me dereliq̄rūt fontē aq̄ viue ꝛc. sꝫ g̃ derelinq̄re deūꝛ adherere creature sūt duo mala. g̃ sūt duo pctā. Itē auersio ē ↄ pceptū. ↄuersio āt p cupiditatē. sꝫ g̃ cupiditas ꝛ ↄtēptꝰ sūt diuerse pctoꝶ genera. vr̄ ꝙ auersio ꝛ ↄuersio faciat pctā diuersa. Itē i bonis sic ē ꝙ aliꝰ ē virtus q̄ q̄s declinat a malo. ꝛ aliꝰ q̄ facit bonū. silr̄ ꝛ aliꝰ actꝰ sic ptꝫ in timore ꝛ amore. g̃ si multo maiorē diuersificatio ex pte maloꝶ q̄ ex pte bonoꝶ. vr̄ multo fortꝰ ꙩ aliud sit pctm̄ q̄ q̄s auertit̄ a deo et aliud q̄ ↄuertit̄ ad cōmutabile bonū. Itē aliud est pceptū q̄ pcipit̄ facere bonū. ꝛ aliud q̄ pcipit̄ declinare a malo. sꝫ auersio ē ↄ illud pceptū q̄ q̄s pcipit̄ facere bonū. vtpote deo adherere ꝛ ad ipm̄ ↄuerti. ↄuersio ꝟo ē ↄ illud pceptū q̄ pcipit̄ declinare a malo. g̃ si diuersa sūt pcepta q̄bꝫ opponunt̄ ↄuersio ꝛ auersio. g̃ sunt diuersa pctā. Itē plus ↄuenit auersio cū alia auersiōe q̄ auersio cū ↄuersiōe. sꝫ auersio cū alia auersiōe faciūt diuersa pctā. g̃ multo fortꝰ ↄuersio cū auersiōe diuersa faciet pctā. Sꝫ ↄ. sup illud Eccl. x. Initiū oīs pcti supbia glo. Caueamꝰ supbiā ꝛ cupiditatē nō tanq̄ duo mala sꝫ vnū a q̄ oīa oriūt̄. g̃ si supbia facit auerti. ꝛ cupiditas ↄuerti. vr̄ ꝙ penes auersione ꝛ ↄuersionē nō attēdant̄ duo pctā sꝫ vnū. Itē Aug. ↄ pelagiū. Pctm̄ nō ē appetitꝰ reꝶ malaꝶ sꝫ desertio melioꝶ. g̃ nunq̄ ↄuersio facit pctm̄ cōpletū nisi assit auersio. n g̃ auersio ↄcurrit ad oē pctm̄. vr̄ ꙩ penes illā nō sumat̄ drīa pcti. Itē oē pctm̄ mortale ē volūtariū. sꝫ nō ē volūtariū nisi rōne ↄuersiōis ad cōmutabile bona. g̃ ↄuersio ↄcurrit ad oē pctm̄. g̃ ↄuersio nō pt eē pcti drīa. Itē recessus a termino a q̄. ꝛ accessus ad terminū ad quē nō facit diuersos motꝰ. nec diuersos actꝰ. sꝫ auersio dicit recessū a termino a q̄. ↄuersio accessū ad terminū ad quē. g̃ n faciūt diuersū actū vel motū. sꝫ ab vnitate actꝰ pctm̄ ē vnū. g̃ nō faciūt diuersa. Itē in pctō auersio ē formalis respectu ↄuersiōis. sꝫ formale nō ponit in numerū cū suo materiali. g̃ nec auersio ponit i numerū cū ↄuersiōe. g̃ ↄuersio ꝛ auersio nō faciūt diuersa pctā.

56 Rꝫ. Dōm ꙩ auersio duplicit̄ accipit̄. Uno mō put dicit deordinationē circa actū ↄuersiōis. Alio mō put dicit actū a ↄuersione distinctū. Pmo mō ↄuersio nō ponit i numerū cū auersiōe. nec faciūt diuersa pctā. imo illa duo essentialiter claudunt̄ in oī pctō mortali. Nam cōuersio nō est culpa nisi q: inordinata. nec est inordinata nisi q: auertit̄ homo a deo cui deberet inherere tanq̄ fini vltimo. hec auersio est a pctō in cuiꝰ ꝑpetratōe pctō nihil cogitat de deo. Scdo mō. s. put auersio dic̄ actū distinctū ↄ ↄuersionē sic ↄstituit diuersum pcti genꝰ. [illegible] auerti ē odio hr̄e vel inuidere. sic sup dixit mgr̄ [illegible] et

stat q aliud gen⁹ peti est odire deū. et aliud amare cō/mutabile bonū. Et qm vt plurimū auersio i petō acci/pit tā pat dicat deordinatōez a deo tanq̄ a fine. q̄ put dicat motū inordinatū ɔ̄ deū. hinc ē q̄ ɔuersio et auersio pon⁹ cōgant ad petm sic drie ɔstituētes q̄ sic drie diui/detes. Et tō ɔcedēdu q̄ h̄ mō auersio et ɔuersio nō faci/unt diuersa petā. et tūnc q̄ h̄ mō dūt ɔcedēde sūt. q̄ ista via pcedūt. Ad illud qd pmo obr de Hiere duo ma/la fecit pp̄ls me⁹ etc. rñderi pt q̄ derelictio nō tm̄ dr ibi p deordinatōe q̄ ē ɔiuncta ɔuersiōi. s; etiā p omissiōe mā/datoꝝ dei. et nūc distinguunt illa duo mala n sicut auer/sio et ɔuersio. s; sicut omissio et cōmissio. Uel dō q̄ duo mala dicunt nō q̄ sint duo petā s; q̄ sunt due diuerse radices ɔcurrētes ad cōpletionē vni⁹ peti. sicut dicit glo. pbabit sup. x. Eccle. Ad illud qd obr q̄ auersio est p ɔtemptū. et ɔuersio p cupiditate. iā pz rñsio. loqt enī de ɔuersiōe et auersione p diuerso actu et motu. q̄ si aliter intelligat ve accipiat ɔtempt⁹ et cupiditas large

[57] [58]

put ɔcurrit ad vnū petm. sic nō sunt duo mala s; vnū. Ad illud qd obr q̄ ali⁹ ē habit⁹ q̄ quo declinat a malo et q̄ quo facit bonū. dō q̄ dclinare a malo dr duplr sicut dictū ē de auersiōe. put enī declinare a malo dicit actu detestatōis et fuge respectu mali. dicit diuersū actū et motū ab eo qd ē facere bonū. Prout aūt dicit recessū a malo. sic nō dicit diuersū actū et habitū. q̄ eodē mō et habitu q̄ quo accedit ad bonū elōgat a malo. Ad illud qd obr q̄ aliq̄ pcepto opponit ɔuersio. et aliq̄ auersio. dō q̄ falsū ē. nā auersio et ɔuersio nā sunt ɔ̄ diuersa petā. s; ɔcurrūt ad idē petm qd ē tā ɔ̄ pceptū affirmatiuū q̄ pceptū negatiuū. nisi forte accipiat auersio put nomiat actū vel motū ɔ̄ deū. Ad illud qd obr q̄ plus ɔuenit auersio cū auer. ide etc. dō q̄ vez ē ɔueniētia formali q̄ est in h̄ q̄ assignat in aliq̄ tanq̄ in vno cōmuni. s; nō ē vez de ɔueniētia ordinis q̄ ɔcurrit ad ɔstitutionē vni/us terty. Nō enī vnū petm ɔstituit ex plurib⁹ auersio/nibus sicut ex auersione et ɔuersioe simul ɔcurrētib⁹.

[59] [60] [61]

Dist. xliij. de vno petō spāli qd ē magis graue et abomiabile qd est petm in spmscm.

Sz pterea q̄ddā peti gen⁹ etc. Sup̄egit mgr de distinctōe petoꝝ in generali. In hac pte descen dit ad q̄ddā spāle gen⁹ peti. Diuidit aūt ps ista in ptes duas. In q̄ꝝ pma mgr determinat de petō illo cōpando illud ad alia petoꝝ genera. In scda vo deter/minat de ipō qd sit fm alioꝝ assignatōnē et etiā fm ppriā ibi. Sz q̄rit qd sit illud petm. Prima ps remanet indi uisa. s; scda diuidit in ptes tres fm multiplicē assignatiōz peti in spmscm. Quaꝝ pma multiplr ponit assignati/onē vnā p ei⁹ drias magis notas q̄ q̄dē sunt obstinatio et desparatio. In scda vo ponit ei⁹ assignationē p ei⁹ diffe rētias min⁹ manifestas. ibi. Est etiā alia huī⁹ peti assi/gnatio. In tertia vo subiūgit ipi⁹ peti assignatoz coem et diffinitiuā. ibi. De h̄ q̄z petō in spmscm Ambro. etc. Prima istaꝝ ptiū diuidit in ptes duas. In q̄ꝝ pma de terminat vitatē. In scda dissoluit dubitatōnē. ibi. Sz q̄rit vtz ois obstinatio. Silr scda diuidit in duas. In q̄ꝝ pma ponit mgr hui⁹ peti assignatiōnē. In scda po/nit ei⁹ assignatōis explanatiōnē. ibi. Illa enī assignatio nē Aug. etc. Silr tertia ps h̄z duas. In q̄ꝝ pma ponit peti in spmscm fm Amb. diffinitiuā assignatiōez. In scda vo remouet dubitatōez. ibi. Nō vtiq̄ distinctio il la verboꝝ sic accipiēda est.

Determinat de petō in spm scm qd dicit etiā petm ad mor tē. cōpando illud ad alia petoꝝ genera. a

Sz pterea quoddā peti ge nus ceteris grauī⁹ et abominabili⁹ qd dicit petm in spmscm de q̄ in euāgelio veri tas ait. Qui peccauerit in spi ritūsanctū nō remittet ei neq̄ hic neq̄ in futuro. Et Ioh. in epla canōica. a Est peccatū ad morte. nō p eo dico vt q̄s oret. Qui enī peccat i patrē remitte tur ei. et q̄ peccat i filiū remitte tur ei. b q̄ aūt blasphemauerit i spmscm nō remittet ei. neq̄ h̄ neq̄ in futuro.

Determinat qd sit petm i spiri tūsanctū fm assignationē p dif ferētias ei⁹ magis notas q̄ sūt obstinatio et desparatio. b

[Di. XLIII] [Ex. xij.] [Ioh. v.]

a Est petm ad mortem. nō p eo dico vt q̄s oret. vr ex h̄ q̄ nō de beat orari p eo q̄ peccat in spiritū sanctū. Sz ɔ̄ h̄ e q̄ tales sunt di/ligēdi ex charita te. q̄ videt q̄ p eis orandū sit. Preterea tales magis indigent aliis et priores sunt ad malū. q̄ videtur q̄ maior sit beneficētia misercōie p his orare q̄ p aliis q̄ nō indi/gent. Est igit q̄stio q̄re dixit beat⁹ Ioh. q̄ p talib⁹ orā/dū nō sit. cū de nemine sit desparandū. Rn̄. dō. q̄ pec/catū ad morte dicit duplr. aut q̄ pducit ad morte. aut q̄ disponit ad morte. Et pmo mō accipiendo petm ad morte oīno est irremissibile. Scdo mō accipiēdo pecca/tum ad morte. cū difficultate ē remissibile. Quolibet di/ctoꝝ modoꝝ intelligi h̄z pdictus fmo fm differentē sui expositione. Nā pmo mō sensus ē nō dico vt p eo oret q̄s h̄ est aliq̄s nec prius nec magn⁹. Scdo vo mō sen/sus ē. nō dico vt p eo oret q̄s. i. quis psona. q. d. diffici le ē p tali pctōre exaudiri. q̄ talis iā inter icorrigibiles est deputad⁹. de q̄ dicit Dns Math. xviij. q̄ si ecclesiam audire noluerit sit tibi sicut ethnic⁹ et publican⁹. Cetra in vno sensu generalit innuit q̄ p peccāte ad morte nō est [illegible] in alio vero sensu innuit q̄ nō est tutus liber

impetrare rentū donum. In nul la tamen dicto/rum sensuum p/hibet orare. sed i hoc verl⁹ osten dit q̄ mandetur scdm sue moni/tio qua diceret orandum ē p p/ximo. nō se exten/dit generalit re/spectu omnium s; respectu coꝝ de q̄b⁹ pbabilr spa/re possum⁹ q̄ no stris orōib⁹ emendent. et sic pz rñsio ad illō. b Qui aūt blasphemauerit in spmsanctū nō remittet ei. Con/tra. glo. dicit ibide. blasphemia remittet. spūs aūt blas phemie nō remittetur. ergo si blasphemia remittit. siue blasphemat patrē siue spiritū remittet. Iuxta h̄ quer tur q̄ dria sit inter blasphemiā et spm blasphemie. Uī q̄ q̄ui⁹ petm sit blasphēia q̄ spūs blasphēie. q̄ spūs blas/phemie dic voluntate. blasphēia dic op⁹. malū aūt opus addita voluntate. Itm̄ h⁹ ē qd dic glo. q̄ dic q̄ spūs blas phemie nō remittit. s; blasphēia remittit. Rn̄. dō. q̄ sic di cit hug. Blasphēia q̄tū ē de se indrns ē q̄tū ad h̄ q̄ sit petm i s. s. et nō i s. s. Aliq̄ enī blasphemāt ex infirmitate et co actōe. et hi peccāt i prez. Aliq̄ ex ignorātia hi peccāt i filiū. Aliq̄ ex certa malicia et he peccāt i s. s. et h̄ ē sceleratissimū gen⁹ peti. i vituperis dei delectari. et post subiungit. quid est spiritus blasphemie. nisi affectus et desiderium vitu

[2]

Anotãdã opinio sm assignatio/ neo magis notas

rugĕtis diuĕ. Spũs cm̃ blas/phemie sic spũ rat ad odiũ dei. sicut s. s. ad dei amorē. Qñ ğ dr̃ q̃ blasphemaue rit i s. s. ꝛc. nõ in telligit̃ de q̃cũq̃ blasphemia. ſz de spũ blasphe/mie. vñ nõ dic̃ q̃ blasphemaue rit s. s. ſz q̃ blas/phe. in s. s. i. pec cãdo in s. s. ꝛ h̃ declarat ipa glo sa q̃ dic̃ q̃ blas/phemia remit/tet. spũs aũt blas phemie non re/mittet̃. Per h̃ p; rñsio ad illđ qđ q̃rit̃ q̃ diffe/rẽtia sit int̃ blas phemiã et spm̃ blasphemie. et q̃ grauiꝰ sit pec catũ. spũs blas/phemie q̃ blas/phemia. Nõ eñ differũt sic vo/lũtas ꝛ actꝰ. sed sicut generale ꝛ speciale.

Gen. iiij.

c Desp̃atio ẽ q̃ q̃s diffidit pe nitꝰ de bonitate dei estimãs suã maliciã diuine bonitatẽ magni tudinẽ excedere Videt̃ ex hoc q̃ oĩs desp̃ans sit infidel̃. oĩs eñ q̃ sic estimat cre/dit bonitatẽ dei eẽ finitaz. ꝛ oĩs talis errat ꝯ id qđ fidei ẽ. Itez q̃ credit ꝯriũ eiꝰ qđ dic̃ scriptura. hereticꝰ ꝛ infide lis iudicat̃. sed scriptura dic̃ q̃/cũq̃ hora inge/muerit pecca/tor. oĩm iniq̃ta/tũ eiꝰ nõ recorda bor. desp̃ans cre dit eiꝰ oppositũ h̃ ꝛc. Preterea articulꝰ specialꝰ ẽ de remissiõe pec catoꝝ. ꝛ ꝯ istuz

Ps. lxvij.

Ps. cxlvij.

Ps. lxvij.

Sꝫ q̃rit̃ qđ sit illud pctm̃ in spi/ritũ sanctũ vel ad mortẽ. Quī/dã dicũt illud pctm̃ eẽ desp̃atio nis vł obstinatõis. Obstinatio est indurate mẽtis in malicia p̃/tinatia. p̃ quã hõ fit impenitẽs c Desperatio ẽ q̃ q̃s diffidit pe/nitꝰ de bonitate dei estimãs su/am maliciã diuie bonitatĩ ma/gnitudinẽ excedere Sic chaym q̃ dixit. Maior ẽ iniq̃tas mea q̃ vt veniã merear. Vtrũq̃ xo dr̃ pctm̃ i s. s. q̃ spũs sctũs est amor patri ꝛ filij. ꝛ benignitas q̃ sein uicẽ ꝛ nos diligũt. q̃ tãta ẽ cuiꝰ finis nõ ẽ. Recte ḡ in spm̃ sctm̃ delinq̃re dicunt̃. q̃ sua malicia dei bonitatẽ sup̃are putãt. ꝛ s̃o pniam nõ assumũt. ꝛ q̃ iniq̃tati tã p̃tinaci mẽte inherẽt vt eam nũq̃ relinq̃re p̃ponãt. ꝛ ad bo nitatẽ spũs sctĩ nũq̃ redire pati entia di abutẽtes. ꝛ de miscđia dei nimis p̃sumẽtes. qbꝰ placet malicia p̃pt̃ se sic p̃ijs bonitas. isti nimia p̃tinacia ꝛ p̃sumptõe peccãt autumãtes deũ nõ esse iustũ. Illi desp̃atõe deũ nõ bo/nũ extimãt. tollẽtes i h̃ turbu lẽtissimo iniq̃tatũ mari portuz diuie iusticie q̃ se recipiant flu/ctuãtes. atq̃ ipa desp̃atõe ad/dũt pctã pctis dicẽtes miscđiaz nullã eẽ. ꝛ q̃ sup pctõres neces saria dãnatio debet̃.

Solut dubiũ vtrũ oĩs obsti natio sit pctm̃ i s. s. c

Sꝫ q̃rit̃ vtrũ oĩs obstinatio mẽtis i malicia obdurate. oĩsq̃ desp̃atio sit pctm̃ i s. s. Quidam dicũt oẽm obstinatõz ꝛ oẽm de spationẽ eẽ pctm̃ i s. s. Q̃ si est: aliq̃ñ illđ pctm̃ remittit̃. q̃ mlti etiã obstinatissimi ꝛ desp̃atissi/mi ꝯuertunt̃. vt Aug. ait sup il/lũ locũ ps. Cõuertã in p̃fundũ maris. i. eos q̃ erãt desp̃atissimi ꝛ ibi Mittit cristallũ suã sic buc cellas. i. obstĩatos fac aliõꝝ do/ctores. Taliũ ꝯuersio ibi etiaz euidenter ostẽdit̃ vbi ait. Qui educit vinctos i fortitudĩe. Si/milr̃ ꝛ eos q̃ exasperãt q̃ hitãt in sepulcris. Scđm istos illud

pctm̃ dr̃ irremissibile. nõ q̃n ali/q̃ñ dimittat̃. ſz q̃ vix ꝛ raro et difficulter remittit̃. Nõ eñ sol/uit̃ cristallꝰ nisi vehemẽti spũs sp̃etu. Alij xo tradũt nõ q̃ualꝫ/bet obstinationẽ vel desperati/onẽ appellari pctm̃ in spm̃ sctm̃ ſz illã tãtũ quã comitat̃ impnia q̃ etiã impniam dicũt eẽ pctm̃ i spm̃ sctm̃. Sꝫ q̃ Aug. dic̃ impe/nitẽtiã eẽ pctm̃ i s. s. cũ sic obsti/natꝰ ẽ aliq̃s. vt nõ peniteat. di/scutiẽ oportet. an aliud sit obstina/tio. aliud impnia siti eo pctm̃. an idẽ ſz diuers̃ mõis cõmissuz. Scđm istos pctm̃ illud dr̃ irre/missibile eo q̃ nunq̃ dimittat̃. Vñ aug. etiam dic̃ q̃ h̃ solum pctm̃ veniã mereri nõ põt. Et hiero. q̃ taliter peccãs digne penitere ñ p̃t. Et iõ recte Iob. dicit vt nõ p̃ eo oret q̃s. q̃ q̃ sic peccat. oroñibꝰ ecclie h̃ vł in fu turo iuuari nõ p̃t. hñs cor indu ratũ tãq̃ lapis. sic de diabolo le git̃. Post hãc vitã q̃ valde mali sunt meritis ecclie iuuari ñ p̃nt.

Ponit assignatõꝫ pctĩ i s. s. p̃ dr̃ias eiꝰ minꝰ notas. d

Est etiã alia huiꝰ pctĩ assigna tio. hoc ei pctm̃ aug. diffinics i li. d̃ smone dñi i mõte ait pctm̃ ẽ ad mortẽ ẽ cũ post agnitõꝫ di p̃ grãm xp̃i oppugnat aliq̃s fra/ternitatẽ. ꝛ adũsus ipaz grãz q̃ recõcillatꝰ ẽ dõ. inuidie facibus agitat̃. qđ fortasse ẽ peccare in s. s. qđ pctm̃ dr̃ nõ remitti. nõ q̃ nõ sit ıg̃scẽdũ peccãti si penite/at. ſz q̃ tãta ẽ labes pctĩ illiꝰ vt dep̃cãdi hũilitatẽ subire nõ pos sit. etiã si pctm̃ suũ mala ꝯscia ag̃scere ꝛ enũciare cogat̃ vt iu das cũ dixit. peccaui. facilꝰ de/sp̃ãs cucurrit ad laq̃uz q̃ hu militate veniã peteret. qđ p̃pt̃ magnitudinẽ pctĩ. iã ex dãnati one pctĩ tales hr̃e credẽdũ est. Ecce q̃dã assignatio pctĩ in s. s. vel ad mortẽ h̃ posita est q̃ illud pctm̃ eẽ tradit̃ oppugnatio fra ternitatis post agnitiõe: ꝛ in/uidẽtia grẽ pꝰ recõciliatiõꝫ. qđ spẽs q̃dã obstĩatõis intelligi p̃t

errat ille q̃ desp̃e rat Si robijci põt de eo q̃ p̃su/mit. vꝫ ei q̃ de/sperans tollat fidẽ. ꝯriũ huiꝰ ẽ q̃ fides ita p̃ce/dit spe sicut p̃ce dit charitatẽ. ḡ sic odiũ n tollit spe. ita etiã nec desp̃atio. Rꝰ. 3 dd. q̃ fides dif fert a spe. ꝛ in h̃ q̃ fides respicit ipm odiũ i vni/uersali. sed spes respicit i p̃ticu/lari vtz respe/ctu sp̃antis ꝛ in h̃ etiaz q̃ fides dic̃ certitudinẽ i itellectu spes dic̃ certitudinẽ i affectu Sic igi tur ꝯtingit ali/q̃ñ ig̃rari aliq̃d in p̃ticlari ꝛ sci ri in vli. Sic dr̃ de pbs i scđo p̃/oru. sic ẽ de illo q̃ scit oẽm mulã eẽ sterilem. ꝛ tñ estimat hac h̃re in vtero. sic põt aliq̃s hñs fidez carere spe. ꝛ sic p̃t aliq̃s nõ hñs certitudinez de aliq̃ i affectu ha bere i intellectu sic p̃t aliq̃s non hñs spẽ h̃re fidẽ Ad illđ qđ p̃rio obr̃ q̃ iai errat maliciã suã dei bonitatẽ excede re. dd. q̃ estima re maliciã boni tatẽ excedere h̃ p̃t eẽ dupl̃r. aut i se. aut i effectu Et i effectu du/pliciter. aut vl̃r respectu cuiuslĩ bet. aut p̃ticula/riter r̃spectu sui Et p̃mo ꝛ scđo mõ ẽ infidelitas/tas. ꝛ tertio de/sp̃atõis. Et h̃ i/nuit textꝰ Hen. vbi dicit Chri yn desperans. Maior est iniq̃/

3

Pctm̃ irre/missibile qđ

Aug.

4

Math. xxvij.

Illā tñ diffinitionē Aug· ĩ li· retractatio· rememorās aliqd adyciendū ibi fore· nec offerendo se dixisse apu ita dicēs· Qd qdē nō ꝯfirmaui· qm̃ hoc putare me dixi· Sz tñ addēdū fuit si in hac scelerata mētis puersitate finierit hāc vitā. Qm̃ de qcūqꝫ pessimo ĩ hac vita ꝯstituto· ñ ē desperādū· nec ꝓ illo ĩprudēter orat· de q̃ ñ despat· Hijs verbis insinuat pctm̃ ꝓmissa diffinitione descptū· tūc solū debere dici ad mortē vel in s· s· cū nō hz comitē pniam· nec de aliq̃ pctō despandū ē ĩ hac vita· ⁊ iō ꝓ oĩ eē orādū· Vñ illd ioh· ñ ꝓ eo dico vt q̃s oret· sic accipiēdū videt· vt ꝓ aliq̃ peccāte ad mortē vl ĩ spm̃sctm̃ postq̃ȝ finierit hāc vitā nō orem⁹· Dū aūt ĩ hac vita ē· nec pctm̃ illi⁹ iudicare· nec de illo despare· sz pro illo orare debem⁹· Vñ Aug· de vbis dñi de ĩpenitētia q̄ ē blasphemia in spm̃sctm̃ sic ait· Ista ĩpenitētia vel cor impenitēs q̄diu q̄sqꝫ in hac carne viuit nō pt iudicari· De nullo eñi despandū ē q̄diu ad pniam patiētia dei adducit· Pagan⁹ ē hodie: iude⁹ infidel' est hodie· heretic⁹ ē hodie· scismatic⁹ est hodie· qd si cras amplectat catholicā pacē· ⁊ seq̄t catholicā v̄itatem· Quid si isti q̄s in q̄cūqꝫ genere erroris notas ⁊ tāq̄ȝ despatissimos dānas añq̄ȝ finiāt istā vitā agūt penitētiā· ⁊ inueniūt verā requiē ĩ vita in futuro· Nolite g̃ añ tp̄s iudicare q̄cq̄ȝ· Ex his ośndit ꝓ singulis pctōribus in hac vita esse orandū· nec de aliq̃ eē diffidendum· qꝛ ꝯuerti p̄t dū in hac vita est· Quia ñ p̄t sciri de aliq̃ vtrū peccauerit ad mortē vl in spm̃ scm̃· nisi cū ab hac vita discesserit· nisi forte alicui per spm̃ scm̃ mirabilit' reuelatū fuerit· Ex p̄dictis aliq̄ten⁹ capi p̄t quō accipiat pctm̃ in spm̃sctm̃· scȝ inuidētia g̃re fraternitatē ĩpenitēt' oppugnās· q̄ vtiqꝫ obstinatō eē videt· ⁊ oīs ĩpenitētis obstinatio atqꝫ despatio· Notādū vō ē q̄ nō oĩs q̄nō penitet ĩpenitēs dicip̄t· qꝛ ĩpenitētia ꝓp̄e obstinatiō ē· et vt q̄dā volūt etiā dspatio.

Subiūgit diffinitiuā ⁊ cōmunē assignatōē pctī in spm̃sctm̃ sm̃ Ambro· e

De h̄ quoqꝫ pctō in spm̃sctm̃ Amb· in lib· de spū scō differēs diffinitiuā assignatōē tradit dicens· Cur dñs dixerit· qui blasphemauerit in filiū hoīs dimittet ei· q̄ aūt blasphemauerit in spm̃sctm̃· neqꝫ hic neqꝫ in futuro dimittet ei· Diligēter aduerte· nūq̄d alia ē offensio filij· alia spū scī· Sic vna dignitas· sic vna iniuria· Sz si q̄s corpia spē decept⁹ hūatu· remissius aliqd sentit de xp̄i carne q̄ȝ dignū est· hz culpā· nō ē tñ exclusus a venia· Si q̄s vō scī spūs dignitatē· maiestatē· ⁊ p̄tātē abneget sempiternā· ⁊ putet ñ in spū dei eijci demonia· sz in beelzebub· nō pōt ibi exhortatio eē venie· vbi sacrilegij plenitudo ē· Satis ap̄te explicat qd sit pctm̃ ĩ spm̃sctm̃· Qd illi Aug· descptiōni cōgruere videt· q̄ illud peccatū dr̄ eē inuidētia g̃re oppugnans fraternitatē· Qui enim post cognitionē v̄itatis scī spirit⁹ veritatē neget· eiusqꝫ opa dicesse beelzebub· p̄tāti· bonita· ⁊ g̃re diminuere nō dubitat·

Remouet dubiū· f

Nō vtiqꝫ distinctio illa verbor sic accipiēda est q̄si triū psonar diuise sint offense sz ibi peccatorum genera distincta sunt· Pctm̃ ei in patrē id intelligit' d qd fit p infirmitatē· qꝛ patri scriptura frequēter attribuit potētiā· Pctm̃ in filiū qd fit p ignorantiā· qꝛ sapiā filio attribuit· Tertiū expositū ē· Qui g̃ peccat p infirmitatē vel p ignorantiā· facile veniā adipiscit· sz nō ille q peccat in spm̃sctm̃· Cū āt vna sit potētia· sapiā· bonitas triū· q̄re patri potētia· filio sapientia· spūiscō bonitas sepi⁹ assignet· supius dictū ē·

q̄tas mea q̄ȝ vt veniam merear nō dixit q̄ maior esset q̄ȝ misericordia· sed q̄ amplior esset q̄ȝ venia ad quā p̄uenire posset· Vel p̄t dici q̄ ratio iste est ratō potius venit ex subuersiōe ꝯfidētie q̄ȝ ex subuersiōe noticie· sicut bō aliqñ bñ scit aliqd· ⁊ tñ affectio adeo dñatur vt estimādū oppositū ꝯtrahat ip̄z (Joh· v·) Ex h̄ hāc viā respōdēdū est ad illa duo que postea obiciunt· ñ eī ꝯcludūt q̄ desperatio tollat fidē· qꝛ defect⁹ ē duplicis ꝯditionis· sic dictū ē q̄uis aūt desperatio nō tollat fidē simplr· nihilomin⁹ tñ pl⁹ ledit fides p desperationē q̄ȝ p odiū vel qdcūqꝫ (Ro· iij·) aliud pctm̃ qd nō sit ei directe oppositū· In fide eñi sunt tria f viȝ ip̄a credulitas· ⁊ habilitas rēdēdi ĩ deū ⁊ ip̄a tēdentia· Primū est quasi terra· ⁊ scdm̃ q̄si semē· ⁊ tertium q̄si fructus· (Cor· iiij·) Primū tollit solū p infidelitatē Scdm̃ vō tollitur p desparōēȝ q̄ efficit hōm inhabilis ad tendendū in deū· Tertiuȝ vō tollitur per omne pctm̃ d Pctm̃ eñi ĩ patrē id intelligit qd fit p infirmitatē· Contra sic h̄ vep̄ ē· tūc oē pctm̃ est pctm̃ ĩ patrē· qꝛ eū potentia peccandi pot⁹ sit ĩpotētia q̄ȝ potētia· h̄ ipso q̄ aliqs pōt peccare p̄t deficere ĩ nihil⁹ eē Jteꝫ si pctm̃ ĩ filiū ē p ĩgrātiā sicut ip̄e subiūgit cū oīs pctōr sit ĩgratus· sic vult plus· v̄r q̄ oē peccatū sit ĩ filiū· g̃ nulla ē illa diuisio pctōrū· (Mat· xij·) R⁹· dr̄ m q̄ cū dr̄ pctm̃ eē ex g infirmitate ⁊ igr̄ātia· n accipit h̄ q̄cūqꝫ infirmitas ⁊ q̄cūqꝫ igrātia· sz infirmitas q̄ q̄de ē ex carne ⁊ igrātia q̄ ē respectu alicuius circūstātie faciētis rone culpe· ⁊ h̄ mō tal infirmitas ñ ē respectu oīs pctī· nec (Mar· iij·) talis igratia· q̄uis largo mō accepta infirmitate p q̄cūqꝫ ipotētia ⁊ igrātia p q̄cūqꝫ nesciētia siue cognitiōis p̄ctice· siue speculatiue· ĩ omni pctō reperiuntur· Preterea sciendum est q̄ quādo diuidit peccatum per has differentias· q̄ illud dicat peccatum ex infirmitate quod p̄cedit ex ip̄a immediate· et similiter ex ignorantia ⁊ malicia· et sic iste tres differentie non cōcurrunt in peccatum idem· Ex sic patent obiecta· ⁊ hec sufficiant de ista diuisione· quia supra quesitum fuit de his distinctione xxij· vbi illa diuisio ponitur ⁊ manifestatur·

D intelligẽtiã hui⁹ ptis incidit hic q̃stio de peccato in spũsctm̃. de q̃ fm ip⁹ triplicẽ cõparatõez q̃runt tria. Pmo q̃rit de ipo in cõparatõe ad alia peccatoꝝ genera. Scdo q̃rit de ipo q̃tũ ad ↄditões ꝓprias. Tertio q̃rit de ipo q̃tũ ad ei⁹ spẽs ꝛ drias. Circa pmũ q̃runt duo. Pmo q̃rit vtrũ pctm̃ in spũsctm̃ dicat gen⁹ pcti distinctũ. Scdo q̃rit vtrũ pctm̃ i spũsanctum sp habeat aliud pctm̃ actuale ꝑambulũ.

Questio I a

Utrũ pctm̃ in s. s. dicat gen⁹ pcti distinctum ab aliis generib⁹ pctoꝝ. Et q̃ sic vr̃ pmo ꝑ verbũ mgr̃i i littera. Est qdã pcti gen⁹ ceteris graui⁹ ꝛ abominabili⁹ qd̃ dr̃ pctm̃ in spũsctm̃. Itẽ h̃ vr̃ rõne. q2 mortale ꝛ veniale faciũt diuersa pctoꝝ genera. q̃ multoforti⁹ remissibile ꝛ irremissibile. sꝫ pctm̃ in s. s. ẽ pctm̃ irremissibile. q̃ videtur q̃ peccatũ i spiritũsctm̃ sit aliq̃d gen⁹ ab aliis generib⁹ pctoꝝ. Itẽ pctm̃ in s. s. est pctm̃ ꝓcedẽs ex certa malicia. sꝫ pctm̃ ex certa malicia diuidit̃ ↄ pctm̃ ex ig̃rantia ꝛ infirmitate. q̃ vr̃ q̃ pctm̃ in s. s. sit gen⁹ peccati distinctũ. Itẽ qd̃ h̃z spẽs ꝓpas a spẽb⁹ aliꝝ distinctuz est gen⁹ pcti. h̃ est distinctũ ab aliis pctoꝝ generib⁹. sed pctm̃ in spũsctm̃ ẽ h̃mõi. q2 ei⁹ spẽs sũt desꝑatio ꝛ obstinatio. ꝛ v̾itatis agnite ipugnatio q̃ sunt ꝓprie spẽs hui⁹ pcti. ita q̃ nõ al oꝝ. q̃ ꝛc. Sꝫ ↄ. pctm̃ in s. s. sicut dicit mgr̃ in lr̃a ẽ peccatũ ad mortẽ. sꝫ oẽ pctm̃ mortale ẽ peccatũ ad mortẽ. q̃ cũ peccatũ ad mortẽ sit generale ad omnes pctoꝝ drias. q̃ ꝛ ad ipꝫ pctm̃ in s. s. Itẽ pctm̃ i s. s. aut sic noïat̃. q2 est in ꝑsonã s. s. aut q2 est ↄ illud qd̃ est appropatũ spũiscto. Si q2 ↄ ꝑsonã s. s. sꝫ vna est maiestas pr̃is ꝛ filii ꝛ s. s. q̃ oẽ pctm̃ qd̃ est in s. s. est in patrez ꝛ oẽ qd̃ est in patrẽ ẽ in s. s. q̃ h̃ mõ est generale ad omne pctm̃. Sed si q2 ↄ effectũ spũiscto approprïatũ. vtpote ↄ bonitatẽ ꝛ grãm. sꝫ oẽ pctm̃ est ↄ bonitatẽ ꝛ ↄ grãm s. s. q̃ oẽ pctm̃ est pctm̃ i spũsctm̃. Itẽ pctm̃ diuidit̃ in peccatũ ex infirmitate. ꝛ ex ig̃rantia. ꝛ ex malicia. ita q̃ peccatũ ex malicia est peccatũ in s. s. sꝫ pctm̃ ex ig̃rantia et pctm̃ ex infirmitate nõ dicit speciale gen⁹ peccati. oẽ enĩ gen⁹ pcti qd̃ est ex ig̃rantia pt̃ esse ꝛ ex infirmitate. q̃ videt̃ sil'r q̃ pctm̃ ex malicia nõ dicat determinatũ pcti gen⁹. Itẽ oẽ qd̃ q̃s facit ex ig̃rantia põt facere ex certa sciã siue et industria. q̃ si oẽ gen⁹ pcti pt̃ fieri ex certa industria. vr̃ q̃ pctm̃ in s. s. circueat oĩa pctoꝝ genera. nõ 7 q̃ videt̃ esse pcti gen⁹ ab aliis pctoꝝ generib⁹ distinctũ.

R⁹. Dõm. q̃ pctm̃ in spũsctm̃ dicit gen⁹ pcti distinctum ab aliis generib⁹ pctoꝝ rõne triplici. scꝫ rõne pn̄cipii. ꝛ rõne sui oppositi. ꝛ rõne act⁹ substrati. Rõne pn̄cipii. q2 pctm̃ in spũsctm̃ dr̃ ẽ illud qd̃ est ex certa malicia siue industria. ex q̃ nõ ꝓcedit oẽ pctm̃. sꝫ illud solum qd̃ facit hõ scienter. Rõne oppositi sil'r distinguit̃. q2 cũ triplex sit grã. scꝫ innocẽtie. baptismal' ꝛ penĩalis. peccatũ in spũsctm̃ ꝓprie h̃z opponi grẽ penĩali. ꝛ eã impugnat q̃tũ ad sui initiũ. ꝛ q̃tũ ad sui terminũ. sicut ꝑ originale ꝑdit̃ grã innocẽtie. ꝛ ꝑ actualia ipugnat̃ grã baptismalis. Rõne v̾o act⁹ substrati sil'r distinguit̃. q2 cũ pctm̃ illud sit impugnatiuũ grẽ. ꝛ malicia sit in ipo spiritu fm se. pctm̃ in spũsctm̃ ↄsistit circa actũ ipi⁹ spũs. sicut patet in desꝑatione ꝛ obstinatõe. vñ fornicatio et adulteriũ nõ pt̃ aliq̃ mõ dici pctm̃ in spũsctm̃. Rõne q̃ sui pn̄cipii. ꝛ oppositi. ꝛ act⁹ substrati. pctm̃ in spũsctm̃ est gen⁹ pcti determinatũ. Et rõne hoꝝ triũ sic noïat̃ vt dicat̃ pctm̃ in spũsctm̃. vicꝫ rõne malicie a q̃ ꝓcedit. q̃ directe opponit̃ bonitati appropate spũiscto. Rõne penitẽtialis siue finalis gratie quã priuat. que est effect⁹ approprïatus spiritui sancto. Rõne enã actus spiritualis circa quẽ ↄsistit. vnde directe dicit̃ peccatũ in spiritũsanctũ qd̃ est in spũ. ꝛ circa actũ spirit⁹ malignitatꝫ. Et sic pꝫ q̃ peccatũ in spiritũsanctũ est gen⁹ peccati ab aliis pctoꝝ generib⁹ distinctũ. Et ↄcedende sunt rões que hoc ostẽdunt. Ad illud qd̃ obicit̃ est peccatũ ad mortẽ. Dõm q̃ pctm̃ dr̃ ad mortẽ fm similitudinẽ ad mortẽ 8 corpalẽ. In morte aũt corpali tria ↄcurrũt. q̃ꝝ pmũ est amissio vite. aliud est corruptio dispositõis ex pte corporis ad susceptionẽ aĩe. tertiũ est impossibilitas repatationis fm cursum nature. Quãtũ ad pmũ ↄditionẽ oĩe peccatũ in quo est auersio a deo. dr̃ esse peccatum mortale siue ad mortẽ. Quãtũ ad scdam peccatũ in spiritũsanctũ dicit' peccatũ ad mortẽ. q2 tollit dispositionem ad susceptionẽ vite. que q̃dem ↄsistit in susceptione penitẽtie. Quãtũ vero ad tertiã ↄditionẽ peccatum illud dicit̃ ad mortẽ in q̃ quis corpaliter morit̃. Cũ q̃ dicitur q̃ oẽ mortale est ad mortẽ. ꝛ q̃ pctm̃ in spiritũsanctum est peccatũ ad mortẽ. differenti modo a c ptũ peccatum ad mortẽ. Ad illud qd̃ obicit̃ q̃ aut dicit̃ peccatum in spiritũsanctũ. q2 est ↄtra ꝑsonã ꝛc. Dõm q̃ id 9 dicitur pctm̃ in spũsctm̃. nõ q2 sit ↄtra ꝑsonã. sꝫ q2 est ↄtra appropatũ effectum. nec quia contra omnem appropiatum effectum. sed quia ↄtra effectum pn̄cipuum inter approprïata spiritui sancto. hic autẽ est donũ gratie finalis. siue penitẽtialis. ꝛ h̃mõi. ꝓpter q̃tum ad statum gratie finalis. in qua ↄsistit oĩs gratie efficacia. et ꝛ hoc modo nõ oẽ peccatũ est ↄtra effectum illũ. ꝛ per hoc nõ sequit̃ q̃ oẽ peccatũ sit in spiritũsanctũ. Ad 10 illud quod obicit̃ q̃ oẽ peccatũ potest esse peccatum ex ignorantia ꝛ infirmitate. Dõm. q̃ nõ est simile q2 ignorantia nõ determinat aliquẽ actũ. nec enã infirmitas. ꝛ ideo nõ dicit gen⁹ peccati determinatũ. sꝫ circuit oĩa peccatoꝝ genera. Similit̃ dõm de peccato qd̃ est ex infirmitate. nõ sic aũt est de pctõ fm q̃ est ex malicia. Ad h̃ enĩ q̃ sit pctm̃ in spũsctm̃. nõ sufficit q̃ sit ex certa sciẽntia ꝛ ex industria. sꝫ req̇rit̃ determinatio generis q̃tuz 11 ad actũ substratũ. Ad illud qd̃ obicit̃ q̃ oẽ pctm̃ pt̃ fieri ex malicia. Dõm. q̃ lꝫ malicia ↄcurrere possit ad oẽ pctm̃. nõ tñ sp facit pctm̃ in spũsctm̃. Vñ si q̃s senex q̃ nõ h̃z appetitũ fornicãdi excitaret carnẽ suã vt fornicaret. nõ diceret̃ in illa fornicatõe peccare pctõ in spiritũsanctũ. q̃uis illud pctm̃ cõmitteret ex industria ꝛ q̃dã malicia. Cũ q̃ dicit̃ q̃ pctm̃ ex malicia ẽ pctm̃ in spiritũsanctũ h̃ solũ intelligit̃ de generib⁹ peccatoꝝ q̃ ꝓpter ex malicia h̃nt ortũ. sicut inuidẽtia fraterne gratie ꝛ impugnatio veritatis agnite.

Questio II b

Utrũ peccatũ in spiritũsanctũ sp habeat aliud peccatũ ꝑambulũ. Et q̃ sic videt̃. Magister in littera dic̃ q̃ peccatũ in spiritũsanctũ est peccatũ desperatõis vel obstinationis. sed nullus desperat nec obstinat̃ nisi ꝓpter aliqd̃ ꝑcedens peccatũ. q̃ vr̃ q̃ sp aliqd̃ pctm̃ sit ꝑambulũ ad peccatũ in spũsctm̃. Itẽ pctm̃ in spũsanctum vel est finalis impenitentia. vel habet sẽp penitẽtiam finalẽ impenitentiã quãtũ est de se. sed impenitentia nõ est nisi respectu peccati ꝑcedentis. sicut nec pnĩa. q̃ nunq̃ est peccatũ in spũsctm̃ qn habeat aliud peccatum ꝑambulũ. Item in bonis nemo repente fit summus. q̃ videt̃ q̃ in malis statim nemo labat̃ in profundum. sꝫ ꝑ istud pcti gen⁹ labitur hõ in ꝓfundũ vitioꝝ. videt̃ q̃ q̃ istud pcti gen⁹ habeat aliud ꝑambulũ qd̃ disponat ad ipm̃. Sꝫ ↄtra. quattuor sunt nobis inflicta sicut dicit beda ꝓpter pctm̃ pmi parentis. scꝫ infirmitas. ignorantia. malicia. ꝛ ↄcupiscentia. sꝫ possibile ẽ q̃ hõ pmo peccet pctõ ex ignorãtia ꝛ ex infirmitate. q̃ similit̃ possibile est q̃ pmo peccet pctõ qd̃ ex malicia ꝓcedit.

Itē q̄rtīēscūq; pctōꝝ genera sūt diuersa. possibile est peccare pctō vno absq; alio. sꝫ pctm̄ in sp̄msctm̄ ē peccatū distinctū ab alijs generib⁹ pctōꝝ. possibile est aliquē peccare illo genere pcti etiā si nō pcesserit aliō peccatū. Itē impugnatio veritatis agnite est hui⁹ peccati species. sed ita bene q̄s pōt impugnare veritatē agnitā. sicut etiā veritatē ignoratā. g̃ videt̄ q̄ saltē q̄ntum ad illā speciē absq; alio peccati genere possit cōmitti pctm̄ in sp̄msctm̄. Itē pctm̄ in sp̄msctm̄ ꝯsistit circa actum sp̄ūs. sꝫ magis pendet actus carnis ex actu sp̄ūs q̄ ecōuerso. g̃ si homo pōt peccare pctō carnis nullo alio peccato pcedente. pari rōne. imo multo fortiori videt̄ h̄ esse verū de peccato in sp̄msctm̄. R⁹. dōm q̄ de pctō i spiritūsanctū differēter est loq̄ fm̄ ei⁹ spēs differētes. Quedam em̄ sūt species peccati in sp̄msctm̄ q̄ nullo mō pñt esse absq; pctō pambulo. sicut sunt obstinatio. desperatio. ⁊ finalis impenitētia. talia em̄ respiciūt peccatū pambulū q̄si materiā circa quā. ⁊ etiā sicut cām. nemo em̄ desperat de venia nisi q̄ fecit malū. nemo impenitēs ē nisi q̄ habet vnde peniteat. Sunt ⁊ alie species peccati in sp̄msctm̄ q̄ quidē possunt esse absq; peccato pambulo. pō q̄ actus ipaꝝ nō respicit determinate peccatum pambulū. sicut est inuidentia fraterne gratie. ⁊ impugnatio veritatis agnite. sicut est p̄sumptio de impunitate. Potest em̄ q̄s fraterne grē inuidere. ⁊ veritatē agnitam impugnare ⁊ de impunitate p̄sumere. etiā si nulla actualis culpa pcesserit. ⁊ h̄ ppter libertatē volūtatis que in q̄libet hoīe peccatoꝝ pprīa deordinatione pōt se pcipitare. atm̄ quia ista sunt peccata valde grauia. vix aut nūq̄ ꝯtingit q̄ aliq̄s in hec cadat nisi mēs eius fuerit p alia peccata deprauata. Cōcedendū est g̃ q̄ pctm̄ in sp̄msctm̄ nō solū est gen⁹ peccati distinctum ab alijs peccatoꝝ generib⁹ fm̄ formā. sꝫ etiā separi pōt fm̄ exñtiam. ita q̄ cōmittat̄ sine culpa pambula. q̄uis rarissime ꝯtingat. vñ ⁊ rōnes q̄ ad illā p̄tem inducunt̄

12 ꝯcedende sunt. Illa tñ rō quā facit de eo q̄ minus dependet actus sp̄ūs ab actu carnis ⁊c. dicendū q̄ illa rō nō cogit q̄n peccatū in sp̄msctm̄ possit eē sine alijs peccatis. pō q̄ actus sp̄uales siue ad aīam p̄tinentes nō solū trāseunt sup materiā debitā. sꝫ etiā sup alios act⁹. vnde substernūt sibi alios actus q̄si sup materia. sic ⁊ peccata que habet circa act⁹ illos ꝯsistere. vt plurimū alia peccata p̄supponunt tanq̄ materialia. sicut desperatio ⁊ obstinatio nō sic aūt est de actib⁹ corpalib⁹ qui quidē nō transeunt in alios actus sed in materiā extrinsecam

13 ⁊ ideo illa peccata ꝯtra illos act⁹ exītis nō habēt alia peccata tanq̄ materialia. ⁊ huic ꝯsonat illud qō dicit gramaticus q̄ verba p̄theretica siue ad aīam p̄tinentia requirunt determinari p infinitiuū sequentē. nō sic est de actib⁹ p̄tinentib⁹ ad corpus. ⁊ iō ratio illa nō cogit. Nec alia cogit q̄ dicit q̄ est gen⁹ peccati distinctū. esto em̄ q̄ nō esset sine alijs. nihilomin⁹ posset distingui ab alijs. q̄ multa sunt inseꝑabilia fm̄ eē. q̄ tñ distinguunt̄

14 formaliter. Ad illud aūt qō obijcit̄ in ꝯtrariū de obstinatione. dōm q̄ rō illa pcedit ab insufficiēte. q̄uis em̄ illud sit verū in his duob⁹ generib⁹ peccatoꝝ. nō tñ sequitur q̄ h̄ sit verū in alijs generib⁹ peccati in sp̄msctm̄.

15 Ad illud qō obijcit̄ q̄ finalis impenitētia est annexa oīb⁹ specieb⁹ illi⁹ peccati. dōm sūt q̄ nec illud cogit. pō q̄ peccando in sp̄msctm̄ cōmittit hō aliqō peccatū respectu cui⁹ pōt habere ppositū nō penitendi. sicut ille q̄ impugnat vitate agnitā. vel inuidet fraterne grē. vel etiā sicut est de eo q̄ adeo p̄sumit d̄ benignitate diuīa q̄ nullū relinq̄t effectū iusticie. ⁊ ex h̄ ppone malefaceret nūq̄ de eo penitere. Et hoc tm̄ pōt eē sine alteri⁹ pcti genere.

16 Ad illud qō obijcit̄ q̄ illō pctm̄ ē ex malicia. dōm q̄ malicia fm̄ q̄ ē hui⁹ radix pōt dicere maliciā ꝯtractā ex pctō originali. vel pōt dicere maliciā actū. i. actualē prauitatē voluntat̄. Et p̄mo mō pcedit naturā et tpē. scdo mō cōmittat̄. Nō em̄ oportet q̄ añ fuerit maliciosus. sꝫ volēdo malignari pōt in sp̄msanctū peccare. ⁊ nō oportet q̄ pcedat aliqua malicia actualis pcti deprauās voluntatē. sꝫ sufficit q̄ pcedat tpē malicia q̄ ē pena originalis.

17 Ad illō qō obijcit̄ q̄ nemo repēte fit sūmus. dōm q̄ nō ē sile. q̄ q̄uis nō possit aliq̄s nisi ordinate ascendere. pōt. tñ inordiate descendere. siue subito se pcipitare. Preterea nō efficit̄ hō ita pfecte mal⁹ cōmittendo semel pctm̄ in sp̄msanctū imo quāto pluries peccat. tanto magis labit̄ in profundum.

Onsequēter querit̄ de hoc peccati genere q̄ntum ad ꝯditōes ꝓprias. et circa hoc queruntur duo. Primo querit̄ de hoi⁹ peccati grauitate. Secundo querit̄ de huius pcti irremissibilitate.

Questio I c

Utrū illō pcti gen⁹ sit grauissimū. ⁊ q̄ sic videtur p̄mo p auctoritatē mgr̄i in l̄ra. Est p̄terea qōdā pcti gen⁹. ceteris grauī⁹ ⁊ abominabili⁹. Itē ratiōe videt̄. Maius ē pctm̄ qō magis facit distare a venia. sꝫ tale est pctm̄ in sp̄msanctum. g̃ ⁊c. Itē maius est peccatū qō magis inhabilitat aīam ad iusticiā. sed pctm̄ in sp̄msctm̄ est hmōi. q̄ maxime voluntatē deordinat. g̃ ⁊c. Itē sicut ignorātia excusat peccantē. sic scia aggrauat. q̄ seru⁹ sciēs voluntate dñi sui. ⁊c. sꝫ pctm̄ in sp̄msctm̄ est pctm̄ ex industria siue ex certa malicia. g̃ ⁊c. Sꝫ ꝯ. sup illud. Conuenient ad vesperā ⁊c. Neīo insanabilior q̄ q̄ san⁹ sibi videt̄. g̃ min⁹ elongat a sanitate pctm̄ in q̄ quis peccat scienter. q̄ in quo q̄s peccat ignoranter. sꝫ pctm̄ i spiritūsctm̄ est in q̄ quis peccat scienter. g̃ videt̄ q̄ sit minus pctm̄ q̄ pctm̄ ignorātie. Itē ⁊ si vna sit maiestas triū ⁊ equaliter sint oēs honorandi. tñ maiestas approꝑiat̄ patri. ⁊ honor ppter approꝑiationē ei ⁊ debet̄. g̃ peccatum qō est in patrē vel tantū vel plus deū inhonorat q̄ peccatū qō est in filiuz vel sp̄msctm̄. si g̃ q̄litas peccati pensat̄ fm̄ q̄ntitate ꝯtempt⁹. videt̄ q̄ nō sit maius peccatū in sp̄msctm̄ q̄ peccatū in patrē ⁊ filium.

Itē malicia est pena inflicta p pctō originali sic ignorātia ⁊ infirmitas. sꝫ ignorantia ⁊ infirmitas q̄ sunt pene aliquo mō excusant pctm̄ ꝯsequēs. g̃ pari rōne ⁊ malicia. Itē illud peccatū grauī⁹ est in q̄ magis regnat libido. sꝫ in peccato qō est ex ꝯcupiscētia magis regnat libido q̄ in peccato qō est ex malicia. sicut pꝫ. q̄ maior est libido in fornicatiōe q̄ in desperatiōe. g̃ videt̄ q̄ maius sit peccatū qō est ex ꝯcupia q̄ illud qō est ex malicia. g̃ peccatū in sp̄msctm̄ nō est peccatū grauissimū.

Itē grauī⁹ est peccatū in quo est maioris boni corruptio. sꝫ in peccato infidelitatis maior est corruptio q̄ in pctō in sp̄msctm̄. in illo em̄ pctō recedit̄ a veritate ⁊ a bonitate. in peccato in sp̄msctm̄ a bonitate tm̄. g̃ videt̄ q̄ infidelitas vel heresis grauior sit q̄ pctm̄ in sp̄msanctum.

18 R⁹. dōm q̄ peccatū in sp̄msctm̄ est peccatum grauissimū. ⁊ q̄ naturā maxime ledit. ⁊ q̄ oculos dei maxime offendit. Naturā inq̄ā maxime ledit. dū nō solū aufert ei sanitatē. sed etiā pcludit viā ad sanitatē. vñ sicut morb⁹ piculosior est q̄ nō tm̄ ledit naturā. sꝫ etiam pcludit viā ad sumptionē cibi vel medicamēti. sic intelligendū est de illo morbo sp̄uali. Oculos dei maxime offendit. q̄ nullū habet colorē excusatōis. ⁊ iō peccans h̄ genere peccati meret̄ seueri⁹ iudicari. ⁊ ppter h̄ quo

dicit magr̃ q̃ hoc peccatũ ceteris est grauius ⁊ abhominabilius
vel grauius dicat̃ rõne maioris lesiõis · abhoĩabilius rõ
ne defect⁹ excusatõis. Rõ aũt hui⁹ est · q: peccatũ in spm̃
sanctũ est ex malicia · ⁊ nõ solũ ex malicia sed ex malicia
19 et industria. Peccat. n. tũc q̃s peccatõ in spm̃sctm̃ · quãdo
ad malũ mouetur ex neq̃tia spũs sciẽs se moueri ad ma
lum. vñ peccatũ in spm̃sctm̃ est ex malicia cõflata ex ɔcur
su malicie ex originale peccatõ cõtracte ⁊ malicie actualis
ɔñuete industrie. ⁊ iõ nõ tm̃ dr̃ esse ex malicia sz ex certa
malicia. Prima autẽ malicia. s. ex originali relicta hoc
peccatũ nõ excusat · q: talis malicia est ex ipa volũtate fm̃
se. ⁊ iõ cũ volũtati subiaceat · nõ minuit rõnẽ volũtarij si
cut facit infirmitas ⁊ ignorãtia · ⁊ q: nõ minuit rõnem
volũtarij · nõ diminuit de rõne peccatĩ · ⁊ ppterea nõ solũ
nõ excusat · sed etiã multũ aggrauat · tũ rõne iprobitatis
ppriẽ · tum rõne cognitiõis adiũcte · vtriusq3. n. est agg̃
uare. Et sic p3 q̃ te peccatũ in spm̃sctm̃ maxie oculos dei
20 offendit · s. q: est ex certa malicia. Ex hac etiã eadẽ cã na
turã ledit · lesio. n. peccatĩ pñcipaliter ɔsistit in deordina
tione volũtatis · ⁊ quãto volũtas magis iprobe ad ali
q̃d se inclinat · tanto magis se deordinat ⁊ deprauat. Et
q: ex certa malicia hoc peccatũ pcedit · iõ in hoc peccatĩ gene
re scienter ⁊ prudẽter · imo etiã impudẽter peccatõr pre ele
git malũ · et iõ volũtas eius in hoc peccatõ magis respuit
bonũ q̃3 in alijs · q: amplius inficitur volũtatis gustus.
⁊ hinc est etiã q̃ respuit medicamentũ · quẽadmodũ gu
stus maxie infect⁹ respuit bonũ cibũ. Qm̃ ergo h̃ peccatũ
ex certa malicia pcedit · hinc ẽ q̃ ẽ ceteris grauius ⁊ abhoĩabi
lius · quãtũ est ex genere peccatĩ. Vince est etiã q̃ est maxie
nature lesiuũ · ⁊ maxime oculoꝝ diuine maiestatis offe
siuũ. Ergõ ɔcedẽde sunt rõnes ɔñdentes hoc peccatũ esse
21 grauissimũ. Ad illud q̃d pmo obr̃ q̃ peccatũ ex ignorã
tia magis a sanitate elongat · dicẽm q̃ maior insanabili
tas ex duplici causa põt venire · aut ex cõditiõe morbi ·
aut ex ɔditiõe infirmi. Cũ ergo dr̃ q̃ nemo est insanabi
lior eo q̃ sibi sanus vr̃ · hoc intelligitur q̃tũ ad ɔditiõez
et statũ infirmi · pro eo q̃ talis nõ sentiẽs se infirmũ · non
querit medicũ · ⁊ ita nunq̃3 sanatur · q̃tũ aũt ad ɔditiõez
morbi nõ h3 veritatẽ · si. n. peccãs ex ignorãtia erudiatur
de facili recipit sanitatẽ · peccãs aũt in spm̃sctm̃ rebellis
est eruditiõi ex ipa natura talis morbi · ⁊ iõ q̃tũ est de se
peccatũ illud ⁊ grauius est ⁊ insanabili⁹. Ad illud q̃d obr̃
22 q̃ peccatũ in prem est eq̃ graue vel magis q̃3 peccatũ in spm̃
sanctũ · q: prĩ appropriatur maiestas · dicẽm q̃ illud peccatũ
nõ dr̃ ee grauius alijs · pro eo q̃ in eo magis ɔtẽnatur gso
na spũsscti q̃3 gsona pris · nam in oĩ peccatõ ɔtẽnitur vna
maiestas triũ gsonarũ · vnde sicut h̃ gen⁹ nõ distingui
tur a peccatõ in patrẽ · ex h̃ q̃ h̃ ɔtẽnatur spũssctũs ⁊ ibi prĩ
sic nec ex h̃ grauius iudicat̃ · sz ex h̃ grauius · q: in ipo amplius
ɔtẽnitur triũ gsonaꝝ maiestas q̃3 in alijs generibz peccatõꝝ.
magis. n. impugnat gratiam q̃ est totius trinitatis effect⁹.
et iõ maius est peccatĩ genus · ⁊ iõ rõ illa pcedit ex falso in
23 tellectu. Ad illud q̃d obr̃ q̃ malicia est pena inflicta
ergo debet excusare sicut alie pene · dicẽm q̃ nõ est simile
et rõ hui⁹ est · q: malicia respicit volũtatẽ fm̃ se · ignorã
tia respicit intellectũ · ⁊ infirmitas respicit carnẽ · ⁊ illa
nõ adeo sunt in volũtate sicut in ipa malicia · ⁊ iõ magis
diminuũt rõe peccatĩ q̃3 malicia. Preterea peccatũ in spm̃
sanctũ nõ tm̃ ẽ ex malicia ɔtracta · imo est ex malicia cõ
flata ex malicia ɔtracta ⁊ malicia ppria sicut s̃ dictũ ẽ.
24 Ad illud q̃d obr̃ q̃ illud peccatũ est grauius in q̃ magis regñt
libido · dicẽm q̃ libido maior dr̃ dupl̃r · aut rõe maioris vo
luptatis aut rõne maioris iprobitatis · libido. n. noiat
volũtatẽ voluptuosaz ⁊ improbã. Cũ ergo dr̃ q̃ grauita

tas peccatĩ attẽditur fm̃ quãtitatẽ libidinis · dicẽm q̃ verũ
est fm̃ q̃ q̃ntitas libidinis pesatur fm̃ improbitatẽ vo
lũtatis · sz nõ est verũ fm̃ q̃ pesatur penes delectationẽ
sicut p3 · q: grauius peccat senex fornicator vel adulte
rator q̃3 iuuenis · et iprobior. n. volũtate mouetur · q̃3
uis iuuenis amplius delectetur · sz ergo in alijs generibz
peccatõꝝ magis abũdet libido q̃tũ ad delectationẽ · q: tñ
in hoc peccatõ magis abũdat q̃tũ ad improbitatẽ volũta
tis · grauius est istud. Ad illud q̃d obr̃ q̃ maior est corru
25 ptio in peccatõ infidelitatis · dicẽm q̃ maior corruptio põt
ee dupl̃r. Aut intẽsiue aut extẽsiue. Extensiue loq̃ndo
plura bona puãtur i peccatõ infidelitatis q̃3 i peccatõ in spm̃
sanctũ · q: in illo peccatĩ genere tollitur totius spũalis edifi
cij fundamẽtũ. Intensiue aũt magis fit puatio in peccatõ
in spm̃sctm̃ · pro eo q̃ magis inhabilẽ reddit ad bonuz · et
amplius firmat in malo · vnde illud peccatũ recte põt dici
grauius aũt q̃ est maior boni puatio intẽsiue · ⁊ q: peccatũ
heresis frequẽtissime h3 ɔiunctũ peccatũ in spm̃sctm̃ · vt
pote obstinationẽ · hinc est q̃ illud peccatũ est valde peri
culosum · si enĩ solũ ex ignorantia heretic⁹ moueretur · fa
cilius adhiberetur sibi remediũ · sz q: sic obstinate ptẽ
naciter adheret errori suo · iõ frangit potius q̃3 inuet.

Questio. II D

Debemus peccatĩ irremissibilitate. Et q̃ illud peccatũ sit
irremissibile ostẽdit̃ Math. xij. Spũs blasphemie nõ
remittet̃. Et post. Qui dixerit verbũ cõtra spiritusan
ctũ nõ remittet̃ · nec in hoc seculo · nec in futuro · sz xps
nullo mõ pt̃ mẽtiri · ergo illud peccatũ nullo mõ pt̃ remit
ti. Item glo. sup dictũ locũ. Blasphemia remittet̃.
spũs aũt blasphemie nõ remittet̃ · nec in hoc seculo nec
in futuro. Item Hiere. x. Desperauim⁹ post cogita
tiões nr̃as ibimus. Et post subiũgit̃. Tu aũt noli ora
re p pplo isto · q: nõ exaudiã te. si ergo p peccatõ remissibi
li dñs vult exorari · ⁊ nolebat exorari ppter peccatũ de
sperationis · videt̃ q̃ q̃ peccatũ desperationis sit irremis
sibile · pari rõne ɔcluditur de q̃libet huius peccati spe
cie. Itẽ nullũ peccatũ remittit̃ nisi de eq̃ quis põt subire
pniam ⁊ postulare veniã · sed peccatũ in spm̃sctm̃ nõ ẽ hu
iusmodi · g̃ ⁊c. Maior manifesta ẽ. minor pbat̃ p illud
Aug. q̃ dicit in fmone de vbis dñi in monte. Tanta ẽ
labes hui⁹ peccati · vt depcandi humilitatẽ subire non
possit. Itẽ impenitẽtia est species hui⁹ peccati ⁊ an
nexa alijs speciebus · sz g̃ impenitẽtia directe opponit̃ pe
nitẽtie ⁊ pnie · g̃ videt̃ q̃ simpliciter puet veniã ⁊ remissi
onẽ · g̃ videtur q̃ h̃ peccatũ sit irremissibile. Sz ɔ. sup
illud ps. Conuertã in pfundũ maris. i. eos q̃ erant de
sperantissimi · g̃ si h̃ est peccatũ q̃d maxime elongat a venia · ⁊
illud oĩno remittit̃ · videtur q̃ ⁊ oĩa alia. Itẽ Augu.
de verbis dñi. Ista impenitẽtia · vel cor impenitens ·
q̃diu aliq̃s in hoc carne viuit nõ pt̃ iudicari · de nullo
enĩ desperandũ est q̃diu patiẽtia dei eũ ad penitentiã ad
ducit · sed de eo q̃ peccat peccatõ irremissibili desperandum
est · g̃ videtur q̃ peccans peccatõ in spm̃sctm̃ nõ peccet ir
remissibiliter. Itẽ peccatũ in spm̃sctm̃ nõ aufert hoĩ
statum viatoris · sz q̃diu homo est in statu viatoris h3
vertibilitatẽ li. ar. ⁊ q̃diu h3 hoc · potest deo recõcilia
ri ⁊ a peccato liberari · g̃ videtur q̃ peccatũ in spm̃sanctũ
possibile sit remitti. Item potentior est gratia ⁊ virt⁹
in bonũ q̃3 sit peccatũ in malũ · sed nulla virtus reddit
hominẽ ex suo actu impossibilẽ ad peccandũ · nec pnia
nec alia · ergo videt̃ q̃ nulla culpa reddat hoĩem impos
sibilem ad resurgendũ · sed nõ resurgit homo a peccatõ ni
si remittat̃ peccatũ · ergo nõ solũ istud peccatĩ genus · sed etiã
q̃dlibet aliud est remissibile. Item si peccatũ in a[illegible]

sanctū dicit irremissibile· aut hoc ꝑ priuatōez act⁹ remissionis· aut per priuationem dispositionis· aut per priuationem possibilitatis· Si per priuationē actus · ergo qđlibet peccatū qđ nō remittit debet dici irremissibile· ergo qđlibet peci gen⁹ illo mō irremissibile di. Si ꝑ priuatōez dispositōis· ergo cū oē pctm̄ mortale reddat hoīez ineptū ad remissiōez ꝓpter dei offensam ꝛ cōtemptū· videtur ergo ꝙ oē debeat dici irremissibile· Si ꝓpter priuatōz possibilitatis contra Aut hoc est qđ deus non potest infundere grām· aut hoc est· quia iste non pōt recipere gratiam· Sed primū est plane falsū similiter ꝛ secundū quia iste habet arbitriū libertatē· non ergo vr ꝙ illđ peccatū debeat dici irremissibile· Et ergo questio si dicitur irremissibile· quō dicatur ꝛ qualiter. R°. dōm ꝙ sic

26 magister in lrā innuit quorundā opinio fuit ꝙ peccatū in spm̄sctm̄ diceret irremissibile· q2 vix et raro· aut difficiliter dimittitur· Alij vō dixerunt qđ illud peccatum dicit irremissibile· q2 nullo mō remitti hz· pro eo ꝙ tali peccato peccās digne penitere nō pt· Utrūqz aūt istoꝝ modoꝝ dicēdi ꝯuenienter ꝛ ver⁹· nec vnus repugnat alteri si recte intelligant

27 Sicut ei remissibile dicit dupliciter· Uno mō remissibile dicit aptitudinez· alio mō dicit ꝯsuetudinē· sic ꝛ irremissibile dupliciter pōt dici· Uno mō vt dicat irremissibile .i. ineptū siue impossibile ad remittendū· Alio mō vt dicat irremissibile qđ est incōsuetū remitti· Utroqz hoꝝ modoꝝ pctm̄ in spm̄sctm̄ pt dici irremissibile· nā oē pctm̄ in spm̄sctm̄ vel est in penitentia· vel hz impenitentiā annexam

28 Impenitentia aūt dicitur duob⁹ mōis sicut ꝛ ꝑseuerantia· Uno mō dicit ꝑseuerantia ꝓpositū ꝑseuerandi· Alio mō dicit ꝑseuerantia· ꝯtinua ꝑmanētia in bono vsqz ad finē Ex primo mō ꝑseuerantia est in qlibet v̄tute· Scđo mō ꝑseuerantia includit grāz finalem·

29 Sic ꝛ impenitentia dicit dupliciter· Uno mō dr impenitētia ꝓpositū nō penitendi· Alio mō dicit impenitentia ꝯtinua ꝑmanētia ī malo vsqz ad diē extremū inclusiue· Et ꝑm istū modū pctm̄ in spm̄sctm̄

30 qđ claudit in se impniam dupliciter pōt dici· Uno mō ꝓut claudit in se impenitentiā ꝗquidē est finalis ꝑsistētia in malo· et sic dicit irremissibile· q2 non pōt remitti sicut finalis grā nō pōt perdi· Sed hoc mō peccare peccato in spm̄sctm̄ nemini est attribuendū vsqz ad illđ instans in ꝗ pōt dici de isto qđ finaliter sit impenitēs· ꝛ ꝑm hūc modū currit vna ꝓdictaꝝ opinionū et ita valde stricte accipit pctm̄ in spm̄sctm̄ Alio mō dicit pctm̄ in spm̄sctm̄ ꝓut claudit in se impniam .i. ꝓpositū non penitendi· hoc mō dicit irremissibile .i. inconsuetum remitti· q2uis eīn nō sit impossibile ad remissionē· q2 tale ꝓpositū mutari pōt· raro tamē ꝛ vix remittit· quia tale ꝓpositū claudit viā ad grām· ꝛ impedit spūsſci ingressū Illud eī qđ grām introducit· ꝛ qđ ad grāz disponit de congruo est volūtas recedendi a pcō· ꝛ iō cū volūtas faciem suam obfirmauit ad oppositū· nisi fiat ei spēalis vocatōis donū ꝛ adiutoriū· nō ꝑuenit ad remissiōis beneficiū· Oīa ꝗ alia pecōꝝ genera· ꝛ si ꝑuent hēnā volūtatē ꝛ iusticia· nō in reddūt volūtatē rebellē ꝛ repugnātē ꝯ vocationē diuinā· ꝛ hinc est ꝙ si nūqz remittant ꝓpter negligentiā pecōris· vel ꝓpter occupatōz mortis· non eīn dicuntur esse irremissibilia· Patet ergo qre pctm̄ illud dicitur irremissibile· magis q̄z alia pecoꝝ genera· scz ꝓ eo ꝙ nō tm̄ repugnat grē· sed etiā dispositioni ad veniaz ꝛ grāz suscipiendā· Patet etiā quō dicat irremissibile q2 cōiter loqndo nō ꝓuat potentiā sz dispositōz· stricte aūt accipiēdo potentiā· ꝓuat· sz hoc mō nō dicitur peccare hō in spm̄sctm̄ q̄diu viuat in hac vita· Et ꝑ hoc patet responsio ad rōēs que adducunt ad vtramqz ꝑtem

Ad eas potissime que inducunt ad secundā ptē· que scz ostendunt ꝙ pctm̄ illud nō dicitur irremissibile eo ꝙ reddat hoīem impossibilem ad veniā q̄diu est in vita ista· Et quia verum concludunt iō concedende sunt· Ulterius aūt ratō videtur ostēdere ꝙ nullo mō debeat dici irremissibile sed iaz manifesta est ꝑ ea q̄ dicta sunt· et in alijs pctis moralibus nō sic est ꝓuatio ad remissiōz sicut in hoc peccato· q2uis eīn alia pctā tollāt iusticiā (ꝓpter eī oēs qui peccāt emēdare ꝓponūt) hoc aūt peci gen⁹ nō sīn pctm̄ est tollit iusticiā· in q̄tū vō pctm̄ tale est ꝙ habz annexā impenitentiā aufert homī ꝓpositū redeundi ad gratiaz et iō irremissibile dicitur· q2 ꝓuat dispositōez ad bonū

31 Ad illud aūt qđ pmo obijcit in contrariū de auctē dni in Math· ꝛ etiā de glo· dicendū ꝙ tam tex· q̄z glosa intelligi habet q̄tum ad remissiōis ꝓuatōez ꝑm consuetudinez· non scđm possibilitatē ꝛ aptitudinē· vn̄ qđ dns cōminatur ꝙ pctm̄ illud non remittit· hoc intelligendū est non quia remitti non possit· sed quia deus paucis consueuit remittere· Uel dicendū sicut dicit August· ꝙ intelligitur de pctō in spm̄sctm̄ ꝑm ꝙ includit impniaz

32 finalem· hoc ē in quo quis ꝑseuerat vsqz ad morte.

Ad illud qđ tertio obijcitur de verbo Hiere· ꝙ de⁹ nolebat orari ꝓ despatis dicendū ꝙ hoc nō erat· quia nullo mō possent ad bonū conuerti vel redire· hoc eīn potuissent si de⁹ vellet eos spēaliter visitare sed q2 ipi nō merebant· et deus occulto suo iudicio nolebat eis manū misericordie ampliare· hinc est ꝙ ꝓuidens ꝛ scū iudiciū et coꝝ impenitētiam hoc ꝓhere ꝓdicebant· et ita ex hoc non habet ꝙ illud pctm̄ non posset remitti· sz q2 illud nolebat deus remittere· ꝛ ꝙ illi finaliter in ipnia remansuri erāt· q2uis possent ab ea discedere.

33 Ad illud qđ obijcitur ꝙ tanta est hoi⁹ peci labes qđ peniteri non possit· Dō· ꝙ Aug· illđ v̄bū retractat et explanat hoc non ē eē dictū ꝑ ꝓuatōez oīmode possibilitatis· cū de⁹ cōuertat desꝑantissimos· sz ꝓuatōez facilitatꝭ· vn̄ nō solūmodo cōsueuit dici aliqđ īpossibile qđ nullo mō pōt fieri· sed etiā qđ difficulter fit.

34 Ad illđ qđ obijcit qđ impenitentia est spēs hui⁹ peci iā patet responsio quia dupliciter dicitur impnia sic dictu est· ꝛ ꝓut impnia dr ꝓpositū nō penitēdi· nō reddit hoīez īpossibile ad veniā· q2 pt ab illo ꝓposito desistere· ꝛ illo ꝓposito desistēte pt aliđ ꝓpositū illi succedere· ꝛ ꝑ illo ad veniaz ꝑuenire.

Consequēter querit de huius peci genere q̄tum ad eius spēs ꝛ dr̄ias Et circa hoc queruntur duo Primo querit de spēb⁹ hui⁹ peci q̄tū ad numerū ꝛ sufficiētiā· Scđo vō queritur de his q̄tū ad vniuscuiusqz propriam rationem·

Questio I

De numero ꝛ sufficiētia speciēꝝ huius peci· Et cōiter consueuerunt huius peccati sex spēs assignari .s. despatio· ꝓsumptio· obstinatio· et inuidentia fraterne gratie impugnatio v̄itatꝭ agnite· ꝛ finalis impenitētia· Sz ꝙ multo plures debeant esse videt· quia cū sint tres v̄tutes theologice .s. fides· spes· et charitas· q̄z quelibet ita est ad salutē necessaria sicut alie· videtur ꝙ sicut est vnum peccatū in spm̄sctm̄ qđ est contra spem scz desperatio· silr debeat esse vnū ꝯ fidem· et aliud contra charitatem· Item virtutes cardinales multe sunt preter penitentiā que sunt necessarie ad salutē· ergo sicut accipit spēs peccati in spiritumsanctum per oppositū ad penitentiam· ita deberet accipi per oppositū ad alias virtutes cardinales. Item in deo non tantum considerantur iste conditiones· videlicet· iusticia· ꝛ miseri

cordis. sed etiã plures alie. vt pote bonitas et maiestas. ergo sicut sunt due species huius peccati. quarum vna est contra iusticiã vt presumptio. alia contra misericordiã vt desperatio. ita videtur quod due alie species deberent esse contra conditiões alias. Itẽ septem sunt peccata capitalia. inter que sunt aliqua ita magna sicut est inuidia. ergo sicut inuidentia fraterne gratie ponitur vna species huius peccati. ita deberet poni superbia et ira. Itẽ eque magnũ peccatũ est impugnare bonitatẽ sicut impugnare veritatẽ. ergo sicut est vna species peccati penes impugnationem veritatis agnite. ita deberet esse alia species penes impugnationẽ bonitatis. Item spũs blasphemie est peccatũ in spiritumsanctum secundum quod dicitur in glo. et in textu. Math. xij. nec est aliquod predictorum. ergo videtur quod plures sint species peccati in spiritumsanctum quam predicte. Item quero vnde accipiatur distinctio istarum specierum. Aut enim accipitur ex parte eius cui opponitur hoc peccatum. aut ex parte actuũ substratorum. aut ex parte motiuorum. Si ex parte eius cui opponitur. cum illud sit gratia penitentialis. et gratia penitẽtialis sit vna. videtur quod vna sola deberet esse species huius peccati. Si ex parte actuũ substratorum. aut illi actus sunt principales potentiarum motiuarum. aut non. Si principales tunc nõ deberent esse nisi tres secundum numerum potentiarum. Si penes actus nõ principales. ergo deberent esse multo plures quam sex. Si ex parte motiuorum. similiter obiicitur quia cum plura sint motiua quam sex. plures erunt huius peccati species. Itẽ hic queritur cum magister nõ tangat in littera nisi de quattuor speciebus peccati in spiritumsanctum. et alij ponunt quinque species. alij septẽ. vnde veniat ista diuersitas. Queritur ergo penes quid distinguuntur iste species. et quare sit earum numerus et sufficiẽtia. Respondeo. Dicendum quod peccatum in

35 spiritumsanctum directe est contra effectũ spiritussancti. qui quidẽ dicitur gratia penitẽtialis. Hec autẽ penitentialis gratia secundum quod in sacramẽto consideratur tria respicit. videlicet medicũ. egrotũ et ministrũ. Ex parte medici ista duo concurrunt. misericordia et iusticia. misericordia per quã remittit offensam. et iusticia per quã exigit emendã. contra misericordiam est desperatio. contra iusticiã est presumptio. Similiter ex parte egroti duo concurrũt. videlicet detestatio peccati preteriti. et propositũ nõ peccandi. nisi enim hec duo in se habeat. nõ est idoneus ad hoc quod gratia spiritussancti habeat in ipsum efficaciã. contra detestationem peccati est obstinatio. contra vero propositũ nõ peccandi est finalis impenitẽtia. Similiter ex parte ministri duo concurrunt. videlicet veritas doctrine per quã peccatores instruat. et sanctitas gratie per quã ipsum adiuuat et subleuat. contra veritatẽ doctrine est impugnatio veritatis agnite. contra sanctitatẽ gratie est inuidẽtia fraterne gratie. Et sic patet numerus et sufficientia quare scilicet tot sunt species peccati. nec plures nec pauciores. Aliter potest accipi sufficiẽtia dictarum specierum. quia cum peccatum illud sit contra gratiam penitẽtialẽ in qua et per ipsam fit remissio peccatorum in vnitate ecclesie. aut illud peccatũ est contra penitẽtia. aut contra vnitatẽ ecclesiasticã. Contra penitentiã autẽ potest esse dupliciter. Aut per recessum a bono. et sic est desperatio. Aut per confirmationẽ in malo. et sic est obstinatio. Si contra vnitatẽ ecclesiasticã sic est aut ratiõne veritatis. aut ratione bonitatis. Si ratiõne veritatis. sic est impugnatio veritatis agnite. Si ratiõne bonitatis. sic est inuidentia fraterne gratie. Et hoc modo sumuntur species quattuor. nec iste modus assignãdi repugnat ei quod dictus est. quia sub obstinatione que est confirmatio in malo. clauditur presumptio. et finalis impenitẽtia. hoc enim ipso quod obstinatus est adhuc in malo. nec timet penã. nec proponit dimittere culpã. Aliter sumitur numerus istarum specierum. quia cum peccatũ in spiritumsanctum sit contra penitẽtialẽ gratiam. aut est contra spem ratiõne sui aut ratiõne antecedẽtiũ. aut ratiõne subsequẽtiũ. Si ratiõne sui sic est obstinatio. Si ratiõne antecedẽtium cum ad penitentiam antecedant timor et spes tanquam due mole. contra timorẽ est presumptio. contra spem est desperatio. Si ratiõne consequẽtiũ cum ad penitentiam consequatur emenda que consistit in duobus. scilicet in vero confirmatiõe. et bona satisfactiõe. sic sumuntur due species. quarum vna est impugnatio veri. altera est detestatio boni. et secundum illã assignationẽ obstinatio comprehẽdit obstinationẽ proprie dictã et finalẽ impenitẽtiã. Et sic patet numerus et sufficientia specierum. et quare quidam assignant quattuor. quidam quinque. quidam sex. Ille autẽ modus quo assignantur sex species conuenientior est et communius tenetur. pro eo quod illud quod alij dicunt implicite. ille dicit explicite. Iuxta hunc modũ concedendũ est species peccati in spiritumsanctum numero esse sex et nõ plures. Ad illud ergo quod obiicitur quod sic est vnũ pec-

36 catũ in spiritumsanctum quod est contra spem. scilicet desperatio. sic etiã deberet esse peccatũ in spiritumsanctum quod est contra fidem et contra charitatem. Dicendum quod illa ratio nõ cogit. quia nõ dicitur desperatio peccatũ in spiritumsanctum quia est contra spem. sed quia directe repugnat dispositioni gratie penitentialis. Qui enim desperat de venia. nunquam ad gratiam se preparat. sicut Iudas qui facilius desperans cucurrit ad laqueũ. sicut dicit Aug. quam ad petendũ misericordie beneficiũ. Ad illud quod obiicitur quod sunt alie virtu-

37 tes cardinales preter penitentiam. Dicendum quod et si alie virtutes sint. tamẽ penitentia proprie virtus est per quã resurgit homo in gratia. et per quã remittitur culpa. et ideo peccatum quod est maxime impugnatiuũ gratie. magis directe habet opponi gratie quam alij virtuti cardinali. Preterea penitentia nõ enim est virtus sed etiã sacramẽtum et vtroque modo ei opponitur peccatum in spiritumsanctum. Ad illud

38 quod obiicitur quod alie sunt conditiões dei quam misericordia et iusticia. dicendum quod et si alie sint. iste enim sunt precipue que considerantur in ope iustificatiõis. et quas oportet attendere peccatores vt possint redire ad gratiam. et ideo magis circa istas assignant species peccati in spiritumsanctum quam circa conditiões alias. Ad

39 illud quod obiicitur quod septẽ sunt capitalia vicia ita magna sicut inuidia. Dicendum quod inuidentia fraterne gratie nõ ponitur esse peccatũ in spiritumsanctum ratione eius quod est capitale viciũ vel peccatũ. sed ratione eius quod est impugnatio boni quod directe habet

40 oppositionẽ ad bonũ penitentie. Ad illud quod obiicitur quod contingit impugnare bonitatẽ sicut veritatẽ et maiestatẽ. Dicendum quod in impugnatiõe veritatis agnite clauditur impugnatiõ maiestatis et etiã bonitatis. quia veritas nõ tantummodo predicat se. sed etiã manifestat dei bonitatẽ et maiestatẽ. et ideo aliquis sciẽter dicit contra veritatẽ in qua predicatur dei maiestas et

41 bonitas. per consequens maiestatẽ et bonitatẽ impugnat. Ad illud quod obiicitur de spũ blasphemie. Dicendum quod non comprehenditur sub

42 impugnatiõe veritatis agnite. Qui enim vtitur verbis falsis. veritati dei resistit. et blasphemare dicitur. et veritatẽ

43 agnitã impugnare. Ad illud quod queritur penes quid accipiatur numerus et sufficiẽtia specierum huius peccati. dicendum quod sumitur ex parte oppositi. opponitur autẽ penitentie hoc peccatum generis nõ solũ ratiõne habitus penitẽtie. sed etiã ratiõne eorum que concurrũt ad penitentie effectũ. Et quia ista sunt sex. sicut ostensum fuit. duo ex parte medici. et duo ex parte egroti. et duo ex parte ministri. propter hoc sex sunt species huius peccati. Ad illud vero quod vltimo querebatur iam patet per prius dicta. ergo ea que dicta sunt.

Questio II f

Queritur de speciebus huius peccati quãtum ad rationes proprias. et ostenditur quod nulla istarum sit species peccati in spiritumsanctum. Et primo de desperatiõe. quia peccatũ in spiritumsanctum est ex certa malicia. sed desperatio potius est ex infirmitate quam ex malicia. ergo videtur quod desperatio nõ sit peccatũ in spiritumsanctũ. Si tu dicas quod saltẽ potest esse species in quantum est ex malicia. Obiicitur contra hoc. quia qui desperat cogitat in corde

Qq 2

suo q maior est iniqtas sua q dei miscdia. z omnis talis errat z decipit. g ois desparatio oritur ex ignorantia. g nõ est spes pecti in spmscm. Scdo ostendit hoc ipm de psumptoe. qr frequenter psumunt qs portius ex ofidentia vel audacia q ex malicia. g nõ vr esse species peccati in spmscm. Si tu dicas q nõ est species nisi qntum pcedit ex malicia. Obr õ h. qr psumptio vndecunq pcedat spes supbie est q est capitale pctm. g nõ est spes peccati in spmscm. Tertio ostendit hoc ipm de obstinatione. qr obstinatio est induratio mentis i malicia ptinacis p qua fit hõ impenitens. sz g induratio mentis venit ex pmansioe in peccatu. z pmasio in pctõ nõ sit spes peccati. sz potius circustancia. vr q obstinatio nõ sit spes peccati in spmscm. Si tu dicas q ostinatio fm q est pctm i spmscm nõ tm dicit pmansionẽ sz etiã dicit nouũ actũ z motum. Obijcit contra hoc. qr actus ille nõ est aliud q volũtas manedi in peccato. ergo nõ ẽ aliud q ipenitẽtia. g vr q obstinatio nõ sit spes peccati in spmscm ab impenitẽtia distincta. Quarto ondit hoc ipm de impugnatõe veritatis agnite. qr freqnter vitas agnita impugnat ex verecũdia. qr hõ timet ofundi qñ dicit falsũ g videt q nõ sit spes peccati in spmscm. Si tu dicas q nõ est spes peccati in spmscm. nisi qñ est ex malicia. Obr õ h. qr tam veritas q vitatis agnitio filio appropriat. g portius dz dici impugnatio vitatis agnite peccatũ in filiũ q peccatũ in spmscm. Quinto loco ondi tur hoc ipm de inuidentia fraterne gre. qr aliqs inuidet alij ex corruptõe nature. g si oẽ peccatũ in spmscm ẽ ex malicia. vr q ista nõ ẽ spes peccati i spmscm. Si tu dicas q h mõ est pctm in spmscm qñ mõ pcedit ex malicia Obr õ h. qr inuidẽtia fraterne gre sp otinet sub inuidia qõ est pctm capitale. g videt q inuidẽtia fraterne gratie reducat ad peccatũ capitale. z nõ sit peccatũ in spm scm. Sexto z vltimo ondit illud idẽ de impenitetis qr aliqs nõ penitet qr nescit se peccasse. g videt q aliq impenitentio sit ex ignorãtia. g nõ est species peccati i spmscm. qõ vniuersaliter ẽ ex malicia. Si tu dicas q tñc est peccatũ in spmscm qn est ex certa sciencia. Obr õ h. qr scia nõ variat genus peccati tñ sit circũstantia. si g impenitẽtia pcedẽs ex ignorãtia nõ est spẽs peccati in spmscm. vr q nec impenitẽtia pcedens ex certa sciẽtia

44 Rº. Dõm q quẽadmodũ in opibus meritorijs charitas dat formã. ita q nihil est meritoriũ nisi ex charitate pcedat. sic intelligendũ in pctõ in spmscm q malicia dat formã huic peccato. vñ nihil dicendũ est eẽ peccatũ in spmscm. nisi quod ex certa malicia pcedit. Et qm fere oẽs actus aĩe q pcedũt ex certa malicia possunt pcedere ex infirmitate z ignorãtia. z noia peccatorum imponũt ab actibus. hinc ẽ q nullũ nomẽ pdictarum specierum est ipositũ alicui earum fm qõ est pse peccatũ in spmscm. z propterea in oĩbus opus est hac generali z cõi distinctiõe vt dicamus q ista sex noient pctm in spmscm fm q sunt ex malicia. si aũt sunt pter maliciã. vtpote ex ignorãtia z infirmitate. tũc nõ sunt peccata in spmscm. Hoc autẽ melius patet si ad singula descendamus.

45 Ad illud ergo qõ pmo obr de despatõe q põt esse ex infirmitate. Dõm q aliqñ desperat aliqs ex pusillanimitate. ita q in ipa desperatione nõ inuenit cõplacentiã. sz dolet z renitit cõtra ipam. z tũc nõ est dicendũ esse pctm in spmscm. qr i tali desparatione homo nõ pcipitat in pfundũ. Est z alia desperatio q qs desperat diffinitiue abscondens se q̃si a facie diuine miscdie fm q fecit chayn. q dixit. Ecce a facie tua eijcies me hodie z hec sp est pctm in spmscm. qr in otumeliã diuine miscdie. cui suã pfert iniqtatẽ. sicut dixit Chayn. Maior est iniqtas mea zc. Ex h tamen nõ iudicat infidelis. aut qr talis hñ sentit de alqo. sz male de se. aut certe qr nõ estimat deũ misereri nõ posse sed potius misereri nolle. z tale pctm sp habet ouinctã maliciã. p eo q q sic despat. in tali culpa vult vitã suã finire. vnde tales despati sint frequentissime sibijpis inferũt mortẽ.

46 Ad illud qõ obr de psumptõe. Dõm q est psumptio de meritis. z est psumptio de impunitate. Prima psumptio q quis psumit de meritis suis siue de aliquo qõ habet in se. est pctm supbie. Scda vero psumptio qua qs psumit de impunitate dans totum diuine misericordie. z auferens ei rigorẽ oino iusticie. h est peccatũ in spmscm. qr claudit viam ad gratiã. z viam amplat ad peccatũ. z sic patet q aliter ptinet ad peccatũ capitale. z aliter ad peccatũ in spmscm.

47 Ad illud qõ obr de obstinatõe. q obstinatio dicit pmansionẽ in malo. Dõm q obstinatio dicit dupliciter. Uno mõ dicit obstinatio otinua pmansio in culpa. Alio mõ dicit obstinatio voluntas complacens sibi in culpa ppetrata. et priorẽ culpam nõ detestans sed approbans. z hoc modo dicit actũ. actũ inquã pcedentẽ ex malicia. ideo est peccatum in spmscm. Differt autẽ ab impenitẽtia fm q h ppe accipit. nã vnũ est respectu pteriti. z reliquũ respectu futuri. Et qũuis vna sit virtus cuius est pterita plangere z plangenda nõ cõmittere. tñ circa istos duos actus possunt esse diuersa vicia. sicut largitas cũ sit vna virtus. tñ fm duos actus q ad ipam concurrunt. viz dare z tenere. hz duo vicia opposita. viz pdigalitatem z auariciã.

48 Ad illud qõ obr de impugnatõe veritatis agnite. Dõm q veritas agnita tripliciter potest intelligi impugnari. aut pter ipam veritatẽ. aut pter ipm dicentẽ. aut pter effectũ consequentẽ. Primo modo nullus impugnat cum oẽs hoĩes natura scire desiderent. Secũdo mõ z tertio põt impugnari ex infirmitate z etiã ex malicia. z cum qs impugnat eam ptinaciter siue in ofusionẽ dicentis. siue pter excusationem sui. quasi sp hz adiunctã maliciã. maxie cum est veritas ad salutẽ ptinens. vt est veritas xpiane religionis. z sic est peccatũ in spmscm. Tũc aũt dico aliquaz veritatẽ ptinaciter impugnari. qñ ex sua impugnatõe pter odiũ dicentis vel effectus ofequẽtis. aut facit vel vult facere piudiciũ veritati. ita q qũuis nõ odiat veritatem fm q veritas est. tamen rõne adiuncti oĩno eam abhorret. sicut aliquis odit deũ rõne iusticie. z rõne illius odij otingit q homo delectat in contumelijs dei et in ofutatione veritatis. z tũc recte dicit moueri ex malicia z ptinacia. Si aũt qs resistat nõ ptinaciter. tunc potest bene pcedere talis impugnatio ex q̃dam infirmitate. nec talis impugnatio peccatũ est in spmsanctũ. Nec valet illud qõ obijcit q veritas z agnitio veritatis appropriat filio. quia talis impugnatio nõ pcedit ex ipa agnitione. sz potius pcedit ex maliciosa voluntate. Unde magister supra dixit in prologo. dissentientibus voluntatibus. dissentiens fit animorum sensus. et dum aliud alijs aut videtur aut complacet. impietatis errori obnititur. z voluntatis inuidia resultat. z illõ qõ est mouer ad veritatẽ impugnãdã.

49 Ad illud qõ obr de inuidia fraterne gratie. Dõm q dupliciter potest qs inuidere gratie aliene. Aut quia ex hoc minuit bonum proprium cuius promotione appetit singulariter. z sic est peccatum capitale. Aut quia visus anime sic est deprauatus vt sicut nõ videt bonũ in se. sic etiaz nolit videre bonum in alio. z tũc est peccatum in spmsanctum hoc autem est in illis maxime q vix possunt i aliquo bo

mine videre bonum. et ita alio modo est peccatum in in spiritumsanctum et isto ultimo modo non procedit nisi ex magna corruptione et malicia voluntatis. quia adeo gustum eius peruertit. ut bonum faciat apparere malum. et malum faciat apparere bonum. Ad illud quod obiicit de impenitentia. dicendum quod impenitentia dicitur dupliciter. videlicet priuatiue et contrarie. Si dicatur priuatiue. sic non est peccatum in spiritumsanctum. quia non ponit nouum peccatum. sed conditionem dicit siue circumstantiam peccati precedentis. Alio modo potest dici contrarie. et tunc dicitur impenitentia voluntas impenitendi. et talis ex malicia procedit et est peccatum in spiritumsanctum. Nec valet illud quod obiicitur quod scientia non variat genus. dico enim quod hoc non est ratione scientie sed etiam ratione malicie. hec autem impenitentia sic est species peccati in spiritumsanctum. quod tamen alie species ad ipsam ordinantur. vt ipsa quodammodo omnibus aliis est annexa. Nec hoc impedit quin sit diuersa species ab aliis. quia sicut in virtutibus vna disponit ad alteram. sic etiam et in viciis. quamuis non sit tanta connexio in habitibus viciorum sicut est in habitibus virtutum. sicut deo dante in tertio libro manifestabitur.

Dist. xliiij. vnde habeat ortum potentia peccandi.

Ost predicta consideratione dignum etc. Supra ostendit magister qualiter peccatum ortum habet a voluntate in generali et in speciali. in hac vero parte determinat vnde habeat ortum potentia peccandi. et hec pars durat vsque ad finem libri. Diuiditur autem pars ista in quattuor partes. In quarum prima magister querit vnde sit potentia peccandi. et determinat quod potentia peccandi non est a deo secundum quorundam opinionem. In secunda vero parte ostendit quod omnis potentia peccandi est a deo pluribus autoritatibus ibi. Sed pluribus sanctorum testimoniis etc. In tertia vero parte determinat quandam dubitationem que ex precedentibus habet ortum. videlicet. vtrum aliquando potestati sit resistendum. ibi. Hic oritur questio non transilienda. vbi determinat quod aliquando est obediendum. aliquando resistendum. In quarta vero et vltima continuat magister dicta dicendis. vt ex hoc libro ad librum tertium transeat. ibi. Jam nunc his intelligendis atque pertractandis etc. Et posset hec particula vltima diuidi contra totum precedens. sed causa breuitatis non fuit diuisa. huiusmodi enim minutie diuisionum plus habent curiositatis quam vtilitatis. et idcirco eas in precedentibus pretermisi.

Querit vnde sit potentia peccandi. et determinat quod non est a deo secundum quorundam opinionem. a

DI. XLIIII

Ost predicta consideratione

dignum occurrit. Utrum peccandi potentia sit nobis a deo. vel a nobis. putant quidam potentiam recte agendi nobis esse a deo. Potentiam vero peccandi non a deo sed a nobis vel diabolo esse. sicut mala voluntas non a deo nobis est. sed a nobis et a diabolo. Bona autem a deo tantum nobis est. Bone namque voluntatis et cogitationis initium non hominum ex seipso nasci. sed diuinitus parari et tribui in eo deus euidenter ostendit. quia nec diabolus. nec aliquis angelorum eius ex quo in hanc caliginem sunt detrusi. bonam potuit vel poterit resumere voluntatem. Quia si possibile foret vt humana natura postquam a deo auersa bonitatem perdidit voluntatis. ex seipsa rursus eam habere potuisset. multo possibilius hoc natura haberet angelica. que quanto minus grauatur terreni corporis pondere. tanto magis hac esset predita facultate. Non ergo homo vel angelus a se voluntatem bonam habere potest. sed malam. Similiter et de potentia inquiunt per similitudinem voluntatis boni vel mali differentes quod illa sit a deo. non ista.

Ratio probans quod bona voluntas non sit homini nisi a deo. Aug. li. de ci. dei.

Ostendit pluribus autoritatibus potentiam peccandi esse a deo. b

Sed pluribus sanctorum testimoniis indubitanter monstratur. quod potestas mali a deo est a quo est omnis potestas. Ait enim apostolus. Non est potestas nisi a deo. Quod non de potestate boni tantum. sed et mali intelligi oportet. Cum pylato etiam veritas dicat. Non haberes in me potestatem nisi datum esset tibi desuper. Malicia nempe hominum (vt ait Augu.) cupiditatem nocendi per se habet. potestatem autem si ille non dat. non habet. Ideoque diabolus antequam aliquid tolleret Job dicebat domino. Mitte manum tuam. i. da potestatem. quia etiam nocentium potestas non est nisi a deo. sic sapientia ait. Per me reges regnant et tyranni per me terram tenent. Unde Job de domino ait. Qui facit regnare hypocritam propter peccata populi. Et de populo israel dicit deus. Dedi eis regem in ira mea. Nocendi enim voluntas potest esse ab hominis animo. potestas autem non est nisi a deo. et hec addita aptaque iusticia. Nam per potestatem diabolo datam iustos deus facit suos. De hoc etiam Grego. in moral. ait. Cum eius elatio non potestatis ordo in crimine est. Potentiam deus tribuit. elationem vero potentie malicia nostre mentis inuenit. Tollamus ergo quod de nostro est. quia non potentia iusta. sed actio praua damnatur. His autoritatibus aliisque pluribus euidenter ostenditur quod non est potestas boni vel mali cuicunque nisi a deo equo. et si te lateat equitas.

Ro. xiij.

Job. xx.

Job. j.

Pro. viij.

Job. xxxiiij.

Osee. xiij.

Determinat dubium vtrum aliquando resistendum sit potestati. c

Hic oritur questio non transilienda silentio. Dictum est enim supra quod potestas peccandi vel nocendi non est hominum vel diabolo nisi a deo. Apostolus autem dicit quod qui potestati resistit. dei ordinationi resistit. Cum ergo diabolo sit potestas mali dei ordinatione. eius potestati non esse resisten

Ro. xiij.

a Sciedū est apl'm ibi loq̄ de seculari ptāte. Contra. nō vī mgr̄ sufficienter soluere ad q̄stionē motā. imo potius fugere q̄r sicut habitū ē in p̄cedenti ca. diabol⁹ nō hʒ ptātē nocēdi a seipō sʒ a deo. cū g apl's dicit q̄ oīs potestas a deo ē. intelligit nō solū de ptāte hoīs sʒ etiā de ptāte diaboli.

Itē vr̄ q̄ ei⁹ potestati nō sit resistendū. quia Hiere. xxvij. Gens τ regnū qd nō seruierit nabucho. τc. cōminat' his dn̄s q̄ nō fuissent nabucho. si g nabucho. signifi/cat diabol⁹. vr̄ τc. Itē nō debemus ēsistere mēbris diaboli. vt potē malis prelatis τ tyrannis qui sunt mēbra diaboli. ergo multo fortius nec ipsi diabolo qui est caput ipsorum malorum.

Ut aliqn̄ resistendū sit potestati

a dū videt'. Sʒ sciendū est apl'm ibi loq̄ ō seculari ptāte scʒ rege τ p̄ncipe τ hmōi qb⁹ nō est resistēdū in his q̄ iubet de⁹ eis exhiberi scʒ in tributis et hmōi. Si ꝰo p̄nceps aliq̄s vel diabol⁹ aliq̄d iusserit vel suaserit ꝯtra deum. tūc resistēdū ē. Vn̄ Aug⁹. determinās q̄lr̄ resistendū sit ptāti i li. de natura boni ait. Si aliq̄d iubeat ptās qd nō debemus facere. hic sane ꝯtēne ptātē timēdo maiorē ptātem. b Ipos humanarū rerū grad⁹ aduerte. Si q̄d iusserit ꝑcurator. nūq̄d faciēdū est. si ꝯtra ꝑcōsulē iubeat. Rursus si q̄d ipe ꝑcōsul iubeat τ aliō iubeat imperator. nū-

1 Respon⁹ dicendum q̄ magister recte dicit in hoc q̄ dicit q̄ verbum apostoli q̄ ō: nō resistendū ē ptāti intelligi hēat de ptāte hūana nō de ptāte diabolica. q̄r ptās hūana τ ordinata ē. τ ordiate freq̄nter mouet τ impat. τ iō q̄ ei resistit. diuie ordinatōi resistit. falsē si ordinate p̄cipit. Sʒ q̄r diabol⁹ ex ꝑuersitate voluntatis sue sp̄ inordinate τ ad malū mouet. τ ꝯ deū. iō frn̄ recrū ordinē τ mādatū apl'i freq̄nt' ē ei resistēdū τ pugnādū ꝯ eū tāq̄ ꝯ pessimū aduersariū. Qd g ō: q̄ ptās diaboli a deo ē. dō. q̄ verū ē. sʒ ipe nō vtit' ea ad id ad qd de⁹ ei eā dedit. imo sp̄ in malū intēdit. τ ideo ei fortiter resistim⁹.

2 malū suū in nr̄m bonū ꝯuertim⁹. Ad illud qd ō: de mēbris diaboli. dō. q̄ nō est silr̄. nā mēbra sua nō ita sp̄ mouēt ad malū sic ipe. q̄ est ī malo obstinat⁹. τ a q̄ sumpsit exordiū oē malū. b Ipos hūanarū rerū grad⁹ aduerte. si q̄d iusserit ꝑcurator τc. In h̄ vbo innuit mgr̄ q̄ si ptās inferior obuiet ptāti supiori. magis obediēdū est ptāti supiori q̄ inferiori. sʒ ꝯtrariū huius vr̄ sup illō Apoc. Et angel⁹ ecclesie pgami scribe. Nō audet archieps super subditas epī manū imponere sine eo. sʒ h̄ pōt ep̄us sine archiepō. g vr̄ q̄ magis ē obediēdū inferiori q̄ supiori. Itē cā īmediata magis influit q̄ mediata. g si ptās inferior magis īmediata est q̄ supior. videt' q̄ magis sit standū ptāti inferiori q̄ supiori. Cōtrariū hui⁹ ē. q̄r dic Boeti⁹. Quicq̄d pōt virt⁹ inferior pōt supior. sʒ nō ecōuerso. g virt⁹ supior pōt cōpescere inferiorē. g magis standum est mādatis ipius. R⁹. dō. q̄ duplr̄ est loq̄ de

3 ptāte supiori τ inferiori. Aut ita q̄ ptās inferior totaliter fluit a ptāte supiori ad quā ordinat'. sicut ptās ꝑcuratoris a ptāte ꝑcōsulis τ ptās ꝑcōsulis a ptāte imperatoris. τ tūc verū est qd dicit q̄ standū ē magis ptāti supiori q̄ inferiori. Aut iste potestates ita se hñt q̄ ambe fluunt a supiori. τ in casib⁹ determinans vna presupponit alterā. τ illa posse plenū hʒ sup vtraq̄. sicut ptās epī et

archiepī a ptāte pape q̄ plenā hʒ potentiā sup vtrūq̄. τ tūc nō est generaliter verū q̄ magis opteat obedire potestati supiori q̄ inferiori. vtpote ptāti archiepī q̄ epī q̄r vn⁹ ē plat⁹ imediat⁹ alt' mediat⁹ sʒ r̄spectu ei⁹ q̄ hʒ plena ptāte sup vtrūq̄ vtrūq̄ hʒ. q̄r ille n̄ ē nisi plat⁹ mediat⁹

q̄d dubitat' illo ꝯ̄cepto illi ē ꝯ seruiendū. Ergo si aliud imperator aliud iubeat de⁹. ꝯtēpto illo obtpandū est deo. Ptāti g diaboli vel hoīs tūc resistim⁹. cū aliq̄d ꝯtra deū suggesserit. in q̄ diuine ordinatōi n̄ resistim⁹. sʒ obtpamus. Sic eni de⁹ p̄cepit vt i malis nulli ptāti obediam⁹.

vn magis dʒ stare subiectis mandato pape q̄ mandato alteri⁹ plati inferioris. Et in h̄ casu loquit' Aug. Et p̄ h̄ p̄ʒ respōsio ad obiecta. Posti enimo q̄rit' de illis autoritatib⁹ q̄s mgr̄ adducit infra. Cū eni sit q̄stio de potestate peccādi. videtur q̄ min⁹ recte adducat autoritates illas q̄ locū tenēt de ptāte dāndi τ inferēdi malū pene sicut aspiciēti patet. Et dicendū q̄ ex ꝯse-

Cōtinuatio q̄ ex ij. li. ad tertium transit. D

Iā nūc his intelligēdis atq̄ ꝯtractādis. q̄ ad verbi incarnati mysteriū ptinēt. integra mētis ꝯsideratōe intēdam⁹. vt de ineffabilib⁹ vl' modicū aliq̄d fari deo reuelante valeamus.

quenti aliquo mō possunt ad ꝑpositū applicari. verūtamē sicut apte apparet mgr̄ allegat eas aliquātulū minus recte. Nō eni est mirandū si in tot τ tā bonis dictis mgr̄ dixit aliquid minus complete. nec ei est propter hoc insultandum. magis eni suo labore meruit legentium orationes τ gratiarum actiones q̄ reprehensiones. licʒ in aliquibus locis declinauerit ab opinionibus communibus τ parti minus probabili adhesit. precipue i octo locis. Nam in libro. j. sunt duo. vnū scilicet est dist. xvij. q̄ charitas que est dei τ proximi non est quid creatum. sed increatum. Aliud vero est q̄ hec nomina trinus τ trinitas nō dicunt positionem sed priuationem tm̄. τ hoc ponit dist. xxiiij. In secundo vero libro similiter duo dicit. quorum primum est q̄ in angelis beatis premiū precessit. τ meritum respectu substantialis premij habet subsequi. τ hoc dicit dis. v. τ etiā dist. xj. Aliud est q̄ nihil de cibis transit in veritatem humane nature. nec per generationem. nec per nutritionem. In libro. iij. silr̄ duo dicit. vnum est q̄ aīa exuta corpore est persona. τ hoc dist. v. Aliud ē q̄ christus fuit hō in triduo. τ hoc dicit distin. xxij. In. iiij. li. duo dicit. vnum est q̄ baptismus Johan. cum impositione manuū equipollebat baptismo christi. ita q̄ baptisatus baptismate Johan. in fide trinitatis non erat rebaptisandus. τ hoc dicit distin. ij. Aliud est de potestate baptisandi interius quam dixit q̄ deus potuit alijs dare. τ q̄ creatura potuit suscipere. τ similiter q̄ deus potest potestatem creandi communicare. τ creare per creaturam tanq̄ per ministrum. τ hoc distin. v. In his octo positionibus communiter doctores parisienses nō sequūtur magistrum. nec credo in omnibus his eum esse sustinendum. nec amore hominis veritati fiat preiudicium. τ hec omnia suis locis manifesta sunt et manifestabuntur.

4

D intelligentiã huiꝰ pctis incidit hic q̃stio circa
tria. Pmo querit vtr̃ habeat ortũ potestas pec
candi. Secũdo ꝓo querit vtr̃ sit in hoĩe pote
stas ꝓsidẽdi siue dñandi. Tertio q̃rit de necessitate sub
iacẽdi potẽtie ꝓsidẽti. Circa pmũ q̃runt duo. Pmo q̃
rit vtrũ potẽtia peccãdi sit i hoĩe a deo vel a seipo. Se
cundo q̃rit vtrũ potẽtia peccandi inq̃tũ hmõi sit bona
an mala. Questio I a

Utrũ potẽtia peccãdi sit in nobis a deo. Et ꝙ sic vi
detur pmo autoritate Aug. sup p̃s. ⁊ magr̃ adducit i lra
No cẽdi volũtas põt esse ab aĩo hoĩs. potestas aũt nõ
nisi a deo. sz voluntas nocendi q̃ est hoĩs. a seipo nõ est
nisi respectu nocumẽti q̃ q̃s peccat. ḡ si respectu illius
cui. fde est a deo. videt̃ ꝙ potestas peccãdi sit a deo i ipo
Itẽ phs in topic̃. põt deus ⁊ studiosus praua agere. sz
om̃e illud in q̃ cõicat hõ cũ deo. hz ab ipo tanq̃ a causa
⁊ pncipio. si ḡ in potẽtia peccãdi hõ cũ deo cõicat. vide
tur ꝙ potentiã peccãdi a deo accipiat. Itẽ om̃e illud
qd̃ attestat̃ nobilitati nature est a deo. sz potestas pec
candi in eo in q̃ est attestat̃ nobilitati nature. nõ em̃ re
periri põt nisi in creatura rõnali q̃ est nobilissima oĩm
creaturarũ. ḡ videt̃ ꝙ potẽtia peccãdi sit in hoĩe a deo.
Itẽ om̃e illud qd̃ facit ad amplificationẽ laudis a deo
est. cuiꝰ est oĩs bono: ⁊ laus. sz posse peccare fac̃ ad lau
dẽ viri iusti. sm̃ ꝙ dicit̃ Eccl. xxj. Qui potuit trãsgredi
⁊ nõ est transgressus. ⁊ facere malã ⁊ nõ fecit. ḡ videt̃ ꝙ
posse peccare sit in hoĩe a deo. Itẽ potẽtia peccandi
aut est in creatura rõnali sm̃ ꝙ est a deo. aut sm̃ ꝙ est ex
nihilo. Si sm̃ ꝙ ẽ a deo. hẽo ꝓpositũ. scz ꝙ talẽ potẽtiã
hõ a deo accipiat. Si sm̃ ꝙ ẽ ex nihilo. ḡ cũ oĩs creat̃a
sit ex nihilo oĩs creatura hz potẽtia peccãdi. si igit̃ hoc
est falsum. testat̃ ⁊c̃. Sz ĩ. peccare est deficere. sz posse
deficere est nõ posse. ⁊ est ꝓuatio potẽtie. si ḡ ꝓuatio et
defectꝰ potẽtie nõ est a deo. videtur ꝙ potẽtia peccãdi
nõ sit in hoĩe a deo. sed potꝰ a seipo. Itez ab eodẽ pnci
pio, sunt actus ⁊ potentia. ergo si peccatum non est a
deo aliquo modo. ergo nec potẽtia peccãdi in homine
est ab ipo. Item gloria est ꝑfectiua ⁊ saluatiua nature.
sed ꝑ gloriã aufert̃ potentia peccandi. si ḡ gloria nõ au
fert quod deus dedit. videtur igit̃ ꝙ potentiã peccan
di hõ a deo nõ accepit. Item potentia peccandi est po
tentia faciendi contra deũ. ergo potentia peccandi in
q̃tum hmõi aduersat̃ diuine potentie. si igit̃ diuina po
tentia nihil ꝯtra se facit. videt̃ igit̃ ꝙ ab ipa nõ sit potẽ
tia peccandi. Item om̃e qd̃ est in homine a deo. habet
exẽplar in deo sz potẽtia peccandi inq̃tum hmõi nõ hz
exemplar in deo. impossibile eñi est ꝙ deus peccet. sic
in locis pluribus Augu. ostendit. ⁊ impossibile est eti
am defectus habere exẽplar in deo. si igitur homo sm̃
potentiam peccandi deo nõ assimilat̃. imo potius assi
milatur diabolo. ⁊ om̃e illud qd̃ homo habet a deo. ha
bet in ipo deo exemplaritatẽ ⁊ similitudinẽ. videt̃ ꝙ po
tentia peccandi in homĩe nõ habeat a deo causam ⁊ ori

5 ginem. Rꝰ. dõm ꝙ cum dico potẽtiam peccãdi. duo
dico. ⁊ dico aliquam potentiam. ⁊ dico potentiam ad
talem actũ ordinabilẽ. Si igit̃ loq̃mur de potentia pec
candi sm̃ ꝙ potentia est. cum illa potentia sit liberi ar
bitrij. sic absq̃ dubio a deo est. Si aũt loquamur de or
dinabilitate illiꝰ potentie ad peccatũ. tunc dicendum ẽ
ꝙ sicut peccatũ aliquãdo accipit̃ abstracte. aliquando
concrete. aliquãdo eñi noĩat actionem deforme. aliqñ
ipam deformitatẽ. sic dupliciter est loqui de illa ordina
bilitate ad peccandum. aut respectu deformitatis. aut
respectu actionis substrate. Si respectu actionis sub
strate. sic talis ordinabilitas a deo est sicut ⁊ actio sub
strata peccato. Si aũt loquamur de ordinabilitate illa
respectu deformitatis. sic tum illa deformitas nihil ali
ud sit q̃ priuatio ⁊ defectus. talis ordinabilitas nihil
aliud est q̃ defectibilitas. ⁊ ideo sicut defectus deformi
tatis nõ est a deo. sic nec talis defectibilitas est a deo.
sz est in ipa creatura rationali quia ex nihilo. Sic igi
tur potentia peccandi vno modo conceditur esse a deo
alio vero minime. ⁊ sm̃ hoc currunt rationes ad oppo
sitas partes. ⁊ etiam diuerse fuerunt opiniones. Nã
sicut magister dicit in littera. quidam dixerunt ꝙ po
tentia peccandi nõ est a deo. Alij vero dixerunt ꝙ po
tentia peccandi a deo est. quod nititur probare magi
ster multis autoritatibus. ille autem autoritates nõ va
lent ad hoc concludendum nisi accipiat̃ potẽtia peccã
di sm̃ illud quod est sine respectu actionis ad quam est
quia hoc modo continetur sub genere potentie. Secũ
aũt ꝙ potentia peccandi consideratur in comparatione
ad ipam deformitatẽ. sic nõ est in genere potentie. imo
potius impotentie. sic eñi nõ nomĩat potentiã sed defe
ctum. ⁊ sicut nõ sequitur deꝰ potest oĩa facere. ḡ potest
peccare. sic nõ sequitur isto modo. oĩs potestas a deo.
est. ḡ potestas peccandi a deo ẽ. ⁊ isto mõ loquẽdo dic̃
Ans. ꝙ potestas peccandi nõ est libertas. Et hoc mõ
ꝓcedũt rõnes ostendẽtes ꝙ potestas peccandi no sit in
hoĩe a deo. ⁊ ideo sunt concedende. Ad illud qd̃ obr

6 de potentia nocendi ꝙ est a deo q̃uis voluntas nõ sit
ab ipo. dõm ꝙ Augu. facit vim in verbo illo inter ipaz
potentiã qua peccat̃. ⁊ actualẽ ordinatõz illiꝰ potẽtie q̃
peccat̃. ⁊ vult dicere ꝙ ipa potentia a deo est q̃uis ipa
ordinatio ad peccatũ ab ipo nõ sit. q2 potius est deordi
natio q̃ inordinatio. ⁊ ideo ex hͦ nõ habet̃ nisi ꝙ poten
tia peccandi sm̃ id ꝙ est a deo sit. sm̃ aũt ꝙ est ad peccã
dum nõ põt elici ex illa autoritate ꝙ sit a deo. imo poti
us oppositũ. q2 potentia peccãdi nõ ꝯuenit i pctm̃. nisi
mediante voluntatis deordinatione quã a deo esse ne

7 gat Aug. in predicta autoritate. Ad illud verbum
phi quo dicit ꝙ deus ⁊ studiosus potest praua facere.
exponunt quidam ꝙ phus intellexit de malo pene. sed
hoc plane repugnat eius textui. ⁊ ideo cum sacra scriptu
ra dicat. ⁊ omnes expositores concordant ꝙ nullo mõ
potest peccare. sicut nec mentiri. nec seipsuz negare. di
cendum est ꝙ illud verbum phi nõ habet veritatez. nec
credo ipm̃ constituisse magnam vim in verbo illo. pro
eo ꝙ dixit hoc solum exemplificando ⁊ pertranseundo
⁊ exemplum suum satis sufficiebat ad propositum pro
parte in qua habet veritatem. pro hac videlicz ꝙ studi
osus potest mala agere. licet hoc non sit vt studiosus.

8 sed vt potest a virtute deficere. Ad illud quod obijci
tur ꝙ potentia peccandi attestatur nobilitati nature.
dicendum ꝙ hoc non est verum inquãtuz dicit ordina
tionem ad actum substratum. nam nullus actus est de
formabilis per culpam. nisi qui procedit a potentia de
liberatiua que nobilis est. quia sola illa informabilis ẽ
per iusticiam. Uel dicendum ꝙ attestari nobilitati est
dupl̃r. aut ꝑ se aut ꝑ accñs. Potẽtia aũt peccãdi ⁊ pctm̃
attestat̃ nobilitati nat̃e ꝑ accñs. sic dic̃ Augu. ꝙ dolor
boni amissi. testĩ ẽ boĩe nãe. Ad illũ qd̃ obr ꝙ fac̃ ad am

9 plificatõez laudis. dõ. ꝙ sicut vtus fiẽ cõmẽdabilior reddit̃
ex pena. sic potẽtia bñfaciendi comẽdabilior reddit̃ ex
potẽtia malefaciẽdi. n q2 viciũ aliq̃d addat bonitati ṽtu
tis. nec potẽtia ofũciẽdi aliq̃d addat potẽtie bñfaciẽdi.
sz q2 ex pntia oppositi mag̃ i sua bonitate clarescit. sic ap
paret mag̃ ṽtuositas hoĩs q̃ñ pẽ mala facere ⁊ ñ vult.
q̃ si ñ posset nec vellet. ⁊ tñ laudat̃ vir iustꝰ i hͦ ꝙ potuit
mala facere ⁊ ñ fec̃. hͦ ẽ laudat̃ i hͦ ꝙ fec̃ bonũ ⁊ ñ fec̃ ma
lũ tñ pos̃re eius ꝙ laus ẽ ñtialit̃ respicit hͦ qd̃ est facere
bonũ. hoc aũt qd̃ est posse peccare nõ respicit [illegible]

accidens. vñ circūscripta potētia faciēdi malū. si bonū
10 faceret voluntarie adhuc laudaret. Ad illud qđ q̄ri/
tur vtrū potentia peccādi insit creature a deo vel ex ni
hilo. Dōm q̄ rōne act⁹ substrati q̄ est act⁹ deliberatiuus
inest ei a deo. rōne vero defect⁹ inest ei ex nihilo. ⁊ hinc ē
q̄ potentia peccandi nō repit̄ in omi creatura. q̄ rōne
imp̄fectōis nō repit̄ in creatura irrōnali. p̄ eo q̄ nō pōt
in ea esse actus deliberatōis. Rōne vero oīmode p̄fectio
nis nō repit̄ in creatura beata. q̄ nō pōt in ea eē defect⁹
eo q̄ adeo suo creatori est ꝯiuncta. ⁊ sic potētia peccan/
di q̄dāmō euellit̄ p̄ gl̄iam. q̄dāmō relinquit̄. q̄dāmō est
ipa libertas. q̄dāmō minuit libertatē. q̄dāmō est poten
tia. ⁊ q̄dāmō impotētia. q̄ q̄dāmō dicit positionē. ⁊ q̄dā
mō p̄uationē. ⁊ iō cū q̄rit̄ vtrū sit a deo. nō est rñden
dum simpliciter. s; f̄m p̄dictā distinctionē.

Questio ii b

Utrū potētia peccandi f̄m q̄ hmōi sit mala. Et q̄ sit
mala in q̄ntū hmōi videt̄. Potētia peccandi nō est aliō
q̄ volūtas. s; voluntas peccādi est mala. ḡ potētia pec
candi est mala f̄m q̄ hmōi. Itē cuius vsus malus est
ipm q̄ malū est. sicut cui⁹ vsus bon⁹ est ⁊c. s; vsus potē
tie peccandi est peccare. ⁊ peccare ē malū. ḡ ⁊ potentia
peccandi ē mala. Item sicut se hz potētia bñfaciendi
respectu boni. ita se hz potētia malefaciēdi respectu ma
li. s; oīs potētia bñfaciendi in q̄ntū hmōi est. est bona. ḡ
potētia maleficiēdi in q̄ntū hmōi ē mala. Itē vnaquecz
potētia cōpletior ē q̄n est suo actui ꝯiuncta. sed potētia
malefaciēdi dū ē ꝯiuncta actui malefaciēdi mala est. ḡ
si min⁹ cōpleta ē q̄n est separa ab actu. ḡ videt̄ q̄ etiā se/
parata ab actu mala. Item potētia malefaciēdi aut
est bona aut mala sit. Si est bona. ⁊ oē bonū est ī deo
⁊ a deo. ḡ videt̄ q̄ potētia malefaciēdi in q̄ntū hmōi ⁊ a
deo sit. ⁊ in deo sit. quoꝝ vtrūcz falsum ē. restat igit̄ q̄
potētia peccandi sit mala. Sz ꝯ. si potētia peccandi ē
mala. ḡ potēs peccare est mal⁹. s; iustus ⁊ sanct⁹ potest
peccare. ḡ iust⁹ ⁊ sanct⁹ est mal⁹. Itē si potētia pec/
candi est mala. aut ḡ malo pene. aut malo culpe. Ma/
lo pene nō. q̄ illud sequit̄ malū culpe. Malo culpe nō
q̄ culpa ꝯsequit̄ peccandi potentiā tpe ⁊ natura. p̄us
em̄ ⁊ hō ⁊ angelus peccare potuit q̄ peccauit. Item
si potētia peccandi ē mala. aut ḡ malicia quā fecit. aut
malicia que facta ē in ipa. Malicia quā fecit nō optet
q̄ multi possunt malefacere q̄ nō faciūt. nec fecerūt. Si
malicia q̄ facta ē in ipa. Sz ꝯ. Aug. in li. lxxxiii. q. pro/
bat q̄ nullo alio actore pōt hō fieri mal⁹ nisi seipo. ḡ nō
videt̄ q̄ potētia peccandi quātū est de se mala sit. Itez
nō sequit̄. iste pōt adulterari. ḡ est adulter. ḡ nō sequit̄
iste pōt malū facere. ḡ est mal⁹. s; si potētia malefaciēdi
esset mala. necessario seq̄ret̄ ad ipam eē malū. ḡ ⁊c. Ju/
xta h̄ q̄rit̄ vñ h̄ est q̄ volūtas malefaciēdi ē mala. ⁊ potē
tia malefaciēdi nō dicit̄ esse mala. Querit̄ etiā p̄pter q̄d
volūtas peccādi nō d̄r volūtas sicut potētia peccandi
dicit̄ impotētia. videt̄ em̄ q̄ magis. Si ei volūtas pec/
candi maiorē dicit approximationē ad peti defectuz q̄
potētia peccandi. magi vr̄ q̄ deberet cadere a p̄pa rōne
vt volūtas peccandi diceret̄ volūtas. q̄ potētia peccā
di dicat̄ impotētia. Rn̄. Dōm q̄ sicut potētia respectu
11 bonoꝝ nō dicit actualē ordinatōz ad effectū s; solū habi
tualē. voluntas vero dicit actualē ordinatōz. sic ⁊ in ma/
lis intelligendū est q̄ potētia nō dicit actualē ordinati/
onē ad defectū. s; poti⁹ habitualē. Uñ nō d̄r aliq̄s habe
re potētiā malefaciēdi q̄ actualiter tendat ī mala. s; q̄
pōt tendere in malū. Uolūtas aūt actualē ordinatōz di
cit. ñ ei d̄r iste vult malū. nisi q̄n actualiter tēdit ī malū.
Sic ei dictū fuit ī p̄mo li. volūtas ē approximatiua ip̄i
us potētie ad agendū. ⁊ iō q̄ ee malū dicit aliquē defe/
ctum p̄sentē in eo vel circa id de q̄ d̄r. hinc ē q̄ volūtas
peccādi mala ⁊ velle peccare ē malū. potētia aūt peccā
di siue posse peccare nō d̄rē mala. Cōcedēde sunt igit̄
rōnes ōndētes q̄ potētia peccādi in q̄ntū hmōi nō ē ma/
la. Ad illud qđ obr in ꝯrū p̄mo de volūtate. Dōm q̄ 12
illud nō valet. q̄ volūtas malefaciēdi pl⁹ ponit q̄ po/
tentia malefaciedi. dicit ei actualit̄ ordinationē ad ma/
lū. vel vt p̄pri⁹ dicā actualē deordinationē. Uñ sic ar/
gumentū illud nō valet. velle malefacere ē malū. ḡ pos/
se malefacere est malū. ita nec illud valet. Nec valet qđ 13
obijcit q̄ potētia malefaciēdi nō est aliud q̄ voluntas.
q̄uis em̄ nō sit aliud. alio tn̄ mō importat̄ p̄ h̄ nomē po
tētia. ⁊ alio mō p̄ h̄ nomē volūtas. Quia in vno impor
tat̄ in maiori elongatōe. in altero vero in maiori approxi/
matōe. ⁊ iō est sophīa f̄m accidēs. sicut h̄ eadē est volun
tas q̄ distat a malo. ⁊ q̄ approximat̄ malo. ḡ si mala ē. p̄/
ut est approximata ex cōpatōe ad malū. silr mala ē p̄ut
est distātis. Assignat̄ ei hic aliq̄d silr accidēti ⁊ rei sb/
iecte inesse. Ad illud qđ obr q̄ vsus potētie peccādi 14
in q̄ntū hmōi est mal⁹. Dōm q̄ maxi ccilla intelligit̄ de vsu
ad quē vnaquecz res directe ⁊ de p̄mo ordinat̄. s; po
tentia peccādi nō ordinat̄ nec directe. nec de p̄mo ad
actū peccādi. p̄ eo q̄ illa eadē potētia est ad opposita. ⁊
ad suū oppositū ordinat̄ p̄ se. ad h̄ aūt ordinat̄ p̄ accidēs.
Uñ oppositū peccare ē ei⁹ vsus. ⁊ peccatū est ei⁹ abusus
⁊ iō nō sequit̄ q̄ si peccare sit malū. q̄ p̄pter h̄ potentia
peccādi in q̄ntū hmōi sit malū. Ad illud q̄ obr q̄ i bo 15
nis potētia bñfaciēdi est bona. ḡ ⁊c. Dōm q̄ nō est silr.
q̄ in bonis bonitas act⁹ ē a bonitate potētie. vñ ꝯsue/
uit dici q̄ nō q̄ bona facim⁹ boni sum⁹. s; q̄ boni sum⁹
bona facim⁹. nō sic aūt est in malis. imo ecōtra. q̄ ma/
la facim⁹ mali sum⁹. Et rō huī⁹ est. q̄ q̄uis potētia nō 16
possit se p̄ suū actū p̄ficere. p̄t eā se p̄ suū actū deordina/
re ⁊ deficientē facere. ⁊ p̄pter h̄ nō tm̄ addit bonū op⁹
sup bonū op⁹ q̄tū ad rōnē merēdi. sic petm̄ sup petm̄ q̄
tum ad rōnē demerēdi. Ad illud qđ obr q̄ cōpletior 17
est potētia cū est suo actui ꝯiuncta. Dōm q̄ h̄ veꝝ est de
actu ad quē ordinat̄ simplr. s; nō ē veꝝ de eo ad quē or/
dinat̄ p̄ accidēs. maxie cū act⁹ ille pl⁹ tenet rōnē defect⁹
q̄ effect⁹. tūc ei magis deordinat q̄ p̄ficiat. ⁊ sic ē ī poten
tia peccādi respectu act⁹ peccādi. ⁊ iō magis receda po
tētia a cōpletōe ī h̄ q̄ peccat. q̄ in eo q̄ potuit peccare.

Ad illud qđ q̄rit̄ vtrū potētia peccandi sit bona aut 18
mala. Dōm q̄ si dicat̄ potētia peccādi potētia q̄ q̄s pōt
peccare abscz dubio bona ē. ⁊ a deo ē. silr si dicat̄ potē/
tia peccādi ordinata ad actū peti substratuz silr ē a deo.
Si aūt dicat̄ potētia peccādi ipa ptās deficiēdi. h̄ mō ñ
dz dici bona nec mala. Bona nō dz dici q̄ nō dicit ali
qđ ens. ⁊ nihil hz rōnē entis qđ ñ hēat rōnē boni. Mala
nō dz dici p̄pt̄ h̄ q̄ ñ dic̄ p̄uatōz alicui⁹ boni nati inesse
nec dic̄ actualē defectū. s; hitualē. vñ tal potētia ñ dz di
ci potētia mala vl̄ deficiēs. s; potētia defectiua. nec ē p̄
p̄rie potētia s; ī potētia. Uñ ñ posse videre ī lapide nec
est bonū nec ē malū. q̄ nec dic̄ positiōez. nec dic̄ p̄uatōez
alicui⁹ boni nati inesse. sic intelligēdū ē de potētia pec/
cādi ī creatura rōnali. f̄m q̄ potētia peccādi dic̄ defecti
bilitatē q̄ inest ei ex rōne creature. f̄m quā ex nihilo hz
esse. Ex his p̄z cēsio ad illud qđ q̄rebat̄ vltimo quare 19
videlicet voluntas peccandi d̄r esse mala. ⁊ non sic po/
testas. Hoc em̄ est ex h̄. q̄ volūtas est cā īmediata ⁊ p̄/

pima respectu actuū q ex deliberatōe pcedūt. m̄gis āt peccādi potētia dī impotētia q̄ȝ volūtas peccādi dicat volūtas. pro eo q nō est p̄ accñs ipo iū ē a posito ꝛ cō in plemēto. ꝛ iō peccare diminuit d rōne potētie vt dicē defectū. sicut motus diminuit de rōne boīs. Nomē āt volūtatis īpositū est a libertate ꝛ cōplacētia. Et q̄ p̄ec catū est placitū ꝛ cō[n]uenit h̄ȝ p libero arbitrio. hinc ē q̄ q̄ȝ ūs depriauet potētiā volūtat s. tamē nō diminuit de rōne volūtatis. q̄ nō h̄ȝ ad ipam repugnātiā. fm q̄ sic nō at ꝛ pptera velle peccare velle est. posse āt pecca re nō est posse ꝛ iō dictū fuit in . j . li. q̄ de' est oipotens ꝛ tamē nō est omniuolens.

Onsequēter q̄rit de prāte p̄sidendi. Et circa h̄ q̄runt duo. Primo q̄. āt vtrū oīs potētia dn̄an di a deo sit. Scdō q̄rit vtrū prās dn̄andi sit a deo fm institutionē nature. aut fm punitionē culpe.

Questio I c

Utrum prās dn̄andi sit a deo. Et q̄ sic. vr̄ Joh. xix. Nō haberes in me prātem nisi tibi datū eēt desup dicit dn̄s pylato. g̃ si prās pylati sup xp̄m erat a deo. ꝛ tñ mi nime videbat q̄ sup ip̄m deberet habere prātez. g̃ vr̄ q̄ eā ꝯformi' oīs prās tā'ia a deo ē. Itē expresse. Roma. xiij. Nō est prās nisi a deo. ꝛ cōstat q̄ ibi loq̄t de prāte p̄sidendi. g̃ ꝛc. Et iste due auctoritates sufficiāt. q̄ plu res alie adducunt in l̄a. Itē hoc ip̄m vr̄ rōne. prās p̄si dendi dicit potētiā in excellētia. ꝛ oē tale dicit positōȝ aliquā. sȝ oē qd̄ dic po ētiā aliquā a summa potētia ē. g̃ oīs potētia p̄sidēdi a deo ē q̄liter cūq̄ȝ h̄ȝ dn̄r. Itē oīs pena a deo ē q̄ h̄ȝ simplr̄ rōnē pene. sȝ oīs seruitus est pe na. g̃ a deo ē. sȝ a deo ē a q̄ est seruit' a deo dē est dn̄andi prās. igit oīs prās dn̄andi est a deo. Sȝ ꝯ. Osee. viij. Ipi regnauerūt ꝛ nō ex me. p̄ncipes extiterunt ꝛ nō co gnoui. g̃ vr̄ q̄ talis p̄sidētia maloȝ nō sit a deo. Itē ni hil iniustū est a deo. sȝ multe iniuste dn̄ant aliq̄s. g̃ vr̄ q̄ nō oīs prās a sūe dn̄ā qd̄ ē in hoīb' sit a deo. Itē nihil inordinatū ē a dō. sȝ cū stulti' p̄ficit sapiētī. ꝛ mal' bonis h̄ est inordinatū. g̃ nō vr̄ eē a deo. Itē nihil qd̄ est ꝯ ius nature ē a deo. sȝ prās dn̄andi in hoīes ē ꝯ ius nature. g̃ nō est a deo. Maior manifesta ē. minor p̄bat p illud qd̄ dr̄ in li. institutionū. Bella exorta sunt. ꝛ captiuita tes secute ꝛ seruit' q̄ sunt iuri naturali ꝯria. Itē nihil auferendū ē alicui qd̄ ē ordinatū a deo. g̃ si oīs prās vl̄ p̄latio ē a deo. nulli auferēda ē p̄latio vel prās. g̃ nullus p̄lat' vel p̄nceps eēt deponēd' ꝯtūcūq̄ȝ mal'. Itē nihil qd̄ h̄ȝ q̄s p dei donationē h̄ȝ p vsurpatōȝ. g̃ si oīs prās est a deo collata. nulla ē vsurpata. sȝ planū est q̄ multe

20 prātes vsurpant. g̃ nō oīs prās a deo donat. R̄n̄. Di cēdū q̄ prās p̄sidēdi dr̄ eē illud p qd̄ aliq̄s p̄sidet ꝛ dn̄at alteri. Illud āt p qd̄ p̄sidet dupl̄r p̄t dici. Uno mōd ci tur ip̄a virt' p quā q̄s p̄ualet alteri. ꝛ hec virt' absq̄ȝ du bio a deo ē. Alio mō illud p qd̄ p̄sidet dr̄ mod' puenie di v. l pmouēdi ad hāc virtutis excellētiā. ꝛ sic distin

21 guendū ē. Nā q̄dā ꝯsunt aliq̄s ex iusticia q̄dā ex astutia ꝛ q̄dā ex violētia. Quādo āt aliq̄s p̄est aliis p iusticiā. tūc illa prās dn̄andi loq̄ndo simpl̄r a deo ē. ꝛ respectu p̄sidēns. ꝛ respectu subiacentiū. Qn̄ aūt p̄est aliq̄s per astutiā vel p violētiā. tūc dicēdū ē q̄ talis prās ꝛ h̄ȝ cō parari ad volūtatē p̄sidētis. ꝛ h̄ȝ cōgari ad meritū sub iacentia. In cōparatōe ad meritū subiacētis talis p̄siden tia iusta ē. q̄ā aūt ē ad bonoȝ pbationē. aut ad maloȝ punitōȝ. Si āt cōgeṫ ad volūtatē p̄sidētis. sic iniusta ē. Et p̄mo q̄dē mō dr̄ eē a deo faciēte ꝛ ordināte. fm q̄ dr̄ Job. xxxiiij. Facit regnare hypocritā ppter petā ppl̄i. Et Osee. xiij. Dabo eis regē in furore meo. Scdō aūt mā

sȝ in cōparatōe ad volūtatē p̄sidētis sic dr̄ eē a deo pmissi ue nō āt approbatiue. ppter qd̄ dr̄. Ipi regnauerūt ꝛ nō ex me. ꝛ p̄ncipes extiterūt ꝛ nō cognoui. Concedendū ē igit q̄ oīs prās p̄sidēdi fm id qd̄ ē. ꝛ ceterā respectu ei' sup quē est iusta ē. ꝛ a deo ē. ꝛ h̄ ondūt rōnes ꝛ auctoritates q̄ ad p̄mā p̄tē inducunt. ꝛ iō ꝯcedēde sunt. Cōcedendū ē ni hilominus q̄ mo' deueni ēdi ad hāc p̄sidentiā in cōpari one ad volūtatē p̄sidētis pōt esse iust' ꝛ iniust'. ꝛ fm q̄ iustus est. a deo est. fm q̄ iniustus est a deo nō ē. Quia vero nunq̄ȝ est ita iniustus ex vna parte quin sit iust' ex altera. ideo de nulla potentia presidendi dici potest q̄ nō pcedat a deo. Ad illud ergo qd̄ p̄mo obr̄ in ꝯriū q̄

22 dn̄s dic q̄ regnauerūt. sȝ nō ex ipo. dōm q̄ nō est ibi ne gatio cuiuscūq̄ȝ volūtatis. sȝ volūtatis anecedētis ꝛ vo lūtatis approbātis. Dniū eñ maloȝ pon' ē a deo vin dicante q̄ȝ sit a deo acceptāte. Un̄ in eis verificat illō qd̄ dicit. Eccs. viij. Interdū dn̄at hō hoī in malū suuz

23 Ad illud qd̄ obr̄ q̄ nihil iniustū ē a deo. dōm q̄ veruȝ est fm q̄ iniustū. Quāuis aūt potētia dn̄andi iniusta sit. freqnter in cōparatōe ad volūtatē p̄sidētis. sp tñ iusta est in cōparatōe ad meritū subiacētis. q̄ē ad vindictā ma

24 leficoȝ. ad laudē vō bonoȝ. sic dr̄. j. Pe. ij. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ aliq̄ prās inordinata ē. dō. q̄ ꝛ si aliq̄ mō ali q̄ prā ꝯpossit ex inordinata volūtate pcedere. prās tñ ip̄a sp ordinata ē sicut dic Grego. in moralib'. q̄ tumo ris elatio nō prātis ordo in crimine ē. potētiā de' dedit.

25 elationē potētie malicia nr̄e mētis inuenit. Et si obij ciat q̄ inordinatū ē q̄ stulti p̄sunt sapiētib'. ꝛ mali bo nis. ꝛ fui dn̄s. dō. q̄ ꝛ si aliq̄ inordinatio appareat ex terius. nihilominus latet pulcra ordinatio interi' fm di uinū iudiciū qd̄ freqnter ē occultū. nūq̄ȝ tñ iniustū. ppt qd̄ dr̄. Eccs. x. Uidi malū q̄si p errorē egrediens a facie p̄ncipis. stultū positū in dignitate sublimi ꝛc. q̄si dice ret. q̄ q̄uis appareat ibi er. or mag' . tñ ē ibi ordinatō

26 dūs eꝰ h̄ mali puniunt. ꝛ boni pmouent. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ nulla prās ē a deo q̄ ē ꝯ ius nature. dōm q̄ eē cō tra ius nature h̄ ē dupl̄r. vel simpl̄r. vel fm aliq̄uē sta tū. Cū g̃ dicit q̄ prās dn̄andi ē ꝯ ius nature h̄ nō intel ligitur quantum ad vniuersale dictamen nature sȝ q̄n tum ad dictamen nature alicuius status determinati. in quo q̄dem nō esset subiectio seruitutis nec p̄latio

27 prātis. Ad illud qd̄ obr̄ q̄ nihil qd̄ ē a deo datū. est auferendū. dōm q̄ illud verū est si de' simpl̄r ei dedit. si aūt solū sit ad tp̄s datū. sicut dn̄s voluit dare. ita ē etiaz voluit p ministeriū humanū auferre. h̄ aūt cognoscim' q̄ deus velit. quando videmus ordinem iusticie sic exi gere. Dedit eñ de' vitaȝ latroni. ꝛ tamē iudex iuste illā aufert ei. exigente h̄ mandata iusticie q̄ dicit. maleficū nō patiaris viuere. Sic etiam intelligendum est se ha bere in potestate nostra ꝛ p̄ncipiū. q̄ r̄ iniuriis recititu dinem tā in dominiū q̄ȝ potestatis p̄uilegium meretur

28 amittere. qui concessa sibi abutitur potestate. Ad il lud qd̄ obijcitur q̄ nulla potestas a deo collata ē vsur pata. dicendū q̄ verum est si totaliter detur a deo. sed deus sic dat potestatē q̄ frequenter homo cooperatur in illius potestatis adeptione. ꝛ cūȝ recte operatur ad illius potestatis adeptionē. tūc dicit dn̄ari ex iusticia. quādo vō iniuste. tūc dicit potestas vsurpata. in q̄ nō p̄est de iure q̄uis p̄sit de facto nihilominus tamē q̄ talis potestas nō caret oīno ordine iusticie. ꝯcedit esse a deo Et simul sunt hec duo vera fm diuersos respect' vicȝ q̄ eadē potestas sit vsurpata ꝛ a deo collata absq̄ȝ aliq̄ repugnatia. Questio II d

Utrū potestas p̄sidendi sit in hoīe fm institutionē

nature. vl'm punitionē culpe. Et qd̄ p̄mo mō vr̄ Gen. Faciam' hoīem ad imaginē τ silitudinē n̄ram. τ p̄sit τc. Si tu dicas q̄ habuit plationē respectu bestiaꝝ sed nō respectu hoim. ꝑ h̄ nō euadet q2 i. Cor. xi. Caput mulieris vir. si ḡ caput p̄sidet corpi τ d3 regere corpus ḡ videt q̄ fm institutionē nature sit ptās dn̄andi i hu/mano genere. Itē in angelis q̄ sunt pfecti in natura τ i glia nō m̄nō est ordo τ gradus fm excellentiā natura/lium. s3 etiā fm p̄sidentiā officioꝝ. ḡ vr̄ q̄ d̄nium nā repu/gnet. sed ɔsonet instituroi nature humane sicut τ ange/lice. Itē ptās dn̄andi est ꝑpetas dignitatis τ nobili/tatis. s3 si aliqd dignitatis cōpetit nature lapse. multo magis cōpetit nature institute. ḡ vr̄ q̄ magis ptinebat ad statū nature institute ptās dn̄andi q̄3 ad statū natu/re lapse. Itē et illud qd̄ est ad ɔseruationē ordis na/turalis ptinet ad instituroꝫ nature. s3 ptās p̄sidendi p/tinet ad ɔseruationē ordinis naturalis. ḡ ptās p̄siden/di inest hoi a deo fm instituroꝫ nature. Maior manife/sta est. minor pbat̄ ꝑ illud qd̄ dicit Aug. xix. de ciui. di. Penalis seruit' ordinat̄ ea lege q̄ ordinat̄. q̄ naturalē or/dinē ɔseruari iubet τ pturbari vetat. sed ad idē ordinat̄ ptās dn̄andi. τ penalis seruit' ḡ τc. S3 ɔ. Greg. oēs hoīes natura eqles fecit. s3 ꝑ varijs meritis alios alijs occulta dei dispēsatio s3 iusta ꝑponit. ḡ vr̄ q̄ subiectio τ platio nō sit in hoīe fm instituroꝫ nature. Itē aug. xix. de ciui. dei. Rōnalē hoīem ad imaginē dei factum dn̄ari noluit de' nisi irrōnabilib'. ḡ si ptās p̄sidēdi τ do/minādi est ī vno hoīe respectu alteri'. ḡ τc. Itē rōne hoc ip̄m vr̄. libertas hoī inest a natura. s3 ptās dn̄andi est libertas impeditiua ḡ nō vr̄ q̄ sit a natura. Q₂ aūt libertas τs naturalis sit. τ a ptāte p̄sidēdi habeat īpediri. manifestat̄. q2 libertas sic d3 diffiniri. libertas ē natura/lis ptās q̄ licet hoī facere qd̄ vult. Itē hō fm suā pri/mā ɔditionē est fact' ad dei imaginē. s3 inq̄tū inest ima/go dei nat' est īmediate ferri ī deū. ḡ si sol' de' eo maior est. igit̄ fm naturā nihil est sup hoīem nisi de'. ḡ nullū dn̄ium in hoīe est fm nature institutionē nisi solū diui/nū. Itē nō est dn̄s sine suo. ḡ nec dn̄iū sine suitute. s3 seruit' est introducta ꝑpter peccatū. sicut in plurib' locis dicit Aug. ḡ vr̄ q̄ ptās dn̄andi in hoīe sit fm ɔdi/tionē culpe. nō fm institutionē nature. Itē in glori/ficatōe hoī vicia detrahent̄ τ natura seruabit̄ fm q̄ i li. de ciui. dei. vult Aug. sed in statu glīe nō manebit dn̄ium platōis τ subiectio seruitutis. ḡ nō vr̄ hec eē natura humana fm q̄ instituta s3 solū fm q̄ lapsa τ viciata.

29 R̄. dn̄m q̄ ptās dn̄andi vel p̄sidendi dicit̄ tripliciter. s3 largissime coīter τ ꝑp̄e. Largissime dn̄andi ptās di/cit̄ respectu oīs rei q̄ hō pōt ad libitū τ votū suū vti. et h̄ mō dicit̄ hō esse dn̄s possessionū suaꝝ. siue mobiliū si/ue īmobiliū. Alio mō ptās p̄sidendi siue dn̄andi dicit excellētia ptātis in imperando ei q̄ est capax rōnis τ pce/pti. Tertio mō ptās dn̄andi dicit̄ ptās coercendi sub/ditos. τ h̄ ptās dicit q̄ndā artationē libertatis. τ talis ptās dn̄andi ꝑp̄e dicit̄ dn̄iū cui r̄ndet seruit'. Primo mō ptās dn̄andi cōis est oī statui. vicz statui nature in/stitute. τ nature lapse. τ nature glorificate. τ excellētia/li mō fuit in statu nature institute q̄3 sit in statu nature lapse. Secūdo mō cōpetit statui vie. siue ꝑ statu natu/re institute. siue ꝑ statu nature lapse. Si eñ hō stetisset vir potuisset imꝑare vxori τ pater potuisset imꝑare fi/lio. τ h̄ repit̄ etiā ī angelis q̄ diu sunt admīstratorij spi/ritus. q2 ex illa pte aliq̄ mō sunt in statu vie. Decen̄ p̄si/dentie nō manebit in glīa sicut in p̄cedētib' ɔnsu3 fu/it. Tertio hō mō ptās dn̄andi in hoīe est solū fm natu/re statū. ą inest enī ei fm culpe punitionē. nō fm nature in/stitutionē τ h̄ q2 seruit' sibi correspōdens (fm q̄ dicunt sancti) est pena peccati. Et q2 isto mō loq̄mur h̄ de po/testate dn̄andi. iō ɔcedēde sunt rōnes ostēdētes q̄ talis ptās nō inest hoī fm p̄mariā ɔditionē suā. siue fm sta/tum nature institute.

30 Ad illud ḡ qd̄ obr in p̄riū ex te/xtu Gen. τ ex q̄. Cor. xi. iā patet responsio. p̄cedūt eñ de ptāte p̄sidendi acceptu p̄mo τ scd̄o mō. nō tertio. nā τ si mulier sit viro q̄dāmō inferior rōne infirmioris se/xus. nihilominꝰ q2 nō est creata vt eēt ei in adiutoriū vt famula s3 vt socia. hinc ē q̄ q̄uis dicat̄ caput ei'. nō ta/men dr̄ dn̄s ei'. q2 ip̄a nō est ancilla ip̄i'. Et iō sup di/cit mḡr dist. xviij. q̄ mulier ad eq̄litate fuit ɔdita. ideo fuit formata de latere nō de pedib' vel de capite. vt vi/ri videret̄ esse socia. nō dn̄a vel ancilla.

31 Ad illud qd̄ obr q̄ platio est in angelis. iā p3 respōsio. q2 q̄uis vn' p̄sideat alteri τ imperet alteri. τ aliq̄ ratōe habeat sup al/teꝝ imꝑandi aliqd qd̄ ptinet ad officiū misterij. tamen vn' angel' nō dr̄ esse su' alteri' angeli. τ iō ex h̄ nō ɔclu/dit̄ q̄ ptās dominādi fm q̄ ei correspōdet seruit' sit in hoīe fm ɔditionē nature.

32 Ad illud qd̄ obr q̄ domi/niū est ꝑpetas dignitatis. dn̄m q̄ τ si sit ꝑpetas digni/tatis in eo q̄ p̄sidet. indignitatē tamē dicit i eo q̄ subest. τ iō naturaliter p̄t ɔuenire hoī respectu alteri' creature inferioris. respectu tamē alteri' hoīs nō ɔuenit natura/liter. s3 q̄dāmo p̄ter naturalit̄ vicz in punitionē pecca/ti. Sicut ei dicit Amb. seruit' introducta fuit ꝑ pecca/tū ebrietatis.

33 Ad illud qd̄ obr q̄ dominiū τ seruitus facit ad ɔseruationē ordis naturalis. dn̄m q̄ est ordo q̄ re/spicit naturā fm oēm statū. τ ordo q̄ respicit naturā fm statū sue ɔditōis. τ est ordo q̄ respicit naturā fm statū sue corruptōis. Et fm h̄ qdā sunt de dictamine nature simpliciter. qdā de dictamie nature fm statū. Deū eē ho/norandū dictat natura fm oēm statū. Hoīem vo adeq̄/ri hoī dictat fm statū sue p̄me ɔditōis. Hoīem aūt hoī subijci. τ hoīem hoī famulari dictat fm statū corruptio/nis. vt mali cōpescant̄ τ boni defendant̄. Nisi eñ eēnt hmōi dn̄ia coercētia malos. ꝑpt corruptionē q̄ est i na/tura vn' alteꝝ opprimeret τ coiter ho'es viuere nō pos/sent. Nō sic aūt eēt si hō mānsisset i statu innocētie. q̄ habe/bat in gradu τ statu suo maneret. Et sic p3 q̄ illa rō non ɔcludit q̄ seruit' vel dominiū respiciat naturā institu/tā. s3 solū q̄ respicit naturā lapsam. vbi ordo habeat p/turbari. τ pōt ꝑ dominiū ɔseruari.

Consequent̄ q̄rit̄ de necessitate subiacēdi potētie p̄/sidēdi. Et circa h̄ q̄runt̄ duo. Primo q̄rit̄ vtrum xp̄iani teneant̄ subiacere tyrānis in aliq̄b'. Se/cūdo q̄ritur vtꝝ religiosi teneant subiacere platis suis in oibus.

Questio I

Utrum xp̄iani teneant̄ subesse tyrānis siue ptāti secula/ri in aliq̄b'. Et q̄ sic vr̄. i. Pe. ij. Serui subditi estote i omi timore dn̄is. nō tm̄ bonis τ modestis. s3 etiā disco/lis. Itē Ro. xiij. Ois aīa ptātib' sublimiorib' subdita sit. Et post. Reddite oibus debita. cui tributū tributū cui vectigal vectigal. Et si tu dicas q̄ hec est admoni/tio ꝑpter scandalū vitandū. Cōtra paulo ante. Neces/sitate subditi estote nō solū ꝑpter irām. s3 etiā ꝑpt ɔsci/entiam. Itē hoc ip̄m ostendit̄ rōne quā aplus facit ibidem. Nō est enī potestas nisi a deo. s3 q̄ a deo sunt ordinata sunt. ḡ ois potestas ordinata ē ordinatōe diui/na. ita q̄ q̄ resistit potestati. dei ordinatōi resistit. sed q̄ resistit ordinatōi dei dānationē sibi acq̄rit. ḡ τc. Itē

seruire hoi nō est culpa nec malū. imo meritoriū. g̃ videtur q̃ ab illa seruitute nō absoluat p baptismū. g̃ sicut nō xp̄iani serui sunt alioꝝ ita etiā si xp̄iani fiant s̄uire teneant. Itē ad docuū sunt multe autoritates q̃ p̄ite sunt q̃si ab oībus eplis beati Pauli i quib⁹ monet s̄uos subiacere dn̄is suis. Sz ꝯ Math. xvij. Reges terre a quibus accipiūt censum. a filijs an ab alienis. Et post. g̃ liberi sunt filij. glo. ibidē. Liberi sunt filij regni in oī regno. m̄lto magis liberi sunt filij illi⁹ regni sub q̃ sunt oīa regna in quolibet regno terreno. si g̃ boni xp̄iani sunt filij regni illius. videt q̃ nulli⁹ regis terreni potestati sint astricti. g̃ nō videnł et subesse in aliq̃ tributo. Item Jaco. j. Qui aūt pspexerit in legē pfecte libertatis Glosa exponit q̃ lex perfecte libertatis est lex euangelica. ergo si perfecta libertas liberat ab omni seruitute. videtur q̃ oīs q̃ inheret legi euāgelij absolutus sit ab oī seruitute regis terreni. Itē charitas oīa mēbra xp̄i lacit v̄nū z oīa facit cōmunia. Ci. j. Cor. iij. Oīa vestra sūt. siue mors siue vita zc. oīa facit vnū. Quia dicit apls. z ad Ephe. z ad colosen. Oēs vnū sumus in xp̄o nec est distinctō serui z liberi. si g̃ charitas reducit oīa mēbra ad eq̄litatē z cōmunitatē. videt g̃ q̃ i habēribꝫ charitatē nō sit aliq̃ obligatio seruitutis. Itē maius est vinculū legis diuine q̃ sit vinculū ꝯstitutionis humane. sz lex euāgelica absoluit ab onere seruitutis legalis q̃ quidē a deo p moysen lata fuerat. g̃ multo fortius absoluit ab onere seruitutis humane z legis ciuilis. Itē Ans. in li. cur deus hō. ca. v. Per se redimere voluit. vt in p̄stinā redigeret libertatē. z sibi homo subiectus eēt. nō homi. si g̃ empti sum⁹ p̄cio magno sz sanguine agni incōtaminati z immaculati. videtur q̃ ipius soli⁹ serui simus. g̃ non videtur q̃ xp̄ianus q̃ renatus est in xp̄o. astrict⁹ sit alicui s̄uituti terreni impij.

34 R̄o. dōm q̃ cū seruitus oponaſ libertati. s̄m q̃ triplex dicit esse libertas. scꝫ a coactōe. a culpa. z a miseria. sic seruitus pōt dici tripliciter. que attendit in libertatis creatōe. Scōm eni3 artationē libertatis a culpa attenditur seruit⁹ peccati. De q̃ Job viij. Qui facit peccatū seru⁹ est peccati. Et Roma. vj. Nō regnet peccatū in vestro mortali corpe. Scōm vō artationē libertatis a miseria attendit seruit⁹ pene z mortis. De q̃ dicit Ro. vj. Xp̄s resurgens a mortuis. iā nō moriſ. mors illi vltra nō dn̄abit. Scōm aūt artationē libertatis a coactione. attendit seruit⁹ conditōis. De q̃ dicit Roma. vij. Seru⁹ vocat⁹ es. nō sit tibi cure. sed si potes liber fieri. magis vtere. Hec aūt seruit⁹ attendit in coartatōe libertatis a coactione nō q̃ntum ad interiorē motū volūtatis q̃ cogi nō pōt. sz q̃ntum ad exteriorē. Vn̄ z seruit⁹ introducta fuit in h̄ q̃ vn⁹ alterz vicit z fuituti sue addixit. vt nō liceat facere ꝯ. nisi ei⁹ qō ipe mādauerit. Cum ergo triplex sit seruit⁹. vna hꝫ ortū ab altera. nā nō eēt seruit⁹ pene nisi p̄cessisset seruit⁹ culpe. nec seruit⁹ cōditionis subsequereſ. nisi illa duplex p̄ced. rer. cū ergo aliquis regenerat in xp̄o. z efficiſ xp̄ian⁹. liberaſ a seruitute peccati. sz m̄ nō sic liberaſ q̄n etiā possibilitatē z p̄nitatē habeat redeundi in idē gen⁹ seruitutis. z hinc est q̄ ppter ei⁹ pmotionē z hūiliatiōnē relicte dn̄s s̄uitutē mortis z ꝯditōis. Vn̄ ita moriūſ xp̄iani sicut z alij. Et ppter ꝓnitatē ad malū z ꝯcupias militātes i mēbris ex q̄bus ꝯsurgunt bella z lites. ita indigent regi terreno p̄ncipe sicut z alie gentes. z iō nō solū s̄m humanā institutionē sz etia s̄m diuinā dispēsationē inter xp̄ianos sūt reges z p̄ncipes. dn̄i z serui. z s̄m distinctione potestatis ei subijciunſ z teneſ s̄m plus z min⁹. Et h̄ est q̄ dn̄s dicit Math. xxij. Reddite q̄ sunt cesaris cesari. z q̄ sunt dei deo. Et apls. j. Thim. vlti. h̄ docet z ꝯriū p̄dicātes cōdemnāt. Ait eni3 sic. Quicūq3 sunt sub iugo seruitutis. dn̄os suos dignos oī honore arbitrenſ. ne nomē dn̄i z doctrina blasphemeſ. Si q̄s aūt aliter docet z nō acq̄escit sanis sermonibꝫ dn̄i nr̄i iesu xp̄i supb⁹ est nihil sciens zc. Et hoc ip̄m pbat Roma. xiij. z i pluribꝫ alijs locis docet z mādat. Et iō ꝯcedendū est q̄ xp̄iani sūt terrenis dn̄is obligati. nō tn̄ in oībus. sz in his solū q̄ nō sunt ꝯ deū. neq3 in his oībus sz in his q̄ s̄m rectā ꝯsuetudinē statuta sunt rōnabiliter. sicut tributa z vectigalia z ꝯsilia. Vn̄ rōnes z autoritates q̄ h̄ oñdunt ꝯcedēde sunt.

35 Ad illud qō p̄mo obijciſ de tex. z glo. xvij. Math. dicendū q̄ tex⁹ intelligit de xp̄o. q̄ xp̄s nō tenebaſ reddere tributū. z de his q̄ sunt ei⁹ imitatores pfecti vt p⁹ z de aplis. p eo q̄ naturalit̄ erant liberi. z oīa bona t̄palia dimiserāt. z iō censū vl' tributū ab eis reges terre accipe nō debebāt. in alijs aūt xp̄ianis vl' q̄ sūt seruilis ꝯditōis. vel q̄ abūdāt t̄palibus bonis. illa autoritas nō hꝫ intelligi.

36 Ad illud qō obr̄ q̄ lex euāgelica est lex pfecte libertatis dicendum q̄ ideo dicitur lex perfecte libertatis. q̄a liberat a seruitute preuaricationis. siue etiā a s̄uitute legis dū in ea daſ sp̄us charitatis. q̄ est sp̄us libertatis s̄m id qō dic̄ apl's Ro. viij. Nō accepistis sp̄m s̄uitutis iterū in timore sz sp̄m adoptionis filioꝝ. z iō ex h̄ nō sequit̄ q̄ q̄ est sub lege euāgelij. sit liberat⁹ a seruitute terreni dominij.

37 Ad illud qō obr̄ q̄ charitas oīa vnit z cōe facit. dō. q̄ h̄ verū ē p q̄ndā pticipationē. sz nō est verū p dn̄ij autoritatē. omēs etiā vnit. sz h̄ est s̄m affectionē nō s̄m grad⁹ z dignitaſ indistinctionē. nā in corpe xp̄i magna ē mēbroꝝ distinctio. sz vnis q̄ntū ad ꝯformitate affectionū mag' sit vnio.

38 Ad illud qō obr̄ q̄ absoluit lex euāgelica ab onere legis moysaice. g̃ multo forti⁹ a lege hūana. dōm q̄ nō est si e. q̄z lex ista legē istā implet z euacuat tanq̄ veritas figurā. nō sic aūt est de lege institutōis hūane q̄ multum adiuuat ad obseruātiā legis diuine. Vn̄ z aplus mandat rogari p p̄ncipib⁹. j. Thim. ij. vt q̄etā z tranq̄llam vitā sub eis agam⁹.

39 Ad illud qō obr̄ q̄ xp̄s iō p se redimere voluit vt i p̄stinā libertatē redigeret. dō. q̄ ibi notaſ effectus plen⁹ redēptōis facte p xp̄m. sz tn̄ illū effectum nō plene assequimur in p̄nti q̄uiusq3 creatura ingemiscit z pturit. donec liberet a s̄uitute corruptōis in libertatē glorie filioꝝ dei. Vn̄ h̄ inchoaſ libertas a culpa sz ibi ꝯsumabiſ libertas a miseria z ab oī potestate humana. Vn̄ nō sequiſ q̄ si sum⁹ empti a xp̄o. q̄ ppter h̄ nō sumus serui alteri⁹. q̄z dn̄ium xp̄i hic cōpatiſ secū dn̄iū hois. in his maxie q̄ nihil iubēt ꝯ deū. sz nō cōpatiſ secū dn̄iū diaboli vel peti s̄m illud Math. vj. Nō potestis duob⁹ dn̄is s̄uire. iō q̄uis redēptōe xp̄i eruamur a s̄uitute mortalis peti. nō m̄ eruimur a s̄uitute ꝯditōis vel mortis.

Questio II f

Vtrū religiosi teneanſ p̄latis obedire in oīb⁹ q̄ nō sūt ꝯ deū. Et q̄ sic vr̄ p̄mo autoritate dn̄i Math. xxiij. Super cathedrā moysi sederūt scribe z pharisei. q̄ dicūt vobis facite. g̃ si dn̄s sine distinctōe mādat q̄ faciēda sūt q̄ dicūt. etiā de malis p̄latis. vr̄ q̄ in oībus obediendū est eis. Si tu dicas q̄ nō intelligiſ nisi de illis q̄ dicūt z ad q̄ homo teneſ p mād aū legis. ꝯ h̄ est. q̄ alibi dicit dn̄s. Qui vos audit me audit. z q̄ vos spnit me spnit. g̃ si de⁹ in oīb⁹ est audiēdus. z i nullo spnēd⁹. vr̄ q̄ p̄lato a dō instituto. a suis subditis debeaſ i oīb⁹ obediri. Itē Col. iij. Filij obedite parentib⁹ vr̄is p oīa. si filij carnales parentib⁹ carnalib⁹ debent p oīa obedire. z nō debēt min⁹ eē obediētes filij sp̄uales patrib⁹ sp̄ualib⁹ q̄ carnales carnalib⁹. g̃ religiosi dn̄t suis p̄latis i oī. Obediē

Itē beat⁹ Benedictus in regula sua. Si pcipit plātus impossibile. tenēdū est facere. ḡ si in impossibili⁹ obediendū est ei. multo forti⁹ in possibilib⁹. ḡ in oīb⁹.

Itē Hiero. ad rusticū. Prepositū monasterii timeas vt dnm. diligas vt patrē. credas q̄cq̄d dixerit salutare. nec maioris iudicet sententiā cui⁹ est officiū obedire. ⁊ iussa implere dicente moyse. Audi israel ⁊ tace.

Itē Hug. de sancto victore. Obediētia est vtus que oīa amplectit̄ iniuncta necessario implenda. nisi obsisteret impantis autoritas. ḡ videt̄ q̄ si nō obedit in oīb⁹ nō habet verā obediētiam. ergo si tenetur habere verā obedientiam. tenet̄ in oīb⁹ obedire. Itē videtur rōne. sicut hō vouet paupratē ⁊ ɔtinētiā. sic vouet obediētiā. sȝ qui vouet ɔtinētiā tenet̄ abstinere ab oīni coitu. ⁊ q̄ vouet paupratē tenet̄ renūciare oīb⁹ tpalibus ḡ q̄ vouet obediētiā tenet̄ obedire in oīb⁹ que sibi iniunguntur. ḡ sicut aliq̄s iudicat̄ ppꝛietari⁹ si vnū solū punctum habeat. sic dȝ iudicari inobediēs si vnū solū plati verbū ptranseat. ḡ ei tenet̄ obedire in oīb⁹. Sȝ cōtra Iaco. v. Obedire opoꝛtet deo magis q̄ꝫ hominibus. ergo in aliquibus tenemur obedire deo in quibus non tenemur obedire hoīb⁹. ḡ videtur q̄ nō tenemur obedire plato in oīb⁹. Itē Bern. in li. de dispēsatiōe ⁊ pcepto. Subdit⁹ nec circa pmissuȝ est inhibendus. nec vltra cogēdus p legē obedientie. ḡ si aliq̄s platus pcipiat ei vltra id q̄d pmisit. nō videt̄ q̄ teneatur ei obedire.

Itē pfectio religionis maxime ɔsistit in pfectiōe obediētie. ḡ si oēs religiosi tenerētur in oīb⁹ obedire. omnes religiones eēnt equalis pfectionis. q̄ si h̄ est plane falsum. ḡ ⁊c. Item religiosus nō tenetur obedire plato suo nisi p legē voti. sȝ p legē voti nō tenetur hō soluere. nisi id quod vouit spontanee. ḡ videtur q̄ platus si possit ab eo exigere nisi id q̄d pmisit obseruare. R⁹. di-

40 cendū q̄ aliter loquendū est de obediētia exigēda a plato a subdito religioso fm obediētie pfectiōeȝ. aliter fm necessitatis obligationē. Si loq̄mur de ipa fm pfectionē sic dicendū est q̄ sicut dicit Bern. Perfecta obediētia finē nescit. ⁊ pfectus obediēs nō solū en his q̄ mādat sȝ etiā supra eā que mādat pmptū habet effectū ad subiacendū pcepto plati. desiderans illū imitari qui humilians seipm fact⁹ ē obediēs vsq̄ȝ ad mortē. Si āt loq̄mur de obediētia fm necessariā obligationē. sic hȝ terminuȝ ⁊ mensurā iuxta magnitudinē voti emissi. Nō eñ amplius tenētur obedire suis platis nisi ī his q̄ pmiserūt dño obseruare. ⁊ q̄ nō sunt ɔtra aīe ⁊ regule sue. Unde si platus aliq̄d pcipiat quod sit supra votū. subdit⁹ nō tenetur ad illud implendū. Et ideo ɔcedendū est q̄ religiosi nō tenētur platis suis obedire in oīb⁹. licet sanū sit consiliū q̄ in oīb⁹ obediant q̄ nō sunt ɔtra deū. vnde rōnes q̄ ad secundā ptem inducunt̄ cōcedende sunt

41 q̄ verū ɔcludunt. Ad illud ḡ quod pmo obiicitur in ɔtrariū q̄ obediendū est oīb⁹ q̄ sedent in cathedra. verum est de his q̄ ad cathedrā spectāt ⁊ de pceptis legis de aliis aūt nō mandat. Et quod obiicit q̄ ipe domin⁹ dicit. Qui vos audit ⁊c. dicendū est q̄ verū est q̄ loquitur de his q̄ apostoli ⁊ eoꝝ successores mandāt ex psona xpi. ⁊ etiā ex autoritate sibi data. i nullo tamē quod dicit eoꝝ autoritas est spernēda. vnde q̄uis nō tenemur platis in oīb⁹ obedire. tenemur tamē nullū mandatū eoꝝ spnere. Unde dicitur in iure q̄ sentētia pastoris siue iusta siue iniusta timēda est.

42 Ad illud quod obiicitur de verbo apli. Filii obedite poīa pentib⁹. dicendū q̄ si intelligatur de his q̄ spectāt ad mandatū diuinum. preceptum est. de aliis autem monitio est non preceptum.

43 Ad illud verbuȝ bti Bñdicti ⁊ Hiero. ⁊ Hug. dicendū est q̄ nō loquūtur de obediētia fm obligationē necessitatis. sȝ fm pfectionē charitatis.

44 Ad illud quod obiicitur q̄ sicut hō vouet paupratē ⁊ ɔtinētiā. ita vouet obedientiā. dicendū q̄ sic. ⁊ nō sic. Sic q̄dem in h̄ q̄ aufert sibi pꝑe volūtatis dominiū. Nō sic aūt q̄ẓ sic artat se ad faciēdū nisi ea q̄ in regula expssa sūt Et q̄m in oī religiōe pfectois simplr̄ ɔtinet̄ renūciatio q̄ꝫtū ad op⁹ carnis. ⁊ q̄ꝫtū ad op⁹ pꝓetatis. vl ī speali vl in cōi. nō sic aūt pcipiūt̄ oīa q̄ pñt pcipi. ideo nō sic artat̄ ad obediēdū in oīb⁹ sicut ad renūciādū oīb⁹. Nō āt hui⁹ est q̄ẓ possibile ē alicui renūciare pꝓetati. ⁊ etiā satis facile. maxime vbi est possessio habita ī cōmuni. sed obligare oīb⁹ que dicuntur h̄ nō tm̄ est nō facile imo etiā impossibile. ⁊ ideo fines ponūtur pmissioni obediētie. nō sic ponūtur pmissioni paupratis vel etiā castitatis. Unde in regula beati Francisci simpliciter pcipitur q̄ illi⁹ regule pfessores nihilo mīno habeāt pprium sup terrā. simpliciter etiā pcipitur pperuo ɔtinere. nō solū actu. sȝ etiā a suspecto ɔsoꝛtio ⁊ ɔsilio mulieꝝ. sȝ nō simpliciter pcipitur suis platis in oīb⁹ obedire. sed in oīb⁹ que pmiserūt domino obseruare. ⁊ nō sunt ɔtraria anime ⁊ regule sue. Nescio si ad aliq̄d istoꝝ vatoꝝ quisq̄ꝫ sciat plus addere. in h̄ ergo pfectionis culmine. cōgruū est pdicte q̄stionis terminare sermonē.

Si cui aūt aliter videtur (⁊ foꝛtassis meli⁹) in huius q̄stionis determinatiōe. imo explanatiōe duoꝝ libroꝝ pcedentiū ⁊ etiā duoꝝ sequētiū nō inuideo. sȝ h̄ rogo. vt si q̄s aliq̄d in h̄ opusculo inuenerit approbatiōe dignuȝ agat grās deo largitori bonoꝝ. In aliis s̄o locis vt inuenerit vel falsum. vel dubiū. vel obscuꝝ. scribētis insufficiētie benigne indulgeat. q̄ absq̄ȝ dubio (teste ɔsciētia) vera. apta. ⁊ cōia dicere ɔcurrūt. Quicq̄d eñ sit de verbis q̄ solis cōpant̄ h̄ summope attendendū. ⁊ in inq̄sitione q̄libet est obseruandū. ne q̄s adeo leret̄ in sentētia oris sui. ⁊ sic ei inhereat. vt oīs alieni s̄ba ɔspiciat ɔspiciēs ea oculo min⁹ sano. ⁊ sic p tumorē ⁊ liuoꝛeȝ sibi veritatis aditū pcludat. ⁊ de numero hoꝝ sit de q̄b⁹ dicit aplus. ii. Thim. iii. q̄ sp sunt discentes. ⁊ nunq̄ꝫ ad scientiā veritatis puenientes. q̄d auertat de⁹ ab oīb⁹ inq̄sitorib⁹ veritatis. Hāc aūt veritatē infatigabiliter q̄rere. infallibiliter inuenire. inamissibiliter apphēdere ⁊ tenere ɔcedat nobis ille q̄ est via. veritas. ⁊ vita. q̄ cū patre ⁊ spū sancto vnū existēs in eēntia. ⁊ ab eis distinctus in psona. hoīeȝ rectū fecit. q̄ se infinitis q̄stionib⁹ imiscuit fm q̄ series manifestat duoꝝ pcedētiū libroꝝ. cui est oīs honor ⁊ gloria. laus ⁊ impiuꝝ. p infinita secula seculoꝝ. Amen.

Finis secunde partis bonauēture cum textu sententiarum.

Ordo questionuꝫ di
ui Bonauēture in secundū librū sententiarum·

Rubrice .s. bonauẽ ture in secundũ librꝫ sententiarꝫ.

DI. I

Ostendit autoritate sacre scripture vnũ esse rerꝫ principiũ nõ plura vt quidam putauerunt. a
Platonis error. b
Explanat autoritatem ostendens quid sit creare ⁊ quid facere. c
Aristotilis error. d
Cõcludit errorũ ꝑdictorꝫ euacuationẽ. e
Concludit fidei confirmationẽ. f
Ex cõparatõne rerum ad finem ostendit rerũ distinctionem. g
Scḋm distinctionẽ ꝑdictam assignat diuersam cõparationẽ ad finem. ⁊ determiat finem intellectualis substantie. h
Determiat finẽ substantie pure corpalis. i
Determinat finẽ compositi ex vtroqꝫ. scꝫ ex itellectuali ⁊ corpali substantia inq̃tum ẽ talis. id est quare anima sit vnita corpori. k
Soluit dubitationem ad idẽ. l
Epilogat determinata faciens viam ad sequẽtia determinanda. m

DI. II

Determinat qñ angeli creati fuerunt. ꝑmittẽs ꝓhemiũ in quo aperit suã intentionẽ. a
Mouet ex autoritatibꝰ dubium de initio. duratione. ⁊ mensura angelice creature. b
Determinat veritatẽ et ꝯfirmat. c
Superiꝰ ꝓbatã vitatẽ ꝯcludit ꝙ simul cũ tpe et cũ mundo cepit corpalis ⁊ spũalis creatura et autoritatẽ in oppositũ determiat. d
Determinat vbi angeli mox creati fuerũt. i em pyreo scꝫ. qḋ statim factũ repletũ ẽ angelis. e
Repetit qñ angeli creati fuerunt. f
Remouet dubitatõẽ quõ dicat lucifer ḟm Jsa. Ascẽdã i celũ ⁊ ero silis altissimo cũ eẽt i celo. g

DI. III

De quatuor naturalibꝰ attributis angelis i ipo cõditionis sue initio. a
Quõ recipiũt magis ⁊ minus in attributis. b
Oñdit quõ in aliqbꝰ aliis eq̃litatẽ habuerũt. c
Agit de naturali bonitate angelorꝫ ponẽs falsã opinionẽ cum ꝯfirmatione sua. d
Ponit opinionẽ verã cũ sua ꝯfirmatione eorũ: qui dicũt oẽs angelos creatos eẽ bonos. et aliquã morulã fuisse inter creationẽ ⁊ lapsũ. e
Opinionẽ falsam reprobat rõẽs ⁊ autoritates eius explanando. f
De nãli cognitõe anglorꝫ añ casũ l ꝯfirmatõẽ. g
De naturali dilectiõe angelorꝫ ante casum ad deum ⁊ ad seinuicem. h

DI. IIII

Prosequit̃ questionẽ de beatitudine q̃tũ ad illos q̃ ceciderũt. oñdẽs ꝙ nũq̃ beati fuerũt. a
Prosequit̃ q̃stionẽ q̃tũ ad illos q̃ ꝑstiterũt oñdens ꝙ possunt aliquo mõ dici beati. b
Resumit q̃ supra de vtrisqꝫ determiaint. c
Prosequit̃ questionẽ de ꝑfectione angelorꝫ. an scꝫ creati sint ꝑfecti an imꝑfecti inueniens ꝙ ꝑ distinctionẽ est respondendũ. d
Subiũgit distinctiõẽ ꝙ tribꝰ modis dr ꝑfectũ. ḟm tpus. ḟm naturã. ⁊ vniuersaliter ꝑfectũ. e
Resumit ꝑdeterminata breuiter ostendẽs qualis facta fuerit angelica natura. f

DI. V

Oñdit q̃d sit aũti a deo ⁊ q̃d sit ꝯuerti ad deũ. a
A quo sit auersio ⁊ ꝯuersio. ⁊ tangit breuiter q̃ s libero arbitrio docens quid sit. b
Determinat vtrũ bonis angelis gr̃a collata sit ad hoc vt efficaciter cõuerterent̃. c
Determinat vtrũ malis sit sua auersio imputãda cũ gr̃am non habuerint. d
Determinat vtrũ cõuersione boni angeli meruerunt confirmationẽ. e

DI. VI.

Deteriat q̃ ⁊ quales angeli ceciderũt. a
Deteriat vñ ⁊ in quẽ locũ ceciderũt. b
Deteriat q̃liter ibi h̃ñt ordinẽ ꝑlationũ. c
Mouet questionẽ de vnitate loci q̃tũ ad angelos miores. an scꝫ oẽs demõẽs miores sint in hoc aere caliginoso an aliqui sint i inferno. d
Mouet questionẽ q̃tum ad luciferũ an sit ligatus in inferno ⁊c. e
Oñdit occasionaliter modũ ꝯfligendi int̃ nos ⁊ aduersariũ ꝙ demones semel victi a sanctis nõ accedunt amplius ad illos. f

DI. VII

Oñdit ꝙ aliq̃ ãgeli pꝰ ꝯuersionẽ ⁊ auersionẽ sũt ꝑ gr̃am ꝯfirmati. ⁊ aliq̃ ꝑ maliciam obstinati. a
Querit de vtrisqꝫ an liberꝫ ar. habeant. ⁊ opponit ad hoc in ꝑtem negatiuã. b
Determiat q̃stionẽ supra motã ꝙ h̃ñt li. ar. nec tamen ad vtrũqꝫ flecti possunt. c
Explanat auctem Hiero. supra adductam. d
Agit de demonũ statu post obstinationẽ q̃tum ad cognitionẽ scꝫ ꝙ viuacem sensum non ꝑdiderunt ⁊ quibus modis sciant. e
Agit de potentia demonũ respectu creaturarꝫ gñaliter q̃d possint. f
De ꝑtãte dmonũ r̃spectu creaturarꝫ q̃lit̃ possit. g
De potestate demonũ quantũ eis respectu creaturarum ꝑmittat̃. h

DI. VIII

Determinat modum ꝑ quem angeli habẽt corpora sibi coniuncta. a
Determiat actũ ad quẽ ãgeli assumũt corpa. b
Mouet q̃stionẽ quõ deꝰ hoibus in corpalibus imaginibus apparuit. c
Determiat motã questionẽ ꝙ deus in specie q̃ est deus nunq̃ hoibus talibꝰ apparuit cetera reli-

quens dubia·d·

Querit vtrũ demones intrent corpa hominũ substanter·an illabant mentib⁹ hoim·e·

Determinatio autoritate euangelica·f

Explanat autoritate gennadij·g·

Explanat autoritate Bede·h·

DI· IX

De angelicoꝝ ordinũ distinctiõe ꝗtũ ad ppriam pditionẽ scʒ qui ⁊ quot sint·a·

Quid appelletur ordo·qualiter angelorũ ordines nominent·et que sit ratio nominis cuiusqȝ ordinis·b·

Determinat qd sit huius ordinatiõis pncipiũ·vtrũ scʒ ordines ab initio creationis ita distincti fuerint·c

Determinat hui⁹ ordinatõis modũ: vtꝝ scʒ oẽs angeli eiusdẽ ordinis sint equales·d

De repatiõe ordinum angelicoꝝ quantum ad gradum quõ scʒ dicat scriptura decimũ ordinem ex hominibus cõpleri· cũ non sint nisi nouem ordines·e

De repatione ordinũ angelicoꝝ ꝗtũ ad numerũ q scʒ hoies assumunt iuxta numerũ stantium non lapsorum·f

.DI· X

Ponit diuersas opiniões cũ suis ↄfirmationibus de h an oẽs spũs celestes mittant·a·

Obiectio contra illos·b·

Mouet dubitationes ⁊ determinat si oẽs mittunt cur vn⁹ tñ ordo noie angeloꝝ censet·c·

Michael·gabriel·raphael·de supiori ordie putant fuisse a quibusdã · ⁊ sunt nomĩa spirituũ et non ordinum·d

Quõ determinet pdictas auctes q̃ vident aduersari q̃ dicũt oẽs angelos mitti·e

Ex duabus opinionib⁹ pdictis tertiã quasi mediam format·f

DI· XI

Ostdit q boni angeli deputant ad custodiã·et mali ad exercitiũ hominũ·a

Querit ⁊ determinat vtrũ singulis homib⁹ singuli angeli·an plurib⁹ deputar⁹ sit vn⁹ ad custodiã vel exercitium·b·

Querit ⁊ rñdet sm pmã opinionẽ vtꝝ angeli pficiant in merito vel pmio vsqȝ ad iudiciũ·c·

Rñdet sm opinionẽ scdam que dicit angelos i ꝗbusdã pmissorũ non pfecisse·d·

DI· XII

Dicta dicendis continuat·a·

Diuersas opiniones circa pductionẽ materie corpalium explicat·b

Alterã ex illis opinionib⁹ elegit ⁊ explanat quõ p interualla tpis res corpales cõdite sunt·c

Quoddã dubiũ determinat scʒ q̃ sensu tenebre dicant nõ eẽ aliqd·⁊ quõ dicant eẽ aliquid·d·

Determinat qualiter materia corpaliũ sm opinionem pl⁹ electam fuerit informis ⁊ ↄfusa·e

Determiat vbi illa materia fuerit locata·f

Anticipando determinat quibus diebus vel in quot ista materia siue mundi facies in ipo primordio fuerit distincta·g·

Confirmat quattuor esse modos diuine opationis autoritate alcuini·h·

DI· XIII

Determiat quando lux facta fuerit·quia ante omnia alia·a·

Qualis facta fuerit lux illa·corpal an spũalis·b

Ubi lux illa facta ⁊ vbi posita fuerit·c

De effectu lucis siue de die quem faciebat ꝗtũ ad spacium·d·

De die ꝗtũ ad distinguendi modũ· scʒ de naturali ordine cõputatiõis dierũ· ⁊ de illo q̃ p mysterio introductus est·e

De die ꝗtum ad cõplementũ·scʒ cur sol factus est si lux illa sufficiebat·f·

Quõ accipiendũ sit illud verbũ qd de⁹ dixit·fiat·an sono vocis id deus dixerit an aliter·g

Quõ accipiendũ sit qd dicit pater opari in filio vel p filiũ: vel in spũsancto·h

Remouet opinionẽ hereticam insinuans aliaz esse expositionẽ verbi pdicti·i·

DI· XIIII

Determinat celoꝝ naturã sm veritatẽ·a·

Determinat celorum naturam sm quorundaz opinionẽ qui putant celum illud esse ignee nature quibus consentit Aug·b·

Tangit questionẽ de figura celi·c·

Querit de motu celi·d

Remouet dubitationẽ quare tacuit scriptura in opere scd̃e diei qd in alijs dixit·e·

Agit de distinctione celoꝝ determinãs veritatẽ qñ aque ↄgregate sunt in vnũ locũ·f·

Soluit dubitationẽ vbi ↄgregate sunt aque·g·

Agit de pductiõe luminariũ compans ea opibus alioꝝ dierum·h·

Determinat quare luminaria celi facta sunt·i·

DI· XV

Determiat de pductione aĩaliũ ex aquis·a·

Determiat vitatẽ d̃ pductiõe aĩaliũ ex terra·b

Querit vtrũ post peccatũ venenosa aĩalia noxia facta fuerint·an pꝑter peccatũ nocere ceperint prius facta innoxia·c

Querit vtrũ minuta aĩalia tũc creata fuerit·d·

Determinat de operũ diuinoꝝ ↄsũmatiõe ostẽdens qualiter in pductiõe homis facta ẽ ⁊ cõsũmata distinctio rerum·e

Explicat diuersas sentẽtias catholicoꝝ tractatorũ de eadem rerũ distinctione·f

Explicat veritatẽ de septime diei requie·g·

Questionẽ mouet ⁊ determiat qualiter accipi-

endū sit q̄ dr deꝰ cōplesse opus suū septio die cū tūc requieuerit ab omi ope suo.b

DI· XVI

Continuat dicta dicendis·a
Inducit autoritatē sacre scripture in qua ostendit p quēmodū hō pductus compareť ad suū effectiuū pncipium·b
Subdit pdicte autoritatis explanationē q̄ imago ⁊ similitudo accipiť h̄a diuersis diuisimode·c·
Ponit explanationem inducte autoritatis fm aliorum opinionem·d·
Ponit explanatōem inducte autoritatis fm suā opinionem·e
Ex veritate determinata pcludit cōclusionē correlariam q̄ hō dicitť imago ⁊ ad imaginē· filius vero imago non ad imaginē·f

DI· XVII

Determiat veritatē de pductiōe aie in se·vtrū de aliquo facta sit an nō:⁊ qū facta sit·⁊ quam grām habuerit in creatione·a
Remouet quorundā hereticorum errorē q̄ putauerūt aiam eē de suba dei·b
Determiat de pductione anime in relatione ad corpꝰ: vtrū deꝰ creauerit aiam in corpe vel extra corpus·c
Querit vtrū deꝰ fecerit hoiem ī etate pfecta·d·
De hoīs formati locatiōe in se·q̄ extra padisum creatꝰ·in padisū positꝰ ē·⁊ q̄re ita factū sit·e
De loco padisi q̄tū ad pcta q̄ sunt ligna padisi inť q̄ erat lignū vite·⁊ lignū scie boni ⁊ mali·f

·DI· XVIII

De formatiōe corpis mulieris ex viro in comparatione ad causam finalem·a
De formatione corpis mulieris ex viro in comparatione ad cām materialem·b
De formatione corpis mulieris ex viro in comparatione ad cām efficientē·c·
De formatiōe corpis mulieris ex viro in comparatione ad cām formalē·d·
Ponit opinionē quorundā erroneā de pductione anime mulieris·e·
Subiūgit aliā opinionē non minꝰ falsam·f·
Ponit veritatem catholicā·g
Falsitatē impugnat·⁊ pfirmat veritatē autoritate hiero·⁊ Aug·h·

DI· XIX

Determinat veritatē de pmo hoīs statu añ peccatū·s·q̄lis fuerit fm corpꝰ ⁊ fm aīam·a
Explanat veritatē pdictam·b·
Mouet determiandā q̄ōnem circa īmortalitatē: vtrū īmortalitas quā habuit añ pctm̄ eēt de cōditione nature: an ex grē beneficia·c·
Mouet aliā dubitationē q̄ hz ortū ex illa·vtrum sinō foret pceptū vt de illo ligno comederet ⁊ alijs nō illo vtereť: an posset nō mori· Et determinat fm opiniones diuersas·d·

DI· XX

Determiat de modo pcreatiōis filiorum si nō peccassent pmi pentes ⁊ q̄les nascerenť filij·a·
Quare ī padiso nō coierūt duobꝰ mōis solut·b
Determiat de tpe trāslatiōis·vtrū natis filijs· p successiōes: an sil oēs trāsferēdi essent·c·
Determiat q̄les nascerenť filij q̄tū ad corpus vtrū pfectionē stature ⁊ vsum mēbrorum habentes qualis hō pmus fuit pditus·d
Ambigua augusti·v̄ba pōit vbi m̄ vr̄ innuere: q̄ filij ⁊ puuli possint mēbrorum vti officijs·e·
Quibusdā nō absurde placuit q̄ filij pui nascerenť ⁊ paccessuz tpis ī statura ⁊ in alijs sic nūc pficerēt: qd̄ nō eēt vicio imputandū·f
Oppositio quorundā volentiū pbare eos posse viuere sine alimonia·g
Quales nascerēť filij q̄tū ad aīaz·vtrū sicut statura corpis ita etiā sensu mētis puuli nascereť ⁊ paccessum tpis pficerent sensu ⁊ noticia veritatis an scz mox nati in his essent pfecti·h
Cōtra illorum sniam opponūt q̄dā·i·
De hoīs trāslatiōe in meliorē statū: ⁊ de duobꝰ bonis altero hic dato altero pmisso·k·

DI· XXI

Determiat de tēptatiōe pmi hoīs q̄tū ad motiuū·a
Determiat de tēptatione pmi hoīs q̄tū ad instrumentū·b·
Determiat de temptatione hoīs pmi q̄tum ad pgressum vel temptationis modū·c
Deteriat gn̄ales modos tēptandi q̄ duo sunt·d
Cōcludit pper temptationē pambulā remissibilitatem humani pctī·e

DI· XXII

Determiat veritatē d genere pmi pctī gn̄alr·a·
Remouet dubitationē an elatio pcesserit mentes hominis·b
Determinat veritatē de genere pctī viri ⁊ mulieris specialiter·c
Remouet dubitationē q̄ fuit elatio viri an crediderit ⁊ voluerit qd̄ mulier·d·
Deteriat v̄itatē q̄s eorum peccauerit magis grauit·e
Remouet dubitationē ortā ex v̄bis Aug·q̄bus pdicte snie aduersari videť·f
Inq̄rit vtrū pctm̄ illud ex ignorātia pcesserit·et an p eā habeat excusari·g·
Querit vn̄ pcesserit pmi pctī malicia cuz natura hoīs esset incorrupta·h·
Inq̄rit an voluntas pcesserit illud pctm̄·i·

DI· XXIII

Determiat quare deꝰ pmiserit hoiem temptari sciens eū esse casurum·a
Determiat q̄lr hō cognitionē habuit·vtrū p disciplinā ⁊ studiū· an p diuinū donū·b
Determiat q̄lem cognitionē habuit hō añ lap-

Subiūgit catholice veritatis expssionem·e·

DI· XXIX

Inqrit vtrū liberū arbitriū hoīs añ lapsū eguerit grā opante vel coopante·a

Utrū hō añ lapsū grāz ⁊ v̄tutes habuerit·b

Determiat cuiusmodi pena hō fuit punit⁹ propter pctm̄ scʒ pena eiectiōis de padiso·c·

Quō intelligēdū sit illud ne sumat de ligno vite et comedat ⁊ viuat in eternū·d

De flameo gladio añ padisum posito·e·

Determinat dubiū ortū ex p̄dictis: an scʒ hō añ peccatū comederit de ligno vite·f·

Quare nō sunt facti imortales si comederunt de ligno vite·g

DI· XXX

Ponit ptē ꝓhemialē ōſidens ꝙ p adam peccatū ⁊ pena trāsijt in posteros·a·

Determiat ꝓpositū p̄ncipale: ōſidēs vtrū illud pctm̄ fuerit originale vel actuale·b·

Quō pctm̄ intrasse in mundū dicit·c

Hic aperit illud eē pctm̄ originale qđ transit in posteros·d·

Supposito ꝙ pctm̄ p̄mox pentū sit originale: inquirit vtrū sit pena vel culpa·e·

Q originale pctm̄ est culpa auctib⁹ ꝓbat·f

Inquirit vtrū pctm̄ originale sit cōcupiscentia vł alia culpa·g

Quid nomine cōcupiscentie intelligat̄ que dicit̄ fomes peccati·h·

Q p adā originale pctm̄ in oēs intrauit: id ē concupiscentia·i·

Q sit illđ pctm̄ in quo oēs peccauerūt scʒ originale qđ ex inobediētia ꝓcessit·k

Ex quo sen su dictū ē p inobedientiā vni⁹ multi sunt cōstituti pctōres·l·

Q pctm̄ originale in adā fuit ⁊ ī nob est·m

Obiectio quorundā ꝯtra id qđ supra dictum ē oēs in adā fuisse hoīes·n·

Quō oēs dicunt̄ in adā fuisse qñ peccauit ſm ratione seminalē: ⁊ quō ex deo descenderit scʒ lege ꝓpaginationis·o·

Q nihil extrinsecū ꝯuertit̄ in hūanā substantiam que est ex adam·p

DI· XXXI

Ponit falsam opinionē circa traductionē pcti originalis ꝙ a p̄re transeat in filios nō solū ſm carnem sed etiam ſm animā·a

Ponit false opinionis īprobationē ostēdens ꝙ originale nō hʒ traduci p traductionē aīe·b

Ostendit veritatem ꝙ originale traducit̄ mediante carne·c·

Remouet dubitatōem qua querit̄ an originalis pcti causa sit culpa an pena·d

Quare dicat̄ originale hic d̄r cū epilogo·e·

Obiectio quorundā nitentiū ꝓbare pctm̄ non traduci ex lege coitus·f

DI XXXII

Quō originale peccatū deleat̄ in baptismo ex pte anime·a·

Quomō originale peccatuz curet̄ in baptismo ex pte carnis·b

De pena cōcupiscentie q̄ remanet in carne ⁊ in aīa ex q̄ autore sit deo scʒ vel alio·c·

Utrū de⁹ ex iusticia debeat culpā originalē aīe imputare cū nō possit vitare·d·

Quare de⁹ vult aīam corpi maculato ꝯiūgere sciens eā inde maculari ⁊ ideo dānari·e·

Qualis creat̄ anima a suo creatore·f·

DI· XXXIII

Mouet q̄stionē an pctā oīm p̄cedēnū patrū paruuli originaliter trahāt vt pctm̄ ade·a

Notā qōnez determiat ſm alioꝝ opinionē·b·

Ponit modū p quē Aug· illā qōnē dissoluit· vbi apparet ꝙ eā ꝯtractat ambigue·c·

Oñdit ꝙ pctm̄ originale nec ītēdat̄ nec mltiplicet̄ ꝓpt pctā ꝓxioꝝ pentū q̄ꝰtū ad penā·d

Determiat de ḡuitate actualis peccati ade·e

Determiat d̄ remissiōe actualis pcti ade·f.

Mouet dubitationē ortā ex apparenti ꝯtrarietate in Exodo ⁊ Ezechiele·g

Determiat illā apparentē ꝯtrarietatē exponendo auctes q̄ꝰtū ad intellectū lrālem·h

Exponit autoritates p̄dictas q̄ꝰtū ad sensū mysticum vel moralem·i

DI· XXXIIII

Aperit suā intentionē in generali q̄ de peccato actuali animaduertenda sunt·a

Oñdit ꝙ pctm̄ vł malū ortū hʒ a causa bona·b·

Oñdit ꝙ pctm̄ seu malū ē a volūtate libera·c

Ostendit ꝙ pctm̄ seu malū ē a bono cōfirmans auctoritate Augustini·d·

Elicit correlariū ꝙ regula dyaleticoꝝ de cōtrarijs fallit in his scʒ bono ⁊ malo·e·

Remouet dubiū ortū ex verbis ꝓpheticis qb⁹ dicit̄ ve his qui dicūt bonū malū·f·

DI· XXXV

Ponit pcti notificatiōes quid sit pctm̄·a·

Narrat diuersoꝝ opiniōes de pctō·b

Uera snīa de peccato ꝓponitur·c·

Auctibus sanctoꝝ ꝯfirmat voluntates ⁊ actus omnes esse bona in q̄ꝰtū sunt·d

Oritur primū dubiū ex hac positione ꝙ omnia que sunt bona sunt·e

Oritur scđm dubiū ex hac positione ꝙ peccatū est corruptio boni·f

Oritur tertiū dubiū ex hac positione ꝙ corruptio boni est pena·g·

DI XXXVI

Adducit autoritates quib⁹ oñdit ꝙ vnū peccatum sit alterius peccati pena·a·

Mouet qōnē vtrū pctm̄ s̄m idē sit culpa et pena. an s̄m diuisa: ⁊ determīat s̄m aliorū opionē. b.
Magis explanat opinionē alienā q̄ nō omne peccatū est pena peccati. c
Determinat q̄stionē ꝓpositā s̄m ꝓpriā opinionē ꝯfirmās eā auctoritate sctōrū. d
Determīat qōdā dubiū ī auctib⁹ p̄dictis positū. e.
Epilogū facit ad alia trāsiturus. f.

DI. XXXVII

Explicat aliorū opinionē q̄ dicūt malos act⁹ nullomodo esse a deo: nec esse bonos: siue ī eo q̄ sunt siue alio modo. a
Ponit opiniōis p̄dicte defensionē q̄liter scʒ determināt v̄ba August. p̄missa quibus ait. Oē qd est inq̄tum est: bonum est. b.
Ex p̄dictis elicit q̄ndā cōclusionē scʒ q̄ s̄m illos res alique sunt que a deo non sunt quibus homines mali sunt. c.
Opponit ꝯtra aduersam opinionē ex illo v̄bo deus autor malorū non est. d
Ponit cōmonitōem vt erudiat. e
Remouet dubiū q̄ de pctō nō de pena ītelligit̄ cū dicit̄ de⁹ nō autor mali. f

DI. XXXVIII

Determīat q̄ ex p̄te finis venit r̄ctitudo volūtatis. a
Determīat q̄s sit ille finis ōndēs q̄ de⁹ ē finis ois bone actiōis q̄ charitas ē: nec tm̄ spūsctūs: ꝟ etiā xp̄s ⁊ p̄r: nec hi sunt tres fines ꝟ vnus. b
Determinat de vnitate finis respectu bonarū voluntatum. c
Mouet ⁊ determinat dubiū de duob⁹ finib⁹ cōstituendis. d.
Querit differentiā voluntatis ⁊ intentiōis ⁊ finis s̄m rationem. e.
Querit differentiā voluntatis ⁊ intentiōis ⁊ finis s̄m rem. f.

DI. XXXIX

Mouet q̄stionē q̄ cū volūtas sit de his que homo nāliter h̄ʒ: quare pctm̄ foꝛe dicat̄: cū nullū aliud naturale peccatū sit. a
Opponit ꝯtra determīationē p̄dictā vt clarius agat de volūtate: inq̄rēs q̄re act⁹ volūtatis sit pctm̄: si act⁹ aliorū potētiarū nō sunt pctā. b
Mouet dubiū quō hō qui seru⁹ est peccati. naturaliter vult bonū. c
Soluit dubiū s̄m varias opiniones. d

DI. XL

Ostendit q̄ actus pensari habeant boni vl' mali ex intentione vel fine. a
Inq̄rit vtrū generaliter hoc sit verū q̄ bonitas operū causet̄ ex bonitate intentionis recitās multorū opiniones. b
Cōfirmat alterā illarū opinionum autoritate Aug. q̄ iudicat op̄a ex intentione ⁊ causa p̄ter ea que p se sunt peccata. c
Redit ad ꝯfirmandum reliqua. d

DI. XLI

Mouet q̄ōem ⁊ determīat s̄m q̄rūdā opiōnē: an oīs intētio vel actio eorū q̄ carēt fide sit mala. a
Obycit ꝯtra determīationē p̄orem adiūgēs illi q̄stiōni quandā responsionē. b
Ponit aliā determīationē quibus modis actio eorū bona est: q̄ fidem non habent. c
Querit vtrū omne pctm̄ exterius sit voluntarium seu a voluntate. d.
Querit vtrū oīe pctm̄ sit in volūtate. e.
Quō intelligat̄ illud nō nisi volūtate peccat̄. f
Cōcludit de peccato interiori ⁊ exteriori q̄ sint voluntaria. g.

DI. XLII

Inq̄rit dr̄iam inter pctā opis ⁊ volūtatis: et determinat s̄m duplicē opinionē. a
Ponit ⁊ respōdet obiectiōib⁹ q̄ impugnare vident̄ opinionē magis ꝓbabilē. b
Querit q̄liter reat⁹ possit manere pctō abeunte. ⁊ inde accipit̄ dr̄ia origīalis ⁊ actualis pctī q̄ actuale trāsit actu ⁊ remanet reatu: originale econuerso. c
Ondit q̄ reat⁹ multipliciter accipit̄ in scripturis: ex q̄ accipit̄ dr̄ia moꝛtalis pctī ⁊ venialis. d.
Tāgit q̄nq̄ ꝯsuetos modos diuidēdi pctā. e
Remouet dubitationē que oꝛitur h̄ʒ ex vna illarum diuisionum. f.
Quō qōlibet horū scʒ sup̄bia ⁊ cupiditas dicat̄ radix omniū malorū. g.

DI. XLIII

Determīat de pctō ī spm̄sanctū qd̄ dr̄ etiā pctm̄ ad morte cōparando illud ad alia pctōꝛū gn̄a. a
Determīat q̄d sit pctm̄ in spm̄sctm̄ s̄m assignationē p differentias eius magis notas q̄ sunt obstinatio ⁊ desperatio. b
Soluit dubiū vtrū oīs obstinatio sit peccatū in spm̄sanctum. c.
Ponit assignationē peccati in spm̄sctm̄ p differentias eius minus notas. d. f.
Ponit ill⁹ assignatiōis explanationē. d. ij
Subiūgit diffinitiuā ⁊ cōem assignationē peccati in spm̄sctm̄ s̄m Ambro. e.
Remouet dubiū de v̄borū illorū distinctiōe. f.

DI. XLIIII

Querit vn̄ sit potētia peccandi. ⁊ determīat q̄ nō est a deo s̄m quorūdā opinionē. a
Ostendit pluribus autoritatib⁹ potentiā peccandi esse a deo. b
Determinat dubiū, vtrū aliquādo resistendū sit potestati. c
Cōtinuatio q̄ ex scdo libro ad tertiū transit. d.